JUS CANON
4
DECRETALES
GREGORII IX
PARS I

DECRETALES D. GREGORII PAPAE IX.

SVÆ INTEGRITATI, VNA CVM GLOSSIS, RESTITVTAE;

Ad exemplar Romanum diligenter recognitæ.

CVM ADDITIONIBVS D. AVGVSTINI CARAVITAE Patritij Ebolitani, & Iurisconsulti celeberrimi.

Vnà cum Indice locupletissimo materiarum, quæ in Decretalibus huius libri continentur, Margarita Decretalium nuncupato.

~~ad usum ...~~ FABII Marini

VENETIIS, Apud Iuntas, MDCV.

P iii

GREGORIVS Papa ix. natione Henricus, patria Anagninus è familia Comitum, mortuo Romæ Honorio Papa iij. Romanus Præsul anno M.CCXXVII. creatus est. Hic varias constitutiones & Decretales epistolas prædecessorum suorum, quæ à plerisque maiori ex parte priuata auctoritate collectæ fuerant, per F. Raymundum in vnum volumen redigendas curauit. Multas quoque constitutiones suas & decretales epistolas adiecit.

Is fuit F. RAYMVNDVS de Pennaforti natione Cathalanus, patria Barcinonensis, eiusdem Papę Capellanus & Pœnitentiarius, ex ordine Fratrum Prædicatorum, ac ipsius ordinis tertius Magister Generalis, religione & eruditione clarus. In hanc collectionem BERNARDVS de Botono Parmensis, & canonicus Bononiensis glossas eruditissimas edidit.

VERSVS EXPOSITI CONTINENTES TITVLOS IVRIS. CANONICI.

Carmina Titulorum iuris Pontificij.

Tota si quidē congeries Decretalibus famulatur. Et earum aliquę nunc in Sexto, nunc in Clemen. (vt in expositione patet) repetuntur.

Primi libri Tituli sunt in Decretalibus xliij. In Sexto xxii. In Clementinis xi.

a Primo summa fides. statuit. rescripta. suescit.
b Postulat. electos. translatos. auctor & vsu.
c Inde renuntio. de supplenda. tempora scrutor.
d Ordo resignantis. ætas. ac vngo sacramen.
e Filius & seruus. obnoxius. & vitiatus.
f Hinc bigamus. clerus. peregrinus. & archidiac.
g Archipresby. primic. sacrist. custos. vice fungēs.
h Delegat. legat. & dictus ab ordine iudex.
i Iudicis officium. maior pax. pacta sequuntur.
K Transigo. postulo. post procuro. syndicus exto.
l Vis. metus. integrat. ac alienat. et arbiter hīc est.

Secundi libri Tituli sunt in decretalibus xxx. Sexto xv. In Clementinis xii.

m Iudiciūm forus. atq; libellus. mutua poscēs.
n Litem contestans. sine quo. nō suscipe testes.
o Iurat. dilatis. & feriat. ordine noscit.
p Plus peto. de causa. spoliatos restituendo.
q Est dolus. & mißus. lis pendens. atq; sequestrat.
r Confessis. probo. sunt testes. testes quoque cogo.
s Instruo. præsumo. iusiurans. excipiendo.
t Præscribit sententiat, appellat peregrinans.
u Vtilis omnibus his est confirmatio iuncta.

Tertii libri Tituli sunt in Decretalibus xxx. In Sexto xv. In Clementinis xvii.

x Vita decens. clerus habitans. clerusq; iugatus.

Primi libri Decretalium Tituli.

a De summa Trini. & fide catholica. hæc in vi. & clem. De constitutionib. hæc in sexto. De rescriptis. hæc in vi. & clem. De cōsuetudine hæc in vi.

b De postulatione prælatorū hæc in vi. De lectione & electi. potesta. hæc in vi. & cle. De translatione episcopi. vel electi, De auctoritate & usu pallij

c De renuntiatione hæc in vi. & cle. De supplenda negligentia prælatorum, hæc in vi. & clem. De temporibus ordinationū, hæc in vi. De scrutinio.

d De ordinatis ab epō, qui resignauit episcopatui De ætate & qualitate & ordine præficiendorū, hæc in vi. & cle. De sacra unctione. De sacramentis non iterandis.

e De filijs presbyterorū ordinandis uel nō hæc in vi. De seruis non ordinandis, & eorū manumissione. De obligatis ad ratiocinia ordinandis uel non. De corpore uitiatis ordinandis uel non.

f De bigamis nō ordinādis in vi. De clericis peregrinis. De officio archidiaconi.

g De officio archipresbiteri. De offō primicerij. De officio uicarij. hæc in vi. & cle.

h De officio & ptāte iudicis deligati. hæc in vi. & cle. De offō legati. hæc in vi. De officio iudicis ordinarij hæc in vi. & cle.

i De officio iudicis. De maioritate, & obedientia, hæc in vi. De treuga & pace. De pactis hæc in vi.

K De transactionib. De postulādo. De procuratoribus, hæc in vi. & cle. De syndico.

l De ijs quæ ui metusue causa fiunt. De in integrum restitutione. hæc in vi & cle. De alienatione iudicij mutandi causa facta. De arbitris. hæc in vi.

Secundi libri Tituli.

m De iudicijs. hæc in vi. & cle. De foro competenti. hæc in vi & cle. De libelli oblatione. De mutuis petitionibus.

n De litis contestatione hæc in vi. Vt lite non contestata non proce. ad testi. recip.

o De iuramēto calūniæ. hæc in vi. De dilationib. De ferijs De ordine cognitionū.

p De plus petitionibus De causa possessionis & proprietatis, hæc in cle. de restitutione spoliatorum. hæc in vi.

q De dolo & ꝯtumacia hæc in vi. & cle. de eo qui mittitur in possessionē cā rei seruan. hęc in vi. ut lite pendente nihil innouetur. hæc in vi. & cle. de sequestratione possessionis & fructuum. hæc in cle.

r De confessis. hæc in vi de probationibus ac in cle. de testibus & attestationib. hæc in vi. & de clem. de testibus cogendis uel.

s De fide instrumentorum. de præsumptionibus de iureiurando hæc in vi. & clem. de exceptionibus hæc in vi. & clemen.

t De prescriptionibus de sententia & re iudicata. hæc in vi. & cle. de appellationibus recusationibus, & relationib. hæc in vi. & cle peregrinationibus.

u De confirmatione utili uel inutil.

Tertij libri tituli.

x De uita & honesta. clericorum. hæc in vi. & cle. De cohabitatione clericorū & mulierum. De clericis coniugatis. hæc in vi.

y De clericis non residētibus ī ecclesia vel præbenda. hæc in vi.
De præbendis & dignitatibus. hæc in vi. & clementi.
De clerico ægrotante vel debilitato. hæc in vi.
z De institutionibus hæc in vi. de cōcessione præbendæ hæc in vi. & cle Ne sede vacante aliquid innouetur. hæc in vi.
a De ijs quæ fiunt à prælatis sine cōsensu capituli. de ijs quæ fiunt à maiori parte capituli. ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.
b De rebus ecclesiæ alienandis uel non. hæc in vi. & clem. de præcarijs. de commodato, de deposito.
c De emptione & venditione, de locato & conducto. de rerum permutatione. hæc in vi. & cl de feudis. de pignoribus & alijs cautionibus.
d De fideiussoribus, de solutionibus, de donationibus, de peculio clericorum.
e De testamentis & vltimis voluntatibus, hæc in vi. & clemen. de successionibus ab intestato. de sepulturis. hæc in vi. & clemen.
f De parochijs & alienis parochianis, de decimis primitijs. & oblationibus, hæc in vi. & cle de regularibus & transeuntibus ad religionem hæc in vi. & cle.
g De conuersione coniugatorum. de conuersione infidelium. de voto & voti redēptione hæc in vi.
h De statu monachorū & canonicorū regulariū. hæc in vi. & clemē de religiosis domib. vt episcopo sint subiectæ hæc in vi. & clem. de capellis monachorum, & aliorum religiosorum hæc in vi.
i De iure patronatus hæc in vi. & clem de censibus. exactionib. & procurationibus hæc in vi. & cle. de consecratione ecclesiæ vel altaris. hæc in vi.
K De celebratione missarū & Sacramento Eucharistiæ & diuinis officijs, hæc in cle.
De baptismo & eius effectu. hæc in cle. de presbytero non baptizato
De custodia eucharistię. chrismatis, & aliorum sacramentorum.
l De reliquijs & veneratione sanctorum hæc in vi. & clemen.
De obseruatione ieiuniorum.
m De purificatione post partum, de ecclesijs ædificandis vel reparandis.
De immunitate ecclesiarum, cœmiteriorum & rerum ad eas pertinentium. hæc in vi. & clemen.
n Ne clerici vel monachi sæcularibus negotijs se immisceant. hæc in vi.

y Non residens. præbens. æger vel debilitatus.
z Instituo. concedo. ne sede vacante.
a Et sine consensu. maior pars. non minuantur.
b Non alieno. trado. precario commodo. pone.
c Vendo. loco muto, de feudis, pignoribusque.
d Atque fideiussor. & soluit. dona peculi.
e De testamentis, etiam succedo. sepultus.
f Parochijs. decimis. hinc regula religionis.
g Conuersus. coniunx. infidus. vota redempta.
h Deq; statu monachi. domibus subiunge capellas.
i Iure patronatus de censibus. ara sacrata.
k Missa baptismus. quo non est presbyter vsus.
l Eucharistia. reliquiæ ieiunia serua.
m Purificans. ac ædificans. immunis adhærent.
n Clerice vel monache, dimitte negotia sæcli.

Quarti libri Tituli sunt in Decretalibus xxi. In Sexto. iii. In Clementinis i.

o SPonsus & impubes. & clādestina. duorum.
p Conditione. vouens, quam polluit. atque leprosus.
q Seruus. de natis sequitur cognatio duplex.
r Post consanguineam. consanguinitas. gelidique.
s Ac interdum qui nati legitimi sunt.
t Accusare queunt. diuortia. dote. secundis.

Quarti libri Tituli.

o Desponsalibus matrimonijs, hæc in vi. De desponsatione impuber. hæc in vi.
De clandestina desponsatione.
Desponsa. duorum.
p De conditionib. appositis in desponsatione, vel alijs contractibus. Qui clerici vel vouentes matrimonium cōtrahere possunt, de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulteriū, de coniugio leprosorum.
q De coniugio seruorum, de natis ex libero ventre.
de cognatione spirituali. hæc in vi.
de cognatione legali.
r de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ vel sponsæ.
de consanguinitate & affinitate. hæc in clemen.
de frigidis & maleficiatis. & impotentia coeundi.
s de matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ. Qui filij sint legitimi.
t Qui matrimonium accusare possunt vel contra illud testificari, de diuortijs.
de donationibus inter virum & vxorem. Et de dote post diuortium restituenda.
de secundis nuptijs.

Quinti libri Tituli sunt in decretalibus xlj. In Sexto xiij. in Clementinis. xi.

n *Accusatio, siue calumnia sit tibi Simon.*
x *Prælati Rabbi Iudæis hæreticos dant*
y *Schismaticis vel apostaticis natos perimentes.*
z *Infans expositus homicidia luditur hastis.*
a *Clerici pugna, sagittat adulter postea raptor.*
b *Furtis, vsuris, de falsi crimine, sortes;*
c *Colludo, pecco, venor, ferio, maledico.*
d *Post interdictum celebrans, ac ordinis expert.*
e *Saltus, furtiuus, excessus, opusque nouellum.*
f *Lex priuata subit. purgat cum canone vulgus.*
g *Damnum cum pœnis post pœnitet est anathema:*
h *Verborum sensus, sequitur quoq; regula iuris.*

n De accusationibus, inquisitionibus, & denunciationibus, hæc in 6 De calumniatoribus. De simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.
x Ne prælati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant. De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi hæc in Clementi. De Iudæis, Sarracenis & eorum seruis, hæc in Clementi. De hæreticis, hæc in 6 & Clemen.
y De schismaticis & ordinatis ab eis, hæc in 6. De apostatis & reiterantib. baptisma. De ijs qui filios occiderũt.
z De infantibus & languidis expositis. De homicidio voluntario vel casuali. hæc in 6. & Clementi. De torneamentis.
a De clericis pugnantibus in duello. De sagittarijs. De adulterijs, De raptoribus, incendiarijs, & violatoribus ecclesiarum.
b De furtis, De vsuris hæc in 6. & Clemen. De crimine fal. De sortilegijs.
c De collusione detegenda. De delictis puerorum. De clerico venatore. De clerico percussore De maledicis.
d De clerico excommunicato, deposito vel interdicto ministrante De clerico non ordinato ministrante.
e De clerico per saltum promoto. De eo qui ordinem furtiue suscepit. De excessibus prælatorum & subditorum hæc in 6. & clem. De noui operis nunciatione.
f ¶ De priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum hæc in 6. & cle de purgatione canonica. De purgatione vulgari.
g De iniurijs & damno dato hæc in 6. De pœnis hæc in 6. & clemen. De pœnitentijs, & remissionibus, hæc in 6. & in clemen. De sententia excommunicationis, hæc in 6. & clemen.
h De verborum significatione. hæc in 6. & clemen. De regulis iuris, hæc in 6. repetitur.

Titulorum iuris pontificij numerum, qui sunt in Decretalibus clxxxv. In sexto lxxviij. In clementinis liij facili stylo indicant hæc quattuor carmina.

Centum titulos octogintaq; volumen
Gregorij noni ponit, qui nos super addens.
At septuaginta septem numerat tibi Sextus.
Ex Clemente duas quinquagintaq; notabis.

TABVLA LVDOVICI BOLOGNINI DE BONONIA IVRIS VTRIVSQ. DOCTORIS,

totum ferè Decretorum volumen amplissimum continens, quæ secundum Titulos Decretalium procedendo, vtiles, & aptas quæstiones cum iuribus & quottis necessarijs decidit, & in multorum scitu dignorum cognitionem breui manu & exiguo tempore (quo nihil in hoc sæculo carius est) vnumquemque trahit.

De summa Trinitate, & fide catholica Titulus.

TRVM eo ipso q̃ qs errat ĩ fide, sit hæretic⁹, si est paratus corrigi, vide gl. in c. nec licuit, in ver. ad recipienda, dist. 17.

Vtrum vbi agitur de fide, solus Papa possit disponere sine cõsilio reuerẽdissimorum dominorum Cardinalium, vide gl. in c. Anastasius, in verbo, concilio. dis. xix.

Ad quem spectet determinatio quæstionum circa fidem: an ad sanctissimum dominum Papam solum, vel etiam ad alios: vide glos. in capit. quoties in verbo, nisi ad Petrum, 24. q. 1.

Vtrum peccatum infidelitatis sit maius quam occidere plurima martyrum corpora: vide gloss. in capitu. si habes in verbo, innocentes, 24. q. 3.

Vtrum Papa possit dispensare circa articulos fidei, vide gloss. in cap. sunt quidam, in verbo. apostoli. 25. quęs. prima.

Vtrum debeamus credere solum ea q̃ pertinent ad religionem, vide gl. in ca. in domo, in verbo si quominus, de pœn. distinct. 4.

Cætera in hac materia fidei videbis inferius sub titulo de hæreticis: quia hæc omnia ad fidem tendunt.

De constitutionibus, statutis & legibus, titu.

Quot iuribus regatur genus humanum, & quid sit ius naturale, & ciuile, & gentium, & militare, & publicum, & quiritum, & habes in dist. 1.

Quod sunt species legum secularium, & vnde aliquæ earum nomen acceperunt, vide in dist. 2.

Quid sit lex, & plebiscitũ, & senatusconsultum, & constitutio, & responsa prudentum & etiam vnde sumpserint nomẽ aliquæ leges, vide in dist. 2.

Quale sit officium legum secularium vide latissime in d. 3.

Quid sit canon & regula, & quot sint concilia habes in dist. 3.

Quare repertæ sunt leges, & quot debeant in se continere, & an tollanť per contrariam consuetudinem, vide in dist. 4.

Vtrum & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem, vide dist. 4.

Vtrum ius naturale possit mutari, vide in dis. 5. in gl.

Quis fuerit auctor primus sacrarum legum, & etiam sæcularium, vide in dist. 7.

Vtrum leges principum cedant iuri naturali, uide in dist. 9.

Vtrum leges sæculares cedant legibus ecclesiasticis. vide in distinctione. 10.

Quæ sint leges approbatæ, & improbatæ, vide in dist. 16.

Quomodo mutentur leges & regulæ canonum, & legum ex loco, ex causa, & ex tempore, vide dist. 19.

Vtrum decretales existentes extra corpus canonum seruentur, & habeantur pro legibus, vide in distin. 19.

Quantum ualeant expositiones sacrarum scripturarũ, & an habeant uim canonum. uide in dis. 20.

Vtrum sacerdotes teneantur scire leges & canones. vide in distinctione. 20.

Vtrum sacerdotes debeant habere peritiam non solum legum, sed negotiorum sæcularium, uide in distinc. 39.

Quo tempore habuerint originem cõcilia, & quæ sint approbata, & quæ improbata, uide in dist. 15.

Quis possit facere concilia, & cuius auctoritate fiant, vide in distinctio. 17.

Vtrum quælibet prouincia possit facere concilia, & quoties in anno, & quo in tempore, vide in distinct. 17.

Quando episcopi teneantur notificare acta in concilijs, vide in distin. 18. c. decernimus.

Quomodo et in quibus casibus toleratur ignorantia iuris ciuilis & etiã naturalis, uide glo. in c. ignorantia, in dist. 38.

De ignorantia iuris naturalis, & ciuilis, quomodo & qualiter toleretur ultra proxime dicta, uide in glos. in capitu. turbatur. §. notandum, in uerbo, Omnis ignorantia 1. q. 4.

De rescriptis.

Quomodo & quando ualeat rescriptum vltra duas dietas, vide glo. in capitu. neminem. 3. quæstione sexta.

De consuetudine.

vtrum, & quando leges tollantur per contrariam consuetudinem, vide in distinct. 4.

vtrum consuetudo cedat legibus scriptis, vide ad plenum in dist. 11.

vtrum consuetudo possit tollere vel mutare ius naturale: vide in distinctio. 5.

vtrum valeat consuetudo contra ius naturale, vide in distinct. 8.

vtrum consuetudo valeat contra naturales constitutiones, & an varietur secundum tempora & loca vide in dist. 12.

De uirtute cõsuetudinis, & etiam diuturnitatis. uide gl. in cap. conquestus 9. q. 3.

In materia consuetudinis & an acquiratur aliquid per eam uide gl. in ca. si. 18. q. 2.

De electione & ordinatione & electi potestate. Tit.

Quomodo eligatur Papa & episcopi

pi diaconi & subdiaconi, & quomodo conferantur ordines ecclesiastici: vide in distinctione. 23. & 27.

Vtrum ordinatio episcoporum debeat fieri in ciuitatibus vel in rure vide gloss. in cap. nomine domini, in verbo fieri in vrbe. in distinctio. 23.

vtrum merus laicus possit eligi in episcopum, & in qua ecclesia debeant fieri electiones episcoporum, & de officio visitatorum, vide in dist. 61.

vtrum præsumatur pro electione vide in gloss. in capit. miramur. in verbo, pro laboribus, in distinctione 61.

Ad quos spectent electiones eligendorum ad sacros ordines. vide in distin. 62.

vtrum laici possint interesse electionibus prouehendorum ad sacros ordines, vide in distin. 63.

A quibus eligantur & ordinentur episcopi, vide in distin. 54.

Quid si prouinciales discordant in electione episcopi, vel si non sunt prouinciales, quid fieri debeat, vide in distinct. 65. c. porro.

Quis debeat interesse in consecratione metropolitani, vide in dist. 66.

A quot episcopis debeat archiepiscopus consecrari, vide in distinct. 66.

vtrum presbyteri vel sacerdotes possint ordinari ab vno episcopo solo vide in distinctione, 67.

vtrum electi & ordinati ab eo, quem non constat esse episcopum sint iterum ordinandi, vide in distinctio. 68. cap. presbyteri.

De collatione minorum ordinum, & an solus abbas possit conferre, vide distinct. 69.

vtrum quis possit ordinari sine titulo vel sine beneficio ecclesiastico, vide in distinct. 70.

vtrum clericus subditus vni episcopo possit ordinari ab alio absque litteris sui episcopi, vide in distinctio. 71.

vtrum episcopus teneatur dare litteras dimissorias ad alium episcopum pro ordinatione sui clerici, vide in distin. 72.

De forma & tenore litterarum dimissoriarum ab vno episcopo ad alium pro ordinatione clerici sibi subditi, vide in distinctione 73.

vtrum quis possit inuitus ordinari, vide in distin. 74.

Quæ sint necessaria circa ordinationem episcoporum, vide in distinct. 25.

Qualiter sint ordinandi illi, qui, ab infantia dediti sunt ecclesiasticis officijs, vide in distinctione 28

Multa per quæ impeditur quis ordinari & promoueri ad sacros ordines, vide in dist. 33.

Multi qui prohibentur promoueri & ordinari ad sacro ordines, vide in distinct. 34

vtrum ordinandi debeant esse sobrij, & qua pœna puniantur non seruantes sobrietatem, vide in distinctione 35.

vtrum promouendi ad sacros ordines debeant esse periti litterarum, vide in distinct. 36.

vtrum promouendi ad sacros ordines possint incumbere libris gentilium, vide in distin. 37.

vtrum penitus laicus possit ordinari. vide gloss. in ecce. in verbo, plenissima. distinct. 36.

vtrum noui in fide possint promoueri ad sacros ordines, vide in distin. 48.

Quæ sint illa propter quæ quis impeditur promoueri ad sacros ordines, vide in dist. 49.

Quo tempore debeat ordinari episcopus, vide in dist. 75.

Quis eligat Romanum pontificem. & quanto tempore fiat vnus post mortem alterius, vide in distinctio. 79.

Si quis fuit electus Papa, dum credebatur eius vxor mortua, & post modum reperiatur viuere, an debeat renunciare papatui. vide glo. in cap. si quis. v. in verbo non Apostolicus, in distin. 89.

Quis coronet & ordinet reges, vide gloss. in cap. in lapibus. 7. quæstio. prima.

vtrum quærentes officia debeant eligi, vide in textu. 2. quæstione prima

vtrum episcopus possit eligere sibi successorem in episcopum, vide in text. & in gloss. summæ late. 8. q. prima.

vtrum papa possit eligere sibi successorem dum viuit, vide in gloss. summæ circa finem. 8. quæstione prima.

Quomodo fiant reges, an per electiones, vel quomodo, vide glossa. in cap. Moyses 8. q. 1.

utrum papa possit facere statutum quod possit eligere sibi successorẽ, uide glossa. in §. his omnibus 8. quæstione, 1.

Quæ electio præualeat, an illa quæ est facta à minori parte, an uero à maiori uel digniori, uide gloss. in capit. licet. 8. quæstione prima.

utrum in electionibus possint admitti patrocinia simoniacorum, uide in text. & in gloss. summæ. 18. quæstione 2.

Quomodo & quando præsumatur electio simoniaca, uide in glossa. summæ. 8. quæstione 3.

Si eligit excommunicatus cum alijs nõ excommunicatis, utrum ualeat electio. gloss. est in cap. nos in hominem. 9. q. 1.

utrum abbates sint eligendi uel ordinandi per episcopum, an uero à monachis, uide in text. 21. quæst. secunda.

De translatione episcopi.

Si monachus transit ad episcopatum utrum absoluatur à iurisdictione abbatis, uide gloss. in cap. de monachis. 16. q. 1.

utrum sufficiat translatio ad episcopatum sine confirmatione, ad hoc ut episcopus acquirat bona sedi episcopali, uide in glos. 18. q. 1. summæ.

utrum abbas factus episcopus absoluatur à regula monachali, uide gl. in cap. statutum. 18. q. prima.

utrum episcopus possit dare licentiam clericis adeundi monasteria, & utrum etiam eis inuitis possint intrare strictiorem regulam, uide in textu. 19. quæstione 1.

utrum canonici regulares possint intrare in monasterium, uide in text. late 19. q. 3.

De auctoritate & vsu pallij.

utrum episcopi possint exercere officium suum sine pallio, & etiam quo tempore possint peti pallium quibus dari debeat, uide in distin. centesima.

De renunciatione.

utrum renunciatio requirat factum uel uerba, uide glo. in c. qualiter. 7. q. 1.

utrum beneficia renunciata sint restituẽda ipsis renunciantibus. uide in tex. & in gl. summæ. 17. q. 1.

utrum renunciatio illicita ualeat, & quomodo probetur quem renunciasse, & quis debeat probare, uide glo. summæ. 27. quæst. secunda.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

Quo tempore debeat ordinari episcopus, & in qua hora, & quibus diebus uide in distin. 75.

Quæ interualla temporum debeãt seruari in præstatione singulorum graduum, & in quolibet eorum, uide in dist. 77.

In quibus locis debeant præstari ordines sacri. & an in ciuitatibus uel in rure, uide in distinctione 80.

tra episcopum suum quomodo constituant procuratorem, vide glos. in ca. quia episcopus, 5. quæstione 3.

Vtrum liceat clericis agere pro miserabilibus personis, vide in gl. summæ.14.q.1.

Vtrum liceat clericis exigere munera patrocinis impensis, vide in tex. & in gloss. summæ.15. quæstione. 2.

Vtrum clerici possint allegare in causis ciuilibus coram iudice seculari, vel etiam coram ecclesiastico, & recipere salarium: & quid in episcopis & sacerdotibus & monachis, & vtrum etiam ipsi possint procurare vel allegare, vide in gl. summæ 15. q.2.

Vtrum liceat clericis suscipere procurationes negotiorum secularium, vide in text. 21. quæstione 3.

Vtrum licet procuratori vel aduocato decipere ad uersarium suum. vide gloss. in cap. dominus, 23. quæst. 2.

Quomodo procuratores & aduocati possint corrigere errorem suum, vide gl. in §. his ita q; respondetur, in verbo, errorem, 35.q.9.

Vtrum aduocati possint promoueri ad sacros ordines, vide in distinctione 51.

Vtrum iudex teneatur semper audire procuratores & aduocatos, vide glo. in §. apud orbem, 3. quæstione. 7.

De arbitris.

Vtrum prælati teneantur sumere compromissum & concordare discordantes, vide in d. t. 90.

Vtrum quis teneatur recipere compromissum inter discordantes, & si non recipit, vtrum peccet, vide gl. notabilem in cap. dicut, 11. quæstione j.

Vtrum monachus possit esse arbiter vel iudex vel aduocatus, vide glos. in cap. d: præsentium, 16. quæstione j.

De iudicijs.

Quomodo & in quibus casibus possit iudicari maior prælatus ab inferiore, vide glos. in c. inferior, in dist. 21.

Vtrum in manifestis & notoriis requiratur ordo iudiciarius, vide in tex. & etiam in gl. summæ. 2. quæstione j.

Vtrum quis possit esse iudex in causa criminali quando ipse notatur eadem vel maiori macula, vide in tex. 3. q. 7.

Vtrum & quando quis possit iudicare in causa sua vel suorum, vide gl. in §. item quamuis, in verbo, & iudicem, in ca. infames. 3. quæstione 7.

Vtrum possit procedi in aliqua causa lite non contestata, vide in glossa summæ tertia quæstione secunda.

Vtrum episcopi possint iudicari ab vno tantum, vide in tex. 2. quæstio. 8.

In quibus casibus potest laicus iudicare in causa clericorum, vide 1 . q. 1. & cap. clericorum 2. in glo.

Vtrum possit resisti iudici iniuste iudicanti, vide glo. in can. non debet, 11. q. 3.

Quomodo & quando minor possit esse in iudicio, vide gloss. in l. certis, in verbo, pupillis canonizata. 15. q. 3.

Vtrum liceat clericis relinquere iudicem suum, & confugere ad iudicem secularem, vide in text. 21. q. 3.

De foro competenti.

Vtrum viatores sortiantur forum in locis per quæ transeunt, vide gloss. in can. quæ contra. in verbo aut peregrini, in distinctione 8.

Vtrum reus possit trahi extra propriũ locum. & si trahitur, an valeat sententia lata contra eum, vide in tex. 3 q. 9.

Vtrum iudex possit condemnare subditum suum sedendo pro tribunali in territorio. vide gloss. in can. episcopum, 9. quæstione secunda.

Vtrum diaconi vel subdiaconi vel cantores vel promoti possint conueniri coram iudice seculari, vide in tex. 11. q. 1.

Vtrum laicus possit conueniri coram iudice ecclesiastico, vide in gl. summæ 12. q. 1.

In quibus casibus clericus potest conueniri coram iudice seculari, & vtrum negligentia eius possit suppleri per ecclesiasticum, & econtra. & in quibus casibus, vide in glo. summæ. 11. q. j.

Vtrum clericus trahens clericum coram iudice seculari sit dignus suspensione, vide in tex. 11. quæstione 2.

Vtrum clericus suspensus vel excommunicatus diuina celebrans sit deponendus vide in text. & in gloss. summæ 11. quæstione, 3.

Vtrum maior possit iudicari ab inferiore, vide gl. in can. inferior. in distin. 21.

Vtrum Papa possit se submittere iudicio priuatorum, vide glo. in can. nos si incompetenter, 2. quæstione 6.

De in ius vocando titulus extraordinarius.

Quoties qui citari debet ad hoc ut sẽtentia contra eum valeat, vide gl. in can. caueant. 3. q. 9.

Vtrum non comparens in termino sibi prefixo sit deponendus, vide in tex. 4. q. 5.

Quoties quis citari debeat & quomodo puniatur contumax. vide glos. summæ 4. q. 5.

Quoties quis citari debet antequam sententia condemnationis possit ferri contra eum, vide in textu. 4. q. 2.

Vtrum in citationibus debeat apponi verbum peremptorie, & an in eis debeat apponi comminatio, & an possit accelerari peremptorium, vide gl. summæ. 5. q. 2.

Vtrum clericus citatus a laico teneatur cõparere, vide gl. in can. conuenior. in verb. congrueret, 23. q. 8.

quis possit ponere peremptorium in citatione, vide gl in can. de illicita, in verbo, peremptorio, 24. q. 3.

Vtrum valeat citatio pro die feriata vide gl. in can. placita. 15. q. 4.

De libelli oblatione.

Vtrum agenti possessorio sufficiat cõqueri in libello de possessione absque eo quod repetatur restitutio, vide glo. in can. quia præsulatus, in verbo, oblata. 1. 4.

de modo agendi in petenda restitutione, vide gl. in can. antiquitus in verbo restituat. 2. q. 2.

de forma libelli accusatorij, uide in tex. 2. q. 8.

quo iure petantur decimæ, uide glos. in can. moderamine, in uerbo, sibi uendiceat. 16. q. 1.

De dilationibus.

Vtrum post citationẽ ad cãm sint concedendæ induciæ. uide in te. 3. q. 2.

quot sũt genera induciarum, & quot induciæ concedantur in causis criminalibus, & etiam in ciuilibus, uide in gl. summę. 3. q. 2.

Vtrum induciæ sint concedendæ actori & etiam reo, vide in tex. 3. q. 3.

De ferijs

Vtrum

utrum

Vtrum domestici possint testificari pro domesticis suis tam in ciuilib. quam in criminalibus, & in quib. casibus, vide in gl. summe. 14. q. 2.

Vtrum conscius criminis possit admitti ad testimonium ferendum, vide in tex. 15. q. 3.

Quomodo mulier possit testificari de iure ciuili & canonico, vide gl. in §. ex eo canonizata in verb. testimonium. 15. q. 3.

Vtrum, & quando valeat testimonium de auditu. vide gl. in ca. hoc videtur. in uerb. indicauit. 22. q. 5.

Vtrum testimonium vnius de baptismo valeat. vide gl. in c placuit. de cõ. dist. 4.

Vtrum omnes personæ etiam infames admittantur ad testificandum in criminalibus, vide gl. in c. si peccauerit, in verb. in te. 2. q. 5.

Qua pœna puniantur deficientes in testificatione. vide in tex. & in gl. summæ. 2. q. 3.

Vtrum prohibitus accusare possit saltem testificari, vide in tex. 4. q. 2.

Vtrum quis possit esse testis & accusator eadem causa. vide in tex. gl. summæ. 4. q. 4.

Vtrum quis possit esse testis iudex & accusator in causa denunciationis vide gl. in c præcipue, in verb. duos 11. q. 3.

De fide instrumentorum.

Vtrum credatur scripturis sculptis in lapidibus, vide gl. in c. si. in verb. diptych s. 14. q. 2.

Quomodo & quando dies requiratur in instrumentis. vide gl. in l si qua canonizata, in c. dicenti. in verb. hac die. 25. q. 2.

De iureiurando.

Vtrum iuramentum per vim extortum obliget iurantem, vide gl. in c. auctoritatem. in verb. absoluimus. 15. q. 6.

Vtrum iuramenta sint præstanda. & per quid iurari debet & de pęna periurij, vide in te. 22 q 1.

Quid sit iuramentum & quid sit iurare, & quæ fuerit causa institutionis iuramenti: & quæ sit pœna periurij. uide late in glo. summæ 22. q. 1.

Vtrum sit periurus ille qui iurauit falsum quod tamen putabat verum vide in summæ. 22 q 2.

Quot sint modi periurandi, vide late in gl. summæ. 22. q. 2.

Vtrum iuramenta illicita debeat seruari, uide in text 22. q. 4.

Et quibus causis iuramentum dicatum illicitur, uide in gl. summæ. 22. q. 4.

Vtrum compellens quem ad periurandum dicatur periurus, & qua pena puniatur, vide in tex. 32. q. 5.

Vtrum videns aliquem iurare falsum si tacet, peccet. uide tex. in ca. hoc ui detur. §. si ergo. 22. q. 5.

Quomodo debeant sumi iuramenta, & qua intentione, vide in tex. c. quacumque 22. q. 1.

In qua ætate & quibus temporibus iurare debeat quis, vide in tex. ca. parauli pueri, & c. decreuit. 22. q. 5.

Vtrum laicus possit deferre iuramentum clerico. vel clericus episcopo, vide in tex. c. nullus. 22. q. 5.

Vtrum iudex possit deferre iuramentum ei quem scit uelle periurare, vide in tex. & in gl. summæ. 22. q. 5.

Quomodo sit interpretandum iuramentum, uide in gl. in §. quæritur. c. hoc videtur. 22. q. 5.

Quis magis peccet, an deierans, vel mentiens, vide gl. in c. iuramenti. 22 q. 5.

Vtrum semel, vel pluries sit iurandũ vide gl. in c. suppliciter in uerb. de nuo. 23 q. 6.

De scriptore promittente scribere librum cum iuramento, si postmodum intrat religionem, an sit obligatus, vide gl in c. præterea. in ver. functionibus in dist. 2.

De iuramento temerario, uide gl. in c. archidiaconum. alias florentinum. in verbo, sanctis. in dutin. 85.

De exceptionibus.

Vtrum exceptio spoliationis sit dilatoria uel peremptoria, vide gl. in c. antiquitus 2 q. 2.

Quæ sint exceptiones peremptoriæ, & quæ dilatoriæ, vide gl in §. exceptio, 2. q. 7.

Vtrum exceptio dilatoria, superueniens possit opponi post litem contest. uide gl. in c. placuit. 4. q. 10.

De præscriptionibus.

Vtrum quando mala fides defuncti in præscribendo noceat successori vide gl. in c. in primis. in uer. quia lectoris. 2. q. 1.

Vtrum omnia iura ecclesiarum possint tolli præscriptione, & quo tempore, uide in tex. & in gl. summæ. 16. q. 3.

Quare & quomodo introductæ sunt præscriptiones, uide in tex. c. placuit. §. præscriptionem, & sequen. 16. q. 3.

Quid sit præscriptio & quot sint species præscriptionis, & quando in ea requiratur bona fides vel titulus, & utrum per eam quæratur dominium, & quid sit usucapio, vide in gloss. summæ. 16. quæstio. 3.

Vtrum iura parochialia & episcopalia possint præscribi. uide glo. in c. quicumque in uerb. prouinciam. 16. q. 3.

De personis prohibitis præscribere, vide gl. in c. clerici, in uerb. in ius. 16. q. 3.

In quibus, casibus non currit præscriptio, uide gl. in c. 1. in uer. postliminio. 16. q. 3.

Quomodo interrumpatur præscriptio, vide in gloss. summæ. & in gloss. in §. præscriptionem. 16. q. 3.

Vtrum monasterium possit præscribere aduersus ecclesiam, vide in tex. 16 q. 4.

Vtrum in præscriptione requiratur probatio possessionis ab initio & in medio & in fi. vide gl. in c. uolumus 16. q. 4.

Vtrum ius fœnerandi tollatur per præscriptionem, & etiam quid de iure decimandi. uide in tex. & in gl. summæ. 13. q. 2.

De sententia & re iudicata.

Vtrum sententia diffinitiua requirat ordinem iuris. & quid in interlocutoria, uide in gloss. summæ 2. q. 1.

Quot sunt species sententiarum. uide in gl. summæ. 2. q. 1.

Quot sunt ordines iuris, uide in glo. summę 2. q. 1.

Vtrum sententia præcepti requirat ordinem iuris, vide glo. summæ. 2. q. 1

Quid sit sententia diffinitiua, uide in tex. 2. q 6.

De intellectu l. Barbarius. ff de offi. prætor. uidelicet de sententia lata a iudice putatiuo, uide gl in § tria 3. q. 7.

Vtrum sententia debeat ferri secundum conscientiam vel quomodo, uide glo in c. iudicet. 3. q 1. ctione 6.

Vtrum sententia possit scribi in pariete sicut in charta, vide glo. in c. postulatus. in verbo, scribebat 3. c. 7.

Vtrum episcopi possint iudicari ab vno tantum, uide in tex. 3. quæst. 8.

Quoties quis citari debeat ad hoc vt sententia valeat. uide gloss. in cap caueant, in verb. caueant. 3. quæ. 9.

Vtrum episcopi possint condemnare

De appellationibus.

Liber Tertius.

De vita & honestate clericorum.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

De commodato.

De feudis.

nio suo per substitutum, vide gl. in latorem, in uerb. arma. 34. q. 2.

De fideiussoribus.

De modo fideiussionis præstandæ in iudicio, uide in auth. sufferatur ca non zata, 3. q. 3.
Vtrum fideiussor qui promisit aliquẽ exhibere in causa capituli, si non exhibet, an debeat ipse puniri cor poraliter an pecuniariter, uide gl. in can. cum homo. 13. q. 5.

De donationibus.

Si euincitur res donata, utrum possit agi & quo modo contra donantes, uide gl. in can. præsentium. 7. q. 1.
Vtrum donatio causa mortis, quæ firmatur morte naturali, firmetur et ciuili, uide gl. i c. placuit, 2. 16. q. 1.

De testamentis.

Vtrum clerici possint relinquere fructus beneficij sui in testamento, uide gl. in can. due sunt, 12. q. 1.
Vtrum hæres secundum canones teneatur in solidum ex facto defuncti in contractibus uel in delictis, uide gl. in c. episcopum, 12. q. 2.
Vtrum liceat clericis testari de rebus ecclesiæ uel de proprijs & quo modo, uide in tex. & in gl. summæ. 12. q. 2.
Vtrũ post ingressum monasterij quis possit testari, vide in tex. in ca. quia ingredientibus. 19. q. 3.
Vtrum per ingressum in monasterij rum patum testamẽtum, uide gl. in auth. & quamulier canonizata, 19. q. 3.

De decimis.

Vtrum laici possint se intromittere circa oblationes & decimas ecclesia rum, vide in text. c. quia sacerdotes. 10. q. 1.
quantum possit exigi per episcopos nomine cathedratici, vide in tex. & in gl. summæ, 10. q. 3.
Si in parochia reperiuntur plures monetæ, de qua soluí debet cathedraticum, vide in gl. summæ, 10. q. 2.
Vtrum ius decimandi possit præscribi, vide in tex. & in gl. summæ. 13. q. 2.
Vtrum illi quorum domicilia sunt in diœcesi baptismalis eccle siæ, teneantur soluere decimas ei, vel in quo loco fiat solutio earum, uide in tex. & in gl. summæ 13. q. 1.
vtrum prædia monasteriorum teneantur soluere decimas, uide in tex. in can. quæ mi sunt, & seq. 1. q. 1.
vtrum decimæ omnino debeant solui, uide in tex. ibidem.
quo iure petantur decimæ, vide gl. in ca. moderamine, 16. q. 1
vtrum decimæ, vel collectæ possint imponi clericis à sæcularibus, uide gl. in c. quia iuxta, 16. q. 1.
quo tempore debeant solui decimæ, vide gl. in c. reuertimini. 17. q. 1.
vsque ad quem locum habeant portari decimæ per rusticos, vide glo. in dictio c reuertimini, 16 q. 1.
vtrum decimæ debeant solui à raptoribus & furibus, & an de salarijs doctorum & aduocatorum, vide in gl. can. decimæ 16. q. 1.
vtrum decimæ debitæ vni ecclesiæ possint vsurpari ab alia, vide in text. 16. q. 2.
vtrum decimæ possint detineri à laicis, vide in tex. 16. q. 7.
vtrum licitum sit exigere aliquid à monasterij vltra consueta, vide in tex 18. q. 2.
vtrum clerici baptismalis ecclesiæ possint petere decimas contra episcopum, vide in tex. 25. q. 1.

De regularibus, & statu monachorum.

Vtrum possit inuitis monachis vel religiosis imponi strictior regula per superiores suos, vide gl. in c ge sta. in verbo, in d. 4.
vtrum eremitæ subsint episcopis, vide in c. qui vere, 16. q. 1.
vtrum monachi possint eligi ad prælaturas sæculares, vide in gl. in c. presbytero 16. q. 1.
vtrum monachus albus possit esse inter monachos nigros, vide gl. in ca. innoua 16 q. 7.
vtrũ canonici regulares possint intrare monasterium, uide in tex 19. q 3.
vtrum traditi in monasterio in pueritia vel post, teneantur ibi perseuerare in religione. Et quid de pupillo doli capace, intrante religionem, an possit exire vel extrahi, vide in tex. & in gl. summæ, 20. q.
si quis acceperit habitum sine licentia patris, an possit extrahi ab eo, uide in tex. & in gl summæ, 20 d. 3. & 4.
vtrum coactus intrare monasterium possit exire ad habitum suum, vide in tex & in gl. summæ, 20. q. 3.
vtrum monachi possint transire ab vno monasterio ad aliud, & etiam mouere sine consensu abbatis, uide in tex. 20. q. 4.
vtrum quis possit esse in duabus ecclesiis, vel relinquere ecclesiam suam & transire ad aliam, uide in tex. & in gl. summæ, 22. q. 1. & 2.
vtrum monachi possint ordinari sine licentia abbatis, uide in dist. 58.
Vtrum monachis liceat celebrare officia populis, uide i tex. & in gl. summæ, 16. q. 1.

De voto.

Vtrum uouentes castitatem possint uti uxoribus, uide in dist. 27.
Si coniuges uouerunt continentiam an possint amplius procreare filios & si procreant, an sint legitimi, uide gl. in c. ministri, in uerbo propriæ uxoris, in dist. 31.
Vtrum pupillus doli capax obligetur uoto, uide c. estote. 1. q. 1.
Vtrum & quando liceat discedere à uoto, & quo quis obliget uoto, & quomodo præficiatur uotum, uide in tex. & in gl. summæ, 17. q. 1.
de personis prohibitis uouere, uide gl. in c sunt quædam, 17. q. 1.
Vtrum si quis uouit se monasterio & traditur, possit redire ad mundum et cũ licẽtia abbatis, uide tex. 17. q. 3.
Cuius sit maior pœna infringentis uotum uel adulteri, uide glo. in ca. propositum. 20. q. 3.

De iure patronatus.

Vtrum ius patronatus amissum per lapsum in heresim, recuperet per eum patronum reuersum ad fidem, uide gl in ca maximum, in uer. dignitate. 1. q. 7.
quale ius habeat patronus in ecclesia nondum cõsecrata, uide in gl. summæ 16 q. 2.
Vtrum & quot modis quis efficiat patronus, & in quos trãseat ius patronatus, & pro quanta portione, uide glo in c piæ mentis, & in c quicunque 16. q. 7.
Vtrum Iudeus fundando ecclesiam acquirat ius patronatus in ea, uide gl. in c Fulgentius, 16. q. 7.
Vtrum solus Papa an uero & alij possint priuare aliquem iure patronatus, uide gl. in c. filijs, 16. q. 6.
si patroni sunt discordes præsentatione alicuius, quia debeat facere episcopus, uide gl. in c. si plures, 16. q. 7.

De consecratione ecclesiæ, vel altaris.

Cui liceat consecrare ecclesiam, uide in tex. de conse dist. 1.
Vtrum ecclesiæ consecratæ possint iterum consecrari, uide in tex. de cons. di 1. c. ... plurib. 1. q. in quibus casibus ecclesia possit iterum consecrari & reconciliari, uide

vide glo.in c.eccleſiæ.de conſ diſt. 1.

De conſecratione altaris, vide glo.in c.ſi motum.de conſecr diſt.1.

cui liceat conſtituere oratoria, & an ſine licentia epiſcopi hæc fieri poſſint, vide gl.in c.quidam.18.q 1.

De celebratione miſſarum & ſacramento Euchariſtiæ, & diuinis officijs.

Vtrum ſacerdos poſſit celebrare miſſam poſt pollutionem nocturnam præcedentem, vide in diſtinction. 6.

Vtrum quis poſſit audire miſſas ſacerdotum non ſeruantium continentiam, vide in diſt. 32.

Vtrum orationes factæ à malis ſacerdotibus proſint vel ne, vide glo.in §.ecce.in verbo, interceſſores, in diſt.49.

Quomodo prælati & alij promoti poſſint & debeant celebrare officia: & an magis ore, vel corde vide in di. 92.

Vtrum ſacerdotes mali poſſint conficere in celebrando verum corpus Chriſti vide in tex.1 q.1.

Si ſacerdos dicat miſſam rogando Deum vt aliquem perdat, an peccat, & an conficiat ſacramentu corporis Chriſti, vide gl in c dictum, in verbo, prodeſſe, 1.q.1.

Vtrum pranſus vel qui recepit medicinam poſſit celebrare, vide gl.in c. nihil, in verb.minimum.7.q.1.

Vtrum ſacerdos infirmus poſſit celebrare officia & miſſas recuperata ſanitate, vide gl ſummæ 7.q.2.

Vtrum clericus celebrans contra præceptum ſuperioris ſit deponendus, uide in tex.& in glo. ſummæ. 11. q.3.

quo ordine ſint celebrandę miſſæ, vide in tex.de conſ.diſt.1.

quibus diebus teneatur quis audire miſſas, vide in tex.c.miſſas, de conſec.diſt.1.

quæ orationes debeant fieri in miſſa, vide tex. de conſ.diſt.1.

vtrum corpus Chriſti poſſit confici in uaſis ligneis, de conſ.diſt. 1.c. vaſa.

a quo fuit inſtitutum ſacramentum euchariſtiæ, vide in gloſſ. de conſe. diſt 5.

Vtrum in ſacramento euchariſtiæ debeat interuenire aliud quam vinum & aqua, vide text. de conſec. diſt 2.

quæ debeant ſeruari per ſumentes, ſacramentum euchariſtiæ.

vtrum poſt conſecrationem remanea ſubſtantia, vel ſpecies in ſacramento euchariſtiæ.

quare in ſacramento euchariſtiæ miſcetur aqua cum vino. & multa de hoc ſacramento ineffabili & digniſſime.

licet in vaſe æneo non debeat confici hoc ſacramentum:tamen ſi fiat, vtrum conficiatur, vide gl.in c uaſa de conſec diſt.1.

Vtrum ſacramentum poſſit confici de alia ſpecie vel liquore quam frumenti & aquę, vide gl.in c.ſicut, de conſ diſt.2

Vtrum quis debeat recipere hoc ſacramentum corporis Chriſti, niſi fuerit firmiter in propoſito abſtinendi a peccatis, vide gl. in ca. quotidie de conſec.diſt.2.

cauſas inſtitutionis ſacramentorum, vide in gl.in c.ſignum.de conſ.di. 2.

vtrum in fractione hoſtiæ remaneat corpus Chriſti in qualibet parte, ui de gl.in c.cum frangitur, de conſe. diſt.2.

quare corpus Chriſti non ſit ſub alia ſpecie quam panis vid gl.in c. forte.de conſ diſt.2.

ſi animal irrationale ſumit corpus Chriſti, vtrum ſtatim deſinat eſſe ſacramentum, vide gl.in c.qui bene, de conſ.diſt.2.

De baptiſmo.

Vtrũ ille qui fuit baptizatus in infirmitate, qui antea nolebat baptizari, poſſit promoueri ad ſacros ordines, vide in diſt.57.

vtrum ſacramenta neceſſaria vt poſt ſacramentum baptiſmatis poſſint pſtari ab hereticis, uide gl in uerb. habebunt, §. ſed illud, c ſubdiaconus.

vtrum mutus & ſurdus poſſit baptizari, vide gl.in cap.detrahe in verbo creditur. 1.q.1.

Vtrum baptizatus per iocum dicatur vere baptizatus, uide gl.in ca.ſpiritus in verbo integris.1.q.1.

vtrum debeat potius qui permitti mori ſine baptiſmo, quam quod baptizetur cum pecunia ſacerdoti dãda, vide gl.in c. baptizandis in verbo moriantur, i.q.1.

Vtrum liceat monachis baptizare, & iungere pęnitentiam, vide in tex. & in gl.ſummæ, 16.q.1.

Vtrum officium baptizãdi poſſit committi ab epiſcopo, vide in gl.ſummæ 16.q.1.

Vtrum ſacramentum baptiſmatis vel euchariſtiæ poſſit præſtari ab hæretico, vide gl.i §.ſed illud, c.ſubdiaconus, in verb. habebunt, 24. q. 1.

Vtrum ſacramenum baptiſmatis ſit neceſſarium, & ad quid prodeſt, & in quibus diebus celebretur, uide tex.de conſec.diſt.4.

qui poſſunt baptizare & an boni & an mali iniuſti, & an etiam hæretici, vide in tex.de conſ.d ſt.4.

quę verba requirantur in ſacramento baptiſmatis, & an inepte prolata efficiant ſacramentum, & quid debeat reſponderi, vide in text. de conſ.diſt.4.

de myſterijs ſacramenti baptiſmatis & quare veſtis candida traditur baptizando, vide in tex. de conſ. diſt. 4.

Vtrum abbates vel monachi poſſint leuare quem de ſacro fonte, vide in tex.de conſ diſt.4.c.non liceat abbati.

Vtrum exiſtens in utero poſſit baptizari, vide in tex de conſ.diſt.4.ca.ſi ad matris, & c ſeq.

quæ peccata remittuntur in ſacramento baptiſmatis, vide in tex de conſ diſt. 4 c.regenerante.

quot ſunt genera baptiſmatis, & quando fuit inſtitutum hoc ſacramentum, v.de tex. de conſec.diſt 4.

qua forma fieri debeat ſacramentum baptiſmatis, & eius effectus, vide gloſſ.ſummæ. de conſe. diſt. quarta.

A quo debeat præſtari ſacramentum chriſmatis, vid e tex.de conſec.diſt 5.

Vtrum quis poſſit baptizare in alio liquore quam in aque, uide glo. §.neceſſarium, de conſ diſt. quarta.

vtrum ad hoc ut quis baptizetur requiratur caput per fundi: an vero quælibet alia pars corporis, uide in cap.proprie.de conſe.diſt.quarta.

de forma bapt ſmi, & uerbis neceſſarijs, in eo, uide gl .in c. à quodam de conſ diſt.4.

Vtrum furioſus poſſit baptizari, uide glo.in cap.ſi qui.de conſ diſt. quarta.

Vtrum ſi quis baptizetur in aqua miſta cũ alio liquore valeat, uide gl. in c. baptiſmi uicem de conſe.diſt. 4.

ſi cum uerbis formalibus baptiſmi miſceantur alia uerba ſuperflua, ſi uitient uel uitientur, uide gl.in c. ſi non ſanctificatur, de conſe. diſt. 4.

Vtrum Iudæus uſurarius debeat baptizari, ſi non reſtituat uſuras, uide gloſſ.in c.iudæi, de conſe. diſtinct. 4.

Vtrum teſtimonium unius de baptiſmo ualeat, uide gloſſ.in c.paruulos, de conſe.diſtinctione quarta.

vtrum filius poſſit baptizari invito patre, uide glo.in c. ſi baptizatus, de conſ.diſt.4.

De obſeruatione ieiuniorum.

Quibus temporibus ſint celebranda ieiunia, & unde habuerũt originem, & quid differant ieiunia noſtra à ieiunijs Hæbreorum, uide in diſt. 76.

De ordine ieiuniorum & officiorum & plenissime de sacramento confirmationis, vide in tex. de conse. dist. 5. fere per totum. incip. c. conuenit, ad finem vsque.

Vtrum possit quis ieiunare per alium, vide in c. pœnitentia, 1. de pœn. distin. 3.

De purificatione post partum.

Vtrum mulier hodie post partum statim possit intrare ecclesiam, & se commiscere viro, vide in dist. 5.

De religiosis domibus.

Vtrum omnes basilicæ cum suis dotibus pertineant ad ordinationem episcoporum, & an ipsi visitare teneantur diœcesim, vide in tex. x. q. 1.

De ecclesiis ædificandis.

Vtrum quis possit vendicare capellam ædificatam in suo iure territorii, vide in tex. & in gl. summæ. 16. q. 5.

Vtrum diruta ecclesia remaneat locus priuilegiatus, vide gl. & in c. & hoc diximus, 16 q 7.

Vtrum oratoria possint construi sine licentia episcopi, vel etiam erigi campanæ, vide glo. in c. quidam, in ver. aut oratorii, 18. q. 2.

Cui liceat consecrare ecclesiam, vide in tex. de conse. dist. 1.

De sponsalibus & matrimoniis, & impedimentis eorum. & de dotibus.

De vxore presbyteri, an possit nubere alicui vel dimitti à presbytero propria auctoritate, vide in dis. 28 c. si qua.

De reprobatione quorundam hæreticorum detestãtium matrimonia, vide dist. 30.

Vtrum episcopus qui olim duxerat vxorem, & etiam vouentes castitatem possint vxoribus vti, vide in dist. 25.

Vtrum vxor teneatur reddere debitũ marito vel contra, in ecclesia, vide gl. in c. ecclesia, in verb. summæ. distin. 68.

Vtrum maritus sciens se esse affinem vxori suæ debeat abstinere ab ea, vide gl. in c. si quis, in verb. separauerit, 2, quæst. 1.

Vtrum vxor teneatur reddere debitũ marito excommunicato. vel filius vel seruus communicare cum patre excommunicato, vel econtra, vide glo. in cap. quoniam, in verbo, vxores, 11. q. 3.

Vtrum vxor vel filius impubes vel episcopus inuito marito uel Patre vel Papa possint intrare religionẽ, uide gl. in c. duæ, in vers. dignior 9. q 2.

vtrum matrimonium possit esse inter vouẽtes castitatem, uide in tex. late, 27 q. 1.

vtrum possit contrahere matrimoniũ ille, qui copulatus est cũ moniali, vide gl. in c si quis votum. 27. q. 1.

vtrum desponsata vni, possit alteri nubere. vide in text. & in gl. summæ. 27 q. 2.

vtrum filia possit nubere sine voluntate patris, vide in tex. in glo. summæ. 31. q. 2.

vtrum filia possit nubere alteri post promissionem factam a patre de ea alii uide in tex. & in glo. summæ. 31. q 3.

Vtrum meretrix possit duci in vxorẽ vide in text. & in glo. summæ late. 32. q. 1.

De iudicio inter uirum & vxorem circa adulterium, vide gl. in l publico canonizata, 32. q. 1. apud misericordem, in verb. accusationem.

vtrum possit appellari vxor illa, quæ ducitur cã incontinentiæ, vide in tex. & in gl. summæ. 32. q. 2.

vtrum conditio possit apponi in matrimoniis, vide glo. in c. solet late, 32. q. 2.

Vtrum filia innubendo teneatur magis sequi arbitrium patris, qua aui vel econtra. vide in text. & in glos. summæ, 32. q 3.

Vtrum, stãte matrimonio possit quis habere rem cum ancilla, vid. in tex. late, 32 q. 4.

vtrum passa violentiam amittat pudicitiam, vide in tex. & in glo. summæ late. 32. q 5.

Ex quibus causis licitum sit viro dimittere vxorem vel econtra, vide in tex. 32. q 5.

Vtrum maritus possit dimittere vxorem suam sine causa. vide in tex. late, 33 q. 2.

Vtrum coniuges possint vouere continentiam altero ex eis recusante, vide in tex. 33. q 5.

An mulier quæ nupsit alteri viuente adhuc primo marito committat adulterium qñ credebat eum mortuum, & an teneatur redire ad eũ. vide in tex. & in gl. summæ, 34. q. 1. & 2.

vtrum quis possit ducere in uxorem aliquam ex propria cognatione, vide in tex. & in gl. summæ. 35. q. 1.

vtrum liceat ducere vxorem aliquam ex consanguineis vxoris præmortuæ, vide in tex. 35. q. 2. & 3.

Quare intra gradus iuris non est licitum contrahere matrimonium, vide in text. 35. quæst. 4.

Quomodo sint computandi gradus cõsanguinitatis matrimonio, vide in tex. 35. q 4.

Quibus accusantibus vel testificantibus sit dirimendum matrimoniũ, vide in tex. & in gl. summæ 35. q. 6

vtrum quilibet possit denunciare matrimonia illicita, & quid operetur hæc denũtiatio, vide in gl. summæ. 36 6.

Quid si aliqua consanguinea vel affinis ducta est in vxorẽ, vtrum possit adhærere marito, vide in tex. & in gl summæ, 15. q. 7.

vtrum quis possit contrahere matrimonium cum vxore cõpatris vxoris suæ, vide in tex. & in gl. summę. 30. q. 4.

vtrum clandestina desponsatio præiudicet manifestæ, vide in text. & in gl. summæ. 30 q. 5.

vtrum matrimonia clandestina valeant, & quæ dicantur matrimonia clandestina, vide gl. 3 q. 5.

Ex quibus presumatur contra matrimoniũ. vide glo. in c. aliter. 30. q 5.

vtrum matrimonium possit contrahi inter absentes, vide glos. in c. nec illuc, 30. q. 5.

Cui magis credatur an stanti pro matrimonio vel contra matrimoniũ, vide in gl. in § his ita, 30. q. 5. si qs.

vtrum polluta per adulterium possit postea duci in matrimonium, vide in tex. & in gl. summæ, 31. q. 1.

vtrum binæ vel vlteriores nuptiæ permittantur, vide in tex. c. aperiant, 33 q 1.

vtrum possit duci in vxorem ea, cui quis dedit fidem de ea ducenda, dum viuebat vxor prima vide glos. summæ, 31. q. 1.

Si iuraui non cognoscere cõcubinam meam vtrum possim postea contrahere matrimonium secum, vide gl. in c. illud 31. q. 1.

vtrum adulter possit dimittere adulteram, uide in tex. 31. q 1.

Casus quibus non potest maritus accusare vxorem adulteram vide in gl. summæ. 32. q. 6.

vtrum ille, qui dimisit vxorem causa fornicationis possit aliam ducere. vide in tex. 32 q 7.

vtrum possit dimitti vxor sterilis ex ea causa, vide in tex. 32. q. 7. c. tantum valet.

vtrum in matrimonio requiratur sẽper quod sit spes filiorum, vide gl. in c. hi qui. 23. q. 7.

vtrum possit contrahi matrimonium cum Hæbrea sub conditione ut efficiatur Christiana, vide in text. & in gl. summæ. 32 q. 8.

vtrum propter impossibilitatem coeundi possit vxor dimitti, & quotuplex sit impedimentum, & quanto tempore debeat durare tale impedimentum: & vide in text. & in gloss. summæ, 33. quæstione 1.

vtrum mulier post separationem mariti possit nubere ei, cum quo prius

prius fornicata est, vide in text.late, 33.q.2.

vtrum liceat marito interficere vxorem aliquo casu, vide in text. 33. q.2.

Quod si separatur vxor à marito ex causa cõsanguinitatis, postea reperiatur contrarium, an debeat de nouo recipi ab eo, vide in tex & in gl. summæ. 35.q.9.

vtrum filii secundi matrimonii contracti, & postea dissoluti possunt iungi in matrimonio cum consanguineis prioris viri, vide in text. 35.q.10.

vtrum vxor quæ contradicente marito intrauit religionẽ, si vir postea consensit, possit exire, uide gl.in c. mulier, 33.q.5.

vtrum & quomodo coniuges possint vouere, uide glo.in c. manifestum, 33.q 3.

vtrum vxor teneatur sequi maritum vt vagabundum, vide gl. c. si quis necessitate, 24.q 2.

vtrum si hodie vnus homo esset tantum, an posset cotrahere matrimonium cum sorore, vide gl.in c.cum igitur, in uerbo honestissima, 35.q.1.

vtrum sit proprie coniugium inter sponsum & sponsam, vide in tex. & in secunda glo.summæ, 27.q 1.

vtrum sit matrimonium vel coniugium inter infideles, & si quis eorum efficitur fidelis, an possit dimittere alium, vide in text. & glo. summæ, 28.q.1.

vtrum vxor possit relinqui pro qualibet fornicatione, etiam semel tantum commissa, vide gl.in c idololatria, 28.q.1.

vtrum hæreticus qui voluit baptizari, sed non potuit, possit contrahere matrimonium, vide glo.in c.caue, 28.q.1.

vtrum sit matrimonium inter errantes de conditione sua, vide in tex. & in glos.summæ, 29 q.1.& etiam 2.

vtrum liceat marito reddere debitum vxori, quando ipse leuauit propriũ filium de sacro fonte, vide in text. & in gl summæ. 30 q.1.

vtrum sponsalia possint contrahi inter fratres, vide in tex. 30. quæst.3. c. Pictacium,

Quæ ætas & quot alia requirantur in vero matrimonio, vide in glo.summæ, 30.q 2.

vtrum filii adoptiui possint copulari matrimonio cum filiis naturalibus, vide in tex 30 q.3.

vsque ad quem gradum sit prohibitum matrimonium, vide glo.summæ, 30.q 3.

Qui filij sint legitimi.

vtrum filii nati de incestuosis nuptiis reputentur filii, uide in text.35.q.7.

vtrum naturales seu bastardi possint promoueri ad sacros ordines, vide in dist.56.

vtrum filii spurii sint exclusi ab omni beneficio iuris, vide gloss in cap. cum multæ. 15. quæstione 9.

Si suscipiuntur filii ex monacho & monacha, cui ecclesiæ applicabuntur, & cui fiat iniuria, vide glo. in cap. impudicas, 27. quæstione 1.

De accusationibus, inquisitionibus & denuntiationibus.

Vtrum & in quibus casibus possit de crimine quis accusari post mortem, vide gloss. in cap quorundam, in verb. non potest, distin. 23.

vtrum fœminæ admittantur ad accusandum, & maxime tutorem suspectum, vide glo. in l. prohibentur canonizata, 2.q 1.

vtrum omnes personæ etiam infames admittantur ad testificandum in criminalibus, & ad accusandum saltem in denunciatione euangelica, vide glo. in cap. si peccauerit, 2. quæst.1.

Qua pœna puniantur deficientes in accusatione, vel testificatione per calumniam facta, vel per errorem, vel per temeritatem, vel per calorem iracundiæ, vide in text. & in glo. summæ, 2. quæstione 3.

vtrum reus accusatus deficiente accusatore teneatur se purgare, vide in tex. & in glos. summæ, 2. quæst. 3.

vtrum laici possint admitti ad accusandum episcopos & alios superiores, vide in text. 2 quæstione 7.

vtrum & quando criminosus possit admitti ad accusandum ante peractam pœnitentiam, vide glos. in cap. ipsi apostoli, 2. quæstione 7.

vtrum accusatio debeat fieri in scriptis, & etiam de forma libelli accusatorii, vide in textu. 2. quæstione 7. capit. quisquis ille est.

De accusatione & de infamatione, & denuntiatione quomodo fiant, & an requirant inscriptionem ad pœnam talionis, & quot sint necessaria ad hoc ut fieri possit inscriptio, & an tunc requiratur inscriptio ad pœnam talionis, vide in gloss. summæ. 2. quæstione 8.

Quæ sint necessaria in accusatione nenda, vide glo. in c per scripta in verb. absens, 2 q.8.

vtrum infames admittantur ad accusandum etiam viles & abiectas personas, vide in tex. 3. quæstione 4.

In quibus casibus accusatus potest trahi extra prouinciam suam, vide in glos. summæ, in fin. 3. quæst. 7.

vtrum accusatores possint absentes accusare, vide in text. 3. quæstione 9.

vtrum accusator deficiens in unio capitulo debeat vlterius admitti ad alia capitula, vide in text 4. quæst. 10.

vtrum ad accusandum admittatur aliquis excommunicatus, vide in tex. 4.q.1.

Vtrum prohibitus ad accusandum possit saltem testificari, uid. in tex. 4.q.2.

vtrum quis possit esse accusator & testis in eadem causa, vide in text. & in glo. summæ, 4.q 4.

vtrum accusans teneatur se inscribere regulariter ad pœnam talionis, vide in tex. 4 q.4. c. nullus. §. inscriptio.

vtrum quis possit esse in eadem causa denuntiator & testis, vide in glo. summæ, 4.q.4.

vtrum maritus accusans de adulterio vxorem teneatur se inscribere ad pœnam talionis, vide gl. in l. si maritus, in verb. sexaginta canonizata. 4.q.7. c nullus.

vtrum accusans repertus culpabilis possit amplius admitti ad accusandum, vide in textu, & in gloss. summæ, 4 quæstione 6.

Qua pœna puniatur accusans aliquem de crimine, quod postea non probauit, uide in textu. 5 quæstio 6.

vtrum hæreticus, vel infamis admittatur ad accusandum episcopum de simonia habes in text. 6. quæst. 1.

Si episcopus velit retorquere accusationem in accusantem, vtrum sit adhibenda fides eius simplici assertioni, & etiam an soli episcopo credatur in cæteris, vide in text. & in glo. summæ. 6. quæstione secunda.

vtrum per episcopum accusatum possit peti iudicium archiepiscodi alterius prouinciæ, vide in textu. 7. c. 3.

Si accusator deficit in probatione vtrum reus accusatus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ, vide in tex. & in glos. sum. 6. quæst. 5.

vtrum episcopus accusatus & citatus à Papa possit redire ad ecclesiam suam propriam absque litteris apostolicis, vide in textu, & septima quæstione 5.

vtrum

vtrum clericus possit accusari coram iudice sæculari, vel iudicari ab eo vide in text.& in gl.summæ. 11. q. 1.

vtrum in causa denunciationis quis possit esse accusator & iudex & testis. & quando habeat locum denũciatio euangelica, vide gl.in c.præcipue.in verb.duos 11.q.3.

vtrum accusato sit deferenda purgatio, vide in tex.& in gl.summæ.15. q.5.

De calumniatoribus.

Quæ differentia sit inter calumniatorem, præuaricatorem, & tergiuersatorem. vide in gl.summæ.2.q.3.

De simonia.

vtrum spes sola pro honesto seruitio inducat simoniam.vide gl.in c. hoc ad nos. in ver.tonsurantur. in dist.59.

vtrum sacramenta possint præstari à simoniacis, & si præstantur an careant effectu gratię,& quid de alijs dignitatibus & sacramentis necessarijs ab eisdem præstitis, vide in tex.1.q.1.

vtrum munera possint interuenire pro iuribus spiritualibus & corporalibus.& etiam pecuniæ:& in quibus casibus dicatur simonia, vide glo. summæ 1.q.1.

vtrum spiritualia possint permutari, vide gl.summæ, 1.q.1.

vtrum pecunia possit dari pro iurib. spiritualibus & corporalibus ibid.

vtrum simoniacis ex sola voluntate sint iudicandus, vide gl.in c.qui studet in ver a communione 1.q.1.

vtrum pro ingressu monasterii pecunia sit exigenda, & an exacta restituenda, vide in tex.& etiam in glo. summæ per totum 1.q 2.

vtrum sit simonia emere ingressum vel præbendas ecclesiæ, vide in tex. & etiam in gl. summæ q.3.

vtrum filius sit reus criminis quando eo ignorante pater pro eo commisit simoniam, vide in tex.1.q.4.

vtrum sit differentia inter ecclesiam & ordinem emptum, vide in glo. summæ.1 q.6.

De differentia inter crimen simoniæ & crimen læsæ maiestatis, vide gl. in c.sane. in verbo, ad imitar.15. q. 3.

vtrum liceat filio esse in ecclesia quã pecunia paterna est consecutus, vide in text.& etiam in gl. summæ.1. q.5.

vtrum ille, qui fuit ordinatus ignoranter à simoniaco sit repellendus ab ordine ibi dato, vide in text.& etiam aliquid in gl.summæ, 1. q.6.

vtrum ordinatus simoniace possit cõuenire suum ordinatorem, vide gl. §.porro.in ver.Pœna. 6.q.1.

vtrum sit simoniacus ille, qui post electionem præstitit iuramentum canonicis de indemnitate ecclesię, vide in tex.8.q.3.

vtrum sit peccatum emere spiritualia, vide in gl.summæ.1.q.1.

vtrum ordines possint dari pretio vel gratia vel supplicationibus coniunctorum ibi.

vtrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionibus, vide in tex.& gl.summæ.8.q.2.

Si eligitur excommunicatus cũ alijs non excommunicatis, an uitietur in totum electio, vide gl.9.q.1.

De magistris.

vtrum bona munera sint danda doctoribus, vide glo. in l si quis canoniza a, in ver.non ad turpe.3.q.7.

vtrum doctor teneatur gratis consilium suum dare, quando illud facit absque magno labore, vide gl.in c. non licet.19.q.3.

De hæreticis.

vtrum quis dicatur hæreticus eo ipso quod errat in fide, si est paratus corrigi.vide glo in ca.nec licuit. in uerbo. ad recipiendum. in disti 17. & gl. in c hæc est. in ver.emendari. 24.q.1.

vbi agitur de fide vtrum solus Papa possit agere sine consilio cardinalium, uide in gloss. in c.Anastasius. in uer consilio in dist.19.

vtrum possit communicari cum lapsis in hæresim: & an lapsi in hæresim possint promoueri ad maiora, vide in dist.1.

vtrum sacramenta necessaria, ut est sacramentum baptismatis, possint præstari ab hæreticis, uide in tex.1. q.1.

vtrum renuncians hæresi sit recipiendus vlterius ad episcopalem dignitatem, uide in tex. & in gl. summæ. 1.q.7.

vtrum lapsus in hæresim si postea reuertatur ad fidem, recuperet iura sua,& maxime ius patronatus amissum, uide gl.in c.maximum. in uer. dignitate. q 7.

utrum hæretici sint spoliandi rebus suis.uide in tex.23.q.7.

Quæ sit pœna hæreticorum, uide in gl.summæ.23.q.7.

vtrum reuersus ab hæresi recuperet bona, uide gl summæ 23.q.7.

utrum quis possit excommunicari ab hæretico, uide in tex.& in gl.summæ 24.q.1.

vtrum per solum dictum quis efficiatur hæreticus, vide gl. in c.hæc est. 24 q.1.

Quæ differentia sit inter hæreticos & schismaticos, & quot sint genera hereticorum, vide tex.q.3.cap.inter hæresim.

vtrum hæretici possint postulare.vide gl in l.nemo. canonizata de pœnit. dist.1.

vtrum hæreticus vel infamis admittatur ad accusandum episcopum de simoniæ, vide in tex.11.q.1.

De homicidis.

vtrum iudex ecclesiasticus possit cognoscere de homicidio,& exercere causam sanguinis, uide gl. in c.illi.5.q.5.

vtrum homicida possit esse testis contra clericos, uide glo.in c.quia 5.q. 6.

utrum in ea quæ fiunt mente alienata, sint imputanda: puta furioso occidenti aliquem, uide in tex. & in gl. summæ.15.q.1.

vtrum minister iustitiæ dicatur homicida,& an peccet, uide in tex.15. q.1 nec is.

Quæ pœna puniatur occidens uel uulnerans clericum, uide in tex.17. q.4.ca.presbyterum usque ad c.nomini.

utrum sit peccatum iudici uel eius ministro occidere delinquentes, & punire eos, uide in tex. & in gloss. summæ 23.q.5.

vtrum, & quando quis possit occidi & in quibus casibus, uide in glos. summæ 23.q 5.

De pœna occidentis matrum, uide in tex. 33 q.2 melius in glo. in uerbo, parentem, c.aut facta de pœn.dist. 1.

vtrum occidens patrem spiritualem puniatur ea pœna, qua occidens patrem naturalem, uide gl. in l.aut facta, de pœn.di.1.

utrum clericus efficiatur irregularis qui uoluit committere homicidiũ & non potuit, uide glo.in c.periculose.in uersi.si pœnitentiæ.de pęn. dist.1.

Quid sit maius peccatum occidere Christianum uel paganum, uide in c.rebaptizare de consec.dist.3.

vtrum liceat marito interficere vxorem in aliquo casu.uide in tex.33. q.2.

De raptoribus.

vtrum rapiens rem propriam cadat a iure suo.uide in tex.& in gl.summæ 16.q.6.

Quis dicatur raptor, vide in tex.& gl. summæ.36.q.1.

Vtrum raptæ possint nubere raptoribus vide in tex.36.q.2.

Vtrum raptor spoliatus debet ante omnia restitui. vide glo.in §.quod autem.14.q.1.

De maleficis.

Vtrum crimen maleficiorum sit publicum vel priuatum, vide glo.in c. constituimus. in verb. maleficij. 3. quæst.5.

De vsuris.

Vtrum tutor exigens vsuras nomine pupilli teneatur eas restituere. vide glos.in c sicut. in verb. non suo.in dist.46.

Vtrum sit vsura exigere aliquid vltra summam debitam, vide in text.& in gl.summæ.14.q.3.

Vtrum sola spes reddat hominem vsurarium, & in quibus casibus possit aliquid accipi vltra sortem, quando liceat clericis vel laicis negotiari, vide in text.& in gl.summæ. 14. q.3.

Vtrum possint fieri eleemosynæ de vsuris, & de alijs illicitis quæsitis. vide in tex.& in gl.summæ.14.q.5.

Vtrum vsurarij possint pœnitere nisi effectualiter restituant vsuras, & male ablata, vide in tex in gl.summæ.14.q.6.

vtrum sit communicandum vsurario post mortem, vide gl.in c.nec quisquam,24.q.2.

De sortilegis:

Qui sunt sortilegi & de pœna eorum tam de iure ciuili, quam de iure canonico, vide in text.& in glo.summæ late 26.q.1.

Vtrum sortilegium sit peccatum, vide in tex.26.q.2.

vtrum sit peccatum perquirere stellas & planetas, vide in text.26.q.2. c.illos planetarios,& c.seq.

Quæ sortes sint reprobatæ, & quæ licitæ, vide in gl.summæ.26.q 2.

A quibus sumpsit exordium genus diuinationis, quot sunt genera diuinationis, vide in text. 26. q.3. & 4.

Vtrum dæmones possint scire futura & dispositiones hominum in mente conceptas, vide tex.26. q.4.c.fatendum.

vtrum sortilegi sint excommunicandi, vide in tex.26.q.5.

Vtrum astronomia sit approbata vel ne, vide in gl.in c.nō liceat.26. q.5.

vtrum sint reprobatæ incantationes & obseruationes dierum, & mensium, & annorum, vide in text.26. q.7.c.episcopi.

De clerico percussore.

Vtrum sacerdotes debeāt esse percussores, vide in dist.45.

De clerico per saltum promoto.

Vtrum quis possit promoueri per saltum ad sacros ordines, vide in dist. 67.& etiam in dist.59.

De priuilegijs.

Vnde dicantur priuilegia, & quid sit priuilegium. vide in dist.3.c.priuilegia.

vtrum priuilegia concessa clericis extendantur ad eorum vxores, vide gl.in can.clericum.11.q.1.

Quot modis perdatur priuilegium, vide gl.in can.priuilegium 11.q.3.

vtrum antiquioribus priuilegijs derogetur per seq. vide in tex.25.q 2.

Quis possit concedere priuilegia in præiudicium tertij, & quomodo priuilegia egrediantur personas eorum quibus conceduntur, & an in dubio præsumantur personalia vel realia. de differentia inter priuilegium & confirmationem, & an in dubio præsumantur reuocata, vide gl.summæ.25.q.2.

vtrum priuilegia requirant scripturā vide glo. in can. constitutionis 25. quæst.2.

De purgatione vulgari.

Quando habeat locum purgatio vulgaris,& purgatio canonica, vide in gl.summæ.2.q.5.

De iniurijs.

vtrum licitum sit bellum propulsando iniuriam & in repetendis reb. suis, vide in tex.23.q.2.

Vtrum iniuria sociorum possit propulsari armis, vide in tex.& in gl. summæ 23.q.3.

vtrum vindicta sit permissa, vide in tex & in gl.summæ.23.q.4.

vtrum episcopus possit remittere iniuriam factam ecclesię suæ, vide gl. in cap.si is.23.q.4.

Quid requiratur ad hoc, vt possit agi actione iniuriarum, an prouocatio ad animum. & quæ alia, vide gl.in can.si illic.23.q.4.

De pœnis.

Vtrum pęna legalis, & etiam cōuentionalis possint extendi in infinitum. vide gl.in can cum deuotissimam,12.q.2.

quomodo pœna peti possit loco interesse. uide glo.in can.fraternitates. 12.q.2.

In quibus casib. possit episcopus punire, exemptos, vide gl.in can.placuit. in verb.parochianum.sexta q. 3.

quis magis puniatur an ignobilis, uel nobilis, uide gl.in can.qui contra, 24.q.1.

De pœnitentijs & remissionibus.

Circa perplexitatem peccatorum mortalium, & etiam venialium quid eligi debeat, uide gl.i. in dist. 13.

vtrum & quando pollutio nocturna sit peccatum, uide in dist.6.

utrum quis possit peccare, ut alii euitent maius peccatum, uide in dist. 14.

Quæ sint peccata mortalia & quæ uenialia, uide in dist.15.canon.quali.

Quis magis peccet an laicus vel clericus in eodem genere delicti, uide gl in can.homo. Christianus.in distin.40.

Vtrum episcopus possit remittere pęnitentiam iniunctam a papa, uide gl.in can.accedens. in uerb. in tua. in dist. 50.

Quoties debeat quis facere pœnitentiam quando peccet, uide gl.in can. imitate Petrum.6 q.1.

vtrum sacerdos possit iniungere pœnitentias, si non est sibi concessa cura animarum, uide glos.in can.placuit.16.q.1.

Quanta pœnitentia imponatur pro peccato mortali, uide glo.in ca.qui sacramento.22.q.4.

vtrum morientibus sit indicenda pœnitentia, uide in tex.26.q.7.

Quando debeant sacerdotes iniungere pœnitentiam pro qualitate peccatorum,& quomodo, vide in tex. 26.q.7.

utrum sola contritio cordis sine confessione oris sufficiat ad impetrandam veniam peccatorum, uide notata in marg & in gl. summæ de pœni.dist.1.in uerb sunt.

vnde dicatur pœnitentia, & quid sit satisfactio, & quot considerentur in satisfactione, uide in gl.summæ de pœn.dist.1.

vtrum charitas semel habita possit vlterius perdi. vide in text. & in glo. summæ.de pœn.dist.2.

vtrum pœnitentia sit reiteranda, uide in text.& in gl.summæ de pœnitent.dist.3.

vtrum sit deneganda pœnitentia illi, qui vult agere pœnitentiam de vno peccato tantum, uide in text.de pœnitentia distinctio. tertia.

vtrum peccata remissa amplius redeant vide in text. & in glo. sum.

summæ de peniten. distinctione, quarta.
Quot sint seruanda circa confessionem & quot debeat in se continere confessio vide in tex. de penitē. dist. quinta.
Cui. debeat fieri confessio, vide in tex & in glos. summe de peni. dist. sexta.
Vsque & ad quantum tempus sit recipiendus peccator: & an etiā in mortis articulo, vide in tex. de penit. dist. 7.
Vtrum quis, debeat confiteri peccata venialia, vide gl. in can. perfecta. de penit, dist. 1.
Quid dicatur peccatum in spiritum sanctum, vide gl. in § potest etiam c. si sacerdos. in vers. ad mortem. de penit dist. 1.
Vtrum & in quibus casibus confessus teneatur iterum confiteri, vide gl. in §. his auctoritatibus, de pœnit. dist. 1.
Quæ pena ponatur pro quolibet peccato mortali. vide etiam glo. in §. sunt plures, de penit distin. 3.
Vtrum bona facta in peccato mortali valeant & prosint, vide glos. in ca. quærat. de pœni. dist. 3.
Vtrum peccata semel dimissa reuertantur amplius, vide gloss. in § eorum. can. peccatum. de pen. distin: 4.
Vtrum sacerdos possit manifestare peccata penitentiam, vide gloss. in cano sacerdos. de peniten. distinct. 6.
Vtrum confessio sit vtilis, quæ a non suo sacerdote accipitur, vide glos. in cap. placuit. de peniten. distinct. sexta.
Quæ sint consideranda in penitentia iniungenda, vide in gloss. summæ xxvj. q. 7.
Vtrum vsurarius possit penitere, nisi effectualiter restituat vsuras, vide in tex. & in gloss. summæ. 24. q. 6.

De sententia excommunicationis.

De materia excommunicationis, vide glo. in can. Engeltrudam. in ver. anathemate. 3. q. 4.
Vtrum sit prohibitum communicare cum excommunicatis, vide in tex. 11. quę. 3. can. præcipue Guaridradæ. & ca. immediate seq. ad finem vsque.
Quæ pœna imponatur presbyteris ex communicatis tangentibus sacra, vide in text. 11. q. 3. cano. si quis episcopus.
Vtrum possit appellari ab excommunicatione, vide gloss. in can. si episcopus. 11. q 3.
Quotuplex sit excommunicatio, vide gloss. in cap. si inimicus. 11. quæst. 4.
Vtrum Papa communicans, cum excommunicato ligetur etiam ipse & quid in episcopo, vide glo. in ca. quid merito 11. q. 3.
vtrum excommunicatus iniuste possit celebrare vide gloss. in c. non debet. 1. q.
Vtrum vasallus teneatur obedire domino excommunicato, vide gloss. in can. Iulianus 11 quæst. 3.
vtrum excōmunicato domino intelligantur excommunicati omnes de familia, vide gloss. in cap. quoniam 11. q. 3.
vtrum vxor teneatur reddere debitum marito ex communicato, vide gloss. in d ca. quoniam. 11. q. 3.
vtrum quis possit excommunicari, vel absolui vnico verbo, uide glos. in c. cum aliquis, 11. q. 3.
Si eligitur excōmunicatus cum alijs non excommunicatis, an valeat electio in aliquo, vide glo in c. nos in hominem. 11. q. 1.
Si pmisit qs soluere alicui intra certū tempus, & interim fuerit excōmunicatus, vtrum possit ei solui, vide gloss. in can. nos sanctorum. 15. q. 6.
vtrum magister percutiens clericum discipulum causa disciplinæ incidat in canonem, uide gloss. in cap. nullus. 18. q. 3.
Vtrum scindens uestimenta clerici incidat in canonem, & in quibus casibus licitum est absque pœna ex communicationis verberare clericum, vide gloss. in c. si quis suadente. 17. q. 4.
vtrum iniiciens manus violentas in clericum vel detinens eum in compedibus sit excommunicatus, vide gloss. in cap. Guilisatius 23. quæstione, 4.
Vtrum percutiens clericum etiam excommunicatum incidat in excommunicationem, vide gloss. in can. excommunicatum. 23. quæstio. 5.
Quomodo gesta per excommunicatos valeant, si tolerantur, vide in gloss summæ. 24. q. 1.
Vtrum quis possit excommunicari post mortem, & in quibus casibus, vide in text. & in glos. summę. 24. quæ. 3.
Vtrum pro peccato alicuius tota familia sit excommunicanda, uide in text. & in gloss. summæ. 24. quæst. 3.
Vtrum excommunicatio illicita lædat seu liget, uide in text. 24. quæst. 3.
Qui debeant excommunicari, uide in text 24. q. 3.
Vtrum laici possint excommunicare clericos de mandato superioris, vide glos. in ca. preter. in uersi. ducibus. in dist. 32.
Vtrum sacerdos pro quolibet peccato mortali sit suspensus uel excōmunicatus, vide in glos. in ca testamentum, in uersi. humiliter. in dist. 6.
utrum excommunicatio transeat in tertiam generationem, uide glos. in c. detrahe. in uer. aliqui. 1. q.
utrum sententia lata ab excommunicato ualeat quando publice tenebatur pro non excommunicato, uide glossa. in can. infamis. uer. tria. 3. quæst. 7.
utrum excommunicatus possit iudicare, uide gloss. in can re uera 3. quęstio 9.
utrum excommunicatus possit agere uel conuenire uel excipere & compensare, uide gloss. summæ 4. quæstio. 1.
utrum sit excommunicatus citatus certa die sub pena excommunicationis, si fuit impeditus comparere ca die, uide gloss. in can. quisquis. 4. quæst. 5.
utrum eleemosyna possit fieri excommunicato, uide gloss. in can. non omnis. 5. quæst. 5.
utrum habens Papa potentiam excommunicandi possit etiam absoluere excommunicatum, uide glo. c. peruenit. 7. q. 1.
Quis dicatur excommunicatus, & an excommunicatus uel depositus cōferat sacramenta & maxime an conficiat uerum corpus Christi, uide gloss. summæ 9. q. 1.
utrum patrocinium simoniacorum possit admitti in electionibus, uide in tex. & in gloss. summæ. 8. quæst. secunda,
utrum uxor teneatur reddere debitum marito excommunicato, uel filius, uel seruus comunicare cum patre uel cum domino excommunicato, uide gloss. in cap. quoniam, 11. quæstione. 3.
utrum excommunicatus admittatur ad accusandum, uide in text. 4. q. 1 æstio. 1.
utrum sortilegi sint excomunicandi uide in tex. 26. quæst. 5.
utrum excommunicatus ab episcopo possit reconciliari a sacerdote, uide in tex. 26 q. 6.
utrum excommunicatus possit communicare cum excommunicato. uide gloss. in cap. deuotam. 27. quęstione, 1.
utrum iniciiens manum in uestem clerici sit excommunicatus, uide glo. in canon. si quis pulsatus. de pen. disti. 1.
vtrum excommunicatus possit contrahere matrimonium, uide gl. in can. nullus, de conse. dist. 4.

De verborum significatione.

Quid sit canon, uide in distinctione tertia.
Vnde dicatur sacerdos & antistes & presbyter, & vates, & archiepiscopus vide in distinct. 21.
Quomodo capiatur mensis. idus & nonæ, vide gloss. iu cap. propter.

FINIS.

Ludouicus Bologninus vtriusque iuris Doctor & eques, iura ciuilia de mane ordinariè legens, in almo ac vetustissimo Bononiensi studio, anno, millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, precedentem tabulam ingeniose compilauit.

Decretalium secundum ordinem litterarum Alphabeti à quibus inchoantur, collecta adnotatio.

FINIS.

Bis centum titulos, sed quinque denos remouebis.
Sunt decretales ter mille, sed absque nouem bis.

TABVLA CAPITVLORVM DECRETALIVM.

0 .

Cum

ex teno-

Vene-

FINIS.

MATERIAS

MATERIAE SINGVLARES, QVAE IN VARIIS DECRETALIVM GLOSSIS ADNOTANTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam denotat.

E

exempti

Iure-

legatum

M

N.

Nomi-

procur

FINIS.

ARBOR CONSANGVINITATIS.

Non gignunt dextros qui stant in parte sinistra,
Læua dat vxoris, dat tibi dextra mares.

FIGVRA Arborea licet ad septimũ deberet gradum protendi, cum vsq; ad eum secundum decreta sit prohibitio coniugalis, seu q. ca. de affinitate. & extra de cland. despon. c. cũ inhibitio. tñ quia per illa noua ipsa coniugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata, vt dicto c. cum inhibitio. & de cõsan & affin. c. non debet, ideo vsq; ad quartam duntaxat figuram hãc duximus extẽdendam. Nec id ipsum graduum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum auctorum computationem agnouerit, illam etiam vsque in gradum centesimum, & eo amplius si opus sit, deducere poterit.

Quam aptissime hæc imprimatur, tum consanguinitatis tum affinitatis, arbor iudicet qui huiusce causæ trigesimæquintæ, cum canones & legit, & intelligit.

Consanguinitas est attinentia personarum ex eo ꝓueniens, ꝙ vna descendit ab altera, vel ambe ab eadẽ. Vel est uinculum personarum ab eodem stipite descẽdentium carnali propagatione contractum Et dicitur a con, quod est simul, vel vnitum; & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numero distinguens, & est triplex. scilicet graduum descendentium ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distãtium personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt, Et dicitur gradus ad similitudinem graduũ scalarum, uel locorum proclinium, quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER tres regulas declaratur.

PRIMA. Regula magistralis pro linea recta. Ascendentium & descendẽtium quot sunt personæ de quib. quæritur, computatis intermedijs una dẽpta. tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantũ distat abauus a Petucio, (Petrucium esse fingimus in cellula vbi est facies) utroque computato, & intermedijs quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus. sic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.*

¶ Collaterarium in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se uel sibi attinẽt. Exemplum pone. Cum facias abauum stipitẽ inter P. & pronepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali:) quilibet distat a stipite. quarto gradu: ergo ĩter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collaterariũ in linea inæquali quoto gradu remotior distat a communi stipite, toto distãt inter se. Exẽplum pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori, scilicet a P. sed p. distat a stipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

¶ *Pro arbore consanguinitatis secundum computationem eiusdem dantur tales regulæ.*

PRIMA. In linea recta ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur computatis inter medijs una dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collaterarium in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto duplicato distãt inter se, uel sibi attinent. Nam secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legistarum ob aliud fit, quam computatio Decretistarum.

¶ Collaterarium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sũt gradus. Si ampliorẽ optas enucleationẽ, recurre ad Ioãnis Andreæ declarationem.

CIRCA LECTVRAM Arboris diuersis olim diuersum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hispanus post istos lecturæ ipsius arboris nouũ modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum nisus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & uersuũ obscuritatem aliquibus notum ignotum, alijs ignotum ignotius reddidit, Attendẽs igitur ego Io An inter decretorũ doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuisse, vt habentibus materiam consanguinitatis, & affinitatis ignotam nota: & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret: antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria. Secundo, an sit authẽtica Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ q̃stionis ex superius dictis patet solutio probatio enim ad oculum alias vincit in ti. de gradi. §. agnationi. 27. q. 1. nec aliqua. Ex ostensione enim facti quædam melius percipiũtur quam elocutione, extra de donat. Apostolicæ. ver. si. Hinc est, quod agrorum dimensio subicitur oculis. 16. q. 3. inter de præscri. qa in iudicante C. fi. reg. l. 3. Ventris inspectio: an mulier sit prægnans. ff. de ven. inspi. l. 1. in prin. Locorum pudicitiæ inuestigatio, an mulier sit virgo. extra de ꝓb. posuisti an arcta. de frig. & ma. fraternitatis, vel aliter impedita, eod. tit ex litteris. Iniuriæ an sit atrox æstimatio. ff. de fer. l. 1. Et litteræ papales an sint veræ vel falsæ. de cri. fal. licet.

Oculis multa subijciuntur.

¶ Ad secundum dic, quod arbor authentica est, q̃d patet ex canonib. Isidori, & Alexãdri 34. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic, ꝙ quia in decretis de consanguinitate, & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere, & quia in decre alib. est idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum satisq; famosum quod repetita lectio, probat C. de emend. lu. co. l. vna. Item ex eo quia antiq canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit secundum statutum iurium nouorum antiquam ararborem decidere.

Deinde ad arborem cõsanguinitatis specialiter descendamus. Et primo quæritur quid sit cõsanguinitas, & unde dicatur: quid linea: quid gradus. Secundo quæritur, quomodo arbor formet & quare sic formetur, & quare sic punctetur, & inter ponemus regulas per quas cognoscuntur gradus, demum ponemus quædam notanda, & quasdam quæstiones.

¶ Ad primum dico, ꝙ cõsanguinitas est attinẽtia personarum ex eo proueniens, quia vna descendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractu, quod satis est idem. Dicitur autem ꝯsanguinitas, quasi sanguinis vnitas a con. & sanguine. qa de communi sanguine descendũt. & quo ad probationem coniugij nõ distinguo, an tales consanguinei sint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod est expressum extra de proba. per tuas.

Consanguinitatis diffinitio.

¶ Linea vero est collectio personarum ab eodẽ stipite descendentiũ gradus cõtinens, & numero distinguẽs. Et est triplex linea scilicet graduum descendentium, ascendentium, & collateralium, vt infra patebit, & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisconsultus.

Lineæ diffinitio: & eius multiplicitas.

¶ Gradus est habitudo distantium personarũ, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem gradum scalarum, vel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de gradi. l. iurisconsultus. §. gradus.

Gradus descriptio.

¶ Formatur autem sic arbor primo vide cellulas ascẽdentium: secundo descendentium, demum collateralium

Arboris cõsanguinitatis formatio

lium. Ascende super cellulam vacuam: quæ tamen sit ideo vacua, quia non potuit nomē proprium habere: cū aliæ cellulæ exceptus his, quæ per genitiuu nominantur, sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possumus illam cellulam nominare, quam dicimus filiū patris, fratrem fratris, patrem filij. & sic de singulis? & eam alij vocant Ioachim alij Prothem: alij truncum, nos autem a nomine bidelli nostri vocemus eum Petrucium. Et scire debes ꝙ cōpetenter illæ cellulę mediæ ascendentium & descendentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellularum ponerent nomina maritū, vt abauus, proauus, &c. a latere sinistro nomina mulierum, vt abauia, proauia &c. quia positi a latere dextro descendunt a matribus, & econuerso. Supra cellulam vacuam est cellula hęc continens pater, mater, & vnum punctum supra, & vnum infra. Supra illum est cellula auus, auia, continens duo puncta, supra, Et duo infra. Supra illa est cellula proauus proauia continens tria puncta supra, & tria infra. Supra illam est cellula abauus, abauia, habens quattuor supra, & quattuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum supra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta supra, & duo infra. Sub illa proneptem & pronepotem; & tria puncta supra, & tria infra. Sub illa ab nepotem & ab neptem, & quattuor puncta supra & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales transeamus, scire debes ꝙ punctorum numeratio est numeratio graduum habito respecto ad cellulam vacuam, & puncti superiores denotant computationem secundum ius canonicum. puncti inferiores secundum ius ciuile, &c. Ponitur autem cōputatio canonica in superiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi ex excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc casum, quo instruimur in matrimonijs, quæ licite contrahi possint necne. & cum matrimonium sit sacramentum ecclesię, in eo præcipue lex minor est canone extra de secun. nup. c. vlt. & pœn. Vides autem ex punctatione prædicta, quod in computatione ascendentium & descendentium concordat vtrumque ius: quia in eis semper persona addita ꝑsonæ per carnis propagationem gradum adijcit.

(Margin: Ius canonicum est excellētius ciuili.)

(Margin: Regula lineæ rectæ.)

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos secundum vtrumque ius, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus q̄ritur cōputatis inter medijs vna dēpta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quātum distat abauus a Petrucio: vtroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ deme vnam in quattuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotē: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quattuor sunt gradus. Si velis scire quot distet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem personas computato P. & sic octo erat gradus. Scias autem ꝙ iste P. non habet totum suam computationē in arbore Scias. n. quilibet habet duos parētes quattuor auos: octo proauos: sedecim abauos: & sic semper ascendentes duplicātur. Vnde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

(Margin: Coniugalis prohibitio in recta linea ē perpetua.)

¶ Quæro an inter ascēdentes & descendentes prohibitio copulæ cōiugalis excedat quartum gradum? Et dicit Gott. in sum. de consang. & affini. §. iterum quantum, ꝙ non, per decre non debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicentes inter ascendentes & descendentes perpetuam esse prohibitionē dicant: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc. 35. q. . progen em. & duobus capitulis sequent. in quibus dī ꝙ olim non solum vsque ad secundum gradum, sed etiam in quantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum est alterum descendentem & alterū ascendentem perdurat prohibitio, ad. de in institu. de nup. §. i. ff. de rit nup. l. nu ptiæ. & hoc verum puto.

(Margin: Regula collateralium.)

¶ Ad collaterales transeamus, & ad fratrē & sororem & causa breuitatis prosequendo solū partē mediam arboris admodū vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quæ per se paret. dicamus de fratre & descendētibus Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis. ex illa fratris ꝑnepos proneptis. & frater P. est cū P. in primo gradu ꝑm canones: in secūdo ꝑm leges. Eius filius in secūdo ꝑm canones: in tertio ꝑm leges. Nepos in tertio secūdū canones, in quarto secundu leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto ꝑm canones: in quinto secundum leges: & sic debet esse: utraque punctatio, & isti sunt collaterates ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac cōsequēter stipitem de auo ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis, & amitinus, soror patruelis & amitina, ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patrus est P. secundo gradu, frater patruelis est secundo gradu filius in tertio, nepos in quarto secundu canones Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse vtraque punctatio postea fac proauum stipitem, & habet filius patruum magnū, amitam magnā, auum & amiam, auunculū magnū, & mater terram magnum illos non prosequimur. Ex cellula patrui magni propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorūdem nepos neptis Et quia P. distat à proauo quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio. & à propiori sobrino tertio, & à filio tertio, & a nepote qui exit lineam ęqualitatis, quarto secundum canones, secundum leges vero distat P. à patruo magno quarto. à propiori subrino quinto, & à filio sexto, a nepote septimo, & sic debet esse vtraque punctatio. Modo fac abauū stipitem cum tribus filiis, scilicet propatruo, proauo & proauunculo, de pro auūculo non prosequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horū filius filia, ex illa horū nepos neptis, ex illa eorūdem pronepos proneptis. isti oēs sunt cu. P. in quarto gradu, quia P. distat a stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineā a qualitatis, ergo oēs distāt quarto, secūdu leges ꝑpatruus distat v filius vi. nepos vij. ꝑnepos viij. & sic dēt esse vtraque pūctatio.

(Margin: Regula canonica pro collateralibus in linea æqua.)

¶ Nūc videndum est q̄bus regulis gradus illorū collateraliū cognoscantur. Collateralium æqualis liniæ vnam trado regulam secundum canones.

¶ Collateraliū in linia æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se vel sibi attinent hoc secūdum canones. Exemplū pone: quando facis abauū stipitem inter P. & pronepotem propatrui, nam quia illi sunt in linea ęquali, quilibet distat a stipite quarto gradu: ergo inter se quarto.

¶ Scdm leges vero aliter est, & sic dicimus regulam Collateraliū in linea æquali quoto gradu quis distat a cōi stipite: toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Vides ergo ex superius dictis, & ex punctatione ꝙ prædicti P. & pronepos propatrui distant viij. Et insurgit illa diuersitas, quia secundum leges quilibet persona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones vero duę personæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt patet in cellula fratris) frater est cum P in primo gradu secundū canones, in secundo, secundum leges: sed computatio eorū ob aliud fit, q nostra. 35. q. 5. ca. 2. Bene ergo dī secundū leges, ꝙ in æquali linea collateraliū siue linea sit paris numeri, siue disparis, non est reperire disparem gradum, vide in linea paris numeri secunda, vel iiij disparis numeri vel iij. In prima ij gradus, in secunda iiij. in tertia vi. in quarta viij. quod non est ꝑm canones, quia in æquali linea dispari numeri habemus disparē gradū; quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

(Margin: Regula ciuilis, collateralib. in linea inæquali.)

¶ Nunc restat videre de collateral. b. in linia inæqua li, de quibus traditur talis regula secudum canones Collateraliū in linia inequali quoto grado remotios distat a communi stipite, toto distāt inter se. Exēplū pone faciendo abauum stipitem P & filius propatrui

sunt

sunt in linea inæquali cõputemus ergo à remotiori, s. à P. sed P. distat à stipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idem in descentibus vsq; ad lineam æqualitatis: & hoc est quod dicimus, quod persona addita personæ vsque ad lineam æqualitatis non crescit gradus quia propatruus, filius, eius nepos, & pronepos omnes distant iiij. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dẽpto) tot sunt gradus. vnde P à stipite distat iiij. a propatruo v. a filio vj. a nepote vij. à pronepote viij. & sic quælibet persona facit gradum, Vides ex supradictis quod P. nõ potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat. n. a summo, s. ab auo: ab imo, s. a nepote; ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: a medijs citeriori: per quod satis patet quod cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: vt puta si pronepos propatrui, vel pronepos fratris. procrearet filiam, posset P. cum illa cõtrahere. licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tñ consanguinitas prohibitio enim, quæ p ius positiuum processerat potuit tolli. sed naturalia sunt immutabilia 4. dist. in princ.

¶ Scire debes, quod communiter dicunt doctores, quod abauus & proauus & auus sunt bigami dicentes, quod si non essent bigami, non possent filij eorum coniugi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic essent de alijs cellulis duplicibus, quod personæ earum essent bigami. vnde fingamus perinde ac si in qualibet duplici cellula haberemus quattuor personas, ac si diceretur propatruus & vxor, patruua, & maritus, vnde duplicatio posita fuit, vt nomina demonstraret in vtroque sexu, non vt eos coniuges denotaret. Sciendum est etiam, quod in collateralibus qualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando. & negando. Ego & tu sumus consanguinei in linea æquali, & ego possum accipere filiam tuam. ergo tu meam, Et negatiue, Ego non possum accipere filiam tuam. ergo nec tu meam Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando, vel negando: quia si vnus est in quarto alter in tertio vel citeriori, qui est in tertio. vel citeriori. potest contrahere cum filia eius, qui est in quarto gradu, & non econuerso. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non econuerso.

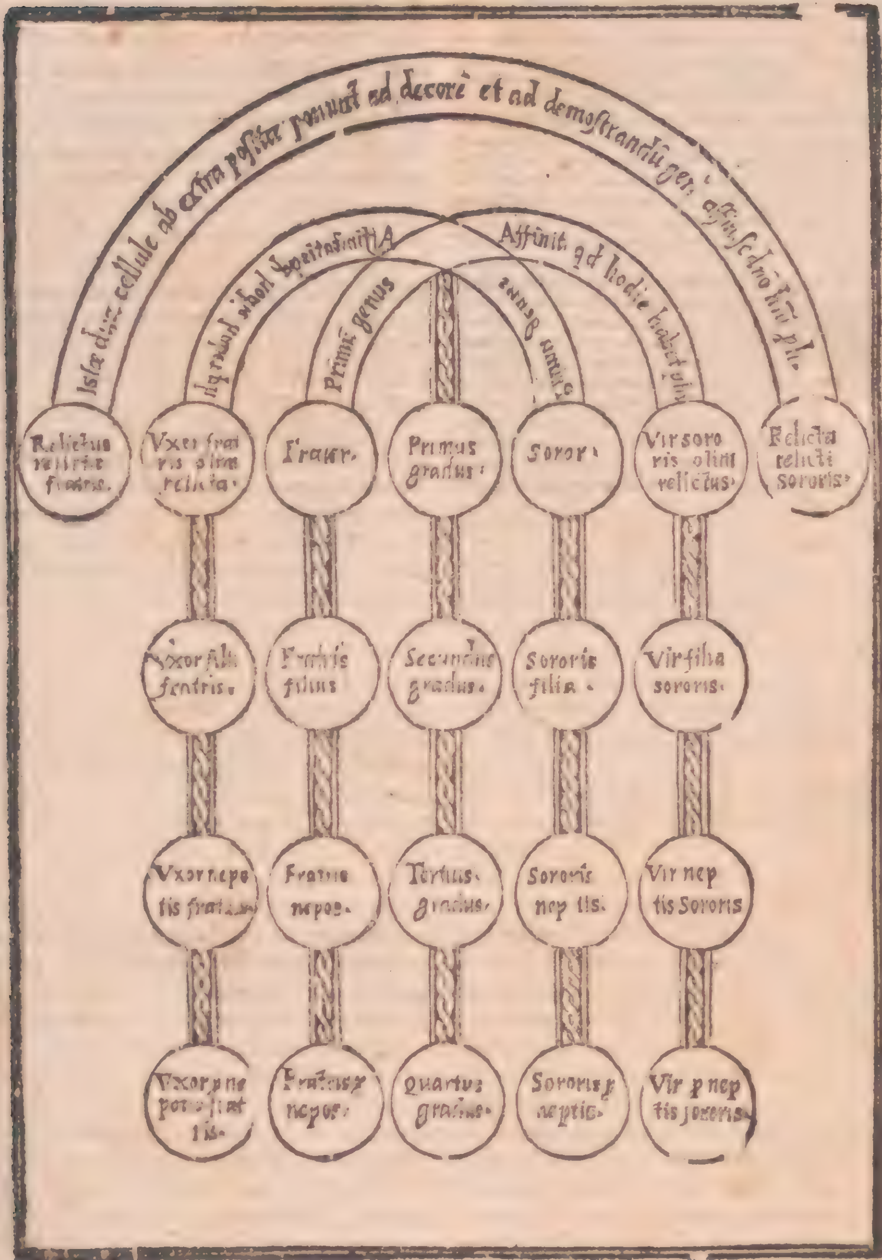
Quæstio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales, quorum vnus est in quinto, & alter in primo puta filia P. & propatruus possint ad inuicem contrahere? Dicit Hosti. quod non & hoc not extra eod quod dilectio. & c. tua. & in sũma huius tit. de consan. §. nunquid in v. & j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scilicet pater & filius vna persona censetur. C. de impu, & alijs sub, l. vlti. Sicut ergo non cõtrahitur cum stipite, sic nec cum filijs stipitis. bene facit prædicta decre. tua, vbi fratres videntur poni pro stipite. Cõtrarium tenet Ber. quod colligitur ex alio. quam ponit super eo tit. cap. vlt. & Ra. & Ioa. de Deo: & hoc est verissimum, quod probãt verba regulæ; solitæ § eo. c. vlt dum dicit ibi: descendentium ab eodem sed certum est quod propatruus descẽdit a stipite Præterea aut dictis, quod est inter eos prohibitio ascendentium, & descendentium aut collateralium: de primo patet negando. quod certum est filium P. non descendisse a propatruo. Est ergo prohibitio collateralium. sed certum est, quod isti distant quinto, quid igitur impediat istos collaterales contrahere, non video, Io. And.

ARBOR R.

ARBOR AFFINITATIS.

Multa dies, variusque labos huiusce parauit.
Artis notitiam : quæ modo clara patet.

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFFINITAS secundum canones est personarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quasi duorum ad vnum finem vnitas: eo quod duæ cognationes diuersæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finē accedit, vt ff. de gradi. cogna. l. nō facile. §. affines. ¶ Scias autem, ꝙ affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahit̄ affinitas primi generis eiusdem gradus, cuius est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu est tibi consanguineus tuus; & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dictum est in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris; quia secundum canones etiam per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogn. consan. vxo. suę. c. discretionem, & ca. penul. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierē, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa, Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas, vnde duo fratres contrahunt cū duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia, sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. de consang. & affini. quod super his.

REGVLA. Quotiescunque inter vnam personarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non est vel nō fuit consanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla est prohibitio: vt inter me & coniugē nepotis mei non potest esse matrimonium: qa nepos meus est mihi cōsanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum: ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illā relictā nulla est, nec fuit cōsanguinitas.

D ARBOREM Affinitatis, & eius materiā trāseamus. Et primo videndū est quid sit affinitas, & vn̄ dicatur: & quomodo ipsius genera insurgunt, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus postea q̄dā notabilia, & quæstiōnes. ¶ Est aūt affinitas personarū proximitas ex coitu proueniēs oī carens parētela. hoc secundum canones, sed secundū leges est proximitas proueniens ex nuptiis, & requiritur secundū leges quòd legitimæ sint nuptiæ, non interdictę, vt contrahatur affinitas ff. de gradi. l. non facile §. sciendum. Et dicitur affinitas quasi duorū ad vnum finem vnitas, eo quod duę cognationes diuersę per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitatis defini. io.

Sed quod per fornicarium coitum, & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cog. consan. vxo. suæ c. discretionem, & eod. tit. ca. pę nul. Sed consideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferendas & ne quis cogatur aduersus affinem testimonium dicere, ff. de gradi. l. iuriscōsultus, in prin. & ff. de testi. l. 3. & 4. quæst. 3. §. itē in criminali. ver. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda considerauit vnionem carnis, quæ insurgit ex copula. Et est videre secundum hoc quod concurrere potest attinētia consanguinitatis, & affinitatis: vt si quis cognoscat consanguineam suam, omnes consanguinei vtriusque sunt vtrique affines. Scias autem quod affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua persona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra claustra pudoris 35. q. 3. extraordinaria. & adde, ꝙ ibi not.

Affinitas per coitum nefarium contrahitur.

Et insurgit affinitas ex coitu interdum cū publica honestate, interdum sine, & publica honestas interdum sine affinitate, vt si cognosco vxorem vel sponsam, hic impedimentum est publicæ honestatis & affinitatis si cognosco nō sponsam, hic affinitatis sola est. si sponsam nondum cognoui, ibi sola publica honestas. Hoc dico, quia si mortua est vxor tua, & vis contrahere de dispensatione ecclesiæ cum consanguinea sua, & ecclesia dispensat, quod possis contrahere cum illa, non obstāte quod sit tibi affinis, tali gradu per dispensationem adhuc contrahere, non poteris: quia licet sublatum sit impedimentum affinitatis, nō tamē sublatum est impedimētum publicæ honestatis Debes ergo facere exprimi, quod possis cū tali contrahere non obstante impedimento publicæ honestatis pro eo, quod desponsasti consanguineam eius in quarto gradu. & non obstāte, quod est tibi affinis in quarto, pro eo quod dictam desponsatam carnaliter cognouisti, & tunc matrimoniū procedere poterit.

Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed nō gradus. Persona addita psonæ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si ijs qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierē, illa est mihi secūdo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, ille attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu: si ille aliam mulierē cognoscit, illa attinet

Affinitatis genus per quam regulam cognoscitur.

mihi

mihi tertio genere affinitatis & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie hēt prohibitionem,& quia B.plene tradidit.extra de cōsan.& af c.non dēt,hic circa hoc nō insisto.ergo si persona mihi consanguinea cōiugat sibi aliam personam carnali copula,persona iuncta est mihi affinis primo gñe affinitatis,si attinēs mihi primo gñe affinitatis carnali copula se alteri cōmisceat, illa attinet mihi secundo gñe, si affinis mihi scđo gñe alicꝗ cognoscat,illa est mihi affinis tertio gñe, sed eodē gradu. Est igitur videre de gradib. Certū est ꝙ affinitas non hēt hodie prohibitionem nisi in primo genere & in illo vsq; ad quartū gradū ; licet affinitas non habeat suā spālem cōputationē graduū ; sed cōputantur gradus affinitatis ſm gradus cōsanguinitatis. Si ergo cōsanguineus tuus cognoscat mulierē, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier:vide quoto gradu est tibi cōsāguineus tuus ſm regulas quas tradidi in proxima arbore,& quoto est tibi ille consanguineus toto mulier est tibi affinis, & sp in primo genere.

Affinitatis gradus computantur si[c]ut gradus consanguinitatis.

Arboris affinitatis ordinatio.

Nunc formemus arborē, & in medio arboris sunt quattuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus,in secūda secūdus, in tertia tertius,in quarta quartus gradus.Et de his primo quæritur, quare ponātur in medio fratris,& sororis : Secundo,quare non exprimant attinentiam, dicēdo primus gradus affinitatis,& sic de singulis. Ad primum dic, hoc fuisse vt detur intelligi, ꝙ affinitas oritur ex cōsanguinitate, & qđ ab vtroq; sexu virili & femineo affinitas contrahatur: Ad secundum dic, attinētiam nō fuisse expressam, vt illa computatio graduū ad consanguinitatem & affinitatem referatur.vnde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis.& sic de alijs. Deinde àlatere dextro dictæ lineę ponitur alia linea quattuor cellulas continens.in prima scribitur frater,in secūda fratris filius in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas. in quarum prima scribitur vxor fratris olim relicta,in secunda vxor filij fratris, in tertia vxor neptis fratris,in quarta vxor proneptis fratris. A latere sinistro sunt alię quattuor cellulę: quarum prima soror, secunda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsum harum sunt alię quattuor. prima vir sororis olim relictus, secunda vir filiæ sororis, tertia vir neptis sororis quarta proneptis sororis. Ponuntur ēt aliæ duę cellulę, vna a latere dextro continens relicta fratris : a sinistra relicta relicti sororis : quæ secundum oēs ponuntur ad decorē,& ad demonstrandum genera affinitatis quæ hodie prohibitionem nō habēt. Adhuc hēs duas lineas reflexas, quarū vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis: in qua scribitur primū genus affinitatis Itē alia linea reflexa, quæ oritur in cellula sororis & terminatur in cellula vxoris fratris,in qua idem scribitur.

Quæstio.

Circa hoc quæro quare in cellula, vxor fratris scribitur, olim relicta, quod non ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdem lineæ? Et hic hoc factū fuisse pp cellulā, q̄ ponitur ad dorsum illius. q. d. frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cū alio viro, illa demū mortua relictus a relicta fratris vult contrahere cum sorore, nunquid potest:Olim non poterat q̄a erat sibi in scđo genere,& primo gradu: hodie vero potest. Idem fit repetitū quoad cellulā viris sororis. Ad cognoscendū ergo gradus affinitatis & genus tā per formā arboris, quā ex prius dictis tolle hanc suā regulā magistralē. Per carnalē copulā viri & mulieris inter consanguineos mulieris,& virum, & inter consanguineos viri & mulierē contrahitur affinitas primi generis,& eiusdē gradus cui⁹ est cōsanguinitas. Quare dicatur in regula p carnalē copulā viri & mulieris,& nō viri & vxoris,colliges ex his q̄ in principio dixi. Inter cōsanguineos mulieris & virū,& cōsāguineos viri & mulierē,iō dixi: quia inter virū & mulierē nō contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis cā. Itē inter cōsanguineos viri & cōsanguineos mulieris nulla est affinitas vñ duo fratres cōtrahunt cum duab. sororib. pater & filius cū matre & filia. Sed est affinitas inter cōsanguineos mulieris & ipsam mulierē extra de con san.& af. quod super his. Primi generis quare dixerim etiam ex superiorib. patuit, & eiusdem gradus cuius est consanguinitas, vide hoc in arbore nā frater & soror sunt ī primo gradu cōsanguinitatis,maritus sororis ex fratre in primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori & sic filia sororis est filia fratris & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis,maritus eius in secundo gradu affinitatis,& econuerso, & sic in reliquis.

Regula magistralis gradu. affinitatis & genus manifestās.

Vnde & pronepris sororis attinet fratri & omnibus descendentibus qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis, & hoc ideo, quia toto gradu consanguinitatis attinet

prædi-

prædictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, ideo dixi, quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu, secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas p notabilia declaratur.

Post hoc notandũ est, illud præcise non sequit, ego & tu sumus affines; ergo filius, quẽ procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum inter dum nec mutat genus, nec gradum. Exẽplũ, si ego & tu sumus affines per appositionẽ mei quia. s. contraxi cum cõsanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis. sed si ego maritus consanguineæ ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis: Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiæ quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis, sed tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio ipsa in secundo, vel primo: tunc ipse filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secũdo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradũ, quia tu mihi affinis: & ipse affinis; tu in tertio gradu & ipse in tertio gradu. Itẽ no. quod istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiam tuã ergo nec tu meam, quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui & alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter cõsanguineos viri, & cõsanguineos mulieris sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & cõsanguineos viri, vt dixi, & probatur extra. de consang. & af. quod super his. Sed ego nõ possum contrahere cum filia tua, nisi forsan illa excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto, & est simile secundum quòd dixi supra in proxima arbore circa fi.

Affinitatis ꝓhibitio inter ascendẽtes et perpetua.

Nunc quęritur an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuã prohibitionem, an extẽdatur tantum vsq; ad quartũ gradum? Et si teneremus opi. Goff. de qua dixi supra in arbore proxima circa mediũ, diceremus quòd vsq; ad quartum gradum tantũ. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus quod prohibitio sit perpetua. Dicit. n. tex qđ ita abstinere debemus a consanguineis vxoris, vt a proprijs, extra de cons. & af. c. 1. 35. q. 3. de propinquis, & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascẽdẽtes & descẽdentes ꝓhibitio extenditur in infinitum. ergo inter affines, ad idem Insti. de nup. §. affines ascendentes & descendentes habentur loco parentũ & liberorum ff. de grad. l. non facile, §. & retro. in fi. Eodem modo posset formari quęstio de affinib quorum vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proxima, in fi. An autem liceat diuersis temporib. habere in vxores duas cognatas s. vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide no. de cõsan. & affi. c. p. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure prohibentur coniungi.

Vltimo quęritur ad vtramq; arborẽ an prohibitio consanguineorum vel affinium cõiungendorum procedat ex prohibitione diuina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quod olim propter necessitatẽ frater necessario habuit cõtrahere cum sorore, & consanguinei cum consanguineis, vnde tunc in collateralibus nõ erat prohibitio hoc fuit a principio generis humani in filijs, & nepotibus Adę: hoc etiam fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerunt fere duodecim personæ quas vide nota. extra de rest. spol. litteras. & de duo. c. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum ꝓhibuit cõsanguineos & affines primi generis coniũgi in vij. gradu & citeriori quæ prohibitio postea vsque ad quartũ gradum est restricta. extra eo. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, q̃ ibi ponitur, & extra de test. c. licet ex quadam. per quod patet quod prohibitio partim procedit ex iure diuino; & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis sumit. 35. q. j. §. j fuit. n. ꝓ charitatem ampliandam. Nam si contraherẽ cum sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater &c Sed si alium habeo patrẽ, alium socerum, numerosius se charitas ꝓtenderet; in qua vniuersi fideles & pręcipue studentes cõtinue ꝑseuerẽt per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sęculorum. Amẽ.

DECRETALIVM D. GREGORII PAPAE NONI COMPILATIO.

GREGORIVS Episcopus seruus a seruorum Dei, Dilectis filijs b Doctoribus & Scholaribus vniuersis, Bononiæ† commorantibus, c Salutem d & Apostolicam benedictionem.

GREGORIVS.] In huius libri principio quinq; vel sex præcipue sunt prenotáda, videlicet, quæ sit intentio, quæ materia, quæ vtilitas, cui parti philosophiæ supponatur, quis modus agendi, & quis libri titulus. 1 Intétio D. Gregorij i hac psenti cópilatione fuit, diuersas Constitutiones & Decretales epistolas pdecessorū suorū in diuersa dispersas volumina seu cópilationes, quæ difficultatē studentib. ingerebát, in vnam compilationē (resecatis superfluis) ad vtilitatem legētium ac studentiū reducere, prout in eiusdem D. Gregorij constitutione euidentius declarat. Materia in hoc opere sunt ipsæ Constitutiones & Decretales epistolæ sub singulis tit. collocatæ. Vtilitas 2 est, vt his lectis, & intellectis, sciamus discernere inter æquum & iniquum, & vnicuique reddere quod suum est, & in hoc iustitia consistit: vt Insti. de iust. & iu. in prin. & 12. q. 2. cū deuotissimā. Supponitur Ethicæ. i. morali sciæ, sicut & alij libri iuris: vnde etiam dicit Imperator, legibus nostris hominū mores intendimus corrigere C. de sec. nup. l. 1. §. namque. ibi, Ne in his. Modus agendi talis est. Diuidit enim opus suum in quinque partes. In prima parte tractat de summa Trinitate & fide catholica, & de constitutionibus, de rescriptis, de iudicibus, & eorum officijs. In secunda parte tractat de iudicijs, & cooperātibus ad iudicia. In tertia parte tractat de vita & honestate clericorum, & de rebus eorum & ecclesiarū. In quarta de sponsalibus, & matrimonijs, & impedimentis eorum. In quinta de accusationibus & criminalibus, & pœnis eorum. & sic terminat tractatum suum, ipsum diuidens in quinque partes, ad similitudinem quinque sensuum corporis, quos qui iudicat, habere debet, aliter non est idoneus iudex. Sic enim omnis copula coniugalis restricta est usque ad quartum gradum, ad similitudinem quatuor humorum corporis humani, vt infra de consangui. & affinit. non debet. §. prohibitio.

Dicens; Gregorius Episcopus, Seruus Seruorū Dei, &c. titulum huius libri ponit. Vnde versus.

Pars prior officia parat. Ecclesiæque ministros.
Altera dat testes & cætera iudiciorum.
Tertia de rebus & vita Presbyterorum.
Quarta docet quales sint nexus coniugiorum.
Vltima de vitijs & pœnis tractat eorum.

Vel sic, & breuius:

Iudex, iudicium, clerus, sponsalia, crimen.

Gregorius.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur salutatio. In secunda exordium. ibi. Rex pacificus. Prima subdiuiditur, quia primo ponitur quis scribit. secundo quibus scribit. ibi, Dilectis. tertio salutat & benedicit. ibi, Salutem.

[Glossa seq. recitetur per modum quæstionis quare se vocat seruum, &c.]

a Seruus.] Sic etiam Imperator seipsum appellat seruum C. de offi. præfe. præto. Afri. l. 1. circa prin. Vel dic q dicit ex humilitate: quia qui maior est uestrū, fiat sicut minister vester, 93. q. 1. null. primas. Matt. 20. Lu. 22. & Mar. 10. Vel seruus dicitur: quia sicut per seruū acquiritur domino. Instit. per quas perso. nob. acqui. circa prin. ita et per D. Papam cuilibet ecclesiæ pōt acquiri. inf. de cēnsi. cū instātia, in particula, q decisa est de principio. inf. lite pen. ecclesia 2. sic per Imperatorem acquiritur hominibus. in auth. constitut. quæ de dign. libe. à pat. potesta. §. illud quoque. coll. 6. & noctes ducit insomnes, vt subiecti sub omni quiete consistāt, in auth. ut iu. fine quoquo suff. in princ. coll. 2. & dicit Imperator: Voluntarios labores appetimus, vt quietē alijs preparemus. in auth. vt diui. iussio. subscr. habe. gloriosi. quæsito. in princ. colla. 8. & infra de rest. spol. c. frequens.†

b Filijs.] bene dicit, filijs: quia solū modo Patriarchas, Archiepōs, & Epos fratres appellat, omnes alios filios. inf. de cri. fal. quam graui.

[Glossa sequēs recitat per obiectionem, quod compilatio non sit generalis, nec omnes liget. ex quo solum, &c.]

c Bononiæ commorantibus.] Et ita non in castris: quoniam si in castris studeant, beneficia ex priuilegio sibi concessa occasione studij habere nō debent inf. de cler. non resi. tuæ fraternitatis, 3 Præterea ex quo dicit, Bononiæ, non vr q alijs mittantur alibi studenti bus, & sic non tenētur recipere hanc compilationem: quia litteræ Papæ non extenduntur ad alios quam ad eos quib. mittuntur: vel qui continentur in eis. argu. inf. de off. deleg. P. & G. & c. gratū. & c. cum olim. Sed non est ita: omnes enim tenentur ad obseruationē huius cōpilationis, sed propter studium, quod est Bononiæ cōius & generalius præcipue in vtroq; iure, & ibi quasi de omnib. partib. mundi sunt studentes: ideo potius Bononiæ diriguntur. & ita omnes tenentur hanc compilationem obseruare, quę nec possent, nec debēt singulorum auribus intimari. 16. dist. quod dicitis, & infra de postu. præla. ad hæc. Et constitutio principis post duos menses a tempore publicationis omnes astringit. in auth. vt fact. nouæ con. circa prin. coll. 5. & infra de sent. excom. nouerit.

d Salutem.] per talem salutationem non tollitur excommunicatio, si aliqui scholares, vel ministri essent excommunicati tempore publicationis. inf. de sent. excom. si aliquando. vbi de hoc. Bernar.

Rex pacificus.] Primo ponit exordiū, in quo concludit finale intentū iuris generalis. Secūdo narrationem, in qua ostendit finale intentum huius cōpilationis, seu iuris particularis. ibi. [Sane.] Tertio cōclusionem ibi, Volentes. Prima subdiuiditur, quia primo ponit finem viatoris. i. hominis, ad quē a Deo dispositus est. Secundo causam deuiationis ab hoc fine. ibi, Sed effrænata. Tertio. vt ad debitum finem viator deducatur, concludit legem necessariam, & ostendit tres uirtutes ac proprietates. ibi, Ideoque lex.

CASVS. Præmissa salutatione, sic pone casum in ista costitutione. Rex pacificus, idest, dominus noster Iesus Christus pia sua miseratione ab initio mundi disposuit, seu præuidit. subditos suos fore pudicos, pacificos, & modestos. sed ex aduerso surrexit effrenata cupiditas sui prodiga, pacis æmula, mater litium, magistra iurgiorum, quæ quotidie tot litigia generat, q nisi iustitia reprimeret conatus ipsius sua virtute, & explicaret multiplices qōnes, abusus litigatorum extingueret fœdus humani generis, & concordia exularet, dato sibi libello repudij, extra mundi terminos. Et ideo contra istam cupiditatē lex prodita est, vt noxius appetitus ipsius restingeret sub regula iuris, per quam

1 Titulus huius libri in manuscriptis vetustissimis ita habet: Incipit compilatio decretalium Dñi Gregorij Papæ noni.

2 Quod alij dicunt, causam finalē. & ponit hic glo. causam finalem proximā: causa vero finalis remota est: fælicitas, & beatitudo, quæ sequit ex causa pxima, vt in proœ. ff. §. discipuli. 2. in fi. Io. An. in no.

Hi versus, & sequentia vsq; ad ver. seruus non sunt Bernardi, sed aliorum additio.

† Lib. 6.

† In vno manuscripto vaticano legitur, Parisius: in altero Bononię, & Parisius, sed vt plurimum omnes habent, Bononiæ.

3 Concor. tex. in l. generaliter. §. 1. C. de epis. & cler. not. Bar. in l. fin. ff. de collat. plenius in auth. habita, C. ne fi. pro pat.

per quam humanum genus informatur, vt honeste viuat, alterum non lædat, ius suum vnicuiq; tribuat. Secundo in ver. illo, Sane. ponit Dñs Gregorius causam huius compilationis, dicens ꝙ per magistrū Raymundum capellanum suum ad cōem vtilitatē studentium fecit redigi in vnum volumē diuersas cōstitutiones & decretales epistolas suorū prædecessorum, quæ dispersæ erant p plura volumina & diffusæ, quarū aliqua pp nimiā similitudinē, quædā pp contrarietatem, quædam pp sui prolixitatē, confusionem inducere videbant. Quædā ēt vagabant extra volumina supradicta; de quib. (tanquàm de incertis) frequenter in iudicijs dubitabatur. Adijciens insuper quasdam constitutiones & decretales epistolas suas, per quas quædam quæ in prioribus erant dubia declarantur. In fine præcipit dominus Gregorius Papa, vt hac tantum compilatione vniuersi vtantur in iudicijs & in scholis; districte prohibens, ne aliquis præsumat aliam facere compilationem sine licentia sedis Apostolicæ speciali. Nota formam salutationis hic, quam generaliter omnibus facit dominus Papa. Nota ꝙ subditi & ecclesiarum prælati pudice, honeste, sobrie & modeste viuere debent. Not. ꝙ cupiditas est mater litium, & magistra iurgiorum. No. ꝙ per iustitiam reprimunt conatus cupiditatis. No. ꝙ per iustitiam ēt quæstiones implicitæ terminātur. No. ꝙ effectus iustitię est remouere lites, & sic per consequens tollit cupiditatem. Not. ꝙ tria sunt præcepta iustitiæ. No. ꝙ trib. de causis iura corriguntur, s. propter nimiam similitudinem, contrarietatem, & prolixitatem: & sic vnum ius corrigit aliud, & reddenda est ratio quare corrigitur. Nota ꝙ princeps non tm̃ per se potest iura statuere, sed per alium. Not. ꝙ cōis vtilitas attendi debet, tñ studentium diligentius attendenda. No. ꝙ licet par in parem non habeat imperium, tñ successor statutum antecessoris corrigere potest & declarare: & sic no. ꝙ per posteriora priora declarantur. No. ꝙ ista compilatio est canonica, & in isto proœmio approbata, & ideo in iudicijs fidem facit. No. quod nemo post istam compilationem decretalium aliam facere præsumat sine licentia sedis Apostolicæ speciali.

REx[a] pacificus[b] pia miseratione disposuit[c] sibi subditos fore pudicos,[d] pacificos,[e] & modestos.[f] Sed effrænata cupiditas[g] sui pdiga,[h] pacis æmula, mater litiū, materia iurgiorū, tot quotidie noua litigia[i] generat, vt nisi iustitia[k] conatus eius sua virtute reprimeret, & qōnes ipsius iplicitas explicaret, ius humani fœderis litigatorū abusus extingueret: & dato libello repudij,[l] cōcordia ex mūdi terminos exularet. ¶ Ideoq; lex prodit,[m] vt appetitus noxius sub iuris regula limitetur,[n] per quam ge-

a Rex.] alibi appellatur Imperator. 11. q. 3. Iulianus.

b Pacificus.] qui vt pacem doceret, venit in mundū, 23. q. 1. nisi bella, regnum tamen eius non est de hoc mundo. ea. causa. q. 3. §. 1. & in Euang. Io. c. 19. Tancr.

[Gl. seq. determinat qualiter Deus rex pacificus aliquid disponere dicatur.

c Disposuit.] s. per prouidentiam & prædestinationem, non necessitate: quia vasis iræ, &c. 23. q. 4. Nabuchodonosor, & c. vasis iræ, de pœn. dis. 4. c. in domo patris, §. sic itaque, & in præced. & seq. §§.

d Pudicos.] id est castos, & sic Imperator subditos suos castitatē 1 seruare hortatur, vnde dr̄: castitas sola est; quæ cum fiducia potis est Deo animas præsentare 2 in auth. de lenonib. §. sancimus. coll. 3. quæ suaderi potest, imperari vero non potest. 32. q. 1. integritas. Vnde debemus esse pudici: quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius. 32. q. 5. nec solo.

ADDITIO. Et 23. dist. his igitur. ibi, Non vagi oculis. Hugo de Folieto: Pudicus oculus ianitor est cordis, & excludit quicquid indecens nouerit. Impudicus quærens quod placet per omnia discurrit, volētes intrare patitur, nolentes hortatur. Inde oculi prima tela sunt adulteræ. Ioan. And. in nouel.

1 B. August. lib. 4. c. 3. cōtra Iulianū Pelagianū.

2 Facit tex. in l. qm̄ preteritæ. cum no. C. de secund. nupt. Bartol. in l. mulier, §. qua propone batur, ff. ad Turp.

e Pacificos.] id est pacem custodientes, vnde etiam dicitur: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. 23. q. 1. noli. & Matth. cap. 5. Tancred.

f Modestos.] id est, tēperatos, qa quilibet debet habere in se temperantiā, vt sciat seruare misericordiā & rigorē, vel simul vtrumque. 45. dis. disciplina. Ber.

g Cupiditas.] quę est radix oium malorū. 47. dist. bonorum, in auth. vt iud. sine quo quo suffr. §. cogitatio, colla. 2. 3. & hoc idem innuitur de pę ni. distin. 2. §. quia radix oium. post illū §. ex præmissis. Ber.

[Gl. seq. in fine opponit de contrarietate litteræ.

h Sui prodiga.] quia nō solum rerum, sed ēt famæ q s prodigus est, ut hr̄ C. de ijs qui poten. no. l. 1. in fi. & inf. de accu. c. platorū. alias c. vlt. & talis crudelis est, q famā suā negligit. 12. q. 2. nolo. Et vere; qa ois ætas ab adolescentia proua e. t in malum. 12. q. 1. oīs ætas. alias. c. 1. Et ois creatura sub vitio est. de pœn. dis. 2. c. principium. §. charitas. ver. sicut ergo, & humana natura quodamodo labitur ad delicta, in auth. de mona. §. si qs igit. coll. 1. & pcliuius est hominū cursus ad voluptatē. & natura est imitatrix vitiorum. 20 q. 3. pcliuius. Vnde Claudianus: Procliuior vsus in peiora dat. Sed in eo qđ dicit pdiga, vr̄ sibi cōtraria littera ista; qa primo dixit cupiditas: qa q est cupidus, nō est pdigus. Sed intellige, cupiditas refertur ad retētionē tpalium, prodigalitas ad euacuationem virtutum, quia vnum expellit aliud. 32. q. 1. cum renunciatur. Ber.

i Noua litigia.] Hoc idē dicit: qa humana natura prona est ad dissentiendū, inf. de concess. præb. quia diuersitatem. & ff. ad Treb. qa poterat, & de conse. dist. 4. sicut in sacris. §. item si posset, & ff de arbi. itē si vnus, §. vlt. & semp nouas de properat edere formas. C. de veter. iu. enu. l. 2. §. sed qa diuinæ, & in proœmio sexti libri. Et natura introductū est, vt plura sint negotia q̄ vocabula. ff. de pscr. ver. natura. vn̄ dicit Imperator, ꝙ natura nouitates quotidie nitit inuenire: vt in auth. qui. mod. effic. leg. §. si qs vero. coll. 6. 4. Et ideo nouis morbis noua cōuenit antidota pparari. inf. de iur. cal. cæterū. Et varia experimēta morborū, varia nos cogūt remedia inuenire. 50. dis. vt constitueret. Et qđ medicamēta morbis exhibēt, hoc iura negotijs in aut. hæc consti. q̄ innouat cōstōnem, in prin. colla. 8. Et q̄ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de interro. act. de æta. §. ex causa. & ff. vt in pos. leg. l. plane. & ff. de vent. inspi. l. 1. in prin. & inf. de offi. dele. insinuante. & inf. de exc. pastoralis. inf. de test. pñtium. & c. pe.

K Iustitia.] quæ ab alijs virtutibus augeri, & ad maius apparere desiderat, in authent. de referendarijs. §. propterea. coll. 2.

l Libello repudij.] quē olim maritus dabat vxori. inf. de diu. gaudemus. in fin. & ff. de diu. l. 2. 5. in repudijs.

m Lex proditur.] vt humana coerceatur audacia, & tuta sit inter improbos innocētia. 4. dis. factæ sunt autem. nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibetur. 23. q. 5. ad fidē. Et expone, proditur. de nouo promulgatur: vel idest, aperitur, & manifestatur. Et dicitur lex, quia ligat, vel legitime agit obseruatores remunerando, transgressores puniendo. 3. dis. omnis lex. ff. de iust. & iu. l. 1. Io. And.

n Limitetur.] limes est agrorū discretio. 5. Vn̄ versus.

Limes erat positus litem vt discerneret agris.

infra de ver. sig. c. fi. forus.

[Glo. seq. declarat quomodo intelligatur verbum, honeste viuere,

3 Propter hoc ibi iudicibus præcipitur, ꝙ mūdas teneant manus abstinētes ab oi acceptione: his contenti quæ dantur a fisco. Io. Andr. in nouel.

4 Et e. col. de conse. & vter. fra. in princ. Sene. lib. 1. natu. quæs. Cotidie aliquid subtilius aliquid elegantius excogitat luxuriæ furor vsitata contemnēs Io. And. in nouel.

5 Concor. tex. in §. sed si ab Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. & C. fi. reg. l. pen. & de eius significato, vide per Bal. in l. 1. ff. de of. pf. vrb. & in l. 1. & l. empti. ff. de ac. empt.

a Hone-

a Honeste viuat,&c.[Hæc sunt tria pcepta legis, de quib. habes ff. de iust. & iu.l.iustitia. §.1.& Insti.e.tit. §.iuris præcepta, & sic sunt intelligenda honeste viuere quantum ad se: in his, s. quæ nobiscum agimus. quæ honestas circa matrimonium consideratur. ff. de rit. nup.l.semper.31.dis. Nicæna. & circa mores.ff. d tut.& cu. da. ab his.l.scire.§. pen. & §.vlt.Ber.

nus humanū vt honeste[a] viuat, alterum[b] nō lędat, ius suum [c] vnicuique tribuat, informatur.

¶Sane[d] diuersas cōstitutiones[e] & decretales epistolas pdecessorū nostrorū, i diuersa dispersas† volumina, quarū aliquæ pp nimiā similitudinem,[f] & q̄dam propter contrarietatem,[g] nonnullæ etiam propter sui prolixitatem, cōfusionē inducere videbātur: aliquæ vero vagabant[h] extra volumina supradicta, † q̄ tāq̄ incertæ frequēter i iudicijs vacillabāt: Ad cōem & maxime studētiū vtilitatē, p dilectū[i] filiū fratrē Raymūdū capellanū & pęnitentiariū nostrum, illas in vnum volumen (resecatis[k] supfluis) puidimus redigēdas: adijcientes constitutiones nostras, & decretales epistolas, p quas nō nulla, † quę in prioribus erant dubia, declarantur.[l] ¶ Volentes igitur vt hac tātū cōpilatione vniuersi vtant in iudicijs[m] & in scholis, districtius phibemus, ne qs psumat aliā facere absq; auctoritate sedis Apostolicę speciali.

TITVLVS I.

De summa Trinitate & fide cathol.

¶ Innocentius † tertius in concilio generali.

¶ *Tractat de Trinitate, & ipsius eterni us de fide & articulis fidei.*

b Alterū nō lædat.] In his, s. quæ circa alios agimus. vnde illud: Qd tibi non vis fieri, alij ne facias, in prin. decretorū, dis.1. hunanum genus. & infra d maiorit.& obed.c.dilect.1.

c Ius suum vnicuiq; tribuat.] siue sit pœna adiciēdus, siue pmio remunerandus. dis.3.c.fi.& infra.tit. prox.firmiter.§.1.in fi. Et per hoc dr seruire Deo, sibi, & proximo. & summum bonum in uita est 1. iustitiam colere, & ius suū vnicuiq; tribuere.12.q.2. cum deuotissimam. Et per hoc quod dr, vnicuique, datur intelligi qualiter debeat se habere erga superiorem, & subditum.

d Sane.] ista secunda pars, in qua ponitur narratio subdiuiditur, quia primo ponit euentum circa constōnes ecclesiasticas correctioni submittendas: & ponit materiam & causam impulsiuā huius compilationis. Secundo concludit causam finalem: ibi, Ad communem. Tertio causam coadiuuatiuam: ibi, per dilectum. Quarto formalem: ibi, resecatis. Et hæc diuisio sufficit pro summario. Abb. Sic.

e Constōnes.] Constitutio est quā princeps facit pro prio motu. Decretalis epistola est quando respōdet ad consultationem. inf. de sent. excom. c.si concubinæ.

f Similitudinē.] Idem dicit Imperator, & eandē causam assumit. C. de nouo Cod. facien. §. quib. spec aliter. & de emen. co.do. Inst. §. supradictis.

g Contrarietatē.] & ideo cōpilatio antiqua non fuit legitime ordinata; qa nulla cōtrarietas dēt esse, in iure. C. de vet iu. enuc.l.tanta.§.contrarium. ideo in pręsenti compilatione nullum debet cōtrarium reperiri.

h Vagabant.] quas videbitis p titulos collocatas. Itē non erāt in antiqua cōpilatione. & sunt inf. de seruis non ord. mirantur. inf. de big. à nobis. & ita de alijs.

i Per dilectū. & recte & ordinate. debēt. n. taliter cōpilari decretales, ut ordo temporū ipsarū ex illarum cōpositione & dispositione clarescat. primis in primo loco, posterioribus in secundo ponendis, ut C. de nouo Cod. fa. inf. i. cōsti. in §. quib. spāliter. qd qdē seruat in pnti cōpilatione, sed in antiqua nō. Et q eas cōponūt, nō solū debēt esse gloriosi doctrina legū, sed experiētia rerum, vt C. eo. tit. const. 2. quæ et de Inst. co. com. vnde per ordinationem istius compilationis illas scietis quis illorum, quorum tempore cōstitutiones, consilia. decretales edita sunt, præcessit.

k Resecatis.] Pōt ergo dñs Papa derogare cōstitutionib. pdecessorū suorū, non obstante qd pars in parem nō hēat imperiū. ff. de arb. l. nā magistratus. & est ratio: quia eadem persona censetur cū eo cui succedit, & nemo pōt sibi hanc legē imponere, ne liceat sibi a prima voluntate discedere. ff. de le.3.l.si quis, in prin.

l Declaratur.] infra de regular. statuimus. quæ exponit illam, consulti.

[Gl.seq.obijcit, soluit, opponit, & oppositioni rūdet: demū principali obiectioni dat secundā solutionē. vltimo format, & soluit duas q̄.t.]

m In iudicijs.] Sic ergo vr qd oib. decretalib. istis vti possumus i iudicijs: qa ide finita æqpollet uniuersali, 2. 19. d.s. si Romanorū. & if. de priuil. q a circa. & ff. d serui.l.si cui. ff. de ser.urba. pd.l.si serui tus.& ita n ē aliqua idulgētia siue dispēsatio. q falsū est, immo multę sunt, 3. & idulgētia n dēt trahi ad cosequētiā. 7.q.1. petisti.& Instit. d iu. nat. §. planè. Dicas q pp vnam decretale, vel duas aut plures, nec plus nec minus est.& est simile de cōse.dis.2. reuera. i pri. vbi dt qd oēs illi q māducauerūt d māna illo, q pluit filijs Israel i deserto, mortui sūt; & tñ Caleph. & Iosue non fuerūt mortui in deserto, imo intrauerunt terrā pmissionis.76. dis. ieiuniū. & ita modicum qd nō nocet. nā modica res nō inducit simoniā. infra de si.& si q nes. Arg. cōtra: qa pro modica re dat actio furti.14.q.vlt.c.ul.& p sex solidis tm cōmittit simonia. inf. de sim. ex tuę fraternitatis. & p vna gallina cōmittitur furtū. Insti. de re. diu. §. gallinarū. Sol. dic, in talib. affectus & intentio cōmittentis consideratur. Vel dicas, qd dr in scholis, refertur ad decretales illas quæ continēt indulgentias siue dispēsationē; qa illæ non est legi in scholis. vt p doctrinā sciat vbi & qñ sit dispensandū. Quæ vero ius cōe cōtinent, referunt ad vtruq;: qa illis vtimur in iudicijs & in scholis. Si vero decretalis aliqua de cætero inueniat extra cōpilationē istā, qd fiet? Tene qd dr inf. de fi. instr. c. pastoralis. Hic præcipit Papa vt tm hac compilatione vniuersi vtantur. Quid erit si aliq vellent vti & legere priorē? Dico qd illi essent excōicandi, qa faciūt cōtra mandatū Principis. inf. de maio. & obed. si quis. & 25.q.1.generali.

[Glo.seq. primo dicit quare hæc rubrica fuerit præmissa. Secundo tractat de fide per modum summæ q̄rens de quatuor, quæ ordinate prosequitur.]

DE SVMMA TRINITATE. &c.

QVoniā oē qd nō est ex fide, peccatū. est 28.].1. §. 1. ad Ro.14. & inf. de pscr. qm oē. & ordo nr̄æ reparationis à fide sumpsit exordiū: ideo de fide catholica primo est agendū. Et qa in fide primo instrui debemus, vt sic ad baptismū creduli veniamus. de cose. dis.1. añ baptismum. videdū est ergo qd sit fides, put hic accipit, & quot modis accipiat fides, & quot sint spēs fidei, & quot articuli, qd pmiū credentiū, & q̄ sit pœna nō credētiū. Fides. n. multis modis dr. Dr fides qnq; idē qd sacrm baptismi. 44.di. de Iudæ. & infra de baptis. & eius effectu. debitum. Item dr fides castitas

A 2 thori

† sparsas.

† Facit tex. in l.1. C. de nouo Cod. cōp. & l.2. §. si quid aut tē in tanta. C. de vet. iur. enu.

1 Concor. gl. cum tex. inst. de iust. & i. §. iuris præcepta. in versi. alterū non lædere. & ff. eo.l.iustitia super co.ver. & ff. qd quisque iu. in prin.

† multa.

2 De hoc dic ut no. in fra de elec. vt circa. lib. 6. Io. An. in nouel.

3 Inf. de e. le. quia diligentia. &c. qd sicut. in fi. & de con. præb. constitutus. Ioan. And. in nouel.

† Lateran.c. 1.eo. tit. 1.a 4. condil.

4 Concor. text. in l.1. adducta. cū gl. fin. & ibi Cyn. & Pet. de Bel. per. C. de furtis. melius in l. sed nec ff. de cond. fur.

† Quare dicatur summa, & quare Trinitas. vide per Hostiē. in sum. huius tit. in prin.

teri.26.q.2.cōiuges.28.q.j.caue.& inf.de iureiu.quēadmodum.& est vnum de trib.bonis matrimonij. ea. causa.& q.27.q.2.omne itaque.inf.de condi.appo.ca. vlt.Item dr̄ fides securitas siue pactum, quæ ē: hosti seruanda e.t.23.q.1.noli.Item dr̄ fides qnq; conscientia.inf.de rest.spol.litteras.§.nos aūt.circa prin.& if. de præscr. qm̄ oē qđ non est ex fide.i. conscientia. de pœn.dist.1. quærat. §. item illud Ambr. aliàs est ver. Item dr̄ fides credulitas. scđm quam credimus id qđ non videmus.Fides. n.est de re non visa. de pen. dist. 4.in domo.ver. & si abiero. vnde ēt dr̄; Fides non hēt meritum,cui humana ratio præbet experimentū.Item dr̄ fides promissio.Insti.de rer.di. §. venditæ.& infra de spons.duo.ca. 1.Item alio modo dr̄ fides collectio articulorum,vt hic,& 24.q.1.hæc est fides.præterea in symbolo Athanasij dicitur.Hæc est fides catholica, q̄ nisi,&c. Item dr̄ fides æquitas in actionib.considerata Insti.de act.§.actionum aūt quædam sunt bonæ fidei, quædam stricti iuris. Fides vero hic describitur ab Apostolo in epistola ad Hebr. prout his sumitur. Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Et dr̄ substantia sperandarum rerum:quia sperare debemus quod dictum est à prophetis esse futurum. Argumentum non apparentium dicitur: quia per prophetias iā completas debemus habere argumentum,idest, probationem non apparentem de futuris complendis,s.de die iudicij, & de fine mundi.Sed videtur quod definitio ista non sit bona: quia vera definitio conuertibilis debet esse cum suo definito,sed hæc non est conuertibilis: quia spes similiter est substantia sperandarum rerum. vnde videtur inferendum,quod fides est spes,quod est falsum. Itē hæc definitio videtur loqui tantum de futuris, cum fides sit tam de præsentib. quàm de præteritis & futuris, eo,q́ habet se ad omnia. ad præterita, quia credendū est Christum fuisse natum & passum.ad præsentia, quia credendum est q́ ipse sit qui in altari quotidie cōficitur.ad futura, quia credere debemus ipsum venturum. & iudicaturū viuos & mortuos,ita videtur esse insufficiens ista definitio. & licet diuersa tempora comprehendat,vna tantum fides esse videtur.1. Vnde satis potest dici, q́ non est vera definitio sed quædam notificatio fidei ab Apostolo dicta.Potest autem magistraliter definiri. Fides est voluntaria certitudo absentium infra scientiam,& supra opinionem constituta.Scientia enim habet cognitionem,fides vero non. Vnde dicit August. Fides est credere quod non vides. de pœni.dist.4.in domo. Species autem fidei sunt duæ Vna est formata,quam habent boni: & est alia informis, quam habent mali, & existentes in mortali peccato: & fides eorum caret forma,Prima est virtus,à qua dicuntur fideles quicunque baptizantur. de consecr. dist.4.si qui apud,& talis fides dicitur informata charitate. Vnde sic potest definiri. Fides est qualitas: qua quis credit quod diligit. charitas dignior est, penes quam consistit omne meritum,& est fons viuus, cui non communicat alienus scilicet à fide. infra de reg.licet.in fi.& de pœni dist.1. omnis qui non diligit. Vnde dicitur, fides nostra est virtus quam charitas comitatur. Vnde dicit August. Fides quæ per dilectionem operatur,est fundamentum omnium virtutum.1.q.1. cum Paulus.& alias ita definit.Hæc est fides, quæ per dilectionem operatur.de peni.dist.2. charitas. §. item dominus Amen.ver.hæc est fides. & non ea quæ dæmonum est,qua credunt,& contremiscunt. De fide informata charitate dicit Abacuch.propheta: Iustus autem in sua fide, viuit.Fides nostra est eadem in substantia cum fide antiquorum, vt dictum est: quod probat Euangelium. Turbę autem,quæ præcedebant,& quę sequebantur, clamabant dicentes, Osanna filio Dauid. Distant tamen in qualitate: quia quod ipsi credebant de futuro,nos credimus de præteritis,s. Christum natum & passum.3. Principales autem articuli fidei nostrę sunt septem, secundum quod septem sunt dona

Ad Hebr. capi.11.

1 De hac dictione, fides,vide meliorem glo. de iure in c. mouet. in ver. neque. 22.q.1.& L. Leg. in rub. C. de sum. tri. & fid.cathol.

2 Secūdum Aug.est vox obsecrātis, magis affectum significans, quā rem aliquā exprimens.

3 De articulis ad humanitatē Christi spectantibus loquitur, Vide S. Tho.2. 2. q. art.1.8. q. 2. art.7.

Spiritus Sancti: quos quilibet Christianus scire tenetur,clerici explicite, laici implicite, & credere sicut tenet Ecclesia, & sunt hi: Incarnatio siue natiuitas, baptismus.passio Christi.siue mors eius,descensus ad inferos,resurrectio, ascensus in cęlum,aduentus eius in iudicium. De quibus habes in prima constitutione,firmiter.pro quibus Ioan. in apoc. legitur fleuisse, vbi dicitur. Vidi librum signatum septem sigillis formam imprimentibus in cęlo & in terra, & apud inferos: & nemo fuit dignus aperire librum,nisi Leo de Tribu Iuda. Et isti septem articuli patens in his versibus.

Nascitur abluitur patitur descendit ad ima.
Surrexit scandit, veniet discernere cuncta.

Secundum quosdam Theologos,sunt duodecim articuli fidei propter duodecim Apostolos, qui eadem hora instinctu Spiritus sancti symbolum composuerunt. Vnde dicitur symbolum a syn,quod est simul, & bolus,quod est morsellus,quia vnus quisque Apostolorum suum morsellum,idest, partem suam apposuit Et est aliud symbolum maius, quod cantatur in Missa,in Nicena synodo factum propter Gręcos, qui non credebant quod Spiritus sanctus procederet ab vtroque.de conse.dist.5.c.vl.& pen.Est & tertium symbolum Athanasij:Quicunque vult.quod cantatur in Prima.Istud potest appellari quartum symbolum: & ita sunt modo quatuor,sicut quatuor Euangelistæ. Præmium vero credentium est vita æterna. Pœna vero nō credentium est gehenna perpetua.iuxta illud.Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit,saluus esse non poterit: & qui crediderit & baptizatus fuerit,saluus erit.infra d bapt.& eius effectu.maiores.4.Bern.

De hac materia habes de consec.3. c. vlt. de consec. dis.c.pe.& vlt.22.dis.p totum 23.dis.qui episcopus.

FIrmiter. 4 non solet summari,sed pro summatio diuiditur in duas partes. principales.Secunda ibi, Vna vero. Prima tractat de summa trinitate,& eius operibus,de fide catholica,& articulis fidei.Secūda pars principalis tractat de sacramentis.

CASVS.No.q́ post symbolum Apostolorum qđ dr̄, Credo in Deum. quatuor concilia condita fuerunt à sanctis patrib. de sum.trinitate & fide catholica cōtra quosdam hereticos:de quib.quatuor concilijs legitur 15.dist.c.1. in quib. condemnati sunt quidam hæretici,qui de fide catholica & summa trinitate perperā sentiebant.de hac fide catholica legitur 23.dist.c.2.circa prin.ibi,& ante omnia. Est & aliud symbolum maius quod cantatur in Missa, in Nicęna synodo factum propter Græcos,qui non credebant quod Spiritus sanctus pcederet ab vtroque.postmodum aliud symbolum.5.Athanasij secutum est illud. s.Quicunque vult Istud autem concilium posset appellari quartum symbolum, in quo illud de fide catholica,& de summa trinitate in prædictis concilijs & symbolum continetur, confirmatur, & repetit. Vt ergo melius intelligas casum,diuide c.istud in quinq; partes, secundū qđ sunt signatæ.In prima parte dr̄ qđ firmiter credere debemus & simpliciter confiteri, q́ vnus solus verus est Deus æternus,& immēsus,& incōmutabilis,omps,ineffabilis.s.pr̄,& Filius,& Sp̄us sāctus:tres psonæ, sed vna essentia,simplex oīno:Pr̄ à nullo,filius a p̄re,spūs sāctus ab vtroq; pcedens, absq; initio semper & sine fine:creator oīum visibiliū,& inuisibilium, spūalium & corporaliū:qui ab initio tpis vtranq; de nihilo condidit creaturā,spūalē & corporalē, angelicā & mūdanā,& postmodum humanā quasi cōem, ex corpore & spiritu constitutam. Diabolus aūt & alij dæmones a Deo creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali:homo vero peccauit Diaboli suggestione.In secūda parte. s. hæc sancta trinitas, de qua præmissum est iuxta ordinatissimā dispositionē tēporū p Moysen & pphetas,& alios famulos suos humano generi doctrinā tribuit

4 Concor. tex in l. inter claras. circa medi.C. eo. tit.

5 Hoc regula potius dicitur, quam symbolum.

buit

buit salutarē. & tādē & vnigenit⁹ filius Dei a tota trinitate cōiter īcarnatus ex Maria Virgine, ipus sancti cooperatione cōceptus verus hō factus, ex aīa rōnali & humana carne cōpositus, vna psona in duabus naturis, viā vitæ demōstrauit, scdm diuinitatē immortalis, scdm hun anitatē passibilis & mortalis: sub jciendo sex articulos fidei in persona ipsius Dni: redditurū in fine sęculi tā reprobis, q̄ electis secundum merita sua. In tertia parte dr, q̄ est vna vniuersalis ecclesia, extra quā nullus omnino saluatur: in qua idem ipse qui sacerdos, est sacrificium Iesus Christus, cuius corpus & sanguis in sacro altaris veraciter cōtinentur sub specieb panis & vini, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinē ptāte diuina: vt nos accipiamus de suo, quod accepit de nro, & hoc sacramentū nemo pt cōficere nisi qui sacerdos sit: q̄ rite claues ecclesiæ rite fuerit ordinatus, quas Dūs concessit Apostolis & eorum successo ib. In parte quarta, videlicet Sacramentum sic dicitur, q̄ Baptismus qui est secundus articulus fidei, in noīe patris, & filij, & spiritus sancti consecratur in aqua: & si ī forma concedat eccl siæ, a quocunq; conferatur, tam paruulis, q̄ adultis proficit ad salutē. & si post baptismum quis ī peccatum prolapsus fuerit, per veram poterit pęnitētiam reparari. Vltimo dicit, q̄ virgines cōtinentes & ēt coniugati per fidē rectam & et ā per operationem bonam ad æternam beatitudinem merentur peruenire. No istam decretalem in ex m natione hæretici. Itē no ex hac litera q̄ simpliciter homo debeat fidem confiteri. Item no. q̄ pater, & filius, & spiritus sanctus idem sunt secundum substantiam: Itē no. q̄ diaboli creati sunt boni sed per liberū arbitrium facti sunt mali. Item no. q̄ Christus descendit in anima, resurrexit in carne, ascendit in vtroq; Item no. q̄ vna tantum ecclesia est, extra q̄ nullus pōt saluari. No q̄ sacerdos rite ordinatus verū conficit corpus Christi. No. q̄ sacramentum baptismi à quocūque collatum, proficit ad salutem Not. q̄ si aliquis lapsus fuerit in peccatum, potest per verā pęnitentiam repara i. Item no. contra hæreticos, quod coniugati possunt saluari.

4 Hanc decretalē, & seq erudītissime explicat B. Tho. opusc. 23 & 24. tom. 17.

4 Similis tex est in effectu, in l. nullus hæreticus. C. eod. tit.

CAP. I.

Firmiter [a] † credimus, [b] & simpliciter, [c] confitemur, quod vnus [d] solus est verus [e] Deus, æternus, [f] immensus, [g] & incommutabilis, [h] incomprehēsibilis, [i] omnipotens, [k] & ineffabilis [l] Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: tres quidem personæ, sed vna essentia, † substantia, seu natura simplex omnino: [m] pater a nullo, filius a patre solo, ac spiritus sanctus pariter ab vtroque; absq; initio, semper, ac sine fine: pater generans, filius nascens, & spiritus sanctus procedens, consubstantiales, & coęquales, & coomnipotentes, [n] & coęterni: [o] vnum vniuersorū principium: creator oīum visibilium, & inuisibilium, & spiritualiū, & corporaliū; qui sua omnipotenti virtute simul [p] ab initio temporis vtranque de nihilo condidit creaturā, spiritualem, & corporalē, angelicā videlicet & mundanā; ac deinde humanāq

a Firmiter.] Hoc ideo dicit, quia ordo fidei nostræ pbari nō pōt: & qa vbi rō deficit, fides supplet. de cons. di. 4. c. ni hil est aliud. & di. vlt. c. vlt. arg. vt qđ sermo sonat affectus sentiat i. fides. de conse. di. 2. c reuera. ī fi. qa fides est de re nō visa de pę. di. 4. in domo, in fi.

Fides supplet, vbi ratio deficit.

b Credimus.] Hoc ideo dicit: qa dubius in fide infidelis est. inf. de hęr. c. j. & arg 22 q. 1. oē qđ. in fi. Et ē simile de accusato cōtra quē nihil est pbatū, & sic remanet dubi⁹ qñ se nō purgat Et qa fides est exordium nrę reparationis: iō prius đ ea pmittit, qa prius hō debet instrui ī fid. de cōse d. 4. ante bapt. sinū. &c. añ xx.

[Gl. seq dat tria similia, & submitt t genus.]

Obscuritas est fugiēda.

c Simpliciter.] Fides enim simplici us verb s est ponēda. 23 dist. q eps. & 34 dist in qñ Sic & testimoniū debet esse purū. 3. q. 9. pura. & simplex debet esse constitutio, similiter & lex. 4. dist. erit autē. Sic & quælibet scriptura si obscure loquatur, pro non scripta habetur. ff. de ij quæ pro non scri. ha. l. j sic & testimoniū obscurū non valet inf. de pb. ī psentia & inf. de test cum clamor. & ff de inter ac de ætate §. nihil interest. Et gnaliter nun q̄ p extranea verba res est p ponenda sed per vsitata, arg 37 dis relatum. Io. And.

d Vnus.] hoc dictum fuit ad dñam plurium planetarum, quos quidā colebant tamq̄ Deos.

e Verus.] dictum est ad dñam fictorum.

f Æternus.] hoc iō dicit, qa misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tpa definire. de pę. di j multiplex. & 26. q. 6. is qui.

g Immensus.] id est, sine mensura: vnde dr: Intra oīa non inclusus, extra oīa non exclusus, supra omnia non elatus.

h Incommutabilis.] 22 q. 4. incommuta bilis & tñ dat cuncta moueri vnde B eth. 3. de consola. Stabilisq; manēs dat cuncta moueri, &c sæpe tñ mutat sniam suā vt ibi dicitur, &c. vnusquisq; in fi.

Boethius.

i Incōprehensibilis.] vnde in veteri lege dr, Bestia q̄ montē tetigerit lapidabitur & illud: Accedet homo ad cor altum, & exaltabit Deus ab eo. & illud: O altitudo diuitiarum sapiētiæ & scientiæ Dei, q̄ incōprehēnsibilia sunt opera † eius, & inuestigabiles viæ eius.

† iudicia.

k Omnipotens.] qa oia potest quæ decēt eius potentiā, & quæ posse est aliquid posse, vnde peccare non pōt: qa peccare nō est aliquid posse: vt ait Aug. immo est aliquid non posse. vt de pę dist. 2 c vlt. §. charitas.

Peccare non est aliquid posse.

l Ineffabilis.] vnde illud: Sapientiam eius quis enarrabit? quasi dicat, nullus.

[Gl. seq. tractat de triplici compositione, & dat similitudinem in anima.]

m Simplex oīno.] no q̄ multiplex est cōpositio. Est n. pprie cōpositio partis ad partes, vt in reb corporalib. Itē est cōpositio pprietatis ad subiectū, vt rōnabilitas in aīa. Itē forma ad substantiā, & substātiæ ad formā & nul a istarū cōpositionū cadit in Deū; & iō dr simplex oīno in quolibet sensu cōpositionis. 2. Et pone quasi simile ī aīa cuius substātia simplex est: & tñ tria reperiūtur in aīa. Intellectus q̄ pcōcipit: rō q̄ discernit; & memoria q̄ cōseruat. Intellectus pcōcipiēs patri pio operāti cōparat. Rō discernēs cōparat filio, q̄ est sapiētia pris đ spōnēs oia in cęlo & in terra. memoria conseruās cōparatur spūi sancto, 3 qui oia bona corroborat & confirmat Sicut ista tria idem sunt in substantia cum anima: sic & tres personæ pater & filius & spiritus sanctus idem fuerunt in substantia.

2 Nam si esset quid cōpositū, esset dare aliqd prius Deo s. partem ei⁹, qđ non est itelligibile.

3 Alij dicūt q̄ memoria patri itelligentia filio, volūtas spiritui sancto. Alij q̄ intellectus patri voluntas filio, memoria spiritui sācto. & de hoc p Host. i sum eod. tit. § j. Ioan. And.

n Coomnipotētes.] vt in symbolo Athanasij. sed tamen non tres omnipotentes, sed vnus omnipotens.

[Glo seq signat contrarium, & soluit.]

o Coęterni.] sed contra vr in dicto symbolo, vbi dicit: & tñ nō tres æterni, sed vn⁹ ætern⁹. Sol hic ponūtur adiectiue istæ dictiones, ibi autem substantiue. hæc est differentia, hic designat personas, ibi essentiā, sed totæ tres personæ coæternę sibi sunt & coęquales.

p Simul.] vnde Salomon: Qui manet † in æternum, creauit omnia simul. vnde in Gen In principio creauit Deus cœlum & terram; quod simul factum fuit, sed simul dici non potuit.

† viuit.

q Humanam.] quia prima die angelos creauit, & sexta die creauit homines.

quasi communem, ex spiritu & corpore constitutã. Diabolus b enim & alij dæmones c à Deo quidem natura creati sunt boni, d sed ipsi per se e facti sunt mali. Homo vero diaboli suggestione f peccauit. ¶ Hæc sancta Trinitas secũdum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta: primo p Moysen & sanctos prophetas, aliosq; famulos suos iuxta ordinatissimam g dispositionem tp̃m, doctrinã humano generi tribuit salutaré. ¶ Et tandem vnigenitus Dei filius Iesus Christus a tota Trinitate h cõmuniter incarnatus, i ex Maria semper virgine spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne cõpositus, † vna k in duab. naturis psona, viã vitę manifestius demonstrauit. Qui cũ secundum diuinitaté sit immortalis & impassibilis, l idé ipse secundũ humanitatem factus est passibilis & mortalis. Qui ét pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, m descendit n ad inferos, resurrexit o a mortuis, & ascendit p in cęlum, sed descendit in aĩa, & resurrexit in carne, ascenditq; pariter in vtroq; † venturus q in fine sæculi, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus singulis sm opera sua, tã reprobis quam electis: qui oẽs cũ suis, pprijs resurgent corporibus, quę nunc gestant, r vt recipiãt secundum opera sua siue bona fuerint, siue mala: illi cum diabolo pęnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

¶ *Tractatur hic de sacramẽtis Ecclesiasticis. Abb. Sic.*

¶ Vna † s vero est fidelium vniuersalis ecclesia,

a ¶ Quasi communem.] idest mediam inter angelicã & mundanam, vel cõem i. vtrique conformẽ: quia in pluribus conformat se cum angelis s. in ratione & discretione. & in multis cum inferioribus creaturis, qa sentimus cum illis, & in pluribus alijs.

Diabolus. dr̃ calũniator. nam διάβολη calumniam significat.

b ¶ Diabolus.] Dicitur criminator, & est græcum vocabulum, deriuatur auté à dia, quod est duo; & bolus, qđ est morsellus, quia duos bolos titũ de corpore & anima q̃rit facere.

c ¶ Dæmones.] Dæmon interpretatur sciens. Et est argu. ex hac litera, q̃ de bono procedat malũ: quod est falsum, vt hic exponitur: quia angelus non habuit remedium sicut homo: quia homo peccauit per suggestionem, angelus per se, sine alterius suggestione, vt dicit litera sequens.

¶ Gl. seq. quærit, arguit negatiue, soluit contrarium, & argumento respondet.]

d ¶ Creati sunt boni] Nunquid est idẽ de homine? Videt q̃ nõ, per hoc quod dicit Apostol⁹ Eramus enim natura filij iræ sicut & cæteri: a qua nullus liberatur nisi per fidem. de conse. dist. 4. c. 2. quod incipit, firmissime. Dicas q̃ homo ab initio bonus creat⁹ fuit sicut & angeli, & in charitate: vt de pœ dis. 2. c. tolle charitatem. ver. Adam vero. & c. seq. & c. princeps. vñ q̃ homo creatus fuit immortalis. de consecr. dis 4. placuit igitur. versus fi. dist. Et auctoritas prædicta sic debet intelligi. Eramus enim natura filij iræ i. eramus digni pœna æterna, siue debitores iræ. i. pęnæ æternæ natura. i. inseparabili vitio, s originali peccato Originale enim peccatũ inhæret humano generi sicut si esset ei naturale: quia si ut natura nos non deserit dum sumus, ita nec originale peccatum: sed tamen post baptismum non nocet. de conse dist. 4 c. 2.

† Similẽ & ferm. in terminis text. habes. C. eo. tit. in l. inter claras. § oẽs vero. versic. & quoniam vnigenitus. filius, &c.

e ¶ Per se.] id est ex proprio defectu.

f ¶ Diaboli suggestione.] & ideo magis puniendus est diabolus quã n ipse faciens 86. dist. tanta. cir. fin ibi. Eos vero Nec illud excusat diabolum, si homo illud alias facturus esset ff. de ser cor. l. 1. § qui igitur. licet videret q̃ pro sola tantũ exhortatione nõ deat teneri. nõ enim qui exhortatur, mandator s opera fungit. ff. de ijs q no. inf l ob hæc verba in fi nec id excusat hominem, quod cõsilio alterius fecit: quia debuit & potuit explorare apud semetipsũ an expediret ei tale cõsilium ff. man ia l 2 in fi & si dubitabat potuit cõsulere peritiores. Quare imputatur alicui. ff de iur. & fac. igno. l. regula. § sed iuris, & ff. de bon possess in bonorum in fi & 37 dist § v. u lo.

[Gl. seq declarat triplicẽ legẽ sub triplici tempore.]

g ¶ Ordinatissimam.] Hæc fuit dispositio: quia tria fuerunt tempora; tempus ante legem, & tempus sub lege, & tempus gratiæ. In tempore ante legem habebant homines ius naturale, quo regebantur, quod continetur in his duobus præceptis contentis his versibus. Versus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli
Sic potes in terris viuere iure poli.

dictum i. in prin. In tẽpore sub lege regebãtur decalogo Moysi dato a Deo: & tunc cõtingebant omnia in figura, quæ completa fuerunt tempore gratiæ, quãdo Dei filius nos docuit præcepta Euãgelica quibus hodie regimur. in quo scripturæ fuerunt completæ & hic est ordo de quo hic dicit.

† Extremum iudicium.

h ¶ A tota Trinitate.] Hoc ideo dicit, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis. de consec. dist. n. 3 cap. tu. vlum. in fi. & 28 quæstio. 1. sic enim neq; circa principium Nec potest filius à se facere quicquã, nisi quod viderit patrem facientem de conse dist. 5. cap. ic. in fi.

Trinitatis opera sunt inseparabilia.

i ¶ Incarnatus. Hic explicatur primus articulus fidei

K ¶ Vna] Hoc fuit figuratum in arca Noe, Gen. 7. vbi fuit redemptio sanctorũ p duas naturas, quo ad opinionem, & veritatem.

† Ecclesiæ vnitas.

ADDITIO. Per duas naturas. l ligni & aquæ. Habuit etiam inclusio in arca, per quam tunc fuit saluatum genus humanum, figurare i inclusioné diuinitatis in humanitate, per quam erat saluandum. Ioann. Andr.

I Melius dices, vnioné cum humanitate.

l ¶ Impassibilis.] 22. q. 4. incommutabilis, & habetur figura his versibus:

Nil Isaac patitur aries fit victima Christo:
Nec deitas patitur cum moriatur homo Versus.

22. q 2 c li qualibet. § Abraham. & c seq.

m ¶ Mortuus.] Hic explicatur tertius articulus fidei.

n ¶ Descendit ad inferos Quartus articulus.

o ¶ Resurrexit a mortuis.] Quintus articulus.

p ¶ Ascendit in cęlum.] Hic est sextus articulus.

q ¶ Venturus.] Septimus articulus.

r ¶ Gestant.] Vnde Apostolus; Hoc mortale induet im mortalitatem.

s ¶ vna] Hæc est secũda pars principalis, in qua tractatur de sacramentis. Et primo de sacramentis Eucharistiæ interserens de sacramento ordinis. Secundo de sacramento baptismi: ibi, Sacramentum Tertio de sacramento pęnitentiæ: ibi, & si post Quarto de sacramento coniugij: ibi, non solum. Abbas Siculus.

a ¶ Extra

a ¶ Extra quam.] 24.q.1.quoniam verus.
b ¶ Est sacrificium.] de conse. dist.2. cap. nec Moyses vnde dicitur

Versus. *Rex sedit in cœna turba cinctus duodena:*
Se tenet in manibus se cibat ipse cibus.

Christus se ipsum communicauit. Dicit August. De carne B. Mariæ carnem accepit & eandē carnem ad manducandum dedit ad salutē de cōsec. dist. 2. accesserunt Iudęi. & hoc fuit significatū in persona Dauid de quo dicitur: Ferebat Dauid manibus suis vt ibi dicitur. Ber.

† Eucharistia.

c ¶ Panis & vini.] Hoc ex causa statutū fuit, vt in alia forma sumeret ppter horrorē vnde dr̄: Nisi quis mādu cauerit corpus meum, & biberit sanguinem meum. &c. audito hoc verbo scandalizati sunt discipuli, & dixerunt: Durus est hic sermo de consec. dist. 2. prima. de hoc sacramento traditur ꝭ. de celeb. miss. cum Marthæ.

d ¶ Claues ecclesię.] Nota hic ꝙ nō pōt ꝯficere corpus Christi nisi fuerit ordinatus in forma ecclesiæ.

† Baptismus.

e ¶ Sacramētum vero baptismi.] Hic est secūdus articulus q. vltimo ponitur: & hic exprimit forma baptismi, q̄ seruat ecclesia. de ꝯsecr. di. 4. firm stime. & infra de bapt. & eius effectu. c. maiores.

f ¶ A quocunque.] A quocunq; ergo baptismus ꝯferatur in forma ecclesiæ, ratū est, vt 1. q. 1. ꝙ quidam. & de conse. d. 4. à quodam, & c. Roman. 24. q. 1. subdiaconus. § sed illud.

† Pęnitentia.

extra a quā nullus omnino saluatur. In qua idē ipse sacerdos est sacrificiū b Iesus Christus,† cuius corpus & sanguis in sacramēto altaris sub speciebus panis,& vini c veraciter continentur transsubstātiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate diuina: vt ad perficiendum mysterium vnitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro.

¶ Et hoc vtique sacramentum nemo potest conficere nisi sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundū claues d ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumque successoribus Iesus Christus.

¶ Sacramentum e † vero baptismi (quod ad Dei inuocationem, & indiuiduæ Trinitatis, videlicet patris, & filij, & spiritus sancti, consecratur in aqua) tam paruulis, quam adultis in forma ecclesiæ a quocunque f rite collatum proficit ad salutem.

¶ Et † si post susceptionē baptismi quisquā prolapsus fuerit in peccatum: per verā potest semper pęnitentiā reparari. Non solū aūt virgines & cōtinentes, verum etiam cōiugati, g per fidem rectam & operationē bonam placentes Deo, ad ęternam merentur beatitudinem peruenire.

¶ Idem in eodem.†

¶ Pater & filius & spiritus sanctus vera unione nō collectiua seu similitudinaria sūt una essentia, substātia seu natura: quæ substantia nō est generās, nec genita, nec procedēs, quia illi actus non attribuūtur substātiæ, sed personis, nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrariū sentientes ut hæretici sunt censendi nisi ab errore resipiscant, & correctioni Apostolicæ sedis se supponant. Abb. Sicul.

CAP. II.

DAmnamus † ergo & reprobamus libellū seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit cōtra

mendo me tua & rōnes ipsius. Secūdo ibi. Nos aūt approbat sniam Magistri, quam damnat Ioachim. Tertio ibi. [Cū ergo] respondet auctoritati, qua principaliter mouebat Ioachim. Quarto ibi, [Si quis,] damnat tenentes opinionem Ioachim. Quinto ibi, [In nullo] protestatur pro monasterio, cui pręfuit Ioachim.

CASVS. Magister Petrus Lōbardus dixit in sententijs suis ꝙ quędā summa res est pater & filius, & spiritus sanctus. & illa summa res nō est generās, nec genita, nec procedēs, sed est pater qui generat, filius qui gignitur, spiritus sanctus qui ꝓcedit ab vtroq; Contra istum magistrum Petrum. Abbas Ioachim cōposuit quendam libellū, in quo appellauit magistrū Petrū hereticum & insanū ppter hanc suā sententiā. dicens ꝙ magister Petrus non tam trinitatem, quā quaternitatē astruebat in Deo, videlicet istas tres personas, & illam communem essentiam quasi quartā, asserens ille Ioachim, quòd nulla res est qua sit pater, & filius, & spiritus sanctus, nec essentia, nec substantia, nec natura. tamen dicebat ꝙ pater & filius & spiritus sanctus sont vna essentia, vna substantia, & vna natura: verum tamen istā vnitatem non veram, & propriam esse dicebat, sed quasi collectiuam, & similitudinariam, sicut multi homines sunt vnus populus, & multi fideles vna ecclesia. Ad hoc probandum inducebat plures auctoritates. Primo illam de actibus Apostolorum: Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna. Secundo inducebat illam auctoritatem Apostoli: Et qui plantat & qui rigat, vnum sunt, & omnes vnū corpus sumus in Christo. Tertio illā de libro Regū: Populus meus, & populus tuus vnum sunt. Vltimo inducebat auctoritatem Euangelij Ioannis; Volo pater, ut sint vnum in nobis, sicut nos unum sumus. Sententiam istius Ioachim damnat, & reprobat concilium istud generale, & hoc vsque ad verbum; Non enim &c. Hic incipit respondere auctoritatibus illius Abbatis, quas inducebat prô sua sententia, dicens quod fideles Christi non sunt unum, id est quædam vna res communis omnib. vt dicebat Ioachim sed modo sunt vnum, id est una ecclesia ꝓpter vnitatem fidei catholicæ, & tandem vt ūregnū propter unionem indissolubilis charitatis, & ad hoc probandum inducit cōcilium & auctoritatē Ioannis Apostoli in epistola sua; Tres sunt qui dant testimonium

† Cap. 2.

† Cap. 2. co. ti. in 4. compilat.

1 Hoc in genere; nā in c. cleros 21. dist. plures numerātur. ad de Ioann. And. in præfat. lib. 6.

ADDITIO Sed cum sufficiat contritio, nonne melius est abstinere quam ab heretico recipere? Sol. vt no. 32. dist. cap. preter hoc, in gl. pen. Ioan And.

[Gl. sequens prosequitur triplicē hominū statum.]

2 Propter onera matrimonij, expedit tamē ob fornicationem vitandam vnde non obstat. 23. q. 1. sic enim, & 32. q. 5. si Paulus.

g ¶ Coniugati.] Not. ꝙ tres sunt ordines in ecclesia Dei 1 s. virgines, continentes, & coniugati. Christus n plus amat virgines q̄ alios: quia sponte tribuunt ꝙ sibi non fuerat imperatum continēres et plus Deo placent q̄ coniugati: quia non expedit 2. homini ad regna cælestia tendenti accipere vxorem, vt 33. q. 5. tunc saluabitur. & ea sunt in nostris officijs gratiosa, quæ cum liceret non impendere, tamen causa dilectionis impendimus, 28. q. 1. iam nunc

DAmnamus.] Hæc decretalis diuidit in duas partes principales. In prima reprobat doctrinā abbatis Ioachim. In secunda ibi. Reprobamus. damnat illam Almarici. Prima pars facit [illegible]que: quia primo reprobat doctrinam abbatis Ioachim contra Magistrum sententiarum, quam prosequitur expri-

nium in cęlo, pater, verbū & spūs sanctu : & hi tres vnum sunt statim subiungens; tres sunt qui t stimoniū dant in terr, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnū sunt Cōfitetu: ergo concilium cum mag stro Petro, ꝙ una quædam res est, quæ veraciter est pater, & filius, & spūs sanctus & quælibet persona est illa res & iō trinitas stm & non quaternitas est in Deo; q a quęlibet trium ꝑsonarum est una res, scilicet substātia, essentia, seu natura diuina & illa non est generans, nec genita, nec procedens; sed est pater qui generat filius qui gignitur, spiritus sanctus qui procedit ab utroque, ut per hoc denotetur distinctio in personis scilicet vnitas in natura & licet hic dicatur, *alius est pater, alius filius, alius spiritus sanctus*, non tamen aliud est sed id quod est pater, est filius, & spiritus sanctus idē oin; sicut ipsa littera probat ab illo loco, licet, &c. vsq; ad verbum illud, Cum ergo, &c. Et ibi respondet auctoritati; Volo pater vt sint vnū, &c dicens ꝙ hoc nomen, vnū aliter accipitur pro personis diuinis, & aliter pro fidelibus; secundū ꝙ hoc nomen diuersimode accipitur in auctoritate illa. Estote perfecti perfectione gratiæ, sicut pater vester perfectus est ꝑfectione naturę; dicens ꝙ siqs sniam vel doctrinā p atis Ioachim fetuare uoluerit, vel defendere, tanquam hęreticus censeatur, & ab omnib eu tet, per hoc tn nu lū piu dictū Floreli monasterio g nerēt, cuius ipse Ioachim extitit institutor, q̄a ibi & regularis est institutio & obseruantia salutaris; maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua mandauit Apostolicæ sedi eius iudicio corrigenda, dictās epistolam, in qua firmiter fidem illam confitetur tenere quam Romana ecclesia. In fine reprobat sniam & doctrinam peruersissimam cuiusdam impij hę etici nomine Almarici, cuius mentem pater m ndacij, id est, diabolus ita excæcauit, ꝙ eius doctrina non tam hæretica, quam insana sit censenda. Not ꝙ sine ulla d minutione filius nascendo substantiam partis assumpsit. Not. ꝙ sibi simi itudo est, potest esse dissimilitudo. Not. vnum generale, ꝙ delictum personæ in damnū ecclesiæ non redundat No ꝙ licet persona reprobetur, non tamen eius aula; & sic nota ꝙ reprobatio o iginali,

non reprobatur quod sequitur ex eo. Not ꝙ licet aliquis erret in fide, si tamen est paratus corrigi, non est censendus hæreticus.

a ¶ Non est generans.] adiectiue tenetur, i. non generat, licet sit persona generans.

† Lib. 1. sen. ten. dist. 5.

magistrū Petrū Lōbardū de vnitate seu essentia trinitatis, appellās ipsum hęreticū, & insanū, pro eo ꝙ in suis dixit sētētijs, † quoniā q̄dam summa res est pater, & filius, & spiritus sanctus, & illa nō est generans,[a] neq; genita, neq; ꝓcedens, vt asserit[b] ꝙ ille,[c] non tam trinitatem, quam quaternitatē adstruebat in Deo, videlicet tres ꝑsonas & illam communem essentiam quasi quartā, manifeste protestans, ꝙ nulla res est quæ sit pater, & filius, & spiritus sanctus, nec est essentia, nec substātia, nec natura, quamuis concedat quòd pater, & filius, & spiritus sanctus sunt vna essentia, vna substantia, vnaque natura: verum vnitatem huiusmodi non verā, & propriā, sed quasi collectiuā, & similitudinariam esse fatetur, quēadmodū dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna ecclesia: iuxta illud, Multitudinis credentiū erat cor vnum, & anima una. &, Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum illo. Itē, Qui plātat,[d] & q̄ rigat,[e] vnū sūt, & oēs vnū corpus[f] sumus in Christo. Rursus in libro Regum. Populus meus & populus tuus vnū sūt. Ad hanc aūt suam sniam adstruendam illud potissimum verbū inducit, ꝙ Christus de fidelibus inquit in Euāgelio: volo pater vt sint vnū[g] in nobis, sicut & nos vnum[h] sumus, vt sint cōsummati[i] in vnū. Non.n.[i] (vt ait[k]) fideles Christi sunt vnum, id est, q̄dam vna res, quę cōis sit omnib. sed hoc modo sunt unum, i. vna ecclesia, ꝓpter catholicæ fidei vnitatem, & tandē unum regnum ꝑꝑ vnionem indissolubilis charitatis, quēadmodū in canonica Ioānis Apostoli epistola legitur: Quia tres sunt q̄ testimoniū dāt in cęlo: pater, & filius, & spūs sanctus:[l] & hi tres vnū[m] sunt. Statimq; subiungitur. Et tres sunt q̄ testimoniū dāt in terra,[n] spiritus,[o] aqua & sanguis[p] & hi tres vnum sunt:[q] sicut in quibusdam codicibus inuenitur.

Nos † autem sacro approbante concilio credimus, & confitemur cum Petro, quòd vna quędam summa res est, incompre

Act. 4.

1. Cor. 6.

1. Cor. 3.

3. Reg. 22.

Ioan. 17.

1. Ioan. 5.

b ¶ Asserit] scilicet Ioachim

c ¶ Ille.] s. Petrus.

d ¶ Qui plantat.] scilicet prædicando.

e ¶ Et qui rigat.] baptizando in epistola ad Corinthios.

f ¶ Vnū corpus, &c.] vnione charitatis, & spiritus. de conse. di. 4 quęris a me.

g ¶ Vt sint v. um.] i. eiusdem uo. ū atis.

h ¶ Nos vnum.] s. unione naturæ

i ¶ Non enim] Hic respondet concilium auctoritatibus Ioachim

ADDITIO. Non est verum. Vnde di it Pet & Abb ꝙ respōdet ibi, Nos autem. sed verius est ꝙ respondet in uersi u lo. Cum ergo, & ista fuit noua glossa, & forte fuit error scriptorum Io And.

† In an i. quis hæc et inuenitur.

k ¶ Ait] scilicet Ioachim.

Glo. sequen. ponit triplex testimonium personarum trinitatis]

l ¶ Pater & filius, & spiritus sanctus] Pater dedit testimonium deitatis quando dixit; Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Filius dedit testimonium deitatis quando in monte transfiguratus potentiam deitatis, & spe iem æternæ beatitudinis ostendit. Spiritus sanctus dedit testimoniū qn̄ super baptizatum in specie columbæ requieuit, vel quando ad inuocationem nominis Christi corda credentium impleuit.

Christi deitas triplici testimonio cōprobata.

† Vide Melchiorem Canum, li. 12. c. 7. de locis Theolo. § secunda præceptio.

m ¶ Et hi tres vnum] in indifferē et quo ad dandā gratiam Vel unum, i. unius substantiæ vel essentiæ.

n ¶ In terra] s. ꝙ Christus fuit homo. infra de celeb. miss. in quadam.

o ¶ Spiritus] i. humana anima, quam emisit in passione.

p ¶ Aqua & sanguis.] q̄ fluxerunt de latere Christi, ut in dec. prad in quadam & fuit uera aqua, & non aquaticus humor, ut quidam hæret ci mentiuntur.

q ¶ Et hi tres unū sunt non natura eiusdē substantię, sed cooperatione eiusdē mysterijs; q a spūs ꝑ adoptionē nos filios Dei fecit, aqua fecit nos filios Dei per ablutionem baptismi, sanguis per redemptionem gratiæ.

a ¶ Non

hẽsibilis quidem & ineffabilis, q̃ veraciter est pr̃, & filius, & spũs sanctus, tres simul pſonæ, ac sigillatim q̃libet earundẽ.† ĩõ in Deo solũ modo trinitas est, non quaternitas; q̃a q̃libet triũ pſonarũ est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura diuina, q̃ sola ẽ vniuersorũ principiũ, p̃ter qđ aliud inueniri nõ põt, & illa res nõ est gñrans,[a] neq; genita,[b] nec ꝓcedens. sed est pr̃ qui generat: & filius qui gignit: & spiritus sanctus qui ꝓcedit; vt distinctiones sint ĩ pſonis, & vnitas in natura.[c] Licet igitur alius sit pr̃, alius filius,[d] aliꝰ spũs sanctus: non tñ aliud: sed id qđ est pr̃, est filius, & spũs sanctus idẽ oĩno: vt secũdũ orthodoxã[e] & catholicã fidẽ cõsubstantiales esse credant̃. Pr̃.n. ab æterno filiũ generando, suã substãtiã ei dedit:[f] iuxta qđ ipse testatur: Pr̃ qđ dedit mihi maius oib. est. Ac dici non põt q̃ partẽ substantiæ suę illi dederit, & partẽ ipse sibi retinuerit: cũ substantia patris ĩdiuisibilis sit, vt pote simplex oĩno.[g] Sed nec dici põt q̃ pr̃ in filiũ transtulerit suã substantiã generando, quasi sic dederit eã filio, q̃ nõ retinuerit ipsam sibi: alioquin desijsset esse substantia: Patet ergo q̃ sine vlla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit: & ita pater & filius habent eandẽ substantiam: & sic eadem res est pater & filius, nec non & spiritus sanctus ab vtroque procedens.[h] ¶ Cum ergo veritas[i] pro fidelibus suis orat[k] ad patrem: Volo (inquiens) vt ipsi sint vnũ † in nobis,[l] sicut & nos vnum sumus:[m] hoc nomen, vnum, pro fidelib. quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis.[n] pro personis vero diuinis, vt attendatur identitatis vnitas in natura quemadmodum alibi veritas ait: Estote perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est. ac si diceret manifestius: Estote Perfecti perfectione gratiæ sicut pater vester cœlestis perfectus est perfectione naturæ: vtraque videlicet suo modo: quia inter creatorem & creaturã non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. ¶ Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnib. euitetur.† ¶ In nullo tamen propter hoc Florensi monasterio[o] (cuius ipse Ioachim extitit institutor) volumus derogari. quoniam ibi & regularis est institutio, & obseruantia salutaris, maxime cum ipse Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit Apostolicæ sedis iudicio appro-

a ¶ Non est gñrans.] i. nõ gñrat, sed est pſona gñrans.

[Gl. seq. distinguit triplicẽ speciem noĩum ĩ diuinis.]

q ¶ Neque genita] not. i. ad intelligentiã personarũ in trinitate q̃ nominum quædam sunt essentialia, quædam personalia, quædam notionalia. Essentialia sunt quæ in singulari numero dñr cõgrue de trib. personis sigillatim, vt Deus bonus Deus iustus æternus omnipotens. & similia in plurali. vero numero incongrue dñr iuxta illud Athanasij; & nõ tres dij, sed vnus est Deus. Personalia sunt quę supponunt personã, & ĩ singulari numero; vt pater & filius & spiritus sanctus. Notionalia sunt quæ notant distinctionem in personis: vt generãs, generata, & procedẽs. Ista notionalia cum veniunt adiectiue, dicuntur tantum de personis, & non de essentia, sed qñ tenentur substantiue: tunc dicuntur tã de essentia q̃ de personis vnde hæc ꝓpositio simpliciter est vera, Pater est gñrans, siue hæc dictio generans, teneatur adiectiue siue substantiue. Sin autem dicatur, substantia diuina est generans, si hæc dictio, generãs, teneatur adiectiue, falsa est: quia vellet notare distinctionẽ in diuina essentia; si teneatur substantiue, vera est: q̃a tunc est sensus, substantia diuina est generans, i. persona quæ generat. Vnde nomina ista generans, genita, & procedens adiuncta nominibus personarum, distinctionem notant personarum: iuncta vero cum nominibus istis: substantia, natura, seu essentia diuina, tenentur substantiue, & notant essentiam tantum.

c ¶ Natura.] hæc est illa summa res, quam dixit magister Petrus.

[Gloss. seq. ponit quomodo in diuinis disiunctiua nomina tripliciter iunguntur]

d. ¶ Alius sit pater, alius filius] Disiunctiua siue partitiua nomina vt vnus, aliquis, alius, duo, vel similia, aliquando significant essentiam aliquando non. Nomina partitiua iuncta cum nominibus personalibus, non essentialibus in masculino & fęminino genere, notant distinctionem, in personis pater est vnus, filius est alius. pater & filius sunt duo. Iuncta vero nominibus essentialib. ita q̃ eis innitantur, essentiam notant: vt pater est vnus Deus, pater & filius sunt vna essentia. In neutro vero genere tantum essentiam notant, pater, & filius sũt vnum, i. vna res. & ideo optime dicit, alius pater, alius filius, i. alia est persona filij, non tamen aliud, immo idem ĩ substantia, vt iam patet.

e ¶ Orthodoxam.] i. rectam ab orthos, quod est rectum. & doxa, quod est, gloria quasi recte gloriosa. Host.

f ¶ Ei dedit.] vnde aug. Nihil habet filius q̃ non nascendo a patre acceperit.

g ¶ Simplex omnino.] De hoc dicas, vt supra c. proxi.

h ¶ Procedens.] scilicet per inspirationem de consecr. dist. vl i. c. pe in fi.

i ¶ Cum ergo veritas] dicit respondendo auctoritati prædictæ. Volo, &c. & eam exponit quam inducebat pro se Ioachim, & exponit qualiter intelligatur hoc verbum, vnum, & per hoc etiam ab ijs auctoritatibus respondetur.

k ¶ Orat] In Euangelio Ioannis.

l ¶ Vnum in nobis] i. uniti nobis unione spiritus.

m ¶ Vnum sumus.] Hic in alia significatione accipitur hoc nomen, vnum, vnione substantię seu naturæ, vt infra sequitur

n ¶ In gratia] i. per gratiam.

o ¶ Florensi monasterio.] nota. quod si auctor reprobatur, eius scripta sunt reprobanda. infra de hæret. fraternitatis immo & si bona essent, reprobarentur ratione auctoris: quia non licet ei hoc facere 96 dist. in. bene quidem hic uero licet auctor non reprobetur, quia confitetur

se

1 Ad intelligentiã huius gl. vide Theologos lib. 1 sen. distinct. 34 & beatum Thomam in j. par. qõ. 13 adde gl. & Bar. in l. si vnus §. vlt. ff. de pactis. vbi agunt de nominib. sed alio cõsilio.

c In vno manuscripto ita: & ideo ĩ Deo solum modo trinitas, non quaternitas reperitur.

2 Quæ sic appellatur, q̃a personas non significant aliq̃n distinctione, q̃a illas distinguunt: q̃nq; relatiua, q̃a personas adinuicẽ referunt: quandoque proprietate quia ꝓpriæ personis insunt. Ioann. And.

Ioan 10.

Ioan. 29.

† Aliter vnũ sunt fideles Christi aliter tres personæ diuinæ.

Matth. 8.

† refutetur.

3 De materia huiꝰ gl. Alfonsus. Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 15 16. & 37. Petrus Godofredus in l. dãnato, C. de hæret. & late libro 2. commento. in D. recto. inquisitor. Schol. 1.

se seruare fidem catholi. attamen scripta sua (quia ma lam habebant sententiam) reprobantur.

a ¶ Corrigenda] & ideo quia paratus fuit corrigi. & se correxit, vt sequitur, nō debet dici hæreticus, licet quandoque errasset in fide. 24. q. j. hæc est fides. & q. 3. dixit Apostolus.

f ¶ In actionibus] s. ciuilibus.

g ¶ Vel iudicijs.] s. criminalibus, quia iudicium aliud criminale aliud ciuile int. qui fil sint legi. per venerabilē circa fin. § tria. Nec est necesse ꝓponere actionē. inf. de iudi. dilecti. si tamen quis proponit ineptā suc cumbit, sed aptam potest postea proponere vt inf. de iudi. examinata. vbi de hoc 2.

h ¶ Suo sensu.] s. malo. & est simile 3. q. 9. puta. & inf ec. re innitaris quādoq; enim suo sensu uti debet iudex in iudicando proprie accepto vocabulo. ff de arb qualē, & in authen de iureiur quod pst ab ijs qui administr. eci circa princip coll. 2. & inf de renun. in præsentia. dū tn̄ secundum leges, & iura pronunciet in authen de iu di. § qa vero vers. omnis iudex. alias est §. coll 6. & in authen. de defen ciui §. iusiurandū, col 3. & 3. q 7 iudicet & 20. dis de libellis & 37. dist relatum, & inst. de offi. iud. in princ. & C. de sen & inter. om iud. l nemo.

2 Cōcord. tex in l. si à te. §. 1. ff. de exce. rei iudica. facit l. si non obtulit. ff. de re iudi.

DE CONSTITUTIONIBUS.

¶ Hæc rubrica potest ad præcedentia, & sequentia sic cōtinuari. Tractatus auctor de iure. præmisit de summa trinitate, & fide catholica, pro sui operis fundamento: qa vbi fundamētum deficit nihil super ędificari pōt 1. q. 1 cum paulus. Et qa omne ius constat ex scripto & nō scripto institu de iure natu gen & ci § cōstat. & 1. distin c. consuetudo. §. cum itaq; ius autē scriptum est certius, & nobilius: iō auctor præmisit de iure scripto, s. de cōstitutionibus, & postea de iure non scripto. scilicet de cōsuetudine Abb. Siculus.

† Almarici hæreses refert Directorium par 2. q. 7.

† Cap. 11. Burchardus, lib. 1 ca. 61. c. 171. & ca. 1 eod. tit. in 1. compilat.

banda, seu ēt corrigenda, a dictans epistolam, quā ꝓpria manu suscripsit, in qua firmiter cōfitetur se illam fidē tenere, q̄ Romana tenet ecclesia, q̄ (disponente Domino) cunctorū fideliū mater est & magistra. ¶ Reprobamus ēt & condēnamus peruersissimū dogma impij † Almarici, cuius mentē sic pater mēdacij excæcauit, vt eius doctrina non tā hæretica cēsenda sit quam insana.

in pronunciando quam in decidendo iudicia sunt regulanda.

TITVLVS II.
De constitutionibus.

¶ Ex concilio Meldensi †

¶ Iuris canonici statuta oēs ligant, & eorum ritu tā

CAP I.

Canonum [b] statuta [c] custodiā tur [d] ab omnibus. [e] ¶ Et nemo [f] in actionib. [g] vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu, [h] sed eorū auctoritate ducatur.

¶ Gregorius in registro. †

¶ Constitutio respicit futura & non præterita.

† lib. 7. Epistola 35. ad Fortunatum epm Neapolitanum. & ca 2 eod. tit. in 1. cōpil.

CAP. II.

Cognoscētes: & infra. ¶ Rem quæ culpa caret, [i] in damnum vocari non conuenit. ¶ Quo-

¶ De prima parte huius rub tractatur in 1. dist. vsq; ad 7. inclusiue. & in 9. di. vsq; ad 10. inclusiue & in 13 & 19 & 20. & 29 & 30 & 38. dist. per totū, & 1 q 7. c requiritis § nisi rigor. vsque ad c. & si illa. § breuiter. & 76. dist. ieiunium 2. in fi De secunda parte, uidelicet de concilijs tractatur 15. dist. vsq; ad 29 dis exclusiue De vtraq; parte habetur 16 dist.

Canonum statuta.] constitutiones canonum ab omnibus sunt seruandæ. Ioann. And Primo statuit. Secundo confirmando declarat ibi. Et nemo. Abb. Sicu.

CASVS. Præcipit concilium Meldeñ. q̄ statuta canonū custodiātur ab omnibus, & in actionibus uel iudicijs ecclesiasticis nemo ducatur suo sensu, sed iudicet secundū canones & leges. Not. q̄ canones ab omnibus debent obseruari. Not. q̄ in iudicijs nemo suo sensu debeat duci.

b ¶ Canonum] generalium scilicet. quia quidam canones sunt personales, quidam locales. 63. dist. cum longe. inf. de electio. nihil. quidam casuales, quidam temporales, vt 29 dist sciendum.

c ¶ Statuta] non abrogata vel per contrarium canonem, vel per consuetudinem, illa enim seruanda non sunt 26. dist. c 1. & 32. q. 7. c. vlt Et dic statuta cōtinētia præcepta, vel ꝓhibitiones alias si de cōsilio loquentur, nō obligarēt. 14. q. 1. c. vlt §. quod præcipitur. 4. dis c. denique. § hæc & si legibus.

d ¶ Custodiantur] 1. q. 7 si quis omne. 19. dist. si Romanorum, & inf. eod. cap vlt.

e ¶ Ab omnibus.] sic & leges ab omnibus sunt seruandæ: vt C. de legi & consti. l. leges 1 & C. de iur & fac. igno. cōstitutiones. Et dic ab omnibus s subditis Nam Papa & Imperator legibus nō 1. constringuntur ff. de leg princeps & 9 q 2. cūcta tn̄ legibus se velle viuere profitentur, C. de leg digna vox & C. de test. §. ex imperfecto, & ff. de le. 3 § ex imperfecto, & ist. quib. mo. test. infir. §. vlt. & 2. q. 7. nos si incompetenter.

1 Quo ad uim coactiuam: leges tamē seruare debēt. Sotus lib. 1. de iusti. & iure. q. 6. arti. 7. & Burchardus li. 15. decre. c. 4.

Cognoscentes.] Diuiditur in tres partes. In prima ponitur regula ex qua sumitur ratio. In secunda ibi, Quoties In tertia declarando appl cat ad facti rationem, quæ sumitur ex regula ibi, Ne detrimentum Abb Siculus,

CASVS. Primo ponit regula generalis, videlicet q̄ nullus puniri debeat sine culpa Secundo dr̄ q̄ si cōstitutio aliqua de nouo promulgatur ex edi ur ad futura tm̄ punienda, quę contra ipsam cōstitutionē cōmittūtur ita q̄ pterita dispendijs nō puniat, ne detrimentū ante ꝓhibitionē sustineant ignorātes: quod eos (si postea deliquerint) dignū est sustinere Not. regulā: Res quæ culpa caret, in damnū vocari non debet. Not. quod leges dant formam futuris negotijs Not. quod decretum non ligat ignorantes

[Gl seq adiuuat textum. arguit: allegat: duos canones, in cōtrariū alleg 4 dupliciter soluit & remittit.]

i ¶ Culpa caret.] qui a qd legitime factum est, pœnam non meretur 3 C de adui. Gracchus, & peccata suos debēt tenere auctores, C. de pę l sancimus & infr. de ijs quæ fi à maio par. c. p. quæsiuit & inf de sen. ex commu Romana in fi li. 6 Et ita est hic arg. expressū q̄ nemo priuatur iure suo sine culpa 56 di satis per uersum. 16 q vlt inuentū de restitu. spol. conquerente Arg. contra 22 dist. renouantes, & 34. dist. si cuius vxorem, & c. seq & 27. q. 2 molitorū inf. de cle. coniu. sane Solu prima rubrica regulariter vera est, contraria casualia sunt Vel dicas quod licet quandoque quis priuetur iure suo sine culpa. non tamen fit illud sine causa inf. ut lit non contest qui frequenter. §. si uero causam facile est uidere in contrarijs signatis. in sex casibus priuatur aliqs iure suo sine culpa sua. Vn̄ versus.

Paupertas odium vitium fauor & scelus ordo
Personas spoliant & locat iure suo.

Ista no antur in d. c. renouantes & inf. de priuileg. antiqua, ubi de hoc.

3 Ponebat Host. ien. vel sum. Qui caret culpa, careat me iudice pœna. Io. And.

¶ Futu-

a ¶ Futuris.] Sic ergo cōstitutio respicit tm̄ futura, & non præterita, vt inf. eo c. vlt. ubi dicemus de hoc.

b ¶ Dispendijs].i. damnis, siue retractationibus, vel id est, detrimentis vel gravamin b. inf. de rescrip. dispendiosa. lib 6 Ioan Andr.

ties vero nouum quid statuitur, ita solet futuris a formam imponere, vt dispendijs b præterita non commendet: c Ne detrimentum ante prohibitionem d possint ignorantes † incurrere, quod eos post modum dignum est vetitos sustinere.

¶ Augustinus super illud epistolę ad Hebreos.†

¶ *Potestas legē cōdēdi & mutādi est penes vicariū Christi. Et quod de vno cōnexorū statuitur, ad aliud cōnexū extēditur. Ab. Sic.*

CAP. III.

Translato sacerdo-

c ¶ Non commendet.] .i. non puniat, vel i subijciat.

[Gl. seq arguit allegās duos canones, & vnum alleg in cōtrarium, & soluit.]

d ¶ Ante prohibitionem.] Argu neminem ligari constitutione antequam ad ipsum perueniat. vt 32 q. 4 dixit sara & 82. dist in proposuisti. argu. contra 16. di. quod dicitis. Sed non est contra: quia ex quo publice promulgata est, & publicata, omnes tenētur ad ipsius obseruantiam, & omnes ligat post duos menses a publicationis tēpore elapsos in auth. vt factæ nouæ const circa prin colla. 5 īf de sen. excom nouerit. inf ne cleri. vel mon. nō magnopere &c. su p specula. Nec est necesse vt singulorum auribus inculcetur: ut ī d c. qđ dicitis. & infra de postul prœla. ad hæc Nisi probaret se extra prouinc a n tūc fuisse, vel alias impeditū argu est expressum ī qui mat. accus pos. cū in tua.

† Facit l. cū de indebito vbi gl ff de proba & in l lege §. cū qdā ubi Bar. ff. ad l. corne. de sicar.

† Addi potest. c. 7. extāt verba huius capit ibi in glossa . q̄ dr̄ ordinaria & c. 4 eo ti. in 1. compilat.

Translato.] Quod de uno cōnexorum statuitur, ad aliud cōnexum extenditur h d Io An primo ponit verba Apostoli. Secundo Augustini illa exponentis: ibi Quid enim.

CASVS. secundum Pan sic poni debet, ut conueniat titulo Fuit quæsitū a Gregorio auctore huius cōpilationis, an constitutio seu lex deberet intelligi in proprijs terminis tm̄ an dēat extendi ad alios casus. & Papa respondit ꝙ debeat extendi ad cōnexa, & similia, ad quod probandum inducit auctoritatem Apostoli, qui ex translatione sacerdotijs intuiit per consequentiam translationem legis Abb Siculus.

¶ Vel sic. Quidam Hæbrei licet facti Christiani, seruare volebant legem ad literā quæ dicebat, præceptum de sabbato seruandum esse, & circuncisionē esse seruandam, quæ hodie ad literā seruari non debent Hos reprehendit Apostolus, dicens quod postquam sacerdodotium translatum est ad Christianos, necesse est, ut legis trāslatio fiat Augustinus super illo loco ꝓbat, ꝙ hoc facere non debēt, quia lex & sacerdotium simul data fuerunt, & ab eodem, & sub eadem sponsione, & ideo simul seruanda sunt: quia quod de uno connexorum dicitur, de alio debet intelligi. No. ꝙ translato aliquo transfertur lex, & sententia, seu conditio. No qđ connexorum idem est iudicium

[Glo seq. recitatur per obiectionē & solutionem]

e ¶ Sacerdotio. supple leuitico. ut cesset obiectio. q potest fieri de Melchisedech qui præcessit legē p qngētos annos, qđ innuit ex litera sequēti: qa sacerdotiū si nul fuit datū cū lege, verum est, supple leuiticum

Melchisedech pcessit legem.

f ¶ Quia enim. [sunt verba Augustini exponētis prædicta verba Apostoli.

g ¶ Simul.] quia in monte Sinai eodem tempore contulit dn̄s Moysi legem & sacerdotiū. post quam ergo iam translatum est sacerdotium ad Christianos: ergo & lex transferri debet.

h ¶ sub eadem spōsione] quia postq̄ dn̄s dedit legē filijs Israel, dixit eis: Audi Israel mandata mea, & ea cōserua in corde tuo: & si feceris, dabo tibi terrā fluētem lac & mel. & tunc ipsi promiserunt seruare legē & sacerdotium, & ideo dicit, sub eadem spōsione. Hic attende: quia dn̄s in ueteri testamento tēporalia pmittebat, ī noue vero pmittit æterna, ut, Centupliū accipietis, & vitam æternā possidebitis, &c īf. de celeb. miss. cum Marthæ.

tio e necesse est vt legis trāslatio fiat. ¶ Quia enim f simul g & ab eodem & sub eadem spōsione h vtraque data sunt, quod de vno i dicitur: necesse est vt de altero intelligatur.

¶ Idem super epist. ad Rom †

¶ *Omne prohibitum a lege peccatum est, & omne illud quod sequitur ex eo. h. d.*

CAP. IIII.

Nam concupiscentiam k nesciebam, l &c. ¶ Hoc enim m elegit Apostolus generale, n vn-

Aeterna promittūtur in lege Euangelica.

[Glo seq arguit, & allegat ꝯcordātias]

i ¶ Quod de uno.] Arg ꝙ ubi est eadē ratio, ibi debet esse idē, ius, & ꝙ de simi lib. idem iudiciū est habendum 5 dist. ad eius vero. ver. si. n. ea, & 4 dis. denique. ver vnū quodque & 16. q vlt & hoc diximus. & 1 q. 3 si quis obiecerit & īf. de trāsla. inter corporalia. vers. sicut ergo & īf. tit ꝓx iter cæteras. in fin. Et quot es ex una radice vitiū nascitur, cōsequēs est ꝙ una lege tollatur. C. de nup. si libertā, & 1 q. 1. sicut Christus. & 22. q. 2. si qs p verus. Et quando dicit, qđ de uno dicitur, id est, qđ de vno ꝯstitutū est: & sic facit ad titulum: alias non vr̄ facere.

† Addi potest ca. 7. eguntur hæc verba, in ea quæ dr̄ glossa ordinaria & ca. 7. eod. tit. in 1. compil.

Nam cōcupiscētiā.] Cōstitutio certū qd ꝓhibēs, omnia prohibet quæ sequuntur ex illo. Io And. Primo ponitur dictum Apostoli. Secundo declaratio: ibi, [Hoc enim] Abb. Sicul.

CASVS. Sic ponit Legitur in epist. Pauli ad Rom. Peccatū nō cognoui nisi per legē. Nā ꝯcupiscētiā nesciebā nisi lex diceret. Nō ꝯcupisces. Aug. exponit hæc verba Apostoli, s Nā ꝯcupiscētiā nesciebā, dicens. hoc enim elegit Apost. gn̄alius, s. cōcupiscē tiæ vitiū, vnde oia mala oriūtur ꝯcludit Aug ergo lex illa bona est, q dū hoc ꝓhibet, oia mala ꝓhibet No, ꝙ licet aliqd nō noceat, nisi tn̄ nocere possit, ꝓhiberi debet Item, no. oriūtur, id est. oriri possunt. sic potes dicere i dictis testium. Itē no. ꝙ aliquo prohibito vel concesso, omnia concedi vel prohiberi debent, quæ ex eo sequuntur. Ad Rom. 7.

[Glo. seq inchoat casum]

K ¶ Nam cōcupiscentiam] legitur in epist Pauli ad Roma Peccatū nō cognoui nisi p legē. Nā cōcupiscentiā nesciebā nisi lex diceret, nō cōcupisces. Aug. exponit hic verba illa Apostoli [nam cōcupiscentiam nesciebam dicens: quia hoc elegit Apost.

l ¶ Nesciebam.] Esse peccatum concupiscere, vel tam graue, secundum aliam expositionem: Apostolus ante quam vidisset legem, nō credebat esse peccatum concupiscere rem alterius, sed postquam inuenit in lege, nō concupisces, credidit esse peccatum.

m ¶ Hoc enim.] verba sunt Aug. vsq; in fi. Et dic. hoc scilicet nescire concupiscentiā tantum, vel remouendam a se: Vel, hoc, id est peccatum. ita exponit Augustinus. Si intelligas de concupiscentia carnis tm̄, falsum esset, cum Apostolus haberet concupiscentiam, & stimulum carnis. vnde dixit. Video aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ, captiuantem me in lege peccati. 32. q. 5. si Paulus Ad Rom. 7

n ¶ Generale.] scilicet vitium concupiscentiæ, quod est generale ad omnia vitia.

[Glo seq. arg. alleg quinque iura]

a ¶ Vnde

a ¶ Vnde omnia mala] Arg. ꝙ vno prohibito, oia ꝓhibentur quæ sequūtur ex 1 o.13.q.5.pęnal.&.4.dis. denique,& inf.de fid. instr. inter dilectos, ad fi.C. de reb.alienis non alien.l vlt.& C. de legib.nō dubium. [Glo.seq dupliciter exponit literam.]

b ¶ Oriuntur.] id est oriri possunt, & comprehēdit genera singulorū, & nō singula generū, idest, nō ē aliqđ gen⁹ mali,qđ qnq; nō possit oriri ex ꝯcupiscentia. 1. Et sic intelligit 47. dis. bonorū,ubi dr̄ ꝙ cupiditas ē radix oium malorū.vbi similiter cōprehendit genera singulorū,& non singula generum,& de pę dis.2. quia radix. Et eodē modo intelligitur illud qđ dicit Imperator, ꝙ auaritia est mater omniū malorū. Auth. vt iudi sine quoquo suffra § cogitatio vers. fi coll. 2. Et ex hoc ḡnali vitio concupiscētię oia mala idest septē principalia vitia possunt oriri, scilicet Supbia,Ira,Inuidia, Accidia, Auaritia,Gula, luxuria & ideo dicit Aug cū Apostolo,ꝙ bona sit lex,quæ dū hoc,&c. non tñ pp hoc singula vitia cuiuslibet generis vt puta, interficere hominē, periurū & similia oriūtur ex cōcupiscentia Vel expone ꝙ ōrtuntur,idest orta sunt,præsens pro pterito ita exponitur.ff de verb.sig. verbum erit ,propter concupiscentiam enim primi parentis,omnia mala orta sunt, si enim non cōcupiuisset,non peccauissemus 5. di.ad eius vero concupitum in fi.Vnde Greg Caro nos læta trax t a i cu pā afflicta reduxit ad ueniam, & sic non esset necesse comprehendere genera singulorum,&c.

c ¶ Lex] id est,constitutio,vt in prin.decret.lex est cōstitutio.dis 1.& dis.2.c 1 & sic facit ad titulum.

de omnia mala aoriuntur. bBona est ergo lex, c quæ dum hoc prohibet,omnia mala prohibet.

¶ Hierony mus in parabolis.†

¶ Constitutiones decretorū singularibus sunt opinionibus præferendæ.

CAP. V.

NE innitaris d prudentiæ tuę. e¶ Prudentiæ suæ f innititur, qui ea quę sibi agenda vel dicenda videntur,patrum decretis prępōnit.h

¶ Innocentius iij. Senonen.archiepiscopo,& episcopo Trecen.

¶ Nō valet cōstitutio collegij in damnū aliquorū & cōmodum aliorum,cessante rationabili causa. Vel sic; Absque rationabili causa nō pōt maior pars Capituli tollere consuetudinem, vtilitatem priuatam nutriendo.

CAP. VI.

CVm†omnes: & infra. ¶ Ad audientiam nostram† peruenit,quod Trecen. canonici nouū fecerūt in Trecē.ecclesia cōstitutū,i vt eis tā in pñsentia q̄ in absentia reditus suos ex integro pceperturis,q in eadē ecclesia post illā cōstitutionem fuerūt,vel de cętero fuerint instituti reditus in absentia non pcipiāt,sed tūc solū cum fuerint residentes:cum scđm Trecen.ecclesię cōsuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares.

¶ Statuerūt†ēt vt(cū singulis pbēdis annexæ sint vineæ)ipsis suas dū vixerint,possidētib.vineę decedētiū ad successores n̄ trā-

dum.& 3 q.9.puta.& sup.eo.tit.canonum.

g ¶ Decretis.]id est,constitutionibus, & ita pertinet ad titulum.

h ¶ Præponit.]non ergo sunt post ponenda decreta, quæ Hierony ita commēdat;quod etiam fieri non debet.37.dis.relatum.

CVm omnes.]Cōmuniter,sic sumatur. Constitutio canonica, quæ non est omnibus communis,& per quam tollitur ecclesiæ consuetudo antiqua,nō ualet.Et duo facit. Nā in prima parte ponit duo statuta successiue facta,In secunda parte duplici ratione præallegata, ambo statuta cassari mandat secunda ibi Cum igitur. Abbas. Sic. Hæc dec.e. fuit prima in tertia compilatione, & sequebatur, sumus vnum corpus in Christo.

CASVS. Canonici Trecen.tale fecerūt in ecclesia Trecensi cōstitutū ꝙ tā i absētia q̄ in pñtia redit⁹ suos pciperēt integraliter:q vero post illā ꝯstitutionem instituerentur, nihil perciperēt in absentia, sed tūc tm̄ cum fuerint residentes: cum tamē consuetudo ecclesię Trecen erat ꝙ oēs in hoc essent pares In super cum singulæ pbendæ vineas haberēt annexas,statuerunt ꝙ ipsi dum viuerēt,suas vineas possiderēt.& vineæ succedētiū nō trāsirēt ad successores, sed prouentus earum inter singulos diuidātur. Peruenit ad notitiam dñi Papæ Papa scribit archiepō Senonensi dicens qđ q̄sq; iuris in alterum statuerit,ipse dēt vti eodē.& Sapientis dictat auctoritas, Patere legem.q̄ ipse tuleris.Papa mādat ipsi archiepō ꝙ oēs canonicos antiquos & iuniores in pceptione pbendarum & vinearum faciat esse, pares scđm priorē consuetudinem seruatam vsque ad ips constitutionis pfatæ, vel scđm rōnabilē constitutionem in posterum obseruandam. No.ꝙ constitutio facta in pīudicium absentium & futurorū,non valet.No quod quisq; iuris,&c. Not ꝙ in pbendis percipiendis æqualiter vel inęqualiter,consuetudo attenditur No.ꝙ si cōsuetudo fuit ꝙ omnes canonici ęquales haberent præbendas,& est immutata debet ad statum pristinum reformari.

[Gl.seq obijcit.& soluit contra solu vnā l.allegat, secundo quęrit.alle pro,& soluit distiguendo inter cōmunionem collegiatorum & singularium,& inter necessaria & voluntaria.]

i ¶ Cōstitutū.]Sed nōne canonici isti Trecen.poterāt hęc & alia statuere alijs irrequisitis et ā in pīudiciū successorū,cū istud uideret esse ius cōe.ꝙ absentes nihil pcipiāt.inf.de cle.nō resi licet quatuor &c.vlt.ꝭ.de appel peruenit;Immo vr̄ ꝙ sic arg.10.q.2 cap ea.n §. hoc ius porrectū & ff.de pac.rescriptū.& 7.q j factus est. Sed hoc iō nō valuit,qa in pīudiciū aliorū,& malo zelo,cōtra ꝯsuetudinē ecclesiæ hoc fecerūt.ꝭ.eo titu.ex parte.Et transgressor ꝯsuetudinis,ut trāsgressor legis punien-

NE innitaris] Diuiditur quia primo ponuntur verba Salomonis,Secundo verba Hieronymi, & Augustini exponentium illa ibi, Prudentiæ. Abb.Sicul. CASVS sic ponitur.In Parabolis Salomonis ponuntur ista verba:Fili mi habe fiduciam in dño ex toto corde tuo:& ne innitatis prudentiæ tuæ: & ne sis sapiēs apud temetipsū.Hieronymus exponit uerba ista, ne innitatis prudentiæ tuæ,dicens illū inniti prudentiæ suæ,q ea q̄ sibi vñr agenda vel dicēda,pponit statutis sanctorum patrum,uel etiam legib. No. quod proprium intellectum non debet aliquis præferre decretis sanctorum patrum.

[Glo seq.inchoat casum.]

d ¶ Ne innitatis]In parabolis Salomonis ponuntur uerba ista: Fili mi habe fiduciam in dño ex toto corde tuo,ne innitatis prudentiæ,tuæ,ne sis sapiēs apud temetipsum.Hieronymus exponit hic particulam illam ne innitaris prudentiæ tuæ,&c

e ¶ Prudentiæ tuæ.]Verba sunt Hieronymi usque in finem.

f ¶ Prudent æ suæ.]in malo,& est simile 8.q. 1.sciendum.

† Cap. 3.eadem verba sunt in glossa ordinaria & c.6.e. tit. l 1.cōpila.

1 Hoc alias ebrietati tribuitur.35 distinctione ora. alias ignorātiæ. 38 dis. ignorantiæ. alias amori pecuniæ 23. di. his igit. sed non obstat. vt per Hosti. & Ioā. An.hic.

Prou. 3.

† Cap. 1. eo. ti.in 3.compilat.

† In multis antiq ita: ad audientiam apostolatus nostri.

† Hoc est secundum canonicorum statutum.

puniẽdus est. 11. dist. in his. Et statutũ sine constitutio deber esse iusta & honesta, & cõis omnib. 4. dist. erit aũt. & quia c ostitutio ista non erat generalis, nec cõis omnib. ideo non valuit: &c. Et cum ipsi canonici itel ligantur quasi vnum corpus & idem collegium, non debent duplici iure cẽseri. 11. quęst. 2. cognouimus. & inf. de dec. c. cum in tua. Et inconueniens aliud sequeretur, qđ successores minus haberẽt q̃ prædecessores. & non esset vera successio in ius alterius. ff. de acq. re. do. l. hæreditas. & ff. d acq. pos sess. l. cum heredes. in prin. Ita constitutio non valuit, quia sine cõsẽsu epi facta fuit. inf. de consu. ca. cum consuetudinis. circa fi. arg. cõtra. ff. đ col. l. vlt. vbi fit collatio bonorũ natis, sed nõ illis qui sunt nascituri. Sed nunquid etiã verũ generaliter, quod maior pars capituli facit, totũ capitulũ facere intelligatur? quod vr̃ inf. de ijs q̃ fi. à maio. par. c. cum in cũctis. Dicas quod si aliquid est cõe plu rib. non vt collegiatis, sed ut singulis quod fit a maiori parte illorum, nihil valet, nisi oẽs consentiant. ff. de ser. ru t. pręd. l. per fundum. nisi rẽ cocedat in naturalẽ vsum, qđ põt facere vnus ẽt inuitis sociis, & contradicentib. Institu. de re. di. § religiosum. ver. in cõe vero sepulchrũ. & nisi in casu. inf. de iu. pat. c. postulasti. & c. qm in qbusdam. Si vero sit plures, vt collegiũ, distingue, si aliqua facienda sunt ex necessitate, vt alienationes, electiones & similia: sufficit quod maior pars facit inf. d ijs quę fi a mai. par. c. cum in cunctis. in alijs absentes vocentur inf. de elec. c. quod sicut. & c. venerabilem. In alijs quæ ex necessitate non fiunt, qualia erant ista quæ isti faciebant, nihil potest fieri, nisi omnes consentiant, vt hic, & in prædicta l. per fundum. & debent consentire vt collegium, nõ tanquam singuli, arg. inf. eod. c. cum M. Ferrat. & infra de elec. c. in Genesi.

a Quod quisque.] ff. quod quisque iur. l. 1. & dist. 1. in prin. decretorum.

a Patere legem.] Dicit Aug. Talis sum in scriptis alio rum, quales volo esse intellectores meorũ 9. dis. neq; qu orũ libet. Nec debent aliis legẽ imponere, quã ipsi negligunt obseruare: inf. de præb. c. pro illorum.

[Gl. seq. notat & remittit.]

c Coæquetis.] Sic ergo omnes pares debent esse in beneficijs. infra eo. c. cum M. de hac materia nota inf. de maio. & obed. c. statuimus.

[Gl. seq. notat q ex consuetudine. &c

d Consuetudinem No. his arg. optimum, q in absentia potest quis percipere beneficium sine peccato, si consuetudo sit: secus est de iure communi, vt infra de cler. non resid. c. quia nonnulli. & c. relatum.

Quæ in ecclesiarum.] In prima parte ponitur constitutio. In secunda eius cassatio. secunda ibi, Volentes igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Ciues Teruisini constituerunt, qđ si aliquis ad inopiam vergere se probabiliter allegauerit, liberã habeat facultatẽ alienandi feudum quod ab ecclesia

† Catonis scilicet ĩ distichis moralib. vt hic notat Conti°. facit textus in Rub. & l. 1. ff. qđ quisque iuris, &c.

† Treceñ.

seant, sed prouentus earũ inter singulos diuidãtur. ¶ Cũ igitur quod quisq; a iuris in alterum statuit, ipse dẽat vti eo: & sapiẽtis † dicat auctoritas, patere legem b q̃ tu ipse tuleris, mãdamus, quatenus antiquos canonicos iunioribus & iuniores in perceptione fructuũ tam p̃bendarũ q̃ vinearũ coæquetis c antiquis, secundũ priorẽ consuetudinẽ d vsq; ad tp̃s prædictæ constitutionis seruatam, vel secũdum rationabilem institutionẽ ĩ posterum obseruandam.

¶ Idem Tridentino † episcopo.

¶ *Constitutio laicorum, ecclesiam seu eius bona non adstringit.*

CAP. VII.

Quæ † in ecclesiarum: & infra. Sane peruenit ad audientiam nostrã, q ciues Teruisini constituerunt, c vt si quis se ad inopiam f vergere probabiliter allegauerit, † alienandi feudum g quod ab ecclesia vel alijs tenet, liberam habeat facultatẽ: & inf. ¶ Volentes igit ecclesiarum indẽnitati consulere, constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorũ ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu h vires decernimus non habere.

tenet. Peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. Papa scribit super hoc epo Tridentino, volensque ecclesiarum indemnitati prouidere, decreuit, huiusmodi cõstitutionem. & vẽditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo clericorum consensu. vires aliquas non hre. No. q cõstitutio facta in reb. ecclesiæ per laicos, non valet. No. q feudum non põt vendi sine volun tate domini a quo tenetur.

e Constituerũt.] Qđ cuis licuit tam iure fori, q̃ iure poli. Et vocatur ius ciuile, qđ quisque populus sibi constituit. Inst. de iur. nat. § 1. & dist. j. ius ciuile. Sed ex hoc statuto nullũ prẽiudicium ecclesię gẽneratur, vt hic, & 96. dist. bene quidem. etiam si in vtilitatem eccle siæ redundaret: si auctoritas Papæ non interueniret: vt in c. bene quidem. & inf. e. cap. ecclesia S. Mariæ. & 10. distin. cap. 1. & infra de sen. & re iu. c. cum causa.

f Ad inopiam. si culpa sua eget indignũ, est ei subueniri. 2 ff. deposit. l. bona fide, arg. op, ad hoc 86. dis. nõ satis. Vel si suo vitio incidit in egestatem. & est simile infra de consue. c. ex parte.

[Gl. seq. tractat de alienatione feudi infeudatione, & datione in dotem: dat simile de vsuario & emphyteuta. In fine recit. per quæstionem, an vasallus inuito domino feudo renunciet. tenet quod non; allegat vnam in contrarium.]

g Alienandi feudum.] Qui feudum alienat. cadit iure feudi, & dominus illud alij concedere põt. inf. de feu. c. 2. & in lib. feu. in tit. de alie. feu. const. si clientulus. sed alij in feudũ dare põt. vt in d. const. si clientulus. & in consti. Lothacij, imperialis. nec feudum dari põt in dotem. infra de don. inter vir, & vxo. c. nuper. Nec vsuarius põt vsum vendere irrequisito domino, vt Instit. de vsu & habi. Nec emphyteuta põt vendere meliorationes suas domino irrequisito: quod si fecerit, dominus illud p̃t reuocare. C. de iure emph. l. vlt. infra de loca. c. potuit. sed facta denunciatione domino, si dixerit se nolle emere, vel si à denũciatione duorum mẽsium spacium sit elapsum, potest vendere cui vult, dummodo non vendat personis prohibitis, infra de loc. & condu. c. potuit, quæ decr. Greg. est, & in prędicta lege. Renunciare autem feudum vasallus nõ potest inuito domino: cũ eius fauore introductum sit. vt vasallum habeat. arg. C. đ act. & obli. l. sicut in initio. Arg. contra. ff. de ope. lib. l. interdum.

ADDITIO. Dic q ista l. interdum. non bene facit pro opi. gl. quia loquitur de operis promissis per libertũ. facit melius in l. soluendo. ff. de neg. gest. & c. imperialem. de prohib. feu. alie. per Frid. colla. 10. & ibi Bald.

[Glossa sequens recitetur per quæstio. an consensus sufficiat.

h Personarum assensu.] Non tamen sufficeret omniũ consensus in hoc casu: quia alienatio facta de consensu omnium circa formam debitam. nulla est, 12. qõ. 2. sine exceptione. & 10. q. 2. hoc ius porrectum. & C. de sacros. eccl. auth. iubemus. in fi. & inf. de reb. eccle. non

† Cap. 2. eo. ti. in 3. compiletione.

† Hoc est allegando probauerit: neque enim sufficit dicere, nisi probetur.

r An populus Roman⁹ possit hodie condere legem. no. Io. & Bar. Brix. 12. dist. c. 1. & Azo C. de leg. & cõ stitu l. vlt. Ioan And.

2. Eleemosina tamen ei dari debet. 42. dis. quiescamus.

non alic.c.dudum.lib. I. sed si cōis forma seruata esset, teneret uenditio.inf.de ijs quæ fi. à præla.sine cō sensu cap.cum nos. sed si læsa esset ecclesia, restituitur in integrum inf.de in integ.restit.c. requisiuit. & inf.de emptio.& uendi.c.cum dilecti.

ADDITIO. Hæc gl.nō ualet in feudo ecclesiastico, qđ ꝑ cō sēsu eccl. à qua tenetur, uendi potest nec alienatur, imo idem dñiū remanet penes ecclesiā.inf.de feu c. 2.de dona.per tuas. dictum ergo Ioā.tūc procederet, quando ageretur de transferendo directo dominio in emptorem. Ioan.And.

CVm accessissent] Diuiditur in tres partes. In prima parte ponitur allegatio pro primicerio. In secunda pro capitulo: ibi, Fuit. In tertia diffinitiua commissio: ibi Quocirca, Abb. Siculus.

† Ca. 4. eo. tit. in tertia compila.

CASVS. Quidam canonici Tulleñ. olim significauerūt domino Papæ, ꝙ primiceriatus Tulleñ. tanto tempore vacauerat, quod ipsius collatio ad dominum Papam fuerat deuoluta: vnde Papa mandauit quibusdam, vt super hoc inquirerent veritatē, & si vacauisset tanto tempore quod secundum Lateraň.conciliū ad dominum Papam collatio fuisset deuoluta, ipsi personā idoneā de personatu ipsius inuestirent. Cum autem super hoc executores procedere uellent, ex parte capituli fuit propositū corā ipsis, quod rescriptū nō ualebat, ueritate tacita impetratum: quia de cōi consensu canonicorum Tulleñ. fuerat constitutum ne dignitas illa esset ulterius in Tulleñ. ecclesia: & ipsa constitutio fuerat per sedem Apost confirmata: propter quod euidenter patet, quod primiceriatus tanto tēpore nō vacauit sicut fuit falso domino Papæ suggestum: Propter quod negocium delatum est ad dominum Papā: corā quo omnia ista fuerunt proposita: unde mandat Papa quibusdam, ut si constiterit canonicos Tulleñ. communiter statuisse ne primiceriatus esset ulterius ĩ ecclesia Tulleñ. & statutū ipsū auctoritate Apostolica cōfirmatū fuisse, illud faciāt ĩ suo robore ꝑmanere: nisi postmodū dicti canonici cōtrauenerint aliquē ĩ primiceriū eligēdo. No. qđ primicerius dĩ hēre officiū. No. ꝙ q facit contra priuilegiū, amittit uires priuilegij, & sic no. ꝙ ius ꝑdit ꝑ abusū. No. ꝙ facilius aliqđ ĩnutatū reducit ad pristinū statū, quā ꝙ immutetur.

† al. primiceriatus dignitas.

Idem.

Dignitas sublata de ecclesia per statutum capituli cōfirmatum per Papam, vlterius non censetur vacare, nisi per contrarium actum statutum fuerit reuocatum.

CAP. VIII.

CVm † accessissent ad Apostolicam sedem Archid. Tulleñ. & G. Tulleñ. capituli procurator: Archid. proposuit memoratus, quod cum olim quidam Tulleñ. canonici nostris auribus intimassent, quod primiceriatus † in Tulleñ. ecclesia tanto tempore vacauisset [a]; quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta: & infra. Fuit insuper ex parte capituli allegatū, q̄ de cōmuni assēsu canonicorū Tulleñ fuerit cōstitutū, [b] ne primiceriatus † dignitas esset vlterius ĩ ecclesia memorata: ĩter canonicos ipsos primiceriatus ꝓuētibus et possessionibus distributis. & ĩfra. Propter quod euidenter apparet, quod primiceriatus ipse tanto tempore nō vacauerit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum. & infra.

Quocirca mandamus, quatenus si vobis cōstiterit Tulleñ. canonicos, ne vlterius in Tullensi ecclesia primiceritatus esset officium, cōmuniter statuisse, ac statutū ipsū Auctoritate sedis Apostolicę fuisse postmodum (sicut dicitur) cōfirmatū [c], vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti canonici

a Vacauisset.] nulla iusta causa impediēte: aliàs non curreret tempus.inf.de conces.præb.& eccle.nō ua.c.quia diuersitatem.argu.ad hoc 28.dist.de Syracusanæ.& 2. q.6.anteriorum.§.ad hoc Et si Papa interdicat aliquibus ne eligant sine suo mandato speciali, tempus scilicet triū mensiū statutū à canone eis currit, nisi intra id tps postulauerit licētiā eligēdi.if.de ele.c.vl.Greg.

b Constitutum.] Ac ipsum statutū per sedem Apost. confirmatum fuerat. Glo.seq.quærit allegās negatiuè, ponit opi. Io. & uacillando soluit, in fine gl. ponit triplicem effectum confirmationis ex certa scientia.]

c Confirmatum.] sed nunquid canonici per se possūt minuere præbēdas, uel dignitates tollere sine licentia dñi Papæ? Vr̃ ꝙ non: quia nec augere pñt if.đ cōsu.c. cū olim. & de ui.& ho.cle.ca. qm̃ ut ait. 22.dist. c. 1.quia honor ecclesiæ potius dēt augeri quam minui inf. eo.c.ex parte, ubi est expressum ꝙ non & de conse.dist.1.uasa. uers.in hoc.n.& inf. de uerb.sig.ca ulti.& quia tꝑibus nostris potius addi reuerentiam cupimus, quam minui, 25. q. 1. q̄ ad perpetuā.& q.2.quæcunq;. Vnde nec eṗs potest omittere qn statuat archipresbyterū, quasi solus ipse sufficiat.inf.de offic. archipres.c.ult.& melius est qualemcūq; eligere quam ordinē plenum non esse. ff. đ decurio.l. generaliter.§.pen. Ad hoc dixit Io. ꝙ ex cā possūt minuere.vt inf.đ in sti.c.1.&c.auctoritate & inf.co. c.proxi. & de auctoritate epi. 21. dis.in nouo testamēto. Et ꝙ possūt vnā dignitatē tollere uel diminuere, uel mutare ꝓbēdas, ꝓbat 16.q.1.ꝓcipimus.& inf.de exces.ꝑla.c.sicut uenire.&.ff.cōia pred.l.si qs duas.§.1. & ff. de nego.ges.l.cū alicui. inf. de prēb. c.uacāte.& 63.dist.c.quia sancta §.uerum.& 67.dist. quorum uices.&c. chorepi.& in prædicta decretali Honorij.inf. eo.c.ex parte.ubi dicit, licet nō sint eius reditus diminuti.& ita ur̃ ꝙ potuissēt, si fuissent diminuti.Io.Sed uerius credo, ꝙ ñ possint sine auctoritate Pape, ne qñq; in fraudē hoc facerēt, & causā subijcerēt, cū nō esset. & hoc idē dr̃ de consensu epi.arg.optimū.inf.de uer. sig.c.ult.Quod ergo inutile fuit, hic cōfirmauit auctoritas dñi Papę ex certa sciētia.arg.16.q.1.c.ult.sicut & dat actio ex nudo pacto si iuuet auctoritate legis uel principis, ff. de pact. l. legitima. vel tene ut dixit Io. ꝙ pñt iusta ex cā, aliàs non.arg.inf.c.proxi.uer.nisi in tm̃.à cōtrario.Dignitatē tñ nō credo ꝙ possint creare uel supprimere sine auctoritate Papæ, ut hic dicit: nec diminuere numerū iuramēto firmatū, cui cōfirmatio sedis Apost.accesserit, huiusmodi clausula adiecta, s. ꝙ si secus fieret, non ualeret. inf. de præb.c.dilecto.à cōtrario. Nota ꝙ confirmatio siue cōstitutio dñi Papæ ualet ut cōfirmet ĩfirmū.2.q.1.in primis. & 3.q.6. ꝙppe.Cōfirmat ēt & supplet defectū solēnitatis omissē.inf.de trans.c.1.Item ualet ut de beneficio illo, qđ ex certa scientia cōfirmatur postea, directe, an licite sit acqsitū, an nō, sine nouo mandato nō cognoscat inf. de confir.uti.uel inuti.ca.2.Si uero sub hac forma cōfirmat, s.confirmamus sicut iuste possides: talis confirmatio modicū operatur, uel nihil. inf.de confir. uti. uel inuti. cap. 1. de qua confirmatione habes. inf. de conces.præb.& eccle.non ua.c.quia diuersitatem.

An canonici possint ꝑ se minuere præbēdas & dignitates inconsulto Papa.

† Primiceriatus quale sit officium traditur. hoc libero titu. de offi. primicerii.

[Glo. seq. Arguit p vnico actu.&c.allegãs sex iura, ad cõtrariũ allegãs quatuor.demũ ponit quatuor opi. Vinc.Io.Tãcredi.& aliorum,quarũ q̃libet distiguit.]

Priuilegium an unico actu perdat.

a Contrauenerint.] Videtur ꝙ priuilegium vnico actu perdatur:vt hic.& inf.c.proxi.& inf. de præben.c. pro illorũ. & 11. q. 3 priuilegiũ.C. de iure dom.impe.l. 2.& C. de ijs qui per me. iudi.non ap.l. his q: & C. d̃ pact.inter em pt. & vẽd.l. commissoriæ. Argumentum contra, quia delictũ personæ. &c.16.q.6. si Episcopum. infra de arbi.c. cum tempore.inf.de priui.ca. accedentibus. & c. si de terra.

contrauenerint,[a] aliquem videlicet in primicerium eligendo b.

Idem Clugieñ episcopo.

Non obstante certo canonicorum numero etiam per Papam confirmato, prouidendũ est receptis vltra numerum

Vincen.distinguit. aut datur priuilegium ad faciẽdum,aut ad non faciendum.Si datur ad faciendũ,& is qui impetrauit, spatio decẽ annorum non vtitur eo, perdit illud. ff. de nundi. l. 1. Si vero datur ad non faciendum,si Papa reseruauit sibi aliquid iuris in eo,nõ potest tali priuilegio renũciari expresse. inf. de arbit. c.cũ tpe.sed si nihil sibi reseruauit, puta qa d̃dit priuilegium de non dandis decimis:tunc non perditur nisi legitimo tpe,s. si quadragita annorũ spatio fecerit cõtra priuilegiũ decimas soluẽdo. inf.de priu.c. accedentib.&c.si de terra.& 7.q.1.quã periculosũ,sed ibi sufficit ꝙ semel renũciet.s.circa beneficia. Si dat ad excipiendũ,perpetuum est:qa quæ tpalia sunt ad agendũ, ppetua sunt ad excipiendũ.ff.de do.excep.l. pure.§.vlti quod est verum si nemo agat:sed si agat,& non excipitur contra agentem,perditur priuilegiũ. ff. de procurat.l.Pomponius.§.ratihabitionis.& ff.de cond. inde.l.si is qui 1

T An & qñ priuilegium uno solo actu uel pluribus amittatur, uide glos. 1. in l. uoluntarie. & Cyn. post Petrum de Bel. Perti. C.de excus. tu.& p eosdẽ in l. falso.C. de diu.rescr.

Ioannes.dixit ꝙ si ille q impetrauit priuilegiũ,si directe obuiauit priuilegio, perdit illud vnico actu tm̃: vt hic & inf.c.proxi.& inf.de præb.c. p illorũ.secus si nõ seruat illud: vel si non tuetur se illo: tunc enim pdit legitimo tpe inf.de priuile.c. accedentib.&c.si de terra. Magis enim delinquit qui directe venit cõtra priuilegiũ,quã ille qui nõ vtitur illo.arg.ad hoc.84. dist. quisquis.& inf.de sent.excom.contingit. 2.

Alij distinguunt, an priuilegiũ sit onerosum: & tũc vnico actu tollitur.an sit fauorabile:& tunc non perditur vnico actu.

T.melius videtur dicere, si priuilegiũ datũ est fauore psonæ seu psonarũ,quale fuit hic,& simi ibus cõcordantijs perditur vnico actu. Si datum est fauore ecclesiæ,siue intuitu relegionis,vt sunt priuilegia de nõ soluendis decimis & similibus:non tollitur nisi legitimo tempore,vt dictum est.. Et hæc opinio Tan. habetur his uerbis.

Priuatam lege n tollit contrarius actus.
Si personalis sit si patet esse realis:
Tunc non perditur nisi præscripsisse probetur:

2 Concor. text. in l. si cum actum. ff. de nego. gest. & in l. fin.ff. de cal. & l. Papinianus exuli.ff. de minor.

Melius videtur dicendum ꝙ sicut sunt diuersa priuilegia in diuersis casibus concessa: quodlibet priuilegium locum habeat in suo casu 2 sicut uides in præscriptionibus,quæ diuersa tempora requirunt. Dic vt inf.de deci.c.suggestum.

[Glo.sequens obijcit & soluit.]

3 Simile de concessione præbendæ c. ulti.lib.6.

b Eligendo.] Videtur quod talis electio non deberet valere.quia noua dignitas sine licentia Papæ cõstitui non potest.inf.de consue.c.cum olim.2 2.dist.c.1. Sed hæc electio videtur de nouo esse creata,& sine licentia 3.Papæ non dicitur noua dignitas sed ex consequẽtia antiquæ dignitatis possunt eam resumere.argu. ad hoc infra de feu.c.2.& infra de Iudæ. c. consuluit. & ff.de noui operis nunciatio.l.prima. §. si quis ædificium.Bet.

CVm M. Ferrariensis.] Habet materiã prolixã & subtilem,& hoc dicit:Si capitulũ cõtra suã cõstitutione de certo canonicorũ numero, aliquos recipit in canonicos,de superexcrescentibus fructibus eis puidere tenetur.Ioan.And. Diuiditur in tres partes.In prima ponitur allegatio p M.& socijs. In secunda p capitulo:ibi.Verũ.in tertia definitio:ibi,Mandamus. Abb. Siculus.

de super excrescentibus fructibus, maxime si voluntarie per canonicos fuerint recepti.

CAP. IX.

CVM † M. Ferrarienfis: & infra. Dictus M. pro se ac quatuor socijs c suis proposuit, quod Fer-

CASVS. Canonici Ferrariẽses vt maioribus reditibus abundarent, statuerunt xiiij. pbendarum nu merũ in ecclesia Ferrarieñ. præter illud quod cõi mensę cõmuniter deputarũt, cõtra antiquã cõsuetudinem ecclesiæ. postmodũ quadã præbenda vacante in ipsa ecclesia, canonici contra cõsuetudinẽ ipsã uoluntarie uenientes, M. & quatuor socios suos receperũt,nullis pbẽdis assignatis eisdem; & quamuis reditus illorũ essent quam plurimũ augmentati,noluerunt tñ eisdẽ de superexcrescentib.reditibus prouidere:ideo inter dictos quinq; & capitulum quæstio super hoc mota fuit coram Ferrarieñ. epo;tandẽ ad sedẽ Apost.quæstio est delata corã dño Papa;omnia ista fuerũt ex parte illorũ quinque pposita:& ex aduerso, ex parte capituli fuit propositũ,ꝙ in Ferrarieñ ecclesia xiiij. pbendatũ numerus fuerat constitutus,& à sede Apostolica confirmatus: tandẽ cum vna præbenda in eadẽ ecclesia vacaret, ad instantiam quorundã receperunt duos in eandem præbendam,& postmodum ad preces epi dictum M. & quẽdã alium sine præiudicio cõstitutionis prædictæ in canonicos receperũt,ita tñ ꝙ ipsi de canonicatu nil reciperẽt,donec primi duo essent pbendas integre assecuti, & reditus, qui per eorũ industriã excreuerunt, deputauerũt cõi mẽsæ, quæ minus sufficiens erat:quos quinq; canonici sibi cõtra pdictã cõstitutionẽ petebãt in beneficiũ assignari.iđis & alijs allegatis mandat Papa iudici, vt cũ in cõstitutione prædicta etiam cõfirmatione Apostolica, uel fuerit uel esse debuerit sicut cõsueuit expressum, nisi intãtũ excreuerint ecclesiæ facultates,ꝙ pluribus possint sufficere cõpetenter. & ipsi canonici cõtra cõsuetudinẽ suã receperãt quatuor ad vacaturas pbendas ultra numerũ constitutũ:faciat superexcrescentes reditus pdictis qinq; canonicis assignari.ita ꝙ si ex eis æquales cum alijs possint habere præbendas, quod superfluũ fuerit, in cões vsus conuertatur,antiquis.canonicis præbendas suas percipientibus cõsuetas,reuocato in pristinũ statũ quicquid ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionẽ corã epo Ferrarien.circa pbendas uel possessiones fuerit attẽtatum. Nota q̃dã notabilia in hac decretali. Primo quod ptestatio nõ prodest illi q facit cõtra ipsã protestationẽ.Itẽ vbi certus canonicorũ numerus cõstituitur uel confirmatur, cõditio illa, nisi in tantũ excrescerent,&c.subintelligit, etiã si nõ apponatur.Itẽ lite mota nihil est ab alterutra partiũ innouandum in præiudicium alterius.

† Cap.5. eo. titu. 1. compila.

[Glossa sequens reci. per q. an sine mandato iste M.&c.]

4 De his cantionib. tractauit hic Bonaguida. id quod colligit ex notab. inf. de pcur.c. 1. & c.accedẽs,& c. mandato. & plenius de his, ĩ Speculi de satisda.Io.Andr,

c.Socijs..] & licet M. haberet mandatũ: tñ sine mandato p socijs absentibus agere posset, cũ essent cõsortes eiusdem litis: quia agebat ut eis fieret cõicatio de fructibus superexcrescentibus, tñ cauere debet de rato 4,ut C.de consor.eius.lit.l.2. & est speciale, aliàs. non admittitur ad agendum sine mandato; nisi esset coniuncta persona.ff.de procura. l.sed hæ personæ.in princi.& infra tit.proxi. c. nonnulli. Et in alio est hic speciale,quia post litem cõtestatam datur cautio, qđ est contra id

rarien.canonici vt eo[a] amplius suos redditus augmẽtarent, quo[b] prouentus ecclesię (qui diuidi cõsueuerant inter plures) in vsus cederẽt paucorũ, quatuordecim pbendas tm̃, pter id qđ mensæ cõiter deputarũt, in eadẽ ecclesia cõtra antiquã cõsuetudinẽ[c] statuerunt. Postmodũ vero contra constitutionem ipsam voluntarie venientes dictos quinq; in canonicos receperũt, nullis pbendis assignatis eisdem. Et licet eorũ reditus non modicum fuerint augmẽtati, nondum tñ eis voluerunt ex superexcrescentibus reditibus puidere.[d] ¶ Verum ex aduerso† fuit propositum, ꝙ quatuordecim pbendarũ numero in Ferrariens. ecclesia instituto, & Apostolicæ ptectionis psidio roborato: cum vna in eadẽ ecclesia pbẽda vacasset, ad quorundã instantiã duos ad eã,[e] & postmodũ ad pces epi[1] dictũ M. & quendã aliũ[f] sine piudicio[g] dictę constitutionis in canonicos receperũt:[h] ita ꝙ ipsi canonici de canonia nihil[i] pciperent, donec primi duo essent pbendas integre assecuti. Cũq; p canonicorũ industriã[k] fuerit pcuratũ vt ex possessionibus, quas ecclesia tpe longo possedit, plures ei reditus soluerent, superexcrescẽntes cõi mensæ, q̃ mtn⁹ suf ficiẽs fuerat, đ putauerũt: quos dicti quinq; sibi postmodũ petierũt cõtra capituli constitutionẽ in bñficiũ assignari. &c. ¶ Mãdamus quatenus cũ in cõstitutione pdicta, & cõfirmatione sedis Apl'icę vel fuerit, vel eẽ đbuerit sicut cõ

est cõtra id quod legitur ff. de procu. l. Põponius. §. ratihabitionis Sed illa l. Põponius. loquit qñ p procuratorem lis est contest. Vinc. Sed non credo, quia sit talis ausa: quia quilibet agere poterat pro se, & sine aliis. & iste M. habebat mandatum ab alijs, alias non fuisset admissus pro curator. Ber.

a Eo] id est, intantum.

b Quo.] id est, inquantum.

c Consuetudinem.] Hoc non multũ noceret, dummodo ex causa hoc facerẽt, vt dictum est sup. c. proxi. arg. ff. de decr. ab or. fa quod semel. & in auth. vt deter. sit nu. cler. colla. 1. ver. non enim, &c. infra de insti. c. 1. &c. auctoritate.

d Prouidere.] sub audi, ꝙ ille M. cum socijs suis petebat ex illis fructibus superexcrescentib. sibi præbendas assignari.

[Gl. seq. recit. per obiect. quæ tripliciter soluitur.]

e Ad eam.] Si hoc esset uerum, talis receptio non ualebat. inf. de præb. maioribus. &c. tuæ. Sed probata nõ fuit hæc forma. sed hoc objicere non poterant, quia fatebantur se fecisse contra constitutionem Turon. concilij inf. de præb. c. maiorib. quare non essent audiendi. de cõces. præben. & ecc. non vac. cum super quæstione. & sic repelluntur, suam turpitudinem allegantes. inf. de don. capit. inter dilectos. 1 Vel dic. ad eam idest, ea vacante elegerunt duos simpliciter in canonicos.

ADDITIO. Vel dic secundum Inno. ꝙ forte ambo diuidebant præbendam: sed simpliciter fuerunt electi inter canonicos, & non ad ipsam diuidendam: sed postea interse o dinauerunt de præbenda diuidenda, qđ fuit illicitum: sed quia actus fuerunt diuisi, ideo secundus non nocuit primo. ad hoc de rerum permut. ad quæstiones. dixi tamen plus sibi placere, quod no. de præb. c. dilectus, 2. & c. tuę. & illud quod ibi no. maxime in decr. dilectus. Io. And.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem.]

f Alium.] De quinto non fit hic mentio: quia forte capitulum confitebatur illum elegisse.

[Gl. seq. notat protestationem non prodesse, allegat tria iura. in contrarium allegat quinque, & dupliciter soluit.]

g Sine præiudicio.] Hic ergo nõ prodest protestatio, qđ est verũ qñ est cõtra substantiã facti, vel rei super qua fit: vt si ptestatus fuisset cũ reciperet aliquẽ in canonicum, vt nõ hẽret præbendã, quæ substantia est negotij, quia qui receptus est in canonicu, non dẽt carere pbenda, vt inf. de pb. c. relatũ. Si uero ptestetur sic, ꝙ ea quæ dicit, non dicit animo contestandi litem, talis bene valet. Io. inf. de app. c. solicitudinẽ. & infra de censi. c. olim causam. & ff. de condic. indeb. quod quis sciens Arg. inf. quod me. cau. perlatũ. & 35. q. 2. Lotharius. ff. qui. mo. pig. vel hyp. sol. l. si debitor. § ij. & inf. de in int. rest. c. cũ venissent, & infra de elec. c. Cumana. circa fi. Sol. ibi protestatio nõ valet, vbi protestãs, per contrarium factum 2 directe obuiat suæ protestationi, vt in dictis decr. c. solicitudinẽ. & c. olim causam. nisi hoc faceret iusta de causa, vt in d. ca. perlatum. & qñque protestatio plus prodest quam appellatio. C. de fi. fam. l. 2. li. x. Ideo potest dici ꝙ ptestatio profuit, cum ipsi præbendas consuetas integre percipiunt, etiam si isti quinque de reditibus excrescentibus non percipiunt tantum, quantum antiqui: sed tamen præiudiciũ fit eis quantum ad communem mensam.

[Gl. seq. distĩguit canoniã a pbenda.]

h Receperunt.] Vnde eis prouidere debebant. inf. de præben. c. relatum. & c. dilectus. 1 & inf. de conces. præb. c. cum super quæstione. Et nota, ꝙ aliud est canonia, & aliud præbenda. Canonia est ius quod prouenit ex electione, & receptione in fratrem, vt hic. Præbẽda est, quæ procedit ex institutione & officio, quia ex quo quis facit officium, debet percipere beneficiũ. Vnde & laicus, vt dicit Vincen. potest habere præbendam, & potest esse præbendarius, sed non posset esse canonicus. infra de instit. cap. ecclesia Nota quod omnis canonicus debet habere præbendam, sed non conuertitur. sola enim perceptio salarij non facit decurionem. ff. de decur. l. sola salarii, nec quicunque habet canoniam, habet vocem in capitulo, ut puer. infra de ætate & qualitat. capitu. ex ratione, ff. de decur. l. spurii.

[Gl. seq. obiicit & soluit.]

i Nihil perciperent.] Videtur quod hoc fuerit simoniacum. infra de præben. cap. dilectus filius T. Dic. ꝙ si intellixissent, & actum esset iter partes, quod nihil omnino perciperent, simoniacum fuisset: sed intelligebant, quod tantum de præbendis diuisis nihil perciperent, & hoc patet quod dicit infra antiquis canonicis suas præbendas, &c. & canonici nullum pactum cum aliquo fecerunt: sed simpliciter elegerunt illos: ita quod de præbendis diuisis nihil perciperent.

[Gl. sequens obiicit, & soluit.

K Industriam.] Hæc uidebatur bona allegatio, quia si per ipsorum industriam reditus sunt augmentati, non debent compelli illos communicare alijs. C. de alluui. l. 3. & inf. de in int. rest. c. requisiuit, in fi. alias, c. 1. & ff. de rei ven. l. cæterũ, & nemo copellit ad communionem, ff. de cond. indeb. l. si non sortem. § si centum, ff. pro socio, l. qui admittitur, Papa tñ non admisit illam

† ex diuerso

1 Conco. l. trãsactione. C. de transa. & ijl. mercalis. C. de condi. ob turp. caus.

2 Quod est proprie tum quando protestatio & factũ se simul nõ compatiũtur, vbi ergo dupliciter intelligi potest aliquid, secus. adde Albertinum trac. de agnosc. assertio. qõ. 12. nu. 9. & Gersonem tract. de protesta. considerat. 3.

sueuit † expressum, nisi in tm̃ excrescerent ecclesiæ facultates, quod pluribus possent sufficere a cōpetenter: & ijdem canonici in derogationem suę cōstitutionis, ad vacaturas p̄bēdas b quatuor receperūt vltra numerum c constitutum, antiquis canonicis præbendas cum integritate d percipientibus consuetas, superexcrescentes reditus prædictis canonicis facias assignari: ita qđ si ex eis pares potuerint cū alijs sortiri præbendas: qđ superfuerit, i communes canonicorū vsus (sicut prius statuerāt) siue aliter, prout melius videbitur, conuertatur: reuocatis in irritum quęcūque ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem e coram episcopo Ferrarien. circa præbendas f vel possessiones fuerit inouata.

¶ Idem abbati & conuentui Sancti Siluestri.

¶ *Statutū generale laicorū ad ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur: nec speciale etiam si earum commodū & fauorem concernat. hoc dicit, quo ad intellectū Abb. Sic.*

CAP. X.

Ecclesia † Sanctę Marię: & j. ¶ Nos attēdētes; qđ laicis (ēt religiosis g sup ec-

---

Ecclesia tot habeat; ministros quot cō mode possint sustentari.

† Facit ad hoc l. qđ si nolit. § quia assidua ff. đ ædil edi. no. Bar in l. nemo. ff. de re. iu.

sit illam allegationem: quia præiudicauerūt sibi eos recipiēdo. Et tot ponēdi sūt in ecclesijs quot ex earum fructib. possunt commode sustētari: vt inf. de in. sti. c. 1. q̃a bene poterant eis prouidere de communibus reditibus: nec distinguitur hic, qualiter reditus augmententur: nec refert ex quo augmēta i sunt: vndecūq; processerit, vt j de verb. signi. c. si. ADDITIO. Quod si per industriam ca nonici sua præbēda augmentetur, sibi cedit, nec diuidere compellitur: secus si communitati p̄ dia, vnius sollicitudine augmentētur: vt hic, secūdū Host. Io. An. in nouellis.

a ¶ Possent suffice re.] Arg. cōditionē subintelligēdam: vt 22 q. 2. beatus ff. q satisd. cog. l. viri j. de iureiu. c. quēad mo. ū, vbi đ hoc & inf. de re script ca 2.

[Glossa sequens ponit opinione quā reprobat.]

b ¶ Ad vacaturas p̄ bendas.] Per hoc quod dicit, ad vacaturas, dicunt quidā vt Papa Innoc. iiij. quod hæc decre cōtinet dispensationē & non ius commune Sed non est verum, immo cōtinet ius commune: cum ex confessione vtriusq; partis cōstet illos fuisse receptos in fratres, & ad ius canoniæ. Sed hoc non est plus, qđ aliquis recipiatur in canonicum, & expectet præbendam: sed nullum percipere beneficium si percipi possit, est cōtra ius. inf. de p̄ben. c. dilectus. 1 & c. relatum, q̃a aliud est canonia, aliud præbēda: vt dictum est sup. e. c. & ideo Papa mā dat eis dari super excrescentes reditus.

[Glossa sequens quærit & soluit.]

c ¶ Vltra numerum] Hic potest quæri vtrum isti qui quotidie recipiuntur vltra numerum, habeant vocem in electione episcoporum vel aliquorum prælatorum? Dico standum esse consuetudini. 1. & si nulla sit consuetudo, adhuc non credo quod debeant vocari ad huiusmodi tractatus vel electiones, cum nondum habeant plenum ius nec etiam possessionem

1 Concor. text. in l. obseruare § antequā. ff. đ off. procon. & j l. item eorū. §. 1. ff. de aq. plu arcen.

[Glossa sequens quærit & dupliciter soluit.

d ¶ Cum integritate.] Sed cum canonici isti voluntarie receperunt quatuor vltra numerum constitutum authoritate propria contra suam constitutionem, quare non compelluntur communicare suos reditus illis vt sint oēs æquales, cū renūciare videātur suo priuil. sup. e. proximo? Potest respōderi q̄ ipsi hoc nō petiuerunt. vt in littera patet, & condēnatio non dēt fieri nisi quatenus petitū est: ut inf. de ord cog. c cu dilectus. Vel dicas q̄ si ēt petitū fuisset, nō debebāt condēnari: quia non fuerunt recepti vltra numerum p̄bendarum, licet vltra canonicorum numerum: vt satis apparet in littera ipsa vt dr̃ sup. eo. c. in notula per hoc.

[Glossa sequens notat & signat contrarium.]

e ¶ Post motam quæstionem.] 2. Not q̄ quicquid in præiudicium alterius partis lite pendente fit, debet in irritū reuocari inf vt lit penden c. ecclesia sanctę Mariæ. inf. de despō. imp. c. ad dissoluendum. in fine. & C.

2 Hanc gl. dicunt esse fin. hic Inn,

de rei vendit. l. si fundum. 3. & l. certum 11 q. 1. quis res Arg. j̃ inf. de restit in integ. c. cū venissent. in fine.

f ¶ Circa præbendas:] Vt si aliqua præbenda de antiquis vacauit lite pendēte: & illa forte sit alijs assignata: vel si aliquis possessiones illas quas petebant, sibi in beneficijs occupauit totum debet in irritū reuocari.

& Panor. ad hoc. s q̄ reuocant attētata lite pendente qn̄ attentans de perfidia notatur.

e Vide de cleri. excōi. min. illud, super glos. s. quia. Ioann. And. in no.

Ecclesia sanctæ, Mariæ.] Famosa est hæc decret. & cōmuniter sic summatur Causę ecclesiarum per cōstitutiones laicorum definiri nō debent. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponit duplex definitiōi motiuū. in secūda definitio: ibi. qđ a senatore Abb. sicul.

¶ Casus sic ponitur Ecclesia sanctæ Mariæ in via lata mouit quæstionem cōtra Ioan de Archeia super quibusdā possessionib. corā iudice delegato a Rom senatore. lite pēdēte. Idem Ioan. possessiones illas transtulit in monasteriū S. Siluestri. tandem absolutus fuit idem Io appellatū fuit ad senatorem, coram quo idem Ioan. dicebat se non esse conueniendū: quia non possidebat illas possessiones. Demū senator Romanus occasione cuiusdam statuti, in quo continebatur, q̄ si quis rem litigiosam lite pendente transferret in alium, illa possessio deberet auferri possessori; & petitori dari; spoliauit monasterium possessionib. illis, & restituit illas ecclesiæ sanctæ Mariæ, monasterio nō citato, vel cōfesso, vel cōuicto. Vñ monasterium cōquestum fuit domino Papæ. Papa considerans q̄ laicis quantumcumq; religiosis super ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla est attributa facultas; & si ab illis proprio motu quid statutū fuerit. qđ ēt ecclesiarū vtilitatem respiciat & fauorem, nullius debet esse momenti, nisi per Romanā ecclesiā fuerit approbatū; (vnde statutū Basilij de nō alienādis p̄dijs rusticis vel vrbanis, ministerijs, & ornamētis ecclesiarū, licet in se bonum fuerit, illa ratione reprobatum fuit, q̃a p̄ sedē Apost. nō fuit roboratū] ideo qđ a senatore fuerat factum in præiudicium monasterij non conuenti, nō confessi, nō conuicti, dn̄s Papa in irritum reuocauit, & eiusdē possessiones restituit monasterio supradicto. No q̄ laici de reb. ecclesiæ, vel personis ecclesiasticis nihil disponere possunt in præiudicium ecclesiæ. Item q̄ sententia lata contra absentem non citatum, non confessum, non conuictum, nihil valet. Itē nota: q̄ iudex ecclesiasticus potest retractare sententiam iniquam iudicis secularis.

† Cap. 5 in 3. compilatione, tit. de de foro cōp.

g ¶ Etiā religiosis.] Sic ergo laici de rebus ecclesiæ nihil disponere possunt siue in temporalibus, siue in spiritualibus. vt hic, & 96 dist. bene quidē. vnde hæc decretalis sumpta fuit & inf. de reb. eccl ñ alie. c. cum laicis, q̃a ius spūale, puta ius eligēdi in ecclesia collegiata, ēt si sit patron⁹, ñ cadit in laicū. j. de elect. c. sacrosancta & c. Massa. nō obstāte aliqua cōsuetudine. vt ibi dicit Gregorius. 4 Nec de re spūali compromit-

4 Quod dic vt no. de iu. patr. nobis. Ioan. An. in no.

t: potest in laicum. inf. de arbi. cōtingit. nec iudicare de rebus ecclesiæ possunt inf de iud. c. decernimus.

[Glo seq. arguit. & remittit.]

a ¶ Personis ecclesiasticis.] Arg ꝙ eodem iure censeri debent bona clericorum & ecclesiarū: vt inf. de vi. & hone. cler. ca. vlti. vbi de hoc.

clesijs & personis ecclesiasticis[a] nulla sit attributa facultas: quos obsequēdi manet necessitas, nō authoritas imperādi, a quibus si quid motu proprio statutū fuerit quod ecclesiarū etiā respiciat cōmodum & fauoré, nullius firmitatis existit, † nisi ab ecclesia[b] fuerit approbatum. Vnde statutū[c] Basilij † de nō alienandis prædijs rusticis[d] vel Vrbanis, ministerijs,[e] & ornamētis[f] ecclesiarum: illa reprobatū fuit potissima ratione, quod authoritate nō fuit Romani Pōtifi. roboratū. ¶ Quod a senatore factū fuerat in præiudicium monasterij nō cōuenti[g] nec cōfessi[h] vel cōuicti, in irritum reuocante, easdé possessiones restituendas sibi sententialiter definimus.

[Glo. seq. notat & remittit.]

b ¶ Ab ecclesia.] Sic ergo ꝙ alias est infirmum, confirmatio Papæ facit firmū. infra de transact. ca. 1. De hoc dictum fuit supra eo. tit. ca. cum accessissent

c ¶ Statutū.] 96 di. ca bene quidem.

d ¶ Prædijs rusticis.] rust. cum prædium appellatur, quod est sine aliquo ædificio. Vrbanum prædium vbi factum est ædificium, vt domus vt ff communia præ. vr. & rub l 1 & ff de seru rusti. præ. l. 1. & per totum. & de ser. vrba. præ. per totum.

† Vide c. q̄ in ecclesiarum. suprā hoc ti.

† Hic erat præfectus urbis Romæ.

e ¶ Ministerijs] i. uasis vel īstrumētis.

f ¶ Ornamentis.] vt pallijs & consimilibus, quibus ornatur ecclesia.

[Gl. seq exponit, obijcit, & soluit.]

g ¶ Non conuenti.] bñ dicit, nō cōuenti: quia conuentio siue citatio est principiū siue fundamentum ordinis iudiciarij.[1] Primo enim est quis citandus: vt inf de maio. & obe c inter quatuor. & inf. de pro c. quā contra falsam. Vbi consimilia per ordinem ponūtur, citationes, & dilationes. &c. per conuentionem perpetuatur iurisdictio delegati. inf. de offic deleg cap gratum Sed vr ꝙ potuit procedere altera parte absente, cum esset iudex appellationis, inf. de app. c sæpe. &c. interposita. & 2. q. 6. ei qui appellat. in prin ibi appellatore cessante, & dicit lex, ꝙ quasi priuilegiū est illius qui cognoscit de appellatione, procedere altera parte absente. C. de tēp. app. l. vlt. §. illud. Sed non est ita. semper enim quis dēt citari[2] quæcunque sit cā, etiam in causa appellationis. inf. de appel. per tuas. immo non valet sententia, ubi peremptorium edictum non venit ad absentis notitiam, vel ad eius domiciliū: ff quę sen. sine appel l 1. §. item cum ex edicto & Ioan d Archeia coram iudice appellationis erat, ne defendebat monasterium, quia dicebat quod non possidebat.

1 Tex. est in l. 1. C. de pręscri, long. tē po. & ī l. uir bonus. ff. iudica. solu. & C. ne de sta. d fun. l. si pr.

2 Nisi fuisset terminus assignatus, q hēret uicem peremptorij, infra de app. sępe. Ioan. An. in no.

ADDITIO Vnde contraria locū habent quādo est qō inter appellantem, & appellatum. hic uero monasterium nec erat appellans nec appellatum, secundum Abb. Ioan. And

h ¶ Nec cōfessi.] Et hoc uerū est: quia nemo iudicandus est, nisi cōuictus uel spōte confessus,[3] quod si fiat, snia nulla est: ut 2 q. 1 nos in quēq Per decre quā habes ī u lit. peo c. ecclesia intelligas finē istius capituli

3 Facit tex. in l. proinde ff ad l. Aqu. & C. de confes. l. fi.

EX literis.] pęna priuationis à cōione, quæ pp cōtumaciam ex cōstitutione infertur, tēporalis est, & non perpetua. Ioan And. Prima pars ponit statutū, & factum ex quo surgit dubitatio secunda dubitationem soluit, duas rationes inducens. Secunda ibi, Quia tamen. Abb. Sicul. Ista decre. erat in tit. de iureiu in tertia compilatione.

CASVS. Magistri artium liberalium Parisijs commorantes à cōsuetudine antiqua in quibusdam articulis deuiauerant. Vbi ipsi volentes consuetudinem pristinā reformare, iuramento interposito statuerunt, ꝙ si quis magistrorū ordinationi vniuersitatis ipsorū duceret resistēdū & tert o commonitus vniuersitati eorum parere cōtemneret, ex tunc cōsortio magistrorū priuaretur pp quod magister G. supradicta cōione ipsorū fuit priuatus, tandem voluit obedire vniuersitati sed vtrū debeat recipi, dubitat; quidā dicebant ꝙ sic debebat remanere priuatus. Alij dicebant ꝙ recipiendus erat. ex quo volebat satisfacere. Alij dicebant ꝙ non posset recipi pp iuramentum absque licētia Papę. Vnde Papa cōsultus rñdet ꝙ cōstitutum nō fuit. vt huiusmodi priuatio in perpetuum duraret, cum tam de iure cōi, quā de consuetudine ecclesiæ extitit. alias, & exiliat, vt qui pp contumaciam a lorū cōione priuatur, cum satisfacere voluerit, restitui debeat: Mandat dñs Papa, quod dictum magistrum obedire volentem ad mittant in magistralibus ad cōsortium vniuersitatis. No ꝙ q simpliciter a cōione aliorum excluditur pp contumaciam, debet recipi cum satisfacere voluerit. Item nota quod iuramentum est benigne interpretādum.

¶ Idem vniuersis Doctoribus Parisijs cómorātib.

¶ Pœna simpliciter apposita propter contumaciam in dubio intelligitur temporalis, & nō perpetua.

CAP. XI.

EX literis † vestræ deuotionis accepimus, & infra. ¶ Licet a uobis fide[i] præstita, fuerit constitutū, vt si quis magistrorum ordinationi vniuersitatis ipsorū duceret resistēdum & primo, scdo, tertio vel[k] cōmonitus infra triduum[l] vniuersitati parere cōtemneret magistrorum, ex tūc beneficio societatis eorū in magistralibus priuaret, & ob hoc magister G. fuerit eorū cōmunione priuatus. ¶ Quia tñ constitutū non fuit, vt in perpetuū[m] huiusmodi priuatio per-

† Cap. 12. in 2. compilatio. tit de iureiurando.

i ¶ Fide.] idest, iuramento.

k ¶ Tertio ve.] Hæc est. n. legitima & canonica citatio siue admonitio trina. 24 q 3. de illicita. §. de cōuētione. 16 q 7. oēs decimæ. & 17 q. 4. de presbyterorū, quia vindictā semper dēt pcedere monitio. 12. q 2. indigne. in prin. ī. de vi. & ho. cl vlt & if. d sen exc. p igit 2. & c. sacro.

l ¶ Infra triduū.] Nimis breuis fuit terminus quia non poterat deliberare ad plenum, & ideo potuit in promptum incidisse periculum simile. 2. q 6 anteriorum. 1. rñ. ubi olim triduum dabatur ad appellandum, vnde dati fuerunt postea decem dies, vel sal. m terminum decem dierum statuissent: quia illud tempus modicū appellatur ff. de const pec. l. prom ssor. §. & pp breuē terminum potest appellari. inf d: d la c 1.

[Glo. seq ponit opi. Inno pro quali 5 iura. Alle. in contrarium, & soluit.]

m ¶ In perpetuū. dicit hic Inno ꝙ aliud est aliquē simpliciter excludere, & aliud in perpetuū excludere si mile 33. q 4 nō oportet 2 g' fi. & simile 2 q 1 sūt nō nulli ver. beatus ibi, nō dicit & ī de don c pastoralis sic. ff pro so coiri societaté. & l 3 § 1. & in gl Ar. cōtra. 50. dist c. 1. in fi ibi, nō statuta pperna sed tēporaliter dilata credat & C de pę. l. seruus. in fi ibi, ei. q aliqñ. ex quo enim non est pœ definitū, de quolibet tempore intelligitur. 1. q. 1. eos. & ff. de euic l. si rem. §. vlt. & inf. de

j. de priu'l c. quia circa. vbi ve:bū simpliciter po ſitū ad f turatempora trah.tur, & generaliter intelligit. Itē inuenio ꝙ idē est perpetuo remouere quod simpliciter remouere: vt 1. q. 1. reperiuntur. in fin & 79. di. ſi quis ex ēpis 10 q 1. quia ſacerdotes. 27. q. 1. de viduis. Ioā & inf. de coha. cleri & mul. c. clericus. Sed circa talia consideranda est natura ſiue causa cuiuſ unq; negotij. hic enim punitur pro cōtumacia, & non pro crimine: & contumacia ſæpe purgatur, vt facile est videre i multis.

a ¶ Iuris canonici.] inf. de ſen. exco. ꝑ tuas. & inf. de verb. ſigni. c. cū ol. m. & c. ex parte. ibi est exēplum de con um[illegible] cia, & crim n[illegible].

[Glo. ſequens re ci. pe quęſtionem] b ¶ Aum.ttat[illegible]] [illegible] obſtante illo n[illegible] to, ſi quid in medio tempore deliqu[illegible] ſet, poſſet e pe l[illegible] j. de teſti. c o 3. c præterea. arg. ff de transa. l cum quidam

ADDITIO vide de iureiur c uen ēs. ſuper gl. 2 Ioā. And. in nouel.

EX parte]nō valet ſtatutum ꝑ qđ diuin⁹ cultus ſine cauſa d minuit et ā ſi ſuper hoc in terueniret in forma communi Papæ confirmatio. Io. And primo narrat factum corrigendum. in ſecunda corrigit ſecunda ibi, Nolentes. Abb Siculus.

¶ Casus ſic ponit. Heduen. canonici, vt maioribus reditibus abundarent, numerū præbendaru in eccleſia Hedu ñ. ab antiquo ſtatutū reſtrinxerunt, licet reditus ipſoru non fuerint d minuti: ſignificauit hoc eps Heduen. domino Papæ nolens igitur Papa cultū diuini numinis diminui, ſed potius augmentari, mandat quibuſda vt antiquum numerum faciant in eccleſia Heduen. ſeruari: & ſi quas præben las à tempore vltimi ſtatuti vacaſſe inuenirint pe ſonis idoneis illas conferant de conſilio epi, non obſtante aliqua conſtitutione ſuper hoc à canonicis ipſis facta, aut confirmatione à ſede Apoſtolo obtenta Not. quod numerus clericorum per ſolos canonicos non poteſt diminui: nec valet ſtatutū ſuper hoc factum. niſi Papa ex certa ſcientia illud confirmaret

c ¶ Proprijs commodis inhiantes.] id eſt, cupiditati intendentes. vitium denotat. ſim le s. eod. c. cum omnes. & ſupra eo c cum M. Ferrarienſis.

[Glo. ſe. infert à contrario, & remittit in fi. allega. c. contrarium]

d ¶ Diminuti.] ſecus ſi eſſent d minuti. qa tūc vř ꝙ auctoritate epi poſſunt diminuere numerū. Arg inf. de vita & honeſt. cleri. ca. quoniam vt aut. ſicut augmēt[illegible] tis fa[illegible] ultatibus plures poſſunt inſtitui etiam vltra numerū ſtatutum ſupra eo. c. [illegible]um M. arg inf. de cēſi. c. quanto. & 21. diſt in nouo. & C de epiſ. & cle c. in eccleſijs. de hoc dictum eſt ſupra eo. c. cū acceſſiſſent. dic vt ibi Arg. contra. inf de. ver ſig c. vltimo.

† Ex hoc c. aperte col i gitur. nō valere ſtatutū per qđ cultus diuinus ſine cā diminui ut et. ā ſi in forma cōi ꝑ Papā fuerit confirmatum.

duraret; cū tā iuris canonici a q̃ noſtri moris exiſtat, vt is qui pp contumaciam communione priuatur, cū ſatisfactionem congruā exhibuerit, reſtitutionē obtineat; Mandamus, quatenus ſupradictū magiſtrū ſtatutis veſtris nunc humiliter parere curantem, ad communionis veſtrę cōſortium in magiſtralib. admittatis. b

¶ Honorius iij. epiſco. & cantori Cabiloñ.

¶ *Non poſſunt canonici ſine cauſa reſtringere numerum canonicorum ſeu prębendarum. Abb. Sic.*

CAP. XII.

EX †parte epi Heduenſis fuit propoſitū, quod canonici Heduñ, proprijs commodis inhiantes c, prębēdarum numerum ab antiquo in eccleſia Heduñ. ſtatutum (licet non ſint ei⁹ diminuti d reditus) reſtrinxerunt: & infra. ¶ Nolētes igitur diuini numinis minui cultū, ſed potius augmentari, mandamus, quatenus antiquum numerū facientes auctoritate noſtra ſeruari; ꝑbendas, quas a tēpore vltimi ſtatuti inueneritis vacaſſe in eccleſia memorata (non obſtante aliqua conſtitutione ſuper hoc a canonicis ipſis facta: vel confirmatione e † a nobis ab eiſdē obtenta) pſonis idoneis f cū cōſilio g epiſcopi cōferatis.

¶ Gregorius ix. Archipresbytero S. Mariæ Maioris de vrbe.

¶ *Conſtitutio futura reſpicit & non præterita, niſi in ea de præteritis caueatur.*

CAP. XIII.

QVoniam conſtitutio Apoſtolicæ ſedis omnes adſtringit ...

[Glo. ſeq. re ci. per quæſtionem: de qua confirmatione l[illegible]quitur litera.]

e ¶ Confirmatione.] ſub forma cōi impetrata: quia talis ɔfirmatio nihil noui tribuit. inf de cōfir. vti. vel inuti. c. cū dilecta. §. nos igit. ver. nolentes. & inf de præcel. præb. c. quia diuerſitatem. in fi. & inf. de priuil. cap. ex parte. qu a qui confirma., nō donat j. de fid. inſtr. c inter dilectos. § cæterum. 1 per tales cōfirmationes non intelligit Papa iuri alicuius derogare inf de offi. ordin. ca l cet. §. 1 quia inde non debet naſci iniuria, vnde iura oriuntur: inf. de accu. c. qualiter & qu ando. 1. C. vnde vi. l. meminerint Quando valet confirmatio Papæ, & quando nō dictu est s tit. e. c. cum ac ceſſiſſent, & inf de ɔ fir vti. vel inuti. c. 1. & 2. Et obtenta fuit iſta cōfirmatio tacita veritate de antiquo ſtatuto. & ꝙ facultates eccleſiæ non eſſent diminutæ

f ¶ Perſonis idoneis.] hoc ſemper ſubintelligit. j. de elec. c. cau am quæ. talibus enim beneficia ſunt conferenda: al ias puniuntur dantes & recipientes. inf. de elect. c. nihil eſt & inf. de præb. c. graue.

g. ¶ Cum conſilio.] De hoc traditur inf. de elect. c ne pro defectu. &c. cum in veteri.

QVoniam conſtitutio.] diuiditur: quia primo ponit cauſam conſtitutionis declarandæ. Secundo declarationem; ibi, declaramus Tertio declarationis rationem: ibi, cum leges. Abb. Siculus.

CASVS. Dominus Gregorius Papa fecerat quandā conſtitutionem in eccleſia ſanctæ Mariæ maioris de vrbe quæ conſtitutio eſt inf. de maio & obe qua incipit, ſtatuimus. in qua dicitur. ꝙ presbyteri primum locum obtinent. diaconi ſecundum. ſubdiaconi tertium & ſic de reliquis ordinatim, etiam ſi poſterius admittantur: & qui maior eſt ordine, in portione percipienda ſit potior, etiam ſi poſterius ſit receptus Super iſta conſtitutione dubitatur, vtrum conſtitutio iſta traheretur ad præterita, vel ad futura tantum. Dicit Papa, quod conſtitutio iſta ſedis Apoſto. omnes adſtringit, & nihil debet obſcurum & ambiguum continere: & ideo declarat conſtitutionem prædictam, dicens quòd conſtitutio iſta non ad præterita, ſed ad futura tantum debet extendi: quia leges & conſtitutiones dant formam futuris negotijs, & non præteritis, niſi nominatim in eis dicatur de præteritis negotijs. Not. quod conſtitutio Papæ generalis eſt, & omnes ligat, cum ſit iude[illegible] omnium. Item not. quòd qui ius conſtituit, debet ipſum declarare. Item. conſtitutio debet eſſe aperta & clara Item conſtitutio futura tantum reſpicit, niſi aliud caueatur ibidem.

1 Concord. text. in l. & quia. cū glo. in verſi. nec ipſa lex. ff. de iur. omn. iud.

† Hūc text. dixit Card. Floren. eſſe ſin ad hoc ꝙ app. confirmationis intelligitur de confirmatione in forma cōmuni.

2 Adde memorē. glo. de iure in capi. frater. i verſi. auctoritate. 17. q 24

B 2 Adſtrin-

nes adstringit,a & nihil dẽt obscurũ vel ambiguũ b continere; ¶ Declaramus c Constitutionem d quam nuper super præferendis e in perceptione portionis maioribus & consuetis seruitijs f a minoribus exhibendis, edidimus: non ad præterita, sed ad futura g tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotijs, non ad præterita facta trahi: † nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.

TITVLVS. III.

De rescriptis. †

¶ Alexander tertius Senon. archiepiscopo.

a ¶ Adstringit.] Cum sit iudex ordinarius oĩum Christianorũ, & mater omnium ecclesiarũ; vt 9 q. 3. cuncta per mundum. & si etiã aliquid graue præcipiat, faciendũ est. 19. dist. in memoriã & 100. di. ? morẽ. in princ. Et dic, oẽs scilicet: de sua iurisdictione. qm̃ potestates distinctæ sunt. 10. dist. qm̃ & ĩ. de app. c. si duab. nisi forte ratione peccati. ĩ. de iud. c. nouit argu. & oẽs dignitates ordinis cuiuscunq; ecclesia Rom. constituit. 22. dist. omnes. idẽ est in sententia Papæ; quia sicut ipse iudicat, alij iudicare deb nt. ĩ. de re iudi. c. in causis.

[Gl. seq. reci. per q. qualis sit lex, vel cõtra]

b ¶ Ambiguũ.] Lex .n. siue cõstitutio debet esse honesta, & iusta. & nullam obscuritatem cõtinere dẽt; & talis vt tradit 4. d st. erit aũt ne p obscuram constitutionẽ in laqueũ incidamus; nemini .n. debemus laqueũ inijcere. 27. q. 1. de viduis, ij. nec dẽt nos inducere per legem obscurã vel dubiã, ad id a quo nos cohibere debet. arg ĩ. de na ex l. b. ventre ca. vnico. & qui me defendere debet, nõ debet me impugnare. ff si ser. ven. l. altius.

†Adde gl fi. in clem. vt hi g. in ver. in posterũ. de ætatæ & quali.

§ in quodã manuscript. Vaticanę, ita de rescriptis, & eorũ interpretationibus.

c ¶ Declaramus.] bñ dicit declaramus; qa nullus ali9 posset eam declarare siue ĩterpretari, qa ad eũ ptinet interpretatio, ad quẽ ptinet cõstituere. ĩ de sen. excõ. c. inter alia. §. vt igit & 11 q j. clericũ. §. ex oibus. & C. de leg l. 2. & vlti. & ff. de pto stipu. l. in ptorijs. Et si super priuilegia Apost sedis quæstio oriatur, non vult Papa de ipsis p alios iudicari. ĩ. de iud. c cũ venissent.

Constitutio an & quando respiciat futura.

d ¶ Cõstitutionẽ.] q. hẽs inf de ma & obe. c. statuim9.

[Gl sec remittit cum seq. ad decre. c. statuimus]

e ¶ Præferendis.] An plus debeãt maiores minoribus percipere, dicemus super illa cõstitutione, statuimus.

f ¶ Cõsuetis seruitijs] q d debeãt minorib. tractatur tam in textu q̃ in glo. 93. dis. c. a subdiacono. & de hoc etiam dicemus in illa constitutione, statuimus.

[Glo. seq notat & duos casus excipit.

g ¶ Futura.] No. ergo constitutionẽ respicere futura tm̃ & nõ pterita. sic s̃. eo. c. cognoscẽtes. arg 31. dis añ triẽniũ; alias, c. 1. & 82 dist. pposuisti. nisi sit cstitutio iuris naturalis, q̃ ẽt respicit pterita. ĩ. de usu cũ tu Vel nisi dicat in ipsa cõstitutione q ad pterita trahatur. x. q. 1. sic quidam. inf. de el .c. cum in cunctis §. hęc sane. & C. de leg. l. leges. c. & hic in fi. vbi dr̃. nisi de præteritis, &c. & inf de rescrip. c. ad audientiam.

DE RESCRIPTIS.

¶ Viso de cõstitutionibus, quia parũ est iura condere, nisi sint ministri, q ea exequant; vt in c. cõmissa, de elect. lib. 6. & in c. vbi periculum. § præterea. eo. titu. & lib. ideo post rubricam prædictã auctor intendit tractare de ministris iuris. Et quia vt plurimũ dantur p rescripta, ideo pręmittit hanc rubricam. Abb. Siculus.

De hac materia tractatur 25, q. 1. & q. 1, per totum

Sicut Romana.] Primo ponitur decisum exordium Secundo consultatio, ibi, Quęsitum. Tertio responsio, ibi Inquisitioni Quarto responsionis ratio ibi, Quia, Abb Siculus.

¶ Casum sic pone, vt omnis tollatur dubitatio. Quidam propter suam culpam, quia sæpe deliquerat in appellando, priuatus fuit beneficio appellationis, vt puniretur in eo, in quo peccauit. Impetrauit indulgentiã, vt sibi liceat appellare: & sic restitutus fuit iuri cõi, vt possit appellare vt pri9. Quidã alius impetrauit lr̃as cõtra istũ qui habebat indulgentiã super aliquã cã appellatione remota, vocat9 fuit iste ad iudicium; consilus iste de indulgẽtia sua appellauit ad Papam, quęritur an tali appellationi sit deferendũ? Respondet Papa, quod tali appellationi nõ est deferẽdum post quam appellatione remota causa iudici est commissa: quia speciale mandatum derogat generali Nota quod speciale mandatum derogat generali.

¶ Priuilegio generali secũdum ius commune obtento, obstat rescriptum speciale, etiam de eo mentionem non faciens. h. d. secundum intellectum magis cõem.

C A P. I.

SIcut † Romana: & infra. ¶ Quęsitum est a nobis ex parte tua, si alicuius causa delegatis iudicib. sublato remedio appellationis cõmittitur; & literis apostolicis altera pars munita (quib. ei generaliter est indultũ vt libere h sibi liceat appellare) in vocẽ appellationis prupuerit; an eius ĩ eadem causa debeat appellationi deferri? Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod eius in hac

†Post conc. Lateranen. sub Alex. 3. par. 10. ca. 11. & . 1. co. tic in 1. cõpilat.

[Glossa sequens obijcit q indulgentia est superflua, ponit opinionẽ, quam reprobat per finem c. & obiectioni dupliciter respondet]

h ¶ Vt libere.] Ista indulgẽtia superflua vr̃. q iure cõi liberum est appellare qñcunque aliquis grauat. alias non liceat ante sentẽtiam; ĩ de appel. c. vt debitus honor. olim indifferẽter & libere licebat appellare, nisi appellatio manifeste fuisset frustratoria. 2. q 6. ad Romanam & ĩ de appell c. peruenit. sed quod de iure cõmuni competit, superfluũ est precib. impetrare. C de thesau. l. 1 lib 10. & ff. ad municip l j §. Ceius non pbat. ergo fuit superflua. Quidam dicunt ad hoc ut indulgentia ista ualeat, quod licitum est huic appellare vb que, vbi ius inhibet appellare, puta propter contumaciam, quia contumax non auditur appellans. 24. q. 3 de illicita. 1. § de conuentione. ibi quinimmo. & aliquos tales casus inuenies 2. q 6. ei qui appellat. §. sunt etiam quorum sed ista solutio stare non potest; quia dicitur hic in fine, speciale derogat generali; qa ibi ista indulgentia concessa fuit contra ius commune, quia priuilegium dicitur quasi lex priuata. 3. dist. priuilegia. sed priuilegium non tollitur per ius commune, nisi de ipso priuilegio mentio fiat arg inf. eodem tit. cum ordinem. & priuilegium non tollitur p aliud priuilegium, nisi fiat mentio in secundo de primo. infra de præscrip. cap. veniens sed ille qui impetrauit causam committi secundum ius commune, impetrauit appellatione remota; nec fecit mentionem de priuilegio partis aduersæ; & tamen ualent secundæ litteræ; quia speciale derogat generali; & ita siue dicas quod literæ secundæ fuissent priuilegium, siue rescriptum secundum ius commune, non po-

1 Facit tex. in §. audien. in authẽ. de iud. colla 6. & l. non solũ. iuncta gl. in ver. restituere. ff de min & l intra minoris. cum glo. in ver. appellare. eo. tit.

non pôt stare hæc solutio, ergo in casse est dicere, ꝙ iste qui impetrauit vt generaliter posset appellare, impetrauit secundum ius cõe: et verum sit ꝙ speciale derogat generali. Potest ergo dici ꝙ persona ista impetrans talis erat, quæ propter delictum & culpam suã non poterat appellare quia fuerat ei interdictum appellare: vnde ius commune ex indulgentia reddi tur ei & est simile, C. de inoffi. testam. l. si quando, & sic debet intelligi, vt potius res valeat, quam pereat vt ꝭ. de pr. ud. c. in hi. & inf. de urb.

parte appellatio non debet admitti, postquam est causa iudicibus appellatione remota commissa: Quia speciale [a] mandatum [b] derogat generali †

¶ Idẽ Cãtuarié. archiepõ.

¶ *In rescripto apostolico subintelligitur clausula, si preces ueritate nitãtur. Et si rescriptum prohibet causæ cognitionem, est de falsitate suspectum.*

† Facit tex. in l. cũ de la nionis; §. cui fundum & §. sc. ff. de fund. inst. & l. seruis ur. banis §. si ali. ff. de leg. 3.

sig. c. abbate ff. de re dub. l. quoties, 2. Si ergo talis indulgentia emanauerit ut libere possit appellare: nihil aliud videtur principem concedere, nisi ut habeat cõsuetam & legitimã appellandi potestatem: vt dicit lex p edicta, si quando, & hic nullum contrarium. Vel potest dici ꝙ solum ius cõe indulgetur huic ad cautelã: quia solet plus timeri, & c. 23 dist. quanquam. & ꝭ de iureiu. c. & si Christus & inf. de procu. quia in causis. & inf. de her. cap. si aduersus Et si hodie talis indulgentia concederetur, diceremus quod liceret ei appellare, etiam si non grauaretur, nisi exprimeretur causa indulgentiæ ibi.

a ¶ Quia speciale] inf. de offi. lega. c. studuisti, & ꝭ e. pastoralis.

Gl. seq. circa reuocationem distinguit inter rescripta ad causas principales, ad causas appellationum, priuilegia & ante as beneficiales in fi. [illegible] duo contraria de decre. ex tua & decre. ex parte.

b ¶ Mandatum] circa reuocationem rescriptorum sic [illegible] litterarum [illegible] Papa ita distingue. Et primo circa rescripta quæ impetrantur de iure cõi ad lites [illegible] [illegible]. Si primum rescriptum sit gñale, & secundum speciale [illegible] aduersario impetratum, secundum valet, non primum [illegible] [illegible] generalitati non [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] datum, [illegible] primum [illegible] [illegible] gñale. [illegible] est [illegible] ꝙ spale valet. ꝭ e. [illegible] Si vero primum est speciale & secundum est speciale, si secundum expressam facit mentionẽ de primo, tunc valet secundum & non primum inf. eod. c. cæterum, & inf. de re iudica. c. inter monasterium in [illegible] de le. ca. coram & c. prox. alias si non facit mẽtionẽ, valeret primum, & nõ secundum per iura proxime dicta. hoc intellige in negotijs iam cœptis citatione iam facta, & d. hoc nota. intra de appellat. cap. vt debitus, in fin. illius not. & si & in illa not. sed nunquid. Si uero nec primum nec secundum est iudici præsentatum, & bene potuit presentari, tunc uale illud quod primo iudici fuerit presentatum se uta citatione, & ita alter potest preuenire primum impetrantẽ. licet in secundo non fiat mentio de primo. inf. de appellat. c. vt debitus hec est opinio Papæ Inno. iij Si verò primus impetrans non potuit suas litteras iudici p̃sentare, valebunt vsque ad annum: & in hoc casu possumus adhuc seruare illa iura inf. eo. ca. l. autem & c. plerumque. dum tamen hoc fuerit publice protestatus, cum per eum non steterit quo minus suis litteris vteretur, de offi. ord. pastoralis, in fi. & optime habes, quòd protestatio sit premittenda necessario ubi currit tempus, nisi protestatio pręcedat. inf. a de appella. c. ultim. & inf. de elect. cap. v. t, & 16. q. 3, c. placuit § hęc de pscriptionibus. ver. is autem aliàs si hoc non fuerit protestatus, valent secundæ si iudici exhibeantur, & procedat sal. ẽ ad citationẽ, sed si exhibuit primas iudici, & citauit, nec potuit postea habere copiam iudicis intra annum: idẽ est dicẽdũ ꝙ expectari dẽt p annũ, postea

De renocatione [illegible] [illegible] ratio.

vero valent secundæ, nec amplius expectari debent iudices primi, ne lites fiant penitus immortales, & qua fit præiudicium ei qui non possidet in exspectatione. Vel satis posset dic, quòd illa duo iura sunt [illegible], & c. plerumque, trahantur ad illam constitutionem, vt de debitus, hæc est snia Papæ super decre [illegible] [illegible] ꝭ eo. vt finis litibus citius imponatur inf. de dol. & contu. ca. finem, & c. venerabilis, & C. de iudi. l. properandũ, in prin. 1. in litteris quæ impetrantur ad appellationem, [illegible] est illis iurib. inf. de appel. c. sæpe. & ca. oblatæ. & ꝭ. de cõfir. vtil. vel inutil. c. bonæ. & in alijs constitutionib. pmulgatis super appellationibus. Super priuilegijs ita dicas; quod si secundum priuilegium non faciat mentionem de primo, semper valet primum, & non secundum [illegible] de præscrip. c. veniens, hoc planum est. Si vero [illegible] secundum ius cõmune impetratur contra priuilegiũ, siue cõtra priuilegiatas personas, non ua [illegible] nisi faciat mentionem de priuilegio: quia tã [illegible] obtentum est ita loquitur inf. eo. ti. c. cum ord. ne. Si aut. m primum rescriptum sit impetratum de communi consensu partium: & altera pars alijs [illegible] impetrauit caus. m committi tacito [illegible] & in secundis fiat mentio de primis, non valent [illegible] [illegible] in expensis condemnari debet primo impetrans. inf. e. t. c. cæterum. inf. de re iu. [illegible] [illegible] & inf. de off. deleg. c. [illegible] In beneficijs impetrantur [illegible] litteræ a diuersis contra aliqua ecclesiam impetrantur, nec in secundis fiat mentio de primis: illa [illegible] ualent, & [illegible] illud beneficium obtinebit, qui primo [illegible] litteras pręsentauit. tit. eod. tit. c. capitulum sanctę crucis & inf. eo. c. abbatem & hoc facit inf. de appel. c. vt debitus. Alij vero dicunt contrarium. Si vero in secundis fiat mẽtio de primis, seruabitur forma litterarum secundarum. argu. inf. eo. ca. cum dilecta. Si vero aliquis litteras plures impetrat pro beneficijs pluribus, obtinendis in pluribus ecclesijs: & in alijs non fit mentio de alijs: non ualent secundę, si iam receptus est per primas, nisi secundę expressam faciant mentionem de sua receptione: ut inf. ea. decre. Grego. c. in nostra Itẽ si impetrauerit primas & ex eis obtinuit aliquas pensiones renunciando beneficio litterarum, si alias postea impetrauerit hoc tacito, non valent. infra eodem. ad audientiam 2. il a decre infra de fil. presbyte. c. ex tua. non contradicit ijs quę dicta sunt: quia ibi primę litterę cõtinebant indulgentiam, ut ille posset dispẽsare cũ filijs sacerdotum. secundę continebant gratiam, sed de iure, & primę erant generales, & quod per eas factum erat, non reuocatur per secundas: quia veritate tacita impetratę fuerant; quia tacuit ille dispensationem factã cũ illis filijs presbyterorum. si autem impetrasset contra alios cum quibus nondum fuerat dispensatum, bene ualuissent litterę illæ. Itẽ illa. inf. de offi. deleg. cap. ex parte. non contradicit; quia & ibi utrumque fuit speciale rescriptum, & quia primum prius fuit ibi presentatum, & ideo non ualuit secundum; quia non fecit metionem de primo; vel quia de beneficijs loquitur, trahitur ad illam, intra eodem tit. cap. capitulum sanctæ crucis. quia Papa non intendit aliquo, grauare in receptione duorum, vt inf. eodem tit. c. mandatum, & c. litteris. & c. abbatem Super hoc dic prout no. in ca. illo, capitulum sanctæ crucis. Dicebat autem G. quod in litteris iustitiæ sola consideratur repræsentatio, ut in c. ut debitus. de app. inf. eo. capitulum sanctæ crucis, sed in litteris beneficiorum consideranda erat data. inf. eod. cam te.

1 Si verũ; sit gñale ualeat primum præsentatum, & specificatã citatione se uta & ita re [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] And.

2 Nec est vetitum, ꝙ de cebat: [illegible] [illegible] [illegible] gñale sit l. de primo in secundo nõ debere fieri mentionem: quia illud [illegible] [illegible] [illegible] si ut in primis, ut et J. no. l. au. de off. deleg. ex parte. [illegible] And. in no.

EX parte Conuentren.] Diuiditur; quia in prima parte ponitur querela; In secunda prouisio. Secū da i Verum Abb. Siculus.

CASVS. Est quidā clericus nomine G qui impetrauit litteras ad Episcopum Conuentrē. ɔtra quendā aliū nomine F super prę ben. de Noualis . sub hac forma, ꝙ si ɔstaret ipsum F. de periurio esse conuictum , & ppet o illi renunciasse p ęben. remoueretur ab ea . Iudex in causa ꝓcedens; qa ei constitit de pmissis, ipsum F. eadem pręb. priuauit. à qua sentētia dictus F. appellauit;& ad archiepiscopum Cantuariē. litteras impetrauit sub hac forma, ut eidem p ębendam , & abs. ; causę cognitione pctis è restitueret. eps Conuentrē. hoc intelligens sign. ficauit dño Papę , qualiter in negotio ipso ꝓcesserat. Super hoc negotio rescribit Papa eidem archiepo dicens, quod nō credit ita pręcise scripsisse; & in huiusmodi litteris hęc conditio debet intelligi;si preces

† Post concil. late a. par. 7. c. 18. & c. 2 e ti. in 1. compil.

† Noibale.

CAP. II.

EX † parte Conuentrē. episcopi nostris est aurib. intimatum,ꝙ cum de causa,q̄ inter G. & F. clericos vertitur super præbenda de Noualis† cognoscēs legitime eidem F. secundū tenorem literarum nostrarum continentiū ꝙ si constaret ipsum F. de periurio esse conuictum, & perpetuo[a] illi renunciasse prębendę, amoueretur ab ea, eo cognito,& ꝓbato præbendā adiudicasset eāc'ē : ipse in voce appellationis prorupit,& ad te,ꝙ ei prębendam præcise, & absq; causæ cognitione restitueres, [b] litteras [c] nostras reportauit,& infra. ¶ Verum quoniam nō credimus ita pcise scripsisse,& in huiusmodi litteris intelligenda est hęc cōditio,[d] ēt si non apponatur, si preces† veritate nitant: Mandamus quatenus inspectis litteris , quas episcopo pdicto direximus,si inueneris,ꝙ secundū pdictum modum ei scripserimus,& in literis,quas pfatus F. reportauit,non fuerit habita mentio priorum literarum : sententiā præfati episcopi confirmes, & sæpedictum F. cū litteris nostris , quas tibi detulit, ad præsentiam [e] nostram venire compellas.

† Et iure ciuili, nisi hęc clausula insit rescripto non ualet rescriptū, l. ulti. C. de diuer. rescrip.

veritate nitantur , etiam si non ponatur. Vnde mandat Papa eidem archiepo, ut inspiciat litteras Cōuentren epo directas, & si inuenerit ꝙ secūdum pdictum modum eidē scripsisset,& in litteris ipsius F non fuerit habita mentio priorum litterarum, sentētiam epi Cōuentren debeat cōfirmare,& ipsū F. cū litteris , quas impetrauit,ad sedē Apostolicam venire cōpellat B. r.

Ex hac decretali nota ꝙ periuriū repellit ab obtento beneficio Itē renūciatio priuat aliquem iure suo. nota ꝙ Papa non scribit sine causę cognitione, & si scribit, litterę subreptitię sunt,& debent ad eū remitti. Nota ꝙ in litteris Apostolicis intelligitur ista ɔditio;Si preces ueritate nitantur; etiam si non apponat. & sic nota ꝙ licet rescripta sint stricti iuris , quedā tn̄ in eis tacite intelliguntur. Not. ꝙ iurisdictio delegati prius cōsideratur secundum preces veritatem quam secundum formam scripturę, & sic nota quod rescriptum potius interpretandum est ualere secundum rei veritatem,quam secundum ordinem scripturę. Nota quod iudex qui vltimo datur,formam litterarum debet inspicere.

[Glo. seq querit alle pro,& contra ponit opinionē & soluit distinguendo.]

a ¶ Et perpetuo.] Sed nunquid isto altero probato pōt eps ipsum remouere,cum alterutrum sufficiat per se. inf. de iureiu. c. querelā. j. de fideiuss. peruenit. in fi. & 7. q. 1. quā periculosum & inf. de resti spo. accepta. Ita vr p u ap.pdicta & 48 dist. c. 1. Sed contra vr. Forma enim commissionis exacta diligentia debet obseruari j. eo. cum dilectus in fi cum ęps non sua, sed delegantis auctoritate fungatur. ff. de off. eius cui man est iu. l. & si pręfor. & inf. de off. deleg. c. sane. Et dñi quidā m ꝙ v run q; probandum est p populam 1. per leges il ss. ff. de verb. obl. l. si quis ita & insti de l. er in sti §. pe. istud non credo, sed distinguo. si coniunctim duo mandantur quorum neutrum per se sufficiat, sed si utrunque ꝓbetur, sufficit ad remotionem; vtrumq;

† Ad hoc ut delegat' possit eū remouere, secus in ordinario ꝙ satis possit iustiorem Vinc cui tn̄ placet quod inf dicit glo. & idem Phi. Ioan. And. in no.

pr bandum est inf. eo. c. olim ita ꝙ in ipia, ibi à primo sa unio falsitatis. arg inf e. c. inter ceteras; si talis sit filius sacerdotis,& i sacerdotio genitus: ista duo sufficiūt si probentur. sup. de consti. c. cum accessissent, §. quo circa. Sed si alterum per se sufficit ad remotionē, alterius , suffi. it si alterum probetur ; licet copulatiuè illa duo mandentur, ut hi, & cōmilia. j. e. inter cæteras Si cōiū ctim mandentur , & coniunctiua ponitur pro disiunctiua , & , pro vel ff. de ver. sig. l. sæpe. & l. cōiūctionē,& econuerso , disiunctiua ponit pro copulatiua C. de ver. sig. l. cum quidam, & de cons. dist. 2 in ca. lice circa finē. & illa pluralitas resoluenda est in singularitatē inf. de præb. c. cum iādudū,& inf. de priui. vt priuilegia, & inf de iud. c. exhibita. & inf. de appel. ca. significauit, vbi de hoc & ff. de condi. & de l. falsa, in fin. & 1. dist. oēs leges i omnis lex. Præterea eadem iō, quæ moueret delega ū j eo ca. sup litteris, in fine. 2. mirabile esset si remaneret in ecclesia si ꝓbaret plurus, licet nō ꝓbaret renuciatio;vel eo, ueiso. & ee te nunquam fuit in ēti dñi Papę ut utrumq; necesse sit probare;dum tn̄ alterum probetur,& ita certe sufficit alterum probari nisi Papa exprimeret hoc expresse 3 Sed quod hic dicit,ita ꝓpositum fui ;& ita Papa factum solummodo respexit sicut fuit ei ꝓpositum ; & hoc innuit illa littera,eo cognito & probato; non dixit his cognitis & probatis.

2 Facit glos. cum text. in l. delegare. j. verb. contestatio, & ibi Bar ff. de noua.

3 Forsan parte se ad hoc expressè adstringēte, cui mos gerendus est j. de prob. c. tecet. 10. And. in no.

b ¶ Restitueres.] suggerendo forsitan domino Papę quod & sine ordine iuris eum spoliasset.

c ¶ Litteras nostras reportauit,]non facta mentione de appellatione.

[Gl. seq. signat contrarium,& solait.]

d ¶ Conditio.] No. ergo conditionem subintelligendam. etiam si non apponat 22. q. 5 c. beatus & 27 q. 2 c. beata Maria. & ff qui satisd cog l. vlt. ff. p de iure iu. ca. peruenit. 2. & c. quemadmodum. & ff. de seruit l. si cui. ibi. tam quędam & ff. de condi insti l. cum seruus, ff. de sol l. cum quis. responso. in fin ibi. tacite enim. Arg. contra 25 q 2 c. dic nti §. uniuerse Sol. in rescriptis semper subintelligitur hæc conditio,Si preces ueritate nitantur;Si ita est, etiam si non apponatur, vt hic. in iuramentis & alijs huiusmodi pactionibus subaudiuntur gñales conditiones, vt, puta , si Deus voluerit,ut in c. beatus,& c. beata Maria si res i eodē statu ꝑmanserit & similia 16. q. 1. in parochia, ibi, & si Deus voluerit,& 22 q. 2. ne quis arbitretur , & alię cōditiones quę ipso iure insunt ff. de sol l. cum quis. & in decre. c. quemadmodum,& in pdictis iuribus ɔtrar. a loquuntur secundū leges,secus scdm canones.

e ¶ Ad pręsentiam.] Hoc ideo mandat, quia falsę pręsumuntur litterę istę quę tantum continent iniquitatem arg C. de precib. imper offe. l. quoties & l. uniuersa. Et tales falsarij mitti debent ad do. Papam puniendi 19 dist. in memoriam. § 1. & de crim. fal. c. ad falsariorum. Bern.

Cęte-

CAEterum] Diuiditur: quia habe tria dicta, quæ sunt tres regulæ in materia rescriptorum secundum quod ibi. Si vero. tertium ibi. Verum si Abb. Si u.

CASVS Aliquis impetrauit literas contra aduersarium suũ super aliqua causa. aduersarius ille postmodũ obtinuit causam illã alijs iudicib. cõmit ti, nulla mentio nõ habita de priori commissione. Dicit hic; quod primæ litteræ valẽt, non secundæ. Si vero in secundis fiat mentio de primis tũc secundę valẽt, & nõ primæ. Vltimo dicit quod si de assensu partiũ cã committitur, & pars altera postea, altera nesciente, tacito de commissione priori, cãm alteri obtinuerit delegari: litteræ sic d̃æ nõ valẽt. & is, q tali dolo aduersariũ suũ laborare coegit, in expẽsis dẽt parti alteri condemnari. No. pœnã illius, q litteras falsas impetrauit quod caret commodo illarũ litterarũ. No. quod litteræ posteriores debent facere mẽtionẽ de priorib. alias priores non reuocãtur. Not. quod post litteras impetratas de consensu partium, aliæ litterę non possunt impetrari, nisi de eis faciant mentionem. Not. quod nõ refert vtrum fraus cõmittat in principio vel processu tẽporis. No. quod ille qui per falsas litteras grauat aduersarium, est sibi in expensis condemnandus.

† Post conci. lateran. par. 7 c. 9 & c. 3. e. tit. in 1. cõpilat.

¶ Idem Vintonieñ. Episco.

¶ Si in secũdo rescripto per aduersariũ impetrato, non fiat mentio de primo: ualet primũ; & non secundũ. Et si primũ fuit impetratum, cõi consensu partiũ non valet secundũ impetratũ per alterã partem hoc tacito.

CAP. III.

CAeterũ † a si aliquis super aliqua causa ab Apostolica sede impetrauerit b literas, & aduersarius c eius eandẽ causam postmodum obtinuerit committi alijs, de cõmissione priori nõ habita mẽtione, priores d iudices ad decisionẽ causæ pñt procedere, nec secundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatem. ¶ si vero in secundis literis habeatur mẽtio de cõmissione priori, prædicta causa a priorũ est exẽpta iudicio: e cum eæ dem literę non sint veritate tacita impetratæ. † Verũ si de assensu partium causa cõmittitur, & processu tpis, vel ẽt continuo pars, altera nesciẽte cãm ipsam, tacito de cõmissione f priori, alij iudici obtinuerit delegari, nõ immerito is qui tali dolo, vel fraude, aduersariũ suũ laborare g coegit, in expensis h cõdemnari dẽt eidem.

¶ Idem Eboraceñ. Archiepiscopo.

¶ Si Papa mãdat in rescripto de duobus inquiri alternatiue ad certum effectum consequendum, sufficit alterum probari.

CAP. IIII.

INter † cæteras cõsultationes tuas fuit propositũ corã nobis, quod tenere debeas, cũ aliqua sub disiunctione i mandant: quorũ vnũ ve-

† Facit text. in l. j C. si cõtra ius vel vti publi & ibi Bal melius in l. 2. e. tit.

† Post conci. lateranũ p. 41. c. 1. & c. 4. eod tit. in 1. compil.

1 Vide de accus. veniens super pe. gl. Io. And.

Rescriptum perdit multipliciter.

a ¶ Cæterum.] Primam partẽ istius decre. intelligas secundũ illam inf. de app. vt debitus. vt huiusmodi valeant litteræ, quæ primo iudicibus præsentantur. Vel dic iudicijs iam cœptis locũ habere, & ita tenet quod dicit primo. Vel qñ nõ potuit habere copiam iudicis cum protestatione. Et cęptum intelligo negotium per solam citationẽ, & non per solam præsentationem, ut no. in decre. vt debitus in gl. sed nunquid.

b ¶ Impetrauerit. & earũ authoritate citatio facta sit.

c ¶ Aduersarius] secus est si ipse idẽ; quia si vsus fuerit vtrisq;, neutræ valebunt. in f. eo. c. ex tenore & ar. C. de fid. Instr. l. diuersæ. & inf. de fid. instr. ca. imputari.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit, & remittit]

d ¶ Priores.] contra in f. de offi. deleg. c. 2. Sol. hoc cũ ad alios iudices impetratur, illud cum ad eosdem. Et ibi de hoc dicetur.

[Gl. seq. ponit septem casus, quibus suspenditur rescriptum alias legitimum]

e ¶ Iudicio] sic patet quod rescriptum legitimum perditur per secundum faciẽs mẽtionẽ de primo. vt hic. Et per negligẽtiã impetrans anno elapso: inf. eo. titu. si aũt. & c. plerumq; Item quandoque perditur per solicitudinẽ præuenientis. inf. de app. c. vt debitus. inf. de fo. cõp. e c. pe. Item per fraudẽ illius qui duo paria litterarũ obtinuit ad diuersos iudices, & vtitur vtrisq; inf. eo. ex tenore. Item morte delegantis re integra inf. de offic. deleg. c. gratum & c. relatũ. & c. licet. Itẽ ex noua causa emergente inf. de offi. deleg. c. insinuante. Itẽ perdit ad tempus per excommunicationem inf. de offi. dele. c. prudentiam. § sexta & inf. de except. c. pia [li. 6.

ADDITI Rescriptũ perditur ẽt perpetuum si excõicatus erat impetrans tempore impetrationis inf. e. c. 1. libro 6 & tunc est exemplum nullitatis. Item per relationem.] de offic. deleg. c. licet. Itẽ per recusationem; quod dic, vt de off. deleg. c. iudex. li. 6. Item morte impetrantis, vel eius cõtra quẽ impetratum est rescriptum.] e. c. significauit. quod dic vt ibi. Io. Andr.

f ¶ De cõmissione.] Idem intelligo si de cõmissione fecerit mẽtionem & tacuit quod de communi consensu fuerant impetratæ. inf. de offi. deleg. c. coram. & inf. de re iud. cap. inter monasterium.

[Glo seq. quærit & soluit.]

g ¶ Laborare.] Sed in quo coegit cũ laborare cũ per tales litteras cõueniri nõ posset, vt dictũ est? R. si laborauit ad iudicem veniẽdo per secũdas litteras vocatas vt suũ priuilegium allegaret. ff. de iud. l. si quis ex aliena 1. & ff. si quis in ius voc. non. ierit. l. 2. vel ex quacunque causa, quod sine labore, & expensis fieri non potuit: Bernard.

h ¶ In expensis] Et sic qui malitiose, vel fraudulenter litteras impetrat. puniri debet in expensis sic inf. eo. tit. c. vlt. quia nonnulli. in Decre. Gregor. & ibi dicemus de istis expensis & damnis.

INter cæteras] Ex disiunctiue narratis in rescripto sufficit impetranti alteru probare. *Primo ponitur* consultatio. Secundo responsio; ibi, Huic ergo. Abb. Siculus. Pars huius decre. est infra de re iudi. inter cęteras

¶ Casus sic ponitur. Papa mandat aliqua sub disiunctione, i qua vnum est verum, alterum vero falsum. hoc modo. si constiterit quod talis sit filius sacerdotis, & in sacerdotio genitus, qui proximo in tali ecclesia ministrauit, vel quod illicite occupauit eandẽ ecclesiam, quod iustum fuerit, exequaris; Quæritur quid iudex facere debeat? Papa respondit, quodcunq; istorum iudici cõstiterit, eadem Ecclesia ipsum priuat, & idem in similibus est seruandum. No quod si aliqua mandant sub disiunctione, vnum sufficit adimpleri. No quod in similibus simile est iudicium

i ¶ Sub disiunctione.] Secus videtur si per copulatiuam sup. ex eo. ex parte. ibi dictum est de hoc.

a ¶ Occupauit. For e intrusit semetipsum per manum laicalem l. potentiam sæcularem. in t. de elec. c. quisquis & 16 q 7. per laicos.

[Glos. seq. arguit quod in alernatiuis, &c. allegat cõtrariũ, & soluit]

b ¶ Istorum] Arg. ꝙ si aliquis teneretur ad alterum duorum sub alternatione, vel sub disiũctione: quodcũq; voluerit præstare, liberatur. instit. de hęre institu. § penult. & C. de condit. indeb. l. pen & ff. de iure do. plerumq; § penulti. & ff. de legat 2. si ita 2. & infra de præb referente. Arg. contra instit. de leg. § si generaliter. Solu. prima rubrica vera est nisi eligens fuerit in mora ff. de optione lega l mancipiorum, & ff. de legat. 2. l. statu liberum. § 1 & ff. de solu. l. Stichum. 1. respon. ff. de petit. hæreditatis. Itẽ ventũt. § 1 de recte ait.

c ¶ Illi. scilicet clerico.

[Gl seq. notat de similibus, &c. allegat quatuor cõcor.]

d ¶ In similibus.] Not. quod de similibus simile debet esse iudicium C. de legi. l. leges. 1. & ff. de legi. l. no possunt. & inf. de transla. c. inter corporalia. § sicut ergo episcoporũ. & if. de elec. dudũ 2.

† In quibusdam manuscr. antiquissimis ita: cõstiterit. esse verum.

† Ca. 5 eod. ti. in 1. compilat.

rum est alterum falsum: vt puta si proponatur, ꝙ si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proximo in tali ecclesia ministrauit, vel quod illicite ecclesiã occupauit a eandem.

¶ Huic ergo quæstioni taliter respondemus (iudici qđ cunque istorum b constiterit †) illi c prælibatã ęcclesiã adiudicari debere. Et idem in similib. d obseruãdũ est.

¶ Idem Rauennati Archiepiscopo.

¶ *Is ad quem rescriptũ papæ dirigitur, debet illi parere, vel causam rationabilem assignare, quare parere non potest.*

CAP. V.

SI † quando aliqua tuæ fraternitati dirigimus,

S i qñ] Diuiditur; q a primo ponitur dictũ. Secundo alternatiue instru.; ibi, Qualitatẽ Tertio alterius partis alternatiuæ ratio designatur; ibi, Quia. Abb. Sicu. Hostien. dicit ꝙ littera præsens tria continet, videlicet literam exasperantem. benignam responsionem, & tolerantiam patientem.

CASVS. Ecce, aliquis habens plura beneficia impetrauit litteras cõtra Archiepm Raueñ sup obtinẽdo bñficio ĩ Ecclesia Raueñ. tacito de beneficiis suis archieps multũ miratus fuit ꝙ Papa scribebat ꝓ habẽte sufficiẽs beneficiũ & sup hoc scripsit Papæ Rescribit sibi Papa dicẽs, frater, si aliqñ dirigimus tibi scripta nostra, q̃ aĩum tuum exasperare videanẽ, turbari nõ debes nec moueri, sed debes cõsiderare qualitatẽ negotij ꝓ quo scribimus diligẽter: & aut mandatũ nostrũ reuerẽter adimpleas, aut per literas tuas causam rõnabile ostendas, quare illud adimplere nõ possis: quia nos patienter sustinebimus si nõ feceris qđ praua nobis fuerit insinuatione suggestum. Not ꝙ ꝑ verborum asperitatem superioris non debet inferior moueri. No. ꝙ mandatum superioris dẽt adimpleri, vel est reddẽda ratio quare non adimpletur. & sic no. ꝙ ꝑ litteras monitorias ius confertur. No ꝙ ea quæ per solicitudinem nimiam elicita sunt, non valent No ꝙ de omnibus est reddenda ratio.

¶ Si quando] Pone casum pil'ã. inf. e. cum adeo & inf. de præben. cum teneamur. & inf eo ad aures.

e ¶ Turbari.] quia pater filium quem diligit, corripit 23. q. 5. non putes. & 5. q. nõ osculatur, & 100 dis. contra morem.

f ¶ Qualitatem negotij.] qñq; enim nimiam importunitatem petentiũ principes non concedenda cõcedit. C de petit. bo. sub. a. l. 1 l b. 10. & inf. de pur. can cũ iuuentute. §. cæterum & de ser. excom si a'iqñ & inf e c vlt in prin. l b 6 hic est arg. ꝙ ea q̃ ꝑ solicitudinẽ nimiã elicita sunt, nõ valent 8. q. 1 audacter. § fecerunt. & 22. q. 4. vnusquisque i gl. saltãtũ. & ff. qui & a qui. ma. li. non fi. si priuatus.

Petentium importunitas obtinet qñque non concedẽda.

quæ animum tuum exasperare videntur, turbari e non debes: & f ¶ Qualitatẽ negotij f pro quo tibi scribit, diligenter considerans, aut mandatũ nostrum reuerenter adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non possis, rõnabilẽ g cãm prætendas: Quia patienter sustinebimus h si non feceris i quod praua nobis fuerit insinuatione suggestũ.

¶ Idem fratribus Cistercieñ.

¶ *Cistercienses sunt priuilegiati quod non possunt conueniri per rescriptum papæ, nisi in eo fiat mentio de eorum ordine.*

CAP. VI.

CVm † ordinem Cistercieñ. professi: & infra.

[Gl. seq arg. alle. tria iura in contrarium, & soluit.]

g ¶ Rationabilem.] Hic est arg. bonũ de oib. esse rõnem reddẽdã. & valet ad testes examinãdos, vt causã sui dicti reddant, alias valere nõ videtur testis dictũ. 2. q 1. in primis. §. vt um testimoniũ & 4 q 3. c placuit. § item in criminali. 24 q. 3. l habes. § audistis fortassis 1. Et qđ rõne caret, extirpare necesse est 68. di. archiepi. Et prælatus paratus debet esse reddere rationem omni poscenti. 36 dis c 2 §. ecce. ad si & ff. de reli. & sum fu l. si quis. §. sed iterdũ: ar. cõtra 23 q 4 Nabuchodonosor. in princ &c. vasis irę. §. de tyrijs, & ff. de legibus l. nõ oĩum. Sol. verũ est ꝙ de omnib. ratio reddi debet si põt, sed qñq; ꝑ impotẽtiã aliter cõtingit, vt in ꝑdicta l nõ omniũ &c Nabuchodonosor. Aut q a non interest nr̃a qualiscũq; sit ratio illa, vt in prædicto c. Nabuchodonosor & § de tyrijs.

1 Facit tex. in l. solã & in l cãm C. de testa. & gl in versic. stipuletur ĩ l. si putatio ista. § hoc quoq; ff. de ver. ob. melius. in l 2. ff. de exhib.

† Ca 1. eo. rit. in 1. compilat.

h ¶ Quia patienter sustinebimus] Arg ꝙ non tenemur adimplere mandatũ Prælati si causa reddat. 75. dist. quoniã quidam & inf. de præb. cum teneamur.

i ¶ Si nõ feceris] Nec immerito: q a vbi etiam ꝑ consultationem rescribit imperator, non vult suã rñsionẽ sequendã esse, si qs nõ recte rñsum putauerit. C. de sent. & interloc. om iud l nemo. 2. Nã & Vrbanus nulla auctoritate dixit ꝓhibitũ esse ꝙ vir & vxor nõ possint simul suscipere aliquẽ de sacro fonte. 30. q. 4. c. vlt quod tamen prohibitum erat. de conse. di. 4. non plures. Sed ideo dicit, non esse prohibitũ: quia expresse non inueniebatur ꝙ vir & vxor nõ susciperent, sed implicite ꝓhibitum erat ꝑ c. non plures De quo dic vt; inf de cogna. spi. c. vlt. in prin. [lib 6.] Obediat ergo subditus quandoque etiam si causam non reddit. 19. dist c in memoriam.

2 Hostiẽ. dicit, ꝙ l ista intelligitur cũ ipse imperator non rñdet sed eius proceres 10. And.

CVum ordinem Cistercieñ.] Per rescriptum Papæ, in quo nõ fit mentio de ordine Cistercieñ. religiosi illius ordinis non tenentur respondere. h. d. Et primo ponit decisum exordium Secũdo dictum ibi, Si contra. Abb. Siculus.

CASVS. Cistercieñ. monachi, vel alij religiosi habẽt priuilegia sup decimis, vel alijs rebus. Dicitur hic ꝙ si aliqs litteras impetrauit cõtra religiosos super his in quibus sunt priuiligiati, de ipsorũ priuilegijs mẽtione nõ habita. ꝑ tales litteras nõ tenẽtur eis respondere. Not ꝙ ꝑ rescriptũ impetratũ contra regula. super ijs q̃ sunt eis concessa ꝑ priuilegiũ, nõ valet, nisi in rescripto de priuilegio vel ordine mẽtio habeat

[Glo.

[Gl. seq. reci. per q quid sit sup re nō priuiligiata.
a ¶ Super decimis] eius si conueniant super aliquā re, in qua nō sunt priuilegiati. Vnde si per tales litteras conuenirentur super decimis possessionū post generale cōcilium acquisitarū, bene valerent literæ, quia in illis iure cōi cum alijs censent in. de deci. c. nuper q̄a sunt per rebus in quibus priuilegiati sunt, intelligit quod hic dr̄, vt patet ex ipsa littera, Præter hoc habēt adhuc aliud priuilegium. s. q̄ p lit teras Papæ ad iudiciū trahi nō pñt, nisi de ipsorū ordine fecerint mentionē. & alij q̄ plures habent simile priuilegium, non est tamé in isto corpore.

[Gl seq dat simile, ꝓrogat, obijcit, & soluit.]

b ¶ Non facta mentiōe. Suppressio. n. dignitatis vel nominis vitiat rescriptū, inf. e. ad aures. & ī. eo. sedes s̄ de cōsti. cū accessissent. 1 Et q̄ de ist. s hic dr̄, idē itelligo de omnib. religiosis, q̄ habent consimile priuilegium: vt templarij & hospitalarij. infr. de dec cap. ex parte.

¶ Si contra vos super decimis [a] vel alijs (quæ ordini vr̄o specialiter sedes Apostolica indulsit) n̄ facta mentione [b] Cestercień. ordinis, litteræ fuerint a sede Apostolica īpetratę: p eas minime teneamini respondere.

¶ Idem Tornacēsi Epō.

¶ *Si sede vacante scribitur capitulo, vt gerenti vices episcopi, vt præbendā alicui conferat: si creatur episcopus non dū executo mandato, & ad eum spectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. h. d. secundum lecturam communiter approbatam Abb. Siculus.*

CAP. VII.

EAm te.† & infra. ¶ Dudum si quidē ante tuā

Facit tex al. r ibi Ci rus, & Petr. de Bellaper. ñ Impe. in er vidu. & au

Cap. 3. eo. t in 2 compilatione. & ē esse pars eam. te. in ta de ætate & qualitate rdi.

Facit tex. l si qñ. C. de inoffic. test. & in l qui mutuam. ff. mand.

Vide c. vlt. de præb.

Sed nōne priuilegiū istorum generale est ad oēs Cisterci censes? ita quidem: ergo per istas speciales litteras dēt eis derogari: q̄a speciale, &c. s̄ eo. c. 1. & inf. eo c. pastoralis. & infra de offi. legat. c. studuisti & ff. de reg iu l. in totum. Ex his vr̄ q̄ speciales litteræ derogent priuilegijs generalibus. sed non est verum: q̄a priuilegium est lex priuata; & contra ius cōe. 3. dist. priuilegia. infra de ver sig. abbate. comm ssio i sta de dandis decimis ius commune continet, & priuilegiū non tollitur per ius cōmune, nisi fiat mentio de priuilegio in commissione. Et ideo non valent literæ ēt speciales secundum ius commune obtentæ contra priuilegium; vt infra de re iud. inter monasterium. Et si sunt citati monachi, debent venire priuilegium suū allegaturi 3 ff. de iud. l. si quis ex aliena. alias teneret sententia contra eos lata infra de appellatio. cap. si. duobus.

ADDITIO. Hoc verum secūdum I. idem videtur velle Inn. de hoc 3. q 2. si episcopus. & inf. de accu c. veniens. in vlt gl. Ioan And

EAm te. Si sede vacante scribitur capitulo: vt præbendam alicui conferat, eps̄ de nouo creatus illud adimplere tenetur. Io. And.

Diuiditur in quinque partes In prima ponit mandatum In secunda excusationem capituli: ibi, Ipsi vero. Tertio excusationē epi, ibi. Cum itaque. In quarto illius excusationem reprobat. ibi, Quod nullatenus. In quinto antipophorizat; ibi Pro eo. Abb Siculus.

CASVS Quidam Iudæus de nouo conuersus ad fidem eccle Tornaceń. vacante impetrauit litteras contra decanū & capitulū ecclesię Tornaceń. vt ipsum reciperent in canonicum & in fratrē. & præbendā conferrent ei: sed ipse vero litteras suas præsentauit decano & capitulo. Ipsi responderūt q̄ ad ipsos non pertinebat collatio præbendarum, sed ad epm̄ Tornaceń. ipse præsentauit litteras postmodum episcopo, requirendo ipsum vt qđ Papa mādauerat, adimpleret. eps̄ respōdit q̄ nullum super hoc a domino Papa receperat mandatum, & sic infecto negotio redijt ad Papā. modo rescribit Papa epō Tornaceń. dicēs q̄ si datam litterarū diligentius attendisset, nullatenus repulisset eundē, q̄a tpe illo quo litteræ datæ fuerūt, ipse erat de capitulo tantū, q̄a erat archidiaconus eiusdē ecclesię, nec erat adhuc ī epm̄ consecratus vnde non poterat allegare q̄ non recepisset mādatū. In fine dicit q̄ non debuit dedignari ipsum recipere: quia Iudęus erat Nota ex hac decretali q̄ data literarū dēt cōsiderari. Nota, quod mandatur ītelligitur mandari cuilibet de capitulo.

ꝓmotionē litterę à nobis (si bene meminimus) emanarunt, quibus decano & ecclesiæ [c] tibi commissæ (te adhuc in eodem capitulo existente) mandatū dedimus, & præceptum vt P. (q̄ de gente Iudæorum originem duxit, & diuina gratia fidem [d] Christi suscepit) in canonicum reciperent, † & prębendam sibi conferre deberent: & inf. ¶ Ipsi vero (quia donatio [e] prębendarū ad te spectabat, pręceptum nostrum executioni nō potuerunt mandare. ¶ Cum itaque præscriptus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respōdisti q̄ nullū inde mādatū receperas, & sic eū a te infecto negotio [f] remisisti: ¶ Quod nullatenus fecisse deberes [g] si datā

† In vno manuscript habetur. & in fratrem.

c ¶ Ecclesiæ tibi cōmissę] scribebatur capitulo vacante ecclesia.

d ¶ Fidem Christi suscepit] hic præsumit Papa ex subsequenti honesta conuersatione, vt patet in antiqua cōpilatione. infra de præsump c. ex studijs. sicut econuerso ex antecedenti præsumit pro sequenti. infra. de præsump. c mandati & 2. q 1 in primis §. si vero de crimine. versic. si vita eius, vel opinio talis antea non extitit. in si. 61. dist. miramur. in si vers me rito ff de susp. ec. tutor. l. 3. §. quæri potest. & C. de suscep & a ca l. si aliquid lib 10.

e ¶ Quia donatio] bene allegabant. quia non habebāt potestatem conferendi, sed episcopus. Si tamen Papa contulisset beneficium alicui, & mandaret vt ipsum reciperent, tūc bene valent litteræ, & ipsum recipere debent. Et econuerso si collatio pertinet ad capitulum, non debet scribi episcopo.

[Gl. seq. re itatur per q an tenetur episcopus, &c. & dupliciter soluit.]

f ¶ Infecto negotio.] Per litteras directas capitulo non tenebat eps̄ illum recipere de necessitate, de honestate tēn ipsum recipere debebat. Sed de hoc reprehenditur: quia dicebat q̄ nō receperat inde mandatum, nec etiam p litteras istas plene colligitur q̄ ei teneat̄ beneficium cōferre. Vel dic q̄ bene tenetur eū recipere, & ei conferre pbēdā, vt apparet ex forma mandati sui. ubi dicit, in canonicum reciperent, & præbendam cōferrent. & per alia verba, s mandatum dedimus & pceptum. 14 q. 1. capit fin § quod præcipitur. infra, de verb o sign cap. in his.

[Gl seq argu. cui dat simile, contra quod alleg. contrarium. secundo arguit & determinat. Tertio arguit & allegat contrarium.]

g ¶ Deberes.] Arg. quod quis cum alijs facere debet, si facultas se obtulerit, ipse solus facere dēt, sicut solus potest emendare quod cum alijs male fecit. de iureiu c. sicut nostris. vbi de hoc, & 35 q. 9 quod q̄a cōmisit, Argu. contra de cle. coniug diuersis fallacijs, ibi solut-

Concord tex. cum gl. i t eius qui in prouincia in verb. ignorauset & ibi Bait & doct. ff. de reb. cre. & gl. in uer. fic percip. et s. § si vero. in authen. vt nulli iudic. † Vide i hūc locū Ioann. Roiam i singularibus si dei. sing. 104

ibi soluitur. Est arg. ꝙ causa ali ui delegata ipsum sequit, nec transit ad successores. Sed ꝯtriū verū est. in. de offi. deleg. c. qm̄ abbas, & infra de offi. ord. c. pastoralis §. pręterea 1. Item arg. ꝙ si aliquid mand. tur capitulo, cui ibet de capitulo sig illa im intelligitur esse mandatum, qui illud implere possit; & si tūc illud facere non possit, illud debet facere cū potuerit. & ita cū eps sit de capitulo tanq̄ caput ꝟ. de concess. pb. & eccl. non vacan. c. post electionē. i parte decisa. & ꝟ. de ijs, quæ fi a præla e no uit. non poterat. dicere ꝙ nō recep. ffet mandatum argu cō tra 12. q. 2 c episcop. §. q manumittit [Glossa sequēs argu datam attendi alle a iura in cōtrarium allegat 5. & remitt it secūdo arg. ꝙ dicés edi dēt, &c. alleg : iura in contrarium allega. 2. & soluit.]

a ¶ Datā litterarū.] ad hoc sēp ꝯsueuit notari hęc dec. ꝙ data lrarū sēmp consideranda est; vt ꝟ e. constitutus & ꝟ de sent exc. c. si aliqn̄. Arg. contra ꝙ psentatio l tterarum, & non data cōsideranda est inf. eo c. capitulū sanctæ crucis. & ꝟ de cle. nō resi c. qual ter & inf de prab. c. dilectus 2 & ad idem. ꝟ. de vsu. c. quia frustra. & ꝟ de appel. c. vt debitus. Rationem isti s contrarietatis dicemus super illa decre. c. dilectus 2 tē est hic arg ꝙ edendus sit dies, 2 & consul a uersario, argum ꝟ. eo. cap. si autem, & cap. ple unque. & C. de cō rah & cōmit. stip l optimā Sed contra ff. ꝺ edē. l. 1 & 2 & ff. quem ad testam. aper. l. 2 § diem autem: Solu in editione litterarum domini Papæ facienda aduersario omnia ponenda sunt; quoniam litteræ sunt communes. Argu. inf. de dila c. preterea & ea q̄ cōia sunt, integraliter sunt edēda inf. de proba. c. qm̄ contra & litteræ tradendæ sunt ad videndum inf de fi. instru. c. si scripturam au henticam. &c. C. perpetuus vicarius de re Greg. & ibi dicemus de editione instrumentorum. Ad idem arg. inf. de offic deleg. ca. cum in iure.

2 Ponenda etiam data authentica per iudices in citatione vt hic per Hostien.

†Post conci. Latenē. sub Alc. 3. p. 41. cap. 8 & c. 6 e tit. in 1. cōpilat.

b ¶ Iudæus.] quoniam de Iudæis conuersis Ecclesia fundata fuit. 21. distin in nouo. & 32. q 4. recurrat

ADDITIO Et exstimandus erat iste dignus fauore. 23. q. 7 quod autem &c. quemadmodum & q 4. ipsa pietas secundum Godof & Hostien. Ioan And

A D aures.] Communis est diuisio. Secunda ibi, Consultationi. Abb Sicu.

CASVS. Quidam plati tacito noīe suarum dignitatum litteris impetrarunt super minoribus beneficijs, simplici noīe se appellantes. Quæritur, an tales litteræ valeant. Rñdet Papa ꝙ non est suæ intētionis, vt p tales litteras debeant inquietari tales pauperes clerici, in quibus actor nomen supprimit suæ dignitatis. Vnde tales litteræ non valent. Ex hac decretali nota, ꝙ ad intentionem mandantis recurrendum est. Item not. ꝙ qui litteras super beneficio impetrat, si aliud habeat, debet facere mentionem de eodem.

litterarum[a] diligentius attēdisses: cum tpe quo literæ ipsæ datæ fuerunt, de capitulo ipso esses, sicut q̄ eras archidiaconus, & canonicus eiusdem ecclesiæ: nec esses adhuc in episcopū cō secratus: & infra. ¶ Pro eo vero qđ Iudeus[b]† extiterit: ipsum dedignari nō debes.

¶ Lucius tertius Linconen. Episcopo.

¶ *Nō ualet rescriptum impetratum ad beneficia, si in eo subticetur dignitas impetrantis.*

CAP. VIII.

A D† aures nostras peruenit ꝙ plerunq; decani, archidiaconi, præcentores vel alij ecclesiasticis prædi ti dignitatibus super minorib. beneficijs literas impetrantes, c nomē supprimūt dignitatis suę, & simplici noīe se appellant, tanq̄ nō habeant aliquē psonatū: & infra. ¶ Cōsultationi tuę taliter respondemus, ꝙ cū non sit intentionis[d] nostrę, vt personæ plurib. reditib. abundantes per litteras nostras pauperes clericos sup minorib. beneficijs inquietent, litteras in quib. actor suæ nomen dignitatis [e] supprimit, vires[f] nolumus obtinere.

¶ Idē Noruiceñ. Episcopo.

¶ *Valet secūdū rescriptum impetratū ab aduersario, licet nō faciat mentionem de primo; si primus impetrans dolo vel negligentia non fuit vsus illo.*

CAP IX.

S I † aūt aliquis auctoritate posteriorum litterarū per aduersarium in iudiciū tractus obiecerit litteras se priores habere, de quib. in posterio: ib. mētio nō hr̄. Si eis dolo g vel negligētia vti

c ¶ Literas impetrantes.] quæ sine speciali mandato dñi pp̄ impetratę ad lites non valēt. inf. e c. nonnulli § 1. & inf. eo. cap. ex parte decani. secus i hoc casu

d ¶ Intentionis.] Hic patet dñm Papā sic vni cōcedere beneficiū, ꝙ aliū nō lædat, vel grauet, saltem grauiter 3 seu enormiter 25. q. 2. ꝺ ecclesiasticis. & 11. q 3 si quis nō obediat & 9. q. vltima nunc vero. & ff. ne quid i loco pub. l 2. § merito, & §. si quis a principe. & inf. de offi. ord. c. licet. & de consue. c. cum olim.

3 Melius est enim neutrum iuuare, quā alterum lędere. 14. q. 3. de nique 22. q. 2 primum de donationib. apostolicę. uersi. q. a tamē secundū Host. Io. And. in nouel.

e ¶ Supprimit.] Punin debet qui supprimit qđ tenet reuelare se dist. ex pę auctū ff. de actio. emp & uend l j § j Glossa sequens q. rit & remittit.]

f ¶ Vires nolumus obtinere] & ita vr ꝙ lr̄æ istæ non valeant. Qu d si obtineāt per litteras ta les? Dic su p hoc .p. ut no. ꝟ. e. ad audientiam 2. in glos. quæ incipit, sed quærit.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōpilatione, & post conci. Latera. sub Ale. iij pag 41 cap. 9

S I aut m.] Diuiditur, quia primo ponitur thema, & quæstio. secundo solutio. ibi, Si eis et ibi dilig. ut. Secundum membrum; ibi. Si autem. Abb. Siculus.

CASVS Aliquis impetrauit litteras contra aduersarium suum super aliqua causa, post modum aduersarius suus super eadem causa ad alios iudices litteras impetrauit, in quibus de prioribus mentio nō fiebat; et cœpit conuenire aduersariū suum, qui priores literas impetrauit; ille coram iudicibus excepit se litteras priores habere, de quibus in posterioribus mentio non habetur, quæritur quid iuris sit? dicitur, ꝙ si prior impetrans dolo vel negligētia litteris suis vsus nō fuerit p posteriores litteras poterit contraueniri; si vero copiam iudicis delegati habere non potuit, per posteriores literas non poterit conueniri. Not ꝙ dolus et negligentia imputantur. Item si per me non stat, quo minus faciam, sed per iudicem, mihi non imputatur.

Gl. seq. signat contrarium, et soluit.]

g ¶ Dolo.] Dolus et negligentia præsumitur si steterit per annum. ꝙ non vtitur litteris int. eod. ca plerunq; et inf. eo c. ex parte; si copiā iudicis habere potuit Sed contradicit lex. C. de diuer. rescrip. l. fallo. quæ dicit ꝙ rescripta perpetua sunt. sed non est contra quia ho. quod dicit lex. intellig tur si aliud rescriptum non impetraretur contra primum, aliàs semper valent rescripta viuente mandatore, et eo mortuo, dummodo facta sit citatio.

Rescripta an semper valeant.

[Glo.

[Gl. seq signat contrarium & soluit.

a ¶ Excusari.] i. nõ poterit excipere p p culpã suã, qa minus tenetur ind re p scđas lras. Sed p ra vr qa si s đq rã nõ faciat mẽtiõ nẽ de primis, valet primæ, ergo poterit excipere: vt s. eo. cæterum, pterea, q annua sunt ad agẽdum perpetua sunt ad excipiendũ. ff. de d li. x ce l pure § vt e go semper petu t ite excipere per primas, ex quo nõ faciũt mẽtionẽ se undæ de primis Sol exceptionũ qdam sunt ppetuæ, quædã tpales i Perpetua e lla q perpetuo cõpetit qncunq; actor agit, vt exceptio doli: quia exceptio doli no competit, nisi qs agat. ff. de excep. o l exceptio. in fi, & l. exceptiões tp les sunt illæ quæ n temp ompetũ, & euitari pñt, vt in pdicta l exceptiones. §. tpales & talis est hęc quia expirauit anno elapso j eo. c plerũque. & j. de offi ord. c. pastoralis in fi. argu Prætereaista modo nõ hñt locũ, sed qui primo suas litteras psentat iudici. & procedit intra annũ, ille obtinet j. de ap. vt debitus. de hoc notatũ est. s e. c t in fi & inc cæt rũ & qualiter hoc intelligẽdũ sit.

1 Adde de materia exceptionum[1], & quæ in illis considerentur, tex i l qm Ale. l. quamuis indubitati C. de adu t. & l. 1. §. Labeo. ff de flum

† Cap 4 eod. ti in 2. c mpilatione.

postposuerit, excusari non debet. ¶ Si autem quia delegati iudicis copiã nequiuerit habere, per posteriores literas non poterit conueniri.

¶ Idem.

¶ *Non valent rescripta, per quæ incerti iudices dãtur, vel futura negotia cõmittuntur.*

CAP. X.

AD † hæc sumus, & infra. ¶ Significatũ est nobis quosdam in prouinciç tuæ partibus tales (vt asserunt) de cancellaria nostra litteras recepisse, per quas eorum omnia negotia vnius iudicis, vel plurium (quos sibi elegerint^e^, arbitrio committuntur, sicq; fit, vt si aliquem pulsare voluerint, examen ordinarij iudicis non requirãt, sed ad vnũ iudicẽ, vel plures delegatos sibi propitios, & parti aduersæ suspectos, f super examinanda quæstione recurrant, & infra. ¶ Nos igitur huic morbo celeri g volentes obuiare remedio mandamus quatenus si litteras tales i prouincia tua inueneris, eas carere virib. nostra auctoritate decernas.

¶ Idem.

¶ *Falsa latinitas vitiat rescriptum Papæ. h. d. Ioã And. concor. Abb.*

CAP. XI.

AD † audiẽtiam nostrã (te significante) per

ma in specialibus casib sequitur.

[Gl seq ponit lecturã Vin & Tan So Ian. & Da.]

e ¶ Elegerint.] Tan. & Vin sic exponunt hoc verbum. elegerit i elegerũt, i curia existẽtes vt sit pteriti tpis coniunctiui modi. Quidã voluerunt dicere q litteræ istę ad incertos iudices dirigebant quos imperator diceret exprimendos, dicentes hic generalem commissionem causarũ posse fieri, dummõ iudices certi essent. j e. sedes. & c. pastoralis. sed qa erant incerti, hic, literæ non valebant. Sed dic q iudices electi erant certi, & commissio generalis erat omnium negotiorum, 2 q esse non debet: qa p eam absorberetur iurisdictio ordinarij quod fieri non debet arg. 11. q 1 peruenit. & 9 q. 3. nunc uero C. de p e. impe off. l. 2. & j. de offi leg. l. 1 & j de ma. & obe c. p tuas. sicut generalis appellatio non admittitur. j de appel. c. 2 Sed sup grauamine p obabili & expresso est appel ãdum. j de app. ca. vt debitus & c. cũ cãm

2 Pręsentiũ & futurorũ, & propter hoc non ualuisse. ũdum Hol inf. cap. vlt. sup om n bus enim pręsentibus impetrare hoc est commendabile. int. ca. de dispendia lib. 6. Ioa. And. † Cap. s. eo tit. in 2. compilatione.

quare litteræ tales non valebant au dixit, & melius, cui consentio, q hic iudices erant incerti, quos vel let eligere imperator quod esse non debet, sicut procura or incertus esse non debet. ff. de pro u l. 2. Nec tutor incertus dari debet. ff. de testa tut l tutor incertus & inst de le. § tutor Et arbiter similiter incertus esse non debet inf de arbitr [c. annotuit. Et cõmissio generalis fuit omnium negotiorum, quod est contra consuetudinem Romanæ curiæ (cuius stylus debet attendi infra de cri. fal quam graui.) quod omnes causæ vni committantur, nisi sub illa forma quæ traditur infra eodem, ap pastoralis. & illa generalitas restringitur, vt traditur inf. eodem sedes. & in c cum ip multis quæ est decr Inno 4. eo titu [li 6.] tamen vniuersitas causarum bene committitur. ff de iud. l. cum prætor. & ff. qui & a quo app. l 1. § 1. Et illa fuit potior causa quare litterę non valebant: quia iudices erant incerti (quod littera videtur innuere quod ille el geret quos vellet) quam quia commissio generalis erat omnium negotiorum Et sic intellexit a. & Dama. sicut ex ipsa littera bene colligitur B. Satis tamen credo quod si Papa ex certa scientia tales litteras concederet, valerent. cum habeat plenitudinem potestatis, saluo iure recusationis. inf de offic. del. ca. suspicionis.

b ¶ Si autem.] repete. eis uti post posuerit, quia delegati, &c.

c ¶ Nequiuerit.] & ita est hic arg q si per me nõ stat mihi non est imputandum 2. q 6 anteriorum. § ad hęc in auth ut sponsa lar. § hac quoq; unde sumptus fuit §. hic, & ff ex quib. cau. maio l sed & si t. res Qualiter intelligitur hic ista impotentia, di itur s eod. c 1

AD hæc.] Diuiditur; qa in prima parte ponit excessus. in secunda puisio ibi. Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam impetrabant litteras à sede Apostolica, per quas omnia negotia ipsorum committebantur arbitrio vnius iudicis, vel plurũ quos sibi eligere volebant, ut si aliquos cõuenire volebant, traheret illos ad iudices sibi ppitios. & parti aduersę suspectos, non requirentes iudicium sui ordinarij. Papa uolens huic morbo celeri obuiare remedio, mandat diœcesano ut si tales litteras inuenerit in prouincia sua, decernat illas vires aliquas non habere. alij ponunt casum & dicunt quod iudices certi dati erãt; & quia omnia negotia illa impetrantium committebantur per litteras illas non valebant. Hic nota secundum primum casum q iudex certus debet esse, & q omnia negotia alicuius vni delegato committi non debet; quia p hoc tollitur iurisdictio ordinarij; quod esse non debet.

[Gl seq no. generalitatem reprobat; al. e. 8. iura, in contrarium alleg duo, & soluit.]

d ¶ Omnia negotia.] Nimia generalitas hic reprobatur j de do & cõt c ex litteris. & inf. de appel c. 2. &c. significantib & inf. eo c sedes. & inf 20 t tu in decre. Inno. 4 c. cũ in multis. lib 6 & ff de iu fi ita fidei in fi. per gl. super verb rerum. & ff de eden l. 1. § edere & ff de interrog act. l de a ate § nihil, Arg ptra. ff de tri vendi. l. q de t ta § incerta. & ff comm. u. l diui l & si no omnes. §. si incertum. Prima pars ulla est & ulti-

f ¶ suspectos:] vnde possent recusari. De recusatione h bes j. de appel c. cum speciali. & inf. de offi de leg. c suspicionis.

g ¶ Celeri.] s dist mala consuetudo. & resecãdæ sunt putridæ carnes 24 q 3 resecandæ. Vnde versus:

Principijs obsta, sero medicina paratur.
Cum mala per longas inualuere moras.

Bern i

AD audientiam.] Diuiditur; quia primo ponitur dubitatio, secundo solutio; ibi, Quibus. Abb. Siculus.

CASVS

CASVS Quidā erat ex.ōicatus forte ab ordinario. Iste accessit ad curiā dñi Papæ,& obtinuit literas sup sua absolutione, ordinarius cui litteræ præsentatæ fuerunt,inuenit in eis peccatum in cōstructione. Dubi auit ordinarius utrū fides ịstis litteris esset adhibenda. consuluit Papam super hoc,& Papa respondet ꝙ talib litteris fidem adhibere nō debet. Debemus hic unum intelligere ꝙ in litteris dñi Papæ non debet esse uitium lanititatis.

[Glossa sequens dat simile signat cōtrarium,& dupliciter soluit, solutioni allegat contrarium.]

a ¶ Manifestū.] Sic patet ꝙ uitium latinitatis uitiat rescriptum.sic etiam si Papa loquatur uni in plurali,aut si patriarchas. uel e pos filios appellauerit, tales litteræ falsæ sunt inf.de f.l c q̃ graui. Arg.cōtra q pp malā latinitatem non uitientur rescripta.ff.de statu hom.l.īperator Titus.ibi enim dicitur ꝙ propter malam latinitatem nō uitiantur.& ff de manu testa.qui habebat,C de leg l. in legatis & infra de fi.inst.ca ex parte. Solu. uitium scribentis in testamentis & instrumentis non nocet; cum alia de ueritatè,seu uoluntate testatoris constet. C de testa.l errores & l ambiguitates.Et idem esset de uoluntate Papę dicendum si constaret de hoc Sed uerius uidetur aliud esse in testamentis,& aliud in litteris Papę. Testamentum enim committitur tabellionibus,cuius scripturam siue latinum nullus corrigit, unde falsa latinitas,non uitiat testamentum,dummodo constet per ipsum de intentione testantis, ut dicunt prædictę leges,& propter fauorem testamentorum;quia nihil est quod magis debeatur hominib &c. C.de sacros.eccle l.1. Rescriptum uero dñi Papę per multas manus transit,, & magna maturitate decoquitur. 35.q.6.Apostolicę.in gloss 1. inf.eod cum adeo in prin & in 1.glo et ita nullum uitium continere debet supra.eo.c ad hæc,vnde contra illam .p̄sumptionem non est admittenda probatio.arg cōtra.ff de offi.præsi l.illicitas. §.veritas.Lau.notauit ꝙ instrumēta vel priuilegia pp falsum latinū non vitiantur,arg. de consē.di 4 c.si non sanctificatur. 1 &c. retulerunt. & ff.de man test.qui habebat. de instrumentis tabellionum satis crederem illud,de priuilegijs Romanę curiæ non est verum,Bernar.

† Quot & quibus modis rescripta vitientur tradunt doctores i 2.C.de diuer.rescri.

† Cap 8.eo. ti in 2.compilat.

x Sed ille textus de baptismo loqtur, & verba cælestium mysteriorum vt ibidem notatur, non regunguntur sub regulis Donati. in dignum. 38. dist.

uenit, quod H. de sancto Stephano super absolutione sua litteras tibi(vt prima facie videbatur) Apostolicas p̄sentabit.¶ Quib. (qm̄ manifestū[a] cōtinēt in cōstructione peccatū)fidē te nolumus adhibere.†

¶ Clemens tertius.

¶Cōtra secūdū rescriptum nō pōt opponi de taciturnitate primi impetrati per appellātē de sua appellatione nō habita mētione.h.d. Io.An.cōcor.Abb.Sicul.

CAP. XII.

ij EX† parte S.personę ecclesię de Tarento nobis innotuit,quod cum capella de Emptoñ.ad prædictam ecclesiam de iure ptineat.O.diaconus(quiam dictam capellam detinet) capellanum ipsius ecclesiæ nomine ipsius S. in ea ministrantē post appellationem[b] a se[c] factam amouit.¶ Quam cum esset S. prosecutus,[d] & ad iudices literas impetrasset, ipse O.appellationem suam prosequi non curauit. Cumque auctoritate prædictorum iudicum in ius esset vocatus, dixit se litteras[e] priores habere, de quibus nulla mētio[f] in posterioribus habebatur, quas usq; ad tertiam cita

EX parte.] In prima narrat factum definitionem, appellationem,& spoliationem. In secunda unius partis prosecutionem & alterius negligentiam. ibi, Quam cum esset. In tertia finalem determinationem: ibi Ideoque Abb.Siculus.

CASVS. Capella de Emptoñ. subest ecclesiæ matrici de Tarento Quidam O diaconus cœpit conuenire capellanum ipsius capellæ ministrantem in ea,nomine S. rectoris matricis ecclesiæ. Ipse O appellauit ad sedem Apost. & post appellationem a se factam ab ipsa capella expulit capellanum rector matricis ecclesiæ est prosecutus illā appellationem quam ille O fecerat,sed ille O suam appellationem prosequi non curauit,& cū ille O. fuisset ad iudiciū euo catus, obiecit se habere priores litteras,de quibus in posterioribus mentio non fiebat,quas suppressit usque ad tertiam citationem,&.& dolo uel negligētia eis uti postposuit quod ex diuturnitate temporis apparebat,ex eo quod biennium a tempore impetrationis, erat elapsum, & de appellatione ipsius in suis litteris mentio non fiebat Consultus Papa super hoc mandat quatenus si ita esse constiterit,quicquid factum est post appellationem ipsius O debeat in it tum pristinum reuocari, & illam capellaniam restituere matrici ecclesiæ,eundem. O in expensis condemnādo, si constiterit ipsum O appellationē suam prosecutū non fuisse No.quod maior ecclesia siue matrix potest defendere & agere pro capellis suis. No. quod sic aliquis dēt deferre suæ appellationi, sicut sui aduersarij. Item ex diuturnitate tpis uel negligentia probatur dolus Item qui litteras impetrat super eo super quo appellauit, de appellatione sua debet facere mentionem.Item qc quid fit post appellationem suam uel alterius, debet in statum pristinum reuocari Item qui non prosequitur appellationem debet condemnari in expensis alteri parti.

b ¶ Post appellationem] Non dicitur hic super quo fuerit appellatum;forte posset dici quod sententia lata fuit contra O diaconum,à qua ipse appellauit, uel super alio arti u o;uel forte citra aliquam sententiam sicut olim fiebat.

c ¶ A se.] scilicet O.& ita non detulit suæ propriæ appellationi,quod esse non debuit,cum & appellationi aduersarij deferre debuisset inf.de appel,an sit.&c.cōstitutus.& de elect.c.bonæ. Appellauerat forte ab ordinario coram quo trahebat capellanum,& super personam matricis ecclesiæ. Raro inuenies alibi (ut credo)quod non detulit suæ propriæ appellationi, unde iudex poterat procedere in causa;quia uidetur appellationi renunciasse;quia pendente appellatione nihil est innouandum.ff nil inno.appel pen l unica.& inf. de appel.an sit

d ¶ Prosecutus;] Literas impetrando super restitutione eccle æ,qua fuerat spoliatus post appellationem a spoliatore factam ut in causa procederetur,non obstante appellatione frustratoria;quod ex eo apparet,quia dictus O eam prosequi non curauit nomine Ecclesiæ de Tarento;quia erat matrix ecclesia.

e ¶ Litteras]Forte significauit Papæ,quod rector matricis ecclesiæ iniuriabatur ei super illa capella, & sic obtinuit litteras in forma communi nulla mentione habita de appellatione;quæ etiam litteræ non impedirent restitutionem inf.de resti.spo c ex conquestione cum suis similibus.

f ¶ Nulla mentio.] Et ideo non ualebant.inf. de appel.cap.sæpe in fin argu quod qui appellat,debet facere mentionem de sua appellatione, & aduersarius eodem modo qui appellationem prosequitur ; ut hic dicitur,& infra de confir,utili,uel inu.l.c.bonæ in gl. mentio,

a ¶ Negli-

a ¶ [N]egligentia vti] Sic supra eo. c. si autem. & j. eo. c. plerumque.

[Glo seq obijcit, & soluit.

b ¶ Cum biennium] Quia n. non prosequitur appellationem intra annū aut ex iusta causa intra biennium fingitur nō appellasse; & rata manet sententia. j. de appel. c. cum sit Romana, & sic iste O audiri non debuit prętextu suę appel. Sed vr̄ quod rector iste rōne consimili audiri non debuit ad prosecutionē appel. cum auctor & reus circa appellationē eodē iure vtantur. inf. de mutuis pet. ca. vl. & hic dr̄ cōtrariū, s. q illle cōtra quē appellatū ē, audit post bienniūm, & non ille qui appellauit. Qualiter ergo hoc intelligitur? Dicas qd̄ iste rector auditus fuit non rōne appellationis, sed potius rōne spoliationis, super qua literas impetrauit, non obstante appellatione, ut no. supra i. verb. prosecutus. interdicta. n. perpetua sunt quantum ad rei persecutionem, non quantum ad pęnam, ff de vi. & vi ar. l. 1. in princ. & si de appellatione nihil dixerit; nihilo minus audietur petens restitutionē ecclesię, & multo fortius, qui a post appellationē spoliauit aduersarium, qui debuit deferre suę appellationi. pręterea fauore appellantis datur annus aut bienium ad prosequendam appellationem, & non fauore appellati, unde appellans statim potest prosequi appellationem si terminus ei pręfixus † est, sed appellatus non statim, infra de appel. c. oblatę.

1 Adde q variatio tp̄a in appellatione statuuntur de quibus i glo. in uer. tu ei in c. personis, de appel. & in l. j. & ibi Barto. ff de libel. dimiss. & in l. fi. per Bald. C de tempo. appellation.

† ecclesiam.

† In aliquibus antiquis hic habetur dictio, nō in alijs deest.

tionē suppressit: eisq; dolo vel negligentia vti[a] post posuit, q ex diuturnitate tēporis videbatur, in qb. nulla mentio de appellatione ab ipso facta fiebat cum biennium [b] à tempore appellationis iam fuisset elapsum.

¶ Ideoque mandamus, quatenus si ita esse constiterit (reuocatis in statum pristinum omnibus, quæ post appellationem ipsius O. inueneritis attentata) præscriptam cappellam † matrici ecclesiæ restituere procuretis, prędictum O. (si eum appellationem suam non fuisse prosecutum constiterit) memorato S. in expensis [d] necessarijs condemnantes.

¶ Cælestinus tertius.

c ¶ Post appellationem.] Et ita quicquid post appellationem a se uel ab aduersario suo factū fuerit, debet irritari. inf. de offi deleg. c. sup quęstionū in fi. inf. de app. bonę cū suis cōcor. & in hoc i lacoir gīt istam

[Glossa sequens obijcit & soluit]

d ¶ In expensis] Qui appellationē suā non prosequitur altero prosequente, condemnari debet in expensis, vt hic, & infr. de appel. cap. Nicolao. & c. reprehensibilis vel q prosequitur ipsam ante tempus statutū. de app. c. sępe. Sed non vr̄ q iste O debuerit in expēsis cōdemnari cū appellatus appellationē non fuerit prosecutus intra biennium cum hoc idem ius seruandum sit appellanti, & appellato, ut dr̄ in notula, qui enim, & non oportebat ipsum prosequi appellationē, qa ipso iure rata manet sniā lata cōtra ipsum O. si qua lata fuerit: Potest dici q ideo condemnatur; quia prętextu appellationis iudex non processit, & ille O. post appellationem expoliauit appellanum, & sic intererat rectoris ut O. condemnaretur sibi in expensis etiam post biennium propter dolum & malitiam ipsius O.

Qualis pœna sit nō prosequentis appellationē.

ADDITIO Item non vr̄ q debuerit condemnati; quia licuit ei renunciare appellationi, verbo, & facto. Dic q hoc fuit, qa appellans cōsenserat appellationi, vel dic q renunciare potuit in sui odiū, nō in sui fauoré. Nā & uerbo renūciare nō poterat, re nō integra in preiudicium appellati, de hoc inf. de app. c. cum cessante secundum innocent. & Compost Io Andr.

SCiscitatus] Primo ponitur consultatio Scdō insio ibi, Nos vero. Tertio quædā determinatio; ibi. Dūmodo quarto ia itæ qōnis solutio; ibi. Nec n. Ab. Sic.

CASVS. Aliqū Papa cōmittit cām duob vel tribus iudicibus cū illa clausula; q si ambo uel tres in cā procedere nō possunt. alter eorū in cā procedat Si oēs interesse nequiuerint, duo eorū in cā procedāt. Quęrebāt de qua impotentia intelligebatur. Rndet Papa, q illa impotētia intelligitur tā de iure q̄ de facto. De iure si aliqs illorū sit seruus vel ifamis vel alio consimili īpedimēto detētus puta si eēt ex ō catus vel remotus vel suspectus. De facto, ut si aliqs eorū mortuus fuerit, aut ineuitabili impedimēto detentus, & tunc dēt cām suis coniudicib significare, vt in negotio sibi commisso procedant. Sed si aliquis illorum solummō noluerit interesse, pp hoc non excusāt quo minus debeat cum a ijs interesse; nisi in rescripto diceretur si oēs simul in causa procedere non poteritis. aut nolueritis interesse. Not. hic q seruus & infamis non possunt esse iudices, infamis tamen potest esse arbiter. Item not q iudices non possunt procedere sine coniudice suo, si ille se non excusat. Item verbum, impossibilitatis, non continet verbum voluntatis.

¶ Rescriptum quo scribit plurib. cū clausula, quod si non omnes, &c. intelligitur tam de impotentia facti, quam iuris.

CAP. XIII.

SCiscitatus † es a nobis petitorio [e] destinato, de qua impotentia [f] illud intelligatur (quod in litteris nostris sæpe consueuit apponi) ut si duo uel tres, quibus litteræ diriguntur, ipsis exequendis simul interesse nequiuerint, [g] † vnus aut plures, quibus scribitur, nihilominus exequantur ¶ Nos vero ita sentimus, quod tam de iure quam de facto, illa impotentia censeatur: de iure si aliquem illorum seruū [h] vel ifamē [i] aut alio legitimo

† Ca. 9. eod. ti. in 2. compilat.

† Adde quid operetur illa clausula, q si duo, p Doct in c. ul la de elect. Spec. in tit. de le. §. nūc ostēdēdum. vers 18. ubi dr̄ quod supplet, iuris positiui defectum.

e ¶ Petitorio] id est nuncio legitime ordinato, vel dic petitorio. id est procuratore.

[Gl seq ponit quinque species potentię, & de illis ponit uersus]

f ¶ Impotentia] Aliquis dicitur aliquid posse quinque modis: vnde versus.

Posse quidem rebus dant ius, natura potestas
Officium meritum sextum diuina uoluntas.

I e potetia iuris hes 22. q. 2. faciat hō. 27 q. 2. Agathosa. in fi De potētia naturę hr̄ inf de despon. impub. c. puberes, & c. à nobis. De potestate officij habes infra de consan & af. c. 1. in fi. & 21. dist. c. 1. §. inter eos, uer. Petrū vero. vbi dr̄, q Petrus p̄ oib. claues regni cęlorum accepit. & 21. di inferior, & infra de ma. & obed. c. cum inferior De potētia meriti legitur 3 q. 7. cap. 1. §. tria, & c. 2. in fi ibi, cuius vita, &c. De potentia diuinę uoluntatis habetur de penit dist 2. c. principium. § charitas. Sed hęc potentia ad duo tantum extenditur scilicet facti & iuris.

Deest hęc glossella in multis antiquis.

a Adde textum cū glo. in l nepos Proculo ff. de uerb. sig.

g ¶ Interesse nequiuerint.] quod simul interesse debeant, habes infra de offi. deleg. c. prudentiam.

h ¶ Seruum] quia talis iudex esse non potest, nisi cōi opinione pro libero se gerat & habeatur, quo casu tenet eius snīa etiam si post eā latam detegatur eum tēpore sententię fuisse seruum 3. q. 6. c. 1. §. verumtamé, & ff. de offi. præto. l Barbarius & C de testa. l. 1.

i ¶ Infamē] si pēdente iudicio efficiatur infamis vel suspectus posset repelli. inf. de test. eo. c. pterea. & if de of. dele. i. insinuāte, qa q̄ de nouo emergūt, nouo indigēt

auxilio

auxi. 10. ff de interro ac l. de ætate. §. ex causa. Item si medio tpe excõi. fuerit, sed eo absolut. resumi iurisdictioné inf. de of. dele. c. prudẽtiã. §. sed sexta Idẽ credo si restituatur pristinæ famæ p prin ipé; q̃a resumit iurisdictionem. 2. q 3. si quem, § notãdum in fi. & C. de cura fur. l. pen. secus si lata snia deregatur iudicem fuisse infamẽ 3. q 7 ca 1 §. tria ver. verum tñ, & ff de offi. præt. l. barbarius, & C. de test. l. 1. secus in excõicatione, q̃a snia publice excõicati nulla est ĩ de re iud. c. ad probandum. & ĩ de except. c. exceptionem.

a ¶ Impedimento.] puta q̃a est excõicatus vel illitteratus, nec hẽt consuetudinẽ cãrũ, q̃a peritus dẽt esse iudex. nec dẽt q̃ rere ab eis q̃d eum loqui oporteat in auth. de iud. in prin coll. 6. & infra de constan. & aff. c. ex litteris in fin. Tñ si illitteratus sit, & habeat cõsuetudinem causarum siue peritiam iudicãdi, pt ei cã committi C. de iud. l. certi iuris. arg. C. de epi & cle. l. parabolani. Et quædam impedimenta ponuntur 3 q. 7. c. 1 & 7. Item si impedimentum sit perpetuum, non potest cognoscere; quod potest esse multis modis, vt infirmitas, surditas, &c.

impedimẽto[a] detentũ esse cõstiterit, de facto, si cõstiterit cũ casu mortis occũbere, aut ineuitabilis necessitatis articulo ĩpediri quominus valeat ĩteresse. ¶ Dũmodo is qui p necessitate p̃sens esse non põt, collegis suis canonice excusationẽ suã curet (si poterit) destinare:[b] vt alij cõiudices vel executores nihilominus ad consummationem [c] iniuncti mandati procedant.[d] ¶ Nec enim ille qui tantũ modo non vult interesse, hac impossibilitatis interpretatione valet aliquatenus excusari: [e] † nisi forte sic in rescripto habeat expresũ: si non oẽs interfuerint vel simul nequiuerint aut noluerint interesse.[f]

¶ Innocẽtius tertius Elieñ episcopo.

¶ In quæst. reuocationis rescriptorum recurritur ad arbitros, si iudices in cognitione sibi non deferant, nec inuicem concordent, h. d. vsq; ad §. quoniam.

CAP. XIIII.

Pastoralis † officij: & infra. ¶ Preterea, quæsiuisti (quando de reuocatione litterarum ambigitur, [g] vtrum iudices priores an posteriores...

[Glossa sequens quærit & remittit.]

b ¶ Destinare.] Per litteras, vel per certum nuncium litteratorie destinatum 64. dist. c. 1 & 2 & pe & inf. de offi. deleg. c. prudentiam. 1. respon ff. de rebus eorum qui sub tute. vel cura. l. magis, §. illud etiã quæri potest, & hæc est canonica destinatio sed nunquid ille qui interesse non potest, ualeat alijs delegare vices suas? de hoc dicit. ĩ de offi dele. c. coram.

c ¶ Ad consummationem] ut inf. eo. c. cum dilecta. [Glo seq reci potest per quæstionem]

d ¶ Procedant.] quod quidem facere possunt, si in litteris commissionis sit clausula illa, q̃ si non oẽs, alias non põt procedere arg. inf. de off. deleg. c. causam matrimoni & est expressum. inf de offi dele. c. uno delegatorum, & e. tit c. prudẽtiam ff. de arbi item si unus § pen. & l seq.

e ¶ Excusari] immo potius debet puniri. inf de offi. del. c. prudentiam. § adijcimus & hoc casu alij possũt procedere, quamuis non videtur impleta conditio, q̃ si non omnes, &c ut in prædicto c. prudentiam, § adijcimus, & hoc verum est post quam constiterit, q̃ non vult interesse, & in hoc illa corrigit istam.

f ¶ Interesse. Hodie etiam si non addatur hoc. si tñ non vult. alij procedent licet sit arg contrarius qui mandatum Apostolicum exequi contemnit.

Pastoralis.] Diuiditur in duas partes vsq; ad §. quoniam Primo ponitur consultatio. Secundo respõsio. bi. Ad quod. Abb. Sicu.

CASVS Aliquis impetrauit litteras cõtra aduersariũ suum super aliqua causa ad aliquos iudices, facta citatione vel saltẽ presentatione, altera pars postmodũ obtinuit eandẽ causam alijs iudicibus delegari, & in secundis litteris fiebat mẽtio de primis, opponebatur q̃ p falsi suggestionẽ, & veri suppressionem erãt impetrate. Dubitabatur utrum primæ litteræ p secundas sint reuocatæ, & quęrit vtrũ priores iudices an posteriores dẽant cognoscere de hac reuocatione? Rñ. q̃ si priores iudices nolunt deferre posterioribus vel posteriores prioribus. tunc omnes simul cognoscant, & si forte oẽs simul nequiuerint in unam concordare sniam, quis plures sint iudices in una cõmissione q̃ in alia; hmodi dubitatio per arbitros cõiter electos determinetur. Secundo formatur talis, qõ, Quidã impetrauit litteras sub hac forma; Conqueritur Titius de Petro, & quibusdam alijs super decimis & rebus alijs, quę ut iudex ex tali delegatione hẽat iurisdictionem super personis, uel rebus non comprehensis per clausulam illam; quibus alijs, & rebus alijs, antequã personæ uel res in iudicio fint expressæ. Antequã soluat illam quęstionem subij it aliã, quę oritur ex secunda, quę talis est; aliquis de personis illis quę poterant conueniri per clausulam illam; quibus dã alijs & reb alijs, expresso proprio nomine impetrauit litteras cõtra primum impetrantem litteras generales, designãdo aliquam rẽ certam, quæ includebatur p illam clausulam, & rebus alijs, nullã mentionem de priori cõmissione faciens: quæritur vtrum secundæ litteræ ualeant, cum de primis nullã fecerit mentionem. nec plena aut res fuerit adhuc in iudicio expressę? Rñd papa ad illa duo; & primo ad secundam, dicens q̃ sũ speciale mandatum derogat generali, iurisdictio attributa p litteras generales. per speciales litteras quantum ad eã quæ in secundis litteris specialiter sunt expressa penitus eneruatur, licet de prioribus non faciant mentionem. Vnde quantum ad hanc cãm specialiter cõmissam superflua relinquitur prima qõ; quia non habet potestatem Postea respondet primæ quæstioni, dicens q̃ iudex bene habet iurisdictionem super personis. vel rebus exprimendis, sed illã exercere non potest ante q̃ psonæ vel res fuerint expressæ. No q̃ qñ dubitatur de iurisdictione cuius sit, oẽs debent cognoscere an sua intersit item ubi est par iurisdictio, maior numerus non præfertur Item no. q̃ speciale mandatum derogat generali. No. q̃ iudex habet iurisdictionem, sed illam exercere non potest ante expressionem rerum vel personarum.

[Gl. seq obijcit. & respon. iterum dupliciter obijcit ponit tres solutiones, quas probat. d mum sol. & solutioni opponit, vlti dat finalem solu. Finis reiteratur per quęstionem.

g ¶ Ambigitur] Sed q̃ro qualiter possit dubitari de reuocatione litterarũ, aut fecę fa iunt mentionem de primis, & tunc valet secunda, aut non faciunt, & tunc valẽt primę, sup. e. c. [illegible] Rñ nõ ut a pars diffinctę p petua est, prima tollitur p decre ĩ. d sen. & e iud c. inter. & de do. & cõ u. c ex litteris. & de cõfir. vti c bonæ, & de app c sępe. & c. oblatæ secunda tollitur p decre. inf. eo c plerumq;. In iudicijs quondam ceptis nõ habet locũ ista distinctio: illæ enim sęlæ ualent q̃ prim iudici p̃sentant citatione facta p ipsas. ĩ d. to. cõpe. c. proposuisti. inf. de app. c. ut debitus, & ĩ. eo c. capitu-

1 Facit lex barbarius & ibi Doct. ff de offi. prætori. no & de re iud. l ad probãdum. Qualis debeat esse iudex.

† Vide tex. in l. inde Neratius. § fin. cum sua gl. ff. ad legem Aquil. & l. confessionibus. iuncta glo ff de inter actio.

† Cap. 2 eo. tit in concordantiæ. pilat. cum.

Cum de reuocat [illegible] litterarum dubitatur qualiter cognoscendũ q̃ sint reuocatæ.

capitulũ sanctæ crucis I. ẽ qualiter primi iudi es pñt deferre s dis uel secun di primis. cum uel primi tm̃ vel secundi tm̃ sint iudices, & ita aut primi aut secundi. nullã hñt iurisdictionẽ ĩ de of. del. ca ex litteris in fi & ĩ. eo ti. c. cęterũ. Itẽ qualiter pñt primi uel secũdi citare partes cũ utri que dubitent & nesciãt an sint iudices, imo rõne dubitationis neutri debẽt esse iudices, sicut quando dubitatur de tutela duorum, neuter ẽ tutor ff de testa tut. l duo sunt Titij. Pro pter hoc glossa ueniũt hic quidam ꝙ de facto potest dubitari, non de iure, ut si forte secundæ litteræ non exhibeant ĩ de offi deleg c. ex litteris vel qa dub tatur an sit annus elapsus ab impetratione litterarũ prio ũ. ĩ eo. l. plerunque. sed hæc solutio nõ valet: qa ad quæstionem facti non daret Papa responsionem iuris. 2 ff. de statu homi. l idem erit; Alij dicunt etiam, ꝙ potest esse dubitatio iuris, si data sit eadem in vtrisque literis. Illa decre. ut debitus hoc determinat ut inf de for compe. c pen & vlt & ĩ eo c capitulũ sanctæ crucis. Sed certe secundum dictum illorum neutræ reuocant alias, cum neutræ sint priores alijs; immo secundum hoc neutri cognoscunt de tota cãnã ambæ litteræ dñr secundæ uel primæ. ff. de bono. pos secundum tab l. 1. §. si quis in duob. Tertij dicunt ꝙ sic dubitari potest de reuocatione, ut si secundæ faciant mentionem priorum. sed non expressam. ĩ de do. & contu c. ex litteris & hoc est verum, ut patet ex illa dec ex litteris ĩ de do. & cõt. Dici põt hãc fuisse rõnẽ huius decretalis cum diuersæ sint litteræ impetr: tr iudices citant partes, & cum pars diuersa corã eis exhibet secũdas literas, ipsi volunt cognosce de reuocatione litterarum; secundum hoc qđ contingit inf de re iudica. c inter monasterium in parte decisa ab integra Item si secundi iudice scirent partes, & cum exhibent corã eis primæ litteræ, ipsi volũt cognoscere, an primę sint reuocatæ. sed quia pro eodem negotio partes non sint trahendæ, ad diuersos iudices inf eo. c ex tenore. & infra eo. c vlt. statuitur. hic ut iudices cõueniant ad hoc faciendum uel una pars deferatur & primi de hoc cognoscere possunt cum coram eis e bucia ur talis exceptio, etiam & secundi. Et expone qñ de reuocat o ne ambigitur i. qñ in dubium deducitur de reuocatione literarum. Sed huic solutioni obstare vĩ inf. cũ cõtingat ibi n. non conueniuntur ad cognoscẽdum sed executor uidet vtrasq; litteras. Vnde potes adhuc melius dicere, ꝙ bene potest iudex dubitare de reuocatione litterarũ, licet secundę ex pssam faciant mentionem priorum s quãdo obijcitur secũdas litteras impetratas esse per fa si suggestionem vel ueri suppressionem 2 ut supra eo. c. cæterum & melius inf de offi deleg. co. rã. & inf de re iud. c. inter monast. rium in integra. & hoc idẽ dixi Io inf eo sup il a de. té. cum contingat. & certe ste est uerior intellectus ed dubitatio de reuocatione litterarum non habet locum in literis appellation s, & principalis causę; quia iudices appellationis de hoc cognoscere debent inf eo. c 2. dilectus Io. Sed hęc dubitatio locum hodie non habet re integra, inf. a. de appella. c. ut debitus:

† Vide text. i l si qu s ex aliena, ff. de iudi.

2 Hæc gl'os. hoc vult dicere. Papam super facto incerto, non posse certum dare responsũ. 2. de muliere . infra de sponsal. l. vt responsũ C. de tra nsa. ctio.

2 Idẽ si conuerta, per id quod nota tur infra eo. c. ex tenore. in fine primæ gl. Ioan. And.

res, an posteriores cognoscere deãt, & vtrũ ꝑ scđas sint primæ literę reuocatę. ¶ Ad, qđ tibi respõdemus qđ nisi posteriores priorib. vel econuerso duxerint deferendũ, a simul vtrique cognoscũt, † & si forte neque rint, simul ĩ vnã sniam cõcordare (q̃uis plures b sint ex vna parte q̃ ex altera) ꝑ arbitros communiter electos a partibus huiusmo- concertatio sopiatur c

¶ *Per generalẽ clausulam positã in rescripto, delegatus ante expressionẽ personarũ vel rerũ, iurisdictionẽ habet in habitu, & nõ in actu. Et speciales litteræ derogãt litteris generalib super nõ specificatis in eis, quãquã de illis nullã faciat mẽtionẽ. Abb.*

¶ Quoniã aũt sub huiusmodi foma, videlicet, causam, q̃ talis aduersus talẽ, & quosdam alios, su ꝑ hoc, & quibusdam alijs se habere ꝑponit, tibi duximus cõmittẽdam. a nobis multoties litterę impetrãtur, & solicite q̃siuisti, an iudex ex

AUDITIO Dam gl. dicit, re integra melius videretur dicere, re nõ integra: sed qu cquid habeat gl. hoc intẽdit ꝙ si apparet quis delegatus, & primo citauit: ille erit iudex siue sit primus, siue secundus I. an And.

[Glo seq. recitat ꝑ q. an in dil. tione sit necessarius cõsensus partium.]

a ¶ Deferendum.] de cõsensu partium ĩ de offi deleg su ꝑ qõnem. § intẽtionis. & § nos autem cum coram vtrisq; posset proponi except o, vt dictum est in prima notula, & ẽt sine cõsensu partiũ possent si vellent. sed honestum est ꝙ de cõsensu partium fiat.

[Gl seq ponit pro concor octo casus q bus non stat maiori parti alleg. cõtraria, & solut]

b ¶ Plures.] Hic nõ statur iudi io maioris partis. ĩ. de iure pat. on c cũ simile est in cau a episcopi. 6 q 4 c 1 ĩ de re iu. c non potest & in iu dicib. delegatis a principe. ut vĩ C de app in offerendis ibi ita tamen si dissentirent. & C qui bon ce. post. l vlt. & in re communi ff. communi diuid. l. Sabinus & infra de reg iur. ca in re communi lib 6 & in liberali causa C. de commnni ser. manu. l. 1. §. 1. & inst. de re. diui § religiosorum quia ibi fit quod religio vel natura rei requirit, & dum quis plus iuris habet in re: vt C de dona l sancimus § ne aũt. sed contra 65. dist. cap. 1 2. & 3. vbi de hoc ff de re iud. l duo ex tribus. Sol. verum est generaliter quod iudicio maioris partis standum est: sed quædam specialia hic signata sunt, vbi hæc regula non obtinet. Sed in casu isto non statur iudicio maioris partis; quia forte in primis literis sũt duo iudices, in secundis tres vel plures. vnde cum illi tres æqualem habent iurisdictionem cum illis duob. quia isti tres loco vnius sunt, & illi duo similiter loco vnius scilicet domini Papæ, non praualet sententia illorum trium; quia non censentur plures. Licet secus sit in cred toribus qm̃ si par debitum sit hincinde, statur tamen maiori numero creditorum: vt C. qui bon. ce. post l vlt. Item alia ratione, quia si isti tres iudices iudicarent pro se, suspecti 3 essent, quia uiderentur ingerere operas suas. ff de procu. quæ oia §. 1. si aũt iudicarent contra se, viderentur a se abd care iurisdictionem & n l e a se em u re, qđ esse non debet infra de offi. deleg c pastoralis in prin. & i a d. bet n ad arbitros. s d t ꝑ primi & secundi s e l nt æ qu les iudices numero, t ns posset dici ꝙ stabi ur iudicio maioris partis qa a maiori vi et ur modo iurisdictio & potestas ab una parte qu m ab alia.

3 Tollitur suspectio: quia hoc fit iuris authoritate. 2: qualiter 5 si nõ licet ver. quida. secũdu Hos. Ioan. And.

Glo. si quis quærit & s lu it.

c ¶ Sopiatur.] Quid si arbitri adiudicẽt iurisdictionẽ eis qui non habent nihilominus sniam illorum iudicũ tenebit. quia cum arbitri sententiauerint, tẽt a ius serip . . . . eorum sententia nisi fuerit appellatum: 4 vt 2 q 6 c ei. qa § de. . . . & ha c est ratio; quia ꝑ vtrasque litteras data sunt iurisdictio.

4 Cõcor tex. cũ gl in aut. decernimus. in ver iur a. ramenti. & ibi Cy Pedebel. pett. & Bar. C. de a. bi.

¶ Quoniam autem sin hoc, § 1 ponitur consultatio secundo rel. õliotibi Nos igitur & ibi respondet primo secunda quæstioni, ex cuius solutione infertad secundam primæ; quia si pendentes exercuitur iurisdictio priorum: ergo habebant iurisdictionem Abbas Siculus.

a ¶ Personę

delegatiõe huiusmodi, ante psonarũ vel rerũ expressionem, super personis, vel rebus exprimẽdis, habeat potestatem, adijciens vtrũ si antequam personę vel res [a] expressę fuerint nominatim, sup nõ expressis in commissione priori, sed gñaliter cõprehensis, speciales literę [b] (q̃ de priori cõmissione nullã faciãt mentionem) ad alios iudices a sede Apostolica emanauerint, eundem vigorem debeant obtinere.

¶ Nos igiť ad hæc duo taliter respõdemus, ꝙ (cum gñali per speciale [c] † ꝑcul dubio derogetur) iurisdictio per generales litteras attributa, ꝑ speciales (quãtũ ad ea quę specialiter exprimuntur) penitus eneruatur: [d] licet de prioribus non faciant mentioné. vnde superflua [e] relinquitur prima questio, & si merito dici possit, ꝙ donec iurisdictio reuocetur, eam super rerum vel personarum articulis exprimendis obtinet delegatus, sed anteq̃ exprimantur personæ vel res, delegatus nequit iurisdictioné [f] huiusmodi exercere.

¶ Idem Senonensi archiepiscopo.

¶ Per generalem clausulã quidã alij et res alię, multitudo effrẽnata nõ includitur, nec personæ nec res maiores expressis, sed pares, vel minores.

CAP. XV.

SEdes † Apostolica consueuit exhibere se petẽtibus liberalem, [g] sed quidam eius gratia nequiter abutuntur, & infra. ¶ Nos igitur volentes eorum malitijs obuiare, decernimus vt cum in commissioni-

a ¶ Personæ vel res] qui rem petit, debet rem certam petere. De hac materia diccimus. j. de libel c. pe. vbi cõ petentius ponitur.

b ¶ Speciales literæ] impetratæ ab aliquo illorum, qui per clausulam generalem poterant conueniri, contra primũ impetrantẽ super eadẽ causa. Sed qualiter põt ille qui possidet, contra impetrantẽ impetrare super eadem re, cũ interdictum possessoriũ intentare non possit, cum ipse possideat j de iudi cap. exam na. 2. præterea possidẽti non datur rei vendicatio Insti. de actio. §. 1. & C. de ali iud. mu. causa fa. l. vnica. Dic quod primus impetrans impetrauit, vt ageret petitorio. secundus impetrauit ne inquietaretur sup possessione illius rei quam possidet, nam & alias datur actio possidenti, ne inquietetur ff si seru. vendic. l si quis forte. §. 1. & l sicuti. §. sed si quæratur. De hoc not. infra de iudi. ca. examinata. in gl si ita.

c ¶ Per speciale:] hic patet ꝙ si vnum rescriptum est gñale & secundum speciale; licet nõ fiat mentio gñalis in speciali, ꝓualet speciale: vt s. eo. c. j. & j. de offi. leg c. studuisti & ff. de reg iur. l. in toto. Contra sup. eo c cum ordinem, ubi secundum speciale non derogat generali: qa non facit mentionem illius Ratio ibi redditur; quia primũ est priuilegiũ, secũdũ rescriptum fuit ius cõe, ius commune non tollit priuilegium, nisi mentionem faciat de illo priuilegio.

d ¶ Eneruatur.] facta citatione per litteras speciales antequam per generales.

e ¶ superflua.] hoc casu cum generale mandatum reuocatum est quantum ad hanc causam specialiter cõmissam, alias bona questio est, & eam statim soluit ibi donec iurisdictio &c.

Gl. seq. recit per q. an delegare & citare possit. Ar. ꝙ non; & demum arg in contrarium, & sol. demum obiicit quærendo arguit & soluit.]

f ¶ Iurisdictionem.] habet ergo iurisdictionem, licet non habeat exercitium. & ita vř ꝙ non possit eam alij demandare [1]. est enim absurdum alij demandare iurisdictionem antequam eam ipse nanciscatur. ff. de offic. procon. l obseruare §. vlti. & sic videtur simile ꝙ non possit citare partes ante expressionem reum. 5. q. 2. cap. vlt. ideo enim citantur partes, & dantur inducie, ut quis deliberet. 3. q. 3. offeratur. sed in hoc casu non potest deliberare. Arg cõtra inf de appellatio. c. significantibus, & Instit. de ac. §. curare, & infra de restit spo. c. cum ad sedem, vbi petitur hospitale cum oĩb. pertinentij: suis: & potest committere, licet non habeat exercitium: committet enim quod habet. [1] Sed qualiter priores iudices priuantur iurisdictione, cum Papa non intendat eos priuare? Item nunquid eodem modo ꝑ mortẽ delegantis esset reuocata iurisdictio quantum ad non expressas persona? arg ꝙ non. C. de duo. re l. vlt Est tñ animaduertẽdum an reuocetur per mortẽ, an viua voce. ff de proc. l si defunctus & l. seq. Sed verũ est ꝙ reuocatur ꝑ morte quantum ad ea quæ expressa non sunt inf. de offi deleg ca. gratum & c. licet. & inf. eod. c significauit. [2] Bernard.

SEdes Apostolica.] Diuiditur. Nam primo ponit constitutionis cãm Secundo submittit constitutionem ibi, Nos igitur In qua quatuor facit Nam primo statuit circa personas. Secũdo circa multitudinem: ibi, Sed nec. Tertiõ circa res; ibi, Nec super. Quarto. circa fraudulentam expressionẽ ibi, si qs vero. Abb. Siculus.

CASVS. Causa commissa est sub hac forma: conqueritur Titius de Petro, & quibusdam alijs super decimis & reb alijs: taliter impetrantes designabãt & minora negotia, vt facilius literas impetrarent, per clausulã generalem conueniebãt digniores personas, & super maioribus negotijs q̃rebãt vtrũ possent Papa volens malitiis hominum obuiare statuit ꝙ si minores & viliores personæ in commissionib solummodo exprimuntur, maiores & digniores sub clausula generali non intelligãtur includi, & si non possunt cõueniri. sed nec per talem generalitatẽ multitudo effrænata poterit in iudicio conueniri: qui vero de minorib & leuiorib negotiis: m̃ fecerunt mẽtionẽ, super maiorib & grauiorib nullatenus audiantur postea dicit ꝙ si aliquis personis aliquas expresserit in commissione non ut uelit, eas conuenire, sed ut ad pares transire ualeat vel minores, qa fraus uel dolus ei patrocinari non debent tanq̃ mendax precator careat penitus impetratis. debemus notare ꝙ personæ expressæ in rescriptis digniores esse debent, vel saltem æquales, q̃ sint ꝑsonæ in clausula generali inclusæ. idem intelligitur de reb. spãliter expressis & generaliter exprimẽdis Item per rescriptum plures causæ unius committuntur, sed nõ oẽs. Itẽ nõ dẽt aliqs exprimi principaliter, nisi debeat conueniri Itẽ litteræ per malitiam uel mendacium obtentæ non ualẽt.

g ¶ Liberal. m.] ut pote quę nõ claudit gremiũ redeũti C. de summa trin. ult ad fi & C de epis & cler. l. si qs in hoc, & 23 q 4. duo ista sed in quo est liberalis, siue gratiã facit, qa hoc teneť. j de fo. cõpe. ca. licet in parte decisa. immo quasi ꝓceptũ Euãgelii est sed ubi necessitas; ibi nulla liberalitas. ff de adimẽ. le l. rẽ legatam Totum dici põt gratia quicquid ipse facit; quia uniuersæ viæ dñi misericordia & veritas: quia ubi iustitia seruatur, ibi mia adhibetur. 45. di. c. disciplina. Et utilio-

† Pro hoc est tex. in l toto ff. de re. iun Bar in l Maritus ff de le. 2. idem in l. 1. in princi. ff de oper. no. nuncia.

[1] Idẽ Host. qui etiam dicit quod facta expressione personarum. citare pot. sed citatus non cogetur responde re propter rationem superius scriptam. Io.

[2] Cõcor. tex. cum gloss in uer. ignorasset. & ibi Bar. & Doc. in l eius q in prouincia ff. si cert pet & in aut. ut nulli iudicũ liceat in §. si uero. cũ sua gl. coll. 9.

† Cap. 4. eo. ti in 3. compilatione.

a ¶ Et viliores.] Et non ineleganter, nã, Ab Ioue principium musæ, Iouis omnia plena. Virgil. in Bucco. & ratio à capite edenda est ff. de edẽ. l. argentarius, §. edi. aut ratio, quia principiũ potissima pars est cuiuscunq; rei ff. de orig. iur. l. 1. & is qui maioris dignitatis est, debet præponi. 16. distin. ca. placuit. §. pp eorũ. & in glo. ibid. Et vbi legalis paternitas cõtrahitur, primo interrogat pater q filius. ff. de ado. l. 2.

[Gl. seq. quærit circa duo, & secundum dubium aperit per quatuor exẽpla primum p sex, demũ soluit] b ¶ Maiores & digniores.] Sed quas personas dicem⁹ maiores & digniores? Nã inuenio q quilibet clericus dr̃ habere dignitatẽ. 4. di. denique. & 1. q. 1. reperiuntur. in fi. Qñque enim mancipia dñr habere dignitatẽ. ff. de vsuf. sed & si qd §. sufficiẽter. Qñque potestates sæculares dñr habere dignitatem. 23. q. 5. administratores. Qñq; enim decurionat⁹ dr̃ dignitas, ff. ad l. Cor. de sica l. pe. Itẽ nunquid

b⁹ nostris minores & viliores a p̃sona solũ modo designant, maiores b & digniores suos sub generali clausula ñ itelligat includi.

¶ Sed nec liceat d occasione generalitatis huius modi multitudinẽ c effrenatã f in iudiciũ euocare. ¶ Nec sup maioribus & grauioribus negotijs audiantur, q de minorib⁹ & leuioribus tantũ faciunt mentionẽ. ¶ Si quis vero aliquas p̃sonas expresse rit, non ut velit cum eis in iudicio experiri: sed vt ad pares transire valeat, vel † minores (quia fraus & dolus g ei patrocinari non debent) tan-

1 De hoc & pluribus q̃stionibus circa materiam decretalis vide Ius Sp. c. tit. de rescript. præsent. §. fi. adde glosam in præmio Insti. §. cumque vero §. illustrib.

† Vel descẽdere ad minores. in vno manuscripto.

illẽ maioritatem cõsiderabimus, de qua dicit, 40. dist. multi in fi. vel de qua dr̃ 24. q. 3. q cotra ecclesiã, vel de qua dr̃ dist. 2. lex ẽ uel de qua dicitur. 2. q. 6. quærendã & c. criminationes. uel istam de qua dicitur. ff. de gra di. l. iurisconsultus. §. parentes. uel de qua dicit. ff. de pac. l. maiorẽ. Rñdeo, maiores & digniores uocat hic notabiles personas, quæ sub clausula generali cõprehendi non possunt ff. de iniur. item apud Labeonem. §. hoc edictu. & tales debent esse quæ citius mouerẽt animum principis uel ad dandum, uel ad denegandũ rescriptum Ratione enim maioritatis præsumitur cõtra aliquem 30 q. 2. Lotharius ff. quod metus cau. nõ est uerisimile. Itẽ quia circa iudicia defertur dignitati, & p̃sonæ. inf. de offi. deleg. c. sane. 2. &c. pastoralis. eo. tit. c. 2. lib. 6. & 2. q. 8. quisquis. & 24. q. 1. qui cõtra ecclesiæ pacem. & 45. dist. cum beatus. Videtur ergo q per generalem clausulam non possit conueniri sacerdos uel clericus, cũ ipse sit maior quolibet laico, 6. q. 1. beatus. & 96. di. duo sunt. & inf. de ma. & obe. solitæ. uer. fecit Deus, &c. dũmodo maior clericus speciali uocabulo nõ sit designatus uel nominat⁹. & hoc etiam intuebitur iudex, qui debeant dici maiores uel minores: & quæ negotia debeant dici maiora uel minora, non enim certa uel certior dari posset doctrina. arg. 23. q. 4. duo ista. Alias enim hoc nomen, alij, bene includeret maiores personas: nã nomine populi continentur etiam senatores plebis aũt appellatione sine patricijs & senatoribus cæteri ciues significantur. ut Inst. d iur. nat. §. plebiscitũ. nec semper hoc nom. alijs, facit positionem. 56. dist. Cænomenensem arg. ff. de cõsti. pecu. l. 1. §. debitum & illud; suspẽsi sunt cum eo duo alii latrones nequam Ioan. Et est ratio, quia aliter proceditur contra maiores, & aliter contra minores, 45. dist. cum beatus & 24. q. 1. qui contra ecclesiæ pacem. Similiter de hoc notatur inf. de iureiu. ca. cum quidem in gl. quæ incipit, sic patet.

c ¶ Non intelligantur.] eo ipso q digniores inueniũ tur, intelligũtur in fraudem versari. ff. de iur. fis. ita si dei. nam secundum distinctionem rerũ, nomina sunt distinguenda. 21. dist. cleros. & C. de codici. l. fi. idem.

d ¶ Sed nec liceat.] prouidet hic Papa ne diuersæ personæ litigatorum vexationibus afficiantur. argum. C. mandati. per diuersas. in prin. & inf. eo. c. nonnulli. intendit enim minuere lites. inf. de dol. & cont. c. finẽ & c. venerabilis. [Glo. seq. arguit, obiicit. & soluit.] e ¶ Multitudinem.] Arg. occasionem iuris ad iniquum commodum non trahi. C. de vsuca. pro emptore. l. vlt. arg. 10. q. 3. c. vlt. & inf. e. c. nonnulli. Sed videtur q cũ generalitate non debet aliqua cõmissio impetrari. arg. supra eo. c. ad hæc. Sed ideo non valent litteræ illæ, quia certi iudices nõ erant ibi dati, sed quos ipse post duceret eligendos. Sed T. aliter intelligit illud cap. ad hæc. sup. e. sed cocordat huic dicto Lau. vt ibi dixi, & omnia negotia illis cõmittebantur, quod erat

quam mendax precator † careat penitus impetratis

¶ Idẽ R. cantori & R. priori de Mõte Leprosorũ.

¶ *Qui contra vnũ super eodem ad diuersos iudices diuersa rescripta impetrat & eis vtitur perdit commodum vtriusque.*

CAP. XVI.

EX † tenore litterarũ, quas nobis destinastis, intelleximus R. sacerdotem de Collouilla † ad alios iudices super quæstione † quę inter ipsum & abbatẽ de Becco vertitur litteras apostolicas impetrasse, q cum partem citassent aduersam, dictus

† In impressis peccator, legebatur, & male. Sed ex omnib. manuscriptis ocator, reposuimus, facit inf. e. tit. ca. sæpe. litteris & Ir & si C. si cõtrarius uel utili pub.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. copi.

† Corbeuilla.

† Causa.

iniquum. sed generalitas causarum alias bene potest committi. ff. de iudi. l. cum prætor.

f ¶ Effrenatam.] ff. de testi. l. 3. in prin. & inf. de testi. c. causam quæ. & effrænatam dicimus vltra 40. vt ibi. & inf. de cle. ex mi. c. latores. Hodie vero ista generalitas siue multitudo restricta est vsq; ad 4. in quadam decre. Inn. iiij. quæ incipit, cũ in multis. inf. e. tit. li. 6.

[Glo. seq. quærit, & soluit, & opinionem ponit.]

g ¶ Dolus.] sic inf. de do. & cont. c. ex litteris. 30. q. 1. dictu e. t inf. e. c. prox. qui fraudẽ allegat siue dolũ, probare debet. ff. de p. b. l. quoties. §. q dolo. Sed qualiter constabit q noluit cum personis expressis in iudicio experiri, sed vult descẽdere ad minores vel æquales? hoc ipso quod descẽdit primo ad æquales vel minores, præsumitur fraus & dolus & ipse potest excipere qui conuenitur, nisi statim vel quam cito possit, cõueniat personam expressam, vel nisi forsitan copiam illius habere nõ possit, & hoc debet primo protestari. aliter credo illum repellendum Alij dicut contrariũ.

EX tenore.] Continuatis dictio. secunda ibi, Nos igitur. Ab. Siculus.

CASVS. Quidã sacerdos de Collouilla impetrauit litteras ad quosdã iudices contra abbatẽ de Becco. Iudices illi citauerũt abbatẽ, corã quib. dict⁹ presbyter noluit rñdere. postmodũ impetrauit alias litteras cõtra abbatẽ ad illos iudices q in superscriptione notant. de priorib. no habita mẽtione. q cũ citassent abbatẽ, abbas proposuit corã eis q p litteras illas nõ tenebat rñdere dicto p̃sbytero, q a p alias litteras ad iudiciũ fuerat euocatus q p posteriores nõ fuerãt reuocatæ iudices quæsi uerunt a dño Papa qd iuris, ipse attendens q fraus & dolus alicui patrocinari non debent, rñdet, q sacerdos carere debet comodo vtrarumque. literarũ, quia fraudelẽter sup eodẽ negotio ad diuersos iudices litteras impetrauit. No. q per solã citationẽ perpetuat seu iudiciũ, & q eadem causa diuersis iudicibus committi non debet. Itẽ in quo quis peccauerit in eo puniet

[Glossa

[Gl. seq. in pluralitate rescriptorum distinguit duo membra: in quorum quolibet subdistinguit. allegat alia duo, quæ in illis iterũ subdistinguẽdo, ꝓsequtur.]

a ¶ Negotio. Nota q̃ cũ in plures litteræ impetrantur super eodem negotio: 1 aut impetrantur ab eodem, aut à diuersis. Si ab eodem. aut ad iudices eosdẽ, aut ad diuersos: si vero aliq̃s impetrat duo paria litterarum super eodem negotio ad diuersos iudices ĩ fraudem, causa fatigandi aduersarium suũ, & non ad cautelam, neutræ valẽt, vt hic, & inf. eo. c. quia non nulli: sed si ad cautelam, puta quia timebat perdere vnũ rescriptum, vel timebat aliquos mori, valent; sed postquam cœpit agere per alteras, reliquæ non valent; & si attentaret, perderet vtrasq; vt dictũ e. t. Si vero ad eosdem iudices; & discordant in data: valent primæ, nisi in secundis fiat mentio de primis: quia nihil interest q̃ valent. Si vero eadem est forma & data, & ad eosdem iudices, eædem sunt litteræ. quia nõ nocet habere plures litteras ad cautelam, sicut potest quis habere plura etiam testamenta eiusdem tenoris. ff. de testamen. l. vnum testm̃: & ff de is, quæ in test. delen. l. vlt & ff. de bonorum possess. secũdum tab. l. 1. §. si quis in duobus. nec est inconueniens plures iudices habere super eodem negotio, quia illud habes. inf. de off. leg. cũ nõ ignoretis. Si vero sunt diuersæ, & aduersæ, neutræ valent. C. de fid. instru. l. scripturæ. & inf. de fide instru c. imputari. Si autem litteræ impetrantur a diuersis personis, scilicet ab actore & reo; aut ad eosdem, aut ad diuersos. Si ad eosdem, & concordant in data & forma; eædem sunt litteræ, vt dictum est. Si data est eadẽ & forma contraria: supersedeatur vtrisque donec consulatur superior. if. de off. deleg. c. sane. & hoc si vtraq; pars litteras suas ostendat. Si actor tacet per annum. valent litteræ rei. inf. eod plerunque. Si uero impetrentur ad diuersos, primæ valent, nisi in secundis fiat mentio de primis: vt su. eo. ceterum. Si vero non appa ret quæ sint primæ vel secundæ, mutuo se impediunt. Sed istæ qñ impetrantur ad diuersos, non procedunt hodie; quia illæ solæ valent, quæ primo iudicibus p̃sentantur. inf. d̃ appella. c. vt debitus, & hoc locum habet in his per quas nondum est processum; in alijs autem per quas processum est, vel præsentatio facta est, semper valent primæ, nisi secundæ expressam fecerint mentionem de primis, de processu, & de lite contest. inf. de re. iud. c. inter monasteriũ. & inf. d̃ offi. deleg. c. coram. Qñq; tñ valent secundæ, & non primæ; & primæ sunt in pendenti quousque cassetur vel firmetur sententia, licet in secundis non fiat mentio de primis. inf. de confirm. vti. vel inuti. c. bonæ. Et generaliter [sicut credo] vbicunque possunt primæ elidi per exceptionem, valent secundæ, licet non faciant mentionem de primis, & non primæ: quia sunt veritate tacita impetratæ. su. eo. c. ex parte.

1 De diturfis dic, ut infra, eo di. ẽ d. a li. 6. Io. And.

presbyter corã eis noluit litigare; & j. ¶ Cũq; vos ĩ causæ cognitione ꝓcedere velletis, abbas corã vobis ꝓposuit, qđ non tenebatur per directas ad vos litteras presbytero respõdere, cum per alias ab alijs iudicibus fuisset citatus, quæ authoritate illarum nõ fuerant reuocaꝫ. ¶ Nos igit attẽdẽtes fraudẽ presbyteri memorati, duas cõmissiones sup eodẽ negotio impetrantis, quarũ altera nõ faciebat mentionẽ de reliqua: (qã fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipse commodo careat b vtriusque.

¶ Idem Mediolan. archiepiscopo.

¶ Non valet rescriptum ad beneficium impetratum. & de beneficio impetrantis non faciens mentionem.

C A P. XVII.

CVm tadeo scripta sedis Apostolicæ moderemur: c & infra. Scripsisti nobis q̃ cum P. cleric⁹ in ecclesia Modecen. sufficientem d sibi sit prebendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione ipsius animũ offendisset: cum in litteris illis de præbendis ipsius nulla mentio haberetur: nec dicebatur Modecẽ. canonicus: nec etiam clericus nominabatur, & in litteris talis erat conditio: si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinẽdum. Et ex his omnibus poterat archiep intelligere qualiter litteræ illa fuerant impetratæ scilicet veritate tacita: & sic nõ ualebant. Nota hic quod diligenter forma mãdati est attendenda, & intelligenda ante contradictionem. Item in litteris pro beneficio obtinendo fieri debet semper mentio de beneficio alio, si quod habet ille qui impetrat, & si dignus est. & si hoc non dicatur, tamen debet subintelligi. Item qui non est clericus, nõ reputatur idoneus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Item si est clericus, debet se clericum dicere: si non est clericus, non debet se clericum appellare, sed scholarem.

CVm adeo. ¶ Com munis diuisio. Secunda ibi, Cũ em. CASVS. Quidam clericus P. noĩe impetrauit litteras à dño Papa, vt præpositus & clerici de Grozo'æ reciperent ipsũ in canonicũ & in fratrẽ: ꝓpositus litteras istas ostendit Mediolan. archiepõ. Archi. multũ miratus fuit, q̃ cum ipse haberet sufficiens beneficiũ in ecclesia Modecen. mãdauit dominus Papa q̃ reciperet in p̃dicta ecclesia d̃ Grozola, scribens super hoc dño Papæ. Scribit Papa archiepo dicens, q̃ si litterarum seriem attendisset, iste archiep. non inuenisset in eis quod

2 Istam gl. dicit singu. Panor. hic ad hoc q̃ faciẽs citari aliquẽ coram diuersis iudicib. non perdit causam.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilatione.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Careat.] Immo vr̃ q̃ etiam causam perdere debeat, sicut qui petit seruũ in uno iudicio, si petat eundem in alio, perdit causam. C. de asser. toll. l. 1. §. vlt ga vbi iudiciũ cæpit, ibi dẽt accipere finẽ ff. de iud. l. vbi. & primis iudicib. fieret iniuria. ff. de arb. l. litigatores. Tñ causam non perdit 2 sed sufficit q̃ perdat litteras, & in expensis condẽnetur. inf. eo. tit. quia nõ nulli. Sed illud de seruo fauore libertatis dictũ est. B.

c ¶ Moderemur.] Et uere, cum multa moderatione debet fieri & concedi. 25. q. 1. apostolicæ. ut non possint reprehendi. quandoque tamen ipsum fallit obliuio. 23. dut. præterea, & 30. q. 4. quod autem, ubi oblitus fuit Vrbanus; cum omnium habere memoriam, & in nullo peccare potius est diuinitatis, quam humanitatis. C. d̃ uet. iu. enuc. l. 2. §. si quid autem. Et nihil est in humana conditione quod perpetuo stare possit. C. eo. tit. l. 2. §. sed quia diuinæ. Et testamentũ in nulla parte sui similiter debet esse uitiosum: C. de edic. diui. Hadr. toll. l. ulti. sic & priuilegiũ. inf. de fid. instr. c. inter dilectos. & inf. de priui. c. cum olim, in fi.

¶ Glossa sequens recit. per q. quæ dicatur sufficiens præbenda.

d ¶ Sufficientem.] Debet enim talis esse quæ sufficiat sibi & suis 50. distin. studeat. in fi. & quod aduenientes possit recipere, & iura episcopalia persoluere. infra de præbend. c. de monachis. & infra de sup. neg. præla. c. sicut, in tali sufficientia debet haberi ratio nobilitatis. 41. distin. non cogantur. & scientiæ. infra de præbend. de multa. & dignitatis. ff. de uar. & extraor. cog. l. 1. & in honorarijs. & ff. de usufruct. l. sed & si quid. §. 1.

(Glossa sequens, quæ arguit negatiue, soluit contrarium.]

a ¶ De præ-

a ¶ De præbenda.] Sed quid si esset modica & insufficiēs. tenetur ne de illa facere mentionē? Nō vr. ar. a contrario sensu, inf. de præb. cū teneamur. expeditū est, φ qualecunq; sit beneficiū, debet inde facere mētionē. Si enim dicat se nullū ecclesiasticū bñficiū assecutū, & impetrat rescriptū, non valet. inf. eo. c. si proponēte. & ibi dicetur de hoc 1. Et qhēt plura bñficia, hanc exceptionem opponere nō pōt. īf. de excep. c. cum ecclesiasticæ. & licet Papa pcile scribat, exceptiones tamen, & nouas excusationes patienter admittit. su. e. ca. si ꝗ ñ. & inf. đ off. dele. ca. ex parte tua. 2. & īf. de preb. c. cū teneamur. nā qñ ꝗ scribit reb. aliter se habentib⁹ argu. 2. q. 6. biduū. versus finē. ver. tertius illud.

1 Concord. text. ad hoc in l. ut gradatim. cū ibi no. ff. d mu. & bo.

b ¶ Nec clericus.] Si dicit se clericum cū non sit, non valet litteræ. inf. đ transac. c. ex litteris: & q nō est clericus non reputat idoneus, vt hic. nec potest in clericorum numero computari. inf. de in... c. 2.

c ¶ Si dignus existeret.] conditio ista si ne omni expressione subintelligitur inf. đ elec. c. causam quæ. si cut illa; si preces veritate nitātur. su. eo. ex parte. 1. Sic patet φ q. habet sufficiens beneficium, ad aliud beneficium reputat indignus. īf. de preb. c super. & inf. de cle. non resi. conquerente. cū ipse beneficio secundo seruire non possit, vt ibi.

psius in ecclesia de Gronzola, Pręposito & fratrib. eiusdē ecclesiæ lr̄as miseramus. cū si litterarū nr̄arū seriē attendisses, nihil iuenisses in eis qđ debuisset tuū animū offendisse: ¶ Cum. n. i litteris nec de præbenda a ipsius mentio haberetur, nec Modecensis Canonicus, immo nec clericus b diceretur in eis: & in litteris ipsius hæc esset adiecta conditio, si dignus exis̃teret c ad ecclesiasticū beneficiū obtinēdū, itelligere potuisses, qualit lr̄æ ipsę fuerat ipetratæ.

¶ Idem electo decano, & N. canonico Cameracensi.

¶ Ordo rescripti interpretationem recipit à iure communi.

CAP. XVIII.

† Cap. 8. cod. li in 3. compila.

† Pramatren.

CAusam, † quæ inter Præmonstra. & Pra-

CAusam, quæ.] Diuiditur, quia in prima parte ponitur partis conquestio. In secunda responsio, & iudicijs instructio: ibi, Nos volentes, Abb. Sic.

CASVS. Inter ecclesiam Præmonstraten. ex vna parte, & ecclesiam Pramon. ex altera, vertebať cōtrouersia super quibusdam possessionib. causa fuit quibusdam iudicib. commissa in hac forma. si alterutra partium citata non venerit, vel iudicio parere contempserit, recipiant partis præsentis probationes. & quantū de iure poterunt, in causæ cognitione ac decisione ꝓcedant. Orta fuit dubitatio super forma huis rescripti, ex eo φ dicebať, φ si aliqua pars citata fuerit, &c. recipiatis probationē alterius partis, & causam terminetis, dicebatur φ etiam lite non contestata poterant recipi testes, & sētentia ferri propter cōtumaciā alterius partis. quæsiuerunt iudices à dño Papa, quid iuris esset, Dicit φ clausula illa quantum de iure poteritis procedere, debet præcedere clausulam illam de probationum receptione, & ante illam fuerat inserenda. Vnde mandat Papa vt illam clausulam intelligant ibidem: vbi ab initio debuerat poni, & in causa ista iuxta tenorem litterarum illarum procedant, ita tamen φ si aliter auctoritate illarum litterarum legitime in illo negotio est processum, stabile pseueret:

Si vero occasione illius clausulæ quid in præiudiciū partis alterius est præsumptum, illud decernit Papa non valere. Not. φ non semper est forma sequenda. sicut hic: & hoc itellige cū illa forma sit cōtra ius cōe hic. Item propter formam rescripti nō est recedendum à iure cōi. nisi constet Papam aliter voluisse. Item solum illud reuocatur, qđ est illegitime tantum. Item sicut causa principalis potest cōmitti, ita & incidens.

moñ. † ecclesias super possessionib. de Anapia vertitur: & ſ. ¶ Quia in litteris aīaduertimus fuisse insertū, qđ si alterutra partiū citata legitime, d p̄sentiā vestram adire, vel iudicio vestro parere cōtēneret, vos p̄sentis partis ꝓbationes recipere, e & q̄tum f de iure poteritis, in causæ cognitione ad decisionē ꝓcedere minime tardaretis. ¶ Nos volētes vt clausula illa, quantū de iure poteritis, q anteq̄uā de ꝓbationū receptione mentio fieret, fuerat īserēda, g clausulā illā de receptione ꝓbationū p̄cedat: h Mādamus, quatenus ipsā intelligētes ibidē, in cā iuxta tenorē litterarū ꝓcedere nō tardetis, ꝓuisuri, vt si litterarum auctoritate priorū, in eodē negotio legitime est processum, firmum & stabile pseueret: alioquin si occasione clau

d ¶ Citata legitime,] id est tertio. inf. de cle. non resi. c. ex tue. e ¶ Recipere.] per qđ videbatur φ possent recipere teste, lite nō contestata, quod esse non debet, vt inf. vt lit. non conte. c. qm̄. & per totū titulū. nisi in casibus contentis in c. qm̄ frequenter. & in casu quem habes, īf, đ off. iud. c. 2.

f ¶ Et quantum.] Hęc clausula semper debet poni in termino peremptorio, & post ipsum terminū peremptoriū inf. de ī inte. rest. c. cū ex litteris: & inf. de dol. & cōtu. c. cum dilecti. quia tū post peremptorium edictum, iudex communari debet se precedentem. ff. de iudi. l. in peremptorio.

g ¶ Fuerat inserēda.] Sed errore scribentis fuit postposita, sed error talis non nocet. C. de rest. l. errore. & l. ambiguitate: vnde dic inserenda. i. ac si inserta esset intelligenda. videbatur enim quod non respiceret præcedētia. inf. đ appella. inquesitioni. sed non est verum: quia non est verisimile dominum Papam totam iuris obseruationem tot laboribus ac multis vigiliis excogitatam vnico verbo tollere velle, C. de inoff. testa. l. si quando. & inf. de elect. c. ecclesia vestra, 2. & arg. īf. đ resti. spo. c. audita & qui tutorem præcipit confirmari, secundū ius intelligit præcipere ff. de confir. tut. l. tutores.

h ¶ Præcedat.] & ita qñq; clausula sequens determinat præcedentia, & qñque præcedens sequentia, prout iuris ordo requirit 32. q. 7. Apostol⁹. & inf. de appella. ca. secundo requiris. ff. de condi. & demon. l. auia qñq; sequēs clausula respicit terminū proxime positū īf. đ dona. c. cum dilecti. in fi. & optime facit ad hanc materiam. ff. de le. 1. l. si seruus plurium. in fi. §. vlti. & vere præcedere debet: quia per totum processum negotij de iure debet procedi. C de app. l. eos. §. 1. & pcedentia qñq; repetita intelliguntur ff. de condi. & demon. l. auia. Item hic est arg. quod verba rescriptorum secundum ius cōe intelligenda sunt. inf. de off. de leg: super questionu. §. si uero duo. & inf. eo. super litteris & C. de inof. test. l. si quando. Nec ordo scripturæ spectatur, sed potius id qđ de iure sumitur. ff. de solu. l. nec ordo. secus in priuilegiis. inf. de deci. c. ad. audiētiam. in fin. & inf. đ priuil. c. his.

a ¶ Incidentibus.] ipso iure tam in principalibus quam in accessorijs vel incidentibus vel emergentibus remota est appellatio. inf. de ap. c. vt debitus. b ¶ Canonice.] i. secundũ iura canonica de quib. su. dictum est. de const. c. 1.

1 Ad le casum nor in l. quoties. C. de iudic & cōsequenter. C. de senten. & interlo. om. iu.

sulæ memoratę aliqđ cōstiterit in alterius partis præiudiciũ attētatum, id virib. decernimus cariturum: mandantes vt in decisione ipsius negotij (sicut pmissũ est) tam super principali, quam sup incidentibus a quæstionibus, appellatione remota, canonice b procedatis.

¶ Idem archiepiscopo Senoñ.

¶ Non valet impetratio in ecclesia numerata nō facta de numero mentione, si per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarũ. & processus inde factus est nullus. h. d. quo ad intellectum. Panor.

CAP. XIX.

Constitutus† apud sedem Apostolicã P. clericus, proposuit q cũ C. p. † n. decano, & capitulo Bituricensi dederit in mãdatis, vt ipsum reciperent c in canonicum & in fratrem: & prębendam ei conferrent, si qua tunc in eorũ vacaret ecclesia vel proximo† vacaturam, d & ipsi cũ † mandatũ eius admittere e nō curassent, eis pcipiendo f mandauit, vt qđ mandauerat adimplerent: sibi super hoc executorib. deputatis; & j. ¶ Verũ pars aduersa† rñdit: q cum in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorũ institutus: firmatus iureiurãdo, & per Ro. Pon. confirmatus: & cum de hoc g memoratus P. non fecisset in suis litteris mentionem, h intelligēdũ erat circumuenisse pdecessorē nostrum, & dictas i lras veritate tacita īpetrasse: & j. ¶ Discretioni † vr̄æ mãdamus, quatenus si legitimè vobis constiterit, numerũ canonicorũ (qui nunc est in eadem ecclesia) per decanum & capitulũ eiusdē ecclesiæ iuramento k firmatum an

Constitutus.] non valet rescriptum executorium impetratum super præbenda & canonicatu, in quo nulla est facta mentio de statuto uel de certo canonicorũ numero iuramēto firmato. Ioan. And. primo ponit impetrationem. Secundo exceptionem cōtra ipsum. Tertio distinctionis cōmissionem. Secunda ibi, Verum. Tertia ibi, Discretioni. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus P. nomine obtinuit litteras à dño Papa ad decanu & capitulum Bituricen. ut ipsum reciperent in canonicũ & in fratrem, & præbendam, si qua uacaret uel proximo uacaturam eidē conferrent: sibi sup hoc executoribus deputatis. Sed tamen ex aduerso Bituricen. capitulo. se opponente, negotium ad sedem Apost. est delatũ: corã dño Papa dictus clericus allegauit pdicta. Capitulũ econtra respōdit q cum in Bituricen. eccle. certus esset numerus canonicorum iuramento firmatus, & per sedem Apost. confirmatus, & de hoc dictus P. in suis litteris non fecisset mētionem, patet q ueritate tacita fuerant impetratæ. Auditis hinc & inde ppositis, mãdat Papa q si legitime constiterit numer. canonicorũ (qui nunc est in Bituricen. ecclesia) per decanum & capitulum iuramēto firmatum anteq dictus per litteras executorias impetrasset, quicquid facta est per litteras suas, decernatur irritum & inane: alioquin si qua præbenda uacat in ipsa ecclesia sublato appellationis obstaculo eidē assignetur. Nota q non ualent litteræ impetratæ nisi fiat mentio de certo numero iuramento firmato, & confirmatione Apostolica. Item considerandum est tempus datæ litterarum.

† Cap. 9. e. tit. in 3. cōpilatione.

† id est Cælestinus prædecessor noster, aliàs ita G. Papa prę. noster.

[Glo. seq. quærit, arguit pro, & contra. & soluit in fine fortificat. textum. cũ dicto obijcit, & soluit.]

c ¶ reciperent.] hic duo mandãtur. Primum ut recipiant illũ in canonicum. Secundum ut assignent ei pbendã si uacat, uel quam cito uacauerit. Nunquid ergo si non possunt assignare ei præbendã, tenentur eũ recipere in canonicum saltē? Ar. q sic. inf. de preb. c. dilectus. 1. & 2. & inf. de dolo & cōtu. c. ca. dilecti. Arg. cō. tra. ff. d off. d leg. c. cu sup. abbatia. ff. q cu falso tuto. l. j. §. j. & l. 2. arg. quasi à cōtrario, 2. q. 5. c. ei. q §. diffinitiua, versi. quandoque vna & ff. quemad. ser. a mit. l. si cōem. & ff. de mino. l. etiam. §. 1. & l. tutor. §. 1. ar. pro & cōtra inuenies. ? d. si ad scripturas. Finis aũt decre. vr̄ dicere q non. & secundũ hoc est vnum mandatum, & non duo. & hoc ideo dicit, quia iuratũ erat de certo numero canonicorum. vnde ratione iuramenti non poterãt augere numerũ. Duo in ueritate mandauit Papa. s. ut eum reciperent in canonicum, & eo recepto prout deretur ei. & eum recipere erat contra numerum sacramento firmatum: quare litteræ non ualebant. 2 Et certus numerus canonicorum, debet statui in ecclesia secundum facultates ecclesię in authen. ut determinatus sit numerus cleri. collat. 1. infra de uita & honest. cleri. capit. quoniam ut ait. Et idem est si certus numerus statutus sit in ecclesia: licet non sit iuratus, aut per sedem Apostolicam confirmatus. quia non ualent litteræ, nisi dicatur, non obstante certo numero canonicorum. Hic tamen uidetur argumen. contra. in tex. ubi dicit, si cō stiterit numerũ, &c. Sed potest dici quod hic de numero est facta mentio, & non de iuramento, nec de confirmatione Papæ.

d ¶ Vacaturam.] quod solus Papa potest. ut inf. de præbē. c. per totum.

† proximã.

† Dictio, cũ deest in manuscrip.

† altera

2 Hoc soluit contraria: quasi dicat si litteræ ualuissēt cōtinentes. diuersa mãdata: tenerentur ad alterum si utrique parere non poterat. Ioan. And.

† In quibusdam uulgaris Dominationi legi t, & male. ex manuscriptis tñ constat, Discretioni legendum.

e ¶ Admittere.] id est perficere.

f ¶ Præcipiendo.] per executorias.

g ¶ Et cum de hoc.] s. iuramēto uel cōfirmatione ut if. colligitur, ubi dicit numerum canonicorum, qui nunc est in eadē ecclesia, &c. u. notatur in fine illius notabilis, hic duo.

h ¶ Mentionem.] hæc allegatio non ualet si uenissent cōtra numerum illum aliqñ propria auctoritate. infra de præben. c. pro illorum. su. de constitu. ca. cum accessissent.

i ¶ Et dictas litteras. scilicet executorias.

[Gl. seq. obijcit, ponit opinio. Ioan. & soluit. secūdo quærit & soluit. tertio arg. alleg. contrarium, & soluit, in fine dat unum simile.]

k ¶ Iuramēto.] sed in omni tali iuramento semper intelligit auctoritas maioris excepta: ut hic innuit à cōtrario sensu & ff. ad muni. l. impetrat a res. i prin. inf. d iureiu. ueniētes. §. qa uero. i. si ergo. ñ facerēt contra iuramētu, si ad mãd. dñi Papæ illũ reciperēt. Itē si talis cōditio esset iuramēto nūq ē necessaria dispēsatio ī tali iuramēto: qa si displice. Papæ, nō est litatus tali iuramēto. Ioa. dicebat hãc cōditionē in iuramēto nō esse, sed ideo ñ auctoritas superioris excepta: qa non præiudica-

tequam prædictus clericus litteras executoriales impetrasset, [a] quicquid factum est occasione literarum ipsarum, irritum [b] decernatis, alioquin ei faciatis in eadem ecclesia præbendam [c] (si qua vacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo, assignari.

¶Idem A. canonico. Pictauen.

¶Difficile & famosum cap. & est clauis totius tituli. Et hoc dicit in summa. Exprimens falsum, vel tacens verũ in rescripto; si malitiose, caret prorsus impetratis: Sed si per simplicitatem vel ignorantiã, aut obtinuisset vero expresso, & supresso falso, saltem litteras in forma communi, & delegatus procedit seruato iuris ordine, & non speciali forma rescripti secus si nullo modo litteras habuisset.

C A P. XX.

SVper [|] litteris, quæ ab aliquibus ex malitia, & a nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur a nobis, diuersos [d] intelleximus diuersa sẽtire, alijs asserentib. eos debere ꝓrsus carere omni commodo [e] litterarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis, alijs vero dicentibus, quod & si forma carere debeant in litteris nostris expressa, nihilo minus iuxta rigorem [f] iuris sit a delegato iudice in negotio ꝓcedendum.

¶Nos igitur inter eos, qui per fraudem, uel ma-

† Capit. 10. eo. titu. in 3. compil.

præiudicatur ei quin possit hoc facere. Verius videtur ꝙ cond͡o talis subintelligitur vt huiusmodi iuramenti: & hoc ideo. qa si per re alterius vel quasi iuramentum tale præstatur, & de re alterius scienter iurari non potest, immo esset anceps periurium. ff. de in litem iuran. l. videamus. in princ. & ff. rerũ amo. l. Marcellus. & ideo auctoritas dñi Papæ in talib. intelligitur excepta tacite, licet nõ excipiat expresse. simile 22. q. 2. beatus. & inf. de iureiu. ca. quemadmodum, circa princ. quare si Papa mandat aliquẽ recipi in canonicum non obstante tali iuramento, tunc licite eum recipiunt, quia sic apparet ꝙ Papa iurm factum quasi de re sua non vult ratum habere, cum administratio sola commissa est capitulo, & non dominium collatum, & hoc iuramẽtum seruare tenentur canonici, quã tum in se est, nisi Papa contrarium mandet. & ideo non valent litteræ taliter impetratæ, in quibus de iuramento mẽtio non fiebat. Sed quid si iurassent ante præsentationem, & post datam? Tunc nõ obstaret iuramentum: quia data respicitur, vt dr̃ hic, & sup. eo. ca. cum te. Præterea aliud vr̃ hic: ꝙ canonica sola sine præbenda, augeret numerũ canonicorum: quia si non augeret numerum, iuramentũ nõ obstaret, quin possent ipsum recipere: & simile sup. de consti. c. cum M. Ferrarien. Item arg. ꝙ canonia potest esse sine prouentibus. arg. inf. de ꝓb. c. relatũ. Sed contra. j. q. 3. si quis obiecerit. Sed ibi appellant res corporales iura, ex quib. res ipsæ corporales ꝑcipiuntur. Et sicut debet fieri mentio de iuramento, vt hic dicit, sic etiam de pactis, si qua in aliquo cõtractu interueniãt, debet fieri mentio, alias non valet priuilegium. inf. de deci. c. ex multiplici.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

a ¶Impetrasset.] Hic consideratur tempus datæ. Item non dicit ante monitorias. Et sic est arg. ꝙ ꝑ monitorias ius non acquiritur. aliàs dixisset, ante monitorias. De hac materia satis habetur inf. de renuncia. c. veniens.

[Gl. seq. arguit & remittit.]

b ¶Irritum.] & ita ea quæ fiunt per litteras surreptitias, non valent, de hoc dicemus inf. e. c. ad audientiã.

c ¶Præbendam.] & in canonicum recipi: ista sunt cõnexa. 1. q. 3. si quis obiecit.

SVper litteris.] Dolosa surreptio vitiat rescriptum in totum. Si autem processerit ex simplicitate vel ignorantia, eatenus vitiat quatenus fuit causa concessionis. Diuiditur in tres partes. Nam primo recitat casum super quo antiquitus erat opinio. Secundo illos per distinctionem bimembrem ad concordiam reducit. ibi, Nos igitur. Tertio dat regularem doctrinam: ibi, vt sic. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à domino Papa per malitiam, alij per simplicitatem siue ignorantiam, tacita veritate, vel suggesta falsitate. quidam dicebant ꝙ tales litteræ non valent, cum mendax ꝓcator carere debeat impetratis. Alij dicebant ꝙ si forma litterarũ carere debeat: nihilominus tamen iudex procedere debet secũdum ius cõe. Dominus Papa distinguit inter illos qui per fraudẽ vel qui ꝑ malitiam, & alios qui per simplicitatem vel ignorantiam litteras impetrant tacita veritate, vel suggesta falsitate. Illi qui per malitiam vel fraudem falsitatem exprimũt & supprimunt veritatem, nullũ commodum de huiusmodi litteris consequant, ita tamen ꝙ postquã delegato fides super hoc facta fuerit, de causa vlterius nõ cognoscat. Inter alios qui litteras impetrent expssa falsitate, distinguitur. nam si talis veritas sit suppressa vel falsitas suggesta (quæ si fuisset tacita, s. falsitas; vel expressa. s. veritas, Papa saltem in forma communi concessisset litteras) delegatus secundum ordinem iuris procedat, & non secundum formã litterarũ. Si vero talis falsitas sit expressa, vel veritas occultata (quæ si illa fuisset tacita vel expressa, Papa nullas litteras concessisset) delegatus non procedat per illas litteras, nisi in hoc vt partes conuocet ad præsentiam suam. & de qualitate precum cognoscat: vt sic in vtroque casu eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat & delegatum: & vbi delegans suas litteras denegaret, delegatus suum officium nullatenus interponat. No. quod qui per malitiam & fraudem litteras impetrat tacita veritate, & suggesta falsitate, litteræ indistincte non valent propter fraudem: & ita dolus seu malitia facit quod nulla distinctio hic est adhibenda. Item qui fraudem allegat, fraudem probare debet. Item qui ꝑ simplicitatem fecerit, non imputatur. Item secũdum quod Papa in iudicijs facit, ita & inferiores iudices facere debent.

[Glo. seq. ponit quatuor similia.]

d ¶Diuersos. Nam quot sunt capita, tot sententiæ. de consecra. distinct. 4. sicut in sacramentis. §. item si posset. variæ enim sunt hominũ volũtates. ff. ad Treb. l. quia poterat. & homines faciles sunt ad dissentiendum. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. & diuersitatem corporum sæpe diuersitas sequitur animorũ. inf. de conces. præben. c. quia diuersitatem.

e ¶Carere omni commodo.] litterarum. 25. q. 2. c. dicenti. §. & si legibus.

f ¶Iuxta rigorem.] 25. quæst. 2. cap. dicenti. §. præscriptione.

[Glo. seq. pro simplicitate allegat 8. iura. & duo in contrarium, & soluit.]

litiam, & illos qui per simplicitatem[a], vel ignorantiam litteras à nobis impetrant, huiusmodi credimus discretionem[b] † adhibendam, vt hi qui priori modo [c] falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem, in suę peruersitatis pœnam, nullum ex illis litteris commodū consequantur, ita videlicet, quod delegatus (postquā sibi super hoc facta fuerit fides [d]) nullatanus [e] de causa cognoscat. Inter alios autem qui posteriori modo [f] litteras impetrāt, duximus distinguendum, quę falsitas suggesta fuerit, vel quę veritas sit sup-

ad suā p̄sentiā cōuocatis, nus procedendū†, nisi forsitan[m] eatenus, vt partib. prsus litteras dedissem[l], à delegato nō est aliquaterint impetratę, qua tacita vel expressa nos nullas pressionē, vel suppressionē ēt veritatis, litterę fuessa procedat[K]. Si vero per huiusmodi falsitatis exris ipsis appositā, † secundum ordinem iuris i caudissemus†, delegatus non sequens formam in littenihilominus (saltē in forma cōmuni [i]) litteras deoccultata [h], quę ꝗuis fuisset tacita vel expressa, nos pressa. nam si talis expressa sit falsitas, [g] vel veritas

Simplicitati, & imperitiæ, quatenus parcat.

a ¶ Simplicitatem.] Simplicitati subuenitur. de consecra. dis. 2. c. 3. & inf. de re. pmu. cum vniuersorū. nec obest quod p simplicitatē comissum est: vt ff. de uen. inspi. l. 1. §. vlt. Item imperitiæ parcitur, ff. de proba. cum de indebito. §. si autem is. ff. de edēn. l. 1. §. vlt. ff. qui satisd. cogan. de dic. §. si seruus. versi. minori. C. qui admit. ad bo. poss. quicumque. & ff. si quis in ius vo. non ie. l. 2. §. si quis in ius. arg. contra. C. de in ius vo. l. 2. C. de fal. mo. l. 1. Dic vt in prima rubrica: quia rusticitati parcendum est. Contraria casualia sunt.

† distinctionem habendam.

ADDITIO. Scilicet in iure naturali, & in falsa moneta, ut dicit Hostien. reprobatur etiā simplicitas in promouēdo. 10. dist. Petrus. & in magistro. de trās. inter corporalia. de ferijs. cappellanus. Ioann. Andr. in nouella,

b ¶ Discretionem.] per hanc decre. cassatæ sunt omnes solutiones, quæ recitabantur 25. q. 2. c. dicenti. §. præscriptione. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. l. rescriptum. & l. & si legibus.

[Glo. seq. recitat per quæstionem.]

c ¶ Priori modo.] scilicet per fraudem vel malitiam, & qui hanc fraudem allegat, eam probare tenetur ff. de proba. quoties. §. qui dolo. 1. quia quilibet præsumitur bonus, donec probetur malus. inf. de seru. app. vnic. & inf. de præsumptio. dudum.

r Hanc gl. dicunt esse sing. Inn. & Abb. hic, ad hoc ꝙ exprimēs falsum, uel tacēs uerum in impetratione rescripti, præsumitur hoc prima fronte fecisse ex simplicitate: & non ex dolo.

d ¶ Facta fuerit fides. simile 25. q. 2. cap. dicenti. §. & si legibus. & §. si non cognitio. quia cum dubium sit, poterit de hoc cognoscere iudex, quia ratione dubitationis fit quod aliàs nō fieret. ff. de lib. cau. ordinata. §. fi. & C. eod. tit. lite ordinata. & ita qui fraudem allegat, eam probare debet, vt dictum est.

e ¶ Nullatenus.] opposita exceptione legitima, suspensa est iurisdictio iudicis circa principalem causam: & si dubia est, de hoc prius cognoscat: postea cognoscat iudex de fraude siue malitia de qua excipitur: nec distinguitur in hoc casu quæ falsitas sit expressa; vel veritas occultata, sed sufficit ꝙ per malitiam hoc fecerit, & sic intelligitur lex ista. 25. q. 2. c. dicenti. & §. si legib. Sed qualiter probatur malitia? Certe ex perspicuis indicijs, puta ex qualitate personæ, & ex forma rescripti. Ber.

f ¶ Posteriori modo.] scilicet per simplicitatem, vel ignorantiam.

g ¶ Expressa sit falsitas.] puta si dixerit se de possessione vi eiectum, cum non esset: nihilominus darētur ei aliæ literæ, ex quo petit causam cōmitti, vel tacet se decanum: & impetrat litteras super vsuris vel sup alia re propria. supra eod. ad aures

h ¶ Veritas occultata.] puta si occultauit quod ad arbitros itum erat, nec causa per eos potuit terminari. infra de testi. præsentati. argum. C. si contra ius vel utili. l. 1.

i ¶ In forma communi.] Secundum istum modum intelliguntur iura illa, 25. quæst. 2. ca. dicenti. §. præscriptione. & §. prædicto & si legibus,

K ¶ procedat.] Secus si per malitiā falsitatem expresserit, vel veritatem occultauerit, & ita aliquando receditur à forma in rescripto data, & reditur ad ius cōmune, vt sup. eo. causam quæ.

Glo. seq. ponit xx. casus quibus expressio falsi, vel taciturnitas veri vitiat rescriptum.

l ¶ Litteras dedissemus.] ex hoc patet quod simplicitas vel ignorantia, non prodest circa huiusmodi litteras impetrandas, immo ad hoc vt rescriptū teneat, nihil debet supprimi ex ijs quæ mouere possunt animū principis ad dādum rescriptū uel ad denegandum. Et primo quidem series facti est exprimenda. inf. de cohab. cle. & muli. sup. eo. Item processus causæ. inf. de re iudi. inter monasterium. Item nō valent litteræ, si quis taceat sententiam latā arg inf. de fid. instru. inter dilectos. C. senten. rescin. non pos l. vlt. Item si tacuit nomen dignitatis suæ, supra eodem ad aures. Item si tacuit aliud beneficium sufficiēs. supra eodem cum adeo. siue etiā minus sufficiens, infra eod. si proponente. & infra, de præbend. cum teneamur. Item si tacuit uicariam perpetuam, infra eodem, postulasti. Item si tacuit pactum præcedens siue compositionem. infra de deci. ex multiplici. Item si tacuit statutum numerum canonicorum iuramento firmatum. supra eodem cap. proxim. & infra de præbend. pro illorum. Item si tacuit statutum quod dignitas non esset vlterius in ecclesia. sup. de const. cum accessissent. Item si tacuit priuilegium. sup. eod. cum ordinem: Item si tacuit dispēsationem. infra de fi. pres. ex tua. Item si tacuit se regularem præbendo confirmationem inf. de confir. vti. vel inuti porrecta. in fin. Item si dixit se clericum non esse, cum esset. inf. de trans. ex litteris. Item si tacuit quod præbenda non vacaret de facto. inf. de conces. præb. cum nostris. &c. litteras. Item si tacuit exceptionē. inf. de proc. in nostra. Item si tacuit appellationē à se factā. sup. eo. ex parte. vel factā ab aduersario. inf. de confirm. vtili vel inuti. bonæ. Item si tacuit quod alius de mandato Papæ fuerit receptus. infra. eod. mandatum. & duobus cap. sequ. Item si dixit se habuisse monitorias. quod fuit falsum, & executorias impetrauit, non valent. inf. eo. ex infirmatione. Et generaliter, vbicunque talem ueritatem tacuit, uel talem falsitatem expressit, qua tacita, uel expressa Papa literas non dedisset, rescriptum inutile sit.

† Vide. l. j. & ibi Bald. C. si contra ius uel util. publicam.

† Sed Rescriptum quot modis vitietur, accurata disputatio.

† Vide l. mutus. cum gl. 2. ff. de proc. & ff. de peti. hære. l. si possessor. & l. si quid possessor.

Glo. sequens dupliciter exponit illud, forsitan.]

m ¶ Nisi forsitan.] illud forsitan. non est dubitatiuum, immo affirmatiue ponitur: quia de hoc ipso cognoscere debet, an scilicet preces ueritate uitātur. ff. de iudic. si quis ex aliena & infra de appellatio. cū parati. simile forsitan habes 33. quæst. 2. admonere. versic. si forte ignoscat. infra de procurator. tuæ Vel ideo dicit, forsitan. quia si notaria esset exceptio, statim posset cessare: & in hoc casu vbi notorium est quod aliquis non est iudex meus nec re, nec gestu, vt

si

si citet me, qui est vltra mare: non teneor ire, argum. inf. de accusat. euidentia. & arg. inf. de iureiuran. ad nostram. 2. C. de iurisdictio omnium iud. in criminali. & 2. q. 3. si episcopus. vbi de ista materia notatur per Ioan.

nō conte. qm̄ frequēter. §. ꝙ si super. & C. vbi in reum act. l. 2. quia sine licentia abbatis nec agere nec rn̄dere pōt conuentus, quin retractetur snia. inf. de iudi. causam. 16. q. 1. monachi. & q. 3. si sacerdotes, sicut nec filius quandiu est in ptāte patris. C. de an. excep. l. 1. in fi. 16. q. 3. si sacerdotes. & ideo abbas primo conueniendus est. Dico tamen, quod nullum collegium conuenit vel cōuenitur sine auctoritate prælati; & ecōuerso prælatus sine auctoritate capituli, nec conuenit nec cōuenitur, sed per syndicum actorem vel procuratorem ab ipso prælato de consensu capituli constitutum; & hoc cum negotium principaliter tangit prælatum. inf. de procu. cap. j. & si negotium principaliter tangit capitulū, ab ipso capitulo constituatur de auctoritate prælati, infra de iudic. causam quę. C. de episcopo. & cle. oēs. §. hoc nihilominus, & hic, & 12. dist. non decet. in princ. Et hæc locum habent quando negotia capituli, & prælati sunt discreta, vt dicit in fi.

a ¶ De precum qualitate. id est, de veritate vel falsitate precum opposita contra impetrantem.

b ¶ In vtroq; casu.] primus est cum tacita veritate, vel falsitate expressa per simplicitatem Papa litteras concedit in forma communi, ac si esset veritas dicta, vel falsitas tacita. Secundus casus est cū Papa nullas litteras dedisset tacita falsitate, & expressa veritate per simplicitatem.

Edoceri.] Solet multum allegari. Diuiditur; qa primo ponitur duplex quæstio. Secundo solutio: ibi, super quo. Tertio ratio: ibi, Cū ex officio. Quarto exceptio: ibi, nisi. Et hic no. vnum (quod nescio alibi) ꝙ inter abbatem & conuentum bona monasterij possunt esse diuersa, vt aliqua pertineant ad mensam abbatis, aliqua ad mensam conuentus. Abb. Sicul.

de precum qualitate acognoscat, vt sic in vtroque casu[b], eadem ratio, quę delegātem moueret, moueat ēt delegatum: & vbi delegans suas litteras denegaret, delegatus ēt suę cognitionis officium nullatenus interponat.

¶ Idem abbati & cōuentui Pręmonstra.

¶ In causa monasterij cōuenitur abbas per rescriptū in quo nulla fit mētio de cōuentu, nec ꝑpter hoc appellari pōt, nisi abbatis & conuētus bona essēt distincta omnino.

CAP. XXI.

† Cap. 11. eo. tit. in 3. compilatione.

Edoceri † postulatis à nobis, vtrum per litteras aduersus abbates (nulla mentione habita de suis cōuentibus) impetratas, teneantur abbates ipsi super causis (quæ ad conuentus pertinent, & eosdē,) de ipsis querelātibus respōdere: ac licet ī hibita sit appellatio, ꝑ appellationis obiectū possint (ne respōdeāt) se tueri. ¶ Super quo diximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur, per appellationem se tueri non possunt, quominus debeāt[c] auctoritate literarum huiusmodi legitime respondere. ¶ Cū ex officio suo teneantur cōgregationū suarum negotia procurare: Nisi forte abbatis & cōuentus negotia essent omnino discreta[e].

CASVS. Aliquis impetrauit litteras Apostolicas appellatione remota contra abbatem quēdam, nulla facta mentione de ipsius conuentu: quærebatur vtrum abbas tenebatur rn̄dere per litteras illas super causa q communiter pertinet ad abbatem & monachos: & si abbas appellauerit ne compellatur respondere super causa illa, vtrum valeat appellatio? respondetur, quod per appellationem abbas se tueri non potest, quo minus auctoritate huiusmodi litterarum respondere teneatur, nisi alia causa rationabili iuuetur: quia abbas ex officio suo, negotia sui conuentus tenetur procurare, nisi forte abbatis & cōuentus negotia essent omnino discreta. Not. quod platus officium suum adimplere tenetur, & non valet appellatio contra vtilitatem ecclesiæ interposita: No. quod per litteras contra abbatem tantum impetratas super causa conuentus, potest abbas conueniri. Item qui causam habet cū monasterio, abbatem cōueniat, & non monachos. Not. ꝙ prælatus officium suum adimplere tenetur, & negotia suæ congregationis procurare. Not. quod si res abbatis & conuentus sint diuersæ, non abbas, sed conuentus poterit conueniri.

[Gl. seq. facit quatuor. Primo consulit prælatum conueniēdum duplici de causa, & dat simile. Secundo dicit prælatum sine capitulo vel econtra non agere vel defendere: distinguit triplicem speciem causarum, quædam spectant ad prælatum, quædam ad capitulu, quædam communiter ad vtrunque. Tertio recitat per quæstionem an subsequens cōsensus, &c. Quarta quęrit, & soluit.]

Abbas non cōuētus cōueniri dēt, & quare.

c ¶ Debeant. Discrete agit qui abbatem conuenit: nam si conuentus conueniretur, statim prælatum nominaret in iudicio, & sic inducias obtineret. it. vt lit.

Si vero sunt cōmunia, prælatus de cōsensu[1] capituli constituit syndicū. Vnde vacāte sede nihil est innouādum. inf. ne se. va. ca. 1. 2. & 3. nec tunc currit præscriptio contra ecclesiam. inf. de præsc. c. 1. & c. de quarta. Et si forte capitulum agit, non sufficit subsequens cōsensus prælati, sicut nec sufficit subsequens auctoritas tutoris. ff. de auct. tut. obligari. §. vlt & insti. eo. ti. §. tutor. Sed hoc non credo: sufficit enim si postea accedat consensus prælati, vel econuerso. inf. de dona. pastoralis in fin. & inf. de iis, quæ fi. a præl. si consen. ca. cum nos. Et dicit lex quæ confirmat prædicta, qd qui non potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. ff. de iur. delibe. ait ptor. Sed quid si lis oriatur inter collegium & prælatum? Adeatur superior, & ille dabit collegio curatorem ad litem ipsam cuius officium cessabit lite finita, insti. de auct. tu in fi. & ff. de tu. l. 3. §. si pupillus, in fi.

1. Vide Ioā. And. in c. olim cām. de te. ii. spolia.

ADDITIO. Licet non negetur hoc fieri posse, tamen sine tali curatore capitulum velut habens legitimam administrationem agere, defendere, & procuratorem constituere poterit. vt de caus. poss. cum ecclesia. & c. cum olim. de instit. cū venissent. ibi, ad petitionem Eboraceñ. ecclesiæ. & c. Ioan. And.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.

d ¶ Teneantur.] & quidem tenentur, licet non fiat mentio in rescripto. nomine enim prælati ecclesia intelligitur: & prælati monasterium. ff. de annu. lega. l. annua. §. 1. & ff. de condit. & demonstra. filiofamilias. Et ecclesia est in episcopo, & econuerso. 7. q. 1. scire debes. & ff. de rebus dub. ciuibus. non tamen nomine prælati semper intelligitur ecclesia. inf. de testamen. requisisti. & 12. q. 2. illud. & q. 3. pontifices.

e ¶ Oīno discreta.] bn̄ dicit, discreta: qa si sunt discreta oīno, n̄ tenet rn̄dere nisi d parte sua, qa rescripta n̄

extēdunt ad res, vel ad personas in eis nō comprehēses, 1 qm̄ stricte intelligēda sunt, ar. sup. e. sedes. & īf. de off. dele. cū olim abbas. §. qa vero. & melius c. P. & G. Et licet sint omnino discreta, tū nec prælatus sine consensu cap tuli, nec capitulū sine consensu prælati hoc facere possunt, vt dictum est in prima notula.

1 Adde tex. in l. ii. & in l. præscriptione. C. si cōtra ius vel vtil. pub.

CVm dilecta.] Diuiditur principaliter in quatuor partes. In prima succincte tangit quæstionem. In secunda irritat processum secundorum iudicum: ibi, Deprehendimus. In tertia irritum decernit processum primorum iudicum: ibi, Dictum. In quarta committit causam, & mādat restitui spoliatos ibi, In eoq;. Ab. Sicu. De facto huius decre. loquitur inf. de re iudi. ad probandum.

† Cap. 12. eod. titu. in 3. collectio.

† Heriasen.

CASVS. Vocante monasterio. Hesieñ. duæ electiones ibidem fuerunt celebratæ. vna de custode illius monasterij, & alia de G. moniali ipsius monasterij. super istis electionibus causa fuit commissa primo Hildeseñ. scholastico, & coniudicibus suis, sub hac forma, vt psonaliter ad monasterium accendentes personæ idoneæ committerēt administrationē abbatiæ, cui fieret restitutio quorūdam subtractorū ab vtraq; parte. Iudices isti contra formā mādati pcesserūt, postmodū cā fuit cōmissa abbati Remechñ. & coniudicib suis p surreptionē: qa in litteris pter cosciētiā domini Papæ fuit articulus insertus de resignatione subtractorū, qui i litteris prioribus continebat, & isti iudices cęperūt pcedere in causa. tandem negotiū ad Sed. Apost. est delatum. Papa sciens de pcessibus iudicū pdictorū, inuenit līas iudicum secūdorū p surreptionē obtētas: qa articulus de resignatione subtractorū pter cosciētiā dñi Papæ insertus in secundis litteris fuerat, qui in prioribus positus erat. de quibus in secundis litteris mentio non fiebat. & ideo Papa cassauit quidquid factum fuit occasione litterarum secundarum. præterea primi iudices processeunt contra formā mādati, qui cū deberēt accedere ad locū, & personæ idoneæ administrationem cōmittere abbatiæ, fieret resignatio subtractorum hic inde: ipsi hoc capitulo ptermisso, de alijs inordinate cognouerunt: ad qd dominus Papa pcessum eorum denūciauit irritū & inanē: qa cōtra formā madati & iuris ordinē pcesserūt. Mādat ergo dñs Papa tertijs iudicibus, q primo isti iudices restituant quasdā moniales. q spoliatæ fuerūt, & postea mādati forma diligēter obseruata, in negotio ipso præuia rōne pcedant. No. quod litteræ p surreptionē obtentæ nō valent: & opposita exceptione cassatur quicquid fit per eas. Item secundæ litteræ non valent nisi de primis fecerint mentionem. Item quæ primo fieri mandātur, primo expedienda sunt secundum formam mandati. Item forma mandati diligentissime seruanda est. Item processus contra formam mandati friuolus est.

† Idest tacendo verum, vel exprimēdo falsum.

¶ Idem archiepiscopo & magistro. vv. canonico Magdeburgeñ.

¶ processus factus per litteras surreptitias irritatur, sed factus contra formam rescripti irritus nunciatur.

CAP. XXII.

CVm† dilecta in Christo filia R. custos Hesieñ. l. Ecclesiæ, ac pcurator G. monialis. super electionibus in eadem ecclesia celebratis litigauerint aliquandiu corā nobis: & inf. ¶ Deprehēdimus litteras ad abbatem de Remech. & suos cōiudices īpetratas [a] fuisse p subreptionē† obtētas; cū i eis illi articuli, videlicet, d̄ subtractorū resignatione, fuerit pter cōsciētiā nostrā [b] cognitio demādata, q in prioribus literis ad Scholasticum Hildeseñ. & coniudices suos obtētis, insertus fuerat; de qbus in secundis litteris mentio nō fiebat [c]; & ideo q ipsarū litterarum occasione dignoscitur attentatum, duximus irritandum. ¶ Dictum insuper Scholasticū & cōiudices suos inuenimus minus prouide processisse: cum enim litteris nostris eisdem principalj ter mandaretur: vt ad pdictam ecclesiam personaliter [d] accedentes personæ idoneæ administrationē cōmitterent abbatiæ: cui ad opus eius fieret hincinde resignatio subtractorum, ipsi formam mandati apostolici trāsponētes [e], illo capitulo ptermisso; de alijs articulis [f] inordinate plurimum cognouerunt:

a ¶ Impetratas.] quæ falsæ erant, vt infra de excess. prælator. inter dilectos. §. præterea.

b ¶ Nostrā.] & cancellarij, vel alterius qui debebat requiri. inf. de cri. fal. licet.

c ¶ Mentio non fiebat.] & ideo secundæ litteræ non valuerunt. sup. eo. cæterū. nec quod per eas factum est. vt inf.

d ¶ Personaliter.] not. casum nouum: cum mandatur alicui vt personaliter negotium exequatur, potest alij committere vices suas. si partes consentiant: nisi in duobus casibus. In causa inquisitionis. Item cum Papa prouideri mandat ecclesiæ alicui de prælatis, & alijs ministris. inf. de offi. de leg. qm̄ Apostolica. §. is autem Et est simile quod dicit lex, si pmisisti mihi per te facturum nouem vel aliquid consimile per aliū, me non consentiente facere non potes propter industriā tuam quam elegi. ff. de sol. inter artifices.

Personaliter exeq debens, in quo possit alij comittere.

[Glo. seq. notat ordinem screipturæ seruandum alleg. sex iura, & tria in contrarium, & soluit distinguendo, Demum obijcit quærendo, & soluit.]

e ¶ Transponentes.] not. in rescriptis ordinem scripturæ seruandū, ut hic, & 43. di. si rector. in fi. & 3. q. 6. in grauibus. & 2. q. 1. in primis. ff. de vsufruc. quoties. Et ordo verborum ostendit ordinem processuum. de cōse. dist. 2. in Christo pater. versi. vos autē. in glos. cur gradū. & ff. ad Trebel. hrdes. in fi. Ar. contra. sup. eo. causam q. & ar. sup. eo. inter cæteras. ar. C. de app. l. 1. Solu. vbi aliquid principaliter mandatur illud tāquam principale & primo tractandum, est: cætera vero secundario tamquam accessoria subsequenter sunt expediēda, sicut hic. Vbi vero plura principaliter cōmittuntur, non refert quod illorum primo tractētur nisi forsan vnum de natura sui præcedat: ut in de decr. sup. eod. causam. & arg. de causa pos. & proprie. pastoralis. & C. de rei vendi. ordinarij. Et ideo cassatus, i. cassus & irritus nunciatur hic processus iudicum, quia articulum principaliter commissum omiserunt, de alijs inordinate plurimum cognoscendo, vt dicitur in littera, & idem penitus habes. inf. de off. deleg. venerabilis. Sed quare non confirmauit quod legitime factum fuit. inf. de prob. dilectus, 1. in fi. & inf. arbi. cum tempore. & inf. de priuil. cum ol m. 2. §. fin. Resp. quia non reseruarūt formam sibi datam: & quia cum principale sit cassatum, accessoria etiam cassata intelliguntur, inf. de fid. instru. inter dilectos. versus fin. & 2. q. 6. post appellationem. §. si quis ex pluribus. Berna.

f [De alijs articulis.] scilicet, de electione, & pertinentijs suis.

a ¶ Iuris

ꝓpter ꝙ proceſsũ ipſorũ cõtra noſtri formã reſcripti, ac iuris ordinem[a] attentatum, irritum[b] decernim⁹ & inanem: Ideo que mandam⁹ quatenus G. & quibuſdã alijs ſororib⁹ eccleſię, (ſicut iuſtũ fuerit) reſtitutis[c], & forma mandati noſtri exacta diligentia obſeruata, in negotio ipſo ratione p̄uia procedatis.

¶ Idem

¶ Valet ſecundum reſcriptum licet de primo non faciat mentione, quo vti noluit impetrans intra annum.

CAP. XXIII.

Plerunq; † contingit, ꝙ aliqui (noſtris litteris ĩpetratis) illis vti multo tẽpore poſtponẽtes, tũc demũ eas exhibẽt, cũ aliarum auctoritate ab eis cõtra quos primitus litteras impetrarunt, cœperint cõueniri, dicẽtes poſteriores litteras non ualere; ut pote nõ facientes de prioribus mentionẽ. ¶ Cum igitur nõ ſit malitijs[d] hominũ indulgẽdũ, ſtatuimus, vt ſi quis noſtras litteras impetrans, itra annũ[e] poſt ꝗ copiã iudicũ habuerit ex malitia vel negligẽtia[f] poſtpoſuerit vti eis, actoritate poſteriorum litterarum valeat conueniri, licet in ipſis nulla de prioribus mentio habeatur.

a ¶ Iuris ordinem.] iuris ordo exigit vt primo de ſpoliatione cognoſcatur ꝗ de proprietate, vt 3.q.1.c.2. & quaſi per totum. & 2.q.3.p totum. & C.de rei ven. ordinarij & C.de interdi. incerti iuris nõ eſt. & ff. de iudi. ſi de vi & poſſeſſione. & inf. đ reſtit. ſpolia. ex cõqueſtione. & quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt ... de ordi. cog. ſup ſpoliatione. Et q̃a iſti iudices hunc ordinẽ non ſeruauerũt Papa illorũ ꝓceſsũ irritauit, i. irritũ eſſe oſtẽdit. inf. ut lit. nõ cõt. c. accedẽs 1. & ꝑcipue q̃a illa fuit forma mãdati: & ita eſt de ſubſtãtia[1] iuris ordinarij ordo iſte: & ſic in duob. peccauerunt: quia contra formam ſibi datam, & contra ordinem iudiciariũ, ſic inf. de confir. uti. uel inuti. examinata. Sed hic uĩ loqui de alio ordine, quem non ſeruauerunt iudices in alijs articulis, ut ipſa lr̃a dicit: & quia contra mandati formã fecerunt, & ordinem iuris in alijs articulis nõ ſeruauerunt, Papa proceſſum illorũ denunciauit irritum & inanem, & ſic in duobus peccauerunt, non ſeruando formam reſcripti, nec etiam ſeruando ordinem iuris in alijs articulis forte dimittendo conteſtationem litis: & ſic duobus modis poteſt intelligi, quod dicit, iuris ordinem.

1 Vide qđ notat. 2.c.2. in ſumma. & qđ dicit inf. de app. ex ratione ſuper 1. gl. de offic. de leg. prudentiã. ſuper ſi. 2.gl. Io. An.

† Cap. 13.e. tit. in 3. cõpila.

[Glo. ſeq. rec. per obiecta.]

b ¶ Irritum.] & ſupra dixit, irritandum: quia ibi ipſo iure nõ erat irritus proceſſus, ſed irritandus pp litteras ſurreptitias. ſu. e. c. ſuper literis. hic ipſo iure ꝓceſſus nullus: & ideo dicit irritũ duab. de cauſis: q̃s contra formã, & cõtra iuris ordinẽ, vt 2.q.6. c. & qui appellat. & diffinitiua. uer. item ſentẽtiæ circa ſolitum ordinem, &c. & inf. de confir. vti. uel inuti. examinata.

[Gl. ſeq. obijcit & dupliciter ſoluit.]

c ¶ Reſtitutis.] Sed qualiter poteſt monacha petere reſtitutionẽ? Dico quia nõ habebãt abbatiſſam, 2. & illæ ſpoliatæ erãt. arg. ff. de iudic. ſi longius. §. ſi filius familiàs. vel quia petit reſtitui non tanquam monacha. ſed quaſi de corpore: ſicut ſi collegium non hẽat vnde ſoluat creditori. ſoluẽt ſinguli non quaſi ſinguli, ſed quaſi de corpore: & petit monachus partẽ vbi res monaſterij diuiditur. 14. q. 2. in nullo & etiã vbi recedit à collegio 27.q.2. ſi quis rapuerit. & vbi monachus percutit. inf. de ſent. excom. parochianos. Sed ibi non datur actio iniuriarũ monacho; ſed monaſterio: & intentabit eam ſyndicus monaſterij; ſicut dñs agit pro iniuria ſerui. in ti. de iniuri. §. ſi ſeruus.

2 Hanc. gl. dicit eſſe ſingul. Abbas hic ad hoc ꝙ religioſus ſpoliatus põt petere reſtitutionem in abſentia ſui ſuperioris.

Plerunque contingit.] Diuiditur quia primo tangit impetrantium malitiam. Secundo adhibet medicinam competentem. ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam impetrabant litteras contra aduerſarios ſuos, ſed eis non vtebantur; poſtea aduerſarij eorum impetrauerunt alias litteras ſuper eadẽ cã ad alios iudices; & tunc primo primi impetrantes exhibebant ſuas litteras cum per ſecundas conueniebantur, dicentes ſecundas litteras non ualere, vt pote non facientes de prioribus mentionem. Quæritur quid iuris? Papa dicit, cum malitijs hominum non ſit indulgẽdum, ſtatuimus, quod ſi quis litteras impetrauerit, & eis per malitiam vel negligentiam non fuit uſus intra annum, poſtquam habuit copiam iudicum, auctoritate ſecundarũ poterit conueniri, licet de prioribus nullam fecerit mentionem. No. quod malitijs hominum nõ eſt indulgendum. Item per lapſum temporis ꝓbat malitia uel negligentia. Item non currit ei tempus. qui copiam iudicis habere non poteſt.

d ¶ Malitijs.] ſu. eod. ſedes. infra qui ma. accu. poſ. ſignificãte. & ff. de rei uendic. in fundo.

[Gl. ſeq. dat primo ſex concor. ... id quod dicitur de ſpatio annali, deinde quærit. & ponit quatuor opiniones, & primam approbat: ultimo ponit ius nouum & remittit.]

e ¶ Infra annum.] Nor. hic annalẽ præſcriptionẽ inf. ut li. non conte: quoniam frequenter. 2. reſpon. & infra de offi. ordi. paſtoralis. §. 1. inf. de offi. deleg. quæſiuit. & 11.q.3. rurſus. &c. quicunq; & 20.q.2. puella. Sed quæritur quando incipiat currere iſte annus. Tunc cum incipit habere copiam agendi, cum primo habeat copiam iudicum ff. de diuer. & temp. præſcri. l. 1. & 2.q. 6. biduum. & ff. de ſerui. ruſtic. præ. l. Attilicinus. & ſi tunc negligens fuerit, imputatur ei ex quo habuit tẽpus proſequendi ſuum ius: & huiuſmodi negligentia latæ culpæ comparatur. arg. C. de tu. non ge. l. 1. & 2. 23.q.1. dominus noſter. Dicũt quidam. ꝙ incipit currere à tempore præſentationis litterarum factæ iudici. inf. de appel. ſuper eo. 2.[3] Alij dicunt quod à tẽpore quo compoſuit faſcinulas ſuas & potuit aduocatum ... ff. ex qui. cau. ma. l. ab hoſtib. §. ſed quod ſimpliciter Quarti dicũt, & male, quod a tempore datæ litterarum. ſupra. eo. tit. eam te &c. conſtitutus. quod primum dicitur, verum eſt. ut dicit littera iſta. Hodie vero iſta locum non habent; ſed potior eſt cõditio occupantis. licet ſecundæ litteræ non faciant mentionem de primis. inf. de appellatio. vt debitus honor & inf. eo. capitulum ſanctæ crucis. De hoc tamen dictum eſt ſatis ſupra. eo. tit. c. 1. qualiter intelligatur hoc. c. & ibi ... ſupra. eo. ſi autem.

3 Dic ut in gloſ. in uer. modicum in l. ... multit. §. 1. ff. de conſtit. pec. & in l. non enim in gl. reſtituit. ff. ex qui. cau. ma.

[Gl. ſeq. q... & ſoluit.]

f ¶ Vel negligentia.] Sed quis probabit hanc negligẽtiam? Reſpond. tráſcurſus anni probat hoc,[4] nec alia interpellatio eſt facienda. inf. de lo. & condu. potuit. niſi ille vellet oſtendere cõtrarium, ſicut dicitur de anno. appellationis. inf. de appel. cum ſit Romana. in prin. Tamen iſta non operantur aliquid hodie; quia ille obtinet, qui primo litteras ſuas exhibet iudici, vt dictum eſt, niſi primus copiam iudicis habere non potuerit antequam ſecundas litteras ſuas preſentaſſet. quia tũc excuſatur: & hoc uerum eſt ſi hoc fuit publice proteſtatus, quia iudicis copiam habere nõ potuit:

4 Placet Cõpoſtellano, quod ſequitur in glo.

& ita pmissa ista protestatione secundus non poterit eum præuenire.inf.de app.si iustus metus.

CVm cōtingat.] Quotidie practicatur ista decret. in executionib.gratiarum: cū executores diuersorum mandant cōtraria capi. seu ordinario loci.raro autē practicatur in terminis proprijs. s. in executionib.causarum.& h. d. Instruitur ordinarius quid facere debeat cum à diuersis delegatis recipit mādata contraria.Primo ponitur q̄stio. Secundo distinguens responsio.ibi: Super quo. Tertio duplex instructio, ibi. Cæterum. Abb. Siculus. Pars huius decre. est de ætate. & quali.& de offi. delega cum contingat.

CASVS. Quidam impetrauit litteras ad iudices cōtra aduersarios suos, pars altera impetrat cām eandem alijs iudicibus cōmitti.quidam obtenti à parte altera mandant alicui vt partem aduersam denunciet excommunicatam. Alij iudices post modum mandant eidem ut eandem, denunciet absolutam; quæritur, quid super hoc sit faciendum. Papa dicit hic esse distinguēdum, cum primum recipit mandatum ille cui hoc mandatur, videat an sibi innotuerit, inter illos qui primo mandant, & alios sup iurisdictione discordiam suscitatam, an nihil omnino sciuit: & si nihil intellexit, cū primū mandatū recipit, illud exequatur. si postea ab alijs contrariū demandetur: tunc petere dēt copiam vtriusq; rescripti:& si euidenter appareat, ita q̄ non sit dubitandum aliquatenus quod litteræ illorum à quibus recepit secundum mandatum reuocēt primas: tunc mandatum illud adimpleat quod secundo loco mandatur. Si uero constet quod litteræ illorum qui dederant primum mandatum, non reuocentur per litteras aliorum. illud nullatenus exequatur, donec inter illos concertatio sopiatur; & illud idem facere debet si primo mandato recepto, & non dum exetutioni mandato, ei innotuit quod inter eos super iurisdictione huiusmodi concertatio esset oborta. In istis omnibus mandatis discretus debet esse qui ea recipit, ne dicat se dubitare vbi dubitandum non est, nec dicat se certum vbi certus non est. In fine dicit q̄ licet certa in his detur doctrina qualier in his procedendum est, nulla tñ potestas datur huic executori vt inter delegatos aut partes iudicare debeat de iurisdictione. No. q̄ in hac decretali statuitur, ꝑpter contraria mandata quæ freqenter occurrunt. Not. q̄ per contentionem iurisdictionis res fit dubia, vt executor hic non procedat.

[Glosa. seq. quærit, arguit negatiue, & dupliciter soluit.]

¶Idem Rodo. Archiepiscopo.

¶ Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed si alius delegatus per alias litteras post executionem mandat contrarium, vel si ante executionē innotuerit ordinario, inter delegatum qui mandauit, & alium, contentionem esse de iurisdictione: faciat sibi vtrarumque litterarum copiam exhiberi: non vt iurisdictionaliter cognoscat, sed vt se informet, an per secundas reuocentur primæ, & si primæ reuocentur, exequatur secundum mandatum. Si autē nō reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur secundum mandatum, donec contentio de iurisdictione terminetur. Abb. Sicu.

CAP. XXIIII.

† Cap. 1. e. ti. in 4. compilatione.

CVm † contingat: & infra. Pręterea cum quidem super aliquo litigantes ad diuersos iudices litteras impetrant, quorum quidā obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduersam denuncies excōicationis sententię subiacere, alijs iudicibus postmodū tibi iniungentibus, vt eandē denūcies absolutā: q̄ris an vtrisq;, an neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte. ¶ Sup quo tuę prudentię respōdētes, credimus distinguēdū, an cū primum mandatū recepisse dignosceris, tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiā suscitatam, an super hoc nihil oīno sciuisti. a Et quidē si super contentione huiusmodi nihil tibi penitus innotescat; cum primum mandatum recipere te contingat: illud debes humiliter executioni mandare b †. Sed si postea contrarium tibi ab alijs demandatur: tunc litterarum c ad vtrosque

a ¶ Nihil omnino sciuisti.] nec per famā, vel alio modo.inf.de sent.excomm.cum desideres.S.secundæ q̄stioni. hoc enim dicimur scire, quod ab alijs audiuimus.22. q.5. hoc videtur. Sed quid si audiuit ab aliquo leuis opinionis: nunquid hoc sufficit vt non debeat parere mandato iudicis? Vr̄ quod non. infra de spon. cum in tua. & 11. q. 3. in cunctis. & inf. de testi. licet. sed uī̄ q̄ sic: quia in dubijs potius obediendum est, ut 23. q. 1. quid culpatur. in fi.& inf. de præscript. cum ex officij 1. Et illa est rō quare executio sententiæ differri nō debeat: nisi incontinenti probetur exceptio.inf.de testi. veniens.2.& inf.de resti.spo.litteras. Dico quod non sufficit. alioqn retardaret executionem sententię, qui diceret se habere priores lr̄as q̄ reuocatæ no essent, uel q̄ posteriores litteras diceret se habere q̄ reuocarent primas. & sic sequeretur, q̄ nullus iudex posset excommunicare vel absoluere. vel ferre sententiam, si diceret aliquis ante prolationem sententiæ causam illam alijs esse commissam, & sic daretur occasio figmentis, quod esse non debet. 32. q. 1. dixit dn̄s. inst. in bo. ra. §. sed nedum talia.& C. vnde vi si quis in tātā. ff. ad car.l.1. §. si quis non ff.de liti.l.1. immo probabilem causam debet habere ille q recipit mandatum de diuersitate litterarum, antequam credat. 23. q.4. quam magnum. & inf. de cle.exc.mi. illud. ff. quod cum falso tuto.l. 2. in fi. Vel dic, quod qualiscumque notificatio sufficit in secundo casu ut iudex non debeat dici dubius. 1. q. 4. ca. turbat. uersic. si quis vobis dixerit hoc idolis, &c. inf, de spon. prætetea. 2. de peti. hęr. item ueniunt. §. à quo denunciatum. & ff. de admi. tut. quidam decedens. §. ex quo. 2. & hoc videtur innuere littera ista, nihil omnino sciuisti.

1 Adde tex. in l. quoties. ff. de rei. dub. & in l. cum de nouo. in glo. 1. C. de legib.

† Quod si non fecerit, poterit compelli ad exequendum. infra de offi. dele. c pastoralis.

b ¶ Executioni. mandare.] quòd & fecit, scilicet quia denunciauit partem illam excommunicatam.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

c ¶ Tunc litterarum.] sed qualiter potest illud perpendi ex sola inspectione litterarum? Nam licet secundæ expressam faciant mentionem priorum iudicum, & rerum contentarum in prioribus litteris: per hoc non constat primas litteras esse reuocatas: cum possint esse impetratæ per falsi suggestionem, & ita non reuocant primas. inf. de offi. de leg. coram. & inf. eo. ex parte circa princip. & inf. de reiud. inter monasterium. & argu. sup. eod. cęterum. inf. d̄ do. & contu. ex litteris. Ad hoc ergo vt executori nullatenus sit dubitandum, oportet vt discat per assertionem partium: quia causarum merita partium assertione pan-

2 Et ex quo non licet arbitro decā, non cogitur pronunciare, cum aliter cogeretur. ff. de arb. l. Pōponius. §. vlti. & ff. de re iudi. si vm. secundum Vinc. Ioan. Andr.

tione pãdunt.C.si per vim,vel alio modo.l.vlt.infra. de restit.in integrum, tum ex litteris.& sic uidetur ꝙ aliquam possit exercere iurisdictionem inter partes : quod falsum est , vt dicit in fi.aliàs non poterit scire vtrum secundæ reuocent primas . Et hoc verum est , vt dicit Ioan. ꝙ nunquam ex sola inspectione poterit scire : nisi aliquid intelligat de hoc ex partium assertione : sed per hoc nullam habet iurisdictionem inter partes. Sed hoc verum est si ille qui habet priores litteras,aliquid non obijciat contra secundas: aliàs iudex præsumeret primas esse reuocatas: ex quo in secundis fit mentio expressa de primis . supra eod. cæterum. Si autem aliquid obijcit , statim executor debet supersedere : 1 quia per negationem res fit dubia.C.qui.ad li.procla.non li. l.3. Et in hoc casu intelligitur quod legitur . supra eod pastoralis.vt ibi dicitur,scilicet quod tunc dubium est de reuocatione litterarum,quãdo fit mentio expressa & iudicum & rerum : sed ab aduersario obijcitur litteras impetratas esse per falsi suggestionem , per decr.prædictas.Item licet executor dubitet an debeat absoluere vel condemnare, tamen secundum regulam Arriani pronior erit ad absoluẽdum quàm ad condemnandum. Regulam illam habes. ff. de act. & oblig. Arrianus , & infra de prob.ex literis.hoc ideo dicit, quia non constat an ille iudex habeat iurisdictionem : per hoc tñ non iudica de iurisdictione quorum sit iurisdictio, sed tãtum dicit se debere exequi mandatum , vel nõ debere inf. eo.ex parte.

1 Vide de hoc tex.in l. iure nostro.. §. fin. & ibi Bar.ff.de testamẽt. tut.

† Contẽtio.

[Glo.seq. quærit & soluit.]

a ¶ Præcipimus .] Sed quid si non exhibentur secundæ? Non exequet secundum mandatum si ad terminũ præfixum no exhibeãtur.vt inf.de exce.pastoralis. nã litteræ quę nõ apparent,nõ sunt.ff.de contrahẽ.emp. in lege.& l.Rutilia Polla.de consec.di.i. solẽnitates. in fi. non potest tñ cogere aduersariũ ad exhibẽdum: quia non habet iurisdictionem inter partes,vt dicitur in fi. Nec etiam tenetur obidire mandato. nisi videat rescriptum.inf.de offi.de leg. cum in iure.

ADDITIO. Dicit ꝙ non habet iurisdictionem, sed terminus cum causæ cognitione datur 3.q.3. c.induciæ.§.spatium. Sed secũdum Inno. illud locum habet in termino qui datur protestibus , & ad instructionẽ causæ,secus in alijs.Ioan.And.

b ¶ Hæsitandum.]Videtur ꝙ executor non debeat petere copiam rescripti,nisi vbi recipit contraria mãdata,sed non est verum, vt dictũ est in proxima notula.

à sede Apostolica obtentarum copia postulata , (quas tibi authoritate p̃sentium districte præcipimus a exhiberi) si ex ipsarum tenore deprehẽderis euidenter (ita qđ non sit aliquatenus hæsitandũ b) quod litteræ , quæ ad illos , à quibus secundum mandatũ receperis , impetratæ noscuntur,expresse reuocent litteras aliorum : tu illud intrepidus exequaris , quod tibi secundo loco c mandatur. Si vero ex litterarum inspectione manifeste tibi cõstet, quod litterę obtentę ad illos , qui primũ dedere mãdatũ, per alias minime reuocãtur, secundum mãdatũ nullatenus exequaris . Quod si super hoc tibi merito fuerit dubitandum,ad exequendũ secundũ mandatũ te procedere nõ oportet. donec iuxta cuiusdam nostrę cõstitutionis d tenorem inter eos huiusmodi cõcertatio † sopiatur. Et idipsũ e facere debes , si primo mandato recepto & nondum executioni mãdato, tibi forsan innotuerit, qđ inter se super iurisdictione demandata cœperint disceptare .

¶ Ceterum in omnib.puram,& prouidam te conuenit intentionem habere: ne vel ad declinãdum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non est: vel etiam ad exequendum te asseras esse certũ, vbi certus esse nõ debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere,nulla tamen tibi attribuit potestas,vt inter delegatos , aut partes de iurisdictione debeas iudicare. f †

¶ Idem magistro G. & P.de Firmisca.

¶ Quando in rescripto plura narrantur diuersos effectus operantia , non sufficit impetranti alterum solum probare ad vtrumque effectum consequendum .

CAP. XXV.

Olim †ex litteris sancti Nicasij Rhemeñ.

[Gl.seq.obijcit & soluit.]

c ¶ Secundo loco.] Sed quare reuocatur qđ legitime factum est per primas litteras,cõtra id quod legitur.inf.de rest.spo. audita.supra eo.causam que.Sed per istũ executorem nihil reuocatur: sed denunciãtur illi absoluti , qui primo fuerant excommunicati.

d ¶ Constitutionis.] supra. eod. ca.pastoralis.

e ¶ Et idipsum.] ita vt nõ exequaris mãdatum.& iste §.respicit proximum inf.

f ¶ Iudicare.]hic fallit illa regula. ff. de iudic.de qua re.

Olim ex literis.] Diuidit . primo ponit casum consultat.io Secundo responsio : ibi . Nos igitur . Vel secundum Hos.diuiditur in tres partes. Nam primo ponit relationem priorũ iudicum. Secundo ibi. Nos igitur.commissionem factam secũdis iudicibus. Tertio ibi, Verum . dubitationem emergẽtem. Abb.Sicul.

† Adde concor.in l. qui pcuratorẽ . in gl.r. ff.de procur.& in l. a diuo Pio . & ibi Bart . & Doc.ff.de re iud .

CASVS.P.clericus sancti Remigij detinebat parochiam de Salice , quam R. de Cliuo dicebat se canonice adeptũ fuisse.vnde idem R.impetrauit causam super hoc comitti quibusdam abbatib. ipsi abbates partes ad suã p̃sentiam primo,secundo,& tertio citauerunt. & quia dictus P. ꝑ se vel ꝑ alium corã eis cõparere noluit,ex co.cauerunt eundem facientes fruct9 illius parochiæ sequestrari:postmodũ idẽ P.accedẽs ad eos ꝓmisit iuri parere,& sic fuit absolutus: & litteras absolutionis eidẽ cõcesserũt,assignantes locum & diẽ in quo faceret,quod promisit: ipse vero locum & diẽ de litteris radẽs in loco rasuræ scripsit qđ sequestrati fructus restituerent eidem. & hoc idem P. confessus fuit coram duob.iudicib. tertio se excusante.iudices ipsi hæc omnia significauerũt domino Papæ:& ipse mandauit iudicibus præsentibus, vt si esset ita,ipsi P.super ipsa parochia perpetuum silentiũ imponerent,& præfato R.præfatam parochiam restituerẽt cum fructib. sequestratis.sed prædictus R.ꝓbauit bene falsitatem prædictam.;vnde petebat parochiam illam sibi assignari. Iudices illi dubitauerunt super clausula illa[si esset ita]vtrum ad omnia predicta ħberet

† Cap.2.eo. tit. in 4. cõpilat.

Sargień. † & Vallis regiæ abbatum fuit noſtris auribus intimatũ, quod cũ ad eos ſemel, & iterum, a nobis litteræ proceſſiſſét, ſuper eo quod P. clericus ſancti Remigij, parochiã de Salice (quã R. de Cliuo per interpoſitam pſonam a ſibi collatam fuiſſe propoſuit) detinebat: ipſi partes ſemel, ſecundo, & tertio ciuitauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit per ſe vel per reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerũt fructus ipſius parochiæ ſequeſtrari.[b] Cumque poſtmodum idem P. accedens ad eos ſe iuri promiſerit pariturum, ac obtinuerit ſe abſolui: ipſi abſolutionis litteras concedentes, diem ei aſſignauerunt, & locum quib. coram eis qđ promiſerat adimpleret; qui diẽ & locum ex litteris illis radens, in loco raſuræ ſcripſit quod ipſi ei ſequeſtratos fructus aſſignari mandabant, quod coram duobus eorum tandem (tertio ſui abſentiam excuſante per litteras) eſt confeſſus.

¶ Nos igitur cum tantæ temeritatis exceſſus, falſitatis ſcrupulo nõ careret: vobis dedimus in mandatis, (ſi eſſet ita†) ipſi præſumptori ſuper dicta parochia perpetuũ ſilẽtium imponẽtes, præfato R. de Cliuo aſſignaretis eandẽ cum fructib. ſequeſtratis.

¶ Verũ ſicut vos per vſas nobis litteras intimaſtis, cũ dictus R. raſurã pfatã corã vobis per teſtes idoneos pbauiſſet, & ob hoc poſtulaſſet ſibi dictam eccleſiam aſſignari, vos † vtrum clauſula illa (ſi eſſet ita) de omnibus ſuperioribus, an de articulo tãtum raſuræ deberet intelligi, dubitaſtis. Nos igitur reſpondemus, ꝙ clauſula illa ad oĩa cdebet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi R. pfata eccleſia conferatur: quia licet vitiũ falſitatis ad imponendum ei perpetuum ſilentium ſuper eccleſia ipſa ſufficiat, qui falſitatem huiuſmodi ppetrauit, nõ tñ propter hoc eadem eccleſia eſt aduerſario aſſignanda, niſi ſup alijs fcã fuerit plena fides

¶ Idem epiſcopo Imoleñ

¶ *Non valet reſcriptũ ſuper. reſtitutione beneficij impetratum quod de cauſa excomunicationis & amotionis impetrantis non facit mentionem.*

CAP. XXVI.

DIlectus + filius abbas ſancti Stephani Bonoñ. nobis per ſuas litteras intimauit, ꝙ cum ipſe (cui viſitationis officium

beret referri, an tm̃ vitium falſitatis. Conſuluerunt dñm Papam, & ipſe rñdet, ꝙ clauſula illa ad oĩa debet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi Roberto eccleſia conferatur: quia licet propter illã falſitatem eſſet priuandus eccleſia ſupradicta præfatus P. qui falſitatem huiuſmodi perpetrauit: tñ pp hoc nõ eſt illa eccleſia aduerſario conferenda, niſi prius ſuper alijs fuerit facta plena fides. Not. pp contumaciã poteſt qs excõicari. Licet agatur actione reali, ordinarium tñ eſt iudiciũ in poſſeſſionẽ mitti. Itẽ clauſula [ſi eſt ita] oĩa præcedentia reſpicit. Item qui falſat litteras iudicis, dẽt priuari eo, ſuper quo litigatur, propter hoc tamen non acquiritur ius alteri parti.

a ¶ Per interpoſitam perſonã.] Quod poteſt fieri. inf. de præben. accedens.

[Gl. ſeq rec. per q. an poterit fieri ſequeſtratio, &c.]

b ¶ Sequeſtrari.] qđ de iure fieri non debuit: niſi cauſa ſubeſſet. inf. de ſequeſtr. ad hoc. & duobus c. ſeq. ubi de hoc: in quibus duobus dr̃ ꝙ qñ fructus diſſipantur, debet fieri ſequeſtratio. C. de prohibita ſequeſtra. l. unica. De hoc nota. 2. q. 9. quoties. 2. Sed in caſu iſto ſcilicet pp cõtumaciam bene fit ſequeſtratio ut mitius agatur cum reo. inf. de do. & cont. ex litteris. 1 ſed in caſu iſto non dr̃ proprie ſequeſtratio, prout traditur infr. de ſequeſtr. per totum. quia ibi non fit ſequeſtratio propter contumaciam.

[Gl. ſeq. ſignat cõtrarium, & remittit. item arg. alleg. duo iura. & quatuor alle. in contrarium.]

c ¶ Ad omnia.] uſ ꝙ per hanc clauſulã [ſi eſt ita.] uel per hanc; [ſi præmiſſa uera ſunt.] teneat impetrator pbare oĩa pmiſſa eſſe vera, licet aliqđ ex pmiſſis ſufficeret 2 ad propoſitum pbandũ. ſimile ſup. e. ex parte Couentrenſis. ff. de excu. tuto. qui teſtamẽto. nam niſi quis plene probet ſuã intẽtionem, ſuccumbit C. de rei ven. l. vlt. fines enim mandati diligenter ſunt obſeruandi. ſup. eo. cum dilecta. & imputet ſibi qui plura narrauit, quorum vnũ ſufficeret per ſe. Arg. contra quod ſufficit vnum probare. ff. de condi. & demon. falſa. in fin. & ff. de cond. inſti. l. 2. §. ulti. ff. de manumiſ. teſtamẽ. l. ſi ita. inf. de pbend. cum iam dudum. Dic ut ſup. eo. ex parte. Itẽ arg. eſt hic quod ſequens clauſula reſpicit omnia præmiſſa. inf. de ap. ſecundo requiris. &c. inquiſitioni. &c. antep. arg. contra. inf. de do. cum dilecti. vbi non reſpicit omnia ſuperiora clauſula illa de forella, ſed tantum proximam donationem & inferiorem. 3. q. 5. conſtituimus. in fi. & in glo. quia infames. & de conſecra. diſt. 2. cum omne, in princip. & in gl. quod quam ſit. Sed melius eſt quod ad omnia referatur. & ſic facit pro alia parte. ff. de in rem ver. ſi pro parte. §. penult.

DIlectus.] Diuiditur: quia in prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicum inſtructio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicul.

CASVS Abbas Sancti Stephani Bonoñ. datus fuit viſitator à ſede Apoſto. in ciuitate ac diœce. ſi Boñ. abbas iſte B. & A. presbyteros pter ſuos exceſſus manifeſtos remouit ab eccleſijs ſuis, & excommunicauit: & ijdem presbyteri litteras impetrauerunt à ſede Apoſtol. in forma communi ſuper reſtitutione eorum, de cauſa remotionis ſuæ & excommunicatione, qua tenebantur adſtricti, nullam facientes mentionem. Opponebatur eis coram epiſcopo Imoleñ. negotij executore, ꝙ litteræ ills non valent, eo quod non faciebant mentionem de cauſa ſua rum remotionũ, nec de excommunicatione eorundem. conſultus Papa reſpondet dicens, quod ſi eſt ita, litteræ non valent tanquam per ſurreptionem obtentæ; & quod epiſcopus iſte decernat eas viribus carere. Nota quod excommunicatus non poteſt impetrare litteras ad agendum: quia iſti presbyteri ſimpliciter impetrauerunt, tanquam eſſent ſpoliati, ad petendam reſtitutionem, vnde dicitur in forma communi.

[Glo.

z Sárginet.

1 Concor. tex. nam Ariſanus. ff. de ac. & obl. & in l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.

† Adde ꝙ ſi inta clauſula deſit ĩ aliquo reſcripto, illud pſumitĩ eſſe falſum. Archi. & doct. in ca. cordi.

2 Hoc verũ ſi aſtringit ſe ad vtrunq ı c intra de proba. licet. Ioann. And.

† Vos d... ſula illa, ſi ita eſt.

e Cap. 3. eo tit. in 4. compilat.

Gl.seq.notat causam exprimendam.]

a ¶ Causa.] Not. q non sufficit narrare seriem facti in litteris Papæ nisi causa facti adijciatur, argu.23.q.vlt.occidit.inf.de testi.cum causam. & cā facti potius quærenda est quàm ipsum factum.15.q.1.c.1.in fi. & ff.de fur.verū.& inf. de accu. cū dilectus. C.de adopt.l.3.& etiam modus facti. C.de transact. vt responsum.

1 Hoc verū sec. Inn. q̄ñ modus cām dandi vel denegādi pberet, & si esset actum in modum inqsitionis, aliter si alio modo de accu. qualiter 2.de simo.li cet Io. And. † Sententia in aliquot antiquis.

[Gl.seq.primo notat rescriptum impetratum ab excōmunicato no valere: & reddit triplicem causam. secundo signat contrarium, & soluit.in fine remittit]

b ¶ Excommunicationis] Hic hēs q si excommunicat^s impetrat litteras vel rescriptum tacens de sua excommunicatione, q non valent litteræ, tū quia tacuit pcessum iudicis inf. de re iud.inter. tum quia tacuit vitium suum.tum etiam qa ingessit se cōioni hominū,propter quod puniēdus est. inf. de cle.ex.mi.illud. § illud autē & 11. q.3. placuit, vnde inconueniēs esset quod ex eodem facto consequeretur pœnam & cōmodum. ff.de ne. ge.l.1,siue.in fi,& in glos.tin.15. q.1.legi. in gl.deteriores.Contra.inf.de exce.significauerunt.& c.venerabilē. vbi dicitur q excommunicati non repelluntur à prosecutione appellationis: sed isti presbyteri erant rei, ergo non deberēt repelli.De hoc dicemus inf.de exce. venerabilē, &c. significauerunt. Sed pro nunc dic breuiter, quod isti non erant rei, sed actores qui petierunt restitui, nec appellauerant: in quo casu loquuntur contraria. Et sic est arg.quod quæstio spoliationis non sit priuilegiata. An autem litteræ ab excommunicato impetratæ,valeant eo absoluto? dic super hoc prout no.inf. de excep.pia. [lib.6.] in gl.quæ incipit, sed mirum.

2 Causa est de hoc i terminis in ca. 1. de rescri. lib.6.

[Gl.seq.no.specialiter causam excommunicationis exprimendam. in fi. dicit hic non probari q non valeat rescriptum ab excommunicato impetratum.

c Viribus carere.] vt sup.eod.cum dilecta.Et sic videtur quod si aliquid factum sit per litteras surreptitias illud debeat reuocari.De hac materia plenius dicetur inf.eo. c.ad audientiam. Et dic carere.si constiterit de istis exceptionibus.scilicet quod nō fecerint mentionem de causa suæ remotionis,& excommunicationis qua tenebantur adstricti. Et merito de causa excommunicationis tenebantur facere mētionem: quia qui petit absolui ab excommunicatione,tenetur exprimere causam excommunicationis suæ: alias non valent litteræ impetratæ super absolutione: vel si aliam causam exprimeret, quam illam pro qua fuit excommunicatus.inf.de off.ord.ex parte. & inf.de fid. instr. qd̄ sup his.in illa decr.ex parte,notatur de hoc in gl.quæ incipit,ex eo.& inf.de sent.excō.cū pro causa.in gl.q̄ incipit,illud tanquam.Et in hoc casu nō valent litteræ impetratæ ab excommunicato tacito de causa excommunicationis. secus si aliquis impetrat litteras ad agendum cōtra aduersarium,tacens de sua excommunicatione: quia tunc valent litteræ eo absoluto. infra. de exceptio.pia. [libro 6.] ubi de hoc in gl.quę incipit,sed mirum. Alia et am de causa non valuerunt huiusmodi litteræ:quia non fecerunt mentionem q per sententiam spoliati fuissēt propter suos excessus, à qua fuit appellatum. C. sen rescin.non pos. impetrata & 3 ita duabus de causis nō valuerūt litteræ istorum presbyterorū. Olim consueuit decre. ista allegari ad probandum quod litteræ impetratę ab excommunicato ad agendum non valebant, sed hoc non probatur per hanc decr. quæ non loquitur in tali casu. Ber.

in ciuitate ac diœce. Bonoñ,cōmisimus) B.& A. presbyteros ab ecclesijs suis (pp eorum graues & manifestos excessus) duxerit amouēdos, ijdē sup restitutione sua nostras ad te i cōi forma lrās impetrarunt, de amotionis suæ causa a & excōicationis b † qua tenentur adstricti,nullā facientes penitus mentionē.¶ Nos igitur fraternitati tuæ mandamus quaten^s(si est ita) lrās ipsas tanq̄ per veri suppressionem obtentas,viribus carere c decernas.

¶ Idem Epo Veratisam.

¶ Per litteras iustitiæ non tenetur episcopus prouidere habenti perpetuam vicariā vel sufficiens patrimonium. nec valent litteræ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam. Hoc dicit, comprehendendo vtrumque intellectum.

CAP. XXVII.

Postulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vtrū alicuius ecclesiæ ppetuo vicario,de pṽentibus vicarię,bonisq; paternis habenti vnde valeat cōmode sustentari, tenearis per illam formā cōem [cum s̄m d apostolum] in ecclesiastico beneficio pṽidere. ¶ Ad quod sic duximus rñdendum:q cum p formā pdictā necessitatib. pauperum clericorū (qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium e assecuti) sedes Apostolica duxerit succurrendū, perpetuus vicarius(nisi de vicaria fecerit mētionem)cōmodum reportare nō dēt de huiusmodi litteris, vt pote veritate tacita, impetratis. ¶ Non.n.beneficio carere debet dici, cui cōpetenter f de perpetuæ

† Cap.4.eo. titu. in 4. compil.

Postulasti. Diuiditur, quia primo ponitur quęstio. Secundo solutio ibi, Ad quod. Tertio ratio; ibi, Non enim. Abb Siculus.

CASVS. Quidam erat perpetuus vicarius in quadam ecclesia, habens insup bona paterna,de qb. poterat commode sustentari. iste vicarius impetrauit contra episcopum, qui ipsum ordinauit secundum illam formam communem [cum secundum Apostolum.] quæsiuit ille episcopus à Papa, utrum teneretur ei secundum illam formam in beneficio ecclesiastico prouidere. Respondet, quod per illam formam [cum secundum apostolum] sedes Apostolica consueuit pauperibus clericis, qui nullum beneficium habent,prouidere: & ideo perpetuus vicarius talium litterarum commodo carebit,nisi de vicaria sua fecerit mētionem, vt pote veritate tacita impetratarum: non enim dicitur carere beneficio,cui de vicariæ perpetuæ prouentibus est prouisum, & pro habente beneficium,competens ex certa scientia super obtinendo alio beneficio Papa non scribit de leui,quin de ipso faciat mentionem. No.quod perpetuus vicarius beneficiatus reputatur.Itē: semper est facienda mentio de priori beneficio,aliter non valent litteræ: vt hic dicitur.

3 Et sic etiā contra litteras, opponī poterat exceptio rei iudicatæ.de lite contest.c. 1.l.6. veniet etiam i modum peremptorię, vt ibi.Ioann. And.

d ¶ Cum secundum apostolum.] quam habes. inf.de præben.cum secundum.

e ¶ Beneficium.] nomine beneficij intelligitur vicaria siue præbenda,siue aliud beneficium.1.q.3.multis. in princ.& inf.de uerb.sign.tua nos.

Nomine beneficii quid intelligatur

f ¶ Competenter.] Illud competenter, intelligas secundum modum illius decret.de monachis inf.de pben.de hoc dictum fuit sup.eo.cum adeo. dic vt ibi.

[Glo.

[Gl. seq. arg. quod de patrimonio, &c. alleg. in contrarium: & primo argumento respondet. demum quærit, soluit & remittit.]

a ¶ Prouentibus.] de duobus quærebatur. scilicet de paterna hæreditate, & de beneficio vicariæ. sed de beneficio tantum respondet: ergo licet non faciat mentionem de paterna hæreditate, tenent litteræ, quia vnum negando, alterum confitetur. inf. de præsum. nonne. Sed vī ꝙ talis indigne petit beneficium ecclesiasticum 16. q. 1. quoniā quicquid. & 12. q. 2. illi autem. in glo. fi. & iudicium sibi mā ducat & bibit. 1. q. 1. c. clericos. & c. seq. Item quia ordinatus est ad certum titulū, quia ad titulū sui patrimonij est ordinatus. inf. de præben. tuis. Sed non est verum quod de hæreditate principaliter quæreretur, sed de vicaria, hoc addito ꝙ habeat bona paterna similiter. Sed quid si modicum habet beneficium: nunquid tenetur facere mentionem de illo? Tenetur quidem. inf. eo. si proponente. vbi dicetur de hoc.

vicariæ prouentibus [a] est prouisum. Et pro habente beneficij sufficiētis subsidiū, ex certa scientia super obtinēdo alio beneficio, de leui nō scribimus, quin faciamus de primo ī nostris litteris mētionē.

¶ Idem in concilio generali. †

† Lateranē-si cap. 7. de litteris non impetrandis. &c.

¶ Per litteras Apostolicas de hac constitutione mentionem non facientes non potest quis trahi vltra duas dietas extra suam diœcesim, nisi de consensu partium litteræ fuerint impetratæ hoc dicit vsq; ad § sunt & alij.

ADDITIO. Et est expressum inf. de præ. si motu proprio. 2. resp. li. 6. Dixit ēt hic Inn. dato ꝙ impetrās beneficio quod tacuit renunciare velit, non conualescent litteræ, cum inspiciendum sit tempus datæ. sup. eo. eam te contrarium notabile videtur inf. eo. in nostra. & ibi dicam. Ioan. And.

NOnnulli.] Istud principium vsque ad §. Sunt & alii. Diuiditur in tres partes. Nam primo ponit abusum impetrantium iudices remotos. Secundo prouidet. ibi, Cum autem. Tertio excipit; ibi, Nisi. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam abutebantur gratia sedis Aposto. litteras impetrantes ad iudices remotos, vt sic reus fatigatus laboribus & expensis, liti cederet, vel saltē vexationem suam redimeret: & quia p iudicium iniuria fieri non debet, statuit concilium generale, ne quis vltra duas dietas extra suam diœcesim per litteras apostolicas trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel nisi de hac constitutione fecerint mentionem. In secunda parte dicitur, quod alij erant qui nouum genus mercimonij circa litteras apostolicas exercebant, vt finitas lites suscitarent, vel nouas fingerent quæstiones; fingunt enim causas, & super illis impetrant litteras sine mandato dominorum, & illas exponunt venales: quandoque reo, ne ab actore fatigetur, quandoque actori, vt indebite reum molestet: Sed quia lites potius sunt restringendæ quam ampliandæ, statuit concilium generale, vt si quis super aliqua quæstione de cætero litteras impetrauerit sine speciali mandato domini, litteræ illæ non valeant, & ille de iure tanquam falsarius puniatur, nisi forte sit de illis personis à quibus non exigit imperator mandatum. Not. quod in iure nulli est facienda iniuria in suo iure. Item vltra duas dietas extra suam diœcesim per litteras Apostolicas nullus trahi potest. Item litteræ sine mandato non valent impetratæ.

b ¶ Abutentes.] id est, malo modo vtentes. sic inf. eo quia nonnulli. & sup. eo. sedes.

c ¶ Ad remotos.] no. ꝙ dī remotus qui est vltra duas dietas extra diœcesim. & facit ad inf. de cle. cum inter vniuersas. & cap. nihil est 1.

CAP. XXVIII.

NOnnulli † gr̄a sedis Apostolicæ abutentes, [b] litteras eius ad remotos [c] iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laborib. & expensis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere cōpellatur. ¶ Cū aūt p iudicium iniurijs aditus patere non debeat (quas iuris [d] obseruātia interdicit) statuimus, ne quis vltra duas dietas [e] extra suam diœcesim per litteras Apostolicas ad iudicium trahi possit [f]: Nisi de assensu partiū fuerint impetratæ, vel expressam

1 Concord. text. in l. 1. C. de dilat. cū ibi not, & in l. 1. C. de pœn. & in gloss. in versi. quem locum. in c. nullus. de temp. ordi. lib. 6.

† Cap. 5. eo. tit. in 4. cōpilatione.

d ¶ Iuris obseruantia,] quia non debent inde nasci iniuriæ vnde iura oriūtur. inf. de accu. qualiter & quando 1 C. vnde vi. meminerint. simile supra in 1. constitutione Gregorij.

[Glo. seq. quærit. arguit pro vulgaribus, & sic soluit. secūdo quærit, soluit, contra solutionem obijcit, & respondet.]

Nomine dietæ quid & qualis dieta intelligitur

e ¶ Vltra duas dietas] nunquid hoc intelligitur de vulgaribus dietis, quæ habentur secundum consuetudinem regionis, aut de legalibus secundum quod viginti milliaria cōputantur pro dieta: ff. de verbo. sign. l. 3. & ff. si quis cau. l. vicena? Videtur quod de vulgaribus, quia nomina ex communi vsu intelligenda sunt. inf. de cons. ex litteris. 1. non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi vsu nomina exaudiri debent. ff. de supel. le. l. Labeo. & consuetudo est optima legum interpres. inf. de consuetu. cum dilectus. & ff. de leg. si de interpretatione. & plus statur vsui quam significationi vocis, ff. de legatis 3. non aliter. immo vsui statur contra naturam vocis ff. de legatis tertio. vxori. in princ. De hac materia multa argumenta notantur 12. distin. illud. Et dicas quod de vulgaribus dietis illud est intelligendum, quia lex debet conuenire consuetudini regionis. 4. distinct. erit autem lex. Sed pone quod aliquis impetraret litteras vltra duas dietas, non facto constitutionis istius nomine: sed iudices citant ad locum vltra duas dietas non remotum à sua diœcesi ipsum reum, nunquid ire tenetur? Credo quod sic; per hoc quod dicit; vltra duas dietas non trahatur, & est expressum infra de except. olim. sed expensis actoris debent iudices ad locum ire, aliàs fieret fraus constitutioni huic. arg. ad hoc ff. de edend. prætor ait. in fin. Sed uidetur quod non valent litteræ: quia sunt impetratæ tacita veritate, tali, quam si dixisset, litteras non habuisset. supra eodem. super litteris. ergo non debent valere: quia eadem æquitas quæ mouet delegantem, mouere debet delegatum: vt dicit illa decr. super litteris. in fin. Sed eadem ratione videtur quod ualeant: quia si dixisset quod non traheret ille aduersarium vltra duas dietas, litteras habuisset: ergo debent valere, & bene valent, vt dictum est: quia iste purgat vitium: & remouet exceptionem, quæ posset opponi, quare non valent: quia litteræ non sunt nullæ ipso iure, sed per exceptionem annullantur. argument. infra de vsuris. quia frustra.

f ¶ Trahi possit.] non dicit quod litteræ non valeant, sed ne trahatur per eas vltra duas dietas.

[Glossa sequens recitatur pro solutione contrarij.]

de hac constitutione fecerint mentionem.

¶ *Non valent litteræ ad lites impetratæ sine speciali mandato domini, nisi impetretur per coniunctam personã. h. d.*

¶ Sunt & alij qui se ad nouũ genus mercimonij conuertentes, vel ut subitas possint suscitare quærelas, vel nouas immittere quæstiones, fingunt causas, sup quib. à sede Apostolica litteras impetrant, absq; domino rũ mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expensarũ dispendio molestetur,) aut actori (vt per ipsas aduersariũ indebita molestatione fatiget) venales exponunt. ¶ Cũ aũt lites restringendæ sint potius quã laxandæ, hac generali constitutione sancimus, vt si aliquis sup aliqua quæstione de cætero sine speciali mandato domini litteras Apostolicas impetrare præsumpserit, & litteræ illę non valeãt, & ipse tanquam fal-

a ¶ Fecerit mentionẽ.] vt si ita dicatur, non obstante tali constitutione, & sic patet ex hoc loco, ꝙ rescriptum debet facere mentionem de constitutione. 1 ad hoc vt ei præiudicet arg. inf. de æta. & qualit. eam te. sic debet etiam facere mẽtionem de priuilegio. sup. e. cum ordinem. Nec habet locum illa regula; speciale derogat generali, licet non faciat mentionem de illo. sup. eo. c. 1. & ca. pastoralis, sed hic rescriptu speciale non derogat generali constitutioni; & illa est causa: quia constitutio illa continet ius commune, sed ius cõe non tollitur per rescriptũ cũ rescriptum concedi debeat secundũ ius commune, & nõ contra. 25. q. 2. rescriptũ, & ideo necesse est vt semper rescriptũ ĩpetratu ultra duas dietas faciat mentionem de hac constitutione: qa Papa ignorat locorum distantiam.

¶ SVNT & alij.] iste §. in tres partes diuiditur. In prima parte ponit abusum impetrantium. In secunda prohibet. ibi, Cum autem. In tertia excipit ibi, Nisi. Abb. Siculus.

b ¶ Mercimonij.] simile inf. eo. quia nonnulli. ubi aliqui tradunt litteras alijs eiusdem nominis.

c ¶ Suscitare.] per rescriptũ principis lites sopitæ suscitari non debent. C. de transact. l. causas uel lites: immo tales à limine iudiciorum debent expelli, qui uolunt lites sopitas suscitare. C. sen. rescin. non pos. l. ultima. & sup. eo. dilectus.

d ¶ Lites restringendæ.] sic de pe. dist. 1. pœnæ. ff. de libe. & posth. cum quidam. ff. si cer. pe. quidam, & sic uidetur ꝙ in rescriptis uerba potius sunt restringenda quam amplianda. inf. de offi. deleg. cum olim abbas. à n fi. & c. P. & G. nisi indulgeant beneficia. inf. de do. cum dilecti. in fi. & inf. de uerb. sign. olim tibi.

[Gl. seq. no. ꝙ generalis procurator non impetrat. inducit quinque similia. secũdo obijcit ad hoc, & soluit. tertio quærit. arg. pro, & soluit. quarto q̃rit quis probet. argu. ꝙ impetrans ponit opi. Io. distinguentẽ in forma uerborum qualitatem causæ. In fi. pónit qd de litteris gratiosis, & obseruantia curiæ.]

e ¶ Sine speciali mandato.] sic ergo generalis procurator non sufficit ad impetrandũ litteras. quod est bene notabile, sicut requirit specialis procurator in transactione. C de transf. transactionis placitum, & inf. de arbi. per tuas. in prin. Et in integrum restitutione petenda. ff. de mi. illud §. si talis, & de resti. in inte. corã. Et in delatione iuramenti: quia procurator nõ debet deferre iuramentũ alteri parti. ff. de iureiu. iusiurã. du §. pocurator. Sic per procuratorẽ generalẽ non potest fieri acceptilatio, nisi habeat speciale mãdatum. ff. de accept. l. 3. Sed nonne ratihabitio dñi sufficit ad hoc ut litteræ ualeant seu ualere incipiant q̃ prius non ualebant, q̃d uĩ. ff. de iud. l. licet uerũ. & ratihabitio retrotrahitur. ff. de pigno. si fund⁹. §. j. & inf. de clan. de spon. ꝙ nobis. in gl. fi. & inf. de elec. ꝙ sicut. circa prin. uer. ꝙ si eos, in fi. Item litteræ, quæ primo non ualẽt, postea conualescunt. inf. de fo. comp. licet 1. in gl. iustitiæ complementum. & c. ex tenore. in fi. ibi, dummodo. Ad hoc respondeo, ꝙ licet procuratio quæ nulla est, possit ratificari, nõ tamẽ ualent litteræ istæ aduersario cõtradicẽte. inf. e. ex parte. pp rõnẽ q̃ in lra ipsa reddit: quia lites 2 restringendæ sunt, &c. Sed nunquid litteræ istæ sunt nullæ ipso iure? Videtur quod sic: quia tanquam falsarius punitur & sic istæ litterę sunt falsæ: sicut sententia uenalis nulla est 2. q. 6. 1. ei qui. §. venales. & ff. de vi. & ho. cle. cum ab omni in fi. Dico ꝙ p exceptionẽ sunt annullandæ. in utroque casu istius capituli si re⁹ nihil obijceret, ualerent. Sed quis debet probare ꝙ sine mãdato sunt impetratę, an ille q excipit ꝙ non sunt impetratæ per procuratorem, an actor qui utitur illis? uidetur ꝙ dominus q utitur illis lris, & exhibet eas, debeat probare mandatũ. quia executor non tenet obedire mandato iudicis nisi primo probetur mandatum. inf. de offi. deleg. cũ in iure. sup. e. cum contingat. qualiter enim possit re⁹ probare ꝙ non esse impetratæ per procuratorẽ, cum sit pura negatiua & negantis facti a per rerum naturam nulla est probatio. inf. de cle. bonæ. 1. §. porro. & 6. q. 5 c. accusator quod asseuerat. Pręterea licet aliquis ostẽdat instrumenta ecclesię, nõ tñ ei creditur, nisi caueat de rato. inf. de offi. del. corã. in prin. Et gñaliter traditur ꝙ quoties de mandato dubitatur, uel pcurator debet pbare mandatũ. uel cauere de rato. C. de procu. l. 1. Præterea nõne iubet cũ authentico exhiberi libellus porrectus Pa. [illegible] 81. dis. Moximianus. in gl. pspecto. a. g. 7. q. 1. præsentium. sed adde qd nisi ad hoc, s per quem fuerit impetratum nã forte p executum sunt impetratæ, quæ non ualent arg. inf. de prob. post cessionẽ. inf. e. dilectus; de hoc [illegible] in dec. pia. de excep. li. 6. Nec obstat si dicat ꝙ instrũm apparet nõ uitiatũ, ergo stãdũ est ei donec contrariũ pbetur C. de edicto diui Hadr. tollen. l. ult. circa prin. [illegible] quacunq;, hic. n. non impugnatur scriptura quin uera sit bulla. & uerus sit actor. sed tñ de mandato impetrãtis dubitatur. Ad hoc dicit Io. ꝙ si ita contineatur in rescripto, & conquestus est talis procurator de tali: tunc nõ est necesse pbare mandatũ: qa per litteras illas satis apparet de mandato, ex quo Papa appellat eũ procuratorẽ: qa constat ꝙ uidit mandatũ: Sed si continet in litteris; significauit nobis talis, uel conquestus est nobis, cũ ille nõ fuerit in curia sed alius q dicit se fuisse procuratorẽ legitime constitutum. tunc tenet probare mandatũ, quia plerique fingunt se esse alios, & sub noie aliorũ litteras ĩpetrãt, & nisi doceat de mãdato, nõ debet audiri, ut hic dicit. In causa appellationis dicebat ipse Ioãnes, ꝙ non tenetur probare mãdatũ: quia nõ est credẽdu ꝙ aliquis negligat ius suum in prosequendo appellatione, qui alias diligens est. ar. C. qui & aduer. quos. l. 1. Si autem p simplice q̃relã sint litteræ impetratæ, necesse est semper probare mandatũ. Constitutio ista nõ bene seruabat, nec admittebãt iudices talẽ exceptionẽ: sed certe bene debet admitti: qa non ualent litteræ nisi sint impetratæ p procuratorem: & hoc probatur in decr. Greg. infra eo. titu. ex parte: ut ibi dicemus. Secus credo in litteris super beneficijs obtinendis. quia ibi non exigitur mandatum, cum super nulla lite impetrantur, sed de gratia tantum conceduntur: sed rescripta ad lites iam ortas, & non futuras impetrantur. inf. eod. titu. capi. ult. Curia

1 Cõiter nõ exprimitur nomen constitutionis: sed dr̃ non obstante cõstitutione de duab. dietis edita in concilio generali. Ioan. And.

2 Propter quarũ odiũ in hoc casu speciale est contra regulã, sicut, & in alijs casibus qui no. de pac. ca. 2. de regu. iur. ratihabitionem. lib. 6. Ioan. Andr.

.Romana nō consueuit hanc exceptionem de mādato admittere, nec nos admittere debemus, & si pp hoc appellaret, nō daret litteræ super tali appellatione. † ADDITIO. Dixit Goffre. ꝙ talis exceptio, i. [non habes mandatum.] bene admitteretur in audientia contra impetrātem. Sed post impetrationē iā factā contra vtētem rescripto, non admitteretur exceptio. Nec obstat decr. ex parte inf. eo, quæ loquitur in eo qui nō vult habere ratū factū impetrantis secūdū eū vel secūdū Vin. & Petr. de Sāp. contra impetrare volētē admittetur exceptio: & habebit ēt impetrare volens probare mandatum post impetrationem ēt cōtra vtentē admittet exceptio, sed habebit excipiēs probare rescriptum impetratū sine mandato. & qūo hæc probari possint, dixi su. ead. glo. Dixit Compost. ꝙ curia non cōpellit procuratorem impetrantem pbare mandatum ad petitionem procuratoris contradictoris: nisi prius ille suū mādatū ostendat. Io. And. a ¶ Non dēt exigi.] quæ sint illæ psonæ, habes ff. de proc. sed & hæredes.

i ¶ Dilectus fili⁹.] Cum agitur actione reali, cōputatio dietarum fit à fine dioe. loci vbi sita est res. Et de meritis appellationis nō iudex causæ principalis, sed cui commissa est appellatio, cognoscere debet, ita communiter summant doct. Sed profecto pars prima summarij nullo modo probatur in text. nec puto eā veram in se. nam in tex. solum definit quis cognoscere debeat de meritis appellationis. Et venit hoc ad limitandum c. pastoralis. sup. eo. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur querela appellantis. In secunda prouidetur, ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Iordanus clericus Dumelieñ. impetrauit litteras contra Io. Sarraceñ. super ecclesia S. Nicolai Dumelieñ: dictus Io. ad iudicium euocatus excipiendo pposuit, ꝙ authoritate illarum litterarum non poterat conueniri, ex eo quod vltra duas dietas à diœcesi vbi sita erat ecclesia prædicta trahebatur contra conciliū generale, de quo in litteris mentio non fiebat. ipsi iudices hanc exceptionem noluerunt admittere, pro eo quod idem Io. in Rapheñ. & Elieñ. diœcesibus obtinet beneficia. quasi ex hoc domicilia haberet ibidem. quare dictus Io. ad sed. Apos. appellauit: appellationis causa fuit commissa archiepiscopo Eboraceñ. & eius coniudicibus. sed primi iudices nihilominus in negotio procedentes, inhibebant iudicibus appellationis, ne in negotio sibi commisso procederent. Vnde mandat Papa primis iudicibus quod si ita est, in ipso ne-

† Alias, exceptione,

sarius puniatur. ¶Nisi forte de illis personis extiterit, à quibus nō debet exigi a de iure mandatum.

¶Honorius iij. Cantuarieñ. archiepiscopo, & cō iudicibus suis.

¶ Si occasione duorum scriptorū vnius in causa principali, alterius in causa appellationis contenditur: non iudex super principali: sed deputatus super appellatione, cognoscere debet de validitate appellationis.

CAP. XXIX.

ij DIlectus filius I. Sarracenus cleric⁹ exposuit corā nobis, ꝙ cum Iordanus clericus Dunelieñ. † ipsum super ecclesia S. Nicolai Dumolieñ. † corā vobis authoritate litterarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius I. fuit excipiendo propositū, quod authoritate ipsarum litterarū nō poterat cōueniri, quod vltra duas dietas à diœcesi (vbi pdicta ecclesia erat) contra statuta concilij generalis b (de quo in eisdē litteris nō fiebat mentio) distabatis.† Et quia huiusmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in causa (,p eo quod idē I. in Rophñ. & Elieñ. diœcesib. beneficia obtinet, quasi ex hoc ibi domicilium c intelligeretur habere) ipse ad nostram audientiā appellauit: & inf. Cumq; idem I. appellationem interpositam pro secutus, ad Eboraceñ. archiepiscopum & eius collegas, super pmissis litteras impetrasset: vos i causa ipsa nihilominus procedentes, eisdem iudicibus ne in cōmisso sibi procedant negotio, inhibetis. d ¶ Quocirca mandamus quatenus (si est ita) causæ supersedeatis eidē, cū nō vos, sed dicti iudices e cognoscere habeāt ad quos iurisdō debeat pertinere.

† Dunelien-sis.

† Dunelieñ.

gotio non procedant; quia non ipsi, sed iudices appellationis cognoscere debēt ad quos iurisdictio debeat pertinere. Not. quod inter iudices datos in principali causa, & iudices datos in causa appellationis non reuocatur in dubiu quoru sit iurisdictio. Iudices enim appellationis cognoscere debent an sit legitime appellatum: qa nemo cognoscere hēt de appellatione ab eodem ad superiorem interposita, vt hic patet: sed supior ad quem appellatur.

b ¶ Concilii generalis.] supra c. proxi. [et i. seq. notat quod habere ecclesiam vel præbendam, &c. tractans vbi dicitur q. uis habere domicilium.]

c ¶ Domicilium.] ex hoc videtur quod licet aliquis habeat pbendā vel ecclesiam 1 alibi, ꝙ propterea non habeat ibi domicilium. Nam sola possessio domus, q in ciuitate alia comparatur, non facit domicilium. ff. ad mun. libertus §. sola domus, veruntā bene potest qs habere domicilium in plurib. locis. dumodo se in vtroq; æqualiter collocasse videtur. ff. ad munic. assumptio. §. iuris prudentibus, & inf. de fo. cōp. ex parte B. alias ēt ibi habere domicilū, vbi maiorem partē rerū suarum possidet, & assidue conuersatur: & ibi debet respōdere. C. vbi se. vel cla. l. senatore. Vel etiam vbi vendit, emit, contrahit, & festos dies celebrat. ff. ad munici. eius. §. 1. ratione vero de qua agitur, potest conueniri. inf. de fo. comp. sane. C. vbi in rem act. l. fi. & ex hoc forum sortitur. s. de foro comp. c. vlt. vbi numerātur plura, ex quib. sortitur quis forum. Et sic patet ꝙ dietæ itē semper sunt computandæ respectu diœcesis vbi est res de qua quis conuenitur. inf. de fo. comp. ex parte B. licet intra illas habeat beneficium, vel quandoque inueniatur, vt h c dr. Sed in personali actione secus: quia potest conueniri vbicunque habet domicilium.

d ¶ Inhibetis.] & male: quia postquam causa appellationis est commissa ex certa scientia, iurisdictio priorum iudicum est suspēsa. inf. de off. de. c. pastoralis. §. præterea. Sed iudex appellationis potest inhibere iudici à quo appellatum est, ne in eadem causa procedat: vt inf. de offi. ord. Romana. §. nec pro eo. versi. similiter, & §. à qu bus. [lib. 6.] & inf. de appel. Romana. §. si autem. [lib. 6.

e ¶ Sed dicti iudices.] Nam iudices appellationis debent cognoscere an sit legitime appellatum: & si legitima est appellatio, ipsi cognoscant, alias remittant partes ad priores iudices, in expensis condemnando appellātem. inf. de app. vt debitus. &c. cum speciali. Et ita quan-

† In nonnullis manu script. legit, citabatis.

1 Vide Ioan. Andr. inf. de priuile. c. ex ore. in gl. super verbo. item rationē possessionis.

ita, qn̄ iudices ad appellationem dati ſunt, ſemper debent cognoſcere de hmōi iuriſdictione: nec conuenire, cum prioribus, ſicut qn̄q; vidi fieri. Illud enim habet locum qn̄ diuerſi iudices cōtendunt ſe habere iuriſdictionem principaliter. ſu. eo. paſtoralis. Bern.

hic. De hac materia dicas vt dixi, ſu. e. ca. 1. Sed illa decre. ex parte. inf. de off. del. loquitur in alio caſu, cū iā litteræ ſunt primo præſentatæ ante præſentationem ſecundam, & ita concordat cum iſta. Alij dicunt, & forte bene, ꝙ primæ litteræ valent, & non ſecūdæ. qa de primis nō faciunt mentionē, ſi primus impetrans non fuit negligens in ꝓſequē do ius ſuum, & hoc conſtat, licet prius ꝑſententur ſecundæ: dum tamen nō recipiatur ſecundus ante præſentationem priorū: & ita ceſſant contraria. ſed ſi primus ñ ꝓſequatur ius ſuū dolo vel negligētia, cū ꝓſequi poſſit, valebūt ſecūdæ, licet de primis nō faciāt mētionē; ſecus in reſcriptis ad lites obtētis, vbi ꝑ ſolicitudinem præſentātis ꝑditur primum reſcriptum, licet ſecundū de primo non faciat mētionē inf. de app. vt debitus. ibi enim remanet ius ſaluum vtrique impetranti.

[Gl. ſeq. recitatur per obiectionem, & ſoluit.]

¶ Idem epiſcopo & archi diacono Legion.

¶ *Si plures impetrant in eadem eccleſia ſtatur data, vt primus impetrans præferatur & ſolus admittatur. Ita communiter ſummant doc. Et procedit iſtud ſummarium ſecūdum opinionem communem, quæ hodie inualuit propter iura noua.*

CAP. XXX.

CApitulum † ſanctę crucis Cameracen. exhibitæ nobis petitione monſtrauit, ꝙ Callimacho clerico ſuꝑ ꝑbendali bñficio in eorum eccleſia obtinendo, litteras noſtras ad eos prius a monitorias, & demum ꝑceptorias impetrāte, B. clericus cōtra eos ſuper conſimili [b] bñficio in eadem ſibi eccleſia conferendo, ad I. archiepiſ. Tornacen. & eius collegas, de ꝑdictis litteris nō habita mentione, [c] executorias a nobis litteras impetrauit: qui poſt appellationem [d] ad nos interpoſitā, in eos ſuſpenſionis [e] & † excommunicationis ſententias protulerunt: ac dictus. C. ſuper executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit ſcripta noſtra, qui tulerunt ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententias in eoſdem.

¶ Quocirca mādamus quatenus eo recepto in canonicū & in fratrē, aſſignatoque ſibi bñficio ꝑbendali: q ad eos prius mandatū Apoſtolicū reportauit pręfatas ſententias [f] iuxta formā eccleſiæ relaxetis: [g] alteri ſuper præbendali bñficio in eadem eccleſia ſilentium imponentes.

† Dictio, capitulū, hic capitur pro collegio. ſile capitu. ad hoc. c. inter alia, & cap. quod in dubijs. de ſen. excom.

† In multis manuſcrip. ita; i eos ſuſpēſionis ſētentias protulerunt.

CApitulum.] Diuiditur. Nā in prima ponitur facti narratio perplexitatem cōquerentis cōtinēs. In ſecūda definitionis cōmiſſio, illam tollens Secūda: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. ¶ Callimachus clericus impetrauit litteras monitorias cōtra capitulū ſanctæ crucis Cameracē. ſuper obtinēdo bñficio in eadē eccleſia. & deinde ꝑceptorias obtinuit contra eoſdē, B. cleric' cōtra capitulū idē ſuꝑ cōſimil bñficio in eadē eccleſia ſibi cōferendo, ad archidiaconū Tornacen. & ad eius collegas litteras executorias impetrauit: qui monuerunt capitulum ſanctę crucis, vt dictū B. reciperēt in canonicū, & in fratrē, à quibus iudicibus capitulū appellauit, ſed iudices ñ obſtāte appellatione tulerunt ſniam ſuſpenſionis in eoſdē: poſtmodum dictus Callimachus litteras executorias ſuper executione mandati pro ipſo facti ad alios iudices impetrauit: qui tulerunt ſententias ſuſpenſionis & excommunicationis in eoſdem. capitulū ſanctæ crucis factum illud ſignificauit domino Papæ. Papa mandat epō & archi. Legionen. vt illum in canonicum recipiant, & beneficium aſſignent ei qui prius mādatum apoſtolicum prædicto capitulo reportauit; relaxantes ſententias prædictas iuxta formam eccleſiæ, ſuper præbendali beneficio alteri ſilentium imponendo. No. qui primo mādatū Apoſtolicū repreſentat ſuper beneficio, debet beneficium obtinere ſicut ſeruatur in litteris ſuper controuerſijs impetratis.

[Gl. ſeq. ſignat contraria, & ſoluit. & opi. ponit ſolutioni contrariam.]

a ¶ Prius.] & ita q præuenit 1. alium. ille obtinet, inf. de appellatio. vt debitus. ibi prius quā in gl. & if. e. ab batem. & eſt ſimile, ff. de procu. pluribus. & inf. de procu. nō inuitæ, vbi potior eſt cōditio occupātis. & ſimile, ff. de ver. obl. l. Titius. Sed vr̄ ꝙ ille ꝓ quo fuit pri' lata ſnia, deberet obtinere: non iſle qui primo pſentauit reſcriptum, ſicut ſi quis à pluribus conueniatur ex noxa eiuſdē ſerui, non ei qui primo egit: ſed ei qui ad ſniam prius peruenit, debet dari, ff. de noxa, ſi quis à multis, ſic etiam in actione de pec. ff. de pec. ſi vero ad huc. Forte idē poſſet dici hic, ille enim obtinuiſſet q prius receptus fuiſſet. arg. if. de præben. dilectus 2. ſed neuter ad ſniam venit. Hic poſſunt aſſignari multa cōtraria, if. de offi. deleg. ex parte 1. & ſu. eo. ti. cæterū, & multa cōſimilia. Sed iura illa hodie correcta ſunt per id quod habes if. de appel. vt debitus, & per id qđ dicit

1 Si intelligas in impetrando, planū e.t, ſi i pſentādo, falſum eſt: niſi ſi qn̄ gratiæ ſunt æquales, & neſcitur quis ſit primus if. e. c. pen. lib. 6. Ioa. And.

b ¶ Conſimili.] Ergo non ſuper eodem beneficio, ſed diuerſis: alias no diceret, conſimili; quia ſi cōſimile, ergo aliud, & non idem, vterque iſtorum impetrauerat, vt ei prouideretur in beneficio præbendali: ſed nō ſuper vno, ſed ita ſimpliciter: quia nihil e.t idem, cui ſimile e.t. argumen. ff. ſi menſor falſ. mo. dixe. l. 2. § hęc actio.

[Glo. ſeq. obijcit & remittit.]

c ¶ Non habita mentione] per hoc videbatur, quod litteræ nō valebāt. ſup. eo. cæterum, if. de offi. dele. ex parte 1. Sed primæ ibi iam fuerant præſentatæ ante pręſentationem ſecundarum: & ſic non contradicit. ſed concordat huic no. Et etiā nō obſtat. c. cætęrū.

[Gl. ſeq. arguit, & remittit.]

d ¶ Poſt appellationem:] Vnde videtur quod ſententia poſtea lata no tenuit, inf. de ſentē. excom. per tuas Sed contrarium dicitur. if. vbi dicit, ſententias præfatas relaxetis: ſed ibi dicitur quare tenuit ſententia. Vel intellige q ex iuſta cauſa appellatum e.t. quā forte litteras alterius receperant, vel aliam iuſtam cauſam allegarunt. & ſic non tenuit ſententia, Vel dicas ut in vltima notula.

[Gl. ſeq. alleg. quinque concor. obijcit & ſoluit.]

e ¶ Suſpenſionis] Arg. ꝙ ſuſpenſus pote.t amplius ſuſpendi, ſicut excommunicatus pote.t excommunicari. 3. q. 4. Engeltrudam. & 11. q. 3. excellentiſſimus. 12. q. 2. & uiro. & inf. de Iudæ, & Sarra. ita quorundam, in ſi. vbi de hoc.

f ¶ Sententias.] ſ. excommunicationis & ſuſpenſionis latas. proximo cap.

[Gl. ſeq. obijcit. & tripliciter ſoluit.

g ¶ Relaxetis.] Ex hoc patet ꝙ ſententia ſuſpenſionis poſt appellationē lata tenuerit. Sed vr̄ ꝙ appellati

tenuit, ex eo, quod ei tamen qui litteras primo præsentauit, prouidere deberet, & non illi qui secundo præsentauit litteras suas, contra quem fuit appellatum. Dicas quod ideo tenuit sententia non obstante appellatione, quia nondum prouiderat alicui illorum, & litteris continebatur, si alium ad mandatum nostrum nō receperitis. hæc enim clausula [nisi de mandato nostro eadem ecclesia in receptione alterius fuerit granata] erat in vtrisque litteris inserta, vt patet in integra, sed ipsi non receperant adhuc, vnde non tenuit appellatio, cum nondum competeret eis exceptio. Vel dicas, si vis; prædictas sententias relaxetis, ad cautelam quantum ad illam sententiam, quæ lata fuit post appellationem, quæ legitima fuit quantum ad aliam latam pro Callimacho, ubi appellatio non præcessit; tenetur proprie illud verbum, relaxatis. Et sic proprie & improprie simul illud tenetur. simile 28. dist. presbyterum. 63. dist. in synodo. Quid si præsentatione per aliquem illorum facta ipsi capitulo alij iudices post app. excõicauerunt? Vr quod teneat appellatio, quia ex quo alius peruenerat, ius habebat. Vnde si capitulum appellauit contra secundo præsentantem, bene vr tenere appellatio: quia ei debetur prouidere qui primo præsentauit: vt hic dicit, & ideo absolutio ad cautelam fieri debet. Sed non credo: quia quoties aliqui absoluuntur ad cautelam illud exprimitur, su. de appel. ad præsentiam. inf. de test. veniens. in fi. vnde prima ratio verior videtur. Vel intelligitur tantum de sententijs illorum à quibus non est appellandum, & ita planum est.

† Ergo pensio super beneficio non uidetur posse dici bñficium, cum sicut diuersa hic ponãtur, adde ca. quamuis, de præbẽ. lib. 6.

¶ Idem Bituricen. archi. Apostolicæ sedis legato.

¶ Si habẽs litteras Papæ ad beneficium, eis propter annuam pensionem renunciat, non ualent litteræ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ.

CAP. XXXI.

ij AD audientiam nostram peruenit, quod quidam clerici obtentis à sede Apostolica litteris super prouisione sua in aliquib. ecclesijs tibi subiectis, recipiẽtes ab eis annuas pẽsiones, [a] seu † alia beneficia ab eorum impetitione desistũt, renũciãtes [b] beneficio litterarũ. & infra.

¶ Fraterni igitur tuæ mandamus, quatenus eos qui post litteras taliter venditas, † alias (de illis mentione nõ habita. [c]) impetrabunt de cætero, vel hactenus impetrarunt, carere decernas commodo earundem, & ecclesias nõ permittas earum occasione vexari, reuocando in irritum [d] si quid earum prætextu inueneris esse factum

¶ Greg. ix. archiepiscopo Mediolan.

¶ Receptus per litteras Apostolicas, licet præbendam expectet, per alias litteras hoc supprimentes, in alia ecclesia recipi non debet, hoc dicit, inhærendo uerbis litteræ.

b ¶ Renunciantes.] sed nunquid continet simoniam hæc renunciatio? Vr quod sic, cum ex litteris habet ius ad petendũ beneficium spirituale: & in talib. ois pactio & contradictio cessare debeat. ff. de pac. c. vlt. & 1. q. 2. quam pro. Posset dici quod non est simonia: quia ea quæ præcipiuntur à iure licite deducuntur in pactum etiam in spiritualib. inf. de electione, significati. in princip. & in gl. 2. & 18. q. 2. Eleutherius. in prin. & in glo. 1. & istud est de iure quod renunciet litteris si vult habere beneficium: sed si habeat, etiam beneficium, posset deduci in pactum quod ei renunciaret, si vellet aliquod aliud beneficium obtinere: quia vtrumque habere simul non potest. inf. de præbe. cũ nõ ignores. Et secundum hoc expone, vẽditas. i. cum tali pacto renunciatas. Vel potest dici, quod simonia fuit. quod hic non negatur. Vel dic quod nõ fuit simonia propter hoc commissa, quod est æquius: cum nullum ius speciale habuerit per litteras illas. Ber.

† Contius hic uendicatas legendũ monetur, sed in omnibus manuscr. uẽditas inuenitur, id est, tali pacto renunciatas.

c ¶ Mentione non habita] Et ideo non valẽt, inf. eo. c. proxi. & su. eo. tit. ad aures. & c. cum adeo.

[Gl. seq. primo quærit de reuocatione processus facti per scriptũ surreptitium. Secundo alleg. pro, inducens tria ca. & rationem quam fortificat: soluit etiam obstaculum. & inducit tria similia: tertio alleg. 4. in contrarium: quarto ponit opin. Ioan. quinto sol. dist. inter rescripta ad lites, & ad beneficia.]

d ¶ In irritum.] Sed quæritur an generaliter sit verum, quod quicquid fit per litteras tales surreptitias, debeat reuocari? Hoc manifeste probatur in capitulo isto, & e. t. simile. su. e. cum dilecta. & c. constitutus, & hoc ideo, quia per litteras tales iurisdictio nõ uidetur dari, inf. de offi. dele. sua nobis. & 35. q. 9. veniam. in princ. ibi, surreptum huic sedi. & cap. sententiam, & reuocatur etiam quod fit altera parte absente: vt inf. de re iud. cum olim. §. post hæc. & ff. de iudi. l. si prætor. §. Marcellus. Nec obstat si dicas quod post sententiam non admittatur exceptio. 3. q. 6. cap. 2. §. exceptio. & infra de re iudi. inter. 1. Sed illud non habet locum in exceptionib. in quib. agitur de falso. inf. de proc. in nostra, in fi. & inf. de prob. licet. §. post hæc, cum enim per tales litteras non receperint iurisdictionem, quicquid per eas factum est, non tenet, & est sim. quia replicatio omissa ante sententiam ex causa probabili, post sententiam proponitur, ff. quando ac. de pecu. annalis est d. l. quæsitum, multo fortius exceptio. Ad idem facit infra de re iud. ad probandum, argum. inf. de despon. impu. ad dissoluendum, in fi. sed illa decr. aliter intelligitur. Et contra videtur quod per tales litteras detur iurisdictio, licet possint elidi per exceptionem, vt sup. eod. nonnulli. dictum est. arg. ff. de bon. pos. secundum tabulas, l. pen. §. testamento vnde non potest dici retro iudicium nullum fuisse: vnde si aliquis sciuit sibi competere exceptionem, & nõ excipit, sibi imputet, si nesciuit, quod prætextu exceptionis post re præsententia non retractetur, infra de re iud. inter. & c. suborta,

1 Vide text. cum gl. in l. peremptorias C. sent. rescin. non pos. & in le. officium ff. de rei uen.

ij AD audientiam.] Diuiditur, quia in prima ponitur facti narratio. In secũda prouisio: ibi, Fraternitati. Abb.

CASVS. Quidam impetrauit litteras à se. Apo. vt prouideatur ei in ecclesijs alicuius diœcesis subiectis. tãdẽ recipit annuas pẽsiones, seu alia beneficia, & desistit ab earum impetitione: & renunciauit beneficio litterarum, postea impetrauit alias litteras super sua prouisione, non facientes mentionẽ de alijs, vel de pẽsione vel renũciatione. significatum fuit hoc dño Papæ, mãdat Papa archiepõ Bituricen. cõtra illos, qui post tales litteras prius venditas, alias impetrant, non faciẽtes mentionem de alijs, ac etiam impetrabũt, de cætero, quod decernat eos carere omni commodo litterarum nec permittat ecclesias per tales litteras vexari, reuocando in irritum quicquid illarum authoritate inuenitur factum esse. No. quod tenetur facere quis mentionem de litteris quibus renunciauit: sed illud cõtigit quia vendidit illas. & ita quasi beneficiati reputantur quantum ad impetrandum, quia gratiam sibi concessam uendere non debebant.

a ¶ Pensiones.] huiusmodi pensiones, quæ in fraudẽ fiunt de prouentibus ecclesiarum, prohibitæ sunt in concilio generali. inf. de præben. extirpandæ. in fin. & inf. de collusione, audiuimus.

[Glos. seq. quærit, argu. pro vacillando, soluit contrarium.]

1 Id est ex falso rumore confectū.

subortā. Item libertas per falsos codicillos data nō reuocatur. ff. de manu. testa. cum ex falsis. & legata præstantur licet testamentū sit falsum. 1. ff. de hære insti. l. vlti. Circa istam materiam dicebat Io. q̄ sn̄ia lata p̄ tales litteras, tenet, nisi releuetur p̄ appellationē vel supplicationem, sed retractanda est per in integrum resti. Vel si vis dicere q̄ per tales litteras nulla dat̄ iurisdictio, nō est necessaria restitutio: quia ipso iure nulla est sn̄ia. if. d̄ offi. vic. sua nobis, Tu dicas q̄ tales litteræ non sunt irritæ ipso iure, sed possunt annullari per exceptionē. vnde, si à principio huiusmodi exceptio p̄ponat̄, si aliquid fiat cōtra, totū reuocat̄. & sic loquitur sup. e. constitutus. & c. cū dilecta. Si aūt per cōsensum partium tacitū vel expressum procedatur, & detur sn̄ia, tenet quidē & valet, cum sit lata à iudice suo: nec cōtra ius cōstitutionis: vt 2. q. 6. c. ei q. §. definitiua, & īf. de re iud. cū inter vos, nisi fuerit appellatū vel supplicatū. 35. q. 9. veniā. & c. sn̄iam. & C. de Prec. impe. offe. Auth. quæ supplicatio. Et in causa appellationis vel supplicationis pōt opponere de surreptione. & si ostēdit se ignorasse, bene auditur: & poterit hoc p̄bare per iuramentū, quia hoc aliter de facili probare non posset inf. de testi. psē tium. & inf. de exce. pastoralis. & hoc intelligo hic, si eis ignorātibus de prioribus litteris receperint istos p̄ litteras secūdas. arg. ad hoc, inf. de præb. dilecto. Vel potest dici q̄ aliud sit in beneficijs: 2. quia beneficium non potest possideri nisi canonice habeatur if. de isti. ex frequentibus. sed isti per fraudem obtinuerunt, & ideo inuiste & si primam ecclesiā habuissent quo ad titulu, secundum habere non poterant, nisi dispensatiue. inf. de elec. dudū. decre. Greg. & io necessaria fuit scientia Papę in impetratione litterarum talium. inf. ca. prox. quia Papa quo aliquo beneficiato non scribit ex certa scientia, quin faciat mentionem de primo beneficio. sup. eod. postulasti. in alijs bene tenent ea quæ fiunt per tales litteras: ex quo tacite uel expresse approbantur litteræ inf. de offi. deleg. ex parte, 2. nec eo prætextu posset appellari.

† Vide l. 1. §. sed & si qs ff. de Carbo. edic. & ff. de lib. cau. l. ordinata.

a Hanc glo. dicunt esse sing. Inno. i ca. ad aures. sup. eod. & Abbas hic.

CAP. XXXII.

IN nostra p̄posuisti p̄sētia, q̄ nōnulli clerici à sede Apostolica plures litteras (nō tn̄ alias d̄ alijs mētionē [a] faciētes) īpetrant fraudulēter, vt i pluribus ecclesijs admittantur: sicque aliqn̄ in alijs recepti, licet nondū in eis ecclesiasticū bn̄ficiū [b] sint assecuti, alias ecclesias sup̄ receptione sua nihilominus īpetūt & molestāt: † & īf. ¶ Mādamus, quaten⁹ eos clericos, ecclesijs, in quibus recepti sunt, faciens esse contentos, non permittas alias ab eis occasione litterarum huiusmodi molestari. ¶ Nisi de receptione forte sua expressam fecerint mentionem.

¶ Idē ep̄o Siluanecteñ & abbati † Caroli loci.

IN nostra. [Decre. ista itelligi potest duobus modis. primo de ijs qui simul impetrauit binas litteras. & hoc amicatur principio. Alio modo de ijs qui iam recepti p̄ primas impetrauerūt secundas litteras: & hoc amicatur fin. Et secundum intellectum quem tenet hic Ioan. Cal. & do. Car. Flo. potest sic summari. Suppressio iuris ad rem, vitiat rescriptum beneficiale. h. d. in hac decre. primo ponitur facti narratio, ex qua resultat quæstio Secundo: ibi, Mandatur. Ponitur mandatū. Tertio: ibi, nisi de receptione ponit̄ exceptio. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam impetrāt plures litteras vt in pluribus ecclesijs admittantur, non facientes de alijs, in alijs litteris mentionem? & sic quasi recepti in ecclesiis, quamuis nondum habeant beneficium, alias tamen ecclesias sup̄ receptione sua siue; prouisione impetunt, & molestant. Ista proposita fuerunt in præsentia domini Papę: vnde mandat archiepiscopo Mediolañ. vt faciat istos esse contētos ecclesijs in quibus taliter sunt recepti, nec p̄mittat ab eis occasione huiusmodi litterarum molestari, nisi de receptione sua faciant mentionem. Not. quod receptus in canonicum & in fratrem, licet adhuc non sit beneficium assecutus, reputatur beneficiatus, ita quod de hoc tenetur facere mentionem.

[Gl. seq. querit & soluit.]

a ¶ Mentionem.] Et ideo vr̄ qđ secundæ valere non debeant. sup. c. p̄xi. & sup. eo. ceterum. & capit. ex parte 2. & inf. d offi. deleg. ex parte 2. sed in pendenti est quæ vacat, si ante præsentationē primarū secūdæ fuerint impetratę. tūc enim valebūt, quæ prius fuerint p̄sētatæ: vt sup. e. tit. c. capitulū. & if. de appell. vt debitus. postquam vero receptus esset per primas, non valerent secundæ: vt inf. sequit. Præterea quia Papa non intendit ei prouidere in pluribus beneficijs, nisi in secundis litteris mentio fiat de primis. inf. eo: capit. si p̄ponēte ēt si modicum esset beneficium primum inf. de p̄bendis. cum teneamur, Sed quid dices si primæ litterę annullatæ sint per exceptionem, nunquid valēt secundæ, licet de primis non faciant mentione: Dico quod valent secundæ, si nondum essent præsentatæ: quia potius ad cautelam impetratæ videntur: vt si non posset beneficium consequi per primas uterentur secundis, sicut cōsueuit dici in rescriptis, supra eo. ex tenore. & verba cum effectu intelliguntur. ii sn̄a. de cler. non resi. de. relatum. vnde cum nihil obtinuerit per primas, valent secunda, quia hæc fuit intētio Papæ, vt per litteras suas beneficium consequeretur: & hoc satis innuitur ex eo quod dicit; eos facias esse contētos ecclesijs in quibus recepti sunt.

[Gl. seq. obijcit & soluit.]

b ¶ Beneficium sint assecuti.] Si enim nondum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, quare non ualent littere istæ secundæ, quia qui beneficium ecclesiasticum non est consecutus, potest pro beneficio litteras impetrare. supra eod: cum adeo & infra si proponente; Respondeo licet bn̄ficium nondum sit assecutus, tamen ius canoniæ per quod in breui beneficium est habiturus, ex domini Papę mandato est consecutus: & pro beneficiato iam reputatur: vnde de hoc in suis litteris tenebatur facere mentionem, si iam erat receptus.

† In multis antiquis ita: & abbati cō pendicum.

¶ *Non valet rescriptū quod procurator reuocatus, & de hoc certificatus, extra iudiciū impetrauit: secus tamen si in iudicio, dummodo reuocatio ad notitiam aduersarij vel iudicis non peruenerit, hoc dicit secundum lecturam magis communem.*

CAP. XXXIII.

iij EX parte decani & capituli Laudunē

iij EX parte decani.] Sic summatur secundum intellectum satis notabilem. Quicquid procurator reuocatus, & de hoc certificatus in iudicio facit in fauorem domini, non tenet, licet reuocatio ad notitiam iudicis uel aduersarij non peruenerit; secus si illud tendit ad commodum aduersarij. hoc dicit. In prima, ponitur facti narratio. secunda iudicum instructio: ibi, Quia vero. Abbas Siculus.

CASVS. Canonici Lauduneñ. habēnt priuilegium à Romano Pontifice, vt possent excōmunicare oēs sibi

sis fuit ꝓpositũ, φ cũ ipsi auctoritate Apostolicæ indulgẽtiæ[a] in nobilẽ virũ I. excõicationis sñiam ꝓtulissent: procuratoribus partiũ pp hoc ad sedem Apostolicã accedẽtibus, & lite sup diuersis articulis[b] cõtestata[c], nos causã vobis commisimus terminandam: hoc adiecto, vt non obstarẽt litteræ præter assensũ partiũ[d] impetratæ. Dictus aũt nobilis citatus, ꝓposuit, φ p illas litteras ꝓcedẽdũ nõ erat: ex eo φ V. qui easdem litteras impetrauerat, falsus extiterat ꝓcurator[e], cum ipse ante impetrationem litterarũ ipsarum, ꝓpter suspicionẽ[f], quam contra eundem conceperat, mandatum sibi traditum re-

iniurias inferentes, vel sua bona detinentes ratione cuius quidã I. nobilis ab ipsis fuit excõicatus: sed appellauit ad Papam. Procuratores vtriusq; partis missi sũt ad Papam Dũ ibi essent, & examinaretur negotium, iste Io. habuit suum procuratorẽ suspectum, quia forte erat amicus canonicorũ vel canonici aliquid ei promiserant: vel habebat filium, cui canonici ꝓmiserant dare aliquam capellã, vel beneficium. reuocauit igitur ipsum procuratorem, & misit ad eum suas litteras reuocatorias, ille procurator suus celauit huiusmodi litteras, & non manifestauit neq; iudici, s. Papæ, nec parti aduersæ, s. ꝓcuratori istorũ canonicorũ. Ambo procuratores considerãtes φ negotium non posset commode discuti in curia Romana, quia, difficile fuisset illuc conuocare testes, vel propter nimios calores in vrbe Romana existentes, voluerunt impetrare, & de facto impetrauerunt litteras ad vnum epm, & vnum abbatem in Picardia. Erat autem reuocatus (vt diximus) procurator istius Ioan Præsentauit litteras iudicibus, quibus cõmittebatur causa, iudices citauerunt partes. s. canonicos, & illum Ioan. Excipit Ioan. φ virtute istarum litterarum non poterat conueniri, cum essent impetratæ à suo procuratore reuocato. Et dixit; ego credo ꝓcuratori meo per suum iuramentum si fuerit reuocatus an non. Rñderunt ad hoc canonici, φ illa reuocatio non ꝑuenerat ad notitiam eorum, vel saltem eorũ procuratoris, nec etiam ad notitiam iudicis. s. Papæ, rõne cuius non valebat. Iudices interlocuti sunt quod hoc non obstante procederent; ille Ioann. non appellauit à sñia: sed videns hoc obstupuit, & dixit. Postq̃ reuocatio facta per me non tenuit: ego prouidebo mihi. Ecce, quid fecit: obtentis dilationibus ad faciendum negotium suum, dixit suo procuratori, quem iã reuocauerat: oportet te ire Romam celeriter, & impetrabis mihi litteras alias directas ad istos iudicas. Bene dixit procurator, fiat, iuit, obtinuit, & redijt, & apportauit litteras faciẽtes mentionem de primis per quas inter alia mandabatur, vt isti duo iudices. epũs & abbas examinarent ꝓcessum vsque ad sñiam exclusiue, & pro sñia definitiua remitterent ad Rom. Pont. Fuerunt præsentatæ iudicibus istæ litteræ, vt procederẽt secundũ eas, & non sm̃ priores. Pars canonicorum se opposuit cõtra huiusmodi litteras, & dicebat φ nõ valerent: quia erant impetratæ à procuratore reuocato, qd ipsemet. Io. iam in iudicio confessus erat, & ẽt extra iudicium erant impetratæ: quia iudiciũ (vt patet supra) erat in Picardia coram illis duobus, & fuerunt impetratæ in curia Rom. & sic extra iudicium. Dicebat iste Ioã. vos noluistis admittere reuocationẽ quo ad alias litteras, sed bene quo ad istas: ergo nihil cognosco in hoc. Dicant ei, in primis reuocatio nõ fuit nobis nota, bene autem in secundis, quia tu ipse confessus es in iudicio te reuocasse tuũ procuratorẽ. Sup hoc consultus Papa dicit φ iudices ꝓcedant sm̃ priores, & nõ sm̃ posteriores impetratas p procuratorem istius Io. iam reuocatũ. Iste est casus ad longũ clarus & facilis, qui optime declarat istam decretalem, quæ alias pp nimiam intricationẽ plena difficultatis erat. Panorm: Not. φ reuocatio procuratoris dati ad lites peruenire debet ad iudicem & aduersarium, aliter non tenet reuocatio: & valent ea quæ cum tali procuratore facta sunt in iudicio. Item reuocatio procuratoris dati ad impetrandum, siue ad negotia, debet peruenire ad ipsum procuratorem tantum. Item non valent litteræ impetratæ sine speciali mandato dñi, hoc est verum, nisi fuerit de illis personis, à quibus de iure non exigitur mandatum.

a ¶ Indulgentiæ.] Forte cõcessum fuerat capitulo Laudunẽñ. vt si quis in eorum manifestam offensam incideret, φ illum possent excõmunicare. similem indulgentiam habes intra de verbor. signi. ex parte. 1 vbi concessum erat canonicis Carnatẽñ. quod nemini licitũ esset absoluere excõmunicatos ꝑ ecclesia Carnatẽñ, nisi satisfactione præmissa pro emenda.

b ¶ Articulis. Qui fuerint alij articuli non habemus.

c ¶ Contestata.] per procuratores datos ad totã litẽ.

d ¶ Præter assensum partium.] hoc solo non valebant litteræ posterius impetratæ præter consensum partiũ, etiam si mandatum procuratoris non fuerit reuocatũ. sup. c. cæterum, hoc tamen non fuit allegatũ vel intellige de alijs litteris ad alios iudices prius impetratis: & ita planum est.

[Glo. seq. ponit duas species falsi procuratoris:]

e ¶ Procurator.] no. φ quãq; dicitur falsus procurator, q nunquam fuit, & talis nec dñm obligat, nec soluentem sibi talis procurator liberat, nisi dñs ratã habeat. arg. inf. de offi. deleg. cum olim. 1. & ca. coram. ff. de iudi. licet. & ff. de condi. cau. da. si procuratori falso. Dicitur etiam falsus procurator qui fuit, & nõ est: vt hic & iste liberat soluentẽ sibi pro domino ignorante sed dñm non obligat. ff. si cert. pet. l. eius qui in prouincia, & ff. de sol. si q, seruo. De exceptione autẽ procuratoria notabitur inf. de procurato. in nostra præsentia.

[Glos. seq. distinguit in renunciatione ꝓcuratoris, an fiat ante litẽ contestatã, vel post, & an procurator consentiat vel resistat: & ex hoc obijcit, & soluit.]

f ¶ Propter suspicionẽ.] sic. inf. de procu. in nostra. Propter suspicionem potest procurator non solum ante, sed etiam post litem contestatã remoueri, ff. de procur. itẽ si suspectus puta si affinitate aliqua aduersario cõiungat. ff. eo. aut affinitate; aut si familiaris fiat aduersario inf. de offi. deleg. insinuante. & quoties noua causa superuenit, ff. eo. si post datum. & hoc post litem contest. sed de causa cognita, ff. eo. post litem. & l. quæ oĩa. & hoc verum est si procurator contradicat, secus si cõsẽtiat, qa tũc sine causæ cognitione remouetur. inf. de procu. auditus. & ante lit. contest. nulla causa interueniente. ff. eo. ante litem: Quare ergo nõ reuocatur quicquid factũ fuit p talem procuratorem? Ratio satis est in euidenti: quia huiusmodi reuocatio non ꝑuenit ad aduersariũ vel ad iudicẽ: vt ex aduerso proponebatur: vt inf. sequitur, & ideo quicquid cũ ipso factum est, ualet quousque reuocatio sit nota aduersario vel iudici. inf. de procu. mandato. 2 nec ille ꝓbauit φ reuocatio mandati ad aduersarium vel iudicem peruenisset; & ideo recte interlocuti sunt iudices se debere p huiusmodi lr̃as procedere, & ille nobilis super hoc acqeuit interlocutioni, ostendendo alias litteras impetratas p eundem procuratorem. quæ non ualent si reuocatio ad ipsum procuratorem peruenit. Ad hoc enim ut reuocatio teneat, necesse est vt ad aduersariũ

1 Et ibi plene tradit Ioannes And. qñ sit locus tali indulgẽtiæ, vide ẽt eundem Io. Andr. in ca. ex parte. inf. de priuil.

Procurator pp suspicionem reuocatur.

2 Concord. tex. in l. si ꝓcurator. cũ ibi not. ff. de procur. & l. sed & si mandassem. & l. his procedente. ff. d inius voc.

vel ad iudicem perueniat. inf. de ꝓcu. mandato. & ibi dicemus de hoc, & hoc in iudicio, secus extra iudiciū. Vbi sufficit ꝙ reuocatio ꝑueniat ad ꝓcuratorē, & postea non valet quod facit in præiudiciū dñi, sed bñ ualet ꝙ facit antequā reuocatio ad eū ꝑueniat, ut īf. colligitur, versi. si reuocatio; & c. ff. mandati si mandassem.

[Glo. seq. alleg. 5. concor & duo contraria. Item obijcit, & soluit.]

a ¶ Non ualere dicebant.] Et merito. qa ipse nobilis hanc allegationē cōtra aduersarios allegabat, ergo contra se illam recipere tenebat. 19. dist. si Romanorum. §. 1. & in glo. suffragari. & 4. q. 3. c. si. ad si. si quis testibus. & 9. dist. neque quorū libet & 3. q. 8. ca. 1. §. cuius in agendo. & inf. de censibus cum olim. arg. contra 37. dist. si quid veri, & dist. 10. lege. Et ita ex propria confessione probat secundas litteras, non ualere, confessioni standum uidetur, sed non est uerum, nisi reuocatio mādati ad procuratorē ꝑuenerit: ut inf. sequitur. & ff. man. si mandassem. arg. ꝙ non sufficit reuocare mandatum, nisi reuocatio perueniat ad procuratorem: ut patet hic, & in prædic. si mandassem. & ita potest habere ratas litteras antequam reuocatio perueniat ad procuratorē, licet confiteatur se reuocasse mandatum, tñ confitet reuocationem peruenisse ad ꝓcuratorem, vnde debet illud probare, ut inf. dicit. Et ita patet ꝙ primæ etiam non debeant ualere si ꝓbetur ꝙ reuocatio ad procuratorem peruenisset, & tñ dicitur inf. ꝙ valent. Sed hoc ideo est: quia reuocatio no peruenit ad iudicem vel ad aduersariū. inf. de procu. mandato. & dicitur de hoc su. e. in isto c. & aliud est i iudicio, & aliud extra, vt dictum est sup. eo. nonnulli. §. sunt & alij.

[Gl. seq. notat, quærit & remittit, quæstionis dubiū aperit, sol. ponit opinio. Io. item. Vincen. & obseruantiam curiæ.]

b ¶ Sine speciali.] idest, exp̄sso, sc̄dm Vin. Et ita patet hic ꝙ non ualent litteræ sine speciali mandato, licet constitutio illa, sup. eo. nonnulli. male obseruet, ut dictum fuit ibi: & sic confirmatur hic tenor illius constitutionis. Sed qualiter probabit quis litteras impetratas de mandato dñi? De hoc dictū est in illa constitutione, nonnulli. Si quis cōstituat aliquē procuratorē suum ad impetrandum, sufficit ostendere ꝙ ubi dedit mandatum ad impetrandum, sed adhuc non videt sufficere, quia per hoc non constat ꝙ ille impetrauerit, nam alius potuit eas impetrare, & sic non sufficit ostendere tale mandatū, quia illud non probat impetrationē, qa non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. inf. de trāssa. inter corporalia. & C. vnde cognati. l. nō hoc. & sic vr̄ adhuc ꝙ necesse sit ꝓbare ꝙ ille ꝓcurator tales litteras impetrauit, qđ erit difficile ꝓbare, qđ ergo erit? Dico ꝙ necesse est ꝙ ostendat siue probet mādatū, & ꝙ ꝓbet se ab illo recepisse litteras cui mandauit, siue ab alio ꝑ ipso, & c osulo ꝙ tam de mādato quam de receptione litterarū ab illo

reuocasset. Eis igitur proponentib. ex aduerso ꝙ ad nos vel ad ipsos huiusmodi reuocatio non ꝑuenit, vos, ꝙ deberetis ꝑ lr̄as ipsas ꝓcedere, ꝑ quadā interlocutoriā protulistis: & infra. Petente itaq; procuratore ipsorū, vt inspiceretis p̄dictā indulgentiam, procurator ipsius nobilis ex aduerso respōdit, ꝙ nō erat per iā dictas litteras procedendum, exhibens alias quasdā posterius impetratas inter alia cōtinētes, vt si de partium volūtate procederet, causam terminaretis eandem. alioquin ipsam sufficienter instructam remitteretis ad sedis Apostolicæ examen cum indulgentia memorata. Quas litteras ipsi ex eo. non ualere dicebant: [a] qa per eundem V. & post reuocationem mandati fuerant impetratæ.

¶ Quia vero iuxta generalis statuta concilij, Apostolicę litterę (quas sine speciali [b] mādato dñi qs impetrat) valere nō debēt nisi sit de illis personis † [c] àquib. nō est exigendū de iure mandatū: mandamus quatenus si reuocatio [d] mādati ad procuratorem peruenit, (cum minus ualere debeant litterę, quæ impetrantur ab illo, quo mandatū [e] dominus reuocauit) in negotio † iuxta priorum continentiam lit

ꝓcuratore fiat publicum instr̄m ad faciendum fidem in iudicio si ei obijciatur. Et hoc credo veram tam in causa appellationis. quam in litteris quæ impetrātur per simplicem querelā, licet Ioan. dixerit ꝙ nō est ita in causa appellationis: quia ita bene possunt lites finitæ ꝑ sn̄iam suscitari per tales litteras impetratas sine mandato. vt per alias; acquiesceret enim forte sn̄æ si litteras nō haberet, & sic generaliter intelligo constitutionem. Hæc de cre. & illa sup. e. non nulli. de iure sic intelliguntur: tñ satis credo sufficere iuramentum impetrantis cum vno teste ad faciēdum fidē super impetratione litterarum, ex quó constat de mandato. infra. de procu. ex insinuatione. Vinc. dixit ꝙ generalis procurator sufficit ad hoc: 1 quod est contra istam litterā & cōtra legē. ff. de offi. eius cui man. est iu. l. 1. sed ipse exponit, speciali, id est expresso: quod non videtur verum, quia in generali procuratione nihil de impetratione exprimitur; & hoc dicit per legem quæ potius contradicit. ff. de procura. procurator totorum. Sed si haberet generalem procurationem ad lites, & liberam administrationem, satis credo quod possit litteras impetrare, vt ff. de procu. procurator cui. inf. de procura. petitio. sed si haberet mandatum generale ad negotia tantum, non credo ꝙ possit litteras impetrare ad lites, quia (vt hic dicitur) speciale mandatum exigitur in hoc casu. argumen. l. prædictæ, procurator totorum. Curia tamen non seruat hoc quod hic, & in concilio dicitur, nec daret litteras propter hoc appellanti.

c ¶ Personis.] puta liberi, parentes, fratres, & affines & liberti ff. de procurator. sed & hæ personæ quia & agere possunt pro talibus coniunctis personis, dum tamen contraria uoluntas non appareat. ff. de procura. Pomponius. §. vltimo.

[Glossa seq. quærit, soluit, ponit opi. Innoc.]

d ¶ Si reuocatio.] Sed quis probabit, reuocationem 2 peruenisse ad procuratorem? In casu isto capitulum Laudun. debet probare hoc: alias regulare est ꝙ actor semper debet probare mandatum, vt dixi supra eodem c. nonnulli, Papa tamen contrarium dicit, ꝙ reus debet probare ꝙ non sint impetratæ per procuratorem, quia non est præsumendum quod suam pecuniam iactet, & ita propter præsumptionem transfertur probatio in reum.

[Gl. seq. notat, q̄rit, arguit negatiue, soluit cōtrariū.]

e ¶ Mandatū dominus reuocauit.] Et ita idem est si mandatum fuerit reuocatum, ac si non habuisset mandatū, immo plus, qa cōtra voluntatē dñi. quare litteræ no valent. Et ita patet hic ex littera sequēti, ꝙ ratihabitio in tali casu locū nō h̄et aduersario cōtradicēte. Itē si ꝓcurator mādauit hāc impetratione alij, nūquid valebūt litteræ impetratæ ꝑ illū? vr̄ ꝙ non, qa ꝓcurator ante lit. cōtest. alium procuratorem dare non potest, C. de procu. l. neque tutores & l. nulla dubitatio,

†Concilij Lateranen. sub Innocētio iij. c. 37.

† Vide l. solutum §. si. cum l. se. ff. de pign. act. & in l. filius fa. ff. d don.

1 Adde contra opinio. Vincen. pro gl. ꝙ si procurator habet generale & speciale mādatū, & producat spāle tm̄, iudicium; est nullū. text. est in l. tali, sus, & ibi Bald. C. de.

† In vno antiquo ita: in negotio isto

2 Adde similem esse tex. in l. j. §. 1. ff. de exe. rei iud. & in l. generaliter. §. sub cōditione. ff. qs & à quo.

tario. Tu dicas ꝙ bene ualēt litteræ illæ impetratæ ꝑ ipsum, cui procurator mandauit. Et quòd dr. procurator ante litem cōtestatā non potest alium ꝓcuratorē cōstituere, istud verum e.t, ad agendū; sed ad negotia procurator datus alij demandare pōt. ff. man. si procuratorē §. j. & ff. de nego. gest. si quis mādato. & talis ꝓcurator bene committitur in curia. & cōsueuit dici in procuratione, 1 do tibi potestatem vt alium possis (si necesse fuerit) cōstituere procuratorem.

1 Et hoc hodie obseruat communis vsus.

ADDITIO. Et tunc substituens. reuocare non potest substitutum, qui suscepit mandatum. n si habeat reuocandi potestatem, de procu. is qui. libro 6. Ioan. And.

SIgnificante.] Diuiditur, quia primo ponitur appellātis narratio. Secundo appellationis commissio; ibi. Ideoque. Abb.

† Hæc duo verba. & aliis: desunt in antiquis.

CASVS. Quidam nomine R. impetrauit litteras contra V. sub hac forma, Conqueritur R. de V. Remen. diœce. super quibusdam pannis. V. citatus corām iudicibus excipiendo proposuit, ꝙ cum non esset Remen. diœce. sed Leodien. per huiusmodi litteras nō poterat conueniri, cum de diœce. Leodien. nullam fecerint mentionem, & quia iudex hanc exceptionē admittere denegauit. V. ad sed. Apo. appellauit. Vnde Papa mandat ꝙ si ita est, reuocetur in irritū quicquid fuit post appellationem attentatū. Nota ꝙ significatio vnius nominis non extēditur ad aliud. Item error nominis vitiat rescriptum, & idem in sequenti cap.

† Facit.

terarum, non obstantibus posteriorib. procedatis.

¶Idem decano, & magistro G. canonico Leodiēsi.

¶ *Rescriptum impetratum contra hominem alicuius diœcesis, non extenditur ad hominem eiusdem nominis alterius diœcesis.*

CAP. XXXIIII.

SIgnificante v. uos noueritis accepisse, ꝙ cum R. cōtra V. Remēsis diœcesis sup quibusdā pannis, & † ad iudices litteras impetrasset, idē V. excipiēdo ꝓposuit, ꝙ cū idē non de Remēsi, a sed de Leodiē. diœcesi existeret, per huiusmodi litteras (cum de diœcesi Leodien. nō facerent † aliquā mentionē) conueniri de iure nō poterat, nec debebat. Et qa exceptionē huiusmodi admittere denegarunt, nostrā audiētiā appellauit. ‡ ¶ Ideoq; mandamus quatenus, si est ita, reuocate in irritum, & cætera.

¶Idem priori sancti Laudinensis, & succentori Rothomagen.

¶*Per rescriptum impetratum contra homines diœcesis, non possunt conueniri homines ciuitatis.*

CAP. XXXV.

ROdulphus clericus rector ecclesiæ sancti Christofori de ciuitate Sagiēsi, sua nobis insinuatione mōstrauit, quod cū magister R. eū per quasdā litteras cōtra episcopum Sagien. & quosdā alios Sagiē. diœcesis, b super redi

nō imēdit dare iurisdictionē, nisi in hominē Remēn. diœce. & ꝓterea inconueniēs videretur si tales lr̄e hic deberēt valere hinc; qa sic viderētur icerte, qa V. alius diœc. Remen. ꝑ illas lr̄as posset conueniri; & ita una clausula q̄ certa & determinata videretur, posset trahi ad plures ꝑsonas, ꝙ esse nō dēt; qa gnālitas i hmōi lr̄is reprobatur. sup. eo. ad hæc, & qa rescripta stricti iuris sunt. ini. de offi. dele. P. & G. & restringendæ sunt lites potius q̄ laxādæ. su. eo. nōnulli. & rō illius decre. super litteris, tūc habet locum, qn̄ ex quo dictū est vel tacitum, papa citius moueretur ad dādum. vel denegandum rescriptum. inf. eo. ex insinuatione. & c. si ꝓponente. & sup. eo. cum adeo, Sed hic non est ita.

† Vide l. a procedente. & ibi Bart. C. de dila.

ADDITIO Vnde decre. illa loquitur i exceptione, qua opponitur non valere rescriptum, hic aūt nō non excipit ꝙ nō valeat rescriptum, ꝙ si faceret, succumberet, sed excipit se ꝑ illud rescriptum conueniri non posse; qa de eo non fecit mentionem. Io. And.

ROdulphus.] Diuiditur vt px. decre. Secunda; ibi, iōque. Abb. Sic.

CASVS. Magister R. impetrauit litteras à sede Apos. in hac forma. Conqueritur R. ꝙ episcopus Sagien. & quidam alij Sagien. diœce. super reditibus, & rebus alijs iniuriantur eidē. Iudices per clausulam generalem, [& quidam alij,] Rodul. clericum rectorem ecclesiæ S. Christofori super ecclesia ipsa citauerunt. idē Rodulp. excipiendo proposuit coram eis, ꝙ cum ipse Rodul. esset de ciuitate Sagien. & sub illa clausula, & quidam alij diœcesis Sagien. nullus de ciuitate Sagiē. intelligitur includi, per clausulam illam non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionē huius admittere noluerunt, ad sedem Apost. appellauit. Papa mandat vt si ita est, in irritum reuocetur quicquid post appellationem inuenerit esse factū. No. ꝙ ciuitatis appellatione diœcesis non continetur.

[¶Glo. seq. obijcit per sex rationes, & soluit.]

a ¶ Non de Remensi.] Sed vr̄ ꝙ hoc sibi obesse non debuit. qa si hoc dixisset, nihilominus lr̄as habuisset. su. e. sup litteris, qa ex quo de corpore constat. extrinseca nō nocēt; licet nōia nō exprimant, inf. de cōsan. & affi. tua nos. & ff. de rei vēd. si in rem. in fi. Et certū dr̄ siue ꝓprio noīe, siue demōstratione q̄ uicē ꝓprij noīs obtinet, designetur, aut ēt digito ostendatur, ff. si cer. pe. certum est, & ff. de rei vend. si in rem. in fi. Sed iste personaliter ostenditur, ergo vr̄ ꝙ sit ꝑ litteras tales audiendus. 2 Præterea non debet ei talis error obesse, cum constet de errore, C. de iur. & fact. igno. error facti. Præterea falsa causa non perimit legatū, siue falsa demōstratio, C. de fal. cau. adie. l. 2. ff. de cōd. & demō. falsa demōstratio. & inf. de conuer. cōiug. ex parte. 2. nec mēdaciū obligātis impedit obligationē. inf. de conuer. coniug. veniens. Sed ista non prosunt: quia ratio illius decre. super litteris, non habet locū ubique. Nunquid si Titius appellet se Seium in litteris, ualebunt litteræ? quia si hoc dixisset Papæ, nihilo minus litteras habuisset, nō ꝓdest ei talis ignorātia siue error, imo nocet, quia litteræ nō ualebunt, vt hic dicit, & quia nō capitur iurisdictionē illius delegati: qa Papa

2 Maxime qā in principio causæ fauendum est actori. ff. de iudi. si quis intentione. Io. And.

[Gl. se. notat, & instruit, medium reciteturr per q̄ quid si dicatur episcopus Sagien. & quidam alij argu. solos Ciuitatenses includi. Soluit contrarium, & idē si diceretur, quidam alij subditi ipsius, & c.]

b ¶Sagien. diœcesis.] Per hoc patet expresse ꝙ aliud est dicere, & alios cōphēdit clericus diœcesanus, & alios clericus Ciuitatēsis. if. d ver. sign. c. clerici Placētini. & ita dicēdo, qdā Bon. diœcesis nullus ciuis poterit cōueniri, & ideo clausula illa, [& quā alij] debet poni & dici sic, & qdā alii ciuitatis, & diœcesis Bono. & sic tam de ciuitate q̄ de diœcesi per illā clausulam poterūt cōueniri; qa ciuitas & diœcesis diuersa sunt, licet sub una iurisdictione siue uno episcopo. if. d cē. venerabili. & est simile, quia licet eps̄ sit in ecclesia & ecclesia in episcopo, vt 7. q. 1. scire, tamen quandoque nomine epi non designat ecclesia, licet ipse sit caput eccle-

3 64. dist. ego Ludouicus. & if. de sen. excom. si ciuitas li. 6. tn̄ q est d̄ diœcesi, de ciuitate intelligitur. l. qui ex vico. ff. ad municipalia l. formā. §. si uero. ff. de cēsibus.

tibus & reb. alijs impetratas à nobis, corā iudicib. ſup eadem eccleſiā per generalem clauſulā (quidā alij) conueniſſet, idem rector propoſuit excipiēdo, ꝙ cū eſſet de ciuitate Sagienſi, & ſub eadē clauſula nullus de ciuitate ipſa intelligitur incluſus, conueniri non poterat ꝑ eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiuſmodi recuſārunt admittere, noſtrā audientiā appellauit. ¶ Ideo mandamus, quatenus, ſi eſt ita, reuoces in irritum, & cætera.

¶ Idē abbati S. Iacobi.

¶ Si conueniendus per clauſulam moriatur re integra ſucceſſor conueniri non poteſt.

eccleſiæ. inf. de teſti. requiſiti. Si dixiſſet Sagi. eps. & quidā alij: tūc per illam clauſulā [quidam alij] vr̄ ꝙ tm̄ illi de ciuitate cōueniri debeant: qa determinatio præcedēs .ſ. Sagieñ. intelligitur repetita. & eſt ſenſus, quidā alii Sagieñ. vt 32. q. 7. Apoſtolus. & ff. de verbo. oblig. Titia §. 1. unnio & diœce. poſſunt conueniri. inf. eo. ſignificauit quia clauſula illa vaga eſt & generalis, ſed non extra diœceſim, ut ſup. c. paſtoralis. §. j. Si dicat, & quidā alij Sagieñ. diœc. modo clauſula illa, [quidā alij.] reſtringitur ꝑ determinationem ſequentem ad illos de diœceſi tm̄, alioquin non eſſet differentia inter iſta noīa Boñ. & diœceſanus, ſed cōſtat ꝙ diuerſa ſunt, & diuerſa ſignificāt, non enim ſunt ſynonyma, vñ bona fuit appellatio rectoris q erat de ciuitate. Si ſic diceretur. eps Sagieñ. & quidam alij iuriſdictionis ipſius. uel quidā alii ſubditi ipſius, tūc ꝑ clauſula illam [quidam alii] poſſent conueniri tā de ciuitate q̄ de diœceſi. qa talis clauſula gn̄ralis ad oēs interius, & exterius extenditur. Item ex alia cauſa nō poterat conueniri per litteras illas: quia minora negotia ibi exprimebantur, unde per generalem clauſulam ſuper maioribus non poterat conueniri. ſup. e. ſedes ſed hanc exceptionem no oppoſuit S. Sed pone ꝙ non oppoſuiſſet illam exceptionem, nec illam de maiori negotio, & ſic iudex proceſſiſſet ad ſn̄iam condemnationis, nunquid ualuiſſet ſn̄ia? uidetur ꝙ ſic: quia huiuſmodi exceptiones dilatoriæ ſūt. Sed contra credo: qa per hanc clauſulam [quoſdam alios Sagieñ. diœce.] datur iuriſdictio tantum in diœceſanos & non de ciuitate, & per hanc clauſulam in rebus aliis, non datur iuriſdictio ſuper maioribus negotiis. ſup. eo. ſedes, unde talis ſententia non tenet deficiente iuriſdictione. Nec etiam credo poſſe prorogari iuriſdictionem in primo caſu, ut infra de offic. deleg. P. & G. nec in alio, quia conſenſus priuatorum eum iudicem non facit qui nulli præeſt iuriſdictioni. C. de iuriſdi. omn. in l. priuatorum.

Significauit nobis.] diuiditur ut proxima præcedēs. ſecunda: ibi, Ideoque. Abb. Siculus.

CASVS. B. & G. laici impetrauerunt litteras à ſede Apoſto. ſub hac forma. Conqueſti ſunt nobis B. & G. ꝙ epiſcopus Tulleñ. & quidam alij clerici & laici ſup tali re & rebus aliis eiſdē iniuriantur. iudices ꝑ clauſulam generalem [& quidam alij] citauerunt comitiſſam Namutenſem pro eo ꝙ ipſa ſucceſſerat fratri ſuo in comitatu, cui quandam ſummam pecuniæ dictis B. & G. mutuauerat. & ſic eam tanquam heredem conueniebant. ipſa uero per procuratorē ſuum fecit excipi coram ipſis iudicibus: ꝙ cum adhuc frater ipſius mulieris uiueret qn̄ eædē litteræ fuerunt impetratæ, nec per litteras frater eius fuit ad iudiciū euocatus dum uiueret, per litteras illas non potuit cōueniri: & quia iudices hanc exceptionem admittere noluerunt, ad ſedem Apoſtol. appellauit. Papa mandat ſi ita eſt, totum quod poſt appellationem factum eſt, in irritum reuocetur. Nō. ſucceſſiones debitorum, qui per clauſulam generalem poſſunt cōueniri, eis defunctis re integra cōueniri non poſſunt, ſed facta citatione hæredes illorum per tales litteras bene poterunt conueniri, & ita per citationē reſcriptum extenditur ad hæredes, licet reſcripta ſtricti iuris cenſeantur.

[Glo. ſeq. not. reſcripta re integra. &c. dat duo ſimilia, & rationem ſubdit alle. tria iura in contrarium, & ſoluit. Secūdo arg. ꝙ data, &c. ſignat cōtrarium, & remittit. Tertio obiicit de decre. dilecti. & dupliciter ſoluit.

Reſcripta non extenduntur ad ſucceſſores eorum, contra quos fuerunt impetrata.

C A P. XXXVI.

SIgnificauit nobis comitiſſa Namuteñ. ꝙ cum mortuo comite frē ſuo, ipſa in eius ſucceſſerit comitatu, G. & B. ꝑ quaſdā lr̄as Apoſtolicas cōtra Tulleñ. epm̄, & quoſdā alios clericos, & laicos īpetratas, eā corā iudicib. (ad quos obtētæ fuerāt) ſup quadā ſumma pecuniæ, q̄ eidē fratri ſuo ſe mutuaſſe dicebant, ꝑ illā generalē clauſulā [quidam alij] qa in prædicto comitatu ſucceſſerat, conuenerunt: excipiente itaque procuratore ſuo, quòd cū adhuc frater eiuſdem mulieris viueret, [a] qn̄ eędē litteræ impetratæ fuerunt, nec per ipſas dū viueret [b] fuerat conuentus...

a ¶ Viueret.] iſte comes dū uiuebat, poterat per litteras illas conueniri, ſed eo mortuo ſucceſſor eius non p̄t. Et ſic patet expreſſe ꝑ decretalem iſtam ꝙ reſcripta ſaltem re integra non extenduntur ad ſucceſſores illorū, cōtra quos fuerāt īpetrata, uel qui per ea poterāt conueniri & ita morte illius cōtra quem impetratur, finitur mandatū, ſicut & morte mandantis. inf. de off. dele. relatum & c. gratū. & c. licet. & inf. de off. de leg. c. vlt. & ſic eodem modo finitur morte impetrantis, ita ꝙ non tranſit ad ſucceſſores: ſaltem re integra: & hoc ideo contingit, quia reſcripta perſonalia ſunt, nec ad perſonas vel ad res alias, quàm quæ continentur ibi, extenduntur. inf. de off. delegat. cum olim. & c. P. & C. & hoc probatur hic manifeſte. argu. inf. de iud. quia V. & inf. de alienat. mut. iudi. c. 1. & 2. & inf de conceſ. preb. propoſuit. Sed uerum eſt ꝙ re integra finiuntur huiuſmodi reſcripta: ut hic dr̄: Et eſt hic argu. quod data litterarū eſt conſideranda. ſup. eo. eam te, & conſtitutus, contra inf. de præb. dilectus 2. ubi de hoc. & in c. eam te. Item ſignatur contra. inf. de fo. comp. dilecti filii. ibi, conuenit ſucceſſor ꝑ litteras impetratas contra prædeceſſorē. Sed hic conueniebatur ſucceſſor & anteceſſor per clauſulam generalem, & ideo re integra finitur hic tale mandatū, ſed ſibi, ſ. in contrario litteræ impetratæ ſpāliter fuerunt contra prædeceſſorē, & finguntur una perſona anteceſſor & ſucceſſor, quia contra dignitatem impetratæ intelliguntur, quæ nō moritur. inf. de off. dele. qm̄ abbas. Sed ſi dictum fuiſſet cōtra epm Tull. & comitem Namuten. tunc comitiſſa poterat conueniri, quia cōtra comitatū litteræ impetrantur: & ſic poterat conueniri quicunq; ſuccederet in comitatu illo, ſicut in c. dilecti. Vel dic ꝙ in d. c. dilecti. prædeceſſor fuit citatus. & ſic planū eſt, & nullū contrariū. ſed non colligitur ex c. dilecti, ꝙ anteceſſor fuerit citatus.

[Gl. ſeq. arguit a contrario, & illud approbat.]

b ¶ Dū uiueret.] Et ſic ūr ꝙ ſi citatus fuiſſet frī illius comitiſſe, ꝑpetuatū fuiſſet reſcriptū cōtra ſucceſſores illius cōtra quē īpetratū, & eadē rōne & impetrantis

sicut perpetuatur per citationem quantum ad mortẽ delegantis, vt post decessum valeat delegantis: vt in prædictis decre. de offi. deleg. gratum. & licet. arg. inf. de app. vt debitus. sup. e. c. capitulum sanctæ crucis. 1 nõ video q̃ alia quæ nõ trãseunt ad successores, post conuentionem transeunt. ar. if. de don. c. vlt à cõtrario sensu arg. C. de reuo. dona. l. 1. & vlti. in fin. & in querela inofficiosi testamenti, C. de inoff. test. si pater. & l. si quis filium & melius. ff. de inoffic. testa. posthumus §. vlti. & C. de noua si delegatio. & iudicio cœpto negotiũ transit ad heredes. C. de iureiur. Au hẽ. principales. Satis credo q̃ si ille fuisset ad iudicium euocatus, perpetuatæ essent litteræ, ut successores impetrãtis possent agere postea per illas. & contra reũ, & successores ipsius, vt hic innuitsatis expresse ũ dicit; nec p litteras ipsas fuit ad iudiciũ euocatus: & postea dicit, si ita est, vnde illa clausula respicit oia supradicta, s. q̃ eo viuente fuerũt impetratæ. nec fuit ad iudiciũ euocatus, & e.t simile. su. e. olim.

1 Concor. text. in l. 1 quod princip. & l. seq. & ibi Bar. ff. de leg. 2. & in l. annus. §. 2. ff. d̃ annu. lega.

† Loquitur abbati sancti Victoris sabaudi, & collegio, alias nõ subaudiretur in plurali. cap. quam graui inf. de crimine falsi.

rat ad iudiciũ euocatus, earũ auctoritate non poterat cõueniri. Et quia iu dices exceptionem nõ ad mittebant ipsius, nostram audientiã appellauit: & inf. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, & cætera.

¶ Idẽ Abbati S. Victoris.

¶ Non valẽt litteræ executoriæ in quib impetrans falso dixit monitorias processisse.

CAP. XXXVII.

EX insinuatione epi Ambian. accepimus, quod I. clericus sup eius prouisione, ad ipsum p̃ceptorias, & post modũ ad vos, executorias cõtra eũ litteras impetrauit: & inf.

vbi clausula ista [si ita est,] respicit omnia superiora ADDITIO. Dixerunt hic Inno & Compost. q̃ p clausulam generalem poterit cõueniri nomine ecclesiæ, is qui tactus est prælatus post impetrationem: q̃a non dicitur proprie cõueniri persona prælati, sed ecclesia Io. And. in nouel.

EX insinuatione.] Diuiditur in duas partes. nam primo ponitur partis decisa querela. secundo p̃uisio. ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus noie Io. impetrauit litteras preceptorias super prouisione ipsius ad episcopũ Ambianeñ & postmodũ ad iudices istos litteras executorias impetrauit contra episcopum supradictum, inquibus cum de monitorijs fiat mentio, episcopus proposuit coram iudicibus. q̃ super hoc nullas monitorias receperat: & consuetudo est ecclæ vel curiæ Romanæ quod. præceptoriæ non dentur nisi monitoriæ præcesserint. Vnde p eas veritate tacita impetratas prouidere non tenebatur eidem. consultus Papa respondet, quod si sup hoc nullæ monitoriæ præcesserunt, super sedeãt executorijs, dummodo executoriæ de monitorijs fecerint mẽtionẽ: alioquin procedant per executorias iuxta traditam sibi formã. No. quod si rescriptũ faciat mentionem alterius rescripti, primum rescriptum exhibendum est. Item ex hac decretali colligitur consuetudo Roma. Eccl. in beneficijs conferendis, vt primo dentur monitoriç, postmodum p̃ceptoriæ, vltimo executoriæ: & tũc debet fieri mentio de monitorijs. & preceptorijs. Aliquando tamen dat Papa monitorias litteras & executorias simul.

[Glo. seq. reddit causam textus. ponit stylum curię, & arguit.]

a ¶ De monitorijs.] Sic patet quod executoriæ non valent facientes mẽtionem de monitorijs. vbi monitoriæ non præcesserunt: q̃a veritate tacita fuit obtentæ, & falsitate expressa, vt facilius litteras executorias obtineret, tanquam si tacuisset veritatem exprimendo, excutorias nõ habuisset: vt sup. eo. super litteris. Item si tacuisset aliũ de mandato Papæ fuisse receptum, nõn ualuisset rescriptum infra eodem, mandatum, & ca. abbatem. quæ enim sint exprimenda in beneficijs impetrãndis, dicitur inf. eo. ca. si proponẽte. Quandoq; tamẽ executoriæ prima vice conceduntur. sup. eodem. ca. capitulum sanctæ crucis. sed illud de specialis gratia. Sed ordo & consuetudo curiæ est 2. quod primo monitoriæ, secundo p̃ceptoriæ, vltimo executoriæ cõcedantur. su. eod. constitutus. Et est hic argumẽtum, quod si quis in aliquo instrumento faciat mentionem alterius instrumenti, non creditur ei, nisi exhibeat primum. C. de eden. Authen. si quis. & infra de fide instrumen. c. 1. & inf. de offi. deleg. cũ in iure.

2 Olim fuit sed hodie ñ ẽ, nisi q̃nq; in litteris q̃ scribunt super receptione monialiũ. Io. Anr.

¶ Quo circa mandamus, quatenus si nullæ monitoriç sup hoc p̃cesserint, executorijs supersedeatis eisdẽ, dũmodo eædẽ executorię de monitorijs a fecerint mẽtionẽ: alioquin in executionis negotio, iuxta directum ad vos p ipso mandatum, ratione præuia procedatis.

¶ Idem Nouien. episc.

¶ Cessantib. clausulis in dubio Papa non intendit grauare eundem collatorem super prouisione duorum, ideo secũdus impetrans repellitur, siue primus expectet, siue sit iam gratiam consecutus h. d secundum intellectũ gloss.

CAP. XXXVIII.

MAndatum b Apostolicũ ad te directũ,

MAndatum Apostolicum.] non intendit Papa c eundem collatorẽ grauare de duobus, vbi pro secundo scribit cũ clausula, [si pro alio non est scriptum, qui huiusmodi gratiam prosequatur] etiam primo tempore datæ vel presentationis secundi gratiam assecuto. In prima ponit dictum. In secũda eius rationem. ibi, Cum super. Abb. Siculus

CASVS. Papa mandauit epo Nouiensis vt magistrum S luc. faceret recipi canonicum & in fratrem ecclesiæ suæ, si pro alio ibidem nõ scripserit, qui huiusmodi gratiam consequatur: sed eps iam alium ad mãdatum Papæ receperat q benecitiũ in eadẽ ecclesia obtinuerat, dubitauit eps, vtrum teneretur prosequi mãdatum Papæ ex eo quod dicebatur in madato, [si pro alio non scripserimus qui huiusmodi gratiam prosequatur,] cum nullus p̃sequeretur hanc gratiam, sed iam esset prosecuta. Cõsultus Papa dicit, quod ex quo alium iam recepit ad mandatum suum, mandatum illud prosequi non debet: quia non est intentio Papæ grauare ecclesias super receptione duorum. No. quod Papa per suas litteras non intendit aliquos grauare super plurium receptione, nisi in litteris hoc dicatur.

[Glos. seq. obijcit & soluit.]

b ¶ Mandatum.] Videtur fatua hæc quæstio, cum diceretur in litteris, si pro alio nõ scripsimus, qui huius modi gratiã prosequatur. Dubium potuit esse ex eo quod dicit: qui huiusmodi gratiam prosequatur, quia iam receperat alium de mandato Papæ, & sic non prosequebatur; immo iam prosecutus erat illam gratiam ex quo credebat ex verbo illo, prosequat, quod nõ cõpeteret ei exceptio, cũ iam esset receptus: multo fortius cõpetebat (ut hic patet) & cõpetit hæc exceptio recepto mãdato, si postea pro alio mãdet, licet primus

3 Et sic p̃ns trahit ad præteritum ff. de uerb. sig. verbum erit. Io an. And.

vt magistrum S. faceres ĩ canonicũ recipi, & in fratrẽ Nouiẽ. ecclesiæ, si pro alio ibidem nõ scripsim⁹, qui huiusmodi grãm prosequatur, alio iam beneficium per nostras lr̃as obtinente, prosequi non teneris. ¶ Cũ sup receptione duorum, a grauandi ecclesiam antedictam non fuerit intẽtio b mãdatoris.

¶ Idem.

¶ Ecclesia in qua Papa primus dedit monitorias, & secundus executorias, per primum non per secundum, intelligitur grauata.

CAP. XXXIX.

Litteris Apostolicis ad vos directis, vt G. clericum reciperetis in canonicum & in fratrẽ: nisi p alio fuisset per nos ecclesia vestra grauata, mandatum nostrum vos exequi volumus & mandamus. ¶ Nõ obstãte q̃ T. subdiaconũ per nr̃as lr̃as executorias recepistis, qui à bonę memoriæ H. prædecessore nostro, monitorias c impetrauit. ¶ Cum factũ d prædecessoris nostri potius quàm nostrum fuerimus prosecuti. †

¶ Idem.

¶ Diœcesanus cui scribitur, vt in diœcesi sua ubi pro alio scriptum non est, prouideat vel faciat prouideri, non potest id exequi circa beneficiũ spectans ad collationem alterius iam pro alio grauati.

CAP. XL.

Abbatem, qui mandatum Apostolicum iam recepit, e vt S. clerico

primus adhuc nõ sit receptus. inf. eo. abbatem. & sup. eo. capitulum sanctæ crucis. secus si esset repulsus.

[Gl. seq. ponit duas opiniones, & primã approbat.]

a ¶ Super receptione duorum.] Et ita habes hic. & inf. c. proxi. & c. abbate. quod pp̃ nõ intendit aliquos grauare super receptione duorum. quare si scribit pro aliquo recipiẽdo in aliqua ecclesia: licet clausula illa, si p alio nõ scripsimus, nõ sit ibi, tñ subintelligit sicut illa, si persona idonea est inf. de ele. cãm q̃. & sicut illa, si pces veritate nitant. su. e. c. 2. qa nõ est intẽtio Papę grauare aliquos ĩ receptione pluriũ, ut dr̃ hic. Alii dñt in contrarium: q in fauor. ecclesiæ ponitur illa clausula, si p alio non scripsimus: qa si non opponat, nihilo minus tenẽtur eum recipere pro quo secundo mandatur. Sed ista littera (ut mihi ur̃) contradicit, & Papa consueuit [1] illam exceptionem remouere dicendo, nõ obstante si pro alio uel aliis scripsimus, sicut dicit, nõ obstante certo canonicorum numero iuramento firmato, uel quacunq; alia firmitate uallato. & secũdũ illos frustra apponitur, non obstante si p alio &c.

[Gl. seq. arguit.]

b ¶ Non fuerit intẽtio.] Arg. q Papa per suas litteras non uult alicui graue præiudicium inferre: sic inf. de off. dele. super eo. & inf. de offi. ord. licet. & inf. de auctor. & vsu pal. ex tuarũ. & 9. q. 3. nũc vero. & ff. ne qd in lo. pu. l. 2. §. si quis à principe. & §. merito. & inf. de consu. cum olim. in fi. Item intentio mandantis consideranda est. inf. de pben. cum causam & c. ult. & inf. de procu. petiit. 1. & eadem ratio quæ mouet delegantẽ, mouere debet delegatum. sup. eo. super litteris.

[1] Vide tex. i l. totis scriptura. ff. de leg. 2.

Litteris Apostolicis.] Diuiditur, quia primo ponitur mandatum quod exequi iubet. Secundo tollit exceptionem: ibi, Non obstante. Tertio exprimit causam: ibi, Cum factum. Abb.

CASVS. Honorius tertius mandauit quibusdã canonicis per litteras monitorias, ut T. subdiaconum reciperent in canonicum & in fratrem: demum mortuus est dñs Honorius. præterea Dñs Greg. ix. successor Honorii, mandauit per litteras executorias eisdẽ canonicis, ut dictum subdiaconum reciperent in canonicum, & sic fuit receptus. postea uero idem Grego. mandauit eisdem, vt G. clericum reciperẽt in canonicum, nisi pro aliquo per ipsum eorũ ecclesia esset grauata. Dicebant canonici, quod non tenebantur ipsum recipere, cum alium mandatum Greg. eiusdem recepissent. Mandat Gregor. Papa ut illum G. clericum recipiant non obstante quod T. subdiaconum per litteras executorias ipsius Grego. recepissent, cum factũ Honorij potius quàm suum fuerit prosecutus. Not. quod successor factum sui antecessoris debet semper in effectum ducere saltem de honestate.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

c ¶ Monitorias.] Arg. q per monitorias ius acquiritur: quod non est uerum; nec etiam per præceptorias vel etiam executorias. sed officium imploret vt recipiatur. de hoc no. inf. de renun. cap. ueniens. in no. quę incipit, argum. quod per litteras.

[Gl. seq. primo arguit: secũda pars recitetur per qõnem, q̃d si ad mandatum legati, &c.]

d ¶ Cum factũ prædecessoris.] Nota argu. quod successor tenetur adimplere factum pdecessoris sui. 12. q. 5. quia Ioann. & 16. q. 6. illud. Sic & mandatum seu pceptum factũ prædecessoris, successor tenetur adimplere. 18. q. 2. dudum. Sic etiã patet ex hac decret. q si aliquis sit receptus ad mandatum legati uel pdecessoris, per hoc non sit præiudicium successori, nec intelligitur ecclesia grauata ĩ eo casu. & sicut clausula illa, si ad mandatum Papæ [2] alium nõ recepistis, habet tm̃ locum in eo qui mandat, nec habet exceptionem si ad mandatum prædecessoris uel legati alium recipit, sed et in legato ipsius mandantis uidetur contrarium: quia auctoritate Papæ qui delegauit factũ est, & qui per aliũ facit, per seipsum facere uidetur. ff. de admin. tut. ita tamen. §. gessisset. & inf. de senten. exc. mulieres. Si hoc sit factum de speciali mandato, locum haberet exceptio, sed de generali non uidetur.

† Executi.

[2] Hoc non credo, puto enim aliud si dicatur ad mandatum Papæ, quàm si dicatur ad mandatum nostrum. ad hoc inf. e. si gratiose li. 6. Io. And.

Abbatem.] Commodè non potest ista decret. diuidi, cum vnico constructu contineatur, potest tamen quo ad intellectum sic diuidi. quia primo ponit thema ex quo resultat citata quæstio: & ibi, cogi. ponitur eius solutio. Ben. Capra.

CASVS. Dñs Papa mandauit abbati S. Proculi, ut S. Clerico ĩ aliqua ecclesia sui monasterii prouideret. Postea mãdauit ep̃o Bononieñ. per litteras generales, ut cuidã alij clerico faceret puideri ĩ sua diœcesi, ubi pro alio scriptum non esset: ep̃s compellebat abbatẽ, vt illum clericum in aliqua ecclesia faceret recipi. Abbas dicebat quod iam receperat mandatum pro alio. Vnde ep̃s per litteras generales ipsum ad prouisionẽ illius non poterat compellere. Papa respondet q abbas ad hoc cogi nõ debet, nec potest illum ep̃s aggrauare super conferendis beneficijs vel ecclesijs, etiam si episcopus habeat facultatem clerico per easdem litteras prouidendi. Not. quod qui primo præsentauit litteras suas, ei prouideri debet, nec potest compelli ut alii prouideat per alias litteras, ut patet hic.

e ¶ Iam recepit. Vide q dicit, qui mandatum Apostolicum iam recepit, non dicit, qui iam prouiderit. & sic patet q qui primo suum mãdatũ repræsentat, ille debet beneficium obtinere: ut sup. e. c. capitulũ sanctę crucis. & inf. de appellatio. ut debitus. & sic teneb t abbas iste prouidere S. clerico, dum tamen alij de manda-

mandato eiusdem non prouiderit, nec eps per litteras illas generales potest cogere abbatem, vt dicit, § per ecclesijs vel beneficijs conferendis. Ista tria capitula superius proxima idem videntur dicere, tamen differunt. a ¶ Per litteras generales.] hic habes, quod generale mandatum secundo impetratum non derogat speciali primo impetrato. de hac materia dictum est supra eod. c. 1. 1

[Glossa sequens recitetur per quæstionem, an executor datus per formam istam facias prouideri. &c.]

b ¶ Faceret prouideri.] per hanc formam non potest facere prouideri in aliqua præbenda. inf. de præb. c. vl ti. nisi hoc specialiter exprimatur in litteris, vt hic dicitur in fi. huius c. Per istam formam facias prouideri, executor cui hoc ius mandatur, potest solummodo excommunicare contradicentes sibi: sed non potest eum instituere, vel in possessione mittere. Contrarium tamen vr. inf. de pb. pro illorum, sed non contradicit, intellige prout ibi notatur. Sed per formam istam, mandamus tibi quod prouideas tali in aliqua ecclesiarum tuarum, potest illum ponere in possessionem, inuestire, ac excommunicare contradictores, nisi rationabile aliquid ostendatur, secundum quod dicitur in si potestatem habeat prouidendi. & ita vtraque formarum istarum exprimitur in c. isto, ab abbatem. & de hoc no. inf. de conces. præben. cum nostris. & inf. de præb. cap. vlt.

† In antiquis ita. per litteras generales ad dioecesanum obtentas, & remouenda plane uidetur omnino dicens [illegible] series docet.

a Adde text. & ibi Bart. in l. 1. §. j. ff. de no. oper. nun. & in l. 3. §. tantugas. & ibi. Angel. ff. de hca.

in aliqua ecclesiarum sui monasterij prouideret, † & per litteras generales [a] ad dioecesanum epm obtentas, vt in dioecesi sua (vbi pro alio scriptum non esset) faceret prouideri, [b] cogi iuris ratio non permittit, nec super conferendis ecclesijs aut beneficijs aggrauari, etiam si facultatem habeat dioecesanus per easdem litteras prouidendi. [c]

¶ Idem.

¶ Per rescriptum directum excommunicatori vt absoluat excommunicatum, si contra concilium cum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicatori, sed executorib. cognitio demandatur.

CAP. XLI.

AB excommunicato, qui contra statuta † concilij [d] generalis asserit se ligatum, litteris ad excommunicatorem obtentis, (vt si est ita) sine difficultate [f] absoluat eundem, & † alijs deputatis iudicib. qui (eo non parente) mandatum apostolicum exequatur. [g] ¶ Non excommunicatori (qui de facto suo [h] certus esse debet, licet in hoc deferatur ei, remittitur absoluendus ad suum excommunicatorem. inf. de sent. excom. sacro. 2 & in hoc defertur ipsi excommunicatori, vt factum suum ipse corrigat: qui veritatem ignorare in proprio facto non debet, vt hic dicit, & inf. de off. ord. ad reprimendum. & forte ad verecundiam suam vt suum proprium factum corrigat, & emendet, quod quidem potest, infra de accusatio. qualiter & quando. & infra de elec. nosti. & 25. q. 9. quod quis. Sed potius parcit ei ex eo quod ipsemet absoluet maius. n. esset ei opprobrium si alius factum suum corrigeret: nec debet etiam expectare vt ab alijs corrigatur. in authentica de nupt. in fin. colla. 4. & ideo dicit licet in hoc deferatur eidem. Et, quia per simplicem querimoniam retulit hoc ad superiorem: & non per appellationem, remittitur ad excommunicatorem, si enim appellasset, non remitteretur ad excõicatorem. inf. de sent. excom. per tuas. nisi vellet superior ei facere gratiam: 3. vt in d. c. per tuas & hoc in ordinario, secus in delegato qui ab ipso appellatur, tunc non remittit ad delegatum. Sed quid de causa principali: nunquid ipse idem potest cognoscere de hoc? Ita quidem, ex quo non appellauit, debuit. n. appellare. & sic esset exemptus in totum. argu. inf. de appell. ad hæc. & c. proposuit. Et ita suspensus vel excõicatus minori excõicatione, pôt absoluere excõicatum inf. de sen. excõ. sacro. & suspensus suspensum. inf. de sen. excom. duob. vbi de hoc: si uero iudex iste certus est quod iuste processit, non absoluet illum, quia delegatus cum de hoc constiterit, remitteret illum ad suum excommunicatorem, ut eius mandato pareat. Quid de principali quæstione? dic ut in ultima notula dicitur.

f ¶ Sine difficultate.] iuramenti vel alicuius mandati, aut cautionis.

[Glossa sequens reci. per quæstionem.]

g ¶ Exequantur.] isti non possunt absoluere illum, nisi post terminum elapsum assignatum ipsi excõicatori, aliàs non teneret absolutio. sic inf. de app. vt debitus.

[Gl. se. distinguit inter ignorantiam facti proprii & alieni. & probabilem & non probabilem. remittit & arguit.]

h ¶ De facto suo certus esse.] Et sic vr quod non licet alicui factum proprium ignorare: & hoc uerum est nisi habuerit probabilem causam ignorantiæ. 14. q. 2. in lectum. ar. 1. q. 1. si quis a simoniacis. alias ignorantia proprii facti non excusat: quia non est uerisimile quod quis ignoret vires patrimonii sui. C. de rescin. uend. quisquis. & hic. Sed in facto alieno tolerabilis est error uel ignorantia. ff. pro suo. l. vlt. & hoc uerum est si probabilis est: sed crassa & supina ignorantia in facto alieno non excusat. 16. dis. quod dicitis & 12. q. 3. qui & humanis. & inf. de postu. pla. c. 1. in casib. non requirit. quod sit nimis diligens & curiosus, nec nimis negligens ff. de iur. & fact. igno. nec supina. De hac materia no. 1. q. 4. c. turbatur §. notādū. arg. est hic, quod in notoriis nullæ sunt partes iudicis, nisi quantum ad sententiam. ADDITIO. Præcedit tamen citatio, uel requisitio, ut hic uides. Ioan. And.

2 Vide Bald. in l. si is 2. C. si pẽ. ap. mors inter. versic. anathematis. & Spec. in tit. de senten. pla. §. vt autem. uersic. illud autē scias.

† Lateranen. sub Innocẽ. iij. c. 47.

† & aliis sibi iudicib. deputatis.

3 Quod potest, cum non remittat eum ad iudicem à quo appellauit, ut eum iudicet, sed vt eum restituat, vt not. 2. q. 1. notū, Ioan. Andr.

c ¶ Prouidendi.] cum dr in litteris, authoritate nostra prouideas in aliqua ecclesia tuæ dioecesis, etiam si certam habeat administrationem. Bernard.

AB excommunicato.] Diuisio, qa primo ponit factum: ex quo resultat qo. Secundo ibi, Non excõmunicatori. ponitur solutio: Tertio in solutione inseritur ratio ibi. Qui de facto. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam prælatus excommunicauit quẽdam subditum suum contra formam concilii generalis, (quod est inf. de sent. excom. sacro.) & nulla mentione præmissa lite conquestus fuit dño Papæ, vnde mandat illi excõicatori, quod si ita est, ipsum sine difficultate absoluat: alioquin mandat aliis, vt ipsum absoluant, si excommunicator ipsum non duxerit absoluendum. Super verbis istis, si est ita, orta est dubitatio, utrum cognitio ista pertineat ad excõicatorem, an ad alios quibus hoc mandat? dr hic quod ista cognitio nõ demãdatur excõicatori, qui de facto suo certus esse debet, licet deferatur eidem. sed aliis mandatur. Nota quod contra concilium excõicatur, sine difficultate debet absolui. Item nemo debet proprium factum ignorare.

d ¶ Concilii generalis.] infra de senten. excommu. sacro.

Glossa sequens obiicit & respondet. quærit, & sol. arg. & remittit, & iudicem instruit.]

e ¶ Ad excommunicatorem.] Sed quare remittit ad ipsum, cum tam inique processerit contra ipsum, & ideo suspectus est ei? Ad hoc dicas quod hæc est forma & consuetudo ecclesię, quod si aliquis conqueritur se excommunicatum iniuste [illegible], sine contra debitam formam concilii generalis, si periculum non est in mora,

[Glos.

[Glo.seq. reci.per q.s.quod sit officium delegatorum quib.scribitur:]

feratur idem) sed illis cognitio [n] demandatur.

¶ Idem.

¶ Si impetrans rescriptum ad beneficium, dixit se non beneficiatum, cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non valet rescriptum.

CAP. XLII.

SI proponēte aliquo nōdū se beneficiū ecclesiasticū assecutū super prouisione ipsius, licet minus cōpetens [b] obtinētis, rescriptū Apostolicū de hoc mētionē [c] non faciens, impetretur: ¶ Illud veluti fraudulenter obtentum, dicimus non valere.

a ¶ Cognitio.] Tū antequam cognoscant, verū iuste vel iniuste sit excommunicatus, debet absolui, si hoc petierit, 1 præstita cautione & iuramento q parebit mādatis ecclesiæ.inf. de off. dele. cum contingat. & postea illi delegati cognoscent vtrum fuerit excommunicatus cōtra statuta concilij generalis: & si inuenerit q iuste fuerit excommunicatus, aut seruata fuerit forma concilij, remittet illū ad suū excommunicatorē, vt eius mandato pareat super causa, pro qua fuerit excommunicatus.inf.de offi.de leg.prudentiā.ver. si. Et hoc quod diximus debet statim absolui antequā cognoscat, verum est nisi aduersarius obijciat q nō debet statim absolui quia fuerit excommunicatus pro manifesta offensa, 2 vel quia non paret rei iudicatę.ff.de rei ven.q re tituere.& inf.de offi.dele.quęrenti.quo probato nō absoluetur, nisi satis faciat inf.de ver.signi.ex parte.& c. seq.& inf. de senten. ex commun.solet.in dec.non.[li.6.] Si vero inuenerint quod iniuste fuerit excommunicatus, tunc delegati isti cognoscent de causa illa pro qua fuerit excommunicatus.

1 Hoc intellige secūdū decr. p tuas de sen. excomuni. Ioan. Andr.

2 Vel manifesta contumacia. intra de sē. excō. venerabilibus §.secus. lib. 6. Ioan. Andr.

SI proponente.] Hodie dicendum est vt clarius habetur in c.si motu proprio. de præben.lib.6.vbi indistincte deciditur, q qualecunque beneficium habeat impetrans, nisi de illo faciat mentionem, non valet impetratio secunda. Et diuiditur ista decre. in duas partes.In prima ponitur quæstio: In secunda solutio, ibi,il lud. Abbas.

CASVS. Aliquis habebat modicum beneficium, de quo commode sustentari non poterat, & impetrauit litteras super beneficio obtinendo, proponens se nondum beneficium assecutum, nullam faciendo mentionem de beneficio, licet modico quod habebat, Papa consultus dicit, q litteræ illæ non valent: quia fraudulenter sunt obtentæ. Not. quantumcunque modicum sit beneficium, semper de ipso est mentio facienda, si aliud beneficium voluerit impetrare.

[Gl.seq. obijcit probans sex modis non curandum de modico, & respōdet per quattuor rationes, demū quærit, soluit, alle.duo iura in contrarium.]

b ¶ Minus competens.] sed videtur q hoc obesse non debeat: quia huiusmodi modica non nocent. modica enim res non inducit simoniam.inf.de simo.& si quæstiones.& 1.q.1.iudices, & modicum damnū de facili toleratur.12.q.2.bonæ.rei.3. & modica potest episcopus alienare.12.q.2.terrulas. nec pro modico restitutio datur.ff. de integr. restit. scio. & pro modico nec plus nec minus.de cos.di.2.re vera, nec p modico dat actio de dolo ff.de dolo. si oleū. in fi. Sed cōtrariū vr, qa fraudulēter tacuisset vr, vt citius litteras impetret & q̄ in fraudē fiūt, imputātur.sup.eo.fu.lris. Præterea iste recipiendo modicum beneficiū, sibi præiudicauit vnde qrat sibi victū ex artificio suo. 91.dis. cleric9 victū.quia ex quo semel placuit, amplius displicere non potest.35.q.5.horrendus.& vnusquisq; in ea vocatione maneat in qua vocatus est.70.distin.sanctorum, & exemplo apostoli faciat dicentis: Ad omnia quæ mihi opus erant ministrauerunt manus istæ, 21.q.1.c.1. immo non est aliquis instituendus nisi tm̄ sibi assignetur q sibi prouidere & episcopalia iura persoluere possit inf.de præbēd.de monachis. Planum est enim quod tenetur inde facere mentionem, aliàs non valerēt lrę, & sic soluitur hic qstio illa quæ ponebatur infra de prebenn.cum teneamur. Sed aduerte quod dicit in principio, si aliquo proponente se nullū beneficium ecclesiasticū assecutum si ita quis modicum habens beneficium significet Papę sine dubio mentitur, & ideo nullum commodum debet habere de litteris.supra.eo. super litteris. quia in fraudem tacet modicum beneficium. Sed si aliqs diceret ita domino Papæ, supplicat sanctitati vestræ talis paup clericus, vt in tali ecclesiā beneficium ei conferre dignemini, nūquid valent tales litteræ, quia tacuit de modico beneficio, & tamen verum dixit, quia pauper est in veritate. Ista forma non videtur contradicere huic decre. quia non dicit se habere vel non habere beneficium. Dici potest adhuc, quod non valent, quia semper videtur tacere in fraudem beneficium, licet modicum, vt citius litteras obtineat simpliciter se pauperem clericum appellando: quia per hoc intelligit Papa quod nullum habeat beneficium. † Quidam dicunt quod bene valent: quia non dicit se nullum; sed pauper beneficium habere, inf. de præbend. dilectus filius G. & bene dicunt quod non est necesse q de modico teneatur facere mentionem supra eod. postulasti.

3 Et inf. de dona. Apostolicæ de hoc sup. in pemio i vl. gl. & multa alia exēpla, qb. non curamus de modico colligit Archi. de prebend. c.no potest.

in prin. lib. 6. adde. l. 1. in fine.ff. de vent. inspic. & l. si quis conduxer t. & l. habitatorem.ff.loc.

¶ Idē Episcopo Parisiēsi.

¶ Abutentes rescripto Apostolico in casibus hic enumeratis, priuantur commodo rescripti, & condemnantur in sumptibus & damnis aduersario.

CAP. XLIII.

QVia nonnulli diuersis modis litteris Apostolicis abutuntur, statuimus, vt qui-

† Ab hoc loco vsque in finem in antiquis exēplarib. ita habetur post verbum, beneficium, argum.contra supra e. postulasti. & inf.de preb. dilectus filius G.

[Glo.seq.ponit nouem conditiones subintellectas in litteris beneficialibus.& ponit versus.]

c ¶ De hoc mentionem.] nota ergo quod qui habet modicum beneficium, nihilominus tenetur inde facere mentionem, & multæ conditiones aliæ subintelliguntur sine quibus litteræ non valent, si est clericus.infra de transac.ex litteris. Item si non habeat aliud benficium.supra eo.cum adeo. Item si vult residere in ecclesia. infra de cleric. non resid. relatum. Item si est dignus.supra eodem. cum adeo.& infra de elect.causam quæ.Item si ecclesia tot potest sufficere.infra de institutio.capi.1.& cap.auctoritate. & de m.& honesta.clericor.quoniam.& supra de constitu. cum M.Ferrarien. Item si de terra illa est oriundus. 71.distin.inf.hortamur.& C.de epis.& cle.1.ecclesijs. & infra de cleric. peregrin. te nobis. Si habet perpetuam uicariam, quæ sufficit sibi supra eod.postulasti. Item si ad mandatum Papæ alius sit receptus.supra e. tribus proximis.cap. Vel si quam aliā iustam habeat excusationem. supra eodem si quando. unde potes notare uersus. Clericus, indigena, dignus, pauper residensque: Redditus, vt pateant, scriptis sunt ista necesse.

QVia nonnulli diuersis.] Septem species fraudis ponuntur in hac decre. quarum tres committuntur in impetrando, & quatuor in abutendo, pœna uero communis est omnibus, uidelicet. priuatur commodo litterarum, & condemnatur in expensis, & hoc sufficit pro summario & diuisione secundum Ioann.Andr.

Prima glossa ponit facti speciem.

a ¶ Sub

cunq; obtentas sub noie a suo litteras, alijs eiusdem nois b tradunt, q quos volunt, fatigãt indebite per easdẽ, & qui eas tali modo recipiunt, quiq; illos, contra quos nihil habent qõnis c faciunt in iudiciũ euocari, aut litteras ipsas ad futuras trahunt cõtrouersias, d quæ nondũ fuerant tempore impetrationis exortæ, seu quemquã super vno negotio, e vel ẽt malitiose super pluribus personalibus actionib. f q sub vno iudice possent tractari commodius per varias litteras g coram diuersis iudicibus trahunt: vt laboribus fatigatus aduersarius & sumptibus, vel compellatur componere, vel cedere iuri suo: aut reus actorem eodem tempore ad diuersa loca, h vel indeterminate i ad villã, quę cõe cum plurib. eiusdem prouinciæ villis hẽt vocabulum: citari procurat: vt dum non comparuerit, excõicetur quasi contumax, & sic eũ a sua intentione repellat: earundem litterarum commodo careãt, † & aduersarijs

a ¶ Sub nomine suo.] sex uitia in hoc capitulo reprehenduntur. Primo reprehendunt illi, qui litteras suo noĩe impetratas aliis eiusdem nominis tradunt, & q eas tali modo recipiunt. Item & illi qui trahunt ad iudicium illos contra quos nil habẽt qonis. Et qui litteras ad futura extẽdunt negotia, quæ nondũ erant tpe impetrati rescripti exorta. Item q sup vno negotio trahunt reũ ad diuersos iudices, vel ẽt trahunt reum super pluribus personalibus actionib. coram diuersis delegatis, quæ sub vno iudice cõmodius tractarentur. 1 Item & reus qui eodem tempore trahit actorem, ad diuersa loca. vel indeterminate ad uillã, q habet cõe nomen cu plurib. villis. omnes istæ personæ quæ malitiam istã exercent, carere debent cõmodo litterarum, & in expensis sunt puniẽdæ & hoc dicit decr.

1 Tex. est in l. 1. C. si contra ius, uel uti. publ. & ibi Bald. idẽ in l. 1. C. qñ li. pri n. da. & in c. dispendia. co. ti. li. 6.

b. ¶ Eiusdem nominis:] Tali malitiæ obuiandũ est, & põt de facili obuiari vt proprium nomen cũ cognomine in litteris apponatur, & huiusmodi generalitas nominis remoueatur, ita q de persona contenta in literis constet. arg. ff. si cer. pe. certum. Et tam isti qui litteras tradunt, q qui modo tali recipiũt co. reatu criminis in uoluuntur. simile inf. de rest spo. sæpe. contingit & inf. de alie. iu. mu. causa fact. c. 1. & 2. & inf. de iud. quia V.

Nomen & cognomẽ in litteris est exprimẽdũ.

c ¶ Quæstionis] & isti quidem recte puniuntur, qui calumniose trahunt alios ad iudicium: quia debent expelli, & in expensis condemnari. inf. de pœn. calumniam. & ff. de iud. eum quem temere. inf. de do. & cõtu. c. actor in decr. noua. Inno. iiij. [lib. 6.]

Pena calumniose trahẽtiũ alios ad iudicium.

Gl. seq. obijcit, secundo coadiuuat textum per sex rationes.

d ¶ Ad futuras trahũt controuersias.] sed uidetur q hoc quidem fieri possit: quia rei quæ nondum est, potest constitui seruitus, ff. de ser. vr. præd. si seruitus futuro ædificio, ff. si ser. vẽ. l. vlt. ff. de ser. ru. præ. labeo. Sed contra, res quę nondum est, accusari non põt. inf. de desp. impu. ad dissoluendum. & id de quo agendũ est, primo in rerum natura debet esse. ff. de iur. codic. quidam referunt. §. j. & collegio qđ nondum est, non datur priuilegiũ. inf. de eccle. ędi. ad audientiam 2. & prædio quod nondum est, &c. ff. cõmunia præd. l. 1. nec põt dici verum quod numquam fuit. de pęn. dist. 2. in fi. præterea decretũ ipso iure nullũ est, quod est datum de ea re quæ adhuc in controuersia non est. ff. q cuiusque vniuer. no. Item eorum. §. si decuriones. Ergo recte dicit, q rescripta ad futura negotia non trahuntur. 2 quod verum est per iura prædicta in contrarium signata. & arg. bonum. ff. de au. & arg. leg. l. si ita.

Rescripta ad futuras lites nõ trahuntur.

2 Tex. est in l. 2. & ibi Bald. & in l. falso. in gl. 1. & ibi Cy. & Pet. C. de diuersis rescript. idẽ in l. 1. C. qñ lib. pri. da.

ADDITIO. Hac demonstratione vestem meam, argentum meum, seruos meos, præsens, non futurum tempus ostenditur. Ioan. Andr.

e ¶ Super vno negotio.] Hoc planum est: quia debet commodo carere vtriusque rescripti supra. eod. ex tenore. & in expensis puniri: vt hic in fi. dicit. immo videtur quod debeat causam perdere sicut ille qui petit seruum in diuersis iudicijs, perdit causam. C. de asser. tol. l. §. vltimo; quia vbi cœpit iudicium ibi debet finiri. inf. de for. compe. ca. proposuisti. & ff. de iud. l. ubi.

f ¶ Personalibus actionibus.] Et in hoc obuiandum est eorum malitijs: quia malitijs hominum non est indulgendum. supra eodem, sedes, ff. de rei vend. in fundo. Et malitia satis apparet, si illum quem pro talibus actionibus commodius potest trahere coram vno, trahit illum ad diuersos iudices: quia quasi vnum negotium est, & perinde habetur ac si super eodem negotio traheret illum ad diuersos iudices; immo videtur q omnes illas personales actiones possit proponere in eod. libello. C. de annа. excep. l. vlti. sed etiam processus per tales litteras habitus nõ ualet: ut in decr. Inn. iiij. c. dispendia, eo. ti. li. 6.] secus in realibus ut no. in d. c. dispendia.

[Gl. seq. arguit cõtrarium, & soluit.]

† Adde generaliter de actibus qui infirmẽt rescriptum. l. 1. & ibi Doctores, C. si contra ius uel uti. pub.

g ¶ Per uarias litteras.] secus si coram ordinario: quia si pro vna personali actione conueniatur coram delegato, pro alia personali poterit conueniri coram ordinario, ut uidetur. Alij contrarium dicunt. Sed si corã pluribus ordinarijs quis trahatur, idem credo quod in delegatis. Et idem uidetur si corã delegato & ordinario trahatur: quia eadem causa videtur.

[Gl. seq. arguit contrarium, & soluit.]

h ¶ Ad diuersa loca.] per hoc qđ dr̃, ad diuersa loca, videtur quod possit reus trahere actorem ad vnum locum certum & determinatum, quod videtur hic innui, & quod possit, habes supra eo. pastoralis 2. respo. & inf. de offi. de leg. prudentiam. §. vlt. Sed contra C. de sen. & interlo. omn. iu. authen. & consequẽter. ubi dicitur quod reus actorem ad iudicem alium trahere non debet, sed coram eod. nisi tunc demum lite finita. Respon. quod reus bene potest trahere actorem ad iudicem alium pendente priori iudicio: ut dicunt iura prædicta: & hoc idẽ innuitur dum dicit, ad loca diuersa, 3 quasi ad vnum non prohiberetur, sed actor habet exceptionem, ne reconueniatur à reo coram alio iudice, nisi lite finita. & nisi admittatur talis exceptio tenebit appellatio, si interponatur per auth. prædictam. & ita per exceptionem suspenduntur litteræ rei vsq; ad litem finitam: & si non excipiatur, bene potest procedere contra illum actorem. Dic super hoc ut dicit illa decre. Inno. iiij. inf. eo. tit. dispendia. [lib. 6.] & inf. de mu. pe. c. 2.

3 Alios intellectus huius decretalis vide hic per Doctores.

i ¶ Vel indeterminate.] quod esse non debet: quia certus locus prouidendus est, aliàs intelligeretur de illo loco ubi iudicare consueuit. ff. de iudi. si locus. ff. de arbitr. si cum dies, §. si arbiter. argumen. C. quomo. & quando iud. sen. pro. de l. si vt proponis. generalitas enim parit obscuritatem, ff. de iur. fis. ita fidei. quia deliberare non potest. infra de appellatio. significantibus. & nimia generalitas reprobatur. infra de dolo. & contuma. ex litteris. & perinde est ac si nullum locum statuisset. argumen. ff. de inter actio. de ætate. §. nihil. & vagari non licet cum alterius damno. ff. de iniur, prætor edixit: & in tali casu teneret appellatio, sicut ibi, & infra de appellat. si-

gnifi-

gni ficātibus.& inf.de li.ob. . vlt. & ubi ī aliquo loco nominis eiusdem haberet habitationē, & non in alijs tunc debet intelligi de illo loco, vbi qñque habitat.

[Glo.seq.alle.tres.concor.querit obijciendo.ponit opi.soluit,solutioni opponit & respondet.]

a Expensis ac damnis.] Et merito debet istorum malitia puniri in expensis & damnis alteri parti supra eo.c. cæterum. & inf.de do.& cōtu. ex litteris.inf. đ apella io. ut debitus. Sed quis puniet eos, cum isti nō habeāt iurisdictionē & non possunt illos punire? Ordinarius non pōt illos punire: quia in hoc nullā habet iurisdictionem. quidā dicunt ꝙ ordinarius illos punire debet. Mihi videtur ꝙ isti ijdem iudices pœnā istam debent imponere super expēsis & damnis; in hoc saltē habent iurisdictionem, vt de precum ueritate cognoscant & pœnam imponāt, vt hic uidetur, quod eodem modo intelligitur su. eo. ceterum. ubi e.t arg. ꝙ secundi iudices debēt hāc pœnam imponere. ad hoc e.t op. arg. su. eo. sup litteris in fi. & if. đ appellatio. vt debitus. 1 & si hoc non fecerint iudices, dūmodo petitum fuerit ab eis, de sua substātia, illud detrimentū restituere compellūtur. C. de iud sancimus. & poterūt isti iudices conueniri coram ordinario vel delegato condictione ex illa l. sancimus. Sed ꝙ isti iudices quibus huiusmodi litteræ diriguntur non possint, videt per decre. prædictā ex litteris. inf. đ do & cont vbi primi iudices condemnāt, & non secundi. Sed illud ideo fuit, quia coram primis iudicibus obijciebat de secundis litteris ab altera parte impetratis, non facientib. expressam de prioribus mentionem. vnde primi iudices consuluerunt Papam, quid iuris esset, & respondet prout patet in littera, s. ꝙ ipsi primi iudices condemnēt partem alteram in expensis propter dolum suum alias secundi deberent imponere pœnam illam, si coram ipsis fuisset exceptū de primis, & remitteret partes ad primos, vt sic illi iudices pœnam istam imponant coram quibus excipitur: vel quia in litteris secūdis continetur ꝙ primi hoc faciant: aliàs secundi debent condemnare: quia si diceretur quod isti iudices quibus litteræ huiusmodi diriguntur, hoc facere non possent: per hoc lites ex litibus orirentur: qa pro eisdem expensis oporteret eos iterum litigare: vnde tutius est & melius quod hoc faciant, vt per hoc malitijs istorum per pœnam huiusmodi obuietur.

† Lib. 1. epistol. n. 64. ad Fælicem episcopū Messanensem. &c. 1. eo. tit. in 1. compilatione.

† Honorius iij. archidiacono. & capitulo Laudunē.

1 Et patet hoc in cōcilio Viennē. tit. abbates. & quod hic vocat dāna, ibi uocat interesse. Ioā. And

DE CONSVETVDINE.

Continuatio.

¶ Continuatur. Quia visum est ī sn. de iure scripto. qđ consistit in constitutionibus & in rescriptis; merito subijcitur de iure non scripto, quod consistit in consuetudinibus. Abbas Siculus:

in moderatis expensis ac damnis aquæ propter hoc eos pertulisse constiterit, condemnetur.

TITVLVS IIII.

De consuetudine.

¶ Gregorius in registro. †

¶ *Consuetudo inferens grauamen ecclesijs, debet iudicis officio, tolli. h. d. secundum intellectum magis singularem.*

CAP. I.

Consuetudines b quæ ecclesijs grauamen inducere cognoscunt, nostra nos decet consideratione remittere.

¶ Inno. † iij. Archiepiscopo & capitulo Lugdun.

¶ *Ex consuetudine potest introduci actus siue solennitas per quam sine apprehensione reali transfertur possessio rei absentis. h. d. & est casus singularis secundum Abb. Sic.*

CAP. II.

Ex† litteris: & ī. Si vero qs possessiones aliquas claustris vel alijs religiosis c locis in bona valetudine vel vltima volūtate, pro suorū vult†remedio peccatorū conferre, hanc cōferendi formā esse ꝓponitis, ꝙ ī huiusmodi donationib. modicum terræ consueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij† quod manu plati ecclesiæ sustinetur: aut super altare ponendum sub testimonio videntium & audientium sub dicta forma, quę scotatio vulgariter appellatur: & inf. d

Consuetudines.] Consuetudo anferens grauamē ecclesijs uel eis onerosa non tenet. h. d. secundum communem intellectum. Et non diuiditur. Abb. Siculus.

De qua consuetudine sit hoc caput accipiēdum.

b ¶ Consuetudines.] Hoc capitulum intelligitur de onerosa consuetudine, & quæ multum lædit: & est radicitus extirpanda. 8. dist. mala. & 12. q. 2. bonæ rei. & 11. distin. omnia. nam consuetudo debet esse rationabilis & non contra utilitatem ecclesię. inf. đ ijs quæ fi. a maior. part. c. cum ī cūctis. & īf. de regu. inr. cum cā. & if eo. ad audiētiā. inf. eod. cū venerabilis. Quando autē consuetudo preualeat iuri & quando non, dicetur. inf. eo. c. vlt.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compilatione.

† veliç.

Ex litteris.] Valet consuetudo per quam ecclesia acquirit dominium & possessionem rei sine solennitate legali. Io. Andr. Diuiditur in duas partes. nam in prima ponitur consuetudo. In secunda ibi. Discretioni, responsio siue mandatum.

† In quibusdam recentiorib. ita. sed male vel in extremitate pallii manu prælati ecclesiæ &c.

CASVS. Talis erat cōsuetudo in Dacia, ꝙ si aliquis in sanitate seu in vltima voluntate vellet pro remedio peccatorum suorum conferre locis relegiosis aliquas possessiones, accipiebat modicum terrę in extremitate pallij, quod pallium manu prælati sustinetur, & ponitur super altare sub testimonio videntium. huiusmodi donatio vulgariter dicitur, scotatio. Quidam malitiose nitebantur huiusmodi donationes infringere, pro eo ꝙ solennitas testimoniorum in huiusmodi vltimis voluntatibus nō seruabatur. Significatum fuit hoc dño Papæ: unde mādat ꝙ huiusmodi donationes, quæ prætextu consuetudinis talis cōferuntur locis religiosis, vel etiam sunt collatæ, faciāt inuiolabiliter obseruari. quia huiusmodi signum, quod scotatio dicitur, non est solum argumentum donationis factæ, sed etiam traditę possessionis. Not. consuetudinem seruandam esse in donationibus in vltima voluntate factis locis relegiosis. Itē not. ꝙ possessio transfertur per alium actum, quàm per traditionem ipsius rei translatæ.

c ¶ Religiosis.] his enim quæ religiosis locis relinquuntur, non requiritur solennitas testamentorum. inf. de te t. cū esses. & c. seq. secundum canonicam ęquitatem. & fauorem religionis.

ADDITIO. Vnde etiam legatum factum ecclesiæ crescit per inficiationem insti. de pœna temere lit. circa princ. Ioann. And.

d ¶ Et infra. sub† isto, inf. continetur, ꝙ quidam cauillosi dicebant quod huiusmodi donatio non valebat; quia solennitas testamenti non obseruabatur, eo ꝙ secundum leges testamentum debet fieri septem aut quinque testibus adhibitis, alias nō ualeret ut inf. đ testam. cum esses. &c. relatum. super hoc Papa respondet, discretioni vestræ, &c.

† Hæc glos. non inuenitur in vetustis codicibus.

¶ Consue-

a ¶ Consuetudinis.] prædictæ, quæ laudabilis est, vnde est seruãda inf. ë inmo. ad apostolicam. ex quo æque puniri debet transgressor laudabilis consuetudinis, sicut transgressor legis .11. dist. in. his huiusmod dona tio valeret si consuetudo super hoc non esset.

[Gloss. seq. ponit quatuor; similia. secundo ponit 5. modos quibus possessio rei sine ipsius apprehensione trasfertur, & ponit de eis versus.]

b ¶ Signum.] Sic annulus signum est inuestituræ. infra de ijs quæ fiũt à maiori par. capitu. ex ore. Et inuestitura est signũ traditæ possessionis, 1 infra de donat. per tuas. Item annulus est signum matrimonij. infra de præsum pti. illud. & 30. quæ. 5. feminæ. 2. Sic etiã restitutio instrumentorum est signum renunciationis, infra de renunc. sane. & infra de pac. cum pridem. & C. quæres pign. obli. poss. l. 2. & melius. ff. de pact. l. Labeo. secus est si restituat pignus. ff. eodem titu. l. postquam. Sic etiã res non apprehenditur, & tamen possessio trãsfertur, vt per claues. ff. de contrahen. empt. clauibus. Item per instrumentum fit donatio. C. de dona. l. 1. Visu ẽt transfertur possessio. ff. de acqui. poss. quod meo. §. si venditorem. Item si rem

1 Vide Ionnem An. in c. transmissam. de electione.

† Parisien.

2 Vide l. si concubina. & ibidem glossam. ff. de concubi.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compil.

¶ Discretioni vestrę mandam⁹, quaten⁹ donationes eorum, quę sub obtẽtu cõsuetudinis^a claustris, ecclesijs, vel quibuslibet locis religiosis pie cõferũtur, vel etiã sunt collata, faciatis irreuocabiliter obseruari: cũ huiusmodi signũ^b, ꝙ scotatio dicit, nõ tã factę donationis, quã traditę possessionis sit euidens argumentum.

¶ Idem epõ Pictauiẽsi.†

¶ Non valet consuetudo vt in causis ecclesiasticis dictũ populi pro sententia teneatur.

CAP. III.

AD † nostram audientiam noueris peruenisse, quod in tua dioecesi etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, qđ cum aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis vtriusque partis auditis, a præsentibus litteratis, & illitteratis, sapientib⁹, & insipiẽtibus^c qđ iuris sit quæritur^d: & ꝙ illi dictauerut vel aliquis eorũ pręsẽtiũ cõsilio requisito, pro sententia teneatur. ¶ Nos igitur attendentes ꝙ cõsuetudo, q̃ canonicis^e obuiat institutis, nullius debeat esse momẽti†, cũ sẽtẽtia a nõ suo iudice^f lata, nullã obtineat firmitatẽ: vt ĩ causis ecclesiasticis subiectorũ tuorũ, postquã tibi de meritis earum cõstiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, auctoritate tibi præsentium, (pręmissa consuetudine non obstante) concedimus facultatẽ.

¶ Idem L. vicario nostro apud Cõstantinopolim constituto.

¶ Consuetudo nõ potest operari, vt clericus nõ episcopus possit exercere ea q̃ sunt reseruata ordini episcopali & est casus notabilis. Abb. Siculus.

qui præsentes erant sapientibus & insipientibus, quæritur quid iuris, & quod illi vel aliquis eorum dictauerit de consilio præsentium, pro sententia habeatur. peruenit hoc ad notitiam Papæ, scribit Papa episcopo Picta. dicens quod talis consuetudo obuiat canonicis institutis, & ideo nullius debet esse momenti: quia sñia à non suo iudice lata non tenet. Vnde mandat eidem episcopo, vt in causis subditorum suorum, postquam sibi de meritis ipsarum cõstiterit, sentẽtiam proferat, sicut postulat ratio iuris, præmissa consuetudine non obstante. Nota. ꝙ cõsuetudo contra canones introducta, & non rationabilis non valet. Item sententia à non suo iudice lata non tenet.

c ¶ Insipientibus.] id est, minus sapientibus. Nec istud est inconueniens, quia quandoq; reuelatur minori, quod maior nescit. C. de off. rect. prouin. l. potiores. & 95. dis. ecce subiecta. in fin. & 24. q. 3. si habes Beinar.

[Glo. sequens. re. citatur per obiectionem.]

d ¶ Quæritur.] Non prohibetur hic quin a pluribus requirat, quia facilius inuenitur quod à pluribus & sapientibus quæritur. 20. dist. de quibus. C. de fideic. l. vlti. ed si quęrimam illiterati qñq; habent causarum peritiam. C. de in certi iuris. & in auth. de iud. §. quia vero. coll. 6. sed hoc solum reprobatur qđ eorum responsum pro sententia teneatur, cum alias sententia a non suo iudice lata sit nulla. C. si à non cõpe. iu. l. vlt. & inf. de iu. c. at si clerici.

† Tex. est in l. 2. in gl. magna. & ibi Cy. C. quæ sit lon. consue. & in l. nemo alieno. in gl. temporalis ff. de reg. iug.

† Aliàs ita: cõcedimus liberam facultatem.

e ¶ Canonicis.] & sic non ualet consuetudo contra canonicam constitutionẽ inf. de offi. archi. cum satis. inf. de re iud. cum causa. & quæ grauamen inducit. su. eo. c. 1. Arg. contra inf. d cau. poss. cum ecclesia Sutrina. & ff. de admi. tut. sine hærede. §. pe. Ista contrarietas expedietur. inf. c. pen. & vlt.

[Gl. seq. alle. 5. cõcor. ponit duas casus exceptos: & secundum moderatur.]

f ¶ Iudice.] sic 2. q. 1. in primis. inf. de iud. at si clerici. inf. de paro. nullus. & C. si a non compe. iudi. l. 2. & 3. Et hoc verum est nisi in causa reconuentionis: vt 3. q. 8. accusatores. §. cuius in agendo. Vel nisi ex certa sciẽtia aliquis consentiat in iudicem non suum ff. de iur. om. iudi. si per errorem. & ff. de iudi. l. 2. §. el nisi vocatus venire cõtemnat. inf. d appel. si duobus. Sed hoc non habet locum in clericis, qui non possunt in aliũ iudicem consentire sine licẽtia sui prælati, vel iudicis inf. de foro cope. si diligenti. & c. significasti. 3. vbi de hoc dicitur.

3 Facit tex. in auth. casa. & ibi Bal. C. de sacrosan. ec. & in auth. statuimus. C. de epi. & cle. & i §. clericus. ď pa. tenen. coll. 6.

meam penes te depositam tibi vendidi. Institu. de rẽdi. §. interdum. Item cum quis etiam rem suam vult pondere nomine alterius. ff. de rei vendic. quædam. Nec etiam semper in acquirenda possessione necessarius est actus corporalis: vnde sufficit affectus aliquo actu interueniente. ff. de acqui. pos. l. 1. §. antep. & hic, licet lex dicat ꝙ possessio acquiritur corpore & animo, non altero tm. C. eod. tit. licet ita ꝙ rei apprehensio per se vel per alterum sit necessaria, ff. de acq pos. quemadmodum. & l. qui vniuersas: Hoc tamen scias, ꝙ licet ecclesia non apprehendat possessionem rei sibi collatæ, dominium tamen nihilo minus adipisci. tur: quod non est in priuato. C. de rei ven. seruũ. C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. Vnde versus.

Visu sine rei mutuata venditiones
Clauibus & chartis mea si con ueo scienter.
Quamuis non aliter detur possessio transit.

AD nostram audientiam.] Non valet consuetudo, vt sententia à non suo iudice lata teneat. Ioann. An. communis diuisio. secunda ibi, Nos igitur. Abb. Siculus.

CASVS. In dioece. Picte. talis erat consuetudo etiam in causis ecclesiasticis, ꝙ cum aliqua causa tractabatur ibidem, auditis allegationibus vtriusq; partis ab ijs

Quan.

QVanto.] Nō valet consuetudo pmittens presbyteris vt chrismēt. Et sunt duæ partes. In prima ponitur præsumptuosa consuetudo. In secūda ipsius reprobatio, ibi, Discretioni. Ab. Sic.

CASVS. Quidam sacerdotes apud Constantinopolim cōferebāt sacramentum confirmationis chrismando in fronte baptizatos: quod à tempore Apostolorum soli epi conferebatur per manus impositionem, sed ipsi ad suam excusationem solam consuetudinem allegabant. Vnde mandat Papa vicario suo apud Cōstantinopolim constituto, vt omnibus presbyteris suis districte prohibeat, ne de cætero talia sacramenta conferre præsumant, quia licet non sint à fidelibus contemnenda: tamen tutius est ea dimittere sine periculo ex necessitate quæ legem non habet, quàm ea recipere ab ijs qui ferre non possunt: quia vmbra quædam ostenditur in opere, veritas autem in effectu non subest. No. quod consuetudo non excusat aliquem in delictis. Item nihil confertur à sacerdotibus si chrismant in fronte baptizatos, & ita pro non dato habetur, quod datur ab illo qui dare non potest de iure. Bernar.

† Cap. 3. in 3. collectio. e. titu.

CAP. IIII.

QVanto † de benignitate. & infra. ¶ Peruenit ad audientiā nostram, quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacrā præsumunt fidelib. exhibere, quæ ab Apostolorū tpe fuerunt solis pontificibus reseruata,[a] vt est sacramentū confirmationis, quod chrismando renato, soli debēt episcopi per manus impositionem conferre: ad excusandas [b] excusationes in peccatis, solam consuetudinem [c] prætendentes: & infra. ¶ Discretioni tuæ mandamus, quatenus omnibus presbyteris districte prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate pręsumāt, quę licet non sint à fidelibus contemnenda: tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate [d] (quę legē non habet †) omittere, [e] quàm vt ab his, quib. ea conferre non licet, ex temeritate (quæ lege damnatur) non sine graui periculo inaniter cōferantur: cum vmbra quædā ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

¶ Idem decano & capitulo Cęnomanensi.

¶ Non valet consuetudo per quam interdicti sententia violatur.

CAP. V.

CVm † inter vos ex vna parte, & canonicos sancti Petri de curia ex altera, super eo quòd dicti canonici generale interdictum, [f] ab episco-

[Gl. seq. alleg. tres concor. secundo signat successiue duo contraria, & soluit. tertio quærit, allega. ponit opi. & soluit.]

a ¶ Reseruata.] de consecr. dist. 5. manus. & c. de his. 68. di. & quamuis chorepi. arg. contra 45. dist. peruenit. vbi presbyteri chrismabant in fronte. sed illud ad tempus Greg. concessit propter scandalum de speciali indulgentia, & isti sacerdotes nihil cōferebant, vt dicit in fi. quia hoc ex delegatione Papæ non faciebant, & ideo pro non dato habetur, quod ab illo datur quod de iure donare nō potest. inf. de iure patronatus. quod aūt consulis in, fi. & 1. q. 7. Daibertum. & C. de leg. no dubium. arg. contra inf. de sac. nō ite pa toralis: Sed ibi. collatum fuit sacrum ab eo qui potuit, sed mandatur solummodo suppleri quod fuerat prætermissum. Sed nunquid Papa posset hoc delegare sacerdotibus? Vr quod sic, per illud capitulū, peruenit, aliàs Greg. decepisset eos. Sed si Papa prohiberet sacerdotem chrismare, post prohibitionē suā nihil conferret. si postea chrismaret, Epi vero. licet ipsi possint chrismare, nō possunt t al. as inferioribus de mandare, qui hoc ex officio facere nō possūt: sed alij episcopi vel archiepiscopi, possūt hoc facere in diœce. alterius episcopi de ipsius licentia Episcopi enim ea quæ sunt iurisdictionis, vt puta iudicare. excommunicare, & similia. committere possunt alijs etiam non habentibus iurisdictionem, ea vero quæ sunt ordinis episcopalis & auctoritatis, non possunt demādare, aut ēt delegare alijs qui sunt inferioris gradus. inf. de cōs. eccl. vel alt. aqua. arg. huius decret. vr quod Papa non possit hoc delegare simplici sacerdoti: sed Papa non subijcitur legib. ff. de legib. l. princeps. 9. q. 3. cuncta. vnde potest committere simplici sacerdoti, vt in d. c. peruenit.

Ordinarius minister sacramēti confirmationis, eps est concil. Trident. sessio. 7. de cōfirmatione cano. 3.

b Ad excusandas.] 16. q. 1. c. prædicator.

c ¶ Consuetudinē.] & male. vnde dixit Martinus Zamorensis.

Composito lacte fętēti quæso cibate:
Qui putas exclusum crimen per temporis vsum. & hoc verum est vbi cōsuetudo non est præscriptibilis, inf. de sim. c. nō satis. & inf. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adult. c. cum haberet. 32. q. 7. flagitia. & non debet esse melior conditio furis propter furti continuationem. ff. de fur. l. inficiando. §. infans.

† Facit text. in l. vnica. ff. de cosue. & in l. non solum. §. fi. ff. de excus. tuto.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem.]

d ¶ Ex necessitate.] In hoc fuit necessitas: quia cum ciuitas Constantinopolitana capta esset à Venetis, & alijs Latinis, pauci episcopi & pbyteri Latini erāt ibi quod hoc facerēt: & ideo illi sacerdotes hoc faciebant, & Græci non chrismabant in fronte, & in multis alijs discordabant à Romana ecclesia, à cuius obedientia se subtraxerāt inf. de maio. & obed. c. inter quatuor. & inf. de bap. & eius effectu. c. licet Græcos.

† Ca. 4. c. tit. in 3. compilatione.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem.]

e ¶ Omittere.] sic enim de corpore Christi fieri debet. 24. q. 1. cępit. sed in baptismo quod est ianua omnium sacramentorum, secus est; melius est .n. ab hæretico [1] illud recipere, quàm sine illo decedere, dum tamen in forma ecclesiæ conferatur. 24. q. 1. si quem forte. & supra de sum. Trin. & fi. Cat. c. 1. in fi.

1 Ab hęreticis enim in forma ecclesiæ conferri potest. conci. Tridenti. sessio. 7. de baptismo. canone. 4.

CVm inter.] Diuiditur in tres partes. in prima ponitur querela. In secunda exceptio. ibi, Procurator. In tertia sententia: ibi, Nos igitur.

CASVS. Canonici sancti Petri de curia habent ex priuilegio vt tēpore interdicti possint celebrare diuina, occasione huius priuilegij tempore interdicti positi in ciuitate Cęnomañ. celebrabāt diuina pulsatis campanis, & alta voce ac si nullum esset interdictū. Vnde orta est contentio inter ipsos & canonicos Cœnomañ. sed canonici S. Petri allegabāt quod ecclesia sua erat libera & exempta, & tempore generalis interdicti de consuetudine celebrabāt diuina, pulsatis campanis, interdictis & excommunicatis exclusis. Papa considerans quod ex tali consuetudine, si qua foret, frangeretur neruus ecclesiasticæ disciplinæ: decernit illam consuetudinem de cætero non seruandam. No. consuetudinem non valere, quæ est contra statutum & disciplinam ecclesiæ.

f ¶ Interdictum.] quod dicatur generale interdictum, habetur de verbor. significatio. ca. cum in partibus.

[Glo.

γ Innuit ϙ aliud sit præscriptio, aliud sit consuetudo. de hoc inf. cap. vltim. Ioan. Andr.

† Vertebat.

[Gl.seq.dat duas concord.inducit duo similia.item exquisite duo alia subiungit. allegat. 5. iura in contrarium.& soluit.]

a ¶ De consuetudine.] Not. ϙ nec præscriptio nec cōsuetudo γ prodest in hoc casu.vt hic dicit.& est simile inf. de elec.c.cū causam.& inf. eod. cum venerabilis.nec cōtra obedientiam, vt 18. q.2. abbatibus & inf. de præscrip. c. cū non liceat.nec contra procurationē, quæ ratione visitationis debetur.inf.de præscrip.c. cum ex officij. sicut nec valet transactio in hoc casu,& in huiusmodi spiritualib. inf.de trāsac.c. præterea. nec permutatio rei spiritualis potest fieri cū re tēporali. inf. de re.permu. c. exhibita.arg. cōtra inf.de priuil.c.cū olim 2. & inf. de capel. monac. ca. dilectus. & inf.de cen.c.sopitę.& inf.de ple.c. de quarta. & c. auditis.nō sūt cōtraria, ibi nō præscribit contra obedientiam, nisi tāto tpe fuissent sub dominio Papæ, vel alterius ecclesiæ, & tunc non dicuntur præscribere, sed potius præscribi. & præterea illa, de quarta, & illa, auditis. nihil dicunt de obedientia, sed in alijs articulis, & casibus loquuntur. Et sic patet ϙ vbicunque fit aliquid contra ecclesiasticam disciplinam siue neruū ecclesiæ, non habet locum præscriptio.

po vestro, vel à vobis in ciuitate Cenomañ. positum non seruabāt, quæstio verteretur:† & infra. ¶ Procurator vero ipsorum proposuit, quod ipsa ecclesia sancti Petri à sui fundatione libere extitit & exempta: & de consuetudine, in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulsatis cāpanis, alta voce (interdictis & excōmunicatis exclusis) diuina officia celebrare. ¶ Nos igitur cognito, ϙ ex tali cōsuetudine, si qua foret, disrumperetur neruus ecclesiasticę disciplinæ, ipsam de consensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

¶ Idē episcopo Heliensi.

¶ *In attribuendis officijs nouæ dignitati, seruatur consuetudo vicinarum ciuitatum; quæ si diuersa fuerit; seruabitur magis rationabilis, & alijs non præiudicans.*

Præscriptio nō habet locū, quotiescunq; fit aliquid contra ecclesiasticam disciplinam.

Cum olim] Diuiditur in duas partes. In prima ponitur consultatio. In secunda: ibi, Quocirca, responsio.

CASVS. Episcopus Londoñ. petijt à dño Papa licētiam vt posset in terra sua constituere præcentorem, Papa sibi petitam licentiam concessit, dummodo in conferendis sibi reditibus nulli faceret præiudicium, ita ϙ præcentor ille in sessionib. processionib. & alijs, illā haberet dignitatē in ill ecclesia Londoñ. q̄ habēt alij præcentores in alijs ecclesijs Anglicanis; & sic eps constituit præcentorem. præcentor ille taliter institutus occatione litterarum dñi Papæ, quædam in p̄iudicium aliarum dignitatum nitebāt vsurpare; aliqui personatū habentes in ecclesia Londoñ. questi sunt dño Papæ: Papa mandat episcopo Helieñ. quatenus quia secundū diuersas consuetudines locorū præcentores alij diuersas habēt dignitates in ecclesijs Anglicanis faciat illum præcentorem contentum esse illa dignitate, quam potest habere sine præiudicio aliorū, saluis rationabilib. & probatis cōsuetudinib. ecclesiæ London. No. ϙ noua dignitas sine licentia dñi Papæ constitui non debet. Item in dignitatibus diuersa potest esse consuetudo in eadem prouincia. Item in præiudicium aliarum dignitatum noua dignitas constitui nō debet. Item consuetudines approbatæ ipsius ecclesiæ nihilominus remanent in sua firmitate.

b ¶ Statuere.] Et si onerosam dignitatē pōt eps remouere de ecclesia sua cū suis canonicis, dū tñ confirmatio Papæ accedat sup. de consti.c. cum accessissent.

[Gl.seq.in prin.& in fi.tractat, an noua dignitas creari possit sine Papæ licentia, &c. in medio signat contraria,& soluit.

CAP. VI.

Cum † olim Londoneñsis episcopus nostris auribus intimasset, ϙ in sua ecclesia proposuerat statuere b pręcentorē, nos eius precibus inclinati ei licentiam concessimus, c pręcentorem huiusmodi ordinandi: dummodo in conferendis sibi reditibus nulli inferretur præiudicium; d statuentes vt præcentor taliter institutus, in sessionibus, e processionibus, & alijs illam haberet in Londoñ. ecclesia dignitatem, quam habent alij pręcentores in alijs ecclesijs Anglicanis: & infra. ¶ Quo circa mandamus, quatenus si fm diuersas consuetudines locorū, diuersas hr̄e noueris p̄centores i Anglicanis f ecclesijs

c ¶ Concessimus.] per hoc vr̄ ϙ noua dignitas in ecclesia constitui non potest sine licētia Papæ. 22. dist. c.1. & C.de offi. præt.Afri. l. quas gratias.§.optamus.ergo vt omnes iudices secundum voluntatem & timorē Dei,& nostram electionem & ordinationem,&c. & hoc ideo: quia si vna dignitas constituitur oportet ϙ alia minuatur argu. 99. dist. cap.nullus. &c.2. Sed hoc non est verum. arg.inf.de eccl.ædi.c. ad audientiam. 2. & 12.qu.2. bonæ rei. & ff. de ope. publi.l. opus.2. Item datur priuilegium dignitati, sed nō est cōtra illud. inf de eccl. ędi. ca.ad audientiam.2.& sup. de rescri.ca. vlt. sicut rec seruitus datur p̄dio quod nōdum est ff. cōmunia prædi. l. 1.arg.cōtra. ff.de ser. rusti.præd.l.labeo.& ff. de ser. vrba præd. l.si seruitus. §. futuro. Sed non procedūt ista: quia non datur priuilegium dignitati q̄ nondum est, sed dat Papa auctoritatē cōstituendi dignitatem ecclesiæ London. Inn iiij. dixit in apparatu suo, ϙ episcopus in cap. suo potest nouam dignitatem constituere.con rarium credo.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. compilat.

2 Priuatus et sine principis auctoritate facit nouū opus: nisi id fiat ad æmulationem alterius ciuitatis, vel seditionis materiā prębeat Ioan. Andr.

d ¶ Præiudicium.] intelligas enorme: quia p modico non dimitteret.arg.12.q.2.bonæ rei: & inf. de dona.c. apostolicæ: sed melius vt sonat littera: quia illæ concordantiæ intelliguntur de rebus episcopalibus, & hic ipse episcopus modicum damnum potest pati vt aliquid conferat dignitati. alij non compelluntur dare de suo, nisi iusta causa interueniret constituendi illam dignitatem.

e ¶ In sessionibus.] hoc ideo dicit: quia secundum dignitatem suam honorandus est aliquis in sede. inf. de ma.& obe. statuimus.17. dis.c.vlt. & in subscriptionibus.ff.de albo.scri.l.1.& vlt. & in sententijs ferendis ff.de decu.l.spurij.& in alijs suffragijs. argu.25. distin. perlectis.

ADDITIO. Vbi cessantibus priuilegijs in sententijs ferendis, potior est illius causa, qui eodem tempore pluribus suffragijs decurionatu decoratur. Ioan. Andr.

f ¶ In Anglicanis ecclesijs.] hoc est cum eadem consuetudo in alijs erat ecclesijs Anglicanis, illa seruaretur.arg.inf. de elect.c.cū ecclesia. Si vero diuersæ essēt consuetudines, consuetudo metropolitanæ ecclesiæ seruanda est 12.dist.de his. Vel quod verius est, quod melius seruari possēt sine præiudicio aliorum, vt dicit in fi.arg.12.dist.nouit.

a ¶ Illam

a ¶ Illam.] sed videtur ꝙ minorem, ex quo ita indistīcte dicit, argu. ff. de leg. 3. l. nummis. inf. de cēsi. cap. ex parte, immo videtur de mediocri. ff. de ædil. edict. l. sciēdum. §. illud & l. præcede. in fi.

[Glossa sequens elicit tria argumenta, ad primum inducit tria iura: ad secundum 5. ad tertium, tria.]

b ¶ Sine præiudicio alieno.] arg. ꝙ licet priuilegij verba generaliter loquantur, non tamen sunt interpretanda in ꝑiudicium aliorum. inf. de translatio. ca. licet in fi. & inf. de off. ord. c. licet. & inf. đ auth. & vsu. pal. c. ex tuarum. Item arg. ꝙ in dubio recurritur ad consuetudinem vicinarum ecclesiarum 1. inf. de cog. spi. c. super eod. & if. de cēsi. ca. super eo. vbi de hoc dicitur expresse. ff. đ fun. instru. l. cum de lanionis. §. asinā molēdinaraim. in fin. ff. de reg. iur. l. semper in stipulationibus. & 12. dist. nouit. Item argu. qđ in obscuris semper interpretatio ita debet fieri ut nulli sit captiosa. ff. de re iud. l. quoties. & inf. eo. cum dilectus; arg. 4. dist. erit autem lex.

† Al. ita: Idem cōuē. tui, & Corbiensi monasterio.

2 Vide glos. in c. consuetudo dis. 1.

†Cap. 6. eo. tit. in 3. compilatione.

Cvm venerabilis.] non valet consuetudo per quā prælatus sine superioris licentia potest dimittere prælaturā, etiam si vellet transire ad aliā dignitatē.

sis dignitates, iam dictū ꝑcentorem, illam[a] habere re f..us in London. ecclesia dignitatem, eaque manere contentum, quā (rationabilibus & approbatis cōsuetudinibus ecclesię saluis) sine [b] ꝑiudicio alieno poterit obtinere.

CAP. VII.

¶ Idē conuentui † Corbien monasterij.

¶ Non potest induci ex cōsuetudine, ut quis possit dimittere dignitatem sine superioris licētia, vel vt possit electus administrare non habita cōfirmatione a superiore.

Cvm† venerabilis frater noster episcopus Hostiensis, & L. sanctæ crucis presbyter Cardinalis in partibus Alemaniæ legationis officio fungerēt, inenerūt abbatē de monasterio Hermiō. ꝙ ad Romanā ecclesiā noscit pertinere nullo mediante, ad monasterium Corbien. ꝙ est et Romanę ecclesię speciale, ꝑpria temeritate migrasse, [c] licentia illud deferendi, vel cōfirmatione à nobis, vel ab ipsis q vices nostras in illis partib, tūc generebāt, nec habita, nec petita: & inf.

¶ Postmodum autem nuncij eius ad defensionem ipsius generalem illius terrę consuetudinem [d] allegarunt. Cum igitur hęc nō tam consuetudo, [e] q̃ corruptela merito sit censenda, q̃ profecto sacris est canonibus inimica, ipsam mādamus de cætero non seruari. †

¶ Idē đcano Salesberien. A archidiac. & magistro P. Penetel. canonico Parisien.

¶ De cōsuetudine potest induci, quod vna ecclesia de gremio alterius teneatur sibi prælatum eligere. Et consuetudo est optima legum interpres.

CAP. VIII.

Cvm † dilectus filius Guil. Andren. ecclesię monachus, qui pr. cle

h. d. Ioan. And. Diuiditur, quia in prima ponitur temeraria translatio. In secunda translati excusatio, ibi: postmodum. in tertia excusationis reprobatio, ibi: Cū igitur.

CASVS: Eps Hostien. & L. sanctæ crucis presbyter Cardinalis erāt legati in Alemania. inuenerunt isti qđ quidam abbas monasterij, quod ad Rom. eccle. pertinet, nullo medio, transiuerat ad monasterium Corbiē. quod esset similiter sedi Apostolicæ speciale, sine licentia Papæ. vel eius legati. nec petita nec habita cōfirmatione. abbas in sui defensionē allegabat generalem consuetudinem illius terræ: consultus papa respondet, quod talis consuetudo inimica cànonibus. corruptela potius dici debet, & ideo Papa mandat eādem de cætero non seruari. Not. consuetudo contra canones obtenta non valet. Item nullus sine licentia sui prælati debet ecclesiam suam dimittere, vel aliam accipere.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

c ¶ Migrasse.] Sicut abbas subiectus epō non debet sine licentia episcopi renunciare. 18. q. 2. abbas, nec ēt alij clerici, vt inf. de renun. c. admonet. si abbas subiectus tātum Papæ, renunciare non potest sine ipsius licentia, etiam si sit sufficiens. infra. de renun. cap. vlt Greg. Sed videtur quod esset vtraq; priuandus. 7. qō. 1 si quis episcopus. & inf. de transla c. quanto. Vtrum toleratus fuerit vel repulsus ab vtraque, hic non dicit, 2 sed forte propter illam consuetudinem fuit toleratus. simile infra de elect. capitu. quod sicut. §. super eod.

2 Et cōsuetudo quatenꝰ excuset. tradit glos. in c. deniq;. ver. consuetudine. d. st.

d ¶ Cōsuetudinem.] quæ forte fuit ꝙ ita tun cum sint electi, sine aliqua confirmatione administrant. renunciant, & transeunt ad alias dignitates sine licentia Papæ, quod esse non debet. inf. de elect. qualiter. & de renūcia. c. vlt. ex generali tamē dispensatione prælati, qui subsunt tantum domino Papæ nullo medio statim postquam sunt concordia electi, administrant qui sunt valde remoti. infra de elect. c. nihil est. Ratio quare hoc fiat redditur, scilicet ne ecclesia interim patiatur tam in temporalibus quam in spiritualibus læsionem.

† Vide l. rē nō nouam. iūcta glo. C. de iudi. & ibi Pe. đ bella. Cy. Bart. & Bal. i l. 2. C. q̃ sit lōga consuet.

e ¶ Consuetudo.] alias tamen consuetudo attenditur in electionibus argu. 12. dist. nos consuetudinem. & inf. de ele. cō iuga. ca. cum olim. & inf. de cau pos. & propriet. cum ecclesia. 24. q. 1. pudenda. & ff. de dec. l. nun tantum.

Cvm dilectus.] diuidit in duas partes principales. Prima narrat duplicem quæstionem electionis cum partium allegationibus. Secūda ibi. Quia nobis. vnam definit, & alteram definiendam committit. Abb. Sic.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. compilatione.

CASVS. Vacantè monasterio Andren. electus fuit quidam monachus eiusdem monasterij Guil. nominè in abbatem, monachi Karofen. monasterij huic electioni se opponentes, dicebant, electionem abbatis Andren. cœnobij de suo monasterio faciendam, propter quod quæstio tam super electione prædicta, quam super iure eligendi abbatem delata est ad sed. Apost. In præsentia Papæ opponebat dictus dominus G. monachus, quod tam de iure communi quam de priuilegio speciali ad capitulum Andren, monasterij pertinebat electio. vnde petebat electionem de se factum confirmari. procurator uero alterij Karofen. proposuit ex aduerso: quod olim ad petitionem patronorum monasterij Andren. fuit a diœc. episcopo constitutum. ut si locus ipse in tantum cresceret ut abbas constitueretur ibidem, electio ipsius abbatis penes fratres eiusdem loci. & capitulu Karofen. penderet. & obtentu huius statuti sic fuit longis temporibus obseruatum, ita quod monasterio Andrien. uacante, monachi eiusdē loci de gremio Karofen. monasterij sibi eligebant aliquē in abbatem. vnde cum electio ipsa fuerit contra prædictum statutum & consuetudinem quæ est

optima legū interpres)celebrata. merito cassari debebat, & mandari fratribus Andren. vt de cætero sibi eligant abbatem de monasterio Karofen. insuper allegauit, ꝙ electio ipsa facta erat de suspenso, & à suspensis: & iō electio ñ tenebat: dn̄s Papa auditis hinc inde propositis: qa ei constitit ꝙ electio facta fuit de suspensis, eā cassauit iustitia exigente, id est, cassam & irritam nunciauit veruntñ quia prædictum statutum ita posset intelligi, vt ꝑ illud non derogetur iuri cōi nec priuilegio, hoc modo vt electio pertineat ad capitulum Andren. & confirmatio ad capitulum Karofen. mandat Papa quibusdam ꝙ si monachi Karofen. talē consuetudinē probauerint, per quam iuri cōi præiudicetur: vt monachi Andren. elegerint sibi abbatē de monasterio Karofen. secūdum illam consuetudinē debeant iudicare electionem monasterii Andren. de cætero faciēdā, ꝙ si talē consuetudinem non probauerint, ad iudicent monachis Andren. ius eligendi abbatem, vt liberā habeant potestatē uel de gremio sui monasterij, uel aliunde, eligendi sibi abbatē. præsentando ipsum Karofen. capitulo ut si fuerit canonica electio per capitulum Karofen. confirmetur Not. quod electio facta de suspenso non ualet. Item consuetudo interpretatur legem siue statutum episcopi, ut per ipsam consuetudinem declaretur statutum, quod poterat dubium esse. Item quamdiu ius commune seruari potest. non debet recedi ab ipso. Item consuetudo pręscripta pręiudicat iuri communi, ut de ecclesia aliqua tantum eligant, quod est contra ius commune. Item per statutum prædictum ꝑiudicatur episcopo diœcesano, & non capitulo Andren. cessante cōsuetudine, quia ep̄s de iure communi ipsam electionē deberet confirmare.

† Al. à Motinen.

rico eiusdē ecclesię se gerebat, & G. ꝓcurator monasterij karofen. sup iure eligēdi abbatē in Andrē. monasterio, & eiusdē electione in nostra ꝑsentia inuicē litigarent; idem Gu. electionē suā à fratribus Andren. ecclesię cōcorditer celebratā, authoritate Apostolica petijt cōfirmari, asserens tā de iure[a] cōi, q̄ priuilegio speciali, eis ab Alexādro Papa cōcesso, & a nobis postmodū cōfirmato, liberā eligendi[b] authoritatem ad eosdem fratres tātūmodo ꝑtinere: & ĩ. ¶ Dictus vero ꝓcurator ꝓposuit ex aduerso, ꝙ cū olim ad petitionē patronorū ecclesiæ à Morien.† ep̄o fuerit cōstitutus,[c] ꝙ si prefatus locus diuino munere adeo pullularet, vt Prior aut Abbas cōstituerēt ibidē, electio[d] eius penes fratres eiusdem loci, & capitulū Karofen. penderet; & huiusmodi obtētu statuti sic fuerit lōge retroactis tēporibus obseruatū, ut monasterio Andren. vacāte, Andrē. fratres ĩ karofen. capitulo, aliquem de gremio monasterij karofen. sibi eligerēt in abbatem, electio ꝑdicti G. tam contra statuti tenorem consuetudinem, approbatam (quæ optima est legum interpres[e]) minus canonice attentata, merito cassari debebat: & infra. ¶ Quia nobis constitit electionem ipsam à suspensis,[f] & de suspenso

¶ Cum dilectus.] Cum ageret Guil. iste super iure eligendi abbatem, habebat mādatum à capitulo & uacante ecclesia, sed quantum ad petendam confirmationem electionis suæ, agebat ex persona sua iure suo sibi acquisito per electionem sic inf. de in inreg. rest. c. 2. in no. & sic uidetur, ubi de hoc B.

a ¶ De iure.] 18. q. 2. abbatem. & inf. eo. ca. abbatem & c. quam sit. & 16. q. ult. inf. cau. poss. & propriet. ca. cum ecclesia.

b ¶ Eligendi.] Lex dicit quod monachi debent iurare eligere abbatem, quem sciunt fide rectum, uita castum, & qui monasterio ualet utiliter prouidere. in auth. de san. episcop. §. iubemus igitur aqbatem. coll. 6. quod hodie non seruatur, sed secundum formam illius constitutionis, infra de elect. quia propter, eligere debent, si secunduum illam uolunt eligere.

[Gl. seq. quærendo tractat, an clericis inuitis possit episcopus statuere quod eligant aliunde, ponit solutionem, quam in fine determinar.]

c ¶ Cōstitutum.] Licet ep̄s possit subijcere unā ecclesiam alteri, ut inf. de excess. pla. c. sicut uenire. ñ tn̄ credo ꝙ possit statuere ꝙ una ecclesia eligat de alia clericis inuitis: qa hoc esset cōtra iꝰ cōe, 1. vt 17. q. vlt. c. vlt. & 18. q. 2. abbatem, & īf. d̄ iure pat. capi. nobis. quia pacto priuatorum ius publicum non tollitur. īf. de fo. com. c. si diligēti. inf. de testamē. ca. quæsiti. Nec aliquis ius publicum remittere potest aliquibus canonibus, nec mutare antiquitus formā constitutam. ff. de admi. tuto. l. quidam d̄ cedens. & ideo Papa postea interpretatur statutū, tamen ius istud pręscribi potest. vt quis teneatur eligere de certo loco: ut hic patet, & infra. de verbo. sign. l. abbate. & sic patet quod minus iustus titulus dat causam pręscribēdi, ut inf. de empt. & ven. ca. peruenit. ff. ꝓ emp. l. quod vulgo. ff. ꝓ leg. l. ꝓ legato. & l. vlti. & uere ut in iustus, quia episcopus non potest tollere ius uniꝰ ecclesiæ, & dare alteri. inf. de re. eccle. no alie. c. j. 2. Sed ex tali titulo potuit bona fide monasterium Karofen. præscribere, ut alii monachi eligerent de monasterio Karofen. & episcopus solummodo cōcessit monasterio Karofen. ꝗ[1] suum erat. s. confirmationem electionis, & ita cessante præscriptione solam confirmationem habent; ut ꝓbatur per interpretationem Papæ, ut infra patet. satis tamen credo quod in ipsa fundatione possit episcopus cum capitulo constituere de uolnntate patroni, quod illa ecclesia esset alteri subiecta, quod clerici instituendi semper eligerent sibi prælatum de maiori ecclesia & quod dicit supra, quod episcopus non potest facere, quod una ecclesia eligat sibi prælatum de ecclesia alia, hoc intellige, quando ecclesiæ sunt iam institutæ & dotatæ & ab inuicem distinctæ separatę: quia illud esset contra ius commune. inf. de excess. pręla. c. ad hæc.

d ¶ Electio.] hic sumitur electio æquiuoce. 3. pro cōfirmatione & pro electione, ut inf. patet. & hoc uerū est si consuetudo non probetur, sed si probetur, ꝓprie tenetur.

e ¶ Interpres.] ff. de leg. & const princ. l. si de interp̄tatione. & infra de sepul. c. certificari. & tacito consensu per desuetudinem lex abrogatur. ff. de leg. l. de quibus, in fi.

[Glo. seq. primo ponit quatuor quæ non potest suspensus. Secundo quærit. ponit duas opiniones, quæstionem declarat. & secundum opinionem approbat.]

f ¶ A suspensis.] Suspēsus enim nō potest eligere nec eligi. vt hic, & inf. de elect. c. cum inter. R. seniorem. & inf. de ęta. & qua. c. cum bonæ. & inf. de cle. excō. mi. c. postulasti. nec postulari potest qui nō seruauit interdiū. inf. tit. proxi. ca. 1. in fi. nec beneficia conferre. inf. de conces. præben. c. quia diuersitatem. Sed non̄ e in-

dicare

1 Et est simile qa iura ecclesiæ vacātis nō habētis defensorē alienari nō possunt. ipsa tn̄ ecclesia vniri vel donari pōt de reb. eccl. nō alie. dudū lib. 6. clemē. eo. tit. si una ecclesia & facit qđ dicetur inf. de transla. c. super glo. pe. Io. And.

2 Concor. tex. cum ibi no. in c. constitutus. de reli. dom.

3 Adde de ęquocatione istius dictionis in l. 2. cum gl. ff. de op. lega. melior ē iure in c. cum illi in ver. electio. de præb. lib. 6.

etiã celebratam, eam iustitia cassauimus[a] exigente. Cęterũ cũ supradictũ statutũ ita sane possit intelligi, ꝙ per illud nec iuri cõi,[b] nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad sæpedictos fratres electio spectet abbatis, & ad karosen. capitulum cõfirmatio. Mandamus, quatenus, si ex parte karosen. cœnobij, talis fuerit cõsuetudo probata, quæ iuri communi pręiudicet,[c] in hac parte vos secundum illã decernatis electionem Andren. abbatis, decetęro faciendam: alioquin Andren. monachis ius eligendi abbatem adiudicare curetis: vt sic de cętero liberã habeãt facultatem, vel de gremio ecclesiæ suæ, vel etiam aliunde, per electionem canonicam eligẽdi personam idoneam in abbatem pręsentandam karosen. capitulo, vt ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

¶ Hono. iij. Parisien. capitulo.

¶ Capitulum sine episcopo statuta seu consuetudines nouas facere, vel antiquas immutare non potest.

CAP. IX.

CVm consuetudinis[d] vsusq; longæui nõ sit leuis auctoritas, & plerumque discordiã pariant nouitates: Auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne absque episcopo

...icare & prebendas dare est iurisdictionis? vtique inf. de ele. c. nosti. & ca. excommunicare. inf. de elec. cap. transmissam. Nunquid suspensus põt huiusmodi iurisdictionem exerceret? Dicunt quidã qđ ẽps suspẽsus põt excommunicare, & præbendas dare: & respondent illi decre. quia diuersitatẽ, qđ ille ẽps erat ab officio suspensus & iurisdictione. Sed dñt qđ canonicus suspensus eligere non potest: quia cum sit suspensus, nihil officij [1] retinet: secus est ĩ prelato. Sed contra istos est 24. q. 1. audiuimus, Alij dicunt & melius qđ ẽps suspẽsus nõ põt excõicare, nec interdicere, nec dare præbẽdas. inf. de excel. prela. c. vlt. arg. quamuis hoc potuerit post confirmationem; licet adhuc non sit consecratus. Ratio illa vr̃: quia plus aufert ei suspensio quam contulerit consecratio, vt dici consueuit, plus tollit negatio quam ponit affirmatio: nã electus & confirmatus multa potest ex ijs quæ pertinent ad officiũ episcopale, quæ perdit per suspensionẽ: quia consecratio non multum addit. inf. de transl. c. inter corporalia. Et est simile sicut maritus post matrimoniũ consummata non potest intrare religionẽ, sed ante põt. inf. de couer. coniug. c. ex publico. sic ẽps non confirmatus potest aliqua, quæ tñ nõ põt consecratus. Sic vides in alio simili, ẽps in archiepm electus, non põt ante receptionẽ pallij tanq archiepiscopus clericos ordinare, sed tñ põt anteq sit electus in archiepm: quia hoc non facit vt ẽps, sed vr archieps. inf. de elec. quod sicut. §. pterea. Præterea beneficium concedere & ẽt habere posse, cõpetit rõne ordinis & est eius accessorium. 1. q. 3. si qs obiecerit. & cui interdicitur vnũ & reliquũ. 81. dist. si qs sacerdotũ. & c. eos qui. Præterea de hac suspensione fuit obiectũ & probatum ex eo quod dicit: quia nobis constitit, &c. & licet obiectũ à partibus non fuerit, iudex tñ qui dẽt electionem confirmare, ex officio suo debet inqrere de huiusmodi. inf. de elec. c. nihil est. Et hæc quæ dicuntur hic de his suspensis, intelligũtur de suspensis ab hoĩe & etiã à canone. Si vero aliquis esset suspensus à canone: puta participãdo cũ excõicatis, ille talis bene põt eligere, & alia facere quæ sunt iurisdictionis, sed eligi scienter nõ potest. hæc probantur. inf. de cler. excõi. mini. tr. c. si celebrat. qa mitius agitur. cum lege q̃ cũ ministro legis. ff. de arbi. l. Celsus. Satis pot dici ꝙ suspensus posset excõicare: qa potest absoluere excõicatũ. sup. de rescri. c. ab excõicato. inf. de sen. exco. sacro. & c. duobus. & q pot absoluere, põt ligare, & econtra: cũ non sit priuat⁹ à cõione fideliũ. quare nõ posset priuare aliũ. & hoc dico de eo qui non est suspensus a iurisdictione, vt suspensus à canone sola participatione. Ioan. & Lau. hoc cõcedũt, ꝙ suspensus ab officio tñ, põt excõicare. & p̃bendas dare: & intelligũt illã decre. qa diuersitate, cũ erat suspensus ab officio & iurisdictione. Ego aũt nõ credo ꝙ suspensus ab homine possit dare prębendas: vt hic dr̃, licet Lan. & Io. concedãt qđ possit excõicare, & præbendas dare. arg. cõtra posset induci p̃di. decre. si celebrat, q̃ tñ intelligitur de excõicatione minori: mel or .n. est opinio secunda, quia sicut excommunicatus alium excommunicare non potest. 24. quæst. 1. audiuimus. ita eadẽ ratione nec suspensus ab homine alium potest suspẽdere inf. de excel. præl. c. vlt. Ber.

1 Quasi velit indicate quod eligere competit ratione officij. nõ ratione beneficij.

Suspensus à canone, an possit eligere.

ADDITIO. Et hoc propter mixturã officij & iurisdictionis, idest quam habet spiritualis iurisdictio ad officium, idest ordinem, & ipsius executionem. Io. And. in nouel.

a ¶ Cassauimus.] i. cassa a nunciauimus. inf. vt lit. non contesta. c. accedens.

b ¶ Iuri communi.] similem interpretationem habes. inf. de fi. instrumen. inter dilectos. vers. cęterum. vbi enim aliquid à iure cõi discrepare vr̃, reducendũ est ad ius cõe, si potest fieri, ne pereat, quia promptum est leges legib. concordare. C. de inoffi. doti. l. vnica. & Augustinus concordat euangelistas. de pen. dist. 1. periculose. & ẽt testes debent ad concordiã reduci; ne de periurio notẽtur. inf. de testi. c. cũ tu. Sic enim facienda est interpretatio, vt nulli sit onerosa, & secũdũ ius sup. tit. proxi. c. causam q̃. & inf. de priuil. c. ex ore. & sup. eo. c. cũ olim. Item secundũ ꝑ minus est captiosa. ff. de reg. iur. l. quoties in fin. tit. & hoc ita verum est, qđ ad ius cõe reducatur, si verba illa patiuntur, vt hoc versu; electio eius penes fratres eiusdẽ loci & capitulũ Karosen. &c. Nã a verbis priuilegij nõ est recedẽdũ vbi certa sunt. sup. de priuil. c. porro. & inf. de decimis, c. ad audiẽtiã vbi .n. verba nõ sũt ambigua, nõ est loc⁹ interpretationi. ff. di le. 3. ille aut ille, sed vbi sunt dubia, necessaria est interpretatio.

Vbi quod à iure cõi discrepat si fieri potest reducendũ est ad ius cõe.

c ¶ Præiudicet.] præscripta videlicet, qm̃ alia non prodest. inf. de cau. pos. c. cum ecclesia. Quæ cõsuetudo iuri præiudicet, & quæ non, dicetur inf. eo. c. vlt.

CVm consuetudinis] Tex. est notabilis & multum allegabilis, in quo primo ponit duplex rõ determinandi. Secundo ibi, Auctoritate. ponitur determinatio, quæ primo prouidet circa futura. Secundo ibi, Si quas. circa præterita.

2 Tex. est in l. 2. C. de noxa. act. & in l. omnes populi & ibi Bartol. ff. de iusti. & iur.

CASVS. Canonici Parisien. irrequisito episcopo suo, & sine suo cõsensu, quasdam cõsuetudines ecclesiæ suæ immutauerũt, & quasdã fecerunt de nouo: ꝑ ꝑ qđ dicit Papa ꝙ auctoritas cõsuetudinis nõ est leuis, & nouitates q̃nq; discordiã inducunt. Vnde præcipit ꝙ sine consensu episcopi canonici consuetudines non immutent ecclesiæ, nec nouas inducant, quod si fecerint, decernit illas irritas & inanes. No. quod omnia facienda sunt in ecclesia de consensu episcopi. & canonicorum nisi consuetudo sit in contrarium.

d ¶ Cum consuetudinis.] C. quæ sit longa consuetudo. l. 2. & inf. eo. c. vlt. & ibi exponitur. & 11. dist. consuetudinis.

[Glo.seq.o...cit.& soluit.

a ¶ Consensu.] bene dicit, consensu; quia sine ipsius consensu obtento hoc facere non possunt. Sed videtur quod non teneantur habere consensum, dummodo cōsilium & tractatum cum eo habeant. arg. de arb. ca. cum olim. Sed hoc nō est verū, quia illud obtinet ex forma arbitrii, immo episcopi & canonici vnū corpus & vnum collegium sunt, ita quod ipse caput, & ipsi canonici membra. infra de his quæ fiu. a prælat. capit. nouit. & est expressum quod si aliquibus mādetur, vt cū consilio aliquorum aliquid faciant, eorum consilium expectare tenent, nec sufficit quòd tm̄ requiratur, infra de electio. c. cum in veteri lege.

x De hac q̄stione late Albertinus tra. de agno scē assertio. qu. 4.

pi vestri consensu [a] immutetis ecclesiæ vestræ cōstitutiones & cōsuetudines approbatas, vel nouas [b] ēt inducatis: Si quas forte fecistis, irritas decernentes.

¶ Idem maiori & Burgēn. de Rupella.

¶ *Non valet consuetudo per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria dissipandum.*

CAP. X.

Ex parte vestra fuit ꝓpositum, quod cum in patria vestra seruatę sint hactenus duę consuetudines abusiuę, quod si indigena [c] vel extraneus, prodigalitatis vitio, [d] vel incuria, [e] seu quocunque casu alio dissipauerit, vel amiserit bona sua, bona vxoris suę tam mobilia quàm immobilia, pro suę volūtatis libito † alienat, [f] & infra. ¶ Et quod si vir ducat vxorem, quę fide coniugij violata committat adulterium, nihilo minus ipsa medietatem omnium bonorum, quę fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbe apprehendit, quę potius priuanda esset omnibus viri bonis: [g] & infra. ¶ Tenore presentiū declaramus, vos non teneri ad huiusmodi consuetudines obseruandas. [h]

¶ Gregorius nonus.

¶ *Consuetudo non derogat iuri naturali seu diuino, cuius trāsgressio peccatum inducit, nec positiuo, nisi sit rationabilis & præscripta.*

CAP. XI.

Cum † tanto sint grauiora peccata, quanto diutius [i] infelicem ani-

b ¶ Vel nouas.] nouitates enim sine causa inducēdæ nō sunt: quia lex dixit, quod in rebus nouis constituendis euidens debet esse vtilitas. ff. de legi. & const. princip. l. in rebus. arg. supra de constit. ca. cognoscentes & reprehenduntur qui nouitates inducunt. 11. dist. quis nesciat.

Ex parte.] Diuiditur in duas partes. Primo recitat duas cōsuetudines irrationabiles, quas reprobat ibi, Tenore. Abb. Sicul.

CASVS. In quadam terra seruabantur duæ consuetudines. Prima erat, quod si aliquis deueniret ad inopiā quocunq; casu, siue aliquo modo amitteret bona sua, posset alienare bona vxoris suæ pro volūtate sua. Alia fuit, quod si vxor alicuius fidem violaret coniugij, & ipse eam propter hoc dimitteret, accipiebat dimidiam partem bonorum viri sui, cum potius esset priuanda omnibus bonis mariti, ac etiam dotem suam perdere deberet. mādat Papa quod de cætero tales cōsuetudines non seruentur. Not. quod turpes consuetudines non debent obseruari.

c ¶ Indigena.] id est, inde genitus.

[Gl. seq. instruit qs sit ꝓdigus. &c & ponit versus.]

d ¶ Prodigalitatis vitio] quod se esse virtutem sæpe mentitur. 41. dist. in. sæpe. Prodigus est qui dat danda & non danda. Auarus qui tenet tenenda, & nō tenenda. Largus medium tenet inter vtrumque. Vnde versus,

Prodigus est animi vitio retinenda profundens.
Qui retinet cupide, & æs deposcit auarus.
Largus quis sumptum facit ex ratione libenter. 2.

Sed nō videtur quod huic sit subueniendum: quia culpa sua & vitio incidit in egestatē. ff. quod met. caus. l. si mulier. 86. distin. non satis. Et dignum est vt male meriti egestate laborent. ff. depo si. l. bona fides. taliter enim non fuerat subueniendum huic ratione præmissa, & cum alterius læsione, sed eleemosynam dare possumus, ne pereat. 86. dis. pasce fame morientē, &c.

x Hostiensis inter parcū & largū ita distinguit: parcus est cui plus placēt retenta, largus vero cui plus placēt data, vnde Ciceronem. lib. 2. de off.

e ¶ Incuria.] idest negligentia, & ideo non est subueniendum, quia vigilantibus & non negligentibus iura subueniunt inf. de rerū permut. c. cū vniuersorum, & inf. de don. inter dilectos. ff. ad Velleia. l. 2. §. verba. quia stultis non consueuit subueniri, sed errantibus. ff. de iuris & facti ignorantia. l. penultima. §. si quis ius. & C. si minor se maiorem dixerit. l. si is. & vtilius esurienti panis tollitur, quàm si securus de cibo iustitiam negligat. 5. quæstio. quinta, non omnis. & 23. quæstio. 4. nimium sunt inquieti. & ideo talis cōsuetudo merito reprobatur.

f ¶ Alienat,] quod de iure fieri non debet. ff. de fundo dot. l. fundus. & l. lex Iulia. nec etiam ꝓpter delictum mariti bona mulieris sunt distrahenda. C. ne vxor pro mar. l. 1. 2. & tertia. C. ad legem Iuliam de vi pri. l. prima. & inf. de pig. c. ex litteris. In casu tamē quandoque distrahūtur bona mulieris ꝓ viro: vt in causa primipilarij bona mulieris pro marito obnoxia sunt fisco, si omnia bona mariti exhausta sunt. C. in quibus caus. pign. ta. contra. l. satis. Nec valet alienatio fundi dotalis, etiam si mulier consentiat. C. ad Velleia. authen. siue à me. & in aut. vt immobilia ante nupt. do. §. si proprie. coll. 5. Sed si iurauerit non contrauenire, tenet vēditio. sup. de iureiu. c. cum contingat. si sine vi & dolo præstitum sit iuramentum sponte Constante etiam matrimonio in tali casu cū incipit vergere ad inopiam mulier potest repetere dotem. C. de iure do. l. in rebus. & l. vbi.

† Adde pro interpretatione horū verb. ꝓ suæ volūtatis libito, text. cū ibi no. in l. Labeo ait §. i. ff. de act. & Barto. in extrauag. ad reprimēdū.

† Ad intelligentiam vide B. Thomam 1. 2. q. 97. artic. 2. & Dominicū Sotum lib. 1. de iust. & iure. qu. 7. artic. 2.

g ¶ Bonis.] & etiā dotem suam propter adulterium perdere debet. C. de iur. do. l. si dotē & C. ad leg. Iul. de adult. l. libertatem. & inf. de don. inter virum & vxorem c. plerumque. vbi de hoc.

h ¶ Obseruandas.] iuri contrarias, vt dictum est. per primam consuetudinē inuitabantur viri ad dissipandum bona sua, per alteram mulieres proniores erant ad committendum adulterium. argum. ff. de pactis dota. l. conuenire. talis compensatio non erat admittenda.

Cum tanto.] habet materiam amplam, & multum subtilem. Et habet duo dicta. secundum ibi, Licet. & quælibet pars potest subdiuidi. Abbas Sicu.

CASVS, In prima parte dicitur quod quanto amplius quis in peccato perseuerat, tāto grauius peccat: vñ cōtra ius naturale nulla cōsuetudo excusat: qa trāsgressio iuris naturalis inducit periculum salutis. Secundo dicitur quod consuetudo longæua non est inutilis, tamen non valet vt præiudicet iuri communi siue positiuo, nisi illa consuetudo sit rationabilis & p̄scripta, quia tunc præiudicat iuri communi in loco vbi consuetudo seruatur. Not. contra ius naturale nulla consuetudo valet. Item contra ius positiuum præualet cōsuetudo rationabilis & præscripta.

i ¶ Diutius.] infra de sim. c. cū in ecclesiæ. & inf. de eo qui du. in matri. quam polluit. c. cum haberet.

[Glo.

[Gl.seq.recitatur per quęstionem, de quo iure naturali loquitur littera, & respondet quod de illo quod consistit in præceptis, &c. [

a ¶ Naturali iuri.] quod immobile perseuerat. 5.dist. §. sed cum ius naturale. 25.qõ. 1. sunt quidam. 1 Et hoc verum est quantum ad præcepta vel prohibitiones, q̃ moralia sunt, & nõ mutantur, vt non occides, nõ furtũ facies, honora patrem, &c. 6.distinct. non est. §. his itaque. & naturalia quidem iura immutabilia sunt, ciuilia vero mutabilia. Institu. de iur. nat. §. sed naturalia infr. de consan. & affi. c. non debet. & ideo nulla consuetudo pręualet cõtra ius naturale, etiam si omnes homines de mundo contra facerent. 32.q.7. flagitia. cuius ignorantia neminem excusat, 1.qõ. 4. turbatur. §. notandum. & ibi nihil interest in ũitio decipere vel decipi. 16.q.1. si cupis. & de ignorantia dicitur, ꝙ qui ignorat, ignorabitur. 37.dist. ideo. §. vt itaque. De ignorantia iuris naturalis & ciuilis tractatur ĩ summa. 1. q.4. §. notandum. & ibi recurrendum est.

1 Concord. text. in l. si id qđ. ff. de cond. inde.

mam detinent alligatam, nemo sanæ mentis intelligit naturali iuri [a] (cuius transgressio periculum salutis inducit) quacunque consuetudine (quę dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliqua tenus derogari. Licet etiã longęuę cõsuetudinis nõ sit vilis [b] authoritas: nõ tamen est vsque adeo valitura, vt uel iuri positiuo đbeat p̃iudiciũ generare, nisi fuerit rationabilis, [c] & legitime [d] sit p̃scripta.

[Gl.seq.quærit obiicendo pro insolubili. ponit primo opi. quam reprobat. secundo secundam, quam & reprobat. tertio soluit.]

b ¶ Vilis authoritas.] sed quæritur de qua consuetudine hic intellexit Grego. Si dicis de bona consuetudine, illam nulla ratio siue ius uincit, immo æquiparatur ei. 11.dist. in his. si de mala, de illa non potest dici ꝙ non sit uilis. Super hoc dicunt quidam, ꝙ principium istius. §. debet intelligi de bona cõsuetudine, & finis de mala; & ita diuersimode intelligunt: sed hæc non fuit intentio legis, unde §. iste sumitur. C. quæ sit long. consuet. l. 2. & ideo inepte dicunt: Alii pro maiori parte exponunt litterã istam, nõ tamen est adeo valitura, vt iuri positiuo debeat præiudicium generare, supplent generaliter, non præiudicat iuri, sed in eo loco præiudicat iuri vbi consuetudo seruatur. & iste intellectus planus & facilis est. sed de hoc nulla dubitatio est ꝙ consuetudo vnius loci iuri positiuo generaliter no præiudicet omnib. locis. Et ideo sic debet intelligi lex illa, quam habes 11. dist. cõsuetudinis. q̃uis particularis consuetudo non est uilis, non tamẽ pręiudicat iuri positiuo, nisi fuerit rationabilis, & legitime sit præscripta. & hæc expositio reprobat duas primas opiniones, quas facit hic Greg. in fi. & sic intellige 11. dist. consuetudinis.

[Gl.seq.quærit, & soluit, & solutionis ponit quattuor exempla. finis recitatur per aliam quæ. quam soluit. alle. 9. iura.]

c ¶ Rationabilis.] & quã consuetudinẽ dices rationabilem? Illam dico rõnabilẽ quã non improbant iura. in f. de causa posse. c. cũ ecclesia. & su. eo. cũ dilectus. & inf. đ uerb. sig. c. abbate. ut si qñq; admittant aliqui ad electionem, ad quos nõ pertinet de iure cõi, & de alio collegio, ista cõsuetudo non improbat à iure, vt dñt iura p̃dicta, & illa est rõnabilis, ꝙ tm̃ capitulũ eligat canonicos sibi, & alios inferriores pręlato, irrequisito ep̃o. inf. de elect. c. cum ecclesia Vulterana. uel ep̃s solus hoc faciat. inf. de ijs quæ fi. à p̃l. sine cõsen. cap. ca noscitur. licet de iure unum corpus sint. inf. đ ijs. q̃ fi. à præl. sine consensu cap. nouit. & de iure communi deberet fieri ab omnibus communiter ab episcopo & canonicis, ut quandoq; fit. inf. de conces. p̃b. postulastis. Et illam dicerẽ rationabilem, ꝙ absentes non vocentur ad electionẽ. ut in multis locis contingit, ut in Tuscia. & in multis ecclesiis, & huiusmodi consuetudines legitime præscribũtur, vt patet ꝑ p̃dicta exempla. Illã dico generaliter rationabilem, quę nõ obuiat canonicis institutis. Irrationabilis est quę improbatur à iure, qualis est illa. ĩf. đ insti. c. ex frequẽtib. su. eod. c. cum uenerabilis. & su. c. prox. & onerosa cõsuetudo vt su. eo. c. 1. & su. eo. c. cũ iter uos. & ĩf. đ re iud. ca cũ causa. & generaliter vbi aliqd fit ɔtra neruũ ecclesiasticæ disciplinæ siue libertatẽ. inf. de ele. c. cũ terra. & c. sacrosãcta. & c. Messana. 2.

[Glosſ. seq. primo ponit 9. q̃ requiruntur, ut cõsuetudo iuri præiudicet, & ab hoc recedere vr̃ in fi. gl. sc̃do q̃rit glo. quę sit differentia, &c. & primo ponit vnam differentiam contra quam allega. & remittit. Secundo ponit aliam quam approbat. Tertio ponit duas alias.]

2 Adde textum in Authẽ. cassa. C. de sacrosan. eccle. & in l. de quib. & ibi Barto. ff. de leg.

d ¶ Legitime sit præscripta.] spatio 40. annorum. inf. de causa pos. cum ecclesia. & inf. de præsc. c. auditis. de hoc potes hr̃e multa iura. ea. n. solum locum habent in rebus ecclesiasticis. 16.q.3. c. placuit. §. quas actiones. Ad hoc ergo ut consuetudo iuri communi p̃iudicet, requiritur primo ꝙ rõnabilis sit, & ꝙ sit pręscripta, ut hic, & c. cũ ecclesia. Itẽ ꝙ ex certa sciã, & nõ ꝑ errorem sit inducta. ff. de leg. qđ non rõne. & sciẽte illo, qui p̃t ius condere. ff. de leg. l. de quibus: in fi. Et ꝙ sit tale ius, qđ possit præscribi. Nã quædã sunt quæ nõ possunt p̃scribi, saltẽ à laicis. inf. de p̃scrip. c. causã quæ. & c. cum ex officij. & c. cũ no liceat. Et ꝙ non sit contra ius naturale. 32.q.7. flagitia. uel saltẽ ꝙ sit obtẽta in contradictorio iudicio. ff. de leg. l. cũ de consuetudine. & inf. de uerb. sign. c. abbate. Itẽ requirit̃ ꝙ sis vsus illa consuetudine siue uicib. illis, q̃bus usus es eo aio vt intendas, siue credas te ius habere, & ut in posterũ id facias. ff. de it. actuq; pri. l. 1. §. Iulia. recte ait. & l. vlt. aliàs non ꝓdest, ut ibi dr̃, & sic solę duę uices non inducunt consuetudinẽ: quia nõ exemplis, sed legibus iudicandũ est C. de sent. & interlo. om. iu. l. nemo. sed secundũ consuetudinẽ talẽ bene iudicaret̃, ut dictũ est. ff. de lega. l. nã Imperator. Itẽ requirit̃ quod maior pars populi vsa sit ea consuetudine, ad hoc, ut sc̃dm illã iudicet: q̃a sicut maior pars populi non posset inducere legẽ, ita nec cõsuetudinẽ. Itẽ & illa consuetudo præiudicat iuri, cuius non extat memoria hominũ. 3.q. hæc quippe. & l. de uer. sig. c. sup quibusdã. §. 1. & ff. de aqua quot. & æsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & ff. de aqua plu. ar. in summa. §. idẽ labeo. & ff. de ꝓba. l. si arbiter. & sic ur̃, ꝙ difficile sit ꝓbare cõsuetudinẽ & p̃scriptionẽ. Sed q̃ dr̃iam facis inter consuetudinem & præscriptionem? illa p̃t assignari (ut quidam dicunt) quod vbi cõsuetudo prætẽditur, admitti posset probatio in cõtrariũ, ut ꝓbetur indebitũ fuisse quod cõsueuit percipi. arg. à contrario. C. de agri. & cẽsi. l. litibus. lib. 12. sed ubi præscriptio est, nõ admittitur ꝓbatio in cõtrariũ ad ꝓbandũ indebitum fuisse. arg. a cõtra io. inf. de præscr. c. si diligẽti. ubi dr̃ quod bona fides & iustus titulus requirunt̃ & ibi dr̃ qñ exigit̃ titulus, & qñ nõ. C. de pig. act. l. nec creditores. Itẽ qui petit aliquid sibi deberi uel fieri ex cõsuetudine, debet allegare causam petendi: & tunc sufficit probare solum tempus, licet non probet causam: & tunc non admittitur probatio in contrarium; & secundum hoc non uideretur differentia inter consuetudinẽ, & præscriptionem: quia in præscriptione quandoque probatur titulus, ita dicunt quidam, quare solum tẽpus ñ est cã inducẽdæ obligationis, sicut nec tollẽdę. ff. de actio. & oblig. l. obligationũ. §. placet. & hęc opinio magis placet secundum Io. Alij dñt quod sola cõsuetudo sufficit etiã sine causa. arg. inf. de cã pos. c. cũ

Quot requirant ad hoc vt cõsuetudo iuri communi præiudicet.

ecclesiȩ ubi de hoc. ubi uero aliquis est in possessione percipiendi aliquid, & ei quaestio mouetur: tunc eius est in possessione, quousque probetur cōtrarium, s. indebitum, quia possidet ratione cōsuetudinis, 16.q.4. Volumus. nisi vi, precario, seu clam possideat, tunc qui dedit, sua authoritate pōt rerocare, ut 1 q̄ō.3. quia cognouimus. inf. de iusti. cū venissent. Item in alio potest esse dr̄ia inter consuetudinē & praescriptionē, qa consuetudo q̄n̄q; debet 1 esse obtenta contradictorio iudicio populi, p̄scriptio vero nō. Itē qa i cōsuetudine requirit̄ ꝙ maior pars populi utatur illa, ut dictū est, in p̄scriptionib. n̄ requirit. Sic ergo itellige, ꝙ cōsuetudinis non est vilis authoritas: tū n̄ uincit ius positiuū illa particularis consuetudo in eo loco ubi est consuetudo, nisi fuerit rōnabilis, & legitime sit praescripta: tūc bn̄ uinci i°, & ei piudicat. cōcurrentib. p̄dictis in ea p̄scriptione. sed secūdum hanc decre. satis sufficere uidetur, si consuetudo solum modo sit rationabilis, & praescripta. Ber.

1 De qua cōsuetudine hoc sit accipiēdum tradit Compostellan⁹ sup. cap. 1. quem hic refert Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpilatione.

TITVLVS V.

De postulatione praelatorum.

¶ Inn. iij. decano, & capitulo Senonensi.

¶ *Impostulabilis est qui uiolat interdictum h. d. quo ad tit. habet enim multa alia dicta, quae non faciunt ad tit.*

CAP. I.

AD † haec in beato Petro: & inf ¶ Cumque de facili non possetis in vnum locum, & propositū cōuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appellatum. a tandem conuenientes in vnum, Altissiodorensem episcopum in archiepiscopū postulastis. ¶ Postulationem vestram per magistrum R. praecentorē vestrum, & per abbatem sancti Petri exponētes, & petētes, vt faciendȩ translationi pium praeberemus assensum. ¶ Verum quoniā antequā idē magister ad sedē Apostolicā accessisset, nobis quasi pro certo constabat, quod idem episcopus interdicti sententiā non seruasset, quod etiam idem magister non negauit, b in fratrum nostrorum praesentia requisitus à nobis, in ipsius episcopi

DE POSTVLATIONE Praelatorum.

¶ Viso de iure scripto & no scripto: quia parum est iura condere, nisi sint ministri qui eadē iura tueātur, vt in l. 2. ff. de ori. iur. §. post originē. & in ca. vbi periculum. §. praeterea. de elec. li. 6. ideo de ipsis ministris & eorum assumptione merito erit videndum. Et qm̄ assumuntur altero ex tribus modis, s. per postulationem, electionem, & translationem; ideo de omnibus istis tribus infra subijcit, & quia postulatio innititur gratiae, praemittit titulum de postu. praelatorum. Quid autem sit postulatio, vide per gl. c. vnico. eo. tit. lib. 6. Abb. Siculus.

¶ De hac materia habes 61. dis. Osius. & c. nullus inuitus. & c. episcopus. 63. dist. litteras. 71. dis. fraternitatem. cum multis similibus.

D haec.] Diuiditur in sex partes. Nā in prima ponit iniusta postulatio. In secūda. ibi, postulationem. postulātium petitio. In tertia: ibi, veru. petitiōis īpugnatio. In quarta: ibi, Qd nec, excusationū reiectio. In quinta: ibi, Nos igr̄, postulatiōis cassatio. In sexta: ibi. Licet gr̄osa. eligēdi vel postulādi p̄missio. Abb. Sicul.

CASVS. Ecclesia Senon. vacāte, canonici Senon. licet ab initio in discordia fuissent, tandem conuenientes in unum, epm̄ Altissiodo. in suum archiepm̄ postularunt postmodū per magistrum R. praecentorem suū petierūt à dn̄o Papa, vt postulationē suā admitteret, & eidem epo daret licentiā transeundi ad ecclesiam Senonen. sed dn̄s Papa anteq̄ dictus magister ad ipsū accederet, intellexit pro certo, ꝙ dictus episcopus interdicti sniam, q̄ dn̄s Papa ꝑtulerat in terrā Regis Frāciae, non seruauerat, qd idem magister nō negauit in praesentia dn̄i Papae requisitus, allegās, ꝙ sniam ipsā seruare non tenebat; eo ꝙ non peruenerat ad notitiā ipsi⁹ epi p litteras Papȩ, nec p litteras legati, q̄ solam publicauit. nec p alicuius executoris mandatum. insuper allegauit ꝙ dictus rex in Altissiodo. diœce. terram propriam non habebat, unde interdictū non extēdebatur ad Altissiodo. diœc. super hoc scribit Papa Senonen. capitulo, dicens ꝙ prima allegatio no sufficit, nec p̄ficit ad excusationē epi Altissiodo. eo ꝙ Cardinalis sniā interdicti publice promulgauit multis p̄sentibus, & snia illa à multis in regno Franciae publice seruabatur, & qn̄ aliqua constitutio publice promulgatur: nō est necesse quod singulorum auribus intimetur, sed sufficit ad hoc, ꝙ quilibet eam seruare teneatur. ꝙ eēt publice promulgata, & ꝙ ita sit, probatur per cōciliū Sardicēn. cuius verba hic ponūt. Ad aliam allegationem respōdet ꝙ nō ualet: qa dictus rex in Altissiodor. diœc. terrā propriam non dicitur habere, quia ipse mandauit terrā regis Franciae subiici interdicto, & Cardinalis interp̄tatus fuit mandatū Papae, & sniam interdicti promulgauit in terram illam, quae regi tunc temporis adhȩrebat: & terra illa Altissiod. adhaerebat tunc ipsi regi. p̄terea ex alia causa excusari nō potuit, ex eo quod nouit Metropolitanam ecclesiam suam seruare sniam interdicti, & ipse eam seruare debebat. Dn̄s Papa his praemissis, qui secundum Apostolū oēm inobedientiā debet punire, considerans inobedientiam ipsius episcopi, praedictam postulationem repulit ut indignā, n̄ propter postulantem ecclesiam, sed propter postulatam personam, cum obedientia non prodesset humilibus, si contemptus contumacibus non obesset. In fine dicit, quod cum hominem postulassent indignum, potestatem amiserunt eligendi: de gratia tamen concedit eisdem ut de persona idonea ecclesiae Senonen. debeant prouidere. Nota ea quae publice fiunt, nulli licet ignorare. Item quod metropolitana ecclesia seruat, suffraganei debent obseruare. Item omnis contumacia est punienda. Item qui non seruauerit interdictum, inelegibilis efficitur. Ber.

a ¶ Appellatum.] Quae appellatio non tenet, nisi causa iusta fuerit allegata. inf. de elec. capi cum nobis. in prin. & inf. de appel. c. vt debitus.

[Gl. seq. arg. alle. quatuor intra alleg. duas leges in contrarium, & remittit.]

b ¶ Non negauit.] Per hoc vr̄ ꝙ confessio 2 procuratoris dn̄o praeiudicet. inf. de capel. mona. c. dilectus. & de re iud. c. suborta. sicut & confessio aduocati. inf. de censi. c. cum olim. & inf. de appellatio. c. cū cām cōtra ff. de interroga. actio. l. si fine. §. si defensor. alias est lex ille §. si defensor. ff. de confess. c. certum. §. penult. Qn̄ confessio procuratoris siue factū praeiudicet ipsi domino, dicitur inf. de causa possess. ca. cum olim. & inf. ut lite non contest. c. 1. ubi ponitur haec materia.

2 Forte insurgens ex taciturnitate quod videtur velle Inno. quod expeditū est de cōfe. c. 2. li. 6. Io. An.

ADDITIO. Petrus dicebat, ꝙ iste non fuit procurator postulati, sed postulantium. Io. And.

[Glo. seq. obijcit per tres rationes, & soluit.]

a ¶ Alle-

excusationem allegans, [a] ꝙ ſniam latã ſeruare nullatenus tenebatur q̃ ad eius notitiam, nec ꝑ litteras noſtras, nec per Cardinalem tunc Apoſtolicæ ſedis legatũ, qui eandem ſniam ꝓmulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mãdatum vel litteras perueniſſet: & infra. Quod nec ſufficit, immo nec proficit ad excuſationem prędicti epiſcopi cum Cardinalis idem ſniam interdicti ꝑſentib. multis ſolenniter, ac publicæ promulgauerit, [b] & eadem interdicti ſnia in regno Francorum iam à multis publice cęperit obſeruari, nec ſit neceſſarium, cum cõſtitutio ſolenniter editur, [c] aut publice promulgatur, ipſius notitiam † ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum, vel litteras inculcare, ſed id ſolum ſufficit, vt ad eius obſeruantiam teneatur, qui nouerit eam ſolenniter editam, aut publice promulgatam; cum & contra quoſdã q̃ Sardi ceñ. concilium non ſeruabant tanq̃ illud non habuerint, aut ꝑderint, canonica [d] tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit & receptum. Nec valet ꝙ in Altiſſiodoreñ. diœceſi dictus rex terram ꝓpriam [e] dicitur non habere, cum nos terram totam regis ipſius ſubijci mandauerimus interdicto, & Cardinalis noſtrum interpretatus [f] mandatum, in terram illum ſententiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhęrebat, & infra. ¶ Sed in ſeliquido conſtat, tępedictũ epiſcopum ſufficienter excuſari non poſſe, quod ſuam metropolitanam [g] eccleſiam generalis interdicti ſententiam, & recepiſſe nouerat, & ſeruare, & infra: ¶ Nos igitur qui ſecũ ſum Apoſtolum prompti ſumus inobedientiam [h] omnem vlciſci, [i] eiuſdem epiſcopi Al-

a ¶ Allegans.] Hæc allegatio bona vr̃: quia quilibet præſumitur ignorãs, niſi probetur ſciens: ff. de proba. l. verius. & decretum nõ. ligat ignorantes. ff. de decre. ab or. fa. l. vlt. & 92. diſ. propoſuiſti. circa fin. & arg. ſu. de conſti. cognoſcentes. immo nõ ſufficit denunciare procuratori. ff. de peti. hæ. l. item veniũt, §. petitã. Sed non eſt ita, quia cum publice ſententia illa fuerit promulgata, eam ignorare non poteſt, neq; dẽt, & pſumit eã ſcire. 12. q. 2. qui & humanis. & 16. diſ. ꝙ dicitis. argu. ff. de inſtit. ac. ſed & ſi pupillus. §. proſcribere. & arg. if. de præſum. ca. quãto, vbi .n. allegat ignorantia circa ea quæ plerique ſciunt & quæ publice fiunt non creditur ei, niſi hoc ꝓbet. if. de elect. ca. innotuit. ver. nec ꝓbare cogimus, &c. if. q ma. acc. poſ. cum in tua. & if. de ſent. exc. ſi vero 34. q. 2. in tellectu. 1 Sed vbi circa ignota allegatur ignorantia, non cogitur probare ignorãtiam. ff. de adminiſt. tu. l. hoc autem.

1 Concor. tex cum gl. in l. regula ff. de iur. & fac. igno. & l. ſed addes. §. 1. cũ gl. ff. loca.

[Glo. ſeq. allegat 4. concor. ex quib. in fi. concludit. in medio ſoluit vnam legem contrariam.]

† Ad intelligentiã vide B. Tho. in 1. 2. q. 90. art. 2. Sotu. l. 1. de iuſ. & iu. q. 1. ar 4. Alfonsu Caſtrã li. 1. de poteſtate legis pœnalis c. 3. & Fernãdũ Vaſquiũ lib. 1. cõtrouerſia. illuſtr. c. 44.

b [Publice promulgauerit.] ſufficit edicta proponi in publico, etſi ad citatu non perueniãt. arg. de do. & contu. cautam quę arg. ff. de dam. intec. l. 4. §. toties. & C. de an. exce. vt ꝑfectius. & C. de iudi. l. properãdum. §. & ſi quidẽ. Nec obſtat. ff. q̃ ſen. ſi. appel. reſcin. l. 1. §. item cum ex edicto. quia ibi edictum nõ fuit ſolenniter propoſitum: & ideo no excuſatur, niſi probaretur contrarium, vt dixi in gloſ. hæc allegatio. imo videtur ſufficere, ꝙ per ſolam famam ad ipſum peruenerit. if. de ſen. exc. c. cum deſideres. §. ſecundæ quæſtioni. Et ſi dubitaretur, quia ſolummodo per famam intellexit: in tali dubio debuit potius ſeruare ſententiam interdicti, quam eccleſiaſtica ſacramenta poſtea retractare. infra de cler. exc. mini. illud.

c ¶ Solemniter editur.] vt expreſſe legitur in auth. vt fac. no. conſti. circa prin. coll. 5. ubi dicitur ꝙ poſt duos menſes nullus habet excuſationem ſi uellet ignorantiam allegare, niſi vt dicitur in illa gl. hæc allegatio.

d ¶ Canonica] 16. diſt. quod dicitis.

e ¶ Terram propriam] bona fuit interpretatio. Cardinalis: quia cum dicimus ſeruũ ſuum vel ipſius. domino damus actionem: & cũ dicimus, in alterius locum, de domino intelligendum eſt. ff. de reli. & ſum. fu. l. 2. §. in locum. hic tamẽ large fit interpretatio ad omnes terras, quæ tunc regi adhærebant præſtãdo auxilium, & eſt ſimile. ff. de verbo ſign. l. liberorũ, ſicut excõmunicatio extẽditur ad illos, qui præſtant auxilium excommunicato. inf. de ſen. excom. c. nuper. &c. ſi concubina: vel quia terra illa erat de iuriſdictione ipſius, licet proprietas regis nõ eſſet, & ideo regnum totum propter contumacia ſuam fuit ſuppoſitũ interdicto. if. de offi. deleg. c. ſane. & if. de ſpon. ca. non eſt nobis. & if. de iudi. c nouit.

[Glo. ſeq. alleg. 3. iura in contrarium. ſolu. diſtinguendo quadruplicem interpretationem.]

f ¶ Interpretatus.] No. ꝙ legatus interpretatur mandatum dñi Papę, 2 arg. cõtra if. de ſent. exco. c. inter alia. & 11. q. 1. ſicut. §. ex his oibus. & C. de leg. l. vlt. & if. d̃ iudi. ca. cũ veniſſent. de hoc ibi ſol. Vñ nota ꝙ quædam interpretatio eſt generalis, & neceſſaria, & redigẽda in ſcriptis, vt principis, vt dicũt iura hic ſignata in cõtrariũ. Alia eſt generalis & neceſſaria, ſꝫ nõ eſt in ſcriptis redigenda, vt conſuetudines. ff. de leg. l. ſi de ĩterpretatione. ſu. ti. proxi. c. cũ dilectus. & hic ſimiliter. Alia nõ eſt generalis, ſed neceſſaria, & in ſcriptis redigẽda, vt iudicis, ff de leg, l. nõ poſſunt. arg. l. nã vt ait. Quod poſſit iudex interpretari ſniam ſuã, eſt argu. ff. de iudi. l. Paulus. vbi põt ſupplere quæ deſunt ſentẽtiæ, ſic & interpretari ſicut prætor poteſt. ff. de præto. ſtipul. l. in prætorijs. Et alia eſt quæ nec generalis, nec neceſſaria, nec redigenda in ſcriptis, vt magiſtrorum. C. de profeſ. ur. Coſtantino. l. unica. lib. 12. interpretatio principis ius facit quoad omnes. ſup. de conſti. c. ſi.

2 Similis eſt glo. in § ex ſiis. 11. q. 1. Spec. in tit. de leg. §. ſuperſt. uerſi. delegatus. quoque, & in §. nunc oſtendendũ verſ. 37.

g Metropolitanam.] 12. diſ. de his.

h ¶ Inobedientiam] 23. q. 9. c. 1.

i ¶ Vlciſci.] imo potius deberet parcere cui ſanctitas ignoſcendi gloriã dereliquit. C. de epiſ. & cle. l. ſi quis in hoc genus. vnde dictum fuit de Cæſare.

Qui uincis ſemper vt victis parcere poſſis.
Parcere proſtratis ſit nobilis ira leonis.

ADDITIO. Ad hoc 45. diſtinctione. diſciplina. & alibi; Parcere ſubiectis & debellare ſuperbos. & alibi; Sicut bellanti reſiſtenti, &c. 23. quæſtio. 1. nolu. in fin. Hoſtieñ. Seneca lib. de virtutibus; Honeſtum, & magnum vindictæ genus, ignoſcere. Ioan. Andr.

tissiodorẽsis inobedientiã attendentes, ne nil obediẽtia a ꝓdesse videret humilib. si cõtemptus b cõumacib. non obesset: cũ iuxta canonicas c sanctiones q̃dã sint culpæ, in quib. culpa est relaxare vindictam, postulationem huiusmodi non ꝓꝑ postulantem ecclesiã, sed ꝓꝑ postulatã ꝑsonam d repulimus, vt indignam. ¶ Licet autem ex eo quod hominem, qui vestro non conueniebat proposito, postulastis, e cum vos interdicti sniam seruaretis, & ipse eam contemneret obseruare: permiss 1 vobis facile abusi fueritis potestate: ac ideo vos eã nõ immerito priuare f possemus, 2 de solita † tamen benignitate cõcedimus, h ut uobis per postulationẽ seu electionẽ canonicã de persona congrua consulatis.

¶ Idem Hostiensi epis. Apost. sedis legato.

¶ Qui postulationem cassatam vitio personæ innouat, est eligendi & postulandi potestate priuatus.

CAP. II.

GRatum † gerimus, & infra. ¶ Accepimus ex litteris tuis, q̃ canonicis Senonen. quorũ postulatio nostra fuit auctoritate cassata, i licet cassationis litteras suppressissent in fraudẽ, vt canonice ad electionem procederent, mãdauisti: & infra. ¶ Cumq; plures eorũ postulationẽ cassatam k a nobis innouare niterent, l q̃dam vero episcopũ Cameracen. in archiepiscopũ postularũt, tu intelligens eos q. cassationem nostram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amisisse, quia concessa sibi ex Apostolicæ sedis benignitate abuterentur temere potestate, ac ideo ad alios licet pauciores m numero, quantum tamen

a ¶ Obedientia] 2. q. 5. quanto.
b ¶ Contemptus.] nam facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquẽdi. 23. q. 4. est iniusta & inf. de vi. & honestate cleri. ca. vt clericorum 1

1 Concor. tex. in leg. si arbiter. ff. de arbit. & in l. 3. §. ibidẽ. ff. ad exhi.

c ¶ Canonicas sanctiones.] 28. dist. quia sunt culpæ. & quia maleficia impunita remanere nõ debẽt. inf. de sen. excom. c. vt famæ. & ff. ad legem Aquil. ita vulneratus & ff. de solu. l. Stichum. §. tametsi.
d ¶ Personam.] & hoc ideo, quia vitiũ fuit materiæ, & non artificis. ff. ad legem Aquil. l. si seruus. §. si calicem. Et ita habes hic, q̃ qui non seruat interdictum, ineligibilis est, nec põt postulari. Et posset dici q̃ est irregularis, & suspensus, i. õ nec eligere dẽt, nec excõicare, nec bñficiũ conferre potest: qa claues ecclesiæ cõtẽnit. inf. de excess. prælat. ca. vlti. vbi est hoc expressum.
e ¶ Postulastis.] Postulo a te primo si cõsentire licebit. Consentire nego, nisi te bene postulo primo. Forsitan indignus & turpi crimine læsus. Sic aliter possem primo post iure carere. Si munus est dignus: tunc me poscẽte tue sur.

2 Hæc gl. nõ inuenitur in antiqs exẽplaribus.

† In aliquot manuscriptis ita: de solita tñ benignitate sedis Apostolicæ cõcedimus, &c.

f ¶ Priuare.] Ergo fuit constitutum in cõcil. Lateranẽ. if. de elect. ca. cum in cunctis. vt qui scienter indignum elegerint, eligendi ea vice potestate nouerint se priuatos. & ad postulationem extenditur: vt hic, & if. de elect. c. bonæ memoriæ, in fin. & hoc ideo est: quia per postulationem peruenitur ad electionem: arg. sup. de cõsti. c. nam concupiscentiã, & ff. de spons. l. oratio. secus tñ est, cum postulatur ille gitimus vt dispẽsetur cũ eo, vel illegitimetur. 56. dis. Cenomanensem, & inf. de elect. c. innotuit.
g ¶ Possemus.] id est, priuati essetis.
h ¶ Concedimus.] per 3 officium iudicis & de gratia non de rigore. contumaci enim & delinquenti potest iudex remittere pœnam de gratia; vt inf. de offi. de lc. c. consuluit. vbi dicit: nisi per gratiam ei benignitas indicantis subueniret. & inf. de offi. de le. c. nisi specialis dilectio. bene dicit, concedimus: quia quod non poterat de iure communi, cõcedit eis per priuilegium, vt patet in capitulo sequenti.

3 Hæc gl. nõ habetur in antiquis codicibus.

GRatum.] Continuatur hoc c. ad præcedẽs. tractat enim de illa materia Diuiditur in duas partes. nã in prima ponitur narratio duplicis postulationis, & alterius admissio, ac alterius derogatio secundo ponitur papalis approbatio; ibi. Nos igitur Abbas.
CASVS. Canonici Senonen. receptis litteris cassationis postulationis prædictæ, fraudulenter sumpserũt litteras ipsas. legatus tñ Apostol. sed. qui sup hoc mandatum Apostolicum receperat, mandauit canonicis prædictis, vt ad electionem procederent canonice celebrandã. quidam canonici Senon. postulationem cassatam à dño Papa iterum innouarunt, quidam alij canonici licet essent numero pauciores, postulauerunt, epm Cameracen. Cardinalis intelligens q̃ illi qui postulationẽ cassatam innouarũt, essent eligẽdi seu postulãdi potestate priuati, & ideo ad alios (licet pauciores numero essent) postulandi auctoritas est deuoluta, postulationem factam de epo Cameracen. penitus admisit & Papa prædictum epm Cameracen. à vinculo absoluit, quo tenebatur ecclesiæ Cameracen. & confirmauit factum legati. Nota qui ꝑsonam indignam eligit vel postulat, amittit potestatem eligendi, & potestas ad alios licet pauciores numero tunc deuoluit:

† Cap. 2. co. ti. in 3. cõpila.

i ¶ Cassata.] supra c. prox.
k ¶ Cassatam.] i. nõ admissam.
l ¶ Niterentur.] postulando eundem Altissiodo. & male: qa ex quo alicuius electio, uel postulatio cassatur vitio personæ, non est assumendus ad eandẽ inf. de electio c. super eo.
[Glo. seq. quærit. arg. ponit opin. Ioan. demum soluit, & alleg. i cõtrariũ rñdet.]
m ¶ Pauciores.] Hic patet quod si maior pars delinquit in electione, eligendo, vel postulãdo indignum, electio deuoluitur ad alios, licet numero pauciores, if. de elect. c. bonæ 2. & c. cũ in cunctis & c. cum Vintonien. sed quid si omnes delinquunt præter vnum, nũquid ille vnus poterit eligere? Videtur quod sic: quia vniuersitas remanet in vno, siue ius vniuersitatis. ff. quod cuiusq; vniuersi. sicut municipij. & in fin. & 65. dist. si forte. Et dicit lex hominibus coactis, sic accipere debemus, vt siue vnus solus vim fecerit, siue etiã hominibus coactis, quantum enim ad verba non refert an solus vim faciat, an hominibus coadunatis: quia adhuc non deficiunt verba ff. vi bono. rapt. l. ait prætor. §. homines. Sic siue vnus solus sit. siue plures, ille potest eligere. Io. dicit 4 quod vnus solus nõ põt eligere, & in eo solo non potest ius illud retineri. ar. inducit ad hoc infra de elect. cap. 1. & 10. q. 3. vnio. ff. de verb. sig. Neratius. quia cum duo siue tres faciant collegium, qui debent sibi eligere prælatum, non potest hoc esse in vno, cum iam desinat esse collegium, sicut grex desinit esse, si vnum tantum animal remansit de grege. ff. de legat 1. l. si grege. & ad hoc inducit etiam 65. distinct. si forte, quia si vnus solus epi-

4 Et Goff. hic qui reddit tres rationes, quas colligas p sequentia. Puto tñ q̃ iste vnus possit à superiore petere, vt ecclesia prouideat, Ioan. And.

Ius eps remaneret in prouincia, debet ipse alios conuocare ad consecrandum electum; vt inf. de elect. c. bonæ. 2. Tu dicas q vnus solus potest eligere, & ius eligendi remanet in vno solo per iura primo inducta. Et iura quæ inducit Io. non contradicũt. Primo illud c. si forte. nõ cõtradicit; quia ipse solus non põt aliquem consecrare, immo ad minus debent esse tres, & est de substantia consecrationis, ita q aliàs non esset cõsecratus. 66. dist. porro. vbi forma consecrationis traditur, sed ad illa sola, quæ solus facere potest, non uocabit alios. Et illa decre. bonæ. non contradicit, qa cum prima electio non esset nulla ipso iure, immo ille H. qui solus eligit, secundo eam poterat confirmare: ut inf. de elect. ca. qđ sicut. non debuit procedere ad secundam, nisi prima cassata: quod si fecisset, debebat postea solus eligere, ut vf pp culpam illorum. Sed in casu illo dicit Ioan. q non deuoluitur potestas eligendi ad contemptum: sed tunc qñ eligunt indignum, satis potest dici, q pp talem contemptũ non deuoluit ius eligendi ad contemptũ: quia non tm peccant illi q contemnunt, quã tũ illi qui eligunt indignum: 1. & sufficit q casset electio: qa nõ est nulla. in quo casu tm priuati sunt. inf. ti. proxi. c. cũ in cunctis. Sed debent tunc priuari per sẽtentiam. sicut qñ peccatur in forma. inf. tit. proxi. ca. quia pp, & in c. bonæ. Alia iura quæ dicunt quod desinit esse collegium, non contradicunt, quia licet collegium desinat esse collegium omnibus mortuis, preter vnum: nihilo minus ius collegij siue vniuersitatis remanet in illo. per legem sicut municipij. §. vlt. & hoc dicunt Laurentius, Vincentius, & Tancredus.

† Aliàs, ita: idem clericis Rauen.

1 Adde qđ eligẽs indignum videtur scienter facere. ff. de confir. tuto. si patronus. per Bar.

ad hoc ptinet consilio saniores eligendi, vel postulandi deuolutam esse licẽtiam, prędictum Cameracen. ad eorum instantiam in pastorem auctoritate fret⁹ Apostolica puidisti. a

¶ Nos igitur a sollicitudine Cameracen. ecclesię ipsum reddidimus absolutum: quod a te mandato nostro factũ est, auctoritate Apostolica confirmantes.

¶ Idem † clericis Rauen. ecclesiæ.

¶ Postulatio per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur, vel quæ fit a minori quam a tertia parte collegij, admitti non debet.

a ¶ Prouidisti.] De nostro speciali mandato, aliàs nõ posset illũ transferre. inf. de officio leg. c. nisi specialis. & c. quod translationem. & ideo benedicit, prouidisti. non enim debuit dicere, confirmamus, quia nihil est quod cõfirmaret cum per postulationem nullum ius acquiritur. inf. e. c. penul. Sed debet dicere superior postulationem admittimus, vel postulationem vestram non duximus admittendam. inf. eo. c. proxi. & sup. eo. c. proxim.

Bonæ memoriæ.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit duas discordes postulationes. In secunda ibi, Nos igitur. vtramq; repellit, causam exprimẽs. In tertia ibi, Mandantes, monet nouam promissionem fieri. Abb. Siculus.

Consuetudo est in ecclesia Rauennate, q mortuo archiepiscopo significant hoc Papæ, sed dẽ ipsius mandato eligunt, aliter sine mandato eius eligere non est moris.

CASVS. Vacante ecclesia Rauen. canonici illius ecclesiæ episcopum Imolen postularunt, quidam uero postulauerunt S. Praxedis presbyterum Cardinalem. postulationes istæ delatæ sunt ad sedem Aposto. Papa auditis allegationibus hincinde tam de iure, quam de facto, etiã allegauit plenius p vtraq; parte, cõsiderans q præsentia Cardinalis esset vtilior non solum ecclesiæ Romanæ, verum etiam tam generali ecclesiæ q̃ Rauennaten. ideo Papa volens præferre cõem vtilitatem priuatæ, & maiorem minori, postulationem Cardinalis non admisit: ex alia parte cõsiderãs q eps Imolen. à minori quàm à tertia parte fuit postulatus, & huiusmodi postulationes in discordia factas Romana Ecclesia admittere non consueuit: quia qñ etiã in concordia fiunt, cũ non tã ex iure q̃ ex gratia moueatur postulationem Imolen. epi non admisit, mandans capitulo Rauennaten. vt in personam idoneam conuenire procurent. No. quod iudex potest supplere de iure & de facto quod aduocati omittunt. Item communis vtilitas præferri debet priuatæ. Item Postulatio & iuri & gratiæ innititur.

CAP. III.

Bonę † memorię Guil. archiepiscopo vestro viã vniuersæ carnis ingresso, quidã vestrum sanctæ Praxedis presbyterũ Cardinalem; quidã vero Imolen. episcopum postulauerunt. & infra. ¶ Nos igitur auditis quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius et pro vtralibet partium curauimus allegare b, considerauimus † vero quod eiusdẽ Cardinalis præsentia vtilior sit non solũ Romanæ, sed etiam ecclesiæ generali c tam apud Apostolicã sedẽ, q̃ apud ecclesiam Ra-

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpilatione.

† Aliàs, ita; considerantes igitur ;

[Gl. seq. recitatur per quæstionẽ, an iudex de facto supplere debeat, & ponit duas opiniones, & primam approbat, respondens ad legem contrariam.]

b ¶ Curauimus allegare.] Sic ergo patet q iudex potest supplere quæ aduocatus omisit, sicut Papa hic supple, & C. vt quæ de sunt aduoca. iud. sup. l. vnic. & de iure debet supplere, & non de facto: nisi tale sit factum quod iam sit ei notum vt iudici, prout dicit dominus Azo. Alij etiam dicunt sicuti Placen. quod etiam de facto, & inducunt ad hoc ff. de pet. hæred. l. vltima. Sed primum verius est, q de tali facto supplere tantum debet, quod est ei notum tamquam iudici. 2. arg. C. de appel. l. vltim. in fi. i. respon. & est argu. instit. de act. § si minus. ff. de ędil. edi. l. bouem. §. aliquando. Et debet supplere vt iudex, sedendo, & non stando, ne aduocati officium sumat. C. de postuland. l. quisquis, inducendo legem vel decretum, vel decretalem. Inuenio quod qñque iudex supplet altera parte absente. C. de tem. appellat. l. 2. §. ultimo. & C. de appellat. l. ulti. in princ. Sed utraque parte præsente supplere non debet: nisi in casu propter publicam utilitatem repellendo militem à procuratione etiam tacente altera parte. ff. de procurator. l. filiusfamilias. §. ueterani. & C. de procurato. l. militem. Et lex quam inducit Placenti. ff. de petitione hæreditat. l. ultima. non obstat: quia potius consulitur illi iudicis officio quam iure ordinario. Et est simile ei quod dixit de milite. Nam iudex ex officio suo si scit aliquem excommunicatum publice, ipsum debet repellere ab agendo. etiam si ab aduersario nõ excipiatur. inf. de exceptionibus. c. exceptionem. & sic officio iudicis consulitur aduersario: sicut in l. de petitione hæreditatis. l. ultima. & hic Papa supplet ex officio suo, & inf. de electione. c. cum nobis olim. ubi de hoc dicitur: quare in hoc casu officium iudicis locum habet.

2 ut quod scriptum est i attestationibus uel alijs actis, secundũ Inn. supra eodẽ, tit. c. 1. allegat de cor. uitia. cap. 1. forte pp id qđ ibi dicã super uerbo scadalo. non de eo quod est sibi notũ ut Deo, sed ut homini. de offi. ordi. si sacerdos. Io. Andr.

c ¶ Generali.] Arg. qđ Papa & Cardinales curã & sollicitudinem gerant pro statu ecclesiæ generalis: & Impera-

Imperator vt subiecti quiete viuāt, noctes ducit insomnes. in Authen. vt iud. sine quoquo suffrag. in prin. coll. 2. & idem dicit. voluntarios labores appetimus vt quietem alijs præparemus. in authen. vt diuinæ iussi. subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris. in princ. coll. 8. ff. de resti. spoli. c. frequens. & de exc. c. vlt.

[Glos. seq. alleg. 4. concor. & soluit quatuor iura contraria.]

Publica vtilitas priuatæ debet præferri.

a ¶ Communem.] & ita publica vtilitas præfertur priuatæ. 7. q. 1. scias. & ff. pro socio. l. actione. §. Labeo. & C. de cadu. tollen. l. vnica. §. penult. & in authen. de resti. & ea quæ parit. §. ea enim q̃ communiter. colla. 4. & hoc verum est, tñ in cōi vtilitate priuata includit, sicut fit in prælatura: aliàs quilibet debet propriā vtilitatē præferre cōmuni. argu. 19. qu. 2. quæ sunt, inquit, & 3. qu. 5. si non licet. argu. C. de serui. l. possess. & ff. de arbi. l. licet autem.

† Al. moueatur.

[Glos. seq. obijcit & soluit.]

uennatē, vnde nō immeri to præferētes speciali vtilitati cōem, a & minori maiorē, prędictū Cardinalem postulationi vestræ nō duximus concedendū. ¶ Attendens aūt ex altera parte, ꝙ prędictus eps a minori q̃ tertia parte fuerit postulatus: & quod Apostolica sedes postulationes huiusmodi nō consueuerit in tanta diuisione b ac contradictione recipere; cum etiam quādo aliquis ab alijs vnanimiter postulatur, ad admittendā postulationem eorum, non tam ex iustitia, quam ex gratia c moueatur, † postulationem ipsius non duximus admittendam. ¶ Mandātes quatenus cum his q. vocem d in electione habere noscunt ꝑ electionem, postulationem, seu nominationem e canonicam in personam idoneam conueniri curetis.

¶ Idem Præposito, & capitulo † Strigoñ.

¶ *Archiepiscopus in archiepiscopū postulatur. Et ex quo postulatio præsentata est Papæ non possunt postulantes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari. h. d. quo ad titulum.*

CAP. IIII.

Bonæ † memoriæ Guil. archiepō ve-

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cōpilatione.

postulato h quit, & dic vt ibi. & vide de quod dicitur de re iud. cū Bertholdus. sup 3. gl. Io. An.

bus implorādum est officium iudicis. & nō iuris actione agēdum est, vt sup. eod: c. ad hæc. versi. fin. & inf. de in integ. resti. totum. & Insti. de offi. iud. per totum. Iudicis enim officium proponitur ꝑ actione, cū deficit actio. inf. de offi. iudi. ca. iudicis officiū. sed non proprie imploratur iudicis officium in casu isto, sed potius gratiam debent implorare à superiore: Bernar.

2 Concord. text. in l. 2. ff. de condi. & demon. l. si patroni. ff. sed nec illud. ff. ad Treb.

† Al. canonico.

d ¶ Qui vocē.] Hoc ideo dicit, qa forte erant aliqui eligendi potestate priuati. inf. de elect. c. cū Vintonieñ. vel quia omnes sunt vocandi, q ius habent eligendi. inf. de elect. ca. quod sicut.

ADDITIO. Vel ꝓpter suffraganeos ecclesiæ Rauennatis, q debent de consuetudine interesse. Ioan. And.

e ¶ Nominationem.] Nominatio canonica potest dici quando omnes concordant in c aliquo ineligibili assumendo, & vadunt ad eum à quo petendus est consensus, & requirunt eius consensum, vt cum ipso dispenset. Et hæc potest dici nominatio canonica, quæ non potest dici postulatio proprie. quia postulatio solenniter debet fieri: quia talis nominatio satis similis est postulationi, immo quasi idem est, vnde dicit postulationem seu 3. nominationem.

ADDITIO. Habes de hac nominatione 16. q. vlt. contra sanctorum. 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. versic: nomina Ioan. And.

Bonæ memoriæ.] Diuiditur hæc decre. in sex. partes In prima ponitur postulationis admittendæ petitio, cōtra eam exceptio & replicatio. In secunda Apostolica trimembris prouisio: ibi, Nūcijs, vsq; ad §. cæterum. In tertia temeraria & iniusta postulatio. & eius repulsio, prouisionis faciendæ monitio: & eiusdē communicatoria retentio usq. ibi, Verū In quarta suffraganeorum ad cōcordiam reuocatio, canonicorum dissensio, duplicis postulationis iniusta innouatio, vsq; ibi, Nec obstabat. In quinta ponitur tacitæ obiectionis responsio vsque ibi, intelleximus. In sexta ponitur diffinitiua prouisio, archiepiscopalis transfatio, ac pallij vtendi prouisio. Abb. Siculus.

3 Adde ꝙ ista gl. cōiter allegatur ꝓ ista dictione, seu, ꝙ non sit vera disiunctiua. vide de ea ꝑ Bart. in li. 1. ff. de auro & argen. leg. & Cyn. post Petr. de Bel. pert. in l. cum quidam. ff. de verb. sign.

CASVS. Ecclesia Strigoñ vacante. canonici Strigoñ. postularunt archiepiscopum Coloceñ. quidam suffraganei Strigon. ecclesiæ. scilicet. Quinque eccle. episcopus, & quidā alij episcopi huic postulationi se opposuerunt, dicentes ꝙ eis contemptis & exclusis, q ius in electione habebant, huiusmodi postulatio fuit facta, propter qđ nuncij vtriusque partis ad sedē Apost. accesserunt. sed nūcij capituli econtra rñderut, ꝙ suffraganei de gratia s. tantūmodo fuerāt requisiti, sed ipsi sine consilio denegauerūt, & alia etiā nuncij proponebāt contra ipsam postulationē, quia de his non constitit domino

b ¶ In tanta diuisione.] Ad hoc .n. vt postulatio præiudicet electioni, requiritur vt numerus postulantiū sit duplo maior numero eligentium inf. de elec. c. scriptum est. de hoc tñ dicas secudū qđ nota. inf. ti. prox. c. scriptum. in gl. quæ incipit, hic dicit Papa. Vñ tamen ꝙ minima pars eligentium deberet præferri multis postulantibus: quia postulantes soli gratiæ innituntur, vt hic. Sed eligentes iure cōi iuuantur, similiter & electus, sed hoc nō est verū. nam patronus laicus in præsentando soli gratiæ innititur. 16. q. 2. si quis episcoporum. & tamen iniuria fit præsentato, si non admittatur. 17. q. 7. decernimus. & inf. de iure pat. c. pastoralis. gratia ergo fit postulato si admittatur: iniuria si repellatur. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. pe. vnde non solum postulato, sed postulātibus fit iniuria, si postulatus est idoneus, & repellitur. ff. qui satisd. cog. l. si vero. in fi. Alia ratio potest melior assignari, quam huiusmodi videatur. licet eligentes nitantur iuri, & postulantes gratiā nō debēt pferre electores ex quo sunt minima pars capituli. qa nunq̃ tenet electio, nisi fiat à maiori parte capituli. inf. de elec. cap. ecclesia vestra & c. Cumana. ita tñ ꝙ maior pars non peccet, vt ex hoc ipso iure priuatur: qa tunc valet electio minoris partis capituli. sup. c. proxi.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem quo iure petatur postulationis admissio.]

c ¶ Gratia.] Hoc ideo dixit: quia per huiusmodi postulationem siue gratiam, ius non acquirit postulato. inf. eo. ti. c. pen. & ideo quia gratia est, non compellit prælatus concedere postulatum. 63. distin. litteras. in authen. de sanct. epis. §. nullus. coll. 9. si tamen iusta causa exigit, debet compelli per superiorem, vt illum concedat. inf. de iur. pa. c. nullus. Item in directe quodā modo compellitur illum concedere si est idoneus: qa tenetur ei prouidere in confim. li beneficio. inf. de iur. patro. cap. pastoralis 1. Item idem superior illum potest concedere vel repellere: quia nō tenetur ei facere gratiam, nisi velit: quia nemo inuitus. de suo cogitur facere beneficium. 10. q. 2. precatiæ. 2. non igitur quicquid iudicis potestati ꝑmittit, iuris necessitati subijcitur. ff. de iudi. l. non quicquid. arg. inf. de offi. deleg. c. cōsuluit. Sic ergo patet ꝙ in huiusmodi postulationibus implorādum

1 In præsentato, non in

stro viam vniuersæ carnis ingresso, cum in Colocen. Archiepiscopū postulandum à nobis contulisetis a vnanimiter vota vestra, suffraganei Strigon. ecclesię Quinque ecclesień. episcop⁹ † videlicet & quidā alij, postulationi vestrę se opponere curauerūt, asserētes quod eis cōtemptis b qui ius habebāt eligendi vobiscum, postulatio eadem fuerat attentata: licet vestri nuncij ꝓponerēt ex aduerso, quod sup p̄ęficiendo vobis Pōtifice, † đ gratia c multoties suffraganeorum fuerat requisit⁹ assens⁹, sed ipsi vobis cōsiliū denegauerūt.

¶ Nuncijs igitur in nostra præsentia constitutis, & proponentibus aduersarijs quędam alia cōtra postulationis vestræ processum, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus prouidendum, vt si suffraganeis ꝑsistentibus in cōtradictione sua, vos † postulationi vestræ velletis instare, per procuratores idoneos ad sedem Apostolicam veniretis. Si autem illi à contradictione sua cessarent, & vos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores. d Quod si contra dicentibus episcopis memoratis, vos contingere t de iure vestro diffidere, e

dño Papæ, ita super hoc duxit rñdeadum: si suffraganei p̄sistere voluerint ī cōtradictione sua, & canonici Strigoñ. voluerint instare postulationi suæ vtraque pars procuratores idoneos ad sed. Apo. t. debeat destinare. Si vero suffraganei voluerint desistere à sua contradictione, & canonici volūt in suo ꝓposito permanere, mittant p̄sonas idoneas, q̄ dñm Papam reddant certiorē super negotio postulationis. Si aūt suffraganei in cōtradictione p̄sistere voluerint & canonici diffidant de iure suo: tūc aliā personam sibi prouideāt in pastorē canonice. Istud fuit primū mādatū, sed antequā illud mandatū ad capitulū ꝑueniret quidā canonici temere recedentes à postulatione, quā dño Papæ præsentauerant, alijs persistentib. in sua postulatione, prædictum Quinque eccl. epm postulauerunt, quam postulationem dño Papæ p̄sentantes, sed dñs Papa, eā non admisit, cum facta fuisset in maiori cōtradictione q̄ prima & cōtra formā p̄dicti mādati. mandans capitulo vt personā idoneam sibi prouideat in pastorem requisito assensu suffraganeorum, si de consuetudine antiqua esset requirendum: aliquin Papa prouideret ecclesiæ de pastore. Istud fuit secundum mandatum: quod cum ad capitulum peruenisset canonici innitentes mandato priori, suffraganeos ad concordiam reuocauerunt, præter episcopum Quinque ecclesiā. quo facto receperunt secundum mandatum, & illi qui Coloceñ. archiepiscopum postularunt, eandem postulationem innouarunt, reuersis ad eos quibusdam, qui dictum episcopum postularunt, illi volentes procedere iuxta tenorem secundi mandati ad capitulum cæteros conuocauerunt, & illi noluerunt conuenire cum illis. illi credentes penes se remansisse potestatem eligendi. dictum episcopum postularunt, propter quod vtraque pars ad se. Apost accessit. auditis allegationibus hinc inde, scribit Papa super hoc, capitulo Strigoñ. dicens quod non nocet discordia illorum qui prædictum epm postularunt. quia primo in postulatione Coloceñ. omnes consenserunt, & consensum suum proprijs subscriptionibus roboratum ad sed. Apost. transmiserunt. Vnde non potuerunt postea suum consensū mutare. si enim postquam postulatio prȩsentatur dño Papæ possent ab ea recedere, postulantes sibi frequenter illuderent, & ipsius iudicium ab illorum arbitrio pendere videret. & ideo licet Papa neutrā postulationem admittere teneretur, tamen quia omnes licet diuersis temporibus cōuenerint in Coloceñ. postulationem ipsius admisit, absoluens ipsum à uinculo quo teneretur ecclesiæ Coloceñ & dat ei licētiā transeundi ad Strigon. ecclesiam, sibi postmodum pallium transmissurus. Nota postquam postulatio præsentata est superiori, non possunt ab ea recedere postulantes. nec mutare consensum, sicut nec post electionem. Item si contempti volunt postea consentire. bene valet postulatio siue electio, dummodo in forma vel in persona non sit uitium.

† Vox, episcop⁹. de est in multis antiquis.

† An pastore

a ¶ Contulissetis.] ipsum postulando.

b ¶ Eis contemptis.] Et ideo cassanda erat electio, si verū dicebant. īf. de causa pos. c. cum ecclesia. & 63. dist. obeuntibus. & inf. đ electio. capitu. quod sicut & capitu. venerabilem, & capi. bonæ 2.

[Glo. sequens circa vocatos de gratia tria dicit, & dat consilium,]

c ¶ De gratia.] Si hoc esset ꝙ de gratia vocati essent, nec ius, nec aliquod cōmodum sibi acquisitum fuisset. inf. de verb. sig. c. abbate. & 10. q. 3. quia cognouimus, & C. de serui. l. 1. & ff. de aqua quot. & æsti. l. 1. respon. 1. vnde ipse qui dedit, potest reuocare, & illos vlterius non admittere: vt 10 q. 3. quia cognouimus. & C. de agri. & censi. l. litibus, lib. 11. ff. de aqua quoti. & æst 1. l. 1. §. Aristo & §. Trebatius. Nec tali datur restitutio, quia nō dicitur spoliatus, cum nō possederit: sicut ille qui sub cōditione possidet. inf. de rest. spo. c. olim causam Consulo tamen alicui facienti gratiam: vt hoc protestetur, nec præsumat sibi ius creare in posterum: vt. 7. q. 1. Pontifices. & inf. de iure patrona. c. ex litteris, &c. consultationis. arg. inf. titu. prox. c. Cumana. Præterea qui nō est de collegio, & dicit se debere interesse electioni. debet exprimere quo iure debeat interesse, inf. de elect. cap. constitutus. Vnde insti satis videbantur excludendi.

† Al. & uos, &c.

1 De insti. cū venissēt. Ioan. And.

d ¶ Certiores.] De modo postulandi & de persona postulata an sit idonea, dicitur if. de electio. nihil est; vbi dicitur ꝙ de idoneitate personæ sit quærendum.

[Gl. seq. arguit ad duo de diffidentia, & vtrumq; declarat distinguendo.]

e ¶ Diffidere.] Arg. ꝙ si prælatus diffidet de iure suo, debet demittere rē quā tenet. īf. de simo. ꝑ tuas. in fi. 54. dist. cap. generalis. in fi. quia bonā fidem agnoscere debet. ff. mandati. Quintus Mutius. 1. rñ. Sed hoc verum est si de iure proprio diffidat, qđ tm̄ suam tangit personam: sed si diffidit de iure ecclesiæ, constituat aliū defensorē nomine ecclesiæ. Arg. ff. de nego. gest. at qui natura. §. cum me absente. 2 Et not. ꝙ diffidentia iuris permittit variare vbi nō est ius alteri acquisitū, vt hic, & inf. c. proximo. & inf. de electio. ꝙ sicut. nisi præsentatio iā facta esset superiori, vt inf. eo. capi. & īf. đ elect. ꝙ sicut. sed hic poterat variare de licētia Papæ, aliàs non, cum postulatio iam esset præsentata, vt īf. sequit, uel nisi iā publicatio scrutinij fuerit facta. īf. de elect. publicato. Si vero ius est alteri acquisitū, licet diffideant, variare nō possunt in eius præiudiciū. inf. de elect. cum iter canonicos, in fine. quia nemo potest mutare consilium suum in alterius præiudicium, ff. de reg. iur. l. nemo.

2 Adde tex. ī c. dudū. §. 1. de elec. & in l. 2. & ibi Bal. C. de serui. & aqua.

[Glo.

aliam personam idoneam prouideretis vobis canonice in pastorem. ¶ Cæterum quidã vestrum a postulatione vestra, quã nobis præsentaueratis cõiter, temere a recedentes, alijs persistentibus in eadem: prędictũ Quinqueecclesien. episcopum in archiepiscopum postulauerunt: & infra. Nos igit̃ postulationẽ ipsam, quã inuenimus in multa discordia, non solum suffraganeorum, verumetiam canonicorum Strigoniẽ. ecclesiæ, ac contra formam mandati b nostri temere celebratam, non duximus admittendam: sed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendum vobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu: si essent de antiqua, & approbata consuetudine c requirendi) procedere curaretis alioquin d nos ipsi prouideremus ecclesię vi e duatæ. ¶ Verũ antequã f ad vos litteræ † nostræ peruenissent, innitentes mandato priori, suffraganeos, præter Quinqueecclesien. ad concordiam reuocastis: & infra. ¶ Post † hæc mandato nostro recepto, hi qui in Coloceñ. conuenerant, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandẽ, reuersis ad eos quibusdã canonicorum, † qui in partem alteram declinarant: & inf. ¶ Cæteri vero, qui Quinque ecclesi. episcopum postularant, conuenientes in vnum, cæteros canonicos ad capitulum conuocarunt, ad postulationem concordem, vel electionem canonicam iuxta mandatum Apostolicum procedere cupientes: sed illis nolentibus conuenire, intelligentes g penes se tantum remansisse facultatem liberam eligẽdi, quia reliqui ius suum prosequi negligebant, prædictum Quinqueecclesiẽ. denuo postularunt; & infra.

¶ Nec obstabat † eorum discordia qui alium postularunt, cum prius in postulatione archiepiscopi supradicti conuenissetis pariter vniuersi, & cõsensum vestrum annotatum litteris, & subscriptionib. proprijs h roboratum, petijssetis a nobis per cões nuncios, cõfirmari: nosq; vestram recepissemus postulationem dijudicãdã, si suffraganei forsitan in cõtradictione persisterẽt, vel, si consentirent, aut ẽt cederent, approbandam. Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Romano Põtifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderent, i & iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur. & inf. Intelleximus itaq; , quod si neutra esset postulatio approbanda, k iuxta tenorem tamen † posterioris rescripti, ad nos de cætero Strigoñ. ecclesię prouisio pertineret. Quia vero non plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salua conscięntia eidem ecclesię in alia

[Gl. seq. soluit contrarium.]

a ¶ Temere.] ideo dicit temere, qa alij appellauerant & pse uerauerant in proposito suo, nec poterãt variare, etiam si alii non appellassent: cũ iam postulationem suam cõiter factam præsentauerant dño Papæ approbandam, vel improbandam, & ideo temere faciebant: aliàs possent variare, vt vr̃: cum per huiusmodi postulationẽ nullum ius sit alicui acquisitum. if. c. proxi. nisi iam publicato scrutinio vellent ẽt mutare suam postulationem: quia nec tunc variare possunt. inf. de elec. publicatio: vt dixi i prima notula: nec est cõtra. 63. dis. quãto qm ibi elegerant indignũ, vel ibi non erãt duæ partes capituli ad faciẽdũ electionẽ

b ¶ Contra formam mandati.] & ideo non valuit. sup. de rescrip. cum dilecta. ff. man. l. diligenter. & inf. de electio. cum in ueteri lege.

c ¶ Consuetudine.] idẽ esset ac si essent in quasi possessione eligendi. inf. de iure patto. c. consultationib. & inf. de cã possessio. c. cũ ecclesia. & inf. ut lit. penden c. 1. 2. 3. & 4. uel ideo dicit hoc: qa ex quo non sunt de capitulo, debet apparere an habeant ius eligẽdi, & dicere quo iure sunt admittẽdi. inf. de elec. c. cõstitutis.

d ¶ Alioquin.] idest, si nõ puiderẽt intra terminum præfixũ.

e ¶ Viduatę.] Si canonici negligunt sibi eligere epm infra tres menses, seu monachi abbatem: transfertur potestas eligẽdi ad proximũ superiorem. inf. de elect. ca. ne pro defectu. in alijs inferiorib. platuris, siue bñficiis. inf. sex mẽses. inf. de concess. præb. nulla.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Antequam.] Si nondum receperant secundas litteras, nõ debuit cassari quod legitime factũ erat. inf. de rest. spo. audita. & ff. mãd. l. si mãdassem. & su. de resc. ex parte decani. Quare ergo dicit in fi. & si neutra esset postulatio admittenda? Solut. forte hoc ideo dicit, qa utraque postulatio in discordia facta fuit, & postulationes factę i discordia nõ cõsueuerunt admitti, sup. ca. pxi. Ista rõ non ualet: qa prima facta dr̃ in concordia. licet diuersis tpib. consentirent, vt dicit in fi. & illa lr̃a sic debet exponi: Et si neutra earum approbanda esset postulatio, i. quamuis neutram approbare teneremur, quia cũ gratiæ innitantur postulationes potius quam iuri, non tenebatur facere gratiam nisi uellet, ut sup. c. c. proxi. uel dato ꝙ neutra esset facta in concordia, neutra esset approbanda.

g ¶ Intelligentes.] & male, qa illi non negligebant ius suũ. sed insistebant suę postulationi, ut illã facerent concordem iuxta primum mandatum Papæ.

h ¶ Proprijs.] quare variare non poterãt. inf. de ele. publicato.

i ¶ Illuderent.] qd esse non debet. inf. de offic. leg. l. licet. cum hoc ludibrium esset, vt C. de bon. quæ libe. l. vlt. §. vbi. & 61. distin. nullus. & est simile 6. quæst. 3. denique Suffredus, C. de rela. l. 1. Et si dixerit se velle referre, vlterius se intromittere non dẽr. infra de appell. intimasti. sic & in postulatione præsentata superiori; qa quantum ad se, illam approbauerũt p psentationẽ. inf. de ele. cum inter canonicos. in fi.

K ¶ Approbãda.] de iuris rigore, cũ esset in discordia facta.

† Al. litteræ nostræ secũdæ peruenissent.

¶ Al. post hæc mandato nostro secundo recepto, &c.

† Al. quibusdam canonicorum ex his, qui, &c.

† Nocebat, in manuscr.

† Dictio, tamen, deest in antiquis.

a ¶ Alie-

a ¶ Alienum.] 71.dist.hortamur.C.de episc. & cleri. in ecclesijs.& ff.de tuto.& cu da.ab l.diuus, nec obst. inf. de cler.pere.c.vlt.nec obstat.inf.de initi:ad decorē quia illi erant omnes extranei, & qua ratione illi Veneti instituebantur,eadem ratione & alij : dummodo aliud impedimentū non obsistat.

persona,† q̄ de regno Hūgariæ originē duceret cōgrue prouidere:nec vellemus ei p̄ficere alienū:[a] q̄uis honestius [b] videret,si† suffraganeus ad metropolim suam accederet, q̄ archiepiscopus ad metropolim trāsferret, partē tñ elegimus potiorē. Et eūdē archiepiscopū,in quē oēs quorū cōsensus in electione,vel postulatione pastoris reqrit,licet diuersis [c] tēporib. conuenerant,à vinculo, quo tenebat Colocēn.ecclesiæ absoluentes, ad metropolim Strigoñ. trāsferimus, & ei licentiā tribuimus trāseūdi.† palliū [d] ei ad nomē, & vsum eiusdē ecclesi. trasmissuri.

¶Idem cap.Strigonień.

¶ *Postulatio contra quam agitur de contemeto, potest sine praeiudicio alicuius reijci: potest tamun de speciali gratia admitti h.d.*

C A P. V.

POstulationem † quam celebrastis: & infra.

† In quibusdam vulgatis hic intelenitur de intro, nisi, quod nec in antiquis, nec in veteri compilatione habetur.

† vt.

b ¶ Honestius.] nam de minori ad maius aliquis est promouendus.93.dis. legimus. in fi.& ff.de mu. & ho. ut gradatim. & sic potius de pari ad parem quam de maiori ad minorē. inf. de transla.c.vlt.

[Gl.seq.argu.& signat contrarium.]

c ¶ Diuersis.] arg. quod si oēs canonici successiue conueniāt in aliquē, quod ex tali consensu ius illi acquiritur.if de elect.c. quod sicut.ff. de seru. rus. præd.l. per fundum. Sed contra vr.2. q. 6. c.ei. qui §. nominationes sub illo.§. est quandoque. & if. de elec.c.quia propter, in fi.& c.in genesi.

† De pallio vide in synodo octaua, can. 27. & Iuonem par.5.c.325.

ADDITIO. Et 63.dis.c. 1. &c. auditis vbi de hoc. Dixit Abb primum verum quando ab initio facta est electio à maiori parte cap.quod sicut,de electio, secus si ab initio à minori sit facta.vt in cap.auditis. ad l. per fundum respon. vt no. de cōsti. ca.cum omnes. in 1. gl.Ioan.And.

Glo.seq.obijcit.& soluit.secundo quærit,& soluit.]

d ¶ Palliū.] Sed quare debet ei mittere pallium? nonne habet ipse suum quod personam sequitur, & cum ea sepel etur.inf.vsu pallij.ad hoc? Respō.pallium datur persona sed contēplatione loci. vnde nō vtitur illo extra ecclesiam suam siue prouinciā,inf.de vsu.pal.c.cum sup er. &c ex tuarum, & quod pallium respiciat locum.patet in archiepo,qui renunciat loco archiepali,qui petit vsum palli.if. de renū. ad supplicationē Sed nunquid successor eius qui transfertur ad ecclesiam.eo ipso quod confirmatus,vtetur pallio quod ibi inuenietur? Non sine licentia speciali dñi Papæ & iniuriā faceret ei si denegaret priuilegium,qđ prædecessor eius habuit.ff.de aqua quoti.& æsti.l.1.§.pe.B.

† Cap. eo. tit.in 3. cōpilatione.

POstulationem.] Postulatio depēdet à gratia. Et potest diuidi in duas partes,quia in prima ponitur decisa facti narratio.in secunda:ibi, Licet. Prouisio. Abb.

CASVS. Dicit Papa quod per huiusmodi postulationem nullū ius acquiritur postulato: & ideo sine præiudicio alicuius poterat prædictam postulationem repellere,tamen de gratia mandauit, quod partes mittāt procuratores suos ad ipsum.vt vtraque parte præsente quod iustum fuerit,decernatur.

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

e ¶ Nullum.] Et ideo possunt ab ea recedere postulantes,nisi iā sit præsentata superiori: inf.c.proxi.vel nisi publicatio scrutinij iam sit facta,tunc non possunt ab ea recedere:if.de electio.c.publicato. Et licet non possint à postulatione recedere: nullum tñ ius adhuc acqsitum est postulato. quo possit petere iure actionis confirmationem, sed totū dependet ab arbitrio superioris, & licet gratiā solam dēat petere: tñ iniuriam ei facere vr, si non admittitur per l. ff. de aqua quoti.& æsti. l. 1.§.pen. & non acquiritur per noiationē ius nominato,inf.de elec.quod sicut. in prin. vnde non possunt ab ea recedere, vt ibi dicitur. Sed nunquid patronus potest aliū præsentare, primo p̄sentato nondum admisso per epm? Non dēt illud facere: tñ si secundum præsentauerit, & admittatur, secundus obtinebit,cum distinctione decretalium,quas habes if.de iure patr.c. cum autē.&c. quod autem, &c. pastoralis.

† al. Innocentius iij.

¶ Licet ergo p postulatione huiusmodi nullū [e] ius sit alicui acqsitū,ideoq; si ne p̄iudicio alicuius postulationem potuissemus repellere memoratā, vt tñ vobis de speciali gratia consulamus, ita duximus prouidendum, quod procuratores idoneos [f] ad omnia sufficienter instructos, nostro vos conspectui p̄sentetis,quatenus vtraq; parte præsente, [g] quod iustū fuerit,decernamus.

¶ Hono. † iij. capitulo Calaritano,

¶ *Episcopus non est eligendus ad aliam dignitatem, sed postulandus.*

C A P. VI.

ET si vnanimiter vota vestra concurrerint, ad Sutriñ. episcopum in ecclesiæ uestræ archiepiscopum eligendum, cum suæ alligatus ecclesię,liberum † non habeat sine nostra permissione [h] volatum; electionem de ipso factā,tanquam contra ca-

f ¶ Idoneos.] qui sciant & possint reddere rationem. 17. dis.multis.& inf. de procura.c.1.

g ¶ Præsente.] quia causarum merita partium assertione panduntur. C. si per vim, vel alio mo.l.2.& if. de resti.in integ.cap. cum ex litteris.

† In quibus antiq.ita liberum non habeat ad aliam fine, &c.

ET si unanimiter] Diuiditur quoad mentem,nam primo recitat factum.Secundo cassat electionem,& rationem submittit.

CASVS. Canonici Calaritani concorditer elegerūt in archiepiscopum suum, episcopum Sutrinum, petentes ipsum concedi à domino Papa, Papa respōdet: quamuis concorditer sit electus, cum ipse alligatus suæ ecclesiæ sine permissione domini Papæ ecclesiam ipsam dimittere non possit, electionem ipsam irritauit,quia nullo modo debuit eligi,sed tm̄ postulari. Nota quod epi semper sunt postulandi, & non eligendi qñ ad aliam ecclesiam petuntur.totum in littera patet,quia non possunt consentire sine licentia domini Papæ.

[Gl.seq.rationem reddit.Secūdo ponit alios quattuor postulandos s.patiētes defectum ordinis,ætatis, natalium.& laicos.de alienigenis tenet contrariū. finis recitetur p q.an valeat postulatio de eligibili.]

h ¶Permissione.] Sic inf.de renū.nisi cum pridiem.in fi.& inf.de trāsl.c.inter corporalia.ver.sicut autem.&

ideo

idem sine licentia Papæ transire nō debet: quia est alter matrimonialiter alligatus; vt hic dicit, & in illa decret. inter corporalia & tale vinculum dissolui non potest, nisi auctoritate diuina, id est auctoritate illius quem constat esse vicarium Iesu Christi, ut in d. cap. inter corporalia. Et ita patet, quod cum non possit consentire, non potest eligi: sed tātum debet postulari à Papa. su. eo. bonæ memoriæ in princ. vt hic dicitur. idem est dicendum de quolibet; qui est in minoribus ordinibus constitutus, & qui non sit ætatis legitimæ. if. de elect. c. dudū. 1. & if. de ætate & quali. cap. præterea. quia huiusmodi personæ inhabiles sunt ad eligendum: quia cum non habeāt ea propter 1 quæ eliguntur, meritò eligi non possunt simile, if. de cler. excom. si celebrat. & ideo postulari debēt ab eo qui potestatē habet dispēsandi cū illis. Idem est dicendū de illis qui alias non sunt idonei, vt illi: qui non sunt legitime nati. inf. de elect. innotuit. inf. Sed idem videtur de quocunque clerico, qui promoueri debet ad aliam ecclesiam, & præcipue de alio episcopatu: q̄a ex toto consentire non potest, nec ecclesiam dimittere sine licentia sui epi, vt 7. q. 1. eos. & si. si quis presbyter. & inf. de renūcia. c. admonet. & sic omnes postulandi sunt, & pauci eligendi. Dico, quod illi qui idonei & legitimi sunt ad eligendum, debent eligi, & possunt ad quamcunque ecclesiam siue in sua siue in aliena. inf. de elect. c. cum inter canonicos; ibi, electus fuit de aliena ecclesia. Et idem credo seruādū in postulatione: & si postulatio facta sit in concorda. vel duabus partib. idem credo. & si à longe maiori & præsentata superiori, vel etiam publicatio scrutinij facta sit, non possunt ab ea recedere postulantes. su. e. bonæ memoriæ. 2. & if. de elect. c. publicato. licet nullū ius sit acq̄situm postulato, vt ex hoc possit agere, sed potest petere gratiam à superiori. & quamuis omnes clerici adstricti sint ne possint dimittere ecclesias sine cōsensu episcoporum eorum, nihilo minus eligi p̄nt: q̄a nō est tāta coiūctio inter eos & eorū ecclesias. sicut inter epm, & ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus, su. de testa. cap. requisiti, sed illud vinculū nōn est in alijs inferioribus prælatis. Et idem videtur de abbatibus, qui tantum subsunt domino Papæ, quod de episcopis, s. q̄ sine licentia Papæ, vel ipsius legati recedere nō possunt, su. de consuetu. c. cum venerabilis. Dic tamen, q̄ tales abbates et exempti sunt eligendi c. si abbatem. de elect. in 6. Et laicus eodem modo est postulandus De hac materia dicitur 61. dist. cap. Osius. §. sed aliud est. Et not. q̄ sicut postulandus non debet eligi, ita & eligendus non debet postulari: quia non consentiunt postulantes in illum, vt in sponsum per postulationem. Vel satis potest dici, q̄ valeat talis postulatio, quia forte dubitatur verum sit eligendus vel postulandus, & ita cōsentiunt in illum, ac si eligeret. Et si dicunt: eligimus, & postulamus secundum quod de iure melius potest, bene valet quod agitur, nisi sit eligendus, siue postulandus: alias non valet si eligendus simpliciter postularetur: quia quamuis eligibilis sit, nō eligitur, sed postulat. Potest dici, quod potuit, noluit, & q̄ voluit, non potuit adimplere: quia vox, illud, non significat. ff. de rebus dub. in ambiguo. & nullū ius est acquisitum postulato, & superior potest illum admittere uel repellere 2.

† Adde q̄d contrauenire canoni ē peccatū, & notatur in c. & in ca. illud de maiorit. & obedien.

† Codices antiqui hic variat; nam quidā, Pius. alii, Alexander, habent.

1 Hæc quæ in glossa ponuntur, post sunt his versibus adnotari; postulo Pontifices, non sacros; atque minores, exēptos, laicos, male natos, religiosos.

nonest† minus licite attentatam, de fratrum nostrorum consilio duximus irritandam, cum eligi nullo iure potuerit, sed potius postulari.

TIT. VI.

De electione, & electi potestate.

¶ Lucius † Papa.

¶ *Ecclesia collegiata non debet prouideri de prælato per collationem seu prouisionem, sed per electionem canonicam faciendam per ipsum collegium h. d. Abb.*

CAP. I.

Vllus† in ecclesia, vbi duo[a] vel tres fuerint [c] in cōgregatione,[b] nisi eorū electione canonica, presbyter eligatur. et infra. ¶ Si uero aliter quis ecclesiam adeptus fuerit, eo quod per cupiditatem illam acquisierit, atq contra canonicæ regulæ disciplinam egerit, expellatur.

¶ Ex concilio Sardicen.†

¶ *Electus ad clamorem populi, non debet per superiorem confirmari.*

CAP. II.

OSius episcopus dixit; Si quis ita teme

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōpilatione.

2 Vide c. 1. eo. ti. li. 6.

DE ELECTIONE, &c.

¶ Quia postulatio est præambula electioni: fit enim, vt p eam sublato impedimēto efficiatur quis habilis ad eligendū: merito post rubricā præcedentem subijcitur ista de electione. Vel sic. Supra visum est de vno modo, per quem prouideretur ecclesiæ per viam gratiæ: nunc subijcit alium modum per quem prouidetur per viam iuris: quia postulatio innititur gratiæ & electio iuri. Et quia in tractatu electionis potest dubitari de potestate electi, ideo ne auctor haberet materiam ponendi rubricam specialem, subiecit etiam de electi potestate. Abb. Siculus.

† Concilium Sardicense, can. 2. Burchardus lib. 3. decret. ca. 19. Iuo. par. 5. cap. 73. & cap. 2. eo. ti. in 3. compil.

¶ De hac materia tractatur 60. & 61. & 62. & 63. & 96. dist. & 1. q. 6. & 8. q. 1. & q. per totum.

Vllus.] Congregatio ecclesiarum, seu collegium ecclesiasticum debet sibi prælatum eligere, & aliter adeptus ecclesiā, expellendus est. h. d. secundum omnes. Primo prohibet. & secundo contra factum vitiat; ibi, Si vero. Abb.

CASVS. Dicitur in c. isto q̄ vbicunq; sunt duo vel tres in ecclesia tanq̄ collegium, ad ij sum collegium pertinet electio; aliter vero electio non valet. Nota hic q̄ de iure communi ad collegium pertinet electio prælati.

a ¶ Duo.] Nota q̄ duo faciunt congregationem, vt hic; tres collegiū, vt ff. de ver. sig. l. Neratius. retinet tñ in vno ius collegij. ff. q̄ cuius. vniuer. l. sicut. §. vlt. Et decē hoīes faciunt populū. 10. q. 3. vnio. 3. & plures q̄ 10. aut 25. turbā. ff. vi bon. raptoru, prætor ait. §. 1. Et quatuor vel quinq; porci, vel decē oues faciūt gregē. ff. de abigeis. oues. Et quod dicit, duo faciunt congregationē, hoc intelligo ubi mortuo plato plures remanent in congregatione, ad minus duo, 4 vt hic dr, duo vel tres, per id q̄ sequitur in littera: nisi eorum electione. ergo non minus, & ita patet, q̄ vbi tm̄ est sacerdos, & clericus, ibi non dicitur congregatio siue collegium. Bernar.

3 Vide l. Imperator. ff. vi bon. rapt.

4 Vide Bar. in l. prætor. ff. vi bono. rapt.

b ¶ In congregatione.] tunc. n. conuentus est electio. inf. de iure patro c. nobis. 16. q. vlt. congregatio. secus si esset ibi plures non tanq̄ collegium, tunc. n. solius patroni est electio. inf. de iure patr. c. postulasti.

c ¶ Aliter.] quam per canonicam electionem.

OSius episcopus.] Populus non debet episcopum vel alium prælatum eligere. hoc d. est. Primo ponitur narratio. Secundo approbatio; ibi, Synodus. Abbas.

CASVS.

CASVS. Osius eps in cõcilio generali Sardiceñ. dixit, si quis litteras populi accepit, per quas populus ipsũ petat in suum prælatum, qa psũptio e.t contra ipsũ ꝙ populum pmio corruperit & mercede, dixit quod fraudes dãnarentur, ita quod laicam coronem in fine nõ accipiat, nisi pœnituerit. & synodus sentẽtiam ipsius approbauit. Not. ꝙ laici ab electione sunt repellendi.

a ¶ Populi.] No. quòd ad clamorem populi nullus est eligendus: qa spe aut gratia hoc faciunt, aut ptiũ inde recipiunt: vt 8.q.1.si ergo, quia populus sequendus non e.t, sed docendus. & 62. dist. docendus. & 61. dist. miramur. Et vanæ voces populi non sunt audiendæ. C. de pœnit. decurionum filij. & arg ad hoc ff. de app. si constat.

b ¶ Sinceram.] charitate informatam.

[Gl. seq. alle. concor. & vnum contrarium. & soluit.]

c ¶ Corrumpi.] not. hic dubia indeter orem partem i interpretari. inf. de cleri. nõ resi. c. 1. arg. cõtra. inf. de reg. iur. estote. Hoc ideo fit, qa frequẽtius laici hoc faciunt & iura ad ea q̃ frequẽtius eueniũt, adaptant. 28. dis. de Syracusanæ. & 63. di. nosse. & ff. de leg. & senatusconsul. l. nam ad ea.

d ¶ Pœnituerit.] quia venia non datur nisi contrito & correcto. 24. q. 2. legatur. & qũo gaudebis te fuisse correctum, nisi doleas te fuisse peruersum? 23. quæs. 7. quemadmodum. & 50. dis. pœnitentes.

rarius extiterit, ut talem excusationé asserens, asse ueret, ꝙ litteras populi[a] acceperit: cũ manifestum sit potuisse plures eorum qui sinceram[b] fidem non habent, præmio & merce de corrumpi,[c] vt clamarẽt in ecclesia, & ipsum pete re viderentur: oĩo fraudes has damnandas esse arbitror, ita vt nec laicam in fine communionem (nisi de hoc pœnituerit[d]) talis accipiat: si uero omnibus placet, statuite: Synodus respondit, Placet.

¶ Gregorius. iij. †

¶ Electio canonica confirmãda est: d. bet tamen superior ante confirmation m inquirere de conuersatione & vita electi, vbi fuit cõuersatus.

† al. Grego. Gregori' li. 8. epistola. 18. registri. & c. 11. eo. ti. in 1. compilatio.

1 De hoc vide B. Tho. 2. 2. q. 60. argu. 4.

Postquam.] Diuiditur: quia primo ponit vnum dictum. Secundo aliud. ibi, Cuius. Abbas.

CASVS. Dr in capitulo isto, ꝙ qñ confirmatio electionis petitur a suo superiori, superior inquirere debet de vita & moribus electi in loco in quo conuersatur: ut si dignus inueniatur & electio sit canonica, sine dilatione debeat confirmari.

e ¶ Impleantur.] 65. dis. de persona. & inf. de elec. cũ inter uniuersas. c. nihil est & §. ultimo.

f ¶ Conuersatus.] Not. ꝙ ibi facienda est inquisitio, vbi quis conuersatur; qa notus est ibi. simi. 22. dis. illud. arg. inf. de præsump. quosdam. & 24. q. 1. pudenda. & 47. dis. de Petro & inf. eod. scriptũ est. & qui aliquẽ purgant, debent notam habere ipsius cõuersationem. a inf. de purg cano. cum P. Manconella. & ca cum dilectus. aliàs non posset de ipsius vita constare. Ver.

a Directorium inqui. sit. 3. par. in 2. modo processum terminandi.

Significasti.] Pertinet istud c. ad secundam partem rubricæ. Primo ponit admirationem, quã confundit, Secundo duplex admirandi motiuum. cui respondet. Tertio concludit. Secunda ibi, Aiunt omnes: Tertia ibi, cum igitur Abb. Sicul.

CASVS. Dñs Papa p nuncios suos misit pallium archiepo Panormitano tali conditione, si ipse sacramentum præstaret sedm formã quam illi Papa transmisit per apocrisiarios suos, hoc est nuncios, uel secretarios: propter quod mirati sunt reges & maiores regni; ꝙ Papa hoc iuramentum exegit: dicentes ꝙ non est iurandũ auctoritate Euãgelij. Nolite iurare omnino, quod amplius est, a malo est. nec ab Apostolis nec in cõcilijs inuenitur ꝙ sit iurandum. Archiepiscopus significauit hoc dño Papæ, & ipse rescribit ei dicens: Mirentur isti principes super hoc dñm. Iesum Christum, qui eandem conditionẽ apposuit dum dixit: Simon Petre, si diligis me, pasce oues meas. argumentum Papæ ẽ ex facto Dñi ergo qui conscientias horum nouit, hac conditione vsus fuit: multo fortius Papa potest apponere hanc conditionẽ, qui hominum conscientias non nouit. postea rñdet auctoritati Euangelij. Nolite iurare, &c. qđ amplius est, &cæt. dicit quod incredulitas eorum qui nolunt credere, nisi iuretur, facit ut hoc malum, id est, iuramentum exigatur domino permittente. multi etiã post iuramentum præstitum ab vnitate ecclesiæ, & ab obedientia sedis Apost. recesserunt: quod malum est, & propter hoc malum, iuramentum pro fide, pro obedientia, pro vnitate debet præstari. Dicunt enim quod in concilio non inuenitur quod sit iurandum: sed hoc nõ obstat, Romana ecclesia præstat auctoritatem concilijs: & p eius auctoritatem robur accipiunt, & in concilijs semper excipitur eius auctoritas. In fine dicit, iustum est, vt qui à sede Apost. exigitis vestræ insignia dignitatis, illi debitæ subiectionis signa persoluatis, q̃ insignia subiectionis exhibita declarant vos seruare catholici capitis vnitatem. No. ꝙ in spiritualibus honestæ conditiones possunt apponi. Item qui petit sibi ab alio iustitiam exhiberi, ei non debet illud quod iustum est, denegare.

CAP. III.

Postquam: † & j. Confirmationem petentiũ desideria, (si nihil est qđ electũ impediat) impleãtur.[e] ¶ Cuius vita vel actus, quia melius possunt, ubi est conuersatus[f] cognosci, inquirantur. ibid.

† Cap. 11. eo. tit. in 1. collect.

Ir ¶ Paschalis Panormitano archiepiscopo.

¶ Electo in archiepiscopum, sedes Apostolica pallium non tradit, nisi prius præstet fidelitatis & obedientia iuramentum.

CAP. IIII.

Significasti † reges & regni maiores, & admiratione permotos, ꝙ palliũ tibi ab apocrisiarijs †[g] nostris, tali conditione[h]

† Cap. 21. e. ti. in 1. compilat.

† Apocrisiarius dicit re sponsalis ab ἀποκρίνομαι, quod est, respondeo, Iustinian' nouella 15.

g ¶ Appocrisiarijs.] Apocrisiarij dicuntur nuncij domini Papæ, quasi secretarij. nam crisis quandoque iudicium. Versus:

Aurum iudicium secretum dat tibi crisis.

[Gl. seq. signat contrarium, & tripliciter soluit.]

h ¶ Cõditione.] signatur cõtra. 1. c. 2. quã pio. Sol. Cõditio ista non est reprobanda, nec simoniam inducit. inf. de pact. c. pactiones. sed ostẽdit palliũ nõ aliter esse tradendũ. Sic hæc adiectio, si satisdederis, cũ præses prouinciæ tutorem facit, non habet conditionẽ, sed commouet tutelã non aliter committendã. ff. de tut. l. muto. §. j. quia tutor sub conditione dari nõ potest: quia actus legitimi conditionem nõ recipiũt. ff. de regu. iur. actus. inf. eo. in electionibus. [lib. 6.] licet posset institui sub conditione à testatore, institu. quib. modis tu. fin. §. sed & si. Et tacitæ conditiones non faciunt legatum conditionale. ff. de condi. & demonst. conditiones. Vel refert à quo apponatur conditio; quia si à superiore, non est simonia. Vel potest dici, & me-

& melius, ꝙ ius cōe est, quod hic exigit. 18. q. 2. Eleutherius. & hoc onus annexum est dignitati. inf. de pb. significatum. & 18. distin. diaconi. Et nota quod superior potest apponere conditionem ante subditi confirmationem, 2. distin. quanquam. & 28. dist. de Syracusanæ. sed inferior nō potest, nisi post electionem. 8. q. 3. Arradus. & ubi onus rei exprimitur, non est simoniacū. inf. de præben. ca. significatum. Et præterea conditiones quæ ipso iure insunt, bene apponuntur & exprimuntur sine aliquo vitio de quibus traditur inf. de iureiu. c. quēadmodum. & sup. de rescriptis c. 3.

[Gl. seq. obiicit, & dupliciter soluit.]

a ¶ Oblatum.] Sic inf. de simo. & si quæstiones. Sed quare Papa offert ei pallium, cum pallium non sit dandum nisi fortiter postulanti. vt 100 distin. prisca. sicuti & in litteris dimissoriis episcopi. 72. distin. episcopus. sicut nec Apostoli dari debent nisi petitur instanter. 2. q. 6. post appellationē. & inf. de appel. cord. lib. 6. & qui præest, parcissime debet cōmeatum dare. ff. de re. mil. l. officium. §. paternus. Sed hic & in illa, & si quæstiones. dicendum est ꝙ nūcij ipsius prius instanter petierāt: i vt patet in fi. c. & Papa eis per nuncios suos pallium destinauit. Vel voluit eis grām facere sine aliqua postulatione, sicut vide tur sup. de post. prel. c. bone. 2. in fi.

b ¶ Pasce oues meas.] per hæc verba eligit enim Deus in prælatum, & per hæc facit ad titulum.

oblatum [a] fuerit; si sacramentū, quod à nobis scriptum detulerant, exhiberes: & infra. Mirentur in hac causa dominum nostrum Iesum Christum, q cum ouium suarum cura Petro committeret, conditionem posuit dicens: Si diligis me pasce oues meas. [b] Si conscientiarum factor, & cognitor secretorum, conditione hac vsus est, nec semel tantum, sed & secundo, & vsq; ad cōtristationem; qua nos soli citudine oportet tantam ecclesiæ prælationem imponere tribus quorū cōscientias non videmus? Aiunt omne iusiurandum in Euangelio à Domino esse † prohibitum, nec ab Apostolis post dominū, nec in concilijs inueniri posse statutum. [c] Quid est ergo quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius [d] est, à malo est? hoc enim [e] amplius vt exigamus, malum [f] nos illo permittente [g] compellit. [h] Nōne malum est ab ecclesiæ vnitate, & a sedis Apostolicæ obedientia resilire, & contra canonum statuta prorumpere: quod multi et post sacramentum præstitum præsumpserunt: & infra: Hoc nimirum malo [i] ac necessitate cōpellimur iuramentum pro fide, [k] † pro obedientia, [l] pro unitate [m] requirere. Aiunt [n] in concilijs statutum non inueniri: [o] quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia vlla præfixerint, cum omnia concilia per Romanæ ecclesiæ auctoritatem, [p] & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani † Pontificis patenter excipiatur auctoritas: [q] & inf. ¶ Cum igitur a se de Apostolica uestræ insignia dignitatis exigitis, q a beati Petri tantum corpore assumuntur, [r] iustū est; [s] vt vos quoque sedi Apostolicæ subiectionis debitæ signa soluatis, quæ vos cum Beato Petro tam quam membra de mēbro habere, & catholici capitis vnitatem seruare declarent.

¶ Alexander iij. Pet. presbytero Card. Apostolicæ sedis legato. †

¶ Si schismaticus ad vnionē ecclesiæ reuersus eligitur in episcopum, electio non tenet, sed ex dispensatione potest confirmari.

† Hic fuit error Valdensium Eymericus in Directorio parte, 2. q. 14. & q. 17.

i Nec ex tali petitione potest notari ambitio: ut nota. in præalleg. ca. prisca. quia iure suo vtunt, & ad hoc tenent. Ioan. And.

c ¶ Statutum.] supple contrarium.

d ¶ Amplius.] id est, iuramentum.

e ¶ Enim.] id est, quia, & uenit expositiue sup. de cōst. translato.

f ¶ Malum.] id est, incredulitas siue malitia. ut postea sequitur. sic etiam exponitur malum pro incredulitate. 22. q. 1. c. 2.

g ¶ Illo permittente.] id est. Christo.

h ¶ Compellit] Compellit, nos. ut exigamus hoc amplius, id est, iuramentum.

i ¶ Malo.] 22. q. 1. ita ergo. in fi. 2. q. 5. si quis presbyter. & inf. de iureiu. & si Christus.

k ¶ Pro fide.] retinenda, quam suscepit, suspectus est in fide. de consec. di. 2. ego Berengarius, & inf. de hæs. ab abolendum. & c. excoicamus. & 1. q. 7. quoties.

l Pro obedientia.] exhibenda. 23. dist. quamquam, & inf. de iureiu. nullus.

[Gl. seq. ponit sex casus, quibus licite iuratur, & ponit versus.

m ¶ Pro vnitate.] s. seruanda; vt schismatici, qui scindunt se ab vnitate ecclesiæ, alias pro ueritate, s. habenda seu inquirenda. 14. q. 2. quamquam pro pace iuratur. 22. q. 1. omne ꝙ inf. de iud. c. nouit. pro fama. 2. quæstio. 5. presbyter si à plebe. & capitu. si mala, & inf. de purg. can. per totum titulum. & inf. de coha. cleri. & mulie. sua. in fi. pro damno dato iuratur. 2. q. 1. in primis, & C. vnde vi. si quādo. ī istis sex casib. licite iuratur. Vnde versus

Pax & form fides reuerentia, cautio damni

Defectus veri sibi possunt magna cauere. Ber.

ADDITIO. Idem no. inf. de iureiu. nullus 2. q. 5. capitu. 1. & alios uersus de hoc habes. 1. q. 5. quoties, 1. in pen. gloss. Ioan. And.

n ¶ Aiunt in concilijs.] Secunda oppositio.

o ¶ Non inueniri.] vt iuretur.

p ¶ Auctoritatem.] 18. distinctio per totum.

q ¶ Excipiatur auctoritas.] 3. q. 6. dudum. & in capit. peregrina. & in iuramēto aucto ritas Papæ semper intelligit excepta. sup. de rescrip. c. constitutus. & inf. de iureiurando. uenientes. & ff. ad municipalem. l. Imperatores.

† Vide B. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 1. & Sotum. libr. 8. de iust. & iure. q. 1. ar. 2. ubi licitū esse iurare ue re ostendūt.

† In aliquot antiqu. ita: Romanæ ecclesiæ.

† In concilio Lateranēn. titu de elec. & electi potest capitu. 2.

[Glo. seq. quærit & soluit.]

r ¶ Corpore assumuntur.] Sed qualiter assumitur de corpore beati Petri? sic intelligitur, ꝙ de corpore beati Petri, &c. palliū benedicitur & consecratur a Papa super altare beati Petri, & ibi ponitur, & ille q debet vti pallio, recipit ipsum de altari, si est pñs, uel alius pro ipso, si est absens, & sic assumit de corpore B. Petri.

Pallium cur de corpore B. Petri assumi dicat.

Glo. seq. arguit, & alle. duo contraria.

s ¶ Iustum est.] Argu. quod frustra petit debitum, qui quod debet non impendit. infra de mu. petitioni. cap. 1. & 2. C. de sen. & inter. om. iud. cum Papinianus, & 3. q. 8. capitu. accusatores. §. cuius in agendo 95. dist. esto subiectus. Argum. contra, C. depos. l. per & infra depo. c. 2.

Quia

Quia diligētiā.] Diuiditur, quia in prima ponitur quæstio iuris, in secunda respōsio: ibi, Duximus. quæ tria facit. Primo confirmari gratiose permittit, si tria concurrant. Secundo de consecratione prouidet: ibi. Mandantes. Tertio protestatur: ibi. Salua. Abb. Siculus.

† Schismatici redeuntes ad ecclesiam abiurant. Turrecremata de eccles. lib. 4. par. 1. cap. 15. & de iure ciuili suspenduntur. textus est, et ibi Baldus. ca. 1. de pace iuramēto firmanda.

CASVS. Quidam schismaticus reuersus ad catholicā vnitatē, electus fuit in epm Aquilegien. ecclesiæ, quæ tunc schismatica erat, quidam Card. Apost. sed. q̄siuit, an ipsius electionem debeat cōfirmare? Rñdet Papa, quod si à schismatico nullum ordinem receperit, & ipsius electio facta fuit secundum formā canonū, dūmodo nihil aliud sit qđ impediat, permittit Papa dispensatiue, ipsius electionē confirmari, mandans vt ipsum faciat à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegien. ecclesiæ consecrari, salua debita iustitia & reuerentia eiusdē ecclesiæ. Nota, φ qui scindit se ab vnitate ecclesiæ, de iure cōi non potest promoueri. Item licet prælatus ecclesiæ schismaticus fit, ecclesiæ tamen non præiudicat, cū redierit ad vnitatem.

† Eā. in antiquis.

† In concilio Lateranensi tit. de electio summi Pōti. c. 1.

CAP. V.

Quia diligētia tua requisiuit, an electionem electi, qui abiurato schismate [a] † ad vnitatem ecclesiæ rediit, debeas cōfirmare. Duximus respondendum, quod si a schismatico nullum ordinem susceperit, [b] & eius electio secundum formam canonū fuerit celebrata, eū † (dummodo alia non impediant) dispēsatiue permittimus cōfirmari. Mandantes, vt eū facias à catholicis episcopis suffraganeis Aquilegien. ecclesiæ in episcopum ordinari. ¶ Salua debita iustitia, [c] & reuerentia [d] eiusdē ecclesiæ, cum ad catholicam redierit vnitatem.

¶ Idē in concil. Lateran. †

¶ *Electus in Romanum Pōtificem à duabus partibus Cardinalium, nulla exceptione obstante est Papa. Electus autem à minori numero gerens se pro Papa incidit vna cum sibi adhærentibus in pœnas hic contentas.*

a ¶ Schismate.] Octauiani, q̄ cōtra Alexandrū erat, & Aquilegien. patriarcha tunc schismaticus erat. Vnde dicit, facias eum consecrari à suffraganeis salua, &c. Schisma 1 enim interpretatur diuisio siue scissura, & est græcum nomē. Vnde scissura in vnitate ecclesiæ esse non potest: & qui schismatici sunt ab eo qui est vnum, se diuidunt, quare spiritum sanctum nō habent 24. q. 1. schisma. inde quod vestis Domini quæ vnitatem significabat, remansit indiuisa 16. quæstio. vlti. sicut Domini vestimentum.

1 B. Thom. 2. 3. qō. 39. Turrecremata in sū. de eccl. lib. 4. par. 1. ca j.

[Glos. seq. in fine soluit contrarium.]

b ¶ Susceperit.] quia si ordinem suscepisset, careret effectu, & repelleretur à dignitate: nisi probaret se cū ordinaretur, ordinatorem nesciuisse damnatum ī. de schisma. c. 1. & 9. q. 1. ordinationes. sic & qui ordinat à simoniaco. 1. q. 1. si quis à simoniacis. & cum talib. q̄nq; dispensat vt hic, & ī. de schis. ca. 2. & c. si quis à simoniacis, sed si sciuisset, non dispensaretur: vt ibi dicitur, in c. si quis & sic schismatici non promouētur si ne dispensatione, vt hic dicit, aliàs esset contra. 12. di. nos consuetudinem.

Ioan. ca. 19.

c ¶ Iustitia.] quia per talem consecrationem non fit præiudicium Aquilegien. ecclesiæ in posterum. ī. de sum. trin. in fine c. 1. & c. damnamus. circa finem.

[Gl. sequens elicit duo arg. ad primam alle. quatuor concor. & sex ad secūndum: ad quod signat duo contraria, & soluit.]

d ¶ Reuerentia.] quia eps consecratus nihilo minus debebit facere obedientiam patriarchæ cū redierit ad catholicā vnitatem. Et est arg. φ protestatio necessaria est huiusmodi. sic 7. q. 1. pontifices. & 24. dist. presbyteri. & 9. q. 3. saluo. & huiusmodi protestatio semper necessaria est; vt inf. de iure patro. ex litteris. Item est arg. φ excommunicari vel suspensi omnia iura recuperant post absolutionem 15. quæst. 6. nos sanctorum. & ca. iuratos. & 3. q. 4. beatus. & 4. qu. 1. cap. 1. & 32. qu. 5. præceptū. in fin. 6. qō. 1. illi q. Arg. cōtra. 2. qō. 3. c. Euthemiū. §. hic colligitur. & 3. qō. 4. consanguineorū. in fi. Sol. Prima pars vera est, & etiam famæ restituitur, si infamia canonica tantum sit irroga. arg. 6. q. 1. illi qui.

CAP. VI.

Licet † de vitanda discordia in electione Romani Pontificis, manifesta satis à prædecessoribus nostris constituta [e] manauerint: quia tñ sæpe post illa, per improbę ambitionis audaciā, grauem passa est ecclesia scissurā; nos etiam ad malum hoc euitandum, [f] de consilio fratrum nostrorū & sacri approbatione concilij aliquid decreuimus adiungendum. ¶ Statuimus ergo, vt si forte inimico homine [g] super semināte

† Cap. 15. e. tit. in 1. cōpil.

Licet.] Continet tres partes. In prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia quędam protestatio. Secunda ibi, Statuimus. Tertia ibi, ex hoc. Abb. Siculus. CASVS. In ordinatione Ro. Pont. ecclesia sæpe passa est scissuram propter multorum ambitionem ad malum. tandem in posterum statuit Alexāder in concil. Lateranē. φ si in ordinatione Rom. Pon. plena omnium Cardinalium nō potuit esse concordia, & duæ partes cōcordauerint, & tertia noluerit concordare duabus, vel aliū nominare p̄sumpserit: ille q à duabus partibus electus fuerit, sine omni exceptione Romanus pontifex habeatur. Si qs vero de tertia parte confisus ipsam vsurpare præsumpserit excōicationi subiaceat, ita etiā vt viaticū sibi deneget in fine, nisi resipuerit. Præterea si a paucioribus q̄ duabus partib. aliquis fuerit electus, nisi maior cōcordia interuenerit, nullatenus assumatur, & p̄dictæ pœnæ subiaceat: ex eo. tñ φ de ordinatione Ro. Pont. statuitur, nullū p̄iudiciū fiat canonicis institutis, & aliis ecclesijs in q̄bus sententia maioris & sanioris partis debet præualere: qa qđ in eis in dubiū uenerit, p suū superiorē poterit diffiniri. sed in Ro. ecclesia speciale: qđ statuit: quia ibi nullus superior reperitur. No. φ ad cautelā futurorum multa statuuntur, & futuris casibus obuiandum est. Item not. φ electio Papæ a duabus partibus facta tertia discordante, rata debet esse.

e ¶ Cōstituta.] 79. d. si qs Papa. & 23. d. in nōīe dñi.

[Gl. seq. arg. & signat contrarium.]

2 Vide cap. vbi periculum. de electio. lib. 6.

f ¶ Euitādum.] Arg. ad cautelam futurorū aliquid faciendum, 23. dist. in nomine Domini. & 1. q. 7. conuenientibus. & inf. de ser. non ordi. c. 1. & ff. si ser. vē. hominum. & l. legi. Arg. contra. ff. de vsuf. l. 1.

g ¶ Inimico homine: Id ē diabolo. Et diabolus dictus est homo ab euentu. qa deuicit hominē sicut imperator dictus est Africanus ab euētu: qa deuicit Africā: 3. ADDITIO. Vel inimico, id est, vitioso de pen. dis. 2. princeps. vel homine, id est, hominis, vnde 1. Petri vlti. Sobrij estote, & vigilate: quia aduersarius vester, &c. secundum Hostien. Io. Andr.

3 Vide in auth. de hæ. & fal. coll. 1. in prin. & in proę. in fi. per glo.

a ¶ Zizaniam.] syllaba antepenult. longa. Vñ versus.
Neue superueniens zizania surripiat hostis.
Frontibus imprimitur unctio sacra Dei.

b ¶ Exceptione.] & sic nulla exceptio potest opponi sibi, nisi de hæresi. 40. dist. si Papa. alias enim quantumcunque præcise etiam ipse Papa scribat, legitima exceptio est admittenda. infra de offic. deleg. ex parte 2. & sup. de rescrip. si qñ, & argu. c. cum adeo. eod. tit. & inf. de præben. cũ teneamur. Et est speciale in Papa, vt nulla exceptio admittatur.

1 Difficilis est intellect⁹ c. si Papa. de quo vide q ibi dicatur.

c ¶ Quos.] 7. q. 1. denique.

[Gl. seq. qrit arg. pro: & dat contrariũ.]

d ¶ A duabus partibus.] nunquid ille qui eligitur, cõputabitur inter duas partes? Videtur q sic. if. eo. tit. cum in iure, & ff. qd cuiusq; vniuer. l. plane dic q nõ, vt no. inf. eo. l. cũ in iur. & if. de sortileg. c. 3. inf. eo. Cumana. tñ q dicitur in hac decr. de duabus partibus, hodie quandoque seruant Cardinales, aliquando non.

[Gl. seq. querit, & soluit.]

e ¶ Nullatenus.] qd ergo fiet si nullo modo duæ partes cõsentiant? Tunc brachiũ sæculare se interponere debet. argu. 17. dist. nec licuit. & 23. q. 5. de liguribus. ita vt Cardinales includãtur in aliquẽ locũ de quo exire non valeant, donec cõsenserint. ita dicitur factum fuisse in electione Honorij iij. apud Perusium: & idem fuit factum post mortem Greg. ix. tamen de iure id faciendum non est.

Cardinales põt cõpelli ad Papã eligẽdũ, vt est hodie text⁹ in c. vbi periculum. §. pterea. de elect. lib. 6.

f ¶ Maioris.] In alijs enim electionibus valet, quod fit à maiori parte capituli, dum tamẽ seruetur vna de formis illis. inf. eo. quia propter.

[Glos. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Speciale.] sed nõ vr speciale: quia in alijs obtinet quod hic dicitur de duabus partibus, quia nõ obtinet quod fit ab ordine decurionum, nisi duæ partes consentiant. ff. de decret. ab. ord. fac. l. 3. & fin. quod cuiusque vniuersi. l. plane. Non contradicunt illa iura, quia non dr quod duæ partes debeant consentire, sed qd debeant esse pñtes; & ita est speciale, 3. vel est speciale habito respectu ad alias electiones inferiorum prælatorum, & hoc innuit littera sequens.

a Hæc secunda solutio est verior.

h ¶ Recursus.] & ideo dum eligitur cõfirmatur, & statim habet plenam & liberam administrationem. 23. di. 1. in nomine domini.

Cvm in cunctis.] Diuiditur istud princi. vsque ad §. cum vero. in tres partes. Nã primo ponitur vna ratio statuendi. Secundo alia: ibi, Et propter. Tertio statutum: ib i, Præsenti. Al b. Siculus.

CASVS. Quia aliqui eligebantur in epos, qui non erant scientia, moribus, & ætate idonei, statuit concilium Lateran. quales debeant esse qui in epos eliguntur, ostendens hoc per locum à maiori, dicens, p in cũctis sacris ordinibus & ministerijs requirantur tria pcipue, s. ætatis maturitas, grauitas morũ, & litterarum scientia. ergo multo fortius in epo hæc sunt inquirẽda: quia cum eps ad curam animarũ sit positus aliorũ, in se ipso debet ostẽdere qualiter alij se debeãt habere: ne igit, qd pro necessitate tpis qñq; factũ est, trahatur à posteris in exemplũ, statuit conciliũ Lateranen. vt nullus de cætero eligat in epm, nisi trigesimum suæ ætatis annũ peregerit, & de legitimo sit matrimonio natus, & q vita & scientia laudabilis demonstretur. & cũ elect⁹ fuerit, & habuerit cõfirmatiorẽ & possessionẽ ecclesiasticorũ bonorũ, trãsacto tpe de cõsecrãdis epis à canonib. definito; ille ad quẽ spectat collatio bñficiorũ ipsius, liberã habeat conferẽdi potestatẽ. Scdo dr, qd inferiora ministeria, puta decanatũ, archidiaconatum, & talia, q curã animarũ habent ãnexã, nullus recipiat, nisi qui vigesimũ quintũ annũ suæ ætatis attigerit, & scientia & moribus laudabilis demonstret. Cũ aũt aliqs de pdictis assumptus fuerit, & monitus, ad ordinẽ debitũ pmotus nõ fuerit, statuto tpe definito à canonibus ab illo remoueat officio, & alij cõferat, qui velit & possit ea adimplere. & si super hoc appellauerit, nullatenus audiat. & hoc statutũ nõ de pmouẽdis solum, sed & de pmotis pcipit obseruari. Tertio dr, qd clerici q cõtra formã istã quẽq; elegerint, eligendi ptãte se priuatos, & à bñficijs ecclesiasticis nouerint se suspẽsos per triennũ, & eps q cõtra hoc fecerit, aut fieri cõsenserit, cõferẽdi pdicta officia ptãtem amittat: & p capitulũ aut per metropolitanũ, si capitulũ negligẽs fuerit, ordinet. Not. qd tria requirunt circa eos, qui ad sacros ordines pmouẽtur. s. ætatis maturitas, morum grauitas, & litterarum scientia. Item requiritur, qd de legitimo matrimonio sit natus. Item quicquid hic dicitur, notabile est.

zizaniam [a] inter Cardinales, de substituẽdo summo Pontifice, non poterit esse plena concordia, & duab. partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit, aut sibi aliũ psumpserit nominare, ille absq; vlla exceptione [b] ab vniuersali ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione cõfisus (quia de rõne esse nõ põt) sibi nomẽ epi vsurpauerit, tam ipse, quam ij, qui eum receperint, excõicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione mulctentur ita vt viatici etiam eis (nisi tñ in vltimis) cõio denegetur: & si non resipuerint, cum Dathan, & Abiron (quos [c] terra viuos absorbuit) accipiant portionem. Præterea si à paucioribus quam à duabus partibus [d] aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium; nisi maior concordia intercesserit, nullatenus [e] assumatur, & prædictæ pęnę subiaceat, si humiliter noluerit abstinere. ¶ Ex hoc tñ nullũ canonicis constitutionib., & alijs ecclesiis præiudiciũ generetur; in quib. dẽt maioris [f] & sanioris partis sententia præualere; quia q in eis dubiũ venerit, † superioris poterit iudicio diffiniri. In Romana vero ecclesia speciale [g] aliquid cõstituitur, q.a nõ poterit ad superiorẽ recurs⁹ [h] haberi.

† Interuenerit.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus, & ætate, & quod habeat 30. annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus. h. d. vsque ad §. cũ vero.*

† Cap. 3. cõcilij Lateranen.

CAP. VII.

Cvm † in cunctis sacris ordinibus & ecclesiasticis ministeriis sint ætatis maturitas, [i] grauitas morum, & litterarum scientia

† Cap. 16. e. tit. in 1. cõpil.

i ¶ Aetatis maturitas.] Hæc tria. s. ætas, grauitas morum & litterarum scientia, in persona electi debẽt inquiri. inf. eo. cum nobis olim. arg. 78. dis. presbyter, & 38. dist. q ipsius. & alia etiã, scilicet qd sit de legitimo matrimonio natus. if. eo. c. & quod sit in sacris ordinibus. inf. eo. ca dudum. & inf. de æta. & qual. c. preterea.

In persona eius qui eligit, quot & quales qualitates desiderentur.

a ¶ Grauitas morum.] quia incompositio corporis inæqualitatem indicat mentis 41. dist. in fi. dist. vbi de Catilina dicitur.

b ¶ Litterarũ scientia.] pp defectũ enim scientiæ repellit quis ab epatu. et iã pmotus. inf. de ęta. & qual. vlt. vbi legit de quodam epo qui numq̃ audiuit grãmaticã. inf. eo. congregato. 1

[Glo. seq. instruit quomodo argumentum à minori sumitur affirmando, & a maiori negando.]

c ¶ Multo fortius.] quia vilissimus computandus est, q præcellit dignitate, nisi præcellat alios scientia & sanctitate. 1. q. 5. vilissimus & 1. q. 7. conuenientibus. & in auth. de san. episc. §. damus. coll. 9. Itẽ argumẽtum est à minori, & sumit sedm hãc regulam affirmãdo. Si id de quo minus vr̃ inesse, inest: & id de quo magis. 38. dist. si in laicis. & 3. q. 3. de iudicijs. & 59. dist. si officia. & 34. q. 2. cum per bellicã & 13. q. 2. no ę timemus. Item argumentum à maiori sumitur hic negando secundum hanc regulã: Si id de quo mai⁹ vr̃ inesse, non inest: nec id de quo min⁹. Si Paulus vr̃ fortior Eulochio, sed non est, ergo nec ipse. 32. q. 5. si Paulus 8. q. 1. si ergo. & 6. q. 1. imitate. & 40. di qualibet.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit, demum ponit de materia distinctionem bimembrem.]

d ¶ Exegerit.] sed vr̃ q sufficiat si iam inchoauerit. ff. de mu. & ho. ad rempublicam, sed aliud in sæcularibus dignitatibus, ut ibi, & aliud in spiritualibus. Et pot dici quod est speciale in episcopo. Vnde in alijs inferioribus dignitatibus sufficit attingere annum legitimum, ut intra dicit ibi, nisi qui iam 25. annum attigerit. sed ille qui eligitur in episcopum, debet esse 30. annorum in authen. de san. epis c. §. clericos. coll. 9. & 67. distin. quicunque. 2 Vel distingue. quandoque fauor tantum uertitur in causa, ut in usucapione: & tunc sufficit incipere diem. ff. de diuer. & tem. præscrip. in usucapione. quandoque odium tantum. ut in præscriptione 30. annorum, & tunc oportet impleri. ff. de act. & oblig. in omnibus. quandoque vtrumq;: & tunc tempus de momento in momentum computatur. ff. de mino. l. 3. §. minorem.

e ¶ Matrimonio.] & istud est quantum quod requiritur in epo, & in quolibet alio qui promouetur ad honorẽ. inf. de filiis presbyte. c. ut nisi. vel ad regimẽ animarum. inf. de filiis presbyte. c. per. l. & vlt.

f ¶ Confirmationem.] Benè dicit, confirmationem: quia ante confirmationẽ nihil debet attingere in administratione, alioquin repelleret. inf. eo. qualiter. & c. nihil est & inf. de præb. cum iam dudum.

g ¶ Administrationem.] Nam aliquando cõtingit. q statim non nanciscitur possessionem. 92. dist. si qui episcopi & c. præce. & tunc debet conferri.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem intra quod tempus &c.

h ¶ Tempore.] quod videtur esse sex mensium, quia intra tres menses, à die vacationis debet eligi. 50. di. postquã. & inf. eod. tit. ne pro defectu. & inf. alios tres menses, debet consecrari. 100. dist. quoniam quidem. 3 Sed uerius est quod illud tempus tantũ trium mensium post confirmationem, ut ex eodem capitulo colligitur, quod etiã est expressum, 75. di. §. 2. & c. 2. in fin. nisi necessitas eum impediuerit petere cõsecrationem: q̃a tunc nõ curreret ei tempus: vt in dictis. cap. q̃m quidem. & 65. dist. c. 1 alias obtinet quod hic dicitur, vt 16. q. 1. ne pro cuiuslibet. quia cum sit in mora petendi consecrationem, mora sibi debet imputari, & debet etiam ab illa dignitate repelli: vt in d. c. q̃m quidem.

[Glo. seq. signat contrarium, & remit tit.]

i ¶ De consecrãdis.] Arg. contra inf. de cõcess. preben. post electionem. in prin. vbi soluitur.

[Glo. se. recitatur per duas quæstiones. scilicet quæ sit ratio quare expectatur consecratio, & quid si intra tempus fuerit consecratus.

K ¶ Ad quem spectant.] ante enim consecrationem non dicitur pleno iure habere ecclesiam, cum adhuc tempore consecrationis possit excipi contra ipsum if. de accu. super his. merito debet expectari vsque ad tempus consecrationis: postea uero possunt conferri beneficia quæ habuerat, & cum fuerit negligens, & in mora, vt dictum est. & sic ante consecrationem non dicitur ecclesiam habere: quia habere, est cum effectu habere. ff. de verborum signifi. nomen filiarum. §. habere. tamen dicitur maritus ecclesiæ, vt sine licentia Papæ eam dimittere non possit. inf. de transl. inter corporalia. Sed si ante tempus prædictum, consecrationem recepit, statim possunt conferri beneficia priora, quia plene dicitur translatus. 21. q. 2. si quis iam translatus. & 16. q. 1. ne pro cuiuslibet nec potest repelli à consecratione, nisi per accusationem directam, ut inf. de accu. super his. &c. qualiter & quando. in alijs dignitatibus inferioribus secus est: quia qui habet curam animarum, si eligatur ad consimilem, habita confirmatione & administratione, ipso iure uacat prima, vt ĩ. eod. dudum. 2. & inf. de præb. de multa. si primum beneficium non habeat curam animarum, sed secundum; tunc primum ipso iure uacat, sed non de facto, si semper retineat primum. inf. de concess. præb. litteras. & c. cum nostris.

---

tas morũ, a & litterarum scĩa, b inquirenda: multo fortius c in epo hæc oportet inquiri, qui ad curam aliorum positus, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei† oporteat conuersari. ¶ Ea pp, ne quod de quibusdã pro necessitate tpis factũ est, trahatur à posteris ĩ exẽplũ: pñti decreto statuimus, vt nullus in epm eligatur, nisi qui iã † trigesimum annum ætatis exegerit, d & de legitimo matrimonio e sit natus, qui ẽt vita, & scientiã commẽdabilis demonstretur.

¶ Beneficia electi in episcopũ vacant per confirmationem, adeptionẽ possessionis, & consecrationem secutam, vel post quam præfixum tempus ad petendam consecrationem lapsum fuerit. h. d. vsque ad §. inferiora Abb Sicul

¶ Cum vero electus fuerit, & confirmationem f electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorũ administrationem g habuerit, decurso tempore h de consecrandis i episcopis a canonibus diffinito, is, ad quem spectant k beneficia quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

¶ In dignitatibus & officijs citra episcopatũ ac curatis beneficijs debet assumendus 25. annũ attigisse & aliàs esse idoneus scientia & morib. & si non est in ordine requisito, debet se facere promoueri in proximis temporibus, alias monitus non parens priuatur beneficio, non obstante appellatione, nisi ex causa legitima excusetur. h. d. vsque ad §. clerici. Abb. Sic.

¶ Inferiora etiam ministeria, vt puta decana-

---

1 Adde. 38. dist. omnes & inf. de renunc. c. nisi cum pridẽ. §. pro defectu.

† Domini

† Vide Burchardũ libr. 2. decretorũ cap. 9.

2 Concor. tex. in l. non putabam. ff. de cond. & demonstrat. & C. quãdo dies legat. l. his uerbis.

3 De istis tẽporibus ad eligẽdũ, electionẽ præsentandam, &c. vide gl. magistralẽ, in ca. si electio. eo. tit. lib. 6.

tum archidiaconatū,[a] & alia, quæ curā animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiæ regimen, nisi qui iam † vigesimūquintum annū ætatis attigerit,[b] & scia & mori bus commendandus existat. Cum aūt assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, & decanus, & reliqui admoniti non fuerint, præfixo, a canonibus[c] tpe in presbyteros ordinati: & ab illo remoueātur [d] officio, & alijs conferatur, qui & velint & possint [e] illud conuenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, † si forte in cōstitutionis istius transgressionē, per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solū de promouendis, [f] sed ēt de his qui iam pmoti [g] sunt, si canones [h] nō obsistant † præcipimus obseruari.

¶ Eligentes indignum contra formam huius capit. priuati sunt pro prima vice potestate eligendi. & idem in collatore, & defectum capituli supplet episcopus & econuerso: & si capitulum negligit fit deuolutio ad metropolitanū. h.d. vsque ad finem.

¶ Clerici sane, si cōtra formam istā quemq̄ elegerint, & eligendi tunc [i] potestate priuatos, [k] & ab ecclesiasticis beneficijs [l] triēnio nouerint se suspēsos. dignum est enim, vt quos Dei timor a malo nō reuocat, ecclesiasticæ saltē coerceat [m] seueritas disciplinę. † ¶ Episcopus aūt si contra hęc fecerit, [n] aut consenserit fieri, in conferendis [o] prædictis officijs & beneficijs potestatem amittat & per capitulū [p] aut per metropolitanum (si capitulum concordare nequiuerit) ordinet. †

¶ Idem Rauennati archiepiscopo.

¶ Compromittentes super electione tenentur recipere electum à compromissario si est idoneus.

CAP. VIII.

Causam, † quæ inter moniales sanctę Margaritę: & infra. ¶ Si sorores in episcopum ele-

[Gl. seq. notat quòd archidiaconus habeat curam. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Archidiaconatū.] sic videtur q̄ archidiaconus habeat curam animarū, sed non principaliter. arg. 14. q. 7. c. nullus, 1. arg. inf. de offi. arch. cū satis. vbi de hoc. Et est verum, q̄ archidiaconus, qui habet inquirere, & visitare parochiā suam, curā habeat animarum. vnde si recipiat aliam prælationem curam animarum habentem. ipso iure vacat archidiaconatus: vt est expressū. inf. e. c. dudum 2. & inf. de præbē. de multa. & pōt excoicare & suspēdere. inf. de eo. q. fur. or. rece. c. 1. & eo alij prælati. ut ibi dr̄. Sed uidetur contra 16. q. 2. uisis. 24. q. 3. corripiantur. ubi dr̄, q̄ anathema est mucro epī uel Archidiaconi, alij prælati non possunt excommunicare cum solemnitate illa, de qua traditur, 11. q. 3. debent. & c. cum aliquis. ut capitula illa intelligantur, & loquantur de illa solemnitate.

† Vide concilium Carthaginense c. 4. & Burchardum in lib. 2. decretorum. c. 10. & 11. & 12.

[Glo. seq. obijcit. & soluit.]

b ¶ Attigerit.] Dispēsatiue tā potest, licet sit in minori ætate. inf. de ætat. & quali. præterea. ut quidam dicunt, de hoc dicetur. inf. eo. cum dilectus. Sed cōtra. 78. di. si triginta. & c. presbyter. 1 ubi dicitur, quod ante 30. annum presbyter ordinari non debet: & hic dicit q̄ statim deberet post 25. annum: quia tales prælati debent esse presbyteri 21. q. 2. sicut. arg. de æta. & qualita præterea. Satis potest dici, quod hodie statur huic c. secundum quod no. in c. illo. si triginta.

† Vide l. 2. §. quæsitū. cum ibi no. ff. de ap. glo. in c. non solum. de appel. lib. 6.

† Concor. tex. in l. priuilegia. C. de sac. san. ecc. & c. 1. de constitu.

1 Et si dubitet de etate. probabit actor. ut ibi no uide qd̄ dicitur. s. de proba. in p̄sentia. sup 3. glo. Ioān. And.

c ¶ A canonibus.] hic fit mentio de illis canonibus. 75. dist. quasi per totum. & s. de tempo. ord. c. 1. 2. & 3. & qa post confirmationem debent ordinari in proximis quatuor temporibus, vel saltem vsque ad sex menses: nec credo q̄ loquatur de illis canonibus. 77. dist. quicunque. ibi, post diconatum statur per quinquēnium ad sacerdotium recipiendum: quia non credo tantum expectandum.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d ¶ Remoneantur.] signatur cōtra hoc 74. dist. cōsubmit. Sol. cum iste susceperit alterum connexorum, tenetur ad reliquum: secus in alijs clericis, qui per subtractionem beneficiorum sunt compellendi ad ordines quando necessitas vel utilitas subest. inf. de ęta. & qualita. c. quæris.

e ¶ Velint & possint.] aliàs sola voluntas non sufficit, ubi ē opus facto. inf. de eo q. mit. i pos. cōstituris.

[Glo. seq. recitatur per obiectionem.

f ¶ Promouendis.] habes hic quod constitutio trahit ad præterita: de hoc dictū est su. de const. c. ult. Et hęc est ratio quare trahitur ad pręterita: qa sine aliqua constitutione ad hoc tenentur per alia iura antiqua.

g ¶ Promoti.] idest electi & confirmati, sed non sunt ordinati.

2 Eadem rō est in vsuris s. de vsur. cū tu.

h ¶ Si canones non obsistāt.] cōtra. inf. de æta. & qual. ut abbates. Sic Solue. Hoc intelligitur de tali, qui sine culpa sua factus est talis, q̄ ordinem recipere nō pot scdm canones. Vnde pp hoc non debet remoueri, licet ordinē non possit recipere: quia non est addenda afflictis afflictio. inf. de cle. ęgro. ex par. & 7. q. 1. cū pcussio. Et illud intelligitur de tali, q culpa sua factus est irregularis, & ideo remouetur.

† Concor. tex. in l. cætalium. §. famosos. ff. de poe.

i ¶ Tunc] id est, illa vice tantum. inf. eo. cum Vinton.

† Ordinentur, legitur in concilio vnde sumitē.

K ¶ Priuatos.] ipso iure. infra eod. innotuit.

l ¶ Beneficijs.] non officijs. quis enim officiaret tunc ecclesiam?

m ¶ Coerceat.] simile 62. dist. docendus. & 81. dist. plurimos. in fin. & C. de emenda. prouin. l. vna. & belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis uiam Dei præcepta non reuocant. 34. q. si quos, in fi.

† Post cōcil. Latera. sub Alexan. iij. par. 40. c. 1. & c. 17. eo. tit. in 1. compilat.

n ¶ fecit.] cum ad eum pertinet collatio beneficionum.

o ¶ Conferendis.] ea vice cum ad epm̄ pertinet collatio beneficii, uel cōfirmādo primū successorē, & hoc cum ad alios pertinet collatio. & insuper a perceptione proprii beneficij suspendatur. s. eo. tit. c. nihil est.

p ¶ Capitulum.] & ita habes q̄ minor supplet negligentiam maioris, & econuerso. s. de concess. præb. nulla. & c. quia diuersitatem. & 7. q. 1. cū simus. 5. dist. c. vlt: 80. dist. c. 1. & maior negligentiam minoris, sed illud est ordinarium, ut in c. cum simus.

Causam quæ.] Communis est diuisio. secūda: ibi, Si sorores. Abb. Sicul.

CASVS. Vacante monasterio sanctæ Margaritæ, moniales eiusdem monasterii cōtulerant potestatem eligēdi abbatissam in episcopum Bonon. promittentes eam recipere in abbatissam, quam eps eis duxerit pro-

ꝓnidendā. Mōniales poſtmodū re non integra, voluntatem ſuam mutare volebant: mandat Papa quatenus ſi hoc verum eſt, illam quā epiſcopus eis prouiderit, ī ſuam faciant recipi abbatiſſam, ſi idonea fuerit. Not. ꝙ poteſtas eligendi bene poteſt perſonis idoneis conferri. Item per hanc decretalem videtur quod poteſtas taliter data non poteſt reuocari.

a ¶ Contulerint.] Illud quidem recte ꝑt fieri, & eſt vna de formis cocilij generalis. inf. eo. quia propter. & eſt ſimile. ff. quod cuiuſq; vn. itē eorum. §. ſi decuriones, & etiam extra collegium poteſt cō promitti, quia eps ñ eſt de collegio, licet ſit caput. infra de teſta. requiſiſti. argum. vbi non eſt tanta communio inter epiſcopum & monaſterium.

b ¶ Promittentes.] ſimile. inf. de renun. poſt translationem.

† Al. ita. q̃ epiſcopus eis. &c.

† Nam dantes alicui poteſtatem videtur intellexiſſe de idoneo. facit l. ſi ꝓcurator. ff. de condi. inde.

† Exonien.

† Poſt conci. Lateran. ſub Ale. iij. par. 40. c. 1. & c. 18. eo. tit. in compilat.

ctionem cōtulerint,[a] promittentes[b] quod illam q̃ † eis ꝓuideret,[c] reciperent: ipſam quam prouiderit, facias ab eis (ſi tñ[d] exiſtat idonea †) in ſuam recipi[e] abbatiſſam.

¶ Idē Vigoren. † Epiſc.

¶ Electus ante confirmationē beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare non poteſt.

CAP. IX.

NOſti † quomodo Lincon. electus concedendi[f] honores, vel ꝓbendas, aut aliàs diſponendi de reb. eccleſię (cum ſua non ſit electio confirmata[g]) non habeat facultatem:[h] & ĩ. ¶ Mādamus igitur, quatenus ei authoritate noſtra ꝑcipias, ut cōceſſionem, ſi quā fecit de prędictis,[i] ſtudeat reuocare.[K]

¶ Idem.

¶ Electio facta poſt appellationem & prima non caſſata, & contra priuilegia eccleſiaſtica caſſanda eſt.

NOſti. quomodo.] Diuiditur, quia primo ponit ius ex quo infert mandatum. ibi, Mādamus. Ab. Sic. CASVS. Quidam electus fuit in epiſcopum Lincon. iſte ſic electus antequam haberet confirmationē, cœpit adminiſtrare ac conferre præbendas & dignitates. quærebatur à domino Papa, vtrum ſic electus ante ſuā confirmationem conferre poſſit præbendas. Reſpondet Papa, ꝙ cum iſtius electio cōfirmata non fuerit, prædicta facere non poteſt. Vnde mandat epiſcopo Vigoren. vt ei præcipiat ꝙ ſi quā fecit conceſſionem de prædictis, eam ſtudeat reuocare. Not. quod nullus electus ante ſuam cōfirmationem poteſt aliquid adminiſtrare: quod ſi fecerit, hoc ipſo repellatur. Item not. ꝙ contra factum ſuum poteſt quis venire.

[Gl. ſeq. quærit. & remittit.]

c ¶ Prouideret.] quid dices, nunquid poſſunt reuocare talem collationem factam epiſcopo antequam ipſe ꝓuiderit? Non vī. inf. e. in cauſis. vbi dicitur de hoc.

[Gl. ſeq. arg. alle. 11. iura. & 6. alleg. in contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Si tamen exiſtat idonea.] arg. eſt hic, quòd cum aliquid generaliter committitur arbitrio alicuius, non valet, niſi legitime factū ſit. inf. de iureiu. Quintauallis. & c. veniens. ff. de ritu nup. quamquā ff. pro ſocio. vnde ſi Neruæ. & in authen. de hære. & fal. §. is igitur. col. 1. & ff. ne quid ī loco publico. l. 2. §. ſi quis à principe. ff. de ope. lib. ſi libertus. C. de inoff. teſt. ſi qñ. inf. de offi. deleg. ex parte. & 16. quæſtio. 1. & temporis. & c. poſtq̄. arg. contra. 32. q. vlt. c. vl. & 2. q. 6. c. à iudicib. §. arbitrarij. & inf. de iureiu. ſi vero. ff. de re. iu. q l quis. & ff. de damno infect. qui bona. §. cum inter. & 23. quæſtio. 4. diſplicet tibi. in princip. Solut. ſi arbiter eſt compromiſſarius, eius arbitrio ſtandum eſt, ſiue ęquū ſiue iniquum ſit. ff. de arb. diem. §. ſtari. niſi contra ius ſcriptū, vel contra formam compromiſſi ſit datum: qa tunc nō tenet. 2. quę ſtio. 6. ei qui. §. diffinitiua. & inf. de confir. vti. vel inuti. examinata. & ff. de arbi. ſi cum dies. §. compromiſſio. & C. quæ ſent. ſine appel. re. l. j. Si vero tanquam vir bonus arbitrari debet, tunc non valet dictum ſuum niſi ſit æquum, vt in dictis cap. ueniens, & Quintauallis. & ff. pro ſocio. ſi ſocietatem. & lege ſequenti. ut hic.

[Gl. ſeq. quærit. alleg. pro quadrupliciter, ſed dupliciter ſoluit.]

e ¶ Recipi.] ſed quid ſi elegerit malam, nunquid aliā epiſcopus poterit eligere, uel etiam ſi electa noluerit conſentire? arg. quod ſic, inf. eo. cum terra. & qui optauit acetum, poteſt iterum optare uinum. ff. de opti. legat. l. 2. & reprob. electio nulla eſt. 7. quæſtio. 1. factus eſt. & ff. de pigno. act. l. elegāter. §. qui reprobos. ff. ad Velleia. quamuis. §. ſi cum venerit. Item qui iurauit aliter quam ei delatum eſt, iterum iurare debet. ff. de iureiurando. qui per ſalutem. In caſu iſto non poterit amplius eligere, quia functus eſt officio ſuo. inf. de offi. dele. in litteris. & ff. de iud. Paulus. quia ſemel functus eſt officio ſuo, ſiue bene ſiue male, ut ibi, ſup. eod. cap. proxim. & inf. eod. innotuit. & cap. in cauſis. Bernardus.

[Gl. ſeq. recitatur per obiectionem.]

f ¶ Concedendi.] quod ſi faceret, deberet repelli. inf. eo. qualiter. & inf. de præb. cum iam dudum. in fi. niſi in caſu, inf. eo. nihil eſt. §. vlt. & illud diſpenſatiue fit, ne interim eccleſia patiatur detrimētum in temporalibus uel ſpiritualibus, ut ibi dicitur, ſed hic Papa uoluit parcere huic electo. quia poterat ipſum repellere.

g ¶ Confirmata.] per confirmationem acquirit elect⁹ plenam adminiſtrationem, & uinculum coniugale contractum eſt. inf. de transl. inter corporalia.

h ¶ Facultatē.] immo priuari deberet. inf. e. qualiter.

i ¶ Prædictis.] iſta decr. continet gratiam in eo quod non fuit punitus, continet ius in eo quod dicit ꝙ nō habet facultatem diſponendi ante confirmationem.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit. ſecundo arg. quod contra factum ſuū, &c. allega. quatuor iura pro, & quatuor contra, & ſoluit diſtinguendo.]

K ¶ Reuocare.] Sed quid eſt quod dicit, ꝙ ſtudeat reuocare? quia talis traditio nulla eſt: quia pro non dato habetur quod ab illo donatur qui de iure donare non poteſt. infra de iure patr. quod autem. in fi. ſed talis reuocatio potius erat de facto quam de iure, ſicut donatio de facto tantum fuit, nec ex tali facto crederet ius habere, & ne credatur hoc ſibi licere. Item arg. ꝙ aliquis poteſt contra factū ſuū uenire. 12. q. 1. certe. 55. diſt. pęnitentes. 35. q. 9. quod quis cōmiſit. C. de euic. ſi tibi liberam. Arg. contra. 17. q. 4. ſunt qui opes. 18. q. 2. Eleutherius. ff. de ſer. ru. præ. per fundū. inf. de cleri. coniu. diuerſis. Solu. in ſnījs interlocutorijs iudex poteſt mutare uel reuocare ſuam interlocutoriam. ff. de re iudic. quod iuſſit, inf. de app. capitu. cum ceſſante. Circa negotia diſtingue, ſi ex mutatione nulli fit præiudicium, licitum eſt mutare: vbi ex mutatione alteri fit præiudicium, adhuc re integra licitum eſt mutare. ff. de iuriſd. om. iud. ſi conuenerit. re non integra non poteſt. ff. de reg. iur. l. nemo, niſi fauor aliud inducat. C. de li. cau. interrogatam. Et eſt ſimile in reuocatione ſententiæ ſpiritualis uel corporalis matrimonii, ubi decipitur eccleſia. 35. quæſ. 9. ſententiam & melius. c. loci. ff. his ita reſpondetur. & de re iud. lator. & c. conſanguinei. Et ideo hic poteſt contra uenire, quia adminiſtratio eſt ei interdicta, & ſic replicaret de adminiſtratione ſi ei obijciatur quod contra factum ſuum uenire nō poſſit. ff. de iureiu. l. iuſiurandum. 1. reſponſo. & l. ſeq. Bernar.

CONsiderauimus.] Diuiditur: nam præmittit causam cassationum. Secundo vtranque electionem cassat: ibi, Quapropter. Tertio mandat ecclesiæ prouideri. ibi, Vobis autem. Abb.

CASVS. Vacante quadã ecclesia quidã canonici appellauerũt, ꝙ alij nõ procederent ad electionem sine illis, & cõtra priuilegia ecclesiæ suæ: illi nõ obstãte illa appellatione, elegerũt Io. Frõtinũ. appellãtes statim ne alij cõtra suã electionẽ aliqd attentarent illi uidentes, ꝙ non detulerant suæ appellationi, & cõtra tenorẽ priuilegiorũ ecclesiæ suæ, ad electionem ꝓcesserãt, quẽdã aliũ B. noie elegerũt. Delata ẽ sup istis electionib' cã ad dñm papã auditis allegationib. partiũ, papa considerans, ꝙ electio Io. Frõtini facta fuit post appellationẽ, & cõtra priuilegia ecclesiæ, vidẽs ẽt ꝙ electio B post illã talẽ qualem non cassatam, & post appellationem per quã omnia ad suum statum debent reduci, facta fuit, vtramque cassauit, & consulit canonicis vt aliã per sonã idoneã sibi eligãt in rectorẽ, ita tñ ꝙ vtriq; prædictorũ non minus fama ipsorum integra cõseruetur, & ꝙ in alijs ecclesijs possint promoueri; & liceat eis in alterũ ipsorũ cõsentire præterquam in ista ordinatione. Not. ꝙ non debet fieri secunda electio prima non cassata. Item quæ fiunt post appellationẽ, debẽt in statum primum reuocari. Item licet cassetur electio alicuius propter modum electionis, non ꝑiudicatur electo, quin possit iterum eligi.

† Cap. 22. e. tit. to 1. cõpil.

† Hæc duo verba: ad nos. de sunt in multis antiquis.

† Al. nondũ.

CAP. X.

COnsiderauim' † ꝙ electio Ioann. Frontini, post appellationẽ[a] ad nos †interpositã, & contra tenorem priuilegiorum[b] ecclesiæ vestræ fuerit celebrata: Perpendimus ẽt qđ electio B. post illam qualemcunq; electionem non †cassatam: nec nõ & post appellationem[c] (per quã ad suum statũ oĩa debent reduci) facta fuit: & infra. Qua ꝑꝑ vtriusq; electionem oĩno cassamus, & vobis in aliam personã idoneam & honestam conueniendi liberam tribuimus facultatem: ita quod vtrique ꝑdictorum fama[d] sua non minus integrè cõseruetur, & quod in alijs ecclesijs possint (si Deus dederit) promoueri. Vobis aũt liceat præter istam ecclesiæ vestræ ordinationem,[e] in eorum alterum conuenire.

a ¶ Post appellationem.] Appellare ne fiat electio, nõ valet. sed ne fiat nisi canonica, tunc bene valet. inf. eo. cum nobis, & intellige ꝙ allegata fuit aliqua probabilis causa: qa siue appelletur in iudicio vel extra, appellationis causa exprimenda est, vt in decr. Inn. iiij. cord. nobis. tit. de appellat.

1. Lib. 6.

b ¶ priuilegiorum. Quæ essent ista priuilegia, non habemus H.

[Gl. seq. signat duo iura in contrarium, & soluit.]

c ¶ Appellationem.] inf. eo. bone 1. & inf. de app. cõstitutis. Cõtra in illis tenuit electio secũdo loco facta, & post alterius partis appellationem. In illa, cõstitutis. tenuit electio secũda: quia prima ipso iure nulla fuit: hic uero prima non fuit nulla, sed an nullanda. In decre. illa, bonæ 1. non tenuit tribus de causis, vt ibi dicitur. De hac materia dicetur. inf. eo. auditis.

Gl. seq. arg. alleg. in contrarium & soluit.]

d ¶ Fama.] Argu. infamiam non comitari depositum ff. de re mili. qui cum vno. §. non omnis. & §. exactoratu. Arg. cõtra. ff. de his qui not. infami. l. 2. §. ignominiæ solu. et inf. eod. in super eo. quia non fuit cassata vitio personæ.

e ¶ Ordinationem.] dicunt quidam[2] præter istã quæ nunc cassata est, ꝙ iterũ possunt alterũ eligere si volunt. inf. eo. super eo. sed hoc non credo: quia propter scandalum noluit papa ꝙ in illa uacatione aliquis eorum promoueretur, hodie tñ alia debet esse forma in electionibus faciendis. if. eo. quia, ꝑpter.

2 Tãcredus scilicet & Vincentius, & bñ dicunt quo ad iuris ordinem: si talis casus hodie occurreret.

¶ Idem.

¶ Metropolitanus confirmatus, licet nõdum receperit pallium; potest suum suffraganeum consecrari facere.

CAP. XI.

SVffraganeis † alicuius Metropolitani, ad mãdatum ipsius post confirmationem electionis suę, ẽt si pallium[f] non receperit; licitum est electũ, qui ad eius iurisdictionẽ pertinet, consecrare.

SVffraganeis.] Ista decretal. facit ad secundam partẽ rubricæ. & h. d. Metropolitanus cõfirmatus & consecratus non potest pallio non recepto suffraganeũ suũ consecrare, sed pot mandare aliis suffraganeis ut illum consecret. Abb. Sic. Incipe contructũ: ibi, Licitum est suffraganeis, &c.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõpila.

CASVS. Quidam electus est, & confirmatus fuit in archiepiscopũ: quæritur vtrũ suffraganei, ut possint ad mandatu ipsius aliquem suffraganeum suũ electum in epm consecrare, si adhuc pallium nõ receperit, in quo confertur plenitudo officii pontificalis? Rñdet, dicens ꝙ suffraganei sui bene possunt & debẽt ad mãdatũ ipsius Metropolitani electum illum in epm consecrare, licet pallium non receperit. Not. ꝙ tale mãdatum de iurisdictione fit, non de ministro consecrationis. No. ꝙ per confirmationem cõceduntur ea quæ sunt iurisdictionis.

† Al. Alexãder iij.

Clemens tertius. †

¶ Is cuius electio fuit cassata non vitio personæ, sed electionis modo, iterum eligi pot est, secus si vitio personæ.

CAP. XII.

SVper † eo vero quod quærere voluisti, si alicuius electione cassata,

† Cap. 3. eo. tit. in 2. compil.

[Gl. seq. obijcit, opinionẽ ponit, quam primo im ꝓbat, secundo defendit. in fine remittit. Io. And.]

f ¶ Pallium.] Sed contra videtur: quia propter palliũ nondum receptum consecratio episcoporum differetur. 100. dist. quoniam, ubi de hoc, quia ante pallium receptum non potest consecrare virgines, ordines celebrare, vel episcopos consecrare. inf. eo. quod sicut. ad idẽ facit inf. eo. trãsmissum, propter hoc dicunt quidam, ꝙ hæc non est decre. sed fuit quædã prouisio. tñ põt tolerari, & videtur subesse quædam æquitas: vt cũ nõdum sit in mora petendi pallium, hoc habeat locum: quod nõ uidetur: quia in traditione pallii, plenitudo confertur pontificalis officii if. d. vsu pallii. nisi specialis. unde & cum per se hoc facere non possit, neque authoritatem alij faciẽdi præstare potest: & est opt. arg. inf. de consecra. ecc vel alta. c. quia. & arg. ff. ad Senatus consul. Mace. filium habeo. Dic ergo hic vt dixi. inf. de transf. cum ex illo. Ber.

SVper eo.] Ista decr. quotidie allegatur: in qua primo ponitur quæstio. Sec. de solutio: ibi, Hoc tuã. In quo duo facit. nam primo respondendo distinguit. Secundo excipit. ibi, Nisi. Abb Siculus.

CASVS. Aliquis electus fuit in aliquam prælaturam, cassata est eius electio. idem electus fuit postmodum ad regimẽ alterius ecclesiæ: quæritur an electio eius debeat confirmari. Respondet papa, quod si prior electio non fuit cassata vitio personæ, sed propter modum ele-

dum electionis: illa caſſat in promotionem eius in eadem eccleſia, & in illa non poterit impedire, niſi forte aliquid: ſimoniacæ prauitatis interceſſit. Not. quod cum caſſatur electio propter modum caſſationis, nil imputat electo, nec in alicuius notã infamię incidit, & ſic poterit eligi iterum. ſed ſecus eſt ſi propter vitium perſonæ caſſatur.

a [Glo.ſeq.exemplificat.ar.obijcit, & dupliciter ſoluit.]

a ¶ Non vitio perſonæ.] puta propter aliquam irregularitatē, quia erat illegitimus, vel propter crimen, quod ei fuit obiectum & probatum: quod ſi eſſet probatum, nõ poteſt eligi, nec in illa nec in alia eccleſia, cum ſit ineligibilis. Et poteſt hic colligi arg. ꝙ crimen in modum exceptionis probatum, præiudicet ei in electione alia: ſed hoc eſſet pœnam imponere ordinariam quod fieri nõ debet. inf. de ordi. co. cum dilectus. in fin. & inf. de exce. denique. ff. de his qui no. infa. Lucius. Dicas ꝙ ſi ꝑ hoc grauata fuit & eſt ipſius opinio, poteſt & debet repelli. if. de teſt. teſtimonium. cap. Gregorij eſt. vbi caſus iſte ponitur. & argu. 2. q. 5. presbyter. & c. d mala fama. & 81. diſtinctio. tantis. īf. de accuſa omnipotēs. vel repellitur in alia electione cum crimen obiectum probatum in modum exceptionis electionem de qua agitur contingebat. infra de excep. denique, & infra de confeſ. capitu. 2. ſed ſi modo electionis caſſetur electio: tunc non impeditur in alia electione, vt hic dicit. & ſupra eod. conſideraui mus.

† Vide gloſ. i l. vna. ver. ... contra hanc. ff. ad l. Iul. de ambitu. gl. e Bar. in l. Barbarius. ff. d off. prætor.

r † Cap. 5. eo. tit. in 3. compil.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium. & ſoluit.]

b [Simoniacæ.] 1. q. 1. c. 1. Arg. cõtra inf. de ſimon. d regularibus. & 1. q. 5. c. 1. quod hic dicitur. ius eſt commune, quod ibi dicitur, diſpenſatio. Bernardus.

Cum monaſterium.] Monachus vnius monaſterij poteſt eligi in abbatem alterius monaſterij. h. d. ſecundum lect. communiorem, ſecundum quam parum vtilitatis affert hæc dec. cum præſertim hodie ſit clarius prouiſum in cle. 1. de electione. Et diuiditur: quia primo ponitur petitio. Secundo confirmatio: ibi, Nos autem. Abb. Siculus.

CASVS. Monaſterium de Pillicia ad tantam diſſolutionem deuenerat, quod fratres eiuſdem loci obſeruantiam religionis & ordinem penitus abiecerant: tandē vt eorum monaſterium poſſent in ſtatum priſtinum reformare conuenerunt vnanimiter in quendam fratrē de eremo, qui laudabiliter fuerat cõuerſatus cum fratribus ſuis, ipſum in abbatē totis deſiderijs a ſuo epiſcopo poſtulantes: qui eorum petitioni præbuit aſſenſum. petens eandem poſtulationem a ſede Apo. confirmari; & Papa electionem illam ſeu poſtulationem canonice confirmauit.

c ¶ Abiecerunt.] unde deberēt expelli. infra ne cle. r

idē ad alterius eccleſiæ regimē electus fuerit, an ei electio debeat cõfirmari; hoc tuã volumus diſcretionē tenere, ꝙ ſi prior electio nõ uitio pſonæ, [a] ſed modo electionis caſſatꝰ ꝓmotionem eius in eadem etiã eccleſia, (Niſi forte ſimoniacę [b] prauitatis aliqd interceſſiſſe † conſtiterit) non debeat impedire.

¶ Cęleſtinus tertius.

¶ Non profeſſus poteſt poſtulari in abbatem ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio, hoc dicit ſecundum lecturam, quæ eſt magis ſingularis.

CAP. XIII

Cum † monaſterium de Pellicia in tuo ſitum epiſcopatu, ad eam diſſolutionem deuenerit (ſicut tuarũ litterarũ inſinuatio patefecit) ꝙ fratres eiuſdē domus obſeruantiã religionis, & ordinē abiecerũt, [c] & infra. In quendã q cum fratribus ſuis in eremo [d] eſt laudabiliter cõuerſatus, boni teſtimonij virũ vnanimiter cõſenſerunt; eũ in abbatem totis deſiderijs poſtulantes. [e] Tu vero poſtulationi eorũ prębuiſti aſſenſum, & poſtulaſti eandem ordinationem à ſede Apoſtolica cõfirmari. Nos † autem ipſam, ſicut facta eſt canonice, confirmamus: [f]

¶ Idem.

¶ Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet cõtraria conſuetudo.

vel mon. relatum. Bern.

[Gloſta ſequens obijcit, quòd eremita, &c. & ſoluit.]

d ¶ In eremo. Et ita videtur quòd erat monachus, licet dicatur in eremo, alias non poſſet eligi. ſed poſtulari, inf. eo. cum in cauſam. &c. cum in magiſtrum. &c. officij. & eiuſdem religionis vel maioris. 1. debet eſſe, quia non eſt licitum deſcendere. ſed aſcendere. 2. inf. de transla. licet. & 93. diſti. legimus. in fin. iuxta illud: & ambulabunt de virtute in virtutem, &c. de pœni. diſtin. 2. dum ſanctam eccleſiam. Sed ſi ĩtelligas quod iſte fuit eremita, tunc abbas eſſe non poteſt quia eremita proprium habet argu. 19. q. 3. ca. perlatum. §. econtra. Paulus. ſed monachus proprium habere non poteſt. infra de ſtat. mona. cum ad monaſterium. in fine. Credo quòd iſte fuit de eremo: quod ſic appellatur, & eſt in Tuſcia: & ſunt alibi monachi, qui ſubſunt Camaldulenſes, & illi de ſancto Damiano, qui eſt iuxta pontem ferreum.

1 Die hodie prout in cõcilio. Vienneñ. ca. cum rationi. eo. titu.

2 Facit tex. in l. fin. §. 1.

† In multis antiqs ita: Nos autem ipſam canonice confirmamus.

Glo, ſequens quærit obijciendo. & tripliciter ſoluit.]

e ¶ Poſtulantes. Sed quare dicit poſtulantes: non ne poterat eligi? Dicas quod primum monaſterium de Pellicia erat alterius ordinis, vel ille monachus erat in minoribus ordinibus. & ideo debuit poſtulari: ut dictum eſt ſup. de poſtul. prel. c. vltim. vnde dicit in fine, ſicut canonice facta eſt: vnde videtur qd copetentius poneretur in titu. præcedenti. Sed licet dicatur poſtulationes, non tñ credo quod fuerit ſimplex poſtulatio, ſed electio: & hoc ſatis innuit ex eo quod dicit, eãdem ordinationem poſtulaſti à ſede Apoſtol confirmari, & eo quod Papa dixit; nos eam confirmamus: ſi enim fuiſſet ſimplex poſtulatio, Papa non dixiſſet; cõfirmamus; ſed dixiſſet, ipſam admittimus vt l. non approbamus. ſup. tit. proxi. bonæ. 1. & c. bonæ. 2. & ſic bene ponitur hic.

[Glo. ſeq. quærit, & dupliciter ſoluit, & ſecundum improbat.]

f ¶ Confirmamus.] Sed nunquid ſufficit in hac diſpēſatione conſenſus ſolus epiſcopi? Ita, ſed ad cautelam cõfirmatur. Iſte enim dubitabat, an poſſet hoc facere. & ideo Papa reſpondendo confirmat factum ipſius: alias ipſe Papa dixiſſet: & nos poſtulationem admittimus, ſed ipſe ſolum confirmat factum epiſcopi. Vel ideo quia forſitan ſuberat domino Papę nullo medio arg. ad hoc 58. diſt. cap. 1. & 2. Sed iſta litera videtur contradicere ibi, tu vero poſtulationi, &c. dic vt ſupra dictum eſt.

ADDITIO. Dicebat P: quod forte poſtulabatur ab epiſcopo vt abbate: quod eſſe poteſt, de ind. cauſam Ioan. And.

Cum terra.] Non valet consuetudo, per quā collegium ad alterius voluntatem tenet sibi eligere platum. hoc dicit. Et diuiditur. Primo ponitur decisio exordium. Secūdo narratio. ibi, Sicut. Tertio prouisio: ibi, Quia igitur. Et ibi tria facit. primo causam reddēs damnat consuetudinē: secūdo statuit, & statutū declarat: ibi Statuentes. tertio permittit, & permissionem determinat: ibi, Quo facto. Abb. Siculus.

† Cap. 6. eo. tit. in 2. compil.

CASVS. In terra Hierosolymitana talis consuetudo in electionibus seruabatur, cum electio alicuius praelati debet celebrari, cōuentus illius ecclesiae duas personas latenter nominabat auribus patriarchae vel principis. ut sic esset in potestate patriarchae vel principis alterū praeficere vel vtrumque repellere, quia ergo talis consuetudo redūdabat in perniciē ecclesiasticae libertatis, praecepit Papa illam cōsuetudinē penitus aboleri, statuens vt in omnibus conuentualibus ecclesijs, forma electionis canonice obseruetur, vt electores conueniāt in vnū locū vbi debeat electio celebrari, & inuocata spiritus sancti gratia, psonā idoneā sibi eligāt in platum: & si in persona quā intendunt eligere, esset peccatum, vel si modū canonicum non seruarunt, tādiu deliberēt, & in persona & in modo, quousque personam idoneam inueniāt, & modus canonicus conseruetur. & uacanti ecclesiae consulāt: quo facto persona electa praesentetur patriarchae vel principi, ut suum praebeat assensum, sed propter hoc nō debet electio impediri. Not. quod ius eligendi in collegiata ecclesia pertinet ad ipsum collegiū. Itē laici non debent interesse, nec uocem habere in electione praelati. Item consuetudo contra ecclesiasticam libertatē extirpanda est, & mala consuetudo est resecāda:

† In antiquis ita: in grauem perniciem.

† Concon. authen. cassa & irrita. C. de sacrosan. eccle:

a ¶ Terra.] scilicet Hierosolymitana.

b ¶ Funiculus,] id est, portio.

c ¶ Consuetudinis.] nota consuetudinem contra libertatem ecclesiae non ualere. de hoc dicitur inf. de cō su. c. 1. & ult.

d ¶ Conuentualibus.] ideo dicit, cōuentualibus: quia ubi est unicus sacerdos, patronus debet eligere. inf. de iu. patr. nobis & 16. q. ult. decernimus.

e ¶ In quo.] scilicet ecclesia cui prae esse debet in capitulo secundum consuetudinem loci illius, si cōmode fieri potest alias ubi melius obtulerit se facultas. 23. dist. in nomine domini 1

[Glosseq. obijcit, ponit quatuor solutiones. & approbat ulti.]

† 12. q. 1. praeceptum. & i. ij. eo. quod sicut.

f ¶ Diligentiam] hic sumitur arg. quod eligētes possunt aliū eligere prima electione non reprobata per superiorē. Sed contra. su. eo. cū in cūctis. & inf. eo. innotuit. & inf. eo. cū dilectamus. inf. de cōces. preb. c. post electionē. Quod hic dr̄, sic potest intelligi diligentiam inquisitionis apponant, &c. non alium eligendo statim, sed quaerendo aliquem idoneum, quē eligant alio reprobato, & hoc itelligitur post reprobationem alterius, vel cum sub conditione eligunt si primus non obtinuerit. argu. 81. dist. archidiaconum Florentinum. Et secūda electio expirabit prima obtinente, sicut fit in substitutione. C. de impub. & alijs subst. post aditam. argu. ad hoc. 61. dist. studij. Et loquitur de ignorantibus vitium electi, & diligētiam adhibentibus, alias priuarentur ipso iure potestate eligendi. su. eod. cum in cunctis. & su. eod. innotuit. & ita scripsit hic Lau. Hodie vero non ualet electio per uota conditionalia. ut in decre. Inn. iiij. inf. eod. que incipit, in electionibus lib. 6. Sed uide ex ipsa littera quod alius sit intellectus. Et littera sic exponitur. quod in persona scilicet eligenda, de qua inter electores fit mētio ad eligēdū & nominata ante electionē factam, uel in electionis mō, quia forte nō intersūt oēs qui debēt interesse, uel non seruatur forma secundū antiqua, uel secūdū noua iura in ecclesiis cathedralibus & abbatiis, quam hēs inf. eo. quia propter. tādiu in electione facta seu faciēda siue in tractatu electionis: & sic tamdiu deliberēt, & inquirant de persona idonea quousque ipsam inueniant. & tunc demum ipsam eligant, & sic satis plane sonat etiā littera. Hodie uero uideretur seruāda forma etiam in conuentualibus ecclesijs omnibus, quae traditur inf. e. quia propter. licet uideatur loqui de cathedralibus ex uerbis illis, ecclesiae uiduatae quia illae solae dicuntur uiduatae: quia ibi dicitur uinculum coniugale contractū; in aliis inferioribus non ita, sed tn̄ hodie extenditur ad omnes, licet improprie dicantur uiduatae: tamen quo ad multa uiduatae dicunt ex quo prelatum non habēt qui possit negotia illorum procurare. & quod sit littera exponenda sic, patet ex eo quod dicit, personam nominet: quia per nominationem non fiet electio.

2 Nā si nihil dē cōtigētibus omiserunt, latens uitiū electi non imputabit eis. argu. l. j. §. si intelligat. ff. de redhi. & l. quaeritur. §. fin.

CAP. XIIII.

Cum † terra a quae funiculus b haereditatis Dn̄i censebatur: & j. Sicut ex quarundam litterarū tenore accepimus, quidam in electionib. prauae consuetudinis c morb. irrepsit: vt cum alicuius plati electio dēt celebrari, conuentus ad quē ptinere dignoscit, duas psonas nominet latenter aurib. patriarchae vel principis exprimendas, vt sic alterius eligendae vel sortius electionis penitus irritādae, idē patriarcha vel princeps plenariā hēat facultatē. ¶ Quia igit hoc redūdat in grauamen † & pernicie ecclesiasticae libertatis, praescriptā consuetudinis prauitatē, sancimus penitus abolendā. † Statuētes vt forma electionis canonice in oib. conuentualibus d ecclesijs obseruetur, videlicet, vt cū dēt ecclesiae consuli pastoris regimine destitutae, electores in vnum locū (in quo e fuerit electio celebranda) cōueniant, & inuocata spiritus sancti grā psona noient. Quod si in persona fuerit vel in electionis mō peccatum, tandiu in electione diligentiā f inquisitionis apponant, donec vacanti ecclesiae de persona idonea † valeant prouidere: Quo facto, nō phibemus quin regis seu patriarchae, qui pro tpe fuerit, requiratur assensus. sed propter hoc ipsam electionē nolumus impediri.

† Al. congrue.

¶ Idem.

¶ Per confirmationē electionis non transfertur potestas exercendi ea quae sunt ordinis, illa enim transferuntur per consecrationem. Abbas.

CAP. XV.

Transmissam: † & infra. Quaesiuisti quid

† Cap. 7. e. ti. in 2. compil.

Transmissam.] Pertinet ista decre. ad secūdā partem rubricae, scilicet, de electi potestate. & h. d. Electus & cōfirmatus, nō tn̄ cōsecratus, pōt exercere quae sunt iurisdictionis, nō autem ea quae sunt ordinis episcopalis. Ioan. And. & diuiditur: quia in prima ponitur consultatio: in secunda responsio: ibi, Respondemus. Abb. Siculus,

Diuisio.

CASVS.

CASVS. Quidam clerici pro excessibus suis excōicabantur, interdicebantur, & etiam suspendebantur à quodam epō electo & confirmato. ipsi sententiā eius contemnentes transferebant se ad commercia laicorum dicentes ꝙ ipse electus, eos non poterat excoicare vel suspendere vel interdicere, cū nondū esset in eūm cōsecratus, nisi specialiter esset ei à sede Apost. hoc indultū. consultus Papa rñdet ꝙ ex quo cōfirmationem electionis accepit, de talib. & cōsimilibus liberam habeat potestatem, s. excōicandi, suspendendi, vel interdicēdi, ꝑter illa, quæ cōsecrationis ministerium desiderant: vnde iurisdictionem suam in ipsos libere poterit exercere. Not. ꝙ electus & confirmatus est adeptus oīa illa, quæ consistunt in iurisdictione, sed in cōsecratione consequitur omnia quæ pertinent ad episcopalem dignitatem.

faciédū sit tibi super eo, ꝙ clerici tuæ diœcesis, cū pro suis excessib. suspēsionis vel interdicti, vel excōmunicationis sñia ꝑcellūtur, parui pendētes eā, dimittūt ecclesias, & trasferunt se ad mercimonia[a] laicorū: nonnulli quoq; ipsorū (habitu clericali postposito[b]) vestes induūt laicales, & sicut laici mercatores se turpib. quæstib. implicantes, consimilium sibi laicorum manus associant & correctioné ecclesiasticā per cōtemptū eludunt, dicentes ꝙ potestatē non habeas eos (nisi tibi specialiter Apostolica sedes indulserit) corrigendi: & infra. Respōdemus igitur, ꝙ ex quo electionis tuæ confirmationé accepisti, de talib.[c] & consimilibus (preterea, q̄ maioris inqsitionis discussioné exigūt, & ministeriū cōsecrationis desiderāt), ꝙ iustū est, & ecclesiasticæ conuenit vtilitati, statuēdi habeas liberam facultatem.

¶ Inno. iij. de Cella sancti Petri, & Mutineñ. † abbatibus. † Nutrien.

¶ *Qui electioni de se factæ renunciat, appellare nequit ad impediendum electionē alterius, Et electio quæ est à suspēsis celebrata, non tenet.*

CAP. XVI.

CVm † inter R. seniorē & R. iuniorē sup abbatia Scaphuseñ. qstio verteretur, & infra: bonæ memoriæ Coel. præd. noster predictum R. seniorem, sententiam cum instantia postulantem,

† Cap. 1. eo. ti. in 3. compilatione.

1 Concor. tex. in auth. vt ij qui ob. §. quandoque. coll. 6.

a ¶ Mercimonia.] quod non licet, i an clericatū bene licebat. 88. dist. fornicari, & 31. dist. lex continentiæ.

b ¶ Postposito.] vñ ipso facto priuilegiū clericale perdere debent, nec ab ecclesia debent defendi if. de vita & hone. cle. cap. vlt. quia indignum est illis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. inf. ne cleri. vel mo. c. sacerdotibus, & hoc est verum post admonitionē, vt inf. de vi. & ho. cleri. c. vlt. & inf. de sent. excom. in audientia, & in parte decisa præmittitur de admonitione.

ADDITIO. Et sic est intelligendum quod hic dixerat Inno. eos qui tales percutiunt, excomunicatos non esse, quod reprehendebat Abb. Io. An.

[Glo. seq. exprimit quædā, quæ sunt ordinis, & quędam, quæ sunt iurisdictionis.]

c ¶ De talibus.] i. pertinentib. ad iurisdictionē, puta sicut est iudicare, excōicare, corrigere, iuramenta recipere à vasallis 2. cōfirmare, inuestire, bñficia cōferre & consimilia quæ consistunt in iurisdictione, su. e. nostri. inf. de transla. ca. 1. hęc omnia in confirmatione cōsequitur electus: ea vera quæ sunt ordinis, sicut clericos ordinare, chrisma conficere, depositio clericorū, benedicere virgines & ecclesias, & altaria consecrare, & similia conferuntur in consecratione episcopali su. eo. ꝙ sicut. §. preterea & 68. dist. quamuis chorepiscopis. & arg. inf. de transla. inter corporalia, quia ante cōsecrationem quasi vidua dicitur ecclesia propter huiusmodi: vt ibi dicitur, & sic iure communi poterat illos clericos corrigere ac punire: B.

2 Quo ad hoc, & id ꝙ inf. dicitur de collatione beneficiorum, vide quod dicam if. de foro cōpeten. verū. super 1. glo. Ioan. And.

CVm inter.] Primo narrat factum; secūdo definit articulum de quo contabat; ibi, Nos attēdentes, tertio: ibi, Sane illud de quo non constabat, definiendum committit. Abbas Siculus. Hæc decre. fuit prima in tertia compilatione in titu.

CASVS. Vacante abbatia Scaphuseñ. electus fuit in abbatem. R. senior; cui electioni monachi quidam se opponere curauerunt, scilicet R. iunior, & quidam alij: super hoc fuit causa commissa diuersis iudicibus demum causa ad sedem Apost. est delata. cum dictus R. senior cum instantia sententiam postulasset, Cælestinus Papa ipsum R. ad componendum coegit inuitum, & sic abbatiæ renuncians de manu Cælestini custodiam, & prioratum eiusdem monasterij recepit dū viueret possidēdos, & idem R. tali ordinationi cōsensit, & sic domum reuersus cōpositionē illam aduersarij sui noluerūt habere ratam, & sic obtinere non potuit quæ sibi per Cælestinū concessa fuerunt immo aduersarij ipsius, in eū manus iniecerunt temere violentas, & euadens manus illorū ad sed. Apo. appellauit. Legatus quidam, qui erat in partibus illis, ꝓpter illos alios que excessus suspendit monachos, ac monasterium interdixit. ipsi tamen nō obstante sententia ipsius, diuina promptius quam ante celebrabant, & post appellationem ab ipso R. seniore ad se. Apo. interpositam, dictum R. iuniorē in abbatē elegerūt. cui episcopus illius diœcesis munus benedictionis contulit, & sic iterum R. senior, & R. iunior pro causa ista ad se. Apo. accesserūt. coram Innocentio petebat dictus R. senior electionem factam de R. iuniore cassari, vt pote factam post ipsam appellationem ab ipso seniore ad sedem Apo. interpositā, & electionem primo de ipso factā confirmari, cū monachi compositionē, quā Celestinus fecerat, noluerūt approbare. Papa dicebat electionem factam de R. iuniori non tenere quia facta fuerat à suspēsis, & de suspensa persona dominus Papa his & alijs allegatis cōsiderās ꝙ ex consensu compositionis receptæ ab ipso seniore, ius quod sibi ab illa electione cōpetebat amisisset, & ideo appellare nō poterat, ne monachi ad electionem procederent, quia non solent audiri appellantes nisi quorum interest: decreuit Papa appellationē illam legitimam non fuisse: vnde non potuit impediri electio per eam. præterea præpositus, & capitulum Constantieñ. significauerunt per litteras suas domino Papæ de interdicto posito allegato. & eps significauit quod idem munus benedictionis impendit. Ista dno videntur contraria, quia vel scriptura capituli cōtradicit facto epi, vel factu episcopi obuiat scripturæ capituli. præterea probatum non fuit quod R. iunior electus fuerit ab interdictis, & ideo Papa non potuit electionem irritare. Vnde Papa cōmisit causam quibusdam abbatibus, vt si constiterit quod à suspensis electio facta fuerit, ea cassata omnino, & condigna satisdatione recepta, & sñia suspensionis, & interdicti relaxa-

relaxa-

relaxata, monasterio de persona. donec consulatur. Not: quod per compositionem renunciat quis suo iuri. Item qui semel renunciat suo iuri, postea non potest redire ad illud. Item non auditur appellans nisi cuius interest. Item hic habes ꝙ vna præsumptio aliam nõ elidit. Item electio de suspensis & à suspensis facta non tenet.

a ¶ Coegit.] quia ius eiusdem fortitã magis vacillabat ꝗ alterius partis, nec poterant sine magnis sumptibus finem imponere liti, 1. immo certe ipse idem si dubitaret vel diffideret de iure suo, debebat renunciare liti su. de post. bonæ. & inf. d si mo. per tuas. nec dolum facit qui rem differt, vt litem effugiat. ff. de ali. iudi. mu. cã fa. item si. §. j.

b ¶ Dum viueret.] licet enim prioratus non sunt monachis confirmandi. infra de confirma. vti. vel inuti porrecto. si tamen electi canonice fuerint: non sunt remouendi sine causa. inf. de statu mon. monachi. & de hoc nota. in illa decreta. porrectum.

ad cõponendum coegit[a] inuitũ: & sic abbatiæ renũcians, & de manu eius custodiam, & prioratum recipit, ab eo dum viueret[b] possidẽdo; Cui ordinationi licet consentiret inuitus[c], domum tñ reuersus (aduersarijs compositionẽ ipsam nolẽtibus obseruare nõ potuit ꝗ cõcessa sunt obtinere: & infra. ¶ Nos attendentes qđ ex cõsensu cõpositionis receptæ ius[d] (si ꝙ sibi cõpetierat) R. senior amisisset, ac ꝓ hoc ne monachi ad electionẽ procederẽt, de iure minime appellare potuisset, cũ, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes: appellationem illam dicimus legitimam nõ fuisse: vnde per eam electio nõ potuit impediri.

¶ Sane quãuis præpositus, & capitulum[e] Constantien. de interdicto, ꝙ Cardinalis posuerat, in suis litteris inseruerint: quia tñ per id quod R. auntoridiœcesanus episcopus[f] munus benedictionis impẽdit[g], vi videtur quod primissimus[h] obuiare: vnde vel scripturæ præiudicat[i], nec probatum fuit (licet obiectum) qđ ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsa nõ potuimus irritare: & inf. ¶ Ideoq; causam ipsã vobis duximus committẽ-

renunciatio sub modo vel sub conditione: & inde est ꝙ non potest redire ad primum ius. sed in transactione vel in pacto secus est: cum ibi admittatur talis contractus: do vt des, facio vt facias, vel facio vt des, vt locũ nõ habeat in spirituali beneficio. inf. de transactio. super eo. Si dicas, quare non fuit iste R. auditus super priori bñficio; sicut ibi. if. d pactis. cũ pridẽ. & if. de ren. sane. Rñdeo quoniam iste non habebat actionem ad agendum: & nemo sine actione experit. ff. de nego. ge. c. si pupilli. §. videamus. tum quia pure renunciauit, vt dictum est. tum quia recipiendo custodiã & prioratum etiam iuri suo in totum renunciauit: & quia ipse iudicis officium non implorauit, sicut in illis. cum pridẽ. &c, sane. propter quod auditi fuerunt & reiecti. t. ad agendum.

quam periculosum. & remittentibus actiones suas, non est dandus regressus ad eas. ff. de ædil. edi. querit. §. si venditor. Et not. ꝙ qui renunciat spirituali iuri si ue beneficio pure, & sine aliquo pacto, debet renũciare. aliàs simoniacum esset: quia non habet ibi locum

c ¶ Inuitus.] sic factus est valens, quia coacta voluntas est voluntas. 16. q. 1. merito. 23. q. displicet.

ADDITIO. Immo prout in integra continetur ipsum R. seniorem verberauerũt. 2. propter quod fuerat interdicti à quodam Cardinali, vt in littera continetur; ipse vero R. nihilo minus appellauit ne eligerẽt, & tñ elegerũt aduersariũ suum. scilicet R. iuniorem, qui fuit ab episcopo loci benedictus, ideo appellatio eius non tenuit: quia renunciauerat iuri suo.

[Gl. ser. obijcit. ponit opinionem ꝗ reprobat, & soluit: & ad duas decre contrarias respondet.

d ¶ Ex consensu compositionis receptæ ius.] sed nõ ne eo ipso quod alij non seruabant compositionem, poterat redire iste ad ius suum pristinum? 3. Ita videtur. inf. de pac. cum pridẽ. & inf. de renũ. sane. & if. de iureiuran. c. 3. & ff. de condictio. cau. da. causa no se. si qs accepto tulerit. Et si filius impugnat testamentum patris, in quo mater ẽ instituta hæres restituitur matri actio de dote, quæ confusa erat per aditionem hæreditatis: C. d inofficio testamẽto, si maritus. Et si mulier iuuet Velleiano, restituetur actio creditori in antiquum debitorem. ff. ad Vellean. si mulieri. 1. Præterea simplici pacto non tollitur actio prima. C. de transactionib. si, siue. nec debet ei fides seruari, qui contra pacta versatur, nisi cu actio e. t odi. sa. C. de trãsactionibus. eum mota. & nisi in criminib. C. ad Turpillianum, l. quamuis. Sic ergo videtur ꝙ sua interat appellare, vt 2. q. 6. non solen. Vel si actio sublata fuit, saltẽ dãda fuit actio de dolo. C. de dolo, cũ proponas. Pot dici ꝙ pactũ fuit inter partes vt si altera pars resiliret a pacto soluta pena ei nateretur. fi. de transactionib. ei qui fidem. Sed hoc non credo, nec hic colligitur. Vn de dicas quod vbi compositio intercedit. & pure renũciat aliquis iuri suo: postea non auditur, vt hic, & infra de renunciatio. in præsentia, & septima quæstio.

e ¶ Præpositus & capitulum.] quibus forte negotiũ commissum fuerat, quorum litteris bene creditur. 19. q. 3. statuimus. & 73. distin. in nomine patris, & filij. in fi.

f ¶ Episcopus munus.] Hic concurrunt duæ præsumptiones, scilicet factum epi, & scriptura præpositi & capituli, & factum ie ati. facto epi creditur. n f. de re iudicata. sicut. & inf. de renunc in præsentia. & secũda quæstio. 7. hoc etiam placuit. Vnde non est verisimile quod etiam suspensum & d suspensis electum benediceret vel confirmaret. In contrariũ præsumitur ex litteris præpositi & capituli, quibus etiam credit per iura prædicta. & ita circa idem factum quandoque habẽtur variæ præsumptiones. 57. distin. si quis in ægritudine. & ff. de in integ. restitu. diuus. & argum. infra de præsump. litteras ibi tamen vna præponderat alteri: hic neutra. & ideo Papa mandat inquiri de illo interdicto.

g ¶ Impedit.] quare præsumitur quod electio illius fuit canonica.

h ¶ Præmissimus. de suspensione & interdicto. à Cardinali positis.

i ¶ Præiudicat.] sed quia nescimus vtrum istorum alteri præiudicet: ideo absoluimus reum: quia in reb. dubijs promptiores debemus esse ad absoluendum, quam ad condemnandum. inf. de proba. ex litteris. & inf. de fid. instr. inter dilectos. 6. in fin. hic secus factum fuit.

ADDITIO. Quia nondum erat renunciatum in causa, vel ne surreptionem, &c. secundum vin. & Ab. & secundum hoc cessat quod opponitur, quod debuit confirmare, ex quo non poterat infirmare. Ioan. And.

1 Et fecit hoc forte Papa ꝙ bono pacis. 90. distin. statuendum secundum Vin. & Go. Io: And.

2 In integra non dr verberauerunt, sed qđ in eũ manus iniecerunt violentas.

3 Concor. text. in l. si diuersa san. C. de transact. & in l. cum precib. C. d præscrip. 30. vel 40. ann.

4 Concor. l. nihil. ff. de

inofficio. testa & l. prætor. ff. de va. & excu. mu. ne.

5 Adde qđ duæ ꝓsumptiones faciunt vnam ꝓbationẽ integram. l. fi. cum no. C. de edic. d. Hadriani tollen.

6 Cõc. text. i l. Arianus. ff. de act. & obl. & in l. respiciendũ. ff. de pec.

a ¶ A suspen-

a ¶ A suspensis.] inf. de consue.cũ dilectus.vbi de hoc satis dictum est.
b ¶ Cassata.] i. cassa nunciata, quia suspensi eligere non possunt.
c ¶ Consulatur.] Intelligẽ, ꝙ per capitulum fiat electio, ex quo non dicit per quos: si enim Papa voluisset monasterio per alios prouideri, illud mandasset: sicut fieri cōsueuit. Vnde mandat illos primo absolui à sententijs suspensionis, vt postea eligere possint: & R. seniori restituti fuerunt custodia & prioratus: vt continetur in integra.

suus propter hoc cassata est hæc electio. & quia non erat conuenientis scientiæ.
e ¶ Conueniens.] Bene dicit, conueniens, quia sufficit ꝙ sit conuenientis scientiæ, licet non sit eminentis. sup. eo. cum nobis olim.

Qualiter.] Primo ponitur decisi exordium. Secundo factum ibi, verum. Tertio electionis cassatio; ibi, Postquam Ab. Siculus.

CASVS. Ecclesia Penneñ. vacante, canonici quendam in suũ epm elegerunt. ille electus cōfirmatione nondum habita, cœpit administrare: electio ista fuit præsentata dño Papæ, vt eam confirmaret. Papa examinato electionis processu, percepit ꝙ prædictus electus administrauit non habita confirmatione, recipiendo à clericis & laicis iuramẽta fidelitatis, nō attēdēs ꝙ nemo debet sibi honorē assumere, sed qui vocat à Dño tanquam Aaron. Vnde

dam, vt si cōstiterit, quod electio fuerit facta a suspẽsis, a ea omnino cassata b, ipsi monasterio (post satisfactionem condignam, suspensionis & interdicti sententia relaxata) de persona idonea consulatur. c

† Pention.

¶ Idẽ capitulo Penneñ. †

¶ *Si electus non habet sufficiẽtem scientiam, vel ante confirmationem administrat, eius electio cassari debet.*

CAP. XVII.

Qualiter. † post obitum: & infra.

† Cap. 2. eo. ti. 3. in compilatione.

Verum quia electus à vobis, ante confirmationem administrationi d episcopus se irreuerenter immiscuit, recipiendo tā a clericis quā a laicis iuramenta, non attendens quod secũdum Apostolũ, nemo debet sibi honorem assumere, † sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron: præcipue quia nec donũ scientiæ Pōtifici conueniens e fuerat assecutus: Post-

Heb. 5.
† Adde qd ambitiose petēs dignitatē secula. rem vel ecclesiasticam punitur in 100. aureis, & est infamis. text. est i l. 1. ff. ad l. Iu. de amb. & in l. 2. & ibi Bar. ff. de int. act.

quam nobis præsentastis eundem: sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ex ea, f & ob eam factum est, denunciantes penitus non tenere.

¶ Idem capitulo Capuano.

¶ *Si vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta eis non expectatis, hoc dicit secũdũ lecturã cōmunem.*

CAP. XVIII.

Cum † inter vniuersas metropoles: & infra.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. compilatione.

Intelleximus autem per I. & F. canonicos vestros, & per litteras, quas ad sedẽ Apostolicam detulerunt, quod ad decanũ g & alios canonicos vestros Panormi manentes, (cum ex eorum parte fuisset vobis per litteras intimatum, vt sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis

Glos. seq. allegat tres concor. & duo contraria, & soluit.]
f ¶ Quicquid ex ea.] C. de legi. non dubium. 12. qu. 2. alienationes. 20. distin. cap. vlt. Argum. contra. 3. qu. 7. infamis, §. tria. & §. verum. & infra. de iure patro. consultationibus. Hoc intelligitur cum credebatur ius habere patronatus.

non potest tamen tunc id gerit qd nec modicã dilationem expectat. ff. de adm. tut. tutor qui repertorium. l. rñ. & §. 1. secundum Ho. Ioann. Andr.

i j Cum inter vniuersas.] Qui vocant ad electionem canonicum non vocandum, illum expectare tenentur, nisi per papam absoluantur, & periculum sit in mora h. d secundum lecturam glos. Primo decise ponit supplicationẽ capituli, quam iustificat. Secundo cām reddens illam admittit, & capitulum instruit. ibi, Quia vero. Abb. Siculus.

CASVS. Archiepiscopus Capuanus apud Panormũ diem clausit extremum: Decanus Capuanus, & qdā alij cũ ipso archiepo apud Panormum manentes, intimauerunt capitulo Capuañ. de morte sui pastoris, mandantes capitulo quod sine ipsis ad electionem non procederent, capitulum hoc intellecto misit suum nuncium ad decanum & alios qui erāt Panormi. xij. dierũ eis terminũ assignantes. inf. quẽ post litterarum receptionem iter arriperent redeundi. hoc totum significauit capitulum Capuañ. dño Papæ. & super hoc Papa scribit capitulo Capuano dicens, quamuis ecclesiastica constitutio non exigat. vt canonici tam remoti ad electionem pastoris vocentur, & illi præcipue qui mortem pastoris anteꝗ capitulum præscripserunt, quia tñ mora periculosa est electionibus, & sæpe damnosa, scribit Papa capitulo Capuano vt inuocata spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonicam sibi prouideant in pastorem, transmittentes ad sedem Apostolicam nuncios, quib. vice regia petant assensum: & gratiam confirmationis Apostolicæ requirāt. No. qd illi canonici, sunt multum remoti, & qui sciunt mortem sui prælati, non debent vocari ad electionem: quia & ipsi venire tenentur ad ecclesiam suam ordinandam. Item no. quod mora in electionibus est damnosa. Item no. qd aliquis exercet duplex officium.
g ¶ Ad decanum. Not. qd absente decano potest electio fieri, licet sit honorabilior pars capituli. inf. de concess. præb. post electionem.

Papa electionẽ de ipso factam penitus cassauit. No. qd nullus debet administrare ante confirmationem. Itẽ cassato principali, & omnia accessoria cassata intelliguntur. Item propter defectum scientiæ repellitur quis à dignitate.
[Glos. seq. allegat duas concor. & duo contraria, & soluit. demum ponit opi. Lau. tũ cōsulit non teneri.]
d ¶ Administrationi.] sic inf. de præb. cum iam dudũ. & inf. eo. bonæ memoriæ. Sed cōtra inf. e. qd sicut, &c. nihil est. §. vlt. hoc ius cōe, illud dispensatio, vt ibi patet, ita tñ quod de rebus temporalibus nihil penitus alienent. Et ideo illud introductum fuit: quia si nimia subtilitate circa hoc vteremur. subtilitas in perniciem ecclesiæ verteretur. C. ad. Trebell. l. penul. & dixit hic Lau. qd si electus ante cōfirmationẽ aliquid disposuit de rebus ecclesiæ vt saluæ essent, quia erant perituræ, & hoc non fecit tanquam prælatus, sed tanquam simplex canonicus, non vñ ob hoc administrasse, & ei non debet nocere. ff. de acquiren. hæredita. pro hærede. & C. de tu. qui non satisfde. tutor. & lege in dubium. 1. Cautius tamen faciet si abstineat, si est aliquis alius qui hoc facere possit: quia etiam qui minimam particulam de hæreditate attigerit, administrasse videtur. ff. de acquir. hæred. si tutum, §. si quis

b. Et tutor ante inuentarium administrare

Nomina,

a ¶ Nominare.] Et male mandauerunt, vt sequitur: quia eos expectare non tenentur, vt inf. dicit: quia periculosa est mora.

b ¶ Dierum.] 20. milliaribus pro dieta computatis. ff. de verbo. significa. l. 3. & ff. si quis cautioni. l. 1. & supra de rescrip. nonnulli. vbi de hoc satis dictum est.

[Glossa sequens arguit ad qōnē de q̄ remoto. &c.]

c Remoti.] A q̄ remoto loco absentes vocandi sint, colligitur ex tribus, qa vocantur à tam remoto loco quantū est à Mediolano vsque ad Genuā. 63. dist. quanto, sed non debent vocari à tam remoto loco quantum est à Capua vsque ad 1. Palermum: vt hic dicit. & quia vocandi sunt vbi sine periculo vocari possunt inf. eo. qd sicut. §. si aūt Sed vr̄ q̄ omnes qui sunt in eadem prouincia, sint vocandi: cum illi præsentes dicātur. 2. C. de præscri. lon. tem. l. vlt. & inf. eodē. corā. aliàs non valet qd faciunt præsentes. inf. eod. quod sicut. & 2. bonæ memoriæ 2. Quod omnes de prouincia sint vocandi, habes inf. eod. in Genesi. In huiusmodi uocationib. pro electionibus faciendis credo q̄ standum sit potius cōsuetudini, vt dicitur in illa decre. in Genesi. q̄ dicit, q̄ de toto regno Frāciæ vocātur ad electiones de consuetudine generali. In alijs negotijs ecclesiæ sufficit quod fecit maior pars præsentiū. 10. q. 2. hoc ius. dummodo maior pars, siue duæ, siue tres sint præsentes, ff. q̄ cuiusque vni. plane. & l. multi nec vocantur absentes in talibus, vt ibi, hoc ius. Ber.

A quàm remotis locis vocari possint absentes ad electionem.

1 Panormū.

† Tamen.

2 Quoad p̄scrip. long. tēporis. Io. Andr.

† Vide l. fi. ff. ad l. Rho. de iac. & in l. quod te. ff. si. cer. pet.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem, an scientes ecclesiam vacare, &c.

d ¶ Cognouerunt.] vnde vocari non debuerunt, quia si sciuerunt, certiorari nō debuerunt. ff. de act. emp. & vendi. l. prima. in fine. vnde statim debebāt venire ad tractandum de cōi vtilitate. C. de cur. curiales. l. lib. 10. 3 Item nec ille est expectadus qui procurat ne ad eum citatio veniat, quia latitat. argum. ff. de euictio. si dictum. §. si præsente. & inf. vt lite non contest. quoniam frequenter. §. 1. credo tamen qd vocandi sunt: dummodo sint in tali loco vnde sint vocandi: licet sciant ecclesiam vacare.

3 Curiales extra terminos propriæ ciuitatis venire per iudices prouinciarum non coguntur nisi publica necessitas exigat. Io. And.

[Gl. seq. alleg. concor. & signat contrarium.]

e ¶ Reuersi.] Sicut quidā sunt reuersi, sic alij poterūt redire. 23. q. 4. displicet. circa prin. Arg. contra, ff. de arbi. si cum dies. §. penult.

ADDITIO Arbiter assidet loco quo vna pars potest honeste venire, alia non. Io. And.

[Gloss. seq. quærit alleg. pro & contra. ponit opi. Io. & soluit distinguendo.]

f ¶ Assumatis.] Alijs absentibus, & tamen miserant pro illis vt ad faciendū electionem cum eis venirent. Sed pone q̄ non habuissent isti mandatum à Papa ad eligendum: nunquid poterant isti eligere ante terminum præfixum illis absentibus quos vocauerant? Videtur q̄ sic. argu. huius c. quia non tenebant vocare illos: vnde possunt mutare volūtatem sine aliorum præiudicio. ff. de reg. iur. nemo. à cōtrario sensu, cu eorū nō interfit. ff. de condit. ob causam da si pecuniam. & ff. locati. l. penu. & inf. de depo. c. 2. §. 2. & ff. depositi. l. 1. §. pe. & inf. de præca. ca. fi. & inf. de inst. cū venissent. Præterea hoc faciebant de gratia: ergo pn̄t illā reuocare quando cunq; volunt. sup. de postu. bonæ memoriæ. qa ius non vr̄ acquisitū. 4. inf. de ver. si. abbate. & 10. q. 2. quia cognouimus. Sed cōtra vr̄, qa ex quo admiserūt illos vocādo ad electionē, iam nō pn̄t reuocare. inf. eodem. cum Vintoniensis. & inf. de his q̄ fi. à pla. c. vlt. vbi de hoc. & ff. de ser. rust. prædi. per fundum. Ex eo q̄ nolunt procedere ad electionē sine illis, confitentur se hoc non posse facere eis exclusis. inf. de offi. dele. cum super. & res de facili ad suam naturam renertitur. ff. de pac. si si vnus. §. qd si non totum. Præterea gratia concessa semel intempestiue reuocari nō pōt. inf. de comm. c. vnico. & ff. de commo. in commodato, §. sicut, cū non decipi, sed adiuuari beneficijs nos oporteat, vt in proximis iurib. In casu isto dicit Ioan. qd bene possunt eligere. cum eos vocare non tenerent. Mihi vr̄ qd ex quo illos vocauerunt, tenerentur illos expectare vsque ad terminum statutū: & hoc dico dummodo ex tali expectatione præiudicium ecclesiæ non contingat, vel damnum aut periculū. Si vero mora periculum induceret, non obstante tunc illa vocatione, possunt eligere: & hoc vr̄ sonare littera illius c. ibi, quia vero mora, &c. Et qd illi processerunt in capitulo presenti, hoc fuit, quia Papa eis mandauit, & quia periculum timebatur vel 1. imminebat ex mora.

4 Sicut in precario inf. de preca. p̄carium. Itē si diceres esse mandatum. inst. manda. §. recte. secundū Compo. Io. Andr.

in eorū absentia nominare[a]) quendam sociū vestrū cū litteris destinastis, duodecim dierū[b] terminū assignantes, infra quē post receptionē litterarū vestrarum iter arriperent redeundi. Quamuis ecclesiastica cōsuetudo nō exigat, vt ad electionem pastoris canonici tam remoti[c] vocentur, & illi præcipue qui longe antequam vos, metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt,[d] quorum aliqui post eius decessum, ad Capuanam ecclesiā sunt reuersi.[e] Quia vero † mora longior est in electionibus valde suspecta, immo sæpe damnosa, † mandamus quatenus inuocata spiritus sancti gratia, personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis[f] ad regimen Capuanæ ecclesiæ, cōsequenter ad audientiam nostram nūcios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice regia[g] postulatis assensū, & Apostolicę confirmationis gratiam requiratis.

¶ Idem archi. & capitulo Capuano.

¶ *Non debet inspici an post appellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et penes uocantes quibus competit vocandi potestas, remanet ius eligendi, si vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmationis spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitimæ ætatis & litteratura, habetur pro non legitime electo.*

CAP. XIX.

Cum † nobis olim de obitu & infra. Cū autē cōstaret iterpositā fuisse appellationem ne fieret electio, nisi canonica, videri poterat q̄ post eā medio

† Cap. 4. eo. in 3. compilatione.

g ¶ Regia. Sic infra de fo. comp. licet. sed ex tali assensu administrare non posset, quia non consentit in eum tanquam Papa, sed tanquam rex. sic infra eod. quod sicut. §. præterea. & 23. q. 4. si ecclesia: in fi. & ff. de adoptio. si pater. §. qui duos. Et sic duplex consensus exigitur. supra eod. cum terra. & inf. eodem sacrosancta.

Cum nobis olim.] diuiditur. Primo ponit allegatio contra electum. Secūdo: ibi, Sed contra, allegatio pro electo. Tertio: ibi, His igitur, ipsius examinatio. Quarto: ibi, Nos procurationis commissio. Abb. Sicu.

CASVS

tēpore nihil debuit innouari a: vnde talis electio iudicāda erat irrita, & ĩanis, vtpote post appellationē canonice ĩterpositā, attentata. Sed contra, cum appellatū fuisset, non vt nulla b electio fieret, sed vt fieret canonica: si factū electionis canonice fuerit subsecutum, non vtiq; cōtra formam appellationis huiusmodi, sed magis sm̄ eam videbatur esse processum: & † ideo licet post appellationem, non tñ cōtra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda. & infra. Item cum post appellationem emissam archidiaconus cū suis fautoribus chorum exiisset, & vos illos, vt interessent electioni faciendę vobiscum, curassetis solicite reuocare c, (qm̄ ad electionem faciēdam accedere noluerūt) alienos d se fecisse vident: propter quod electioni a vobis iuxta formam mandati Apostolici concorditer celebratæ, đ iure ñ posse ꝯdicere videbant. & j.

¶ His igitur & alijs allegatis quamquam cōtra personam illius quem elēgistis nihil dictum fuerit vel obiectum. quia tamē iuxta verbum Apostoli dicentis. Nemini cito manum e imponas. debemus attendere diligenter ad

† In aliquot vetustis ita: & ideo licet post appellationem, no tamen contra. fuit eadem electio celebrata.

CASVS. Recepto à capitulo Capuano mandato prædicto canonici conuenerunt in capitulo ad tractandū de electione pastoris. archidiaconus cum quibusdam suis socijs appellauit ne fieret electio nisi canonica secundum tenorē mandati Apostolici, & statim recessit. Alij qui remanserunt in capitulo, archidiaconū & alios ad capitulum reuocauerunt, vt secundū tenorē mādati Apostolici ꝓcederent ad electionem, & cum nollent redire credētes potestatē eligendi ad se deuolutam fuisse, quendam subdiaconum dñi Papæ in archiepiscopū elegerunt, cum ista essent ad Papam delata, Papa auditis allegationibus vtriusque partis super hoc scripsit cap. Capuano dicens: cum autem constat appellationem fuisse interpositam ne fieret electio nisi canonica, videri poterat quod medio tēpore nihil potuit nec debuit innouari, & ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita & inanis post appellationem legitime factam: sed contra hoc sic poterat responderi, cum appellatum fuisset non ut nulla fieret electio, sed vt fieret canonica, si canonica electio fuit postmodum subsecuta, nihil contra formam appellationis, sed potius secundam ipsam processum fuisse: & ideo non erat electio aliquatenus irritāda. Præterea cum post appellationem archiediaconus recessisset, & alij eum reuocassent. ipsi autem noluerunt accedere alienos ab electione se fecisset videntur, propter quod cōtra electionem nihil posse opponere videbātur His igitur & alijs allegatis, quamuis contra personam electi nihil obiecti fuit: quia tamen (vt dicit Apostolus) Nemini manum cito imponas: diligenter debet inquiri quæ circa personam electi sunt requirenda, vnde de litteratura eius præcepit dominus Papa inquiri; & licet non eminentis scientiæ, uerum sufficientis est inuentus, sicut didicit ab his qui eum cognouerunt, de ætate tamen veritatem non potuit scire, an scilicet annū xxx. attigisset. Vnde volens personæ & ecclesiæ pariter prouidere, & rationes ac canones obseruare, præfatum subdiaconum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ. committens eidē liberamq; administrationem, tam in temporalibus quā in spiritualibus. Nota ꝙ si talis appellatio interponať ne fieret electio nisi canonica, electio canonica nō impeditur. Item qui vocati ad electionem nolunt venire, eligendi potestatē amittūt, & ad alios deuoluitur. Itē superior habet ex officio quod debet inquirere de impedimento electi; & de omnibus p r quæ electus, & electio reprobentur, licet contra electum & formam electionis nihil obijcitur. Item qui non impleuit tricesimum annum, non potest eligi in episcopum, sed dari procurator.

a ¶ Innouari.] hoc allegando dicit, quia non extenditur appellatio nisi ad ea quæ illegitime fiunt & illa sola cassat: arg. inf. de rest. spo. audita. & su. đ rescri. causam secus est in denunciatione noui operis. inf. de no. ope. nuncia. c. 1. & 2.

b ¶ Nulla ellectio fieret.] talis enim appellatio non valet, ne id fiat quod edicto perpetuo cauetur. 25. q. 1. quæ ad perpetuam. ff. de appellatio. recipiē. vel non. l. vlt. quoniam publicæ vtilitatis intereit vt fiat electio. ff. de noui operis nunciatio. de pupillo. §. si qs riuos. & inf. de his quæ fiūt a maio. par. ca. ex ore. in fi. sup, c. cum inter R.

[Glo. seq. quærit alleg. pro & contra ponit opinionē. Ioā. & soluit.]

c ¶ Reuocara.] nunquid eo ipso ꝙ admoniti nolunt redire, q. præsentes sunt, possunt eligere? Videtur, quod sic, argu. hic, & inf. e. quod sicut. §. si autem. & argum. sup. de postula. bonæ memoriæ. & inf. de testibus. in nomine Domini. 65. distinct, si forte. infra de offic. delega. cum super. maxime cum mora in talibus sit suspecta. supra eodem cap. proxim. & argumen. ff. de administrat. tuto. tutor qui. §. 1. & ibi vnus tutor alium non expectat. & inf. vt lite non contesta. quoniam frequenter. §. 1. arg. C. de diui. tute. l. 1. in fi. econtra videtur quod teneantur expectare vsque ad finem trium mensium. arg. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. inf. de offi deleg. consuluit. & 16. q. 3. placuit. sæpe vocandi enim sunt ad electionem. 63. dist. plebs. & reus absens debet expectari usque ad finem triennij. C. de iudi. properandum, §. huiusmodi. autem scientia. arg. ff. de excu. tuto. non tantum. & ff. de verbor. obl. insulam & ita expectabunt vsque ad finem quousque eligere possint. Dicit Ioa. ꝙ præsentes procedere possunt circa finem trium mensium non præcipiti festinatione, sed moratoria cunctatione. arg. ff. de adm. tut. tutor qui. §. 1. & inf. & de offi. deleg. consuluit. Hoc nō credo, immo dico ꝙ si maior & sanior pars vult procedere ad electionem nec potest, 1. vt prouideant ecclesiæ viduatæ. sup. cap. ꝓx. si vocauerint alios præsentes vel absentes. statuto eis termino competēti, intra quem conuenienter possint venire: & si non venerint, & assignauerint iustam causam quare non veniant, alij possunt postea ad electionem procedere, uel quia debet venire, uel iusta de causa impeditus, constituere aliquem de collegio procuratorem, cui vices suas committat. inf. eo. quia propter. & est ratio; quia mora in talibus est periculosa valde supra eodem cap. proxim. & infra ut lit. non contesta. quoniam. §. 1. & præterea quod a maiori parte capituli fit, debet ualere, nisi minor aliquid ostenderit rationabile infra de ijs quæ fi. à maio. par. cap. cum in cunctis. & sic etiam obseruatur, & hoc idem dicitur hic.

1 Adde cō cor. in l. nulli. C. de decu. lib. 10.

d ¶ Alienos.] ex quo nolunt venire uocati, potest procedi sine illis, vt dictum est arg. inf. đ offi. iudic. deleg. c. prudentiam. §. adijcimus.

e ¶ Manum.] 78. distinct. quid est manus cito. & 24. d. stin. 5. 1.

{ Glos.

[Gl.seq.arguit de facto suppleri,&c.& remittit,ponens hic specialitatis causam,&. dat simile.]

Iudex etiam de facto supplere pôt.

a ¶ Ex officio.] nota hic arg.quod iudex pot supplere etiam de facto: quia Papa supplet hic de facto. Quando in causa iudex debeat supplere & qualiter dictû est: su.de postul. præ la.bonæ memoriæ 1. sed in isto casu illud teneas: quia & si nihil objiciatur electo ille qui cõfirmat electionẽ; debet inquirere de mõ electionis, an sit canonice facta, de persona ẽt electi, an sit idonea. inf.eo.uenerabilem. & 28.dis.priusquam. ubi de hoc.aliàs si cõfirmaret indignum, ipse puniretur, & ꝓmotus debet repelli. inf.e.tit. nihil est. & de omnibus talibus debet ex officio suo inquirere, cu sua interfit ne puniatur.

Qui confirmat electionem,de electo & modo eligendi inquirere debet.

Additio videtur hæc non gl. Bernardi.

Item & si in alio casu ex officio suo iudex supplet ẽt de facto.inf. de exce.exceptionem,in fi.& cap. pia. eod.tit. [lib. 6.] & quos prohibet prætor, in totum prohibet, ẽt si no opponat ff. de postu.quos prohibet. & in alio casu ff.de petit.hære.l.ultim. secundum opinionem Pla.

ea quę circa personã inquirenda fuerant, duxim⁹ ex officio a nostro (sicut decuit) ꝓcedendum: & inf. Illius quoq; litteraturę, b licet non eminentis,tamẽ conuenientis electus existit: ut pro defectu scientię (sicut plenius intelleximus ab his qui eum meli⁹ cognouerunt) ab electione non deberet excludi: De legitima tamen ętate scire plene non potuim⁹ veritatẽ; quia cum à multis, cuius ętatis existeret, curauerimus indagare, a neminem unquam audiuimus ꝙ annum ętatis trigesimum attigisset.& inf. ¶ Nos ecclesię pariter & personę prouidere uolentes,& tam rationes c q̃ canones d obseruare: quia propositum uestrum pro uidum intelleximus:& iõ propter vrgentem necessitatem,† & euidentem utilitatem ecclesiæ Capuanę (quam in hac parte poti⁹ approbamus) volumus ipsum firmiter perdurare: ꝑfatum subdiaconum nostrum nobis in procuratorem e concedimus,liberã f administrationem ei tam in temporalibus,quam in spiritualibus committentes.

¶ Idem Cantuariensi archiepiscopo.

¶ Illegitimus potest postulari,non autem eligi,& electores nisi probauerint illum ignorasse el gisse, inciduntin pœnas Lateranensis concilii.

C A P. X X.

INnotuit † nobis, quod Vigoriensis ecclesia destituta pastore, Prior & conuentus eiusdem; magistrum M. archidiaconum Eboraceñ. in episcopum elegerunt; cuius confirmationem vsque in aduentũ ipsius) qui absens elige-

b ¶ Litteraturæ.] in prælato requirit nõ solum litteratura, sed etiã quod sit solicitus,& prudens in temporalibus.39.distinct. Petrus. Quæ sciẽtia exigatur in epo,habetur 23.dist.qui episcopus. & 38.distinct.quæ ipsis.& c.omnes psallentes. tamen conueniens scientia toleratur in ipso, vt hic dicit. & argum.ad hoc.ff.de ædil.edict. sciendum.§.illud.& l. si quid vendito. §. vendito. & eminens scientia bene est consideranda in prælato, & competens toleranda, quia multa scientia inflat: sed eius imperfectum supplet perfectio charitatis. inf. de renun. nisi cum pridem.§.pro defectu.

† Vide text. in l. 1. ff. de noui operis nunc. & l.iubemus nullam. cum l. seq.C.de sacrosf.eccl.

ADDITIO.Facit illud Actuum.26.dum Festus ad Paulum ait, Insanis Paule, multæ te litteræ ad insaniam conuertunt.

c ¶ Rationes.]ideo dicit rationes: quia voluit seruare vrgentem necessitatem & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ.

Hæc glossula & sequẽs vsq; ad verbum,procuratorem. nõ habentur in veteribus libris.

d ¶ Canones.] ideo dicit,canones: qa non potuit sibi cõstare de ætate xxx.annorum, quæ debet esse in quolibet epo ordinando.sup.eo.tit.cum in cunctis. sed vr ꝙ electio valere non debet,vt puta facta de hoĩe non plenę ętatis.in c.cum in cunctis.Solue,nihil fuit obiectu electo,vt dĩ sup.nec iudex dẽt cognoscere, nisi de his quæ in iudicio deducuntur. Vel dic quod hæc dec. non continet ista, in eo quod ibi confirmatur, sed est quædam prouisio; quod patet ex eo quod dicit; nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere uolentes,&c.

[Gl.seq.quærit & soluit.ponit opi.Inn.]

e ¶ Procuratorem concedimus.] Nunquid per talia verba confirmat electionem?Credo quod sic,suspendit tñ consecrationem vsque ad legitimam ætatem. Inno.Papa iii.dicit ꝙ non: & cum fuerit in ætate legitima,debet eligi in archiepiscopum,& Papa dispensat cum ipso: quia cũ non esset ętatis legitimæ, Papa ipsum concessit in procuratorem ecclesiæ Capuanæ,ac si esset simpliciter postulatus; alias electionem ipsius denunciasset irritam & inanem,& canonici essent eligẽdi potestate ea vice priuati.sup.eo.tit. cum in cunctis. & infra eodem,|c.proximo.si scienter eum elegissent.

f ¶ Liberam.] per illud uerbum no datur ei potestas male administrandi. 21. q.1.relatio.1.argum. C.de inoffi.testam.si quando. & infra eo. ecclesia uestra. ad fi. Et licet prælatus ,procurator dicatur. 12. q.1.§.ultimo,& cap. ultim.infra de dona. fraternitatem donare potest si consuetudo est.inf. de donat. cæterum. & ff.de donat. filius familias. considerata consuetudine loci,& quantitate doni, ut in ca. prædicto. cæterum. & ff. quod ui, aut clam. l.prohibere. §. non tantum.

1 Concord. tex.in l.1.& ibi Bar.ff.de offi procon. & i l.filius. ff.de donat.

† Cap.5.eo. tit.in 3.compilatione.

INnotuit.] Illegitimus eligi nõ potest,licet postulari possit.Et si eligatur,electio est nulla ipso iure.Et diuiditur,quia primo ponitur factum & electio de inhabili. Secundo allegatio pro dispensatione; ibi, Quamuis. Tertio electionis cassatio; ibi, Habito ergo.Abb Siculus.

C A S V S. Ecclesia Vigorieñ. destituta pastore, canonici eiusdem ecclesiæ concorditer magistrum M.archidia.Eboraceñ.in suum episcopum elegerunt; tandem petierunt electionem confirmari ab archiepiscopo Cantuarieñ. metropolitano ipsorum: sed quia electus ille absens erat, electionem illam distulit confirmare: qui tandem veniens secrete fuit, & sponte confessus quod de legitimo matrimonio non fuerat procreatus,postmodum capitulum a sede Apostolica petijt eandem confirmari electionem. quidam autem suffraganei significauerunt domino Papæ, quod fuit filius cuiusdam militis ex quadam ingenua & non coniugata susceptus, & idem magister id ipsum est confessus: super hoc scribit Papa archiepiscopo Cantuariensi. quod licet canon Lateranensis concilij ab Alexandro editus, non legitime genitos, adeo prosequatur,quod electionem talium cauit nullam esse, tamen non potuit legem imponere successori, vt cum talibus dispensare non possit, cum par in parem non habeat imperium, nec potestatem. multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur, mo-

rum

rũ honeſtas, litterarũ ſcientia & fama perſonæ multipliciter approbatæ, a quibuſdam etiam de fratrib. domini Papæ, qui eum in ſcholis cognouerãt, & electio concorditer facta, & humilis cõfeſſio confitẽtis. habito igit diligẽti tractatu ſup hoc, Papa intelligẽs ꝙ capitulum Vigorieñ. eundẽ magi trũ nõ poſtulauerat, ſed improuide eum elegerat, electionem ꝓdictã canonis prædicti auctoritate caſſatam, denunciauit irritam & inanem, parcendo capitulo Vigorieñ. ꝙ ei non imponit pœnam expreſſam in canone ſupradicto, ſ. ꝙ non cõpellit eos probare ignorantiam quã allegãt. Poſt caſſationẽ electiõis ꝓdictæ ſupplicatum fuit de hoc domino Papæ, vt diſpenſaret cũ eo: ſed quia talis ſupplicatio noĩe capituli nõ fiebat, eam non admiſit, cum nuncij capituli ad hoc non fuerint deputati, decernens irritum, & inane quicquid ante receptionem præſentiũ ſuper ordinatione Vigorieñ. eccleſię fuerit attentatũ, & ſi Vigorẽñ. capitulũ dictum magiſtrum duxerit poſtulandũ, poſtulationem ſuã procuret præſentare. Nota ꝙ illegitime geniti eligi non poſſunt, ſed tantum poſtulari, & electio irrita ẽ ipſo iure, & eligentes ſciẽter ſua poteſtate eligendi priuati ſunt. Item no. ꝙ nuncius miſſus ad vnam rem petendam, aliam petere non poteſt.

batur & inſcius) diſtuliſti:[a] qui tandem ſpõtanea tibi, & ſecreta confeſſione moſtrauit, quod conſcientia eius aliquantiſper ex natalibus eſſet læſa: & infra. Cuius electionem capitulum petijt per ſedem Apoſtolicam confirmari, præſentato nobis electionis decreto,[b] ſubſcriptionibus eligentium roborato Quidam autem ſuffraganeorum tuorũ aſſeruerunt eum fuiſſe filium cuiuſdam militis, & ab eo ex quadam ingenua,[c] & non coniugata[d] ſuſceptũ. Idem quoq; magiſter adiecit, quod nunquam pater eius habuerat vxorẽ, ſed matris † eius, virginitatis florem prçripuit quaſi furtiue: † & infra.

† matri.

† furtum

¶ Quamuis autem canon. Lateranenſis† concilij[e] ab Alexandro prædeceſſore noſtro editus, non legitime genitos adeo per ſequatur, ꝙ electionem talium innuit nullam eſſe,[f] nobis tamen per cũ adem pta non fuit diſpenſandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio: qui ſucceſſoribus ſuis nullũ potuit in hac parte prę iudiciũ generare pari poſt eum, immo eadem poteſtate functuris, cum nõ habeat imperium par in parem.[g] & infra.

† Concilij Lateraneñ. c. 3.

¶ Multa enim hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur litterarũ ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ, multipliciter à quibuſdam etiam ex fratribus noſtris (q cum in ſcholis[h] cognouerãt) approbatæ; † faciebant etiam ad id non modicum, concors capituli Vigorieñ. electio, petitio populi, aſſenſus principis, uotum tuum, ſuffraganeorum ſuffragia, & humilis deuotio

publicatio, voluntatum inquiſitio, & collatio, & electio ſubſequenter incontinenti, caſſatur electio. inf. e. Cumana eccleſia. & c. cum poſt petitam.

c ¶ Ingenua.] ingenuus e t is qui ſtatim vt naſcitur Liber eſt. inſti. de inge. in prin.

[Gloſſ. ſeq. quærit, arguit negatiue: ſed contrarium ſoluit.]

d ¶ Coniugata.] ſi enim fuiſſet coniugata, filius eſſet ſpurius, nec poſſet legitimari per matrimonium ſequẽs. inf. qui filij ſint legitimi. tãta. 2 Quid ſi contraxiſſet poſtea cũ ea, nunquid ipſe poſſet eligi tamq̃ de legitimo matrimonio natus? Non videtur; quia non fuit de legitimo matrimonio natus, ſu. e. cum in cunctis. Nec prodeſt ꝙ res deueniat ad eum caſum, & c. tẽpus enim natiuitatis videtur conſiderari debere, ſicut tempus electionis. inf. c. auditum, & argu. 30. q. 5. qualis. vt ibi in virgine deſponſata, & hoc ita poteſt dici. Dico ꝙ bene poteſt eligi. quia matrimonium ſequens 3 oĩa ꝓcedentia purgat, & ille tan q̃ legitimus eſt habendus. if. qui fi. ſint leg. tanta. idem dicitur in c. qualis, quia verba ſunt in elligenda cum effectu. if. de cler. non reſi, relatũ.

2 Concor. tex. in l. generaliter. §. pen. ff. de pecu.

† Approbata.

3 Adde tex. in l. 1. & ibi Bartol. C. ſi nup. ex reſ. pet. & in c. debitum. de big. in glo.

e ¶ Latera. cõcilij.] inf. eo. cũ in cunctis.

[Gl. ſeq. recitetur per q. an. c. cũ in cunctis, & c, ar. ꝙ ſic. ponit opin. Tan. quæ diſtinguit, q in altero membro reprobat, & litteræ contrariæ reſpondet.]

f ¶ Nullã eſſe.] Sic ergo patet ex eo qđ dicit: innuit, nullam eſſe: & ex eo ꝙ dicit inferius, electionem ipſã prædicti canonis auctoritate caſſatam, ꝙ canon ille ſu. eo. cum in cunctis, eſt canon latę ſententiæ, & inf. eod. cum Vintonienſis. dicit Tan. q talis electio eſt nulla, & in hoc eſt canon latæ ſententiæ, ſed quãtum ad aliam pænam quæ imponitur eligentibus, non eſt latæ ſniæ, ſed ferenæ: & ad hoc inducit. inf. eo. q ſquis & ca. quia propter. Sed hoc nõ dico, immo quo ad omnia canon eſt latæ ſententiæ. 4 Sed huic contradicit ꝙ dicit inferius, nec pænam infligimus. &c. i. eſt, nolumus eſſe inflictam: quia parcimus eis, & hoc eſt quod præmiſit, parcentes non modicum, & c. Et illa duo ca. quia propter & ca. quiquis. in alio caſu loquuntur, vt ibi dicemus. Ber.

4 Hoc probatur inf. e. ſi compromiſſarius. §. p... li. 5.

g In parem.] Sic. 21. diſ. inferior. & ff. de arb. nam magiſtratus. ff. ad Trebell. ille à quo. §. tempeſtinum, niſi ſe ſubijciat ei. vt ff. de iu. om. iud. eſt teceptum & 2. q. 7. nos ſi incompetenter. niſi ratione legationis. 93. di. præcipimus vel delegationis, inf. de off. dele. ſane. 2.

Par in parẽ qñ hẽat imperium.

h ¶ In ſcholis.] Multum enim operatur notitia ſcholaſtica, ſicut & militaris, ff. de caſtren. pecu. miles filiusfa. & l. ſi forte. in fi.

a ¶ Diſtuliſti.] & merito, quia nec eius electionẽ cõfirmare poterat, niſi primo ipſe conſentiret electioni ſuæ. inf. eo. ca. prox. & inf. de transla. licet. & quia debet examinari inf. eo. nihil.

[Glo. ſeq. tractat quid contineat decretum, & an ſit de ſubſtantia.]

Decretum electionis, quid continere debet.

b ¶ Decreto.] Decretum debet continere totam ſeriem, & formam electionis, nomina eligẽtiũ, & eorũ cõſenſum, & ſubſcriptiones cuiuſlibet, in hunc modum, Ego talis canonicus talis eccleſiæ huic electioni interfui & conſenſi. & propria manu ſubſcripſi. ſi ſcit ſcribere, alioqn alius ꝓ ipſo, & noĩe illius & de ipſius mandato ſubſcribere debet. inf. de ſentẽ. & re iudica. cũ inter vos. Et nomen electi debet continere, & ad quam dignitatẽ eſt electus, & ꝙ ſcriptura illa fuit facta per publicam manum, vel per duos idoneos uiros inf. de prob. qm̃ cõtra falſam, & ſigillum capituli apponatur, & hodie etiam debet contiuere inquiſitionem & voluntates ſingulorum: & publicationes, & collationem & electionem, ita quod per tale decretum appareat formam ſeruatam fuiſſe. Et illud decretum ſecundum quoſdam non eſt de ſubſtantia electionis. hodie vero, ita eſt. de ſubſtantia, ꝙ ſi non fiat

1 Et licet forma ſit de ſubſtantia: non ſequit ꝙ littera teſtimonia. is ſit de ſubſtã tia. Io. And.

a ¶ Reatum.] i.defectum siue impedimentum: quia etsi non sit nota delicti, est tamen nota defectus impedientis promouendum. inf. de put. can. accedens.
b ¶ Permissam.] sic patet quod illegitimus potest postulari. de hoc dictum est su. de postu. c. vlti. sed nō alias indignus, puta suspensus: vel qui suspensionem nō seruauit, su. de post. c. 1.
ADDITIO. Ibi ex culpa factus est irregularis: hic sine culpa. 61. dis. nasc. & ibi indignus propter crimen, hic propter defectum. Io. And.

Ignorantia crassa.

c ¶ Ignorantiam.] Ignorantia crassa & supina non excusat, īf. de eo qui renun. epi. c. 1. vnde probare debebāt isti ignorantiam quam allegabant, vt hic dr 82. distin. proposuisti. 1 crassa fuit istorum ignoratia: quia improuide ipsum elegerunt, non requirētes de eius psona ab his per quos certificari potuerant. 37. dist. §. vlti. & inf. de reg. iur. c. penul. ff. de iur. & fac. igno l. regula. & ideo debebant probare diligentiam adhibitam: & si probarēt ignorantiā, hāc ignorantiam poterāt probare per iuramentū, inf. de test. præsentiū & inf. de exce. pastoralis. arg. bo. inf. de seru. c. vnico.

1 Cōcor. l. oū de inde bito. glo. in ver. ignorāti. ff. de pb. Bar. & gl. in l. si cui §. 1. ff. de accu. in gl. in ver. doceat.

d ¶ Ad petēdā.] alias si fuissent missi ad eligendū simpliciter, bñ potuissent postulare inf. eo. in causis.
[Glo. seq. dicit hic solui qōnem, in qua alleg. pro & contra.]
e ¶ Susceptionem.] Per hoc vr solui qo dñicalis, qua quærit, si epo deposito canonici eligūt aliū antequā recipiāt litteras Papæ, quib. restituit depositus. arg. est hic pro restituto. 8. q. vlt. c. vlt. C. de mā. prin. l. vna. J. de præben. inter cętera. arg. ɔtra. 7. q. 1. eos qui. ff. de decu. l. 2. J. de renun. ex transmissa, & C. de nup. neque.
f ¶ Præsentare.] Sic patet ꝙ metropolitanus non pōt cum illegitimo despensare, ex quo illum sibi præcipit præsentari. Arg. contra. J. de corpo. vitia. cū de tua B.

CVm inter canonicos.] Electus à maiori parte capituli si est idoneus, & consenserit vel cōsentire velit (etiam si non sit de gremio ecclesiæ) refutari non pōt. Diuiditur. Nam primo factum, & partium allegationes ponit. Secundo: ibi, Discretioni. diffiniendum committit. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Saoñ. canonici conuenerunt ad electionem simul celebrandum, & singuli requisiti communi consensu præpositum Hasteñ. elegerunt; excepto S. subdiacono qui prius appellauit, ne dictum præpositum eligant morbo epileptico laborātē pro quo alia vice tanquam inhabilis recusatus fuerat nec ad aliam ecclesiā dēt fieri trāsitus donec reperiat idoneus in ecclesia Saoneñ. postmodu archipresbyter pro parte sua: & dictus S. pro se super quæstione ista in Mediolañ. archiepiscopū compromiserūt, archiepiscopus, & magistrum G. Modiceñ. canonicum eis dedit in episcopum, & etiam cōfirmauit. demū super his causa est ad sedē Apost. delata: hæc & alia in præsentia domini Papæ fuerunt allegata, mandat Papa quibusdam, quia constat electionem de pręposito prædicto à maiori & saniori parte capituli celebratā, fuisse publicatam, & etiā subscriptam, vt electionem ipsam debeant confirmare. dummodo dictus pœpositus electioni de se factæ consenserit: cum per mutuum cōsensum eligentium & electi quasi coniugale uinculū sit contractum: nisi sufficienter sit ostensum eum præpositū morbo epileptico laborare. super hoc appellatum extitit contra ipsum, non obstante appelletione, si qua ex alijs causis superius memoratis fuerit interposita, quæ friuolæ sunt, non obstante eo quod post talem electionem ab archiepiscopo dicitur factum, quamuis a partib. compromissū fuerit in eūdē, cū electores ab electione non potuerint resilire: & idē est ac si non compromiserint. & si dictus præpositus nondum electioni factæ consenserit, dum tamen velit consentire, electionem illius debeant confirmare, dūmodo morbo non laboret obiecto. Nota ꝙ electio bene potest fieri de aliena ecclesia, non obstante appellatione, si propter hoc interponatur. Item no. ꝙ vnus solus auditur contra factum aliorum, iustam causam allegans. Item per cōsensum eligentium & electi quasi coniugale vinculum est contractum. Item electores post factam electionem uariare non possunt, & idem est publicato scrutinio ante electionem.
[Glossa sequens not. ibi esse capitulum, vbi est maior pars, &c.

confitentis, qui sponte ac humiliter suum maluit cōfiteri reatum, [a] quam læsa conscientia thronum conscendere pastoralem.

¶Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorieñ. capitulū eundē magistrum nō humiliter postulasse, sed improuide potius elegisse (cū ad obtinendū dispensationis bñficium pcedendum fuisset, non p electionem inhibitā, sed per postulationem pmissam [b]) electionem ipsam pdicti canonis auctoritate cassatā, denunciamus irritam, & inanem parcentes non modicum Vigorieñ. capitulo: ꝙ eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto, nec probare cogimus ignorantiam [c] q̄ allegant. Et quamuis post cassationem huiusmodi, nobis fuerit supplicatū, vt dignaremus cū eo misericorditer dispensare, supplicationem huiusmodi, q̄ nomine capituli non fiebat, (cum non ad postulandā dispensationem, sed ad petendam [d] confirmationem ipsius fuerint nuncij destinati) ad præsens non duximus admittendam: decernentes irritū, & inane, qcqd super ordinatione ipsius episcopatus, ante susceptionem [e] litterarum nostrarū fuerit attentatum. Qd si Vigorieñ. capitulum eundum magistrum pp pͥrogatiuam meritorum ipsius duxerit postulandum, postulationem apud sedem Apostolicam præsentare [f] procuret.

¶Idem Genueñ. archiepiscopo & † Placentino & Bobieñ. episcopis.

† In al quot antiq. ita: Placen, ino, & Papieñ, episcopis.

¶*Non possunt electores in præiudicium electi compromittere, sed si consenserit electioni suæ, uel consentire velit, non obstante laudo in contrarium lato, est confirmādus si aliud canonicum sibi non obsistat, licet non sit de gremio illius ecclesiæ quantumcunque ob causam à maiori parte fuerit appellatum, & in hoc vltimo est iste textus multum notabilis.*

CAP. XXI.

iij CVm † inter canonicos Saoneñ. super electione pontificis quæstio uerteretur, ad sedem Apostolicam S. subdiaconus et J.

† Ca. 6. cod. tit. in 3. cōpilat.

a ¶ Capi-

procurator capituli[a] accesserunt: & infra. Proposuit autē procurator prędict⁹, quod singuli requisiti cō muni assensu in Hasten. pposituin (excepto predicto subdiacono) conuenerunt. quo in sua duritia pmanente, aliorum consensus redactus fuit i scriptū publicum cōsequēter. Ceterum pro parte altera fait propositum ex aduerso, qd† cum septem essent canonici Saon. in capitulum se receperunt đ futura electione Pontificis tractaturi; sed archidiacono, archipresbytero, & pposito dictū Hasten. ppositū nominantibus, fuit à pręfato S. obuiatum, asserente ipsum morbo epileptico[b] laborare, p quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recusatus, [c] nec ad aliam [d] ecclesiam debere fieri transitum, donec reperiretur idone⁹ i ecclesia Saō. & infra. Post hęc archipresbyter pro parte altera de rato (ut dicebat) literis prǽmunitus, ipse vero S. pro parte sua in Mediolanen. archiepiscopū compromittere curauerunt, † qui magistrum G. Modicen. canonicum eis dedit in episcopū & etiā confirmauit: [e] & infra. ¶ Dis. vestræ mandamus, quatenus cum cōstet electionem de prępositò memorato, à maiori & saniori parte capituli celebratā fuisse, publicatam etiā

ibi est capitulum vbi cæst maior pars canonicorum.

a ¶ Capituli.] not. ꝙ licet dissensio sit inter canonicos: & quędam agant contra alios: ibi, dicitur esse capitulū vbi est maior pars: & possunt cōstituere procuratorem. & ille dicetur capituli procurator: & in constiuendo talem procuratorem non requirūtur singuli de capitulo, sed tā tum illi qui sunt maior pars: alias cōmitteretur falsum si singulorum nomina ibi ponerētur aliis ignorantibus. ȷ̄. de his q̄ fiū. à præla. sine consensu capituli, quanto. & iste procurator habebit expensas de capitulo.

b ¶ Epileptico.] de quibus habes, 33. distinctio. maritum. & capitu. clerici. & capitu. cōmuniter. dif. nimus.

ADDITIO. Et ibi plene no. in glo. magna & 7. q. 2. in sum. de epilepticis. & dæmoniacis, & his qui aliter vexantur, an promoueri possint, vel iam promoti ministrare debeant. Io. And.

† In aliquot vetustis ita, quod cū essent canonici septē Saonen qui se i capitulo receperunt de futura, &c.

[Gl. seq. recitetur per contrariū de decre. cum dilectus.]

c ¶ Recusatus.] per hoc videtur, quod crimen in modum exceptionis probatum in vno iudicio, præiudicet in alio. arg. s̄. eo. super eo. & 2. q. 1. prohibentur, licet eni crimē in modū exceptionis probatū nō infamet. ȷ̄. de or. cog. cum dilectus, in fi. tñ grauat eius opinionē. unde inhone. tū e t admittere talē. ff. de decu. eos. C de adul. & si libidinē. In causa vero criminali bene repelleret testis à testimonio, si in alio iudicio esset. repulsus, 1 probato eius crimine in modū exceptionis, de quo grauata est eius opinio. ȷ̄. de testi. testimoniū. Sed adhuc probandum est ipsum morbo epileptico laborare: quia nō constabat illum sic fuisse repulsum per illam allegationem. sed si de hoc constaret, non deberet amplius eligi arg. s̄. de postu. gratum vbi cassatur electio illius, seu postulatio secundo facta, q̄ primo cassata fuit propter vitium personæ, vt s̄. eo. super eo.

1 Adde ēt si adhuc pēdet causa de falso. l. 3. 6. lege Iul. ff. de test. Bart. in Barbari⁹. ff. đ off. pro.

[Gl. seq. quærit, ponit opi. Lau. secundo Vincen. & Io. tertio Tancredi, quam approbat, & ꝯtrarijs respōdet]

d ¶ Aliam.] hic sumitur arg. ꝙ non est electio facienda de aliena ecclesia quādiu reperitur idoneus in eadem. Sed pone quod maior pars capituli & sanior eligat de alia ecclesia, & minor de ecclesia sua: quæ illarum prævalet? In hac qōne dicit Lau ꝙ si duæ partes capituli eligunt de aliena ecclesia, tenet electio: quia duæ partes vicem totius capituli obtinent s̄. eo. licet de vitāda. & ȷ̄. eo. scriptū est in Apocalypsi, vbi postulatio facta à duabus partibus præfertur electioni factæ minori parte: quia si duæ partes capituli non sūt in ecclesia, no videtur capitulum esse ff. de decr. ab or. fac. l. 3. & ff. quod cuiusque vniuer. plane. sed si nō essent duæ partes, licet esset maior pars, & eligāt đ aliena ecclesia, non valet electio si minor pars eligat de sua ecclesia. & sic intelligit illa iura. 6. distinct. obitum &c. nullus inuitus. 65. distinct Florētinum. Vincen. & Io, dixerunt, ꝙ semper prævalet electio de, ppria ecclesia à minori parte facta, etiam a duobus 2

Maiore parte capituli eligente de aliena ecclesia, & minore de eadē, vtra electio præualeat.

2 Secus di- xerūt đ vno: quia ille se non pōt eligere. aliū de ecclesia nō: ex quo omnes consenserūt i aliū: sed si subtiliter aduertissent idem esset de duobus. Io. An.

arg. prædictorum decretorum, & 63. dist. litteras. & C. de episc. & cleri. in ecclesiis. & ȷ̄. de cle. peregr. c. vlt. & 7. q. 1. denique. & qđ dicitur hic est allegatio: sed ideo hic obtinuit electio de aliena ecclesiā, qa minor pars vnum elegit. sed obstat. ȷ̄. eod. in causis. & illud dn̄t propter formā mandari vt pualeret postulatio de aliena ecclesia electioni de propria. Tā. dixit (& melius ut mihi videtur) quod electio facta à maiori & saniori parte capituli prævalet vndecunque, siue de sua ecclesia eligant, siue de alia, dūmodo aliud canonicum non obsistat: & hoc satis bene colligitur in hac decre. qa propter rationē illam quam hic allegabat S. subdiaconum friuolam reputanit, & inhæret illi soli đ morbo epileptico. vt ȷ̄ dicit, non obstante appellati one, si qua ex alijs superius memorati scausis, cum eas friuolas, &c. & s̄. eo. licet, i fi. & optime facit ȷ̄. eod. qa propter. vbi dicit, is eligatur in quem maior & sanior pars, &c. nō distinguendo đ quacūque ecclesia & cap. in Genesi. & capitu. Ecclesia vestra. vbi dicitur quod electio debet fieri à maiori parte capituli. Quid respondebis illis capitulis. 61. distin. nullus. & capitu. obitum & illis capitū. Florentinum? Dicas ꝙ verum est quod ita deberet fieri & honestiusesset, & de iure est, si tamen maior pars aliter facit: quia in hoc renunciauit iuri suo, quod in fauorem ipsorum fuerat introductum. 4 Nam & optimus eligēdus est & melior 63. distinct. metropolitano. & 23. distinct. cap. vnum. §. nunc autem. 8. quæst. 1. licet ergo. & tamen toleratur, dummodo sit sufficiens. supra eo. cum olim. & ȷ̄. eod. cum dilecti. vbi multi meliores erant, ī ecclesia, & sufficit ne malus existat. 16. q. ult. monasterium.

† Vide text. in c. contingit. & ibi In no. hoc tit. Spec. in ti. đ arb. §. restat. vers. itē de sententia. & vers. sed ne q̄ delericus.

4 Ad idem est tex. in l. quæro §. si. venditor. ff. đ ædil. edi. & in l. Herēnius. ff. de euict.

[Glossa sequens obiicit, & soluit. Item arguit negatiue, & soluit contrarium.]

e ¶ Confirmauit.] sed nonne eo ipso quod elegit, confirmasse uidetur, vt 63. distin. synodo & ff. de auth. tut. l. 1. sed non est uerū. ȷ̄. de fide instr. inter dilectos. ver. cæterum, & supra eo. cum inter vniuersas, in fin. quoniam tamquam arbiter elegit, tamquam archiepiscopus 5 confirmauit. argu. ff. quando appell. sit l. 1. §. solent. sic ȷ̄. eod. quod sicut. §. præterea. ȷ̄. de concess. præ. postulasti. Sed nunquid potest irritare ppriā electionem si tempore consecrationis, vel confirmationis probetur ei crimen in modum exceptionis? Arg. ꝙ nō: quia cum ipsam electionem teneatur defendere, eam non debet impugnare: argu. ȷ̄. de nat. ex li. ven. cap. uni. & infra de cleric. coniuga. diuersis allis argumen. ff. de condict. indeb. frater. à fratre & ff. si serui. ven. altius. Sed non est ita: quia tamquam alius confirmat, & tanquam alius eligit. argumen. 3. quæst. 7. cap. infames. versi. item si contra patrem pupilli. & de hoc dixi plura. argumen. supra eod. cum inter vniuersas.

5 Ac si dicat. gl. si eodē iure haberet eligere & confirmare tunc confirmaret eligēdo. ponit in exemplū quando qs ex concessio ne uel priuilegio habet utrunque. p iura alle in prin. gl. Io. An.

& subscriptam,a si dictus propositus eidē electioni cōsenserit, vt per mutuū consensum eligentium, & electi quasi coniugale b vinculum spiritualiter sit cōtractum: nisi sufficiēter sit ostensum, eundem morbo epileptico laborare (super quo contra ipsum dicitur appellatum) vos non obstante appellationis obiectu, si qua ex aliis c causis superiꝰ memoratis proponitur iterposita, (cū eas friuolas reputemꝰ) electionē cōfirmetis ipsius, nō obstante quod post talē electionem, à p̄fato archiepiscopo ꝓponitur esse factū, etiam si à tali electione fuerit cōꝓmissum, cum electores à tali electione sic resilire d nequiuerint. Qđ si electores illius non compromiserint e ī archiepiscopum memoratū, etiā si dictus prępositus nondum electioni de se factę cōsenserit, eo tamen consentire volente f (dummodo a morbo sit immunis obiecto) vos electionem ipsiꝰ nihilominus cōfirmetis.

¶Idem prænestino episcopo Apost. sedis legato.

¶Electus a maiori & saniori parte capituli si est & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur: si autem erat indignus i ordinibus, sciētia uel ætate, & fuit scienter electus: electus a minori parte si est dignus, confirmabitur.

CAP. XXII.

DVdum † ad audientiam nostram quæstio ne perlata quod vacante præpositura Colocen.† ecclesię, in duo se vota elegentium diuisissent: causā iudicib. duxi-

† Cap.7.eo. tit.in 3. compila.

† Colonien. in omnibus manuscriptis. & nonnullis impressis.

[Glo.seq: arguit, illud reprobat.

a ¶ Et subscriptam.] Arg. colligitur hic à ɔtrario, ꝙ āte subscriptionē possent recedere electores ab electione arg. j. de confi. olim. & 1.q.7. saluberrimum. & 64. dist. quanto. Sed non est verum: quia post quam electus est aliquis, non possūt electores mutare ꝓpositū suū, dūmó ipse electus velit consentire, vt j. dicitur, immo etiam ante electionem factā, facta publicatione scrutinij variare nequeunt electores. j. eo. publicato. arg. j. eo. in causis, & j. de ser. ru. præd. per fundum. & ff. de reg. iu. nemo. immo si nolleut illum eligere in quē maior & sanior pars consensit, deberent per superiorem compelli. j. eo. publicato. quia illum tenētur eligere, ex quo iam sic processum est. j. eo. qa propter.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

b ¶ Quasi coniugale.] sed in ueritate ɔtractū non est uinculum coniugale p cōsensum elegentiū, & electi ante confirmationem. j. tit. proxi. inter corporalia. versi. vnde cum non sit, &c, & j. vt lite nō cōtest. quoniam. §. si uero. in princ. Et ideo dicit quasi, quia posset renūciare sine licentia ante cōfirmationem Papæ. arg. p̄dictæ decr. inter corporalia. vt ibi no. versi. sicut aūt. 2

2 Sed hoc ideo dicit, quia nō possunt ab ea recedere, & quia uinculū illud īnitiatum est, & ideo qua si contractū j. ī tit. ꝓxi. c. vlt.

c ¶ Ex aliis causis.] scilicet quia erat de ecclesia, & in eadem erant idonei.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Resilire.] contra. s. de postula. bonæ. Sed aliud est in postulatione, & aliud in electione per quā ius acquiritur. 8. q. 2. dilectissimi. Et per postulationem ius non acquiritur. s. de postu. c. pen. immo potest dici ꝙ idem est, vt si postulatio sit publice facta ī scrutinio, uel superiori præsentata, non possint ab ea recedere. s. de postu. bonæ. ut dixi. s. de postu. c. vlt. & penult.

ADDITIO. Dicit Inn. ꝙ etiam in electionibus, quæ de canonicis fiunt, post illas publicatas non licet variare. 2. q. 7. nominationes. C. de appella. qui ad ciuilia. Io. And. in nouel.

e ¶ Non compromiserint.] maximè supple, qa idem est ac si compromisissent, vt dicitur. s. quia siue compromiserint, siue non, possunt mutare consensum suū vt dictum est.

f ¶ Volente.] vt voluntas impleatur, necesse est, quia vbi est opus facto voluntas nō sufficit. j. de e. q. mit. in poss. causa rei ser. constitutis. & j. de biga. nuper 2

2 Concor. tex. in l. i. §. fi. ff. ꝗ q sq; iur. & l. 1. §. quidā Pompo. ff. de do.

DVdum.] Prima pars ponit commissionem prius factam. Secunda: ibi, Ipse vero. ponit iudicū processum. Tertia: ibi, Cumque. ponit vnius partis comparitionem, & alterius contumaciam. Quarta: ibi, Gestis, examinat processum non plene remissum, obquam causam sub certa forma diffiniendum committit. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante ꝓpositura Colocen. ecclesiæ, xiiij. de canonicis elegerunt præpositū sanctorum Apostolorum: sed xxiiij. præpositum sancti Georgij elegerūt. super istis electionibus fuit causa commissa, quibusdam iudicibus sub illa forma, ut si de partium procederēt uoluntate, causam terminarent eandem. alioquin eam sufficienter instructam remittant ad sedem Apost. Iudices vero citauerunt partes ad p̄sentiam suam: litecontestata receperūt testes, examenauerūt eligentium conscientias, & audierūt allegationes vtriusque partis: tandem præpositus S. Georgii dixit quod nolebat stare eorum sententiæ; vnde iudices processum causæ ad sed. Apost. destinauerūt, partibus terminum statuēdo, quod deberent in præsentia domini Papæ comparere, & termino constituto, nuncius præpositi sanctorum Apostolorum accessit ad præsentiam domini Papæ præpositus sancti Georgii non iuit, nec pro se misit aliū responsalem. dominus Papa diligenter īspexit acta iudicū, & inuenit ꝙ pro pręposito sanctorum Apostolorum faciebat authoritas, sed ꝓ præposito S. Georgii numerus, cū primus à xiij. secundus uero à xxiij. fuisset electus. ɔtra ꝓpositū S. Georgii fuit propositum ꝙ patiebatur in ordinibus, scientia, & ætate defectum: sed quia allegationes ipsius, quas coram iudicib. allegauit, domino Papæ pręsentatæ non fuerunt, non potuit intelligere quid responderet ad obiecta: & sic non fuit causa sufficienter instructa remissa, & ideo ad diffinitiuam sententiam procedere non potuit: cōmittit ergo causam sub hac forma, vt si notorium esset vel cōstaret per ea quę iā dicta erant, ꝙ præpositus S. Georgii electionis tempore pateretur defectum in ordinibus, vel in sciētia, vel ætate, imponerēt ei silētium super ista præpositura; non obstante ipsius absentia corporali, & præposito sanctorum Apostolorum præposituram adiudicarēt: alioquin cum quasi à duabus partibus sit electus, & propter hoc appareat ꝙ bono zelo ipsum elegerint, impedimentis cessantibus ipsius præpositi S. Georgii electionem cōfirment, alterius electione cassata. No. ꝙ numerus qui multum excedit, præfertur authoritati. Item causa non dicitur sufficienter instructa, nisi allegationes vtriusq; partis iudices audiuerint. Item tempus electionis debet inspici an tūc debeat electus reputari idoneus. Item ad hoc ꝙ valeat electio, tria sunt consideranda in electo, s. ordo, scientia, & etiam tempus, & quartum additur, vt sit legitimus

a ¶ Con-

mus committēdam : & ĩ. Ipsi vero partes ad suam præsentiam cōuocarunt, receperunt testes, examinauernnt eligentium cōscientias, [a] audierunt allegationes vtrinq;. Et quonia ꝑpositus sancti Georgij, eorū sniæ se asseruit nolle stare, ꝓcessum ad sedem Apostolicam destinarunt † & infra.

¶ Cumq; nuncij ꝑpositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad ꝑsentiam nostram accessissēt, ꝑpositus sācti Georgij, nec venit nec pro se † misit idoneum responsalem: & infra.

¶ Gestis igit̃ iudicum diligenter inspectis, inuenimus, ꝙ ꝓ ꝑposito sācto rum Apostolorum auctoritas ꝓ ꝑposito uero sācti Georgij numerus [b] eligentium faciebat, cū primus à quatuordecim tum psonis tum canonicis q alios dignitate, [c] ætate, & tēpore [d] † ꝑcedebant secundus vero a vigitiquatuor fuisset electus: & inf. ¶ Cū autem allegationes ꝓ eodē ꝑposito sancti Georgij coram iudicibus ipsis ꝓpositę, nobis non fuerint ꝑsentatæ, [e] pp ꝙ non potuimus scire [f] p nos q d obiecerit, vel quid responderit ad obiecta, sicq; causa remissa, non fuit sufficienter instructa, ad finitiuam sniam non duximus ꝓcedendum, [g] sed decisionē causæ ipsius iudicibus cōmisimus sub hac forma, vt vel si notorium esset, † vel p ea q̃ iā dicta erāt, constaret, ꝙ ꝑposit⁹ sancti Georgij electionis tēpore [h] pateret̃ vel i ordinibus, [i] vel in scientia, vel in ætate d̄fectum, q eū iuxta canonum sanctiones † impediret ad huiusmodi officiū ꝓmoueri, ei, (nō obstante ipsius absentia corporali [k]) silentium imponentes ꝑposito sanctorum Apostolorum ꝑpositurā adiudicarent eandē: alioquin (cum in eū nō solum plures, sed duę pene partes conuenerint, & impedimentis [l] cessantibus appareat, ꝙ eū bono zelo elegerint) ꝑpositi sāctorū Apostolorum electione cassata, electionem confirmarent ipsius & ei facerēt tā quam ꝑposito respōderi.

a ¶ Conscientias.] no. conscientias eligentium examinandas sicut conscientiam accusatoris. 2. q. 7. si q sunt

b ¶ Numerus ex eo qđ dicit in fine, colligitur quod numerus præfertur auctoritati inf. de appella. constitutis. non enim præferenda est dignitas nisi cum numerus est par, vel modicum excedit. ff. de pact. maiorē. est & ĩ. eod. ecclesia vestra. vbi numerus non ꝓfuit. ĩ. de testi. in nostra. & de hoc dicemus in illa decre ecclesia vestra.

c ¶ Dignitate] ecce in quibus cōsistit auctoritas. 23. di. c. 1.

d Et tēpore.] quia ante ordinati fuerūt vel istituti i ecclesia. ĩ. de mai. & obe. c. 1.

e ¶ Præsentatæ.] & sic non remiserunt causam sufficienter instructam; & ideo male fecerunt: quia causam istructam re mittere debuerunt: vt C. ne appel. ne causas. su. de app. cōstitutis. C. đ rela. l. 1. & 2.

f ¶ Scire.] sic ĩ. eod. significasti.

Gl. seq. recitatur per contrarium, & soluit.]

g ¶ Procedendum.] ꝓceditur tñ ɔtra contumacē in causa appellationis ĩ. de appel. sæpe. & C. de tēpo. appell. l. vlt. §. illud. Sed hæc nō fuit causa appellationis.

] Glo. seq. no. tempus electionis, &c. alleg. 3. iura in contrarium alle. duo. & soluit. Demum ponit Brocar. de initio spectando. alleg. pro initio 6. ca. & 11. ll. pro fine tria ca. & 6. leges, demū soluit.]

h ¶ Electionis tempore] Ista tria præcipue requiruntur in epo. ĩ. eo. cum in cūctis. Et not. ꝙ in huiusmodi electionibus tempus electionis spectatur an sint tunc idonei. ĩ. de ęta. & quali. cum bonæ, & ĩ. de ele. excom. in postulāti. arg. inf. eo. auditis Arg. contra sup. de postul. bonæ. 2. inf. e. ꝙ sicut. §. si autem Solu. tēpus electionis debet spectari, & si tunc non tenuit electio ipso iure, non potest tractu temporis conualescere, vt in primis concor. & 16. q. 3. ca. placuit. §. potest. versi. quæ enim ab initio. &c. si vero, ab initio non erat nulla ipso iure, sed per exceptionem poterat cassari: tunc tractu temporis potest rata haberi, & sic loquuntur contraria. 1. Item argu. est hic initium spectandum 1. quæst. 1. principatus. & 16. quæstio. 3. si sacerdotes. & 55. distin. præcepta & infra de probatio. post cessionem & ff. de origi. iu. l. 1. ff. de reg. iur. quod ab initio ff. de minio. denique. 1. de pub. iudicijs, qui. ff. de iurisd. omnium iud: cum quædam. & ĩ. de fe. cnmpe. proposuisti. & su. de rescrip. tam te. ff. man. si procuratorem. 1. respon. ff. ad Mace. si tamen. & ff. pęnis. l. 1. & C. de testa. l. F. & ff. de vac. mu. l. 2. §. qui ad numera, & ff. de pecu. lice. §. si filius in fi. Arg. contra, scilicet finem spectandum. ĩ. de test. cog. c. præterea. ĩ. de disp. impub. accessit &c. lr̃as. si. de ri. nupt. si quis. ff. de iure fisci. non intelligitur. §. si quis palā ff. de iud. cum furiosus ff. de stat. hom. liber homo: Instit. de inge. §. sufficit. & pro vtraque parte. ff. communia præd. receptum est. 2 Solu. verum est initium forte spectādum in contractibus vel quasi, & in delictis vel quasi, in omni enim negotio ex quo actio oriri potest: & in decretis & cōstitutionibus nisi ꝓpter fauorē aliud contigat, sicut in matrimonio, vel libertate: vt patet per concordan. proxime positas Illud quod dicitur, finem spectādum, habet locum cum quæritur an id dedit vel non dedit: seu quando dedisse videtur: vel quando possidet vel restituit: siue cum capere potuit in auth. de nup. §. quia vero hactenus. colle. 4. & ff. de ali. & ci. leg. l. Mela, indicitur enim tempus quo capax est. ff. de tute. tis. non intelligitur. §. si quis palam. Et si ago contra te, & non copetit mihi ius: si tempore sententiæ competit, sequitur condemnatio. ff. de pecu. quæsitum. ff. de rei vend. sin autem §. 1. ff. de posi. l. 1. §. nō solum.

i ¶ In ordinibus.] talis electio nulla est, & deuoluitur potestas eligendi ad alios, licet pauciores, vt hic patet expresse. & hoc intellige quando ex certa scientia agitur: alias non essent priuati, si probarent ignorantiam. & ita ista tria & quodlibet illorum reddunt electionem nullam, vt hic patet.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

K ¶ Corporali.] sic ĩ. de re iud. cum olim. & bñ potest procedi contra absentem in isto casu et lit. nō cōtest. ĩ. vt lit. non contest. q̃m frequēter. §. porro. Arg. contra. ĩ. de dolo, & contu. c. cum olim, ubi expectatur per annum Sed illud in eo qui appellauit: illud ꝙ dixi, ꝙ potest procedi cotra absentem legitime eo cito, intelligas vt ĩ. de appell. c. per tuas.

l ¶ Impedimentis.] propositis contra ipsum in ętate, in ordinibus, in scientia. & in litteratura.

† Quoniam ita mādauit Papa, ꝙ si altera partiū nollet ꝙ ipsi iudices causam terminarent. causam instructam remitterent ad ipsum, alias non fuisset eis licitū recusare.

† verba: pro ... de sūt in antiquis.

† Iste text. quotidie ad hoc allegat ꝙ socius dignitate, ętate & receptionis tpe sociū ꝑcedit concor. glo. in versi. contra maiores. c. led. 2. dist.

1 Adde in q bus. sit spectādū initiū vide ff. đ ac. re. do. l. q bo na. & Bar. in l. si vsusfructus de sti. seruo.

2 Alia in re circa idē & circa mediū spectādū, & non spectandum. vide ĩ. de censi. c. 3: in glo. 2. Io. And. in nouel.

3 Adde tex. & ibi Barto. in l. qđ ait §. quod ait. ff. de adult.

† Vide tex. in l. 1. cum glossa ibidē G. qui & ad uer. quos.

† Canonicas, sanctiones.

Bonæ memoriæ.] Qui, per impressionē laicorū aliquem postulauerint, ipso iure sūt priuati potesta te alienandi. h.d. s'm intellectū qui multū placet Inn. Hæc tñ lectura multum conuenit huic litteræ, sed allegationi contentæ in antiqua. Item legitur s'dm eun dē Inn. alio modo, s'm quem. h. d. Qui post & cōtra appellationem legitimam aliquem postularūt, ipso facto sunt priuati potestate eligendi: & ad alios licet pauciores potestas deuoluitur. hæc ēt lectura non multum congruit litteræ: sed magis elicitur ex antiqua. Diuiditur principaliter in quatuor partes. in prima ponitur factum, & sub certa forma facti cōmissio. In sc̄da: ibi, Licet autem processus factus iuxta dictā formam. in tertia: ibi, Contra legati, oppositio cōtra ꝓcessum legati, & responsiō. In quarta. ibi, Nos igit. motus principis, & confirmatio processus. Abbas,

¶ Idem canonicis Moguntinensibus.

¶ Recipientes postulatū ad ecclesiā tāquā institutū vel administratorē, ante admissionē postulationis a superiore factam priuati sunt potestate eligendi, & ad alios licet pauciores deuoluitur potestas eligendi: & si omnes priuati sūt, deuoluitur ad Papam in ecclesijs cathedralibus h.d. secūdū principaliore intellectum, qui magis congruit littera.

CAP. XXIII.

† Ca. s. eo. tit. in 3. coll. dila.

Bonę † memorię Moguntiñ. archiepiscopo viam vniuersæ carnis ingresso, & q̄busdam petentibus Vuormacień. episcopum, quibusdam vero archiepiscopum vestrum tunc præpositū sancti Petri Moguntiñ. sibi eligentibus in pastorem: Prænestino episcopo à sede Apostolica legato dedimus in mandatis, vt si eundem episcopum quo ad tēporalia vel spiritualia recepisse constaret [a] ecclesiam Moguntineñ. vel ministrasse in temporalibus aut spiritualibus in eadem, postulationem factā de ipso nunciaret [b] irri-

CASVS. Vacāte ecclesia Moguntina, præpositus S. Petri Moguntini, & quidam alij, qui tunc erant absentes, nec ad eandē ecclesiā accedere poterant, mandauerunt capitulo Moguntino, vt sine ipsis non procederēt ad electionem pastoris, & nesecus facerent, appellauerunt. Capitulum Mogūtin. nō obstante appellatione, postulauit epm Vuormacień appellans ne præpositus & alij cōtra suā appellationē attentarent. & licentia Papæ nec petita nec habita transiuit dictus Vuormacień. epsad ecclesiā Moguntin. & canonici auctoritate propria receperūt eundem: quo facto ꝓpositus & alij qui tunc erant absentes, videntes quod capitulum appellationi de ipsis factæ nō detulerat, & dictum Vuormacień. epm sine licentia Papæ receperāt, illi qui cum præposito erant, licet pauciores numero, intelligentes ius eligendi ꝓp aliorum delictum ad ipsos deuolutū fuisse, dictum præpositum in archiepm elegerūt. illud negotium per partes delatum ad se. Apost fuit. Auditis quæ partes proponere voluerūt: quia de allegatis ꝓ partibus domino Papæ plene nō constitit, mandauit epo Prænestino, vt si dictus Vuormacień. eps recepisset ecclesiam Moguntiñ. quo ad tēporalia vel spiritualia, vel ministraret in ea, postulationem de ipso factam irritam nunciaret: de gratia concedens eidē ecclesiam Vuormacień. cum de iure esset vtraque priuandus: quod si parere contemneret, priuaretur vtraque. postmodum verō inquireret uel requireret de ipsius ꝓpositi electione veritatē: & si cōstaret ei de vi. quàm ipse præpositus & sui metuebāt, electionem confirmaret ipsius, non obstante, ꝙ post appellationem fuisset electus: quia alij qui appellationi non detulerant ipsius, contra appel. ipsā opponere non valebant: cum frustra imploret legis auxiliū, qui committit in legē. Præterea nō poterat ei opponi ꝙ esset à paucioribus electus: quia cum ipsi appellationē interpositam contempsissent, & præter licentiam Papæ recepissent dictum Vuorma. episcopum, se reddiderant indignos. Si vero non recepisset, quo ad temporalia vel spiritualia ecclesiam Moguntiñ. tunc legatus requireret tā de electione quam de postulatione, & inquisitionem ad le-

dem Apos. destinaret. legatus vero licet omnia essent notoria, quæ contra Vuor. episcopum opponebantur, ad maiorē tamē cautelam multos testes ex parte præpositi inductos recepit. Vnde ipse secundum mandatum Papę postulationem de episcopo Vuor. factam penitus cassauit, & electionē præpositi cōfirmauit, & ipsum, consecrauit. quo facto nuncij vtriusque partis ad sedem Apostolicam accesserunt ex parte Vuormacień. episcopi proponebatur cōtra factū legati, ꝙ eo nō citato & suis sequacibus processisset. Respōdit Papa, ꝙ excessus notorius examinatione ñ indiget: quia factum illud notorium erat, & omnia præsumuntur legitime facta, ꝙ facta sunt à legato: nec possent probare ꝙ citati non fuerunt quia negantis factū nulla est ꝓbatio ꝑ rerum naturam: quia & si quilibet de se diceret ꝙ non fuit citatus, singuli essent in suis testimonijs singulares: & sicut ad ipsum legatum secure nuncios trāsmiserunt, ita potuerūt procuratorem idoneum destinare. Dñs Papa auditis quæcunque partes proponere voluerunt, quis propter auctoritatem iudiciariam ꝑsumātur quæ a legato facta sunt esse legitime acta: plus tñ illam rationem aduertit, ꝙ aduersarij ipsius ꝑpositi ex tribus causis præmissis in tm̄ se reddiderunt indignos, quod contra ipsum præpositum non debe rent audiri. & ideo quod factum est de ipso præposito, per eos non potest impediri; immo & si electores præpositi similiter deliquissent, & se reddi dissent indignos ad Papam fuisset eligendi potestas deuoluta: quare potuisset prædictum præpositum præficere eidem ecclesiæ in pastorem. Super his igitur habito tractatu diligenti cassationem postulationis de Vuor. epo factæ ratā habuit Papa, & electionem præpositi confirmauit. Nota quod episcopus, qui sine licentia Papæ trāsit ad aliam ecclesiam: hoc ipso debet eā perdere, & ēt propriam. Item canonici, qui sine licētia Papæ ipsum recipiunt, priuati sunt potestate eligendi, & potestas ad alios deuoluitur, licet sint numero pauciores. Itē qui nō defert appellationi aduersarij sui, contra ipsā appellationem non debet opponere: quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem. Item quæ a iudice fiūt, præsumūtur legitime acta quandiu contrarium non ostendatur. Item negatiua directe probari non potest. Item testes singulares non valent Item sicut mittit quis nuncium, ita potest mittere procuratorem, & si per nuncium non excusatur quominus cōtumax iudicetur. Item cum omnes canonici in electione delinquunt, ad superiorem deuoluitur eligendi potestas Item electio siue postulatio, quæ nulla est, non impedit electionem secundam.

a ¶ Constaret.] nam si hoc esset, de iure communi debuit perdere primam & secundam. 12. quæstio. 1. episcopus. &c. si quis episcopus. & infra de transla quanto.

b ¶ Nuntiaret. simile s. eo. qualiter. & j. de præben. c. cum iam dudum,

a ¶ De ri.]

tam: & infra. Deinde inquireret de ipsius electione archipiscopi veritatem: & si ei de vi, a quam ipse & sui metuebāt, b constaret, c (eo non obstante, qđ post appellationē ad nos interpositam fuerat in ipsius electione processum, cum alij, qui appellationi ad nos interpositæ, ne sine ipso ac socijs eius haberent in electione processum, non duxerit deferendum, vti cōtra ipsum hac exceptione d non possent: quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: † vnde nec ab eis posse obijci videbat, quod idem esset a paucio bus secundum eorum assertionem electus, cum ipsi appellationem ad nos legitime interpositam cōtemnentes, & præter licentiam e nostram recipientes episcopum memoratum, reddiderint se indignos,) electionem archiepiscopi confirmaret: f & infra.

¶ Licet autē essent notoria, quæ contra dictum Vuormacien. episcopum & eius fautores fuerant obiecta, prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam, multos testes recepit g ex ipsius archiepiscopi parte productos: vnde ipse iuxta mandati nostri tenorem procedens postulationem factam, de Vuormacien. cassauit: h & electionē archiepiscopi memorati (quamuis à paucissimis i celebratā) curauit authoritate Apostolica cōfirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum: & tandem in archiepiscopum consecrauit: & infra.

¶ Contra legati uero processum hoc facere videbatur, quod non citatis Vuormacien. episcopo, & eius fautoribus, processisset. Porro excessus notorius K examinatione non l indiget, † & pro his quæ a iudice sunt acta, præsumitur l quod omnia rite fue

† Concor. tex. ī l. auxilium. ff. de minor. & in l. fi. §. fin vero postquā. C. de iure d̄ liberandi.

Notorium quandoque probatur & examinatur

† Vide l. si vero. §. qui pro rei cum glo. in versi. euidentissime. ff. qui satis. cog. & in l. ea quidē. C. de accus.

a ¶ De vi.] i. violenta impressione inferenda. sic. ꝭ. e. cum Vintonien. vt notatur in casu, sed ibi fuit illata.

[Gl. seq. recitetur per quæstionē an vocatus ad electionem qui iuste timet venire, teneatur cōmittere, & olim tenuit, quod sic. In additione distinguit inter impedimētum proprium & cōmune.]

b ¶ Metuebant.] si citati non poterant venire ad ecclesiam cathedralem, debebāt constituere procuratores, qui vice fungerētur illorū ꝭ. eo. qa pp. & sic vr, ꝙ nō valuisset eorū appellatio, quo minus alii ꝓcedere potuissēt. Non credo ꝙ hodie valeret talis appellatio, quia ex quo maior pars citat minorem, si iusta causa impediti venire nō possunt, constituere debēt ꝓcuratorem, ꝭ. eod. ti. qa pp: alias credo ꝙ electio maioris partis pñtis valeret per eandē cōstitutionē, qa pp. Si aūt maior pars canonicorū iusta de cā eēt absens, nec posset venire ad ecclesiā in qua debet electio celebrari, & sint in loco in quo debent ad electionē vocari, satis credo ꝙ minor pars debet ire ad maiorem si pt, & ecōuerso. alias ad locum cōem conueniāt oēs, vel constituāt ꝓcuratores, si ire non possunt. ꝭ. eo. qa. 23. dist. in noīe Dñi. ver. fi. vbi dr, ꝙ si electio Papæ in vrbe Roma fieri nō pōt, exeāt ad locū idoneū, sed in casu huius decre. aliud erat impedimētū, in quo absentes non debebāt ire, nec dare procuratores. timebāt enim vim sibi fieri in electione. i. violētā impressionē, & sic nō habuissēt liberam potestatem eligēdi, nec eorum procuratores: & ideo tenuit eorum appellatio ꝑ iustum metū impressionis. & ita solus talis timor sufficit, licet impressio secuta nō sit. 1 vnde de hoc mandauit Papa inquiri. argu. op. ff. locati. habitatores. §. vlt. & l. item q̄rit. §. exercitus. alias aūt non debebāt ire, vel si aliud iustū impedimentū habebant cōstituere procuratores, aliàs procedere debent ad electionē ex quo vocati erant ꝑ illam cōstitutionem, quia pp. In spirituali vero sicut in carnali matrimonio debet esse liber consensus, aliàs nullus esset consensus. ꝭ. de spon. c. cum locu. Moguntini fauebant Philippo per cuius potentiam Vuormacien. eps fuit postulatus & intrusus. præposit⁹ iste fauebat Ottoni, qui electi erant in discordia, vnde timebant ipse & sui ꝙ non possent liberum habere consensum in electione; vnde appellauerunt ex illa causa quæ iusta fuit: vnde in locum securum vtrique parti conuenire debebant, Bernar.

1 Tex. est ī l. sed & si mi. in gl. 1. ff. ad l. Aquil. & ī l. 1. in gl. fin. C. vnde vi. & Instit. de inter. §. recuperandæ. in gl. in versic. lapides.

c ¶ Constaret.] alias non valuisset appellatio; vel posset suppleri: maxime si vocati non fuissent.

ADDITIO. Hoc verum quo ad cassandam postulationem, sed non quo ad confirmandam electionē. ꝭ. eo. bonæ. Io. And. in nouel.

d ¶ Exceptione.] ꝭ. de appel. c. an sit deferendum. & c. constitutis. & ꝭ. de vsu. qa frustra. ff. de mino. auxilium, & 17. q. 4. frater noster. 12. q. 2. de viro.

[Gl. seq. signat] cōtrariū, & remittit.]

e ¶ Licentiam.] Vnde priuandi sunt potestate eligendi illa vice. inf. de transla. quanto. quæ potest assignari contra id: quia hic ipso iure fuerunt priuati potestate eligendi, vnde tenuit electio postea facta: sed ibi dicit Papa, suspendimus. ibi, soluitur.

f ¶ Confirmaret.] quod si ecclesia Moguntī. tali modo nō recepisset: tunc legatus de vtraque inquireret; & causam instructam ad se. Apo. remitteret.

g ¶ Recepit.] & ita quandoque probatur & examinatur quod notorium est. argu. 24. q. 1. prodenda. in fi. & 11. q. 3. eorum qui accusantur. quoniam licet aliqd manifestum sit, eius tamen interpretatio non est negligenda. ff. de ven. inspi. l. 1. §. nihil. quamuis nihil tam indubitatū est, quin recipiat quandam solicitam dubitationem. in auth. de tabellio. circa mediū constitutionis colla. 9. & ita potius recipiuntur hic testes ad cautelam quam de iuris necessitate. Vel quia ex superabundanti aliquid probatur. ff. de manumiss. causam. in princ. quia si transiuit, non potuit non esse notorium. inf. de transla. capitu. quanto. vel forsan. quia non erat notorium.

h ¶ Cassauit.] id est reprobauit, vel irritam nunciauit, ut patet supra: quia constitit ei quod administrauit, & cepit ecclesiam præter authoritatem Apostol. sedis.

i ¶ A paucissimis.] sic. sup. de postu. gratum.

K ¶ Notorius.] vt 2. q. 1. de manifesta. & inf. de accu. euidentia.

[Glo. sequens recitetur per contrarium de decre. quoniam contra].

l ¶ Præsumitur.] sic infra de renun. in præsentia & infra de re iudic. sicut infra de probat. post cessionem & 2. quæstio. 6. hoc etiam placuit. ff. de publica. quantæ. Sed hodie non præsumitur pro iudicis processu in præiudicium alterius, nisi quatenus constiterit legitimis documentis. infra de probat. quoniam contra.

a ¶ Quamuis.] id est, qu. Sic ponitur. j, de iureiu. quemadmodum, versi. quamuis interdum. &c.

b ¶ Negantis factum.] sic j. de renun. super hoc, & j. de pro. quoniam contra falsam 6. q. vlt. actor.

[Gl. seq. Primo dupliciter exponit tex. Secundo distinguit triplicem negatiuam. & in prima dupliciter subdistinguit.]

rint celebrata, quamuis a & quod citati nõ fuerint, non posset de facili comprobari: quia negantis factum, b per rerum c naturam nulla est directa † probatio: cum etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minime peruenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singula-

† Dictio, directa, deest in antiquis.

c ¶ Per rerum naturam.] id est, secundum cursum causarum. C. de reb. cre. in bonæ. vel per rerum naturam, id est, secundum naturalem probationem, id est, per causam rerum, quoniã ea quæ non sunt, nõ probantur per aliquã causam. Eius enim quod non est, nulla est causa. Non enim. rõ prius quam persona quærenda est ff. de iur. eo. quidam referunt. §. 1. sed ea quę sunt, probantur. Vel dic, per rerum. i. causarum naturam, id est cõsuetudinem. Consuetudo enim est altera natura. quod secundum solitũ cursum causarum negatiua nõ potest probari. De hac negatiua no. quod trib. modis dicitur. est enim negatiua facti. iuris, & qualitatis. Negatiua facti duplex est, pura & simplex, quæ non habet determinationem loci, vel temporis, vel alterius rei. Et hæc negatiua pura & simplex probari non potest directe vel indirecte, vt si aliquis dicat se nunquam fuisse citatum: vel si qs dicat se non contraxisse cum Berta. & de tali negatiua loquitur hic & 6. q. vlt. c. accusator quod asseuerat. vnde onus probãdi transfertur ad aduersariũ, & hoc ideo quia negationum non sunt causæ, vt dixi. 1 Si autem adiiciatur tempus vel locus, vel aliquid consimile, tunc potest probari indirecte, vt j. de testi. ex tenore & c. series & C. de contrahen & commit. stipu. l. optimã, vt si exhibeatur instrumentum, in quo stipulatio contineatur facta tali die & loco, vt in prædictis iuribus Nõ ob. quod dicit j. de prob. tertio. & j. de test. tã litteris. in fi. quia ibi nõ probatur directe vel indirecte, sed præsumptiue. Item negatiua facti probatur, cum habeat in se implicitam affirmatiuam, vt si dicatur: ego non sponte renunciaui. q. d. coactus renũciaui. & hoc debet probari ab eo q hoc negat. j. de renũ. super hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt si negas emancipationem recte factam: hoc ipsum probare debes. ff. de prob. ab ea parte. §. 1. quia q negat aliquid iuste factum, dicit illud iniuste factum, vnde illud probare debet. Negatiua qualitatis dicitur illa: iste non idoneus: hic negatur qualitas. &, hic non est legitimus, iste non est diligens, non est soluẽdo, hoc potest & debet probari ab eo qui hoc dicit, quia quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur contrarium j. de præsump. c. dudũ. & j. de seru. in or. fa. c. vno: & ff. de l. 2. cum quidam. & l. cũ pater. §. rogo. & C. de inoffi. testa. omnimodo. arg. contra. C. de proba. ex persona.

Qualiter sit intelligendũ negatiuam directe probari nõ posse, & quotuplex sit negatiua.

1 Adde de modo probãdi negatiuã; & per quem debeat probari, in l. 2. & ibi Cy. C. de iu. empt. & in l. in cõtractibus. §. 1. & ibi Bar. C. de nõ nume. pecu. & uide plene per Franciscũ Herculanũ in tractatu de probatione negatiuę.

[Glo. seq. decla. tex per locum a diuisione. quærit arg. pro. soluit cõtrarium, iterum quærit & soluit, tertio quærit, alle. negatiue, & soluit.]

d ¶ Singulares.] & sic esset insufficiens testimonium illorum j. eo. c. cum dilectus. & j. de accu. c. cum dilectus. in fi. 2 Si aũt vnus iuraret de facto alterius, subiret anceps periurium: quod esse non debet. ff. de in li. iuran. videamus. ff. rerum amo. l. Marcellus. nisi forte sic iuraret. Ego iuro quod ille non fuit citatus, quod ego sciam. simile. j. de pur. can. quoties. in fi sic 8. q. 3. Arialdus. in auth. de hære. & fal. §. si vero absunt. collat. 1. alias est sub. §. sancimus. vbi dr, quod testes iurẽt quod nõ sint cõscij alicui9 malignitatis factæ ab hæredes; hoc est dicere quod ipsi sciãt. Sic patet quod nullus põt probare se non fuisse citatũ. sed illi incũbit probatio, q dicit aliquẽ fuisse citatũ, nõ ei q negat: legatus em̃ eos citauit, quod apparet ex eo, quod ad legatũ nunciũ destinarũt, & ex eo quod dicit, oĩa præsumũtur legitime acta; alias ei incũbit probatio, quia dicit aduersarium fuisse citatum, non ei qui negat. Sed nonne capitulum erat excusatum si quilibet de capitulo iuret se nõ fuisse citatum? Videtur quod sic. Negatiua enim probatur per iuramentum ipsius negantis. ff. de iureiu. l. 3. §. quacunque. & j. de testib. c. presentiu. lib. 6. & licet sit probatum de capitulo, non tamen singuli probant de se: sed talis probatio non releuaret capitulum. Sed qualiter probabit capitulum citatum? Dico quod per hoc quod litteræ citationis diriguntur prælato, & aliquibus maioribus de capitulo. arg. s. de postu. ad hoc. 44. dist. comessationes in fi. j. de homo. veniens Insti. de iure natu. §. senatus. & ff. de condi. & dem. municipibus. ar. j. de procu. c. vlt. Vel si non habetur illorum copia, sufficit legi litteras publice in capitulo siue in claustro psentibus qui inueniuntur. j. de dolo & contu. ca. causam quæ, & c. vlt. & j. de cle. non resi. c. ex tua. & interrogandi sunt vicini siue parochiani si volunt defendere. ff. ex quibus cau. mai. ergo, & ff. de lib. agno. l. 1. ff. de dam. inf. l. 4. § prætor Sed si litteræ præsententur prelato, & aliquibus de maioribus vel soli prelato, & ipse occultauerit litteras, nec præsentauerit eas capitulo, & non vadat vel mittat ad iudicem, & sic iudex reputans capitulum contumax, totum capitulum suspendat vel excommunicet: nunquid illi qui nihil sciuerunt, sunt excommunicati? Videtur quod non: nam propter contumaciam procuratoris dominus non punitur. ff. si quis ius di. non ob. l. j. §. si procurator. & j. vt lit. non cõtest. c. 1. in fi. vbi innuitur à cõtrario sensu, quod propter contumaciam procuratoris dñs excõicari no potest si dñs ignorauerit. Sed hoc tutius videtur, quod capitulum petat absolutionẽ, quia præsumptio nõ modica est ꝯtra ipsũ capitulũ: nisi capitulũ diceret se nesciuisse: sed nõ de facili posset hoc probar arg. quod posset. j. de pb. tertio. & c. vlt. arg. quod capitulũ sit excõicatum. argu. j. de sent. excom. c. Romana. §. vl. Be[illegible]

Negatiua probatur per iuramentum negantis.

res. d Ad ipsum quoque legatum (si voluissent) secure e potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium f destinarant: & infra. ¶ Nos igitur etsi propter authoritatem iudiciariam præsumamus pro his, quæ acta sunt a legato: illi tamen plus innitimur rationi, quod aduersarij ar-

[Glo. seq. quærit. & soluit.]

e ¶ Secure.] alioquin si non potuisset ire securus, poterat legitime appellare ab eo, nisi securũ locum eidẽ prouidisset: j. de appel. c. ex parte. & j. vt lit. no ꝯtest. c. accedẽs. sed hoc fuit falsu, vt hic dicit. & si hoc esset, tñ potuit mittere procuratorẽ sicut misit nuncium. j. de appel. c. cõstitutis & hic. Sed nunquid tenetur qs mittere procuratorẽ qñ ipse ire non pt, puta quia sibi locus est suspectus, vel alias impeditus? Nõ credo: qa nemo ꝯpellit mittere procuratorẽ propterea in magnis causis, vt erat ista: vt infra de procu. c. querelã. vbi de hoc, sed mittere debet qui proponat exceptionẽ, alias teneret excõmunicatio pro contumacia j. de appell. c. si duob.

[Glo. seq. notat, & signat contrarium.]

f ¶ Nuncium.] no. simplicẽ nunciũ nõ audiri. 3. arg de proc. alia qdẽ & j. de do. & cont. c. cũ dilecti arg. contra. insti. per quas personas nobis acqui. §. 1. & ff. depositi. l. 1. §. si te rogauero, & j. de offi. deleg. c. prudẽtiã. ADDITIO. secundum Ioann. Prima pars vera quo ad agendum uel defendendum. Secunda quo ad excusandum vel denunciandum. Host. j. de proc. c. querelã. & adde quod not. de appel. capit. cum parati. Ioan. And.

2 Concord. text. in l. ob crimen §. fi. ff. de test. & in c. 1. de co tro. inue ti. & ibi Bald. col. 10.

3 Adde quæ debent concurrere vt eis credatur l. si qs decurio. C. de fal.

[Glossa

chiepiscopi ex trib. causis[a] pdictis, se vsq; adeo reddiderunt indignos q contra eum nō debebant audiri. vnde quod de ipso factū fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam si electores eiusdem partis pariter deliquissent, et se reddidissent indignos, ad nos [b] deuoluta fuisset hac vice [c] ordinatio ecclesiæ Moguntineñ. quare dictū archiepiscopum sine iuris iniuria potuissemus eidē ecclesiæ præficere in pastorē. Sup his ergo habito diligenti tractatu, cassationem postulationis factæ de Vuormacieñ. episcopo ratam habemus: electionem memorati † Archiepiscopi confirmantes.[d]

¶ Idem clericis sanctæ Agathæ.

¶ *Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet quod proprietas iuris eligendi ad illum pertineret.*

[Glo. seq. princ. & fi. exponit dupliciter, quod dicit de tribus causis. Itē miscet duo cōtraria. & soluit opi. interserens q hoc c. ptineat gratiā: quod reprobat.]

a ¶ Causis.] s. quia non detulerunt appellationi, & quia indignum sine licētia Papæ receperunt, & quia citati nō venerunt, & etiam quia idem episcopus sine licentia Papæ transiuit. Contra. s. eod. considerauimus. contra j. eod. c. auditis vbi vtraque cassatur, qa factæ fuerunt electiones post appellationē, & prima non cassata, facta fuit secunda: idem debuit hic fieri, quia vtraque post appellationem facta fuit. Præterea & econtra opponitur, eo ipso q primi postulauerunt post appellationem sine alijs, non fuerūt ipsi priuati potestate eligendi, quia alij potuerunt consentire, & renunciare appellationi. s. de postula. bonæ 2. & in prædictis decre. considerauimus. & c. auditis. ergo secunda electio debuit hic etiam cassari, cum prima postulatio non fuerit nulla ipso iure. Sol. per talem postulationem factam post appellationem, nullum ius fuit acquisitū vel gratia, quam petere posset, & postulantes poterant resilire à tali postulatione, cum nondum esset præsentata superiori. s. de postu. bonæ. & sic habebant adhuc potestatem eligendi: & poterant cum alijs eligere, si voluissent; sed postea cum receperunt eum sine licentia Papæ in contemptum ipsius, cum non possent: tunc primo amiserunt potestatem eligendi, & magis deliquerunt, quam si indignum scienter eligerent, & plus est ipso facto delinquere quam verbo, & plus contemnere legem viuam quam mortuam: 1 vt patet in integra, & sic penes illos remansit ius eligendi, quamuis essent numero paucissimi. supra de postula. gratum. & appellationem non possunt opponere, cum ipsi contra appellationem deliquerint, & contumaces fuerint: & ita ex tribus causis prædictis se fecerunt indignos. Sed ex vna precipue amiserunt potestatem eligendi, recipiendo illum sine licentia Papæ: alias si non recepissent illum, non amisissent potestatem eligendi, vt patet in integra. Quidam dicere voluerunt, q hæc decret. continet gratiam, sed forsan hoc dicunt qui intelligunt hanc decre. q hæc electio facta fuisset antequam Moguntini recepissent Vuormacieñ. vel administrasset. & si hoc fuisset (quod non est verum) gratiam contineret. Vel dic ex tribus. Præsumptione, s. quia virum pastorali dignitate præditum contra formam canonicam non solum eligere, sed etiam recipere præsumpserunt: Contemptu, quia postquam procurator eorum nostras litteras reportauit, quibus mandabatur, q si Vuormacieñ. episcopus in temporalibus & spiritualibus ministrare[illegible], ipsius cassaretur electio, ipsi postmodum quasi electo suo, sicut ex eorum litteris apparet, quibus eum electum suum nominant, temere paruerunt: Et blasphemia, quia legatum nostrū quantum in eis fuit infamantes, eum tunc corruptum pecunia sunt mentiti hæc littera est in registro, & sic ex tribus causis reddiderant se indignos, vnde non debent audiri, s. eod. considerauimus, vt sequitur in glos.

1 Tex. est in l. si pupilli. §. 1. ff. de edēdo, & in l. prætor. in principio.

[Gl. seq. reci. per opi. Lau. & contrariam Tan. quam approbat. In additione distinguit inter ecclesias cathedrales & alias. Item an propter negligentiam, an ex delicto priuentur. In fi. ponit opi. contrariam.]

b ¶ Ad nos.] Dixit Lau. quod cum simul oēs delinquunt eligendo indignum: tunc tantū transfertur potestas eligendi ad superiorem. 2 Si vero secundi post electionem priorū similiter eligant indignū, reuertitur potestas eligendi ad priores: & facit pro eo quod dicit in littera: pariter, & j. eod. cum Vintonieñ. Sed Tan. dicit non esse verum, immo siue simul siue separatim deliquerunt, transfertur potestas eligendi ad superiorem sicut hic dicit. Et illud aduerbium, pariter, non notat identitatem temporis ad peccandum; quod exigatur vt simul delinquant, sed vitij similitudinem. Et illa decre. cum Vintonieñ. non facit pro eo, quia ibi tantum vna pars peccauerat eligendo indignum hominem illegitime natum, propter quod ius eligendi ad alios fuit deuolutum: & illi licet quodammodo deliquerunt eligendo per impressionem, non amiserunt ius eligendi, & tunc primi & secundi simul postea debent eligere, vt ibi dicitur. Sed vbi vtraq; pars peccat eligendo indignum in electione episcoporum & eorum superiorum, siue eodem tempore, siue diuersis peccent, semper transfertur eligendi potestas ad dūm Papam, vt hæc littera dicit. sic j. de conces. pben. quia diuersitatem, & non reuertitur ad primos, sicut dixit Lau. & eodem modo intellige s. eo. tit. cū in cunctis, §. clerici, quod debet intelligi secundum istam, vt ad Papam eligendi potestas transferatur: secus est cum clerici sunt negligentes in eligendo, quia tunc deuoluitur eligendi potestas ad proximum superiorem. j. eod. ne pro defectu. In electionibus vero inferiorum prælatorum cum eligitur, vel confirmatur indignus, seruari debet, quod dicitur s. eod. cum in cunctis. §. vlt. & j. eod. nihil. Sed in casu negligentiæ seruatur quod dicitur j. de conces. præben. nulla. exceptis abbatijs. vbi dantur tres menses tantum, vt dicit decr. illa, ne pro defectu. Et q c. cum in cunctis. debeat sic intelligi, ex eo patet, q Papa in c. cū in cunctis. §. clerici non dicit ad quem deuoluatur eligendi potestas: vnde debet intelligi, q ad ipsum debet deuolui, cum in inferioribus dignitatibus dixit ad quos deuoluatur potestas eligendi cum eligitur vel confirmatur indignus, vt eod. cap. §. vltim. vt quod de minoribus concessit, de maioribus præbuisse videatur. Alij dicunt, quod ad proximum superiorem deuoluitur potestas eligendi, & hic non erat superior nisi Papa & idem dicunt in casu negligentiæ, vt dicit. ca. ne pro defectu. Bernar.

ADDITIO. Primum dictum approbatur. j. eod. quam suam. lib. 6. vbi satis de hoc in gl. vt plene scias Ioan. And.

c ¶ Hac vice.] Hoc 4 ideo dicit, quia qui male eligūt, non puniuntur nisi semel tantum j. eo. tit. c. auditis.

d ¶ Confirmantes. Inno. dicit q debuit dicere, duximus confirmandam, s. quondam: secundum quod in pen. gl. ibi. notatur.

2 Not. Bar. in l. cum qdam. 2. ff. de leg. 2. & habetur in ca. dudum. hoc.

† Vox, memorati deest in antiquis.

3 Ad idem est tex. in l. si fundus. §. si duo pariter, ff. de pigno. & l. si is cui. ff. de do. cā mor.

4 Hæ duæ glossulæ in verbo, hac vice, & in verbo confirmantes, non sunt in codicibus antiquis.

Querelam.[Primò ponitur facti narratio. Secūdo causæ definitio:ibi.[Nos igitur.] Prima Pars fa cit [illegible] a Primo narrat causæ commissionem. Secundo duplicem actoris petitionem. Tertio rei responsionem. Secundo duo facit. Nam primo diffinit primū articulum expressiore causæ,& quadam determinatione. Secundo diffinit secundum articulum cum eadem determinatione. Ab.

† Cap.9. eo. titu.in 3.cōpilatione & pro intellectu vide Mattheū de Afflictis. decisio. 393.

CASVS. Populus ecclesiæ Santi Saluatoris cū esset in quasi possessione præsentandi rectorem in ipsa ecclesia,P. presbyterū elegit in rectorē ecclesiæ S. Saluatoris,& per Car.sanctæ Susannæ in ipsa fuit institutus G. tituli sancti Vitalis p̄sbyter Car. per œconomum ecclesiæ sanctæ Agathes, cuius Cardinalis ipse est gubernator, mouit quæstionem contra dictum presbyterum super ecclesia S. Saluatoris: Causa ista fuit commissa domino Innocētio per

† Celestinus.

Celestinum dū erat Cardi. coram quo petebat œconomus S.Agathes dictum P.presbyterum ab ecclesias Saluatoris remoueri,quam occupauerunt in præiudicium ecclesiæ S.Agathæ,& in iniuriam Card. cum ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiam S.Agathæ pleno iure.insuper petebat pēsionem xvj.denariorum Papieñ.ecclesiæ S.Agathæ debitam pro ecclesia S.Saluatoris sibi restitui de nouo subtractam,Ex aduerso respondet P. presbyter prædictus q̧ ipse nullam iniuriam fecit Cardi. nec in præiudicium ecclesiæ S.Agathæ receperat ecclesiam sācti Saluatoris,cum ecclesia S.Saluatoris nullo iure pertineat ad ecclesiā S.Agathæ,nec sibi debet reddere aliquam pensionem:cum per electionem populi(ad quē pertinet de antiqua consuetudine) per Cardinalē S. Susanne(ad quam ipsa pertinet ecclesia) fuerat institutus.lite cōtestata & receptis probationibus hinc inde,mortuo Celestino successit ei Innocētius. ipse rationibus vtriusque inspectis absoluit ipsum presbyterum ab impetitione œconomi S.Agathæ sup electione & institutione facta de ecclesia S.Saluatoris,imponēdo silētium super his œconomo S.Agathæ, quia constitit quod populus S.Saluatoris erat in quasi possessione præsentandi clericum,quādo ipsum presbyterū elegit ad illā,& q̧ ecclesia ipsa spectat ad titulum S. Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure patronatus inter ecclesiā S. Agathæ,& populū S.Saluatoris.Itē qa cōstitit q̧ pēsio xvj.denariorū Papieñ.monetæ fuit soluta eccl'e S.Agath. annuatī pro ecclesia S.Saluatoris in Thermis p multa tēpora, sed de nouo subtracta: restituit ecclesiā S. Agathæ in eundem statū percipiendi prædictā pensionem ab ecclesia S.Saluatoris in Thermis, & condemnauit prædictum presbyterum ad solutionē pensionis prædictę subtractæ, salua quæstione proprietatis inter ipsas ecclesias.Not. quod per solam præsentationē factam a eo qui est in quieta possessione præsentandi, licet dominus non sit,acquiritur ius in ecclesia, ita quod postea non remoueretur si ius præsentandi alijs adiudicaretur.Itē sententia lata super possessione non præiudicat proprietati.Item spoliatus restitui debet ante quæstionem proprietatis.

[Glo.seq.arguit ad quæstionem dominicalem,alle. duo contraria.& sol.]

CAP. XXIIII.

Querelam,† quam G. tituli sancti Vitalis presbyter Cardinalis per œconomū ecclesię vestrę, cuius idē Cardinalis est gubernator contra P.presbyterū ecclesię sancti Saluatoris super ecclesia ipsa proposuit,C.† Papa prædecessor noster nobis in minori offō cōstitutis,audiēdā commisit. a ¶ Petebat igitur œconomus prętatum P. ab ecclesia sancti Saluatoris (quam in p̄iudicium vestræ ecclesiæ, ac iniuriam Cardinalis prædicti occupauerat præsumpserat)remoueri: cū ipsa ecclesia pertineat ad ecclesiā sanctę Agathes pleno iure;petens b pensionē sexdecim denariorū Papieñ. debitā ecclesiæ sāctę Agathes,pro eadē ecclesia de Thermis sibi restitui,q̄ nouo subtractā.Prædictus vero P.respondebat, q̧ ipse nullā iniuriam irrogauerat Cardinali:nec in pręiudiciū ecclesiæ uestræ receperat dictā ecclesiam, cū hæc ad illam nullo iure pertineat, nec aliquam sibi debeat reddere pensionem, sed ipse per electionem populi ad quem de antiqua consuetudine c † pertinet ele-

† Celestinus.

a] Commisit.] Argu.ad quæstionē dominicalem, q̧ si ille à quo appellatur,efficitur eiusdem iurisdictionis cuius est ille ad quem appellatur: q̧ nihilominus potest de causa cognoscere. ff. de iud. si is qui Romæ. arg. contra ff. de iud. iudiciū & l.mortuo.& l. Iulianus. Tamen honestius est quod causam deleget, immo videtur q̧ teneatur causam illā delegare.ff. de iurif. om. iud.l.prætor.

[Glo.seq argu. & alle.ς. iura. secundo op. de contrarietate petitionis, & solu.]

b ¶ Petēs.] & ita patet, q̧ duæ actiones simul proponi possunt in eod. libello. ∫ de cap.mo.c. dilectus & ∫.de cau pos. c m[illegible] e'esia, & cap seq.& ff.famil.ercis.hæredes.§.de plurib. ff. de actio. empt.& vend.non est nouum. & leg. seq. Sed videtur quod iste œconomus non fuisset audiendus: quia videbatur contrarius in sua petitione, petebat enim illum Petrum remoueri ab ecclesia, ab eodem petens pensionem sibi restitui.ista duo contraria videntur, q̧ remoueatur, & pensionem soluat. si enim condemnaretur.vt remoueretur de ecclesia,qualiter condemnaretur ad pensionem præstandam?Sic enim condemnaretur qui non est prælatus, vnde sententia illa non præiudicat ecclesiæ,sed contraria petens non auditur infra de appellat.solicitudinem.& 23. quæst. 7. quod autem.74.distinctio.gesta. C. de mune. par. professio. tua.lib.10.& infra de iud.examinata: Dico quod illa non obstant;licet enim petatur remoueri, interim tamen tamquam legitimus administrator est habendus.8.quæstio 4.nonne. & accusato reo potest solui quod debetur ei.ff.de sol.reo. & econuerso à reo accusato potest peti quod debet.ff.eodē. sed nec illud, & si tibi legatus sit vsusfructus, tributa præstare debes.ff.de vsufruct.relicto. & l. si pendentes. §. vltim. & quia iste sic agebat,&c.ff.ad Macedon. l. 3.& infra de offic.deleg.coram.& si remoueretur, nihilominus condemnaretur ad solutionem pensionis nomine ecclesiæ,& teneret talis condemnatio: nam sicut condemnatur suo nomine,ita posset condemnari nomine ecclesiæ.argum.16.q.4.volumus.& inf.ut li. pendē quasi per totum.

Duę actiōes simul p̄poni possūt ī eodē libello † Vide tex. in l 2. & ibi. Bar. C. quæ sit lon. consue.& in authē. hoc ius porrectum, C.de sacros. eccle.glo. in le.rē nō nouā.C.de leg.

ADDITIO. Vel dic quod licet remoueatur,condēnari potest ad pensionem subtractam.10.q.2. hoc ius. &§.qui rem Ioan.And.

c ¶ Consuetudine.] quæ prouenit ex iure patronatus,quæ dat ius eligendi.infra de caus.pos.ca.cum ecclesia.& infra de his quæ fiunt à præla.sine consen. c. ea noscitur.

[Glo.seq.no.quod in personam procuratoris.&c.] inducit.4.iura,& rationem alleg.in cōtrarium, & soluit subdēs circa prin.tres opi.demū dat tutū cōsiliū.]

a ¶ Oeco-

ctio †, à Cardin. li sanctæ Susannæ (cui eadem ecclesia tamquam capella suo titulo in spiritualibus est subiecta) canonice fuerat institutus: & infra. ¶ Nos igitur rationibus vtriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi [a] vestri super electione ac institutione de se facta in ecclesia sancti Saluatoris absoluimus, & sup his prælato œconomo silentium duximus imponendű; cum nobis constiterit, qđ populus in quasi possessione præsentandi clericum existebat, quando ipsum presbyterum ad illam elegit: & ecclesia eadem spectat ad titulű sanctę Susannę in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure [b] patronatus inter ecclesiam vestram, & populum sæpedictę ecclesiæ sancti Saluatoris. ¶ Quia vero fuit liquide comprobatum, quod pensio sexdecim denariorum Papiensis monetæ, fuerit clericis ecclesiæ vestræ, ꝑ ecclesia sancti Saluatoris đ Thermis, † annuatim per multa tempora persoluta, sed de nouo subtracta: nos in eű dem statű [d] percipiendi huiusmodi de ecclesia sãcti Saluatoris đ Thermis, ecclesiã vestram decernimus reducendã: & ad solutionem pẽsionis subtractę cõdẽnamus presbyterű ãtedictű, salua quęstione proprietatis iter ecclesias memoratas.

¶ Idem

¶ Eligentes scienter indignű, priuati sunt potestate eligendi, in electione qua primo occurrit facienda,

CAP. XXV.

CVm † Vuintonieñ. ecclesia pastore vacaret, archidiaconus cum suis fautoribus Salubrieñ. decanum, Prior vero & complices eius præcentorem Linconñ. in episcopum elegerunt: & infra. Licet igitur omnes in communi de facienda

a ¶ Occonomi vestri.] Cõcipiẽda sunt ergo verba finię in personam procuratoris vel syndici, nõ principalis personę ꝭ. de cẽsi. c. olim. & ꝭ. de capel. mon. dilectus. C. de sen. & interl. l. i. ff. de neg. gest. liberto §. vlt. Si enim dñs deberet condemnari, quare ergo procurator caueret de iudicato soluẽdo? Arg ꝭ ꝭ. de proba. licet: sed ibi cõdemnatur cõe Fauentiæ in personã procuratoris, quia in eo datur actio iudicati. ff. de re iudic. si se nõ obtulerit. & ideo necessario dñs s. cõe. Fauentiæ, condemnatur. Vel. dicas in spiritualibus causis in persona dñi debeat fieri condemnatio, in causis matrimonialibus 1 & criminalibus inf. de procu. tuæ fraternitatis. arg. C. de iureiuran. l. vlt. Sed dñs M. dixit, ꝙ tunc procurator est ꝯdemnãdus, qñ dñs nunquã cõparuit in iudicio. quia dominus litis factus est: alioquin dñs cõdemnabitur, & nõ procurator. C. de sent. & interlocu. om. iudic. l. 1. qa tũc non fuit procurator dñs litis, qñ post litẽ contest. datur procurator. & argu. ad hoc ff. de his qui not. infa. furti. §. si quis dominus. Ica. B. & T. dicũt ꝙ siue ab initio, siue ex post facto procurator interuenit, in personam procuratoris formanda est sententia. C. de procu. nihil arbitramur. & ff. de neg. ge. liberto. §. vlt. & ff. de proc. qui in proprio. in princip. & l. licet in popularibus. in fi. Vt autẽ non incidas in aliquod periculum, vel dubium, formare debes sententiam in personam vtriusque, scilicet dñi & procuratoris sui, sic. Talem procuratorem talis, & ipsum dñm condemno, vel absoluo, 2 & ita saluabis vtramque opinionem: & ita seruatur. argu. inf. de fide instrum. cap. inter dilectos. in fi.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

b ¶ Super iure.] Sed nonne petitoriű & possessorium deducta sunt in iudiciű? quare ergo nõ fit condẽnatio super iure patronatus? ita vr in verbis illis vbi rñsum fuit: cum hæc capella ad illam nullo iure pertineat, &c. simile ꝭ. de cau. pos. cum ecclesia. & c. sequ. & c. cũ dilectus. Sed hoc hodie ideo est: quia populus nõ fuit in iudicio, & ea quæ sunt inter presbyterum facta & Cardinalem sancti Vitalis, non præiudicant populo: quia res inter alios. &c. ꝭ. de fi. instru. inter dilectos. ff. de re iudic. sæpe & ꝭ. de re iudic. c. cum super cõtrouersia. & cap. penult. & est notabile quod hic dicitur, vt si electus impugnaretur quod sit electus à non domino, sufficit ei probare ꝑ eligens erat in quasi possessione eligendi: licet alter obtineat postmodum in petitorio. ꝭ. de iure pat. consultationibus. &c. cum ꝑ ꝑ discordias. vnde institutus ad repræsentationem populi non perdet ecclesiam: sed si altera ecclesia euincat postea ius patronatus, debet ab ea iterum præsentari: vt per hoc sit in quasi possessione iuris sui, scilicet patronatus infra de iure patrona. si uero. & c. cũ propter discordias.

c ¶ Tempora.] infra de censi. c. peruenit. contra. sed illud in petitorio: hoc in possessorio.

[Glo. seq. alleg. legem in contrarium quam dupliciter soluit.]

d ¶ Statum.] & de iure, quia conductor lite pendente, debet soluere pensionem, 16. qõ. 4. volum. & ꝭ. vt lit. pend. quasi per totum. & C. locati. si quis cóductionis. Arg. contra. C. de agr. & censi. litibus. lib. 11. vbi dr, ꝙ lite pẽdente colonus denegat domino pẽsionem, nisi diutius eã soluisset. Sed ibi dominus agebat petitorio & non possessorio; vel ibi nolebat colonus restituere pensionem, qa dicebat ꝙ ille non erat dñs q ab initio dederat ei rem, & tunc fit sequestratio 3 nisi lõgo tẽpore soluisset: vt ibi dicitur, & est speciale.

CVm Vuinton.] Diuidit principaliter i tres partes, quia in prima ponit vota eligentium diuisa, & allegationes vnius partis. In secunda: ibi, Illi vero, ponit allegationes alterius partis. In tertia: ibi. Nos igitur, ponit sententiam. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante ꝫ ecclesia Vuintoñ archid. cũ suis sequacibus elegit Salubrieñ. decanum, illegitime natum scienter: prior & complices sui elegerunt præcentorem Linconñ. pro istis duabus electionibus partes iuerũt ad curiã. Papa auditis probationibus vtriusque electionis, inuenit vtrãq; electionem ꝯ formam electionis attentatã. Prima electio archidiaconi de Salubrien. decano ꝑ inordinatam presumptionem facta fuit, de homine scilicet illegitime nato, secunda de præcentore Linconñ. per violẽtam impressionem. ¶ Vnde Papa habito fratrum concilio vtramq; cassauit. postea vero aliquot diebus elapsis, pars illa quæ præcentorem elegerat, ad dñm Papam accedens quoddã exhibuit instrumentum signatũ cum sigillo cõuentus, in quo continebatur, ꝙ Vuintoñ. cõuentus vices suas cõmiserat priori. & quibusdã fratribus super electione facienda in præsentia dñi Papæ. vnde petebat prior & sui licentiã eligendi. Papa illud instrumentũ fecit exhiberi

† Dictio, electio, deest in antiquis codicibus.

1 Consulit Host. in his sic pronunciari: pnuntio Titium maritũ Seiæ, & T. pcuratorem ei' nomine ad matrimo- - nũ de quo agebatur cõdemno, præcipiendo vt dict' Titius deinceps ei adhæreat vt vxori: & tã in lecto, quã extra maritali affectio ne ptractet. inf. de spon. ex parte, & c. veniens. 1. Ioan. Andr.

2 Concord. tex. in l. summa. §. fin. & in l. fin. ff. de exceptio. rei iud.

† In quibusdã antiquis ita: in terminis.

An lite pendente coductor, pensionem soluere teneatur.

† Cap. 10. e. tit. in 3. cõpi lation.

3 Concord. text. cũ not. in l. 1. C. de prhib. seq. & in l. Impera tores. §. fin. & ibi Bar. ff. de app.

4 Hic casus in antiquis codicibus reperitur.

electione tractauerint: a qa tamen nequiuerunt esse concordes, b infecto negotio ad nos habuere recursum: & siquidem, qui præcentorem elegerant, asserebant, quod illi, qui decanum elegerant, eligendi erant potestate priuati, pro illa maxime causa, quod hominem nõ legitime natum scienter c eligere præsumpserunt; vnde secundum Lateranense † concilium & eligendi hac vice perdiderant potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficiis carere debebant.

† Conciliũ Lateranense sub Inno.iij. c.25.

¶ Illi uero taliter respõdebãt, quod licet is quem elegerunt fuisset minus legitime natus, per gratiam tamen Apostolicæ sedis legitimari promeruit: d & hoc asserebant se legitime probaturos.

¶ Nos igitur attendentes, quòd † isti e post primam electionem, admiserant f illos g ad celebrandam secundam: & quod decretum memorati concilij decreuit huiusmodi præsumptores vna vice duntaxat eligendi potestate priuatos; † quoniam electio quam coram nobis celebrare h volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat i ad eligendum illos

exhiberi alteri parti: quod ab oĩ. extitit approbatũ. Papa quæsiuit ab illo priore & suis socijs, vtru vellet admittere alios ad electionem celebrandã, & ipsi rñderut quod saluis exceptionib. quas ꝯtra illos habebant, admittere volebant, & sic protestatione præmissa, oẽs simul in coi fuerunt ad tractandum de electione: sed nõ potuerunt concordare de alia psona eligenda cõiter: & sic in secto negotio habuerũt recursum ad Papã: & illi qui pcentorem elegerant, dicebant illos qui Salubrieñ. decanum elegerant, iure eligendi ipso iure priuatos: quia hominẽ illegitime natum scienter elegerant, vnde ꝯm concilium Lateraũ. eligendi potestatem perdiderant, & beneficijs ecclesiasticis p trienniũ carere debebant: petentes à Papa vt super hoc interloqui dignaretur]. Alij vero ad hoc rñdebant, quod ille decanus Salubrieñ. per Apo. sed. legitimari promeruit. Papa super hoc considerans quod prior & sui post primã electionem suam admiserat alios ad celebrandam secundã. & Lateraũ. concilium vna vice tm̃ punit huiusmodi præsumptores interloquendo pronunciauit illos esse admittedos, quia electio quam modo facere volebant, non iam secunda erat, sed potius tertia concurrebat, Bernardus.

Nota quod qui scienter indignum eligit, amittit potestatem eligendi, & deuoluitur ad illos qui non peccauerunt. item per hoc probatur quod ille canon, cum in cunctis, est canon latæ sententiæ. Item illi qui amiserunt potestatem eligendi, possunt admitti ad electionem ab alijs ad quos eligendi potestas fuerat deuoluta.

a ¶ Tractauerunt.] post illas duas cassatas.

b ¶ Concordes.] de persona assumenda, concordes tamen erant de electione facienda, vt postea sequitur.

c ¶ Scienter.] quoniam si ignoranter, tunc non sunt priuati, vt ş.eo. innotuit.

d ¶ Promeruit.] hæc fuisset bona allegatio, si eam probassent, si super episcopatu fuerat specialiter dispensatum, j.de conces. præben. cum dilectus.

e ¶ Isti.] scilicet prior & complices eius, qui non peccauerunt eligendo præcentorem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

f ¶ Admiserant.] no. quod semel approbatũ est, reprobari nõ potest. ff. de nego. gest. l. Pomponius. ff. de adult. l. si vxor. & 8. q. 1. dilectissimi. ş. eo. cum inter canonicos. & 32. q. 3. horrendus. & si illos admittẽdo sibi præiudicauerunt, & ius suum amiserunt quo poterant illos repellere ea vice, & sic protestatio sua nõ profuit ꝯtrarium faciendo, & sic ş. de co. . .t. cu M. Ferrarieñ. Præterea quare eos admiserut cũ essent suspenti ipso facto auctoritate cõcilij Lateraneñ. ş. eod. tit. ca. cu in cunctis. cum si elegissent, eorũ electio debuit cassari. ş. de consue. cum dilectus & j. de cle. excom. mini. postulasti. Dicas quod illi qui eligunt indignum, priuati sunt quantum ad alios qui non peccauerunt: sed quãtum ad se, non est potestas eligendi ligata, quin bene possint eligere, si ab alijs admittant: sicut potestas celebrandi in clerico peregrino non est ligata quantum ad se: sed quantum ad alios, quia celebraret si permitteretur j. de cleric. peregri. tuæ. sic in monacho, qa publice celebrare non potest, tamen non est suspensus: quia si inuitaretur a populo, & permitteret ab epo, posset celebrare. 16. q. 1. ca. adijcimus. §. ecce in hoc. Et licet isti sint suspẽsi à beneficio, nõ impediũtur eligere, qa talis suspensio nõ repellit eos ab electione, nec ẽt à diuinis officijs. vñ omnia negotia, tã spiritualia quam tpalia pñt exercere, & tpe talis suspẽsionis deberẽt ẽt officiare, qa in pœnã talis suspẽsio introducta ẽ, in modicã sustentationẽ debent tũc hẽre, ne ex toto egeãt. ADDITIO. Sed si tales suspensi a beneficio haberent pãtrimoniu, vel aliud vñ viuere possent, tunc ex beneficio nihil habere deberẽt 10. An.

Suspensio à bñficio, quẽ effectum habet.

g ¶ Illos.] scilicet qui elegerant decanum non legitime natu.

† In codice Barbatiæ ita quod isti qui elegerunt præcẽtorẽ, post primã, &c.

h ¶ Celebrare.] cum haberent mandatum à capitulo: vt dixi in casu secundum quod patet in integra, alias non possent eligere. ş. eo. tit. c. innotuit.

[Glo. seq. quærit & dupliciter soluit contra primã solutionem quam approbat. obijcit & respondet.]

† Vide l.2. cum nota. p Barto. ff. de exercit. & l.2. & l. ser. ff. de op. legat. Cy. & Pe. 17. q. C. de ꝯtrah. empt.

i ¶ Tertia concurrebat.] Sed quo respectu dr̃ tertia? Potest dici quod prima electio fuit illa decani non legitime nati: secunda fuit pcentoris, quæ non impediebatur p primam, cum illi qui elegerant decanum essent eligẽdi potestate priuati: ita quod nõ poterant obijcere aliquid contra secundam, in quo tm̃ puniuntur, qa in prima quæ facienda occurrit post illã in qua delinquunt, priuati sunt tantum potestate eligendi, & non in tertia: sed secunda fuit hic cassata, & ita ius eligendi deuolutum fuit ad omnes. vnde modo tertia concurrebat facienda: a qua illi non repellebantur: immo admittebantur auctoritate prædicti canonis: & iste vĩ bonus intellectus. Et sic ex duab. causis isti qui primo peccauerunt, debebant admitti ex eo quod ista tertia cõcurrebat, ut dictum est, & ex eo quod alij admiserant illos ad tractandum de electione, ex eo enim solo admitterentur ad secundam, in qua non deberent admitti, quia postquam res iam non est integra, nõ possunt illos repellere. j. e. in causis & res de facili ad suam naturam reuertitur ff. de pac. l. si vnus. §. quod si non vt totum & ff. de iustitia, & iure. l. pen. & etiam si non admisissent illos, debebãt nihilominus admitti: & sic vtroq; casu debent admitti. Et hoc satis colligitur ex lr̃a, sed obuiat huic intellectui littera ista. Isti post primã, admiserant illos ad celebrandum secundum. Sed hoc exponit in fi. Alij volunt dicere: Prima dicit electio præcentoris, quæ fuit cassata. Secunda electio appellatur tractatus in quo fuerũt admissi, & pro vna electione reputatur, quia si non admisissent illos, poterãt soli procedere ad electionem & pro istis facit optime quod dicitur in littera; isti post primam admiserãt illos ad celebrandum secundã, & econtra. & ita intellexit T. & bene cocordat litteræ & dicebat T. quod electio decani & electio præcentoris reputabantur pro vna electione; quia

ne: qa simul factæ fuerūt, vt dicebat; sed hoc est falsum, immo in diuersis temporibus factæ fuerunt, vt patet in integra. 1 ſm ꝙ dr̃ in casu & electio decani appellatur prima, & electio præcentoris fuit secunda, & hæc q̄ modo imminet facienda, dr̃ tertia respectu illarū, & ꝙ dr̃, isti post primā. i. post secundā quæ dr̃ prima respectu istius quæ imminet facienda, & quia alia nulla fuit: & ꝙ nullum est, nec primum nec secundum dici potest: etiam verum est, ꝙ post primam de decano, quæ in veritate fuit, admiserunt illos, sed nō ad secundam factam de præcentore: & quod dicit, ad celebrandā secundā. s. respectu suæ, q̄ cassata fuit: & qd dicit: tertia concurrebat, est vere tertia respectu duarū, quæ cassatę fuerūt: & sic prior intellectus potior videtur.

1 Hoc non patet in antiqua cōpilatione nam ibi etiam est trūcatus textus, pōt tñ patere in integra quā uidit Bernar.

† Ca. 11. eo. ti. in 3. compila.

[Gl. seq. signat cōtrarium de decre. cū super. & soluit.]

a ¶ Admittendos.] Arg. ɔtra. ȷ̃. de offi. delegat c. cu super abbatia. vbi iudex, qui priuatus erat iurisdictione, nō potuit postea associari ad iudicandum. Alia rō est in iudicib. vbi. n. non potest vnus procedere cum alio, qui iurisdictionem non habet, nec potest is qui habet iurisdictionem, ei dare iurisdictionem, vel eum sibi associare, 2 quin iam ex toto desijt esse iudex: & si hoc faceret, à non suo iudice dicetur factū: & ideo quicquid simul faciunt, non tenet, ɔfitēdo p ɔñs se nō posse ꝓcedere solum, & ita ille q habebat iurisdictionem perdit illam, vt dicit illa decr. cum super. In eligentib. secus est: quia licet illi qui possunt eligere admittant illos, qui priuati 3 erant per culpam suā, nō perdunt ipsi ius eligendi: quia possunt renūciare iuri suo; nec illi sunt priuati perpetuo, sed vna vice tantum: vnde possunt parcere illis si volunt, sed in iudicibus non est ita. Bernardus.

2 Concor. no. in l. nemo pōt, ff. de leg. 1. & in cap. quod sedē. in glo. 1. de offi. ordi.

3 Et sic erāt clerici alias vocem habētes vel haberé volentes. secus si admitterēt laicos, vt ius habētes, ȷ̃. c. Massana. secundum Innoc. & Compo. Io. And.

PEr inquisitionem.] Primo ponit ɔfessionē ꝓpositi, ex qua infert. Secundo ipsius indignam ꝓmotionem: ibi. Cum igitur. Tertio mandat ipsum amoueri: ibi. Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Cum ecclesia Thòlosana infamata fuisset super quibusdam excessibus, mandauit Papa quibusdam vt inquirerent super hoc veritatem tam in capite quam in membris. inquisitores ad Tholosañ. ecclesiā accedentes acceperūt iuramenta canonicorū, & in illa inquisitione quidam Mascaron cācellarius iuratus asseruit sciuisse ꝓ certo Ro. olim. Tholosañ. episcopum & amicos ipsius antequam ipse Robertus eligeretur habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, ac eos precibus sollicitasse vt ipsum R. in episcopum eligerent & uidit, & audiuit quando episcopus ipse cōfessus fuit in præsentia quorundam canonicorum præstitisse iuramentum quibusdam canonicis: qui suæ primæ electioni fuerāt aduersati, credens pro certo quod iuramētum illud præstitum fuit vt eligeretur ex pacto. Item dixit idē Mascaron, ꝙ ipsemet post electionem R. cassatam domū episcopalem nomine ipsius R. detinebat, & recipiebat reditus episcopales, quos expendebat in negotijs ipsius R. Iudices dubitauerunt qualiter dictus Mascarō puniri deberet. Papa super hoc consultus respondet: Cum ergo dictus Mascaron dictum R. simoniacum sciēter elegerit in episcopum, † cut ipse suo iuramento asseruit, & sic beneficiis, ecclesiasticis se reddidit indignum, in præpositum Tholosañ. postea eligi nō potuit. Vnde mādat Papa inquisitoribus ipsis, vt ipsum ab officio ꝓpositurę amouentes, uirum idoneum faciant assumi ad ipsam, No. qui scienter indignum eligit, indignus efficit bñficiis ecclesiasticis, ita ꝙ interim de iure nō pōt eligi.

† Scilicet Mascaron, de quo paulo ante facta est mentio.

censuimus admittendos. a

¶ Idem Abbati Cistercieñ R. & P. monachis Fōtis Frigidi.

¶ Eligens scienter indignū in episcopum, est ob hoc suspēsus à beneficijs ecclesiæ per triēniū nec potest interim ad dignitatem illius eligi vel assumi.

CAP. XXVI.

PEr † inquisitionē, q̄ de mādato nostro fecistis super statu episcopatus b & episcopi Tholosani, ꝑspicaciter intelleximus, ꝙ Mascarō cancellarius iuratus asseruit, se sciuisse pro certo, R. olim Tholosanū episcopum, & amicū c ipsius, ante suam electionē habuisse colloquium d cū quibusdam canonicis nominatim expressis eosq; sollicitasse e precib. vt ipsū eligerent in episcopū: seq; vidisse pariter & audiuisse quando prædictus episcopus recognouit f in quorūdam canonicorum pręsentia, se canonicis illis, qui aduersati fuerant suæ primæ electioni iurasse, credens pro certo quod iuramentum illud illicitū fuit, & ꝓstitum, vt idem R. eligeretur ex pacto: & quod ipsemet † post electionem ipsius cassatam, domum episcopalem eius nomine detinebat, g recipiēs quosdam reditus, & prouentus, quos de ipsius conscientia, & consensu in eiusdem negotijs expendebat; ¶ Cum igitur talē h scienter i in episcopum eligendo (sicut ipse suo

b ¶ Episcopatus.] cum agitur de statu ecclesiæ, recipiuntur testes tam contra ꝓlatum quam contra omnes de ecclesia. ȷ̃. de accu. qualiter & qñ, etiam lite nō ɔtestata, si ꝑ cōtumaciā se absentant. ȷ̃. vt lite non contestata. c. quoniam frequenter. §. sunt & alij. Sed conspiratores contra illum contra quem conspirauerunt, admittendi non sunt, sed super statu ecclesiæ admittunt. ȷ̃. de re iud. cum I. & A.

c ¶ Amicos.] secus si inimici fuissent. ȷ̃. de simo. sicut.

d ¶ Colloquium.] hoc sufficeret ad ipsius remotionē. 40. dist. mult. Et desiderantibus episcopatus est auferendus. 8. q. 3. in scripturis.

e ¶ Solicitasse.] & hoc idē nocere debuit. 1. qu. 6. sicut is qui & C. de episc. & cle. si quēquam. & hoc ipso suspectus est ꝙ se ingerit. ff. de procu. quæ omnia. Et preces huiusmodi importunæ inducere vidētur simoniā. 1. q. 1. sunt nonnulli, &c. ordinationes.

f ¶ Recognouit.] talis recognitio siue confessio, licet fieret extra ius, præiudicat confitenti, maxime si publice fiat arg. de exces. præla. quā sit graue. & argu. 22. q. 5. hoc videtur. & recognitio debiti præscriptionem interrūpit. C. de præscrip. 30. an. cum notissimi. §. sed & si quis debitori & in alio casu. 3. q. 9. c. testes, §. sed si debitum scriptum sit.

g ¶ Detinebat.] & male. dilapidabat enim. Arg. ꝙ sicut non suo, ita nec alieno nomine hoc facere debuit 46. dist. sicut non suo.

h ¶ Talem.] s. simoniacum 4 & ambitiosum, vt patet ex ipsa littera.

4 Quia ante electionem, iurauit. 8. q. 3. ca. 1. quia quosdam canonicos precibus. solicitauit: & qa pactum fecit, secundū Goffre. Ioā. And.

i ¶ Scienter.] quia audiuit ab ipso, & sciuit de solicitatione, vt dictum est.

ADDITIO. Et illud dicimur scire, quod ab alijs audiuimus, vt dicitur. 22. q. 5. hoc vr̃. vt dictum est.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem, an accusatus priuetur præteritis. ponit opi. Inno. & decre. quā alle. respondet. Secundo fortificat textum. Tertio obijcit, & soluit. Quarto. notat, dans duo similia.

a ¶ Se in-

a ¶ Se indignum. §.ad minus per triennium.ͤ.eod.cu in cuctis.ͤ.c.prox: Immo ꝑpetuo ꝑtentis bñficijs priuari dēt, vt dixit Innoc. nisi si criminaliter ɔtra eu age retur: & inducit ad hoc ͤ.de confes.cum super. Sed ille plus peccauit q iste, vnde non ꝓbat cu dicit de i.to, & ideo ꝑ ꝑ hmói suspensione promoueri non debuit ad honores.ͤ.de consuetu. cum dilectus.& ͤ.de ęta:& qualit. cum bonæ. quia vilibus personis non sunt cocedendi honores. ͤ. de exces.præla.inter dilectos.& C.de digni. neq; famosis.lib. 12. & C.de infami.l.vnica.lib. 10.& 81 di.tātis Daniel. infra d ac cus.oipotens.ͤ. de te sti.testimonium:C.đ procur. reum. ff. de nunc.& hon.reus,§. eum contra quem.Et ideo iste Mascarō tā quam indignus debet remoueri : quia fuit conscius simoniæ, & simoniacum sciēter elegit:& ideo beneficiis ecclesia.ticis se reddidit indignum,vt hic dicit. 1. Sed quare punitus fuit iste Mascaron? Nam testis fuit,& io contra ͤ.de ordi.cogni.cū dilectus, in fi. & ͤ.de excep. denią. ff. qui po. in pigno. ha.Claudius. & ͤ.de fide, instr.inter dilectos. ͤ. de re iudicata. cum super contro uersia. & C. res inter alios acta.pertotum. Solutio. res ista non fuit acta inter alios: immo inquisitio facta fuit tam in capite quam in membris, vt dixi , & contra eu & alios:vnde si cōfes sus fuit cōtra se in iure,ei præiudicare debuit.& confessus in iure,pro iudicato hr. ͤ.de confessis. c.cum super. Si aliquis inducatur testis in causa alterius, & in modū exceptionis probetur crimen, testis,nō punitur, nisi quia testimonio repellit,necinfamiā incurrit,& sic loquunt cōtraria pro xime signata.Et nota per hác decret.ꝙ suspensus a beneficio eligi non pote t ad beneficium vel dignitatem dūmanet in suspēsione,sicut nec suspē s̃ as ab officio: vt ͤ.de cōlu.cū dilectus. & q no seruaūt interdictū. ͤ.de postula.c.ad hæc.& ͤ.de excessibus prælato.c.vl.

iuramento firmauit) ecclesiasticis beneficijs reddiderit se indignum,[a] graue gerimus,& molestum,qđ Tholosañ.præposito i episcopum Conuenam, tum electo,idem Mascaron in prępositum dicitur substitutus.

¶ Quocirca mādamus, quatenus eūdē ab officio ꝑpositurę penit[us] amouentes, faciatis virū idoneū ad officium illud assumi.

¶ Idē priori sancti Frigidiani C. & G.† canonicis Lucanensibus.

¶ *Si non professus eligitur ad regimē ecclesia regularis. cassatur electio consuetudine in contrarium non obstante.*

CAP. XXVII.

CVm† causam quæ inter Bonum presbyterū, & Brunum canonicū sancti Petri Lucaneñ.vertitur,sup eo ꝙ dictus presbyter Bonus,a maiori parte canonicorum eiusdem ecclesiæ(ꝑdicto B.& quodam alio contradicentibus) in priorem,sicut dicitur,est electus, olim vobis duximus committendam:& inf.Quamuis autem multi priores continue † vnus post alium, in ipsa ecclesia ꝑ [b] multa & lōga tēpora fuerint nō ꝓfessi: q a tñ ꝑfatus presbyter B.non est ꝓfessus obseruantiam regularem,dubitatis† c (& merito)nobis procedere incōsultis:

¶ Quia igit non debemus attendere solūmodo qd factum sit ; sed potius qd sit faciendum: Cōsultationi vestrę taliter respondemus:ꝙ cum sm̃ legem diuinam nō sit in boue arādum & asino: [d] nec qsquam debeat vestem induere de lana linoq; cōtextam;irritetis[e] electionem prædictam , & compellatis præfatum presbyterū aliosq; clericos non ꝓfessos,vt vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constitutam ꝓfiteātur & seruent : aut ipsam ecclesiā oino dimittant.

¶ Idem I.tit sancti Stephani in Cęlio mōte presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ *Nominatio vel appellatio eius cuius non interest,electionem non impedit: sed si vocādus contemnitur,eo prosequente contemptum, cassatur electio ēt cōfirmata: & pōt prosequi nisi consenserit electioni quod potest etiam ex post facto hoc dicit vsque ad § super eo.*

CVm causam.] Communis diuisio. Secunda : ibi, Quia igitur.

CASVS. Quidam prioratus in ecclesia S. Petri Lucaneñ.vacauit maior pars canonicorum in prioré elegit presbyterum Bonū.qdā alij ɔtradicebant dicētes,ꝙ talis electio nō valebat eo ꝙ dictus presbyter Bonus nō erat professus ordinem regularem , cā fuit commissa iudicibus coram quib.allegabātur,ꝙ cum dictus presbyter Bonus no fuisset ꝓfessus ordinē regularē,eligi nō potuit in priorē. In ɔtrariū ꝓponebāt ꝙ multi priores cōtinue vnus post alium fuerāt in ecclesia ipsa ꝑ multa & lōga tēpora, qui non fuerāt ꝓfessi. Dubitauerunt iudices,an talis consuetudo excusaret quo minus talis electio valeret,cōsultus Papa rñdet, ꝙ no debemus solummodo attēdere qd sit fcm̃, sed qd sit faciendum & ẞm legem diuinā nō est arandū in boue & asino,nec aliqs det induere vestem de lana & lino ɔtextam. Vñ mandat Papa, vt ipsam electionē debeant irritare, & pdictū ꝑsbyterum & alios cōpellant, vt B. Bñdicti regulā in eadem ecclesia constitutam ꝓfiteantur & seruent , aut ecclesiā ipsam omnino dimittant. Not. quod non debet considerari qd factū sit,sed quid faciēdum : quia in hoc consuetudo non excusat. Item omnes q in vno eodemque officio deseruiunt eiusdem professionis debent esse.

b ¶ Per multa & lōga tempora.] Consuetudo in hoc non iuuat. ͤ. de consue. ad nostram. & c.cum inter vos. quia non quod est factum,sed faciendum ɔsiderandum est.de of. præsi. sed licet. & ff. de iusti.& iure l. pen. 2.& 93.distin.legimus. & negligentia episcopi hoc accidit. ͤ. de testa. quia ingrediētib. & dispar ꝓfessio in ecclesia esse non debet.16.q.3.presbitero.& q.6.in noua.

c ¶ Dubitatis.] simile supra de rescrip.capitu.cum cō tingat.

d ¶ Asino.] i.homines aduersæ ꝓfessionis in vno officio non socia Bis,sic exponit 16.q. 7. in noua actione. ADDITIO. Vnde versus.

Nemo boues asinis curuo coniungat aratro
Nec gestet vestem lini lana quoque textam.

e ¶ Irritetis.]& merito;qa ɔtra ius coe facta est.18.q. 2.abbatem.& c.q sit.& contra istud ius commune no præscribitur vllo tempore,vt hic dicit.3.quamuis pe. multa

† Al.ita.G. & G. B.& S. canon. &c.

1 Concord. glos: magna de renunc. post translationē , & in c . de regula ri.in glos.1. de simon.

† Cap. 12.e. ti.in 3.compilat.

† Vide text. I l.ex facto. §.rerum. cū no.ff.de hæred.inst. & ī l.1.§. quoti diana. ff. de aqua quot. & est.

† Dubitātis.

Deut. 22.

2 Prætor ius dicit ēt cum iniqua decernit: relatione facta nō ad id qd eum facere oportebat , Ioan.And.

3 Concord. tex. cum gl. in ver cessabit.in l. auxilium.ff.de minor.

CAP. XXVIII.

Quod † sicut ex litteris tuis. & infra. ¶ Verum cũ ex prima electione, quę facta de tribus dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris, [a] acquisitũ fuerit nominat[o], licite procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam: præsertim in ecclesia Armachana; cum iuxta constitutiones [b] canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionem illam potuit impedire [c], cum in ea nihil attentatũ fuerit in præiudicium regiæ dignitatis: quia non simplex nominatio, sed solemnis electio debet principi pręsentari, vt postulationi præstet assensum; etsi secus aliquando per vsurpationẽ aliqui faciant abusiue. Si aũt Mirideñ. † eps, & abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati (si tamen sine periculo [d] potuerint conuocari) siue nequiuerint [e], siue noluerint [f] ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia non potuit electionem impedire: & infra. Quòd si eos vocatos [g] non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit penitus electio taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis

† Miridiensis.
† Mondineñ.
† Vintuñ.

multa & longa tempora, &c. & similem causam habes ỹ. eo. ti. c. cum in magistrum.

Quod sicut.] Diuiditur hæc decre. principaliter in tres partes. Secũda: ibi in §. Super eo. Tertia: ibi in versicu. Quod autem. Hæc prima pars primo ponit tria, quæ obijciebantur ꝯtra formam electionis, & pertinet ad primam partem rubricæ. Potes colligere modum ponendi casum litteralem. Nam facta electione de quodam promouendo in episcopum in ecclesia Armachana, secuta illius confirmatione & consecratione, instabant aliqui, vt iste archieps deberet abijci. ad cuius deiectionẽ allegabãt tria ꝯtra ꝑsonam. Papa auditis allegationib. vtriusq; partis, decreuit & mandauit vt in littera continetur. Abb. Siculus.

† Cap. 13. ſe- ti. in 3. compilat.

CASVS. Vacante ecclesia Armachana quidã abbas electus fuit in archiepm ecclesiæ Armachanæ, & postmodum confirmatus & consecratus. Quidam eps, & abbas quidã opponebant se huic electioni. Legatus Apostolicæ sedis corã quo prædicti se opponebãt, inquisiuit de modo electionis, & de persona electi, quia multa ꝑponebant tã ꝯtra ꝑsonã electi, q̃ ꝯtra formã electionis: & inquisitione facta inuenit plura tã ꝯtra ꝑsonã electi, q̃ ꝯtra formã electionis. Dubitauit Cardinalis qd sibi esset faciendũ. ꝯsuluit Papam: & ipse rñdit ad illa, quæ ꝯtra electionẽ proponebantur. Primo quidẽ electio dicebatur facta de tribus, sed illa vr̃ potius nominatio q̃ electio: vnde nil iuris acquisitum fuit nominatis. & ideo licite potuit procedi ad electionem celebrandam in ecclesia Armachana. Secundo fuit appellatio à rege interposita: & Papa dicit ꝙ appellatio illa electionem non potuit impedire: quia nihil attẽtatum fuit in præiudicium regis: quia non nominatio, sed electio solẽnis debet principi præsentari, vt suum præstet assensum tanquam patronus, licet qñque per vsurpationem in ꝯtrariũ fiat. Tertia fuit, q̃a dicti eps & abbas contempti fuerunt, vt dicebat: dicit Papa, si electioni interesse debuerunt, & ipsi nõ ꝯtempti, sed vocati fuerunt, dummodo sine periculo potuerint vocari, siue nequiuerint siue noluerint ad electionem venire celebrandam, ipsorum absentia electionem nõ potuit impedire. Si vero non fuerunt vocati, sed contempti, cassari debet electio, nisi postea pro bono pacis voluerint consentire. Super eo vero ꝙ die consecrationis suæ antequam missa finiretur, acolythum ordinauit: pro tanto excessu castigetur: quia solus Romanus Pontifex, qui consecratur ante hymnũ angelicum, & postmodum missam incipit & perficit consecratus in die suæ ꝯsecrationis potest ordines celebrare. Alij vero qui inter epistolam, & euangelium consecrantur: quia ipsi cõsecrati concelebrant principaliter celebranti, non debẽt tunc ordines celebrare ne diuidat mysteriũ vnitatis. Præterea non licet archiepo sine pallio conuocare ꝯciliũ, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & epos ꝯsecrare, & iõ multũ præsumit qui anteq̃ impetret palliũ, ꝑdicta facere præsumit: cum nõ tanquam eps, sed tanquam archieps ea facere videatur. Super eo vero ꝙ tabulã argenteam alienauit, dummodo ecclesiã reddat indẽnẽ, ęquanimiter poterit præteriri, cum hoc ꝓcesserit de cleri & populi voluntate. Not. ꝙ per nominationem nullũ ius acquiritur nominato. Itẽ appellatio per laicum patronum interposita ne fiat electio in ecclesia collegiata, nõ valet. Item si quis cõtemptus sit in electione nisi consentire voluerit, cassari dẽt electio. Alia vero q̃ ꝯtra ꝑsonã ꝓponebant, dispensatiue intelliguntur.

[Gl seq. distinguit duplicem nominationem.]

a ¶ Iuris.] ex tali simplici nominatione nullum ius acquirit̃ noiato, vt 2. q. 6. c. ei q versi. noiationes. sed ex illa noiatione q̃ fit in scrutinio ipso publicato; ius acquirit̃ noiato in scrutinio. ỹ. e. publicato.

b ¶ Constitutiones. 23. dist. in nomine domini. & ỹ. de appell. qua fronte. & ẽt causæ spirituales in ecclesia sunt tractandæ. 2. q. 2. præceptum. & 23. q. 8. conuenior. versic. sed etiam in consistorio.

c ¶ Impedire.] & merito: q̃a laici non debẽt interesse electioni. s̃. eo. cum terra. immo ius eligendi nõ cadit in laicum in collegiata ecclesia, ẽt si esset patronus. ỹ. eo. c. sacros. nõ obstãte aliqua ꝯsuetudine, ỹ. eo. c. Massana, sed electio facta præsentari debet patrono vt suũ præstet assensum s̃. eo. cum terra. &c. cu inter vniuersas. & ỹ. eo. ti. c. sacrosan.

d ¶ Sine periculo.] & sic patet ꝙ si periculũ est etiam in vocando siue in mora, alij ad electionẽ procedere debent eis nõ vocatis. ỹ. eo. c. cum inter vniuersas. arg. ỹ. de sent. excom. sacro.

1 Adde tex. cum glo. in l. item quęritur. §. si gemma, in ver. periculũ. ff. loca. & in l. opus. in gl. 2. eo. tit.

[Gl. seq. signat contrarium.]

e ¶ Nequiuerint. Arg. contra. s̃. eo. bona. ver. si constaret de vi, &c.

f ¶ Noluerint.] Si noluerint alienos se fecisse videñt. s̃. eo. c. cum nobis olim. & eo. ecclesia vestra.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

g ¶ Vocatos.] Præsumitur quis non vocatus, nisi hoc probetur, vt hic patet. & 4. q. 4. quisquis. 82. dist. pro posuisti. Arg. ꝯtra. s̃. eo. bonæ. ver. si. quia nuncio creditur an aliqs sit vocatus. ff. de reb. eor. qui sub tu. vel cura. magis. §. illud. ỹ. de app. cũ parati. Dico ꝙ si quis negat se fuisse vocatũ, aduersario incumbit probatio, vt hic innuitur. & ỹ. de proba. quoniam contra. de hoc dictũ est s̃. eo. bonæ.

ADDITIO. Dicit Goffredus. Puto nuncio & actis iudicum standũ, nisi valide probationes offerrent ex aduerso. all. ỹ. de testib. cum à nobis. Quid de nuncio dixerint hic Io. & Vinc. scripsi in Speculo de cita. §. sequitur. super ver. sed nunquid. Ioan. And.

[Ex hac

curauerint consentire. a

¶ *Episcopus dum celebratur missa consecrationis suæ, vel archiepiscopus ante receptum pallium ordines conferre non debet, hoc dicit vsque ad versicul. Quod autem.*

¶ Super eo autem quod in die consecrationis suæ anteq̃ missarum solemnia finirentur, acolythum ordinauit, pro tali excessu eũ corripias & castiges: cũ solus Romanus Pontifex (qui ante hymnum angelicũ cõsecratur, & postmodum ipse missarũ solemnia incipit & perficit consecratus) in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Cæteri vero qui inter epistolam, & euangelium consecrantur, quiã consecrati concelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur, b mysterium vnitatis †, nõ debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat archiepiscopo sine pallio c conuocare concilium, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos & epos cõsecrare, multũ profecto præsumit qui antequã impetret

Electio inualida an possit per ratihabitionẽ confirmari.

Solus Romanus Pot. in die consecrationis suæ valet ordines celebrare.

[Ex hac dissoluta glos. seq. format tres oppositiones, & duas quæstiones. Opponitur quod contemptus ratificare non potest, quia quod non valet, &c. Secundo quoq; non potest, quia suo nomine non est gestum quod in spiritualibus, &c. ponit opi. Io. quam reprobat. Tertio quod cogitur habere ratum cum sit vtiliter gestum, soluit quod remittere non tenetur &c. Quarto quæritur an instante contempto, eligens resilire possit, allegat pro & contra. Quinto an cõtempto mortuo requiratur consensus substitutorum. ponit solutionem Vincen.]

a ¶ Consentire.] hic patet q electio quæ non valet per ratihabitionem potest cõfirmari. 16. q. 1. quoniã quicquid. & j. de his quæ. fi. à præla. sine conse. cap. cum nos. & cũ in Apostolica. j. de dona. c. pastoralis. & j. de iure patr. cura. & j. de transa. cõtingit. Sed cõtra j. c. auditis, & j. de iure pat. illud. & 16. q. 1. cap. placuit. §. potest. versic. quod ab initio. ff. de re iu. l. qđ ab initio. Sed nonne absentes cogi debent ratã habere electionẽ, cũ in hoc negotiũ ecclesiæ vtiliter gestum sit. ff. de nego. gest. l. Pomponius. cũ absentes id facere tenerentur. ff. de ri. nup. l. si filius: sed dic q iniuria facta est absentibus, & illã nõ tenentur remittere sine satisfactione. 23. q. 4. illic. 90. distin. si quis contristatus. Item si cogerentur consentire præsentibus, iam non haberẽt liberũ arbitriũ, & sic inuitis daretur episcopus: qđ esse non debet. 61. dist. nullus. Item patet hic q circa spiritualia possum habere ratum qđ meo nomine non est gestũ. 9. quæst. 3. Lugduñ. & j. de iure patr. cura. & 2. q. 1. in primis. & 3. q. 6. hoc quippe. Sed numquid in hoc casu possent primi electores resilire, cum absentes nolunt cõsentire? Quod vĩ, cũ diffidant de iure suo, s. de postu. bonæ. 63. dist. quanto. Sed contra videtur. s. eod. cum inter canonicos. in fin. & 8. q. 2. dilectissimi. de serui. rusti. prædi. per fundum. ff. de opti. leg. si tibi. §. vnius. ff. de nego. gest. si ego. Itẽ pot dici vt Io. dicit, q si Præsentes eligunt, & spem suæ electionis ponunt in absentibus sperantes ipsos ratum habituros, quia tunc demum per ratihabitionem pot confirmari factum præsentiũ: sed si statim præsentes per suam electionem intendãt ius dare electo: tunc non potest ratificari ipsorum electio. vt 9. q. 2. Lugduñ. ff. de solu. si quis offerenti, qđ non credo, imò qualitercumq; eligant, possent absentes ratam habere electionem, dum tñ non sit nulla ipso iure j. ca. proxi. Item pone q illi qui contempti sunt mortui sint: numquid subditorum consensus exigitur? Vinc. dicit 1. quod non, nisi essent prælati q aliis succedũt in onere ac honore. j. de off. deleg. quoniam abbas. & j. de off. ord. pastoralis. in canonico secus. arg. j. de testi. requisiti. in fi. §. 1.

1 Idem Phi. Gof. Innoc. Host. Cõp. & Abb. Itẽ secundum Inn. & Hostien. & Cõpost. si lite pendẽte super contemptu moritur contemptus vel transfertur ad aliã ecclesiã, perit actio. C. si reus, vel ac. mor. fu. l. fi. Io. And.

¶ SVPER. eo.] Iste §. diuiditur in tres partes: q a ponit alia tria, quæ obijciebantur contra personam promoti: comprehenso. §. fin. partes satis patent in litera.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem, an missa sit de substantia consecrationis, & an vnus possit cõsecrare. & alter missã dicere. In fine signat cõtrariũ. & soluit.]

b ¶ Diuidatur.] sed qualiter diuidatur, exemplum habes 23. dist. quorundã. ita episcopus. qui consecratur concelebrat id est, simul celebrat suo consecratori q principaliter celebrat, & ideo tũc nõ debet dimittere officiũ illud q ipse inceperit cum cõsecratore suo, & alios ordinare: quia sic diuideretur mysterium illius missæ in qua consecratur: quod fieri nõ debet: & toti missæ debet interesse. Et ita videtur esse de substantia cõsecrationis ipsa missa, hac ratione quia consecrationes episcoporũ & ecclesiarum & confectio chrismatis debet fieri cum missa. j. de cele. miss. te referente. & de conse. distin. 1. omnes basilicæ, & vno cõtextu sine aliquo interuallo. & ille q consecrat, debet missam celebrare. & ita officium illud totum continuum debet fieri sine interpositione vel mutatione aliqua personarũ, nisi magna necessitas casualiter superueniret. 7. q. 1. nihil. & c. illud [illegible] sic ordinauit ecclesia Romana. & obseruat. & idem fit & obseruatur in collatione sacrorum ordinum. Ex hac consideratione videtur q missa sit de substantia consecrationis: contrarium tñ cõsueuit dici. & verũ est q missa non est de substantia consecrationis: quia diuersa sunt consecratio & missa, sed propter virtutẽ & reuerẽtiã sacramẽtorũ & ordinũ statuit ecclesia, q qñ talia celebrantur, semper cum missa celebrentur. Contrarium est not. 7. distin. in veteri. Tamen si huiusmodi solennitates non seruarentur, nihilominus valerent cõsecrationes, & ordinũ collationes clericorũ, sed q cõtra facerẽt, punirent ordinãtes, & ordinati: qa cõ ordinationẽ ecclesiæ, & cõ illud q ecclesia seruat fecerũt. Sed q illi q faciũt cõ ordinationẽ ecclesiæ puniunt, habetis de tem. or. sane. & c. lr̃as. & c. vel nõ est cõpos. & duob. c. ibidẽ sequẽtib. oẽs. n. tenent seruare q ecclesia Romana obseruat. j. de sacra vnct. c. vnico. in fi. & quæ omissa sunt in præmissis, debent suppleri, vt in prin. c. de sacra vnc. & in ti. seq. c. 1. & c. psbyteri. Hu. dixit q si vnus cõsecrat, & alter missam dicat, cõsecratus erit: sed fieri nõ dẽt. De hac materia no. 75. dist. ordinationes eporum. De hoc qđ dixit, Hoc quæsitũ fuit a me Bernardus Parmen. canonico Bonoñ. capellano dñi Papę in consecratione dñi Octauiani Bonoñ. epi, vtrũ archieps posset cõsecrare, & alius missam cantare? Rñsum fuit q illud fieri non debebat, cum illud esset contra ordinationem ecclesiæ, vt j. dr̃, & nũquam audiui nec legi, q hoc aliqñ factum fuerit: & hac de causa posuit hic hæc additio. Bernard. Sed finita illa missa si aliã postea celebraret, bene posset ordines celebrare si necessitas esset. 2 vñ dicit, tunc, quasi dicat, finita illa missa posset prius pallio recepto: quia mysterium diuidi non debet. 23. di. quorundam. Arg. contra 7. q. 1. nihil, & c. illud. Sed illud ex necessitate, quę legem nõ habet. s. de consu. quanto. de conse. dis. 1. solennitates. 3

c ¶ Sine pallio.] quia in pallio plenitudo Pontificalis officij confertur. infra de vsu pal. nisi. & ideo ante pallium talia facere non potest. Alij tamen dicunt q potest alij demandare. s. eo. si archiepiscopus [illegible]. quia consecrare

Missa an sit de substantia consecrationis.

† In vno manuscripto Vaticanæ veritatis.

Bernardus decretaliũ glossator qs fuerit.

2 Sed cum pŝentes sint alij episcopi, nõ apparet, qualis necessitas possit occurrere, nec homines conferri ca. 1. & 3. de temp. ordin. vt hic ait Hostien. & Io. And.

3. Concord. text. in l. aliã q ff. de offi. procõ. & in l. nõ solum, cum vult. ff. de excu. tu.

secrate est ordinis epalis. sed episcopalia ante pallium acceptum exercere non potest, vnde alijs inferioris ordinis demandare non valet. arg. op. ẜ. de consec. eccle. vel alta. aqua. Et argum. ẜ. eo. transmissam. sed suffraganei sui ad mandatum ipsius possunt alium suum suffraganeum consecrare. sup. eo. c. suffraganeis.

a ¶ Tanquam.] Et ita quædã facit quis tãquam alius, vt 23. q. 4. si ecclesia. in fi. & ff. de adopt. si pater. §. qui duos. & l. si cõsul. & ẜ. qui. fil. sint legi. c. per venerabilem. vbi de hoc: quia nullus ecclesię erat eps. tanquam archiepiscopus nõ poterat. quia nondum recepit pallium.

[Gl. seq. notat per restitutionẽ purgari pœnã, allegat. 5. c. & 5. ll. primæ legis causam exprimens ad cõtrarium alle. 3. ll. & primã exprimit. itẽ obijcit. dat solutionem Ioan. cui respondet, ponit opin. demum soluit.]

b ¶ Præterire.] Et ita hic purgatur pœna criminis per restitutionẽ. ẜ. de reb. eccle. non alie. si quis presbyterorũ. 35. q. 8. quod quis cõmisit. & 12. q. 2. quis quælibet simile ẜ de loca. & cond. & ꝓp. & ca. potuit 1 sicut si aliquis ante accusationem recedit ab incestuosa cõiunctione, sine pœna est. ff. de adulter. si adulterium. §. ijdem imperatores. sic. ff. q met. cã. l. si cu exceptione, §. satis. & C. de his qui. vt indign. l. alia ff. de inoff. test. l. Papinianus, §. meminisse. ff. de ali. iud. mu. cau. fac. ex hoc edicto. §. pen. ul. Ar. ɔtra. ff. vi bono rapto. non prodest. vbi prodest raptori rem restituere ad euitandã pęnã. ff. de fur. q ea mẽte. & ff. deposi. l. 1. §. si rẽ depositã. Sed obijcitur, iste est suspectus, & satisdatio non mutat maleuolũ animum tutoris. Instit. de suspe. tuto. in fi. Sed iste non erat suspectus aliàs, & excusatur pp mandatum cleri & populi. 12. q. 2. de reb. Sed ibi maior præstitit auctoritatẽ: hic fuit iste maior qui deliquit, immo ipse facere non debuit quod alios facere ipsum prohibere oportuit. 15. q. 1. nemo. &c. in canonibus. & ff. si ser. ven. altius. ff. de condi. indebiti frater à fratre. Dicunt quidam quod hic potest in casu isto & consimili pœna purgari quod non remoueantur ab ecclesia nec deponatur. Contrarium dico, quod licet reddat ecclesiam indemnẽ, propterea non euadit pęnã depositionis, sed euadit solummodo pœnam excommunicationis, vt 12. q. 2. monemus. & c. diaconi. & c. statuimus. Et hoc etiam dico per iura proximè dicta. hoc probatur per decre. Greg. ẜ. de solu. si quorumdam. ibi dicitur, qui obligat ecclesiam suspensus est ab administratione spiritualium & temporalium ipso iure. Et ita intelligitur capit. illud si quis presbyterorum. quia per restitutionem solummodo euadit pœnam excommunicationis. Et quod hic dicit, dispensatio fuit & gratia, & hoc innuunt illa verba: æquanimiter poteris præterire & ita fuit solummodo quædam tolerantia. Huic adminiculum præstitit quod dicit: cleri & populi assensu. c. illud, quod quis commisit. loquitur similiter de misericordia de eo qui toleratur in officio suo: vt ex littera ipsius cap. patet. ad hoc præstat bonum arg. ff. deposi. l. 1. §. si rem.

† Doleñ. Doloñ.

† Sanigneo Sanguineo.

† Cap. 14. eo. tit. in §. cõpilatione.

1 Concor. tex. in l. magna. C. de cõtra. & com. stip. cũ gl. fi. & ibi Cy. & Petr. de Bel. pert. facit C. de ver. sig. l. sancimus. in gl. ex purgati.

pallium, clericos ordinare festinat: cum id non tã quam a simplex episcopus facere videatur.

¶ *Iste versi. non summatur, tum propter diuersitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abb.*

¶ Quod autem tabulã argenteam dicitur vendidisse, dummodo ecclesiã Armachanam reddat indemnem, ęquanimiter poteris præterire, b cum id de cleri & populi processerit voluntate.

¶ Idem Tolet. † episcopo & Sagoñ. † & de Ardeñ. Abbatibus.

¶ *Electio per minorem partẽ capituli facta non tenet, nec per subsequentem consensum ratificari potest. h d secundũ communem intellectum.*

CAP. XXIX.

Auditis † & intellectis meritis causæ, quæ duabus electionibus celebratis in eccl'a Baioceñ. vnã † de G. Archidiacono: & alterã de R. subdiacono, c inuenimus vtrãq; contra formã canonicã attentatã. Cum n. inquisitis voluntatib. singulorũ decanus cũ paucioribus in ipsũ R. d & cantor cum pluribus in dictũ G. archidiaconũ e conuenissent: f solo cantore postmodũ quendam alium, videlicet magistrũ R. de Algedijs † nominante, ad nr̃am fuit audiẽtiã appellatũ, g ne decan⁹ qui primã in electione vocẽ habebat, ad electionẽ ꝓcederet sine cõsensu totius capituli, vel maioris, & sanioris partis ipsi⁹. Ipse vero decan⁹ nõ habito cõsensu maioris partis ca

† Ait Innocẽtius ita fuisse ĩ registro: vnã de R. archidiacono, & alterã de magistro R.

† Aldegijs. Allegiis.

Auditis.] prima pars diffinitionis causam ponit. Secunda diffinit, ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante ecclesia Baioceñ. canonici Baioceñ. ad electionem conuenientes, pars vna elegit Guil. archidia. alia pars elegit R. subdiaconũ. Electiones istæ delatæ sunt ad dñm Papam. Ipse Papa examinatis nũcijs vtriusque electionis, inuenit vtrãque contra formam iuris attẽtatam hoc modo: Cum enim canonici in capitulo cõuenissent, & volũtates singulorũ inq sitæ fuissent, decanus cum paucioribus conuenit in R. subdiaconum nõ ipsum eligendo, sed nominando: cantor cum pluribus nominauit Guil. archidia. tandem solus cãtor nominauit magistrũ R. de Algedijs, appellans ne decanus qui primam vocem in electione habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel maioris partis. Decanus non obstante appellatione illa, non habito consensu maioris partis capituli, sed longe minoris, dictum Guil. archidiaco. elegit, statim appellans ne quis ɔtra electionẽ aliquid attentaret. decanus tamen allegabat ꝙ electioni suæ plures consenserunt, sed hęc allegatio non valebat, quia electio, quæ fuit irrita ipso iure, per subsequentem consensum non poterat esse rata. post electionem cantor & alij, qui remanserunt in capitulo, post illam electionem decani nondũ cassatam, & post appel. ad sedem Apostolicam interpositam, recedentes à nominatione dicti Guil. archidiaco. dictum subdiaconum elegerunt, dñs Papa vtramque electionem vt ɔtra formam canonicam attẽtatam, vt dictum est, cassauit. Not. ꝙ secunda electio attẽtari nõ debet prima nõ cassata, quod intellige cum prima electio non est in illa ratione electi. Nota, ꝙ electio quæ nulla est, ex post facto non conualescit. Item quod fit post legitimam appellationem non valet.

c ¶ R. subdiacono.] Magistro R. olim.

d ¶ Ipsum R.] non erat in antiqua.

e ¶ Archid. olim verbum istud, dictum non erat hic. Ber

f ¶ Conuenissent.] nominando, non eligendo.

ADDITIO. Et per tales nominationes non impeditur electio. sup. c. proxi. Ioan. And.

g ¶ Appellatum.] à cantore & suis.

a ¶ Proru-

pituli, sed longe minoris, subito in electionem prorupit. a appellans ne quis contra ipsam aliquid attentaret: quamuis asseueret, quod electioni b factæ plures alij consenserunt: cum tamen ex post facto c nequiuerit conualescere, quod ab initio non valebat. quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso iure, per subsequentem consensũ, maxime d appellatione pẽdente, non poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus, † cãtor & alij qui remanserant in capitulo, post illam electionẽ nondum cassatam, e & appellationẽ ad nos interpositam, a no[m]inatione † dicti archidiaconi recedentes, de nouo præfatum subdiaconum eligere præsumpserunt.

¶ Nos igitur electionem vtramque duximus irritandam. f.

¶ Idem Grandissyluæ, & Bellæperticæ abbatibus.

¶ *Potestas data compromissarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non potest, & desinit res esse integra postquam compromissarij cœperunt habere tractatum.*

a ¶ Prorupit.] eligendo G. archidiaconum, & recedendo à nominatione R. subdiac[on]i.

b ¶ Electioni.] factæ à decano.

[Gl. seq. obijcit, soluit & remittit.]

c ¶ Ex post facto.] Hic vr̃ ꝙ electio, quæ nulla est ipso iure impediat secundam, & quia dicit electio, quæ fuit irrita ipso iure, & c. quia vtraq; hic cassat: vnde ꝯtradicit. s̃. eodem. bonæ. & j̃. de appell. constitutis. & j̃. eo. congregato. in quibus secunda tenet: quia prima fuit nulla ipso iure. Sed dicas, ꝙ electio illa non erat nulla ipso iure, immo poterat rata haberi, nec erat euidens ipsam non tenere. Et verba ista scilicet, irrita ipso iure, non tenẽtur proprie: vnde expone, irrita ipso iure, id est irritanda de iure. & hæc expositio ꝓbat̃ ꝑ finem c. vbi dicit; vtramq; electionem duximus irritãdã & sic nulla ꝯtrarietas: & loquitur in eodẽ casu hæc decre. cũ illa. s̃. eod. considerauimus. Et non innuitur hic ꝙ ratihabitio non possit habere locum in electionib. quia bene habet locũ: vt s̃. eo q̃d sicut. &c. licet. 63. distin. quanto j̃. de iure patrona. cura. & s̃. de postula. bonæ. sed hic non potest habere locum ratihabitio, quamdiu appellatio pendet: Et ei non renunciatur in totũ: q̃a ꝯtraria sunt consentire & nolle recedere ab appellatione: simile j̃. de appell. solicitudinem. vnde dixit, maxime appellatione pendente: quasi dicat, si voluit renunciare appellationi & consentire, potest conualescere: & Maxime, pro, tm̃, ponitur: & quod dicit ex post facto, &c. allegatio fuit partis aduersæ, nec ponunt illa verba, ex post facto. & hoc vr̃ per fi. vbi dicebatur: Nos igitur his & alijs auditis q̃ corã nobis allegata fuerunt. vel dic prout dr̃ in vltima notula. in fi.

d ¶ Maxime.] proprie ponitur; quia idẽ esset citra appellationem. 1 & in antiqua non erat hoc aduerbiũ.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Cassatum.] De facto intellige, cum nulla fuerit, quia q̃d non est, cassari nõ põt. sic j̃. de re. eccle. alien. vel non, si quis presbyterũ. Item q̃d dicit in fi. irritandã ꝯtradicit litteræ superiori, vbi dicit ꝙ electio fuerat irrita ipso iure, ergo nõ poterat irritari, si nulla ẽ. Dic ꝙ verbũ istud, irritandam, quãtum ad primã electionem, ponitur improprie, id est, irritam: quantum ad secudã ponitur proprie. simile 28. dist. presbyterũ. quia secunda non erat nulla, sed per exceptionẽ fuit cassata: & si decanus & sui consentissent electioni secundæ confirmata fuisset. vt dicitur in fi. vlti. notulæ.

[Glo. seq. dist. ꝙ duæ electiones aut fiunt vno contextu, aut ex interuallo. secũdo casu aut prima est annullanda, aut nulla. & si nulla. aut istud est euidens, aut dubiũ: & ponit ꝙ etiã nulla impediat secundã, inducens sex similia. Ponit opi. distinguẽtẽ nullitatem, iuris vel exceptionis, vel tantum actionis. Quærit demu de ratione diuersitatis, quæ est solutio contrarij, & distinguit an primi qui fecerunt electionem nullã, sint etiã priuati potestate eligendi, nec ne. In fi. quærit. arg. pro & contra. & soluit.]

f † Irritandam.] Not. ꝙ vbi plures electiones cõcurrunt, quæ fiunt incontinenti, neutra impedit aliam, vel præualet alij quæ prior fit, sed ꝑualet illa quæ maioribus iuuat̃ meritis, & plurimorũ approbatur assensu. 63. dist. c. vlt. j̃. eod. ecclesia. s̃. eo. dudum, si vero ex interuallo fiat secunda, tunc habet locũ dist. aut prima est aliqua, licet posset elidi ꝑ exceptionem, aut nulla ipso iure, Si. n. euidens est primã non tenere ipso iure: puta cum eligit̃ qui est ineligibilis, s̃. eod. cũ Vintoñ. j̃. de appella. constitutis. & j̃ eod. venerabilẽ & j̃. eo. tit. congregato. vbi tenet secunda à paucioribus facta: tũc prima non præstat impedimentũ secundæ. Sed si dubium est an teneat prima, quia aliqua causa allegatur quare posset tenere, tunc prima præstat impedimentum secũdæ, nec debet fieri secũda, prima non cassata. s̃. eod. considerauim[us]. Sed hic vr̃ cõtra ex eo q̃d dixit. s̃. cum tñ ex post facto, &c. ꝙ electio. q̃ nulla est ipso iure, impediat secundum prima enim à paucioribus, & post appell. facta fuit, vnde videbatur nulla. Et sic perditur dominium per id quod nullum est. j̃. de renuncia. ꝙ in dubijs. 2 Sicut vides ꝙ ab accusatione, quæ nulla est. non põt quis discedere nisi iudicis auctoritate. ff. ad Turpill. l. 1. §. accusationem. sic secũdũ testamentum factum sub conditione, quæ nunquam erit, dum tamen esse possit. rumpit primũ. ff. de iniu. rup. test. l. cũ in secũdo. in fi. & primũ matrimonium ꝙ nullũ est. impedit secundũ. j̃. de spon. ad audientiã. sic manumissio, quæ nulla est, ꝑstat impedimentũ vsucapiendi. ff. de vsucapi. pro donato. l. q pro donato. sic accusatio, quæ nulla est, impedit sequẽs matrimoniũ, j̃. de despon. impub. ad dissoluendum. in fi. In stipulatione aliud est, quia si prima stipulatio non valet, quæ potest elidi per exceptionem. tenet secunda, ff. de verborũ obligatio. si dari stipuler. Quidã tñ distingũt ꝙ electio qñque nulla est iure actionis, & nõ iure exceptionis: quoniã ex ea non potest peti confirmatio: vt hic, & s̃. eo. considerauimus. vbi prima non tenet: & tamen impedit secundam; & hęc qñq; est nulla iure exceptionis & actionis: vt illa q̃ facta est ab excõmunicatis. siue de persona indigna: q̃a ex ea nõ potest excipi vt alia impediat̃. j̃. de appell. constitutis. & simile s̃. eo. bonæ. Sicut aliquis qñque consequit̃ sumptus ꝑ retẽtionẽ, quos nõ posset cõsequi ꝑ actionẽ. ff. de ꝯdi. indeb. si in area, in fi. Instit. de re. di. §. certe. argu. ff. de cõpen. etiã. Sed q̃ est rõ quare in casu huius decre. electio q̃ est ipso iure irrita, impedit secundam, ita ꝙ non valet, & ĩ ꝯtrarijs. j̃. eo. scriptũ, & j̃. eo. ꝯgregato. & s̃. eo. cũ in cũctis. & c. bonę. & c. cũ Vintoñ. & j̃. de appellatio. constitutis: electio q̃ est ipso iure irrita, nõ ꝑstat impedimentũ secũdæ. Rõ est hæc. Licet. n. in casu huius decre. prima electio sit nulla, eligẽtes tñ nõ sunt ipso iure eligendi potestate priuati: nec electio ꝑ hoc deuoluit̃ ad alios: & iõ cãtor & sui non debebãt eligere sine decano & suis socijs: & quia elegerũt decano & suis socijs non vocatis post appel. prima nõ cassa-

† In codice Barbatiæ recedentibus. scilicet ad domũ propriam.

1 Vnus ĩtellectus est. i. si appellatio non penderet: quasi dicat, cõtra istam appellationẽ facta nõ cõualescit, licet appellationi renunciatur: vt dixi. s̃. gl. proxi. Alius intellect[us] est. i. si appellatũ non fuisset. Io. An.

† Ait Innocentius in registro ita haberi: à nominatione dicti G archidiaconi recedentes, de nouo magistrum R. subdiaconũ cũ esset subdiacon[us] eligere ꝑsumpserunt.

2 Concor. Barto. in l. si qs vis. §. differentia. ff. de acq. poss.

Electio ipso iure irrita ñ præstat impedimẽtn secundæ.

cassata, & ex interuallo: cassatur vtraq; electio: & vtra quæ pars peccauit in forma, siue in modo eligẽdi; sed in cõtrarijs electio est ipso iure nulla, & eligẽtes sunt ipso iure eligẽdi potestate priuati, & ius eligẽdi deuoluitur ad alios etiam pauciores. s̃. de postu. gratũ. & s̃. eo. bonæ. & ideo tenet electio, cum sit facta ab illis, penes quos ius deuoluitur eligendi, & ista duo cõcurrere debent ad hoc vt teneat secũda electio: plus em̃ peccauerunt eligẽdo indignũ q̃ peccando in forma, & ideo plus puniuntur. Et est simile: qa qui peccant hodie ɔtra formã illã ĩ.e. qa pp. nõ sũt priuati eligẽdi potestate, sed puniẽdi, sed qui peccant eligẽdo indignum, sunt ipso iure priuati. ı si vero vtraq; pars peccat in forma vtraq; cassatur, vt s̃. eod. considerauimus & hic, & in consimilibus. sed si vtraq; pars peccat in materia, transfertur eligendi potestas ad superiorẽ s̃. eod. bonæ, in fi. hodie vero seruari debet forma illius decre. ĩ. eo. quia propter. Sed si cantor & sui vocassent decanũ & suos ad electionem, & illi etiam noluissent venire, tũc nunquid eorum valuisset electio? Videtur φ sic. s̃. eo. cum nobis olim. & ca. quod sicut. §. si autem. Arg. ɔ̃ s̃. eod. cõsiderauimus. Credo φ si decanus, & sui, qui contempti fuerunt in secunda electione à cantore & suis. consensissent electioni cantoris, valuisset secunda. sup. eod. quod sicut, cum nullum ius acquisitum fuisset electo per primam electionem, quæ nulla erat ipso iure, ut dicitur sup. vnde ab eo poterat recedi sine iniuria alicuius.

† Capi. 15. e. titu. in 3. cõpilat.

† Iste text. reputat̃ singu. per Pan. hic in suo effectu.

ı Adde Roman. post Bart. in l. cũ quidam. 2. ff. de le. 2.

† In antiquis qualibet.

CAP. XXX.

IN † causis; & inf. ¶ Cũ Capitulum Tholosan. ecclesię ad tractandũ de electione episcopi conuenisset, duos elegit, vt quinq; de eodem capitulo eligerent electores, † qui p̃stito[a] iuramento de substituẽdi Pontificis electione tractarent; & a singulis de capitulo statutum est, & concessum, vt ille quem illi cõcorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (si p̃sona esset idonea[b]) p̃ episcopo sine cõtradictione aliqua † haberetur: & infra. Postmodum vero cũ a prædictis duobus quinque electores electi fuissent, & ad tractandum de electione secessissent ĩ partẽ, & non possent omnes in vnam pariter concordare personam, tres ex eis conuenerunt in ep̃m Conuennarum; & deinde electionem,[c] quam de postulando episcopo fecerant, capitulo publicarunt. ac reliqui duo subsequenter tertia die cũ paucis de capitulo, reliq̃s absentib. elegerunt archidiaconũ Agennensem; & inf. ¶ Nũcij vero p̃dicti archidiaconi econtrario respõderunt, quod cum prædicti quinq; electores seorsum de electione tractantes, inter se dissiderent, ita quod contentiose voces eorum, a fratribus, qui remanserant in capitulo auditę fuissent, capitulum ipsos propter huiusmodi cõtentiones suspectos habens, ad eos duos de canonicis destinauit, per quos inhibuit eis ex parte nostra, ne vlterius in facto p̃cederẽt; & ita potestatẽ[d] eligendi, quam eis commiserat, reuocauit; mandans eis, vt redirent ad capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarent; & hmói reuocationi duo ex ipsis electorib. adhibentes con

IN causis.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit postulati petitionem. In secunda: ibi. Nuncij vero. ponit electi allegationem. In tertia: ibi, Quia vero, partim negotium diffinit, & partim diffiniendum committit. Abbas Sicul.

CASVS. Ecclesia Tholosan. vacante, capitulum ad tractãdum de electione in simul cõuenerunt, & duos de capitulo elegerunt, vt quinque de eod. capitulo eligerent electores, qui præstito iuramento tractarẽt de electione pastoris. & statutum fuit a capitulo, ut ille quem illi quinque eligerent, vel tres ex illis, dummodo persona esset idonea, pro episcopo haberetur: post modum cum illi duo, quinq; electores elegissent, & illi ad tractãdum de electione secessissent in partem, & non possent omnes cocordare in vnam personam, tres ex illis postulauerunt episcopum Conuennarũ: reliqui duo tertia die cũ paucis de capitulo reliquis absentibus, archidiaconum Agennen. elegerunt. Demum causa super istis electionibus ad sedem Apost. est delata: in præsentia domini Papæ oĩa ista ex parte illorũ qui postulauerant ep̃m Couennarum proposita fuerunt; econtrario nuncij prædicti archidiac. responderunt quod cũ prædicti quinque de electione tractarent, & inter se discordassent, ita quod contentiosę voces eorũ à fratribus, qui remanserant in capitulo, auditæ fuerunt à capitulo. capitulum per duos de canonicis prohibuit ne vlterius in negotio ipso procederent, reuocãdo sibi traditam potestatem, mandantes eisdem vt ad capitulum redirent ad tractandum de electione cũ alijs: quorũ duo ad capitulum sunt reuersi: subsequenti die capitulum (vt moris est) fecit pulsari campanas ad capitulũ congregandum, & cum prædicti tres cũ quibusdam alijs ad capitulum non venissent: prior cum maiori parte capituli, prædictum archidiaconum elegit. Auditis his & alijs Papa super hoc scribit quibusdam abbatib. in hunc modum: Quia postulatio facta de episcopo Conuennarum, facta fuit per illos in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod de ɔ̃sensu totius capituli intelligitur esse facta: cũ res nõ esset integra, ex eo φ electores in tractatu p̃cesserant, potestatẽ illam capitulũ non potuit reuocare: & iõ electionẽ ipsius archidia. cassauit. Vnde mandat Papa cuidam ep̃o. & duob. abbatib. quatenus si personã illius ep̃i inueniant vtilem & necessariam ad regimẽ ecclesiæ Tholosanæ, & idoneam ad hæreticorum perfidiam extirpandam, ei tribuant licentiã transeundi ad ecclesiam Tholosan. Not. φ re non integra potestas alijs cocessa non potest reuocari. Item quod fit p̃ illos quibus totum capitulum contulit potestatem, p̃ ipsum capitulum intelligitur esse factum. Item qui per alium facit, per seipsum facere videtur.

a ¶ Præstito.] secundum quod lex dicit in authen. de sanc. episc. §. iubemus igitur abbatem. coll. ı.

b ¶ Idonea.] hæc clausula semper intelligitur, etsi nõ apponatur. sup. eodem causam quæ. & sup. de rescrip. cum adeo.

c ¶ Electionem.] no. mirabilem significationem huius termini, electio: hoc fuit dicere suam postulationem capitulo publicauerunt. arg. ĩ. de renun. post trãslationem.

Electio pro postulatione q̃nque accipitur.

d ¶ Potestatem.] hic confessus fuit de intẽtione aduersarij, & sic fundauit intentionem aduersarij.

sensum, reliquis tribus nō contradicentibus, ad ipsum capitulū sūt reuersi, sed alij tres vsque ab fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum vero cū tota die illa ipsorum præsentiam expectasset, subsequenti die cāpanā a pulsari fecerunt (sicut moris est) ad capitulum congregandum: † & prędictis tribus cum paucis complicibus suis sese cotumaciter absentātib. Prior cū maiori & saniori parte capituli elegit in episcopum archidiaconum supradictum: & inf. ¶ Quia vero postulatio b de episcopo Conuennarum, quæ præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod vnanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res nō esset integra, c quia in tractatu iam ꝓcesserant electores) capitulum minime potuit reuocare: electionem ipsius archidiaconi decernimus irritādam. Quo circa mādamus, quatenus si personam ipsius episcopi † vtilem & necessariam, inueneritis ad regimen ecclesiæ Tholosanæ: & idoneā tā scientia litterarū quā suæ conuersationis exemplo, ad hæreticorum perfidiam d de Tholosan. diœcesi extirpandam, † quę ibi per negligentiam prę sulum miserabiliter, & dānabiliter hactenus pullulauit, transeundi ad ecclesiam Tholosanam propter vrgentem necessitatem, & eorundem vtilitatē, ei licētiā tribuatis. e

† Facit ad hoc lex fin. C. de præd. dec. lib. 10.

† Vox. epī, deest in nonnullis antiquis.

† Præcipua epōrū cura. in extirpandis hæreticis versari debet, nam hoc eis īcūbit iure diuino. Albertinus tra. de agn. assertio q. 11. circa fi. ē. pulchre cōciliū Tolosanum c. 2.

a ¶ Cāpanā.] j. de off. custo. c. 1. & 2. di. 1. ius militare.

[Gl. seq. recitatur per quæstionē, an datus ad eligendū postulet arg. q sic. ꝓ hoc c. inducēs. 7. alia iura ad ꝯtiarium inducit sex: soluit. & contrarijs respondet.]

Postulare pn̄t qui dati sunt ad eligēdum.

b ¶ Postulatio.] hic habes q qui dati erant ad eligendum possunt postulare, & de alia ecclesia, sic inf. de renun. cum post translationem. Ex quo enim capitulum nihil excipit in illa potestate, omnia intelligun tur concessa per q̄ ꝑuenitur ad illud, & quicqd ipsi possent, facere arg. s. de consti. ex litteris. & j. de priuileg. quia circa. ff. de procur. ad legatā, & l. ad rem mobilem. Et argu. ad hoc. ff. indi. sol. iā. n̄. §. in hac & ff. man. l. vlti. in fi. Argu. contra. s. e. innotuit. in fi. ff. de proc. mandato. & C. de transa. transactionis. in fi. & ff. de mi. illud. §. si talis. & ff. de proc. Pomponius. & ff. de iureiu. iusiurandum. §. procurator. Solut. prima rubrica vera, quia talia præparatoria etiam coniuncta sunt principali negotio: quia per postulationem venimus ad electionem vel ad eius effectum ff. de sponsa. oratio. Contraria casualia sunt.

ADDITIO. Et loquuntur in his quæ requirunt speciale mandatum. infra. de procurato. qui ad agendum. in fi. libro 6. Io. Andr.

Eligendi potestas aliquibus concessa an reuocari possit.

[Gl. seq. recitatur per q. an potestas cōpromissariorum possit reuocari, & primo probat quod possit re integra. inducens 4. Secundo q non possit, inducens quinque. Tertio q etiam re non integra reuocari possit, inducēs duo. Quarto q re nō integra possit. Quinto ponit opi. quam approbat. Sexto opi. quam non approbat.]

Cōpromissariorū potestas ad eligendum an possit reuocari.

c ¶ Cum res non esset integra.] ergo si res esset integra. possent reuocare: vt hic arguitur ad instar mandati, quod re integra reuocari potest Instit. mā. §. recte. cum nihil intersit mādatarij. ff. de condict. ob cau. da. l. si pretium. & l. si pecuniam. & l. dedi. in princi. & in societate. ff. pro soc. verum. §. vlt. & in deposito. ff. de deposi. l. 1. §. pen. & j. de deposito. bonna fides. In contrarium videtur q re integra nō possit reuocari. talis potestas, nisi placeret vtrique parti. sic in venditione. C. de acti. & obliga. sicut in initio cū gr̄a vtriusq; talis actus factus sit: vt ibi. nam ex quo semel consentiūt & contulerūt ius in ipsos. & illi receperunt, & ēt iurauerunt, mutare non possunt, nec reuocare: ut inf. de off. deleg. super quæstionem. §. porro. & quod semel placuit, amplius displicere nō potest. 32. quæstio. 5. horrendus. & 1. quæstio. 2. dilectissimi. & supra eod. cum inter canonicos. versic. fin. 1 præterea hic fuit q̄dā ꝯcessio siue donatio iuris, sed pfecta donatio nō reuocat. C. de donatio. siue C. de transac. quāuis. & de reuo. dona. si donationem. & C. de dona. quæ sub modo. l. perfecta. & dicit Dn̄s: Non auferam à te quod tibi dedi. 22. q. 2. c. si qualibet §. non enim. & remittentibus actiones suas non est amplius regressus ad eas. ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. si venditor. & commodatum ante vsum cōpletum non reuocatur. j. de commo. ca. vnico. & ff. eo. titu. in cōmodato. §. sicut. Et sic non videtur per ista iura q reuocatio posset fieri eis inuitis, cum gratia vtrorumque hoc sit factum, & intersit istorum non reuocari ius illud ab eis, cum modo possent eligere quem volūt, postea vero non. In contrarium videt, q etiam re non integra possunt reuocare vsq; ad litem ꝯtestatam: quia vsq; ad lit. contesta. possunt reuocare mādatum procuratorium. ff. de procu. ante litem, & et post, si suspectus sit ff. eod. tit. post litem & l. ne si suspectus. & l. quæ omnia. sed isti iam suspecti videbātur, cum essent in clamoribus & discordia, vt j. de ꝓcu. ex insinuatione, & in ca. in nostra. & c. mandato. & iudiciū soluitur vetante eo qui iudicare 2 iussit ff. de iud. iudiciū. ff. de arbitr. sed si in seruum. in fin. Contra probo quod re non integra nō possint reuocari infra de iud. cap. 1. & ff. de iurisdic. om. iud. si conuenerit. & hic in n. Quid ergo dicemus? Satis probabiliter posset dici, q talis potestas data reuocari non possit, siue res sit integra siue non. & hic supple, maxime, quia non est hoc purum mandatum, immo cessio iuris siue donatio, vt dictum est. Et Io. huic opinioni consentire videtur: & ad hoc optime facit. sup. eod. causam quæ Alij dicunt q re integra pn̄t reuocare, ut hic innuitur a contrario sensu. Et arg. optimum: quia non dicitur durare talis potestas, nisi cui permissa durat. ff. quod cuiusque vniuersi. item eorū. §. 2. in fi.

1 Vide text. in l. si vxor. §. fi. ff. de adul. & in l. quod si nolit. §. in factum, ff. de ædil. edi.

2 Hoc verū est i ordinario committēte, etiam re non integra: in delegato secus. infra de off. deleg. quāuis. li. 6. sed eligere competit ordinario iur. supra eo. ca. 1. ergo etiā re non integra poterit reuocari Ioā. Andr.

†Al euidentem.

d ¶ Perfidiam.] hoc ideo quia si esset remissus & negligens ad hæreticos extirpandos, debet remoueri. j. de hæretic. excommunicamus. 1. in fi.

e ¶ Tribuatis.] Ex hac decretali colligitur q ius acquiritur postulato post publicationem postulationis: in hoc, scilicet acquiritur quod postulantes ab ea recedere non possunt, sicut nec ab electione post publicationem scrutinij. inf. eod. publicato. & idem credo publicata postulatione, vt dixi. sup. de postulatio. cap. vlt. & penult. Sed contrarium potest assignari. sup. de postulatio. bonæ vbi videtur q postulantes possunt recedere à postulatione, antequam sit præsentata superiori. Sed hic non poterant recedere: quia promiserant illum habere pro episcopo quem illi eligerent in episcupum: & ita non poterant venire contra promissionem suam.

ADDI-

ADDITIO. Vnde ꝙ non tenuit hic electio, non fuit propter postulationis publicationem, sed propter defectum potestatis in compromissarios iam translatæ, secundum Compost. qui hoc no. s. tit. 1. c. fi. Vnde dicebat Inn. hic, ꝙ obstabat hæc fides præstita in compromisso, & quia nõ ipsi, sed compromissarij postulabãt. Dicebat etiam ꝙ propriam postulationẽ reuocare nõ posset, nisi consentirẽt omnes, vel maior pars. ff. ad munic. quod maior. Dicit Host. ꝙ forte requirent duæ partes, nã aliter non est plena concordia. arg. s. eod. licet. cum concor. Ioan. And.

¶ Idẽ episcopo Florẽtino.

¶ De consuetudine potest canonicorum electio ad solũ capitulũ pertinere, hoc dicit, & solet quotidie allegari.

CAP. XXXI.

Cum † ecclesia vulterana debito canonicorum obsequio longo [a] fuisset tpe destituta, vulteranus episc. volens ministrorũ defectũ in eadem ecclesia restaurare, canonicos quosdã elegit & instituit in eadẽ; quos canonici recipere noluerũt, asserẽtes ꝙ talis electio fuerat, in eorũ ꝑiudicium attentata & [b] ¶ Mandamus, quatenus sup ꝑ primo articulo petitionis episcopi, i quo postulauit bã te vt canonicos ab iniuria, q̃ ei super electione canonicorũ Vulteranẽ. ecclesiæ inferunt, ꝓhiberes, ab † impetitione ipsius dictos canonicos absoluere non postponas; qa non vr̃ iniuriam [c] facere, qui vtitur iure suo, cum per testes longe melius [d] sit probatum, quod canonici supradicti, hoc iure vsi fuerint antequam episcopus memoratus In secundo quoque articulo, [e] quo idem petebat episcopus, ut dicti canoni

Cum ecclesia Vulterana.] Primo ponitur consultatio. Secundo responsio. ibi, Mãdamus. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Vulterana canonicorum obsequio longo tempore fuerat destituta. Vnde Vulteranus eps quosdã elegit & instituit in eadem, sed canonici eos recipere noluerunt, dicentes ꝙ electio talis fuerat in eorum præiudicium attentata, ꝓpter qđ episcopus cõtra canonicos litteras apostolicas ad Floren. epm impetrauit, corã quo petebat episcopus, vt canonicos ꝓhiberet ab iniuria quam faciebant eidem super electione dictorum canonicorum. Secũdo petebat vt canonici ipsũ episcopũ iure electionis libere vti de cætero paterẽtur Florentinus episcopus lite sup dictis articulis contestata, & receptis probationib. vtriusq; partis dubitãs qualiter sup prædictis deberet procedere, cõsuluit dominũ Papã, causam instructã remittendo ad ipsum. & ipse Papa eisdem respondet vt super hoc primo articulo in quo petebat eps vt canonicos prohiberet ab iniuria quam faciebant eidẽ sup electione prædictorũ canonicorũ, absoluat canonicos Vulteranos ab impetitione epi quia non vr̃ iniuriã facere qui vtitur suo iure: cum per testes longe melius sit probatum, ꝙ canonici illo iure sunt vsi antequam eps Vulteranus. In secundo articulo, quo idem eps petebat, vt canonici paterentur episcopum libere vti de cætero iure electionis, absoluat similiter canonicos sæpedictos, cum sit notorium, ꝙ in Tuscia consuetudo generalis seruatur, vt canonici in cathedralibus ecclesijs solũmodo irrequisito episcopo eligendi canonicos habeant potestatẽ. No. ꝙ non facit alicui iniuriam qui vtitur iure suo. No. ꝙ in ecclesijs cathedralibus circa electiones consuetudo seruatur, cum de iure communi ꝑtineãt simul ad capitulum & epm illius ecclesiæ.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Longo.] per hoc videbatur ꝙ eps posset supplere negligentiam canonicorum, etiam si alias eligere non posset. s. de conces. præben. nulla & s. eo. cum in cunctis. in fi. §. Sed hic, non poterat aliter supplere, q̃a nõ erant distinctæ præbendæ. s. de conces. præben. ex parte. & si distinctæ essent, adhuc non posset. cum ipse similiter negligens fuisset, vnde potestas translata erat ad superiorem, nec morã poterant purgare. s. de supplen. negli. prælat. licet & duobus c. seq. ex eo quod dicit, longo tempore.

[Glo. seq. obijcit, alleg. contra obiec. & soluit. ɔtra solutionem alleg. tria iura, quibus respondet]

b ¶ Postulauit.] & videtur ꝙ bene postulauerit, quia solus episcopus debet dare præbendas, arg. 21. dist. in nouo. & 16. q. 6. nullus argu. 21. distin. §. 1. quia Moyses ex præcepto Dñi Aaron in summum pontificem, & filios eius in minores sacerdotes elegit, vt ibi dr̃, & vr̃ expressum in authent. vt deter. sit num. cleri. colla 1. in prin. Arg. ɔtra s. de his q̃ fiũt a præla. sine consen. cap. in 6. cap. primis q̃a hmõi ecclesiastica debent facere. de cõsensu capituli, vt ibi dr̃, & cum quibus eñ in ministerio, cũ his disponat. 93. distinctione, diaconi: præterea ex eo qđ dicit in fine, si consuetudo est: ꝙ canonici eligãt irrequisito episcopo, patet ꝙ de iure communi simul debeant eligere sicut & alia negotia simul facere debent, cum eps sit caput capituli, & canonici membra. s. de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap. nouit. & c. quanto. & ꝙ simul eligere debeant, habes s. de conces. præb. po. tulastis. Dico ꝙ de iure cõi simul ad episcopũ & capitulum pertinet collatio beneficiorũ ꝑ iura ꝓxime dicta s. de iure patro. nobis. & hic in fi. satis patet ita esse, sed consuetudo in plurib. ecclesijs derogat huic iuri, vt hic in fi. huius dec. & s. de cã pos. cũ ecclesia. & s. de ver. sig. abbate & s. de cõsue. cũ dilectus & 25. q. 1. ꝓpudẽda. & de his q̃ fi. a præ. sin. consen. ca. ea noscit, & consuetudo reddit aliquẽ inhabilẽ ad eligendũ s. de ele. coniu. ū olim. & 12. di. nos. ɔsuetudinem. & ff. de Decur nõ tm̃. Arg. cõtra. s. eo. tit. cum terra. & cũ causam. & s de cõsue. cum venerabilis. &c. cũ inter, sed illa consuetudo non est rõnabilis. immo est contra decus ecclesiæ, & ideo non est præscriptibilis. s. de consue. c. vlt.

c ¶ Iniuriã.] sic, ff. de iniur. iniuriarum. §. & ff. de peti. hær. illud. 2. responso in fin. & s. de appel. bonæ. & 14. quæsti. 1. quod debetur, & q. 5. non sane. quia & si noceat alij ita vt auferat ei consueta commoda, dũ tamen nõ faciat animo nocendi, non dicitur facere iniuriã. ff. de aqua plu. arc. si in meo. & ff. de dam. infe. proculus. & 15. q. 1. illud. ff. de ser. vrb. prædio. cũ eo. & 23. q. 2. c. vlt. secus si faceret aio nocendi. ff. de re. iu. doma. ff. de da. infe. q vias. ff si ser. vẽ. sicut. §. Arist.

d ¶ Melius.] & ideo præualere debet s. de prob. licet sed si equaliter probatũ sit cõiter cõferat: cũ de iure cõi hoc sit faciendũ, vt dictũ est in notula, & vr̃, quia res ad suũ statum, sic reuertit, arg. s. de consue. cũ dilectus. & ff d pac. si vnꝰ. §. ꝙ si nõ in totum. als esset sentẽtiãdũ ꝓ possessore s. de ꝓb. ex litter. s. de fide instr. inter dilectos, in fi. & Insti. de interdi. §. cõmodũ. nisi in tribus casibus s. de ꝓbationib. ex litteris.

e ¶ Articulo.] eadem videtur petitio cum prima sed dic, ꝙ prima erat ne repellerent canonicos ab episcopo institutos: secunda erat, vt in posterum nõ impedirent eum eligere, quod licet obtineret in 1. non obtineret: ꝓpter hoc in secundo arg. s. eo. querelam: sed secundo arti. agebat petitorio, vt patet ex ipsa littera.

H 2 a. § Noto

† Ca. 15. ti. in 3. compila.

Collatio beneficiorum, ad quos spectet.

† Al. ita: al. ipetitione ipsius epi.

1 Secus in prædio rustico, quod nõ licet mihi ita rigare ꝙ noceat vicino prædio. ff. de aqua plu. arc. l. 1. s̃m Vicen. Io. And.

ci ipsum iure electionis vti libere paterent, absolucre studeas canonicos sępe dictos, maxime si sit notoriũ, a ꝙ in Tuscia gñalis, cõsuetudo seruetur[1], vt in cathedralib. eccle sijs solum capitulum, irrequisito episcopo eligendi canonicos habeat facultatem.

¶Idem abbati sancti† Victoris, & decano Parisiẽsi, & magistro R. Decortoh. canonico Morineñ.

¶Compromittentes tenentur recipere electum a compromissarijs si sit dignus nisi contra formam compromissi eum appareat electum.

CAP. XXXII.

CVm† dilectus filius archidiaconus Morineñ. nobis† intimasset: & infr.

¶Ecclesia Morineñ episcopi solatio destituta canonici eiusdẽ de pastoris substitutione tractãtes ĩ tres cãonicos Morineñ. potestaté eligendi episcopũ vnanimiter cõtulerunt, ꝓmittentes, vt illũ reciperẽt in pastorem quẽ de gremio[b] ipsius ecclesiæ ducerẽt eligendũ; qui examinatis[c] voluntatibus singulorum archidiaconum eiusdem ecclesiæ in episcopum elegerunt; Metropolitanus quoque tam electionem, & electi personam examinans, quam etiam super ipsius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens solicite veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere in ætate[d] defectũ, electio

---

[1] Adde meliorem glo. de iure in l. ciues. in glo. vend. C. de appel. a.

† Alias ita: abbati Sancti Victoris Parisi. & magistro R. de Torro canonico Morineñ.

†Ca. 17. e. ti. in 3. cõpila.

† Hæc duo verba: nobis intimasset, desunt antiqs multis.

a ¶Notorium.] id est, manifestum rei euidentia, vel aliis duobus modis. i. de qbus trib. modis habes s. de coh. cleri. & muli. c. vlt. & ſ. de legi. si d iterptatione.

CVm dilectus filius.] Tres habet partes. In prima ponitur allegatio ꝓ electo. In secũda: ibi: Verũ, allegatio contra electum. In Tertia: ibi, Nos vero. diffinitionis commissio. Abba. Siculus.

CASVS. Ecclesia Morineñ. destituta pastore, archidia. eiusdem ecclesiæ electus fuit in pastorẽ: sup ista electione iã cõfirmata, orta fuit postmodũ cõtrouersia inter epm electũ, & eius sequaces, & quosdam alios canonicos eiusdem ecclesiæ. tandẽ delata est q̃stio ad sedẽ Apost. ex parte electi fuit propositũ coram Papa, ꝙ cu ecclesia ipsa vacaret, canonici eiusdem ecclesiæ in tres canonicos Morineñ. potestatẽ eligendi epm contulerũt, ꝓmittentes vt illum reciperẽt in rectorẽ, quem de gremio ecclesiæ ducerent eligendum, qui examinatis voluntatib. singulorũ archidiaco. eiusdem ecclesiæ elegerũt. Metropolitanus electionem examinans, ac ꝑsonã electi, & de ætate ipsius, & de defectu de qbus fuerat ab aliquibus dubitatũ veritatẽ ingrens, ꝓnunciauit ipsum in ætate nõ sustinere defectũ, & electionẽ ipsius cõfirmauit. Vnde petebat imponi silentium parti aduersæ, quæ se huic electioni opponebat maliciose. Verũ quidã B. noĩe ꝓposuit ex aduerso sub pœna beneficij sui se obligans, ꝙ supradictis tribus sub hac forma data fuit potestas eligendi, vt examinatis singulorũ volũtatibus illũ in quẽ oẽs vel maior & sanior pars capituli de gremio ecclesiæ ꝯsentiret, eligere tenerent: sed ipsi electores potestatẽ sibi traditam nõ seruãtes, dictũ archidia. quẽ pauci de caplo nominarũt, eligere ꝓsumpserũt. Vnde canonici Moriñ. postmodũ mirabantur qualiter archidiaconus fuerat electus cũ plures essent in ecclesia digniores, vñ cęperũt fere publice ꝓfiteri, ꝙ ipsum archi. nullatenus nominarãt, & reputãtes se in hac parte delusos, sic talẽ surreptionẽ dño Papæ retulerunt: petens dictus B. dictũ archidi. remoueri ab ecclesia Morineñ. dñs Papa his auditis: q̃ res erat ꝑniciosa exẽplo, si p surreptionis astutiã qs ascenderet ad apicẽ dignitatis, ita duxit ꝓuidendũ, vt cõtradictores ꝑstent iuramentũ, ꝙ maliciose nõ ꝓponãt hmõi qõnẽ: & ꝑdicti tres electores infro adstringant dicere veritatẽ, quot ex canonicis examinationis tpe in dictũ archid. conuenerunt, & si tres vel duo illorũ dixerint ꝙ maior pars canonicorũ cõsenserit in dictũ archid. ꝯtradictorib. silentiũ imponatur, cũ illorũ ꝓbatio insufficiens esset, eo ꝙ essent ĩ suis testimonijs singulares. Si vero dixerint ꝙ à paucioribꝰ ꝑdictus fuerit nominatus, tunc si fuerit sufficienter ꝓbatũ ꝙ illũ de gremio ecclesiæ ꝗm formam sibi datam eligere tenentur, in quẽ oẽs vel maior & sanior pars capituli consentirent, electio ipsius cassetur; alioqui quod de arch. factum sit, tantum habeatur, & contradictores compescantur ab ipsius molestatione, & iudices prædictum B. ꝓnunent pben. Morineñ. ecclæ, q se hac pœna si in probatione deficeret, obligauit, non obstante, ꝙ super ætatis defectũ obiectũ fuit ꝯtra ipsum cum idem B. nõ multum institerit huic obiectioni, & sup hoc a Metropolitano iudicatũ fuit, cuius sententia in rem transijt iudicatam, à qua intra decendium non fuerat appellatum. Nota, ea quæ per surreptionẽ fiunt, cassari debent. Itẽ nota, ꝙ iuramentũ debet exigi, ꝙ exceptiones malitiose non opponãtur, vbi est ꝓsumptio, ꝯtra obijciẽtes. Item pp defectum ꝓbationis testes recipiũtur, q vel de facto suo recipi non deberẽt. Item testes singulares nõ valẽt. Itẽ aliquis potest se obligare ad pœnam beneficij sui. Itẽ interlocutoria sententia à qua ĩ. x. dies nõ appellatur, transit in rem iudicatam sicut diffinitiua.

b ¶De gremio.] Sed si hoc in illa translatione potestatis non fuisset expressum, poterãt eligere vndecunque vellent. s. eo. in causis. Quid iuris sit super hoc, dictum est. sup. eo. cum inter canonicos.

Cõpromissarijs põt eligere extra gremium.

c ¶Examinatis.] ad hoc non tenebantur secundum hanc formam.

[Glo. seq. primo probat iudicem, qui in ætate non dispensat, de illa iudicare posse. Secundo quærit an episcopi in ea dispensent arg. quod non. ponit opin. contrariam. soluit negatiue.]

d In ætate.] Potest enim minor iudex examinare de ætate, an sit dignus venia ætatis, & docere poterit super hoc principẽ. C. de his qui ve. æta. imper. l. 2. nõ tñ in ætate dispensare põt. C. eod. tit. l. 3. 2 sed bene potuit iudicare ipsum nõ pati defectũ: & si minor fuisset, debet cassare electione. s. eo dudum, sed dispensare nõ potest, nisi solus Papa. Sed nunquid epi possũt dispensare vt minor promoueat ad honores? Vr quòd non, per id quod habes sup. eo. cum in cunctis. §. inferiora, & inf. de æta. & qualita. eam te, ibi præcipit Papa, ꝙ nullus promoueatur, nisi sit ætatis legitimæ. ĩ. eo. nihil est. vbi punitur grauiter, qui hoc facit. Et sic huiusmodi dispensat o illis prohibetur. Dicunt qdam, ꝙ epi possũt dispẽsare in ætate. arg. ad hoc inf. de æt. & quali. ꝑterea. & c. indecorũ. Credo ꝙ nõ pñt dispensare in hoc contra conciliũ, licet de facto hoc faciant qñq. Et est simile: quia cum illegitimo dispẽsare non possunt vt promoueatur ad honores. ĩ. de fi. presby. c. vlt. & pen. vbi dr̃ ꝙ cũ illegitime natis solus Papa dispensat, quod illi prohibeantur ab honoribus, dicitur in concilio Pictaueñ. ĩ. de fili. presby. ca. 1.

2 Sic inferior iudex cognoscit de priuilegio sedis Apostolicæ licet de illo ñ iudicet: inf. de fi. instru. accepimus. ꝗm Ioan. & Vin.

Qua

nem factam de ipso solenniter confirmauit · & inf. ¶ Verū B. qui contra electum venerat memoratū, ꝓposuit ex aduerso, ꝙ cū supradictis trib. sub hac forma fuerat eligendi concessa ptātas, vt capitulum eū recipere teneretur, quē illi tres ab oīb. vel maiori & saniori parte de gremio ipsius ecclesię nominatū eligerent in pastorem, electores ipsi terminos [a] potestatis sibi traditę nō seruantes, prędictum archidiaconum eligere pręsumpserunt, quē pauci de capitulo nominarant: vnde canonici Morinen. postmodum admirantes, qualiter archidiaconus electus fuerat memoratus, cū plures essent in eadē ecclesia digniores, [b] cœperunt fere oēs publicè profiteri, qđ nullatenus archidiaconū nominarant: & reputātes se ī hac parte delusos, ꝙ super hoc factū fuerat, nostro curauerūt Apostolatui reserare, & inf. ¶ Nos vero attēdentes, † qa res perniciosa esset exēplo, si per surreptionis [c] astutiā quis ascenderet ad apicē dignitatis, ita duximus ꝓuidendum: vt præstito à contradictorib. iuramento, [d] qđ ipsi malitiose contra præfatum electum nō moueant quęstionem huiusmodi, prędicti tres electores iuramenti vinculo adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in pręfatum archidiaconum conuenerunt. Et si tres [e] simul, aut duo saltem ex ipsis † iurati dixerint maiorem canonicorū partem in ipsum archidiaconū conuenisse, vos contradictorib. silentium imponatis, cum contra hoc eorum esset probatio [f] insufficiens: eo quod singuli essēt in suis testimoniis singulares. † Si vero per eorum depositiones, constiterit sæpe dictum archidiaconum extitisse a pauciorib. nominatum, tūc [g] si fuerit sufficienter ostensum, [h] quod illum de gremio ecclesiæ secundum formam sibi traditam debebant eligere, in quem omnes vel maior & sanior pars capituli conueniret, vos electionem ipsius archidiaconi omnino cassetis: [i] alioquin quod de ipso factum est, ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per censuram ecclesiasticam,

Qua .n. ratione episcopi nō possunt ɔtra illud ɔcillū dispensare, eadem ratione dico ꝙ non possunt dispēsare contra concilium Lateran. & contra concilium generale ȷ̄.eod.nihil. vbi puniuntur qui hoc faciunt: qđ est magis .r. celebre ɔcilium, in quo prohibet̄ ne minores ad dignitates promoueātur. ȿ.eod. cū in cūctis. in prin. §. inferiora. & ideo stabimus illis concilijs, & legibus prædictis, ex quo non inuenio concessum, ꝑ canones ꝙ minores iudices possint dare veniā ætatis ȷ̄. đ no. oper. nunc. intelleximus, vbi enim iura canonica ñ ɔtradicūt legibus, immo concordant, illis stabo. ADDITIO. Hodie dispensant epi in ætate in casu, de æta. & quali c. vno. lib. 6. per quā decido quædam hic notata per Modernos, quorum aliqua colligas ex ibi notatis. Dicebat Io. And. hic circa minores dignitates episcopum dare veniam ætatis.

De concilio Lateran. sub Innocētio iij. in quo conuenerunt prælati tā Græci quā Latini, & ideo vocat magis celebre,

a ¶ Terminos.] si hoc verum fuisset, nihil valuisset eorum electio. ȿ. de rescrip. cum dilecta., & ff. mādati, diligenter.

b ¶ Digniores.] quibus dignior loc⁹ debetur. 8. q. 1. illud. & 63. dist. metropolitano. & 63. dist. miramur. ad fi. [2] Et is gradus cæteros antecedit, quē labor prolixior vel stipēdia meliora fecerint ante ire. C. de offic. magi. offi. l. nemo.

2 Concord. l. senatores. ff. de senato. & l. maiorē. ff. de pact. & l. nec honor. C. de epi. & cler.

c ¶ Surreptionis.] sic ȷ̄. de re iud. cum olim.

† Dictio, attendentes, deest in antiquis.

[Gl. seq. not. ꝙ in spiritualibus excipiens, &c.]

d ¶ Iuramento.] sic ergo in causa spirituali p̄stat excipiens iuramentum calumniæ siue ꝙ malitiose hoc non proponit. sic infra de test. constitutis. & c. præsentium. & ȷ̄. de restit. spol. litteras, & ȷ̄. de excep. pastoralis. licet directe agens non præstet hmōi iur̄m: vt ȷ̄. de iura. calum. literas. Et hoc fuit rōne p̄sumptionis. p̄sumitur enim ꝙ malitiose excipiant, ex quo tot p̄sumptiones sunt pro electo. qa ꝑm leges p̄statur iur̄m qūq; in exceptionib. licet a principio præstet super tota lite. in auth. de test. §. si vero. coll. 7. inf. de testi. vltra te tiam Vel dic ꝙ licet causa sit super re spirituali, ꝙ ēt directe agens præstabit iur̄m calumniæ: vt si agatur ad restitutionem rei spiritualis. ȷ̄. de resti. spol. litteras, quia sic non agit spūaliter. Item si agatur spūaliter, iuramentū de veritate dicēda p̄stat̄. ȷ̄. eo. dudū. & ȷ̄. de iure. ex līis. Sed ibi ī cā ecclesiastica iurat̄ de veritate dicēda.

[Gl. seq. quærit opponendo, & dupliciter soluit.

e ¶ Et si tres.] istis enim creditur quasi duobus testibus. Sed nunquid fuerunt isti testes in propria cā vel quasi? Nō, sed super eo, qđ factum est corā ipsis de facto alieno. arg. C. de fideicōmiss. l. vl. & Institu. de testa. ord. §. legatarijs. nam iudici creditur de his q̄ coram ipso aguntur 18. dis. de cōcilijs. arg. multo fortius istis q toti negotio interfuerūt. argu. C. de adul. in l. adulterij. C. ad legē Corneliā de sica. l. fi. Sed nō est verū ꝙ iudicibus credatur nisi quatenus, &c. ȷ̄. de ꝓbatio. qm̄ ɔtra. Vn̄ melius vr̄ ꝙ licet isti suspecti essent, & de facto suo quodāmodo dicāt, admittitur eorū testimoniū in defectū probationis. arg. C. de hęr. l. vlt. in fin. & 4. q. 3. item in criminali. versi. item secundum. 2. respon.

† Vide tex. in l. cum falso. C. de iur. & fac. igno. & 1. l. ob crimen. alias est, ob carmē. ff. đ test.

[Gl. seq. quærit ēt opponēdo, & soluit.

f ¶ Probatio.] sed vr̄ ꝙ isti canonici debuerūt audiri ad hoc ꝓbādū, qa talis negatiua, Nos nō cōsensimus, pōt ꝓbari. ȷ̄. de probatio. tertio. & negatiua in directè ꝓbari potest. ȷ̄. de testibus, ex tenore. [3] De hac materia dictum est ȿ. eo. bonæ. Sed hic iō non sunt admissi ad ꝓbādū, qa examinatio illa facta fuit secretè, & sigillatim. vnde quilibet eorū esset singularis, quia nō posset directe nisi de se. sic inf. de accus. cum dilecti. in fi. ne: quia singularis testis non probat, sed si publice facta fuisset illa examinatio siue nominatio, tunc probari posset saltem indirecte, vt infra de probat. cap. 3.

† Et de testiū singularitate multiplici vide Crauettā tracta. de antiquit. temp. part. 4. adde B. Tho. 2. 2. q. 70. art. 2.

2 Concord. l. 1. §. hoc interdictū. cū glos. 1 & ibi Barto. ff. de i. in act. pri. & in l. errores. cum gl. intercessisse C. de erro. aduo.

g ¶ Tūc.] auditis qd vtraq; pars ꝓposuerit ad ꝓbandū formā. ꝑm q̄ eligēdi ptās trib. di commissa fuisse, siue concessa, & sin. &c. Hæc līa est in antiqua dec. B.

[Gl. sequens quærit, & soluit.]

h ¶ Ostensum.] qualiter cōpellunt canonici probare formā traditā illis electorib. & nō archidiaconus? Hoc pōt esse duab. de causis. Quarū prima est p̄sumptio, q̄ multū faciebat ꝓ eo, videlicet, ꝙ iā erat electus & cōfirmatus. Scđa est, qa ad hoc se obligauit ille, sicut patet in fine decr. vbi dicit ꝙ ad hāc pœnā se obligauit.

i ¶ Cassetis.] id est, nullam pronuncietis.

[Gl.seq.ponit in prin.& fi. quæ pœna olim. & quæ hodie. In medio ad notabile inducit tria similia,& signat contrarium.]

Obligatio potest fieri sub pœna beneficij.

a ¶ Obligauit.] alioquin si se non obligasset, pœna esset in arbitrio iudicis,cũ certa pœna hic statuta non sit.ff. de iure del. l.1. ỹ. de acc. sup his, & ỹ.de off.dele. q̃ causis.Sic habes hic ꝙ aliquis obligat se sub pœna beneficij sui.ỹ. de falf.cap. vlt. Item obligat̃ aliq̃s sub pœna ordinis vel anathematis.1.q.7.quoties cordis.& de cõs. dist.2. ego Berengarius.Item & sub alia pœna pecuniaria.23. dist.quamquã.& 25. q.2.quæcuq;.& ỹ. de arb.dilecti: arg. ɔtra ꝙ sub pœna beneficij non possit aliquis obligari. C. quæ res pig.obl.pos. s. em eorum [illegible]. Hodie vero certa pœna statuta est ɔtra illos q se opponũt ɔtra electos, siue impugnant electionem ỹ.eo.c.1. in concilio Lug. Inno.iiij. lib.6.]

† Ad idem e.t tex. in l. stipulatio ista.§.alteri⁹. cũ no. ff. de verb. oblig.

compescatis,præfatum B. præbenda Morien. ecclesiæ spoliantes, qui se ad hanc pœnam (si forsan in probatione deficeret) obligauit.a † Non obstante, ꝙ super ætatis defectu obiectum est contra illum idẽ canonicus huic obiectioni non multum institerit, & super hoc à metropolitano fuerit iudicatũ, b cuius sententia in rem transijt iudicatam, cum intra decẽdiũ c nõ fuerit legitima prouocatione suspẽsa.

¶ Idem episcopo Baiocen.

¶ *Si ex septem compromissarijs tres eligunt quartum, & ille cõsentit & est idoneus: confirmabitur electio.*

[Gl. seq. quærit & soluit,solutioni obijcit.& respondet.]

b ¶ Iudicatum.] sed nũquid obstabit alijs hæc sententia volẽtibus ageĩ ɔtra electũ? Sicut videmus circa crimina, & populares actiones.infra.de accusa.de his.& 23. qu.4. si illic. & ff.de procu.l.ñ cogendũ.§.qui ita.ff.de popu. actio. l.3.nec enim de delicto vnius hominis sæpe est quærendum,ff.nau.cau.stab. l. licet videtur tamen ꝙ illis solum qui præsentes fuerint,debeat præiudicari.2. q. 5.habet hoc,& c.Mennam.ỹ.de accu. veniẽs. sicut est in ciuilib.actionibus.ỹ. de fide instru. inter dilectos. ibi:res inter alios acta.&c. Ad hoc dicas, ꝙ absolutio in popularibus actionibus præiudicat omnibus etiam absentibus, nisi in duobus casibus: Vnus est si quis suam iniuriam prosequitur & probet se ignorasse accusationem ab alio institutam. ff. de accu. si cui. §. 1.Secundus cum vult docere de collusione prioris accusatoris.ff.de præuari.l.4.ff.de iureiuran.l. eum qui. §.in popularibus.

† Ca. 18.eo. tit.in 3.compilat.

[Gl.seq.notat ꝙ interlocutoria,&c. & remittit.]

c ¶ Intra decendium.] per hoc patet, ꝙ interlocutoria sententia transit in rem iudicatã, sicut & diffinitiua.ỹ.de testi.significauerunt, non tamen quod ad hoc transit in rem etiam iudicatam, quin iudex etiam post decem dies possit reuocare. 1 ỹ. de appell. cum cessante.ff.de re iud. quod iussit. de hoc dicetur super illa constitutione,cum cessante.ỹ.de appel.

1 Nec quo ad hoc quin releuetur p appellationẽ interpositam a diffinitiua,si pariat præiudiciũ negotio principalis, vt hic, aliter non, infra de appellat. ca.vlt. lib.6. Io. And. in nouell.

Cvm in iure peritus.] hoc c. legitur varijs modis: sed inhærendo verbis litteræ summatur vt in rubro.Vel aliter s̃m intellectum intrinsecum. Si electio sit ex forma compromissi, electus consentiendo electioni de se factæ à media parte eligentium, auget numerum,& electionẽ perficit.Et est casus singularis secundum istum intellectũ. In prima ponitur decisum ex ordinũ notãs quęsitũ.In secunda consultatio ex ɔpromisso super duplici electione facta. In tertia consultationis responsio, cum duplici determinatione, Secunda: ibi; Primus tuæ consultationis. Tertia:ibi, Super quo.Abb.Siculus.

CASVS. Defuncto decano cuiusdam ecclesiæ capitulum eiusdem ecclesiæ compromisit in vij canonicos eiusdem ecclesiæ sub hac forma,vt illũ quẽ ex se vel alijs d̃ gremio ipsius ecclesiæ oẽs ipsi septem vel maior pars eligerent,capitulũ ipsũ reciperet i decanũ: tandẽ vnus ex illis septẽ elect⁹ fuit à tribus ipsorum, & alius qui nõ erat de numero illorũ septẽ, à tribus alijs electus fuit in decanũ: consultus papa quis eorum esset potior? Respõdet, ꝙ ille qui de numero septẽ à trib. illorum est electus s̃m formã compromissi debet in decanũ assumi, dummodo electioni de se factæ voluerit cõsentire & aliquid canonicum non obsistat.Ex hac decretali consueuit dici, ꝙ persona electa auget numerũ eligẽtiũ.ɔtrariũ t̃n verũ est, ꝙ persona electi non computatur in numero eligẽtium,quo l probat ỹ. eod. Cumana ecclesia.Item forma mandati est sequenda.

† Al.primus sequitur.

† vide leg. plane. cũ gl. in versi. pot. ff. quod cuius.vni.

CAP. XXXIII.

Cvm iure peritus existas: & infra.¶ Prim⁹ † tuæ consultationis articulus cõtinebat,q̃d cuiusdam ecclesię decano defũcto,eiusdem loci capitulũ sub hac forma in septẽ ex ipsis canonicis compromisit: vt illum, quem ex se,d †vel alijs de gremio ipsius ecclesiæ oẽs pariter, vel maior eorum pars nominaret, idem capitulũ reciperet in decanum. Vnde cũ vnus ex illis septẽ à tribus ipsorũ;& alius q non erat de numero eorũdem, à trib. alijs in decanũ fuerint nominati:requisiti vter eorũ assumi debeat i decanu.¶Sup quo taliter rñdemus,q̃d is q de numero septẽ à trib. eorum dignoscitur nominatus iuxta compromissi tenorẽ, debet in

[Glo.sequens ponit opin. dicentium, quod compromissarij,& cap. quam reprobat.Secunda pars recitetur per q. quid si vnus solus esset compromissarius, & soluit negatiue. ponit opinionem contrariam, quã improbat.]

d ¶ Ex se vel alijs.] Dicunt quidã ꝙ licet hoc nõ fuisset expressum de iure,tñ vnum de se eligere poterãt, vt arg.8.q.1.in scripturis.ver.ecce mitte me, &c. ff.de tu.& cur da ab his.l.vbi absint.Sed nõ credo: qa à se ipso videtur electus,& hic tenuit electio propter formam compromissi, vt dicit in fine iuxta compromissi tenorem.&c.sic ỹ.de sorti.c.vlt.vbi de hoc, & hoc q̃d dico optime probat lex.ff.de ɔtrah.emp.& ven.l.licet. l.si in emptiõe.in fi.Sed si vni tm̃ collata est potestas. nõ posset se eligere.ỹ.de iu.pat.per nostras.ỹ. de instr. cum ad nostram.& ff. de tut.& cura. da. l. prætore.& 24.q.1.didicimus: & quia nemo debet oriri à seipso. 8.q.1.in scripturis. Dicunt quidam ꝙ si iurasset eligere meliorem, & ipse esset melior,tunc posset eligere se:sed tamen inconueniens esset,& inhonestum,quod se eligeret. sic ambitiosus videtur, & ideo repellendus per illud capitulũ in scripturis, potius debet renunciare tali potestati, & fatuus esset qui sic iuraret, si credit se meliorem vt se eligat. Vel dic quod tunc ipse intelligitur exceptus: quia in generali sermone persona loquens non comprehenditur,C. de solu.inquisitio.ff.de cond.& dem.l.qui hæredi §.vlt.2.

An is cui data est potestas eligendi posset eligere se ipsũ.

2 De hoc dicetur infra c.petitio. de iureiu.

[Gl.seq. quærit & distin.soluit.demum dicit c.correctum.]

a ¶ Con-

1 ¶ Consentiat.] quia si vult consentire, tunc persona sua computatur inter eligentes. arg. ff. quod cuiusque vniuersitatis. l. plane. arg. ff. de adop. l. si consul. & sic quatuor intelligū tu r: & ita maior pars capituli. Quid si cōsensit in aliū? Rñdeo, si cōsensus talis facit cum alijs maiorem partē, in se non potest postea consentire, nec mutare consilium in alterius p̄iudiciū. ff. de reg. iur. l. nemo. Si vero consensit i talem in quē minor pars ɔsensit, tunc potest mutare, qa talis cōsensus illi non prodest. Hodie non cōnumerat̄ p̄sona electa inter eligētes. inf. eo. Cumana. & c. quia pp, nec dicerem valere talem electionem si modo fieret: qa est elect⁹ à minori parte capli.

† Hūc text. dicunt sing. Io. Andr. in regula, in to to. de re iu. & Pano: hic adhoc ꝙ electus ɔsentiē do electioni de se factę a media parte eligētiū auget numerū & electionē perficit. ad de Paulum Castren. cōs. 230. li. 2.

† Zerangię Lantigiæ.

decanum assumi, † dummodo electioni đ se factę consentiat, a & aliquod canonicum non obsistat.

¶ Idem duci Carinthię. †

¶ *Electio imperatoris spectat ad principes Geremanos tres prælatos, & quatuor laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, ceteris non contemptis, tenet; Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, consecrare, & coronare, si est dignus, vel reijcere si est indignus, vt quia sacrilegus, excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus paganus, periurus, vel ecclesiæ persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocum eligentium nec accedente maiori concordia Papa potest gratificari cui vult. hoc dicit no. iste tex.*

CAP. XXXIII.

Venerabilem †: & infra. Inter cętera vero quidam principes, hac præcipue obiectione sunt vsi, dicentes, quod

Venerabilē.] Electus in imperatorem à maiori parte illorum ad quos spectat electio, si fuerit idoneus, p Papam cōfirmatur vel potius approbabitur. Io. An. Diuiditur nam in prima ponit rep:ehensionem legati. In secunda: ibi, verum, captando beneuolentiam principum ipsorū ius & potestatem declarat. In tertia: ibi, Obiectioni. rñdet ad id quod obijcebatur ɔtra legatū. In quarta ibi: Eos igitur monet principes vt adhæreant Ottoni, & recedant a Philippo, & ꝙ hoc facere debeant, probat quatuor rationibus. In quinta ibi, Nobilitatem. hoc specialiter mandat duci in supra scriptione nominato. Abb. Sic.

CASVS. Vt melius littera intelligatur, p̄notandum est ꝙ Federicus Imperator habuit duos filios, Hēricū & Philippū. Mortuo Friderico successit ei Hēricus eius fili⁹ in imperio. Hoc facto Hēricus imperator procurauit ꝙ principes Alemaniæ eligerēt in regē imperatorē, pmouendū post mortem ipsius Hērici Friderici cum filiū ipsius Hērici imperatoris. Et sic fuit electus Philipus frater Henrici, & alij principes iurauerunt dicto Friderico fidelitatē tanquā regi; qui Fridericus postmodum promotus in imperatorem fuit depositus p Inn. iiij. in concilio Lugduñ. postmodum vero mortuo Henrico imperatore fratre Philippi ac patre dicti Friderici, principes in discordia elegerunt. Quidam elegerunt Ottonē, quidam vero dictum Philippum fratrem Henrici. Cum ergo electiones istæ in discordia factæ fuissent, Papa misit quēdā legatū in Alemaniā, vt alterā electionē pdictarū, quā canonicā inueniret, ɔfirmaret Legatus vero diligēti examinatione p̄missa i dictis electionibus, electionē Ottonis confirmauit, electione alterius reprobata. pp q̄d principes illi, q Philippi elegerūt, cōquerebatur de facto legati, & miserūt nūcios suos cū litteris suis ad Papā & inter cetera pricipes hac obiectione vsi sūt, dicētes. Legat⁹ ite aut electoris aut cognitoris gessit p̄sonā, &c. [Hunc casum prosequitur Bernardus i sta modum sequentem.] Si electoris, falce mittit in messem alienam, quod facere non debuit. si cognitoris, absente altera parte perperam processit, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax reputari: scribit Papa super hoc negotio duci Carinthiæ, dicens quod bene confitetur & recognoscit ius eligēdi regem, in imperatorem postea promouendum ad principes pertinere, & de iure & antiqua consuetudine: quia sedes Apost. transtulit imperium Romanum nuper à Græcis, in personā magnifici Caroli ad Theutonicos, sed principes bene recognoscunt, ꝙ potestas examinand. p̄sonā electā spectat ad Papam qui eū inungit, consecrat, & coronat: quiā illud regulariter verū est. ꝙ ad eū ptinet examinatio p̄sonæ, ad quē manus impositio spectat: nunquid enim si principes in discordia p̄sona eligerent indignā, debe ret Papa illū confirmare aut coronare? absit hoc omnino. His p̄missis Papa rñdet obiectioni principū, dicēs ꝙ legatus approbando & reprobando, nec electoris gessit personam: qa nec aliquē fecit eligi, nec elegit: nec cognitoris: quia quantū ad eligentes neutrius electionem cōfirmauit, nec etiam infirmauit, sed exercuit denunciatoris officium: quia p̄sonam Philippi reputauit indignam, persōnā vero Ottonis denunciauit idoneā ad imperiū obtinendum non tā pp studia eligentium, q̄ pp merita electorū, q̄uis maior pars illorū ad quos pertinet electio: cōsenserint i Ottonē; ex eo ꝙ electores Philippi alijs absentibus & contēptis ipsum eligere p̄sumpserunt, patet eos pperā pcessisse. Verū q̄uia in electionibus plus nocet cōtēptus vnius q̄ multorū ɔtradictio in præsenti: His ergo p̄missis reputauit Papa Ottonē idoneū & Philipū indignum ad imperiū obtinendum cū enim nota principum in electione diuidātur post admonitionem & expectationē: pōt Papa alteri parti fauere, maxime postq̄ ab ipso inunctio & coronatio postulatur: & hoc pbatur iure & exemplo. Iure, hoc modo: Nunquid si principes admoniti & expectati nō potuerūt, vel noluerūt eligere aliquē, sedes Apostolica rebit defensore? quasi dicat, non. exemplo, hoc modo: Sciunt enim principes, ꝙ cū Lotharius & Conrad⁹ in discordia fuissent electi, Papa Lothariū coronauit, & imperiū obtinuit coronatus, dicto Conrado tūc ad ei⁹ gratia redeūte. Postea monet principes vt a Philippo reprobato recedāt & Ottoni adhereāt, nisi tūc demū qñ ɔtra p̄sonā vel factū ipsius aliqd obiectū fuerit, & pbatū. His dictis ostēdit multa p q electio Philipi nō teneret. licet Philippus eēt ab oib. electus cōcorditer. hoc modo impedimēta Philippi sunt notoria, excōicatio publica, piuriū manifestum, & persecutio diuulgata, quā ipse & eius antecessores in Romanā ecclesiam & alias ecclesias exercuerunt. Nā ipse a prædecessore nostro excommunicationis vinculo innodatus quod postmodum recognouit dum per eius nuncium absolutionis beneficium postulauit. Vnde patet ꝙ fuit excōicatus electus. Ipse vero ɔtra proprium iuramētum regnū sibi vsurpare p̄sumpsit, cum sup illo iuramento sedem Apost. primo cōsulere debuisset, nec prodesset ad suam excusatione, si dicat ꝙ iuramentū illud fuisset illicitū: quia nihil ominus sedem Apost. prius sup eo requirere debuit, anteq̄ ɔtra ipsum ppria temeritate veniret, & hoc pbat exēplo Gabaonitarū, qui cū a filijs Israel p fraudē surripuerūt iuramentum, ipsi tamen filij Israel cognita fraude ɔtra illud venire noluerūt, nisi prius ɔsulerent Dñm. vtrū dictū iuramentum sit licitū aut illicitū: & vtrū seruandū sit, aut nō seruandū, nullus sanæ mētis ignorat ad iudiciū Papæ ptinere. Preterea si Philippus iperium obtineret, potestas principū deperiret i electione. & imperiū obtinendi cętero

† Cap. 19. e. tit. in 3. compila.

1 Hic tamē casus nō habetur in vetustis exemplaribus.

cętero cęteris fiducia tolleretur, si enim Philippus succederet Henrico fratri suo, sicut Henricus successit Friderico patri suo, videretur imperium non per electionem, sed potius per successionem procedere, & in præiudicium principum redundaret, si non nisi de domo Philippi ducis Sueuiæ videretur aliquis assumendus. Vltimo monet Papa istum ducem, vt omnino a Philippo recedat, non obstante iuramento si quod ei fecit ratione regni: q̄a eo reprobato huiusmodi iuramentum obseruari non debet. Not. quod hic multa notabilia eliciuntur. primū est, quod ius eligendi, regem, in imperatorem promouendum de iure communi ꝑtinet ad principes. Item ad eum pertinet examinatio. ad quem pertinet confirmatio. Itē ad officium illius qui confirmat electum, etiē si nihil ei obijciat, pertinet inquirere an sit idoneus. Item quandoque reprobatur electio potius propter personam electi indignam, quā propter eligentes. Item in electionibus plus nocet contemptus vnius, quā si maiori præsentes contradicant. Item iudex potest alteri parti fauere. Item publice excommunicatus repellitur ab electione. Item periurium manifestum repellit aliquē a dignitate. Item persecutores ecclesiarum ab ecclesiastico honore debēt repelli, vt puniātur in quo peccauerūt. Item cum dubitatur an iuramentum sit licitum vel illicitum, recurrendum est ad sedem Apostolicam. Item in honoribus non debet semper successio attendi. Item in fine no. q̄ sublato principali, accessoriam non tenet.

† Vide l. ꝑperandū. §. sin aut ē. C. de iud. & ibi Pet. & Cyn. in l. contentaneum, per Bar. C. quomodo & q̄n iud.

Apostolicæ sedis legatus aut electoris gessit, aut cognitoris[a] ꝑsonā. Si electoris, in messem[b] alienā miserat falcē suā, & electioni se ingerēs, principum derogauerat dignitati Si cognitoris, absente altera[c] partium vr̄ ꝑperam ꝓcessisse, cum citata non fuerit, & ideo non debuit cōtumax iudicari: † & infra. ¶ Verū in illis principibus ius & potestatem eligēdi regem, ī imperatorē postmodum ꝓmouendum, recognoscimus (vt d̄bem⁹) ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscit ꝑtinere; ꝑsertim cum ad eos i[f] & potestas huiusmodi ab Apostolica sede peruenerit, quæ Romanum iperiū in ꝑsonā magnifici Caroli[d] à Grecis transtulit[e] in Germanos. † Sed & principes recognoscere debent, & vtiq; recognoscunt, sicut ijdem ī nostra recognouere ꝑsētia, q̄ ius & auctoritas examinādi ꝑsonam electam ī regem, & ꝓmouendum ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eū examinatio[g] ꝑsonæ ꝑtineat, ad quem impositio manus spectat. Nūquid enim si principes non solū ī discordia sed etiam in concordia sacrilegum[h] quemcunque, vel excōmunicatum in regem, tyrannum, vel fatuum, hereticum eligerent, aut paganum, nos inungere, cōsecrare, ac coronare hominem huiusmodi deberemus? absit omnino.

¶ Obiectioni ergo principum respondentes asserimus, q̄ legat⁹ noster approbando regem, & reprobādo ducem, nec electoris gessit ꝑsonam, vt pote q̄ nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris cum neutrius electionem quo ad factum eligentiū[i] confirmandam duxerit, aut etiam infirmadā Exercuit aūt denūciatoris officiū; q̄a ꝑsonam ducis eiusdem indignam, & ꝑsonam regis denūciauit idoneam quo ad imperium obtinendum; non tam ꝓpter studia eligentium, quam propter merita electorum: quamuis[K] plures ex illis, qui eligendi re-

a ¶ Cognitoris.] in reprobando Philippum, & approbando Ottonem.

b ¶ Messem.] 5. quæst. 3. ce. 1. & ī. de parochi. c. nullus. Bernar.

c ¶ Absente altera.] quod non debuit fieri infra de testibus. in nomine. Domini. 3. quæst. 9. quasi per totum.

d ¶ Caroli.] cui etiam ius patricietus siue dignitas collate est. 63. dist. Hadrianus:

[Glossa sequens ponit historiam.]

e ¶ Transtulit.] Legitur in Chronicis, quod cum ecclesia Romana opprimeretur ab Astulpho rege Lombardorum. petijt auxilium a Constantino & a Leone filio eius imperatoribus Constantinopolitanis: & cum nollet patrocinari ecclesiæ Romanæ, Stephanus Papa secundus natione Romanus, trāstulit imperiū ad Carolum magnum, qui fuit filius Pipini, quem Zacharias prædecessor eius substituerat Ludouico regi Francorū, quē deposuerat, de quo legit. 15. q. 6. alius Et translatio illa facta est de anno Dñi septingentesimo septuagesimo sexto: qui Carolus coronatus est a Leone Papa iiij. elapsis post hoc quindecim annis.

Imperium q̄n fuerit translatum.

[Glo. seq. recitet. per obiectionem.]

f ¶ In Germanos.] sic ergo regnū mūdi trāslatū ē ad Theutonicos, nā ipsi habēt regnū Romanæ ecclesiæ de ꝑsē. dist. 5. in die. Et sic patet q̄ iperiū nō ē apud Græcos; licet largo noīe appellet iperator. ī. de mai. & ob. solitæ. sicut & rex Schacorū dr̄ rex, q̄m extra ecclesiā no est imperiū. 24. q. 1. ca. schisma. §. sed nec illud. est aut iperator ille sup oēs reges. 7. q. 1. ī apib. & oēs nationes sunt sub eo. 11. q. 1. §. sed si qs ī vers. volumus. [1] Ipse n. ē princeps mūdi et dñs. ff. ad l. Rh. d̄ iac. deprecatio. Et ēt Iudæi sub eo sūt. C. de Iudæ. l. Iudæi. & oēs ꝓuinciæ. 63. dist. Hadrian. & oīa sunt ī ꝑtāte iperatoris. 8. dis. quo iure. & 23. q. 8. quenior. C. de quadrien. ꝑscr. bene a Zenone.

Imperium ad quos est translatum.

1 Adde opī. gl. cum tex. i. l. qui leuā de. ff. ad legē Rho. de iac.

g ¶ Examinatio.] 77. dist. qui est.

[Glos. seq. recitetur per obiectionem.]

h ¶ sacrilegū.] no. q̄ sacrilegiū īpedit promouendū, nā & familia sacrilegij repellit a sacramētis ecclesiæ. 17. q. 4. mir or. & ab alijs legitimis actib. 3. q. 3. nulla. ADDITIO. Et sacrilegium inter magna crimina connumeretur 16. q. 3. quod autem.

i ¶ Eligentium.] quia de meritis siue studijs eligentiū nō cognouit, sed d̄ qualitate electorū ꝓnūciauit.

K ¶ Quamuis.] id est quia, vel proprie tenetur. & qd̄ dicit supra, nō tam propter studia eligentium, &c. id est, non propter studium eligentium, sed propter merita electorum, personam ducis denunciauit indignam, & personam regis idoneam sic supra de postu. c. 1. ver.

cap.1.versic. fin.vnde bene sequitur,quamuis plures. &c.& sic non gessit cognitoris personam:quia retulit se tantum ad merita electorum,non ad studia eligentium, quamuis potuerat se referre, vt infra sequitur, vel possunt verba teneri proprie: & quamuis, ponitur pro quia, vt prædixi. sed superior littera scilicet, cum neutrius electio,&c.videtur contraria.

blica, ad hoc vt aliquis repellatur à prosecutione iuris sui. 1 j.de except.exceptionē.& c.piæ. [lib.6.] cũ suis concord. vnde quicquid interim facit quousque ad ipsum perueniat excõicatio,tenet,& valet.j.de cleri.excom.mini.Apostolicæ.& j.de re iudic.ad probandum.

gem i imperatorem promouẽdum de iure ac† de cõsuetudine obtinent potestatem,consensisse perhibeantur in ipsum regẽ: & ex eo ꝙ fautores ducis absentib. alijs & contemptis,ipsum eligere ꝑsumpserunt,pateat eos perperã processisse: cũ electioni plus contemptus vni[9], quàm contradictio[a] multorum obsistat,& infra.

¶ Nos † vtique non ducẽ, sed reliquum reputamus & nominamus regem iustitia exigente;& infra.

¶ Quod autem cum in electione vota principum diuiduntur,post admonitionem & expectationem alteri partium fauere [b] possumus, maxime postq̃ a nobis vnctio, cõsecratio, & coronatio postulatur, iure patet, pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti & expectati, vel non potuerũt vel noluerunt in vnũ propositum † conuenire, sedes Apostolica aduocato & defensore carebit [c] eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Sciunt autem principes, ꝙ cum Lotharius [d] & Conradus in discordia fuissent electi: Romanus Pontifex Lotharium coronauit,& imperium obtinuit coronatus: eodem Conrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. ¶ Eos igitur duximus commonendos,[e] vt à præfato duce, iusto quidem a nobis iudicio reprobato, recedãt: & præfato regi non abnuant adhærere,nisi †tũc demum contra personam vel factum, legitimũ q̃d ab eis obiectum fuerit & ostensum; & inf. ¶ Sunt enim notoria ĩpedimenta ducis, s.excõicatio publica,[f] periurium[g] manifestum, & persecutio diuulgata, quã progenitores[h] eius & ipse ꝑsumpserunt in Apostolicam sedem†& alias ecclesias exercere: fuit quoq; a præd.nostro excommunicationis uinculo innodatus;[i] quod postmodum recognouit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulauit.[k] vnde patet ꝙ fuit excõicatus elect⁹:[l] & j. ¶ Idem etiam contra proprium iuramentum,[m] super quo nec consilium a sede Apostolica requisiuit, ambitionis vitio regnum sibi vsurpare præsumpsit,cum super illo iuramento prius Romana ecclesia cõsuli debuisset. Nec valet ad plenam excusatione ipsius, si iuramẽtũ illud dicat illicitũ,[n]

a ¶ Contradictio.] j.eo.bonæ.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.

b ¶ Fauere.] si fauet, ergo non debet esse iudex.11.quę.3.quatuor.& c.sequ. Sed dic ꝙ in dubio pot fauere cui vult. ff.de leg.2.si quis seruum.§.si iter duos. ff.de bon. auct.iudi. pos.in vẽditione.§.vlti.ff.ad Syl.si quis in graui.§.si cũ omnes. Vel potest cogere partes ad concordiam.Instit.de satis.tu.sinautem.& j.de offi.deleg.c.suspicionis.§.ab ipso,& supra eodem, cum inter R. tunc demũ debet fauere,cum merita electorum & eligentium paria sunt. arg.j.de iure patrona.quoniam in quibusdam.& 68.dist.si forte,vel cum potestas eligendi deuoluta est ad ipsum. sup.eod. bonæ. circa finem.

c ¶ Carebit.] Aduocatus ecclesiæ non potest esse patronus ecclesiæ, sed comparatur tutori, qui datur pupillo vt eum defendat à vexationibus aliorum,,&appellatur honorari⁹, vel notitiæ gratia datus,vt alios contutores instruat. ff. de sol. quod si forte.§.sunt quidam. nec computatur talis tutela in numero trium tutelarum, sed ex causa honoris tantum. ff. de rit.nuptia. si quis tutor.§.quid ergo.

[Gl.seq.arguit,allegat l.& duo iura in contrarium.

d ¶ Lotharius.] hoc est exẽplum de quo præmisit, s. iure patet pariter & exemplo,& ita ab exẽplo principum est argumentandum Instit.de iure natu.§.sed & ꝙ principi.arg.contra. C.de sent.& interlo.om.iu.nemo.& sup.eo.cum in cunctis.

e ¶ Commonendos.] s.per nuncios suos.

f ¶ Publica.] not. ꝙ excommunicatio debet esse publica, ad hoc vt aliquis repellatur à prosecutione iuris sui (see above).

g ¶ Periuriũ.] quandoque periuriũ non repellit.j.de iureiu.sicut nostris.Sed intellige ibi periuriũ, id est, temerarium iuramentum Periuri enim non solum non debent promoueri ad honores,immo si promoti sunt, debẽt repelli. inf.de iureiur.querelam. 2 infames enim sunt, vt ibi not.j.de fideius.peruenit.in fine.

h ¶ Progenitores.] in filijs enim paterni criminis exempla meruuntur.6.q.1.c.quęro.§.verum,& i l.illa.si quis cum militibus. Vnde illud: Sępe solet similis filius esse patri.

i ¶ Innodatus.] propter inuasionem & deualtationem patrimonij B.Petri dũ in Tuscia moraretur.

k ¶ Postulauit.] no.hic eo ipso ꝙ qui petit absolui, per consequens se confitetur excommunicatum.

ADDITIO. Nisi ad cautelam fiat: quia bonorum mentium,& ca.4.dist. ad eius vero concubitum.

l ¶ Electus.] vñ ipso iure nulla fuit electio.inf.de appell.constitutis.& s.eodem,cum inter R.& s.de consue. cum dilectus.

m ¶ Iuramentum.] ꝙ fecerat Friderico 3.regi Siciliæ nepoti suo tanquam imperatori futuro: dũ adhuc Henricus imperator frater eius dicti pueri pater,viueret.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]

n ¶ Illicitum.] quoniam fuit de successione viuentis.C.de pactis l.pactum. tamen hic voluntas accessit viuentis.vñ vr̃ tenere.C.eo.l.vl.sed illa loquit̃ in hereditaria successione, quæ in imperio locum habere non potest,decẽt in beneficiis ecclesiasticis locum habet.inf.de concel.præb.nulla j.de deci.ad hoc.& j.de iure pat.consuluit.Bernar.

[Glo.seq.recitetur per obiectio.§.vlt.&c.]

† In codice Barbatiæ ita: ac cõsuetudine antiqua obtinēt &c.

† In codice Barbatiæ, ita:Nos itaque nõ Philippum Ducem,sed ipsum O.reputamus,&c.

† In aliquot vetustis legitur ꝓpositũ. l.ita;vel nõ conuenire, sed qualitercunque legas, idem manet sensus.

1 Facit tex. cũ not. in l. placet. C.de sacrosan. ecclesi. & in l. exceptiões. 1 cũ gl.fi.ff. de excep.

† In quibusdã vetustis, ita.nisi tunc demũ, cum cõtra personam,&c.

1 Concord. text.ĩ l.quoties.ĩ versic. priuatos.C. de dig.li. 2 & l.tertiũ.§ lege Iulia. ĩ gl. impuberes. ff.de testibus.

† al. deest vox, sedem.

3 Iste fuit ille q postea depositus fuit p Inno. j.đ re iudic. ad Apostolicæ.lib.6.Io. An.inno.

¶ Veni

Illicitum infringi pōt sine superioris auctoritate.

1 Concor. tex. in l. illicitas. §. 1 ff. de off. præs.

Iosue 9.

2 Valet legatū colūnæ ex ædificio, ex quo illud dirui necesse est, Io. And.

a ¶ Venire.] tali modo sicut fecit, scilicet vsurpando regnum: nam aliàs cum fuerit illicitu, propria auctoritate potuit venire contra non obediendo illi tanquā regi, aut imperatori. 22. q. 4. si quis præuentus. §. ecce Ber. 1 Nec expectari debuit superioris auctoritas. ff. de condi. insti. q̄ sub cōditione. §. vlt. qa qđ necessario destruendū est, nō est necessaria superioris auctoritas in destructione illius ff. de lega. 3. fideicōmissa. §. si qs il licite. 2 Sed si esset dubium an valeret. tūc adiri dēt supior: aliàs autem semper seruandum est iuramentum dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possit. j̃. de iureiu. si vero. si sponte sit præstitum, & sine dolo. j̃. de iureiuran. cum contingat. Ber.

b ¶ Gabaonitæ.] hāc historiā habes 22. q. 4. c. iter cætera. §. sed cū his. & c. innouās.

c ¶ Ex successione.] tres successiones continuæ videntur ius successionis inducere, immo duæ, qa binus actus inducit cōsuetudinem. arg. 25. q. 2. ita nos & C. de epali audien. nemo.

d ¶ De domo.] immo de alia tribu eligi dēt. 8. q. 1: Moyses.

[Gl. se.. tex. fortificat, secūdo arguit, alleg. 4. iura.]

e ¶ Obseruari.] etiā si ei iam coronato iurasset post reprobationem legitimam, ei non teneretur in aliquo ratione iuramenti. 16. q. 6. alius. & j̃. de transla. quanto. circa fi. Item arg. q̄ d... princi... s. eod. qualiter. C. de vsur. l. eos. & C. depo si. si deposita pecunia. & ff. de rei vend. l. & ex diuerso. & de no. ope. nun. l. 2.

cū nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quàm contra ipsum propria temeritate venire a illo præsertim exemplo, quod cum Gabaonitæ b a filijs Israel per fraudem surripuerit iuramemtum, ipsi tamen cognita fraude cōtra illud venire temere noluerunt. Vtrū vero dictum iuramentū si licitū vel illicitū, & ideo seruādum, an nō seruandū extiterit, nemo sanæ mentis ignorat, ad nostrum iudicium pertinere: & infra. ¶Insuper si prędictus dux imperium obtineret, libertas principum ī electione periret, & imperiū obtinēdi de cætero cęteris fiducia tolleretur: nam si ꝑut olim frater dicti ducis patri eorum, sic dux ipsi fratri suo succederet, videret imperium nō ex electione, sed ex successione c deberi: & ī pręiudicium pricipium redundaret, si non nisi de domo d ducis prædicti videretur aliquis ad imperiū assumēdus: & infra ¶Nobilitatē ergo tuā monētes, per Apostolica scripta mādam⁹, quaten⁹ a ꝑfato duce recedas omnino, nō obstāte iuramēto, si qđ ei ratione regni feci sti, cum (eo quantum ad obtinendum imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat obseruari e

¶ Idem

¶ *Absentes ad electionem de prouincia sunt vocandi. & confirmatur electio maioris & sanioris partis.*

CAP. XXXV.

Coram † dilecto filio tituli sanctæ Pudentianæ † presbytero Cardinali: & infra.

¶ Si vero vtriusque partis fuerit cassata electio, vos (fratribus omnibus, q fuerint in prouincia f conuocatis) quod maiori & saniori parti eorum super pręlictis videritis cōplacere, per cēsur. m ecclesiasticam faciatis firmiter obseruari.

¶ Idem Parmeñ. episcopo, & eius coniudicibus.

¶ *Cassatur electio partis maioris facta contempta minori parte, et si est vnus solus, non tamen ius eligedi deuoluitur ad minorem h. d. secundum intellectum commune n.*

CAP. XXXVI.

ij Bonæ † memoriæ S. Cremoneñ. epi-

Coram.] In prima ponitur decisa narratio. In secūda prouisio: ibi, Si vero. Et pone casum ꝙ celebratis duabus electionibus in discordia, Papa commisit illas decidendas prout de iure fuerit: & si cōtingeret vtranque cassari, Papa mādauit electionem celebrari de nouo prout habetur in littera. Abb Sicul.

CASVS. In quadam ecclesia duæ electiones fuerunt celebratæ, causa super his electionibus fuit delata ad sedem Apo. sed quia non potuit constare domino Papæ de meritis illarum electionum, mandat quibusdā ut si electio vtriusq; partis cassata fuerit vocatis fratribus, qui sunt in prouincia, quod maiori, & saniori parti illorum placuerit, faciāt per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Nota. quòd vbi electio dēt celebrari, ibi omnes canonici de ecclesia, qui sunt in prouincia, sunt vocandi. Item qui sunt in prouincia dicuntur præsentes. Itē inuiolabiliter obseruari debet quod fit à maiori, & saniori parte.

[Glo. seq. no. illos & solos vocandos, &c. remittit & determinat.]

f ¶ In prouincia.] hic videt expræssum. ꝙ omnes illi & soli qui sunt in prouin. cia, vocandi sunt ad electionē, & per hoc videtur sic intelligēdum, si sunt in prouincia. inf. eod. quia propter. De hac materia not. 7. q. 1. factus est. & quod dicit, in prouincia, sic est intelligendum, si sunt in prouincia ita propinqui ꝙ commode sint vocandi; quia si prouincia esset multum lata & longa, non debent vocari: quia periculum est in mora. s. eod. cum inter vniuersas. & eodē modo si esset extra prouinciam, & propinquus, tunc vocādus esset j̃. eod. c. proxi. vbi fuit vocatus qui extra prouinciā erat. Rhegium enim & Cremona diuersarum sunt prouinciarum. Et ita nec dico vocandos omnes de prouincia, nisi q cōmode pñt vocari, nisi cōsuetudo sit ꝙ oēs vocentur. j̃. eo. in Genesi nec dico ꝙ tātū de ꝓuincia sunt vocandi per capitulum sequens. In talibus n. vocationib. potius statur consuetudini; vt abñtes vocent iuxta ꝯsuetudinē vniuscuiusq; ecclesiæ: & hæc ꝯsuetudo erat, ꝙ omnes de prouincia vocarentur, vt est j̃. eo. in Genesi. Ber.

Absētes, à q̄ remoto loco sunt vocandi ad electionem.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōpilatione.

† Hic perperam in omnib. legitur Prudētianæ cum nullus vnquāꝫ fuerit talis titulus.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. copilat.

ADDITIO. Et licet quidā (vt Pet. de Sam. q hoc not. j̃. eod. Cumana. & Ang.) dixerint non valere consuetudinem ꝙ absentes non uocentur, licet valeat de quam remoto loco vocentur: tu dic contra, ut dixi. j̃. de præb. cum in ecclesijs. lib. 6. in gl. pen. Ioan. And.

ij Bonæ memoriæ.] In prima ponitur decisa facti narratio. In secūda diffinitio: ibi, Cōstituto. In qua duo fecit primo cassat electionē secūdā exprimēs quare. secūdo: ibi, electionem. cassat etiam primam, exprimens quare: & ponēs antipophoram. Abb. Sicut

CASVS. Epo Cremoñ. in extremis agente, cum desperaret de vita ipsius, capitulū ipsius ecclesiæ citaui. quen-

quendam canonicũ suum in ciuitate Rhegij in studio commorantem, vt ad certũ terminum veniret pro electione futuri pastoris facienda: dicto canonico nõ veniente ad terminum sibi præfixum, elapso termino, & epo viam vniuersæ carnis ingresso, anteq̃ corpus sepulturæ traderet, absente ꝑdicto canonico capitulũ contulit potestatem eligendi quibusdã canonicis ecclesiæ suæ, & ipsi canonici post mortẽ epi, & ante sepulturã ceperunt tractare de electione pastoris, & quidẽ ex illis maior pars ꝯueniunt in archipresbyterum ipsius ecclesiæ, & alij in archidia. suum, eo vero sepulto minor pars consensit maiori. & sic dictus archipresbyter post sepulturam ab omnib. est electus, cui electioni dictus archid. & capitulũ cõsenserũt. postmodũ vero superuenit dictus canonicus, asserens se fuisse contemptum ꝑꝑ qđ (vt dicebat) electio nõ valebat. Vnde credens potestatẽ eligẽdi ad se esse deuolutã, ꝑdictum archid. elegit. Vñ ꝑꝑ electiones istas dictus canonicus pro se, & quidam alius H. nomine pro archid. ad sedẽ Apo. accesserunt. Papa vero de meritis istarum electionum cognito, electionẽ archid. celebratam post electionem archipresbyteri non cassatã cassauit: quia non debuit H. canonicus ꝓcedere ad electionem secundam ante cassationem prioris, in pęnã interdicens dicto H. canonico vocẽ ꝯtradictionis, in primo ꝯsensu capitulo ꝑdurãte, & similiter electionem archipresbyteri iustitia exigente cassauit, tũ qa corpore dicti epi nondum tradito sepulturę habuerũt de ista electione tractatũ ꝯtra canonicas sanctiones: tũ quia dictus H. canonicus cõtemptus fuit, licet vnus solus fuerit: quia in talibus plus nocet cõtemptus vnius q̃ multorũ ꝯtradictio in præsenti. nec valuit prædicta citatio: quia cum mortẽ episcopi præuenit, nõ potuit arcere citatũ. Not. ꝙ secunda electio non est facienda, prima non cassata. Item vnius solius contemptus potest cassare electionem. Item episcopo defuncto nondum sepulto non debet fieri electio Item citatio non legitime facta non tenet.

† In manuscriptis, ita: cõstituto autem dilecto filio H. pro sua, & dilecto filio N. pro electione, &c.

† Al. ita cũ de priori electione.

scopo in extremis agente cum de conualescentia ipsius desperaret, Cremoñ. capitulum H. canonicum suum Rhegij disciplinis scholasticis insistẽtem, ad certum terminum in vigilia Pentecostes, profutura electione pontificis citari fecerunt: & infra.

¶ Constituto † autem dicto H. pro sua electione & dilecto filio nostro I. ꝓ electione archipresbyteri coram nobis: electionem ab ipso H. post electionẽ archipresbyteri non cassatam, licet de viro multæ litteraturæ, honestæ vitæ, & claræ famæ, non tamen sine multa temeritate præsumptam; cum † de priori nostrum deberet expectare [a] iudiciũ, anteq̃ procederet ad secũdã duximus irritandã, in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo consensu capitulo permanente.

¶ Electionem aũt archipresbyteri (ꝗuis laudabile testimoniũ ꝑhibeatur de ipso) iustitia exigente cassauimus: tum, qa corpore dicti episcopi nondũ tradito sepulturę, habuerunt de ipsa electione tractatum [b] contra canonicas sanctiones; tum quia inuentus est H. fuisse contemptus, licet vnus solus extiterit, cum plus in talibus consueuerit contemptus vnius obesse, quam multorum [c] contradictio in præsenti. Nec prædicta [d] debet dici citatio va

[Gl. seq. obijcit, & sol. & in additione partim solutionem corrigit.]

a ¶ Expectare.] Sed nonne electio, quæ fit cõtemptis illis qui debent interesse, ipso iure est irrita, vt s. e. ꝙ sicut & c. venerabilem, & ĵ. de arbi. cum olim. & 63. dist. obeuntibus. ergo ea non obstante potest attẽtari secunda electio. ĵ de appel. constitutis, cum enim a iure sit reprobata talis electio, non est necesse iudicẽ adire pro ea cassanda. ff. de condi. iusti. l. quæ sub conditione. §. vlt. Præterea cum vniuersitas delinqt in eligendo, electio debet deuolui ad eum qui non deliqt. s. eo. bonæ & s. de postula. bonæ. Dico ꝙ electio archipresbyteri non fuit nulla ipso iure, sed potius annullanda, & ideo debuit expectari cassatio superioris anteq̃ processus fieret ad secũdam: vnde & si vnus habuisset ius eligendi, deliquit in hoc ꝙ voluit simul esse actor & iudex 1 præmissæ electionis. ĵ. de cõces. pb. post electione in parte decisa. & licet illi deliquerunt in eligendo, non tñ illud ius deuoluitur ad vnũ. & hoc ꝓin Io. q dicit ꝙ vnus non cõstituit vniuersitatẽ, & inducit in argu. hoc ca. & 65. dist. si forte. & ff. de leg. 1. si grege. licet ius vniuersitatis dicatur stare in vno. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. sicut. in fi. ꝓ quam l. nos dicimus ꝯtra: & si iste nõ elegisset, poterat post cassationẽ eligere si hoc postulasset: & hoc innuit littera ista cum dicit ibi, nostrũ debuit expectare iudiciu anteq procederetur ad secundã. Et si electio prima nulla fuisset ipso iure: qa electus esset indignus: tunc ipse solus potuisset. s. e. bonæ & s. de postu gratũ & ĵ. e. scriptũ est, sed hæc non fuit nulla, immo ipse poterat eã confirmare si consensisset. s. e. ꝙ sicut. Io. dixit ꝙ non deuoluit ius eligendi ad alios: nisi qñ eligitur persona ineligibilis. ĵ. eo. scriptũ. in fi. & s. de postu. gratum. & s. eo. bonæ memoriæ. Sed dic qñ electio non est nulla ipso iure, videlicet vbi aliquis est contẽptus: tunc non ipso iure, sed per sententiam ius eligendi debet deuolui ad alios, vel si non seruatur forma illius cõstitutionis, ĵ. eo. quia ꝑꝑ. tũc similiter sunt priuandi per sententiam, vt ĵ. eo. quia ꝑꝑ & c. Cumana. An ius vniuersitatis remaneat in vno dictũ fuit s. de postu. gratũ. & ibi recurrendum est. Quãque tñ electio est irrita ipso iure, & tñ impedit secundam. s. e. auditis. nec tunc eligendi ius deuoluitur ad alios. Vnde secunda electio ibi nõ tenuit, ut ibi notatur in fi. vltimę notulæ: quia eligentes non sunt ipso iure priuati. Et quod dixi 2 ꝙ vbi aliquis est contemptus non ipso iure, sed per sententiam ius eligendi debet ad contemptum deuolui: intelligo per sententiã Papæ tantũ. argu. istius litteræ, cum de priori nostrum deberet expectari iudicium anteq̃ procedatur ad secũdam. Vbi. n. certa pœna statuta est, alia non est imponẽda, 3 nisi ꝑ eum qui habet potestatis plenitudinem: quod satis innuit hæc littera. sufficit. n. vt cassetur electio, vbi quis prosequitur contemptum suum. Ber.

[Gl. seq. recitat per obiectionem, & solutionem.]

b ¶ Tractatum.] no. ꝙ cassatur electio de qua est habitus tractatus ante sepulturam mortui. 7. di. nullus. 2. Sed ꝑꝑ hoc solum nõ fuisset cassata, sed assumit hic Papa quasi nõ causam vt causam, sed cõtemptus fuit causa cassationis. nam mortuo viro soluta est vxor a lege matrimonij, vt ĵ. de secun. nup. c. vl. & pen. & 7. q. 1. sicut alterius vxor. Ber.

c ¶ Multorum.] s. eo. ꝙ sicut. & c. uenerabilem.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

d ¶ Nec prædicta.] responsio tacitæ quæstionis. Diceret aliquis dño Papæ: ille H. fuit citatus: & ille rñdit:

citatio

1 Cũ tñ nemo sibi ius dicere debeat. C. ne quis in sua cau. l. vna vnde vi. si qs in tãtã. ff. qđ met. cau. extat edictũ. & de vi priua. l. creditores ĵ. de ꝯcessione pb. post electionẽ. ad fin. qđ met. cau. c. vl. c. q. 1. in primis. 16. q. 6. placuit.

2 Hoc quod sequitur fuit additio, in qua glossitor caute correxit qđ dixerat. Ioã. And.

3 Tex. est l. fine causa, ff. de Caredic. & in l. 1. in fin. ff. ad municipalẽ.

citatio non fuit legitima. Et sic est arg. ꝙ si aliquis citetur non legitime si aliquid fiat ꝯtra absentẽ nõ valet. 1. Generale enim est, ꝙ ad citationẽ quæ reprobatur a iure, nõ tenet venire citatus ẽt vt alleget priuilegium. de hoc not. per Ioan. 3. q. 2. si eps. & ꝟ. de do. & contu. dilectus, vbi de hoc.

1 Tex. est in l. vir bonus, ff. iudic. sol. & in l. si pater. C. ne de itat. defunctorum.

Cum ad nostrã.] Primo ponit factũ. Secũdo illud cassat: ibi, Nos. Abb.

† Arctare.

CASVS. Quidam simul factus fuit monachus & Abbas, cũ prius debuerit esse monachus quam abbas. peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ. Papa vidẽs ꝙ ꝯtra regulares traditiones fuerit attentatũ, electionẽ de facto factã cassauit: quia nullus dẽt monachari spem habẽs vel promissionem ꝙ fiat abbas. Nota ꝙ sola spes vel promissio simoniam inducit: & ideo ille q sic monachatur, vel eligitur, de iure est repellendus. Item nota, ꝙ quis prius debet monachari quam in abbatem assumi.

[Glos seq. alleg. duas concor. signat vnũ cõtrariũ, & sol. ponit dictum cui signat contrarium.]

a ¶ Monachus.] hic habes expresse, ꝙ clericus sæcularis non potest eligi in abbatem. ad idem facit ꝟ. eod. cum causam, & ꝟ. eo. cũ in magistrũ. ar. ꝟ. 16. q. 1. psbyteros. Sed nõ est ꝟ. quia illi presbyteri erant monachi, & ita poterãt eligi in abbates & ibi soluitur cõtrarium. Et sunt monachi melioris conditionis quã clerici: qa clerici eos eligũt ad sua officia. 58. dist. capi. 1. & 2. & 17. q. 1. c. 1. vbi est hoc expressum. sed ipsi non eligunt clericos ad suas dignitates. argu. contra 28. q. 1, omnes. & 2. q. 7. sicut sacerdotes.

ADDITIO. Et hoc ideo: qa quilibet monachus clericus est, sed nõ conuertitur, propterea quilibet monachus in clericali officio videtur instructus, sed clericus sæcularis in monachali non.

a ¶ Nullã spẽ.] principalẽ 8. q. 1. sunt in ecclesia, sed secundario licitũ est alicui sperare honores ecclesiasticos. 61. dist. qũ proderit. & 59. dist. si officia. 74. dist. consoluit, & uerba ista habes. 16. q. 7. per laicos.

b ¶ Irritare.] id est irritam nunciare. ꝟ. eo. c. prox.

† Ca. 3. eo. ti. in 4. compilatione.

† Lexonieñ. Leconieñ.

† In codice Barbatiæ ita. istud fuerit attẽtatum.

† Ca. 4. e. tit. in 4. compi.

...luisse, qa cum episc. mortẽ puenerint, temeraria nimis extitit, & ideo non potuit arcere †citatum,

¶ Idem.

¶ Non monachus in prælatũ regularem eligi non potest.

CAP. XXXVII.

Cum †ad nostrã notitiã peruenisset, ꝙ H. qui se p abbate Lexouieñ. †gerebat, non fuit ante monachus a quã electus. nos attendentes, ꝙ cõtra regulares traditiones illud † fuerat attẽtatũ: cũ nullã spẽ b vel promissionẽ habens, vt abbas fiat debeat monachari, electionem de ipso factã curauimus irritare. c

¶ Idem magistro C. presbytero Cardinali sedis Apostolicæ legato.

¶ In abbatem eligi non potest nisi instructus in regula monachali.

CAP. XXXVIII.

Officij tui: & infra. Sane nobis tuis litteris intimasti, ꝙ cum monasterium quoddã positum in medio nationis peruersæ, pastore careret, monachi de electione abbatis tractãtes cum nõ possent sui ordinis idoneã inuenire psonã, in quendã virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterãt melius defensari, & patrem adierunt ipsius humiliter postulantes, ꝙ filium suum induceret, vt habitũ susciperet monachalem. nullã patri de ipsius promotione fiduciã tribuentes, & pater ad hoc induxit filiũ puidum & discretum: q effectus monachus, fuit † in abbatem electus, cuius electio extitit per rectorem Messañ. Apostolicæ sedis legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem sit paratus purgare se, quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus, postulas edoceri, vtrum dictus legatus electionem confirmare, uel dispensare † potuit, vel ꝙ factum est, stare possit, & vtrũ electione cassata, iterũ valeat eligi i abbatem.

¶ Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum ex his, quæ incontinenti d subsecuta sunt, ostenda-

Officij tu.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Abb. Sic.

CASVS. Vacante quodam monasterio posito in medio nationis peruersæ, monachi cũ nõ possent sui ordinis psonã idoneã inuenire, p quam monasterium posset gubernari, in quendã nobilem & discretũ oculos extẽderunt per quem poterant melius defensari. Vnde accesserunt ad patrẽ ipsius humiliter postulãtes ab ipso, vt filium suũ induceret, quatenus habitum susciperet monachalẽ, nullam spem patri dãtes de ipsius promotione. & pater ad hoc filiũ suũ induxit: qui monachus factus statim in abbatem est electus: cuius electio ꝯfirmata fuit p rectorem Messanũ legatũ Apostolicæ sedis. mortuo illo rectore q cõfirmauit suã electionẽ, successit sibi quidã alius legatus Apo. sedis, qui dubitauit an talis electio valuerit, cum dictus paratus sit se purgare, quod ad hoc fuit nulla ambitione inductus, petens à Papa vtrum dictã electionẽ potuit confirmare, vel dispensare cum ipso, & si electio illa sit cassanda, an iterum possit eligi in abbatẽ? Rñdet Papa, ꝙ ex his, quæ incõtinẽti sunt acta, ostendit ꝙ talis taliter eligi non potuit in abbatem: & ideo Papa electionẽ illã decreuit irritam & inanem, qa prius voluit esse magister quam discipulus: sed postquam fuerit in regula competenter instructus, si necessitas & vtilitas monasterij postulauerit, poterit in abbatẽ assumi, ne monasteriũ opprimatur incursibus malignorũ: prius tñ ab ipso purgatione recepta. Nota ꝙ ex his q incontinẽti fiũt, psumit ꝯtra aliquẽ. Itẽ prius dẽt esse quis discipulus quã magister, vt in præcedenti capitulo dicebatur.

† Hic in quibusdam vulgatis. habetur dictio, statim, quæ deest tum in manuscriptis, tum in alijs emendationibus.

† Al. infirmare.

[Gl. seq. coadiuuat textũ. alle. 4. iura. secũdo obijcit & soluit, tertio quærit. arguit pro, & soluit ꝟ. quarto quærit obijciendo, & soluit.]

d ¶ Incontinenti.] Præsumit aliquid ex eo qđ incontinenti est subsecutum. 31. q. j. si quis. & 50. di. si qua femina. q enim incontinẽti fiunt, inesse videtur. ff. si cer. pet. lecta est. 2 quia ex hoc præsumitur ꝙ turpiter & ex conuentione ñt electus, qđ esse non dẽt. j. q. 2. quã pio. Sed si hæc rõ est quare clericus nõ possit eligi in abbatẽ: quia non est instructus in regula monachali: sic eadẽ rõne monachus non debet eligi in epm vel prælatum alicuius ecclesiæ sæcularis, cum ipse nõ nouerit regulas clericorum, ut possit præfici eccle-

2 Pacta incõtinenti facta stipulationi, inesse dicuntur. Ioã. An.

sijs

sijs.16.q.1.sic viue.& cap.si clericatus: quod esset verum oino si is secularium clericorum regulas ignoraret. Sed bene eligunt monachi & regulares ad sæculares plationes propter officium præiudicandi, quod priuilegiatum est infra de stat.regu.quod Dei timorem, & infra de vo.& vo.redem. per tuas.& 18.q.1.statutum.& 58. distinct.c: 1.& 2. Sed quid si peritus esset sæcularis clericus in regula monachorum, posset ne tunc eligi in abbatem? Videtur quod sic: quia ratio constitutionis in eo cessat, 62. di. cap. statutum. §. his omnib. sicut monachus peritus in regula clericali potest eligi in epm per pdicta capitula. Sed non est ita: quia & si scit regulam, non tm est expertus in ea. Nam graue est inexpertos diuinis obsequiis applicare, 19. q.3. monasteris: 1 Sed quare non potuit iste postulari in abbatem, cum laicus nesciens litas clericales possit etiam in epm postulari. 61. dist. Osius. postea per tres menses discere potest regulas clericales, in auth. de san. epis. §. damus, coll. 9. Item eremita postulatur in abbatem. s. eo: cum monasterium? Dic quod nõ fuit eremita, sed de monasterio quod erat in eremo. Et eadem est ratio: quia si laicus est peritus, nõ est necessaria in eo pbatio habitus clericalis. Sed oia ista non prosunt; qa quantumcunq; sit laicus peritus in regula monachali, & expertus & probatus in ea, nunquam potest eligi vel postulari in abbatem propter rationem quæ hic redditur; & quia eiusdem professionis debent esse qui eligunt, & qui eliguntur, ne quasi in boue & asino videretur arari. quia quasi simul & semel esset laicus & abbas & qa præsumptio ambitionis maxima est. qa alias non fieret forsitan monachus, & ambitio bene repellit quemlibet à dignitatibus. 8.q.1. in scripturis. 2 quia nõ ambitione: sed labore ad augmentum honoris vnumquemque conuenit peruenire. C. de re mili. contra publicam vtilitatem. lib. 12.& ambitus notari solet. 16. dist. miramur. in fine.

† decernimus.

1 Sicut Dñs voluit beatũ Petrũ in seipso experiri fragilitatẽ humanam, vt diceret aliis miserer:60. dist. cõsiderãdum. ʃm Io. And.

† Cap.5.eo. tit. in 4. cõpilat.

2 Concord. tex. l.1.ff. ad l.e. Iul. de amb. nisi tñ in Papa. no. Io. And. in c. cum pride. de pactis.

tur, quod talis taliter non possit eligi in abbatem, maxime pro eo quod antequam esset discipulus, voluit esse magister: electionem illam irritam esse decreuimus † & inanem. Verum postquam fuerit in regula cõpetenter [a] instructus; (si vrgens necessitas, & euidens vtilitas, ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta, poterit in abbatẽ assumi, ne monasterium opprimatur incursibus malignorum.

¶ Idem.

¶ Electio alias canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione ligati.

CAP. XXXIX.

Illa † quotidiana instantia: & infra.

¶ Quia pro certo didicimus electionem canonicam [b] extitisse, ipsam auctoritate Apostolica duximus

a ¶ Competenter.] per tres menses. arg. s. de æta. & qual præterea.& in auth. de san. episcopo. §: damus.

ADDITIO. Vel alias competenter. i. per annum secundum quosdam, & inducunt pro se. 78. dist. monachus nouitius.

ADDITIO. Alia concor. Ioã. Tan. & Compost. Sed Host. dicit quod per annum. s. de rest. statuimus, potius crederem hoc arbitrarium, secundum diuersas conditiones personarum. Io. And.

Illa quotidiana.] In prima ponitur electionis decisa narratio. In secunda ipsius confirmatio: ibi, Quia pro certo. Abb. Siculus.

CASUS. Quidam electus fuit in epm., vel in alium prælatum In hac electione quidam interfuerunt qui per solam participationem inciderant in minorem excõicationem, dubitatur an pp hoc electio vitiaretur Consultus. Papa rñdet, pro certo inuenit electionem illam canonicam fuisse, & ideo eam confirmauit. Veruntñ si quis defectus fuit in ea pp hoc quod illi excõicati minori excõmunicatione interfuerunt, Papa supplet hoc de plenitudine potestatis. No. quod excommunicatus minori excõicatione potest eligere: qa nõ est separatus nisi a sacramentis.

[Gl. seq. distinguit electionem actiuam & passiuam. & reddit causam vtriusque. signat contrarium. & soluit.

b ¶ Canonicam.] nota. quod licet aliqui sint excommunicati minori excommunicatione, tamen eligere possunt, & talis electio dr canonica, vt hic habes. sed talis scienter eligi non potest, pro eo quod eligitur ad ea à quibus est ipse remotus. inf. de exce. à nobis. & hoc est hodie expressum: s. de cleric. excommuni. mi. si celebrat. nec incurrit irregularitatem si celebrat, peccant tamen tales celebrando, vt ibi dicit, sed criminosi à prosecutione sui iuris non repelluntur, nisi sint excommunicati maiori excommunicatione, & ita isti possunt vti iure suo in eligendo, & in alijs negotijs ecclesiæ temporalib. & spiritualib. Argu. cont: s. eod. cum inter R. & s. de consuetu. cũ dilectus. vbi dicitur. qd suspensi nec eligere nec eligi possunt. Solut. hic & in c. si celebrat intelligitur de suspensione canonis contraria de suspensione iudicis, mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, de arbitr. l. Celsus.

ADDITIO. Vnde versus:

Supplicium leuius dat ius quàm iura ministrans.

† Al. ita: si quis in eo. ex ea fuisset defectus in codice Barbatiæ ita: si qs in ea vel ex ea fuisset defectus.

cõfirmandam: supplentes [c] de plenitudine potestatis, si qs † in ea ex eo fuisset pfectus, quod quidam interfuerũt electioni eiusdem, qui ex sola participatione in simplicis [d] excommunicationis laqueum inciderunt.

¶ Idem magistro Maximo notario nostro.

¶ Si postulatio cũ electione cõcurrit, & numerus postulantiũ est duplo maior, & postulatus est idoneus; postulatio admittitur, reiecta electione. Si vero indignus, & hoc maior pars postulãtiũ ignorauerit; postulatio & electio reprobantur. Si vero sciebãt & electus idoneus, confirmatur electio; & idẽ si numerus postulantiũ non est duplo maior. h.d intelligendo secundum quod continet ius commune.

CAP. XL.

Scriptum † est in Apocalypsi Ioannis, quod in medio & in circuitu se

† Ca.6.eod. tit. in 4. cõpilatione.

Apoc. 4.

c ¶ Supplentes.] hæc suppletio. 3 ex superabundanti non ex necessitate hic fit, ex eo quod obiectũ fuit de tali excommunicatione, quæ repellit ab electione per decre. prædi. si celebrat.

3 Num aũt hæc suppletio fuerit necessaria subtiliter inuestigat hic Host.

d ¶ Simplicis excommunicationis.] hic potest sumi arg. quod utile non vitiatur per inutile. s. eo. c. proxi. in fi. ver. nisi forsitan. &c.

Scriptũ.] Hẽt materiã subtilẽ & difficilẽ, ĩ tm quod gl. & aliq dixerũt extra eã hoc c. ptinere potius quandã promissionẽ Papalem quam ius cõe. iste tñ intellectus cõiter nõ tenet, qa ʃm eũ hæc decretalis esset hic supflua cotra id qd habet in procemio s. Diuidit principaliter in quatuor partes. In prima ponit exordiũ decisum,

ciscun. In secunda: ibi. Sane narrat factum electionis & postulationis, In tertia: ibi, Verum quia, ponit com missionis causam: In quarta: ibi, Per Apostolica, ponit commissionis formam. Et hæc vltima pars subdiuiditur: quia primo ponit processum quem faciat delegatus partibus inuitis. Secundo. ibi, Et si partes. ponit distinctionē, q̄ faciet si partes ꝯsentiāt, quatuor casus declarando. Secūdus est: ibi, Quod se. Tertius ibi. Si vero. Quartus: ibi, Nisi. Abb. Sic.

CASVS. Vacante Constantinopoli tana ecclesia duo vocati sunt ad eam: pars una postulauit archiepm̄. Eradiē. alia vero elegit plebanum S. Pauli de Venetiis procuratores vtriusque partis ad sedē Apostolicam ꝓp hoc accesserunt, hæc & alia i præsentia domini Papæ proponentes, ex parte postulantiū archiepiscopum ꝓponebat, q̄ duæ partes & amplius, postulauerant archiepiscopum. Ad hoc probandum inducebatur quoddam publicum instrumentum computatis vij. præpositis, & prælatis conuentualium ecclesiarum, qui de communi consensu ad electionem fuerūt vocati, & procuratori partis aduersæ illud idem fuit confessus in iudicio, sed eius cōfessio extitit reuocata. Vnde pars postulantium proponebat suam intentionem probatam Quia de his quæ partes in iudicium deduxerant, non potuit fieri domino Papæ plena fides: mādat Papa cuidam notario suo, vt super his inquirat diligentissime veritatem de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi vterque natus fuit, diutius conuersatus. & de studijs eligentium & postulantium, & de omnibus quæ causam possunt instituere apud Constantinopolim. ubi electio & postulatio factæ fuerūt & si partes concordauerint, procedat hoc modo: vt si constiterit q̄ de communi consensu patriarchę admitterentur vij præpositi siue per se, siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro omnibus prælatis conuentualium ecclesiarum, & tunc temporis tot essent prælati quot erāt ecclesiæ conuentuales, ita q̄ cum septem præpositis & nouem canonicis facerent duplo maiorem numerum q̄ xvj. electores plebani: tunc postulationem admittat, nisi postulatus indignus repertus fuerit: & electione plebani cassata absoluat illum ab ecclesia. Eradieñ. & dēt sibi licentiam transeundi ad ecclesiam Constantinopolitanam. Si vero omnes prædicti non fecerint duplo maiorem numerum, siue dignus siue indign⁹ fuerit postulatus, eo repulso electionem plebani confirmet: nisi & ipse plebanus repertus fuerit indignus. Si vero numerus postulātium fuerit duplo maior q̄ eligentium, & ꝑsona postulata fuerit indigna, & electio & postulatio reprobetur: ut si forsitan oēs, vel maior pars postulantiū ex certa scientia indignum postulassent, illa vice postulandi, seu eligēdi essent potestate priuati. & in hoc casu electionem plebani confirmet, si eam de persona idonea constiterit celebratam. Not. qđ inquirendum est de cōuersatione electi apud illos cū quibus fuit cōuersatus, Nota q̄ qui scienter eligit indignū: ea vice postulandi vel eligendi potestate priuatur. Qui vero ignoranter eligit vel postulat indignū, non punitur. Itē si maior pars ignorat uitium minoris partis, non imputat maiori parti, quæ hoc ignorauit. Hæc decre. continet ius in fine, alia vero præcedentia ex cōi cōcordantia partium & prouisione Papæ dicta sunt.

dis erant quatuor nima lia: & infra,

¶ Sane ad hanc ecclesiam, scilicet Constantino politanam, duo animalia sunt vocata, vtinam plena oculis, & alas habētia senas, videlicet Eradieñ. archiepiscopus, & plebanus sancti Pauli de Venetijs, sicut ꝓ ꝓcuratores tā postulantium archiepiscopum, q̄ eligentium plebanum, fuit ꝓpositum coram nobis: & infra.

¶ Verum, q̄a de his q̄ ꝑ assertionem partium in iudicium deducta fuerāt, nobis non potuit fieri plena fides: quamuis super his quæ de numero dicta sūt, postulantiū, per quodam instrumentum publicum, nec non per confessionem procuratoris aduersæ partis in iudicio factam, sed postea reuocatam[a], pars altera[b] assereret suam intentionē esse fundatā, cām discretioni tuæ duximus committēdam:

¶ Per Apostolica scripta mandantes, quatenus super his & alijs inquiras diligentissime veritatem de meritis electi[c] & postulati apud Venetias, vbi nati[d] fuerunt, & diutius conuersati. De studijs autem eligentium & postulantiū, & omnibus generaliter, quę causam possunt instruere, apud Cōstantinopolim, vbi huiusmodi postulatio & electio celebratæ fuerunt.

¶ Et si partes cōsenserint[e], ꝓcedas hoc mō: vt si cōstiterit de mutuo[f] cōuenisse cōsensu, q̄ ad electionem patriarchæ septē admitterentur ꝑ[i]ositi si ue ꝑ seipsos siue ꝑ alios[g], & duo[h] alij ex parte vniuersitatis pro cæteris cōuentualium ecclesiarum Prælatis, totque tunc temporis[i] cōuētuales

a ¶ Reuocatā.] sine aliquo interuallo, sicut testis qui potest corrigere dictū suum incontinenti. ĵ. de testi. cogen. præterea. 1 Amfactum. procuratoris præiudicet dño, dicitur vt infra lite non contesta. cap. 1. & c. accedens. & inf. de cau. possess. cum olim. & inf. de censi. olim. — 1 Concord. text. in l. si postulauerit. & ibi Bart §. 1. ff. de adult. & l. repetitio. ff. de quæst.

b ¶ Altera.] scilicet postulantium archiepiscopum.

c ¶ Electi & postulati.] sic ĵ eod. venerabilem. Sed ibi ad studia eligentium non retulit se legatus quamuis potuerit.

d ¶ Vbi nati.] quia ibi melius potest inquiri. supra eo. postquam. inf. de præsumpt. quesdam. & 23. distin. illud.

e ¶ Consenserint.] s. notarius iste diffiniat ſm qđ inferius ꝯtinet, & in isto ꝯsensu necessarius est cōsensus electi & postulati, aliàs n̄ possunt partes recedere a iure. s̄. eo. cum inter canonicos.

f ¶ De mutuo] hoc ideo dicit: quia pars eligentiū hoc negabat: ideo Papa mandat inquiri, cum de iure cōi interesse debuerit. ĵ. de cau. pos. cum ecclesiæ. Ber.

g ¶ Per alios. Qualiter quis per aliū hoc facere possit, habes ĵ. eo. quia propter. §. illud. 2 — 2 Sed ibi de iure cōi, hic de mutuo consensu.

h ¶ Duo.] isti duo habebant vocem pro duodecim prælatis singulariter. pro quolibet.

ADDITIO. Hoc intelligit Imo. qñ oēs vt singuli singulariter habebant vocē, aliud si vniuersitas platorum vnicam uocem habuisset. Dicebat ergo Copolte. q̄ tot voces habebāt isti, quot committentes. nemo. n. plus, &c. de re. iu. nemo plus. Ioan.

Gl. seq. exponit litteram expositioni signat contrarium. & contrario acquiescit.]

i ¶ Tēporis.] hoc iō dicit: q̄a si tunc aliqua ꝯuentualis ecclesia vacasset, pro ea nullus potuisset admitti sede vacante: quia tunc non est qui iura illius teneatur vel eis possit vti: ĵ. ne sed. vacan. c. 5. & 2. inf. de præscrip. de quar- — Præscriptio dormit contra ecclesiā ipsa vacāte.

ecclesias habuisse p̄latos, quod cum septem prępositis, & nouem canonicis, quos quidem canonicos cōstat in postulatione p̄fati archiepiscopi conuenisse, duplo maiorē facerent numerum quàm sexdecim electores plebani, tu uice nostra postulationē admittas: nisi probatum fuerit postulato aliq̄d obuiare decanonicis institutis, †q̄d promotionem ipsius debeat impedire: ac (plebani electione cassata) ipsū archiepiscopum absoluas a vinculo quo Eradieñ. ecclesiæ tenetur, concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in pastorem.

¶ Quod si ad faciendum duplo maiorem [a] numerum, simul omnes prædicti minime sufficerent, †siue dign⁹ siue indignus fuerit postulatus, tu postulatione repulsa, electionem plebani auctoritate nostra cōfirmes, [b] dū modo nihil obsistat eidē, quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum.

¶ Si vero numerus postulantium īuentus fuerit duplo maior, [c] quemadmodum prędictum est, & p̄sona postulata [d] reperta fuerit indigna, tu eam postulationem quam electionē non differas reprobare; Nisi forsan omnes, aut maior pars postulantium, præsumptione [e] damnabili postulauerint scienter indignum, † vt hac vice merito debeāt eligēdi seu postulādi potestate priuari, [f] Ex hoc quoq; ca

de quarta. tūc em̄ dormit ius ecclesiæ, ita q̄ nō currit p̄scripto. ī. de præscrip. auditis. &c. 1. & ca. de quarta. nec ad capitulum ius illud deuoluitur. ī. ne sede vacan. c. 2. arg. contra. ī. de maio. & obedien. his quæ. &c. cum olim. quibus forte staretur in casu isto: quia diuersi sunt isti casus à præcedentibus,

Electio semper postulationi præpōdarat.

a ¶ Maiorem.] hic habes q̄ electio semper prævalet postulationi. secūdum illos qui dicunt q̄ hæc est iuris diffinitio, nisi duæ partes sint in postulatione.

De hac materia dictum est supra. de postula. bonæ memoriæ 1. & ideo statur hic iudicio duarum partiū, quia q̄d duæ partes faciunt, totū capitulū facere videtur. vt ff. q̄d cuiusq; vniuer plane. & p̄m hanc decr. intelligit̄ quod dicit decre. s̄. de postule. bonæ memoriæ. q̄ postulatio in discordia non cōsueuit admitti. hoc intellige. prout d̄r in hoc sequenti. Item not. hic q̄ cum in electione longe maior numerus est ex vna parte quā ex alia, nō habetur respectus ad meritum personę, dū tñ sit cōueniēs ille q̄ est electus à maiori parte: nec ad zelum eligentium arg. s̄. e. dudum. & ī. de appel. constitutus. sed si numerum in modicum excedat tunc recurritur ad merita & ad zelum, & præferuntur numero arg. ī. de testi. in nostra. & est expressum ī. eo. ecclesia vestra vbi de hoc.

† Quæ habes ī. eo. li. c. nihil est

[Gloss. seq obiicit, & soluit recitando opinionem quam approbat.

b ¶ Confirmes.] hic dicit Papa electionem à minori parte capituli factā confirmari, & tñ pars alia non est eligendi potestate priuata, quia nō postulauerat indignā personam, & de iure licite poterāt postulare sicut & eligere; & ita postulando non peccant: ergo ius eligendi nō fuit deuolutum ad pauciores: quod tunc demum locum habet, cum maior pars scienter postulat vel eligit indignū, vt in fi. decret. d̄r Et ideo ɔtra. ī. e. Cumana. & in c. ecclesia. & c. in Genesi. in quibus d̄r q̄ electio non valet nisi sit facta à maiori parte capituli; & hic confirmatur facta cum longe minori parte. Propter hæc & alia quæ hic dñr, dñt quidam q̄ hæc decret. ius cōe nō cōtinet, sed fuit quædam prouisio de cōsensu partium: & hoc v̄r per verba illa superius; si partes consenserint, hoc modo procedas: & ex eo q̄ Papa admittit hic postulationē in discordia factam: cum per eam nullum ius acquiritur postulato. s̄. de postu. ca. penul. & quia non consueuit admittere tales postulationes in tanta discordia. s̄. de postu. bonæ memoriæ. Et ita in his duobus cōtinet gratiam, quod satis potest concedi. Et ita videtur q̄ vtraq; pars renunciet iuri suo: & quod dicit de consensu partium taliter procedat, vt s̄. dicitur in verbis p̄missis. si partes ɔsenserint, &c. alias si contradiceretur, non taliter processissent, sed facta inquisitione super his de quib. p̄mittit, causam instructam remisissent ad Papam. hoc probat. s̄. eo. bonæ memoriæ, in parte decisa. Sed vbi duæ partes postulant aliquem, licet ius nō acquiratur postulato vt agere possit, tamē potest petere gratiam: & iniuria fit ei si nō fiat illi gratia. argum. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. p̄mittitur. de hoc no. s̄. d postula gratum. & capitulo penulti. & vlt. Et idem crederē si maior pars, postulat, q̄ gratiā deberet habere. Et quod dicit de duabus partibus, non credo necessarium, sed quædā prouisio fuit hic, vt dictum est, quia siue maior pars & sanior, siue duę partes, siue omnes, totū dependet à superiore. sed quod in fine dicitur, ius est.

† Suffecerit.

[Gloss. seq. à contrario soluit & determinat.]

c ¶ Maior.] & ita v̄r à controrio, q̄ si minor pars capituli sciuisset illum esse indignū, alij ñ punirētur p̄p hoc, & ita est hic arg. q̄ utile nō viciat per inutile. sic s̄. cap. proxi. Et est notabile illud q̄ culpa & dolus minoris partis non nocet, nec ea q̄ fiūt à minori parte irritentur p̄p hoc, & isti soli priuati essēt ipso iure eligēdi proxima electione, si alii nō elegissent s̄. eo. cū in cūctis. & hic, & alij admitterētur. dum tñ probarent ignorātiam. s̄. eo. innotuit. Et si maior pars ignorasset illum indignum, vtraque pars debet reprobari à contrario. vt dicitur s̄. & quod dicit̄ hic q̄ electio facta à minori parte, confirmetur, quando maior pars postulantiū scienter eligit indignum, intelligitur quando vno cō textu fiunt postulatio & electio seu electiones: vt hic contigit. secus si ex interuallo. tunc enim illi soli cui scienter postulant vel eligunt indignum, sunt eligēdi seu postulandi potestate priuati: & illi qui ignoranter postulauerunt seu elegerunt indignum, debēt ab alijs ad electionem admitti, aliàs deberet electio cassari p̄p contemptum, vt dicitur s̄. in eadem notula.

Vtile p̄ inutile non uitiatur.

† Vide l. i. §. postulasti. ff. de postul.

d ¶ Postulata.] id est, ignoranter.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.

e Præsumptione.] i. ex certa scientia. s̄. eo. innotuit. Sed qualiter potuit esse dignus iste postulat⁹ archiepa tu, & indignus patriarchatu, [1] qui iudicatus fuit dignus à Papa, vel à suo patriacha, cū confirmauit eū, quare denuo inquiri iubet de moribus suis ɔtra illud 17. q. p. si q̄s suadente §. qui autem. & C. d̄ cri. fa. . l. 3, & ī. de æta. & quali. accepimus? Dico q̄ licet quis reputetur dignus ad vnam dignitatem, propterea non est dignus ad maiorem, licet enim dispensetur cum aliquo in minori dignitate, non tamen dispensat ad maiorem. 12. dist. nos consuetudinem.

1 Non enim potest q̄s esse in vno loco sanct⁹, & in alio peccator. 1 q. 1. sicut Christus. Ioann. And. in nouel.

[Gl, seq. recitetur per ɔtrariū: & dupliciter soluit]

f ¶ Priuati.] istud referas ad factū, cum sint ipso iure priuati. s̄. eo. cum in cuncti. 2. illi scilicet qui scienter hoc fecerunt: Vel dic, id est nunciari priuati.

2 Adde q̄d not. Bart. in l. cum quidam, 2. ff. de leg. 2.

ADDI-

ADDITIO. Per quod no. Host. ꝙ licet duæ electio nes fiant vno contextu, & maior pars eligat indignũ, & minor dignum, nunquam obtinebit minor, nisi maior sciẽter deliquerit: Dicit tñ præsumi ꝯtra maio rẽ, nisi ꝓbet ignorãtiã. remittit ſ. e. innouit. hoc dictũ est ꝓ opinione mea contra suam opinio nem Host. de qua di cam. ĩ. eo. congrega-to. Io. And.

a ¶ Confirmes.] cũ sit facta à maiori par te illorum qui habe bant ius eligendi.]

† In cõcilio generali Latera. sub Innocẽtio iij. c. 23. & c. 8. eo. tit in 4. compi.

N E pro defectu.] Primo ponitur cõstitutionis causa. Secundo ibi, Statui-mus cõstitutio: quæ constitutio quatuor facit Nam primo sta tuit tempus electio-ni. Secundo priuat negligentes: ibi, Intra quos. Tertio ad superiorem deuol-uit: ibi, Ac ipsa. Quar to punit superiorem si negligit: ibi, Is ve-ro. Abbas.

† Vide Alfonsum Castrum lib. 3. c. 2. de iusta hæretic. punitione.

CASVS. Quia propter defectum pasto ris ecclesia viduata tã in temporalib. q̃ in spiritualibus frequenter sustinet læsionem: ideo concilium volens periculis animarum, & ecclesiarũ indemnitati bus prouidere, statuit, vt ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres menses nõ vacet, ita ꝙ si impedimẽto iusto cessante, electio celebrata non fuerit, electores eligẽdi potestate careant ea vice: & potestas ad proximum superiorem transfertur, & ille ad quẽ fuerit deuoluta potestas, itra alios tres mẽses de consilio capituli & religiosorum de persona idonea ipsius, ecclesiã viduatã, vel si ibi idoneus non reperit de alia nõ differat ordinare, si ipse canonicã voluerit effugere vltionem. Not. ꝙ ecclesia cathedralis vel regularis non dẽt vacare vltra tres menses. Item illi qui non potest agere non currit præscriptio. Not. ꝙ ꝑ negligentiam quis amittit ius eligendi. Item regularis, ecclesia quantum ad tempus eligendi æquiparat ecclesiæ cathedrali. Item no. ꝙ quamdiu reperitur in ecclesia idonea persona, non debet eligi de aliena.

su electionem confirmes, a si eam de persona idonea constiterit celebratam.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Si illi ad quos spectat electio, negligunt eligere prælatũ cathedralis vel regularis ecclesiæ intra tres menses. proximus superior ecclesiam ordinabit: quod si intra tres alios menses non fecerit, canonice punietur.*

CAP. XLI.

NE pro defectu pastoris gregem dñicum lupus rapax inuadat: aut in facultatib' suis ecclesia viduata graue dispendiũ patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & ecclesiarum indemnitatibus prouidere. ¶ Statuimus vt vltra a tres menses cathedralis b vel regularis c ecclesia prælato ñ vacet. ¶ Intra quos (iusto impedimento d cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice. e ¶ Ac ipsa eligendi ptãs ad eum qui proximo præesse dignoscitur, deuoluatur. f ¶ Is vero ad quem fuerit deuoluta potestas, Deum præ oculis habens, nõ differat vltra tres menses cũ consilio g capituli sui, & aliorum virorum prudentium, viduatam † ecclesiã de persona idonea ipsius h quidem ecclesiæ, vel alterius, si digna non reperiat in illa, canonice ordinare, si canonicam voluerit effugere vltionem.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Per aliquam de tribus formis hic contentis. s. scrutinij, compromissi, & inspirationis, procedi debet ad electionem ĩ ecclesiis cathedralibus: aliter electio celebrata non valet; & contra facientes priuandi sunt ea vice potestate eligendi h. d. vsque ad § illud.*

ces. præben. quia diuersitatẽ. C. de inoffi. testam. l. ꝯtra maiores, ff. qui. ex ca. maio. l. quod quidam. & l. seq. & l. ait prætor. Sed si Papa interdiceret electionẽ nõ mi nus currit eis tempus, nisi petant licentiam eligendi inf. tempus statutũ. ĩ. eo. c. vlt. Sed nunquid est hic necessaria protestatio ꝙ non possunt eligere intra tres menses? quod vĩ. ĩ. de offi. ordi pastoralis. in fi. & ĩ. de appellat. si iustus metus. Non credo ꝙ necessaria sit in casu isto protestatio: quia debent petere licentiam, & si non petant, sunt in mora, vt ibi dicit.

e ¶ Ea vice.] id est, in prima electione, quæ si cassaretur, vel si eligeret indignus, statim recuperarent ius suum. ſ. eo. cum Vintonien.

f ¶ Deuoluat.] olim nõ deuoluebatur ad proximum superiorem ĩ. de concess. ꝑben. dilectus. sed ad Papam in episcopalibus, & sic reducit ad ius cõmune aliarum dignitatum, vt sicut ibi post sex mẽses, ita hic post tres deuoluat ad proximum superiorem ĩ. de conces. præbend. cap. nulla.

† Vide l. qui cœtu. cum glo. ff. de vi pu. & in l. malũ. §. vidua. ff. de ver bor. sig.

† In eodem concilio Lateranẽ. sub Inno. iij. ca. 24. & cap. 9. eod. tit. in compila.

[Glo. ista quærit, arguit pro & ꝯtra. & dupliciter soluit.]

g ¶ Consilio.] sed nunquid tenetur sem per habere consiliũ capituli sui, vt aliàs nõ valeat electio nisi habito consilio capituli & assensu? Videtur ꝙ sine illis eligere non possit, sicut nec alia negotia debet facere sine illis. inf. de his quæ fi. a præla. sine consensu capit. nouit. & c. quãto. & quasi per totum. argu. ĩ. eod. cum in veteri. vbi cassatur electio, quia non fuit expectatum respõsum eorum, de quorum consilio debuit fieri electio vt 63. dist. obeuntibus. & 25. q. 7. episcopus nullius. Sed contra, sufficit enim petere consilium. ĩ. de arbi. cũ olim. & ex cõsilio nemo obligatur. 14. q. 1. c. quisquis. §. qđ præcipit. Credo ꝙ hoc facere debuit consentiente capitulo, vel maiori parte: aliàs non credo ꝙ solus hoc facere possit per iura prædicta. Vel dic ꝙ sufficit tantũ requirere consiliũ capituli in isto casu, & de honestate, cum ad ipsum solum deuoluatur electio, & nõ ad capitulum, consilium vero aliorum, non inducit necessitatem. sed de honestate requiritur.

b ¶ Cathedrali.] quantum ad hoc nihil additur, quia idem erat secundum antiqua iura. 50. dist. postquam. & 63. dist. obeuntibus. & alij tres dantur ad consecrationem petendam. 100. dist. quoniam quidem.

c ¶ Regularis.] & sic patet ex hac constitutione, ꝑ canon. Lateraũ. concilij. ĩ. de conces. præb. nulla hodie non extenditur ad regulares prælaturas, quia æquiparantur episcopatus & prelaturæ regulares. simile 16. q. vlt. si quis deinceps.

Canon. Lateraũ. concilij qualiter sit intelligẽdus.

d ¶ Impedimento.] & ita non currit ꝓscriptio ꝯtra canonicos si iusta causa interueniente nõ eligant. 28. distin. de Syracusanæ. & 61. dist. bene nouit. & ĩ. de con-

[Glo. seq. successiue ponit tres obiectiones, & solutiones ipsarum.]

h ¶ Ipsius.] scilicet vacãtis. Hic pręcipitur ut de eadẽ ecclesia eligat. Sed nõne ad metropolitanũ deuoluit idem ius quod habuit capitulum. sed capitulum potuit eligere vndecunque vellet. ſ. eod. cum inter canonicos. & c. & vobis. & c. in causis. ergo & metropolitanus? Dico ꝙ primo debet inquirere personas ecclesiæ vacantis,

vacantis, & eligere de gremio ipsius ecclesiæ. & illud debuit fieri per illa iura. 61. dist. c. obitum. & c. nullus & 18. q. 2. quã sit. sed si hoc non fecerit, nihilo minus valebit electio 1. nam multa fieri nõ debent, facta tñ manent. 27. q. 1. nuptiarum. & 27. di. si vir. 2. & nusquã inuenies, quod pp hoc cassetur electio. De hac materia tractat s. eo. c. cũ inter canonicos. Sed quare dr̃ hic quod metropolitanus eligat de eade ecclesia, cum ipsi perdiderint ius eligendi? Respõde, ipsi perdiderunt ius eligendi actiue. i. quia ipsi non possunt eligere: sed non passiue: quia bene possut eligi: & satis puniuntur in hoc, & non debent propter hoc dupliciter puniri. quia penæ restringendæ sunt. de pœ. di. 1. §. penæ: Hic habes quod qui eligere non possunt, eligi possunt. Sed contra aliqui possunt eligere, sed non eligi. j. de cle. excom. mi. si celebrat. hic priuat negligentia eos potestate eligendi. ibi non. Et ibi ideo non possunt eligi: quia non habent id propter quod eligũtur: hic bene habent executionem sacramentorum.

1 Host. contra nisi canonicatũ haberet, qa limitata est forma: quod satis vr̃ i scholis sed contrarium seruatur. Et Cõp. tenet dictum gl. dicens, quod sic papa respondit. Io. An. in nou.

2 Concor. l. nõ dubium C de leg. & l. patrefurio ff. de his qui sunt sui uel alie iur.

C A P. XLII.

Quia propter diuersas electionum formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminent ecclesijs[a] viduatis.

¶ Statuimus, vt cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent[b] & volũt[c] & possunt commode[d] interesse, assumantur tres de collegio[e] fide digni: qui secrete[f] & sigillatim† vota † cũctorum diligenter exquirãt, & in scriptis redacta[g]

† Singulatĩ. † Voces.

[Gl. seq. quærit, argu. negatiue, ponit opi. ad illã partem. & soluit cõtrariũ, finis recitet p aliã qonem.]

a ¶ Ecclesijs viduatis.] per hoc vr̃ quod loquitur tantum de electionib. prælatorũ, id est epõrum non canonicorum. Sed nunquid extendemus istam cõstitutionem ad omnes dignitates etiam ad non cathedrales, & ad plebanatus, & ad alias dignitates, quæ prælatos habent in ecclesijs collegiatis? Nõ vr̃: cum ecclesiæ pp illas dignitates non dicantur uiduatæ, cum habeant epm. Satis potest dici, quod nõ extenditur ad alias dignitates, sed tantum ad epatus & regulares prælaturas ut s. eo. ne pro defectu, tamẽ de facto bene extenditur ad alias dignitates, & de iure ẽt bene potest intelligi constitutio ista de illis platis qui habent iurisdictionem generalem in ecclesijs collegiatis: quia tales prælati, sponsi quodammodo appellantur. 21. q. 1. sicut in vnaquaque. Sed non debet intelligi de dignitatibus seu personatibus in ecclesijs cathedralibus: quia in uacatione illarum dignitatum non dicitur ecclesia viduata, cum habeat episcopum. qui solus est ibi maritus. Ber.

An constitutio concilij Lateranẽsis extendatur ad omnes dignitates.

Quia propter.] Hæc decretalis est multum famosa & pincipalis in titulo. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur constitutionis cã. In secunda constitutio: ibi, Statuimus. & hæc secunda pars subdiuiditur in tres partes. Nam prima ponit principaliter statuta. secunda pars: ibi, Illud. tertia ibi: Electiones. Et iterum illa secunda Statuimus, subdiuiditur ĩ quinque partes. Nam primo ponit formam scrutinij electionibus celebrandis. Secundo compromissi. Tertio cassat electiones aliter factas. Quarto excipit, ĩ qua exceptione includit formam diuinæ inspirationis Quinto eligentes contra formas supradictas mandat priuari. secunda: ibi, Vel saltem. tertia: ibi, Aliter. quarta: ibi. Nisi. quinta: ibi, Qui vero. Abb.

C A S V S. Quidã malitiose & fraudulẽter nitebantur diuersas formas electionum inuenire, propter quod pericula multa & impedimenta proueniebat in ecclesijs viduatis. & ideo ad hęc pericula euitãda statuit cõcilium generale tres formas circa electiones cathedralium regularium ecclesiarũ. Prima forma est hæc. vt vocatis omnibus qui volũt. debẽt, & possunt commode interesse, eligãtur tres de capitulo fide digni, qui sigillatim & secreto vota omnium diligenter inquirãt & in scriptis redigant: quo facto incontinenti anteq̃ ad alia diuertant, uota illa publicent in coi, in psentia capituli, & si plures electi sut, fiat hinc & inde collatio numeri ad numerum: meriti ad meritum: zeli ad zelum: & sic collatione habita non obstante appellatione alicuius, is eligatur ĩ quem omnes vel maior pars & sanior consentit. Secunda forma est, vt eligendi potestas aliquibus viris idoneis, committatur qui uice omnium prouideant ecclesiæ viduatæ de pastore. Aliter uero q dicta est duobus modis prædictis electio facta no valeat. Tertia vero forma est, si quasi per inspirationẽ diuinam cõiter ab omnib. absq; vitio electio fuerit celebrata. Qui vero contra pdictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur. Postmodu dr̃, quod nullus in electionis negotio procuratorẽ cõstituat, nisi sit absens in eo loco vñ debeat aduocari: & si iusto sit impedimẽto detẽtus vt venire no possit, sup hoc si opus fuerit idẽ faciat iurato: & tuc si voluerit cõmittat alicuide capitulo uices suas. Et in fine reprobat Papa cladestinas electiones, statuẽs ut q cito electio facta fuerit, solẽniter publicetur. No. hic tres formas canonice eligẽdi. Itẽ quod vbi sũt plures i electiõe vocẽ habẽtes, debet fieri collatio numeri ad numeũ, meriti ad meritũ, zeli ad zelũ. Itẽ appellatio ne fiat electio p̃m formã canonicã, nõ valet. Itẽ absens in loco de quo debet vocari, põt cõstituere procuratorẽ in electione. Itẽ clandestinæ electiones in iure sunt reprobatæ. Itẽ quicquid hic dr̃ p notabili habeatur.

b ¶ Qui debet:] hoc ideo dicit: quia omnes, qui habẽt ius in electione, sunt vocandi. s. eo. quod sicut. Et q sunt in quieta possessione eligendi, simul sunt uocandi. s. eo. quod sicut. c. coram & c. bonæ. & de consuetu. si quis ex. j. de caus. pos. cum ecclesia.

c ¶ Qui volunt.] bene dicit, qui volunt, quia si quis nõ vult interesse electioni, alij pcedere possunt sine illo postquam contulerit. j. e. quod sicut. & c. cũ nobis & arg. j. eo. ecclesia vestra vbi de hoc dicitur. & sic omnes vocandi sunt qui commode possunt uocari, qui sunt uocandi dictum est. s. e. coram. & j. eo. in Genesi.

Aliquo nolẽte accedere ad electionem reliqui eligant.

d ¶ Commode.] hoc ideo dicit, quia si commode, & sine periculo uocari non possunt, non sunt vocandi. s. eo: quod sicut. §. 1:

[Gl. seq. obijcit. & soluit.]

e ¶ De collegio.] per hoc vr̃ dari occasio discordiæ, quia facilius possent ipsi cõcordare in vnam personã, q assumãt in prælatum. q̃ in istos tres: & si discordãt, canonici in eligendo istos tres, æquæ inquireretur de meritis & zelo eligẽtium. sicut in electione epi. Dico quod in istis inquisitoribus non requiritur illa examinatio, quia ipsi non eligũt, sed inquirunt vota fratrum, & hoc potest fieri per quolibet de capitulo, dum tñ sint viri digni, & causa inquisitionis secreto fiat: quia quidam forte timore vel fauore timẽt aliquem nominare in publico, quem nominẽt i secreto, & libere nominent quẽ volunt. Libera enim debet esse volũtas in eligendo. 38. q: 2. dilectissimi & s. eod. bonæ. & j. eo. proxi. sicut in matrimonio carnali. j. de spon. cum locum. & præterea per hoc obuiatur malitijs quorundã qui statim eligebant, & appellabant ne eligerent. s. e. considerauimus. per istã constitutionem malitijs & cauillationibus talium obuiatur.

3 Per hoc dixit Host. quod si epũs uel alius d collegio, cuius vultus cẽt terribilis assumeretur inter hos scrutatores, appellari posset hic cã adiecta, maxie si intẽderet ẽt alijs inuitis aliquem promouere, si de hoc se iactasset. Io: An. in nou.

f ¶ Secrete.] sicut testes in secreto deponere debent. vt liberius dicant veritatem. alias non valet dictum testis j. de testi. uenerabili. & d testa. nullum. j de acc:

g ¶ Redacta:] per istos scrutatores, vel per tabellionẽ inquisitionis. & tertiæ. alias non valet; nisi fiat secrete. & quod dicit, secreto, capitulum tantum excluditur, & non personæ necessariæ.

a ¶ Mox.] 1 idest, incontinenti nullo actu contrario intermedio post vota quæsita:& vno ptextu: sicut testamētū.m.ff.de test.hæredes palam.in fi. optime ponit sensum istius dictionis,mox.ĩ.eod.cum post petitam.vbi cassatur electio, quia statim post collationē celebrata non fuit. arg ĩ.de test. co.præterea,qñq; mox aliter accipit, i. statim cū quodam temperamēto x.dierum,ff. de const.pec.promissor.& mox, qñq; dr ad annum, 20.q.2.si in qualibet & c.puella. cū quodā temperamento siue spatio. ff.de solu.quod dicimus.ff.ad l.Falc.l.1. §.si ita.Item qñq;cū primū potuit. ff. ad Tertul.l.2.in §.item confestim.& illico, i. vsq; ad triduū. C. de iudic.cum specialis. & C.de erro.aduoca.] vlt.

1 Vide text. in l. 1. & ibi Bart.ff.iudi. sol.

† Adhibita. † Vel.

† In codice Barbariç ita quasi qui in spirationem sancti spiritus absque vitio, &c.

mox a publicent b i communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione c habita † eligatur, in quem omnes, vel maior & † sanior d pars capituli consentit. ¶ Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris e idoneis committatur qui vice f omnium ecclesię viduatæ prouideant de pastore. ¶ Aliter electio facta non ualeat: nisi forte cōiter esset ab omnibus, quasi † per inspirationem absq; vitio celebrata. ¶ Qui vero contra prescriptas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice potestate priuentur. g

b ¶ Publicent.] post quam publicationē variare nequeūt electores.ĩ.eo.publicato.& ideo locum nō habet appellatio,immo compellendi sunt ad electionem,vt inf.eo.publicato.

c ¶ Collatione.] scilicet numeri ad numerum, vt sciatur in quem maior pars consentit: & zeli ad zelum, & meriti ad meritum, & numeri ad numerum debet fieri collatio. hæc enim est forma electionis quando duo electi sunt, alias quando vnus, & sic non est necesse: & sic tria conferuntur numerus ad numerum, meritum ad meritum,& zelus ad zelum.ĩ.eo.in Genesi.& capit.ecclesia vestra.& ibi de hoc tractatur. & supra eod.venerabilem.

[Gl.seq.reci.per seq.q.scilicet quæ sunt substantialia huius formæ, & nunquid vocatio absentium, numerus trium scrutatorum,& esse de collegio, sint de substantia.]

d ¶ Sanior.] dic vt ĩ.eod.ecclesia vestra:Circa formam istam quædā ita sunt exacta diligentia obseruanda,vt si contra factum fuerit,electio aliqñ est irrita.ĩ.e.ecclesia vestra, & c.in Genesi aliquando est irritanda.ĩ. eo.cū post petitā. & c.Cumana. in vtroq; tamen casu non valet,ut hic dicitur in versi.aliter,& c.Ista quidē sunt de substantia electionis,siue forma:ut secreto & sigillatim inquisitio fiat, & publicatio in cōmuni collatio,& cōis electio,incōtinenti nullo actu ɔtrario intermisso unū post aliud faciēdo.& hæc ꝓbant. ĩ.eod. cum post petitam.& c.Cumana.in fi.& c.in Genesi.& vota in scriptis redacta,vt appareat per scripturam de cōsensu cuiuslibet,vt si vellet mutare,ei scriptum obstet.1.q.7.saluberrimū.& 27.q.1.oēs fœminę. & 20. q.1.vidua. Et ꝙ quilibet sit vocandus, qui commode vocari possit, non credo esse de substantia electionis vt propterea cassetur electio:dūmodo cōtemptus postea cōsentiat electioni factæ.ĩ.eo.ꝙ sicut. Quod tres tantum debeant esse inquisitores, non credo esse de substātia: dummodo tot sint inquisitores ꝙ fraus fieri non possit.argum. supra eod.cum dilecti. quia qui plus facit,non videtur facere contra.ff.de ser.vrb.prędi.si arborem.& superflua non vitiant,necessaria vero prætermissa diminuunt contractum. C. de testam. le.g.testamentum. & ff.de sup.leg. legatus in princip. & l. Leo. Nec credo esse de substantia quod sint de eodem collegio:quia in electionibus consilium religiosorum virorum inquiri debet.53.dist.obeuntibus. ĩ.cap.proxi.dummodo non sint laici.inf.eo. Messana.& c.sacrosancta.

Quæ sint de substantia electionis.

[Gl.seq.recitetur per duas quæstiones.]

e ¶ Viris.] & isti possunt esse alij a capitulo dummodo viri religiosi, nec nisi exprimantur de capitulo: quia bene possunt potestatem suam dare alijs. supra eodem, causam quę.& licet dicatur, aliquibus,vni tñ cōmitti potest, vt in pdicta decre. causam q. quia non est illud de forma, immo melius potest expediri per vnum quam per plures,scilicet duos, qa tunc res fere sine exitu est. ff.de arbit. item si vnus.§.vlt. ADDITIO. Arg. contra.ĩ.de offi.dele ga.prudentiam. vide c. si cōpromissarius. eo.tit.lib.6.

[Gl.seq.quærit,argu.soluit.ponit opinionem contrariam, quam reprobat.]

¶ Interdicit procuratorem in electionis negotio constitui, nisi concurrant hic contenta vsq; ad §.electiones. Ab.Sic.

¶ Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negotio procuratorem constituat, nisi sit absens in eo loco, h de quo debeat aduocari, iustoque impedimento detentus venire i non possit: super quo si opus fuerit, fidem faciat iura-

f ¶ Vice oīum.] sed nūquid maior pars posset sequi istā formā alijs ɔtradicētibus? Vī ꝙ sic:qa qd maior pars facit,totū capitulū facere vī,& firmitatem debet sortiri,nisi rationabilis causa 2 a paucioribus ostendatur ĩ.de ijs quæ fi.a maio.par.cap cum in cūctis. Satis vī æquū,& sic vitiatur discordia: & facilius cōsulitur ecclesiæ isto modo q̃ p scrutinium.Sed littera ista ɔtradicit vbi dicit,vice oīum. & quod dicit,aliter electio facta non valet.& alia potest ratio esse: quia cum quilibet habeat vocem in electione,non debet priuari iure suo,nec aliquis debet compelli ius suum dare alij. C.de contrah.empt.inuitum; & l.in vendendis. sicut & emptio voluntaria est ff.famil.ercisc.si pignori. §. vlt. Alij dñt ꝙ maior pars bene potest potestatem eligendi committere minori parte contradicente.quod mihi non uidetur: quia non seruatur forma secunda, cum & illa debeat seruari, sicut & aliæ duæ.

2 Sed rationabile est, ꝙ quis nō priuetur voce sua vt sequitur in glo.& sic hoc concordat cum glo.Io.And.

[Gl.seq.signat contrarium & remittit.]

g ¶ Priuentur.] per sententiam,non ipso iure.ĩ.e.Cumana.in fi. vnde signatur contra. sup.eo.cum in cunctis.vbi ipso iure priuati sunt. De hoc dic,vt dixi. ĩ.e. Cumana.in fi.

h ¶ In eo loco.] de hoc dixit.sup.eod.coram.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.Secundo arg.ad opinio.& remittit. Tertia pars recitetur per duas quæstiones, an canonicus procurator absentis habeat duas voces, & an constituēs habeat necesse iurare. In fine quærit,arg.pro,& solut.]

i ¶ Venire.] si venire non potest,quare citatur? Non videtur citandus: vnde alij eligere possunt,sed hoc non est verum: quia citandi sunt semper absentes, ex quo possunt commode citari, siue uenire possint siue non: & quia hoc ipsum dubium posset esse præsentibus.sup.eod.quod sicut. Et intelligo illum venire non posse, qui propter timorem non potest venire ad locum supra eod.bonæ memoriæ. Sed in casu illius capitu. bonæ.non tenetur committere vices suas,vt not.ibi in gloss.quæ incipit, si citati.Vel propter infirmitatem. quintam quæstion. 3. si ægrotans. Vel si vocetur ad meius tribunal. ff.de re iudic. contra pupillum. & ideo cum iusta causa sit impeditus, iure suo priuati sine culpa sua non debet. vt ĩ.vt

Quis dicitur nō posse venire ad electionem.

infra vt lite non contesta. quoniam frequenter. §. 1. vnde quod per se non potest, per alium exequatur. ff. de procu. l. 1. sicut in iudice. ff. de offic. delega. si pro debilitate, & c. pastoralis. in fi. & est arg. opt. contra, il los qui dicunt q si plures iudices sunt cum illa clausula: quod si nō omnes, &c. q ille q non pōt interesse, licet committere possit vices suas, socij non tenentur ipsum admittere: quia extat conditio: quod talsū est: hic non pōt interesse, & tñ alij tenentur procuratorem illius admittere. De illa materia dr. j. de off. deleg. coram. Et iste procurator cum sit de capitulo, habebit duplicem vocem. 1 j. de congregato. & argu. j. de re iud. cum olim. argu. s. eo. scriptum. Nec credo q multum expediat q iste qui dat procuratorē, debeat iuramentum pstare: sed ideo dicit, si opus est, idē faciat iuramento, & si præsentes nollēt ei credere sup ipedimēto, quo detinet, nec aliter admittere velint procuratorem, q non haberet verisimilē præsumptionē, tunc debet iurare q impeditus venire non possit: & tunc tenentur illū admittere. Sed qd si nullus vellet de capitulo recipere vicē suam, nunquid posset alij committere, qui non esset de collegio? Videtur q sic: qa per hanc literā constat q ipse debet interesse per se vel per aliū, & ita si nullus vult recipere vicē suā, potest alicui viro religioso clerico committere vicē suā, aliàs non valet electio si eligerent: & hoc non credo esse ɔtra substantiam, si aliū admittat, qui non sit de collegio: qa & viri religiosi vocandi sunt ad electionē. & de eorū consilio e t facienda: ita q nō valet alias obiectio 64. dist. obeuntibus. Tamen non credo, q hodie canonici ad hoc teneantur nisi velint. Et illud c. obeūtib. non tenet, nisi quo ad honestatem, canonici tñ tenentur recipere illū cui commiserit vices suas auctoritate huius canonis: arg ɔtra. s. de rescri. cum contingat, & j. de appellatio. cum speciali. Vel si velint recipere, potest exprimere suam voluntatem per litteras suas & voluntas illa cum alijs publicetur, & sic extra capitulum non committat.

1 Non tñ potest duos eligere nisi in casu infra eod. ca. pen. lib. 5. in §. gl. Io. An. in nouel.

mento, & tunc si voluerit, vni committat de ipso collegio vicem suam,

¶ *Præcipit electiones solemniter publicari, & clandestinas reprobari h. d. vsque ad finem Abb. Sic:*

¶ Electiones quoq; clandestinas [e] [a] reprobamus, statuentes quam cito electio fuerit celebrata, solemniter publicetur.

¶ Idem in eodem.

¶ *Consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis sæcularis, efficitur ineligibilis ab dignitatem, & electio est nulla. Eligentes autem a beneficijs per triennium suspendun*

ADDITIO. Ista opinio est hodie reprobata per c. si quis in to. §. fi. eod. tit. lib. 6.

a ¶ Clandestinas.] illa electio dr clandestina, quæ fit singulariter & occulte per occulta cōuenticula 7 9. di c. 2. 2 & quamdiu publicatio facta non est, dicitur clādestina: vt hic in n. & quam cito facta est, debet publicari, alias non valet, vt dictum est, & s. de eccle. bene vt no. trum.

2 Concor. tex. in l. 1. §. mittant. ff. de vent. in spic. & in le. vxores. ff. de repu.

Quisquis.] Sunt duæ partes. In prima punit electum conscientem. In secunda punit eligente, & electionem vitiat: ibi, Qui vero. Abbas.

CASVS. Frequenter eligebātur multi per impressionē siue p abusum secularis potestatis, vel alterius potestatis, & electi cōsentiebant: quod erat ɔtra ecclesiæ libertatē. Ne de cætero talia fierent, statuit cōciliū generale q si quis electioni taliter de se factæ cosenserit ɔtra canonicā libertatē, careat cōmodo electionis, & fiat ineligibilis, & sine dispensatione ad aliquā eligi non possit dignitatem: hæc est pœna illius qui consentiæ. Secundo imponit pœnam electoribus, dicēs, q qui electionē aliter celebrare præsumpserit q dicit Papa, ea irrita est ipso iure, & ab officijs, & beneficijs per triennium suspendantur, & sunt tunc potestate eligēdi priuati. Not. q in electionibus debet esse liber consensus eligentium: si vero coactus, non valet, immo irrita est electio, & cōtra ecclesiasticam libertatē. Itē electores qui taliter eligunt, de iure illa uice potestatem eligendi amittunt, & ipse electus cōsentiēs, fit ineligibilis.

tur, & tunc sunt priuati potestate eligendi.

CA. XLIII.

† Concilium Latera. sub Inno. iij. ca. 25. & in 4. compilatione ca. 15. eo. titu.

Quisquis † electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum [b] cōsentire psumpserit, cōtra canonicā libertatē: [c] & electionis cōmodo careat, & ineligibilis fiat, [d] nec absq; dispēsatione ad aliquā valeat † eligi dignitatem.

† possit

¶ Qui vero electionē huiusmodi, q ipso iure, irritam [e] esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officijs & beneficiis penitus suspendantur [f] per-

b ¶ Abusum.] vt laicus, princeps, vel potestas intersit electionibus, & talis non est vsus sed abusus, vt s. eod. cum terra. & c. q sicut, & cōtra ecclesiasticam libertatē, vt ibi dr., & hoc intellige cū clerici sponte laicos admittunt. Secus si per vim vel impressionem eligerent: quia tunc non puniuntur. s. eo cum Vintonien. Bern.

Electio quæ dicatur fieri per abusum potestatis secularis.

c ¶ Libertatem.] quia si admitterentur laici, siue huiusmodi potestates, assumerent sibi ius in posterū, sic periret libertas ecclesiæ: qa in electionib. liberum debet esse arbitriū cuiuslibet. 8. q. 2. dilectissimi, sicut sup matrimonio carnali j. de spōsa. cū locū. & ideo talis electio nulla est, quæ fit ɔtra libertatē ecclesiæ j. eod. sacrosancta. & c. Massana. & s. eod. cum terra. & ita laici omnino excludendi sunt in collegiatis ecclesijs.

[Glo. seq. recitetur per q. an ipso iure, &c. argu. pro & contra, & soluit. in fi. quærit an dispenset episcopus, & soluit quod sic.]

d ¶ Fiat.] Per hoc qd dicit, fiat (qd futuri tpis est) q non ipso iure, sed p sniam debeat suspēdi & facit ad hoc. j. de iure patr. pterea. 3 Vl tñ q ipso iure p id qd sequitur, non absq; dispēsatione &c. Et e.t verū q ipso iure fit ineligibilis, & ad hoc facit 16. q. 7. si quis deinceps. & s. eo. ne p defectu ver. careant ea vice. sed ibi suspensio durat quousq; dignitatē taliter adeptam dimiserit, & qui sic suspensus est, sicut per suum factū suspenditur, ita per actum ɔtrium restituit. 15. q. 6. nos sanctorum. & 81. dist. si quis presbyter. & ca. si quis a modo. Sed nunquid eps potest dispensare cum talibus? Credo q sic. ex eo enim q conditor canonis hic non reseruauit sibi dispensationem, alijs concessisse videtur j. de sen. excomm. nuper. & j. de præben. multa. in fin. & c. graue. in fin. & hoc minus est adulterio, in quo potest episcopus dispensare. infra de iudic. at si clerici.

3 Adde ad hāc glo. no. & theoricā gl. simi. in regula in pœnis de reg. iu. lib. 6. & i ca. si diligēti. de foro comp.

e ¶ Irritam.] Sic supra eodem cum in cunctis, vbi electio ipso iure irrita est, quæ fit de persona indigna.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem an per sententiam, & c. arg. pro & contra. ponit opin. & soluit quod per sententiam.

f ¶ Suspendātur.] per sententiam sic j. eod. Cum ina. in fi. sic intelligitur. s. eo. qui propter. Contra. s. eod. cum in cunctis, vbi ipso iure beneficijs eccle fiis

triennium, eligentium [a] potestate priuati.[b]

¶ Idem in eodem. †

† In eodem concilio Lateraneñ sub Inno. iij. ca. 26. & ca. 11. eo.titu.in 4. compil.

¶ Si prælatus per negligentiã confirmauit indignum electũ ad regimen animarum, perdit potestatem cõfirmandi primum successorem, & à perceptione proprij bneeficij suspenditur, & promotus deijcitur. Si uero per malitiam hoc fecit grauius punitur. Electi vero immediate subiecti Papæ, per se, aut per personas instructas debent adire Papam & petere confirmationem; Et si sint electi in concordia & valde remoti videlicet ultra Italiam constituti, interim administrant, ita tamen quod nil alienent: benedicentur autem, & consecrantur prout consueuerunt.

CAP. XLIIII.

Nihil est quod ecclesię Dei magis officiat quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum.

¶ Volentes igitur huic morbo necessariã adhibere medelã, irrefragabili cõstitutione sancimus, quatenus cũ quisquam ad regimen animarũ fuerit electus, is, ad quem pertinet ipsius confirmatio, diligẽter examinet [c] & electionis processum, & personã electi: vt cum omnia rite concurrerint, munus ei confirmationis impendat quia si secus fuerit incaute præsumptum, non solũ deiiciendus est indignus [d] promotus, uerum etiam indigne promouens puniendus. Ipsum quoq; decernimus hac animaduersione puniri, vt cum de ipsius constiterit negligentia, maxime si hominẽ insufficiẽtis scientię, [e] vel inhonestę vitę, vel ętatis [f] ille

sunt priuati, quidam dicunt q̃ standũ est huic. & non illi, & in alio. etiam corrigitur ille canon ibi, eligendi potestate priuatos. p c. pxi. quia p̃p. diuersitas istius verbi, quantum ad electionem, habetur, ĩ.e. Cumana. in fi. Sed q̃d dicit, ab officijs, & bñficijs priuentur, hoc est verũ q̃ per sñiam priuãdi sunt: & illud c. cũ in cũctis nõ corrigitur, vñ ipso iure priuati sunt bñficijs p trienniũ. Et rõ diuersitatis hæc est, hic priuantur officijs & beneficijs, & sic in duobus puniuntur: quia plus peccant, & ibi priuati sunt bñficijs tm̃: quia minus peccant ibi q̃ hic: vt sic quædã cõpensatio sit hincinde. Vel verius diuersi sunt isti casus, & in diuerso casu loquunt̃, & ideo diuersæ pœnæ, hic maior pœna imponitur q̃ ibi: q̃a plus offendit q̃ ꝯtra ecclesiasticã libertatẽ aliquid fecit, sed ibi eligitur p̃sona indigna

[Glossa, seq. ponit duas lecturas, & primam reprobat.]

a ¶ Tunc] id est, ea vice, sic s̃. eo. cum in cunctis. Sed si in illo triennio quo suspẽsi sunt, iterum vacaret, vt̃ per illã expositionẽ q̃ canonici possẽt eligere, & ita suspẽsi eligerent, sed hoc esse nõ pot. s̃. eo. cũ inter R. & iõ istud, tũc, respicit totũ triẽnium, & hoc intellige qñ omnes delinquunt: sed si aliqui nõ deliquissent, ipsi eligerent, ĩ. eo. scriptum est in fi. & c. cum in cunctis. Ber.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

† Vide concil. Trid. sess. 6. de reformatione ca. 1. & sess. 7. de reforma. ca. 3. & sess. 23. de reformatio. c. 1. Adde Alfonsum Castrũ lib. 3. de iusta hæreticorum punit. cap. 5.

b ¶ Priuati.] s̃. eo. c. proxi. ꝯtra vbi priuantur per sententiam. Idem est: quia plus peccant isti quam illi (ut dictum est) & ideo hic ipso iure, ibi nõ: & in diuerso casu loquuntur.

Nihil est.] Diuiditur tota decr. in duas partes. Primo ponitur constitutionis causa. In secunda cõstitutio: ibi. Volente igitur. alias: ibi, Irrefragabili. Cõstitutio vero habet tres partes. Prima prouidet circa confirmationes eorum qui eligũtur ad curam animarum. Secunda: ibi, Episcopi. prouidet circa promouendos ad dignitates & ordines sacros. Tertia: ibi Cęterũ circa confirmationem & priuilegium exemplorum. Adhuc prima & vltima possunt subdiuidi, quod per te videas. Panor. post Ioan. And.

CASVS. Quidam non idonei tam scientia quam ætate aut inhonestate vitæ, eligebãtur ad regimẽ animarum: propter quod ecclesijs multa pericula imminebant: volens concilium generale huic morbo congruam adhibere medelam, statuit vt cum aliquis fuerit ad regimen animarum electus, ille ad quem pertinet confirmatio, diligenter examinet electionis processum, & personam electam, & si electio fuerit canonica, & persona idonea, electionem confirmet, & si in contrarium fecerit, repellatur electus, & confirmator puniatur hoc modo, vt si constiterit, quod per negligentiam promouerit hominem insufficientis scientiæ, vel inhonestæ vitæ, vel illegitimæ ætatis, potestatem confirmandi successorem ipsius amittat, & à perceptione proprij beneficij suspendatur quousque fuerit restitutus. Si vero hoc per malitiã fecerit, grauius puniatur. Scdo dt. q̃ episcopi tales ad sacros ordines promoueant q̃ cõmissum sibi officiũ valeãt exercere digne, si voluerint effugere canonicã vltionẽ. Tertio dt q̃ illi q̃ nullo mediãte ptinẽt ad Romanũ Ponti. ad ipsum p̃sonaliter præsententur, aut nũcios trãsmittant idoneos, per quos diligenter, inquiratur de electionibus & electis, & sic postmodum confirmentur si nullũ obstiterit impedimentum, ita tamen q̃ si aliqui sint valde remoti ultra Italiam, & electi sint in concordia, dispensatiue interim administrẽt, ne ecclesiæ ex mora aliquod damnum incurrant: sed de rebus ecclesiæ nihil alienent, munus benedictionis siue consecrationis recipiant sicut consueuerunt. Nota diligẽter q̃ tria sunt necessaria illi qui ad regimen eligitur animarum, scilicet vitæ honestas, scientia, & ętas legitima & quartũ q̃ sit legitime natus: & pœna hæc statuta est illis q̃ p̃mouent indignos ad aliquas ecclesias gubernandas. No. quod quando quis indignus promouetur, non solum promotus, sed promouens venit puniẽdus. Item plus punitur delinquens ex certa scientia, quam ex ignorantia. Item quis potest petere confirmationem per interpositam personam. Item nota vnum speciale quod illi qui sunt vltra Italiam. possunt ante confirmationem administrare, si electio eorum fuerit facta in concordia, & sint sine medio subiecti Romanæ ecclesiæ. Item qui est vltra Italiam, cẽsetur esse rẽmotus. Item in cõsecratione recipiẽda, seruãda est ꝯsuetudo.

† Vide le. si cõstat. & ibi Bartol. ff. de appell. & in ca. cũ super. in gł. 1. ĩ. de caus. poss. & propric.

c ¶ Examinet.] ad illum enim pertinet examinatio ad quem pertinet confirmatio, & ex officio suo debet examinare personam electi. & formam electionis, et si non obijciatur aliquid electo. s̃. e. cum nobis olim. & c. venerabilem. ver. est enim generaliter. cap. 78. dist. quid est cito. & ĩ. de hære. cum ex iniuncto: quia eius interest ne puniatur si promoueret indignum, vt inf. eo: sequitur.

d ¶ Indigne.] sic 71. dist. c. tantis.

e ¶ Scientiæ.] quæ impedit p̃mouendũ. ĩ. eo. congregato. & deijcit iam promotũ ĩ. de æta. & qual. ca. vlt.

f ¶ Ætatis.] s̃. eo. cum in cũctis. Et ita expresse patet hic, q̃ epi in ætate dispensare non possunt, de hoc dixi s̃. eo. cum dilectus. in glo. sed nunquid tunc puniant̃ si hoc fecerint: alias non deberent puniri: quia quod legitime factum est, pœnam non meretur. C. ad leg. Iul. de adult. Gracchus.

a ¶ Protesta-

a ¶Potestate.] ipso iure. s̃.eo.ti, ne pro defectu.& ca. cum in cunctis, in fi.

[Glo.seq.præmittit quinque species pœnarum, signat contrarium, & soluit.]

b ¶Suspenditur.] Variæ pœnæ statuuntur à canonib. circa illos q illicite promouēt indignos, & illos qui illicite promouentur Quandoq; priuantur potestate conferendi illū ordinē quem illicite contulerunt: vt 1.q.1.si qui epi.& j̃.de tēpo. ord. litteras. 36. dis.is q ecclesiasticis & ordinatus remouetur à clero.50.dis.ex pœnitētibus. Qñq; suspenditur à celebratione missæ per annum.55.dist. nullus. Qñq; deponuntur. 64. dist.c.vlti. vbi eps ordinatus præter scientiam archiepi, deponit.51.di.ca. 1.& hic statuitur pœna cōtra illos qui promouent indignos qui debent suspendi (vt hic dicit) per sententiam a superiore, cum hoc ad ipsum puenerit. Huic assignatur contra.j̃.de præb. graue. ibi enim non punitur qui promouet indignos, nisi post primam, & secundam correctionem, & hoc statim sine aliqua admonitione. Item hic ordinati siue promoti removent, ibi non. Dicas ꝙ in alio casu hic & in alio ibi: hic loquitur de his, q ꝓmouentur ad dignitates, & ad regimen animarum, vt dicit in prin.& quia plus peccant, plus puniuntur sine aliqua admonitione: quia & portæ dignitatis personis vilibus patere non debent.inf.de exces.præla. inter dilectos, & inf.de iureiu.querelā.& de infa.l.vnic. lib.10.& C.de dign.neque famosis.lib. 12. ibi loquit de beneficijs simplicibus, vbi no requiritur tanta maturitas, & ideo habet ibi locum correctio: quia in promotione illorum non est tale periculum. vnde illi nō remouentur, sed isti, s.c.& ita contra non est, quia diuersitas contradictionem impedit, sicut dicitur, diuersum tempus impedit contradictionem.

c ¶Grauiori.] ad arbitrium iudicis: cum hoc non determinetur.inf.de off.deleg.de causis.§.fi.inf.de accu. superb s.& magis punienda est malitia, quam negligentia.inf.de fal.ad falsariorum.

d ¶Canonicam.] s̃.eo.cum in cunctis.in fi.

e ¶Ad Romanum.] siue sint abbates. §. de consuetu. cum venerabilis. siue episcopi.

[Gl.seq.recitatur per q.quid de vicinis licet extra Italiam.]

f ¶Vltra Italiam.] 1 licet fines Italiæ non vbique distent a Roma æqualiter, tamen omnes dicūtur remoti, qui vltra duas dietas extra diœcesim suam distant. s̃.de rescr.nonnulli. Sed istud verum est quo ad iudicia. Sed quantum ad hunc casum qui distant per duas & dimidiam, vel tres aut parū plus, non credo ꝙ debeant habere illud bñficium: quia modica distantia est, tamen consuetudini stetur. Et ita aliquid statuitur propter distantiam, quod alias non fieret, sic 63. dist. cum longe.& j̃.de dolo & contu.cum olim.

Pœnæ uariæ promouentium indignos, & indignorum promotorum.

†Al.dignū.

†Vide l.seruos C.ad le. Iul.d vi pu. & in l.nemo deinceps. ad ff.C. de epi. audien.

Dignitates non sunt vilibus conferendæ.

1 Adde ubi sit Italia & de eius finibus.glo.2.in l.1.ff. de of. pr fe. vr. & in l.notionē §.1.ff.de verbo.sign.

gitimæ approbauerit, non solū cōfirmandi primum successorē illius careat potestate,[a] verum ēt (ne aliquo casu pœnam effugiat) a ꝑceptione proprij beneficij suspendatᷣ,[b] quousq; (si æquum † fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si vero conuictus fuerit in hoc per malitiam excessisse, grauiori [c] subiaceat vltioni. † ¶ Episcopi quoq; tales ad sacros ordines, & ecclesiasticas dignitates promouere ꝓcurent q commissum sibi officiū digne ualeant adimplere, si & ipsi canonicam [d] cupiunt effugere vltionem.

¶ Cæterum, qui ad Romanum [e] pertinent immediate Pontificem, ad percipiendam sui confirmationem officij, eius se conspectui (si commode fieri potest) personaliter repræsentent, aut personas trāsmittant idoneas, ꝑ quas diligens inqsitio sup electionib, & electis possit haberi; vt sic demū ꝑ ipsius circunspectionem cōsilij, sui plenitudinem officij assequantᷣ, cum eis nihil obstiterit de canonicis institutis, ita ꝙ interim valde remoti videlicet vltra Italiā [f] constituti si electi fuerint in concordia, dispensatiue ꝑꝑ necessitates ecclesiarum, & vtilitates, in spiritualib.& temporalib. administrent,[g] sic tamen vt de reb. ecclesiasticis nihil penitus alienent. Munus vero bñdictionis seu consecrationis recipiant, sicut hactenus recipere consueuerunt.

¶ Honorius iij. capitulo Constantinopolitano.

¶ Expensæ necessariæ, quas facit capitulum pro electione prælati, de bonis prælaturæ debēt fieri vel reddi.

[Glo. seq. præmittit duos casus speciales. Secundo q̃rit de illo q distat à metropolitano. arg. pro & s̃. Tertio quærit qd degestis per ipsum si cassetur electio. arg. pro.soluit contrariū. Quarto quærit quid de acquisitis per intrusū.arg.pro, & contrarium soluit.]

g ¶Administrent.] in duob. casib. ex sola electione habetur ius administrandi. in his videlicet qui sub sunt nullo medio Romano Pontifici, vt hic, & in Romano Pontifice. 23. dist. in nomine domini. Sed quid si suffraganeus est valde remotus a suo metropolitano, nunquid eodē modo pōt ministrare? vr̃ ꝙ sic, cum eadem causa subsit, ergo vr̃ ꝙ idē ius. s̃.de cōsti. translato.& c.nam concupiscentiam, & inf. de transla. inter corporalia, & j̃. de confir. vti.vel inuti.cū dilecta.& si nimia subtilitate vtamur, res ecclesiarū depereunt. C.de ver.si. cum qui dā.circa fin. & C. ad Treb.l.pen.Sed j̃ vr̃: qa cū illud ēt dispensatiue 2 sit dictū, talis dispensatio ad similia nō protēditur. j̃.de re iud.in causis & 56.dist. Cænomanensis. nec excusat hic rerū periculū j̃. de mai. & obe. illud. Sed pone ꝙ talis prælatus tp̃e confirmationis suæ reperitur minus idoneus, & sic repellitur, nunquid ea quæ medio tp̃e fecit, sunt cassanda? Vr̃ ꝙ sic. j̃.de her. freternitatis.& 12.q.2.alienationes.& 14.dist.ca. vlt. & si principale cassatur, & omnia quæ secuta sunt ex eo, vel ob id.C.de legi.non dubium & j̃. de fi. instru. inter dilectos. Sed contrarium verū est in hoc casu: qa fuit in qeta administratione, & in quasi possessione prælationis de licentia Papæ, & pro prælato habitus est. vnde omnia quæ fecit medio tempore, rata sunt quæ poterat facere. 3 arg. j̃.de iure patr. ex litteris.& c.consultationibus.& s̃.eo.querelam: 3. q. cap. infamis. §. verum.& ff.de procur.si procuratorem, in fi.& de test.l 1.quę facere poterat, ideo dixi: quia de reb.ecclesiæ alienate non posset: quia illud ei prohibetur: vt hic dicit, sed circa spiritualia valet quicquid fecit, & etiam in temporalibus bene administrando, emendo, recipiendo ad vtilitatem ecclesiæ non dando. argum.ff.si pe.cert.eius qui in prouincia. & 1. quæstio. prima, si quis a simoniacis & hoc confirmat littera hic in fi. Sed si quis intrusus acquirat ecclesiæ, nunquid & illud cassabitur cum ipso? Videtur quod sic per iura prius dicta, & quia commodum cum incom

†Al.ita: super electionis ꝓcessu.

Electus ante confirmationē qñq; licite administrat.

2 Scilicet cōtra iura quæ nolunt ante confirmationem administrari, & hoc soluit contraria vt j̃.de re. iur. quæ a iure. cum cōcor. li.6.Io. An. in nou.

3 Adde op. gl.in l. iusiurandum qd ex conuentione.§. pupillus.i versi.non cōpetit. ff. de iu. reiur. & l. qui neque. ff. de reg.cor. qui sub tut. vel cura.

incommodo debet compensari.ff.de nego. gest. si negotia.Credo φ non cassabuntur nisi ea quæ perperã facta sunt in piudiciũ ecclesiæ,sed vtilia remanebunt penes ecclesiam;quia cum in fauorẽ ecclesiæ talia cassent in lesionẽ eius nõ debẽt retorqueri.ff.de legibus, quod fauore,& ff.de mino.si iudex.

CAP. XLV.

VT pteritæ.] primo ponit dictũ quod fecũdo determi [illegible] Dummodo.Ab.Siculus.

CASVS. Statuit Papa in capitulo isto vt expensæ necessariæ, quæ fiunt vacante ecclesia per capitulum pro negotio electionis, de bonis episcopatus siue patriarchatus integraliter restituãtur†, dummodo canonici non occupent bona episcopatus post decessum prælati hoc est quod dicit,No. φ de bonis vacantis ecclesiæ expensæ, quæ fiunt ad vtilitatẽ successoris, solui debent. dummodo canonici non occupauerint bona episcopi prædefuncti.

† Al. & reddantur.

VT præteritę, & infra. ¶Prę sentium authoritate statuimus, vt expensæ necessariæ,[a] quas capitulum Cõstantinopolitanum,vel eius nuncij, vacãte sede,pro electionis [b]negotio fecerint,de bonis patriarchatus fiant totaliter vel † reddantur: Dummodo ipsi bona decedentis patriarchę non occupẽt,[c] vel vsurpent.

¶Idem electo Lugdunensi.

¶ *Electio post collationem ex interuallo celebrata,non ualet,hoc dicit secundum opinionem magis communem.*

[Gl.seq.reci.per triplicẽ q.s.quid de expensis in electionibus inferiorum prælatorum. Secũda quales expensæ debeantur,& dicit φ necessariæ, moderatæ, & quæ probabiliter expedire credebantur. Tertia quid si duo sint electi,ponit opinionem, & soluit.]

Expensæ factæ pro electione a quibus possint repeti.

a ¶ Expensę necessariæ.] Sic patet φ si capitulum facit expensas vacante ecclesia pro negotio electionis premouendæ, aut etiam pro electione episcopi confirmanda vel aliàs, totum possunt repetere ab episcopo. idem intelligo pro electione alterius prælati: quia hinc inde eadem ratio,& idem ius.C.ad leg.Fal. l.vlt. C.de inoffi.dona.precibus.C.de lib præte.l. 1. & istæ expensæ necessariæ debent esse & moderatæ,quas fecerunt occasione istius electionis, vt hic dicit. & j. de do.& contu.cum dilecti.& j.de eo qui mit.in pos. cum venissent. in fi. nec debent excedere probabilem modum.ff.de damn.infecto.inter quas.§. vlti. cum l. seq.nec delicatæ,quia nec delicatus debitor, nec onerosus creditor est audiendus.ff.de pig.act.si seruos.Et dicuntur expensæ necessariæ sine quib. negotium expediri non potest, vel sine quibus res efficiatur deterior.ff.de impen.in rebus do.fa.l.1. 2. 3. & 4. & ff.de ver.signifi.impensæ,& sufficit si credat expedire, licet non expediat.ff.de bo.author.iud.pos.prætor. §.2. Et cum ipsi canonici vtilitatem patriarchæ procurauerint,dignum est vt suum stipendium consequãtur, 12. q.4.quicunque,quia illud de suo facere non tenebantur, quia nemo cogitur inuitus de suo facere beneficium.10.qõ.2.precariæ. 1 & vtiliter negotium suum gestum est.ff.de nego.ge.t.Põponius,in fi.cum le.seq. sed an vltro.Sed quid si duo in discordia electi essẽt? Dicunt quidam φ tunc non repetent expensas. Idem credo dicendum quod de vno, dummodo maior pars capituli certet pro electo & obtineat, quia idem est ac si totum capitulum, quare eodem modo non soluit illi confirmatus expensas, non video,eadem ratio est hic.

Expensæ necessariæ q̃ dicantur.

1 Concor. tex.in l. fin. C. de nego. gest.& in le. filius.§ inuitus,ff. de p̃cur.

[Gl.seq.recitatur per quæstionem, quid si pro suis negotijs iuissent.]

b ¶ Pro electionis negotio.] Illas autem tm̃ soluent quas pp hoc fecerunt.j.de eo qui mit. in pos.cum venissent.in fi.& j.de procu.cum p causa.& pp hoc negotiũ iuerunt,alias si pro suis negotijs iuissent vel misissent,licet tractassent prædictum negotium,non haberẽt expensas. j. de procu.cum pro cã.nisi quatenus plus expẽdissent pp longiorem moram. ff. fam. erciscun.ex parte. in prin.ff.de nego. gest. si communes.

c ¶Occupent.] tunc enim q ius sibi dicunt in rebus occupatis, debent cadere a iure suo. ff. quod me.cã.extat edictum & ff.ad leg.Iul. de vi priua. creditores, & 16.q. 6. placuit. immo tenentur bona decedentis conseruare futuro successori.12.qõ.1. hæc huius placiti,& ca.cum non liceat.j. de offi. ordi. cum uos, sed si occupent bona, tunc sufficit, quod habent.

CAP. XLVI.

CVm post petitam[d] instanter & demũ obtentã quondã Lugdun. archiepiscopi cessionem,vota canonicorum Lugdun. in te tunc ipsorũ p̃positũ concorditer conuenissent. ¶Quia tandem examinato (sicut decuit) processu electionis tuæ,inuenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuisse protractam,[e] assensumque tuum prius quam electus fue-

CVm post.] primo narrat factum electionis,quam secundo cassat,ibi. Quia tandem.Abb.Sic.

CASVS. Archieps̃ Lug.postulauit licentiam cedendi, & obtinuit post renunciationem ipsius, canonici Lug.p̃missο scrutinio,publicatione,& collatione secuta, p̃positũ suũ concorditer elegerunt in archiepm. electio p̃sentata fuit dño Papæ.examinato electionis p̃cessu inuenit Papa, φ post publicationem cõsensuũ & electionis tractatum,electio non fuit statim facta, sed aliquandiu protracta,& cõsensus electi prius fuit requisitus quam electus,& ideo Papa electionem cassauit iustitia exigente solummodo propter inordinatum processum,quia non fuit forma obseruata. Not. φ incontinenti electio facienda est post publicationẽ & consensuum collationem.factam:alias cassatur electio.Item eligẽdus nõ debet requiri ante electionem ne tanquam ambitiosus repellatur.Item forma seruari debet in electione.

[Gl.seq.ponit quatuor similia circa instantiam.]

d ¶Petitam instanter.] peti debet instanter antequam admittatur,sicut & pallium.100.dist.prisca.sicut & libelli dimissorij.2.q.6.post appellationem.j.de appel. cordi.[lib.6.]& ff.de libel.dimisso.l.vnica. 2 Itẽ spõsa non debet statim tradi,vt charior sit dilata.27.q.2. institutum.Item remissio peccatorum, de pœ dist.1. importuna,& ea obtenta necesse habet cedere.j.de renun.quidam.

2 Concor. tex.in l. omnino. ff. de sponsa. & in l. imperatores. §. 3. & ibi Barto. ff. ad muni.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.]

e ¶ Protractam.] Sed vr̃ φ per talem prorogationem non debet cassari,quia non omne quod differẽdi causa fit,ad numerandum est moræ.ff.de vsur.sciendũ, & quod differtur,non aufertur.32.q.2.ancillam, immo maturiori consilio perficitur,de pẽn.di.7.c.1. ideo nõ debent differre:quia amplius deliberare non possunt, cum etiam mutare nequeant vota sua j.eod.publicato.Et ideo incõtinenti electio fieri deberet, ante quã ad alia diuertant,vno enim contextu totum fieri debet.supra eodem,quia propter,& ff. de testa. hæredes palam.in fi.3

3 De hac dicitur supra eo.auditis,

[Glo.seq.quærit,& soluit.]

a ¶Requisi-

ris, requisitum, a electioné eandem †(ex ipsius duntaxat iordinato b pcessu†) iustitia cassauim⁹ exigéte.

¶ Idem† Eboraceñ, priori & magistro Guidoni de Canopo.

¶ Monachus vnius monasterij alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monasterij vocem non habet, etiam si tale ius ab abbate & monachis prioris monasterij sibi fuit reseruatum.

CONstitutis in præsentia nostra procuratoribus sancti Taurini Eboraceñ.† & sancti Leofredi de cruce abbatum: & infra. ¶ Cum auté procuratores ipsorum abbatum iussi essent exprimere, quo iure c ipsi abbates debérent electioni abbatis Fiscañ.† monasterij interesse; responderunt, quod olim cum assumerentur í suorum monasteriorũ ab bates, fuit specialiter ĩdultũ eis ab abbate & cõuétu monasterij Fiscaneñ. vt haberét vocé in capitulo d eorundem. ¶ Nos autem ratioñé huiusmodi friuolam reputantes, super hoc ppetuũ silentium imponi m⁹† abbatib⁹ supradictis.

¶ Idem Rothomagensi capitulo.

¶ Electio debet fieri verbo, & de illo in quem consenserit maior pars capituli, & non respectu altarũ partium.

CAP. XLVIII.

ECclesia vestra destituta pastore, & vocis ve

a ¶ Requisitum.] Sed nunquid sola requisitio sufficeret ad cassationem? Non vr̃ quia in fraudem posset ab aliquo æmulo procurari. simile j̃. de simo. sicut. & ideo nõ vr̃ impedire sola requisitio: sed si consentiat, tunc sufficiat ad cassandum propter ambitionem. & simile. s̃. eo. officij. & c. cum ad nostram. & 1. q. 6. sicut is, & C. de episco. & cle. si quemquam. & non ambitione, sed labore a 1 dignitaté conuenit peruenire. C. de re milit. cõtra publicam. lib. 12. & tra vtrunque istorũ red dit formam inutilé, hic requisitus cõsentit. & ista fuit causa quare cassata fuit electio. si vero dissẽtiat, nõ e.t eligẽdus. b ¶ Inordinato.] quia ex his quę inordinate fuerut facta, non potest aliquid ordinabiliter agi. j̃. de accusatio. qualiter & quando. sic. s̃. de rescript. cum dilecta. Et qualiter formam seruari debeat, dictum e t s̃. eod. quia propter.

COnstitutis.] primo ponit petitionem actoris. Secundo expressionem causę. Tertio sententiam contra actores propter causam ineptam. Secunda: ibi, Cum autem. Tertia: ibi. Nos autem. Abbas Siculus.

CASVS. Vacãte monasterio Fiscaneñ, electus fuit quidam in abbatem, huic electioni se opponebant quidam abbates: propter qđ pcuratores ipsorũ & ipsius electi ad dominum Papam habuerunt recursum, procuratores abbatum petebant electionem illam cassari dicentes, abbates prædictos debere electioni interesse abbatis Fiscañ. & iusse cõtẽptos. ex parte aduersa fuit petitum, vt illi procuratores exprimerẽt quo iure abbates deberent electioni Fiscaneñ. interesse, & iussi fuerunt exprimere ita: & responderunt, cũ olim assumpti fuerunt in abbates suorũ monasteriorum, concessum fuit eis ab abbate & conuentu monasterii Fiscaneñ. vt haberent vocem in capitulo eorundem. Papa probationem illam friuolam reputãs. sup hoc imposuit perpetuũ silentium abbatibus supradictis. No. p monachus translatus non habet vocem in capitulo à quo translatus est. No. ꝙ quicunque vult se opponere electioni, qui non sit de capitulo, quo iure se opponat, debet dicere, cũ ius commune pro se non habeat: & si sit laicus, debet dicere quo iure: quia forte patronus. Itẽ no. p regulariter ad illos de capitulo solum pertinet electio prælati.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.]

c ¶ Quo iure.] isti abbates petebãt electionẽ Fiscañ. abbatis cassari, in qua dicebant se fuisse contemptos. & sic cum dicerent se fuisse in quasi possessione eligẽdi, videtur ꝙ iniquè sit actum cum illis: quia possessor non tenetur dicere titulum suę possessionis. C. de peti. hæred. cogi. & 2. q. 6. 1. non e t ita. qa isti tempore petitionis suæ expoliati erãt de possessione iuris q se habere credebãt, q qđ forte habuerunt vocé, đ in capitulo Fiscaneñ. Et ideo qa eis contẽptis facta erat electio, petebant illã cassari. sic j̃. de cau. pos. cum ecclesia. cum enim peterẽt illam cassari, & ad eos de iure communi non pertineret electio, merito debebãt exprimere quo iure hoc petebant, qa sine actione vel cã nemo experitur. C. de edicto diui Hadriani tollendo l. fi. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vltimo. & ff. de admin. tutto quo ties. §. itẽ si tempora li. quia ineptã actionẽ siue causam exposuerunt, imponitur eis silentium. infra de iud: examinata. quia in diuersis monasteriis non potest qs esse monachus. ergo nec vocem habere. infra de relig. domi. cap. vltim. in fi. Sed si allegassent solummodo consuetudinem nomine ecclesiarum suarum, & probauissent se in quasi possessione fuisse, tunc cassata fuisset electio infra de caus. possess. cum ecclesia. sed nomine suo non poterant allegare consuetudinem Et sic no. ꝙ q non e t de collegio, sic electionem peti t cassari, dẽt assignare causam suæ petitionis, & idoneam, aliàs repellit, vt hic habes. Item idem est si ante electionem dicat se debere interesse, & ab illis de collegio hoc negatur protestatione pmissa, vt si docuerit de iure suo, valeat vox eius: possunt procedere omnes ad electionem & in hoc casu necesse est docere de iure suo, & sola possessio in hac casu non prodest. j̃. eod. Cumana. hic enim agitur cofessoria & negatoria. De hoc dicitur. j̃. de causa pos. cum ecclesia.

d ¶ Vocẽ in capitulo.] Isti abbates erãt monachi monasterii Fiscaneñ. qñ assumpti fuerunt in abbates. & tũc ꝯuentus reseruauit illis cõfraternitatẽ, & ꝙ habebãt vocẽ in capitulo Fiscañ. & ita hoc ptextu se credebãt dẽre vocari ad electionẽ abbatis. sic ꝯsueuerũt facere multi monachi, 2 vt quasi fiat đ collegio vtriusque monasterii, vt sic possint eligi si ꝯueniat vt đ collegio codẽ fiat electio. Istud hodie re pbat. null⁹. n. pt esse monach⁹ ĩ plurib⁹ monasteris, nec abbas pt pesse diuersis monasteriis. j̃. đ relig. domi. ne nimia. §. fi. & ideo cã allegata ab istis abbatib⁹ nulla fuit si aptã causam ẽt postq cã illa fuit repulsa, allegassent, nõ debuissẽt audiri per prædictã dec. examinata. & j̃. de don. interdictos: & ff. de exceptio. rei iu. & an eadẽ. & j̃. de cau. poss. cũ ecclesia. & j̃. de iedi. examinata.

ECclesia ve tra.] Casus hui⁹ dec. not⁹ est, & quotidie allegat. Primo ponit ppositio negotii Secundo ipsi⁹ examinatio: ibi. Verũ. Tertio sñia. ibi: Vñ Abb. Sic.

CASVS. Ecclesia Rothomageñ. vacãte, canonici ad electionẽ cõgregati, pmisso scrutinio ẽm formam ꝯcilii quidã cõsenserũt in Thomã. quidã in cancellariũ, quidam alii singulares in singulares personas eiusdẽ ecclesiæ cõsenserant, electiones istæ delatæ sunt ad Papam, Papa vero auditis quæ super his & aliis ie

I 4 præsen-

† al. tuam.

† Vide tex. in authẽ. de hære. & fal. §. inordinatum. coll. 1. & 7. q. 1. nihil.

† In aliquot antiqs ita, idem Ebroiceñ. priori, & magistro C. de Canabul.

† Ebroiceñ.

1 Solue melius vt p In no. ꝙ possessor teneẽ dicere titulũ sue poss. p psũptionẽ ꝯtrariã: vt C. de proba. l. siue. & c. vnic. ut eccl. benef.

† Fuscan.

† imposuimus.

2 Experieris ꝙ sæpissime monachi vocati ad alia loca ire cosueu sunt hac casu. Io. And.

presentia sua & fratrũ suorũ ꝓposita fuerunt: inuenit ꝙ illi qui consenserant in Thomã, maiorẽ partẽ faciebant respectu aliorũ qui i alios cõsenserũt, sed ad maiorem partem totius capituli non perueniebant. præterea considerauit Papa, ꝙ post publicationẽ consensuũ, & collatiõis tractatum, nulla subsecuta fuit electio, sed de portatio ad sedẽ facta post appellationẽ legitimã. sed talis deportatio ꝓ electione haberi non debet. vñ quicquid factũ fuit de Thoma, Papa cassauit, id est cassum & irritũ, nunciauit petitione cancellarij non admissa. No. ꝙ non tenet electio, nisi sit facta à maiori parte totius capituli, vt hic ꝓbatur expresse. Itẽ publicatio & collatio & maxime electio sũt de forma electionis siue de substãtia ita ꝙ si aliqđ eorum defecerit, non tenet electio. Item qñ electio coelecti irritat, nõ tñ pp hoc alteri coelecto ius acqrit.

[Gl. seq. obiicit, & soluit.]

a ¶ Dirigebãt,] consentiendo in ipsum, & nominando ipsũ. Sed vr̃ ꝙ sufficiebat ex quo Thomas habebat maiorẽ partẽ q̃ aliquis aliorum: argu. ff. de verbor. signifi. maiore, vbi dr̃ quis possedisse maiori parte anni, & tñ nõ possedit nisi duobus mensibus. illud verum est ꝙ maiorẽ partẽ totius capituli debet habere electus, ad hoc ut sua electio confirmetur, etiam per iura antiqua. ỹ. de his q̃ fiunt à maio parte capi. cum in cunctis. & 56. dist. apostolica. & s̃. eod. c. quia propter.

† Vt si verbi gratia cũ xii. canonici essent, qn q; nominauerunt Thomam, quattuor cancellariũ, & tres alii alios tres.

† Adde gl. in l. nulli. & l. plane. ff. quod cuiusque vni. facit. l. quod maior. ff. ad munic.

Vt electio confirmetur maiorẽ capituli partem debet elect' habere.

stris (cum de futura prçlati haberetis successione tractatum) in diuersa diuisis, †quidam in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam singulares in singulares personas eiusdem ecclesiæ consensistis. ¶ Verum cum super his i nostra & nostrorum fratrum prçsentia multa fuissent hincinde ꝓposita, iuenimus quod illi, qui sua in Thomam desideria dirigebant,[a] licet maiorem partem facerent ꝓ artium cõparatione minorum, †non tamen ad maiorem partẽ capituli peruenerunt. Cõsiderauimus nihilominus, quod post publicationem consensuum, & collationis tractatum, ad electionem nullus habitus est ꝓcessus[b], quamuis deportationis solemnitas, etiam post appellationem[c] legitimam fuerit subsecuta. quam pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. ¶ Vnde qđ factum est đ T. prçdicto cassauimus,[d] petitione cõsentientium in cancellarium non admissa.[e]

¶ Gregorius nonus.

¶ *Non professus in abbatem eligi non potest.*

CAP. XLIX.

CVm in magistrum assumi non debeat qui formam discipuli[f] non assumpsit: nec sit prçficiẽdus[g] qui subesse non nouit: Nos intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus, iure tibi diœcesano subiectis, sunt quidam in abbates, non professi ordinem regularem assumpti: ¶ Mandamus, quatenus cũ tales abbates esse non debeant, qui ꝓ professionem,[h] monachi & †regulares canonici nõ fuerint, ad amotionẽ[i] eorũ, quos tales inueneris (sublato appellationis impedimẽto) ꝓcedas.

¶ Ide Cumanen. capitulo.

¶ *Electio facta à non maiori parte capituli, & omissa collatione non valet.*

mus. sic inf. eo. in Genesi.

e ¶ Non admissa.] ex eadem causa. quia non fuit electus, & quia minorem partem habebat q̃ Thomas.

C Vm in magistrum.] Primo recitat factum. Secũdo prouidet. ibi, Mandamus. Abb. Siculus.

CASVS. In quibusdam ecclesiis regularibus quidam eligebãtur in abbates, qui non erant professi ordinem regularem: hoc intelligens Papa, scribit diœcesano episcopo dicens, quod in magistrum assumi non debet qui nondum fuit discipulus: nec debet præesse q̃ non nouit subesse: vnde mandat vt quoscumque tales inuenerit qui professi non fuerint, ab huiusmodi remoueat abbatiis. No. ꝙ prius quis esse debet discipulus quam magister. Item monachus non professus non debet eligi in abbatem: & si electus fuerit, debet ab ecclesia remoueri.

f ¶ Discipuli.] & merito, quia primo debet quis esse disci pul' q̃ magister. 59. dist. ordinatos. & 61. dist. miserum. & 16. q. 1. si clericatus. ADDITIO. Et q̃ remum tenere non didicit, secũdum locum in tabernaculo non assumat. 40. dist. ante omnia & multo tempore disce q̃ postmodum doceas. 16. q. 1. sic viue. & dicere debes a peritiori. 37. dist. relatũ. ꝑm Gof. Ioan. And.

† al. vel regulares.

[Glo. seq. reci. per obiectionem, quod ipso facto possessio apprehenditur, & appellatur.]

b ¶ Processus.] & ideo non valuit, etiã si maior pars capituli consensisset in illũ ỹ. eo. in Genesi. Et ita qđ ꝓcipuũ est, hic deficit. s. electio. & talis deportatio nõ obtinet vicem electionis, & ita per alium actum fieri nõ potest electio, licet possessio tradita videatur, quã uis possessio non apprehendatur. argu. s̃. de cõsue. ex litteris & ff. de acqui. pos. quod meo. §. si per venditorẽ. sicut appellat quis ipso facto. ỹ. de appel. dilecti. & c. vr nostrũ. Ita enim principalia & præcipua necessaria sunt, sine quibus electio non valet, collatio, publicatio, inquisitio, & incõtinenti electio, & scriptura. s̃. eo. quia propter & ỹ. e. Cumana. & c. in Genesi.

c ¶ Appellationem.] quæ locum non habet post facto scrutinio, cum mutare nequeant voluntatem. ỹ. e. publicato & s̃. eo. quia propter.

d ¶ Cassauimus.] id est, cassum & irritum ostendimus.

Electio habet aliqua pręcipua, & q̃ illa sint.

g ¶ Præficiẽdus.] simile ỹ. de æt. a. & quali. indecorũ. qui enim sub tutela debet esse, sub se aliũ habere non debet. C. de leg. tut. vlt. & qui sub alio est, alium sub se habere no debet. ff. de adul. sic eueniet. & ff. ad Mace. filium habeo. & 1. q. 1. estote.

h ¶ Professionem.] professio enim sola monachum facit, & non habitus. & ỹ. de reg. porrectum. &c. ad Apostolicam & huiusmodi professio. enim in scriptis facere debent, vt 20. q. 1. vidua. & 1. q. 1. oes fœminæ. vt si reclamare voluerint, obuiet eis propria professio ꝑ scripturam facta. 20. q. 1. faluberrimum arg. C. de non nu. ne. pec. generaliter. & 2. q. 1. legum. & inf. de probat. per tuas.

i ¶ Ad amotionem.] quia in vno eodemque officio dispar non debet esse professio. 16. q. 7. in nouo. & cõsuetudo non prodest in hoc. sup. a eod. cum causam quæ in qua idem dicitur & infra de testa. quia ingredientibus ecclesiã hoc casu idem est habẽdum de monachis & canonicis regularibus, quia non differunt, nisi quia deseruiunt regulæ laxiori. inf. de sta. reg. quod Dei amorem.

Professio monastica qualiter fieri debeat.

ı Addã. pro hoc Io. An. in c. auaritię ỹ. ã pb. tex. 1. q. 1. nullus 2.

CVmana ecclesia.] Prima pars narrat factum electionum. Secunda ibi, Cum xviij. ipsas electiones irritat, exprimens causam quare: & electores punit. Abb. Siculus.

C A S V S. Vacante ecclesia Cumana statuta die ad celebrandum electionem, canonici & tres abbates, qui vocem in electione habere dicuntur, cœperunt de electiōe tractare: capellani & clerici ciuitatis eiusdem, dicebant se debere electioni interesse, & q sine ipsis electio neri non debet. tandem ne propter huiusmodi contradictionem differret electio, capellani, & clerici ad missi fuerūt sub huiusmodi protestatione, ita quod vox eorum, qui nō deberēt interesse de iure vel de consuetudine, nō valeret, & sic præmisso scrutinio, septem canonici, & vnus abbas. xj. capellani, & ix. clerici in archipresbyterum eiusdē ecclesiæ conuenerunt. ix. canonici, vnus abbas, vnus capellanus, & nouē clerici in archidiaconum eiusdē ecclesiæ ꝯsenserunt: & publicato scrutinio, à parte sua extitit electus vterque electiones istæ ad se. Apos. sūt delatæ. dominus Papa meritis auditis vtriusque electionis, & auditis alijs, quæ partes proponere curauerunt, inuenit q xviij. fuit canonici, & xiiij. capellani xx. clerici, & tres abbates, sed neutra electio peruenit ad maiorem partē totius capituli, qa nō fuit probatū q clerici admitti debuerint. nec q capellani admissi fuissent de iure vel consuetudine: quia & si capellani interfuissent vtrique electioni eporū, & scrutatores dederint voluntatē, nō tñ vota illorum inquisita fuerunt, nec aliquos elegerunt. Sed dato q vota illorum inquisita fuissent. vel aliquos elegissent, p hoc tamen non fuit probatum, q illud eis cōpeteret de iure vel consuetudine præscripta: & ideo dominus Papa electiones prædictas factas etiam ꝯ formam concilij generalis, quia collatio in communi fuit omissa. quæ statim post publicationē scrutinij fieri debuisset, cassauit, & electores hac vice potestate eligēdi priuauit: Not. q in electionibus faciendis valet protestatio, licet ꝯ protestationem fieri videat. Itē nō valet electio nisi sit facta à maiori parte totius capituli. Item hic probatur, q persona electi non computatur in numero eligentiū, nec auget numerū: quia si archid. fuisset cōputatus, obtinuisset, si forma seruata fuisset: & lrā hoc probat vbi dicit neutrā electionē inuenimus ad maiorē partē capituli peruenisse. Itē ꝯsuetudo in hoc nō pdest, nisi sit pscripta. Item qui peccant in forma concilij, per sniam priuandi sunt potestate eligendi. hic fuit omissa collatio, & sic fuit peccatū in forma.

C A P. L.

CVmana ecclesia pastoris solatio destituta, & cōgregatis die ad celebrādum electionem præfixa; qui præsentes [a] erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, [b] qui vocē in electione habere noscūtur, capellani, & clerici ciuitatis electioni se debere interesse dicentes sub huiusmodi ptestatione [c] admissi fuerunt, quod vox eorum qui non deberent interesse de iure vel consuetudine [d] non valeret. tandem præmisso iuxta formam concilij † generalis scrutinio: septem de canonicis, vnus abbatum, vndecim capellani, & nouem clerici in eiusdem ecclesiæ archipresbyterum conuenerunt: nouem canonicis, vno de abbatibus, vno capellano, & vndecim clericis in ipsius ecclesiæ archidiaconum dirigentibus vota sua: & infra. ¶ Cum decem & octo fuerint canonici, tres abbates, viginti clerici, & quatuordecim capellani: neutram electionem comperimus ad maiorem [e] partem totius ca-

† Lateranensis sub Inn. iij. c. 25.

[Glo. seq. arg. & remittit.]

a ¶ Præsentes.] per hoc vr̃ q absentes nō debeāt vocari ad electionē arg. 7. q. j. fact'. & 10. q. 2. hoc ius, porrectū. sup hac vocatione stat ꝯsuetudini, vt dixi. s̃. e. cor

Qui nō sunt de capitulo qualiter ad electionem admitti possint.

b ¶ Abbatibus.] de quibus constat per speciale priuilegium, vel per ꝯsuetudinem. s̃. de consue. cum dilectus. & s̃. e. q sicut. sed de clericis & capellanis in dubium reuocabatur, & ideo sub protestatione admissi fuerunt. Et ideo qui de capitulo non sunt, & dicūt se interesse dēre in electione, debēt dicere quo iure hoc dicant. s̃. eo. constitutus, hic allegabatur consuetudo.

[Gl. seq. arguit. pro contestatione alleg. 10. iura. in contrarium alle. 4. & sol.]

c ¶ Protestatione.] cui ꝯsenserūt clerici, & capellani, aliàs non præiudicaret eis protestatio. sic ergo protestatio valet. sic j̃. qđ met. causa. perlatum, & 31. q. 1. Lotharius, & ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. 1. & 7. q. 1. Pontifices. & 34. dist. presbyteri. 28. dist. diaconi. & inf. de offi. ord. pastoralis. & j̃. de app. cap. vltim. & 16. q. 7. placuit. §. pōt. vers. is aūt. & ff. de neg. gest. Nessennius. In ꝯtrariū vr̃ q protestatio ista nō debeat pdesse s̃. de ꝯ t. cū M. Ferrarien. & j̃. de appellatio. solicitudinē. & j̃. de censi. olim causam. & ff. de condit. inde. quod qs sciēs. Sed valuit hic protestatio, vt patet in fi. aliàs si ptestatio nō præcessissent, bñ habuissent vocē in electione cū essēt in quasi possessione. j̃. de cau. pos. cum eccl'a. & c. cum olim. & j̃. de iure pat. consultationibus. & s̃. e. querelam. & etiāsi non essent in quasi possessione valuisset eorū vox, ex quo spōte adm serūt illos. s̃. e. scriptū. Et ideo qa hic negabatur ab initio illos habere īteresse, nec admittebant illos sine protestatione. [r] & totum ius eorū in iudiciū deductū fuit, vox illorū nō valuit nec profuit q interfuerunt duabus electionibus: quia præscriptionē legitimā nō probauerūt. Et est simile j̃. de cau. pos. cū ecclesia. vbi totū ius capellanorū deductū fuit in iudiciū. culpa tñ illorum, & post factā electionē, sed tñ inuiti hoc fecerūt ꝯpulsi ab aduersarijs q negabāt illos ius habere: & est multū notabile hoc.

r Hæc gl. dicit hic abbas esse sing. ad hoc, qđ vbicumque protestatio venit ad detrahendum iuri aduersarij: non nocet aduersario, nisi expresse protestationi consentiat.

d ¶ Consuetudine.] clerici & capellani & etiam abbates de iure communi in electione esse non debent cū ad capitulū tantū spectet electio. 16. q. vlt. cōgregatio. & 18. q. 2. abbatē. & s̃. e. c. j. & j̃. de iure pa. à nobis sed de consuetudine possunt. j̃. de cau. po. cū ecclesia.

[Gl. seq. computando probat quòd vox electi non auget numerum.

e ¶ Ad maiorē partē.] sic s̃. eo. ecclesia vestra. & j̃. e. in Genesi. qa cū clerici & capellani nihil pbauerint, vox eorū nulla fuit: & sic remāserunt septē canonici ex vna pte, & vnus abbas, & ita octo: ex alia parte nouē canonici. & vn⁹ abbas, & ita decē: qa totū capitulū cū abbatib. q ius hēbāt, viginti vnus erāt, qa canonici erāt 18. & sic nulla electio puenit ad maiorē partē illorū, qui vocem habebāt, & sic cassatur vtraq; electio. Vel si vis ītelligere maiorē partē respectu capituli tm̃, adhuc idē est. Sic patet, q consensus electi nō cōputat inter eligentes: quia si sic computaretur, vna pars fuisset maior ēt quo ad totū capitulū, s. pars archidiaconi, quę habuit nouē, & ipse fuit decim⁹, & sic erat maior pars capituli: & tñ non valuit electio sua. Quod psona electi nō auget numerū elegētium, euidēter probat per cōstitutionē illā s̃. e. qa pp. qa ante quā qs eligatur, oportet q in scrutinio maior pars capituli cōsentiat in aliquē, vt ibi dicitur. & s̃. eod. ecclesia vestra. vt hic. & j̃. eod. in Genesi. & ita cum non dum sit electus, nec etiam sciant in quem consenserit

Electi vox non auget numerum.

serit maior pars, non pōt augere numerū. Sic ergo patet ex illa constitutione, quia pp. & c. ecclesias, ꝙ persona clerici non debet computari inter eligētes: & ad dicit s̄. eo. cum in iure. obtinet ex forma compromissi, vt ibi dixi; & hoc dr̄ in littera. nec hoc credo, ꝙ talis electio valeret hodie, & ita est de forma electionis, quod maior & sanior pars totius capituli cōsentiat in aliquem in ipso scrutinio.

a ¶ Non tamen inquisita.] & ita non sufficit dare inquisitores nisi vota eorum inquirantur. sed alterum per se sufficeret. scilicet inquisitio votorum s̄. e. quia pp. opus est hic facto, & ideo non sufficit alterum. ȷ̄. de eo qui mit. in possess. consti tutis.

b † De iure competere.] quod dicit de iure vel ex ↄsuetudine, vel ponitur ꝓ id est, quia de cōsuetudine præscripta debēt interesse, sed nō de iure cō. Vel proprie potest illud teneri, vel, id est, ex priuilegio sibi cōcesso à Papa, simile ȷ̄. de his quæ fi. à præla. ea noscitur.

c ¶ Iam præscripta.] sic patet ꝙ sola possessio non dat nec creat ius, nisi sit præscripta ȷ̄. cā. pos. cum ecclesia. & sic consuetudo non valet, nisi sit prǣscripta & rationabilis. s̄. de consue. cū dilectus. & c. vlt. Sic & possessio sola non facit aliquē decurionē. ff. de decur. Herennius. & sic possessio non facit aliquem clericum sine canonica institutione. ȷ̄. de præben. dilecto. & ȷ̄. de instit. ex frequentib. arg. C. de lib. cau. non idcirco. ff. de decur. Herennius.

d ¶ Contra formā.] & sic patet ꝙ forma, quæ traditur s̄. e. qa pp. sit de substantia electionis quo ad quedā, quæ ibi ponuntur, vt ibi diximus, & est verū secundū ꝙ hic dicit. Ex quo enim forma ista attentatur, diligēter seruanda est, ita ꝙ q ↄtra facit, punitur. vt hic dicit. Inqsitio, publicatio, & collatio sunt de substātia. vt si omittantur, cessatur electio, & incontinenti dēt fieri electio: alias si protrahatur, non valet. s̄. eo. cum post petitam. & sic electiones cassatæ fuerunt duplici de causa, quia neutra facta fuit à maiori parte capituli, & quia forma seruata non fuit.

Glo. seq. signat contrarium, ponit opinionem, quā reprobat. demum soluit.]

e ¶ Priuantes.] & ita q facit ↄ̄ formam illam. s̄. eo. qa pp. priuari debet per sñiam, & non ipso iure, vt dicit illa constitutio. ver. q vero, &c. Vnde signat ↄ̄ s̄. eo. cū in cūctis. & c. innotuit. vel q ↄ̄ istam formam, &c. vbi sunt ipso iure priuati. Vnde quidā dicunt ꝙ illa cōstitutio, quia pp. corrigit illū canonē, cū i cūctis. in hoc ꝙ illi hodie non sunt priuati ipso iure, sed priuādi ꝑ sñiam, prout hic factum fuit. & dr̄ in illa cōstitutione qa pp. Illud nō credo, immo vtraq. constitutio locū suū obtinet. & in quo casu loquitur illa decre. cum in cūctis. loquit cū qdā ex certa sciētia elegerūt indignā personā, vnde ipso iure sunt priuati potestate eligēdi ȷ̄. eo. scriptū est in si. & beneficijs ecclesiasticis ꝑ triēniū. vnde dico ꝙ si forma istius cōstitutionis, qa pp. per omnia seruaretur: & venirent contra illam cōstitutionem, cum in cunctis. nihilo minus essent priuati secundum tenorem illius canonis. ȷ̄. eo. congregato. Aliud est peccare contra formam illius capituli, cum in cunctis. & aliud contra illam cōstitutionem, quia propter, quia plus peccant eligendo indignas personas, quàm faciendo cōtra formam istius constitutionis, quia propter: Ibi etiam non peccant in personam aliquam, & ideo maior pœna in vno quàm in alio; & ipso iure in vno, & per sententiam in alio, & sic vtraq: constitutio remanet in suo statu: quia diuersæ formæ sunt.

In multis impressis deest vox, duabus q̃ habēt manuscripti, & agnoscit glo. hic.

† al. ita: sed etsi inquisita fuissent eorū vota.

pituli peruenisses, nec ꝓbatum fuerat ꝙ clerici admitti debuerint, nec ꝙ capellani admissi fuerint de consuetudine vel de iure; nam & si capellani duab. †electionib. epōrum interfuerint, & scrutatores dederint voluntatū, non [a] tū inquisita vota sua fuisse, vel eos aliquos elegisse ꝓbatur; sed † & si inquisita fuissent vo[c]ta, vel ipsi aliquos elegissent, per hoc tū non constitit id eis de iure [b] competere, vel ex cōsuetudine iam [c] præscripta. Vnde nos electiones ipsas præsumptas ēt contra [d] formam concilij generalis, cum collatio in cōmuni omissa fuerit, quæ post publicationem scrutinij fieri, debuisset, de fratrum nostrorum consilio sententialiter duximus † irritandas, electores hac vice eligēdi potestate priuantes. [e]

¶ Idem abbati Cluniaceñ.

¶ Per compositionem factam cum prælato & capitulo, non potest ius eligendi competere laico, etiā in patrono in ecclesia collegiata.

Intellectus c. cū in cunctis. &c. qa propter. s̄. e. tit.

† diffiniuimus.

CAP. LI.

Sacrosancta Romana† ecclesia: & inf. ¶ Sane† proposuisti in nostra præsentia, quod super ordinatione Prioris monasterij Sancti Pancratij ad Cluniaceñ. ecclesiam pertinentis cum comite de Varenna † patrono ipsius, quidam prædecessor tuus de consensu capituli sui, compositionem quādam iniuit iuri [f] con-

† Vox, Romana, deest in pluribus manuscriptis.

† In omnibus manuscriptis ita: In nostra sane ꝓposuisti pſentia.

† Varonnia Garenna.

Sacrosancta.] Prī no narrat iniustam compositionē, quam secundo reuocat ibi, Attendentes. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam comes de Varenna patronus monasterij sancti Pancratij pertinentis ad monasterium Cluniaceñ. contendebat cum abbate Cluniaceñ super ordinatione Prioris ipsius monasterij sancti Pancratij: tandem dictus comes cum abbate Cluniaceñ. de consensu capituli sui fecit quandam compositionem. vt videlicet esset in arbitrio ipsius comitis recipere ad prioratum dicti monasterij vnum de duobus melioribus totius ordinis Cluniacensis, quos abbas duceret nominandos: exceptis Prioribus Cluniaceñ. & de Charitate. abbas Cluniaceñ. successor illius, qui fecit compositionem istam, videns illam compositionem monasterio damnosam, accessit ad dominum Papam, ostendēdo compositionem sibi in præiudicium sui monasterij factam. Papa considerans ꝙ ius eligendi non cadit in laicū in ecclesia collegiata, & ideo illud erat perniciosum exemplo, & redundabat in dispendium ecclesiasticæ libertatis, statuit vt abbas Cluniaceñ. dictum prioratum possit libere ordinare, non obstante ipsa compositione iuri contraria, denunciando postmodum ordinationem factam patrono, vt si voluerit, suum præstet assensum. Not. ꝙ compositio in spiritualib. cum laico facta ↄ̄ ecclesiasticam libertatem & iuri contraria, non tenet etiam si facta sit à toto capitulo. Item ius eligendi nō cadit in laicum in ecclesia collegiata etiam patronū. Item electio à toto collegio facta præsentari debet patrono vt assensum suum præbeat.

[Gl. seq. fortificat tex. per similia.]

f ¶ Iuri contrariam.] & ideo non tenuit. simile s̄. eo. cum terra. vbi nominabantur duæ personæ auribus principis vel patriarchæ. sic ȷ̄. de transac. de cætero cū sit facta de re spirituali cum laico, quā ipse obtinere non potest. sic ȷ̄. de præsen. causam quæ. & 16. q. 7. c. j.

sicut

trariā,† & ecclesiæ ipsi dā nosam, videlicet vt ī optione sit ipsius comitis, assumere ad prioratum dicti monasterij (Cluniacēsi. & de Charitate priorib. dūtaxat exceptis) vnum de duob. meliorib. totius Cluniaceñ. ordinis, quos abbas duxerit nominādos; & infra.

¶ Attendentes itaq; ꝙ ius eligendi in collegiata ecclesia nō cadit in laicū [a] & iō id esset pernicio sum exēplo, & redundaret † in dispendiū ecclesiasticæ libertatis,[b] volumus, vt dictū Prioratum libere possis (nō obstante compositione ipsa) sicut alios Prioratus tibi subditos ordinare: denunciando † ordinationem factam patrono, vt suum si voluerit, honestū impertiatur assensum.

¶ Idem decano & capitulo sancti Ioannis & sancti Stephani Bisuntineñ.

¶ Si per Papam mandatur habentib. eligere ꝙ eligant cū cōsilio aliquorū, alioquin consiliarij prouideāt: eligentes debent consiliū requirere in tractatu electionis, & congruo tēpore expectare responsum, alias electio non tenet.

CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infra. ¶ Porro iā dudū vobis dedimus in mandatis, vt infra quadraginta dies post susceptione † litterarum nostrarum, cum cōsilio sancti Benigni, & Morismundi abbatum, & fratris G. de ordine prædicatorum eligeretis personā idoneā canonice in pastorē: alioqn dicti consiliarij vobis de archiepiscopo prouiderent. Verū die ad eligendum p̃fixa, sex ex vobis potestatem eligendi dedistis vsq; ad consumptionem cuiusdam candelæ, quæ ibidem accensa extitit, duraturam. Tandem cum electores huiusmodi conuenissent in prædictū abbatem sancti Benigni, & super hoc sociorum [c]

Arbiter esse neqt laicus pro re spirituali.

sicut nec pactio pro spiritualibus adipscendis valet, j. de pactis. pastores. & c. cum clerici, ad hoc facit. j. de col. audiuimus & spiritualia iudicio laicorum disponi nō debet. j. de iud. decernimus, nec laicus in spiritualibus arbiter esse potest, infra de arbi. contingit. ideoque huiusmodi compositio fuit iuri contraria. Item dānosa fuit ipsi monasterio. & iō improbandā. j. de in integrum restitu. requisiuit. & si de iure fuit ex quo damnosa fuit debet reuocari, saltē per in integ. restitu. vt dicit prædicta decre. requisiuit.

† Vide le. nō dubium, cū no. C. de le. & 25. q. 2. imperiali.

[Gl. seq. alleg. ↄtra ↄsuetudinem Bononieñ. signat contrarium, quod dupliciter soluit & remittit. Io. And.

Eligendi ius nō cadit in laicum.

† Redundare.

a ¶ In laicum.] Sic patet ex hac decre. & ex illa j. eo. c. Massana: quod ius eligendi non cadit in laicos, etiam patronos l. ecclesia collegiata. Et ita hic tollitur cōsuetudo Bononiensium, qui eligunt capellanos in capella, qui etiam non sunt patroni, sed parochiani: & qui patroni sunt, eligunt cum clericis prælatum in collegiata ecclesia. Arg. ↄtra. j. de iure patronatus, nobis. vbi innuitur ꝙ patronus habet vocem eligendi in ecclesia collegiata. Sic enim corrigitur i illa decret. & omnia alia iura, quæ idem dicere videntur & sic stabimus huic, vt T. dicebat. Sed electio facta debet præsentari patrono, (vt hic dicit) vt suum præstet assensum. sic s̃. eo. cum terra, & c. quod sicut. Vel intelligas illam decr nobis, cum ecclesiastica p̲sona obtinet ius patronatus, & sic non contradicit: licet generaliter loquatur nō distinguendo inter laicum patronum, & clericum. Dic vt ibi notatur.

† Al. ita denūcianda ordinatione facta patroni, vt suū, &c.

2 Per hanc posteriorē q̃ fuit Gregoriana. j. de cōst. c. 1. lib. 6. Io. And.

b ¶ Libertatis.] quę. n. in præiudiciū libertatis ecclesiasticæ tentant. firmitatem sortiri non debēt. s̃. de cōst. quæ in ecclesiarum, & s̃. eo. cum terra. & 99. dist. bene quidem. & j. eo. quisquis. vbi laici prohibentur ab huiusmodi electionibus.

CVm in veteri.] Primo ponit electionis formam. Secūdo causæ commissionem, & decisam iudicū relationem. ibi, Relato ergo. Tertio causæ diffinitionem: ibi, Cum autem. Abba. Siculus.

CASVS. Vacante Bisuntina ecclesia, mandauit Papa capitulo Bisuntino vt infra. xl. dies post receptionem litterarum, personam idoneam sibi eligerent in pastorem cum consilio San. Benigni, & Morismundi abbatum, & fratris G. de ordine fratrum Prædicatorum: alioquin dicti consiliarij prouiderent ecclesiæ Bisuntinæ de pastore. Recepto mandato, die ad eligendam præfixa, canonici potestatem eligendi archiepiscopum sex ex canonicis suis contulerunt vsque ad consumationem cuiusdam candelæ duraturam, q̃ extitit coram eis accensa. tādem electores cœperut tractare de electione pastoris, & conuenerunt in prædictū abbatem S. Benigni: & cum super hoc consilium sociorum requisissent, vnus eorum respondit, quod habito inter se consilio responderent, cumque illi differrent dare responsum & candela deficeret, electores ipsi non expectato responso eorum, dictum abbatem in Bisuntinum archiepiscopum elegerunt, processus huius electionis ad sedem Apostolicam est delatus. Sed quia de huiusmodi processu non constitit domino Papæ, archiepiscopo Vienneñ. & abbati de Firmitate iniunxit, vt si constaret quod electores prædicti super electione tractatum habuissent, & in tractatu electionis requisitum fuisset consilium prædictorum, electionem ipsius abbatis, si persona esset idonea, confirmarent: & si in tractatu electionis nō fuisset aliorum consilium requisitum, quamuis postea requisitum fuerit tempore non competenti, nec etiam fuit expectatum responsum ipsorum: vel si idem abbas non esset idoneus, quod de ipso factum erat, cassaretur. Inquisitores ipsi secundum mandatum dñi Papæ procedentes inquisitionem suam dño Papæ remiserunt. Papa super hoc rescribit quibusdam dicens: cum non fuerit compertum tpe competenti requisitum consilium de persona prædicti abbatis, & qñ fuit requisitum responsum non fuit expectatum nisi modico tempore, & cum non debeat alijs obesse ꝙ electores intantum se arctarent, electionem ipsius abbatis non propter vitium personæ, sed propter vitium electionis cassauit. Nota ꝙ forma mandati diligenter est obseruanda, & quia isti non seruauerunt formam sibi datam, cassatum fuit factum illorum. Not. cum dicitur: de consilio talium procedas, quam cito incipis de hoc tractare, debes requirere ipsorum consiliū, nec expectare quandiu iam fixisti animum tuum. Itē negligentia siue factum vnius alijs de iure non debet obesse.

† Receptionem.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Sociorum.] & sic requisierunt ↄsilium duorū tm̄: vnde non videntur seruare mandatū: qđ quidē exacta diligen-

eius consilium requisissent: proponente vno ex illis, quod deliberato consilio respõderent: & differẽtibus eis festinanter dare responsũ, præfati electores (cum candela ipsa deficeret) non expectato ipsorum[a] cõsilio, dictum abbatem in Bisuntiñ. archiepiscopum elegerunt: & infra.

¶ Relato ergo ad Apostolicã sedẽ negotio; archiepiscopo Vienẽ. & abbati de Firmitate † iniũximus, vt si cõstaret ab eisdẽ electorib⁹ de electione tractatũ fuisse habitũ, & in tractatu[b] electionis prædictorum cõ silium requisitum, electionem ipsius abbatis (si persona esset idonea) confirmarent. Quod si in tractatu electionis non fuisset illorum consilium requisitum, licet postea requisitum[c] fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum[d] responsum ipsorum, aut non esset idoneus idẽ abbas: quod de ipso factũ erat, tanquam inualidum irritarent: & infra.

¶ Cũ aũt cõpertũ ñ fuerit cõpetẽti tẽpore requisitũ cõsiliũ de † persona prædicti abbatis: & quãdo extitit requisitum, non fuit expectatum responsum, nisi modico tempore, nec debeat alijs[e] imputari, quod in tm̃ illi sibi tẽpus arctarãt[f] electionẽ abbatis ipsius, non personę, sed electionis vitio, duximus irritãdam.

¶ Idem episcopo Siluaneceñ.

¶ *Si maior pars capituli sciẽter eligit indignum, valet, electio de digno a minori parte, etiam ex eode scrutino facta hoc dedit secundum veriorem intellectum, & intrinsecum.*

diligentia est obseruandum. s. de rescrip. cum dilecta. j. de off. dele. venerabilis. Sed licet nõ requirerent consilium tertij, quem eligere volebant, non dicuntur fecisse contra formam mandati. nec præter formam: quia ipsum eligendo illo consentiente cõsilium ipsius requirunt & obtinent. arg. s. eod. cum in iure. & ff. quod cuius. que vniuer. p'ane.

a ¶ Ipsorũ.] s. duorum, & nõ illius qui electus fuit, quia ille non debuit requiri, cum hoc ipso cassaretur, vt s. eo. cum post petitam.

] Gl. seq. no. & dat simile, quærit, & solutioni obijcit, & respondet.]

b ¶ In tractatu.] hic patet quod tractatus debet haberi ante electionem, & collationẽ adinuicem: aliàs quomodo eligerent nisi primo de aliquo eligendo tractarent. s. eo. cum terra. & s. eod. quia propter. & j. de arbi. cum olim. licet in carnali matrimonio tractatus præcedere debet: & ideo si isti non fuerunt requisiti in tractatu electionis, cassatur electio. Sed quid si consiliarij discordarent ab istis electoribus, nunquid valebit electio ipso iure; Certe ex ipsa littera satis innuitur, quod si requiratur ipsorum consilium in ipso tractatu cõpetẽti tempore anteq̃ conueniãt ĩ aliquẽ, & conferãt adinuicẽ de persona eligẽda siue concordẽt, siue discordent, quod valeat eorum electio: quia per hanc formã no imponit necessitas vt consilium eorũ sequi teneantur, aliàs nõ viderent hẽre potestatẽ eligendi cum talis potestas penderet ab illorũ arbitrio. ad hoc facit opt. arg. j. de arbi. cũ olim. & ex consilio nemo ad id obligat. 1 14. q. 1. quisquis. ar. 4. di. deniq;. in fi. ar. Sed circa fi. vbi dr̃ quod nec expectatũ fuit eorũ rñsum ĩ vr̃ cõtradicere huic dicto. Sed dic quod nõ cõtradicit: quia rñsum eorum semper est expectandum, aliàs delusorium videretur tale consilium petere.2

ADDITIO. Et quid operetur sic petere consilium, ex quo sequi non tenentur, notatur in decre. cũ olim. Io. And.

Glo. seq. dat simile, cui signat contrarium.]

c ¶ Requisitum.] & ideo pro non requisitis habenẽ: sicut sero appellat qui tempore competenti non prouocat. 2. q. 6. biduum. ver. si quidẽ Et est simile quod dicit lex: si promisisti facere insulam. j. certum tempus, & tãtum tempus transierit quod ammodo j. tempus statutum fieri non posset, licet totum tempus nõ transierit, possũ agere contra te; quia perinde est ac si totum tempus transierit ff. de verbor. oblig. si ita stipulatus essem. & l. cum stipulatus. & l. hoc iure. Arg. contra. ff. eo. insulam. Et illud dicitur tempus competens, quod deliberare congrue poterant. j. de offic. deleg. consuluit. Et tarde fuerunt requisiti, sicut econuerso tempestiuas citatio non tenet. s. eo. bonæ memoriæ. arg.

] Glo. seq. signat contrarium & soluit. Secunda pars recitatur per quæstionẽ, quid si cum assensu, &c.]

d ¶ Expectatum.] & sic vr̃ quod non sufficit consilium tm̃ petere, sed expectandum est consiliariorum respõsum, & sine ipsorum cõsilio & rñso nõ valet electio. Sed. cõtra j. de arbi. c. cũ olim. vbi consilium tm̃ requiritur, sed assensus nõ exigitur, & illud generale est, & obtinet rõne arbitrij, & sufficit licentiã petere, licet nõ obtineat. j. de reg. & trans. ad relig. licet. 3 Itẽ tutor consilium matris põt omittere, licet testator hoc mandauerit. ff. de admini. tut. quidam. §. Papinianus. Et prætor nonnunq̃ à volũtate patris recedit. ff. vbi pup. edu. debeat. l. 1. & ita vr̃ quod sufficiat requirere consiliũ tm̃, & non rñsum attendere. Hic non valet quod faciũt, nisi eorũ consilium habitũ sit in tractatu electionis, vt 62. dist. n. obeuntibus. & 15. q. 7. eps nullus. & 12. q. 2. sine exceptione. s. eo. i. e pro defectu. vbi de hoc. Sed si mãdatũ fuisset quod cu eorũ cõsilio & assensu obtẽto: tunc nõ valeleret electio nisi sequerentur voluntatẽ consiliariorum & talis potestas non est libera: quia non possunt eligere quẽ volunt, & tũc non adstringuntur ad aliquã formã, sed oib, præsentib. requirunt electores siue canonici consilium cõsiliariorum: & sm̃ eorum cõsilium & rñsum eligant oẽs vel vnus vice omnium de ipsorũ mandato. Sic fuit factũ in electione per manũ nepotis dñi Papæ, vbi talis forma data fuit capitulo. Si capitulum Bisuntiñ. voluisset in casu isto eligere per formam scrutinij tunc ante scrutinium cõiter omnib. presentib. tractare debebãt de electione cum cõsiliarijs, & requirere eos, & audire consilium eorum, & postea procedere ad scrutiniũ, & eligere quem vellent, & etiam post scrutinium requirant consilium illorum. & postmodum eligant seruata forma scrutinij. Ber.

[Glo. seq. arguit, allegat tria iura.

e ¶ Alijs imputari.] Imputent sibi quia tantũ se arctauerunt. Et est arg. quod negligentia vnius alij obesse non debet. Iniquum est enim aliquem alterius odio prægrauari. C. de inoff. test. si quis. & pœna suos dẽt tenere auctores, j. de his quæ fi. à maio. par. ca. quæsiuit. & C. de pœnis. l. sancimus.

[Glo. seq. inducit simile.]

f ¶ Arctarant.] sic iudex cuius iurisdictio expirat in termino, nõ debet ita se arctare. sed ea hora procedat qua possit perficere quod incumbit ante noctis tenebras, &c. j. de offic. deleg. consuluit. & ff. de ferijs, pridie & l. more Romano.

† Firmiate.

1 Vnde ut dicit Compostel. nõ excusarent per hoc eligẽtes indignum, quod hoc fecerint de illorũ cõsilio ff. man. da. idemq;. §. si qs facit de regu. iur. nullus ex consilio. lib. 6. vbi scripsi. in fi. qõnis de præpositionibus, cum & de Ioan. And.

2 Concor. tex. in l. quidã decedens. §. Põponius. ff. de adult. & l. 1. §. si plures. ff. de exer. act.

3 Concord text. in l. in sacris. & in l. hac lege. de proxi. sac. scri. lib. 12.

† Al. ita: de persona idonea abbatis prædicti.

† Vide text. in l. 2. §. sed si quis. ff. si quis cau.

Cũ potestas eligendi facta est aliquibus vt eligãt de consilio; vel cum consilio aliorum, quid facere debent.

Congre-

Congregato.] Electus à maior parte capituli, si est idoneus, cōfirmatur, aliàs confirmatur electio facta à minori parte de iugno. hoc dicit, & hæc summatio est multū generalis. Primo ponit duplex electio, & super vtraque partium allegationes. Secūda: ibi, Nos igitur diffinitionis cōmissio. Abbas.

CASVS. Ecclesia Niuernensi vacante, capitulū eiusdem die pfixa ad celebrandā electionē puenerat. Pm illud scrutinio pm formā pcilij gnalis, octodecim (cōputato quodā pcuratore absentis) puenerunt in cantorē eiusdē ecclæ. xiij. vero in decanū eiusdē ecclæ consenserūt. illi q cantorē in scrutinio noīauerunt vidētes qp essent numero plures, q̄ illi q in decanū cōuenerāt, ipsius cantorem in pastorē elegerunt. Postmodū pars decani videns qp alij plurimum deliqssēt eligendo psonā sciētiæ lrarum expertē, pp qd illi erāt ipso iure eligendi ptāte priuati, pm statuta Lateran. pcilij, & ad eos potestas eligendi deuoluta: decanu in suū epm eligit, ad sedē Apost. appellans. & sic negotium illud ad sedē Apost. est delatum. Petebat pars decani electionem ipsius confirmari, reliqua infirmata, cum facta esset de persona indigna. Pars altera petebat electionem cantoris à maiori parte capituli canonice factam reliqua infirmata, confirmari. Mādat Papa episcopo Siluanecten. vt si dictus cantor defectum in litteratura nō patitur, & aliàs est idoneus, ipsius electio cōfirmetur, reliqua infirmata: alioquin cantoris electione irrita nunciata, decanum ipsum si aliàs idoneus est, preficiat in pastorem ecclesię Niuernen. Nota qp si aliquis defectum in litteratura patitur, electio de ipso facta non valet: & ad alios licet pauciores numero deuoluitur potestas eligendi. Itē nota, qp nescientia promouendum impedit, & promotum deiicit.

† Lateran. concil. sub Inno. iij. ca. 26.

CAP. LIII.

Congregato Niuern. capitulo ad electionē futuri pastoris, tredecim in decanū, & octodecim (cōputato pcuratore a cuiusdā absentis) in cantoré ipsius ecclesiæ conuenerunt; qui cū plures in vnū & pauciores in alium sua desideria direxissent à parte sua electus b extitit in pastorem ecclesię Niuern. postmodū c credente parte decani, qp alij plurimū deliquissent eligendo personam scientiæ litteralis expertem, pp qp illis sm statuta Lateranen. d † concilii ipso iure eligendi potestate priuatis, potestas eligendi ad eos extitit deuoluta, decanum ipsum, qui in eum sua vota direxerant, in suum episcopū elegerunt, ad sedem Apostolicam appellantes: & infra Reliquis petentibus vt irritare decani electionē attentatā à paucioribus, & post aliam nō cassatā, ac confirmare reliquā veluti canonice celebratā à pluribus de persona idonea, dignaremur.

¶ Nos igitur mandamus quatenus si dictus cātor, defectum in litteratura e nō patitur, & aliàs est idoneus ad regimen pastorale, ipsius electionem procures auctoritate nostra (infirmata reliqua) confirmare. Alioquin (ipsius cātoris electione irrita f nunciata) prænominatum decanum (si nihil ei de canonicis obstiterit statutis †) eadem auctoritate præficias ecclesię memoratæ.

¶ Idem Siluanecten. episcopo, & Ioan. de Monte mirabili archidiacono, & succentori Parisiensi.

† institutis.

a ¶ Procuratore.] s. eo. quia propter. & c. scriptum. & ff. de adm. tut. ita autem. §. gessisse.

b ¶ Electus. seruata forma scrutinij in vtraq; electiōe.

c ¶ Postmodum.] antequam diuerterent ad alium actum, ne sit contra. sup. eo. cum post petitam.

ADDITIO. Poterant etiam ex internallo facere, repetito tamen inter eos scrutinio & tractatu, vt dixi in tex. super versi. elegerunt. Io. And.

Scientiæ defectus reddit aliquem ineligibilē.

d ¶ Lateranen. concilij.] s. eo cum in cunctis.

e ¶ In litteratura.] & ita defectus scientiæ facit aliquem ineligibilem. s. eo. cū in cunctis, & non solum impedit promouēdum, sed deijcit iam promotum j. de æta. quali. cap. viti. & defectus scientiæ inducit renunciationem j. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectus. & quia si non sit eminentes scientiæ, saltem sit sufficientis. s. eod. cum nobis olim. & non solum debet habere scientiam sacrarum litterarum, sed etiam seculariū negotiorum. 36. dist. §. 1. & ca. qui ecclesiasticis, vt sit paratus omnis poscenti reddere rationē ea. dist. §. ecce. ad fi. quia cū ipse debeat alios docere, non debet tunc discere in auth. de san. episco. §. damus, coll. 9. & nos q epi sumus. aliorum doctrina nō indigemus 1. q. 7. c. conuenientibus.

Epi qua scientia instructi esse debeant.

[Glo. seq. reci. per q. quare hæc electio est irrita, & reliqua confirmanda. & arg. contra opinionem.]

f ¶ Irrita.] ipso iure s. eo. cum in cunctis, cum indignam personam elegerint. vnde eligendi potestas remansit penes alios, q̄uis numero pauciores, cū primi eligendo talē reddiderint se indignos. s. de postul. cap. 2. vnde confirmatur hic electio à minori parte celebrata, non obstāte priori electione. & ita electio, q̄ nulla est, nō pstat impedimentum secundæ, simile s. eod. scriptū est. in fi. & de hoc dictum est s. eod. auditis. & per hanc decr. expresse reprobatur dictum illorum, qui dicunt qp canon ille, cum in cunctis, non est hodie latæ sententiæ, sed ferēdæ, vt dixi s. eo. Cumana. in fi.

Intellectus c. cū in cunctis. s. hoc titulo.

¶ Habens plures dignitates, vel plura beneficia curata, sine dispensatione Papæ ineligibilis est. h. d. quo ad titulum,

CAP. LIIII.

ij Dudum ecclesia Rothomagensi pastoris solatio destituta, contra electionem, quæ in eadem ecclesia fuerat

ij Dudum:] Diuiditur principaliter in tres partes, In prima ponuntur narrationes partium corā Papa. In secunda: ibi, Nos igitur. commissio & processus iudicum. In tertia: ibi, Licet autem, processus Papæ. Abb. Siculus.

CASVS. Vacante Rothomag. ecclesia, canonici conuenerunt ad celebrandum electionem: decanus ipsius ecclesiæ electus fuit in pastorem: contra istam electionem se opponebat A. archi. ipsius ecclesiæ, & quidam alii canonici. dicto archi. pro se & pro parte sua, & G. archi. procuratore eorum, qui electionem celebrauerant, in præsentia Papæ constitutis, inter alia, quæ contra electum obiecta fuerunt, proposuit arch. pdictus. quod idem electus post concilium generale adeptus fuerat archidiaconatum Ambian. & ipsum cum pluribus parochialibus ecclesijs, quas ipse habuerat ante ipsum concilium retinere præsumpsit, & dimisso illo archidiaconatu ecclesias ipsas retinuit. Sed in cōcilio illo dicitur, Quicunque receperit beneficium habens

curam

celebrata à, A. archidiaconus & quidam alij eiusdem ecclesiæ canonici ad sedem Apostolicam accesserunt. Dicto vero archidiacono ꝓ se ac parte sua, & G. archidiac. procuratore illorum b, qui electionē celebrauerāt, in nostra præsentia constitutis: inter alia quę contra c electum obiecta fuerant, archidiaconus ꝓposuit memoratus, ꝙ idem electus post generale † concilium archidiaconatū Ambiañ. adeptus, ipsum cum pluribus parochialibus ecclesijs, quas † ante idem conciliū obtinuerat, retinere præsumpsit, eoq; dimisso retinuit ecclesias memoratas. Vnde cum in eodem d concilio sit statutū, vt quicumq; receperit aliquod beneficium curam animarum habens annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit ipso iure priuatus: & si forte illud retinere cōtenderit, ēt alio spolietur: p̄dictus electus contra hmōi veniēs statuta, transgressionis notam, nec non cupiditatis e vitiū (qd̄ in alijs reprobare

curam animarum annexam: si prius tale beneficium obtinebat, ipso iure sit isto beneficio priuatus. & si illud retinere contenderit, etiam alio spolietur. Sed idem electus contra prædictum concilium veniens, notam cupiditatis incurrit, quam in alijs debuit reprobare: & retinēdo bñficia, quę non spectabāt ad ipsum, rem ꝯtrectauit alienam. & sic furtum commisit quodammodo vel rapinam. Præterea in suæ salutis periculū & multarū animarū dispendiū illas ecclesias retinebat, cū earum cura nullatenus ad eum ptineret, cū illis esset ipso iure priuatus, & sic ꝑ ipsum parochiani damnabiliter sunt decepti. Ex aduerso rūdebat ꝓcurator alteri' partis, ꝙ et si dictus electus plura beneficia obtinebat, ꝑ concessionem tñ Rothomageñ. archiepi domino Papæ exhibitam, excusabat eundem, dñs Papa excusationem illā friuolam reputauit, mandans quibusdam, vt si constaret ꝙ idem electus post receptum archi. prædictum curam animarum habentem prætatas ecclesias electionis tpe tenuisset, nec ostenderet secum sup hoc per sedē Apost. dispensatum fuisse, electionem cassarent ipsius ecclesiæ, & de persona idonea ꝓuiderent. Partibus igitur in iudicum præsentia cōstitutis, & præstito iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hinc & inde, tandē idē decanus electus ex quibusdam grauaminibus ad sedem Apost. appellauit. iudices, nō obstante appellatione cassauerūt electionē eiusdē decani, & eidē ecclesiæ de Cœnomañ. epo prouiderunt: postmodū vero causa ad sedem Apo. est delata, Papa examinato processu iudicum prędictorū, licet positiones & responsiones factæ fuissent sup quibusdam articulis coram prædictis iudicibus: quia tamen Papa non inuenit litem contestatā fuisse, quia per positiones & responsiones non fit cōtestatio litis sed per petitionem in iure positam, & responsionem secutam contest. lit. fit. processum eorundem iudicum denunciauit irritum & inanem. post ista omnia archidia. ex causa præmissa petijt electionem irritari. electus prædictus respondit, quod electio eius non erat irritanda sed potius confirmanda. lite coram Papa legitime contestata, & præstito à partibus iuramēto de veritate dicenda, electus ipse confessus fuit electionis tempore se beneficia tenuisse ꝑdicta: sed excusabat se dicendo, quod non credebat dictum archidiaconatum curam animarum habere, sed tamen ipse confessus fuit in iure, ꝙ archid. Ambianeñ. de consuetudine suspendit, excommunicat, & absoluit pbr̄teros & priores, & parochiales ecclesias interdicit visitat, inquirit, & procurationes recipit, ex hoc patet ꝙ curā animarum habet annexā: & si etiam non haberet curā animarum, personatus tamē extitit, sed idem est iudicium de personatibus & beneficijs curam habentibus. Item indulgentiam quam super hoc se dicebat habere, Papa friuolā reputauit, quia fuit impetrata veritate tacita. & falsitate suppressa, qua tacita vel expressa, l. veritate, eam nullatenus habuisset; expressit enim quod prædictas ecclesias canonice fuit assecutus antequam archidiaconatum habuisset, cum nullus possit parochiales ecclesias plures habere, nisi vna pendeat ab altera, vel nisi vnam intitulatam & aliam commendatam haberet. Vnde cum ipse vtrāque intitulatam habuit, illas canonice non potuit obtinere. Item dixit ꝙ redditus sui personatus erant tenues & exiles. suppressit āt ꝙ plures parochiales ecclesias cum alijs beneficijs in diuersis ecclesijs obtineret: & non fuit intentio Papæ secum in tot beneficijs dispensare, nec de nouo sibi aliquid concedere. Ad vltimum cum nō restaret nisi sententia proferenda, renunciauit iuri, si qd̄ ei competebat, & liti spontanea voluntate cessit, & Papa eius renunciationem admisit. Ex hac decretali plura notabilia colligunt. Primo ꝙ q habet curā animarum vel personatū, si recipit consimile beneficium, ipso iure vacat primum. Item q retinet beneficia cum cura animarū, vel plures personatus ineligibilis efficitur dum illa retinet. Itē solus Papa super hoc potest dispensare, vt quis habeat plura beneficia vel personatus. Item tempore electionis spectandum est, an quis sit idoneus. Item per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis contestatio, & non per positiones & respōsiones. Item vbi litis contestatio nō processit, nullus est processus nec iuramentum in causa illa factum, sed iterum litis contestatio facienda est, & iterum iurandum est. Item confessio in iure facta præiudicat. Item si quis prælatus excommunicat, absoluit, inquirit, & visitat; ex hoc curam habet animarum. Item beneficia cum cura animarum & personatus æquiparātur. Item indulgentia impetrata veritate tacita vel falsitate suppressa non valet.

a ¶ Celebrata.] de decano eiusdem ecclesię, qui primo fuerat archidiaconus Ambianensis.

b ¶ Illorum.] no. quod eligentes possunt petere confirmationem suæ electionis. 1 sed hoc intelligo de cōsensu electi esse faciendum, alias non. supra eodem innotuit.

c ¶ Contra electum.] not. quod qui opponit, in formam electionis, & non probauerit, quod opponit, cōdemnari debet alteri parti in expensis. Qui vero deficit à probatione eius quod obijcit in personam, à beneficijs ecclesiasticis per triennium nouerit se suspensum: ad quæ si intra id tempus se ingesserit, ipso iure illius perpetuo est priuatus, nullam spem de misericordia habiturus, nisi probauerit euidenter, quod probabilis & sufficiens causa ipsum à calumnia excusauit, vt hæc statuuntur in decret. Innocen. iiij. eo. tit. cap. 1. quæ incipit, statuimus.

d ¶ In eodem concilio.] ȷ̄. de præben. de multa cuius verba hic inferius ponuntur.

e ¶ Cupiditatis vitium.] ȷ̄. de cleri. non resi. quia nō nulli ȷ̄. de præben. cum iam dudum. & c. quia in tantum vade contra Lateraneñ. concilium, & concilium generale beneficia huiusmodi retinebat.

[Glo. sequens allegat 3. concord. inducit quattuor similia.]

† Hoc est generale concilium Lateraneñ. sub Inno. iiij. vbi c. 28. cauet ne vllus habeat duo bñficia cum cura annexa.

† Al. ita: quas idem ante concilium obtinerat.

1 Adde not. per Bart. in l. si qs C. de decur. li. 10. & gl. vlt. in c. examinata. ȷ̄. de confir. vtili vel inutili.

Decretū concilij Lateranensis, cuius hic fit mentio integrū inuenies. ȷ̄. lib. 3. tit. 5. de prębēdis & dignitat. cap. 28.

a ¶ Repro-

debuerat[a]) ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ nõ spectabant ad ipsum, (cum post receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipso iure[b]) rem cõtractauit per cõsequẽs alienam,[c] & sic furtum[d] commisit quodammodo vel rapinam. In suæ quoque salutis & multarum animarũ dispendium prædictas parochiales ecclesias retinebat; †cũ earum cura, qua iã priuatus fuerat ipso iure, ad eũ nullaten⁹ pertineret: & sic per ipsũ eędẽ animæ damnabiliter sunt deceptæ.[e]

† Detinebat

¶ Verum procurator eorum, qui elegerant ipsum, & si pluralitatem beneficiorum huiusmodi coram nobis profiteretur † in iure, per concessionem[f] tamen Rothomag. archiepiscopi nobis exhibitam, eũdem electum uisus† est multipliciter excusare.

† Confitetur.

† Al. visus.

¶ Nos igitur, dictam excusationẽ, vtpote friuolam, nullatenus admittentes, † vobis dedimus in mandatis, ut si constaret, quod idẽ post receptum archidiaconatum prędictũ curam animarum habentẽ, præfatas parochiales ecclesias electionis tempore[g] retineret, nec ostenderet secum per sedem Apostolicam[h] super hoc dispensatum, electionem illius auctoritate Apostolica cassaretis: & infra.

¶ Partibus ergo propter hoc ĩ vestra pręsentia cõstitutis, præstito quoque † iuramento de veritate dicenda, & factis positionibus, & rñsionibus, hinc inde, tandem eodem decano,[i] p̃textu quorundam grauaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionẽ huiusmodi

† Al. præstitoque. Al. & præstito.

Quales esse debeant pares eorũ qui præsunt.

a ¶ Reprobare debuerat.] sic patet ꝙ nõ dẽs facere id à quo alios debueras prohibere, j̃. de natis exlib. vent. c. vnic. & ff. de cõd. indeb. frater a fratre. & ff. si ser. ven. altius & q̃d quis debet exigere ab alijs multo fortius à seipso. ff. de neg. gest. si pupilli. §. videamus. & ff. de fideiuss. tutor datus nec potest esse hortator viduitatis, q piu gia frequentauerit. 26. dist. vna tantum. nec potest de medio ecclesiæ malũ auferre, qui in simile delictũ corruerit. 25. dist. primum. Et quod aduersus aliud præstare d̃buit tutor pupillo suo, id aduers⁹ se præstare debuit. ff. de admĩ. tuto. quoties. §. 1. & 41. dist. §. 1. in princ.

b ¶ Iure.] j̃. de pręb. c. de multa.

c ¶ Alienam.] sic ff. de proc. l. Põponius, & C. vnde vi. l. vlt.

[Gl. seq. dicit quid sit furtũ, opponit ꝙ hic non cadit furtũ. & soluit.]

Furtũ quid dicatur.

d ¶ Furtum.] simile 7. q. 1. nõ furem, Furtum committit qui rem alienam inuito domino contrectat. Insti de obli. quæ ex deli. nascũtur. §. furtum autẽ. Et dr̃ furtum contrectatio rei alienæ fraudulosa, vt Instit. eod. titu. in prin. vt iste qui rem alienam scienter tenebat, & ideo nõ excusatur. Si enim quis rem contrectauerit alienam credẽs esse suam, non committit rapinam vel furtum, Inst. vi bo no. rapt. §. quia tamen. Item nec excusat hoc etiam si credat dominum permissurum, cum exigatur exp̃ssa dispensatio Apostolicæ sedis, vt j̃ sequitur. & j̃. de p̃ben. de multa. Sed in furto excusatur si credat dñm permissurum, Inst. de obl. quę ex quasi delic. nas. §. placuit. Sed quod dicit, furtum vel rapinam, hoc non est verum, q̃a furtum nõ committit in re immobili. Inst. de usucap. §. qui aũt. nec de re incorporali, qualis erat hic. ff. de acq. rerum do. seruus. §. incorporales. Sed hic ista verba improprie dicuntur, & iste potius dr̃ inuasor. sic exponitur 7. q. 1. nõ furem & latronem, id est, inuasorem. Et hoc etiam exponit cum dicit, quodammodo.

In rẽ incorporalem, nõ cadit furtũ, sed inuasio.

[Glossa sequens, causam reddit, quærit. arguit. & soluit.

e ¶ Deceptæ, q̃a cũ desierit esse prælatus ipsorũ, nihil p̃tãtis hẽbat in eis: vñ non poterat illas animas soluere vel ligare, j̃. de pæn. & remis. oĩs vtriusq;. & de pœ. d. 6. placuit. Sed nũquid valebit illis absolutio illius talis p̃lati, siue pęnitentia p̃ illũ imposita? Non vr̃, q̃a nullã p̃tãtẽ hẽt ligandi vel soluẽdi, sicut nõ valet s̃nia à non suo iudice lata. s̃. de at si clerici, & si sic peribant. In isto casu nõ credo ꝙ perirent, non q̃a ille hoc posset. sed propter fidem quam habebant de sacramẽto, cum crederet illum adhuc esse suum prælatum, & ita in sola fide[1] saluantur. j̃. de bap. & eius effec. debitum. & j̃. de presby. non bap. Apostolicam. & de consect. dist. 3 baptismi vicem.

1 Sano modo hoc accipias.

f ¶ Per concessionem.] ante concilium generale. j̃. de præb. de multa. poterant episcopi de talibus dispensare, per illud decretũ. 70. dist. sanctorum. sed postea non, & iõ non profuit huic cõcessio facta post illud concilium. Ber.

[Gloss. sequ. notat tẽpus electionis spectandum, & dat dno simili. demum quærit, arguit pro & contra, & soluit, & remittit.

g ¶ Electionis tempore.] no. tẽpus electionis spectandum, s̃. eo. dudum. vbi de hoc, & ita si tunc nõ habuisset, non imputaretur ei, cum iam purgatus esset per restitutionẽ. Sic & qui in crimine detinet, repellitur à testimonio, sed si iam emendatus est, admittitur. j̃. de test. testimonium. cũ distinctione illius capituli, & ita repellit vt indignus. quia non erat capax tunc. ff. de iure fisci, non intelligitur. §. si quis palam. Sic etiam consideratur tempus contractus, an ecclesia decepta fuerit vel læsa v̂ltra dimidium iusti pretii. j̃. de empt. & ven. cum dilecti. & ff. de euict. ex mille. §. 1. C. de rescin. ven. si voluntate. Sed si medio tempore dimitteret illas parochiales ecclesias, nunquid prodesset ei vt sic reputaretur dignus? Videtur quod sic: quia si tempore litis contestatæ non competit mihi ius contra te, quia tũc non possides. & tempore sentẽtiæ tu possideas, sequitur condemnatio. ff. de rei vend. si autem. §. 1. ff. de peti. hær. si quo tp̃e. & ff. de pecu. quæsitũ. rñ. 1. & ff. depositi. l. 1. §. non solum. & merito cum res peruenit ad eum à quo potuit efficax habere principium. infra de conuer. coniug. placet, Sed contra, ipse suo principio inhabibilis erat, quia intus ortus occidit. 1. q. 1. quibusdam & talis contra ius non sumpsit initium ab origine æquitatis. 14. q. 3. si sacerdotes. Verũ est ꝙ non prodesset dimittere huiusmodi beneficia, vt per hoc confirmaretur electio sua. De hac materia quãdo considerandum est principium vel finis, no. s̃. eod. c. dudum.

† Vide l. liberto. §. fi. ff. de neg. gest.

h ¶ Per sedem Apostolicam super hoc dispensatum.] j̃. de præb de multa. Et sic euacuatur opinio Ioannis, qui notauit ibi quod episcopi adhuc possunt in talib. dispensare.

i ¶ Eodem decano.] scilicet electo. qui decanus erat eiusdem ecclesiæ, post dimissum archidiaconatum Ambiañ.

¶ Gl. seq. quærit an per confessionem fiat contestatio, arguit contra, & soluit pro, distinguendo tamen.]

a ¶ Respon-

irritantes, eidem ecclesię de Cœnomañ. episcopo prouidistis: & infra.

¶ Licet autem positiones & responsiones super pluribus articulis factæ fuerint coram vobis: quia tamen contestationem litis non inuenimus esse factam (cum non per positiones, & responsiones ad eas factas, † sed per petitionem in iure propositam & responsionem [a] factam, contestatio litis fiat †) eundem processũ de fratrum nostrorum consilio irritum [b] duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionē ex præmissa causa petiit irritari [c], electo [d] respondēte prædicto, quod nō erat eius electio irritanda. Lite vero coram nobis legitime contestata, præstitoque de veritate [e] dicenda a partibus iuramento, idē electus etsi confiteretur [f] se dicta beneficia electionis tempore tenuisse; tamē excusare se super hoc nihilominus nitebatur, quia videlicet dictum archidiaconatum non credebat curam animarum habere. Sed cum in iure confessus fuerit, quod archidiaconus Ambiañ. de cōsuetudine suspendit, [g]

† Dicto, factas, deest in omnibus antiquis exemplaribus.

† Vide l. de tēsor. §. qui interrogat⁹ ff. de inter. act. & in l. 2. C. de diuer. resc.

a ¶ Responsionem.] Sed pone ꝙ reus cōfiteatur qđ petitur ab actore, nunquid per confessionē fit litis cōtestatio? Vr̄ ꝙ nō. quia dicit lex, ꝑ narrationē ꝓpositā & ꝯdictionem obiectam fit litis contestatio. C. de iudi. rem. non nouam §. patroni. & alibi dr̄: lis contestata vr̄ cum iudex per narrationē causam audire cœperit. C. de lit. contesta. l. vni. & ita qđ dixit simpliciter per narrationem, determinat per illā l. rem non nouam. quæ est posterior. & ita vr̄ ꝙ fiat ꝯtestatio litis tm̄ ꝑ ꝯtradictionem, & non per confessionē. Dicas ꝙ si libellus datus est aduersario, & proposita narratione actoris aduersario, ipse confiteat̄ animo contestandi litem, tunc lis est contestata, & ex tali cōfessione dānatur. ff. de confess. Iulianus. & ita sententia diffinitiua fertur ꝯtra reū. Sed si ñ sit datus libellus & reus confiteatur in iudicio, tunc non dr̄ fieri litis contestatio, nec fertur snīa diffinitiua, sed iudex ꝓcipit reo, vt soluat ad certũ tēs. ff. de iud. si debitori & tale præceptum non appellatur sententia, sed simpliciter dr̄ præceptũ, & ita seruatur. Est ergo verum ꝙ oblato libello aduersario, & postea proposita petitione actoris in iudicio, siue reus neget, siue confiteatur, litem contestando litis ꝯtestatio est facta. 1 Et hoc satis habetur per hoc, quod dicit, ꝙ per narrationē & rñsionem contestatio litis fiat non distinguendo, confitendo, vel negando, & ēt ipsā significatio verbi hoc probat satis. Contestari, id est simul testari. & ita reus, qui confitetur, cum actore simul testatur super petita. Ber.

1 Cōcor. tex. in l. 1. §. præterea, ff. de iti. actu. priua. & in l. 1. & ibi Petrus de Bellaperti. & Cy. C. de alior. iu. mu. ca. fac.

b ¶ Irritum duximus.] sic patet manifeste ꝙ litis cōtestatio est de substātia ordinis iudiciarij, & nihil valet snīa vel testis receptio, illa omissa. j̃. vt lit. nō contest. c. accedens. & c. ad hoc. & hic. & ita per positiones & rñsiones ad eas, non fit litis contestatio. j̃. de lit. cōtesta. c. vnico. & C. de iud. rem non nouam.

c ¶ Irritari.] hic agebat ꝯtra electũ, vt eius electio cassaret ex causa ꝓdicta. simile. j̃. de iud. exhibita. & eadē cā possent ipsi ijdem excipere ꝯtra electum, si peteret electionem suam confirmari. j̃. de excep. dilecti. & sic ex eadem causa competit actio & exceptio, diuerso tamen iudicio qđ non contingit in aliis iudicijs, cum exceptio sit actionis exclusio. ff. de excep. l. 2. & idem est effectus quocunque modo procedatur. Ber.

Litis contestatio qualiter fiat.

d ¶ Electo respondente.] hic ergo patet qualiter litis cōtestatio fiat, qa per petitionem in libello petitam, & rñsionē directe factā ad ipsum, vt hic patet: sicut ēt traditur. C. de lit. contest. l. vnica. & j̃. de lit. contest. c. vni. C. de iudi. rem non nouam. § patroni.

[Gl. seq. not quærit, argu. contra. Iterum quęrit, & soluit. allegat in fine ius nouum.]

e ¶ De veritate dicenda.] notat ergo ius nouum, licet nō esset antiqua & ēt obseruatur, quod in causis spūalibus iuramentũ de veritate dicenda tm̄ præstat̄, & non de calumnia j̃. de iur. calum. littera. Sed nunquid huiusmodi iuramentum debet exigi à prælato qñ litigatur ꝑ syndicũ noie collegii in causis spūalibus? Non vr̄. quia illud iur̄m dēt ꝓstare syndicus, qui dr̄ dñs litis factus ꝑ ꝯtestationem, sicut ꝓstat iur̄m de calumnia. j̃. de iura. calum. in pertractandis. &c. seq. & cap. cum in causa & idem dico in hoc iuramento quod in iuramento de calumnia, vt qui illud præstare non vult, actor cadat ab actione instituta. & reus pro confesso habeatur. j̃. de iuram. calum. cum in causa. & C. eod. tit. l. vlt. §. ꝙ si actor. Iuramentum illud de veritate dicenda quidam exigunt à prælato, licet præstitum sit a syndico, & in spiritualibus & in ciuilibus causis, vt prælatus dicat inde ueritatem de causa illa, sed quo iure hoc faciant, nō vidi ius super hoc. sed ex quadam ęquitate hoc dicunt, quæ posset continere ęquę iniquitatem. qa posset corrumpi prelatus. Sed nunquid crederetur confessioni prælati, vt per talem confessionem cōdemnaret̄ ecclesia: & si ita fundasset ecclesia intentionem suam, nunquid præualeret confessio prælati contra ecclesiam facta? Certe non. argu. optu. 23. q. ... postea quam, quia factum prælati non debet ecclesiæ sic imputari, 16. q. 5. si episcopum. & j̃ de excep. cum venerabilis. Qui tale iuramentum exigunt, dicunt ꝙ confessio prælati sola non præiudicaret ecclesiæ, sed cum aliis adminiculis præiudicaret, vt si altera pars semiplene probasset, ita ꝙ non sufficeret ad condemnandum, tunc confessio prælati compleret probationē. Sed non credo ꝙ deberet talis exigi confessio: nisi forsan cum prælatus deberet respondere de eo quod ipse fecit, sicut seruus quādoque interrogatur de facto suo. 4. q. 3. si testes. §. item serui neque. & C. de quo. interrogari. nec tunc dicerem ꝙ confessio illa præiudicet ecclesiæ: quia delictũ personale. &c. nisi id fecisset de mandato capituli, vel ratum postmodu habuisset & hec probat decre. illa, præsentium. quæ hic inferius allegatur, licet consuetudo se habeat in contrarium. Hodie vero habemus quandam decretalem sup hoc, quæ dicit ꝙ prælatus nomine suo, & in animam capituli vel maioris partis præstat hoc iuramētum de veritate dicenda, & sic debet respondere veritatem, quā ipse scit & intelligit per eos in quorum animas iurauit. & incipit; præsentium tibi auctoritate, & mittitur cuidam archiepiscopo. 2 Et ita confessio solius prælati non præiudicat ecclesiæ, & ita non debet exigi. Ber.

An cū prelati testificātur, debeant præstare iuramentū da veritate dicenda.

2 Hāc decretalem habes modo sub titulo de testibus. lib. 6.

f ¶ Confiteretur.] & ideo pro conuicto debet haberi, cum sua excusatio non valeret: qa ꝯfessos in iure, pro iudicatis haberi placet. C. de ꝯfes. l. vnica. & j̃. de ꝯfes. cum super. & c. ex parte. tñ si quis probat se errasse, ñ nocet confessio c. vlt. & C. de iur. & fac. igno. error facti. De hac materia tractatur plene j̃. de confes. c. vlt. & j̃. de iud. c. at si clerici.

Confessio non nocet erranti.

[Gl. seq. arguit a cōtrario allegat tria iura. & ar. fortificat per vnam decr. secundo contra allegat quatuor iura tertio soluit.

Archidiaconus an habeat curam animarum.

g ¶ Suspendit.] innuit ꝙ secus sit de iure cōi, q. d. Archidiaconus ea quæ sequuntur facere nō debuerat de

iure

excommunicat, & absoluit presbyteros, & priores, & parochiales ecclesias iterdicit, necnõ archidiacon⁹ visitat, † & inquirit, q̃ viderit inquirẽda, & procurationes ratione visitationis recipit, euidenter apparet, quod curã habeat aĩarum annexam: q̃ si ẽt non haberet, negare non potest, quin personatus existat: cũ idem de personatibus,[a] quod & de beneficiis curam aĩarum habentibus, iudicium sit habendũ.[b] Insup indulgentiam, q̃ super hoc asserit se habere, inualidam reputauimus, cũ in ea falsitatẽ suggesserit, & suppresserit veritatem, qua tacita vel expressa [c] ipsam nullatenus habuisset [d] Suggessit .n. ꝙ prædictas parochiales ecclesias ãteq̃ fuit in archidiaconũ assũptus, canonice fuerat assecut⁹, cum nullus potuerit plures parochiales ecclesias obtinere, nisi vna penderet [e] ex altera, vel vnã intitulatã, [f] & alteram † cõmendatam haberet. vnde cum idem vtramq; illarũ intitulatam haberet, ipsas nequiuit canonice habuisse. Item suggerens, quod reditus personatus [g] sui erant tenues & exiles,

iure communi, sed de cõsuetudine. ſ. de offi. archi. ad hoc. ſ. de exces. prælat. ad hæc. Itẽ ꝙ non de iure communi hoc faciat, est arg. 16. q. 7. nullus omnino. immo vr de iure commun: ꝙ cõsuetudo nõ prosit, ſ. de off. Arch. cum satis. immo cõtrarium vr ꝙ de iure communi hæc spectent ad archidiaconum. 25. distin. perlectis. 63. distin. si in plebibus. ſ. de offic. archidia. cap. ad hæc. & cap. vt nostrum. Quid est ergo tenendum de iure communi? Videtur quod hæc ptineãt ad archidiaconum per iura proxima. Sed consuetudo seruatur in talibus. 1 De hac materia dicetur. ſ. de offi. archidia. ad hæc. & eo ipso, quod archidiaconus vel alius prælatus hoc exercet, itelligere potest ꝙ curam habet animarum annexam.

a ¶ Idem de personatibus.] inf. de præb. de multa. §. vlt. & est argu. ꝙ de similibus idem debet esse iudiciũ. ſ. de transla. cap. inter corporalia. & ſ. de rescript. inter cętera. in fi. Similis enim æquitatis ratio similia iura suadere vr. C. ad leg. Fal. l. vlti. ff. ad leg. Aquil. illud. & C. de consti. pecu. l. vlt. & ſ. de confir. uti. uel inut. cum dilecta. & ſ. de const. nam concupiscentiam, & quoties ex una radices uitium nascitur, consequens est ut eadem lege tollatur. C. de nupt. si libertam.

b ¶ Habendum.] potest hic dici prout dicit 17. qõ. 4. uxor felicis. uersic. sic est ad singula, &c.

c ¶ Expressa.] s. de rescrip. super litteris multa exempla potes habere s. de rescri. cum adeo. & constitutus. infra de offic. delega. coram. infra de re iudi. inter monasterium, & sic idem iuris est in indulgentiis siue cõfirmationibus sicut in rescriptis, ut hic patet, & in priuilegijs. ſ de deci. ex multiplici. ut non ualeant ueritate tacita impetrata. Ad hoc ut confirmatio ualeat, necesse est quod papa ex certa scientia confirmet omnia beneficia, alias non ualet, ut hic patet. & ſ. de conson. & affi. c. quia circa. ſ. de conces. præben. quia diuersitatem.

d ¶ Habuisset.] ut ipse dicebat.

e ¶ Penderet.] de hoc no. ſ. de æta. & qualita. eam te.

Gl. seq. ponit quinque modos, quibus dicitur titulus, secũdo ponit regulam, & quinque casus exceptos tertio quærit, & soluit.]

f ¶ Intitulatam.] no. ergo ꝙ nullus põt habere duas ecclesias intitulatãs. Vt hoc melius intelligas, uideas primo quid sit titulus. Titulus quãdoque dr signũ, ut 16. q. 6. consuetudo. Et dr titulus omnis causa acquirendi dominij, ut titulus, pro emptore, pro donato, p herede, pro suo, pro dote, pro legato, pro derelicto. 2 unde dicitur ꝙ in præscriptionibus ecclesiasticis bona fides & iustus titulus exigunt. infra de præscrip. si diligenti. & qui aliquem talem habet titulũ, habet causam præscribendi. itẽ dr titulus ipsa ecclesia, ut titulus S. Petri: unde singuli tantum clerici per singulos tantũ titulos sunt ponẽdi, id est, ecclesias. 70. dist. epi. unde in ordinationibus quando uocãtur clerici, dr̃, talis ad titulũ 3. talis plebis. Item titulus dr clericatus, vel canonicatus in aliqua ecclesia: vnde dicitur intitulari, i. inclericari, vel canonicari. Et dr titulus quilibet ordo ecclesiasticus, & quęlibet dignitas vel platio vnde dr quis intitulari in aliqua ecclesia. i. ordinari vel præfici. 70. dist. sanctorũ. Est ergo regulariter verũ, ꝙ nulli clerico de iure cõi licet hr̃e duas eccl'as, vel quo ad titulũ clericat⁹, vl quo ad titulũ canonicat⁹ vel ordinationis, vel platiõis, vel dignitatis, vt 70. dist. sanctorũ. & hic, vbi dicit ꝙ nullus pt hr̃e plures parochiales ecclesias vel dignitates, cum idem iudicium de huiusmodi sit habẽdũ, vt hic dicit, & ſ. de pb. de multa. & 13. q. 1. cap. 1. & 20. dist. epi. & 7. qũ. 1. in apibus. & 21. qu. 1. clericus ab instanti, nam habere plures ecclesias, est genus negotiationis, vt in prædicto c. clericus ab instanti, qa eis seruire non potest. ſ. de preben. qa in tantum, & ſ. de cle. non resi. qa nonnulli, & qui ad vtrũque festinat, neutrum bene peragit. 16. q. 1. presbyteros. Item sicut uxore uiuente nullus aliam potest habere. 4 sic nec clericus secundam ecclesiam potest habere. 7. q. 1. sicut alterius. & sic accipitur titulus in decr. prædicta: & in decretis prædictis. Ista quidem sunt regulariter uera: tamen in casibus. 5 potest quis habere plures ecclesias. Primo ubi una pendet ab altera, ut hic, & ſ. de æta. & quali. eam te. & ſ. de præb. extirpandæ. §. 1. Item si habet unam intitulatam, & aliam commendatam, ut hic, & 21. q. 1. qui plures. Item propter paupertatem ecclesiarum. 10. q. 3. unio. & ſ. de æta. & quali. eam te. Item olim propter penuriam clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fin. Item per dispensationem dñi Papæ. ſ. de præb. de multa: & hodie in talibus epi dispensare non possunt, ut etiam dicit illa decr. de multa. sed in illa quam quis habet commendatam, non dr prælatus esse. Unde uersus.

Paupertas pendens defectus, gratia fruans.
Ecclesias retinere duas dat quodlibet horum.

Hæc uera sunt in prælaturis & dignitatib. Quid dicemus de alijs clericis, nunquid possunt esse clerici in plurib. ecclesijs; & ibi habere pbendas? de iure cõmuni pt dici ꝙ in pluribus ecclesijs intitulari nõ posũt, nisi essent tenues in substantia, ut dictum est de platuris: sed per dispensationẽ epõrũ bene possunt, quia epi dispẽsatio cũ talibus clericis nõ est prohibita, immo tacite nr̃ concessa per contrariam consuetudinem quam scit papa & tolerat: sic & ipso facto derogatum est illi decre. 79. dist. sanctorum. Sed in diuersis epatibus necessaria est utriusque epi dispensatio. Sed hic uidetur permitti ꝙ clerici possint habere titulum in pluribus ecclesiis: quia non prohibet hic, nisi de parochialibus, & sic per ↄtrariũ sẽsum pmittit clericis hr̃e plures canonias. Sed credo ꝙ si primum bñficium sit sufficiens, quod ẽin nõ possit habere nisi dispẽsatiõe.

g ¶ Personatus.] id est, decanus super quo impetrauit indulgentiã, ut ipsum cũ pdictis parochialib. ecclesijs retineret. Vel forte loquit de archidiaconatu, ut illas retineret cũ archidiaconatu. ſ. de cos. & affi. qa circa.

† Vide concilium Trident. sessio. 24. de refor. matiõe, c. 3.

1 Concord. text. in l. ob seruar. §. antequam. ff. de offic. proco. & l. item eorum. §. 1. ff. quod cuius. vniuers.

2 Pro soluto, & p trãslato. & de his oĩb. ponit Host. speciales rubricellas in sũma sua de præscri. sup prima parte rubricę, quę tractat de vsu capion. Io. Andr.

3 Vũ dicẽ.

bat Abb. ꝙ sicut titulus designat nomẽ libri, sic bñficiũ ĩ titulatum nomen uel cognomẽ, uel denominationẽ clerici. Io. Andr.

† Aliam.

4 Tex. est in l. Arethusa. & sequẽ. cũ vulg. ff. de sta. homi.

5. Hic casus no. 21. q. 1. ĩ summa. & Host. ponit hic versus: Dependens, tenuis, rar⁹ vel gratia pp, vtilius urgẽs, vel cõmẽdatio iusta: Diuersos titulos pmittunt iure teneri. Io. And.

[Gl.seq.notat, & dat simile.]

a ¶ Retinere.]not.ꝙ qui habet plura bñficia, quorũ alterũ per se sufficeret, nõ põt sine mortali peccato retinere aliud:sed dispẽsatio reddit licitũ qđ erat i illicitum,sicut vides simile,consuetudo facit quod in absẽtia licite possit beneficiũ percipi. ṡ. de consti. cum omnes.

b ¶ Si quod.] id est, quia non videbatur cõpetere, ideo cessit spontanea volũtate. sic.ĩ de simo.ꝑ tuas. quasi male conscius sibi cessit.

I Intellige regulariter ꝙ in his quę sunt iuris positiui.

IN Genesi.] Sunt duæ partes. Prima ponit tres cassationis causas. Secunda cassat: ibi, Nos his. prima causa vsque ibi, Nec plene. Secunda vsque ibi, Nec ẽt & ab ide tertia. Abb. Et aduertere quia totũ legitur suspensiue vsque ad finem.

CASVS. Vacante quadam ecclesia cathedrali,cum canonici statuta die ad celebrãdum electionẽ conuenissent, qdã canonicus G. noie fuit admissus cũ ꝓtestatione.qdã canonicus H. noie cum esset in regno Franciæ,nõ fuit ad electionẽ vocatus cũ de ꝯsuetudine vocari debuit. præmisso scrutinio ẽm formã concilij gñalis, quidam ꝯsenserũt in G. Quidam vero in alias ꝑsonas singulares,ita ꝙ ĩ ipso scrutinio plures nunciati & electi fuerunt: publicato scrutinio illi qui in eundem G. in scrutinio singulariter consenserunt,eundem G. singulariter elegerunt. demum causa super istis electionibus ad sedem Apost. est delata. examinatis electionibus Papa super his ita processit.dicit papa, in concilio generali cauetur vt hic collatione habita eligatur, quem omnes vel maior & sanior pars consenserit, sed in G. maior pars totius capituli non consensit, quamuis habuit maiorem partem comparatione minorum, nec fuit plene collatio facta numeri ad numerum, quia incollatione tractatum non extitit, nec discussum, vtrum prædicti duo G. & H. uocem in electione habuerant, nec fuit collatio zeli ad zelum, nec meriti ad meritum: præterea electio non fuit communiter celebrata: quia licet in dictum Guli. singuli singulariter consensissent, non tamen publicato scrutinio debuit subsequi singularis electio, sed cõis:ne idem repeti videretur, vt tot essent electiões quot essent numero electores,quod est absurdum, qa ex singularibus consensibus electio non apparet vniuersalis,nec communis,quamuis quilibet singularis veritatem exprimat suæ partis, & hoc probatur per quoddam simile.ex singularibus propositionibus,licet sint veræ,nõ apparet vniuersalis propositio,nisi ꝑ signum vniuersale exprimatur.præterea prædicti duo non debebant sic excludi, quia G. erat in possessione canonicatus vel quasi, habendo stallum in choro, & locum in capitulo legendo & cantando, & in tractatu electionum tanquam canonicus sit vocatus, q̃uis fuerit cõ protestatione admissus.Alius vero erat in tali loco,de quo debuit vocari,cum de toto regno Franciæ vocẽtur absentes ꝯsuetudine ecclesiæ Gallicanæ. His igitur plenius examinatis Papa electionem præmissam ꝯ̃ formã concilii generalis in pluribus attẽtatã decreuit irritam & inanem. Not. quædam sunt de forma electionis,quæ si omittantur vel aliquid ex iis, non valet electio. Primum est, ꝙ maior & sanior pars totius capituli dẽt esse in electione,aliter nõ valet electio. Item collatio necessaria est numeri ad numerũ, zeli àd zelum,meriti ad meritum. Itẽ cõis debet esse electio siue vniuersalis, id est,oẽs q in scrutinio consenserunt, publicato eodẽ, oẽs vna uoce debent ipsum eligere, vel vnus de mandato aliorũ. Itẽ oẽs q requisiti fuerunt in scrutinio, debẽt esse incollatione.Itẽ absentes vocandi sunt in loco vnde consueuerunt vocari, sed istud vltimum ñ est de forma: quia si absens postea vellet ꝯsentire, non cassatur electio ꝑꝑ ea,sed potius confirmatur.

† Collige ex hoc optimã practicã cedendi liti, &c. simi. est in l.postquã liti C. de pac. Bart. in l. q Romæ. §. duo fratres.ff. đ verbo.oblig.

suppressit,quod alios reditus in pluribus ecclesijs noscitur obtinere.Suppressit ẽt,ꝙ plures parochiales ecclesias,cũ pluribus alijs beneficijs in diuersis ecclesiis obtineret: cum intentionis nostræ non fuerit secum in tot beneficijs (præsertim habentibus curam animarum) dispẽsare; nec intentionis nostræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, sed vt per indulgentiam posset habita licite retinere[a]: & infra:

¶ Tandem cum non restaret, nisi proferenda sententia, idem tam iuri (si quod[b] ei cõpetere videbatur) quam liti cessit † spontanea volũtate, cuiꝰ cessionẽ duximus ad mittendã.

¶ Idem.

¶ *Irrita est electio, quam collatio non præcessit, vel quæ facta non est à maiori parte capituli, vel quæ non fuit communis.*

CAP. LV.

IN Genesi legit: & inf. ¶ Cum in concilio[c] † caueatur, vt is collatione[d] habita eligatur, ĩ quẽ oẽs vel maior & sanior pars capituli consenserit: quamquam maiorem partem habuit partium[e] comparatione minorum.

† In concilio Laterãnẽsi sub Innocẽtio iij. cap.24.

¶ Nec plene numeri ad numerum, quia vtrum G. & H. de quibus aduersarii referunt quæstionem, in electione vocẽ habuerint, tractatum nõ extitit, nec discussum:nec zeli ad zelum,[f] nec meriti ad meritum collatio facta fuerit.

¶ Nec etiam electio cõmuniter[g] celebrata, quoniam licet in eundem G. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio, sed communis, ne vel idem repeti[h] videretur, vel ex hoc

c ¶ Concilio.] ṡ.eod.tit.c. quia propter.

d ¶ Collatione.]quæ si non fiat,non tenet electio.ṡ. eo.Cumana.in fi.

e ¶ Partium comparatione.]sic.ṡ.eod.ecclesia vestra. & c. Cumana.

f ¶ Ad zelum.] sic patet ꝙ in electionibus hodie consideratur zelus,& merita electorũ considerantur, & dignitas eligentium,vt ex omnibus istis maior & sanior pars censeatur.ĩ.eod.ecclesia vestra. & ita nõ semper standũ est numero,vt ĩ.eod.ecclesia.in fi. & ĩ.de test. in nostra.Illa enim maior pars & sanior censetur,quę est iustior,& maiori ratione nititur & ęquitate 40. d. multi.in fi & ff.de pact. maiorem.

Electio qualiter dicatur fieri à maiori & saniori parte.

g ¶ Communiter.] in communi enim & publice debet electio celebrari, & non singulariter vel clandestine.ṡ.eo.quia propter.in fin. & hic est expressum qualiter fieri debeat.

h ¶ Repeti.]sic videtur idem repeti, quia in scrutinio publicato quilibet per se consentit singulariter, & solus.si postea publicato scrutinio quilibet per se eligeret,vel si quilibet per se separatim eligeret,idem repeti videretur, quod esse non debet,vt sequitur, vel tot essent electiones,&c.

[Glo. seq. inducit duo similia de testibus singularibus, & de actione communi pluribus. Signat contrariũ de l. ꝑ fundũ. cum similib. & de decre.bonæ.]

a ¶ Nec

sequeretur absurditas, vt tot essēt electiones, quot essent numero eligentes: Nec ex singularib. a vel pticularib. cōsensib. appareret vniuersalis electio vel cōis, licet qlibet singularis veritatem exprimat suæ ptis: quemadmodum ex singularib. ppositionibus (licet veris) vniuersalis ppositio nō apparet † nisi per signū vniuersale forsitan exprimatur. Nec pmissi duo b canonici poterant sic excludi, cū primus c existeret in canonicatus possessione, d vel quasi † habēdo stallum in choro, locū in capitulo, legendo & cantando vt canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & psonarum, q̄ occurrerūt pro tpe faciendæ, tāq̄ canonicus sit vocatus. quamquam hac vice fuerit cū protestatione admissus: secundus vero esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus, cum de toto regno Franciæ vocentur absentes de consuetudine e ecclesiæ Gallicanæ. ¶ Nos his plenius intellectis, de consilio fratrū nostrorū pmissam electionē, vtpote contra formam f concilij attentatam, decernim' irritam g & inanem.

¶ Idem capitulo Massano.

¶ Non valet electio Pontificis per laicos & canonicos facta etiamsi hoc habeat cōsuetudo, h. d. & quotidie solet allegari.

CAP. LVI.

MAssana † ecclesia † pastore vacante, & intra. ¶ Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos h cum canonicis Pon

a ¶ Nec ex singularibus.] cōsensus eligentium oēs simul adinuicē conuenire debent, & simul exprimi p vnum vel plures vel simul oēs. s. eo. qa pp. & s. eod. bonæ memoriæ. vbi nō credit testibus qui sunt in suis testimonijs singulares. & c. cum dilectus. & j. de accu. cum dilecti. Nec voces eorū tamq̄ pluriū admittunt, quos diuersitas tporū simul interfuisse phibuit. 3. q. 9. nihilominus. simul enim testes in vnū concordare debēt, sicut etiā electores in vnū, cū ius eligendi cōe sit oībus, p singulos diuidi nō dēt: sicut cū vna actio cōis est oībus & pluribus, non debet diuidi p singulos, sed tota simul ī iudiciū venit, vel venire debet. ff. de in. om. iud. si idem. §. si vna actio. & argu. ad hoc, ff. de ser. rust. pdio. si vn' ex socijs. arg. cōtra. ff. de seru. rusti. pd. p fundum. vbi ius cōe eūdi per fundū cōem plurib. potest mihi separatim con edi: & cum oēs cesserint, ius habeo eūdi, vt ff. com. pd. receptum. & l. si quis duas. §. item si duo. & ff. de aqua plu. arcen. si aūt. & diuersis tpibus possunt aliqui cōsentire electioni s. de postu. bonæ. in fi. & supra eod. quod sicut.

1 Immo per vnū tm̄, & p verba singularis numeri. sup. c. cum ab uno. de re iud. c. penu. lib. 6. Ioann. And.

† Vide l. qui habebat. ff. de lega. 1. & l. si plurib. & ibi Bar. ff. de leg. 2.

† Vide text. in l. cæterū. C. de rei uendi.

2 Si plures sunt domini illius loci per quem aqua ducit: uolūtas omnium requiritur: ultimam tamen prætor tuetur. Io. And.

[Glossa sequens recip. per ob. & solutionem & remissionem.]

b ¶ Nec præmissi duo.] de quibus nihil discussum fuit. Et ita nec Papa debuit aliquid dicere eis. cum de qua re cognouit iudex, de ea tm̄ dēat iudicare. j. de cā poss. cum super. & ff. de iud. de qua re. Sed ipse hoc supplet ex officio suo. Q̄ iudex supplere debeat, dictum est sup. de postu. bonæ. & hoc præcipue debet inquirere an forma sit seruata, & an persona sit digna, etiam si nihil dicatur. De hoc dixi sup. c. cum nobis. & c. venerabilem.

c ¶ Primus.] s. Guil.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Possessione vel quasi.] vnde ab electione excludi non debuit. sed vocari. j. de causa poss. cū ecclesia. & potest eligere, & valet talis electio etiamsi ius in veritate nō haberet: dummodo possideat qete, qa credat habere ius, ut sup. c. querelā. & j. de cau. pos. cū olim. & j. de iure pat. ɔsultationibus. Si tn̄ ab initio anteq̄ fiat electio, negatū fuerit illos habere ius in electione, & admittantur sub protestatione vt vox eorū valeat, si de iure debeat valere, nec valebit vox eorū nisi constiterit eos ius habere: vnde talis possessio nō prodest. j. c. Cumana. vnde ɔ dicit ei qd̄ hic dicit. Non est ɔtra qa no fuit hic discussum an debeat interesse vel non: & ita remansit adhuc in sua quasi possessione, & ita protestatio hic non fuit necessaria ratione præmissa. Præterea aliud est hic, quia ius commune pro se habebat, quia canonicus erat: ille vero non. Ber.

[Glo. seq. arg. & opi. ponit. quam reprobat.]

e ¶ De consuetudine.] sic vr̄ q̄ in talibus potius standū sit cōsuetudini q̄ alicui iuri. Quidam dicunt q̄ oēs de prouincia vocandi sunt & soli ad electionem. arg. illius decr. s. eo. corā. quia cōis dēt esse electio, vt ibi no. de hoc veri' credo vt consuetudini stetur, vt ibi dixi.

f ¶ Formam. argum. q̄ formam mandati exacta diligentia est obseruanda. s. de rescrip. cum dilecta j. de offi. deleg. venerabilis. & q ɔtra facit, nihil fecisse putatur, vt ibi. & s. e. qa pp. &c. Cumana. Per hoc & p illud qd̄ dr̄ in ca illo, Cumana & cap. cum in veteri. & j. de offic. dele. c. venerabilis. patet qualiter illa constitutio, quia propter. sit intelligenda & per hoc quod habet. sup. inf. eo. ecclesia.

g ¶ Irritam.] sic intellige. sup. e. ecclesia vestra. Ber.

MAssana ecclesia.] Hæc decr. tria facit. Primo phibet, Secūdo decretū ponit. Tertio dānat cōtrariā consuetudinē. secunda ibi: Quæsi, tertia: ib, Non obstante. Abb. Siculus.

† al. Messana.

† Vide concilii Bracarense. c. 1. & Purchardum lib. 1. decre. cap. 10.

CASVS. In ecclesia Massana consuetudo inoleuit, q̄ eadem ecclesia vacante, quidā laici cū canonicis eiusdē ecclesiæ admittebant ad electionē pastoris: significatū fuit hoc dn̄o Papæ: ipse attendens talem consuetudinem esse ɔtra canonicas sanctiones, edicto perpetuo phibet, ne per laicos cū canonicis fiat electio Pontificalis: & si forte facta fuerit, nullā obtineat firmitatem, non obstante ɔtraria consuetudine, q̄ dici dēt potius corruptela q̄ consuetudo. No. q̄ laici ad electionem non debent aliquo modo admitti.

[Glo. seq. fortificat tex. secundo arg. ad bro. vtile vitiari per inutile. alleg. 5. iura ad hanc partem, & 5. ad contrariam.

h ¶ Per laicos.] quia ius eligēdi in collegiata ecclesia nō cadit in laicū s. eo. sacrosancta. hmōdi. n. mere spiritualia à laicis possideri nō pn̄t. 15. q. 7. c. 1. & j. de pscrip. causam quæ. cū de ecclesiasticis dignitatib. nulla sit eis attributa disponendi facultas. 16. q. 7. laicis. quos obsequendi manet necessitas, nō auctoritas imperandi, vt ea. causa & q̄stione, c. no placuit. & 95. di. bene quidem. quod si attētare voluerit, tamq̄ sacrilegus iudicet, vt ea. cā, & ea. q. si qs pricipū & p laicos null' ecclesiā teneat. vt ea. q. p laicos. & talis electio nulla est. s. eo. qsquis. imo sunt excōicandi, vt ead. q. si quis deinceps. & duabus cap. seq. Item hic habes q̄ vtile uitiatur p inutile. sic j de offi. dele. ca. super abbatia. ff. de arbi. pædius. & 9. dist. si ad scripturas. & 3. q. 9. pura & simplex. 8. q. 1. sciendum. arg. contra. s. e. illa. & j. de cleri. excom. mi. si celebrat. & j. de præb. dilectus. & 7. q. 2. si quos. & 22. q. 4. inter cætera.

Laicis non datur eligendi potestas.

[Gl. seq. exprimit quare non valeat consuetudo]
a ¶ Consuetudine.] cum talis consuetudo sit pt̃a ec clesiasticā libertatem. s̃. eo. sacrosancta. & c. cū terra. & s̃ e . q. sequ s. & j. . . e . tud. cu causa & nulli . . po ris longinquitate defenditur. s̃. de consue. cum . . ter. &c. cū venerabilis. & c. ad audientiam. & s̃. eod. causam q̃. & 1. q. 3. si quis pōēdas. & quia non est rationabilis, non potest præscribi. s̃. de consue. c. vlti.

† Quod si

tificis electio præsumatur. Quæ † si forte p̄sumpta fuerit, nullam obtineat firmitatē: Non obstante contraria cōsuetudine, a quę dici debet potius corruptela. †

† Videl. oēs iudices. cū no. C. de Decu. lib. 10. in gl. 1. & i au thē. ut nulli iud. §. 1. in glo. magna. coll. 9.

ii [Ecclesia vestra] No sufficit ad validitatē electiōis, q̃ sit facta à maiori parte capituli, sed requirit q̃ illa pars sit sanior. h. d. Et est casus notab. & semper menti tenēdus. Diuiditur. Nam primo ponitur duplex electio. Secundo allegatio pro vno electorum: ibi, Tādem. Tertio pro alio. ibi, Pars vero. Quarto. diffinitio: ibi, Nos ergo Abbas.

¶ Idem capitu. Cathalañ.

¶ Non sufficit ad confirmationem electionis quod sit facta à maiori parte capituli, nisi etiā illa pars sit sanior.

C A P. L V I I.

ij Ecclesia vestra destituta pastore, conuenientes in vnū (absente G. qui tūc noluit interesse b) ad celebrādā electionem terminū statuistis. Veniente vero termino, & dicto G. (cum absens existeret) nō vocato, c præmisso iuxta formā cōcilii † generalis scrutinio, quatuordecim

C A S V S. Vacante ecclesia Cathalañ. canonici conuenientes in vnum, terminum statuerunt ad electionem celebrādam absente G. con canonico suo, q noluit interesse cū eis, adueniēte termino. G. prædicto absente, & eo non vocato, præmisso scrutinio iuxta formā concilii. xiiii. ex canonicis elegerunt G. magistrum cardinalē cōcanonicum suum. xvi. elegerunt R. canonicū Remen. postmodum vero superuenit dictus G. & electioni dicti R. consensit pro istis duabus electionibus procuratores vtriusq; partis ad sedē apost. accesserūt ex partæ dicti R. p̄ electione ipsius allegabat, q cum in quattuor excederet aliam G. præfato computato, maior & sanior pars reputari debet. & ubi est maior numerus, ibi maior zelus reputat. allegabatur etiam q dictus G. fuerat ab eis contemptus, & q postea consenserat prædictus G. in prædictum R. Ex aduerso rñdebatur q dictus R. in ætate patiebatur defectū, nec erat sufficientis sciētiæ ad ecclesiam supradictam: suus autē electus erat eminentis scientiæ, ætatis maturæ, & electores ipsius p̄cellebant alios meritis & auctoritate: & ideo meliorē zelum eos constat habere. Præterea ex parte G. dicebatur q consensus prædicti G. (quem pars R. dicebat esse cōtēptū, asserens e parte G. potius ab eo capitulum cōtēptū fuisse) cū nō fuerit p̄ititus in scrutinio, & licet post electionem accesserit, nihil adiucere poterit, allegabat, ēt ex parte R. q pars G. peccauerat ɔtra formā concilii generalis. quo cauetur q omnibus præsentibus. &c. Sed C. non fuit præsens: ergo, &c. Sed contra hoc dicebat pars G. q concilium q̃d dicit electionem non valere q̃ñ contra formam peccatur, non debet referri ad contemptum. nec ad alia quæ non sunt de forma: unde quod dicitur, in concilio, q electio aliter facta non valeat, ea tantum respicit, quæ contra formam concilii attentantur, & non

† Concilii Lateranẽ. sub Innocē tio iii. c. 24.

alia, quæ ibi continentur: quale est illud q̃ præsentibus omnibus qui volunt, debent, & possunt commode interesse, electio sit facienda, ne alia iura, quæ super hoc statuta sunt, vnico verbo tollantur: nec enim est credendum, q dñs Papa, qui iura tuetur, illud q̃d est alias excogitatum multis vigiliis & inuentum, vnico verbo subuertere voluisset. Papa auditis hinc & inde propositis, cum ex concil. Lateranẽ. (infra de his quæ fiunt à maiori par. capi. c. 1.) in ordinationibus ecclesiarum maior & sanior pars capituli exigatur, & in generali concilio caueatur, ut is in quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligatur: electionem dicti R. q maior pars capituli non consenserit in eundem, cassauit, & electionem G. cardinalis confirmauit. Nota q non semper statur maiori numero; nisi numerus maior sit sanior. Item auctoritas præfertur numero.

magistrum G. presbyterū Cardinalem concanonicū † vestrum, & septēdecim R. Remeñ. canonicum elegerunt, præfato G. postmodum electioni eiusdem R. suum prębente consensū. ¶ Tandem procuratoribus vtriusque partis in nostra præsentia constitutis, allegabat̃ p̄ electione dicti R. q̃d cū in iiii. excederet aliū cōputato G. prędicto maiorē capituli partē habebat, & p hoc d̃ebat pars sua sanior reputari: cū vbi maior numerus est, zelus melior p̄sumat̃. † Pars vero altera electionē eādē multipliciter ipugnabat, proponens prænominatū R. in ætate d pati defectū, nec esse sufficiētis e sciētiæ ad ecclesiam supradictā: cum ętatis maturę, & eminentis scientiæ præfatus

† In antiquis, canonicum, inuenitur.

b ¶ Interesse.] si noluit interesse. sic vi iuri suo renunciasse, vnde sine ipso alii procedere potuerunt. s̃. eo. quod sicut & j. de offi. de leg. prudentiam. §. adiicimus s̃. e od. quia propter. & s̃. eod. cū nobis nec ipsius absentia electionem habuit retardare. C. de Decur. nominationum. Vel dic, si noluit interesse ad terminū statuēdū, in quo debebat electio fieri, non renūciauit pp hoc, quo minus vellet interesse electioni.

† Vide tex. 1 l. ita stipulatus §. credēdū est ff. de verb. ob.

Qui noluit interesse electioni, an iuri suo renūciasse credatur.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]
c ¶ Vocato.] Sed nunquid debuit iterū vocari? Non credo quia dicendo se nolle interesse, per consequens dixit q vlterius nō uocaretur. sic de offi. deleg. c. cum super, 1. & alio uno negato, omnia negantur q̃ sequuntur ex illo. s̃. de constit. nā concupiscentiā. & qui scit, certiorari non debuit. ff. de act. emp. & uen. l. 1. in fin. s̃. eod. cum inter & scienti prætor non subuenit, sed ignoranti. ff. q. cum tal. l. 2. in si. ipse enim decepit. scienti enim & uolēti non fit iniuria sine dolus. C. de transac. l. cū donationis. Vel dic q debebat uocari ut ad terminum statutum ueniret ad electionē celebrādam, & quia non fuit vocatus, cōtemptus uideatur. vnde cassari debebant electiones nisi postea consensisset. si prosecutus fuisset contemptū. s̃. eo. q sicut. q a licet tunc noluerit interesse, non tamen renunciauit propter hoc quo minus vellet interesse vt dicitur in fine primæ notulæ.

1 Ad hoc s̃. de dol. & cō tu. eū qui ili. 6. & uide q ibi dicā sup gl. uidebat. & j. de procur. anditis. in gl. maxime. 1 o. An.

d ¶ In ætate] si hoc esset uerū, electio nulla fuisset s̃. eo. c. cum in cunctis.
e ¶ Sufficientis.] & ex hoc electio reddit̃ nulla unde electio alterius partis, etiā l minoris, valet, vt s̃. e. congregato. &c. cum in cunctis: alias si esset sufficientis scientiæ, licet non eminentis, toleraretur. s̃. eo. ca. cum nobis. de hoc dicitur. supra eo. ca. congregato.

a ¶ Diceba-

Cardinalis existat, & cũ electores Cardinalis alios meritis & authoritate prę cellerẽt, habito ṗsertim respectu ad ṗsonam electã, meliorem zelũ eos habuisse constabat. Dicebat[a] ṗterea, ꝙ consensus dicti G. (quem pars eiusdem R. confitebat fuisse contemptũ, asserẽte parte reliqua capitulũ potius contemptum ab ipso fuisse) cũ nõ fuerit consensus ṗstitus in scrutinio, sed post electionem accesserit, adijcere[b] nil valebat,[c] & infra. Deni[1]que[d] statutũ generalis cõcilij, ꝙ electionem decernit inualidam, cum cõtra eiusdem concilij formã in electione peccatur non debet ad contemptum & ad alia, q̃ non sunt de forma referri, vñ quod ibi dr̃, ꝙ aliter electio celebrata nõ valeat, ea respicit tantum, quæ attentantur contra formam concilij memorati: non autem alia, quę ponuntur ibidem, sicut est istud,[e] quod præsentibus omnibus qui debent, volunt, & possunt commode interesse, haberi debeat in electione processus, cætera quæ super hoc alibi statuta cognoscuntur, vno verbo videantur euerti. Neque enim credendum est Romanum Pontificem (qui iura tuetur) quod alias excogitatum est multis vigilijs[f] & inuentum, † vno verbo[g] subuertere voluisse.

¶ Nos ergo quæ hinc inde fuere proposita plenius intellectis (cum ex Lateranen.[h] concilio, in ordinationibus ecclesiarum maior, & sanior pars capituli exigatur, & statutum generalis concilij contineat inter cætera, vt is eligatur in quem omnes, vel maior, & sanior pars consentit) electionem dicti R. non personæ, sed potius electionis vitio, (cum maior, & sanior pars non consenserit[i] in eundem) de fratrum nostrorum consilio duximus sententialiter irritandam.

a ¶Dicebat.] a parte electorum Cardinalis.

[Gl. seq. quærit, ar. negatiue & affirmatiue, & soluit negatiue. iterum quærit, & soluit.]

b ¶ Adijcere.] iste dixit se nolle interesse, vt dictũ est in prin. nunquid cõsensus istius post electionẽ præstitus cõputandus est, dato ꝙ pars sua esset æqualis alteri dignitate, & electus sit idoneus? Vĩ ꝙ non, qa semel renũciauit iuri suo, ergo vlterius ad id redire non põt. Esau 1 enim primatus suos postmodũ recipere non potuit, qa semel cessit, vt 7. q. 1. quam periculosum, & remittentib. actiones suas nõ est amplius dandus regressus ad eas. ff. de ædil. edic. le. quærit. §. si vẽditor, & 23. q. 4. in illis. & dicit lex qui semel noluit petere bonorũ possessionẽ, ṗdit ius eius. vbi enim noluit, cœpit ius eius ṗtinere ad alios, ff. de suc. edi l. i. §. tutor. & qñ semel potuit, noluit & qñ voluit, adimplere nõ potuit. }. de offi. deleg. c. cum super. & præcipue cum res iam non esset integra. s̃. eo. in causis, & sic ad ius suũ amplius redire non potest: ex quo remisit ius suũ alijs, nõ põt vlterius se intromittere: sicut iudex, qui refert causam ad superiores. }̃. de off. deleg. ca. licet, & si tm̃ dicat se uelle referr̃, nõ potest se vlterius intromittere. }̃. d̃ appell. C. intimaiti. Sed eq̃ vr̃ ꝙ adhuc valeat eius consensus: qa licitum est ei pęnitere. arg. 2. q. 6. c. ei q, §. si qs libellos, ne iustę pęnitudinis humanitas auferat, & iudex põt mutare suam interlocutoriã nõ obstante appellatione, }̃. de appel. cũ cessante, & ff. de re iu. l. quod iussit, & magnæ sapientiæ est hominẽ reuocare ꝙ male locutus est: 22 q. 4. magnę. Nõ credo ꝙ vox sua sit computanda, cũ nõ fuerit in scrutinio, ex quo dixit se nolle interesse, & se absentauit quousq; electio fuit celebrata, licet uocari debuerit, vt dr̃ in fi. secundæ notulæ, & quia consensit electioni R. nõ põt prosequi contemptum. Si vero ante electionem factã & scrutinium reuersus fuisset, bene admitteretur, qa res integra est, simile. ff. de mino. l. Scæuola. Si vero facto scrutinio, & ante electionem reuertatur item debet fieri scrutinium si vellet contradicere, & prosequi cõtẽptũ, si erat in loco vnde vocari debebat. alias no. Itẽ qd si aliquis erat absens in loco in quo nõ debebat vocari, & tãdem post factam electionem sine scrutinium, quasi casu superuenit: nunquid si consentiat alteri electioni, valebit consensus talis, vt per talem cõsensum præualeat electio? Non credo quod talis consensus debeat computari, quia nec electionem posset impugnare, eo quod nõ fuit vocatus tempore electionis faciendę, publicato scrutinio, dico spectandum qs habuerit maiorem partem: sicut consideratur an fuerit tunc electus idoneus. s̃. eod. C. dudum, alias posset contingere; vt q tẽpore electionis haberet ius, postea perderet illud per alios superuenientes, qui vocandi non erant; & hoc per constitutionem, quia propter.

1 Hæc historia de Esau altiorem habet contemplationẽ, vt docẽt Theologi explicantes ca. 23. in Genesi.

Verbũ malũ reuocare sapientis est.

c ¶ Valebat.] & si etiam uere contẽptus fuisset, electionem impugnare non posset tãquam contemptus, ex quo consentit electioni: & numerum eligẽtium non auget.

d ¶ Denique.] allegatio pro magistro.

[Gl. seq. reciteтur per q. an vocatio absentium sit de substantia.]

e ¶ Sicut est istud.] nõ credo quod istud sit de forma electionis, vt si aliqui non vocentur qui vocandi sunt, nec propter hoc cassabit electio: dummodo ipsi postea consentiant. s̃. e. cap. quod sicut, & s̃. de post. c. bonæ, in fine. Quę sunt illa quę sunt de substantia, dicitur s̃. eod. c. quia propter quæ nõ sunt de substantia, collige. s̃. eo. Cumana, in fi. & c. in Genesi.

† Vide text. in §. quorũ. Insti. in proœmio, & in auth. vt iud. si. quo. suffr.

f ¶Vigilijs.] qa noctes ducit insomnes vt subiecti quietẽ viuant, in auth. vt iud. sine quo. suffra, in prin. colla. 2. & dicit Imperator, voluntarios labores appetimus, vt quietẽ alijs pręparemus, in auth. vt diuinæ iussio, subscri. ha. gl. quæstio. in princ. colla. 8. & }̃. de rest. spol. c. frequens. [lib. 6.]

g ¶ Verbo.] C. de inoffi. testa. l. si quando. arg. s̃. de rescrip. c. causam, quæ inter P.

h ¶ Ex Lateranensi concilio.] }̃. de his quæ fi. a maiori parte c. cum in cunctis.

[Gl. seq. tria prosequitur, quę in electionibus attendũtur, demum format vnam principalem, & duas vel quatuor incidentes quæstiones, & illas soluit.]

i ¶Non consenserit.] ex hac decret. patet, ꝙ nõ semper standũ est numero in electionibus. Et ideo no. ꝙ plura ꝯsiderãda sunt in electione, authoritas, zelus, & numerus. Authoritas cõsideratur in dignitatibus, & meritis vitæ, zelus cõsistit in animo: vt sine carnali amore eligant, sed secundum meritum vitæ, personæ sunt eligendæ. 8. q. 1. si ergo, & }̃. vt ecclesia. benef. c. vt nostrum. De numero patet. Dicas quod secũdum ista debet fieri collatio zeli ad zelum, meriti ad meritum, numeri ad numerum, habito respectu ad dignitatem, vt hic, & s̃. eod. in Genesi. Si enim ex vna parte sit di-

gnitas,& zelus melior tam respectu eligentium quā electi,& ex alia parte maior numerus ꝑualebit dignitas,cū zelo ipsi numero , vt hic habes.argu. j.de test ca.in presentia , quia hic erat maior numerus ab vna parte,nec tñ statur numero & hoc intelligo,dummodo numerus non excedat multum, alias staretur numero, dū tñ electus esset sufficiens,s.eo.c.dudum 1.& j.de appellat.cōstitutus. 1 sed hic maior,& sanior pars cēsetur: licet numerus sit maior ex alia parte,nā illa pars dicit maior , & sanior q̄ maiori zelo & maiori pietate mouet, 40.dist.multi in fi.& 9.dist.sane quippe , & arg.8.q.1. si ergo , & ff.de pac.l.maiorē Si vero ex vtraque parte meritum par sit , standum,est numero , licet ex alia parte sit authoritas,argum.C.qui bo.pos.l.vlt.§.2. & sic zelus,& numerus præferuntur authoritati in hoc casu.Sed quid si esset par zelus in meritis eligētis,numerus & authoritas hincinde? Recurrendum est tunc ad meritum electi.63.dist.si forte & c.vlt.vbi de hoc. Sed si omnia sint hincinde æqualia,neutra electio valebit de iure,quia neutra facta est a maiori parte capitu s.eo.c.Cumana,& cap.ecclesia vestra,& c.in Genesi,& sic vtraq; est cassanda. In casu isto ñ crederē illos priuandos , quia non videtur facere contra formam ita directe,vnde iterum eligant,argu.79.dis.si duo.Si iterum taliter eligant:tunc priuentur iure eligēdi,superior 2 tamen potest facere gratiam cui vult. arg. j. de paro.c.1.& ff.ad Syl.l.si quis in graui.§.fi.cum omnes & ff.de religio.& sumpti.funerum,l.vlt.in pri.& s.eo.cap.venerabilem.

1 Concor. tex.in le. de maior. ff. ad munic. & l. nominatio-num , C. de decurio.lib. 10.

2 Papa scilicet, quia nō posset,hoc ī ferior ꝙ formā concilij s.eo, qa pp qđ intellige ꝑ viam confirmatiōis , sed per uiā prouisionis, si ad eum deuoluta esset bene posset alterū præficere supra eod.bonę 1. in fi.& si alter canonista alter theologus, quē ꝑferat , dicā de consan. & affi. ca.1. superuer.discretos. Ioā. And.

¶ Idem.

¶ Publicato scrutinio non possunt electores uariare , sed compelli debent ad collationem & electionem.

CAP. LXIII.

PVblicato scrutinio,a variare b nequeunt electores: Cum sit facienda collatio , & electio celebranda.¶ Ad quod per superiorem , si; oportuerit , compelluntur.c

PVblicato scrutinio.] Breue est,primo ponit dictū secundo rationem,vel potius aliud dictum;ibi,cū sit,tertio aliud dictum:ibi,ad quod Abb.

C A S V S.Vacante aliqua ecclesia,canonici procedūt ad electionem per formam scrutinij:in ipso scrutinio quilibet consentit ꝼm ꝙ sibi placet , publicato scrutinio ipsi volunt variare & eligere aliu:quærebatur vtrum possint? Rñdetur ꝙ non,cum fieri debeat collatio,& electio sit facienda,& si hoc facere noluerint, ꝑ superiorem cōpellātur. Nota ex isto capitulo ex quo quis semel cōsenserit,suum propositū variare nō pōt.

a ¶ Scrutinio] quid sit scrutinium, habes supra eod. quia propter.

[Gl seq.obijcit,& soluit,finis iterum obijcit,& soluit.]

b ¶ Variare.] sed quare non possunt variare, cum tamen nondum sit electus. immo necessaria est subsequenter electio,alias non valeret electio,s.eod. c.in Genesi.& c.ecclesia vestra;& ita vr̃ ꝙ possunt variare, cum non videatur adhuc ius acquisitū? ideo non possunt variare,quia iam res non est integra,s.eod.ca.in causis,& c.ecclesia vestra,& nemo potest mutare cōsilium in alterius præiudiciū,ff.de re iud.l.nemo , & talis mutatio posset esse damnosa ecclesiæ, quia sic ꝓtraheretur electio,& mora est periculosa,s.eod.ca.cū inter vniuersas,& j.vt lite non contest cap.quoniam frequenter,§.porro,& sic per huiusmodi publicationem electio iam initiata quodammodo videtur sicut per citationem negotium est quasi cœptum, j.de off. deleg.c.gratum & infra de fo.cōpe.c.propossuit li . Et est simile, si quis mihi cesserit seruitutem, ipse quidē postea mutare non potest, licet ex toto mihi ius non sit acqsitum:nisi cum omnes cesserint,ff.de sep. rust. præd.l.per fundum,& ita hic.licet per talem consensum & publicationem nō sit ius acquisitum plenum variare non possunt,immo per superiorem eligere cōpelluntur, vt hic dicit. Sed contra. j. de transla.cap .;licet ibi dicitur, quod in electione initiatur spirituale matrimoniū : & per hoc videtur ꝙ antea possit mutari voluntas, sed ibi vere initiatur in electione,sed hic pro tāto videtur initiari , quia variare nequeūt electores ratione prędicta.

Publicato scrutinio , cur variare nequeant electores.

[Gloss seq.primo fortificat textum,secunda pars recitetur per quæstionem , finis per contrarium , & solutionem.]

c ¶ Compellantur.] quia ex quo quasi cœptum negocium est, per consensum præstitum in scrutinio necesse est consumminare, & est simile:qui enim mandatum suscepit,necesse habet consumare.ff. commo.l.in commodato.§. sicut , & ff.manda.l.si quis alicui,§.qui mandatum, adiuuare enim beneficijs,nō decipi nos oportet,vt in d. l. in commodato,§.sicut in fi.& j.de commo.cap.vnico , & quod semel placuit amplius displicere non potest. 32.q.5.horrendus intra de desponsa impub.c.de illis . ff.de reg.gest.l.Pomponius,& quæ simpliciter ꝓmittuntur,sine conditione soluantur.32.q.vlt.cap.vlt.& quæ non cœpit,deliberet:quæ ingressa est,perseueret. 27.q.1.nuptiarum:ideoq; merito sunt compellendi ꝑficere quod cœperunt.Idem credo in postulatione,vt postquām fuerit publicatum scrutinium , ab ea recedere non possunt,immo tenentur illam porrigere superiori:licet per postulationem ius non sit postulato acquisitum ratione prædicta,& de hoc dictum est , s. de postu.c.vlt.& pen.& in hoc casu valet electio,licet non fiat incontinenti:quia fraus & dolus eorum non debet obesse nominato,3 & ita non contradicunt , s. eo.c.quia propter,& c.cum post petitam.

Publicato scrutinio cur electores compelli possint ad electionem& collationē .

3 Concor. tex.in l.si in fraudem, C de leg. & ī l.1.& le.ex dolo. ff. de dolo .

¶ Idem.

¶ Cassata electione propter simoniam , etiam sine culpa electi non dispensat episcopus ea uice cum cassato , secus si electus libere resignauit , hoc dicit secundum intellectum glo.2:in fine.

CAP. LIX.

SI alicuius electionem propter simoniam , eo ignorante,ac ratūd non hēnte cōmissā cōtigit reꝓ

SI alicuius.] Inhærendo verbis litteræ summa sic . Cassata electione prælati propter simoniam sine uitio electi commissam,non dispensat eps ea vice cū cassato super illa prælatione,secus in simplici beneficio super quo dispensat,si libere resignauit,h.d. & habet duo dicta,secundum ibi.Quamuis Abb.Sicu.

C A S V S . Aliquis est in prælaturam alicuius ecclesiæ electus per simoniam,eo tamen ignorante,nec ratum habente , talis electio propterea reprobata est,quærit̃ vtrum episcopus cum illo poterit dispensare,vt iterū ad eādem prælaturam eligatur: Respondetur ꝙ eps illa vice cum illo dispensare non potest,sed cum illo q ignoranter simplex beneficium per simoniam est adeptus,post liberam resignationem potest episcopus dispensare.Nota quod in simonia ratihabitio retrotrahitur a contrario. Item mitius & lenius agitur cum sponte renunciante,quam cum illo, qui sententiam , expectauit.

d ¶ Ratū non habente.]alias si postea cōsentiret, idē esset ac si initio ꝓcurasset j. de simo.ca.sicut.Sic eñ ratihabitio in maleficijs retrotrahit,& mādato cōparat.ff.de ui & vi.ar.l.1.§.quoties,& j.de rest spo.c.cū ad sedem in.fi.& 2.q.1.notū in fi.nec refert vtrum ante vel post dederit vel promiserit 1.q.1. eos in fi Accipere eñ est qñcunque accipere,vt ibi,& 1.q.3. si quis obiecerit,

obiecerit, in fi. & e. si q̄s & sic qđ meo nomine gestū non e.t, ratū habere possum. ff. de neg. gest. l. si pupil. li. §. item quæritur. & 9. q. 2. Lugdunensis. & ita habes ꝙ ignorantia excusat ipsum, vt possit cū eo postea dispensari. 1. q. 3. p̄sentiū. ȷ̄. de renun. c. post translationem. & ita habes. ȷ̄. de simonia. c. ex insinuatione. vbi capitulum dispensat.

[Glo seq. in prin. dat simile, & soluit contrarium, ꝙ sine culpa, &c. secundo signat contrariu de c. præsentiū, & tripliciter soluit. tertio signat contrarium de decre. nobis & remittit. quarto format vnum quare, & dupliciter soluit.]

bari, cū eo super prælatione, ad q̄ taliter electus illa vice a non pōt episcopus dispensare: ¶ Quamuis circa eum, qui ignoráter recipit simplex beneficium per simoniacam prauitatem, post liberam resignationem episcopi, dispensatio toleretur. †

† Vide l. nihil. §. sicut fi lius. ff. de in offi. test.

¶ Idem.

Electoribus impeditis, cur rit tempus si possunt impedimentum tollere.

a ¶ Illa vice.] vt sic per factum illorum puniatur illa vice. si cut illi q delinquūt in forma electionis, vel eligēdo indignū, priuātur iure eligendi ea vice, & punit electus, quia eius electio nō valet, & cassat: vel in persona electi puniunt electores in electione illa vice tm̄. ȷ̄. eod. cū in cunctis. & c. quia p p & c. Cumana. Et sic aliquis punitur sine culpa, causa tñ subest pp proximitatē vitij: quod purgabitur per intermedia personā. simile. ȷ̄. de fil. presbyro. ex transmissa. & quia ex his q̄ incontinenti fiūt, præsumptio nascitur ȷ̄. eo. c. officij. & q̄ incontinenti fiunt, inesse vident. ff. si cert. pet. l. lecta e t. & ex vicinitate consortiū trahitur. de pę. distin. 2. sed & continuo. & etiā comodū. Insti. de rer. diui. §. insula. Sed huic, quod dicit illa vice nō potest ep̄s dispensare, manifeste contradicit. 1. q. 5. c. præsentiū. quod loquitur in eodē casu, in prælatione. s. & tñ dicit ꝙ ep̄s post renunciationē pōt iterū ad curā regiminis illū assumere. Potest dici, ꝙ ibi mitius & benigni⁹ agit, qa vltro neus supplicauit vt deponeretur, & cū talibus mitius agitur q̄ cū conuictis. 50. dist. p̄sbyterū. sed iste sententiā expectauit, vnde notoriū est ꝙ tali modo fuit electus. ȷ̄. de coha. cle. & muli. c. vlt. sed in c. præsen. iū. non fuit notoriū. & ideo statim ibi dispensat. & non hic. & ideo hic plus punitur. vel forsan standū est hodie huic pp rationes superius di tas. Vel dic ꝙ diuersi sunt casus: & ideo non ꝯtradicit. Illud c. præsentiū. loquitur de ipso q inuitus ordinem suscepit p simoniā ab alio cōmissam eo ignorante: & non de dignitate. c. istud loquit de eo q̄ eligit ad dignitatē p simoniā eo ignorāte, cuius electio per sentētiā fuit reprobata, vnde ep̄s nō potest statim cō eo dispensare i ad eandem dignitatē: sed in c. p̄sentiū. potest dispensare ep̄s vt eligat ád curā regiminis, ad quā nō fuerat electus: & sic est diuersitas, non ꝯtrarietas. arg ꝯtra. ȷ̄. de simo. c. nobis. vbi cū tali nō pōt ep̄s dispensare solue vt ibi. Sed quare secus in beneficio simplici, in quo statim ep̄s pōt dispensar e post liberā resignationē, q̄ in prælatione, vt dicit in fine? Quia circa in nora cautius est agendum: quia ibi non a, sed accipis. 43. distin. quiescamus: & de tanta re segnius non est agendū. 7. q. 2. c. vlt. & integritas præsidentiū, salus est subditorum 61. dist. miramur. circa princ. & dicit lex: vbi maius pericula incendit, magis est consulendū. ff. de Carbo. edic. l. 1. §. 2. vnde primū locū in empta ecclesia habere nō debet scilicet administratione, sed simplex beneficium po e t. 1. q. 5. quicunque. in fin. & facilius dispensatur in beneficio q̄ in administratione, vel in ordine. Alia ratio est, hic sponte renunciauit, ibi p sententiam reprobatur electio, forte idem dici posset, ꝙ episcopus posset cum isto electo dispēsare, si statim ante motam quæstionem renunciaret sponte, audito quòd taliter esset electus, & in hoc non prohibetur hic preut dicitur: & infra de renun. cap. post translationē. in gl. q̄ incipit: quia ergo, ad finem.

1 Nisi euidēs vtilitas ecclesię hoc reqrat, ꝑm Host. & sic potest solui ꝯtrariū de c. p̄sentiū. ꝑm Host. Ioan. And.

HIs quibus.] breue est, & ideo nō diuiditur. Abb. Siculus.

2 Sed argumentū contra, ȷ̄. de simo. c. nobis fuit. sol. w

CAP. LX.

HIs, quibus interdicitur, vt absq; superioris licentia eligere nō præsumant, tempus statutū b à canone currit, c ex quo in mora fuerint licentiam huiusmodi postulandi. †

CASVS. Dum vacat aliqua eccle. Papa, vel eius legatus īterdicit canonicis, vt absque eius licentia eligere non præsumant: quærebatur vtrū tempus statutū à canone. s. trium vel sex mensiū currat illis? & rñdetur qđ bene currit, ex quo in mora sunt postulandi licētiam eligendi. Not. ꝙ hic currit tempus ei, qui non potest agere, sed hoc est propter negligentiam: quia intra tempus debent petere] licentiam Item mora nocet, nec potest hic purgari, & hoc sufficit de electione.

† Vide text. in l. eū qui ita §. fin. cū glo. mag. & ibi Bar. ff. de verb. oblig.

b ¶ Tempus statutum à canone.] Duobus modis intelligitur hoc, scilicet quia in ecclesiis cathedralibus & regularibus dant tres menses. ȷ̄. eo. ne pro defectu. in minoribus dignitatibus siue beneficijs dantur sex menses ȷ̄. de conces. præben. nulla.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. solutioni obijcit, & respōdet. In fine ponit duos intellectus capituli.

c ¶ Currit.] sed mihi vr̄ dicere littera ista, ꝙ tempus currit illis q agere non possunt. vnde ꝯtraria plura signant. ȷ̄. de conces. p̄bend. qa diuersitatem. & ȷ̄. ne se. ua. c. per totū. & ȷ̄. de præscrip. c. placuit. & c. de quarta. Item tēpore schismatis nō currit ȷ̄. de p̄scrip. c. cum nobis olim. Item filiofa. nō currit tēpus, sed isti loco filijfa. habent: quia sunt in potestate superioris, vnde non debet eis currere p̄scriptio. C. de ann. excep. l. 1. §. vlt. C. de bon mater. l. 1. in fi. Rō pōt esse: qa licet īterdicta sit eis electio, non debent ipsi propterea ius suū negligere, & prouisionē ecclesiæ, sed diligētes debēt esse, & petere licentiā intra tempus, qa negligentibus iura non subueniūt. ff. ex qui cau. maio. l. non. n. & negligētiæ ignosci nō debet. ff. de edē. l. veluti. in princ. nec stultis solet succurri, sed errantibus. ff. de iu. & fac. igno. l. regula. §. si q̄s ius. in fi. & ei ēt q ualetudine ȷmpeditur tēpus currit, si nō mādauerit p aliū actionē mouendā. ff. de diuer. & tem. p̄sc. l. 1. §. plane. & ei qui appellare nō pōt iusta de causa currit tēpus appellationis, nisi hoc corā publicis p̄sonis fuerit ꝓtestat⁹, aliter negligētia obesset ei nō obstā. e illa clausula. ȷ̄. de ap. c. si tu t⁹ metus. simile ȷ̄. de off. or. pastoralis Et ita in mora sunt, q̄ dēt eis obesse, nā mora nocet. ff. de vsur. l. mora. & nō pōt purgari in isto casu. ȷ̄. de sup. neg. p̄la. c. licet. & c seq. Contra, mora pot purgari: qa si ꝑmitto tibi Stichū, & offero tibi illū, post morā, purgat mora. ff. de verb. obl. leg. interdum. §. vlt. ff. si quis cau. & §. post tres. Item si ego fui in mora agēdi tecū, & interim mortua sunt aialia mihi subtracta, mihi mora nō nocet. ff. de vi & vi arm. l. penul. Sed veru est ꝙ in hoc casu nocet mora, nec potest purgari, cum ius non habeat eligendi: quia translatū est ad superiorē: vnde si eligerēt, nulla esset talis electio sicut nulla est sñia illius qui amisit iurisdictionem ȷ̄. de off. deleg. c. cum super. 4. Loquitur c. istud cum de consuetudine alicuius loci, eligere non possunt, nisi primo licētia impetrata à superiore. arg. ȷ̄ eo. c. cū inter vniuersas, Vel intellige cum superior q hēt potestatē, interdicit ne sine ipsius speciali mandato ad electionē ꝓcedāt, sicut sępe facit Papa, vel eius legat⁹

3 Concor. l. seru⁹. ff. qđ ui aut clā. & Seruius & ȷ̄. de cōsue. c. pen. & de pb. eum qui. lib. 6.

4 Concord. tex. in §. ita que. & ibi bald. in pri. c. non tir. ... rum & in rubr & nig. C ii a non cōpe. iu. di

DE TRANSLATIONE EPISCOPI.

¶ Viso de quibusdã mod s quibus prouidetur ecclesijs, restat videre de translatione episcoporũ p quam eis ẽt prouidetur. De materia rubricæ habet 7.q.1.p totũ. De hac materia tractatur 7.dist. & 21. q.2. p totũ.

Vm ex illlo.] Cõtinet quatuor: partes. Prima ꝓbat trãslationes epõrum solũ Papæ competere. Secunda narrat reprehensibile factum patriarchæ ibi, Miramur. Tertia: ibi, Licet. rñdet tacitæ q̃stioni. Quarta: ibi, Ne igitur, pœnã imponit. Ioan. And.

† In quibusdã antiquis ita: De trãslatione epi vel electi.

CASVS. Antiochenus patriarcha quendam L. nomine electum in Apameñ. archiepiscopum, & confirmatũ auctoritate ꝓpria sine licentia dñi Papæ, trãstulit in Tripolitanã ecclesiã, peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vnde scribit Papa ipsi patriarchæ dicens, ꝙ ex illo generali priuilegio q̃d Dñs concessit beato Petro dicẽdo: Tu es Petrus, & sup hãc petram ædi. &c. & eius ecclesiæ Ro. e indultũ. vnde postmodum constituta emanarũt continentia maiores ecclesiæ causas ad sedẽ Apo. referẽdas. vnde translationes epõrũ & sediũ mutationes ad sedem Apo. de iure ptinere noscuntur, nec aliquid sup his mutari debet præter licentiã sedis Apo. & ideo multum miratur Papa, quare patriarcha dictum L. electũ de maiori ecclesia transtulit ad minorẽ, ipsum dearchiepare præsumens. quamuis enim nondũ fuisset in archieõm cõsecratus, cõfirmandus tñ erat, & archiepiscopalia ministrauerat quãtũ sibi licuerat: quia ipse asseruit ãnõ Papæ se confirmasse Valieñ. electum. Ne ergo audacia perperrãdi similia cęteris tribuatur, dñs Papa suspendit istum patriarcham a confirmatione epõrũ. Nõ illa q̃ sibi sedes Apostolica reseruauit, ab alijs non debent attentari. Itẽ confirmatus in archiepm potest bene suos suffraganeos cõfirmare. Itẽ merito debet quis puniri in quo ipse peccauit.

† Cap. 1. cõtit. in 3. cõpilatione.

† Anacletus Papa epistola 1. pulchre Melchior Canus lib. 6 ca. de locis theol.

[Gl. seq. ponit differẽtiã inter Imperiũ & Papatũ:

a ¶ Priuilegio.] quo videlicet ptulit eã cunctis ecclesiis. 22. dist. in nouo. & ca. quamuis. & in hoc differt à papatu imperiũ, quia Imperator habet suã iurisdictionem à populo. Insti. de iure nat. §. sed & q̃d principi. & C. de vete. iur. enucle. l. 1. §. cum enim in authenti. quo. opor. epi. coll. 4. vbi dicitur, ꝙ ab eodem principio sunt. sed Romana ecclesia voce Dñi tantũ est prælata. et vt hic, 22. dist. 1. quamuis.

1 Et ita credere oportet Anacletus Papa epistola omnibus episcopis missa capit. 1. Burchardus lib. 1 decre. c. 2.

b ¶ Instituta continentia.] quia quæstio religionis & fidei ad Petrum tantum referendi est 12. di. præceptis & 24. q. 1. quoties. & 1. q. 1. c. frater noster. & 23. q. vlt. q. conuenior.

c ¶ Translationes.] & depositiones. 3. q. 6. c. quamuis. & c. dudum. ĵ. c. proxi. & 7. q. 1. mutationes.

d ¶ Mutationes.] 8. q. 1. temporis qualitas.

[Gloss. seq. ponit versus. de casibus reseruatis.]

e ¶ Pertineant.] Quæ sint illa, quæ ad solum Papam pertineant, his versibus comprehende.

Restituit Papa solus, deponit & ipse.
Diuidit, auget, vnit, eximit atque probat
Articulos soluit synodumque facit generalem
Transfert & mutat appellat nullus ab illo.

De singulis istis habebis concord. infra de excess. prælator. c. sicut vestre. & infra de offic. delega. cap. quod translationem in glossa hæc sunt.

Glos. sequ. ponit opinionem, quæ soluit contrarium: contra quam textum eo adiuuans signat contrarium: ponit duas opiniones, quarum primam repetit, deinde soluit.]

f ¶ Confirmasse.] Secundum quosdam factum narrat, quia ante pallium receptum non potest confirmare: quia in pallio plenitudo pontificalis officij confertur. ĵ. de vsu pal. ca. nisi specialis. argum. supra de elect. cap. quod sicut. circa fin. arg. cõtra s. de ele. ca. suffraganeis. Dicunt quidã ꝙ illa non tenet. Alij dicunt ꝙ confirmare potest, & omnia alia facere, quæ sunt iurisdictionis. vt hic. & s. de elect. transmissam. & c. nosti. quia in confirmatione consequitur omnia quæ sunt iurisdictionis, & confirmare iurisdictionis est. quia & confirmato pot conferre beneficia. s. de elect. c. nosti. ergo eadem ratione confirmare, qa capitulum vacante sede confirmat. ĵ. de ma. & obe. ca. cũ olim. & c. his qui. arg. vel comprouinciales epi. 64. dist. qa per ambitiones. arg. ĵ. de hære. c. ad abolendã. §. & qñ. & arg. ĵ. de concess. præben. c. nulla. multo fortius electus confirmatus. sed vr ꝙ tunc ad Papam spectet cõfirmatio. 100. d. qñ. & ĵ. de conces. præb. qui diuersitatem. illud est verum ꝙ electus in archiepm confirmatus, omnia quæ sunt iurisdictionis pot, & nõ quæ sunt ordinis. vnde licet possit confirmare electos, illos tñ consecrare non pot ante pallium acceptũ. s. de ele. c. ꝙ sicut. ĵ. de conse. eccle. vel alta. aqua. & illam decre. suffraganeis. quidam volunt intelligere qñ nõ est in mora: & illam, q sicut. qñ est in mora petendi palliũ. Alij dicunt ꝙ illa decre. suffraganeis non tenet. Et tu dicas, & credo verius, ꝙ decre. illa suffraganeis, teneat, & ꝙ electus in archiepm confirmatus potest confirmare suffraganeos suos, vt hic innuitur: 2 & potest mandare suffraganeis suis vt electum debeant consecrare, licet ipse hoc facere non possit. Video enim q ipse nõ potest clericum ordinare, & tñ potest mandare alicui epo vt ordinet; hoc idem faciũt abbates exempti de clericis suis, qa faciunt illos ordinari per epos, quos ipsi non ordinant sine licentia eorum

† Apanieñ. in manuscriptis.

Electus ĩ archiepiscopũ & cõfirmat quid exercere possit.

2 Concord. tex. ĩ l. si qs. c. i no. p Bar. C. d Decur. l b. 10. & c. ĩ demnitatibus. §. si vero de elect. lib. 6.

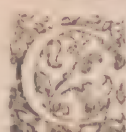
TITVLVS VII.

De translatione episcopi †

¶ Inno. tertius Antiocheno patriarchę.

¶ Patriarcha qui confirmatum in archiepiscopũ transfert ad sedem episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur Io And.

CAP. I.

Vm † ex illo generali priuilegio a, qd beato Petro, & p eũ ecclesiæ Romanę Dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerunt instituta b continentia maiores ecclesię causas ad sedem Apostolicam † perferendas: ad perhoc trãslationes c epõrũ & sediũ mutationes d, ad summum Apostolicæ sedis antistitẽ de iure pertineant: e nec super his quicquã præter eius assensum debeat immutari; Miramur ꝙ L. Apameñ. † electum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti: & nouo quodam mutationis genere paruificasti maiorẽ, & magnũ quodammodo minorasti episcopare archiepiscopum, immo potius dearchiepiscopare ꝓsumens. ¶ Licet .n. dictus L. nondũ fuisset in archiepm consecratus, confirmationis tñ munus receperat, & archiepiscopalia (quãtũ ei licuit) ministrarat: sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valieñ. episcopum f asseruit confirmasse. 1 ¶ Ne igitur

rum prælatorum multo fortius electus talis pōt man dare hoc suffraganeis. & hæc est ratio, quia per hanc demandationem nihil committi, cum ipsi epi ex ordine & consecratione, quam habent, facere possint, nec deest illis nisi q̄ consecrandus nō est de sua iurisdictione: nec sequitur; hoc facere non pōt. ergo nō pōt aliis mādare. instantiam habes in abbatibus exēptis, & in electis confirmatis. argu. 7. q. 1. c. pontifices.

Vide l. 1. C. ad le. Iu. repe. in Inst. de excep. §. hodie.

[Gloss. seq. arguit duo.]

a ¶ Cæteris audacia.] sic. ℐ. e. c. quāto. arg. q̄ pena vnius est metus alterius. 2. q. 7. qua propter. & inf. de sta. re. ca. ea quæ. itē punitur quis in eo in quo deliquit. ℐ. de tem. ordi. c. litteras. & ℐ. eo. c. quanto.

perpetrandi similia ceteris a audacia tribuatur, te ab episcoporū confirmatione duximus suspendēdum. †

¶ Idem decano & capitulo Andegauensi.

¶ Electos in episcopos & confirmatos transferre potest solus Papa.

C A P. II.

INter † corporalia & spiritualia eam cognouimus esse † differentiam, quòd corporalia facilius[b] destruuntur quàm construuntur: spiritualia[c] ve-

† Cap. 2. eo. ti. in 3. compilatione.

† Dictio, esse, in manu scriptis non est in textu sed expositio erat, quę in textum irrepsit.

INter corporalia.] Diuiditur in duas partes principales. In prima ponitur exordium. In secunda facti narratio: ibi, Sane, & ibi debet incipere casus in terminis. Et prima subdiuiditur in tres. Prima probat coniugium spirituale dissolui non posse nisi per Papam. Secunda: ibi, Sicut autem. probat vinculum spiritualis coniugij esse inter electum confirmatum, licet consecratus non sit, & eius ecclesiam. Tertia: ibi, Sed neque: Soluit cuiusdam canonis contrarietatem. Ioan. And. CASVS. Sumitur in illo versu. Sane quoniam archiepiscopus Turon. &c. Sic ergo pone casum Eboraceñ. ecclesia subest Rothomageñ. ecclesię, & eccl'a Andegauensis subest Turon. archiepiscopo Eboraceñ. electus & cōfirmatus postulatus fuit ad eccl'am Andegauen. quē Turon. archiepiscop. trāstulit propria auctoritate ad ecclesiā Andegauen., & ipsum in epm consecrauit, & absoluit eū Rothomageñ. archieps ab eccl'a Ebora. hæc oīa facta fuerūt sine licentia dñi Papæ. Papa hoc audiēs mandauit archiepo Bituricensi, vt si res taliter se haberet, suspenderet archiepiscopum a cōfirmatione, & consecratione episcoporū, & suspenderet epm illum ab executione officij pontificalis: sup quo archieps veritatē inquirēs, mādatum Apostolicum adimpleuit, licet ijdē archiepiscopi tāquā maiores, plus excesserant in præmissis: eps vero præfatus errore illorum secutus minus deliquerit Papa intellecta illorum confessione spontanea, pepercit eisdem: quia nō malitia, sed ex simplicitate peccauerunt. & eps iste q̄ minus peccauerat, plus tñ fuerat punitus, misericordiam postulans nō iudicium. Papa intelligens q̄ munus cōsecrationis sibi impensum, nec prioris ecclesię, nec secundæ ipsum fecerit episcopū ad primam non fuerit cōsecratus ad secundā vero primo vinculo perdurante non potuerit consecrari, absoluit eum à suspensione prædicta, & à vinculo quo tenebatur priori ecclesiæ, dans ei licentiam transeundi ad ecclesiā Andegauen. capitulo in priori consensu adhuc durante: hoc est factum quod cōtingit: occasione huius negotij præmittuntur præcedentia, per quæ probatur, q̄ archiepiscopi nō potuerūt quod facere præsumpserunt. Dicit ergo Papa, q̄ inter corporalia & spiritualia illa est differantia, corporalia .n. facilius destruūtur quam constituantur: spiritualia vero facilius costruuntur q̄ destruantur: quia episcopus solus honorem dare potest, sed solus auferre non potest. Item epi a metropolitanis suis consecrantur, sed damnari nō possunt nisi à Papa. Item proba. secundo, q̄ Archiepiscopi non poterant, illi episcopo dare licentiā transeundi ad aliam ecclesiam, hoc modo: spirituale vinculū dignius est q̄ carnale. sed Dñs dissolutionē carnalis matrimonij suo tantum iudicio reseruauit dissoluendum, qđ est inter virū & vxorem. ergo multo fortius reseruauit dissolutionem matrimoni spiritualis, quod est inter epm, & ecclesiā: postea rndet tacitæ quæstioni: diceret aliquis dño Papæ, multum frequēter transferuntur episcopi de vna ecclesia ad aliam, & deponūtur. & renunciant, & ipse rñdet. Istud nō fit humano iudicio, immo potestate diuina & auctoritate Romani Pontificis q̄ est vicarius Iesu Christi, & iō illa tria. s. translatio, depositio, cessio siue renunciatio soli Romano Pont. sunt reseruata. Tertio probat respondendo tacitæ quæstioni, q̄ idē est in electo confirmato, quod dictū est de epo consecrato, sicut enim eps consecratus sine licentia Romani ponti. ecclesiā suā relinquere non potest, sic & electus confirmatus, qa post electionē, & confirmationē inter personas eligentiū & electi, spirituale coniugium est contractū. cui cōiugio episcopalis dignitas nil addit: quia aliquis bene potest esse episcopus, & nullus ecclesię episcopus erit sicut contigit in illo qui renunciat loco, & nō dignitati: vnde cum idem sit vinculum episcopi ad ecclesiam, & electi maxime cōfirmati, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo translatio episcoporū, depositio, & cessio, sic & electorum post confirmationē soli sunt Romano Ponti. reseruata, quamuis vsque ad tempora ista quod tantum fuerat de episcopis, nō fuerat expressum de electis propter similitudinem tamē vel potius identitate aliū poterat videri dubiū, & de similibus idem debet esse iudicium. Vltimo respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canonem vbi cauet de electione, vt si vltra sex mēses eccl'ā retinuerit viduatā, nec ibi nec alibi donū cōsecrationis accipit. immo cedat iudicio sui metropolitani. per quod decretū videbat q̄ archiepi pdicti bene fecissent. Rñdet Papa, q̄ nō obstat decretū illud: q̄ aliter intelligētib. q̄ diximus, decretū suffragari non potest: quia eccl'a nō intelligit viduata, quia sponsum non habeat, sed quia quædā sunt quæ nō pōt facere cum nondum sit consecratus. & qđ sequitur à canone iudicio metropolitani cedat, illud fuit statutum ad pęnam, vnde nō debet trahi ad gratiam, vt sicut dicitur pp suā negligētiam à metropolitano, ita possit ab eodē ad aliam ecclesiam transferri, quia & illud auctoritate canonis dicitur fieri, qui per canonem illud cōcessit archiepis. Vnde qđ dixit de cessione, poterat dicere de translatione, si fieri hoc voluisset: quia intelligit prohibitū qđ non est aliquo iure expressum. Not. q̄ idē est iudiciū de electo & confirmato sicut de episcopo cōsecrato. Item de similibus; simile est iudicium. Item ecclesia illa dr̄ viduata, quę inutilem habet episcopum. Item pęna non habet trahi ad gratiā. Item quod nō est expressum, aliquando intelligitur prohibitum.

[Gl. seq. ponit duo exempla.]

b ¶ Facilius.] hoc est generale, nam & periculū facilius reuocatur q̄ constituatur. ff. de pecu. l. nō statim. 1 & possessio facilius amittitur (quia solo animo) q̄ acquiratur: quia ibi necessarius est actus corporalis. ff. de acqui. posses. l. possideri. §. in amittenda.

1 Constituitur peculiū verbo & re. ad mit verbo tantum. Ioan. And.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

d ¶ Spiritualia.] tamen spiritualia nisi legaliter conseruentur, de facili destruuntur. 40. distinit. cap. sicut sed illud intelligas quo ad destructionem virtutum, quod fit per peccatum, vnde dicit, qui peccat in vno factus est omnium reus. ℐ. de re iudic. debeat. & quod dicit hic referas ad sacramenta huiusmodi, scilicet ordinationes, consecrationes, & depositiones, & consimilia, &c.

a ¶ De-

ro facilius construuntur quam destruantur.[a] Vnde iuxta canonicas sanctiones, episcopus solus[b] honorem dare potest, solus auferre non pót. Episcopi quoq; a metropolitanis[c] suis munus consecrationis accipiunt, qui tñ non possunt nisi per Romanũ Pontificem[d] condemnari. Cum ergo fortius[e] sit spirituale vinculum quã carnale, dubitari non debet, qn omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendum, qui dissolutionẽ et carnalis cõiugij, quod est inter virum, & fœminam, suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, quos Deus coniunxit, homo nõ separet.[f] Non.n.[g] humana, sed potius diuina[h] potestate cõiugium spirituale dissoluitur, cum per trãslationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis (quem constat esse vicariũ[i] Iesu Christi) episcopus ab ecclesia remouetur, & ideo tria hæc, quæ præmisimus non tam constitutione canonica, quam institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reseruata.†

¶Sicut enim episcopus consecratus sine licentia Romani Pontificis suam non debet ecclesiam derelinquere, & sic & electus confirmatus:[k] cũ non debeat in dubium reuocari, quin post electionem, & cõfirmationem canonicã, inter personas eligentiũ, & electi, cõiugium sit spirituale contractum; cui[l] profecto episcopalis dignitas nihil addit;[m] cum quis episcopali præditus dignitate, nullius[n] tñ ecclesię possit esse episcopus quemadmodũ de illo contingit, qui oneri pontificali renunciat, non honori.[o] Vnde cum non sit maius vinculum episcopi ad ecclesiam;† quam electi, maxime cũ fuerit cõfirmatus † immo idem penitus, & non aliud, idẽ iuris[p] obtinet in vtroque. Sicut ergo episcoporum translatio, depositio, & cessio, sic & electorum[q] post[r] confirmationem (spiritualis ratione coniugij) soli est Romano Pontifici reseruata, licet vsq; ad tempora ista, quod cautũ fuerat de episcopis, expressum non fuerat de electis. propter expressam tñ similitudinem[s] vel identitatem potius nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti; cum de similibus idem iudicium sit habendum.

¶Sed neque[t] illud, quod in canone legit de electo, vt si vltra sex menses[u] per suam negligentiam retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum consecrationis accipiat, immo metropolitani sui cedat iudicio, aliter

a ¶ Destruãtur.] vnde lex dicit ꝙ difficilior est dissolutio matrimonij quam coniunctio, C. de repu. l. consensu. in prin.

b ¶ Solus.] 15. q. 7. cap. vl.

c A metropolitanis.] 64. dist. c. 1. 2. & 3.

d ¶ Rom. Pont.] & 3. q. 6. cap. quamuis dn. & ȷ̃. c. proxim.

[Gl. seq. recitetur per obiec. & solutionem.]

e ¶ Fortius.] i. dignius, quoniam carnale in veritate fortius est, quia dissolui non potest, etiam si interueniat cõsensus Papæ, & ipsorum cõiugum immo manẽt coniuges separatim. s. propter fornicationem. 32. q. 7. c. 1. & 3. & ȷ̃. de iurein. c. tua nos. & durat vsque ad mortem 7. q. 1. sicut alterius. ȷ̃. de sepul. c. de vxore, nisi in casu ante carnalẽ copulã. ȷ̃. de puer. cõiu. c. ex publico. spirituale vero cõiugiũ in multis dissoluit casibus, translatione, renunciatione, & depositione auctoritate Papæ, vt supra. ca. proxi. & ideo minus est forte sed dignius.

f ¶ Nõ separet.] 33. q. 2. an ꝙ in subditis. &c. quos Deus.

g ¶ Non enim.] responsio tacitæ quæstionis. Diceret aliquis quotidie dissoluuntur. & ipse respõdit; non enim, &c.

h ¶ Diuina.] & sic quod fit auctoritate Papæ dicitur fieri auctoritate Dei: & est verum si iusta causa hoc faciat. 23. q. 1. quodcunque, & q. 3. c. si quis non recto iudicio.

i ¶ Vicarium.] & tamen successorem piscatoris. 24. q. 1. quoniam vetus. & episcopus dicitur etiã vicarius Christi. 33. q. 5. c. mulierem. & 1. successores sunt episcopi aliorum Apostolorum 69. dist. c. quorum vices.

k ¶ Confirmatus.] ergo ante confirmationem potest: ꝙ verum est adhuc tamẽ hẽt tenue ius, cũ posset repelli per exceptionem. ȷ̃. de accus. super his.

l ¶ Cui.] sc. licet coniugio spirituali.

m ¶ Nihil addit.] consumatur tamen in consecratione illud matrimonium, inf. eo. licet.

n ¶ Nullus.] ergo non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. C. de proba. l. neque natales, & C. vnde cognati, l. non hoc, & ȷ̃. de restit. spol. c. cũ ad sedẽ in fi. argu. infra. de testi. c. cũ tu. & 38. dis. c, quæ in ipsis.

o ¶ Non honori.] ȷ̃. de ordi. ab episcopo qui renun. epi. c. 1.

p ¶ Idem iuris.] quia de similibus simile debet esse iudicium ȷ̃. de elec. ca. dudum, similis enim æquitatis ratio similia iura suadere debet, C. ad leg. Falc. leg. vlt. ȷ̃. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta.

q ¶ Sic & electorũ.] quod dictum erat de episcopis, prorogatur ad electos confirmatos: sicut quod dicitur de vxore, prorogatur ad sponsam. ff. de iure dot. l. sponsa, ff. de fund. dot. le. lex Iulia. C. de bo. q̃ libe. l. non sine, in fi. ȷ̃. de iure iur. c. quẽadmodum, argu. C. qui pe. in pign. ha. l. vlt. in fine.

r ¶ Post.] ergo ante confirmationem potest.

[Gl. seq arg. in cõtrariũ, alleg. duo iura.

s ¶ Similitudinem.] arg. ꝙ de similib. simile dẽt esse iudiciũ argu. cõ, 28. q. 1. sic. n. versi. perinde, & 27. q. 1. nuptiarum circa medium.

t ¶ Neque: illud.] hic respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per cap. 100. dist. quoniam quidem, quia ibi dicitur ꝙ ecclesia quæ habet electum confirmatum, appellatur vidua, & ille cedit iudicio metropolitani & hic dicit, ꝙ non potest sine licentia Papę: Papa respõdet huic obiectioni, qa non videtur vidua, nisi quo ad quędam. Itẽ nec obstat illud quod de cessione sub sequitur: quia illud statutum fuit ad pœnam, &c.

u ¶ Sex menses.] melius diceret si vltra quinq: quia de quinque mensib. dicitur in canone illo, cuius sententia hic ponitur.

† Vide Dominicũ Sotũ in 4. senten. dist. 27. q. 1. ar. 4.

Matth. 19.

1 Anacletus Papa in epistola oĩbus epis missa. ca. 18. refert Burchardus, lib. decretorum. c. 2.

† Vide cap. quamuis, de ele. lib. 6. & c. vt debitus ȷ̃. de appel. ca. ad finem.

† al. quo ad ecclesiam.

† Vide tex. in prima cõstitu. C. & l. Stichus, & l. Pãphilus ff. de manu. testamen.

a¶Ad quæ-

intelligentib. poterat suffragari: cum non intelligatur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia sponsus eius nondũ sit cõsecratus: adhuc quo ad quædã a quasi viri maneat solatio destituta, sicut iuxta communem modum †loquendi† illa dr̃ ecclesia viduata, quæ licet episcopum habeat inutilẽ, b tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutũ fuit ad pœnam, trahi dẽt ad gratiam: c vt sicut metropolitani iudicio electus deijcitur, ita ẽt ad aliam ecclesiam possit trãsferri, prçsertim cum nec sine auctoritate d Romani Põtificis fiat cessio vel deiectio memorata, qui vt hæc possent, ex illo canone metropolitanis indulsit. Vnde si circa trãslationem idem fieri voluisset, ꝙ de cessione dixerat, & de trãslatione poterat expressisse, & ꝙ non est sanctorũ patrum decreto sancitum, superstitiosis e non est adinuentionib. præsumendum, prçsertim cum nonnunquam intelligatur prohibitũ, quod non inuenitur f concessum.

¶Sane quoniam Turoñ. archiepiscopus, electum Abriceñ. per metropolitanum suum confirmatum, in ecclesiã vestram p̃ter auctoritatẽ sedis Apostolicæ trãsferre p̃sumpsit & in episcopum consecrare, quem Rothomagensis archiepiscopus citra mandatum nostrũ absoluit, & ei licentiã tribuit transeũdi, prædictos archiepiscopos à consecratione & cõfirmatione põtificum, episcopum vero ab executione pontificalis officij, Bituricensis archiepiscopus iuxta mãdati nostri tenorem suspendit. Vt quãuis iidem archiepiscopi tanquam g maiores plus excesserint in prçmissis, † p̃fatus vero episcopus minus (vtpote illorum tanquam maiorum errorem secutus) nos tamen intellecta eorum confessione spontanea [1], & supplicatione deuota, veniam errori dedimus, quia non ex malignitate, sed ex simplicitate h peccauerunt.† Et quoniam prçfatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter, & deuote, ac misericordiam postulans, & iudicium non requirens. Nos intuentes quod licet sibi munus cõsecrationis impensum, nec prioris ecclesiç ipsum pontificem fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante i)

a [Ad quædam.] illa, scilicet quæ ministerium consecrationis desiderant. s̃. de electione. c. transmissam.
b ¶ Inutilem.] in alijs etiam mortuus reputatur. ꝓbat etiam de pœni. dist. 1. c. facilius. §. hoc idem probatur, & c. scindite. & qui inhabilis est ad agendum, nullus dr̃. ff. qđ cuiusq; vn. l. 1. §. penultimo & ff. qui satisdare. cog. l. 4. & vlti. & ff. de Vell. l. quamuis, §. si conuenerit.
c ¶ Ad gratiam.] argu. ff. de exce. rei iu. l. euidenter. pœna .n. non debet tribuere alicui immunitatem ff. de interdict. & releg. l. relegatorum. §. vltimo. & l. seq. nec econuerso gratia dẽt trahi ad pœnam. C. de legi. quod fauore, & quod prouisum est ad concordiam, trahi non debet ad noxam 45. dist. licet.
d ¶ Auctoritate Romani Pontificis,] scilicet generali.
e ¶ Superstitiosis.] 2. q. 5. consuluisti. & quod Apostolus non definit, nec nos definire debemus. 31. quæst. 1. quod si dormierit.

[Glo. seq. arg. allegat. 8. iura, in contrarium alle. 7. & vnã solut. interserit. In fine soluit distinguẽdo.]

f ¶ non inuenitur.] argu. quod non est concessum, intelligitur prohibitum. ff. de colleg. illi. l. 1. in prĩcip. ff. de do. filius. & 18. q. 2. hoc tantum. & 9. q. 3. conquestus, 32. dist. de illo clerico. & 55. dist. si euangelica. ff. quod cuiusque vni. nulli. ff. de postulan. l. prima. §. ait prætor. regula ista locum habet in iudicijs stricti iuris: quia quicquid adstringendæ obligationis causa dictum est, nisi id verbis exprimatur, omissum intelligitur. ff. de verborum obligati. quicquid, & in arbitris id locũ habet j. de arbit. cum dilectus. ff. de arbit. si cũ dies. §. plenũ & l. qđ tñ, in fi. & in prin. j. de deci. ad audientiam & j. eo. licet, & j. de priuileg. si de terra, secus est in iudicijs bonæ fidei. Hic sumitur contrarium argu. omnia concessa intelliguntur quæ non sunt expresse prohibita, & hẽt locum in iudiciis bonæ fidei, prout sequitur, quia ibi omnia intelliguntur uenire in iudicium, nisi expresse prohibeantur. infra de causa possessio. capitu. cum ecclesia. & ff. de iud. l. solemus. ff. deposi. Lucius, secus in bñficijs, quæ latissime sunt interpretanda, j. de verbo. signifi. olim. & infra de don. cũ dialectus in fi. & secus in absolutionib. inf. de senten. excõmuni. nuper. Argu. ꝯ. quod illa. s. intelligũtur concessa, quç expresse nõ inueniunt prohibita. 30. quæst. 3. illud & quæsti. 4. qui spiritualem, & 16. quæst. 1. sunt nonnulli & ff. de procura. mutus. §. 1. & 6. dist. ad eius. & ff. de te ta. l. 1. & 28. quç. 1. iam nunc, in verbo illo; & hoc non vetat Dominus. super hoc consueuit dici: vbi constitutio promulgata fuit, affirmatiue intelligitur concessum, nisi reperiatur prohibitũ. patet exemplũ. 32. q. 1. Deus masculũ, & ca. seq. quod si dormierit. Si vero negatiue fuerit expresse promulgata, semper intelligitur prohibitũ, maxime ubi fuerat eadem ratio, nisi inueniatur concessum. exemplum patet 23. q. 5. si non licet. nam cuncta 1 licerent nisi iura vetarent.
g ¶ Tanquam maiores. 40. distin. homo Christianus, & ff. de re milit. omne §. qui manus, iuxta illud, Omne animi vitium tanto conspectius in se crimen hẽt, quanto maior qui peccat habetur.
h ¶ Ex simplicitate.] simplicitati .n. parcẽdũ est. 87. dis. tãta nequitia, & j. de rer. pmu. cũ vniuersorum. 2 vbi plures cõcordãtiæ sunt ad hoc.
i ¶ Perdurante.] i. si adhuc durant in suo consensu. simile. 63. distin. quanto, & s̃. de elec. c. bonç memoriæ Cremoneñ. & qđ hic dicit, de gratia solummodo dr̃, qa ille debuit vtraque priuari: sed qa ex simplicitate hoc ꝯtingit, pepcit illi. simile j. de re. permu. c. cũ vniuersorum. & capitulũ qđ ipsum recepit, priuari debuit ea vice eligendi potestate, si Papa eum repulisset, vel cum eo non dispensasset. j. eo. c. prox.

[Gl. seq. alle. quattuor concor. & vnum ꝯtrarium.]

† vsum.

† De hoc cõi vsu loquendi vide l. librorũ. §. quod tamen Cassius. ff. de l. 3. & le. cũ de lanionis. §. asinã molendinarũ. ff. de fũ. instru. legato.

Concessum intelligitur, qa expresse non prohibetur.

† Vide l. in presbyteris, C. de epi. & cle. & ff. de pecu. l. moris. §. iste fere.

1 Hoc dictũ verũ est in his quç non sunt suo genere mala, vt mentiri [2], etiã si à iure non vetarẽtur, adhuc tamẽ nullo pacto licerent.

†Vide l. 3. §. fi. ff. de libe. caus. & no. in l. plagij. C. ad le. Fla. de plagia.

2 Concor. l. 1. ff. de do. & ff. de suspe. tuto. l. tutor.

a ¶ Non

a ¶ Non potuerit.& ita quod noluit,nō potuit,& qđ potuit,noluit.ĵ. de offi.deleg.c.super.& C.si quis sibi vel alte.i.l.mul'tū.& C.de iure do.l.si genero.& ff.de hær.in tit.l.quoties.arg.contra. C.de initit.sub cond. fac.l.si testamentum.

f ¶ Puri hominis.] ueri tamen hominis,qui etiam ali quid est secundum ꝙ homo.inf.de hæret. c.cum Christus & est uerus Deus & uerus homo.sup.de sum.Tri. & fid.cath.c.1.

QVanto.] Primo narrat factum, secūdo aggrauat ibi, Non attendens. Tertio punit ibi,Ne autem.Ioan.And.

CASVS. Eps Hildesemeñ.à sede Apostolica indulgentiā obtinuit sub hac forma, ut si ad maiorem dignitatem forsitā uocaretur, eā sibi liceret assumere, dummodo ei nihil obsisteret de canonicis institutis.ipse de hac indulgentia confisus, uocatus ad Herbipoleñ. ecclesiam, ad eā ꝓpria temeritate trāsiuit, non attēdēs ꝙ in Euāgelio dicitur: Quos Deus coniunxit,homo non separet.potestatem trāsferēdi pōtifices Dñs sibi reseruauit, ita ꝙ soli beato Petro uicario suo,& successoribus suis suo priuilegio præbuit & concessit. non enim hō, sed De⁹ separat quos Romañ.pontif. (qui uicem. eri Dei gerit in terris) auctoritate diuina dissoluit. ne ergo facti peruersitas trāseat presumptoribus in exemplū, qđ nō pōt ñ esse notoriū.præcepit illi episcopo ut administrōne illius ecclesię penitus dereliquat. & quia canonici uota sua prorsus illiciāte contulerūt in episcopum ut in eo puniātur in quo peccauerūt,ipsos eligendi potestate hac uice suspensos denūciat, qa vero Hildesemeñ.ecclesiā improbe dereliquit, ꝑcipit ei Papa,ne vlterius ad ipsā reuertaī, & careat ꝓpria: nec illis præsideat, quos per superbiam spreuit, nec illis præsideat quos per auaritiam concupiuit.

nō potuerit[a] canonice cōsecrari, adhuc coniugaliter alteri allegatus, ei tam à uinculo prioris ecclesię, quam a pęna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sedis Apostolicæ duximus cōcedendum, vt priori consensu hactenus ꝑdurāte, Andegaueñ. ecclesiā studeat gubernare.

¶ Idem episcopo & Petro scholastico Moguntineñ.

¶ Episcopus, qui propria auctoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.

CAP. III.

QVanto† ꝑsonam Hildesemeñ. episcopi, & infra. Ipse vero relicta [b] hildesemeñ. ecclesia ad Herbipoleñ. ecclesiam auctoritate se propria transtulit. ¶ Nō attēdens quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniunxit,[c] homo non separet. Potestatem transferendi Pontifices,ita sibi retinuit Dominus & magister, quod soli beato Petro vicario suo, & per ipsum successorib. suis, speciali priuilegio tribuit† & concessit, sicut testatur antiquitas[d] cui decreta patrum sanxerunt reuerentiam[e] exhibendam,& euidenter asserunt sacrorum canonum sanctiones Nō enim homo, sed Deus separat, quos Romanus Pōtifex (qui non puri hominis[f], sed veri Dei vicem [g] gerit in terris) ecclesiarum necessitate vel vtilitate pensata, non humana,sed diuina poti⁹ auctoritate dissoluit, & infra. ¶ Ne autem facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum[h] (qđ quidem si verum est, non potest non esse notorium[i]) sibi præcipimus, vt administrationem Herbipoleñ.ecclesiæ penitus derelinquat,& infra. ¶ Cæterū quoniā Herbipoleñ. ecclesię canonici,vota sua in ipsum prorsus illicite[k] contulerunt, volentes (sicut dignum est) vt in eo puniātur, i quo peccauerūt,[l] eligendi eos hac vice suspēdim⁹[m] potestate; & ifra. ¶ Quia vero Hildesemeñ. ecclesiā, cui fuerat alligatus, vnde secundū Apostolum solutionē quęrere nō

† cap. 3. eo. t. in 3.comp. iuat.

Match. 19.

b ¶ Relicta] hoc c.& c.sequens.& illud ca.ĵ.demã.& obe.c.humilis.& de cleric.exc.mini.c.illud,de eadem materia loquuntur.

c ¶ Coniunxit.] 33.q.2.c.quos Deus. &c.an quod. & 30.q.1.c.ad limina.

d ¶ Antiquitas.sic 25.q.1.cōtra statuta.& 9.q.3.c.conquestus.& antiquitas ueneranda e.t. 2.q.6. c.anteriorum.§.illud.& §.de iure immu.l.semper.mos.n. retinendas est fidelissimæ vetustatis.C.de testamen.l. testamenta.

e ¶ Reuerentiam.] tanq̄ iuri scripto.9.dist. ecclesiasti

g ¶ Veri Dei uicē.] unde 1 dr̄ habere cæleste arbitrium.C.de sum.Tri.l.1.in fin.& ideo ēt naturam rerum immutat, substantialia vnius rei applicando alii. arg. C.commun a đ leg. l. 2. & de nullo pot aliquid facere. C.de rei uxo.act.l. uni. in prin.& đ conse.dist. 2. reuera. & sententiā quæ nulla est, facit aliquā.3.q.6. hæc quippe quia in his q̄ uult, ei est pro ratione uoluntas.Insti. de iure natu. §. sed quod principi. nec est q ei dicat, cur ita facis. de pœ.dist.3.§. ex ꝑsona. alias est in c.quis. ipse enim pōt s̄. ius d spensare ĵ. de cōcess.pb.c. ꝓposuit. Idē de iniusti[1] pōt facere iustitiā,corrigendo iura & mutando.ĵ.de appellat. ca. ut debitus.& ĵ.de cō sang.& affi.c. non debet.& plenitudinem obtinet potestatis.1. q.6.c.decreto.

h ¶ Exemplum.] qa facilitas ueniæ præbet incentiuum,&c. 23.q.4 est iniusta. & si ea quæ male vsurpantur omittimus, excessus viam aliis aperimus.35.q.9.loci.& 93.distin. peruenit.& C. de iudi. vi. l.2. in fi. propagatur enim vitiū nisi per coerctionem disciplinæ sub sequatur correctio.21.q.2.c. placuit.in fi.

i ¶ Notorium.]Notoriū est ꝙ transiuit,[2] sed ꝙ sine licentia transiuit,non est notorium. simile ĵ. de cleric.excom.min.c.illud.

K ¶ Illicite.] ipsum recipiēdo sine licētia Papæ.sic s̄. tit.proxi.bonæ.1.non postulando.

ADDITIO.Dupliciter potest intelligi,i.non peccauerunt in eo ꝙ postularunt.sed ꝙ reciperūt.vel peccarunt qa non postulauerunt,sed elegerunt. primū placet Host.per decre.seq.secundum Goff.Io.And.

l ¶ In quo peccauerunt.] sic.s̄.c.prox.ĵ.de temp.ord. c litteras.& ĵ.de offi.deleg.c.cum olim

[Glo.seq.alleg.cōcor.signat cōtrarium, & soluit.]

m ¶ Suspendimus.] per sñiam,& sic non ipso iure.sic s̄.đ elect.c.Cumana.in fi.Sic.arg.contra.s̄.ti.prox.bonæ.vbi vr̄ ꝙ ipso iure sunt priuati.& ideo ēxpone,suspendimus,i.suspensos denunciamus.

† Præbuit.]

1 Tota hæc gl.vix aliqđ explicat ꝓpriis verbis. ꝙ si bene intelligaī, vera astruit,na đ nihilo aliquit facere est ius nouū condere : & de iiustitia iustitiam,intellige ꝑ ꝯstitutionem iuris:& immutare substantiam rerū accipi debet in his q̄ sūt iuris positiui. & ita loquunt iura quę citantur.

† Facit tex. in l.capitalium. §. pē. ff.de pœ. & in l. si quis in suo.C.de inoff. testa.

2 Tex.est in l.hæredes palam. ff.de testa.& in l. ciues. in gl. pen. C. de appel.

¶ Debebat.] sua auctoritate, immo in ea vocatione, a qua vocatus erat, debuit secundum Apostolum permanere, vt 21. q. 1. clericus,

b ¶ Canonicas.] 7. q. 1. si quis episcopus.

c ¶ Maiorem.] maxime, quia idem ad parem vel minorem. Bern.

eferri ad solẽ nictẽ potius quam ad substantiã matrimonij. Vel dicas quod post tanto dr̃ initiatũ: qa post electionẽ abea nõ pñt recedere electores s. de ele. c. cũ inter canonicos. vno hodie ẽt ante electionem publicato tñ frutinio variare non possunt. s. de ele c. publicato. & postea per cõsensum electi perficit, & in confirmatione fit ratum, ita quod amplius per se renunciare nõ potest. s. eo. c. inter corporalia & in cõsecratione consumatum intelligitur, & hoc tñ quo ad illa, quæ ministeriũ cõsecrationis desiderant. s. de ele. cap. transmissam sed quo ad vinculum cõiugale cõsecratio nihil operatur. s. eo. c. inter corporalia. sic & in carnali matrimonio ista possunt considerari per sponsalia, quæ sunt futurarum nuptiarum promissio. 30. quæstio. 5. nostrates. 2 Quodam modo vr̃ initiari: qa per illa ad matrimoniũ peruenitur ff. de spo. l. oratio per consesũ animorũ perficitur & efficit ratũ, ita quod nunquã postea se parant, nisi ante carnalẽ copulã cã religionis s. de conuer. coiu. c. ex publico. per coniunctionem corporum consummatur. s. de diuor. cap. quanto.

e ¶ Maiorem.] quia gradatim concurrit honores. ff. de mu. & ho. l. vt gradatim. & qui promouentur, de minori ad maius promoueri debet. 93. di. c. legimus, in fine.

Licet in tantum.] Primo ponit dictum. Secũdo recitat factum. Tertio rñdet cuidã obiectioni. Secunda ibi, Hoc autẽ. Tertia ibi, Nec illa. CASVS. De prædicto negotio adhuc scribit Papa in capitulo isto: sicut vinculum matrimonij quod est inter viru & vxorem, homo dissoluere nequit, de quo dr̃ in Euangelio. Quos Deus coniunxit, homo non separet: sic vinculũ illud, qđ est inter epm̃ & ecclesiã sine illius auctoritate dissolui nõ debet, qui est vicarius Iesu Christi. hoc non considerauit Hildesemeñ. eps, qui propria auctoritate ad Herbipoleñ. ecclesiam trãsiuit & illa idulgẽtia quam sup hoc se hr̃e proponit, non excusat presumptionẽ illius, in qua dr̃, quod si ad maiorẽ dignitatẽ vocaretur, ea sibi liceret assumere, dũmodo nihil obstaret de canonicis institutis. Vnde licet videret aliquibus, quod si ad maiorem dignitatẽ vocaretur, eam liceret sibi assumere: ad parẽ tñ sibi transire nõ licuit, cum in maiori dignitate pro maiorem vtilitatem facilius soleat dispensari. Præterea postulatio sicut electio examinari debet diligenter: qđ quidem in eadem indulgentia reseruabatur dum dixit dummodo nihil obstaret de canonicis institutis. vnde antequam postulatio per Papam examinata fuisset, debuit nulla ratione transire in proximo. Not. quod eps sine licentia Papæ ad aliam ecclesiam transire nõ debet, quod si fecerit, perdere debet vtranque. Itẽ canonici, qui ipsum authoritate propria recipiunt, ea iure eligendi potestate sunt priuati. Item punitur quis in eo in quo peccauit. Item nota in c. licet, similitudinẽ inter matrimonium spirituale & carnale. Item facilius dispensatur cum aliquo vt ad maiorem transeat dignitatem quam ad parem vel minorem: propter maiorem vtilitatem. Item & postulatio & personæ postula examinari.

† Leo Papa primus epistola. 83. ca. 2. adde cõcilii Sardicẽ. se. ca. 1. vbi cauet ne qs de vno epa. ad alium trãsferat.

† Bronburgeñ. Bibergeñ.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpil.

Matth. 5.

debeat[a], nimis improbe dereliquit: ne ad ipsã redeat vlterius, districtius prohibemus. cũ sm̃ traditiones canonicas, b quod ad maiorem c se plebem transtulerit, a cathedra repelli debet aliena, & carere propria: vt nec illis præsideat, quos per superbiã spreuit, nec illis, quos per auaritiam cõcupiuit.

¶ Idem Branbur. † episcopo & scholastico Moguntineñ.

¶ Solus Papa põt trãsferre episcopos. & indulgentia per eũ super tali translatione concessa, ad litteram seruanda est.

CAP. IIII.

Licet † in tantum d: & infra.

¶ Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod est inter virum & vxorẽ, homo dissoluere nequit, Domino dicente in Euangelio. Quos Deus coniũxit, homo nõ separet: sic & spirituale fœdus cõiugij, quod est inter epm̃ & ecclesiam, quod in electione initiatũ, ratũ in confirmatione: & in cõsecratione intelligit consummatum, sine illius auctoritate solui nõ pt̃, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi.

¶ Hoc autem C. quondam Hildesemeñ. episcopus nõ attendens, ad Herbipoleñ. ecclesiam propria temeritate transiuit: & inf.

¶ Nec † illa predecessoris nostri indulgentia, præsumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat, cũ in ea sit expressum; qđ si ad maiorem[e] vocaretur forsitã dignitatem eã sibi liceret assumere, dumtñ nihil ei de statutis canonicis obuiaret. vnde licet forsitã aliquibus videat[f], vt idulgentia occasione ipsius ad dignitatem possit transire maiorem, ad parem[g] tñ

† In codice Barbatiæ ita: Nec illa predecessori nostri idulgentia, quã impetrasse se refert, præsumptionẽ, &c.

2 Concord. tex. in l. oratio. & in l. ominino. ff. de spon.

f ¶ Videatur.] si alicui videri possit, sed nulli põt videri: ergo nec huic. sic 8. q. 1. Moyses. & arg. 33. q. 5. ad sedem. ver. hic ergo euigilent, & aciem mentis si possunt, intendant quasi dicat non possunt. & 24. q. 3. si habes. ver. si inueniretur idone, &c. Sed Augustinus dicit se nescire. & licet forsitan hoc videatur aliquibus, quod possit transire: non tamen est verum, cum persona prius sit examinanda sicut postulatio, prout sequitur.

ADDITIO. Tamen verum est quod poterit sine licẽtia Papæ transire. & in hoc bene uidetur istis secundũ Host. Io. An.

Gl. seq. obijcit, & soluit.]

g ¶ Ad parem.] Sed nonne concesso quod maius est videtur concessi quod minus est. s. de deci. c. ex parte. 16. q. 2 visis. s. de dol. c. pastoralis 3 ? Sed dic quod minus est transire ad maiorem quam ad parem, vel minorẽ: quia minus est contra ius commune: vnde magis est dispensabile transire ad maiorem quàm ad parem vel minorem, propter maiorem vtilitatem, vt hic dicit

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Secundo quærit opponendo, & dupliciter soluit.]

3 Item qui quæ transire pot et ad parem, vel ad minorẽ prohibitus, à maiori, de rescr. sedes. Ioan. And.

d ¶ Licet in tantũ.] secundũ quod verba ista sonare uñr, colligitur quod qs posset habere principiũ matrimonij si ne medio & sine fine Sed ẽ dicit Ambrosius dicẽs quod sacramentũ matrimonij aut plenũ est, aut nullũ qa matrimonium res est indiuidua simplex, sicut & carnale matrimoniũ qđ est con nubio maris & feminæ, indiuidua vitæ retinens consuetudinẽ. s. de præsump. c. illud & 27. q. 2. §. 1. & Instit. de pat. po. §. 2. Rñ. ista verba pñt

1 Dicit Host. quod Ambro. loquit de matrimonio perfecto qđ sine dubio aut attum tenet, aut non tenet, Io. And.

a ¶ Postu-

a ¶ Postulatio.] sed quare hæc verba priuilegij siue indulgentiæ non interpretatur Papa largissime. vt ĵ. de ver. sig. c. ũ olim? Rñ. q forma verborum hoc non patitur, sic ĵ. de priui. c. si de terre & ĵ. de consue. cum dilectus. Item quia per talem indulgentiam noluit subuertere consuetam examinationem postulationis: arg. C. de inoc. test. l. si qñ. & š. de elect. c. ecclesia vestra. Sed quæro quam vtilitatem cõsecutus fuit iste per illam indulgentiam, siue per istam interpretationem, quam hic facit Papa, cum potius interpretatio fieri debeat, vt res valeat, quã vt pereat. ĵ. de verb. sign. c. abbate. §. si vnus eligitur. & ff. de re. du. l. quoties. & ĵ. de priuilegijs, capitulo in his. arg. opt. & quod hic dĩ, sine priuilegio tali hoc fieri non potuisset, & priuilegiũ aliquid adijcere debet iuri cõmuni, ff. ad muni. l. prima. ff. de leg. i. si qñ. potius enim ad unam beneficio nos oportet, q decipi. ĵ. de commo. c. vnico, & ff. de commo. l. in commodato. §. sicut. in fin. Rñ. ideo attenuat vires huiusmodi priuilegii, quia per ambitionem obtentum fuit, vt 1. q. 1. principatus. & C. de senatuscon. l. vnica. ex eo enim quod aliquid cõtra ius obtinetur præsumitur ambitiose obtentum. ff. ad mu. l. 1. in princ. Vel dic, quod super examinatione non dabatur ei aliqua indulgentia, prout patet ex verbis istius indulgentiæ: uer. dum tamen ei nihil obstaret, &c. & infra. vbi dicit. & tenor illius, &c. sed i hoc valebat ei indulgentia, vt si vocaretur ad maiorem dignitatem, poterat consentire. vt per mutuum consensum illius & postulantium initiatum esset spirituale coniugium: quod non esset, si indulgentiam non haberet: quia consentire non posset. supra eod. cap. inter corporalia. ad fin. si enim seruasset indulgentiam, & vocatus fuisset ad maiorem dignitatem, tunc in illam potuisset transire nulla alia licentia petita. qui enim non seruat priuilegium, perdit illud. supra de constitut. capitulo. cum accessisset: cum suis concor. 1 & priuilegium sine indulgentia ita est seruanda secundum quod in eo continetur, infra de priuileg. capitu. porro. sed iste voluit ampliare indulgentiam transeundo ad parem, & sine examinatione, & ideo non profuit ei, nec etiam ad minorem sine examinatione, vt patet ex tenore indulgentiæ. Bernar.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. compilatione.

1 Concor; l. hæredes. C. ad Velle. & l. 1. cum gl. fin. C. de pri. dot. & l. sordidorũ: C. de excu. mu. lib. 10.

ipsi transire non licuit cũ i maiori dignitate, pp maiore vtilitate facilius soleat dispensari. Præterea cũ postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius idulgentiæ non solum videat postulationis examinationem, sed psonæ ẽt reseruare, subiungẽs [dummodo nihil de canonicis obuiet institutis] anteq̃ p eum postulatio a examinata fuisset, cui fuerat faciẽda: nulla ratiõe d buerat trãsisse.

TITVLVS VIII.

De Auctoritate & vsu pallii.

¶ Clemens tertius.

¶ Intra quamlibet ecclesiã prouincia sua archiepiscopus pallio vti pt, sed extra no potest.

CAP. I.

Vm tsup aliqua re: & i fra. ¶ Quæsiuisti, quo modo itelligatur, q in forma traditionis pallii cõtinet, videlicet [tradimus tibi palliũ, † vt eo intra ecclesiã b tuã vtaris.] Quod intelligit, videlicet intra quãlibet c ecclesiam puinciæ tibi cõmissæ. Si vero sacris indutum vestibus ecclesiam processionaliter, vel alio modo exire contigerit; tunc pallio d minime vti debes.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Archiepiscopus alteri archiepiscopo pallium suum accõmodare non potest.

CAP. II.

AD † hoc quia q̃situm ẽa nobis ex parte tua, vtrum liceat tibi pallium tuũ metropolitano alii cõmodare; & infra. ¶ Inquisitioni tuæ libẽter respondemus, quod non videtur esse conueniens, vt pallium tuum alicui commodes e †: cum pallium personam non transeat, sed quisque cum eo debeat (sicut tua

DE AVCTORITATE ET VSV PALLII. ¶ Visum est supra de postulatis, electis, & translatis: sed quia per hos modos assumptos vti pallio decet, si ecclesijs ad quas assumunt dignitas pallij debeatur ideo subijcitur hæc rubr. Io. And. de hac materia tractatur. 100. distin. g totũ. 25. q. 2. in Gallicarum.

Vm super.] Sunt duæ partes. in prima ponitur cõsultatio. In secunda rñsio. Secunda; ibi, Quod ita, Ioã. Andr.

CASVS. In traditione pallij forma hæc seruatur: Tradimus tibi pallium ut vtaris eo intra ecclã tuã. Quæsitũ fuit à dño Papa, qualiter hoc verbũ [intra ecclesiã tuã.] sit intelligẽdũ? Rñdet q ita debet intelligi, intra ecclesiã tuã. i. intra quãlibet ecclesiã prouinciæ tuæ: Si vero i pcessione vel aliquo alio modo exiuerit ecclesiam, tunc vti pallio non potest.

b ¶ Ecclesiam.] verba ista habes 100. di. c. pallium. [Glos. seq. signat cõtrariũ. & soluit.]

c ¶ Quamlibet.] signat p̃tra. ĵ. de ver. si. c. cum clerici. Sol. ibi Placentina ecclesia stricte accipitur pro cathedrali tantum: hic large pro qualibet ecclesia suæ prouinciæ: ratio põt esse, quia per hanc interpretationẽ nulli fit pıudiciũ, sed per illã posset præiudicari vasallis ecclesię. & citò possent icurrere periurium.

d ¶ Pallio.] per quod significatur plenitudo pontificalis officij. 2. ĵ. eod. c. cum sis & s. eo. c. nisi. & eo. vt ẽ dum est tantũ inter missarum solennia. 100. dist. pria morem. & certis diebus. ĵ. eo. c. ad honorem, qui continetur in priuilegio suo. ĵ. eo. tit. c. fi.

AD hoc.] Sunt duæ partes Secunda: ibi, Inquisitioni. Io. And.

CASVS. Quæsitum fuit à Papa, vtrum archiepiscopus possit palliũ suum alii archiepõ accõmodare? Papa dicit q non: cum personam palliũ nõ transeat: sed cum pallio archiepiscopus sepelitur.

e ¶ Cõmodes.] & ita, quia palliũ psonale est, alijs cõmodari nõ potest, immo nec in alia prouincia potest vti eo sine licentia illius cuius est parochia, etiam si priuilegium habeat. ĵ. eod. c. ex tuarum. ea enim quæ inhærent personis, cum personis extinguuntur, arg. ĵ. de offi. deleg. c. quoniam abbas. & c. P. & G. ff. de reg. iur. l. priuilegia. Insti. de iur. na. §. sed quod principi. 7. q. 1. petiisti.

Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

† Pallium in toto hoc titulo sumitur pro quodam archiepiscoporum ornamento crucibus nigris itexto. velut stola sacerdotalis, quod supra alia ornamenta defertur: humeros velut corona pectusq; circundans, & ante dependẽs, de quo vide Panormit. in c. antiqua. de priuileg. sed melius per Innocentium iiij. lib. 1. mysteriorũ Missæ, capi. 63. vbi copiose de e materia forma & & mystica significatione.

† Al. nullo modo.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compilatione.

† Facit tex. in l. persona le. ff. so. ma.

a Et quid pallium designet, vide hic Ioann. An. & alios.

¶ a Sepe-

a ¶ Sepeliri.] de conse. dist. 1. nemo clericus. contra hoc speciale est de vestimentis sacerdotalib. spiritualib. & de pallio, & sic non obstat. ff. de relig. & sump. fune. l. si quis, §. funeris, vbi ornamenta & annulli prohibentur cum cadaueribus poni vel sepeliri, ne forte propter ea offodiantur. & c. nemo loquitur de laico, qui non debet inuolui vestibus sacris, secus de clericis.

Intellectus. l. si quis. §. funeris. ff. de reli. sūpt. fun.

nouit discretio) sepeliri. [a]

¶ Innocētius tertius. C. presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato.

¶ Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiscopale,

CAP. III.

NIsi † specialis dilectio illa: & infra. ¶ Sane si postulatio Troiani † episcopi ad Panormitanam ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se archiepiscopū appellare priusquā à nobis palliū sucepisset, in quo pontificalis officii plenitudo † cum archiepiscopalis nominis [b] appellatione confertur. ¶ Tu ergo quod factū est, sic studeas palliare, [c] vt id in cōfusionē tuā, & sedis Apostolicę opprobriū, ñ redūdet. ¶ Quoniam si oporteat, vt nos, vel tu, ex hoc negotio cōfūdamur, eligemus [d] poti⁹ te cōfundi, q̄

NIsi speciales.] Facit ad primā partē rubricæ. & prima decise factū narrat. Secūda factū aggrauat: ibi, Sane, Tertia concludit. ibi, Tu ergo. Quarta commi natur: ibi, quoniam. Io. And.

† Ca. 1. e. tit. in 3. comp.

CASVS. Troianus episcopus postulatus fuit ad Panormitanā eccl'. legatus Papæ: q erat ī partib. illis, dedit ei licentiā trāseūdi sine auctoritate dñi Papæ: ille statim se appellauit archiepm antequā pallium recepisset: peruenit hoc ad notitiā Papæ super hoc scribit illi Cardinali dicens, ℘. si postulatio illius archiepiscopi per Papam esset approbata: non tñ se debuit archiepiscopum appellare antequam pallium recepisset, in quo confertur plenitudo officii pontificalis. Postea mandat illi Cardi. vt sic quod factū est studeat palliare, vt in cōfusionē sede. Apost. nō redundet, qa potius illū Papa eliget cōfundi, quam velit lędi sedis Apost. dignitatē. No. ℘ legatus Cardi. nō pōt dare licentiam episcopis transeūdi ad alias ecclesias. Item ī pallio completur auctoritas & potestas archiepiscopalis dignitatis. Item ℘ Romanus Pontifex, potius sedis Apostolicæ dignitatem, quàm priuatam alicuius auctoritatem tueri debet.

† Troianen, Troiacen.

† Adde cōcilīū Lateran. sub Innocētio iij. ca. 5.

b ¶ Nominis.] & ita licet consecratus sit in episcopū, non est appellandus archieps, ante pallii receptionē.

c ¶ Palliare.] palliare debet: quis quod male fecit, & reuocare cōgruenter si pōt, ne vilescat ei⁹ auctoritas. j. de accusa. c. qualiter & quando. j. de appell. c. cum cessante. ff. de reg. iur. l. quod iussit.

[Glo. seq. signat contrarium.]

d ¶ Eligemus] potius tenemur nos magis diligere q̄ alium. nā quisque regulam diligendi proximum à semetipso [1] accepit. 25. q. 5. si non licet. & agris tuis sitientibus alii irrigandi non sunt. C. de ser. l. præses. 64. dist. quia per ambitiones. & C. vt nemo priuatus. l. 2. & quilibet sibi primo faciat eleemosinam, deinde proximo, de pæn. dist. 3. sane cauendum. vnde ēt mihi possum consulere, cū damno alterius. ff. ad leg. Aqu. l. si quis fumo. in fi. Arg. contra 22. q. 2. primum & 11. q. 3. si quis vero.

1 Quæ Bernardus, ī hac glossa commemorat, non colligūtur ex textu, nā Papa ñ de se velut priuato, sed uelut sedis Apostolicæ gubernatore, & de nuda sedis Apostolicę dignitate loquit.

AD honorem.] Duo sunt dicta. Secūdū. ibi, Alii Et diuersitatis causam reddidit. ibi, Quoniā. lo. An

CASVS. Quæsitum fuit à Papa quando & vbi archiepiscopus suo pallio vtatur; & quando, & vbi alij archiepiscopi eodē pallio vti debeant. Papa respōdet, ℘ Roman. Pont. solum inter missarum solemnia semper vtitur & vbicunq; pallio: quia assumptus est in ecclesiasticæ potestatis plenitudinem. Alii vero scilicet archiepiscopi nec semper nec vbique, sed solum ī ecclesia sua. in qua acceperūt iurisdictionē, certis diebus debēt vti, qa vocati sunt in partē solicitudinis, & non in plenitudinem pō tatis.

lędamus sedis Apostolicę dignitatem.

¶ Idem.

¶ Romanus pontifex semper & vbique vtitur pallio alij in ecclesiis suis, & certis diebus tantum.

CAP. IIII.

AD † honorem[e] Dei, & infra. ¶ Sane solus Romanus Pontifex ī missarum solēniis, † pallio sēper vtitur, & vbicūq;, quoniam assumptus est in plenitudinē ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium significatur. ¶ Alii autem eo nec semper, nec vbiq;, sed in ecclesia sua, [f] in qua iurisdictionem ecclesiasticā acceperūt, certis debēt vti diebus: ¶ Quoniam vocati sunt in partē solicitudinis, [g] nō in plenitudinē potestatis.

¶ Idem Compostellano archiepiscopo.

¶ Archiepiscopus extra suam prouinciam pallio vti non pōt etiā si hoc habeat cōsuetudo,

† Ca. 2. e. ti. in 3. compi.

[Gl. seq. ponit formā tradendi palli.]

e ¶ Ad honorem.] sub hac forma verborum traditur pallium: Ad honorem Dei omnipotētis & beatæ Mariæ virginis & beatorū Petri & Pauli Apostolorū & domini Papæ Grego. & ecclesiæ Romanæ, & ecclesiæ talis tibi cōmissæ, tradimus tibi pallium de corpore beati Petri sumptum: in plenitudinem pontificalis dignitatis, vt vtaris eo intra ecclesiā tuam certis diebus, qui exprimuntur in priuilegiis ecclesiæ tuæ concessis à Roma. eccle. j. eod. cap. vlt. & hi sunt natiuitas Domini, in festiuitate S. Ioannis & S. Stephani, in Circōcisione, in Epiphania, in ramis Palmarum. in cœna Domini, in sabbato Sancto, trib diebus Resurrectionis, Pentecostes, in festiuitate sancti Ioannis Baptistæ, & omnium Apostolorum, in tribus festiuitatib. beatæ Mariæ, in commemoratione omnium Sanctorum, ī Dedicatione ecclesiarum, in principalib. festiuitatib. ecclesiæ suæ, in ordinationibus clericorum, & in consecrationib. episcoporum, in die anniuersarii suæ consecrationis. & arg. ad hoc, inf. de fer. c. ult. & de consec. dist. 3. c. pronunciandum.

† Solemnitatibus. Forma tradendi palliū archiepiscopis.

† Al. ita: & nō in plenitudinē, &c.

Quib. diebus archiepiscopi pallio uti possintr

[Gl. seq. exponit literam, dat duo similia, & signat contrarium.]

f ¶ In ecclesia sua.] id est intra quamlibet ecclesiam suæ prouinciæ sup. eo. tit. 1. c. sed extra ecclesiam ī ꝓcessione uti non debet. sup. e. tit. c. & sic miles post finitam militiam, cum cingulo nō ibit. C. de proxim. sac. script. l. ult. lib. 12. proconsul non utitur insignijs suis, prius quam intret prouinciam. ff. de offic. ꝓcons. lege. 1. simile est de usufructuario, qui scenica ueste non potest uti nisi in scena, ff. de vsufruct. sed & si quid. §. 2. argu. contra. infra. ut lit. penden. cap. à memoria.

g ¶ Solicitudinis.] 2. q. 6. qui se.

Ex tua-

Ex tuarum.] Sunt duæ partes. In prima gratiæ petitio, petẽtis motiuũ cõtinens. In secunda petitionis limitata exanditio, motiuũ reprobãs. Scđa ibi, Licet. CASVS. Archiepiscopo Compostellano in datione sui pallij dictũ fuit. Accipe palliũ & vtaris eo infra ecclesiã tuã: ipse archieps pro negotijs ecclesiæ suæ frequenter exibat prouinciã suam, vnde reputabat sibi ad verecundiam, ꝙ pallio non vteretur. cum alij archiepi de Hispania vltra ꝓuinciã suã de ꝯsuetudine gñrali suo pallio vterẽtur: quare petebat à Papa ꝙ extra prouinciã suam posset eo vti. Ad qđ Papa rñdet, ꝙ illa consuetudo ẽ potius dicenda corruptela, & de speciali gratia eidem concedit, ut si alia necessitate fuerit impeditus, ita vt ad ecclesiã sibi subiectã accedere nõ possit pro consecrandis suffraganeis suis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam necesse habeat declinare, vtẽdi pallio habeat facultatẽ in iam dictis casibus dũmodo ad quem ecclesia pertinet id permittat. Nota licet Papa alicui priuilegiũ concedat, non tñ ipse Papa vult, ꝙ ille cui concessit, eo in ꝓ iudiciũ alterius vtat.

a ¶ Infra ecclesiam.] id est ĩ. quamlibet ecclesi. m̃ prouinciæ tuæ. sup. eo. c. 1.

b ¶ Pallio.] rationabili tamen causa potest vti vbique. 36. di. capitu. qui ecclesiasticis. §. ecce. similiter videtur, quod in sula 1 possit vti vbique. 21. dist. cap. cleros, & clericos. videtur quod vbique. inf. eod. cum sis.

† Ca. 3. e. tit. in 3. compi.

CAP V.

Ex † tuarum tenore litterarum accepimus, ꝙ cum fuerit in concessione pallij tibi dictũ, (vt ipso infra a ecclesiã tuã utaris,) & tibi ꝓ ecclesiæ tuę negotijs frequẽter extra suã prouinciam commoranti, verecundũ sit absq; pallio b ministrare, (cum consuetudo c sit i Hispania generalis, ꝙ archiepi extra suas prouincias, pallio indifferenter vtantur) vt extra tuã ꝓuinciã vti pallio valeas, indulgeri tibi a sede Apostolica postulasti. ¶ Licet autem talis cõsuetudo dicenda sit potius corruptela, d † nos tamen de speciali gratia indulgemus e tibi, vt si necessitate aliqua præpeditus, ad ecclesiã tibi subiectam accedere forte nequiueris, pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam ꝓpter hoc f te contigerit declinare: dũmodo is ad quẽ ecclesia pertinet, id permittat, g vtendi pallio h in iam dictis casibus, i liberam habeas facultatem.

† Vide l. oẽs iudices. cum glos. 1. C. de decur. li. 10. & in authẽt. vt nulli in. §. j. in gl. magna. collatione. 9.

c ¶ Consuetudo.] & mala: & est ratio, quia licet pallium fortiter postulanti datur. vt 100. di. c. prisca, ita tamen fortiter custoditur: & si transferat se ad aliam sedem, non tamen cum eo pallium transfertur. ſ. de postu. c. bonæ 2. in fi. 2 vnde pro parte est beneficiũ personale, quia cum persona recipitur. sup. eod. c. ad hoc. & pro parte locale. quia nõ trans fertur cum persona ad alium archiepiscopatum, sed remanet ibi sup. de postul. c. bonæ 2. in fine.

[Glo. seq. obijcit.]

d ¶ Corruptela.] sed videtur ꝙ non sit corruptela, & ꝙ sit tolerandum. ff. de offi. procon. l. 1. vbi proconsul vtitur suis insignijs vbique postquam egreditur vrbẽ.

[Gl. seq. reddit rationem.]

e ¶ Indulgemus.] hoc ideo dicit. quia non est licitũ alicui celebrare vel prædicare in alia ꝓuincia, nisi ad hoc fuerit inuitatus. 7. q. 1. episcopi vel presbyteri. & 9. q. 2. nullus primas. & 6. q. 3. scriptum est.

f ¶ Propter hoc.] scilicet pro ecclesijs consecrandis, & clericis ordinandis.

g ¶ Permittat.] nota. ꝙ Papa licet alicui det priuilegium, non vult tñ ꝙ vtatur eo in præiudicium alicuius. sic ĩ. de off. ord. c. licet. & ſ. de transl. c. licet. 2

h ¶ Pallio.] tuo scilicet, & nõ illius, ad cuius prouinciam declinas: cũ sit persona le. sup. eo. c. ad hoc.

i ¶ Casibus.] duob. præmissis, non alijs, quod enim in quibusdam permittit, in alijs prohibetur. argu. ff. de iud. l. cum prætor.

1 Forte, mitra: ĩ his. n. nõ designatur plenitudo officij sicut in pallio. Io. And.

Archiepiscopo translato, nõ transfertur palliũ

¶ Idem.

In qualibet ecclesia suæ prouinciæ per missis dictus archiepiscopus missam celebrãs vti, potest pallio.

CAP. VI.

Cum sis, & ĩ. ¶ Vbicũque k fueris in missarum celebrationib. constitutus, diebus solemnib. vsũ pallij (ꝑ quod plenitudo Pontificij designatur) poteris liberius exercere.

Cum sis.] In prima decisa consultatio. In secunda rñsio: ibi, Vbicũque. CASVS. Quæsitum fuit à Papa qñ & quibus diebus archieps vti debeat pallio? Respondet ꝙ vbicunq; fuerit archieps intra suam prouinciam in celebrationibus nisi satis solẽnib. diebus pallio suo vti potest.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

k ¶ Vbicũque.] hic vĩ ex eo qđ dicit. vbicunque, ꝙ etiã extra prouinciam archieps pallio possit vti sicut proconsul. ff. de offi. proconsul. l. 1. Sed ĩ. ſ. eo. c. 1. & c. ex tuarum. sed quod dicit, vbicunq; restringe, 3 id est intra quamlibet ecclesiam tuæ ꝓuinciæ. ſ. c. 1. vel, vbicunque, si habeat priuilegium ad hoc. & ille ad cuius ꝓuinciã vel diœcesim trãsit, id permittat. ſ. eo. ex tuarũ. & sic planũ est.

2 Concor. l. vbicunq; cũ gl & ib Bar. ff. de fide. u. & in l. si dubitet. §. ita demu. eo. ti.

† Ca. 1. e. tit. in 4. compi.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Tri.

Sine pallio & sandalijs, potest archiepiscopus celebrare.

CAP. VII.

Quia nos, & ĩ. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ tã in tua quàm in aliena l diœcesi, potes sine pallio & sandalijs celebrare, qui vtique i tua diœcesi non debes semper celebrare cũ pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesiæ tuæ priuilegijs m sunt expressi. Sicq; soluta est quarta n quæstio, qua quæsisti, an tibi sit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

† Pontificalis officij Pontificis.

3 Dicebat Hostien sis hoc verbũ gñrale, ubicũq;, ad quatuor restringẽdũ, ad ꝓuinciã, ad ecclesiã, ad missarũ solennia, & ad certos dies: & sic vr̃, ꝙ si sub papiliõe. uel in castris, in aliqua priuata domo, ex ecclesiã ꝑm c. de plu. di. 1. concedimus, q̃uis ĩ. suam ꝓuinciam, archiepiscopus celebret, pallio non vtetur. Ioan.

Quia nos.] In 1. decisa consultatio. In secunda responsio, ibi, Inquisitioni. CASVS. Quidã archieps q̃siuit à Papa, vtrũ tam in sua diœcesi q̃ in aliena possit celebrare absq; pallio & sandalijs? Rñdet Papa ꝙ potest, non tñ semper in sua diœ. debet celebrare cũ pallio, sed certis dieb. q sunt in suo priuilegio expressi. & ꝑ hoc soluit alia q̃o, qua quæsiuit, vtrũ pro defunctis cũ pallio dẽt celebrare.

l ¶ In aliena.] de licẽtia diœcesani epi, aliàs nõ: quia non debet ponere manum in messem alienam, vt 6. q. 3. scriptũ est. & 6. q. 2. nullus primus. priuatim tñ posset sine licentia. ĩ. de cle. peregri. tuæ. diœcesanus dẽt illum inuitare. 7. q. 1. episcopi vel presbyteri.

m ¶ Priuilegijs.] qui præcise sint dies illi nescimus, 4 nisi sint illi qui enumerati sunt. sup. eo. ad honorem. & inf. de fer. conquestus.

n ¶ Quarta.] satis soluta est per hanc responsionem, quia

4 Sed hos paulo antea numerauit gl. in cap. ad honorẽ. hoc titulo.

quia recipere debet priuilegiũ suum: & si ibi continetur & possit celebrare cum pallio ꝙ defunctus, ita obseruet secundũ quod ibi continetur. simile ꝟ. de priu. si de terra,

ADDITIO. Et melius in c. porro.

prætor. §. vltim. arg. 19. q. 3. monasteriis.

[Glo. seq. dat similia.]

d ¶ Militiæ.] sic 7. q. 1. scissitaris. nõ eni solui debẽt milites, nisi cõpletis stipẽdiis. C. de iis qui nõ imple. stipen. l. 2. lib. 10. & nil creditur esse actũ, &c. C. de iis quib. ut indig. l. pen. in fi. & frustra uelociter currit, qui priꝰ quam ad metas perueniat, deficit, 3 de pen. dist. 3. in causã argu. 7. q. 1. nihil. & magis delinquit qui inceptam causam. dimittit, quam qui nunquam ad causã venit. in authen de litigio. §. omnẽ. colla. 9. & q ponit principium, totum supplere debet vsq; ad fi. de consecra. dist. 1. nullus episcopus. ADDITIO. Et cordi nobis est omnia cœpta ad finem perducere. Et alibi dicit Tulliꝰ, ꝙ nihil est in humano genere difficilius, quam inuenire, perfectionem. C. de emen. Iusti. co. l. unica. in pri. & Deus opus imperfectum non nouit. ꝟ. te bap. maiores. ver. sed adhuc. secundũ Host. Io. And.

3 Hieronymus ad Lucinum. Cœpisse, multorum est; ad culmen peruenisse, paucorum. Ioã.

DE RENVNCIATIONE.

¶ Quia ea quę postulatione, electione vel translatione acquiruntur, plerunque renunciatione perdũtur: 1 ideo ponitur hæc rubrica. De hac materia tractatur 7. q. 1. & q. 2. & 17. q. 1. & 21. q. 2.

Litteras] In prima ponit decisionem. In supplicatio. In scda. ibi. Si tuam. ipsius repulsio. In tertia: ibi Monemus. conclusio. Ioan.

CASVS. Episcopus Londonen. sæpe petiit licentiam cedendi a domino papa. rescribit ei Papa dicens, ꝙ quamuis ipse considerans senectutem suam, aut insufficientiam, suã petat renunciandi licentiã, sciat ꝙ Papa credit, quod tutius sit ei illam ecclesiã sub vmbra sui nominis gubernari, quam alicui nouæ incognitæ que personę in tãto discrimine committi: quia in ipso vigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescente non deficit, sed vergẽte deorsum conditione corporali feruor spiritus ad sublimiora conscendit: monet ergo illum vt super hoc diebus istis nulla importunitate faciat se molestum, quia indecẽs est prius soluere militiæ cingulum quam cedat victoribus aduersitas præliorum. Not. ꝙ non statim danda est cedendi licentia, licet quis dicat se senem & insufficientem, maxime cum bene administrauerit. Item indecens est prius militiæ soluere cingulum, &c.

1 Tex. est in l. quæro. §. si ueuditor. ff. đ ędil. edic. & in l. si qs in cõscribẽdo. C. đ pac.

† Cap. 2. eo. titu. 1. compilatio.

† Al. ita: Si tua autem.

† Ita legitur in omnibus manuscriptis fide dignis. & vox immeritum perperã inserta fuit.

TITVLVS IX.

De Renunciatione.

1 ¶ Alexander iij. Londo. episcopo.

¶ *Non datur licentia cedẽ de episcopo, qui propter senectutem vult cedere, si necessarius vel vtilis sit ecclesiæ suæ.*

CAP. I.

Litteras † tuas: & ĩfra. ¶ Si tuam aut† senectutẽ,[a] aut insufficiẽtiã[b] forte considerãs, te tãq̃ emeritũ† postulas relaxari: scito nos credere qđ tutius sit hoc tẽpore, si cõmissat ibi ecclesia sub vmbra tui nominis gubernetur, quã si alteri nouæ[c] incognitæque ꝑsonæ gubernanda in tãto discrimine cõmittatꝰ: maxime quia in te vigor deuotionis & fidei, etiam corpore senescẽte ñ deficit; sed vergẽte deorsũ cõditione corporea, feruor spiritꝰ ĩ sublimiora cõscẽdit. & infra. ¶ Monemus te igitur, vt super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molẽstũ: qa indecens omnino probatur, prius soluere militiæ[d] cingulum, q̃ cedat victori aduersitas præliorũ.

¶ Idem † abb. Dolen. & Priori de Attig.

¶ *Qui abiurat beneficium, licite potest illud (si denuo eligatur) obtinere.*

† Al. ita: abbati & Priori de Artig.

CAP. II.

CVm† inter P. Gaufridi, & quosdam ; alios canonicos sancti I. super spirituali† beneficio, scilicet stallo in choro, & loco ĩ capitulo, quęstio fuisset diutiꝰ agitata, & ĩfra. ¶ Ideoq; vobis mãdamus, quatenus si prędictum P. inueneritis đ cõsensu †maioris partis capituli fuisse đ prędicto beneficio authoritate Apostolica inuestitũ, eũ faciatis beneficium ipsum pacifice possidere, nõ enim videtur nobis ĩpedimẽtũ afferre iuramẽtum,[e] quod de eodem

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõpilatione.

† Al. speciali

4 Concor. tex. in l. quã uis. & ibi. Bartol. ff. de furtis.

† In codice Barbatiæ ita de consensu maioris s & sanioris partis capituli. &c.

CVm inter P.] CASVS. Iste P. impetrauit litteras, & subiecit se misericordiæ capituli, renũciando & abiurãdo litteras, & maior pars eũ recepit, minor contradixit, secundum Host. primas pars decisæ narrat factum. Secunda ibi. Ideoq; dat iudicium. Io. And.

[Gl. seq. textum determinat, & remittit.]

a ¶ Senectutem.] non enim quælibet senectus 2 facit vt quis possit petere cessionem, sed ea sola, quæ hominem reddit prorsus ineptum. ꝟ. eo. nisi. §. debilitas. propter quas causas possit quis renũciare, traditur. ꝟ. eo nisi. & ꝟ. eod. post translationem.

[Gl. seq. textum fortificat.]

b ¶ Insufficientiam.] hæc est iusta causa ad renunciandum, quia defectus scientiæ non solum impedit promouendum. ꝟ. de elect. congregato, immo deijcit iã promotum. ꝟ. de æta. & qualita. c. ult. & de hoc habebis. inf. eo. nisi.

c ¶ Nouæ.] sic enim iudex potius debet causam differre, quam eam nouo iudici delegare. ff. de va. mu,

2 Senes. n. ui di gubernationi sunt aptissimi. B. Hieronymꝰ in epistola ad Nepotianum. Archidiaconus in c. tanta. dis. 86.

CASVS. iste P. Graufridi abiurauit beneficium suum. Postea obtinuit litteras a domino Papa, vt in eadẽ ecclesia reciperetur, sic authoritate litterarũ dñi Papæ, a maiori parte capituli. fuit receptus. Quidã canonici ꝯtradicebãt eidẽ, opponendo sibi iuramẽtũ, & iõ ꝯtrã iuramẽtũ nõ erat recipiẽdus, cũ super hoc fuisset qđ diutius agitata, mandat Papa quibusdam, quatenus si prædictum P. inuenerint de consensu maioris partis capituli fuisse de prædicto beneficio authoritate apostolica inuestitum, eum faciant beneficii possessione pacifica gaudere, non obstante iuramento, quod đ nõ repetẽdo vlterius eod. beneficio proponitur præstitisse, in quo consensus maioris & sanioris partis capituli intercessit. No. ꝙ iuramentum non extẽditur ad ea, de quibus uel super quibus non est iuramẽtum faciẽdum. Item ius semel amissum, nõ renascitur. Itẽ sententia maioris & sanioris partis debet præualere.

e ¶ Iuramẽtum.] iste P. abiurauit 5 beneficium suũ, ꝙ de cætero ipsum nõ repeteret, sed nõ iurauit ꝙ nõ reciperet, si iterũ eligeretur ꝟ. quod met. cau. audientiam. iuramentum 6 non extenditur ad ea. de quibus nõ fuit cogitatũ in iuramento, & quę tũc nõ extãt. ꝟ. de iu.

5 Melius dicitur eiurauit, hoc est renunciauit.

6 Albericus tract. de statutis li. 1. q. 25. Decius ĩ Rub. C. qui admit. & in leg. in ambiguis. §. quoties. ff. de regu. iu.

non petendo ulterius proponitur præstitisse, si consensus maioris [a] & sanioris partis canonicorum ecclesiæ intercessit.[b]

¶ Idem epo Verulano.

¶ *Qui renũciauit beneficio suo, illud repetere non potest.*

CAP. III.

EX † transmissa relatione abbatis [c] sancti N. de Ceparano, nostris ẽ auribus intimatũ, quod P. Rubeus clericus dum † infirmitate † laboraret, apud monasteriũ sancti Saluatoris sibi petiit habitũ monasticum indulgeri: qui recuperata postmodũ sanitate, ad monasterium illud gratia complendi votum[d] accessit: & ibidẽ moram aliquantulam faciẽs, ea, quę prędictę ecclesiæ sancti N. cõtulerat, sibi fecit restitui: nunc autẽ mutato animo laborat, vt restituatũ i ecclesia supradicta, ¶ Verũ quoniam iã dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur ex quo, ea, q̃ sibi contulerat, ad petitionem suam resignauit [c] eidem: Mandamus, quatenus (si res ita se hẽt) prędictum abbatẽ, & socios eius ad receptionẽ P. nulla ratione compellas inuitos: nec a populo † Ceparano compelli permittas: hortari tamẽ eos poteris, vt illum non tanquam vnum de ecclesia, sed quasi denouo recipiant in socium & in fratrem.

¶ Idem episcopo Tornacensi.

¶ *Beneficiatus sine licentia prælati sui beneficio renunciare non potest.*

CAP. IIII.

ADmonet; & infra. ¶ Vniuersis personis tui episcopatus sub districtione ꝓhibeas, ne ecclesias tuę diœcesis ad ordinatione tuã ꝑtinentes, absque assensu tuo intrare [f] audeãt, aut detinere, aut dimittere inconsulto.[g] ¶ Quod si quis cõtra prohibitionem tuam uenire præsumpserit, in eum canonicam exerceas vltionem.

de iureiu. clericus, sicut nec rescripta extenduntur ad litesq̃ nõ extabant tpe impetrati rescripti. s. de rescr. c. vlt. & transactio nõ extẽdit ad ea de quibus nõ fuit dictũ vel cogitatũ. C. de transac. si de certa. & C. de iudi. licet. vnde nõ obstat in alijs. & sic isti P. non obstat iuramentum, cũ non agat ex prima sua receptione, sed ex nouo iure post iuramẽtum præstitum, acquisito de consensu maioris & sanioris partis capituli, qa alia est ista causa petẽdi. ff. de excep. rei iudi. & an eadẽ. ff. de initi. ac. l. habebat. & ĩ. de caus. pos. c. vlt.

a ¶ Maioris & sanioris.] & sic standũ est maiori parti. s. dist. sane. & 19. dist. in canonicis. & ff. ad munici. qd maior. Quid iuris sit seruandum de hoc, nc. s̃ de elec. c. ecclesia vestra. ĩ fi.

b ¶ Intercessit.] supple post suã renũciationẽ. Iste P. post suã renunciationem obtinuit litteras a Papa vt reciperetur in ecclesia illa. sic iste inuestitus fuit de beneficio illo authoritate Papæ, & de consensu maioris partis, & sic pars minor non potest obiicere iuramẽtum.

EX transmissa.] Prima pars ponit querelam. Scđa prouidet. ibi, verũ quoniam. Io. And.

CASVS. P. Rubeus sancti Nicolai clericus de Ceparano infirmitate laborans, apud sancti Saluatoris monasterium petiit sibi habitum monasticum indulgeri: tandem sanitate recuperata transiuit ad monasteriũ prædictum gratia complendi votum suum, & aliqua mora facta in monasterio, fecit sibi restitui illa. quæ cõtulerat ecclesiæ sancti Nicolai: postmodum nihilominus iste P. uolebat vt restitueretur in ecclesia prędicta, voluntate mutata: sed abbas de Ceparano, & quidam clerici eum recipere nolebant: vnde significauit hoc domino Papæ idem abbas. Super hoc scribit Papa episcopo Veruiano, ꝙ dicta ecclesia ab eo soluta ẽ, ex quo ea quæ sibi contulit, ad petitionẽ eius restituit. mandat Papa quatenus si res ita se habet, prædictum abbatem & socios eius ad receptionem illius P. nulla ratione compellat, nec compelli permittat, tamen rogare poterit illos, ut illum recipiant, non tamen tã quam vnum de ecclesia, sed quasi de nouo recipiant eum in socium & in fratrem. Nota ꝙ suo iuri qs tacite renunciat. Item non potest quis redire ad illud cui renũciauit. Item actio semel extincta non reuiuiscit.

c ¶ Abbatis.] id est, prælati: quia ecclesia secularis est, & non regularis: & est nomen dignitatis. & iste P. Rubeus erat ibi canonicus.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

d ¶ Votum.] non ꝙ emisisset votũ, sed ꝙ emittere ꝓponebat. ĩ. de reg. consulti. Arg. ꝯ. ĩ. de reg. super eo. Non est cõtra. ibi habitus fuit ad professionẽ. hic ad ꝓbationem tm̃, vel hic nullũ habitum suscepit: & si suscepisset, nõ obstabat: nã habitus solus sine professione non facit monachum. ĩ. de regu. porrectum. & ĩ. qui cleri. vel vouen. c. cõsuluit.

[Gl. seq. obiicit, & tripliciter soluit, & remittit.

e ¶ Resignauit.] sed qualiter bona illa sibi restituta fuerunt? ex quo enim semel fuerunt acquisita ecclesiæ, nõ debent ei amplius restitui. 12. q. 2. nulli. 17. q. 4. sũt q̃ opes. l. s. ñ. iure poli, nõ iure fori. 17. q. 4. quicũque. argu. ĩ. de dona. inter vir. & vxo. mulieres. & in authẽ. de mona. §. si vero coll. 1. vel de facto fuit hoc, potius q̃ de iure, si transiuerũt in proprietatem ecclesiæ. Vel forsan sub conditione cõtulerat illa bona, si ibi perpetuo remanere deberet. De hac materia notat ĩ de cleric. coniuga. c. quod ad te.

ADmonet.] Primo ponit ꝓhibitionem. Secundo ipsius transgressionem puniri præcipit: ibi, Quod si quis. Ioan. And.

CASVS. Episcopus Torn. significauit domino Papæ, ꝙ quidã intrabant ecclesias suæ diœce. quæ pertinebat ad suã iurisdictionem, & detinebant & dimittebant eas absque assensu & propria authoritate: Papa mandat sibi ut ipse prohibeat omnibus personis sui episcopatus, vt nullus authoritate sua audeat intrare ecclesiam, vel eam dimittere sine authoritate sui superioris; & qui contra hoc fecerit, merito punietur.

f ¶ Intrare.] 16. q. 7. nullus omnino. ĩ. de iure patro. cura pastoralis alias nisi talia beneficia dim[illegible], sunt excommunicandi vsque ad debitam satisfactionem. ĩ. de initi. ex frequentibus.

[Gl. seq. allegat duas [illegible] quid de inferioribus prælatis. ex[illegible] quod dicit finis c. de canonica [illegible] quod si prælatus ratificet, & quid de tã situ ad re[illegible]gionem. demum [illegible] pro opi. Vincẽ. quam reprobat.]

g ¶ Dimittere inconsulto.] vt [illegible] ĩ de praeb. cum & plantare. § [illegible] cis aliorũ prælatorũ, vt [illegible], sine quorum consensu ecclesias non debent dimittere. 63. dist.

† Cap. 40. e. tit. in 1. compilatione.

† Al. ita: dũ olim infirmitate nimia labora.

† Iuxta illud: Dulcio languorẽ, fero religiõis amorẽ; Expers languoris, nõ sum memor huius amoris.

† Vox, populo, deest in oib. manuscriptis, sed erat expositio marginalis, quæ irrepsit in textum. in antiquis enim ita habebat. Ceparano, idest. a populo Ceparano.

diſt.c.1.& 2.& 53.diſt.c.1.quod ſi fecerint,poſſunt reuocari,& niſi admoniti redierint, ſunt excõicandi. 7.q.1 ſi quis vero.&c.ſeq. & hæc eſt canonica vltio, vt dicit hic in fi.& ſi prælatus ſuus tranſitum ratum habere noluerit,poteſt illa eccleſia ordinari per illũ,ad quem ſpectat ꝭ.eod.

Prælatus an debeat eligi vel poſtulari ad aliam.

q̄d in dubiis. & hic in fi. ad religionem tñ tranſire poſſunt. 10.qu.2.duæ ſunt,& etiam regulariter petita licentia, quãuis non obtenta. de regula.licet. Item arg. eſt ex hac littera, ꝙ vnus p̄latus non poſſit ad aliã prælaturã eligi in alia eccleſia, vel etiam canonicus: ſed tantum poſtulari: qm̄ prælatus ille vel clericus non habet facultatem recedendi ab eccleſia ſua ſine licentia epi ſui; Vnde eius cõſenſus illegitimus eſt, q̄d concedebat Vinc. 1 & ſi eps malitioſe eum non vult concedere, cogendus eſt p ſuperiorem.arg.ꝭ de iure patro.nullus. & ſm eũ habet locum electio tãtum in clericis eiuſdem eccleſię, nos hoc non dicimus, immo clericus alterius eccleſię bene poteſt eligi ad aliã eccleſiã,dũmodo alias ſit idoneus,& in eodẽ epatu,& in alio,& tenet electio.ꝭ de elec. cum inter canonicos, vbi de hoc.imploranda eſt tamen licentia ſui epiſcopi,& ſi denegaret eam, compelleretur per ſuperiorem ſi malitioſe hoc faceret, p decr.nullus.ꝭ.de iur.pat.

† Cap.3. eo. ti.in 2. compil.

† al. ita Super hoc q̄d ſciſcitaris nobis.

1 In antiquo apparatu: ſed in apparatu huiꝰ compilationis dixit hic contrarium. Ioan.And.

¶ Clemens tertius.

¶ Contra petentem beneficiũ admittitur ſpontaneæ abiurationis exceptio,etiam cauſa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quod non ſponte renunciauit, & qui melius probauerit, obtinebit.

CAP. V.

SVper† hoc quod ſciſcitaris,Vtrum eccleſiaſtica beneficia repoſcentibus,[a] obiecta ſpontaneæ abiurationis exceptio,ſine cauſæ[b] cognitione ſit admittẽda, & an actoris, quod ſponte renunciauit, an rei de ſpõtanea renunciatione debeant probationes admitti? ¶ Sic tuæ experientiæ reſpõdemus, q̄d nulla rõ hoc veriſimile[c] reddit, vt quiſquam beneficium multis forte expenſis & laboribus acquiſitum,quo ſubſtentari debet, facile ſine magna cauſa ſua ſpõtę reſignet: iõque ſuperuacuũ eſſe nõ credimus, cauſam reſignationis[d] diligenter inquiri: † quia ſi forte pro-

SVper hoc.] Communis diuiſio.ſecundo:ibi.Sic tuę.& habes varias lecturas.Ioan.And.

2 Hic caſus in vetuſtis codicibus reperitur.

CASVS. Quidã 1 petebat beneficium ſuum,de quo fuerat canonice inſtitutus.obiiciebatur ei in modum exceptio. ꝙ non poterat repetere ipſum., q̄uis ad ipſum ptineret,qa dum quiete poſſidebat illud, ſponte abiurauerat: replicabat actor ꝙ non ſponte renunciauerat,& hoc vterq; probare volebat.Primo querit an exceptio ſpõtaneæ abiurationis obiecta, nulla cauſa reſignationis aſſignata, ſit admittenda. & dato ꝙ ſit admittenda,quæritur an teſtes actoris, qui dicunt ꝙ non ſponte renunciauit,poſt ſint admittẽdi, an teſtes rei qui dicunt ꝙ ſponte forte renunciauit? Rñdet Papa.ꝙ non eſt veriſimile, ꝙ aliquis renũciet beneficio ſuo ſponte multis laboribus acquiſito ſine magna cã, tñ teſtes ſup ſpõtanea renunciatione ſunt recipiendi:nec eſt ſuperuacuum, ſi iudex inquirat cauſam renunciationis ſi voluerit,aliàs non tenetur,& ſi inuenerit illam probabilem.id eſt,nõ vi vel metu, &c. admittet eam & imponetur ſilentium actori, niſi ipſe replicando probauerit ꝙ ſponte nõ renunciauit. in fine rñdet quaſi tacitæ queſtioni,& qũo poteſt hoc eſſe cũ illa negatiua, ſ. ꝙ ſponte non renunciauit? & ipſe reſpondet ꝙ licet videatur negatiua,tamen talis negatiua habet in ſe implicitam affirmatiuam, ſcilicet ꝙ coactus renunciauit,& ideo ſuper illa aſſertione implicita ꝓbationes actoris ſunt admittendæ, & ſententia pferenda pro eo qui melius probauerit. Bernardus No. ꝙ eſt veriſimile,ꝙ aliquis renunciet ſpõte iuri ſuo, cum ꝯtra talem præſumptionem admittitur probatio.Item licitum eſt vnicuique ſuo iuri renunciare.Item negatiua habens in ſe affirmatiuam. ꝓbat. Itẽ dignitas & teſtiũ opinio de iure eſt conſideranda

a ¶ Repoſcentibus.] id eſt,petentibus.

b ¶ Sine cãæ.] i.ſine adiectiõe iuſtæ cãę renũciatiõis.

c ¶ Veriſimile.] ꝯtra iſtã p̄ſũptionẽ bñ admittitur ꝓbatio ĩ ꝯtrariũ,vt ꝭ.dr̄ ĩ rñſiõe ꝭ.d p̄ſum.qa veriſimile.

[Gl.ſeq.primo dicit valere renũciationẽ ſine cauſa. Scd̄o ad textũ ſignat ꝯtrariũ,ponit opi. & ſolutionẽ.]

d ¶ Reſignationis.] licet non ſit allegata ab ipſo reo, forte iõ renunciauit, quia habebat plura bñficia. ꝭ d præb.c.referẽte. vel, qa ſimonia fuerat adeptꝰ illud.3.ꝭ. de p̄ſum.non eſt veriſimile. maxime dico,qa idẽ eſſet ſi nullã cãm allegaſſet, & hic nõ dr̄ ꝙ reus cauſã allegauit, ſed iudex hic quæſiuit; qa ſufficit allegare ſpõtaneã renunciationẽ ſine aliqua cã,nec tenet ẽt allegare cauſam nec iudex tenet inqrere cãm. & hic notat cũ dicit infra, ideoq; ſuperuacuum eſſe, &c. q. d. ſi vult põt inquirere, aliàs nõ tenetur: qa ſufficit ꝙ ſpõte renũciauit.ꝭ.c.ꝓxi. Quidã ſignãt. ꝯtra.ꝭ. de reſt.ſpo.ſolicite.ibi nõ recipiunt teſtes illius q allegabat ſpõtaneã abiurationẽ ante reſtitutiõnẽ,& hic recipiunt ante & poſt reſtitutionẽ. Ita ſoluebãt qdã, hic non allegabatur ꝙ ſpoliatus renunciauerit: ſi hoc feciſſet,nõ admitterent ꝓbationes ꝯtra eũ: vt ibi, ſed vbi ceſſit nõ ſpoliatꝰ, licet p̄ſumat ꝓ eo ꝙ inuitus hoc fecerit, audit tñ aduerſarius volens ꝓbare ſpontaneã abiurationem, qua ꝓbata ſi iterũ actor vult replicare ꝙ nõ ſponte,bene audit. Ad hoc vt nullũ ſit ꝯtrarium ita dicas ꝙ hic & illa ſolicite ĩ diuerſis caſibꝰ loquũt nec ſe tangũt, q eñi p metum vel vim renunciat beneficio vel iuri ſuo,tenet quidẽ renunciatio, qa hoc voluit licet coactus,& ſic pditur dñium ex toto.quia coacta voluntas,voluntas eſt.15.q.1.merito:& ff. q̄d met.cau.ſi mulier.§.ſi metu & l.metũ aũt §.ſed q̄d ꝓtor & ſic hẽt locũ in hoc caſu actio quod metus cã,q appellat actio p̄toria ff.eo.tit.& l. ſi mulier. §. metu. & in hoc caſu loquit hæc decr.nec talis ꝓprie dr̄ ſpoliatus,vnde nõ põt petere reſtitutionem, cũ nõ fuerit ſpoliatus.immo tradidit dñium licet per metu, vt dictũ eſt:ſed datur illi actio p̄toria quod met.cau & hic agebat actione in rẽ,ſimpliciter petendo eccleſiã ſuã. ſed opponebatur ſibi ſpontanea abiuratio.qñ res petita tradita eſt per metum, agitur actione in rem & in perſonã, & ſi promiſſio tm̄ per metũ facta eſt.& agit vt res tradat, habet exceptionẽ quod me. cã. ff. quod me.cau.metũ.§.ſed quod p̄tor.ſed ſpoliatus remanet dñs vel quaſi,& perdit ſolã poſſeſſionẽ:& in hoc caſu habet locum actio vnde vi ſiue interdictum poſſeſſoriũ,& in hoc caſu loquitur illa decre. ſolicite & ibi renunciauit ſpoliatus: & ſecundum hæc nulla exceptio poteſt opponi, quæ tangat dñium eius q petit reſtitui: quia quæſtio ſpoliationis priuilegiata eſt.ꝭ. de ord.cog.ſuper ſpoliatione,nec poteſt referri ſpoliato quæſtio proprietatis, quod nõ hẽbat ius vel quod nõ ſit canonice inſtitutus ꝭ de reſt. ſpol.itẽ cũ qs. &c.in literis,& c.ex conqueſtione & ideo incaſu.c.ſolicite. non auditur qui ei refert quæſtionem, qui ſponte renunciauit ſiue abiurauit: quia illa duo ſimul ſtare nõ poſſunt, quod vnus petat reſtitui, & aduerſarius agat proprietate. hoc eſſet contra ordinem iuris. C. de rei vendicatio. ordinarij, ſed hic petebat eccleſiam

3 Secundũ Ab. & Tan. cr.Et idem Inn. qui dat etiam exemplũ de oi leſione cõſciẽtiæ.& de volẽte religionem ingredi.Io.And.

† Vide l. ſi mulier. ff. re. amot. & l.ſed & ſi ſ. §. nec diſtinguimus. ff. de vſufru.

Renunciatio bñficij facta per vim an teneat.

agendo reali actione simpliciter; vnde aduersarius potest obijcere exceptionem peremptoriam, & docere de iure suo, & actor potest replicare, & sic vterque debet docere de sua intentione secundum quod hic fit, vt dicit in fi. & in fi. apparebit quis melius probauerit: & ita plana est quæ consueuit difficilis reputari.

a ¶ Non vi] sed sponte.

b ¶ Metu.] & tamen metus continet in se vim, & ideo superflue dicitur, non vi. ff. quod metus causa. l. 2.

† Facit quod hic. ff. de cal. l. 1. & 2.

c ¶ Oppressione.] C. quod met. caus. per impressionem. [Glos seq. arg. à contrario, & illud argumentum reprobat.]

d ¶ Pecuniæ.] quæ pro expensis etiam in talibus non debet dari. ⁊. de pact. cum pridem & infra de rer. permuta. ad quæstiones. ex eo quod dicit, non interuentu pecuniæ, videtur à contrario sensu: quia si interuentu pecuniæ renunciasset, quod talis renunciatio non tenuisset, & sic restituet ei ecclesia; sed hoc falsum est, quia licet renunciatio non teneat, tamen priuari debet iste, qui simoniam commisit pecuniam recipiendo pro re spirituali, & ideo potest suppleri, maxime si restitueretur in casu isto de gratia sola hoc fieret.

† Vide l. post te, cum gl. ff. de rit. & l. 1. ff. q sen. si. appel. recc.

e ¶ Promissione.] in casu isto bene restitueretur propter dolum aduersarij. simile. ⁊. eod. sane.

f ¶ Malo.] scilicet non credentis. 22. q. 1. ita ergo. & ⁊. de iureiur. & si Christus.

g ¶ Canonica.] scilicet, vt actor neget se sponte renunciasse.

h ¶ Opposita.] & probata, supple, vt sequitur in §. porro.

i ¶ Admittere.] cum effectu maxime si probabit reus iustam causam recusationis, obtinebit: nisi actor per replicationem repellat exceptionem, & hoc est quod sequitur nisi replicatio, &c.

K ¶ Negantis.] de hac negatiua dictum est supra de electio. bonæ. dic vt ibi.

l ¶ Negat.] est enim quoddam factum prægnans, quod includit in se affirmatiuam, 1 quia hæc propositio non sponte renunciauit: includit in se hanc affirmatiuam; coactus renunciauit: & hanc probat actor in sua replicatione. simile. C. de codicil. nec codicillos. & ⁊. de suc. ab intesta. cum dilectus. & 3. q. 8. indicas.

1 Concord. tex. in l. fuc curritur. ff. ex qui. cau. maio.

m ¶ Inficietur.] id est neget spontaneam renunciationem. Glos. seq. notat. & dat simile. Secundo argu. pro, & contra, remittit. & opi. ponit quæ dat aliam lecturam.]

n ¶ Ad dignitatem] scilicet testium: & sic non semper statur numero testium, immo considerari debet dignitas testium, & alia, de quibus habes 4. q. 3. si testes. cum duobus c. seq. & ⁊. de testi. in nostra. sic & in electionibus. ⁊. de elect. ecclesia vestra. vbi de hoc. & sic obtinebit qui melius probabit de sua intentione. Sed qualiter pronunciabit hic iudex? nunquid debet pronunciare quod sponte renunciauit. vel quod non sponte renunciauit? Videtur quod sic: quia super his inducuntur testes. sed hoc non videtur, immo videtur quod iudex pronunciare debeat super principali quæstione, quæ est de renunciatione ecclesiæ. De hac materia an debeat iudex pronunciare sup incidenti vel non, dicet ⁊. de ordi. cogni. intelleximus. Alij intelligunt hanc literam habito respectu ad dignitatem, §. partium: quia si ille qui dicit quod metu renunciauit, esset homo preclaræ dignitatis & opinionis, præsumptio esset contra illum, qui dicit quod non sponte renunciauit. ff. quod met. caus. non est. & ideo magis apertæ probationes requiruntur ab ipso: vt in l. illa dicitur, & nihilo minus habendus est respectus ad dignitatem & opinionem testium, vt dictum est. Si enim ille qui obijcit quod sponte renunciauit, habeat meliores testes, ei stabit, non obstante dignitate alterius, argum. illius decre. quia verisimile ⁊. de præsum. & hoc ver. nulla ratio. &c. 2. & tamen recipiuntur probationes quod sponte renunciauit. In casu isto posset dici iure nouo, quod exceptio hæc abiurationis sponte factæ per iuramentum lite contestata, impediat super principali quæstione, cum negotium per iuramentum sit finitum. ⁊. de lit. contesta. vnico. & ⁊. de celeb. miss. cum Marthæ. vel hic reus de plano cofitebatur, quod beneficium illud quod petebat actor, ad ipsum actorem pertinuit, sed sponte illud renunciauerat, & si non fuit alia contestatio necessaria hic. Bernardus.

Testium dignitas est consideranda.

2 Concord. text. in l. testium. cum gl. ff. de test. & in l. ad testium §. conditionem. ff. de testa. per Bart.

babilem, id est, non vi, [a] nec metu, [b] nec oppressione, [c] nec interuentu pecuniæ, [d] nec promissione [e] † extortam iudex inuenerit. maxime si non inuenerit iuramentum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod fere semper à malo [f] est, (nisi replicatio canonica [g] fuerit opposita [h]) admittere [i] non postponat. Porro licet negantis [k] factum, per rerum naturam nulla sit probatio, † eius tamen qui spontaneam renunciationem negat [l] cum implicite & quodammodo replicando inficietur [m] super assertione sua, (habito ad dignitatem [n] & opinionem respectu) probationes credimus admittendas.

¶ Idem.

¶ *Qui sponte renunciauit electioni de se factæ, super ipsa vlterius audiri non debet.*

CAP. VI.

IN † præsentia nostra: & infra. ¶ Licet igitur iudex non semper ad

† Ca. 4. eo. ti. in 2. compila.

IN præsentia.] Primo ponit generalem causam confirmationis sententiæ. Secundo specialem: ibi, Quia tamen. Ioan. Andr.

CASVS. Duo 3 electi fuerunt ad quandam abbatiam, scilicet N. & quidam alius. causa comissa fuit quibusdam iudicibus, vel per ordinarium tractabat causam: fuit lata sententia contra ipsum R. & alteri fuit adiudicata abbatia. & ipse R. appellauit causam appellationis comissa fuit episcopo Dulmen. & eius coniudici, coram quibus dicebat R. sententiam non valere, quia in sententia non exprimebat quare contra ipsum lata fuisset & propterea pars aduersa probare debebat sententiam iustam fuisse, In contrarium respondebatur, quod ista non sunt necessaria, præsumendum enim erat pro sententia iudicis: demum causa ista delata est ad dominum Papam. Papa vero auditis hinc inde propositis dicit quod iudex non semper debet animum suum applicare ad vnam speciem probationis, sed omnia debet considerare quæ fiunt in eius præsentia, & ex his informare debet motum animi sui, & formare sententiam, & pro sententia semper presumitur, donec in contrarium aliquid ostendatur, propter iudicis auctoritatem. Sed si nihil probatum fuisset coram episcopo Dulmen. & suo coniudice, standum est sententiæ, nisi iste R. eam ostenderet irritandam. tum quia constitit domino Papæ per litteras quorundam episcoporum per confessionem ipsius R. de ipsius renunciatione spontanea, imponit ei silentium super dicta abbatia, & intellige quod renunciatio facta fuit ante electionem aduersarij ipsius R. ad hoc vt renunciatio aliquid operetur. simile. ⁊. de elec. cum inter R. ⁊. de his quæ fi. à ma. par. ca. cum ex ore. arg ⁊. de arb. ex parte. & hoc secundum vnum casum: secus secundum alium, puta ipse se opposuit, nulla alia electione facta. Bern.

3 Hic casus in vetustis exemplaribus reperit.

Not. quod iudex non debet se applicare ad vnam speciem probationis. Item semper præsumitur pro sententia donec in contrarium ostendatur. Item litteris episcoporum creditur in præiudicium alterius. Item ex confessione quis condemnatur. Item periculosum est quod aliquis renunciet suo iuri.

a ¶ Ad

a ¶ Ad unã speciẽ.] sic.ff.de testi.ob carmen.§.ulti.& 4.q.3.si testes.§.in criminali.& ĩ.de re iudi. causam. b ¶Præsumi]sic ĩ.de re iud.sicut.& c.cum inter vos.& ff.de reg.iur.res iudicata.

[Gl. seq.arg.cõtra Ioannem, & respondet legi quã inducit.]

e ¶ Stãdum.] hic est arg.ꝯ. Io.qui dicebat ꝙ in causa appellationis uictor necesse habebat probare sententiam recte latam fuisse,& hoc per auth.de his, qui ingre.ad app.§.illud.collat.5. vbi dr̃ ꝙ victores nõ aliter potientur sententijs , quam si eas recte latas monstrauerint. Sed dicẽdum est , ꝙ semper statur sniæ:nisi probetur ꝙ iniusta sit. C. de ap. qui ad ciuilia. & C. ut causæ pubertatis adsit tutor. l. unica. arg. detegere enim debet iniquitatem sentẽtię. ff. si pẽden. app.l.1.§.1.1 & docere debet se iuste appellasse. infra de appellat. cum in ecclesia. Quid ergo rñdebis authen. Dicas, ꝙ hoc ipso ꝙ non reprobatur , probat eã iustam. C. qui uili. nõ pos. super seruis. li.12. Si vero quis diceret sententiam iniustam ratione processus , quia diceret litem non fuisse contestatã, uel ordo iudiciarius nõ fuit seruatus in alijs : tunc necesse habet docere sententiam iustam per ipsum processum ĩ.de proba. quoniam cõtra.dic ut ibi no.in fi.ult.no.

1 Loquitur cũ dãnatus erat aliquis de crimine cũ bonis & appellauerat : quo mortuo hæres ꝓ eo bona detegere dẽt iniquitatẽ sniæ.Ioã. And.

vnam speciem [a] probationis applicet mentem suã, sed ex confessionib.& depositionib. allegationib. & alijs,q̃ in eius præsentia ꝓponuntur, formet aĩ sui motum; & tanta sit iudicialis authoritas,ut sẽper ꝓ ipso pſumi [b] debeat, donec contra ipsum aliquid legitime cõprobetᷣ: quare si tu coram Dulm. epo & eius coniudicibus nihil penitus ꝓbauisses , standum [c] tñ sniæ fuerat, nisi aduersarius eã ostenderet irritandam. ¶ Quia tamen præter ista constitit de ipsius renunciatione spontanea per quasdã epõrũ litteras [d] & confessionem [e] ipsius,nos† ei super eadem abbatia silentium duximus imponendum.

†Al.ita;nos de consilio fratrum nostrorũ super eadẽ abbatia,ei silentium,&c.

¶Cœlestinus iij.

¶ *Qui renunciauit litteris beneficialibus non ideo institutioni iam factæ renunciare videtur.*

CAP. VII.

SAne † dilecto filio nr̃o I. presbytero Cardinali tunc Apostolicæ sedis legato nos meminimus iniunxisse, vt H.subdiaconum canonicum in Pictauien.ecclesia instituere ꝓcuraret; qui mandatis nostris obtemperans , ibidem instituit [f] in canonicum subdiaconum memoratum; & infra. ¶ Postmodum idem H. quorundam uestrum ductus consilio , [g] litteras suas uobis reddens, [h] uestræ misericordię se subiecit; & infra. ¶Quia† vero unde misericordiã debuit impetrare , inde cogitur dispendium sustinere. [i] Mãdamus,quatenus hoc ñ obstante, ip-

† Cap.1. in 2. compilatio.ri. d maioritate & obe. ex quo pcipitur cla rissima hic text.intelligẽtia cũ ibi integrum factũ & decisio narretur

† In codice Barbatię ita: Quia uero indecẽs est , ut unde misericordiã deberet impetrare, ide cogeret dispendiũ sustinere, mãdamus, &c.

d ¶ Litteras.] quibus standum est quandoq;.ĩ. de ꝓba.post cessionem.& 9.q.3.curæ. 2

2 Concor.l. infra. & l. ꝓbationes. C. de ꝓba. & l.si quis i hoc genus. C.de episc. & cleric.

e ¶ Confessionrm.] & hoc solum sufficit, quia confessos in iure pro conuictis haberi placet. C.de cõfes. l.1.& inf.de confess.cum super.& c.ult.

SAne dilecto.]In prima ponitur subdiaconi querela.In secunda prouisio:ibi,Quia uero.Io.And.

CASVS. Dominus Papa mandauit cuidam legato Apost.sedis, ꝙ H.subdiaconum in Pictauien. ecclesia canonicum instituere procuraret,qui mandatis Papæ obtemperans ipsum instituit, canonicum in eadẽ. sed cum canonici ipsum super ipso beneficio molestarẽt, de consilio quorundam canonicorum illius ecclesiæ, misericordiæ capituli se subiecit, eis litteras suas resignando,sed ipsum postea recipere non curabant . Vñ mandat eis Papa cum ipse apud eos debuerit gratiam obtinere,apud quos dispendium dignoscitur sustinere: mandat capitulo quatenus ipsum H.recipiãt in canonicum & in fratrem, eo nõ obstante ꝙ eis litteras suas reddidit . No.ꝙ qui restituit instrũa iuris sui, renunciare videtur iuri, quod sibi ex litteris competebat.Item unde gratiam quis meretur, damnum sustinere non debet.Item deceptis & non decipientib. merito subuenitur.

f ¶Instituit.)& canonicos suspẽdit;vt patet in ĩtegra.

g ¶ Ductus cõsilio.] dato forte in fraudẽ, & sui lucri causa, vnde erant in dolo.ff.de dolo,quod si cũ sc res, & ex consilio fraudulento obligabãtur.ff.de re. iur.ꝰ filij non fraudulẽti. unde habuit ꝯ illos actionem de doso,tamen apud se debuit explorare,an ei expediret tale consiliũ.ff.mãd. l.2.in fi. quia non tenebatur sequi tale consilium.14.q.1.c. quisquis.§.quod pręcipitur. unde uř ꝙ ñ teneãtur,sed tenent, si hoc constaret: & si vellet allegare hoc, illud deberet probare.ff.de probat. quoties.§. qui dolo. sed hic pſumitur dolus, unde ipsum recipere compelluntur.

[Gl.seq.per vnum c.& per iiij.similia probat ꝙ tradendo litteras videtur renũciasse.alleg.contrarium, & ibi remittit.]

h ¶ Reddens,] & sic tradendo litteras renunciauit iuri suo. sic.ĩ.de pac.cum pridemõ. & donatis, & traditis instrumẽtis mancipiorũ mancipia ipsa donata intelliguntur. C. de do.l.1. & q. chyrographũ legauit , & actiones quæ ꝑtinentur ibi legauit 3.ff.de le.3.qui chyrographũ. & qui obligauit instrumenta agrorũ suorũ , de agris ipsis cogitasse intelligitur. C.q̃ res pigno.oblig.pos.l.2. & si restitui tibi cautionẽ pignoris,ius pignoris remisisse uideor. C.de remis.pign.creditricem.& ff.de pac.l.2.secus est si restituo tibi pignus : quia nihilominus possum petere debitum.ff.de pact.l.3.ratio diuersitatis est,quia in altero utilitas,in altero non. Argum. contra eo.ueniens. Sol.ut ibi.

[Glo.seq.alleg.unam concord. & adiuuat textum. Secundo obijcit.& dupliciter soluit.]

i ¶ Sustinere.] ĩ.de fideius. peruenit. & sic reddebant mala pro bonis , & hæc quidẽ malorũ sunt, unde eis nocet.23.q.4.ex sunt drĩæ,& exhibitio suæ.reuerentiæ siue honor impensus nõ debet ei esse damnosus. ff.de fur.l.si seruus cõis.§.qđ uero:& ff.quẽadmo. testa.aper.sed si quis.& ideo qa fuit deceptus ꝓmissionibus,ei subuenit.s̃.e.super hoc.nam deceptis & non decipientibus iura subuenniunt.ff.ad Velleia.l.2.§.j.& ĩ. de rer.permu.cum uniuersorum.& ĩ.de dona.inter dilectos.& C.si mi.se maio.dixẽ.l.2. Sed qualiter iste auditur cum nullum ius habeat.& nemo sine actione experitur, ff.de nego.gest.si pupilli.§.ulti.Verũ est ꝙ nullũ ius habet,sed qa iste implorauit officium iudicis,admittitur ꝯ eos qui eum taliter deceperũt,qa cũ deficit actio , officium iudicis est implorandum.ĩ.de offic.iudi.c.iudicis officium.& ff.de mi.in causæ.sim. habes.ĩ.de pac.cũ pridẽ.& ibi officiũ iudicis implorauit,alias non audiret.arg.s̃.de ele.cũ inter R.seniorẽ. Sed potest dici ꝙ per restitutionẽ huiusmodi litterarum non renunciauit institutioni,quã habuit a legato autho-

3 Ratio huius not. inf. de offi. delegat. corã.in fi.1 glo.Io. And.

Deficiente actione,officiũ iudicis. imploratur.

authoritate sedis Apostolicæ, quia non renūciauit facto legati per talem restitutionem subijciendo se coturum misericordiæ:& ita de iure fuit auditus.

a ¶ Admittatis.] datis executoribus super hoc,vt patet in integra.Bernar.

decre.prædicta,præterea.contradicit,vt dictum est. & c.quisquis,conciliū generale aliā pœnā imponit,quia efficit ineligibilis:& ideo melius vr̄ dicendum ꝙ illa iura 16.q.7.si q̄s deinceps.& c.se.quæ dicūt ꝙ clerici,q faciunt hoc,sunt suspensi,& laici, sunt excōicati, qui clericos instituunt, non tenet in hoc vt ipso iure pœnam imponāt,sed hodie laici sunt excōicandi. & clerici q recipiut beneficia,suspendendi, & ineligibiles fiunt per iura illa. inf. de iure patron. præterea.& s̄.de ele. quisquis.Ber.

Quod in dubijs.] propter breuitate [illegible] diuiditur. Et pars huius habetur inf.de consecr.eccle. vel.alta.& de pœniten. & rem. quod in dubijs Io.And.

CASVS. Quidam renunciauit beneficio suo in manu laici,& illud postea recepit ab ipso. quæritur an talis renunciatio valeat? Rn̄d.ꝙ talis resignatio nulla est:verūtamē spoliari debet illo beneficio. Nota illud quod nō tenetur inducere priuationē bn̄ficij. Item spūalia a laico recipienda non sunt, nec sibi renunciāda. [Gl.seq.rec.per q. an renunciatio valeat arg. ꝙ nō sol. ꝙ valet quia [illegible] eum, al leg.vnam l.in cōtrarium.secunda per q. an sit suspensus, &c. arg.ꝙ sic.alleg. in cōtrarium.& illud soluit,ponit opin.Ioan. & contrariam quam approbat.]

b ¶ In manum laicā resignantes.] non videtur ꝙ talis renunciatio teneat,nisi fiat in manus eius a quo beneficium recepit. 6.q.3.denique. 18.q. 2.abbas. & in aut.de defen.ciu. §.interim coll.3. & ff.de or.iu. l.2.§.& cum placuisset.& arg.17.q.2.Cosaldus.& optimum arg. C.de defen.ciui.l.ult.& s̄.eo.admonet. & hoc in n.Solu.verū est,quod quantum ad ecclesias, uel quantum ad superiorem talis renunciatio non tenet,quoniam ecclesia uel superior potest illum repetere si vult.7. q.1.non oportet.& etiam superior.33.q.5.mulier.Sed ipse nō potest eam repetere, & ita quo ad se tenet pactum: quia etsi inutilis sit talis renunciatio,tamen habet in se tacitum pactum ne repetat,sicut acceptilatio inutilis.ff de pact.si vnus. §.pen. & ff.de acceptila.si acceptilatum.& 7.q.1.eos.arg.cōtra.ff.de accepti.an inutilis in prin.& quia postea recepit de manu laici,suspēsus est.16.q.ult.si quis deinceps. & c.seq. immo plus dicit conciliū generaliter: qui cōsentit electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum, ineligibilis efficitur.s̄.de electio.quisquis. arg.contra de iurepat. præterea, sed expone uerbum illud,communione priuetur:scilicet fidelium: cum iam sit priuatus communione sacramentorum recipiendo ecclesiam de manu dicit.Ioann.hic dicebat,quod clericus,qui sic recipit beneficium de manu laici, suspensus erat ipso iure,p c.si quis deinceps.quod satis posset dici,sed

sum in fratrem & canonicum admittatis.a

¶ Inn.iij.Nidrosien.archiepiscopo.

¶ *Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet renuncians tamen est beneficio spoliandus.*

CAP. VIII.

QVod† in dubijs;& inf. ¶ Hi præterea qui beneficiū ecclesiasticū sibi collatum sponte in manū laicam b resignantes, illud denuo a laico susceperunt, eodē sūt bn̄ficiū spoliādi,licet resignatio taliū facta laico nulla obtineat firmitatem.

¶ Idem Eboracē.archiepō.

¶ *Papa concedit licentiam c*[e]*dendi episcopo, qui sine mortis peri*[culo] *in ecclesia sua morari non potest.*

CAP. IX.

AD† supplicationē Ragusien.archiepi,eum a cura, qua tenebatur ecclesiæ Ragusien duximus absoluēdum, eo quod ibi non poterat secure morari:c & si accessum haberet ad illā,mortis sibi periculum imminebat: † & inf. ¶ Ne vero idem in vituperium ministerij nostri, de fectum d in reb. tpalib. patiatur:mādamus quaten[9] beneficiū, qd̄ de liberalitate regia, ac concessione tua, in epatu Carleoli, & ecclesia de Male. [illegible] est illi collatum,ad sustentationem e conserues ipsius. ¶ Cui cōcessimus, vt in ipso epatu absq; vsu pallij, f officiū epale valeat exercere, tibi tanquam metropolitano reuerentiam & obedientiam impensurus.

¶ [Id]em archiepiscopo Calaritan.o.]

¶ *Pontifex causas,ex quibus episcopi possunt petere* [cessionem, Papa] *consueuit concedere cedē di licentiam, quæ sex causæ his versibus comprehendi possunt.*

Debilis, ignarus, male conscius, irregularis.

Quem mala plebs odit, dās scādala,cedere possit.

AD supplicationem.] prima recipit aduersio.ē renunciationis,& eius cām. Secūda: ibi, Ne vero causam mandati, & ipsum mandatum. Tertia:ibi, Cui concessionem illi facitam,& ipsius moderationem Io.And.

CASVS.Archiepiscopus Ragusinus petijt licentiam cedendi a domino Papa: quia secure ibi non poterat commorari, & ipse obtenta licentia cessit.Archiepiscopus Eboracen. de consensu regis Angliæ cōcessit eidem quoddā bn̄ficium in quadam eccl'ia in epatu Carleoli. Papa mandat archiepiscopo Thoracen. ne in vituperiū ordinis clericalis mēdicare cogatur, quatenus beneficium illud ad sustentationē conseruet ipsius, ita vt sine vsu pallij in episcopatu illo officium epale valeat exercere,eidem archiepō tanq̄ metropolitano obediētiam & reuerētiā impensurus. No.ꝙ cum quis timet interfici in ecclesia sua,pt petere cessionē. Item no ꝙ superior clericis prouidere tenet, ne in opprobrium ordinis clericalis mēdicent & sic p hoc vr̄ necessitas vnius tāgere omnes Item no.casum ꝙ archiepiscopus, q subest archiepiscopo,non utitur pallio.Ber.

c ¶ Morari.] forsitan propter intemperiem aeris.74. dist.quorundam.vel quia habebat capitales inimicos sup.de elect.bonæ.

d ¶ Defectū.] si [illegible] di.diaconi ver.mēdicat infelix,&c.

e ¶ Ad sustētationē.] huic prouidedū est bn̄ficio quē nō crimē,sed cā necessitatis abdacit.7. [q].1.quis triste, sed male meritus publica egestate laborare debet. ff. depositi.bona fides. & merito huic prouidendum est, quia deposito subuenitur in necessariis.50.d.studeat. erit aūt iste tanquam plebanus ecclesiæ huiusmodi.

[Glo.seq.signat contrarium.]

f ¶ Vsu pallij.Arg. contra C.quemad.ciuilia mun.in di.l.3.lib.10.qm̄ maioribus honoribus functos,nō licet descendere ad minores,ut dicit lex p̄dict.& ar.ad idem.93.dist. legimus.& fi.s̄.de transla.licet. & ca.1.

Marginal notes:

† Cap.1. eo. tit.in 3.compilatione.

†Vide l.quæro. §.si uēditor.ff.d' edi. edic.& l.Herennius. ff. de euic.

† Cap 2. eo. tit.in 3.compilatione. Et ad intelligentiam huius.cap.uide B.Thomam. 22.q.185.ar. 5.

1 Lateran. sub Innocē. iij.c.25.

† Vide text.i l.si putator. ff. ad legem Aquil.& l.si vt certo. §. commodatum. ff.commo.

† Episcopo Arelaten.

Nisi

NIsi cum pridem.] Sunt quatuor principales partes. Prima reprobat has duas causas cedēdi, s. zelum melioris vitæ, & humilitatem. Secūda: ibi, Intueri ponit sex causas, ex qbus epi possunt petere licētiā cedēdi. Tertia: ibi, Verum. reprobat alias causas cedendi, vt otium, laborē, inspirationē, & his similes probās id auctoritatib. & rñdens ad id qđ opponi. posset. Quarta concludit: ibi, Monemus. Item secunda subdiuiditur in sex, quæ facile patent, Io. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cōpila. Et ad intelligētiā hui⁹ c. vid B. Th. 2.2. qu. 185. art. 4.

CAP. X.

NIsi † cum pridem, & infra. ¶ Si in huiusmodi cessione frugem tibi melioris vitæ promittis, a scire te debes non esse sanctificato b in vtero sanctiorem, & ideo non

CASVS. Calaritanus archiep̄s sæpe petijt licentiam renunciandi à dño Papa: sup̄ hoc Papa rescribit eidē dicens, ꝙ si pp̄ huiusmodi cessionē promittit sibi fructum melioris vitæ, scire dēt ꝙ ipse nō est sanctior q̃ fuerit Hieremias: & iō nō debet deserere officiū prædicationis, & cum ipse Hieremias pdicando receperit verbū Dei, licet renunciauerit pdicādi officiū: si enim pp̄ humilitatem vult cedere, eo ipso vr̄ in superbiā se erigere, ꝙ in proposito resignandi se exhibet ptinacē: quia tunc veram obedientiam ostendet, cum p ipsam locum regiminis non dimittet.

Causæ cedendi quot & quales.

INTVERI TE ITAQVE. In §. isto ponuntur causæ pp̄ quas pōt quis petere cedēdi licētiā: primo conscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiæ, malitia plebis, graue scandalū, & irregularitas psonæ. Sed his omnibus diligens est adhibēda cautela. Propter conscientiā criminis, pōt quis petere licentiā renunciandi: sed no pp̄ ꝯscientiā cuiuslibet criminis, sed illius pp̄ qđ executio officij, ēt post peractam penitentiam impeditur, quod si pro quolibet crimine quis cederet, pauci vel nulli remanerent.

ALIA VERO. Debilitas corporis est causa cedēdi, quæ procedit vel ex infirmitate, vel ex senectute, p quam impotens redditur ad exequendū officiū pastorale, nō eñ p qualibet debilitate corporali dēt qs deserere officium suum, & hoc ostendit exēplo Apostoli.

PRO DEFECTV. Pro defectu scientiæ pōt quis petere cessionem: scientia enim circa administrationē spiritualium & corporalium est valde necessaria: & ideo pro vtriusque scientiæ defectu, vel ignorantia licite renūciatur. Vnde dicit Dñs. Tu scientiam repulisti, & ergo repellā; te. & licet eminens sciētia desiderāda sit in prelato, competēs tamen toleratur, quia multa scientia (vt dicit Apostolus) inflat, imperfectū cuius charitas supplet.

PROPTER MALITIAM. Propter malitiam plebis aliqā cedere debet platus, videlicet qñ plebs adeo mala existit, vt proficere nequeat apud ipsam: & quanto prælatus magis laborat, tanto deterior fit. Vnde dixit Dñs per prophetam. Linguā tuā ad hærere faciam palato tuo. Et Apostoli dixerūt Iudæis: Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos fecistis indignos. Non tñ pp̄ quamlibet culpam subditorū, pastor dimittere debet gregem suum, ne mercenario ꝯparetur, q dimittit oues & fugit: sed tunc demum dēt fugere, cum oues conuertuntur in lupos: & tamē tales sunt aliquando tolerādi: quia sanguinem elicit q nimis emungit.

PRO GRAVI. Pro scandalo licitum est eꝯo petere licentiam cedendi, cum aliter scandalum sedari nō potest: ne plus corporalē honorem videatur affectare q salutem æternā. Sed inter scandalum & scandalum distinguendum: sicut Dñs distinxit, dū ait Apostolis: Sinite illos; qa cæci sunt & duces cęcorū & alibi dixit: Qui scandelixauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola in collo eius & demergatur in profundum maris.

PERSONAE VERO. Propter irregularitatē debet petere cessionem: vt si sit bigamus vel maritus. viduæ. vñ dixit Apostolus Oportet episcopū esse vnius vxoris virum, nō tñ pp̄ quamlibet irregularitatē dari debet licentia cedēdi ei, qui bene administrauerit: vt si non sit natus de legitimo matrimonio: quia licet nō debuerit tacuisse impedimētū, si occultū est factū, potest cum eo misericorditer dispensari: hoc debito moderamine, vt inter naturales & spurios distinguat, nothos & manzeres.

VERBVM. Si vero pp̄ aliàs causas petat aliqs cessionē, nō est audiendus, cū talis postulatio nō videatur discreta: quia pp̄ laboris angustias vel persecutiones, nō debet qs demittere sponsam suam, cui per manū se fide media copulauit: qm̄. Beati sunt qui psecutionē patiuntur pp̄ iustitiā. Sed diceret aliquis. Spiritus vbi vult spirat, & nescitur vñ veniat, aut quo vadat: & qui spiritu Dei ducit, non est sub lege, & ideo si cedēdi licentia ei denegetur, tñ cedet. sed potest ei responderi: qūo spiritu Dei agit qui contra veritatem aliquid agit? immo contra spiritum Dei agit qui contra veritatem aliquid attentat:

PORRO. Sed si dicat ꝙ forsan alia causa latēs est, pp̄ quam cedendi licentia diuinitus inspiratur: pōt ei reponderi. Et tu qūo scis ꝙ talis inspiratio sit diuina? & subijcit exemplum de beato Martino ostendens illius exemplo quod renunciare non debeat.

QVIPPE. Dicit Papa in §. isto quātumcunq; quis virtutibus fulgeat, charitatem aūt non habeat, nihil habere videtur. Sed nullā est maior charitas, q̃ vt ponat animā suam pro subditis suis, vel pro amicis suis dummodo possit proficere ipsi: etsi non omnibus, tñ multis. Vnde ab eorum regimine propter laborem se excusare non debet, exemplo Apostoli: quia etsi non semp laborem sequatur effectus, nihilominus labor meritorius est apud Deum: iuxta illud: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum.

NEC PVTES. Dicit Papa in §. isto, ꝙ non debet credere, ꝙ ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima in actiua vita multum laborabat, quia Maria optimam partem contemplatiuam vitam videlicet, elegit, quæ non auferetur ab ea: quia licet contemplatiua vita sit magis secura, actiua est magis fructuosa. Vnde lippitudo Liæ propter sobolis fœcūditatem præfertur pulchritudini Rachelis: & præterea simul potest quis esse actiuus & contēplatiuus, exemplo Moysi, qui quaudoque ascendebat in montem, vt ibi gloriam Domini cum maiori cerneret libertate: quandoque descendebat in castra, vt populo prædicaret, propter hoc inducit illū dominus Papa ne cedat. Monet ergo ipsum vt laborē regiminis non recuset. veruntamen quia in postulando cedendi licētiam institit, dominus Papa reliquit illum conscientiæ suæ: vt si pp̄ aliquam causam vtilem & honestam, distinctis. sibi causis prædictis, in suo proposito pseueret de licentia sua cedat, alioquin cedendi licētiam nouerit sibi interdictā: quia licet habeat pēnas quibus in solitudinē auolare desideret: tñ sibi legatæ sunt nexibus præceptorum. Per hāc decretalem nota causas, p quas potest quis petere licētiā renunciandi. Not. ꝙ in omnibus factis discretio est adhibenda. Item quædā sunt crimina, quæ etiam post penitētiam peractam impediunt vt simoniæ in ordine, & homicidium. Itē scientia inflat, charitas ædificat. Item distinguit inter irregularitatē pp̄ conscientiam sæui criminis, & aliam Itē communis vtilitas præfertur priuatæ, si in cōi includitur priuata. Item licet laborem non sequatur effectus, est tamen labor remunerandus. Item temporalia & spiritualia possunt simul exerceri sine peccato. Item in iudicio voluntario relinquitur quis conscientiæ suæ, non in contentioso.

a ¶ Promittis.] quasi credens ꝙ cedēdo placeas Deo.
b ¶ Santificato.] scilicet Hieremia.

oportet te prædicationis iā susceptæ deserere ministeriū: a cū ille b, cuius c fieri baiulus recusabat, tādē prædicādum receperit verbū Dei. ¶ Qđ si forsan humilitatis causa dē culmine quæris pōtificali descēdere, eo ipso humilitatis videris exigere † male verticē, ꝙ te nimis in resignādi proposito exhibes pertinacē; quia tūc in te verā humilitatē custodies, cū & per eā locū sublimē fugies, & per obedientiā nō dimittes. ¶ Intueri te itaque volumus, ꝙ hęc sunt illa, per q̄ cedendi eps licentiā pōt postulare: conscientia criminis: debilitas corporis: defectus scientię, malitia plebis, graue scandalū, irregularitasq; personæ; sed in his oībus est obseruāda cautela. ¶ Propter conscientiam.n. criminis, cedendi pōt licētia postulari, & forsitan d nō cuiuslibet, sed dūtaxat e illius, pp qđ ipsius officij executio, post peractā pęnitentiam impeditur; cū si oēs quos arguit conscientia cuiuslibet culpæ f cederent, pauci g vel nulli in illo ministerio remanerēt, & inf. ¶ Alia vero causa est debilitas corporis, † q̄ vel ex infirmitate, vel senectute † pcedit: nec tñ oīs; sed illa solummodo, per q̄ impotens h redditur ad exequendū officiū pastorale; nā si pro qualibet corporali debilitate, susceptæ seruitutis officiū posset deseri, frustra se fateretur Apostolus in suis infirmitatib. gloriari: cū interdum nō plus hortetur senilis debilitas aliquem cedere, q̄ moralis maturitas (qua in senib. esse solet) ipsū in suo suadet officio permanere, pro talibus .n. de se dicit Apostolus; cū infirmor, tūc fortior sum, † quia nonnunquam corporis infirmitas, fortitudinem cordis augmentat. ¶ Pro defectu quoq; scientię plerunq; k pōt quis petere cessionem, quia cū ipsa circa spiritualiū l administrationem sit potissimū necessaria, & circa curam temporalium m opportuna, præsul, qui cōmissam sibi dēt ecclesiā regere in vtriq;, salubriter ei renunciat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat. Tu enim (inquit Dominus) scientiā repulisti, n & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: quamquā & si desideranda sit eminens sciētia in pastore, in eo tamen sit competens

a ¶ Ministerium.] quod priuilegiatum est.ȝ.de stat. mo.quod Dei timorem. b ¶ Cum ille.] s.Hieremias q pdicationis recusabat 1 officium,& tamen postea recepit.8.q.1. in scripturis. c ¶ Cuius.] scilicet verbi Dei. d ¶ Forsitan.] istud forsitā, nō vī poni dubitatiue, sed affirmatiue, sim.33.q.2. admonere. & ȝ.de pc. tuæ.& de pen.dist.1. quamobrē. ff. de rei vē.itē si.§.1.& verba sequētia hoc innuūt. & s. de rescr.sup litteris.ver.nisi forsitā. [Gl.seq. arguit & opponit. ponit solutionē cōsonam. arg. contra ꝯtrariam Ioā. Tan. cui obijcit, & soluit partim approbando. Item quærit, & soluit. e ¶ Sed dūtaxat. 2.] ex isto loco colligit q pro nullo crimine pōt eps renūciare sine licētia Papæ, quātuncunq; graui. Sup hoc dicūt qdā, ꝙ nullus criminosus, nullus irregularis pōt renunciare sine licētia Papæ.arg.3.ca.proxi. ver.vñ qdā. & 5.qu. 3.deniq;.& n.ḋ adm. tut.l.tutores.§.q te. ēt si talis sit q titulū non habeat, vt simoniacus, & intrusus.i morte tñ pp necessitatē possent renūciare,arg.illius c. 17. q. 4.si qs suadēte. Tan. & Io. dñt ꝙ simoniacus & intrusus non habent titulū, sed fures & inuasores sūt. 1.q.1.ordinatiōes.& 9.q.1. ordinationes. & iō quāto plus rem tenent, tāto plus peccant, & fur semp est in mora. ff. de con. fu.si qs fure. §. pen. arg. qa non remittit peccatū,&c.14.qu.6. si res aliena vnde dicunt ꝙ renunciare pñt sine licentia Papæ, qa ipsi ad hoc tenentur canonis auctoritate.1.q.1. si quis neque.In alijs qui titulum habent, secus est, ibi necessaria est licentia Papæ, vt hic dicit.arg.ȝ.c.prox.§.rursus.& se Sed.littera ista ꝯtradicit.l.no cuiuslibet,sed illius dūtaxat, cuius executio post peractam pœnitētiā impeditur. sed hæc duo crimina talia sunt, & sic vř, ꝙ hic sic petēda licentia: quia licet titulum nō habeat simoniacus, tñ vř habere titulū, cum per electionē habuerit ecclesiam, quo ad coem opinionem habet titulū, cum occulta fuerit simonia. vñ saltem pp hoc tenetur licentiam petere, & causa potest subesse; quia si bene administrauerit, Papa de facili dispensabit cū eo.arg.ȝ.e.c.§. psonæ vero.Satis posset hic dici, ꝙ itrusus oīno debet cedere: qui nec quantū ad opinionē, nec quantum ad veritatē, titulum habet. Quæ ergo sunt crimina, q̄ post peractam pœnitentiā impediūt executionem ordinis? Dic ꝙ simonia est vnum de illis. 1.q.1.ergo si simoniacos.ȝ.ē simo. tantū. Item homicidium.ȝ. de temp.or. c.vlt. & 50. dist. miror.& de his duobus criminibus habemus expresse ȝ. de accus. inquisitionis. in prin. Itē sm Ioan. oē peccatū qđ ipso iure irrogat infamiā.3. qu. 7.infames.§. porro. qa licet culpā p pœnitentiā tollat, i famā tñ nō abolet. 2. q. 3. c. Euphemiū.§. hinc colligit. de hoc not. ȝ. de tēp. or. & qua vr ex tenore. I istis enim criminibus, q̄ post pœnitentiā impediūt executionē ordinis, aut bñficij retētionē, dēt eps petere licētiā cedēdi: qa pœnitere non pōt nisi renunciet. In alijs vero criminibus, de quibus potest pœnitere remanēdo in officio suo, nō tenet petere cessionē. arg. illi⁹ de cr.ȝ.de tēp.ord.c.vlt. f ¶ Culpæ.] hoc est ꝙ. illos q dñt oē crimē, inducere irregularitatem. g ¶ Pauci.] quia res pene ꝯtra naturā est ꝙ qs sit sine peccato. 25.dist.§.nūc aut. & 81 di.Apostol⁹. in fi. sim.ȝ.de pbē.ca.pen. h ¶ Impotēs.] talis enī morbus dī sonticus: quia cuiq; rei agēdæ impedimēto est. ff. de re iud. q̄sitū. & ff.ḋ ver. sig.l. morb. i ¶ Infirmitas.] qa feruor spirit⁹ ad sublimiora cōscendit, s.eo.litteras. K ¶ Plerūque.] nisi esset talis scientia, quam cito addiscere potest: ad quod semper tenetur eps.28.di.cap.vlt.vnde dicit Iuriscōsultus, si vnū pedem tenerē in sepulchro, adhuc addiscere vellem. ff. de fideicom. lib. apud Iulianum.24.q.si habes. l ¶ Spiritualium.] 38. dist.per totum. m ¶ Temporalium.] 86.dist.fratrem nostrum. & 39. dist Petrus.36.dis.§.1.1. & merito necessaria est scientia spiritualiū & tēpaliū: qa in his alios docere dēt eps, & ideo aliorū doctrina indigere nō debet 1.qu.7.conuenientibus.& in auth de san.epis.§. damus. colla.9. n ¶ Scientiam repulisti.] 39.dist.n.omnes psallentes.

1 Dicendo aña. Dñe, ... ego: & ...icio loqui. Io. An.

Hiero 11.

† In quibusdam vulgatis legitur eligere, sed mēdose.

2 Abb. hic format quæstionem distinctionem ad in...endū an prælatus teneatur cedere, distinguēn an electio sit canonica rone personę & formæ, an canonica ex persona tñ vel ex forma tātū, cuius distinctionis materiam, vide plenius tamen s. de elect. qđ si...cut in fi. Io. Andr.

† corporalis

† Adde quis dicatur senex, no.in l. si pater.§.in arrogationibus.ff. de ado.& l. inuiti.ff. de test.

3 Concord. l.1.& vlt.C. de sen. pas. cum ibi no. & l.1.§. de qua.ff.de pv llitu.

2. Cor.12.

† Adduntur in vno veteri hæc duo verba, & potens.

† Vide text. in authent. de iudi.§. 1. coll.9.& l.si quis.§. prohibentur. ff. de edendo.

Osea 4.

a ¶ Tole-

toleranda:[a] quia secundũ Apostolum scientia inflat † charitas autem ædificat: & ideo imperfectũ scientiæ, potest supplere perfectio charitatis.

¶ Propter malitiam aũt plebis, [b] cogitur interdũ prælatus ab ipsius regimine declinare, quãdo plebs adeo durę ceruicis existit, vt ꝓficere nequeat apud ipsam, sed propter eius duritatem, quo magis satagit, eo magis iusto iudicio deficere permittatur, dicente domino per prophetam, Linguam tuam adhęrere faciam palato tuo, quia domus exasperans est. & Apostoli leguntur dixisse Iudæis, Ecce conuertimur ad gentes, quia verbi Dei vos indignos fecistis.

¶ Non tñ ꝓ qualibet culpa[c] pastor debet gregem deserere, ne mercenario cõparet, qui videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, [d] sed de superioris licentia, tunc demum põt non tam timide fugere, quã prouide declinare, cum oues cõuertuntur in lupos, & qui debuerãt humiliter obedire, iam irreuocabiliter contradicant. cum etsi tales sint grauiter pro crimine puniendi, sunt tamen pro tempore vtiliter [e] tolerãdi, quia sanguinem elicit † qui nimis emungit. Pro graui quoq; scandalo euitando (cum aliter sedari non potest) licet episcopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quàm æternam videatur affectare salutẽ, memor illius quod dicit Apostolus, Si esca[g] scandalizauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.

¶ Sed inter scandalum & scãdalum est subtiliter distinguendum,[h] sicut Dominus ipse distinxit, cum cũ dixissent Apostoli, Scis quia Pharisæi audito hoc verbo[i] scandalizantur? respondit, sinite[k] illos, cæci sunt, & duces cęcorum. Alibi vero dixit, Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundum maris.

¶ Personæ vero irregularitas, vt si forte sit bigamus, uel viduæ maritus, est causa, propter quam petere potest licentiam aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit Oportet episcopum esse unius uxoris uirum; Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ, debet ei qui regulariter[l] ministrauit, cedendi licentiam indulgeri, ut pote si de legitimo matrimonio non sit natus, quia licet irregularitatem hmõi nõ potuerit[m] subticere, si tamen & culpa[n] latet[o] & causa, [p] cum eo qui laudabiliter suum impleuit officium (iniuncta sibi pęnitentia competenti) potest non minus vtiliter, quam misericorditer dispensari. Ego sum inquit Deus, zelotes[q] visitans peccata pa

a ¶ Toleranda.] s. de elec. cum nobis olim. & j. de [illegible]
b ¶ Plebis.] [illegible] 7.q.1.c. aduersitas. §. hoc tunc ser [illegible]
c ¶ Culpa.] [illegible] scilicet.
d ¶ Fugit.] 23.q.4. [illegible]
e ¶ Vtiliter.] [illegible] feuericas [illegible] 23.q.4.ne [illegible] & ca. non po[illegible]. & 11.q.3. quando.
f ¶ Emungit.] vt 4. dist. denique, & alibi, no[illegible] esse nimis iustas, quia [illegible] quãq; in iustitia sua perit. 2.q.7.c. plerunque. §. de his. & de penit. dist. 1. serpens.
ADDITIO. Vnde versus.
Qui nimis emungit, solet extorquere cruorem
Et violenta facit correctio deteriorem
Sed moderata satis correctio gignit amorem
g ¶ Esca.] j. de no. ui ope. nun. cum ex iniuncto.
[Gl. seq. circa scandalum distinguit triplicem veritatem, & in vltima subdistin.]
h ¶ Distinguẽdum.] [illegible] super Ezechielem homil. 7. [illegible] scandalum sine peccato vitare possumus an non? nam inquã[illegible] possumus, sine peccato scandala vitare debemus, [illegible] scandalum nasci [illegible] q veritas [illegible] j de reg. iur. qui scandalizauerit. veritas enim bonæ vitæ vel iustitiæ nunquam deferenda est, veritas disciplinæ, [illegible]. tunc autem debet deseri veritas disciplinæ cũ multitudo peccantium est in causa, [illegible] tñ volunt defendere malum, [illegible] arg. 44. dist. [illegible] & 50. dist. [illegible] & j. de elec. [illegible]. Si vero [illegible] lunt [illegible] & [illegible] illud quasi ex auctoritate, tuc

1 Cor. 7.
† Vide l. [illegible] Iulianus §. quod dr. ff. ad [illegible] & l. [illegible] ff. de re iur.
Ezech. 3.
Act. 13.
Ioan. 10.
1 Si vero dubitet, an sit peccatum, vel scandalum vitandũ argu. 14 d. 1. c. si. 1. q. vlt. & si illa. 23. q. 1. qd culpat. nã si dubitatur de peccato. & certũ sit de scandalo [illegible] cũ Augustino. [illegible] certũ. & dimitte incertũ, de pœn. d. 1. 7. §. 1. ad fi. Ioan. And.

nimis iustitudini parcẽdum non est ꝓ scandalum, de pen. dist. 6. c. 1. in [illegible] argu. 82. distin. plurimos. & 8. q. 1. c. aduersitas. §. cum autem ver. ferrum quippe.
ADDITIO. De hoc dr. j. de tẽp. or. c. sane. in [illegible]
i ¶ Hoc verbo.] i. non omne quod in os intrat, sed q ex ore pcedit, coinquinat hoiem, tũc dixerũt Apostoli, scis qa Pharisæi, quorũ religio est in cibis discernẽdis, audito hoc verbo, &c. vsq; ibi, vt 11. q. [illegible] inter verba.
K ¶ Sinite.] quasi dicat, non est curandũ de scandalo eorum.
l ¶ Regulariter.] aliàs cum irregularis sit, rite ministrare non põt. Ex his. n. q̃ inordinate sũt acta, nõ pt aliqd ordinabiliter fieri. j. de accusa. qualiter, & qñ, sed dic rite, i. laudabiliter & vtiliter.
m ¶ Non potuerit.] i. non debuerit de iure tpe sue examinationis, & sic est argu. q illud dicimur posse, q de iure possumus. 22. q. 2. [illegible] & arg. s. de res. suscitatus, sed debuit ꝓferri saltem in secreto. s. de elec. innotuit.
n ¶ Culpa.] qa non manifestauit impedimentum tpe suæ promotionis, vñ imponi dẽt sibi pænitentia, cũ dispensatur cũ eo. vt sequẽs lra dicit, tñ si culpa talis, & ei. sic irregularitas sit, dispẽsat cũ ipso ꝓ vtilitatem ipsius ecclesiæ.
[Gl. seq. arguit, & allegat cõtrarium.]
o ¶ Latet.] arg. ꝓ opinione illorũ q dicunt q peccata latẽtia faciunt hoies irregulares 50. di. sacerdos. & ca. sacerdotes. à cõtrio sẽsu. & c. de his vero ar. 33. di. habuisse, & ar. [illegible] 2. 5. Christiana. vbi dr latẽtia peccata nõ habent vindictã.
ADDITIO. In foro sæculari non hñt vindictam, sed in foro animæ habent.
p ¶ Et cã.] si 3 ipsa irregularitas occulta est, dispensatur cũ ipso ꝓ vtilitatem ipsius ecclesiæ.
q ¶ Zelotes.] zelãs & vlciscẽs peccata, vel exactor castitat. 1. q. 3. Saluator. § econtra. & 34. q. 2. §. 1.
a ¶ Patet.]

2 Concord. tex. in l. aut facta. §. ti. ff. de pen.
1. Cor. 3.
Matth. 15.
Matth. 18.
1. Tim. 3.
2 Hæc glossula non habetur in vetustis codicibus.
Exod. 20.

tium in filios, vsq; in tertiã & quartam generationẽ, in his qui oderunt me, id est, in illis qui contra me paternum odium imitantur. vñ patet [a] † ꝙ illis qui paterna vitia non sequuntur, proprie possunt in talibus suffragari virtutes: illo discretionis adhibito moderamine, vt inter nothos † & manzeres [b] naturales & spurios distinguatur, & infra.

¶ Verum si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulanti fauendum: cum huiusmodi postulatio videat non esse discreta, quoniã (ut id tanquam notissimũ omittamus, [c] quod otiositas [d] & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas) propter laboris angustias, aut persecutionis incursus nõ debes deserere sponsam [e] tuã, cui † defigendo [f] manum apud extraneum te fide media copulasti, sciens ꝙ beati sunt illi, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniã cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

¶ Sed dices: Spiritus vbi vult spirat, [g] & nescis vnde veniat, aut quo vadat: & ideo non est, qui possit vias [h] illius spiritus perscrutari; qui vero spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: [i] quoniam vbi spiritus Dei, ibi libertas, quare si cedendi tibi licentia data ab homine, non fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data est tibi libertas cedendi à Deo. certe desipis, si sic sapis, nã quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei agit? si enim vera sunt, quæ præmisimus, (immo quia indubitanter [K] sunt vera) proculdubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis.

¶ Porro si dicas, ꝙ forsan alia est causa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cęlitus inspiratur, & nos sic quidem respõdemus, tu quomodo scis ꝙ talis inspiratio sit cęlestis? nonne recolis quid ille gloriosus Pontifex [l] dixerit cum cępisset viribus corporis repente destitui: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. illius [m] exemplum secutus qui dixit, Cupio dissolui, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter vos, & infra.

¶ Quippe si quantocunque † virtutum flore [n] refulgeas, & in re nõ habeas charitatem, nihil [o] te cõprobaris habere, nulla si quidem maior poterit esse charitas, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis: cũ autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis

a ¶ Patet.] à contrario sensu.

b ¶ Manzeres.] sicut legitur in historijs, in rubrica, quibus nõ est fas ecclesiã Dei introire. Manzer proprie dr de scorto natus. Spurius de concubina. Nothus de adulterio natus, sic dicit notha febris, quæ affligit sicut quartana, & tñ non est vera quartana, sic nothus quia vr verus filius, sed nõ est. Et oẽs tales illegitimi ab honorib. repelluntur, vt s. de ele. cũ in cũctis, & s. de ele. innotuit. & j. de fil. presby. ca. 1. & vlt. Naturalis dr natus de cõcubina, q̃ tenet in domo quasi loco vxoris. vere. & talis in bonis patris ab intestato succedit in duas vncias paternæ substantiæ, si alij filij non extent, nec coniunx legitima C. de na. li. auth. licet patri. & in bonis maternis succedit cum legitimis filijs, C. de senatuscon. Orfi. si qua. §. vlt.

† Vide B. Thomam 2. 2. q. 108. arti. 4. & Alfõsum Castrũ lib. 2. ca. 10. de iusta hæret. punit.

† Pro intelligẽtia huius tex. & glosę quatenus agunt de filijs illegitimis, vide etiam Cardinalem Paleotũ in libro de nothis & spurijs filijs.

ADDITIO. Vnde de talibus reperiũtur isti versus.

Mazeribus scortum, sed mœcha nothis dedit ortum.

Vt sit ex spica spurius sic fit ab amica.

Sunt naturales qui nobis sunt speciales.

c ¶ Omittamus.] & tamen statim subiungit de illo, &c. & est color rethoricus, qui dicitur preoccupatio simile 2. q. 1. Moyses in fine.

d ¶ Otiositas.] iuxta illud. Otia si tollas, periere cupidinis arcus & alibi. Queritur Ægistus quare sit factus adulter? In promptu causa est, desidiosus erat. Et dicit Hierony. ad Monachum. Semper facito aliqd boni operis, vt te diabolus inueniat occupatum, de consec. distin. 5. nunquam.

Matth. 5.

Otium multa, & magna parit incommoda.

Ioann. 3.

e ¶ Sponsam.] sup. de transla. inter corporalia. & ff. sol. ma. si. cum dotem, §. si maritus. & expone sponsam id est, ecclesiam militantem.

[Gl. seq. ponit triplicem lect.]

† In vno veteri vaticane ita; cui defungẽdo. manũ tuam &c. fide media copulasti.

f ¶ Defigendo manũ.] verba sunt Salomonis in parabolis. loquẽtis de fideiussore, qa obligauit se apud extranrũ. i. apud creditorẽ: q est extreneus. i. alius à fideiussore & reo principali, sic eps defigẽdo manũ, id est per manualẽ obediẽtiã obligauit se pro ouib. suis apud extraneũ creditorẽ, i. apud Deũ qui sibi credidit gregẽ suũ mediãte suo metropolitano, cui. obediẽtiã fecit manualem. eps. n. tenetur reddere rõnem Deo pro aĩabus sibi cõmissis, si male custodierit oues suas. j. de reg. iu. c. pen. Et expone apud extraneũ, i. apud aliũ: qa Deus est alius ab hoie ĩ eo ꝙ Deus, qa Deus est creator & hõ est creatura. Vel dic ꝙ Deus extraneus est à quocũq; Christiano, & tñ quilibet Christianus est eius filius: filius. n. dr esse in potestate patris quousq; est emãcipatus: eo emãcipato dr extraneus sicut quilibet alius, & tñ est eius filius. [1] ita Deus emãcipauit hoiem, cum dedit ei liberum arbitriũ faciẽdi quodlibet bonum vel malũ, & ita dictus est extraneus.

2. Cor. 3.

Eps de oĩb. Deo reddet rationem.

1 Concor. tex. in l. qn etiã. in fi. ff. de rit. nupt. & in l. si duobus. C. de bon. pos. cõtra tabul.

g ¶ Spiritus vbi vult spirat.] vñ [2] de eo dr Tu spũas vbi vis tua munera diuidis, vt vis, Scis cui des, qd vis, quantum vis, tẽpore quo vis.

2 Hæc glossula non est in vetustis. codicibus.

h ¶ Vias.] quia non sunt in hoie viæ eius 47. dist. c. sicut §. necesse est, in fine.

i ¶ Sub lege.] 19. q. 12. duæ sunt, & j. de reg. licet.

Philip. 1.

K ¶ Indubitanter.] quia nec fas est dicere, ꝙ scriptura mentiat. 3. q. 5. qd ergo.

l ¶ Pontifex.] beatus Martinus.

m ¶ Illius.] s. beati Pauli Apostoli.

† quantumque.

n ¶ Flore.] i. operibus virtutum: quia virtutem nullus potest habere sine charitate: qm̃ qui habet vnã virtutẽ in actu, habet oẽs: & q caret vna caret oĩbus. 24. q. 1. vbi sana. 32. q. 1. cum renunciatur, de pœn. dist. 2. si enim inquit. j. de reg. iur. debeat peccator.

Ioan. 1. 5.

o ¶ Nihil.] iuxta illud apostoli: si tradidero corpus meũ ita vt ardeã, charitatem aut non habeã, nihil [3] mihi prodest de consec. di. 4. solet. & de pœn. dist. 3. si quis autem. ad fi. dist.

3 Quo ad vitam æternã; prodest enim quo ad min⁹ supplicam, vt ibi. Io. And.

a ¶ Multis.

a ¶ Multis:] vt 7. q. 1. ibi.
b ¶ Plus.] 2 . q. . quis non.
c ¶ Effectus.] iuxta illud. Nō est in medico semper releuetur vt æger quoq; est vitiū materiæ, non artificis. ff. de lo. & conducto. pp. ff. ad leg. Aqui. si seruus §. si calicē & ibi di. t. Ephesus. nec euentus mortalitatis medico q diligens fuit, imputari debet. ff. de offi. præsi. illicitas. §. sicut. & sufficit diligentiā adhibere q pōt. 27. di. c. vlt. & si negotiū ñ hēat effectu, sufficit si sit vtiliter cœptū. ff. de neg. gest. sed an vltro. §. 1. licet secus sit in negotijs pupilli. ff. eo. tit. l. si pupilli. in princ. & l. litis:

1 Cor. 15

d ¶ Maria.] de qua dī Maria vile torum: vas septē demoniorum: plorans immo dicē fit apostola de meretrice
e ¶ Illa] s. vita contemplatiua.
f ¶ Secura] ergo potius amplectenda: nā tenere certū, & dimittere incertū debem⁹, de pen. di. 7. c. vlt. ff. de ritu. nupti. adoptiuus. §. 1. sed vtraque est certa.

Sap. 10.

g ¶ Ista] s. actiua vita.

Luc 10.

h ¶ Liæ.] Lia lippa erat oculis, quæ quatuor filios genuit ex Iacob: sed Rachel duos tātū, s. Ioseph, & Beniamin.

Gen 29.

i ¶ Legis latoris.] s. Moysi. 36. d. s. si quis vult.
K ¶ Qua propter.] i. pp quam causam.
l ¶ Ad præsulatū.] 18. q. 1. c. vnico. & 8. q. 3. c. 2.
m ¶ Diuertenti.] id est accedenti.
n ¶ De licentia.] q petit licentiā & obtinet. c. q ei dēt vt cedat. ff. eo. quidam.

Exod. 24.

Post translationē.] sunt tres partes, prima ponit postulatorē, & postulatiū petitionem. Secunda ibi, Verū canonē postulationi & petitioni cōtrariū, quē interpretat ponēdo casus quibus canon obsistit, & quibus non. Tertia. ibi, Cum ergo. committit postulationem certis casibus admittendam, & in alijs repellandam. Io. And.

† Vide l. in emptiōe, cū gl. in ver. re fert. ff. de edi li. edi. & l. iu stissime, in gl. 1. eo. tit.

CASVS, Vacante ecclesia Fauentin. canonici contulerunt liberā potestatē eligēdi in I. eorū cōcanonicū.

tuis ponere, nulla occasione (dummodo pficere illis possis, etsi non omnib. tamen multis[a]) ab eorum regimine te cōuenit excusare: qm̄ laboris causam p̄tendis, exemplum te Apostoli subleuabit, q suadet tibi laborem huiusmodi non refugere, dum se asserit p cōi salute plus cęteris laborasse. q licet non semp sequat laborem effectus, nihilominus tñ, ipse labor ē meritori⁹ apud Deum: iuxta q legit, Reddet Deus mercedē laborū sanctorū suorū: & infra.

¶ Nec putes qđ ideo Martha malam partē elegeri, q circa plurima satagebat q Maria[d] optimā partem elegit, q̄ nō auferetur ab ea; quoniā licet illa esset magis fructifera; & licet illa sit magis suauis, hęc tñ magis vtilis, cum fęcunditate sobolis lippitudo Lię, Rachelis pulchritudini sit p̄lata, quamuis simul in vnum, & contēplatiu⁹ esse valeas, & actiuus, legislatoris[i] exemplo, q nunc ascendebat in mōtem, vt ibi gloriam Domini cū maiori cerneret libertate, nunc vero descēdebat in castra, vt cū vtilitate maiori necessitatibus populi pvideret. † qua pp[K] facilius indulget vt as[c]cēdat monachus ad p̄sulatū, [l] q̄ p̄sul ad monachatū descendat, & infra.

¶ Monemus itaq; vt laborem pastoralis regiminis non recuses, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te recipere q sibi apud te diuerten[m]tim spreuisses cum Martha solicita ministrare, & infra. Quia verò in postulando cedendi licentiam instititi, tibi te duximus relinquēdū, vt distinctis causis pp quas cedere oporteat si pp aliq̄ causam vtilem & honestam in huiusmodi p̄posito p̄seueres, de licē[n]tia nostra cedas: aliquin cedendi licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus iterdictā, qm̄ etsi pennas habeas, q̄bus satagas in solitudinem aduolare; ita tñ adstrictę sūt nexibus p̄ceptorū vt, liberum non habeas absq; nostra pmissione volatum.

¶ Idem episcopo Fauentiñ. i archiepiscopum Rauen̄. electo.

¶ *Episcopus qui propter crimē renūciauit episcopatui & ad episcopatum reassumi non potest: Secus si renunciauit propter persecutionem infirmitatem, defectum scientiæ simoniam ipso ignorante commissam: vel aliam similē causā.*

CAP. XI.

Post † translationem tuam ad ecclesiam Rauennateñ. cum prępositus & canonici Fauentiñ. in I. eorum canoni-

Ipse vero postulauit Io. canonicum S. Fridiani olim epm Sarnateñ. p̄positus & capitulum Fauentiñ. postulationem illā petierūt approbari à dño Papa: sed huic postulationi videbat obstare capitulū Cōstātinopolitani cōcilij, in quo dr̄, vt qcūq; de pōtificali dignitate ad monasticā vitā & pænitentię locum đ scēdit, ad pōtificatū vlterius no resurgat, vñ ɔtra illud cōciliū, qđ e t vnum de quatuor ɔcilijs q̄ seruat ecclesia sicut quatuor Euāgelia, non videbat eadē postulatio admittēda, verū tñ i qbusdā casib. ñ obstāte isto cōcilio, is q monasticā, vitā elegit, pōt iterum ad epatū assumi. Primo si pp p̄secutionē vł pp corporis infirmitatē, ad monasticam vitā descēderit, đ superioris licētia, his cessātib. ad epalē poterit resurgere dignitatē. Itē si qs pp cupiditatē parentum eo ignorāte fuerit epatu adeptus, & hoc cōperto ad monasteriū de licētia superioris trāsiuit. quis ad illū redire ñ possit, ad aliū tñ licite poterit reassumi. in istis casibus nihil dr̄ āttētari ɔtra cōciliū p̄dictū, q loquit i eo casu cū aliquis dimittit epatū pp aliqđ crimen, & ad monasticā vitā penitentiæ cā descendit: alijs opinionib. reiectis. q̄ in ſra ponuntur. Quia no constitit Papę pp quam cām p̄dictus I. cesserit epatui: mādat Papa Rauennati electo q si constiterit ei, q pp aliquā đ pmissis causis vel cosimilib. p̄dictus I. renūciauit epatui, dūmodo necessitas vł vtilitas id exposcat, det ei licētiā transeundi ad ecclesiam Frauent. maxime si verum est q assertitur, q ille loco tm̄ cesserit. & nō dignitati vel ordini: q tūc p̄sumendū ē. q non propter aliqđ crimē à se cōmisſū, causa pęnitētiæ transiuit ad vitam regularem: alioquin cum durum esset nimis cōtra tam solemne cōcilium huius postulationē admittere, iniungat capitulo Faueñ. vt de alia psona idonea sibi prouideat in pastorē. Nota hic quatuor casus in quibus ille qui renūciauit epatui, transiēs ad monasti.

† Si sibi apud, &c.

† Ca. 5. e. ti tit.

cū liberam a eligendi auctoritatē vnanimiter contulisset, †ipse I. sancti Fridiani Lucañ. canonicum olim episcopum Sarnatē. † in Fauentiñ. episcopū postulandū elegit. Porro à sancti Fridiani priore super hoc requisito & obtento consensu, †prępositus, & alij postulationem eandē approbari à nobis humiliter petierunt. Verum postulationi huiusmodi videbaṫ concilij Constantinopolitani capitulum obuiare, in quo statutū est, vt quicunq; de pontificali dignitate ad monachorū vitam & pęnitentiæ locū descenderit, nequaquam vlterius ad pontificatū resurgat. vnde contra dictū concilium (cum sit vnum ex quatuor principalibus, quę sicut quatuor Euāgelia ecclesia catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum †postulatio admittenda.

¶ Cęterum speciales quidam casus inueniunt, in quibus (prędicto concilio nō obstāte) is qui vitam monachalē elegit, rursū licite pōt ad episcopatum assumi; si enim quisquam per secutionis rabiæ sequiente, vel prępediente inualitudine corporis, cum prǽesse nequeat in regimine pastorali, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat; persecutionis vel ęgritudinis impedimento cessante, ad episcopalem poterit resurgere dignitatem.

¶ Item si quis propter litteraturæ defectum (ne tanquam cęcus cęcos ducatū prębeat) locum regiminis auctoritate Apostolica deserendo, ad otium se contulerit monachale, ac per [illegible] lectionis, scientię [illegible] margaritam, [illegible] poterit denuo vocatꝰ à dño, cathedram [illegible] pastoralem.

¶ Rursus si quis p cupiditatem [illegible] penitus ignorante) fuerit episcopatum adeptus, & hoc comperto episcopatū ipsum de licentia superioris dimittens, [illegible] elegerit regularé, & si ad episcopatū eundem redire postmodum nequeat, iuxta canonicas sanctiones, ad alium tamen poterit licite reassumi. ¶ Quamquam au-

monasticā vitam pōt iterum in eūm reassumi. Item nota ꝙ ius & potestas eligendi episcopum, in vnū tātum pōt transferri. Item eligi potest postulandus ad hoc vt postuletur. Item nota regulam. ꝙ cessante causa cessat effectus. Item necessitas & vtilitas parificantur. Item prælatus contra ius scriptum petitionem admittere non debet.

[Glo. seq. notat ꝙ datus vt eligat. &c.]

a ¶ Liberam.] & ideo potuit eligere vnde cum [illegible]. Et no. ꝙ qui potest eligere, potest postulare. s. de elec. in causis. i sed econtrario. arg. ff. de ritu. nup. generali hic expresse habet ꝙ vni potest committi potestas eligēdi. simi. s̃. de ele. causam, q̃.

[Glo. seq. reci. per q. quare iste postulatus fuit. duas causas reddit. & primam reprobat.]

b ¶ Postulandū elegit.] simpliciter eligi non potuerat, quia erat de alia ecclesia. 63. distin. litteras. & 71. dist. fraternitatē. sed in postulandum eligi potest. 63. dist. Valentinianus, quia episcopus fuerit, ideo non eligi, sed postulari debet. & hęc fuit causa quare fuit postulatus, & non illa, [illegible] de hoc [illegible] cum in [illegible].

[illegible] an solus prior. &c.]

c ¶ Priore.] [illegible] : quia solus prior non posset personam alienare. arg. 12. q. 2. sine exceptione. & 19. q. 3. statuimus. cum maior sit alienatio personæ quam rerum. 12. q. 1. præcipimus. si autem nōllet dare ipsum, compelli debet p superiorem. ȷ̃. de iure patrona. nullus. nisi iustam habeant causam non dandi: tunc compelli non debent. 63. distinctio. litteras. & 71. distin. cap. 1. & 2.

d ¶ Concilij Cōstātinopolitani.] 7. q. 1. hoc nequaq̃.

e ¶ Ex quatuor.] & sunt hæc, scilicet Nicæn. Constantinopol. tantum, Ephesinum primum, & Calcedonennense. 15. distin. sicut.

Glo. seq. ponit Brocar. alle. 5. iura pro, & duo contra. & [illegible] sol.

f ¶ [illegible]] arg. est hic ꝙ cessante causa cessat effectus [illegible] q. 7. quod pro remedio. & 1. q. 3. quod pro necessitate. & 56. dist. piscis. & 61. dist. c. statuimus. I. his omnibus & c. neophytus. ȷ̃. de app. cum cessante. 2. ar. cōtra. 32. q. 1. dixit dominus. 19, q. 2. duæ sunt. So.

Si per cōm fiat dispensatio vel aliquid cōsimile: cessante causa, cessat quod factum est ex causa: vt in primis cap. si vero ius commune statutum ex causa, licet causa cesset, tamen remanet ius quod statutum fuit ex illa causa. ff. de postu. l. 1. §. sextum. vt in cōtrariis. vel sic, licet cā impulsiua cesset, remanet ius quod ex ea statutū ē contra 32. q. 1. exit dñs. Si finalis est cā quādiu durat cā, durat quod ex ea causa statutum est, vel quod ex illa causa fit ea vero cessante cessat cōstitutū ex illa causa. contra 32. q. 7. ca. fi. vel cessat quod ex ea causa cōstitutum est quā in constitutione dictum est, ꝙ causa cessante cesset constitutio, vt in primis concordantijs.

g ¶ Cęco.] vnde ver.

Si cæcus cæcum conatur ducere secum:

In foueam ductor primus cadit, inde secutor.

h ¶ Deserendo.] su. c. proxi. §. pro defecta

i ¶ Parentum.] data pecunia vel promissa. 1. q. 5. quæcunque. & præsentium

K ¶ Dimittens.] statim cum illum sciuit primo petita & obtenta licentia à domino Papa, vt hic dicit: & sic non potest renunciare sine licentia Papæ, 3 quia simoniacus, alias ratihabitio retro sibi præiudicat. inf. de simo. sicut. vel infra breue tēpus. 1. q. 1. constat. & ȷ̃. de regu. c. 2 qđ in maleficijs. verū est, ff. de vi & vi ar. l. 1. § quoties. 34. q. 2. si virgo. C. de transa. quamuis & C. quomodo & quā do iud. a b e.

[Glo. seq. reci per q. an dispēsari possit cum simoniaco & simoniace promoto. alleg. 5. iura ꝙ non, & quatuor in contrarium. ponit opin. Vinc. & demum aliorum, qui distingnunt simoniacum in ordine. & in beneficio, & simoniacum & simoniace promotum, & sponte cedentem & litigantem.]

l ¶ Nequeat.] quia erga simoniacos nulla misericordia est adhibenda 1. q. 1. erga simoniacos, & 7. q. 1. pręsenṡiū. & s̃. de ele. sup. eo 1. q. j. qđ quidā. & ȷ̃. de simo. nobis fuit. Sed contra [illegible] ꝙ possit cū simonicis dispēsari. vt 1. q. p. quicunq;. & c. pręsentiū. & ȷ̃. de simo. de simoniace. & ȷ̃. de ele. si alicuiꝰ. Solu. Vin. dicit ꝙ talis de iure nō pōt eligi sine postulari, sed dispēsatiue dēt postulari. Alij dicūt ꝙ si cōmissa fuit simonia in ordine, nullus pōt cū eo dispēsare, vt 1. q. 1. erga. &c. qđ quidā

nec

¶ Vide l. itē, §. 1. C. ꝙ cum iusq. vni. & in authē. de quæst. §. 1. colla. 7.

† Sartan.

1 Vbi đ hoc vel fac vim in eo quod dicit: liberam, secundum Host. Io Andr.

† Concor. l. ob æs. C. de act. & obli.

† Al. eadē.

2 Concord. text. in l. si paren. C. de heretic. & in [illegible] C. de epi. & cler.

† Vide text. l. 2. cum gl. i ver. venit. venit. & ibi Bar. ff. de cu ra

3 Dicit Hostiē. ꝙ statim cum hoc sciuit vocare debet personas idoneas quib. reuelet ꝙ tale quid comperit: & protestetur ꝙ inuitus cōpatum tenet, cui sine Papæ licentia cedere non pōt; & corā illis, tunc faciat procuratorem, quē in illorū præsentia mittat ad curiā, & sic monaliter putat illū tutū al. le. de appel. c. si. Io. And.

nec etiã dñs Papa, vt dicunt, quia characterẽ habet vitiosum cui renunciare non potest, & ideo non purgatur vitium istud, vt 14.q.5. si res aliena. Sed hoc non credo: immo potest Papa bene dispensare cum simoniacis qui characterem habent vitiosum, qui scienter simoniam commiserunt. j. de simo. cap. pen. sed inferiores prælati non pñt dispẽsare cum sciẽte, sed Papa, hoc iõ qa bñ purgat vitiũ furti, resurtiua apud furẽ remanente de uoluntate dñi. ff. de vsuc. si fuit in princ. 1 & 1. q. 1. quod quidam ver. si forte militiæ characterem, &c. idem in violando detentore. ff. de preca. certe. §. Iulianus. 2 Sed cum simonia commissa est ignorante illo, cui acquisitum est beneficiu, vel qui ordinẽ vel dignitatem adeptus est ignoranter, possunt epi dispẽsare post liberam resignationem. Sed in hoc distingue, si beneficium etiam simplex eo modo est adeptus, statim post resignationem potest resumi ad illud dispensatiue, vt j. de ele. si alicu us. in fi. & capitulum etiam tunc dispensat, vt j. de simo. ex insinuatione. In illo qui dignitatem sic est adeptus, distingue si sponte resignet, petens humiliter resignationẽ admitti, statim põt epsd spensare cum illo, & ad eandẽ prælaturã. argu. 1. q. 5. præsentiũ, vbi dispensatur in dignitate assumẽda cũ eo qui sponte renunciauit ordini ignorãter recepto, 3 & arg. illius c. quicũque. circa prin. tñ illud loquit de dispensatione Papę. Et arg. illius decr. si alicui[9]. à contrario sensu. Si vero de hoc ptendit in iudicio, & electio sua reprobata fuerit, qa simoniace fuit facta, licet eo igorante: tũc episcopus illa uice & in sua vacacione cũ eo non poterit dispensare, sed postea sic. j. de elect. si alicuius. in princ. & ita teneas circa huiusmodi dispensationem simoniacorum.

a ¶ Loquitur.] hæc interpretatio tenenda est super c. illo 7. q. 1. hoc nequaquam, exclusis opinionib. ibi notatis.

b ¶ Non Valebat.] 1. q. 1. si quis neque. ex hoc colligo

1 Si fur emit à dñorẽ furtiuam, & habuit pro tradita, desinit p furtiua possidere, & possidet pro suo.

† Intellectus concilij Constantinopolitani iubentis, ne q. ex epo monachus factus est ulterius eps fiat.

2 Vide de simo. tanta. super gl. 2. Ioã. And.

3 Concor. l. mater. §. fi. ff. de inoffi. testa. & l. si cum te. ff. de pact.

tem in his & cõsimilib. casib. is, qui episcopatu dimisso monasticã vitã elegit, resurgere valeat ad officiũ pastorale, nihil tñ in his cõtra pscriptũ † intelligit concilium attentari: q in eo loquitur [a] casu, cum pp aliquod crimẽ episcopatum qs deserens, ad vitã monasticã, pœnitentiæ cã descendit. Vnde quidã in eo casu loqui dixerunt capitulum supradictũ, cũ quis pro crimine, de quo conuictus fuerat, vel confessus, ab episcopali dignitate depositus monasterio extitit ad pęnitentiã agendam inclusus: vel cum aliquis pp graue crimen, p quo episcopatum retinẽs, pęnitentiam digne agere non valebat,[b] cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit: Alijs asserentib. sic intelligendũ esse capitulum antedictũ, vt p se resurgere nequeat, idest, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit, [c] quamquam eligi possit, præsertim si locum tantum,[d] & nõ ordinem [e] resignauit.

¶ Cum ergo nobis constare nequiuerit, ob quam causam prędictus I. episcopatui olim cesserit, mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod propter aliqua ex præmissis causis [f] seu cõsimilib. idem I. episcopatui cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas vel vtilitas id exposcat) licentiã ei tribuas ascendendi ad regimen ecclesię Fauẽ tiñ. maxime si veritate subnititur, q dictus I. loco tãtummodo cesserit memorato, & non ordini,[g] vel ẽt dignitati. † tunc enim esset vehementissime prę sumendum quod non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem; pręsertim cũ Apostolica sedes post cessionem multo minus, quam antea, permisisset eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine ministrare, alioquin [h] (cum durum [i] nimis extiterit, contra tam solenne concilium huiusmodi postulationem admittere) prępositó & canonicis memoratis iniũgas, vt aliũm personam sibi idoneam eligant in pastorem.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ *Qui petijt cedendi licentiam ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.*

CAP. XII.

QVIDAM CE-

Qvidam cedendi.] Prima pars ponit factum. Scda corrigit. cãm reddens: ibi, Sed cum. Ioan. And.

CASVS. Quidam impetrant cedendi licentiam, & ea obtenta licentia cedere nolũt, dicit Papa q cõpellẽdi sunt vt cedant. Not. q si quis licentiã cedendi à Papa optinuerit, compellendus est vt cedat: Item qđ semel placuit, amplius displicere non potest. Item q primo fuit voluntarium postea fit necessarium.

a ¶ Licen-

q simoniacus sine licentia domini Papæ renunciare non potest de hoc not. sup. c. proxi. §. 1.

c ¶ Dimisit.] 7. q. 1. quam periculosum.

d ¶ Locum tantum.] j. de ord. ab episcoqo qui renuncia. epi. c. Vnico.

e ¶ Ordinem.] id est, ordinis executionẽ: quia characteri nemo posset renunciare.

f ¶ Ex pmissis causis.] quattuor, de quibus dictum est s. in lra, scilicet, pp populi persecutionẽ, uel corporis infirmitatem, defectum scientiæ, uel pp simoniã ab alijs eo ignorante commissam, cum qs renũciat pp aliq causam talem; non prohibetur iterum postulari ad dignitatem episcopalem, vt hic dicit.

[Glo. seq. duo quęrit, & soluit.]

g ¶ Ordini.] i. ordinis executioni, sed qd si renunciasset ordini, adhuc põt reassumi de licentia Papæ. nunquid reconsecrabit: Nõ: quia characterẽ retinuit. 1. q. 1. c. q qdã. ver. si forte militię. 32. q. 7. licite & iõ sola executio sibi deest, quã reassumit de licentia Papę.

h ¶ Alioquin.] i. si non renunciauit ex aliqua de prædictis causis, quę sunt sine Peccato, sed ex alia propter peccatum.

ADDITIO. Vel, id est, nisi eps probauerit pdicta vel aliàs tibi de illis constiterit. sm Inn. Io. And.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.]

i ¶ Durum.] non tñ impossibile, quia bñ dispensat dñs Papa contra 4 quatuor cõcilia, & contra Apostolum, dum tñ nihil statuat cõtra fidem. 25. q. 1. sunt quidam. aig. 34. dis. lector. & 82. dist. presbiter. quod autem legitur 15. dis. sicut de articulis fidei intelligitur.

† Vide l. iubemus, cum gl. in ver. pmissa, C. de sacrosanct. eccle.

† Lateranẽsi cap. 28. & cap. 1. eo. tit. in 4. compilatione.

4 Intelligas hanc glo. in his q pertinent ad ius positiuũ humanum.

a ¶ Licentiam cum instantia.] Ex eo quod cum instãtia perseuerando petunt, præsumitur ɔtra eos magis. de pœn. dist. 1. diuortium. & C. ad vell. si mulier. in fi. sic etiam palliũ cum instãtia peti debet. 100. di. prisca & ff. de quæstionibus. l. 1. §. diuus.

dendi alicentiã cũ instantia postulantes, ea obtẽta cedere prætermittunt.

¶ Sed cum in postulatione huiusmodi aut ecclesiarum cõmoda quib. ɔsunt, aut† salutem videantur ꝓpriam attendisse, (quorũ neutrũ suasionib. aliquorum q̃rentium q̃ sua sunt, seu etiã leuitate qualibet † nolumus impediri) eos ad cedẽdum decernimus. compellendos. b

¶ Honorius tertius maioris ecclesię decano, & magistro R. cantori † sancti Dionysij Leodiensis,

¶ Non renunciat iuri suo qui gratiæ aduersarij se submittit.

C A P. XIII.

VEniens ad Apostolicam sedem I. subdiaconus proposuit, ꝙ cum bonæ memoriæ I. Papa præd. noster abbati de Emenco, & maioris ecclesiæ, ac sancti Pauli cantorib. Treuereñ. suis dederit litteris in mandatis, vt si nihil canonicum obuiaret præbenda in ecclesia sancti Florentini † in confluẽtia, quam Iacob. decanus ipsius ecclesiæ resignauit, sublato appellationis obstaculo, assignarent eidem & infra.

¶ Cumque iudices Apostolicum vellent adimplere mandatum, quidam se opposuerunt canonici ecclesiæ memoratę, dicentes subdiaconum antedictũ renunciasse iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat. Dicto igit subdiacono hoc negante, c iam dicti canonici ad hoc probandum testes aliquos produxerunt: per quos cum videretur probatum, ipsum se gratię capituli commisisse: d duo iudices e prædictorum sententialiter decreuerunt, eundem non posse vti litteris supradictis, pro eo quòd idem aduersarij se gratiæ cõmisisset, per quod visus

† al. aut ad salutẽ, &c.

1 Vel alteri superiori, ecum tex. de Papa nihil exp. mat. Ioan. Anu.

† Vide l. sed & si §. 1. ff. ad le. Aquil. & l. 1. §. sciẽdum. ff. de æd. l. edi.

† al. canonico.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.

b ¶ Compellendos.] not. ꝙ aliquis cogit renunciare obtenta licentia renunciandi tñ secundum legis re integra recuperabuntur bona quibus cessit. ff. de cessi. bo. l. ijs qui, sed hoc ideo est, ne illudatur Papa. 1 sicut si postulatio ꝑsentatur Papæ, non põt postea recedere ab ea. s̃. de postula. bonæ. ratio quare cõpellãtur, redditur in littera. In huiusmodi cõclusione conside ret Papa ꝯmodũ ecclesiæ, vel ꝓpriã salutẽ petẽtis, quorũ neutru vult impediri, & ideo compellitur.

VEniens.] Prima pars ponit appellationẽ impetrantis, & eius causam. Secunda, ꝗ sius prosecutionem, & auditoris dat sententiã. Tertia, ꝗ sius sententiæ confirmationem. Secũda: ibi, Ad quẽ. Tertia: ibi, Nos igitur. Ioan. And.

CASVS. Ioannes subdiaconus impetrauit litteras ad quosdã iudices vt ei præbendam vacantẽ in ecclesia sancti Florentini in confluẽtia assignarent, & cũ ipsi vellent mãdatũ Apostolicũ adimplere, quidam canonici illius ecclesiæ se opposuerunt dicentes ꝙ ipse renunciauerat iuri, quod sibi ex ipsis litteris competebat: sed ipse subdiaconus hoc negauit, canonici testes induxerunt ad hoc probandum, per quos videbatur probatum, ꝙ ipsi gratiæ capituli se commisissent, duo iudicum sententiauerunt eũdem subdiaconum non posse vti litteris supradictis, pro eo ꝙ gratiæ capituli se commisit, quare iuri suo renunciare visus fuit: à qua sententia ipse appellauit, suæ appellationi vigiliam Epiphaniæ terminum præfigens, ille accessit ad terminum: sed aduersarius post terminũ per duos menses & amplius expectatus non venit: tandẽ nuncius aduersarij cum litteris ad dicẽdum, & ad impetrandum tãtum comparuit corã auditore dicto Io. concesso, sed cum sufficiens ad causam tractãdam non esset, idem auditor sententiam iudicum prædictorum cassauit iustitia exigente. Nota ꝙ licet quis committat se gratiæ aduersarij non renunciando litteris impetratis contra ipsum, nõ intelligitur propter hoc renunciat iuri. quod sibi ex litteris competebat. Item cum aliquis statuit terminum suæ appellationi, vtraque pars appellationis causam prosequi debet per sufficientem procuratorem ad totam causam, cum peremptorie ad hæc citata intelligatur. Item non statim post terminum peremptorium debet iudex procedere.

c ¶ Negãte,] & sic ꝑ negationẽ facta fuit res dubia. 2 C. qui ad lib. procla. non licet. l. 2. & sic ꝑ narrationem, & responsionem litis contestatio facta fuit. ĩ. de li. cõtest. c. vnico. & s̃. de elec. dudũ. 3

[Gl. seq. fortificat textum, & dat simile, obijcit & soluit. in fin. alleg. pro simili ea. sane. exponit dis solutiones, & ipsius duas lecturas.]

d ¶ Commisisse.] Et sic cõmisit se gratiæ capituli tñ: sed in veritate nõ erat probatũ ꝙ ꝑ hoc lr̃is renũciasset, quare ipsorũ sñia retractatur, quia & verũ esset ꝙ se eorũ gratiæ commisisset, nõ vĩ renũciasse litteris, nisi expressisse litteras ipsas restituisset, s̃. e. sane, & ĩ. de fac. cũ pridẽ. & si cõmisit se illorũ gratiæ, & ipsi nullã gratiã faciebãt, poterat vti iure suo. Est simile, licet eamus ad arbitros in cã appl'onis, ꝑpea nõ renũcio appellationi, imo postea possũ prosequi appellationem, nec mihi currit tempus interim, C. de tempo. appe. Auth. si tñ. nec inde debet d. mecum subtinere, vnde meruit gratiam reportare. s̃. eo. sane, & ĩ. de fideius. peruenit, & ĩ. de pact. cum pridẽ. Sed ɔ vĩ ꝙ tacite vĩ renunciasse litteris suis. ĩ. de off. del: gratum. & ĩ. de testib. cum venissent. & ĩ. de ijs q̃ fi. à maio par. cap. ex ordine & ĩ. de preb. pro illorũ. & C. de iure dot. l. 2. ff. de lege commis. post diẽ, & nihil refert an alterũ ex equipollẽtib. 4 qs faciat. ff. de re iu. in summa & ff. de arb. quid tñ. §. primo. & ĩ. de verb. sig. in his. Dic ꝙ per hoc non renunciauit, per prima iura, & quia cassata fuit illa sententia, simile videtur s̃. eo. sane, sed ibi plus pecit tradendo litteras aduersarij, quare iuri suo renunciauit. hic nõ tradidit litteras, licet commiserit se gratiæ aduersarij. Vnde ibi auditus fuit potius iudicis officio quam iure actionis, hic vero ipso iure, uel ibi auditus fuit de iure, vt dicitur ibi in fine vltimæ notulæ.

e ¶ Duo iudices.] & ꝑꝑ hoc solũ etiã debuit cassari sñia, cũ nõ apparet ꝙ tertius se excusasset, vel commisisset eis vices suas ĩ. de off. deleg. causã matrimonii. & ff. de re iud. duo ex trib. sed si se excusauit, bñ potuerũt ꝓcedere ĩ. de off. deleg. prudẽtiã. ꝙ ĩtellige sic clausula illa [ꝙ si nõ oẽs, &c.] erat in lr̃is. sed ex alia causa fuit cassata sñia: & mandatur iudicibus istis vt prębendã illam faciant conferri, vt dr̃ in integra in fi. Glo.

2 Et sic dicenti incũbit ꝓbatio. ff. de probatio, l. ei qui dicit. Io. An.

† Florini. Floreuen.

3 Concord. l. 1. §. præterea. ff. de iti. act. priuato. & l. 1. & ibi Pet. de Bel. per. & Cyn. C. de alien. iudic. mu. causa. fac.

4 Ista non sunt æquipollẽtia renunciare, & submittere, se gratiæ, vt supra dixit glo. & facit ĩ. de insti. cũ venissẽt. Io. And.

[Gl. seq. arg. & arg. determinat.]

a ¶ renunciasse iuri.] argu. quod per litteras executorias acquirat ius alicui impetranti, alias non posset renunciari iuri ex ipsis litteris competenti, si non acquireretur ius: quia ei quod non est, etiam renunciari non potest. Dicas quod per litteras monitorias preceptorias siue executorias nullũ ius acquiritur, per quod ecclesia siue clerici contra quos impetrantur litteræ, obligati sunt impetranti, nec aliquod ius habet in ecclesia ante receptionem, sed officium executorum implorare potest vt mandatum Apostolicum exequantur: & ipsi mandatum tenentur implere & huic officio bñ posset renunciare restituendo litteras, & renunciando litteris impetratis, & etiã impetrandis: quo facto executores vlterius non procedent: & sic nec officium iudicis, nec aliud per litteras illas implorare poterat. huic officio non fuit renunciatum. § .eod. sane. cum iam executor fuerit prosecutus officium suum, sed litteras tantum restituit, quarum auctoritate fuerat restitutus, & ideo non obfuit renunciatio litterarũ, & ideo de iure fuit auditus, vt no. in fi. vlt. notulæ. Ber.

† Vide tex. in l. si quis in conscribendo. cum ibi no. C. dd pact.

Dictio in, deest in antiquis.

† Al. Ad quam.

est renũciasse[a] iuri sibi ex ipsis litteris cõpetenti. † A qua sñia idem appellans, in † vigiliam Epiphaniæ terminum suæ appellationis præfixit.[b]

¶ Ad quem † cum venisset P. de Colle medio capellanum nostrum super hoc sibi concessimus auditoré. Sed cum eius aduersarius non accesserit per duos menses, & amplius expectatus, nec vllus cõpareret ꝓ eo sufficiens responsalis, tandem q.dam litteras habens ad contradicendum & impetrãdũ, coram eo idem comparuit; ꝓ cum ad tractãdum causam minus sufficiens[c] crederetur, idem auditor sententiam prędictorum iudicum sententialiter (iustitia exigente) cassauit: Nos igitur ratam & firmã habemus capelli sententiam memorati.

b ¶ præfixit.] quod quidẽ bene potuit, & iudex idem facere põt & debet. ĩ. de app. oblatæ. & c. sæpe contingit, 1 & terminum præfixit, vt tunc esset in curia, vt sequitur. quandoque statuitur ad iter arripiendum, & tunc sufficit arripere iter in termino. infra de appellat. peruenit, & in istis casibus litteræ ante terminos impetratæ non valent, vt dicit illa decr. oblatæ. & cap. sæpe. terminus vero datus à lege est annus, vel ex iusta causa biennium. ĩ. de appella. cum sit Romana. & talis terminus bene potest præueniri, vt in cap. oblatæ.

Glossa sequens signat contrarium, & dat duas solutiones.]

1 Et c. cõsuluit. i si glo. vbi dic ꝙ q. ista beneficialis erat. & hodie in ea tene qđ habes infra de elec. ca. t. li. 6. nec est vera dict. gl. ꝙ sola termini præfixio et post sententiam deferat causam ad curiã: vt dicet ic. interposita §. 1. de app. Io. An.

c ¶ Minus sufficiens.] sed non videtur ꝙ iste fuerit contumax ex quo misit nuncium ad impetrãdum & contradicendum, cum ipse non appellauerit: sed ille Ioann. contra quem lata sententia fuit. & ideo non debuit sententia contra ipsum ferri, licet forsitã posset in expensis condemnari. vnde contra. ĩ. de appell. Nicolao. vbi condemnatur appellans in expensis: qa non fuerit prosecutus nisiquo ad impetrandum. & ibi non fuit processum super principali. Potest dici qđ in illa decr. Nicolao. hoc non fuit petitum. Ille Nicolaus tantum petijt alteram partem in expensis condẽnari: quia non miserat sufficientem procuratorem: hic vero petijt, vt procederetur ad sententiam infirmandam. Vel melius, hic fuit lis contestata, & sententia diffinitiua lata & ideo cum statutus edet terminus ad prosequendam appellationem, & altera pars non fuerit sufficienter prosecuta ad sententiam defendendam, contumax debet reputari: siue sit pars appellata, siue appellans: quia iudex appellationis altera parte absente debet procedere ad cassandam vel firmandam sententiam. C. de tempo. apppel. l. vlt. §. illud. 2. q. 6. ap. ei qui. §. appellatore. & ĩ. de appel. ꝑ tuas. vbi de hoc est expressum: quia non misit nuncium sufficientem, sibi imputet: nec potest dici quod citata non fuerit: quia terminus constitutus ad appellationẽ prosequendam ab appellante vel iudice, vicem obtinet peremptorij, vt eo elapso perinde procedatur ac si peremptorie sit citatus. ĩ. de appellation. sæpe contingit. Et not. quod hic appellatus tenetur mittere nuncium sufficientem ad appellationem prosequendam, si terminus sit præfixus à iudice vel appellante, 2 & appellans eodem modo, alias punietur causa altero prosequente legitime: & hoc est cum lis est contestata, & appellatur à diffinitiua sententia, siue post litem contestatam, vt hic habes: aliàs in expensis punitur, vt dicit illa decreta. Nicolao. quia ibi non fuit lis contestata, & appellatum fuit à grauamine: Vnde non poterat procedi ad sententiam altera parte absente, vnde punitur tantum in expensis, quia non venisset sufficienter instructus. Si vero appellatio ante litem contestatam à iudice recepta non fuit, nec ab aduersario approbata: tunc sufficit appellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contra dicendum. infra de appellatione interpositas §. primo. saluo eo quod dicitur infra de appellatio. ordi. sed cum appellatur à sententia diffinitiua, non refert vtrum appellatio approbetur ab aduersario vel iudice, saluo eo quod dicetur extrà de appella. cordi. sed consideratur vtrum terminus sit præfixus à iudice, vel ab appellãte: & tunc vtraque pars tenetur mittere sufficientem procuratorem ad totam causam, vt hic patet: aliàs procederetur contra absentem tanquam contumacem, vt hic patet. & infra de appella. interposita.

2 Concord. tex. in l. pci pimus. cum no. C. de appel. & l. 1. §. ab eodẽ. cũ glo. magna. & ibi Bart. ff. qui & à q̃bus.

¶ Idem archiepiscopo Treueren.

¶ *Si prælatus ab obedientia subditos absoluit, non propter hoc prælaturæ renunciat.*

CAP. XIIII.

Lectę coram nobis fraternitatis tuæ litteræ continebatur, quod abbas Sancti Petri Tulleñ. tibi humiliter est confessus, quod cũ adeo graui ęgritudine laboraret, quod de vita desperaretur[d] ipsius: ad cuiusdam æmuli

Lectæ coram.] Communis diuisio. Secũda: ibi, Nos autem. Io. And.

CASVS. Quidam abbas adeo graui ægritudine laborabat, quod de vita desperabatur ipsius, ad consilium cuiusdam æmuli sui, quem æmulum non credebat, absoluit monachos ab obedientia sua, & episcopum suum vocauit vt in manibus suis renunciaret: non tamen renunciauit. postmodum recuperata sanitate monachi obedientiam & reuerentiam fecerunt eidem. dubitauit abbas, an ex tali facto renunciasse intelligitur abbatiæ? Respondit Papa, ꝙ non. Not. qđ non intelligitur quis renunciare regimini suo, licet absoluat subditos ab obedientia sua: quia illa non est forma renunciandi.

d ¶ Desperaretur.] sic infra de regula. & transeunti- licat tenor.

sui consilium,a de quo ipse (cum nō crederet eum æmulum) confidebat, monachos suos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absoluit. vocato diœcesano epō, vt abbatiā in eius manib. resignaret: qđ † tñ vsus consilio saniori non fecit,b & eidē abbati postmodum restituto sanitati, vniuersi & singuli de conuentu obediētiam & reuerentiam requisiti ab eo in capitulo promiserunt,c † & inf. ¶ Nos autē ex tali facto, eundem abbatem suo resignasse regimini non videmus.

¶ Gregorius ix. Agath. & Vticeñ. episcopis.

¶ Abbas exemptus sine licentia Papæ renunciare non potest.

CAP. XV.

Dilecti filij conuentus monasterij sancti G. † immediate ad Romanam pertinentis ecclesiam, intimauerunt, ꝙ abbas eorum sentiens se insufficientem d oneri regiminis abbatiæ, cessit ī manib. e eorundem: ipsi quoque † G. monachum sancti Victoris elegerunt canonice in abbatē: & inf. ¶ Cum igitur dictus abbas cedere f sine licentia nostra nequiuerit, nos tā electionem g q̃ cessionem prædictas decernentes irritas & inanes, mādamus, quatenus abbatem ipsū loco suo restitui faciatis, quo integre restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

TITVLVS X.

De supplenda negligentia prælatorum.

¶ Alexander tertius Cisterciensibus.

¶ Si diœcesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensē abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.

a ¶ Consilium.] de quo tenebatur ille æmulus actione de dolo, si fraus intercessit. ff. de reg. iur. consilij. 1 & ꝫ illum potest agi de dolo quanti eius interfuit id factum non esse. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo. & hoc verum est si fuisset soluendo: sed hoc nō esse:, si vera renunciatio fuisset. vñ in eo casu dēt restitui ad pristinū ius, ff. de dolo. & eleganter. §. pen. & ff. de eo ꝑ quē factum erit. l. vlti. hic ista cessant: quia non fuit hic renūciatio cū effectu.

1 Vide de sen. excom. nuper. super gl. 2. Io. An.

[Gl. seq. fortificat tex. per simile: obiicit de tacita renunciatione per vnū capitul. id coadiuuans per quinq; similia, & soluit.]

† Vide l. q̃uis. ff. de in ius vo. & l. si pœnituerit. ff. de diuor.

b ¶ Non fecit.] & ideo volūtas talis ñ obfuit, qa ñ ꝓcessit ad factū simile: volūtas non sufficit vbi opus est facto. ꝟ. de eo qui mit. i pos. cā rei ser. c. 1. & arg. ꝟ. de re iud. cū aliquib. 2. Sed cōtrarium videtur ꝙ tacite videtur iuri suo renūciasse. ꝟ. de ijs quæ fi. à ma io. par. ca. ex ore. vbi ipso facto videt̃ renunciasse, sicut ipso facto Deū negamus 11. q. 3. existimaui. ipso facto mentimur. 22. q. 5. cauere. & ipso facto appellamus ꝟ. de appe. dilecti. & ca. vt nostrum. & eo ipso ꝙ quis salutat prælatum, consentit in illum, quem non potest reprobare. 63. dist. cum Adrianus. nec est opus scripto qui obediētiam suā ipso voluntarij aduentus probat officio inf. de maio. & obe. legebatur contrarium tamen verum est, quod propter hoc non renunciauit.

2 Concord. tex. in l. prætor ait. ff. de no. ope. nūc. & ibi Bart.

† V V.

[Gl. seq. arg. Io. And.

c ¶ Promiserunt.] & sic videtur reassumpsisse obediētiā, à qua illos absoluerat, tali modo non poterat, cū esset prælatus eorum, sine licētia episcopi sui. 18. q. 2. abbas. & c. prox. & sup. eo. admonet. cum sit de substantia regulæ ipsa obedientia. sup. de maio. & obed. cum in ecclesijs. Item argu. quod re integra licitum est pœnitere. sup. de elect. in causis. & ff. de iuris. om. iud. si conuenerit.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur conuentus petitio. In secūda ibi, Cum igitur, ipsius repulsio. & negotij commissio. Io. And.

CASVS. Quidam abbas ad Romanam ecclesiam, nullo medio pertinens, & sentiens se insufficientem, renunciauit in manib. monachorum regimini abbatiæ sine licentia Papæ. & monachi alium elegerunt. peruenit hoc ad Papam, cum ergo dictus abbas sine licentia Papæ renunciare nequiuerit abbatiæ, ipse tam renunciationem quam electionem denunciauit irritas & inanes: mandans quibusdam quatenus abbatem ipsum faciant restitui loco suo, quo restituto recipiāt vice Papæ renunciationem ipsius. Not. quod resignatio fieri debet in manu sui prælati, aliter non valet. Itē abbas immediate subiectus Romanæ ecclesiæ nō potest cedere sine licentia Papæ.

d ¶ Insufficientem.] propter insufficientiam debet remoueri. 18. q. 2. si quis abbas. Item propter negligentiam prælatus repellitur. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce cum. & iudex similiter. C. de off. præfec. orientis. l. 3. & sic bene debet admitti renunciatio, si fiat debito modo propter insufficientiā. ꝭ. eo. tit. nisi. §. pro defectu in fi. & cap. post trāslationem. §. itē. & Papa hic admittit illam propter negligentiam. ꝟ. de offic. custo. c. j. & magister propter insufficientiam debet remoueri à docēdo. C. de ꝓf. & me. l. 2. lib. 10.

† In multis antiqs ita: ipsiq; G. monachum sancti Victoris sibi elegerunt. &c.

e ¶ In manibus.] quia ad quem pertinet confirmatio, ad ipsum pertinere debet resignatio, 3 18. q. 2. abbas. & ideo talis renunciatio non tenuit. arg ꝭ. eo. qđ in dubijs. sed q̃tum ad se bene tenuit: 4 quia nō posset repetere. de hoc dictum fuit ꝟ eod. quod in dubijs. tamen compellitur postea cedere; sed hoc contingit propter insufficientiam.

3 Vide q̃d no. in clem. eo. titu. cap. vnico. in gl. Y. Io. And.

4 Vnde dicebat Gofr. ꝙ supiore habēte ratam cessionem, & prębente licentiā eligendi, poterat electio fieri. Io. An.

f ¶ Cedere.] nec ad aliam abbatiam se transferre. supra de consuet. c. cum venerabilis.

[Gl. seq. infert, dat simile, & arguit.]

g ¶ Electionem.] si non tenuit renunciatio, nō tenuit electio. sic si aliquis non est legitime destitutus, alius in locum illius non fuit legitime institutus. 3. q. 6. hęc quippe. & inf. de accu. ad petitionem. sim. 81. dist. tantis Daniel. & 7. q. 1. præsentium. Item arg. ꝙ si principale non tenet, nec id quod ex eo secutum est. infra de fid. instrumen. inter dilectos. & C. de leg. non dubium. Bernar.

DE SVPPLENDA NEG. &c.

¶ Viso de modis, quibus prælati assumuntur: quia sæpe in prælaturis negligenter res aguntur. 40. dist. ante omnia, & quod negligitur, supplēdum, & quod omittitur, instaurandum est: ideo, &c.

De hac materia tractatur 84. & 86. distin. & 2. quęst. 7. negligere.

Statui-

Tatuimus.] CASVS. Cistercienses aliquando remouent abbates de monasterijs suis, vel moriunt, & alios in locū eorum substituunt: epi diœcesani nolunt benedicere substitutos abbates: statuit Papa hic q si eps tertio requisitus eos benedicere renuerit, liceat ipsis abbatibus proprios monachos bñdicere, & alia exercere quæ ad officium ptinent, donec epi illos bñdicāt. Not. negligentiā prælatorum puniendam circa officium suum. Item not. q qs dat qđ non habet.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

a ¶ Substitutos.] & confirmatos, qa ante nihil facere vel disponere possunt, su. de ele. nostri.

[Glo. seq. arguit allegat. §. iura in contrarium allegat. 6.]

b ¶ Bñdicere.] argu. q aliqs pōt dare qđ nō habet. C. de testa. manu. cū co. titutio. ver. si. arg. C. de iure emph. l. vlt. argu. ad hoc. s. de elec. suffragan eis. & ff. de acq. re. do. non est nouū. & ff. de vsufruc. qđ nostrū ñ ē. Arg. ptra. j. de iure patron. qđ aut. in fi. & j. de do. inter virū & vxo. nuper. & ff. de reg. iur. nemo. & ff. de acq. re. do traditio. & 1. q. 7. Dalbertum. & ff. de off. proconsul. ob seruare, in fi.

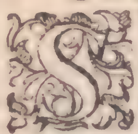
† Vide l. libertorū. § j. ff. de his qui no. infa. & l. chorus. §. fin. ff. de lega. 3.

[Gl. seq. exemplificat, obiicit, & soluit dat simile].

c ¶ alia.] scilicet ut cōferant lectoratū in pprio monasterio. j. de æta. & quali. cū contingat. & arg. 89. di. c. 1. si tñ presbyteri sint, vt ibi, cū & illa impositio manus non sit nisi quædam benedictio, vt 1. q. 1. manus. Sed qualiter possunt hoc facere ante suā benedictionem? Dic q inodiū eporum 1 dominus papa hoc concedit per ipsam constitutionem, ne propterea in spiritualibus vel alijs patiantur monasteria detrimentum propter negligentiam episcoporum. Similem indulgētiam habes. s. de elec. nihil est. §. vlt.

1 Inobediētiā & nō curātiū adimplere, quod ipsis incumbit.

CAP. I.

Tatuimus † ptrea, vt si episcop⁹ tertio cū humilitate, ac deuotione (sicut conuenit) reqsitus, substitutos [a] abbates vestros benedicere [b] forte tenuerit, eisdē abbatibus liceat pprios monachos bñdicere, & alia [c] q̄ ad officiū huiusmodi ptinent, exercere, donec ipsi episcopi suam duritiā recogitent †, & abbates benedicere nō recusent.

¶ Clemens tertius.

¶ Regulares in suos vsus conuertere non possunt ecclesias in quibus ius obtinit patronatus & si intra tempus Lateran concilij quando uacant non p̄sentes rectores ad eas, superior ordinabit eade.

CAP. II.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compila.

Sicut † nobis tua fraternitas intimauit, monachi q̄dam & canonici regulares ecclesias, q̄ ad p̄sentationem eorum pertinent, in tuo episcopatu habentes, proprijs vsibus deputare nituntur: [d] nec volunt ad eas cum vacauerint, vocare psonas: qn potius occasione concessionis [e] quorundam episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt, & destituunt; [f] volūtate, admissos ita pensionibus [g] onerantes, quod nec ecclesijs competenter possunt in paupertate [h] nimia deseruire †: nec episcopo in episcopalibus [i] respondere: neque hospitalitatem [K] (sicut conuenit) transeuntibus impertiri.

¶ Nolentes autē, ut status ecclesiæ d̄bitus & antiquus, p insolentiā † alicuius subuertatur mandamus, quatenus (nisi a iurisdictione tua [l] exemptæ sit ecclesiæ supradictæ)

† Insolentiam. violentiam.

Sicut nobis.] Communis diuisio. Secunda; ibi, Nolētes. Io. And.

CASVS. Quidam regulares habent ecclesias ad eorum præsentationem pertinētes, quas vsibus proprijs appropriare nituntur: nolunt ad eas, cum vacāt alios præsentare, sed instituūt pro sua voluntate, & ita grauant eos pensionibus, q nec ecclesijs competenter in paupertate deseruire, nec episco, o in epalib. rñdere, nec hospitalita ē seruare valent. Significatū fuit hoc dño Papæ: nolens igitur Papa vt antiquus status ecclesiæ pp hoc subuertatur, mandat quatenus nisi exemptæ sint ecclesiæ supradictæ a iurisdictione epi, excessus illos studeat rationabiliter emendare, & nisi intra tempus concilij Lateran statutum, prædicti monachi præsentauerint ei personas ad vacantes ecclesias, ex tūc liceat appellatione remota in eis ordinare rectores: ita tamen q per hoc, nullum patronis in posterū præiudicium generetur. Not. q exempti a diœcesano puniri non possunt. Item nota concessionem ecclesiarum ab episcopis factam sine iuris solennitate, non valere. Item propter negligentiam amittit quis ius p̄sentandi illa vice. sine præiudicio in futurum.

d ¶ Nituntur.] quod facere non pōt: nam ad priuatū cōmodū trahi non debent, q̄ ad cōem vtilitatem p̄fixa sunt. 25. q. 1. q̄ ad perpetuū. & j. de offi. archipresbyt. vt singulæ. & arg. ff. pro soc. actioe. §. Labeo. & j. de præben. nulla ratio.

e ¶ Concessionis.] concessio episcopi sine consensu capituli vel maioris partis, & non sufficit posse transferre ecclesiam vel fructus ipsius ad regulares. j. de don. pastoralis. & j. de ijs quæ fiunt a præla. sine consensu ca. cum nos.

† Vide tex. cum glos. in l. societatē. ff. pro soc. & Bal. in l. accepta. C. de vsu.

f ¶ Destituunt.] In ecclesijs, quæ ad eos pleno iure non spectāt, instituere vel destituere non possunt presbiteros, sed illos debēt epis p̄sentare, vt ipsi epi d̄ cura plebis rñdeāt, & monachis de rebus tpalib. exibeant rationē. j. de præp. in Lateran. concil. & j. d priuil. cū & plantare, §. in ecclesiis. & c. sane. & cap. statuendum: sed si pleno iure ad eos pertineant: tunc possunt instituere & destituere. 16. q. 2. c. 1. & infra de præscri. cum olim. & j. de priuileg. quoniam. p confessionem.

g ¶ Pensionibus.] nouis: quod non licet. j. de censib. prohibemus.

h ¶ In paupertate, magna. 2 quod non possunt honeste Deo seruire: quia cum ad vtrumque festinant, neutrū bene peragunt. 16. q. 1. presbyteros & C. de assesso. l. nemo.

2 Hæc glossula non habetur in antiqs libris.

i ¶ In episaopalibus.] s. in procuratorib. 10. q. 3. cauēdum. & c. relatum, & in cathedratico, vt ea causa. q. 3. illud. si eps donet ecclesiam monachis, cathedraticū ibi debet hre. nt. de don. pastoralis. & tn̄ debent sacerdotes monachorum habere, vnde iura episcopalia soluere valeant, & hospitalitatem seruare. & vitam suam honeste habere, vt hic dicit, & infra de præben. de monachis.

ADDITIO. Et habet locum etiam in exemptis, ex tit. x. 1. lib. 6. Io. And.

K ¶ Hospitalitatem.] tenentur enim clerici ad illam hospitalitatem, quæ cōtinet officium pietatis 42. dist. §. 1. non adillā, quæ fit ex debito seruitutis. C. de epi. & cle. l. 1. j. de munu. ec: c. 1.

l ¶ Tua.] quia tunc nihil hadet episcopus. j. de priuicum plantare. §. in ecclesijs, & j. de presc. c. olim. & j. de priuileg. quoniam.

a † Prædictos excessus.] ergo si exempti sunt, epsillorũ excessus punire ñ poterit. arg. 16. q. ii. frater noster. aliter inutile esset illorum priuilegium, qa priuilegia ita sunt seruanda, ꝑm ꝙ continetur in illis. j. de priuile. porro. Quid iuris sit de hac materia, tractatur. j. de priuile. c. tuarum, & c. cum & plantare & 6. q. 3. c. placuit.

b ¶ Lateran. concilio.] j. de conces. pb nulla.

† Concilii Lateranen. sub Alexandro iij. c. 8.

c ¶ In posterũ.] per istã enim ordinationẽ non fit eis ꝑiudiciũ in alia proxima ꝑsentatione: nisi hac vice tantũ, arg. s. de elec. cum in cunctis. & nulla admonitio est hic necessaria: qa tꝑs ipsos admonet j. de loca. & condu. c. vlt. & C. de iure emphy. l. vlt. 1 & C. de contrahen. & comit. stipu. magnam.

† Statutum.

1 Et vide hanc & seq. in præ. c. vl. Io. And.

Licet.] Prima pars decile narrat factum: Secundæ dat iudices sub certa forma, per quã ius suũ Papa tuetur: ibi, Ne igitur. Io. And.

CASVS. Magister Ho. & Rogerius diutius litigarũt coram Papa super archidiaconatu. Richemundiæ: qa dicebatur ꝙ collatio archidiaconatus intra tꝑs cõcilii facta non fuerat. ne igit Papa ius suũ negligere videatur, mãdat qbusdã, quatenus si cõstiterit, Archidiaconum Richemundiæ vacasse per annum, tpe semestri quo vł ad archiepm, vł ad capitulũ donatio pertinebat, cõputato non a tpe vacationis, sed a notitia: cũ ex tũc ad Papam fuerat illius donatio deuoluta: vtriq; sup eo silentiũ imponatur. No. tps. sex mẽsiũ currere a tpe notitiæ, nõ à vacatiõis. Itẽ tempus nõ currit ignoranti. Item post tẽpus illud elapsum non possunt eligere q fuerãt negligẽtes.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. compilatione.

d ¶ Licet magister.] de archidiacono isto habes j. de conces. præb. post electionem.

2 Concor. s. præses. C. de seruit. & aqua & l. pupillo. & ibi Bar. ff. de excus. tu.

[Gl. seq. arg. alleg. duo iura & remittit.]

e ¶ Videamur.] arg. ꝙ ordinata charitas a se incipit. de pœn. di. 3. sane. argu. 33. q. 5. si non licet. & s. de vsu pal. nisi. vbi de hoc.

[Gl. seq. alleg. vnã cõcor. signat ɔtraria, & soluit.]

ꝑdictos a excessus studeas rationabiliter emẽdare. Et nisi ꝑdictę ꝑsonę itra tẽpꝰ in Lateran. † cõcilio b cõstitutum, † ad vacãtes ecclesias tibi ꝑsonas idoneas ꝑsentauerint: ex tũc tibi liceat (appellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis præesse nouerint & prodesse: ita tamẽ quod ex hoc nullum patronis præiudiciũ in posterum c generetur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Supplet superior inferioris negligentiã i beneficijs conferẽdis, si tempus Lateran. cõcilij lapsum sit & collatio ꝑ inferiorẽ postea facta nõ valet.

CAP. III.

Licet † magister d H. & R. procurator R. de sãcto Radimũdo, sup archidiaconatu Richemundię diutius litigauerit corã nobis: & infra. ¶ Ne igitur ius nostrum negligere uideamur, e qui alios in sua iustitia confouemus: mãdamus, quatenus si vobis constiterit, archidiaconatũ Richemundię vacasse p annũ (tempore semestri, quo vel ad archiepm, vł ad capitulũ donatio ptinebat, non a uacatione, sed a notitia f computato) cum pro eo, quod Eboracen. archiepiscopus aliũ superiorẽ ñ habet, ex tũc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique sup eo silentium imponatis g

¶ Idem magistro P. de Castro nouo, & R. monacho fontis frigidi Apost. sedis legato.

¶ Si is ad quem spectat beneficijs collatio, lapso tempore Lateran. concilij conferat, non valet collatio nisi de misericordia toleretur.

CAP. IIII.

Litteras † uestrę discretionis † accepimꝰ, qđ cũ i qbusdã ecclesiis legationi uestrę subiectis, qđã beneficia & dignitates tã to tẽpore uacauissent, qđ tã plati, q̃ capitula secũdũ tenorem Lateranen. cõcilii, † essent iure istituẽdi priuati: postq̃ aduentꝰ vester ĩnotuit, i beneficiis illis ꝑsonas minꝰ idoneas istituere ꝑsũpserũt: & infra. ¶ Discretionis vestrę mãdãꝰ, quatenꝰ si beneficia vel dignitates noueritis ꝑsonis idoneis assignatas: eas † de patientia h pmittatis ab ipsis pacific e possideri; alioqn ꝑsonas amouẽtes prsus ab ipsis, eas de ꝑsonis idoneis authoritate nostra suffulti, non differatis q̃ totius † ordinare.

¶ Idem episcopo Samo. †

¶ Is ad quẽ primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateran. concilij conferre non poterit.

f ¶ Anotitia.] sic ergo patet ꝙ tempus istud currit à tempore scientiæ tantum j. de cõces. præben. quia diuersitatem. in fi. Arg. tñ est ꝙ currit ab eo tẽpore quo scire potuit, vt ff. qs ordo in bo. pos. ser. l. vlt. arg. ɔtra ff. de peti. hęredi. item ueniunt. §. petitam. Quod prius dictum est, valet.

[Gl. seq. improbat opi. & soluit contrarium.]

g ¶ Imponatis.] hic euacuatur opinio illorum, qui dicunt, ꝙ mora in electionib. possit purgari, 3 q̃ consueuit notari, j. de conces. præb. nulla. nam hic fuit nulla electio, quia fuit facta post sex menses. j. eo. dilecto. &c. sequens non obstat: quia illud fuit tolerantia, & sic planum est quod dicitur per totum titulũ illum.

3 Concor. s. mora. cum glo. magna. ff. de vsur. do. in l. qđ te & in l. vinũ. ff. si cer. pet.

Litteras.] Comunis diuisio Secũda ibi, discretioni. Io. And.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. compilat.

CASVS. In quibusdã ecclesiis quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauerunt, ꝙ donatio illorum secundũ Lateran. concil. ad sedem Apostolicam fuerat deuoluta: illi ad eos collatio ptinebat, intelligentes legatos Apostolicæ sedis ad partes illas accedere, instituerunt in beneficiis illis personas minus idoneas legati q inuenerũt illa beneficia taliter collata, dubitauerunt an deberẽt illos institutos remouere. mandat illis papa, quatenus si beneficia & dignitates personis idoneis sunt collata, permittant illos de patientia pacifice possidere. alioqnin remoueantur, & de personis idoneis illa non differant ordinare. Not. ꝙ collatio quæ non tenet, de patientia superioris tenet, alias non valeret.

† Deuotionis.

† Lateran. concil. sub Alexan. iij. cap. 8.

† Easdem.

† Al. quantocitius.

† Zamorẽ.

h Patientia.] ita de iure talis ordinatio non valebat. s. cap. proxi. & j. c. proxi. nam multa per patientiam tolerãtur, quæ si in iudicium venirent, cassarentur. j. de pb. cum iamdudum & sic no. ꝙ sola patientia dat hoc iꝰ talibus institutis, non ex illa institutione ex tunc; sed nunc ex tali patientia. sic ff. de offi. procon. obseruare. in fin. sim. 2. q. 1. in primis. Bernard.

Dilecto.]

Dilecto.] Prima pars decisę narrat factum. Secunda: ibi, Quia nobis, definit. Tertia sub cõditione confirmationem committit: Mandamus.

CASVS. Vacante Salamantina ecclesia decanus cum quibusdam sequacibus suis, quendam P. nomine mercatorẽ elegit, appellans ne ꝯtra suam electionem aliquid attentaretur, archiep̃s ad quem (ut dicebatur) electio cantoris fuerat deuoluta, aliũ G. nomine in cantorem elegerit, propter huiusmodi electiões ꝓcuratores vtriusq; partis ad Romanam ecclesiã accesserunt. quia cõstitit Papæ ꝙ electio à decano & eius sequacibus facta post elapsum sex mẽsium spatium extitit celebrata, intra q̃d ep̃s, & capitulũ coitere ligere debuerũt, electionem de dicto P. factã, decreuit irritam & inanẽ, & appellationem a decano interpositam, factũ archiep̃s, ad quẽ erat eligendi auctoritas deuoluta, non potuisse aliquatenus impedire; vñ mãdat quatenus electionẽ de p̃dicto G. debeat cõfirmare nisi sit aliquod canonicum obuiaret. No. ꝙ p̃p negligẽtiã amittit quis ius eligẽdi. Itẽ mora in talibus nõ purgat.

[Glos. seq reci. per quæst. quis eligat ad præbenda vel beneficia ecclesiæ collegiatæ: & dicit quod prælatus & capitulum, nisi habeat aliud consuetudo, cui statur. Signat contrarium, & soluit.]

†In multis antiqs Marcelli. habet.

†sex mensium spatium.

CAP. V.

Dilecto filio P. tituli sãcti Marcellini † p̃sbytero Cardi. S. & R. ꝓcuratorib. P. & G. apud sedem Apostolicã cõstitutis auditore cõcesso, & j. ¶ Quia nobis constiuit à Salamãtino decano & eius sequacibus post elapsum, intra ꝙ episcop. & capitulũ (ꝓut cõiter [a] spectabat ad eos) ꝓcedere ad electionẽ cantoris neglexerãt, electionem supradicti P. minus canonice celebratam, eandem decernimus irritã [b] & inanem, & appellationẽ à decano & suis fautorib. interpositã, factũ archiepisc. (ad quẽ iã ſerat eligendi auctoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire: & infra. ¶ Mandamus, quaten⁹ nisi dicto G. aliquod canonicum obuiet: electionem de ipso factã [a] sublato † appellationis obstaculo confirmetis.

†al. sub meto.

a Communiter] de iure cõi electio spectat simul ad capitulum & ep̃m, vt potest hic colligi. & j. de con. cess. præben. postulastis. & j. de ijs quæ fi. a præla. sine consensu capit. ea noscitur, & ideo cũ omnes simul sunt negligẽtes, transfertur eligendi potestas ad superiorem, ut hic, & cap. postulastis. & sicut alia tractare debent cõiter, & j. de his quæ fi. a præla. sine cons. capituli. p totũ ita & electio debet fieri cõiter: nisi consuetudo repugnet, s. de elec. cũ ecclesia Vulterana. in fi. vbi de hoc, & ita si capitulũ per se confert bñficia, vel qñq; ep̃s per se, illud tñ fit de consuetudine singulari, vt c. ea noscit. sicut uides ꝙ in quibusdã locis eligit capitulum. & in quibusdã locis ep̃s, vñ soli cosuetudini ascribendum est & talis consuetudo rationabilis est, & ideo potest præscribi: 1 de tali potest intelligere & de cosimilibus. s. de consue. c. vlt. in fin. Huic quod dixi, ꝯtradicere vr̃. 16. q. 7. nullus omnino. Sed illud intellige secundum ea quæ dicta sunt & hãc ꝯsuetudinem approbat concilium Lateranẽ. j. de cõcess. præben. nulla. vbi habetur ꝙ qñque ad capitulum spectat collatio præbendarum dignitatum, & cura animarum, quandoq; ad ep̃m & tunc vnus supplet negligentiam alterius. vt ibi dicitur. & illud non potest intelligi nisi de consuetudine de iure communi non.

1 Concor. l. fin. cũ no. ff. de re. diui. Bal. in p̃ludiis feu. c. 1. ď feu. cog. col. 10

b ¶ Irritam.] & sic patet ꝙ mora in talibus purgari non potest, quia talis electio nulla est, vt hic dicit, de hoc dictum est. s. eo. tit. licet.

DE TEMPORIBVS ORDINATIOnum, & qualitate ordinandorum.

¶ Viso de promotione p̃latorum, tractandum est de ordinatione clericorum. & quia certis tp̃ibus, & cum scrutinio debent fieri, ideo, & cę. Ioan. And.

De hac materia tractat 21. & 24. & 25. & 50. & 51. distin. & in multis alijs. & 9. q. 1. & q. 2. & 15. q. 9. per totum.

TITVLVS XI.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.

¶ Alexander tertius Batoñ. † episcopo.

†Lõdonẽs. Bondũ.

¶ Diebus Dominicis, vel sabbato Pentecostes sacri ordines ab alio quam a Papa conferri non debent.

CAP. I.

Vbdiaconos† autẽ, nulli, nisi Romano [c] Pontifici, liceat in diebus Dñis ordinare; ¶ Quamuis consecrandi Deo dicatas virgines, [d] &

¶ Post concil. Lateranẽ. sub Alex. 3. part. 26. ca. 23. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

Vbdiaconos.] Sũt tria dicta secũdum ibi Quãuis. tertium: ibi, Sabbato. Ioan. And.

CASVS. Hic duo dicuntur. Primũ est, ꝙ nõ licet alicui nisi Rom. Pont. aliquẽ diebus Dominicis in subdiaconum ordinare, quamuis Deo dicatis virginibus velum consecratorium imponendi, & minores ordines conferẽdi, diebus Dominicis habeant potestatem. Secundum est, ꝙ nõ licet alicui in vigilia Pẽtecostes sacros ordines celebrare: qa In sequenti septimana, recepto Spiritus Sancti flamine celebrantur. No. ꝙ virgines possunt consecrari diebus dominicis, & minores ordines conferri.

[Glossa sequens arg. ad contrarium alleg. 8. iura, & soluit.]

c ¶ Romano.] & ita patet, ꝙ ab alijs attentari non possunt quę sibi tãtum Ro. eccle. reseruauit. simile s. de transla. inter corporalia. & ca. 1. supra de ele. quod sicut. §. super eo. Et est arg. quod consuetudo Rom. ecclẽ. ad consequentia trahi non debet ab aliis, argum. cõtra. 12. dist. c. j. & 2. & de conse. dist. 1. basilicas, C. de ædifi. priua. cũ dubitabatur. & quod Romæ fit 2 spectandum est ff. de offi. præ. sed licet. & secundum quod Papa facit, & nos facere debemus. infra de re iud. in causis. & eadem ratio quæ mouet ipsum, mouere dẽt alios iudices. s. de rescri. super literis. argu. optimum Insti. de sat. tu. §. vlt. in fin. Solutio, quę Romana eccl. seruat. & docet alios obseruare ad illa seruanda ten ẽ tur subditi eius: quæ vero in signum priu legij sibi tantum seruauit, nullus alius sine sua speciali licentia attentare debet, quæ sint illa, dicitur j. de off. leg. ca. q̃d translationem.

1 Concord. l. obseruare §. antequã, ff. de off. procon. & l. idẽ q; ff. mand.

2 Ibi dr̃ spectandũ non quod fit, sed q̃d fieri dẽt Ioan. And.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Virgines.] 20. quæst. 1. deuotis. contra, vbi dicitur quod non nisi in die Epiphaniarum, in Albis pascalibus & natalibus Apostolorum virgines sunt velandæ, adde ibi & hoc ꝙ dicitur hic, & quod ibi, & ita alterum per alterum suppletur.

SAne.] Communis diuisio. Secunda: ibi, significamus. Ioan. And.

CASVS. Consuetudo erat in quibusdam ecclesijs Scotiae & Valliae, ꝙ in dedicationibus ecclesiarum uel aliarum extra quatuor tempora clerici ad sacros ordines ꝓmouebant. Rñdet Papa, ꝙ illa consuetudo est ecclesiasticae institutioni inimica, & ideo improbanda, & si multitudo, & antiqua consuetudo non esset, taliter ordinati non deberent in susceptis ordinibus ministrare, sed in Romana eccl. sic ordinati deponerentur, & ordinatores auctoritate ordinandi priuarentur. No. ꝙ multitudo inducit dispensationem. Vnde versus.

Ob populum multum, crimen pertransit inultum.

Not. qđ multitudo & consuetudo antiqua excusat.

a ¶ Quattuor tempora.] supple & extra sabbatū sanctū, & in sabbato hebdomadae mediae Quadragesimae. J. capite proximo, quia tunc licet.

b ¶ Ad sacros.] ad minores potest diebus dominicis, & alijs diebus solemnibus. J. ca. proxi. tamen si secus fiat, characterem recipiunt. infra eodem, consultationi.

[Gl. seq. arg. alleg. 4. iura, demum arg. determinat. & triplicem veritatem distinguit.

c ¶ Multitudo.] arg. ꝙ multitudo dispensationem inducit. 50. dist. vt constitueret. & 1. q. 7. quoties, 2. & 44. dist. comessationes. & 23. q. 4. non potest. versus.

Ob populum multum crimen pertransit inultum.

In multitudine tñ illis no parcit, quos magis causam delicti esse constiterit J. de cleri. excom. mini. latores. & ita propter scandalum aliquid omittitur impunitum, cum alias non esset omittendum quod fieri pōt si veritas non offenditur, quae triplex est, scilicet iustitiae. J. de re. iur. quia scandalizauerit, veritas doctrinae siue disciplinae. 11. q. 3. quādo ergo. veritas bonae vitae 22. q. 2. primum prin. & 32. q. 5. ita ne. haec numquam dimittenda, est propter scandalum. 31. q. 3. inter verba. sed ueritas iustitiae & veritas doctrinę siue disciplinae, quandoque omittitur propter scandalum, puta quādo multitudo est in causa; vt hic dr, de hoc dr: de renun. nisi cū pridem §. pro graui quoque. Veritas iustitiae ad iudicē, doctrinae siue disciplinae ad praelatū, bonae vitae ad quemlibet pertinet. Vnde versus.

Est verum uita doctrina iustitiaque?
Primum semper habe duo scandala linque.

† Post concil. Lateranensi. sub Alexand. iij. part. 26. cap. 24. & c. 2. e. tit. in 1. compilatione.

† In vno vetustissimo manuscripto Galliae in alio Galliae.

Dispensatio fit pp multitudinem.

Veritas triplex declaratur.

minores ordines his dieb. habeant licentiā celebrandi. ¶ Sabbato quidem Pentecostes, non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta spiritus sancti gratia) celebrentur.

¶ Idem episcopo Herfordensi.

¶ Non uale consuetudo quod extra statuta tempora sacri ordines, conferantur.

CAP. II.

SAne † super eo, ꝙ moris esse dixisti in ecclesijs quibusdā Scotię & valliae, † in dedicationib. ecclesiarū, vel altariū extra ieiunia quatuor tēporū, a clericos ad sacros b ordines ꝓmouere. Significamus, ꝙ cōsuetudo illa (vt pote institutioni ecclesiasticę inimica) est penitus improbāda, & nisi multitudo c & antiqua d cōsuetudo terrę esset, taliter ordinati non deberent ꝑmitti in susceptis ordinib. ministrare nā apud nos sic ordinati deponerentur e & ordinantes priuarentur auctoritate ordinandi.

¶ Idem eidem.

¶ Minores ordines conferri possunt diebus festis, Sacri vero conferri debent in quatuor tēporibus, vel sabbato sancto, vel sabbato de passione.

CAP. III.

DE † eo autem ꝙ quaesiuisti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in ostiarios, † lectores, exorcistas, vel acholythos, aut ēt subdiaconos ꝓmouere: Taliter respondemus, ꝙ licitum est episcopis, dominicis & alijs festiuis dieb. vnū aut duos f ad minores g ordines ꝓmouere. Sed ad subdiaconatū, nisi in quatuor temporibus aut sabbato h sācto, vel in sabbato ante dominicā de passione, nulli episcoporū, praeter quā Romano Pōtifici licet aliquos ordinare.

[Glo seq. arg. alleg. 2. iura, & tria alle. in contrariū. & dupliciter soluit. Ioan. And.]

d ¶ Antiqua.] arg. ꝙ consuetudo excusat in delictis. arg. 12. q. 4. obijcitur & 4. dist. denique. arg. contra J. de simo. non satis. & J. de eo qui duxit in matri. quā polluit per adulterium, cū haberet J. de consuetud. ca. vlti. 1. rñ. Sol. consuetudo siue multitudo excusat à pena temporali, & ꝙ pp scandalū imponi non pōt, sed a poena aeterna non excusat, immo amplius accusat, vt dicunt contraria, & non minus ardebunt qui cū multis ardebunt. 2. q. 1. multi. in fi. Vel dic ꝙ consuetudo excusat in ijs quae fiunt contra ius posituū dū tñ sit rationabilis & ꝑscripta. J. de cōsue. c. vlt. in fi. 2 In his vero quae sunt contra ius naturale. nullo modo, nec vlla cōsuetudo excusat, vt ibidem primo responso.

e ¶ Deponerentur.] ab executione, & suspensi haberentur. cum tamen recepissent characterem, vt J. eo. c. penult.

DE eo.] Cōis diuisio. Secunda. ibi, Taliter respondemus. Io. And.

CASVS. Quaesitum fuit à Papa, an liceat extra ieiunia quatuor temporum promouere aliquos in ostiarios, & ad alios minores ordines aut in subdiaconos: Rñdet Papa quod licitum est epis. dñicis & alijs diebus festiuis, vnū vel duos ꝓmouere ad minores ordines, sed ad subdiaconatū non licet, nisi in quatuor temporibus, aut sabbato sancto, aut in sabbato de Passione, praeterquam Romano Pōtifici. Not. quo tempore debent sacri ordines conferri scilicet in quatuor temporibus, in sabbato sancto. & in sabbato ante dominicam de Passione.

[Glo. seq. quaerit, & soluit.]

f ¶ Aut duos.] nunquid plus? vtique, dummodo non videatur generalis ordinatio.

[Glo. seq. reci. ꝑ q. an omnes minores, &c. soluit.]

g ¶ Ad minores.] & sic vr, ꝙ omnes minores ordines possit aliquis simul recipere ex eo qđ dicit, pōt promouere vnū ad minores: quia indeterminate dixit ad minores, de omnibus potest intelligi. 19. dist. si Romanorū, in fi. de priui. quia circa qđ satis pōt concedi, & de tacito obtinet: vt hic & J. de eo qui fur. or. re. cum H. nisi consuetudo repugnet ꝙ scandalū generaret. Consuetudo enim ea quae licita sunt reddit illicita. J. de cler. coniug. cū olim. & J. de cogn. spi. sup e. 3.

h ¶ Sabbato.] vt 75. d. ordinationes 2. nō ergo diē dñica J. eo. lras. Etiā cōtinuatio ieiunio, vt qdā dicebāt.

1 Concor. l. aut facta §. fi. ff. de pęn.

2 Concor. l. 1. & ibi Bal. C. de cōfes. & in auth. ingressi. cūno. C. de sacros. eccle.

† Post cōcil. Lateri. sub Ale. iii. par. 26. c. 25. & c. 4. eo. ti. in 2. compil.

† Vt intelligas haec nomina ministrorū ecclesię, vide Magistrum sen. lib. 4. dist. 24. adde concil. Trident. sessio. 23. de refor. c. 2.

An omnes minores ordines possit quis simul recipere.

3 Concor. l. rēnō nouā cū gl. C. d iudi. & ibi per Pet. & Cy. & in Authen. hoc ius porrectū, C. de sacrosan. eccle.

Ex

EX tenore.] Communis diuisio. Secūda: ibi, Verū. Ioan. And.

CASVS. Quidam clericus N. nomine volebat promoueri ad maiores ordines: tñ in tantū deliquerat, ꝙ si peccatum eius publicum esset, degradaretur ab ordine quē suscepit, nec posset ad superiores promoueri. quæsitū fuit a papa quid obseruari deberet, quia peccatum istius occultum est? mandat papa quatenus ei pœnitentiam condignā imponat, & ei suadeat ut parte pœnitētiæ peracta, ordine suscepto vtatur: sed ad superiores nō ascendat: veruntamē quia peccatum occultum est, si promoueri uoluerit, eum ꝓhibere nō debet. No. ꝙ occulta peccata vindictam non habent. & licet episcopus peccatum occultum nouerit per cōfessionem; nō potest prohibere illum ab ordinibus.

† Post concilij. Lateranē. sub Alexan. iij. par. 50. c. 5. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

† Al. ita: a iam susce pto ordine degradaretur.

a ¶ Adeo deliquit.] puta periurium vel adulterium commisit, vt ĵ. eo. tit. c. vlt.

‡ In foro exteriori: nā quo ad Deū nō relinquū tur impunita.

[Gl. seq. alle. 4. cōcor. & in contrarium tria iura. ponit opi. q̄ reprobat, demum ponit opi. H. & Tan. q dixerunt 4 consideranda.]

¶ Idem.

¶ Criminosus occultus moneri potest ne promoueatur ad ordines, sed prohiberi non debet.

CAP. IIII.

EX† tenore tuarum litterarū accepimus, quod N. clericus adeo[a] deliquit, quod si peccatum eius esset publicum, degradaretur †ab ordine quem suscepit, & amplius non posset ad superiores ordines promoueri. ¶ Verum quoniam peccatum ipsius forte occultum dixisti: mandamus quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & suadeas, vt parte pœnitentiæ peracta, ordine suscepto vtatur,[b] quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat: Verumtamē quia peccatum occultum[c] est: † si promoueri voluerit, cum non debes aliqua ratione prohibere.[d]

¶ Lucius tertius archiepiscopo Turon.

¶ Religiosus contra prohibitionem prælati sui ordinari non debet.

CAP. V.

AD† aures nostras peruenit, quod religiosi quidam ad superiores desiderant ordines promoueri, sed prælati[e] eorum desiderijs contradicunt. ¶ Tuæ igitur quæstioni taliter respon. quod honestius & tutius est, subiectis debitam præpositis obedientiam[f] impendendo, in inferiori ministerio deseruire, quam

b ¶ Vtatur.] Not. ergo ꝙ dicit hic ꝙ criminosus acta pœnitētia potest promoueri, & in susceptis ordinibus ministrare. arg. ad hoc 34. dist. fraternitatis. 50. dis. qa tua. & c. domino. & c. ponderet. & in pluribus alijs: argu. ꝯtra 25. di. primum. & 1 q. 7. si quis omnē. & 48. di. qm̄. Sol. quidam dixerunt ꝙ si promotus nō est, nullo modo dēt promoueri, per c. proxime dicta. hæc fuit rigida opinio, quia res pene ꝯtra naturā est, vt aliquis sit sine peccato. 25. dist. c. vnū. §. nūc autem. Vnde vr̄ idem dicendum circa promotos & promouendo, facilius tñ impeditur promouēdus q̄ deijciatur iam promotus. 15. q. 1. §. vlt. Circa promotos Anto. & Tan. distinguunt ꝙ quattuor ꝯsiderāda sunt. Primum, s. quātitas criminis, utrum videlicet sit enorme vel mediocre, & in hoc consideratr quantitas criminis. Secūdum est quæ est qualitas criminis, utrum sit occultum uel manifestū. Tertium est modus publicationis, an sit videlicet publicum per operis euidentiam, vel per iudicis sententiam, vel per spōtaneam cōfessionem in iudicio. Istis trib. modis notorium fit crimē. ĵ. de coha. cle. & mu. c. vlt. Quartū est satisfactio pœnitētis, uidelicet an egerit uerā pœnitētiam uel simulatā. si crimē est enorme & manifestū, ut simul concurrāt quantitas & qualitas criminis, deponitur, nec unq̄ restituit post quātamcunq; pœnitētiam. 50. dist. miror. si uero enorme & occultum, in eo casu monendus est ut abstineat. & non cogendus: quia solū Deum habet ultorē, qa latentia peccata uindictā non habent 32. q. 5. Christiana & acta pęnitentia poterit officio suo uti: & ad maiores ordines ascēdere, ut hic, & ĵ. de simo. ex tuæ præter eos homicidij. infra. eod. quæsitum est, ubi exemplificantur crimina talia. Si uero mediocre fuerit, & occultum, acta pœnitētia vel parte eius, poterit remanere in officio suo, & ad maiores ordines, ꝓmoueri fortius quā in alio casu 50. dist. de his vero. Si mediocre & manifestum, si conuictus est in iudicio vel timore probationum confessus: in eo casu deponit. 81. dis. si quis clericus. Si vero publicum est ꝑ operis euidentiam, vel spontaneam confessionem: tunc acta pęnitentia poteri cū eo misericorditer agi secundum quod visum fuerit episcopo, quandoque plus vel minus. 35. q. vlt. si qs presbyter. 50. distin. presbyterum, & hoc totum intelligas, cū veram pœnitentiam egerit, & non simulatam: quia si simulatam, non restitueretur. 50. dist. vt constitueretur.

Circa promotos, & ꝓmouendos criminosus quot & qualia cōsideranda debeant.

† Adde qn̄ dicatur peccatū occultum, & qn̄ manifestū ĩ l. cum fratrē. per Bal. C. de his qbus vt indignis.

c ¶ Occultum.] & sic probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit. 32. q. 5. Christiana. & secretorum Deus iudex & cognitor est. 32. di. erubescant. & 2. q. 5. consuluisti. & solum Deū habent ultorem. C. de iureiu. iuris iurandi.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & tripliciter soluit. Io. And.]

† Post concil. Lateran. sub Alex. iij. par. 16 c. 22. & c. 4. eo. tit. in prima cōpilatiōe.

d ¶ Prohibere.] etiā si in crimine teneantur, prohibēdi non sunt, sed cōmonēdi. ĵ. eo. c. ult. arg. cōtra. ĵ. c. ꝓxi. Sol. hic loqr̄ de sæculari, ibi de regulari q propriam uoluntatem non habet. 12. q. 1. non dicat is. & c. nolo. Vel illud propter scandalum prælatorum: hic nullum scandalum. Vel melius, istud cū qs petens ordines, habet ius petendi rōne tituli quem habet, uel dignitatis, illud cum ius petendi non habet: & ideo prælatus suus qui nouit secreta sua, potest eū repellere. arg. ĵ. de spon. ꝓterea 1.

AD aures] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tuæ. Ioan. And.

CASVS. Quidam religiosi uolunt ad ordines ꝓmoueri: p̄lati eorū nolunt ꝓmoueri: quæritur qd iuris sit? Rn̄det Papa, ꝙ tutius est eis ministrare in inferioribus ordinibus, suis p̄latis obedientiam impendēdo, q̄ cum scandalo suorū p̄latorū ad ordines superiores promoueri, nec sunt in hoc audiēdi, quia p̄t esse ꝙ p̄lati eorū, aliqua sua secreta cōmissa nouerint, ꝑ quæ salua cōsciētia nequeāt ꝓmoueri, qa nō in sublimitate graduū, sed in amplitudine charitatis acqrit̄ regnū Dei. No. ꝙ regulares ꝯtra uolūtatē suorū p̄latorum ꝓmoueri non debent. Itē nihil cū scādalo est faciendū.

e ¶ Prælati.] id est, abbates uel priores regulares, large sumpto uocabulo, infra, de uerborum significatione, quamuis.

[Gl. seq. alleg. 5. conc. & in cōtrariū quinq; iura, & soluit, distinguens, excōicationē a pcepto, & in præcepto distinguit an spectet ad eius officiū, uel nō. Et primo casu subdiuidit an sit iustū ul' iniustū, ul' dubitet.]

f ¶ Obedientiam.] & ita patet quod minores suis prælatis obedientiam seruare debent. argum. 100. di. contra morem. & 19. distinct. in memoriam, & 9. q. 1. sciendum. ff. de re mi. l. 3. §. in bello. 11. q. 3. absit argu. contra

cum præpositorum scandalo [a] graduum appetere dignitatem. ¶Nec est in hac parte subiectorum desiderium cōsonēdum, quo, niā esse [b] potest, quod prælati eorum commissi secreta nouerint, ex quibus constat eis, quod salua conscientia nequeunt sublimari; quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine † charitatis acquiritur regnum Dei.[c]

¶Idem.

¶Metropolitanus ab omnib. suffraganeis consecratur. Suffraganeus vero a tribus, metropolitano iubente.

CAP. VI.

SI † archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus: [d] omnes episcopi eiusdem prouinciæ, ad sedem metropolitanam [e] cōueniant, vt ab omnibus [f] ordinetur. [g]

¶Reliqui vero comprouinciales episcopi (si necesse fuerit) cæteris consentientibus, a tribus iussu archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius [h] est, si ipse cum omnibus eum qui dignus est, elegerit, [i] & cuncti pariter pontificem consecrauerint.

¶Ex concilio Arelaten. †

¶Dicit idem quod in præcedenti.

CAP. VII.

NE episcopi sine metropolitani permissu, [k] nec metropolitanus sine tribus [l] vel duobus episcopis comprouincialibus præsumat episcopum ordinare, [m] ita vt alij

contra, quia non est semper obediendum. 12. dist. non liceat. 15. q. 6. iuratos 11. q. 3. nō semp. C. de decur. omnes. lib. 10. in fi. & ĩ eo. dilectus Sol. si prælatus 1 excōicet, siue iusta sit sñia siue iniusta, obediendum est sententiæ. 11. q. 3. sententia pastoris. & c. si episcopus. forte. nisi in duobus casibus. ĩ. de sen. excō. per tuas. Item ꝑcepto prælati si non pertinet ad officium suū q̄ præcipit, non est obediendum. ff. de re. iu. factum a iudice. arg. 7. q. 1. quia frater. Si vero pertinet ad officiū suum, obediendum est, vt hic & in similibus, quã non decipitur in præcepto. Si vero ꝑcipiat quod omnino est malū: non faciat ꝯ conscientiã, licet iustum videatur prælato. ĩ. de restit. spo. litteras. seruato eo q̄ dr̄ ĩ. de sen. excom. inquisitioni. si vero præcipiat qđ malū est, nõ est obediēdū ei. 11. q. 3: qui resistit. & c. si dominus. & c. Iulianus. & c. nō semper. Si vero dubium sit præceptum propter bonū obediētiæ excusatur a peccato, licet in veritate sit malum. 23. q. 1. quid culpatur. 2

1 Intelligerẽ cū Hos. nō præcisius, si enim talis eẽt, vt here ticus seu schismaticus rebellis & excōicat[a]: tūc nō debet ei subditus in aliquo obedire. ĩ. de of. ei. quod sedem. de excel. præla. tã ta. Io. And.

† Al. plenitudine.

† Ad intelligentiam vide Anacletū Papā epistola 2. Burchardum li. 1. decr. c. 27. Iuonem par. 5. c. 139. adde Gratianum dist. 64. c. 4. dis. 66. c. 1. & vide primū canonē Apostolorū & c. 9. in 1. cōpilatione ĩ. titu. de electione.

2 Concor. l. 3. cum g. §. in bello. ff. de re mil.

[Glo. seq. alleg. 5. iura, & tria in contrarium, soluit, & remittit.]

a ¶Scandalo.] argu. nihil cum scandalo faciendū esse. arg. 45. dist. generalis. in fi. & 51. dist. c. 1. 11. di. illa. 28. q. 1. vxor. & c. iam nunc. arg. cōtra. ĩ. de re. iu. q̄ scādalizauerit 11. q. 3. inter verba. & s̃. de renun. nisi cū pridem. §. pro graui quoque. Sol. pro vitando scandalo, sæpe cessat rigor ecclesiasticæ sententiæ, sed malū perpetrari nō debet. arg. 11. q. 3. q̃d ergo. de hoc dictum est s̃. eo. §. fi. ne. & in c. nisi cum pridē. §. ꝓ graui. s̃. de renū.

b ¶Esse potest.] no. aliquid esse faciendum vel omittendum, ad cautelam eorum quæ fieri nō possunt. 32. q. 1. dixit Dominus. ff. de nego. gest. diuortio. 1. rñ. in fi. ff. de iis qui deie. vel effu. si vero. §. prætor. 2. ff. de dam. infec. cum bona, §. si quis stipulatus.

c ¶Regnum Dei.] qua apud Deum non gradus elegātior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut excellentiam. & ille maior dicitur in regno Dei, qui est iustior. 40. d. st. non loca. & c. multi, in fine.

SI archiepiscopus.] Ponit duo dicta, secundum: ibi, Reliqui vero Io. And.

CASVS. Quãdo archiepiscopus debet cōsecrari, omnes suffraganei conueniat ad sedem metropolitanã, vt ab omnibus consecretur. episcopi vero comprouinciales, si necesse fuerit, iussu archiepiscopi a tribus episcopis possunt consecrari alijs consentiētibus, sed melius est si archiepiscopus cum alijs omnibus pontificē consecrauerit: No. quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. Item licet quis aliquid possit per aliū gerere: melius tamen est si per seipsum gerat.

d ¶Ordinandus.] id est, consecrandus: nisi forte haberent ius in electione. 63. dist. miratus valde. & tunc dic ordinandus, idest, eligendus: quia de cōsuetudine vocandi sunt.

e ¶Metropolitanã.] 63. d. metropolitano. & 11. d. c. vl.

f ¶Ab omnibus.] not. quod omnes tangit, ab omnibus comprobari debet, quia in concedendo haustum aquæ omnes debet venire, ad quos ius aquæ spectat ff. de aqua plu. arcen. in concedendo & C. de auth. ꝑstan. l. vlt. C. de communi agro deser. quicunq; in fin. lib. 11. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adopt. nam diuus. Dicas q̄ in tali casu omnes vocandi sunt, & debent adesse si fieri potest: & tunc sufficit q̄ maior pars consentiat. ff. ad muni. q̄ maior. & quod omnes suffraganei debeant ipsum ordinare, legitur. 64. dist. quia per ambitiones. & hoc quod dixi quod maior pars sufficit, locū habet in collegiis, secus in priuatis, vt dictum est supra de cō di. cum omnes.

g ¶Ordinetur.] id est, eligatur, cum habent ius in electione, vt dictū est. alias expone, ordinetur, idest, consecretur.

h ¶Melius est.] & sic videtur q̄ licet possit aliquid fieri per alium. & perinde habeatur ac si per se. ff. q̄ cuiusq; vniuersi. item eorum. §. 1. ff. de admi. tuto. ita tamē. §. gessisse. melius tamen res expeditur per se, quam ꝑ alium. arg. 2. q. 7. accusatio

i ¶Elegerit.] cum 3 non habeat ius in electione, ut dictum est: alias expone, elegerit, id est, electum approbauerit.

NE episcopi.] Ponit duo dicta. Secundū: ibi, Quod si: Ioan. And.

CASVS. Quærebatur in concilio, vtrum epĩ possent consecrare suffraganeum suum, respondetur, q̄ episcopi sine permissu archiepĩ non præsumant epm̃ consecrare, nec archiepiscopus aliquem consecrare ꝑsumat sine duobus vel tribus episcopis, ita vt alij cōprouinciales episcopi per suas litteras cōsentiant: quod si inter illos discordia fuerit. No. standi, archiepiscopus maiori numero consentis, cordia fuerum esse maiori parti.

k ¶Permissu.] ita quod ipse sit præsens, vel alius, cui commiserit vices suas ĩ. de offi. ord. quod sedem. sic iudex iust. de causa potest committere aliis vices suas. ĩ. de offi. 3 delega. pastoralis. 1. respon. sic & prædicationis officium potest ordinarius alij committere, cum id per seipsum complere non possit. ĩ. de offi. ord. inter cætera. sim. ff. de procura. l. 1.

[Gl. sec. soluit contrarium.]

l ¶Sine tribus.] inclusiue. & sic non est contra. 64. distinct. comprouinciales. Quidam intelligebant olim litteram sicut sonat, & male: quia sic videretur quod archiepiscopus minorem authoritatem quam episcopus haberet, cum hoc possit fieri a tribus episcopis iussu archiepiscopi, vt s̃. cap. proxi. & ideo additum fuit in littera, vel duobus. quod non erat in antiqua compilatione: & quod dicit, tribus, est de substantia consecrationis, alias non esset consecratus, si essent pauciores. 66. dist. c. porro. vbi traditur forma consecrationis ab Apostolis.

m ¶Ordinare.] id est, consecrare.

† Conciliū Arelaten. 2. c. 5. Burchar lib. 1. ca. 27. Iuo. par. 5. c. 138. & in 1. cōpilatiōe ti. de electio. c. 4. & cōcordat cōciliū Nicænū. ca. 4. q̃d videas omnino.

3 Hæc glossula, & illa finalis i verbo elegerit. non sunt in antiquis exemplarib.

a ¶ Consensisse.] 64. dist. c. 1. 2. 3. & 4.
b ¶ Maiori.] quando maiori numero sit standum vel non, §. de elect. c. ecclesia vostra 2.

CVm quidam.] Primo punit ordinantem, secundo ordinatum. pars huius de iureiur. cum quidam. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam eps cõ. ulit sacros ordines extra iiij. tempora, die quo non debuit. dr ꝙ eps puniri debet canonica disciplina, scilicet vt priuetur potestate conferẽdi ordines, quos illicite cõtulit. & ordinatis interdicatur executio ordinũ susceptorum, donec apud sedem Apostolicã restitutionis gratiam consequantur. Nota ꝙ quis dēt puniri in eo in quo deliquit. Item nota ꝙ ab homine nõ potest restitui per eundem.
c ¶ Canonica.] vt priuetur potestate conferẽdi ordines, quos illicite contulit: §. eod. sane. & ʒ. eod. c. litteras. alias si pœna statuta non esset, pro arbitrio superioris puniretur. ʒ. de officio delegati. ca. de causis.
d ¶ Apud nos.] & sic talis dispensatio soli Papæ reseruatur. ʒ. eod. cap. litteras. quia ex eo quod dicit, apud nos, alijs abstulit potestatem. argumentum infra de præbend. de multa. in fine. vbi dicitur per sedem Apostolicam, & ita non per alios: argumentum ʒ. de sententia excommunicationis. nuper. & ʒ. de pr b. ca. graue. in fin. & §. eod. c. dilectus. in fine. & sic habes vnum casũ, in quo episcopi, vel archiepiscopi, dispensare non possunt: tamen dic vt ʒ. eod. consultationi.

† al. Idrotenen.

† Cap. 1. e. titu. in 2. compila. vbi integra narratio facti huic fragmento magnam lucem affert.

episcopi comprouinciales admoneantur in epistolis, vt se suo responso significent consensisse.[a]

¶ Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, maiori[b] numero metropolitanus consentiat.

¶ Vrbanus tertius archiepiscopo Pisano.

¶ Ordinatus extra tempora suspenditur, donec dispensetur cum eo, & ordinatus punitur.

CAP. VIII.

CVm quidam: & infra. ¶ Episcopum, qui die, quo non debuit ordines celebrauit, canonica[c] disciplina corrigere: & ordinatos a susceptis ordinibus tamdiu reddere debes expertes, donec apud nos[d] restitutionis gratiam consequantur.

¶ Celestinus tertius Hidroñ. † archiepiscopo.

¶ Græci à Latinis ordinari non debent, nec contra, si in ritu ordinandi sunt diuersi.

CAP. IX.

CVm † secundum regulas ecclesiasticas: & infra. Quia vero (sicut dicitur) in partibus Calabriæ

1 Hic casus in antiquis codicibus reperitur.

CVm secundum.] CASVS. Clerici 1 latini in partibus Calabriæ ordinabantur à græcis epis secundum institutionem græcorũ, extra quatuor tpa ordines conferendo, & ecõuerso græci à latinis. & ita permixtim se ordinabãt adinuicem. Et hic prohibetur ꝙ latini de cætero ritũ illorũ non seruent, sed in quatuor tpibus ordines conferant, non obstante consuetudine antiquitus obtenta, cũ sit potius ɔtra ecclesiasticã institutionẽ. §. eo. sane Arg. ɔtra ʒ. eo. qđ translationẽ. vbi toleratur talis mos, sed hodie talis mos reprobatur, vt de cætera talis cõmixtio esse nõ dēat, sed vnus sit eps, q omnibus præsit. ʒ. de officio ordinatorij. qm in plerisque. Bernard. No. ꝙ certis tẽporibus sint ordines conferendi. Item nota ꝙ in collatione ordinum non est sequendus proximorum ritus.

EX parte.] Communis diuisio. Secunda ibi, Mandamus.

CASVS. Quidam monachus Caroliloci transtulit se ad nigros monachos, & habitum illorum assumens, in presbyterum est promotus. dubitabant isti monachi, vtrum in ordine sic suscepto debeat ministrare. Mandat eis Papa quatenus monachũ illum permittant officiũ sacerdotis exequi libere, nisi aliud canonicũ obsisterit. Not. ꝙ ordo factus in apostasia irregularitatem nõ inducit. Ber.

[Glossa sequens quærit, & soluit.]
e ¶ Ad nigros.] sed q̃ fuit dubitatio huiusmodi quæstionis? ideo dubitabit, quia monachus iste fuit apostata, vnde non debuit admitti ad legitimos actus, vt 3. quæstio. 4. beatus. & ita videtur quòd abbas non possit dispensare cum eo: qa tempore quo recepit ordines suspensus erat. argum. infra de ætat. & qualit. cum bonæ. & infra de clerici excom. mi. postulastis. Argumentum contra supra de elec. cum inter R. vel dic quod non est apostata, nisi qui ad sæculum redit, ʒ. de aposta. c. 1. & 60. disti. c. vlti. 2 quandoque dicuntur apostatæ retro abeuntes. 26. quæstio. vlti. non obseruemus. Item is apostata dicitur, qui recedit a fide. 2. q. 7. non potest.
f ¶ Libere.] si monasterium ad quod transiuit, fuit maioris religionis. tunc non peccauit. ʒ. de re. licet. & tunc de iure communi potest in ordine suscepto libere ministrare. & hoc ita videtur fuisse: si vero minoris, tunc peccauit mortaliter, & tunc cum eo est dispensandum, & aliter non debet ministrare.
ADDITIO. Ee saluo quòd si relicto monachatu, ordinem quis assumat non poterit secum dispensari, nisi per Papam. ʒ. de apostatis. c. vlti. secundum Goffr. Ioan. And.

QVod translationem.] In prima parte decisa consultatio. In secunda ibi, Consultationi. quæ distinguit & secundum membrum prosequitur: ibi Si vero. Ioa. Aud. Pars huius, ʒ. de offi. deleg. quod translationem Ioan. And.

episcopi, dispensare non possunt

Latini à Græcis, & Græci à Latini secundum alterius institutionis obseruãtiã ordinantur, volumus de cætero commixtiones & consuetudines rituum in ordinibus obseruari.

¶ Inno. iii. abbati & conueñ. Caroli loci. †

¶ Si monachus vnius ordinis in secundo ordine ad quem transiuit recipit sacerdotium ad primum ordinem rediens in eo libere ministrabit.

CAP. X.

EX † parte vestra nostro fuit Apostolatui reseratum, quòd quidam monachus vester, se ad nigros[e] monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad sacerdotii ordinem in ipso habitu est promotus: vnde quia dubitastis, vtrũ in assumpto taliter ordine ministrare debeat, Mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud † obuiet) ipsum monachum officium sacerdotalis libere[f] exequi permittatis.

¶ Idẽ C. presbytero Card. Apost. sedis legato.

¶ Si Græcus episcopo Latino subiectus ordinatur sine Latini licentia à Græco interdicitur sibi executio. Si vero de licentia, tunc toleratur.

CAP. XI.

QVod † translationem pontificis, & infra.

† al. Ranoci.

† Cap. 3. e. titu. in 3. compila.

† al. aliquid

2 Per quod capitulũ dicit hic Ioan. [illegible] apostatã, q sine cã dimittit pro fessionem, [illegible] non licet: sed contrarium tenet [illegible] cler. [illegible] annos. ergo patet quod est de substantia ordinis. Ioan. And.

† Cap. 3. e. tit. in 3. compil.

CASVS. Quidam clerici græci existẽtes in diœcesibus latinorum ab epis græcis extra iiij tempora ordinabãtur: postmodũ à latinis epis celebrare prohibebantur: quæsitum fuit à Papa quid de talibus sit agendũ? R ñdet Papa ꝙ cum clericus græcus episcopo latino subiectus a græco pontifice ordinatur, interdicenda est ei executio ordinis sic suscepti, tanquã ab alieno epo ordinato: nisi de mandato vel licẽtia sui epi illud fiat. Sed si de licentia sui epi id factum sit: licet culpãdus sit eps, qui clericos suos à græco epo facit ordinari: quandiu tñ ab ecclesia talis mos tolerat, impediri non debet executio ordinum taliter susceptorum. Not. ꝙ ordinatus à non epo suo, ordinis executionẽ non hẽt. Item not ꝙ ratione consuetudinis toleratur quis in executione ordinis, quem male accepit.

a ¶ Ordinatus.] extra quattuor tempora sicut est in antiqua cõpilatione, & sic bene facit ad titulum.

b ¶ Vel licentia.] 9. q. 2. Lugdunẽsis. 71. dist. c. 1. 2. & 3.

c ¶ Toleratur.] hæc fuit cõparatiua permissio, vt hic innuitur. arg. ȷ̃. de præb cũ iamdudũ, forte pp scandalum & multitudinẽ talis consuetudo toleratur. arg. s̃. eo. sanc. & 23. q. 4. non pôt. 1 mos iste hodie nõ toleratur. ȷ̃. de offi. ordi. quoniam in plerisque. & s̃. eodem. cum secundum.

¶ Consulationi tuæ taliter respondemus, quòd cum Clericus Græcus episcopo Latino subiectus, à Græco pontifice ordinatur, [a] nisi de mandato vel licentia sui episcopi fiat, interdicenda est ei ordinis executio sic suscepti, tamquam ab alieno pontifice, sine mandato vel licentia sui episcopi ordinato. ¶ Si vero de mandato vel licentia [b] sui præsulis, à Græco pontifice, secundum morem Græcorum fuerit ordinatus; licet culpandus sit episcopus Latinus, qui clericos suos à Græco facit antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab ecclesia toleratur, [c] impediri nõ debet ab executione ordinum taliter susceptorum.

¶ Idem Mutiñ. episcopo.

¶ *Ordinatus à Papa sine licentia Papæ ad superiores ordines non promouetur.*

CAP. XII.

Cvm † in distribuendis, & infra. Meminimus à nobis fuisse suppliciter † postulatum, & clementer indultum, [d] vt quia præfatus A. ecclesiæ Romanę subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bononiensem episcopum promoueri.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpil.

¶ Idem eidem, & magistro H. subdiacono nostro.

¶ *Duo sacri ordines nõ possunt conferri, eodẽ vno die, vel duobus cõtinuato ieiunio.*

CAP. XIII.

Litteras † vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolensis electi; quem Bononieñ. episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit. In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die, [c] & alium † altero

† humiliter.

† Cap. 5. eo. titu. in 3. cõpila.

† al. alium in alio.

1 Concor. l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arcen. & idemque. ff. mand.

Cvm in distribuendis] CASVS. si aliqs ordinatus fuerit in subdiaconũ à dño Papa ab alio ad superiores ordines sine licentia Papæ ordinari non debet. No. ꝙ ordinati à Papa ab alio sine eius mandato ordinari non debent. Not. quòd collatio ordinis potest delegari.

[Glossa sequens obijcit, & soluit. argu. contrariũ, & soluit.]

Ordinatus a Papa honoratur & oneratur.

d ¶ Indultum.] sed nonne eps talẽ iudicat. ȷ̃. de mai. & obed. per tuas. præterea vr̃ ꝙ potius sit onus quàm honor? Dic quòd licet sit onus in hoc, in multis tñ est honor: quia non potest nisi pluribus testibus coniungi. 2. q. 4 præsul. & c. nulliam. Item nõ pôt cogi ab epo recipere ordines. arg. de consecr. dist. 2. c. vlt. Item qa maior honor ei debetur q alijs. ȷ̃. de ma. & obe. p tuas. & ff. de albo scri. vlt. Sed iste pôt iudicari ab epo suo, vt dicit illa decr. per tuas. vnde ɔtra. 9. q. 2. nullus primas. vbi dr̃: qui nõ pôt ordinare, nõ pôt iudicare. & e ɔuerso. illud ordinariũ est & regulare, hoc speciale est propter excellẽtiam superioris, q manum imposuit.

arg. c. illius. de conse c. dist. 2. vlti.

Litteras vestras.] Primo narrat factũ quod secundo improbat, improbationis causam inferens: ibi In quo tertio punit contrafacientes: ibi, Præfatũ itaque.

CASVS. Quidam canonicus Bononi. A. nomine ecclesiæ Ro. subdiaconus, electus fuit in epm Imolen. eps Bono. recepto mandato præcedentis capituli, ordinauit ipsũ die sabbati in diaconũ; & die dominico cõtinuato ieiunio in pbyterum: peruenit hoc ad notitiam domini Papę vñ mandauit inquiri veritatem super hoc per epm Mutiñ. & magistrum H. subdiaconum suum. ipsi factum secundum qd est dictum significauerunt dño Papæ: &, ipse rescribit, eis dicens, ꝙ ipse recepit litteras suas super inordinata ordinatione Imoleñ. electi: in qua ordinatione quantum ordinator & ordinatus deliquerint, euidenter intelligit qui prudenter attendit. quod probat hoc modo. Si enim non licuit Bonoñ. epo vtrumque ordinem illi cõferre eodẽ die: eadẽ ratione non licuit ei vnũ ordinẽ conferre vno die: & aliũ alio die continuato ieiunio, cũ pp continuationem ieiunij fictione canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ab sabbatũ, siue vespera sabbati ad die dñicam referat, illa duo ad eundem diem pertinere dicũtur. Si enim dicatur ꝙ mane diei Dominicę ad diem, & vespera sabbati ad diem alium referantur: nõ esset continuatio ieiunij necessaria: quia sabbato ante cœnã. & dominica ante prandium ieiuni intelliguntur: ideoq; Papa Bonoñ. episcopum vt puniatur in quo peccauit, suspendit à collatione ordinũ, diaconi, s. pbyterij, alterum vero ab executione sacerdotalis officij suspẽdit, donec de ipsis aliter duxerit disponendum. Nota quod nullus duos sacros ordines recipere debet. nec aliquis illos conferre eodem die: qui ɔtra fecerit, punitur, prout hic dicitur. No. hic regulam ꝙ quis debet puniri in eo in quo deliquit.

c ¶ Vno die.] hoc ergo solum reprehẽditur hic quòd ordinem vnum vno die & alterum altero die contulit idem episcopus: vnde collige, quod si die sabbati non potuit perficere ordinationem, sequẽti die dominico continuato ieiunio potest eam quam incepit perficere, & vno die intelliguntur ordines collati fictione iuris, & sic loquitur cap. 75. distinctio. quod a patribus.

[Glossa sequens dat simile, & allegat contrarium.]

a ¶ Con-

a ¶ Continuationem.] continuatio de duobus facit vnũ, & coniungit illa. arg. 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ver. hinc. de prescrip. & 7. q. 1. illud, cap. nihil. 1 sicut cum bissextus occurrit, duo dies pro vno computant.]. de ver signi quæsiuit. & ff. de mi. denique. § minoré, ged arg. contra. ff. de sta. lib. . . um, heres. §. Stichus.

b ¶ Fictione.] immo & sine fictione aliqua bere vespera & mane ad vnam diem naturalem referuntur iuxta illud: & factum est vespere & mane dies vnus.

[Gloss. reci. per q. qua die sint ordines conferẽdi: sol. ponit op. Hug. tractat. de . . num de sabbato paschali, & ponit opi. Vin. quam nõ approbat.]

c ¶ Pertinere.] teneas incunctanter, ꝙ omnes ordines die sabbati conferri dent. supra eodem. ca. 1. 2. & 3. & 75. distinct. capit. vltimo. præter episcopalem. 2 dignitatem, quæ die dominico tantum confertur. 75. dist. cap. 1. & præter minores ordines, qui possunt conferri diebus dominicis & alijs solemnib. s. eodem. cap. 2. & 3. & subdiaconatus ordo potest conferri die dominico à solo Papa: vt s. eo. de eo. licet ergo die dominica cõtinuato ieiunio conferantur, sabbato tñ conferri intelliguntur, & ideo continuatio ieiunij necessaria est. H. vero dicit, omnes ordines die dominica conferendos. & non die sabbati: & idem dicit de baptismo. de conser. d. st. 4. venerabili. & c. seq. argu. 75. distin. ꝙ à patribus. versi. sed post diem sabbati eiusdem noctis, quæ lucescit in prima sabbati exordio consecrandi eligantur: in q bus. ijs qui consecrandi sunt ieiunis. & a ieiunitibus sacra benedictio conferatur. quod eiusdem obseruantiæ erit, si mane ipso die dominico continuato sabbati ieiunio ordinatio celebretur. a quo tempore præcedentis noctis initia non recedant, & secundũ opinionem eius non videtur quare fi: continuatio ieiunij necessaria: vt vna dies fingatur sabbatum & dominica: nam sicut ordo episcopalis potest cõferri die dominica sequenti, & non exigitur continuatio ieiunij, ne fingatur dies sabbati trahi ad dominicam, ita si quis ordinetur mane die dominica, posset hoc facere sine continuatione ieiunij. Nota tamen ꝙ in sabbato magno paschali non celebratur ordo: quia nec missa cantatur. de consec. dist. 3. sabbato. Dicunt quidam ꝙ illi ordines qui celebrant die dñica, trahũtur ad sabbatũ: & ideo fit ordinatio die sabbati, quoniã sabbatum significat requiẽ, & qui ordinatur, transit ad requiem clericalem. requiescit enim a laboribus sæcularib. Vin. dicebat speciale de sabbato paschali, vt missa trahatur ad dominicam seq. & ordines ad sabbatum, sed hodie non fit hoc in illo sabbato, vt s. eo. t. de eo. vbi dicitur ꝙ in sabbato sancto ordines conferantur. imo ita celebratur tunc missa, sicut in alijs sabbatis ordinationum, & ita seruatur de facto. 3

d ¶ Nam si quantum.] responsio tacitæ quæstionis. diceret aliquis, duo ordines sudies sunt, & ita non, pra. co. c. 3. vno die duos ordines contulit, & respõdet.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

e ¶ Deliquit.] immo in pluribus puniuit eũ q delinquit qa nõ peccauit diaconum consecrando, & tamen fuit punitus in eo. & ideo plus punit ordinator quã ordinatus: qa debuit esse prudentior, 4 & quia maior. arg. s. de transla. inter corpalia. & vt alii à similibus arceantur, & est simile.]. c. proxi.

1 Concord. tex. in l. illud. §. fi. ff. ad legem Aquil.

† Vide l. 1. cum glo. in ver. separatim. ff. de vsufr. . c. & In sti. de leg. §. si eadem. in glo.

† Vide l. Titius. & ibi Bar. ff. de libe. & posth. & in l. hæc verba. in fi. ff. de ver. sig.

† Ordinans scilicet & ordinatus.

2 Dicunt q. dã ꝙ ratio quare alij ordines in sabbato conferuntur & epalis in dominica, est: qa sicut vigilia serui t festo. ita p moti ad sacros epos, de cõsec. di. 1. eps sacrifi cans. & t se. Ioan. And.

3 Et bene celebrantur

4 Concord. l. moris. §. iste fere. & l. aut facta. ff. de pen. not. in l. ps byteris. C. de episc. au.

(ieiunio continuato) conferri †: cum propter continuationem [a] ieiunij fictione [b] canonica, siue mane diei dominicæ trahatur ad sabbatum, siue vespera sabbati ad diem dominicam referatur, profecto mane cum vespera, seu vespera cum mane, ad eundem diem pertinere [c] dicitur †:

¶ Nam si quantum [d] ad hunc necessitatis articulũ pertinet, mane ad vnum diem & vespera referatur ad alium, cur esset cõtinuatio ieiunij necessaria, cum & sabbato ante cęnam, & dominica ante prandium, intelligantur † esse ieiuni?

¶ Præfatum itaque Bonoñ. episcopum (vt puniatur in quo deliqt [e]) à collatione ordinum, diaconii scilicet & presbyterii, alterum vero ab executione officii sacerdotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

¶ Honorius iii. episcopo & archidiacono Legio.

¶ *Ordinans puerum xiij. annorum in diaconum, suspenditur à collatione ordinum: & ordinatus ab ipsius executione vsq; ad ætatẽ legitimã.*

CAP. XIIII.

Vel non est compos sui episcopus Conuentrieñ. vel minus videtur à se scientiam repulisse [f], qui M. puerum latorem præsentium adhuc tredecim annorum contra sacrorum canonum instituta [g] inordinate in diaconum dicitur ordinasse, in ludibrium ordinis clericalis: & infra.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus si rem inueneritis ita esse, prædictum episcopum à collatione ordinum suspendentes [h], ipsum vt eidem M. quem ab executione officii diaconi † vsque ad ætatem [i] legitimam

Vel non est.] primo narrat factum, quod secundo puniri pcipit. ibi, discretioni. Io. And.

CASVS. Epi Cõuentreñ. quendã puerum M. noie. xiij. annos habentẽ inordinate & sine certo titulo in diaconum ordinauit in ludibriũ ordinis clericalis: puer ille hoc significauit dño Papæ, & ꝙ nõ prouiderat eidẽ. Vnde mãdat quibusdam, quatenus si rea taliter se habet, pdictum epm suspendãt à collatione ordinũ, & cõpellant eundẽ vt eidẽ M. prouideat de ecclesiastico beneficio competenti, suspendentes eũ et M. ab executione ordinis diaconatus, donec ad ætatẽ legitimã peruenerit, in iniuriã ordinãtis. Not. ꝙ aliquis punitur odio alterius. Item qui ordinat aliquos ante legitimã ætatem, punitur prout hic dicitur. Item qui ordinat aliquem ad sacros ordines, tenetur ei prouidere.

f ¶ Repulisse.] vnde posset ei dici: & ego repellã te, ne sacerdotio fungaris mihi. 38 dist. omnes psallentes. in fi. & s. de . . num nisi cum pridem. §. pro defectu.

g ¶ Instituta.] quæ dicũt ꝙ ante xx. annum nullus dẽt in subdiaconũ pmoueri. 78. dist. de his. 77. dist. in singulis. & c. quicunq; & c. subdiaconus. ergo multo minus in diaconum quis ante xxv. annũ ordinari non debet. 77. dist. placuit. & c. in singulis. & cap. quicunque.

h ¶ Suspẽdentes.] vt puniatur in quo peccauit. 12. q. 2. qui . . humanis. & . de vro. & 1 . q. 1. reuertimini. & s. c. prox litteras. 5 & punitur hic in collatione omnium ordinum. quia in hoc tantum deliquit.

i ¶ AEtatem.] & ita licet nõ sit in ætate legitima, nihilominus recipit ordines: sed executio suspenditur vsque ad legitimam ætatem. simile.]. de æta, & qual. ex ratione. vbi suspenditur administratio talibus concessa vsque ad legitimam ætatem. sic & tempus non impedit ordinis collationem]. eod. consultationi. & s. eo. sane. & c. cum quidam.

Not. ex hoc textu, ꝙ p opera alicuius cognoscitur discretio mentis eiusdem.

† al. diaconatus.

5 Concord. tex. in l. si fugitiui. cum glo. in ver. amputato. ff. de ser. fugi.

Glossa

[Glo.seq. alleg. duas concor. obijcit & soluit. demū quærit. & remittit.

a ¶ Iniuriam.] simile 71. dist. c. 1. & 19. q. 7. decernimus. sed propter factū prælati iste nō debuit in executione puniri. iniquum est enim aliquē alterius odio prægrauari. C. de inoffi. testa. si quis in suo. & peccata suos debēt tenere auctores. j. de ijs quæ fi. à maio. parte cap. q̄siuit. & C. de pœn. l. sancimus. & non debet alteri per alterū iniqua conditio afferri. ff. de regu. iur. non debet. ff. quod vi aut clàm. ne in potestate: sed hoc fuit quia ætas repugnat. 1 Sed nunquid tenet ad continentiā iste, qui intra annum discretiōis suscepit ordines sacros. De hoc notatur de cle. per sal. pro. cap. vnico.

b ¶ Competenti] scilicet personæ qualitate inspecta. arg. 41. distin. nō cogantur. ff. de iu. do. cum post diuortiū. §. gener & l. q̄ro. ff. de adminis. tu. cum plures. §. cū tutor. & ff. de vsu fru. sed & si q̄. §. 1. Et scientia consideratur j. de præbē. de multa. ad hoc enim tenetur si titulū non habet. j. de præbē. cum secundum Apostolum.

Dilectus filius.] Prima pars ponit reprehensibilem ordinationem. Secunda punit ordinantem: ibi, Cum ergo. Io. And.

CASVS. Ecclesia Humiliensi vacente, canonici Humilieñ. G. eorum canonicum in minoribus ordinibus constitutum, in episcopum elegerunt: archiepiscopus Cassaleñ. metropolitanus eorum mandauit episcopo Treceñ. vt ipsum vno & eodē die ad tres sacros ordines promoueret: quod non ausu proprio, sed de mandato archiepiscopi non distulit adimplere: quod totū dictus G. domino Papæ reserauit. super his dominus Papa inquisiuit veritatem: & quia constitit ei, ipsum epm Treceñ. in pluribus deliquisse, tū quia confessus fuit sine mandato archiepiscopi hoc fecisse, tū quia & si de mandato archiepiscopi constaret, ei obtēperare non debuit in hac parte, cum huiusmodi dispensatio illi à canone non sit permissa: & quia sæpe reatū periurij variauit. prius iurando q̄ archiepiscopus id preceperat, & postea fuit in iure confessus q̄ archieps id non mandauerat, ipsum tamdiu ab ordinandi potestate suspendit, donec suam meruerit gratiam obtinere. Not. hic arg. q̄ episcopi dispensare non possunt nisi in casibus a iure permissis. Item in iniusto mandato prælato non est obediendū. Item auctoritas superioris nō excusat. Item qui in iure varius est in dicto suo, siue cōtrarius, periurus reputatur.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

c ¶ Elegerūt.] in postulādū, s. q. a si simpliciter electus fuisset, n̄ valuisset electio. sic s̄ de rē. post trāslationē.

mā in iniuriam [a] suspendimus ordinantis. prouideat in ecclesiastico beneficio competenti [b], per censuram ecclesiasticam compellatis.

¶ Idem Letoñ.† & Cala. ab.

¶ Episcopus conferens eidem vna die plures sacros ordines, etiam si de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate suspenditur.

CAP. XV.

Dilectus † filius G. Humilieñ. † canonicus nostro dustum Apostolatui reserauit, quòd Humilieñ. † ecclesia suo viduata pastore, canonici ipsum vnanimiter elegerunt [c]: qui cum esset citra sacros ordines constitutus, archiepiscopus Cassaleñ. † metropolitanus eorum, episcopo Treceñ. mandauit, vt cum vno & eodem die ad tres [d] sacros ordines promoueret: quod ille (non ausu proprio, sed † ipsius archiepiscopi mandato) perfecit. ¶ Cum ergo nobis constiterit supradictum episcopum in pluribus deliquisse, tum quia sine mandato archiepiscopi (vt ipse confessus extitit †) ad huiusmodi ordinationem inordinate processit: tum quia si de mandato archiepiscopi constaret, cum illi huiusmodi dispensatio à canone minime sit permissa [e], ipsi obtemperare [f] non debuit in hac parte; tum etiam quia reatum periurij [g] sæpius variauit [h], iurando prius quòd archiepiscopus id præceperat, & postea quòd illud non mandauerat in iudicio confitendo: ipsum tamdiu ab ordinandi suspendimus potestate, donec nostram [i] meruerit gratiam obtinere.

¶ Gregor. ix. archiepiscopo Baranensi.

¶ Ordinatus ad sacros extra tempora statuta; ordinem recipit, & post pœnitentiam cum eo dispensat episcopus.

CAP. XVI.

Consultationi tuę taliter respōdemus, quòd

d ¶ Tres sacros.] q̄ nullo m̄o dēt fieri, sed vnus ordo vno die debet conferri. s̄. eo, litteras. & iō punitur, vt in fine.

[Glo. seq. arg. alle. duo iura, & vnum in cōtrariū. & remittit.]

e ¶ Permissa.] argu. od. q̄ epi dispensare nō possunt nisi in casib. sibi cōcessis à iure. q̄d quidā pcedūt, & facit p eis j. de fil. psb. c. vl. & pen. arg. otra. j. de sē. exc. nup. in qua opinione sūt Lau. Io. Vin. & T. de hoc tradit j de iud. at si clerici. De hac materia not. 50. dist. maior. & 1. q. 7. c. requiris. §. nisi rigor. immo phibitas eo. litteras. j. de eo. q. furor. re c. vl. & ita colligit arg. p̄dictū. Vel dic, q̄ non licet epo dispēsare in ijs q̄ ptinent ad generalē statū eccl'æ, vt hic, & s̄. eo. sane & s̄. eo. litteras. In criminibus dispensare possunt, nisi sit expresse prohibitum.

[Gl. seq. alleg 5. 3 cor, & tria ōtraria, demum arg. & determinat.

f ¶ Obtemperare.] hic habes, q̄ auctoritas superioris non excusat. 12. q. 2. quicunq; & c. de rebus. & 11. q. 3. si dñs. & 16. q. 1. in canonib. & q. 7. decimas: 1 arōtra 63. distin. Salunitanæ. 14. q. 5. dixit Dñs. & 28. di. diaconi. Itē est arg. q̄ p̄ceptū iniustū prælati nō est adimplendum. 11. q. 3 Iulianus. si certum sit quod est in iustum, secus si dubitaretur. 32. q. 1. quid culpatur. in fin. & ff. de reg. iur. ad ea.

g ¶ Periurij.] vnde posset priuari ecclesia, & deponi. j. de iureiur. querelam. & j. eo. tit. c. vlti. cū in iudicio sit confessus, & confessus pro conuicto habetur. j. de confes. cum super. & C. eo. ti. l. vnica. sed ei pepercit.

h ¶ Variauit.] vnde nō erat ei credēdū. j. vt ecc. bñf. vt nostrū. & j. de psump. lr̄as. & 4. q. 3 si testes. §. itē in criminali. vers. q falso, 3 vel varie fic. j. de pen. sup his.

i ¶ Nostram.] & sic solus Papa super hoc dispēsat. de hoc dixi. s̄. eod. cum quidam. & melius j. cap. prox.

Consultationi.] CASVS. Aliqui ordines sacros recepērūt extra tpa cōstituta, q̄rit: vtrū characterē receperunt? Rñ. Papa q̄ sic q̄. b. ro trāsgressione hmōi pnia cōpetēs ē imponēda, & postmodū sustineri poterūt in susceptis ordinib. ministrare. No. q̄ ordo tenet quocūq; tpe fert. licet cōferri n̄ dēat nisi certis dieb.

[Glossa.

† Leoñ. & Salabrieñ. abbat. Leoñ. & Silesbrieñ. abbatibus.

1 Quasi dicat, non est solum odiū ordinantis, sed defectus ordinati. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōpilatio.

† Omnes ferre manuscripti habent ita: VV. Imo hecñ. Ymiliçeñ.

† Ymilieeñ.

† Galaceñ.

† In codice Barbariæ, ita; sed ipsi archiepi vt ipse confessus extitit mādato pfecit.

† Vide text. cū glo. in l. non intelligitur. §. tacite. in glo. in versi. manifestissimis. ff. de iure fi.

Ei in quibus liceat dispensare.

2 Concor. l. furti §. & iussu. ff. de his qui no. infa. & l. iuste. ff. de acqui. pos.

3 Concor. l. sed & si pupilli. §. conditio. in gl. ne fuerit. ff. de instito. & ff. de neg. ge. l. Pōponius scribit. in gl. probatio.

[Gl. seq. arg. quòd temp. ur, &c dat simile de ætate, & baptismo.

a ¶ Characterem.] & ita quocũque tempore ordines conferunt, character imprimitur: quia ips non est de substãtia ordinis, sic nec ætas impedit characterem. s. eo. vel nõ est cõpos. tñ quia transgressor est canonis, qui recipit ordines extra tẽpus debitũ, punitur, vt hic: quia ei interdr executio ordinis sic susceptι. s. eo. cũ quidam. & qui conferũt, puniunt, quia priuant po estate ordinandi s. eod. sane. Sic & baptismus à quocunq; conferat in forma ecclesiæ, tenet, licet à Iudæo vel Pagano, quãuis ab eo recipi non dẽt. s de sum. Tri. c. 1. in fi. & de conse. di. 4. à quodam & c. Romanus.

b ¶ Competenti.] Primo ergo suspensis ab executione ordinũ. s. eo. cũ q dã. & c. vel nõ est ad arbitriũ iudicis pœna imponenda, ex quo non est determina. ũ. j. de offi. deleg. de causis. & ff. de iure deli. l. 1. §. ait prætor.

[Glos. seq. signat ptrariũ, soluit: solutioni opponit. rñdet; & oppositioni acquiescit.]

c ¶ Poteris.] & ita vr. φ epi possunt cũ talib. dispensare, ea ro quod dicit poteris sustinere. Vnde signat ptra. s. eo. cũ qddã. & c. litteras. vbi dicit donec apud nos. & s. c. pxi. in fi. Dicas, φ possunt auctoritate istius c. sibi pcessa: aliàs non vr iure ordinario per iura pdicta. & c. litteras. Sed vr φ suo iure hoc facere põt: q a hic Papa rñdet ad cõsultationem, sed quia consultatio in hoc solo fuit, vtrũ tales reciperent characterem: φ sequit, addit Papa, pter consultationem. Vel dic φ bene põt eps cum talib. dispensare, cum hic rñdeat de iure. arg. s. eo. cum quidam. in prin. & arg. s de ele. quod sicut §. super eo. & contraria intelliguni, cum Papa ex certa scientia sibi reseruat dispensationem illorum, vt magis alij terreãtur. & ipsi puniantur.

Quæsitum est.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Respondemus. Io. And.

CASVS. Sacerdotes & alij clerici committunt qñq; adulterium, periurium, homicidium, & falsum testimonium; quæritur an permitti debeant in susceptis ordinibus ministrare? Rñ. Papa, φ si crimina prædicta ordine iudiciario probata vel aliàs notoria non fuerunt, non debent pdicti preter reos homicidij, in susceptis vel in suscipiendis ordinib. impediri post pœnitentiam peractam. Si vero non pœnituerint monendi sunt sub obtestatione diuini iudicij. vt in periculũ suæ dãnationis in susceptis ordinib. non ministrent. No. oẽs criminosos. preter reos homicidij ẽt occultos post peractam pœnitentiam in susceptis ordinib. posse ministrare.

d ¶ Cõprobata.] p testes, vel pfessionem in iure factã.

Anepiscopi possint dispensare cũ ordinatis extra tempora statuta.

eos, qui extra tempora statuta sacros ordines receperunt, characterem [a] non est dubium recepisse, quos pro transgressione huiusmodi (primo eis pœnitẽtia imposita competenti [b]) sustinere poteris [c] in susceptis ordinibus ministrare.

¶ Idem.

¶ Occultus criminosus præter homicidam post pœnitentiam in susceptis ministrat, & ad superiores ascendit: ante pœnitentiam monetur, vt etiam in susceptis non ministret.

CAP. XVII.

Quæsitum est de sacerdotibus vel alijs clericis; qui per † reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falsi testimonij, bonum conscientiæ recte perdiderunt: & infra. Respondemus, quòd si proposita crimina, ordine iudiciario comprobata, [d] vel aliàs notoria [e] nõ fuerint, non debẽt hi (preter reos homicidij) [f] † post † pœnitẽtiam in iam susceptis vel suscipiendis ordinibus impediri: qui si non pœnituerint, monendi [h] sunt, & sub interminatione diuini iudicij obtestandi, vt in testimonium suæ damnationis, [i] in susceptis etiam ordinibus non ministrent. [k]

† Al. ppter

† Al. post pœnitentiã iniunctam.

TITVLVS XII.

De scrutinio in ordine † faciendo.

† Al. in ordinibus faciendo.

¶ Innocentius tertius.

¶ Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi, põt respondere illum dignũ, si nõ nouit illum indignum.

e ¶ Notoria.] Notorium tribus modis dr crimen per sniam, per confessionem in iure factam, & per rei euidentiam. j. de coha. cle. & mulie. c. vl.

f ¶ Homicidij.] Sic patet φ homicida quantumcunq; occultus, ẽt post peractam pœnitentiam, administrare nõ potest: sic j. de accusa. inquisitionis. 1. rñ. Vnde Dñs dixit Dauid prophetæ post pœnitẽtiam: Non ædificabis mihi tẽplum, quia vir sanguinis es. 1. q. 7. si quis oẽm. & de cõsec. dis. 1. c. 1. de hoc dictum est. s. eod. ex tenore. isti vero ante actam pœnitentiam ministrare nõ dẽnt, vt hic vr à ptrario sensu, immo possunt tempore pœnitentiæ peracto s. eo. ex tenore.

† Vide glo. in §. homicidium. in auth. de pace iur. firm. coll. 2.

g ¶ Nõ pœnituerint.] i. si vere nondum pœnitentiam egerint, & ideo videt φ non sint permittendi in suis ordinibus ministrare.

h ¶ Monendi.] sed non compellendi. cũ sint occulta peccata ipsorũ, s. eo. ex tenore: sed permittendi sunt arbitrio suo. sim. j. de iuream. mulieri.

[Gl. seq. recitetur per q. an in occultis sit dispensatio necessaria. alleg. pro & contra.]

i ¶ Damnationis.] simile j. de simo. Matthæus. in fi. & veræ damnationis, nisi cum eis suus eps post peractã pœnitentiam duxerit dispensandum, quod quidem potest. j. de iudi. at clerici. & valde necessaria est dispensatio in occultis, non pp dispositionem vitandam, quia propter occulta peccata non punitur quis, quæ vindicta non habent. 32. q. 5. Christiana. 1 sed vt licite suum officium exequatur, quod aliter nõ potest. 33. dist. habuisse. quia de eo super quo dispensatum est, postea accusari nõ potest. j. de fil. presby. ex tua. & j. de schisma. fraternitati. alioqui posset ẽt post peractã pœnitentiam accusari. 33 q. 2. admonere. 15. q. 2. psbyter. Arg. ptra de pœ. di. 4. diuina clementia. & 23. q. 4. si illic. & 1. q. 4. iam itaq; sed verum est φ accusari etiam posset. Alanus.

1 Concor. I. cũ fratrem. eum. no. per Bald. C. de ijs quib. vt. indig.

k ¶ Non ministrẽt.] si non pœnituerint, ergo si pœnituerint, possunt administrare sine periculo damnationis. & sic vr ptra Ala q dicit. φ licite nõ ministrant ẽt post pœnitentiam sine dispensatione: vt dixi in proxima notula: saltem valet dispensatio quantum ad accusationem, alias sufficit pœnitentia in occultis, vt hic patet. B.

DE SCRVTINIO IN ORdine faciendo.

¶ Dicto de ordinandis: quia ordinandi examinandi sunt ideo, &c.

De hac materia tractatur 24. dist. per totum. & 23. qui episcopus. 5 r. dist. qui in aliquo.

Ex par.

X parte.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Fraternitati In qua primo ecclesiæ Romanę morem inducit Secundo rñdet responsum moderatum, & moderatum declarat. Io. And.

CASVS. Cum aliquis eps dēt cōsecrari, metropolitanus ꝯuocat alios suffraganeos ad faciendam consecrationem epi: ꝑsentant consecrandum archiepo dicentes: Reuerende pater, postulat mater Ecclesia hunc electū in epm cōsecrari: & ipse illos interrogat si sciunt illū esse dignum: eps quidā in hmōi rñsione ne hominem offenderet, Deū existimat offendisse, qñq; ṗter, qñq; contra conscientiam rñdendo, cum electi ꝯuersatio est illi minus bñ cognita, vel penitus ignota: quæsiuit qualiter in huiusmodi interrogationibus salua conscientia debeat rñdere? Rñdet Papa: cum nos aliquē promouemus in diaconū vel presbyterū, prior diaconorū dicit; postulat sancta mater Ecclesia hunc diaconū ad onus presbyteratus, vel hunc subdiaconū ad onus diaconatus assumi. & Papa interrogat: Scis illum esse dignū? & ipse rñdet, scio, & testificor illum esse dignum ad hoc onus quantū humana fragilitas nosse sinit. Vnde in tali rñsione non credit Papa aliquē peccare, dummō cōtra conscientiam non loquatur, qa nō simpliciter dicit illū esse dignum, sed inquantum humana fragilitas permittit: qa quē indignum non nouit, dignum dēt æstimare. Hac ergo rñsione secure poterit vti, nisi forte sibi constet ꝙ sit indignus. Si vero sciat illum indignum, significet hoc metropolitano anteq̄ veniant ad scrutinium. Sed Papa hāc interrogatiōe non facit in ꝯsecratione epi, sed in ordinatione psbyteri vel diaconi. No. ꝙ q. facit contra conscientiam peccat mortaliter. Itē quilibet præsumi debet dignus qui nescitur indignus. Item hic scientia pro credulitate accipitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Et scit & testificatur.] Mirabilis est rñsio ista: potius, n. dicere deberet se nullā habere scientiā de eius dignitate vel indignitate? Rñdeo, ex eo ꝙ videt illum electū à bonis, 1 quandam vr habere notitiam de dignitate ipsius, & de tali respondet, quia audiuit ab alijs. 22. q. 5. hoc videtur.

b ¶ Contra conscientiā.] quia tunc ædificaret ad gehennam. ῑ. de restit. spol. līas. de præscri. qm̄ oē, 28. q. 1. c. omnes. §. ex his.

[Glo. seq. ponens brocardū, alleg. pro tria iura, in contrariū alle. 5. & soluit.]

c ¶ Aestimare.] nota quemlibet ꝑsumi dignū, nisi probetur indignus & de quolibet præsumendum est bonū, nisi probet̄ contrarium. ῑ. de ꝑsum. dudū. ff. de manumis. test. seruos & ff. de leg. 1. cū pater. §. rogo. Sed ꝯtra vr: quia ꝑsumitur non idoneus, nisi ꝓbetur idoneus. C. de ijs q. ve. æta. impe. l. 2. & C. de pba. ex ꝑsona. ff. de magi. conue. l. j. §. si magistratus. & in dubio præsumitur quis excōicatus. ῑ. de sent. exc. cum desideres § secundę q̄oni. & præsumit potius fornicario quàm matrimonium. 30. q. 5. aliter. Sol., hoc gn̄ale est vt vbi periculum aīæ vertitur, ꝑsumatur in deteriorē partem. ῑ. de sponsa. iuuenis, & 68. dist. presbyteri; sed licet videatur deterior, tn̄ melior & tutior est. simile de consec. di. 4. paruulos. aliās circa iudicia potius ꝑsumitur iustum vel bonum, q̄ ecōuerso. 86. dist. si quid 3 1. q. 3. in cunctis. 22. q. 4. innocens. ff. de proba. ab ea parte.

† Cap. 1. de scrutinio faciēdo, in 3. compil.

† Vide text. in l. præsenti. cum not. C. de ijs qui ad ecclesiā confugiunt.

1 Qui prophetari vūr illū futurū bonum. 93. dist. ca. legimus. verb. noli. vbi de hoc.

† In omnibus manuscri. adsunt hęc duo verba: vel intimare.

CAP. I.

X † parte tua fuit propositum: & infra.

¶ Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd cum aliquem in diaconum vel presbyterum promouemus, prior diaconorum, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta mater Ecclesia hunc diaconum vel subdiaconum ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi; & nobis interrogantibus, si cum cognouerit esse dignum, idem respondet, quòd quantum humana fragilitas nosse sinit, & scit,[a] & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignum. Vnde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conscientiam[b] nō loquatur, † quia non simpliciter illum asserit esse dignum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit, cum illum, quem indignum esse non nouit, dignum debeat æstimare.[c] Huiusmodi ergo responsione secure vti poteris, nisi forte de indignitate tibi constiterit consecrandi.

¶ Si autem illum metropolitano (priusquam ad huiusmodi scrutinium veniatur) secreto studeas nunciare, vel † intimare, quamuis nos interrogationem huiusmodi, non in consecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

TITVLVS XIII.

De ordinatis ab episcopo, qui renunciauit † episcopatui.

¶ Alexander iij. Toletano archiepiscopo.

¶ Episcopus qui renunciauit loco tantum, inuitatus conferre potest ordines sicut prius. Si vero & dignitati, cum ordinato per eū ad minores, vel ignoranter ad sacros, dispensat episcopus suus: cū ordinato vero scienter ad sacros non dispensat.

CAP. I.

Equisiuit † à nobis tua fraternitas, vtrum clerici, qui post renunciationem † factam

† In nōnullis antiquis, ita: resignauit epatū, & i multis habetur ita hic titulus: d ordinatis ab epo, qui re nūciauit eꝑatui, vel excommunicato.

DE ORDINATIS ab episcopo, &c.

¶ In tractatu ordinandorum, qui præcedit & sequitur, interponitur hæc rubricella, de ordinatis ab episcopo, &c. Gof. Io. And.

De hac materia tractatur. 9. q. 1. per totum. & 1. q. 1. ventum. & q. 7. Daibertum. & s̄. de tempo. ordi. ver. quid iuris de ordinatis ab episcopo. & ver. vtrum ordinatio.

† Post concil. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. c. 18. & c. vnic. e. ti. in 1. cōpi.

† Resignationem, in vno, in alijs vt in textu.

Equisiuit.] Sunt duæ partes. In prima ponitur decisa consultatio. In secunda: ibi. Respondemus. responsio distinguens. Ioan. And.

CASVS. Archiepiscopus Toletanus renunciauit archiepiscopatui; post illam renunciationem quosdam clericos ordinauit, successor illius quæsiuit, vtrum illi in ordinibus ipsis debeāt remanere? Respondet Papa distinguēdo, vtrum illi renunciauit loco

loco

loco tantum renunciauit, potest ordines cõferre sicut ante inuitatus ab episcopo aliquo. In secundo casu cũ simul renunciauit loco & dignitati, distinguitur vtrũ contulit sacros, an minores. Si enim aliquis ordines minores à tali recipit, & in illis poterit ministrare, &

à prædecessore tuo ordines receperunt, in ipsis debeant remanere: & infra. ¶ Rñdemus igitur distinguendo, vtrum renunciauerit loco tantũ, an loco simul & dignitati, nam in primo casu ordines (sicut antea) rogatus ab episcopo aliquo poterit de ratione conferre: In secundo vero casu distinguendum putamus, vtrũ sacros † cõtulerit an minores. Si .n. à tali ordines vsque [a] ad subdiaconatum aliquis acceperit: quia & huiusmodi ordines à non episcopis [b] quãque conferuntur, & in illi deseruire poterit, & ad maiores (si idoneus fuerit) promoueri. ¶ Sane si ab eodem sacros ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionem [c] officij non habebit, vbi autem non scienter †, poterit (nisi crassa [d] & supina fuerit ignorantia [e]) discretus põtifex dispensare.

ad maiores promoueri: quia huiusmodi ordines quandoque à non episcopis conferuntur. Si vero sciẽter, à tali sacros ordines quis recipit, executionem officij non habebit: quia eã non habebat. Si vero ignoranter, episcopus cum tali poterit dispensare: nisi crassa & supina fuerit ignorantia. Nota ꝙ minores ordines possunt conferri à non episcopis. Item qui non habet executionem ordinis. eã dare non potest. Itẽ ignorantia crassa & supina non inducit dispensationem.

† In codice Barbatiæ ita: verum sacros ordines, &c.

a ¶ Vsque.] exclusiue: vt probant sequẽtia. sic ponitur. ff. de ijs qui not. infra. ait prætor. quandoque ponitur inclusiue. 93. dis. à subdiacono. ff. de sena. l. vlt. §. senatores.

b ¶ A non episcopis.] id est, abbatibus. 69. distin. quoniam videmus. & tit. proxim. cum contingat.

c ¶ Executionem.] ergo suspensus est q à suspenso recipit ordines. 1. q. 1. statuimus. & resignatio non abstulit illi ordinem, sed excutionem.

† Vide l. indebiti. C. de condi. inde. & l. sed & si quis. §. si. ff. si quis cau.

d ¶ Crassa.] tunc dicitur crassa & supina ignorantia, qñ aliquid publice sit vel coram populo, & hæc non excusat, vt ff. de verb. sig. lata culpa 1.

[Glos. seq. obijcit & dupliciter soluit.]

e ¶ Ignorantia.] simile ĩ. de cleri. ex. mi. c. pen. & ita si probabilis fuerit ignorãtia, cum eo poterit per episcopum dispensari. ĩ. cap. proxi. Sed contra probabilis facti ignorantia quemlibet ignorantẽ excusat ex toto. ff. de iur. & facti igno. error. & l. regula. ergo secundum hoc nulla dispensatio est necessaria? Respondeo in culpa fuit recipiendo ordines ab episcopo nõ suo. 9. q. 2. Lugdunensis. & ideo necessaria est dispensatio. Vel melius dicas, ꝙ licet probabilis sit ignorantia, necessaria tamen est dispensatio: quia cum in talibus ordinator non haberet executionem sui officij, eam alij conferre non potuit vt 1. q. 1. statuimus, quia quod nõ habet, dare non potest. 1. q. 7. Daibertum. & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. ĩ. de iure patro. quod autem. in fi. ergo necessaria est dispensatio ad hoc vt habeat executionem ordinis.

† Concor. l. scientiam §. pen. ff. ad l. Aquil. & Insti. vi. bono. rapt. §. quia tamen. text. cum glo. & no. in l. 1. ff. de leg.

C Vm clericis.] CASVS. Quæritur quid sit faciẽdum de clericis, qui ignoranter ordinant ab excommunicato? Et respondetur ꝙ potest per suos episcopos cum talibus dispensari. Nota ꝙ episcopus dispensare potest cum ignoranter ordinatis ab excommunicato.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit. Itẽ quærit, ar. affirmatiue, soluit negatiue.]

f ¶ Excommunicato.] sic patet ꝙ excommunicatus confert ordinem, licet extra ecclesiã, & hæretici etiã cõferũt ordinẽ. 9. q. 1. ab excõicatis. & c. ordinationes. Sed cõtra ca. cã. q. 1. c. 1. vbi dr̃ ꝙ nullo modo dr̃ consecratio quæ ab excõicatis est celebrata. Dic ꝙ ibi nõ fuit seruata forma eccl'æ. vel dicas: nõ dr̃ cõsecratio, verũ est quantum ad executionẽ: quia ꝙ nõ hñt dare nõ pñt, vt 1. q. 1. perfectionem. & ca. ventum est. & c. 1. & de cõsec distin. 4. q̃uo. Sed nũquid põt alios excõmunicare? Vr̃ ꝙ sic. q2 cõfert ordines: qđ plus est, vt vr̃. ergo põt alium excommunicare. sed no est ita: cũ .n. sit extra ecclesiam aliũ eiicere extra eccl'i non põt. 24. q. 1. audiuimus si secus in ordine: quia licet si. extra ecclesii, characterem tamen retinet, & illum potest conferre, si ecclesiæ forma seruetur.

ADDITIO. Item ordinatio requirit verbum & actum ĩ. de sacra. non iteran. c. si. excommunicatio vero verbum tantum. Host. & facit ad no. ĩ. de consec. eccl. vel alta. cap. aqua Io. And.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Breue est*.

CAP. II.

C Vm clericis, qui ab excõmunicato [f] episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos [g] dispensari.

TITVLVS XIV.

De ætate & qualitate † & ordine præficiendorum.

† al. ita: De ætate & qualitate ordinandorum, & ordine, &c.

¶ Ex concilio Pictaueñ.

¶ *Non summatur*.

CAP. I.

T † abbates [h] decani, & præpositi [i], qui presbyteri non

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compil.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.

g ¶ Episcopos.] & sic episcopi dispensant hic. sic 9. q. 1. ab excommunicatis. & c. ordinationis. quia ignorantia eos excusat. si vero scieter ordines recepissent, nõ dispensaretur cum eis, vt c. ordinationes. sic. s. eod. c. proxi. in fi.

DE AETATE ET QVALITATE. &c.

¶ Dicto de ordinandis, dicendum est de p̃ficiendis. Et quia præficiendis consideratur ætas, & qualitas, & ordo: & ideo &c Io. And.

V T abbates.] Decr. istã facit ad titulũ de ord. præficiendorum & concor. ĩ. eo. quæris. vel ad titu. de qualitate præficiendorum. Ioan. Andr.

CASVS. Dr̃ hic abbates, decani, præpositi fiãt p̃sbyteri, archidiaconi fiãt diaconi. Secũdo dr̃ ꝙ si aliqua cã non potuerint promoueri, dimittant prælaturas. Ex hac decretali nor. ꝙ si ex aliqua iusta causa prælatus ad sacros ordines promoueri non potest, prælaturam debet amittere.

h ¶ Vt abbates.] supple statuimus.

i ¶ Præpositi] dignitas est per se quamuis sit nomen gñale ad oẽs qui habeat p̃lationẽ. ĩ. de verb. sig. quis.

a ¶ Fiant.]

a ¶ Fiant.] sic s. de elec. cum in cunctis.

[Gl. seq. alleg. quattuor iura in cōtrariū & soluit.]

b ¶ Amittant.] s. de electio. cū in cūctis. §. hic sane. ʒ. ĩ. de cle. ęgr. c. 1. ꝯtra. ff. de stat. ho. qui furere ꝯtra. ff. de postli. l. 1. §. casum. ꝯtra. hoc intellige qñ ꝑ culpā suā ad talem statum peruenit, ꝙ promoueri nō pōt; ꝯtraria vero qñ sine culpa, & tūc nō dēt addi afflictis afflictio. ĩ. de cle. ęgr. c. 1. & c. pen.

† dimittant

† honores.

EX ratione,] Sūt duæ partes. Prima ponit reprehensibile factum epi. Secūda illud corrigit: ibi, Vnde quoniam. quæ duo facit. Primo prouidet circa præterita. Secundo circa futura, cum pœnæ cōminatione. & decreti appositione: ibi, Eidem. Et facit ad primam partem rubricæ de ætate præficiendorum. Ioan. Andr.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. compil.

1. i. post concil. Lateranēn. sub Alex. iij. part. 25. c. 1.

CASVS. Eps Conuentreñ. cōcessit ecclesias in archidiaconatu R. Cisterñ. pueris intra decēnium constitutis, quæ nō ꝑ clericos, sed ꝑ laicos disponuntur. Mandat Papa Cantua. archiepiscopo, quatenus epm illū corrigat super his, & custodiam illarū ecclesiarū committat personis idoneis, donec pueri ad congruam ætatē peruenerint, laicis inde amotis, & quod de cætero talia non præsumant. Idem præcipit Papa in sequenti capitulo. Not. ꝙ regimen ecclesiarum personis idoneis scientia & ętate tantum committi debet, & non pueris.

Puer quādo dicitur.

c ¶ Pueris.] puer dr̄ à septennio vsq; ad 14. annū. ĩ. de reg. ad nostram. & 20. q. 1. c. 1. & 22. q. 5. pueri. & 1. q. 1. pueri. & c. estote. s. de tēp. or. vel nō est compos. & puer dicitur quantum ad beneficium obtinendum, qui seruire non potest. ĩ. de præben. super.

d ¶ In archidiaconatu.] Arg. ꝙ instituere non pertinet ad archidiaconum. 16. q. 7. nullus omnino. contra infra de præben. referente. super hoc statur consuetudini.

e ¶ Ecclesias.] i. p̄laturas ecclesiarū: quod fieri non debet. ĩ. e. c. 1. & 2. quia pueri ad hoc non reputantur idonei. ĩ. de præben. super inordinata. beneficia enim simplicia in tali ætate constitutis licite cōferunt. 77. dist. in singulis. & rōne ordinis debent habere titulū 70. dist. c. 1. & ita ratione ordinis & tituli beneficium possunt habere. de hoc tamen dicas prout dicitur in c. super inordinata.

1 Etiam sub tali conditione, vt sit prælatus cū fuerit in ætate. ff. de hære. instit. hæreditas ex die. ff. de re. iu. actus secundum Vinc. Ioan.

f ¶ Prædicti pueri.] impuberibus dignitas dari non debet. 1. ff. de iure immuni. l. 2. §. impuberes. & 1. q. 4. pueri. & c. estote.

[Glos. seq quærit, & arg. negatiue.

g ¶ Ad congruam.] idem dicit lex in eo qui se obligat pro filio suo decurione, quia tenetur quousque peruenniat ad ætatē congruam. ff. ad munic. Lucius. §. imperatores, sed pone ꝙ episcopus aliquem minorem facit archidiaconum; habebit ne iste vocem in capitulo sicut si esset legitimæ ætatis? Argum. quod non: quia minores xxv. ann. decuriones facti, licet decurionum sportulas recipiant, non tamen interim suffragiū ferre possunt. ff. de decurionibus. spurij. §. minores. sicut, nec minor factus miles debet sapientum iura tractare; vt C. de testamē. milit. l. vlt.

[Glo. seq. primo soluit contrarium, secundo quærit, arg. affirmatiue. soluit contrarium, solutioni obijcit, & obiec. respondet.

h ¶ Aetatem.] dispensatiue tolerantur isti pueri, aliàs non deberent. s. de elect. cum in cunctis. & ĩ. eo. eam te. Sed nunquid talis rector potest omnia facere tanquàm maior? Videtur ꝙ sic. ff. de re iud. quidam consulebant. quod tamen non est verum. ĩ. c. proxi. & C. de testa mili. l. vlt. Sed nōnest ille ex quo toleratur per dispensationem, videtur veniā ætatis impetrasse, vt C. de ijs q ve. æta. impe. l. eos? sed non est ita: quia licet quis veniam ætatis impetret, non tamen potest alienare sine decreto, nec habet liberam administrationem vsque ad ætatem xxv. ann. vt in l. prædi. l. eos.

† In quibusdam impressis legitur, omnibus, sed in manuscr. omnino.

nō sunt, presbyteri fiāt a: q archidiaconatus tenē t, diaconi, q vero archipresbyteratus, presbyteri, aut amittant b † honorem. † ¶ Qđ si aliqua iusta causa prohibēte, presbyteri aut diaconi esse nō potuerint, prelationes amittant.

¶ Alex. iij. Cantua. archiepiscopo.

¶ Ecclesia dispensatiue minori concessa, non per laicos, sed per clericos regi debet, donec ille perueniat ad ætatem.

CAP. II.

EX † ratione; & infra. ¶ Accepimus ꝙ Conuētreñ. episcopus, pueris c qui sunt intra decennium constituti, in archidiaconatu d R. archidiaconi Cistreñ. ecclesias e plures cō cessit, q non per clericos, sed ꝑ laicos disponūtur. ¶ Vnde qm̄ non dēt hoc aliquatenus tolerari, Mandamus, quatenus prædictum episcopū super his corripias, & clericis idoneis administrationes, & custodiam præscriptarum ecclesiarum, donec prædicti pueri f ad congruum g veniant ętatem h (laicis amotis) committas. Eidem epo prohibens, ne de cętero ecclesias, nisi personis, quæ ętatē & scientiā habeant, regendas cōcedat. Quòd si secus egerit, ei debitam pœnā influens, institutionem & concessionem ipsius, omnino † viribus carere decernas.

¶ Idem Cantu. archiepo, & eius suffraganeis.

¶ Regimē ecclesiæ minori xiiij. anni committi non debet.

CAP. III.

INdecorum † est, vt hi debeant ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipsos i †; cum ad ecclesiarum regimen

† Cap. 4. eo. ti. in 1. compilatione. & post concil. part. 25. cap. 2.

† Vide l. omnes. C. de his qui ve. æta. impe. & in l. fi. C. de iu. om. iud.

INdecorum. Prima pars ponit exordium & causam mandati. Secunda mandatū. Tertia cōminationem irritationis & pœnæ. Secunda ibi, Nolentes. & tertia: ibi. Scituri. Et facit ad rubricam de ætate. Ioan. Andr. CASVS. Primo dr̄ ꝙ indecorū est vt regant ecclesias qui seipsos regere non nouerunt, cum discreti, & litterati ad regimen ecclesiarum debeant promoueri. Secundo dicitur, ꝙ ammodo minoribus xiiij. annis regimen ecclesiæ non committatur: & si secus fuerit, irritabitur, episcopus punietur. Hæc decretalis non continet ius commune supra de ele. cum in cunctis. Not. qui seipsum regere nescit, alijs præfici non debet.

Gl. seq. recitat per q. an sacer ordo, & c. alle. 5. leges pro, & 6. in contrarium, per quas tenebat Lau. ꝙ non ponit opi. contrariam, q̄ probat duab. rationib. per locum à minori, & hanc approbat.]

Potestas patria an tollatur per sacrum ordinem.

i ¶ Seipsos.] qui enim in prælatū eligitur. & si. minor sit, non debet esse sub patris potestate. argu. ff. ad Treb. nam quod ad ius. & ff. de adult. sic venit. & C. de legi. tu. l. vlt. Insti. de excu. tu. §. minores, & ff. ad Mace. filiū hēo. Arg. ꝯtra. ff. de adop. ꝑ adoptionē. & ff. de ijs qui sunt sui, vel alie. iu. filiusfamilias. & ff. de mune. & hono. l. 2. & ff. de iud. cum prætor. in fin.

vbi

tales personæ. sint admittendæ, q̄ discretione præemineant, & morū fulgeāt honestate. ¶ Nolentes itaque sustinere, vt paruulis ecclesiæ regimen cōmittatur: † Mandamus, quaten⁹ nemini intra aannū quartumdecimum constituto, personatum cuiuslibet ecclesiæ concedere præsumatis. ¶ Sciturì pro certo, quod si contraire † præsumpseritis, irritabimus, & inobedientiam vestrā grauiter puniemus.

¶ Idem.

¶ Ad regimen ecclesiarum nō debet institui īdignus sciā, moribus vel ætate, & qui habet duas ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi causa subsit.

CAP. IIII.

EAm † te decet: & inf. Arctius inhibemus, ne personas, quæ in ecclesijs tui epatus ad curam animarum fuerint ordinādæ, in ipsis instituas, nec aliqua occasione, vel etiā litterarum b nostrarum obtentu institui patiaris, q̄ sciā; morib. & ętate, concilij c non congruant institutis. ¶ Sed etiam habentes plures ecclesias, quæ ex vna non pendeant, d tibi liceat appellatione postposita cogere ad vnam ipsarum quam maluerint dimittendam e nisi ita fuerint tenues f in substantia, q̄ proprios sacerdotes nō possint conuenienter alere. †

¶ Idem.

¶ Is qui nondum est in sacris, si aliàs est idoneus, ad regimen parochialis ecclesiæ dispensatiue potest assumi.

CAP. V.

PRæterea † licet ad regimen parochialis ecclesiæ non debeat ali-

---

vbi dicitur nihil interesse, an iudices in postea. an sui iuris sint, & presbyter dicitur in potestate partis esse. C. de epis. & cleri. auth. presbyteros. Insti. quib. mod. ius. pa. po. sol. §. filius familias. licet adipiscatur honores. remanet tamen in potestate patris. per ista iura videtur quód qui libet sacer ordo non liberet à Patria potestate. Laurentius & alij dicunt, q̄ quilibet sacer ordo liberat à patria potestate, quoniam liberat à Dominica, quæ maior est. de episcopali ordine habes 54. distinct. si seruus scienter. de sacerdotio. ea. distinct. ex antiquis. &c. frequens. de diacono dicitur q̄ præstando vicarium liberatur. eod. c. ex antiquis. subdiaconus eodem iure vtitur cum diacono. j. de fer. nō or. miramur. & nulla dignitas secularis similis est sacerdotio arg. 69. dist. duo sunt. j. de ma. & obe. solitæ. & dignitas patriciat⁹ soluit ius patriæ potestatis ergo multo fortius sacerdotium, & quilibet sacer ordo. arg. j. ḋ sen. excom. cum volūtate. §. vlti. hoc credo verius.

[Gl. seq. arg. à contrario, quod reprobat.]

a ¶ Intra xiiii. annum.] ex eo quod prohibet intra xiiii. annum, videtur ɔcedere q̄ post xiiii. annum statim concedat. qa qḋ de vno prohibetur, de alio ɔceditur, ar. 25. dist. qualis. sed non est ita: qa licet prohibeatur intra xiiii. annum, non tamen cōcedit. in xv. vel xvi. immo intra xxv. annum prohibetur. s̄. de ele. cum in cunctis. §. inferiora & j. c. proxi.

EAm te.] Facit ad partem rubricæ de æta. & qual. Et sunt duæ partes. Secunda: ibi Sed etiam.

CASVS. Prohibet Papa ne aliquis instituatur in ecclesiis curam animarum habentibus, aliqua occasione vel etiam obtētū litterarum Apostolicæ sedis, qui scientia, moribus, & ætate concilij congruat institutis. Secundo dicit, q̄ si aliquis habet plures ecclesias, quarum vna non dependeat ab altera, dimittat vnam quam uoluerit, nisi ita sint tenues in substantia q̄ proprios prælatos non possint congrue sustentare. Nota q̄ qui ad curam animarum eligitur, tria præcipue debet habere, scientiam. litterarum, ætatem legitimam, & mores. Item nullus potest habere plures ecclesias, quarum vna sufficiat.

[Gl. seq. recitat per obie. ꝓo arg. & determinat]

b ¶ Litterarum.] supple. per ætatis taciturnitatem impetrata: si enim ex certa sciētia scriberet Papa pro minori eius mandato esset obediendum: quia sacrilegii instar obtinet, dubitare an is sit dignus quē princeps eligit. 17. q. 3. §. qui sūt. & C. de cri. sacri. l. 2. Præterea contra ius, & contra publicā vtilitatē est tale rescriptū, & iō nō valet. C. de pci. impe. of. rescripta. arg. s̄. di rescri. ex parte. & j. de testi. camq̄. Itē est hic arg. q̄ non est obediendū sp mandato dñi Papæ. arg. s̄. de rescr. si qñ. & ca. cū adeo. & j. her. ad abolendam. in fi. sed nō ui mandatū qñ ignoráter mādat.

c ¶ Concilii.] Lateranen. s̄. de elec. cum i cūctis. §. inferiora.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d † Pendeant.] qualiter dr̄ vna eccl'ia pēdere ex altera, potest dici ꝰm qḋ legit j. de reli. do. qa monasterium arg. ff. arbo. fur. cæ. si gemina. & si aliqua parochialis eccl'a subsit alii licet plat⁹ maioris eccl'æ duas ecclesias habere dicat, tñ alius presbiter erit i subiecta. Itē si ecclesia parochialis in fundo suo aliam ɔstituat, nihil impedit vicarium in ea istitui, & plātum maioris eccl'iæ plātū esse vtriusque: nō tamē p se seruie: vtriq;: nā dispensatio ne epi, vnus prelatus diuersis præest ecclesiis inhendo vnā cōmendatā, & aliā intitulatā. 70. dist. sācto-rū. Lau. hoc tñ intelligo ꝰm determinationem illarū decr. s̄. de ele. dudū. & j. de pb. de multa. Itē in casu quē habes, j. de pbē. extirpandæ, §. qui vero. potest quis habere plures ecclesias.

e ¶ Dimittendam.] j. de prębend. referente. & hoc secundum illam decre. de multa intelligi debet.

ADDITIO. Credo hoc posse locū habere, quando nescitur quæ fuerit sibi primo collata, vel fuit hic gratia. Vinc. Vel loquitur de collatis ante concil. um Lateranen. vt dixi in præd. c. referente. Io. And.

f ¶ Tenues. [in 1 casu isto permittit Papa propter paupertatem habere plures eccl'ias, 10. q. 3. vnico. Itē pp raritatem clericorum. 21. q. 1. c. 1. in fi. Item intitulat ā vnam, & aliam commendatam. 21. q. 1. qui plures, s̄ de elec. dudum. vbi de hoc.

ADDITIO. Vnde versus.

Paupertas pendens, defectus gratia seruans.
Ecclesias detinere duas dat quodlibet horum

PRæterea.] Prima pars ponit rigorem. Secunda dispensationem. Tertia dispensationis determinationem. Secunda: ibi, Dispensatiue. Tertia. ibi, Dum tāmen. Ioan. And.

CASVS. Dicitur in hac decre. quód nullus debet ad regimen animarum admitti, nisi ad minus sit subdiaconus. tame dispensatiue in minoribus ordinib. constituti possunt admitti, dummodo tales sint qui intra breue tēpus possint in presbyteros ordinari. No. q̄ nō pōt eligi ad curā animarum in minoribus ordinibus constitutus: dispensatiue tamē potest postulari.

a ¶ Subdia-

Ius. vide in l. si §. vbi autem. C. ḋ iure delibe. & per gl. 22. q. 5. paruuli.

† Contrarie in uno.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. compil. at.

Ecclesia vna qualiter dr̄ depēdere ex altera.

† Concilij Lateranen. sub Alexan. iij. tit. de electione Romani Pontificis. c. 3.

† In antiqs legitur, habere.

† Cap. 9. eo. tit. in j. compila.

1 Ecclesias plures in q̄bus casibus habere liceat.

2 Iun. dicebat vnā intitulatam & plus cōmendatas, sed dic hodie vt infra ḋ ele. nemo deinceps. lib. 6.

† Adde quis dicat paruum

quis, nisi subdiaconus [a] sit ad minus, admitti.

¶ Dispensatiue tamē in minoribus ordinibus constituti cōsueuerūt assumi.

¶ Dumtamen tales sint, quod † infra breue [b] tempus † possint in presbyteros ordinari.

¶ Idem.

¶ Propter necessitatē & vtilitate ecclesiæ cōpelluntur clerici ipsius recipere ordines suis beneficijs non annexos.

CAP. VI.

QVæris a nobis, quid agendum sit de clericis tuæ iurisdictioni commissis, qui cum bñficiis ecclesiasticis multis † abundēt, a te cōmoniti † nolunt ad maiores † ordines ꝓmoueri, se tale † quid secreto cōmisisse dicētes, qđ eos salua cōscientia ordinari nō sinit. [c] ¶ Cū igitur sup hoc casu videantur sacri canones discordare: cum quidam dicant eos minime cōpellēdos: [d] alii vero cōrariū [e] asseuerāt, oīs cōtrarietatis uīculū ꝓsēti pagina enodamus: † Statuētes, vt si prædicti clerici ꝑceptione maiorum ordinū ꝓpter occulta sua peccata, se indignos esse fatētur, [f] inferiores in ecclesia, quorum sit vita probabilis, præferantur eisdē; Et nisi forte illi, qui ordinari pro iam dicti causa recusant, in aliis ecclesiæ scrutiniis valde vtiles fuerint, auferantur eis beneficia & aliis cannoice cōferāt. ¶ Quod si pro sola voluntate renuerint ordinari, & suaserit vtilitas [g] ecclesiæ, aut necessitas, ipsos, (dummō idonei sint) ad maiores ordines recipiēdos, ꝑ amissionē locorum & beneficiorū subtractionē, appellatione cessāte cōpellas.

¶ Clemens iij. R. Coloñ. canonico. †

¶ Euentus mortalitatis infirmi, nō īpedit promoueri eius medicum peritum solicitum, & traditiones artis obseruantem.

CAP. VII.

AD † aures nostras te significante perue-

a ¶ Subdiaconus.] qui hodie potest eligi i epm: ĩ. e. à multis. & eodē priuilegio gaudet quo d icanonus. ĩ. de ser. non o. miramur.

[Glo. seq. recitetur per q. & sol. secundo arguit, q̃rit, & remittit.]

b ¶ Breue tempus.] qñque breue tps dr quatuor mensium. C. de vsu. rei. iudi. eos. ff. de iudic. si debitori qñque decem dierum. ff. de consti. pecu. promissor. §. 1. qñq; duorū mensiū. C. de secun. nup. l. 2. qñq; xxx. dierum. ff. de iti. actuq; pri. l. 1 §. 1. sed hic appellat breue tps. annus. in anno enim & dimidio pōt aliquis promoueri ad sacerdotium. 77. disti. monachus vero nouitius, & hic dimittimus dimidiū annū ꝑꝑ minores ordines. Vinc. Item argu. ꝙ parū est vtru aliquid fiat in præsenti, an in breui tpe. ff. si cer. pet. lecta est, ff d i ite. rest. diuus. ff. vt i pol. leg. l. si is a quo. sic ergo patet ꝙ epi possunt dispensare cū eo qui est in minoribus ordinibus nunquid cū eo qui est in minori ætate? Dicunt quidā ꝙ sic. argu. huius c. De hoc no. ŝ. de ele. cum dilectus. arg. ꝙ possit. ŝ. eod. indecorum.

QVæris à nobis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Cum igitur. q̃ duo facit. Primo ponit ꝯtrarietatem canonū, quos secundo distinguendo concordat: ibi. Statuentes. & secundum membrum distinctionis prosequitur ibi, Quòd si Io. And.

CASVS. Clerici beneficiis ecclesiasticis abundantes, moniti à ꝑlato suo vt ad maiores ordines promoueātur, nolunt promoueri, dicentes secreto tale qd commisisse. quod eos salua conscientia ordinari nō sinit: quæritur quid de talibus sit agendū? Rñdet Papa ꝙ ī casu isto videntur canonos discordare, cū quidā dicāt eos nō cōpellendos: alii vero ꝯtrariū asseuerant. hanc ꝯtrarietatē volēs amputare, statuit vt si clerici se dicāt indignos ꝑꝑ occulta sua peccata ꝑceptione maiorū ordinū, inferiores clerici de ecclesia ꝓbabilis vitæ opinionis præferantur iisdem, & beneficia sibi auferātur, & aliis conferantur nisi forte qui ordinari recusant, in aliis seruitiis ecclesiæ fuerint vtiles. si vero sola voluntate ordinari recusant, & vtilitas ecclesię vel necessitas suaserit, si idonei fuerint, cōpellendi sunt ad maiores ordines recipiendos per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem Nota ꝙ clerici qui nolunt promoueri, si ꝑꝑ occulta peccata hoc faciunt, ab ecclesia remoueri possunt. si sola voluntate compelluntur per amissionem beneficiorum suorū. Item vtilitas & necessitas perificantur.

c ¶ Non sinit.] simile de tempo. or. c. vlt. & ĩ. c. proxi. & ĩ. đ sim. ex tua. & c. Matthæus. & 1. q. . sacerdotes.

d ¶ Compellandos,] 74. dist. honoratus: & ca. consuluit. & c. 1. & 1.

e ¶ Contrariū.] 74. dist. si qui clerici. & c. placuit. 23. q. 4 displicet. & j. q. 6. sicut. arg. 8. q. 1. in scripturis.

[Gloss. seq. distinguit, signat contrarium. & soluit.]

f ¶ Fatentur.] aut ipsi cōmiserunt ista peccata occulta ante suam ꝓmotionem, aut post. si ante, remouendi sunt: quia tpe suę examinationis hoc non fuerunt cōfessi. 24. dist. c. ult. & 50. dist. ex penitentibus. & 81. dist. si q sine. & cap. seq sed si postea comiserunt illa peccata, fecerūt se indignos: vñ sunt expellendi, ex quo sua culpa se fecerūt indignos. arg. ŝ. eod. c. 1. si tñ vtilitas ecclesiæ fuerit, ꝙ nō remoueantur: qa in aliis negotiis ecclesiæ sūt valde necessarii & utiles, tolerantur in ea. & ita ꝑ in hoc dispensatur cū eis ꝑꝑ vtilitatem, maxime cum peccata sunt occulta. Sed ꝯtra vř de tēpo. or. ex tenore. & c. vlt. vbi criminosi tollerant, quia peccata sunt occulta: & hic priuantur. Sed illi volunt & petunt promoueri acta pœnitentia, & isti fatentur indignos, & nolunt promoueri: si vellent promoueri acta pœnitentia admitterentur, præter reos homicidii, vt dicitur in contrario.

ADDITIO. Vnde dicebat Boa. ꝙ isti non priuantur beneficiis. ꝑꝑ crimen, sed ꝑꝑ id quod renuunt ordinari, licet illi hoc faciāt ex ꝯsciātia criminis. Io. An.

g ¶ Vtilitas.] e ergo propter vtilitatem ecclesię cōpellitur quis recipere ordines, & ꝓpter necessitatē, aliàs est etiam puniendus per subtractionem beneficiorum vt sequitur. simile. ŝ. de electio. cum in cunctis, §. inferiora. & 74. dist. consuluit. vbi eodem modo cōpelluntur, vt sic indirecte de nolentibus fiant volentes,

AD aures.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tibi breuiter. Et melius fuisset hæc decr. posita in ru. de tem. ordin. & qual ord. Io. And.

CASVS. Quidam canonicus Coloñ. eruditus in physica, cum pluribus secundum artem suam medicinam cum diligentia exhibuisset, pluribus in contrarium successit, cū medicinis perceptis mortis pericu-

lum

† qui infra

† Adde qđ dicatur tps breue. l. si qua. ff. de arbi. & l. si longius. ff. de iudi.

Tempus breue dī diuer. simode.

† multū, in omnib. manuscriptis.

† al. sacros.

† Vt verbi gratia homagium, vel simoniā in ordine.

† Asseuerēt.

† Vide l. vnica C. de inoffi. do. & in auth. de exhi. & intro. re §. fi. cum no. coll. 5.

Cōmittentes peccata occulta quatenus sint remouēdi.

† cantori

† Ca. 2. e. tit. in 2. compi.

lum incurrerēt. Iste volebat promoueri ad sacros ordines, consuluit autem Papā. Papa super hoc rndit ꝙ si super præmissis conscientia sua eum remordeat, ad maiores ordines de suo consilio non ascendat. Nota ꝙ contra conscientiam nullus debet promoueri.

a ¶ Cum diligentia.] & ideo non vr̄ imputandum, si adhibuit diligentiam, quam potuit. 50. dist. hi qui arborem, &c. sæpe, & ideo si pter culpā suam casus fortuitus contingit, ei non imputatur. ỹ. de cōmo. c. vni. & ỹ. de homi. cap. ult. & ff. cōmo. in rebus & de offic. præsi. illicitas. casus enim fortuiti præuidere non possunt, ut in pdictis proximis cōcordantiis: & absit ut nobis imputetur quod prꝭter uoluntatem nostram contingit. 23. q. 5. de occidē dis. versus.

† In antiqs exēplarib. ita: quod in arte physica eruditus. plurib. iuxta ipsius artis traditiones, &c.

Non est in medico semper releuetur ut æger.

† Al. ita: su p eo quod nos cōsulere voluisti, tibi breuiter respondemus, qđ si sup præmissis conscientia te remordet, &c.

b ¶ Conscientia.] 33. dist. hubuisse. Qui enim facit ꝯ conciē tiā, ædificat ad gehē nam. ỹ. de resti. spo. litteras. & ỹ. de præscri. qm̄ omne. 28. q. 1 oēs deinceps. §. ex hi. & ỹ. de sentent. ex cōmu. inquisitioni.

c ¶ Remordeat.] vt si forte imperite medicinā dedisset infirmis, alias euentus moralitatis non est imputandus ei, ut ff. de offi. pñ. illicitas. §. sicuti. & ff. ad leg. Aquil. qua actione. & §. vlt. ff. de var. & extraor. cog. medicus. Vel si negligens fuerit: quia dissoluta negligentia prope dolum est. ff. manda. si fideiussor. 1. responso.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōpilatione.

nit, quod † cum i arte physica eruditus sis, pluribus iuxta ipsius artis traditionē exhibuisti cum diligentia a medicinam licet pluries in contrariū successerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculū icurrerūt. ¶ Verū qa ad sacros ordines desideras promoueri, super † eo nos cōsulere uoluisti. ¶ Tibi breuiter respondemus, quod si super præmissis conscientia b tua te remordeat, c ad maiores ordines de nr̄o cōsilio d nō ascēdas.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Qui steterit per annum in suspensione, priuatur beneficio quod prius habebat, & quod interim acquisiuit.*

CAP. VIII.

CVm † bonæ memoriæ Clemens Papa præd. noster I. Buccarū & quosdam alios Baran. clericos

ADDITIO. An medicus teneatur infirmum pauperē vel diuitem nolentem soluere, uel nolentem suinere medicinā curare gratis. no. 83. dist. c. 1. & in spe. de sala. §. fi. in 1. col. Et quomodo pœna Giezi e ... medicus, qui pro danda sanitate pretium recipit. no. 1. q. 1. qui student. Et quomodo medicus a sano salarium recepit, vbi non liceret ab infirmo, dicam de post. c. 1. in ... l. notandum. Io. And.

d ¶ Consilio.] hoc est consiliū reuerētiæ, cui obediēdum est. 6. dist. te tamentū. & 14. q. 1. quisquis. & ỹ. de simo. Mattheus. in fi. secus in cōsilio perfectionis. 14. q. 1. quisquis. quale est illud. Si vis perfectus eē, vade & vēde omnia quæ habes, & da pauperibus. Et de tali consilio potest intelligi quod dicitur in c. quisquis. in ue bo illo, si consilio uti volueris.

CVm bonæ.] Sunt duæ partes, Cōsultatio, & respō sio. Secunda: ibi: Respondemus. Et facit ad partē ruoricæ de qualitate præficiendorum. Io. And.

CASVS. Clemens Papa uocauit quosdam clericos Baran. ad pñtiā suā, vt satisfacerent archidiacono suo: quem grauiter læserant: quia ipsi uenire contempserunt, fecit in eos suspensionis sniam pmulgari: in qua triennio pmanentes, quidam ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica sunt adepti. Quæsitam fuit a Papa, vtrum beneficia sic recepta possint licite, retinere? Et ipse rn̄det, quod non licet eis q̄ habuerant, vel quæ postmodum sunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde mandauit archiepiscopo Baran. ut eos pro tanta contumacia, & contemptu apostolico, bñficiis quæ habent, non differat spoliare. Not. ꝙ suspēsi ab hoie beneficia ecclesiastica adipisci non possunt. Item qui per triennium steterit suspensus pertinaciter, debet suis beneficiis spoliari.

vocauisset, ut ad præsentiā ipsius accederent, H. archidiacono suo, quem grauiter læserāt, e respon-sur†: quia venire iuxta mādatū Apostolicum contēpserunt, in eos fecit sentētiam suspensionis promulgari: in quatriennio † permanentes quidam ex ipsis suspensi, f aliud beneficium ecclesiasticum sunt adepti. Et quia vtrum beneficia sic recepta possint rōnabiliter retinere, nos consulere uoluisti: Respōdemus, quod non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, uel quę postmodum g sunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde Baran. archiepiscopo dedimus in mandatis, ut eos pro tanta pertinacia & cōtēptu Apostolico, † beneficiis, q̄ habent, non differat spoliare. h

† Factū narrat, qa idē fi per annum. Ioan. Aug.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Subdiaconus in episcopum eligi potest.*

e ¶ Læserant.] miles qui prepolito man' intulit, capite punitur. & omnis contumacia aduersus psidem vel ducem capite punit. ff. đ re mi li. omne delictum. §. 1. & 2. & qui resistit castigare uolenti. ff. eod. tit. milites. §. irruens. & iuxta diuinum oraculum, cōtumacia parentis morte luitur 86. dist. non satis. ver. cæterum. in fin.

ADDITIO. Et qđ hic dicit, læserāt, intellige i rebus, qa si in persona, i pso iure fuissent excōmunicati.

† Vide l. 1. ff. si quis ius di. nō obtē. & de postu. l. 1. 30. dist. si quis extra.

f ¶ Suspensi.] suspensi eligere non possunt nec etiam eligi. 9. quæstio. 1. nos in hominem, & supra de consuetu. cum dilectus. supra de elect. cum inter R. & capitu. per inquisitionem, & infra de appellation. constitutis. nec beneficia eis tempore suspensionis conferri possunt, vel literas pro beneficio obtinendo impetrare: vt hic, & interim beneficia ecclesiastica sunt deneganda. 1 infra. de appellat. pastoralis.

g ¶ Postmodum sunt adepti.] talia beneficia tenere non possunt, etiam si postea fuerint absoluti: quia tunc tempore obtenti beneficii inhabiles erant, & indigni: quia in talibus principium considerandum est. supra de elect. dudum ad audientiam. & 1. q. 1. ... patus. 16. q. 3. si sacerdotes. Et est arg. ꝙ tempus impetrati rescripti considerandum est: ... qui suspensi spiritualia præsumunt tractare, ... quod episcopus cum talibus dispensare nō potest. 11. q. 3. si quis. episcopus. & ỹ. de sent. excommunicat. cum illorum.

1 Si sunt in ... Tanc. & Vin. Ioan. And.

h ¶ Spoliare.] ex quo per annum & ultra quis stat in excommunicatione, priuari debet beneficio suo. 11. q. 3. rursus. & excommunicatus, qui tractat spiritualia, deponi debet ỹ. de do. & contu. veritatis. Idem uidetur in suspenso, ut hic. Ber.

A Multis.] Primo ponit quæſti onem. Secũdo alleg. pro & contra. ibi, Si quidẽ. Tertio diffinit vel ſol uit, ibi, Nos volentes. Io. And.

CASVS. Dubitabatur a multis, an ſubdiaconus poſſit in epm eligi per decretum Vrbani Papæ primi, qui decreuit ꝙ nullus in epm eligat, niſi fuerit in ſacris ordinib. cõſtitutus: ſacros appellans diaconatum & presbyteratum, referẽdo ſe ad ſtatum primitiuæ eccleſiæ, in quo ſubdiaconatus ſacer minime dicebatur poſtea oſtẽdit ꝑ decretum Vrbani ſcdi, ꝙ hodie ordo ſubdiaconatus inter ſacros ordines reputatur, ſacros appellãt presbyteratũ, diaconatum, & ſubdiaconatum, & hoc idẽ oſtẽdit per plura decreta dicẽs, vt ſubdiaconus in presbyterũ libere poſſit eligi, ſicut diaconus vel ſacerdos. Not, ꝙ hodie ſubdiaconus eodem gaudet priuilegio cum diacono.

† Hoc c. vſq; ad illa verba in q. b. habes in panormia li. 3. ti. de ele. sũ. põt. c. 5.

CAP. IX.

A Multis † multotiens, an ſubdiaconus in epiſcopũ eligi valeat, hæſitatur. ¶ Si quidẽ Vrbanꝰ Papa primus decreuit, vt nullus a in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus religioſe viuens inuẽtus fuerit, eligatur: Sacros (inquit) ordines diaconatum dicimus & presbyteratũ: hos ſiquidem ſolos b primitiua eccleſia legitur habuiſſe. Subdiaconus vero (q a etiam ipſi miniſtrant altaribus) oportunitate exigente concedimus in epiſcopos eligi, ſi tamen præclaræ † ſcientię ac religionis exiſtant, quod ipſum non ſine Romani Pontificis, vel metropolitani c licentia fieri permittimus. ¶ In quibus d verbis ĩnuitur, quod Vrbanus ad ſtatum primitiuæ eccleſiæ ſe referens (in quo ſubdiaconatus ordo ſacer minime dicebatur) inſtituit, vt de ſubdiacono (niſi vtilitatis cauſa, & tũc etiã niſi de ꝑmiſſione metropolitani, vel Romani Pontificis) ñ poſſet electio celebrari. ¶ Verũ e cũ hodie ſubdiaconatus inter ſacros ordines cõputetur, ſicut Vrbanus Papa ſecũdus, ſub his verbis expræſſit. † Erubeſcant f impii, & ĩtelligãt iudicio ſpiritus sãcti, eos q in ſacris ordinibus preſbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu, sũt poſiti, ſi caſte nõ vixerint, excludendos ab omni eorũdẽ graduum dignitate. Et iterũ, † Nemo g ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis exiſtat, & qui vſq; ad ſubdiaconatũ vnicã, & virginẽ habuerit vxorem. Et ad ſimilitudinem diaconi & ꝑsbyteri, ſubdiaconus debet continentiam obſeruare, h ſicut eſt in ſexta i ſynodo † conſtitutũ, vt ſi quis eorũ qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri k uoluerit copulari, hoc ante ſubdiaconatus ordinẽ faciat. Et beatꝰ Gregorius † ſtatuiſſe legitur, vt nullũ l facere ſubdiaconum pręſumant epiſcopi, niſi q ſe caſte victurũ ꝓmiſerit. † ¶ Nos volẽtes ſuꝑ hoc articulo diſceptationis materiam amputare, ſtatuimꝰ, vt ſubdiaconus in epiſcopũ ualeat libere m eligi, ſicut diacõꝰ vel ſacerdos.

† Spectatæ.

† Referẽ ẽt in pãnorm. lib. 3. tit. de cõtinẽt. clerico. c. 108.

† Pãnorm. ibidẽ. c. 204.

† Cap. 6. & ponnormia ibidẽ. c. 102.

† Lib. 1. epiſtola. 42. ad Petrũ ſubdiaconũ Siciliæ.

¶ Idem titulo S. Crucis presbytero Cardinali.

¶ Irregularis, & ĩ maioribus poteſt diſpenſatiue in abbatem inſtitui.

CAP. X.

TVam † in Domino diligentiam commen- -

a ¶ Nullus.] ponit tenorẽ illius dcr. 60. diſt. nullus in epiſcopum. vſque ibi, in quibus verbis.

[Gloſſa ſequens recitetur per qõnẽ.]

b ¶ Solos.] ſupple ſacros: quia ſubdiaconatus bene fuit in primitiua eccleſia. ſed non reputabatur ſacer. 21. diſt. in fi. §. 1. & 25. diſt. c. 1.

c ¶ Metropolitani.] ſic olim diſpenſabat metropolitanus cũ inteligibili circa epatum, ſed cũ illegitimo diſpenſari non poteſt. s. de elec. innotuit. nec in ætate. C. de iis qui ve. æta. impe. l. 2. & 3. ſed cũ iis qui patiuntur defectum in ordine, ſatis videtur, ꝙ poteſt adhuc archieps diſpenſare in archiepiſcopatu: ſicut olim poterat. arg. 60. diſt. nullus in epiſcopũ. & in aliis dignitatibus inferioribus bñ põt. s. eo. præterea. 1

d ¶ In quibus.] Verba iſta ſunt Inn. interpretantis capitulum Vrbani, q locutus fuit ſecundum antiqua tempora.

e ¶ Verum hodie.] nunc incipit allegare, an ſubdiaconus eligi poſſit.

f ¶ Erubeſcant.] 32. diſt. erubeſcant,

1 Concor. l. iure gẽ. §. adeo. C. de pac. & l. legatũ, & l. ad rẽ mobilẽ. ff. de procu.

g ¶ Nemo.] diſt. nemo.

h ¶ Obſeruare.] ex quo oneratur, dignum eſt, vt honoretur. 16. q. 6. de lapſis.

i ¶ Sexta ſynodo.] 52. diſt ſi quis eorum.

K ¶ Mulieri.] 38. diſt. vt nullum.

l ¶ Nullũ.] 38. d. nullꝰ, & 31. ãte triẽniũ.

m ¶ Libere.] Et ita qđ fuit prius diſpẽſatio, hodie eſt ius cõmune. ſic infra de offic. leg. ꝙ tranſlationem, & ad ſubdiaconatum extenditur quod ſe ſuperiorib. dictum erat. ſimile s. de tranſl. inter corporalia. & ſuper de conſue. cum venerabilis & eodem priuilegio gaudet ſubdiaconus quo & diaconus. infra de ſer. non ord. miramur.

TVam.] Prima pars ponit exordium. Secunda mandatum: ibi, Mãdamꝰ & facit ad duas ꝑtes rubrica, ſ. de qualitate & ordine. Io. An.

CASVS. Monaſterio ſancti Quirici uacante, Cardinalis q-dã uolens ipſum perſona idonea ordinare, cum ſuper hoc diligentiam adhibuiſſet, nec poſſet perſonã idoneã inuenire, ꝑ quã poſſet ſtatu. moneſterij i melius reformari: tandẽ inuenit quendã monachum diſcretũ & vtilem moneſterio, qui alias de iure non poterat eligi ĩ abbatẽ, pro quo quidã laici apud Cardinalem intercedebant. conſuli Papam, quid ſuper hoc eſſet agendum. Papa cõmendat diligẽtiã Cardinalis, mãdãs eidẽ, quatenꝰ, ſi nõ põt eidẽ monaſterio de perſona magis idonea prouidere, monachũ illũquẽ ſibi commendauit, per quẽ ſtatus monaſterii creditur reformandus, ibi præficiat in abbatem, nullum habẽs reſpectũ ad petitionem illicitam laicorũ, ſed ex officio ſuo tantũ ad hoc procedat, ita tamen quod ad ſacros ordines non aſcendat, cum neceſſitate inſtante poſſit in abbatem aſſumi in minoribus ordinibus conſtitutus: & laici ipſi non ſint illi aliqua conſanguinitate, vel affinitate coniuncti, vt propter hoc contra ipſum aliqua ſuſpicio

† Vide l. 2. cũ not. per Bart. §. & cõ placuiſſet. ff. de ori. iur.

† In antiqs ita. Tuam in dño diligentiũ commendãtes, quam ſuper monaſterio ſancti Quirici dignoſceris adhibere, &c.

spicio possit oriri. Ex hac deci. no. ꝙ licet preces sint illicitæ, tamen si non habeatur respectus ad illa, non committitur simonia. Not. quod ex necessitate dispensatur cum aliquo, vt in abbatem assumatur, & in minoribus ordinibus ministret. Item officium abbatis in administratione consistit.

[Glossa sequens circa pces an simoniam inducant, distinguit inter proprias & alienas. i primo casu ponit opinionem Hugonis & cōtrariā. In secundo subdistinguit an sint spirituales, an carnales: & tunc argu. pro indigno, aut pro digno & tunc aut habetur respectus ad illas, aut non.]

† al. informandus.

a ¶ Nullū prorsus,] nō enim preces carnales debet respicere qui est ordinator, sed tantum merita & prudentiam ordinandi. 1. quæst. 1. quibusdam. & g. quæ. 1. Moyses. & c. si ergo. Et ideo not. ꝙ cum quis eligitur, vel ordinatur: aut suis precibus interuenientibus, aut alienis. Si suis, dicunt quidam & Hugo cum eis, ꝙ quantumcunque sit idoneus, simonia cōmittitur. arg. 8. qu. 1. in scripturis. & 1. qu. 7. si quis omnē. & 1. q. 1. ordinationes. & ꝟ. de iure par. per nostras. Istud credo si est indignus, secundū quod dicit T. sed si dignus est, potest etiā preces porrigere superiori cum indiget: quia tunc non præsumitur ambitio sus, sed potius propter necessitatem: 1 aliàs potest dici, qđ simonia esset. arg. 1. q. 1. c. filiū. §. non ita quorundam. Et arg. ꝟ de simo. tua. Si preces quis prō se porrigat vt in prælatum eligatur. ambitiosæ sunt & illicitæ. 1. q. 1. nullus itaque. Si vero precibus alienis promouetur. aut preces sunt spirituales aut carnales. Si sunt carnales, & fiunt pro indigno, simonia committitur. 1. q. 1. de ordinationibus. quia succedunt tales preces loco pretij. 1. q. 1. sunt nonnulli. Si pro digno. dummodo superior non habeat respectū ad preces, sed ad meritum, licitè possunt admitti, vt hic, & 1. q. 1. quibusdam. Si vero sunt spirituales, admitti possunt, nec inducunt simoniam. 1. q. 1. iatorem.

Simonia an inducatur ꝑ preces.

1 Dixit Hosti. qd nō re ꝓbaret, si ꝓlatus cōsanguineū egentē non indignū ꝓferret magis idoneo nō egenti, in simplici beneficio cū & talib. ꝓuidere teneat. 86. dist. nō satis. de coha. cle. de reli. relatum §. licet. Ioā. Andr.

b ¶ Non ascendat,] forte erat irregularis. & sic pōt qs esse abbas in minoribus ordinibus ꝑ necessitatē. aľs nō valeret. nā & diacon⁹ pōt esse abbas. 50. d. accedēs. arg. Immo & infamis curā monasterij gerere pōt: vt ibi. Infamis eīm à ciuilib. munerib. nō excludit. C.

damus q̃ super monasterio S. Quirici reformando dignosceris adhibere.

¶ Mandamus, quatenus si non potes eidem monasterio de persona idonea melius prouidere, tu monachum illum, quem litteris tuis de honestate ac industria cōmendasti, per quē status eiusdem loci creditur reformandus †, nullū prorsus [a] habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidam laici faciebant, sed ex tuæ dumtaxat prouisionis officio, instituas in abbatem: ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat [b], cum instante [c] necessitatis articulo possit in abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus.

¶ Et laici memorati non sint consanguinitate vel affinitate coniuncti monacho memorato, vt ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

¶ *Abbas si est presbyter. & benedictus, conferre potest ordinem clericalem.*

CAP. XI.

Cvm † cōtingat interdū, quòd laici ad monasteria cōuolantes, à suis abbatibus tonsurentur: requisisti, an clericatus ordo in tonsura huiusmodi conferatur.

¶ Super quo tibi taliter respondemus, ꝙ cum in septima synodo [d] sit statutū, vt lectores per manus impositionem, licentia sit vnicuique abbati [e] in proprio monasterio, solūmodo faciēdi, dummodo ipsis ab episcopo (ꝯm morē præficiendorū abbatū) manus impositio facta noscatur, & constet eum existere sacerdotem: per primā ecclesiæ darā, à talib. clericalis ordo [f] cōfertur.

¶ Idem.

¶ *Si canonicus regularis factus monachus iusta de causa ad canonicā reuersus, ibi postea præficiatur licite tenere poterit prælaturam.*

CAP. XII.

Intelleximus, † quòd cum in monasterio tuo

de ijs q nō impl stipē sa. so sunt. l. 1. lib. 10. nomē abbatis potius est solicitudinis, q ordinis, vel honoris. 13. q. 2. hoc tantū. Arg. pro. s. e c. j. & laicus pōt esse abbas ca necessitatis. 93. di. a subdiacono. & 15. q. 1. generaliter. arg. tñ hoc qd vi hic dispensatiue intelligitur, qa abbas dēt esse sacerdos: alias remouetur ꝟ. eo. c. 1. Bern.

Infamis curā monasterij gerere pōt.

c ¶ Cū instāte.] hic rñdet tacitæ obiectioni, q̃ posset ei fieri. Diceret .n. aliquis quo erit iste abbas. cū nō possit ad ordines pmoueri, nec sacerdos fieri? Rñdet: Cū, id est, quia, &c.

2 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus.

Cvm contingat.] Cōis diuisio: Secunda ibi, Sup quo & principale dictū non facit ad titulum, sed inquātum loquit de præficiendo. Io. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compila.

CASVS Laici aliqñ transeunt ad monasteria, & ibi à suis abbatibus tōsurant. quæsitum fuit à Papa an clericalis ordo in tonsura hmōi conferatur? Et ipse rñt, ꝙ cum in septima synodo sit statutū, vt liceat abbatibus in ꝓprio monasterio solūmodo facere lectores p manus impositionē, dūmodo & ipsis abbatibus ab epō manus impositio facta noscat, & sacerdotes existant, ꝑ primā tonsuram in forma ecclesiæ datam clericalis ordo cōfertur. Not. ꝙ abbates pñt conferre ordines, vt hic dicitur.

d ¶ Synodo.] 69. di. quoniam videmus.

Glossa seq. recitetur per duas opiniones, an psalmistatus sit ordo, & an presbyterū cōferri possit. In prima ponit opinionē, quam reprobat.

† Cap. 2. tit. de qualitate ord. in 4. cōpila.

e ¶ Abbati.] hoc idē pōt electus in Abbatē & ꝯfirmatus si eōs eū differat ꝓdicere vt ꝟ. de ꝟ. negl. ꝓl. statuimus. talis ordo appellat psalmistus: tñ vbi agit đ singulis ordinibus, nihil agit de hoc 23. di. illud. vnde quidam dixerunt non esse ordinē, sed eorū opinio corrigit hic in fi. vbi dicit, ꝙ per primā tonsurā clericalis ordo confertur, & etiam presbytero hoc licet. 23. dist. psalmista. vbi de hoc in summa. Hug.

Abbas quales ord[illegible] cōferre pōt.

f ¶ Ordo confertur.] sed, nunquid qui tales percutiunt, incidūt in canonē late sentētiæ: Dic ꝙ sic: quia clerici sunt, vt hic, & quicunq; clericum percutit, excōicatus est, vt ꝟ. de sent. excom. non dubium.

3 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus.

Intelleximus.] Primo narrat factū, ex quo secundo dubium elicit: ibi. Ne igitur. cui tertio respōdet: ibi D. scretioni. Et facit ad eam partem titu. de qualitate præficiendorum. Ioan. Andr.

CASVS. Quidam monachus sine licentia sui abbatis, leuitatis causa transiuit ad monasterium sancti Vincentii, & cũ ibi in ordine illo aliquandiu permansisset, de consilio quorundã redijt ad domum priorem. Et tandem meritis exigentibus electus fuit in abbatẽ. Quia tamen in do monasterio morã fecerat, dubitabat ministrare in officio abbatiæ: considerans qđ legit in canone, [a] ne qs canonicus regulari, efficiatur monachus. nisi forte (qđ absit) publice lapsus fuerit: & si factus fuerit, ad canonicat⁹ ordinem reuertatur, vltimus in choro manendo. Consulit Papam. super hoc mandat ei Papæ, quaten⁹ circa curã sibi commissam solicitudinẽ adhibeat diligẽtem, sequentia bona continuando prioribus. No. ꝙ canonicus regularis factus monachus, potest præfici ĩ abbatem.

a ¶ In canone.] 19. q. 3. mandamus.

[Gloss. seq. signat contrarium, & quadrupliciter soluit]

b ¶ Curam.] hic vr̃ ꝙ si aliquis trãsit ad strictiorem religionem sine licentia prioris vel abbatis, ꝙ reuocandus sit ad priorem ecclesiam. Sed videtur contra ĩ. de reg. licet. Sed potest intelligi quod hic dr̃ qñ ex leuitatis causa transit: prout intelligi consueuit ille canon. 19. q. 3. mandamus. Vel dicas ꝙ iste fuerat tm̃ in habitu probationis. Vel iste loc⁹ quẽ intrauerat. fuerat laxioris religionis quã prior. Vel dic, quod si aliquis petita licẽtia, licet non obtẽta, trãsit ad strictiorem regulam, tũc nõ põt reuerti ad priorem locum, [1] & sic loquitur illa decre. licet, sed si nullo modo petit licentiam, tunc redire cogetur prout hic fecit.

† Vide l. mora. cu gl. ma. ff. de vsur.

† al. ita: cum conscientia tua te remordeat.

† In codice Barbatiæ ita. Discre- [illegible] ꝙ circa.

[1] [illegible] ord. [illegible] de înst. sed & si §. conditio.

fuisset laudabiliter cõuersatus, ad monasteriũ sancti Innocẽtii talis ordinis accessisti: vbi cum aliquãdiu in ipso ordine permãsisses, demũ ad cor reuersus, de metropolitani & aliorũ consilio, ad primã domum redire curasti: in qua tãdem sub regularis obseruantiæ disciplina taliter Deo & hoĩbus placuisti, ꝙ per tuorũ exigentiam meritorum, fratres tui præfecerunt te vnanimiter in abbatẽ. ¶ Ne igitur occasione moræ quam in præscripto monasterio contraxisti † (quasi† conscĩẽtia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura tepescas, attendẽtes ꝙ cautum est in canone, [a] ne quis canonicus regularis, nisi forte (ꝙ absit) publice lapsus sit, efficiatur monachus: & si factus fuerit, ad canonicatus ordinẽ reuertatur, vltimus ĩ choro manendo, cucullã ad memoriam delaturus: ¶ Disc. † tuæ mandamus, quatenus circa curã [b] tibi commissam, solicitudinẽ exercere studeas indefessam, & taliter sequentia bona continuare prioribus, ꝙ dignum à Deo possis meritum expectare.

¶ Idem.

¶ *Ordinatus ad sacros ordines sine titulo, ab ordinatore iuste petit beneficium.*

CAP. XIII.

ACcepimus, [1] te nostris auribus intimãte, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Brachareñ. super beneficijs obtinendis infestant, & infra. ¶ Licet igitur in ordinationibus clericorũ: illa tu ac prędecessores tui diligentiã debueritis adhibere, vt minus idonei nõ ordinarentur à vobis, ac ideo post promotionem eorũ exceptionẽ non poteris prętendere contra illos, nisi forte postquã promoti fuerint, reddiderint se indignos; ex super abundãti tamen qñ scribere pro talibus nos opportet, facimus in litteris nostris apponi; vt si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficiũ tribuatur; cum si tecum de iure agere vellemus, te possemus merito ad prouisionẽ eorũ cõpellere, quos à te vel prędecessorib. tuis ordinatos fuisse constaret, eo pręsertim quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos de-

eis exceptiones pponebat ptra ipsos clericos: sed ipsi eas admittere nolebant. vnde petijt sibi sup hoc prouideri: vnde Papa rescribit dicẽs, licet in ordinationibus clericorũ tam ipse quam antecessores ipsius eam diligentiam debuerint adhibere, vt minus idoneos non ordinarent: vn̄ dr̃ secundum hoc contra illos exceptionem opponere non possent: nisi forte post promotionem reddiderint se indignos: tñ Papa ex abundanti qñ scribit, pro talibus facit apponi in litteris suis, [c] si ordinatus pro quo scribit, sit ecclesiastico beneficio non indignus. Vñ Papa sine aliqua examinatione posset illum compellere ad prouisionem illorũ, quos ipse vel antecessores sui ad ordines promouerũt: tũ illos ad beneficiũ obtinẽdum dẽat idoneos reputare, quos ad ordines recepit. Vnde non dẽt grauiter sustineri, si illos facit p alios examinari, quos nõ credit sine examinatione ordinatos fuisse, anteq̃ ipsũ compellat ad prouisionem illorum. Mandat Papa eidem, quatenus puideat illis, proquibus lr̃as suas recipit in forma communi, in maiori ecclesia vel in alijs diœcesibus Bracareñ. & exceptiones, quas ptra ipsos duxerit proponendas, pcipit audiendas. No. arg. ꝙ semel examinatus amplius examinari non dẽt, nisi de ijs, q̃ postea contingunt. Item q. dignus reputatur ad ordinẽ, dignus reputari dẽt ad bñficium. Item semel examinatus, iterum examinatur. Itẽ per formam cõem poterit executor prouidere in maiori ecclesia. Itẽ quãtuncanque absolute scribatur, exceptiones legitimæ sunt admittendæ.

[1] Cap. [illegible] de qualitate ordina. in 4. compil.

ACcepimus.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Licet. Et facit ad secundam partem rubricæ de qualitate præficiendorum. Ioan. Andr.

CASVS. Eps Zamoreñ quosdam clericos promouit ad sacros ordines, sine certo titulo clerici isti impetrauerunt litteras super sua prouisione cõtra epm Zamoreñ, ad quosdam executores. eps qñ citabatur ab

c ¶ Exceptionem.] not. ꝙ qui ordinauit aliquẽ, postea nõ põt ei irregularitatẽ aliquã vel crimẽ aliquod obijcere, nisi ex causa superueniente [2]: sic nec elector contra electum. 8. q. 2. dilectissimi. & est simile. 4. dist. in istis & 4. q. si q. testibus. & ĩ. de conces. præb. cum super quæstione. in fi. sic 28. dist. diaconi. & ĩ. de cler. coniuga. diuersis fallacijs.

[2] Tex. est in l. si vxor. §. fina. ff. de adul. & ff. sol. matri. l. cum mulier

[Glos,

[Glo.seq.alle.vnam concor.& duo contraria alleg. etiam duo iura similia per casum couersum, demum quærit,ponit opi.Ioan.& contrarium soluit.]

a ¶ Reputare.] No.quod qui reputatur dignus in vna dignitate,si postea eligitur ad alteram , etiam tunc dignus debet reputari. sic 74.distinct.gesta. argu.contra 12.dist. nos consuetudinem. & s.de elect scriptū est.Econtravero qui reputatus est indignus in vno officio, debet indignus habe ri ī alio.ff. de suspe. tu.l.3.§ quærit pōt vbidicitur quod si aliqs male se habuit in tu tela,& deinde detur curator,tanquam suspectus remoueri debet C.desu.& archa. l.si aliquid. lib. 10. Item quid dices si aliquis irregularis, vel criminosus tolleratus est in officio sacerdotali,nunquid si talis eligitur ad dignitatē, potest excipi contra eum ab illis qui eum tolerauerunt in officio sacerdotali? Videtur quod ñ; quia qui eum reputauerunt dignum ad ordinem ,& ad beneficium reputabunt eum dignum. argu. j.de accu.nulli.j.de senten.excommu.in præsentia.& ff.de li. causa.qui sciens. sicut nec vir. accusare potest moresvxoris,

bes idoneos , reputare quos ad ordines, suscepisti.Vnde grauiter sustinere non debes, sed a nobis potius deuote inclinare teneris, si illos examinari [b] p alios facimus,quos sine examinatione non credimus ordinatos, ante quā ad prouisionem eorum compellere te velimus.

¶ Mandamus igitur,quatenus eis,pro quib.re cōtigerit recipere nostra mandata ī forma communi,[c] ī maiori ecclesia,[d] vel alijs ecclesijs diœcesis Bracan. puidere non tardes.† Exceptiones[e] autem, si quas contra tales pposueris, præcipimus audiendas.

¶ Idem in concilio generali.†

¶ Minus idoneus in sacerdotem promoueri, vel ad regimen animarū assumi nō det.

¶ Vide l. si cui fundus. ff. de fundi. istruc.& l.illi cum illo. ff. de vsufr. leg.

†Lateranen. c.27.

r. Sed bene improbat sequentes matrimonium de iureiur. quemadmodū.Io. And.

quos prius probauit.r.ff.de adul.si vxor.in fi.hoc concedebat.Io.sed ex officio suo potest inquirere de talibus.2.q.7.quædam.ff.de postu.quos prohibet.& ff.de peti.hæ.l.vlt.& ff.d adul.l.1.§.si publico:& j.d exce. exceptionem & quod superior debeat de his inquirere, habes expresse.s.de ele.nihil est,& inc.venerabilem, Tamen quod dicit Io.quod isti qui tolerauerunt in sacerdotio ipsum,non possunt isti postea obijcere.non credo.quia licet tolerassent eum in tali officio, ppterea non debent tolerare eum in maiori nunquid si eligatur in episcopum vel in maiorem prælatum,non possunt ei obijcere aliquid?immo possunt: quia licet sit dignus in minori,nō tamē in maiori debet idoneus reputari.12.dist.nos consuetudinem.Et arg.s. de ele. scriptum est accusare ipsum possunt per c. prædictū, nulli.Sed si promoueatur ad dignitatē,credo quod possunt contra illum excipere.

Examinatus iterum examinat.

[Gl.seq.litteram exponit,& notat aliquem sępius examinari.alle.3.iura.& duo ī cōtrarium,& solu t.]

b ¶ Examinari.]intelligo tamen quod in eo casu permittatur episcopo examinatio siue exceptio qñ non per se examinauit episcopus,sed p archidiaconum.de of. archi.ad hoc.sic patet p aliquis sæpe examinatur.j.d præb.cum secundum Apostolum,& 2.q.3. Mēnam & 2.q.1.notu,arg.ptra,j.d off.leg licet.& ff.nau.cau.sta. l.licet.Sed vr quod tantummodo debeant examinari de ijs quæ postea contigerunt.arg.s eod.c.1.immo bene debent examinari,ne indigni,promoueantur, & negligentia prioris examinatoris non debet impedire, quo minus quæratur an dignus sit : & ad hoc tenetur superior. supra,de elec nihil est. & cap.venerabilem.

c ¶ In forma communi.] j. de præb. cū sm apostolū. Glo.seq.no.quærit,& soluit.]

d ¶ In maiori ecclesia.] not.quod per formam communem , qua mandatur alicui vt prouideat alicui in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis , potest prouideri in ecclesia cathedrali : ut bene patet hic.& j de pb. prohibentium &c. cū secundum Apostolū, sed per formam illam non posset prouideri in aliqua piatura j.de præben ca. vlt.quia ad prælaturas non extenditur intentio mandatoris. Sed qd si dicatur tantum , prouideas tali i aliqua ecclesia diœc.Bonon.nunqd potest prouidere in aliqua ecclesia ciuitatis? Vel si dicatur; in aliqua ecclesia ciuitatis Bonon. nunquid in ecclesia diœcesis ? Dicas quod non: quia per clausulam illam [in aliqua ecclesia diœce. Bonon.] non comprehenduntur ecclesię ciuitatis, uel ecōuerso supra de rescr. Rodulphus.

e ¶ Exceptiones.] quantumcunq; Papa præcise scribat, exceptiones legitimæ admittendæ sunt.j.de offi.deleg ex parte 1.nisi dicat quod nullæ debeant admitti,quod nunquam de facili dicit ut ibidem, sed si enumerentur non obstante tali & talibus exceptionibus : tunc illæ nō sunt admittendæ. argu. ff.si quis cau.sed & si.§.quæsitum.

† Cap 4. tit. de quali.ordinan. in 4. compil.

CAP. XIIII.

CVm† sit ars artium regimen animarum, districte pręcipimus,ut episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant, & informent,vel per ipsos,vel p alios[g] idoneos viros super diuinis officijs, & ecclesiasticis sacramentis , qualiter ea rite ualeant celebrare.

¶ Quoniam si de cœtero rudes, & ignaros ordinare pręsumpserint , (quod quidem facile poterit deprehēdi[h])& ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere. Sanctius† enim est (maxime in ordinatione sacerdotum) paucos bonos , quam multos malos[i] habere ministros: quia si cęcus cęcum † ducit, ambo in foueam dilabuntur.

† Satius. Sanius.

| Math 15.
† Vide l.qui duos. cū gl. ff.de vul. & pupil subst.

CVm sit ars artiū.] Pertinet ad titulum de qualitate,& diuisio per se patet Secunda.ibi, Quoniam. CASVS. Præcipit Papa.ut episcopi diligenter instruant & informent illos quos promouent ad sacerdotium per se vel p alios viros idoneos super diuinis officijs & ecclesiasticis sacramentis : quod si de cætero rudes & ignaros promouerint,& ordinatores & ordinati grauiter punientur: quoniam melius est paucos bonos quam multos malos habere ministros . Hoc ultimum uerbum notandum est.

f ¶ Ars artium.] benedicit:quia animæ sunt pretiosiores omnibus alijs rebus & corporibus:12.qo.1.præcipimus.& 24.q.3.si habes.& int.de pœn.& remis.cum infirmitas.in fine.

g ¶ Per alios.]per clericos suos de latere suo missos. 24.dist.quando.

h ¶ Deprehendi.] no.quod eo ipso quod ordinatus apparet indignus,& ordinās similiter,ut 81.di.tātis Daniel.ī fi. nec.n.pt ignorare platus vitiū subditi.s.inde re iu.quiuis,arg.s de ele.innotuit.C.de rescin.vēd.qsqs. & ff. loca.sed adde.§.1.2. & ff.de ędil.edic.l.1.§.causa sed hoc est verum cum eos examinat per se . secus si per alios.24.dist.quandoq; & j.de off.archid.c.ad hæc,2.

i ¶ Malos.] simile 23.dis.tales.& dicit lex,melius est

2 Si locaui nasa uitiosa & uinum effluxerit, teneor : nec me excusat si ignorarem.Io.And.

1 Concor. l. 1. §. pe. ff. quod cuiusq; vni. & l. eleganter. §. seruũ ff. de don.

† Al. Biruiẽ.

pauca idonee effundere, q̃ multis inutilibus hoĩes p̄grauari. C. de vete. iur. enu. tãta. §. 3̃rum. & melius est pauca agere caute, q̃ multis periculose interesse in auth. de tabel. circa mediũ cõsti. coll. 4. Et est arg. 3̃ illos qui multa inutilia allegant. de cõse. dist. 4. nõ mediocriter. & 24. q. 1. odi & proieci. 1 quia multitudo onerosa nihil habet honesti. in auth. de referẽda. ad ñ. colla. 2. 2

¶ Honorius iij. capitulo Bremen. †

¶ Defectus scientiæ deijcit tam promotum.

C A P. XV.

Qvamuis multa ꝓposita fuerint contra ep̃m Calinẽsem: † quia tñ confessus [a] est corã nobis se nunq̃ de grãmatica didicisse, nec ẽt legisse Donatum, [b] & per euidentiã facti vsq; adeo de illitteratura & insufficiẽtia sua constat, qđ contra Deum esset & canonicas sanctiones tantum in ep̃o tolerare defectũ, [c] ipsum a pontificalis officij executiõe, & ab administratione Calinen. ecclesiæ penitus duximus amouendum.

TITVLVS XV.

De Sacra vnctione.

¶ Innocentius tertius.

¶ Ecclesia Græcorum in ordinationibus & consecrationibus seruare debet vnctiones, quas seruat ecclesia Romana. Episcopus aũt cum cõsecratur inungitur chrismate in capite & in manibus: quod si fuerit præmissum per tres episcopos est supplendum.

C A P. I.

Cvm † venisset ad Apostolicã sedem Bracarẽsis † episcopus, q in cõsecratione sua sacrã nõ acceperat vnctionem, quoniam apud vos [d] non consueuerunt pontifices, cum consecrantur, inungi: Nos quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri: [e] facientes caput eius & manus per Alban. episcopum (assistentibus [f] ei duobus episcopis, secundum morem ecclesiasticum (sacro chrismate đ liniri: & infra.

¶ Scire te volumus, duas esse species vnctionis; exteriorem, & quæ materialis est & visibilis; & interiorem, quæ spiritualis,

† Al. Calauiten.

Qvamuis.] Facit ad rub. de qualitate: & non diuiditur.

C A S V S. Quidam electus fuit in ep̃m Calinen. & ꝯsecratus postmodum corã Papa multa fuerunt ꝓposita 3̃ ipsũ, verum q̃ indignus amoueretur. ipse tamẽ fuit cõfessus corã Papa quod nũquam audiuit grãmaticam, nec etiam legit Donatũ: & quia ꝑ euidentiã facti cõstitit adeo de ipsius illitteratura, quod cõtra Deum esset tantũ in ep̃o sustinere defectu, ipsum remouit ab executione pontificalis officij, & ab administratione ecclesiæ Calinen. Not. quod ꝑꝑ defectũ scientię remouetur q̃s ab episcopatu: multo fortius debet repelli ab obtinendo.

a ¶ Confessus.] & ideo pro cõuicto debet haberi: 3̃. de confes. cũ sup. & c. ult. & C. de confes. l. unica.

b ¶ Donatum.] & ideo grammaticã populo exponere non valebat: 2 vnde in hoc reprehendi non potuit sicut ille. 86. di. cũ multa. vbi reprehẽditur qui grammaticã populo exponebat.

c ¶ Defectum.] tria enim præcipue requiruntur in episcopo, litterarum scientia, ætatis maturitas, & grauitas morum: adde & quartum, quod sit de legitimo matrimonio natus sup. de elec. cum in cunctis. & sup. eo. eã te. defectus ferę sufficit ad cedendum. sup. de renun. nisi cum pridem. § pro defectu. competens tñ scientia in episcopo toleratur. 3̃. de ele. cum nobis o'im. & c. p̄dicto; nisi cũ pridẽ §. ꝓ defectu. Ignominiosum enim est ep̃o, cũ ipse deberet alios docere, si tunc quærat ab aliis edoceri. in auth. de san. episcõ. §. damus. coll. 9. & prima. q. 7. conuenientibus. & 1. q. 1. vilissimus, & q̃ doctior est & sanctior eligẽdus est. 8. q. 1. licet ergo. & talis debet eligi cuius cõparatione cæteri, grex dicantur. 25. dist. c. vnum orarium. §. nomine autem criminis.

2 Quid. li. 2. de tristibus Quod minime nouit, nemo dare potest. Ioan. Andr.

Quot & qualia in ep̃o requirantur.

DE SACRA VNCTIONE.

¶ Quia ex ordinandis & præficiẽdis aliqui inunguntur, visis de illis, de sacra vnctione videndũ est. Ioan. And.

De hac materia tractatur. 95. dist. & 96. dist. per totum. De secunda parte rubricæ tractatur 64. & 65. di. per totum.

Cvm venissent.] Diuidit in duas partes principales. in pri. instituit. ecclesia Græcorũ circa materiã vnctionũ. Secũda rñdet ad quęstionẽ principalẽ. Secũda ibi, Licet. Et prima potest subdiuidi in tres prĩcipales. Secuuda; ibi, Scire. Tertia: ibi, Monem⁹. Et in hac prima parte dicit se fecisse. ꝑ tres episcopos. suppleri quod huic episcopo decreat. Io. And.

C A S V S. Quidam 3 episcopus Gręcus ad Apostolicã sedẽ accedẽs, 4 confessus fuit domino Papæ, quod in consecratione sua sacram non acceperat vnctionẽ, vnde Papa qđ illi defuerat, in eo fecit suppleri, scribit ergo Papa super hoc Constantino. patriarchæ, ostẽdẽs quod duæ sunt species vnctionis: exterior, & interior. Exteriore inungitur corpus, interiore cor. & vngit q̃s oleo & chrismate, ostendens quare de vno, & quare de alio & quare epi iungit in capite, & princeps in humero: & q licet fidelis inũgit i scapulis & pectore oleo sãcto añ baptismum; & post baptismũ inungitur chrismate in vertice & fronte, & ostẽdit qđ significant ista, & a quibus debeãt conferri. Dicit etiam quod consecratur altare & calix exemplo beati Siluestri, & authoritate Domini, qui præcepit Moysi vt faceret oleum vnctionis de quo vngeretur tabernaculum. Dicit etiam quod sacramentũ vnctionis, aliud figurat in nouo testamento quam in veteri: vnde nõ iudaizat ecclesia vnctionis celebrans sacramentũ: sicut quidã mentiũtur, qui diuinas non intelligunt scripturas. in fine dicit, quod Romanus pontifex nõ vtitur baculo pastorali. tũ ꝑꝑ historiã, tũ ꝑꝑ mysticã rõnẽ. iste tñ patriarcha poterit vti baculo ad similitudinẽ aliorũ põtificum. Bernardus. No. quod per sacramentũ collatũ infunditur gratia. Itẽ No. scirẽ decretalis de cõsecratione episcoporum, & Regnum, & sacerdotũ, qualiter consecrãtur & inunguntur quomodo & in quibus membris, & de qua vnctione quilibet eorum inungatur, & de significatione vnctionũ. Itẽ no. quod summus sacerdos dr̃ ep̃s.

d ¶ Apud vos] i. apud Græcos. scribit enim patriarchæ Constantinopol.

e ¶ Suppleri.] vt 1. q. 1. c. spirit⁹. sanct⁹. §. ecce qñ ab hęreticis: ergo caute supplẽdi est quod iudicauere omissũ fuerat. 3̃. ti. ꝓx. c. 1. & vlt. vnde nõ dr̃ acti cũ aliqd superest ad agẽdum. C. ad syllanianum, in fi. & 7. q. 1. in h. l.

f ¶ Assistentibus ei duobus.] quia in consecratione episcoporum ad minus tres episcopi debent esse. 66. dist. c. porro. & 3̃. de temp. or. li. archiepiscopus.

3 Hic casus in antiqs codicib. reperitur.

† Cap. vnico; eo. tit. in 3. cõpilatiõe.

† Bramenben. Larraben. Brambe. Sed fortassis legẽdũ: Brãdiribaran. agit enim hic de quodam ep̃o Græco, vt notat Cõtius Bracarẽsis autem eps in Hispania est.

4 Forte i legatione patriarchæ cõstantinopon quærẽtis an posset v... baculo pastorali? cu... Romanus põtifex. n... utatus, v... patet in fi... Io. And.

a ¶ Inung-

est & inuisibilis. Exteriori visibiliter inungit corpus, interiori inuisibiliter inũgitur cor.[a] ¶ De prima Iacobus Apost. ait: Infirmatur[b] q̃s in vobis, inducat presbyteros eccl'æ, & orẽt sup eũ, vngentes eũ oleo in nomine Dñi: & oratio fidei saluabit infirmũ. De scđa Ioãnes Apostol. ait, Vos vnctionem,[c] quã accepistis ab eo, maneat ĩ vobis: & nõ necesse habetis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio ei[9] docet vos de oĩb. † Vnctio visibilis & exterior sign est interioris inuisibilis vnctionis: Vnctio vero inuisibilis & interior, nõ solũ est signũ, sed ẽt sacr̃m,[d] quia si digne sumitur, vel agit[e] vel auget[f] absq; dubio q̃ designat. ¶ Ad exhibendũ aũt exteriorem & visibilẽ vnctionem, benedicitur oleum, qđ d̃r cathecumenorũ vel infirmorũ, & conficitur chrisma, qđ ex oleo fit & balsamo, mystica ratione.[g] Per oleũ .n. nitor conscientiæ designatur, iuxta qđ legitur[h], Prudẽtes virgines acceperunt oleũ in vasis suis cũ lampadibus. Per balsamũ odor famæ exprimitur, p̃p qđ d̃r,[i] Sicut balsamũ aromatizans, odorẽ dedi. Hoc ergo chrismate vngi debet ẽps, non tam in corpore q̃ in corde, vt & interius nitorem conscientiæ quantum ad Deũ; & exterius habeat odorẽ famæ, quo ad proximum[k] De nitore conscientiæ dicit Apostolus; Gloria nostra hęc est, testimonium conscientiæ nostræ. nam oĩs gloria filiæ Regis ab intus.[l] De odore famę idẽ Apost. ait; Christi bonus odor[m] sumus in oĩ loco & alijs sumus odor vitæ[n] in vitam, alijs odor mortis[o] in mortem. Debet .n. episcopus bonum habere testimonium, & ab ijs, qui sunt intus, & ab ijs, qui sunt foris,[p] vt cortina cortinam trahat,[q] & qui audit, dicat, veni. Hoc vnguento caput & manus episcopi consecrantur. Per caput .n. mens intelligitur, iuxta illud,[r] Vnge caput tuũ, & faciem tuam laua. Per manus opera intelliguntur, † iuxta illud, Manus meę distillauerũt myrram. Manus igitur vngitur † oleo pietatis, vt episcopus operetur bonum ad oẽs, maxime autem ad domesticos fidei. Caput aũt vngitur balsamo charitatis, vt episcopus diligat Deũ ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & proximum suum sicut seipsum.[f] Caput inungitur p̃p auctoritatẽ & dignitatẽ, & manus p̃p ministerium & officium. Caput inungitur vt ostendatur illius[t] repræsentare personam, de quo dicitur per prophetam: Sicut vnguentum in capite eius, &c. caput enim viri,[u] Christus, caput Christi, Deus, qui de se dicit, Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me, euangelizare † pauperibus misit me. ¶ Manus episcopo inunguntur, vt ostẽdatur accipere potestatẽ benedicendi & consecrandi. Vnde cũ eas consecratur inũgit: Cõsecrare[x] (inq̃t) & sãctificare digneris Dñe manus istas per istam vnctionẽ & per nostram be-

a ¶ Inungitur cor.] Immo anima, sed hoc ideo dicit, quia anima sedem habet in corde principaliter: vel potius quia non fructificat vnctio in anima, nisi ex corde & voluntate procedat. vincen.

b ¶ Infirmatur.] 95. distinctio. capit. presbytero. §. sed illud.

c ¶ Vnctionem.] .i. vnctio figura est antiptosis, cum casus ponitur pro casu sim. 25. distin. capit. vltimo, & 65. distin. cap. 1. ver. omnis. sanctificatio idest, omnem sanctificatum. & infra, de iudi. cap. 1. ver. quem. idest, qui.

d ¶ Sacramentum.] simile de conse. dist. 4. capit. 5. & infra, de celebr. missa. cum Marthæ. §. ex eo. in fine.

e ¶ Agit] scilicet salutem.

f ¶ Auget] iuxta illud. Super ęgros manus imponent, & bene habebunt. & vere auget sicut continuatio. infra. eod. ca. vertim. quia per eam spiritus sanctus ad augmentum datur. & robur. &c.

g ¶ Mystica ratione.] prout statim sequitur.

h ¶ Legitur.] in Euangelio sancti Matthæi.

i ¶ Dicitur.] in lib. Sapientiæ.

k ¶ Quo ad proximum, ita duo necessaria sunt. 12. quæstion. prima, nolo. & 11. quæstion. 3. non sunt audiendi.

l ¶ Ab intus.] procedit, supple, vnctio.

m ¶ Bonus odor.] idest, exemplum, & imitatio Apostolorum; quoniã Apostol. per prædicationem & famam inuitabant homines ad salutem. verba ista habes. 23. q. 4. Nabuchodonosor. & dicitur bonus odor prædicatio bonorum, quam quidã ex charitate suscipitur: & inde isti in anima viuunt: vñ dicit, Alijs sumus odor vitæ in vitam, s. æternã. Alij vilipendunt & contẽnunt prædicationem bonorum, & isti de tali contemptu mortem incurrunt animę. vnde dicitur, Alijs sumus odor mortis in mortem scilicet ęternam, & ita ex eodem bono odore alij saluantur, & alij pereunt.

n ¶ Vitæ] id est, dilectionis & bonę opinionis ducentis eos in vitam, scilicet ęternam.

o ¶ Mortis.] i. inuidiæ, & malæ opinionis ducentis eos in motem .s. æternam.

p ¶ Foris.] simile 8. q. 1. licet ergo. & 63. distin. plebs Diotrensis. & cap. nosse, &c. vota ciuium & c. vlti. & de conse. distin. 1. iubemus.

q ¶ Vt cortina cortinam trahat.] i. vt fidelis trahat infidelem. 28. quæ. 1. nam nunc.

r ¶ Iuxta illud.] Euãgelij. vel dic iuxta illud in Canticis canticorum.

s ¶ Sicut seipsum.] i. ad id quod seipsum hoc aduersariũ: sicut, non est similissimum: quia ordinata charitas prius debet incipere à seipso. 23. qu. 5. si non licet. vnde primo debet quis facere eleemosynam sibi, deinde proximo. de pęn. distin. 3. sane cauendum C. de serui præses.

t ¶ Illius.] scilicet Christi.

v ¶ Caput enim viri.] 33. q. 5. cum caput.

x ¶ Consecrare, inquit.] hæc benedictio dicitur ab episcopo dum consecrat manus presbyterorum: sic communis est hæc benedictio episcoporum & presbyterorum. 16. quæstione. 1. generaliter. §. ecce.

Concord. tex. cum gl. in l. si quis Titio. ff. de cog. 2.

Iac. 5.

Ioan. 2.

† In multis impssis additur hæc duo verba: ita faciatis. Sed male, nec sunt in manu scriptis.

Matth. 25.

Eccl. 24.

2. Cor. 2.

2. Cor. 2.

Matth. 6.

† designatur.

Cantic. 5.

† vnguntur.

Sicut non semper est similitudinẽ. i. nõ dicit omnimodam similitudinẽ.

Psal. 132.

1. Cor. 11.

Luc. 4.

† al. ita: ad euangelizandum.

nedictionem, vt quęcunq; consecrauerint, consecrentur; & quæcunq; benedixerint, benedicātur in nomine Domini.

¶ *Tractat de vnctione regū, & de differentijs in vnctione inter reges & pontifices. Pan.*

¶ Vnde in veteri testamēto non solū vngebatur sacerdos, sed ēt rex & propheta; sicut in libro Regū Dñs præcepit Heliæ, Vade & reuertere in domum † tuā p desertū in Damascum; cumq; perueneris il luc, vnges Hazael Regem super Syriam, & Iehu filiū Namsi, vnges Regē super Israel; Eliseum autē filium Saphat, qui est de Abel-Meula vnges prophetā pro te. Sed vbi a † Iesus Nazarenus (quē vnxit b Deus Spiritu S. sicut in actibus Apostolorum legitur) vnctus est oleo pietatis † pro cōsortib. suis, q̄ sm Apostolum est caput ecclesiæ, quę est corpus ipsius, principis vnctio à capite ad brachium est translata; vt princeps ex tunc c nō vngatur in capite, sed in brachio, siue humero, vel in armo, in qb. principatus congrue designatur, iuxta illud q̄ legitur, Factus est principat9 sup humerum eius, &c. Ad quod ēt significādum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati. In capite vero pontificis sacramētalis est delibutio † conseruata, quia personam d capitis in pontificali officio repræsentat. Refert autē inter pontificis & principis vnctionem, quia caput pontificis chrismate consecratur; brachium vero principis oleo delinitur, vt ostendatur quanta sit differentia e inter auctoritatem pontificis & principis potestatem.

Tractat de Christianorum omnium vnctione.

¶ Quia vero Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum sacerdotes, (pp q̄ Petrus † Apostolus ait, Vos estis genus electū regale sacerdotium) idcirco in nouo testamento non solum Reges & sacerdotes vnguntur, sed ēt oēs Christiani, bis ante baptismum, s. oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, bis post baptismum, s. chrismate sancto, primum in vertice, demum in fronte. f In pectore g nāq; baptizādus iungitur, vt per sancti Spiritus donū abijciat errorē & ignorantiam, & suscipiat fidem rectā, quia iustus ex fide viuit. Inter scapulas, vt per Spiritus sancti gratiā excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est; ut per fidei sacramentum, sit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, vt sit paratus omni petenti de fide reddere h rationem, quia per caput intelligitur mens, iuxta q̄ legitur. Oculi sapientis in capite eius, cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. vnde bene per verticem, quę est superior pars capitis, intelligitur rō, quæ est superior pars mentis. In fronte vngitur baptizatus, vt libere confiteatur qđ credit, quia corde creditur ad iustitiam, ore vero fit cōfessio ad salutem, memor eius qđ Dñs ait; Qui me cōfessus fuerit coram hoibus, &c. Ante baptismum ergo vngitur oleo benedicto, & post baptismum chrismate sancto, quia chrisma soli competit Christiano. Christus † enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrisma; non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo † vero Christiani dicuntur, tam quam vncti deriuentur ab uncto. ut omnes concurrant in odorem illius vnguenti, cuius nomen oleum est effusum.

¶ *Tractatur de vnctione chrismatis post baptismum quæ dicitur confirmatio.*

¶ Per frontis chrismationem, manus impositio designatur; quæ alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus sanctus ad augmētum datur & robur; vnde cum cęteras vnctiones simplex i sacerdos, vel presbyter valeat exhibere, hanc k non nisi summus sacerdos l i. est episcopus † debet conferre; quia de solis Apostolis legitur (quorum vicarij m sunt episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant; quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat.

Cum

---

a ¶ Vbi.] i. postquā.
b ¶ Vnxit.] Mystica fuit & inuisibilis vnctio Christi: quia nec in regem nec in sacerdotē fuit vnctus ... q. 7. cap. testes. §. his ita ...
c ¶ Ex tunc] i. ex tempore Christi.
d ¶ Personam capitis.] i. Christi, qui est caput ecclesiæ.
e ¶ Differentia. qđ ostēditur. 96. di. duo sunt, & j. de maioritate, & obedi. solitæ.
f ¶ In fronte.] vt de consec. dist. 5. de his. & c. nouissime & ca. manus i.u. quibus habet significatio statum vnctionum.
g ¶ In pastore] de consec. dist. 4. deinde & c. presbyteri.
h ¶ Reddere rationem] vt 36. dist. c. q. ecclesiasticis. §. ecce. ad finem.
i ¶ Simplex sacerdos.] de consec dist. 4. presbyteri.
K ¶ Hanc.] scilicet confirmationem in fronte soli episcopi conferunt. s. de consue. quanto. vbi de hoc argu. contra 95. dist. puenit. vbi presbyteri chrismabant in fronte. Sol. illud cōcessit Greg. dispensatiue ad tps pp scandalum, vt ibi expresse patet: alias sacerdos nihil conferret, vt in c. quanto.
l ¶ Summus sacerdos.] id est, episcopus. 5. q. 7. accusatio.
m ¶ Vicarij.] 68. dist. quorum vices.

† scilicet ea ...one qua alij reges vel sacerdotes visibiliter vngebantur & ita vt loq. Gratianus hic citatus.

1. Reg. 19.

† ibi: vitam habetur.

† al. ita: Sed vbi Iesus venit Nazarenus &c.

Act. 10.
Eccl. 1.
Col. 1.

† Dictio pietatis, deest in antiquis.

2 Vide concil. Trid. sessio. 7. de cōfir. can. 3.

Psal. 9.
1. Reg.

† In vno solo manuscr. erant. delinitio. sed recētibus. litteris, ī ceteris delibutio.

1. Pet. 2.

† Vox, Petrus: est in omnib. manuscriptis.

Heb. 10.
Abac. 11.
Iacob. 2.
Gal. 5.
Eccl. 2.
Rom. 10.
Mar. 10. & Matt. 16.

† Hoc tradit B. Augustin. tractatu 33. super Ioannem.

† Vide B. Augustinū tractatu 113. sup Ioannem.

† Episcopus enim ordinarius minister est huius sacramēti. Côci. Trid. sess. 7. de cōfirma. can.

a ¶ In qua.] simplex relatio est hic sicut ibi, munere saluauit, quæ damnauit, qm̄ alia fuit columba quæ detulit ramum oliuæ in arca Noe, & alia quę descendit super Christum dum bapt. aretur.

2 Hæ duæ glossulę nō sunt in antiq. libris.

b ¶ In cataclys. no.] id est, in generali diluuio siue tempore diluuij.

c ¶ Reuertens.] i. ad arcam Noe.

d ¶ Aliud quidē.] & sic colligit hic q aliū ordinē habuit in substantia olim Leuita, & aliū hodie: aliàs videretur ēt in ecclesia iudaizare in identitate.

e † Pastorali.] de cōsec. dist. 1. nullus episcopus. & 45. di. disci p'ina. Ber.

f ¶ Propter historiā.] Martialis unus de discipulis Petri, quem posuit Dñs inter discipulos cum dixit: Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnū cęlorum, & quem postea Petrus cum alio s. Matthæo ad pdicādum misit in Germaniam, qui cū iret, mortuus est, & redijt collega ad Petrū, & Petrus ait: Accipe baculum, & tangens eū dic vt i noīe Dñi surgat & pdicet, & iuit. xl. die à tpe mortis tetigit eū. & resurrexit & prædicauit, & ita Petrus remouit à se baculum, & dedit subditis. Designantur 2 aūt per baculū ea q̄ his versib. comprehenduntur.

In baculi forma præsul datur hac tibi norma:

Attrahe per primum medio regi, punge per imum

Attrahe peccantes, rige iustos, punge vagantes.

Attrahe sustenta, stimula, uaga, morbida, lenta.

Vincentias.

g ¶ Mysticam rationem.] quia baculus habat in summitate recuruationem, quasi ad trahendum; quod non est necessarium Romano Pontifici: qa nullus ab illo diuertere potest finaliter: 3 qa ecclesia non pt esse nulla, 24. q. 1. pudēda. in fi. Vel qa p baculum designat coerctio siue castigatio, iō alij pōtifices recipiūt à suis superioribus baculos, qui ab hoīe 4 ptāte recipiunt. Romanus Pōtifex non vtit baculo. quia potestatē à solo Deo recipit.

Act. 8. Matt. 4. Mar. 1. Luc. 3.

Gen. 8. Psa. 108.

2 Vide pro intelligētia huius glossæ Innocentiū, lib. 1. mysteriorum miss. c. 62.

Exod. 30.

3 Puto glossam respexisse ad illud Euangelij; Et erit vnus pastor & vnum ouile.

Cum audissent (inquit) Apostoli qui erant Hierosolymis, qa recepisset Samaria verbū Dei, miserūt ad eos Petrū & Ioannem qui cum venissent, orauerunt p ipsis, vt acciperēt Spiritum sanctum, nondū n in quemquā illorum venerat, sed baptizati tantū erant in nomine Dñi Iesu; tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, cuius aduentus p vnctionis ministeriū designatur quia columba in qua[a] Spiritus sanctus super Christū in baptismo descendit ad vesperū in cataclysmo[b] reuertens[c] ramum retulit virentis oliuę, cuius vtique sacramentum Dauid propheta prænoscens, ex hilarandam faciem in oleo prædicauit.

¶ Tractat de consecratione altaris. Abbas.

¶ Vngitur præterea sm ecclesiasticum morē, cum consecratur altare, cū dedicatur templum, cū benedicitur calix: non solum ex mandato legis diuinæ, verum etiā exemplo beati Siluestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat, pręcēpit enim Dominus Moysi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum, & arcā testamenti, mensamque cum vasis.

¶ Verum vnctionis sacramētum aliud † q dem[d] efficit, & figurat, tam in nouo, quam in veteri testamento, vnde non iudaizat ecclesia, cum vnctionis celebrat sacramentū, sicut aliqui mentiuntur, qui neque scripturas neq; Dei nouere virtutem.

¶ Monemus igitur, vt illum in ordinandis presbyteris, & consecrandis episcopis morem serues, & scias obseruari, quē Apostolica sedes obseruat: & iusta.

¶ Licet † Romanus Pontifex non vtatur baculo pastorali,[e] etū pp historiā[f] tum pp mysticam[g] rationem, tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

DE SACRAMENTIS NON iterandis.

TITVLVS XVI.

De sacramentis † non iterandis.

¶ Innocentius tertius.

¶ In ordinato in subdiaconum siue manuum impositione & confirmatio non chrismatis, sed olei vnctione, non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.

CAP. I.

Pastoralis. † & infra.

¶ Præterea nos consulere uoluisti, an permitti[h] debeat ministrare, qui sine im-

¶ Dicto de sacramento vnctionis, qa sunt quædam sacramenta q non iterant, ne per iterationem fiat iniuria sacramento prius collato iō, &c. Qualiter aūt dicat iniuria fieri sacramēto, vide gl. de apost. cap. 2. de cōse. dist. 4. ostendit. Vel qa in sacramentis, q̄ iterant si vnctio fiat in eis, iterat unctio, alias nō: iō, &c. De hac materia habet 68. dist. ecclesijs. §. q ergo cum seq. 1. q. 7. saluberrimum, in fi. de conse dist. 4. quib. &c. Io. And.

Adoralis.] Duę sunt partes. Secūda. ibi. Ad q. Et prima subdiuiditur. Secunda ibi, Et sit. Io. And.

CASVS. Quidam fuit promotus ad ordinē subdiaconatus sine manus impositione, q̄situ fuit an p mitti dēat ministrare in tali ordine. Itē qdā fuit per errorē vnctus oleo, cum deberet inungi Chrismate, quæritur verū sacramentum confirmationis debeat in eo iterari? Respōdet Papa quod in talibus non est aliquid iterādum, sed supplendū quod incaute fuerat ptermissum. Not. q non dī iterari quod prius factū non fuit. Itē quæ omittuntur in ordinibus conferendis suppleri debent.

[Gl. seq. recitetur per obiectionis, & solutiones.]

h ¶ Permitti.] ad hoc non vr rñdere: sed pia q antequam supplēat ista, ministrare nō dēt. 12. di. solicitudo, & satis vr rñdere ex eo qđ dicit litteras suppleri: quia non dicitur actum cum aliquid superest ad agendum. 7. q. 1. illud, & c. nihil, & C. ad Syllania. l. penul. in fin.

4 Et recuruatio designat eū qui nō bene rexerit ab eo q dedit baculū recuruandū, i. remouendum: q in Romano Pontifice locū non habet. Ioan. And.

† In codice Barbatiæ ita aliud qdem efficit, & aliud figurat, tam &c.

† Et licet.

† In quibusdem codicibus magis vetustis ita: de sacramentis iterandis vel nō vnus solus, ita: De sacramētis iterandis uel non iterandis.

† Ca. 1. eo. ti. in 3. cōpilat.

positione [a] manuum fuerit ad ordinem† subdiaconatus † assumptus. ¶Et† si confirmationis sacramentū in eo debeat iterari, q per errorem fuit nō chrismate sed oleo delinitus. ¶Ad ꝙ breuiter duximus respondendū, ꝙ in talib. nō est aliqd iterādū,[b] sed caute supplendum [c] ꝙ incaute fuerat ṗtermissum.

¶Hon. iij. archiepiscopo Londoñ. † & eius suffraganeis.

¶Prohibet sepultos à schismaticis exhumari, vestimenta cum quib. celebrarunt, iterū benedici, & altaria in quib. celebrarunt iterū consecrari.

CAP. II.

A Nobis humiliter quęsiuistis ꝙ fieri debeat de mortuorū corporib. q tempore schismatici, & reprobi Vualdemari a schismaticis sunt sepulti: † & de indumentis sacerdotalib. cum quib. necnon de altarib. in quib. degradati presbyteri celebrarunt.

¶Nos aūt inquisitioni vestrę breuiter respōdemus, ꝙ nō credimus ob hoc dūtaxat sepultos huiusmodi exhumandos. [d] aut debere indumenta talia iterū benedicis: [e] vel reconsecrari altaria [f] supradicta.

¶Gre. ix. archiepo Londoñ. †

¶Si in ordinatione presbyteri uel diaconi, manus impositio fuerit prætermissa statutis tēporibus supplebuntur.

CAP. III.

PResbyter & diaconus cum ordinantur, manus impositionem [h] tactu corporali ritu ab Apostolis [i] introducto recipiunt ꝙ si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandū sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos caute supplendum, [k] quod per errorem extitit prætermissum. †

¶Suspensio [l] † autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶Impositione.] quā solus episcopus facere potest diaconus 23. distin. diaconus. Sed contra. 23. dist. subdiaconus, vbi dicitur quod subdiaconus non recipit manus impositionem, sed illud c. loquitur de impositione manus consecratoria, quæ nō datur subdiacono, sed hæc impositio manus est quædā benedictio sic accipit 69. dist. quoniam, & 1. q. 1. manus.

† ordinationem.

† In duob. vetustiorib. legitur, diaconatus.

b ¶Iterandum.] & sacramentum nō debet iterari, ne sacramento fiat iniuria, de consec. dis. 4. ostenditur, & 1. q. 1. quod quidam.

† Hæc est alia quæstio.

c ¶Supplendum.] sic ȷ̃. proxim. circa prin. & 1. q. 1. cap. Spiritus sanctus. §. ecce. & ȷ̃. eo. presbyter.

† al. archiepiscopo. Lugduñ. &c.

A Nobis.] Sūt duæ partes quarum quælibet subdiuidi potest in tres. Secunda: ibi, Nos autem. CASVS. Quædam corpora defunctorū sepulta sunt à schismaticis tempore cuiusdam schismatici Vualdemari: quæritur vtrum debeant exhumari. Item quidam presbyteri degradati celebrauerunt cum indumentis sacerdotalib. sup altaribus: quæritur vtrum altaria debeant reconsecrari, & vestes benedici? Respon. Papa ꝙ corpora defunctorum ṗdictorum non sunt exhumanda, nec vestes benedicēdæ, nec altaria supradicta reconsecranda. Not. ꝙ vtile per inutile non vitiat. Item no. ꝙ propter defectum personæ ornamenta ecclesiastica non polluuntur.

† In codice Barbariæ, post verbum sepulti, habentur hæc verba: verū debeant exhumari.

d ¶Exhumandos.] propter hoc corpora exhumari nō debent: quia illius non nocet talis sepultura dummodo aliàs boni fuerint 1. ȷ̃. de sepul. sacris. & 13. q. 2. animæ defunctorum.

1 Vnde dicunt Inno. & Host. ꝙ si tales fuissent in culpa, ut quia elegissent à talibus sepeliri, grauiter peccassent, & exhumandi essent. arg. 88. dist. cap. fi. & 90. dist. c. fi. Io. And.

[Glo. seq. recitetur per. q. & solutionem.]

e ¶Benedici.] indumenta propterea iterū benedici non debent: ex quo semel cōsecrata sunt. Et hæc fuit dubitatio: quia vestimentis ecclesiæ, alij quam sacrati homines uti non debent, de conse. distinctione 1. ca. vestimentà. sed vestimenta propterea non polluuntur.

f ¶Altaria.] iterum ṗp hoc reconsecrari non debent de consec. dist. 2. si motum, & c. ecclesijs, quia ṗp hoc non sunt execrata, sicut nec ecclesia, licet polluat sanguine de conse. dist. 1. ecclesijs.

PResbyteri] CASVS.] Dicitur in hoc. c. ꝙ quando presbyter & diaconus ordinant, recipiunt per tactum corporalem manus impositionem, ritu introducto ab Apostoli. qđ si fuerit omissum, statuo tempore ad huiusmodi ordines conferendos [l] debet caute suppleri qđ per errorem extitit ṗtermissum: nec debet Propterea aliquid iterari, suspensio manuum tūc debet fieri, cū oratio super caput effundit ordinandi. Not. quod presbyter, & diaconus per manus impositionem debent ordinari. Item no. quod ordinatio sacerdotis & diaconi introducta est exēplo Apostolorum. Item nota quod licet in conferendo sacramento sit defectus, non tamen reiteratur quod legitimè factum est: sed suppletur defectus. Item not. quod suppletio ordinis non debet fieri, nisi in diebus constitutis ad ordines faciendos: & sic no. quod idem est in parte quod in toto. Item no. quod duo imperfacta faciunt vnum perfectum.

† al. Lugduñ.

g ¶Ordinant.] manus ṗsbyteri, & diaconi chrismatis liquore perungi non debent, ut 23. distin. præterea.

[Gl. seq. ponit differentiam in manus impositione presbyterali & diaconali.]

h ¶Impositionem.] sacerdotibus, & diaconis manus imponitur. 23. distin. quondam, & eorum consecratio similis, est 15. q. 1. a. generaliter. §. ecce euidenter, sed differentia est quia episcopus & omnes presbyteri, qui ibi sunt, super caput ipsius presbyteri ordinandi, manus imponunt. 23. dist. presbiter cum ordinatur. diacono vero solus episcopus manus super caput illius ponit, vt dist. eo. c. diaconus.

† Vide l. q testamento, ff. de excu. tuto.

† al. impositio sed in pluribus & vetustiorib. suspēsio, qđ videtur hic agnoscere, glossa.

i ¶Ab Apostolis.] Apostoli enim cū de ṗcepto Spiritus sancti Paulum & Barnabam mitterent ad Euangelium prędicādum gentibus, manus eis imposuerunt: & ideo ritu introducto ab Apostolis. presbyteris, & diaconis manus imponunt, vt dicitur 7. dis. quod dic dominico similiter ordinatio episcoporum siue consecratio, ab apostolis, scilicet Petro, Iacobo & Ioanne introducta est dantibus formam successoribus 65. dis. porro.

Presbyteris & diaconis qualiter manus imponantur.

k ¶Supplendum.] ȷ̃. eod. pastoralis.

l ¶Suspensio.] quando episcopus incipit orationem ad benedicendum sacerdotem, tunc presbyteri omnes qui primo tangebant caput, debent eleuare manus, ita ꝙ non tangant caput ordinandi, quod ex ipso facto melius patet qualiter debeat fieri quam aliquo iure exprimatur, sic ȷ̃. de dona. apostolicæ, quædam enim sunt, quæ melius possunt intellectu percipi, quam locutione exprimi. ṡ. de solu. ratum, ff. de rem ratam haberi, qui enim. §. Iulianus.

DE

DE FILIIS PRESBYTERORVM.
¶ Vidimus de ordinandis, qui ex varijs causis impendiuntur, inter quos est vitium originis ideo. &c.
De ista materia habetur. 56. dist. per totum. & repetitur in 7.

VT filij.] Duæ sũt ptes. Secũda ibi, Sed neq; non faciẽs ad titulũ. Prima pars duas phibitiones ponit, & à prima vnum casum excipit, ibi. Nisi. Io. And.

CASVS. Primo dr̃ ꝙ filij presbyterorũ non promoueantur ad sacros ordines nisi fuerint monachi, vel in canonica congregatione regulari laudabiliter cõuersari. Secũdo dr̃ ꝙ ꝑlaturas nullatenus hr̃e possunt. Tertio dr̃ ꝙ serui nõ sũt ordinãdi, nisi à dñis suis prius donentur plenaria libertate. Ex hac decretali no. ꝙ ingressus monasterij, tollit irregularitatẽ prouenietẽm ex alterius dilecto. Itẽ filij presbyterorũ ꝑlaturas hr̃e nõ pñt. Item serui ordinari non debent, nisi fuerint manumissi.

a ¶ Vt filij.] supple, statuimus.

b ¶ Ex fornicatione.] simi. s̃. de elect. cum in cuncti. ȷ̃. de ser. non ordin. consuluit. & 35. q. 3. de incestis.

c ¶ Prælationem.] sic. ȷ̃. eo. c. vlt. sine dispẽsatione sedis Apostolicæ, vt ibi.

d ¶ Neq; serui.] ȷ̃. de seruis non ordinan. consuluit.

AD præsentiã nostram.] Prima narrat subreptitiam impetrationẽ, circa quam secũda dat iudicem: ibi, Ideoque.

† In vno vetustissimo ita. De filijs presbyterorũ non ordinandis, nec in paternis ecclesijs tolerandis. In alio ita: De filijs ꝑsbyterorum & alijs illegitimè natis ordinãdis uel non.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cõpilat.

† Gradu.

† Viuant.

† Post concil. Lateran. sub Ale. iij. par. 19. ca. 3. & c. 2. e. tit. in 1. compilatione.

TITVLVS XVII.

De † filijs presbiterorum ordinandis, vel non.

¶ Ex concilio Picta.

¶ Illegitimus non ordinatur, nisi vt religiosus fiat: nec tũc præficitur, id est, ad prælaturam non habilitatur.

CAP. I.

VT † filij a ꝑsbyterorum, & cæteri ex fornicatione b nati, ad sacros ordines † non promoueantur: Nisi aut monachi fiant, uel in congregatione canonica regulariter viuentes, † ꝑlationẽ c vero nullatenus habeant. Sed neq; serui, d nisi a dñis suis libertate donentur.

¶ Alex. iij. Lincoñ. electo.

¶ Illegitimus filius sacerdotis, qui hoc tacito per rescriptum apostolicum paternam ecclesiam impetrauit, remouetur ab illa.

CAP. II.

AD † præsentiam nostrã accedens R. presbyter, tacito, e ꝙ esset filius sacerdotis, ĩpetrauit a nobis, vt i ecclesia, in qua pr̃ eius ministrauit, existeret capellanus. Ideoq; mãdamus, quatenus si tibi constiterit, ꝙ memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & ꝙ pr̃ † in eadem ecclesia ministrauit: f nõ obstãtib. g ꝑdictis litteris nr̃is, ipsum amoueas ab eadẽ.

¶ Idem.

¶ Non potest filius sacerdotis ecclesia paterna præesse. hoc dicit cum seq.

CAP. III.

PRæsentium † auctoritate iubemus, ut filios sacerdotum in ecclesijs paternis h ministrare, uel eas qualibet occasione obtinere nullatenus patiaris: i sed ipsos ab ecclesijs, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, studeas penitus amouere.

¶ Idem Vigoreñ. episc.

¶ Idem dicit.

CAP. IIII.

COnquerente † nobis M. clerico: k & infra. ¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si publicũ est & notorium, l patrẽ R. clerici habuisse in prædicta † ecclesia personatũ,

CASVS. R. presbyter accessit ad Papã tacito ꝙ esset filius sacerdotis: impetrauit vt capellanus existeret ĩ ecclesia, in qua pater suus ministrauit. significatum fuit dño Papæ ꝙ cum esset in sacerdotio genitus, veritate tacita litteras impetrauit. Vnde mandat Lincoñ. epo, quatenus si constiterit ei quod dictus R. presbyter sit sacerdotio genitus, & ꝙ pater eius in eadem ecclesia ministrauit, remoueat filium ab illa ecclesia, non obstantibus litteris prædictis. No. ꝙ litteræ veritate tacita impetratæ non valent.

e ¶ Tacito.] & ideo non valuerunt litteræ sup. de rescri. super litteris 1. & 25. q. 2. & si legibus.

1 Maxime beneficiales de hoc eod. ti. ad audientiam. Ioan. And.

f Ministrauit.] nullo medio: qa si media persona interuenisset, secus esset. ȷ̃. eo. c. transmissa & c. ad extirpandas. ex tunc. n. si fuisset legitimus, licite posset ibi ministrare: aliàs non. inf. eo. c. si.

g ¶ Non obstantibus.] quia impetratæ sunt tacita veritate. simile supra de ætate & quali. eã re. secus si ex certa scientia illum recipi mandasset. Et sic est arg. ꝙ nõ est semper obediendum litteris sine mandato Papæ. arg. s̃. de rescr. si quãdo. ꝙ cap prædicto, eam te.

ADDITIO. Item est arg. hic ꝙ litteræ impetratæ tacita veritate non conferũt iurisdictionem.

PRæsentium.] CASVS. prohibet hic Papa ne filij sacerdotum debeãt ministrare in ecclesijs paternis, vel ea aliqua occasione detinere, sed inde penitus amoueantur. Not. filium in paterna ecclesia non posse ministrare.

h ¶ Paternis.] idem iuris est de alijs. ȷ̃. e. ca. ult. unde supplet maxime.

i ¶ Patiaris.] nisi habeant illas per dispensationẽ Apostolicæ sedis. ȷ̃. eo. c. ex tua. & c. pe. & vlt. Et idem est si fuit perpetuus vicarius. inf. eo. constitutus. aliàs expellantur, & alijs idoneis cõferãtur ȷ̃. eo. c. ult. De hac materia dicetur. ȷ̃. eo. c. vlti.

COnquerente.] CASVS. Mortuo presbytero ecclesiæ sanctæ Mariæ, M. clericus fuit præsentatus ad eam a patrono R. filius dicti presbyteri impediebat eius institutionem, vnde dictus M. conquestus fuit Papæ. mandat Papa si publicum est & notorium patrem dicti R. habuisse personatum in dicta ecclesia, filius eius nullo modo instituatur ibid. & si institutus est, remoueatur. Not. ꝙ filius portat iniquitatẽ patris; quod verum est temporaliter, non autem æternaliter.

K ¶ M. clerico.] qui præsentatus erat a patrono ecclesiæ. & iste R. molestabat eum super illa ecclesia ĩ qua pater eius nullo medio ministrauerit.

l ¶ Notorium.] Qualiter dicatur aliquid notorium esse, habes. inf. de coha. clerico. & mulie. c. vlt. quia si ibi ministrauit, non potest esse notorium. s̃. de trans. prælato. quanto.

† Concilii Trid. ses. 25. in decreto de reformatione, c. 15. idem sanciuit.

† Post conc. Lateran. sub Ale. iii. par. 19. c. 4. & c. 3. eo. ti. in j. compi. Concilium Trid. proxime citatũ. Cõciliũ Lateran. sub Innocen. ij. c. 31.

¶ Post concil. Lateran.

a ¶ Amouere.] cũ nõ ostendat dispensationẽ Apostolicæ sedis, vt dictum est. s̃. ca. proxi. & idem hic dicas.

VEniens.] Sunt duæ partes. Prima ponit querelam clericis. Secũda: ibi, Idoneoq; prouidet distinguẽdo. Secundum membrum: ibi, Verum. Io. And.

CASVS. Eps Londoñ. ordinauit N. clericum, in presbyterũ, ad capellã sancti Laurentii, quam cõcessit eidem, postmodum vero ipsum spoliauit eadem, pro eo ꝙ pater eius in ipsa ecclesia ministrauit. Sacerdos ille significauit hoc domino Papæ vnde mandat Papa eidẽ epõ, quatenus si constitit ei qñ ecclesiam ei concessit, ꝙ pater eius presbyter in ipsa ecclesia ministrasset, ipsã sibi restituat, & in pace dimittat, amoto alio si quem in ea instituit. Sed si hoc ignorauit. ex quo cum ad ipsam ordinauit, eam sibi restituat, donec in alia ecclesia sibi prouideat vnde honeste valeat sustentari. Nota. in omnibus decretalibus istis, ꝙ filius non debet succedere patri in ecclesiis paternis. Item qui scienter ordinat indignum, compellitur ei prouidere.

† Post concil. Laterã. sub Alexã. iij. par. 19. c. 5. & c. 6. eo. ti. in 1. compilatione.

† Prescripta legitur in omnib. antiquis.

b ¶ Ministrauit.] maxime. j̃. eo. c. vlt. ex quo non est legitimus.

[Gl. seq. quærit & dupliciter soluit, iterum quærit, & alleg. pro & contra.]

filium eius ibidem ministrare. aut eiusdẽ ecclesiæ personatum habere nullatenus patiaris, & si iam institutus est ibi, eũ inde non differas amouere.[a]

¶ Idem London. episc.

¶ Episcopus, qui scienter contulit filio sacerdotis paternam ecclesiam, exinde eum remouere non potest.

CAP. V.

VEniens † ad præsentiam nostram N. clericus nobis ꝓposuit, ꝙ cũ illum ad capellam sancti L. quam ei concessisti, in presbyterum ordinasses, ipsum ea postea spoliasti, eo ꝙ pr̃ eius in p̃dicta † ecclesia ministrauit.[b] ¶ Ideoque fraternitati tuæ mandamus quatenus si tibi innotuerit [c] qñ eã sibi dedisti, ꝙ pr̃ eius presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas,[d] & in pace dimittas, amoto alio, si quẽ instituisti forsitan in eadẽ. ¶ Verũ si hoc ignorans fecisti, † ex quo ad ecclesiã ipsam eum in p̃sbyterũ ordinasti,[e] eam sibi restituas, donec in alia ecclesia sibi ꝓuideas, vñ honeste valeat sustẽtari.

¶ Idem Oxoñ. episcopo.

¶ Gratiam continet: & hoc dicit. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, non debet carere beneficio. Io. And.

CAP. VI.

PRoposuit † nobis R. lator p̃sentium ꝙ cũ ad ecclesiam de Saleb. † à domino fundi fuerit pręsentatus, tu curam animarũ noluisti sibi committere, pro eo quod esset filius sacerdotis. ¶ Cęterum quia indignum est, ut ipse postquã est in subdiaconum ordinatus, omnino dẽat ecclesiastici beneficij prouisione carere:[f] Mandamus, quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu eiusdem[g] clerici inuenire studeas, qui ecclesię seruiat supradi-

—rã. sed hoc præcipit in odium epĩ, qui talem scienter eligit. simile. j̃. de cler. coniug. diuersis fallaciis. & in hoc facit Papa gratiã huic sacerdoti. vt ille eps̃ de cetero tales non promoueat, & cum ignorauerit ipsum fuisse talem, toleratur in eadem ecclesia d̃ gratia. scilicet quousq; prouideatur ei in alia ecclesia. & sic in primo casu propter culpã epĩ dispensat cũ eo Papa, in alio casu tolerat ad tempus.

† Vide l. si. ff. de iur. & fa. igno & l. si res obliga ta. ff. d le. 1.

[Gl. seq. signat cõtrariũ, & soluit. Scd̃o quærit & soluit: contra soluit, & allegat & respondet.]

e ¶ Ordinasti.] arg. ꝯtra. 50. di. ex penitẽtibus, & 81. dist. si q̃ sine. Contra hoc fit ex dispensatione: vt dixi. Nunquid interim est p̃latus? Ita: & habebit omnia. ff. de bo. pos. l. 2. Sed ꝯtra vr̃ ꝙ nõ sit prælatus. prælatura enim ad tempus dari non pot. 55. dist. p̃cepta. sicut nec hæreditas tẽporalis, ff. de adop. si tibi. & ff. de hæred. insti. hæreditas, ff. de reg. iur. actus legitimi. sicut nec libertas, ff. de manumis. testa. libertas, ff. de pe. quęsitum. §. 2. sed hoc intelligitur fieri de mandato domini Papæ: aliàs non esset prælatus.

† Post cõc. Laterã. sub Alexan. iii. par. 19. c. 6. & c. 7. eo. ti. in 1. compi.

† Salab. Salebi. Sabel.

PRoposuit.] Primo ponitur clerici supplicatio. Secundo gratiosa ꝓuisio. ibi, Cęterum Abb.

CASVS. R. clericus à patrono præsentatus fuit ad ecclesiã de Salebera. 2 eps̃ dięc. noluit ei curam animarum committere, pro eo ꝙ esset filius sacerdotis. accessit ad Papã dicẽ, ꝙ esset in subdiaconum ordinatus, rescribit Papa epõ dicens ꝙ indignũ est vt careat beneficio ecclesiastico, qui in subdiaconũ est ordinatus. vnde mandat quatenus aliquem honestum presbyterum cum assensu illius clerici debeat inuenire, qui ecclesiæ ipsi deseruiat, ita ꝙ præfatus R. habeat medietatem omnium beneficiorũ ipsius ecclesiæ: quoniam solus presbyter missarum solẽnia vel alia officia sine clerico non põt celebrare. No. ꝙ in sacris ordinibus cõstitutus nõ debet carere beneficio. Itẽ sacerdos solus sine clerico non dẽt esse.

2 Al. Sabel.

c ¶ Innotuerit.] sed qualiter potuit ei innotescere? Rñ. si ipse fuit ei cõfessus qñ ipsũ examinauit. 22. q. 5. hoc vr̃. Vel dicas innotuit quoquo modo. ff. de admi. tut. quidã decedens. §. vlt. & si episcopus hæc sciebat, non tenebatur ei dicere: quia qui sciuit certiorari non debuit. ff. de actio. emp. & ven. l. 1. in fi. Sed quis ꝓbabit innotuisse epõ? Ille qui dicit & allegat scientiam, debet probare, ff. de proba. verius & 82. dist. proposuisti. sed p̃sumptio est ꝯtra epm̃ qd̃ ipse sciuerit, qui eũ examinauit vel fecit examinari 24. dist. qñ episcopus. & præsumitur ꝙ nihil omiserit de contingentib. 11. q. 3. absit. & s̃. de ætate & quali. accepimus. vnde vr̃ ꝙ ipse debeas ꝓbare se ignorasse simile innotuit, ponit s̃. de rescri. cum contingat. 1

1 Concor. l. verius. cum gl. ff. de probat. & ff. de admin. tu. l. nec autem.

[Gl. seq. obiicit, & soluit.]

d ¶ Restituas.] quia quod benigne contulit, fraudis consilio nõ debuit reuocare. ff. de ædil. edic. ad res donatas. Vin. & de pœ. dist. 1. quantũlibet. simile. 22. q. 2. non enim. & 16. q. 2. visis. Sed nonne põt eps̃ contra factum suũ venire si est illicitũ? Ita vr̃. 35. q. 9. quod qs commisit. & s̃. de elect. nosti. & j̃. de re. ecclesiæ non alie. si quis presbyterorum. & C. de euict. si tibi libe-

[Gl. seq. arguit, allegat 4. iura.]

f ¶ Carere.] & ita est hic arg. ꝙ qui habet ordinẽ debeat habere beneficium. 70. dist. c. 1. & 2. & j̃. de præben. episcopus. & 1. q. 3. si quis obiecerit.

[Gl. seq. obiicit, dat solutio P. secundã per suppletionem, tertiam Vin. & Lauren. demum vacillat quis istorum sit prælatus.]

g ¶ Cum assensu eiusdem] sed quare requiritur assensus illius, & nõ patroni ꝯtra illud 63. d. principali. & c. seq. P. dicit ꝙ patronus eligit solum prælatum, & iste

iste subdiaconus erit prælatus, & ideo [illegible] ex [illegible] j. de iure pat. post [illegible] vel [illegible] ni confer [illegible] principaliter. Vel dicas [illegible] sacerdos erit prælatus, vt dicebant Lan. & Vin. & subdiaconus [illegible] ex dispensatione, & ideo contentus pro nu debet req [illegible] principaliter, & patro[illegible] præsentabit presbyterū de a[illegible] ci: & isti [illegible] ecclesiæ. [illegible] hoc quod [illegible] dictum [illegible] quia ex eo quod dicit [illegible] ipse &c.) sacerdos debet habere de iure administrationem: & secundū hoc satis videtur, q clericus sit p̄latus ex dispensatione Papæ. vt dicit P. & sacerdos erit seruitor ecclesiæ, quod innuit illa littera (q eccl'æ seruiat, &c.) quod satis videtur. sed ex littera potius colligitur quod presbyter sit prælatus, quam clericus, ex eo q dicit, solus presbyter, & ex eo q dicit sine ministri suffragio. Et est arg. quod clerici possunt habere præbendas distinctas & diuersas.

1 Dicebat Phi. in Italia hoc seruari i multis capellis: quæ habent plures clericos nec tñ aliqs istorum habet super alios prælaturam, vnū autem prælatum habet ipsa ecclesia, & non plures. 5. q. 1. in [illegible]. 12. q. 1. [illegible] 12. q. 2. [illegible] Io an. And.

† Post concil. Laterā. sub Ale. iii. pa. 10. c. [illegible] & c. 5. e. tit. in 1. compil.

† Vide Antonium Augusti. in notis collectionis veteris, loco proxime citato.

cle, ita q p̄fatus R. medie tatem omniū beneficiorū p̄dictę ecclesię, eidem in suo ordine seruiendo, pacifice debeat obtinere, nō .n. solus presbyter missarum solemnia, vel alia diuina officia potuit sine ministri suffragio celebrare.

¶ Idem archiepiscopo Cantuarieñ.

¶ Filius præsbyteri potest ecclesiæ cui pater præfuit mediate.

CAP. VII.

EX† transmissa con questione G. clerici percepimus, q ad abbatis de Castris præsentationē, in quo iā bñficio ecclesię de † N. eū in p̄senti recipere distulisti, eo q pater eius in p̄fata ecclesia ministrauit, quo defuncto mediate intercessit p̄sona, cui p̄dictum beneficium est collatum. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, prænominatum G. ad p̄fatum beneficium admittere non post ponas nō iō minus obseruato Apostolici rescripti decreto, q successionē d in eccl'. Dei hæreditariam detestatur.

¶ Idē Vigoreñ. episcopo.

¶ Filius præsbyteri potest ecclesiæ in qua pater sine titulo ministrauit.

CAP. VIII.

COnstitutus † in præsēti nostra G. clericus supplici nobis insinuatione mōstrauit, q cū capella de Stortoñ. † canonice fuisset adeptus, & eā pluribus annis pacifice possedisset, R. miles ipsum ea sine iudicio spoliauit. e Cūque memoratus clericus exinde apud te deposuisset querela; obiectū fuit ei, q pater suus in capella ministrauit eadem, & infra. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus † si tibi constiterit, quod ipsum clericum à capella fuerit prædicta per potentiam laicalem eiectus, f

[Glo. seq. arguit. allegat. 5. aura.]

a ¶ Solus.] arg. q ecclesia dedicari non debet, nisi tantum assignetur eidē, quod duob sufficiat, arg. 7. q. 1. illud & 91. dist. in omnibus, de cons. distin. 1. hoc quoque statutum. & c. nemo, & 1. q. 2. placuit.

EX transmissa.] Primo ponit querelam. Secundo prouidet & soluit obstaculum. Secūda pars: ibi, Ideoque. Ioan. And.

CASVS. Abbas de castris præsentauit Guli. clericū archiepiscopo Cantu. ad ecclesiam de N. sed archiepiscopus eum recipere noluit, eo q pater eius in ipsa ecclesia ministrauit, ipse ad Papam accedēs significauit ei qualiter fuerat repulsus: addēs quod pater eius in ipsa ecclesia ministrauerat, media interueniente p̄sona, mandat Papa eidem Cātuar. archiepiscopo, quatenus si ita est, prædictum G. ad ecclesiam prædictam admittat, nō ideo minus obseruato Apostolici rescripti decreto, quod in eccl'a Dei successionem hæreditariam detestatur. No. q in ecclesia non habet locum successio. Item no. q media persona tollit vitium successionis.

a Concor. l. hæredis. ff. de ver. sig. & l. si. C. de sepul. viol. & gl. in l. 1. in prin. ff. de pet. hæred.

[Gl. seq. notat q nomen hæredis, &c. alle. 2 iura: in contrarium alleg. 4. & soluit.]

b ¶ Media.] nota q nomen hæredis proximum significat, non vlteriorum, sub non semper 2, sed in quibusdam speciebus. ff. de verb. signifi. sciendum vero. C. de pœ. l. honor. arg. cōtra, C. de hære. insti. l. vlt. vbi [illegible] q hæres [illegible] est hæres. & C. [illegible] ff. de [illegible] hæredis. ff. de [illegible] & post. l. 1. [illegible] nomen hæredis, vt [illegible] & [illegible] specialia sunt, & [illegible] ex [illegible] est [illegible] quando [illegible]

c ¶ Obseruato.] [illegible] est, non propter hoc minus obseruat decretū illud quo p̄hibetur filios succedere in paternis ecclesijs, vt s. eod. præsentium. & in ecclesia successio esse non debet. 8. q. prima Apostolica.

d ¶ Successionem.] nota, q hæreditaria successio in filijs [illegible] & etiam in hominibus eiusdem loci consideratur j. de iure patro. consuluit. & j. de inst. ad decorem, & j. de decimis. ad hæc.

† Ca [illegible] in 1. cōpil. & post concil. Laterā. sub Alex. iij. par. 10. c. 9.

† al. de Corbana.

COnstitutus.] Prima ponit querelam. Secunda prouisionem. ibi, Fraternitati.

CASVS. Quidam clericus G. nomine, quandam capellam canonice fuerat adeptus, ut dicebat, & eam pluribus annis possedit quiete, tandem R. miles ipsum spoliauit eadem, & p quod clericus apud ordinarium deposuit querimoniam, obiectum fuit ei, quod pater eius in capella ministrauit eadem: propter quod capellam non potuit rehabere. ipse cōquestus est domino Papæ, dicens q pater eius nec persona nec uicarius perpetuus fuit in ipsa capella, aliquando tñ stetit ibi, sed nullum ius habebat in ea. Mandat Papa episcopo Vigorñ. quatenus si constiterit ei, q dictus clericus à prædicta capella fuerit per potentiam laicalem electus, & quod pater eius non fuerit p̄sona vel perpetuus vicario in ipsa: licet q̄ndoq. ministrassent ibidē, nomine p̄dicti Gul. faciat eum sibi restitui cum fructibus inde perceptis. No. q spoliatus restitui debet cum fructibus p̄ceptis à tempore spoliationis. Item perpetuus vicarius ius dicitur habere in ecclesia, vnde filius eius succedere non potest.

† In multis antiqs ita, quatenus si constiterit, q prædictus clericus, &c.

e ¶ Spoliauit.] quod de iure fieri non potuit 16 q. [illegible] laici &c. contra sanctorum. nec etiam in [illegible] clericorum laici habent potestatem. 23. q. 8. scire. & 12. q. 2. ecclesiarum.

[Glo. sed. obijcit, & soluit.]

f ¶ Electus.] sed cū iste fuerit spoliatus debuit restitui simpliciter antiqua [illegible] de iure suo. [illegible] de restituit. spo. in l. tieris. & cap. item cum quis. & c. ex conque-

conquestione. Sed hoc ideo fit quod mandat Papa inquiri, quia non agebat in se possessorio, sed petitorio & possessorio: quod patet ex ipsa litera in principio: quia dixit se canonice institutum, & iudicio postmodum spoliatum. & ideo de vtroque mādat inquiri: sic ꝭ. de resti. spolia. accepta. aliàs si simpliciter petijsset restitutionem, restitutus fuisset sine causæ principalis cognitione.

[Gloss. seq. ponit duo dicta, ad secundum signat contrarium, & remittit.]

a ¶ Perpetuus vicarius.] Nota quod licet pater temporalis vicarius fuit ibi, non videtur impedimentū pstare filio: quia cum pater nullū habuit titulum vel ius in re, cessat ius successionis. Itē si pater fuerit prælatus, potest ibi esse canonicus filius de legitimo matrimonio natus. ꝭ. e. ad hæc. contrariū videtur dicere. ꝭ. eo. ad abolendum. & ibi de hoc dicetur.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 19. c. 10. & c. 11. eo. titu. in 1. compil.

b ¶ Nomine.] pater ministrauit ibi nomine filij, patet q filius erat prælatus: quia is etiā possidet cuius nomine possidetur. ff. de acquirē. pos. quod meo iussi. de interdi. §. possidere infra de resti. spo. cum veniſſet. infra de præscript. si diligenti.

† al. bonæ.

c ¶ Perceptis.] vel etiam qui percipi potuerunt inf. de restit. spol. grauis. vbi de hoc.

† al. habuisse.

Ex tua.] in prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, Super quo. Ioan. And.

& q pater eius pfatæ capellę psona seu perpetuꝰ [a] vicarius non fuerit (licet in eadem noīe [b] eiusdem G. qñq; ministrauerit) ipsam sibi cum reditib. pceptis, [c] restituere ñ omittas.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Si is cui concessum est a Papa, vt possit dispensare cum filijs sacerdotum circa ecclesias paternæ immediate tenendas, cum aliquo dispensat, ille per litteras iustitiæ postea contra eum impetrates remoueri non poterit.

CAP. IX.

Ex † tua nobis parte ē propositū, q cū olim ad tuam cōsultationem [d] super filijs sacerdotum [a] tales a nobis litteras recepisses, vt eos posses in ecclesijs, quas patres eorū nullo mediante possederant, sustinere, quos probatæ vitæ, & sanæ † conuersationis cognosceres, vel quos lōgo tpe illas tenuisse † cōstaret: quidā ad iudices litteras impetrauerunt, vt si constaret eos esse filios sacerdotū, vel clericorum, qui in proximo ante eos ecclesias tenuerunt, super his imponatur eis appellatione cessante silentiū, & ecclesias istas ipsis [f] assignent, q̄uis in eis se ostendere nequeant [g] per episcopos institutos. ¶ Super quo tibi taliter respondemus, q si per priores lilteras cum aliquibus clericis dispensasti, dispensationem tuam posteriorum litterarum intuitu, nolumus irritari. [h] Alios vero clericos laicæ donationis [i] intuitu in ecclesijs sine auctoritate pontificis sui institui, aut institutos remanere auctoritate Apostolica prohibemus.

CASVS. Archiepiscopus Eboraceñ. obtinuit indulgentiam à domino Papa, vt posset dispensare cum filijs sacerdotum, vt remanere possent in ecclesijs, quas patres eorum nullo medio habuerunt, dummodo essent bonæ vitæ & opinionis, vel longo tempore ecclesias tenuissent. Archieps dispensauit cū aliquibus talium. Post istam dispensationem, quidam ad iudices impetrauerant litteras à Papa, vt si constaret prædictos esse filios sacerdotum vel clericorum, qui proximo ante illos ecclesias tenuerunt, imponerēt illis silentium, & ecclesias illas ipsis impetrantibus assignent. tacita veritate de præmissa dispensatione. Archiepiscopus consuluit dñm Papam, vtrum per litteras illas dispensatio sua debeat reuocari. Respondet Papa, quod si per priores litteras non aliquibus dispensauit, dispensationem illā nō vult per posteriores litteras irritari. In fine prohibet Papa clericos laicæ donationis intuitu in ecclesijs sine auctoritate epi scopi sui institui, & institutos præcipit remoueri. Ab. Nota q dispensatio semel concessa reuocatur. Itē litteræ veritate tacita impetratæ nō valēt. Itē nullus debet institui in ecclesijs sine auctoritate episcopi.

d ¶ Consultationē.] improprie ponit. quia cū respondet cōsultationi, ius cōe ostenditur per responsionem. argu. ꝭ. de vo. & vo. redem. ex multa. & ideo expone consultationē, id est, supplicatione: quia indulgentiam continet hęc decr. & hoc patet ex eo q̄d dicit, ꝭ. dispensasti. [1] & dispēsationem. & probatur hoc ꝭ. eod. c. pen. & vlti. nam Papa tantum cum talibus dispensat, vt ibi dicitur.

1 Vide nota ꝭ. eo. tit. ca. 1. primo rñ-so in fi. li. 6.

e ¶ Eos.] s. cū quib. fuerat dispensatum.

f ¶ Ipsis.] impetrantibus.

g ¶ Nequeant.] hoc ideo dicit, quia de gratia ipsius obtinuerūt litteras, pro istis ecclesijs obtinēdis. Et ex hoc patet, q ecclesias licite retinere non poterant per solam concessionem episcoporum, ex quo Papa mandat eos remoueri: & est uerum. ꝭ. eo. c. vlt.

[Gl. seq. notat dispensationē semel factam, &c.

h ¶ Irritari.] ergo dispensatio semel facta nō est reuocanda amplius, sicut nec iniuriæ remissio. 13. q. 4. si illic. [2] immo benefic. ū decens est esse mansurū, in Auth. constitu. quæ de dign. fi. li. à pa. §. illud quoque. coll. 6. Deus eñ dona sua multiplicat. de pę. d. 1. quātumlibet. & inf. de schisma. fraternitati.

2 Concor. l. sed si vnꝰ §. filio. ff. de iniur. & in l. 1. eo. titu.

¶ Idem Cātua. archiepiscopo, & eius suffraganeis

¶ Si manifestum est, quod filius in ecclesia immediate successit patri, sine aliqua testium receptione, ab illa remouebitur.

CAP. X.

† Cap. 11. e. tit. in 1. compilatio.

Qvoniam † ex sacris canonibus prohi-

i ¶ Donationis.] 1. q. 7. si quis omnem. in fi. immo suspendi debent clerici & communione priuari, qui ecclesias recipiunt de manib. laicorum, & laici sunt excommunicandi. ꝭ. de iure patron. præterea. cū ipsi tale ius possidere non possunt. s̄. de elec. sacrosancta. & c. Masiana nisi in capella vbi patronus habet tantum ius præsentandi. ꝭ. de iure pat. c. à nobis. & c. quod autem. & c. cum autem, & c. pastoralis. & non ius conferendi. inf. eo. c. vlti.

Pœna clericorum recipientium ecclesias de manib. laicorum.

Qvoniam.] Prima recitat factum. secunda prouidet: ibi, Nolumus.

CASVS. Mandat Papa Cantua. archiepiscopo, & eius suffraganeis, quatenus si publicum fuerit patres personatum in ecclesijs habuisse, filios eorū ab ecclesijs illis excludant, nec ad eas vlterius assumantur: & si hoc publicum est, nec causa in iudicio deducatur, nec testes admittantur. Not. q in notorijs ordo iuris non requiritur.

a Exclu-

a ¶ Excludatis.] s.eo.præsentium & j.eo.c.vlt.
b ¶ Vlterius. & ita loquuntur de illegitimis, & sic nec in paternis nec in alijs institui debent.vt j.eod c.vlti.
[Gl.seq.notat q [illegible] &c.alle.p concor.in contrarium alleg.4. ura.]

bitum,& infra.¶Præcipimus, quatenus si manifestum,& publicũ fuerit patres [illegible] in ecclesijs psonatus gessisse, filios ab eisdẽ (si ẽt eas adepti sũt) penitus excludatis,[a] nec ad earum gubernationem vlterius[b] assumãtur. Nolumus.n.v[t] causa in iudiciũ deducatur, uel testes ẽt admittãtur, si hoc manifestum[c] existat.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo.

¶ Filius etiam legitimus, remouetur ab ecclesia, in qua immediate successit patri vicario vel rectori.

C A P. XI.

AD † extirpandas successionis: & infra.

¶ Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si q filij presbyterorũ[d] puĩciæ tuæ teneant ecclesias, in qbus partes eorũ tanq̃ psonæ vel vicarij[e] nulla persona media[f] ministrarũt, eos (siue geniti sint in sacerdotio, siue nõ) ab eisdem ecclesijs ñ differas amore.[g]

¶ Clemens iij. Cassel.† archiepiscopo.

¶ Filius e si legitime natus promoueri põt ad ordines & in paterna ecclesia beneficiari.

c ¶ Manifestum.] & ita habes q in manifestis & notorijs ordo iudiciarius non est obseruandus. 2. q. 1. de manifesta, & cap. q Lotharius. j. de appel. cum sit Romana. in fi. & C. de accus. ea qdem. Arg. 2. q. 1. Deus omnipotens, & s. de diuor. porro. & s. de electio. bonæ memoriæ.

AD extirpandas.] Primo ponitur decisa consultatio. secundo responsio. Secunda: ibi, Fraternitati.

C A S V S. Dicitur hic qd filij presbyterorum, qui ecclesias tenẽt, in quibus patres eorũ nulla psona media ministrarunt tanquam psonæ vel vicarij perpetui, remoueãtur ab illis. No. q filij presbiterorum non possunt succedere partib. in ecclesijs, in quib. partes eorum psonæ vel vicarij fuerunt ppetui. Item media persona purgat vitium successionis.

[Glo.seq. reci.per q. an prohibitio filiorum. &c.]

d ¶ Filij presbyterorum.] vel ẽt nepotes vel inferiorum q libet quorum est ius succedẽdi. arg. Inst. de hær. qual. & dif. §. sui. In collateralib. non prohibetur. arg. j. de of. dele. ex parte. & quilibet repellitur, qui quasi iure successionis ecclesiã sibi vẽdicare intẽdit: quia ibi nõ hẽt locum successio. s. e. ex transmissa in fi. & 8. q. 1. apostolica.

e ¶ Vicarij.] perpetui. simile. s. eo. constitutus.

f ¶ Nulla persona media.] j. eo. ex transmissa.

g ¶ Amouere.] etiam si sint de legitimo matrimonio nati: ne videatur locum habere successio. 8. q. 1. apostolica. secus si media persona intercessissent: quia de iure communi, ibi & alibi possent præfici, cum sint legitime nati.

AD hæc.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Sciat. Abb. Siculus.

C A S V S. Quæsitum fuit a Papa, vtrũ filij episcoporum possint ad sacros ordines pmoueri. si alias digni sint? Respõ. Papa: si de legitimo matrimonio sunt geniti nec aliud impediat, possunt ad sacros ordines licite promoueri, & [illegible] patres eorum [illegible]. No. qd pater & filius legitimus [illegible] hanc decr[illegible] generaliter pro [illegible],

Al. ita patres eorum.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. compilat.

Hæc glossa est singularis, & obseruatione digna.

† Casan.
Cassien episcopo.
Caselbeñ.

C A P. XII.

AD † hæc, ex parte tua nostris auribus est relatum. & inf. Quod a nobis fraternitatis tua requisiuit an à pontificibus generati valeat ad sacros ordines pmoueri, si scientia fuerint & morum honestate pbabiles. Sciat fraternitas tua, quod si ex legitimo[h] sint matrimonio procreati, nec aliud canonicũ obuiat, licite possunt ad sacros ordines ascendere: & in eisdem ecclesijs, in qbus præsunt, vel præfuerunt genitores eorum, beneficium obtinere.[i]

¶ Idem.

¶ Non potest filius esse vicarius illius ecclesiæ in qua pater proximus fuit rector.

CAP. XIII.

MIchael † presbyter de S. Germano trãsmissa nobis conquestione mõstrauit, quod cum ecclesiã sancti I. de Corona † tuę dioecesis canonice sit adeptus, M. filius Antonij, q proximo ante, ipsius ecclesiæ habuit personatũ, ad se vicariam ipsius asserit pertinere: & infra.

¶ Fraternitati tuę mãdamus, quatenus si constiterit[k] tibi ipsum M. fuisse filium Antonij, q proximo ante habuit psonatum illius ecclesię, sup vicaria ipsius ei silentium perpetuum imponatur. No. q filius sacerdotis patri succedere non põt tamq persona, vel tanquam vicarius in ecclesia permanere.

de legitimo matrimonio genitis. quod possunt ad sacros ordines promoueri. & ecclesiastica bñficia habere, non solum in ecclesijs alijs, sed etiã in paternis, partibus eorum viuis vel mortuis.

[Gl. seq. signat contrarium.]

h ¶ Legitimo.] inf. e. ad abolendam. arg. cõtra sm vnã lec. sed illud, maxime, quod est ibi, tenetur oppositiue: alias illegitimus filius simul cum patre in eadem ecclesia esse non debet. infra. eod. cum decorem.

i ¶ obtinere.] & ita pot filius legitimus in paterna ecclesia simul cum patre beneficium obtinere. ar. j. eod. cum decorem. à ctrio sensu in verbo, illegitimus. sed in paterno bñficio siue dignitate succedere nõ dẽt. 8. q. 1. apostolica. & s. eo. ostitutus. & s. eo proxi [illegible].

† Cap. 3. eo. ti. in 2. compilat.

MIchael.] Diuiditur. In prima facti narratio. in secunda causæ commissio: ibi Fraternitati. Ab. Siculus.

C A S V S. Michael psbyter proposuit coram Papa, q ecclesiã S. Io. canonice fuit adeptus. Sed M. filius Antonij psbyteri, qui pximio anno habuit psonatũ ipsi[9] eccl'æ. asserit ad se ptinere vicariã eiusdem eccl'ę: mandat Papa quatenus si ostiterit dictum M. filiũ fuisset ipsius Antonij, q proximo

† Cap. 4. eo. ti. in 3. compilat.

† Coronefi. Toron.

Probandæ filiationis, & illegitimitatis varij modi.

[Glo. seq. quærit, & soluit, ex solutione infert aliam quæstionem quã soluit. iterum ex solutione obijcit, & respondet.

K ¶ Constiterit.] Sed quõ poterit hoc constare si ipse negauerit se filiũ fuisse illius? Rñ. si natus fuit ex illa, quã tenebat secum publice in domo pro concubina, psumitur eni filius illius, sicut aliqs psumit filius, qa natus est in mattimonio: qa pater est is, quem nuptiæ demonstrant. ff. de in ius voc. ga mater. Et ita præsumptiue

1 Vide l. si mater. C. de statu. defunct. & l. si cum pater. C. si aduer. rem. iudica.

ptiue talem dicimus filiũ, quẽ talis cohabitatio filium demonstrat: quia fuit in possessione filiationis, C. de suis & leg. l. 3. Sed si nõ fuit natus de vxore legitima, qualiter probab.? Rñ. ex eo q ille vocabat illũ filiũ, & ille appellabat eũ patrẽ, & cõiter habebatur & nominabat filius. ẏ. de prob. per tuas. & ex dilectione sola discernit quis cuius filius approbatur infra. de præsum. afferte. Sed vi. quod nominatio nõ probet illũ filium, qa ɔtrariam admittit probationem. C. de probat. non nudis. C. de test. neq; ꝑ illos. ff. de inof. testa. si initi rata. §. 1. Bene statur noĩationi ꝑ illã decr. ꝑ tuas in vn. nisi expresse ɔtrarium ꝓbaretur: vt dicunt illa vltima iura.

† Ca. c. e. ti. in 2. cõpil.

a ¶ Proximo] s. eo. ad extirpandas.

Litteras.] In prima ponitur supplicatio. In secunda supplicationis admissio: ibi, Verum Abb.

CASVS. Quidam vir & eius vxor cõi cõsensu promiserunt castitatẽ se seruaturos: qua promissa in facie ecclesiæ, vir pro motus fuit postmodum vsque ad sacerdotiũ. Tandem ĩ sacerdotio constitutus habuit accessum ad vxorem, & ex ea filium genuit H. noie. iste H. desiderauit à pueritia ministrare Domino officio clericali: dicit Papa, licet à filijs paterna incontinentia sit ꝓpellẽda: si dignus est aĩs, permittit eũ in clericum ordinari, ad ecclesiasticum beneficium promoueri vnde valeat sustẽtari. No. q natus de vxore legitima habetur ꝓ nõ legitimo & hoc ideo: quia natus est post continentiam. cõi voluntate promissam. & ita de illicito coitu dici potest.

In manu scriptis, vetustiorib. abstas.

liũ Antonij, qui eiusdem ecclesię habuit ꝓximo[a] ꝑsonarum, ei super eadẽ vicaria ꝑpetuum silẽtium imponere nõ postponas.

¶ Idem.

¶ *Illegitime genitus, etiam de vxore sine dispẽsatione ad ordines vel beneficia promoueri non potest.*

CAP. XIIII.

Litteras, † & infra. ¶ Intelleximus quod H. in sacerdotio genitus, de vxore legitima[b] natus & conceptus, affectauit a pueritia ministrare Domino in officio clericali. ¶ Verum licet a filijs[c] paterna incõtinentia modis omnibus ꝓpellẽda noscatur, si tñ aliter † dignus inuentus fuerit, permittim⁹ ipsum ordinari[d] i clericũ, & ad ecclesiasticũ beneficium (vnde cõmode sustẽtari valeat) promoueri.

¶ Innocentius tertius

¶ *Illegitimus in ecclesia paterna præbendari non debet.*

b ¶ Legitima.] ducta ante sacros ordines susceptos, qua postea vti nõ licuit. 31. dist. ante triennium. 32. di. placuit. q a ꝓmissã ɔtinẽtia siue castitate, postea fuit ꝓmotus: vn postea vti vxore non licuit. 77. dist. eps bene dictionẽ. & 52. di. seriatim. ẏ. de cler. coniu. sane. & ẏ. de conuer. coniu. coniugatus. & ideo de iure nõ potuit promoueri.

c ¶ Licet à filijs.] hic vult dicere, licet à filijs. &c. i. licet filij sint repellendi propter paternam incontinentiam, i tamen si alias boni, &c.

1 Quasi per illam de hore tentur.

[Gl. seq. quærit arg. pro & contra, & soluit.

d ¶ Ordinari.] sed nunquid ꝑ hoc non dispensat tñ cũ eo in minorib. ordinib. Arg. q sic. quia promissio in pũr mediocritatem respicit. ff. de auro, & arg. leg. l. qui lancem. & ff. de leg. 1. legato. & C. com. de leg. l. vl. §. sed si quis & ff. de le. 1. ꝑ ad Iulianũ. §. scio, C. de don. si quis argentum. §. simili quoq; a simili dispẽsationis genere respicere dẽt tñ minoritatem. arg. ff. de leg. 3,

nimus. arg. s. de transla. c. vlt. & ff. de ɔst princi. l. beneficium. & ẏ. de ver. sig. olim. ẏ. de dona. cum dilectus. in fi. & e q. arg. ẏ. de iudic. vlt. Sed tutius est tñ intelligere de minoribus. ita tñ Papa tenet sic vl. & nos ita sentire debemus. arg. ẏ. de rele. super litteris. in fi. & infra de prob. c. vlt.

CAP. XV.

Vm decorem dom⁹ Dei, & infra. Filijs canonicorum prębendas in eisdem ecclesijs conferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorum. ¶ Cum indecorum sit, vt in altaris officio illegitimus e filius impudico patri ministret, ĩ quo vnigenitus Dei filius ęterno patri pro salute humani generis victimatur.[f] ¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Si illegitimus maxime filius spurius instituitur in ecclesia, in qua institutus est pater, institutio non valet & instituens a suis beneficijs suspẽditur.*

CAP. XVI.

Ad abolendam pessimam, (quę in pluribus inoleuit ecclesijs) corruptelam, firmiter inhibemus, ne canonicorum filij,[g] maxime[h] spurij, canonici fiant [i] in sęcularibus i ecclesijs, in quibus

Cvm decorem.] Primo ponit vnũ dictũ. Scdo cãm redditibi. Cũ iudecorũ. Pars huius decr. ẏ. de vita & hone. cleric. cum decorem. Abb. Sicul.

CASVS. Filij canonicorũ de illegitimo matrimonio nati, non debẽt canonici fieri, vel præbendas hre in ecclesijs, in quibus partes eorum sunt instituti: quia indecorum est, vt non legitimus filius, impudico patri in altaris officio ministret. No. quod illegitimus non debet ministrare in patri in officio altatis.

† Cap. 31.

[Gl. seq. signat contrarium de decr. proxima.]

e ¶ Illegitimus.] sed legitimi bñ pñt esse in ecclesijs in quibus præ sunt partes eorũ. ẏ. eod. hæc. 2 Sed contra. inf. e. c. ꝓx. vbi legitimi prohiberi videntur, secundum vnã lecturam illius aduerbij maxime, & ei standum est.

2 Facit ad hoc l. aff a ytum §. .. l. .. §. patris. ad manu.. † Concor dat conc.. Tud. ses.. de reform.. tione c. .. & habetur c. .. eo. ti. .. 4. compila..

f ¶ Victimatur.] sup. de sum. Trin. ca. 1. §. vna vero.

Ad abolendam.] Primo ponit inhibitionis cãm impulsiuam: scdo inhibet: tertio: decernit: quarto contra facientes puniri mãdat. partes parent.

CASVS. In plurib. ecclesijs qdã inoleuit corruptela, q filij canonicorum fiebant canonici in ecclesijs sæcularib. in qb. partes eorũ erãt instituti canonici: ꝑcip c. on cilium q canonicorũ fili, & maxime spurij nõ fiãt canonici in ecclesijs sæcularib. in qb. patres eorũ sunt instituti: & si ɔtra factum fuerit, nõ valeat eorum institutio, q qui tales canonicare ꝑsumpserit, à bñficijs suis suspendantur. No. q qui canonicant indignos, suspendi debent à beneficijs suis: & instituti remouentur.

g ¶ Filij.] scilicet, illegitimi.

[Gl. seq. cum sequenti prosequitur duas lecturas illius aduerbij, maxime.]

h ¶ Maxime spurij.] sic illud aduerbiũ, maxime ponitꝑ tñ, tuc legitimi pñt ĩstitui, vt s. c. ad hæc. Si intelligas ꝓprie: tuc nec legitimi sunt instituẽdi in ecclesijs i qb sunt instituti patres eorũ, multominus & spurij. qđ satis vr: q ita corrigit. s. eo. ad hæc. de spurijs nulla dubitatio erat cũ illi essent ꝓhibiti per multa alia iura vt s. eo. c. 1. & ẏ. de ser. non ord. consuluit. & ff. de pœ. sanctio legum. sed dic vt in sequenti notula dr. Ber.

i ¶ In sæcularibus.] & hoc io dicit, quia in regularibus

tibus bñ pñt simul esse monachi, vel regulares canonici pater & filius: qa tales psonæ irregulares nõ phibetur intra religionẽ, ṡ. e.c.1. & 56. dist. vt filii, ita in sæcularib. prohibẽtur tm̃ ex hoc verbo. Sed ex eo qđ dicit inferius: q vero tales, vt dictũ ẽ, canonicare psũpserit, a suis bñficijs suspendantur. vr̃, ꝙ loquatur tm̃ de spuriis: qa cũ illis ẽ õi dispẽsare nõ pñt, vt ĩ. e.c. vlt. pro legitimis nõ ita punirentur: & ita loqtur tm̃ đ spuriis, & sedm hoc hęc dictio, maxime ponitur pro tm̃: i. id e t, illegitimi tm̃ phibẽtur, & nõ legitimi, licet glossula pcedens ꝯriũ videatur dicere, sed veri' credo ꝙ de oĩb. filijs intelligat, alias nihil adderet ista constitutio, nisi hoc solũ, ꝙ tm̃ pęnã imponit hic ordinatorib. sed contrariũ est verũ: qa ponit ꝓ tm̃, sed a propria ver bi significatione nõ est recedẽdum si res aliter salua esse põt, ff. de leg. 3. nõ aliter. & ĩ. de dec. audientiã. & ṡ. de trãsla. inter corporalia. & in re dubia melius est verbis electi seruire, ff. de exerc. l. 1. §. si is q. & ideo istud maxime tenetur proprie, & potest intelligi respectu eorum, qui ñ sunt spurij sed alias illegitimi: vt sunt naturales, & sicidem dicit, quod ṡ. eo. cum decorem. & addit: quia pœna hic statuitur cõtra ordinatores. & sic non tollitur. ṡ. eo. ad hæc.

Ꝟ & filius pñt simul esse monachi.

z. Idem Raymũ. in sum. Go. in sum. cir. prin. dicit, ꝙ canoniã non pñt hẽre vt hic, sed bñficiũ bene, vt ĩ. c. ad hæc. Ioã. And.

† Inno. 3. legitur in aliquot uetustis.

¶ In multis antiquis legitG. Remẽ.

instituti sunt partes eorũ: Et si fuerit cõtra præsumptum, decernimus nõ valere.[a]

¶ Qui vero tales (vt dictum est) canonicare præsumpserint, a suis beneficijs suspendantur.

¶ Honorius † tertius.

¶ Alius q̃ Papa non dispẽsat, vt filius in ecclesia pater nõ immediate succedat.

CAP. XVII

Dilectus filius G. præpositus Sãctæ Mariæ transmissa nobis petitione monstrauit, quod cum Virgilius presbyter quandam ecclesiam curam animarum habentem, quam nullo medio [b] habuit pater eius, obtineat, ipsum monuit vt resignaret eandem: sed idẽ asserẽs quod H. ¶ Remẽ. archiepiscop', tũc Apostolicę sedis legatus, dispẽsauit cum eo, id efficere contradicit.

¶ Quocirca mandamus, quatenus nõ obstante [c] dispẽsatione aliqua, q̃ a sede Apostolica nõ manauerit, quod canonicum [d] fuerit (appellatione postposita) statuatis.

¶ Greg. ix. Turonẽ. Archiepiscopo.

¶ Illegitimus absque dispensatione Papæ, ad dignitatem uel personatum uel beneficiũ curatũ promoueri nõ potest.

CAP. XVIII.

Nimis ĩ tua prouincia ecclesiæ deformatur honestas, ex eo quod filii sacerdotũ, & alii nõ legitime nati, ad dignitates & psonat', & alia bñficia curã aiarũ habentia, sine

sare, vt præsint in ecclesiis, in quib. patres eorũ habuerũt personatum, siue curam animarum nullo medio.

b ¶ Nullo medio. quare merito debet expelli: ṡ. eod. Michael. & c. ad extirpandas. & c. ex tua. & ca præsentium, & c. conquerente. etiam si legitimus fuisset.

[Glo. sequens notat legatum, & cõsignat cõtrariũ, & soluit. dat lecturã, a qua postmodũ recedit.]

c ¶ Nõ obstante.] sic patet expsse, ꝙ legatus dñi Papæ. nõ põt cũ talib. dispẽsare, licet habeat gñalẽ legationẽ. Sed vr̃ ꝯtra. ĩ. de off. leg. ꝙ trãslationẽ. vbi legatus exercet ea q̃ tm̃ sunt sedi Apostolicę reseruata, s. excõicatos pp uiolẽtas manus ĩ clericos absoluere; sed illud iam introductũ est ex consuetudine, ex certa scia Papæ, & ita perinde est ac si Papa spãl'r ꝯmitteret: & ita p gñalem legationem nõ trasferutur ea quæ spãl'r tribuũtur. ff. de off. eius cui man. est iur. l. 1. & ĩ. p of. leg. ꝙ translationẽ. & ff. đ pig. l. obligatione. vel forsitan ista legatus erat tm̃ legatus in prouincia sua: & isti legati q nõ mittuntur de latere dñi Papę, vt ĩ. de off. leg. cum non ignoratis. non habent tã largã legationẽ, sicut illi, qui mittũtur a latere dñi Papę. ut ĩ. eo. đ off. leg. c. excõicatis. vñ satis posset dici ꝙ Cardinales legati, q quasi pars corporis domini Papæ intelliguntur, ut 6. q. 1. si quis ex militibus. possunt cũ talib. dispensare, sed alii nõ possunt ultra id qđ spã l'r in eorum priuilegio continetur: & ꝙ illi habeant maiorẽ authoritatẽ & ptãtem, patet qa pręsentib. legatis missis de latere dñi papæ, isti non dent tunc suæ legationis offm̃ exercere ĩ. de off. le. c. volẽtes, & optime facit ad hoc 93. dist. c. vlt. & 94. dist. c. 1. immo nec illi possunt dispẽsare contra concilium Lateranẽse. ĩ. de præb. c. dilectus. & hic, & c. proxi. & c. ad extirpandas.

Cum illegitimis an possit per leg. tos dispensari.

Legatorum đ latere maior potestas q̃ aliorum legatorum.

[Glo. seq. arguit & respondet.]

a ¶ Non valere,] arg. ꝙ epi non possunt dispensare cũ illegitimis in simplici bñficio, & ex eo, quod hic dr̃; decernimus non valere: & ꝙ pęna imponitur ordinatoribus talium personarum, est arg. ĩ. eo. c. vlt. vbi remouẽtur illegitime promoti sine dispensatione papæ. hoc ius commune statuitur sed dispensatio nõ ꝓhibetur in alijs ecclesiis, in quibus partes nõ sunt instituti; & ita bene possunt episcopi dispensare cũ illegitimis in simplici beneficio in aliijs ecclesijs non paternis. sed in paternis nõ possunt eo. n. ipso quod prohibet concilium de paternis tm̃, datur intelligi; ꝙ de alijs cedat. arg. ĩ. eo. c. fi. & ṡ. eod. ad hæc. & c. cum decorem. De hoc dic vt ĩ. e. c. vlt. in notula, sic ergo Ber.

Episcopi an valeant dispensare cũ illegitimis in simplici beneficio.

Dilectus filius.] In prima facti narratio. In secũda ibi, Quocirca. causæ commissio. Io. And.

CASVS. Virgilius presbyter habebat quandam ecclesiam curam animarum habentem, quã nullo medio habuit pater eius præpositus sanctæ Mariæ ipsum monuit vt ecclesiam ipsã dimitteret: ipse vero dicebat, ꝙ Remensis archiepiscopus Apostolicæ sedis legatus cum eo dispensauerat: & ideo eam dimittere nolebat præpositus significauit hoc domino papę: mandauit Papa quatenus nõ obstãte aliqua dispensatione, quæ a sede Apost. non manauit, statuat quod canonicum fuerit, appellatione remota ipsum ab ecclesia remouẽdo. No. ꝙ solus Papa cum filijs sacerdotum põt dispẽ-

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d ¶ Canonicum.] sed quid erit canonicum? Rñdeo ut ab ecclã expellatur, vt ĩ. c. prox. filius n. patri in ecclesia succedere non debet. z. ṡ. eo. c. præsentium. & c. q̃rente, & c. ad extirpandas, & in pluribus c. seq. post illud c. præsentium, & c. 8. q. 1. apostolica.

z Nisi cum eo ex cã necessaria fuerit dispensatum.

Nimis.] Primo ponit abusum prouinciæ, quẽ secundo circa præterita corrigi iubet. & in futuru prohibet: ibi, Quo circa. Io. And.

CASVS. In prouincia Turonen. filii sacerdotum, & alii, nõ legitime nati, pmouebãtur ad dignitates & psonatus, & ad alia bñficia curã aiarum habentia, sine dispẽsatiõe Apostolicæ sedis: vñ mãdat Papa archiepo Turonen. quatenus pdictos oẽs remoueat a dignitatib. psonalib. & hmõi bñficijs curã aiarum habentib. & illa personis idoneis ꝯferri faciat p illos, id quod collatio ipsorum noscitur pertinere pcipiens ne id đ cætero attentare præsumant. No. ꝙ solus Papa põt dispensa-

spensare cum filijs sacerdotum vt ad dignitates & curam animarum possunt promoueri.

[Gl. seq. notat seruo q̃ritur. arg. q̃d sic all. 2. i p̃riũ, qb. rñdet. tertio iterũ querit arg. & ↄtra & soluit.]

a ¶ Sedis apostolicæ.] sic ergo patet aperte per decretalem istã, q̃d iuris sit de filijs p̃sbyterorũ, & alijs illegitime natus: q̃a non p̃nt ad dignitates vel beneficia curã animarũ habentia promoueri, nisi p̃ dispẽsationẽ sedis Apostolicæ: sic s̃. ec. ex tua. & c. proxi. arg. s̃. eo. ad abolẽdã. si p̃moti sint, debent expelli. Sed numquid epi p̃nt dispẽsare cũ talib. illegitime nati i simplici bñficio, & ut promoueantur ad sacros ordines sine aliqua dispẽsatione? Vr̃ q̃ sic. eo. n. ipso q̃ prohibet tm̃ illos a dignitatibus, & cura aiarũ, intelligitur p̃mittere de alijs inferiorib. bñficijs: q̃a q̃d de vno prohibet, de alio p̃mittitur. 25. d. qualis. & j̃. de ijs que fi. a p̃la. fi. cõsen. c. cũ apostolica. in fi. p̃terea nõ inuenitur eis p̃hibitũ, ergo intelligit p̃missũ eis. j̃. de te. p̃mu. c. ad q̃ones. & 30. q. 4. q̃ spiritualẽ. i sed vr̃ prohibitũ. s̃. eo. ca. 1. & c. ad abolendã. & j̃. de ser. nõ ord. cõsuluit. Sed p̃t dici q̃ ibi ius cõe statuitur, sed dispẽsatio ñ p̃hibetur. Sed ↄ hoc vr̃ exp̃ssum. s̃. eo. ca. lr̃as. vbi dispensat Papa cũ tali ad clericatũ. ibi, Papa dispensauit, p̃ hoc tñ alijs ñ prohibetur: q̃a hoc ab ipso fuit penitũ. & sic patet q̃ illegitime nati, de iure cõi p̃moueri nõ p̃nt ad aliquẽ ordinẽ. Sed si in monasterijs vl̃ regularib. ecclesijs ministrauerint, nunquid postea p̃nt promoueri ad ordines, vel ad dignitates de iure cõi vel per dispensationem? Videtur q̃ sic de iure cõi s̃. eo. c. 1. & 59. di. c. 1. quia ingressus religionis oẽm tollit irregularitatẽ. in auth. de mona. in prin. coll. 1. Sed cõtra vr̃ q̃ nõ tollatur irregularitas per ingressum religionis. j̃. de apo. ta. c. ex litterarũ & j̃. de pœni. i q̃busdam. Potest dici, q̃ postquã intrauerint religionẽ, possunt promoueri ad ordines sine aliqua dispẽsatione: ad honores vero promoueri nõ debent sine dispẽsatione: prout hic dicitur. & arg. s̃. eo. c. 1. versi. prælationem vero, &c. & ita habes hic casum, in quo episcopis aufertur dispensandi potestas.

dispensatione sedis Apostolice a promouentur.

¶ Quo circa mandamus, quatenus prædictis personis a personatibus, & dignitatibus, & huiusmodi beneficijs prorsus amotis ea personis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipsorũ de iure noueris pertinere. Et ne id de cætero præsumatur, districtius inhibemus.

TITVLVS XVIII.

De seruis non ordinandis, & eorum manumissione.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ Seruus ante plenam manumissionem ordinari non debet.

DE SERVIS NON ORDINANDIS. &c. ¶ Viso de impedimento originis, videndum est de impedimento conditionis personæ.

De hac materia habetur 60. dist. per totum. Ad hoc 12. q. 2. liberti. vsque ad ca. aurum. Io. And.

Nstituendi.] Primo ponit dictum. Secũdo eius approbationem. Tertio ex eo dat instructionem. Secunda ibi, Reuera. Tertia: ibi. Et ideo. Io. And.

CASVS. Dicitur q̃ nõ debet ordinari seruus, nisi primo fuerit absolute manumissus: q̃a quod vituperari poterit præcauendum est hoc habes. 54. di. per totum. Nota verbum illud: quod infirmari vel vituperari potest, præcaueri debet.

[Glossa sequens recitetur per obiectionem.]

CAP. I.

Nstituendi; † & infra. Forte dicet aliquis Clericus fieri nõ permittitur, nisi ante clericatum ingenuitatis b dignitate potiar. Reuera verũ dicit; Et ideo quod infirmari † vel vituperari potest, præcaueri c debet.

¶ Ex eodem. †

¶ Seruus sine licentia domini ordinatus, deponitur, & domino restituitur.

CAP. II.

DE seruorũ ordinatione; & inf. Statutum est, vt nullus episcoporũ deinceps ad sacros d ordines eos promouere præsumat, nisi prius a dominis libertatẽ fuerint cõsecuti. ¶ Et si qlibet seruus fugiẽs e dominum suum, quasi

b ¶ Ingenuitatis.] improprie tenetur illud verbum: quia ingenuus est q̃ statim cum nascitur liber est. institu. de inge. in prin. vnde dic, ingenuitatis, id est, libertatis plenæ: quia qui ad clericatum promouetur, pri⁹ plenã libertatem consequi debet, nullo a domino retẽto obsequio temporali, alioquin promoueri ad clericatum non debet 54. dist. quicunque.

[Gloss. seq. notat futura præcauenda. alleg. tria iura in cõtrarium.]

c ¶ Præcauerit.] no. q̃ futura sunt præcauẽda 23. di. in nomine Dñi. & 63. dist. cũ Hadrianus. & 1. q. 7. cõuenientib. circa princ. & exempla præsentia nos cauere p̃monet in futurum. 82. dist. plurimos. in fin. & maior tristitia est de talibus cum reuocãtur, q̃ nascatur gr̃a de accitis, id est vocatis. 51. dist. præterea. & c. designata. & ecclesia pro talibus infamatur, j̃. ti. prox. c. vnico, & sic ad cautelã futurorũ aliq̃d fit. 28. dis. de Syracusanæ. & prouidere quis debet, quod contingere potest. ff. loc. §. 1. arg. ↄtra q̃ non imputetur alicui si non diuinauit. ff. ad leg. Aqui. l. si putator, in fi. & ff. man. l. si fideiussor. §. si cũ debitor, & j̃. vt eccle. bene vt nostrum.

DE seruorũ] Duo facit cõcilium, primo ponit statutũ. Secũdo cõtra factũ irritat: ibi, Et si. Io. Andr.

CASVS. Statuit concilium Toletan. vt nullus p̃sbyterorum de cætero promoueat seruos ad sacros ordines, nec etiam ad minores, nisi prius à dominis libertatem fuerint consecuti; & si aliquis seruus fugiat dominum suum, & fraudulẽter ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, deponatur, & dominus eius eum recipiat. Not. quod serui promoueri non debent sine licentia dominorum suorum. Item qui ordinatur sine manumissione ignorante domino vel contradicente, deponendus est. Item licet aliquis fuerit in possessione libertatis, eam amittit.

d ¶ Ad sacros.] idem intelligas de inferiorib. 54. di. c. 1. & c. quicunq; & c. si quis obligatus. & s̃. c. proxi.

[Glo. sequen. recitetur per quæstionem coram quo iudice, &c.]

e ¶ Fugiens.] iste fugiens si de statu suo certare voluerit, ad priorẽ iudicem à quo fugit remitti debet, vt ibi cã status agatur. C. vbi causa status agi de l. 1. si vero est in possessione libertatis, sub illo indice vbi est, cõuenietur. C. eo. l. 3. Hoc autẽ debet intelligere, q̃ hæc q̃stio si dubitetur an sit fugitius vel non, tractabit & finietur

† Concor. I. sicut. §. 1. ff. ad leg. Aql. & ff. ad Maced. l. sed Iulianus. in fi.

† Cuius cõcilij Toletani sit, nondum constat, idẽ tñ Burchard⁹ li. 2. c. 28. & 29. & Iuo. par. 6. c. 129. & 130. & in 1. p̃p. eo. tit. c. 1. qb. locis ẽ itegrũ decretũ. cõcor. canon. Apostolorũ. 81. & Gelasius Papa in epistola quædã epis p̃ Lucaniam, &c. c. 16.

† Al. ĩstituẽdi.

† Infamari.

† Burchard⁹ li. 2. decr. ca. 31. Ino. par. 6. c. 131. Gratian⁹ di. 54. c. 6. Pannor. mia li. 3. tit. d seruis nõ or. cap. 1. & post ocil. Lateran. sub Ale. 3. part. 50. c. 56. & c. 1. e. ti. i. 1. cõpil. vbi integrũ decretũ, & variã inscriptionem iuenies. Sed vide emẽdationẽ huius ca. in Decreto Gratiani definuo ipso di. 54. c. 6.

Libertatis cã sub quo iudice cognosci deat.

finietur antiquam inchoet causa status. ff. de li. causa. l. liberis. §. sunt & aliæ. & l. igit. §. potest. si vero nō est fugitiuus, & vult proclamare ad libertatem, sequitur forum domini. C. vbi causa status agi del. 4.

[Glo. sed. distinguit, aut seruus ordinatur, aut monachatur. primo casu aut in fit sciente dño aut ignorante, & cū scit, aut contradicit, aut tacet; cū ignorat, aut ordinator vel presentator scit, aut nō: & cū nescit aut ordinatus est ad minores aut ad sacros citra presbyterarum, aut ad presbyteratum. Ioan. And.]

a ¶ Deponatur] quid iuris sit de seruis ordinatis, no. q si ordinatur seruus domino sciente, & contra dicente, seruus remanet, & restituitur domino, etiam si sacerdos sit factus, vt quidā dicunt, vt 54. dist. ex antiquis. Alij contradicunt, vt Io. & Tanc. Si vero sciente, & non contradicente domino, tunc statim liber est: 1 vt 54. distin. si seruus sciente. Si autem domino ignorāte ordinetur, sed epo uel presentatore sciente q sit seruus: tunc ille efficitur liber, & episcopus vel presentator tenet dare dño duos seruos æq; bonos 54. di. si seruus absēte. Si non habeat vnde soluat, restituetur domino vt statim destinguitur. Si vero domino ignorante, & epo & presentatore fuit ordinatus, si constituitus est in minoribus ordinibus, deponitur, & remanet seruus 54. di. ex antiquis, & cap. frequens. Diaconus vero dēt vicarium pro se: aut si non habet, ipse reddatur. 54. distin. ex antiquis. Eodem priuilegio. subdiaconus gaudet. j. eo. miramur. arg. ad id. s. de æta. & qual. c. à multis. Si vero est sacerdos, statim liber est, sed amissione peculij sui mulctatur, vt in c. illo, ex antiquis. Vel si non habet peculiū, seruiat domino in diuinis officijs 54. dist. frequens. Si vero quis monachus factus est, vsque ad trienniū tātū potest eum repetere, ultra vero remanet monachus & liber. 54. dist. seruus sciente. 2

† Ex cōcilio Toletano. 4. c. 73. & c. 4. eod. tit. in 1. compila.

1 Nō distinguendo, ad quē ordinē fuerit ordinatus scdm Go. licet Pe. hic contra. Io. And.

2 Concor. tex. in Authē. de mona. in prī. q §. 2. colla. 1.

libet calliditate vel fraude ad gradus peruenerit ecclesiasticos, decretum est, ut deponatur, a & eius dominus eum recipiat.

¶ Ex eodem.

¶ *Seruus ab ecclesia manumissas ordinari pōt, & q acquirit, post suum obitum, erit ecclesiæ manumittentis, quā si accusat vel contra eam testificatur, libertate & ordine priuetur.*

CAP. III.

De† famulis ecclesiæ cōstituere presbyteros & diaconos p parochias liceat, ita tñ vt antea manumissi statum recipiāt libertatis. ¶ Quicquid autē talibus extiterit debitum, aut quolibet mō collatum, eis in personas extraneas trāsmittere non licebit, b sed oīa ad ius ecclesiæ, a qua manumissi sunt, post eorum obitum debeant pertinere. ¶ Quib. (sicut cæteris ecclesiæ libertis) accusandi, vel testificandi ad uersus ecclesiam c aditus præcludatur, ad q si aspirauerint nec solum libertatis bñficio careant, sed ēt honoris gradu, quem nō dignitate naturæ, sed necessitate tpis meruerūt d

¶ Ex cōcilio apud Alichi.†

¶ *Dominus in seruo quem manumisit potest spirituales operas retinere.*

CAP. IIII.

NVllus, † & in fra. ¶ Si quis de seruis suis quemquam donauerit libertati, & ipsum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiā elatus, domino suo canonicas c horas psallere noluerit, accusatus f apud episcopum, qui ordinauerit

DE famulis.] Tria sunt dicta, Secundum ibi, Quid quid. Tertium ibi, Quibus. Ioan. And.

CASVS. Statuit concilium Toletannum, q ecclesia possit cōstituere presbyteros & diaconos p parochias de seruis suis, ita tñ q primo accipiāt libertatē, & qcqd illi postmodū acquierint, vel eis datū fuerit, ad extraneas psonas non transmittāt: sed oia post obitū suum ad ius ecclesiæ, à qua manumissi sunt debeāt ptinere. Quibus accusandi vel testificandi aduersus ecclesiā, omnis aditus præcludatur, sicut, & cæteris libertis, ad qđ si aspirauerint, & libertatē amittāt, & honorem ordinis, quem nō dignitate naturæ, sed tpis necessitate meruerunt. No. q liberti dñm suum accusare non possunt, vel contra ipsum testificari sine venia.

[Glos. seq. signat contrariū de duobus canonibus, & sol. Itē signat ɔtrariū del. & quadrupliciter soluit.]

b ¶ Nō licebit.] 12. q. 3. c. 1. & 2. Contra hoc loquitur de libertis ecclesiæ hac conditione manumissi. illud inteligitur de ijs qui ingenui sunt. Itē ɔtra inst. de successi. liber. §. sed nostra. Hic de rebus acquisitis occasione ecclesiæ, ibi de alijs. Vel hoc de manumissis ab ecclesia ut quicquid acquirant, ecclesijs intelligātur acquirere: illud a priuatis. Vel isti non habebāt consanguineos illi sic. 12. q. 2. eps qui filios & rō est 13. q. 3. pontifices, & j. de test. ca. cū in officijs, hoc est de ijs q̄ intuitu ecclīæ data sunt, & p remedio animarū defunctorum; ut ibi dr, & in c. pontifices, Illud uerius credo, q hac conditione isti manumissi fuerunt. Si uero simpliciter, libertati sunt donati: tunc liberum est eis facere quod volūt j. eod. cap. eo libentius.

c ¶ Ecclesiā.] id est: prælatum: quia ei præcipue tenentur, cum sit caput. j. de ver. sig. c. cum clerici secus est de alijs singularib personis. 12. q. 2. qui manumittitur. ca. octaua discussio. & c. eps qui māci piū, sed j ecclesiam testificari non potest cum sit patrona: nisi ipsius edicti venia impetrata. C. de in ius vocan. l. 2. & c. prēd. qui manumittitur. alias in seruitutem rediguntur, vt dicit hic, &c. qui manumittitur.

† Altheum Althaim. Archi.

† Cap. 3. eo. titu. in 1. cōpil. Burchardus lib. 2. c. 234. Iuo par. 6. c. 302. vbi hēs integrū decretum.

d ¶ Meruerunt.] id est, acceperunt. vel intellige proprie, quia ipsi libertatem meritis suis acceperunt. 12. q. 12. si quos deseruis.

NVllus.] CASVS. Si aliquis seruum suum donauerit libertate, & eum fecerit presbyterum ordinari, & ille postea in superbiam elatus dño suo noluerit canonicas horas celebrare, accusetur apud epm suum, & degradetur. Not. in manumisso operas spirituales posse retineri. Not. aliquem per ingratitudinē ad pristinum statum reducendum.

[Glo. sed arg. alleg. contrarium, & soluit.]

e ¶ Canonicas.] argu. q Dñs posset retinere operas spirituales in eo que manumittit ad clericatum. arg. ɔtra, 51. di. quicumq; illud intelligitur de obsequio tēporali, q retinet in eo q manumittitur, nō ad ordines, sed vt laicus remaneat, & illud de obseqo spiritualis: qđ non prohibet, immo licitū est 54. d. frequens, in fi.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Accusatur.] sed qualiter ɔtra istū agit: ciuiliter an criminaliter? Si criminaliter, & Dñs non probet: qualiter punietur Dominus: Potest dici q accusatus non punitur, pprie, quia Dñs non accusat, sed potius agit vt in seruitutē redigatur arg. C. de eden. l. q accusare, vel si vis vt proprie teneatur, accusator punietur pro motu si iudicis defecerit in probando obligabit se ad extraordinariam pœna & j. de accus. c. super his.

3 Præsentim si hoc fiat d auctoritate, epi scdm Philip. q hoc dicit: qa qdā dicebat ipsi consensū necessariū. Tā hoc non credit. Io. And.

[Glo. seq. signat contrarium circa quoq; ponit sex opin. & tertiam approbat.

a ¶ Degradetur.] 54. dist. ex antiquis. & cap. frequens. contra: ibi dr̄ ꝙ sacerdos factus remanet liber, super hoc varij varia dixerunt, quidā dicut ꝙ illud corrigit̄ ꝑ illa, vel dic ꝙ illa continent ius commune: hæc specialia sunt in odium illorū qui promoti sunt vt seruiant in diuinis officijs. arg. ꝭ. c. e. libentius. Melendus dixit, ꝙ hoc Dominus dixit in pacto, vt redigeretur in seruitutem, nisi ministraret dominis suis diuina. B. dicit, ꝙ intelligit de seruo plati. Vel posset dici, vt quidam dicunt, ꝙ libertas est res spiritualis: & ideo potest uenire in commutatione cum alia re spirituali ꝭ. de re permu. ad quæstiones. Hug. dicit ꝙ hoc e. non tenet. verior videtur opi. Melendi, qui dicit ꝙ eo pacto vel cōditione liber factus fuit, & ordinatus, vt seruiret dn̄s suis in diuinis, & aliàs i ser uitutem redigatur. & facit ꝑ hoc. ꝭ. eo. c. eo. libentius. & est argum. ꝙ si Domino ignorante seruus sacerdos factus fuerit, debet reddi domino, vt seruiat ei in diuinis. 54. distin. frequens. ergo multo fortius debet ei seruire vbi eo pacto promotus est, vt dixi: quia maior contumacia ꝑsumit̄ illius, & sic ꝑ ꝑ cōtumaciā, & quia fidem promissum nō seruat deponitur, & redditur Domino, & nullo priuilegio clericali gaudebit ulterius, quo ad dominum.

† Ca. 5. e. ti. in 1. cōpila. & post cōcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 26. c. 19.

† Hæc admonitio sortasse in ueteribus ære monitarū pōtificiarū libris extabat hodie non extat.

† Varineñ.

† Ca. 7. e. ti. in 5. comp.

cum, degradetur. a

¶ Alex. iij. archiepiscopo Turonensi.

Spurij uel serui, ordinari non debet.

CAP. V.

Consuluit: † & inf. Cōsultationi tuę taliter rn̄demus, ꝙ neq; spurios [b] neq: seruos [c] ordinare debes, & si memor es, in consecratione tibi dictū fuit, vide † ne quemlibet seruilis conditionis ad ordines promouere præsumas.

¶ Inn. iij. Varieñ. † epo.

Manumissus ab ecclesia ut fiat clericus, & ipsi ecclesiæ perpetuo seruiat in diuinis, ad aliam ecclesiam se transferre non potest, secus si pure fuerit manumissus. Vel sic, secus, si fuerit manumissus, ut seruiat Ioan. And.

CAP. VI.

EO † libentius: & infra. ¶ Adiecisti aliam quæstionem, an illorum filij, q. ecclesię seruili conditione tenentur, tradit a parentibus militiæ clericali, cum suorum cōniuentia dominorū, [d] vt † in eadem ecclesia debeant deseruire, assequentes propterea libertatem, post tēpus ea relicta possunt ad aliā se transferre: In quo credimus distinguēdū, vtrū eo tenore [e] fuerint manumissi, & obligati † ordini clericali, ꝙ manumittenti ecclesiæ dum vixerint, deberent impenderet [f] famulatum in obseqjs diuinorum, & tunc transferendi se ad aliam est eis licentia denegāda, vel manumissi extiterint absolute, † sicque libertatem habeant ad aliā s transeūdi.

¶ Idem.

Ius quod est de seruo facto diacono etiam de subdiacono debet intelligi.

CAP. VII.

MIramur non modicū cum certū † sit in constitutionibus antiquorū, [h]

re in diuinis officijs, & tunc ad aliā ecclesia se transferre non possunt, vel vtrum absolute fuerint manumissi, & tunc possunt licite ad aliam se transferre. No. ꝙ quando libertas datur sub conditione, vel tenore tunc ille compellitur conditionem seruare.

d ¶ Dominorum, fi. 54. dist. c. 1. 2. & 3.

[Glo. seq. signat ꝯriū & dupliciter soluit.]

e ¶ Eo tenore.] arg. ꝯtra. j. q. 2. q pro. & ꝭ. e. c. instruēdi, & ꝭ. de pac. c. vlt. eo. intuitu, vel modo, non enim fuit conditio, sed modus ad quem seruandum tenet̄ ꝭ. eo. c. instruendi. & ꝭ. de pact. c. fi. arg. ꝙ non fuit conditio. ff. de tute. l. muto. §. sub conditione. & ꝭ. de præb. c. significatū ff. de man. test. l. libertas. §. hæc scriptura, vel aliter sicut sponsalia possunt cōtrahi sub coditione: ut qs fidem Christianā recipiat. 28. qō. 1. non oportet, vel vt corrigat vitā. ꝭ. de spō. c. inter opera. Ite potest aliquam manumittere vt ordinem recipiat, vt hic. & ꝭ. de cōdi. ap. c. 2 libertas. n. res spiritualis est: & ideo potest venire in commutationem cū alio spuali, vt hic, & ꝭ. e. c. nullus. & ꝭ. de re. permu. c. ad qōnes.

f ¶ Impēde re.] immo si nō impendunt, rediguntur in seruitutem. 12. q. 2. diaconi. & c. octaua discus ho, & illud. exaudias ꝓm & hoc ꝓm distinctionem istius intelligas. ꝭ. eod. c. nullus, vt ibi dictum est.

† In codice Barbarię ita vt in eadem ecclesia, cuius sunt debeant deseruire, &c.

† In omnibus manuscriptis legitur: oblati. in uno solo obligati, sed i. & g. ibidē velut sup abūdātia erāt notata.

† Vide l. manumissiones ff. de iust. & iur. l. liberti 1. ff. d̄ adop. Libertas res est spiritualis.

† al. certū.

Consuluit.] CASVS. Dr̄ in hoc canone, ꝙ episcopus non ordinet seruos, vel spurios: qm̄ in consecratione cuilibet episcopo dicitur: vide ne quemlibet seruilis conditionis præsumat ad ordines promouere. No. ꝙ seruus vel spurius ordinari non debet.

b ¶ Spurios.] spurius est cui pater est vulgus, 1 & sic non potest ostendere partem vel si ostendit, verecundum ostendit, quem habere non licet. ff. de sta. homi. l. vulgo. & isti illegitime nati promoueri non debent, sup. de fil. presby. c. 1. & vlt.

c ¶ Seruos 54. dist. c. 1. sup. eo. tit. per totum.

EO libentius.] Sunt duæ partes. Secūda: ibi, In quo. Ioan. And.

CASVS. Aliquis seruus ecclesię filium suū obtulit ipsi ecclesiæ: à qua libertatē sunt assecutus, vel in ipsa ecclesia dn̄o debeat deseruire in ordine clericali: quæritur vtrum post aliquod tempus possit ecclesiam illā dimittere, & ad aliam se transferre? Papa hic distinguit vtrum eo tenore fuerint manumissi, & oblati ordini clericali, vt in ea dum vixerint, debeant deserui-

1 Concor. l. fina. & ibi Bar. ff. de his qbus ut indig. & in authē. quibus mod. na. eff. sui. §. fin. & C. eo. l. 1.

g ¶ Ad aliam.] de licentia tn̄ epi, alias nō esset q̄stio. Ex quo enim intitulati sunt in aliqua ecclesia, deberent in ea perpetuo permanere. 70. dist. sanctorum. 21. q. 1. c. 1. ꝭ. de renun. admonet. & ff. de pac. c. vlt.

MIramur.] Primo decise narat factum. secundo diffinit, & solu t. Ioan. And.

CASVS. Aliquando serui ordinant̄ sine licentia dominorum suorum: quæsitum fu t à Papa qualiter illi sic ordinati debeāt in seruitutem, vel non debeant reuocari? Papa miratur de hac quæstione, cum certum sit in canonibus, qūo debeāt vel non debeant in seruitutem reuocari: veruntamē de ordine subdiaconali, eum de eo nulla fiat menti o in decretis, dicit ꝙ ille ordo eodē priuilegio gaudet cū diaconali, quia licet olim non reputaretur sacer in ecclesia primitiua: tamen a tempora Gregorij & Vrbani secundum moderna tempora sacer. reputatur. Not. quod subdiaconatus & diaconatus simili priuilegio gaudent.

h ¶ Antiquorum.] 54. dist. ex antiquis. ca. frequens. & c. quis autem.

[Glossa sequens recitetur per obiectionem decre. ex antiquis.]

a ¶ Men

a ¶ Mentio] vt patet in prædictis canonibus. 54. dist. ex antiquis: vbi nulla fit mentio de subdiacono expresse, sed de presbytero & diacono fit mentio expresse de subdiacono & inferiorib. officijs fit mentio non expresse, sed generaliter fit de subdiacono mentio in ca. ex antiquis. ver. reliqua vero officia illa clausula respicit omnes post diaconum: quia secundum antiqua iura, subdiaconalis ordo non erat sacer, & ideo communi iure cēsebatur cum inferioribus ordinibus in primitiua ecclesia. 60. dist. nullus in episcopum. & c. præced. in quibus ad honores prouehi prohibentur omnes inferiores post diaconū: & ideo olim subdiaconus si promotus fuerat domino suo ignorante, reuocabatur in seruitutem. hodie vero cum diacono eodem priuilegio gaudet: ut si quis ignorante domino sub diaconus fiat, vicarium pro se præstet: aut si non habet, ipse reddatur. hic cauetur de diacono, & idem iuris est de subdiacono per hanc decretalem.

† Al. q̄uo.

† Et scd̄m hoc sunt exponendæ glossæ, & dicta Doctorū antiquorū dicētium sub diaconatum nō fuisse sacrū ordinē, idē, non reputabat̄ sacer. glo. sup. de ætate. & qualita. ca. a multis. & j. de bigamis. ca. 2. verbo, sacros.

b ¶ Gregorij] constitutionem Gregorij habes 31. distin. ante triennium. & 28. dist. nullum.

c ¶ Vrbani.] secundi scilicet, vt 32. distin. erubescant & illa iura. 61. dist. hodie correcta sunt: quia bene potest subdiaconus hodie eligi in episcopum s. de æta. & qual. c. a multis.

q̄n† serui in gradus ecclesiasticos ordinati, debeāt in seruitutem, vel non debeant reuocari: & j. ¶ De subdiaconali ordine, quæ de eo non fit mentio a in patrum statutis expresse, vr̄ nobis quod is cū diaconali gradu priuilegio gaudet eodē. Nam licet sacer ordo non reputaretur† in ecclesia primitiua: tamē a cōstitutione Gregorij[b] atq; Vrbani[c] secundū moderna tempora, sacer gradus esse minime dubitat̄.

¶ Gregorius ix. archiepiscopo Neapolitano.

¶ Natus ex patre seruo, & libera matre, liber est, & licite promouetur.

CAP. VIII.

Dilectus filius G. diaconus proposuit, quod I. miles ea occasione, quod patrem ipsius hominem suum esse proponit (licet mater sua, d cuius debet imitari cōditionē,† libera esse noscatur) ne promoueatur, in presbyterū, īpedire p̄sumit. Quocirca mandamus, quatenus si tibi constiterit, de præmissis, eūdem militem ab huiusmodi impedimēto cessare † compescas.

Dilectus. Primo ponit querelam. Secundo sup ea dat iudicem. Secunda: ibi, Quo circa. Io. And.

CASVS. Ioannes miles impediebat G. diaconum ne ordinaretur in presbyterum, ea occasione, quia dicebat patrem ipsius diaconi hominem suum esse, quāuis mater ipsius libera esset. vnde ille diaconus hoc proposuit coram Papa, vnde mandat. Papa archiepiscopo Neapolitano, quatenus si prædicta vera sunt, ipsum militē compescat ab huiusmodi impedimento. No. quod filius sequitur conditionem liberæ matris.

[Gl. se. obijcit p locū a diuisione, & sol. dupliciter.]

d ¶ Mater sua.] si iste natus est de legitimo matrimonio, cōtradicit illud decr. 32. q. 4. liberti dicti sūt vbi dicit quod natus de legitimo matrimonio deteriorē partem sequitur sup.: & hic dr̄, partus sequitur matrē. Si autē dicis quod non fuit natus de matrimonio: tunc sequitur cōditionē ēt matris, vt ibi. & hic vr̄ idem. sed s̄m hoc nō pōt stare qd̄ hic dicit. quia si iste non est natus de matrimonio legitimo, pmoueri no pōt ad sacros ordines. s. de fil. presby. c. 1. & hic dicit quod in presbyterū ordinet. Dico ergo quod iste erat natus de legitimo matrimonio, & tn̄ sequitur cōditionē liberæ matris. C. de rei ven. l. partū. & ff. de h. cau. placuit. & ēt ancillę, si ibi non est matrimoniū, vt ff. de sta. hom. l. lex natu ræ, & c. illud intelligitur s̄m Lōbardā consuetudinē quæ adhuc obseruatur i multis regionibus. vt partus sequatur deteriorem conditionem natus de matrimonio legitimo Sed lex Romana aliud tenet. ut part⁹ sequatur conditionem matris natus de legitimo matrimonio, ut dicunt leges prædictæ. Vel ca. illud, intellige, pōt re-duci ad ll. præd. vt dicas ibi: deteriorem partem sequatur, id est, debiliorem i. e. miseram. nam sexus femineus debilis est: & ideo hic cum sit natus liber de libera matre, pōt promoueri nō obstāte cōtradictione militis pretea cum iste tam esset diaconus, potest in libertate cōmanere dato vicario, & sic dominus quod iam impedire non poterat. 54. di. ex antiquis.

† Partus sequi-tur secundum legem Lombardā sequitur deteriorem conditionem.

† Vide Lidē P. inpos. 6. idē scribit, ff. de rei ué. & institu. de inge. §. 1.

† Verbū, cessare, deest ī uetustiorib. codicibus.

TITVLVS XIX.

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non.

¶ Obligatus ratiocinijs, deposito onere, & reddita ratione, ordinari potest, prius vero nō.

Magnus Epus Aug. dixit, procuratores e actores executores, f

DE OBLIGATIS ad ratiocinia, ord. &c.

¶ Visto de obnoxijs conditione serui, videamus et de obligatis ad ratiocinia secundum Gof. Et secundum eum ratiocinia redditiones sūt rationum, & sunt rationum redditores, quibus est quis obligatus ex administratione rei publicæ.

De hac materia habetur 51. & 53. & 56. dist. per totum. & s. de tem. ord. net. an obligati. Io. And.

† Cōcilium Carthaginense primum c. Severus Pur. chardus lib. 2. decr. c. 30. Ivo par. 6. c. 137. & in t. compilatio. tit. e vinco. Vide emendationem hominis ex. in non impressione Decreti Gratiani 54. dist. c. 3.

Magnus episcopus.] Sunt tres partes. q̄ōs, & quæstionis responsio, & responsionis approbatio. Secunda: ibi, Gratus. Tertia: ibi, Vniuersis. Io. And.

CASVS. Eps Augustē. quæsiuit in cōcilio, vtrum procuratores, actores, executores pupillorum, seu curatores debeant ordinari? Gratus eps rñ. quod post officia sua deposita, & redditam rationem sui officij possunt ordinari, dummodo alias digni inuenti fuerint, sed non antequam liberati sint ab officiis suis: quia ecclesia infamatur, cum postea conueniuntur super officijs suis, omnes dixerunt: Recte respondit Sanctitas uestra, & ita est nostra sententia. No. quod ordinandi liberi debēt esse non solum a seruitute, sed etiam ab officijs sæcularibus.

[Iste primæ duæ gl. seq. exponunt quid sit procurator, actor, & executor.]

e ¶ Procuratores.] procurator dicitur q mandato domini aliena negligētia i iudicio administrat. ff. de pro. l. 1. alius dr̄ procurator ad negotia datus. ff. mā. l. si re muneṙandi. §. j. & specialis titulus est iste. ad negotia, quia iste ad causas. ille ad negotia actor constituit a corpore vel vniuersitate, ff. quod cuiusq; vniuer. l. j. & debet constitui etiam cum decreto. & ad lites præsentes non ad futuras. ff. eo. l. item eorum. §. sed si ita.

f ¶ Executores.] qui mandata iudicū exequunt, sicut sunt

sunt huiusmodi officiales, dū tñ sua præcepta ñ exer cuerint: quia illi promoueri non possunt. 61. dist. aliquanto ita q̄ irregularitatem non contraxerunt.
a ¶ Curatores.] melius dixisset, tutores. per hoc q̄d se quitur, pupillorum: tutor. n. datur pupillo intra xiiij. annum. curator post xiiij. vsque ad xxv.

seu curatores a pupillorū si debeant ordinari?

¶ Gratus episcopatus dixit: Si post deposita onera[a] & reddita ratiocinia,[b] actus vitæ ipsorū fuerint cōprobati in omnibus: debēt cum laude Dei (si postulati fuerit) honore munerari: † si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, ecclesia infamatur.

¶ Vniuersi dixerūt: Recte statuit Sanctitas vestra, ideoque † ita est nostra[d] sententia.

TITVLVS XX.

De corpore vitiatis ordinandis vel non.

¶ Alexander tertius.

¶ *Presbyter, qui in duello digiti partem amisit, ex dispēsatione sui episcopi, potest in suo ordine ministrare.*

[Glo. seq. distinguit: aut retinet officiū aut deponit. Primo casu, aut obligatus est sęculari persone, aut ecclesiasticæ, cum deponit, aut ratiocinia sunt publica aut priuata; & si priuata, aut mouet quæstio, aut non, & si mouet, aut de dolo, aut de culpa.]
b ¶ Ratiocinia.] ratiocinijs obligatus alicuius secularis personæ nisi fuerit miserabilis, cui obligatus est, & si ī officio suo voluerit 1 remanere, promoueri nō debet arg. 12. q. 3. c. 1. & 2. ī. ne cleri. vel mona. ca. 1. & 2. &c. sed nec procuratione. Si vero ecclesiasticæ personæ vel miserabili fuerit obligatus, etiā in officio suo per seuerā, poterit promoueri. si aliud non obstitat. arg. 86. dist. pœnit. argu. 16. q. 7. in noua. 89. dist. indicatū. Si vero administrationē depo suerit cuiuscunq; negotia gessit, si ex ea obligatione remaneat obligatus, si publica sint ratiocinia, promoueri non debet ante redditam rationem. C. de episco. & cleri. l. officiales. Si vero priuata aut in ipsa promotione mouetur sibi quæstio, aut non. si mouetur, aut prius mota est; distinguitur: aut cōuenitur de dolo, vel de culpa tm̄. si de dolo vel perfidia nō debet ante finem litis promoueri. arg. 81. di. tantis Daniel. & 23. dis. illud. & C. de proc. l. reum. & in hoc casu potest intelligi hoc ea. & tñ debet taxari intra q̄ tēpus decidatur causa. arg. ī. de clande despon. c. cum inhibitio. & ī. qui fi. sint legi. c. lator. & 5. q. 1. quidam. C. de inge. manu. l. diffamari. ff. de accus. l. cum. Titia. Si. de culpa tm̄ conuenitur, promoueri pōt non obstante reclamatione creditoris, cum lis suo matre currere possit vt prius, & ēt sub eodē iudice. ff. de iurisd. om. iu. l. cum quædā: & ī. de fo. compe. c. pposuisti. Si vero nec lis sibi mouetur nec mora est, non obstante obligatione promouetur, nisi manifestum sit ipsum de dolo teneri. tunc enim tempus ipsum officio suo repellere pōt. sicut quēlibet criminosum. 6. q. 1. infames. Ala.
[Glo. seq. querit, & soluit.]
c ¶ Infamatur.] quid si prohibente creditore fuerit promotus ad clericatum? Respon. non deponetur propter hoc, sed bona sua cedente ei in solutū. quæ si non sufficiant, episcopus ei tenetur, qui abstulit ei occasionem negotiandi. 88. dist. fornicari, & expone infamat, id est inde priuatur.

† Al. numerari, promoueri.

† Al. ita: iā quæ ista est nostra alias ita. ideoq; ista est vestra sētētia. sed ex manuscriptis ī stitutū est.

1. Supple, vt necesse habet. si. n. ad gerendā administrationem perpetuo est adstrictus: & ab odinib. perpetuo repellitur. sic loqtur. 55. dist. legem. & 54. dist. quicūq; Io. And.

† Salernitano archiepiscopo.

ADDITIO. Vel dicas q̄ non teneatur vltra id q̄d facere potest episcopus. ī. de solu. Odoardus.
d ¶ Nostra.] nam omnia nostra facimus quibus auctoritatem impertimur. C. de vete. iur. enucle. l. 1. §. sed neque. arg. ī de sent. excom. c. mulieres. Ber.

CAP. I.

DE † presbytero Cāpaniæ, q duellum spōte obtulit, & oblatū suscepit,[e] & in eo partem digiti amisit: Respondemus, q̄ cum ipse non pdiderit tantū de digito, q̄n sine scandalo possit solēniter celebrare, satis potes post pactam pęnitentiā, cū eo misericorditer agere, & permittere ipsum ī suo ordine ministrare[f] licet eius excessus grauis admodum extitisset.

¶ Idem. Cistercien. elect.

¶ *Habens in oculo maculam, quæ non inducit magnam deformitatem, etiam ad episcopatum poterit promoueri.*

CAP. II.

CVm † de tua electione quæstio mota fuisset: & infra.

¶ Tibi q̄ in oculo maculā habeas, & fili⁹ canonici[g]

DE CORPORE vititatis ordinan. &c.

¶ Viso de impedimēto obligationis ad ratiocinia, de impedimento corporis vidēdum est. Io. And.

De hac materia habetur 55. distin. per totum.

DE presbytero, ponit factū, de quo rñdet illud aggrauans: ibi, Respondemus. Io. And.

CASVS. Quidam p̄sbyter obtulit duellum cuidam aduersario suo, & oblatum ab eo suscepit. presbyter in illo duello partem digiti amisit: quærebatur vtrū possit celebrare in ordine sacerdotis? Respōdet Papa, q̄ cum ipse non amiserit tātum de digito, quin bene possit sine scandalo celebrare, vnde post peractam pœnitentiam, satis poterit cū eo misericorditer dispēsare, vt in ordine suo ministret. Nota casū ī quo episcopus potest dispensare.

[Glo. seq. signat contrarium. & dupliciter soluit.]
e ¶ Suscepit.] 51. di. si quis post acceptum. cōtra. Sol. q duellū suscepit, licet impune possit occidere, non tñ habet affectum vel propositum occidendi, sed ius suum defendendi, nō repellitur ab officio suo, vel q̄d hic dicitur, est dispēsatio, per illud verbum, misericorditer: 2. ita tamen q̄ homicidium vel membrorū truncatio non fuerit subsecuta: quia tunc dispensare non posset. ī. de cleri. pug. in duel. c. 1. sed de rigore iuris tales deponendi sunt, vt ibi.
[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.
f ¶ Ministrare.] ī. de clerici. ægro. c. presbyterū. cōtra. hic nō fuit debilitas vel deformitas, ibi fuit. & sic ī. eod. cap vlt.

CVm de tua.] Primo ponit duos obiectus contra electum, secundo: ibi, Vnde cir a vtrumq; prouidet: secunda: ibi. De macula. Io. And.

CASVS. Quidam electus fuit in episcopū, opponebatur sibi q̄ habebat maculam in oculo, & quod non erat legitimus mandat Papa q̄ dispensetur cum eo in utroque. Not. q̄ enorme dammum corporis impedit promouendum.
g ¶ Canonici.] de concubinatu, & ideo contra ius cōmune. s. de cle. c. cū in cunctis, vnde sequitur ex multa dispensatione.

†Cap. i. e. ti. in 1. cōpila. hēs ēt post conciliū Lateranen. sub Alexan. iij. par. 2. c. 6. & quatenus ad duellū spectat vide q̄ nouissime diffiniuit ɔcilium Tridē. sessione 25. d̄ reformat. cap. 19. adde D. Thomā, & ibi Caietanū. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg. & plenissime per Fernandum Vasquiū li. 1. cōtrouersiarū illustr. c. 12. & c. 49.

† Ca. 2. e. ti. in 1. compilat. & post conciliū Lateranē. sub. Alex. 3. par. 40. c. 3.

2 Concor. l. imperialē. C. de nup. & l. fi. C. d̄ do. inter vir. & vxo.

a ¶ Cum

fueris, est obiectum. ¶ Vnde Cantuarieñ. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt pro eo ꝙ canonici filius diceris, in ꝓmotione tua ex multa dispensatione ꝓcedat. ¶ De † macula vero, archiepiscopo p̄dicto mandauimus, vt cū cō silio a suffraganeorū suorū ꝙ b exinde sibi visum fuerit, exequat̄, † in quo tibi ex maxima dispensatione curauimus prouidere.

¶ Clemen iij. varieñ. episcopo.

¶ *Sectus in cunabulis licite promouetur.*

CAP. III.

j EX † parte Bartholomæi monachi petitorium fuit nostro apostolatui præsentatum, ꝙ cum ipse in cunabulis sectus fuerit postmodum sub regula, & abbate deuote Deo militans, in diaconatus ordinem est promotus, & infra.

¶ Sane cum secundum statuta Niceni c † concilij, illi ad clericatus ordinem prohibeantur accedere, & si etiam in clero fuerint, cessare debeant, qui seipsos sani absciderint, d vel affectauerint, vt ab alijs abscindantur, † nō credimus ei impedimentum afferre, quo minus possit ꝓuehi, qui in cunabulis sectus fuit, quia non v̄r hoc eo tēpore affectasse, quo iudicium e animi nō habebat, ꝓsertim cum in canonib. † Apostolorū f sit manifeste sancitum, ꝙ eunuchus, si per insidias hominum factus, vel ita natus sit, aut etiam in persecutione sint ei amputata virilia, & dignus possit in episcopum promoueri.

¶ Idem Rauen. archiepō.

¶ *Sacerdos qui sine causa uirilia sibi fecit abscindi, credens inde mereri, de dispensatione episcopi suum officiū præter altaris ministerium poterit exercere.*

CAP. III.

SIgnificauit † vobis R. archipresbyter sancti Stephani, quod B. presbyter (credens se obsequiū g præstare Deo) fecit sibi v i rilia h amputari, & infra.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si iam dictum presbyterum alias; Deo † dignum inueneris, ei sacerdotale officium, i absq. altaris ministerio auctoritate nostra K fretus, & tua prout videris expedire, concedas.

a ¶ Cum consilio.] Ergo isti suffraganei delegati censentur. arg. 50. d ist. studeat. siue quorum consilio sup macula illa ni hil disponere debet: alias non valeret. s̄. de elec. c. cum in veteri.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Visum. fuerit.] ita quod idoneum sit & iustum, quod eis videbitur. s̄. de electio, ca. causam, & ff. loca. si in lege. & ff. de oper. liber. ca. fi. libertus. Item pone ꝙ habeat vnum oculū maiorem alio: nunqd remouebitur ꝑꝑ hoc? videtur ꝙ non. ff. de ædil. edict. qui clauum. §. 1. & hic non determinat qd facere debeant, vnde arbitrio istorum relinquitur j̄. de offic. iudi. deleg. c. de causis. & ff. de iur. delib. l. 1. §. 1.

i EX parte.] Primo ponit monachi petitio. Secundo: ibi. Sane, responsio, arguendo à prohibitis. Secundo a permissis: ibi, ꝓsertim. Ioan. And.

CASVS. Quidam monachus Barth. nomine in cunabulis factus fuit, postmodum fuit ordinatus in diaconum, quæritur an possit vlterius ad maiores ordines promoueri? Respondet Papa, quod Nicænum concilium prohibet illos ad ordines promoueri, & si promoti sunt, debent deijci qui seipsos absciderunt, uel affectauerunt, ut ab alijs abscinderet̄, dū tñ sani erunt: sed qui in cunabulis secti sūt bene possunt promoueri, quia cum iudicium animi non habeant, affectare non possunt, vt ab alijs abscindantur. Et in canonibus Apostolorū legitur, ꝙ si qs ꝑ insidias eunuchus factus sit, vel ita natus, vel in ꝑsecutione ei virilia amputatę sunt, si alias dignus est, pōt fieri episcopus. No. ꝙ non pōt promoueri qui se abscidit Itē qui nolens, vel ignoranter absciditur, promoueri potest.

c ¶ Nicæni concilij.] 55. dist. si qui per ægritudinem & c. siquis à medicis

[Glo. seq. reci. per quęstionē, quę est ratio quare se abscindentes, &c. Ioan. And.

d ¶ Absciderint.] ex indignatione, scilicet nulla cā superueniente. 33. dist. maritum, quia si ex cā superueniente hoc fecit, puta timore lepræ, non imputatur j̄. eo. c. ex parte. & ideo isti ordinare prohibentur, qui sani se abscindunt, quia quasi homicidæ sui ipsius iudicantur, & Dei conditioni inimicis. 55. dist. si quis absciderit. & quia præsumitur, quod omne turpe in alium faceret, qui hoc in seipso ausus est attētare. ff. de edil. edict. l. cum autē. §. excipitur, sed; quare aliquis inijcit sibi manus, cum membrorum suorum nemo sit dominus? ff. ad l. Aqu. liber homo, religione enim & non ferro quærenda est castita. 23. qō. 5. tunc saluabitur, ad fi. argum. j̄. cap. ꝓxi. & qd dicit, affectauerint, vt ab alijs, & c. intelligas cum effectu: quia cogitationis pœnam nemo meretur. de pœn. dist. 1. cogitationis.

e ¶ Iudiciū.] qa ętas illa nescit qd videat. C. de fal. mo. l. 1, & 3. q. 7. infamis §. tria.

f ¶ Apostolorum.] 65. dist. eunuchus.

SIgnificauit.] In prima factum, in secunda conditionale mandatum secunda: ibi. Quocircà.

CASVS. Quidam presbyter credeñs se obsequium præstare Deo fecit sibi amputari virilia: dicitur ꝙ si dignus est, alias di spēsari pōt vt in officio sacerdotis, p̄ter officium Missæ ministret. Not. ꝙ se abscidit, promoueri nō potest.

g ¶ Obsequium.] sed in hoc displicuit: qa nō ferro, sed religione, q̄rēda est castitas. 33. q. 5. tunc saluabit in fi. & s̄. eo. proxi.

h ¶ Virilia.] talem appellat lex morbosum. ff. de ædil. edi. l. si autem. arg. 55. distin. si quis absciderit, & etiam homicida reputatur. 55. distin. qui partem.

[Gl. seq. reci. ꝑ q. ꝑ sit sacerdotale offic.]

i [Officiū.] sicut baptizare, p̄niam dare, & alia officia p̄ter offi. missæ, & alia similia, quę solis sacerdotibus sunt cocessa 16. q. 1. adijcimus. de cōse. dist. 4. cōstat.

[Glo. seq. reci. per quæstionem.

K ¶ Nostræ.] & ita dispensatio est, qa deponi debet q inimico errore superatus seipsum absciderit. 55. di. si qs absciderit. & c. ex parte, 33. dist. maritū. nō eīn licet alicui seruire, in corpus suū, cū nemo sit dñs membrorū suorum. ff. de leg. Aqui. l. liber homo 1. rñ & sic in hoc casu pōt dispēsarē episcopus cū dicat auctoritate sua. qui credo ēt sine aucto. dñi Papę in aliis a Missa,

¶ al. De macula vero in oculo.

† Quid ꝑortēt hęc verba, qut tibi videbit insitū, vide l 1. q̄dā. ff. de lega. 2. l. & fideiussor. §. fi. sit ff. de lega. 3.

† Ca. 1. e. ti. in 2. compi.

† Conciliū Nicęnū c. 1. Iuo part. 6. c. 374.

† Facit l. sed & quæsitū, §. 1. cū not. ff. de lib. & post. & l. spadonē. ff. de verb. sig.

† Cano. 21. eisdem fere verbis, quibus vtit hic Papa.

† Idē sanciunt Innocentius j. epistola ad Felicē Nucerianū, episcopum, cap. 1. refert Burchardus li. 2. c. 14. cō cordat cōcilium Nicænū ca. 1. hic additur dispensatio.

† Vox, Deo deest in antiquis.

Ex parte M.] In prima, querela presbyteri, in secunda, [illegible] Quoniam.

CASVS. Quidam presbyter sentiens sibi lepræ periculum imminere, fecit sibi præcidi virilia: quæritur an possit in officio suo ministrare? Rñdet Papa, q̃ si ita est, & alias idoneus est, exerceat officium suum liberam habeat potestatem. Not. q̃ si aliquis abscideˀit seipsum iuste de causa, non efficitur irregularis, nec eius promotio vel officium impeditur.

¶ Innocentius tertius.

¶ Sacerdos qui ex iusta causa fecit sibi virilia abscindi potest ut prius sacerdotale officium exercere.

CAP. V.

ij Ex parte M. presbyteri nobis fuit propositũ, q̃ cũ hoĩ sentiret lepræ [a] periculum imminere, de consilio medici, virilia fecit sibi abscindi, ut posset a tã graui † infirmitatis [b] vitio liberari & infra. ¶ Quoniã igitur canones sanctorum patrũ hunc [c] a sacri altaris ministrationẽ nõ ꝓhibẽt. Mãdamus quatenus si est ita, & memoratus M. est alias idoneus, vt sui ministerij officium exequatur, [d] liberã ei tribuas facultatẽ.

¶ Idem Militeñ. † epõ.

¶ Mutilitas manu si promotus fuerit in abbatem ab abbatia deponitur.

CAP. VI.

Exposuisti † nobis q̃ prædecessor tuus H. in abbatem promouit, nesciens q̃ ipse esset manu [e] altera

† Ca. 1. eo. titu. in 3. compila.

a ¶ Lepræ.] quæ expellit hominẽ a cohabitatione aliorum. 33. q. 2. hoc ipsum. & ĩ. de eccle. ædi. c. cum dicat Apostolus, & ĩ. de cleri. ægro. cap. tua nos.

[Gloss. seq. notat a contrario, rationem reddit, signat contrarium, & soluit.]

† Al. 2. tam grauis infirmitatis vitio.

b ¶ Infirmitatis.] secus si ex indignatione. 55. dist. si quis absciderit, c. qui partem, & c. 2. qui se vel obtentu religionis, s̃. ca. proxi. Et est ratio: q̃a eunuchos uoluntarios diligit Deus & non ex necessitate factos. 13. q. [illegible] tunc saluabitur 55. dist. si quis per ægritudinem quia nemo est dominus membrorum suorum. ff. ad leg. Aquil. l. liber homo. & ff. de pœn. le. depositi. § Stichum. arg. [illegible] de pecu. l. sed & si [illegible] item. §. si ipse hoc tantum ei liceret, q̃ ans serui pp̃ hoc damnum nihil de peculio semi [illegible] Vinc.

Mileceñ. Milteñ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatio.

c ¶ Hunc.] scilicet quia dominis vel a medicis vel a barbaris sectus fuerit. 55. dist. si quis a medicis.

d ¶ Exequatur.] & ad superiores promoueatur ordines 55. dist. si quis a medicis, & de iure communi sine aliqua dispensatione per iura prædicta.

Exposuisti.] Communis diuisio. Secunda: ibi. Nos igitur. Ioan. And.

CASVS. Quidam promotus fuit in abbatẽ, q careebat altera manu. consul. [illegible] Papa rñdet, q̃ cum ipse ꝓ tanto defectu non possit ad sacros ordines promoueri, si ipse hoc tacuerit in sua promotione, ab officio abbatiæ debet perpetuo remoueri. No. q̃ abbas ad sacros ordines promoueri debet.

[Gl. seq. [illegible] dignitos q̃d si [illegible]]

e ¶ Manu.] Idem esset. si amisisset digitos. pp̃ quos impediretur ad frangendum Eucharistiam. ĩ. de cle. ægro. c. presbyterum. & ff. de ædil. edi. l. idem Ofilius. Secus si impediretur per amissionẽ digiti. s̃. eo. ca. 1. sed propter carentiam dentis non impediretur, nec [illegible] ff. de ædil. edict. l. eum. dem [illegible] 1.

f ¶ Enormi.] secus si pro minori. s̃. eo. c. 1. & 2.

† Adde qs dicat morbosus l. 1. §. 1. gl. morbi. ff. de ædi. e. si [illegible] & l. que [illegible] 9. 1. ff. de [illegible] ind.

g ¶ Defectu.] id est, irregularitate.

h ¶ Promoueri.] quia abbas debet esse sacerdos, ut s̃. de æta. & qualitate, c. 1.

[Gloss seq. alleg. 3. concor. quærit, & quæstionis, dubiũ operit ponit opi. Ioã. sol. contrarij respõdẽdo.]

mutilatus, & infra. ¶ Nos igitur fraternitati tuę taliter respondemus, q̃ cum pro tã enormi [f] defectu, [g] ad sacros non possit ordines ꝓmoueri, [h] & in ꝓmotione sua id tacuerit [i] fraudulẽter, ab abbatię offõ ẽ nõ immerito amonẽdus.

¶ Honorius tertius epõ Engolismen.

¶ Carens vngula pollicis, dummodo sit fortis in pollice, licite ad sacerdotem promouetur.

CAP. VII.

Thomas monachus ꝓposuit, q̃ cũ in annis puerilib. esset constitutus, q̃dam barra ferrea super dextræ suæ pollicẽ, fortuito casu cadens vngulam auulsit ab eo. ¶ Quocirca mãdamus, quatenus si ad frangendũ Eucharistiã sit in pollice ipso potens, & aliud canonicum nõ obsistat, ꝓpter deformitatẽ [k] huiusmodi, non dimittas quin eum ad ordinem ꝓmoueas sacerdotis.

i ¶ Tacuerit.] Ordinandus eñ impedimentum sui tenetur ꝓdere. 50. dist. ex pœnitentibus. & 56. dist. q̃a simplr. & 54 dist. si seruus. Sed quare iste remouet ab abbatia; si dicis pp̃ irregularitatẽ, ꝯtradicit, s̃. de æta. & quali. ca. tuã. & 26. q. 1. legi. & 60. dist. accedens. arg. Dixit Io. q̃ potius remouet pp̃ scandalũ q̃ pp̃ irregularitatẽ, q̃d non credo, immo irregularitas sufficit ad remotionẽ, & q̃a hoc tacuit fraudulenter, & abbates de iure debent ad ordines promoueri, aliás si culpa sua impediunt repellunt s̃. de æta. & quali. c. 1. & c. aliud, accedẽs non dicit q̃ ille sit abbas, sed sollicitudinẽ in monasterio debet habere, puta syndicus vel cellarius, potius ad laborẽ q̃ ad honorẽ. Decre. illa, tua, q̃ vĩ ꝯtraria, loquit̃ de dispensatione pp̃ necessitatem. Quod abbas talis debent esse sacerdos. est arg. s̃. de ele. ne ꝓ defectu. ibi æquipara̅t regularis, & cathedralis ecclesia, vnde vĩ, q̃ sit nomen honoris, & nihilominus oneris & laboris vnde dicit Grego. Omne enim qd hic eminet, plus afficitur mœroribus quam honoribus gaudet. 23. dist. nerui.

† Engolisñ. meñ. Engrolisñ.

Intellectus c. tuam de æta. & qualit.

Thomas.] Primo ponit monachi casum. Secũdo cõditionale mandatum. ibi, Quocirca. Io. And.

CASVS. Thoma monachus dum esset in annis puerilibus constitutus, quædam barra ferrea casu fortuito cecidit super pollicem dextræ manus ipsius, ita q̃ vngulã auulsit ab eo: dubitabatur vtrum possit ad sacerdotiũ promoueri? Rñdet Papa, q̃ si potens est in ipso pollice ad frangendum Eucharistiam, & aliud canonicum non obsistat, propter talem deformitatem non debet impediri, quominus possit ad sacerdotium promoueri. No. parua deformitas non impedit promotionem.

K ¶ Deformitatẽ.] modica enim deformitas non impedit. qualis hic fuit. s̃. eo. c. 1. si eñ magna esset deformitas, vt totum digitũ vel pollicẽ pdidisset, nõ ꝓmoueretur. ĩ. de cle. ægro. c. p̃sbyterũ. De huiusmodi deformitatibus no. ad intelligentiã huiusmodi tituli, q̃ q̃dã sũt corpore vitiati sponte, quidã casu. si spõte, distinguo, aut nulla iusta causa interueniẽte, & tũc ordinãdus repellet, & iã ordenatus deijcit. 55. dist. in. qui

partem,

partem.& c. si quis i medic s.& 33 dist. maritū. Aut iusta cā interueniēte tunc no prohibetur ab ordine, puta timore lepræ vel aliqua psimili cā.ȷ̃.eo.c. ex parte 2. nisi generet deformitatem: qa tunc in oi casu repellit. arg.55.di.lator.& c.si euāgelica.& s̃.c.,px. Si casu in magnis mēbris, siue corpulentia siue pīguitate repellit̃ & deijcitur, si deformitatē generet.55.di.si euāgelica in paruis vero mēbris, nō impedit si deformitas modica sit & sine culpa sua, vt hic 1. si vero culpa sua in talem modicā deformitatē incidit de misericordia ēt tolerat̃.s̃.e.c.j.

TITVLVS XXI.

De bigamis non ordinandis.

¶ Ex concilio Aurelianensi.†

¶ *Breue est.*

DE BIGAMIS NON ordinandis.

¶ Quia inter ceteras irrigularitates bigamia non modica reputatur: ideo, &c. Io. Andr.

De hac materia habetur 26.di.& 34. habetur 56.distin.& 34. cap. si quis de laicis. §.quid ergo. vsq; ad fi.dist.& 77.dist. cap. quicumque.& 28. q. vlt.per totum. & reperitur in 6 Ant.de But.

† Concilio Aurelianensi.c.6. idē cōciliū Arelatēse iii.ca. 3. quibus locis eadē est sñia, sed diuersis verbis ɔscripta. refert Barchardus lib.2.c. 33. Iuo par. 6.c.134.& c. 2.eo.ti.in 1. ɔpilatione. ɔcordat ɔcilium Fridētin. sessio.24. ī decreto de reformat. c. 17.

CAP. I.

At bigami [a] pœnitētes [b] vel repudiatarū mariti ad sacerdotium nō ascendāt. [c]

¶ Lucius iij. Spaleteñ.†

† Spaleteñ. Valent.

† Spalētini Spoleteñ.

At bigami.] CASVS Bigami & solēniter pœnitentes, & mariti repudiatarum, ad sacerdotium promoueri non possunt, vt hic dicitur. No. ꝙ bigamia & solennis pœnitentia impediunt promotionem.

a ¶ Vt bigami.] supple, statuimus, propter istud verbum bigami, & repudiatarum mariti, solum facit ad titulum.

b ¶ Penitentes.] solenniter. 50.dist.ex pœnitentibus 91.dist.non promoueantur.

c ¶ Non ascendant.] propter defectum sacramenti. ȷ̃.eo.c.debitum.vbi de hoc sacramento traditur.

1 Facit l. si mora. cū gl. ff.solut.ma tri.& l. qua actione §.1. ff.ad l. Aquiliam.

Super eo.] Primo recitatur consultatio. Secundo datur responsio.ibi respondemus.Ioan.Andr.

CASVS. Quidam bigami promoti fuerūt ad sacros ordines, quærebatur an debent in suis ordinibus ministrare? Respondit Papa, ꝙ ordinatores eorum priuandi sunt potestate ordinandi, & ordinati ad sacros ordines non debent in ipsis ordinibus remanere: qa contra Apostolum cum bigamis dispensare non licet, tamen cum ordinatoribus dispensari potest, vt potestate ordinandi non priuentur. Not. ꝙ episcopus cum bigamis dispensare non potest.

d ¶ Bigamis.] scilicet ordinandis.

e ¶ Et officio, ordinandi.] id est, priuandi sunt potestate & officio conferendi similes ordines. sic s̃.de tēpo.ord.c.vlt.litteras.& c.dilectus.

[Gl.seq. ponit quinque modos, quibus quis dicitur bigamis.

Bigamus quot modis q̃s dicatur. adde Sotum inferius citatum.

f ¶ In bigamus.] vere vel interpretatiue. vnde dicitur bigamus qui castitatem promissam violat. 27. qu. 1. quotquot. Item qui contraxit cū vidua vel corrupta. 33.dist. maritum.& ȷ̃. eo.c.debitum.& c. à nobis. Itē qui vnam de facto, & alteram de iure habuit diuersis tpibus.ȷ̃.eo.c.nuper. Item q scienter cognouit vxorē adulteram.34 distinct. si cuius. & c. si laici isti omnes bigami reputantur interpretatiue quantum ad legem promotionis. Quidam vero pp defectum sacramenti, vt mariti viduarum, & corruptarum, & q scienter cognouit vxorem adulteram. Alij vero nō pp defectū sacramenti, sed propter affectū intentionis cum opere subsecuto, vt c. nuper. &c. à nobis. Item ille vere dr bigamus, qui diuersis temporibus successiue habuit vxores duas. 26.dist.deinde.&c. acutius. & isti non pmouentur propter sacramēti defectum, de quo dicetur. ȷ̃.eo.c. debitum

archiepiscopo.

¶ *Cum bigamo, qui ordinatus est ad sacros non dispensatur: & ordinator priuabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum.*

CAP. II.

Super eo quod tua fraternitas de bigamus [d] requisiuit: Respōdem⁹ qđ ordinatores eorū potestate, & officio [e] ordinandi, & ordinati si ad sacros ordines fuerint promoti, eis ideo sunt priuandi, quia in bigamis [f] cōtra Apostolum† dispēsare nō licet, vt

[Gl.seq. signat cōtrarium decr. lector. ponit 4. opiniones. demum soluit.]

g ¶ Dispensare.] sed s̃ 34. dist. lector. ibi dispensat vt bigam⁹ subdiaconus fiat, sed ibi ostendit M. ꝙ liceat 2 Papæ aut aliis episcopis, scilicet, dispensare cum bigamo vsque ad subdiaconatum, & non s̃. quod non est contra Apostolum per hoc cap. Prohibitio Apostoli est de diacono, presbytero, & episcopo, & non de aliis: qui subdiaconatus non erat adhuc sacer ordo. R. dixit quod Marcellus Papa retulit se ad statum primitiuæ ecclesiæ, in quo subdiaconatus non erat 3 sacer ordo. 60.di. nullus. Quid an dicebant ꝙ epi olim poterant dispensare cum bigamis in ordinib. maioribus hac rōne, quia epi dispensant cum criminosis. ȷ̃.de iud.at si clerici.& tñ Apostolus prohibuit criminosum ordinari. 24.distin. §.nūc autē.nec tñ.dicunt facere ɔtra Apostolū, & sic eadē rōne cum bigamo. quorū opi. reprobat̃ ȷ̃.eo.nuper.&c.à nobis. H. dixit ꝙ epi dispensare nō poterāt cum bigamo vel viduarū marito. arg. 50.dist. nō cōfidat. cuius opi. confirmat̃ p illa.c.nuper. & à nobi. Io. voluit dicere ꝙ Papa non posset. Quod dicit R. & H. verissimū videtur. qa licet dispensetur cū criminosis, no tñ sequit ꝙ cū bigamo, & illa est ratio, quia criminosus post peractā pœnitētiā restit uitus vr̃ in pristinū statū, & incipit esse qđ non fuit. 50.dist. ferrū. &c. pōderet, &c. dio sancto. Et iō cū talibus dispēsatur. sed bigamus no prohibetur promoueri pp crimē sed pp sacramēti defectū ȷ̃.eo.debitū.& 26. de acutius. quia carnē suā diuisit in plures ab vnitate recedēdo, sed illud sacramentū amplius restitui nō pōt per aliquā satisfactionē, cū nō sit crimē. & hoc cōsiderauit Apostolus cum dixit. nō bigamū. & aliud ɔsiderauit cū dixit non criminosum. qa in criminoso considerauit indignitatē personæ pp crimen, ētiā quo purgato nō prohibuit dispensationē. Sed defectus sacramenti nō pōt purgari, nec baptismus tollit illā irregularitatē 26. di.acutius. pp qđ vr̃ ꝙ Papa non possit dispensare cū bigamo propter eandem rationē. quia propter dispensationē Papæ non restituitur sacramentū vnitatis cū nec posset, nā cum Deus cætera possit, uirginē tñ post ruinam sucitare non pōt. 32.q.4.si Paulus.& idem dicit Imperator. C.de rap.uir.l.unica, circa prin. item dispensare non pōt cum monacho ut proprium habeat, uel continentiā abiiciat ȷ̃.de statu mona.c. cū ad monasterium. multo minus uidetur dispensare posse cū bigamo. Vnde opi. R. bone est: & licet ipse H. dubitet, uř tñ consentire, ne uideatur diminui potentia Papæ, ꝙ possit dispensare cum bigamo: tamen hoc quod dicitur, bigamus in quocumque ordine ordinetur recipit ordinem. argum. 50. distinct. quicumque pœnitens. per quod cap. uidetur ꝙ cum bigamo dispensare possit, Sed illud tm̃ intelligitur de minorib. ordinib.

1 Cum bigamus an possit dispensari, anceps q̃stio. de qua el gāter Sotus.li.4. sen. dist. 27.q. 3. ar. 3.vbi hæc oia illustrat.

† Cap 3.eo. ti.in 1.compilatione.

† 1.ad Timo. th.3.

3 Expone, id est, non reputabat̃, vt paulo post not.

4 Vide Sotum.lib 4. sen.dist.27. q.3.art.2.

a ¶ Sacros.

1 Sanc modo hoc acci pe, id est, hi reputabant sacri, nam subdiaconatus et fuit in primitiua ecclesia, sed nō reputabat sacer. ita glossa s. de ætate, & qualit. cap. a multis. ver. solos.

a ¶ Sacros.] diaconatum & presbyteratum, qui duo tm̄ sacri fuerunt 1 s̄m antiqua tpa. 60. dist. nullus. hodie idē est de subdiaconatu s̄. de æta. & qual. c. a multis, & s̄. de ser. non ordi. c. miramur. vbi dī ꝙ eodem priuilegio gaudet cum diacono.

b ¶ In ordinatore.] cū quo potest dispensari. per hoc patet ꝙ nō cū bigamo ordinato vt remaneat in ordine, vel vt pmoueat: qa ꝙ de vno ꝑcedit de altero dene gat. 25. dist. qualis. & j̄. de præsum. c. nonne.

D E bigamis presbyteris.] De facto post bigamiam ordinatis.

CASVS. De presbyteris bigamis, & viduarū maritis idē iuris est quantum ad promotionem: quia ꝯtra Apostolū ordinari nō dēnt. Not. ꝙ bigamus est ipso iure suspensus a diuinis officijs.

† Cap. 2. eo. titu. in 2. compilatio.

c ¶ Nec defunctis.] & ita illud impedimentum nō pōt purgari per mortē vxoris: qa nō matrimonij vinculū, sed irregularitas ꝯtracta ex carnis diuisione est impedimento, & illa non tollit per mortē, vel pœnitentiā. 26. di. vna. & c. acutius. nec per baptismū, vt c. prædicto.

† Rothomagen.

N Vper à nobis.] Primo ad casū propositum allegat pro vna parte. Secundo pro contraria, Tertio soluit. Secunda ibi. Licet. Tertia ibi: Nos autem. Io. Andr.

CASVS. Quidam dū erāt in laicali ordine ꝯstituti contraxerū matrimoniū, postmodū mortuis vxorib. facti sunt clerici, & pmoti sunt ad sacros ordines. demum contraxerunt secunda matrimonia; quærit vtrū cum talibus clericis, qui taliter contraxerunt, possit dispensari vt in ordinibus suis remaneant, vel ad superiores possint promoueri: & primo ostendit ꝙ tales bigami sint iudicandi, in matrimonijs .n. ꝯtrahendis nō attendit iuris effectus, sed animi destinatio. Vñ q duas habes simul vxores, infamia notatur: quod partim ad factum conuenit retorqueri: sicut legit de presbytero, q ꝯtraxit matrimonium: qui pp hoc nō legalibus nuptijs dr̄ detineri: quod ad fructum refert, non ad ius. eadem ratione tales de quibus est quæ sitū, debēt inter bigamos reputari. In ꝯtrariū vr̄ ꝙ nō sint bigami reputandi: cum opinioni sit veritas præferēda. si dicamus istos bigamos secundum hoc sequit, ꝙ ille qui nullam habuit vxorem, esset bigamus reputandus: vt si quis de facto contraheret cum diuersis, cum quibus de iure non posset contrahere. Respōdit Papa, ꝙ cum huiusmodi clericis tamquam cum bigamis dispensari non potest: licet in veritate bigami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto: quia quantum in ipsis fuit, secunda matrimonia contraxerunt.

debeant ad sacros a ordines promoueri: vel in eis si promoti fuerint, remanere. In ordinatore b aūt pōt dispensatio adhiberi, vt ordinandi potestate & officio non priuetur.

¶ Celestinus tertius.

¶ *Bigamus vxore viuente vel mortua non ordinatur.*

CAP. III.

DE † bigamus presbyteris, & viduarum maritis, idem sancimus omnino, vt nec viuentibus vxoribus, nec defunctis c ad diuinorū debeāt celebrationem admitti, maxime cū à doctrina sit Apostoli, & institutionibus ecclesię alienum.

¶ Innocen. tertius Ratispo. † episcopo.

¶ *Qui mortua vxore promotus ad sacros, cum secunda de facto contraxit, & cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet non sit bigamus.*

CAP. IIII.

NVper† à nobis: & infra. ¶ Tertius d articulus videbatur habere non modicum quæstionis: quoniam cum matrimonijs contrahendus e non iuris effectus f, sed animi destinatio attendatur: vnde illum comitatur infamia, q duas simul hēt vxores g, quod partim ad factū h conuenit retorqueri, sicut in canone legitur, de presbytero, q nō legalibus nuptijs i detinetur. ea dē censura tales k videntur l inter bigamos reputādi; Licet obuiet ex aduerso, ꝙ opinioni sit veritas præferenda, & qđ iuxta præmissa, qui nullam vxorē habuit, forte bigamus reputandus, quod con-

No. ꝙ infamis dicitur, qui simul duas habet vxores. Item not. ꝙ opinioni veritas præfertur. Item reputatur bigamus qui bigamus non est quo ad promotionem. Item voluntas sine effectu punitur: quia processit ad effectum.

d ¶ Tertius.] alij duo soluuntur. j̄. de sen. excom. c. nuper.

e ¶ Matrimonijs ꝯtrahendis.] illicitis & prohibitis.

[Gl. seq. alleg. concor. quib. q̄nq; plus affectus cōsideratur, quandoque plus factum.]

f ¶ Iuris effectus.] vt C. de adult. l. eū qui. vbi sunt hæc verba: si .n. aliquis ꝯtrahat nuptias cum ea cum qua non potest de iure contrahere, infamis est: licet nuptiæ non habeant effectum. ff. de ijs qui not. infa. l. qd ergo. §. 1. q̄nq; magis consideratur effectus, quam affectus, vel quā factum ipsum. de pen. dist. 1. §. hæc aūt verba. 2 quia verba ipsa sunt cū effectu accipienda j̄. de cler. nō resi. c. relatū. ff. de cond. & demon. l. hæc conditio 1. & j̄. de spon. c. vlt. Q̄nq; magis cōsideratur factū quā ius, j̄. de conces. præbe. c. litteras. & c. cū nostris, quandoque consideratur plus iuris effectus. ff. de condi. insti. l. mulieri. §. 1. infra. de sponsa. cap. iuueni.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. compil. Et de intellectu huius ca. vide Dominicū Sotū in 4. sen. ten. dist. 27. q. 3. art. 3.

2 Vide l. cū q. §. si mulier. cū vulg. ff. de iniur. & l. quāuis, ff. de in iu voc.

g ¶ Duas simul habet vxores.] C. de adult. l. eum qui.

h ¶ Ad factū.] quasi diceret, de facto ꝯtraxit cū scda: quia de iure non potuit Duas .n. vxores simul habere non licuit, nisi cui ex reuelatione diuina concessum fuit. s̄. de diuor. c. gaudeamus.

i ¶ Non legalibus nuptijs.] 28. dis. presbyterum.

K ¶ Tales.] clerici. s. de quibus primo quæsitum est.

[Glo. seq. alle. 7. concor. & sex contraria, & soluit.]

l ¶ Videntur inter bigamos.] hic collige ꝙ opinio præfertur veritati. simile j̄. de spon. c. iuuenis. & 3. q. 7. infamis. §. tria. ver. verum tamen si seruus. & C. de testa. l. 1. & 22. q. 2. homines. ff. ad Maced. l. 3. j̄. de offic. dele. c. coram. & j̄. de iure pat. c. consultationib. & s̄. de elec. c. querelam. Sed contra. 8. dist. veritate. 11. dist. quicunque. & j̄. qui fil. sint legi. c. per tuas. C. plus va. quod agi. l. 1. 2. & 3 Sol. verū est, quod veritas præfertur opinioni. 3. alia casualia sunt: vt scilicet op nioni potius stetur quàm veritati, vel in fauorem contrahētium, & odium decipientium. ff. ad Maced. l. 3. vel in fauorem prolis. j̄. qui fil. sint legit. c. cum inter l. vel fauorem testamentorum. C. de testa. l. 1. vel sententiarum. 3. quæst. 7. c. infamis. §. tria. ver. veruntamen si seruus.

3 Vide l. do. li. §. 1. ff. de ser. cor. & l. idē si. in gl. Sēpronius. & l. si pupilli. §. Titij. in gl. Sēpronij. ff. de nego. gest.

ADDITIO. Vnde versus.

Testamenta, fauor, odium, scientia proles
Exstis causis præfertur opinio veris.

a ¶ Quan-

ringeret, si quis de facto cũtraheret cum diuersis, quib. de iure non posset matrimonialiter copulari. ¶ Nos aũt in hac qõne taliter rñdemus, ꝙ cum huiuscemodi clericis, qui q̃tum in ipsis a fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter coniunxerunt, tanquam † cum bigamis, b non liceat dispensari, c licet in veritate bigami nõ existant: non propter sacramenti defectum, d sed ꝓp affectum † intentionis cum opere subsecuto.

¶ Idem Meteñ. episcopo.

¶ *Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit desponsata, bigamus non censetur.*

CAP. V.

DEbitũ † pastoralis officij: & inf. ¶ Fraternitati tuæ duximus respondendum, ꝙ cum duo sint in coniugio,e videlicet cõsensus animorum, & commixtio † corporum, quorum alterũ f significat charitatem g quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animam, ad quod ꝑtinet illud quod dicit Apostolus. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cũ eo: reliquum h vero designat conformitatem, i quę consistit in carne inter Christum & ecclesiam, ad quod pertinet illud quod Euangelista testatur, Verbum caro factũ est, & habitauit in nobis, profecto coniugium † illud, quod non est commixtione corporum consummatũ, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per ĩcarnationis mysterium est contractum, iuxta quod Paulus exponens illud quod dixerat protoplastus, k Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro l de carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erũt duo i carne vna, m statim subiungit, hoc autem dico magnũ sacramentum n in Christo & ecclesia.

1. Cor. 6.

Ioan. 1.

Gen. 2.

Epist. 5.

¶ Cum ergo propter sacramenti defectum, in-

a ¶ Quantum in ipsis fuit.] in maleficiis enim voluntas, non exitus spectatur. arg. 49 dist. c. vlti. & ff. ad le. Cornel. de sicar. l. Diuus, C. de ser. cor. l. si quis seruo.
b ¶ Tanquam cum bigamis.] not. arg. ꝓp similitudinem facti aliquem numerari inter eos, de quorum numero q̃ se nõ est. 27. q. 1. quotquot. & 50. di. si ille. ff. man. l. vlti. in fi.

Gl. seq. signat contrarium. & soluit.

c ¶ Dispensari.] arg. ꝯtra. ꝟ. de cle. coni. c. sane. Illa loquitur d̃ eo qui nunquam habuit vxorem, sed in sacro ordine ꝯtraxit, & ideo cũ tali dispensari potest. hic loquitur de eo, qui primo in laicali habitu contraxit, & postea factꝰ sacerdos iterum contraxit: vnde bigamus reputatur quantum ad effectum, licet in veritate nõ sit: & sic punitur propter affectum tantum, cũ opere subsecuto, & non ꝓp defectum sacramẽti. Defectus enim sacramenti vnitatis non est in isto, qa in veritate carnem suã nõ diuisit in plures.

† Hoc, tanq̃ nõ est expressiuum veritatis, sed similitudinariũ, iuxta illud: Ex istis tanq̃ ad latronẽ, &c.

† Vide l. si in emptionem ff. de mi. & l. si equo. ff. de leg. 1.

d ¶ Sacramenti defectum.] de quo ꝟ. eo. debitum.

DEbitum] Primo ponit rones, vltimo rñdet, ibi: Vndeis, Pars huius habet ꝟ. de bap. c. debitum. CASVS. Mulier aliqua ꝯxit matrimonium cum aliquo, & ab eo fuit traducta. tandem ea incognita mortuus est, quidã alius contraxit cum illa, quę postmodum mortua est, quęsitũ fuit, an uir iste possit ad sacerdotium promoueri? & uidebatꝑ ꝙ nõ; quia fuit maritus uiduæ, & tales ꝓmoueri nõ põt. Rñdet Papa, ꝙ duo sunt in cõiungio carnali copula consummato, f. cõsensus animorũ, & cõmixtio corporũ, coniunctio animorũ significat charitatem, q̃ cõsistit in spiritu inter Deum & iustã animã. Vnde dicit Apostolus: Qui adheret Deo, unus spiritus est cũ illo. commixtio corporum, significat conformitatem diuinæ & humanæ naturæ quæ consistit in carne inter Christum & ecclesiam. Vnde dicit Euangelium: Verbum caro factum est. sed illud coniugium, quòd non est carnali copula consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum. quod inter Christum & ecclesiam est contractum per incarnationis mysteriũ: secũdum quod Apostolus exponens uerba illa primi parentis: hoc nũc os ex ossibus meis & caro de carne mea: & statim subiunxit: hoc autem dico magnum sacramentum in Christo & ecclesia: His præmissis dicit Papa, quod propter sacramenti defectum inhibitum est ne bigamus, aut viduæ maritus possit ad sacros ordines promoueri, quia nec illa est vna vnius, nec iste est vnus vnius. sic ergo patet, quòd vbi inter coniuges deficit commixtio corporum, ibi non deest signaculum huius sacramenti: vnde soluo tibi quæstionem propositam, ille q mulierem ab alio viro ductã, sed non cognitam, duxit vxorem, propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoueri: quia nec ille, nec illa diuisit carnem suam in plures. No. quod defectus sacramenti est causa, quare bigamus vel maritus viduæ corruptę ad sacros ordines non possit promoueri: & ita non crimen, sed irregularitas hoc facit.

† Ca. 2. tit. in 3. compil. reliqua huius. c. habes. ꝟ. c. 4. de bapt. & eius effectu, ait Contius.
† coniũctio.

e ¶ In coniugio,] scilicet, carnali copula consummato.

f ¶ Alterum.] scilicet, cõsensus animorum.

g ¶ Charitatem.] i. dilectionem & coniunctionem.

† Vide magistrũ sñiaru, & ibi Doctores lib. 4. dist. 27.

h ¶ Reliquum.] id est, commixtio corporum.

i ¶ Conformitatẽ.] id est, coniunctionẽ & vnitatem.

k ¶ Protoplastus.] id est, Adam primo plasmatus.

l ¶ Caro.] 35. quæst. 10 [illegible] nitatis. & infra de diuor. c. gaudemus.

m ¶ In carne vna.] id est, in carnali operatione ad unam carnem procreandam.

¶ Gl. seq. tractat de triplici significatio. matrimonij. Secundo quærit de tertio, in quo consistat, ponit opi. quam reprobat, & soluit.]

n ¶ Sacramentum.] triplex sacramentum 1 designatur in matrimonio carnali copula consummato. Primum est vnio fidelis animæ ad Deum per dilectionẽ & charitatem, & hæc designatur per coniunctionem animarum in ipsa prima desponsatione, dum alter per mutuum consensum consensit in alterum; & de hoc sacramento fit mentio ibi? alterum signat charitatem, quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animam. Secũdum est vnio humanę naturę ad Deum, quæ facta est in vtero virginali per incarnationem verbi Dei, & hoc designatur per carnalem commixtionem viri & vxoris. & de hoc ibi fit mentio; reliquum vero designat conformitatem, quæ consistit in carne inter Christum & sanctam ecclesiam. Primum est unio voluntatis. Secundum est naturæ conformiaas, ut 26. distinctio acutius. de consecr. distinct. 2. in Christo pater. vbi habes de conformitate naturæ di-

1 Glos. hæc fortassis ꝓprietatis uocum ignara accipit sacramentum ꝓ mysterio, more Grecorũ, ut docet cõciliũ. Colonien. de sacramen. nouæ legis, in princ. & ita accepta nil falsi continet.

turæ diuinæ & humanæ:& nõ intelligas ꝙ ipse actus corporalis designet hoc sacramentũ sed propter actũ consummatum sacramentum designatur. Tertium sacramentum est vnitas ecclesiæ ex omnibus gentibus collecta, & vni viro Christo subiecta. hoc sacramentum designatur ꝑ illum coniugatum, q̃ vnicum tantum matrimonium seruauit: sed vbi secundũ matrimonium contrahitur, hoc tertium sacramentum non habet locum: quia recedit ab illa vnitate, q̃ primo signabatur ꝑ vnicum matrimonium, 1 quia in secundo matrimonio diuidit carnem suã in plures, vnde vnitatem non potest signare non potest: Christus enim signat vnitatẽ ex omnibus gẽtibus Christo subiectam, vt d.c. acutius. sed ex quo ecclesia Christo se coniunxit, ab eo nunquam discessit, nec ipse ab ea. ergo bigamus talem vnitatẽ signare non potest, & ideo promoueri non põt

1 Mysteriũ tñ incarnationis bene potest in secũdo matrimonio signi ficari.

hibitum sit, ne bigamus, aut maritus viduæ,[a] præsumat ad sacros ordines ꝓmoueri: quoniam nec illa ẽ vnica vnici, nec iste vnus vnius. profecto vbi dficit inter huiusmodi cõiuges cõmixtio corporũ, nõ deest huiusmodi signaculũ sacrimẽti. ¶ Vnde is q̃ mulierem ab alio viro ductã, sed minime cognitã [b] duxit vxorẽ, q̃a nec illa nec ipse carnem suam diuisit[c] in plures, propter hoc impediri ñ debet, quin possit ad sacerdotiũ ꝓmoueri.

¶ Idem Lugd. archiepõ Apostolicæ sedis legato.

propter defectum istius tertij sacramenti. duo prima sacramenta hic exprimũtur, vt dictum est, sed hoc tertium non expressit in littera, nisi loquẽdo de ipso, nõ imponendo aliqua verba, per quæ illud significet: nisi forsitã per illa verba; nec illa est vnica vnici, nec ille vnus vnius. per hoc tantum notatur recessus ab vnitate; & melius ĩ. vbi dicitur nec illa nec ipse diuisit carnem suam in plures: & sic in unitate remansit vterq; & ibi: ubi deficit inter huiusmodi cõiuges cõmixtio carnalis, nõ deest signaculum huiusmodi sacramenti. scilicet vnitatis. Vel per illa verba, hoc autem dico magnum sacramentum inter Christum & ecclesiam. sed de isto tertio sacramento legitur. 26. dist. acutius. Sed in quo consistit signatio illius tertij. sacramenti? Quidam dicũt ꝙ in ipso cõiugio: sed hoc est falsum: quia mortua, vxore coniugium desinit, & sic nulla esset signatio. Item matrimonium non consummatum non signat hoc sacramentum, vt hic in fi. Est ergo dicendum, ꝙ in eo, q̃ matrimonium vnicum seruauit, clerico facto, & ordine suscepto, est signatio istius tertij sacramenti; nec est necesse ꝙ talis clericus sit vel fuerit coniugatus: quia auctoritas Apostoli, oportet ordinãdum esse vnius vxoris virum. intelligitur per negationem, si; vnius vxoris virum, id est, nõ plurium immo qui nunquam habuit vxorem, liberius promouetur: q̃a ab vnitate nõ recessit, sed in unitate ꝑmãsit.

a ¶ Viduę.] id est, corruptæ: quia licet fuisset uidua dummodo non corrupta, nõ prohibetur, ut hic dicit.

[Gl. seq. quærit, ponit duas opi. & secundum approbat.]

b ¶ Cognitam.] sic patet ꝙ vxor ordinandi, ad hoc vt ille possit promoueri, virgo debuit esse ĩ. e.c. vlt. Sed quare exigitur maior castitas in vxore, quam ĩ uiro: Respon. quia maritus corruptæ, si cum ea una caro efficiatur, promoueri non potest 34. dist. precipimus. curãdum. ñ cuius. ñ si quis. & c. si laici, sed ille. qui habuit concubinam post vxorem vel ante, promoueri potest 24. dist. fraternitatis. H. dixit q̃ uir signat ecclesiã, quę in parte recessit à Christo adulterando, recedẽdo à fide, & si in parte virgo fuit, & ideo non deest signatiõ sacramenti in viro, quamuis non sit virgo: vxor vero signat Christum, qui nunquam ecclesiam diuisit: quoniam ipse est fons viuus, cui nõ communicat alienus. ĩ. de reg. c. licet. in fi. & de pæ. di. 1. §. item ut Christus. alij dicunt (& videtur melius) ꝙ vir signat Christum, qui primo copulauit sibi synagogã. & postea copulauit sibi ecclesiam de gentibus, scilicet militantem, in qua sunt boni & mali, & ideo non nocet si vir si nõ fuerit virgo. Vxor vero signat ecclesiã triumphantem, in qua non est macula neque ruga, quæ semper virgo ꝑmansit, saltẽ mente. Vnde Apostolus: Respondi enim vos vni viro, & c. 27. q. 1. nuptiarum: & ideo exigitur ꝙ vxor carnem suam non deuiserit in plures: quod si fecerit, deest in coniuge signatio tertij sacramenti vnitatis. & ita illud tertium sacramentum exigitur tam ex parte viri, q̃ ex parte vxoris. Vnde episcopus vnius vxoris, signat vnitatem ex omnib. gentibus vni uiro, id est Christo subiectam. 26. dist. acutius.

De materia huius glossæ consule Theologos. li. 4. sent. di. 26. & seq.

¶ Qui plures habuit concubinas, ex eo bigamus non est.

CAP. VI.

Quia † circa minima † & infra.

¶ Sane postulasti per sedem Apostolicam edoceri, si presbyteri plures † concubinas habentes, bigami[d] censeantur.

¶ Ad quod duximus respondendum, quod cũ irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis, tanquam simplici fornicatione notatis, quo ad executionem sacerdotalis officij poteris dispensare.

† Cã. vnicã eo. tit. in 4. compil.

† Al. matrimonia.

† In vno vetustissimo, exemplari ita, plures successiuũ.

[Glo seq. reci. per q. alle. pro, ponit opi. contrariã, quam reprobat.]

c ¶ Diuisit. sic. 34. dist. Valentino. per quod soluebatur hæc quæstio. sic ergo consideramus potius rõnem & causam quare hæc fiãt. quam factum ipsum & ita is qui duxit vxorẽ à se primo corruptam. potest ꝓmoueri: quia ratio & causa nõ inuenitur in eo, quare non diuisit carnẽ suã in plures. Dicunt quidã ꝙ talis promoueri non debet: quia uerũ est ꝙ est maritus corruptæ. arg. op. pro eis 30. q. 5. qualis. & H. in hac opinione fuit. sufficit ꝙ ita scriptum est. ff. qui & à quib. manu. l. si non fi. l. prospexit. & 6. q. 3. scriptum est in lege. quod non credo: eadem ratione & ille de quo q̃ situm fuit, non posset promoueri: quia uerũ est ꝙ fuit maritus uiduę & corruptę, quare intelligo q̃d dicit c. qualis quando ab alio corrupta est, & capitula plura quę ad idem possent induci. 77. dist. quicunque. & 34. dist. c. curandum. & c. præcipimus.

Quia circa.] Diuiditur. quia primo ponitur cõsultatio. secũdo responsio. Secũda. ibi, Ad quod. Et pars huius habetur. ĩ. de priui. c. quia circa. Io. And. CASVS. Presbyteri habentes plures concubinas, quæritur vtrũ bigami sint cẽsendi? Rñdet ꝙ propter hoc non incurrunt irregularitatem bigamiæ unde cũ talibus, tanquam cum fornicarijs, poterit episcopus dispensare. vt suum officium exequãtur. Not. ꝙ plures habens concubina, irregularitatem non incurrit. No. mirabile, ꝙ cum eo qui peccat dispensatur, & cum illo qui non peccat, non dispẽsatur.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit. secundo no. ꝙ luxuria. & c. signat contrarium & remittit.]

d ¶ Bigami.] ĩ. eod. nuper. arg. contra. sed ibi loquitur quando vtraque fuit solemniter ducta tanquam vxor, hic vero nõ. & ibi prima fuit vxor. secũda uero esse nõ potuit. No. mirabile, ꝙ plus habet hic luxuria quam castitas. arg. 34. dist. fraternitatis. Sed conrradicit in

est in auth. de test. & ea quæ parit. in fi. coll. 4. & stulti non debent esse melioris coditionis q̃ meriti. 16. q. 1. legi epistolam. & ff. quod vi aut clam. l. seruus. & ff. de fur. l. itaque fullo. §. 1. ratio huius redditur. ĩ. c. prox.

A Nobis fuit.] CASVS. Quidam subdiaconus quãdam viduã de facto duxit ĩ vxorẽ: quia de iure non potuit: quærit vtrum bigam⁹ reputet quo ad legem promotionis? Rñdet Papa, ꝙ in veritate nõ est bigamus, nec maritus viduæ: cũ inter ipsos non fuerit matrimoniũ: verum tñ cũ eo, tamq̃ cũ marito viduæ, non poterit dispensare, non ꝑꝑ sacramenti defectum, sed ꝑꝑ affectum intentionis cum opere subsecuto. Ex hac decre. not. ꝙ bigamus reputat quo ad promotionem, qui bigamus non est.

a ¶ Viduam.] q̃a cũ esset in sacro ordine ꝯstitutus, cum ea matrimoniũ contrahere nõ potuit. 28. dist. c. presbyterum, & ĩ. eo. ca. nuper. tñ licet non fuerit matrimoniũ: quia tñ quantũ in ipso fuit, cum ipsa vidua ꝯtraxit, cũ eo dispẽsari nõ põt ꝯtra doctrinam Apost. ŝ. eo. c. super eo. nõ ꝑꝑ sacramenti defectũ, sed ꝑꝑ voluntatẽ q̃ habuit contrahendi cum vidua, non contentus suis terminis cũ processit ad actũ, licet nõ habuisset effectum. sic ŝ. eo. c. nuper. & est hic, & ibi argũ expressum, ꝙ voluntas non contẽta suis terminis punit: & ea q̃ ibi ẽt dicta sunt, hic possent repeti. cum similis cã sit: quare hoc fiat causa dicta est ŝ. eo. c. debitum.

b ¶ Cum opere.] s. carnali. arg. ŝ. eo. debitum. & 4. dist. Valentino.

¶ Idem.

¶ Subdiaconus, qui cum vidua contraxit, & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.

CAP. VII.

A Nobis fuit: & infra. ¶ Ille autem, quia in subdiaconatus ordine cõstitutus, de facto tantum, (quia de iure non potuit) duxit viduam[a] in vxorẽ, profecto bigamus non existit; sed nec viduæ potest in veritate dici maritus: cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale cõtractum; cum eo tamen contra doctrinam Apostoli, † tamquam cum marito viduæ dispensare non licet, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere[b] secuto.

1. Tim. 3.

† In multis Alexan. iiij. sed falsa est inscriptio, nam cum hæc cõpilatio facta est, non dũ erat Alexãder quartus creatus Papa.

† Cap. vnico. eo. tit. in compil. & habet integrum post conciliũ Lateranẽ. sub Alexan. iij. part. 26. cap. 20.

TITVLVS XXII.

De clericis peregrinis.

¶ Alex. † iij. Cœnomañ. episcopo.

¶ Vltra marini & valde remoti ordinationem suam probare debent per quinque episcoporum sigilla.

CAP. I.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, quid sit agendũ de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, litteras eorũ ostendunt, à quib. sibi proponũt manus impositas, & vtrũ episcoporum sigilla sint, quæ repræsentant, incertum existit. †

¶ Tuæ igitur consultationi rñdemus, tutius esse,[i] vt in his statuta patrũ veterum obseruentur, q̃ nouum aliquid statuatur: Statutum[c] aũt est de transmarinis, vt ad min⁹ quinque[d] episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur, qđ in alijs (si † similiter sunt incogniti[e]) credimus obseruãdum, ita tñ vt in suspensione[f] aliquanto tẽpore habeantur, in quo plenius de actib.[g] instruãtur ipsorũ. ¶ Sed & de inferioribus ordinib. inquiri oportet, quia posset contingere, vt aliquib. prætermissis saltũ fecissent. His autem peractis, si digni inuenti fuerint, circa eos poterit dispensari[h].

¶ Innocen. iij. Constantinopolitano patriarchæ.

¶ Clericus peregrinus, qui iurat se ordinatum: nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

¶ Quia inter eos, qui ab ordinib. prohibent, arcent & peregrini: ideo, &c. De ha materia hr̃ 98. & 71. & 72. di per totum, & 7. q. 1. in multis capitulis.

TVa nos.] Sũt duæ partes, ꝯsultatio & rñsio. Secunda. ibi, Tuæ igitur. Io. Andr.

CASVS. Clerici quandoque se transferunt ad remotas partes, & dicunt se ordinatos, nec ostendunt litteras eorum à quibus se ordinatos dicunt: quæritur quid de talibus sit agendum? Respondit Papa, quod tutius est in his statuta patrum sequi, quàm nouum aliud statuatur. De transmarinis statutum est, vt ad minus quinq; episcoporum testimonio super ordinatione sua muniantur: quod de alijs incognitis similiter est seruandum, ita vt aliquanto tempore habeãtur in suspenso, in quo de ipsorum actib. instruãtur illi, cũ quib. morantur; & inquirendum est etiam de inferioribus ordinibus q̃a posset esse ꝙ aliquid ꝑtermisissent. His cõsideratis poterunt admitti ad diuina, si aliàs digni inuenti fuerint. Not. ꝙ non statim credendum est alicui super ordinatione sua. No. ꝙ inquirendum est de conuersatione alicuius, ab illis cum quibus moratur.

c ¶ Statutum.] 98. dist. per totum.

d ¶ Quinque.] ideo .n. quinq; exiguntur, quia dubitari ꝯsueuit de sigillo vnius epi. si enim de illo constaret, id solum sufficeret. ĩ. de ꝓb. c. post cessionem. vel per testes. ĩ. eod. cap. tuæ. 1

e ¶ Incogniti.] ex quo enim incogniti sunt, explorandũ est cuius fidei & innocentię sint. 42. distin. quiescamus. ff. nau. cau. sta. l. vlt. §. seruorum.

f ¶ In suspensione.] quod hic dr̃, intellige de ijs q in ecclesijs recipi postulant tamq̃ clerici, cæterũ si tanquam viatores vellent celebrare secreto, permittendi sunt. ĩ. eo. cap. tuæ. & ar. de conse. di. 2. non prohibeat. & 7. qu. 1. episcopi.

g ¶ Actibus.] nam per actus sequentes præsumitur de ꝑteritis, & ecõuerso. 34. q. 2 cum per bellicã. & 6. q. 1. qui crimen. ff de re militia. l. non omnes. §. à barbaris. & 2. q. 1. in primis. 50. distinct. si quis diaconus. & 77. distinct. quicumque.

h ¶ Poterit dispensari. & id est, ex benignitate recipi poterunt.

ADDITIO. Vel ẜm Inno. hoc dicit quia si clericus sit ignotus, & litteræ ignotæ. non est sine dispensatione epi admittendus. ĩ. c. fi. vel ẜm Host. dispensari ad litterã est si in aliquo egent dispensatio. de ordi. epis. c. 1. & 2. Ioan. Andr.

† Adde qualiter & qñ credendũ sit sigillo. in l. Lucius. & ibi Barto. ff. de fid. instr. & in l. ad testium. ff. de testamen.

† Al. ita: qui similiter, &c. al. ita: si similiter sunt in eo incogniti.

1 Concord. l. si procuratore. ff. de procura. & l. ne satisdatio. ff. rem ra. hab.

INter quatuor.] Cōis diuisio. Secūda: ibi, Inquisitioni. Io. And. Pars huius ſm Io. An. habetur. ĵ. de maio. & obe. c. inter quatuor. de cleri. no resi. in ver. quatuor, & de reli. do. inter quatuor.

CASVS. Clerici aliquando transferunt se ad partes Constantinopolitanas. accedunt ad patriarchā sine litteris ſuoru ordinariorū, tū offerunt iuramentū ꝙ sunt in certis ordinibus constituti & petūt ad superiores ordines ꝓmoueri: q̃rit quid iuris sit? Respond. ꝙ nisi primo cōstiterit patriarchæ per idonea argumenta, de ipsorū ordinatione canonica, non debet illos suscipere in illis ordinib. nec ad suderiores ꝓmouere antequā eorum cōuersatio fuerit approbata. Not. ꝙ iuramentum ignoti non committit super sua ordinatione: sed hoc ideo, ne illi quibus celebrat, decipiantur.

† Cap. 1 eo. tit. in 3. cōpila.

† In pluribus antiqs post illud. ĵ. statim sequitur: vtrum clericos. &c.

a ¶ Litteris] quas habere debet semp. 73. dist. c. primarus. s. c. c. proximo.

[Gl. seq. recitetur per quæstiones, quæ vocat hic argumenta.]

b ¶ Argumenta.] nō dicit per testes vel instrumenta, sed per argumenta esse probandum: quia per argumenta sine per indicia probatur æque sicut per testes, 2 q. 6. c. ei qui. §. diffiniti ua. ver. nullus homicidarū. & 23. q. 1. dixit dominus. 27. q. 1. nec aliqua. & C. de rei ven. l. indicia. & ĵ. de presump. c. litteris. Vel idonea argumenta voca sigilla episcoporum. 93. di. trāsmarinos, vt s. c. proxi. vel sigillū epi sufficit si notum sit. 72. dist. extraneo. & C. de epi. & cler. l. si qua per calumniam. in fi. Sed si perdiderit instrumentum. probet amissionem & tenorem ipsius, & ꝙ sine vitio fuerit ĵ. de priuil. c. cū olim. in fi. vel per testes. ĵ. c. proximo.

Nomine argumēti quid in hoc c. intelligatur.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōpil.

† In vno manuscripto hæc verba præmittuntur: consuluit nos ī super tua fraternitas, vtrum, &c.

c ¶ Suscipere.] nisi vt hospites. 7. q. 1. episcopi vel presbyteri. & de consecr. di. t. 2. non prohibeat. & 42. dis. quiescamus.

CAP. II.

INter † quattuor, & infra.

¶ Consuluit nos iterū tua fraternitas, vtrum † clericos ad te sine suorum ordinatorum litteris[a] venientes, & offerētes iuramētum, ꝙ sint in quouis ecclesiasticorum ordinū cōstituti, debeas ad superiores ordines promouere.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, ꝙ nisi de ipsorum ordinatione canonice, per idonea tibi cōstiterit argumenta[b], eos nec in illis suscipere[c], nec ad maiores debes ordines promouere: præsertim antequam conuersatio corū fuerit approbata.

¶ Idem patriarchę Hierosolymitano.

¶ Peregrinus de cuius ordinatione non constat non permittitur celebrare in publico, sed in occulto sic.

CAP. III.

TVæ † fraternitatis, & infra. ¶ Vtrum clericos, qui ad partes Hierosolymitanas sine commēdatitijs[d] litteris veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & infra. Respondemus quod nisi legitime tibi constiterit, siue per litteras, siue per testes[e], de illorum ordinatione canonica[f], q penitus sunt ignoti, nō debes ipsos ꝑmittere ī tuis plebibus celebrare.

¶ Sed si forsitan eorum aliqui secreto[g] ex deuotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

TVę fraternitatis.] Communis diuisio. Secūda, ibi, Respondemus. Io. And.

CASVS. Clerici aliquando accedunt ad partes Hiero. sine commendatitijs litteris suorum eporum: quæsiuit patriarcha an permittere debeat illos celebrare diuina: Rñdet Papa, ꝙ nisi cōstiterit ei siue p lrās siue p testes, de canonica ordinatione ipsorūq ignot. sūt. nō permittat illos suis plebib. celebrare, sed si secreto voluerit celebrare, permittātur. Nota ꝙ alicui licet in secreto, quod non licet in publico, & hoc est ne accipiatur populus.

d ¶ Commendatitijs.] vel etiam dimissorijs. 71. dist. ca. pen. & 19. quæ. 1. due sunt.

e ¶ Per testes.] vel p alia legitima argu. s. c. ꝓxi. arg. de ꝑsum. c. litteras. & de conuersatione ipsius primo debet costare s. c. proxi.

† In antiqs deest dictio in.

f ¶ Canonica. 1] id est, secundum ordinem ecclesię facta. s. de sum. Trinit. c. firmiter. in fi.

1 Hæc glossula non habetur in antiqs libris.

g ¶ Secreto.] quia tunc nullū periculū sit alicui, nisi sibi: sed si publice celebraret populo. tunc periculum esset vt si non esset sacerdos, populum deciperet. 42. distin. quiescamus, & ĵ. de cele. mis. de homine.

¶ Honorius tertius Regiñ. episcopo.

¶ Inferiores ꝑlati sine diœcesanorū cōsensu, ī ecclesijs suis peregrinos nō possūt istituere.

CAP. IIII.

TE nobis ꝓponente didicimus, ꝙ qdam ꝑlati ecclesiarum tuæ iurisdictionis, in ecclesijs sibi commissis, sine cōsciētia † tua, clericos de alienis episcopatibus instituere non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum sit honestati cōtrarium †, & a sanctorum patrum institutionibus[h] alienum, & infra.

¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod tibi licet eos exinde remouere, nisi aliquos ex dispensatione[i] in eisdem ecclesijs duxeris dimittendos.

TE nobis.] Communis diuisio & secūda pars est ibi Attendentes. Ioan. And.

CASVS. Quidam ꝑlati ecclesiarū de iurisdictiōe epi Regiñ. sine cōscientia ipsius epi clericos de alienis epatib. instituebant in ecclesijs sibi commissis: q̄siuit eps à Papa qd iuris esset de illis clericis? Rñdit Papa, ꝙ illud eis nō liceat, cū sit ꝯtrariū honestati, & ꝯtra institutiones sanctorum patrū: & ideo potest inde eos remouere, nisi ex dispensatione eos duxerit dimittendos. No. clericos instituēdos in ecclesijs de eodem loco, vel eadem diæcesi. & non extranos.

† al. scientia, hoc est, sine licētia, aut facultate.

† Vide l. qd vulgo. ff. de sta. hom. & l. si cū dies. §. cōpromissio. ff. de arbitr.

h ¶ Institutionibus. & 71. dist. c. 1. & 2. per totam dist. & 52. dist. per totum. & C. de episc. & cle. in ecclesijs. sic de aliena ecclesia non est assumendus prēlatus, dū repellitur idoneus in eadem. 60. dist. nullus.

[Glo. seq. arguit duo, & de secundo remittit.]

i ¶ Ex dispensatione.] no. argu. ꝙ nullus potest eligi de aliena diœce. sed tñ debet postulari: quia instituti absque sciētia epi, remouentur, nisi cum eis voluerit dispensare: & sic per solam dispēsationē de alijs episcopatibus instituuntur: & est hic bonum argum. pro opinio-

opinione illorum qui dicunt ꝙ semper præualet electio de gremio ecclesiæ, alij electioni factæ de alia, et si sit facta à minori parte. de hoc dixi ꝟ. de electione. cum inter canonicos.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

¶ Explicito tractatu ordinandorũ, de dignitatũ officiis est videdũ: & qa archidiacon⁹ post epm maior est: ideo, &c. Io. And. De hac materia hr 25. distin. perlectis. 74. dist. honoratus. 94. d. c. si. Ant. de But.

V T archidiaconus.] Dicit hoc c. & seq. q̃ ac officium archidiaconi pertinere noscantur. & quia tota hæc decr. cadit sub vno astructu: nõ commode diuidi nõ põt. Ant. de But.

† Cap. 2. eo. titu. in 1. compilatio. Facit concilium Aurelianense. 4. cap. 26.

CASVS. Dr hic ꝙ archi. est vicarius episcopi in omnibus, quæ ad eũ pertinent, similiter & causę clericorũ & in vrbe & extra vrbẽ ab ipsum ptinent: & conuersatio eorum, & onus, restauratio ecclesiarũ, & doctrina ecclesiasticorũ, & correctio excessuũ. Itẽ de triennio in trienniũ cũ eps fuerit imperitus, dẽt totã visitare diœcesim, & ad vicẽ sui epi corrigere corrigẽtia. No. ꝙ archi. est vicarius epi, & potest corrigere. Vñ infertur ꝙ habet coerctionem, quod verũ est de consuetudine præscripta.

† Onere.

† Qualiter hodie visitent archidiaconi, tradit conciliũ Trid. sessio. 24. in decreto de refor ma. ca. 3.

a ¶ Vicarium.] & ita habet cognitionem & iurisdictionem, & ex quo vicarius est. C. de offi. vica. l. 2. & ꝟ. de offi. vica. c. pen. & 25. di. plectis. arg. in auth. de defen. ciui. circa princip. collat. 3.

† cuius concilii Toletani sit, nõdũ constat.

TITVLVS XXIII.

De officio archidiaconi.

¶ Ex libro Romani ordinis

¶ *Ponit quæ spectant ad officium archidiaconi.*

CAP. I.

V T † archidiacon⁹ post episcopum sciat se vicarium[a] esse eius in omnibus, & omnem corã in clero (tam in vrbe posítorum, quã eorum, qui p parochias habitare noscũtur) ad se pertinere, siue đ eorum conuersatione, siue honore † & restauratione ecclesiarum, siue doctrina ecclesiasticorum, uel cęterarum rerum studio, & delinquentium rationem corã Deo redditurus est. ¶ Et † ut de tertio c in tertium annum, si episcopus non potest, parochiã vniuersã circumeat, & cũcta, quæ emẽdatione indigẽt, ad vicem sui episcopi corrigat[d] & emendat.

¶ Ex concilio Toletano. †

¶ *Non summatur, sed ponit quadam, quæ spectant ad officium archidiaconi.*

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ In vrbe.] arg. ꝟ 25. di. perlectis. Sol. licet quædam pertineãt ad officiũ archidi. primicerii, & thesaurarii, vt ibi dr, tñ præordinator est in cunctis, & loco epi, & tanquam vicarius eius.

[Gl. seq. signat contrarium. & soluit.]

1 ¶ Facit ad hoc ff. de ad mi. tut. l. ita aũt §. gessisse. cũ seq. & aliis vulg.

c ¶ De tertio.] eps vero singulis annis dẽt visitare parochiã suã 10. q. 1. epm decernim⁹. placuit. nisi dimittat hoc ne p p eius accessum grauentur ecclesiæ. tunc mittat archidiaconũ. vel qa eps ire nõ põt, 1 vt hic dr. Item ꝟ. eod. mandamus. vbi dr ꝙ archidiaconus debet visitare singulis annis, aut etiã pluries, si expedit,

ibi loquit de visitatione suæ propriæ parochiæ, hic qñ visitat vniuersam parochiam ad mandatum episcopi d ¶ Corrigat.] si ergo archidiaconus habet coerctionẽ ex quo hẽt iurisdictionem, qa iurisdictio sine coerctione nulla esset, vt ꝟ. de off. dele. ex litteris. & ff. de off. eius cui mãd. est iur l. vlt. Quid de iure cõi ptineat ad archidiaconñ, hẽs ꝟ. e. ad hęc. & c. ad nrum. &c. proxi. secus de cõsuetudine. ꝟ. c. vlt. vbi de hoc.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. compila.

CAP. II.

O Fficium † vero archidiaconi in Euãgeliũ quãdo voluerit legere, vel alicui de diaconis pręcipere; quando episcopus illius induant se Leuitæ vestimentis sacris; qualiter cum pontifice ad missam procedant: † & infra.

¶ Omne ecclesiasticum officium prouidendo, lectiones aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, intantũ, vt nullus Euangelium aut Epistolã, Respõsoria, vel quãlibet in ecclesia lectionem legat vel cantet, donec auscultetur e ab ipso.

¶ Acolythos † quoq; ipse ordinet, qs eorũ cãdelabra, qs thuribulũ deferre, quisve minorũ ĩ ecclĩa aliena officia agere debeat.

O Fficium.] CASVS. Dr hic ꝙ ad officium archidiaconi ptinet legere Euangelium qñ voluerit, vel pcipere alicui diacono ꝙ legat, & qñ eps debet missam celebrare, pcipere debet sacerdotibus, vt induant se vestib. sacris vt epo ministrẽt. Itẽ in matrice ecclesia nullus dẽt legere rñsorium aut epistolã, aut lectionẽ cãtare, donec primo ab ipso auscultetur: dẽt ẽt ordinare acolythos quis eorum debeat deferre cãdelabrũ, & qs thuribulũ No. ꝙ ad officiũ archi. pertinet Euangeliũ legere, & ad officia ecclesiæ ordinare, & illos q legere vel cantare debent, in matrice ecclesia auscultare.

† Vt verbi gratia, bini, honeste, & demisso vultu.

† Quis ordo sit à olytorum in ecclesia, Magister senten. li. 4. d. is. 24. §. quarto loco.

e ¶ Auscultet.] vr hoc potius spectare ad officium magistri scholarũ, sed potius ex consuetudine fit hoc, sicut & multa alia, q considerantur & attẽdunt in huiusmodi officiis potius q̃ i⁹ cõe. ꝟ. de exces. prælat. ad hęc. & ꝟ. eo. c. vlt. Bern.

ADDITIO. Vel loquit cum eps est pſens, & mandat hoc per archidiaconum expediri, secundum Vinc. Io. And.

† Gregorius epistola 10. li. 1. regist. ii &c. 1. e. ti. in 1. compe.

¶ Greg. iij. † archid. Salonitano. †

¶ *Custodia vasorum ecclesiæ spectat ad archidiaconum.*

CAP. III.

E A f quæ contra, & infra. ¶ Scire vero te volumus, quod a te districte quæsituri sumus, quia vel propriæ eccle-

† Salernitano. in nonnullus manuscriptis.

E A quæ contra. CASVS. Archidiaconus Salonitanus habuit custodiam vasorum & aliorum ornamentorum ecclesiæ: archieps Salonitanus significauit dño Papæ, ꝙ archid. negligens erat circa prędicta custodienda. Super hoc scribit Papa archid. dicens ꝙ districte inquirat ab ipso de vasis ecclesiæ, quæ illic collecta sunt, qualiter custodiuntur. si aliquid ex negligẽtia vel fraude ipsius petierit, ipse in hoc punietur, & tenebitur ad restitutionem ipsorum, cum ipse ad hoc ex officio teneatur. Not. in prælato negligentiam & fraudem comparari.

f ¶ Ea quæ.] de isto archidiacono habetur. 71. dist. gesta. &c. honoratus. &c. vbi ista dicuntur.

a ¶ Cime-

siæ, vel ea, quæ de diuersis ecclesijs cimelia a sunt collecta, non sub omni solicitudine & fide seruantur. Quod si quid ex eis, vel negligentia b vel cuiusq̃ fraude deperijt: tu hoc c reatu adstringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiæ d eiusdem ecclesiæ arctius deputatis.

¶ Ale.iij. Elieñ. archid.

¶ *Archidiaconus sine mandato episcopi non committit curam animarum, id est, no hẽt institutionem auctorizabilẽ.*

C A P. IIII.

CVm † satis sit absurdum: & inf. † Qm̃ igitur obtentu alicuius consuetudinis, e non debes cõtra sanctorum patrum cõstitutiones † f venire, & qđ ad tuum non spectat officium, vendicare.

¶ Mandamus, vt nemini sine licentia & mãdato episcopi curam presumas committere animarum.

¶ Idem Vigoreñ. episcop.

¶ *Archidiaconus de iure communi non potest excommunicare. Ant. de But.*

C A P. V.

ARchidiaconis † non videtur de ecclesiastica istitutione licere (nisi auctoritas episcoporũ accesserit) in aliquos sententiam promulgare. g

¶ Idem episcopo Conuentreñ. & Abbati Cestreñ.

¶ *Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) visitat suam prouinciam id est, parochiam, h d.*

C A P. VI.

MAndamus, † quatenus prohibeatis Cestren. ~~Archidiacono, ne~~

1 Hinc cimeli archa dr̃ custos vasorum, & alia rũ rerum ecclesiæ, qualis est sacrista & thesaurarius. & cimeliarchiũ locus vbi reponitur thesaurus, l. vlt. §. sin autẽ. C. de bo. aucto. iu. pos.

a ¶ Cimelia.] per hoc intellige omnia vasa ecclesiæ, arg. 12. q. 2. apostolicos. 1 & custodia horũ potius pertinet ad custodẽ siue thesaurariũ, sed vt dixi in proxi. c. consuetudo attẽditur, vbi non est thesaurarius. hoc forte pertinet ad archidiaconum. vt hic videtur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Negligentia.] p̃latus enim non solũ tenetur de dolo, sed de culpa lata, & leui ad instar tutoris. C. de peric. tu. vel cu. si res pupilli & C. arb. tu. quicquid: sed etiã de negligẽtia, vt hic patet. cum etiam propter negligentiam remoueatur. ȷ̃. de offi. cust. ca. 1. q. 1. si qui episcopi. §. ecce cum honoris. & 81. distin. dictũ & arg. 18. q. 1. si quis abbas. sic etiã iudex propter negligẽtiam remouetur. C. de offi. p̃fect. ori. si quos. & ff. de cust. & exhi. re. carceri. & l. non est. quod potest intelligi cum negligẽtia crassa est, argu. 1. q. 1. quicquid. & ff. de verbo. sig. magnã. & argu. s̃. de ordi. ab epi. qui re. episco. c. j. in fi.

† Ca. 4. e. tit. in 1. compi. & post concilium Lateran. sub Alexan. iij. par. 26. c. 2.

c ¶ Reatu.] argum. ꝙ negligentia vi plati mortale peccatũ est. 81. dist. dictum. ȷ̃. de reg. iu. c. penul.

† Conciliũ & manuscr. istitutiones.

d ¶ Custodiæ.] ad ipsum etiam pertinet cura & sollicitudo totius ecclesiæ. 25. d. perlectis. & inf. eod. ad hæc.

CVm satis.] Prima ponit causam decisiuam & expressam. Secũda mandatũ ibi, Mãdamus. Io. And. C A S V S. Archidiaconus Elieñ. sine licentia episcopi sui committebat curã animarum, dicẽs hoc ex cõsuetudine sibi licere, eps cõquestus fuit Papæ de hoc. dicit Papa ꝙ obtentu alicuius consuetudinis non dẽt facere contra institutiones sanctorum patrum. Vnde p̃cipit ei ꝙ nulli committat curam animarum sine licentia & mandato sui episcopi. Not. ꝙ ad episcopum pertinet committere curam animarum, non obstante consuetudine, quæ præscripta non sit.

[Gl. seq. rec. ꝙ archidiaconus habeat curam animarum. alleg. duo iura ꝙ non, & duo ꝙ sic, ponit opin. Hug. & opi. contrariam, & soluit.]

Archidiaconus an habeat curam animarum.

e ¶ Consuetudinis.] Vtrum archidiaconus habeat curam animarum vel non, iura videntur diuerso modo loqui. de iure communi nõ habet curam animarum. 16. qõ. 7. nullus omnino. & hic non põt ẽt de iure cõi excommunicare. ȷ̃. c. proxi. Arg. contra. ȷ̃. de eo q fur. or. rece. c. 1. cum suis concor. & s̃. eo. c. 1. Hug. dixit ꝙ archidia. de iure communi non habet curam animarum, nisi sibi specialiter ab episcopo demandetur: nec alij potest committere. per c. prædictum, nullus & per hoc cap. & omnia illa iura, quæ videntur contrarium innuere, intelligit ex delegatione episcopi. sic & illud cap. 63. dis. si in plebibus. Alij dicunt contrarium scilicet ꝙ habet curã animarum & iurisdictionem: & ex eo ꝙ episcopus cũ instituit, siue quia per collegiũ eligitur, & per episcopum confirmatur, generalem administrationem cum iurisdictione adipiscitur. & facit ad hoc. ȷ̃. de præb. referẽte. & ȷ̃. de eo qui fur. or. rece. c. 1. cum suis concor. & ȷ̃. eod. mandamus. Quæ autẽ sunt illa, quæ de iure cõmuni pertinẽt ad archidiaconum, collige per c. ȷ̃. eo. ad hęc. & c. ut nostrum. Alia vero potius habent archidiaconi de consuetudine quàm de iure communi, quia visitant & corrigũt de consuetudine. ȷ̃. cap. vlt. & s̃ de ele. dudũ. & sic de consuetudine oĩa alia iura consimilia intelliguntur. ȷ̃. de exces. prælat. ad hæc. & quod dicit hic; obtentu consuetudinis, intellige nõ præscriptæ. ȷ̃. c. prox. ꝙ archidiaconus nõ põt excõmunicare, intellige ꝙ nõ excõicabat de consuetudine: & sic retulit se ad ius commune. sic ergo iura, quæ loquuntur diuersimode de iurisdictione archidiaconi, intelligenda sunt secundũ diuersas cõsuetudines diuersorum locorũ. sic. sup. de consue. cũ olim.

† Ca. 5. e. tit. in 1. compi. & hr̃ post cõcilium. Lateranẽ. sub Alexã. iij. par. 36. c. 4.

f ¶ Constitutiones.] 16. q. 7. nullus omnino. & q. 2. cunctis fidelibus. & sic de iure cõi ad officium archidiaconi non pertinet committere curã animarũ. hoc iã patet p notulã p̃cedentem.

† Hr̃ post cõcil. Lateran. sub Ale. iij. par. 2. ca. 11. & vide cõcil. Trid. citatũ sup. eo. c. 1.

ARchidiaconus.] C A S V S. Archidiaconi de iure communi non possunt in aliquos sententiam promulgare, nisi auctoritate episcoporum, secus tamen est de consuetudine. No. ꝙ archidiaconi de iure communi non possunt excommunicare: nisi auctoritate episcoporum.

Archidiaconus an possit excommunicare.

[Glo. seq. recitetur per contrarium de decre. dudũ. soluit, & opinionem ponit.]

g ¶ Promulgare.] hoc verum est de ecclesiastica institutione, id est de iure cõmuni, vt hic dicit. 16. q. 2. visis. & q. 7. nullus. & 24. q. 3. corripiantur. secus de consuetudine, vt s̃. de elect. dudum 2. prout dictum est in c. proxi. Dicunt tamen quidam, ꝙ eo ipso quod eligitẽ ab vniuersitate, habet iurisdictionem in subditos, & potest excommunicare. arg. 93. dist. legimus. & de offi. iud. ord. cum ab ecclesiarum. & quod hic dicitur in fi. [non videtur licere.] verum est quo ad verba canonis ex antiqua institutione ecclesiastica. ar. 16. q. 1. cunctis fidelibus, sed quo ad iura decretalium secus. sed credo verius quod dicitur. sup. eo. c. proxi.

MAndamus.] in prima dictum, à quo excipit ibi, Nisi. Ant. de But.

C A S V S. Dr̃ hic ꝙ semel tantum in anno debet archidiaconus visitare, nisi necessitas exigat, quod pluries visitet. No. ꝙ archidiaconus nõ dẽt pluries in anno

no visitare, nisi ex causa rationabili.

[Gl. seq. arguit, & remittit.

a ¶ Visitandas.] hoc. n. pertinet ad curam animarum.] ȷ̃. de elec. dudum. 2. & sic est arg. ꝙ archidiaconus habet curam animarũ, & ꝙ possit alij cõmittere, sed intellige hoc loqui de consuetudine, vt dixi. ȷ̃. eo. cum satis.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit remittit.]

b ¶ Sæpius visitare.] & ita sufficit semel tantum in anno visitare. ex eo qđ prohibet pluries visitare nisi noua cã remerserit. Sed contra. ȷ̃. de censi. cum venerabilis. vbi vr̃ ꝙ possunt preter aliquã necessitatem bis in anno visitare, & procurationem habere: intellige illud cum determinatione istius, prout ibi dr̃, si est opus, quia non solũ bis in anno, sed etiã pluries in anno, si causa subsit potest ꝑlatus visitar̃. 18. q. 2. visitãdi. & c. non semel. Si vero alia de cã pro suis necessitatib. accedat ad ecclesias, proprijs sumptibus ꝓcuretur. C. de stat. & imag. l. vlt. de hoc dic, vt ȷ̃. de censi. cũ venerabilis.

AD hæc. Diuiditur in duas partes principales. Secũda: ibi. Subsequẽter. Et q̃libet subdiuidit̃ i cõsultationẽ & rñsionem. Ant. de But. CASVS. Quęsitum fuit a Papa quid pertineat ad officium archidiaconi, & in quibus per ipsum cura episcopalis solicitudinis releuetur. Respon. Papa secũdum statuta Isidori, impe rat subdiaconis, & leuitis, & solicitudo parochiarum, & ordinatio earundẽ ꝑtinet ad ipsum: audire debet iurgia singulorum: archipresbyteri rurales, qui decani vocantur subiacere debent eidẽ. Itẽ scđm constitutionẽ Romani ordinis maior post ep̃m & eius vicariũ reperitur. Itẽ in epistola beati Clementis Papæ, oculus episcopi nominatur, & loco ipsius per episcopatum corrigit corrigenda & emendanda emendat, nisi adeo ardua fuerint negotia quod absque maioris sui præsentia nequeant terminari. Item in quadam constitutione Inn. cõtinetur. ꝙ ad ipsum pertinet institutio corporalis tam in beneficijs quam in dignitatibus: & examinatio clericorum, qui ad ordines promouẽtur, ad ipsum pertinet, & ipse debet eos episcopo pręsentare. Quæsitum fuit insuper vtrum decani rurales, qui pro tempore instituuntur, debeant ad mãdatum episcopi vel archidiaconi, vel etiam vtriusque institui, vel destitui si fuerint amouẽdi. Ad hoc respõdat Papa, qđ omnes tangit, ab omnibus debet approbari. & ipsi đcani cõmune officiũ vtriusque exercent, & iõ cõiter eligendi sunt, vel ẽ. amouendi. Nota in quib. de iure cõmuni consistit officiũ archidiaconi. Itẽ nota ꝙ spectat subdiaconis & leuitis. Itẽ solicitudo & ordinatio parochiarũ pertinet ad ipsum. Itẽ audire debet cãs singulorũ. Item decani rurales subsũt ei. Item maior est post episcopũ & eius vicariũ. Item dr̃ oculus ep̃i, & loco ipsius corrigit excessus subditorum. Item institutio corporalis in beneficijs & dignitatibus ad ipsum pertinet. Item examinatio clericorum, q̃ ad ordines promouent̃, ad ipsum pertinet, & eos debet ep̃o presẽtate. Itẽ no. qđ omnes tãgit ab omnib. approbari debet.

ſtrō Archidiacono ne ad ecclesias sui archidiaconatus visitãdas, [a] nisi semel in anno, accedat; Nisi forte talis causa emeserit, ꝓpter quã ipsum oporteat præfatas ecclesias sæpius [b] visitare.

¶ Innocentius tertius.

¶ *Dicit primo quod sit officialis archidiaconi. & in quo per illud releuetur, episcopus: Et secundo dicit, diaconos rurales per episcopum, & archidiaconum eligendos: & amouendos, si illorum vices communiter gerant.*

CAP. VII.

AD † hęc nos dicimus; † & infra;

¶ Sane consulit nos tuę fraternitatis deuotio, quid ad officiũ archidiaconi đbeat ꝑtinere; & in q̃bus ꝑ ipsum cura episcopalis solicitudinis debeat releuari; & nos prout possumus respondemus, quod archidiaconus (secundum statuta beati [c] Isidori) imperat subdiaconis & leuitis; parochiarum solicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet; & audire debet iurgia † [d] singulorum.

¶ Archiprespyteri autẽ, q a pluribus decani nũcupant̃, eius iurisdictioni se nouerint subiacere. Secundum vero Romani [e] ordinis constitutionẽ maior post ep̃m, & ipsius ep̃i vicarius reperitur: omnẽ solicitudinẽ & curam, tã in clericis quam in ecclesijs eorum (prout melius secũdum Deum poterit) impendendo: cum super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio.

Item in epistola beati Clementis [f] Papæ prędecess. nostri. oculus † episcopi archidiaconus appellatur, vt loco episcopi per episcopatum ꝓspiciens, q̃ corrigenda viderit, corrigat & emẽdet: nisi adeo fuerint ardua negotia, ꝙ absq; maioris sui ꝓsentia nequeant terminari.

¶ In quadam uero nostra constitutione [g] iã aliã vicer nos meminimus expressisse, ꝙ institutio corporalis, tam super beneficijs, q̃ etiam dignitatibus ad ipsum debeat ꝑtinere; examinatio ẽt clericorũ, si fuerint ad sacros ordines promouendi; & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obseruandum; vt qui beneficijs ecclesiasticis præfi

c ¶ Beati Isidori.] ut 25. dist. perlectis.

[Glo. seq. argu. ponit opin. Ioan. quam determinat.]

d ¶ Iurgia: & sic est argu. quod archidiaconus habeat iurisdictionẽ, ꝓ e plectis. & argu. 93. di. si i plebibus. & inf. de p[illegible] li[illegible] [illegible] Io. ꝙ habet [illegible] nẽ de iure cõi, & verũ est in oibus, quę continentur in hoc c. inf. e[illegible]. vt nostrũ & ita per cõsequẽs correctionum, licet nõ possit cognoscere, nisi de modicis causis, per hoc ꝙ dicit iurgia, quia talis iurisdictio sine correctione nulla esset, vt dixi supra e. c. 1. in alijs autem, quę hic non enumerantur, stabimus consuetudini [illegible] ptę. vt dictum est supra eo. cum satis.

e ¶ Romani ordinis.] sup. eo. c. 1.

f ¶ Beati Clementis.] 94. dist. diaconi, j. & in epistola Euaristi, ea. dist. diaconi 2.

g ¶ Nostra constitutione.] Credo ꝙ sit illa, infra. e. vt nostrum, quæ debuit præcedere istam in ordine, secũdum ordinationem illarum đcretaliũ. Vnde ꝑ hoc vr̃ ꝙ loquatur de alia constitutione. sed forsitan nõ seruatur ille ordo: nisi in ordinatione đcretalium aduersorum auctorum, secundum ꝙ patet etiã in alijs locis.

† Vel illud intellige ex cõuẽtione. vel ex ꝯsuetudine speciali. inf. de censib. quãto. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. compil.

† In omnibus antiqs legitur, Ad hæc nos Dominus.

† Non tamẽ iudicant archidiaconi causas matrimonij, & criminũ. Cõcil. Trid. ses. 24. decreto de reforma. ca. 20. §. ad hæc nec causas concubinatus: idem Concil. sess. 25. decre. de reformatio. cap. 12.

† Concordat Concil. Triden. sess. 24. in decre. de reforma. ca. 12. vbi hẽs quales creari debeãt archidiaconi.

Archidiaconus quã habeat iurisdictionem.

[Glo.seq.obijcit & soluit.secundo arg.& illud determinat.]

a ¶ Examinentur archidiacono.] ꝟ. eod.ut nostrū.sed alibi dr̄ ꝙ illud est officiū sacerdotum. 24.dist.quando.hoc verū est de iure,sed illud. vbi eps̄ eligit specialiter sacerdotes ad hoc:vel si non est ibi archidiaconus, vt in multis ecclesijs. vr̄ ergo ꝙ eps̄ nō sit puniendus sit,ꝗ mouet indignū, sed potius archidiaconus, qui examinat & repræsentat episcopo. arg. 54.dist.si seruus. sed non est ita, quia eps̄ tenetur đ facto illi⁹ qui examinat, cū de mandato illius illud fiat: sicut exercitor nauis de facto magistri tenet̄,ff.de exerci.l.1.§.magistrū. nisi forte examinator talis fuisset, vt nō sit verisimile ipsum mētiri arg.ꝟ.đ pig.significante. sed in hoc si talis ordinatur sine titulo,epo ignorante,examinator q. p̄sentauit eū, tenebit ei prouidere 1 sed si ille non sit soluēdo, habebit regressum ꝟ epm:& hoc ideo qa adhuc reseruatū est episcopo ius examinandi 2 illum. argu. ꝟ.de ӕta.& qual.accepimus,& in subsidium ne ille ordinatus in opprobrium clericorum mendicet,ꝟ. de renunc. ad supplicationem. 93. dist.diaconi.

b [Tangit.C.de aucto.p.stan.l.vlti.& ff.de aqua plu.arcen. in concedendo & ff. de adop.nam ita dicimus.& ꝟ.de temp.ordi.& archiepiscopus vbi de hoc.

c ¶ Communiter.]secundum consuetudinem loci.

1 Facit qđ no.Bar.in l. medi terraneæ C.đ anno.& titi.

2 Examinatus.n.examinatur in his præcipue in quib. vertitur periculum animæ. de probat. causam.Ioã. And.

† Ca.2.eod. tit.in 4.compilatione.

ciendi fuerint,a suo prius examinentur archidiacono, a & p ipsum postmodum epo præsententur.

¶ Subsequenter postea q̃siuisti,vtrum decani rurales, q pro tēpore statuūtur, ad mandatum tuum solū vel archidiaconi, vel ēt vtriusq; institui debeāt vel destitui,si fuerint amouendi. Ad hoc br̄ respōdemus, ꝙ cum ab omnibus quod omnes tangit, b approbari debeat,& cum cōmune eorum decanus officium exerceat, communiter c est eligendus, vel etiam amouendus.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus non dat cōmendatitias ad ordines.

CAP. VIII.

Significasti:† & infra. ¶ Interdicas archidiacono tuo, ne sine cōscientia tua & auctoritate d litteras e suas ꝓmouendis cōcedat:Et eis ēt districte ꝓhibeas,ne ad ordines audeant conuolare.

¶ Qui si contra prohibitionem tuam venire præsumpserint, executionē f eis ordinum susceptorū totaliter interdicas.

¶ Idem.

¶ Archidiaconus examinat & p̄sentat ordinandos, & ponit prælatos in sede.

CAP. IX.

Vt†nostrum: f & infr. ¶ Nec fuit sufficienter ꝓbatū,ꝙ cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata: cum ea potius de iure cōi g ad archidiaconi spectent officiū,repsētare† videlicet ordinando episcopo,& illos examinare, h ponere abbates & abbat' ssas i sede.

¶ Idem.

¶ Hono.iij. abbati Ariminen.Trecē.diœcesis, & archidiac.& decano Sancti Steph.

¶ Archidiaconi in monasterijs iurisdictionē non habent, nisi quantum tribuit eis generalis vel specialis consuetudo.

CAP. X.

Dilecto filio : & infra. ¶ Ad petitionem archidiaconi Senon. conquerentis, quod abbas & conuentus mona-

eos in illis ordinib.9.q.2.Lugdunensis.

[Glo.seq.signat contrarium,& sol.reliquum recitetur per q.an absente episcopo,&c.]

e ¶ Litteras.]& ita patet ꝙ archid.non potest dare literas cōmendatitias ad ordines suscipiēdos,sed solus eps 71. di.extraneo. & de cons. dist. 5.nō oportet.& 68.distin. quamuis.arg. tñ contra ꝙ hoc possit ꝟ.c. proxi.ver. in quadā; ad fin. non contradicit : quia licet illos examinet, & præsentet illos suo epo,nō tñ pōt illos alij epo præsentare hoc intellige cum episcopus est præsens. Si vero episcopus absens esset extra parochiam suā, & necessitas vel vtilitas ordinandorum immineret, tūc posset illos presentare alijs episcopis per quos ordinentur :qa absente epo supplet vices illi⁹ arg. ꝟ. eo. c.1.& c.ad hæc.sic & archipresbyter ꝟ.eo. c.1.vel vacante eccl. ꝟ.de maio.& obe.cū olim.& hoc. intelligo, si archidiaconus habet hoc de consuetudine,alias non, nisi haberet spāle mandatū ab episcopo 3.

Vt nostrū.] CASVS. De iure cōi ad archidiaconū ptinet representare ordinādos episcopo, & illos examinare, ponere abbates ; & abbatissas in sede. No.ꝙ đ iure cōi præsentatio ordinandorum, & eorum examinatio & abbatum & abbatissarum installatio, pertinet ar chid.

f ¶ Vt nostrum.]hæc est pars illius ꝟ.vt ecclesiast. beneficia. vt nostrum.& ꝟ:de appel.vt nostrum.

† In magis vetustis. ita executionē eis ordinum taliter susceptorum interdicas.

† Cap.3.eo. tit.in 4.compilatione.

† In vetustioribus p̄sentare.

3 Infero qđ specialē mādatum pōt derogare cōsuetudini. l. diuturna. & l.cum de cōsuetudine. ff.de legib.

Significasti.]Sunt tria dicta,quæ patent.Io.Aud.

CASVS.Archid.sine conscientia epi sui & auctoritate litteras suas promouendis non concedat,& ordinandi,per litteras.archidiaconi promoueri nō debent.quod si fecerint,eps interdicat eis executionem ordinum taliter susceptionē.Not.ꝙ archid.nō potest dare literas commendatitias promouendis.

d ¶ Auctoritate.] hoc ideo dicit,quia sine auctoritate & conscientia sui epi nullus debet promoueri ad ordines,& alius eps talem ordinare non debet,qđ si factū fuerit,talis ordinatio rata nō est quo ad sui epm, quis eis interdicit executionē,9.q.2.c.1.& c. se.& ꝟ. de paro.nullus.& interdicenda est talib.executio ordinis sic suscepit.ꝟ.de temp.ord.ꝙ trãslationem episcopus tamen potest cum talibus dispensare, & recipiet

g ¶ De iure communi]ex eo quod hic dr̄,& ꝟ.eod.ad hæc collige quæ pertineant ad archid.de iure communi,de hoc dictum est,ꝟ.eo.cum satis.& c.sequen.

[Glo.seq.signat contrarium,& remittit.]

h ¶ Examinare.]vt ꝟ.eo.ad hæc.in fi arg.contra.24.distin.quando,sed solutum est in c.ad hæc.

Dilecto filio.] In prima generalis causę cōmissio, In secunda. ibi: Coram actoris petitio. In tertia ibi,Ideoq;.Secunda determinata commissio.Io.And.

CASVS.Archid.Senon.cōquerebat,ꝙ abbas & ꝯuentus monasterij sancti Petri Senon.denegabat sibi exhibere annuā ꝓcurationē, & alia q̃dā rōne sui archidiaconatus ad ipsum spectantia,causa ad ipsius archidiaconi petitionem cōmissa fuit abbatis S. Crispini & q.busdam alijs,coram quibus petit idē arch.diaconus, vt ab-

sterij sancti Petri Senoñ. procurationē † annuā,[1] & quędā al.a rōne sui archidiaconatus ad ipsū spectātia, exhiberi sibi cōtra iustitiā denegabāt: abbati sācti Crispini & collegis ei⁹ dedimus in mandatis, vt audirent cām, & sine debito terminarent. ¶ Coram q̄b. petijt prędictus archidiaconus, vt cū † monasteriū intra metas sui archidiaconatus sit situm, [a] abbas & monachi sibi obedirēt in his, q̄ pertinēt ad iurisdictionē, correctionē, & visitationē, ad ius (vt dicebat) archidiaconale spectantes, videlicet vt corā se cōquerentib. rñderent; citati ēt venirēt ad eius p̄sentiā, & eius mandata [b] honesta † & sancta scd̄m Deū de correctione excessuum. & alijs, q̄ archidiaconi [c] solent & possunt rationabiliter iniungere, audituri, & (salua [d] sua regula, & abbatis sui) debita obedientia seruaturi. ¶ Petijt insuper ne de cętero facerent aliquos de Senonensis, † balliuia, eo præter misso corā officiali Senonensis archiepi conueniri, asserēs illos prius debere conueniri sub ipso [e] quā coram officiali prædicto, specialib. ipsius archiepiscopi & hominū ac familiæ suæ causis dumtaxat exceptis, [f] & infra. ¶ Ideoq; disc. vestræ mandamus, quatenus per maiores ecclesię [g] Senonensis, canonicos, qui habere debent de hmōi consuetudine notitiā pleniorem, super his solicite veritatem inquiratis, & nisi vobis constiterit præfatum archidiaconum vel prædecessores ipsius, de pacifica [h] sic obtenta consuetudine, iurisdictionem aliquam in ipso monasterio, vel in huiusmodi abbatijs [i] hactenus habuisse, præfatum monasteriū ab eius impetitione penitus absoluatis, perpetuum

† Est aūt p̄curatio, necessariorum sumptuū exhibitio, quæ debet p̄latis diœcesim, seu subditos visitātibus.

† Idem.

† Quid in visitatione p̄stare dēant p̄lati, tradit cōcilium Tridē. sessio. 24. de reformatione. c. 3.

† archiepi.

Vt abbas & monachi sibi obedirēt in ijs q̄ pertinēt ad iurisdictionem, correctionē, & visitationē, spectantes ad ius archid. cum monasterium ipsum sit sitū intra terminos sui archidiaconatus, videlicet vt corā se rñdeāt cōquerētibus de ipsis, & citati venirēt ad præsentiā suā: & eius mandata honesta audituri, salua regula sua, & abbatis sui disciplina. petijt insuper ne de cætero facerēt aliquos de Senoñ. balliuia eo p̄termisso coram officiali archiepiscopi Senoñ. conueniri dicens q̄ primo conueniri debent sub ipso, quā corā officiali archiepi, exceptis specialibus causis ipsius archiepi & hominum & familiæ suæ: lite vero super p̄dictis cōtestata, iudices de consensu vtriusque partis remiserunt causam ad sedem Aposto. Sed quia Papa nesciebat consuetudinem, qua vtitur archid. Senoñ. in alijs abbatijs. Senoñ. ordinis præfati monasterij, nō potuit proferre sniā: vnde commisit causam iudicibus præsentibus, mandans eisdem quatenus super his veritatem inquirant p̄ canonicos Senoñ. qui de huiusmodi consuetudine debent habere notitiam pleniorē, & nisi constiterit eis prædictū archid. vel eius antecessores de consuetudine pacifica sic obtenta, iurisdictionem aliquam in ipso monasterio vel in hmōi abbatijs hactenus habuisse, præfatum monasterium absoluant ab impetitione archid. sibi super hoc perpetuum silentium imponendo. Si vero per eosdem canonicos constiterit de præmissis, eandem iurisdictionem adiudicent archidiacono, quam in monasterio vel in alijs abbatijs constiterit habuisse, super alijs silentium imponentes eidem. Not. q̄ iurisdictio archid. ex consuetudine in multis consistit, vt hic patet. de iure communi consistit in ijs, quæ dicuntur. s̄. eod. ad hæc. & c. vt nostrum. Item veritas semper est inquirenda per illos de quibus magis verisimile est quod eam debeant scire. Item recurrendum[1] est ad consuetudinem aliarum ecclesiarum. Item consuetudo debet obseruari in vna ecclesia, quæ obseruatur in alijs eiusdem ordinis. Ber.

a ¶ Sit situm.] per hoc forte credebat archidiaconus intentionem suam fundatam esse, quasi de iure communi. decimosexto quæstione septima, omnes basilicæ. & decimooctauo quæstione secunda, monasteria. sed hoc episcoporum.

b ¶ Et eius mandata.] ista pertinēt ad correctionem: sed ea quæ præcedunt, ad iurisdictionem.

c ¶ Quæ archidiaconi solent.] & ita videbatur in hoc respicere cōsuetudinem. j̄. de exces. p̄lato. ad hæc. & s̄. de consuetudi. cum olim. quæ tribuit iurisdictionem. arg. j̄ de offi. ord. duo simul. & C. de emancipa l. vlt. quæ in his præcipue considerantur, vt dixi supra eod. cum satis.

d ¶ Salua sua regula] correctio enī monachorū, primo loco pertinet ad abbatē. j̄. de offic. or. quanto & j̄. de statu mon. in singulis.

e ¶ Sub ipso.] per hoc multum præiudicabatur archiepo si hoc esset verū, sed forsan consuetudo illius archidiaconi[1].

f ¶ Exceptis.] lite vero contestata sup præmissis, de cōsensu vtriusque partis causam remiserant[1] iudices ad Apostolicā sedē: q̄a Papa nesciebat consuetudinē qua vtitur archid. Senoñ. in abbatijs. Senoñ. diœce. præfati monasterij sniam p̄ferre non potuit, vñ causam cōmittit sicut sequitur. hoc est in antiqua decret.

1 Per p̄sultationē putat Hos. q̄ p ap pellationem iō q̄a cā nō fuit ad eos remissa. sed altis cōmissa. Io. And.

g ¶ Maiores ecclesiæ Senon. canonicos.] no. ergo q̄ testes illi requirendi sunt ad testimoniū. de quibus magis est verisimile, q̄ veritatē sciant,[1] & illi sunt potius preferendi. sic 35. q. 6. p̄sanguineos. & j̄. qui ma. ac. pos. vr̄. & ab antiquioribus, vt ibi dr̄, ad quorū dicta recurrendū est in antiq̄s factis. ff. de leg. 3. si chorus. §. 1. & 20. dis. de q̄bus. ab illis enim requirenda est veritas quibus lex veritatis potius assistit. 4. q. 3. si testes. [2] sic ergo canonici præferentur hic, quia melius veritatem scire debent, qui forte cum ipso archidiacono prædictis q̄nque interfuerunt. Sic illa quæ in capitulo fiunt, per canonicos melius probantur. j̄. de testi. veniens. & q̄ domi gerunt, facilius probātur per domesticos q̄ per alios. C. de rep. consensu. §. seruis. & C. de q̄ōnibus interrogari,

Testes antiquiores sūt ceteris præferendi.

2 Concord. text. l. p̄sbyteri. C. d' episcop. & cler. & ibi Bald.

h ¶ Pacifica.] no. q̄ consuetudo siue possessio dēt esse pacifica, nō violenta, ad hoc vt præscriptio locū habeat, & sine interruptionē. j̄. de præscr. sanctorum[1]. & ca. illud. & 16. q. 4. volumus. & C. de præscr. 30. vel 40. ann. si quis. & l. vlt. & ita patet q̄ iurisdictio siue officium archidiaconorum, potius colligitur ex consuetudine, quā ex iure cōi. quia huiusmodi visitatio & correctio potius ex cōsuetudine habentur. arg. s̄. de elect. dudum. 2. Dic ergo super hoc vt dixi s̄. eo. cum satis.

i ¶ Abbatijs.] argu. q̄ ad consuetudinem aliarum ecclesiarum, siue iurisdictionem recurrendū est, si dubitetur quid aliqua ecclesia facere debeat. j̄. de cēsi. ecclesiis, & c. sopitæ, & c. super eo. & 100. d. contra morem; nisi diuersa esset consuetudo vniuscuiusque ecclesiæ.

3 Concord. gl. ī l. cūctos populos. C. de sum. tri. & fi. cath.

clesiæ arg. ff. de consue. cum olim & ita si archidiaconus probaret consuetudinem huiusmodi in alijs monasterijs sui archidiaconatus, obtineret in illo: quia non debent diuerso iure censeri. 2. q. 1. cognouimus. & ff. de deci. cum in tua.

diant. in absentia autem episcopi debet omnia officia episcopi supplere, exceptis iis, quæ ei sunt prohibita: Nota ministros ecclesiæ inuicem suffragari debere.

e ¶ Cardinalium.] idest, principalium. simile 7. quæstio. 1. pastoralis, & dicuntur cardinales à cardine, quia sicut in cardine regitur ostium, ita per istos debet in ecclesia regi officium, vnde et dicti sunt cardinales: quia per eos regitur vniuersalis ecclesia. simile 24. distin. presbyter. & 71. distin fraternitatem. exponitur cardinalis, idest proprius. & 21. quæst. 1. relatio.

DE OFFICIO archipresbyteri.

¶ Qui post archidiaconum archipresbyter facit gradu: ideo, &c.

De materia ista habetur 25. dis. perlectis. vers. archipresbyter.

T archipresbyter.] Hæc prima tria capit. non summantur nec diuiduntur propter multiplicitatem dictorum. Ioan. And.

CASVS. Dicitur hic quod archipresbyter debet subesse archidiacono, & ei sicut episcopo, obedire. & aliorum presbyterorum curam agere debet, & in absentia episcopi missam debet cantare, aut ille cui ipse iniunxerit. Not. quod archipresbyter subest arch. Item curam aliorum presbyterorum agere debet. Item vice episcopi missam celebrat. Ber.

a ¶ Vt archipresbyter.] supple, statuimus.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Subesse.] sic videtur quod qui maior est in ordine, subsit minori. vnde contra ff. de ma. & obe. statuimus & ca. 1. Sed dicas quod archidiaconus præest archipresbytero quo ad dignitatem, non quo ad ordinẽ. 2. qu. 7. puto. & c. quæritur. C. de offic. vic. l. 1. & sic non contradicunt. 53. q. 5. est ordo naturalis, sic & in angelis & in potestate, & in ordine differt alter ab altero. 89. dist. ad hoc.

c ¶ Collectam.] idest missam matutinalem, seu ferialem. simile 60. dist. quoniam videmus.

d ¶ Iniunxerit, sic 25. dist. perlectis. ad fi. vnde sumptum fuit hoc cap. de verbo ad verbum.

Ministerium.] CASVS. Dicitur hic, quod archipresbyter debet habere curã & solicitudinẽ de omnibus sacerdotibus, vt episcopi sui mãdatis obe

† Burchardus lib. 3. c. 50. Iuo part. 6. ca. 20. & c. 1. eod. tit. in 1. compil.

† Officiũ in manusc.

† Vox presbyteri i, deest i antiqs.

† Vox, animarũ, deest in antiqs. & in locis initio c. citatis.

super hoc ipsi archidiacono silẽtium imponentes. ¶ Si vero de præmissis cõstiterit per eosdem, eandẽ iurisdictionẽ dũtaxat adiudicantes eidẽ, in monasterio supradicto, quam ipsum vel predecessores suos in monasterio ipso, vel in eisdem abbatijs habuisse cõstiterit, super alijs perpetuũ ei silentiũ imponatis.

TITVLVS XXIIII.

De officio archipresbyteri.

¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Archipresbyter ciuitatis subest archidiacono & principaliter præest presbyteris & presbyteralibus officijs.*

CAP. I.

T †archipresbyter a sciat se subesse b archidiacono, & eius præceptis sicut sui episcopi obedire: & quod specialiter ad eius pertinet ministerium † sup oẽs presbyteros i ordine presbyterali† positos curã agere aliorum: † & assidue in ecclesia stare, & in episcopi sui absentia ad vicẽ eius missarum solemnia celebret, & collectam c dicat, aut cui ipse iniunxerit. d

¶ Leo Papa.

Ad idem.

CAP. II.

Ministeriũ† archipresbyteri in eo constituitur, vt diligẽti cura prouideat ministerium sacerdotium cardinalium, e qui solemne debent agere officium in cõmunicatione corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, à sacrosãcto die Dominico f incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter g perseuerent: vt opus Dei digne & sancte perficiatur ab eo, cui cõmittitur: & infra. ¶ Prouideat etiã archipresbyter vitã sacerdotium cardinalium, † præceptis sui obtemperando episcopi, ne aliquando cedãt, h aut scurrilitate i torpeant, & infra. ¶ Si episcopus defuerit (exceptis his quæ prohibita k sunt) archipresbyter prouideat cuncta, quæ in sacerdotum ministerio pfici debeãt, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, penitentẽ infirmũ (consulto epo l) reconciliare, penitentiam cũctis m alijs sacerdotib. iniungere. ¶ In præcipuis festiuitatibus: aut ipse celebrationem missæ solemniter impleat, aut ad sui iussionem n cui committitur, peragat veneranter.

f ¶ A sacrosancto die Dominico.] idest, a vespere sabbati, quoniam tunc incipit secundum canonicam computationem: 1 siue quo ad officium. infra de te. quoniam. & 75. distinctio. quod a patribus.

ADDITIO. Et sic tunc debent septimanas incipere: quod quidam nõ obseruant. Ioã. And.

g ¶ Indeclinabiliter.] idest, horis statutis, & iusto impedimento cessante. infra de celebra. miss. presbyter. & ferens illam sententiam. Maledictus qui negligenter facit opera Dei.

h ¶ Cedant.] idest, cessent quando officium suum facere debent.

i ¶ Scurrilitate.] idest rusticitate viuendi, sicut scurra facit.

K ¶ Prohibita.] de quibus habes 68. distinct. quamuis, sed ad ea facienda debẽt vicinos episcopos inuitare cum cautela & studio. 7. quæst. 1. 1. pontifices.

l ¶ Consulto episcopo. reconciliare.] ergo con inconsulto non debet, nisi eo absente maxima necessitas cogat. 26. q. 6. c. vlti. & loquitur de solẽni penitente, qui publicũ crimẽ cõmisit, quod vniuersam commouet vrbem, vt ibi dicitur. in quo etiam casu quilibet sacerdos posset eum reconciliare argu. 17. q. 4. si quis suadente & etiam laicus. 2. de consecratio. dist. 4. sanctum est baptisma.

m ¶ Cunctis.] Archipresbyter post episcopum, curã debet habere animarum in ecclesiam cathedrali.

n ¶ Iussionem. sic ff. cap. proxi, & 15. distin. perlectis.

Officium.]

† Cap. 2. eo. titu. in 1. compil. & vide concilium Triden. infra citatum.

1 Qualiter accipiat dies vide in l. aut facta. §. tẽs. & ibi Barto. ff. de pen. & in l. hæc verbo. sign.

| Sacerdotes cardinales hoc loco, nõ vrbis tm̃ Romæ, sed aliarũ ẽt ciuitatũ primos sacerdotes, interpretamur, qbus tituli, hoc est parochiæ cõmittebantur.

2 Sed laicus non põt absoluere sacramentaliter, vt notat. ff. de offic. iud. ordi. c. pasto. super glossa verbo, præterquam in mortis articulo.

Officium. CASVS. In hoc ca. ponuntur multa, quæ spectant ad officium archipresbyteri, quæ expresse patent in littera. No. ex hoc c. multa, quę pertinent ad officium archipresbyteri.

a ¶ Benedictiones.] in matutinis quando debens legi lectiones.

b ¶ Infirmos.] de consecr. dist. 2. in tribus contra, vbi subaudiendum est; nisi ad opus infirmorũ, vt hic. de consec. dis. 2. presbyter Eucharistiam.

[Glo. seque. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Sine confessione.] si culpa vel negligentia presbyteri moriatur infirmus sine confessione, reus erit animæ illius. 26. quæstio. 6. si presbyter, & capitu. cognouimus.

[Gloss. seq. arg. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ A foris veniunt.] id est extra ciuitatẽ, tamen qui sint de diœcesi. Et argum. ꝙ quilibet de episcopatu potest sacramenta recipere in maiori ecclesia: quod uerum est arg. 50. dist. in capite Argu. contra de pœn. dist. 6. placuit. & ȷ̃. de paro. nullus. nõ contradicunt. episcopus non debet recipere parochianum alterius episcopi, hic nullum parochianũ alterius recipit: quia omnes possunt recurrere ad archipresbyterum maioris ecclesiæ, vt hic dicit Bernard.

VT singulę.] CASVS. Hoc cap. loquitur de ruralibus archipresbyteris, & diuiditur in duas partes. Primo dicitur quod singulæ plebes habeant singulos archipresbyteros, qui non solum laicos corrigant, sed etiam capellanos sub ipsis constitutos. Secundo dicitur ꝙ non putet episcopus non egere plebem archipresbytero, quasi ipse solus sit ad omnia sufficiens: quia & si valde idoneus sit, decet tamẽ vt sua onera partiatur: & sicut matrici ecclesiæ præest episcopus, ita plebibus archipresbyter: vt ecclesia in nullo titubans uiduatur: cuncta tamen episcopo referre debent, & nil contra eius præceptum ordinare præsumat. Nota ꝙ solus episcopus est ordinarius in sua diœce. Item onera & officia ecclesiastica sunt partienda.

e ¶ Vt singulæ.] Hoc capitulum loquitur de archipresbytero rurali, præcedens de archipresbytero Ciuitatem si. Alan.

[Glossa sequens ponit. 5. modos quibus dicitur titulus, & remittit.

f ¶ Titulos.] Titulus appellatur ecclesia. 72. dist. c. 2. & 20. distin. episcopi. & hic etiam dicitur titulus canon. 50. di. si quis diaconus. Itẽ dicitur titulus, tractatus. ff. de postul. l. 1. argumẽ 26 quæstio. 5. nec mirum. verb. si. versi. his duobus titulis. Item. dicitur actio titulus. C. famil. erciscun. non est ambiguum. Item dicitur titulus dignitas. vnde Ouidius.

Gratulor. Oecadiam titulis accedere nostris.

De hoc dictum est ȷ̃. de elect. dudum. 2

[Gloss. seq. argu. & alleg. 3. alia in contrarium.]

g ¶ Renunciet.] argu. ꝙ solus episcopus sit iudex ordinarius in sua diœcesi. 11. q. 1. de persona. 50 di. nõ debere. argu. contra. 10. q. 3. c. 1. & ca. nullus. & 2. q. 1. nemo. 1. responso.

h ¶ Valeat.] quia ipse sufficere omnibus non potest. & ideo per alios hoc facere debet. argumẽ. contra. ȷ̃. de offic. ordi. inter cætera. nec ipsemet eam sibi assumere debet: quia & prætor se tutorem dare non potest. ff. de tutor. & curato. prætor. sic prælatus a seipso prælaturam accipere non potest. ȷ̃. de institu. cap. vlt. & ȷ̃. de iure patron. per tuas. & ȷ̃. de bap. & eius ȷ̃. debitum. quia differentia debet esse inter dantem & accipientem, vt ibi dicitur.

i ¶ Sua onera.] debet enim sua onera partiri cum alijs. ȷ̃. de præsump. manda. vbi de hoc.

k ¶ Ita archipresbyteri.] istud ita, non notat omnimodam similitudinem: quia aliter præest episcopus quã archipresbyteri præsint.

l ¶ Referant.] Præter minora, quæ ipsi archipresbyteri determinare possunt, i cum habeant ordinariam iurisdictionem. ȷ̃. de offic. or. cùm ab ecclesiarum. & ȷ̃. de consang. & affi. ex litteris.

¶ Idem.

¶ Declarat quod sit officiũ archypresbyteri, Ciuitatensis. Ant. de But.

CAP. III.

Officium † archipresbyteri de vrbe constat, quando ibi pręsul de fuerit, vice eius officiũ inchoare: benedictiones ᵃ presbyterales in ecclesia dare, missam quando uoluerit, cantare, vel cui de sacerdotibꝰ iusserit. Quãdo vero episcopꝰ missam canit, debet præcipere sacerdotibus, ut induant se vestibus sacris, & qualiter ad missam procedant. ¶ Debet enim præcipere custodi ecclesię, vt in sacrario Eucharistia Christi ꝓpter infirmos ᵇnon desit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere sacerdotibus, ne forte sine confessione ᶜvel confirmatione corporis & sanguinis Dñi nostri Iesu Christi moriantur: confessiones † peccatorum eorũ, qui a foris veniunt, ᵈ recipere cũ omnibus sacerdotibus, & exinde per prouisionẽ Põtificis magnam debet illis adhibere curã. ¶ Ad Christianos quoq; faciẽdos, & baptizãdos ĩfantes, & ad succurẽdũ, oĩa a sacerdotibus ꝑ iussionẽ † illius fiant.

¶ Idem † ex synodo Rauennę habita.

¶ Archipresbyter ruralis, presbyterorum & laicorum plebaniæ suæ curam gerit: cõtra decretum tamen episcopi nihil ordinare potest.

CAP. IIII.

VT † singulæ ᵉ plebes archipresbyterum habeant, propter assiduam ergo populum Dei curã, qui non solũ imperiti vulgi, solicitudinem gerant, verumetiam presbyterorum, qui per minores titulos ᶠ habitant, vitã iugi circumspectione custodiãt: & quã vnusquisque industria diuinum opus exerceat, episcopo suo renũciet. ᵍ ¶ Nec cõtẽdat † episcopus nõ egere plebẽ † archipresbytero, quasi ipse eã † gubernare valeat: ʰ quia & si valde idoneꝰ sit, decet tñ ut sua onera ⁱ partiatur: & sicut ipse matrici ecclesię † ꝑest: ita archipresbyteri ᵏ pręsint † plebibus, vt in nullo titubet ecclesiastica solicitudo: cuncta tamẽ referãt ˡ ad episcopũ, nec aliquid cõtra eius decretũ † ordinare ꝑsumant.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. epi. Cõcil. Trid. sess. 5. de reformatiõe, c. 5. salubriter addit, vt archipresbyteri & alij curã animarum habentes populo ꝑdicent. Dei verbũ.

† In nonnullis manuscriptis ita: confessiones vero peccatorum, quia foris uenerit.

† prouisi[illegible]

† Hic forte Ioannes nonus hic decimus intelligendus is in synodu Rauennæ celebrauit. Leo. n antiquior fuit.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compil.

† &

† obtendat.

† plebes.

† eas.

† In multis manuscrip. deest vox ecclesiæ.

† præsunt.

† doctrinã.

† al. ista littera esset sibi [illegible] Hostie. Vñ dicebat Inn. ꝙ terminabit minora ꝑm ordinationes epornm. Io. And.

DE OFFICII PRIMICERII.

¶ Visum est de officio archipsbyteri. Sed qa in choro primicerius est primus absente archipresbytero: ideo ponit de eo. Ant. de But.

Et accipitur hic primicerius ꝓ cantore. de offi. primicerij, sacristæ, & custodis, & quid ad qđlibet spectet vl' ad officium cuiusq; ordinis tractet. 21. dist. clericos. 25. di. perlectis. 93. distin. per totū. supra in rubri. de offi. archid. ver. quod sit officium cuiuuslibet, & seqūē. & supra in proxi. rub.

TITVLVS XXV.

De officio primicerij.

¶ Idem † ex libro Romani ordinis.

¶ Ponit ea quæ spectant ad officium primicerij. Anton. de Butr.

CAP. I.

Vt † primicerius a sciat se esse sub archidiacono sicut & archiepsbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, vt præsit in docendo diaconis, b vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positis, vt ipse c disciplinę & custodiæ insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, & vt ipse diaconis donet d † lectiones, quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, vt in quacunque re capacē sensum habuerit, absque vlla vacet negligentia, aut a quo ipse iusserit, instruantur. †

† item.

† Ca. unico. eo. tit. in 1. compil. Iuo par. 6. ca. 20. Gratianus cap. plectis. 25. dist. Panormia. lib. 3. c. 41.

Vt primicerius.] In hoc capitu. dicitur quod primicerius subest archidiacono: pertinet tamen ad eius curam præesse diaconis, & alijs minoribus. & debet dare lectoribus lectiones, & cantoribus respōsoria, ita quod omnes instruere debet & castigare. No. ex hoc c. multa, quæ pertinent ad officiū primicerij.

a ¶ Vt primicerius.] supple, statuimus.

[Glossa sequens signat contrarium, & tripliciter soluit.

b ¶ Diaconis.] s̃. de offic. archi. officium. contra. capitu. ista loquūtur secundum diuersas consuetudines diuersarum ecclesiarum; vel primicerius hoc facit ad mandatum archidiaconi, vel tanquam vicarius eius. & ita prælatus, qui subest episcopo, potest alij demandare vices suas, & merito: quia ordinarij iudices sūt. Lau.

† In omnib. manuscriptis ita: donet lectiões ad nocturna officia.

† instituantur.

c ¶ Vt ipse.] s. archidiaconus: vel ipse, s. primicerius, quod est melius.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

d ¶ Donet lectiones.] sed hoc videtur pertinere ad officium archidiaconi. sup. de offic. archi. officium. diuersa consuetudo diuersarum ecclesiarum impedit contradictionem, quæ circa huiusmodi officia consideratur potius. Ber.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

† Viso de officio primicerij, videndum est de officio sacristæ, id est, thesaurij.

De hac materia habetur 24. dist. perlectis. in fi. Ant. de But.

TITVLVS XVI.

De officio sacristæ.

¶ Ex concilio Toletano.

Vt sciat.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo q sacrista subest archidiacono, & custodia vasorum, & vestimentorum spectat ad ipsum, & cura totius thesauri, & luminaria, & incensum. Nota ex hoc capitulo multa, quæ pertinent ad officium.

CAP. I.

Vt † sciat e se sacristæ subiectum archidiacono, & ad eius curā pertinere custodiam sacrorū vasorum, f vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, necnon quæ ad luminaria g pertinent, siue in cera, h (siue † in oleo.)

e ¶ Vt sciat.] supple, statuimus.

[Gloss. sequens. soluit contrarium.]

f ¶ Vasorum.] secundo post archidiaco. & sic non est contra supra de officio archidiacon. ea quæ.

† Cap. 1. eo. tit. 1. compilatio. Iuo. p. 6. c. 20.

g ¶ Luminaria.] lāpadum, vt differat ab eo quod sequitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

h ¶ Siue in cera.] quia in his illuminatur ecclesia: & secundum hoc etiam videtur pertinere ad officium custodis, infra titulo proxi. & capitulo proxim. sed hoc referas ad diuersam consuetudinem, vt sæpius dictum est. Bernard.

† In nonnullis desunt hac verba: siue i oleo.

TITVLVS XXVII.

De officio custodis.

¶ Ex lib. Romani ordinis.

¶ Ponit quæ spectant ad officium custodis. h. d.

DE OFFICIO custodis.

¶ Quia custos est quasi minister sacristæ: ideo subsequenter ponit de eo. Ant. de But.

CAP. I.

Custos † ecclesiæ, cui ea, quæ ecclesiæ competunt, custodienda committunt, oportet, vt sui archidiaconi iussioni in cūctis obediat, in canonicis horis signa tintinabulorum i pulsanda, ipso archidiacono iubente, ab eo pulsent, pallia vel linteamina altaris, seu cūcta vtensilia k ecclesię lin-

Custos.] CASVS. Dicitur i hoc capitulo, q custos ecclesiæ debet obedire archidiacono, & ad eius mandatum canonicas horas pulsare. & ornamenta altaris, & cuncta vtensilia ecclesiæ custodire: & circa lampades, & lanternas in accendendo, & extinguendo peruigil esse debet, ne nimis ardendo oleum depereat, nec minus incendendo obscurior fiat ecclesia. Si autem custos circa hoc negligens fuerit, per archidiaconum corrigi debet. Nota quod d[i]lectio est mater omnium virtutum. Item ineptus minister ab ecclesia eijci debet.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. cōpil.

i ¶ Tintinabulorum.] sup. de elect. in causis. & infra. cap. proxi. & 1. dist. ius militare.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.

K ¶ Vtensilia.] sup. de offic. archid. ea quæ. contra sol. supple, sub archidiacono & sacrista. vel diuersa est consuetudo.

[Glossa sequens arguit, allegat. 6. iura, ponens tres uersus.]

a ¶ Mo-

a ¶ Modus.] sic.14.q.1.manet. argu. ꝙ ita exceditur modus in eo qđ est amplius, sicut in eo qđ est minus 31.dist.q in aliquo.45.dist.disciplina.41.dist. qsqs & ff.de pen.respiciendū.C.de cust.reo.si quis. in fi. & j. vic & hon. cleri. clericus. & sic media via tenēda est. vnde versus.

Cum media semper gaudebam ludere forma.

Maior enim medijs gratia rebus inest.

& illud.

Inter vtrumque vola, medio tutissimus ibis.

b ¶ Cum discretione.] discretio enim mater est omnium virtutum.j.q.5.p̄sentium.

c ¶ Minus idone⁹.] sic ergo remouetur ab officio suo minus idoneus: sic magister minus idoneus remouetur: qui primum moribus, deinde scientia & facūdia alios præcellere debet. C. de profess. & med.l.2.lib.10. & iudex & prælatus remouētur propter negligentiam. & s̃. de off.archid.ea quæ.

d ¶ Emendet.] arg. ꝙ per denuciationē offensa proxima veniā meretur.35. dist. ep̄s. C.de episc. aud. nemo: & sic quodlibet peccatū no inducit depositionem. 5. q.4.in loco.

e ¶ Denunciando.] arg. ꝙ per denunciationē aliquis remouendus sit.arg.2.q.7. qua pp j̃. de iureiu. querelā.j̃.de fide.inst. peruenit. 1 sed non loquunt in denūciatione.& argu. ad hoc 24.qu.ecce. vers.vndecunque.

† In codice Barbatiæ ita vt ne contra modū lucendo oleū ecclesiæ depereat. in alio ita, ne vt s̃. modum lucendo oleū, &c.

† In vno ita: cum discretione in ecclesia agant.

† Capit. 2. eod.tit.in 1. compil.

1 Concord. authen. ad hæc. & ibi Barto. C. de vsu. & in l. diuus. ff. de cust. reo.

desinenter custodiat: lāpades & lanternas in accendēdo, seu extinguēdo per uigil existat: ne † aut supra modū [a] lucendo oleū depereat, aut minus lucendo obscurior fit ecclesia, sed oīa cum discretione [b] † agātur, q̄ noscitur oīum virtutū esse mater. ¶ Si vero is minus idoneus [c] ad hoc peragendū extiterit, ab archidiacono coerceatur, vt se emendet. [d] Si aūt indomitus permanserit archidiaconus episcopo denunciando [e] prouideat, vt indecēte eiecto, apt⁹ domui Dei cōstituatur minister, vt oīa in laudem Dei fiāt. ¶ Ex concilio Toletano.

¶ *Ad Idem.*

CAP. II.

CVstos† solicitus debet esse de oī ornamento ecclesiæ, & luminarijs siue incenso, nec non panem & vinū oī tpe præparatū ad missam hr̄e debet. & p singulas horas canonicas signū ex cōsensu archidiaconi sonare, oēs oblatiōes seu eleemosynas seu decimas (cū eiusdem tñ cōsensu absente [f] ep̄o) inter fratres diuidat. ¶ In his tribus [g] ecclesiæ colūnis (ut sancta sanxit synodus) cō sistere debet alma mater ecclesia, vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores [h] esse viderint, vt nulla negligentia in sancta Dei ecclesia videatur. ¶ Hi tres, archidiaconus, archipresbyter, custos, simul iuncti vno aīo prouide petrant & pfecte: & non sit inuidia neque zelus [i] inter illos.

CVstos.] CASVS. Primo dr̄ ꝙ custos dēt esse solicitus de ornamentis ecclīæ, luminarijs, & incenso, & de pane & vino ad sacrificiū: & de pulsatione campanarū, & de eleemosynis, & decimis & oblationibus colligēdis, & cum consensu archidiaconi diuidendis. Secundo dicitur, ꝙ in his tribus cōsistit sancta mater ecclesia, archidiacono, archipresbytero, & custode: idcirco debēt esse boni & ꝯcordes. Not. ex hac decre. multa q̄ ptinent ad officiū custodis, Itē nota ꝙ ecclesias consistit in tribus columnis, s archidiacono archipresbytero, & custode.

f ¶ Absente epo.] arg. ꝙ res canonicorū per ep̄m dispensari debent.12.q.2.Vulteranæ. & per ipsum debet cōstitui œconomus: C. de epi. & ele. omnes.§. hoc nihilominus.& 9.q.3.cum simus.

g ¶ His tribus.] quibus enumerantur inferius, archidiaconus archipresbyter, & custos:

Glossa sequens not. alleg. 6. infra. ad contrarium allegat.7.& soluit.]

h ¶ Sanctiones.] & ita videtur ꝙ semper melior & iustior sit eligendus.8.q.1.licet.& c. si ergo.63.dist. metropolitano. & 25.dis.c.vnum orarium.§.nūc autem. 1.q. 1.vilissimus.in auth.de monachi. §. ordinatione. coll.1.argu.16 qu.7. monasterium & s̃.de elect. cum nobis olim. & s̃. de renun. nisi cū pridem §. p defectu.& j̃.de preb. c.pen.61.distin.Carinensis.& 85.de Florentinum.argu.ff. de leg.2.cū pater.§. rogo. Sol. melior, iustior, & sanctior debet eligi: tñ si alius eligatur.licet non sit melior, sufficit ꝙ sit sufficiens: quia conueniens scientia sufficit in prælato.s̃. de renun. nisi cum pridem. §. pro defectu. & s̃ de elect. cum nobis olim.

2 An dignior sit sēper eligēd⁹ Couarruuia in regula, peccatum part. 2. §.7.Fernandus Vasquez lib.1. ca 28. controuersiarum illustrium.

i ¶ Neque zelus] i. odium: quia est bonus zelus, & malus zelus, de malo hic intelligitur: sicut est bonus dolus, & malus dolus. ff.de dolo l.1. §.non fuit.

TITVLVS XXVIII.

De Officio vicarij.

¶ Alexand.iij.ēpo Noruiceñ.& G.archid.

¶ *Vicarius si beneficium curatum postea sit adeptus, vicaria priuabitur.*

CAP. I.

AD† audientiam nostram peruenit, quod G. presbyter monachos de Ramescia petendo vicariam ecclesiæ de Burnel, à qua vigin

DE OFFICIO Vicarij.

¶ Viso de iis qui seruiunt ecclesiæ nomine proprio, videndū est de iis qui seruiūt nomine alieno: ideo &c. Et communiter in isto titu. tractatur de vicario, qui seruit in diuinis, quamuis in c.pen. tractetur de vicario iurisdictionis. Et de hoc secundo in sexto: & de primo.rub. in clem.

De hac materia tractatur 16.q. 7. in noua.93.dist.c.fi.94.distin. c.2.

† Cap.2.eo. tit.in 1.copi. & post conc. Lateran.sub Alex.iij.par. 30.cap.5.

AD audientiam.] Prima narrat factum, secunda prouidet: ibi; Quia igitur. Ant. de Butr.

CASVS. Quidam presbyter. Gul. nomine molestabat monachos.de Ramescia, petendo ab eis vicariam ecclesiæ de Burnel, à qua recesserat xx.annis elapsis & in diuersis ecclesijs personatus postea fuerat adeptus. conquesti sunt monachi domino Papæ. Respond. Papa: non est canonicum, vt qui curam habet animarum in diuersis ecclesijs, vicarius fiat in alienis. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, prædictus presbyter compellatur desistere petitionē vicariæ prædictæ. Nota quod qui recipit: curam animarum in alia ecclesia, vicariæ renunciare intelligit, arg. colligitur hic, quod si non recepisset cura in alijs ecclesijs, quod adhuc posset petere vicariam, quamuis xx.anni.elapsi essent.

a ¶ In diuersis.] quod esse non debuit, cũ pluribus seruire non possit; quia dum ad vtrumque festinat, neutrũ bene peragit. 16. qu. 1. presbyteros, & C. de assess. nemo. & eo ipso quod promittit se intitulari in secunda, vel postquam translatus est ad eam, perdit ius quod habuit in vicaria. ĵ. de concessio. præben. litteras. 21. q. 2. si quis iam translatus. & qui beneficiatus est in vna ecclesia, non est idoneus ad aliam. ĵ. de præb. super inordinata. immo non solum vicariam petere non poterit, sed vtrumque beneficium perdere debet, si vtrumque retinere contendit. secundum moderna iura. inf. de pben. de multa. qui enim habet vicariam perpetuam, beneficiatus intelligitur. ŝ. de rescrip. postulasti. & qui curã animarum vel plationum & consimiliũ recipit, prima ipso iure vacat. ĵ. de præben. de multa. & idem est si quis habet perpetuã vicariã, sicut si haberet ecclesiam intitulatam. ĵ. eo. ca. vlt. & ŝ. de fi. psby. cõstitutus.

† Cõcilium Trid. ses. 5. in decreto de reformatio. ca. 4. & sessi. 24 de reformat. cap. 17.

† Cap. 3. e. tit. in 1. compil. & post concil. Lateraneñ. par. 39. c. 6.

P Rouideas.] Primo ponit dictũ. Secundo ipsius rationem: ibi, Quia. Ant. de But.

CASVS. Præcipit Papa, quod nullus habeat plures vicarias: quia vicarij tenentur deseruire ecclesia & personis ecclesiarum: & ideo alienum est

ti annis retrocessit, in diuersis [a] postea ecclesijs per sonatũ adept⁹, fatigare præsumit. ¶ Quia † igitur non est canonicũ, vt qui curam aĩarũ in diuersis habet ecclesijs, vicarius in alienis existat, Mãdamus quaten⁹, si est ita, prædictũ presbyterũ a petitione supradictæ vicariæ, desistere cõpellatis. ¶ Idem Elieñ. episcopo.

¶ Plures vicarias quis habere non potest.

C A P. II.

P Rouideas † attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem vicarias hr̃e plures. [b] ¶ Quia cũ vicarij teneantur personis & ecclesijs deseruire, alienũ ab est ordine iuris, vt vicariã quis habeat præter vnã. ¶ Idem Vintonieñ. epo.

¶ Perpetuus vicarius per episcoporum constitutus, per rectorem remoueri, vel portione

ab ordine iuris, vt aliquis habeat vicariam præter vnam. Not. quod sicut nullus potest habere plures ecclesias, ita nec plures vicarias: vtrumque enim contra ius est.

[Glos. seq. obiicit, & soluit.]

b ¶ Plures.] ex eo quod dicit plures, vr̃ quod possit habere vnã vicariã, sed hoc vr̃ falsum: quia quilibet in propria psona, & non per vicariũ debet in ecclesia deseruire. ĵ. de cler. non res. quia nonnulli. & c. seq. & ŝ. de elect. cum in cunctis. & melius in iure nouo. ĵ. de pb. extirpãdæ. § qui vero. Et hoc est verũ, nisi in casibus, qui ponunt in dicta decre. extirpãdæ. §. qui uero. s. cum parochialis ecclesia sit annexa dignitati vel pbendæ maioris ecclesiæ vt ibi: alias hodie vicarij constitui nõ possunt, & talis vicarius debet esse sacerdos, cum habeat curã animarũ. ĵ. e. c. vlt. & debet esse ppetuus, vt in prædicto §. qui vero. & canonice institutus cum certa portione, per episcopum. ĵ. c. prox.

A D hæc.] Primo ponit duplex dictum. Secundo excipit, licet improprie: ibi, Nisi.

CASVS. Prælatus ecclesiæ de auctoritate & assensu epi instituit vicariũ in ecclesia sua, & eidem instituit certã portionem: decessit prælatus iste, alter substitutus est illi: quæritur vtrum possit illum vicariũ remouere, vel portionem assignatã minuere? Et tñ. quod neutrum facere potest, nisi aliquid committat, pp quod per iudicem sit in vicaria vel beneficio condemnandus. Not. quod vicarius ppetuus æquiparatur plato, vt eo viuente non possit a vicaria expelli, licet titulũ non habeat: nisi propter culpam suam, sicut nec prælatus.

Glos. seq. ponit opi. quam reprobat.

sua fraudari non potest.

C A P. III.

A D † hæc si psona aliquis ecclesiæ, vicario quem in eadẽ ecclesia instituit de assẽsu & auctoritate diœcesani epi, [c] certã assignauerit portionẽ, is, qui persona illa defuncta, in psonatũ illius substituitur, non potest eundẽ ab ecclesia remouere, [d] vel assignatam sibi minuere [e] portionẽ, Nisi aliquid cõmittat, propter quod per iudicem in vicaria sit, vel beneficio condemnandus. ¶ Idem Noruvicensi epo.

¶ Vicarius non potest substituere vicarium.

C A P. IIII.

C Lericos † in presbyteratu, vel in alijs inferioribus ordinibus constitutos, in vicarijs ecclesiarũ quas adepti sunt, alios sibi substituereñ pmittas, cũ id satis sit absonũ & absurdũ. prohibemus.

c ¶ Episcopi.] quidã [1] supplent, & patroni si non sit collegiata ecclesia, quia patroni consensus desideratur vbicunque pro perpetuũ percipiẽdi aliquid confert alicui. argum. 16. q. 7. decernimus, & q. 5. si quis eporum. C. de auct. pitan. l. vlt. & 63. dist. principali. hoc non credo quod cõsensus patroni sit requirẽdus, cũ patronus tñ modo debeat præsentare vacante ecclesia, vt dicunt iura prædicta, sed ecclesia non intelligitur vacare, ĩ institutione vicarij: & hoc vr̃ hic innui.

1 Alanus, s. & Innocentius.

† Cap. 3. eo. ti. in 1. cõpila. & post cõcil. Lateran. sub Ale. iii. par. 39. ca. 2.

[Glo. seq. reci. opponendo quod solus platus, &c. lo.]

d ¶ Remouere.] ergo hẽt ius in re: verũ est, quod habet ius vicariæ, sed nõ dicit habere ecclesiã quoad titulũ, solus enĩ prelatus habet eam intitulatã: tñ expelli non põt, ac si haberet eam intitulatã sine iusta causa, & tunc p iudicẽ & non per prælatum ipsius ecclesiæ, vt hic in fine dicit.

† Ca. 5. e. ti. in 1. cpil. & post Concil. Lateraneñ. par. 39. c. 3.

e ¶ Minuere] cum sit perpetuo constituta. argum. ĵ. de censi.

Glos. seq. ponit duas lecturas. circa secundam ponit & soluit.]

C Lericos.] Sic pone casum. [2] Prælati ecclesiarum, in quibus habent curam animarum vel aliam dignitatem, in propria persona deseruire debent ecclesiæ, & non substituere sibi vicarios: quia hoc est contra rationem. & iste casus probatur. ĵ. de præben. extirpandæ. §. qui vero. & sic ordinabis litteram. Non permittas clericos, i. prælatos in presbyteratu, vel alios in inferioribus ordinibus cõstitutos substituere alios in vicarijs ecclesiarum, quas s. ecclesias adepti sunt tãquam prælati. & quod ita accipiatur hoc nomẽ, clericos, probatur. appellatione enim clericorum oẽs superiores continentur in auth. de sanct. epis. §. presbyterorũ. coll. 9. & 11. q. 1. de persona. Secundum alium casum, qui poni consueuit: expone, clericos, id est vicarios substitutos alios scilicet vicarios in vicarijs, quas adepti sunt: quasi dicat, vicarius non põt aliũ vicarium sibi constituere, sed iste casus non est bonus: quia per hoc innuitur, quod licitum sit cõstituere vicariũ, quod non est verũ ut dictum est secundum ius nouum, nisi tu velis restringere hãc decre. ad casum illius §. qui vero, sed in nullo casu licet vicario alium sibi vicarium substituere. Bernardus. Not. quod vicarius non post vicarium sibi substituere. Abbas.

2 Hic casus ĩ antiqui libris reperi.

Sua

SVa nobis.] Ponit dictum & ipsius rationem: ibi, Quoniam, quã fortificauit: ibi, præsertim. Ex quib. infert: ibi, Mandamus. Ant. de Butr.

CASVS. Clerici cuiusdam plebis episcopi Vulterani, iurauerunt sibi eligere prelatum ad uoluntatem laicorum, & sic elegerunt sibi prælatum, & electionẽ suã episcopo præsentauerũt episcopus cassauit illam electionẽ, & excommunicauit laicos illos, qui clericos cõpulerant: & ipsos etiã clericos pro isto, & alijs excessib. excommunicauit, & impetrauit litteras ad archiepiscopum Pisanũ & suos coniudices, ut eos tanquam excommunicatos, facerent euitari vsque ad debitam satisfactionẽ: post hoc pars aduersa litteras impetrauit ab episcopo Portueñ. vicario domini Papæ, ad episcopum Lucanum & suos coniudices, qui auctoritate illarum laicos, & clericos absoluerunt, excommunicantes episcopum Vulteranum: episcopus Vlteranus significauit hoc totum domino Papæ: prius tñ ex abundanti appellauit, licet sententia illa non teneret, super hoc scribit Papa iudicibus dicens litteras vicarij, per surreptionem obtentas, quia iurisdictio vicarij, quem Romanus Pont. reliquit in vrbe, non extenditur extra vrbem, nisi ei specialiter sit concessum: præcipue cum ipse moratur in sua prouincia speciali: videlicet inter Capuanam prouinciam, & Pisanam. Vnde mandat quatenus quicquid occasione illarum litterarum factum est denuncietur irritum & inane. Nota ꝙ litteræ per surreptionem obtentæ, non conferunt iurisdictionem, vt hic patet. Item vicarius vel legatus causas alterius prouinciæ vel iurisdictionis committere non potest.

† Ca. 1. e. ti. in 3. cõpil.

† Tua nobis

† Vide l. fi. cum ibi no. C. si à non comp. iud.

† Et de vicariorũ iurisdictione de quibus hoc loco, vide quales creari debeant, Concil. Tri. sessio. 24. de refor. c. 16.

† Innocent.

¶ Inn. iij. abbati sancti Euge. & plebano sãcti Petri.

¶ Vicarius Papæ in urbe iurisdictionem habet non extra vrbem.

CAP. V.

SVa † nobis: † & infra. ¶ Nos igitur vicarij litteras æstimantes per surreptionem obtentas: † Quoniam iurisdictio vicarij a[a] † quem Romanus Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur [b] extra illam, nisi ei specialiter sit concessum, præsertim cum ipse morat in sua prouincia speciali, videlicet inter Capuanam prouinciam & Pisanam: Mãdamus quatenus quicquid occasione litterarum illarum actum est, in irritum [c] reuocetis.

¶ Hono. † iij. Vigor. episcopo.

¶ Compelluntur uicarij ordinarij, ecclesijs deseruire per subtractionem prouentuum & vicariarum.

a ¶ Vicarij.] vicarius omnia potest, quæ pertinent ad iurisdictionem illius, cuius vices gerit, C. de off. eius qui vic. alt. ge. l. 1. 93. dist. c. vlt. & 94 dist. c. 1. quædam tamen sunt, quæ sine speciali mandato attentare non debet. ȷ̃. de offi. lega. quod translationem.

b ¶ Non extenditur.] nisi forte intra centesimũ milliare, ad instar præfecti vrbis. ff. de offic. præf. vr. l. j. §. in initio, & ff. de off. procon. l. in alia. §. vlt.

Iurisdictio Vicarij Papæ ad quot milliaria extendatur.

c ¶ Irritum.] no. quod factum est per surreptionem, non valet tanquam à non suo iudice. 11. q. 1. c. pen. & C. si a non comp. iu. l. vlt. & retractari põt altera parte absente. ȷ̃. de re iudi. cũ olim. & præcipue in decretali ista, hæ enim litteræ nullam conferebant iurisdictionem, quia iurisdictio vicarij non extenditur extra vrbẽ, vt hic dicit ergo si cõcedat litteras extra, est nulla iurisdictio. ff. de iur. om. iu. l. vlt. C. qui pro sua iurisd. l. vnica, & ita quicquid factũ est hic per litteras vicarij ipso iure non tenuit. De hac materia dictum est supra de rescrip. ad audientiam. 2.

EX parte.] In prima facti decisa narratio. In secunda: ibi, Mandamus, mandatum. Ant. de But.

CASVS. Vicarij perpetui tenentur facere residentiã in ecclesijs, in qb. obtinent vicarias, & cũ habeant curã animarũ, debent esse in ordine sacerdotis, ꝙ si facere noluerit, cõpelli debent per subtractionem prouentuum ipsarum uicariarum. Not. ꝙ perpetuus vicarius debet esse sacerdos, & in uicaria residere.

CAP. VI.

EX parte tua fuit propositum coram nobis: & infra. ¶ Mandamus quatenus perpetuos [d] vicarios, vt in ecclesijs, in quib. uicarias obtinent, resideant, & se in presbyteros (ut eorũ † cura exigit) faciant promoueri per subtractionẽ [e] prouentuum, vel ipsarum vicariarum compellas.

d ¶ Perpetuus vicarios.] perpetuus vicarius dicitur, qui ea nonice a persona ecclesiæ, & auctoritate episcopi est institutus: & certam debet percipere portionem, supra eodem tit. ad hæc, & inf. de præb. extirpandæ. §. qui vero, nec potest quis habere plures vicarias, cum habeat curam animarũ tanquam vicarius, & debet residere in loco, vt hic dicit, sicut nec quis potest habere plures ecclesias. ȷ̃. de cle. nõ resi. quia non nulli, & c. si q. & ȷ̃. de præben. de multa. In quibus casibus potest quis cõstituere vicarium, dicitur in pdicta decr. extirpãdæ. §. qui vero beneficia enim ecclesiarum ꝓpter officia diuina constituta fuerunt 1 12. q. 2. concessio. 16. q. 1. generaliter. & 1. q. 2. c. vlt. arg. C. de mi. test. l. pen. & 21. q. 3. c. Cyprianus.

† earum.

Vicarius perpetuus quis dicatur.

e ¶ Per subtractionem.] & sic etiam compellũtur alij clerici, qñ necessitas vel utilitas, vt ordinentur exposcit ȷ̃. de æta. & qua. quæris. nec habet locum distinctio, quæ consueuit notari. 84. di. in prin. maxime vbi quis recepit beneficium animarum curam habens annexã sibi, indistincte debet promoueri, vel priuari illo officio. ȷ̃. de elect. cum in cunctis. & ȷ̃. de æta. & qual. c. 1. & 60. dist. per totum.

1 Vide Paul. Apostolũ 2. ad Thesa. 3. Qui non laborat, non manducet.

TITVLVS XXIX.

De officio & potestate iudicis delegati.

¶ Alexan. iij. Londoñ. episcopo.

¶ Delegatus Papæ potestatem habet non solum in partes, sed etiam in alios qui suam iurisdictionem impediunt.

DE OFFICIO ET POT. IVDICIS delegati.

¶ Visum est ȷ̃. de ijs qui gerunt uices alienas in diuinis officijs, & in iuris dictione uolũtaria restabat videre de ijs qui gerũt vices alienas in iudicijs, & in iurisdictione contẽtiosa. Verum quia delegatus Papæ est maior quolibet ordinario. ȷ̃. eo. ti. sane 2. & de off. leg. studuisti, ideo ponitur hæc rub. ante rubricas sequentes, secundum Io. And.

De cuius materia nõ habetur ita specifice in decretis, sed in aliquib. c. & præcipue in c. quia sunt. 28. dist. & reperitur in 6. & in cle. Bened. Capra. Habetur etiã 28. dist. quia sunt. 74. dist. quorundam. 94. dist. cap. 1. & 55. q. 2. igitur.

Qua

Via quæsitum.] Communis diuisio ponit in hac decre. Secunda. ibi, Sic tibi. Abbas Siculus.

CASVS. Quidā impetrāt litteras cōtra aduersarios suos: & cū ipsi eos faciūt ad iudicium uocari, Potestates & alij potentes minis, & terroribus compellunt conquerentes silere, & sic mandatū domini Papæ eluditur: q̄ritur quid iudex facere debeat? Rńdet Papa, q̄ sicut agētes & consentientes pari pęna puniri debēt: sic eodem modo, tam illi q̄ trahunt in causam, quā principales fautores eorū, si iustitiā impediunt, per censurā ecclesiasticā sunt coercendi. Not. q̄ iurisdictio iudicis extendit ad omnes illos q̄ iurisdictionē illius impediunt: licet de illis in litteris non fiat mentio.

† Ca. 2. e. ti. in i. compil. & post concil. Lateraneñ. par. 7. q. 2.

† qui.

† elidi̇tur.

Rom. 1.

† Eboraceñ.

CAP. I.

Quia † quæsitū est, quid faciendū sit de potestatibus, quæ † cum præcipimus alicui iustitiam exhiberi, minis aut terroribus conquerentes silere compellunt, [a] & sic mandatum nostrum eluditur † Sic tibi respondemus quod sicut agente & consentientes pari pœna [b] (scripturę testimonio) puniuntur, sic tā eos, qui trahuntur, in causam, quam principales eorum fautores, (si eos manifeste cognoueris iustitiā impedire[c]) districtione ecclesiastica poteris coercere.

¶ Idem Bonoñ. † episcopo.

¶ Cum diuersæ litteræ sub eadem data & forma contraria impetrantur & præsentantur a diuersis ad eosdem iudices, supersedetur utrisque donec consulatur Papa.

CAP. II.

Sane † si a nobis sup aliqua causa litteræ impetrantur, & aliç postea (non facta mentione priorū litterarum [d]) litteræ opponuntur, si iudicibus innotuerit, [e] donec Romanum Pontificem consulant, & suam exinde cognoscant plenius voluntatem, executioni supersedeant vtrarumque: Ne pro veritate litterarum, causarum fines valeant impediri.

¶ Idem episcopo Londoneñ.

¶ Delegatus Papa impeditus, subdelegare potest causam, quæ sine ipso commode terminari potest.

a ¶ Compellunt.] vñ iactura cāæ ashiei debent, qui patrociniū potentiorum aduocant, C. ne liceat poten. l. 1. & ꝟ. de alie. iu dic. mu ca. 2. & iudex p̄p̄ prohibitionem illorum non dimittat suam iustitiam exercere. ꝟ. de iudi. decernimus. insi. arg. 11. q. 3. quattuor. ca. ini. atum & C. q̄ metus causa. l. vlt.

[Glo. seq. alleg. duas concordantias, & duo contraria, & soluit distinguendo quadruplicem consensum:

b ¶ Pari pœna.] sic patet q̄ facientes, & consentientes pari pœna constringūtur. sic 2. quæstio. 1. notum. 86. dist. facientes. arg. contra. q̄ magis puniuntur consentientes q̄ agentes. 23. questio. 3. qui aliorum. & 11. q. 7. qui consentit. Ad hoc not. q̄ quadruplex est consensus, s. negligentiæ, consilij, cooperationis, & auctoritatis seu defensionis. In primo casu, s. negligentiæ, minus peccat consentiēs q̄ faciens, nisi forte negligētia nimis crassa fuerit, vt in præto. vt 1. q. 1. quicquid inuisibilis. & 83. dist. consentire. & c. nihil. In secundo casu, s. consilij, minus punitur, plus tñ q̄ negligens, arg. 86. dist. tanta. In tertio casu cooperationis æqualiter peccant facientes & consentientes, & secundum hoc intelliguntur omnes auctoritate, quæ dicunt, q̄ æqualiter puniuntur. In quarto casu authoritatis siue defensionis, magis peccat consentiens defendendo, & auctoritatem præstando. quàm faciens, & magis puniendus est. 24. quæst. 3. qui aliorum, & 11. q. 3. qui consentit.

ADDITIO. Vnde versus.

Consensus spernit suadet iuuat, atque tuetur.

Hic minus, hicque minus luit, hic æqualiter, hic plus.

Consentiens, operans defendens, non reprehendens.

† Concord. §. oportet cū gl. iurisdictione, & ibi Bald. in auth. de def. ciui. colla. 2 & Bar. in l. 1. §. cū igit ff. de vi & vi arma.

c ¶ Impedire.] uide qualiter iurisdictio extendit ad illo de quibus in rescripto mentio non hr, & sic excōicatio extenditur ad illos in quo lata non fuit, ꝟ. de sen. excom. nuper. & c. si concubinæ, & hoc contingit quia impedit ipsam iurisdictione, & iudex oīa potest, quæ ad ipsam iurisdictionē, pertinent, & sine quib. cā expediri non potest. ꝟ. eo. p̄terea, & c. significasti, & c. prudentiā, in fi. & ca. suspicionis. 1. respon. & ꝟ. de testi. tam litteris.

Sane si à nobis.] Diuiditur: quia primo ponitur statutū. Secundo: ibi, Ne pro veritate, eius ratio, Bened. Capra.

CASVS. Aliquis impetrauit lr̃as sup aliqua cā ꝟ aduersariū suum ad aliquos iudices, ille aduersarius alias lr̃as impetrauit ad eosdē iudices in alia forma: dubitabant iudices qd facere deberent: Rñdet Papa, q̄ iudices supsedere debēt executioni vtrarumq; litterarū, donec Romanum Pontificē consulāt, ne p p̄ uarietates litterarum causa valeat retardari. No. q̄ ignorantia iudicū circa formā diuersarum litterarū, facit executionem iurisdictionis susp̄edi, quousque consulatur superior sup ho c. No. q̄ pro uarietate litterarū, fine causarū non debēt impediri.

† Ca. 3. e. ti. in 1. compl. & post concil. Lateraneñ. par. 7. c. 3.

[Gl. seq. sigt at contrarium, & soluit dupliciter, & secundum reprobat.]

d ¶ Priorum litterarum.] contra ꝟ. de rescr. ceterum. vbi valent primæ litteræ, si secundæ non faciāt mentionem de primis; sed illud intellige qñ ad diuersos iudices primæ & secundæ litteræ impetrantur: hic qñ ad eosdem iudices primæ & secundæ litteræ impetrātur, & forma diuersa est. vnde uidetur dicere, q̄ supersedere debent, donec consulant superiorem qualiter debeant se habere in causa ipsa, s̄m quas litteras procedant, ne pro tali varietate negotium ex toto impediat, si vellent sequi vtramq. formam: sed s̄m hoc vř negotium impediri, non impeditur 2 finaliter, sed ad tempus, vel quousq; Papa rescribat super illo. Sed hodie non uidetur habere locum quod hic dicit: quia procedere debent per formam primo sibi datam, ex quo secundæ litteræ non faciunt mentionem de primis. ꝟ. de appel. vt debitus, & de rescr. c. capitulum sanctę crucis, & quia tacita ueritate impetratę sunt, cum non fecerint mentionem de prima forma. Alij volūt intelligere hoc cap ut concordet cum illo, cæterum, & dicunt quod procedendum est per primas, & supersedere debent executioni secundarum donec consulant Papam super pœna imponenda illi impetranti tacita veritate, sed hęc littera, vtrumque, contradicit eis, & est prius primum dictum verius per decre. vt debitus, sed super expensis potest puniri. supra de rescri. cæterum, in fi. De hac materia dixi ꝟ. de rescrip. c. 1.

2 Secūdum Laurentiū, & Vincētiū. Io. And.

e ¶ Innotuerit.] s. quod non reuocent primas. B.

Si pro

SI pro debilitate.] Diuiditur in tres partes, primo ponit dictum. Secundo: ibi. ita tamen ipsius determinationem. Tertio generalem exceptionem: ibi, Nisi forte. Abb. Siculus.

C A S V S. Aliquis est delegatus à Papa super aliqua causa, iudex impeditus non poterat in causa procedere, q̄rebatur vtrum possit alij committere vices suas? Respondet Papa, ꝙ si pro debilitate, vel alia iusta cā impeditus fuerit, bene potest vices suas cōmittere personis idoneis & discretis, ita ꝙ si cā esset dubia, iudicē ipsum cōsulat, & si forte cā esset ita grauis, ꝙ sine ipsius præsentia terminari non posset: tunc no committat. No. ꝙ delegatus Papæ pot committere aliam causam sibi cōmissam, iusta de causa impeditus. item nota quod delegatus graues causas committere non debet.

†Ca.4.e.tit. in 1. compi. & post concil.Lateran. par.7.c.5.
†Vox,cā,de est in antiquis.

C A P. III.

SI † pro debilitate, uel pro qualibet alia graui causa † vel necessitate, tractandis causis, quæ tibi a sede Apostolica cōmittuntur, interesse non poteris; liberum a tibi sit psonis discretis b & idoneis vices tuas committere. Ita tñ ꝙ si res tanti est, te cōsulere c debeant. Nisi forte causæ d ita graues e sint, ꝙ sine p̄sentia tua non possint commode terminari.

¶ Idem V. † Carnoteñ. electo.

¶ *Si causa committitur infra certum diem decidendæ, nisi partes prorogent, per lapsū diei expirat iurisdictio.*

C A P. IIII.

DE † causis, quæ infra certum f terminū decidendæ cōmittuntur hoc tuam volumus cognitionem tenere, ꝙ nisi dies p̄fixus, de cōi cōsensu partium g prorogetur, h eo trāsacto i mandatum expirat.

†Ca.5.e tit. in 1.cōpi. & post concil. Lateran.p.7 c.6.

¶ *Vbi certa pœna per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariam. h.d.*

¶ Illis etiam qui pro can-

a ¶ Liberum.] etiam partibus inuitis, cum potestas sit taliter a lege cōcessa C.de iud.l.iudices.& ꝫ.e.qm̄ apostolica.nisi in casu eiusdem decr.§.is autem. & ꝫ. eod.pastoralis in princ.& compellere etiam potest renuētē, nisi malitiose exonerare se vellet, vt ibi dicit; & sic semper iusta causa debet subesse, quādo causam committit, vt hic habes.

b ¶ Personis discretis.] inf.de consan.& affi. ex litteris.& inf.de præben.super inordinata.

c ¶ Te consulere.] tanquam virum discretum, & non tanquam iudicem si vices suas in totum commisit, ut inf.eod.super quæstionum.§.porro. 1 aliās si cum eo postea uellet iudicare, non valeret. inf.eo.cum super.

1 Concor.l. nō ualet. cū no.per Bart. C.ad l.Fla. de pla. & de off.deleg.super quæstio nū cum glo. simpliciter. lib.6.

d ¶ Causæ.] puta inquisitio excessuum, prouisio ecclesiæ.arg ꝫ.eo quoniam apostolica.§.2. secundum formam illius §.alioquin bene posset committere magis perito.

e ¶ Graues.] sic etiam grauia negotia debet quis per se tractare, & non per procuratorem, C.de procura.l. vlt. nec tamen potest cogi constituere procuratorem. inf.de procu.querelam. Bernar.

DE causis.] diuiditur in duas partes principales, sicut sunt duo dicta, primum vt in rubro. secundum vero hoc intendit: Vbi certa pęna per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariam. Secunda: ibi, Illis etiam.

C A S V S. Aliqua causa commissa fuit decidenda infra certum tempus, puta infra duos menses. quærebatur utrum iudex termino sibi præfixo elapso, posset vlterius de causa illa se intromittere, si ꝫ.tempus præfixum non fuerit terminata? Respondet Papa, ꝙ nisi dies ab Apostolico præfixus, de communi consensu partium infra tempus statutum in litteris fuerit prorogatus, eo trāsacto mandatum apostolicum expirauit. Secūdo quærebatur: Ecce iudex delegatus citat partes vt veniant ad præsentiam suam, noluut venire uel stare iudicio suo: quæritur qualiter puniri dēant? Respondet Papa, si tale negotium fuerit, ꝙ certa pœna in canonibus exprimatur, illā imponat; alioquin puniat eos secundum arbitrium suū, considerata qualitate delicti, & etiam causæ. No. ꝙ iurisdictio delegati potest ad maius tempus de consensu partium prorogari. Item delegatus pœnam statutam in iure imponere pote , non aliam. Item si nulla pœna statuta est super negotio, de quo iudex cognoscit, pęnam contumacibus imponat secundum arbitrium suum.

[Glost.seq. primo dicit, quādo currat. secundo quærit. arg. pro & contra & soluit.]

f ¶ Certum terminum.] tempus id currit postquam litteræ iudicibus præsentantur inf.de appel.super eo.2. Quid si infra xx.dies causa committatur terminanda: nunquid inducię xx. dierum dādæ sunt. 3. quæst.3. offeratur? Videtur ꝙ sic. quia beneficium iuris nemini est auferendum. 29. dis.de his. in fi.ff.de iudi.l. 4.§.si quis ex testamento, & restitutio, quæ infra quadrienniū determinari debet, reo dilationem petente prorogatur vltra quadriennium, & tunc prodest tam reo quam actori. C.de tep. in integ.resti.petendæ. sed contradicit in fin. quia tēpus prorogari non potest, nisi de consensu partium. Solu. propter temporis angustiam puto arctandas inducias & non ampliandas: interdum enim licet iudici arctare tempus a lege statutum. ff.de re iud.l.2.& ꝫ.de reg.iur. quod ad consultationem. nam & causa criminalis ꝫ.biennium terminanda est. C.de iud. properandum. in princip. & C. vt ꝫ. certum temp.crimi. quæstio ter. l.ultima. quandoque tamen intra quinquaginta dies. C.ut omnes tam ciui. quàm crim. iud. l.2.

[Gl.seq.arg.alleg.2.iura. & 6.alleg.in contrarium. soluit distinguendo.]

g ¶ Consensu partium.] argu. ꝙ de consensu partiū solennitates iuris possunt remitti. arg.inf.de rest.spo. licet.& ff.de fer.l.1.argum contra.ꝫ.de fer.ca.ulti. & 3 q.5.accusatoribus.21.dist.quorundam. C.de li.causa.nec si nolens, C.de arbi.authen.decernimus. C.de iura.ca.l.ulti.§.sed quia. Solu. illę solemnitates iuris quæ sint introductæ in fauorem partiū. possunt omitti de consensu partium, ut ff.de fer.l.1. & ꝫ. de testi. tuis.& ꝫ.de resti.spol.licet. sed illis solemnitab. quæ sunt introductæ propter reuerētiam dierum, 2 partes renunciare non possunt. ꝫ.de fer.c.ul & illis quæ pro communi utilitate siue publica, ut in præalleg. §.sed quia.& cæteris, quæ sunt de substantia iudiciorum, ut est libelli oblatio; & litis contestatio, & ꝙ sententia feratur in scriptis.

Iuris solemnitates an possint remitti p partes.

2 Al. Dei

h ¶ Prorogetur. &] ita patet ꝙ iurisdictio quæ certo tempore finitur, potest prorogari ad maius tempus. De prorogatione iurisdictionis dicetur ꝫ.eo. P.& G. Et si compromissum fiat ad certum tempus, finitur compromissum, nisi de consensu partium prorogetur. ff.de arbit.diem proferre.

i ¶ Eo transacto.] posset 3 quæri in capi.isto. Pone ꝙ iudex vltima dte iurisdictionis suæ tulit sententiam, quis mandabit ipsam executioni, nunquid idem ipse iudex? Dico quod sic: quoniam potestas cognoscendi expirauit, non potestas exequendi. argu.inf.eod.ex litteris.

3 Hæc glossula non est in antiquis libris.

2 ¶ Venire.]

sis tibi commissis, ad citationem tuam venire,[a] aut tuo super his parere iudicio neglexerint; si tale fuerit† negotium, quod certa [b] exinde pœna in canonib. exprimatur, eandem infligas, [c] alioquin ipsos ꝓ delicti qualitate & causæ, secundum tuum arbitrium [d] punire procures.

† Sit.

¶ Idem archiepo Senon.

¶ *Per simplicem commissionem causæ, potest delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ spectant ad causam.*

CAP. V.

PRæterea† sup hoc qđ nos cõsulere voluisti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacẽ, ut veniat, aut damnare si nõ veniat.

† Ca.6.e.tit. in 1.compil. & post concil.Lateran. par.7.c.7.

¶ Hoc tibi auctoritate p̃sentiũ innotescat, ꝙ postquã ei cã licet simpliciter [e] delegatur, satis p̃t nr̃a auctoritate partes cõpellere: & ẽt contumaces seueritate ecclesiastica coercere; [f] ẽt si lr̃æ cõmissionis id nõ cõtineant, aut† partes mandatũ[g] nostrũ non hẽant, vt accedant; Quia ex eo quod cã[h] sibi committitur, super oĩb. quę ad causum ipsã spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.

† In codice Barbatię.ita vt mandatũ partes non habeãt Apostolicum, vt accedant.

¶ Idem Vintonicñ ep̃o.

¶ *Si causa plurib. etiã simpliciter est commissa, quilibet subdelegare h. d. & quotidie allegatur.*

CAP. VI.

QVamuis † simus, & infra. ¶ Si vero

† Cap.7.eo. ti.in 1.cõpi. & post Concil. Literañ. par.7.c.8.

a ¶ Venire.] dum tamen citatio teneat, aliàs non tenet. s̃. de elect. bonæ memoriæ. & ĩ. de fer. ca. vlt. Ber.

[Gl. seq. quærit, & tripliciter soluit.]

b ¶ Certa.] sic est in vsurarijs. ĩ. de vsur. quia in omnibus. & si illi perseuerauerint, excõicentur. ĩ. de vsu. p̃terea. sed certa pœna statuta est: quia si est contumax, si talis est r..s, dẽt mitti in possessionẽ causa rei seruandæ: si non est talis, excommunicetur. ĩ. vt lit. non contest. tuæ, & capi. quoniam. Quid diuersæ sunt pœnæ? minor imponatur. de pœn. dist. 1. pœnę. 50 distin. si quis voluntate. & cap. si qua femina. vel loc⁹ erit gratificationi. ĩ. de iur. patro. cum autẽ aduocatus. vel illã, q̃ magis timetur, vt in c. quoniam frequenter. in si.

[Gl. seq distinguit inter delegatum & ordinarium.]

c ¶ Eandem infliges.] cum sis delegatus: quo casu dispensare non potes, sed iure communi procedere: cum fines mandati exacta diligentia sint seruandi. s̃. de rescriptio. cum dilecta. secus in ordinario, qui dispensare potest. ĩ. de re iu. at si clerici.

d ¶ Arbitrium.] argu. ff. de iure deli. l. 1. §. 1. qualitate delicti & causæ & personæ inspecta. inf. de hom. sicut dignum.

PRæterea.] Ponit casum, ipsius responsionem, & responsionis rationem. Secunda ibi, Hoc tibi. Tertia: ibi, Quia. Abb.

CASVS. Alicui delegato causa commissa fuit simpliciter sub hac forma: Causam, quæ vertitur inter tales, tibi committimus terminãdam, quod iustũ fuerit exequaris: iudex iste quia in rescripto nõ continebatur ꝙ posset punire contumacem, vel ꝙ posset citare partes. quæsiuit vtrum posset contumacem cogere vt veniat, aut vt possit eum punire si non veniat? Respõdet. Papa, ꝙ postquam causa iudici est commissa: licet tamen simpliciter, potest partes cõpellere vt veniãt, & punire contumaces ecclesiastica seueritate, quamuis in litteris non contineantur: aut partes mandatũ non habeant vt adinuicem accedant: quia ex quo causa sibi committitur, super omnibus, quæ ad causam pertinẽt, plenariam recipit potestatem. No. ꝙ delegatus potest punire contumaces. Item ex quo causa cõmittitur alicui, omnia commissa intelligunt sine qb. causa competere non potest. & sic extenditur iurisdictio ad omnia accessoria.

e ¶ Simpliciter.] sine aliqua forma expressa: quia si certa forma esset data. illa esset seruanda. ĩ. de rescri. cum dilecta. sed cum simpliciter mãdat, quod iustum fuerit exequaris. s̃. de fil. presbyt. c. penult. tunc habet locum quod hic dicit, ꝙ omnia potest sine quib. causa expediri non potest. ĩ. eod. prudentiam. in fi. & c. suspicionis. Et sic est arg. ꝙ verbum simpliciter positũ, generaliter intelligitur. 19. dist. si Romanorum. & ĩ. de priui. qui circa.

Verbũ simpliciter positum, est generaliter intelligendũ.

f ¶ Coercere.] secundum tenorem illius decre. inf. vt lit. non contest. tuæ, si lis est contestata, secundum tenorem illius decre. inf. de dol. & contu. prout.

g ¶ Mandatum.] secundum ꝙ habetur ĩ. de restit. spol. conquerente.

[Glo. seq. arg. alleg. 6. iura. ꝙ principali concesso, &c. In contrarium alleg. 8. & soluit. Secundo argu. quòd aliquo prohibito, & alleg. 2. iura. & in contrarium vnam l. quã soluit. Tertio argu. in connexis, &c. alleg. 5. iura. & 4. in contrariũ. & soluit. Io. And. in nouel.

h ¶ Ex eo quod causa.] argum. ꝙ concesso principali conceditur accessorium. 8. distin. quo iure. & 16. q. 1. si monachus. & ff. de iur. om. iudi. l. 2. & ff. de re. iudic. quidam. C. vbi, & apud quos. l. vlt. & ĩ. de in integ. rest. causa. argumen. contra. 20. q. 3. constitui. ff. depo. l. 1. §. quæ depositis. & ĩ. de testa. ad hoc. ff. de vsuf. itẽ si fundi. §. sed si insula. 2. q. 6. quisquis. & C. de episco. audi. auth. si liberi. & C. de lib. præ. vel exhæ. auth. ex causa. & C. de leg. seruus. solu. prima pars vera est & c. constituit. non est s̃. qa ibi intentio principalis fuit circa res, alia non tangunt contrarium. Item est arg. ꝙ aliquo prohibito, prohibetur omne id per quod peruenitur ad illud. ff. de spon. oratio. ĩ. de procur. tuæ. veruntamen licet aliqua sint annexa, & alicui concessa, licet vnum admittatur, nõ tamen aliud, immo nec illud. ff. de lib. & posth. si ita. §. regula. sed illud est speciale fauore libertatis. Item ar. ꝙ idem iuris est in vtroque connexorum. ĩ. de constit. translato. & 1. q. 3. si quis obiecerit. & 8. di. quo iure & inf. de appel. vna. ff. de app. si quis. & §. si quis. & §. seq. arg. contra inf. de eo qui dux. in ma. quam pos. per adul. propositum. C. de si. inst. l. 2. & inf. de despõ. impu. de illis. & 2. q. 5. interrogatum. Solu. idem iuris est in vtroque connexorum, vbi alterum sine altero esse non contingit; vt hic. & vbi eadẽ ratio est in vtroque casu. ut de constit. translato. secus vbi diuersa est ratio, vt patet per contraria.

QVamuis.] CASVS. Causa commissa fuit sub hac forma: causam, quæ inter tales vertitur, vobis committimus terminandam, faciatis ꝙ decre. &c. nulla alia clausula adiecta, quæ aliqñ adijcitur, hæc scilicet, ꝙ si ambo nõ poteritis, &c. quærebat siue dubitabatur, si alter non posset interesse. vtrũ posset cõmittere vices suas? Rñdet Papa, si duobus cã committitur, licet in litteris nõ apponatur: [si ambo interesse non poteritis, alter nihilominus exequatur:] bene põt alter cõmittere vices suas. siue cõiudici suo, siue alij. No. ꝙ iudex delegatus semper committere vices suas põt, qualiscunque forma sit: nisi ei prohibeatur

[Glo.

[Gl. seq. soluit quæstionem, quæ fuerit dubitatio.]
a ¶ Duobus.] hæc fuit dubitatio, quia causa commissa fuit duobus sub hac forma: mandamus, vt procedatis in causa, quod [illegible] fuerit facientes, nulla clausula adiecta, q si ambo non poteritis, &c. credebatur q si vnus non posset interesse, q non posset committere: ideo quærit episcopus Vinton. an posset cōmittere vices suas, & dī q bene potest, qa clā illa nihil facit quantum ad potestatem committendi, cum habeat illam à lege. ȷ. eo. pastoralis, I. responso, & c. quoniam &C. de iudi. à iudice.

† Nō tñ potest aliū sibi associare iurisdōnem non habentem. ȷ. e. cū super.

duob.[a] cā committitur, ēt si non apponatur, vt vnus sine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipsis, siue suo coniudici siue alij vices suas potest† committere in hac parte.

¶ Idē Noruiceñ. episcopo.

¶ Delegatus Papæ exequitur sententiam suam, quam exequi non pōt, aut nō vult is cui eā commiserat exequendam.

CAP. VII.

SIgnificasti† nobis, & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, q si iudex ordinarius[b] ad mādatum iudices delegati à nobis, aut non vult,[c] aut nō potest (alijs resistētib.[d]) sententiam ab eo latam effectui mancipare: delegatus iudex eam† auctoritate nostra sibi commissam, potest executioni mādare & si qui sibi restiterint,[e] eos sententia ecclesiastica coercere.

¶ Idem.

¶ Si ordinarius fecit eum non canonice institutum, quem delegatus Papæ mandat in possessionem induci non resistat violenter, sed precibus instabit ut differat donec Papa consulatur.

SIgnificasti.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo rñsio: ibi, Consultationi. Abb. Sicul.

CASVS. Dubitabat iudex iste an delegatus posset sententiā suam mandare executioni, si ordinarius ad mandatum suum ea exequi nollet, aut non posset. Rñ. Papa consultus, si iudex ordinarius ad mādatū delegati à Papa, aut nō vult, aut nō pōt alijs resistentibus sniam a delegato latā executioni mādare, delegatus nihilominus sniā ab eo latā pōt executioni mādare, & punire resistētes. Nota q ex ista decr. vr̄ innui q executio sniæ spectet, primo loco ad ordinariū. Itē nota q delegatus Papæ pt punire oēs impedientes officiū suū, tā in cognoscendo, q in exequēdo, & suā sniam pōt exeq, & mādare alij vt eam exequat.

† Cap. 9. eo. tit. in I. cōpila. & post concil. Lateran. par. 7. c. II.

† Al. ita: eā auctoritate, sibi commissa, alias ita. causam auctoritate Apostolica sibi commissā, sed plura, & vetustiora exemplaria ita: causam auctoritate sibi cōmissa.

[Gl. seq. recitetur per q. Ioan. And.]

b ¶ Ordinarius.] dubitatio fuit quia iste credebat, q delegatus iudex non posset suam sententiam mandare executioni arg. 2. q. 6. quisquis. 2. & ff. de re. iu. a diuo. Pio. sed potest, vt hic patet.

c ¶ Non vult] si non vult, potest compelli à delegato, qui maior est illo etiā epo quantū ad causam illā. ȷ. e. sane. & ȷ. c. pastoralis. I. rñ. etiā si sciat eā iniustā. ȷ. e. pastoralis. §. qa vero, dū tñ faciat ei fide de iurisdictione sua. ȷ. eo. cū in iure &C. de mand. prin. l. vnica.

d ¶ Resistentibus.] quos potest excommunicare, cū habeat coercitionē, alias talis executio delusoria videretur, ȷ. e. ex litteris. & arg. ff. de offi. eius cui mād. est iuris. l. vlt. in fi. & ȷ. eo. c. I.

e ¶ Restiterint.] & sic videntur fieri de sua iurisdictione præstando impedimentum, vnde illos pōt excōicare. ȷ. eo. quia quesitum. & ȷ. de testi. litteris.

SI quando.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Ordinarius. Abb. Sicul.

CAP. VIII.

SI† quando clerici corā iudice delegato, prælatos ecclesiarum super ecclesijs quas tenent, in causam traxerint, & corā eodem iudice trāsactione[f]† vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quib. certum sit eos institutionem[g] canonicā nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalē Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato[h] resistere[i] violenter, †sed apud ipsum instare, ut differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

¶ Idem Brixieñ. episcopo.

¶ Post diffinitiuam executioni mandatam, expirat delegati iurisdictio.

CAP. IX.

IN litteris:† & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod ex quo iudex delegatus per se, vel per alium senten-

CASVS. Aliquis clericus impetrauit litteras ad aliquē delegatū contra prælatum ecclesiæ, super ipsa ecclesia prælatus coram iudice tractus est in causam: tandem per compositionem vel alio modo, clericus ille ecclesiam obtinuit coram illo iudice: & certum est q clericus nec canonicā institutionem nec possessionem in ipsa ecclesia habuit corporalē, delegatus mandat alicui vt illū clericū mittat in possessionem ipsius ecclesiæ, quærit vnum eps debeat resistere mandato huiusmodi delegati: Respōdet Papa q ordinarius non debet violenter resistere delegato sed apud ipsum debet instare, vt differat illū mittere in possessionē, donec Papæ super hoc negotio veritas innotescat. Nota, q ordinarius non debet violenter resistere delegato, nec impedire officium eius.

† Ca. 10. e. ti. in I. cōpila. & post concil. Latera. par. 7. ca. 12.

[Glo. sequens recitetur per obiectionem.]

f ¶ Transactione.] transactio in spiritualibus interuenire non potest proprie sumpto vocabulo, ȷ. de transa. super eod. amicabilis autem cō positio posset. ȷ. de transa. attamen, ar. ad hoc ȷ. de pb. nisi, & ȷ. de re permu. ex. fi. Vnde exponunt transactione, i. amicabili compositione.

† per transactionem.

† Facit ad hoc tex. in l. nec magistratibus. ff. de iniur.

Trāsactio in spiritualib. non habet locum.

g ¶ Institutionem.] vnde titulum non habent vel causam possidendi, titulus. n. non acqrit p transactionem in spiritualibus sed canonica institutione ȷ. de insti. ex frequentibus. & ff. de decu. Herennius Modestinus I.

† Post concil. Laterā. sub Ale. iij. cap. 16.

h ¶ Mandato.] de mittendo in possessionem illum transigentem.

[Glo. seq. recitetur quæstionem.]

i ¶ Resistere.] sed precibus instet, aliàs appellet, si nō admittat preces & tenebit appellatio. ȷ. e. super e. arg. ȷ. de re iu. cum super controuersia.

I vbi dī q sola perceptio salarij nō facit decationem.

IN litteris.] Diuiditur: quia primo ponitur decisa consultatio, secundo responsio: ibi, Cōsultationi, tertio redditur ratio: ibi, Q ua. Bened. Capra.

CASVS. Iudex delegatus tulit sententiam sup aliqua cā sibi commissa: quærebat usq; ad qd tēpus iudex iste delegatus interponere posset vt itet fnie sue: Rñdet Papa, q ex quo per se vel per aliū sniam mandauit executioni, expirat iurisdictio illa, qa semel est officio suo functus. Nō q delegatus Papæ, & per se, & per alium pōt exequi sniam suam. Item nota q qui semel officio functus est, deinceps non habet iurisdictio-

ctio-

tiam executioni mãdauit vel mãdari præcepit,[a] eius auctoritas, & iuriſdictio ceſſat: Quia ſemel eſt officio ſuo functus.[b]

¶Idẽ abbati sãcti Albani.

¶*Reo abſente non per contumaciam, delegatus datus ẽt ad diem, non reſtituet actorẽ, licet poſſeſſionem & deiectionem probare uolentem.*

CAP. X.

Conſultationibus:† & infra. Quæſitum eſt, vtrũ ſi aliquis eccleſia, vel poſſeſſione qualibet ſe aſſeuerans abſq; iudicio, & cauſa rationabili ſpoliatũ, & à nobis ad iudices litteras obtinuerit, vt infra certũ tẽpus reſtituatꝛ ſibi poſſeſio, ſi cõſtiterit iudici eũ eſſe taliter ſpoliatum, poſſeſſio debeat ei reſtitui: cũ is q tenet eccleſiã, vel poſſeſſionem q̃ ipſe reqrit, ante q̃[c] de litteris ipſis aliqua mẽtio fieret, ſtudiorũ vel pegrinationis, vel alia huiuſmodi cauſa abſentauerit, ne infra tempus præfixum, † iudici poſſit ſuam præſentiam exhibere. Super quo reſpondemus, quod nec poteſt nec debet reſtitutionem[d] habere, quamuis paratus ſit coram iudice delegato, teſtibus idoneis poſſeſſionem,[e] & deiectionem ſuam probare: niſi is[f] qui poſſidet, ſe per

ctionẽ, qđ verum eſt cum ſententiam mãdauerit executioni, vel mandari præcepit cum effectu.

a ¶ Præcepit.] cum effectu, ſ. nam ſi mandauit, & non eſt partium ipſemet poſtea exequatur, vt ſ. e. ſignificaſti. verba enim cũ effectu ſunt accipienda. ĩ. de cle. nõ reſi. relatum, & de pen. diſt. 1. hæc autẽ verba & ff. quod quiſque iur. l. 1. §. hæc autẽ verba. & ĩ. de ſpõ. ca. vlt. hęc pot facere vſq; ad annum à die latæ ſniæ, ĩ eod. titu. quærenti.

[Gl. ſeq. alleg. duas cocor. & ponit 10. alios caſus, quibus expirat iuriſdictio delegati.]

b ¶ Officio ſuo functus.] ſic. ff. de re iudi. iudex. & ĩ. eod. c. venerabilis. Et ita expirat delegati iuriſdictio. ſnia lata, & executioni mandata: vt hic. Item finitur mortuo iudice, cui proprio nomine ſcribitur 1 ĩ. eo. q̃m abbas, à ɔtrario ſenſu. Itẽ p mortẽ illius cõtra quẽ litteræ impetrantur re integra. ſ. de reſcrip. ſignificauit. Item reuocato mandato. ff. de iudi. iudicium ſoluitur. & per ſecundas l̃ras, quæ expreſſam faciunt mẽtionẽ de primis. ſ. de reſcri. cęterũ. Itẽ ſi iudex remittit cãm ſuperiori. ĩ. de l. leg. licet Traneñ. Itẽ elapſo termino commiſſioni. ſ. do. de cauſis. Itẽ ſi re integra moriꝛ delegãs. ĩ. e. gratũ, & c. licet. Itẽ p legitimã recuſationẽ. ĩ. de to. cõp. licet, & ĩ. de app. pro requiris. Itẽ p appellationẽ legitimã ĩ. de app. vt debitus. Itẽ p delationẽ appellationis. arg. ĩ. de app. ſæpe. & c. interpoſita.

Conſultationibus.] comunis diuiſio. Secunda: ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis fuit ſpoliatus eccleſia ſua, ſeu alia poſſeſſione ſine iudicio eccl'ię, & abſq; rõnabili cã: acceſſit ad Papam, & conqueſtus fuit ei, ꝙ tal'r fuerat ſpoliatus, & obtinuit l̃ras ad iudices ſub hac forma, vt ĩ. certũ tẽpus reſtituatur ſibi poſſeſſio, ſi conſtiterit iudicib. eũ taliter fuiſſe ſpoliatum: ille qui ipſum ſpoliauit, abſens erat atque aliqua mẽtio fieret de litteris illis, cauſa peregrinationis, vel cã ſtudiorum, vel alia conſimili, nec ĩ. tempus comprehenſum in litteris poterat ſe iudici præſentare: quærebatur vtrũ poſſeſſio debeat illi reſtitui, cum paratus ſit ſuã poſſeſſionẽ & ſpoliationẽ probare? Reſpondet Papa, ꝙ nec poteſt, nec debet habere reſtitutionẽ, q̃uis paratus ſit pbare corã delegati poſſeſſionẽ & deiectionẽ: verum tñ ſi ille, qui poſſidet lite conteſtata ſe cõtumaciter ablẽtaſſet, tũc debet ei poſſeſſio ablata reſtitui ſi probauerit ſe poſſediſſe, & ſpoliatũ fuiſſe. Not. ꝙ ſpoliatus ad hoc vt reſtituat, duo dẽt probare. ſ. poſſeſſionẽ & deiectionẽ. Itẽ ɔtra abſentem cã peregrinationis, vel ſtudij vel alia conſimili, non eſt procedendum diffinitiue: nec contumax reputatur.

c ¶ Ante quam] aliàs ſi fraudulenter receſſiſſet, ſecus eſſet. ĩ. de appel. ſuggeſtum, vel poſt citationem. ĩ. de eo. qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. c. vl. ſed ibi ſuppletur. maxime. & hic eodem modo.

[Glo. ſeq. recitetur per q. alleg. 3. ll. quòd non. & 3.

ad ɔ riũ, & ſoluit diſtinguẽdo tres ſpẽs poſſeſſionũ. ĩ.

d ¶ Reſtitutionẽ.] ſic vĩ, ꝙ ſi quis ſit abſens iuſta de cã, & non animo fraudandi, non debet fieri miſſio in poſſeſſionẽ bonorũ ipſius. ff. qui. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. qd ſit latitare. arg. ff. de iudi. l. no videtur. ff. de pecu. eo. tpe. rñ. 1. arg. contra, C. de teſt. mi. ignorare. & ff. de priui. cred. l. vl. & ff. qb. ex cau. in poſ. ea. Fulcinius. §. ſi fundũ qa in iſtis ɔtradicit, ꝙ etiã iuſta de cã. abſens ſi non defendit, fit miſſio in poſſeſſionem. Solu. aliud eſt bona alicuius poſſideri, & aliud in poſſeſſionem mitti, & aliud reſtituere poſſeſſionem: qa ſi aliqs vocatus latitat cauſa fraudandi creditores, ſi nõ defendat boni viri arbitratu, 2 bona eius poſſidere iubẽtur, & etiã vẽduntur. ff. ex quibus cau. in poſ. ea. Fulcinius. circa princi. & §. quid ſit latitare, & C. de bon. auct. iu. poſ. cum proponas. & ſm ꝙ dĩ in authẽ. ibi poſita, & quia iurat. ſi autem vocatus no latitat, vt fraudet creditores, ſed abñs eſt ex quacunq; cã pbabili, vel nõ pbabili, neceſſaria vel no neceſſaria, ſi nõ defendaꝛ, mittunꝛ creditores in bonorũ poſſeſſionẽ cã cuſtodię, nec ea vẽdere poſſunt nec poſſident. ff. quib. ex cau. ma. in integ. re. itẽ ait. §. hic aut. & ff. de acq. poſ poſſideri. §. ult. & ĩ. vt lit. non ɔteſt q̃m. in fi. & hoc in perſonali actione: ſed ſi quis abſens ſit contra quem agatur actione reali. citari debet ad dominu. & interogandi ſunt amici an ipſum defendere uelint. ff. ex quib. cau. ma. l. ergo. & ſi nõ ſit q eum defendat, fit miſſio in poſſeſſionem petitam cã rei ſeruandæ. ĩ. ut lit. nõ conteſt. q m. §. in alijs. & ſic intelligit ɔtrarium illud §. ſi fundu. Aliud eſt poſſeſſionem reſtituere, vt hic dicit: quia tunc eſt poſſeſſor quouſq; euincatur proprietas, & habet cõmodũ poſſeſſionis, & hoc denegatur in caſu pſenti, ſi daret reſtitutio, quaſi diffinit. ne procederetur ɔtra abſentem lite nõ coteſtata, qđ eſſe non debet. ĩ. ut lite nõ cont. p totũ, & idẽ eſt ſeruandum in hac cã, ſicut eſſet ſi tractaretur cã proprietatis. ĩ. ut lite nõ conte. ca. 2. Quid ergo faciet q ſe ſpoliatus? fiet denunciatio ad domũ legitima: & ſi non ſit qui eum defendat, mittatur in poſſeſſionem cã rei ſeruandæ, reo poſtea veniente iuſta probata cauſa abſentiæ reſtituitur in integrũ, uel ad appellandum: & hæc miſſio non prohibetur hic. ſed reſtitutio tantum de reſtitutione abſentis dicitur 2. q. 6. biduum. §. ſi aduerſus abſentem, & etiam ſine iuſta cauſa reſtituitur ei poſſeſſio quandocunque infra annũ: prout dicitur in decret. quoniã. §. in alijs.

e ¶ Poſſeſſionem & deiectionem.] nota ꝙ hæc duo tenetur probare qui petit reſtitui, ſ. ſe poſſediſſe, & ſpoliatum fuiſſe. ĩ. de reſti. ſpolia. olim cauſa. & ĩ. q filij ſint legi. cauſam quæ. & idem eſt ſi aliquis ſpoliauit uel mandauit, uel ratam habuit ſpoliationem, ĩ. de reſt. ſpo. cum ad ſedem, ad fin. ff. de ui. & ui. ar. l. 1. §. deieciſſe.

f ¶ Niſi is.] per hanc litterã uidetur quod ſi ille ɔtumaciter

† Ca. 15. eo. ti. in 1. ɔpil. & poſt Concil. Lateranẽ. par. 7. ca. 17.

1 Vel q ſimpliciter cũ alio vł aliis datus eſt. ĩ. e o. uno delegatorum. Ioan. And.

Poſſideri bona in poſſeſſionẽ mitti. & reſtituere poſſeſſionẽ differũt.

† præmiſſũ in vno non multũ uetuſto.

2 Glo. eſt ſimilis in le. dum proponas. C. de bon. aucto. iud. poſſid. text' in l. ſi finita. §. nõ autem ff. de damn. infecto.

maciter fuisse absens, ꝙ esset restitutio facienda qđ non est verum, nisi post litem contestatam: quia tunc si esset contumax, reciperentur testes, & restitueretur, si probasset suam possessionem & spoliationem: & sic intellige versiculum vltimum: alias testes ante litem cōtestatam propter contumaciam non sunt recipiēdi nō cā restitutionis. ĵ. vt li. non contesta. c. 1. & sic mutat causam. 1 similis mutatio est de causa possess. c. pe. quia š. dixit de eo, q erat absens probabili causa, & antequā sciret litteras contra se impetratas: & hic loquitur cum lite contestata, contumax inuenitur: & in eo casu (si liquet de causa) restituit possessio. ĵ. de dolo & contuma. prout. vel mittitur tantum in possessionē causa rei saruandæ p p contumaciam lite non cōtestata. ĵ. vt lite non contestata, quoniam §. in alijs: vel potest intelligi ẜm opinionem illorum, qui dicebant, ꝙ lite non contestata possunt recipi testes contra cōtumacē, & sententia ferri. hæc fuit opinio Hugo. & sic propriæ tenetur illud, nisi. Ber.

1 Intēdit ꝙ fit mutatio in qualitate plenæ ipsi⁹ rei, & in ista tu causę. Io. And.

† Cap. 16. eo. tit. in 1. compila. & post Cōcil. Lateranen. par. 7. c. 20.

† Facit tex. in l genera-liter. cu no. ff. de sol. l. si duo.

cōtumaciam absentasset.

¶Idem Carnoteñ. episc.

¶ Delegatus Papæ in causa sibi commissa, iurisdictionem habet super ordinarium & quemcunque maiorem.

CAP. XI.

ij SAne† quia nos, & infra. ¶ Tuæ quæstioni duximus respondendum, quod iudex à nobis delegatus vices^a nostras gerit, vnde ī causa illa superior est, & maior illis quorum causam suscepit terminādam.^b † Ideoque si episcopus^c vł alia persona,^d quę non sit de iurisdictione^e illius, ī causa quā ei delegam⁹, rebellis aut cōtumax fuerit, secundum qualitatē facti poterit, vel īterdicti, vel suspēsionis sētētia a iudice delegato cōpelli^f ¶Ita ꝙ iudex secundum negotij qualitatē temperare ꝓcedet, episcopo vel ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officium^g interdicat: aut etiam terram illius, quæ ad iurisdictionē suā pertinet specialiter,^h interdicto supponat.

¶Idem Eboraceñ. archiepiscopo, & episcopo Cōuentreñ.

¶ Si primus impetrauit primam dignitatem in ecclesia vacaturam: secundus impetrauit certam dignitatem ipsius ecclesiæ cum vacaret, & illa postmodum vacat, debetur primo, & non secundo. h. d. & est notabilis decisio.

CAP. XII.

EX † parte N. nobis innotuit, qđ cum ad te frater Cōuētreñ. nostras litteras impetrauerit, vt ei

SAnc.] Primo ponitur decisa consultatio. Secundo respōsio: ibi, Tuæ. In qua tria facit. Primo præmittit responsionis causam: Secundo, ibi, Ideoque. respondet. Tertio: ibi, Ita quod. responsum declarat. Bened. Capra.

C A S V S. Aliquis clericus vel laicus causam habet cum epo: cā ipsa commissa fuit alicui iudici delegato contra epm, qui delegato non subest: aliàs quæritur qualiter delegatus episcopum punire debeat ad aliquid faciendum vel dandum, cum rebellis fuerit ipsi delegato? Respondet Papa ꝙ iudex delegatus ab ipso, vices ipsius gerit, & ideo maior & superior est illis quorum causam suscipit terminandam. Vnde si episcopus vel alia persona, quæ non sit de iurisdictione ordinaria iudicis delegati in causa q̄ sibi à sede Apostolica delegat rebellis & contumax fuerit, iudex delegatus pōt ipsum episcopum intercedere vel suspendere, ita ꝙ secundum qualitatem negotij temperare procedens episcopo interdicat ingressum ecclesiæ, vel sacerdotale officiū, vel terram ipsius episcopi interdicto supponat. No. ꝙ delegatus vices gerit delegantis. Item maior est illis quorum cām suscipit terminādā. Item contra maiores partes ab initio temperare delegatus procedere debet. Item terra potest interdici ꝓ delicto domino.

a ¶ Vices nostras.] no. ꝙ delegatus vicem gerit delegantis. 93. di. c. vlt. & 94. dist. c. 1. & ff. de off. eius cui. mand. est iurisd. & si prætor.

[Gl. seq. arg. quod Papa, &c.]

b ¶ Terminandam.] arg. 21. dist. c. inferior, & ca. denique. Item maior est ordinario quantum ad causam illam. ĵ. de offic. ordi. pastoralis. Item argum. ꝙ Papa potest ligari ab illo, cui peccata sua confitetur. 2. q. 5. mandastis.

c ¶ Si episcopus.] cuius causa commissa est delegato: & ita est de iurisdictione delegati quantum ad illam causam.

d ¶ Persona.] cuius causa non est delegato commissa: tamen si iurisdictionem delegati impediat, delegatus potest illum punire, vt hic dicit: & š. eo. c. 1.

e ¶ De iurisdictione.] quia ex tali delegatione fit de sua iurisdictione, cuius causa est delegato cōmissa.

[Gl. seq. no. in pœnis, &c. & signat contrarium.

f ¶ Compelli.] cum habeat iurisdictione in illum: aliàs nulla esset delegatio talis. ĵ eo. ex litteris. & ff. de officio. eius cui man. est iurisdic. l. vlt. in fi. & est notabile: qa defertur maioribus in pœnis inferendis propter dignitatem. contra hæc. ĵ. de ita. reg. ea. quę. primo responso.

ADDITIO. Sed ꝙ verum est, ab initio est deferendum.

[Gl. seq. recitetur per questionem.]

† Cap. 17. eo. tit. in 1. compila. & post concil. Laterā. par. 7. c. 21.

g ¶ Officium.] qñ sic specialia interdicuntur, alia non interdicta potest exercere. š. de cor. vitt. c. significauit. secus si esset simpliciter ab officio suspensus. Ber.

h ¶ Specialiter.] hoc fit cum episcopus suo nomine conuenitur. & est arg. ꝙ alius pro delicto alterius punitur. Item arg. ꝓ delicto vnius totam terram supponi interdicto. š. de postu. ad hæc. & ĵ. de spon. non est vobis.

EX parte.] Diuiditur, quia primo ponitur patris conquestio. Secundo promissio: ibi, Quoniam igitur. Abb.

C A S V S. Quidam clericus N. nomine impetrauit litteras ad episcopum Conuentreñ. vt archidiaconatum, quem in ecclesia ipsius primo vacare contingeret, assignare eidem: litteras istis præsentatis, quidam alius R. nomine litteras alias ad Ebora. archiepiscopum impetrauit sub hac forma: vt si auunculus eius archidiaconatum, quem habebat in ecclesia Conuentreñ. omnino dimittere vellet, ipsum assignaret eidē, nulla de prioribus litteris habita mentione. eps conuentreñ. hoc intellecto significauit negotium dño Papæ ꝑ eūdē N. super negotio isto scribit Papæ archiepiscopo & epo prædictus dicens. ꝙ si memor fuisset ꝓdicto N. scripsisse, pro aduersario suo nullas trās direxisset. Vnde mandat eisdem, quatenus ꝑfato. N. archidiaconorū ipsius ecclesiæ, si vacet, assignent, nō obstātibus litteris posterius impetratis. Nota ꝙ si litteræ super beneficio impetrētur & ꝑsentētur, litteræ posterius impetratæ super consimilij beneficio eadem ecclesia non facientes de prioribus mentionē, nō valēt.

¶ Omni-

archidiaconatum, quem ĩ ecclesia tua primo vacare contingeret, assignares: R. (aduersarius† eius) alias ad te frater Eboraceñ. litteras† impetrauit, nulla de prioribus habita mentione: vt si auũculus suus archidiaconatum, quẽ habebat in eadẽ ecclesia vellet omnino a dimittere, b ipsum ei faceres assignari.

¶ Quoniam igitur, si memores fuissemus, nos ꝓ p̃dicto N. litteras direxisse, pro aduersario nullatenus scripsissemus: Mandamus, quaten⁹ p̃fato N. archidiaconatum ipsius ecclesię (si uacat) nõ obstãtib⁹ c posterioribus litteris, assignetis.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Vbi contraria voluntas Papæ non apparet, delegatus iuris formam seruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Io. And.

CAP. XIII.

EX† parte tua, & infra ¶ Quæstioni tuæ taliter respondemus, quod si quando iudici delegato expediat formam sibi statutam seruare, debet tamẽ rationabiles d exceptiones admittere, & in causa iuxta iuris æquitatẽ procedere: Nisi exprimatũ i litteris nostris, quod nullæ e debeant exceptiones admitti. Quod nec nos, nec ãtecessores nostros credimus f vnquam † expressisse.

¶ Idem abbati & conuentui maioris monasterij.

¶ Delegatio facta dignitati non expresso nomine proprio transit ad successorem.

CAP. XIIII.

QVoniam† abbas Leicestriæ, qui suscepto mandato nostro,

---

a ¶ Oĩno.] i. sine aliqua pactione, conditione, vel mon.

[Gl. seq. obiicit, obiectioni signat contrarium, & solu. obie. se. undo quærit arg. pro, & sol.]

b ¶ Dimittere.] videtur ꝙ talis renunciatio, simoniaca fuerit. quia qui remittit, dat. 8. q. 2. talia & ¯. de testib. veniens. & ff. de calum. quinetiam. & ff. q̃ in frau. cred. in fraudẽ. 1 arg. ꝯtra. ff. quæ in frau. cre. si pignus. Respondeo, hæc dictio, oĩno, soluit ꝫ. i. sine aliqua conditione. Item pone ꝙ simpliciter renunciet: sed in aĩo habet vt ei det alias nũciaturus, videtur ꝙ simonia cõmittitur: sola enim voluntate committitur, sicut vsura, quæ sola volũtate committitur. ¯. de vsur. consuluit. & 1. q. 1. qui studet. sed secus in simoniacis, quia prohibita: secus in prohibitis, q̃a simoniaca. Prohibita, quia simoniaca, sunt illa, quæ in veteri testamento nouoque simoniaca erant in sui natura. vt vẽdere sacramenta, vt prædicto ca. qui studet. & c. sicut eunuchus. Simoniaca, quia prohibita sunt illa quæ ꝑ constitutionem ecclesiæ facta sunt simoniaca: quale est hoc. & etiam pastum dare post receptionem in canonicum. & istis non sufficit sola voluntas, nec in alijs, dum tamen sit contenta suis terminis. Quod de vsuris dicitur non promouet; quia vsuræ in vtroque testamento prohibitæ sũt. Vin.

[Gl. seq contrarium soluit, & remittit.]

c ¶ Non obstantibus.] arg. contra ¯. de rescrip. c. 1. ibi, speciale derogat generali. sed hic primæ videntur 2 generales, & secundæ speciales. quæ de vno speciali beneficio faciunt mentionem, & tamen non valent hic secundæ. Sed hic veritate inspecta speciales sunt tam primæ quàm secundę, 2 id est, quia primæ tantum ad vnum beneficium restringuntur, sed hodie in litteris pro beneficijs obtinẽdis illæ solæ præualent, quę primo præsentantur ¯. de rescri. c. capitulum sanctæ crucis. & secundum hoc concordat cum illa, quia primæ primo fuerunt præsentatæ, & epo loci hoc mandabat. ¯. de app. vt debitus. De hac materia dictum fuit. ¯. de rescr. c. 1. dic, vt ibi.

ij. EX parte tua.] Simpliciter scribit delegato certa forma expressa, debet nihilominus exceptiones rationabiles admittere. quamquam de eis nihil dicat in rescripto. h. d. Et diuiditur nam primo ponitur decisa quæstio. Secundo solutio: ibi, Quæstio. Tertio exceptio: ibi, Nisi. Quarto quædam protestatio: ibi, Quod nec. Abbas.

CASVS. Dominus Papa committit causam aliquam sub certa forma: quærebatur vtrum ille sequi ita debeat formam sibi datam. ꝙ exceptiones legitimas nõ admittat: Respondet Papa ꝙ licet delegatus sequi debeat formam sibi datam, tamen exceptiones rationabiles admittere debet, & ſm æquitatem in causa procedere: nisi exprimatur in litteris, ꝙ nullæ debeãt exceptiones admitti, q̃d non credit nec ipsum nec antecessores ipsius expressisse. Nota qualiscunque forma detur delegato, exceptiones legitimas recipere debet q̃a illud non est ꝯtra formam. Item in iudicijs seruanda est æquitas.

[Gl. seq. arg. alleg. vnam concord. & vnum cõtrarium. & soluit. in fin. iterum arguit.]

d ¶ Rationabiles.] arg. ꝙ magis est procedendum ſm iuris ordinem, quàm secũdum formam rescripti: sic ¯. de rescript. causam quæ inter. sed contra. ¯. de rescrip. cũ dilecta. Sol. semper seruanda est forma rescripti, si non contradicat iuri: si uero contradicat, secus est. supra de æta. & quali. cum te. & hoc verum est, nisi Papa ex certa sciẽtia contrariũ mãdet. tunc est ei obediẽdum, etsi durum sit mandatum. 100. dist. contra morem. & 19. dist. in memoriam. & ille qui recipit legitimas exceptiones, secundũ ius facere intelligitur: ad quod ẽt tenetur. ¯. de æta. & qual. accipimus. in fi. 3 Item ar. ꝙ si compromisisti in aliquem ut stares mandato suo, intelligendum est de honesto. ¯. de iureiu. veniens, & c. Quintaualis.

[Gl. seq. r citetur per contrarium.

e ¶ Nullæ.] supple, & constet intentionem Papæ talẽ fuisse & voluntatem. aliàs. n. non obstante tali generalitate rationabiles exceptiones recipi debent. ar. ¯. de resti. spol. audita. arg. ff. de pig. obligatione. C. quæ res pig. bo. pos. l. 2. & ff. de pecu. l. q peculij. Sed cum specialiter ntimerãt, & dicit, nõ obstãte tali generaliter; vel tali exceptione, illas nõ recipiet iudex arg. ff. si q s cau. sed & si. §. quæsitum.

[Gl. seq. alleg. canones in cõtrarium, & sol. iterum alleg. in contrarium vnam l.]

f ¶ Credimus unq arg. ꝯtra. 2. q. 7. lator. & 21. q. 2. placuit contra. 27. q. 1. si homo esses. Sol. in cõtrarijs notum erat Papæ factum ipsum. & quia illa talia sunt, vbi locum non habet exceptio vel excusatio. Item ar. contra C. de decur. exemplo. lib. 10.

ADDITIO. Sed ibi similiter causa fuit notoria.

QVoniam abbas] Diuiditur: quia prima pars narrat factum, secunda illud approbat. ibi, Nos, & pone casum litteralem, ut in gl. Abb.

CASVS. Causa 4 fuit commissa duobus abbatibus, s. abbati Leicestriæ, & abbati Vincestriæ, non expressis proprijs

---

1 Facere vĩ in fraudem q̃ non facit quod facere debet. vel non vtit̃ seruitutib. Io. And.

† Hæc duo verba, aduersarius eius, desunt i antiquis.

† Vox, litteras, ẽt deest in antiquis.

2 Idẽ Inn. & Host. vel põt dici, ꝙ vtrunq; fuit priuilegium ſm Iaco. de Are. & sic reprobatur opi. M. vt dixi infra de exce. c. 1. Io. And.

† Cap. 18. eo. tit. in 1. compila. & post concil. Lateranen. par. 42. cap. 1.

† Vox, vnquam, non est in antiquis.

† Ca. 11. eo. ti. in 1. cõpi. & post concil. Lateran. par. 45. c. 4.

3 Per. dicit distinguendũ an sit ꝯtra formam & tũc nõ valet formã: & tũc valet alle. q̃d no. de re iudic. causam. in gl. & intelligitur ut ibi dicã. Io. And.

4 Hic casus in vetustis codicib. habetur.

proprijs hominibus,& ambo citauerunt partes, abbate Vincestriæ tandē mortuo,& altero substituto, abbas Leicestriæ processit postea cum abbate Vincestriæ substituto, & tulerunt s̄niam, & dn̄s Papa confirmauit illam. Vel pōt poni casus, q̄ abbas Leicestriæ solus citauit mortuo coniudice suo: quia sub illa forma, q̄ si ambo non poteritis, &c. & postea altero substituto cū eo processit, quod bene potuit & hoc potius cō cordat litteræ, ut patet in prin. Ber. Not. per hanc decre. q̄ qn̄ causa cōmittitur dignitati non expresso nomine prælati, eo mortuo successor in eadem causa procedere debet. Abb.

a ¶ Præfixit.] & etiā solus potuit præfigere altero mortuo, si continebatur in litteris, q̄ si ambo non poteritis, &c. quia tunc extitit conditio, nec propterea expirauit mandatum quantum ad illum defunctum, sed statim altero substituto,& confirmato ambo procedere debent, quia temporale fuit impedimentum. C. de cur. fur. l. penul.

[Glo. seq. primo inducit rationem,& unam l. secundo obijcit dupliciter, scilicet q̄ sine nominis exp̄ssione iurisdictio expiret per mortem. Secundo q̄ expressione non obstante transeat ad successorem,& soluit. Tertio quærit arg. negatiue,& affirmatiue, & soluit, distinguendo.]

Mortuo delegato, qn̄ succedat ei alius.

b ¶ Substitutum.] ecce q̄ successor potest cognoscere vnde potuit cognoscere prædecessor ēt delegatus, & hoc verum est qn̄ proprium nomen in litteris non sit expressum: quia pro una persona intelliguntur: quia dignitas nō moritur. sed si propriū nomen in litteris fuerit expressum, quia tunc commissio facta fuit personæ, successor non cognoscet: & hæc est ratio, quia (vt dixi) dignitas nūquam perit indiuidua uero quotidie pereūt. ff. de lega. 1. l. 4. si quis in fundi. Sed uidetur q̄ idem sit,& si non exprimatur proprium nomē, quia hoc nomen abbas talis loci, loco proprij nominis est. ff. de lib. & posth. nominatim. argu. sed non est proprium nomen, sed singulare, ut phœnix,& appellatiuum similiter,& si electus sit loco præmortui, idē est, quia idem debet cognoscere ut prædecessor. ff. de iudi. mortuo iudice. In Auth. ut nulli iudic. §. & hoc iubemus. colla. 9. Sed vr̄ q̄ etiam si expressum non sit nomen dignitatis, q̄ successor adhuc cognoscere possit arg. ff. de condi. & dem. l. filiæ, §. Titia. & ff. de l. b. & posth. l. placet. & l. seq. & arg. ff. de ann leg. l. annua. §. 1. sed illud testator noluit. Sed pone q̄ plures archidiaconi sunt in aliqua ecclesia, 1 sicut sunt in ecclesia Parisien. & Papa mandat archidiacono parisien. sine additione proprij nominis, vel cognominis, ita q̄ non apparet de quo senserit, cum plures sint archidiaconi, quis ergo erit iudex? Vr̄ q̄ nullus, quia si duo dati sunt tutores eiusdem nominis; nec apparet de quo senserit testator, neuter erit tutor. ff. de testam. tute. l. duo sunt Titij. & si testator dicat; exhæredo filium meū, cum plures habeat, nomine proprio non expresso, nullus est exhæredatus. ff. de libe. & posth. l. nominatim,& a non apparet q̄s hæres institutus sit, 2 institutio non valet. ff. de hæredit. institu. l. in tempus. §. quotiens. & ff. de reb. dub. si ita fuerit. §. item si ex pluribus. & ff. de manu. testa. cum ex pluribus. Sed vr̄

a Videtur q̄ hoc esse non possit. 7. q. 1. in apib. in fi. ibi singularis archidiaconi,&c. Io. And.

3 Vt si testator plures habet amicos eiusdem nominis, & nomē solū exprimit, nec apparet de quo sēserit hoc vult. §. quoties. Io. And.

partib. idem ad agendum p̄fixit, a abbatem Vincestriæ de nouo substitutū b iudici præmortuo, illi mā dato nostro porrecto: q̄a sub expressis noīb. locorū & non personarum commissio emanauit, sibi socium in causæ cognitione adiunxit: Nos s̄niam illorum (sicut est iusta c) ratam & firmam habemus.

¶ Idem.

¶ Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat appellatione remota, & sub ea forma, ut delegatus ad præsentationem eius ad quem viderit pertinere, ordinet ecclesiam, per hoc non habet instituere, sed pronunciare, & is ad quē pertinet, instituet, & si iuri suo detrahitur, licite appellat.

CAP. XV.

Super † eo vero quod subiungere voluisti, si de præsentatione presbyteri inter aliquos d quæstione suborta, causam cō

† Cap. 20. e. tit. in 1. compilat. & post concil. Lateranē. par. 47. c. 3.

q̄ ille sit iudex quem imperator elegerit, sicut si inter duos dubitetur de eodē legato cui potius dari debeat, hæres eligere debet cui soluat. ff. de leg. 2. si q̄s seruū. §. si inter duos. & si quis intētione ambigua vsus est, quod ei vtilius est, debet accipere. ff. de iud. si quis intentione. & ff. de in. solemus. & C. de cō di. indeb. si quis seruum. hoc vidi de facto. Hic satis patet, q̄ ille quem eligerit actor, erit iudex: q̄a de illo sensit cū impetrauit litteras. ff. de verborum oblig. inter stipulantē. Sed si cū consensu partium partes concordassent, & consensissent, non distinguēdo de quo, quid erit, cum modo dicat actor de vno, & reus de altero, nec potest constare de quo intellexerunt, quia nō concordāt? Hic dicere possum, q̄ ille sit iudex cui primo sūt litteræ præsentatæ. sup. de rescrip. cap. capitulum sanctæ crucis. & inf. de appellatio. vt debitus. sed si esset simul præsentatio facta, tunc qui dignior est. seu si essent æqualiter digni, forte dirimatur. ff. de iud. sed cū ambo & 26. q. 2. sors non est.

c ¶ Sicut est iusta.] hæc verba cum ponuntur in confirmationibus, conditionaliter intelliguntur. infra de confir. uti vel inuti. examinata. & infra de conces. p̄bend. quia diuersitatem, secus si ponatur in priuilegio: quia priuilegium est lex priuata. 3. distinct. priuilegia. & priuilegium semper debet aliquid ponere. s̄ de verbo. signifi. abbate. & infra de priuile. in his. & sic ponantur in sententijs, quia Papa ex certa scientia confirmat, vt hic.

Super eo.] hæc decretalis habet casum notabilem, & multum allegatur. Communis est diuisio. Secunda: ibi, Hoc tuam. Abb.

CASVS. Quæstio vertitur inter aliquos super præsentatione rectoris in aliqua ecclesia: committitur est super hoc alicui sub hac forma, vt si constiterit ius de quo agitur, ad alterutram partem pertinere, ad præsentationem illius iudex ordinet ecclesiam appellatione remota. primo quæritur, utrum liceat iudici delegato, ignorāte episcopo, archidiacono vel archipresbytero ad quem pertinet institutio præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & si aliquis illorum ad quem pertinet institutio, appellauerit, vtrum sit eorum appellationibus deferendum? Papa consultus respondet: quod licet quæstionem committat de præsentatione appellat. re. non tamen est eius intentionis facere præiudicium diœcesano episcopo, archid. uel archipresbytero: vnde clericus, instituendus præsentari debet illi. ad quem de iure pertinet institutio: & si contra factum fuerit, eorum appellatio valebit, quia appellatio solūmodo inhibita est inter quos causa vertitur,& non prædictis. No. q̄ forma rescripti nō est semper seruanda. ut hic patet: sed hoc sit, quia per hoc fieret præiudicium illi, ad quem pertinet institutio, nec nocet illi qui obtinu t. Itē licet causa commissa sit inter aliquos, alij tamen quos negotium tangit, admittūtur ad defensionem suam. Item appellat. remota intelligitur illis inter quos cō mittitur: & non alijs. Item res inter alios acta, alijs non nocet.

d ¶ Inter aliquos.] qui se dicunt patronos.

Decr. Greg. Lib. I. Q a ¶ lus]

tigerit delegari alicui sub hac forma; vt si cōstiterit ius[a] de quo agitur, ad partem alterutra † pertinere, ad p̄sentationem eiusdem de persona idonea ordinet[b] ecclesiam appellatione remota, an liceat[c] delegato iudici, inscio dioecesano episcopo, vel archidiacono, vel archipresbytero reclamante, p̄sentatū sibi clericum in possessionem ecclesiæ mittere: & an si archipresbyter[d], vel archidiacon⁹,[e] vel episcopus ad quē institutio p̄tinet appellauerit†, eorū sit appellationibus deferendum. ¶ Hoc tuā volumus discretionē tenere, quod licet quæstionē, quę de p̄sentatione uertitur, appellatione remota, committam⁹ alicui terminādam: nō tamen est nostræ intentionis[f], dioecesano episcopo, archidiacono, vel p̄resbytero, præiudicium generare: ideoque præsentandus est illi, qui instituendus fuerit: † & tenebit[g] eorum appellatio, si vidētes iuri suo detrahi, duxerint appellandum: quia non †illis, † sed partibus, [h]īter quas causa commissa est appellationis remedium est sublatum.

† alteram.

† appellauerunt.

† al. est.

† scilicet epō, archidiacono vel archipresbytero.

† al. illi

a ¶ Ius.] scilicet præsentationem, vt dixi. s̄.

[Gl. seq. ponit quæ fuerit dubitatio.]

b ¶ Ordinet ecclesiam.] hæc verba ambiguitatē continere videnī: vnde iudex credebat ꝙ ipse instituere posset clericum præsentandum, qđ non est verū: vnde sic expone, ordinet; idest p̄pounciet ordinandā ecclesiā, ad præsentationem illius, qui ꝑbauit ius patronatus ad se p̄tinere. tñ si eps, archidiaconus, vel archipresbyter consentiret delegato, valeret eius institutio.

c ¶ An licet.] prima quæstio.

d ¶ An si archipresbyter.] secunda qō.

[Glo. seq. argu. & duos casus exprimit, ex quibus illud procedit.

e ¶ Archidiaconus.] arg. ꝙ archidiaconus vel etiam archipresbyter potest committere curā animarum, sed hoc est qñ ab epo est eis specialiter cōcessum. s̄. de offic. archi. cū satis. vel cum alias hoc obtinēt de consuetudine. arg. s̄. d elect. dudū. 2. & s̄. de offic. archid. dilecto. & j̄. de exces. prę la. ad hæc.

[Gl. seq. elicit duo, argumenta.]

f ¶ Intentionis.] arg. priuilegia, rescripta, & alia consimilia ad tantum extende quibus cogitatum est ff. de pact. tres fratres. ff. de transact. cum Aquiliana. & ita intentio mandantis consideranda est. j̄. d̄ resti. spo. audita. & j̄. de præb. cum causam. &c. vlt. Item arg. ꝙ iuri nullius intendit Papa derogare. 22. q. 2. primum. j̄. de offi ord. licet. & j̄. de deci. ex multiplici. s̄ de rescrip. ad aures.

Papa nulli⁹ iuri intendit derogare.

g ¶ Tenebit.] & ita debet differri executio sententię, si per eam alicui præiudicium generatur. j̄. de re iud. cum super cōtrouersia & verum est nisi p̄sumptio: fit in contrarium, quod malitiose appelletur, sicut contingit in restitutione. infra de in integ. restitu. suspicata.

[Glo. seq. notat tria. & de vltimo remittit.]

h ¶ Sed partibus inter quas.] & ita licet appellatio fit remota in litteris, nihilominus possunt appellare oēs quorum interest. 2. q. 6. non solent. Item no. quod omnes possunt se oponere, quos negotium tangit, licet de illis non fiat mentio, & sunt admittēdi. 2 alias non teneret appellatio interposita per eos. Item arg. ꝙ iurisdictio extenditur ad eos, de quibus non est cogitatum. de hoc dixi s̄. eod. quia quæsitum. Item arg. ꝙ res inter alios acta non nocet alijs. infra de re iud. quamuis. vel de hoc tractatur, & competentius ibi ponitur quam hic.

2 Dicit Hosti. ꝙ hæc sunt bona argumenta ꝙ qs in audiētia curię admittat ad ꝯdicēdum. Io. And.

¶ Idem.

¶ Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia vnius non tenet.

CAP. XVI.

CAusam† matrimonii, quæ inter I. mulierē & Blāchacium agitari dignoscitur, Furolienensi, † & Vapicenensi episcopis nos meminimus commisisse: quibus eam uiro restitui mādantibus, uir mulierem cruciatibus, & flagellis adeo affecit, quod in uitata[i] & coacta inter se & uirum suū confessa[K] est parentelā, sicque factū ē, quod ad iudicium[l] uni⁹ eorū dimisit eādem; & īfra. ¶ Discretioni vestrę māda mus, quaten⁹ si īueneritis ꝙ prefatus B. dictam I. ad

† Cap. 25. eo. tit. in 1. ꝯpilatione. & post concil. Latera. par. 50. c. 26.

† al. ita. Toronilien. & Napicien. al. Forouilien.

CAusam matrimonij.] In prima parte ponit consultatio. in secunda r̄nsio ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter I. mulierem: & B. virum illius. Illa fuit commissa duobus episcopis, coram quibus mulier petiit restitui sibi virum suum, qui spoliauerat ipsam: qui cum de spoliatione constitinet eisdem, mandauerunt viro, ut eam restitueret, vir adeo flagellis & cruciatibus ipsam afflixit, ꝙ inuita & coacta confessa fuit parētelam esse inter ipsam & virum suum: propter quod alter de prædictis episcopis, tulit sententiam diuortij inter ipsos. Super hoc delata fuit quæstio ad Papam: vnde mandat Papa quibusdam, quod si inuenerint ꝙ dictus B. vxorem suā diuiserit ad iudicium alterius iudicum prædictorum, monitione præmissa compellant eundem, vt ipsam recipiat & maritali affectu pertractet: quia cum causa duobus committitur, sententia vnius non tenet. Si vero aliqui apparuerint postquam ab ipso recepta fuerit, qui velint & possint ipsorum matrimonium accusare, causam audiant, & fine canonico decidant eandem. Not. quod confessio per metum extorta non præiudicat. Item confessio contra matrimoniū facta non tenet. Item cum plures sunt iudices, altero absente, nec se excusante, nec committente vices suas, sententia alterius vel aliorum non valet. Item restitutio prius fieri debet, quam principalis quæstio agitetur.

i ¶ Inuita.] & ideo talis confessio præiudicare non debet; .1. q. 2. Lotharius & 15. qō. 6. c. 1. & si etiam sponte id confiteretur, propter vnius confessionem uel etiam amborum matrimonium separari non debet: quia sæpe ad inuicem colluderent. j̄. de eo qui cog. consan. uxo. suæ. super eo. & 35. quæst. 6. §. vlti. sed si ambo confiteantur, & fama publica consentit, tunc possunt separari. trigesima quinta q. 6. si duo. 2 quidam tamen aliter intelligunt illum canonem.

K ¶ Confessa est.] coram. vno iudice tantum, cum talis confessio hodie non teneret.

l ¶ Ad iudicium vnius.] & male, 2. quia non erat ibi posita illa clausula. [ꝙ si omnes, &c.] vel alter se litteratorie non excusauit.

2 Hæ duæ glossulæ nō sunt in antiquis codicibus.

[Glo. seq. ponit Brocat. ad primam partem alle. 9. iura, ad secundam 4. & soluit.]

a ¶ So-

iudicium ſolummodo aalterius p̄dictorū à ſe ſeparaſset †(quia cum cā duobus cōmittitur, ſñia vnius non tenet)ipſum vt eandē mulierem ſicut vxorē ſuā benigne recipiat,[c] & maritali affectione †pertractet, monitione p̄miſſa cogatis.

¶ Si qui tñ apparuerint, qui poſtquam ab eo recepta fuerit in matrimoniū ipſorum velint, & legitime poſſint impetere, cauſam audiatis, & ſine canonico ter.. inetis.

¶ Idem Oxoneñ. & Vintoñ. epiſcopus, & abbati Herfor.

¶ *Delegatus qui eſt dominus impetrantis recuſari poteſt.*

CAP. XVII.

ij CAuſam, † quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ vertitur, vobis fratres epiſcopiſ & Lōdoñ. epiſcopo commiſimus terminandam. ¶ Verum quoniam idem F. præfatum Londoneñ. epiſcopū habebat ſuſpectū, p eo ꝙ dñs[d] eſt p̄dicti R. ipſum amouē dū, & te fili abbas loco ipſius† duximus ſubrogādū.

¶ Idem.

¶ *A ſubdelegato delegati Papæ qui ſubdelegauit non in totum, non ad Papam, ſed ad ipſum delegatum appellari debet.*

CAP. XVIII.

CVm† te conſulente, & infra. ¶ Si ſuper cauſa quę tibi ex noſtra delegatione committitur, à perſonis[e] eccleſiaſticis, vna vel plurib. quib. (vt parca laborib. partiū & expenſis) cognitionem ipſius cauſæ & teſtium examinationē (ſententia tibi reſeruata) cōmittis, appellatio fuerit interpoſita, huiuſmodi appellationis intuitu; cauſa ipſam indefinitam relinquere non teneris.

¶ Lucius† iij. Cantuarieñ. archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶ *Morte delegantis non expirat iuriſdictio delegati coram quo lis erat conteſtata.*

a ¶ Solummodo.] arg. ꝙ vbi aliquorū præſentia deſideratur, ꝙ in eoru abſentia agitur, nō tenet, vt 63. diſ. obeuntibus, & ſ. de cle. cum in veteri, & C. de teſt. ſi vnus, & 66. diſt. porro. & 68. diſt. hoc epi. & ff. de tranſact. cum hi. §. ſi prætor. & ff. de re iudi. duo ex tribus. & C. de a duo. fiſc. l. vlt. & ff. de iure fiſ. ſi fiſcus. Arg. cōtra 63. di. cap. 1. & 2. & C. de poſtulan. velamento & 15. q. 7. felix. Sol. duobus modis deſiratur p̄ſentia alicuius quātum ad neceſſitatē, & ſic vera eſt prima rubrica, vt hic, & ſ. de elect. ꝙ ſicut, & c. venerabilem. Item quantum ad honeſtatem vel vtilitatem, & talis abſentia non vitiat quod actū eſt, vt in ſ̄rijs, & 32. q. 2. honorantur.

† Vide l. falſus. §. ſed ſi is, ff. de fur. gl. & doc. in authē. de fideiuſ. h. 1.

† affectu.

b ¶ Vnus.] quid iuris ſit, qñ iudices ordinarij, vel delegati vel arbitri ferunt diuerſas ſententias, dr̄ ĩ. de re iud. ca. vl. & ibi dicē de hoc.[1] Si vero ſunt duo iudices, & alter ſine altero procedat, nō tenet ſñia, vt hic, ſiue etiam plures, & aliquo abſente pronunciāt. ff. de re. iud. duo ex tribus.

1 Vide l. j. §. ſi plures, ff. de exerci. & gl. & Bar. in l. vnica. ff. de offi. conſul.

[Glo. ſeq. alleg. cō cord. ſ[illegible] contrariam, & ſoluit.]

c ¶ Receptā.] ſic ĩ. de reſti. ſpol. ex conquæſtione. arg. ꝯtra. infra de ordi. cogn. intelleximus. Hic & in illa, ex cōquæſtione, poſſeſſorio agitur & ideo cum cauſa ſpoliationis ſit priuilegiata, illa ſemp pri mo eſt tractanda, & conuentus ſuper ſpoliatione reconuenire ſpoliatum nō poteſt, niſi de alia ſpoliatione infra de or. cog. ſup ſpoliatione facta vero reſtitutione poſtea cognoſcat de ꝓprietate, ſ. de cauſa matrimonij Illa, intelleximus. loquitr̄ de petitio, ſed ſi incontinenti iſte vellet probare conſanguinitatem, maxime in gradu diſpenſabili, reſtitutio differtur ſecundum tenorē illius decret, infra de reſtitut. ſpoliato. litteras. aliàs ſemper facienda eſt reſtitutio.

† Cap. 4. tit. qui filij ſint legit. in 1. copil. vbi i[illegible] gitur factum narrat, adde c. 3. infra de dolo. & contum.

ij CAuſam quæ.] Communis diuiſio ſecunda ibi, Verum. Abb. Sic Pars huius infra de dol. & contuma. cauſam quæ. & infra qui fil. ſint legit. cauſam quę 1. & 2.

CASVS. Inter F. & R. de Ardenna, quæſtio vertebatur ſuper natiuitate Agathæ matris dicti R. cauſa ſuper hoc commiſſa fuit epiſcopis Veroneñ. Mutineñ & Londoneñ. ad petitionem ipſius R. ſed quia dictus Londoñ. epiſcopus dominus erat dicti R. prætatus F. habeat eum ſuſpectum, vnde Papa ad petitionem ipſius F. amonit ipſum, & loco ipſius ſubrogauit abbatem Herfordēſem. No. cum iudex eſt dominus impetrantis, poteſt legitime recuſari.

[Glo. ſeq. ponit tex. caſus recuſandi iudicem.]

d ¶ Dominus.] arg. eſt hic euidens, quod rationabilis eſt cauſa ſuſpicionis, ſi iudex eſt dominus aduerſarij. arg. 3. q. 5. accuſatores, & 11 q. 3. quatuor & ſ. e. inſinuante. & idē eſſet, ſi iudex eſſet vaſallus impetrātis. argum. 22. q. 5. de forma Item ſi ſit ſuffraganeus impetrantis, infra ut lit. non conteſta. accedans. Idem ſi eſſet conſanguineus,[2] vel aduocatus extitit in eadem cauſa pro ipſo. infra de appe. poſtremo, idem videtur ſi habet conſimilem cauſam. infra de iudi. cauſam quæ inter. argu. op. ad hoc, infra de teſti. perſonas. De cauſa ſuſpicionis tractabitur in infra eo. ſuſpicionis, & ĩ. de appell. cum ſpeciali.

† illius.

2 Vel heres inſtitdtus in toto. vel in pte ff. de iudic. l. Iulianus, 2.

ADDITIO. Vnde verſus.

Quatuor iſta: timor o..ium, dilectio cenſus
Sæpe ſolent hominum rectos peruertere ſenſus.

† Ca. 1. e. tit. in 1. cōpil.

CVm te.] Si delegatus Papæ cōmittit cauſam non in totum, & à ſubdelegato appellatur ad Papam, per hoc non impeditur proceſſus delegati Papæ, h. d. communis diuiſio. Secunda. ibi, Si ſuper Abb.

† Innocentius.

CASVS. Quærit ſi delegatus à principe ſubdelegauerit vices ſuas alteri, ſi appellatur à ſubdelegato, vtru delegatus debeat dimittere cām indiſcuſſam? Et reſpodet ꝙ nō; ſed poteſt procedere, ſcilicet ſi aliquid ſibi de iuriſdictione retinuit. Not. ꝙ ab auditore non poteſt appellari, quod verum eſt ſecundum diſtin. illius dec. ſuper quæſtionum. ĩ. eo. §. 3.

[Glo ſeq. arguit & remittit.]

e ¶ A perſonis eccleſiaſticis.] id eſt, ab audientia perſonarum quibus cauſa commiſſa eſt. Et eſt arg. ꝙ delegatus cauſam commiſſam ſibi ſub delegare debet p ſonis eccleſiaſticis & non laicis, cum laici de talib. cauſis eccleſiaſtis iudicare non debeant. ĩ. de iud. decernimus, & decre. iſtam habes. ĩ. eo. ſuper quæſtionum, circa principium & ibi exponitur.

ADDITIO. Sed hodie eſt prouiſum in ca. ſtatutū. in §. in nullo de reſcrip. lib. 6. vbi dicitur quod illis p ſonis debet committere delegatus Papæ, quibus committit ipſe Papa, & quæ ſunt illæ perſonæ; habetis ibi in princ.

RElatum.] Per litis contestat. perpetuatur iurisdictio. In Prima ponitur decisa consultatio. In secunda ibi, Nos itaque. responsio.

CASVS. Hec docet. correcta est: quæritur si mortuo mandatore, possit procedi per litteras ab eodem impetratas ante mortem eius, & respō. q̄ si lis est contestata, potest procedi, alias non. hodie potest si ante citantur. j. de offi. leg. c. vlti. Not. q̄ morte mādatoris re existente integra, expirat mādatum. Itē per litis cōtestationē perpetuatur iurisdictio.

tioni renunciasse videtur. No. q̄ per solam citationē perpetuatur iurisdictio delegati. Itē tacite per cōtrariū factum renunciat quis iuri suo, siue appellationi.

[Glo. seq. declarat quare dicat, quasi.]

CAP. XIX.

RElatum † est, & infra. ¶ Nos itaque consultationi vestrę respōdemus, q̄ si lis fuerit ante prædecessoris nostri obitū cōtestata, [a] mandatū morte mādatoris nullatenus expirauit. Si vero ante litis contestationem decessit, nō est a iudicibus, quos delegauerat, ex delegatione huiusmodi procedendum.

¶ Vrbanus iij.

¶ Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata est eius iurisdictio. Et appellationi renunciat, qui coram iudice a quo appellauit, litem prosequitur.

CAP. XX.

GRatū † gerimus: & infra. ¶ Sane cōsuluit nos deuotio vestra, an ante obitum delegantis proposito citationis edicto, lite vero post mortem contestata, nihilominus debeat in causa procedere delegatus: Et vtrum is intelligatur appellationi renunciasse, quia ea interposita, ad producēdos testes inducias postulauit, & demū productioni, & allegationi renūcians attestationes perijt solenniter publicari. ¶ Nos aūt inquisitioni tuę taliter r. spōdemus, q̄ cū in casu priori citatione facta, negotium sit quasi cœptum, [b] & maxime [c] delegatus nō sit certus de obitu delegātis, pōt & debet in causa procedere, tenebitq; quod iustitia fuerit præuia diffinitum. ¶ In secundo vero casu videtur ab appellatione recessum, [d] si secundum ea, quæ præmissa sunt, cum qui appellauerit, constiterit processisse.

¶ Cœlestinus iij.

¶ Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, quod si non omnes, &c prius quam appareat de impotentia tertij, duo procedere non possunt. Et si procedant, nihil agunt. h. vsque ad §. adijcimus.

CAP. XXI.

PRVDEN-

a ¶ Contestata.] q̄d dicit hic, s̄m leges, locū hēt, q̄ si ante litē contestatam moriatur mandator expirat mandatum, vt hic & quia his nō dū cepta iurisdictio per litis cōtestationē, vt in Autē. de litig. §. omnē. colla. 8. ff. rē rat. hab. amplius, s̄m canones non cōsideratur tantū litis contestatio: sed sufficit sola citatio ante mortē mandatoris ad pperpetuandū rescriptum: vnde citatione p̄missa non finitur mandatū per mortē mandantis. 2 i. f. c. proxi. & c. licet sed si citatio non pcedat mortē, statim expirat mādatū. inf. de of. leg. c. vlt. §. 1. & ff. de iur. f. di. omniu iudicū. & qa, qualiter fiat contestatio litis habetur inf. de li. cōte. c. vni- co. Item sicut p libelli oblationem perpetuatur actio, C. q̄n lib. princ. da. lit. contes. facit l. 1. & 2. c. 6. anteriorum, & sicut res litigiosa efficitur per libelli oblationem, ut in Authent. de litigio, in princi. collat. 8. & C. de lit. Authent. litigio. eodem modo perpetuatur iurisdictio delegati per solam citationem, ut dicant iura prędicta.

b ¶ Quasi ceptum.] ideo dicit, quasi ceptum, quia quātum ad perpetuandā iurisdictionem ceptū est negotiū, sed quantū ad litem contesta. non est ceptum vñ legitimas exceptiones pōt opponere: vnde successor impetrantis poterit conuenire reum mortuo impetrante. argu. s̄. de rescrip. significauit, vbi de hoc, & arg. ff. de inof. test. posthumus §. vlti. C. de noua. si delegatio. ff. de iur. omn. iud. & quia ibi exponere agi cœperit per citationem, ad hoc, vt faciat ad propositum & j. eo. licet & j. de offi. lega. c. vlt.

[Gloss. seq. signat contrarium.]

c ¶ Maxime.] hic bene dicit: quia idem esset, si esset certus pręmissa citatione, quia pōt procedere et si esset certus de morte delegantis, & si negotium non esset quasi cœptum, non procederet, & ideo potest procedere cū nondum sit certus, & negotium sit quasi cœptum. Argum. contra. Insti. manda. ti. §. recte. ibi innuitur, quod si ignorans post mortem citauit, licet postea sciat de morte, procedere potest. ff. de acq. poss. fundi vendi-tor. §. 1. & ff. si certum peta. l. eius qui in prouincia. 3 & in eadem l. contrarium dicitur.

ADDITIO. Aliud in iudicio, si enim procurator haberet actionem mandati, officium suum videretur ei damnosum.

GRatum.] communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Et quælibet pars subdiuiditur, vt patet in textu Abbas Siculus.

CASVS. Quædam causa fuit commissa iudici delegato, ipse autem citauit partes, lis vero cōtestata fuit post mortem delegantis: quærebatur vtrum possit postea in causa procedere delegatus. Secundo ponitur alia quæstio: ecce aliquis appellauit a iudice, postmodum petijt terminum ad producendum testes, & attestationes receptas petijt postmodum publicari: quæritur an per hoc appellationi renunciasse intelligatur: Ad primam quæstionē respondet Papa, quod citatione facta negotium est quasi cœptum, & præcipue si delegatus non sit certus de obitu delegantis, vnde legitime potest in causa procedere. In secunda quæstione respondet, Si vera sunt præmissa, appella-

d ¶ Recessum.] no. præsumptionem iuris, quod iuri suo renunciare præsumitur qui iuri suo contrarium facit. infra de test. cum venisset. 4 quæ loquitur de hoc eodem negotio, & est eiusdem Vrbani. & infra de app. solicitudinem, & infra de his quæ fi. a ma. par. ca. ex ore. ubi de hoc multa arg. inuenies, & infra de vi. & hone. cle. c. vl. & C. de iure do. imp. l. 2. & ff. de min. si filius ff. de inoffi. testam. si exhæredatus. & l. si proponas. §. 1. & ... distin cum Hadrianus.

PRudentiam.] Diuiditur istud prin. in duas quæstiones. Secundo simul illas soluit tenendo rationem decidentis. Secunda ibi, in hoc casu Abbas.

CASVS. In prima parte ponitur talis quæstio. ecce causa cōmittitur tribus iudicibus cū illa clausula, [q̄ si omnes interesse nequiuerunt, duo nihilominus in causa pcedāt.] duo illorum citāt reum, quæritur, vtrū

iste

† Ca. 22. eo. tit. in 1. cōpil. & post ꝯ cil. Lateran. par. 7. c. 22. vbi hēs decretum integrum.

1 Vide traditam le. & q. ii. de iur. iud. om. iu.

† Ca. 23. e. ti. in 1. ppil. & post concil. Laterā. par. 43. c. 3.

2 Et ratio est, quia citatio s̄m Bar. est sentētia, no. iud. i sacris, C. de p xi. sacr. scri. lib. 12. & C. de episco & cler. l. oēs, & l. cū cleri cus, post principium.

3 Vide s̄ de elec. excō. mini. Apostolicæ. super gl. & q̄ sequitur de p ræbēd. dudū, ad fi. li. 6. Ioan. An.

4 Concor. 1 pfectitia. §. 1 C. de ite do. & i l. origine C. de ms rileg. li 11.

Iste teneat venire, post istam quæstionem statim facit aliam quæstionẽ. Tres iudices citant reum, in termino constituto, comparuit corã duobus tertio absente, nec se excusante, vel committẽte vices suas: quæritur vtrum duo præsentes possint in causa procedere, & eã per sententiam diffinire. Ad primam quæstionem non rñdet Papa directe, sed rñdendo ad secundã intelligit prima soluta: dicit Papa ꝙ cũ aliquis non ostenderit legitime se cum alijs interesse nõ posse, uel alias de hoc constare canonice nõ poterit, alij in causæ cognitione procedere non debent. qđ si fecerint, non valebit, quia integrum est iudiciũ qđ plurimorũ sententijs confirmatur, & Papa libentius committit causam duob. quam vni. & trib. quam duobus: qa & si ĩ facerent, formam rescripti non seruarent. per hoc intelligitur quæstio prima soluta: quia si tres citant partes, & duo illorum tertio absente procedere non possunt: ergo & si duo tantum citant, reus ad ipsorum citationem venire non tenetur.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cõpilatione. alia loca in quibus sunt cætera fragmẽta huius capitis indicat hic glos.

¶ Hæc glossula non est in antiquis libris.

tiam a† tuam; & infra. ¶ Quinto loco b supplicas informari, vtrum cum tribus causa committitur, ita quod si omnes interesse nequiuerint, duo eam nihilomminus exequantur: si reus a duobus tantũ fuerit conuocatus, venire necessario teneatur, c Et si citatus a pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec venientes ꝑ se, vel †per litteras (vt solet fieri) excusante, an duo præsentes in causa possunt ꝓcedere, & eam sẽtẽtię calculo d terminare? ¶ In hoc casu taliter respondemus, quod cum aliquis delegatorum iudicium, per certũ e nunciũ, vel excusatoré

† nec, in quodam re sustuli mo.

a ¶ Prudentiã.] per 1 hanc decre. nut. cautelam. si quis est excõicatus, & ab excõicatores absolui ñ pot vel no vult, faciat litteras impetrari super aliquo negotio cõtra alium suum aduersarium ad amicos iudices, & sic poterit ab eis absolui, vt hic dicit.

b ¶ Quinto loco.] primam quæstionẽ habes. ĩ. de mu. peti. c. prudentiam. secundam & tertiam. ĩ. de appel lat. secundo requiris. quartam habes ĩ. de transact. ca. præterea. 2.

[Gl. seq. tractat. q. tex. arguẽs. primo ad negatiuã. Secundo ad affirmatiuã. Tertio ponit distinctionẽ Io. quã ap ꝓbat. in fi. format duas q̃stiones, quas soluit.]

c ¶ Teneatur.] ad hanc qõnem nõ vĩ Papa rñdere, sed vĩ ꝙ non teneatur venire. ĩ. eo. causam matrimonij. & ĩ. de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. cum sicut. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinita. ver. item si plures. & ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arb. si in tres. & l. se. præterea si ueniret, illi duo non possent procedere: & ideo non esset contumax, si non veniret, vt ff. de iud. nõ vĩ. & ff. de pecu. eo. tempore, & ff. de arbi. si cũ dies. §. si arbiter. præterea non uidetur esse in mora. q se põt tueri per exceptionẽ. ff. si cer. pet. lecta est. ff. de vsu. sciendum & ĩ. vt lit. non contest. quoniam frequẽter. §. si vero aliter. ad fi. & iud. sol. vir bonus. Contra videtur, ꝙ teneatur venire, qm̃ quilibet illorũ est iudex insolidum, cum sit res indiuisibilis. 24. q. 1. loqtur. ĩ. de iure pat. c. 1. & ff. de bo. lib. si libertus. in fin. & ff. de ser. viæ & C. de reli. si sepulchrũ. & ff. de reli. vel quod & ff. ad leg. Fal. 1. §. si vsusfructus. Itẽ vnus solus consul procedere potest altero absente. ff. de of. consul l. vnica arg. C. đ aucto. prest. l. ult. § sancimus. & ff. de exercito. l. 1. §. si plures. tñ ille. §. ꝑ vtraq; parte facit. & est arg. bo. ff. de fideic. lib. si legatorio. §. 1. & quilibet tenetur saltem uenire allegaturus priuilegiũ suum. ĩ. de app. cum parati. ff. de iud. si quis ex aliena. & ff. si quis in ius uo. non ierit, l. 2. 1. tñ. Ad hoc distinxit Ioã. & bñ, vtrum iudices sint ordinarij vel delegati. si 2 iudices sunt ordinarij, uno absente reliqui possunt procedere, per iura, quæ ad hoc sunt inducta, cum quilibet per se in solidum habeat iurisdictionẽ. in delegatis vel arbitris secus est: quia uno absente reliqui nihil possunt facere, nec tenet quod sit ab eis. ĩ. eo. causam matrimonij. & ĩ. eod. vno delegatorum, & infra eodem capitu. proximo. & ff. de re iudic. duo ex tribus. licet enim quilibet eorũ habeat iurisdictionẽ insolidum, eã per se nõ põt exercere: quia loco vnius intelliguntur, sicut plures furantur vnam trabem, ita ꝙ nullus eã furatur, & tñ quilibet tenetur. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fi. simile ĩ de rescrip. pastoralis. in fin & sic patet ꝙ iste de quo quęritur, ad talẽ citationẽ nõ tenetur venire. & si dicis ꝙ Papa non rñdet ad qõnẽ. immo bene rñdet: qa rñdet ad secundã, quæ est, utrũ duo ꝓsentes absente tertio, & se nullo mõ excusãte, ꝓcedere possunt, ꝙ non dẽt procedere: & si processerit, ꝙ nihil putabũtur egisse. bñ rñdet ad primam qõnẽ, quia secũda soluta intelligitur prima soluta. qa si nihil facere possunt, sequitur, ꝙ non tenetur venire, & sic quasi superflua relinquitur quæstio prima. ĩ. de rescrip. pastoralis. sic ĩ. de iure pat postulasti. vbi per solutionem vltimæ qõnis, soluuntur præcedentes, & sæpe sic inuenies. Et sic dico ꝙ quando duo citant tantum, & hoc constat, citatus nõ tenetur venire 3. in quo casu loquitur hæc decr. quia hic ponitur pro quæstione, ꝙ tm̃ duo citant, & est qõ iuris: ergo respondeo ꝙ non tenetur. Sed si tu ponas ꝙ tres sunt dati iudices contra te, & duo citant te per litteras suas vel nuncium, & nulla fit mentio de tertio, hic non est certus de facto, immo potes dubitare ad tertius se excusauerit uel commiserit vices suas illis, & ideo licet minus caute faciant, quia non faciũt mentionem de tertio in litteris suis: tutius est ire & uidere an habeant auctoritatem a consocio; & si hñt, bene possunt procedere: si uero non habeant delegationem vel excusationem a suo consocio, nõ possunt procedere, ut ĩ. c. proxi. & potes agere contra illos ad interesse, eo ꝙ te calumnio se citauerunt, nec in hoc possunt prætendere errorem, cum in hoc sunt certi; & ꝙ teneatur ad interesse patet de sen. excomun. sacro. Sed pone ꝙ duo procedant contra istum absentem citatum, & tertius postmodum habeat ratum quod illi fecerint, nũquid valet sñia sicut ualet in electione ĩ. de ele. ꝙ sicut? Dico ꝙ non valet sñia talis per ratihabitionem tertij, cum ab initio nulla fuerit, 4 unde postea ratificari nõ potest. ff. de reg. iur. qđ ab initio. in fin. Item quid si partes consentiant ut duo procedãt: nunquid ualeret talis processus tertio non ueniente, nec se excusante? Non credo ꝙ partes possint illis dare illam iurisdictionem. C. de iur. omnium iud. l. priuatorum consensus. & ĩ. eo, P. & G.

2 Si iudices sint ordinarij, uno absẽte, reliq ꝓcedunt. secus i delegatis.

3 Hoc tenet Inn. Alij dicunt ꝙ duo possunt ꝓcedere in hic q̃ nõ capiũt dilationem. ar. ff. de admi. tu. tutor qui repetiorũ. qd non placet. Vin. Io. And.

4 Concor. l. 2. & ibi Bar. C. com. utri. iudi. & l. si mater. §. interdictũ. ff. de excep. rei iudi.

d ¶ Sẽtẽtiæ calculo.] 1. 5. finali vel diffinitiua sñia. vñ calculus multipliciter sumitur, vt patet in his uersibus.

Calculus est ratio numerus sententia Carbo.
Calculus est pondus minimus lapis ensis acutus.
Labro Papa si vis exemplar quire.

[Gl. seq. quærit & soluit: iterum quærit & soluit.]

e ¶ Per certum nuncium.] qui sit certæ & approbatæ fidei. 97. dist. nobilissimus Sed cui debet fieri fides ꝙ sit certus nuncius? Dico ꝙ iudicibus consocijs. arg. ff. rem ra. hab. nec satisdatio. & fides facienda est iudici, cum secundum ea, quæ coram eo probantur, debeat iudicare. ĩ. de renu. c. in præsentia. & 3. q. 7. iudices. & partibus etiam de hac delegatione uel executione debet fieri fides: quia per hoc constat an habeant iurisdictionem, de quo facere fidẽ debent. ĩ. eo. cum in iure. Sed nunquid illi nuncio vel excusatori creditur sine litteris? Non credo, quantumcumque honestus sit uel fidelis ĩ. de proba. quoniam contra falsam. & vni

5 Hoc non est glossa, licet in aliquot antiqs inueniatur, sed i margine ita, ut appte non esse glos. cognoscatur.

Nũcio seu executori sine litteris an credat.

testi. non credit quantūcūq; honestus sit. 4. q. 3. c. si te stes. vers. vnius testimonio. & ideo sequit, litteratorie destinatū, & ita potius credit litteris, q̄ nuncio: hæc enim est idonea probatio, que fit p litteras. ff. d pign. ↄbitur. 18. dist. placuit, & quod dicit litteratorie desti natum. rescripti vtrū que diuisim, vel est expositiuum.

ADDITIO. Sed nūcio intrato credit. ȷ. de app. comparati. vbi de hoc.

i cuius auctoritati stetur, vt dicit §. principaliter. & ȷ. eod. suspicionis. §. 1.

l ¶ Plurimorum.] quod enim a pluribus quæritur sapientib. facilius inuenit. 10. dist. de quib. & per plures hoīes perfectissi. veritas reuelatur. C. de naeic. l. vlt. ad fin. & 64. distinct. extra conscientiam.

litteratorie destinatum nō ostenderit a se interesse nō posse; uel alias de eodem canonice b constare nō poterit, residui procedere ad causæ cognitionem nō debēt, † quod si processerint, nihil c reputabūtur egisse. ¶ Illa quippe d defuit antiqua Apostolicæ sedis prouisio, vt huiusmodi causarum recognitiones † duobus e quam vni, trib. quā duobus libentibus delegaret cum (sicut canones attestantur) integrum sit iudicium, quod plurimorum f sententiis confirmatur. Mandati siquidem excedere fines probaretur; si qs citra formā g rescripti accepti p̄sumeret iudicare.

¶ *Clausula si non omnes poteritis, sub impotentia includit voluntatem quo ad purificandam iurisdictionem coniudicum. Idem in duobus datis cum clausula, quod si ambo, hoc dicit vsque ad §. sexta.*

¶ Adiicimus etiam, quod vbi fuerit in commissione appositum, vt si omnes interesse nequiuerint, duo † eā nihilominus exequantur: si aliquis ex ipsis cum possit, h noluerit i interesse, duo nihilominus in causa procedāt: k licet ille tertius grauissime sit arguendus, l pro eo quod mandatum Apostolicum exequi subterfugiat, aut cōtēnat. ¶ Idem quoque p omnia dicimus obseruādū i † causa; quę cōmittitur duobus eo apposito, ut si ambo interesse nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

¶ *Si reus coram delegato obijcit excommunicationem actori, quam non probat infra tempus debitum, auditur actor. si vero probat; delegatus ab soluet actorem, si ex cōmunicatus est propter causam sibi commissam, si propter aliam, ad excommunicatorem suum illum remittet, qui si non vult eum absoluere delegatus Papa eum absoluet, nisi sit de casibus Papa reseruatis: hoc dicit.*

[Gl. seq. obijcit p locum a diuisione. & soluit.

a ¶ Non ostenderit.] Vr̄ ꝙ non debeat ea certificare: quia ipsi certi sunt, si non interesset, hoc contingit uel quia non pōt, uel qa non vult, sed in vtroq; casus procedere dēnt vt hic dr̄. §. adiicimus. ergo cū certa sint, certificari non debent, ut ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. R n̄. licet sciant. hoc eis denunciandū est semper enim debet constare de hoc antequā pcedat, qa posset esse ꝙ bene vult interesse, nec p eū stat, sed p partes, q̄ ipsum ducere debent suis expensis: quia cū suis expensis venire non tenetur, vt bene colligitur. ȷ. de vi. & hone. cleric. cū ab omni specie. De hoc ibi notatur. & est simile si mulier sciat libellū accusationis esse porrectum, recte tn̄ nubet dū ei nondū est denūciatū. ff. de adul. denunciasse. circa pri. arg. ff. qn̄ dies leg. cedat. hmōi legatum.

b ¶ Canonice.] puta per testes, vt probetur absens lōge ut haberi non possit, vel infirmus. arg. s̄. de cler. peregri. tuæ.

c ¶ Nihil egisse.] per hoc noueris esse solutā primo loco ppositā quæstionē, hęc solutio includit in se illius solutionem, vt dictū est in prima notula. si ȷ. de fri. & male. & impo. coe. fraternitatis. & s̄. eo. super eo.

d ¶ Illa quippe.] interpositio est ob quia fecerat mentionem de pluribus iudicibus, quia nihil facit ad quæstionem, & ille versiculus, mādati: si quidā. &c. ptinuatur præcedenti solutioni, & illa clausula, illa quippe, &c. competentius poneretur post illā clausulā, mandati si quidem, & sic esset tota continua & planior, uel satis potest legi tota continua.

e ¶ Duobus q̄ vni.] secus est in arbitris: quia propter naturalem hominum facilitatem ad dissentiendum, melius compromittitur in vnum quam in duos, quia res fere sine exitu est. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. & ȷ. de arbi. innotuit. tamen si cōpromittitur in duobus, tenet compromissum, & prætor cogere debet illos, vt si dissentiant, tertiam eligant personam,

g ¶ Citra formam.] Versiculus iste pbat ꝙ duo tm̄ procedere nō debent. & citatio est de processu. ȷ. eo. pastoralis. §. 1. & ȷ. d probatio. qm̄ falsam. & si procedant, nihil egisse reputabuntur. ergo si citāt nihil faciunt: quia d toto ad partem negādo ualet argumentum: & sic per hoc probantur quæ dicta sunt in prima notula, & sic forma rescripti seruanda est. s̄. de rescrip. cum dilecta. & quia omnibus iurisdictio demandatur, ab omnibus debet citari.

ADIICIMVS. Primo decidit vnum casum. Secundo aliū consimilem: ibi. Idē quoque. Abbas Siculus.

CASVS. Vbi in commissione apponit: si omnes interesse nequiuerint, duo nihilominus exequātur. Si aliquis illorū cum possit noluerit interesse, alij nihilominus pcedere possunt, quānis ille sit de hoc arguēdus, ꝙ mandatum Apostoli cū exequi contēnit. & idem dicendū est per oia qn̄ scribitur duob. cū illa clausula, ꝙ si ambo, &c.

h ¶ Cū possit.] & hoc absq; periculo 1 rei familiaris. qa tū no tenet negligere sua. ff. de iud. si lōgius. 1. rn̄.

i ¶ Noluerit.] hoc est qd̄ additur ei qd̄ supra dixi, si oēs interesse nequiuerint. & ibi potes hoc verbū supplere, uel interesse nequiuerint, aut noluerint, &c.

K ¶ procedant.] postquam constiterit ꝙ interesse nō vult, vt s̄. dixi in alio casu quando interesse non possint supra de rescrip. sciscitatus.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

l ¶ Arguendus.] immo & puniendus, p eo ꝙ mandatū Apostolicū exequi nō vult, vt s̄. de rescrip. sciscitatus. sed quis arguet eū puniet? Coniudices? non, qa par in parē non hēt imperium. s̄. de elec. innotuit. & ff. ad Trebel. l. ille. a quo. §. tēpestiuū. ordinarius? nō, qa delegatus maior est eo quātū ad illā cām. argu. s̄. eod sane 2. & ȷ. de offi. ord. pastoralis. §. 1. superior ergo eū puniet, cuius mandatū exequi nō curat. C. de temp. appellat. l. vlt. §. illud. Et cōiudices debēt superiori denūciare negligentiam ipsius. arg. ȷ. de præben. graue. ad fin. 2. q. 6. ea p p. sufficit sua redargutio, cum per hoc non præiudicetur partibus, quia alii pcedere possūt.

† Facit ad hoc text. cū gl. in l. magistros. C. de profes. & me. lib. 10.

† Cognitiones.

† In quibusdam manuscri. ita. duo uel trū nihilominus &c.

† el. e.

1 Grani. ȷ. d don. ad Apostolicę versi. vnde cum concordan. alias vix cessaret excusatio, cum uix inueniatur aliquis qui nō sit circa singularia negotia aliq̄ tulū occupatus secundum Host. Io. And.

SEX-

SEXTA. Supra visum de his quæ opponuntur in personam iudicis: nunc subijcit de his quæ opponuntur in personam auctoris. Et hoc dicit vsque ad §. si vero. primo ponit principalem quæstionem, quam secundo soluit. ibi Hanc dubitationem. Abb. Sicul.

CASVS. Petrus impetrauit causam cõmitti contra Martinum iudicibus super aliqua quæstione: pendente ista cõmissione, Martinus fecit citare Petrum prædictum pro alia causa coram ordinario, vel coram delegato: quia Petrus iuri non parebat, fuit excommunicatus ab ordinario vel delegato. dum sic esset excommunicatus. cœpit conuenire Martinũ coram suis iudicibus delegatis: Martinus reus obiecit Petro actori, quod in iudicio stare non põt, cũ sit excõicatus: quæritur si reus nõ velit statim probare ipsum excõicatũ, aut nõ possit, vtrũ actor audiri debeat donec reus probauerit ipsum excõicatum? Ad hoc respõdet Papa, ꝙ si reus statim vel intra terminũ competentẽ non probauerit qđ obiecit, actor postmodum audiatur: verũ tamen si cõstiterit, vel per confessionẽ actoris, vel alio legitimo mõ actorẽ excõicatũ esse, tũc ab ipsis iudicibus delegatis ſm formã ecclesiæ debet absolui: tñ si ab ordinario vel delegato ꝑp aliã initã cãm fuerit excõicatus, ad suũ excõicatorẽ debet remitti absoluẽdus: & si ille malitiose ipsum non absoluerit, iudex delegatus ipsum absoluat: dũmodo nõ sit tale genus excõicationis, cuius absolutio sedi Apostolicæ reseruat: qa ex quo principale sibi committit., & accessorium commissum intelligitur ex solutione prædictæ quæstionis oritur alia quæ talis est: Iste actor excommunicatus absolutus est præstito iuramẽto ꝙ stabit mandatis ecclesiæ quæritur coram quibus debeat stare iuri de causa illa pro qua fuit excõicatus, an coram suo excõicatore, an corã istis delegatis? Rñt ꝙ corã suis excõicatoribus dẽt iuri parere, ꝓ cã illa ꝙ qua fuit excõicatus ab eis, nisi cã illa spẽaliter alijs iudicibus fuerit delegata. Sed si excõicatores in cã illa malitiose ꝓcedere distulerint, tũc delegati isti in cã illa ꝓcedere poterũt, & suã iurisdictionẽ tanq in accessorio exercebũt. No. plura notabilia in hac dec. Primo cũ plures sunt iudices cũ clausula illa, ꝙ si non oẽs, & c. duo sine alijs procedere nõ possunt, nisi primo cõstet legitime ꝙ tertius interesse nõ pt. Itẽ forma mãdati diligẽter est seruãda. Itẽ delegatus si interesse nõ vult cũ alijs, alij ꝓcedere pñt, cũ de voluntate ipsius cõstiterit. Itẽ exceptio excõicationis repellit agẽtẽ. Itẽ ordinarius vel delegatus ꝑ negligentiã, vel malitiã amittit iurisdictionẽ. Itẽ delegatus eandẽ habet iurisdictionẽ in accessorio, quã in principali. Itẽ cã reꝯuẽtionis accessoria censet ꝑp malitiã priorũ iudicũ.

¶Sexta nobis proposita ex parte tua quęstio continebat, ꝙ cum aliq̃b. iudicib. cã committitur, & quandoq; contingit, ꝙ reus actori obijcit, quod stare non potest in iudicio, vt pote vinculo excommunicationis [a] adstrictus: si reus non velit statim [b] eũ probare excommunicatum, siue non possit, an actor nihilominus audiri debeat, donec [c] super eo quod obijcitur, rei veritas fuerit patefacta; Hanc dubitationem taliter remouamus † quod † si ille, qui tale quid obijcit, statim vel infra terminum [d] competentem, [e] non probauerit legitime quod intendit, actor permitti debet, vt sine offendiculo quolibet audiatur. ¶ Cœterum si vel ex cõfessione [f] actoris,

† Amouemus.

† al. ita: ꝙ si ille qualiter tale q̃d obiecit.

a ¶ Vinculo excommunicationis.] sed vr̃ ꝙ si excommunicatus impetret rescriptum tacito de sua excommunicatione, ꝙ valeat postq̃ fuerit absolutus. arg. C. de preci. impe. off. l. vniuersis. Item argu. ꝙ per absolutionem quis in pristinum statum reducatur argu. 4. q. 1. cap. 1. & 2. & quia cũ pœna, non debet extendi, sed potius restringi. ȷ̃. de his quæ fi. à ma. part. cap. quæ si uit. & de pen. dist. 1. c. pęnæ. 1 Sed contra s̃. de æta. & qua. c. cum bonæ, & s̃. de rescri. c. dilectus, & ȷ̃. de appel. c. pastoralis. verum est ꝙ litteræ ab excõmunicato impetratæ hoc tacito, non valent ad agendum, vel ad beneficium obtinendum, vt dicũt contraria: sed ad suã defensionem obtentæ, pura quia appellauit, tunc bene valent litteræ: licet nõ faciant mentionem excommunicationis. inf. de excep. c. cum inter. c. dilecte. & c. significauerunt. & c. vlt. & quod hic dicit, scilicet absoluăt eũ, & postmodũ ꝓcedant, locũ habet quando post litteras impetratas fuerit excommunicatus ab homine, vel a iure: & ideo eo absoluto ualent litteræ: qđ patet ex eo quod dicit; non potest stare in iudicio: nec dicit ꝙ litterę non valent, sed dic super hoc secundum quod notatur. ȷ̃. de excep. cap. pia. in glo. quæ incipit, sed mirum, versus finem.

1 Concor. tex. in l. nõ dubiũ. cũ ꝯcor. ff. de pę.

b ¶Statim.] id est ȷ̃. octo dies. ȷ̃. de exce. c. pia.

c ¶ Donec.] fuit dubitatio, vtrum esset procedendum super principali, nõ obstante exceptione opposita, donec de ipsa ex communicatione constaret, vt simul super principali exceptioni procederetur. qđ non debet esse, immo super sedendũ est super principali quæstione, donec termino cõpetenti probetur exceptio. ȷ̃. de iudi. c. exhibita

d ¶ Terminum.] & 2 ita non pluris, ȷ̃. de appel. c. secũdo requiris. & c. cum speciali.

2 Hęc glossula, & illa sup verbo, terminũ, nõ sunt in antiquis libris.

e ¶ Cõpetentẽ.] hodie terminus iste non est ad arbitriũ iudices, sed infra octo dies exceptio excõicationis ꝓbari dẽt, die in quo q̃ ponit nõ cõputato, ꝙ si ꝓbata nõ fuerit, iudex in cã ꝓcedat: reũ in expẽsis actori quas ꝑp hoc fecisse docuerit, cõdẽnando. taxatione pmissa, & vltra duas vices hæc exceptio nõ proponat seruato tenore decere. & q̃ excõitionẽ opponit, speciẽ ipsius & nomẽ excõicatoris exprimere dẽt, ut in decret. Inn. iiij. in qua omnia hæc statuuntur, & incipit: pia consideratione. ȷ̃. de excep. [lib. 6.]

[Gl. seq. rec. ꝑ q. an in executionib. ꝯtestãda sit lis. & ar. ꝙ sic. in ꝯtrũ alleg. vnũ c. ponit, quorũdã obseruãtiã, q̃ in antiqua gl. reprobat, in additione approbat.]

f ¶ Ex cõfessione.]ex loco isto satis colligitur, ꝙ super exceptione debet lis cõtestari inter partes, & iurari ẽt de calũnia in ciuilibus, sed non in spiritualibus, sed de veritate dicẽda: qa exceptiones debent dari in scriptis. ȷ̃. de prob. c. qm̃ ꝯtra, sicut ẽt dat libellus. ȷ̃. de li. obla. c. ignarus eps, & ad exceptionẽ dẽt ille contra quem proponit rñdere, vt hic dicit, & sic lis ꝯtestatur. si negauerit actor exceptionem, tunc iurabitur de calumnia. ȷ̃. de fideiuss. c. constitutus & est op. arg. C. de iur. calum, l. 1. 3 & postea per confessionem non constiterit de exceptione, probabit illã per testes, vel alio modo quo poterit, vt per instrumenta, alias processus nõ valeret lite nõ cõtestata. ȷ̃. vt lite non contest. c. ꝑ totum arg. contra infra de iud. c. 2. super hac expilone vel alia consimili vbi crimina opponuntur, testes compelli non debent. ȷ̃. de tes. cogẽ. dilectorum. quidã tamẽ nõ obseruãt hoc in exceptionibus, & male, sicut credo: quia ordo iuris vbique est seruandus, cum procedit iure ordinario, & hoc probat ȷ̃. de app. c. interposita. §. vlt. tñ iura illa quæ dicũt, ꝙ lite nõ ꝯtestata, nõ tenet ꝓcessus, loquunt in negotijs principalib. vnde satis pot dici, ꝙ nihilominus valet ꝓcessus in exceptionibus delatorijs, & amergẽtibus. licet lis non fuerit in his ꝯtestata. 4 ꝙ nullo iure cauetur, ꝙ in his processus non teneat, cõtestatione omissa, iuxta illa regulã, Multa fieri nõ dẽnt, & c. de reg. c. ad Apostolicam. Ber.

Litis cõtestatio an debeat fieri super exceptione.

3 Nõ cogit pars ꝓbare nisi q̃ probationẽ exponit, iuret de calũnia. Ioã. And.

4 Hãc gl. dicit hic Abb. sing. ad hoc ꝙ in exceptionibus dilatorijs non est necessaria lit. cont: & libelli oblatio, & iuramentũ de calumnia.

a ¶ Quolibet modo.puta testibus. Vel instrumento. ꝭ.de test.c.veniens.& ꝭ.vt lit.non contest.c. quoniam frequenter.

b ¶ Excōicationis.]maioris scilicet, quia minor non repellitur ab agendo,n ec à consortio fidelium. ꝭ. de excep.c. à nobis, nec ab electione. ꝭ. de cle.excommu. mi. c. si celebrat.

c ¶ Formam.] quæ duplex est. ꝭ. de verbo.signi.c.ex parte.

[Gloss.seq. not.& arg. alleg. v. iura. in contrarium alleg.tria, soluit, & bene, sed in additione ab illa solutione recedit.]

d ¶ Aliā iustam cau. sam] secus esset si pp eandem causam, quæ nunc delegatur: quia non teneret iurisdictio, si se excōicatum suppressit, vel si expressit, a delegatis istis absolueret, nec remitteretur ad primos.immo tacita veritate de alia commissione, non valerent litteræ, vel de processu ordinarij. arg.ꝭ.de appell.ca. vt debitus. Lau. sed hic non dicebatur actor excōicatus ante impetrationem litterarum: ꝙ patet ex ipsa littera, & notatur in glo. quæ incipit, sic vr̃. Hoc ꝙ dr̃ in ista notula, olim seruabatur: hodie vero litteræ impetratæ ab excōicato bñ valent, & eo absoluto proceditur p eas. ꝭ. de exce.c.pia.[lib.6.]

e ¶ Ad excōicatorē.] quia isti delegati alias non habent potestatem illū absoluendi, nisi primo illum excōicatorē requirant; quod si non fecerit primus ordinarius vel delegatus, tunc illum absoluere possunt præstito iuramento prius, ꝙ stabit mandatis ecclesiæ super eo ꝓ quo prius fuit excōicatus: aliàs si statim illū absoluerent, non credo ipsum esse absolutū. 11.q.1.c.pen.& C.si a non cōp.iudi.l.vlti.& ff. de reg.iur.l.factū a iudice, quia sub conditione hoc mandatur: & ita ante conditionem existentem etiam absoluere ipsum non possunt. 1

f ¶ Referuetur.] 18.q.4.si quis suadente.ꝭ. de sen.ex comm.tua nos.

g ¶ Explorati.] q.d. hoc non vr̃ ei cōmissum. & Papa rñdet ꝙ commissum intelligitur tamquam accessoriū;& est rñsio tacitæ quæstionis. & sic absolutio est accessoriū,quia sine illa cā principalis procedere non potest: quia nona auditur nisi absoluatur actor. supra eo.c.præterea,ff.de iurisdi.om.iud.l.2.

ADDITIO. Et expone explorati,id est, discutiendo declarati,enunciati,manifesti,& clari.

SI VERO. Continuatur iste §. ad præcedentē hoc ordine,§.fuit dictum,ꝙ si excōicator non vult absoluere actorem ad requisitionem delegati, ꝙ ipse delegatus poterit absoluere ne impediatur cognitio causæ sibi commissæ:sed qa excōicatus absoluitur præstita cautione, de parendo iuri in illa causa, pro qua fuit excōicatus, dubitatur coram quo iudice iste deberet parere iuri in illa causa, ex quo iste delegatus istū excōicatum absoluit, & rñdet, vt patet in littera.Et primo ponitur qō incidens. secundo solutio.ibi,In quo.]

vel alio † quolibet modo[a] legitime constiterit, actorem esse vinculo excōicationis[b] adstrictum, a iudicib. delegatis secundum formā[c] ecclesię,valet absolui, ita vt si pp aliam[d] iustam cām & euidentem ab ordinario iudice vel delegato excōicatus fuerit, ad excommunicatorem[e] dēt absoluendus remitti: qui † si malitiam adhibuerit,delegati iudices id ritu † ecclesiastico libere exequantur: summodo nō sit tale genus excommunicationis illius, cuius absolutio sedi Apostolicę reseruetur.[f] Explorati[g] qui dē iuris existit,vt delegatis iudicib.quib. principale committitur, & accessorium committatur.

¶ Absolutus à delegato super causa,pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit, seu respondebit super aliqua causa, nisi sit alteri delegata, si excommunicator malitiose distulerit, delegatus qui absoluit,cognoscet,h.d.

¶ Si vero ab his fuerit, præstito iuramento,quod stabit mandato ecclesiæ, absolutus: Rursus interrogas,an corā eisdem delegatis,† vel ordinario a quo excōicatus extitit, teneat super eadē causa pro qua excōicatus fuerat, respondere,& quorū debeat iudicio vel mandato stare. ¶ In quo casu taliter respōdemus ꝙ corā ipsis excōmunicatoribus,[h] super illa causa, pro qua fuerat excommunicatus,stare debet, & eorum seruare mandatum,nisi specialiter fuerit illud negotiū alijs iudicibus † a sede Apostolica delegatum. Quod si excommunicatores malitiose distulerint,[i] tunc delegati eandem iurisdictionem,quā in principali,[k] & in accessorio[l] exercebunt.

¶ Innocentius tertius Rheginensi. archiediscopo.& episcopo Cephaduleñ. †

¶ Si causa simpliciter delegatur tribus,duo sine subdelegatione tertij procedere non possunt. Quod si fecerint, ab eis poterit appellari Idem si sunt dati cum clausula, quod si non omnes, non enim valet processus duorum tertio inconsulto hoc dicit, comprehendendo vtrumque intellectum.

h ¶ Excōicatoribus.] nisi ab ipsis fuisset legitime appellatum, vel nisi aliam legitimā exceptionem opponere posset contra illos ꝭ.eo.insinuante.

i ¶ Distulerint.] s. pcedere in causa illa, pro qua ille fuit excōicatus. Et sic vr̃ ꝙ actor & reus eodē tempore possunt litigare coram diuersis iudicib. & sic est cōtra C.de sen.& interloc. omn.iud. in auth. & cōsequenter, de hoc dixi.ꝭ. de rescrip. ca. vlti. hodie standum est decre.Inn. iiij. de rescrip. quæ incipit, dispendia litium. [lib.6.]

K ¶ In principali.] sic econuerso idem iuris in accessorio, & in principali.ff.de accep. & p iusiurandū §.& si fideiussori.

[Glos. seq.quærit & soluit, & notat & dat simile.]

l ¶ Accessorio.]accessoriū vocat. causam illā, ꝓ qua fuit excōicatus actor hm̄ōi causę,& sic respōdebit reo in hoc causa sub iudicibus delegatis, quos ipse impetrauit si reus voluerit ipsū reconuenire.ꝭ.de mu. peti. c.1.& 2. & ꝓ cā alterius tertij ab isto reo fuit excōicatus qd erit nihilominus absoluēt eū pītito iuramēto,ꝙ stabit mandatis ecclesiæ. & procedēt in negotio sibi commisso principali: sed in alio procedere non possent etiā si ille reus,& ille actor consentiret; quia iurisdictio istorū prorogari ad istū tertium nō posset, cū de illo in litteris mētio nō fiat,cū talis iurisdictio sit delegata. ꝭ. eo.P.& G. in fi.& not.ꝙ isti excōicatores per negligētiā pdūt suā iurisdictionē tā circa absolutionē q̄ sup principali negotio sic.ꝭ.de fo.cope.c.licet &

† aliquo.

† scilicet excommunicator.

† al.de titu.

† Qui paulo ante absoluerunt eū.

† Vox, iudicibus, deest in omnibus manuscrip. & in vno ita: nisi specialr̄ illud fuerit: ī alio vetustissimo ita:nisi specialr̄ fuerit illud negotiū,&c

† Cephaluden.

1 Concor. tex.cum gl. in l.qs locuples. ff. de man.testa.

1 Concor. §. si uero. ī authē. de q̄sto. toll. 5. & in auth. ut differ. ī id § si tū coll. 9.

cet. & c. seq. 1. & ita delegatus supplet negligentiā alterius delegati vel ordinarij, sicut ordinarius supplet desidiam delegati. j. de off. ord. c. significauit.

C Vm causa.] Diuiditur hæc decre. in duas partes. nam primo recitat factum super quo & pro quo fuerat appellatū. Secundo committit appellationis causam. ibi, Fraternitati. Abbas Siculus.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compila.

CASVS. Inter archiepos Montis Regalis & Rosan vertebatur quæstio super quibusdā decimis: causa super his fuerat commissa archiepis Capuano & Panormitano, & epo Rhegin. duo iudices scilicet archiepi citauerūt archiepm Montis Regalis ad certū terminum, ipse comparuit in termino corā archiepis duobus, tertio, scilicet Rhegin. absente, in quorum præsentia proposuit excipiendo q̄ duabus de causis eorum non debebat stare iudicio: qa cum causa tribus commissa fuisset, & ipse à duob. fuerat tm̄ ad iudicium euocatus, tertio nec committente vices suas nec se excusante, corā duobus r̄ndere nō debebat. Item ante ipsorum citationem, & notitiam litterarū illorū, pro cā illa, nunciū suū ad sedē Apost. destinauerat, allegādo super hoc quandā decre. Alex. sed archiepi has exceptiones admittere noluerunt, p̄nunciantes, vt coram eis r̄nderet, propter qd̄ ad sedē Apo. appellauit. iudices illi non obstāte appellatione illius aduersariū induxerūt in possessionē illarū decimarū. Mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit dictos archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus admisisse, decimas ipsas quibus archiepiscopus Montis Regalis asserit se spoliatū postquam nuncius suus ad Apo. sedem accesserat, faciant ei restitui cum fructibus inde perceptis, non obstante eo, qd̄ per dictos archiepos siue p er laicalē potentiā factū fuit: postea vero audiant si quid fuerit quæstionis. Not. quicquid fit post legitimā appellationē, debet reuocari. Itē cum legitima proponit exceptio, vt hic fuit: & iudex eam non admittit, & propter hoc appellatur, in causa appellationis non est necesse probare q̄ exceptio proposita vera fuisset, sed hoc solum probare debet q̄ non fuit admissus. hodie ad hoc vt illud sufficiat, debet appellans in exceptione proposita adiicere, q̄ paratus est illam probare. j. de appellationibus. c. interposita.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit secundum quęrit, arg. pro & contra; demum obijcit, & soluit,]

CAP. XXII.

Cvm † causa, quæ vertitur inter Montis regalis & Rosañ. archiepiscopos super quibsdam decimis; Panormitano & Capuano archiepiscopis, & tibi frater Rheginensis, commissa fuisset a nobis, fine debito terminanda: prædictus archiepiscopus Mōtis Regalis (sicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani archiepiscoporum citationem accessit: in quorum præsentia excipiendo proposuit, quòd pro duabus causis eorum non deberet stare iudicio, tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata, & idem † ab illis [a] duob. tantum (te frater Rheginensis, inconsulto, nec vices tuas sup hoc committente) ad iudicium fuerat euocatus tum quia ante ipsorum citationem & notitiam litterarum, pro eadem causa nuncium [b] suum ad Apostolicā sedem transmiserat, in quo decretalem † Alexandri Papæ præd. nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At ijdem archiepi exceptiones ipsius nolentes admittere contra eum vt responderet, interlocutoriā sn̄iam protulerunt [c]; propter quod ad sedem Apostolicam ...

2 Ibi unus ordinarius, hic plures delegati: uel melius ut sequitur Hos. Ioan. And.

a ¶ Ab illis.] vnde non tenebat corā eis r̄ndere, nec etiam venire tenebatur, si certū erat q̄ à duobus tm̄ fuerat vocatus, de hoc dictū est s. eod. c. p̄xi. nisi velit qs venire suū priuilegiū allegaturus. nec de facto saltem vexetur secundum, qd̄ hic contingit, quia non obstante tali exceptione, isti duo processerunt de facto solūmō, qa de iure non potuerūt. Sed ꝯtra vr̄. j. de appellat. c. si duobus. 2. vbi tenet sentētia excōicationis ab eo lata, qui iudex non erat pp cōtumaciā illius, qui appellauerat ad Papā, quia citatus coram metropolitano nō cōparuit. Sed hoc ideo est, quia ille q excōicauit, credebat se iudicē pp appellationē ad ipsū factā, ignorans q̄ alter ad sedē Apost. appellasset: vn̄ tenuit sn̄ia, quia ille debuit ei significare q̄ appellauerat ad Papā, & per illā p̄bo. q̄ iste citatus tm̄ a duobus ire nō tenet, cum illi sciāt 3 se sine tertio p̄cedere nō posse: & si procedāt, nihil valet. sic in decre. si duobus. ille fecuisset, q̄ ad Papam appellasset, & eo nō obstāte ipsum excōicasset, non voluisset, vt ibi colligit euidenter. Sed ponamus q̄ tres sunt iudices sub illa forma, q̄ si non oēs, &c. Tertius malitiose nō venit, nec se excusat, vel nō committit. & sic alij non possunt procedere, quid sit de illa causa? Argu. q̄ possunt duo p̄cedere. 65. di. t. si forte. ad instar. electionis, vt s. de elec. q̄ sicut. In contrarium videtur q̄ non possunt, quia primo constare dēt e de impotentia vel volūtate tertij. s. eo. c. p̄xi. & s. de rescrip. scitatus, vel potest esse q̄ habet iustam causam absentiæ, quid enim si postea probaret se non potuisse venire iusta de cā? Cassabit qd̄ factum est ad instar rei absentis. j. de re iud. cū Bertholdus. Itē qualiter pn̄t duo citare tertiū, cū sit par illis, & par in parē nō habet imperiū. s. de ele. innotuit. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum, si enim teneretur ad eorum citationē venire, ergo si non veniret, possent eum excōicare, qd̄ non est verum. Ad hoc dicas q̄ citare non possunt eū, vt veniat, sed admonere possunt vt ueniat & rogare: & si non venerit vsque ad tertiam 4. monitionē vel rogationem, nec aliquid rescripserit: vel si dixerit se velle interesse, & non venerit: tunc possunt alij procedere, quia præsumitur nolle venire, vel non posse interesse? & talis præsumptio habebitur pro responsione illius, s. q̄ non uelit, vel non possit venire, arg. 3. q. 9. decernimus. & ff. de re iud. l. contumacia & op. arg. 65. dist. si forte. & sic statim remanet iurisdictio apud alios. s. eod. proxi. & j ca. proxi. nec obstat si dicat se tunc non potuisse venire, quia potuit alij committere uices suas, uel se excusare, j. c. pastoralis. §. vlt. nec est inconueniens, q̄ vnus delegatus suppleat negligentiam alterius delegati, vt s. c. proxi. §. sex. a. sic etiam ordinarius supplet desidiam delegati. j. de offi. ord. c. significauit. Item talis iudex, qui negligit iustitiam facere, facit litem suam 13. q. 2. dominus. & propter negligentiam iudex remouetur C. de off. præfe. oriē. l. si quos, sic & prælatus. 1. q. 1. c. si qui episcopi. §. ecce. cū honoris. merito ergo cum constet de negligentia tertij duo procedere possunt.

† ipse.

3 Si ergo adiungeretur delegatus p̄ nouum rescriptū, teneret p̄cessus primi delegati hoc ignorātis ex decr. si duobus. Io. And.

† Hęc habes j. de appel. c. ad hęc sicut.

4 Idem hic Hostien. sed Tan. & Philip. vn̄r tenere ꝯtrarium loquendo in singulari, sic scilicet: q̄ si non veniat termino statuto.

5 Concor. l. ea. cū glo. fi. C. si mī. ita fue. ali. & auth. si oēs. C. si ut se abhære. abstī.

b ¶ Nuncium.] j. de app. meminimus. & c. ad hæc sicut. argum. contra. 2. q. 6. c. non solent. §. eius vero. hodie hæc allegatio locum non habet. j. de appellationibus. c. vt debitus. in fine.

c ¶ Protulerunt.] & male ex certa sciētia, quia appellauit, vnde non valuit quod postea fecerunt.

a ¶ Con-

licam appellauit; & infra ¶ Fraternitati vestræ mandamus, quatenus si vobis constiterit[a], prędictos archiepiscopos excepti a[?]s pdictas nullatenus admisisse[b]: non obstante eo ꝙ per ipsos factum est, decimas ipsas, quib. prędictus Montis Regalis archieps, se post q̄ nuncius suus pp hoc ad sedem Apostolicā accesserat, asserit spoliatum[c], præcipue cum easdē tā sibi quā ecclesiæ suę à sede Apostolica asserat confirmatas, siue per laicalem potentiā, siue per eosdē iudices factum sit, cū fructibus[d] inde perceptis restitui faciatis †. audientes postmodū quantū de iure poteritis, quicquid fuerit quæstionis.

¶ Idē cōuētui de Cōchis.

¶ Si duo sunt delegati cum clausula quod si ambo, &c. vno recusato, alter solus procedere potest, nec tenet processus, si cū recusato procedat.

CAP. XXIII.

CVm † super abbatia monasterij vestri †, inter vos & S. quendam abbatē vestrū, fuisse q̄stio agitata, demū sup ea ad Lexoñ. † epm, & abbatem de Becco nostræ fuerant † litteræ destinatę: & infra.

¶ Quamuis solus abbas antequam appellaret ab eo, iuxta formam[e] litterarum nostrarum procedere potuisset: quia tamen pro eo quod cum ipso episcopo interlocutus est, appellationem[f] prius ab eodem episcopo interpositam non tenuisse de iure sine ipso, cum † posset & nollet negotio interesse, p consequentiam † confessus est[g], se nō posse mādatū Apostolicū adimplere; nec suę intentionis extitit, vt sine coniudice suo aliquid diffiniret, & cum eo qui iam iudex esse desierat[h] aliquid super prædicto negotio rite disponere non valebat, voluntate ac potestaté sibi mutuo aduersantibus[i], cum noluerit quod potuerit, & quod voluerit adimplere nequiuerit †, quod a duobus factum fuerat †, effectum non potuit de iure obtinere.

a ¶ Constiterit.] & in absentia partis aduersæ contumacia potest constare lite non contest. j̄. de app. inter posita. §. vlt. & hic est casus in quo potest procedi lite non contestata, vt patet per decre. prædictam.

Gl. seq. signat contrarium, & remittit.

b ¶ Admisisse.] & ita vī, ꝙ in causa appellationis, sufficit ostēdere se appellasse ex cā probabili. 1 est tñ necesse 2 ꝙ, pbet cām appellationis verā fuisse. simile j̄. de appel. c. dilecto. vñ signat ↄtrariū j̄. de app. c. interposita. vbi appellans dēt, pbare cām appellationis fuisse verā. & j̄. de testi. c. ex parte Adæ. de hoc dicet j̄. de app. c. interposita. Qñ debeat, pbari verā, fuisse, vel sufficiat ostēdere se appellasse ex cā, pbabili, dic vt ī ca. ex parte Adæ.

c ¶ Spoliatū] ab illis duobus iudicibus qui mandauerant eū spoliari.

d ¶ Cum fructibus inde perceptis.] vel qui percipi potuerūt j̄. de testi. spo. c. grauis. & 12. & q. 2. non liceat.

CVm super abbatia.] Prima pars decisē narrat factum Secunda diffinit: ibi, Quamuis. Abb.

CASVS. Ita 3. col ligitur ex integra. 4 Cā vertebatur inter cōuentū de Conchis & S. quondā abbatē ipsorū super ipsa abbatia, quia dicebat se fuisse spoliatū ī iu lite: post multas & varias commissiones obtinuit iste S. cām committi epo Lexoñ. & abbati đ Becco siue vallis Richeriæ sub hac forma, vt alter solꝰ altero nolēte ītẽresse, aut etiā non valente mādatū Apostolicū adimplere; patrib. in p̄sentia iudiciū cōstitutis, pars R. q dicebat intrusus, in p̄iudiciū istius S. p̄dictū epm recusau t tribus de causis. tñ qa idē eps cām habebat cū monasterio suo super quandā ecclesia sua. tñ etiā qa ipsum R. redeūtē à Romana curia, non admisit ad osculū pacis, & quia dicto R. dixerat ꝙ si posset, noceret ei in cā illa, & hoc, pbare volebat corā dicto abbate coniudice, uel corā arbitris electis à partib. dicto epo admittere hoc nolēte añ ingressum cāæ, fuit ab ipso epo postmodum appellatō, sed ipsi duo nihilominus interloquentes appellationē non tenuisse, dictū S. decreuerunt restituendū p̄dicto R. super abbatia ppetuum silentium imponēs, prius appellatione interposita ab ipso abbate, ne cū eo, pcederet, vñ cā demū peruenit ad Papam, dr̄ hic ꝙ talis sn̄ia nulla fuit, qa licet abbas añq̄ appellaretur ab eo solus procedere potuisset, qa tū īterlocutus est cū epo, qui iā legitime recusatus est appellatiōnē pp hoc interpositā nō tenuisse: p consequentiā cōfessus est se nō posse in cā procedere, nec erat suæ intētionis, vt solus aliquid diffiniret, & iō cū eo q iā iudex desiderat esse, dispēsare aliqd nō valebat potestate ac voluntate mutuo sibi aduersātib. qđ à duobus factum est de iure non valet. Bernardus Not. ꝙ si iudex executionē legitimā nō admittit, desinit esse iudex ap pellatione pp hoc interposita. Item tacite ipso facto admittit qs iurisdictionē, & ipso facto aliquis cōfitet. Itē vtile vitiatur per inutile. Item iudex nihil facere debet ↄtra potestatē suæ iurisdictionis.

e ¶ Iuxta formam.] quæ fuit, vt alter solus in causa procederet, altero no valente aut nolente interesse, s. vt dictum est in casu.

f ¶ Appellationem] qa non admisit recusationes, ppositas ↄtra ipsum, & pōt dici ꝙ ipso facto interlocutus fuit restituēdo eū ipso epo, vt dictū est s̄. & iponēdo silētiū aduersario post illā appellationem, quia integra non inuenitur, ꝙ verbo super hoc interlocutiue fuissent.

[Gloss. seq. ponit quinque similia, & arguit.

g ¶ Cōfessus est.] n. ipso facto confessus est: sicut ipso facto negamus Christum, 11. qu. 3. æstimant. & ipso facto mētimur. 22. qu. 5. canete. ipso facto appellamus. j̄. de appel. c. vt nostrū. & c. dilecti. ipso facto habemus ratū. ff. de inoffi. test. l. si proponas. & l. vlt. ff. rē ra. habe. l. 3. §. falsus & ipso facto renunciat qs iuri suo, vt s̄. eo. ti. gratum & j̄. de his quæ fiunt à mai. part. capit. ex ore. vbi plura arg. inuenies de hoc. Item argu. ꝙ qui vnum dicit vel facit, plura facit vel dicit. ff. de arbi. l. Celsus. §. 1. & 11. q. 3. æstimant. & c. seq. argu. j̄. de do. & contu. c. cum dilecti. & ff. quod met. cau. l. 1.

h ¶ Desierat.] propter recusationes prædictas, & appellationes

[Gl. seq. notat posse & velle, &c. alle. 5. iura ī ↄtrariū alle. primo. 4. iura, demū. 6 demū dec. cū Vintoñ. & ibi remittit. Itē l. 1. ff. qđ cū fal. tu. quā dupliciter soluit. alle. postmodū duas concor. In fi. arg. quod vtile, &c.

i ¶ Mutuo aduersātib.] not. 6. ꝙ posse & velle ↄtraria sunt, ut hic: nec valet qđ ualere pōt, qa illud nō vult, nec ualet illud qđ vult, qa illud ñ pōt valere. C. si qs alte. vel sibi. multū interest. C. de iure do. l. si genero. sic s̄. de

1 Concord. l. 2. §. 1. & ibi B. ff. quis & a quo appel. Doct. in authent. ad hæc. C. de

2 Al. nec est necesse, ita in manuscriptis, & alijs antiquis ēt impressis.

† Vide l. quēadmodū: cū gl. C. d agri. & cēsit. li. 11.

3 Hic casus in antiquis codicib. habetur.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilatio.

† Al. monasterij vestri de Conchis.

4 Dicit etiā Inn. in quadam additione posuisse casum, sed latis cōstat casus gl. Ioan. And.

† Lexinien.

† fuerunt.

† dum.

† cōsequēs.

5 Hāc glosā dicūt Doctores hic esse singularē in effectu suo.

† Vide text. cum glos. in uer. negotio gesto. in fin. in l. si cū tuā pecuniam. C. de contrahen. & commit. stipula.

† fuit.

6 Aliàs posse & nolle, sed male, vt series textus indicat.

sic ŝ.de transl.inter corporalia.versus si ff.de mil. tes. l.si miles.ff.de re.du.l.in ambiguo.ff.de hære.in.tit.l. quoties.arg.contra.ĩ.de præb.c.inter cætera.& c.dilectus 2.& potius interpretãda est res vt valeat, quam vt pereat.ĩ.de ver.sig.c.abbate.& ĩ.de priuil.c.in his.Item arg.ŝ.12.q.2.si quos. ff.de ꝯhẽ. emptio.l. qui tabernas, ff. de liber.causa.l.1.& l. non solum.§.1.& facit ad hoc institu. de adop.§.vlti.arg. contra.ŝ.de ele. ca.cum Vinton.sed ibi soluitur.Item argum.contra.ff.quod cum fal. tuto.l.1.§.1.vbi dicitur, ꝙ licet verus tutor auctoritatem præstet cum falso tutore:tñ tenet quod dictum est. Sed illud ideo est, quia licet plures sunt tutores, tñ solus põt administrare.C.de auct.præstan.l.vlt. Vel cũ verus tutor sciit se solum esse tutorem. simile huic est, ff. de arbi.l.parui.in fin.& ĩ de sen. & re iudic. ad probandum.Ioã. Item argu.ꝙ vtile vitiatur per inutile. ĩ. eod.c. super quæstionum, §. si vero. vbi de hoc.

†Ca.3.eo.ti. in 3.compil.

† Iurisdõne delegata, nõ ordinaria, vt habeat locũ sequens distinctio, qa ordinaria iurisdictio perpetua est, vt no.ĩ. e. quærenti.

1 Et sic non ꝯtradicebat voluntas potestati; vel hic verus iudex & falsus tulerũt sententiá, ibi separatim auctoritate pstarũt verus tutor & falsus: Dicit Host. ꝙ ibi errat in facto, hic vero in iure, ff.de iur. & facti igno.l.regula.Io.And.

¶ Idem archiepiscopo Toletano.

¶ *Si iurisdictio delegati expirat in termino peremptorio, quem partibus assignauit, post congruam horam peremptorij, iudex non expectabit contumacem. Si non expirat, potest expectare in diem alterã, & iterum citare si vult.*

CAP. XXIIII.

Consuluit † nos tua fraternitas, vtrũ cum ad recipiendos testes, depositiones a publicandas eorum, vel sentẽtiam proferendam, peremptorie citas † partes, & earum altera se absentat contumaciter die data; an circa vltimam saltem partem diei tibi sit in negotio procedendũ: uel in diem expectandum potius subsequẽtem; & si expectaueris, vtrũ contumax iterum sit citandus, b cum non fuerit de partib. assignata ꝓcessum? † Nos autem credimus distinguendũ, utrũ iurisdõ duret post terminũ pemptoriũ, an expiret in illo. Si durat, in diem alteram, æquitate c suadente, poterit expectare, nec erit pars contumax perẽptorio elapso citanda, nisi gratiam d fecerit ei benignitas iudicantis. ¶ Si aũt expiret, nisi partes cũ id nouerint, si tibi p̃sentauerint ea hora, qua cõgrue possis ꝓcedere, ad exequẽdũ id, pp quod eis legitime terminũ e pemptoriũ

Consuluit.] Communis diuisio. Secunda.ibi, Nos autem.quæ subdiuiditur. Nam primo distinguit, & distinctionem prosequitur. Secunda ibi, vero determinat congruam horam iudicij. Tertia. ibi. Porro.instruit iudicem. Abb.

CASVS. Iudex peremptorie citat partes ad testes recipiendo, vel ad publicandas attestationes eorum, vel sñiam proferendam. Sed pars altera contumaciter se absentat in termino constituto, quæritur an saltem circa vltimam partem diei iudex in negotio sibi commisso procedere debeat, vel expectare in sequentem diẽ. Itẽ si expectauerit, quærit vtrum contumax iterũ sit citandus, quia non fuit processum in termino constituto? Papa super hac quæstione distinguit, vtrum iurisdictio delegati duret post terminum peremptoriũ, aut expiret in illo: si duret in diem sequentẽ æquitate suadente dẽt expectare, nec contumax amplius est: citãdus, nisi iudex ei gratiã facere voluerit. si vero expiret in termino dato, tũc si partes hoc sciuerint & no p̃sentauerint se corã iudice, ea hora qua possit cõgrue pficere quod incũbit, ex tunc procedat ad faciendũ id, pp quod terminum assignauit, ne instantia iudicij euanescat: iudicium vero in tenebris exerceri nõ dẽt, quia. Qui male agit odit lucem. licet enim ſm leges more Romano dies à medietate noctis incipiat. & in medio sequentis noctis desinat (vnde quicquid fit in duabus dimidiatis noctibus, perinde habetur ac si fieret in die) tamen Papa illam horam congruam intelligit, ex qua possit ante noctis tenebtas perficere quod incumbit. In fine dicit, ꝙ decretus iudex non debet in assignãdo peremptorio, iurisdictionem suam taliter coarctare: nisi magna necessitas id exposcat. No. ꝙ per principium capituli post litem cont. in his quę occurrit, debet terminus peremptorius assignari. Item in sequentem diem habet iudex expectare. Item iudex potest facere gratiam post terminum peremptorium alium assignando.

a ¶ Depositiones.] id est, dicta ipsorum testium.

b ¶ Citandus.] videbatur ꝙ perẽptorium fuisset circunductum, vt iterũ esset citandus, ff.de iudi.l. & post peremptorium.

c ¶ Aequitate.] & quidẽ æquum est, & honestum in diem alterum expectare, nec statim debet dici contumax: potuit quidem habere iustam causam absentiæ, & sic reuocabit sententia.ĩ.de re iudi.c.cum Bertoldus. nec prætor festinare debet ad decernendum, ut iubeat possidere. ff.de dam.infe. l. si finita, §. forte. non tñ est necessariũ nisi velit in diem alterum expectare.

[Gl.seq.primo ponit vnũ, quod iudex põt, cui signat cõtrarium: & illud quod non potest. demum obijcit & obiectioni signat contrarium. quod dupliciter soluit.]

d ¶ Gratiã fecerit.] ecce quanta potestas datur iudici circa iudicia, vt possit parcere cõtumaci in præiudiciũ alterius, C. quomodo & qñ iu.l.1.ff.de arb.l.si cum dies, §.si qs ex litigatorib.non.n.quicquid 2 iudicis potestati pmittitur, id iuris necessitati subijcitur, ff.de iud.l.non enim quicquid.& est contra id 3.q.9.vlti. Item licet iudex possit parcere in ferendo sñiam termino constituto, non tamen põt ei parcere in expẽsis & sumptib. alioquin ipse de suo restituet expensas, C.de iud.sancimus. Sed vr̃, ꝙ de iure mero teneant expectare vsq; in diem sequentem.ff.de verb. ob.l.q hoc anno. 3 vel ꝙ saltem in suprema hora diei possit iudicare. 2.q.7. biduum.& hoc ideo, quia iudex matutino, vespere, & mane, & meridie iudicare pot.i aut.de iud. §.sedebũt coll.6.Sed contra vr̃.ff.de ori.iu.l.1.2.§.& quia.vbi dicit, ꝙ incongruam est ꝙ iudices vespere sedeant, stat̃ potius authentico. Vel dicas ꝙ nõ est contra, quia ibi dr̃ ꝙ incongruum erat magistratib. hora vesperrina in publico esse, & ideo inuenti fuerũt quinq; viri, qui eorum vice illa hora fungerẽt: & sic potius ꝯcordat, & sic vsq; ad supremam horam ante noctis tenebras iudex procedere potest, vt hic in fine dicit, honestum tamen esset iterum ipsum citare ad superandam malitiam eius simile inf.de do. & contu.c.prout, arg.ff. de iud.l.pod.c.dictum.

2 Et alibi dicit. Omnib. magistratib. cocessa est, nõ dr iniunctum vel in dictu iurisdictione sua, &c.ff.si quis in ius vo. nõ ierit. l. 1. in pri. Io.And.

3 Illud in obligatione, hic secus pter iudicis contemptũ. ff. de arbit.l. Celsus. Ioa. And.

[Gl.seq.signat contrarium, & soluit.

e ¶ Terminum peremptorium.] nisi terminus pẽptorius sit statuimus ad sñiam audiẽdam, non valet sñia in absentia partis alterius, ff.quæ sen.sine ap.rescin.l. 1.§.itẽ cum edicto.ar.ꝯtra.C.quo.& qñ iu.l.2.sed lex ista ŝ loquitur, cum iudex partes in p̃sentia sua monuit, vt certo termino comparere nt ad sñiam audiendã, & tunc si qua pars non veniat, reuera contumax est, & sñia tenet, licet peremptorie per edictum non fuerit monita: alia lex loquitur cum absens citatur per edictum in absentia.

a ¶ Ex tunc

a ¶ Ex tunc exequi.] immo vr̃ q̃ in vltima die qua futurus priuatus vel priuandus est, iudicare nõ possit. ff. de fer. l. pridie. ff. de iurisd. om. iud. l. eum qui, arg. contra. ff. de pœ. l. vlt. sed hic vltima die suę iurisdictionis tenetur iudicare, vt hic patet.

ctus episcopus præfatum R. in suum familiarem assumpsit, vnde cum tam episcopus quàm officialis ipsius, quos dictus R. impetrauerat, postmodũ familiaris eorũ effectus, ab aduersa parte merito possent recusari, cãm ipsam alijs iudicib. petijt cõmitti. Quibus mandat Papa, quatenus super his veritatem inquirant, & si ita inuenerit, ꝓcedãt in causa iuxta contĩnẽtiam priorum litterarum nisi pars aduersa coram primis iudicibus litigare cõsenserit, postquam dictus R. familiaris ipsorum factus fuit: alioquin partes ad examen priorum iudicum reuertantur. No. q̃ ex noua causa lite conte. potest iudex recusari. Item si consentio in illũ quẽ possũ legitime recusare, illũ postea nõ possum recusare.

¶ Gl. seq. ponit paritatem & imparitatem inter iudicem & testem.]

b ¶ Instantia.] id est potestas.

c ¶ Qui male agit.] vnde Horatius.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

d ¶ Odit lucẽ.] sic 18. q. 2. perniciosam. vñ præsumitur cõtra illum, qui occulte cõfert beneficia. ꝟ. vt eccle. benefi. c. vt nostrum. 19. dis. Anastasius. & 81. di. c. clericus. & ff. đ ritu nup. palam. & melius. l. vlt. ff. de admi. tut. l. non existimo. Et tenebræ a[?] tæ sunt ad fabricãdum falsum. ff. de ven. inspi. l. prima. §. cum lumi naria. tñ transactio pt fieri de nocte. C. de transact. l. non minorem. & testamẽtum. ff. de test. l. ad testamentum. §. vlt.

e ¶ Incipiat.] quantum ad contractus, q̃ possunt fieri quałibet hora.

f ¶ Auctoritas.] ff. de fer. l. more Romano.

[Gl. seq. querit, & soluit, ponit opinionem contrariam.]

g ¶ Tenebras.] quid si iudex processit in tenebris ad lumen candelæ, vel ad contestationem litis, vel sentẽtiam protulit, nunquid valet quod agitur? Credo quod valeat ꝓcessus, licet procedi non debuerit, dummodo aliud non impediat, & pcipue si iudex honestus sit, cum hic nõ dicat, q̃ si processum fuerit, non valeat: quia multa fieri non debẽt, facta tamen valent: 1 Alij forte contra.

h ¶ Peremptorij.] ff. de iud. l. nonnunquam. inf. de in inte. re. l. tum ex litteris.

i ¶ Coarctare.] ꝟ. de app. c. irreprehensibilis. & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. ff. de execu. tuto. l. non tantũ.

assignasti, ex tunc a exequi poteris quod intendis, ne frustra iudicialis instantia b euanescat. ¶ Nec vero iudicium ecclesiasticũ exerceatur in tenebris, q̃a iuxta testimonium veritatis. Qui male agit c odit lucem, d licet ẽt secundũ cõsuetudinem & constitutiones legitimas, more Romano, dies a medietate noctis incipiat e † & in medio † noctis desinat subsequentis (vnde quodĩ duabus dimidiatis noctib. agitur, perinde sanxit habendum legalis auctoritas, f ac si qualibet parte lucis agatur.) Mos tñ eam procedendi g horam congruã intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebra gperficere quod incumbit. ¶ Porro discretus iudex in assignatione perẽptorij h non debet iurisdictionem suã (nisi necessitas exigat) adeo coarctare. i

¶ Idem abbati de Bordellia, & priori S. Sepulchri.

¶ Ex noua causa remouetur delegatus, etiam post litem cõtestatam, & alius subrogatur.

CAP. XXV.

INsinuatione † R. rectore sancti Saldati, ad audientiam nostram peruenit, quod cũ causam, quæ super iure parochiali inter ipsum, & T. vertebat, Vigorieñ. eṗo, & coniudicib. suis a nobis obtinuerit delegari; postmodũ (licet fuerit in eadem q̃one ꝓcessum) tractu t̃pis ante diffinitiuæ sñiæ calculũ, idem eṗs dictum R. in familiarẽ k admisit, sine quo l alij coniudices † (sicut quod in nostris lr̃is mandabatur) i cã ꝓcedere nõ valebant, & alter ipsorũ coniudicum † officialis m est eṗi supradicti, pp q̃d aduersæ parti poterat suspectus haberi; vnde cũ tam eṗs quã officialis p̃dictus (vt pote quos idem R. in iudices postularet, † & ipse familiaris eorum postmodũ n est effect9) ab aduersa pte possent merito o recusari, decisionẽ ipsi9 cãæ vestrę petijt discretionis cõmitti. ¶ Quocir-

k ¶ Familiarem.] familiaritas 2 repellit iudicẽ sicut & testẽ. ꝟ. de test. c. i litteris. Nam familiaritatis affectio veritatẽ impedire solet. 3. q. 5. accusatores. immo tota familia recusatur pp dñm. C. si quacunque prædi. po. l. unica. sed modica familiaritas nõ nocet. ff. de uer. sig. l. late. §. amicos. & est simile. ꝟ. de appel. c. ex insinuati. ne. & vt lite non contest. accedens. & s̃. de rescri. c. ad hæc. & ff. de procu. l. aut affinitate hic tñ aduertas, q̃ minor causa repellit iudicẽ q̃ testem, q̃a quelibet consanguinitas repellit iudicẽ. ꝟ. de app. c. postremo. sed non testẽ: q̃a frater testat pro fratre. ꝟ. de præsum. c. lr̃as. 3 propterea nõ inuenitur prohibitũ: q̃a edictũ de testibus prohibitoriũ est. ff. de test. l. j. & hoc iõ q̃a facilius inueniuntur plures iudices, quam vnus test. s.

l ¶ Sine quo.] q̃a mandabat, q̃ si nõ oẽs, tu frater eṗs cum altero ipsorum in cã procedas: tunc. n. alij non possunt procedere sine ipso vel suo subdelegato. ꝟ. e. c. quoniam. §. primo.

m ¶ Officialis.] & ita timeri potest ne trahatur in partem episcopi, & sic in partem R. arg. ꝟ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. cum sicut. & inf. vt lit. non contest. ca. accedens 2.

n ¶ Postmodum.] sic patet q̃ exceptio dilatoria põt proponi post lit. cont. si de nouo incipiat competere. sic. ff. de arb. l. no distinguem9. §. cũ q̃dã. & ff. de inter. ac. l. ætate. §. ex causa. & inf. de in integ. resti. c. ult.

o ¶ Merito.] hæc causa mouit istum R. ut cãm faceret

INsinuante. In prima parte ponitur actoris gratiosa petitio. In secunda sub duplici condõne ipsius exauditio. secunda: ibi, Quo circa. Abb.

CASVS. R. rectore ecclesiæ sancti Saldati habebat quæstionem cum quodam alio Tho. nomine, rectore alterius ecclesię, super iure parochiali: causa fuit commissa episcopo Vigorieñ. & officiali ipsius, & cuidam alteri ad petitionẽ rectoris Sancti Saldati sub hac forma, q̃ si non omnes, tu frater episcope cum altero illorum procedas. Iudices processerunt in causa lite cõtest. tractatu temporis ante diffinitiuam sentẽtiam di

Ioan 3.

† Vide l. more Romano ff. đ fer. Bar. in l. aut facta. §. tẽpus ff. de pen. & l. hæc verba in fin. ff. de verb. sign. & đ diuisione diei adde Macrobiũ libro 1. Satur. ca. 3. & Gellium li. 3. c. 2. Alciatum & Ioannem Brachæũ in l. 4. ff. de ver bo. sig. & Nauarrum in manuali de orat. & ho. can. c. 3.

† Medietate.

1 Concor. l. j. §. biduum. ff. qua. app. sit. & l. non dubium. C. delegati.

† Cap. 19. e. tit. in 1. compilat.

† iudices.

2 Qui dicantur familiare, & domestici, copiose in lib. 3. annot. in directorium inquisi. Scho. 125.

† postulauit

3 Et canonicus ꝓ canonico. sup. de offic. arch. c. vlti. qui tamen a iudicio recusat. ꝟ. eo. c. cum R. Io. Andr.

ret

ret aliis committi [illegible] pars aduersa pp huiusmodi suspicionē recusaret [illegible] illos iudices. & [illegible] causam alijs committi, [illegible] R. postmodū litigare. & [illegible] ea quę possent [illegible] q. 1. de persona. [illegible] ciatur, & [illegible] l. si quis d[illegible]mu, §. 1. & j. de procu. c. [illegible]

a ¶ Consenserit.] s. pars aduersa, nā ipse R. cogitur litigare coram eis, cum in eos semel consenserit, & ipsos impetrauerit. j. eod. ca. super quæstionum. & 3. q. 3. offeratur. & 4. q. 3. ca. si testes. §. venturis. videtur tamen quod ipse R. eos posset recusare pp nouam causam, sicut eius aduersarius: absurdum enim esset iudicium in vnam partem declinare, & non in alteram. ff. de arbi. l. si cū dies, §. si arbiter. in fi. arg. ff. qđ quisque iuris. l. 1. & merito poterant recusari propter familiaritatem. ff. de auct. tu. l. quod dicimus. in fi. & C. de his qui ad eccle. confu. l. vltim. §. si cubi. & 3. q. 5. constituimus.

co[illegible] quatenus si [illegible] (nisi postquam familiaris eius est effectus, litigare consenserit [a] coram illo) in causa sm priorum † continentiam litterarum (ratione præuia) procedatis: alioquin [b] partes ad priorum iudicium reuertantur [c] examen.

¶ Idem priori S. Fridiani.

¶ *Delegatus Papæ sententiā suam exequi potest vsque, ad integrum annū, hoc dicit, & est casus singularis.*

CAP. XXVI.

QVærenti † quid per censuram ecclesiasticā in †. & infra. ¶ Si vero delegatus à nobis ex communicet illum, qui rei iudicatæ parere contēnit: licet aliqbus videatur, ꝙ suo sit functus officio [d], vt vlterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum: alij aūt dicant ꝙ iurisdictio eius duret, donec sniæ pareatur [e], vt interim absoluere possit parere volentem. ¶ Nos tñ per equitatis [f] semitam incedentes, præsentiū auctoritate statuimus, vt delegatus à nobis, non solū vsque ad quadrimestre [g] tempus, ꝙ ad soluēdum debitū a lege reo conceditur, sed vsque ad integrum [h] annum, iurisdictionem sibi commissam, ad exequendum sententiam, valeat exercere, sicut obseruatur in illo, qui ante litem contestatam contumax inuenitur.

b ¶ Alioquin.] i. si consenserit litigare corā illo, post quam sciuit illum effectū fuisse familiarē s. eo. c. gratum. & j. de test. c. cum venissent. s. de elect. c. cum inter canonicos. & ff. de iur. omni. iud. l. est receptum. & si non cōsenserit, dummodo consentire velit, non valent istæ litteræ, vt s. eo. c. [illegible]um inter. Ber.

c ¶ Reuertantur. hoc iustum est, vt reuertatur ad eum quem iniuste dimisit. j. de appella. cum in ecclesia: & in expensis aduersario condemnabitur insuper. j. de appell. c. vt debitus. & s. de rescript. c. cæterum. 1.

QVærenti.] Diuiditur, quia in proposita quæstione primo ponitur prima opinio vsque ibi, Alij. Secunda vsque ibi, Nos tamen. Vbi ponit solutionē, scilicet interserendo quartam opinionem: ibi, non solum. Abb.

CASVS. Iudex delegatus à Papa tulit sententiam diffinitiuam, & quia condemnatus non parebat sententiæ, ipsum excommunicauit. quærebatur vsque ad quod tempus iudex posset ipsum excōmunicatū parere uolentem absoluere: quidam dicebant ꝙ cum functus sit officio suo, ulterius nō potest ipsum absoluere. Alij dicebant ꝙ iurisdictio illius durat quousque pareatur sentētiæ, vt semper possit illū absoluere uolentem. Papa nec primam sententiam nec secundam sequitur, sed statuit ꝙ iudex delegatus ab ipso, nō solum usque ad quattuor menses, qui dant condemnatis ad soluendum debitum, sed etiam usque ad annū iurisdictionem suam potest exercere: sicut seruatur in illo qui ante litem contestatam contumax inuenitur. Not. ꝙ deleg. à Papa usque ad annum pōt exequi sententiam suā, & non ultra. Item in pecuniarijs causis dantur quattuor menses condemnatis ad soluendum debitum.

d ¶ Officio,] s. eo. c. in litteris, ff. de re iud. l. iudex. & j. de iura. ca. at si clerici, in fine.

e ¶ Pareatur.] cum effectu. s. eo. c. in litteris. & j. de cler. non resid. relatum.

f ¶ Per æquitatis semiam.] placet ergo media via domino Papę. arg. ff. de acq. re. domi. l. adeo §. cum quis. Vnde versus.

Cum [illegible] media [illegible] per gaudebam ludere forma
Maior enim mediis gratia r[illegible]bus inest.
& illud.
Medium tenere beatī

[Gl. seq. distinguit personales, & criminales actiones: in primo. membro signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Quadrimestre tempus.] In personali actione dantur quattuor mēses reo an soluendum. C. de vsu. re. iud. l. 1. & 3. & si minus tempus daretur, suppletur à lege. ff. de re iudi. l. 4. §. si quis. argum. cōtra j. de re iud. qđ ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. vbi dicitur quod tempus illud potest arctari & elongari à iudice. sed illud intelligitur fieri cum causæ cognitione & iusta de causa: alias nō debeat arctari. & in illa, quod ad consultationem sȳōte recipit terminū breuiorē. In reali uero actione statim si dixerit reus se velle parere sniæ: aliàs post x dies si non fuerit appellatū, debet sententia mandari executioni. arg. Insti. de offi. iud. §. 1. 3. Et in criminali statim mandanda est executioni. arg. de pœn. dis. 1. de fleant. alias incipit, Adam. C. de pœn. l. cū reis. sed hoc est uerū generaliter, nisi in casib. ut notantur 11. q. 3. cum apud. Et tēpus illud quadrimestre datur a die latæ sententiæ si non est appellatum, vel si est appellatum à die confirmationis sententiæ. C. de vsur. rei iudic. l. 2. & confessus habet hic tempus à die confessionis ff. de confes. l. certum. §. vlti. sed si cōfessus fuerit de crimine, non statim mandabitur sentētia executioni, donec pronuncietur crimen contra ipsum, sed in uinculis teneri debet. ff. de custo. & exhib. re. l. si ꝯfessus. & 2. q. 1. nos in quemquam.

ADDITIO. Et alia supradicta clare habentur per hos versus:

In personali post menses quattuor: in re
Protinus est omnis sententia persi[illegible]en[illegible]a.
Sic in criminibus: [illegible]d casus e[illegible]cip: quinque:
Confessus prægnans iratus, & insula seruus.

Horum declarationem habes 11. q. 3. cap. cum apud. in glossa.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. secundo quærit, arg. pro & contra, & soluit.]

h ¶ Ad integrum annum.] sed quare non potest exequi sententiam suam post annum, cum iudex semper teneatur sententiam tueri. ff. ne uis fiat ei qui in pos. mit. l. 1. nā iudex quantum ad futurum tempus prospicit partibus. ff. si ser. uend. egi. & l. harum. sed illa lex loquitur de ordinarijs, ne uis fiat ei, &c. aliæ duæ leges loquuntur in seruitutibus, quæ debentur in futurum

† priorem.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. compila.

† Et quid per censurā ecclesiasticā telligatur, traditur in c. quærenti. j. d̄ uer. sig.

1 Et ita notatur, ꝙ ex noua causa superueniente iudex potest recusari. Facit ad hoc l. 1. ff. đ uē. inspi. & ff. de uere. iure enunc. l. 2. §. sed qđ.

2 Aptius est huic proposito illud Horatij. Est modus in reb. sunt certi deniq fines, Quos vltro citroque nequit consistere.

3 Fit autem tunc executio in re, si restitui possit: aliàs cauebit cōdēnatus de restituēda intra certū tē pus, re vel estimatione vt ibi. Non ob. ff. de usu. l. in fidei missi. & ff. qđ met. cā. itē si cū exceptione. §. ꝙ si homo. qa in prima l. agebatur actione ex testamēto, ī secūda actione quod metus cā, quæ personales sunt secundum Inn. & Ho. Io. An.

turum: sed hic loquitur de legato cuius iurisdictio non est perpetua, sed intra certas metas temporis finitur, secundum quod hic dicit. Sed pone quod post sententiam, victus inquierat victorem, nunquid prior delegatus debet adhuc cognoscere? Videtur per hanc decr. ꝙ sic: cũ iurisdictio duret vsque ad annum, quia non videtur possessionem adeptus qui eam statim amisit ff. de acq. pos. non vi. arg. ff. de hære. vel ac. ven. l. 2. §. peruenisse. & §. illud. quia cum effectu peruenisse dicit, vt ibi: sed contra videtur, quia functus est officio suo. s. eo. c. in litteris. & ff. de re iud. l. iudex. & qa istud ad ordinarium spectat. ĩ. de ap. c. cũ teneamur. Item quia hic noua iniuria est, & ideo noua interpellatione opus est. ff. de except. rei iudi. l. si mater. §. 2. pōt dici ꝙ licet sit noua iniuria, tamen sequela est præcedentis facti. vnde ad ipsum spectat. arg. ff. de int. l. cuicunque. §. pen. aliter delusoria viderentur edita iudicum ff. ne qd in lo. publ. l. vlti. & ĩ. de ma. cont. contra interdic. eccle. c. 1. & satis vr̃, ꝙ saltem vsque ad annum possit copescere contradictores, & qui no patiuntur illum quiete possidere excommunicando illos etiã gñaliter, sed nõ assumendo aliquam cognitionẽ vlterius. Ad iudicem .n. delegatum spectãt, q accidunt ante sententiã, sed post sententiam nullam cognitionẽ assumere dẽt, cum iam non heat nisi meram executionẽ: vnde non valet si cognoscere vellet vt iudex. C. de execu. rei iudi. l. si vt proponis. ea vero quæ accidunt post sententiam, spectant ad ordinarium .n. quia non agitur ex prima cã, sed ex noua. Sol. seq. lect. per q. an excommunicatum pro cōtumacia iudex post annum absoluit. primo & tertio ar. ꝙ non, secundo ꝙ sic, vltimo soluit.

a ¶ Ante litis contestationem.] videtur ꝙ si iudex delegatus ante lit. contestat. excommunicet, aliquem pro contumacia ꝙ post annum ipsum absoluere non possit. Sed cōtra. ĩ. de off. iud. or. pastoralis. vbi successor in honore & onere. absoluit. Itẽ iudex cœpit exercere iurisdictionẽ suam, vnde perpetuata est ĩ. eo. licet. & s. eo. gratum. & ita post annum potest absoluere, & quandocunque: quia ecclesia nulli claudit gremium suum. C. de sum. Tri. l. vlt. arg. contra ꝙ post annum absoluere non possit 11. q. 3. rursus. & c. quicunque Sol. dico quod post annum potest illũ absoluere quandocunque, & procedere in causa, quandocunque ille fuerit absolutus, & quod dicit[1] hic, ꝙ post annum nõ põt illũ absoluere, intelligitur de eo qui excõmunicatus fuit post diffinitiuam sententiam, cui nõ parebat. unde fuit excõicatus iste, & talis post annũ absolui non põt ab eodẽ, quia iurisdictio expirauit in totũ, & quo ad executionẽ omnino; sed vor qs excõmunicatur ante litis conte. vel post litis contest. ante sententiam diffinitiuã semper pot absolui, quia iurisdictio durat vsque ad sñiam latã, & executioni mãdatã, & intra annũ post ad sñiam: & ita si a sic intelligitur, si aliquis cõtumax est qui conuenitur actiõe reali, actor dẽt mitti i possessionẽ rei petitæ cã rei seruãdæ: & si cõtumax venerit intra annũ a tpe interlocutoriæ latæ, recuperat possessionẽ; post annum nõ recuperat possessionẽ, sed audit de pprietate: eodẽ mõ delegat, vsq; ad annum suam sñiam executioni mandare pot.

† al. ante litẽ cõtestatã.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cõpila.

1 Concord. in not. in §. si non pcepta. in glo. præcipientem. in auth. ut nulli iud. colla. & glo. in l. si ut pponis. C. quo, & quando iud.

te litis[a] † contestationem contumax inuenitur.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Delegatus Papæ Potest principium, medium & finem causæ coniunctim & diuisim subdelegare, hoc dicit vsque ad §. verum.*

CAP. XXVII.

SVper† quæstionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, taliter respondemus: quòd postea vero nõ põt: & in hoc attendit ista similitudo.

SVper quæstionum.] Diuiditur istud principium vsq; ad §. Verum. Primo ponit tenorẽ cõstitutionũ quæ ɔtrariæ videbant, vsq; ad §. Intentionis & ibi declarat intentionem suã vsque ad §. Verum. Abb. Sicu.

per constitutionem nostram[b] consultationi[c] † Alexandri Papæ nullatenus derogatur[d], sed illa per istam exponitur: immo in ista verius, quæ in illa fuerant prætermissa, supplentur. Ipse namque respondit: quòd si super causa, quæ alicui ex Apostolica delegatione committitur, à personis ecclesiasticis, vna, vel pluribus, quibus delegatus (parcat laboribus par-

CASVS. Casus huius dec. colligitur ex vltimo §. eius ergo, &c. hoc mõ: Quidam impetrauit cãm cõmitti à dño Papa cui dã iudici delegato, delegatus iste reseruata sibi diffinitiua snia, cõmisit audientiam causæ quibusdã reo absente & ignorãte. Isti subdelegati citauerunt reũ, ipse comparuit corã eis. & quia ipsi dati erãt sine consensu ipsius, appellauit ad sedem Apost. occasione cuiusdã decre. Inno. in qua dr̃ Licet delegatus cãm sibi cõmissam ap. re. non possit alij cõmittere sine prouocationis obstaculo, tñ si dele. Papa, vel alius iudex quicũq; ad aliquẽ certum articulũ aliquẽ deputauerit auditorẽ, ab illo non poterit appellari, dummodo de partiũ detur assensu. Colligebatur a ɔtrario sensu: ergo si nõ sit de assensu partiũ, pot appellari. Vnde appellauit ille, qa illi nõ erãt dati de ipsius assensu: cuius tenor ponit in §. nos igitur, vsq; ad §. intẽtionis. Ex parte aduersa dicebatur, ꝙ talis appellatio non valebat per decr. Alex. in qua dr̃, ꝙ si delegatus à Papa committi alicui audientiã causæ sibi cõmissæ, vt testium examinationẽ, sibi diffinitiua snia reseruata. & ab illo appellari cõtingat, delegatus prætextu huius appellationis cãm indiffinitam relinquere nõ tenetur, cuius tenorẽ ponit in principio ca. uer. ꝙ si super. vsque ad §. nos igitur. Istæ dec. videbãtur ɔtrariæ. Dubitatio isti⁹ ɔtrarietatis delata est p Cãtuarieñ. archiepm, vñ ipse sup hoc duas qõtiones fecit dño Papæ. Prima est, vtrũ p dec. Inn. derogatũ sit decre Alex. Scđa fuit, vtrũ appłonis illius q appellauerat occasione ɔtõnis Inn. sit deferẽdũ. Sup his duobus articulis rñdet Papa, & primo ad primũ dicens, ꝙ per ɔstitutõnẽ Inn. nõ derogat decr. Alex. immo in ɔstitutione Inn. supplent quæ in decr. Alex. fuerant prætermissa. Et subijcit statim tenorẽ illius vsq; ad §. nos aũt. & ibi ponit verba ɔstitutionis In. dicẽs, ꝙ licet is cui cã cõmittit ap. re. non possit cã sine prouocationis obstaculo delegare, tñ si aliquẽ articulũ deputauerit alicui audiẽdũ, ab illo nõ poterit appellari, dũmodo de partiũ dẽt vel recipiat assensu. Sed si delegat⁹ ipse cõmittit exordiũ litis, vel finẽ causæ, vel totũ negotiũ ab illo, tãq à iudice poterit puocari. Postea vero in §. intẽtionis declarat Inn. intẽtionẽ, q habuit in ɔstitutione illa, licet is cui dicẽs ꝙ delegat⁹ ab ipso pt cõmittere principiũ & finẽ & mediũ causæ sibi commissæ, cõiunctim vel diuisim pm ꝙ ei visum fuerit expedire, ut iudicialis auctoritas ualeat liberi⁹ expediri nõ obstãte qđ dr̃ in lege, s. ꝙ iudex dẽt cognoscere p seipsum in principio, in medio, & in fine, quia ipse delegatus antequam ferat sñiam, uidere debet omnia, quæ acta sunt diligẽter & hoc usq; ad §. uerum.

b ¶ Nostrã.] quæ ĩ sequitur, & incipit, licet cui. &c. & protenditur usque ad §. intentionis.

c ¶ Cõsultationi.] q est s. e. c. cũ te ɔsulẽte, & ista ponit statim, s. ibi, si sup cã, &c. us; ibi, nos ãt statuim⁹.

d ¶ Derogatur.] immo corrigit qui interpretatur. ff. ad Ter. l. 1. §. qui operas.

† In aliquot uetustis ita. constitutioni Alexãdri Papæ prædecessoris nostri nullatenus, &c.

a ¶ Com-

a ¶ Committit.]lit.cont.vt probatur.ꝟ.§.porro. ver.ti autem litigiosa proprie vero exordium litis,est litis vnde si forsan.

b ¶ Interposita.ad Papam scilicet.

[Gl.seq.signat contrarium,& remittit.]

c ¶ Non possit.]arg.ꝯtra.ꝟ.eo.ti.prox.in fi.Sol.vt ibi.ꝟ.eo.c.cum R.ad fi.

d ¶ Prouocationis.] hoc ideo dicit, quoniam nullus pōt cōmittere causam appellatione remota, nisi princeps:quia priuilegium est principis. ff.a quib.app.non licet.l.1.in fi.

e ¶ Quinunq;.]ergo si ordinarius delegat aliquē articulū cāæ alicui,ab eo appellari non pōt, nisi modū excedat.prout sequitur in littera.

ADDITIO. Hæc ēt recusari potest,ꝓpter eo ꝙ sit suspectus.ꝙ verum est si de consensu partium datus sit ff.de app.l.ex consensu.

f ¶ Executorē.] executor dr̄ ꝓprie q rē iudicatam ducit ad effectū.C.d̄ exce.rei iud.l.executor. & talis executor partes iudicis sibi vendicare non dēt:quia non habet aliquam cognitionem.C.eo.tit.l.si vt proponis.Hic autē im ꝓprie dr̄ executor,qui aliquē certū articulū examinat, de cognoscit: ideo præmisit, non tā cognitorem q executorem, puta de aliqua exceptione, vtrū testis sit admittēdus,vel de aliquo consimili, itē ꝙ nullam iurisdictionem habeat.sed tantum exequat mandatum,& facit ꝙ iniunctum est, & si quid dubij fuerit,dēt referre delegato,& à tali non appellat,nisi modum excedat,vt hic dr̄. Et posset forsitan dici,ꝙ talis auditor habet iurisdictionem & coercitionem. arg.ꝟ.eo:c.ex litteris.& tñ non pōt ab eo appellari nisi modum excedat.Hodie vero nullus potest appellare ipso iure,nisi ipse grauet:qualiscunq:sit iudex in quocūq; articulo potest appellari ab eo cui cōmissa est iurisdictio cum cognitione,si aliquam partem grauauerit.ꝟ.de app.vt debitus.& ideo nihil operatur quod dicit, appellatione remota.

g ¶ Modum excedat.]quod si fecerit,appellat ad delegatum,non ad delegantem.ꝟ.eo.§.porro.

h ¶ Dummodo.]supple,nec potest recusari,dummodo,&c.quod patet in §.verum vbi Papa ostendit qualiter constitutio sua sit intelligenda.

i ¶ Recipiatur assensu.] hoc videtur obuiare decre. Alex.à contrario sensu.

[Gl.seq.recitetur per q.quid sit litis exordium.]

K ¶ Litis exordium.]exordiū litis pōt appellari quo ad perpetuandū rescriptū,citatio.ꝟ.eo.gratū.& eo,l licet.& ꝟ.de off.leg.c.vlt.ꝟ.de for.cōp.ꝓposuisti. & C. de pscri.30.vel 40.an.sicut in rem.vel quo ad faciendā rē litigiosam oblatio libelli,eo insinuata. C.de litigiosis proprie vero exordium litis,est litis conte.tunc.n.præstatur sacramentum de calumnia ꝟ. de iura calum.cum causam.quod debet fieri in exordio litis.C.de iura.calum. l. cum iudicis. & ex tunc, id est,post lit.contesta. tenetur de fructibus etiam bonæ fidei possessor.C. de rei vendicatio. l. certum.

l ¶ Causæ finem.] id est, cognitionem cum calculo sniæ. quæ imponit finem causæ.ff.de arb.l.diē autem.ff.de re iudic. l.j.

m ¶ Prouocetur.] si grauat: alias hodie ante sentētiam non appellatur. infra de appel.capit. vt debitus.& capi.interposita.

n ¶ Per iudicem.]ex hoc probat, ꝙ is cui committitur litis cōtestatio, & causæ decisio, iudex est, & ab eo potest appellari:

o ¶ Diuisim.]id est, vnam partem vni, & aliam alij.

[Gl.seq.per q.r.e. an iudex appellationis deleget.]

p ¶ Alij delegare.] nisi causa sit criminalis,quæ non delegat.1 Arg.9.q.3.salu0. vbi dicitur, in conspectu omnium, &c.licet à principe possit delegari.23.q. 4.illud.& ff.de test. l.5.§.item diuus vel nisi sit iudex appellationis, qui secundum leges nihil potest delegare.C.de iud.Auth.ad hæc secundum canones secus est.de quo autem hic fit mentio cui delegatur per hanc decret. saltem quod delegatus quicunque sit, vel causæ principalis sine appellatione potest cōmittere vices suas secundum tenorem huius decretalis:

[Gl.seq.differentiam ponit inter leges & canones.]

q ¶ In principio.]Istud obtinet ꝫm leges vt iudex coram eo in principio faciat litē contestari,& ꝑ se ferat sniam:media vero committat ꝯsiliarijs suis,sed semel ēt audiat negotiū in medio. in Auth.vt defun.seu funere eorū.§.illud.& §.seq.coll.5.in Auth.de exhi. reis, §.si vero.coll.5.& C.de iud.Auth.ad.hęc.ꝫm canones aliter,vt hic dr̄.Item ꝫm leges tantum suis cōsiliarijs committit;iudex examinationem, vt in dicta Auth.ad hæc.& in Auth.de iudi.§.si quis autem.coll.6. secundum canones committit cuicunque vult. ꝟ. eod.cap. pastoralis.

r ¶ Inuestigare.]hoc non habet locum quando committit finem:

VERVM.Continuatur iste §.ad præcedentia: nam ꝟ.dixit Papa,ꝙ per suam constitutionem non intendebat derogare constitutioni Alexādri:quia principalis intentio sua fuit prout habetur in ver. intētionis Sed quia posset dubitari,an & quando posset appellari à subdelegato,subijcit istum §.

† In causa appellationis multa salubriter cauit concil. Tri. sessio. 13. de refor c.1.& sessio. 24. de refo. c.10.& c.20. & alijs locis.

Executor quis dicat, & quales eius partes.

†In quibusdam manuscriptis ita: ad discutiēdum aliquē dum aliquē &c.

Exordium litis tripliciter dicit.

tium & expensis (causę cognitionem ipsius,& testium examinationes,sententia sibi reseruata committit,a appellatio† fuerit interposita, b huiusmodi appellationis intuitu causam diffinitam relinquere non tenetur.

¶Nos autem statuim⁹, ꝙ licet is, cui causa committitur,remota appellatione, nō possit c eam alijs sine ꝓuocationis d obstaculo delegare; si tñ delegatus a nobis,vel iudex q cunq;,e non tam cognitorem,q̄ executorem f ad aliquem certum articulum quempiam deputauerit; ab eo,(nisi modum g excedat) non liceat appellari, dūmodo h de partiū d̄ putetur,vel recipiat i assensu.

¶ Quod si delegatus a nobis,vel litis k exordiū, vel causæ finem, l nedum totum negotiū ei duxerit committendum ; ab ipso tanquam a iudice licite prouocetur, m cum & lis ante iudicem debeat contestari,& causa per iudicem n diffiniri.

Intentionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis ꝓmissæ potest liquido deprehendi) ꝙ,vt iudicialis auctoritas liberius valeat exerci,delegatus a nobis licite possit & principium & finem & medium causæ sibi cōmisse,non solum cōiunctim, sed etiam diuisim o alij p delegare; † non obstante qđ dicitur, quod iudex debet cognoscere per se ipsum in principio,q in medio, & in fine,cum antequam ferat sententiam, vniuersa quæ acta sunt in iudicio, inuestigare r debeat diligenter.

¶ *A subdelegato cum iurisdictione appellari potest: secus si sine iurisdictione,nisi modum excedat;tunc enim potest recusari, nisi datus sit de partium consensu. Abb.*

† Vide tex. in l.à iudice C. de iu. & gl.in l.sæpe au.lini.ff.de off præsi.

r Add. quæ causæ & articuli pñt d̄ legari per l. 1.& ibi Bar. ff. qui & à quib.

CASVS.

CASVS. In præcedenti. §. dixit, ꝙ iudex delegatus pōt cōmittere principiū, mediū & finē, & coniunctim & diuisim: sed non dixerat, ꝙ posset appellari, unde in §. isto dicit, ꝙ si totā cām committit alicui, vel principium, vel finem ab eo tanq̃ (à iudice licite prouocat: cum autem medium causæ cōmittit. ab ipso tanquam à iudice appellari non licet, nec potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus: & iō bene statuit in cōstitutione sua, licet is cui, &c. ꝙ talis auditor det de partium voluntate, ne valeat postea recusari. & hoc vsq; ad §. porro.

† media

¶ Verū cum totam causā cōmittit alicui, vel principium aut finem ipsius; ab eo,[a] tanquam a iudice potest licite prouocari: Cum autem alicui mediū † tantum committit, ab ipso tanquam ab auditore prouocari non potest; nisi mādati fines excedat, † vel merito[b] sit suspectus, vnde ne valeat recusari, prouide statuimus,[c] vt de partium detur vel recipiatur assensu.[d]

† Vide text. in auth. qua in ꝓuincia, cum not. C. vbi de cri. agi opor.

a ¶ Ab eo.] cui principium vel finem cōmittit secundum qđ determinatur. ĩ. §. prox. quandoque ad Papā, quandoque ad ipsum delegatum potest appellari.

b ¶ Vel merito.] supple, vel recusari. nisi merito &c.

c ¶ Statuimus.] nō statuit, sed ꝯsulēdo dixit dumodo de partium deputetur assensu ne possit recusare. Ber.

[Gl. seq. ponit dictum, cui signat duo contraria successiue, & soluit. demum argu. & quæstionem soluit.]

d ¶ Assensu.] & ideo potest recusari nō potest: semel enim iudex electus recusari non potest. s. eo. insinuāte. & 3. q. 3. offeratur. & 32. q. 5. horrendus. 1 appellare tn̄ possum ab eo, non tn̄ eum recusare. ff. de app. ex cōsensu. ff. qui satis. cog. arbitrio. licet sit ꝯtrarium. arg. ĩ. de re. iu. causam quæ. non est contrarium: quia ibi fuit appellatum: & quod dicit ibi in ꝯfirmatione sñīæ ꝙ de communi cōsensu fuit cā commissa, illa nō fuit causa quare sñīa fuit confirmata; sed quia appellans non probauit, ꝙ sñīa fuisset iniqua. Item contra. 2. q. 6. à iudicibus. sed illud loquitur de arbitris compromissarijs, 2 à quibus non appellatur. C. de arb. l. 1. Itē arg. ꝙ assessor qui participat examinationi causę & similibus, ff. de off. asses. l. 1. de cōsensu partium est eligendus. argu. hic. & 2. q. 6. placuit. & 11. q. 1. c. 3. sed si partes non conueniant, eligat iudex non suspectū. arg. ĩnf. de ap. cum speciali. & ĩ. c. prox. in fi. & illum recipiant partes etiam inuitæ, quia iudicium in inuitum redditur. ff. de verb. ob. inter stipulātem. §. 1. versi. non forsitan. & pręcedentib. verbis. §. si vero. & quādo vero.

1 Concor. i. vxor. ff. de adul. & l. qđ si nolit. §. in factū. ff. de ædil. edi.

2 Quia volūtate non iuris necessitate adeunt. ĩ. eo. ca. ab arbitris. lib. 6. Ioan. And.

PORRO. Continuat ad ꝑcedentia. Supra visum est an & qn̄ à subdelegato possit appellari: nunc subijcit ad quem sit appellamdum. Abb. Sic.

CASVS. Dictum est in §. verum. qđ quando iudex committit totam causam, vel principium vel finem ipsius, ab ipso potest appellari: cum vero committit medium, appellari non potest, nisi mandati fines excedat. In § isto ostendit ad quem sit appellandum, & primo quando committit totam causam, debet appellari ad Papam, & non ad delegatum; quia committēdo totam causam desinit esse iudex. Si vero aliquid sibi de iurisdictione reseruat, tunc ad delegatum, & nō ad delegantem debet appellari: quia tūc remanet iudex. Si vero committit medium causæ alicui, puta testiū examinationem, vel alium articulum. & ab illo appelletur ad Papam; eo ꝙ mandati fines excedit, vel sit suspectus delegatus non obstante tali appellatione, vt parcat laboribus partium & expensis, causam indiffinitam ꝯm decre. Alex. relinquere non tenetur. & sic intelligitur decre. Alex. quando committitur mediū causæ, & sic apparet quod Inn. suppleuit de principio fine, & toto negotio, & hoc vsque ad §. quem vero.

e ¶ Porro.] iste respicit §. nos, & proxi. §. verum.

[Glo. seq. primo recitatur per q. & sol. secūdo obijcit & soluit. tertio quærit & soluit. ponit opinionem solutioni contrariam, cui respondet.]

¶ *A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantē, non autem ad primum delegantem secus si in totum hoc dicit vsque ad § quem vero.*

¶ Porro[e] cum delegatus a nobis iurisdictionē suam in alium transfert[f] totam, si fuerit appellandum, non ad eum,[g] sed ad

f ¶ Transfert.] non tamen iudicis dandi licentiam committere pōt: licet illud sit de iurisdictione, ff. de iuris. om. iud. l. 3. in fin. nec pōt committere remota appellatione. & hoc iō, quia illam non habet ex commissione, sed a lege. C. de iud. l. à iudice. & ĩ. eo. ca. pastoralis. 1. respon. & ca. quoniam. vnde in alium eam transferre nequit: & sic hoc saltem non trasfert in alium, quia si hoc posset subdelegatus, posset aliū delegare, qđ esse nō pos. ff. de app. cū cā. præterea qualiter pōt abdicare à se iurisdictionem, saltem sine licētia eius a quo habet eam, vt ff. de offi. procon. l. solēt. 1. respon. cū teneatur exequi mandatum ipsius ēt si sit per quam durum. 19. dist. in memoriam. & 100. di. cōtra morem. Licet. n. iudex cōmittat totam causam alicui, nihilominus retinet iurisdictionem, licet alius habeat exercitium illus causæ. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. 1. §. vlt. ff. de iur sd. om. iud. l. more. & l. & quia. & reuocare potest quando vult. ff. de iud. l. iudicium soluitur. Dicas ꝙ leges illæ omnes, quæ dicunt ꝙ non potest abdicare à se iurisdictienem, & proxime ad hoc inductæ, intelliguntur de iudicibus ordinarijs, & illi possunt quandocunque reuocare etiam si totam causam committant. sed in delegato secus est, cum proprium nihil habeat. sed eius qui mādauit. ff. de offi. eius cui man. est iurisd. l. quæcunq;. §. q mandatam. & ideo nihil reseruat si totam iurisdictionem committit. Sed nunquid delegatus pōt committere totam cām retenta sibi executione sñīę? satis vr̄ qđ possit: qa illud est de iurisdictione sua, sed tunc ad eū appellari non posset, quia nihil hēt iurisdōnis quantū ad cognitionem causæ, 3 sed solam executionem: vn̄ vlterius partes iudicis assumere non pōt, C. de exc. rei in l. si vt proponis. T. dixit ꝙ non pōt, quia sñīando desinit esse iudex, sed illa non vr̄ ratio. quia ille non sñīat. & quantum ad executionē durat iurisdictio. ĩ. e. pastoralis. & secundum dictum T. delegatus nō posset exequi sententiam suam, quod falsum est. s̃. eo c. significasti. Ber.

3 Hoc verū qn̄ mera executio cōmittit, vbi ex vicōmissionis nō hr̄ cāæ cognitio, aliud vbi retinet: vt hic, vbi ex vi retentionis, & ex vi appellationis factæ, & ex vi huius interpretationis recuperatur iurisdictio. arg. ff. ad Turpi. l. j. in fi. & ĩ. de app. ca. vt debitus. ꝯm Host. Ioan. And.

ADDITIO. Vide c. si delegatus. eo. ti. lib. 6.

[Glossa sequens signat successiue duo cōtraria, & soluit.]

g ¶ Ad eum.] lex indistincte dicit, ꝙ si delegatus committit alij causam, ad eum est appellandum C. qui. ꝓ sua iurisd. l. vnica. & illa intelligitur ꝯm istam qn̄ non committit totam, vel aliter ꝯm leges. Item aliud contrarium. videtur. ff. quis & à quo app. l. 1. in fi. vbi dicitur qđ iudex delegatus delegat alij cām, si ab illo vltimo appelletur, non appellabitur ad ipsum qui eum dedit, sed ad iudicem illius qui dedit illum à quo appellatur: & ita contradicit huic quod dicit, non ad eū sed ad nos: & intelligas illam secundum istam, vt dictum est de alia, quia ibi totum commisit: & ita concordat huic quando totum commisit. C. qui pro sua iurisd. l. vnica. vel aliter secundum leges, & aliter secundum canones.

[Gl. seq. ponit duas opiniones, & primā approbat.]

a ¶ Si

a ¶ Si causa sit ei.] maxime: quia idem esset si non sit remota: quia vtroq; casu appellatur ad eum, & non ad Papam, & quia ipso iure hodie remota est ante sententiam, ꝟ. de app. ca. vt debitus. Alij contradicunt q; si non est remota appellatio in litteris, appellatur ad Papam omisso delegato ipsius: sic potest appellari ad Papam ab alijs iudicibus quolibet medio omisso. quod prius dixi. verius credo. arg. s. eod. capit. in princ. ver. ꝗ si super. & c. cum te consulente. &c.

b ¶ Appellaretur.] ad Papam.

c ¶ Auditor.] talis potius dicitur habere notionẽ. ꝗ iurisdictionem. ff. de re iudic. l. prætor ait. in princip. & dic notionem, id est cognitionem & iurisdictionem. ff. de verb. sign. l. notionem.

d ¶ Merito.] supple, vel recusetur pro eo ꝗ merito, &c.

e ¶ Consultationem præmissam.] scilicet Alexandri. quæ ponitur in princip. versic. quod si super causa. & hic interpretatur in quo casu illa intelligatur.

QVEM VERO. Continuatur potius ad §. verum, quam ad §. præcedentem nam ibi fuit dictum ꝗ ad hoc vt non possit recusari subdelegatus, seu auditor, deputandus est cum partium consensu. sed ne crederet aliquis quod de necessitate esset requirendus partium consensus, subijcit Papa istum §. Abb. Siculus.

† Al. ita: cui media causæ committit. alias ita: cui media causæ cõmittunt.

nos appellari, debebit. Cũ autem sibi aliquid de iurisdictione reseruat. si causa [a] sit ei appellatione remota cõmissa, nõ ad nos, sed ad eũ poterit de iure appellari. Vnde si forsan. appellaretur [b] ab eo, cui medium † causæ cõmittitur: siue cognitor aut executor dicatur, vel (quod melius est) auditor, [c] pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito [d] sit suspectus: nihilominus tamen delegatus a nobis, iuxta consultationem [e] præmissam, causam poterit diffinire, vt parcat laboribus partium, & expensis.

¶ Auditor datus, sine partium consensu recusari potest vt suspectus, non tamen sine causa. Abb.

¶ Quem vero delegatus a nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi corã eo [f] iustam recusationis causam ostendat. †

¶ Si vnus ex duobus delegatis principis cum clausula appel. re. subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptãs subdelegare, nec appel. re procedere, quod tamen ante acceptationem poterat. & si ab isto fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totũ, hoc dicit secundum veriorem intellectum.

¶ Si vero duo sunt a principe delegati, & vnus committit vices suas [g] alteri, ille nec potest [h] (nec † debet) appellatione remota procedere, nec causam alij delegare: [i] † quamuis in commissione facta duobus contineatur expressim, vt appellatione remota alter possit

illationem. Abb.

CASVS. Dictũ est s. in §. nos autem. q; delegatus a Papa cui causa commissa est ap. re. potest committere alij vices suas, & põt cognoscere. In §. isto ostẽdit ꝗ istud non est gñaliter verum hoc modo: Duo sunt a principe delegati ap. re. vnus ꝯmittit alteri vices suas. Iste qui recipit iurisdictionẽ a socio suo, delegatus est a Papa app. re. non tamẽ potest alij cõmittere vices suas nec procedere ap. re. quamuis dicatur in litteris, quod alter in causa procedat sine reliquo appel. re. si non possunt ambo pariter interesse: & redditur ratio: quia quod potest ex iurisdictione sibi a principe delegata, non potest cum iurisdictione a condelegato commissa. vnde in hoc casu si appelletur, ab isto ad Papam est appellandum, non ad delegatum, propter rationem superius assignatam in §. porro. quia totam iurisdictionẽ consocius sibi commisit.

† Facit ad hoc l. aptissimi. & l. cũ specialis. C. de iu.

† Hæc duo verba: nec debet, desunt in antiquis.

† Vide text. in l. a iudice. C. de iu.

g ¶ Vices suas.] simpliciter committens vices suas, totum commisisse videtur. ꝟ. de iur. pat. c. ex litteris. & ꝟ. de do. c. pastoralis. & ar. op. ff. de tut. l. 1. in fi. & C. de exen. tut. el. leg. 2. & opp. ar. ꝟ. eod. cap. venerabilis. vbi est hoc expressum, quia functus est officio suo vices suas committendo, vt ibi dicit.

CASVS. In ꝓxi. §. ver. pro eo ꝗ mandati fines excedat, vel merito sit suspectus. & in illo §. verum dixit nisi mãdati fines excedat, vel merito sit suspectus. vnde ne valeat recusari, proinde statuimus, vt de partiũ detur vel recipiatur assensu per hoc videbatur ꝗ simpliciter posset recusari, nisi datus esset de assensu partium: sed hoc non est verum, & ideo dicit: Si deleg. aliquem deputauerit auditorem etiam sine assensu partium, neutra partium poterit recusare, nisi coram delegato iustam recusationis causam ostendat.

[Glo. seq. tangit corã quo causa suspicionis tractari debet.]

f ¶ Coram eo] id est, coram delegato a Papa: & ideo in isto casu causa suspicionis non probatur coram arbitris, cum alias generale sit, ꝗ causa suspicionis probati debet coram arbitris. ꝟ. de appe. cap. secundo req. ris. & c. cum speciali, idem credo si ordinarius delegat causam.

SI VERO. Continuatur iste §. ad §. porro. nam ibi prosecutus si tit auctor quando appellatur ab vno delegato, hic quando fuerunt duo delegati, & vnus commisit alteri vices suas. Diuiditur, quia primo ponit vnum dictum. Secundo: ibi. Quia illius rationem assignat. Tertio: ibi. Vnde, ponit quandam

h ¶ Nec põt nec dẽt ap. re procedere.] hodie nõ hẽt locum hoc quod dicit, non potest appellatione remota procedere; quia ipso iure appellatio remota est. ꝟ. de ap. c. vt debitus. & ita propter hoc non vitiatur iurisdictio istius, qui recepit commissionem a socio: quia & si vitiatur sua iurisd. ctio per alterius commissionem releuatur ipso iure, vt ab illo non appelletur nisi grauetur per illam decre. vt debitus. 2

2 Concor. tex. in l. fin. ff. de vi. tu. & oleo legato.

ADDITIO. Alij contradicunt, ꝗ si non est remota appellatio in literis, appelletur ad Papam omisso delegato ipsius, sicut potest appellari ad Papã ab illis iudicibus quolibet medio omisso. quod prius dixi uerius credo. arg. s. eod. in princip. versi. ꝗ si sunt, &c. & c. cum te.

[Gloss. seq. ponit dictum, cui signat contrarium, & soluit. ponit secundum, alleg. duo iura contra. in contrarium allega s ponit 3. alleg. vnum capitulum in ꝯtrarium alleg. duo iura, & alia duo ad similia per conuersum.]

i ¶ Delegare.] hoc. n. non potest, cum sit delegatus ab alio quam a principe ꝟ. de appel. cum causam quæ, ff. de offi. procon. l. legatus & C. de iud. l. a iudice nisi delegatus sit ad vniuersitatem causarum. ff. de iud. l. cum prætor. §. 1. ff. quis & a quo appel. l. 1. arg. cõtra. ꝟ. de re iud. cum Bertholdus. sed illa non tenet: ... hoc ꝑ decre. præ-

2 Vbi Dñica trahitur ad sabbatū. sed illud facit necessitas & continuatio ieiunij, posset ēt dici ꝙ quo ad ordines sabbatū dignus est q̃ Dominica. Ioan. And.

ue.prædictā,ȷ̃.de app.c.cū causam,q̃.Itē hic habes qđ minus dignū trahit ad se magis dignū,arg.s̃.p temp. ord.c.litteras.1 & s̃.eo.c.cū sup.arg. ꝯtra ȷ̃.de ꝯsec.ecclesiæ.vel alta.c.ꝙ in dubijs.& ȷ̃.de celeb.miss. c.cū Marthæ.§.præterea pt̃ dici,& C.de pet.hære.hæreditas.& 13.q.2. non æstimemus.& ff.de solu.l.si alieni.& C.de appel. l.ꝓcipimus.§.vlt.Itē habes ꝙ cū res trāsit de una persona ad aliā,nō transit cū suo priuilegio,uel sua cā vel honore vel onere.sic 2.q.2.q manumittitur Arg.contra 16.q.1.si qs laicus & ȷ̃.đ pig.c.ex litteris. sic qñq; aliquod ius inefficax est apud vnū,& si ille mandet illud ius alij,efficax est apud illū s̃.de elec.c.suffraganeis. ff. de nou. l.doli mali.

† sua.

ꝓcedere sine aliquo,si nō possunt[a] ambo pariter interesse. ¶ Quia ꝙ pōt ex sola iurisdictione sibi † a principe delegata,nō pōt cū iurisdictione sibi a cō delegato commissa. Vnde si ab eo fuerit appellatū licet aliq̃bus[b] visū fuerit ꝙ ad condelegatū valea' appellari nobis tamen v[t] detur, quod ad primum[c] duntaxat appellandū est delegantem, propter rationem superius[d] assignatam.

¶ *Si delegatus Papæ subdelegat non in totum, pars a subdelegato non poterit appellare ex eo quod datus sit sine suo consensu: potest tamen recusari in ostendēdo causam iustam coram delegato, & tūc delegatus diffiniet a quo etiā si noluerit recusationē admittere, appellatus ad Papam. hoc dicit.*

[Gl.seq.ponit vnā paritatem,circa tit.secundo quærit quā q̃rit & remit. & soluit.tertio quærit.alle.pro.soluit.ponit opi.solutioni contrariam quarto quærit.alle.pro & contra ponit opi.quam reprobat tenens contrariam.Ioā.An.]

Delegatus qui interesse nō pt, uices suas cōmittere pt.

a ¶ Si non possunt ambo]hic patet ex isto §.ꝙ qđ dicitur in commissione[quod si ambo in causa procedere nō potestis,alter nihilominus procedat,] ꝙ ille qui nō potest interesse,potest committere vices suas. siue ergo apponatur clausula illa,& si ambo.vel, q si non omnes,&c.siue non apponatur,iudex potest semper cōmittere vices suas,cū habeat illud a lege.ȷ̃.cap. proxi.& ȷ̃.de app.cū causam quæ.& C.de iud.l.a iudice.Hic consueuit illud quæri,vtrū coiudices teneātur admittere subdelegatū a coniudice suo , qui interesse nō pōt 2 : Et vr̃ ꝙ nō:quia iam extat conditio ȷ̃. eo.c.corā.& ibi istam quæstionem explicabimus. Sed illud quærit.an inuitis partibus iudex possit causam alij delegare;Vtraq;:cum hoc habeat a lege.vt dicunt iura prædicta,& inf.eo.quoniam.1.respon.&ita nulli facit iniuriam qui vtitur iure suo,s̃. de ele.cum ecclesia Vulterana.Sed quæritur vtrū delegatus postq̃ commisit vices suas in totū,an possit postea reuocare ? Vr̃ ꝙ sic nam iudiciū soluitur vetante eo q iudicare iussit.ff.de iud.l.iudicium.dicas ꝙ si ille cui cōmisit,suscepit subdelegationem,& ea vti cæperit, postea eam reuocare non pōt.ȷ̃.eo.venerabili.si vero non vult suscipere,tunc posset nihilominus postea procedere alioquin poterit eam bene re integra reuocare: qa verba intelligenda sunt cum effectu.ȷ̃.de cleri. non resi. relatum.ff.quod quisque in l.1.§.hæc aūt verba.& ita notaueeunt in hoc decr.Inn.4.& Gof.s̃.eod.§.porro. in verbo illo,totam.& idem dicit Inn.Papa.ȷ̃.eo.cap. venerabili.sed sola commissio nō sufficit etiam si subdelegatus eam receperit:nisi sequatur citatio quominus eam reuocare possit,& ita sentētiauit Inn.vt not. in decr.venerabili.quod patet ex eo, ꝙ mortuo delegato integra subdelegatus postea procedere nō pt ȷ̃. eo.licet & eadem ratione mortuo subdelegato re integra delegatus resumit iurisdictionem, hac ratione, quia iurisdictio delegati re integra existente apud subdelegatum non est plene translata, nec legatus plene dr̃ fructus officio suo,nisi citatione secuta per subdelegatū,vt patet in decr.venerabili.T. dixit ꝙ si subdelegatus recepit subdelegationem,postea reuocari non potest,& idem dixit B.sed postea mutauit,vt s̃.dicit. Ordinarius qñcunque potest reuocare iurisdictionē: in quo casu intelligitur illa lex,iudiciū.3.& ff.de offi. procon.l.solent.§ 1.sed si partē iurisdictionis delegatus sibi retinuit,potest reuocare.s̃.eo.§.porro.& p l. prædictā,iudiciū soluitur.Sed pone ꝙ vnus delegatorū cōmittit consocio partē iurisdictionis,si ille grauauerit partē,ad quem appellabitur?ad condelegatum? nō:qa par est illi,& a pari a d parē non appellatur. ff. de appel.l.1.& 2.qō. 6.& anteriorum.§.illo videlicet.infra de app.dilecti.2 .nec cō socius a quo appellatū est, posset cognoscere , qa no si hoc vellet, hoc ipso pderet iurisdictionē. su. e.cū sup.Arg.ꝯtra.ff. qñ app.sit,l.1. §.sed & si præses.& §. ꝓcedēti. ibi appallat ab ordine & præside ad ipsum prelidem tm̃. argu.17.dist.multis. ibi enim appellatur a metropolitano ad conciliū.in quo ipse hēt interesse : & ita in hoc casu appellabit ab isto ad eū & cōdelegatū.Quidā dicunt ꝙ bñ valet appellatio ad ipsum & condelegatum,& idem est si vnus committit alij a suo iudice.quia si tunc appellatur ab illis,appellari debeat ad ipsum & condelegatum.arg.huius.§.p cōtrariū sensum.Credo ꝙ in nullo istorū casuū taliter sit appellandū.Si enim vnus vellet confirmare illud quod fecit,& alter cassaret,nihil esset. Dic ergo ꝙ ad superiorem in talibus est appellandum.s̃.eo.§.porro.& quod dicit s̃.non ad nos,sed ad eum est appellandum,intelligendū est qñ vnus solus est iudex,vel si plures essent,oēs committunt alij vel vni soli retēta sibi parte iurisdictionis vices suas: alias qualitercunque permisceas,semper est appellandum Papam, ꝓ.quicquid alij dicant,& hoc idem dicit Lau. ꝓp rationes præmissas, & idem sequeretur ꝙ vnus solus posset ꝓcedere:qđ nō est verū,ꝓcipue qñ cā ꝯmittitur simpliciter sine clausula illa,ꝙ si ambo,&c. sed dicunt,si esset in litteris illa clausula.ꝙ si ambo,vel ꝙ si non oēs,&c.tunc pōt ꝓcedere delegatus: quia reseruauit sibi aliquid dē iurisdictione:quia tunc extat conditio:quia ille a quo fuit appellatum , non debet cognoscere de appel. sed hoc non credo : quia non intendit Papa delegare istis causam principalem,& appellationis Ber.

Delegatorum vnus si partē iurisdictionis ꝯsocio cōmittit, & ab eo appellet ad quē appellari debebit.

4 Idē si duo sint delegati , & vnus deleget totam,& alter eidem vel alteri partem ꝭm Io. alle. C. de app. l. præcipim⁹. in fi.Io. An.

2 De hac materia vide Bart.in l. Paulus,ff.de re iud.

b ¶ Aliquibus.] s.Alexandro in antiqua compilatione.de appel.nos 5.in eminenti.

5 Et habet in 1. cōpila. c.36.nec ponitur in hac Gregorij ꝯpilatiōe, cū hic ei derogetur.

c ¶ ad primū,] quia in totū cōmisit:ergo a cōtrario reseruauit sibi iurisdictionē ad ip-ū delegatumdebuit appellari,& hoc pōt respicere qđ sequitur: eius ergo.

d ¶ Superius.] s̃ eo.c.porro.in prin.

ADDITIO. Quia.s.nihil remansit de iurisdictione penes subdelegātem vices suas simpliciter:& ideo ad ipsum appellari non potest.

EIVS ERGO. Iste.§.decidit qōnem principaliter propositam. Et sic decidit tres casus. Secundus:ibi. Qui etiam.Tertius ibi,quod si.Abb.Sicu.

CASVS.Hic rñdet secūdæ qōni. & ex his quæ dicta sunt,concludit Papa dicēs ꝙ appellatio illius, qui appellauit ad Papā occasione con titutionis Inn.pro eo ꝙ subdelegati isti dati non fuerunt de cōsensu illius, non valuit,nec debuit impedire quominus procederent auditores,nisi primo corā ipso delegato iustam causam recusationis ostenderet,& si tamquā suspecti fuissent merito recusari,delegatus papæ nihilominus debuit in cā ꝓcedere,ac si cām terminare. Sed si delegatus iustā causam recusationis nollet admittere allegatā ꝯtra subdelegatos, sed cōpellebat illū audire corā suspectis,a tali grauamine licete potuit appellare. & quic-

3 intellect⁹ l. iudicium.

& quicquid factum est post illam appellationẽ, debet in irritũ reuocari. Hãc ꝯclusionẽ sumit ex tribus. §. ꝓximis. 3. porro i ꝑrin. vbi dicit, ꝙ si appellet ab eo. cui mediũ causæ. &c. & §. si uero. vbi idẽ dicit a cõtrario sensu. ver. nobis tñ vr̃ ꝙ ad delegantẽ ergo à cõtrario sensu si nõ ꝯmisisset vices in totũ, appellandum esset ad cõdelegãtem. & ex §. quẽ vero. vbi dicit; si delegatus, &c. Not. ꝙ iudex delegatus de consensu partiũ datus recusari non pt, si forte ex noua causa. s̃. eo. insinuante. Itẽ cũ delegatus aliqd sibi de iurisdictione reseruat, ad ipsum est appellãdũ, qñ totũ committit, ad Papã est appellandũ. Item recusatio subdelegati probari dẽt coram delegato. Itẽ ꝙcquid fit post appellationẽ legitimam, reuocandum est.

a ¶ Eius ergo.] concludit ex pmissis tribus. §. porro. §. quem vero. & §. si vero. & est arg. a toto in quãtitate. sic ȷ̃. e. ꝓxi. §. 1. & 9 q. 3. cu nemo. & hic respondet secundo articulo quæstionum.

b ¶ Commisit.] lite coram se prius contestata. & idẽ est ante litis contesta.

c ¶ Recipit.] nec poterat recusari, nisi, &c.

d ¶ A tali grauamine] & reuera à grauamine, qa periculo sum est suo iudice litigare suspecto. 3. q. 5. ꝙ suspecti. & ȷ̃. de app. cum speciali. 1. vnde quicquid fiat post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari. s̃. eo. cum causam, & hic in fin.

go[a] appellatio, de qua tua fraternitas nobis scripsit, si nostræ constitutionis occasione, ad nostram audiẽtiam appellauit, pro eo qđ delegatus a nobis reseruata sibi diffinitiua sentẽtia, audientiam causæ cõmisit[b] quibusdam, qui de partiũ † assensu nec dati sunt, nec recepti[c] nisi cõtra eos iustam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostẽdere coram iudice delegato, non debuit impedire quominus procederent auditores. ¶ Qui etiam si tanquam suspecti fuissent merito recusati: delegatus tamen a nobis nihilominus potuisset sublato appellationis diffugio caussam iudicialiter expedire. Quod si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum litigare † coge[b]at, a tali grauamine licite potuit † ad nostrã audientiã appellare; qđq; † post appellationem huiusmodi pręsumptũ, iudicari debet irritũ, & inane.

¶ Idem episcopo Heliẽsi.

¶ *Delegatus Papæ nisi malitiose se exoneret, subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem, in coerctione tamen deferet sua dignitati & personæ hoc dicit vsque ad §. item cum totum.*

CAP. XXVIII.

PAstoralis† e officijs, & infra. ¶ Consult.† tuæ duximus respondendum, quod cum delegato a principe iurisdictio dãdi iudicem sit a lege cõcessa[f] (dũ modo ipse exonerare[g] se ipsum malitiose nõ quęrat) potest compellere renitentem.[h] eo quod iurisdictio illa nullius videretur esse momenti, si coerctionẽ[i] aliquam non haberet. Delegatus tamen debet solicite prouidere, vt si personis superioribus ([K] exigen

PAstoralis.] Hæc prima pars diuidi põt in tres partes. Nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda tibi, Cosultationi. ponit rñsio. In tertia: ibi, Delegatus. quædam instructio. Bened. Capra.

CASVS. Aliquis est delegatus a principe, & ipse cõmittit alicui vices suas ille non vult suscipere subdelegationẽ: quæsiuit eps Helieñ. vtrũ illũ possit cõpellere: Rñde, Papa; lege concessum est delegato a principe, ꝙ ipse possit cãm sibi cõmissam ꝯmittere alicui, dũmodo malitiose hoc non faciat: & ideo põt cõpellere illũ vt suscipiat, qa talis iurisdictio nulla videret si coerctionẽ aliquã nõ haberet: tñ iudex dẽt diligenter uidere, vt si psonis superioribus ex cã negotiũ duxerit cõmittendum, in compulsione dignitati deferat & psonæ. Itẽ qrebatur, vtrũ delegatus possit cõmittere alicui vt citet partes? Rñdet Papa cu totũ negociũ cõmittere possit, vt dictũ est s̃. citationis officiũ committere potest, & punire contemptorem.

e ¶ Pastoralis.] delegatus à Papa cãm sibi commissam alij cõmittere voluit: ille noluit eam recipere: quæritur vtrum delegatus possit eum compellere.

f ¶ Concessa.] C. de iud. l. 2. iudice. & ȷ̃. de appel. cum causam quæ. & ȷ̃. eo. c. quoniam.

[Glo seq. recitetur per q. an non impeditus subdelegat. arg. negatiue. sol. ꝯtrarium, secundo quærit arg. ꝓ & ꝯtra, & soluit.]

g ¶ Exonerare.] non vr̃ ꝙ iudex possit cõmittere causam, nisi cũ iusta cã impeditus interesse nõ põt. s̃. e. c. si pro debilitate. & s̃. de rescr. c. sciscitatus. C. đ pedane. iud. l. 2. ff. de iud. l. vlt. ar. ȷ̃. de testi. ca. in noie dñi: qđ non est verũ immo cũ de iuris beneficio hoc habeat, põt cõmittere vices suas. ff. de off. ei[9] cui man. est iurisd. l. 1. & s̃. c. ꝓxi. & ȷ̃. eo. qm̃. Sed nunquid statim credẽdum est iudici, cũ scribit se nõ posse interesse: Nõ vr̃, nisi de hoc ꝯstet, vt s̃. eo. prudẽtiã. 1. rñ. si em crederet passim cuilibet iudici, quilibet se posset malitiose exonerare cũ vellet. arg. ff. de ita. mu. l. 1. & l. prætor. arg. ꝯtra. ȷ̃. đ re iu. c. cũ sup in parte decisa. Sol. 2. nõ est psumendum ꝙ iudex malitiose cãm committat: dubia. n. in meliorem partem debemus interpretari. ȷ̃. de reg. iur. c. esto te. & ff. de regu. iu. l. semper in dubijs. & de quolibet præsumendum est bonũ, nisi ꝯtrariũ appareat. vt s̃. de seru. c. vnico. s̃. de præsum. dudum. & si quis dicat hoc factum in fraudem, illud debet probare. ff. de probat. quoties. §. qui dolum.

h ¶ Renitentem.] sic patet ꝙ aliquis cõpellendus est inuitus suscipere iudicium etiam homo alterius fori. C. qui ꝓ sua iurisd. l. vnica. circa fi. ff. de muneri. & honori munerũ §. iudicandi necessitas, nisi aduocatus q non potest cogi alibi q in suo foro suscipere iudiciũ. C. de aduo. diuer. iud. sancimus. in fi. & hoc in delegatis a principe. sed ordinarius nõ potest cogere hoiem alterius fori. ff. de iuris. om. iu. l. vlt. ff. de tu. & cur. da. ab his. l. j. & 2. & ȷ̃. de offi. or. pastoralis. sed nemo põt cogi vt arbitrium suscipiat. ff. de arbi. l. 3. §. 1. sed post quam susceepit, debet compelli, ut in d. §.

i ¶ Si coerctionẽ.] iurisdictio sine coerctione nulla ẽ. ff. đ of. ei[9] cui mã. ẽ. iuris. l. vlt. & ȷ̃. c. ꝓx. verũ tñ verbũ, coercẽdi, maiorẽ ꝯtinet enim aduersionẽ. ff. de of. ꝓco. meminisse. in fi. immo q delegat, pcipit. D. qui ꝓ sua iur. l. vnica in prin. & ꝑcepiũ necessitate hẽt. 14. q. 1. c. đ debet. & inuit[9] qs delegat. arg. ff. de mu. & ho. munerũ §. iudicãdi. C. de aduo. diuer in sancimus. ĩ fi.

K ¶ Superioribus.] puta in dignitate cõstitutis. s̃. eod. sane. 50. dist. contumaces. 45. dist. cum beatus. & ȷ̃. de maio. & obe. per tuas. & 2. q. 8. qn squis.

† audire. in antiquis.

† poterit.

1 Concor. tex. in l. apertissimi. C. de iud.

† quia quod post, & c. aliquid qđ post &c.

† Cap. 7. eo. tit. in 3. com pil.

† al. ita: Consultationi tuæ taliter duximus, &c.

2 B. Thom. & Caietan[9] 2. 2. q. 60. ar. 4.

ADDITIO. Et hodie delegatus Papæ nõ potest subdelegare, nisi illis psonis quibus Papa delegat, de quibus in c. statutum, in prin. de rescr. lib. 6. Abb.
a ¶ Citationis officiũ.] ar. à toto in quantitate arg. ff. eo. c. proxi. §. eius ergo & 9. q. 3. cum simus. 1. in prin.
b ¶ D. scretione.] quæ est mater omnium virtutum ff. de offic. custo. ca. 1. & 1. q. 5. præsentium.
c ¶ Punire.] ff. §. proxi. & ff. eo. sane.

primi iudices non possunt eam mandare executioni, cũ iurisdictio sua quo ad oĩa expirauerit. ff. eo. cõtenti. sed illud est verũ ubi non est appellatũ sicut videmus q iudices appellationis ante diffinitiuã sniam, si pnunciant appellationem legitimam; procedunt postea in principali ff. de app. ui debitur. & c. cum in ecclesia & etiam idẽ est in diffinitiua qñque C. de re. &c. gñaliter. §. & si iudex sic intelligendum est q illi qui confirmãt diffinitiuam sententiam, debent facere qd superest ad faciendum: sed siue primi siue secundi hoc faciant, non refert quãtũ ad effectum sententiæ. Si primus iudex fuit ordinarius, satis põt dici p exequetur ipse suam sniam, cum sua iurisdictio sit perpetua. sed vr q secundus iudex debeat potius eã exequi. quia ex secũda sententia agitur p actionem in factum, & non ex prima. vt no. ff. eod. coram. & ff. de his qui no. infa. l. furti. & ideo iudex appellationis eã dẽt exeq nõ primus.
ADDITIO. Et eo potius secũdus q primus dẽt exequi, arg. a toto in quantitate.

¶ Contor. tex. in l. quæ de tota ff. de rei uen.

† Vide l. capitalium. & ibi Bar. ff. de pœn. su. qd no. in l. 1. ff. eod.

PRÆTEREA. Primo ponitur consultatio secundo. ibi Nos autem. responsio. Abbas.
CASVS. In §. isto ponitur talis quæstio. Causa commissa est alicui appel. remota. iudex tulit sententiam diffinitiuã, appellatum fuit ab illa sententia. causa appellationis cum missa est: primi iudices mandauerunt alicui, vt sententiam ab ipsis latam mandarẽt executioni. Iudices appellationis mandant prioribus iudicibus quatenus nec p se, nec p alium sententiã illam mandent executionis: q̃ritur quid iuri sit? Respondet Papa, q cum ex certa scientia appellationis causã committit alijs cognoscendam, appellationem illam recepit & reuocat priorum iurisdictionem, ut interim illorum iurisdictio suspendatur quousque de causa appellationis plenius conoscatur.
d ¶ Ex certa scientia.] Certam intelligo si in litteris appellationis sit mẽtio de pcessu causæ, & de appellatione interposita, & de exceptione proposita: & hoc est verũ qñ appellatur à grauamine ante sniam. ff. de appel. vt debitus. sed si appellat à diffinitiua snia, ibi no est necesse dicere; nisi appello ab iniqua snia tali iudice lata, & de tali appellatione hic fit mentio. ff. de appel. sed & si apud.

te necessitate (negotium duxerit delegandũ in coa ctionibus iferẽdis dignitati deferat & personæ. †

¶ Delegatus Papa sicut potest committere totam causam, ita pot st citationem, & punire contemnentem acceptare. Abb.

¶ Idem cũ totum negotium alij possit cõmittere d legatus, sicut superius est expressũ: citationis[a] officium potest cuilibet (discretione[b] sua) demãdare, ac punire[c] merito cõtẽptorẽ.

¶ Si Papa scienter commisit appellationem interpositam à suo delegato dato cum clausula, appellatione remota, iurisdictio primi delegati est interim suspensa quo ad executionem. hoc dicit secundum verum intellectum.

¶ Præterea postulasti, si cũ a sententia lata auctoritate litterarum nostrarũ, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & litteræ post appellationẽ ad iudices alios emanauerint: an ad mandatum posteriorum iudicum executio sententiæ a prioribus delegata, debeat ratardari, vt priores iudices ipsã neque p se, neque p alios exequantur. ¶ Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, q cũ appellationis, causã ex certa sciẽtia[d] iudicibus alijs committimus cognoscendam, appellationẽ videmur recipere, ac iurisdictionem priorũ iudiciũ reuocare; † vt interim executio sententiæ suspendatur, donec appellationis merita, plenius sint discussa:[e] & infra.

¶ Ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si sciat eam in iustam. Abbas.

¶ Quia vero sępe contingit, quod executio sẽtẽtiæ ordinario demandatur: q̃siuisti an si ipsam iniustã esse cognouerit, debeat eã executioni mandare; an sit ei potius subsistẽdum? Attendẽtes itaque, quod nõ cognitio, sed executio tantum demãdatur eidẽ; respondemus quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato, & si scit[f] sententiam illam iniustã,

QVIA VERO. Primo ponitur consultatio. secundo: ibi, Attendentes. responsio. Abb.
CASVS. Delegatus a Papa tulit sententiam diffinitiua; a qua non est appellatum mandat iudici ordinario vt sententiã illam exequatur; ordinarius scit sentẽtia illã iniustã: q̃rit vtrũ debeat illã executioni mãdare, vel nõ? Rñdet Papa q per talẽ demãdationẽ non cognitio, sed tantum executio demandatur, & ordinarius tenet obseq delegato. Vnde tenet sententiã aliã executioni mandare etiam si sciat illam iniustam, nisi apud illum efficere possit vt ab illo mandato eum absoluat.

a Istud qđ se q̃tur potius ɔcludit ɔtra riũ eius ad qđ iducitur, qa si procedũt, vbi pronunciãt legitimã appellationem, & vbi illegitimã remittũt: ergo si ɔfirmãt sniam & sic pnunciãr appellationem iniustã, remittere debẽt. Io Andr.
† Vide tex. in l. 1. cũ ibi not. ff. ad Turp.

[Glo. seq. q̃rit, duas opi. ponit, & secũdã approbat.
e ¶ Discussa.] sed pone q iudices appellationis pronunciauerunt inane appellatũ, & sic confirmauerunt sniam latam, quæro quis mandauit sniam executioni, vtrũ primi iudices vel secundi: Quidam dicunt q primi. arg. sumentes ex illa littera; interim executio snia suspendat. sed vr q corũ iurisdictio sit reuocata. ex eo, q dicit, iurisdictionẽ priorum iudicũ videmur reuocare. arg. C. de episco. aud. in Auth. si quis littigantium. & ideo melius vr & scdi iudices debeãt eã mandare executioni, ut dicit T. & q secundi hoc facere debeant, vr. quia iudices appellationis confirmarẽt sententiam vltima die anni a tpe appellationis, patet q

[Gl. seq. distinguit merũ executorẽ & mixtũ, dicẽs qd sit vterq; & an corã eis excipiat, vel ab eis appellet. Et i mero subdiuit inter sniam iniustã & nullã. Finis reci p obiectio. đ iniusto pcepto, cui ñ ẽ pãrẽdũ, &c.]
f ¶ Et si sciat. ad intelligentiã eius qđ hic dr no. q est executio mera, & ẽ executio mixta. Mera executio dr qñ partib9 psentib9 & cognitũ ẽ de cã ab aliquo, & ille mãdat alicui q sniam suã exequat C. de exe. rei. iud. executorẽ. talis executor ñ dẽt audire exeptiones, & đ tali executiones hic loquitur. C. de exe. rei. iud. si ut pponis. & ff. đ re. iu. đ cętero & ff. đ iud. si ptor. j. rñ. vbi sniatũ. fuit ɔtra absentẽ. & expone si sc at illã sniam latã iniustã, i. ɔtra. ius litigatoris latã, qa sup hoc nulla habet

Ecceptio mera quæ đi catur.
+ Vel altera contumaciter absente, seruato tñ oibus iudiciario ordine. & in Hos. Io. And.

habet cognitionē: ideo dicit; & si nō cognitio, sed executio, &c. vnde illā dēt tm̄ simpliciter mādare executioni: secus si sciat illam nullā, vt si esset latā auctoritate fallarū litterarū. ꝭ.đ fal. sup eo vnde iudex delegatus nō habuit iurisdictionē, vel ꝑ falsa instrumēta, vel per dolū aduersarij: & si ista obijciantur corā executore isto, supsedere dēt executioni, dūmodo maliciose vel calumniose hmōi nō ꝓponātur: & tūc refert negotiū superiori. ꝭ. de re iu. de cætero. & ꝭ. eo. si qñ & C. si ex fal. īst. iudicati. & ff. de iud. si ptor. §. Marcellus. si executor talis esset ordinarius & deputatus executióib. snīarū, dēt admittere talē exceptionem, ut đt l. si ptor. §. Marcellus. Calūniose ideo dixi, qa si hoc esset, non deberet differri executio. C. ad l. Co. de fal. l. 2. vbi crimen falsi obijciebaẗ causa morandæ solutionis, & ideo executio ñ differtur, cū salua sit ei postea qō falsi, vt ibi. Mixta dr̄ executio q̄ hēt cognitionē annexā: vt cū Papa mādat alicui restitui rē suā, vł mādat alicui dari bñficiū corā tali executore, admittunẗ legitimæ exceptiones quātūcunq; absoluere scribat. ꝭ. e. ex parte. 2. & 26. q. 2. & si non cognitio. & ꝭ. de rescrip. si qñ. &c. cū adeo. & ꝭ. đ ęta. & qua. accepimus. Et no ꝙ a mero executore nō appellat, nisi excedat modū executiōis. C. quor. ap. nō re. ab executiōe. & ꝭ. đ re iu. ꝙ ad ꝯsultationē. in fi. & 2. q. 6. sub illo c. ei q. §. sūt quorū. ver. ab executore. & ꝭ c. prox. §. verū. & §. seq. sed ille non dr̄ ꝓprie executor, sed auditor, vt ibi dr̄. sed a mixto executore bene appellat, si nō admittat legitimā exceptionē, vel alias partes grauauerit, ꝭ. de appel. dilecto, & c. vt debitus. ꝭ. de æta. & qua. c. accepim⁹. Itē not. ꝙ nō ſp obediendū est iudici, si euidēter iniquū est mādatū ipsius. siue ꝯtra ius, 23. q. 1. qd culpat. & 11. q. 3. ñ ſp, & duob. c. se. 50. di. si qs ꝑposterę. secus si alias fuerit iniustum. 23. q. 5. lex æterna. &c. cū minister. licet nō sit obediēdū iniquo præcepto iudicis. vt dicunt iura hic proxi. signata. hoc præceptum iam non dr̄ iniquum, immo iustū est, ꝗ. de rigore iuris inductū, & ideo est exequēdū: nā ex quo snīa lata est. licet iniusta, & ꝯtra ius litigatoris, a qua non est appellatū, elapso decēnio de iuris rigore mādanda ex executiōi. arg. C. ut li. pe. l. vlti. spontanea. n. appellationi omissio turpitudinē purgat quæ snīæ inerat. arg. ff. de cond. ob. turp. cām. l. si ob turpē. vel si appellauit secundo & succubuit. & hoc etiam de rigore iuris introductū est, nec litē dēt refricare si snīa lata, ut aliquis sit litiu finis ꝭ. de do. & contu. finē. & c. venerabilis. si per iniuriam iudicis sit dānatus, cōquæratur de ipso. ꝭ. de emp. & ven. si venditori. C. de euic. l. emptor. fundi. ff. de euic. si per imprudētiā. & inst. de ob. quæ ex quasi delicto. in prin.

[Glo. seq. arguit contra Hugonem.]

a ¶ Tenet eadē.] arg. 1 ꝯtra Hug. & eius sequaces, q dñt ꝙ iudex nō dēt ferre snīa ſm allegata, si hēat cōscientiam lęsā i ꝯtrariū, sed dēt cām alij delegare. sed si nō possit alij delegare, cū sit subdelegat⁹ a delegato, quid fiet ſm eū? trepidauerūt timore vbi nō erat timor. ꝓnūciet ergo in nomine dñi ſm allegata, & deponat ꝯscientiā lęsam. 3. q. 7. iudicet. & iudex q cōtra ꝯsciētiā

Executio mixta.

A mero executore non appellatur, secus a mixto.

1 De qōne huius glossæ late. B. Tho. & Caietan⁹ 2. 2. q. 67. art. 1 & Couarruuias li. 1. variar. resolu. adde textū vbi glossa & Bartol. in l. illicitas. §. ueritas. ff. đ off. præsid.

exequi nihilominus tenetur, a eandē. nisi apud eū efficere possit, vt ab hoc onere ipsū absoluat: & infra.

¶ *Delegatus, qui impedit statuta procedere, partem hac procurantem puniet: & quantum ad diem illam causam committet appellatione remota in odium procurantis, nisi partes negotium prorogent. Abb. Sicu.*

¶ Cum autem sepæ contingat, ad diem quem iudex delegatus a nobis partibus assignauit; earum altera procurante, vt negotium prorogetur, iudicem ipsum a rege b uel archiepiscopo euocari Nos peruersorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicuius partis malitia ꝓcuratum, ipsam puniat c animaduersione cdigna; & (an aliquod lucrum ex huius modi fraude reportet) personæ neutri d parti suspectæ quantum ad diem illum committat ipsū negotium audiendum, quę i ipso appellatione e remota

aliqđ facit in grauamē partis punitur, vt in deci. Inn. iiij. ꝭ. de sent. & re iudi. cum æterni. [lib. 6.]

CVM AVTEM. Cōis diuisio. scđa ibi, Nos. Abb. Sicu.

CASVS. Iudex delegatus statuit terminum partib. in quo dērent se ꝑsentare corā ipso ad ꝓcedēdū in cā, pars altera procurauit iudicē ipsū euocari a lege vel archiepo, ī termino illo, vt negotiū ꝓrogeẗ. Papa volens obuiare malitiis peruersorū, statuit, vt si cōstiterit hoc procuratū fuisse malitiose ab aliqua partiū, iudex illum puniat debita pœnā. Et ne aliqđ lucrū de malitia sua reportet, iudex cōmittat negotiū ꝑsonæ neutri parti suspectæ, quantū ad diē illū: q̄ in negotio ipso ꝓcedat appellat. rem. nisi partes cōsenserint terminum prorogari. In quodlibet. §. est proprium not. No. quod dele. a principe habet a lege facultatē dandi iudicem. Item de leg. pōt ꝯpellere quēlibet ad suscipiendū subdelegatione, nisi malitiose se exoneret. Itē deleg pōt iniūgere cuilibet vt citet partes. Itē pōt sumi regula. Qui potest totū facere, multo fortius & eius partē. No. ꝙ certa scientia principis æquiualet reuocationi. Item no. mirabile, ꝙ ordinarius sententiam delegati etiam nō iustam tenetur exequi. Item nota casum: vnū in quo delegatus potest committere causam alij appel. re. alium casum habuistis ꝭ. c. ꝓx. qñ. s. media committit.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Agere.] simile 18. dist. si eps. per hoc patet ꝙ hæc clausula, si non oēs, &c.] nō spectat ad tēporales impotentias, quia ſm hoc iudex qui qñq; non posset interesse, nō posset alij cōmittere vices suas, sed vr̄ ꝙ iudex iste potius teneatur obedire mandato Papæ, quē archiepo vł regi, vt 11. q. 3. q resistit. ff. đ re iu. ꝯtra pupillū, sed cū vtriq; possit obedire diuersis tēporib. vel etiam eodem vtriq; obedire tenetur. ff. de ope. li. duorum libertus. immo propter propria cōmoda potest deserere iudicium. ff. de iud. l. si longius.

[Gl. se. recitetur. per. q. quā quadrupliciter soluit.]

c ¶ Puniat.] forte ad interesse. vel potest ei imponere mulctā, id est, pœnā pecuniariā. C. de ∫por. l. 2. vel ad arbitriū iudicis, ex quo pœna statuta certa super hoc non est. ꝭ. eo. de causis. in fi. vel excōicet illū, quia impedit iurisdictionē iudicis, ut ꝭ. de eo. c. 1. & c. ꝑterea.

d ¶ Neutri parti suspectæ.] hoc semper est faciēdum, ꝭ. de appel. cum speciali.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

e ¶ Appellatione remota.] ꝯtra. ꝭ. c. ꝓxi. §. si uero. & §. nos aut. & ff. a qui app. nō licet. l. 1. in fi. Dic ꝙ speciale est hoc vt iudex delegatus possit committere cām remota appellatione. in odium illius qui procurauit absentiam iudicis: sed hodie locum hoc non habet, quia appellatio ipso iure remota est: vnde nullus pōt appellare ab al. quo iudice nisi grauet ꝭ. de app. ut debitus. Vel dic, ꝙ nō committit appellatione remota, sed auctoritate huius decre. subdelegatur ꝓcedit app. rem. & statutum fuit hoc in casu isto, ꝙ subdelegatus procedit appellatione remota in odium illius, qui ꝓcurauit absentiam delegati, ita non est contra, quod satis patet per hanc decr. & eodē mō intelligit. ꝭ. e. c

Dele. qñque cām cōmittit a, appellatione remota.

B. ubi dī ꝙ delegatus causam committit appellatione re. sed illud fit ex præcepto Papæ, nō ꝓ commissionem delegati: quia delegatus nihil cōmittit vbi iudex electus procedit app. re. auctoritate illius decre. cum R. secundum tenorem primarum litterarum. Ber.

per eo: & ff. de appel. si expressum 2 & ꝫ. de re iu. inter monasteriū . T. I. q. simpliciter fecit mētionē de ecclesia illa, tacito de alijs litteris ꝫ. de dolo & cōt. c. 2 coercere, inducit tria [Glo. seq. notat subdelegatū similia, ponit opi. et obijc , & soluit Ioan. And.

Ex litteris.] Primo ponitur decisa facti narratio. Secundo causæ cōmissio: ibi, Mandamus quæ distinguit, & secundū membrū ꝓsequitur. ibi. Si vero. Abb.

CASVS. Inter 1 A. ꝓsbyt rū & canonicos sanctæ Iustinæ cōtrouersia vertebatur super canonicatu sanctæ Iustinæ. primo fuit cōmissa ad petitionē canonicorum sanctæ Iustinæ primicerio Graden. & plebano sanctæ Sophiæ, super eo ꝙ idem presbyter se clericū ipsius eccl'iæ asserebat. Secūdo ad petitionē A. presbyteri impetratæ fuerunt aliæ litteræ archipresbytero Paduano, in quo. de prioribus, ut dicebatur, mentio non fiebat. tandem archipresbyter Paduanus q. a clerici sanctæ Iustinæ non recipiebant illū presbyterū in sociū & in fratrē, illos excōicatos fecit publice denunciari: postea primicerius & plebanus mandauerūt patriarchæ Graden. vt dictos clericos denūciaret non esse excōicatos, cū in secundis litteris de prioribus mentio non fiebat. sed cum patriarcha exequi vellet mādatum sibi iniunctum, archidiaconus. Castellanus ipsum impediuit: vnde patriarcha archidiaconum illum supposuit ecclesiastico interdicto: ꝓ hoc fuit orta inter eos controuersia, & sic quæstio delata est ad Papam. Sed quia non potuit Papæ de facto ipso plene constare: mandat quibusdam iudicibus, vt super litteris ipsis veritatem inquirant: & si constiterit euidenter quod secundæ litteræ non reuocent primas, sententiam latam in archidiaconum castellanum, vsque ad debitam satisfactionem faciant obseruari. si autem constiterit euidenter ꝙ secundæ litteræ expresse reuocant primas, sententiam patriarchæ denunciēt irritam & inanem, cum nullam receperit a primis iudicibus, qui iam reuocari fuerant iurisdictionem. Bernardus Not. ꝙ in secundis litteris debent fieri expresse mentio priorū. Item not. ꝙ executor habet iurisdictionem sine coertionem. Item sententia lata ab eo qui non habet iurisdictionem nulla est.

a ¶ Expressam fecerint mentionē. puta qa non contineret [illegible] de cōna. cleri. & mu. su

procedat, nisi forte partes consenserint negotium ꝓrogari.

¶ Idem abbati sancti Hilarij, & magistro † G. cano. Teruisio.

¹ ¶ *Subdelegatus a delegato Papæ iurisdictionem habente potest coercere impedientē. hoc dicit comprehendendo utrum intellectum.*

CAP. XXIX

Ex † litteris patriarchæ Graden. & inf.

¶ Mandamus quatenus nisi vobis constiterit, quod litteræ quæ secundo loco ad archipresbyterum Paduanum impetratæ dicūtur, de priorib. litteris ad primicerium Graden. & plebanum sanctę Sophiæ obtentis, expressam a fecerint mentionem, ut ꝑ secundas primæ appareant reuocatæ, cum primos iudices auctoritate litterarū nostrarum iurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerunt postmodum Patriarchæ, quo ad executionem sententię, demandare: ex qua coerctionem etiam idem Patriarcha receperat cū huiusmodi demandata iurisdictio delusoria videretur, si subdelegatus b huiusmodi coerctionem aliquam non haberet: interdicti sententiam ab eodē Patriarcha in Castellanē. archidiaconum promulgatum, pro eo ꝙ eiusdem patriarchæ executionem impediens, eius † litteras quibus mandatum prædictorum iudicum nunciabat, le in publicum non permisit, tamdiu faciatis inuiolabiliter obseruari, donec eidem patriarchæ de iniurijs irrogatis sufficienter fuerit satisfactū. c ¶ Si vero constiterit primas litteras per secundas legitime reuocatas: cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per consequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem, vel coerctionem aliquem ab eisdem, præ

b ¶ Si subdelegatus.] scilicet patriarcha. Hic euidenter apparet quod iudex subdelegatus, & etiā merus executor, qualis erat patriarcha, habēt coerctionē, ꝫ. de re iudi. cum Bertoldus. versi. alioqn. & ꝫ. c. proxi. 1. rū. & etiam iudex delegatus ab epo. 11. qo. 1. peruenit. Immo & subdelegatus secundum leges habet iurisdictionē, scilicet modicam coerctionem. C. de spor. l. 2. & ff. de offi. eius cui man. est iur. l. vlt. & C. de defen. ciui. defensores. ff. si quis ius dicenti non obtempe. l. 1. immo & arbiter habet coerctionem. C. de arbit. non ex omnibus & ff. de iud. l. 2. in fin. Dicunt tamen quidam ꝙ delegatus ab ordinario nō habeat aliquam coerctionē. 2. q. 6. quisquis. & ff. de re iud. a diuo Pio. & ꝫ de fo. cōpe. si qs ꝫ clericum. nisi lis sit cōtestata corā ipso. in auth. de liti. §. omnē. coll. 8. & sic non pōt mittere i possess. ff. de iur. om. iud. iure. sed ꝙ possit I possmittere, dicit. l. ff. de offic. eius cui man. est iur. cognitio. §. vlt. sed illa l. iubere. loquit de possessione, quā ius tribuit: illa cognitio de alia possessione loquitur, quæ ius nō tribuit, quæ fit causa custodiæ.

[Gl. seq. distinguit inter excōicatū ꝓ offensa dubia. & manifesta. cui signat ꝫrium. ponit opin. & soluit.]

c ¶ Satisfactum.] hoc obtinet vbi quis excōicatur ꝓ crimine siue pro manifesta offensa, vt prius satisfaciat q absoluatur: ꝫ. de verbo. signi. ex parte. si vero pro contumacia, vel occulto delicto, statim debet absolui præstito iuramento, ꝙ stabit mandatis ecclesiæ, vt ibi dicitur. Sed ꝫ dicit ꝫ. de appel. [illegible] illa nō ꝯtradicit, immo concordat, ibi excōmunicatus fuit pro contumacia. vel alia causa, quæ non fuit manifesta, vt dicit T. Sed obstat quod ibi dicitur, vel qualibet alia causa. Lau. dicit quod ideo statim recepta cautione absoluitur, ne in excommunicatione decedat 4. Sed dic cum T. q non contradicit: & quod dicit pro qualibet alia causa, quæ non sit manifesta: quia si causa illa non est manifesta, statim debet absolui ante satisfactionem, nec tenetur satisfacere, nec dēt ꝯpelli, nisi primo cōstet de illa iniuria vel offensa.

a ¶ Denun-

† Et magistro G. can. Fusen. Teruisien.

1 Hic casus in antiquis codicib. reperitur.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. compilat.

2 Tunc non valet: sententia cōtra ius lata, qñ error exprimitur. Io. An.

1 Adde textū ea glossa in c. ex tenore. & c. porro. in fra de sent. excom.

4 vn de secū dum eū loquit i ægroto: vel loqtur i eo qui non potest statim satisfacere. ff. de iud. si se nō obtulerit. §. at prætor. Io. And.

dictum interdicti sententiam denunciatis [a] irritam & inanem. [b]

¶ Idem episcopo Pictauiensi.

¶ Iurisdictio delegati re integra morte mandantis expirat.

CAP. XXX.

Licet † vndique, & infra ¶ Cum igitur duxeris requirendum, si causam tribus iudicibus delegamus, apponi in litteris nostris, illam clausulam facientes. [Qđ si non oēs [c] his exequendis poteritis interesse, duo vestrũ nihilominus eã † exequãtur] & vnus postquã cõmiserit cuidam ex alijs vices suas, de medio sit sublatus, tertius vt suspect[d] merito recusetur, an collega superstes suo nomine ac defuncti, possit negotiũ diffinire; ¶ inquisitioni tuæ taliter rñdem[9]: qđ taliter iurisdictione à suo sibi collega delegata, eo viuente vti nõ cœperit, [e] quia mãdatũ hmõi re integra, [f] morte mandatoris expirauit, non hēt solus officium iudicãdi; si vero ante mortẽ illius iurisdictione vti cœperit taliter demandata, vices suas & illius poterit adimplere.

¶ Idẽ episcopo Baiaceñ.

¶ Non creditur quis delegatus nisi delegationem probet.

CAP. XXXI.

Cvm † in iure perit[9], & infra. ¶ Præterea quæsiuisti, cũ tibi ab aliquo sub hac forma mãdatur, Auctoritate qua fungor, † iniungo, vt talẽ denuncies excommunicationis sententiæ subiacere; ac tibi super madato [g] Apostolico hęsitanti, ab aliquo non sit facta fides, † an mandatum huiusmodi exequi tenearis. Super quo tibi huius[modi]...

a ¶ Denunciatis irritam.] ex hoc patet, q̃ snia quæ nulla est, non est executioni mandanda, imo exequenti, impune non [pa]retur arg. §. eo. si quis ... & ... ter resisti potest ei, vt hic. licet ... veniendi ad accipiendũ bona aliena ... ab imperatore ... rit data, C. de iur. fis. ... habitum est. ... licet ita sit, non tñ parat... ate ... minimum, cum hoc ignoraret, quia putabat sniam aliquam fuisse. arg. ff. vi bon. rap. l. 2. §. si publica. nus arg. ỹ. de senten. excom. sacro.

[Gloss. seq. arguit, & reproba.]

b ¶ Et inanem.] vt puta latam à iudice non suo. Et, pôt nota ri arg. q̃ patriarcha siue archieps non est iudex ordinarius in prouincia. arg. 9. q. 1. conquestus. sed hic nõ ꝓcedebat patriarche ordinaria potestate, imo delegata tm̃ & sic non colligitur illud arg. hic.

Licet vndique.] Clausula illa [q̃ si non oēs. duo, &c.] purificatur in vno vice alterius habente, etiam duobus impeditis. h. d. Communis diuisio secunda ibi, inquisitioni. Abbas Siculus.

CASVS. Causa commissa est tribus iudicibus à dño Papa sub hac forma: q̃ si no oēs, &c. vnus cõmisit cuidã de socijs suis, vices suas & tandẽ mortuus est tertius tamquam suspectus fuerat recusatus: quæritur an superstes nomine suo & defuncti possit negotium diffinire? Respondetur q̃ iudex iste non cœpit vti iurisdictione sibi à consocio delegata eo viuente, iurisdictio expirauit ꝑ mortem mandatoris re integra: si vero ante mortem illius cœpit vti iurisdictione sibi commissa, vices suas & illius poterit adimplere. No. quod re integra morte mandatoris finitur mandatum. [redacted]

c ¶ Omnes.] s. eo. prudentiam.

d ¶ Supectus.] vt s. eod. cũm q̃. & §. eo. insinuante.

e ¶ Vti non cœperit.] saltẽ per citationẽ. s. cod. gratum. ỹ. de offi. leg. c. vlti. ff. de iud. si quis postea. ff. de poll. l. l. ff. de neg. gest. nam & Seruius §. si viuo.

[Gloss. seq. ponit dictum, cui signat contraria. & ponit casum exceptum: demum quærit. arg. pro, & contra, & soluit. Iterum subdit tres quæstiones, & soluit, & vltimæ solutioni signat contrarium.]

f ¶ Re integra.] & ita soluitur mandatum re integra morte alterius, tam mandatoris quàm mandatarij, & idem est si reuocetur expresse re integra. Insti. man. §. recte. & §. seq. soluitur etiam morte litigatoris re integra. ỹ. de rescrip. significauit arg. ff. qui satisd. cogan. si decesse rit arg. contra. ff. fam. ercisc. si vni §. Nerati[9] Item arg. contra, quod non soluatur morte litigatoris. ỹ. de ... V. & ff. de fideicomm. lib. l. cum quasi. Quod autem dicitur, morte mãdatoris finiri mandatum: illud verũ est, nisi sit tale mandatũ qđ post mortem necesse sit adimpleri. ff. man. si vero non remuneran. ii. §. vlti. sed pone q̃ plures causæ committantur per vnum rescriptum, citatio sit in vna causa, & non in alia, nunquid perpetuatur iurisdictio super alijs? Argum. q̃ non 2. q. 3. c. si quem. §. notandum. ver. abolitio. & 2. qu. 6. ei qui §. diffinitiua. & §. quandoque. argu. ff. de appel. cũ ... & ff. de neg. gest. nam & Seruius. §. si viuo. ff. de mino. etiam §. ex causa. argum. contra, q̃ quantum ad omnes sit perpetuata iurisdictio. C. de duo. reis. l. vltim. verum est q̃ non est ꝑpetuata iurisdictio, nisi in causa illa pro qua citatio facta est, vnde mortuo mandatore expirat iurisdictio quantum ad alias. Sed qd si moriatur ante declarationem rerum facta citatione? Arg. q̃ non potest ꝓcedere. s. de rescrip. pastoralis. in fi. quia plures causæ intelliguntur, licet contra vnũ tm̃. argu. ỹ tit. proxi. nouit. Itẽ quid si delegatus nõ moritur, sed deponitur. nõ ... t? Quid si excõicatur? tunc ꝓcedet delegatus: qa morte naturali cõfirmat donatio, & nõ ciuili. ff. de dona. inter vir. & uxo. cũ hic status. §. donec. & ỹ. de celeb. mis. cum Marthæ §. cæterũ arg. ꝯtra in decr. Inn. iiij de offi. vicar. Romana. [lib. 6.]

Cvm in iure peritus.] Non tenetur qs parere man datis asserentis se delegatum, nisi mandatũ probet. Cõis diuisio. secunda. ibi, Super quo. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis delegatus mãdat alicui sic: Auctoritate qua fungor tibi iniungo, vt Titiũ denoncies ex cõicatum. Iste cui hoc mãdatur, de iurisdictione illius dubitat, nec super hoc fidem facit eidem: quæritur an teneatur exequi mandatũ illius? Rñdet q̃ nisi de mandato Apostolico fiat fides, non tenetur exequi quod mandatur. Not. q̃ nisi delegatus ostendit iurisdictionem suam, non est ei credendum, si dicat se delegatum.

[Glo. sed nõ. sententiam delegati sine commissione non probare, dat simile. dicit secus in ordinario. instruit partem, instruit etiam absolutum.]

g ¶ Super mandato.] sed hoc valde notabile est 4. q̃ licet exhibeatur sententia delegati, ei tamen non creditur, nec præsumitur pro sententia, nisi ostẽdatur cõmissio: nec creditur iudici si se delegatum dicat. ar. ỹ. de testa. cum à nobis. & idem dicit in l. arbitro. quia non ita-

1 Ex quo est notoriũ sec[9] si dubiũ, vel nõ sit veritas patefacta & sic soluit ꝯtrariũ qđ gloss. signat pro. simili. §. e. si q̃s. & supra e. c. ꝓxi. §. quia vero. secundũ Host. Ioan. Andr.

† Cap. 8. eo. tit. in 3. compil.

† ca.

2 Hæ duæ glossulæ nõ sunt in ... quis codicibus.

3 Adde per hoc nõ in l. eius q̃ in ꝓuincia. i gl. ignorasset. & ibi Bar. ff. si cer. pet.

† Cap. 10. e. tit. in 3. cõpi. & ẽ pars decretalis: cũ i iure q̃ habes. s. ti. de electio.

† al. ita: tibi iniungo. &c.

† Vide l. q cũque, ff. de pub. & no. i sciendũ. ff. de ver. obli.

4 Delegati sentẽtiæ nõ creditur nisi commissio ostendatur

¶ Idem in officialibus Cellariēsib⁹ volentibus capere alicu ius bona tāquā fiscalia, q̄bus nō cre d:t sine litteris.C. de iur. fis.l. ꝓhibitū lib.10. secūdū Goffr. Ioan. And.

non statur verbo eius, si dicit iuramentum à partibus inter positum, C.de arbi.l.4. §. sin autem. C. de man. prin.l.vnica.1 Caueat ergo quicunq; impetrat à principe causam committi alicui vel delegari, vt si sententia lata fuerit pro eo a delegato, ita bene custodiat cōmissionem sicut ipsam sententiam: lapsu enim temporis si conueniret, & ostenderet sententiam sine commissione, nō valeret ei nisi probaret de commissione. Sententiæ vero ordinarij semper statur, & pro ea p̄sumitur: q̄a ibi constat de iurisdictione. ȷ̃. de re. iud. sicut. & 2. qu. 6. hoc etiam. Lau. Si tamen publicatū fuisset rescriptum in iudicio: videtur q̀ sufficiat, si de hoc constat: licet postea sit amissum ȷ̃. de priu. cum olim. C. de testa. publicati. & ȷ̃. de fide inst. sum. ca. fin. item si sententia redacta est in publicā chartam, videtur ꝙ sufficiat. ȷ̃. de testi. significauit. & in Auth. vt fratrum filij §. 1. coll. 9. licet sit arg. cōtra. ȷ̃. de re iud. cu inter vos Item sufficit si habet subscriptionem testium. 16. q. 3. c. dilecto. §. potest. Sed videtur ꝙ hodie sufficiat solus tabellio ad imponēdam fidem sententiæ. de proba. quoniam contra falsam. Vt nulla sit dubitatio. ita debet fieri, quod auctoritate iudicis rescriptum domini Papæ solemniter in publicam formam redactū inseratur in ipsa sententia iudicis auctoritate, & alia instrumenta procuratoria: quia idem iuris est de illis, vt si ostenderet sententia lata in personam procuratoris vel syndici; vel in ꝯtrariū, si nō ꝯstaret de mandato procuratorio. sententia nō valeret, nec staretur ei si negaretur illum fuisse procuratorem: sed postquā in ipsa sententia inseruntur huiusmodi instrumenta, & rescriptum, iudicis auctoritate stabitur postea sententiæ, etiam si originalia rescripta non appareant. C. de testa. publicati. Item caueat in sententia excommunicationis, vt qui absolutus est, custodiat instrumentum siue litteras absolutionis, per quas tutus existat si ei obijceretus excommunicatio: aliàs posset ei periculum generari, vt s̃ de electio, venerabilem & ȷ̃. de cleri. excom. mini. proposuit, arg. opt. ꝙ ita si faciendum. Bernar.

modi damus responsum, ꝙ nisi de mandato sedis Apostolicæ certus extiteris, exequi non cogeris ꝙ mandatur.

¶ Idem Parisien. & Trecen. episcopis, & abbati sanctæ Genouesæ.

¶ Per procuratorem non habentem mandatum de re ad rem iurisdictio prorogari non potest.

CAP. XXXII.

† Capit. 11. eod. ti. in 3. compil.

j CVm† olim abbas, & conuētus Vergiliacen. sua nobis conquestione monstrassent, quod comes Altissiodoreñ. quoddam stagnum, molēdinū, & domū, in terra eorum constituere nitebatur, in ipsorum† præiudicium & grauamē, episcopo & thesaurario Niuerneñ. cōmisimus causam ipsam. Per quorum litteras accepimus, quod lite super petitionibus ecclesiæ contestata, receptis vtrinque testibus, & attestationib. publicatis, cum super dictis testiū inter partes fuisset postmodum disputatum; Tandem pars comitis proposuit, quod de dānis in nemoribus, & reb. alijs datis, super quib. testes deponere videbātur, cognoscere non debebāt: cum in rescripto [a] nostro nulla † de damnis mentio haberetur: & infra. Iudices aūt interlocuti sunt, † q̀ super damnis datis a comite: ad eos cognitio pertinebat. Quo audito comes ad appellationis beneficium conuolauit. Vnde ipsum iudices euocatum, & nec per se, nec per responsalem idoneū cōparentem, excommunicationis vinculo adstrinxerunt, & infra. ¶ Quia vero super damnis datis antequam [b] lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictio pro-

† eorum.

† al. ita nulla de dānis datis, &c.

† fuerunt.

CVm olim abbas.] excommunicatio lata post appellationem legitimā est nulla: hoc dicit secūdū litterā. Diuiditur in duas partes principales, secunda ibi, [Quia vero.] Et prima pars sex facit. Nam primo ponit causæ commissionem. Secundo: ibi, per quorum. processum. Tertio: ibi, Tantum par comitis, exceptionem, Quarto. ibi, Iudices iudicum interlocutionem. Quinto: ibi, Quo audito. comitis appellationem. Sexto; ibi. Vnde. ipsius excommunicationem. Abbas.

CASVS. Comes Altissiodoreñ. quoddam stagnum, & molendinum, & domum volebat cōstruere in præiudicium & grauamen monachorum Virgiliaceñ. monachi causam super hoc episcopo & thesaurario Niuerneñ. obtinuere comiti, lite contesta. super petitionibus monachorum, receptis vtriusque partis testibus & publicatis, & cum super illis fuisset partibus disputatū, comes proposuit, ꝙ super damnis in nemoribus & rebus alijs datis, super quibus testes deposuerunt, cognoscere nō debebant iudices: cum de his in rescripto nulla mētio haberetur. iudices interlocuti fuerunt, ꝙ super damnis datis à comite ad eos iurisdictio pertinebat. quo audito comes statim ad sedem Apostolicam appellauit: sed iudices non obstante appellatione reuocauerunt ipsum & quia non venit, nec misit, excommunicauerunt eundem, & per litteras suas negotiū domino Papæ intimauerunt. super hoc rescribit Papa quibusdam iudicibus dicens, ꝙ sup damnis datis ante litem contesta. cognitio ad dictos iudices nō pertinebat, cum de damnis in rescripto nulla mētio hēretur, nec procurator potuit sup his ad iudices ꝓrogara iurisdictionem, cum ad illa solummodo constitutus intelligitur, quæ in rescripto continētur & q̄ cito omnes intellexit super damnis fuisse depositum, statim contradixit[1]: vnde Papa pronunciauit iudices illos perperam processisse, & sæpedictum comitem qui pp hoc appellauit, excōmunicationis sententia non fuisse ligatum. Not. ꝙ prorogatio iurisdictionis fieri non potest per procuratorem domino ignorante. Itē procurator datus ad causam certam, ad aliā non potest extendere suum officium. Item fines mandati diligenter seruandi sunt. Item si dominus non contradicat facto procuratoris excedētis fines mandati ratū habere intelligit. Itē sentētia excōicationis lata, post legitimam appellationem nulla est.

a ¶ In rescripto.] & ideo nō valuit quod factum est, si formam mandati transgressi sunt. s̃. de rescrip. cum dilecta.

b ¶ Antiquam.] maxime. 1 quia nec post litem contestatam, quia dominus non habuit ratū factum ꝓcuratoris, imo postquam sciuit, statim contradixit.

1 Hæc glossula non hr in antiquis codicibus,

[Gl, seq. reci. p q. an per ꝓcurat; rē fiat ꝓrogatio.]

a ¶ Cum

a ¶ Cum procurator.] qui simpliciter cõstitutus fuit ad causam prædictis iudicibus delegatam. Et no. φ licet p principales psonas posset fieri prorogatio iurisdictionis. ff. de iud. l. 2. § sed & iudex. & l. de qua re. §. 1. per procuratorem tamen fieri non potest, cum de hoc non fuerit cogitatum, quando constitutus fuit procurator. arg. ff. de auro, & arg. leg. si ita. ff. de transact. cum Aquiliana. ff. de contrahẽ. empt. Rutilia Polla. & C. de transact. trãsactionis. fin. ff. de iureiuran. l. iusiurandũ. §. procurator. & 22. q. 2. ne quis arbitretur. Qualiter fiet prorogatio, dicet J. e. P. & G. prætextu enim vnius articuli non debet super alio probationes admitti. C. qui leg. perso. l. vlti. & ff. de iurei. si duo patroni. §. Iulianus, circa fi. & alia dicta non valent cũ iurẽt sup alio articulo. J. de test. de testibus.

[Glo. seq. reci. per q. an taciturnitas domini sibi noceat, cũ scit procuratorẽ excessisse mandatum. secũda pars reci. per q. an prorogatio tẽporis iurisdictionis fiat per procuratorẽ. Finis recitatur per obiecti onem.

Vide text. in l. 2. & ibi Bart. in fi. ff. si cer. pet.

† Dictio, &, deest in pluribus manuscriptis.

rogari: cum procurator[a] ad illa solummodo intelligatur constitutus, quæ in commissionis litteris iueniũtur expressa; † & † postquam comes publicatis attestationibus intellexit, super his fuisse depositũ, protinus[b] cõtradixit: Nos eosdem iudices pronunciauimus minus iuste interlocutos fuisse, ac sæpe dictum comitem, qui ob hoc appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum.[c]

¶ Idem Senoneñ. archiepiscopo.

¶ Qui acta causa relationis iudicum delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum cõtra illa.

b ¶ Protinus contraxit.] ex hoc videtur φ si procurator fines mandati excedit domino sciente, φ præiudicet domino, nisi statim contradicat. 1 argu. 94. dist. si seruus sciente. argu. J. de his quæ fi. à præla. sine consen. cap. c. 2. ff. quod cum eo qui in alie. po. l. vlti. ff. de insti. sed & si. in prin. ff. ad Macedo. si filius. 2. de nupt. si vt proponis. & si iudex sciẽtibus partibus excessit fines etiam mandati, eis præiudicat. argu. Communia vtriusque iudi. l. 2. aliàs non præiudicat factum procuratoris domino ignorante. C. de procu. si procurator. ff. de procura. si ignorantis. Item no. φ licet procurator non possit prorogare causam de re ad rem, tamen videtur φ posset prorogare de tempore ad tempus: quia qui dat per procuratorem vt confestim agat, intelligendum est permittere procuratori, & postea litem peragere. ff. de procu. qui procuratorem. Item procurator mandatum prorogare potest ad id quod est prope mandatum. s. de elec. in causis. & s. de renunc. post translationem. & ff. iud. sol. iam tamen. §. vlti. & prorogat ad ea quæ sunt præparatoria mandato. ff. de procu. ad rem mobilem. & l. ad legatum, & accessorium ipsius siue sequelam. ff. de institu. l. cuicumque. § si ei quem, in fin. Prorogatio de re ad rem, inuito reo non valet deficiente iurisdictione: quia Imperator inuito reo non potest extẽdere rescriptum ad alias res, quas in rescripto non expressit, vt in c. isto cõting t, sed p reconuentionem bene extenditur ad res alias inuito actore, de quib. nulla mentio habita est in rescripto, si actor persistere velit in sua petitione. sup. eo. prudẽtiam, in fi. & e t ratio. inf. de mu. pet. c. 1. Ber.

1 Host. cõtra quo ad hãc casum, cum nullũ esset iudiciũ ipso iure. ff. de iudi. licet qđ iurisdictionis defectũ. sit ergo vera gl. in processu habito p pcuratorẽ vltra formã mãdati coram ordinario, vel delegato, in eo φ iudex errat. Io. And.

c ¶ Ligatum.] quia non habebant iurisdictionem super damnis fi. s. eod. ex litteris. Vnde posset agere contra iudices ad interesse, qui eum iniuste excõmunicarunt. J. de sen. excom. & sacro. & hic error eos excusare non potest.

CVm olim magister.] Prima pars decise ponit factum principale. Secunda: ibi. Verum narrat culpam illius B. Tertia: ibi, Qui postmodũ. ponit ipsius confessionem & excusationem Quarta: ibi, Sane. excusationis reprobationem. Quinta: ibi, Sed vt. cum pæ punitionem. Abbas Siculus.

CAP. XXXIII.

ij CVm olim[d] magr G. & B. archidiaconatum, & præposituram adinuicem cõmutasent, & inf. ¶ Verum dictus B. delegatis nostris nõ deferens immo verius delegãti,[e] sigilla violauit[f] illorũ, † & scripta, quę nobis fuerant pręsentanda, nõ erubuit aperire. Qui postmodum in nostra psentia cõstitutus, aduersario psente, in excusationem suam pposuit, quod iudices per peram processerant † contra ipsum, cum † acta in scriptis minus fideliter redegissent, vnde timens ne litteras portaret Vrię,[g] illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit. ¶ Sane si

CASVS. M. archidiaconus, & B. ptus adinuicem permutauerunt dignitates suas: occasione huiusmodi permutationis orta fuit quæstio inter ipsos. causa super hoc missa fuit quibusdam iudicibus tandem cum processissent in causa, ad sedem Apostolicam transmiserunt acta ipsius causæ per dictum B. qui non erubuit aperire litteras iudicũ, quas dño Papæ debuit fideliter præsentare. Ipse in præsentia Papæ se excusabat dicens, φ iudices perperaã pcesserunt cõtra ipsum. Vnde timens ne litteras portaret Vriæ, scripta illorum aperuit, & qđ suspicatus fuerat, adinuenit. Sup hoc dicit Papa, si iste B. psiderasset qđ melius expediret, vel nõ recepisset scripta suspecta, vel ea recepta sibi fideliter psentasset, & ostẽdisset corã ipso cãm suspicionis: præterea nõ conquerebat de iudice, quẽ Papa ei cõcessit, sed de illo quẽ ipse duxerat eligẽdũ, & iudices cõquerebãt de ipso. vnde Papa verbis illius fidẽ noluit adhibere, sed vt puniat i quo peccauerat, Papa contra acta iudicũ q violauerat, ipsum noluit exaudire, ne de dolo suo cõmodũ reportaret. Not. φ litteras iudicũ nullus debet aperire iudicibus ignorantib. Item punitur qs in eo in quo peccauit. Itẽ dol⁹ suus nemini pdest.

† Adde φ talis incurrit pœnam falsi. glo. & ibi Bald. in 10. col. de pa. Constan. in glo. in ver. si gillo.

† processerant.

† Al. & acta.

2 Reg. 11.

d ¶ Cum olim.] hæc decr. & illa, quã habes. J. de rerũ permuta. cum olim. loquuntur de eadem materia.

e ¶ Deleganti.] cuius vicem gerebant. sup. eo. sane. iniuria enim iudicum, ad eum pertinet cuius legatione funguntur. 2. q. 7. accusatio. in fi. & 3. q. 1. nulli. immo ipsos tanquam delegantem honorare debent partes. 93. dist. c. vlti. & 94. dist. c. 1.

f ¶ Sigilla violauit.] & ideo est puniendus tamquam falsarius, & ob hoc solum priuari debuit beneficio. s. de rescrip. olim. & inf. de fal. ad audientiam.

[Gl. seq. recitat historiam.

g ¶ Vriæ.] tangit illud quod legitur in lib. Regũ cum Vrias rogatus a rege Dauid nollet accedere ad Bersabe vxorem suam, quã Dauid rex cognouerat, timens ne cõcepisset ex eo; sicut & fecerat: quod cũ ipse facere nollet, rex remisit Vriam ad Ioab principẽ militiæ cum litteris cõtinẽtibus, vt poneret eum inter fortissimos hostes vt occideretur ab eis, qđ & factũ est, sed iste stultus fuit quia recepit litteras illas, & habebat eas suspectas: quia primo debuit eas videre diligenter, &

Lib. 2. Reg. cap. 11.

ter,& si quid inesset iniquū, debuit otradicere relatio ni iudicū, si cōtra veritatem referebant: iudices enim debent ostēdere partibus relationē quā faciunt superiori. 2. quę. 6. biduum. in fi. & C. de rela. l. 1. & 2. alias posset appellari, vt ibi: & quoties iudex se relaturum pollicetur, illico litigatoribus acta edere tenetur. inf. de appel. intimasti.

[Glos. seq. not. & alleg. tria iura in cōtrarium.]

a ¶ Proprio motu.] sic ergo vr, q iudex maxime quem princeps concedit, possit recusari. Arg. contra. ȷ̃. de appell. nouit. & ff. de offi. præf. pto. l. 1. credit enim princeps, non aliter fore iudicaturum q̃ ipse esset iudicaturus, vt ibi dī. Arg. ɔtra Insti. de satis. tu. in princ.

b ¶ Peccauerat.] sic supra de translat. ca, quāto. & c. inter corporalia. & ȷ̃. de iure patro. pastoralis. in fi. & s̃. de temp. ord. litteras.

c ¶ Ne videretur dolus.] quia fraus & dolus nemini debēt patrocinari. s̃. de rescriptis. sedes Apostolica. ȷ̃. de testa. ca. officij.

† Hæc clausula: motu proprio, qd operetur, tradit Felynus. ca. nonnulli. de rescrip. & late Gabrielius in com. conci. tit. de claus ul. conclu. 2.

† Violauit.

† In vno vetustissimo ita: ipsum sicut nec debuimus, nec volum exaudire.

Coram dilecto.] Sunt quinque partes. In prima petitio & allegatio appellati. scđa: ibi, Nūcius petitio & respōsio appellantis. In tertia: ibi, Sed contra. replicatio appellati. In quarta: ibi, Idē igit. pronūciatio auditoris. in quinta; ibi, Nos ergo. pronunciationis confirmatio. Abb. Sic.

CASVS. Archipresbyter de Pastino cæpit ædificare in parochia sanctæ Mariæ de porta Rauennateñ. ecclesiam ad honorē sanctæ Agathæ. post appel. à rectore sanctæ Mariæ interpositā, sed ipse nihilo minus ecclesiā construxit. Vñ rector sanctæ Mariæ impetrauit super hoc causam cōmitti abbati sancti Stephani, & Priori sancti Ioānis in mōte, q postmodū tulerūt sniā, p eccła sanctæ Mariæ, sed capellanus sanctæ Agathæ sniam illam uoluit obseruare. vnde sup eadē causa sine cōfirmatione, secūdæ lřæ impetratæ fuerunt ad epm Ferrariē. ad petitionē ecclesiæ sanctæ Mariæ. cūq; sup causa ipsa lite contest. & testibus receptis p annū & amplius disceptatū fuisset, pars ecclesiæ sanctæ Agathæ, de his oībus mentione non habita, fecit adiūgi epo Ferrarieñ. magistrū L. Bonoñ. canonicum sub hac forma, q si ambo interesse non possent, tu frater epe. in causa pcedas, magister L. commisit alij vices suas, sed eps ipsum admittere noluit, sed solus in causa proce dēs sniam à primis iudicibus latā cōfirmauit [& cum dilectus capellanus sniam illā otēderet obseruare, partes ad sedē Apo habuere recursum sed qa nūcius sanctæ Agathæ nō habebat litteras de rato, cauit p fideiussores, q dñs ratū haberet, offerens petitionē in qua petebat Ferrariensis epi snia cassari. Nuncius vero sanctę Mariæ coram auditore vtriq; parti cōcesso oīa pdicta proposuit petes sniam Ferrarieñ. epi confirmari; pars aduersa sanctæ Agathæ hæc pposuit ex aduerso, q cū dictus magister vices suas alijs cōmisisset, eps subdelegatū admittere noluit, sed post app. solus in cā processit, vnde petebat sniam epi infirmari: Rñsum fuit econtra q solus eps pcedere potuit qa in litteris secundis cōtinebat, q si ambo interesse nō possent, eps solus procederet. q clausula (vt allegabatur) locū nō habet si per se vel per aliū interesse nō posset: qa id raro cōtingeret: vñ petijt sniam epi cōfirmari. His & alijs intellectis Cardinalis sniam Ferrarien. epi cōfirmauit, parti alteri ppetuū silentiū imponēs: & dñs Papa sniā eius auctoritate applica ɔfirmauit. No. qñ qs nō habet mandatum, si est coniuncta psona, admittit ad agendū, si caueat de rato; sed cautio rati tūc regulariter pstat, cum de mandato dubitatur. Item litteræ veritate tacita impetratæ, nō valent: & ideo hic non valuerūt litteræ illius magistri, quia non faciebant mentionem de litis contest. & de testibus iam receptis, & sic pars sanctæ Agathæ consenserat in episcopum.

[Glo. seq. obijcit p admitti non debuerit: & soluit dupliciter. secundo obijcit de fragilitate cautionis: q etiā dupliciter soluit. tertio arguit quarto obijcit, q etiam sine cautione debuerit admitti, & soluit.]

d ¶ Absque litteris.] & ideo audiri non debuit. ȷ̃. de procu. c. 1. nisi cauisset de rato. Sed qualiter admittit iste H. ad agendum 1 contra sententiam, cum non haberet mandatū? Ad hoc dici potest, q ideo admissus fuit, quia erat cōiuncta psona, quia clericus illius ecclesiæ & canonicus plebis de Pastino cui subest ecclesia sanctæ Agathæ, & cōiuncta psona, licet admittatur ad agendum, cauere tñ debet de rato ff. de procur. sed hæ personæ & l. Pomponius. in fi. & ideo cauet de rato: quia potest contingere. quod illi de plebe non habebunt

† Cap. 1. tit. de parochi- is, & alijs parochianis, in 3. compil.

† Insero q clericus cōparens pro altero, si nō probat plene de mādato: tenetur de rato, con cor. Authen. generaliter. C. de epis. & clericis.

† In codice Barbatię ita: constitutus proponere curauisti.

† In antiquis ita: Alexander pdecessor noster.

1 Licet em̄ esset originalis reus, in causa tamen appellationis erat actor. & per hoc secundum Petr. & Abb. & Egi. dicimus p præstitit cautionē de rato, qui aliàs debuisset cauere de iudicato soluendo. prima placet. Ioan. And.

qđ expediret melius notauisset: vel nō recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter psētasset, & ostendisset casū suspitionis pposite corā nobis. Preterea cū non conquereretur de iudice, quē ei pprio motu[a] † concessimus: sed de illo potius quē ipse duxerat eligendū, & iudices suas nobis per eū litteras destinassent, de ipso pariter conquerentes, verbis ipsius fidē non duximus adhibendam. ¶ Sed vt in eo saltem puniretur, in quo peccauerat[b] cōtra acta iudicum, quæ temere violaret, † ipsum † (sicut nec debuimus) noluimus exaudire, ne videretur[c] dolus suus ei patrocinium attulisse.

¶ Idem abbati & capellano S. Mariæ Bononiensis.

¶ Delegatus nō tenetur admittere collegā sibi adiunctū per litteras surreptitias. nec ipsius subdelegatum, h. d. secundum vnum intellectum, vel sic. Delegatus subdelegatum collegæ impeditus non tenetur admittere, si in rescripto est clausula quòd si ambo, &c. hoc dicit secundum alium intellectum.

CAP. XXXIIII.

Coram † dilecto filio M. diacono Cardinali (quem tibi & H. nūcio, & clerico sanctæ Agathę aduersario tuo, qui cum instrumentis eiuscem ecclesiæ, sed absque litteris[d] de ratihabitione, ad Apostolicam sedem accesserat, sed de rato cauerat, sub fideiussoria cautione †) concessimus auditorem † proponere † curauisti, q cum quidam in parochia sanctæ Mariæ, in honorem beatæ Agathæ ecclesiam construxisset, Alexander † Papa prędecessor noster causam super hoc abbati sancti Stephani, & priori sancti Victoris commisit terminandam, qui pro ecclesia sanctæ Mariæ diffinitiuam sententiam protulerunt. ¶ Verum capellanus sanctę Agathę, sentētię parere cōtempsit. Cūq; super eadem causa coram Ferrariensi episcopo, per annum disceptatum fuisset,

pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horum veritate suppressa,[a] magistrum L. Boniensem canonicum obtinuit eidem episcopo in causæ decisione[b] adiungi, qui cum causæ interesse non posset prędictus episcopus, cui persequentes litteras mandabatur, quod si ambo interesse non possent mandatis Apostolicis exequendis, ea ipse nihilo minus adimpleret, sententiam[c] prædictam confirmauit, & infra. Nuncius vero ecclesię sanctæ Agathę inter alia proposuit, quod cum dictus magister L. vices suas alij delegasset, episcopus admittere noluit[d] subdelegatum, sed post appellationem ad nos interpositam, solus in causę cognitione processit, & inf.

¶ Sed fuit econtra responsum, quod Ferrarien. episcopus procedere potuit, cum in vltimæ commissionis litteris fuisset insertum, quod si ambo interesse non possent, prædictus episcopus nihilo minus exequi procuraret, quod non intelligitur,[e] vt si

bebunt ratum. vñ eis res iudicata non obest. C. qui res iud. non nocet. l. 1. & ideo ille H. cauit de rato sub fideiussoria cautione. Vel pōt dici quod ideo cauit de rato, quia de mandato dubitabatur. quia tunc habet locum cautio rati, vt C. de procur. l. 1. Sed videtur quod cautio ista fragilis sit: quia ex ea non potest agi ad interesse, cum res talis sit quæ non potest æstimari: vnde non videtur admittenda propter fragilitatem ipsius, ff. ad Treb. l. qa ita. §. 1. & ꝧ. vt llr. nō cōte. accedēs 2. sed agi potest ad impensas factas in lite. ff. rem ra. hab. si fine, §. cum autem procurator. & hoc magis expedit reo, vt dicit Io. quod ei caueātur de rato quam probetur mādatum, quia per hoc consequitur sumptus, vt hic dicit, sed credo quod in tali casu cū res talis sit, quę æstimari non possit, tutius esset reo si illi probet mandatum, quia dñs postea contra sniam venire non pōt. sed forte ex ista cautione posset agi contra fideiussores ad interesse, si dñs rem ratam non habuerit, & æstimabitur inquantum læsa sit ecclesiæ, quod non stat sniæ, ne quotidie litiget: arg. ꝫ. de arbi. per tuas. vbi agit ad interesse in consimili cā. Item ex hoc vr̄, quod qñ dubitatur de mandato, simpliciter sit cauēdum de rato, et si ille diceret se velle probare mandatum; & hoc vr̄ per legem. C. de proc. l. 1. & quod per fideiussoriam cautionem, & non nudam, ff. de proc. seruum quoq; §. ait Prætor. Sed vr̄ quod iste sine cautione debuit audiri ex eo quod hēt instra ecclesiæ. arg. ff. de leg. 3 l. q. chyrographum. Rñ. ista nō erant talia instra, sed instra causæ p quæ intendebāt probare de iure ecclesiæ, & illa lex loquat de instro cautionis legato, & hoc pbabat. vñ eo ipso quod legatur instrm, intelligitur esse legatum illud quod cōtinetur in instro: alias inutile esset legatū; alias instrm alteri nō prodest: cum uerba instri non audiuunt recitantem, C. de proba. ad probationem. qualiter sit intelligendum dr̄ in litteris, de rato dicitur ꝫ. de relig. do. cum dilectus, in 1. gl.

De rato habendo. qñ sit cauendum

a ¶ Suppressa.] & iō litteræ non valuerunt, cum psen serint in Ferrarien litem pstestando, & producendo testes coram eo, sic ꝫ. de re iu. inter monasterium.

b ¶ Decisione.] id est, cognitione sicut est in antiqua & bene, & hoc probatur per hoc quod dr̄: horum veritate suppressa, si de huiusmodi processu intentionē fecisset: tunc benediceret decisionē, & tunc nō posset episcopus procedere sine adiūcto vel subdelegato ipsius, vt dicitur in illa gl. magna. sic ꝫ. eo. insinuante, ꝧ. de iud. c. pen.

c ¶ Sententiam.] latam per abbatem sancti Stephani, & priorem sancti Victoris.

[Gl. seq. obijcit, opinio ponit, & soluit.]

d ¶ Admittere noluit.] sed videtur quod Ferrariēsis male fecerit, quia illum subdelegatum non admisit: quia delegatus à principe potest alij causam delegare, cum id sit ei à lege concessum. C. de iud. à iudice & ꝫ. eo pastoralis in prin. & ꝧ. eo. qm̄ apostolica. & ꝧ. de app. cum causam quæ. sic ergo male fecit Ferrarien. contra iura prædicta: qa debuit ipsum subdelegatum recipere: sed contra hoc quod dixit facit: quia sententia Ferrarien. postea confirmatur. Dicunt quidam, quod ideo noluit ipsum admittere: quia sufficit forma scriptum fuerat quod si ambo [illegible] procedere: quia tunc extat [illegible] dum hoc videtur quod aliqu[illegible] [illegible] [illegible] & si ñ [illegible] non potuit interesse. Dicas ergo quod Ferrarien. ideo [illegible] subdelegatum non admisit, quia litteræ impetratæ fuerunt tacita veritate, nulla facta mentione de processu coram Ferrar. coram quos lis fuit cōtestata. & testes pducti. vt patet in integra. ꝧ de re iud. inter monasterium. vñ nō valebant, & ita nec subdelegatum nec delegatū admittere tenebatur [illegible] & hec fuit cā quare [illegible] ipsius confirmatur; vñ non valuit appellatio propter hoc facta, vt dicit.

[Glo seq. quærit. arg. pro. & contra, opi. ponit, & distinguendo sol.]

e ¶ Quod non intelligitur.] pone, quod plures sint iudices dati cum illa clausula, quod si non omnes. &c. quæro an ille qui non potest interesse, possit committere vices suas: & an socij teneantur illius subdelegatum admittere: Quod possit committere planū est, qa hoc habet à lege concessum. C. de iud. à iudice. & ꝧ. e. quoniam. & ꝫ. eo. pastoralis. & ꝧ. de appell. cum causam quæ. etiam si interesse non potest ꝧ. eo. super questionum. §. si vero & ꝫ. eo. si pro debilitate. & c. pastoralis. §. vlt. immo alias committere non debet, nisi quando est impeditus ꝫ. eo. pastoralis, in prin. & in c. si pro debilitate. Sic patet p iura ista, quod delegatus potest committere vices & quando etiam impeditus est, ergo alij tenētur admittere subdelegatum ipsius. alias talis commissio delusoria esset. & sic fierent ludibrio leges, quod esse non debet C. de bo. quæ lib. l. vlt. §. vbi autem. & cum effectu verba sunt intelligenda. ꝧ. de cle. non resi. relatum. & ff. quod quisq; iu. l. 1. §. hæc autem verba. præterea optime hoc probatur ꝫ. de elect. quia propter. &c. illud. vbi habes quod ille qui nō potest interesse, potest alij committere vices suas & illi tenentur recipere illum alias non valeret electio, & quod per nos facere nō possumus, per alios facere debemus ff. de procur. l. 1. & ff. de admi. tu. ita tū. §. gessisse. Sed ꝯ vr̄ expresse per hanc allegationē, quia [illegible] cā firmata fuit snia. Præterea nō tenentur illū recipere ad mandatum illius, quia par est illis, & par in parem non habet imperium. ꝫ. de elec. innotuit. ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. nec illud vr̄ sequi, quod si ille potest committere, quod alij ipsum admittere teneātur quia ex alieno facto nullus obligat. ff. de verbo. obl. stipulatio ista. arg. Dicunt quidam quod licēt ille qui non potest interesse, possit committere vices suas alij, coniudices non tenentur eum admittere nisi velint, quia iam extat conditio. & sic remansit iurisdictio penes illos: vñ ipsi procedere possunt soli, si volunt; & cessante impotentia poterit postea cum ipsis procedere. arg. C. de cu. fur. cum alijs vbi curator tpe furoris administrat, cessante furore cessat: sic delegatus ille cum interesse non pōt, committit uices

Delegatus, qui non pōt interesse an possit committere vices suas.

vices suas. Sed hoc nō credo, immo dico q ille qui interesse non pōt, per impotentiam facti temporalis, non pōt committere vices suas, & consocij tenētur admittere illū subdelegatū: & allegatio q̄ hic ponitur non continet ius. Et circa huiusmodi subdelegationes ita distinguo. aliud est cum ab initio delegātur plures iudices cū illa clausula, q si non omnes, &c. & nullus postea adiungitur: & aliud cū ab initio delegatus est vnus vel plures, & postea alius adiungitur cū illa clausula, q si ambo vel, q si non oēs, &c. In primo casus delegatus potest alium subdelegare, & consocij tenentur illum admittere. In secundo casu refert an res sit integra, vel nō. si res sit integra, idē est ac si ab initio oēs dati essent, & adiunctus pot cōmittere vices suas, & alij tenent ipsū admittere in cāæ cognitione. Si vero res nō ē itegra, quia iā processum erat ad litis cōt. & hoc in veritate suppressa aliquis est adiunctis, hmōi adiunctus vel subdelegatus ipsius nō est admittendus, tanq̄ p veri suppressionē adiunctus siue obtentus. sicut cōtingit in præsenti negotio. & hoc bñ colligi ex hac dec. & hoc probatur in auth. de exhi. re. §. illud. vñ sumpta fuit auth. offerat. vbi idē dī q post lit. cont. alius peritus adiungi non pōt, nec primus remutari, & ideo s̄nia Ferra. epi cōfirmata fuit. Et q dicit hic q non intelligitur, vt si p se, vel per alios, &c. non est verum. quia etiā illa q si non oēs, &c. pōt locum hēre in multis casib. de iure & de facto, in quib. casib. duo vel alius procedere nō pōt: puta 2 de iure, vt si est excōicatus ꝭ. de re iud. ad probandum. vel suspectus recusatus. s̄. eo. cum super. & c. licet vel infamis vel seruus, vt s̄. de rei cr. sciscitatus de facto interesse non pōt puta si mortuus fuit. vel alias perpetuo impedimēto detentus, puta furiosus: ut in predi. de sciscitatus, & in talib. casib. hēt etiā illa, q si non oēs. &c. Sed qñ impeditus est tpali ipotētia, bñ pōt cōmittere vices suas, & cōsocij tenent admittere subdelegatum. sed in casu istius decr. admitti non debuit rōnib. pmissis, ergo sic dēt intelligi etiā illa q si non oēs &c. puta si non pōt interesse de iure vel facto, vt dixi, tūc nō pōt committere. cum nullam hēat iurisdictionē. alias tñ hēt iurisdictiōne, quāuis impediat ad tps: & iō tunc pōt cōmittere, & cū effectu. & quod dicit, impeditus ad tps, nō intelligas q oīno sit impeditus vt nullo mō tunc possit interesse: sed si vellet oia alia dimittere, bñ posset interesse: sed non vult contēnere sua, tunc pp cām illam nec tenetur. ff. de iud. l. si longius. Ber.

† possit.

† Vide l. sera. cū l. seq. C. de postu. & l. nam ad ca. ff. de legi

i Sicut ergo si per perpetuam cām impediat; & sic tenet Goffre. & facit ꝭ. de vo. q super his & qd ibi dixi. Restat ergo vt rñdeatur ad decr. s̄. e. si p debilitate & cap. ōnis. dic s̄m ... in vnico delegato. vel plurib. datis sine clausula. secundum in eo q ex voluntate committit, non per impotētiam secundum Goff. ... Ard.

2 De iure di... pōt, vt ... antiq. inter impotentiā iuris & facti, vt primo casu non subdeleget, secūdo sic, vt si sit mortuus.

per se, vel per alios interesse non possent: † quia id raro† vel nunquam cōtingeret, sed si non posset personaliter interesse.

¶ Idem igitur Cardinalis latam ab eodem Ferrarieñ. episcopo sententiam confirmauit, [a] & aduersæ parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo quod ab eo factum est, auctoritate Apostolica confirmamus.

Iidem præposito sancti Dominici subdiacono nostro.

a ¶ Sententiam confirmauit.] ex hac secunda sententia datur actio in factum quæ hoc confirmatur, & nō ex prima, vt ff. de his, qui no. infa. furti. arg. ff. ad Treb. si quis priorem. hac tamen cōfirmata. confirmatur & prima.

Cum R. canonicus.] Si reus ad locum iudicis delegati ire nō potest, dēt remoueri, & dari sibi iudex in alio loco. h. d. Et primo ponit prouisionis & mandati causam. secundo mandatum: ibi, Mandamus. Ab. Sicul.

CASVS. Quædam causa vertebatur inter istum R. canonicum Ianuñ. & P. ciuem Ianueñ: ad petitionem ipsius R. fuit causa commissa præposito sancti Dominici; qui cum partē citasset aduersam, pars citata in eius præsentia fecit proponi, q pp̄ter graues inimicitia ciuitatis suæ, in eius præsentia non poterat comparere. dictus R. significauit dño Papę. Vnde mandat Papa dicto præposito, quatenus præfato R. relinquat hanc optionem vt in ciuitate Ianueñ. vel diœcesi eligat aliquem virum discretū, exceptis canonicis Ianueñ. qui cum sint eius socij, merito essent parti aduersæ suspecti, corā quo quæstio terminetur, & dictus præpositus pręcipiat ei, vt eādem causam s̄m cōtinentiā priorum litterarum fine debito terminare p curet. No. q canonicus datus iudex pro suo canonico potest legitime recusari. Itē not. arg. q ad voluntatem impetrātis iudex delegatus debet committere causam, quando ad eum partes secure nō possunt accedere.

¶ *Locus ad quem reus secure accedere non potest, & canonicus causa concanonici delegatus recusari poterit.*

CAP. XXXV.

CVm† R. canonicus Ianuen. causam, quę inter ipsum (ex† vna parte,) ac P. [b] ciuem Ianuen. vertitur, sibi obtinuerit delegari, & idem ciuis propter multas & graues inimicitias ciuitatis suę, in tua nequeat pręsentia cōparere. ¶ Mandamus quatenus supradicto R. huiusmodi optionem relinquas, vt (exceptis canonicis Ianuen. quos, cū sint [c]

† Cap. 2. eo. ti. in 4. compila.

† Hæc verba, ex vna parte, desūt in antiquis.

[Gl. seq. quærit obiciendo, & tripliciter soluit:]

b ¶ P. ciuem.] sed qūo committit Papa hic cām contra laicū? Intelligo q cā spectabat ad forū ecclesiæ puta cā vsurarum vel decimarum, vel ipse laicus noluit excipere, vel est consuetudo ibi, q laici conueniantur p litteras Papæ.

[Gl. seq. ponit dr̄iam inter iudicem & testē, & eius causam: quam conuertit. ponit etiam paritatem in fi. quærit & soluit.]

c ¶ Cum sint eius socij.] hic habes q canonicus non potest esse iudex ꝯcanonici sui, propter familiaritatē, quæ veritatem aliquando impedire solet. 3. q. 5. accusatores. testis enim pōt esse canonicus pro canonico, cum ēt frater pro fratre possit testificari. ꝭ. de fid. instrum. litteras. cum edictum de testib. sit prohibitorium. ff. de test. l. ea rone quia facilius habentur iudices q̄ testes. Vnde facilius repellitur iudex quam testis. iudex .n. recusat pro modica cā. vt si esset oriundus de terra impetrantis. s̄. vt lit. non cont. accedens 2. & arg. ꝭ. de app. ex insinuatione. Itē si iudex est suffraganeus eius. ꝭ. vt lit. non cont. accedens. Item consanguinitas ꝭ. de app. postremo. sed in teste secus. 4. q. 3. c. si testes. §. lex Iuliana: Quandoque tñ aliquis potest esse iudex, qui non potest esse testis, vt pater in causa filij. 3. q. 7. §. tria. circa fi. & criminosi pñt esse iudices. sed non testes. 3. q. 7. infamis, §. vlt. Itē iudex recusatur, vel alius ei adiungitur, si habet consimilem causam ꝭ. de iud. causam quæ. sic & testis repellitur, qui hēt consimilē causam. ꝭ. de testi. personas. Sed si canonicus daretur iudex contra alium canonicum, quid dices? Non poterit recusari ex hac causa, quia par affectionis causa omnem suspicionem remouet, ff. de ri. nup. non solum. §. denuo.

Frater pro fratre testificatur.

Iudex facilius repellitř quam testis

ADDITIO. Istam causam recusandi cum multis alijs comprende his versibus.

Subditus, dominus & commensalis, amicus.
Incola, canonicus, ac attingens inimicus.
Si causam similem delegatus tueatur:
Vel si p. tronus fuit olim tunc moueatur.

Glo.

eius socij, merito hēt pars aduersa suspectos): in ciuitate vel diœcesi Ianuen. in qua sunt multi viri prouidi †, iudicem eligat a, coram quo quæstio terminetur: cui auctoritate nostra districte præcipias, vt eandem causam iuxta rescripti à te † obtenti tenorem appellatione remota fine debito terminare procuret.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo.

¶ *Si mandatur iudici delegato, vt illum absoluat, qui dicit se iniuste excommunicatum ante probationem illum absoluere det: Si aūt dicat excommunicationē nullā, probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.*

CAP. XXXVI.

CVm † cōtingat interdum quòd laici: & infra.

¶ Insuper requisiti fuimus, cum quis conqueritur, in se à suo epo post appellationem ad nos legitime interpositam, vel alias iniuste excommunicationis sniam, promulgatam: & nos iudicib. damus in mandatis, vt si est ita iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant: vel eandem sententiam denuncient esse nullam, ac episcopus paratus sit probare, se in illum antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iuste huiusmodi sententiā protulisse, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatū absoluere, vel denunciare † sentētiam esse nullam. † ¶ Ad quod taliter respondemus, quòd cum quis cōqueritur se post appellationem ad vos legitime interpositam, excommunicatione fuisse innodatum, semper vtriusque † partis b probationes sunt ad-

[Gl. seq. signat contrarium ad id q alter eligat. soluit tripliciter, secundo arg. & id reprobat, & respondet. in fi. signat contrarium & soluit.

a ¶ Iudicem eligat.] nota ex hac littera, q quando reus ad iudicem ire non potest secure, q actor potest & debet eligere iudicem in loco non suspecto, & non aduersarius. Cōtra habes: quia reus eligit iudices. 1 1. q. j. iudices & 15. q. 7. si aūt. & 3. q. 6. peregrina & 4. q. 5. q. 1 q. 5. & 1. q. 6. placuit. Idē vr ēn ordinarius recusat, q reus eligat. ȷ. de app. cum speciali. Contrarium dicit lex, q iudex petitus dari non debet nisi ob reuerentiam petiti iudicis. ff. de iud. obseruandū Decretales pdictæ loquuntur in cā criminali, & præterea non statur hodie illis. 1 Qd dicit hic q iste eligat, intelligo si altera pars cum eo noluerit concordare, vel cum altera pars est absens: Vel dic q de speciali gratia dabat ei Papa hanc elect. cum de consensu vtriusque esset elegedus, vt s. eod. supra quæstionum. 2 Item argu. q si iudex non potest de causa cognoscere, potest alij committere vices suas. Sed contrarium est verum ȷ. de appella. secundo requiris §. tertio, & hic non loquitur de iudice suspecto, sed quia reus non potest ire ad iudicem. vnde iudex tenetur locum prouidere securum. ȷ. de app. ex parte. & 33. q. 3. 2. siue. vel committere causam in loco non suspecto, vt hic uel potius procedit iudex iste auctoritate illius rescripti. Et est hic ar. q iudex incertus dari possit contra s. de rescr. ad hæc. sed hoc de gratia fuit, ut dictum est.

C Vm contingat.] Communis diuisio. secunda: ibi, Ad quod, quæ subdistinguitur in effectu in duo membra principalia. Primum est, qñ quis conqueritur se excōicatum post appellationem legitimam. Secundum est, qui conqueritur se iniuste excōicatum. & istud membrum subdiuiditur: quia primo loquitur qñ excommunicatus volebat probare se iniuste excōmunicatum antequam absolueretur. Secundo loquitur quando excōmunicatur volebat probare se iuste excommunicasse antequam excommunicatus absolueretur, licet peteret se absolui. Primū membrū principale est in ver. Ad quod. Secundum membrum est in ver. In eo. & secundum membrum secundi membri est in ver. Verum. Ioan. de Imo.

CASVS. Aliquis conquiritur domino Papæ, q post appellationem legitimam fuit excommunicatus ab episcopo suo, vel alias iniuste excommunicauit eūdē. vnde mandat Papa iudicibus, q si est ita, absoluatis eundem iuxta formam ecclesiæ, vel sniam denuncietis nullam: eps paratus est probare se illum excommunicasse ante appellationem eius, vel sniam iustam esse. quæritur vtrum liceat iudicibus illum absoluere, vel denunciare sententiam nullam esse, nō admissis probationibus episcopi? Rñdet Papa q cum aliquis conqueritur se post app. legitimā excommunicatum, probationes vtriusque partis sunt admittendæ antequā absoluat; p quas probationes apparebit, vtrū absolui debeat, vel denunciari potius nō ligatus. sed cum quis dicit se iniuste excōmunicatum fuisse, antiquam fuerit absolutus, vix est eius probatio admittēda, nisi tūc tm̄ qñ dicit intolerabilē errorem in snia fuisse expssum, & ad hoc probandū dēt admitti anteq absoluat. sed si simpliciter dicat se excōicatū iniuste & eps dicit q iuste excōicauit eundē: & sup hoc postulat probationes admitti, nō est eps audiendus anteq fuerit absolutus: qa & si constaret ipsum iuste excōicatū fuisse, nihilo minus dēt absolui. Vnde in hoc casu statim iuxta formam ecclesiæ debet absolui, & postea probōnes vtriusquæ partis sunt admittendæ, vt appareat vtrum iuste vel iniuste fuerat excōmunicatus. No. q duob. casib. non tenet excōicatio, vt si post appellationem legitimam snia excommunicationis lata sit, vel si intolerabilis error in snia sit expressus, in quib. casib. ante absolutionem dēt admitti ad probandum, in alijs dēt statim absolui. Item non debet quis admitti ad probandum, quo probato non prodest.

[Gloss. seq. obijcit quod probatio superflua est, & soluit.]

b ¶ Vtriusq; partis.] Et 3 si testes epi dicerēt excōicationem pcessisse appōnem testes aut alterius dicerēt appōnem pcessisse, sniare dēt iudex, q & ante sniam, & post fuit appellatā. ȷ. de testi. cū tu. & ita vī supfluū qa semper iudicat pro appellante; quia si testes epi dicerēt, q tm̄ post sniam appellasset, illis non crederet, qa probarent negatiuam. qd esse non dēt. s. de elec. bonæ membræ. & ȷ. de cau. posses. cum ecclesia. Dico q probationes epi audiri dēnt, si vult probare se illum excōicasse anteq vocē appellationis emitteret: fin qd ponit in qōne, in principio; vel ēt si vellet probare appellationem iniustam: quia illa non impediret excommunicationem sequentem ȷ. de app. vt debitus. vbi dr̄ q qui appellat, rationabilem causam debet proponere: & si probata fuerit iniusta appellatio remittet ad episcopum. ȷ. de app. vt debitus. & c. cum in ec-

† In codice Barbatiæ ita: prouidi & discreti.

† In omnibus antiquis ita: ad te. & initiū capitis indicat, esse legendum.

1 Immo statur, si loquatur in cā criminali epi, presbyter. i. vel diaconi vt in preīt. c. si aut. 15. q. 7. Io. And.

† Cap. 3. eo. ti. in. 4. compila.

2 Vel hic petit ille P. dicēs, pueniat me in ciuitate Ianuensi, & eligat sibi iudicē quē vult nō suspectum, sm Hostien. Ioan. Andr.

† Hic in quibusdam in nuscriptis ve. huiusmodi.

† Hunc textū dicit Ab. esse sin. hic ad hoc q appellatio interposita sententiæ ueniat nulla.

† Vtriusli bet.

3 Istā gl. dicunt Inn. & Abbas esse sing. in suo effectu.

mittendæ, antequam ad decernendũ super hoc aliquid procedatur: per quas deniq; apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciandus sit potius non ligatus.

¶ In eo vero casu, cum excommunicatum quis se asserit iniuste vix vel nunquã [a] est eius (antequã absolutus fuerit) probatio admittenda; nisi tunc tm̃ cũ asserit, in excommunicationis sententia intolerabilem errorem [b] fuisse patẽter expressum: ad quod probãdum admittititur: antequam absolutionis gratiam consequatur.

¶ Verum si proponat se simpliciter excommunicatum iniuste, ac episcopus ad probandum quod iste ipsum excommunicauit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionẽ ipsius aliquatenus audiẽdus: cũ & si pro certo cõstaret rationabiliter in illum excommunicationis sententiam promulgatam, nihilominus [c] esset ei absolutio impendẽda humiliter postulanti: & ideo in hoc casu illũ credimus iuxta formã ecclesiæ protinus absoluendum: vt sic demũ ꝓbationib. [d] utriusque partis admissis, vtrũ iuste [vel † iniuste] ligatus fuerit, decernatur.

¶ Honorius tertius Messañ. & Regineñ. archiepiscopis.

¶ Si subdelegatus delegati Papa iurisdictione vti cœperit, à delegato remoueri non potest: & si fecerit contra mandatum, siue excesserit formam rescripti, processus est nullus.

C A P. XXXVII.

Venerabili fratri nostro archiescopo Cosentin. dedimus in mã

---

in ecclesia. Nec est verum quod dr̃, ꝙ semper pronunciabitur pro appellante: qa pot esse ꝙ eps melius probet, & ꝑ plures & meliores testes qb. stabit 1 ʃ. de ꝓb. licet. ʃ. de test. in nr̃a p̃sentia. Et põt dici ꝙ illa decr. cũ tu. loquit̃ cum testes vtriusq; partis, erant æquales, vt sic fiat interpretatio pro vtrisq; partibus, ne de periurij rea tu notentur.

a ¶ Vix vel numq̃.] s. in casu sequẽti tm̃ simile. ʃ. de sen. excõ. per tuas.

b ¶ Intolerabilẽ errorẽ.] 12. q. 2. 2 qua diuinis 9. q. 3. eps̃. de hær. si quis.

[Gl. seq. no. quẽ nõ debere admitti, &c.

c ¶ Nihilominus.] no. ꝙ non dẽt qs admitti ad probandum illud quod probatum non prodest. C. de ꝓbat. ad probationem. & ʃ. de sime. cap. per tuas. in fin. ver. quoniam. & si ꝓbata, &c. & valet ad exceptiones opponẽdas, quas quidã admittunt indifferenter. & in fin. pronunciãt secundũ illas: si de iure valet, aliâs nõ prodest illa probatio. Illud fieri non debet. Primo, cũ proponuntur, debet prouidere iudex an sint admittendæ vel non, si sunt admittendæ, tunc demum audiat probationes super illis: qui aliter faciũt, nõ bene faciunt: qa si quis bñ ꝓbaret exceptionem suam & non admitteretur, põt esse cã appellandi: 3 qa audiẽdo probationes sup illa, iudex vr̃ eã admittere cũ effectu: & iõ illud non est faciendũ; nisi iudex sub illa protestatione illum ad probandum admittat, vt si de iure dẽant valere, ꝙ valeant, aliàs non. s̃. de elec. c. Cumana.

[Gl. seq. quærit obiiciendo, & soluit.]

d ¶ probationibus.] sed cũ iste iã sit absolutis; quare audiunt probationes super hoc: dico, ꝙ duplici de cã põt fieri, qa si ꝓbabit ꝙ iniuste fuit excommunicatus, non iniungit̃ ei aliquid per iuramentum, & iõ p̃ceptum differt, quousq; constet, vtrũ iuste vel iniuste sit excõicatus. ʃ. de off. ord. ad reprimẽdã. Si iuste fuit excõicatus, tunc præcipiet ei ꝑ iuramentum, ꝙ super eo pro quo fuit excõicatus satisfaciat, vt in dicta dec. ad reprimẽdã. Item si probaret quod admonitione legitima nõ præmissa ipsum excõicasset, excõicator per mẽsem erit priuatus ingressu ecclesiæ. ʃ. de sen. exc. sacro. Itẽ si iniuste excõicatus fuerit, excõicator tenetur illi ad interesse: vt d. c. sacro. & in tanto tempus abstineat, quantum visum fuerit superiori. 2. quæstio. 1. nemo. & 14. quæst. 3. de illicita. Et econuerso si sententia iusta probata fuerit, excommunicatus tenebitur ad interesse excommunicatori, vt in decre. sacro. nisi vtrumque probabilis error excuset, vt ibi; & ita patet quare admittantur probationes post absolutionem.

ADDITIO. Pone ꝙ excommunicatus pro contumacia petat absolui à iudice, offerendo cautionem de stando iuri; nunquid absente aduersario, & non vocato potest absolui? Videtur quod sic, supra de rescrip. olim. Præterea vbi lex non distinguit, etiam nec nos distinguere debemus. 2. quæst. 5. consuluisti. & ʃ. de transla. inter corporalia. & intra de decim. ad audientiam. ʃ. de maiorit. & obedien. cap. solitæ. nec sibi præiudicium fieri videtur: quia si esset presens, & appellaret vel interdiceret, nihil ei prodesset: vt in hoc capit. cum contingat. Sed contra dici potest. ʃ. de sen. excomm. venerabili. ʃ. de eo, qui mit. in possess. capit. 1. & cap. cum venis. sent. 11. qu. 3. excommunicatos. vbi dicit: excommuncatos à sacerdotibus nullus recipiet ante vtriusq; partis examinationem iustam, die vt ibi.

ADDITIO. Et sic seruatur hodie in articulis & interlocutorijs: qa ad lites abbreuiãdas admittunt̃ saluo iure impertinẽtium & non admittẽdorum. Io. And.

Venerabili fratri.] primo ponit formam delegationis. Secundo subdelegationis delagat: ibi, Porro. Tertio reuocat processus subdelegatorum causam exprimens: ibi, Quorum. Abb. Sic.

CASVS. Fridericus quondam Imperator spoliauerat Cephaludeñ. ep̃m ecclesia, & alijs bonis suis Papa rogauit eũ vt dictũ epm restitueret: quod idẽ promisit se facturum, sed nõ adimpleuit promissum. Vnde Papa mandat archiepiscopo Cosentineñ. quatenus prædictum ep̃m faceret restitui ad episcopatũ, & alia qb. fuerat spoliatus: quo restituto plenarie, & corporalẽ possessionem & pacificam adepto, si eps̃ ipse de dilapidatione suspectus esset, virum prouidum coauditorẽ prouideret eidem, sine cuius consilio nihil disponeret de his q̃ pertinẽt ad temporalẽ administrationem quousq; Papa de ipso aliter duceret prouidendũ veritate aperta & interim vtriq; illorũ interdiceret oẽ genus alienationis. Sed archiepiscopus infirmitate corporis grauatus, commisit vices suas abbati sancti Spiritus de Panormo, q cum dẽret episcopum facere restitui, cœpit inquirere, vtrum eps̃ esset de dilapidatione suspectus, contra formam mandati eo non restituto: post modum archiepiscopus cum iam esset officio suo functus, committendo in integrum vices suas, idẽ negotium commisit thesaurario Cusentiñ. tandem ꝓcessus illorum iudicum domino Papæ fuerunt exhibiti, quos dñs Papa iustitia exigente cassauit. i. cassos & irritos nunciauit: quia abbas contra formam mandati processit ad inquerendum de dilapidatione, non restitu-

---

1 Vel ꝑ tẽsiones ad positiones, vel interrogationes apparebit semel tm̃ appellatũ. de fi. inst. cũ Ioannes. ver. verum. Io. And.

2 Hæc glos. sola non est in antiquis codicibus.

3 Nõ video qs sit effect⁹ appellationis. Pone exẽplũ excepi actorẽ ab agẽdo repellẽdũ qa excõicatus intrort: iudex admisit exceptionẽ, & ego ꝓbaui, ea probata non repellit actorẽ, dicet ne grauari? certe, nõ, & si cõquerat̃, quare admisit me ad ꝓbanda? respõdebit quare me ingedi; & cõpensabitur culpa culpę, & certũ est, ꝙ iudex appellationis per hoc illum actorem nõ repellit. Itẽ reuocat iudex suam in iusti interlocutoriã. d̃ q̃ de abb. ca c. sicut te. Ioan. Andr.

† Hæc duo verba, vel iniuste, desunt in vet. lectionibus.

restituto episcopus;& quia archiepiscopus postea the-saurario negotium non potuit delegare.& ideo quic. quid fecit,nullius fuit momenti.No. ꝙ spoliatus restitnendus est antequam aliquid sibi obijciatur. Item forma mandati seruanda est,alioquin nihil agit.Item suspectus de dilapidatione non statim remouet, sed dat eis coadiutor, & omnis alienatio prohibetur eis iterim.Itē cōmittens vices suas, postea reuocare nō pōt nec alij committere, q contra facit, nihil agit.

† Vide l.uideamus,§. in Fauiana. ff.de usu.& l.cum pror. ff.de verbo. sig.

a ¶ Fuerat spoliatus.]per Fridericū i imperatorem.

b ¶ Restituto plenarie.]hoc ideo dicit: quia spoliati ad omnia iura suam tā corporalia quam in corporalia debent restitui,antequā aliq. si bi obijciatur,vel antequa inquisitio fiat ↄtra ipsos,vt 2.q.2.p totum.& ca. nullus, vbi dr̄ ꝙ omnia iura suntrestituenda.3.q. 3.per totum. & j.de restit.spol. ī litteris. & c.item cum quis. & ca. ex conquestione,& c.Pisanis. vnde dicit,plenarie.

1 Hoc patet ex regesto ipsi⁹ Honorii, cui⁹ fragmentum refert Cōtius hic initio hui⁹ capitis qué videto.

† Coadiutores, qñ dādi sint,& qualiter pmittātur,tradit ↄcil. Trid.ses sio.21.de refor. cap.6.& sessio.25. de refor.c.7.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.]

† Verbum: adiungere, deest in antiquis

c ¶ Suspectus.]sed vt ꝙ isti non sit dand⁹ coadiutor,ex quo erat de dilapidatione suspectus: immo potius deberet destitui.3.q.2. quia ea C. de suspectu. tu. cum quē.& dolū facere videbatur petendo restitutionem cum.destitui debeat pp hoc.ff.de do.exce.dolo. Dic, ꝙ hoc olim obtinebat ẜm antiqua iura, ꝙ accusatus seu denūciatus suspectus de dilapidatione remouebatur pēdēte lite ab administratione,vt 3.q.2.qa ea.vbi de hoc.& C.de suspect.tut.cum quem.hodie vero secus:quia non remouetur ab administratione,nisi primo probatur suspectus de dilapidatione male administrando.& hoc probato præsumitur ꝙ de cætero male administrabit.ff.de admi.tuto.si cui.§.ijsdem.& ff.de suspe.tuto.l.tutor.§.quæri potest.& C.de susc.& arcā.aliqd.libr.10.Et ita accusatus siue denunciatus de dilapidatione,& probatus suspectus ẜm iura nostra, remouetur ab administratione,vt hic,& j.de simon. licet Heli.Et etiam iudex sine accusatore potest aliquem remouere,si apertissimis argumētis liqueat eū esse suspectū.ff đ suspect.tut.l.3.§.ptērea.Nec admittendus est si vellet satisdare:qa satisdatio non immutat maleuolum animum tutoris Insti.de suspect. tuto.§.nouissime. & ff.de suspect.tut. qa satisdatio Et qui ecclesiam suam pro alienis debitis aggrauat siue obligat,ipso iure suspensus est ab administratione tēporalium & spiritualium.j.de solutio si quorūdam. Ad hanc autem denunciationem quilibet vr̄ admittēdus.in auth.de non.alie.aut permu.§.hic nobis.in fi. collatio.2,& C.de suspect.vt pietatis,probabilius tanem videtur,ꝙ hi tantum admittantur, quorum interest,vt 16.q.7.filiis vel nepotibus.& 2.q.7. qua propter vel saltem soli clerici admittantur. 11.q.2.non liceat ad denunciandum admitterem quemlibet de illa parochia, qa eorum interest vt ecclesia non perueniat ad malum statum arg.16.q.1.qm̄ quicquid.& 12.q.2. aurum habet.

datis,vt Cephaludeñ episcopum restitui † faceret ad episcopatū, & ad alia qbus fuerat spoliatus,[a]& corporalem ac pacificam possessionē adepto, si episcopus merito esset de dilapidatione suspectus,[c]virum ꝓuidum & honestū ꝓuideret coadiutorē[d]† eidem adiungere,† sine cuius consilio[e] nihil eorum faceret, quæ ad administrationem pertinet temporalem,quoadusque veritate comperta, ducere-mus aliter prouidendum interim omne alienationis[f]genus eorum vtrique auctoritate nostra districtius inturdicens.

¶ Porro idem archiepiscopus corporis infirmitate grauatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas, primo abbati sancti spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentiñ. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrū nostrorū consilio cassauimus[g]iustitia exigēte;qa videlicet abbas contra mandat.[h] nostri tenorem, † ad ingrēdum vtrū de dilapidatione suspectus esset episcopus,eo ñ restituto processit: & archiepiscopus ipse(cum iā suo functus esset officio; dicto abbati committendo in integrū vices suas[i]) huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare;[K]

¶ Gregorius ix.S. præcentori,& magistro N. canon. Ambiañ.

¶ *Si delegatus pronunciauerit se iurisdictionem non habere, ipsum etiam de consensu partium non reassumit.*

CAP. XXXVIII.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius, uos noueritis accipisse,ꝙ

d ¶ Coadiutorem.] & ita hic datur coadiutor pp suspicionē dilapidationis, alibi datur pp infirmitarem seu senectutem 7.q.1.scripsit.& cap. quamuis. argu. ff.de tate.solet.2 & j.de cleri.& egrot.c. pen & vltimo.

Coadiutor dat duplici de causa.

† Vide text. i .j,cū not: C.de appel

2 Datur curator habenti tutorē pp tutoris infirmitatē, vel senium. Io. And.

[Glo.seq.ponitdictum cui signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Consilio.] hic intelligo, & consensu: alias nō valeret multū talis coadiutor, argu. ad idem su. de elect.cum in veteri. & c.ne ꝓ.d̄fectu. Arguicontra.j.de arbi. cū oli.Sed illud videtur dictum propter formam arbitrij.

f ¶ Omne alienationie genus.]quid contineatur per hoc qđ dicit.omne genus alienationis,habes j. de reb.eccle. nō alienan.c.nulli. & C. de rebus alie.non alien. sācimus. Largissime sumitur hic hoc verbum, alienatonis: alibi districte sumit pro eo tantum contractu, quo dominū transfertur.C.de fun.dato.l.1.

g ¶ Cassauimus.]id est, cassos & irritos denunciauimus.s̄.de rescrip.cum dilecta.

h ¶ Mandati.& merito: quia fines mandati diligēter seruandi sunt.ff.man.diligenter.& C.de proc. si ꝓcurator.& s̄.de rescr. cum dilecta, vbi quasi idem qđ hic dicitur.ubi de hoc.

Gl.seq.soluit quæstionem.]

i Vices suas.]hic soluitur qđ dubitatur, an delegatus simpliciter committens vices suas possit eas reuocare?& patet ꝙ non,postquam ille vti cœperit sua iurisdictione,vt hic patet.& vt no.s̄.eodem. super quęstionum.innotuit:patet,&c. qa committendo vices suas simpliciter, omnia commisit quæ poterat super illo negotio.sic.s̄.eo.super quęstionum,§. si vero.sic qui causam simpliciter committit,omnia vidētur cōmittere,quæ causam pertinere noscuntur.s̄.eo. præterea.& j.eo.suspicionis.& est arg.ꝙ indefinita æquipollet vniuersali.ff.de serui.vrba.prodio. si seruitus. &.ff.de tutel.l.3.§.vlti & j.de priuile.quia circa.& j. de iure patro.ex litteris.

Delegatus committēs vices suas, an possit iterum ad se reuocare,

K ¶ Non potuit demādare.]cū abbas iā ꝓcessisset: in negotio:antea vero potuit reuocare.Ber.

Significantibus.]Hic est casus satis notabilis. Primo appellans narrat factum.Secundo Papa dat iudices: ibi,ideoque.Abb.Sicu.

CASVS.

CASVS. Iuliana vidua impetrauit litteras contra M.mulierem,& I. filium eius sub hac forma. Significauit nobis Iuliana vidua & pauper,quod M.mulier, & I.filius eius super terris & rebus aliis iniuriant eidem:Iudices citauerunt dictam M.& I.filiū eius : ipsi in præsentia iudicum constituti excipiendo proposuerūt φ litteræ illæ impetratæ fuerūt suggesto mēdacio : q̄a dicta Iuliana nobilis est & diues , & ipsa mētita est se pauperē, quare p easdē litteras non poterant conueniri,nisi requisito prius domino sub cuius iurisdictione consistunt,coram quo parati erant de iustitia respondere . Vnde iudices interloquēdo pronunciarunt se non debere procedere per easdē litteras : postea partes compromiserūt in quosdam arbitros sub hac forma , quod si infra certū terminum in compromisso appositum causam non determinarent , ad examen eorundem iudicum redirent. arbitri infra tempus statutum causam non determinauerunt : iudices per formam cōpromissi iurisdictionem resumpserunt , & cum vellent in cā procedere, dicta M. & I.filius eius, sentientes se prægrauari,ad sedem Apostolicum appellarunt . vnde mandat Papa, quatenus si ita est reuocetur in irritum quicq̄d per dictos indices factum fuit.No.φ cum iudex pronunciat se non habere iurisdictionem,siue se non posse procedere, statim amittit iurisdictionem, etiam si iuste pronunciet:vnde in causa illa vlterius non procedet ex primo rescripto.Item cōpromissum inf. certum tempus potest fieri.Item quicquid fit post legitimam appellationem,non tenet.

† Facit ad hoc l.si quis ad declinandā. §.finaūt. C de epis. & cleri.& l.illicitas §.fi.ff. de off. presi.

cum nobilis mulier Iuliana vidua,mētiens se pauperem † contra eos super terris & reb.alijs ad iudices nostras litteras impetrasset, ijdem corā eis excipiendo proponere curauerunt, φ cum dictæ litteræ suggesto mendacio impetratæ fuissent, cum prædicta Iuliana (quæ nobilis est & diues) pauperē a se dixisset in eis,coram ipsis(nisi requisito prius domino , sub cuius iurisdictione,& corā quo parati erant eidem exhibere iustitiæ complementū)non debebant de iure per tales litteras conueniri; vnde dicti iudices interloquendo pronunciarūt, se per easdem litteras procedere [b] non debere: & inf. ¶ Demum fuit a partibus in quosdam tanquam in arbitros taliter compromissum, φ si infra terminum [c] in cōpromisso expressum, causam non deciderent, partes ad eorundem iudicū redirent examen. Verum arbitris causam infra terminum negligentibus [d] terminare , dicti iudices iurisdictionem per formam cōpromissi [e] huiusmodi resumpserunt : a quib. ijdem se sentientes grauari, quod super his , super quibus ab eis fuerant absoluti,litigare compellebant eosdem, ad nostram audientiam appellarunt. Ideoq; mandamus , quatenus, si est ita, reuocetis in irritū, &cæt.

¶ Idem.

¶ Arbitri electi ad causam recusationis assignant partibus terminum ad probandū causam suspicionis, & index recusatus compellit arbitros ad causam finiendam.

[Gl.seq.ponit dictum,cui signat ℨrium, & soluit.]

a ¶ Pauperē se dixisset .] & si pauper esset, adhuc debet coram iudice agere, & sequi forum rei: quia causa viduarum [1] nō spectat principaliter ad ecclesiā nisi quo ad protectionem & defensionem. ℨ de ver.sig. super quibusdam.87.dist.c.1. & 2.immo ad iudicium regis siue domini illius loci causa viduarum: pupillorum & orphanorum spectare videtur.23. q.5.regum. & qō.3.ab imperatoribus. & C. quando imper. inter pup.l.vnica.secundario ad ecclesiam spectat. 23.q.5. administratores,vel si iudex sæcularis negligens . esset.inf.de for.comp ex tenore.arg.contra.inf. de for. comp.ex parte B. Sed loquitur ibi in possessorio : in quo casu potest implorare iudicium ecclesiæ.

1 Adde quæ dicatur vidua,& ān sit persona miserabilis Guidonem Papæ decisi. 566.

[Glo.seq.recitat per q.an bene pronunciauerint iudices:& dicit quod non quo ad vnam executionē , quo ad aliam distinguit.]

b ¶ Procedere non debere.] non videtur φ bene pronunciarent quantum ad secundam exceptionem , sed super sedere debuerunt quousque procederetur corā iudice sæculari. Et si ille fuisset negligens in iustitia exhibenda , ipsi postea procedere potuissent.ℨ.de for. comp.ex transmissa.& c.licet.& c.ex tenore.Et ita sic pronunciando amiserunt [2] iurisdictionem . quia iudex siue bene siue male pronunciando, functus est officio suo. ff.de re iu.iudex. Sic etiā ipso facto sine pronūciatione amittit quis iurisdictionem, alium sibi associando , qui iurisdictionem non habet. ℨ.eod.cum super.Et si referat negotium ad superiorem.ℨ. de offi .leg. licet.vel si dicat tantum se referre velle negotiū. ℨ. de appellat. intimasti. & C. de rel.l. 1.Et ideo non potuerunt illam postmodum resumere: quia siue bene siue male functi sunt officio suo.ℨ.eo.in litteris, ff.de re iud.l.iudex. etiā de consensu partiū,quia ex quo expirauit iurisdictio , partes non poterant eius dare iurisdictionē. quia cōsensus priuatorū,iudicem nō facit eum q nulli post iudicio,C.de iurisd. om.iu. priuatorum. vnde vlterius nō poterant se intromittere:vnde cassatur q̄cquid fecerunt , tanq̄ à nō suo iudice factum,vt dicit in fi.Sed in eo φ dicit se pauperē, cum esset diues & nobilis, in fraudem vt citius haberet litteras, videtur quod bene pronunciassent,ne de fraude commodum reportaret.arg.ℨ.de rescrip.super litteris. & c.sedes.si constiterit eis φ dolo siue fraude dicit se pauperem, bene pronunciarūt, secus si per simplicitatē,vt in decre.prædi. super litteris,quia tunc siue sit pauper,siue diues, debet requiri prius dominus sæcularis,vt dixi in princ.notulæ.

2 Contra.ℨ. de præb. dilectus.3.Solut. ibi pcedūt auctoritate secundi rescripti,vel ibi maius fuit pronunciatū. hic bene, s̄m Hos. vel ibi forte fuerat appellatū ab illa pronūciatione. Ioan. And.

c ¶ S. ℨ.terminum.] quod fieri potest.ff.de arbi.si cū dies.in prin.sicut & iurisdictio ad terminum cōmittitur. sup.eo. de causis & etiam inf. terminum posset quis redire ad iudicem, [3] si vellet.ff.de arbit.sed si in seruum in fi.sed pœna committeretur.

3 Non expirat iurisdictio p cōpromissum , licet expiret primi compromissum p s̄m. & de hoc q̄ sit diuersitatis ratio , not. in Spec. de arbit. §. finit, in fi & dict de arb.innotuit. sup. 1. glo.Io.And,

d ¶ Negligentibus.] poterant compelli ad prodicendum ex quo erāt negligentes, ff.de arbi.l.3.§.1.immo & si partes finito termino vellent iterum in eos compromittere, compellendi sunt suscipere arbitrium ex quo fuerunt in mora.ff.de arbi.si cum dies.respon.1.

[Gl.seq.quærit & soluit.]

e ¶ Per formam compromissi.] si pęna fuisset apposita in isto compromisso,nunquid mulier ista quæ noluit redire ad iudices,posset couueniri ad pęnam?Credo φ non quia per huiusmodi compromissum partes non poterant eis dare iurisdictionem,cum priuatorū consensus eum iudicem non facit , qui nulli præest iurisdictioni, vt dictum est in glo.nō videtur. & ideo cum

tum principale non teneat, nec pœna super hoc adiecta, vt ȷ̃. de pœ. cap. 2. in gl. quæ incipit, promissa. & ȷ̃. de censib. grauis: in gl. quæ incipit. hæc fideiussio. 1 Si autem isti iudices essent ordinarij alias, & ex certa sciẽtia cõpromisissent subijcere se eorum iurisdictioni: tunc posset peti pœna, si nollent se subijcere ipsorum iurisdictioni. Ber.

k Concor. tex. in l. pacta q̃ ɔtra. ff.

† Ad intellectum huius capitis cãæ recusationis sunt cognoscendę, quas refert Host. in sum. ti. re cusa. §. quæ sunt iustæ causæ. Ioan. An. in c. legitima. de ap. li. 6. & Pan. in c. cũ speciali ȷ̃. d ap. ex quib. intelliges quæ cãæ sint sufficientes ad recusandum iudicem.

C A P. XXXIX.

SVspicionis † causa [a] contra iudicem assignata, non ipse (qui forsan [b] prouocatus obesset) sed arbitri potius, coram quib. ꝓbatio est facienda, & ad quos oĩa, [c] quæ ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur, possunt ad hoc terminum [d] assignare.

¶ Ab ipso quoque iudice (cui sicut iurisdictio, sic & cætera sine quib. explicari causa non põt, intelligũtur esse commissa) ijdem vt conueniant [e] (si discordes fuerint) in vnã sententiam, vel tertium concorditer aduocent, [f] † cum quo duo, vel alter eorum id faciat, sunt compellendi.

SVspicionis causa, vt sunt duo dicta, duæ sunt partes. secunda: ibi, Ab ipso quoque.

C A S V S. Reus coram iudice constitutus, assignauit iustã causam suspicionis contra iudicem dicens, ꝙ paratus erat arbitros eligere; super hac suspicione cognoscenda, electi sunt arbitri a partibus: quæritur vtrum iudex debeat ipsis arbitris terminum assignare, intra quem suspicionis causam debeãt terminare? Respondet Papa, ꝙ iudex qui propter hoc forsitan prouocatus obesset, no debet ad hoc terminũ assignare: sed arbitri potius coram quib. probatio est facienda, omnia facere debent, quæ ad hunc articulũ pertinere noscuntur. Istud hodie correctum est, qa iudex hoc facere debet per decre. Inno. iiij. quæ incipit, Legitima suspicionis causa.

A B I P S O. Dr̃ in § isto, ꝙ si arbitri discordes fuerint, iudex compellere debet ipsos vt in vnam sñiam conueniant, vel tertium aduocent cum quo ipsi duo vel alter eorum in vnam sñiam conueniant, ne huius occasione principale negotium prorogetur: & hoc q̃dem facere debet iudex, quia sicut iurisdictio est commissa eis, sic & oĩa alia sine quibus iurisdictio explicari no potest. No. illa omnia pertinere ad iurisdictionem iudicis, sine quibus principalis quæstio non potest exerceri, & si sint accessoria ad cãm principalem. Item nota, ꝙ suspensa iurisdictione iudicis nihilominus suam exercet iurisdictionem, quod est mirabile. Sed hoc ideo est, vt per hoc sua iurisdictio declaretur. sed in omnibus alijs nihil facere potest quandiu pronunciatum sit super causa suspicionis.

de pa.

a ¶ Suspicionis ca. sa.] quæ debet esse rationabilis ad recusandum, talis quæ si esset probata, deberet legitima reputari. ȷ̃. de appel. cum speciali. sic & in appellatione, vt in decr. cum speciali. & c. vt debitus. & si est dubia, arbitri hoc diffiniant.

b ¶ Forsan.] quia non debet iudex propter ea moueri: quia non facit ei iniuriam: cum vtatur iure suo. s̃. de electio. cum ecclesia Vulterana. ff. de iniu. iniuriarum. §. 1. & hoc est ei a iure concessum, vt hic, & ȷ̃. de appella. secundo requiris. §. 1. & c. cum speciali. Sed refert se ad id quod contingere solet, licet no debeãt moueri, tamen indignantur pro maiori parte, & ideo quod forsitan prouocatus est contra illum, no debet terminum ad hoc cognoscendum assignare, nec sibi obesset in tractando ipsum: & licet sit prouocatus, non tamen propterea poterunt ipsum declinare quasi offensum, cum habeat iurisdictionem cessante probatione suspicionis, ff. apud eum a quo appellatur, l. vnica.

[Gl. seq. dat simile, quærit & soluit. Iterum querit, arg. negatiue, soluit contrarium. no. demũ hic speciale tractans, qualis sit iurisdictio arbitrorum. in fi. notat tria tempora.]

c ¶ Ad quos omnia.] sicut enim iudici omnia commissa intelliguntur, quæ ad causam ipsam pertinent ȷ̃. eo. preterea. & hic §. seq. ff. de iur. om. iu. cu iurisdictio: sic & his arbitris: & habẽt iurisdictionem & coertionem, & possunt compellere testes, & impedientes punire, vt patet hic expresse, & potest appellari ab eis. Sed ad quẽ appellabitur? Ad Papam appellabitur. Sed quid dices si isti qui eliguntur arbitri a partibus, nolunt suscipere arbitrium, quid erit, sũt ne compellendi? Videtur quod non: quia nemo cõpellitur arbitrium suscipere, ff. de arbitr. l. 3. §. 1. 2. quia hæc res libera est, vt ibi dicitur. Dico ꝙ tenentur accipere tale arbitrium: immo in virtute obedientiæ districto pręcepto a domino Papa iniuncto tenẽtur. ȷ̃. de app. cum speciali; & si huic præcepto non obediant, sunt compellendi. si iudex ordinarius recusatur, ordinarius cõpellat illos: si delegatus de quo hic loquitur, eos compellat, non obstante eo quod recusatus est, alias iudicium non procederet. Item hic est aliud speciale: quia consensus priuatorum eum facit iudicem, qui nulli præest iudicio, nec isti veri arbitri dicuntur, nisi pro tanto, quia eliguntur sicut arbitri, alij eliguntur de consensu partium, & hic patet quod alij arbitri nullam coertionem habent, sed tantum metu pœnæ eorum sententiæ statur. C. de arbitr. l. 1. vel per homologationem, id est, confirmationem vel approbationem, vel taciturnitatem decem dierum, C. de arbitr. cum antea. & isti iudices sunt, licet arbitri appellentur. sic 11. quæstio. 1. peruenit. & ff qui satisdar. cog. l. arbi. & ff. quod met. cau. si cum exceptione. §. hæc autem actio. 3 C. de senten. ex bre re. l. 1. & ff. de probat. si arbiter. Et iurisdictio istorum quasi ordinaria est per electionem, sicut quando exercitus sibi eligit Imperatorem. 13. distin. legimus. & constitutio confirmat talem iurisdictionem. infra de appellatio cum speciali. sicut & lex mandata confirmat talem iurisdictionẽ. ff. de iurisd. omn. iudic. & quia. Et ex eo quod dicit, omnia quæ ad hunc articulum, &c. iudex recusatus nihil poterat facere circa articulum recusationis, & sic non poterat præfigere terminum arbitris ad finiendam causam recusationis: sed ante istam decre. iudex recusatus præfigebat terminum arbitris ad finiendam causam suspicionis: sed hodie iudex recusatus debet statuere terminum arbitris, secundum ꝙ olim fiebat ante istam decre. inf. de appel. legitima [li. 6.] & in hoc solo corrigitur hæc decre. per illa, alijs non mutatis. Ber.

2 Ibi loquit de ɔpromisso voluntario, hic ꝺ necessario, sine quo non potest expeditur iurisdictio delegati. Ioan. And.

3 In hac lege & duab. sequ. arbiter ponit pro iudice. Io. And.

d ¶ Terminum.] scilicet ad probationem faciendam possunt arbitri terminum partibus assignare. & omnia alia, quæ pertinent ad hanc suspicionem probandam arbitri facere debent, & non iudices. Et per hanc decre. non uidetur prohiberi iudici quin possit præfigere terminum competentem arbitris, infra quem causam suspicionis debeant terminare: sicut olim fiebat. Contra tamen dici consueuit. & hodie redactum est ad ius commune, vt infra de appellatione legitima. in concilio Lugdunen. [lib. 6.]

e Vt conueniant.] scilicet 4 arbitri. ff. de arbit. l. item si vnus. §. principaliter.

4 Hæ duæ glossulæ nõ hñt in antiquis codici.

f ¶ Aduocent.] scilicet 4 arbitri, & non partes. contra supra rescrip cap. pastoralis. & verum est, ꝙ primi duo eligi debent a partibus; sed tertius ab arbitris, ut hic.

[Glossa seq. obijcit, & soluit, quærit & soluit.]

cogendi: [a] ne huiusmodi occasione, principale negotium plus debito prorogetur.

¶ Idẽ abbati S.Genouefe.

¶ Delegata iurisdictio ad personas non expressas in rescripto, etiam de ipsarum consensu prorogari non potest.

CAP. XL.

P † & G. per lr̃as Apostolicas conquerentib. coram te de epõ Lõdon.† qđ concessum ab eis mutuum promisso loco & termino [b] non persoluit: pendente iudicio I.laicus qui in quantitate quadam eisdem mercatorib. tenebatur, in se tuam iurisdictionem [c] (sicut asserit) voluit prorogare; [d] † vt si infra terminum constitutũ p̃dictam non solueret quantitatem, excommunicationis † & interdicti sententias in personam & terram eius promulgares. [e] Quam huiusmodi occasione a te latas decernimus non valere; cum & si alias iurisdictioni præesse [f] dicaris, quia in dictum I. nullam iurisdictionem habebas, iurisdictionis prorogatio [g] nulla noscitur extitisse, cum huiusmodi delegata iurisdictio ad alias personas nequeat prorogari.

a ¶ Sunt cogendi.] simile dicit lex in veris arbitris. ff. de arbit. itẽ si vnus. §. principaliter. ne res sine exitu esset. Sed vr̃ q̃ iste iudex super principali. ñ possit se intromittere. cũ sua iurisdictio interim sit suspensa. sic s̃. eo. pastoralis. §. præterea. & pendẽte dilatione iudicis officium cõquiescit. l. 1. C. de dila. siue pars. & j̃. d̃ app. significãte arg. s̃. de rescr. pastoralis. in fin. Sed hoc permittitur iudici in pœnam illorũ, qui volunt cõcordare, & ne culpa eorũ contingat negotium prorogari, & ita malitia eorũ coercenda est: alias se iudex intromittere non põt circa principale, cum sit iurisdictio suspẽsa, vt dixi. Sed quid erit si arbitri non cõueniant simul maliciose vt negotium ipsum prorogetur? Idẽ credo q̃ iudex possit eos cõpellere vt procedant, ne diutius ꝓtingat negotium differri, alias cõtineret iniquitatem ista constitutio: quia per hoc daretur causa malitijs hominum, quibus est potius obuiandum. supra de rescrip. sedes Apostolica. & ff. de rei vend. in fundo.

P. & G. hoc c. est multum famosum continens materiam prorogationis satis difficilem & prolixam, & communis in eo est diuisio: Secũda: ibi, Quas. Abb. Siculus.

CASVS. P. & G. mercatores litteras Apostolicas impetrauerunt ad abbatem sanctæ Genouesæ, s̃ epm Lõdon. mercatores isti corã abbate isti conquerebantur de London. q̃ quandã summam pecuniæ, quam ipsi epo mutauerunt, promiserat illis restituere certo loco & termino, sed ipse dictam pecuniã nõ persoluit: pendente iudicio coram abbate, I. laicus qui non erat de iurisdictione abbatis, in quadã summa pecuniæ dictis mercatoribus tenebatur. ipse voluit prorogare iurisdictionem delegatam ipsius abbatis, & terram suã supponere interdicto: quod & factum est: quia in termino pecuniam non persoluit: reuocatum fuit in dubium, an tales sententiæ tenerent. Dicit Papa q̃ sentẽtiæ istæ non tenent: quia si alias abbas iurisdictioni præesse dicatur, iurisdictionis prorogatio nulla fuit, cum in dictum I. nullam abbas iurisdictionem habebat, & iurisdictio delegata ad alias personas quam q̃ in rescripto continentur, prorogari non potest. Not. abbates iurisdictioni præesse. Item iurisdictio delegata ad personas de quibus in rescripto non fit mentio, prorogari non potest. Item sententia illius qui iurisdictionem non habet, nulla est.

b ¶ Loco & termino.] hoc ideo dicit: quia si promittis pecuniam mutuatã mihi soluere certo loco & termino, & non soluis eo loco, teneris mihi in q̃tũ mea intereat mihi solutã fuisse in eo loco. & ideo per officiũ iudicis condemnaberis ad interesse, quia abstulisti mihi vtilitatem loci. Idem est si ego peto i alio loco, q̃ conueni: quia aufero tibi vtilitatem loci: vnde & tibi i hoc teneo. j̃. de plus pe. c. vnico. hęc. n. actio vtriusque vtilitatem continet actoris & rei. ff. de eo qđ cer. lo. l. 2. & C. eo. tit. l. vnica. Et dicitur hæc actio certi cõ-dictio, sed appellatur arbitraria propter locũ, quia per officium iudicis petitur hoc interesse: cum, n. petitur principale debitum principali actione, puta ex testamento, vel certi condictione, tunc debet implorare iudicis officium, vt habeat rationem vtilitatis actoris vel rei in condemnatione facienda. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. j. respon. & §. 1. & l. si hæres. & l. aut si mutua. & l. in bonæ. Sed in bonæ fidei contractu, si promisisti mihi soluer̃ certo loco interesse venit iure actionis, & est in obligatione ad interesse.

c ¶ Iurisdictionem.] scilicet delegatam, secus ordinaria.

d ¶ Voluit prorogare.] sed non potuit, vt in fine dicit. sed prorogauit de facto.

e ¶ Promulgares.] sic ergo volebat se obligare sub pœna excõicationis, qđ quidem potest. de conse. dist. 2. ergo Berengarius. Item sub pœna beneficij sui. 2. s̃. de elec. cum dilectus & j̃. de falsa. c. vl. sed deficit iurisdictio.

f ¶ Iurisdictioni præesse.] vnde videtur q̃ potuit in eum cõsentire, & illũ cõstituere sibi iudicem. ff. de iudi. l. 1. & 2. ff. de iurisd. om. iud. l. si conuenerit. sed hic prorogare volebat delegatam iurisdictionem in se, quod esse non potest, vt hic dicit, & non ordinariam.

[Glo. seq. distinguit triplicem prorogationem, temporis, rei, & personæ. demum quærit, arguit pro. & contra, & soluit. in fine subdit de prorogatione clericorum.]

g ¶ Prorogatio nulla.] No. ergo quãdo possit fieri prorogatio iurisdictionis, fit. n. prorogatio de tẽpore ad tempus: vt si Papa mandat causam terminari infra certum tempus, illo elapso expirat iurisdictio: nisi partes infra tempus de communi [3] consensu prorogauerint tps. s̃. eo. de causis. & hoc faciendum est de cõsensu iudicis. ff. de iud. l. 2. §. sed si iudex. & ita triplex cõsensus requiritur. sic arbitriũ [4] prorogatur. ff. de arbi. d iẽ proferre, & l. arbiter ex compromisso, & si arbiter fuit in mora, ꝯpellitur iterum finito tpe arbitrium suscipere. ff. de arbi. si cum dies. 1. respon. Itẽ de re ad rẽ, puta datus super vna re tantum, super alia re si cõsentiãt omnes, s. partes & iudex, potest iurisdictio prorogari. ff. de iud. de qua re. §. 1. & sup. eod. cum olim. Itẽ de persona ad personam fit prorogatio. j̃. de alie. iud. mu. causa fac. 1. & tunc prorogatur iurisdictio altera parte inuita. Item prorogatur iurisdictio iudicis ad eos qui non sunt de sua iurisdictione, de consensu ipsorũ. C. de iurisd. om. iu. l. 1. & hęc ꝓrogatio i alienũ iudicẽ ex certa scientia, & non per errorẽ fieri dẽt. ff. de iuris. om. iu. si per errorẽ. & ff. de iu. l. 1. & 2. i prin. & hoc intellige qñ ille in quem partes prorogant, iurisdictionẽ habeat ordinariam; alias non. quia cõsensus priuatorum eum iudicem non facit, qui nulli pręest iudicio. C. de iuris. om. iu. priuatorũ. Ordinariã iurisdictionem ideo dixi: quia in delegatum non potest prorogatio fieri, nec iurisdictio delegati pt̃ extẽdi ad alias personas, quæ in rescripto nõ continentur, vbi dr̃ expres-

† præter ea q̃ hic scribit Inn. Io. An. & alij, vide tu Speculatorem ti. de re cusatione. §. vlt. vbi plenissime.

† Ad itellectũ vide Lãfrancũ. trac. de arbitr. §. prorogatio.

† Laudunẽ.

† Vide l. 3. ff. de eo quod cert. lo. & l. vnicã. & ibi Barto. C. de sent. quæ p eo quod interest.

† In manuscriptis melius ita: excõicationis in personã & interdicti in terram, sñias ꝓmulgares.

2 Hoc verũ superiore rati habente, ne sit ꝯtra s̃. de renũ. admonet. ꝑ in Host. Io. An.

3 Vide Specul. tit. d̃ ar. §. excipitur. item nunqd

4 Adde Lanfrancũ tract. de arbit. §. prorogatio. vbi plene de materia prorogationis.

expresse; & sic sola ordinaria iurisdictio potest proro gari ad eos qui sibi subiecti non sunt, & hoc satis potest intelligi ex eo, qđ dicit lex: priuatorũ cõsensus eũ iudicẽ: nõ facit, qui nulli præest iurisdictioni .i. iudicio: sed delegatus nulli iudicio siue iurisdictioni pręest, & ideo in eũ nulla põt fieri prorogatio, solæ .n. illæ personæ, q̃ in rescriptis continentur, iurisdictionẽ delegati possunt ,progare ad res alias tñ. Sed pone ꝙ partes prorogent iurisdictionem delegati ad res alias, q̃ quæ in rescripto cõtineãt cuiusmodi erit illa iurisdictio, erit ne delegata vel ordinaria? Vr̃ ꝙ sit ordinaria? quia hr̃ a l.ff.1 de iu. om.iu.& qa. ecõuerso, vr̃ ꝙ sit delegata; quia sortit̃ naturam prioris iurisdictionis: vt sicut non appellatur à prima, nec ab ista.ff.de arb.l.Labeo. & C. de iu.cũ speciali.imò vr̃ ꝙ eidẽ sit cũ priori, sicut idẽ est precariũ cũ priori, qñ precariũ prorogatur. 2.ff.de pca.sed si manẽte arg. ff de offi. ,pcon.meminisse:& est verũ ꝙ talis iurisdictio delegata est.prima.n.iurisdictio extenditur ad res alias p consensum partiũ.Itẽ illud scias, ꝙ clerici nõ possunt inter se ,progare iurisdictionẽ in iudicẽ sęcularẽ, quãtũcunq; ɔsentiãt, nec ẽt alterius iudicis ecclesiastici, nisi de licẽtia sui epi.j̃.de for.comp.significasti. &c. si diligenti.

† Vide l. 1. ff. de min. & l.filiusfa. & l.ptor. ff. de iudi.

1 Si dicas p uiã cõfirmationis vel approbationis, nõ obstabit ei, quod tenet gl.Io.A.

2 Idẽ ĩ locatione & ɔ ,p missio ,progatis.ff.loc. nẽ q̃rit. §. qui ɔpleto. & ff.de arb. l.nõ oibus. §. vlti. fm Gof.Io. An.

¶ Idem.

¶ *Maio xx annis potest à quocunque dari delegatus: Idem in maiori xviij. dummodo interueniat consensus partium. Minor vero xviij. non potest dari nisi à principe.*

CAP. XLI.

CVm vigesimum annum peregeris a †, dari potuisti in ætate huiusmodi delegatus: ¶ Cęterum cõstituto infra ętatem eãdem, b (nisi partes scienter cõsentirẽt in eũ, qui annum decimumoctauum transcendisset) facta delegatio ab alio quam a principe, non teneret.

CVm vigesimum annum.] continet tres partes, vt sunt tria dicta, quæ parent in textu.

CASVS. Quidam xx. annũ hãbẽs q̃ siuit à Papa, vtrũ posset dari delegatus in cã? Rñdet Papa ex quo xx.annu peregit, bene potuit dari dele.in tali ætate. Sed si esset infra xx.annu, nõ tenet delegatio ab alio q̃ à principe facta, nisi partes sciẽter cõsentiant in illũ, qui anni xviij, trã scendisset. No. ꝙ xx.annus debet esse cõpletus in eo qui datur iudex ab alio q̃ à principe.

[Glo. seq. alle. s. cocor. signat vnũ ɔtrariũ & soluit]

a ¶ Peregeris.] & sic vr̃ ꝙ nõ sufficit annus incœptus sic s̃.de ele.cũ in cũctis & j̃.de regu. ad nostrã.& c. significatũ.& 20.q.1.c.1 &c.illud.Arg.ɔtra ff.de mu.& ho ad rẽpublicã. vbi annus incœptus pro cõpleto hr̃. illud loquit̃ de his, qui rem publicã administrãt, & de decurionibus qui fauoris causa admittunt̃ post inceptũ xxv.annum simile s̃.de ele.cũ in cunctis §.inferiora.sed hic loquit̃ de iudice delegato, qui dari potest post xx. annum, vbi tantus fauor non consideratur: & quia qui in minori ætate est, minoris discretionis esse præsumitur: vnde annus xx. debet esse completus.

[Glo.seq.ponit triplex impedimentũ iudicũ, s.a natura, à lege, & a maioribus: de primo quo ad impuberem ar.a contrario. & illud determinat. Finis argum. obijciendo, & dupliciter soluit.]

b ¶ Ætatem eandem.] No. ergo ꝙ quidã sunt q impediunt ut iudices esse nõ possint, natura, vt surdus, & mutus, ppetuo furiosus, & impubes: qa hmõi psonæ iudicio, i. discretiõe carẽt.3.q.7 c.infamis.§.tria & ff. đ iu.cũ ptor. §.nõ aũt. Itẽ lege ipedit qa senatu remotus est pp infamiã. Itẽ moribus vt femine, & serui: nõ qa nõ hñt discretionẽ, sed qa ciuilibus, non funguntur officijs, vt in d.§.non aũt. Ex eo ꝙ dr̃ ꝙ impubes iudex esse nõ põt, vr̃ ɔtrariũ. ꝙ statim postquam est pubes, possit esse iudex, quod tñ non est verũ indistincte. Tñ dicas ꝙ adultus ordinarius & delegatus a principe constitui potest: quia princeps, qui eũ cõstituit, oĩa ab eo facta valere decreuit.ff.de re.iu.quidã cõsulebant. vnde sumpta est hæc decr. Si vero adultus maior.xx. annis delegatus sit ab alio, q̃ a principe, tenet delegatio, vt hic in prin. si vero sit minor xx.annis, nõ tenet delegatio, nisi partibus consentientibus ĩ eũ, q sit maior xviij. vt hic ĩ. fi. & ff. de arbi.cum lege. nisi esset datus à principe: minor vero xviij. annis ab alio, quã à principe dari non potest iudex, etiam consentientibus partibus, vt hic innuitur, sed lex illa, quidam consulebat, vr̃ dicere ꝙ ex consensu ptiũ minor xviij. annis dari possit delegatus: sed hic ibi minor, dũmodo non sit minor xviij. annis. arbiter enim minor xx. annis 3 esse non potest. ff. de arb. cũ, lege. Præterea consentiẽtibus partibus vt vr̃, iurisdictio datur in 18. anno, vt dicit l.quidã arbitriũ vero nõ nisi in 20. ann.ff. de arb.cũ lege, sed cũ iurisdictio maior & dignior sit quam arbitriũ, videt̃ quod maior ætas esset requirenda, & infamis arbiter esset põt. 3.q.7.infames. § tria, & §.cognitores.ff.de arbi.Pedius, sed infamis iudex esse nõ pot ead.cã, & q ɔ infames. & s̃.de rescri. sciscitatus. q̃ ergo ratio diuersitatis: Rñ põt esse duplex: qa iurisdictio dat a principe, siue a magistratibus, arbitriũ vero a priuatis, vel io qa multa remedia sunt in iudicio.pũta, supplicatio, appellatio, recusatio: in arbitrio vero sola pęnæ solutio, iõ ætas maior requirit̃, ne partes in prõptum incidãt pıculu pp ignorantiã arbitrorũ: vñ arbitri iurare non debẽt, ne pp ignorantiã in piurium incidant. in auth. de iu.§.quia vero.coll.6.

† Hũc text. intellige cũ acta est delagatio nominatis psonis, sec' si dignitati. iuxta c oĩm abbas. s̃.co.

3 Ab ipso principio: nec .n. sufficit, ꝙ pẽdẽte cõpromisso factus sit maior, de hoc in Spe. de arb. §.2. vers. qd si pẽdẽte. Io. Andr.

¶ Idem.

¶ *Potestas plurium delegatorum, vel arbitrorum simpliciter datorum expirat per mortem vnius.*

CAP. XLII.

VNo † delegatorum, c vel arbitrorum (si-

VNo delegatorum.] Breue est. Prima pars ponit dicta. Secũda exceptionẽ a dictis ibi, Nisi. Abb. Sicul.

CASVS. Si plures iudices dati sunt simpliciter sine clausula illa: quod si non omnes, &c. vno mortuo vel recusato, aliorum officium expirauit. & idem est in arbitris. Not. quod arbitrium non trãsit ad successorem. Not. quod mortuo delegato finitur iurisdictio.

[Gl. seq. rec. põt repetẽdo. 1.q. q̃ patẽt fm ordinẽ.]

c ¶ Delegatorum.] no. si plures sunt iudices delegati & clausula illa, ꝙ si nõ oẽs, &c. nõ fuit apposita, vno mortuo, alter ,pcedere in cã nõ põt: quia cũ alter sine altero ,pcedere non possit, p mortẽ vnius finit iurisdictio alterius. Idẽ esset si alter efficit̃ infamis. s̃ de rescri. sciscitatus. Itẽ si remoueat̃ vt suspectus. s̃. e. licet. quia neuter illorum iudex erat in solidũ, vt iudicare posset, quia loco vnius tñ sunt, & oẽs quidem iudicare nisi sunt. ff. de re iu. duo ex tribus. tñ vnus potest ɔmittere vices suas alteri. s̃. e. quis. & si eo viuente, alter cœpit vti iurisdictione sibi cõmissa, solus poterit postea ,pcedere. s̃. eo. licet alias nõ, vt hic dicit. Idẽ enim est in arbitris: vt vno mortuo eorum officiũ expirauit, cum in eos compromissum est, vt omnes iudicẽt. ff. de arb. item si vnus. §. itẽ si plures & l. si tres. & l. sicut & hic. & hoc verum est nisi in compromisso expresse sit actum, vt si aliter interesse ñ possit, alter arbitriũ possit pferre. ff. de arb. non distinguemus. §. cũ in plures, & j. de testa. Raynaldus. in princ. sicut seruatur quandoque in delegatis iudicibus, vbi ponitur clausula illa, quod si non oẽs, &c. & hoc est quod loquitur in fi. nisi aliud i delegatione aut cõpromisso

sit exp̃ssum, & sic idẽ in arbitrio qđ in iudicio quãtũ ad hoc seruat & eodem modo cõpromissum finitur p̃ mortem litigatoris alterutrius, nisi in ꝯpromisso fiat mẽtio hędis vtriusq; litigatoris. ff. de arb. l. de p̃ferre. §. 1. & l. sed si interpellat. §. si ab altera. & l. si comp ro missu. & ĩ. de arbit. c. vlt. sed secus est in iudicio: qa ibi nõ finit iurisdictio re nõ integra. de hoc dictum fuit s̃. de rescri. signi ficauit. argu. ad idem ĩ. de iu. quia V.

Cõ ꝓmissũ finit p̃ mor tẽ litigato-ris alterutrius.

QVoniam.] Illud principium diuiditur in duas partes principales. Secunda: ibi, Idem quoq;. Abb. Sic.

CASVS. Tres iudices dati, sunt super aliqua cã, tertius datus fuit ex officio Papę, vel de assensu partiu: quæritur an ille possit alij committere vices suas: Et videt q̃ sic, cum sit ei à iure concessum.

¶ Idem quoque. Idẽ dicitur in hoc §. q̃ cum mandatur episcopo sub hac forma. Tu frater episcope cum altero iudicum mandatum Apostolicum exequaris, episcopus bene potest alteri committere vices suas sine quo alij procedere non possunt.

a ¶ Negotijs.] simile dicit lex. rebus enĩ & non verbis legem imponimus. C. com de le. l. 2. in fi. & hoc iõ dicit, ne credat aliquis Papam ita elegisse illum, vel partes in eũ taliter cõsensisse, q̃ abstulerit ei potestatẽ delegãdi vices suas, cũ eis vi...m fuerit expedire, nisi Papa hoc expresse vetaret, cũ habeat hoc a lege. C. de iud. a iudice. & s̃. eo. pastoralis. & ita licet coiter a partibus sit electus, nihilominus eis inuitis poterit ꝯmittere vices suas, vt hic manifeste colligit: de hoc dictũ fuit s̃. eo. sup quæstionũ. & hæc fuit dubitatio. alias non prouideret Papa negotijs suis, sed personis. Ber.

[Vide l. a iudice. & ibi Pet. de Bellaperti. & Cy. C. de iud. & Bar. i l. & qa ff. de iurisd. om. iud.

b ¶ Cum mandatur epo.] sic ergo soluta est quæstio, quæ quærebatur olim, an eps posset committere vices suas, cu sic scribebat. Tu frater epe cum eorum altero &c. & ita potest committere, & alij non possant procedere sine ipso, vel sub delegato ipsius, vnde si moreretur eps antequã committat vices suas, expirat aliorũ officium quousq; alter subtituatur. 2 s̃. eo. qm̃. quia sine ipso alij nullo modo potuerunt procedere. s. ca. ꝓxi.

1 Vel postq̃ ꝯmisit si sub delegat' eo viuente vti nõ cepit. s̃. eo. licet. Io. Andr.

IS AVTEM. Primo ponitur dictum secundo exceptio: ibi, præterquam. Tertio exceptionis ratio: ibi, cum in his. Abb. Sicu.

2 Hoc, si ꝓ priũ nomẽ n erat exp̃ssũ, aliàs expirate ĩ totũ, vt tibi. fin Ho. Ioan.

CASVS. Mandat Papa sub hac forma alicui: Mandamus tibi vt personaliter tale negotium exequaris 2 quæritur utrum iudex possit alij committere uices: Et respondet q̃ bene potest, dummodo partes consentiant; nisi in talibus casibus, in quibus committere non potest, etiam volentibus partibus, primus est cũ Papa mandat fieri inquisitionem, vel mandat prouideri ecclesiis de prælatis, vel alijs ministris: quia in his casibus Papa eligit fidem & industriam eorum, quibus negotia committit.

cut proponius) rebus humanis exempto, eorũ officiũ expirauit; ¶ Nisi aliud in delegatione aut compromisso fuisset expressũ.

¶ Idem.

¶ *Delegatus Papæ subdelegare pot, licet datus sit ex officio vel de partium consensu, vel cum clausula praelectionis, videlicet, quod si non oes tu cũ alio exequaris, &c hoc dicit vsque ad § is autem.*

CAP. XLIII.

QVoniam Apostolica sedes intendit prouidere negotijs, [a] & non personis, quibus eadé cõmittuntur, si iudex tertius licet ex officio nostro, vel assensu partium pro cõi a nobis datus eidé, alij delegauerit vices suas (cum delegato a principe id cõcedatur a iure †) delegatio valebit ipsius. ¶ Idem quoque dicendum est cũ mandatur [b] episcopo, vt cum altero suorum coniudicum mandatum Apostolicũ exequatur; & tũc sine subdelegato ab ipso epo, reliqui duo procedere nõ valebunt.

¶ *Is cui committitur negotium, vt personaliter exequatur, potest si partes consentiunt, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic expressis. h. d vsque ad §. cæterum.*

¶ Is autem cui iniũgitur, vt personaliter [c] negotiũ exequatur, pôt (dũmodo partes cõsentiant [d]) hoc alijs delegare; Præterquã si inquisitionem [e] fieri, vel ecclesijs de prælatis, vel alijs ministris prouideri mandaremus, † cum in his oib. casib. industriã & fidẽ personę, cui talia cõmittimus, eligere videamur.

¶ *Is cui committitur nudum ministerium exequendum, non potest vices suas alteri committere. fallit in legato sedis Apostolicæ. Es est tex. notabilis & multum allegatur. Abbas Sic.*

c ¶ Vt p̃sonaliter.] Sic patet q̃ si iniungitur alicui. vt personaliter aliqd faciat, non potest id p̃ aliũ facere. nisi de cõsensu illius seu illorum quorum est negotiũ illud, quia eorũ interest. 3 Potest etiã de ipsorum cõsensu cõmittere alij illud exequendũ, aliàs nõ potest. ff. de sol. l. inter artifices. Et si testator iusserit aliquem suis manibus domũ cõstruere, vel pingere, p̃ aliũ id facere non pôt: quia hoc in p̃sonam illius conclusisse vĩ C. de catol. l. 1. §. fin. vero talis. Sic econuerso, qđ quis in persona sua facere p̃hibetur, id p̃ subiectam p̃sonã exercere nõ debet ff. de admi. re. ad ci. pertĩ. l. 2. §. 1. quod noie meo facere nõ debeo, nec noie alieno. 46. dist. sicut non suo. & 23. qu. vlti. his a quibus. & hoc ideo ne alia via contingat qđ fieri prohibetur. de tut. & cur. scire. 4. §. si mater. & ff. de cõd. insti. q̃ sub cõditione. §. si quis. & ff. de bon. lib. quĩ. & ĩ. de pro. tuæ. & C. si mancipium ita ven. l. vlti. In casibus enĩ sequentibus non potest iudex ꝯmittere vices suas, et consentientibus illis, quorum negotium committitur in causa inquisitionis. & cum debent ordinare ecclesiam de prælato, vel de alijs inferioribus ministris, quia in his Papa eligit industriam illorum, & quia in istis maius periculum vertitur: ideo non vult Papa ea per laicos fieri: quia circa maiora cautius est agendũ. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. vlt. & ff. de Carb. edi. l. 1. §. 2. & 61. dist. miramur.

3 Cõcor. l. q hędi. ff. de p̃di. & demõ. & l. fi. ff. de verb. oblig.

† Mãdamus. mãdemus.

† Dictio. oĩbus, deest i manuscriptis.

4 Hæc & tres sequẽtes videin decre. tuæ sup. gl. pen. Io. An.

d ¶ Consentiant.] alias non possunt.

[Glo. seq. ponit opin. & approbat contrarium.]

e ¶ Inquisitionem.] hoc intelligunt quidã, cum Papa cõmittit inquisitionem vel p̃uisionem de p̃latis, aut alijs ministris ex officio suo. vbi non sunt partes, tũc non potest delegatus cõmittere vices suas, si mandat vt p̃sonaliter intersit: secus vbi nõ sunt partes, quia partes possunt renunciare iuri suo. Ego credo q̃ siue ista fiant p̃ partes, siue ex officio, q̃ nõ possit alij delegare ille cui hoc mandatur vt personaliter intersit: quia Papa cõsiderat in his casibus publicam vtilitatem, ne crimina remaneant impunita 5. & vt potius prouideatur ecclesijs quam personis, vt dicitur in prin. de alijs negotijs. & ideo eligit industriam illorum quibus hoc mandat; vt hic dicit. Ber.

5 Cõcor. l. si lõgius. §. 1. ff. de iu. & ff. de pe. l. si operis, cum vulg.

CAETE

CÆTERVM. Ecce commissum est alicui, prædicare crucẽ, excõmunicare, vel absoluere aliquos, dispensare cũ irregularib. vel iniungere, pœnitentias: quæritur an liceat illi cõmittere allij hoc offiñ. suum: Respõdet ꝙ nulli licet hoc committere: quia iurisdictio non est ei cõmissa, sed potius certum ministerium. No. ꝙ dñs Papa prouidere intẽdit negotijs tractandis & terminandis, non iudicibus quibus eadem committuntur. Nota ꝙ rebus & nõ verbis lex est imponenda. No. ꝙ iudex delegatus a Papa licet cõitera ptib. sit elect⁹, nihilominus etiam eis inuitis pt alijs cõmittere vices suas. Item si causa cõmittitur pluribus inter quos aliquis sit eps; adiecta clausula, ꝙ si non omnes, &c. tu frater epe cum altero eorum mãdatum Apostolicum exequaris: eps potest cõmittere alij vices suas. & alij sine epo vl de legato ab ipso, procedere non possunt. Itẽ si iniũgitur alicui vt negotium personaliter exequatur. potest de consensu partium alijs delegare vices suas, nisi in duob. casib. scilicet cum personaliter inquisitio mandatur, aut de prælato ecclesiæ prouideri. Item quando eligitur industria personæ ad aliquid faciendum, nõ potest illud per alium adimplere. Item si committitur alicui ꝙ pdicet crucem, excõicet aliquos vel absoluat, dispenset cum irregularibus, iniungat pœnitentias, non põt hoc officium alijs demandare nisi a sede Apostol. fuerit delegatus. Item arg. ꝙ epi. eoꝶ auctoritate ꝓpria cum irregularibus non possunt dispensare, cum hoc ex commissione summi pont. concedatur.

¶Cæterum (salua legatorũ sedis Apostolicę auctoritate) nulli cui commissum [a] fuerit prædicare crucem: excommunicare: vel absoluere aliquos: dispensare cum irregularibus, [b] vel iniugere pænitentias, liceat hæc de cætero alijs demandare: quia non sibi iurisdictio, sed certum ministerium potius committitur i hac parte.

TITVLVS XXX.

De officio legati.

¶ Alexander iij. vniuersis suffraganeis Cãtuarié. ecclesiæ.

¶ *Legatus Papa etiam per simplicem querelã adiri põt.*

[Glo. seq. reci per q. an isti ministri possint coercere, tenet ꝙ sic. huic signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Commissum.] isti. n. quibus hæc quæ sequuntur expedienda committuntur, meri executores sunt ad certos articulos expediendos, & nullam habent iurisdictionem, vt dicit in fi. ideoq; vices suas alij committere non possunt, coercitione tamen uidentur habere, ut saltem excõicare possint 1 impedientes eos exercere suum ministerium sibi iniunctũ; alioquin delusoria & sine exitu esset talis commissio. s. eo. ex litteris. quod satis credo. arg. illius. c. ex litteris. Contradicere tamen uidetur littera quæ dicit, non sibi iurisdictio, &c. Sed dic, non sibi iurisdictio, uerum est quantũ ad hoc ut committere possint, uel quia nullam habent iurisdictionem inter aliquas partes, sed tantum officiũ.

1 Dicas hoc verũ si ĩ litteris apponat hæc clausula, vel similes ꝯtradictores. &c. Si vero talis clausula nõ apponit potestas excõicandi cõcessa non vr; q a n sibi iurisdictio &c. vt dicit in fine.

[Glo. seq. arg. respondet, & remittit.]

b ¶ Cum irregularibus.] argu. ꝙ episcopi auctoritate propria cum irregularibus dispensare non possunt. ex eo ꝙ hoc ex commissionem conceditur, & verum est ꝙ episcopi cum quibusdam irregularibus dispensare nõ possunt supra de fil. presb. cap. fina. an episcopi possint dispensare vbicunque non prohibentur, dicetur j. de iud. at si clerici.

DE OFFICIO LEGATI.

¶ Quia officium legati in quibusdã simile est officio delegati, cum uterque gerat vices superioris. iõ post rubricam præcedentem subiicit istam. Abb.

De hac materia habetur. 94. & 97. dis. per totum. 63. dist. quanto. 2. q. 5. quanto. & c. fi. 1. dist. ius gentium. 11. q. 1. peruenit. 2. q. 1. in primis. 21. dist. in nouo. 3. q. 6. hoc quippe. 25. 1. q. satagendum.

Vm non ignoretis propõit ca sũam in genere, ex qua secundo postea concludit: ibi, sane. Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Cãtua. est delegatus in prouincia sua. quidam tamen suffraganei sui dicebant, ꝙ causas subditorum suorum audire non poterat. nec debebat. nisi cum per appellationem deferuntur ad eum: & sic non permittebãt clericos ire ad archiepiscopum per simplicẽ querimoniã: Archiepiscopus significauit hoc dño Papæ. super hoc scribit Papa suffraganeis Cantua. dicens, ꝙ ipsi ignorare non debent archiepiscopum suum sibi præesse iure metropolit. & iure legationis; & liceat archiepiscopus iure metropolit. non debeat audire causas de episcopatibus ipsorum, nisi per appellationem deferantur ad ipsum, tamen iure legationis, uniuersas causas, quæ per appellationem vel querimoniam ad suam audientiam perferuntur, audire potest & debet, sicut, qui vices Papæ gerit in prouincia sua. No. quod archiepiscopus non potest audire causas de episcopatibus suffraganeorum suorum nisi pe appellationem.

CAP. I.

Vm † non ignoreris Cãtuarié. archiepiscopũ vobis non solũ metropolitico, sed etiã legationis iure præesse: & infra. ¶ Sane licet idem archiepiscopus metropolitico † iure, audire non debeat causas đ episcopatibus vestris, nisi per appellationem c deferantur ad eum: legationis d tamẽ

† Ca. 2. eod. tit. in j. ꝯpil. & post cõc. Lateranen. sub Alex. iij. par. 44. ca. 3. & par. 50. c. 66.

† metropolitico.

c ¶ Per appellationem] sunt tamen alij casus, quibus archiepiscopus potest iudicare de subditis suffraganeorum: qui notantur infra titulo proximo. pastoralis.

[Glossa. sequens quærit & soluit. Iterum quærit & soluit. De absolutionibus & indullgentijs remittit.]

d ¶ Legationis] ex hoc loco patet quam potestatem habeat legatus: quia de omnib. causis tam per appellationem, quam per querimoniam 2 potest cognoscere. Sed nũquid posset deponere episcopum? Et dicendum ꝙ non: cum hoc Papa sibi specialiter reseruauerit. s. de transl. c. 1. & 2. imo legatus missus de latere Papæ. puta Cardinalis, hoc facere non posset, nisi expresse contineretur in legatione sua. j. c. 1. & 2. illa. n. quæ specialiter sibi reseruauit Papa, mandata iurisdictione generali non transferuntur. ff. de offi. eius cui mand est iurisd. l. 1. §. vlt. multa enim sunt quæ ingenerali mandato non intelliguntur, nisi exprimantur. ff. de procur. pomponius in prin. & l. præceden. in fi. & ff. de min. illud. §. si talis ff. de iureiu. iniurandum. §. procurator. Sed presbyterum posset deponere adiũctis sibi alijs episcopis. 15. q. 9. felix. & ca. si autem. An possit absoluere illos, qui in canonem inciderunt, habes. j. eo. excommunicatis. Item si quis appellaret ad Papam, posset ne illum compellere coram se litigare? non: arg. j. de appel. si duob. quia quolibet omissio ad eum potest appellari. 2. q. 6. ideo. An indulgentias possit facere, dicitur. j. eod. c. vlt.

2 Legat⁹ an possit adiri per simplicẽ querelã notat. 2. q. 6. c. 3. & 9. q. 3. c. ꝯqitus. & 25. q. 2. c. 1. ad id Spec. ti. d legato.

[Glo.seq.infert ex verbo generali, signat cõtrariũ de duobus iuribus,& soluit.]

a ¶ Vniuersas.] & ita potest audire causas,quæ mouẽtur ꝯ exẽptos sui archiepãtus.Sed ꝯ s̃.de sup. negl. p̃la.sicut.Itẽ arg.ꝯ 25.q.2.seruatis.vbi dicit, ꝙ priuilegia perpetua sunt. Sed hoc vr̃ derogare illis priuilegijs. Dicas ꝙ isti legati per suã legitimationẽ ñ pñt punire exẽptos, vr̃ audire causas,quę mouent ꝯtra eos,nisi velint respõdere sub eis.& hoc de his quę in eorum priuilegijs continentur. & tota sua potestas consideráda est ex forma priuilegij. Alij vero legati Cardinales, vel etiam alij,qui mittũtur de latere dñi Papæ,habent maiorem iurisdictionem tam contra exẽptos, q̃ cõtra oẽs alios, saluis his tñ q̃ sedi Apostolicæ specialiter reseruãtur.sed iste episcopus Cantuarien. & ꝯsimiles non habent talem potestatem. Arg.j̃ eod.c.excommunicatis.

† In multis manusc. additur iterũ vox, causas.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. cõpi.

† Hæc duo verba. a nobis, desunt in antiquis.

ADDITIO. Hoc intellige secundum illam decre j̃.de appel.vt debitus ut no. in glos.sed nunquid. & de for. compe. ca. proposuisti.

Studuisti] Cõmunis diuisio. Secunda.ibi, Respõdemus.

CASVS. Legatus dñi Papæ generalis est in aliqua prouincia: dñs Papa committit specialiter aliquã cãm alicui delegato:quæritur utrũ delegatus iste possit impedire processum huiusmodi delegati, vel cognoscere de causa illa ante cognitionẽ ipsius delegati, vel postea. Rñdet Papa,ꝙ cum mãdatum speciale derogat generali,legatus commissionem alij factã specialiter impedire non potest:& si delegatus secundum formã mãdati sñiam tulerit,legatus non poterit eam aliquatenus irritare,tñ si rationabiliter lata erit,eam poterit ꝯfirmare,& executioni mandare.Not. ꝙ legatus generalis potestatem nõ habet de causa alij specialiter delegata.quia speciale man datum derogat generali.

b ¶ Ante cognitionem.] hoc intellige secundum illã decr.ut debitus de appel. vt no.in glos. sed nunquid. j̃.de appel proposuisti.

[Glo.seq.signat contrarium,& remittit.]

c ¶ Mandatum.] simile s̃.de rescr.c.1.& c. pastoralis. Quid iuris sit super istis mandatis,ductum est s̃. de rescrip.c.1.& de offi.dele.ex parte contra. & illud solui tu: s̃.de rescrip.c.1.

d ¶ Non potest.] non.n.expirat iurisdictio minoris iudicis in præsentia maioris.11.q.1.peruenit.& 95. dist. ecce.C.de do.in hac sacratissima.immo specialis delegatus quãtum ad causam illã maiorem generali delegato habet potestatem.arg.93.di t.præcipimus. argu. j̃.de off.ord.pastoralis.vel saltem par est.

obtentu, vniuersas,a† quæ per appellationẽ vel querimoniam perueniunt ad suam audiẽtiam, audire potest & debet:sicut q in ꝓuincia sua vices nostras gerere comprobatur.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ De causa specialiter delegata a Papa, legatus se intromittere non potest.

C A P. II.

Studuisti † (a nobis †) quærere, vtrũ de causa quam alicui delegamus, alius, qui sit generalis in prouincia legatus, ante cognitionem b uel postea cognoscere ualeat: uel commissionis nostrę processũ, quem iudici delegato tñ ã smittim⁹, taliter impedire.

¶ Respondemus, quod cum mandatum c speciale derogat generali, legatus commissionem alij factam specialiter impedire non potest: d & si secundum formam mandati nostri sententia iam † fuerit promulgata, nõ poterit ipse legat⁹ (nisi sup hoc mãdatũ e speciale receperit) eam quomodolibet irritare; ipsã tamẽ (si rationabiliter lata fuerit) confirmare f valebit, & executioni mandare.

¶ Inn. iij. ti. santi Laurentij in Lucina presbytero Cardinali sedis Apost. legato.

¶ Legatus etiam de latere, ex generali legatione non potest transferre episcopos, uel unã ecclesiam cathedralem alteri subijcere, & alteri concedere ius primaræ, uel duos episcopatus unire, uel unum diuidere: excommunicatos tamen propter manuum iniectionem in clericos absoluere potest hoc dicit cum capitu sequen.

C A P. III.

Nisi † specialis g illa dilectio, quemad-

e ¶ Mandatum speciale.] quia par in parem non hẽt potestatẽ, nec reuocare potest sententiã alterius. C. si aduersus rem iudic. aduersus sententiam, 1 & ff. ad Crebel. ille a quo §. tempestiuum.& ff. de arbit. nam & magistratus.& s̃.de elect.innotuit.

1 Contra illius sñiam, q vice principis iudicauit non præses, vr̃ ptor, sed sol⁹ princeps restitut. Io. An.

† Dictio, iã deest in manuscriptis.

[Gloss.seq. quærit opponẽdo pon. opi. Ala. soluit. ad hãc litteram dupliciter respondet. & secundã reprobat. In fin. quærit argu. negatiue,& soluit.]

f ¶ Confirmare ualebit.] sed qualiter cõfirmabit istã sñiam nisi de ea cognoscat, an sit iusti vel iniusti? sed de illa cognoscere non potest, nisi specialiter ei committatur, vt superius dicit: ergo illã cõfirmare non potest. Dicunt quidam, ut Ala. & Goffr. ꝙ de ea cognoscet:& si eã inuenerit iustam, cofirmabit eam: si uero iniustam, remittet illã ad superiorem. simile C.vbi sena.vel cla.l. vlti. Veris esse credo, ꝙ nullam habeat super hac sñia cognitionẽ nec debeat super hoc se intromittere, tñ ad mandatũ illius q tulit sñiam, posset illam mandare executioni: alias nullo modo se intromittat:& qđ dicit; ꝯfirmare ualebat, refert se poti⁹ ad factũ, q ad ius: qa talis cõfirmatio nihil operatur: vel in cõi forma posset coufirmare, quæ parum valet. sed nec sic põt, tñ sit quantũ ad hoc inferior. Sed nunquid legatus tenetur ei obedire vt ipsam sñiam mandet executioni? nõ Vr̃: quia cum sit generalis legatus, & ab eodẽ datus, maior est illo cui cã delegata est, & ille ei subest. in alijs satis crederem ꝙ deberet illam mandare executioni: quia quantũ ad istã cãm maior vr̃ ipso legato, ut superius dixi,& debet super hoc supplicare, nec ipsum ꝯpellere ut ipsam sententiam exequatur: quia forsitan per alium non ita bene potest executioni mandari.

† Cap. 3. eod tit. in 3. cõp.

2 Secundum Ale.& Phil. hoc dictum alias non est cẽ. si legatus placuit Vincen. si legat⁹ alias non est ibi ordinarius. tunc.n. rõne illius ordinarie eũ cogere posset. Io. An.

Nisi specialis.] continet vnum dictum,& non diuiditur. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam Cardinalis Apost. sedis legatus auctoritate propria transtulit Troianum eps ad Panormitanã ecclesiã ꝯtra canonica instituta: dñs Papa hoc intelligens, scribit eidẽ dicens ꝙ nisi esset specialis dilectio, quã habet ad personam illius. pœna docẽte cognoscere quantum ipse deliqt ꝯtra cõstitutiones canonicas & consuetudinem generalem in translatione Troiani episcopi. Not. ꝙ index propter amicitiam potest alicui remittere pœnam. Item legatus non potest transferre episcopum ad alium episcopatum.

3 Hoc uerũ de pœna, q̃ posse imbursare: vel cum ex arbitrio suo pẽdet sine graui detrimento aduersarij. ad hoc s̃.c.1.cõ suluit. Scdm Hos. Io. An.

g ¶ Specialis illa dilectio.] no. ꝙ iudex ratione amicitiæ potest remittere pœnam. 50.dist.clerico. & 35.q. 9.veniam. licet pretio non possit eam remittere. j̃. de simo. nemo.& 1.q.1.nullus.arg.

a ¶ pœna

a ¶ Pœna docente.]quia qui stultus est in culpa, sapiens sit in pœna. 38. qui e. simile. 27. q. 1. si homo esset.

b ¶ Sanctionibus]79. di. c. vlt. 7. q. 1. mutatione. sup. de transla. inter corporalia. & c. 1.

personam tuā habuimus & habemus, iustum motum animi nostri temperaret, pęna docente[a] cognosceres, quantum excesseris, †quia spretis canonicis sanctionibus,[b] & consuetudine generali, motu ꝓprio ꝑsumpsisti Troianū episcopum de Troiana ecclesia ad Panormitanam de facto transferre[c]

¶ Idem eidem.

¶ *Summatum fuit supra in cap praecedenti.*

CAP. IIII.

QVod† trāslationem, & infra. ¶ Licet in regno Sicilię generalis sit tibi commissa legatio ad ea tamen sine speciali mādato nostro, non debuisti manus extendere, quæ in signū priuilegij singularis sunt tantum summo Pōtifici reseruata.[d] ¶ Et si quędam ex his, q̄ de speciali concessione sæpe fuere legatis indulta (vt illorum videlicet absolutio q̄ propter sacrilegas manuū iniectiones in clericos, incidunt in canonem ꝓmulgatæ sn̄iæ) videātur ex ipso legationis officio iam licere legatis: An existimas quia vices nostras tāquā legato tibi cōmisimus exequendas, ꝙ Panormitanā ecclesiam posses subijcere Messanēsi, vt illam pręficeres isti, concessio sibi priuilegio primatiæ; An putas ex eadem causa tibi licere duos episcopatus vnire, vel vnum diuidere sine licentia speciali.

¶ Idem Bonoñ. †episcopo. M. capellano subdiacono: nostro.

¶ *Ex quo legatus retulit causam Papæ, illius desinit esse iudex.*

c ¶ Transferre:]hæc enim generali mandato nō transferunt: quia sunt meri imperij, & specialiter sedi Apostolicæ reseruata. ff. de offi. ei⁹ cui man. est iur. l. 1. & s̄. de trāsla. ca. 1. & c. licet. & c. inter corporalia. & j̄. e. prox.

† Vide text. in §. itē lex iulia. de vi publica. in sti. de publi. iudi.

QVod translationem.] ¶ CASVS. Cardinalis de quo dicitur in capitulo pcedēti legatus in regno Siciliæ, auctoritate ꝓpria subiecit Panormitanam ecclesiā Messañ. concessio sibi priuilegio primatiæ, credēs hoc sibi licere ex officio legationis, ex eo q̄d ex eodem officio potest absoluere illos qui violentas manus mittunt in clericos: q̄d de speciali cōcessione sæpe indulgebatur legatis. Papa hoc audiens scribit eidem legato dicens ꝙ licet generalis legatio in regno Sicilię sit ei commissa, tñ ad ea non debuit manus extendere, quæ in signum priuilegij generalis soli Romano pontifici sunt reseruata; licet enim ex officio legationis legati possint absoluere illos qui violētas manus mittunt in clericos, non debet ꝓpterea æstimare ꝙ possint panormitanā ecclesiā subijcere Messanensi, vel ꝙ ex eadē possint duo epatus vnire, vel vnū diuidere sine licentia speciali. Nota ꝙ nullus legatus ex generali legatione potest ad illa manus extēdere, quę soli sunt Romano pōt reseruata excepta illorum absolutione, qui manus violentas in clericos iniecerunt.

† Cap. 2. do. tit. in 3. cum pila. & pro itellectu eorū quæ in fine differunt d̄ vnione vide Concil. Triden. sess. 24. de refor. ca. 13. & alijs locus.

[Glos. seq. ponit 18. casus reseruatos. Finis addit decimumnonum, & coadiuuat per quædam iura q̄d ista transire non debeant. demum quærit. argu. pro, & contra ponit opi. Io. & soluit.]

d ¶ Reseruata. Quædā in sunt q̄ sedes Apostolica sibi specialiter reseruauit, vt est q̄stio fidei. 24. q. 1. quoties & j̄. de bap. & eius esse. maiores. Itē maiores ecclesiæ causas. translationes episcoporum sediū mutationes. 7. q. 1. mutationes, j̄. de transact. c. 1. Item p ositiones epōrum, cessiones eorundē. & translationes electorū. s̄. de transla inter corporalia Item congregatio concilij gn̄alis. 17. dis. c. 1. depositio & restitutio episcoporum & summa negotio ecclesiæ. 2. q. 6. ideo. Item exēptio episcoporum. 16. q. 1. frater noster. Item quædam vota solus Papa cōmutat: j̄. de vot. & vn. red. ex multa. Item solus Papa dispensat in maioribus criminibus. & cum filijs presbyterorū, & cæteris illegitime natis, vt promoueantur ad dignitates. j̄. de iudic. at. clerici. & s̄. de fi. presby. c. vlt. Item ad ipsum solum. omissis medijs appellatr̄. 2. q. 6. c. 3. & 4. arg. 2. 2. q. 7. metropolitanus. Et est arg. expressum ꝙ appellatio omisso medio non tenet. j̄. de appella. dilecti 2. Itē subdiaconos, facere potest diebus dn̄icis. s̄. de tempo. or. c. 1. & c. de eo. Item primam uacantem dare nō potest legatus j̄. de pb. dilectus 1. Item non pōt absoluere excomunicatos a delegato. s̄. eo. studuisti. multo min⁹ excōicatos à papa. Ita oīa, quæ sibi specialiter sedes Apostolica reseruauit, in generali demandatione non transferunt, nisi specialiter de his contineat ibidem. vt hic dicit. Ita enim sunt quasi merii imperij. ff. de iuris. om. iu. imperium. & ideo generali cōmissione nō transferuntur. ff. de offi. eius cui mand. est iurisdi. l. 1. & est sic, quia licet pater fa. liberā cōcedat filio administrationē. non pōt tñ alienare. ff. de his quæ in fraudem cred. si pater ff. de pact. ptra iuris ciuilis. §. vlt. Itē nec pōt donare. ff. de don. filius familias. & in generali permissione ei non veniunt quæ specialiter quis non pcederet. ff. de pac. q peculij Item maiora nō committunt sine spāli mandato. ff. de ꝓcu. Pōponius. & l. mandato. Sic eodem modo ptor missionē in possessionem ex secundo decreto sibi specialiter reseruat ff. de dā. infec. dies cautionē §. 1. ff. de iurisdi. om. iud. iubere cauere. Quę autem sibi specialiter nō reseruat, alijs indulgere videtur. j̄. de sent. excom, nō per arg. Sed nunquid legatus talis missus a latere Papæ potest iudicare de exemptis, qui subsunt tantū domino Papæ? Arg quod non. 16. dist. hic. Arg. quod potest. 26. q. 1. frater noster. Io. dicit quod non potest. & melius facit si abstineat. arg. induci. ff. de offic. procō. nec quicquam Ego credo quod potest cognoscere, q̄ contra ipsos mouētur, nō obstātibus priuilegijs suis; quia per priuilegia illa eximuntur solū a iurisdictione episcoporum. in quorum territorio commorātur, sed a iurisdictione ipsius papę vel legatorum non eximuntur. & ita etiam vidimus de facto seruari; & qa Papa eorum iudicia sibi specialiter tantum non reseruauit, excommunicatos qui in canonem incidunt, absoluere possunt legati ex officio legationis. vt hic. & j̄. de sent. excom. ad eminentiam. & j̄. eo. c. penul. Item solus princeps potest cōmittere causam appellatione remota. ff. a quibus app: non licet. l. 1. in fi. & s̄. tu. proxi. sūper quæstionum. §. nos autem.

† Extāt Romæ i bibliotheca Vatican. in 2. lib. regestri Gregorij vii. fo. 109. xxvi. priuilegia pontificis Romani. quorum plurima hic refert glossa.

† Facit text. & Batt. in l. 1. ff. d irino actuq; priu. et l. pōponi⁹ ff. de ꝓcura.

† Bonoñ. Porentiñ.

Legatus an possit d'causis exemptorum cognoscere.

ADDITIO. Vnde versus.

Restituit Papa solus deponit & ipse:
Articulos soluit synodumque facit generalem.
Transfert & mutat & appellat nullus ab ipso.
Diuidit, an vnit: eximit atque probat.

LIcet Primo recitat factum electionis & processum legati. Secũdo super processu diffinit: ibi, De consilio. Abbas. Sicu.

CASVS. Vacante. Traueñ. ecclesia canonici vnanimiter elegerunt in archiepm G. fratrem Cassinensis abbatis. Eps Portuẽ- in partibus illis legatus examinari fecit electionẽ ipsius & examinationẽ illã; et nuncios suos ad sedẽ Apostolicam transmisit: quo facto legatus electionẽ eãdem iterum examinari pcepit: pp quod [illegible] pdictus conquestus fuit dño papæ, ꝙ postq̃ electionem examinauerat, & eam ad Papam direxerat, malitiose electionem eãdẽ examinare præsumpsit; dñs Papa de consilio fratrum examinationẽ secundam tamq̃ a non suo iudice factã postq̃ negotium ad Papam direxerat, denunciauit irritam & inanẽ. Nota ꝙ sicut sententia a non suo iudice lata non tenet, si nec examinatio. Nota ꝙ iudex amittit iurisdictionẽ postq̃ [illegible] negotium ad suũ superiorẽ. & si qd postea fecerit: nihil valet.

[Glo seq. obiicit, & soluit.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpila.

† Troian.

† Al. abbatem, & tunc dic G. fratrẽ Cassinensẽ abbatem.

CAP. V.

LIcet † Tranenses † canonici ab initio dissensissent, tandem vnanimiter consenserunt, G. fratrem Cassinensis abbatis in archiepiscopum eligentes, cuius electionẽ tuuensis eps tunc legatus examinari pcepit: & inf. Nũcius præfati abbatis nobis litteras præsentauit, grauem contra iam dictum legatum querimoniã cõtinentes, quod postquã electionem examinauerat, & eã ad nostræ deliberationis examẽ trãstulerat,[a] nũcijs iã directis, electionẽ eandem malitiose nimis examinare[b] psumpsit: & inf. ¶ De cõsilio fratrũ nostrorũ examinationem secundam tamquam a non suo iudice[c] factã, postquã negotium ad nostrũ fuerat translatum examen, censuimus irritam & inanẽ,

a ¶ Transtulerat.] in hoc enim deliquit: quia translato negotio ad Papam cognoscere quis nõ posset. vt 2. q. 1. nomẽ psbyteri, & 3. q. 5. multum stupeo, nã eo ipso ꝙ iudex dicit se velle referre negotiũ ad superiorẽ, nõ potest a modo cognoscere. C. de rela. l. 1. & C. de appel. ex illo, & illico 1 relationis exẽplum litigatoribus edere tenetur. ȷ̃. de appel. intimasti, quod intelligit si partes approbauerũt relationẽ; sed si consentirent vt iterum cognosceret, ante factam relationem posset procedere. C. de rela. l. 2. & 2.

1 A tempore quo iudex se pmisit ɔsula turũ, nil aliud pcedit nisi vt referat. Io. An.]

b ¶ Examinare.] vr̃ tñ ꝙ posset examinare negotium non vt pronunciaret: sed vt causam magis instructam remitteret ad Papam. ȷ̃. de appella. constitutus & 2. q. 1. nomen. & ȷ̃. de statu. reg. ea quæ. versic. hæc eadem. quod non credo, ex quo enim semel examinauerat, & examinationem direxerat ad superiorem, iã iudex esse desierat: vt ȷ̃. [illegible] & est simile s̃. de postu. pla bonæ. & quia de facto vnius sæpe querendum non est. ff. nau. cau. sto. sta. licet, in fi.

2 Hoc soluit ɔtraria ad d̃cretalẽ, cõstitutus. dic vt ibi notat, Ioa. And.

c ¶ A non suo iudice. [C. si a non compe. in l. vlti. & s̃. de consuetu. ad audientiã. & ȷ̃. de iudi. at si clerici. & s̃. de offi. deleg. cum super & 13. q. 1. c. pen.

DIlectus filius.] Communis diuisio. secanda: ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Eps prænestinus. Apo. sedis legatus concessit ecclesiam S. Trudonis R. canonico Meteñ. archid. Meteñ molestabat ipsum super dicta ecclesia, nec permittebat ipsum pacifica possessione gaudere, dicens, ꝙ eo inconsulto, ad quem psentatio illius ecclesiæ pertinebat, ecclesiam illam ei conferre nõ potuit. Dictus R. significauit hoc dño Papæ: super hoc scribit Papa quibusdã dicens, ꝙ plus iuris habet in cõcessione prælatus. quam in presentatione patronus: nec preiudicatur patrono si quãdo per legatũ Aposto. sedis eo inconsulto ecclesia cõcedatur. Vnde mandat Papa quatenus dictum archidiaconum compellant desistere ab inquietatione dicti R. sup ipsa ecclesia. Nota regulã ꝙ plus iuris habet in concessione prælatus, q̃ in præsentatione patronus Nota ex hac regula quod ex psentatione acquirit ius præsentato, Nota ꝙ legatus potest ecclesiam conferre inconsulto patrono.

¶ Idem sancti † P. & sancti Leonis abbatibus & R. archi. Tulleñ.

† Sancti Apri & Sancti Leonis abbatibus, & magistro. R. Archidia. Tulleuñ.

¶ *Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud spectet ad præsentationem alicuius clerici. hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. VI.

DIlectus † filius R. Metensis canonicus insinuauit, quod cum Prænestinus eps Apostolicæ sedis legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset eidem: Meteñ. archidiaconus, ad quem illius ecclesiæ psentatio pertinebat, asserens quod eodẽ incõsulto[d] conferri nõ potuit a legato, canonicum ipsũ super eadem ecclesia molestare præsumit. ¶ Cũ igitur plus iuris[e] ha

† Cap. 4. eo. tit. in 3. cõpil.

d ¶ Inconsulto] sic. ȷ̃. de iure Patro. cum dilectus sed illud de laico intelligitur.

[Glo. seq. exponit litterã, & ponit opi. Io. & Lau, quam reprobat.]

e ¶ Plus iuris.] hoc ita intellige, plus iuris. i. plenius est ius institutionis siue cõcessionis plati, q̃ ius psentationis patroni. vnde ex sola præsentatione laici patroni non consequit̃ quis plenum ius. ȷ̃. de iure patro, pastoralis. & c. qd̃ aũt. & c. cum aũt. quia põt patronus mutare voluntatem suam anteq̃ eps confirmet psentatum. & alium præsentare, vt dicunt iura pdicta, & ita non habet plenum ius. sed ex sola institutione seu concessione prælati q̃nque plenum ius acquiritur instituto per prælatũ, cessante præsentatione patroni. & infra quatuor menses tunc episcopus potest instituere, & ille habet plenum ius. ȷ̃. de iure patrona. cũ propter. & c. qm̃. Econuerso nunquam per solam præsentationem patroni laici ius plenum consequitur: nisi accedat confirmatio prælati Laici patroni, ideo dixi: quia si collegium vel ecclesiastica persona aliquẽ idoneum præsentat, ius ei acquiritur plenũ, vt possit petere confirmationem tamquam si esset electus: qa postea variare non possunt. ȷ̃. de iure patro. cum autẽ. & c. pastoralis. Io. dixit & L. quod per præsentationẽ ius non acquiritur 3 præsentato. Sed est falsum: immo ius acquiritur præsentato in tantum, vt si præsentatur a collegio vel à persona ecclesiastica, quod postea variariare non possunt, vt dictum est: & si a laico patrono præsentatur, ius acquiritur in tantum, quod si non mutet voluntatem, potest petere confirmationem ab episcopo. ȷ̃. de sent. & re iudi. cum Bertholdus & si episcopus non admittat, ille potest agere ad interesse cõtra epm, si postea alius psentetur & admittatur ab epo. ȷ̃. de iure patro. pastoralis. & ita semper ius acquiritur præsentato per factum patroni qa potest petere confirmationem. & sic est intelligendũ quod dicit, plus iuris: vterque habet ius, sed aliter plus: quia plus confertur per prælatum: quam per patronum.

Institutio plenius ius tribuit quã psentatio.

3 Credo ꝙ ĩtellexerũt g iure ĩ re, nõ ad re: vñ dicebat Inn. ꝙ puisus hẽt ius in re. psẽtat vero hẽt ius ad rẽ, & psonalẽ actionẽ ɔtra episcopum. Ioan. And.

[Glo.

[Gl.seq.opponit, & ponit opinionem Io. & soluit distinguendo.]

a ¶ In concessione.] sed certe hæc ratio non vr̃ sufficiens: qa secundũ hoc epõ posset da. ecclesiã irreqsi ſtro patrono: qđ esse ñ debet.16.q.7.decernimus. Ad hoc dixit Ioã. ꝙ hæc decre. continet gratiam specialem: qa legatus non põt conferre pbendas vel ecclesias in præiudiciũ aliorum .j̃.de appellat. c.1. & j̃.de pben. dilectus 2. sicut illud continet gratia qđ legatus facit .j̃ de concess.præb.cõstitutus, quia solus princeps potest aliquem priuare re sua. 9.q.3. cuncta. & c. per principalẽ, & C. de quadri. præscrip. bene a Zenone. Hic consueuit distingui, vtrum ius patronatus pertinet alicui iure patrimonij sui:& tunc legatus non potest conferre ecclesiam eo inuito: cum ei in hoc non subsit: 1 qa tãq laicus pſentat.j̃. l.de iure patr. cum dilectus.argu.16.q.7.decernimus, Si vero ptinet patronatus ius alicui rõne ecclesiæ, tunc legatus potest ɔferre ecclesiã etiam inuito illo prælato siue patrono, ad quẽ rõne ecclesiæ ptinet ius patronatus: siue inuito collegio ad qđ ptinet illud, quia subsunt legato: & ita loquitur quod dicit hic ꝙ archidiaconus iste ratione archidiaconatus pſentabat. Vnde legatus iste poterat ei præiudicare,& eo inconsulto ecclesiã cõferre: sicut potest conferre beneficiũ vacans in ecclesia inuitis canonicis& irrequesitis. Et hoc intellige delegato misso à latere dñi Papæ. Alij vero legati sicut Eboraceñ. Cantuarieñ. & ɔsimiles, q. hoc habent ex priuilegio, hoc non possunt [.c.officij.lib.6.]Vnde tenet appellatio si hoc facere vellent.j̃.de appel.c.1.Et quod dixit Ioan. non est verum simpliciter de quolibet legato.

b ¶ Nec præiudicetur prælato.]vel patrono clerico,s. tenere dispensationem.& verum est in sequenti vacatione.

beat in concessione a prælatus, q̃ in præsentatione patronus †, nec præiudicetur prælato b, si qñ per Apostolo sedis legatum, eo inconsulto ecclesia conce datur: Mandamus quatenus dictũ archidiaconũ, vt ab eius super hoc molestatione desistat, appellatione remota cogatis.

¶ Idem Illustri Regi Frãcorum.

¶ *Legatus in pluribus locis, potest in quolibet dictorum locorum, iurisdictionem suam exercere, ita quod facta vnius loci potest in alio explicare hoc dicit Panor.*

CAP. VII.

Nouit † ille, qui nihil ignorat: & infra.

¶ Ex parte tua querimoniam accepimus, quod cũ tibi legatus esset certa rõne suspectus, extra fines regni Francorum in terrã tuam, interdicti sententiã promulgauit:& infra.

¶ Tuæ magnificentiæ respondemus,ꝙ & si fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos c suæ legationis egressus: cum non solum in Viẽneñ.Lugduñ. & Bisuntiñ.prouincijs iniunctam sibi a nobis legationis solicitudinem suscepisset.

¶ Gregorius ix.patriarchæ Hierosolymitano.

¶ *Præsente legato de latere minor legatus executionem officij sui dimittere debet.*

CAP. VIII.

Volentes. & infra.

¶ Fraternitati tuę legationis officium, in pro-

Nouit ille.] Legatus in quacunque parte legationis existat,iurisdictionem suam exercere potest. Io. And. Prima Pars ponit Regis quærelã,cui rñde.Secunda:ibi,Tuæ. De materia huius textus hr̃ in c.1.de postu.præla.& in c. nouit.j̃.de appel. Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit cuidã legato in Francia legationis officium exercenti, quatenus in terram regis Franciæ promulgaret sñiam interdicti, quod legatus non distulit adimplere: super hoc scripsit Rex Franciæ dño Papæ dicens ꝙ legatus cũ esset certa rõne suspectus eidẽ,fines regni Francorũ exiens.in terras regis sñiam interdicti ptulit: vnde dicebat sñiam non valere: Papa super hoc scribit eidẽ dicens; ꝙ etsi legatus fines regni Francorũ exierat qñ sñiam pmulgauit, nõ tñ terminos suæ legationis egressus fuerat, qa nõ solũ.in regno Franciæ,sed etiam in Vieñ. Lugdu. & Bisuntina prouincijs legationis officiũ exercebat.No.ꝙ legatus exiẽs terminos suæ legationis,officium legationis exercere non potest. idem intellige de alijs [illegible]. Item legatus ad plures prouincias in vna existens de alia iudicare potest.

[Gl.seq. notat,obijcit,& soluit.& opi.ponit subdẽs duo quæ potest extra diœcesim: in fin. quærit & soluit.]

c ¶ Terminos.] ex hoc vr̃ ꝙ si legatus exiuit prouinciã ad quã destinatus est, ꝙ quomodo nec excõicare, nec absoluere, nec cãs delegare potest in illa prouincia. & idem de alijs iudicibus ordinarijs vr̃.ff. de offi. præsi. l. 3. & ff. de iurisd. om. iud.l.vlt. vr̃ tñ quod possit absoluere aliquos dum est extra prouinciam, quia ea quæ spectant ad voluntariam 2 iurisdictionem [illegible] extra prouinciam. ff.de officio pcon.l.2. Ad hoc dicas,ꝙ nullus iudex potest excõicare vel absoluere extra suam prouinciã,nam excõicatio fit cũ causæ cognitione. 2.q.j. nemo, sed ea q̃ causæ cognitionem desiderant, debent fieri iudice sedente, pro tribunali.2. q.3.ca.si quem.§ si quis 3.q. 3.c.induciæ §. à iudice.sed in aliena diœcesi nõ potest sedere pro tribunali; nec aliquid disponere.9.q.1. epm.Itẽ nec absoluere potest: quia si posset absoluere, per consequens & excõicare.2 1.di.l.denique.argum.ff.de re iud.l.2.& ꝙ tñ in sua diœcesi habeat iurisdictionem.est argu. 11. q.1. si quisquã & 92.dist.si quis eps: 3 & j̃ eo.c. penu. s.de rescri. pastoralis.in fi.arg.ff. de bon. auct.in pos. cum vnus.§.pen. Dicunt quidam ꝙ possit extra suam diœcesim excommunicare.arg.11.q.3.si eps. forte sicut Paulus excõicauit Corinthum absentem. 9. qu. 3. §.vir.Hoc tñ concedo ꝙ extra prouinciam existẽs,possit delegare causas in puincia. ff. de offi.præfec. vrb. l. vlti.maxime si habet causam necessariam absentiæ.ff. de off.procon. aliqñ.Talis enim delegatio fit sine causæ cognitione:licet q. delegat,imperet,arg.s̃. tit. pxi. pastoralis. Sed si ille nollet eam recipere, non posset excõicare.arg j̃.tit.prox.pastoralis. Item extra diœcesim potest conferre beneficia.j̃.de conces.præben.post electionem in parte decisa j̃. de appella. qua fronte 4 Io.itẽ potest quæri, si excõicauit aliquem dum erat in prouincia, vtrum possit eam absoluere postquam egressus est prouinciã?Dicendũ est,ꝙ non, quia exeñdo prouinciam priuatus est dignitate.ff. de off.prçn.l. 3.& statim expirat iurisdictio j. eo.c.vlt.

Volẽtes.] CASVS. Dñs Papæ officiũ legationis comisit patriarchæ Hierosolymitano in puincia sua,ita tñ ꝙ si legatus de latere dñi Papæ ad partes illas accesserit, officiũ legationis q̃diu ibi fuerit legatus Pape oĩno dimittat. Not.ꝙ iurisdictio minoris iudicis impedicit,pſente maiore.No. ꝙ licet duplicet iurisdictio,ñ maiorẽ effectũ habet secũda q̃ prima. Not. ꝙ vbi æqualis est iurisdictio, secunda derogat primæ.

a ¶ De

† Vide l. si cõem.ff.quẽ mad.se. am.

† Cap. 5.eo. tit.in 3. cõpil.

1 Dicit hic & hic decre. cũ dilectus. Hostiẽ. se vidisse & legisse litteram papalẽ dire ctam platis Angliæ, in qua continebat. ꝙ qñ Papa scrib it pro aliquo beneficiando, non est suæ intentionis ꝙ ei conferat ecclesiã in qua laicus obtinet ius patronatus.cõtrarium tñ huius arguẽdo dicebat Vincen. infra de præb. dilectus. in fi.Ioan. An.

2 Voluntaria iurisdictio [illegible] quæ in inuitum.

3 Forte nõ probat ad quod inducitur, nisi p hũc modũ, quia iubet pẽdente cognitione de iniusta excõmunicatione excomunicatum vitari:nec vatari: nec valet [illegible] tur, [illegible] liud e [illegible] j̃. [illegible] suam excõmunicare absẽtẽ,& aliud eum ab sentem hoc facere: cum extra territorium,&c. de consti. c. 2.lib.6. Ioã. And.

4 Concord. tex.ĩ l. 2. ff. đ of. proc. & leg.

a ¶ De latere nostro.] cū legatus de latere dñi Papæ sit maior, eo p̄sente, non exerceat minor officiū suum, sed deferat illi tanquam maiori. 21. dist. denique, & j. de priui. antiqua. §. dominicæ. & ff. de offi. procō. l. vit. & maior potestas ad obediendum p̄ponitur minori. 8. dist. q̄ ɔ̄tra mores. in fi. & 11. q. 3. q resistit & interim suspēsum est officium eius: eo vero cedente resumit illud. ar. ɔ̄tra. 95. dist. ecce. & 11. qu. 1. peruenit. & C. de donatio in hac.

uincia tua duximus committendum, ita tñ quòd si legatum ad partes illas de latere nostro a contigerit destinari, executionem ipsius officij, quamdiu legatus ipse ibi fuerit, pro sedis Apostolicæ reuerentia omnino dimittas.

† Facit authē. multo magis C. de sacrosan. eccle. & l. j. C. de test. tut.

EXcōmunicatis.] Primo ponit vnū dictum. Secundo aliud: ibi, Et qui. Tertio excipit ab vtrisq; ibi, Nisi Abbas.

CASVS. In capitulo. isto fit mentio de duplici genere legatorū. Primo dicit, quod legati illi quibus ratione personæ ad tempus legationis officium iniungitur, extra prouinciā sibi commissam, vel etiam existentes in prouincia sua nō dñt absoluere excōmunicatos p.p. iniectionē manuū violētā. si isti iniectores manuum ad ipsum legatum aliunde accedant Secundo dicit q illi legati qui habent officium legationis prætextu ecclesiarū suarum. quamuis existāt in prouincia sua, excōicatos p̄dictos etiā subditos nō possunt absoluere: nisi & istis & illis à sede Apost. de speciali gratia amplius concedatur, & isti legati nō mittuntur de latere Papæ. Not. q legatus ex priuilegio non habet iurisdictionem ex ipsa legatione, nisi in sua prouincia, & circa illos de prouincia sua.

¶ Idem.

¶ Legatus non de latere, sed ratione personæ, extra prouinciam sibi decretam absoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in clericos, nec etiam in prouincia, si tales excommunicati aliunde veniant Legatus vero ratione dignitatis nullos tales absoluit. h. d. secundum communem intellectum.

CAP. IX.

EXcommunicatis pro iniectione manuum violenta, ecclesiæ Romanæ legati, qui de ipsius latere non mittuntur b, extra prouinciam sibi commissam c, vel ibidem, si huiusmodi manuum iniectores illuc contingat aliunde accedere. Et qui ecclesiarum suarum prętextu legationis sibi vendicant dignitatem, etiam subditis (quāuis in prouincia sua existentes) beneficium absolutionis impertiri nō possunt. Nisi de spiciali gratia illis & istis amplius a sede Apostolica concedatur.

¶ Idem.

¶ Durāt legati statuta, etiā legatione finita, finitur tamen sui delegati iurisdictio, si citatio non præcessit.

Gl. seq. arguit à contrario.]

Potestas legatorum de latere in absoluendo.

b ¶ Mittuntur.] ergo à contrario sensu, si missus sit à latere domini Papæ, potest absoluere omnes: siue de sua legatione siue nō: quod verum est, & in redeūdo s̄m quosdam: ex officio enim legationis licet legatis de latere domini Papæ missis excomunicatos pro violenta manuum iniectione in ecclesiasticas personas. absoluere. s̄. eo. quod translationem. & j. de sen. excom. ad eminentiam. Tales enim legati postq̄ egrediuntur vrbem quousque in vrbem reuertantur beneficium absolutionis impendunt; & ita obseruant de facto:]& hoc introductum est in fauorem animarum, vt periculum moræ vitetur. 1 Arg. j. de sen. excom. sacro. & sic proconsul. vbiq; insignia proconsularia habet, licet potestatem suam egressus vrbem non exerceat, nisi in ea prouincia quæ ei decreta est. ff. de offic. procon. l. 1. & habuit iurisdictionem, licet non contētiosam. ff. eo. l. 2. Ber.

1 Cōcor. l. qđ te. ff. si cer. pet. & l. fin. §. fin. ff. ad l. Rhodiam.

[Gl. seq. tractat de triplici genere legatorum. Secundo quærit, arguit pro & contra soluit. In fi. subdit ius nouum.]

c ¶ Commissam.] per hoc quod dicit hic, patet q maior est potestas legatorum, qui de latere domini Papæ mittuntur. quam aliorum. isti enim de quibus præmittit, non possunt absoluere excommunicatos propter sacrilegam manuum iniectionem in ecclesiasticas personas: vel aliunde venientes: vel extra suam prouinciam existentes: quia nulla potestas est eis concessa extra illam prouinciam, arg. ff. de iurisd. om. iu. l. vlt. & ff. de offi. præsi. l. 3. nisi eis amplius concedatur, vt dicit in fine: sed illos de sua prouincia absoluere possunt, 2 dum sunt in prouincia argumē. à contrario sensu. De duplici genere legatorum fit mentio, & primo de his quibus ad tempus committitur officium legationis ratione personæ. & non dignitatis. vt s̄. eodem tit. c. proxim. & infra de accusa. cum dilecti. & inf. de præsumpt. mandata. Secundo de his qui ratione dignitatis habēt huiusmodi legationis officium in sua prouincia. s̄. eod. ca. 1. & j. de appella. c. 1. isti non mittuntur de latere Papæ: vnde minor est potestas eorum. & isti non possunt absoluere excommunicatos etiā subditos, nisi specialiter eis concedatur. vt dicit hic in fin. Illi vero qui mittuntur de latere domini Papæ: quia & ipsi pars corporis eius esse intelliguntur, vt 1. q. 1. in ca. si quis cum militibus: C. ad l. Iul. maiest. quisquis. ex officio legationis omnia possunt. nisi illa quæ specialiter sibi sedes Apostolica reseruauit. supra eo. quod translationem. Sed quos dicemus de latere domini Papæ missos? an Cardinales tantum, an alios etiam existentes in curia, vt puta capellanos, archiepiscopos, episcopos, pro suis negotijs in curia existentes? Sed videtur qđ proprie dicantur de latere Papę Cardinales, quia ad latus eius semper assistunt; sed idem uidetur de capellanis & alijs curialibus, quia & ipsi assistunt ei, licet non in secretis cōsilijs Satis posset dici, quod illi dicūtur missi de latere Papæ, quos inuenit existētes in curia sua, etiam si non sint Cardinales, & illos transmitti specialiter ad alienam prouinciam concedendo eis generalem legationem. Item qui potest ex officio suo absoluere, potest committere uices suas alij, cum viderit expedire j. titu. proxi. cap. ulti. Proprie dicuntur missi de latere domini Papæ Cardinales tantum. arg. j. de sent. excom. ad eminentiam. quia ipsi pars corporis domini Papæ dicūtur, vt dictum est s̄. & ideo istorum potestas latior est quàm aliorū: & quia & de sua & aliena 3 prouincia absoluere possunt in eundo & redeundo: alij vero absoluere non possunt aliūde venientes: nisi amplius illis sit concessum, ut dicit in fi. Ad hoc not. q ecclesiæ Romane legati quantuncūque plenam habeant legationem, non possunt ex officio legationis conferre beneficia, nisi specialiter eis fuerit concessum, vel nisi sint legati Cardinales, qui impliori debent prærogatiua gaudere. hoc totum statuitur in decre. Inno. iiij. qua incipit, officij nostri debitum. Bernardus.

2 No. Ioan. 94. dist. ca. 2 q capiēs legatū, ab eo pōt absolui qđ itelligas saluo eo qđ hēs de pen. fælicis, li. 6. & eod. tit. si qs suadēte in cle. & de hoc in Spe. tit. 2. §. nūc dicam ver. sed quærit vtrum. Ioā. Andr.

Legati de latere proprie qui dicātur.

3 Qui si sibi resistat læsus? vide in Spec. eo. tit. §. nunc dicamus ver. qđ si læsus. Io. Andr.

Nemi-

NEmini dubium.] Habet duo dicta multum notabilia. Secundum. ibi, Secus autem. Abbas.

CASVS. Primo dicitur quod legati Apostolicæ sedis possunt edere statuta in prouincia sibi commissa, & durant perpetuo, licet postmodum prouinciam exeant. Secũdo dicit ꝙ si legatus ꝯmittit cãm alicui, iurisdictio illius expirat, nisi anteq̃ exeat ꝓuinciã citatio præcessit. Not. ꝙ licet legatorum iurisdictio sit tpalis, tñ statuta ipsorũ sunt ꝑpetua; & sic nota, ꝙ sublato principali non destruitur accessoriũ. Item ex hoc nota, quòd causa sublata non remouetur effectus. Item no. ꝙ iurisdictio legati non durat nisi eo in prouincia existẽte aliq̃s cœperit ea vti. & sic nota quod non tantum morte naturali finitur mandatum, sed etiam ciuili.

[Gl. seq. fortificat textum. secũdo quęrit, argum. negatiue. contrarium soluat.]

† tamen.

† Vide l. vnicã C. qui ꝑ sua iuris. & l.3. C. de of. præto.

1 absoluentur tũ p ordinarios suos, si statutũ absolutionẽ maiori non reseruat. ĵ. de instit. ex frequentib. Ioan. And.

CAP. X.

NEmini dubium esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicæ statuta, a edita in prouincia sibi commissa, durant tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi. ¶ Secus aũt† si causas duxerint aliquib. delegandas,† cum iurisdictio illorum expiret, b si ante illorum discessum horum citatio c non præcessit.

TITVLVS XXXI.

De officio iudicis ordinarij.

a ¶ Statuta.] sic patet ꝙ statuta q̃ faciũt legati in prouincia sibi ꝯcessa, ꝑpetuo sunt seruãda. & si lata sunt sub anathemate, q cõtra faciunt, sunt excommunicati 1. ĵ. de lo. & cõd. c. ex rescriptis. nam episcopi qui sunt minoris auctoritatis, statuta ĩ sua dięcesi facere pñt. ĵ. de ma. & obe. si quis venerit. Itẽ de remissionib. quas faciunt locis religiosis siue pontib. quid dices? nũquid & illæ sunt perpetuæ; vĩ ꝙ non: quia præses prouinciæ non põt interdicere alicui vltra tps suum, vti arte sua, ff. de pę. l. vlt. ff. le postu puto, §. vlt. sed verum est ꝙ valent ꝑpetuo sicut statuta. licet. n. administratio sit tpalis illud qđ factum est p eum perpetuum 2 est: vñ qui facit ꝯ, incidit in pœnam. si aliqua pœna apposita est. & ꝑfectus prætorio ad tps & in perpetuum potest prohibere alicui ne vtatur aduocatione, ff. de offic. præfec. vrb. l. 1. §. vlt.

b ¶ Expiret.] & ita patet ꝙ redeundo à prouincia sua expirat iurisdictio, sicut per mortem expirat. s̃. de of. deleg. licet. & c. gratum. quia pro mortuo quãtum ad hoc reputatur. Multis modis dicitur iurisdictio expirare, vt not. sup. de offic. deleg. in litteris.

¶ Citatio non præcessit.] ergo si citatio ꝑcessit, valebit commissio post recessum. sic per citationem perpetuatur iurisdictio. sic sup. de offi. deleg. gratum. &c. licet & inf. de fo. comp. proposuisti. sic inf. de app. vt debitus. & sic. sup. de resc. capitulum sanctæ Crucis. in quibus dicitur, ꝙ sola citatione siue conuentione 3. præuenitur iurisdictio aliorum.

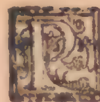
2 Nõ tñ intelligas ad essentiam legis vel statuti ꝑtinere vt ꝑpetua sint, nã hoc ĩ potestate principis positũ est Geminianus cons. 93 late Gomez. in prooemio regul. cãcellariæ. q.2. vt plurimũ tñ lex ꝑpetua esse solet.

3 Dicit Hostien. ꝙ hæc iura ꝓbãt ꝙ ordinaria iurisdictio ꝑt ꝑuenire delegatam, & ordinariã; delegata vero no putat q̃ præuenire possit ordinariã, & remittit de appella. vt debitus. de reseruatione nec legati, ã

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

¶ Visum est de officio ordinarij spãlis, vt est legatus, nunc subijcitur in genere de officio cuiuslibet ordinarij. Abbas.

De hac materia tractatur 3.q.7. & 9.q. 3. 10.q.1. & q.2. & q.3. 18. c. per totum. & 30. q. vlt. incerta, vsque ad 11. q.3. q.5. quia suspecti.

PErniciosam.] Primo ponit decisum exordium. Secundo dispositionem: ibi, Habeant igitur.

CASVS. Statuit Ioannes Papa in synodo ista, ꝙ epi singularum ciuitatum habeant potestatem inquirendi crimina, & punire criminosos, secundum quod canones dicunt sine impedimento alicuius: & si opus fuerit inuocẽt brachium sæculare, ita tñ ꝙ per hoc nullũ præiudicium fiat epis, vt hoc ipso ius sibi acquirant. Nota ꝙ vbi ecclesia per se non sufficit, inuocare debet auxilium sęculare.

duret post ipsum recessum, tractat hic H. quod est expeditum ĵ. e. præsenti. lib. 6. Io. And.

¶ Ex synodo Ioann. Papę.

¶ Episcopi in suis diœcesibus possunt de crimine inquirere, & punire, & cum opus fuerit, inuocare brachium sæculare.

CAP I.

PErniciosam, † & inf. ¶ Habeant igitur epi singularum vrbiũ in suis diœcesibus liberam potestatem, adulteria & scelera inquirere, d vlcisci, & iudicare e† secũdum ꝙ canones f cẽsent, absque impedimento alicuius. §. sunt & alij.

d ¶ Inquirere.] tunc scilicet cum frequẽs & clamosa fama est contra subditũ, quæ obtinet vicem accusatoris, infra de accu. qualiter & quando. & infra de simo. licet Heli & tũc possunt testes introducere contra illos. 11. quæst. 3. præcipue. etiam lite non contestata. ĵ. vt lit non cont. quoniam frequẽter.

† Cap. j. eo. ti. in j. compil. vide ꝯci. Trid sess. 24. de refo. c. 8.

† Vide l. imperium. cũ no. ff. de iuris. om. iud.

e ¶ Iudicare.] vndecũq; illi sint: præses n. prouinciæ purgare dẽt prouinciam suam malis hominib. nec distinguitur vndecunq; sint. ff. de offi. præsi. præses prouinciæ. & 6. q. 2. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.

[Gl. seq. dicit de quib. criminib. inquirant epi. secũdo arg. ꝙ iudex secundum allegata. &c. allegat 9. iura. & 4 alleg. in contrarium ponit 2. opi. & secundam approbat.]

f ¶ Secundum ꝙ canones censent.] dicunt canones ꝙ epi causas synodales inquirere debeat: & testes maturiores parochiam constituere, vt causam synodalem ad episcopum deferant. 25. qõ. 6. episcopus in synodo. ad episcopos enim ꝑtinet inquirere de huiusmodi criminibus ecclesiasticis. de adulterijs, de consanguinitate inter virum & vxorem. & 35. q. 6. episcopus in synodo. & c. ab isto die. & duob. c. seq. Item de hæresi. ĵ. de hæret. excommunicamus, §. adijcimus. Item crimen vsurarum, sacrilegij, simoniæ, & similia propriè spectant ad ecclesiasticum iudicem: & de his principalibus inquirere debent episcopi, & punire, & etiam de quocunq; mortali peccato. ĵ. de iud. nouit. Item ex eo quod dicit hic, inquirere, vlcisci, & punire secundum ꝙ canones censent, est arg. quod iudex dẽt iudicare secundum allegata, & secundum canones & leges, & non secundum conscientiam: 4 ut expresse dicitur 11. q. 3. summopere. & 3. q. 7. iudicet. & 6. q. 2. si tantum. & cap. placuit. & ĵ eod. c. prox & C. de iud. rẽ non nouam & in authen. de iud. §. quia vero. coll. 6. & in authen. de defens. ciuit. §. iusiurandum. coll. 3 & s̃. de offi. præsi. illicitas. §. 1. argum. contra. infra quod potest iudicare secundum quod putat, ff. si quis & à quo appel. sit. l. appellari, & ff. de arbit. qualem. & 11. quæst. tunc vera est & argumen. 3. distinct. qui contempta veritate. In hoc casu quando iudex aliud habet in conscientia, & aliter constat per probationes legitimas. dicunt quidam quod debet alij causam delegare,

Quid inquirere dẽat eps & qualiter interrogare, & delictis late Burchardus. lib. j. de cre. c. 91. 92. & seq.

4 Adde cõsciam esse, iudicãdũ esse ꝑm allegata, & nõ ꝑm quod iudex vt priuati ꝑsona nouit, de quo articulo plenissime B. Th. & Caietanus. 2.2. q. 67. ar. 2 & Couarruuias. li. 1. c. 1. varia resolut. adde Doctores in l. ex rescripto. ff. de muner. & hon. & glossam ĩ c. pastoralis. verbo teneatur. s̃. de of. deleg.

delegare.ff.de iuriſ.om.iud.prætor. Alij dicũt & melius, quod licet iudex aliud hẽat in conſcientia ſua quam conſtet per allegata, dẽt iudicare ſecundum ꝙ facta eſt fides ſibi in iudicio per iura primo dicta: & non debet ſequi conſcientiam: quia non ſcit illa tanquam iudex, ſed tanquam Deus. ĩ.c.pro xi.& 6.q.2. ſi tñ. & c placuit. nec peccat, nec dicitur facere contra conſcientiam. 1 & ita nec in condemnãdo, nec in abſoluẽdo ſequatur conſcientiam. Et ꝙ ita ſit procedẽdum, patet, nam dominus omnia ſciebat: & tamen nullum voluit condemnare, niſi ꝓbationibus conuinceretur. 2.q.1. Deus omnipotens. Aduerte tamen ꝙ qui contra conſcientiam iudicat, punitur ſecundum tenorem conſtitutionis Inn. iiij. ĩ.de re iudi. cum æterni [lib.6.]

1 Supple, & contra iuſtitiã. Io.And.

† Ca.6.e.tit. in 1. compi. & poſt concil. Lateran. pa.50.c.55.

Matth.26. Marc 14. Luc 22. Ioan 13.

a ¶ Publicum cõuocent auxilium.] ſ. iudicium ſæculare. ſic 23.q.5. pricipes. & 96.diſt.cum ad verum vẽtum eſt. vtraque poteſtas per alteram adiuuatur, vt ibi dicitur. & ĩ.eod. quoniam. & poſſet compelli ad hoc ĩ. de maledic.c.2.

cuius. ¶ Et cum opus fuerit publicum[a] conuocent auxilium; non ad præiudicandum, [b] ſed potius ad ea, quæ Deo ſunt placita, proſequendum.

¶ Eugenius Papa.

¶ Ordinarius, qui ſcit non vt iudex vel homo, ſed vt Deus ſubditum eſſe criminis reum, indeterminate poterit, ſed nõ nominatim eum arguere vel punire.

CAP. II.

SI ſacerdos ſciat ꝓ certo [c] aliquem eſſe reum alicuius criminis, vel ſi cõfeſſus fuerit, & emendare noluerit, niſi iudiciario ordine quis probare poſſit: Non debet eũ arguere nominatim, [d] ſed indeterminate; Sicut dixit Chriſt⁹; Vnus veſtrum me traditurus eſt. Sed ſi ille cui dãnum illatum eſt, petierit iuſtitiam, poteſt excommunicare actorem † damni, licet etiam ei cõfeſſus[e] ſit. ſed tamen non nominatim [f] poteſt eum remouere[g] à communione, licet ſciat eum eſſe reum, quia † non vt iudex ſcit, ſed vt Deus: ſed debet eũ admonere, [h] ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Iudam a cõione remouit.

† Actorem in antiquis.

† Pro intelligentia huius. cap. vide B. Thomam 3. par.q.80.ar.6. & pleniſſime Sotũ in 4.ſen.di.12. q.1.ar.6.

¶ Alex. tertius Florent. epiſcopo.

¶ Si ordinarius ſubiectus epiſcopo profert in ſibi ſubiectũ iuſtam cenſuram eccleſiaſticam, epiſcopus illam ſeruare debet, & illam ſine ſatisfactione & conſcientia proferẽtis relaxare non debet.

[Gl.ſeq.arg.ſignat contrarium, & remittit.]

b ¶ Præiudicandum.] quia per hoc nõ acquiritur ius in præiudicium eccleſiæ, vt ſua auctoritate poſſet in poſterum attentare, niſi de mandato eccleſiæ: immo tenetur auxilium præſtare eccleſię, & poſſet compelli ad hoc.23.q.5.adminiſtratores.& ſ.de maledi.c.2.& eſt arg. ꝙ proteſtatio neceſſaria eſt, qñ aliqui aduocantur ad ea, in quib. ius non habent.7.q.1. pontifices. & 24.diſt.presbyteri.

ADDITIO. Argum.contra.ſup.de ele.cum Vinto. ibi ſol.

SI ſacerdos.]Diuidi poteſt in duas partes principales, ſicut ſunt dua dicta. ſcđa ibi. Sed ſi ille. Prima ſubdiuiditur. Primo ponitur thema, ex quo qõ. Secundo deciſio: ibi, Nõ debet. Tertio ratio: ibi, Sicut dixit. Ant.de But.

CASVS. Sacerdos ſcit aliquem pro certo reum alicuius criminis, vel ipſe criminoſus ei ↄfeſſus fuit, dr̃ ꝙ ſi ille admonitus noluerit ſatisfacere, ſacerdos non debet eum arguere nominatim, niſi ordine iudiciario crimẽ fuerit ei probatum, ſed in genere admoneat illum exemplo Domini, qui dixit. Vnus veſtrũ me traditurus eſt. Sed ſi ille qui damnum ſuſtinuit, petat iuſtitiam, ſacerdos poteſt excommunicare illum, qui damnum dedit, hoc modo: excommunico quicunque fecit tale factum: ſed nomine proprio nõ debet eum excommunicare, quamuis ei confeſſus fuerit qa non vt iudex ſcit, ſed vt Deus; & debet illum admonere, ne ingerat ſe communioni ipſius ſacerdotis, quia nec Chriſtus Iudam remouit. Not. ꝙ iudex non debet iudicare ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum ea quę probantur. Item in genere aliquis põt excõmunicari.

c ¶ Pro certo.] quia forte vidit eum delinquentem, vel quia ipſe idem ei confeſſus fuit.22.quæſtio.5. hoc videtur.

[Gl.ſeq.ponit Brocar.inducit quattuor iura pro, & quattuor contra & ſoluit.]

d ¶ Nominatim.] arg.eſt hic ꝙ aliquid licet ĩ genere, quod in ſpecie non licet, ſim.8.q.1. quid aũt. ff.đ q.l.1.§.ad qõnẽ. ar.ſ.de off.dele.qm̃ abbas.ff.de pœ.l.moris.§. ſunt aũt ad fi. arg.ſ.23. diſt. qñ.ff. ſi quis cauti.ſed & ſi quis.§ quæſitum, & ĩ.de app.inter cætera, & C. de iure do. impe.l.1.2.Sol.qđ licitum eſt in genere, licet in ſpecie, & ecõuerſo: niſi diſcenſus ad ſpãlia. vel gñalitas occaſionẽ mali inducat. vt patet per exempla in 1.rub.& C. q̃ res pig.ob.poſ. l.1.& ff.de pig.l.obligatione, ſed ſingula exempla tam de prima regula quàm ſecunda ſuum caſum obtinent, vt patet in quacunque concordantia.

e ¶ Confeſſus. [licet enim confeſſus ſit ĩ pœnitentia, nunquã tamen excommunicabit eum ipſum exprimendo, quia ſic proderet peccatorem: quod eſſe nõ debet.de pœn.diſt.6.placuit.& inf.de pę.& remiſ.omnis vtriuſque.

2 Creditor habens oĩa bona debitoris obligatã nõ impetrat illorum dominiũ: ſecus ſi certas res habet, obligatas. Io.And.

f ¶ Nominatim.] i.proprio noĩe expreſſo nõ dẽt eũ arguere, vel excõicare, [illegible] in gñe ſic dicẽdo. Quicunq; fecit tale factum, ſit excõicatus, & perinde hre ac ſi proprio noĩe expreſſo eſſet excommunicatus quantum ad Deum, ſed quantũ ad eccleſiam non: quia non vitabitur ab eccleſia, & eſt ſimile.11.q.3.excellentiſſimus.& Inſti.de exhær.lib. §.maſculos.& nominatim.& ff.de lib.& poſth.nominatim.

[Gloſſa ſequens quærit, allegat pro, & contra, & ſoluit.]

g ¶ Remouere a communione.] ſimile 6.q.2.ſi tm̃.& c.placuit. Sed quid ſi epũs dicat, excommunico vnũ 3 de illis qui tale factum fecerunt? Vr̃ ꝙ nullus ſit excommunicatus: qa cum ex plurib.ſeruis eiuſdem nominis vnus liber eſſe iuſſus eſt, neuter liber erit, ff.de manumiſ.teſt.cum ex plurib.de teſta.tutel. duo ſunt Titij & nominatim quis eſt excommunicandus.24.q. 2.ſane.arg.contra ꝙ vterq; ſit excommunicatus.ff.de adimen.le.l.3.§.ſi duobus.4 & ff.de reb.dub.q duos. Sol.Sed verum eſt ꝙ neuter eſt excommunicatus: qa ſententia incerta eſt, & ideo rei iudicatæ auctoritatẽ non continet, ſicut ſententia quæ certam quantitatẽ non continet, nulla eſt. C.de ſent. quæ ſine cer.quan. l.pen.& vlt.

3 Non dicit illũ, ſed vnũ ex illis. Ioã. And.

4 Adde qđ hæc l.ſi duobus. facit ꝓ opi.gl. nõ ꝓ contrario ad qđ inducit.

h ¶ Admonere.] in ſecreto, ne ingerat ſe cõioni ſuæ. ſimile.ĩ. de ſen.exc.cum nõ ab homine. 1.reſpon. ſed publice non debet eum remouere; ſicut nec Chriſtus Iudam remouit, immo ei Euchariſtiam dedit.de conſec.diſt.1.cum omne.& c.ſi illud.& cum alijs ad prædicandum miſit 1.q.1.ſicut Chriſtus.

Cum

CVm ab ecclesiarum.] Primo ponit exordium, ex quo secundo interponit mandatum ibi, Quapropter. Alb. CASVS. Plebanus sancti Pancratij, aliquos excōicabat aliquos pro excessibus suis: eos Florentinus absoluebat eosdē irrequisito dicto plebano: qui tulit hoc ad dñm Papam: Papa super hoc scribit epō Florentino dicēs, quod si prælati proferunt sniam ecclesiasticam in aliquos malefactores, illa debet firma & rata consistere, & obseruari vsque ad debitam obseruationē. Vnde mandat Papa epō Floren. quatenus si pdictus plebanus sniam excōicationis, vel interdicti profert ī clericos vel laicos parochianos suos, ipsam faciat inviolabiliter obseruari, nec eam relaxet sine conscientia dicti plebani. No. quod plebani habēt iurisdictionem excōicādi. Item epōs debet seruare sētentias subditorum suorum.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cōpila, & post cōcil. Lateranēn. part. 31. c. 1.

† Pancratij.

CAP. III.

CVm † ab ecclesiarum prçlatis, ecclesiastica snia [a] in malefactores aliquos promulgatur, rata dēt & firma consistere: & vsq; ad cōdignā satisfactionē iuiolabiliter obseruari.

¶ Quapropter mandamus quatenus si quando plebanus sancti P. † i clericos vel laicos parochianos suos, iterdicti vel excōicationis sniam rationabiliter [b] tulerit, ipsā facias iuiolabiliter obseruari, & eā sine cōgrua satisfactione, & absq; eiusdē plebani cōscientia nō relaxes [c].

¶ Idem Cātuariensi archiepō, & eius suffraganeis:

[Glo. seq. reci. per q. an prælati inferiores epo, &c. arg. ponit opi. & soluit.]

a ¶ Ecclesiastica sententia.] sic ergo plati isti possunt excōicare. 16. q. 1. alia causa est. & si csūt iudices ordinarij. arg. ĵ. de exces. plator. ad hæc. & habent curam animarū. ŝ. de elect. cum in cunctis, §. inferiora. sic & [illegible] est excōi[illegible]. & habet iurisdictionem. ĵ. de simo sicut. ŝ. de offi. dele. Pet. & Guil. & ĵ. de fo. cōpe. significasti. [illegible] hoc oēs concedunt nisi consuetudo faceret contra tales, sed anathematizare non possunt, vt dicunt quidam 16. q. 2. Visis. & 24. q. 3. corripiātur. Et tu dicas quod non possunt anathematizare siue excōicare, cum illa etiam solennitate de qua traditur. 11. q. 3. debent. & de illa excommunicatione intelliguntur prædicta capitula. 16. q. 2. visis. & 14. q. 3. corripiantur. & quod hoc facere possunt isti inferiores prælati habes. ĵ. de eo qui fu. or. c. & quia hoc nō est ordinis, sed potius iurisdictionis. ŝ. de ele. transmissam. & illud generaliter traditur, quod quilibet prælatus collegiatæ ecclesiæ, licet subsit episcopo, est tamen iudex ordinarius in plebe sua. & habet iurisdictionē cognoscendi & excōicādi, vt hic dicit. & in Auth. de defen. ciui. §. 2. colla. 3. & 12. q. 4. c. 1. & ĵ. de iudi. decernimus. arg. C. de iur. om. iud. l. vlt. & illum dico prælatum hoc facere posse, & talem iurisdictionem habere, qui est electus à collegio siue vniuersitate. ŝ. de ele. c. 1. & 63. dist. legimus. & idem intelligo si præficiatur collegio vel vniuersitati ab eo qui habet administrationem cum iurisdictione puta epō.

1 Ait Inno. quod archidiaconi habēt iurisdictionē à canone, ēt si non eligātur ab vniuersitate, vel non cōfirmētur ab epō. ca. 2. & c. ad hæc. ŝ. de offi. ar.

2 Dicit Vincent. quod cum causæ sunt cōes maiori & minori iudici, pfert maiori si citat. l. iudiciū. ff. de iu. e. quæ ptra. dist. 8. secus tibi non habent causas cōes secundum fateor de quo ĵ. e. pastoralis. & primo dic vt ĵ. eo. quanto. Io. And.

b ¶ Rationabiliter.] quod semper præsumit donec probetur cōtrarium arg. ŝ. de renun. in præsentia. & ĵ. de re iudi. sicut. & seruanda est a subditis, siue sit ista, siue non. 11. q. 3. sententia pastoris,

[Gl. seq. quærit. & soluit.]

c ¶ Non relaxes.] sed pone quod episcopus relaxet talem sententiam plæbano irrequisito, nec aliqua satisfactione præmissa; nunquid tenet absolutio? Vtique cum sit superior 2. & ordinarius suæ diœcesis. 11. q. 1. de persona. sed male facit. immo & si subditus conqueratur episcopo debet illum remittere ad suū excommunicatorem absoluendum ĵ. eod. ad reprimendum. secundum tenorē illius decretalis, nisi periculū esset in mora ĵ. de sen. excom. sacro. & tunc recepto primo iuramento secundū formā ecclesiæ, vt traditur in decre. sacro.

¶ *Si ordinarie vacantis ecclesia etiam patronata ex iusta causa differtur, est ibi per episcopum œconomus ponendus.*

CAP. IIII.

CVm vos.] Communis distinctio. Secunda ibi. Fraternitati. Abb Siculus. CASVS. Patroni ecclesiarum Cantuarieñ. prouinciæ præsentabant ad vacantes ecclesias psonas minus idoneas. propter quod ordinatio ecclesiarum differebatur: vel etiam inter præsentatores & prælatos aliæ discordia emergebāt: quæsitum fuit à Papa quid super hoc esset istis prælatis faciendum? mandat Papa quatenus si aliquando in vacantibus ecclesijs, in quibus ecclesiastica persona presentationem nō habet, vel quia minus idonei præsentantur, vel alia de causa non possint personas idoneas ordinare, ponāt i ecclesijs œconomos, qui debeant percipere fructus, & eos expendere in vtilitatem ecclesiarum, vel conseruare quousq; personæ idoneæ fuerint institutæ. No. quod minus idoneus non est in ecclesia recipiendus. No. quod si quæstio est super ecclesia vacāte, ordinarius ex officio suo i ea præficiet œconomū. No. quod bona vacantis ecclesiæ successori sunt seruanda.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. cōpila. & post concil. Latera par. 16. c. 21.

CVm † vos plerumque, oporteat ordinationem ecclesiarum differre, pro eo quod quandoq; psonæ [d] vobis minus idoneç [e] prçsentantur: aut inter vos & præsentatores, alia de causa radix dissensionis emerserit †: & inf.

† emergis.

¶ Fraternitati vestrç mādamus, quatenus si quando in vacātibus ecclesijs, in quibus ecclesiastica psona prçsentationē nō habet, vel quia personç mi-

d ¶ Parsonæ.] hoc ideo dicit quia persona ecclesiastica facilius cogitur, puta per suspensionem vel subtractionem beneficij. j q. distin. consuluit. vt sic fiant cōcordes.

[Glo. seq. reci. per q. an patronus, &c. soluit quod nō, rationem inducens, quam fortifica. In fine ponit contrariam opinio. quam reprobat.

e ¶ Minus idoneæ.] sic patet quod patronus laicus, licet præsentet indignum, non est priuatus nec priuandus potestate præsentādi, sed in collegio seu ecclesiastica persona aliud est: quia si collegium eligat vel præsentes indignum, est ipso iure priuatus. ŝ. de elect. c. cum in cunctis. Idem credo de clerico patrono, quod non parcitur ei si præsentet indignum, immo priuatus est eodem modo, vel saltē priuandus est sicut vides in alio articulo, clericus patronus variare non potest, laicus potest antequam præsentatus sit confirmatus. ĵ. de iure pat. cum autē. & hæc potest esse ratio quare laico patrono dantur tantum quatuor menses à tempore vacationis. ĵ. de iure pat. cum propter collegio vero siue clericis dantur sex menses per illā constitutionē. ĵ. de conces. præb. nulla. quia laicus non priuatur potestate præsentandi. licet indignum præsētet, clerici vero sic. 3 vnde hic fit quædam compensatio hincinde: quia laici grauantur in tempore, & releuātur in alio, quia non puniuntur, & quia clerici puniuntur eligendo, vel præsentando indignum, releuantur in maiori tempore: & quia clerici magis debēt esse discreti & scire iura: ideo puniūtur si peccant in electionib. seu presentationibus, & clerici patroni eodē iure vtuntur in præ-

Patronus laicus & patronus clericus differūt in multis.

3 Concord. l. cū quidam cū not. per Bartol. ff. de leg. 2.

in præsentando quantum ad pœnam, si delinquant sicut clerici eligendo, arg. præd. c. cum autem. Quidam tamen dicunt, quod ad supperiorem deuoluitur prouisio ecclesiæ cum laicus patronus præsentat indignũ. in auth. de san. epi. §. si quis oratorij domum. col. 9. tamen iure nostro non cauetur hoc expſſe; & ideo stãdũ est canoni, & nõ legi. Ber.

a ¶ Causa] puta scãdalum magnum. arg. ĩ. de iure pa. cap. 1. & 3. sed pro modico scãdalo non dimittit episcopus ecclesiã ordinare ĩ. de iure patrona. quoniam, vel q̃ de iure patronatus vertitur quæstio inter ep̃os, & præsentatores.

† cessante.

Oeconomi ob quas causas constituatur.

b ¶ Oeconomos.] h. c constituitur œconomus ad conseruandum, non ad agendum. 7. distin. qm̃. quandoque etiam ad agendum constituitur. C. de epi. & cler. omnis. §. nihilominus. & ĩ. de iura calum. imperatorum. & ĩ de ca... mona. dilectis. & c. continuus & hoc intellige cum de iure pro. natus q̃õ est inter patronos & episcopum,

† ... [illegible]

nus idoneæ præsentantur, vel alia de causa [a] de iure personas non potestis in eis instituere: appellatione remota † ponatis œconomos [b] qui debeãt fructus percipere: & eos, aut ieos, ecclesiarum vtilitatem expendere, aut futuris [c] personis fideliter reseruare.

¶ Idem Cantuarieñ. archiẽpõ.

¶ *Si constat ordinario, quod absolutus à Papa suppressit veram causam quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vero sit vrgens suspicio cõtra eum, debet cogere eum se purgare.*

CAP. V.

Ex † parte tua: & inf.

vel quando patroni non concordant de præsentanda persona vel malum præsentarit; tunc debet ep̃s statim ponere œconomũ, qui cõseruet bona ecclesiæ. Si quæstio est de iure patronatus inter patronos, vsq; ad quattuor menses expectabit ep̃s, illis elapsis ordinabit ecclesiã, saluo iure in posterum illi qui obtinebit. ĩ. de iure patro. qm̃ in quibusdam, & c. cum p̃p discordiã. Et ex hac littera notare debes, q̃ patronus se intromittere non debet de rebus ecclesiæ, nisi quo ad defensionem. 19. q. 7. decernimus. & c. filijs. Sed ep̃s vel alius prælatus ad quem pertinet institutio, debet habere custodiam illius ecclesiæ vacantis.

c ¶ Futuris personis.] nota bona ecclesiæ conseruanda in tñ successoris. 12. q. 2. hoc huius placiti. & c. charitatẽ, & 75. dist. qm̃ quidam & 10. q. 2. si quis ep̃s nisi sint talia, quæ seruando seruari non p̃nt C. de admi. tutor. l. lex quæ tutores. in fi. & ff. de peti. hære. diuus. in fi. 1. respon. & 10. q. 2. si quis episcopus.

Ex parte.] Communis diuisio. secunda: ibi, Taliter respondemus. In qua subdistinguit, & secundum membrum ibi, Si vero, Abbas.

CASVS. Quidam subditi Cantuariensi archiẽpõ excommunicati fuerant iusta de causa: isti excõicati accesserunt ad Papam supprimentes causas pro quibus fuerant excommunicati, & alia prætendentes, absolutionis beneficium meruerunt: quæritur an sint habendi pro absolutis? Respondet Papa, q̃ si constiterit ita esse, compellendi sunt ad Apostolicam sedẽ redire cũ litteris rei veritatẽ cõtinentibus: & si de hoc nõ constiterit, & suspecti fuerint, q̃ dño Papæ veritatem cõfessi non fuerint, compellendi sunt purgationem præstare, q̃ veritatem confessi fuerunt in absolutione sua impetranda. No. q̃ excommunicatus in absolutione obtinẽda, debet exprimere causam, pro qua fuit excõmunicatus: aliàs non est habendas pro absoluto.

[Gl. seq arguit, ponit opinionem quam reprobat.

demũ quærit, & dupliciter soluit, & solutiõni signat contrarium.]

d ¶ Redire.] ex eo q̃ isti cõpelluntur redire ad curiã, patet q̃ non sunt absoluti: quia talis absolutio, p̃ surreptionẽ veritatis obtenta, non prodest. ĩ. de sen. exc. cum pro causa, & c. officij. in fi. & litteræ super hoc impetratæ non tenent. Quid. dicunt q̃ si pro pluribus criminibus vna tantũ sñia aliquis sit excõicatus, dum tñ aliquod eorũ expresserit in absolutionẽ, absolutus est, si de alijs postea conterat. arg. de consec. dist. 4. tunc valere. qđ non credo [1] verũ, nisi de illo qđ expresserit. Sed illa absolutio nõ prodest, cũ adhuc sit ligatus p̃ alio crimine. & etiam extra ecclesiã ĩ. de sen. excom. cum pro causa. sed tunc demũ valebit absolutio, cũ ab alia excõicatiõe fuerit absolutus: sicut si quis de vno peccato pœnitentiam agat, & non de alio, talis pœnitentia nõ prodest, quo ad vitam æternã, nisi cum alterius criminis pœnitẽtiam

Quia nos consulere voluisti, vtrum illorum absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium per sedem Apostolicam meruerunt, suę excommunicationis causam aliam prætendentes: Taliter respondemus, quòd si ita tibi cõstiterit, debes eos ecclesiastica censura compellere cum litteris tuis rei veritatem continentibus ad sedem Apostolicã redire [d].

¶ Si † vero id tibi non cõstiterit, & eos suspectos habueris, q̃ confessi non fuerint veritatẽ: ipsos cõpellere debes exinde coram te, quòd veritatem

† Sensus horũ verborũ talis est: Si suspecti sũt q̃ non dixerint Papæ veritatem, cõpellendi sũt ad purgandũ in eam suspicionẽ, vt inde colligatur eos verũ dixisse.

egerit, de pœn. dist. 4. §. vlt. in fine. Sed si pluribus sententijs ligatus est oportet vt à qualibet absoluatur, & vltima confirmabit oẽs præcedentes: quia tũc incipient valere. a ... ff. ad Trebe. l. 1. §. sed & quoties. sicut dicitur de pœn. dist. 3. §. vlt. in fin. ff. de pen. & re. qđ quidam. & ff. de ser rustic. præ. per fundum. Et tot sũt necessariæ absolutiones, quot fuerunt excõicationes. Sic ff. de no. ope. nũc. de pupillo §. si plurib. & 2. q. 3. c. si quẽ. §. si preuaricator. ver. si plura crimina. Et talis semper est vitandus, quousque sit absolutus ab omnibus: vel si esset excõicatus à pluribus, & oẽs excõicatores cõmitterent vices suas vni, & ille absoluatur ab omnib. vna sñia expressa cuiuslibet excõicationis causa absolutus erit: & idem erit ac si singulariter absolueretur à qualibet. Et est simile de acceptilatione, quæ capit plures obligatione. ff. de acceptil. plurib. Sed Inno. non videtur velle soluere hãc quæstionẽ. ĩ. de senten. excom. officij. Sed quærit quare absolutus pro falsa causa nõ habet pro absoluto: sicut pro falsa causa excõicatus habet p̃ excõicato, saltẽ quo ad ecclesiam, vt 11. q. 3. c. 1. & 2 Respond. vtrobique consulitur animæ: quia excõicatio & si sit iniusta, non est contemnenda ne ex ipso contemptu ligetur. 11. q. 3. c. si is qui. §. cum ergo. in fi & excõicatio est medicina animæ. ĩ. de sent. excom. cum medicinalis. [lib. 6.] si non contemnatur. 24. q. 3. notãdum. & potius ei obest qui iniuste excõicat, quam excõicato si non contemnit. 24. q. 3. illud. Alia ratio potest assignari, quare non prosit absolutio ex falsa causa: quia excõicatus fuit p̃ certa causa: & omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem debet dissolui. ĩ de re. iur. omnis res. sed de illa causa nulla est facta mentio: & ita illa remanet, ergo & eius effectus; & sic remanet excõmunicatio prima. Præterea durante priore causa ex alia causa ex qua excommunicatus non fuit, absolui non potuit: quia ab alio quod nil fuit, absolui non potuit,

1 Idẽ Lau. Tãc. Vin. & Goffr. ad c. tunc valere rñde, q̃ ibi sola fictio baptizati impediebat remissionẽ peccatorũ: qua cessante & adueniẽte charitate fit remissio: sed in excõicatione tollenda, nõ sufficit cõtritio, ex quo ergo à principio nõ fuit absolutus, nũq̃ contritio illũ absoluet: sicut nec satisfactio. đ sent. excom cum desideres. in fi. nec iuramentum de parẽdo. co. tit. quod in dubijs. Ioã. Andr.

tuit, & sic talis absolutio nulla, ab illa vero nō intēdebat ¹ illum absoluere, & ab alia nō potuit absolui ar. ¶. de transla. inter corporalia. & ¶. de offi. dele. cū sup. & ff. de hær. inst. quoties. ar ↄtra, ꝙ absolutio ex falsa causa teneat, ǰ. de consan. & affi. quia circa.

¹ Nec intendere poterat arg. ff. de contrah. em pti. in l. in dicitur ergo intentio absoluentis sicut baptizantis. de cō sec. dist. 4. solet. Io. And.

a ¶ Purgationē.] & ita quos eps hēt suspectos, pōt cōpellere ad ꝓgationē pręstādā, vt hic dicit dū modo publica laborēt infamia ǰ. de purga canoni. nos inter alios. & si sint infamati apud bonos, & graues. ǰ. de pur. can. cum in iuuentute. & non sit orta ab inimicis. 11. q. 3. in cunctis.

confessi fuerint, purgationem a præstare.

¶Cælestinus tertius.

¶ Si ex desidia vel malitia delegati Papæ, quis perseuerat in peccato, ordinarius loci potest supplere, non obstante, quod causa fuerit delegato commissa h. d. & est casus nobilis, & singularis.

CAP. VI.

Significauit † nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis cū pro illicita † consanguinitatis & affinitatis copula excōmunicatione notātur, ᵇad iudices remotiores ab Apostolica sede literas impetrant: per quas cum ab excōmunicatione fuerint absoluti: q̄a dicti delegati, ad locum, vbi testes produci valeant, non accedunt, nec aliquos ꝓ eorū receptione c trāsmittunt, in prænominata nefariæ cōiunctionis copula remanēt, & causa debitū nō sortit effectū; d & ifra. ¶ Cum itaque pro malitia vel desidea e iudicis delegati, non debeat quis ad remanēdum in copula cōiunctionis inique suffragium inuenire; tale d amⁿ tuę fraternitati responsū, quod quoties ea quę prędiximus, i tua diœcesi euenire contigerit: licite potes taliter absolutos, i pristinam excommunicationis sententiam reuocare: f ipsosque tamdiu eadem sentētia tenere ligatos, donec causa in receptione g testiū, & in alijs legitimū īcipiat habere ꝓcessum.

† Cap. 1. eo. ti. in 2. compila.

† Quatenus in hoc c. dānant illicite copulæ consanguinitatis & affinitatis, vide concil. Trid. sessio. 24. in decreto de reformatione matrimonij p multa capita.

¶Innocentius tertius Ausitano † archiepiscopo.

† Auxitan.

¶Ordinarius supplet negligentiam abbatis, non reuocantis monachum vagabundum.

Significauit.] Propter periculū animæ supplet ordinarius desidiā vel malitiam delegati. Cōis diuisio. Secunda: ibi, Cum itaque.

CASVS. Duobus modis pōt poni casus: Primo sic. Aliqui contraxerunt matrimonium: publica fama erat ꝙ erāt ↄsanguinei vel affines, & scandalū hoc denunciatum fuit epo siue accusatū matrimoniū. Vnde eps vocauit illos: ipsi fuerūt contumaces, non venerūt, ꝑꝑ ꝙ eps illos excōmunicauit, ipsi appellauerunt, aut etiam per simplicem querelam significauerunt domino Papæ, ꝙ ipsi non erant consanguinei vel affines, & sic litteras super hoc obtinuerūt ad iudices delegatos, iudices absoluerunt illos, &c. prout sequit. & cum isti fuerint absoluti, iudices delegati non accedunt ad locum, vbi testes ad ꝓbandā cōsanguinitatē vel affinitatem dēnt ꝓduci, nec aliquos pro receptione testium illuc transmittunt, & sic illi remanent in copula iniqua: & causa vlterius non procedit: quærebatur quid iuris esset? Rñ. Papa, ꝙ dolus & fraus non debent illis patrocinari, & pro malitia vel desidia iudicis delegati non debet quis remanere in copula coniunctis inique: & iō quoties ea quæ dicta sunt, contigerit euenire, licite potest ordinarius taliter absolutos in pristinam excommunicationis sententiam reuocare, & tandiu eo taliter retinere litigatos, quousque causa in testium receptione, & in alijs causis legitimum incipiat habere progressum. No. ꝙ qui illicite sunt coniuncti, excommunicandi sunt, vt ab inuicem descedant. Item ordinarius supplet malitiam seu desideam iudicis delegati. Secundo ponitur casus. Isti contraxerunt matrimonium, accusatum fuit matrimonium super consanguinitate aut affinitate, tandem lata fuit sententia diuortij: sed quia ab inuicem non recedebant fuerunt excommunicati. Tandem significauerunt dño Papæ, ꝙ sententia lata est per falsos testes, & hoc probare volebant. Vnde, Papa causam commisit super hoc iudices absoluerunt illos. &c. prout sequitur in alio casu, & iste casus bonus est: quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, quin possit reuocari veritate reuelata quandocunque.

b ¶ Notantur.] quia noluerunt parere sniæ diuortij latæ pp consanguinitatem vel affinitatem, sed sic excommunicati impetrarunt litteras sup reuocatione sniæ, quæ non trāsit in rem iudicatā. ǰ. de re iud. lator. & c. consanguinei. hoc secundum vnum casum. sed gl. intelligunt ante sniam enim fuit appellatum. Secundū alium casum fuerūt excommunicati ante sententiam.

c ¶ Pro eorum receptioni.] hoc intelligendum est qñ testes ad iudicē venire non pñt. qa sunt valetudinarij, vel alio impedimento detenti: vel ēt sunt in honore ↄstituti ǰ. de testi. c. si qͥ testium. q alias compellendi sunt venire, C. de testi. si qñ. dummodo non ꝑ longum iter. ff. de testi. l. 3. §. vlt.

d ¶ Effectum.] vnde postulasti quid sit faciendum.

e ¶ Desidia iudicis d legati.] & ita iudex ordinarius supplet desideam delegati, sicut delegatᵘ supplet ordinarij ǰ. de or. de leg. prudētiam, §. sexta. & ǰ. de foro cōp. licet. & c. ex tenore. sed quod dī hic, s. ꝙ recidunt in iurisdictionem ordinariam ex eo contingit, ꝙ non prosequuntur appellationem suam, & ne propter hoc remaneat in incestuosa coniunctione.

[Gl. seq. quærit, & soluit dupliciter.]

f ¶ Reuocare.] post admonitionē ipsius delegātis factā ut procedāt, & ipsis ↄiugatis vt cām suam prosequāt & si postea malitiose versantur procedant, tunc reducat illos ordinarius in pristinam excommunicationis sniam arg. ¶. de offi. deleg. prudētiam. §. sexta. Sed quantum expectabit? certe modicum tempus, dabitur ǰ. quod possit componere sarcinulas, & separare ad causam. ff. ex quib. cau. ma. in integ. restitu. l. ab hostibus §. sed quod simpliciter. Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, id est iudicis. ff. de ver. obl. continus. §. cum ita.

g ¶ In receptione.] per procuratorem, scilicet cum sint illi excommunicati. argu. ǰ. de iud. intelleximus, vel etiam per seipsos possunt causam incipere, quia quodammodo rei sunt, ² & reus bene potest stare in iudicio excommunicatus ǰ. de exce. significauerunt. & cap. vlt. & prosequi appellationem suam ibi: sed postquam incœperunt habere delegati legitimum ꝓgressum, vt hic dicit, poterunt absoluere i simile infra de verb. signifi. ex parte. vbi non absoluitur nisi quis primo satisfaciat, sed non statim absoluitur propter maximam suspicionem. alias regulare est quod quilibet primo absoluatur. infra. de senten. excommun. per tuas.

² [illegible] esse [illegible] eade contumacia perseuerat, vt hic, & infra de appe. quo ... autem sit in pœnā ipsorum, & hic non obstant cōtraria. Io. And.

Quan-

QVanto deuotio.] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alii regulares, cum debeant in claustro diuinis obsequijs vigilare, de reditib. ecclesiarum, quarum curam gerunt, cõgregãt pecuniam, & postea per curias principum discurrere non verentur. Factum istorum peruenit ad notitiam domini Papæ: vnde mãdat Papa archiepiscopo diœce. ipsorum, vt ipsi corrigãt illos qui claustrum proprium (& hoc negligenter) dimiserint; tunc archiepiscopus moneat illos vt proprium si quod habẽt resignẽt in manibus prælatorum suorum, & vitam regularem obseruent: quod si nõ fecerint, compellat eos ad hoc per suspensionem officij & beneficij appel. rem. Nota q̃ correctio regularium primo ptinet ad prælatos ipsorũ: & si prælati sunt negligẽtes, tunc episcopi eos corrigant secundum quod hic dicitur.

† Ca. j. e. ti. in 3. compi. & de materia huius c. adde p're in conci'o Viennen. cd refert in clemẽ. de statu monach. c. ne in agro. §. ea vero. prohibẽtur. facit textus in l. Deo nobis, C. de epi. & cle.

CAP. VII,

QVanto † deuotio religiosorum. & infra. ¶ Ad audientiam nostram noueris peruenisse, qđ monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ, cũ deberent potius in claustro [a] iuxta regularia constituta, diuinis obsequijs vigilare, de obedientiis & reditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principum [b] & potentum discurrere non verentur & infra. ¶ Mandamus, quatenus quoscunque tales inueneris [c] nisi ad commonitionem tuam resipuerunt, vt proprium [d] in manibus prælatorum suorum, sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus, secundum abbatis [e] consilium, & regulare vitam obseruent, si p̃lati [f] eorum post tuam cõmonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officij [g] & beneficij, appellatione remota, compellas.

a ¶ In claustro.] 16. q. 1. si cupis. & sine quo viuere non pot. 16. q. 1. placuit.

b ¶ Principum.] & si ibi in aliqua administratione caperent incitamenta e . . eis ab ecclesia subueniri, per quos consistat scandalum in ecclesia generari. j. đ clerici vel monachi. c. sacerdotibus.

c ¶ inueneris.] per inquisitionem. j. de simo. de regularibus, vel ex licentia rei. j. de cohab. cler. & mulier. c. vlt. & c. vestra.

d ¶ Proprium.] q̃ nisi in morte resignauerit, in signũ perditionis in sterquilinio cum eo subterreretur. j. de stat. reg. monachi. & c. cum ad monasterium.

e ¶ Abbatis.] 18. q. 2. abbates.

[Gl. seq. nõ allegat duo iura, ponit opinionem Hugo. quam reprobat]

f ¶ Si prælati.] sic patet q̃ coerctio & correctio monachi primo loco spectat ad abbatẽ. j. de app. reprehensibilis. in fi. & 24. q. . corripiãtur. Hug. dicit, q̃ si agitur in figura iudicij, solus eps cognoscere dẽt de eius cã. secus si agatur fm regulam claustralem. 11. q. 1. de persona, C. de pat. pot l. & C. de . propin. l. vnica. Sed probabilius vr dicendum, q̃ prælatus ecclesiæ collegiatæ habet iurisdictionem, ut 18. q. 2. c. . vt dictum est. s. e. cum ecclesiarum. & q̃ abbas siue prior possit excommunicare monachos suos, est expressum. j. de maio. & obe. cum in ecclesijs. & j. de simo. sicut. 1 In omnibus potissime consideranda est consuetudo cuiuscunq; ecclesiæ, quę dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus, C. de eman. l. 1. & vlt. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præsidentib. capitulis abbatum & priorũ. j. de regu. c. vlt. & ibi adijcitur pœna. s. excommunicationis.

1 Concor. no. in l. ad legatum. ff. de procura.

g ¶ Officij.] sic s. de ęta. & qual. q̃ris. & 94. di. cõsuluit.

AD reprimendam.] Duo facit. Primo præmittit generale exordiũ, ex quo postea infert spãle mãdatum: ibi, Ideoque. Abb. Sicul.

CASVS. Episcopus Lexouień. in quosdam subditos suos tulerat sentẽtias excommunicationis, aut suspensionis. Archiepiscop' Rothomag. & alij suffraganei eius, non seruabant sñias illas: peruenit hoc ad Papam, vnde scribit archiepiscopo, & eius suffraganeis dicens, q̃ propter malitiam peruersorum, pœnæ certæ statutæ sunt, & ideo sicut volunt suas sñias latas in subditos ab alijs obseruari, ita dẽnt ipsi seruare sentẽtias aliorum. quare mandat ei, quatenus sententias, quas Lexouien. eps canonice tulit in suos subditos, obseruent, & faciant à suis subditis obseruari. Tandem loquitur archiepiscopo dicens, quod sñia excõmunicationis non suspenditur per appellationem, & ideò si quis excommunicat' ab episcopo Lexouien. eidem archiepiscopo conquestus fuerit de iniusta excommunicatione, remittat illum ad episcopum absoluẽdũ, secundum formam ecclesiæ: & si ille cũ absoluere uoluerit, archiepiscopus eum absoluat, recepta prius iuratoria cautione: & præcipiat ei ex debito iuramẽti, q̃ sati faciat eidem epo super eo, p quo fuit excommunicatus, nisi constiterit, q̃ iniuste fuit excommunicatus: quod si non fecerit, in eandẽ sñiam reducat eundem. Nota q̃ sñiam episcopi alij episcopi seruare tenentur. Item q̃ tibi vis fieri, alteri facere debes. Item sententia excommunicationis non suspẽditur per appellationem. Item si aliquis conqueritur archiepiscopo de iniusta excommunicatione, non dẽt eum statim absoluere, n si excommunicator hoc noluerit adimplere.

† Ait Innocẽtius loco horũ verborũ q̃ sunt in textu. nempe: abbatis cõsilium, hęc alia esse debere, videlicet, secundũ arbitri tui consiliũ: ita vt ad archiepiscop . cui scribit Papa ptineat conuertere illa bona in vtilitatem domus. cæterũ in antiqua cõpilatione abbatis, erat vt hic, quod etiam habẽt omnes manuscripti.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Ab vno episcopo excommunicatus, ab alijs est vitandus. Et archiepiscopus per querelam aditus non absoluet, nisi primo remittat.

CAP. VIII.

AD † reprimendam malitiam [h] peruersorum, pœnæ certæ sunt in canonibus [i] constitutę, quas sicut latas a vobis interdum in subditos, vultis inuiolabiliter obseruari,

† Cap. 2. e. ti. in 3. compi.

1 Cõc. text. ĩ l. si cui. §. 1. ff. đ accu. & in auth. ut iudi. sine quoquo suffr. §. cõsiderauimus. cũ glo. illicito. coll. 2.

3 Vt ĩ homicidia, postmodum . moto.

4 Vt in presbytero infamato donec se purget: & in concubinario. Ioan. And.

5 Pro ĩtelligẽtia huius glossæ vide Inn. & Felynũ. in c. qualiter. đ acc. q̃ methodice referunt omnia genera pœnarũ

h ¶ Malitiam.] simile dist. 4. factæ sunt nam p leges nemo bene facere cogitur, sed male agere phibet. 23. q. 5. ad fidem. vt boni inter malos viuãt quiete. 23. q. 5. non frustra. 2 & hoc solum bene agit, vt uita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest.

[Gl. seq. ponit decem species pœnarum.]

i ¶ In canonibus.] variæ sunt pœnæ in canonibus constitutæ. Quædam inducunt degradationem, & curiæ sæculari traditionem. j. de fal. ad falsariorũ. Quædam degradationem & detrusionem in monasterium, vt 50. dist. si episcopus. Quædam depositionem tantummodo. 3. 50. dist. si qs vidnam. Quędam suspensionem solummodo. 4. 2. q. 5. si mala fama &c. presbyter. & 32. distinct. nullus. &c. presbyter. Quædam excommunicationem. 17. q. 4. si quis suadente. Quædam priuationem officij & beneficij perpetuo 81. distin. si quis amodo. Quædam officij ad tempus 83. distinct. presbyter. simile 21. q. 2. placuit. Quædam 5 priuationem

non officij tantũ ad tempus 27. di. presbyterum. Quædam priuationẽ benefici, tantum. 7. q. 1. si quis de ordine, & š. de ele. cũ in cunctis. Quædam priuationem tantum cõmunionis. 35. dist. an omnia. 55. di. nullus. & alias pœnas habes 68. dist. sicut. & 18. dis. placuit.

a ¶ Ab alijs.] 11. q. 6. qui se scit.

b ¶ Vos ipsi.] 11. q. 6. curæ.

c ¶ Suspendatur.] hoc ideo dicit: quia sententia illa secum trahit executionẽ. ĵ. de appella. pastoralis. §. 1. hic est ꝙ post x. dies non transit in rem iudicatam, quia quandocunque potest peti absolutio. vñ si taceat quis per x. dies, non intelligit acquieuisse senten. Vnde cõcedo ꝙ post x. dies, vel quandocũque possit appellari a sentẽtia excommunicationis ad metropolitanũ, quantum ad hoc ꝙ metropolitanus potest ipsum absoluere, præstita cautione, quod parebit mandato, super eo ꝑ uno fuit excõmunicatus coram excõitatore. 1 Sed hoc non vr̃: quia ex quo non appellauit inf. x. dies, postea nõ potest appellare, vnde ꝑ appellationem non transfert querelã ad metropolitanũ, sed per simplicem querelam posset conqueri etiam post x. dies.

1 Facit ad hoc text. in l. inter. claras. C. de sum. Tri. & fi. catho.

[Gloss. seq. ponit dictum, signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Conquestus.] sicut potest conqueri, de iniusta excõicatione: sic potest appellare q est iniuste excõitat', & prosequi appellationem & litteras impetrare sup hoc. ĵ. de excep. cum inter. & c. vlti. sed p̃ hoc excõicatio non suspenditur, sed causa ad superiorẽ transfertur, si infra decẽ dies appellat. & conueniatur super alia re, potest defendere, vt dicit decreta. prædicta. Et no. ꝙ dicit, ꝯquestus: quia si quis appellat excommunicatus, non debet remitti ad excommunicatorem, nisi uelit ei facere gratiam. ĵ. de sent. excom. per tuas. Sed ꝫ vr̃: q ipso facto vr̃ appellasse, eo ꝙ iuit ad metropolitanũ. ĵ. de appel. dilecti & c. vt nostrũ. Solu. iter arreptũ non habet pro appellatione post sñiam immo viua voce est statim appellãdum, postmodum vero in scriptis. 2. q. 6. post appellationem. §. forma. in fin. ff. de app. l. 2. Sed ante sententiam vr̃ appellare, qui ad curiã super hoc proficiscitur, vt dicunt contraria sed illa nõ habent locum iudicio cœpto: quia qui appellat, cãm rationabilem coram iudice exprimere debet, & propter illam appellare. ĵ. de appellat. dilecto. in fi. & c. dilectus. & c. vt dilectus. in fi. hodie quicuuq; appellat in iudicio vel extra. ab interlocutoria vel grauamine in scriptis appellet. & causam appellatiõis exprimat. ĵ. de app. c. cord [lib. 6.]

[Glossa sequens notat duo præsumi pro sententia.]

ita latas ab alijs, a debitis inuiolabiliter obseruare. Ideoque mandamus, quatenus sententias, quas I. exouien. episcopus duxerit in subditos suos canonice ꝑmulgandas, & vos ipsib seruetis, & a vestris subditis faciatis inuiolabiliter obseruari. ¶ Tu vero, frater archiepiscope (cum excõmunicationis sententia, ꝑ appellationis nõ suspendaturc obiectũ) si qs excommunicatus ab episcopo, de iniusta tibi fuerit excommunicatione cõquestus, d ad ipsũ (ei quasi coepiscopo deferens) absoluendũ secũdũ ecclesiæ formã remittas: qui si noluerit ipsum absoluere, tu (recepta iuratoria cautione) absolutionis munus ei poteris exhibere, ita tamẽ quod nisi legitime tibi cõstiterit, eum contra iustitiam excommũnicatũ fuisse, e ex debito sibi iuramenti præcipias, vt sup eo, de quo fuerit excõmunicatione notatus, † eidẽ episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

¶ Idem Turonensi † archiepiscopo.

† Tirensi.

¶ *De causis subditorem archiepiscoporum & episcoporum suorũ patriarcha non cognoscit, nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu priuilegij.*

CAP. IX.

DVo † simul; & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum sit in canonibus f diffinitum, primates vel patriarchas g nihil iuris præ cæteris habere,

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilatio, & vide notas huius capitis.

e ¶ Fuisse.] hoc ideo dicit: quia semper præsumitur pro sententia iudicis ordinarij. ĵ. de ꝓbationib. post cessionem. ĵ. de re iudicata. sicut & supra de renunciatio. in præsentia. sed si obijciatur contra sententiã ratione processus, oportet ꝙ probetur processus, ad hoc vt stet sententiæ. ĵ. de proba. quoniam contra. 2 & ita stabitur sententiæ, & ꝓsumetur pro ea, nisi infringatur ratione processus. Hinc etiam patet quod non præcipitur aliquid absolute, nisi primo constet an iuste vel iniuste fuerit excommunicatus. ĵ. de rest. spo. litteras, in fi. & de sen. exc. sacro, & hoc constabit partium assertione, & recipiẽtur probationes ab vtraque parte. š. de off. deleg. cum contingat Abb. Solutio fieri debet secũdum distinctionem decre. ĵ. de ver. sig. ex parte. Item ꝑ tales probationes cõstabit, an alter aleri teneatur ad interesse secundum, ꝙ traditur infra de sentent. exec. sacro. prout notatur supra de offic. dele. cum contingat. Ber.

2 Per quam decre. dixit hic Ioan. & male, ꝙ non præsumitur pro sententia. Io. And.

† Al. n. datus, nã innodatus quod habent impressi, i nullo manuscripto reperit.

DVo simul.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Patriarcha Hierosoymitanus ꝯpellebat clericos Turo. archiepiscopi respõdere coram ipso consequerentib. de episcopis, cum ipsi parati essent respondere coram archiepiscopo Turo. ordinario suo: super hoc cõquestus fuit Turo. archiepiscopus domino Papæ & ipse respondet eidem decens quod in canonibus diffinitum est quod primates uel patriarchæ nihil iuris præ cæteris habent habere, nisi quantum canones illis permittunt, & cõsuetudo illis contulit ab antiquo; nisi super hoc Apost. sedes aliquem illorum priuilegio speciali duxerit honorandũ & ideo quandiu clerici Turon. coram ipso uoluerunt stare iuri, coram patriarcha respondere non debent, nisi causa per appellationem deferatur ad ipsum, aut aliquid a sede Apost. sit indultum. Nota quod patriarcha, vel primas id solum potest habere in subditos archiepiscoporum suorum, quod est in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiscopo in subditos suffraganeorum suorum: uel nisi quantum consuetudo illis contulit ab antiquo. Item not. quod cõsuetudo dat iurisdictionem. Item actor forum rei debet sequi.

f ¶ Canonibus.] 9. q. 3. conquestus. 18. qõ. 2. ca. 1. & vlt.

g ¶ Patriarchas] diuersitas est in nomine, dignitas eadem. 99. dist. §. 1. & c. 1. & 2.

[Gl. seq. ar. diuturnitatem temporis, & c. alle. 4 iura & 1. in contrarium & soluit.]

[1] Et quæ dicatur longa consuetudo, tradit gl.[3] in l. quib. C. de legi. & in Rubr. C. q. sit lõga. cõs. † &

† Has habes in d. concilio. Nicæno c. 6. & 7.

† Cap. 4. eo: ti. in 3. compilatio.

2 De epõ vero dubitat. & de eo no. de reli. do. constitu- tus. Io. And.

† vide l. vnicum. C. qui pro sua iurisdictio.

a ¶ Consuetudo.] rationabilis & pscripta, alias consuetudo non prodest s. de consue. c. vlt. Et est arg. pscriptionis diuturnitatem, & solutionem & obligationem inducere futuram arg. 16. q. 2. statuendum. & j. de censi. ex parte, & c. olim causam. & C. de agri. & cen. litibus. li. 11. arg. ptra j. d. exce. prœla. cum ad quorũdam. & 10. q. 3. quia cognouimus, & j. decen. peruenit. So. qui est in possessione alicuius rei, ĩ ea defendi dbet vt lit. pẽ. quasi per totũ. arg. s. de elec. querelam in fin. & j. de cau. poss. cũ eccl'ia & ff. si ser. ven. l. harum. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. penul. & est defendẽdus nisi liqueat eũ vi vel clam vel precario possidere. & sic intelliguntur contraria de hoc dixi s. de consue. c. vlt.

b ¶ Nicænus.] 65. distinct. mos antiquus. & c. seq.

c Priuilegia.] priuilegia ecclesiarum ppetuo sunt seruãda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed personalia priuilegia cum personis extinguuntur. 7. q. 2. petiisti. & ff. & j. de ætatem. in fi. & j. de præsumpt. mandata. & s. de offic legati. volentes.

d Ecclesiam.] sic 9. q. 3. conquestus.

e ¶ Speciali priuilegio.] arg. q dominus Papa pot detrahere vni ecclesiæ, & alij cõferre: quod quidẽ nullus dubitat 2. 16. q. 1. frater noster. 9. q. 3. nunc vero & c. per principalem.

f ¶ Voluerint.] maxime: & si nollent, compelli dẽnt ab archiepiscopo, nisi ipsi consentirent. j. de foro compe. significasti.

g ¶ Patriarchæ.] Hierosolymitani. B.

h ¶ Ad eius.] a grauamine vel a sententia. j. de app. cum ecclesia.

nisi quãtũ sacri canones concedunt, uel † prisca illis consuetudo[a] cõtulit ab antiquo: ita ut secundum Nicænas[b] † regulas, sua priuilegia[c] seruentur ecclesijs, preterquam si Apostolica sedes aliquã ecclesiã,[d] vel rectorem ipsius, quolibet speciali priuilegio[e] decreuerit honorare; quam diu clerici tui coram te voluerint[f] stare iuri, compelli non debent iudicium patriarchæ[g] subire: nisi causa per appellationem ad eius[h] audientiam perferat: aut ei aliquid super hoc a sede Apostolica sit idultũ.

¶ Idem Turonẽsi archiep.

¶ *Archiepiscopus impedire põt consecrationem sui suffraganei alteri committere & cõsecrãd[9] tenet ab illo cõmissario munus cõsecrationis recipere.*

CAP. X.

Qvod † sedem Apostolicam, & infra.

¶ Nos siquidem cõsuluisti, vtrum si aliqua infirmitate, uel alia iusta causa detẽtus, aliquẽ suffraganeorum tuorum consecrare ñ posses, alicui episcoporũ tuorum vices tuas cõmittere [i] licitũ tibi esset, & ĩf. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, q in tali articulo cõstituto, & tuas vices (ut dictũ est) tibi cõmittere licet, & consecrandus, mun[9] debet ab eo cõsecrationis accipere, † cui eas duxeris cõmittendas, dummodo catholicus habeatur, & impedimẽtũ ei ex subtractione grĩæ[K] Apostolicę sedis non obsistat.

¶ Idem ep̃iscopo Helien.

¶ *Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam subditis suffraganei committere potest, non tamen ad ipsam suscipiendam compellere potest, h. d. vsque ad præterea.*

Qvod sedem.] Communis diuisio. secunda ibi, Cõsultationi. Abb.

CASVS. Archiepiscopus propter infirmitatem vel aliam iustam causam non potest consecrare suffraganeum suum: quæsitum fuit a Papa utrum possit super hoc alicui committere vices suas? Respondet Papa q archiepiscopus taliter impeditus, potest alicui episcopo vices committere, & consecrandus debet ab illo munus consecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione grĩæ sedis Apostolicæ non obsistat. No. q munus consecrãdi potest delegari. Item suffraganei delegationem factam a suo archiepiscopo tenentur suscipere: Item erectus tenetur suscipere consecrationem a quo metropolitanus voluerit.

¶ Glossa sequens repetens textum, addit quomõ archiepiscopus cogere potest eum cui cõmittit, & ad quid tenetur consecratus. distinguit demum inter ea quæ sunt iurisdictionis & ordinis, & causam reddit. In fin. dicit merum imperium secundum canones delegati.

i ¶ Committere.] certum est enim quod archiepiscopus potest mãdare vices suas & ille tenetur recipere & potest illũ cõpellere, infra cap. proxi. & iussu archiepiscopi, suffraganei illum consecrare debent, supra de tempor. ordin. si archiepiscop[9]. alias sine sui præsentia, episcopus nõ debet consecrare. 65. distin. non debet. & ca. episcopus nõ est. & episcopus sic consecratus debet visitare archiepiscopum infra duos menses. & si non possit impeditus iusta de causa, hoc ei significetur 65. distinctio. si quis in metropolitana. Item & ordinandus tenetur recipere consecrationem ab eo cui mandauerit, licet in hoc grauetur quod iudex superior hoc facit iure suo, suffraganei vero ad mandatum illius. & sic supra de offic. delegat. super quæstionum. §. si uero duo. Archiepiscopus potest committere ea quæ sunt iurisdictionis etiam illis qui eam non habent, infra capitu. proxim. sed ea quæ sunt ordinis uel consecrationis. committere non potest his qui eam non habent, puta illis qui non sunt episcopi, uel archiepiscopi, uel maiores. infra de consecrat. ecclesiæ vel al. a. aqua. Nec etia in talia dicuntur committit, sed cum mandat archiepiscopus suffraganeis vt hoc faciant, sola auctoritas eis deest, & nihil committit eis archiepiscopus, nisi quia dat auctoritatem propter prælationem quam habet super illis. & hoc patet ex eo quod quandoque episcopi inuitantur ad hæc facienda ab illis qui ea facere non possunt: ut puta capitulum quandoque inuitat alium episcopum ad consecrandum ecclesiam vel altare, vel ad clericos ordinandos. 7. quæstio 1. pontifices. Item satis potest dici secundum canones. quod ea quæ sunt meri imperij, possunt delegari, vt depositio 24. quæstio. 4. illud & 2. quæstio 7. sicut licet secundum leges non possunt, nisi cum delegatus nõ potest adesse. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdictio. l. 1.

K ¶ Gratiæ.] id est si non sit excommunicatus, vel suspensus, vel schismaticus, talis non potest ordinare uel ordinari, ut supra de electio. quia diligentia supra de æta. & qualit. cum bonæ. & infra de schisma. quod a prædecessore, & supra de episcopo qui renũc. epi. capitu. vlt. & hæreticus non sit 9. quæstio. 1. ca. 1. & 2. huiusmodi enim personæ non conferunt executionem. Bernar.

Pastora-

Pastoralis. Istud principium vsque ad §. præterea. diuiditur in duas partes. quia in prima ponit consultatio. in secunda responsio ibi. Ad quod. Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit ab epo ad archiepm, quæritur vtru archieps causam istam sibi delegatam per appellationem possit committere alicui subdito sui suffraganei iure metropolitico, & si nollet causam suscipere, vtrum possit ipsum ad suscipiendum delegationē compellere? Res. q archieps ipsum ad suscipiendā delegationē compellere nō potest inuitum: quia in eum nullam habet potestatem, nisi in quibusdam certis articulis: quamuis eps suus eidem sit metropolitico iure subiectus.

CAP. XI.

Pastoralis † officij, & infra. ¶ Ex parte tua fuit insuper quæsitum, † vtrum si aliqua causa fuerit ad archiepiscopū per appellationem delata, possit eandem iure ordinariæ potestatis, suffraganei sui subdito delegare, vel animaduertere in eūdem, † si eam renuerit suscipere delegatā? ¶ Ad q rn̄demus, q archieps ipsum ad suscipiendū delegationem hmōi cōpellere nequit inuitū,a cū in eū (exceptis b quibusdā articulis) nullā habeat ptātem,c dicet eps suus eidē sit metropolitana † lege subiectus, & inf.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. cōpil.

† requisitū.

† Ratio est qa iudicare est publicū ius. l. munerū. iudicandi. ff. de mu. & hom. & l. vnica C. qui & sua iuris.

† metropolitica.

¶ *Mortuo delegato Papæ qui excommunicauit reum, vel actorem in possessionem induxit, si eius succedit absoluere & restituere possessionem poterit: aliàs solus Papa restituet & absoluet, præterquam in mortis articulo, ne tamen currat annalis præscriptio reus coram ordinario vel publicis personis de stando iuri cautionem præstabit. hoc dicit.*

¶ Præterea postulasti, an

[Gl. seq. quærit, ponit opinio. Hugo. & sequit demū opi. Ioā. quā approbat.]

a ¶ Inuitum.] not. q pinguius ius habet archieps in epis, q in eorum subditis, vt hic patet. & s̄. eod. ti. quanto. arg. Sed nunquid idē iuris est in episcopo circa subditos suorum subditorum? Certe non: quia episcopus eis preponeretur si voluerit per se cognoscere de causis subditorū, cū sit iudex ordinarius omnium de sua diœcesi. 11. q. 1. de persona. & arg ad hoc. ff. de iud. iudicium. & 11. q. 3. qui restituit. & 8. dist. quæ ǫtra mores. in fi. & 2. q. 1. nomen. sed archieps. non est iudex ordinarius totius ǫuinciæ, nisi eōrū tm̄, nisi in casibus inferius notatis, vt dicit in fi. c. & ita nō est simile hoc sm Hug. & T. & Vinc. Io. dixit quod si tales plati subditi eporum, vel ex electione, vel ex longa consuetudine hēnt ordinariam iurisdictionem, eps non potest cognoscere de causis subditorum talium platorū nisi per appellationem deferant 1 ad eum, vt j̄. de excess. prælā. c. 2. & j̄. de fo. compe. cum contingat. & j̄. e. irrefragabili. §. 1. arg. ad hoc 16. q. 2. cognouimus. & j̄. de appel dilecti. gradatim enim debet procedere in causa, vt 2. qu. 6. cap. anteriorum. §. illo proculdubio. & j̄. de sta. reg. in singulis. nisi in principe. 2. q. 6. argu. & c. ideo. & infra de appell. si duobus. Verius credo quod dicit Io. q episcopi non possunt, cognoscere de causis subditorum prælatorum suorum eis inuitis: sic enim posset eos priuare omni sua iurisdictione, quod non est verum: quia nimis esset iniquum. j̄. de excess. prælat. ad hæc. immo debet sententias seruare subditorum suorū. s̄. eod. cum ab ecclesiarum. vbi notatur de iurisdictione eporum. nam si sua vnicuique iurisdictio non seruatur, ecclesiasticus ordo confundit 11. q. 1. peruenit. & tn̄ eps nihilominus est iudex ordinarius diœcesis suæ, quo ad multa alia quæ patent p se, episcopus tn̄ posset bene compellere subditū subditorum suorum, suscipere delegationem sibi ab ipso factum: secus in archiepiscopo, vt hic.

1 Dixit Hos. p̄ sm hanc opi. sequeretur q archipresbytero subiecto archidiacono non posset ad epm appellari pp rōnem quæ sequitur in gl. Io. And.

[Glo. seq. reci. per q. an archiepiscopus sit ordinarius prouinciæ, ponit primo duas opi. vlt. Tan. quę dicit eum non ordinarium, nisi in certis casibus? & enumerat. 12.

b ¶ Exceptis quibusdam articulis.] est i iudex ordinarius totius prouinciæ, quia eius gerit solicitudinē. 9. q. 3. c. 1. & 2 nec ideo sequitur q cuiuslibet de prouincia. Vel potest dici q habet iurisdictionem super quemlibet, sed impeditam & ligatā: ex quo non hēt nisi in quibusdam articulis. arg. s̄. de rescr. c. pastoralis. §. vlt. in fi. & s̄. de cler. pereg. tuæ. & hoc secundū Laut. T. dicit q nō est iudex ordinarius, nisi in casibus specialibus. Primo cum deuiat in diuinis officijs 2 a cōsuetudine metropolitanæ ecclesiæ. 12. dist. de his. Item si deliquit, in eius diœcesi vt 6. q. 3. placuit. in hoc casu efficitur aliquis de iurisdictione cuiuslibet alterius. Item si habet prædiū in diœcesi sua. vt j̄. de fo. comp. c. vlt. & iste casus ptinet etiā ad quemcunq; aliū. Item si causa deferat ad eum per appellationem. s̄. de offi. le. c. 1. & s̄. eod. duo. & 11. q. 1. peruenit. Itē cum absolutus ab archiep.o non vult parere epo. s̄. eo. ad reprimendum. Item si criminalis est causa inter episcopum & clericum suum: tunc illa causa debet deduci ad synodum, in qua præest archieps. 6. q. 2. c. 1. Itē si clericus habet ciuilem causam contra epm suum. 11. q. 1. si clericus. & si eps ǫtra clericū, coram arbitris terminetur, vt in c. clericus. Itē in alio casu j̄. eo. irrefragabili, sed ibi dicit q tamquā delegatus à Papa. Item qñ eps negligens est, in eo quod ipse facere debet. qu. 2. cum simus, & j̄. de senten. excom. per tuas. & j̄. de app. qua frōte. Item mortuo epo & ecclesia idoneos clericos non habet. 22. q. 2. non liceat. Item cum euidens est, sententiam epi esse iniustam s̄. de appel. solicitudinem. Item cum visitat prouinciam. s̄. de præscrip. cum ex officio. & j̄. de cen. sopitæ. & c. cum nuper.

2 Qd̄ est verū, nisi ǫtraria ǫsuetudo & rōnabilis obuiet ex aduerso. 12. di. illud bē. vel sm Hos. ab illa gñalitate excipe casum hunc de diuinis. ff. de leg. nō est nouū. & l. seq Ioan. Andr.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

c ¶ Nullam habeat potestatem.] si nullā habet iurisdictionem vel potestatē in eū. ergo talis delegatio nō vī valere. & sic sna eius nulla. ar. C. qui p sua iurisdi. l. vnica? Rn̄. licet in clericum illum eū committit causam, non habet potestatem, tn̄ in causa quę ad eū per appellationē delata est, habet potestatem, & ita causam ad suam iurisdictionem pertinētem delegat, & ille bene recipit iurisdictionem, si vult illam recipere; sed si non vult illam recipere, potest partes cōpellere vt ǫsentiant in aliquē vel aliquos, & potest mandare epo vt compellat illum recipere commissionē: qd facere potest licet sit appellatum ab eo. arg. j̄. de fo. cō. pe. si qui contra clericum. & s̄. de offi. deleg. suspicionis. §. vlt. & j̄. de appel. cum speciali.

PRAETEREA. Diuidit: quia in prima ponitur consultatio, in secunda rn̄sio, ibi. Ad quod. Abbas.

CASVS. Causa commissa est alicui. p sedem Apostolicam, delegatus citauit reū, non venit, cōtumax fuit: pp cōtumaciam suam, manifestā fuit excōicatus, vel iudex actorē duxit in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ. Tandē mortuus est delegatus, reus vult absolui vel recuperare possessionē amissam prestitā cautione q iuri parebit: quæritur an liceat alicui ordinario ipsum absoluere, vel possessionem sibi restituere infra annū, sufficienti cautione recepta sine speciali mandato Apostol. sedis? Respondet q cum delegatus quantum ad illam causam maior sit ordinario,

sine specialiter mādato domini Papę excōmunicatus ab huiusmodi delegato beneficium absolutionis per alium nō poterit obtinere, præterquam in mortis articulo, nisi talis fuerit ille delegat⁹ cui alius succedat in onere & honore: nec possessionem amissam poterit recuperare per alium quàm per sedē Apostolicam. In fine dat Papa tale consilium, ne actor post annum efficiatur verus possessor. reus corā ordinario, vel si ordinarium habere non pōt corā publicis & honestis personis, offerat & præstet cautionem, ꝙ iuri parebit, interrumpendo per hoc præscriptionem annalem. vt sic post annū recuperare pos sit possessionē amissam. Nota ꝙ archiepiscopus non habet iurisdictionē in subditos suffraganeorū suorum, nisi in certis articulis. Itē delegatus Papæ maior est ordinario, quantum ad causam illā, quæ est ei commissa. Item ordinarius non potest se intromittere de his, quæ fiunt à delegato Papę. Item si aliquis non potest habere copiā iudicis, illud protestatur coram ordinario: vel coram publicis personis, si ordinarius haberi non potest, qđ per eum non stat, quominus faciat quod facere intendebat: & sic postea non currit ei tempus quousque copiam iudicis habere poterit.

† Hic in oībus fere impressis habetur dictio. ordinario; q̄ deest in antiquioribus exeplaribus in recentioribus. ex margine irrepsit in textu ex gl. tū pitat, nullo pacto fuisse a Raymūdo positā in textu. alias intra explicatiōe Bernardus.

† Interī ergo ꝙ hēt ea q̄ sunt meri & mixti imperij, p l. iubere cauere ff. de iurisd. om. iud.

alicui[a] † liceat sine speciali mandato Apostolicę sedis (delegato, qui reū pp contumaciam manifestā, excōicationis vinculo innodauit, vel petitorem cā rei seruadæ in possessionē petitorū induxit, reb. humanis exempto) eidē volenti iuri parere, absolutionis beneficiū impertiri, & possessionem restituere infra annū sufficienti recepta primitus cautione. † Ad qđ dicimus, ꝙ cum delegatus quātū ad illud, sit maior[b] ordinario, sine mandato[c] summi pontificis excōmunicatus ab huiusmodi delegato, nō pōt p aliū (præterquā in mortis[d] † articulo,) absolutionis grām obtinere, nisi forsan delegatus talis extiterit, cui alius succedat[e] in onere & honore. Nec p aliū quā p summū Pontificem[f] recuperare poterit possessionem amissam.

¶ Veruntñ ne alius post annū verus efficiatur possessor,[g] corā ordinario, vel si eius copiā habere nequiuerit, corā publicis[h] & honestis psonis) vt quasi præscriptionē interrūpat annalē,[i] offerre ac pstare[K] quod iuri parebit, poterit[l]

† Quia in mortis articulo nulla ē criminū aut casuū reseruatio, & iō oēs sacerdotes quoslibet pœnitentes, à qbus suis peccatis & cēsuris absoluere pñt. 1. Cōcil. Tri. sess. 14. ca 7. de casuum reseruatiōe.

a ¶ Alicui.] scilicet ordinario.

b Maior.] s. de offi. delegat. sane.

c ¶ Sine mandato.] C. si aduersus rem iud. aduersus. ff. de mino. minor magistratus. & 21. distin. inferior.

d ¶ Præterquā in mortis articulo.] quo casu de quolibet genere excommunicationis. & à quolibet etiam laico potest absolui. arg. 17. q. 4. si quis suadente. & s. de snia excommunicationis, quod de eis. arg. 1. ad hoc de consecratione, distin. 4. sanctum est baptisma. Sed nunquid in obsidione positum vel transfretare volentem, licet absoluere? 1 Vincen. dixit ꝙ sic. quia iā imminet periculum mortis. Sed hic videndū est an immineat naufragium, vel periculū mortis, nō enim intrando mare semp imminet naufragium: qđ si esset, nullus transfretaret. sed cum sunt in naufragio in periculo mortis, tunc satis potest dici quod liceat, vel si inter bellum campestre cōtra Saracenos, vel alias iustum, & manifestum appareat periculum mortis, licet absoluere etiam laico, argu. prædict. cap. sanctum est. Quidam dicunt contrarium, quod nunq̄ licet laico absoluere à tali excommunicatione, quia potest ei succurri post mortem, cum constet per aliquē de confessione p euidentia signa. s. de senten. excommu. cum à nobis. Sed hoc non posset ita locum habere in naufragio, si oēs submergerentur, quia tunc commune est periculum omnium de naue. Vel dic quod laico potest quis confiteri in necessitate, sed laicus non potest istum absoluere vel ligare: quia non habet claues ecclesiæ. s. de summa Trin. & fid. cath. c. 1. §. vna.

1 Caue ne decipiaris ex opinionib. relatis in hac gl. quatenus agit de absolutione ēt p laicos itū gēda, & vid in hoc articulo [Dominicū Sotū li. 4. sent. dist. 18. qu. 4. art. 1. vbi plene. laicus enim nullo casu potest absoluere sacramentaliter.

e ¶ Succedat.] supra de offi. delega. quoniam abbas. & [illegible] de immu. eccle. aduersus. quia cum in locum & eius ius succedat; partibus eius fungi det. ff. de iudi. mortuo iudice. ff. de edend. quædam. §. nil interest.

f ¶ Pontificem.] vel p eius delegatum specialiter ad illā cām destinatū. s. de eo qui mit. in poss. cum sicut.

[Glo. seq. no. secūdum decretum alleg. vnam concor. alleg. intra in contrarium, & remittit.]

g ¶ Possessor.] ex hoc videtur, ꝙ quis sit ver⁹ possessor post annum & non ante. ff. de acquirenda possessio. l. 3. §. vlt. Item videtur ꝙ ad hoc vt aliquis dicatur verus possessor, non sit necessarium secundum decretū. s. vt lite non cōtestata, quoniam, frequēter. §. in alijs. argu. contra. s. de eo cui mittitur in possess. cau. rei seruan. c. 1. ff. de acquirenda posses. l. 3. §. vltim. in fi. & ff. de dam. infe. si finita. §. si quis autem. §. sequen. & §. Iulianus. quæ cōcordantiæ loquuntur in actione personali. & hoc dicitur intra de dolo & contumacia. contingit.

h ¶ Publicis.] C. de an. exce. vt pfectius. & 15. q. 3. c. placuit. §. is autem. & C. de epi. aud. l. sancimus, & s. de app. c. vlt.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

i ¶ Annalem.] sed vsque ad quod tempus poterit postea petere rem sibi restitui siue recipere possessionē; Dic ꝙ vsq; ad xl. annos secundum iura canonica, vel secundum leges usque ad xxx. an. quia sola litis contest. perpetuat actiones vsque ad xl. ann. vt C. de præscr. xxx. ann. cum notissimi. & 15. quæst. 3. ca. placuit. §. potest. Sed nunquid secundum iura canonica poterit talis præscribere ex quo habet iam, vel debet habere conscientiam rei alienæ? secundum iura ciuilia talis bene vsucapit, licet sciat rem alienam. ff. de nox. an. & generaliter. Credo tamen, ꝙ si aliter nō habet conscientiam læsam; nisi ꝙ res fuit deductus in iudicium, cum habeat titulum. i. auctoritatem iudicis, bene præscribit. ex hoc enim ꝙ res fuit reducta in iudicium per ipsum, eam petendo præsumitur habere bonam fidem, & præcipue, quia quādo fuit ei tradita possessio, debuit iurare de calumnia, 2 quia aliter non datur possessio, etiam causa rei seruādæ, nisi negotio summatim examinato. s. vt li. non cont. quoniam frequenter. §. quod si. & ita bene potest præscribere. De hac materia tractatur infra, de pr[illegible]. quoniam omne. & sicut interrumpitur annalis præscriptio in possessione, vt post annum recuperet possessionem, sic & in excommunicatione: vt si non potest inuenire suum excommunicationem infra annum, post annum non perdit causam. 11. quæst. 3. rursus.

2 Et si dicerei, non præscribet. c. vl. de præscrip. sm Hostiē.

3 Scilicet, vt q vult rē petere, si p ot i tēret possessorium. Ioā. Andr.

Gl. seq. dat tria similia in principio, & vnum in fine, mediam tractat, quod si [illegible] recipere.

K ¶ Ac pręstare.] ecce consilium iuris & vtile. simile consilium 3 da. tibi lex. ff. de re: vēditis qui destinauerit. sic & in stipulatione illa quanti ea res. commodius est certam summā adijcere, in qua difficile est probari quanti ea res est. [illegible] l. vlt. simile 4 filium. s. de app. c. vlt. Et no. ꝙ dicit offerre ac pręstare. quia oblatio [illegible] non sufficit nisi factum sequatur s. de eo q̄ m[illegible] possessionem causa rei seruandæ, c. 1. 4 & hoc intellige

4 Concor. l. 2. §. si. ff. qđ cuiusq; vni. & l. 1. §. idē Pōponi⁹. ff. de dona.

lige si illi volunt recipere, alias non noceret, ꝭ. de eo qui mit. in pos. causa rei. ser. c. 2. sicut non sufficit offerre pecuniam ad interrumpendum cursum vsurarum, nisi deponatur in sede sacra. C. de vsu. acceptam.

& qñ. & ꝭ. de consu. cū olim. & ꝭ. de cen. cū olim. Itē ꝑ hoc nō intendebat alij præiudicare. simile ꝭ. de vsu pallij, ex tuarū. & ꝭ. de maio. & obed. c. cum inferior. & sic vr ꝙ semper sit recurrendum ad intentionem scribentis. sic ꝭ. de præb. c. vlt. & antepe. & ꝭ. de of. deleg. super eo. & ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis a principe. & C. de eman. lib. l. nec auus.

Licet in corrigendis.] Diuiditur, quia in primo ponit formam rescripti, q̄ secūdo declarat, ibi: Quia tamen. Abb.

CASVS. Eps Parisien. recepto mandato a dño Papa, vt tā circa regulares q̄ sæculares clericos suæ iurisdictionis q. multa & grauia committere dicebant, inquirat & corrigat appellatione remota quæ viderit corrigenda; & statuat ad reformationē eorū qđ iustū fuerit & honestum. Occasione huius mādati dicebat eps Parisien. ꝙ nullus subditus suus a correctione sua ad metropol. poterat appellare, cū in mandato suo appellationis remediū sit inhibitum. Archieps Senon. metropolitanus eius significauit hoc domino Papæ, & ipse rescribit ei dicens, ꝙ licet in corrigendis excessibus, appellationis remedium sit inhibitum, non tñ fuit intentionis Papæ: nec ipse debuit iurisdictioni archiepi per mandatū huiusmodi derogare. Vñ si aliqs casus emerserit in inquisitionibus faciendis a dicto epo, non tanq̄ delegato, sed tanq̄ ordinario, in quo licitū sit appellare, nō vult Papa derogare authoritati ipsius archiepi occasione dicti mādati, quominus licitū sit cuilibet, ad ipsum archiepm tāquā ad metropolitanū libere appellare. Nō ꝙ a correctione ñ est appellandū nisi modus excedatur. Itē non itēdit Papa alicui ꝑ suū mādatū præiudiciū generare.

[Glossa sequens soluit contrarium.

a ¶ Interclusum.] ꝭ. de app. ad nostrā, & c. reprehensibilis. in fi. & c. cū speciali. in fi. nec obstat. ꝭ. de pur. can. nos inter alia, qa nō loquit de correctione, sed de expurgatione, & hæc vera sunt, nisi corrigens modum excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore sub illo. §. sunt quorum ꝭ. de sen. excom. vniuersitatis. & hoc intellige de notorijs excessibus, in quibus non admittitur appellatio. ꝭ. de appel. cum sit Romana. in fi. Ber.

[Gl. sequens per q. qu. .. clerici non professi, &c.]

b ¶ Sæculares.] clerici ideo dicuntur sæculares, quia ad modum etiam laicorum, & qui vere sæculares dicuntur, possunt proprium habere, & inde facere ꝑ sua voluntate, secundum ꝙ habes ꝭ. de testa. quan ꝑ totū.

c ¶ Nec esse debuit.] ne inde nascant iniuriæ vñ iura nascuntur. C. vnde vi. meminerint. & ꝭ. de accu. qualiter

cautionem, vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

¶ Item Archiepo Senon.

¶ *Papa per rescriptum quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat non facit ex hoc ipsum delegatum, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem, sicut si Papa nullum mandatum fecisset. h. d.*

CAP. XII.

Licet † in corrigendis excessibus (iuxta † canonicas sanctiones) appellationis sit diffugiū interclusum, a & ideo Parisien. eps a nobis receperit in mandatis, vt tam circa viros religiosos q̄ ēt clericos sæculares b suæ iurisdictioni subiectos, q † multa & grauia crimina cōmittere ꝑponunt, inquirat & corrigat appellatione remota, q̄ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honestū: ¶ Quia tñ intentionis nostræ nec fuit nec esse debuit, c iurisdōni tuæ per mandatum hmōi derogare, ꝑsentium authoritate duximus declarandū qđ si in inquisitionib. ab eodem epo, non tanq̄ delegato, d sed tāq̄ ordinario, faciēdis, aliqs casus emerserit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanā appellare, e ꝑdictis occasione mandati, f authoritati tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitanū appellari g valeat, nolumꝰ aliquatenus derogare. †

¶ Idē in cōcilio generali. †

¶ *Prelati subditos corrigunt & reformant appellatione remota, vel consuetudine nō obstante. Si tamen capitulū consueuit corrigere excessus canonicorum, si infra terminū ab episcopo præfigendū nō facit, ipse episcopus hoc facit. h. d. vsque ad § cæterum.*

CAP. XIII.

Irrefragabili constitutione sancimus, vt ecclesiarum prælati, ad cor-

d ¶ Tanquam delegato.] si enim tanquam delegatus cognosceret vel inquireret, ad dñm Papā tantum deberet appellari. sup. de off. de lega. super quæstionum. §. porro.

[Glossa sequēs ponit quatuor exempla.]

e ¶ Appellare.] puta quia volebat inquirere super quo nō ꝑcesserat infamatio. ꝭ. de accusat. cū oporteat. vel qa admittit testes conspiratores. ꝭ. de re iud. cum I. & A. & ꝭ. de simo. licet Heli. & c. ꝑ tuas. vel si non citat illum contra quē inquirit. ꝭ. de accu. qualiter & qñ. §. debet. vel ī aliquo excederet formā inquisitionis. ꝭ. c. proxi. circa princ. inf. de accusatio. inquisitionis.

f ¶ Mandati.] quo non delegatum constituit, sed vt ordinarium instruxit: quia per tale mandatum non posset procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat delegatum iurisdictionem ꝭ. eod. ti. graue. vbi simile fuit mandatum.

g ¶ Appellari valeat. & ita potest appellari in inquisitione sicut in coerctione a grauamine scilicet cum modus exceditur. inf. de sent. excom. vniuersitatis. ꝭ. de appel. de priore. & c. proxi. circa prin.

Irrefragabili.] Hæc decre. vsque ad §. Cæterum, habet duo dicta. secundum: ibi, Excessus. Abb.

CASVS. In principio statuit concilium, quod plat ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem & reformationem subditorum suorum, & præcipue clericorum, ne sanguis eorum de ꝑlatorum manibus requiratur: ut autem liberius correctionis officium valeant exercere, decernit ꝙ nulla ꝯsuetudo nel appellatio ipsorum efficium valeat impedire, nisi modus canonicus in talibus excedatur, tñ excessus canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consue ierint corrigi per capitulum, ad commonitionem episcopi infra certum terminum præfigendum ab ipso, per ipsum capitulum corrigantur in illis, in quib. talis fuit consuetudo: & si capitulum negligens fuerit, episcopus ex tunc demum habens præ oculis ꝑsos corrigat appellatione remota.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōpilatione.

† Hęc verba: iuxta canonicas sāctiones, desunt in antiquis exemplarib.

† In omnib. antiquis ita: qui multa & grauia committere proponitur.

1 Et ideo q̄ genus illud mixtū est, in quātum religioni participant, dicātur clerici: inquantum laicis, dicūtur sæculares. de sam. Tri. c. 1. sup ver. cōem secundū. Host. Ioan. And.

2 Concor. tex. quē Bar. dicit sing. in l. 1. C. qui ꝑ sua iur. sdictione.

† derogari.

† Cap. 7. & c. 1. eo. titu. in 4. compilatione.

rigendum subditorum excessus, maxime clericorũ, & reformãdos mores prudenter ac diligenter intendant, † ne sanguis eorũ a de suis manib. requiratur. ¶ Vt autem correctionis et reformationis officium libere valeãt exercere, decernimus, vt executionẽ ipsorum, nulla consuetudo, b vel appellatio c valeat [1]impedire: nisi formã in talib. excesserint, obseruandã. ¶ Excessus tamen canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerũt corrigi per capitulum, d per ipsum in illis ecclesijs (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem, vel † iussionem episcopi corrigantur infra terminũ cõpetentem ab eo † præfigẽdum; alioquin ex tunc episcopus Deum habens præ oculis, ipsos vt animarum cura requirit, per cẽsuram ecclesiasticam corrigere non postponat.

¶ Si canonici sine manifesta & rationabili causa (maxime in contemptum episcopi) cessant a diuinis, episcopus cessationem non seruabit, & metropolitanus vice Papæ cognoscet. h. d.

¶ Cœterum si canonici absque manifesta & ratio

Prælati negligētia est periculosa.

a ¶ Ne sanguis eorum.] durum verbum est istud p prælatis negligentibus subditos corrigere, similẽ de reg. c. vlt. & de stat. re. cum ad monasterium. §. vl. & de accus. qualiter & quãdo. § pen. Nec admittitur, pastoris accusatio si lupus oues comedit, & pastor nescit. de re iu. quam uis. Et eo ipso ꝙ prælatus tacet, cõsentit. 43. dist. si rector. & ex eo permittitur securitas delinquendi. 23. dist. error. Et fac lites veniæ incentiuũ tribuit delinquendi. 23. q. 4. est iniusta. Ne ergo subditorum sanguis de prælatorum manibus requiratur, sequãtur Paulum dicentem, Mundæ sunt manus meæ a sanguine omnium vestrum. 43. dist. Ephesijs.

† Quia autē ratione p̄lati subditorū excessus corrigerē debeāt p̄scripsit conci. Tri. ses. 13. de reforma, cap. 1. Act. 20.

b ¶ Nulla consuetudo.] quia nõ præscribit ꝯ ep̄m in talibus. de præscri. cum ex officij & ꝯ obedientiam similiter n currit præscriptio. de p̄sump. cum nõ liceat. tamen in præiudiciũ archidiaconi iurisdictionem exercere nõ debet. de exces. præ lato. capitu. 2. nisi ille esset negligens. vt hic dicit de capitulo: tunc enim posset.

c ¶ Vel appellatio.] quia a correctione nõ appellatur. de app. reprehensibilis. in fi. & c. cum speciali. in fi. & c. ad nostram nisi modum excedat, vt hic dicit. de hoc dictum est sup. c. proxi.

[Glo. seq. soluit obiec. decre. & de persona. Secũdo quærit, an quilibet canonicus sit iudex arg. negatiue, & soluit. Tertio obijcit contra deuolutionem iudicãdi p tres rationes, quas reperit ꝯ deuolutionẽ eligendi, ponit opi. Io. & sol. Fi. reci. per quæstio. an episcopus post terminum requirat capitulũ in corrigendo.]

1 Idem sanciuit conci. Tri. ses. 24. de reforma. cap. 20.

d ¶ Per capitulum.] vel per decanum: vel per alium prælatũ de capitulo si consuetudo est. arg. de app. dilectis. de iure cõi de cã criminali cognoscere dẽt eps, 1 qui solus ordinarius est. 11. q. 1. de persona. & hoc q̄d dicit hic de consuetudine est. vnde dicit, cõsueuerunt. Sed nunquid in illo casu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius, ꝯ quem inquiritur? No vr̄, cum quilibet eorũ sit par ei, vel forte minor illo. Dicas ꝙ nõ; sed quilibet est iudex, 2 sicut est in pluribus delegatis. sup. de off. deleg. vno delegatorũ. sicut est i electionibus. s. de elect. quia p p. Sed quomodo deuoluitur potestas iudicandi de capitulo ad ep̄m, cũ episcopus sit de ipso capitulo tãquam caput. de his quæ fiunt a præla. sine cõsen. ca. c. nouit. & c. seq. & de verbor. sign. cum clerici? Præterea cũ episcopus sit de capitulo tanquam caput, vt dictum est, si omnes negligentes sunt, ergo ad ipsum episcopum nõ deuoluitur potestas, immo ad metropolitanum; si non omnes sint negligentes: ergo apud illos tãtum remanebit illa potestas, sicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum. s. de elect. bonæ. & c. congregato. præterea si deuoluit potestas ad ep̄m, ergo vi q ille solus possit cognoscere de causis criminalibus aliorum, q̄d est ꝯtra illud 15. q. 7. eps nullius. & 86. di. si q̄d vere. et de accu. qualiter & quãdo. eadem est quæstio qualiter deuoluatur electio a capitulo ad episcopum. Ioan. dicebat ꝙ vbicunque est ep̄s de capitulo, & ipse cum alijs est negligens deuoluitur ius eligendi vel corrigẽdi ad metropolitanũ. q̃nq; non est de capitulo, & tunc deuoluitur potestas de capitulo ad ep̄m. de conces. præb. postulastis. Ego dico, ꝙ ep̄s semper est in capitulo tanquam caput, & alij tanquã membra. Et dico ꝙ de iure cõi ius eligendi simul ptinet ad capitulu & ep̄m. de hoc dixi. s. de elec. cum ecclesia Vulterana, nisi ꝯsuetudo sit in ꝯtrium: videlicet, ꝙ solus ep̄s q̃nque cõfert beneficia, q̃nque capitulũ in ecclesia sua, & ꝑm hoc transfertur ius eligẽdi de vno ad alium. Si vero ius cõe in ecclesia seruatur: tunc transfertur ius illorum ad archiepiscopum, & sic intelliguntur omnia iura quæ faciunt mentionẽ de tali translatione. Nec vr̄ rationem habere q̄d dicit Ioã. ꝙ eps q̃nque de tali capitulo sit: q̃nque non. q̃nq; tñ eps interest electionib. non tã quam eps, sed tãquã canonicus: & est specialis consuetudo in quibusdam ecclesijs, in quib. eps retinet ius canoniæ, & præter reditus suos percipit aliquid de capitulo: & tunc est in electionib. tanquã canonicus: & sic intelligitur illa decre. postulastis. & tunc similiter transfertur potestas ad ipsum ep̄m, nisi malitiã adhibeat ut dicit tibi. Hoc est verum circa collationem beneficiorum, sed cum episcopus est negligens in correctione subditorum, non deuoluitur ius corrigendi vel puniendi ad capitulum, sed potius ad archiep̄m. 9. q. 3. cum simus: quia iurisdictio talis principaliter spectat ad ep̄m, licet de cõsilio eorum & in eorũ præsentia debeat hoc facere. 3 15. q. 7. ep̄s nulli. & 56. dis. si quid vero. Sed cũ ius corrigendi ptinet ad capitulũ in ecclesia cathedrali de cõsuetudine, vt hic dicit: cũ ipsi de capitulo sunt negligentes, ius trãsfertur ad ep̄m: vt hic habes expsse, & ep̄s postea nihilominus de consilio eorundem debet corrigere: quia licet perdiderint ius corrigẽdi, non perdiderũt ius cõe, quo debent cum ep̄o, in talibus interesse simile. sup. de cle. ne pro defectu: quia licet perdant per negligẽtiam ius eligẽdi actiue, non tñ perdunt passiue, s. de elec. ne pro defectu. & si omnes in causa correctionis sunt, tunc non procederet episcopus cum eis. Bet.

2 Dicit hic Inno. ꝙ de nullo canonico dici pt, ꝙ sit iudex, cũ penes capitulum nõ penes singulos sit iurisdictio: sed de eis dici pñt verba resonantia factũ, sicut is canonicus coniudicat, sicut electio est penes capitulũ & nõ singulos: & tamẽ singuli coeligũt. Io. And.

† & † alle. ep̄o.

3 Nisi contra hoc præsceipserit. d̄ consue. c. 2. li. 6. Io. An.

CÆTERVM. Iste §. loquitur de cessatione a diuinis, pro qua vide c. si canonici. & c. quamuis. eod. tit. lib. 6. Abb.

CASVS. In §. isto dr̄ ꝙ si canonici absq; manifesta & rationabili causa, in contemptum episcopi cessauerint a diuinis, episcopus nihilominus celebret ĩ ecclesia cathedrali. & metropolitanus tanquam delegatus Papæ super hoc ad querelam episcopi cognita veritate eos taliter corrigat, quod metu pœnæ talia de cætero non præsumãtur. In fine dicit, quod prælati ecclesiarum hoc statutum ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertent, sed diligenter obseruent si canonicam uoluerit effugere vltionem. Nota quod prælatus tenetur corrigere subditos, alias imputabitur ei. Item a correctione non appellatur.

latur, nisi modus excedatur. item consuetudo dat iurisdictionẽ excessibus corrigendis. Itẽ hic est casus in quo metropolitanus est iudex subditorũ suffraganeorum, sed nõ iure metropolitico, sed auctoritate huius constitutionis.

[Glo. seq. no. alleg. vnam concor. sig. cõtrariũ vnum, & obijcit & soluit.]

a ¶ Cessauerint à diuinis.] .i. q̃ soli canonici possunt subijcere ecclesiã interdicto cũ subsit causa, cũ ẽt solus decanus hoc possit. ȷ̃. de appellat. dilectis. & sic ẽ ɔtra. ȷ̃. de his quæ fi. à ma. par. cap. quæsiuit. vbi dr̃ q̃ requiritur consensus epi & canonicorũ. Itẽ vr̃ q̃ capitulũ no possit suspendere ecclesiã: qa sic seipsos supponerent interdicto. quod esse nõ põt, q̃ qs suspendat seipsum: quia in ꝓprio facto iudices esse nõ possunt, nec possunt sibi dicere legẽ, nec sibi pñt imperare. 2 1. dist. nunc aut. & ff. de arbit. l. pe. qd ꝓcedit Io. sed ɔtra credo, si capitulũ ex ɔsuetudine non habet, bñe põt ecclesiã supponere iterdicto. nec dicuntur seipsos suspendere vel interdicere: sed ecclesiam interdicunt vt diuinũ officiũ nõ fiat i ecclesia p p delictũ alicuius seu aliquorũ, & in ecclesia ipsi celebrent: qa seipsos nõ interdicunt, nec eps eadẽ ratione posset interdicere ecclesiã suã cathedralẽ: quia interdiceret seipsum; Sed pot sicut hoc sæpe cõtingit de facto: sæpe enim ꝓpter factum ciuium interdicit ecclesiam & eps cessat ioi a diuinis, sed in aliis ecclesiis non cessat.

[Glo. seq. primo reci. per q. qualis sit iurisdictio. Secundo quærit, & obiicit & sol. & ponit opi. Ioan. quã reprobat. Tertio obijcit dec. si clericus, & soluit & ex ei hoc interserit incidẽtem quæstionẽ, quã soluit.]

b ¶ Super hoc delegatus.] sic ȷ̃. de hære. ad abolendã. in fin. Et dic delegatus datus. nõ enim posset dici illa iurisdictio delegata, cũ nõ expirat morte delegãtis re integra; nec etiam expirat tẽpore: est ergo ordinaria, vel quasi. auctoritate huius canonis archiepõ concessa a sede Apostolica. simi. s. de trans. inter corpora. ver. q. vt hoc possem ex canone. &c. & est specialis casus in quo metropolitanus habet iurisdictione in subditos suorum suffraganeorũ. Sed quare eps non corrigit excessus istorũ in casu isto sicut in aliis, vt s̃. dicit. Ratio reddi potest, quia cum iste excessus sit in persona epi ꝓpria comissus, i. siue in odium suũ, ei facta est iniuria, & nemo iniuriam propriam vindicare debet auctoritate ꝓpria. 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. & iudex de facto suo esse non debet. 4. q. 4. c. 1. Io. assignauit aliam rationem, scilicet q̃ episcopus solus non possit punire aliquos, sed cum canonicis ec ciene. 1 6. q. 7. episcopus nullius. & 86. di. si quid vero. & sic sequeretur quod ipsi canonici essent rei & iudices. hæc non videtur ratio sufficiens: quia si canonici alias excederent omnes, episcopus bene potest per se corrigere & punire illos, & sibi imputent; quia per delictum suum priuati sunt illo iure tunc. simile ȷ̃. de ver. sig. abbate. in fi. si episcopus solus non posset corrigere illos cum omnes excedunt, iam viderentur habere priuilegium delinquendi, & sic remanerent in delicto suo: quod absurdum esset. Sed quare non tractatur causa ista coram arbitris, cum canon dicat, q̃ si episcopus habeat causam cum clerico suo, coram arbitris debet tractari. 11. q. 1. si clericus aduersus. sed illud ca. loquitur de ciuilibus causis. Sed in casu illius c. si clericus nollet eligere cõmuniter arbitros, quis compellet ipsum? episcopus non, quia non est iudex in causa sua: archiepiscopus non, quia non habet iurisdictionem in eum, nisi in certis casibus s̃. eod. pastoralis & iste non est de illis: quid erit? Credo quod licet causa sit episcopi, ipse episcopus potest illum compellere vt arbitros eligat cum eo. ȷ̃. de app. secundo requiris. §. 1. & ca. cum speciali. & s̃. de offi. dele. suspicionis. 1. sed in casu istius capituli iõ non eliguntur arbitri, quia sic placuit Papæ, vt dicit Io. immo ratio alia melior potest assignari. hic enim in iniuriam & contemptum episcopi suspẽditur ecclesia; & sic est causa criminalis, quia hic agit episcopus de iniuria sibi irrogata & de causa criminali arbitri cognoscere non possunt nec de liberali vel matrimoniali. ȷ̃. de i inte. rest. causa. §. vlt. ff de arbi. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

c ¶ Metu pœnæ] sic enim fero abscindẽda sunt vulnera, quæ tormentorũ non sentiunt disciplinam. 82. dist. plurimos. in fi. & 16. q. 1. i canonibus & s̃. eod. el. cum in cunctis §. vlt. & vt alij etiam pęnam similem pertimescant, & teneãtur ff de pœ. cap. talium. §. famosos. & 2. q. 7. qua propter & ȷ̃. de sta. re. ea. quæ. §. 1. iuxta illũ Horatij in epistolis.

Oderant peccare boni virtutis amore:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

... nabili causa (maxime in contemptum episcopi) cessauerint[a] a diuinis, episcopus si voluerit, nihilominus celebret in ecclesia cathedrali; & metropolitanus ad querelam ipsius, tamq̃ super hoc delegatus[b] a nobis, taliter eos per cẽsuram ecclesiasticã cognita veritate castiget, & metu pęnæ[c] talia de cętero non præsumant.

¶ *Prælatus in impositione pœnæ cauere debet a quæstu pœcuniæ & ab omni alio grauamine hoc dicit vsq; ad fi.*

¶ Prouideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, vt hoc salutare statutum, ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed illud studiose ac fideliter exequãtur, & si canonicũ velint effugere vltionem, quoniam super his sedes Apostolica auctore Domino attentissime vigilabit.

¶ Idem in eodem. †

¶ *Cum in ciuitate vel diœcesi sunt populi diuersarum linguarum, episcopus debet prouidere eis per vtros idoneos q̃ secundum varietatem linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrent. Et si vrgens est necessitas costituet sibi vicarium pontificem illius lingua, non tamẽ propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos.*

CAP. XIIII.

Quoniam † in plerisq; partibus infra eandem ciuitatem atque ...

† Cap. 9. & ca. 2. eo. tit. in 4. compil.

† Ad intelligentiã huius c. vide q̃ copiose scribit Ludouicus Gomez. Regula cancellariæ de idiomate. vbi plurima tradit de linguarum similitudine & diuersitate huc spectantia.

QVoniam. Sunt duo dicta principalia. Secundum: ibi, Prohibemus, Abbas.

CASVS. In multis partibus intra vnam diœcesim vel ciuitatem permixti sunt populi diuersarum linguarum qui sub vna fide varios habent ritus & mores: statuit concilium, q̃ episcopi huiusmodi ciuitatũ eligant viros idoneos, qui s̃m diuersitatem linguarũ, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo & exemplo: præterea prohibet concilium quod vna ciuitas non habeat plures episcopos, tamquam vnum corpus habens plura capita quasi mõstrũ. Sed si necessitas propter cãs prædictas postulauerit eps loci catholicam præsulem nationibus illis conformẽ cõstituat sibi vicariũ. q. sit ei p oĩa obidiẽs & subiectus: & si aliquis aliter se ingeret, nouerit se excõicatũ: & si non resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito (si necesse

cesse fuerit auxilio brachij sæcularis. Not. q vna quæque ciuitas vnũ tantum debet habere pontificẽ. Item ecclesia inuocare potest & debet auxilium sæculare, si necesse fuerit.

a ¶ Prouideant.] suis expensis. ĩ. c. proximo.

b ¶ Monstrum.] ff. de statu ho. non sunt liberistiin. C. de posth. hære. insti. quod certarum. in fin. & ff. de verbi. sign. quæret aliquis. quia vnus tantum debet esse imperator, & singuli episcopi per singulas diœceses. 7 qu. 1. in apibus

c ¶ Necessitas.] dispensatiue dictum est hoc propter necessitatem, vt hæc lĩa ꝓbat. & 7. q. 1. non autem s. de renũ. ad supplicationem & iste pontifex subiectus est diœcesano ratione officij 1 qđ exercet in eius diœcesi tanquam vicarius, vt sequens littera dicit: secus in illa decre. ad supplicationem.

[Glo. seq. quærit, arg. & soluit.

d ¶ Vicarium.] & tñ habebit iste vicarius ordinariam iurisdictionem sine potestatem. s̃. de offi. archi. ad hoc. & 25. dist. perfectis. vbi archidiaconus est vicarius epĩ, & tñ iurisdictio sua ordinaria, est perpetua. sic vĩ q aliquis qui non est archiepiscopus, põt habere suffraganea. sic etiam archieps quãdoq; est subditus episcopo. s̃. de renunc. ad supplicationem. Sed a quo consecrabitur iste eps? Rñdeo, à suo epõ, non à metropolitano, cum ei non subsit. s̃. eo. pastoralis. adiunctis sibi duobus vicinis episcopis quia aliter consecrari non dẽt. 66. distin. porro. & s̃. de tempo. ord. si archieps. & c. nec epi & illi tenentur venire ad aduocationem illius: quia sibi inuicem mutuum consilium & auxilium exhibere tenentur. ĩ. de treuga & pace. c. 1. & 11. quest. 3. curæ.

e ¶ Mucrone percussum.] & ita est canon latæ sententiæ. sicut ille. 27. q. 4. si quis suadente. sicut & ille s̃. de elect. cum in cunctis. & cap. quisquis vbi ipso iure sũt suspensi.

f ¶ Brachio sæculari.] sic s̃ eod. cap. 1. & 17. dist. nec licuit. & 23. q. 5. principes alias autem nisi clericus sit incorrigibilis, non est implorandum brachium sæculari. 3 & etiam depositum non potest laicus punire,

1 Dicit Inno. cuius ratione deat subesse diœcesano: secus si aliàs vocatur ad supplẽdũ defectu sui. 7. q. 1. põtifices. Ioan. Andr.

† al. ita diuersa habẽs capit à qua n, &c.

† præscriptas,

2 Dicit Hos. inter illos q sunt suæ linguæ. Ioã. And.

† insolẽtiã.

2 Concord. tex. in l. miles. cum gl. & ibi. Bart. ff. de re. m.

diœcesim, permixti sũt populi diuersarũ linguarũ, habentes sub vna fide varios ritus & mores: districte præcipimus, vt pontifices huiusmodi ciuitatũ siue diœcesũ, prouideãt a viros idoneos, q secundũ diuersitates rituũ & linguarum, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrẽt, instruendo eos verbo pariter & exemplo. ¶ Prohibemus autem omnino, ne vna eademq; ciuitas siue diœcesis, diuersos pontifices habeat, tam quã vnũ corpus diuersa † capita quasi monstrũ. b ¶ Sed si propter prędictas † causas vrgẽs necessitas c postulauerit, pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione cõstituat sibi vicarium d in prędictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: e si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum: adhibito (si necesse fuerit) brachio sæculari f ad tantam insolentiam † repellendam.

nisi sit incorrigibilis. ĩ. de iud. cum non ab homine. & 81. dist. dictum. nisi in crimine falsi ĩ. de cri. fal. ad falsariorum. & ita vbicunque deficit ecclesiastica potestas, recurrendum est ad auxilium sæculare. 11. q. 1. petimus. & 23. q. 5. de liguribus & sic vna potestas per aliã iuuatur. 96. dist. cum ad verum. & c. ventũ est. 1. q. 1. Bernardus.

Idem in eodem. †

¶ *Episcopi qui per se non possunt, tenentur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones, & vt possint episcopi reperire tales, præcipit in ecclesijs cathedralibus & collegiatis tales institui.*

CAP. XV.

INter cætera, quę ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime sibi noscitur esse necessarium; quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eo quod non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. ¶ Vnde † cũ sæpe contingat, q episcopi ꝑ occupationes, multiplices, vel inualitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientię, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cętero tolerandum) ꝑ seipsos g non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas diœceses & effusas: generali constitutione sancimus, vt episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis h officium salubriter exequendum

INter cætera.] In prima exordiũ. In secunda constitutio: ibi, Vnde. In tertia, pœna: ibi, Si quis autem. Abb. Sic.

CASVS Inter alia, quæ pertinent ad salutem populi Christiani, ꝓdicator verbi Dei quam plurimum est necessarius: q a sicut corpus materiali cibo nutritur ita & anima spirituali cibo reficitur. sed episcopi quandoque propter multas occasiones, & multas causas non sufficiunt ministrare populo verbum Dei: vnde statuit concilium, q episcopi assumant viros idoneos ad officium prædicationis, qui plebes sibi commissas eorum vice instruant & ædificent verbo, & exemplo, quibus ea, quæ necesse fuerint, ministrentur: ne propter necessitatem ab officio prædicationis desistant. Vnde præcipit concilium q tam in cathedralibus ecclesijs, quam in alijs conuentualibus viros idoneos debeant ordinare, quos habeant coadiutores tam in officio prædicationis quam in audiendis confessionibus & alijs q̃ ad salutem pertinet animarũ. q autẽ hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni. Not. q episcopi debent habere coadiutores. non solum in officio prædicationis, sed audiendis confessionibus & pœnitentijs iniungendis.

g ¶ Per seipso non sufficiunt.] & ideo cum alijs onera sua partiri debent. ĩ. de præsump. mandata. & s̃. de offi. archipresb. vt singulæ.

h ¶ Prædicationis officium.] quod priuilegatum est. ĩ. de hære. q Dei timorem ... aliquis prædicare ... nisi mittatur 4 authoritate epõrum, vel Apostolicæ sedis ĩ. de hær. excommunicatus. §. quia vero. ADDITIO. Contrarium significauerat q̃dã hunc ĩ. de offi. deleg. c. vlt. sed. non est contra: quia ibi loquitur in

† Cap. 10 & cap. 3. eo. tit. 4. compilatione.

†Idem roborauit Cõcil. Trid sess. 5. ca. 2. sub. ru. decretum de reformat. & sess. 24. de reformat. c. 2. cõcordat concil. Cartha. 4. cap. 20. & concil. Rhemen. c. 4.

4 Cõcilium Lateranẽ. sub Leone x. sess. 11. in prin. & Concil. Tri. pxime citatũ.

tur in delegato qui officium predicationis sibi iniunctum committere non potest. hic loquitur in ordinario cuius officium latius patet.

a ¶ Necessaria subministrent.] sicut legatus principis committitur in prouinciã, de reb. fisci vel imperatoris viuere dẽt in authẽ, vt nulli iud. §. nulli. coll. .& in authẽ de mã. prin. § illud tñ, coll. licet secus faciãt legati dñi Papæ, ĩ.de praeser. accedentes.& de censib. cum instantia, &c. procuratores.

CONquerente.] In prima parte petitio & cõtestatio In secunda sñia: ibi, Nos autem. Abbas.

CASVS. Procurator monasterij sancti Benedicti montis Subasij conquerebat quod eps de assino diœcesano contentus iuribus ... in ecclesijs & capellis ipsius monasterij, qua dẽt habere à quibusdã ecclesijs exigebat procurationes, quæ ad eas præstandas non sufficiebant: Vñ petebat procurator ipsius monasterij, quod eps specificaret illa quæ competebãt eidẽ in eisdẽ ecclesijs rõne iuris epalis, quibusdã vero specificatis lis fuit legitime pstestata. Dñs Papa visis & intellectis pbationibus & rõnibus vtriusque partis, decreuit quod ... hẽat canonicam obedientiã, subiectionẽ, & reuerentiã, & alia, quæ in littera enumerantur, in ecclesijs, seu capellis diœcesis ipsius ad monasterium ipsum spectantibus; ita quod cum ad ecclesias illas visitandas accesserit, non plus requirat ab illis ecclesijs. nomine procurationis, nisi quæ ei poterunt exhibere pensatis facultatib. earundẽ nec amplius aggrauent in procuratorib. quam cæteræ capellæ eiusdẽ diœce.& alijs iurib. in pdictis ecclesijs eps sit cõtentus, nec amplius exigat pter moderatũ auxiliũ, quod iuxta formã Lateran. cõcilij duxerit postulandũ, si manifesta. rõnabilis cã extiterit. No. quod gñalitas specificanda est. Itẽ procuratio quæ dẽtur rõne visitationis, sm facultates ecclesiæ dẽt dari. Item non amplius dẽt exigi ab vna ecclesia, quam exigatur ab alijs, in procurationib. soluendis, & eodem iure quantum ad hoc ecclesiæ censeri debent.

[... recitat per q. ad quid valet specificatio. Secundo obijcit, quod sine specificatione procedat petitio, & soluit.]

assumant, potentes in opere & sermone: qui plebes sibi cõmissas vice ipsorũ (cum per se ijdem nequiuerint) solicite visitantes, eas verbo ędificent & exẽplo: quibus ipsi cum indiguerint, congrue necessaria [a] subministrent †: ne pro necessariorũ defectu, compellantur desistere ab incœpto.

¶ Vnde præcipimus tam in cathedralibus, quàm in alijs conuẽtualibus ecclesijs, viros idoneos ordinari, quod epi possint coadiutores & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verum ẽt in audiendis confessionibus, & pœnitentijs iniungendis, ac cęteris, quæ ad salutem pertinent animarum: Si quis aũt hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni.

¶ Honorius tertius episcopo Assisinatiñ.

¶ *Episcopus in ecclesijs diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia, declarat.*

CAP. XVI.

CONquerente œconomo monasterij sancti Benedicti montis Subasij nobis innotuit, quòd tu iuribus episcopalibus non cõtentus, quæ in ecclesijs, seu capellis eiusdẽ monasterij debes habere, a quibusdam earum procurationẽ exigis: quas ad dandam procurationem minime sufficere proponebat: petens vt specificares [b] quæ tibi rõne iuris episcopalis competerẽt in eisdẽ: quorũ† quibusdã specificatis, lis fuit legitime cõtestata.

¶ Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab vtraq; parte fuere proposita, itellectis, Decreuim[9], vt in ecclesijs seu capellis tuæ diœcesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam [c] obedientiam, subiectionẽ & reuerentiam, institutionẽ, & destitutionem, correctionem & reformationem, ac censuram ecclesiasticã, iurisdictionem [d] quoque causarum omnium, ad forum ecclesiasti cum de iure spectantiũ, pœnitentias [e], & sacrorum omnium, quæ ab episcopo sunt recipienda, collationem synodum & synodatici † seu cathedratici nomine duos solidos [f],

b ¶ Specificares.] per talem specificationem præcluditur via in posterum litigandi, & lites diminuũtur quod debet facere iudex. C. de iud. l. properandum. ff. si cer. pet. quidã. ĩ. de do. & contu. finem. & c. venerabilis. vt sciat qd debeat præstare reus & actor, ac recipere si obtineat, ne post sententiam alia contentio oriatur. arg. ĩ. de verb. sig. cũ olim & melius c. cum inter vos. Et iudex debet materiam discordiæ amputare. in authen. de man. prin. §. demum. & §. si tibi quoq;. coll. 3. immo & iudex primo loco si pot partes ad concordiam reuocabit. 90. di. studendum. & 5. q. 2. si primates, & 23. q. vlt. si qs mẽbrorum, & ĩ. de transact. c. vlt. & ff. de no. ope. nunc. l. 1. §. cum potest. Sed vĩ quod sufficeret dixisse; peto iura episcopalia in capellis, quia vniuersalis petitio est illa, & in talibus non requiritur specificatio, sicut peto rõnem administrationis ĩ. de resti. spol. cum ad sedem. & ĩ. de don. inter dilectos. & ĩ. de rel. do. constitutus. [1] Satis posset admitti talis libellus, cum proponatur pro vniuersitate, nec compellitur quis specificare, nisi quis velit ad cautelam: cum certum sit quæ sint iura epalia, sed valet etiam actori, vt sententia magis sit certa. Imo per hanc decre. credo quod specificãda sunt iura epalia: & si non specificentur in libello, intelligitur de his quæ hic enumerantur per dñm Papam, & de his non poterit qó referri, cum sint expressa in iure. In alijs aũt singularib. iudicijs specificatio fieri debet. ĩ. de lib. obla. c. pen. & vlt. vbi de hoc.

c ¶ Canonicam.] hic bene specificantur iura episcopalia, & est vtile quod in sñia apponatur, ne aliqua postea dubitatio oriatur. arg. ĩ. de ver. sig. cum inter

d ¶ Iurisdictionẽ.] sua iudex ordinarius est ep. in sua diœcesi, tam monacorũ quam aliorũ. 11. q. 1. de persona.

e ¶ Penitentias.] publica & aliorum maiorum criminum. ĩ. de exces. præla. accidentibus.

f ¶ Duos solidos.] duos solidos petere potest episcopus a qualibet ecclesia suæ diœcesis noie cathedralici, præterquam à monasterijs. 10. q. 3. inter cætera. Et appellatur cathedraticu quia pro homine cathedræ datur. 10. q. 3. placuit. quandoq; appellatur synodaticũ, quia

† Adde de hoc, & quod ... ha ... debet, per Doct. ... de ... tuto. & in clem. ... ab om... de vi. & ho. cler.

† In vno manuscripto ita: quorum quibusdam aut iuribus specificatis hinc inde fuit super pmissis lis legitime cõtestata. In alio ita: quorum qbusdã specificatis, lis fuit sic legitime contestata.

1 Adde, de hoc in l. Titia. & ibi Bar. ff. de le. 2. & in l. rei appellatione. ff. de verbo. sig.

† Synodatici & cathedratici noie quid intelligatur, copiose explicat Gratianus 10. q. 3. per totum. adde archi. c. 1. de præb. lib. 6.

quia in synodo datur. ȷ̃. de censi. olim. & isti duo soli dabuntur secundum æstimationem illius monetę, qui antiquitus & ab initio solui consueuit, nisi circa solutionem minoris monetæ, quæ modo est in vsu, sit præscriptum, vt in prædicta decre. olim. siue sit maior moneta in vsu, siue sit minor. ȷ̃. de cen. cum canonicis. & c. prædicto olim.

[Gl. seq. signat contrarium, & remittit & soluit.]

a ¶ Decimationū.] sed vr̄ φ pceptio decimarū de iure cōi ptineat ad parochiales ecclesias tm̄. ȷ̃. de deci. cum in tua. & c. pcedenti. Sed ɔ̃ vr̄ ȷ̃. de deci. dudū. vbi eps decimas petebat iure cōi debitas sibi solui & obtinuit. & de hac quarta habes 10. q. 3 vnio. & 12. q. 2. Vulteranæ. & c. nobis. & c. concesso. Quid iuris sit de hoc, dicetur. ȷ̃. de decimis, cū contingat hanc quartam de consuetudine episcopus percipiebat.

† al. nec.

1 Immo de iure: non n. dr̄ hic φ perceptio decimarum spectet ad epm sed φ de decimis perceptis ab ecclesia, recipit quartam partem: qd de iure est. ȷ̃ de præscr. de quarta. Ꝑm. Abb. an. Andr.

b ¶ Mortuariorum. quandoq; tamen est tertia, quandoque quarta, quandoque medietas. ȷ̃. de sepul. certificari. & ca. 1. & 2. & dicitur mortuarium, quod quis relinquit pro aīa sua in morte. de istis habes. ȷ̃. de test. officij. & c. requisiti. & hãc quartam percipiebat episcopus ex consuetudine: & ideo super his duabus quartis necessaria fuit probatio, sed non superioribus episcopalibus. quæ ipso iure debebantur: sed ista quarta mortuariorum potius petinet ad ius episcopale, vt in prædi. ca. officij & c. requisiti.

quartam decimationum a & mortuariorum b, visitationē quoq; annuā c: ita φ cū ad eas visitādas d accesserit, non amplius procurationis nomine requiras ab eis, nisi quantū (pēsatis facultatib. e earū sē) moderate poterūt exhibere, † plus cęteris f capellis eiusdē dięcesis in procurationibus onerentur: & infra. Tu autem his iurious in præfatis ecclesijs cōtentus existens, nō amplius ab eis exigas, prçter moderatum auxilium, quod iuxta formam Lateran. concilij g, si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cū charitate postulādum, sicut ab alijs ecclesijs einsdem dięcesis, pro necessitate temporis sustinemus.

¶ Idem abbati & conuentui S. Remigij.

¶ *Episcopus visitans monasterium non introducat sæculares, sed duos aut tres canonicos suos cum aliquibus religiosis.*

[Glossa sequens recit. per obiectionem & solutionem.

c ¶ Annuam.] sic semel tm̄ in anno pōt eps visitare ecclesias. 10. q. 3. decernimus. & c. epm. & c. placuit. alibi dicitur 2 φ bis in anno ȷ̃. de censi. cum venerabilis & ȷ̃. de hæe. excoicamus. §. adijcimus. alibi et dic tur, φ visitabit quoties necessitas fuerit. 10. q. 1. regenda. 1. q. 3. non semel.

2 Vide cōcilium Trid. sess. 7. de reformat. c. 7. & cū visitāt tanquam sedis Apostoli cæ delegati pātē habēt. idē concil. Trid. sess. 14. reforma. 0.

d ¶ Visitandas.] hoc est ordinarium, vt semel tantum in anno visitet. si tamen fuerit necessitas, potest pluries visitare, supra de offi. arch. mandamus. quia necessitas legem non habet. de consec. dist. 1. sicut. & sibi imputent clerici, qui tales se reddunt vt toties & debeat visitari.

e ¶ Facultatib.] iuxta facultates faciēdi sunt sumptus ȷ̃ de cēsi. c. cum nuper. & c. sopitæ. ne longi tpis vsū breuis hora consumat. ȷ̃. de censi. cum Apostolus. & ne ad exterminationem extremę virtutis ecclesiæ pducantur 10. q. 3. inter cętera & c. illud.

f ¶ Cæteris.] quia cum ipsi episcopo eodem commuju ni iure cum alijs capellis subsint, eodem iure debent censeri. 12. q. 2. cognouimus. & ȷ̃. de decimis. cum in tua. & dignum est vt qui similem cum alijs suscipiunt vitam, similem sentiāt in legib. disciplinam. ȷ̃. de sta. re. recolentes. quia nec debet alijs fieri remissio, alijs aūt tribulatio. 25. q. 1. c. ideo. §. is ita. circa finem.

g ¶ Lateran. 3 concilij.] ȷ̃. de censibus cum Apostolus.

3 Hoc fuit concil. Laterā. sub Alexand. iij. & quod hic citatur habetur ibi ti. de elect. Sumi Pont. cap 4.

CAP. XVII.

Vt iuxta: & infra. Attendētes igitur quod indecens est vt Rhemeñ. archiepiscopo, in monasterio vestro visitationis officiū exercente, sęculares h † intersint, per quos possit in claustro dissolutionis materia prouenire.

¶ Firmiter inhibemus, vt nullos de cætero sæculares in capitulum (nisi duo vel tres de canonicis ecclesiæ i suę, in decenti habitu k, alijs † quos † expedire viderit religiosis adiūctis l) se cum visitationis tempore introducat.

¶ Idem episcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

¶ *Lex diœcesana & lex iurisdictionis sunt diuersæ. vnde res iudicata in vna, non obstat agenti in alia.*

Vt iuxta.] Premittit motiuum phibitionis. Secundo prohibet ibi, Firmiter. Abb. Sic.

CASVS. Præcipit hic Papa φ cum prælati exercent officiū visitationis, sæculares secū nō habeant, p̄ quos possit in claustris dissolutionis materia prouenire, sed duos vel tres de canonicis suis hēat episcopus in decēti habitu, adiunctis sibi aliquot religiosis. Not. φ in visitationibus quas epi faciunt, non debent interesse sęculares, sed potius regulares.

† al. ita: sæculares intersint personæ.

h ¶ Sæculares.] quia etiam cohabitare & coniungi nō pñt qb. studia sunt diuersa 16. q. 7. in noua. & oppido laici ifesti sunt clericis 2. q. 7. laicos, & sine strepitu iudiciorū talia fieri debēt. ȷ̃. de accu. olim. 4 ad clericos sæculares tātum refertur qd dicit, sæculares. qa de laicis non est dubiū. quia in talib. interest se non debent vel de facto ducebant laicos.

† al. ita: viris alijs. al. ita, vel alijs.

† in vetustio rib. exēplaribus legitur, quot.

† Adde φ tales introducēs dēt illorum vti consilio. l. qd tā & ibi Bar. §. si arbiter. ff. de arb.

4 Et qa visitator inquirit de his quæ fecerit nunciantur, & sic sunt corrigēda se creto. 2. q. 2. si peccauerit. Io. Andr.

CAP. XVIII.

Dilectus filius abbas monasterij Rothomageñ. nobis exposuit,

i ¶ Ecclesiæ.] cum quibus hoc facere debet 86. di. si quid vero 15. q. 7. episcopus nullus. ȷ̃. de accu. qualiter & quando.

k ¶ Habitu.] infra de vi. & honest. cleric. 21. quæst. 4. per totum.

l ¶ Adiunctis.] qui sunt in huiusmodi officijs exercitati. ȷ̃. de ita. reg. quod in singulis.

Dilectus.] In prima ponitur partis conquæstio. In secunda Papæ prouisio. ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter abbatem monasterij Rothomageñ. ex vna parte, & episcopum Veneteñ. ex altera. quæstio super quibusdam quæstionib. vertebatur. dicebat abbas. quod tertia pars emendarum, quas homines quando que parochiarum pro suis excessibus soluere compellebantur, ad suum spectat monasterium ab antiquo, & quod omia quæ [illegible] ecclesiastica inter homines dictarum parochiarum, etiam pertinebat ad ipsum abbatem, sed examinatio & decisio quæstionis ad episcopum Veneteñ. & ad ipsum abbatem communiter pertinebant. Sed episcopus super his & super emendis inquietabat abbatem: super his de consensu partium litteræ fuerunt impetratæ a domino Inno. [illegible] illos [illegible]

istos iudices; p quas mandatur eisdē, vt auditis hinc & inde propositis causam sufficienter instructā remitterent ad Apo sedem, coram quibus dictus eps processum totū sed eū impediebat, occasione cuiusdā sententiæ latæ sup quibusdam ecclesijs, quo ad legā diæcesanā pro ipso epo.

quod tertia pars emendarum, quas homines quinque parochiā pro suis excessibus soluere cōpelluntur, ad suum spectat monasterium ab antiquo,a & infra. Cumque Innoceñ. Papa pręd. noster vobis dederit in mādatis, vt auditis hincinde ppositis, causā remitteretis ad eū sufficiēter instructā, dictus episcopus pcessum vestrum diutius impediuit, occasione cuiusdā sententię, q̄ super quibusdā ecclesijs, quo ad legē diœcesanā, pmulgata extitit p eodem. Vnde pfatus abbas nobis humiliter supplicauit, vt cū citatio, causarū examinatio, & decisio, †ac emēdę ad legē iurisdōnis ptinere noscantur, nō sinere mus sententię memoratę prætextu, negotij pcessū

sed quia iudices non procedebāt, supplicauit præfatus abbas dño Papæ Honorio, vt cū citatio causarū, examinatio, decisio & emendæ ad legem iurisdictionis ptineant, occasione sententiæ supradictę non permitteret impediri processum iudicū pdictorum: super his scribi Honorius præfatis iudicibus, mādans q̄ cum prędicta de lege iurisdictionis existant, quatenus non obstante huiusmodi sententia pcedant in negotio iuxta traditam sibi formam. Not q̄ alia est sententia lata quo ad legē diœcesanam, & alia quæ ad legem iurisdictionis, & ideo vna alij non obstat.

Gl. seq. ponit partem casus.

a ¶ Ab antiquo.] dicebat abbas q̄ orta ecclesiastica q̄stione inter homines ipsarum parochiarū, citatio ptinebat ad ipsū. sed examinatio & decisio q̄stionis ad epm Venetē. & ad ipsū cōiter ptinebat, & eps sup his inquietabat abbatē & sup emēdis: vnde communi consensu partium litteræ fuerunt impetratæ ad istos iudices.

[Gl. seq. distinguit legē diæcesanam & iurisdictionis, & quid spectet ad vtrāq; distinguit etiā inter monasteria & seculares eccłas & monasteriorū capellas.]

b ¶ De lege iurisdictionis.] no. hic differentiā inter legem iurisdictionis. & legem diœcesanā: in quibus legibus consistit totum ius & potestas epōrū. Ad legē enim iurisdictionis pertinent ista de quibus hic contendebatur: datio curæ aīarum, delictorū coerctio, ordinatio ecclesiarū, siue consecratio altariū & virginū confectio chrismatis, & generaliter oīum sacramētorū & ordinū collatio, quæ consistunt in dando: & alia plura & similia, q̄ enumerant s̄. eo. c. 3. & ca. conquerente. & incipiunt ibi; habeas canonicam obedientiam. & c. vsque ad verbum, synodū, in quo verbo incipit enumerare quædam, quæ pertinent ad legem diœcesanam. Ad legem vero diœsanam, spectat vocatio ad synodum; & ad sepulturas mortuorum cathedraticum, tertia vel quarta mortuariorum, quarta decimarum. De istis duabus quartis dic vt no. s̄. e. ti. conquerente. in no. q̄nq; hospitium, & consimilia quæ cōsistunt in recipiendo. q̄n p̄tū lex diœcesana cōprehendit legē iurisdictionis. j. de præscri. auditis. s̄. e. conquerēte. dicens. ergo q̄ omnia monasteria ipso iure in fauorē religionis exēpta sunt à lege diœcesana. 10. q. 1. c. 1. & q. 3. inter cætera. & 16. q. 1. c. cum p vtilitate. & 18. q. 2. quàm sit. & c. vlt. & 16. q. 1. placuit ab huiusmodi superius enumeratis. & c. proxi. ad legem diœcesanam spectantibus libere sunt omnia monasteria: nec ad talia facienda cogi possunt. 18. q. 2. quam sit, a lege vero iurisdictionis nō sunt exempta, nisi speciali priuilegio sint munita, sed omnia monasteria

vlterius impediri.

¶ Cum igitur prędicta de lege iurisdictionis[b] existant, mandamus, quatenus huiusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis formam.

¶ Gregorius nonus episcopo Suaneñ.

¶ *Per rescriptumque Papa mandat ordinario vt corrigat clericos suæ diæcesis, nō datur ei iurisdictio super exēptos.*

CAP. XIX.

GRaue gerimus, quod† cum in ecclesiam sanctæ Marię de Orbitello, & quasdā alias† in tua diœcesi existētes ad monasterium sancti Anastasij de urbe spectantes, nullā iurisdictioné habes ordinariam, aut etiā delegatā, †

sua in diœcesi constituta, subsunt epo quo ad legem iurisdictionis. 18. q. 2. hęc tū monasteria. & c. cognouimus. 16. q. 1. interdicimus, sæculares vero ecclesiæ subsunt epo quantū ad vtramq; legē. 10. q. 1. de his. & c. antiquos. p̄ tāē tū monasteria epo seruitium ex prima constitutione. 16. q. 2. Eleutherius. & etiā ratione visitationis. j. de pscrip. cum ex officij. Vel q̄d debet ex consuetudine. 18. q. 2. seruitiam. & 1. q. 3. q̄situm. in fin. capellæ vero monasteriorum seu regularium subsunt epo quātum ad vtramq; legem. s̄. eo. conquerent. 16. q. 3. sane. & j. de priuil. cum & plantare, §. in ecclesijs. nisi pleno iure subsint monasterijs j. de priuil. quoniam per confessionem. Capellæ vero monasteriorum exemptorū subsunt epo, sicut & aliorum capellæ, nisi exēpta sint monasteria cum capellis suis. s̄. de priuil. ex ore. in fi. vnde ratione capellarum ad synodum venire tenentur, ut ibi: nam & abbas ad synodum venire tenetur, j. de maio. & obe. quod super. & 18. quæsti. 2. abbates. & hoc intelligas de his qui populum habent: & sic non contradicit illa palea. 18. dut. eps: & 18. q. 2. §. vlt. Quare non contra dicunt? quia intelliguntur de his, qui populum non habent. Sic ergo ex hac littera patet, q̄ sententia lata super his, quæ spectant ad legem diœcesanam, non tāgit ea quæ pertinent ad legē iurisdictionis. & sic sententia lata pro vno, non obstat in alio, cum sit penitus diuersa.

† In plurib. antiqs ita: q̄ cum in sā Mariæ de Orbitello, & quasdā alias ecclesias existentes, in tua, &c.

† Ecclesias.

† Quid hodie possint epi circa visitandos & corrigēdos monachos, statuit concil. Frid. sess. 21. de reformatio. cap. 3.

GRaue gerimus.] In prima ponitur quæstio. In secunda prouisio: ibi, Mandamus. Abbas

CASVS. Quidam episcopus recepit mandamus à domino Papa Greg. sup correctione clericorum suæ diæce. & ciuitatis: occasione istius mandati episcopus tulit sententiam interdicti in ecclesiam S. Mariæ de Orbitello, & quasdam alias existentes in diœces. ipsius episcopi, pertinētes ad monesterium. S. Anastasij d vrbe, & suspensionis sententiam in clericos earundem: abbas conquestus fuit super hoc domino Papæ, cum ipse paratus esset corrigere cunctos dictarum ecclesiarum: mandat Papa dicto episcopo, q̄ cum in dictas ecclesias nullam habeat iurisdictionem ordinariam vel delegatam occasione prædicti mandati, quatenus si ita est prudenter corrigat quæ minus prouide attentauit, & prædictas sñias sine difficultate relaxet. No. q̄ Papa per litteras suas non intendit præiudicium generare.

[Glo.

[Gl. seq. elicit tria argumenta.]

a ¶ Litterarum.] argu. habes hic per generale mandatum potius concessum priori, speciali: scilicet priuilegio exemptionis nō derogatur: quia de illo in genera li mentio non habetur. Item argu. quod commune ius non tollit priuilegium.1. Item ecclesiæ sunt exemptæ à iurisdictione epi, & litteræ super coerctione clericorum secundum ius commune obtente non derogāt priuilegio exemptionis. simile. ṡ. de rescrip. cum ordinem. Item arg. quod Papa p litteras suas iuri aliorum præiudicare non interdit. ṡ. de offic. delega. super eo. & ṡ. de auct. & vsu pal. ex tuarum. simile habes su. eod. licet. & per has literas debebat procedere tanquam ordinarius, non tanquam delegatus. simile habes ṡ. eo. tit. licet. Bernar.

1 Concor. l. sitiulā. §. fi. cū gl. fi. ff. de ser. ru. pdio. cū not. & in l. parietatē. eo. tit.

occasione litterarum nostrarū, quas sup correctione clericorū tibi trāsmisimus, in eas interdicti, ac i clericos earundem suspēsionis sñias promulgasti, quamquam abbas eius idē non alterij eos corrigere sit paratus; & inf. ¶ Mandamus quaten⁹ si est ita c, prudenter corrigens p te ipsum d quā minus pui de attētasti, p dictas sñias sine difficultate relax e. Se.

¶ Idem.

¶ *Ordinarius cui competit absoluere ab excommunicatione potest alijs absolutionē demandare.*

C A P. XX.

HIs † quibus ex officio f in certis casi-

b ¶ Corrigere sit paratus.] maxime; quoniam si ille non corrigeret illos, ppter negligentiam . ba tus vel prælati , non transfertur potestas corrigendi ad episcopum: cum non sit ordinarius illorum, nec in eos aliq̄ habet iurisdictionem arg. ṡ. de [illegible] sicut. sed habet locū istud. cum abbas [illegible] episcopo; quia tunc si abbas negligens esset, tunc demum eps potest illos corrigere. ṡ. e. tit. quanto. & irrefragabili, & 9. q. 3. cum simus. & ỹ de concess. præben. nulla. & ỹ. de app. c. 1.

† Conciliū Trid. sess. 24. c. 9. de casuū reseruatiōe & sess. 24. de refo. c. 6.

c ¶ Si est ita.] per hanc clausulam, si est ita: huic cognitio non demandatur, quia de facto suo certus esse debebat. ṡ. de rescrip. ab exco municato.

[Glossa sequens allegat 4. concor. & vnum contrarium.]

d ¶ Per teipsum.] sic ergo debet aliquis emendare qđ perperam gessit, & palliare quod fecit ṡ. de aucto. & vsu pal. nisi specialis. & ỹ. de accusa. qualiter & qñ. & 25. q. 2. quod quis commisit. & idē dicit imperator, ñ enim erubescimus corrigere q̄ prius diximus , nec ab alijs corrigi expectare volumus vt in Auth. de nuptijs si. 2. col. 1. colla. 4. Arg. contra ỹ. de cle. coniu. c. diuersis fallacijs.

2 Dic vt ibi & ṡ. de ele. nostri. & 55. distin. pœnitentes. Ioā. And.

[Gl. seq. obijcit, & dupliciter soluit. & primā approbat.]

e ¶ Relaxes.] & sic videtur quod sententiæ latæ tenuerūt, sed contradicit littera superior vbi dicit nullam habeas iurisdictionem, ordinariam vel delegatam & sic videtur quod sententia nulla fuerit , & sic debent dicere denuncies non tenere. vt ṡ. de offi. deleg. cum contingat vt de dicas, quod ista sententia ab solutionis potius ad factum refertur. simile ỹ. de test. dilectorum a forte illi ab inuicem timore. talis sententiæ , id pp obseruationē talis sententiæ nullus ac quiritur ep̄scopo. ỹ. de reli. [illegible] Et expo ne, relaxes, id est relaxatas esse ostendas. sic ṡ. vt li. nō conte. accedens. si ecclesiæ illæ ei non subsunt. sententia non tenet. ỹ. de reli. do. cum dilectus. Vel posset di ci q ecclesiæ illæ non sunt exemptæ: tamen eps non habet primo loco correctionē, sed abbas, cui subsunt nullo medio, ad quē pertinet correctio principaliter illorum clericorum: nec eps potest ei auferre iurisdictionem illam, nisi cum abbas fuerit negligens. ar. ṡ. eo. irrefragabili. & c. quanto. prout no. ṡ. e. pastoralis. & ẜm hoc ponitur proprie hoc verbum, relaxes: quia non debuit eps illos corrigere q̄ diu abbas illos corrigere sit paratus: ideo dicit, minus quideat tentasti : sed potius de facto relaxantur, vt dictum est.

bus g competit illos absoluere, qui pro violenta manuum iniectione, incidunt in canonem sententiæ promulgatæ, licet alijs huiusmodi absolutionem committere, cum uiderint expedire.

His quibus.] CASVS. Dicitur in Decre. ista, q illi qui ex officio suo in certis casibus possūt absoluere illos, qui pp violentam iniectionem manuū in clericos incidunt in sententiam excommunicationis, absolutionem huiusmodi possunt alijs committere cū viderint expedire. No. q beneficiū absolutionis potest delegari.

TITVLVS XXXII.

De officio iudicis.

¶Honorius tertius archiepiscopo † sancti Leonardi, & abbati Salernitano.

† In duobus vetustissimis codicibus : ita archiepō Salernitañ. & abbati sancti Leonardi. in cæteris ita : archiepō & sancti Leonardi abbati Salernitano. i vno p, Salernitano, legit, Salonitano.

¶ *Ad officium iudicis etiam delegati spectat prouidere ad necessitatem partis, quæ non potest habere, & poterit dare domesticum.*

f ¶ Ex officio.] scilicet ordinario.

[Gl. seq. quinq; ponit exempla, & ad secundum exemplum signat contrarium & soluit.]

g ¶ Casib.] primo ex officio legationis. ṡ. de off. leg. q translationē. & c. excōicatis, & c. nemini. Item si cui cōmittat hoc ex priuilegio: vt archidiacono Boñ. q ex priuilegio absoluit excōicatos in studio Boñ. cōmorātes, uel delinquentes ibide. Sed contra hoc est manifestū arg. q cōmittere no possit. ṡ. de off. dele. c. vlt. §. vl. cū ei non cōpetat hoc ex officio, sed ex priuilegio & sic certū ministeriū sibi commitit in hac parte, & huic forte stādū est q pōt: q a no dr illud certū ministeriū cum illud sibi competat ratione dignitatis, cui cōcessum fuit priuilegium perpetue. Item episcopi in certis casib. possunt tales absoluere ỹ. de sen. excō. mulieris. & c. de monialibus. & c. quod de his. & c. vlt. Item abbas absoluit tales. ỹ. de sen. excō. cum illorum. Item in articulo mortis possunt episcopi & sacerdotes tales absoluere. 17. q. 4. si qs suadente. & ỹ de sepul. c. vlt. Et in omnibus istis casibus personæ superius nominatæ cū uiderint expedire, possunt sup his iure ordinario committere vices suas auctoritate huius canonis. Item intelligo in omnibus alijs excommunicationibus, q illi q ordinario iure uel delegato a principe, possunt absoluere, possunt committere vices suas cum uiderint expedire, dummodo delegatus habeat iurisdictionem. & sic non contradicit. ṡ. de offi. dele. c. vlt. in fin. Bernardus.

DE OFFICIO IVDICIS.

¶Supra visum est de officio singularum dignitatum, & singulorum officiū, nunc congruo ordine subijcit. indeterminate de quodam officio, quod est ordinario & delegato com. nunc. Abbas.

De hac materia habetur 3. q. 6 c. infames. §. si vero in vno.

Ex litte-

EX litteris.] Communis diuisio. secunda: iqi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem, & conuentum monasterij Caneñ. ex vna parte, & conuentum Fossæ Nouæ ex altera, super quibusdam possessionibus quæ lis vertebatur corã archiep̃o & abbati sancti Leonardi Salernitaneñ. corã quibus proposuit procurator monasterij Fossæ Nouæ, quod habere non poterat aduocatum: Vñ sup hoc eorum officium implorauit. Archieps dedit eidẽ R. clericũ suũ, vt in cã illa sui patrocinium exhiberet. sed quidam monachus Caneñ. excipiendo ppo suit, hoc esse factum in piudiciũ sui monasterij eo quod dictus R. eius clericus & domesticus existebat: iudices dubitantes quid iuris esset, significauerunt hoc dño Papæ, & ipse mandat eisdẽ, quatenus non obstante hmõi exceptione in negotio pcedãt eodẽ, quia rõne No. quod familiaris ep̃i, põt esse aduocatus in cã coram eo. Item not. q aduocatus datur officio iudicis.

1 Cauensis Saueñ.

† Almaphia Almasia. Amalsia.

† Adde qd iportet hæc clausula per Bar. in l. Titię amicæ. q̃ est singu. ff. de aur. & argen. lega.

CAP. I.

EX litteris vestris accepimus quod cũ causam, quæ inter abbatẽ, & conuentũ Fossæ nouæ ex parte vna, & abbatẽ, & cõuẽtũ monasterij a Caneñ. † ex altera, super q̃busdam possessionibus monasterij sancti Petri † Almaphia † vertebatur: & inf. Quia p̃ius prædicti monasterij pposuit, quod habere non poterat aduocatum, vestrum super hoc imploran.do b officium † tu frater archiepiscope eidem de magistro R. clerico, tuo, ad exhibendum in causa ipsa patrociniũ prouidisti. Verum frater Stephanus Caneñ. monach⁹ proposuit, i p̃iudiciũ eius dẽ monasterij factũ esse, eo q dictus R. clericus domesticus tuus erat: & inf. ¶ mandamus, quatenus hoc non obstante c, in negotio ipso (ratione † præuia) procedatis.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Cum imploratur officium nobile sit litis contestatio secus in mercenario.*

CAP. II.

IVdicis d officium vbicunque † pro actione proponitur e: veluti cum restitutio i integrum principaliter postulatur litis contestationem expo-

a ¶ Monasterij.] scilicet. Fossæ Nouæ.

b ¶ Implorando.] & sic patet q ad officium iudicis pertinet prouidere partib. d aduocatis, si aliãs hẽre nõ possint ff. de off. procon. l. nec quicquã §. aduocatos. & ff. de postu. l. 1. §. ait prætor dẽt et attendere index, vt æqua di tributio aduocatorũ fiat. t. C. de postu. pro uidendum & 3. q. 6. c. infames, ver. si vero in vno hoc olim obtinuit, q salaria de publico dabant: hodie vero quilibet dẽt sibi prouidere. Sed q melius põt. C. de iud. properandum. §. illo procul dubio pauper. b. ñ, & hm ii personis debilib. q sibi prouidere non põt dẽt prætor de aduocatis consulere & prouidere. ff. de postu. l. 1. §. ait prætor.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Obstante.] ex hac patet q hæc exceptio non est admittẽda hẽo te suspectũ qa aduocatos alterius partes est clericus tuus vel commensalis, vel familiaris. arg. s̃. de app. ex insinuatione. Sed non est s̃: qa ibi non dr̃, p p hoc index recusari põt, vt suspectus qd ad aduocatus sit commensalis iudicis. sed dr̃, q iudex videbatur fouere latenter partem sui clerici commensalis. qui erat aduocatus. vnde ex eo sumitur argum. contrarium.

1 Et q aliquis sit ordo postulãtium, ne si honori postulantiũ locus det mediocres desideria sua nõ proferat. ff. de offi. procon. nec quicquam. §. obseruare. Io. And.

IVdicis officium.] Breue est, & per alia verba põt sic formari. In officio iud. q principali[ter] loco actionis proponitur, sit talis contestatio: secus si non principaliter. h[...] casum dictam cum exemplo. S[...] b[...] Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia vel minor læsa est in aliquo s̃ctu, in quo forma iuris seruata nõ fuit vel in aliqua sñia, a qua non fuit appellatum, & ita deficit n sibi iure communi: recurrerũt ad officium iudicis per beneficium restitutionis petijt ecclesia vel minor principaliter restitui contra ipsum contractum, vel contra sententiam: quæritur vtrum in casu isto debeat litis contestatio fieri? Dicit Papa q vbicunq; officium iudicis loco actionis proponitur, puta cum petit re titutio in integrum principaliter litis contestatio dẽt fieri. Si vero incidẽter, siue ante ingressum litis, siue post ingressum causæ huiusmodi officium postuletur, pote t ad hoc habere recursum sine litis contestatione. Not. q cũ restitutio principaliter postulatur, ordo iuris seruari debe sicut in quolibet alio iudicio ordinario, nisi certa actio vel cã proponatur.

[Gl. seq. ponit q̃dam exempla, qu b. imploratur iudicis officium.]

d ¶ Iudicis officiũ.] iudicis officiũ lat s. sime patet. 2. ff. de iur. om. iud. l. 1. Quæ dam ergo sunt in q̃bus officium iudicis implorat, põt enim iudex supplere de iure, q̃ aduocatis desunt, vt C. vt q̃ desũt aduo. index. sup. l. vnica. de hoc dixi s̃. de post. bonæ. Item interrogare dẽt quoties æquitas mouet iudicem. ff. de interrog. act. vbicunque & 30. q. 5. iudicantem. etiam po tquam est in causa conclusum s̃. de [...] inst. cum lo. item locum hẽt officium iudicis in omnibus quæ contingunt post lit. cont. circa rem petitam, vt i fructib. perceptis post li. cont. siue dam ũ am detur in causa, ea enim quæ post lit. cont. accidunt, valde pertinẽt ad officium iudicis. ff. de rei ven. non solum. & litem. §. 1. C. de rei ven. certum. & ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciẽdum, omnia talia quæ contingunt post li. cont. petuntur officio iudicis, & non iure actionis. Illa quæ contingunt ante lit. cont, specialiter dẽnt peti in libello. & nisi fuerint petita, index de illis non pronunciabit, vt in prædict. §. item sciendum. Idem de dolo, culpa, & negligentia post litem contestat. ma admissum ff. de rei ven. quia petitorio. §. 1. in multis alijs locum habet iudicis officium. sed hoc officium competit maiori & minori. & multa possent poni exempla in his & alijs incidẽtib. ante lit. cont. & post, & in quib. proceditur sine li. cont. vt s̃. c. proxi.

[Gl. seq. primo litteram exponit, & rõnem reddit, Secundo signat ptrarium, Ponit opi. & soluit. solutioni obijcit, obiectioni, & ptrario r̃ndet, demũ ar. signat ptrarium, remittit, & sol. Pi. reci. per tres quæst. in e. delegato competat, & an detur maiori, & an sit personalis vel realis actio.]

e ¶ Pro actione proponitur.] hoc iõ dicit, quia iudicis officium nemini datur, nisi tunc demum cum alia actio non superest, nam si communi auxilio quis munitus est, nõ debet ei tribui extraordinariũ. ff. de mino; in causæ in prin. 3 & loco actionis habere. & quia quasi ordinarium est iudicium, cum principaliter postulatur, sicut in alijs iudicijs debet lis cõtestari. ff. de minori Papinianus. §. vlt. & istud officium iudicis nõ perpetuatur per lit. contest. vt ibi dicitur immo infra certum tempus debet terminari, puta si ecclesia fuerit læsa in

† Parenthesi inclusa desunt in multis manuscriptis.

† Id est, vbi actio deficit 2 Vnde dicebat Vin. tõa valere iudicis officium in bonæ fide ptra tib. qui stipulationẽ in cõtra tib. stricti iuris. ff. depo. l. Lucius. & vbi deficit lex contractus, iudex facit quod ex bono & æquo sibi vr̃. Inst. de loca. §. pe. Io. And.

3 Hæc l. intelligit de extraordinario, q cõpetit ecclæ p bñficiũ re[stitutionis] [...] vel minoris al[...] [...] bus [...] iudicis o bñ. vbi cõpetit actio, secundũ Gul. in Spe. e. ti. §. 1. ver. sed opponitur. Io. And.

læsa in aliquo contractu celebrato solenniter, tunc debet potere directe restitutionem contra illum con tractũ. Idẽ est de minore si directe petit restitui. Sed contra videtur qđ possit expediri causã restitutionis lit. non conta. Dicit enim lex, ꝙ causa cognita & præsentibus aduersarijs vel si ꝑ cõtumaciam de sunt, causæ in integrum rest. ꝑpendẽ dæ sunt. ff de min. in causæ. §. cã cognita. Et sic vr. ꝙ si altera pars contumax, qđ possit cã expediri. Quid ergo fiet si est contumax. Istud de facto vidi, & vario modo dicebabt sapiẽtes. Quidam dicebat ꝙ danda est restitutio alij, quod non satis videt expediri ꝑ hanc decret. Dicas ergo ꝙ altera parte absente per contumaciam, lit. non cont. non est faciẽda restitutio, nec sententia super hoc proferenda est, sed dẽt actor in possessionem mitti, cã rei seruandæ de illa re super qua petit restitutio. simile. s̃. de offic. dele. consultationib. Si uero lis esset contestata, tunc daretur restitutio læsione probata. Sed per auth. vr quod altera parte absente possit restitutio indulgeri citra litis cõtestationem in auth. vt spon. lar. §. hoc aũt coll. 9. & C. vt hæres ab hæred. se abstineat. l. 1. & auth. ibi posita intelligit in casu suo spãli tm, s. cũ minor vult abstinere se ab hæreditate: & tunc vocãdi sunt creditores, quorũ interest præsentes esse, cũ minor abstineat, vt videant bona hæreditaria mobilia & immobilia, vbi dẽnt custodiri: & si intra tres menses nõ venerint, licitu est minori absq; periculo abstinere auctoritate iudicis coram quo illa petit restitutio: & est rõ quare procedatur in casu illo lit. nõ ꝯt. q̃a minor nõ petit restitui ꝯtra aliquem, sed cõtra factum suum: vt ei liceat abstinere ab hæreditate, quã adiuit: q̃a aliter sibi cõsuli non pot, nisi se abstineat; & si creditores essent præsentes, non fieret cõtestatio cum eis. q̃a ꝯtra eos non petit restitutio. Sed cum petit contra aliquem, & ipse est ꝯtumax, lite non cont. procedit ꝑ missionẽ in possessionem, vt dixit. & lex illa, in causæ. §. cã, intelligit lite ꝯtestata, cum minor petit restitui ꝯtra factũ suum, & non ꝯtra aliquem. Et ꝙ sic intelligat satis vr per legem quæ dicit qđ litis contestatio huiusmodi restitutionib. est facienda ꝑ quam ẽt litis contestatio non perpetuat iudicis officium. ff. de min. Papinianus. §. vlt. Item est hic arg. ꝙ actio ꝑ canones sit proponẽda. arg. ꝯtra j̃. de iud. dilecti. vbi de hoc: vñ expone ꝑ actione, i. loco iuris cõis. & quia ei qui nullo iure consummat, dat restitutio in integrum ꝑ officiũ iudicis, & hoc officium qđ loco actionis proponit, cõpetit ordinario principaliter ꝙ incidenter, sed incidenter delegato principaliter si hoc ei principaliter committatur. arg. j̃. de in integ. rest. c. pe. vbi de hoc. Et idẽ intelligit cum maior restituit principaliter, qñ actio non superest. v. g. aliqs absens fuit cã reipublicæ, ꝑscriptũ est cõtra ipsum ꝑ ꝑ eius absentiam dẽt restitui officio iudicis. C. ex quib. cau. ma: in inte. re. l. j. & 2. 1. ff. eod. ti. per totum. & officium istud datur fauore rei siue ꝑsonæ, & non ꝑꝑ ipsam rem: vnde potest computari inter personales actiones, & non inter reales; cum imploratur à minore vel ecclesia, & etiam cum postulatur à maiore.

[Glossa sequens primo exemplificat. Secundo argumen. super exceptione, &c. signat contrarium, & ibi remittit. Item signat aliud contrarium, & ibi remittit.]

† id est vel post litẽ cõtestatam, vñ postquã est in causa cõclusum.

† Lib. 12. epist. 15.

Minor si se ab hæreditate abstinet, vocãdi sunt creditores.

1 Prima loquit in illo qui erat in legatiõe, secunda in illo qui de ꝑfidis mãdato retinebatur sub custodia militari. Io. An.

scit; alias antea[a] & post ingressum† causæ, potest ad hoc sine litis contestatione haberi recursus.

TITVLVS XXXIII.

De maioritate & obedien.

¶ Grego. † Augustino Anglorum episcopo.

¶ *Prius ordinatus cæteris partibus prior & maior habendus est.*

CAP. I.

Cum† certum & inf. ¶ Sit honoris ista distictio, vt ipse prior & maior[b] habeatur, qui prius communitatis † cõsilio, & concordi fuerit [c] actione[d] ordinarius. †

a ¶ Aliàs aute.] i. si petatur restitutio non principaliter, sed incidenter, qñq; potest. cont. super principali quõne. puta apertis attestationib. aut ẽt post quam sit in cã conclusum, allegat pars altera, ecclesia, vel minor, ꝙ omisit necessariam probationem: vñ petit se admitti ad probationẽ omissam officio iudicis, j̃. de in integ. restit. auditis. & hoc fieri pot circa litis ꝯte. & ante ingressum litis, vt si omisit aliquam exceptionem, quam non proposuit intra tps sibi statutũ j̃. de exce pastoralis, aut si omisit sup exceptione ipsa probãda probationẽ necessariam, Item officio iudicis admittit, q̃a intereit eius litib. & sumptib. ñ vexari. ff. de mino. minor. 25. annis, & si omisit allegationẽ. ff. de mino. minor 25. annis. Itẽ est ar. hic ꝙ super exceptionib. quæ proponunt ante ingressum litis, vel ẽt lite cõt. nõ sit necessaria litis cont. 12. arg. contra s̃. de offi. dele prudentiã. §. sexta. ver. de hoc j̃. de app interposita. §. si. in quib. proceditur iure ordinario. & hoc officium competit ẽt maiori ante lit. cont. & post. Item arg. contra j̃. de app. significante. vbi soluitur.

ADDITIO. Et expone ante, i. antequam sit in cã conclusum: vel expone ante litis contest. exhibito tamen libello post.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. comp. & post ea c. l. Lateranẽ. sub Al. 3. par. 4. c. 1.

† al. ita: cõ vnitas.

† V. de [illegible] nores. ẽ de decurio.

2 Facit ad hoc l. pos. & ibi Bar. C. de pactis

DE MAIORITATE ET OBEDIEN.

¶ Quia minostrorum & iudicũ de quib s̃. visum est, alij sunt minores, alij maiores, nec aliter posset ecclesia seu status v. s̃. consistere (de quo vide pulchrum tex. in c. ad hæc. 89. di.) ideo competenti ordine hic sumitur de ipsorum maioritate, & obedientia impendendo.

De hac materia tractat 21. & 22. & 93. & 96. & 99 dis. ꝑ totũ. 33. q. 5. q sitit. §. finis. vsq; ad fi. q. 8. q. 4. & 9. q. 3. c. epo. §. sola vsq; ad finem. 90. 11. q. 3. & si ut dictum est ad § cu ergo. & c. si aut nobis & trib. c. seq. 22. q. 3. & 2. q. 7. admouendi. 23. q. 4. duo. 22. q. vlt. de forma 81. dist. c. vlt. 93. dist. quamquam. de conse. d. 5. in omnibus. 74. dist. episcoporum.

Cum certum.] Breue est. Vel per alia verba pot sic summari. in honorib. reuerentialib. impendendis ponderatur cæteris parib. maioritas ex prioritate ordinationis. Abb.

CASVS. Qui prius ordinarius est, maior & prior his qui posterius sunt ordinati, dẽt haberi. No. ꝙ q prior est tempore, potior, est iure.

b ¶ Maior.] nisi posterior ordinatus fuerit à maiore. j̃. e. ꝑ tuas. & ff. de albo scrib. l. 1. & vlt. & 93. dis. c. vlt.

[Gl. seq. ponit Brocar. de priori tempore inducens 7. iure pro. & 7. contra, & soluit.

c ¶ Fuerit] arg. qui prior est tpe potior 3 est iure. 75. dist. c. vlt. 7. q. 1. factus est. 27. q. 1. duob. 17. di. c. ꝯcilia, §. hinc ẽt. & c. vlt. & C. q potio. in pig. habean. diuersis & l. si. in fundũ, auth. ꝯtra. 74. dist. epõrũ. & q. potio. in pig. hab. interdũ. & ff. si cer. pe. creditor. arg. ꝯtra inf. de iure pa. illud. ff. de relig. & sump. fun. l. pe. 8. q. 1. licet. ff. q & à qb. ma. liberi nõ fi. si qs hñs. q ẽt facit pro cõtraria parte. Sol. 1. rñ. est vera, contraria sunt spãli, casualia, vt patet per singula contraria.

[Gl. seq. dupliciter exponit litteram.

d ¶ Actione.] i. tractatu. sic 16. q. 7. in noua actione, id

3 De hoc in te Gallane in cãtai. g. min. pa. 2. co. lud. 99.

id est, tractatu nono die habito & 16.q.3. prima actio ne, Vel dic de concordi actione, id est, concordi consensu. Vel saltem maioris. 65. dist. c. 12 & 3.

Si quis venerit.] Primo dictum. Secūdo corroborat per vnā auctoritatē: ibi, In lib. Reg. Tertio per aliā: ibi, Et in concil. Ab. Siculus.

CASVS. Dicitur ī hoc capitulo, q si qs fecerit contra decretū sui episcopi, excōicandus est. No. q episcopi possunt facere decretum.

[Gl. seq. arguit & excipit.]

a ¶ Decretum.] iustū scilicet. & sic habes quòd eps potest facere decretū sine constitutionem 1 in sua diœcesi. de ɔsec. dist. 3. c. 1. epi. n. pñt cōdere canones epales, quia quilibet populus & quęlibet ecclesia sibi pōt constituere aliquod ius di. nius ciuile. & 8. dis. quæ ɔ. & 11. dist. catholica. & 12. dist. illa. sed in maioribus negotijs nō possunt aliquid statuere.

b ¶ Abijciat.] 11. q. 3. si aūt vobis: & c. seq.

[Glo. seq. quærit. & soluit.]

c ¶ Principi.] i. Papę. de consec. dist. 1. corpora. sicut econuerso imperator vocatur Pontifex. 2. dist. de capitulis. Sed nunquid laici debent obedire Papæ? potest dici q sic; quo ad spiritualia. ɔ. c. omnes principes. & ɔ. de iudic. nouit. Sic econuerso principi sæculari, id est, imperatori omnes subditi obediant, & clerici qui ab eo recipiunt temporalia. inf. e. solitę.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

d ¶ Morte.] sed nunquid ecclesia punit taliter? Nō: sed ostēdit qd iudex sæcularis facere debeat. Vel mortæ, s. æterna: quia peribit pp delictū contumaciæ, nisi pœnituerit. Vel dic qui nō obedierit iusto præcepto. 11. q. 2. si dñs. Si est iniustum, & hoc est manifestum, non obediat, vt ibi, & c. Iulianus. Si dubium esset præceptum principis propter bonum obedientiæ, quod sibi præcipit, faciat: 22. q. 1. quid culpatur. in fine.

Legebatur.] potest textus iste intelligi dupliciter. Primo q iste frater Atticus scripturā de obedientia præstanda episcopo nomine proprio scripsit. Secūdo potest intelligi quod scripsit nomine alterius. Et non est vis quis intellectus teneatur, sed ... enim litteræ. q clericus non habens curam animarum, non tenetur promittere episcopo obedientiam per scripturæ confectionem, vel per iuramenti præstationē, sed satis est verbo obedientiam promittere. & hoc intendit littera iuncta gl. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in prælatum alicuius ecclesiæ & confirmatus: qd frater Atticus noie, q absens erat, hoc audiēs statim venit, & voluit ei facere obedientiam, sed prælatus volebat q ipse per scripturam obligaretur ad obedientiam præstandā & seruandā: & sic scripsit & spopōdit frater Atticus: prælatus ipse significauit hoc dño Papæ qualiter frater Atticus scripserat & Rescribit ei Papa dicens quod in litteris illis signum prodebatur iniuriæ, quia non fuit necesse, vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam sponte exhibuit. No. quod non est necessarium vt aliquis se obliget scripto qui obedientiam voluntarius impendit.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

†Ca. 3. & 4. e. ti. in 1. cōpi. Burchardus li. 15. c. 23. Iuo par. 16. c. 24.

1. Reg 15.

Deut. 17.

1 Concor. c. 2. de ɔst. lib. 6.

† Epistola 82. Anastasio episcopo Thessalonicensi.

† Ca. 2. e. ti. in 1. compil.

† al. Atticul.

z Si quis epist olā ipsam Leonis legerit, rectius hæc fortassis interpretabitur.

¶ Idem.

¶ Veniens contra decretum vel constitutionem episcopi debet excommunicari.

CAP. II.

Si † quis venerit contra decretum a episcopi, ab ecclesia abijciatur. b

¶ In lib. Regum legitur; Qui non obedierit principi, c morte d moriatur. Et in concilio Agathē. quod anathematizetur.

¶ Leo Papa. †

¶ Clericus administratione carens non tenetur ad iuramentum obedientiæ, vel ad faciendū scripturā super ea.

CAP. III.

Legebatur † in litteris tuis, quod frater Atticus † charulam de obedientiæ sponsione cō scripserat, in qua signum prodebatur iniuriæ: e Non enim necessariū fuerat, vt obligaretur scripto, q obedientiam suam, ipso iam voluntarij aduentus f officio comprobabat.

¶ Clemens † Papa tertius.

¶ Ab omnib. de diœcesi obediendum est episcopo.

CAP. IIII.

Omnes † principes g † terrę & cęteros hoīes, episcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

¶ Innocentius iij. capitulo Herbipolen.

¶ Non obediunt canonicis institutis, incurrit inobedientiæ notam, id est, infamiam.

CAP. V.

Illud † Dominus in beato Petro. & infra.

¶ Cum spiritualia sine tē-

e ¶ Iniuriæ.] simile ɔ. de simo. ex diligēti. & s. de re. iu. indignum. sufficiebat. n. manualē facere obedientiā. s. e. his q. ar. ɔ. 22. dist. qq. & ɔ. de iureiur. nullus eps. Et p & ɔ. solu. q dicunt contraria, intelligitur de illis quib. animarum cura committitur. Quod hic dicit & in similibus, dēt intelligi de clericis inferiorib. q non sunt compellēdi ad iuramentum vel scripturam faciendam, sed solum sufficit si obedientiam simpliciter repromittant suis prælatis, vt dicit in fi. & decre. prædicta, nullus eps.

[Gl. seq. arguit ɔ. superflua. all. 4. iura.

f ¶ Aduentus officio.] simile de pœn. dist. 1. quem pęnitet. vbi dicitur q mandati sunt leprosi, dū irent coram sacerdotibus se ostendere. Et est hic arg. pro superfluis resecandis. inf. de excess prælat. cum ad quorūdam. 10. q. 3. quia cognouimus. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. § Trebatius, ff. vt leg. seu fideicom. hæc stipulatio.

Omnes principes.] CASVS. Dicitur in hoc ca q beatus Petrus præcipit, q omnes principes terrę & omnes homines obedirent episcopis. No. q sacerdotium maius est imperio, s. in spiritualibus.

[Gloss. sequen. de duobus mixtim quærit, & soluit.]

g ¶ Omnes principes.] ergo principes subsunt epis: quod verum est, vt hic, & ɔ. e. contra. & 96. dist. duo sunt. Quid si rex habet multos epos in regno suo. corā quo tractabit ... vel cui dabit decimas? ... tractabit corā illo episcopo in cuius territorio habet latē principalem, C. vbi sena. vel clari. ... decimas prædiales dabit illi episcopo, in cuius territorio sita sunt prædia. & de parochi. significauit, ... proportionabiliter diuidendo si audit in pluribus. ff. ad munic. l. assumptio. argu. contra. inf. de test. relatum. in fi. Bernard.

Illud dominus.] CASVS. Episcopus Hildesmēn. vocatus ad aliam sedem episcopalem, ppria auctoritate se trāstulit: Et redarguitus, dicebat q fecerat, p commodo illius ecclesiæ: quia nisi forte transisset, ecclesia illa fuisset passa damnum graue in temporalibus. Papa vero illum hic redarguit, quia propter commodum temporale, non debuit venire cōtra canones disponentes quod citra licentiam Papæ non debet episcopus episcopatum suum dimittere, vt c. 2. de transla. prælator. forte iste episcopus pro suo commodo proprio se transtulit. Abbas. Nota quod spiritualia sunt temporalibus digniora. Item obedientia præfertur omnibus.

† quod

† In vetustis rib. ita. Clemens Papa.

† Burchard. li. 1. c. 1. 124. Iuo par. 5. c. 224. & c. 5. e. ti. in 1. cōpi.

† al. ita: Oīs principes terræ.

1. Petr 2.

† Ca. 1. e. tit. in 3. compi.

a ¶ Dignio-

a ¶ Digniora.] quo ad quid: quoniam spiritualia sine temporalibus non proficiunt, sicut nec anima sine corpore. 1.q.3.quis obiecerit.

b ¶ Victima.] 81.dist.si qui sunt presbyteri.31. di.ea. præter hoc.§.verum.& 8.q.sciendum.

† Facit l. in nouatione. & ibi Bar. C. de sacrosf.ec.

c ¶ Auscultare.] id est, attendere & audire mandatum cum effectu.

1 Concor. l. actione. §. Labeo. 1 gl. in verbo.eo. tpe. ff. p socio. & 1 j.cū gl. & ibi Bar 10. ff.sol.ma tri.

d ¶ Commodo.] occasione siue prætextu pietatis non est facienda impietas, vt 1.quæst.1.non est putanda.14.q.5.forte. argu.& 30.q.1.nosti...

Solitæ benignitatis.] Primo ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem quam monebatur. Secundo, ibi, Verum, exponit illam. Tertio, ibi, Potuisses ad declarandum prærogatiuam sacerdotij inducit auctoritatem Hieremiæ. Quarto ibi, Præterea auctoritatem Gē. Quinto ibi, Hæc autem. concludit contra Imperatorē. Sexto ibi, Nos autem. se excusat q nō increpauit dicens, q increpare poterat. & hoc auctoritatibus corrobat. Septimo ibi. Vtrum. reliquit imperatorē suo iudicio. Abb. Siculus.

† In manuscriptis ita. illustri Constantinopolitan. &c.

† Cap.2. & eo. tit. in 3. compil.

† Al. visi

2 Hic casus in antiquis codicib. est, sed textum melius itelliges, si integram legeris epistolā in operib. Innocentij iij. q ex hac casus positio. i.e.

CASVS. Imperator 2 Cōstantinopolitanus faciebat patriarcham Constantinop. iuxta pedes suos in parte sinistra sedere: Papa hoc intelligens scripsit ei, q nō dicebat eum taliter se habere erga suum patriarcham, cum alij reges & principes suis prælatis (vt debent) reuerenter assurgant, & eis iuxta se dem venerabilem assignent: Imperator rescripsit ei dicēs quod multum mirabatur quod eum super hoc visus fuerat increpare, dicens q sacerdotium suberat imperio, auctoritate Petri dicentis. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum. Rescribit autem Papa sibi respondendo auctoritati Petri, illam exponens, q si personam loquentis, & illorum ad quos loquebatur, diligenter considerasset, nō expressisset taliter intellectum illius auctoritatis. scribebat enim subditis suis, quod ad humilitatem inducebat: nec per hoc voluit subesse sacerdotium, quia secundum intellectum illius sequeretur, q quilibet et seruus imperium in sacerdotes accepisset, ex eo quod ibi dicitur, omni humanæ creaturæ: sed non negat quin imperator præsit suis, & illis qui ab eo temporalia receperunt. Tandem exposita præmissa auctoritate Petri, ostendit exemplo Christi sacerdotiū pe-

poralibus digniora: a † & obedientia melior sit quā victima; b & auscultare c magis q̄ adipē arietū offerre; non debuerat Hildesemensis episcopus, p temporali commodo, d sine obedientiæ notam incurrere, & Apostolis iussioni[1] bus contraire.

¶ Idem illustrissimo † Constantinopol. Imperatori.

¶ Imperium non præest sacerdotio, sed subest & ei obedire tenetur. Vel sic; episcopus nō debet subesse principibus, sed præesse h. d. & est multum allegabile.

CAP. VI.

Solitæ † benignitatis affectu; & infra ¶ Mirata est imperiatis sublimitas, q̄d te nisi † fuimus in nostris litteris increpare: Huic aūt tuæ admirationi non causam, sed occasionem m præbuit, quod legisti beatum Petrū Apostolorū principem sic scripsisse: Subditi f estote oī humanæ creaturæ, p pter Deum, siue regi, tanquā præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorū, laudē vero bonorū; & inf. ¶ Verum g si personam h loquentis, & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses scribentis, nō expressisses taliter itellectū. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat; nam si per hoc quod dixit, † subditi estote, sacerdotib. voluit iponere iugum subiectionis; & eis plationis auctoritatē afferre, † quib. eos subiectos esse monebat; sequeretur ex hoc, qd ēt seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur; omni humanę creaturæ † Quod aūt sequiť: regi tanq̄ pcellenti; nō negamus quin præcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt i † tpalia, sed

minere regibus dicto Hieremiæ. Ecce constituit te sup per gentes & regna, &c. & per auctoritatem Genesis: Fecit Deus duo magna luminaria, & c. Dicit enim q si ita bene considerasset, nō fecisset taliter patriarchā suum sedere ad pedes suos: & licet non increpasset eū, poterat tamen rōnabiliter increpare: cum ipse super omnes acceperit potestatem in persona Petri cui dictum fuit à Domino. Quæcunq; ligaueris super. &c. In fine dicit q imperialis celsitudo discernat, vtrū ad bonū & vtile inuitauerit imperatoriam excellentiā, cum ipse solummodo ad vtilitatem ecclesiæ, & terrę Hierosolymitanæ subsidium ipsum duxerit inuitandum. Bernardus. Nota q persona loquens consideranda est, & eorum ad quos aliquis loquiť: vim enim locutionis debet quis considerare. Item, Imperator præexcellit illis qui ab eo temporalia recipiunt: sed in spiritualibus pontifex antecellit ipsū. Item Imperator & alij omnes laici inferiores in clericos nō habent potestatem, quia non sunt eius iurisdictioni cōmissi. Abbas.

1. Pet. 2.

† dicit

† In quibusdam impressis, auferre, legit, & male vt ex serie constat.

e ¶ Nisi fuimus in nostris litteris increpare.] sed hoc non fecit animo increpādi: sed animo admonendi ex affectu dilectionis. 5.q.5.nō omnis. & c.nō osculatur. & C.de senten. & inter lo.omn.iud.ex stipulatione simile.23.q.5.non putes.

† recipiunt;

f ¶ Subditi.] j̄.de censi.omnis anima.& 11.q.1.quam magnum.

g ¶ Verum.] hic Papa respondet auctoritati Petri inductæ ab imperatore.

h ¶ Si personam.] consideranda est persona loquentis. & cui quis loquatur. 26.deinde opponitur & j̄.de cōsan.& affi.de infidelibus. & aliquid probatur ratione personarum colloquentium; arg.1.q.7.didici.

[Gl. sed quærit, arguit, soluit, contra solutionē opponit. In additione dat veram solutionem.]

i ¶ Suscipiunt.] nunquid ergo appellabitur ab episcopo ad imperatorem: Videtur quod sic. j̄.de fo.compten. verum. tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex. ar. j̄. de app. si duobus. Dico quod sic, nisi consuetudo sit contraria. arg. ad hoc 17.dist.si episcopus. Videtur tamen quod illa tēporalia penitus essent a iurisdictione Imperatoris separata.10.q.3.nouerint.3 Dicasq ap pellandum est ad archiepiscopum, nisi de consuetudine, vel priuilegio, vel alio iure ad alium sit appellandum. inf. de appel. Romana. §. debet. [lib.6. 4]

3 Et j̄.de iu. pat.c.vnico li.6. Io.And.

4 De hoc de del.pue.c.2. Io.And.

a ¶ Inspi-

Pontifex in spiritualib. a antecellit: quæ tanto sunt tpalibus digniora, quanto anima pfertur b † corpori: licet non simpliciter dictū fuerit, subditi estote, sed additum fuerit, pp Deū; c nec pure sit subscriptum, regi præcellenti, sed interpositum forsitan fuit, † nō sine causa, tanq̄. d Quod autem sequitur; ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: intelligendum non est, qđ rex vel imperator, sup bonos & malos gladij acceperit potestatem, sed in eos solummodo, qui vtentes gladio, eius sunt iurisdictioni commissi; & infra. ¶ Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum est; non a quolibet, sed a Deo; non regi, sed sacerdoti, non † de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot; Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas, & dissipes; ædifices, & plantes; g & infra. ¶ Præterea nosse debueras, qđ fecit Deus duo magna luminaria i firmamēto cœli, luminare maius h vt præesset diei, & lumin z re minus vt præesset nocti, vtrumq; magnum; sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, hoc est vniuersalis ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, i. duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis authoritas, & regalis potestas. Sed illa, quæ præest, diebus i. spiritualib. maior est: quæ vero carnalibus, minor, vt quanta est inter solem & lunā, i tanta inter Pontifices & reges dn̄ia cognoscatur. ¶ Hæc aūt si prudenter attenderet imperatoria celsitudo, non † faceret aut permitteret Constantinopolitanum patriarcham, magnum quidē & honorabile mēbrum ecclesiæ, iuxta scabellum pedū suorum in sinistra parte sedere; cum alij reges & principes, archiepīs & epīs suis (sicut debent) reuerenter assurgant, K & eis iuxta se venerabilem l sedem assignent; & inf. Nos aūt & si non increpando scripserimus, potuissemus tū rationabiliter increpare: & inf. ¶ Nobis autem in beato Petro sunt oues Christi commissæ: dicente Domino, Pasce oues meas: non distinguens m; inter has oues & alias, vt alienum a suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius, magistros nō recognosceret & pastores: vt illud tanq̄ notissimū † omittamus. n quod Dn̄s dixit ad Petrum & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcunq; o ligaueris sup terrā, erit ligatū & in cœlis, &c. nihil excipiens qui dixit, qđcunq; & inf. ¶ Vtrum † autem imperatoriā excellentiam ad bonum & vtile, per literas nostras duxerimus inuitandam, vtrum tibi iusta suggesserimus & honesta, tua solicitudo discernat, cum non nisi ad vtilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidium nos te meminerimus inuitasse.

¶ Idem episcopo Florent.

¶ Ordinatus per Papam non per hoc eximitur à iurisdictione sui episcopi.

CAP. VII.

PEr † tuas nobis litteras; & inf. ¶ Postulasti per sedis Apostolicæ oraculū edoceri, vtrum

a ¶ In spiritualibus.] 10.dist. suscipitis. 96. dist. cum ad verum.
b ¶ Præfertur.] 12. qō.1. præcipimus. & 24. q.3. si habes. & 39.di. sedulo.
c ¶ Propter Deum.] per qđ vr̄ esse consilium perfectionis, in quo liberū est arbitrium. 14.q.1. c.vlti.
[Gl. seq. arguit, alleg. 3. iura, in contrarium vnam legem.]
d ¶ Tanquam.] quod qn̄que similitudinē potius quam veritatem notat: vt illud Euangelij, Tanquam ad latronē, &c. nihil enim est simile sibi: vt sit similitudinariū non expressiuum veritatis. sim. ff. đ pecu. l.3. §. si filius familias. Et est hic argu. quod nulla dictio debet vacare i rescripto, alioquin frustra membranas occupat. 19. distin. si Romanorum. argu. ad hoc. 28. q.1. sic enim. & ff. de vsu. l. 3. argu. contra. C. de fideiuss. non recte.
e ¶ Constitui te.] hic loquitur Dn̄s Hieremiæ prophetæ, dans ei potestatem super gentes & regna.
f ¶ Euellas.] vitia scilicet.
g ¶ Plantes.] virtutes.
h ¶ Maius.] 96. dist. duo.
i ¶ Inter solem & lunā.] cum terra sit septies maior luna. sol autem octies maior terra. restat ergo vt pontificalis dignitas quadragesies z septies sit maior regali dignitate.
ADDITIO. Laurentius hic adducit dicta Ptolemæi. Manifestū est, quod magnitudo solis continet magnitudinem terræ centies & quadragesies septies, & duas medietates ei9. Item palam est, qđ magnitudo solis continet magnitudinem lunæ septies millies & septigesies, & quadragesies quater, & insup eius medietatem. Item dicit qđ terra continet magnitudinem lunæ trigesies nouies. Io. An. dicit, quod ratione non capio, astrologis relinquo.
K ¶ Assurgāt.] & inclinēt eis, vt 63. dist. Valentinianus.
l ¶ Venerabilem.] ex sede enim venerabilis psumitur, vt s̄. de cōiue. cum olim.
m ¶ Nō distinguēs.] nec nos ergo distinguere debemus. 2. q. 5. consuluisti. 31. q. s̄. de translatio. inter corporalia. arg. 22. q. 5. hoc vr̄. Arg. cōtra. ff. de re iub. quæsitum.
n ¶ Omittamus.] dicit se omissurum qđ statim inducit: & est quidam color rhetoricus qui dr̄ præoccupatio. 8. q.1. Moyses in fin.
o ¶ Quodcūque.] q dicit omnia, nihil excipit. 19. dist. si Romanorum, ff. de offi. præsid. l.3. Ber.
PEr tuas] communis diuisio. Secundum li, Ad quod. Ab. Siculus.
CASVS. Aliquis recepit ordinem subdiaconatus a dn̄o Papa, quæsitum est a dn̄o Papa: vtrum per ordinē subdiaconatus subtrahat a debita reuerentia sui episcopi? Rn̄det Papa q & si decēs sit vt illi secun-

† Concord. tex. in l. sancimus. C. de epis. & cleri.
† Verbū fuit, deest in antiquis.
1 Si igit quasi intercessor seruus interuenerit, non rem peculiarem agēs, nō obligatur dn̄s de peculio. Io. And.
† al. nec
Hiere 1.
Gene. 1.
Psal. 135.
2 al. qnquagies septies, sed de magnitudine solis & lunæ, & terræ, & quantum vnum quodque eorū reliquo sit maius, vide Ptolemeū lib. 5. Almagesti, cap. 16.
† Huc spectat concil. Trid. sess. 25. de reformat. c.17.
Ioan. 21.
† Concord. tex. in extrauag. unā sanctā. ti. de ma. & obed.
† nouissimū.
Matth. c.16.
† In codice Barbatiæ ita: Verū aut imperatoriam excellentiā ad bonū & vtile per nostras litteras duximus inuitādā. Vtrū iusta tibi iusta suggesserimus, &c.
† Cap.3. eod. tit. in 3. compilatio.

vtrum quis per ordinem ſubdiaconatus, a Romano Pontifice ſuſceptum, a debita tibi reuerentia ſubtrahatur. ¶ Ad quod breuiter reſpondemus, quod etſi decens ſit, vt illis q̃tũ conuenit a te inter alios tibi ſubditos deferatur, quos benignitas Apoſtolica collatione ipſius ordinis honorauit, per eam tamen ab obedientia, quã alias tibi debent, minime abſoluuntur. b

¶ Idem Conſtantinopolitano patriarchæ.

¶ Quando de obedientia vel ſubiectione agitur, nihil attentari debet in præiudiciũ rei uel poſſeſſoris non citati.

CAP. VIII.

Inter † quattuor; & infra. ¶ Petitionem † contra eccleſias, quas tibi ſubijci poſtulabas, q̃ priuſquam Conſtantinopolis ciuitas caperetur, c Conſtantinopolitano patriarchæ minime rñdebant, duplici ratione non duximus admittendam. ¶ Iuris namque d ratio poſtulat, vt ĩ eorũ præiudiciũ, e quibus eædẽ eccleſiæ ſũt ſubiectæ, nihil ordinem² de ipſis: cum nec citati f ſint, nec conuicti, nec per contumaciam ſe abſente, g & inf. ¶ Super obedientia vero quam ut tibi impendi faceremus, ab archiep̃o & ep̃is regni Cypri ſimiliter poſtulaſti, fere idem duximus rñdendum; cum & ipſi h ante tuam promotionem fuerint † exempti, quando videlicet Conſtantinopolitana eccleſia erat inobediens i & rebellis; & in eorum abſentia k circa † ſtatutum, ipſorum non debuerimus † aliquid immutare; Iuſtitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris poſtulandã.

cundum ꝙ conuenit inter alios ſubditos a ſuo epiſcopo defertur, qui a ſede Apo. fuerat ordinatus: ꝑpterea tamen ab obedientia epiſcopi non abſoluitur. Not. ꝙ ſubdiaconi domini Papæ ſubſunt epis, a quibus hñt beneficium. Item fallit regula, ꝙ quos ordinare quis non põt, nec iudicare põt. Itẽ qui honorem recipit, & onus recepiſſe intelligit.

[Gl. ſeq. exponit. Secundo arg. Tertio quærit. argu. pro, & ſoluit cõtrarium, & opinionem ponit.]

a ¶ Subdiaconatus.] eis enim qui in maiori ordine ſunt conſtituti, non ꝑferunt. ff. de albo ſcri. l. 1. 1 & 16 diſt. c. placuit. §. Iſidorus. & merito eſt illis deferẽdũ. cæteris. n. non concurrẽtibus ratio priuilegij habenda e.t. ff. ꝙ cum eo, qui in alie. pot. l. 1. & ſeit hic argumẽ. pro exẽptis ep̃is, vt in ſynodo ſedeant in meliori loco: quia lex dicit, ꝙ primo ſcribẽda ſunt nomina eorum, qui dignitates indicio principis ſunt conſecuti. ff. d. albo ſcribẽ. l. vlt. & ſi iſti eligantur ad ꝑlationẽ, ad onus intelligunt eligi, priuilegio ſuo nõ obſtãte: q a recipiendo honorẽ & onus recepiſſe intelligũt. j. de pb. ſignificatũ. C. d. reſt. nullum. s. de renun. ad ſupplicationẽ. C. de poſtul. qſqs. Sed nũqd põt eps talem ſubdiaconũ deponere ꝑp crimẽ? Arg. eſt hic ꝙ ſic, ex eo quod dicit, ab obedientia ẽt minime abſoluunt. ſed non credo, tñ cauſam inſtructã habet remittere ad Papam argu. 3. q. 6. quamuis. C. vbi ſena. vel clariſſi. l. 3. §. 2. & j. de ſta. reg. ea quæ. op. argu. iſte etiam non conuincitur niſi ſeptem teſtib. 2. q. 4. ꝑſul. Quidam tamen dicunt quod eps eos deponere debet.

b ¶ Abſoluuntur.] Simile eſt C. de in. om. iu. l. vlt. & q̃uis abſoluti non ſint ab obedientia, quam alias dẽnt platis ſuis, tñ ad ſuperiores etiã ordines ſine licentia Papæ promoueri nõ poſſunt. s. de temp. ord. cũ in diſtribuendis, & hoc ſit propter reuerentiam maioris, qui manus eis impoſuit. de conſecr. diſt. 2. c. vlt.

Inter quattuor.] Primo deciſum exordiũ ponitur. Secundo duplex petitio, quæ reijcitur: ibi, petitionem. Tertio proteſtatur: ibi, Iuſtitiam. Secunda pars ſubdiuiditur. Nam primo ponit vnam petitionem. Secundo aliam ibi, Super.

CASVS. Iſta quæ petebãtur per iſtum patriarchã, fuerant olim ſubiecta eccleſiæ Conſtantinopolitanę, ſed cũ iſta eccleſia laberet in hæreſim ſeu ſchiſma, ſubtraxerunt ſe ab obedientia patriarchæ, & adhæſerunt Romanæ eccleſię: demũ capta ciuitate Cõſtantinopolitana per fideles populos, & patriarcha ibidem conſtituto p Ro. eccleſia petijt idẽ patriarcha illas eccleſias ɔpelli ad obediẽtiã ſibi ꝑſtãdã. Papa aũt petitionẽ ſuã duplici rõne nõ duxit admittẽdã. Prima quia ipſi nõ obediebãt Patriarchæ anteq̃ ciuitas Cõſtãtinopolitana caperet. & ſic eccleſia Cõſtantinopolitana non erat in poſſeſſione ſubiectionis. Secũda ratio, quia in præiudicium illorũ q̃b. illę eccleſiæ obediebãt, cũ ñ fuiſſent citati vel cõuicti, nõ debebat aliq d attẽtari. Nã patriarcha petebat extra iudiciũ illas eccleſias ſibi ſubijci. Et hoc quoad primã petitionẽ: reſpectu vero ſecundæ petitionis littera e.t. in ſe clara. Abb.

SVPER. Præterea petebat patriarcha, vt dñs Papa faceret ſibi impendi obediẽtiam ab ep̃o & ep̃is regni Cypri: & Papa fere idẽ rñdet in hac petitione ſecũdũ qd: ĩ alia; cũ ipſi ante ꝓmotionem patriarchæ exempti extiterãt, qñ Cõſtantinopolitana eccl̃ia erat ĩobediẽs & rebellis, & ĩ eorum abſentia circa ſtatum illorũ nihil debeat immutari. ſi vero iuſtitiã de illis poſtularit, audiet ipſum. No. ꝙ ɔ abſentem non citatum, nõ conuictũ vel confeſſum non e.t procedendum.

c ¶ Caperetur.] a Venetis.

d ¶ Iuris namque.] prima ratio.

e ¶ Præiudiciũ.] nulli enim auferẽda eſt poſſeſſio añ cãæ cognitionẽ. vt 12. q. 5. c. 1. ĩ fi. arg. 16. q. 6. placuit. 1. q. 3. volum⁹. & j. vt li. pẽdẽ. ꝑ tot. C. vñ vi. ſi qs ĩ tãtã, C. ſi ꝑ vĩ, vl̃ alio mõ. l. 2.

[Glo. ſeq. notat duo.]

f ¶ Citati.] vnde ſnia non tenet, cũ citatio non peruenit ad eũ, nec fuit publice ꝓpoſita. ff. qua ſen. ſine ap. reſcin. l. 1. §. itẽ ex eo edicto. Et no. ꝙ ille qui eſt ĩ poſſeſſione obedientiæ conueniendus eſt, & nõ ſubditus qui ꝑſtat obedientiam, & agit pro eccleſijs, & defendit eas ſibi ſubiectas. j. de rel. do. conſtitutus. & c. cũ venerabilis. Item no. ꝙ omnes quos negotium tãgit, uocandi ſunt, 2 ut hic patet: quod ſi non fiat præiudicatur abſenti, niſi forte ſciuerit cauſam ſuam agi & taceat. inf. de re iud. quamuis. vbi de hoc.

g ¶ Se abſentent.] ſim 3. q. 9. c. 2. & ꝑ totũ. & s. de reſcri. ex parte 1. & s. de conſtitu eccleſia, nec tenet reſcriptũ, quod præcipit aliquid fieri abſente altera parte, & non per contumaciam, C. vnde vi. meminerint. & C. ſi per vim, uel alio modo poſſeſſio. l. vlt.

h ¶ Cum & ipſi.] Prima ratio.

[Gloſſa ſequens obijcit.]

i ¶ Inobediens.] videtur ꝙ hoc licite potuiſſet petere. arg. ſup. de elect. quia diligentia. & ff. de bo. li. etiã. §. ſi deportatus.

K ¶ Et in eorum abſentia.] Secundo ratio. Bernard.

r Vbi non apparet conſuetudo municipij, attẽditur in ſubſcriptionib. decurionũ. dignitatis honor. Ioan. And.

† Cap. 4. cõ. tit. in 3. compilat. hac refertas c. inter quatuor. s. de cler. pe. reg. & inf. de cler. non reſiden.

† In omnib. manuſcript. ita: petitionẽ, qua eccleſias tibi ſubijci poſtulabas. &c.

† extiterint.

† al. contra.

† debuimus.

2 Concor. l. fin. C. de autho. tut. & l. adoptio. ff. de adoptio.

QVod super]Primo ponit decisum exordium.Secundo dictum cum inclusa limitatione. dictum ca ibi,Abbates limitatio:ibi,Dummodo.Abbas.

CASVS.Abbates quidam qñ vocabantur ad synodũ ab epo diœceseno dicebatur ꝙ non tenentur ire ad synodũ q̃siuit eps à Papa quid iuris esset? Rñdet ꝙ abbates & sacedotes subiecti episcopo lege diœcesana, qui ad synodũ venire contemnunt,per censuram ecclesiacticã ad synodũ venire cogãtur, obedientiam & reuerentiam suo epo exibentes, duummodo nihil iniquũ statuantur inipsa.Nota ꝙ abbates ad synodum venire debent. [Gld.seq. obijcit. & soluit.]

† Cap.1.eo. tit.in 4.compil.

a ¶ Diœcesanus.]sed quare vocantur abbatesad synodũ,ꝯtra illud qđ legit.18.dis. eps.& 18.q.vlt.§.fi.? Rñdeo, abbates habẽtes populũ, tenentur vnire ab synodũ:de quibus loquit 18 q. 2. abbates:sed nõ habentes populũ nõ tenẽt venire, nisi causa † rationabilis subsit,vt dr i illa palea.18.dist.eps. vnde Cisterciẽses etiam si nõ essent exẽpti, cũ non habent populũ, no tenent venire: exempti enim q populu no habent, non tenẽtur venire. 18.q. v.q sit necessariũ in fi.de hoc dictũ e.t.§. de off.ordi. dilectus

† subdictos

† Concil. Trid.ses.24: de refor.c.2.

† illam.

† Sed vide omnino qđ iubeat hodie obseruari cõci. Tri. ses.24.de reformat.

b ¶ Obedientiam.] quia inde fiue prælatus iurisdictionem suam defendere potest pœnali iudicio. fi.si quis ius dic. nõ obtemp.l.1.

† Cap.2.eo. ti.in 4.compil.

¶ Idem.

¶ *Abbates & sacerdotes, q sunt diœcesani episcopi, ad eius synodum venire, & sibi obedire compelli possunt per cẽsuram ecclesiasticam.*

CAP. IX.

QVod † sup his:& inf. ¶ Abbates & sacerdotes diœcesana[a] tibi lege subditos, † qui ad tuã synodum venire contemnunt† (Dummodo† in ipsa synodo non ducas aliquid statuẽdum quod canonicis obuiet institutis) per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam† venire compellas & debitam tibi obedientiã[b] & reuerentiam exhibere.

¶ Idem sancti Stephanni & sancti Proculi abbatibus Bononiensibus.

¶ *Canonici regulares inobedientes Priori suo per ipsum excommunicari possunt, & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.*

CVm in ecclesijs.] Primo narrat factum . Secundo dat iudices:ibi,Ideoq;Prima pars facit tria Nam primo ponitur Papæ mãdatũ Secũdo rebellio 4.Canonicorũ,& ipsorum excõicatio:ibi,Cũque. Tertio ipsorum absolutio,& præceptu est factũ:ibi, Cũ igitur.

CASVS.Significatum fuit dño Papæ, ꝙ canonici ecclesiam sanctorũ Victoris & Ioannis in monte inobediẽtes erant suo priori,& in alijs q plurimum excedebant.Papa vero volens intendere circa reformationem eorũ,mãdauit canonicis vniuersis vt priori suo in his q̃ ad Deũ ptinent,obedirẽt.Litteris domini papæ receptis omnes responderet ꝙ parati erãt in omnibus obedire, exceptis quatuor, q ꝯtra priorẽ se in superbiã erexerut quis de obediẽtia ꝓstandã pstitissent iuramẽtũ:& cũ nõ possent ad obediẽtiã reuocari dict prior excõicauit eosdẽ: Tãdẽ petiuerũt absolui ab ipso priore,& ipse pcepit eisdẽ ut iura rẽt parere mãdatis ipsius.qđ ipsi facere noluerũt:vnde noluit eos absoluere:postmodum dicti quatuor ad sedẽ Apost. accesserũt,& cũ constitisset papæ de ipsorum contumacia ꝑ litteras multorũ prælatorũ,recepto ab eis iuramẽto ꝓm formã ecclesiæ,istos fecit absolui,pcipiẽs eis sub debito iuramenti,ut ad claustra redirẽt & suo priori humiliter obedirent. super negotio isto scribit Papa duobus abbatibus, mandans eisdẽ, quatenus compellant ꝑ fato canonicos redire ad obedientiam sui prioris: & ne de sua malitia valeant gloriari;compellant eosdẽ,vt præstent ei dem priori iuramentum de parendo mãdatis prioris, pro sua absolutionis superbe negauerunt, si viderint expedire,ꝙ si facere noluerint, de monasterio expellantur. Nos ꝙ priores & abbates pñt excõicare.Itẽ iuramentum de obedientia à cõtumacibus potest exigi.Itẽ litteris platorũ credit in piudiciũ aliorũ.Itẽ excõicati debent absolui, pstito prius iuramento.Itẽ a primo iterũ exigit iuramentum Itẽ q. priori suo vel abbati suo non vult obedire,debet expelli de monasterio.

[Glossa sequens notat.& signat contrarium:]

CAP. X.

CVm † c in ecclesijs sancti Victoris & sancti Ioannis de monte:& inf. ¶ Nos igitur ad reformationem earũdem ecclesiarum diligẽti solicitudine intendentes,vniuersis canonicis dedimus in mandatis,vt priori suo i his q̃ ad eũ ptinent,obedirent. ¶ Cumq; oẽs (quatuor duntaxat exceptis)se obedire velle concorditer respõdissẽt,ꝓdicti quatuor se contra Priorem in supbiã erigentes, licet đ obedientia suo Priori ꝓstãda pstitissent corporaliter iuramentũ:[c] tñ exhibiti iuramenti immemores,suo Priori ꝑ oĩa restiterũt; & cũ ꝑ cõtumacia sua neq̃ssent ad debitã obedientiã reuocari, dictus Prior in eos excõicationis[d] sñiam promulgauit. ¶ Cum † igitur ꝓfat canonici ad Apostolicam sedem accessissent,ꝑ scripturas authenticas[e] † ex multtorũ testimonio platorum effecti đ ipsorũ contumacia certiores,recepto secundum formam ecclesiæ ab eis-

† Al. ad Deũ. & pro vtraque littera facit qđ no.ĩ .de tẽpo. or. c. ad aures.ĩ gl.v. 2.

c ¶ Iuramentum.] not.ꝙ regularis suspectus de inobediẽtia cogi pot iurare obedientiã arg ff. de iud.in omnibus.2 argu.contra:s̃ .eo.lege batur.

† al. cũmq

† In est, sigillis authẽticis prælatorum sigillatas; qui sic. vt no i. de [illegible] ...

d ¶ Excõicationis.] & ita prior propter inobedientiam potest excommunicare subditum suum,sic & electus in abbatem,infra de simo sicut.

2 Ex iusta cã cogit ꝓs cauere de eo qđ debet in diẽ , vel sub conditione, Ioan. Andr.

Glossa sequens ponit duo argumenta , & primum reproba .]

e ¶ Authenticas.]videtur quod per scripturas probetur crimen aliorum,& ita per chartam potest probari per iurium alicuius. arguum.5.quæst. vlti. Epiphanium.quod non est verum.Item est argu hic quod litteris prælatorum creditur in præiudicium aliorum , cum viuæ voci non credatur.infra de proba.quoniã contra.Item habes:hic quod litteræ prælatorum,scripturæ dicuntur authenticæ.sic infra de f.de instrumẽto.cap.2. & cap. cum dilectus. infra de probatio.post cessionem.

ADDITIÕ. Certiores. Non reputat probatũ quãtum ad depositionem , sed quantum ad absolutionẽ. Item non agebatur criminaliter secundum Innocentium.Io.And.

1 Concor. text. in l. 1. & ibi Barto. C. si aduer. vendit.

a ¶ Iuramento. Not. ꝙ a periuro & suspecto recipit de nouocatio iuratoria, 1 qđ est ꝯtra, illud 22. q. 5. par nulli & ꝯtra illud. ꝭ de p̄sum. litteras. & de coha. cl. & mu. clericos. sed illud fit in maiorem cōfusionē ipso rum. & maius opprobrium, & quia aliam cautionem p̄stare non p̄nt, cum nil habent. vt 12. q. 1. non dicatis.

b ¶ Excludatis.] ecce pœno inobedientium, & nihilominus excōicandi sunt, & ab omnibus euitandi vsq; ad satisfactionē ꝭ. de regulari. & transeū. vlti. in fi. Ber.

His quæ.] Duo sunt dicta. secundum: ibi, Quando. Abbas.

CASVS. Inter ecclesiā sancti Laurentij in Damaso ex parte vna, & capellas sibi subiectas ex parte altera, quæstio vertebatur sup scrutinio & alijs articulis coram Papa; ipse auditis quæ vtraque pars coram ipso proponere voluerat, sententiādo decreuit, vt presbyteri & clerici earundem capellarum cardinali q̄ tunc erat in ecclesia ipsa, & q per tempora fuerit. præstent manualem obedientiā, & reuerentiam, & ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & capitulo conueniant temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipiant, & sententias excōicationis, inter dicti vel suspensionis, quas in eos & eorū ecclesias tulerit, inuiolabiliter obseruent. Cum vero ecclesia illa cardinali vacabit, capellani & clerici supradicti, capitulo ipsius ecclesię exhibeant omnia supradicta, excepto ꝙ de correctione, excōicatione, ac suspensione ipsorum: quia dominus Papa pro bono pacis suæ prudentiæ reseruauit. Not. hic quæ

† Hæc duo verba, vel malitia, desunt in antiquis.

† In plurib. manuscriptis hr, Damasco, tāi titulo q̄ i textu: sed male, cū sit titulus notus & valde antiquus Romę.

† In aliquot vetustissimis exēpla rib. ita: sup scrutinio alijsq; articulis diligēter auditis.

† Et ꝯtra hac vē currit p̄scriptio cū ñ liceat. & qđ hic traditur, an sit specia le i cardina libus, tradūt hic In Host. Ioan. And.

dem corporaliter iuramē to, [a]ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi; præcipientes eis sub đ bito iuramenti, vt ad suū claustrum de quo exierāt, redeuntes. Priori suo sm̄ Deum deuote ac humiliter obedirēt. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus p̄fatos canonicos, vt ad prioris sui obedientiam reuertantur, p censurā ecclesiasticā cōpellatis; & ne de sua possint cōtumacia (vel malitia†) gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) vt iuramentū, ꝙ de parēdo mandatis Prioris, p absolutionis beneficio impetrādo superbe negauerāt, humiliter p̄stare pcurēt; alioquin eos de fratrū cōsortio penit⁹ excludatis.[b]

¶ Honorius tertius G. presbytero cardinali, & capitulo sancti Laurentij in Damaso.

¶ *Presbyteri clerici capellarum subditarū titulo cardinalatus, debent cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et vacāte titulo succedit capitulū illius ecclesiæ, nisi pro bono pacis antiquis sit exceptum.*

CAP. XI.

His quæ pro ecclesia sancti Laurentij in Damaso ex parte vna, & capellis sibi subiectis ex altera, super † scrutinio alijsque articulis fuere pposita, diligenter † auditis, sententiando decreuimus, vt earūdē capellarū presbyteri & clerici, cardinali q nunc est in ipsa ecclesia, & q † fuerint p tēpora, manualem obedientiā, [c]& reuerentiā, & honor[1]ficentiam omnē exhibeant, & ad ecclesiā ipsā p scrutinio[d] baptismo, & capitulo celebrandis, conueniant temporibus consuetis, correctionē ipsius cardinalis recipientes humiliter: & excōmunicationis inter dicti, vel suspensionis sniās, quas tulerit in eos, & ecclesias eorūdē inuiolabiliter obseruantes. ¶ Quando autem ecclesia ipsa cardinali vacabit †, capellani & clerici memorati, eidē ecclesiæ reuerēter exhibeāt omnia supradicta[3], excepto ꝙ de correctione, excōmunicatione & suspentione ipsorum pro bono pacis, [e] nostræ prouidentiæ reseruamus.

¶ Idem Abbati sancti Michaelis Abradeñ. diœcesis.

¶ *Licet abbatissa subditos excommunicare non possit, ipsi tamen sibi obedire tenentur.*

CAP. XII.

Dilecta in Christo filia abbatissa de Bubrigeñ. † transmissa no-

d Pro scrutinio,] sic ꝭ de capel. mo. dilectus. vbi de hoc in gl. quæ incipit. n. s. [Gl sec. arguit. vacāte sed, & c. sig nat ꝯtriū & soluit.]

e ¶ Pro bono pacis.] ergo vr ꝙ de iure cō vacante 3 ecclesia p̄lato, trāsferat potestas ad capitulū, sed p bono pacis Papa hoc sibi reseruat, cū oīa alia libere capitulo reseruauerit. Et ita vacante ecclesia capitulū pōt iudicare, absoluere, & excōicare, ꝭ. de hære. ad abolenda. i. rñ. & ꝭ. eod. cū olim. arg. 65. dist. c. vlti. & 100. 1. pōtifices. & 23. dist. in nomine dñi. Ea vero q ministerium consecrationis desiderant, facere non possunt; immo vocabūt vicinos epos cū cautelæ studio, vt in dicto c. pontifices. præbendas tñ vel dignitates vel curā animarum, q̄ pertinent tñ ad præla t, capitulū vacante ecclesia conferre nō pōt: qa nūq̄ inuenitur ꝙ vacante sede potestas conferendi beneficia trāsferat ad caplm. ꝭ ne se. va. illa. Arg. ꝯtra: illud quod art. ctū ē, capitulū possit absoluere. 11. q. 3. si quis eps damnatur Illud verum est, ꝙ si excoicatus a predecessore non fit absolutus, successor illū absoluere pōt, cū ei succedat in onere ac in honore. s. de offi. or. pastoralis Sed nō negat ꝙn capitulum possit illū absoluere necessitate exigente: & ita p p periculū aīarū hoc pmittit. Et satis pōt concedi. arg. huius ca. ꝙ capitulū vacante ecclesia (cū causa rationabilis subest) pot excōicare subditos si fuerint contumaces & inobedientes Ber.

Dilecta in Christo filia.] Prima pars ponit querelam & unda; ibi, Quocirca. dat iudices Abb.

† al. ita: diligenter coram nobis auditis.

† & qui pro tēpe fuerunt.

3 Vacāte ecclesia pobietū p̄lati aut alias, ad quē trāsferat iurisdictio, latē docet Hostiēsis, in c. ad abolēdā. de hęret. vers. sede vacāte.

† vacauerit.

† Lunburgen. Neburgeñ. Quę debur gen.

debent capellani & clerici suis plebibus. Itē vacante ecclesia capitulum exercet vicem prælati.

c ¶ Obedientiā.] hic eñ patet qualiter subditi obedientiā 2 facere debeāt suo p̄lato sine scriptura. s. eo. le gebat, & sine iuramento ꝭ. de iureiurau. nullus. sic. ꝭ. de elec. spol. olim, & q̄ñq; per iuramentum, vt c. nullus.

ADDITIO. Nisi essent suspecti vt s. tit. proxi.

CASVS. Abbatissa Bubrigeñ. cōquæsta fuit dño. papæ ꝙ cū ipsa canonicas & suas clericos suę iurisdictio ni subiectos suspendere et ab officio & beneficijs, exigētibus suis culpis, ipsi contra ex eo ꝙ ipsa eos excōicare non posset. suspensionem ipsius non seruabant, & sic eorū excessus impuniti remanebant. Mandat papa cuidam abbati. quatenus dictas canonicas & clericos

ticos compellat per censuram ecclesiasticam, ut abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerentiam impendāt. & eius salubria mandata obseruent. No. q̄ mulier ex communicare non potest.

[Gl. seq. alleg. vnam concor. in contrarium alleg. 3. iura, & soluit.]

a ¶ Iurisdictionis.] sic ergo mulier hēt iurisdictionem ў. de arbi. dilecti. Sed ɔtra vrq̄ mulier iudicare non pōt. 33. q. 5. mulierem. nec ciuilibus fungitur officijs. C. de procu. alienam, ff. de reg. iur. l. 2. Dicas q̄ abbatissa habet iurisdictionem talem qualē, non ita plenā sicut vir habet Dicas ergo, q̄ potest suspēdere ab officio & beneficio monachas suas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos, secundū q̄ hic satis innuitur, si inobediētes fuerint, habet em̄ administrationem tpalium & spiritualium. arg. ў, de cōtir. cum dilecta. ў. de his quæ fiunt a præla. sine consensu cap. c. 2. Itē ratione suę administrationis post suam confirmationē potest cōferre ecclesias & beneficia & instituere clericos in ecclesijs sui monasterij sicut faciūt cōfirmati. §. de elec. nosti. & sicut abbates. ў. de his q̄ fi. a præla. sine con. cap. c. ea noscitur. Sicut enim abbas de cōsensu capituli repræsentat, ut dicit illa decre. ea noscitur. eodem modo abbatissa. Excōicare autem non potest vel absoluere. ў. de sent. excom. de monialibus. Et potest dici, q̄ nec ab officio potest suspendere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues ў. d. ex cel. præ. tanta. & non dicit hic Papa q̄ possit, quia nō sexui femineo, sed uirili traditæ sunt claues regni cœlorum: licet, n. beatissima uirgo Maria excellentior sit Apostolis vniuersis nō tñ illi, sed istis tradidit claues regni cœlorum. ў. de pæ. & re. noua. nec potest velare moniales 20. q. 2. statuimus. Præterea mulier non debet habere talem potestatē, quia nō est facta ad imaginem Dei, sed uir, qui est imago & gloria Dei, & mulier debet subesse uiro, & quasi famula uiri esse, cū uir caput sit mulieris, non econuerso. 33. q. 5 hæc imago. & c. cum caput, 2 Et ideo quia excōicare non potest, præcipit Papæ quod clerici & moniales, qui cōtēnunt suspensionem ipsius, compellātur per cen. ecc. ad seruandā eius suspēsionē & salubria mādata eius.

b ¶ Canonicas.] non dicit, monachas: loquitur enim secundum consuetudinem Tneutonicorum, vbi sunt canonicæ sæculares, quę nullam faciunt professionē, nec renunciant proprijs, immo quandoque cō trahāt matrimonium. 3 de talibus potest intelligi. 12. q. 5. c. vlt. in fin.

c ¶ Salubria.] si certum est, q̄ sint salubria, vel etiā si sit dubium. 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. quid culpatur in fi. si certum est q̄ essent mala. non est obediendum. 11. q. 3. non semper. c. si dominus, & c. Iulian⁹.

D ilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio: ibi, Cum igitur. Abb.

Abbatissa an possit habere iurisdictionem.

1 Qualiter intelligatur, q̄ mulier ñ sit facta ad imaginem Dei. tradit B. Thom. 1. par. q. 93. art. 4. ad 1. argumentum.

2 Facit tex. in l. sed & vir. ff. de dona. iter vir. & vxo. & in l. sicut, & in l. liberto. ff. d̄ ope. libe.

4 Dic ut hic Ioā. & Vin. idē de quolibet cōuerso vel conuersa ecclesiæ sæcularis, s. q̄ ɔtrahere pōt nuc gaudet imm unita te canonis siquis suadente. secus in conuersis religiosorum de sen. exc. non dubiū. Vpi de hoc. Io. And.

bis petitione monstrauit, quod cum ipsa plerūque canonicas suas, & clericos suæ iurisdictioni [a] subiectos propter inobediētias & culpas eorum, officio beneficioque suspendat: ijdem cōtisi ex eo qđ eadem abbatissa eos excommunicare nō potest, suspēsionem huiusmodi nō obseruāt: ꝓpter q̄ ipsorū excessus remanēt icorrecti,.

¶ Quocirca mandamus quaten⁹ dictas canonicas [b] & clericos, ut abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerentiam debitam ipēdētes, ei⁹ salubria [c] monita & mādata obseruēt, ecclesiastica cēsura cōpellas.

¶ Gregorius nonus patriarchæ Graden.

¶ *Si metropolitanus a suffraganeo iuramentum exigit ultra formam statutā a canone, in eo quod est ultra, suffraganeus non tenetur.*

CASVS. PatriarchaGraden. occasione cuiusdam cōsuetudinis exegit iuramētum fidelitatis ab epo Castella. præter formam canonicā, quam alij suffraganei consueuerunt præstare suis metropolitanis: archid. & canonici Castellani vidētes ex hoc ecclesiæ suæ pīudiciū generari, ad sedē Apo. appellarūt, ne occasione illius nihil exigant ab epo Castella no vltra id qđ faciūt alij epi a suis metropolitanis ꝑ aliquā consuetudinē. vnde mādat Papa patriarchæ Graden. quatenus cōtentus existat forma canonica, quā ipse recipit ab epis subiectis sibi nullo medio, nec amplius exigat a Castellano epo obtētu alicuius consuetudinis, prætextu iuramenti pstiti: sciens q̄ Papa absoluit eum ab huius modi iuramēto, quā tum ad alios articulos, immo ipsum denunciat potius non teneri. No. q̄ vbicū que videt aliqs sibi pręiudicium generari, potest appellare. Item qđ tibi fieri nō vis: alij nō facias. Itē iuramentū non extēditur ad eaq̄ de iure præstanda non sunt.

CAP. XIII.

Dilecti filij archidiaconus & capitulum Castellanū suam ad nos querimoniā detulerunt, quod cum a Castellan. episcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam cæteri suffraganei metropolitanis suis consueuere præstare, ijdem conspicientes ex hoc ecclesiæ suæ præiudicium generari, ad sedem Apostolicā appellarūt; [d] & in f

¶ Cum igitur non deceat alij te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles; [e] Mandamus, quatenus contentus [f] forma canonica q̄ nos a coepiscopis

Gl seq. reci. per obie. de decre cum inter. R.

d ¶ Appellarunt.] quia eorum intererat. per tale enim iuramentum præiudicabatur ecclesiæ, saltem de facto: quare admissa fuit appellatio. 2. q. 6. nō solent & §. de elect. c. cum inter R. Et sic episcopus per iuramentum suum non poterat ecclesiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa, quæ præter formam canonicam continebantur in eo. simile. ў. de reli. do. cum dilectus. nam delictum personæ, & c. 16. q. 6. si episcopum. nec conditionem ecclesiæ in hoc potuit facere deteriorē. ў de dona. fraternitatem. simile. ў. de mu. cum venissent. vbi dicitur quod iuramentum a prælato in præiudiciū suæ dignitatis præstitum, non præiudicat ecclesię: & inuito prælato, & ɔtradicente ecclesia posset, ꝓ defensione ecclesiæ contradicere, & repetere quod præstitum esset occasione talis iuramenti. 12. q. 2. non licent Papæ. & ў. de iure iurando. sicut 2.

e ¶ Nolles.] sic dict. 1. in prin. 4

ADDITIO. Vnde uersus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non, mihi noli Sic potes in terris viuere iure poli.

4 Concor. l. iustitia. ff. de iusti. & iu. & l. i. eod. §. iuris præcepta. & in ver alterum non lædere.

f ¶ Forma.] quam habes infra de iureiu. ego N. qua forma Papa contētus est, ut ibi dicitur: ergo multo fortius & alij debent esse illa contenti. simile. 22. quæ. 5. de forma In qua forma debet specialiter inseri iuramentum de fidelitate & obedientia. infra de priui. antiqua.

[Gl. seq. recitetur per obi. quare consuetudo non iuuat. & sol. secundo arg.]

nostris nobis immediate subiectis recipim⁹, nil amplius à Castellano episcopo obtentu alicuius consuetudinis a exigas, prætextu prǣstiti † iuramenti, b sciens nos eũdē epm ab hmōi iuramento, quo ad alios articulos absoluisse, vel denunciasse potius non teneri.

¶ Idem Priori fratrũ Prædica. & archidiacono Rhegin.

¶ *Vacante episcopatu, capitulum confirmat & infirmat electiones.*

CAP. XIIII.

CVm olim causa; & inf. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, licet conuentus monasterij sancti Saluatoris Messan. sint † ipso iure hac vice eligēdi potestate priuati, c de gratia tñ eligēdi seu postulandi detis ipsis authoritate nostrā liberam facultatē.

¶ Mandantes eisdem, vt cum ecclesia Messan. vacet ad præsens, electionem suam confirmandā, prout de iure fuerit, vel etiā infirmandam, præsentent capitulo Messan.

¶ Idem archipresbytero sanctæ Mariæ maioris de Vrbe.

¶ *Qui maior est ordine, licet in ecclesia posterius receptus in loco & portione præfertur. hoc dicit, secundum veram lecturam.*

CAP. XV.

STatuimus, † vt præ-

a ¶ Consuetudinis.] sic patet ꝙ cōsuetudo non habet locũ in hoc casu: cũ talis cōsuetudo sit ꝯtra generales ecclesię ꝯsuetudines. 100. dis. ꝯtra morē seruare enim dēt morē aliorũ etiā metropolitanorũ, vt ibi dicit: & quia ꝑ vsurpationē hoc faciebat, non prodest consuetudo. 10. q. 3. quia cognouimus. & 93. dis. illud. & 24. q. 1. schisma. & 1. quest. 1. nullus. episcopus. Item est arg. ex eo ꝙ dicit; nihil amplius exigas ꝙ sua authoritate potest denegare ꝙ contra generalem consuetudinem aliorum metropolitanorum præstitit. 10. q. 3. quia cognouimus. licet illud diu prestiterit. C. de agri. & censi. litibus. lib. 11. & ĵ. de cē si. peruenit. arg. tempus enim non inducit obligationem sicut nec tollit. ff. de act. & obli. l. obligationem. §. placet.

[Glo. sequens tria notat.]

b ¶ Iuramenti.] not. ꝙ iuramentum non extēditur ad ea, quæ de iure præstanda nō sunt, licet super his iuretur. 1 Iuramentum enim non fuit inuentum vt esset iniquitatis vinculũ ĵ. de iureiu. quanto. & 22. q. inter cætera. immo ipso iure nō tenet iuramentum quo ad alios articulos, qui in forma iuramēti non continentur, vt dicitur hic in fi. & iuramenta contra statuta canonum præstita nō tenent. ĵ. de for. comp. si diligenti. in fi. & quia iuramentum illud præstitum fuit in damnum ecclesiæ: 2 vnde non tenuit. ĵ. de iureiu. sicut. Item habes hic ꝙ iuramentum tenet pro partes & pro parte non tenet, sic 22. q. 4. inter cætera. Item arg. ꝙ utile non vitiatur per inutile.

CVm olim.] primo prouidet circa electionē faciēdam. Secundo circa confirmationem. ibi, Mandantes. Abb. Siculus.

CASVS. Vacāte monasterio sancti Saluatoris Messan. monachi elegerũt quādā in abbatē, personā vide licet indignā, & sic ipso iure fuerunt eligēdi potestate priuati: mandat Papa Priori fratrũ Prædicat. & archidiacono Rhegin. quatenus authoritate ipsius ad gratia speciali cocedant: dictis monachis eligendi in alia seu postulādi liberā facultatē, licet ipso iure hac vice sint eligēdi potestate priuari: & cũ ecclesia Messan. vacet ad præses electionem suam præsentent capitulo Messan. confirmādam, prout de iure fuerit, uel etiam infirmanda Not. ꝙ ecclesia uacante capitulum supplet vicem episcopi in confirmationibus prelatorum.

c ¶ Priuati.] quia elegerunt indignũ. š. de elect. cũ in cunctis. & c. cũ Vintonient. & c. congregato. 3 & sic de gratia tantum restituitur eis electio, nec quia non elegerunt infra tempus. š de elect. ne pro defectu.

[Gl. seq. alleg. duas concor. in contrarium alle. 3. iura, & soluit respondendo ad contraria, & remittit. Finis recit. per q. quam sequit, & remittit. Io. And.]

d ¶ Capitulo. 4] sic patet hic manifeste ꝙ vacante ecclesia potestas siue iurisdictio epi deuoluitur ad capitulũ. sic ĵ. de hæret. ad abolēdā, in prin. & š. e. his, quæ arg. contra multa habes ꝙ potestas epi nō deuoluitur ad capitulum vacante ecclesia. ĵ. ne se. va. illa. & 24. dist. presbyteri sm Io. vt ibi no. 71. di. fraternitatē. vbi dicitur ꝙ vacante ecclesia collatio beneficiorũ nō deuoluitur ad capitulũ, & ꝙ capitulũ nō potest dare licentiam alicui transeundi ad aliā ecclesiā, si ill e eligatur: & hic dr ꝙ capitulũ potest cōfirmare electũ in abbatē vacante ecclesia. Quę est ratio diuersitatis hinc inde? Ratio illa potest esse, capitulum ideo non potest alicui dare licentiā trāseundi ad aliam ecclesiam, quia ibi est quædā alienatio personæ, sed capitulum sine consensu prælati alienare nō potest sede vacante, 12. q. 2. si qua de rebus, sed maior est alienatio personæ quam rerum. 12. qu. 1. præcipimus. Et ideo nō potest dare licentiam trāseundi, sed per confirmationem, de qua fit hic mentio, nulla fit alienatio nec præiudicatur episcopo futuro, & sic loquuntur prædicta, quæ signantur pro contrarijs. Ad illam decre. illa, dicas ꝙ capitulum non potest conferre beneficia, quæ pertinēt ad episcopum vacante ecclesia, quia omnes fructus & iura episcopatus debent fideliter custodiri, & reseruari successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. non liceat, & š. de offi ord. cum vos. Sed collatio beneficiorũ inter bona episcopalia & fructus computantur, & magnũ fieret præiudicium episcopo successori ꝑ talem collationem: & ideo nō potest cōferre nec distrahere tales fructus, sicut nec alios: & de hoc dictum est. š. e. titu. his quæ. Et quod ibi minus dicit, supple hic. Et coram capitulo poterit obijci electio quid posset coram episcopo, & ita capitulum cognoscet tanquam episcopus de his, quæ obijcientur cōtra electum, & cassabit electionem si cassanda fuerit. alias non assumet capitulum iurisdictionem episcopi. de hoc dixi. š. de offi. ordi. irrefragabili. Ber.

ADDITIO. Alij dicunt ꝙ continet gratiam per illam decreta. ĵ. ne se. va. illa. vbi dicitur quod non inuenitur in iure, quod collatio beneficij spectet ad capitulum.

STatuimus.] tria sunt dicta. Secundum: ibi, Et sic. Tertium: ibi, Et qui. Abb. Sicu.

CASVS. In ecclesia sanctæ Marię Maioris de Vrbe, talis erat consuetudo, ꝙ illi qui primo recipiebantur ibidem, præferebantur illis, qui posterius recipiebantur in sessionibus & in portionibus percipiendis ēt si eēt in maiori ordine constitutus: quia istud inhonestum erat, statuit Papa ꝙ presbyteri primũ locum teneant. diaconi sm, subdiaconi tertium: & sic de reliquis obtineant ordinatim: etiam si posterius sint recepti: & in portione percipiēda, qui in maiori ordine fuerint, minoribus præferantur, & minores clerici faciant seruitia consueta. No. ꝙ maiores & digniores reputantur in maioribus ordinibus constituti.

[Glo.

† præteriti.

1 Concor. l. nō dubium C. de legib. & l. nō vt. §. qui iussu. ff. de reg. iu.

2 Id aũt solum qđ post appellationē vel ante ꝑstitum fuerit, nō impedit quo minus obligēt dũmodo sine interitu salutis seruari possit ĵ. de iureiu. si vno. Ioan. Andr.

3. Concor. l. cũ quidā. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 2.

4 De materia hui⁹ glos. vide late Hos. in c. ad abolendam, de hære. ver. se de vacante.

† In codici Barbatiæ, ita. sit ipso iure hac vice eligendi seu postulādi potestate priuatus.

† Ad intellectum vide c. vlt. š. de consti.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Primum locum.] quia secũdũ dignatẽ cuiuscũque, quilibet honorandus est in sede. s. de consue. c. cũ olim. & qui prior est in eodẽ ordine vel dignate ordinatus, & in loco & subscriptionibus præmitti dẽt. 17. dist. c. vlt. & ff. de albo. scri. l. 1. & 74. distin. episcoporum. sic s. eod. c. 1. & 75. dist. c. vlt. minores enim maioribus obsequiũ præstare debent. 93. di. à subdiacono. C. de offi. rec. l. 1. arg. contra. 23. q. 4. sicut excellentiam. ubi dicitur: non gradus excellentior uel elegantior, sed uitæ, &c. & 40. dist. non loca, uel ordines, Sed ibi loquitur quo ad uirtutes, siue de merito uitæ. 4. distinct. c. ultimo.

† Hoc ẽ a contrario sensu: leuit' tenebit quartum, & sic de singulis donec ad ultimũ minorem perueniatur.

sbyteri primum locum, a diaconi secundum, subdiaconi tertium, & sic de reliquis† obtineãt ordinatim, ẽt si posterius admittantẽ. ¶ Et qui maior est ordine, etiã si postea sit receptus, in portione percipienda esse volumus potiorem; b ac minores facere seruitia consueta. c

¶ Idem archiepiscopo Colocensi. †

[Glos. seq. dicit ad partem, quod habenda sit ratio personarum, & c. alleg. 9. canones, vnam decre. & 3. ll. in contrarium, alleg. duos canones. quinque decre. & vnam l. & soluit.]

Personarum rõ an sit habenda in beneficiorũ pceptione.

b ¶ Potiorem.] sic videtur quòd in perceptione beneficiorũ habenda sit ratio personatuum siue dignitatum, vt plus percipiant, qui in potioribus sunt ordinibus constituti, & meliora stipendia conferantur secũdum dignatem cuiuscunque vt 12. quæstio. 2. nobis. capit. Vulteranæ. & cap. concesso. & distinct. 1. ius militare, & 1. questio. 2. cap. vltim. & 74. dist. cõsuluit & 61. distin. miramur. in fin. Et is gradus cæteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint ante ire. C. de offi. mag. offic. l. nemo. Et ratio stipendiorem habenda est. ff. de remili. non omnes. in prin. & in authen. de defe. ciui. in principio. colla. 3. vbi nobilitatis rõ habetur. & de pœniten. distin. 4. in domo. & infra de præbend. de multa. §. ulti. & 4. distinct. non cogantur. Sed contra videtur. quod omnes, qui in vna ecclesia famu antur æqualiter precipere debent. supra de constitutioni. ca. cum omnes. & ca. cum M. nec vni dandum est. vnde alij scrupuloso corde moueantur. 16. questio. 7. cap. 1. & dicit Apostulus. r Non enim volumus vt alij sit remissio, uobis autem tribulatio 25. quæstio. 1. §. his ita ad finem. ff pro socio. l. verum. §. si cum tres. vbi dicitur, ꝙ ex eadem societate non debet vnus plus percipere quàm alter nec nobilis præponitur ignobili. argum. infra de appellat. cap. constitutus, nec refert, vndecunque sint. infra de instit. capit. ad de coram. & dum quis laudabitur officium suum exequi tui, ex abundanti requiritur sua notio nationes, infra de iud. cap. cum deputati Quid ergo est dicendum? Dico, quod ab initio consideranda est nobilites siue scientia, vt etiam maioribus & pluribus beneficijs honorentur ab illis, qui eos promouent. j. de præben. c. de multa. & circa eos, q simul sunt in ecclesia, honestum esset vt qui maiores sunt, plus percipiant & digniores: secundum quod dicunt iura priora. Sed circa hoc plus consideratur vniuscuiusque ecclesiæ, consuetudo. supra de constitutioni. cum omnes, & c. cum M. Sed si nulla sit consuetudo, puta quia ecclesia, fundatur de nouo, tunc videtur quod secundum locum & meritum cuiuscunque sint danda stipendia. Sed videtur quod recurendum sit tunc ad consuetudinẽ vicinarum ecclesiarum siue prouinciæ. infra de censibus. capitu. super eo. Iure communi non plus credo dandum maioribus, quàm minoribus, nisi consuetudo contrarium inducat. & secundum hoc potest exponi; potiorem, id est, priorem, vt primo percipiant, qui in maiori ordine sunt constituti; & hoc seruari potest in ecclesiis, vbi non sunt distinctæ prębendæ, vbi vero distinctæ sunt, quilibet percipit per se suos reditus: & hic non credo præbendas esse distinctas: sed fructibus collectis, quotidie, forte percipiunt quilibet portionem suam.

r Secundæ ad Corinth. cap. 8.

† In uno exẽplari uetustissimo hi, Coloneñ.

¶ *Si ecclesia sita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralem, à iurisdictione archidiaconatus eximitur.*

[Glossa sequens distinguit duplex seruitium diuinorum, &c. Item reuerentiam & obedientiam.]

c ¶ Consueta.] not. quod minores seruitia facere debẽt maioribus. 2 hoc intelligo circa seruitia exhibenda in obsequijs diuersorum, vt secundum quod quilibet minor est in ordine, maiora seruitia faciat secundum suum ordinem debita: prout dicitur. 23. distin. subdiaconus & c. seq. in quibus ostẽditur quid pertineat ad officium cuiuslibet. Alia vero seruitia extra diuinorum celebrationem facere nõ tenentur, si quæ non pertinent ad obsequia ecclesiæ. Reuerentiam tamen minores maioribus exhibere tenentur, vt minor assurgat maiori: & cedat ei primum locum in sedendo & in eundo. 93. dist. à subdiacono. nisi minori in ordine maior administratio sit cõcessa: vnde archipresbyter, archidiacono debet reuerentiam ratione administrationis & officij sibi cõmissi. 25. dist. perlectis. s. de offi. archidia. ad hæc. in mandato siue iudicio nemo tenetur alteri, nisi ei qui habet administrationem vel iurisdictionem super eum, cui obedire tenetur in his quæ spectant ad officium suum: & eius honesta & salubria mandata obseruent s. eod. dilecta. & s. de offi. archid. ad hæc. 3. s. de offi. archipre. c. 3. 2. & 3. & infra cap. proxi. Ber.

CAP. XVI.

CVm inferior superiorum †soluere nequeat vel ligare d †, sed su-

† al. potiorẽ

† Vide l. decurio. C. de Decurio. li. 12. no. in l. hominẽ. ff. manda.

2 Concord. tex. in l. priores. cum ibi no. C. dẽ of. rec. prou.

CVm inferior. primo narrat factum, secundo prouidet epo. ibi. Mandamus. Tertio prouidere mandat archidiacono. ibi, Prouiso. Abbas Siculus.

3 Vel cũ minor gerit locũ maioris 93. dis. c. ult. Io. Andr.

CASVS. Archieps Coloceñ. de licentia domini Papæ monasteriũ de Cheor. pstitutum in Firmieñ. archidiaco natu diœc. Coloceñ. erexit ecclesiam cathedralem & Papa ecclesiam illam exemita iurisdictione ipsius archidiaconi. Arch. prædictus in tantam proruṗit audaciam. vt in episcopum ibi consecratum, & in ecclesiam, suam iurisdictionem exercere præsumpserit: significatũ fuit hoc domino Papæ, vnde super hoc scribit ipsi Coloceñ. dicens, ꝙ inferior potiorem soluere nequid vel ligare, sed potius maior minorem regulariter absoluit, & inhonestum est & absurdum. vt filius potestatem habeat in parentem & ideo mandat ipsi Coloceñ. vt prefato archid. districte pręcipiat, ne de cetero in dictum episcopum talia attentare præsumat: cum dominus Papa ab ipsius iurisdctione ipsum exemerit; ita tamen vt si propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. sua, absque iuris alieni præiudicio recompensationem faciat congruentẽ. Nota quod minor in maiorem potestatem habere nõ debet. Item sine alterius præiudicio ecclesia construi debet, aut ampliari.

Glossa sequens ponit tres regulas. & à qualibet illarum excipit. secundo arguit. & illud determinat.]

d ¶ Ligare] 21. dist. inferior sedes No. ex hoc loco ꝙ inferior superiorem non põt ligare vel soluere. Item qui põt ligare, põt & absoluere. & cõuerso q põt absoluere potest ligare sic. ff. de re iud. l. 3. Primũ recipit exceptionem, cum maior subijcit se ẽt minori. 2. q. 7.

An q excōicat aliquem de mandato Papæ, is tñ possit absoluere.

nos si incōpetēter ... iur.om.iu.est receptū.Scdm recipit exceptionē. ĵ.de of dele.q̄renti. vbi aliqs pōt ligare, sed post annū non pōt absoluere. Tertiū simi'r habet exceptionē.de conse.d.4.sanctū est. vbi penitēs qs pōt absoluere t̄pe periculi, q tñ nō pōt ligare. Itē est hic argu. ꝙ si papa mandat alicui vt excōicet aliquem, ꝙ pōt absoluere illum: qa excōicatio & absolutio pari cōditione cēsent, vt cui vnū cōmittit.& reliquū, de pę.dist. 1. verbum Sed hoc nō credo, si hoc sibi tantum qua si executori ꝯmittat, cū ad certū articulū datus sit executor. arg.s̃. de off. delega. super questionum.§.1.& c.fi.§.fi.

a ¶ Parentem] immo econuerso filius debet esse in patris potestate, ĵ. de conuer.infi.c. vlt.& Inst. de pat.po. §. ius aūt. arg ꝯtra s̃. de renun. ad supplicationem. vbi minor præest maiori, & iurisdictionē habet in ipsum, immo pater debet regere prolē suam 24 q. 4.duo ista nomina & C.de emenda ꝓpin. l.vnica.ĵ.de sen.exc.cū volūtate. §. vlt. & filius ēt dū est in potestate patris, agere pro rebus suis no potest. C. de ann. exce.l.1.§.1.in fi.

† potior.

perior † inferiorē liget regulariter, & absoluat; & satis absonum videatur, vt filius potestatem habeat in parentem; [a] miramur qđ cum tu monasterium de Cheur, † constitutum in Firmieñ. archidiaconatu tuæ diœcesis ecclesiam erexeris cathedralem; [b] archidiaconus Firmieñ. in tātam prorupit temeritatis audaciā, vt in episcopum ibi consecratū, & ecclesiā suam iurisdictionē exercere præsumat; & inf. ¶ Mandamus, quatenus præfato archidiacono, à cuius iurisdictione dictū episcopum denunciamus exemptum, [c] id districte studeas inhibere ¶ Prouiso vt si ex hoc archidiaconi † Firmieñ. iura lęduntur, in diœcesi tua (vbi expedire videris) absq; alieni iuris præiudicio, [d] recōpensationem illi facias cōgruentem.

† Cheur. ... Ceel.

¶ Idem Lemouiceñ. † archidiac. & priori sanctę Redegundis Picta.

† al. archidiaconatus.

† Magistro Duxeñ. Archi. Leutn. & priori scē Redigeñ.pictaueñ.

[Gl.seq. in princip. & in fine fortificat textum, in medio signat contrarium.]

b ¶ Cathedralem] de licētia dñi Papæ.16.q.1. præcipimus.& 22.dis.c.1.& ĵ.de exces.præla.sicut vnire.& ĵ.ne sede vacāt, ca.1. alias auctoritate ꝓpria non potuisset, quia huiusmodi mutationes, translationes & cōsimiliæ debēt fieri de auctoritate Papæ.7.q.1. mutatione.arg.ꝯtra.s̃.de off.ord.qm̄ in plerisque.§. prohibemus.& hoc factū fuit ꝓp longā & latam ꝓuinciā, vel propter diuersitatem linguarum s̃.de off.or. quoniā & c.inter cetera.quod licet ex auctoritate illius canonis, qm̄. & s̃.de transl. inter corporalia.

[Gl.seq. reci.per obiectio.& soluit, & solutioni signat contrarium, cui respondet.]

c ¶ Exemptum.] Nam solus Papa eximit ep̄os.16.q. 1. frater noster, sed per hanc exceptionē, quæ fit ab archid. non intelligitur exēptus à iurisdictione episcopi.& sic vr̃ ꝙ nisi fuisset exemptus 1 à iurisdictione archi.iurisdictionē haberet in eum: sed quia hoc erat inhonestum, vt maior subesset minori, & contra iura 21.dis. inferior.& 93.di.à subdiacono.ideo exemptus fuit omnino à iurisdictione ipsius.

1 Nō eximit sed denunciauit exemptū. Io. An.

d ¶ Præiudicio.] sic Papa non intendit alij per suas litteras p̄iudiciū irrogare.sic s̃. de cōsue. cū olim. in fi.& s̃.de off.or.licet cū ꝓcor.& s̃.de vsu.pal.ex tuarū. ff.ne quid in loco publ.l.2.§.merito.& §.si qs à principe.& s̃.de off.deleg super eo.& 9.qu. 3. nunc vero.

H Vmilis doctrina] in cōpositione super iure primariæ faciendā, debēt omnes prælati prouinciæ & capitula ecclesiarum cathedralium consentire. Et duo facit: nam primo mandat compositionem publicari, si prælati consentiant. Secundo: ibi, Si quis vero dissentientes, mandat citari, & publicationem non fieri. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopū Bituriceñ. & archiep̄m Burdegaleñ. cōtrouersia fuit diutius agitata super iure primatiæ quis eorū debet esse primas, dominus Papa Grego.post diutinā concertationē, quandam fecit prouisione inter ipsos, quam prouisionē misit quibusdā, mandans eisdem quatenus requirant assensum prælatorū Burdegaleñ. prouinciæ in ea præsentiū, & cōsensum capitulorū cathedraliū ecclesiarū eiusdē prouinciæ, & assensum Bituriceñ. capituli super ipsa prouisione: quo habito prouisionem illam solemniter replicauit, & si aliqui consensum præstare noluerint, publicationi prædictæ supersedeant, & eisdē percipiāt, vt personaliter si prælati fuerint ad præsentiā Papæ accedāt: vel si capitula fuerint, per procuratores idoneos compareāt, prosecuturi coram Papa ius si quod habēt, satisfacturi parti alteri, si succubuerint, in expensis. Nota qđ oēs vel aliquos tangit, eorum consensus requirendus est. Item qui succumbit, in expensis condamnari debet: sed hoc ideo statuitur, in casu illo, quia quasi fundata erat intentio Bituriceñ. per illam prouinciam: & ideo si succumbant, calumniari videntur.

¶ Compositionem super iure primatiæ, vnus solus cuius interest, poterit impedire.

C A P. XVII.

H Vmilis doctrina [e] magistri, & infra.

¶ Mandamus quatenus pręlatorum [f] Burdegalensis prouinciæ in ea præ-

e ¶ Humilis doctrina.] bene dicit, humilis. nam magister debet esse humilis & benignus auditoribus, & humiliter docere, non cum austeritate & potentia, vt 46. distinct. hoc habet, 2 austeritatis autem nimiæ increpatio, nec correptionem recipit, nec salutem 45. distinct. cum beatus. & nimia sæuitia præceptoris culpæ comparatur. ff. ad legem Aquiliam præceptoris. modica tamen & leuis coerctio conceditur magistro. ita vt excommunicationem non incurrat. infra de senten.excommunicatio cum voluntate.& cap.ex tenore.& vigesimatertia quæstione quinta circumcelliones, 3 ad finem. nec sæuiendi audacia debet concedi, nec paterna diligentia omitti, vt ibi dicitur, & cap. circumcelliones, in fi.quia dum nimium seruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas.86. dist. quando necessitas.

2 Facit l.ob seruandū. ff. de offi. ꝓsid. & l. illicitas §.ne potentiores cum no. eod.tit.

3 Vñ no patiat se cōtēni.ff, de offi. ꝓsi. obseruādū. tenendū est ergo mediū. de offi. cust.c.1. Io. Andr.

[Gl.seq.quærit, obijcit quare ex parte Burdeg. non sufficit consensus capituli.sicut econuerso: cum prælatus cū capitulo litiget donec componat. Sol. quod propter interesse.

f ¶ Prælatorum.] sed quare requiritur cōsensus istorum prælatorum? Videtur quod consensus capituli Burdegaleñ.sufficiat in tali ꝓuisione, sicut ex alia parte sufficit consensus capituli Bituriceñ. quia prælatus de consensu capituli sui litigare potest. ĵ. de procur.alia quidem. potest etiam donare.infra de do. pastoralis. in fin. & infra de his quæ fiunt à prælat. sine consen. capit. cum nos. potest etiam compositionem facere.infra de transac.contingit & ĵ. de elec. ex multiplici. Dicas quod ideo requiritur consensus prælatorum & capitulorum cathedralium ecclesiarum Burdeg. ꝓuinciæ, quia per illam prouisione reseruabatius

Bitu-

Bituriceñ. archiepiſcopo in Burdeg. ꝓuincia, vt poſſit viſitare. vñ hoc reſpiciebat ꝑlatos & capitula. qa tunc eum procurare tenerentur cum accedit ad eorũ eccleſias. 1 ĵ. de præſcr. c. cum ex officij. ĵ. de cẽſi. c. ſopitæ. & ita eorum intererat conſentire vel ꝯdicere: quia

1 Idẽ ex iure priuatiæ ipſorũ cauſæ ad ipſum deferri poterunt per appellationẽ gradatim. Itẽ ꝑ negligentiam deuoluetur ad ipſos beneficiorum collatio, & his ſimilia.

† In vno exẽplari habetur: prouiſionem.

ſentium a, & cathedraliũ capitulorum eiuſdem nec non Bituriceñ. capituli b, ſuper prouiſione, quam inter Bituriceñ. & Burdegalenſem archiepiſcopos in cauſa primatiæ duximus faciendum, requiratis aſſenſum quo habito, prouidentiam † noſtram ſolenniter publicetis.

¶ Si qui vero conſenſum præſtare noluerint c, vos ſuperſedentes publicationi prędictæ, diſtricte pręcipatis eiſdem, vt perſonaliter d, ſi pręlati fuerint: vel ſi alij e, per procuratores idoneos, noſtro ſe conſpectui repręſentent, proſecuturi coram nobis ius, ſi quod habere contẽdunt, & ſatisfacturi parti alteri (ſi ſuccubuerint) in expenſis f.

qđ omnes tangit, ab oibus eſt approbandum. ĵ. de offi. archi. ad hoc. in fi. & ſupra de temporibus ordinationũ. ſi archiepſ. & 66. diſtĩ. archieps. & 53. diſtin. c. 1. & in concedendo hauſtũ aquæ omnes vocãdi ſunt, qui ius habent. ff. de aqua ꝓ luuia arcenda. in cõcedẽdo. & ideo requiruntur. vt ꝯſentiant vel diſſentiant. Ex alia parte ſufficit conſenſus capituli Bituriceñ. quia per illam prouiſionem cõſulebatur Bituriceñ. archiepõ: nec intererat aliqđ ꝑlatorum Bituriceñ. prouinciæ de illa ꝓuiſione.

[Gl. ſeq. arg. quærit, & ſoluit. 1. erum quærit & ſoluit, & dat ſimile.]

a ¶ præſentiũ.] arg. ꝙ præſentes tm̃ requirendi ſunt ad componẽdum, & eodem modo ad litigandum, ſicut in alienationib. faciendis. 10. q. 2. hoc ius. ver: ſi autem. arg. 7. q. 1. factus. Sed qđ eſſet ſi modica pars prælatorum eſſet pręſens, & lõge maior eſſet abſens, & eodem modo de capitulis, nunquid ſufficit conſenſus illorum paucorum ad conſentiendum huic prouiſioni, vel ad mouendam litem? Videtur ꝙ ſic. arg. huius c. 10. q. 1. hoc ius. 2 Sed quos dicemus præſentes. an illos tm̃ q ſunt in eccleſijs ſuis, an etiam illos qui ſunt in prouincia. quod vr̃ C. de præſc. longi. temp. l. vlt. Vnde credo ꝙ requirendi ſunt, dummodo ſint in prouincia. qa pro præſentibus ibi habent. Idẽ credo ſi minor pars capituli ſit pſens, ꝙ debeat vocare alios qui ſunt in prouincia ſi commode vocari poſſunt, quouſq; ſaltẽ ſit ibi maior pars capituli. Si aut ſint extra prouinciã, aut ita remoti ꝙ commode vocari non poſſunt, præſentes diſponant de reb. eccleſiæ: quia tota poteſtas & ius vniuerſitatis remanet penes illos quicunq; ſint. ff. quod cuiuſque vniuer. l. ſicut

2 Adde qđ ꝯriũ eſt veritas: vt in l. aliud §. refertur. ſi. de reg. iur. & i l. qđ maior ff. ad muni.

b ¶ Capituli.] per hac decr. probatur, ꝙ prælatus ſine conſenſu capituli non põt agere nec componere, ſm ꝙ notatur s̃. de reſcr. c. edoceri & ĵ. de procu. c. 1. arg. ad hoc s̃. eo. c. dilecti. Bernardus.

[Gl. ſeq. arg. duo.]

c ¶ Noluerint.] no ꝙ ille cuius intereſt, impedit prouiſionem Papę, ſicut aliquis retardat executionẽ ſuę ĵ. de reſti. c. veniens 2. & ĵ. de re iud. cum ſuper controuerſia, arg. ꝙ non intendit Papa alicui præiudicare ꝑ ſuas litteras.

d ¶ Perſonaliter.] cum enim quis citatur vt perſonaliter veniat ad cauſam, non ſufficit tunc mittere ꝓcuratorem, vt hic videtur. Si vero ſimpliciter citetur, tunc poteſt mittere ꝓcuratorem. C. de procu. l. vlt. in princ. vel ipſe debet ire. ĵ. de do. & contum. cum dilecti. & C. de procur. l. vlt. ſed cum perſonaliter quis citatur & ipſe ire non põt, vel etiam in alio caſu cum ſimpliciter citetur, ſi cauſa ſua ardua ſit, non compellitur mittere procuratorem. C. de procu. l. vlt. ſed debet in vtroque caſu nuncium deſtinare, ad allegendas cauſas quare venire non poſſit. ĵ. de procu. cap. querelam. & ibi dicitur de hoc. Et illud ſcire debes, quod delegatus a ſede Apoſtolica non poteſt iubere alteru tram partem coram ſe perſonaliter comparere, ſi de hoc non habeat ſpeciale mandatum: niſi cã ſit criminalis, vel pro veritate dicẽda, vel pro iuramẽto calumniæ faciendo, vel aliàs iuris neceſſitas hoc exigat, in decre. Inn. quarti ĵ de iud. iuris eſſe ambiguũ. ſed Papa hoc facere poteſt: quia non adſtringitur legibus: vel canonibus, 3 vt hic patet. Bernardus.

3 Vnde ex plenitudine ꝑtãtis, cogit eos hic pſonaliter venire: vel ꝑꝑ perſonarum legalitatem. ſ. de procur. l. ſi actor vel ꝑꝑ magnitudinem cauſæ ĵ. de procur. c. 2. alias ꝑlatus etiam ante lit. conteſt. dat procuratorẽ. ĵ. de iur. calũ. ei cauſam. ſecundum. Goff. Ioann. And.

e ¶ Si alij,] vt capitula, quæ non, niſi per procuratorẽ venire poſſunt.

[Gl. ſeq. arg, & remittit, & argumento reſpondet.]

f ¶ In expenſis.] ſic videtur per litteram iſtam, ꝙ victus victori condemnandus eſt ſemper in expenſis, arg ĵ de pœn. calumniam. de hac materia tractatur plene ĵ. de do. & contu. circa ſi. Sed hoc ideo quia iam quaſi intentio actoris fundata erat per compoſitionem: & ideo ſi ſuccumbant, quaſi calumnioſe videntur hoc feciſſe: quia tunc demum conſueuit dici, quod victus in prima cauſa victori ſit condemnandus, & quaſi ad terrorem hoc dixit Papa: vt ſi dubitarent, de iure ſuo, non litigarent. Et eſt arg. op. quod victus victori ſemper ſit condemnandus in expenſis. Bernardus.

TITVLVS XXXIIII.

De treuga, & pace.

¶ Alexander iij. in concil. Lateraneñ. †

† Cap. 21.

¶ *Statuit tempore treugarum, & pœnas violantium.*

CAP. I.

REV--

DE TREVGA ET PACE.

¶ Quia iudicum eſt ad pacem diſcordantes reducere. 90. di. ꝑ totum. & iõ qa eſt tractatũ de off. iudicu, merito annectitur hęc rubrica. vel aliter ſic. Quia maiorũ & ſuperiorum eſt treugas & pacem inire, ſubditorum vero obedire: ergo, &c.

De hac materia tractatur 90. di. per totum. 24. q. ſi quis Romipetas. & c. illi.

Reugas.] In prima parte determinat tempus feriarum in actu bellandi. In ſecunda ponit pœnam rumpentium treugam. In tertia inſtruit omnes quid facere debent, vt treugæ & paces ſeruentur, & ponit pœnam eorum ratione negligentiæ Ant. de Butr.

CASVS. Primo dicitur quod treugæ durare debent à quarta feria poſt occaſum Solis, vſque in diem Lunæ in ortu Solis, & ab aduentu Domini vſque ad octauam Paſchæ. hoc tamen non ſeruatur Secundo dicit quod qui treugas fregerit, excommunicetur poſt tertiam commonitionem, & nullus excommunicato communicet. Tertio dicit quod triplex funiculus difficile rumpitur, ideo mandat quod epiſcopi omnes ſibi conſilium & auxilium impendant: & qui ſecus fecerit, puniatur. Nota quod trina admonitio debet præcedere vindictam. Item ſententia ferenda eſt in ſcriptis. Item funiculus triplex difficile rumpitur,

a ¶ Treu-

Treugæ diffinitio.

a ¶ Treugas.] treuga est securitas præstita rebus & personis, discordia nondum finita.

ADDITIO. Pax vero est finis discordiæ, quæ dicitur heri in voluntate, guerra in necessitate: vnde bellamus vt pacem habeamus. 23. q. 1. nisi bella. & c. noli æstimare. Io. An.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & in Pannormia. li. 8. ca. 147.

[Gl. seq. no. obijcit per locum à diuisione, & dupliciter soluit.]

b ¶ Frangere.] no. quod hæc treuga canonica est, 1 & non conuentionalis: si enim esset conuentionalis, semper seruaretur, nam hosti seruanda est. 23. q. 1. noli æstimare. Sed qualiter intelligitur quod dicitur de ista treuga? Si intelligitur de iusto bello, à tali nullo die cessandum est etiam Dominico 2 die. 23. q. vlt. si nulla. extra de reg. iu. quod non est licitum. Si vero de bello iniusto, hoc nullo tempore faciendum est. Sol. potest intelligi de iusto bello, & licet nunquam sit cessandum à tali, minus tamen vocandum est ei in hoc tempore quam in alio, vnde capitulum illud, si nulla, intelligitur quando ineuitabilis vrget necessitas. Vel potest intelligi de iniustis bellis. vel Papa respexit ipsum factum, ut non semper daret opera tam bellis, & ideo ob reuerentiam die rum tunc cessarent: & nullo tempore dent fieri, & multo minus tempore. Sed quod dicit, hic hodie non tenet; & epi quod non seruant hanc constitutionem, non dicuntur transgressores: quia non fuit moribus vtentium approbata huiusmodi treuga. 4. dist. cap. in istis. §. leges.

† octauam

† octauam

1 Quæ differt a iure an sint seruanda. Io. And. in c. pro humani. de homi. lib. 6. verbo perpetuo.

2 Vide B. Thomã, & ibi Caietanum, 2. 2. q. 40. art. 4.

† Ecclesiastes cap. 4.

† Trepidus legit in vetustissimis codicibus. in recentioribus, tepidus.

gas a † ¶ a quarta feria post occasum solis, vsque ad secundam feriam in ortu solis, ab aduentu Domini vsque ad octauas† Epiphaniæ, & a Septuagesima vsque ad octauas† Paschæ ab omnibus inuiolabiliter obseruari præcipimus.

¶ Si quis autem treugas frangere b præsumpserit post tertiam admonitionem, si non satisfecerit suus episcopus sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptam vicinis c episcopis annunciet quorum nullus excommunicatum in communionem recipiat, immo scriptam sententiam quisque confirmet, d si quis autem hæc violare præsumpserit, ordinis sui periculo e subiaceat.

¶ Et quoniam funiculus † triplex difficile rumpitur, f præcipimus vt episcopi ad solum Deum & ad salutem, omni trepidatione se posita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium g & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore vel odio prætermittant. Quod si quis in hoc opere trepidus† inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

c ¶ Vicinis.] 11. q. 3. cap. curæ.

d ¶ Confirmet.] id est obseruet: & ita ipso facto confirmat eam: alias hæc infirmare pot. cum non habeat imperium par in parem. 21. di. in inferior. & c. denique; & melius, extra de elec. innotuit & ff. de arbi. l. nam magistratus.

e ¶ Periculo.] i. excommunicationi subijciatur. 14. q. 3. illi qui. vbi hoc idem dicitur.

f ¶ Funiculus.] Primus est excõicatio proprij epi. Secundus est, vicinorum eporum obseruatio seu confirmatio. Tertius consilium, & auxilium eorundem. & ideo quanto fortior est, difficilius rumpitur. C. cõia de suc cessio. auth. itaque. ff. de lib. leg. l. 3. in fi.

g ¶ Consilium.] no. quod prælati tenentur sibi mutuum præstare consilium, & auxilium. 93. dist. præcipimus, & c. prælatum.

IN nouamus.] CASVS. Dicit hic quod presbyteri. monachi, peregrini, viatores, agricolæ, & animalia, quæ portant argum semina. vel arant, potiantur securitate. No. quod personæ, & quæ animalia gaudent treugis.

h ¶ Innouamus.] quia iam statutum erat. 24. q. 2. si quis Romipetas. & c. parer narum.

i ¶ Existentes.] ergo dum vacant agriculturæ tantum habent priuilegium: 3 sicut militi non currunt tempora dum est in militia. C. quib. non obest longi temporis præscriptio. l. vlt. sed animalia semper hñt: vnde pignori dari non possunt. C. quæ res pig. ob. non possunt. l. pignorum.

¶ Idem.

¶ *Personæ hic enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerræ.*

CAP. II.

INnouamus, h vt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in agricultura existentes i, & animalia, quibus arant & semina portant ad agrum, congrua securitate lætentur.

† Cap. 22. in eodem concil. Latenrã. & c. 2. eo. ti. in 1. compi. Pannormia. lib. 8. c. 147.

TITVLVS XXXV.

De pactis.

¶ Ex concilio Africano.†

¶ *Pacta quantumcunque nuda seruanda sunt.*

CAP. I.

ANtigonus episcopus dixit & infra. ¶ Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conuentus (si se non exhibuerit) ecclesiasticam sentiat disciplinam. Vniuersi dixerunt, pax seruetur, pacta custodiantur K.

DE PACTIS.

¶ Supra visum est de pa c. sed quia pacta & transactiones sunt quædam conuentiones ex pace factæ, ideo, &c. Ab. Sic.

De hac materia habetur 22. q. 4. in multis c.

ANtigonus episcopus.] Iudex ecclesiasticus prouidet seruanti pactum contra non seruantem. h. d. diuiditur. Nam primo ponitur dictum Antigoni epi. Secundo approbatio concilij: ibi, vniuersi. Abb. Siculus.

CASVS. Antigonus eps Maturen. in concil. Africano grauem deposuit querimoniam de Optatio epo, quia cum inter se pactum fecissent quod alter non subtraheret alterius popolos: Optantius eps non seruauit pacta inita inter eos: sed alliciebat populus Antigioni. Vnde petebatur pacta inita inter eos seruentur, aut conuentus, si se non correxerit, ecclesiasticam sentiat disciplinam: vniuersi dixerunt, pax seruetur: & pacta custodiantur. No. quod pacta seruari debent.

3 Idem in peregrinis, s. quãdiu peregrinant secundu Host. sicut & legati priuilegium habent quãdiu in legatis. Io. And.

† Africano. legit in omnib. sed desumptum ex cõcilio Carthaginen. 1. cap. 14. & habetur in c. 1. eod. ti. in 1. compila.

[Gl. seq. no. pacta seruanda, alleg. 3. canones, & vnam legem ponit quatuor casus quibus non valet pactum. in nu. ar. ex nudo pacto, & c. rationem reddit, & remittit.]

K ¶ Pacta custodiantur.] reformata per pacta inita inter epos, contendebant adinuicem & de iure parochiali. Et ita est argu. quod pacta legitima custodiantur. 20. q. 1. puellæ. in h. & 22. q. 4. innocẽs & 18. q. 2. Eleutherius. Pacta. n. legitima, quæ neque dolo malo neque aduersus leges, neque quib. fraus alicui fiat, facta sunt: seruabo ait prætor. ff. de pact. l. iurisgentium. §. ait prætor. Pactum vero quod dolo initum est non valet. extra de rerum permu-

permu.ca.cum vniuersorum.C. de excep. & præscrip. l.aduersus.Itē si alteri sit captiosū.ff.de rescind. vendi.si id quod pure.in fi. 1 Item si sit ɔtra bonos mores,C.de inutilibus stipul.eo eo.2.Itē qđ obseruatum vergit ad dispendium salutis æternæ, non tenet. ꝟ. e. pactiões. vbi de hoc.

1 Si ab emptione pfecta tutoris auctoritate pupillus sine ipsius auctoritate p pactū discedit,nō valet pactum qđ esset alteri captiosum; vt.f. teneret venditor. & nō emptor. Io.And.

† Lib.7. epistola.60. registri.

† Ca.2. e.ti. in 1. compi.

† Li. 8. epistola 38. registri Ioāni epō Caralitano.& c. 3. eo. tit. in 1 compila.

Item habes hic arg. ꝙ ex nudo pacto oritur actio.12.q.2. qcunque suffragio. & q.5.quia Ioan. licet sit ɔtra ſm leges. ff. de pact.l. iuris gētiū. §.quinimmo. igitur nuda pactio obligationem no parit, sed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedendo a pacto.arg.22.q.1. prædicandum. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit. Deus differentiam.22.q.5. iuramenti. De hoc dic vt habes 12.quæst.2. c. quicunque suffragio.

¶ Gregorius.†

¶ *Conuentio inualida per consensum superioris validatur.*

CAP. II.

QVoties † in conuentionibus noster expectatur assensus,ne in dubium veniant quæ geruntur,ratihabitio[a] eas debet pro securitate partium solidare.[b]

¶ Idem.†

¶ *Iudex debet studiose agere,ut promissa adimpleantur.*

CAP. III.

QValiter in sardinia, & infra. ¶ Studiose agendum est, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur.[c]

¶ Alexander tertius Exoneñ.vvygornen.epis.

¶ *Non valet pactū, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.*

CAP. IIII.

CVm† pridem S.clericus procurator Prioris, & monachorum de Acra, & P.clericus ꝓ cā, q̄ inter eos, & prædictum P.ac fratrem eius,cuius vicē se gerere dicebat,[d] sup ecclesia, & capella de L. vertebať, ad nrām præsen

QVoties.] fuit forte hoc capit. exordium confirmationis quorūdam pactorum. Abb. Siculus.

CASVS. Si aliqua pactio vel conuentio facta est inter aliquos; ne dubitatio fit in futurum super conuentione illa, Papa requisitus debet illam ratam habere pro securitate partiū. Not.ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

[Gl.seq.arg.ꝙ ratihabitio retrotrahitur.alle.vnam concor.signat vnum contrarium, soluit distinguendo ponens primam partem pro regula.dat tres casus exceptos.]

a ¶ Ratihabitio.] & ita si pactum ab initio etiam nō teneat,per ratihabitionē superioris fit validum.ꝟ. ti. proxi.c.1.Argumentum est ergo,ꝙ ratihabitio retrotrahiť,& mandato comparať arg.ꝟ.đ clar.dēt.desp.c.2.Sed ɔtra uidetur.ff.de his q̄ no.infa.l.q.d ergo. Sed distingue, vtrum tale sit qđ ab initio mandare vel cōcedere potuit qui ratum habet,& tunc mandato comparatur:aliàs non,ut potes colligere ex ff.l. illius.ff. de off. pconsul.l.obseruare.& ff.de serui.rust.pdio.l. per fundum.& ꝟ.de reg.c. significaturos.& c.cum virum.sed quasi regulare videť vt ratihabitio retrotrahatur,& cōfirmet præcedentia ff. de pig. l. si fundus, §.si ne sciēte.ꝟ.de his quæ fi.à prela.sine consensu.capituli.c.cum nos.Ratihabitio tamen habet exceptionē in filia, quæ nubit tempore luctus postea patre ratum habente.ff.de his qui not.infam.l.quid ergo. fallit in pupillo 2 vbi nō valet ratihabitio tutoris,nisi p̄sens sit in ipso negotio.Institu.de auctor.tuto.§. tutor.& de aucto.tuto. l. obligari.§. pupillus.fallit in seruo ff.de acquir.hære.l.1 §.qs mihi.§. iussum.ubi debet præcedere iussus domini.

2 Loquitur de pacto futuræ successionis.

b ¶ Solidare.]id est,confirmare.& intellige cū causæ cognitione.ꝟ.de ɔfir.vti.vel inuti.c.1. & 2.vbi de hoc alias parum valeret confirmatio in forma communi. Bernardus.

QValiter.] CASVS. Dicunt ꝙ studiose est agendum,vt quæ ore promittuntur,opere compleantur.No.ꝙ ea quæ promittuntur,adimpleri debent.Itē no.ꝙ verba accipienda sunt cum effectu.

[Glo.sequens inducit simile argu.& signat contrarium.]

c ¶ Compleātur.]simile.23.dist.psalmista.& illud, 3 & quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita.Et arg. ꝙ verba cū effectu sunt intelligēda.ꝟ. de cleri.non resid.c.relatū. Item nec sufficit voluntas nisi sequatur effectus.ꝟ. de eo qui mit.in pos. causa rei ser.cap.j.fim.ꝟ. de re iudi.ca. cum aliquibus, arg.contra.ꝟ.de biga.nuper. & c.à nobis.

3 Psalm.88. Misericordias Domini,&c.Ioan. And.

CVm pridem.] Primo ponitur factum,sub quo continetur ꝓcessus causæ, partium transactio, ipsius reprobatio, Papalis ordinatio & intercessio. secundo dat iudices, ibi,Ceterum.Abb.

CASVS. Monachi de Acra. & P. clericus ꝓ se & fratre suo habebant controuersiam inter se sup ecclesia & capella de L. qbus spoliari fuerant à monachis S. clericus procurator monasterij, & prædictus P.pro se & fratre suo accesserunt ad dominum Papam: procurator & P.clericus pro se & fratre suo cuius erat, quandam fecerunt cōpositionem,scilicet ꝙ dicto S.pro expensis,quas fecerat, tres marchæ argenti soluerentur à monachis. & idem P.liti cederet,& ab infestatione monachorum cessaret:quam cōpositionem petierunt per dominum Papam confirmari,sed ipse noluit confirmare.quia illicita erat:tandem Papa monuit illum P.vt pro se, & fratre suo renunciaret liti: quod & fecit,& instrumēta, quæ super hoc habebat, in manibus domini Papæ resignauit, quæ destinauit monachis, mandans Priori & fratribus,vt eidem P.& fratri suo aliquod beneficium assignarent, de quo maius lucrum haberent quam de illa illicita pactione: sed prior & monachi acquiescere noluerunt. Propter quod dictus P.clericus ad dominum Papam redijt, exponens ei omnia supradicta: super hoc mandat Papa quibusdam iudicibus quatenus moueant priorem & monachos vt præfato P. & fratri suo competens beneficium conferant & assignent: quod si non fecerint,si constiterit ab eis dictos clericos à prædicta ecclesia & capella absq; ordine iudiciario violenter electos,faciant illas sibi restitui, non obstantibus litteris confirmationis, quas dicti monachi super hoc impetrasse dicuntur. Nota quod nulla pactio illicita in spiritualibus facienda est, nec aliquid dandum etiam pro expensis. Item qui renunciat instrumentis, liti renunciare intelligitur.

†Post conci. Laterā. par. 28.c.2.tit.de pactionibus illicitis & illicitis ī reb. ecc. & ca. 4. eo.titu.in 1. compil.

d ¶ Dicebat.] iste enim cum esset coniuncta persona etiam sine mandato audiretur agens pro fratre,ff.pro curato.l.sed & hæ personæ. & l.Pomponius, §.vlt.& C. eo.tit.l.exigendi.& sup.de rescript.c.nonnulli.tamen cauere debet de rato: aliàs non obesset. C.quibus res iudi.non nocet.l.j.

2 ¶ Liti

a ¶ Liti cederet.] hæc renunciatio fratri non noceret licet esset procurator eius, & generalem administrationem haberet, ff. de procurato. mandato generali, & C. eod. tit. si procurator. & C. de transact. l. trāsactionis.
b ¶ Non duximus.] infra tit. proxim. statuimus. ptra solu. ibi compositio super decimis facta licita est, vt infra de decimis. c. ex multiplici & ca. nuper. hic vero simonia expresse cōmittebatur, recipiendo pecuniā pro re spirituali, quam renunciauit. 1 Item arg. ptra. ꝟ. de pb. ca. nisi essent. Ibi nulla cōpositio vel pactio turpis inter partes interuenit, sed iudices pro bono pacis ī quos cōpromissum fuit, sta tuerunt vt ad tps certa pecunia solueret: & ideo Papa illā cōstitutionē ex causa prædicta tolerauit: sed hic pactio turpis inter partes interuenit.

ADDITIO. Et de hoc dicitur, inf. de offic. deleg. ex par. 2.
d ¶ Resignauit.] ad cautelam, & ex superfluo, quoniam facta renunciatione ipso iure irrita sunt instrumenta, C. de cond. ex le. l. dissoluere, & inf ti. pxi. j. & aduersarius potest illā petere. C. ad exhi. l. vlti.

tiam accessissent: inter se (non tñ nobis mediātib.) conuenerunt quod eidē P. pro expensis quas fecerat, tres marchę argenti soluerentur, & idem P. liti cederet,[a] & à monachorum infestatione cessaret. Cumque compositionem istam † auctoritate Apostolica peterent confirmari: Nos eam non duxim⁹[b] admittendam, pro eo qđ videbatur prauam illicitæ [c] pactionis speciem cōtinere; & inf. ¶ Ille igitur nostris monitis acqescēs, & eidem † sibi pro se ac fratre suo renuntians, authentica † instrumenta, † quæ super hoc habebat, in nostris manib. resignauit,[d] quę nos Priori & monachis destinantes, mādauimus vt eidem P. & fratri eius, in aliquo studerent beneficio prouidere, de quo maius lucrum valeant Apostolica intercessione percipere, quam eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. ¶ Cœterum quia Prior & fratres acqescere noluerunt, Mandamus quatenus moneatis eosdem, vt pręfato P. & fratri eius competēs beneficium conferant, & assignent; alioquin si vobis constiterit dictos clericos à prænominata ecclesia et capella, absq. ordine iudiciario violēter eiectos, ipsum eisdem restitui faciatis[e] † non obstantib. litteris nostræ confirmationis, quas prædicti Prior et monachi a nobis impetrasse noscuntur.

¶ Idem Archiepiscopo Eboraceñ.

¶ Non valet pactum de succedendo post mortem prælati in ipsius ecclesia.

CAP. V.

ACcepimus † ꝙ quędā ecclesię clericis sint . . . tenore concessę, quod post eorum obitum, alij nominatim[f] succedant. ¶ Verum quoniam hoc iniquū est, & sacris canonib.[g] inimicū, & ideo nō dēt aliquatenus tolerari. Mandamus, quatenus huiusmodi successiones † tā detestabiles & iniquas appellatione cessante prohibeas, & omnino friuolas & inanes † esse decernas.

[Gl. seq. recitatur per quæstionem, an auctoritas Papæ purget simoniam, ponit duas opiniones, ptra 1. dam alleg. & soluit. demū opi. distinguendo concordat]
c ¶ Illicitę pactionis speciem.] quia ius spirituale pro pecunia remissum fuit. Q dā dicunt ꝙ pactum valuisset si auctoritas Papæ interuenisset. argum. ff. de his qui notan. infa. l. furti. §. qui iussu. Tan. dixit ꝙ pp auctoritatē superioris simonia nō purgatur ex quo aliquis est simoniacus. si vero cū ius habeo, dedero tibi pecuniā redimendo vexationē meam non pecco. argu. j. q. 3. quæsitum & ꝟ de simo. c. dilectus. iuxta illud Apostoli, Redimētes tempus quoniam dies mali sunt, argumen. est tamen contra ꝟ de simo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his qui ius habebant in electione. Sed videtur quod si cōpositio esset confirmata per Papam, quod excusati fuissent illi fratres, quia Papa habet plenitudinem potestatis & potest supra ius dispensare. inf. de conces. præbendæ proposuit. & de eo quod non est ius, facit ius. 3. q. 6. hoc quippe. Item ipse naturam rei immutare potest. C. de rei vxo act. l. 1. in princip. potest dici, ꝙ in 2 his, quæ in sui natura simoniaca sunt à veteri, testamēto, vt vendere sacramenta & huiusmodi spiritualia, ibi non excusat auctoritas Papæ. & secundū hoc intellige quod dixit Tanc. in his vero q; per constitutionem ecclesiæ simoniacam inducūt, excusat eas auctoritas Papæ, quia pōt dispēsare in talib.

[Gl. seq. signat cōtrarium. ponit opin. demum soluit. In fi. quærit, argu. negatiue, contrarium soluit.
e ¶ Restitui faciatis.] arg. contra. 7. q. 1. quā periculosum. vbi habes, ꝙ Esau recipere postea non potuit quod semel cessit. Potest dici ꝙ non tenuit renunciatio, cū essent eo tēpore spoliati. argu. ꝟ. de restit. spol. solicite. Dicas melius, ꝙ isti implorauerunt beneficium principis. & de gratia restituunt, & illa renūciatio tacitam habebat conditionem annexam, scilicet, si monachi adimplerent quod mandauit Papa, sic ꝟ. de renuntia. ca. sane de hoc dictu fuit ꝟ. de elect. c. cum inter R. 3 Sed pone ꝙ monachi iam contulissēt ecclesias alijs, quid fieret? Arg. ꝙ non remoueant instituti. 6. q. 1. eos immo remouēdi sunt, & monachi tenentur prouidere illis. 7. q. 1. psentium ꝟ. de pb. inter cætera.

ACcepimus.] Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod secunda præcipit corrigi: ibi, Verū. Abb. Sicul.

CASVS. Quædam ecclesię concessę fuerunt quibusdā clericis tali modo siue tenore. ꝙ illis defunctis alij nominibus proprijs designati succedant eisdem: significatum fuit hoc domino Papæ, mandat Papa Eboracen. archiepiscopo, cum hoc sit iniquum, & sacris constitutionibus contrarium, quatenus huiusmodi successiones detestabiles & iniquas decernat omnino friuolas & inanes. No. ꝙ in beneficijs & ecclesijs successio locum non habet.

[Gl. seq. fortificat textum.]
f ¶ Nominatim.] hoc etiam improbatur à iure ciuili: qa non possumus paciscí de hæreditate alterius, nisi eius voluntate. 4 C. de pact. l. vlt.
g ¶ Canonibus.] qui prohibent successiones in ecclesia Dei fieri. 8. q. 1. Apostolica. sup. de fil. presbyt. ad extirpandas. ca. præsentium. & c. ex transmissa. & quasi per totum.

Cum

† ipsam.

† al. idem.

† In quibusdā manuscr. ita: authē. instrumenta, q̃ super eisdē ecclesia & capella habebat, &c.

† Scripta, in vero exē. la ri.

1 Explicat & declarat, cōtrarium non soluit, vnde dic ꝑm Frā. Vin. & Inn. ꝙ hic erat suspicio turpis pacti: q̃ semper præsumit, nisi p aliam suspiciorē tollatur ibi vero superioris auctoritas illa tollit, vel ibi amicabilis cōpositio hic trāsactio: ꝑm Go. vel ꝑm Hostien. ibi, amicabilis cōpositio sup fructib. hic super iure spirituali. Io. Andr.

2 Nobilis est hæc glossæ distinctio q Durādus impugnat li. 4. dist. 25. quæstio. 5.

sed eā tuetur Sotus lib. 9. de iust. & iu. q. 5. ar. 3.

† Facit 2. ff. ad l. Iul. de vi. & vi ar.

† Post conc. Later. p. 28. c. 4. & c. 5. e. ti. in 1. compilat.

† Idem ꝯcil. Trid. sessio. 25. de reformat. c. 7.

† vanas vacuas

3 Et fuit hoc in fauorem obedientiū & odiū inobediētiū. de post. ca. 1. & qa acceptis & c. de rei p mut. cū vniuersorū. Io. And.

4 Sed nec hoc sufficit i bñficijs. de hoc de ꝯces. pb. c. 2. & 3. i gl. Io. And.

Cum clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit: ibi, Nos ... Abbas Siculus.

CASVS. In Cantuarien. prouincia decedentib. prælatis ecclesiarum, clerici qui instituebant in eis pacti faciebāt cū illis a quibus ecclesias recipiebant, quod ipsi soluerēt maiores pensiones de ecclesijs illis quā solui cōsueuerant, vt sic facilius posset ecclesias adipisci. Vnde Papa mandat archiepō Cantuarien. & eius suffraganeis quatenus prohibeat clericis, ne de cetero id attētare præsumāt; & si ɔtra fecerint, illos ecclesijs ipsis debeāt spoliare: & eos pro tāta præsumptione ecclesiastica seueritate punire. No. quod pensio antiquitus constituta non dēt augeri: & qui contra faciunt, puniuntur.

a ¶ Paciscantur.] pactū istud nō valet, quia est cōtra canones. ſ. de censi. prohibemus. ſ. de ɔbē. auaritiæ. & pactū turpe nō valet. ſ. e. pactiones. & iuīm sup hoc ꝑ litū non tenet. ſ. de cen. grauis. ſ. de iureiur. cum nos. arg.

[Glo. seq. erit arg. pro & cōtra soluit distinguendo.]

b ¶ Pensiones.] sed pone quod facultates ecclesiæ sint augmētatæ, nunquid pēsio dēt augmentari? Arg. est hic quod nō. ſ. de censi. prohibemus. Sed ɔtra arg. ſ. de cen. quo. & ſ. de const. cū M. quod dicit, quod si diligentia clericorū bona sunt augmentata, non dēt augeri pensio, ne diligētia sua sit illis dānosa. C. de allu. l. vlt. 2 Si vero aliunde bona ecclesiæ augumētata fuerint, tunc pōt & dēt augeri pēsio, quia iusta cā subest vt augmentet. arg. ſ. de censi. quanto. De hoc dic vt ſ. de cen. c. prohibemus.

c ¶ Ecclesiastica.] quæ erit depositio, cum simoniaci sint: 1. q. 1. reperiuntur. & c. erga simoniacos.

† Post concil. Lateran. pa. 28. c. 8. & c. 5. eo. tit. in 1. compil.

¶ Concord. tex. cum gl. in l. pacta quæ contra. C. de pact. & l. iurisgentium. §. sed & si quis. ff. eod.

† Cap. 56.

2 Vide in ꝑ alleg. c. cum M. super gl. hoc videbatur. Io. And.

¶ Idē Cantuarien. archiepō, & eius suffraganeis.

¶ *Qui per pactum augenda pensionis consecutus est ecclesiam, debet ea priuari, & aliàs canonici puniri.*

CAP. VI.

Cum † clerici vestrę iurisdictionis (sicut accepimus) decedentib. ecclesiarum personis, paciscantur a ex ipsis ecclesijs maiores solito soluere pensiones a, vt facilius possint easdem ecclesias adipisci. ¶ Nos ad tam detestabile vitium extirpandum, fraternitati vestræ mandamus quatenus ne id attentare pręsumant, districtius prohibentes, (si contra prohibitionem vestram venire pręsumpserint) appellatione cessante, eos taliter adeptis ecclesijs spolietis: alias pro tātæ præsumptionis excessu seueritate ecclesiastica c puniētes eosdem.

¶ Inno. iij. in concilio generali. †

¶ *Si ecclesia rem suam locando vel in feudum concedendo, apponit pactum in præiudicium iuris parochialis alterius ecclesia, non tenet: & quicquid hac occasione perceperit reddere cogitur illi ecclesiæ.*

CAP. VII.

Plerique † (sicut accepimus) regulares clerici, & sęculares interdum, cū vel domos locāt, vel feuda concedunt, in pręiudiciū parochialium ecclesiarū pactum adijciunt, vt cōductores & feudatarij decimas eis soluāt, & apud eosdem eligant sepulturam. ¶ Cum aūt id de auaritię radice procedat, pactū hmōi penitus reprobamus d, statuentes vt quicquid fuerit occasione hmōi pacti perceptū, ecclesię parochiali reddatur e †.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Non valet pactio in spiritualibus, vel quæ pactum inducit, vel turpis seu de re turpi, vel impossibilis de iure vel de facto.*

CAP. VIII.

Pactiones † factæ a vobis (vt audiuimus) pro quibusdā spiritualib. obtinēdis; cū in hmōi oīs pactio, oīsq; conuentio debeat omnino cessare, f nul

d ¶ Reprobamus.] pactum. n. tale non nocet ecclesiæ, quin à quolibet possessore possit petere decimam. ff. de pactis. l. inter debitores ff. de inst. l. si cū villico. Et arg. ad hoc. 16. q. 1. si quis laicus. & hoc patet ex eo quod dicit in fine, ecclesiæ parochiali reddatur. arg. cōtra. ff. de pact. l. epistola. §. pactū. vbi dr̄ quod tale pactū iustū est. Solu. tale pactū iustum est, vt creditor, qui possidet pignus, tributum soluat, vt dicit §. pactum, quia & sine tali pacto possessor cōueniendus est. Si vero in ɔtrarium fieret pactū, quātum ad ipsos pacisentes valet pactum, sed nō quantū ad dominum tributorum: quia pactum priuatorum, formam iuris fiscalis nō tollit, vt dicit lex ꝑdicta, inter debitorē. & ſ. de so. comp. c. fi. diligenti. 3

e ¶ Reddat.] & ita ecclesia pōt agere cōtra regulares vel sæculares clericos, vt ei redāt quod perceperunt occasione talis pacti. posset etiā agere contra possessiones si vellet. arg. 12. q. 2. Apostolicos. & C. si tutor, vel cur. l. 3.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. compil.

3 Facit l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. & l. pen. ff. de transac.

Pactiones.] Primo ponit dictum, & eius rōnem. Secundo ampliat illam, & probat: ibi Quod etiam. Abb. Sic.

CASVS. Dicit Gre. quod pactiones pro spiritualib. obtinendis, nullius sunt momenti: quia in talib. oīs pactio & oīs conuentio cessare dēt, & idem dicendū est de alijs, quę sine periculo animæ obseruari nō pñt quia, vt dicūt leges, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis nec de iure nec de facto obligationem inducit. No. quod in spiritualib. oīs pactio & conuentio cessare dēt. Item pactum turpe vel impossibile non obligat.

† Dic vt plene hodie habetur. c. lib. 6. de sen. ult. & in clem. cupiētes. §. vlt. de pœnis.

† Vide Nauarrum in manuali cōfessor. c. 23. tit. de simonia. & Sotū. lib. 9. de iust. & iure q. 5.

f ¶ Cessare.] in spiritualib. n. oīs pactio illicita seu cōuentio cessare dēt, vt 1. q. 1. quā pio. & ſ. de simo. tua. & ſ. ti prox. præterea. & c. super eo. & ſ. vt eccl. benefi. vt nostrum. quia huiusmodi pactiones simoniam inducunt vt ſ. eo. cum pridē. tacite ēt vel expresse. 16. q. 7. per laicos. Item si huiusmodi pactum sine periculo, aut ēt iuramentum vergat in animæ detrimentum, vt hic dicit. si solus hominem spoliare non possit, inueniat socium cum quo paciscatur, vt simul id faciāt, & diuidāt spolia. 22. q. 4. si ad peccatum, &c. mulier. non enim fert. opē qui adiuuat ad peccandū. 14. q. 6. si res. de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. si aliquid & c. non est obseruandū. & in pluribus alijs capitulis ibidem.

Plerique.] Primo narrat factum. Secundo corrigit præcipit: ibi. Cum autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clerici regulares & seculares, cum ipsi domos suas locant, vel concedunt feuda, pactum adijciunt in præiudicium parochialium ecclesiarum, vt conductores & feudatarij decimas soluant eis, & apud eorum ecclesias eligāt sepulturam, hoc peruenit ad notitiam dūi Papæ: cum ergo id de auaritiæ radice procedat, Papa pactum tale penitus reprobauit: statuens, vt quicquid fuerit occasione huius pacti perceptū, ecclesię parochiali reddatur. Not. quod pactū in præiudicium alterius factum ei non nocet.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Legitimas.] Secundum leges turpe pactum non tenet .ff.de verb. obl. generaliter.turpe pactum dr̃ si ue turpis res,puta si quis ꝑmittat se ia. turum homicidium vel sacrilegium.ff.de. ver.obl.l. veluti.& Inst. de inutilib.stipulat.§. quod turpi.Item pactum quod continet turpem cau sam, non tenet puta si pecisear ne furti agam, vel iniuriarũ. ff.de pac. si vnus. §. pacta, secundum canones ẽt turpes promissiones non tenẽt. 22.q.4. vnusquisq; & ca.in malis ꝑmissis. & cap. non semp promissa.& cap. diffinito.& c. si ad peccatũ.& ca. mulier. & hoc est pactũ turpis rei . Pactũ turpe dici pōt quod fit de turpi re,vt c. ad peccatum.Et pactũ dr̃ turpe quod fit ẽt de re sacra, siue spirituali, vt hic, & in oīb. quæ in sua natura bona & licita sunt, sed p pactũ fiunt illicita. Itẽ pactum de re cuius commercium p rerũ naturam haberi non pōt, nullius est momenti,ff. de reg. iur. impossibilium. & ff. de verb. obl. si stipuler.1 & Inst. de inutil.lib.stipu.circa prin.+ & gñaliter pactum quod contra leges & constitutiones vel cōtra bonos mores, fit, nullus est momenti C. de pact. pacta,q̃.ff.sol.mat.alia.§.1. Vel s̄ senatusco.plebiscita,decreta,edicta principium . ff. de past. iurisgen.§. prætor . Sic & impossibile præceptum nullum est siue sententia. ff. quę sententiæ sine appella. rescin. Paulus .

† Facit.l. inter stipulantem.§ sacrã & l. impossibilis.ff. de uer. obl.

† Extat lib. 7. epist. 27. registri B. Gregorii. & c.1.eod. tit. in j.compil.

† Hoc est Antonio subdiacono & Dominico abbati

1 Si stipulor ... fieri quod ... sic ri non cōcedit, nō magis obligatio valet, q̃ si stipulor dari quod natura dari nō patitur. Ioan. Andr.

lius penitus sunt momẽti. ¶ Qđ etiam de alijs est dicendũ,quæ obseruatæ vergunt in aīę detrimentum. Nam ẽt iuxta legitimas a sanctiones,pactum turpe, vel rei turpis b, aut impossibilis deiure vel de facto, nullã† obligationẽ īducit.

TITVLVS XXXVI.

De transactionibus.

¶ Gregorius. † A.† subdia. & Dom. abb.

¶ Instrumenta, & alia iura partium, contraria transactione tolluntur.

Icut graue: & infra. ¶ Post salubrem decisionem de cōtrouersia vestra factam,

b ¶ Rei turpis.] rei turpis nulla est obligatio. ff. mã da.si remuneran.di.§.rei turpis. Bernardus .

2 Ponit casum, in eo q ꝓmit. hominem, qui mortuꝰ est, quē viuere credebat, vł ꝓmisit animal natum, ex equa & tauro, quod nō inuenit. Ioan. Andr.

DE TRANSACTIONIBVS.

¶ Continua hanc rubricam vt dictum fuit in præcedenti titulo. Est autem transactio de re dubia & lite incerta pactio non gratuita . Et vnam differentiam inter transactionem & pactum habere potes in his versib.

Incerta de re transactio dicitur esse :
Sed sunt certa pacta fauore rei .

De hac materia tractatur c.qu.2.si primates .

Icut graue.] Diuiditur.nam prima pars diffiniet : Secunda supplet: ibi.Cui si quid, Abb.Siculus .

CASVS . Quidam prælati ecclesiarum habebant cōtrouersiam inter se super aliqua quæstione, per transactionem illa controuersia fuit decisa.sed ne aliqua dubitatio remaneret in posterum,pertinuerunt à Papa,vt eam confirmaret . super hac transactione statuit Papa, vt omnia instrumenta.& quidquid aliud esset quod opē alicui parti afferre posset vel ex præscriptione,vel priuilegio, sint cassa,& vacua , & sola pacta perpetuam obtineant firmitatem;& si aliquid omissum fuerit , ex auctoritate dñi Papæ plenũ & firmum vigorẽ & robur obtineat: sola trãsactio siue pactum.No. φ ea quæ sunt infirma vel minus valida , per confirmationem Papæ recipiũt firmitatem .

[Gl.seq. signat contrarium, & soluit distinguẽdo.

decernimus,vt omnia instrumenta, vel quicquid aliud est quod partib. quo quo modo, vel ex tẽporis præscriptione, seu aliter opem de lege,aut quocunque priuilegio ferre poterat, sit vacuum c & omni virtute cassatum, & sola pactorum inter vos nunc habitorum d pagina, validum perpetuumque robur obtineat e.Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ notionis f ex hac nostra auctoritate g suscipiat.

¶ Alexander tertius .

¶ Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris .

CAP. II.

STatuimus † vt si super

c ¶ Sit vacuũ.] ergo licet postea reperiantur infra , non tñ lis restaurabit.C. de trãsac.sub prætextu . &] de re iud. inter monasterium . &c. seq. Arg.contra. C.de iudic.l licet. & Institu. de inutilibus stipulationib. circa princi. Super hoc ita notabis , est petitio specialis , & generalis, & indefinita.Hic trãsactio specialis non obest in alijs specialibus.C. eo. age cum Constantiano. Hic transactio gñalis restringitur ad hoc de quo specialiter actum est. ff.eo.l.qui cum tu.§. 1. C. eod. tit. si de re certa . Hic generalis trãsactio nō rescindi tur.C.eo. l. sub prætextu. Hic specialis transactio in ... capitulo ... impedit ꝑcelsam ... C. eo. l.pe. Hic gñalis trãsactio de rigore iuris tenet:sed replicatione doli rescinditur. ff.de pac. l. tres fratres.ff.de admi. tu.l. Lucius §. tutor. Hic indefinita vt specialis trãsactio, in aliis non obest,quæ in iudicium deducta non sunt. C.de iudices.l.licet.

d ¶ Habitorum.] arg. nouissima pacta dumtaxat valere.C.de pac.l.pacta & ff.eo.si vnus.§ pactus.& s̄.de rescr.c.cæterum.in fi.

e ¶ Optineat.] nisi dolo trãsactio talis sit exorta,q a tunc non valeret.C.eo.l. sub prætextu.ff. de pac.l.emptor.§.Lucius.

f ¶ Notionis.] factę cum causæ cognitione,vt dicitur. s̄.ti.prox.c. 1.& c.proxi.

[Gl.seq.inducit duo similia.

g ¶ Auctoritate.] nota φ si transactio vel pactum ab initio inualidum sit,p confirmationem Papę sumit vigo rem,vt hic.arg.s̄.tit.prox.quoties.sic,3 & oīa quæ non tenet per confirmationem Papæ efficitur valida, 3.q.6.hæc quippe. & omnia nostra facimus . dicit Imperator, quib. auctoritatem nostram impartimur.C. de ueteri iure enucleando.l. 1. sed neq; ne testamentum omnium testamentorum solemnitatem superare uidetur , quod conscientiam 4 principis tenet. C. de testa.omnium.

† Post concil. Laterã. par.28. ca.3. in 1. compila.

3 Concord. tale pactũ. §.qui ꝓuocauit. cũ gl. & not. ff.de pact. facit l. vt iureiu. ff. de oper. libert.

4 Vel præsentiam s̃m Tã. & Vin. qui pro hoc dicebãt sententiam vel transactionem factam præsente Papa omni solẽnitate munitam . Ioã. Andr.

STatuimus.] Non diuiditur, quia continet unum dictum,Abb.Siculus.

CASVS. Aliquod collegium, quęstionem habebat cum aliquibus super decimis: dubitabatur utrum cōpositio posset interuenire ? Statuit Papa φ si super decimis inter collegium illud & ecclesiasticam personam compositio facta fuerit de assensu episcopi sui,rata & firma permaneat. Nota quod transactio locum habet in decimis, quod uerum est cum datur spirituale pro spirituali.

[Glo.

decimis [a] inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, [b] ad assensum episcopi, vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

¶ Idem Dulmen. episcopo.

¶ Si capitulum consensit transactioni, quam fecit prælatus nomine eccl[illegible], ulterius dissentire non potest.

CAP. III.

Contingit interdum, quod licet abbas vel Prior alicuius conuentualis ecclesiæ, cum ecclesiastica, vel sæculari persona super his, de quibus inter eos controuersia vertitur, coram delegato, vel ordinario iudice transignat, capitulum tamen eandem transactionem nititur reuocare. ¶ Vnde quia nos consulere voluisti, tibi respondemus, quod si abbas uel Prior a capitulo suo, de ratihabitione litteras [c] habuerit, transactionem quam facit (si fuerit aliquot annis [d] seruata) capitulum

† Dulmosin.

† Post pcil. Latera. par. 38.c.5.&c.3.eo.tit.in 1.comp.

¶ Glo.seq.arg.al[illegible] 5.ima, in contrarium alleg.10. Sol[illegible] ad [illegible] de primo.?
a ¶ Vt super decimis.] hic est arg. quod in spiritualib. potest interuenire transactio. 54.dist.[illegible] & c. ex antiquis. & 10.q.2.catellas.in fi.& 23.q.4.[illegible] & j. de rerum permut. ad quæstiones. Sed contra 2.q.2.[illegible] & s. de pact. cum [illegible] & c. pactiones. & j. de con[illegible] & j. de rerum permut. ad quæstiones. & c. vlt. & 16.q.7. decimas quas. & 13.q.2. in ecclesiastico. & 1.q.1.placuit. & j. eo. sup. eo. Solutio, in spiritualibus transactio proprie sumpto vocabulo interuenire non potest, vt aliquod temporale det pro spirituali, quia simoniacum esset. & sic intelliguntur contraria hic [illegible]. Quod dicunt quæ [illegible] de [illegible] ordinato, quod hic potest interuenire transactio, non est verum, quia ibi non datur temporale pro spirituali: quia licet det [illegible] in seruituti, [illegible] datur pro ordine, nec aliquod spirituale, emit, sed emitur [illegible] & seruit[illegible] corporale redimitur, ut libere possit ministrare, quod licet. 36.q.1.de raptoribus [illegible] vt [illegible] ficetur ecclesia: quod licet [illegible] propterea [illegible] ecclesia, vel [illegible] Capitulum [illegible] catellas. nõ obstat; nec dicit [illegible] quod res ecclesiæ alienari non debent, [illegible] captiuorum, vt ibi dr. Sed nõ dr transactio, sed [illegible] captiuorum redẽptio: & da[illegible] pecunia [illegible] ecclesia, & redi[illegible] [illegible] compositio potest interuenire in spiritualibus vt hic dicit. & j. de dec. ex multiplici & [illegible] & j. eo. c. de cætero, & c. super eo. in fi. & j. eo. c. ven[illegible]
d ¶ Personã ecclesiasticã.] quasi dicat. cum laicis non possẽt taliter componere, ut ex illo spirituali qd ecclesijs dẽnt, aliqd retinere possent, cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarũ nõ liceat. j. de de ci. prohibemus. & 16.q.7.decimas. & j. de pscrip. c. cãm quæ. Et si vr quod cũ laicis nõ possit fieri compositio, vt mi nus soluant, nisi Papa auctoritatem præstaret j. de [illegible] vti. c. vl. tamẽ pp vtilitatẽ ecclesiarũ vr licere saltẽ de auctoritate epi, quia sic mlta consulit ecclesiæ. arg. j. de iis quæ fiunt a præla. sine consen. c. cu in Apostolica. Ber.
ADDITIO. Hoc tenet Host. dicẽs, [illegible] scribit laicis. alias dixisset Papa, psonã, ñ aliquã. Nec obstat sm eum [illegible] dr. laicos nõ pscribere, nec possidere posse. dicit enim quod non possidẽt nec pscribũt ius decimæ, sed quantitatẽ partis: & sm hoc põt intelligi quod legit de paro. c. fi. de dec. in aliquib. Pro hac parte sm vnum intellectum. facit quod no. j. eo. super eo. in fi. 1. glo. Io. And.

1 Vide B. Thom. 2. 2. q. 100. ar. 4. ad 1. arg. & Soto li. 9. de iust. & iu q. 7. ar. 1.

Contingit.] cõmunis diuisio. Scda. ibi, Vñ. Ab. Sic.
CASVS. Abbas siue Prior alicuius, conuẽtualis ecclesiæ, habet causam cũ aliquo clerico vel laico cõtra ordinario vel delegato. abbas vel prior sup qstione illa transactionẽ fecit cu aduersario sine consensu capituli: vnde capitulum transactionẽ illam nitit reuocare, quærit vtrum possit? Respondet Papa, quod si abbas, vel prior habuit mãdatum sine litteras de rato, à capitulo suo transactionem illam si aliquot annis seruato fuit, non poterit reuocare, ac si non consenserit à principio: & si litteras de rato non habuit, reuocare non poterit, quia eam postea ratum habuit. Nec quod procurator ad agẽdum & defendẽdũ datus nõ potest transigere nisi dominus postea ratum habeat.
¶ Glos. seq. primo notat. secũdo ponit op. Vin. ptra qua al. quod remittit. tertio ponit differentiã quod improbat.]
c ¶ Litteris.] nota quod abbas simpliciter ad agẽdum constitutus, sine licentia capituli transigere non potest, C. de transac. l. transactionis. vnde procurator transigere non põt, etiam si haberet generale mandatum ad agendum, ff. de procura. l. mãdato. Vin. dicit quod licet abbas vel alius platus nõ possit transigere sine speciali mandato, 2 ad hoc tñ potest exercere actionẽ. ff. qd cuiusq. vniuer. l. ult. arg. cõtra expressum. ff. de iur. de lib. l. [illegible] ptor. vbi dr quod ille qui non põt alienare, nõ põt reman iudicium deducere. de hoc j. de procu. c. 1. Si tamẽ abbas vel mandatum [illegible] hẽat litteras de rato a capitulo suo, continẽtes simpliciter, quod qcqd sup tali negotio fecerit, ratu [illegible] põt trãsigere. vt sic notent differẽtiæ inter litteras pcuratorias & litteras de rato, j. de reli. domi. cum dictus. vbi de hoc. & hic idem. Quod dicit litteras de rato: expone vt ibi dixi. i. mãdatu procuratorium, cõtinẽs quod ẽt abbas trãsigere posset sup quæstione, de qua corã delegato agebatur, cum illa clausula, [qcqd sup his p abbatẽ factũ fuerit, capitulum ratum habere promisit. aliãs non valeret talis transactio. vt dictum est. Vel abbas habuit simplex mandatum transigendi tantum coram delegato, & ita capitulum non poterat reuocare transactionem ex eo quod non consenserat. Vel dic. vt in no. seq.
d ¶ Aliquot annis.] hoc ideo dicit: quia si transactio hat sm formã iuris: post quadriennium rescindi non põt, ante vero potest, si ecclesia probaret se læsa. j. de in integ. rest. requisiuit. aliãs non potest [illegible] contra transactionẽ etiam statim, C. de trans. l. quamuis. & secundum hoc supple maxime. quia idem esset si non fuisset seruata, & hoc innuit litteras, quæ dicit, capitulum ac si non consenserit in eam non põt reuocare: quasi diceret non poterit eam reuocare tanquã no consenserit, quia consensit cocedẽdo litteras de rato, vel potius consensit eam obseruando. Si enim abbas non habebat mãdatũ de transigendo, statim debebant cõtradicere monachi, & ideo eum impugnare nõ possunt quasi non cõsenserint. Et qd dicit, aliquot annis supple maxime. qa idẽ est ac si semel cõsenserint. j. de arbit. p tuas. vnde de iure coi non põt reuocari. sed sm in integ. restitutionẽ si no fuit aliquot annis. i. quatuor seruata. & hæc expositio probat. C. de tempo. in integ. resti. l. vlt. habes. quod ois restitutio tã maioris quam minoris, j. quadriẽnium dẽt fieri. & hoc est cõtra opinionem illorũ q. dicũt quod restitutio semper est dãda, & ante quadriẽnium & post & quandocumq; argu. illius aduerbij, semper. & j. de in integ. rest. c. 1. Bern.

2 Cõcor. l. procurator. §. cui libera. & ibi Bar. to. ff. de procur. & l. 1. c. tit.

3 Vide de tenu, post transactionem in glos. statim. Io. An.

2 Hęc cõtrouersia hodie sedata ẽ p c. 1. & 2. p in inte. rest. li. 6. & c. ab ecclesia. in cle. eo. tit.

¶ Ac si

a ¶ Ac ſi.] idem tanquam ſi non conſenſerit: quia re vera conſenſit dando litteras de rato.

Conſtitutus.] prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. clericum ex vna parte, & A. clericũ ex alia ſuper quadã capella quæſtio vertebatur: tandem ſopita fuit per tranſactionem: & fide hinc & inde præſtita confirmata: tũ præfatus A. eã ſeruare nolebat. Vnde G. clericus dño Papæ fuit cõqueſtus. dicit Papa ꝙ huiuſmodi tranſactiones ſpeciẽ habent ſimoniæ: & ideo mandat quibuſdã, quatenus trãſactione in irritũ reuocata, audiant cauſam. No. quod tranſactio in ſpiritualibus interuenire non põt. Item non ſolũ à malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali abſtinendum eſt.

[Glo. ſeq. ponit duas lecturas, deinde ſeq. alleg. duo iura, vnum allegans in cõtrarium.]

b ¶ Fide præſtita.] id eſt, iuramento, qd̃ nõ fuit obligatorium, qa ſuper re illicita, & ꝯtra leges, & canones. C. de leg. l. nõ dubiũ. & 22. q. 4. inter cætera. & ĩ. de iureiu. c. tua. & ſ. ti. xi. c. vl. & ff. de pact. l. iuriſgentiũ. §. ſed & ſi quis. ver. & generaliter quoties pactum a iure cõi, &c. vel proprie intelligitur: qa æqua punitur tranſgreſſor fidei vt iuramenti, vt ĩ. de fideiuſ. c. puenit. & ĩ. qd̃ met. cau. c. ad aures. Itẽ arg. ꝙ ſi non tenet principale, nec acceſſoriũ. ſimile. ĩ. de for. comp. c. ſi diligẽti. & ĩ. de fi. inſt. c. inter dilectos Arg. contra ꝙ acceſſoriũ tenet, ſed nõ prĩcipale. ĩ. de iureiu. c. debitores.

[Gl. ſeq. obijcit, & ſoluit. Iterum obijcit, & ſol.]

c ¶ Audiatis.] ſed cum ſit tranſactio ſimoniaca, quare nõ deponit, immo ꝯtra iuramentũ ſiue fidẽ ſuã audit, Dicas 1 ꝙ de gratia. tãtũ auditur ad priſtinã cauſam: quia de iure deponi debuit, cum ipſe confiteret peccatũ ſuum & turpitudinem ſuã: immo audiri non debuit cõtra factũ ſuũ & turpitudinem ſuã ĩ. de cõceſ. præb. cum ſuper. & ſ. de dona. inter dilectos. Sed videtur obſtare huic exceptio doli, cum vterque in culpa fuerit volẽdo ſeruare tranſactionẽ. ff. de doli. excep. apud Celſum. §. Marcellus. præterea in pari cã turpitudinis, potior eſt ꝯditio poſſidẽtis. ff. de cõd. ob turp. cau. l. ſi ob turpẽ. § porro. Sol. uterq; de iure cõi puniri debet, ſed de iure poli audit. vt quod prauũ eſt corrigat ĩ. de re iud. c. lator. & c. cõſanguinei ĩ. de collu. c. 1. & cauſã ꝓſtiter diſpẽſationi, ne alter de dolo ſuo cõmodũ alter uero dannũ ſentiret, & ideo nõ admitteretur hæc exceptio doli: quia alius remanet in dolo & ſimonia; & propter hanc rationem, contra exceptionẽ doli non datur replicatio, vt in §. Marcellus.

ADDITIO. Et iſta materia melius explicata eſt ĩ. de excep. c. cũ dilecti. hoc quod dicitur in hoc cap. habet locum, cum vna eccleſia agit contra aliam de ſubiectione, vel pro aliquibus iuribus corã delegato, & compoſitio inde fit.

† al. ita: ac ſi cõſenſerit. ſed glo. non agnoſcit verſic. aliquot annis.

ac † ſi a non cenſerit in eam, nõ poterit reuocare.

¶ Idem abbati de Strat. & priori S. Euſebij.

¶ *Super eccleſiaſtico beneficio tranſigi non poteſt, etiam cum iuramẽti interpoſitione*

C A P. IIII.

† Poſt. cõci. Latera par. 28. c. 4. & ca. 4. eo. ti. in j. compi.

CONſtitutus † in noſtra præſentia G. clericus ſua nobis aſſertione monſtrauit, ꝙ cum inter ipſũ & A. clericũ ſuper capella de Stratis controuerſia emerſiſſet, tandem per trãſactionem ſopita fuiſſet: & licet hincinde, fide ꝓſtita, b firmata fuiſſet, eã tamen ꝓfatus A. ſeruare recuſat. Quia † igitur huiſmodi tranſactiones ſpeciem continent ſimoniæ; Mandamus quatenus reuocata tranſactione in irritum, cauſam audiatis, c &c.

† Rõnẽ tradit B. Tho. ... q. 100. art. 1. ad 5. ar. adde Sotũ lib. 9. de iuſtitiu. q. 7. ar. ...

1 Scd̃m Tã. vel dic ꝑin Inn vt dixi in tex. & dicit Hoſt. ꝙ iſta gratia potius reſpicit iudicẽ q̃ partẽ. q̃ participatione veri criminis, adeo reddidit ſe ĩdignũ, ꝙ ꝯtra dicendi frõtẽ ñ hẽt. ſiſe d ele. bonę 1. ad fi. Dicit ẽt Hoſt. hic põderari q̃ nõ irritat. ſed irritã decernit. Vnde ꝑ ceſſũ cauſæ illi⁹ virtute ñ poterit ĩpedire ꝙ irritã ciat. Io.

¶ Item Carnoteñ. epõ.

¶ *Per tranſactionem facta, etiam ſine auctoritate epiſcopi, poteſt prælatus, ſed non eccleſia conſtitui cenſualis.*

C A P. V.

DE cętero † noueris qd̃ cum aliquis ad extra ordinarium d iudicem, litteris impetratis, cũ aduerſario ſuo componit, poſtmodum in eccleſia de qua agitur, ius aliquod habiturus, ſi compoſitio non eſt iuri cõtraria, e nõ eſt a loci epõ reprehendẽda. ¶ Sed cenſus abſque epiſcopali auctoritate, cui ꝑeſt eccleſiæ ſub hoc ꝑtextu ſoluẽd⁹, vitã ei⁹ q ſoluerit, n excedit. †

¶ Idẽ Eboraceñ. archiepiſcopo, & Vvigorñ. epõ.

¶ *Si beneficium quod per trãſactionẽ habetur, impetratur vt vacans ab eo qui fuit trãſactionis mediator non valet impetratio. h d quod titulo.*

C A P. VI.

EX † litteris veſtris accepimus, quod cum

Di cetero.] Tranſactio facta ſine auctoritate epĩ, ſup eccleſia, ſi nõ eſt iuri contraria, nõ eſt ꝑ epm̃ reprobãda: ſed ſi ꝑ eũ cẽſus eccleſiæ imponitur, nõ excedit vitã tranſigentis. Primo ponitur quæſtio. Secundo ſolutio: ibi, Si cõpoſitio, Et ibi duo dicta. ſecundum ibi, Sed cenſus. Abb. Sicul.

CASVS. Rector eccleſiæ cuiuſdã. impetrauit litteras à domino Papa contra rectorẽ alterius eccleſiæ, corã iudice cõpoſuit cum aduerſario, ita qd̃ ꝑ cõpoſitionẽ in illa eccleſia ius aliquod habere, puta aliquem cenſum annuatim; quæritur vtrum talis compoſitio valeat. Rñd. Papa q ſi compoſitio non eſt iuri cõtraria, non eſt reprobanda ab epõ, ſed cenſus ſub hoc prætextu ſolutis ſiue ſoluẽdus illi eccleſię cui præeſt qui litteras impetrauit, vitã illius q ſoluerit non excedit. Not. ꝙ compoſitio in ſpiritualibus ſine ius fieri debet. Item cenſus intelligitur perſonalis eſſe, niſi exprimatur quod ſit realis.

† Poſt cõci. Latera. par. 28. c. 8. & c. 5. eo. ti. in j. compi.

† In qbuſdã manuſcrip. excedat.

† Cap. 6. eo. tit. in j. compilatione.

d ¶ Extraordinarium.] id eſt, legatum. ſic 3. q. 3. c. induciæ §. ſpacium. ver. ẽi autem.

[Gl. ſeq. arg. à contrario: & dat duas lecturas.]

e ¶ Contraria.] quia ſi eſſet contraria iuri, nõ toleraretur. ſ. de elect. ſacroſancta. & ſ. de offi. dele. l. ſi quãdo. arg. ſ. tit. prox. accepimus. & c. cum clerici. & ĩ. de collu. audiuimus. & ſ. de maior. & obe. dilecti. ſi autẽ conſona ſit iuri, tenet. ſ. eo. ſtatuimus. & ſ. eod. ſuper eo. in fi. Et poteſt intelligi quod dicitur hic, qñ de ꝓuiſiõe ipſius iudicis, ex officio ſuo, ſine aliqua pactione partiũ ſtatutũ fuit factũ, & nulla cã interueniente alias ſimoniaca eſſet. ĩ. de præb. niſi & talis compoſitio perſonalis erit, nec tranſit ad ſucceſſorem illius ꝗ ſoluit. ĩ. eo. veniens. & c. prædicto. niſi quia cenſualem eccleſiam conſtituere non poſſit ĩ. de cenſi prohibemus. niſi facta fuerit de auctoritate epĩ, vt dicit in fi. Vel dic, ꝙ hoc c. locũ habet cũ una eccleſia agit cõtra aliam de ſubiectione, vel pro aliquibus iurib. coram delegato, & cõpoſitio inde fiet coram delegato quod dixit. ĩ. cum præen ſcilicet Imperator. Ber.

EX litteris.] qui fuit tranſactionis mediator, contra eam non auditur. Prima pars narrat factum. Secunda diffinit: ibi. Cum autem.

CASVS.

CASVS. Inter R. & A. clericos quæstio vertebatur super ecclesia de Vulte. corã Vigoren. epo a sede Apostolica delegato, in cuius præsentia transactio inter p̃dictos clericos facta fuit mediante G. qui eidem A. in eadem causa patrociniũ præstabat, & testis etiã inscriptus fuit in illa transactione: postmodũ idẽ dictus G. mentiẽs se clericum, cũ nondũ fuerat tonsuratus ĩ clericum, sup ecclesia illa tacito de trãsactione, ꝯ dictũ R. litteras impetrauit ad archiepiscopum Eborac. & Vigoren. epm corã quibus ꝓponebat litteras nõ valere, pro eo ꝙ cũ nondum fuerit tonsuratus in clericum, ipse dixit se clericũ, & quia non dixit in litteris, ꝙ eo mediãte & authoritate ipsius trãsactio fuerit facta: vñ iudices remiserunt causam ad dñm Papã: ipse examinato negotio, cũ dictus G. confiteret se interfuisse in illa transactione, & non fuisse tosuratum in clericum quando litteras impetrauit, eidem G. super dicta ecclesia silentium imposuit. Nota quod tacite renunciat quis iuri suo, præstando aduocationem in causa, in qua ius habet. Item qui dicit se clericum cum non sit, non valent litteræ impetratæ, cum hoc in fraudem dicat, vt eas citius habeat.

† Al. de Ministra.

Olim ĩter R. & A. clericos, super ecclesia de Vulter. † corã te frater episcope, q̃ iudex fueras delegat' authoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur a in causa, & testis b inscriptus fuerat, transactio c facta fuisset, postmodũ idẽ G. se mentiens clericũ, cũ nondum esset in clericum tonsuratus; sup eadẽ ecclesia tacito de transactione, lr̃as nostras impetrauit. d Cũ aũt idem G. non inficiaretur e se transactioni interfuisse, & † nondũ fuisse tonsuratum f cum litteras istas † obtinuit, ei sup p̃dicta ecclesia silentiũ duximus imponendũ.

† In vno exẽplari ita, & nõdum fuisset in clericum tonsuratus, cum litteras ipsas impetrauit, &c.

† al. nostras.

1 Sed quale ius habere poterat qui clericus nõ erat: vñ non placet hæc lectura. Ioã. And.

a ¶ Patrocinabat.] per hoc iuri suo tacite renunciare videbatur; qui enim scienter patrocinatur petenti rem suam, sibi præiudicat, vt hic. & ff. de inoffi. test. l. vlti. secus si ignoranter. §. de rei vend. l. inter officiũ. & C. de rei vend. l. re tua. & C. de præscrip. lon. temp. l. nec petentem.

[Gl. seq. quærit, arg. & soluit.]

b ¶ Testis inscriptus.] in instro transactionis, & non in causa in qua patrocinabatur: quia & testis & aduocatus in eadem causa esse non debet. 4. q. 6. statuendũ. Sed quærit an ob hoc solum ꝙ testis inscriptus fuit, possit a petitione repelli: Videtur ꝙ non: quia non ob hoc iuri suo renunciare intelligitur. ff. de pig. actio. l. Caius. sed ibi ignorabat quod cõtinebatur in testamẽto qđ signauit Caius cum annulo suo, secus si authoritatẽ præstitit ff. de pig. l. fideiussor. §. pr̃ Seij. & hic.

c ¶ Transactio.] id est, amicabilis cõpositio. s̃. c. pxi. in fi. & c. statuimus. & ȷ̃. c. proxi. in fi. alias transactio proprie de re spirituali fieri non potest. s̃. eo. constitutus. & inf. c. proxi. quia quid simoniacum esset.

d ¶ Impetrauit.] contra ipsum R. contra quem fuerat aduocatus.

e ¶ Non inficiaretur.] & ita ex confessione conuincitur: quia confessus in iure pro conuicto habetur. ȷ̃. de confes. c. 1. & vlti. & C. eo. tit. l. vnica. Ex duob. enim debet iste succumbere: quia præstando authoritatem transactioni iuri suo renunciauit, & quia mẽdacium dixit impetrando, & veritatem occultando, 1 merito ergo silentium ei imponitur.

f ¶ Tonsuratum.] ergo licet postmodum tonsuram acceperit, non profuisset ei. Arg. s̃. de rescrip. cũ adeo. principium enim in talibus considerandum est. s̃. de elec. dudum. vbi de hoc, & 1. q. 1. principatus.

1 Cõcor. ad hoc text. ĩ l. sed si restituatur. cum no. ff. de iu.

SVper eo.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tale. Abbas Sicul.

CASVS. Aliquis coram iudice petebat beneficium ecclesiasticum in aliqua ecclesia: querebatur vtrũ super hoc beneficio sic in iudicium deducto possit fieri transactio? R̃ndet ꝙ super re sacra litigiosa nõ potest fieri trãsactio: quia res sacra dato aliquo vel retẽto aut promisso, vt possideatur, speciem continet simoniæ. Si vero gratis & amicabiliter fiat compositio inter litigantes, non obuiat sacris canonibus. Nota ꝙ in spiritualib. nõ habet locum transactio.

¶ Idem.

¶ Super ecclesiastico beneficio non potest transigi. sed amicabiliter componi. hoc dicit & quotidie allegatur.

CAP. VII.

SVper † eo quod quæsiuisti, vtrum de ecclesiastico beneficio in litigiũ deducto, possit fieri transactio, Tale damus respõsum, quod transigi super † re sacra g & litigiosa non potest. Etenim res sacræ vt possideantur aliquo dato h vel retento siue promisso, speciem credimus habere simoniæ. i Alias si gra-

† Cap. 1. eo. t. in 2. compilat.

[Gl. seq. q. an ... ecclesia veniat vt proprietas, an vt beneficium.]

g ¶ Super re sacra.] hic euidenter patet, ꝙ de re sacra siue spirituali transactio interuenire nõ põt. s̃. eo. cõstitutus, & ȷ̃. eo. ꝑterea. & c. ex parte. neq; pactio. s̃. de pac. pactiones. & ea. cum pridẽ. & duobus seq. c. vt dictum est. & s̃. eo. statuimus. vt det temporale pro spiritualibus. ȷ̃. de re. permu. c. vlt. sed si spirituale detur pro spirituali, bene tenet, & valet talis permutatio seu transactio. ȷ̃. de re permu. ad q̃õnes, & sic tantum detur spirituale vel remittatur pro alio spirituali. Sed distingue vtrum agatur de re etiã spirituali, q̃ petatur tanq̃ beneficium, an tãq̃ proprietas, si agatur sup bñficio vt aliquis recipiat ad beneficiũ ecclesiæ, vel q̃tũ ad ꝑlationẽ, tunc nulla potest interuenire transactio ꝓprie & hoc notauit dum dixit, ecclesiastico bñficio in litigiu deducto: qa simoniacũ esset, & qa talis titulus nõ habet ex trãsactione, sed ꝑ canonicã institutionẽ. ȷ̃. de institu. ex frequẽtibus. & s̃. de renunc. admonet & 16. q. 7. nullus omnino, arg. ff. de decur. Herennius. Si vero res sacra siue spũalis in litigium deducatur tanq̃ ꝓprietas, tũc bene potest interuenire transactio, puta duæ ecclesiæ siue duo epi litigant super aliqua ecclesia vel aliquib. qa alter dicit illas sibi subiectas, alter negat q possidet. ibi põt interuenire transactio: quia & permutatio. ȷ̃. de rer. permut. ad q̃õnes, vt si vnus haberet vnam ecclesiam, & alter aliam per transactionem: vel qa vnus eps aliqua spũalia in ecclesia perciperet, & alius alia, hoc totum potest fieri ꝑ trãsactionẽ, sic ẽt potest intelligi. s̃. eo. statuimus, potuit fieri diuisio decimarũ inter partes, quædam tamen sunt in quibus non admittitur transactio seu compositio, vt inf. eo. c. vlt. vbi de hoc. Ber.

† In vno vetustissimo exemplari ita: super re sacra litigiosa. in alio ñ ita vetusto ita: super re sacra vel litigiosa in aliis vt impressum est, vt plurimũ tñ habetur: super re sacra litigiosa.

[Gl. seq. ponit & exponit diffinitionẽ trãsactionis.]

h ¶ Dato.] transactio non procedit vel non fit, nisi in aliquo dato, vel retẽto, vel ꝓmisso, vt hic dicit, & C. eo. ti. trãsactio. q enĩ transigit, quasi de re dubia, & lite incerta neque finita trãsigit. ff. eo. l. 1. Et ideo dixi, dubia, & etiam lite incerta, quia credit se habere bonam causam: alioquin si euidens esset calumnia, 2 non tenet transactio. ff. de condi. indeb. l. in summa. 1. r̃nso. Neque finita: ideo dixi, qa si finita esset cã per sniam, a qua non esset appellatum, postea nõ teneret transactio. ff. de cõd. indeb. eleganter §. si post rẽ iudicatam

2 Ex parte actoris; sec' si ex parte rei. C eo. tit. sub prætextu, licet alia via, s. actione vel replicatione facili cõsulatur actori ad hoc per reũ in dubio, vt ibi dicitur. de hoc in l. statim. alle. & C. e. tit. l. 2. Io. And.

i ¶ Simoniæ.] s̃. eo. cõstitutus. & ȷ̃. eo. ꝑterea. & c. seq.

a ¶ Amicabiliter.] s. eod. statuimus. & c. de cætero. & j. eo. c. proxi. & j. de deci. ex multiplici. & c. nuper.
b ¶ Canonibus.] qui prohibent illicitas pactiones in spiritualibus, vt 1. q. 2. quā pio. & q. 1. eos, & q. 3. si qs prætendas. cum suis cōcordantijs, & s. tit. prox. c. fi.

Et etiam pœnitentiam: nam confiteri possunt cuicum que 2 in necessitate iuxta illud. Confitemini alterutrum peccata vestra. Sacramenta vero voluntaria sunt illa quæ omittere nō est peccatum, quæ dignitatis sacramenta dicuntur. vt in §. sed notandum. vt sunt ordines, qui a digniori bus conferuntur, id est epis. Vel quia nō nisi digni ad ordines assumendi sunt. Itē matrimonium. Sine huiusmodi sacramētis bene possumus saluari. 22. q. 4. §. vir. ad finem.

2 Sed confessio facta laico nō est sacramentalis, Sotus li. 4. sen. di. 18. q. 4. ar. 1.

Veniens ad Apostolicæ.] Prima pars ponit querelā. Secunda dat iudices: ibi, Mādamus. Abb. Siculus.

CASVS. Monachi quidam maioris monasterij, excolūt terras in parochia sā ctæ Mariæ de Marcho, & coloni ipsorū monachorum oīa sacramenta tam volūtaria quā necessaria recipiunt ab eadem ecclesia: monachi pdicti talem fecerunt compositionem cū rectore ipsius ecclesiæ sāctæ Mariæ pdecessore istius rectoris, vt monachi de duabus carruatis terræ, quas monachi tenent in dūo suo: tertiam partem decimarum tm̄ soluant ecclesiæ sanctæ Mariæ, & de omnib. alijs decimam integre soluant. demum mortuus ē sacerdos ille cum quo talis transactio facta fuit: successor illius integraliter petebat decimam de omnibus possessionibus, quas ipsi monachi & coloni monachorum excolunt in parochia sanctæ Mariæ: monachi volebant se defendere prætextu transactionis prædictæ, nec permittebant colonos suos soluere decimas prędictę ecclesiæ: rector iste cōquestus est domino Papæ. vnde mandat Papa q busdam, quatenus compellāt monachos & agricolas ipsorum soluere decimas eidem ecclesiæ integraliter de omnibus rebus, de quibus decimæ debent solui, & de subtractis satisfaciant competēter: nisi præfati monachi docuerint, transactionem prædictam super duabus carruatis terræ, per sedem Apostolicam confirmatam fuisse, cum alias transactio illa super duabus carruatis fuerit personalis: & pacta inter alios acta, alijs obesse non debeant. No. q factum antecessoris nō pIudicat successori in rebus ecclesiæ. Item transactio, facta inter personas, nisi confirmata fuerit per sedem Apostolicam, personalis est. Item res inter alios acta, alijs non obest.

tis & amicabiliter a inter se litigantes componant, sacris canonibus b nequaquam dicimus obuiare.

¶ Idem abbati de Straphor. † & Priori de Phe.

† Staupho & Priori de per lib.

¶ Transactio facta de rebus ecclesiæ per prælatum sine superioris consensu, non obligat successorem.

CAP. VIII.

Veniens † ad Apostolicę sedis clemētiam mr̄ G. Faui. ll. sua nobis isinuatione monstrauit, qd̄ monachi maioris monasterij terras in parochia † excolunt, & ab eadem ecclesia coloni eorum oīa ecclesiastica, tam necessaria c q̄ voluntaria suscipiunt sacra; & tn̄ eidem ecclesię decimas soluere contradicunt, & infra. ¶ Arbitrantur aūt se posse tueri cuiusdam transactionis prętextu, inter p̄fatos monachos, & quédam sacerdotem memorati G. prędecessorem factę, vt de duab. carruatis † terrę, quas in dominio suo monachi tenent, tertiamtantum decimarum partem exoluant, & inf. ¶ Mandamus, quatenus, nisi pręfati monachi transactionem d pręscriptam anthoritate Apostolica cōfirmatam e esse, docuerint, cum alias inter personas facta potius quam inter ecclesias videatur: nec pacta inter alios f acta alijs obesse patiamur: ipsos g & agricolas, decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro, h & illarum quas illicite detinuerant, iust. in ęstimationem restituere eidem ecclesię cōpellatis.

†Post conci. Later. per 48 cap. 1. & c. 3. eo. tit. in 3. compil.

† Marchon.

† al. carrucatis.

d ¶ Transactionem.] id est, cōpositionem. j. eo. statuimus. & j. de deci. ex multiplici vbi similis est cōpositio. vel proprie tenetur.

[Glo. seq. quærit, arg. pro & contra, & soluit. Ioan. And. in nouel.]

e ¶ Confirmatam.] sed nunquid confirmatio Papæ transactionem psonalē facit realem, vt sic immutet eius substantiā? & q sic, q a auctoritas principis facit q̄q; ex nullo pacto actionē dari, & auctoritas legis hoc facit, arg. ff. de pact. legitima, & qd confirmatur, datur. ff. de verb. sig. l. lege obuenire. & princeps vnit duas res in vnam naturā. C. cōia d leg. l. 2. Argu. j. 12. di præceptis. & j. de confir. cum dilecta & c. vlti. Dic q hæc transactio ab initio, quātum ad intentionem transigentium fuit realis. sacerdos ille hoc facere non poterat sua authoritate, nec successorē poterat obligare sine authoritate superioris. arg. s. e. de cætero & c. cōtingit. sic habes j. de confir. vti. c. pen. & ita confirmatio papę facit realem transactionem, quę quātum ad ipsas personas, personalis erat, si ex certa scientia hoc facit; quia potest facere q illa quæ nulla est, sit aliqua. arg. 16. q. 1. c. vlti. & j. de ijs quæ fi. a pla. cum Apostolica. & plus est de nihilo aliquid facere, quam de aliquo aliud. argu. de conse. distin. 2. reuera. arg. C. de rei vxo act. l. vnica, circa prin.

f ¶ Inter alios.] sic ff. de pact. si vnus. §. item ne experiat. in fi. & ita pactum prædecessoris non obligat successorē. arg j. de preca. c. 2. 3. sic & cōfessio inter alias personas nō nocet alijs. 2. q. 5. īterrogatum. j. de adul. significa ti. Sed nunquid ille sacerdos posset renocare talem transactionem antequam confirmetur a Papa, cum sit personalis? Arg. q sic. 35. q. 9. quod quis. & c. qsquis. & j. de re eccle. non alie. si quis presbyterorum 4 Credo q licet sic personalis transactio, ipse tn̄ quamdiu vixerit, non poterit renocare, sicut nec in pignus earum cum posset reuocare. i. ff. de deci. ex multiplicie. nisi per in integrum restitutionem si ecclesia esset læsa. inf. de in integ. rest. c. 1.

3 Concor. tex. in l. si ti bi. §. cũ possessor. & ibi Bartol. ff. de pact.

4 Hoc ca. & precedēs loquuntur de alienatione quæ non tenet: ista vero temporalis pactio tenebat ad tēpus. Io. And.

g ¶ Ipsos.] scilicet monachos de parte sua. inf. de ele. tua nobis. & colonus de sua, vt ibi.

h ¶ Ex integro.] sic inf. de deci. cum homines, & c. tua nobis. Bernar.

[Glo. seq. declarat quæ sint sacramenta necessaria, quæ voluntaria, & quare sic vocentur.]

c ¶ Necessaria.] quædam sacramenta sunt necessaria, 1 quædam voluntaria, hæc distin. ponitur. 1. qō. 1. §. notandum est. Sacramenta necessitatis sunt ista, baptismus, confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Christi. & ideo dicuntur sacramenta necessaria vel necessitatis: quia sine istis homo saluari non potest, si ex contemptu omittuntur, & haberi possunt. sacramentum vero baptismi in necessitate, a quocũq; potest recipi, dummodo in forma ecclesiæ conferatur. sup. de sum. tri. c. 1. in fin. & de consec. distin. 4. a quodam.

1 De materia hui9 glossæ consule oĩno Theologos. & præsertim B. Thomam. 3. par. q. 65. art. 4. & Sotū lib. 4. sen. di. 1. q. 6. art. 4.

Præte-

PRæterea.] Nō valet transactio super iure præsentandi, per quam nouus census imponitur ecclesiæ, vel antiquus augetur. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

C A S V S. Ecce vacat aliqua ecclesia, contentio est inter laicos & aliquos religiosos super presentatione rectoris: venerunt ad talem transactionē, vt laici habeant præsentationē, religiosi percipiant ab ecclesia maiorē pensionē q̄ recipere consueuerunt: vel nouam cum nihil antea percipiebant: quæritur an talis trāsactio teneat? Respōdet Papa, ꝙ talis trāsactio simoniaca vr̄: & ideo de iure nō tenet: nec monachi ex ea vllū debent cōmodū obtinere. Not. ꝙ per transactionē noua pēsio imponi non potest, nec verus augeri partiū pactione sine vitio simoniæ.

† Cap. 4. eo. tit. i 2. cōp.

a ¶ Transigitur.] Propria auctoritate.

b ¶ Nulla.] immo etiam auctoritate superioris non posset modo constitui censualis ista ecclesia, nec vetus census augeri ȷ̄. de censi. prohibemus. & c. scientes.

c ¶ Simoniaca.] cum non liceat transigeredere spiritual. interuentu pecuniæ, vt dictum est s̄. eod. super eo. & cap. statuimus, sim s̄. de pact. cū clerici. ȷ̄. c. proxi.

ADDITIO. Quia ius patronatus est spirituale.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. cōp.

PRæterea.] communis diuisio. secunda: ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

† Prima qō hr̄ de mut. pet. c. prudētiā. 2. & 3. d appe. c. secūdo requiris 4. hic 5. & 6. s̄. de off. de leg. c. prudētiam.

C A S V S. Quedam cella voluit eximi a subiectione qua tenebatur matrici ecclesiæ: oblato libello & lite cōtesta fratres illius cellæ per syndicum suum confessi fuerunt in iure, se olim fuisse subiectos matrici ecclesiæ, & quæstionem de hac subiectione olim motam fuisse, & per transactionem sopitā, ita ꝙ quendam censum soluerent annuatim matrici ecclesiæ, & essent à subiectione illius ecclesiæ exempti. Prior matricis ecclesie proponebat pro ipsa, ꝙ de spirituali subiectione transigere non licebat, & ex confessione illorum factum apparet quod olim subiecti erāt matrici ecclesiæ: ergo adhuc ad subiectionem tenentur, cum priuilegium exemptionis non ostendant: iudex dubitauit quid iuris esset? Respondet Papa ꝙ ex cōfessione illorum fratrum debet ferri sententia contra eos, cum illa trāsactio iniquitatem contineat, licet nō cō. titerit domino Papæ de illo quod cella determinate reddere tenebatur. No. ꝙ de subiectione transactio non potest fieri. Itē ꝓfessus in iure ꝓconuicto habetur. Itē cōfessio capituli ꝑiudicat. & sic vr̄ ꝙ cōfessio ꝑlati non præiudicet, nisi esset syndicus in causa, vel nisi cōfiteretur in animā suā & fratrum suorum, secundū ꝙ intellexisset ab eis, quod quidem verum est.

¶ Lucius tertius Ormeñ. episcopo.

¶ Sicut super iure præsentandi, ita super annexo non potest transigi, vt recedatur à lite interueniente aliqua tēporalitate.

C A P. IX.

PRæterea † qn̄ inter laicos, & viros religiosos de præsentatione alicuius ecclesiæ quæstione suborta trāsigitur, [a] ita quod presentationem laicus obtineat; religiosi vero nouam vel maiorē percipiant in ecclesia, in qua prius nullam [b] vel minorem habere consueuerant portionem: an huiusmodi transactio teneat, quæsiuisti. ¶ Cum igitur ipsa pactio simoniaca [c] merito videatur: Respondemus ꝙ de iure non tenet; nec ex ea religiosi vllum debent commodum obtinere.

¶ Cælestinus tertius.

¶ Super spirituali subiectione non licet transigi.

C A P. X.

PRęterea † quarto † loco quęstio talis accessit, quod quædam cella eximi [d] voluit a subiectione, qua matrici domui tenebatur: & infra. ¶ Fratres illius cellæ se confitentes [e] i iure illi domui quōdam fuisse subiectos, referebant quæstionē olim de hac subiectione fuisse motam, & transactione sopitam, eatenus vt quendam annuum † censum [f] ecclesię matrici reddēdo, essent a subiectione [g] principalis domus exempti: & infra. Prior consequenter pro maiori ecclesia, proponebat, quod de spirituali subiectione transigere nō liceret. Respōdemus igitur, qđ ex prædicta fratrū confessione [h] contra eos sententia procedere debeat, pręsertim cum illa transactio (licet nobis de illo ꝙ cella determinate reddere tenebatur, constare nequiuerit) iniquitatem simoniacam [i] continuisse putetur.

¶ Honorius tertius I. tituli S. Praxedis presbytero Cardi.

¶ Iudex potest & debet se interponere pro trāsactione inter partes facienda præterquam i i casibus in quibus iura hoc non admittunt, vt super matrimonio hoc dicit.

d ¶ Eximi.] contendendo in iure, ꝙ non debeat subesse. non priuilegium allegando. Lau.

[Glo. seq. soluit contrarium.]

e ¶ Confitentes.] similem confessionē habes ȷ̄. de except. cum venirabilis: sed illa eis non obfuit. quia excipiendo hoc fecerunt. 1 per hanc confessionem fundata fuit intentio alterius partis, poterant sic rn̄dere, olim fuit quæstio de subiectione, sed illa fuit transactione, id est, amicabili compositione terminata.

† annuatim.

1 Quod dic vt ibi; & plenius. ȷ̄. de regul. iu. exceptioné. li. 6.

[Glo. seq. reci. ꝑper q. scilicet an possit matrix ecclesia cellam eximere.]

g ¶ Censum.] qui scilicet census licet esset recognitio debitæ subiectionis, vt ȷ̄. de censi. omnis anima. arg. 18. q. 2. Eleutherius, non tamen debuit sic transigi: Immo videtur ꝙ nō possit eximi, sicut nec [illegible] pus pleno iure eximit etiam ecclesiam. ȷ̄ de donat. pastoralis. sed si gratis vellet quis ecclesiam sibi subiectam non per transactionem eximere, bene posset remittere qcquid iuris habet in ea, retinēdo etiam pensionem annuatim soluendam maiori ecclesiæ: nec esse [f] simonia. ȷ̄. de reli. domib. constitutus. ita tamen ꝙ illi de cella deberent obediētiam & reuerentiam matrici domui ȷ̄. de censi. cum venerabili. quia sine capite esse non debet: quia in hoc non posset maior ecclesia illos eximere. 93. dist. nulla ratione.

g ¶ Subiectione.] nō poterat hic allegari prescriptio, quia contra subiectionem nō currit præscriptio ȷ̄. de præscrip. cum non liceat. & quia malam fide præsumebantur habere propter confessionem propriam.

h ¶ Cōfessione.] in iure factam, & coram iudice suo ȷ̄. de iudi. at si clerici & ff. de interroga. act. voluit. & ita cōfessio contra se præiudicat ȷ̄ de confes. cum super. & c. vlt. vbi de hoc. & intellige ꝙ per syndicum cōfessi sunt, quamuis dicat h c, fratrum confessione, nec reuocauerunt confessionem.

i ¶ Simoniacam.] s̄. c. proxi. & c. constitutus. & s̄. de pact. cum pridem. & c. pactiones.

EX parte tua.] Super matrimonio transigi non potest. Diuiditur, nam primo hortatur le[g]atum vt ꝯponat etiam in casib. expressis à iure. In fi. dicit quid de casibus non expressis. In his. Abbas.

1 Casus hic inuenitur in antiquis codicibus.

CASVS. Quidam 1 Græci furtiue recipiebāt sacros ordines à non suis epis. Quidam etiam celebrabāt in ecclesijs interdictis, nec volebāt obidire Latinis: Et quidā alij Græci & Latini c[ū]i consecrationes celebrabant in epātibus aliorum, & decimas pcipiebāt ibidem in eorū præiudicium & grauamē. Item quidam laici Græci proprias vxores auctoritate sua dimittebant alias illis viuētibus recipientes: Et quidam alij abbatias & ecclesias cum hominibus ecclesiarū detinebant, & in alijs etiam pluribus excedebant, vt dr̄ in integra: super his excessibus Cardinalis consuluit Papā qualiter esset ꝯtra istos agendum, & ipse hic respondet prout sequitur. Ber.

† Concord. La tex. in l. 1. §. & post. ff. d no. oper. nū cia. & 96. di. per totum.

† Perperā i impressis legitur: dispositionis.

CAP. XI.

EX parte tua: & infra. ¶ Poteris ad componendū [a] interponere † partes tuas: & interdū aliq̄d seueritati [b] de trahere, p ut (statu imperij, & excedentiū multitudine [c] prouida deliberatione pensatis) videris expedire; exceptis nimirum casibus, qui compositionis siue dispensationis † remedium non admittunt, vt pote coniugij sacramētum, [d] quod cum non solum apud Latinos &, Græcos, sed etiam apud fideles & infideles [e] existat, † a seueritate canonica circa illud recedere non licebit. ¶ In his vero super quibus ius non inuenitur expressum, procedas (æquitate [f] seruata) semper in humaniorem [g] partem declinando, secundum q̄ personas & causas, loca & tempora, videris postulare.

† Vide Turrecremata 28. q. 1. ī sūma. vbi late de hoc.

[N]ota q̄ iudex primo ad componendum debet laborare. Itē seueritati detrahendum est. Itē ꝯtra matrimonium cōpositio uel dispēsatio locū nō habet. Itē vbi ius non inuenitur, æquitas seruanda est. Itē in humaniorem partē semp[er] d[ebe]t iudex declinare. Itē psona, causa, loca, tempora, & status terræ cōsideranda sunt.

2 Et sic p[er] ꝯtrariū ꝯcordiā remanebūt crimina impunita. solue vt no. 90. dist. c. 1. Io. Andr.

a ¶ Ad componendum.] sic enim iudex prius debet concordare partes q̄ ad iudiciū venire 2 si pot. 5. q. 2. si primates. & 90. dist. studendum. 23. q. vlt. si quis membrorum. & q. 4. si illic. & j̄. de simo. querelam.

b ¶ Seueritati.] q̄nq; enim detrahendum est seueritati, vt ma[illegible]is sanandis charitas syncera subueniat. 50. [illegible] constitueretur. & vbi saluti nil detrahebatur, [illegible] posteriores doctores aliquid addiderunt, vt ibidem dicitur.

c ¶ Multitudine.] quia qđ peccatur à pluribus, transire solet inultum. 1. q. 7. quoties à pluribus. & 23. q. 4. nō poteit. s̄. de tempo. ord. sane. & cum multitudine peccantiū, magis docendo q̄ iubēdo agēdū est: seueritas autem exercenda est in peccata p[a]ucorum. 4. dist. comessationes. j̄. de cle. excom. mi. latores.

[Gl. seq. rōnē reddit, & dat simile, obijcit & soluit.]

d ¶ Sacramentū] sic patet q̄ in matrimonio non habet transactio seu compositio locū, vt ꝯtra matrimoniū aliq̄d statuatur: cum sit statutū ab ipso Dn̄o in paradiso: Quia quos Deus coniunxit, homo nō separet, vt 26 d[ist]. deinde opponitur, & s̄. de transla. inter corporalia. & 33. q. 2. an quod. & cap. quos Deus. & causa matrimonialis p arbitros tractari non potest. j̄. de in integr. restit. causa. in fine. sed per iudices discretos qui potestatem habeant iudicandi. j̄. de consangui. & affi. ex litteris. in fin. nec dispensatio locum habet, vt dicit hic. Sed ꝯtra vr̄, q̄a circa matrimoniū dispensatur. 35. q. 3. quædā lex. & ca. quod scripsi. & q. 8. de gradibus. Dicas i matrimonio circa gradus constitutione canonica interdictos, dispensatio adhibetur ex iusta causa, vt simul remaneant. in quo casu loquuntur contraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, 3 vel vt matrimonia legitime cōtracta 4 separentur, nulla dispensatio adhibetur ab ecclesia: & de tali dispensatione hic intelligitur. nam vt patet in integra, quidā vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant. et in talibus nulla d[i]spēsatio adhibet, vt sic remaneāt cūl ecundis. De gradibus diuina lege ꝓhibitis habes j̄. de resti. spolia. literas. Hodie vero de facili non dispensaret ecclesia circa consanguinitatem: cum vsq; ad quartum gradum restricta sit copula cōiugalis. j̄. de consangu. & affini. non debet.

3 Hæc ē grauissima q̄ō. de qua plene Turrecr. 35. q. 2. c. cōiunctiones.

4 Carnali copula cōsummata: quod dic vt no. de conuer. cōiug. c. ex publica. lib. 6. Ioan. And.

e ¶ Et infideles.] 26. dist. deinde opponitur. & 28. q. 1. per totum. sed apud infideles non est ratum, quin possit separari altero veniente ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. j̄. de diuor. quāto. & c. gaudemus.

[Glos. seq. arguit. a contrario, signat cōtrarium, & soluit & dat textui duo similia.]

f ¶ AEq̄tate.] quam iudex p[r]ę oculis semper de[be]t habere. ff. de eo qđ cer. loc. q̄ si Ephesi. in fin. Et ita v[i] ex eo quod dicit; in quib. ius nō inuenit expressum, procedas æquitate &c. q̄ ius sēper sit preferendū æquitati. Arg. ꝯtra C. de iud. placuit. sed pot intelligere illud de æq̄tate scripta, q̄ ēt pferri rigori iuris, hic de æquitate non scripta, quæ tunc solū seruanda est cū ius deficit. hoc verbū sumptum fuit de lege illa. ff. de aqua plu. arcen. in sum. §. itē Varus in fi. sic dicitur de consuetudine, quę seruatur cū deficit lex. 1. dist. cōsuetudo. & vbi ius scriptū nō est, de similibus ad similia est ꝓcedēdū. ff. de legibus. nō pñt & j̄. de re iud. in causis. & j̄. de sta. reg. super quodā in fi. & ca. recolentes. & j̄. de rescr. inter cæteras. & s̄. de translatio. inter corporalia.

g ¶ In humaniorem.] [n]a semper de[b]emus promptiores esse ad absoluēdū q̄ ad condēnandū ff. de act. & obl. Arrianus. & ff. de pęn. respiciendū. & j̄. de preba. ex lr̄is. & 26. q. 7. t pa pœnitudinis. & prōptiores ad misericordiā q̄ ad rigorē: q̄a melius est pitare causas p misericordia, q̄ ptendere inclementiā. 26. dist. non satis. adfi. post me. colum. & melius est p veritate pati supplicū, q̄ pro adulatione bn̄ficiū. 11. q. 3. nemo peritorum. & oīa quę misericordiā vetat, fugienda est. 58. dis. ponderet. & 26. q. vlt. alligat. vbi dicit, q̄ si Dn̄s est largus dispensator, eius famulus non debet, esse tenax & 9. dist. sana. & 1. q. 7. cap. exigunt.

[Glo. seq. prosequitur 4. in pœnis consideranda.]

h ¶ Causas.] In oībus pænis inferendis considerantur ista quattuor principaliter. Persona primo cōsiderāda est q̄ sit q̄a aliter procedit cū maioribus q̄ cū minoribus ff. de offi. dele. sane & c. pastoralis. & 45. dist. cū beatus. & 24. q. 1. q̄ ꝯtra pacē & j̄ de simo. p tuas 5. Causa ēt cōsiderāda est j̄. de vo. & vo. redem. magne. in fi. j̄. de accus. cū dilectus & 23. q. vlt. occidit. & ff. de fur. verum. & 16. q. 6. ca. 1. in fi. Et op. ar. 6. di. testamentum. Et locus cōsideratur in iudicijs. arg. s̄. de rescrip. nonnulli. quia consuetudo loci attendi debet. 4. dist. erit aūt lex. & 31. dist. ante trienniū. & ca. aliter: & j̄. de cle. coniu. cum olim. Et tps ēt considerat, q̄a est tēpus tacendi, & tp̄s loquendi. 36. dist. ca. q̄ ecclesiasticis. §. ecce. In quo statu sit princeps loci, vt hic dicit, prout status imperij, &c. q̄a in turbatione regni rigor iuris seruari non potest. Et pp nouitatem gentis tēpus cōsideratur. vt 3[5]. q. 3. quod scripsi. & j̄. de pœn. & remis. Deus qui ecclesiam. pp nouitatem fidei multa ibi attenduntur, & hoc totum habes. 29. dist. sciendum. j̄. de homi. l. sicut dignum. 1. tn̄. ibi ista quatuor considerantur, & quædam alia.

5 Concor. l. Pedius. §. fi. ff. de incen. rui. nau. & l. si criminis. & l. seruos. C. ad legem Iul. de vi publi.

ADDI-

ADDITIO. Vnde versus.
Causa, locus, tempus p rsonaque perspicietur.
In pœnis dandis vt cas iudex moderetur.

DE POSTVLANDO.

¶ Si vocati ad iudicia non paciscuntur neq; trāsigunt, solēt sibi quærere aduocatos & procuratores: ideo post duas rubricas præcedētes subijcitur ista: & sequens, quæ præmittitur ante tractatum de iudicijs, quia hæc sunt ꝑparatoria iudiciorū. Quid autē sit postulare, habes tex. in l. j. ff. eo. & per gl. in c. vlti. ꝟ. e. Et aduerte ꝙ multæ sunt personæ, quæ postulare prohibentur: vt patet in his versibus.

† Sub Alex. iij. cap. 12.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

Non cuicunque datur quod postulet, immo negatur.
Addictus pœna seruus, puer, actor, arena:
Luminibus cassus, mulier, meretria passus.

† Infero ergo ꝙ inedia cogente postulare poterit. concor. l. 1. & ibi Bar. C. de pat. q filios distra.

De hac materia tractatur 3. q. 7. 15. q. 2. de pœn. dist. j. nemo. 14. q. 5. denique.

Lerici.] Diuidit, quia prima pars ponit ꝓhibitionem, a qua secunda excipit: ibi, Nisi. & adde etiam de personis sibi coniunctis, vt probatur inf. eo. c. fi. Abb.

CASVS. Statuit concilium Lateran. ꝙ clerici in sacris ordinibus constituti, & etiam ī minoribus, qui stipendijs ecclesiasticis sustētantur, corā sæcularibus iudicibus pro sæcularibus negotijs aduocati fieri non præsumāt, nisi propriam causam vel suę ecclesiæ prosequātur, aut pro miserabilib. personis. Nota ꝙ clerici nec in maioribus nec in minorib. constituti, aduocari non debent, quod verum est in foro sæculari, nisi propria causa, vel ecclesiæ, vel miserabilis personæ.

Gl. seq. arg. a contrario, quod approbat distinguendo inter criminales & ciuiles causas, constitutos, in minoribus, in sacris, & professos.]

a ¶ Stipendijs.] vr ergo a sensu contrario si stipendia nō habent ꝙ possint aduocare. quod verum credo de minoribus in causis ciuilibus, quia in criminalibus causis, vel vbi de pœna sanguinis agitur, interesse non debent ꝟ. ne cleri. vel mona. sentētiam. & 23. q. vlt. his a quibus. De ijs qui sunt in maiorib. ordinibus, aliud est dicendū, quia illi coram sæculari iudice aduocare non debēt: & si sine titulo sunt pmoti, eps eis dēt ꝓuidere. ꝟ. de pb. nō liceat & c. eps si aliquem. & c. cum secundū. de regularibus planū est ꝙ aduocare nō debent ꝟ. c. pxi. qa & negotijs sæcularibus se immiscere nō dēnt. ꝟ. ne cler. vel mona. nō magno. & 16. q. 1. alia est cā. c. placuit. & c. monachi. ꝗ sacerdote hēs. ꝟ. ca. vlt.

b ¶ Sæcularibus.] immo opprobrium est clericis si se peritos forensiū disceptationum ostendere voluerint. C. de eps & cler. repetita. & C. de testa consulta. pro miserabilib. tñ ꝑsonis pñt postulare inf. eo. c. vlt.

TITVLVS XXXVII.

De Postulando.

¶ Ex concil. Lateranen.

¶ Clericus sacris vel minoribus beneficiatus, in sæculari foro postulare non debet nisi pro se vel sua ecclesia vel miserabilibus personis.

CAP. I.

Lerici† ī subdiaconatu, & s̄. in ordinib. quoque minoribus, si stipendijs[a] ecclesiasticis sustententur, †coram sęculari iudice aduocati in negotijs secularib.[b] fieri nō ꝓsumant; Nisi propriam cām, vel ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte personis quæ proprias causas administrare non possunt.

¶ Innocentius tertius Cōpostellano archiepo.

¶ Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi nisi pro vtilitate ecclesiæ, vel sui monasterij, & præcepto abbatis.

CAP. II.

EX parte tua nobis fuit ꝓpositum quod qdā canonici regulares, nō solum in ecclesiasticis, verū ēt in forensib. causis, ꝓsumūt aduocati officiū exercere: Cūq; † obijcitur eis qđ nō debent esse forēsis vel ecclesiastici[c] negotij susceptores vel executores, nisi forte id monasterij exposcat vtilitas; abbate nihilominus imperante,[d] ad suam proponunt insolentiam † excusandā, quod capitulum illud per quod prædicta prohiberi vidētur, de monachis nō de canonicis regularibus loquitur manifeste. Vnde consultationi tuæ taliter respōdemus, quod idem[e] iudicium de canonicis regularibus, qđ & de monachis, ꝗ tū ad s̄. dicta credimus obseruandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

† Conc. Trid. sess. 22. de refor. c. 1.

† Eadē vox. ꝟ. de supplē. negl. prælat. c. 2. & fortassis legendū, i insolētiam, vt ibi notat vel dic, insolentiam, id est, inscitiā.

E X parte tua.] Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Vnde. Abb.

CASVS. Quidam canonici regulares aduocabāt in causis ecclesiasticis. & forēsibus: & cū eis obijciebat ꝙ aduocati esse non debent, nisi forte ꝓ vtilitate monasterij, & abbate ēt monasterij imperante, ad suam defensionem allegabāt ꝙ capitulū illud, quo talia prohibentur; de monachis tm̄, & nō de regularibus loquitur. cōsultus Papa rñdet ꝙ idem iudiciū de canonicis regularib. & de monachis est habendū, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. No. ꝙ regulares & monachi quo ad sæcularia eodem iure vti debent.

c ¶ Ecclesiastici.] vt 16. q. 1. c. monachi. & c. de plentium. & ꝟ. ne cler. vel mona. nō magno. opprobrium est talib. si velint videri periti forensium disceptationū. C. de eps & cler. repetita. & C. de testa. consulta.

d ¶ Imperante.] 16. q. 1. monachi. 2 non sufficit vtilitas monasterij nisi hoc faciat de mandato abbatis & pp bonum obediētię. arg. ff. de re mili. l. 3. § in bello, nec auditur eo prætextu ꝙ est coniuncta persona. nisi hębeat speciale mandatum. leges enim de hoc loquētes intelliguntur de factis priuatorum. ff. de procu. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. in fi.

[Glo. seq. dat. 5. similia.]

e ¶ Idem iudicium.] similis habet extensio p interpretationē 28. q. 1. idolatria, sic nomē venditionis ad alias alienationes extendit. ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. sicut. § vēdōnis. & verba alienationis, ad alios ꝯtractus extēdit, per quos ēt dñiū nō trāsfert. ꝟ. de re. eccle. nō alie. nulli liceat. sic & id qđ dr̄ de simoniacis extendit ad alios. 16. q. 7. & hoc scripsimus. ver. & arbitror ꝯuenire verbū, & c. sic & prohibitio de legib. audiēdis de monachis, & regularibus extēdit ad ꝑlatos sæculares. ꝟ. ne cleri. vel monach sup specul.: & regulares canonici equiparantur monachis. nā qa regule inseruiūt laxiori. ꝟ. de sta. regu. quod Dei timorē her.

1 Infero ꝙ his verbis vetere, prohibetur donare & permutare. cocor. 1. statu libertate. ff. de statu lib. no. in l. hanc mus. C. de reb. eccles. ñ alien.

2 Quod dic vt e d. tit. c. 1. li. 6. sic & ex 3. c. legis Aq. verbum rupti, extenditur ad scissum, collisū effusum, vel aliquo modo pereptū. vel deteriorarum inst. ad l. Aqu. §. itē in omnibus, secundum Ioan. And.

CVm sacerdotis sit.] Primo ponitur ratio, secũdo dictum: cum clausula exceptiua; ibi, Nõ nisi. tertio. pœna: ibi, Clericus. Abb.

CASVS. Primo dr̃, ꝙ sacerdos aduocare non debet, nisi pro se ipso, vel ecclesia sua, vel si necessitas immineat, pro coniunctis personis aut miserabilibus. Secũdo dicit, ꝙ clericus qui cõtra ecclesiã suam a qua beneficiũ recipit, ꝓ extranea persona aduocatus vel procurator extiterit, tãquam ingratus beneficio illius ecclesiæ poterit spoliari. Nota ꝙ sacerdos in certis casibus tãtum potest aduocare. Item ingratus potest priuari beneficio quod recepit vel recipit ab eo contra quẽ ingratus est.

[Gl. seq. dicit vnde sumpta, & arg. inducens multa similia.]

a ¶ Nulla nocere.] Ista verba sumpta fuerunt ex illo canone. 14. q. 5. denique. Ad hoc autem tenetur quilibet Christian⁹: sed magis sacerdos, qui debet velle prodesse omnib. vt ibi dr̃, & hoc quia quisque prohibetur alijs inferre qd sibi nolit fieri. 1. dist. in prin. & s̃. de malo. & obe. dilecti filij. Et est arg. ꝙ nulli consulẽdum est cũ alterius iniuria. 22. q. 2. primum. ff. de condictio. indeb. nã natura. & 11. q. 3. si quis vero non obediat. 99. di. nullus. & non debet alteri per alterũ iniqua conditio afferri. ff. de reg. iur. non debet. & cauendum est ne prætextu nocẽtis innocentes puniant. C. de iisq latro. occultauerunt. l. 2. & sanctius est nocentem impunitum relinqui, quam innocentem damnare. ff. de pœn. absentem, & pęna debet suos authores tenere. ĩ. de iis q̃ fiunt a malo. par. cap. quæsiuit. & C. de pe. sancimus. Et sic patet ꝙ sacerdos aduocare non debet nec se negotijs sæcularibus immiscere, nisi pro cura miserabilium personarum. 88. dis. c. 1. & per totam dist.

b ¶ Pro seipso.] sic quædam sunt personæ quæ pro se tãtum & pro quibusdam personis possunt postulare. 3. q. 7. § sunt autẽ. vbi habes quæ personæ possunt postulare, & quę non, & pro quib. sic, & sacerdos pro se, & pro quibusdam alijs personis hic enumeratis postulare potest, pro ecclesia sua, & pro personis coniunctis: sed non indistincte, nisi necessitate instante, puta, quia sunt minus potentes, vel quia non possunt habere ita bonum aduocatum. & sic restringit quodammodo at necessitatem quantum ad coniunctas personas: Quæ sunt coniunctæ personæ, dicitur. ff. de proc. sed & hæ ꝑsonæ. & 3. q. 7. c. infames. §. sunt autẽ. ver. alij enim. inter quas ꝑsonas satis credo intelligendos confratres suos eiusdem ecclesiæ. & pro coniunctis ꝑsonis posset etiam litteras impetrare sine mãdato. s̃. de rescript. nonnulli. & agere ẽt. ff. de procu. Pomponius. in fi. dum tamen non appareat contraria voluntas, vt ibi dicit. & ꝓ personis miserabilibus, de quib. habes. 87. dist. per totum. 89. dist ca. 1. & c. episcopus gubernationem. & in pluribus alijs cap. ibidem.

c ¶ Postulare.] Postulare est desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest, exponere. vel alterius desiderio contradicere. 3. quæst. 7. c. infames. §. sunt autem. & ff. de postula. l. 1. §. postulare.

† In multis manuscriptis [illegible] vox [illegible] & [illegible] hæc expositio, id est, interfuit: nec habet in c. denique. 14. q. 5. vnde sumitur.

† Præsumpserit.

Postulare quid est.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Se summat.*

CAP. III.

CVm sacerdotis sit officium† nulli nocere, ᵃomnib. aũt velle ꝓdesse. Nõ nisi ꝓ seipso, ᵇvel ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis cõiunctis, aut miserabilib. sibi licitũ est postulare; ᶜ & inf. ¶ Clericus aũt, qui contra ᵈ ecclesiam, a qua beneficium obtinet, ꝓ extraneis aduocatus vel procurator esse p̃sũmit, † tanq̃ ingratus põt (maxime si clericus sit eiusdem ecclesiæ) beneficio huiusmodi spoliari.

[Gl. seq. textum fortificat per similia. & quæstionẽ interserit, quam soluit.]

d ¶ Contra ecclesiam] clericus ergo, q ꝯtra ecclesiã a qua beneficium habet, aduocat vel est procurator, tãquam ingratus beneficium ipsius perdere debet. arg. bonũ. j. q. 7. [illegible] & 96. di. si imperator. [illegible] 3. q. j. nulli. sicut vasallus tenetur domino. 22. qõ. 5. de forma. alias perdit feudum, vt in libro feudorum. quẽ admodum feudum amittitur, & milites rempublicã de qua aluntur, ab omni necessitate bellorũ defendant. C. loc. milites. Sed si habet clericus bñficia i pluribus ecclesijs, nunqd potest prestare patrocinium vni contra aliam? Non videtur, ĩ eo casu i eutram inuet vel offendat. arg. huius c. & 14. q. 5. denique. sed si esset platus in vna ecclesia: & in alia habuisset simplex beneficium videtur, ꝙ ratione prælationis posset ꝯtra aliã stare. arg. ff. de i ius voc. quęsitum. & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat vel testificetur, tanquam ingratus in seruitutem redigatur. s̃. de ser. non or. de famulis ecclesiæ, & 12. q. 2. c. octaua discussio: sic & donatio ꝓpter ingratitudinem reuocatur. ĩ. de dona propter eius ingratitudinẽ. C. de reuo. do. l. 1. & vlt. & Auth. de nup. in §. si mater. colla. 4. & in Auth. vt liber. de cætero aureo non indigeant annulo. §. illud. colla. 6. & iustum est ut ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quẽ suscepit extraneũ. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesię sua, mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam. quæ ipsum domino soetauit. infra de pęn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare ĩ totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Auth. vt cum de appellatio. cognoscitur. § causas. coll. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa, quæ non tangit ecclesiam, postulauerit. vel procurator fuerit, nõ punitur. 12. q. 2. q manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc s̃ ipsam aduocare posset, nec succederet. ei ab intestato, ẽt si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamẽto. liberi, vbi mater excluditur a filii successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

Clericus habẽs duo bñficia, an possit ꝓ vno cõtra alterum postulare.

† Legẽdũ Salonitano, vt lip. 1. epistola 11. siue 13. c. 13. registri. B. Gregorij. c. 1. e. ti. in compi.

† Al. ita: quibusdã nris.

TITVLVS XXXVII.

De Procuratoribus.

¶ Gregorius Maximo Saloniensi † episcopo.

CAP. I.

¶ *Non auditur quis tãquam alterius procurator, nisi hẽat mandatum legitime factum.*

ᵃ ALia quidem; & inf. ¶ Scripsisse te quibusdam† comperimus, quod prædictos

DE PROCVRATORIBVS.

¶ Dic vt s̃. in præcedenti titulo pro continuatione rubricæ. Et quid sit procurator, in l. 1. ff. eod. Abb.

De hac materia tractatur 5. q. 3. per totum. 89. dist. per totum. 9. q. 3. cum simus. 2. q. 7 infamis.

ALia quidem.] primo pręmittit motiuum. secundo subiunxit mandatum, Quia ergo. Abbas.

CASVS. Episcopus Salon. habebat quandã cãm cum quodã aduersario suo in curia domini Papæ: pro causa illa quidam accesserũt ad Papam non habentes mandatum ab episcopo, & cum aduersario episcopi iudicium sunt ingressi, sententiam contrariam reportãtes: episcopus hoc intelligẽs scripsit quibusdam de curia, quod illos ad causam illam non miserat: vnde quæ cum ipsis in ꝑiudicium episcopi

episcopi facta erãt, subsistere non debebãt: & ipse idẽ eps dixit hoc cuidam I. noĩe, qui dixit hoc Papæ, ꝙ ab illo audiuerat ꝙ illos non miserat: Demum ea illa misit quosdam nuncios ad dñm Papã, qui cũ non haberent mandatum, non fuerunt auditi. Vnde Papa scribit huic episcopo dicens, quod præsentibus nuncijs credere noluit, sine mãdato, ne idẽ diceret, de istis quod dixerat de prioribus: vnde si vult causam suã tractari, mittat ꝑsonam instructam cum mandato legaliter facto, cum subscriptionibus presbyterorũ & diaconorũ suorũ roborato vt quicquid, cũ eo factum fuerit iure subsistat. Not. ꝙ factum falsi procuratoris, dño non præiudicat. Item sine consensu capituli non admittitur ad agendum.

† Vide l. nõ solum. §. q alienum. & ibi Bar. ff. c.

viros tunc ad causam non miseris, & ideo quæ cum ipsis facta sunt subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc à te dictum perhibuit; ex qua re dictũ præsentium portitoribus a iudicauimus esse credendum, † ne de ipsis similiter diceretur. ¶ Quia ergo hoc cautiores nos esse præmonuit, b instructam personam cum mandato c legaliter d facto, & presbyterorum seu diaconorũ, testiũq; subscriptionib. roborato, gestisq; ex more indicto e trãsmitte, vt quicquid cum ea actũ fuerit, iure subsistat.

¶ Alexander. iij.

¶ *Non valet sententia, etiam expensarum condemnatoria,*

Glo. seq. distinguit tria membra, & in tertio tres opiniones ponit.]

a ¶ Portitoribus.] quia constabat istos non habere mandatum ad agendum, non fuerunt admissi. Vnde circa ꝓcuratorem actoris distingue, vtrũ certum sit procuratorem habere mandatũ: vt quia reus hoc confitet, vel ipse ostendit mandatũ sufficiens, vel si negat, ꝓbet hoc ꝓcurator ꝑ testes 1 vel instrumẽtũ: & ꝑm hoc ꝓcurator non tenet satisdare dñm ratũ habiturum, sicut nec debet satisdare ꝓcurator ꝑsentis & confirmãtis, vel apud acta ꝓcurator factus. C. de satisd. l. 1. An certum sit non habere mandatum: aut dubitat vtrum habeat, vel non habeat mandatum. si certum est eum non habere mandatum, repellitur, vt hic: & si velit satisdare, non est audiendus, nisi sit coniuncta ꝑsona, q̃ admittit cum satisdatione, nisi appareat de ꝯtraria voluntate dñi. ff. de ꝓcu. pomponius, §. vlt. & l. sed & hę ꝑsonæ. In casibus tñ admittit ꝯtra voluntatem pro libertate. ff. de lib. cau. l. 1. 2. & ꝓ defensione condemnati. ff de ap. nõ tantum. ubi aut dubitat de mandato, dicebat P. semꝑ esse in electione rei an velit exigere ꝓbationem mandati, an satisdationem. B. dicebat distinguendo, vtrum reus diceret ꝓcuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebat probare mandatum, an dicere, dubito an habeas mandatum, & tunc est in optione procuratoris qd facere velit. Azo dicebat ꝙ in arbitrio procuratoris est, an velit probare mandatũ, an cauere de rato: quia cum qs tenet ad alterum duorum, s. ꝓbare, vel cauere: qd voluerit ꝓstando, liberat. ff. de iur. do. plerũque. §. vlt. & C. de condi inde. l. si quis seruum. Hæc satisdatio danda est, qñ de mandato dubitat C. eod. l. 1. & ff. vt in pos. le. si is a quo §. 1. 2. idem in actore vniuersitatis. ff. qd cuiusq; vniuer. item eorum. §. actor. itẽ clerici inter coniunctas ꝑsonas numerant. arg. 12. q. 2. non liceat. Item no. ꝙ licet ꝓcurator actoris non caueat de rato, qñ cõstat de mandato, cauere debet de defendẽdo. C. de satis. l. vnica. alias denegat ei actio ff. eo. tit. mutus & surdus. §. pœna & de omnibus etiã quæ ꝯtra ipsam mouent, defendere debet. ff. de ꝓcu. l. omnium: & duabus legibus seq.

1 Hãc gl. dicit Abb. hic sing. ad hoc ꝙ ꝓcuratoriũ possit ꝓbari ꝑ testes

2 Procurari de cuius mãdato cõstat, & petit satisdationẽ legatorum cauẽda est, sed si dubitet de mãdato: cauet de rato. Io. An.

[Glo. seq. arg. alleg. 6. iura.]

b ¶ Præmonuit.] arg. ad cautelam futurorum habendam 23. dist. in nomine, & exempla ꝑsentia nos cauere ꝑmonent in futurum. 82. dist. plur mos. in fi. ꝓ ar. ff. loca. si quis domum. §. 1 & 1. q. 7. conuenientibus. hic præsumit ex præteritis circa futura sic ĵ. de præsumptio. mandata. & c. scribam.

c ¶ Mandato.] tria 3 debet cõtinere mandatum. s. nomen eius qui ꝓcuratorem eum constituit, & causam ad quam constituit, & ratum habebit ꝙ cum eo factum fuerit, ut ff. eo tit. si ꝓcuratorem. Sed pone ꝙ de mandato dubitet: quia sigillum incognitum est, quid erit? De eo fieri dẽt fides. ar. ff. qd cuiusque vniuersi. l. itẽ. §. actor. & ff de admi. tu. vulgo. & C. de fid. instru. qui dã. & arg. ff. de publi. quicunque.

3 Hæc glossula non hr̃ in vetustis exẽplarib.

[Glo. seq. no. prælatum sine capitulo, uel cõtra litegare nõ posse. ad contrarium inducit 4. leges. vnũ canonem, & 2. decr. ponit opin. & soluit, rñdens ad cõtraria.]

d ¶ Legaliter.] littera sequens exponit hoc verbum legaliter. Ex eo qd hic dr̃, & legit. ĵ. de iud. cãm quæ. colligit euidenter, ꝙ nec prælatus sine consensu capituli, nec capitulum sine ꝯsensu prælati potest iudicium exercere, nec conueniri, quia nec alienare potest alter sine reliquo. 12. q. 2. sine exceptione. nec commutare, nec donare, vt ibi dr̃: & ĵ. de dona. pastoralis. & ĵ. de ijs quæ fi. à præla. fine consen. c. per totum. & eodem modo nec capitulum sine consensu prælati, cum omnes vnum corpus intelligantur. ĵ. de ijs, quæ fi. a præla. nouit. & præterea dicit lex, ꝙ qui nõ potest alienare, non potest rem in iudicium deducere. ff. de iure deli. ait pretor. & ꝙ iudiciũ quædam alienatio fit. in iudicio enim contrahitur, sic in stipulatione. ff. de pecu. licet §. sed si filius. in fi. preterea si prælatus sine consensu capituli posset agere vel conueniri, & præiudicaret ecclesiæ factum prælati, fraus posset fieri ecclesiæ, & præiudicium: quia permitterent, immo procurarent quique prælati se conueniri, & facerẽt collusionẽ. Sed cõtra vr̃, ꝙ solus ꝓlatus conuenire & conueniri possit. ff. qd cuiusque vniuer. l. vlt. vbi dicit, vtilis actio administratori ciuitatis debetur. & ff. de cond. & demon. municipib. & ff. ad muni. municeps. & C. de iura. cal. l. 2. §. hoc etiam. in fi. & 12. q. 2. non liceat. & ĵ de re. ecclesiæ nõ alien. si quis presbyterorum. & s̃. de rescri. edoceri. vbi de hoc. Dicut quidam, ꝙ prælatus potest conuenire & conueniri sine consensu capituli, per iura, prædicta. Ego dico contra ꝙ nec prælatus sine cõsensu capituli, nec capitulũ sine consensu prælati agere vel cõueniri potest ꝑ priora iura. tamen concedo ꝙ si prælatus vel collegium agat sine consensu alterutrius, & vellet cauere de rato, dẽt audiri, cum sit administrator, & teneatur negotia ecclesiæ procurare, vt s̃. de rescrip. edoceri, si vero cõuenitur, non debet audiri sine consensu capituli; nisi caueat de iudicato soluẽdo, cũ quilibet, alter se possit offerre defensioni, si velit cauere de iudicato soluẽdo, & periculo suo litẽ suscipere. & illa c. si quis presbyterorum. &, non liceat. in speciali casu loquunt, s. cum agitur de reuocatione rei alienatę indebite & male: quia per hoc consulitur ecclesiæ, nec potest lædi: ꝙ cõtingere posset in alijs casibus, vbi nõ agit specialiter de reuocatione rei alienatę indebite nõ obstansib. legib. ꝓ cõtrarijs signatis: qa intelligi pñt, s. vt cõpetat actio administrãti nõ quãtũ ad hoc vt agere possit solus, nisi caueat de rato, vel nisi habeat speciale mandatũ ad hoc nec in rebus ecclesiasticis stamus legibus illis, sed canonib. Ex quo iure nõ pt cõponere seu trãsigere sine cõsensu cap. s̃. de ma. & obe. c. fi. s̃. de trãsa. contingit. eodem iure non põt agere vel rñdere sine consensu capituli. arg. ad hoc. s̃. de maio. & obe. c. vlti.

Prælatus sine cõsensu ca. aut econ ꝯuenit, nec conuenitur.

Intellectus c. non liceat 12. q. 2. & c. si qui presb. terorũ. & rebus eccle. non alie.

e ¶ Indicto] id est, instituto Bernardus.

QVerelam.] Reuocatur sententia, quia condemnatus fuit in expensis ex iusta causa absens legitime excusatus: quia in ardua causa procuratorem cōstituere noluit, ita cōiter summat. Prima pars decrē ponit partis querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus Abb. Sic.

CASVS. Inter epm Saluneñ. & A. clericum super quadam ecclesia quæstio vertebat: causa cōmissa fuit epo Vigorñ. eps citauit illū clericum; ipse infirmitate impeditus ad terminū venire non potuit, qđ pbare voluit corā ipso epo p quēdā pbyterum & diaconū, quos ad hoc destinauit: eps hoc non obitante condemnauit eū in restitutione expensarū quas nuncius epi fecerat ad terminū illum. sup hoc cōquestus fuit clericus ille dño Papæ. Vnde mādat qbusdā, q si constiterit q Vigorñ. episcopus præfactum A. non condēnauerit in restitutione expensarū pro alia rōnabili causa, nisi pro eo q in termino constituto infirmitate detētus ad eius psentiam nō accessit, & ipse ad probandū infirmitatē suam nūcios suos miserit, eundē A. ab eadē snia absoluāt: qa nemo pot cōpelli nisi velit in grauibus causis cōstituere procuratorē. No. q qui ad terminū nō venit, pōt in expensis parti alteri ɔdēnari, nisi iusta de causa fuerit impeditus, & hoc constet. Item iusta causa probata reuocat snia. Itē in grauibus causis non compellitur constituere procuratorem.

lata contra absentem ex probabili causa legitime per nuncium excusatum. hoc dicit quantū ad verū intellectum.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compil.

CAP. II.

QVerelam a † A. clerici accepimus: & infra. ¶ Mandamus quatenus si vobis cōstiterit, q Vigorñ. eps præfatum A. in restitutione expēsarū b pro nulla alia rationabili causa c condemnauerit, nisi pro eo tantum quod in termino constituto ad eius præsentiam non accessit infirmitate detentus, d cum non possit quis cogi nisi velit in grauibus e causis procuratorem constituere; & ipse ad probandum infirmitatē suam presbyterum & diaconum destinauerit, eū absoluere f ab eadē sententia minime differatis.

a ¶ Querelam.] & ita non per appellationem, vt notatur in fine.

b ¶ Expensarum.] quas fecerat aduersarius veniēdo ad terminū coram Vigorñ. delegato à Papa ad petitionem Salubriensis episcopi super ecclesia ipsius.

c ¶ Rationabili causa.] si enim non fuisset infirmitate detentus vel alia iusta causa rōnabilis fuisset, quare processit ɔtra eū, s. ɔtumacia, bene tenuisset statim ɔdenatio expēsarū. ĵ. de dolo. cū dilecti. & C. de iudi. sancimus. & ĵ. de ap. reprehensibilis. Sed nunqd reus si non venerit in prima citatione, condemnari debet in expensis? Hic vr̄ q sic: quia pp infirmitatem tm̄ excusat. & nisi constiterit hoc, non reuocabitur snia. & ita potest quis condemnari in expensis pro prima contumacia. argu. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. §. 1. & actor cōdemnaret si non veniret. ff. de iudi. eū quem temere. & in concil. Lug. idem dicitur de dolo, & cōtu. actor. 1 & actoris & rei est æqua conditio. ff. de re. iur. non debet. 2 Dicunt quidam q si reus non veniat in prima citatione vel in secūda, et non debet cōdemnari: qa non dr̄ adhuc contumax nisi post peremptoriū terminū: Dico 3 q etiā pro prima & pro secunda citatione puniri debet in expensis si ad trinam citationē veniat. si vero non veniat ad citationē peremptoriā tunc aliàs punit: qa mittit actor in possessionē rei petitę, vel excoicat si missio fieri non pot. ĵ. vt lit. non cōtest. tuę. Et si postmodū reuertitur infra annum, restitui oēs expensas factas ab eo tpe quo fuit contumax. & si non venit ad aliq̄ citationē, ad oēs expēsas condemnabit. quas fecit aduersarius veniendo ad primam citationē & ad secūdā & tertiā: & sic punit prima cōtumacia. & eodē modo dico, q debet puniri pro prima cōtumacia, licet veniret ad secundā, aliàs deberes dicere, q qñ nullo modo venit, non debet ɔdēnari in expensis nisi factis ad terminum peremptorium.

1 lib. 6.

2 De materia huius gl. vide p Bart. ĩ l. 1. ff. de diuer. & tē. pscrip.

3 Idē no. 74. di. honoratus. & 4. q. 5. in summa. & hanc opi. sic itellige, q si vna. i-tatiq ma neat gratuita sit prima vel vltima. Ioan. And.

[Gl. seq. alleg. concor. ponit opinio. ad quam inducit vnum capitulum. eam reprobat, &c. respondet. demum obijcit de duabus legibus & soluit. Item obijcit de duabus decr. & soluit. Not. à contrario, quærit, arg. proponit opi. & soluit.]

d ¶ Detentus.] iusta fuit causa nō veniendi, vñ probata causa debet reuocari quicquid fuit factū ɔtra senten. ff. de iudi. si ptor. & ĵ. de re iudi. cū Bertholdus. & ff. de re iud. q̄litum. §. 1. quartana tñ non excusat, vbi ibi dicit. & arg. 5. q. 3. si ægrotan. 18. dist. placuit. & 93. dist. iuxta. Dicunt tamen qdam, q tenet mittere procuratorem ex quo venire nō potest, si ita fuerit citatus vt veniat, vel rñsalē transmittat. 4 ĵ. de do. & cō. cum dilecti. sed hoc nō credo q p p citationem iudicis, teneatur mittere procuratorē si venire non potest, maxime si in grauibus causis qs cogi ad hoc non possit, vt hic dicit, & iudex hoc ei auferre nō potuit; qa beneficiū iuris nemini est auferendū. 28. di. de his, & in auth. de nup. §. sed hoc qdē. coll. 4. & ff. de iu. l. 4. §. si quis ɔdemnatus. Iudex delegatus nō potest iubere alterutram partem cōparere coram se psonaliter, nisi in delegatione hoc cotineat: nisi in certis casibus in cōcil. Lugduneñ. de iue iuris 5 esse ambiguum. & illa decre. cū dilecti, nō ɔtradicit: qa Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia rō est: quia ille non allegauit nec ostendebat nec probauit iustam excusationē vnde vel debuit ire, vel sufficientem mittere: quia neutrum fecit, de contumacia fuit condemnatus. Et illud scire debes q qui ad iudiciū vocat, potest indistincte in pecuniariis causis constituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicat; nisi in duobus casibus, puta si dominus iustior est quàm procurator, & si causa sit vehemētior. C. de procu. l. vlt. Et ideo non compellitur constituere procuratorem, quia nec reciperet, si veniret; puta si ageret de administratione sua vel tutela: vel etiā si aliàs esset ardua: nec ita cōfidit de alio: ad hoc enim ostendēdū debet mittere excusationē, ne procedat ɔtra eū: q̄ snia non reuocabitur nisi causa probata. & cū maiori difficultate. Sed vr̄ q quis compellat cōstituere procuratorem ēt infirmitate detentus. ff. de diuer. & tempo. pscrip. l. 1. & ff. de minor. Papinianus. vbi compellitur quis agere indirecte, ne currat ei pscriptio. Sed à iudice non compellit, sed ille q non potest agere ad hoc vt non currat ei pscriptio, constituet procuratorē ad agendum, vt litem contestet, sed reus non cōpellit dare procuratorē, & ita nō ɔtradicūt leges illæ. Itē signat aliud ɔtrarium s̄. de ele. c. bonæ. & ĵ. de app. ɔstitutus. vbi dr̄: sicut misit nūciū, ita potuit mittere procuratorem: sed ibi non suberat iusta causa: quia semper tenet quis ire vel mittere, nisi sit iuste impeditus & tunc debet mittere excusatorem ad allegandū impedimentum, vt hic contingit.

4 Concor. Bart. cū tex. in l. pars litterarum ff. de iud. & p̄di. l. 1. ff. de diuer. & tēpo. prascri.

5 lib. 6.

e ¶ In grauibus.] qualis erat ista: qa sup eccl'ia ipsius.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Absoluere.] vr̄ q non fuerit absoluendus: qa qui nō appellat a snia iudicantis, acquieuisse vr̄, & snia ēt interlocutoria à qua nō appellatur, trāsit in rē iudicatā ĵ. de rest. significauerūt. & ĵ. de re iu. ad ɔsultationē. sibi ergo imputandū videbatur, quia non appellauit. pōt dici quod iste fuit auditus bñficio restitutionis:

quia

quia iustam cām habuit absentiæ: qua probata absoluitur, quia & diffinitiua snīa reuocatur, iusta causa absentiæ, pbata. ȷ̃. de sen. & re iud. cum Bertholdus. immo vr̄ ꝙ snīa nō teneat. ff. de iud. quæsitū. & interlocutoria licet transeat in rē iudicatam, à qua nō appellatur quantum ad litigantes non tamen quo ad iudicē, quin possit eā reuocare, cū viderit eam iniustā. ff. de re iud qđ iussit. prout notatur ȷ̃. de appel. cum cessante. & ideo auditur iste. Bernar.

¶ Clemens tertius.

¶ *Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato, non præiudicat domino h.d. secūdum communem intellectum.*

CAP. III.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōp.

Ex †insinuatione archidiaconi Sagien. accepimus, ꝙ cum inter ipsum & magistrum G. super quadam præbēda Lexon. ecclesiæ controuersia mota fuisset: & infra. ¶ Licet ab eodem archidiacono procuratori suo, duobus clericis præsentibus expresse fuisset inhibitum a, ne causæ cognitionem susciperet b, ipse nihilominus in causa procedens, sententiam contrariam reportauit. ¶ Cæterū qa alter de prædictis clericis dr̄ obijsse, mandamus quatenus si p ipsius archidiaconi & sup stitis clerici c iurm̄ constiterit de præmissis, snīa d cōtra eū lata nequaꝗ̄ obstante, prædictæ præbēdæ possessionem cū fructibus inde pceptis (si eius restitutioni aliud canonicū e nō obsistat) auctoritate nostra restitui faciatis eidē. Restitutione vero facta, si archidiaconus ipse suā canonica institutionē probare f poterit, ipsam ratam permanere appellatione postposita decernatis.

Ex insinuatione.] prima pars ponit partis narrationem, super qua secunda dat iudices: ibi, Cæterum. CASVS. Inter archidiaconum Sagień. & magistrū G. super pbenda Lexon. ecclesiæ qō vertebatur: archidiaconus p causa illa quēdam ɔstituit pcuratorē contra illum magistrum G. ad sedē Apostol. accedētem: sed cum postea idem archid. de fide illius pcuratoris dubitaret præsentibus duob. clericis eidem procuratori expresse prohibuit, sciēte aduersario suo, ne iudiciū ipsius cāæ susciperet, nec litteris suis vteretur in iure, nec de ipsa se vlterius intromitteret. ipse nihilo minus in cā p cedens contrariam snīam reportauit: & ille G. in possessionem illius pbendæ fuit inductus: archidiaconus hoc intelligens his oīb. contradixit, & significauit dicta sūt dño Papæ. mādat Papa qbusdā, ꝙ si p iurm̄ illi⁹ archidiaconi & clerici superstitis, cum alter mortuus sit, constiterit de pmissis, non obstante snīa contra archidiaconum lata possessionem dictæ pbēdæ cū fructib. perceptis restitui faciant eidem archidiacono, si aliud canonicum non obsistat, facta restitutione si archidiaconus suam canonicam institutionem probauerit, ipsam ratam habeant & firmam. No. ꝙ factum falsi procuratori dño non præiudicat, iste procurator falsus fuit, à quo mandatum fuit legitime reuocatū. Item reuocatio mandati probatur per proprium iuramentum, & per iuramentum vnius testis. Item spoliatus per iniquam sententiam debet restitui. Item probare debet quis suam institutionem, si reuocatur in dubium.

a ¶ Inhibitum.] Vnde, eo ipso procuratoris litteras reuocauit. ȷ̃. eo. c. proxi. quod indistincte potuit cum lis non fuerit contestata. & res sit integra. ff. eo. l. ante litem. arg. s̄. de elec. in causis. nam & depositum quādocunque potest repeti. ff. depositi. l. 1. §. pe. & sciente aduersario hoc fecit, de hoc dicetur ȷ̃. eod. mandato. & ita sententia nulla fuit lata cum falso procuratore. ȷ̃. c. proximo. 1

b ¶ Susciperet.] id est, ne ad suscipiendum iudicium in iure suis litteris vteretur, prout in antiqua decreta li continetur.

2 Concord. tex. in l. vnica. C. de satisda. & il i Barto. cum glo. opti.

[Glo. seq. arg. all. 6. iura. obijcit dupliciter & soluit coniungens duas opi.]

c ¶ Clerici.] arg. ꝙ dicto vnius testis sit credendum. argu. ȷ̃. de testi. in omni negotio. simile 8. q. . talia. & 2. dist. de Syracusanæ. & arg. op. ꝙ uni iurato testi credit. ff. de do. ple. Theopompus. & ff. queādmo. te. ape. l. j. §. ult. arg. ff. de iureiu. si duo patroni. j. rā. Arg. ɔtra. 4 q. 3. si testes. §. itē vnus vero. & ver. itē vbi numerus & ȷ̃ de testi. licet. & c. veniens. Item arg. ꝙ dictū archi isti⁹ p teste vno recipiat.: & sicerūt duo testes. ȷ̃. de test. in oī negotio. sed dictū illius nō dēt sibi pdesse, qa nullus idoneus testis in re sua intelligitur. 4. qu. 3. ver. nullus in re. Pōt dici 2 ꝙ hic erat psūptio pro arch. & erat reus: vnde fauorabilior, iō delatū ei fuit iurm̄: qđ fieri pōt & dēt. C. de rebus cred. & iureiu. in bonæ fidei. & ff. de iureiu. ad monendi. & qa p hoc modicum pīudicatur actori, cū salua sit ei actio sua. & in talib. non requirit ita plena probatio. arg. ȷ̃. de re iud. cū Bertholdus ver. licet aūt & ȷ̃. de in integ. rest. ex litteris, & iniquum esset vt p talem fraudem puniretur: vñ merito debuit ei deferre sacramētum cum vno teste, qa inspectis circumstātijs psonarum & causæ, iudex qñq; dēt deferre sacramentum actori, qñq; reo. ȷ̃. de iureiu. c. vlt. in fi. & hic talis cā est, & talis persona. & optime facit ad hoc ff. de legi. tut. legitimos.

2 Secūdum Lau. Bart. dicit hoc fuisse, quia præmortuus clericus in alio iudicio fuerat introductus: & sic faciebat fidē in secundo. C. de test. l. fin. 10. And.

d ¶ Sententia.] cum sit lata cum falso procuratore, & ideo nulla. C. de proc. licet. & ȷ̃. c. prox. in fi. & s̄. de rescrip. ex parte decani.

e ¶ Aliud canonicum] puta excōicatio, vel pactū de non petendo redintegrationem post snīam, vel res iudicata, vel si ratam habuit sententiam latam cum falso procuratore.

[Glo. seq. obijcit, ponit opi. ꝗ̄ reprobat, & soluit, & iterum duas solutiones subdit, quas non approbat.]

f ¶ Probare potuerit.] sed quare iste cōpellitur pbare titulū suæ possessionis. ȷ̃ illud 2. qu. 5. §. j. & actore no probāte reus dēt absolui. 6. q. vlt. c. accusator. ȷ̃. vt eccle. bñfi vt nostrum. & ȷ̃. de cau. pos. cū ecclesia, ff. de proba. l. 2. & C. de eden. qui accusare. & C. de rei ven. res alienas? Dicunt quidam, ꝙ iste archid. confidēs de iure suo. sibi onus probandi assumpsit. sic ȷ̃, de rest. spol. licet. & 26. q. 2. cuius rei gratia. & ita mos p bare volenti gerendus est. ff. de proba. circa eum, §. fi. Hanc non credo veram solutionē, propterea dicas ꝙ ideo iste tenetur probare canonicam institutionem, quia cum esset archidiaconus in eccl'a de iure cōi illā pbēdā cū archidiaconatu habere nō poterat, nisi pbaret secū dispēsatū fuisse. arg. op. 100. dist. ɔtra morem. arg. op. ȷ̃. de dec. dudū & per eum potuit dispensare. ȷ̃. de filii. fraternita. & ȷ̃. de pben. præterea, &c. cum nō ignores. & ȷ̃. de cōcess. præb. litteras. & c. cū nostris & quia in pluribus ecclesiis intitulatus esse non pōt s̄. de elect. dudū. 2. 70. dist. sanctorū, vnde pp huiusmodi præsumptionē debet ostēdere snā canonicā institutionem; præsumptio enim transfert onus probandi ad reum quandoque. C de proba. siue possidētis. & ȷ̃. vt eccle. benefi. vt nostrum. sola enim possessio non sufficit beneficijs ecclesiasticis, nisi adsit canonica institutio ȷ̃. de instit. ex frequentibus, vnde debet habere

† Adde ꝙ quis non cōpellitur ostendere aduersario titulū sui beneficij l. n. C. de rei ven.

bere litteras suæ institutionis. 2. q. 1. legū: sicut nec sola possessio facit aliquē decurionē, sed iusta electio ff. de decu. Herennius. & præscriptio hæc non prodest cū hēat malam fidem, ex quo non fuit legitime institutus, quia bona fides exigitur. ı̄. de præscr. si diligentia, & c. qm̄ omne. sed hoc non ꝓdesset aduersario, nisi ius haberet. s̄. de rescr. olim. Alij dicunt, s. Papa Innocen. quartus, ꝙ ex quo est in possessione, non cōpellitur ꝓbare suam canonicā institutionem. nemo enim cogitur ꝓbare titulum suæ possessionis. C. de peti. hæ. cogi. Sed ista ista ɔtradicit. sed posset suppleri, maxime ꝓ n hoc: vel sic, eo ipso ꝙ aduersari⁹ non ꝓbat ꝙ archidiaconu satis intelligit archidiaconus ꝓbare suam canonicā institutionem. C. q mi li. nō pos. sup seruis. lib. 12. littera tñ ɔtradicit, quod prius dixi, verius credo.

† Cap. r. eo. ti. in 3. cōp.

¶ Innocentius iij. Cabiloñ. & Catalañ, episcopis.

¶ *Rescriptum super consecutiuis iudicijs impetratum à procuratore reuocato, & de hoc certificato: non valet, nec processus vel sententia lata per ipsum. si reuocatio peruenit ad aduersarium. hoc dicit secundum glo.*

CAP. IIII.

IN † nostra præsentia [a] Tulleñ. episcopus est conquestus, quòd cum ad causam quæ inter ipsum † & decanū Tulleñ. super dilapidatione, excōicatione, & periurio, ac quibusdā alijs criminibus † vertebatur, T. & G. presbyteros procuratores [b] instituēs, ipsos a d sedem Apostolicam duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, [c] mandatum quod eis dederat, infra modicū temporis spatium reuocauit: [d] sed ipsi licet mandati litteras reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & ꝓ procuratoribus se gerentes, cum aduersario ingressi iudicium, cum eo ad Parisieñ. archidiaconum & collegas suos in eiusdem præiudicium nostras litteras impetrarunt: & infra. ¶ Cumque prædictus episcopus, ad probādum, quod falsi [e] procuratores fuerūt, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem [f] & superuacuam reputantes, ad probationem ipsius dilationem cō cedere noluerūt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed ijdē nihilominus lite non contestāta, & iuris ordine prætermisso, testes cō-

† Epm legitur in impressis & male, & antiq omnes habent ipsum.

† Vox criminibus, deest in omnibus antiquis.

IN nostra.] prima pars narrat factū. Secunda diffinit: ibi, Nos vero. Ab b.

CASVS. Decanus Tulien. denunciauit epm suum sup dilapidatione, excōicatione, piurio, & alijs grauibus articulis dño Papæ, vñ Papa vocauit ipsum vt veniret vel mitteret ad sui defensionem, eps ad cām illā quæ inter ipsum & decanum sup prædictis vertebatur, constituit G. & T. presbyteros procuratores ad sedem Apostol. destinandos: cum postmodum de ipsorum fide tituba ret, mandatū eis factū reuocauit sciete parte aduersa. sed ipsi licet lras reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerūt, & cum aduersario ingressi iudicium ad Parisieñ. archidiaconum & eius collegas litteras impetrauerūt in eius pīudicium & grauamē. Eps hoc audiens accessit ad iudices petens ab eis terminum ad ꝓbandum ꝙ illi erāt falsi ꝓcuratores: ipsi exceptionem eius friuolā reputātes, dilationē ad hoc ɔcedere noluerūt; vñ ad sedē Apo. appellauit; sed nihilominus lite non cont. testes contra eū recipere p̄sumpserunt, ipsum à Tul. ecclesia ꝑ sñiam remouendo. Super his omnib. eps dño Papæ fuit conquestus, Papa vero licet vix fidem talib. adhiberet, ꝙ dicti iudices viri prouidi & discreti taliter processissent, cum in sua relatione q̄ Papæ fecerunt, nullam de hmōi exceptione fecerint mentionem, qua tamen eps ꝑ viros ꝓuidos & honestos, de quib. non est verisimile ꝙ falsum tulerunt testimonium. super præmissis fecit plenam fidem, considerans etiam ꝙ exceptio falsi procuratoris, & ante sñiam & post potest opponi, quæ probata iudicium nullum, & controuersia nulla reputat: processum pdictorum iudicum duxit irritādu. No. ꝙ exceptio falsi procuratoris & ante sñiam & post obijci pōt & sententia taliter lata domino non nocet. Itē iudex qui refert negotiū ad Papam, dēt facere mentionem de exceptionib. propositis, & de toto processu.

[Gl. seq. reci. per solu. contrarij.]

a ¶ Præsentia.] ꝑ inquisitionē quā iste decanus ꝓsequebat, vel denunciationem eiusdē decani, vel exceptionē: alias ꝓcurator interuenire non posset ī criminali 3. q. 3 ī criminali. & ı̄. de accu. veniens.

b ¶ Procuratores.] si mul, & tunc occupātis melior ē ɔditio. ı̄. eo. non iniuste. vbi de hoc.

c ¶ Titubasset.] titubare dr̄ is qui suspicionem habet sup eo de quo contēdit. argu. C. de acq. pos. l. nemo. in fi. & C. de cond. ind. l. vl. & pōt suspectus remoueri indistincte ante litē ɔt. siue sit suspectus, siue nō, arg. s̄ eo. ca. px. ff. eo. ti. ante lit. cōt. de hoc dixi s̄. de rescri. ex parte decani. nisi sit ꝓcurator constitutus in rē suā, et nisi velit vti aliqua retentione. & hoc post lit. cont. qa tūc de fac li nō transferret ab eo causa. ff. eo. ti. quæ omnia. ad fi. ver. plane.

[Gl. ista obijcit, & [illegible]]

d ¶ Reuocauit.] & iō non valuit qđ cū eo factu fuit, arg. cōtra. C. d satisf. l. vna. & ff. eo. si procuratorem. vbi dicit, ꝙ licet procurator reuocet, iudicium tamē quod cum eo factum est, ratum esse debet. illæ leges intelligunt cum vetitus est, procurator agere, ignorate aduersario vel iudice: quo casu nihilominus valet ꝙ idē. quasi ꝓcurator potestafecit. ı̄. e. mādato, vbi de hoc. & s̄. de rescrip. ex parte decani. Si vero aduersario sciente reuocatum est mandatum non valet 2 iudicium post reuocationem in quo casu intellige quod hic dicit, & sup. c. proxi.

e ¶ Falsi procuratores. [simile ı̄. đ in integ. rest. ex litteris. s̄. de offi. dele. cum olim.

[Glosse sequentis principium recitetur ꝑ obiectionem, & soluit: secundo obijcit de decr. super litteris. & soluit.]

f ¶ Inutilem.] cum in litteris commissionis contineretur ipsos fuisse procuratores, patet ꝙ ꝓcuratio fuit p̄sentata dño Papæ, & ꝙ reuocatio non ꝑuenit ad ipsum, quæ ad ipsum vel ad aduersarium ꝑuenire dēt. ı̄ eo. mandato. potius quam littera de rato, quæ semper iudici vel aduersario exhibenda est. ff. rem ratam hab. ne satisdatio, & ff. eo. si procuratorem. quare videbatur iudicibus ꝙ calumniose ꝓponeret huiusmodi exceptionem; sed per hanc rationem repellit: quia ipse probare volebat quod essent falsi procuratores. quia poterat esse quod reuocatio ꝑuenit ad aduersarium: & hoc voluit probare: quod sufficit, infra eod. mandato. vnde appellatio eius tenuit. Sed videtur. quod litteræ istæ deberent valere, saltem quo ad hoc vt pro-

2 Accur. in l. vnica. C. de satisd. no. ꝙ si iudex sciuit reuocationem, tūc nulla est sententia, cū eā tulerit in nō legitimā ꝑsonā. Si vero aduersarius tm̄: tunc qa iudex nil de ɔtingētibus omisit, tenet sñia: sed ꝑ ꝑ suā sciā repellitur ille à commodo sñiæ ope replicationis Io. And.

vt procederet secundum veritatem negotij: quia hoc fuit tale falsum, quod si fuisset dictum nisi dominus obtinuisset litteras decanus. s. de rescr. super litteras. Sed isti falsi procuratores, reuocato mandato iudiciũ sunt ingressi cum aduersario, & de consecutiuis i litteras cum aduersario impetrauerunt. & ideo nil valuit quod fecerunt: quia si non valuit ingressus iudicij, nec commissio super futuro processu, & quia in fraudem hoc fecerũt, & vnus alterius odio non debet prægrauari. C. de inoffic. testa. si quis in suo. simile infra de sim. nobis. & dignus est misericordia, q alieno uitio laborauit, C. de natura. libe. l. legem Anastasij. sic 16. q. 1. frater noster. in prin.

1 Exponit Abb. ... confe... ... tibus ... bus ... Io. And.

a ¶ Fidem.] simile s. de renũ. in præsentia. & ca. super hoc. arg. & j. de præb. nisi essent. arg.

b ¶ Mentionem.] hoc faciebat præsumptionem pro eis, cũ nil dixerunt, & hanc præsumptionem elidit probatio in contrarium. & est notabile quod iudices in sua relatione debent facere mẽtionem de exceptionibus propositis. & alijs quæ rationabiliter proponuntur. arg. j. de re iud. inter monasterium.

c ¶ Religosos.] immo per seipsum & vnũ testem posset hoc probare s. eo. c. proxi. & j. de iureiu. c. lt. in fi. & C. de re. cre. in bonæ fidei.

d ¶ Obliti.] de nemine præsumendum est quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. quia quilibet præsumitur bonus, nisi probet malus. s. de seru. c. vnico. & s. de præsum. audum.

[Glossa seq. tractat de duplici exceptione procuratoria.]

e ¶ Exceptio.] Quando dicatur falsus procurator, dixi s. de rescri. ex parte decani. & illa est exceptio falsi procuratoris. Est & alia exceptio procuratoria, s. cum quis non potest esse procurator, veluti miles: 2 & nõ põt opponi post litem cõtestatam: cum sit dilatoria. ff. eod. filius familias. §. veterani. & C. eo tit. ita demum & hanc potest omittere fideiussor. ff. manda. si fideiussor. §. quædã. Est & alia exceptio procuratoria. s. nõ habere mandatũ: de qua hic dicitur: quia plus est mandatum fuisse reuocatũ, quam non habuisse mandatũ, s. de rescrip. ex parte decani. in fi. & hæc exceptio post litem contestatam potest opponi: & hanc exceptionẽ non dẽt omittere fideiussor. ff. manda. inter eas, §. mãdato. & talis exceptio non potest opponi post sententiam. vt hic, & C. eo. ti. licet.

2 Hoc nõ habet locũ in militib. nostri tpis. licet cingant ense, ẽm G. in Spec. de pe § 1. ver. itẽ q est miles. & lex q sũt necessaria in veris militib. no. ff. ex q. cau. ma. l. pen. ut de qa dixi post Host. de sen. excõ. cũ desid. teh. i prin. Io. An.

f ¶ Nullum.] ex eo tamen iudicio quod nullum est solutum non repetitur. ff. de iud. de qua re. §. 2.

g ¶ Momenti.] non est hoc speciale in hoc casu, sed idem est in omni exceptione, per quam probatur retro nihil actum esse, ut puta à non suo iudice. 11. q. 1. c. 1. & ca. penul. C. si à nõ compe. iud. l. vlt. simile j. de re iud. ad probandum. j. de excep. exceptionem. & si

tra eum recipere psumpserunt, ipsum a Tulleñ. ecclesia per sniam remouẽdo. ¶ Nos vero licet vix fidẽ a adhibere potuerimus, qđ dicti iudices vtpote viri litterati, prouidi & honesti taliter pcessissent, maxime cum i sua relatione (q̃ ad nostram præsentiã transmisere,) de huiusmodi exceptione nullam fecerint mentionem: b quia tñ episcopus per viros religiosos, c prouidos & honestos, de quib. non est verisimile, q suæ salutis obliti, d ac iuramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super ijs quæ sunt pposita plenam fidem; attendentes etiam q falsi procuratoris exceptio, e non solum ante sniam, verum etiam postea potest obijci, † vtpote qua probata iudicium nullum, f & nullius momenti g controuersiæ reputãtur, † processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum. h

†. Vide tex. in l. licet. C. de iud.

¶ Idem Brixieñ. episcopo.

¶ Si agitur de adulterio corã iudice sæculari ad pœnam legale, non interuenit procurator; secus si coram ecclesiastico ad separationem thori.

CAP. V.

TVæ † fraternitati: & infra. ¶ Consultationi

† Ca. 2. e. ti. in 3. compi. & de intellectu vide Deciu i Auth. de indi. & Alex. consi. 66. & 82. volum. 1.

quid donetur ab eo qui non potest dare, non valet. j. de iure pat. quod autem & si donetur ei qui capax nõ est. j. de cler. excom. mi. postulasti. & j. de æta. & qua li. cum bonæ, C. de inoffi. test. fratres.

[Gl. seq. reci. per obiect. quomodo altera parte absente, &c]

h ¶ Irritandum.] irritat hic Papa factũ iudicis altera parte absente, vt videtur: quia non apparet: q altera pars fuerit præsens, & lite non contest. & hoc potest facere iudex appellationis. j. de appel. sæpe, sed ibi peremptorij loco est terminus statutus, & ad prosequendum appellationem, C. de tempo. appel. l. vlt. §. illud. & illud obtinea cum iam est lata diffinitiua sententia. & 2. q. 6. e qui appellat. & op. arg. s. de renun. veniens. nõ vbi agitur de subreptione. j. de iudi. cum olim. Sed credo q altera pars fuerit præsens. quia nunquam proceditur cõtra absentem, nisi citetur tacite vel expresse, & psumitur ex hoc q iudices retulerunt negotium ad Papã: & sic pars altera fuit præsens in alijs quæ acta sunt coram Papa, vel contumaciter absens, quæ forte procurauit relationẽ fieri domino Papæ. & quod dixit, duximus irritandum, id est, irritum esse ostendimus. infra vt lit. non contesta. accedens ad hoc probat littera ista, qua probata, &c.

TVæ fraternitati.] in prima decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Consultationi. quæ distinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi, Si vero.

CASVS. Aliquis vult accusare vxorem suam de adulterio: quæritur vtrum hoc possit facere p procuratorem? Respondet quod si vir accusat vxorem de adulterio coram iudice sęculari ad pœnam legitimam infligendam nõ per procuratorem, sed per seipsum illud facere debet quia tunc debet inscribere, & ad pœnam talionis se astringere. Si vero accuset eã de adulterio coram ecclesiastico iudice, ad separationem thori, sustineri potest vt per procuratorem accusaret: qa & si accusatio sit de crimine, non est tamen criminalis, sed mixta inter criminalem & ciuilem: & quia & si oporteat ipsum inscribere, vt designet in scriptis nomen adulteri, locum, & tempus, & omnia quæ in lege ciuili cauentur, ad talionem tamen se obligare nõ debet; ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequeretur effectum. No. q in causa criminali procurator non interuenit. Item qui non probat quod intendit, debet puniri, sicut reus conuictus puniretur, quia calumniose accusauit. Item vbi ciuiliter agitur de crimine, potest procurator interuenire. Item si aliquis prohibetur vna via, alia via ad id non debet admitti.

[Gl. seq. reci. per quæstionem. quæ sit pœna adulterij secundum leges.]

a ¶ Legiti-

a ¶ Legitimam.] per leges veteres puniebatur mulier conuicta de adulterio ad pœnā sanguinis, C. de adul. castitati & etiam secundum legem Mosaycam lapidabatur. 33. q, 5. hæc imago. Hodie vero detrudit in monasterium, C. de adul. auth. sed hodie. & ꝭ. de conuer. cōiug. gaudemus. Et potest vir vxorē conuictam de adulterio & condemnatam retinere si vult. & vxor virum. ut dicitur in prædicta authentica.

b ¶ Ad pœnam talionis.] olim infra lx. dies vtiles à tempore diuortij, vir accusare poterat vxorem iure mariti 2 sine metu calumniæ. C de adul. quamuis adulterij. & l. iure mariti. & ff. de adul. is cuius. §. ulti. & l. mariti. §. præterea. Hodie vero cōstante matrimonio potest eā accusare. & tenetur inscribere, ad pœnā talionis obligando se in auth. vt liceat ma. & auiæ. §. causas. & §. qa vero plurimas. coll. 8. & h. c.

† In antiqs codicib. accipere. al. recipere.

1 In quibus cōsistat hoc ius no. 4. q. 4. c. null⁹. §. aliquando. lo. An.

c ¶ Si forsan.] hic nō notat dubitationem sed expressiuū veritatis. sic 33. q. 2. admonere, circa mediū. & d pœn. dist. 1. q obrem. & ff. de rei ven. item si. §. 1.

† pœna talionis an hodie locum hēat tradit Couarruuias li. 2. variar. resolu. c. 9. & late Petrus Duenas rl'a 27. ī cip. accusās al. quē. adde B. Thomam 2. 2. q. 68. a. 4. & Soti li. 5. de iusti. & iu. q. 5. ar. 4.

d ¶ Nomen.] adulterij.

e ¶ Locum.] in quo commissum fuit adulterium.

f ¶ Tempus.] scilicet ann. & mensem admissi criminis. 2

tuæ taliter respondemus, quod si vir accuset vxorē de crimine adulterij corā iudice sæcnlari, ad pœnā legitimam [a] infligendam, quia tunc inscriptionis vīculū debet arripere, † seque ad pęnā talionis [b] adstringere, nō p procuratorē, sed p seipsum presētē oportet pręsentialiter accusare. ¶ Si vero vir accusare velit vxorē de adulterio coram ecclesiastico iudice, vt ab eius cohabitatione discedat; qa tunc & si forsan [c] oporteat eū inscribere, vt disignet i scriptis nomē, [d] locū, [e] & tēp⁹, [f] & omnia quæ comprehenduntur in lege [g] ciuili, ad talionem † tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte eam in pbatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectū, [h] sustineri potest, si necessitas id postulauerit, ut per procuratorē accuset: quoniā huiusmodi accusatio & si de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta [i] inter ciuilē & criminalē, quamquā in pſentia principalium psonarum securius pcedatur.

postea non auditur. ff. de inoff. test. papinianus. §. 1. 3. arg. C. qui accu. non pos. si ea. & ꝭ. de accu. licet.

3 Et qa qñque qrit de crimine cāæ ingratitudinis cōmissæ in aut. vt cū de app. cog. §. illud, & iō interdū vocat accusatio. C. de in off. test. l. parentibus. & l. in arena. interdum querela. ff. e. ti. l. 1.

Cum pro causa.] Prima pars ponit decisam partis querelam. Secūda dat iudices: ibi, Discretioni. Et incipe casum litteralem, ꝙ inter istum G. qui erat procurator capituli, & archidiaconum, erat contentio super expensis factis per istū archidiaco. in causa quam susceperat promouendam de mandato capituli, & Papa pnunciauit vt hr in littera. potest tamen casus figurari alijs modis Abb. Siculus.

¶ Idem.

Qui de mandato domini causam procurauit. ab eo repetit expensas propter hoc factas

CAP. VI.

Cum† p causa, quę inter G. & F. Gabilon. ecclesiæ archidiacon. vertebatur: & inf. ¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus expēsas archidiacono restitui faciatis, si legitime pbare potuerit se de mādato [k] capituli suscepisse pdicta negotia pmouēda, & pp̄ter hoc [l] ad sedē Apostolicam accessisse.

† Ca. 1. e. ti. in 4. compi.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Gabilon. ecclesiæ, qō vertebatur: procuratores vtriusq; accesserunt ad Papam: procurator ipsius F. proposuit, quod F. archidi. impetrauit à C. prædecessore Innocentij litteras confirmationis super quibusdam institutionibus ecclesiæ; de consensu capituli factis, ex quarum inobseruantia ecclesia lædebatur. petens causam committi, & confirmari constitutiones prædictas, & ea sibi restitui quæ in utilitatē ecclesiæ ipse expendebat. mandat Papa quibusdā quatenus expensas faciant restitui archidia. si legitime probare poterit, de mandato capituli se suscepisse prædicta negotia promouenda. & propter hoc ad sedem Apo. accessisse. No. ꝙ si quis fecit expensas in procuranda vtilitate ecclesiæ, nec res habuit effectum: nisi hoc fecerit de mandato capituli, non recuperabit eas, & sibi imputet si sine mandato capituli hoc accipiebat: secus si res effectum habuisset etiam sine mandato.

[Gl sequ ponit quæ requiruntur in libello accusatorio per uersus.]

g ¶ In lege ciuili.] quam habes 2. q. 8. libellorum. & ff. de accu. & inscrip. l. 3. Quid contineri debeat in libello accusationis, notatur his versibus:

Consule mense die coram prætore processus:
Te deferre reum crimen loca pone sodalem:
Et licet hora dies non ascusis prætereatur.

2 Adde gl. ī l. causis. C. de accus.

[Glossa sequens soluit dubium. ponit brocar. alleg. 4. iura ad primam partem, & vnum in contrarium.]

h ¶ Effectum.] quod esset si separentur, potest tamen teneri ad aliam pœnam, vt perpetuo ei adhæreat, qua carere voluit. 32. q. 5, imago. ve. ad pœnam extraor. se obligabit. ꝭ. de accusa. super his. Item habes hic, ꝙ si quid prohibetur vna uia, altera via non debet admitti, C. si manci. ita uen. l. vlt. & ff. de tu. & cu. scire. ff. de conditio. insti quæ sub condi. §. si quis & ff. de bo. li. l. quæritur. argu. contra. 4. quæ. 3. si te tes, §. serui neque.

i ¶ Mixta.] sicut solet dici de querela inofficio. testamenti, quæ est mixta inter ciuilē & criminalem. Ciuilis est: quia qui eam proponit. pponit, hæreditatis petitionem. ff. de inoff. tes. qu: de ino ficioso. & in eo accedit ad criminalem: quia si non venit die statuta,

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

K ¶ De mandato.] immo & si non interuenisset mādatum, posset tamen ea petere quæ vtiliter expendit in negotijs ecclesiæ. 12. q. 4. quicumq; ff. de nego. ges. Pomponius. & ꝭ de fideius. quod quibusdam. & ꝭ. de deposi. c. 1.

l ¶ Propter hoc.] simile ꝭ. de elect. præteritæ. quia si aliàs fuisset iturus ad curiam, non posset petere expēsas factas, nisi quatenus plus expendisset propter longiorem moram. ff. familiæ ercisc. ex parte. in prin. & ff. de nego. gestis. si communes, distinguitur tamē: qa si egit de mandato siue succubuit, siue nō, pōt petere expensas, ut C. mandati. l. etiam. sed si egit sine mandato, & succubuit, non petet expēsas, ff. iudica. solui. iam tamen. §. in hac. istæ autem expensæ non excedēt probabilē modum, ff. de damno infecto. inter quos, §. vltimo. & lege seq. in princip. sic inf. de eo qui mit. in poss. cum venissent. in fi. & ꝭ. de sequestra, cap. 2. in fin.

Quis

Quia in causis.] in prima ponitur petitio. In secunda ipsius admissio: ibi, Licet igitur.

CASVS. Vniuersitas scholariū Parisieñ quandoque causam mouebat contra alios, & alij contra ipsam. & quia vniuersitas in causas per se interesse non poterat, petebat à Papa vt super hoc procuratorem sibi instituere liceret. Respondet quod licet de iure cōi illud facere possit, tñ indulget eis Papa facultatē procuratorē instituendi super his. No. quod vniuersitas de iure cōi pōt cōstituere procuratorē. Itē quod iure cōi cōpetit, indulget hic dñs Papa.

Glo. seq. not. differentiā inter leges & canonē. scd'o reddit duplicē constitutionis causam.]

a ¶ De iure cōi.] no. quod vniuersitas pot cōstituere procuratorē nō obstāte quod dr̄, procurator est qui mandato dñi negotia administrat. ff. eod. l. 1. sed vniuersitas loco dñi hr̄. Secundū legē, procurator cōstituitur à vero dño. ff. eo. l. 1. ſm canones non est differētia in vocabulis, dūmodo cōstet quod habet potestatē agendi & defendēdi. ȷ. e. petitio & qlibet administrator procurator dr̄. 3. q. 3. salutor. Sed illa fuit dubitatio, quia scholares nō vr̄ cōstituere vniuersitatē, cum ius vniuersitatis nō sit à principe cōsecuti. ff. quod cuiusq; vni. l. 1. ff. de colle. illi. l. 1. Itē quia si esset vniuersitas, syndicum vel actorē deberet constituere auctoritate epi. C. de epi. & cle. omnes. § ad hi omnibus. Papa respondet quod de iure cōi hoc licet: & est verum, quod vniuersitas constituit procuratorē. & per ipsum procuratorē iurat. ȷ. de iura. calum. cū causam. sed procurator à vero domino constitutus, non iurat de calumnia, sed dominus. 1 C. de iura. calum. l. 2 § sin autem. & scholares possunt habere rectores siue consules suos. C. de iurisdi. omn. iud. l. vlt.

b ¶ Concedimus.] id est, concessum esse ostendimus à iure communi,

† Vide Horatiū Lucium tract. de priuileg. Scholariū, priuilegio 50.

† In aliquot antiquis Innoc. 3.

1 Iurat etiā procurator si habet spāle mandatum de iur. calu. c. vlti. lib. 6. & dicit hic Hos. quod ideo iurat syndicus, procurator non, quia melius præsumitur scire veritatē.

AVditis.] si post conclusionē causæ apparet procuratorē reuocatum, nihilominus fertur sententia. Diuiditur. nam primo fert sententiam super processibus. & soluit obstaculum. Secundo: ibi, Cæterum. in expensis condemnat. Abbas.

CASVS. Causa vertebatur inter epm Egitañ. & episcopum Colubrieñ. super quibusdam decimis: causa cōmissa fuit quibusdā iudicibus, demū illi, subdelegauerunt causam quibusdam alijs. qui non seruauerunt formā sibi datam: processus illorum iudicū transacti sunt ad Papā ad petitionē Colubrieñ. Papa eos cassat, & quicquid secutum est ex eis, Sed posset aliquis ei dicere quare cassat: non ne Colubrieñ. eps reuocauit procuratorem; Et Papa respondet; non obstat illa reuocatio. quia iam erat in causa cōclusum: vnde nihil posset obijcere si esset præsens: & quia ille Colubrieñ. procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non sine contemptu Papæ, & damno alterius partis hoc fecit: cōdemnat eum Papa ad expensas factas & faciendas donec ipse logitime cōparebit Abbas. No. quod cassato principali, & omnia consecutiua cassata intelliguntur. Item not. quod nō valet reuocatio mandati, post quam est in causa conclusum. Item qui in contemptum sedis Apostolicæ & in præiudicium aduersarij reuocat mandatum, punitur propter hoc in expensis factis.

¶ Idem scholaribus Parisieñ,

¶ Vniuersitas etiā scholariū potest ad agendum & defendendū procuratorē cōstituere.

CAP. VII.

Quia in causis, quę cōtra vos & pro vobis mouentur, vestra vniuersitas ad agēdum & respōdēdum commode interesse non pōt, postulastis a nobis, vt procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret. Licet] igitur de iure communi[a] hoc facere valeatis, instituendi tamen procuratorem super his auctoritate præsentium vobis concedimus[b] facultatem.

¶ Honorius † tertius episcopo Egitañ.

¶ Si creatus ad totam causam constituit procuratorem quem postea reuocat, potest nihilominus contra eum procedi, tanquam si absens causa patitur sine alia citatione. hoc dicit quo ad intellectum.

CAP. VIII.

AVditis & intellectis, quæ super delegatorum nostrorū processibus fuere proposita: processus[c] ipsos & quęcunq; secuta sunt ex eis vel ob eos[d], noueris nos irrita iudicasse: non obstantibus litteris, quas de reuocatione † mandati procuratori suo Colubrieñ. eps destinauit cum anteq̃ ad illum[e] litteræ huiusmodi peruenirent, fuisset super eisdem processibus hinc inde cōclusum. Cęterum memoratū Colubrieñ. episcopum, qui procurauerat totum negotiū ad examen sedis Apostolicæ aduocari, & postmodum mandatum factū procuratori, non sine nostro[f] cōtemptu, & tuo dispendio reuocauit: condēnandū tibi duximus in expēsis, quas fecisti a tēpore quo ad procuratorē ipsius

† reuocatione.

c ¶ Processus.] qualiter processerunt, nō habemus hic: sed potest poni diuersitas processuum per illam decretalem. s. de rescrip. cum dilecta. s. de off. deleg. venerabili.

d ¶ Ob eos.] & ita cassato principali, cassatur & accessorium C. ne leg. l. non dubiū. ȷ. de sen. int. inter dilectos. & s. de elect. qualiter, & 16. quæst. 7. & hoc diximus. & ȷ. de schism. c. 1.

e ¶ Ad illum.] scilicet procuratorē, vel aduersariū, vel iudicē ȷ. eo. mandato, & sic reuocatio ista peruenit ad iudicē & cum iā esset super processibus conclusum, nō obstāte tali reuocatione potuit super his sentētia ferri, cum procurator nihil poterat facere postea: vnde talis reuocatio non impedit sententiam ferri sup his, in quibus est cōnclusum; & ita quandoque do fertur sententia contra absentem, sed pro psente reputatur, quia & si præsens esset, nihil posset obijcere: & si tempestiue reuocatio fuisset facta non ostēsa iudici vel aduersario: nihilominus valuisset quicquid fecisset vsq; ad ostensionem reuocationis. ȷ. e. mandato. & C. de satis. l. vnica & ff. e. si procurator, in fi. Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatā iurisdictionem. ȷ. de ap. si duobus. & quādiu seruus habet pro libero, valet sentētia [illegible] 3. q. 7. c. infamis. § ver. tamen. & arg. [illegible] ordinationes. & ff. de off. psi. si forte. & ff. manda. si mandassem. arg. ff. si cer. pe. eius q in prouincia. Si vero reuocatio tēpestiue fuisset ostensa aduersario vel iudici: quicquid fieret postea non valeret, & sic possunt intelligi s. c. ex insinuatione. & c. in nostra. vt ibi dicitur.

f ¶ Nro p cōptu.] sic s. de postu. c. bonæ. & s. de of. leg. licet. & ȷ. de ap. vltima. ti. C. de rela. l. 1. quia sic illuderet superiori. & arg. ff. de suc. edict. l. 1. § decretalis.

[Glo.

reuocatoriæ litteræ peruenerūt, a & faciestētb vsq; quo per se idē episcopus, vel per procuratorem idoneū se nostro cōspectui pͤsentabit, in principali negotio legitime processurus.

¶ Idem M.& R.canonicis Mutineñ.

¶ *Procurator episcopi causas episcopatus agit et defendit, licet non fuerit datus sub nomine syndici, vel Actoris.*

CAP. IX.

PEtitio vestra nobis exhibita continebat, quod cum Mutineñ. episcopus in Liuoniam profecturus, vos vicarios suos & procuratores constituerit generales c, vobis uolentibus agere contra detentores bonorum episcopi Mutiñ. vel contra illum agentibus respondere, frequēter opponitur † q hoc facere nō potestis, pro eo q in instrumento vicariç, siue procurationis hmōi, non exprimitur, q eps ipse constituerit vos syndicos vel actores d, & infra. ¶ Nos igitur ex tenore ipsius instrumenti liquido cognoscentes, q intentio e fuerit ipsius episcopi, dare vobis agendi & respondend pro † ipso liberam potestatem, exceptionem huiusmodi penitus reprobamus.

¶ Greg. ix. nobili viro Vbaldo † ciui Pisano.

¶ *Prouidere debet iudex, maxime in causa matrimoniali Quod constituens procuratorē gaudeat plena libertate.*

[Gl.seq.reddit rationem, & dat simile.]

a ¶ Peruenerunt.] quia tunc quasi contumax fuit, & tūc expectare incæpit. simile. ĩ. de sequest. c. 1. de dolo & cont. cum dilecti. in fi. & hoc in culpa illius episcopi, qui negotium ad curiam procurauit destinari. simile ĩ. de app. Nicolao. & c. interposita. & c. reprehensibilis. & ĩ. de re. ti. spoli. cū causam, §. 2.

[Gl.seq. successiue signat tria cōtraria, & soluit.]

b ¶ Facies etiam.]& sic sententia condēnationis profertur antequam constet de futuris expensis. vnde signat ↄtra. ff. de vsu. l. 1. §. 1. vbi dr̃ q tractus futuri temporis non spectat ad iudicem 1, hic iam cōstabat q facturus esset expēsas. Sed vr̃ q sententia quantū ad futuras expensas non teneat: quia nō continet certā quantitatē, & incerta sententia nulla est, C. de senten. quæ sine cer. quanti. profer. l. hęc sententia. Sed illud habet locum vbi certa quantitas petita est iure actionis, vel species: quia si ibi senten: aincerta est, non parit actionem rei iudicatæ. Sed istæ expensæ petūtur officio iudicis pro interesse propter contumaciam alterius partis: & ideo potest condemnari etiam ad expensas factas & faciēdas, quas declarabit postea suo sacramento, & fit hic ↄdemnatio expensarum nulla taxatione præmissa, qđ est contra id. 3. q. 3. c. induciæ. §. quod fieri. sic & ĩ. c. continuatus & ĩ quod metus cau. c. fi. sed illa taxatio potest fieri postea quan lo iurabitur super expēsis, vt dicit c. cum quis. §. quod fieri.

1 Illud verū ita q statim det exactio: & sic ñ contradicat Goff. adde qđ no. ĩ. de sepult. I nostra. dicebat Inno q illud locū habet in vsuris q luit odio sæ, aliàs bñ prouidet iudex infuturum, & facit qđ not. ĩ. de homi. ꝑlatis. lib. 6 vel secundum eū illud locum hēt vbi non ē obligatio, sed hic in cotinenti erat obligat⁹ ex cōtumacia, Ioā. And.

† & facies ē: quoatque

PEtitio vestra.] Diuiditur. nam primo ponitur petitio. Secundo responsio ibi, Nos igitur, &c. Sic.

CASVS. Eps Mutineñ. de mandato sedis Apost. In Liuoniam profecturus. constituit M. & I. canonicos Mutin. suos vicarios, & procuratores generales, pro ipso epatu. Isti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebāt ↄtra detētores bonorum epi Mutin. vel conueniebantur pro ipso: obijciebatur eis, q ex ipso mādato id facere nō valebāt. pro eo q etiam in instrumento vicariæ suæ, siue huiusmodi procurationis, non exprimebatur, q ipse constituerit eos syndicos vel actores, sed procuratores generales: tenorem huius instrumenti miserunt ad Papa, Papa inspecto tenore instrumenti constitit ei euidenter, q intentio fuit ipsius episcopi: dare illis liberam potestatem agēdi & respōdēdi pro ipso episcopatu: Vnde huiusmodi exceptionem friuolam reputauit. No. q nō refert an dicatur ab vniuersitate, vel collegio, talem procuratorē vel syndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, q ad agendum uel respondendum sit per sequentia vel præcedentia datus.

¶ Gl.seq.quærit.arg.pro, & soluit.]

c ¶ Generales.] licet fuerint generales procuratores, non tñ poterant transigere. ff. eod. mandato generali nec possunt alienare nisi fructus aut alia, quæ de facili corrumpi possunt. ff. eo. procurator tutorū. Sed nunquid alter istorū possit agere, vel administrare sine reliquo? Vr̃ q sic, quia in tutoribus & actorib. id seruatur, vt alter sine altero administrare possit. ff. de nego. gest. cū alicui. & ff. de administratione tuto. l. decreto. §. 1. & l. Lucius. §. 1. & l. si plures §. quāuis. ff. manda. & l. creditor. §. duob. Credo q si in solidū cōstituti sūt, vnus potest agere sine altero, & alia facere prout negotia occupauerint: aliàs nō pot vnus agere sine alio 2: licet in tutoribus aliud sit benigne receptum, vt dicūt illæ leges, decreto. & Lucius. & lex illa creditor §. duob. intelligit in eo casu cum in solidū vtriq; mādauit. de hoc not. ĩ. c pē. in notula, sic ergo.

d ¶ Actores,] secundum canones non videbatur ista dubitatio. quia canon omnes administratores nomine procuratoris intelligit. 1. qu. 2. saluator est enim nomen generale. vt s̃. eod. qa in causis. vbi vniuersitas de iure communi constituit procuratores.

e ¶ Intentio.] sic patet, q quando uerba generalia siue dubia, ponuntur in huiusmodi instrumentis procurationis, recurrendū est ad intentionē constituentis. sic etiā de priuilegijs. ĩ. de decimis. ex multiplici. s̃. de officio ordin. licet. & in rescriptis. ĩ. de arbit. ex posita & ĩ. de re tit. spol. audita s̃. de off. deleg. super eo. & in beneficis conferendis ĩ. de præb. super inordinata. & c. ult. Et illa est causa quia uerba debent deseruire intentioni, non intentio verbis: ꝑ verba enim exprimitur intentio. 22. q. 5. humanæ aures. & 38. dist. sedulo & 1. q. 1. Marcioñ. & ĩ. de verbo. signifi. intelligentia & c. præterea. & de consec. di. 4. retulerunt. & facit ad hoc ff. de in [illegible] quis intentione ambigua. Argu. contra. ff. de pact. ueteribus. & ff. de contrahenda empti. Labeo. & l. cum in lege. sed illa locū habet in contractibus, ubi uenditor debet aperte omnia exprimere 3: aliàs fit interpretatio contra ipsum. & ita manifestum est, q non est semper consideranda verborum forma in huiusmodi constitutionibus, sed quod est eis commissum, & in quo officio: quia hoc nomen procurator, est generale nomen ad quamlibet administrationem: & per sequentia, quæ ponuntur in constitutione, restringitur ad id de quo agitur, vt patet hic. Vnde si diceretur: ego do Titio potestatem agendi & defendēdi in causa, uel in causis, quam uel quas habeo cum tali, sufficiens est mandatum. non obstante subtilitate legali, quæ in hoc casu solummodo videtur legem imponere verbis, & non rebus, cum sit potius contrarium faciendum. C. communia de le. l. 2. in fine.

Procuratores generaliter dati, qd possint aut non possint ex vi generalis clausulç.

† proponit, in aliquod antiq.

2 Concord. tex. in l. 1. §. procurator. & ibi Bart. ff. eo.

† In multis antiq. ē hic dictio, episcopo.

† Vmbaldo.

3 Concor. l. contra iuris regulas. §. filius. & ibi B. ff. de pac. & ff. māda. l. creditor. §. Lucius.

Accc-

Accedens.] Primo prouidet libertati mulieris. Secundo citat ad causam: ibi, Tu ergo Abb.

CASVS. Quædam nobilis mulier D. noie de Massa Lucan. diœcesi. noie filii sui contraxit sponsalia cum Vbaldo ciue Pisano nomine filiæ ipsius Vbaldi, filijs ipsius scientibus, arrha forsitan hinc & inde apposita: quia nobilis illa forsitan nolebat perficere qp conuenerat cũ dicto Vbaldo: idẽ Vbaldus detinebat eã sub potentia sua: significatũ fuit dño Papæ vñ mandat dicto Vbaldo, quatenus nobilẽ illã restituat pristinæ libertati, & ipsã faciat secure reduci ad castrum de Massa Lucañ. diœce. vt ibi existẽs libera, pcuratorẽ libere valeat ordinare, q corã Papa suã iustitiã pseq̃ꝛ. & ipse idẽ Vbaldus in p sposalib. q̃ dicut cõtracta inter filiã suã, & filium dictæ nobilis, pcuratorem idoneum ad p̃sentiã Papæ trãsmittat, q plenam hẽat ptãtem ad agendum & defẽdendum. No. qp qui agere vult vel rñdere, non dẽt esse in potestate alterius, sed libertatem habere debet.

CAP. X.

Accedens ad Apostolicam sedem, & infra. ¶ Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, q̃ sub tua potestate tenetur, plene restituas libertati, faciens ipsam ad castrum đ Massa Lucanę diœcesis secure pduci, ut existẽs ibi libera,[a] pcuratorẽ libere ordinare valeat, q suã corã nobis iustitiã pseq̃ꝛ. ¶ Tu ergo super sponsalibus, quæ inter natam tuam, & filium eiusdem nobilis contracta proponũtur, procuratorem idoneum ad præsentiam nostram mittas. qui ad agendum & respondendum[b] plenã † habeat potestatẽ.

† In aliquot antiq. plenariam.

[Gl seq. fortificat textum: secundo q̃rit, & soluit.]

a ¶ Libera.] qui ẽt agit libertatem dẽt habere 1 vt libere confiteat, & possit esse in iudicio: quia cõfessio p metum siue timorem extorta, non piudicat. 31. q. 2. Lotharius, & 16. q. 6. c. j. & 22. q. 4. inter cætera. in fi. & præcipue in matrimonio, in quo libertas omnimodo restituẽda est, & locus puidẽdus est, in quo nulla possit esse formido. 33. q. 2. siue de coniugij. & plena dẽt gaudere securitate cuius est animus indagandus, ne p timorem dicat sibi placere qp odit. ȷ̃. de spos. cũ locu, & qp quis nõ diligit, facile contẽnit. 20. q. 2. psens clericus. & coactiones difficiles consueuerunt exitus habere. ȷ̃. de sponsal. requisiuit. Sed qualiter agit pro filio cũ mater filium in ptãte non hẽat. ȷ̃. de conuers. infidel. c. vlt. Hic agebat de facto illius mulieris, quia cõtraxerat cum illo nobili sponsalia noĩe filij sui, cum arrhis; promissis hincinde, si staret p alterum quo min⁹ matrimonium perficeretur; quod licet. C. de sponsalib. l. vlt. sed pœna apponi non potest. & si apponatur, peti non potest, vt prædicta l. vlt. in fine. & inf. de spõsalibus. Gemma mulier. & ff. de verb. obl. l. Titia. primo responso.

1 Secundum hoc ergo null⁹ captiu⁹, vł obses procuratorẽ constituere p̃t: sicut nec testamẽtu facere. ff. de testa. obsides. ar. ff. de iure fisci. diuus. nec qui detinet inuitus, ut hic. Ioan. And.

[Gl. seq. primo docet formam constituendi procuratorem. secundo quærit, & soluit distinguendo.]

b ¶ Rñdendum.] sic ergo dẽt cõstitui procurator ad agẽdũ datus, vt possit ẽt defendere & rñdere aduersario si eum reconueniat: aliàs si nõ defenderet, denegabit ei actio. 2 ff. eo. Mutius. §. pœna. & in expensis alteri parti tanq̃ contumax condẽnat. ȷ̃. eo. constitutis. arg. in qua cõstitutione dẽt satisdationẽ exponere, p quam ipse fideiussor sui procuratoris existat: iudicatu solui sub hypotecha reru suarum Insti. de satisda. §. si vero. & pro tempore sententiæ erit In iudicio, aliàs omnia dabit quę in condemnatione veniunt, ut ibidem dr; & ita plenam habet potestatem. Et est notabile, quia procurator qñq; non posset cauere iudicatum solui. quia forsan non habet ibi amicos, qui pro eo velint fideiubere, & ita contumax reputaretur, ex quo sic citatus est ut hic dicit. sed si hoc fiat, sufficiens erit procurator. Et hoc habet locũ in procuratore rei, qui dẽt cauere semper iudicatum solui, quod est dicere soluere id in quo cõdemnatur, & quod defendat reu, & q non committat dolum. ff. iudicatum solui. l. iudicatum. & in procuratore actoris idem est seruandum, si reconueniat. Sed nunquid pñt isti parentes litigare de matrimonio filiorũ, ut fieret piudicium ei contra quẽ sñiaret pro matrimonio? Dico qp sic, dummodo filij consentiant ad hoc, ut rata habeant facta Parẽtum: quia perinde habetur ac si ipsi hoc facerent p alios; & præcipue p parentes contrahitur 3 matrimonium. 32. q. 2. honorantur. & ȷ̃. de conuer. coniug. ex parte. Si vero filij non consentirẽt factis parentum, tũc non noceret sententia contra aliquem lata. ibi enim non potest pater vel mater litigare filio inuito, cum ibi solus consensus illorum de quorum coniunctione agitur, sit necessarius 27. q. 2. sufficiat. & inuitis ẽt parentibus contrahere possint: quia quantum ad hoc non dicuntur in potestate parentum esse. ȷ̃. de despo. impube. cap. 1.

2 Hoc non habet locu in procuratore necessitate dato in rẽ suã. ff. eo. seruum. inf. & l. seq. & vide in Spe. eo. ti. §. j. uer. itẽ ex cipitur. Ioã. And.

An potẽtes possint de matrimonio filiorũ litigare.

3 Caute hoc accipias. nã parentes non contrahunt pro filiis, ni si filiorum consensus accedat, vt mox sequitur in fine glossæ.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Si procuratori generali denegantur induciæ ad consulendum dominum ex causa probabili absentem poterit procurator appellare.*

CAP. XI.

Dilectus filius magister L rector ecclesiæ de Auna transmissa nobis petitione monstrauit, qđ cũ R. presbyter contra ipsum causa studij Bononię commorantem, super eadem ecclesia ad iudices nostros litteras impetrasset, earum auctoritate a iudicibus ipsis eodem rectore citato,[c] pcurator ipsius generalis[d] ad omnia eius

Dilectus filius.] Prima pars narrat grauamẽ appellantis. Secunda dat iudicem. ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS Magister Laurentius rector ecclesiæ de Auna. volens venire Boñ. cã studij, cõstituit quẽdam suũ procuratorem ad oĩa sua negotia procurãda, & sic venit Boneñ. Quidam presbyter R. noĩe contra ipsum super dicta ecclesia litteras impetrauit, fecit ipsum citari apud ecclesiam: pcurator ipsius gñlis pro eo petijt terminum sibi dari, ȷ̃. quem dictũ magistrum cõsulere posset, vtrum deberet cedere vel cõtendere; quod cũ iudices facere denegarent, ad sedem Apost. appellauit. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, quicquid factum est, post appellationem, dẽat in irritum reuocari. No. dilationem dandam procuratori ad denunciandum domino.

c ¶ Citato.] ad ecclesiam suam p suum procuratorẽ. ibi. n. dẽt citari ȷ̃. de dolo & contu. cautam quæ. & c. vlt. nam ipse fuit Bononiæ, vt ȷ̃. de eo qui mitti. in poss. c. vlt.

d ¶ Generalis.] põt ergo quis constituere gñalẽ procuratorem ad oĩa, tam ad iudicia 4 q̃ ad negotia, ut hic dicit. & ȷ̃. eo. petitio. cũ talis procurator transigere nõ pot, nec alienare de hoc dixi ȷ̃. eo. petitio. immo qlibet tenet dimittere procuratorem, aliàs procederetur cõtra absentem, si non defenderetur. ff. quib. ex cau. maio. item ait. & l. seq. de hoc dixi ȷ̃. de off. deleg, consultationibus.

4 Vult ergo gl. qp iste fuerit procurator ẽt ad iudicia: sed idẽ si fuisset ad negotia, qđ dic vt ȷ̃. e. qui generaliter. 1. respon. lib. 5. Io. and.

[Gl.seq.reddit causam,& docet certas inducias arbitrarias,certas non.]

a ¶ Cedere.] ad hoc.n.dant induciæ deliberatoriæ,vt intra illas deliberet an cedat uel contendat. 3. q. 3.c. induciæ.§.offeratur.sed iste procurator p se deliberare nō poterat, vtrum deberet cedere vel cōtendere sup facto alterius: vñ debebat consulere dñm principalem; 1 ergo induciæ tales esse debebant ꝙ posset illum requirere.vñ cum hoc nō facerent,iusta fuit appellatio.terminus.n. semper constituēdus est secundum distantiam locorum, & negotij,& personarum qualitatem. de ap. cum sit Romana. & ff.de iudi. nonnunq̃. Et ex hoc patet ꝙ huiusmodi induciæ deliberatoriæ, arbitrariæ sunt: quia debēt moderari [illegible] locorū distantiam & personarum,& negotij qualitatem,licet dicatur xx dierum gaudeat inducijs, nimio plus vel minus, secūdum q visum fuerit iudici expedire. vt lit. non contc. quoniam frequenter [illegible]. Aliæ vero induciæ, puta quæ dantur ad appellandū.non sunt arbitrariæ: nam ibi iudex nihil habet officij. de re iud. qđ ad consultationem. & 2.q. 6. biduum. q̃ sunt decem dierum, vt ead.causa,& quæstio.ca. c. anteriorū, & induciæ quæ dantur condemnatis in causa pecuniaria non sunt arbitrariæ, de re iud.l.4.§. si qui.ni si causa cognita,& iusta de causa.ff.eo.l.2.tamen quidam illas dant ad arbitrium secundum consuetudinē loci.

1 Qui non fuerat in culpa non infruendo procuratorem: cum. lis tūc non fuisset mora, nec forsitan cogitata:& vide quod no. in specu. de dila. §. si. ve sed quo ecce. & qđ dictum. de arbitra. ca. in p tractandis. si.per vet. em. ii o. Io. And.

tractanda negotia, pro eo quod competētem terminum, infra quā rectorem ipsum consuleret, vtrum deberet cōtendere vel cedere [a] quæstioni, sibi concedere denegabāt, pro eodem nostram audientiam appellauit. Quo circa mādamus, quaten⁹ si est ita, reuocato in irritum, &c.

¶ Idem episcopo Lexoñ.

Si reus recedat iudicio dimisso procuratore solummodo ad agendum, contumax est, & condemnatur in expensis.

CAP. XII.

Constitutis in præsentia nostra H. Priore Sagieñ.& T. laico dilectū filium O. subdiaconum nostrum super causa,quæ inter ipsos super quadam summa pecuniæ vertitur, cōcessimus auditorem. & infra. ¶ Quia Prior super ipsa pecunia,in qua dict⁹ T. eum sibi suæ vxoris [b] nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus [c] recessit, quendam procuratorem dimittens solummodo ad agendum, [d] quem cum auditor ipse p mandatum procuratoriū sibi datum,ad defendendū Priorem sufficientem non viderit,cū ex hoc reputans contumacem,ipsū prędicto T. in vnam marcham sterlingorū cōdemnauit,taxatione [e] prius habita in expensis: † & infra. ¶ Nos aūt finem litibus [f] imponere cupiētes, & quod ab auditore præfato factū est digno sciē, approbātes, Mādam⁹ quaten⁹ partib⁹ cōuocatis,&c.

¶ Idem.

¶ Tenet iudicium agitatum cū procuratore reuocato si reuocationē iudex & aduersarius ignorauerunt, b d secūdū communē intellectum, & verū.

Constitutis.] Prima pars narrat contumaciam & condemnationem actoris.Secunda: ibi. Nos aūt: condemnationem approbat , & causam committit. Abbas.

CASVS.Quidā prior Sagieñ.H.noīe,tenebat in quadā qtitate pecuniæ.T. laico noie vxoris suæ;eis ī presentia Papę constitutis,O.subdiaconū suū sup cā illa concessit auditore,oblato libello dcō priori,recessit prior sine licētia,dimittēs quēdā procuratorē solūmō ad agēdū cum esset reus:auditor insufficientem eū p mandatū eius ad defendendum ipsum priorē reputans,& contumacem condemnauit eum de pdicto T.in vnam marcha sterlingorum in expensis,& dñs Papa sniam illam ratam habet & firmam.mādās huic episcopo quatenus partib.conuocatis audiat cām.No.ꝙ qui procuratorē idoneum non dimittit, & recedit sine licentia,contumax reputatur,& debet parti alteri in expensis condemnari.

[Gl.seq.recitetur p qōnē,quomodo iste pro vxore [illegible] quarit,& soluitur]

b ¶ Suæ vxoris nomine.] forte nomine vxoris suæ recepit iste obligationem a priore, mutuando ei pecuniam vxoris nomine illius:aut pro alio contractu:pro qua etiam sine mandato agere posset in rebus ipsius præstita cautione 2 de rato,C. eod.tit. maritus. Sed si maritus habeat mādatum,non pōt agere nisi quatenus in mandato cōtinetur, vt ibi dicitur in fin. l. præalleg. sic etiam nomine alterius qs recepit institutionē sine inuestituram. de præben. accedens. & nomine alterius quis recipit vsuras: quod esse non dēt. 45.dist. sicut nō suo. sic & noīe vxoris sibi potuit obligare priorem per postulationē,sed vxori simpliciter non potuit, dicendo:promittis vxori meæ soluere tantam pecuniam? quia alteri per alterum [illegible] vel pacisci non pot.Inst. de inutil.stipu.§ alteri.ff. de verb. obli. stipulatio ista.§. alteri.nec tamē alterius pōt qs promittere [illegible] ff. de inutil.stip. §. si qui aliū. & in [illegible] l. stipulatio ista.in princip. sed si vxor agere velit pro tali obligatione,nunquid est præferenda illa viro?& quid non possit agere inuita vxore? Non, quia vtilis actio acquisita vxori, præsertim directæ acquisitæ marito, nec potest agere ea inuita. ff. de procur. si procurator [illegible] pulatus fuerit satisfa[illegible] vtilis actio mihi datur. nec potest agere procurator me inuito.

2 Et domini quidam hoc, procedere iure cōiunctionis: sed planum est eum nec consanguineum, nec affinem. sed quia [illegible] ipso, vt de affinitate. [illegible] not.ff eo. ti. leg. hæc. in princ. Ioa n And.

† Vide tex in l. 1. cum ibi not. ff. quod cuius vniuer.

c ¶ Illicentiatus.] [illegible] ideo contumax reputatur,quia nullum [illegible] sufficientem dimisit.

d ¶ Ad agendum.] [illegible] reus [illegible] ad agendum [illegible] non dimisit idoneum [illegible] non fuisset condemnatus Prior in expensis,sicut credo.

e ¶ Taxatione.] quę semper dēt ōmitti ante condemnationem. [illegible] contumax [illegible] recedit sine licentia, condemnatur in expensis.

f ¶ Finem litibus.] infra de dolo & contu. finem&c. venerabilis.Bernardus.

Mandato procuratoris.] CASVS. Aliquis cōstituit aliquem procuratorem in causa quam habet coram iudice ordinario vel etiam delegato: procurator iste cū aduersario ingressus est iudiciu: dñs postmodū reuocauit mandatu a suo procuratore: quærit vtrū ea quæ cū ipso procuratore postmodum fiūt, valeāt? Respondet Papa, q si reuocatio ista ad iudicē illū vel aduersariū non peruenit, iudiciū quod ipse quasi procurator postea est expertus, ratū habet esse. Not. q reuocatio peruenire debet ad iudicem vel aduersarium, alias nihil valet quod agitur per illū procuratorem, ne de dolo quis commodum sentiret.

CAP. XIII.

Mandato procuratoris a post litem contestatam a domino reuocato, b

[Gl. seq. facit quinque. dicit primo quid continere debeat procuratorium. Secūdo quando de procuratorio rei omnino constare debeat. Tertio q procurator rei caueat de iudicato soluendo, non de rato, nisi in casibus: & septem enumerat. Quarto quando cautiones præstentur. Quinto de syndico & tutore, q nō cauerit de iudicato soluendo, & causam reddit.

a ¶ Mandato procuratoris.] de mandato procuratoris actoris dictū est s. e. c. 1. in mandato enim procuratorio debet contineri præcipue nomen eius qui constituit procuratorem, & nomen procuratoris, & in qua causa, & quod ratū habebit quod cū eo actū erit, sicut in litteris de rato, & corā quib. iudicibus, maxime si sunt delegati: coram ordinario enim non est necesse multū q fiat de eo mētio. ff. de proc. si procuratorē & istæ litteræ mitti debent aduersario, vt certus sit. q. b. releuatur procurator a satisdatione de rato cum de mandato dubitatur, vt ibi dr. De mandato procuratoris rei omnino constare debet: & si non ostēdatur mādatum, repellitur, nec admittitur tanquam procurator etiam si dubitaretur, nisi vellet se offerre defensioni, 1 & siue qs habeat mandatum siue non, quantumcunq; sit idoneus procurator rei, debet præstare aliquā aliam cautionem, iudicatum solui. C. de satisdit. l. Vnica. & ff. eo. qui proprio. §. qui aliū. & l. minor. i fi. & Insti. de satis. §. si vero quæ clausula [illegible] catum solui. tria continet s. q defendat re[illegible] & q dolū nō committat, & q soluat [illegible] hoc ipsum quod verbū sonat. [illegible] iud. sol. l. iudicatū solui & hec satisdatio debet interponi ab ipso dño quando præsens constituit procuratorem dū conuenitur: & si absens extra iudiciū cōstituitur, cautionē interponat p suo procuratore, p quā fideiussor exitat sub hypotheca rerum suarum. Instit. de satisd. §. si vero. alias ipse met procurator exponere debet prædictā cautionē. 2. quantumcūq locuples sit & idoneus, vt dictū est. Cautionē vero de rato nō præstat procurator rei, s. rem ratā dñm habiturū, cū & si ille, s. dñs ratum nō habeat, ipse soluat de bursa sua, quia reuocare nō poterit dñs. Porro vbi reuocare posset vel retractare quod actum est, debet procurator præstare cautionē re ratā dñm habiturum, vt cum quasi defensor conuenitur rei vēdicatione, vel cōi diuidundo, vel familiæ ercisundæ, vel finiū regūdorū, & ecclesia vel minor, & restitutionem in integrū postulando, & cum a status cū seruus clamat i libertatē ɔtra procuratorē dñi, duplicē cautionē præstat procurator rei: iudicatū solui, & rē ratā dñm habiturū. ff. eo Pomponius. §. sed & is. & l. si defunctus. §. vl. quia in hoc iudicio vtraq; persona sustinet vicē duarū personarum. J. de probat. ex litteris. & ff. eo. nō solū. §. si status. & §. est & casus. & cū tutor postulatur suspectus, & ipse per procuratorē defenditur. ff. e. non solū. §. vlt. & huiusmodi cautiones ante litis cōtest. peti debent. ff. eo. Pomponius. §. ratihabit onis. procurator vniuersitatis siue collegij cau[illegible] d' iudicato soluēdo nō ɔstat: quia sustinet vicem vniuersitatis, & iurat de calumnia in animam propriam. J. de iur. calū. c. in pertractādis. & c. seq. C. de iur. calum. l. 2. §. si autē. quia quasi dñs intelligitur sicut & tutor. ff. p emp. l. q fundū. §. si tutor. argu. ff. rē rat ha. actor. nec tutor cauet de iudicato soluēdo. C. de adm. tut. l. vlt. §. defensionē. sicut nec verus dñs illā præstaret. Institu. de satisd. §. sed hodie, & ideo de necessitate est illud officiū. s. eo. quia. sed officiu procuratoris est voluntariū, q̄a nemo cōpellitur ɔstituere procuratorē. 3 s. eod. querelā. alias nō esset differē tia iter procuratorē priuatæ personæ, & syndicum vniuersitatis.

[Gl. seq. sic reci. scilicet primo finis qui signat contrarium, & sol. secūdo principium quod distinguit an ad solum procuratorem puenerit reuocatio, an etiam ad aduersarium vel iudicem medium. arg. a cōtrario, & illud reprobat. ɔtra qđ inducit legem, quā soluit.]

b ¶ A domino reuocato.] circa huiusmodi reuocationem notabis. Cū aliquis reuocat mandatū factū procuratori ad agendū vel defendendū constituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorē tantum, aut etiā ad aduersariū vel iudicē. Si tantum ad procuratorē, non præiudicat aduersario: quia iudiciū quod idem quasi procurator postmodū est expertus, ratum esse dēt, vt hic, & s de rescr. ex parte decani. 4. & ff. eo. si procuratorē. in fi. & C. de satisd. l. vnica. etiam ante iudicium cœptū ff. iu. sol. si ante ad idē. ff. de solu. qui nominē. §. si Titium. & l. si quis seruo. & l. cū quis. §. 1. Et si pater iusserit filio credi: postmodū ignorante creditore mutauerit voluntatē, contra Senatusconsultū, quoniā initiū spectandū est. ff. ad Macedo. si tamē. Et si dicā: qui voluerit cū seruo meo contrahere, periculo meo contrahat: possum mutare voluntatē, si certificauero creditorē. ff. qd iussu. l. 1. primo rñ. i fi. Si vero reuocatio perueniat ad iudicē, vel ad aduersariū: quidqd fit cū eo, tanquā cū falso procuratore, non valet, vt hic a contrario sensu s. de rescri. ex parte decani postea nō procedat index cum illo procuratore. s. eod. auditis, & sic intelligitur quod dicitur. s. eo. ex insinuatiōe. &c. in nostra, qui enim vult reuocare procuratorē, certificare debet aduersariū, vel iudicē, vt hic dicit. Sicut litteræ de rato mittuntur iudici & aduersario. ff. e. si procuratorē. ff. rē ratā hab. ne satisdatio. sic multo fortius litteræ reuocatoriæ. Sed quare dicit, post litis cōtestationē? innuitur a contrario sensu, q ante litis cōtestationē posset reuocatio fieri, etiam ignorāte iudice vel aduersario, & q necesse non sit significare iudici vel aduersario sic videtur loqui decre. s. eo. ex insinuatione. & c. in nostra. Ex littera illarum nunquam colligitur, q reuocatio peruenerit ad iudicē vel aduersariū & tamen reuocatur, quod factū fuit per illos procuratores. Sed ibi suppletur q reuocatio peruenerit ad aduersarium. Sic ergo supple hic, maxime: quia idem est ante litē cōtestatā & post litem, sic enim multi possent decipi, si sola reuocatio procuratoris sufficeret, si non denunciatur aduersario vel iudici; q̄cunque fiat reuocatio, certificandus est aduersarius: alias imputet sibi quod hoc tacuit. Arg. ɔtra ff. mand. si mādassem. Illud in [illegible] vbi non decipitur venditor: hic decipitur aduersarius, & ideo secus. Sed si reuocatio fit in illa procuratori ante lit. contest. & ipse occultat hoc videtur q procuratori sit imputandū: quod cū non ostendit, & sententia quātum ad eum valeat, sed non quantum ad dominum: quia se liti obtulit alienæ. ff. rē ra. ha. l. 3. §. falsus. & ff. de iud. de qua re[illegible] & ff. de rei vend. is qui se obtulit & l. prædicta. si qs seruo. in fin. 5 Sed hoc forsitan posset habere locū cum procurator est soluēdo. alias non. arg. prædictarum decr. ex insinuatione, & c. in nostra. Vel dic q tenet sententia, & imputet sibi dominus, q hoc non insinuauit iudici vel aduersario, vt probat hic littera. Item ex hac littera videtur, q etiam post litem contestatam indifferenter reuocari possit absque causæ cognitione: 6 & ideo contra. ff. eo. post litem autem contestatam. Non est contra: quia hoc non habet locum quando procurator con-

1 Glos. in l. nō solū. §. q alieno. ff. e. Cynus. in l. 1. C. eo.

2 Et anteq̄ hoc t[illegible] pt i[illegible] recusare. excipere, & alia facere, q̄ pcedunt lit. cont. de hoc in Spe. de satisd. §. pen. ver. sed pone. Io. And.

3 Nec recipere [illegible] tionis officium: & hoc plus facit ad propositū. J. c. pro. in gl. 1. Io An.

4 Facit tex. in l. fi. e. ff. de vec. fig.

5 Ponit casum l. cū qs [illegible] addito [illegible] le Titius tenetur furti.

6 Concor. text. in l. nā procurato[illegible] ibi Bar. ff. eod.

si hoc ignorante iudice; vel [a] aduersario factũ fuerit: iudicium qđ idẽ quasi ꝓcurator postmodũ ex ꝑtus est, ratũ esse debebit.

¶ Idem.

¶ Filiusfamilias potest esse procurator in iudicio, ẽt ad futuras lites procurator datus cum pluribus simul in solidum ꝑ fertur si praoccupauit negotium: secus si diuerso tempore fuit datus. Itẽ procurator appellare debet a sñia nisi ex causa excusetur, quo casu debet domino nunciare de sententia, appellationem tamen, prosequi non tenetur.

sentit. Si vero procurator nollet, debet hoc fieri causa cognita: tamen non procedetur in causa post reuocationem, nisi post causam cognitam: & tamen non debet audiri procurator, qui sibi assumpsit procurationem, vel se asserit procuratorem: quia hoc ipso suspectus est, 1 & ita semper remoueret. ff. eo. q̃ oĩa. sed hoc dt ꝓcurator vt sine nota suspicionis remoueatur. vt l. predi. q̃ oĩa.

1 Quod in gerit operas in inuitum. Ioan. And.

a ¶ Vel.] p, &, alias sequeretur a contrario ꝙ si reuocatio ad alterum peruenisset, valeret quod cũ eo factum esset: quod non est verum.

NOn iniuste.] sex sunt dicta principalia istius textus. Secũdum: ibi. Quamuis. Tertiũ: ibi, Qui licet. Quartũ: ibi, Quod fieri. Quintum: ibi, Potuit. Sextum: ibi, Licet. Abb.

CASVS. Filiusfa. cõstitutus est procurator in aliqua causa, & etiam ad futuras lites cũ quibusdam alijs, & in solidum, & ipse præuenit alios: obijciebatur ꝙ non poterat esse procurator cum esset in potestate alterius: & ꝙ ad futuras causas constitui non poterat: iudex nihilominus ipsum admisit: quæritur quid iuris sit. Rñdet Papa, ꝙ iudex iuste fecit, quia ipsum admisit, quãuis ad futuras controuersias fuerit constitutus: & licet cũ alijs simul fuerit constitutus, ipse tamen prius procurationis officium occupauit, sed talis occupatio non habet locum in procuratoribus diuersis temporibus constitutis, quia dato posteriore, prioris procuratio esset reuocata.

POTVIT. Procurator condemnatus est, vtrum teneatur appellare & prosequi appellationem? Rñdet, ꝙ in eo ꝙ sententia est lata cõtra ipsum, potest & debet appellare; vel si ex aliqua iusta causa appellare non potest, dẽt hoc dño significare, vt si volent, appellet, sed causam appellationis prosequi non tenet̃ inuitus. Totum est notandum quod hic dicitur. Not. ꝙ plures possunt dari procuratores simul. Item no. ꝙ filiusfamilias potest dari procurator. Item no. ꝙ qs dãdo secundum procuratorem reuocat primũ. Item nota ꝙ procurator non tenetur appellationem proseq. Item no. ꝙ licitum est alicui agere nomine alterius, & non suo.

b ¶ Filiusfamilias.] filiusfa. etiam sine mandato pro patre admittitur ad agẽdum & defendẽdum, præstita satisdatione. Immo & si esset minor: qa iustius est talem admittere, q̃ absentem indefensum cõdemnare. C eod. tit. exigendi. Item potest constitui procurator ad agendũ & defendendũ, ut hic dicit, & ff. eo. filiusf. §. ipse quoq;. vnde iudex iuste fecit qui illũ admisit, nisi esset minor, quem nõ debuit admittere: qa si decipiatur, potest restitui ipse, & fideiussores eius. ff. eo. minor. nisi forte pro patre ad defendendum ex benignitate, & non de rigore, vt in l. exigendi. in fi.

¶ Ad futuras.] ad præsentes & futuras lites bene datur procurator in diẽ, & sub conditione: & in ppetuum, & ad tempus. ff. eod. l. 3. & 4. & ad vnã causam: & ad plures, & ad omnes, vt ff. eo. l. j. & l. mandato. & ꝟ. e. dilectus. & præsens. & absens dari potest. ff. e. l. 1. in fin. nec datur inuitus. C. eod. inuitus, & debet expresse consentire, alias inuitus videtur datus. ff. eo. filiusfamilias, §. inuitus, & quilibet qui nõ prohibetur dari potest. quia prohibitorium est hoc edictum. ff. eo. inuitus. §. 1. & certus debet esse procurator. ff. eo. l. 2.

Gl. seq. arg. negatiue. soluit distinguendo.

CAP. XIIII.

NOn iniuste iudex processit, qui filium familias [b] in procuratorem admisit; Quamuis ad futuras [c] controuersias constitutum.

¶ Qui licet simul cum alijs [d] datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupauit. Quod fieri nequiuisset in procuratoribus diuersis temporibus [e] constitutis: quoniam dato posteriori, prioris esset procuratio reuocata. † ¶ Potuit

d ¶ Cum alijs.] sic ergo patet ꝙ plures procuratores simul dari possunt 2. q 6. c. post appellationem, §. forma. in fi. & ꝟ. de test. insuper. & ff. eo. pluribus. & ff. de admi. tut. decreto. §. 1. Sed nunquid ambo, vel etiã si sunt plures, simul agere debẽt, vel vnus sine altero? Vr̃ ꝙ unus sine altero agere non possit. arg. ꝟ. de offi. dele. causam. & ff. de re iud. duo. Dicas, si plures dati sũt simul isolidum, potior est conditio occupãtis, vt hic. vñ supple hic, in solidum: simile ff. eo. pluribus. & ff. de lega. 1. si pluribus. in fi. & ꝟ. de ap. vt debitus. & ꝟ. de refer. ca. capitulũ sanctæ crucis. sic ff. de admi. tut. decreto. in fi. & ff. de ver. obli. si Titius. arg. ff. de duobus. reis. ex duobus. quandoq; tñ ille dicitur occupare, qui primo ad sententiam venit. ff. de pec. si vero. & ff. de noxa. si quis. sed si simul occurrerẽt: ad litem contestandam. iudex tunc potest eligere magis idoneũ, ne repugnantia inde cõtingat, vt si vnus negaret, & alter concederet. ff. de accusat. si plures. & ff. de admi. tut. decreto, in fi. si vero ñ sint dati in solidum, sed simpliciter, tũc neuter agere potest vel defendere sine reliquo, & sunt simul admittendi, sicut iudices qui dantur sine clausula illa. ꝙ si nõ omnes, &c. sed idẽ videtur dicẽdũ siue addatur insolidũ, siue non: cũ rõ illius l. si plures. §. quamuis. & l. decreto nihilominus remaneat. & ideo forte nõ ponit̃ hic in textu, insolidum, quia aduersarius ab initio prouiderat sibi, vt iudex magis idoneũ admitteret. Bernar. † Vide l. si quis cum §. fi. ff. eod.

[Gl. seq. ponit casum exemptum, & inducit simile.]

e ¶ Temporibus.] ponit tenorem illius l. ff. de procu. si quis cum procuratores. §. fi. in quo casu non est melior occupantis conditio. quia dando ꝯm, priorem reuocare videtur, vt hic dicit, & l. prædicta, si quis cũ ꝓcuratore. §. vlt. nisi dando secũdum exprimat ꝙ priorem vult durare in procuratione. ff. de lega. 1. si pluribus. sicut est in iudicibus: quia secundum rescriptum derogat primo. ꝟ. de rescrip. cæterum. 2 & quandoque secundus priori adiungitur 1. ꝟ. de offic. dele. corã. Ad vnam litem pluriũ personarum & vnus & plures ꝓcuratores dari possunt ff. eo. si quis cum. §. unus. Quãdoq; tamẽ plures personæ nõ possunt agere vel experiri, nisi per vnũ defensorẽ, seu defendere, vt vbi plures fideiussores sunt, & volũt defendere eũ pro quo fideiusserunt iudicatum solui. ff. iu. sol. iam tamen. §. si tamen. Et plures hæredes necesse habent dare ꝓcuratorẽ, ne actor incõmodo afficiatur, si defensor in plures personas diuidatur, vt in l. prædicta, iã tamen. §. si tamen. & ff. de exerci. ne in plures. Idẽ est in redhibitoria. ff. de ædi. edi. ꝙ si nolit. §. si plures. Idem est vbi ille qui agebat iudicio fam. erc. cõmuni diui. fi. regu. decessit pluribus hæredibus relictis: quia ad omnia omnes vnum procuratorem dare debent. ff. fam. erc. si familiæ erciscundæ. & ff. de proc. licet. in fi.

2 Immo est ꝯriũ in iudicib. qa ꝯm rescriptũ nõ tollit primũ si de illo nõ faciat mentionẽ, vt ibi & ꝺ of. del. ex litteris. sed in ꝯo ꝓcuratore ꝙ ẽ necesse ꝙ fiat mentio primi: & hic fit. & ratio quare in rescriptis non est melior conditio occupãtis, traditur hic ꝑ Hostien.

[Glo.

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

a ¶ Contra ipsum.] bene dicit, ɔtra ipsum: qa in persona procuratoris semper formanda e i snia. Alias non tenet C. de senten. & interloc. omn. iud. l. 4. siue ab initio, siue post litē contestatam procurator interuenit. C. e. nihil. De hoc dixi. s. de elect. querelam. Et nor. ꝙ iste §. ponit tenorem illius. l. C. e. inuitus.

[Glo. seq. reci. per q. an domino scienti sententiã latam, &c.]

b ¶ Appellare.] procurator ergo appellare tenetur, sed prosequi non cogit. C. eo. inuitus, qđ si non fecerit: imputatur ei. ff. de neg. gest. liber- to. §. vlt. in fi. Vel saltem denunciare tenetur dño sniam latam ɔtra ipsum, vt dñs appellet si voluerit: qa culpa ipsius amisit causam & ipse non poterat diuinare: vnde imputatur sibi simile ff. manda. si fideiussor. §. cum debitor, & hoc est verum cum dñs nesciui: si

† Vt infirmitas, paupertas. vł mei⁹

† Id est nũciare corã te stib. l. si procuratorẽ. §. si ignorãtes ff. manu.

quoque is & debuit a sententia in eo quod lata extitit contra ipsum a nostram audientiam appellare: b vel (si iusta † causa excusabat eundem) saltem domino contestari, † vt ad appellationis beneficium conuolaret. Licet appellationem prosequi non teneretur inuitus.

¶ Idem.

¶ Procurator vniuersitatis cuius maiores & iurati sunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, nisi illi in procuratorio sint expressi, vel eorum auctoritate factum sit, vel ad id scienter

vero sciuisset certiorari non debuit. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. & s. de rescrip. ab excõicato vnde tunc sibi imputet dñs. ꝙ non appellauit. Vel pōt dici ꝙ appellare tenetur procurator, vel dño denũciare: qa hic nō distinguitur vtrum dñs hoc sciat vel ignoret ɔtra se indicatum: aliàs mandati tenebitur, nisi alterum faciat. nisi iusta causa cũ excuset, ut dicit littera sequẽs, puta, iustus metus. tunc denunciet dño s. de appella. c. vlt. vel inopia, sicut dr de fideiussore condẽnato vltra verum debitum. Qui non potest propter inopiam appellare, debet hoc denunciare principali personæ, ff. mand. si procuratorem §. si ignorantes. Bernar.

1 Et hui⁹ dicti ē efficax rō qa licet dñs sciat ɔtra se sniatũ probabiliter credere potuit, & pcurator solicitius appellaret. Io. And.

Consulti sumus.] Communis diuisio. Secundo: ibi Taliter. Abb. Sic.

CASVS. Quædam communitas constituit quendã procuratorem ad impetrandũ: maior de illa coitate, & iurati per quos coitas regitur, erant excõicato eo tēpore quo iniunctum sunt illi procurationis officium: quæritur vtrum talis procurator pp hoc impetrando debeat repelli? Rñdet, ꝙ nō est procurator huiusmodi repellendus: nisi illi excommunicati expressi essent in litteris procurationis, vel nisi aliàs eorũ auctoritate pcuratio, facta fuisset, vł nisi ipsa coitas sciẽs eos tales esse, simul cum eis constituisset eundẽ. Not. ꝙ si maior pars scienter admittit indignũ, nihil valet ꝙ agitur: sed si ignoranter, pp paucos non vitiatur factũ maioris partis. Itē vtile vitiatur per inutile. Item expresse qñque nocent, non expressa non nocent.

[Glo. seq. aperit dubium. secūdo quærit, arg. & sol. opponit. & opp. respondet.]

c ¶ Iurati.] per hoc videbatur ꝙ procuratio non valebat: quia maior & iurati per quos cõitas regebatur, erant excõicati, ipsi quasi caput vniuersitatis censentur & ipsi iurãt pro causis vniuersitatis C. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam. in fin. ff. de condit. & demonstra. municipibus. ff. ad municip. municipes huiusmodi maioribus cura totius reipublicæ commissa est, vt dicit lex illa, municipes vnde vr ꝙ institutio procuratoris non valeat: & sic ille procurator debet repelli. cum auctores illius non reciperent. s. de testi. licet. Sed qd dices impetrator est excõicatus, impetrauit litteras ꝓ

non ex cõicatis etiam credentibus illũ non esse excõicatum. vel ēt credentibus: nunquid valent litteræ, vt per eas procedatur? Vr ꝙ sic: quia non refert per quēcunque preces oblatæ sint. C. de Preci. impe. offer. vniuersis, & mulier etiam admittitur ad impetrandam

sint admissi hoc dicit, & est decisio notabilis, & subtilis.

CAP. XV.

Consulti sumus, an cõstitutus ad impetrandum a communitate aliqua pcurator, ab impetrãdo deberet excludi, ꝓ eo ꝙ maiores & iurati, c † ꝑ quos eadē cõmunitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis sententia innodati. ¶ Taliter respondemus, quod nisi essent illi in litteris procurationis expressi, d vel alias

quæ aliàs ad iudiciũ pro alio non admittitur. ff. de regu iur. 2. C. de procu. alienã. Super hoc dicas, ꝙ falsa litteræ bene valēt & tenent: licet impetrator qui eas impetrauit, repulsus fuisset ab impetrando, si vicecãcellarius illum excõicatũ sciuisset; cum etiam si principalis dominus eas impetrasset, valerēt eo absolutio. s. d excep pia consideratione. de hoc teneas secundum ꝙ ibi no. in glo. sed mirum. Sed videtur ꝙ litteræ impetratæ ab excõicato non valeant, per hoc quod dicit. si maior & iurati excõicati, essent expressi in litteris pcurationis, pcurator eorum deberet ab impetrando repelli. & ipsi ijdem repellerentur. Ergo multo fortius litteræ impetratæ ab excommunicato non valent: quia excommunicatus repellitur ab impetrãdo & litteræ impetratæ ab ipso repellẽdæ sunt, Hoc ita intelligendum est, cũ Vices cancellarius, & alius qui litteras concedit, scit illos, s. maiorem & iurat. excommunicatos: tunc debet procurator eorum repelli ab impetrando. quia & ipsi repellerentur: & ita non licet eis per alium, quod ꝑ se ipsis nō liceret. s. de testi. licet. Excõmunicati publice nec per se nec per alium ad agendum vel impetrandum, vt agant admitti debent. s. de exce exceptionē. in fi. Si vero vice cancellarius ignorat impetrantem. excõicatum, nec ɔtra ipsum excipiat & litteras obtinuerit, valebunt, & poterit agere per eas, cum fuerit absolutus s. de excep. pia Bern.

1 Dic cõtra vt s. de pia post cessiõnẽ, & hoc tenebat olim Bernar. sed postea sniã mutauit, vt ait Ioã. Au. quē videro.

† Videl. s. ff. qđ cuiusque vni & c. cum non ignores de præbend.

ADDITIO. Quidam dicunt ꝙ valent litteras; ego credo ꝙ nō valēt: quia sunt impetratæ ab excõicato, cuius procuratio nō tenet. s. de probat. post cessiõnē. licet ille ad litem esset datus & indignum est scripturam illi us admitti, cuius actor dãnat. s. de hære. fraternitatis. nam si sciuisset illum talem qui tales litteras concedit, fuisset repulsus. ergo & tu debes repellere ipsum cum suis instrumenti. s. de hære. excommunicamus. §. credentes. ver tabellio quia eadem ratio, & c. de rescrip. super litteris.

d ¶ Expressi.] expressio ergo nocet hic, 3 quia ꝑ hoc apparet ꝙ eorũ mandato fuit constitutio facta tamquam maiorum: vnde non valet, quia si maior de vniuersitate, puta administrator, consules, prælatus excommunicati sint, vniuersitas agere non pot, quia quasi mortua tũc habet. 11. q. 3. nemo epõrum & ita quasi vacare intelligit, vnde agere non pōt. inf. ne se. ua. c. 2. 2. & 3. Idem est si in procuratione non sint expressi. dũ tamen constet ꝙ eorum auctoritate constitutio sit facta, vt hic dicit: sed cum expressi sunt; tũc cõstat. & sic expressa nocent, non expressa non nocent. ff. de reg. iur. expressa. & quia eorum auctoritate factũ est, pprium factum. censetur: quia omnia nostra facimus quibus auctoritatē impertimus. C. de ve. iure. enu. l. 1. §. sed neq; in nr.

3 Dñt qdam hanc glosã tēpore Innocētij ins. additionē fuisse. sed nũc i oĩbus manuscriptis. hīc & de materia eius late hic Inno. & Ioan. And.

a ¶ Procuratoris.] puta quia dicebatur in [illegible]tione: talis communitas fecit Titium suum procuratorem ad impetrandum, & maior & [illegible] interposuerunt [illegible] auctoritatem.

[Glo.sec. arg. ad [illegible] quòd vitiatur vtile,&c. alleg. 7. iura, & 5. alle. in contrarium, demum [illegible]rit. arg. [illegible] & [illegible] & soluit.

b ¶ Tales.] & ideo imputatur, quia nõ debebat illos [illegible] hoc associare. simile. s. de elect. scriptum est. in fin. Et est arg. q vtile vitiatur hic per inutile. arg. ad hoc. 9. distin. si ad sacras & s. de offi. deleg. super [illegible]ionem. 5. si vero. & 3. [illegible]. 9. [illegible]a. & ff. de æd. l. [illegible]ic. cum eiusdem. Sic & vna ouis morbida totum [illegible]egem inficit. 24 q. 3. resecandæ. & j. de statu regu. ea [illegible]uæ. 1. rñso. in fin. & s. de offic. deleg. cũ [illegible]. a ptra. q nõ noc[illegible] [illegible] ctũ il orũ. s. de elec. ill[illegible] & j. de cle. [illegible] n[illegible] celebr[illegible] de ele. cum Vvintoñ. & C. de trãsa. si ex falsis. & j. de re iudic. cũ I. & A. Sed dato q valeat constitutio & impetratio litterarũ, quia non sunt expressi in ɔstitutione, vel alij ignorabant illos esse tales, sed cõi voluntate omnium hoc factũ est, nunquid poterit agere vniuersitas vel collegium p syndicũ, auctoritate illarum litterarum ɔstitutum ab illis, & ab alijs cõiter si obijcitur q maior, s. administrator prælatus & aliqui de maioribus sint excõicati, & paratus sit hoc [illegible]bare excipiens: & videtur q sic poterit agere: quia [illegible]cut valet constitutio ad impetrandum, ita debet valere constitutio syndici [illegible] tutio syndici similis si constitutioni procuratoris. Sed videtur quod hoc esse non possit, quia in syndicatu debent e[illegible]primi maiores personæ, & alij etiam, & præcipue prælatus administrator, vt [illegible]eat an sint duæ partes vel maior pars vniuersitatis. [illegible] vniuer. plane. & co[illegible]um sine prælato non conueniunt, nec conuenitur. j. de iud. causam. sed hoc non potest constare nisi exprimantur nomina in ipsa constitutione. Vel satis [illegible] dicto modo im[illegible] [illegible] torem ad hoc, cum sint coniunctæ personæ, vt ar. s. de rescrip. nonnulli. & 22. q. 2. non liceat. Bernardus.

† procuratoris.

† Li. 1. epis. 67. [illegible] ressi. & c. 1. e[illegible] r[illegible]compi[illegible]

eorum auctoritate procuratoris a † institutio facta fuisset, aut sciens eos esse tales, b ipsa communitas vna cum eis constituisset eundem, non est procurator huiusmodi repellendus.

TITVLVS XXXIX.

De Syndico.

¶ Gregorius † Papa subdiacono defensori Siciliæ.

¶ Religiosi debent habere syndicum, qui causas monasterij agat & defendat, et (si oportuerit) constituto illi salario.

DE SYNDICO.

¶ Viso de procuratore, qui gerit negotia domini merito subijcitur de syndico, qui gerit negotia vniuersitatis.

Sicut studij.] Diuiditur. Nam primo pmittit exordium, ponẽs duas causas mandati. Secundo, in medio ponit mandatum: ibi, Pro qua re. Abbas.

CASVS. Hic dicit Papa, quod ad eius officiũ ptinet monachos remouere a forẽsib. litigijs: & eodem modo ad ipsum pertinet qualiter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat isti subdiacono defensori Siciliæ, quatenus loquatr cũ quodam Paullo &c. cõstituat salarium de bonis monasterij, constituens eum syndicum siue procuratorem generalẽ ad oĩa negotia monasterij in iudicio procuranda. expedit enĩ vt modicum damnũ sustineant, vt ab huiusmodi litigijs conquiescant, & diuinis intendant. Nota q monachi non debẽt esse syndici etiam p cãis monasterij: sed illud ex honestate dictum est: quia cõtrarium seruatr, nec repelluntur pter hoc.

CAP. I.

Sicut studij nostri esse debet à litigijs forensibus monachos submouere, c ita necesse est nostra prouisione, quéadmodũ negotia eorũ disponi debeãt, ordinare. Pro quare tibi pcipimus, quatenus cũ Fausto loqui debeas cui (si voluerit) cõstituto salario, monasterij generaliter d debeas negotia commendare. [illegible] enim pro paruo incommodo, e a strepitu causarũ seruos Dei esse quietos.

c ¶ Submouere.] 16. q. 1. monachi.

[Gl. seq. tractat de s[illegible]ndi[illegible], quid sonet hoc [illegible]men, ad quas causas detur, à quo, an teneat de rato vel de iudicato sõluẽdo, an iuret de calũnia, an possit esse laicus, subdit hoc ca. de honestate loqui. I.

d ¶ Generaliter de[illegible] [illegible] est [illegible] de mun[illegible]ibus [illegible] §. defen[illegible] & generaliter ad omnes causas præsentes & futuras, vt hic & j. de iuramento calumniæ. imperatorum. ɔstituitur ab vniuersitate seu collegio uel cor[illegible] l. itẽ eorũ. § si de[illegible]rione [illegible] de mandato, dẽ cauere [illegible] bus pcuratoris fun[illegible] git[illegible] & [illegible] potest ex quibus pcu[illegible] §. penulti. & ulti. sed [illegible] de iudicato [illegible] defendit, ut dictũ est. s. tit. proxi. [illegible] syndicus psonam sustinet [illegible] & tutor non ca[illegible]uet [illegible] lti. C. de ad[illegible] [illegible] iurat de calum. in [illegible] & tutor & curator [illegible] de iuramen. calum. l. 2. Item [illegible] hic in fine. quia seruos Dei [illegible] sacerdotes. & 11 q[illegible] §. e[illegible] omnib. [illegible] cõtemptibiles. &c. & [illegible] §. illum autem. coll. 9. & j. de [illegible] Q[illegible] dictum est, satis esset ho[illegible]: quia quælibet persona ecclesiastica debet habere pcuratorem bonã, famæ, 3 pro quolibet ecclesiastico negotio [illegible]. q. 3. quia episcopi. tamen cõtrariũ fit quotidie. q[illegible] clerici & monachi possunt esse syndici, & tractare utilitates ecclesiarum. 16. q. 1. qui uere. & e monachi. & iura prædicta loquũtur solummodo de honestate. sic uidemus seruari de facto, & dẽt constitui quandoque ab episcopo, quandoque à capitulo, prout notatur. s. de rescrip. c. edoceri.

e ¶ Incommodo.] id est, potius deberent modicum incommodum siue damnum sustinere in eo quod dabũt syndico, & cessare à litibus, & p alios litigia exercere. Bernardu.

1 Recte loquitur hic glos.

2 De materia huius. gl. vide plene per Spe. titu. de syndico. adde Io. And. in c. 2. j. de noui oper. nũc.

3 Vide Hos. & Io. An. ca in ptractandis. j. de iur. calum.

DE IIS QVÆ VI METVSVE causa fiunt.

¶ Supra in præcedentibus titulis visum est de iis quæ sponte egimus in iudicio vel extra, merito subnectitur de ijs quæ agimus coacti & inuiti. nam iura dant remedium rescissoriũ aduersus ea quæ fiunt per metum, & appellatur actio quod metus causa. Et scias quod regulariter gesta per metum tenent: sed veniunt rescindenda per actionem quod metus causa. fallit in quibusdam casibus, in quibus metus vitiat ipso facto vt plene not. infra eo. c. abbas. Et competit hæc actio ad interesse, vt colligitur in l. si cũ exceptione in princ. ff. eod. Abbas.

De hac materia tractatur. 15. quæstio. 6. 20 quæst. 3. & 23. q. 6. & q. 5. per totum. & q. 3. in multis. & 6. q. 1. hoc tunc. 1. q. 1. §. constat. 15. q. 1. merito.

† Restituta est inscriptio, nã pi erã ita pri' legebat. Exon. epo. & priori S. M. Cæsara.

† Post conc. Later. p 50. cap. 3 & c. 1. eo. titu. in 1. compilat.

† Suspectam scilicet de adulterio.

TITVLVS XL.

De ijs quæ vi metusve causa fiunt.

¶ Alexander iij. Oscen.† episcopo, & Priori sanctæ Mariæ Cæsaraug.

¶ Si quis timore mortis, postea ratum non habens, religionẽ profitetur, exire, & matrimonium contrahere pot sicus si a principio, vel ex postfacto libere consensisset.

CAP. I.

Perlatum † est ad audientiam nr̃am, quod cum quidam nobilis & potens M. vxorẽ suam suspectã † haberet, milites sui eius præcepto eam ad quandam sylvam ducentes, euaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali conditione pepercerunt eidem, quod in monasterio de Colobris† habitum susciperet monachalem: & inf. ¶ Epĩ vero missi a viro, vt ei velũ imponerent: quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum conuenerũt eandem: quæ rem patefaciens, quod mortis timore monasterium intrabat, proposuit: a & quod inde quãcunque posset, exiret; sed alter† episcoporũ (vt viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velũ b imponere simulauit. c tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio exiens, alium maritum accepit, quos Calacuritanus Eps ad instantiam sororum, vinculo excõicationis adstrinxit; & inf. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento, quod vestro d

Perlatũ.] Prima ps narrat facta. Secunda dat iudices: sibi, Ideoque Abb. CASVS. Quidam nobilis cum haberet vxorem suam suspectam, præcepit militibus suis, vt eã ducerent ad quandã sylvam, & eam occiderent, qui ... eam ... vt eã occiderent, tandem pietate moti pepercerunt eidem sub tali conditione, quod in monasterio monialiũ habitum susciperet monachalem, & sic ducta fuit ad monasterium: miles maritus ipsius, misit duos episcopos ad monasterium vt ei velum imponerent, ipsi vero (quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat) suspectam habuerunt mutationem vitæ ipsius: traxerat eam in partem, quærentes ab ipsa quare hoc faciebat, & illa rem per ordinem exposuit illis, dicens, quod timore mortis hoc faciebat, & quandocunque posset, inde recederet; alter illorum vt satis facere videretur crudelitati viri illius, velum sibi imponere simulauit: postmodum vir de medio est sublatus, mulier statim de monasterio exiuit, & aliũ maritum accepit: propter quod episcopus diœcesanus ad instantiam monialium ipsos excommunicauit: mulier factum illud domino papæ significauit: Vnde mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus dictam mulierem & virum eiusdem a sententia excommunicationis absoluant, recepto iuramento, quod eorum stabunt mandato. deinde mulierem illã, & abbatissam, & moniales ante præsentiam faciat præsentari, & si legitime probatum fuerit mulierem illam monasterium intrasse non timore mortis, sed sponte: vel si etiam timore intrauit, & postmodum mortuo viro ratũ habuit quod prius fecit, per censuram ecclesiasticam ad monasterium redire cogatur. No. quod protestatio valet. Item votum timore mortis emissum nõ tenet. Item quod ab initio non tenuit, confirmatur ratihabitione sequenti.

[Glos. seq. argu. pro protestatione allegat 4. iura, & vnum in cõtrarium, & ibi remittit. Secundo quærit, & soluit.]

a ¶ Proposuit.] hic ergo valet protestatio, vt 31. q. 2. Lotharius. 28. dist. diaconi & 7. quæst. 1. Pontifices. & supra de electio. Cumana. contra. ff. de condi. cum M. in quibus de hoc. Sed quid si non audet protestari? Non obest. C. de re. cre. generaliter. §. ipse arg. 34. quæstio. 2. non satis. in prin. quod intelligitur si constet in iudicio.

b ¶ Velum.] scilicet cõuersionis, quoniã velum consecrationis quod tantum virginibus datur imponere non debet. 20. q. 1. de votis. & inf. de reg. vidua.

[Gloss. seq. not. ad brocar. simulationis alleg. ad primam partem septem iura, & ad secundam alia septem & soluit.]

c ¶ Simulauit.] nót. quod vtilis simulatio permittit 22. q. 1. vtilẽ. ff. de noua dol. exceptio. in fi. & 13. q. 3. dominus. ff. de do. l. 1. §. non fuit. & 19. di. in mãdatis, instit. de ac. §. aliæ. & 23. q. vlt. ut pridem Argu. contra. 27. dist. quod interrogasti. ff. de iu. iu. & iur. l. 1. §. 2. & 12. q. 1. certe ego ff. de offic. præst. congruit. §. vlt. C. de iur. do. in rebus, in fi. 22 q. 5. cauete. & C. de ince. nup. l. vlt. in fi. Sol. dolus, fraus, & simulatio sunt nomina reatus, qui nunquam permittitur a canone: quia qui peccat, non peccat legis authoritate. 23. quæstio. 4. qui peccat. aliquando vulgari consuetudine denominat actus legitimos, & tunc permittuntur, ut in primis cõcor. 36. q. 2. c. nullus §. his authoritatibus, & sic simolatio boni quandoq; bona est, vt hic, & permittitur. & quandoque mala, ut hypocrisis, ut c. quod interrogasti & c. certe. & c. cauete. simulatio mali quandoque bona est, ut fuit simulatio Dauid, qui simulabat furorem, ut in dictis c. vtilem. & c. dominus. & de conse. distin. 2. accesserunt. vbi dicitur, ferebatur Dauid manibus suis, sed manibus suis nemo portatur: Christus enim manibus ferebatur. de conse. distin. 2. accesserunt.

[Glo. seq. reci. per contrarium.]

d ¶ Quod vestro.] sic ĩ de sen. excom ex tenore sed: cõis forma est, quod iuret qui absoluitur, stare mandatis ecclesiæ ĩ. de ap. p. ad hoc. & ĩ. de sen. excom. cum desideres. sed non refert quocunq; istorum modorũ iuret.

† Ita manuscripti emẽdatio ressed fortassis Tabres, scribendũ alias Colubris. alias, Tolobris.

† Tirasonensis, s. nã hic cũ Cæsar augustano velum imponebat, vt patet in integra.

Velũ in monialibus duplex conuersionis & cõsecrationis.

1 De materia hui' glos sæ copiose l. 3. cõmen. in directorium Inquisitor. Schol. 6.

quia licet iuret stare mādato iudicis, per illam formā non intelligitur aliud quam per aliam, nec magis ad stringitur, quia mandatum suum debet esse secundū ius, nec ad aliud extenditur: quia nec de alio intēdūt,

[Glo. seq. obijcit de negatiua, & soluit: iterum obijcit, & quadrupliciter soluit: & primā reprobat].

1 De materia huiꝰ glossæ vide Frāciscum Heculanū trac. de probatione negatiuæ ꝑsertim in 3. modo.

a ¶ Non timore mortis.] sed 1 qualiter pōt hoc probari, cum sit negatiua, & ista negatiua includit in se affirmatiuā hanc, scilicet, sponte religionē intrauit, simile s̄. de renunc. super hoc. de hac negatiua dictum est s̄. de ele. bonæ. Et hanc negatiuam debent probare moniales, q̄ mulierē illā repetebāt. Sed videtur quod potius mulier illa debuit probare ꝙ timore mortis intrasset: quia moniales fuerunt in quasi possessione illius, siue monasterium, & quasi fundata erat intentio monacharum ꝑ talem possessionem, & cohabitationē, & veli susceptionem, & mulier allegare videtur metum mortis. sed qui hoc allegat, illud debet probare. ff. quod me. causa, non est. Respondetur ꝙ verum est hoc, sed quia constabat de cōtestatione volūtatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle. 31. q. 3. Lotharius. ff. de leg. 3. si qs. in prin. & q voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet, vt hic, & ff. de prob. cū qui. C. de testam. sancimus. & C. de app. præcipimus. in fi. & ff. de leg. 3. fideic. §. si rē. & ff. de leg. 1. si mihi. §. interdum. Sed hoc non habetur ex hac littera, ꝙ constaret de protestatione, nisi ꝑ narrationem ꝑmissam. Ideo aliter dicitur: eo ipso ꝙ mulier hæc non probat, intelliguntur moniales probasse suam intentionem præsumptiue, cum de facto constaret, licet non de forma facti. C. qui mili. non pos. super seruis. lib. 12. Vel moniales sponte onus probandi subire volebant, vnde mos eis gerendus fuit. J. de resti. spo. licet. in fi. ff. de proba. circa eum. & talis metus bene excusat: sicut timor & metus stupri, & timor seruitutis, & metus verberum. ff. eo. isti quidem. & C. de transa. interpositas. & infra c. prox. & quæ fiunt iusto timore, reuocantur. C. de re. cre. l. generaliter. Vel dic, ꝙ vtraque pars debet docere de iure suo. simile sup. de renunc. super hoc.

ñ In antiq. resumere.

debeant stare mandato) ab excōicationis vinculo absoluatis: deinde tā mulierem quam Priorissam & moniales ꝑscripti monasterij, ante vestrām pręsentiam conuocantes, si legitime probatum fuerit, non timore a mortis ꝑdictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum b ratum habuisse, ipsam ad monasterium redire, & habitū depositum reassumere † censura ecclesiastica compellatis.

¶ Idem episcopo Vigornien.

[Glo. seq. notat, signat cōtrarium, remittit & soluit.]

b ¶ Postmodum.] quasi dicat si constaret de metu ab initio, & postea sponte ratum habuit, votum suū tenuit. simile. J. de regul. significatum, & c. cum virum. vbi habes, ꝙ istud quod ab initio nō tenebat, per ratihabitionem roboratur; sic & in matrimonio carnali. J. de spō. ad id quod. & J. de despon. impub. de illis in fi. no. & aliud quod colligitur hic manifeste, ꝙ aliquis vxoratus, vel vxor alicuius etiā iuuenis, si viuēte altero sciente & consentiente intret religionem profitendo de timore aliquo etiā iusto vt hic erat, & postea ratum habeat sponte, vel interim etiam mortuo marito, ꝓ in tm̄ teneat votum, ꝙ non possit vlterius ad sæculū redire: & si redierit, ꝯpelli debet reuerti ad monasteriū, & tamen viuēte marito nō tenebat votum vsquequaque quantum ad maritum, quia post

se ... arg. ad idem. s̄. de conuer. coniu. ex parte ... J. eo. ti. placet, & c. quidā intrauit. vbi d̄ hoc. ... idest post mortem viri, 2 & ita planū est. quia viuente viro metus mortis durare intelligitur: quod ex eo colligitur, quia ante mortē mariti non fuit ausa exire. Vel dic quod mulier ista habuit viri assēsum, quod patet in anti. decretali, qa maritꝰ duxit episcopos ad monasterium vt illi mulieri velum imponerent, siue misit illos, vt hic dicitur, s̄. ver. epi vero. & ita ꝯsensit: sed castitatem non promisit, & ita solennizauit votum suum, si sponte hoc fecit. Si uero timore mortis hoc fecit & postmodū tractu tēporis ratū habuit, tenuit votum ratihabitione sequēti, cum vtroq; casu habuerit viri assensum. Sed stādum videtur illis iuribus. J. de conuer. ꝯiug. cum lis. & ca. ad Apostoli. Sed intellige illas ... in no. sed potest. Ber.

2 Ratificat enim manē do ibi postea per integrum mensem secundum quosdam. argu. r. q. 1. conitat. Alij dicunt de duobus mēsibus. argu. de conuer. coniug. ex publico. secūdum Io. And.

¶ Qui per metū amissionis patrimonij suo beneficio renūciauit, illud repetere potest.

CAP. II.

ABbas † S. Cadmundi, † a quo R. præsentiū lator patrimonium suum tenere dignoscitur, milites & burgenses ad dn̄m eius (sicut accepimus) destinauit, qui eum a domo & vniuersa possessione expellerent, nisi ecclesiā suam penitus abiuraret: quod cum idem R. tali modo coactus c fecisset, abbas alij concessit supradictam ecclesiam.

†Post conci. Lateranen. par. 22. c. 7. & c. 2. eo. ti. in 1. cōpila. † Eadmūdi.

c vxoratus. J. de conuer. coniug. ...

ABbas. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem ... Vnde qu... Abb. ...

CASVS. Quidam clericus R. nomine habebat ecclesiam ab abbate sancti Cadmundi: abbas milites & burgenses suos misit ad clericum illum, vt eum a domo & vniuersa substantia expellerent, nisi ecclesiam suam in manu abbatis abiuraret: qui tali modo eam coactus abiurauit, & abbas ecclesiam illam alij concessit. Vnde iste R. conquestus fuit dño Papæ, mandat Papa episcopo Vigorn. quatenus si ita est, prædicto R. cum integritate restituat vniuersa: quia quæ metu vel vi fiunt, debēt in irritum reuocari. No. ꝙ metus amissionis rerum excusat. & iustum est ut ea reuocentur, quę tali metu tradita sunt, & iuramentum non obstat.

[Gl. seq. notat, signat ꝯtrarium. & soluit. secūdo notat ꝑ modū tacita valere. dummodo. & c. reddit causā. dat modū resciendi. & ꝯtra quē agatur signat ꝯtrariū, & soluit. circa modū rescindēdi dat casū exceptū, cui signat ꝯtrium, quod soluit dando regulam, & sex casus exceptos, ponit opinio. in cōtrarium q̄ reprobat.]

c ¶ Coactus.] no. ꝙ si quis per metum amissionis rerum suarum aliquid faciat, vel iuret se facturum, & illud implet iuramentum, potest repetere quod tali modo fecit vel abiurauit. arg. 50. dis. presbyteros. Et intellige de talib. rebus sine quib. vita corporis amittitur, vel patitur grauem iacturā. 22. q. 4. innocēs. ver. quisquis ergo. arg. contra. 32. q. 7. omnes causationes, sed non tangit hoc. Nota ergo circa hanc materiam, quod ea quæ per timorem 3 vel metum fiunt, qui possit cadere in constantem virum, tenēt & obligatur quis per hoc, licet coactus & iuramentum super hoc factum tenet, dum tamen tale sit factum super quo iuratur, vel quod promittitur, siue etiam traditur, quod seruari possit sine interitu salutis æternæ: alias non tenet iuramentum. 22. q. 4. si aliquid arg. s̄. de pact. pactionis, quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale. J. eo. satis, & potius quelibet mala pati, q̄ malo cōsentire. 32. q. 5. itane. & ita teneat ea q̄ per metū fiunt & iuramētū. J. eo. ad audientiam.

3 Quarum rerum metus admittēdus sit vel nō, copiose tradit Aristoteles lib. 3. Ethico. c. 6. 7. & 8.

tiã. Et hoc ideo, quia coacta voluntas, est volũtas. 15. q. 1. merito quæritur Sed cõtra hoc datur actio quod metus causa, & probato metu restituitur ꝑ officium iudicis, quod dedit vel tradidit, aut absoluet si promisit. ff. eo, l, metu. §. sed quod prætor. Nec refert in hoc casu, qs metũ fecit, an is qui possidet, an alius, dummodo probet se per metum rem perdidisse: quia metus iustam in se habet ignorãtiæ causam. ff. eo. si cum exceptione. § ĩ hac. Et põt agere tam cõtra possidentem, q̃ contra illũ, qui metum intulit. ff. eod. titu. l. Pedius. 1. respon. sed si ab vno cõsequitur ius suum, cõtra aliũ agere non potest. vt in prædicta l. Pedius §. vlt. in fi. ff. đ dolo: l. si plures. & ff. de eo per quem fac. erit. l. 1. §. si plures. 1 C. de condi. fur. l. 1. ar. ꝯtra ff. ad l. Aquil. itẽ Mela. §. sed si plures. Sed illud est pęna, hoc interesse, & pœna vnius non liberat alium, vt in l. item Mela §. sed si plures. Et est verum ꝙ subuenitur metum passo, nisi culpa sua inciderit in metũ. ff. e. l. si mulier. & 22. q. 4. ĩter cętera. ar. ꝯtra. ȷ̃. de spõ. veniens. & ibi culpa sua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium cõtractum per metum. Sol. ue hoc contrarium per distinctionem talem. Tenent ergo quæ per metum fiunt, & subuenitur metum passis, nisi culpa sua incidant in metum. Ab ista doctrina siue generalitate, excipiuntur casus in quibus fallit, ẽt si culpa sua incidisset in metum. Et primo in causa matrimonij 2 qualiscunque metus interueniat culpa sua vel sine culpa. matrimonium contractũ per metum non tenet, nec obligatur qui hoc facit, etiam si iurat, quia matrimonia libera debent esse: quia inuitæ nuptiæ difficiles exitus consueuerunt habere: inf. de spon. requisiuit. & c. gemmã. & C. de spons. l. vlt. in fi. & vbi metus vel coactio intercedit, consensus liber dici non potest ȷ̃. de spon. cum locũ. & matrimonium solo consensu cõtrahitur. 27. q. 2. sufficiat. Sed c. prædictum, inter cætera, videtur dicere contrarium: sed non contradicit, quia ibi nõ interuenit iustus metus, qui possit cadere in constantem virum, qui solus excusat. ff. eod. metum. Vel dicas, prout consueuit exponi, matrimonium sit firmum & stabile: quod illud verbum sit, non ponitur pręceptiue, sed consultiue, & sic c. illud, inter cętera, loquitur de consilio tantũ, vel metus nõ fuit reprobatus. Itẽ & dos ꝓmissa per metũ uel soluta non tenet: quia est accessoria ad matrimonium. ff. eod. si mulier. §. si duo. vbi dicitur, quod si dos per metum promittatur, non nascitur obligatio. Item in rebus ecclesię est speciale, ꝙ non tenet traditio, vel promissio, vel iuramentum factum per metũ de rebus ecclesiæ. 15. q. 6. cap. 1 ȷ̃. de iureiuran. ꝑuenit. quia etiam si spõte prælatus res ecclesiæ traderet, nõ tenet traditio sine solennitate de qua cauetur. 12. q. 2. sine exceptione. multo fortius nõ tenet traditio de rebus ecclesiæ facta per metum, nec iuramentum super hoc factum: quia si non tenet principale, nec accessorium. C. de leg. non dubium. & ȷ̃ de fo. comp. si diligẽti. Itẽ & in voto: quia votũ 3 per metum factum, nõ tenet. s̃. eod. perlatũ. quia votu res est consilij & non præcepti, & liberum est arbitrium in vouendo, alias non est votu. 32. q. 1. integritas. & ȷ̃. de voto. licet. & voluntarium militem sibi eligit Christus, coactum autem sibi auctorat diabolus. 15. quæst. 2. non est. Item non tenet iurisdictio per metũ extorta. ff. de iudic. l. 2. 1. respon. Item auctoritas tutoris per metũ extorta, nulla est. ff. de auctor. tutor. l. 1. §. vlti. In omnibus alijs casibus tenẽt quæ per metum fiũt, vt dictum est: dũ tamen talia sint, quæ sine interitu salutis æternæ seruari possint. Alij dicunt contra, quia ea quæ per metum fiunt, non tenent ipso iure. argu. ff. eo. l. 1. vbi dicitur, quod ꝑ metũ factum est, ratum nõ habebo, dicit prætor Sed illud nõ est verum, immo potius contra ĩnuitur ex verbis illis, quia quod non est, ratum haberi non potest, Bernard.

¶ Vide l. 1. cũ gl. & l. 1. cu glo. C. & ff. e. & ꝓ intelligentia huius ca. vide Sotũ ȷ̃. citatum.

¶ Cap. 1. ec. ti. in 2. cõp.

1 De hoc vide 12. q. ca. monemus. & late hic ꝑ Host.

2 De hac difficultate vide plene per Sotũ lib. 4. sent. dis. 29. q. 1. art. 3.

3 Vide Sotũ vbi s̃. & lib. 7. de iu ti. & iu. q. 2. ar. 1.

¶ Vnde quia quæ metu & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari: † Mandamus quatenus ꝑdicto R. cũ integritate restituas vniuersa.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui terrore laicorum electioni de se facta renunciat. si renunciatio iuramento, vel fide firmata non sit, regimini ad quod electus erat, præfici poterit.*

CAP. III.

AD† aures nostras te significante peruenit, quod electus quidam in plebanum cuiusdam ecclesiæ, ad terrorem laicorum a renunciauit electioni, q̃ de ipso fuerat a clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata: & infra.

¶ Tuæ igitur discretioni præsentibus innotescat, quod renũciatio facta ad terrorem laicorũ (nisi forte iuramento, b vel fide interposita sit confir-

ADDITIO. Et hæc supradicta patẽt in his versibus.

Tutor, iudicium, dos, sacrum, copula votum:
Hæc sex vi facta de iure scias fore nulla.
Cætera ius patitur sed postea restituentur.

AD aures communis diuisio. secũda: ibi, Tuæ igitur. Abb. Sic:

CASVS. Quidam electus fuit in plebanũ cuiusdam ecclesiæ cõcorditer vno excepto. Ipse ad terrorem laicorum renũciauit electioni de se factæ: quærebatur vtrum non obstante tali renunciatione præfici deberet eidem ecclesiæ? Respondet Papa, ꝙ renunciatio facta ad terrorẽ laicorũ non impedit, quo minus ille ꝓficiat eidem ecclesiæ nisi forte illius renũciatio cõfirmata sit iuramento, vel fide interposita. Nota ꝙ renũciatio ad terrorem laicorũ non tenet: tamen si iuramẽtum interuenisset, vel fides data fuisset, cũ tale iuramentũ sine periculo animæ violari non possit, non debet præfici ex illa electione. Item iuramentũ & fides æquiparantur.

[Glo, seq. reci. per q. an valuerit renũciatio.]

a ¶ Laicorũ] talis renũciatio non tenet, etiam si spõte fieret: quia nõ est facta manu pręlati, vt s̃. de renun. admones & s̃ eod. proxi. & ca. quod in dubijs vbi de hoc arg. 27. q. 2. Gonsaldus tamen si sponte renunciasset, quo ad se bene teneret, sed quo ad superiorem 4 non. vt no. in illa decre. quod in dubijs. & arg. de renun. super hoc.

[Glo. seq. arg. à contrario, alle. 3. iura in contrariũ. ponit opi. demum soluit.]

b ¶ Nisi forte iuramento.] ergo si iuramentum interuenisset: vel fides interposita fuisset, ꝙ vlterius non repeteret, non potest eam repetere iuramento vel fide obstãte, quod potest seruari sine interitu salutis ęternæ. ȷ̃. eod. cum dilectus. ȷ̃. de iureiuran. si vero. & 22. q. 4. si aliquid. sic inf. de restitu. spolia accepta. argum. contra. ȷ̃. de restitu. spolia: cap. 2. & supra de renun. cũ inter P. & supra eod. abbas. Solu. quidam dicunt quod hoc quod hic dicitur, & in similibus signatis, ius commune est: quod dicitur in contrarijs, dispensatio est, sed ex littera non colligitur dispensatio. Illa decre. inf. de rest. spol. cap. 2. non contradicit, quia in alio casu loquitur, quia aliud est repetere quod per metum tradidit vel renunciauit, vt hic, & inf ca. proxi. Aliud est petere restitutionẽ eius quo non fuit spoliatus; 5 vt dictum est s̃. de renũ. super hoc. Et illa decre. cum inter P. non contradicit, quia ibi non agit ex prima sua institutione. Illa decr abbas non ꝯtradicit:

4 Vñ dicebant Tã. & Vin. in arbitrio superioris pẽdere. Io. An.

5 Et sit rõ, qa primo casu nõ est res affecta qñ tradit, & in teruenit uoluntas tradẽtiũ, licet coacta. In secũdo res est affecta & vitiosa qñ iurat. nec interuenit volũta spoliati. irrs ditione rei. a ꝓ in Ho. l. A.

quia ibi iurauit solummodo abrenunciare, & renunciauit: sed non iurauit quod non repeteret. Sed hic dicit Papa, si iuramentum interuenisset in renunciatione, scilicet quod non reciperet illam prælationem, tunc nō posset præfici illi ecclesiæ, propter iuramentum quod pōt seruari sine interitu salutis æternæ: sed nō negatur quin præfici possit probato metu, superioris officio implorato, secundum quod facit in illa decre. abbas. & in similibus, & sic nō ptradicunt ptaria signata excusat enim metus stupri siue status, uerberis, atque necis. ff. eo. tit. l. ego puto. & l. nec timorem. & l. isti quidem. §. 1. 2. & 3. itē metus sub stantiæ suæ. s. c. proximo. Bernardus.

AD audientiam.] Diuiditur, quia primo ponitur partis conquestio. Secundo dat iudices: ibi, Mandamus. Abbas.

CASVS. Magister Guil. rector ecclesiæ de Cheuellis grauissimo metu regis coactus iurauit quod ecclesiam illam renunciaret in manibus illorum ad quos illa ecclesia pertinebat, quod factum est conquestus fuit domino Papæ, & ipse respondet quod qui, aut metu fiunt, carere debent robore firmitatis. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus, si constiterit magistrum illum ad resignationem per talem metum fuisse coactum, qui poterat cadere in constantem virum: præfatam ecclesiam faciant illi restitui: non obstante iuramento prædicto, quo solummodo tenebatur ad resignandum, sed non tenebatur ad non repetendum. Not. quod iuramentum per metum præstitum seruandum est, dummodo sine periculo animæ seruari possit, vt hic patet. Item iuramentu non extenditur ad illa super quibus præstitum nō est.

a ¶ Ad quos pertinebat.] alias non tenet resignatio. s. de renun. ad monet. & c. quod in dubijs. & s. ca. proxi. arg. 7. q. 3. denique.

[Glo. seq. ponit antiquum edictum prætorum, & dicit quid sit vis. & in fi. quid sit metus. interserit quinque modos quibus dicitur vis.]

b ¶ Causa.] olim ita dicebatur: quod vi metus ve causa gestum erit ratum non habeo, vis enim fiebat mentio propter necessitatem contrariam spontaneæ voluntati. sed hodie detracta est vis mētio. ideo scilicet, quia quod fit vi atroci, id metu quoque fieri videtur quia vis includit in se metum, & est superius ad metum. ff. eo. l. 1. & 2. Et dicitur vis impetus maioris rei cui resisti non potest. ff. eod. l. 1. & 2. Vi dico compulsiua, quæ inducit actionem quod metus causa, vt legibus prædictis, & non expulsiua, quia illa inducit interdictum vnde vi de rebus immobilibus tantum, & de ijs quæ immobilibus cohærent: Nec ablatiua, quæ inducit actionem vi bonorum raptorum circa mobilia tantū. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. si fundus. & §. 2. & Insti. vi bono. rap. §. sed nedum. Nec etiam turbatiua, quæ inducit inter dictū vti possidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum vtrobi, cum duo se possidere contendunt: Nec inquietatiua, quæ inducit interdictum, quod vi, aut clam: vt cum quis non sinit aliū uti re sua quiete, uel curare, uel alia facere. uel quando aliter eo inuito uult aliquid ædificare in suo, uel iam forte ædificauit: nec distinguitur in hoc interdicto iuste uel iniuste fecerit. ff. quod ui, aut clam. l. 1. Metus autem est instantis uel futuri periculi causa, mētis trepidatio. ff. eo. l. 1. Et not. quod licet non sit necessarium periculum præsens esse, tamen exigitur metum esse præsentem saltē pro futuro periculo, non enim sufficit suspicari eum inferendum. ff. eo. metum. 1. responso. Et dicitur metus, quia mentem tenet.

¶ Inno. iij. decano & subd ia. Linconeñ.

¶ *Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virū, beneficio suo renunciare iurauit, & renunciauit, illud repetere poterit.*

CAP. IIII.

AD audienentiam nostram magistro G. † de Cheuel. significāte peruenit, quod cū ecclesiā de Cheuel canonice fuisset adeptus, & aliquamdiu pacifice possedisset, grauissimo tandem Regis metu, quod eā resignaret iurare coactus, eam in eorum, ad quos a pertinebat, manibus resignauit. Quia vero quæ vi metusue causa b fiunt; carere debent c robore firmitatis; † Mandamus, quatenus si eūdem ad resignationem d constiterit vobis per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum cōstantem, non obstāte iuramento prædicto, quo nō ad non repeten dum, e sed ad resignādum f solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

¶ Idem Vidroneñ. † archiepiscopo.

¶ *Excommunicatus non est qui absolute coactus excōmunicato communicat, secus si coactio fuit conditionalis.*

SAcris † est canonibus [s] & infra. ¶ Distinguimus autem, vtrum is qui

c ¶ Debent.] qualiter hoc intelligatur, dicitur. s. eo. c. abbas.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

d ¶ Ad resignationē.] not. quod licet metus interuenisset, in præstatione iuramenti uel alicuius promissionis, si postmodum in resignatione uel solutione non intercessit metus, quia sponte postea renūciauit, vel soluit, non potest repetere: proxima enim violentiæ turpitudinis, causa sublata est C. eo. ti. l. 2. ff. de condi. ob tur. cau. si ob turpem causam. & s. eo. perlatum. infi.

[Glo. seq. signat contrarium, & respondet.]

e ¶ Repetendum.] s. eod. ad aures. arg. contra. vbi obstat iuramentum. Non est contra: quia ibi iurauit quod non repeteret, vt ibi dictum est. hic iurauit tantum renunciare, sed non iurauit quod non repeteret.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶. Resignandum.] sed quid si iurasset non repeteret? Respondeo tunc nō repeteret. C. si aduer. vendi. l. 1. 1 & j. de iureiu. si vero. & s. eod. abbas. Papa uero ex officio suo mandabat illum restitui ob denunciationē sibi factam. j. de iureiu. ad nostrām. & ille idem non obstante iuramento posset hoc denunciare Papæ j. de iureiu. quemadmodum posset etiam impetrare absolutionem iuramenti, sicut fit in usuris. j. de iureiu. ex administrationis. & in hoc dolum facere non uidetur, qui fraudem & dolum excludit. ff. de le. 2. cum pater. §. Titio. in fi. Bernar.

SAcris. In prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguēs responsio: ibi, Distinguimus. Et primum mēbrum prosequitur: ibi, In prima. Secundum: ibi, In secūdo. Abbas. Pars huius decre. de sepul. & de senten. excom. sacris.

CASVS. Aliquis inuitus participauit excōicatis: quæritur utrū sit excōmunicatus: distinguit hic Papa utrum ille qui cōicat excōicatis inuitus, sit tractus per coactionem, an per metu coactus. In primo casu nō est ex-

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil.

† Vide I. me tū §. sed quod pror. & uolenti. & ibi Bar. si. ec.

† Vicrosien.

† Ca. 2. eod. ti. in 3. compil.

1 Vide de pr cū pñsentia. s. per gl. pœ. 10. And.

Quid uis, & quotuplex: & quod met[us].

est excõicatus, cum pati magis quàm agere. videatur. In scđo casu est excoicatus. sed licet metus illatus culpam attenuet eã prorsus non excludit: quia ꝑ nullo metu debuit mortale peccatũ incurrere. No. ꝙ cõmunicans excõicato ꝑ coactionem, nõ est excõicatus: q̃a magis patitur q̃ agat. Itẽ si quis metu cõmunicat excõicato, excoicat[illegible]. Item metus culpã attenuat. Itẽ nota regulam ꝙ pro nullo metu debet quis incurrere [illegible] mortale peccatum.

† Attractus legit in manuscriptis.

communicat excommunicatis inuitus, sit ꝑ coactionem [a] adstrictus; † aut per metum inductus.

¶ In primo casu talem non credimus excõmunicatione teneri, cum magis pati quam agere cõuincatur. † In secundo licet metus attenuet [b] culpam; † quia tamen non eam prorsus excludit, [c] cũ pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, [d] excommunicationis labe credimus inquinari.

¶ Idem Marsil. & Agathen. episcopis.

¶ Metum passo non subuenitur si non fuit talis qui cadere potuit in constantem virum.

a ¶ Per coactionẽ.] absolutã. 45. dist. de Iudæis. & 50. distin. presbyteros. 1. qu. 1. constat, [illegible] magis pati q̃ agere videatur. [illegible] Sicut nec valet testamentum [illegible] inuiti detinentur. ff. qui testam. fac. poss. [illegible] qui testamentum. §. viii. Et tutor si per vim detentus sit, nõ valet quod agitur, immo dormienti comparatur, ff. de actor. tut. l. [illegible]

† Videatur legitur in impressis. sed in omnibus antiquis cõuincatur.

† V de l. fin. & ib: Bar. ff. de cond. ob turp. cau. l. [illegible] § metus. ff. eod.

Glo. seq. cum seq. recitet, ꝑ duas obiectiones.]

b ¶ Attenuet.] hic metus attenuat peccatum 2. q. 1. in primis, q̃q; nullo modo excusat de consec. dist. 4 [illegible] 1. & [illegible] 1. q. 3. quisquis metu.

† al. hos quos. ib[illegible] reputatos [illegible] te vel p[illegible] su. Io. And.

c ¶ Excludit.] minor tamen e[illegible] 12. q. [illegible] & [illegible] ad salutem animarum illorum ptinet: nec mererit qs excõicationem, licet alia incidenter [illegible] ꝑponant, vt magis proficiãt. j. de senten. excom. cum voluntate. & c. responsio.

d ¶ Incurrere.] simile. 32. q. 5. [illegible] Bernard.

Cum dilectus filius.] primo ponitit diffinitionis [illegible]. Secũdo soluit obiectionem. ibi, Non obstante [illegible] diffini[illegible] Super. Abb.

CASVS. Canonici Insularũ volẽtes obseruare ordinẽ Cistercien. emiserunt votum præstito iuramẽto: ꝙ regulam Cistercien. ordinis obseruarent, vel q[illegible] translationem [illegible] ecclesiæ ad ordinẽ illorum nullatenus impedirent. & hæc facta fuerunt fratribus Cistercien. præsentibus postmodum vero prædicti canonici volũtate mutata, voluerunt reuocare q̃d fecerãt: petierũt restitutionẽ ꝯtra factũ suũ, dicẽtes ꝙ ꝑ metum & dolũ Cistercien. ad hoc fuerant inducti, & ideo nõ valebat q̃d fecerunt: receptę fuerunt ꝑbationes hinc & inde. Papa examinato negotio, quia ꝯstiterat ei de voto emisso, & de iuramento ꝓ[illegible] a canonicis prædictis, ꝙ regulam Cistercien. obseruarent, vel ꝙ non impedirẽt trã[illegible]ationẽ ipsius ecclesiæ ad ordinem illorum, imposuit illis silentium sup restitutione petita: cum vtruq; seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nec velit viã periurijs aperire non obstante violẽtia quæ proponebatur illata: cum non contineat metum mortis, vel corporis cruciatu, nec obstãte dolo quo se ꝓponebãt fuisse seductos, cũ talis dolus potius ad sanitatẽ ipsorũ q̃ ad circunuẽtionẽ Cistercien. debeat retorqueri. No. ꝙ iuramentum semper est seruandũ, dummodo sine periculo animæ seruari possit. Itẽ metus, qui non cõtinet metũ mortis, vel cruciatũ corporis, nõ excusat. Item dolus quo quis inducitur ad bonum animæ, non imputatur, nec impedit propositum melioris vitæ. Item nemo debet viã periurijs aperire.

CAP. VI.

Cum † dilectus filius; & inf. ¶ Quia cõstitit nobis de voto emisso, & de præstito iurãto a canonicis Insularũ, ꝙ regulã Cistercieñ. obseruarẽt, vel trãslationẽ ipsius ecclesiæ [e] ad ordinẽ illorum nullatenus impedirẽt: cũ vtrũq; seruatũ nõ vergat in dispendiũ salutis æternæ, [f] nolentes viam periurijs aperire: [g] Non obstante violentia, [h] quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, [i] neque cruciatum corporis contineret. † & ideo non debuerat cadere in constantes. ¶ Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos: cũ talis dolus non tam ad cir

[Glo. seq. recitet per quæstionem.

e ¶ Ecclesiæ.] non tñ potuerũt ecclesiã sua subijcere ordini Cistercieñ. vel etiam alij, consulto diœcesano epo. j. de exces. præla. sicut vnire, sed est verum ꝙ quantũ ad epm hoc non potuerunt, & nullum præiudicium fit epo: sed quantũ ad se bene tenuit talis translatio. j. de don. inter dilectos. & episcopus habebit iura episcopalia sua sicut cõsueuit. j. de re. dom. quia monasterium. sed non videtur ꝙ ipsi subiecerint ecclesiã ordini Cistercieñ. sed se [illegible] personaliter obligauerũt seruare regulã [z] illorũ, & bene potuerunt promittere non impedire translationẽ ecclesiæ suæ ad ordinem Cistercieñ. faciendam, ꝑ illos ad quod ptinet: sed ipsi ꝑ se hoc facere non possunt, sed per episcopum de consensu capituli.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp

† Vide l. 2. & ibi Bar. ff. de noxa.

z Dicit Inn. ꝙ profiteri potuerunt hũc Cistercieñsẽ ordinẽ arctiorẽ. de regula. licet. Io. And.

f ¶ Salutis æternæ.] & ideo bene seruari debet. j. de iureiur. si vero. & 22. q. 4. si aliquid idem si salutis corporalis. 12. q. 4. c. vlt. ver. quisquis, ergo, & inf. de iureiu. verum.

g ¶ Aperire.] vt C. de indi. uidui. l. 1. in fi. C. si aduersus ven. l. j. de iureiu. si vero.

[Gl. seq. reci. per q. & incidentem opinionem.]

h ¶ Violentia.] quæ fuerit illa violentia, ignoramus & forte aliqua verba incusserant eis timorẽ, quæ non semper sufficiunt ad iustum timorẽ. ff. quod me. caus. metu. & j. [illegible] cle. vel vo. insinuãte. uel forte ẽt minabãtur eis excõicationem, sed ille timor non excusat cũ excoicatio sit medicinalis 2. q. 1. multi.

[Gl. seq. tractat multiplicem speciem metus. & diuersa circa ipsum auxilia.]

Quibus casibus metus excuset.

i ¶ Metum mortis,] nõ solũ in duobus istis: sed etiã in pluribus alijs casibus excusat metus. quandoq; metus verborũ arg. 7. di. fuerunt. & 23. q. 8. c. cõuenior. & ff. de acq. hære. qui in aliena. §. ult. quandoq; metus rerũ. [illegible] di presbyteros: & s. eo abbas. & propter metũ libertatis, exigere non possum quæ onerandę libertatis causa stipulatus sum. ff. quarum rerum actio non datur. l. 1. §. quæ onerandę. q̃nque metus iudicis. 2. q. 1. in primis uel alicuius potentis. C. e. tit. l. pen. & vlt. quandoq; metus status, vel honoris vel sui ipsius. vel filiorum, & metus stupri. ff. eo. l. si quidem. Item quãdoque non tantum metus, sed suspicio metus excusat ff. locati habitatores. §. vlt. & ff. ad l. Aquil. item si quis fumo. §. vlt. quandoq; metus mortis, aut cruciatus corporis tantum excusare uidetur, ut hic. & C. de transact. interpositas. Vnde videtur relinquendum arbitrio iudicis, an verba vel minæ, vel potentia hominis sit iusta causa metus, ut ff. ex quibus caus. maio. l. 3.

l. 2. & arg. ff. eod. non est verisimile. Item subuenitur metum passo, per hoc edictum, quod in eius causa. tunc tantum, quando metus cadit in constantem virum. ff. eo. metus. & ȷ. de spon. veniens. Sed. vbi quis minorē metum passus est, 1 videlicet per impressionē siue potentiam iudicis, vel dolo alterius quis vendit res suas: tūc subuenit ei iudicis officio. ff. eo. non est verisimile. §. fin. vel per constitutionem principum. C. eo. l. pe. & vlt. & ff. de offic. præsi. illicitas. vel per responsa prudentum, siue interpretationē prudētum. ff. de var. & extraor. cog. medicus. iudex vero alicui nō dicitur inferre metū. ff. e. l. 2. sed iniuriam facere potest, vt ibi. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & ȷ. de empt. & ven. c. vlt. vbi de hoc. Et not. quod secundum canones, siue vi, siue metu, siue dolo aliquis renunciat rei suę, subuenitur ei cōtra omnem possessionem. 3. q. 1. redintegranda. & q. 2. ca. 2. & ff. de inoff. testa. cum qui. 1. respon. & per episcopum suum potest quis implorare hanc restitutionem.

1 Concord. gl. in l. interpositas. C. de trans. & ibi Bar. & l. metum. ff. quod met. causa.

cumuentionem prędictorum Cistercień. quam ad fatuitatem a eorū debeat retorqueri: Super restitutione petita silentiū eis duximus sn̄aliter imponēdū.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Probata violentia per testes, res amissæ probātur per iuramentum. Et super valore rerum amissarum taxatione iudicis præmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio.*

CAP. VII.

Super eo quòd aduersarius vester se conquerebatur a vobis per violētiā spoliatum, arbitramini cōtra vos fuisse iniuste processū, cum nō nisi proprio iuramento probauerit singula quæ amisit. Verum postquā de violentia per testes b, & de amissis c rebus per ipsius constitit sacramentum, potuit iudex taxatione d ab ipso facta pro personarum e ac negotij qualitate, vos in ęstimatione rerum amissarum iuramento aduersarij declarata, rationabiliter condēnare.

ADDITIO. Quis autem metus excusare possit, patet per hos versus Hostien.

Excusat carcer status, & mors, verbera stuprum:
Excusare metus hos posse puta quia necis.
Stupri siue status verberis atque necis,

ff. eo. ego puto. & l. nec timorem, & l. isti quidem. §. 1. 2. & 3. Item metus substantiæ suæ. ȷ. c. proxi.

[Gl. seq. elicit tria notabilia, & cuique signat vnū contrarium.]

a ¶ Ad fatuitatē.] sic patet quod licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualib. non tñ subuenitur dolū passo, licet dolus det cām contractui. simile. 20. q. 3. cōstituit. Idē in matrimonio ȷ. de cōuer. cōiu. ex parte. & ca. veniens. in fi. & c. dudum. quod est contra id. ff. de dolo. & eleganter. in prin. Itē habes hic quod dolus non pponderat culpæ, quod est cōtra id. ff. ad l. Aquil. item Mela. in prī. Item no. quod in spiritualibus nō habet locū in integrum restitutio: quia non videnē decepti, qui meliorem vitam elegerunt. 2. arg. contra. ȷ. ti. proxi. ex litteris. Bernardus.

2 Ibi nō super matrimonio: sed super absentia. restituit qui per alteri' fraudē abfuit.

Super eo.] In prima parte ponitur partis cōquestio. In secunda Papæ responsio: ibi, Verum. & est notabilis casus. Abbas.

CASVS. Quidam dicebat se spoliatum à quibusdā aduersarijs suis per violentiam, conuenit illos in iudicio lite non contestata: probauit solummodo per proprium iuramentum singula quæ amiserat, sed de violentia sibi illata probauit per testes, & sic codemnati fuerāt, quia iuramento illius credi non debuit. Dicit Papa quod iniuste conqueruntur, quia postquam de violentia constitit per testes, & de rebus amissis per iuramentum ipsius, bene potuit iudex taxatione præmissa, cōdemnare illos in æstimatione rerum amissarum, declarata per iuramentum actoris, considerata personarum ac negotij qualitate. Nota quod in casu isto cum quis dicit se spoliatum per violētiam, illam debet probare per testes de rebus amissis per iuramentum proprium: iudex tamen primo considerabit qualitatem personæ, an sit talis vt contra ipsam non præsumatur quod propter hoc deieraret: & quantitatem rerum amissarum.

[Gl. seq. ponit differentiā circa interesse, &c. secundo cui parti rubricæ adaptetur cap. tertio quærit opponendo, & dupliciter respondet.]

b ¶ Per testes.] sufficit enim probare per testes in iudicio violentiam sibi illatam, & super rebus amissis stabitur iuramento ipsius: sicut hoc totum hī. C. vnde vi. si qñ. totum tenorē illi' legis hic hēs. Et sic interesse quod surgit ex maleficio, probatur per iusiurandum. sic. 2. q. 1. in primis. secus est si surgit ex cōtractu: quia tunc per testes probandum est, Instit. de verb. ob. §. non solu. ff. de [illegible] in emptione. & ff. de edē argētarius § [illegible] quod hic dicit [illegible] pertinet [illegible] ad actione quod [illegible] ad interdictum vnde vi [illegible] vi bonorū raptorū. vnde lex illa vnde hoc sumptū est, ponit C. vnde vi. si qñ. [illegible] ad illam partē tituli, vbi dicit de his quæ vi [illegible] pręcedentes [illegible] pertinet ad illam parte quæ dicit, [illegible] Et [illegible] quod metus ca. sufficit probare metum fuisse sibi illatum, quamuis [illegible] conuenitur [illegible] e. [illegible] exceptione. §. in hac. [illegible] quæ sunt causa [illegible] iuramento illius qui vim passus est, cum iuramentum [illegible] bono [illegible] quia habet vnū [illegible] & c. vt [illegible] de proc. ex institutione. & ȷ. de iureiu. c. vlt. & C. de re. cred. in bone [illegible] Ratio illa prima [illegible] propter difficultatem probandi singula vtēsilia. & huiusmodi minuta, quæ de facili probari non possent. & ideo indultum est in fauorem spoliati. & in odiū violenti, & hoc idē dicitur 2 q. 1. in primis. 3. Et pterea ideo stat iuramento actoris, quia habet optimam præsumptionem s. violētiam illatam sibi ab illo quem conuenit: quam dēt per testes probare, vt hic dicit. & in pdicta l. si quando. Et sic iuramento stat in expensis restituendis: quia & ibi similiter difficile esset hoc probare, C. de iud. l. sancimus.

Interesse qualiter probetur cū ex maleficio, aut cum ex cōtractu ori.

† Iste textus reputat sin. per Abbatem hic. & Brixi. i suo dictionario i versicu. æstimatio.

3 Concord. text. in l. si qñ. C. vnde vi. & in l. in re furtiua. ff. de condi. fur.

c ¶ Amissis.] tempore uiolentiæ, uel damno dato. ut in prædicta l. si quando. & c. in primis.

d ¶ Taxatione.] ultra quam, scilicet taxationem nō iurabit, ut prædicta l. si quando. sic sup. de procu. constitutis. & 3. q. 3. c. induciæ. §. quod fieri non debet. & illū. §. habes. C. de dilatio. auth. quod fieri, & in aut. de exhiben. & introdu. reis §. quoniam mox col. p. & secundum quod iuratum est, debet condemnare, ut l. si quando & non minus. in authē. de iudi. §. oportet 4. coll. 6.

4 Vide l. qui iussit. ff. de re iud.

e ¶ Pro personarum.] psona ergo respicienda est an honesta fuerit, utrum sit pauper uel diues. arg. op. ff. de legi. tu. legitimos. arg. ȷ. de off. deleg. sane. & c. pastoralis. 1. respon. & 1. q. ult. quisquis. qualitas etiā negotij consideranda e. t. simile ȷ. de appel. cum sit Romana. & ff. de tu. nonnunquam, & ȷ. de iureiur. c. vlt. in fi. & C. unde ui. si quando. Ber.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

¶ Supra visum est de quadā restōne spāli, q̄.s. dat occasione metus: sed qa q̄dā restitutio ḡnalis, p q̄ subueni tur ecclesijs & minorib. iure spāl: maiorib. vero ex clā generali, iusta.s. causa suggerēte: merito post rubricam præcedentem, subiicitur ista, in qua tractatur generaliter de restitutione in integrum. Et dic quod restituere ī integrum est idē q̄ in pristinum statū reponere. 2 q. 3. in fi. & in l. 1. C. d̄ sen pat. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 35. q. 9. & 7. q. 1. & 2. per totum.

Equisiuit.] Cō tra ɔtractū aliàs legitime celebratū restituitur ecclesia, si manifeste apparet ipsius detrimentum. h.d. Communis diuisio. Secunda, ibi, Noueris. Abbas.

TITVLVS XLI.

De in integrum restitutione.

¶ Alexan. iij. Alphaneñ. episcopo:

¶ Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter læsa, potest aduersus talem contractum petere restitutionem in integrum; emptor tamen siue conductor non debet fraudari in pretio suo, uel in sumptibus per eum factis.

CAP. I.

Equisiuit † tua fraternitas, quid agendum sit d̄ possessionibus laicis, sub modico censu [a] concessis. Noueris itaque, quod si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimētum [b] ipsius (cum episcopo eiusdem ecclesiç conditionē facere deteriorem nō liceat, [c] & ecclesia iure minoris [d] debeat semper illæsa seruari) quæ in damnum eius data constiterit, [e] ad ipsius conuenit ius ꝓprietatē que redire. [f] Prouidē dum est tamen, ne si forte coloni possessiones illas, expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus quos bona fide fecerunt, debeant defraudari. [g]

† Post conci. Late. par. 29. c. 7. & c. 1. eo. ti. in 1. compi.

CASVS. Ecclesia quasdā possessiones alienauit pro modica pecunia, quibusdam laicis seruata forma alienationis: quærebatur q̄d agendum sit huic ecclesię? Rñdet Papa, si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimentum ipsius, siue ēt probari possit: quia ecclesia fungitur iure minoris, & semper dēt illesa seruari, quia taliter alienata sunt, ad ꝓprietatem ecclesię dēnt redire: cum nō licuerit epo conditionem ecclesię facere deteriorē, ita tñ q̄ si emptores possessiones illas fecerint suis expensis meliores, non debent defraudari sumptib. bona fide factis. No. q̄ q̄ñcunq; læditur ecclesiā enormiter, debet restitui sicut minor.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.

¶ Sub modico censu.] i. ꝓ modica pecunia distracta: & sic non contradicit littera sequens, vbi dicit, ad ius & ꝓprietatē cōuenit redire, &c. & q̄d dicit in fine, coloni, i. emptores colentes ipsas possessiones. vel pōt intelligi q̄d verba proprie ponant, ut d̄ vtroq; ɔtractu intelligatur, ut si ecclesia lædat in contractu locationis: puta quia ad longum tempus locauit rem aliquam ꝓ certa pensione, in qua læsa est 1 ecclesia, siue in contractu venditionis.

b ¶ Detrimentum.] magnum. s. nam pro modica cā non datur restitutio. ff. de mino. si ex causa iudicati. j. rñ. in fi. & ff. de in integ. rest. l. scio. illud. de re. ecclesi. non alie. c. pen.

c ¶ Non liceat.] j. de don. fraternitatem. melius est. n. intacta ecclesiæ intacta seruari, q̄ post vulneratam causā remedium quærere, C. in qui cau. in integ. rest. non est necessaria l. vlt.

[Gl. seq. recitetur p q. an post quadriennium restituatur ecclesia, & ponit opi. quā approbat, ponit etiā contrariam.]

d ¶ Iure minoris.] sic est j. eo. c. auditis. vbi de hoc. & fungitur iure reipublicæ, 22. q. 4. quid ergo. & dic iure minoris factæ maioris. & comparatur minori in hoc, quia sicut mi. o. postquam excessit xxv. an. petit restitui vsque ad quadriennium de his, in quibus læsus fuit j. xxv. annos. sic & ecclesia tantum vsq; ad quadriennium petit restitui vbicunq; læditur, à tempore læsionis computandum. Et quod dicit, semper dēt illæsa seruari; illud, semper, non notat tempus circa eūdem contractum, vel circa eandem læsionem, ut de eodem contractu, vel de eadem læsiune semper in perpetuum possit ecclesia restitui, absurdum istud videtur, & est contra id quod legitur C. de temp. in integ. restitu. l. vl. vbi dt quod omnis restitutio j. quadriennium debet terminari, sed sic dēt intelligi illud, semp, i. quotiescunq; lædit̄ illa ecclesia, debet petere restitutionē sup illa læsione vsque ad quadriennium, & ita si millies læderetur, millies potest restitui, 2 & ita semper est minor, quia semper restituitur, & restituet̄ quamdiu durabit. in his i quibus læditur, & sic reuera fungitur iure minoris, & hęc est communis opinio. Alij dixerunt vt Alanus, & G. Naso cum eo, q̄ in infinitum possit ecclesia restitui super eo contractu in quo læsa est, nec currit ei illud quadriennium. arg. j. eo. tñ ex litteris. & inhærent superficiei istius verbi semper, & male. & dic semper, id est, in omni contractu, siue quandocunq; læditur, vt dictum est.

e ¶ Constiterint.] in iudicio præsentib partibus. j. e. cum ex litteris. vel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causę. §. causa. & l. etiam §. vlt. & j. d reb. eccle non alie. c. penul. & C. si aduersus dotem. l. unica & ff. de adop. l. nam ita. & in authen. vt spon. largit. §. ad hoc. collat. 9. de hoc dictum est supra d̄ offic. iud. c. vlt.

f ¶ Redire.] & sic patet quod contractus fuit alienationis, non locationis. ut dixi in princ. & alienatio tenuit. Vnde auxilium restitutionis necessariū fuit: qa tunc demum datur, cum alia actio non superest. ff. de mino. l. in causæ. in prin. & s. eo. off. iud. c. 2. Vnde no. quod si alienatio rei ecclesiasticæ facta est in casu licito sicut dēt, & traditur 10. q. 2. hoc ius. & 12. q. 2. sine exceptione bene tenet contractus: & si læsa sit in contractu illo, non subuenit̄ ei, nisi p beneficium restitutionis, nisi esset decepta vltra dimidium iusti pretij: 3 quia tunc iure communi iuuatur. j. de empt. & vendi. cum dilectus. & c. cum causa. & C. de rescin. vend. l. 2. Si uero alienatio non sit facta p̄dicto modo, s. cum consensu capituli, & meliorationib. inspectis, nullus est, cōtractus ipso iure. 3 12. q. 2. sine exceptione. & c. Apostolicos. & c. alienationes. & prædicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure communi contra possessorem, arg. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. & C. si aduer. dona. l. 2.

g ¶ Defraudari.] sicut. n. ecclesia in d̄amno morari nō dēt; ita nec in lucro. ex vtraq; parte fieri dēt restitutio. C. de repu. l. unica. 4 ff. de mino. l. q̄ si minor. § restituit o. & l. intra utile. in fi.

† Nec tenetur exprimere an dolo aduersarij, an sui facilitate sit læsa. de hoc & an plures causas possit exprimere, vel vna expressa alteram prosequi: vide in Spe. 2. parte, eo. ti. §. qualiter. i prin. Io. And.

2 Adde q̄ idē priuilegiū hēnt hospitalia, qđ ecclesia: ergo &c. text. est singu. in l. oia. C. de episc. & cle.

3 Ita gl. est singu. secundum doctores hic.

4 Qui in integrum restituitur: sicut in damno morari non debet, ita nec in lucro. Io. And.

Cum

Cum venissent.] Prima pars ponit comparitionem partium. & dationem auditorum. Secunda: ibi, Coram.allegationem episcopi. Tertia: ibi, Ad hoc allegationem monasterij. Quarta. ibi, Nos igitur. interloquitur. Abb. Sic.

CASVS. Vacante monasterio Rothoñ. monachi elegerunt quẽdam in abbatem, episcopus Veneteñ. opposuit se cõtra istam electionẽ: pp quod electus ipse & qdã monachi Rothoñ. & magister A. pro episcopo Veneteñ. ad sedem Aposto. accesserunt: datus fuit qdã Cardinalis auditor: corã quo prædictus magister A. ex parte epi proposuit, quod cũ monasteriũ prædictum situm sit in diœcesi Veneteñ. & ecclesiæ Veneteñ. sub iectũ. dictus eps possessione subiectionis, & iure eligẽdi abbatem, vsus est hactenus quiete ac pacifice. tandem occasione cuiusdam electionis, quæ facta fuerat ibidem de cõi consensu partiũ litteræ impetratæ fuerat ad episcopum Veneteñ. & collegas ipsius quorũ duo ad monasteriũ accesserunt. Intrusus eorũ aduentũ intelligens, renunciauit electioni huiusmodi. & de monasterio recessit: iudices præceperunt monachis, vt syndicum facerent, qui in causis monasterij responderet, inhibentes eisdem ne aliquẽ eligerent in abbatem, donec cognosceret de iure, quod eps dicebat se habere in electione abbatis: monachi fecerunt procuratorem ad mãdatum iudicum, tñ abbatem contra eorum præceptum elegerunt: cuius electionem eps petijt infirmari. & se restitui ad possessionẽ vel quasi, qua eũ monachi spoliarant: iudices diffinitiuam sniam pro epo protulerunt, cassantes electionem prędictam, quam sniam petebat procurator epi confirmari. Ad hoc fuit ex aduerso rñsum, quod coram prædictis iudicib. per procuratorem monasterij propositum fuit, quod monasterium ipsum nullo medio ad Romanam ecclesiam pertinebat: iudices tamen contra monachos nimis animose cœperunt procedere, & quod monasterium non fuerat defensum nec priuilegia libertatis fuerat exhibita coram eis, quæ priuilegia exhibuit coram auditore. Vnde petebat procurator monasterij per beneficium restitutionis se admitti contra prædictam sententiam, & priuilegia libertatis inspici. Dominus Papa inspectis priuilegiis, quæ declarabant monasterium ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere, intelligens quod licet procurator monasterij priuilegia coram primis iudicibus exhibere negligenter omiserit, tamen ipse fuit protestatus tã ius monasterij quã Romanæ ecclesię, videlicet quod monasteriũ ad Romanã ecclesiam nullo medio pertinebat, vnde Papa restituit monasterium Rothoñ. ad audientiam, ne procuratoris negligẽtia in damnum monasterij redundaret; tamen electionem prædictam à monachis factam, nec confirmandã pendente controuersia ex qua pendet, nec infirmãdam duxit. No. quod ecclesia pp neglıgẽtiam procuratoris restituitur. Item pendente principali qõne iuris eligendi, non dẽt electio confirmari. Item protestatio prodest.

† Cap. i. eo. tit. in 3. com pil.

¶ Innoc. tertius sancti Gregorij, & sancti Sergij abbati [illegible]us.

¶ *Restituitur ecclesia læsa propter negligentiam procuratoris, qui iura ecclesiæ non produxit.*

CAP. II.

Cum † venissẽt ad Apostolicam sedem elect⁹ & monachi Rothoñ. pro se ac pro monasterio suo, & magister A. pro episcopo Venet. eis sancti Georgij diaconum Cardinalẽ dedimus auditorem ¶ Coram quo idem magister pro episcopi parte proposuit, quod cum monasterium Rothoñ. esset sitũ in diœcesi Veneteñ: & ecclesiæ Veneteñ. subiectum, prædictus episcopus possessione[a] subiectionis[b] vsus est hacten⁹ incõcusse: sed cũ occasione cuiusdã electionis, quæ ibidem facta fuerat,[c] partes de cõmuni assensu ad Nateñ. † episcopum, & eius collegas cõmissionis litteras ipetrassent, duo eorum[d] ad monasterium accesserũt; quorum aduentum intrusus præsentiens, renunciauit[e] huiusmodi electioni, & se a monasterio absentauit; Sed iudices authoritate Apostolica monachis iniũxerũt, ut syndicũ vel procuratorẽ[f] eligerẽt, qui in causis monasterij & consulte ageret, & vtiliter responderet; districtius inhibentes[g] eisdem, ne aliquẽ eligerent in abbatem, donec plenius cognosceretur de iure, quod episcopus se habere in abbatis electione dicebat. Monachi vero & si procuratorem † ad mãdatũ iudicum elegissent; abbatem tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumpserunt;[h] cuius electionem

† Veneteñ. Nauteñ.

a ¶ Possessione.] vel quasi possessione: quia incorporalia nõ possidentur, sed quasi possidentur. ff. de vsuca. l. sequitur. §. si viam.

b ¶ Subiectionis.] & possessione iuris eligendi abbatem.

c ¶ Fuerat.] per monachos. & ita spoliauerunt epm possessione eligendi.

d ¶ Duo eorũ.] tertio eis cõmittẽte vices suas, vel se excusante, 1 aliàs nihil fecissent. s. de of. dele. prudentiã. i. in. & c. cũ cãm. & c. cãm matrimonij. in antiqua tamen contrarium allegabatur.

1 Et hoc vbi in rescripto erat clausula, si nõ omnes per iura hic alle. Io. And.

e ¶ Renunciauit.] añ cõfirmationẽ sufficit renunciatio facta eis qui elegerunt.

[Gl. seq. obijcit & soluit.

f ¶ Procuratorem.] & sic vr̃ quod collegiũ possit constituere procuratorem sine consensu prælati, etiã vacante ecclesia, pro causis monasterij, contra id quod est [illegible] de [illegible] quę. & inf. ne sede vacante p totum. Sic intellige quod dicit hic, eligunt procuratorem vel syndicum vacante ecclesia, vt de facto sine electione ipsa plati agatur, de qua erat contentio inter episcopum & conuentum quæ aliter tractari non poterat, & ad hanc causam tñ constituit, non ad alias, quæ tractari non possent 2 vacante ecclesia, per iura prædicta.

† In nõnullis manuscr. ita: & si procuratorem vel syndicum, ad mandatum, &c.

[Gl. seq. remittetur per quæstionem, & solut. cui solutioni signat contrarium, & remittit.

g ¶ Inhibentes.] non videtur quod ipsi potuerint inhibere, cum monachi essent in quasi possessione eligẽdi, alium eligendo qui renunciauit, & sic vsq; ad sniã tuendi erant in possessione. 16. q. 4. volumus. & 12. q. 5. c. 1. & inf. vt lit. pendent. per totum. Vnde Papa hic in fi. non cassat electionem factam post inhibitionẽ illam. argum. ad hoc. 11. q. 1. quia res in litigio. & C. de proba. l. 2. Argumen. contra. ff. de peti. hæred. l. diuus. vbi prohibetur possessori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, nisi præstita satisdatione de restitutione, sed hoc soluitur in fine notulæ, quæ incipit, sed nonne.

2 Ad hoc s. de cõsue. cũ dilectus. sed videretur quod hoc casu constituendus ẽ actor de cõsensu archiepiscopi. arg. Insti. de aucto. tuto. § fin. sed his subtilitatib. secundum canones non est locus. arg. inf. de iud. c. dilecti, secundum Hostien. Io. An.

h ¶ Præsumpserunt.] ex hoc verbo videtur quod non debuerant eligere post prohibitionem. sed licet non debuerant, facta tamen electio non cassabitur, quousque cognoscatur de iure eligendi, vt dicit in fin.

a ¶ Spolia-

a ¶ Spoliarant.] & ius eligendi abbatem ad episcopum decreto pertinere: quia ad ipsum pertinebat ius eligendi.
b ¶ Inspectis priuilegijs.] huiusmodi inspectio iure debuit suspendere confirmationem sententiæ late ꝑ episcopo. arg. ͯ. de te st.. veniens. & ͯ. de re iud. cum super.
[Gl. seq. arg. de ꝑ testatione. alle. 4. iur. alle. vnum in contrarium, & remittit. & soluit.
c ¶ Protestatus.] & sic protestatio prodest. ͞s. de ele. Cumana. & ͞s. de offi. ordi. pastoralis. in fi. & ͞s. de ijs q̃ vi metusve cau. fiu. perlatum. & 7. q. 1. pontifices. Arg. ͡s. de cōsti. cum M. Ferrarien. de hoc dictum est in c. Cumana. & sine ista protestatione admissi fuissent monachi per beneficium restitutionis, vnde supple maxime.

quia tunc habet actionem suo iure, s. vtilem, accedente iudicis officio. ff. quod me. cau. l. metum. §. ex hoc dicto. & §. præce. & arg. C. quod me. cau. si vi vel metu. sed certe lex illa. ff. de do. & elegãter. §. si. & illa. ff. man. l. si procuratorem. non restituit actionem cum ꝑ negligentiam; procurator succubuerit, sed cum ꝑ dolum, vñ si negligẽs fuit procurator, imputet sibi. q. tali negotium suum cōmisit. ff. de mino. l. cum mandato. arg. ad hoc. ͞s. de off. dele. cū olim. ff. de tribu. l. ꝓcuratoris. veruntñ si procurator esset soluẽdo. satis vr̃ ꝙ fauore ecclesiæ i optione hẽt an velit conuenire ꝓcuratorem vel velit restitui ad rem. C. si tutor vel curator. l. etiam.
[Gl. seq. obijcit & soluit, solutioni opponit, & ponit opin. cui signat contrariũ, & ibi remittit. ... mum perfectius recitat op. Io. cui coaptat hoc c.]

3 Hic non restituit ecclesiam læsam per negligentiam, ergo loquitur de restitutione quę fit iure minoris.

episcopus petijt infirmari, & se ad possessionem restitui, qua eum monachi spoliarant.[a] Deinde iudices diffinitiuã sñiam protulerunt, electionẽ cassantes eandẽ: quã sñiã dictus magister petijt cōfirmari.

¶ Ad hoc fuit rñsum, ꝙ licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quòd monasterium ipsum ad Romanam ecclesiã nullo medio pertineret, dicti tñ iudices contra eos ꝓcedere nimis animose cęperũt. † & infra.

¶ Nos igitur inspectis priuilegijs [b] prædecessorum nostrorum Leonis, Gregorij, & Clementis, quę monasterium illud ad ius & proprietatem indicant sedis Apostolicæ pertinere, intelligentes quòd monasterij procurator, & si eadem priuilegia corã prædictis iudicibus exhibere omiserit negligẽter; ius tñ non tam suum quã nostrũ fuerit protestat[9]: [c] videlicet ꝙ monasteriũ ipsum ad Romanã ecclesiã nullo medio ꝑtineret, ne ipsius negligentia [d] in dãnum [e] tam nostrũ, quã monasterij redundaret, ad audiētiam restituimus [f] monachos Rothoñ. & infra.

¶ Electionem [g] autem a monachis (sicut dr̃) concorditer factam, pendente cōtrouersia ex qua pẽdet, nec cofirmandã duximus, nec etiam infirmandam.

¶ Idem Helieñ. & Floreñ. ʒ episcopis.

¶ *Ecclesia læsa, in probatione necessaria omissa, potest petere restitutionem in integrum non obstante termino iuris probationis exclusiuo. Et restitutionem petere potest non solum contra priuatum, sed etiam contra ecclesiam. hoc dicit.*

† Vide l. mandato. cū no. ff. de minor.

d ¶ Negligẽtia.] de tua negligẽtia tenet monasterio si ꝓpriũ hẽt. arg. ff. man. l. diligenter. cum omiserit exceptionem monasterio competentem. ff. manda. l. si fideiussor. 1. respon.

1 Hæc glossula non habetur in antiquis exemplaribus.

e ¶ In damnum] cū ad defensionẽ v... debuerimus. ͯ. de cōfir vti. cū dilecta. & dñs semp in iu... nominatus est. ͯ. vlit. n... cont. c. qu... §. pen. & C. vbi in rem actio l. 2.
[Gl. seq. rec. ꝑ q. an hæc restitutio detur, cum ꝓcurator est solu... do. ponit opi. ꝙ non. ... dr̃iam inter restitutionẽ minoris & maioris q̃ partim reprobat. In fi. ponit priuilegium ecclesiæ.]

g ¶ Electionẽ.] sed nonne fuit facta hic electio post ihibitionẽ iudicis? ergo cassanda erat. ͯ. de matri. con. ꝯtra inter. ec. c. 1. & c. vlti. & ff. ne ... id in loc. pu. l. vlt. ͯ. de no. ope. nun. ca. 2. & ͯ. de respon. impub. c. ad dissoluendum. in fin. sed certe ex eo ꝙ isti erant in possessione alium eligendi, lite pendente priuari non debent.

† Roseñ. in plurib. manuscriptis al. Floreñ.

f ¶ Restituimus.] hæc restitutio (vt quidã dicũt) datur quãdo procurator nõ est soluẽdo. vt tũc fiat restitutio ꝯtra ecclesiam, vt ff. man. l. procuratorẽ. in prin. & ff. de do. & elegãter. §. si dolo. hic procurator nõ est soluẽdo, ẽt si aliàs sit locuples: quia libertas & status monasterij estimari nõ postet. ff. de rer. diuis. sacra. §. vlt. Ex hac enim causa quilibet erit restituendus: quia ex quacunq; causa iusta dicit prætor in integrum restituam. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. aliàs nunquã rescinderetur sñia propter dolũ vel ꝑ negligentiam procuratoris: 2 sed dominus agat contra procuratorem si dolum commisit C. de procurato l. procurator. in fi. & ipse de omni dolo & culpa tenetur domino. C. mãda. a procuratore, quia nec procurator omittere dẽt exceptionem competentem ex ꝑsona rei. ff. mand. l. deniq;. & l. si fideiussor. 1. respon. & ita hic videtur Io qui non tantum de restitutione minoris, sed etiam de restitutione maioris ex clausula generali, si qua iusta, &c. vt dictum est Et est differentia inter restitutionẽ, quæ sit iure minoris: quia illa datur officio iudicis deficiẽte actione. ff. de mino. quod si minor. § vlt. & ͞s. de offic. iudi. cap. 2. & illam quæ sit iure maioris:

2 Concord. text. in l. 1. §. his autem ibi gloss. & doct. ff. de tabu. exhiben.

8. q. 4. nonne. & 16. q. 4. volumus. sed hæc sol. non videtur posse stare, nam mora controuersia patronus præsentare non debet. arg. ͯ. de iure patronat. ex litteris. ergo eodem modo mora controuersia eligere non debet; ex hoc enim sequeretur inconueniens, quia si postea probaretur illos non habuisse ius eligendi. cassanda esset electio: quia omnes fructus ꝑcepti restituendi sunt. C. de rei ven. l. certum & sic sequeretur ꝙ electio facta ab eo qui credebat habere ius, esset cassanda, quod esse nõ dẽt. ͞s. de electio. querelam. ͯ. de iure pat. consultationibus. Ad hoc dicit Io. quod licite põt eligere qui est in quieta possessione, licet fiat ei controuersia. ff. de aqua quoti. & æsti. l. vlt. & vti omni iure suo vsque ad finem causæ. 8. q. 4. nonne. Contra tamen videtur in hoc casu quod dicitur. ͯ. de iur. patro. ex litteris. Tu tene prout ibi notatur, scilicet ꝙ nõ debet eligere; sed si eligat, iudex tamen sine superior ad quem pertinet institutio, non cōfirmabit electionẽ, nec cassabit pendente controuersia, ex qua pẽdet, ꝓut dicit decretalis in fi. Sed Ioã. dicit quod si de hoc fiat ei controuersia, an possideat tale ius, tunc non dẽt eligere. Argum. ͞s. de consti. cum M. in fi. ita videtur hic: episcopus enim petebat restitui ad possessionem iuris eligendi, & sic non possidebant monachi quiete, & ideo caute dixit Papa electionem nec confirmari, &c. id est donec cognoscatur ad quos pertinet ius eligendi,

gendi, & præcipue quantū ad possessionem, vt sicut prima electio non esset cassanda nisi prius probatum [illegible] an eps possideret ius elegendi tempore electionis: ita nec alia quę facta fuit post istam, sic.ȷ̃. de causa pos. cū ecclesia vbi agebatur possessorio & petitorio, etiam & hic similiter: quia de iure eligēdi. vt patet ex lr̃a uersus prin. & ideo quādiu pendet qō iuris seu possessionis, electio cōfirmari vel infirmari non debet.

CAP. III.

† Cap.2.eo. ti.in 3. compila.

Auditis † & intellectis causæ meritis in quæstione q̃ vertitur inter Vigoriensem episcopum, & abbatem de Euescam super † ecclesijs in valle de Euescam, quas episcopus asseruit ad se dioecesana lege spectare, abbas aūt eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas: cognouimus euidenter ecclesias illas per priuilegia Romani Pontificis non esse ab episcopali iurisdictione subtractas: nisi forte vallis de Euescam sit ille locus, qui fuit à duobus regib. Roem † videlicet & Offa libertati a donatus, & quē bonę memoriæ Cęlestinus Papa libertati donauit, sicut in ipsius priuilegijs cōtinetᷓ. b Verū tanto tp̄e probantᷓ per testes ab abbatib. de Euescam pleno iure possessæ, vt videatur in eis ius ep̄i ille legitime præscripsisse, nisi forte p tm̄ tp̄is spatium Vigorieñ. ecclesia interim vacuisset, vt tp̄e vacationis subducto: c præscriptio minime sit completa; & infra.

¶ Licet autem vtrinque sit in causa conclusum; quia tamen vtraque pars necessariam (vt asserit) probationem omisit, Nos attendentes quod vtraque ecclesia fungatur iure minoris, d ęquita

† Super quibusdam ecclesijs in valle de Euescā constitutis.

Auditis] etiam cōtra ecclesiam restituitur ecclesia, q̃ grauiter fuit læsa p probationem omissam. Primo recitat factum. Secūdo interloquitur: ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Inter epm Vigorñē. ex parte vna & abbatē de Euescā ex altera, sup qbusdā ecclesijs in valle de Euescā cōstitutis qō vertebatᷓ, quas dicebat eps ad se specta re lege diœcesana: abbas dicebat illas esse exemptas ab epāli iurisdictione, & si hoc non esset; dicebat se in illis epāle ius legitime præscripsisse. Receptę fuerunt probationes hinc & inde corā iudicibus delegatis. Tandem causa delata est ad sedem Apostol. Videns eps ꝙ ecclesiæ prædictæ p priuilegia non erant exemptæ ab eius iurisdictione, tñ abbas pręscriptionem probauerat contra ipsum, allegauit ꝙ Vigoriñ. ecclesia vacauerat à tanto tempore q illo de medio subducto præscriptio non esset completa & ad hoc probādum p beneficium restitutionis petijt se admitti. Abbas prædictus hoc audiens, allegauit ꝙ vallis de Euescam est ille locus, qui fuit libertati donatus p duos reges; & quem Cęlestinus libertati donauit, & ad hoc probandum petijt se admitti p idē bñficiū. Papa auditis & intellectis meritis huius cāæ, licet esset in cā conclusum: quia tñ vtraq; pars necessariam probationem omisit, & vtraq; pars fungitᷓ iure minoris, æquitate pēsata, vtramq; ecclesiam admittit ad probandam rōnem omissam, ne p p huiusmodi negligentiam graui iactura lędantur. Abbas. No. ꝙ ecclesia fungitur iure minoris. Item no. ꝙ ecclesia restituitur incidenter ad probandum allegationem omissam. Item postquam est in causa conclusum, datur istud beneficium.

† In vno antiq. ita: O. videlicet & I.

[Gl. seq. arg. alleg. vnum canonem.]

a ¶ Libertati donatus.] ar. ꝙ Reges possunt dare priuilegia libertatis. 63. dist. in synodo. 1

1 Concord. l. 1. §. quæ honorandę. cum glo. in ver. bellissime. ff. qua. re act. non datur.

b ¶ Continetur.] In priuilegijs Cælestini continebatur, ꝙ ipse exemerat à iurisdictionē episcopi locum illum, quē prædicti reges libertati donauerāt, & de valle de Euescam in priuilego mentio non fiebat, ita per priuilegium Cęlestini non probatur quod ecclesiæ de Euescam sint exēptæ à iurisdictione epi, & sic recurrendum 2 est ad priuelegium illorum regum: & si ibi conteneatur ꝙ illi reges vallem de Euescam donauerunt libertate, tunc erit probata exemptio, & sic dubia probatio non prodest. Reges enim donauerunt locum illum libertati quo ad temporalem iurisdictionem: Papa uero quo ad spiritualem.

2 Ad declarationem vide Io. Andr. in c. auditis. de præscr. super gl. Cęlestinus.

c ¶ Subducto.] deducendum est ergo tempus vacationis in præscriptione ȷ̃ de præsc. c. 1. & [illegible] & c. auditis & c. cum nobis. & illud tempus deducendum est, quo solet succurri cuilibet qui lędit, primum sit, medium vltimumve C. de test. milit. l. quod tempore. & C. quibus non ob. long. temp. præscrip. l. præscriptione. ff. qui. ex cau. ma. necnon. §. si quis.

[Glo. seq. ponit. tria quib. fungitᷓ ecclesia, & quartum quo non fungitᷓ, demum quærit, & ponit duas opi. soluit, & subdit alias duas.]

d ¶ Iure minoris.] ecclesia enim fungitur iure minoris. vt hic. & ȷ̃ eo. c. 1. Item fungitur iure reipublicæ. 23. q. 4. quid ergo. & 1. dist. ius publicum. & C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinū. Hinc est ꝙ prælati ecclesiarū cōparantur tutorib. & curatoribus. in auth. de eccle. ti. §. vlt. coll. 9. arg. ad hoc. 3. q. 2. quęa. Item fungitur iure imperij in auth. de nō alie. vel pmu. §. sancim⁹. coll. 2 immo maior est imperio. 96. dist. duo. & ȷ̃. de ma. & obe. solitæ. sed non fungitur iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præscripto. C. de præscrip xxx. an. sicut in rem. Sed in quibus casibus comparatur ecclesia minori dubitari posset. Dicūt quidā ꝙ in minorib. ecclesia comparatur minori, quoniam ecclesia potest restitui contra præscriptionem sicut minor. C. si aduer. vsucap. l. vnica. & ff. de minor. l. etiam. ei & C. si tutor vel cura. interuenit. l. minorib. & C. de in integ. rest. mi. l. minorib. & in in auth. de hær. & fal. §. pupillus. coll. 1. quod bene videtur expressa ratione. ubicunq; enim ecclesia læditur, debet restitui. sed ante completam præsciptionem non est læsa, immo iure communi agere potest, sed tunc demum finita præscriptione dicitur lęsa. quia iure communi si agat, repellitur præscriptione probata, sed à tempore lesionis, i. tempore præscriptionis finitio vsq; ad quadriēnium potest petere restitutionem, vt dicit lex illa. C. de tem. rest. in inte. l. ult. & ita pōt peti restitutio cōtra pręscriptionem vsq; ad quadrienninm. Quidam dicunt, quod contra præscriptionem non datur restitutio; quia canones volunt præiudicare ecclesijs per præscriptionem. 16. q. 3. placuit. & q. 4. volumus. immo secnudum illos qui dicunt ꝙ contra præscriptionem datur restitutio, sequeretur ꝙ nunquam præscriptio curreret contra ecclesiam. Sed huic facile est rñdere: quia bene currit præscriptio ecclesiæ. sed si petit restitui contra bene audit sicut minori currit, sed restituitur. Non video ꝙ aliud sit ecclesia quam in minori, nisi quia non inueni scriptum in iure canonico, quod ecclesia restituatur contra præscriptionem, sed eadem rōne qua minores restituuntur fauore imperfectæ ętatis sic fauore ecclesię introductum fuit ꝙ vteretur ecclesia iure minoris. sed vbi eadem est rō, ibi debet esse idem ius. ȷ̃. de constit. nam concupiscentiam, & c. tran·

& c.trāslato.& ꝭ.de trāsl.inter corporalia.sed verius vr̄ qđ dr̄, ꝙ ꝯtra, p̄scriptionē nō dat restitutio, ne frustra iura loquentia de p̄scriptione sint statuta, & pō t etiā dici, ꝙ post quadriennīū audiret si ꝓbaret se illo quadriennio iusta de cā impeditū fuisse.arg.4.q.5.c. 1.& ꝭ.de appel.c. ex ratione.ff. de mino. l.ait p̄tor.& l.si sine. §.vlt.& C.đ tempo. ap.l.vlt.§.illud quidam ponūt ecclesiā in primo anno minoris, restituētes eā vsque ad xxix. an sicut minor. alij restituūt eā vsq; ad xv. ponētes eam in 16. anno.sed hoc nil est, nec dēt poni i aliquo anno,sed ad similitudinem minoris facti maioris restituit eccl̄a vsq; ad quadriennium sicut minor vt dictum est ꝭ.eo. c.1.

a ¶ Restituimus.]in his enim p̄scriptionibus,quæ spectant ad statum iudiciorum, vbicunq; lędit ecclesia,restituitur,vt si ꝯtumax condemnata est.ff.de mino.l. minore.sim.arg.ꝭ.c.ꝓxi.Vel si non appellauit,vel etiam si dum agit vel conuenitur, ī aliquo capta est vt minor.ff.de mino. l. ait p̄tor.§.sed in iudicijs & l.& si sine. §.item si non ꝓuocauit.& ꝭ.e.c.vlt.Vel si omisit allegationē, vel ea quæ faciunt ad instructionē causæ,vt hic,& ff. de mino.minor.xxv. an & ꝭ.eo.corām. Item quicquid omisit non solum in dāno,sed etiam in lucro.ff.de mino l.ait prętor §.vl.& l.non omnia.Item in confessione.ff.de confes.l.certū. §.penulti.& pp nouas defensiones tunc apparentes vel nouiter contingentes.arg.C. si fæpius in inte.res. postu.l.vlt.& ꝭ.eo.c.vlt. Sed in contractibus certum est ꝙ ecclesiæ subuenitur.ꝭ.eo.c.1.vbi de hoc.

b ¶ Contra reliqua.]sicut minor ꝯtra minorem, nisi cum pecuniam amisit.ff.de mino l.verum.§.vlt.ff.ex quib.cau.ma.l. vlt. Et no. ꝙ restituere in integrum est reducere in eum statum in quo erat ante lęsionem ꝭ.e.c.1.& C.de repu.l.vnica.C.de in integ.rest.l. postulata.2.& ff de mino.l.quod si minor. §.restitutio. & generaliter restituitur non solum cum de bonis diminuitur,sed etiā cū interest ecclesiæ litibus & sūptibus non vexari.ff.de minor.l.minoribus.

Hoc est allegationem suæ intentionis.

† Mantria Mantua

† CAp.3.eo. tit.in 3.cōpilatio.

† In vnō antiquo ita,appellatione i̅terposita ad nos.

1 Vide Specular.eo. ti. §.2. ver.sed pone.

2 Petita.ꝗn. & obtenta restitutione in integrū, omnia sunt in suo statu donec causa finitur.

te pensata;vtramque restituimus [a]contra reliquā, [b] ad probādam rationem † omissam;ne alterutra pars ꝓpter huiusmodi negligētiam graui iactura lædat.

¶ Idem Priori sanctę Mariæ ad carceres,& L.canonico S.Mariæ đ Mādria.†

¶ *Restitutio ex iusta causa etiam maiori est concedenda, dummodo iusta,causa petendi probetur.Si autem non probatur plene vel semiplene,cōceditur restitutio in causa fauorabili.h. d.*

CAP. IIII.

EX † litteris abbatis de Calueñ. didicimus, quod cum Ramisane & Grimol. archipresbyteri inter I.virum,& L. mulierem ex delegatione nostra sententiam diuortij protulissent,& appellatione interposita, † cognitionem snię ipsi abbati & archiepresbytero Paduano duxerimus committēdam; quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, abbas ipse, cui alter coniudex cōmiserat vices suas, [c] allegationibus diligenter inspectis,latam a iudicibus prædictis confirmauit[d] sententiam; sed post octo dies pater puellæ accedens ad ipsum, intellecto quod sententiam protulisset, firmauit proprio iuramento,quod quidam ad eum[e] & filiam eius accedens, fraudulenter sub ipsius abbatis nomine falsas eis† litteras præsentauit, quibus mandabatur eidem,† vt quia iudex ad diem q̄ assignauerat venire non poterat, post octo dies a termino cōstituto, ipsius se cōspectui p̄sentaret:& postmodum appellauit ad sedem Apostolicam, & etiā supplicauit,[f]

E X litteris.]Contra sententiam latam in causa matrimoniali, restituitur ex iusta causa etiam maior beneficio supplicationis, Prima pars ponit mulieris supplicationem,& iudicis & relationem. Secūda dat iudicem.ibi,Licet autem.Abbas.

CASVS. Inter I.virum & L.mulierem causa matrimonij vertebatur, quæ commissa fuit duobus archipresbyteris,q. cū inter ipsos sententiā diuortij protulissent mulier ad sedē Apostolicā appellauit appellationis cā commissā fuit abbati de Calueñ.& archiepo Paduano, quia mulier ad terminū perēptoriū stātutū ad sententiam audiendam non accessit: abbas cui alter commiserat vices suas sententiam a prioribus iudicibus latam,confirmauit.post octo dies à tempore sentētiæ pater mulieris ad abbatem accessit:& intellecto ꝙ sententiam ꝓtulisset, iurauit ꝙ quidam ad eum & filiam eius accesserat, & fraudulenter nomine ipsius abbatis falsas litteras præsētauit, cōtinentes,vt quia iudex in termino, quem eis assignauerat,nō poterat interesse, post octo dies à termino illo ipsius se ꝯspectui p̄sentaret,& postmodum appellauit, & etiam supplicauit.quod totum abbas domino Papæ significauit. super hoc scribit Papa quibusdam iudicibus dicens, licet de faude taliter perpetrata non constet ad plenum tn̄ ad fauorem matrimonij de benignitate canonica prædictam admisit supplicationem mulieris. & eam restituit ad audientiā, fauore matrimonij. Vnde mandat quatenus de causa prioris appellationis cognoscant ordine iudiciario,cōfirmantes aut etiam infirmantes sicut iustū fuerit sententiam a primis iudicibus latam. Not. ꝙ fauore matrimonij auditur qs q tanquam contumax.aliàs repelleretur.Item arg. ꝙ sentētia cōtra matrimonium lata,nō trāsit in re iudicatā.sed qdam cōtrarium sumunt argumētū ꝙ trāseat, ex eo ꝙ p bn̄ficium restitutionis mulier ita audita fuit:aliàs si non transiret,iure communi deberet audiri.Item iudex appellationis dēt sententiam latam cōfirmare vel infirmare.

† Eī

† Eisdem

c ¶ Vices suas.]aliàs non tenuisset sententia.ꝭ.de off. deleg.c.causā matrimonij.& c.cum causa.

d ¶ Confirmauit.]hoc est speciale priuilegium in cā appellationis, ꝙ iudex altera parte absente procedere potit etiam lite nō cōtestata.C.de tempo.appel.l. fi.§.illud.& 2.q.6.c.ei q.§.appellatore.& ꝭ.de appel. c.per tuas & c.interposita.

[Gl.seq.recitetur per duo contraria.]

e ¶ Ad eum.] si iste fuisset soluendo, ꝭ.ipsum dūtaxat daretur actio mulieri,sed quia in casu isto soluēdo esse non poterat,ideo fauore matrimonij restituitur mulier. ff.de eo p quem fa.erit.l.vl.& ff. de dolo. l.& eleganter.§.si dolo.& si de hac falsitate constitisset,iure communi audiretur. 3 arg. ff. si mensor fal. mo di.l.3.§.1.

[Gl seq.ponit duas differentias inter supplicationem & appellationem.]

f ¶ Supplicauit.]supplicare pōt qlibet quātūcūq; remota sit appellatio.argu.2.q.6.c.anteriorū &§.illud. C.de

3 Adde qđ notatur 18. drit.ca.quoniam quidē in gl. pen.& ꝭ. de pscrip. c.auditis. in gl.vltima.

C. de pci. Impe. off. si qs aduersus. nã & seruus supplicare pot p dño. si dñs nolit appellare. ff. d app. l. serui. Sed in hoc differt appellatio a supplicatione: quia appellatione interposita nil est innouandũ. sed pẽdente supplicatione mandatur sententia executioni, pstita cautione, q omnia restituat si snia fuerit retractata. C. de pci. impe. offe Auth. q supplicatio. sic in resti[illegible] in integrum [illegible] ne. j. eo. suscitate Irẽ ĩ hoc differt appellatio a supplicatione: quia appellatio [illegible] ad [illegible] dies [illegible] [illegible] to. l. vnica. Si uero supplicatio porrigit iudici. tũc vsq ad decẽ dies, ut in Auth. præallegata, q supplicatio.

a ¶ Ad plenum.] hoc [illegible]

¶ Licet aũt de fraude taliter perpetrata per hmõdi iuramentum non constet ad plenum,[a] in fauorem tamen matrimonij de benignitate canonica, cõtra fraudem propositam, supplicationem mulieris admisimus, & ad audientiã restituimus [b] eam pro matrimonio postulãte. [illegible] mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscẽtes confirmetis vel infirmetis [c] (sicut iustum fuerit) sniam a primis iudicibus promulgatam.

¶ Idem Episcopo & capitulo Oscẽñ.†

¶ *Etiam contra sententiam Papæ restituitur ecclesia, hoc primo. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari. hoc secundo. hæc duo dicit quo ad titulum.*

[illegible] caret opinio ve[illegible] ex insinuatione. & c. in præsentia. hoc ideo: qa absens legitime citatus, psumit contumax si nõ venerit. 3. q. 9. decernimus. 65. dis. si forte. ff. de re iud. ptumacia. Sed talis psumptio põt elidi per aliã psumptionẽ. ff. de in integ. rest. minus. & inde est q p psumptiuã pbationẽ, & minus plenã elidit psumptio cõtumaciæ. Vnde p sacramẽtũ vnius põt pbare se nõ cõtumacẽ: nam violenta psumptio elidit per iuramẽtũ. 35. q. 3. extraordinaria. & op. arg. j. q. ma. accus. ff. cum in tua. & sic põt intelligi. 4. q. 5. quisqs. in fi. Tñ hoc iuramẽtum nõ facit plenam pbationẽ, sed fauore matrimonij admissa fuit mulier ad agendum, nec audit mulier ptextu appellationis suę qa ptumax psumit, sed p fraudem semiplene probatam, & fauore matrimonij restituitur.

[Gl. seq. arg. & op. ponit.]

b ¶ Restituimus.] arg. q nullo tractu tempõris transit i sententia contra matrimonium in rem iudicatã. j. de re iud. c. lator. & c. consanguinei. Sed ex hoc sumunt quidam contrarium arg. & male.

ADDITIO. ex hoc quod dicit restituimus, probãt quod transit in rem iudicatam.

[Gl. seq. arg. & remittit.

c ¶ Cõfirmetis vel infirmetis.] hoc tantum habet facere iudex appellationis. 2. qõ. 6. in fi. Et hoc habet locum quando in causa appellationis nil noui proponitur & vnicus tantum est articulus, ut hic erat, aliàs iudex appellationis pro parte potest confirmare sententiam. & pro parte infirmare. vt j. de [illegible] & c. Raynaldus. Itẽ ex eo quod dicit confirmetis vel infirmetis, uidetur quod executio non spectet ad [illegible] de hoc dictum est s. de off. delega. pastoralis. §. præterea.

Oscenensi.

b Snia fauore matrimonij non trãsit in rẽ iudicatã. neq; in cã hæresis fauore fidei. Lucas de Penna l. 1. C. de sen. aduersus fis. ad lib. 10. & l. 3. ad not. in Director. chol. 50.

Tum ex litteris.] Diuidit in tres partes. Primo ponit petionẽ ecclesiæ Ilerdẽñ. Secundo examinationẽ, deliberationẽ, & interlocutionẽ Papæ: ibi, Nos igitur. Tertio citationẽ partis aduersæ cum communicatione processus: ibi, Quo circa. Abb. Siculus.

CAP. V.

Tum ex litteris Cœlestini Papæ prædecessoris nostri, tum ex ijs quæ ipsius temporib. gesta fuerunt, grauem Ilerdẽñ. † ecclesiæ intelleximus quæstionem, per sententiam Eugenij Papæ super ecclesijs quibusdam prolatam, se læsam enormiter, & olim & nũc etiã conquerentis, Vnde cum idem Cælestinus tempore Anastasij Papæ proximi successoris eiusdem Eugenij in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniæ legationis officio fungeretur, geli diacono Cardinali sub eo tenore, ut inspectis priuilegijs ecclesiæ Ilerdẽñ. auditis etiã allegationibus partium, non obstante sententia Eugenij, diffinitiuã proferre sententiam & illam faceret obseruari. Verũ tamen p legatum illum, aut etiam p alios quibus cã sub eodem tenore commissa fuit, licet testes quidam producti fuerint ex parte Ilerdẽñ. ecclesiæ, mandatũ Apostolicum adimpletum non fuit. Postmodum tempore Innocentij, magister A. canonicus Ilerdẽñ. postulauit a dño Innocẽtio p officium suum dictã sniã in melius reformari, & contra eam ecclesiam restitui Ilerdẽñ. dñs Papa cũ fratribus deliberatione habita, qdam dicebant q Cœlestinus videbatur eam restituisse, ex eo q nõ obstãte dicta snia cõmisit negotium illud, vnde [illegible] ratione petitionẽ eiusdem ecclesiæ admittere [illegible] debat cũ snia Romanæ sedis debeat in me[illegible], quoties p surreptionem aliqd factũ [illegible]. & fm iura ciuilia principes etiam ptra res bis iudicatas examinari restitutionem in integrum pmiserunt; Papa considerãs ex data sniæ in registro Eugenij repertæ, q primo mẽse sui apostolatus tulit sentẽtiam illam, qñ non videbatur plene instructus de cã, innitens illi rationi pcipue, q priuilegium Vrbani secundi à parte Oscẽñ. ecclesiæ pductam subiectũ fuerat falsitati, cuius tenor in registro ipsius inuẽtus fuit incorruptus, omnibus istis pdeliberatis, deliberatio, dñi Papæ in hoc resedit, vt vtraq; parte psente, cognoscatur vtrum restitutio data sit an dãda, ptra pdictã sententiam. Vnde mandat epo & capitulo Oscen. quatenus vsque ad festũ beati Lucæ, legitime compareant coram ipso ostensuri, si poterunt, q dicta sentẽtia nõ debeat retractari: vel si reuocanda fuerit, appareant sufficienter instructi, vt in principali negotio procedatur,

CASVS. Inter ecclesiã Oscẽñ. ex vna parte, & ecclãm Ilerdẽñ. ex altera coram Eugenio Papa super quibusdam ecclesijs qõ vertebatur: ipse cognito de meritis causæ, prout sibi visum fuerat, tulit sententiã pro ecclã Oscẽñ. ptra ecclesiã Ilerdẽñ. sup ecclesijs illis. Demum mortuo Eugenio, successit ei Anastasius: tempore Anastasij Cælestinus dum erat in minori officio constitutus, legatus in Hispania ex delegatione ipsius Anastasij cœpit cognoscere de illa controuersia, sed eã non determinauit [illegible] mortuo Anastasio successit ei Alexander. qui eidẽ Cœlestino legato denuo in Hispania, causam commisit eandem. Postmodũ mortuo Alexandro, successit ei Cælestinus, qui dictam controuersiam cõmisit G. sancti An

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compil.

† Vide Ioãnẽ Vasæũ. in annalibus Hispaniæ. c. 20.

rebatur, quē te rminū statuit peremptorium: q̄ si iniū cta cotempserit adimplere proced. tur in causa nihilominus, quātum de iure fuerit procedendum. Nota quod sententia etiam Papæ, quando per surreptionē lata fuit, debet in melius reformari. Itē in breui tempore nón vr̄ quis plene instructus saltem in ardua causa. Item vtraque parte p̄sente cā restitutionis ī integrum debet examinari. Item causarum merita partium asser tione manifestātur. Itē in prima citatione poteit ꝓponi peremptorium edictū propter distantiā viarum, & etiā ex alia iusta causa.

† Dictio, & deest in aliquot antiqs

a ¶ Ipsius.] scilicet Anastasij.

[Gl. seq. obiicit & soluit, circa solutionē obijcit & rñdet.

b ¶ Sententia.] per hoc vr̄ quod Cęlestinus restituerit ecclesiā Ilerden. sed cum multa tempore sint elapsa, a tēpora Eugenij, q tulit sniam ipsam, vsque ad tempus Cœlestini, scilicet xlv anni. qūo audit eccl̄a Ilerden. sup restitutiōe? & Inn. similiter videtur eā admittere ad restitutionem petēdā. inf. vbi dicit, an data vel danda. Sed est cōtra alia iura. Nam vltra qua[illegible] dari non debet. C. de temp. in integ. resti. l. vltim. nec etiam perpetuatur per contestationem litis. ff. de mino. Papinian⁹. in fin. Potest dici ꝙ restitutio data fuit tempore Anastasij, qui commisit negotiū Cęlestino in minori officio constituto, quia Anastasius fuit proximius successor Eugenij: & quod causa terminata non fuit, stetit per iudicec: vnde non est imputandum actori. 2. q. 6. anteriorum. C. de in integ. restitut. l. pendente, sicut satis patet per multas commissiones. vnde etiam dicit infra, [An data sit, vel danda.] Si vero data, postea dari non debet. C. si sæpius in integr. restitu. post. l. vlt. vel si esset denegata. inf. eod. capit. vlti. nisi ex causa, vt ibi dicitur. Se[d] obijcitur. Eugenius tulit sententiam primo mense sui apostolatus, vt infra dicitur, & vixit v[iij]. an. & mensibus iiij. & xxj. diebus. sed Anastasius successit Eugenio, qui causam super hoc cōmisit Cælestino tunc in minori officio cōstituto, & ita videtur ꝙ restitutio danda sit post. quadriennium. vnde ex hoc trahuntur quædam arg. ꝙ restitutio semper sit danda, vt dictum est. s̄. eo. c. 1. quia hæc videt̄ dari post quadriennium, Sed tu potes respondere, ꝙ ex eo quod dicit

† Hoc est iuribus, & allegationibus.

† Quod tūc potissimum verū est cū id stetit per principem, vt ibi, & j̄. de appellat. c. ex insinuatione.

& † ex delegatione ipsius[a] cognoscere cœpit de controuersia memorata, cui ēt Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem: idem quoq; Cęlestinus ad apicem summi pontificatus ꝓmotus, G. S. Angeli diacono Cardinali, tunc Apostolicæ sedis legato, dictā cōtrouersiam sub eo tp̄e commisit, vt īspectis Ilerden. ecclesiæ priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, † memorata sententia[b] non obstante, diffinitiuam proferret sniā, eamque faceret obseruari; verum qm̄ per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodē tenore causa eadem commissa extitit,[c] (licet testes[d] producti ex parte Ilerden. episcopi recepti fuerint) mādatum tamen Apostolicū non extitit adimpletum; magister.[e] A canonicus Ilerden. postulauit per officium[f] nostrum dictā sententiam in melius reformari, & contra eam restitui[g] ecclesiam Ilerden.

¶ Nos igitur cum fratrib. nostris & alijs deliberauimus diligenter; nonnullis asserentib. quod cum prędictus C. † p̄decessor n[oste]r, contra iam dictā sniam visus fuerit Ilerden. ecclesiæ restitutionis beneficiū indulsisse, cum ea non obstante duxerit negotium committendum,[h] & nos supplicationem eiusdem ecclesiæ admittere debebamus, † pręsertim quia sententia[i] Romanę sedis non negatur posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum & tp̄um, seu grauium necessitatum dispensatiue quicquam ordinare decreuit; Et secundum iura ciuilia, principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt:[k] Perspeximus quoq; ex data sententiæ in registro dicti Eugenij Papæ repertæ, quod primo mense sui Pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsi⁹ causæ videbatur instructus,[l]

† Papa.

† Debeamus

hic, non constat ꝙ Anastasius dederit restitutionem, sed commisit causam super restitutione an esset dandā vel nō. Sed obstat fortius factū Cælestini, qui mandauit nō obstāte snia Eugenij, diffinitiuam sniam ꝓferri super ecclesijs prædictis, sed hoc fecit Cęlestinus potius de gratia quā de iure, quod patet: quia restitutio danda est causa cognita præsentibus partibus, vt dicitur inf. & de mino. i causis. § in causa. Vnde papa noluit inniti⁹ facto ipsius. sed deliberauit decernere præsentibus partibus, vtrū sit data vel danda, & ideo nō plene probatur per hanc decretalem quod dari debeat restitutio post quadriennium: quia nec Papa hic determinat hoc.

c ¶ Extitit.] post recessum prædicti Cardinalis.

d ¶ Testes.] qui producti fuerunt ad ꝓbandum ꝙ dari debeat restitutio, & ꝓ [illegible], & non ꝓ ecclesiam Ilerden. [illegible] fuerat processum, vt hic dicit.

e ¶ Magister.] habens ad hoc speciale mandatum, vt ff. de mino. illud. § si talis. & inf. eod. c. com[illegible].

f ¶ Officium nostrum.] hoc ideo dicit: quia tantum iudicis officio, & n[illegible] [illegible]. [illegible] l. [illegible] vlt. & s. de offi. iud. c. 2.

g ¶ Restitui.] ergo non fuit restituta ꝑ Cœlestinum.

h ¶ Committendū.] eo enim ipso quod commisit negotium principale, videtur concessisse beneficium restitutionis: sicut committendo causam, videtur commisisse appellationem. sup. de offic. delega. cap. pastoralis. § præterea. sed ignoratur quæ causa commissa fuisset, an causa restitutionis, an causa illa, scilicet an danda esset, an non; ut patet per sequentia, seu videtur quod danda esset restitutio, vt dicitur in prædicta notula, & hoc probatur ꝑ hoc quod ecclesia Ilerden. petebat restitui coram Innocentio Papa.

i ¶ Sententia.] Ro. sedis ponit tenorem. c. 35. q. 9. sententiam & c. veniam.

K ¶ Permiserunt.] sed illud per raro fit. ff. de mino. minor autem magistratus. & C. si sepius rest. in integ. postu. l. 1. & 2.

[Glo. seq. arg. alle. in contrarium.]

l ¶ Instructus.] arg. ꝙ in modico tempore non potest

1 vnde dicit canon. Multo tpe disce, q. postmodu doceas. 15. q. 1. sic viue.

quis multum addiscere, 1 arg. 48. dist. §. 1. quia nemo repente fit summus. de pœ. dist. 2. §. hæc quæ de charitate. Arg. contra. quãquam enim ingenium [illegible] tempus in bñ studētib. [illegible] tempus. 77. dis. monachus. nec sufficit diu in scholis fuisse, sed laudabiliter vixisse inquirendum est. 12. q. 2. gloria episcopi. in fi. 2. & arg. C. de ijs qui ve. ætа. Impetra. l. 2.

d ¶ Ostensuri.] sed quare compelluntur isti hoc probare: cum ille qui petit restitui, nõ admittatur, nisi doceat se [illegible], vt ff. de iureiur. nam & postea. §. si minor. Item est contra id quod actore non probãte reus debet absolui. 6. q. 5. c. accusator. & ȷ̃. vt eccle. bñfic. c. vt nostrum. 4 Forte præsumptio erat cõtra eos, & ideo Papa voluit hoc, vt dicit prædicta decre. vt nostrum. sed non compelluntur hoc probare ni[si] voluerit, sed si altera pars voluerit probare quod [illegible] retractanda, ipsi probent contrarium si potuerint. & hæc facienda sunt vtraque parte præsente.

2 Concor. tex. in l. studuisse. cum bona glo. C. de prox. sac. scrui. li. 12.

4 Concor. C. de eden. l. [illegible] accusare & l. actor. C. de proba. cũ vulga.

[Gl. seq. ponit tres lecturas.]

a ¶ Ex parte vestra] per hanc litteram videtur φ pars Oscen. ecclesiæ priuilegium suum falsauerat, addendo aliquid vel diminuendo, vt magis faceret ꝓ se: propter quod Eugenius tulit sñiam contra Ilerdẽ. ecclesiam. Sed eo ipso φ quis falsat litteras [illegible] amittere causam sicut dicit illa decr. s̃. de rescrip. olim, quod hic ñ fecit Eugenius credens priuilegium verum, cum non esset, vt [illegible] littera illa [illegible] præcipue [illegible] falsatum [illegible] priuilegium [illegible] [illegible] registro. [illegible] falsitas habet ȷ̃. de except. cum veneral[ilis] & ideo tale [illegible] non debet obesse. Ilerden ecclesiæ, quo minus saltem restituatur in isto beneficio. Vel forte pars Ilerdẽ. ecclesię falsauerat priuilegium Oscen. ecclesiæ, & hoc cõstitit in iudicio: vnde Papa sententiauit contra Ilerden. ecclesiam, & ideo dicit [Illa nitens. &c.] & hoc videtur verius secundum hanc litteram. In antiqua compilatione [illegible] ab altera parte productam, & secundum illam litteram planior est sensus & [illegible] dum hæc pars Ilerden. ecclesiæ falsauit priuilegium suum: & ideo contra ipsam fuit sententiatum, quod melius videtur secundum illam regulam, de[li]ctum personæ, &c. & ita concordat cum illa decret. cum venerabilis, vnde non debet obesse Ilerden ecclesię delictum illius qui priuilegium falsauit, quin saltem restituatur isto beneficio, cum ecclesia Ilerden. non fuerit in culpa.

3 Quod si in antiqua cõpilatiõe hãc decretalem [illegible] totum facilius ꝑcipies.

illa nitens præcipue ratione, quod priuilegium Vrbani secundi ex parte vestra a productũ, subiectũ fuerit falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius inuenimus incorruptum; Tandem deliberatio nostra in hoc resedit; vt an data sit restitutio, an danda b cõtra præmissam sententiã, partib. presentibus decernatur, quarum asser tione c merita causarum penduntur. ¶ Quocirca mandamus, quatenus vsque ad festũ beati Lucæ, vel in ꝓprijs personis, vel ꝑ idoneum rñsalem nr̃o nos conspectui præsentetis, quod dicta sñia retractari non debeat (si poteritis) ostensuri, d vel si forte exigente iustitia fuerit retractanda; vel per vos, vel per responsalem idoneum appareatis †sufficiẽter instructi, vt in principali negotio canonice procedatur; pro certo sciturі, quod cum propter multam locorum distantiam, e non possit ad nos, sine magnis laboribus & expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, iniuncta vobis contempseritis adimplere: Nos nihilo minus in ipso negotio, quantum de iure f poterimus, procedemus.

†compareatis.

¶ Idem.

¶ *Petitio restitutionis in integrum contra sententiam suspendit regulariter executionem sententiæ in euentu [illegible] us causæ restitutionis, fallit*

[Glo. seq. not. ꝓ ter distantiam &c. alleg. in contrarium, ponit & exponit versus.]

e ¶ Locorum distantiam.] propter locorum distantiam, & vt parcatur laboribus & expensis, prima vice potest poni peremptoriũ 5. 24. q. 3. de illicita, & ff. de iudi. l. nonnunquam necessitate ingruẽte. ȷ̃. de dila. cap. j. Arg. cõtra. ff. de iudi. l. ad peremptorium. multa enim propter distantiam, permittuntur, quæ alias prohiberentur: vnde versus.

4 Hoc verũ sm Host. si iusta causa sit expressa vt cum citatio non est facilis, vt hic. & tunc solent tres termini in vna citatione exprimi. c. 2 ȷ̃. e. test. cogen.

Non facit ergo parum distantia longa viarum,
Prorogat inducias aufert onus, impedimentum:
Cogit adire forum, conseruat ius dominorum.

Pone exemplum prorogat inducias appellatori. infra de appel. c. cum sit Romana. Aufert onus electo & electori [illegible] c. cum longe. Impedimentum aufert domino volenti repetere seruum suum factum monachum. 17. q. 2. si quis [illegible]. Cogit adire forum, quia sine licentia patris [illegible] filius causam agere potest. ff. de iudi. si longius. Conseruat ius dominorum in possessione turbata domino absente. C. si ꝑ vim, vel alio modo. l. 1. vbi admittitur ad possessionẽ turbatam recuperandam seruus vel amicus, qui alias non admitterentur.

b ¶ An danda.] ideo iubet inquiri: quia non constabat an fuisset adeptã ecclesia Ilerdẽ. ad restitutionem, & præsentibus partibus, hoc est decidendum, vel per contumaciam absentibus. ff. de in integrum causa. §. primo & in Authent. vt [illegible] §. ad hæc. colla. 9. & C. si minor ab hered. se. abst. Authent. si omnes. de hoc dictum est supra eodem. capitulo primo, & s̃. de offic. iud. cap. 2. melius. Et per hanc [illegible] non constat quod restitutio data fuerit, sed [illegible] apparebit an fuerit data vel danda, licet Papa Cœlestinus non obstante sententia Eugenij negotium commiserit.

c ¶ Assertione.] C. si per vim, vel alio modo. l. vlt. arg. sup. de maio. & obe. cap. inter quatuor.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

f ¶ Quantum de iure.] sed qualiter procedetur in hoc casu restitutionis, dato quod pars citata non veniat, nũ quid poterit procedi ad testium receptionem. vel diffinitiuã sententiam super ipsa restitutione? Videtur quod non: quia litis contestatio in hoc casu facienda est. supra de offic. iudi. cap. 2. ff. de mino. l. Papinianus. §. vlt. sed lite non contestata testes non sunt recipiendi, infra vt lite non contesta. per totum. Et hoc innuitur hic ex eo quod dicitur. [Quantum de iure, &c.] cum alias lite contesta. citari debeat: vt si non venerit, ad sententiam procedat. Qualiter hoc fieri debeat, dictum est sup. de offic. iudic. cap. 2. sed contra videtur, quod ad sententiam procedi non possit. ff. de mino. in causæ. §. j. & C. si minor ab hæred. se abst. in authen. si omnes. Sol. hæc contrarietas habetur supra de offic. iud. c. 2.

Suscita-

SVscitata.] Si restituatur in integrū cōtra sententiā is, contra quem est præsumptio, mandat snīa executioni, præstita cautione de restituenda re, si prius condēnatus in hoc iudicio præualeat. Diuiditur in quattuor partes. Nam prima ponit decisam facti narrationem. Secunda: ibi, Nos intellectis. ipsius diffinitionem. Tertia ibi, Sentētia restitutionis, petitionem. Quarta ibi, Ne vero ipsius concessionem cum certa probatione. Abb.

CASVS. Inter episcopū Burgeñ. & monasteriū Ouieñ. vertebatur quæstio super quattuor articulis, & super quibusdā decimis monasterio acquisitis, per quandam transactionem: quæ commissa fuit quibusdam iudicibus coram quibus processura fuit, & cōclusum in causa. Eandem causa super his delata fuit ad dñm Papā. Auditis q̃cunq; partes proponere voluerunt, Papa cōdēnauit monasterium sup quattuor articulis prędictis, lata snīa sup p̄dictis articulis, dum mō Papa vellet super decimis proferre sententiā. sup q̄bus corā iudicibus fuerat in cā cōclusum: ꝓcurator monasterij petiit beneficiū restitutionis in integrū ad ꝓbādā prę scriptionē tā sup quattuor articulis p̄dictis, q̄ ēt sup decimis p̄dictis acq̄sitis monasterio p̄ trāsactionē: & dñs Papa dicto procuratori restitutionis beneficium super dictis articulis cōcedit. Ne uero per excogitatā malitiā (sicut ex quibusdā pręsumptionib. uidebat) effectum sententiæ in dānū epī contingeret impediri, & ne monasteriū per executionem detrimentū incurreret, ꝓpter diuersas pręsumptiones dominus papa ęquitate pensata ita prouidit, vt prędicta sententia executioni mandetur ante aliquā probationē, ita tñ ꝙ sufficientem præstet cautionem episcopus Burgeñ. ꝙ si monasterium obtinuerit in causa, oīa quæ percęperit occasione ipsius sententiæ, monasterio restituātur. Not. ecclesia restituitur ad probandā præscriptionem post sententiam, & ante sentētiā, licet sit in causa cōclusum. Item propter præsumptionem sententia mandatur executioni. quæ aliàs mandari nō deberet, & hoc de æquitate, & non de rigore.

si contra petentem restitutionem est præsumptio malitiæ, quod causa differendi executionem hoc petat, quo casu executio fit præstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa, hoc dicit secundum mentem, iuncta glossa penul. & in hoc vltimo est iste textus valde singularis respectu vtriusque iuris.

CAP. VI.

SVscitata † super diuersis articulis inter Burgensem episcopum, & Ouiense † monasterium quæstione: & infra.

¶ Nos intellectis, quæ vtraque pars proposuit coram nobis, super quattuor articulis prænotatis, monasterium a Ouieñ. iustitia cōdēnauimus exigēte. ¶ Sententia vero lata, pro curator monasterij ad probandum præscriptionem factam, † tam super quattuor articulis prænotatis, quā ēt super quibusdā decimis, b per transactionē c acquisitis: & infra. Restitutionem in integrū nomine monasterij postulauit, d q̃ eidem duximus indulgendam: & infra. ¶ Ne vero per excogitatam malitiam (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententiæ in dānum episcopi contingeret impediri: neve monasterium per executionem sententiæ, e propter diuersas suspiciones incurreret detrimentum f. Nos æquitate pensata, g iure

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp.

† Ouiens. Ouien.

† Vox, facta deest in omnibus vetustis exemplaribus.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

a ¶ Monasterium Ouien.] hic fertur sententia contra monasterium: simile, ĵ. de censi. sopitę. alibi in p̄sonam procuratoris siue syndici s̃. de ele. c. querelā. vbi de hoc, & ĵ. de capel. mona. c. dilectus. Sed ecclesia non multum curat de illa solemnitate, sicut nec facit differentiam inter procuratorem & syndicum, ex quo constat de potestate tradita: s̃. de proc. c. petitio. 1 Vel dic cōdemnari monasterium in persona procuratoris.

b ¶ Decimis.] super quibus iam conclusum erat in causa. simile s̃. eo. c. auditis.

c ¶ Per transactionem.] id est, amicabilem compositionem, s̃. de transact. cap. 2. & ĵ. de decim. ca. ex multiplici.

1 Facit l. 1. C. cient. & ... o m.

d ¶ Postulauit. iste fuit procurator cō stitutus ad causam, & sententia lata contra. monasterium postulauit in integrum restitui, & obtinuit. Sed contra, videtur dicere lex: quia sine speciali mandato, ad hoc procurator nō admittitur. ff. de minor. l. illud. §. si talis & ĵ. c. proxi. Potest dici ꝙ lex illa locum habet, cū restitutio principaliter postulatur. vt s̃. eo. cum ex litteris. non tñ per illum contra quē lata fuit sententia, vt tūc exigatur speciale mandatum ad hoc: sed quando incidenter postulatur restitutio sicut hic, licet post sententiam super q̄busdā: quia incontinenti post sententiā ante factam executionē, & per eum q̃ factus erat dominus litis per contestationem, intelligitur incidenter factum, & super quibusdam quæ petebantur ante sententiā, vnde procurator ad causam constitutus bene potest petere restitutionem super articulo incidenti s̃. eo. auditis. quia omnia quæ ad causam instruendam faciunt, sibi concessa intelliguntur. arg. ff. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & argu. ad hoc. ff. eod. ti tu. l. qui proprio §. item quæritur. arg. ad hoc. s̃. eo. ca. auditis. & simul. C. eo. l. ita demum. 2 & ff. an per alium cau. ap. exer. pos. l. 2. argu. contra C. de ap. l. si actor, & quia hic locum nō habeat appellatio, necesse habuit recurrere ab beneficium restitutionis, si potuisset appellare, iure commun. poterat præscriptionem probare, siue aliam exceptionem peremptoriā de fide instru. c. cum Ioannes. & C. senten. rescin. nō pos. l. 2.

2 Exceptio malitiæ non opposita cō tra ꝓcuratorē, ante litē ꝯtestatā ēt ī cā appellationis opponi nō pōt. Ioā. Andr.

e ¶ Sententiæ.] hoc regulare est, vt sententia mandetur executioni non obstante aliqua exceptione, vt 2. q. 1. sicut nisi in cōtinēti probetur exceptio. ĵ. de test. veniens. & ĵ. de rest. spol. c. litteras. in fin. & in quibusdam casibus, qui notantur 11. q. 3. cum apud Itē licet in continenti velit quis probare exceptionem suā. 3 si tamen est præsumptio contra ipsum quod malitiose excipiat, primo mādabitur sentētia executioni, vt hic: deinde si quid velit proponere, non in modum exceptionis, sed in modum actionis audietur. ĵ. de appe. constitutus. in fi. & ĵ. de accus. accedens. sed & hoc ibi non dicitur, immo deficerat in quibusdā exceptionibus, nec dicebat quid aliàs vellet proponere, vt C. ad leg. Cornel. de fals. satis. aperte. & C. de edic. diui. Adr. tol. l. 2.

3 Facit l. 1. cū primā gl. ff. de tabulis exhiben.

f ¶ Detrimentum, quia delictum personæ, &c. 16. qu. 6. si episcopum.

[Glo. seq. reci. per contrarium, cui dat simile, & sol. cui sit at contrarium, & respondet.]

g ¶ Pensata. hic præfertur æquitas iuri. C. de iudic. placuit, sed hoc cōtingit propter præsumptionem, cū alias de iure cōmuni, postulata restitutione in integrū omnia in statu suo esse debeant, donec restitutio finita sit. C. de in integ. restitu. postulata. l. vnica. sicut

appellatione interposita nil est innouãdum.ff.nil no. appel.pen.interposita.l.vnica & 2.quæstio.6.c.ei.q.§. appellatione interposita.Sed contra.ꝭ.de trãsactio.c. vlt.vbi dicitur ꝙ ius seruãdũ est. vbi vero ius deficit, æquitas seruãda est. Sed presumptio soluit cõtrariũ.

procurator. non in iuste.& ꝭ. de testibus Insuper.

d ¶ Munimenta.] munimenta dicuntur quibus causa munitur & instruitur, vt testes, instrumenta, cõfessiones, & quicquid aliud quod adiuuet causam.

e ¶ Petita.] de negando ipsam eis, vt infra patet.

[Glossa sequens allegat similia, & arguit.]

a ¶ Cautionẽ.] hoc generale est vbicumque in dubio aliquis admittitur, qđ semper ille qui admittitur, præstabit cautionẽ C. de lega. l. si in fraudẽ. 1 C. de peti. hære.l.vlti.2 rei, ponso. ff.de rei vend.is à quo.& l. seq.ff. vt legatorũ vel fideicommis.seruan causa caueatur. l. postquam. §. ff.de dam.infec. prætor. in prin.argu. ꝭ.ne lit. pen.ecclesia sanctæ Mariæ. Item argumentum est hic quod cautio sit præstanda ab eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, de fructibus restituẽdis, si suspectus est, ꝭ.de seq.c.2.

† al. quatenus.

1 Adde de appel. super eo.1.sup gl. vlt.Io. And.

duximus prouidẽdum, vt ante oĩa supradicta sñia executioni mandetur, & infra. ¶ Volumus nihilominus, & mandamus, vt † ab ipso episcopo recipiatis idoneam cautionem; a ꝙ si monasteriũ in causa ipsa præualuerit, vniuersa q̃ medio tẽpore sñiæ ipsius occasione pceperit, monasterio restituat memorato.

¶ Hono.iij.archiepiscopo, & capitulo Bracharẽ,

¶ Post peremptorium non auditur ecclesia de iure communis: auditur tamen per beneficium restitutionis in integrũ.

CAP. VII.

Corã felicis memoriæ I. Papa præd.nostro lite inter archiepiscopũ Toletañ.& te frater archiepiscope super primatia b solemniter contestata, fuit peremptorius terminus assignatus. & infra. ¶ Verũ elapso termino cõstituto, post expectationem non modicam, comparuerunt procuratores c vestri, sed quia non attulerãt depositiones testium, & alia munimenta, d dilationem cũ instantia postularũt. Postquã vero contra † eos interlocuti fuimus super dilatione petita, e tandem indulgeri ecclesiæ Bracharẽ. dilationẽ pp instructionem causæ, per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibẽtes sup hoc ex parte vestra speciale mandatum. f Nos autem vsque ad octauas Pẽtecostes, per restitutionis beneficium id vobis duximus g indulgendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Restituitur minor in eo quod contraxit vel omisit, si probat exinde se læsum, & sit infra tempora restitutionis petenda.

CAP. VIII.

Constitutus in præsentia nostra magister

[Gloss. seq. ponit octo casus, in quibus requiritur speciale mandatum.]

f ¶ Mandatum.] in hoc casu non vr generale sufficere mandatum procuratoris simpliciter constituti ad causam.ff.de minori.illud.2. §. si talis. Et quidam alij ea sus sunt, in quibus non sufficit generale mandatum, vt in causa suspecti tutoris. de procu. l. non solũ §. vlti. Alius qñ aliquis reliquit duos pcuratores omnium rerum suarum, tunc alter ab altero non potest exigere sine speciali mandato ff. de procu.l.qui duos. Alius est in interdicto de liberis exhibẽdis. ff.de lib. exhi.l. 3. ff. de proc. Pompon. in princ. Quintus est in trãsactione. ff. de procu.l. mandato. & in alio casu procurator non potest deferre iuramẽtũ sine speciali mandato vel recipere ff. de iureiu. l. iusiurandum.§. procurator. & in acceptilatione.ff. de acceptilation.l.3. de hoc dixi.ꝭ.c.proxi.qualiter locum habeat in alio casu, exigitur speciale mandatum. ꝭ. de rescri.p.c.nonnulli.

2 Ex hac l. arguit Io. 2. qu.5.qua de cã.ꝙ generali mandato non delegas dispensatio. & de hoc in Spe. tit. 2.a. consequenter. ver. generaliter.

† In antiqs codicib.vno excepto itaq inter eos.

† Vide tex. in l. si quando & ibi Barto.C. de dilat.

C Oram felicis.] Prima pars narrat factum: secunda interloquitur: ibi, Nos autem.

CASVS. Inter archiepiscopum Bracharẽ. & archiepiscopum Toletañ.coram Innocentio super iure primatiæ quæstio vertebatur: lite inter prædictos archiepiscopos contest.coram ipso, causam commisit quibusdam iudicibus, vt ipsam causam sufficienter instructi remitterent ad Apostolicæ sedis examen. partibus terminum peremptorium assignando, in quo cum omnib⁹ munimentis per quæ causa instrui possit sedi Apostolicæ se præsentent, sententiam auditu- ri.termino uero elapso post longam expectationem comparuerunt procuratores archiepiscopi Bracharẽ.sed quia non portauerunt depositiones testium, & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendum postulauerunt: Papa interlocutus fuit, quod super hoc audiendi non erant, cum ad hoc eis terminus peremptorius assignatus fuisset: ipsi petierũt ad hoc se admitti per beneficium restitutionis, exhibentes super hoc speciale mandatum: vnde Papa Honorius dedit illis dilationem vsque ad octauas Pentecostes per beneficium restitutionis. Nota dilationem dandam per beneficium restitutionis ad depositiones testium, & alia munimenta portanda, quæ in termino constituto fuerant admissa.

b ¶ Super primatia] primatia & patriachatus vna tantum dignitas est, licet nomina sint diuersa.99.distin.cap.1 & 2.

c ¶ Procuratores vestri.] & ita ad vnam causam plures procuratores dari possunt, de hoc dictum est.ꝭ.de

[Glo.seq.signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Duximus] & ita aliquid conceditur hic vna via, quod alia via denegaretur.contra supra de procu.tuę, cum suis concor.ibi positis. Sed illa intelliguntur de iure communi, vt si in iure communi aliquid una via prohibetur, & alia via eodẽ iure debet prohiberi. hic vero secus.

C Onstitutus.] In prima ponitur partis petitio, super qua secundo dat iudices: ibi, Quocirca mandamus. Abb.Sicu.

CASVS. Pater & mater magistri Guil.& Ioannis fratris ipsius canonici Parrosineñ.habebant quasdam possessiones communes: matre ipsorum defuncta cui succedere debent, G.pater ipsorum eis in minori ætate constitutis, possessio nes prædictas vtrique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate; & quia uenditio huiusmodi non valebat pro ea parte quæ ex successione materna fratres contingebat prædictos, emancipauit eosdẽ, & fecit eos contractui cõsentire; præterea cõsuetudo est in Parrosineñ. municipio, quod si aliquis vendat possessiones suas alicui extraneo a consanguinitate sua, ille qui est proximior venditori, vsque ad annum & diem a tempore

venditi

vēditiōnis potest offerre pretium emptoribus, & illi tenētur recipere pretium, & restituere rē pretiū offerenti: magister Guil. pro se & Ioan. fratre suo accessit ad dñm Papā. & exposuit ei prędicta. petens a dño Papa q cū adhuc existerent intra tempus ad obtinendū beneficiū restitutionis in integrum, vt venditionē prædictā pro ea portione quæ ex successione materna contingebat eosdē, faceret nunciari nullā, vel per beneficiū restitutionis ī integrum contra ipsā venditionem subueniret eisdem: in alia portione paterna petebant sibi per idem beneficiū subueniri tāquam proximioribus ad offerendū pretiū emptoribus, iuxta consuetudinē municipij Parrosinē. qđ hactenus omiserunt, cum in hoc enormiter lædantur, & ipsi parati sunt offerre pretium emptoribus vel eorum hæredib. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si præmissa inuenerint esse vera, venditionem prædictam quo ad partem quæ ipsos contingit ex successione materna denuncient esse nullam, si in ea iuris solennitas est omissa, vel si fuit seruata, & eos constiterit esse læsos, tam super illa quam super alia portione paterna, in integrū eosdem restituant, dum tamē quod offerūt, duxerint faciendum. Nota quod frater pro fratre sine mandato admittitur ad impetrandum. Item si iuris solēnitas in contractu minoris non seruatur, nullus est cōtractus in præiudicium minoris. Idem est in contractu ecclesiæ. Si vero iuris solennitas interuenit, & læsus sit minor vel ecclesia, subuenitur eis per beneficium restitutionis in integrum.

† Paronen. Perenen.

†Hic in vulgatis hi dictio, cū, quā nec series orōnis admittit, nec habent manuscripti.

†Infero quasitas clericatus & canonicatus non liberat quē a patria potestate: sed sola epalis. concor. in anth. consti. q de dig. §. palā. & aut. dignitas. C. de epi. & cl.

Guil. pro se ac fratre[a] suo I. canonico Parrosinen. † exhibita nobis petitione monstrauit, q † eis in minori constitutis ætate, ac eorum matre (cuius successores[b] existunt) reb. humanis exempta; quondā Guil. pater ipsorum quasdam possessiones vtrique cōes quibusdā vēdidit, p quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiusmodi venditio robur firmatis haberet) emancipauit eosdē,[d] † & fecit eos contractui consentire. Quare supplicauit vt vel venditionem[c] eādem, mandaremus nunciari nullam,[f] vel cum[g] adhuc existant infra tp̄s[h] ad obtinendū beneficium in integrum restitutionis indultū, & inf. annum & diem a tpe contractus, ipsis tanq̄ proximiorib. cō peteret super alia portione ius offerendi emptoribus pretium, iuxta municipij Parosinen. † consuetudinem[i] approbatam, quod hactenus omiserūt, dignaremur eis sup vtroque (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptorib. portionis eiusdem, vel eorum successoribus pretium sint offerre parati) per idem beneficium subuenire.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si præmissa inueneritis veritate subnixa, vel venditionem prædictam, quo ad partem ex successione materna ipsos contingentem, nullam nunciare curetis, si in ea debita[k] iuris solēnitas est omissa; vel si forsitan in-

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

a ¶ Fratre suo.] & merito, cum sit coniuncta persona. supra de rescript. cap. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria voluntas non appareat. ff. de procu. l. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. §. vlti. & in causa restitutionis non admitteretur ad agendum, nisi constaret de voluntate ipsius. ff. de minori. l. patri. 1. responso.

1 Ex senatusconsulto Orficiano etiā si alieno iuri sit subiectus: & pfert consanguineis matris. & ea dē rōne succedit nepos, & pronepos auiæ mater. Inst. de Senatusc. Orfi. §. 1. & 2. C. eo. l. 1. Ioan. And.

b ¶ Successores.] quia filius succedit etiam matri ab intestato 1 siue ex testamento. C. de bo. ma. l. 1. pater vero habet vsumfructum in cuius potestate est; qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alienare tamen rem filij vel donare non potest. C. eodem tit. l. 1. & 2.

[Gl. seq. signat contrarium & soluit.]

c ¶ Vtrique.] scilicet patri & matri, quas possessiones de communi pecunia emerunt. simile. ff. de don. inter virum & vxorem. c. significauit. Sed contra videtur; quia quicquid habet vxor, totum præsumitur esse de bonis mariti. C. de dona. inter virū & vxo. l. si vxoris, & ff. de dona. inter virum & vxorem. l. Quintus Mutius. Illud verum est quando nō constat vnde res illæ processerunt. Sed hic constat, quia vt dixi, de pecunia communi emptæ vel vtrique communiter legatę fuerunt. & hoc certum erat.

d ¶ Eosdem.] hoc ideo dicit: quia dum filius est in potestate patris, alienare, vel alias disponere de rebus suis non potest. nec agere pro his, nec ei tuc temporis currit prescriptio. vt C. de bo. ma. l. 1. & C. de anna. excep. l. 1. §. vlti. Ideoque emancipauit eos, vt consentirent, & ratam haberent venditionem eādem quo ad partem maternam, in qua debebant succedere matri.

† Paronen.

e ¶ Venditionem.] quatenus contingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partem patris petebant restitui ad ius offerendi pretium, & si venditio de bonis maternis teneret, petebant restitui similiter contra eam.

f ¶ Nullam.] quasi factam a minore xxv. ann. si iuris solennitas non fuit seruata.

g ¶ Vel cum.] supple, si iuris solennitas fuit seruata in vēditione.

h ¶ Tempus.] scilicet quatuor annorū. C. de temp. in integ. rest. l. vlt. est & hic argu. quod vltra quadriennium non detur restitutio. Bernar.

i ¶ Consuetudinem.] consuetudo 2 erat approbata illius loci, quod si quis rem communem cū alio, vel rem suam venderet extraneo, vel alieni magis remoto, qui proximor est illi alienanti, a tempore contractus vsque ad annum & idem & post, potest offerre pretium emptori, quod soluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium, & restituere rem: & isti fratres omiserant offerre pretium infra annum, & diem pro re patris alienata, cum ipsi essent proximiores. & ad hoc offerendum petebant restitui, ut rem patris rehaberent.

2 Vide Mattheū de Afflictis. decis. 223.

K ¶ Debita.] quia si habebant curatorem, & eius authoritas non interuenit, ipso iure nulla fuit venditio. C. de in integr. restitut. minorum. si curatorem. & si decretum non interuenit siue authoritas prætoris, non tenet venditio seu consensus subsequens, quia tutor & curator alienare rem minoris sine authoritate prætoria non potest. C. de predi. mino. si. decre. non alienan. l. 1. & 2. & l. minorem. & l. si quidem. & in pluribus legibus ibidem. Si vero isti nullum habebant curatorem, & contraxerunt vel consenserunt authoritate prætoris venditioni factæ a patre, obligantur. sed si læsi sunt, 3 restituuntur, vt l. prædicta, si curatorem, in fine. & si solennitas iuris est omissa, nulla fuit venditio, & sic etiam nulla pronunciabitur. si solennitas seruata fuit & probauerint se læsos, restituentur tam contra venditionem contingentem ipsos ex successione materna, quam etiam ad ius offerendi in venditione paterna.

3 Lædit minor aut in iudicio aut in ɔ̃ctu. de hoc. 86. dist. in religiosū. Ioan. And.

a ¶ Constiterit.] probabũt ergo isti se minores & læsos, aliàs nõ audirentur. ff. de iureiu. nam postea. §. si minor, quo probaro restituentur tam contra vẽditionem, quam ad ius offerendi.

Causa restitutionis.] Tria sunt dicta principalia. Scd̃m ibi, Delegati. Tertiũ ibi, In matrimoniali. Abbas.

CASVS. Quia beneficium restitutionis extraordinariũ est, & non datur nisi deficiente iure communi, dubitari poterat quis dare possit beneficiũ restitutionis: ꝟ. & ideo Papa ostendit in capitulo isto q̃ iudices hoc facere põt, hoc modo. Quidam sunt iudices ordinarij habentes administrationẽ, isti possunt causam restitutionis in integrum examinare ac finire Item delegati ab his, hoc idem facere possũt: siue hoc ipsis delegatis commissum fuit specialiter, siue in ipso negotio incidat quæstio restitutionis. Item quidam alij sunt ordinarij, non habentes administrationẽ, & arbitri de hac causa cognoscere non possunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In fine dicit quod in causa matrimoniali, liberali, & criminali, arbiter assumi non potest cũ huiusmodi causæ maiores iudices exigãt. No. q̃ arbitri incidenter cognoscũt de causa restitutionis. Item in tribus casib. hic signatis arbiter assumi non potest.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.

b ¶ Habentibus.] sicut est episcopus, potestas, & huiusmodi: & alii etiã minores ordinarij contentiosã iurisdictionẽ habentes, qui p̃sunt alicui vniuersitati, q̃ hẽt administrationem cum iurisdictione, ff. de pollicitã. l. 1. §. vlt. & C. vbi & apud quos l. vlti. 11. q. 1. de persona ff. quod cuiusque vniuer. l. vlt. & alij etiã minores ordinarij ꝯtentiosam iurisdictionem habẽtes.

[Gl. seq. obijcit & soluit, solutioni opponit, & tripliciter respondet.]

c ¶ Delegatis.] & sic delegati ab ordinarijs hoc edicto possũt cognoscere de causa restitutionis, siue principaliter mandetur eis, siue incidenter ei contingat quæstio restitutionis: & multo fortius delegatus a principe sicut hoc totum traditur C. vbi & apud quos rest. in integ. postu. l. vlt. quæ põnit totum tenorẽ huius decr. Sed videtur quod etiã non possit, l. q̃ ordinarius possit alij demandare cognitionem istam: quoniam in integrum restitutio causæ cognitionem desiderat. ff. de in integ. rest. l. 3. & s. eo. c. cum ex litteris. & ff. de minor. l. in causæ, §. causa. sed quę officio iudicis causa cognita expediuntur, alteri demandari non possunt. ff. de off. procon. l. nec quicquam. §. vbi decretum. Sol. restitutio in integrum copetit iure magistratus, & tunc cognitio restitutionis siue specialiter siue generaliter committat ut C. vbi & apud quos. l. vlt. sed ea q̃ cõpetunt iure magistratus, delegantur. ff. de off. eius cui man. est iurisdictio. l. 1. respon. 1. Sed cõtradicit lex: q̃a ea quæ magis sũt imperij q̃ iurisdictionis, magistratus facere non põt. Sed restituere est magis imperij q̃ iurisdictionis. ergo non permittitur magistratibus. ff. ad muni. l. ea quæ. ergo multo minus possunt delegare. potest sic responderi: omnia quæ cõpetunt iure magistratus, delegari possũt, sed non omnia quæ delegantur specialiter, competunt iure magistratus, vt ĩ hoc exemplo: & in mero imperio, cuius cognitio specialiter demãdatur, si contingit p̃sidem abesse, vt in l. prædicta. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdictio. l. 1. Vel dici potest delegari nõ cuilibet, sed magistratui municipali. Verius est quod hodie huiusmodi cognitio possit delegari, vt C. vbi & apud quos. l. vlt. & hic, & l. ea. quæ corrigitur.

[Glos. sequens recitetur per quæstionem.]

terueneritt, & eos læsos esse constiterit,[a] tam super ea quã super residua portione, dum tamen quod offerunt, duxerint faciendum, authoritate † nostra in integrum restituere studeatis.

† In vno antiquo, ita: ipsos authoritate nostra &c.

¶ Idem.

¶ Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario administrationem habente, vel a delegato ab eo, siue hac causa sit specialiter delegata siue incidat in causa generaliter sibi commissa. ab ordinario vero administrationẽ non habente, vel a delegato peti non debet, nisi veniat incidenter in causa. Arbiter autem de causa restitutionis nõ cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis.

CAP. IX.

Causa restitutionis in integrum, coram iudicibus ordinarijs administrationem habẽtibus,[b] vel delegatis ab eis tractari poterit & finiri, † siue hoc ipsis delegatis[c] specialiter demandatum fuerit, siue in † commisso eis negotio contingat incidere huiusmodi quæstionẽ. ¶ Delegati vero ab ordinarijs qui administrationẽ non habent,[d] sed tantummodo facultatem iudicãdi, seu arbitri, d̃ hac cã cognoscere nequeũt, nisi corã eis mota fuerit incidẽter.[e] In matrimoniali[f] quoque liberali, vel criminali cã cũ maiores iudices exigãt, arbiter neq̃ assumi ni, possunt cognoscere de in integ. rest. & de alijs causis, sed neminem compellere possunt coram se litigare. & de talib. potest intelligi. ff. de iudi. l. 1. versic. vel aliã iurisdictionem, &c. C. de iudi. rem non nouã. vel vt possint dare tutores. & curatores, vel emancipare, isti dicuntur ordinarij sine administratione a talibus delegati, & arbitri de restitutione cognoscere nõ possunt principaliter si directe agatur de restitutione: q̃a nec talis iudex sine administratione etiam si esset ad hoc electus a partibus, posset committere causam restitutionis, sed maiores tantum.

† Vide l. fin. & ibi Barto. C. vbi & apud quem.

† In antiquis deest dictio in.

d ¶ Non habent.] vt illi q̃ dãtur a principe ad aliqua officia exercenda, puta vt cognoscant de appellationibus, vel de sententijs, vel etiam de alijs quæstionib. si qui volunt se subijcere eorũ iurisdictio

e ¶ Incidenter.] principaliter enim isti cognoscere non possunt de restitutione, cum causa ita requirat maiores iudices, qui hoc ex officio suo faciant: si autẽ inciderit quæstio restitutionis in negotio, de quo ꝯpromissum est, vel quod est alijs delegatis commissum, possunt tunc de restitutione cognoscere. sic C. de iud. l. quoties. & C. de ord. iudi. l. 1. ibi enim iudex cognoscit de causa status incidenter, qui alias cognoscere non valet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra[1] compromissum: quia huiusmodi restitutio non est alia causa siue negotium ab eo de quo cõpromissum est, sed oritur ex illo, & ei cohæret de quo compromissum est, ut puta si omisit probationem, arbiter potest de hoc cognoscere, vel de similibus, quæ incidũt in causa.

Restitutio ĩ in integrum an possit examinari per delegatum.

[Gl. seq. successiue signat duo contraria, & soluit.]

f ¶ In matrimoniali.] causę enim matrimoniales per iudices discretos[2] debent tractari, qui potestatem habeãt iudicãdi. ꝟ. de cõsang. & affi. c. ex litteris. & est expressum. s̃. de transac. c. vlt. vbi de hoc. Itẽ cã libera lis & criminalis maiores iudices requirunt. ff. de arbit. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali. Vnde

1 Concor. l. inter litigantes. ff. ad muni. & in l. fi. C. vbi & apud quem.

2 Id est, ecclesiasticos. Cõc. Tridẽt. sess. 24. ti. de sacramento matrimonij cano. vlt.

¶ Idem.

Restitutio denegata ecclesiæ, vlterius sibi non conceditur, nisi ex noua causa: restituitur tamen ad appellandū a sententia denegationis.

C A P. X.

BEneficio restitutionis in integrum ecclesiæ tuę in alio iudicio denegato,[a] restitutio (præterquā ad appellationē omissā) vr̃ eidem ecclesię posse negari, nisi nouis [b] defensionibus ad huiusmodi sit beneficium admittenda.

TITVLVS XLII.

De alienatione iudicij mutandi causa facta.

¶ Alexander tertius.

¶ Is in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratū contra alienantem.

C A P. I.

EX † quorundam relatione audiuimus, quod cum aliqui litteras commissionis à nobis impetrant, aduersarij, (vt mandatū nostrum eludāt) antequā litterę ad iudices perueniant, vel ēt postea, priusquā citentur ab eis, in vocē appellationis prorumpunt, & infra.

¶ Nos igitur contra prædictā calliditatem & versutiā ꝓuidere volentes, [c] Mādamus, quaten⁹ si aduersarij eorū pro euacuando nostro mandato taliter appellauerint,[d] aut de possessione, de qua controuersia vertitur,[e] commutatio-

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. part. 49. c.5.& c.1,c. tit.in 1.compil.

Vnde sumptum est hoc. Arg ꝯtra ff.de ijs qui not.infa. l.qd ergo.§.ex compromisso, vbi dr̃ ꝙ sententia arbitri nō infamat, vnde vr̃ ꝙ possit cōpromitti de crimine, quod dicit lex illa, quid ergo.§.ex cōpromisso, nō intelligit de famoso delicto, sed de tali qđ nullo modo infamat, & quia non per omnia sententia est, vt ibi dicitur: hic vero. & in l. no distinguemus. intelligit de famoso đ licto, de quo arbiter assumi nō pōt. Item ar.ꝯtra.ĵ de sump. litteras. sed ibi non fuit simpliciter arbiter; qa retinuit sibi delegatā potestatem.

BEneficio.] CASVS. Lata fuit sententiā cōtra ecclesiā a qua sn̄ia nō fuit appellatum: ecclesia cōtra sentētiā illam petijt beneficiū restitutionis in integrū: negata fuit restitutio: petijt iterum in alio iudicio restitutionē: quæritur vtrū debeat audiri? Respōdetur ꝙ denegari debet ecclesiæ beneficiū restitutionis. præterquam ad appellandum, nisi nouis defensionibus ad huiusmodi beneficium sit admittenda, sed restitui debet ad appellandum. Nota ꝙ cōtra sententiā latā in vno iudicio, non dat restitutio in alio iudicio. nisi ad appellandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent.

a ¶ Denegato.] si aliquis petat restitutionem in integrum, & contra ipsum lata fuit sententia denegando restitutionem, si iterum petat restitutionem. denegari debet: tamen potest restitui ad appellandum contra sententiā à qua nō appellauit: quia denegata fuit restitutio, vt hic dicitur, & C. si sæpius in integ restit. postul. l. 1.

b ¶ Nouis.] tūc enim propter nouas defensiones iterum auditur C. si sæpius in integ. restitu. postu. l. 1. 2. & 3. ex illis tribus legibus sumptū est qđ hic dicitur. Sed qualiter intelligas quod dicit, nouis defensionibus: Nouæ dicuntur defensiones siue quæ tūc erant, sed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant, siue q̃ postea emerserunt.‡ Sed quidam intelligūt de omissis primis tantum, quasi non possint de nouo aliæ superuenire quod credo verū: & ita pp nouas defensiones q̃ tunc erant, admittitur iterū ad beneficiū restitutionis, non obstante qđ in alio iudicio fuit denegatum. Sed contra vr̃; qa ex noua cā recusat iudex post litē cōtestatā. ff.de off.dele.c.insinuāte.fin.ĵ.de exce. c.pastoralis.& 4.q.3.c.si testes.§.si qs testib.& q̃ de nouo emergunt, auxilio indigēt. ff.de inter.actio. l.de ætate.§.ex cā. princeps vero ēt cōtra res bis iudicatas restitutionem in suo auditorio admittit. ff.de minor. minor aūt magistratus ar.s̃.eo.cū ex litteris. Item vr̃ quod plures possint dari. ff.de minor.l.& si sine.§. restitutus. vbi sæpius restitutus fuit minor. Sol. potest dici ꝙ illud speciale est in hæriditate, vel etiā ibi non fuit denegata, sed sæpe concessa, puta, petij restitui in integrum contra sententiam, concessa fuit mihi: iterum lata fuit sententia contra me in principali, iterum dabitur mihi in integrum restitutio, non contra primam sententiam, sed contra secundam, quod potest fieri nisi in casu. C. de bon. quælibe. l.vlti.§.vbi autē. hic vero fuit denegata, vnde ammodo non auditur, nisi nouæ defensiones, &c. & est speciale quod dicitur in §.vbi autem. propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiāt. Bernardus.

‡ Facit l. 1. ... Doct. ... sæpius ... in integ. ... poss.

DE ALIENAtione iudicij mutan. &c.

¶ Supra visum est de beneficio, seu remedio restitutionis, per quod prouidetur læsis tam minoribus quam ecclesijs & maioribus ex cā. Nunc competenti ordine annectit aliud remedium, per quod prouidetur illis, in quorū præiudicium est facta rei alienatio, cā futuri iudicij mutandi. Abb.

De hac materia tractatur. 11. quæst. 1. c. vlti. & in multis capitulis.

EX quorundā.] Prima pars narrat factū, cōtra qđ secundo prouidet: ibi. Nos igitur. & est casus singularis. Abb: Siculus.

CASVS. Aliqui impetrāt litteras ꝯ̃ aduersarios suos, aduersarij illi anteq̄ litterę ad iudices perueniant, vel etiam postea, vt mandatum apostolicū eludant, antequam citentur. appellant, aut cōmutationē faciunt de possessionibus super quibus controuersia verti sperat. Significatū fuit hoc dño Papæ, mandat papa qbusdā, quatenus aduersarii illorū taliter appellauerint, aut de possessionibus, de qb. cōtrouersiā sperant, cōmutationem fecerint, vel si etiā malitiose se absentauerint, illos qui in possessionib⁹ se ingesserint, compellant sub eorū examine respondere appellatione remota. Nota ꝙ rescriptum extēditur ad eos de quibus in ipso mentio facta non fuit, & cōuenietur per illud, sed hoc est propter dolum & fraudem ipsorum beneficio huius decretalis.

c ¶ Volētes.] qa malitijs hominū ē obuiandū. sim. s̃. de rescr. sedes. cū suis cōcor. & ff. de rei vēd. in fundo

d ¶ Taliter appellauerint.] tali appellationi nullatenus est deferendum, cum non nisi à manifesto grauamine sit appellandū. ĵ. de appellationibus. vt debitus

e ¶ Vertitur.] idest verti speratur, aliàs pertinent ad titulum de litigiosis.

‡Gl. seq. ponit ꝯ̃ quem det hoc edictū. itē ꝙ ad translationē possessionis ꝑtinet. Itē tria q̃ in eo requirūt. s. ꝙ sit iudicium futurum, ꝙ dolo fiat, & ꝙ intersit. Itē duos casus quibus cessat, signat cōtrariū. & soluit.]

nem fecerint;a† vel se malitiose duxerint absentandos:b eos q in possessione se ingesserint, appellatione cessante cogatis sub vestro examine iuris ęquitati parere.

¶ Grego. ix. abbati sancti Nicolai, & dcanis Furneñ. Morineñ. dięce.

¶ Clericus causa mutandi iudicium, non debet recipere cessionem a laico.

C A P. II.

EX parte Scabinorum† Hipretis† fuit propositũ, ꝙ inter laicos eiusdẽ loci q̃stionibus emergẽtibus dirimendis p iudiciũ sęculare, q dam clerici sibi dono vel pretio ab aliq bus laicorum ipsorum cedi faciunt actiones: vt aduersarios ad ecclesiasticũ forũ c trahant, & prædam ex huiusmodi commercio assequantur; & infra.

¶ Cum igitur cessiones & emptiones litiũ legitimę phibeãt sanctiones, d ita quod iactura causæ afficiant e illos, qui sibi potẽtiorum patrociniu ꝫ ta-

† Vide tex: in l. si. cũ gl. & no. C. de litig.

† Scabinos vocant Belgæ, & alij populi senatores seu oppidorũ magistratus.

† Hipreti

1 Ponit casum in eo q pp iuualitudinẽ vel ætatẽ vel occupationẽ aliquã litẽ in aliũ trãstulit. Io. And.

a ¶ Commutationem fecerint.] in transferendo seu alienando rem in aliam personam causa mutandi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio tam contra alienãtẽ, q̃ cõtra emptorẽ, et quẽ volueris poteris cõuenire. C. e. ti. l. vnica. cõtra alienãtẽ dat actio i factũ ad iteresse. ff. e. l. 1. & l. 3. §. opus. vers. ex q bus. contra emptorẽ datur rei vẽdicatio, vt hic, in fin. & C. eod. l. vnica. Item non solum ad translationẽ dominij ptinet hoc edictum, sed etiam possessionis. ff. eod. l. nõ solum. Item not. ꝙ tria necessaria sũt ad hoc vt ex hoc edicto actio competat, quod sit alienatio facta causa mutãdi iudicij futuri, & non eius quod iam sit. ff. eod. titu. ex hoc edicto. §. ait prætor. Futuri iudicij ideo dicitur: quia si fiat alienatio rei litigiosæ incidit in edictum de litigiosis. C. de liti. l. vlt. & hoc debet fieri libello principi dato, & per eũ reo insinuato. in authenti. ibi posita C. de liti tũc res alienari nõ põt sine pena litigiosi, vt C. de liti: l. vlt. inf. vt lite pendẽn. ecclesia sanctæ Mariæ. Item quod dolo fiat alienatio ratione loci & personæ: quia potẽtioribus pares esse non possumus, &c. ut duriorem aduersariũ cõstituã: ẽt alterius prouinciæ, & d mea intersit. ff. eod. l. 1. 2. & 3. in princi. & l. non solum. hæc actio & datur ad interesse, vt dixi de off. iudi quanti ĩterest actoris, & si quas forte fecerit expẽsas, vel aliã incõmoditatẽ passus sit. ff. e. l. 1. §. opus. in fin. & l. non solũ. in fi. Itẽ qui ex necessitate alienat, hoc edicto nõ tenetur. ff. e. nõ solũ §. si quis. 1 Item si paratus sit subuenire iudiciũ ac si possideret. ff. e. q a etiam, in fi. Itẽ notandũ ꝙ hic fit prorogatio iurisdictionis delegatæ de psona ad psonã, etiã inuita altera parte. & est contra id qđ habes su. de off. deleg. P. & G. vbi dr̃ ꝙ delegata iurisdictio nõ põt prorogari ad psonas alias quã in rescripto contineãtur. sed hoc speciale in odium illorũ: quia eis inuitis hoc sit, cum alias prorogatio fiat de consensu partium. su. de offi. dele. de causis. & ff. de iud. l. 2. §. si iudex. de hoc dictũ est sup. de offi. dele: P. & G. & est prorogatio iuris, beneficio huius decret. cũ alias rescripta nõ possint prorogari ad personas, quæ ibi non continentur, vt in c. P. & G.

b ¶ Absentandos.] qualiter contra tales sit procedendum, dicitur sup. de offi. de leg. cõsultationibus. & inf. vt lit. non contest. quoniam. §. in alijs. Ber.

EX parte.] Duę sunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

C A S V S. Apud Hipretum aliquando emergunt quęstiones inter laicos eiusdem loci, quæ dirimi debẽt p iudicium sæculare: quidam clerici faciunt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono vel pretio, vt aduersarios trahant ad ecclesiasticum forum, & sic prædam ex tali commercio assequuntur: Scabini, id est, officiales eiusdem loci significauerũt hoc domino Papę: vnde super hoc scribit quibusdã dicens, ꝙ huiusmodi cessiones & emptiones litiũ prohibẽtur per leges, ita ꝙ iactura causę afficiunt illos qui aduocant, sibi patrocinium potentiorũ: & odiosę sunt huiusmodi cessiones quia ex cupidate procedũt: vnde mãdat q busdã, quatenus, prædictos clericos cõpescant ab huiusmo-

præsumptione, per censuram ecclesiasticam. Not. hic ꝙ clerici conuenire possunt laicos coram ecclesiastico iudice. sed hoc de consuetudine illius loci.

[Glo. seq. arg. duo. & sic sol. contrarium.]

c ¶ Ecclesiasticum forum.] In hoc facit ad titulum: quia per hoc mutatur iudicium, per ea enim quæ sequunt, spectaret ad titulũ, ne noceat potentioribus & ad titulum mandati. & sic materię legũ diuersorum titulorũ hic comprehenduntur. Item est hic a. g. a. ꝙ clerici alias possunt laicos conuenire in foro ecclesiastico. Itẽ argu. ex hac decr. ꝙ clerici maiores reputãtur quam laici, & est de consuetudine illius loci, ꝙ clerici trahere possunt ad ecclesiasticũ forum laicos, alias de iure non.

[Gl. seq. de cessione actionis distinguit, aut fit in vltima voluntate aut inter viuos ex pacto. secundo casu aut fit potentiori: aut non potentiori, & hoc casu aut est dubitata, aut indubitata. & secũdo casu, aut est vera, aut simulata, aut dubitatur.]

d ¶ Sanctiones. C. man. l. penul. & ulti. Et nota ꝙ huiusmodi cessiones quandoque tenent, quandoque nõ tenent. Si cessio actionis fit in vltima voluntate, tenet cessio. ff. de legat. 3. nomen. ꝙ in casibus, C. mand. per diuersas. & l. ab Anastasio. nisi res vel actio legata sit litigiosa. C. de litigio. quicunque. & authentic. nunc si hæres seu legatarius potest adesse liti ne eludatur, vt ibi dicitur. Si vero ex pacto, nuc inter viuos fiat cessio vel donatio potentiori, nulla est: nec agere potest ille ea cessione; immo iactura causæ afficiunt qui hoc faciunt: vt hic dicit & C. ne lic. pot. l. prima, & secunda, & l. fin. Si vero fiat cessio potentiori, si actio sit dubitata; id est, in iudicium deducta, non tenet cessio. non tamen admittitur actio, si agit ille qui cessit; in casibus non tenet. C. de lit. l. 2. & l. vlt. Si vero actio sit indubitata, id est, nondum in iudicium deducta, tenet, C. de hære. vel acti. vend. per totum. Item distingue vtrum etiam sit simulata, quia tunc nulla est. C. plus va. quod agitur. per tot. & dicitur simulata si id actum est inter cedentem, & illum cui fit cessio. Si vero dubium sit an sit simulata vel vera, præsumitur quod sit simulata, ex eo quod actio pro parte donata, pro parte vendita viderur, C. mand. l. vlt. & in tali casu nõ agitis cui ceditur, nisi ad id quod dedit in superfluo: nec is cui cessit, nec is cui ceditur, vt ibi dicitur. §: si quis. Item præsumitur si modicum pretium datur, & hic non agitur nisi ad id quod dedit; & ex quantitate pretij simulata præsumitur hic si dubitatur an sit vera vel simulata, præsumitur simulata, in quo casu loquitur. C. mand. l. penul. exceptis quibusdam casibus ibi positis.

Cessio actione ... potentiori ...

[Glo. seq. rec. per duas q. an ipso iure, & de quibus potentioribus, &c.

e ¶ Afficiant.] C. ne lic. potent. l. 1. & secunda, & dicas afficiant per sententiam, non ipso iure, vt patet per l. prędictam. C. ne lic. potentio. vbi dicit, iactura causę mulctentur, id est, afficiantur per sententiam intelligendum est, huiusmodi cessiones odiosæ sunt: quia de vitio cupiditatis procedunt, vt hic, & C. ne lic. potent. l. vltima. Et nota quod titulus iste de alię

alic.iud.& c.intelligit de potentiorib. qui nō sunt in ali qua dignitate siue administratione, sed titulus ille, ne liceat potentiorib. patrociniū litigatorib. imperti ri, intelligit de potentioribus q sunt in dignitate siue administratione cōstituti, & eode modo intelligit lex illa. C. quod me. cau. si p impressionem. & tñ sub isto tit. interse rit breuiter naturam huius ti. ne liceat. & de materia illius tit. mandati, vt dī in prima notula [illegible]

a ¶ A præsumptione.] sic patet φ clerici non debent recipere huiusmodi cessionē: quia si simulata sit cessio, non valet. C. mand. l. pen. & si esset vera cessio vel datio, psumit nihilominus in fraudem facta, & auaritię causa: clerici enim ab illicita negotiatione prohibentur. 14. q. 4. clerici. & c. canonum. quia sic negotiari iā facto clerico non licet. 88. distin. fornicari.

† Vide l. pe. ff. de ali. iud. mu. causa fact. & l. 1. & 2. & ibi Bartol. C. ne liceat po ten.

† Cōcilium Africanum cap. 88. concil. Mileui. Burchardus lib. 1. de cre tac. 69. Iuo par. 5. c. 176. & cap. 4. tit. de foro cōp. in 1. comp.

liter aduocare præsumūt, † & ex eo sint etiam odiosæ, q ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus clericos memoratos a præsumptione a huiusmodi p censurā ecclesiasticam cōpescatis.

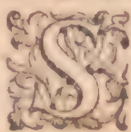
TITVLVS XLIII.

De arbitris.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Arbitri sunt in dispari numero assumendi, & eis discordantibus statur sententiæ maioris partis.*

CAP. I.

Ane; & infra. ¶ Si autem ex communi placito episcoporū, inter quos causa versatur, arbitros elegerit: aut vnus eligat, aut tres b: vt si tres elegerint, aut oīum sequātur sentētiā, aut duorū c †.

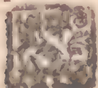
¶ Alexan. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

DE ARBITRIS.

¶ Supra visum est de pparatorijs iudiciorū; merito de ipsis iudicijs erat videndum. Sed quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, vt l. 1. ff. de arb. præmisit compilator illam rubricam. Ita cōiter cōtinuat. & in C. & ff. seruat ordo, nā pmittit ibi de arbitris; & postea sequit de iudicijs. Et quid sit arbitrium dic vt no. p Inno. & alios in c. Quintauallis. de iureiu. Abb. Siculus.

† Vide l. itē vnus. & l. si in tres, ff. eod.

[illegible] De hac materia tractat. 2. q. 6. c. si quis eps. §. arbitrarij. & c. à iudicib. & §. seq. 3. q. 7. c. infami. §. tria. prope finem.

Ane.] CASVS. Statuit concilium Africanum φ si inter epos cā vertit, & ipsi super hoc voluerint eligere arbitros: aut vnū eligant, aut tres, quorum trium sequantur sniam, aut duorum. Nota φ arbitri in pari numero eligi debent.

[Gl. seq. reddit causam, & quæstionem soluit.

b Vnus eligat aut tres.] vnus vero aut tres sunt eligēdi, & non duo: quia res fere sine exitu futura est pp naturalem hominū facilitatem ad dissentiendū. ff. de arbi. l. item vnus. §. principaliter. tñ si cōpromittat in duos, tenet arbitriū & si non cōcordauerint, cogendi sunt, vt vel ɔcordent, vel tertiam personam assumant, ibidem dicitur: & s. de offi. dele. suspicionis. §. vlt.

c ¶ Aut duorum.] sufficit duorū snia psente tertio, licet ille dissentiat: eo vero absente non valet. ff. eod. l. si in tres nisi in compromisso expressum sit, vt duo si ne tertio procedant. ff. eo. non distinguemus. §. cum in plures: sic obtinet in iudicibus. supra de offi. dele.

prudētiā. & de vtrisque hic cauetur. s. de off. de le. vno delegatorum seu arbitrorum.

NOn sine.] Non valet arbitrium simoniacum vel dolosum. In prima parte ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi. Quoniam igitur. Abbas.

¶ *Nullum est arbitrium seu arbitramentum, continens peccatum per partes non remissibile.*

CAP. II.

NOn † sine multa necessitate A. presbyter nobis proposuit, quòd cum in ecclesia sancti Alphridi, per manum R. archidiaconi de Suella personæ illius ecclesiæ † capellanus institutus fuisset, eodē R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in ecclesia iam dicta successit: eūdem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit d: & infra.

¶ Cū aūt idē presbyter extra, prouinciā exulans, de suo beneficio nō posset iustitiā obtinere, nec suam vlterius inopiā sustinere, p dolū e & fraudē ipsius M. ab eo est sacramētum f exortū, vt arbitriū clericorum duorum exinde susciperet & seruaret, qui iā dicto M. fauētes g †, presby

CASVS. Alanus presbyter institutus fuit capellanus in ecclesia sancti Alphridi p archid. de Suella, eodem archi. mortuo M. nepos ipsius qui archid. in ipsa ecclesia successit, eūdē presbyterum capellanum iterum instituit ibidem, & illum fecit postmodum prædicta ecclesia spoliari. Tandem p fraudē, & dolū ipsius M. extortum fuit ab ipso iurm, vt arbitrium duorum clericorum susciperet & seruaret: & illi arbitrati fuerunt, φ ipse M. dicto pbytero quinq; marchas argenti psolueret, & toti cederet ɔōni. Vñ presbyter ista significauit dño Papæ: & ipse scribit super hoc archiepo Eboracen. dicens qđ non decet aliquatenus sustinere, vt qđ perperam arbitrati sunt, relinqui debeat incorrectum: mandans quatenus si ita est, fa. i clerici pfessi fuerint se tam nequiter arbitratos fuisse, vel alias de hoc constiterit, dictum presbyterum ab illo iuramento absoluat, & ipsum restituat ad ecclesiam suam; vel si arbitrium illud fuerit æquitate subnixum: vtramque partem ad ipsius obseruationē compellat. No. arbitrium inique latum non valet. Item super re spirituali compromitti potest in clericum.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cōpil.

† Vox ecclesiæ, deest in aliquot vetustis.

† al. ita: eidem presbytero.

d ¶ Ordinauit.] i. institutionem pdictam confirmauit ad cautelam supple, & illū fecit postea prædicta ecclesia spoliari.

e ¶ Dolum.] dantem cām ɔtui, vñ non tenuit. ff. de dolo. & eleganter. i [illegible] esset si incidit in contractū. ff. de act. emp. & ven. Iulianus. §. si venditor, & fin. s. de renun. sane. vbi dolose ille inductus fuit, vt eorū misericordię se subijceret.

f ¶ Sacramentum.] quod interuenire in arbitrio sine in compromisso prohibet. C. eo. ti. Auth. decernimus. ex quo tamen interuenit seruandum est, dummodo arbitrium sit licitum vel æquum, vt in fi. & j. eo. cum tempore.

g ¶ Fauentes.] & ita per gratiam arbitrati sunt; vnde competebat huic exceptio doli, si ageret ex illo arbitrio. C. eo. arbitrorum. non abstante ipsorum iuramēto; quia iuramentum ad hoc nō extenditur, nisi ad ea quæ legitime arbitrarent, aliàs illicitum esset, & non seruandum. j. de iureiu. quanto, & c. Quintauallis

1 Vide de. emp. & ven. cum dilecti. super vlt. gl. & in ea glo. vide §. si vēditor Ioan. And.

a ¶ Quin-

tero præceperunt, vt quinque a marchas ab eodẽ susciperet, & toti cederet q̃stioni. ¶ Qm̃ igitur non decet te aliquatenus sustinere, vt quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui: Mandamus, quatenus si se cognouerint b præfati clerici tã nequiter arbitratos fuisse; dictũ presbyterum ab obseruantia iuramenti auctoritate nostra prorsus absoluas c: vel si arbitriũ ipsum noueris ęquitate subnixũ, ad obseruantã ipsius vtrãque partem appellatione remota compellas.

¶ Idem.

¶ *Arbiter assumptus in patrimoniali causa clerici non põt adiudicare rem ecclesiæ possidẽdam, ẽt ad vitã clerici, hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. III.

PEruenit † ad nos ꝙ cũ G. de Cal. sororem G. clerici duxisset in vxorẽ, idem G. fidei interpositione firmauit, ꝙ quinque solidos sterlingorum annuatim daret eidem. vnde cũ super eisdẽ quinq; solidis inter ipsos cõtrouersia mota fuisset, in quattuor cõpromisere personas, quæ taliter arbitratę fuerũt, ꝙ idem G. decimas d quas in parochia de Cal. præfatus G. habere dignoscitur, pro quinq; prætaxatis solidis perciperet annuatim. Vnde qm̃ hm̃oi arbitrium ecclesię posset in posterum ꝑniciosum existere, e mandamus quatenus, si ita inueneris, prænominatũ G. diligenter commoueas: & ecclesi.† di. cõpellas: vt prę libatis decimas liberas oĩno dimittat, nec sibi occasione hm̃oi aliquid vlterius vẽdicare f præsumat. Clericum vero moneas, vt cum eodem G. amicabiliter studeat conuenire.

† Idest, ecclesiastica districtiõe, vel disciplina.

¶ Innocentius tertius cancellario, & magistro Loth. canonico Parisiensi.

¶ *In mulierem singularem tamquam in arbitratricem compromitti non potest, secus si mulier habet aliàs iurisdictionem de iure cõmuni vel consuetudine; nam tunc ẽt super rebus temporalib. ecclesiæ potest in eam valide cõpromitti hoc dicit clare.*

CAP. IIII.

DIlecti † filij abbas, & conuentus de Scarduna Cistercieñ. ordinis

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil.

a ¶ Quinque marchas.] & sic continebat simoniacam prauitatem. s̃. de pact. cum pridem. & s̃ de transac. præterea 1. & 2. & c. constitutus. & ideo arbitrium non valuit, nec etiam pœna si esset apposita committeret. si nõ staret tali iniquo arbitrio. ff. eo. nõ distinguemus. §. cũ quidã.

[Gl. seq. signat ꝯriũ & soluit. Ioan.]

b Cognouerint.] i. ꝯfessi fuerint coram archiep̃o; & ita credit istis in iure in eo qđ male fecerũt. ar. s̃. de elec. cum dilecti arg. tñ ꝯ ĩ. de testib. sicut. sed hoc vr̃ admitti ꝑꝑ inopiam probationum, qm̃ forte ꝑ alios constare non potest, vt decr. cum dilecti & argum. ad hoc. C. de hæreti. l. penulti.

c ¶ Absoluas.] supple, & ipsum absolutum restituas. & põt exponi, absoluas, i. absolutum ostendas: qa iuramentum non extendit ad istum casum, vt dictum est, & ita retractat arbitriũ superioris auctoritate, vt ĩ. c. px. sed non fuerunt isti veri arbitri, sed mali compositores, & arbitratores; & iõ dictum eorũ boni viri arbitrio pot corrigi. ff. ꝓ soc. societatẽ. aliàs iniq̃ sñiæ arbitri stat. ff. eo. diem. §. stari. sed in hoc casu non valeret sñia talis propter simoniam.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. compil.

PEruenit.] Arbiter sua auctoritate spiritualia laico adiudicare non potest: ita cõiter suminat. Primo ponit factum. Secundo corrigendum committit: ibi, Vnde Ab. Sicul.

CASVS. Gul. clericus quandam sororem suam tradidit in vxorem G. de Callis, promittens eidẽ G. ꝙ annuatim daret eidem quinq; solidos sterlingorum: sup eisdem quinq; sol. orta fuit discordia inter eos. Vnde sup hoc compromiserunt in quattuor personas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, ꝙ idem G. perciperet annuatim decimas, quas Gul. habebat in parochia de Callis pro quinque solidis prædictis. Significatum fuit hoc dño Papæ, quia huiusmodi arbitrium in posterum ecclesiæ posset esse damnosum. mandat Papa cuidam, quatenus si est ita, præmonitum G. moneat & compellat, vt prædictas decimas liberas omnino dimittat, nec huius occasione aliquid sibi vlterius ꝑꝑ hoc vendicare præsumat, & clericum illum moneat, vt cum eodem G. amicabiliter conueniat. Nota quod factum prælati in damnum ecclesiæ valere nõ dẽt, nec delictũ personæ in damnum ecclesiæ debet redundare.

d ¶ Decimas.] i. fructus decimarum.

[Glossa seq. recitatur per quæstionem, vel obiectionem.]

e ¶ Existere.] in hoc arbitrium posset esse in posterũ dãnosum ecclesiæ: qa occasione illius arbitrij iste G. vellet decimas illas post decessum illius clerici retinere, & ita ecclesiæ præiudicaret: qa & si non de iure, de facto tñ damnum sustineret: & compelletur litigare cum illo, & expensas facere: quia interest ecclesiæ ne sumptibus vexetur. ff. de minori. minor xxxv. annis.

f ¶ Aliquid vlterius vendicare ꝑsumat.] occasione huiusmodi arbitrij nil potest vendicare ab ecclesia, vel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem ecclesiæ facere deteriorem. ĩ. de donationib. c. fraternitatẽ tuam, nec alienare potuit rẽ ecclesię in damnum ipsius ecclesiæ. 12. q. 2. sine exceptione. & ita ipso iure non tenuit arbitrium. sic ergo ad factum tantum respicit reuocatio huius arbitrij.

DIlecti filij.] Clerici de temporalibus compromittere possunt in mulierem, aliàs, de consuetudine iudicantem. Io. And. Prima pars narrat factum. Secunda dat iudicem: ibi, Quamuis. Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatẽ & conuentũ de Scarduna Cistercieñ. ordinis ex vna parte, & hospitalarios ex altera, vertebat qõ sup vsuario cuiusdã nemoris: ĩ reginã Frãcorũ fuit ꝯpromissũ, ex parte vtriusq; sub certa pęna: Ipsa auditis cãæ meritis ꝑ diffinitiuã sñiam, arbitrium promulgauit de consilio quorũdam ep̃orum; hospitalarij intelligentes ꝙ fęminæ secundum regulam iuris à ciuilib. officijs sint remotę, & ẽt si inter libertos suos audiẽtiam susceperint, ex illarũ sñia nec pœna committatur nec datur, ipsius arbitrium obseruare contẽnebant: ꝑꝑ quod monachi dño Papæ sunt conquesti. Vnde super hoc scribit quibusdam dicens, licet fęminæ (vt dictum est, à publicis officijs sint remotæ, quia tñ iuxta cosuetudinem approbatam, quæ pro lege seruatur, in partibus Gallicanis, hm̃oi fœminæ

minæ præcellentes habent ordinariam iurisdictionē in subditos suos, mādat Papa istis iudicibus quatenus compellant hospitalarios p pœnam in compromisso appositā ap.resvt arbitrium ipsum sicut prouide latū est, & ab vtraq; parte sponte receptū, obseruent: & præcipue cū eporum præsentia & consilio fuerit roboratum No. ꝙ consuetudo dat iurisdictionē personæ, quæ aliàs est inhabilis ad iudicandum. Item ecclesia, & viri etiam religiosi possunt petere pœnam.

a ¶ Vsuario.] id est, vsu, Quid sit vsus, habes Institu. de vsu & hab. in prin.

b ¶ Reginam.] arg. ꝙ de rebus ecclesiasticis possit compromitti in laicū, arg. ĵ. eo. p tuas. arg. ɔtra ĵ. eo. contingit. vbi ūr de hac materia.

[Gl seq. ponit regulam. & tres casus excipit.]

c ¶ Sint remotæ.] verum est ꝙ fœminæ a ciuilib. officijs sunt remotæ. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & 32. q. 5. mulierem. & ff. de re iud. l. 2. nisi princeps scienter eis delegauerit causam. 2. q. 5. Mennam. & 24. q. 4. si quis. 12. q. 2. cum deuotissimam. & argu. ff. de re iudi. quidam. tamen in ueteri lege populum iudicabant. 15. q. 3. §. 1. Item tutelam gerere potest si renunciat Velleiano. & secundis nuptijs. in auth. de hær. quæ ab intestato deferuntur. §. ex his. coll. 6. item cōstituitur procuratrix à domino Papa. s̄. de confir. cum dilecta.

† L. vltima, C. de arbit.

† al. sunt.

d ¶ Nulla pœna.] simile C. eo. l. vlt.

[Gl. seq. arguit, allegat quinque iura.]

e ¶ Consuetudinem. & ita est arg. ꝙ consuetudo dat iurisdictionem, & derogat iuri scripto. arg. s̄. de consue. ex litteris. C. de eman. l. 1. & vlt. & C. quæ sit lon. con. l. 2. & 11. dist. in his.

[Gl. seq. arg. allegat quatuor iura, in contrarium allegat. 3. primo dat vnā solutionē, secūdo distinguit triplicem pœnā. In fine q̄rit. arguit negatiue, & soluit.]

f ¶ Per pœnam.] sic ergo religiosi viri possunt petere pœnam conuentionalem. 125. q. 2. quæcunque. & 12. q. 2 episcopus qui mancipium. & 23. dist. quanquam. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. argum contra. ĵ. de dolo & contumac. c. 1. & 2. & ĵ. de pœn. suam. & 12. q. 2. fraternitas Dic ꝙ pœnam à iure permissam petere possunt. vt 16. q. 1. statuimus. & 1. q. vltim. quoties, & ca. sancimus. in fin. 10. q. vlt. c. vl. & satis videtur q̄d possunt petere pœnam per iura priora, nisi auaritiæ causa extorqueant, vt ĵ. d̄ vsu. nemo. argu. Vel melius dicas, ꝙ si pœna apponitur loco interesse. secūdum hoc potest petere pœnam quanti sua interest. 2. ff. de empt. & ven. prædia. sed si pœna apponitur loco contumaciæ: tunc potest peti pœna & res. ff. de col. bonorum. l. 2. §. si cum d uob. & ff. de tab. exhi. locum. §. condemnatio. si autem apponitur in fraudem vsurarum, peti non pōt. ĵ. de emp. & vēd. ad nostram. & ff. de actio. emp. & uend. Iulianus. §. idem Papinianus. Et ita isti p pœnam compellendi sunt stare arbitrio, vel etiam p res depositas, vt eas darent victori. ff. eod. litigatores. §. quod ergo. siue ergo pœna promissa fuit a parte parti, siue ꝓmissa ipsi arbitro. quia tūc compellitur mihi cedere actionem, quia quod causa mei fit, meū est. ff. de eden. p̄tor. §. 1. & si contemplatione alicuius aliq̄d fit, eius est periculum, ff. de præscr. verb. si gratuitam, §. vltim. Sed nunquid pœna recepta potest peti vt stet sententiæ; Arg. ꝙ non ff eo. l. 2. & C. eod. l. 1, & 2. q̄a contrarias actiones intendit, & ideo non auditur. arg. s̄. de electio, cum inter R. & B. & C. de fur. l. 1. & ĵ. de appel. solicitudinem. & in auth. de iudi. §. q̄a vero. coll. 6. vbi de hoc dicitur expresse. & hoc est verum, nisi in compromisso dictum sit, vt pœna soluta stetur arbitrio, ff. de transa. l. pe. C. de transa. cum proponas. & 25. q. 2. quæcunque. vbi de hoc. & prædicto c. qui mancipium.

1 Ad hoc facit stylus curiæ, quo sēp sic scribit, ɔtra nō seruātē arbitrium factū sub pœna ad idē ĵ. eo. per tuas. Io. And.

2 Vide Inn. in c. suā ĵ. d̄ pœn.

sua nobis querela mōstrarūt, ꝙ cū inter eos ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, sup vsuario[a] cuiusdam nemorisque quæstio verteretur: in reginā[b] Francorū fuit cōꝓmissum vtriq; quæ causæ meritis intellectis arbitriū duxit per diffinitiuā sententiam ꝓmulgandū: & inf. ¶ Quamuis autem secūdum regulam iuris ciuilis, fœminæ a publicis officiis sint remotæ[c], & alibi† dicitur, ꝙ licet summæ opinionis existāt, si arbitriū in se susceperint, vel si patronæ inter libertos suos interposuerīt audiētiā, ab omni sint † iudiciali examine separādæ, vt ex earū ꝓlatione nulla pœna[d] aduersus earū cōtēptores, nullaq; pacti exceptio habeat: q̄a tamē iuxta cōsuetudinē[e] approbatā, q̄ pro lege seruatur ī partibus Gallicanis, fœminæ præcellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur: Mandamus, quatenus hospitalarios, vt arbitrium ipsum, præsertim cum episcoporum fuerit præsentia & cōsilio roboratum, sicut prouide latū est, & ab vtraque parte sponte receptum, obseruent, p pœnā[f] in cōpromisso statutam appellatione postposita cōpellatis.

¶ Idem abbati, & conuentui de Pigrauia.†

† Pisania. Pigamia.

¶ *Ecclesia exempta non potest in præiudicium exemptionis compromittere. hoc dicit. & clare.*

CAP. V.

CVm †tempore C. Papæ præd. nostri, & infra. Super cōtrouersijs, quæ inter te, & Mesburgeñ. episcopum, &

† Ca. 2. e. ti. in 3. comp.

CVm tempore.] Minor ecclesia in piudicium Papæ, de libertate compromittere non potest. Et diuiditur: nam in prima recitat factum compromissi. In secunda laudum latum: quod pro parte approbat, & pro parte reprobat: ibi, Quia legitime. In tertia rationem reprobationis: ibi, Cum & si. Abbas.

CASVS. Abbas de Pigrauia priuilegia & alias indulgentias à sede Apostolica tempore Cælestini meruit obtinere, propter quod episcopus Mersbugensis. diæcesanus. eius contra ipsum grauiter est commotus, vnde abbas super controuersijs quæ inter ipsum ex vna parte, & episcopum & quosdam monachos ipsius abbatis ex parte altera vertebatur. promisit se arbitriū Magdeburgen. archiepiscopi fide hinc inde data seruaturum: Archiepiscopus arbitrium sub certa forma, super controuersijs illis promulgauit, pronuncians quod abbas renunciet priuilegijs & indulgentijs libertatis: Demum orta est discordia inter ipsos occasione huiusmodi arbitrij, propter quod ipse abbas, & procuratores episcopi, ad sedem Apostolicam accesserunt: Papa examinato compromisso & arbitrio, quia constitit ei legitime, quod fide hinc inde data compromissum fuit in archiepiscopum prædictum, arbitrium ipsum decernit obseruandum, exceptis capitulis illis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eiusdem, in arbitrio sunt expressa. quia etsi sponte vellet abbas illis.

quosdam tuos monachos vertebatur, te ꝓ missiti arbitrium Magdeburgen.[a] archiep̄i seruaturū, & inf. ¶ Quia legit[i] me constitit, quod fide [b] hincinde data, compromissum est in archiepiscopum memoratum; Nos arbitrium ab ipso probatum, decernimus obseruandum, [c] illis duntaxat capitulis [d] exceptis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eisdē, ī arbitrio sūt expressa; ¶ Cum & si sponte volueris, de iure tamen nequiueris, sine licentia Romani Pont. renūciare priuilegijs vel idulgentijs libertatis, [f] q̇ monasteriū illud inducāt ad ius & ꝓprietatē Romanæ ecclesię pertinere.†

¶ Idem episcopo sācti Andreæ, & abbati de Bechot.†

¶ *Arbiter non habet potestatem iudicandi vltra comprehensa in compromisso, ideo coram eo fit reconuentio.*

CAP. VI.

CVm †dilectus filius, & infra. ¶ Vtrum coram arbitris reconuentioni sit locus, postulasti per sedem Apostolicam explicari. Nos igitur respondemus, quod licet in iudicio conuenientem recōuenire valeat is, qui coram iudice conuenitur, coram arbitris tamen reconuenire non potest, [g] cum arbitri iudicare non ualeant, nisi [h] de his tantum, super quibus in eos extiterit cōpromissū

bas illis renunciare, de iure tñ non posset renunciare priuilegijs vel indulgentijs libertatis, sine licētia Romani Pontificis, quæ inducāt monasteriū ad ius & ꝓprietatem Romanæ ecclesiæ p[er]tinere No. q̈ iuramentū quatenus tangit ius alterius, nō tenet. Itē arbitriū pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. Itē exemptus non potest renunciare priuilegio libertatis sine licentia illius, cui sub est.

[Gl. seq. no. in iudicium compromissi, signat contrariu, & soluit.]

a ¶ Magdeburgen. archiepiscopi.] ex hoc vr̄ q̈ ordinarius possit esse arbiter. [1] argu. s̄. de elec. causam quæ & in Auth. vt differentes iudices. §. si vero contingit. col. 9. Item & delegatus. j̄. de præsump. litteras. & j̄. de præb. nisi. & j̄. e. cū oli. lex tamē vr̄ cōtradicere, ff. e. sed & si ī seruū. §. 2. & 3. q. 7. ca. infamis. §. tria. ver. si qs vero. sed hic solum prohibet quod ordinarius non potest iubere vt partes in se compromittāt, ff. de tut. & cura. l. 4. §. prætor.

b ¶ Vide hincindedata.] s. in f. eo. ex parte C. eo. l. ne in arbitris. 2. sed iurare arbiter non debet. C. e. auth. decernimus, secundum quosdam. sed verius est quod nec etiam partes.

c ¶ Obseruandum.] metu pęnę, si apposita fuit. s̄ e. c. prox. vel metu iuramēti. 22. q. 3. omne quod. & 6. q. 4. quod tñ semel. idem esset si neutrum prędictorum interuenisset, si partes arbitrio consensissent, vel verbis. j̄. x. dies non contradixissent. C. eo. cum antea.

[Gl. seq. no. pro parte. &c. alleg. tria iura, signat vnū contrarium, & soluit.

d ¶ Capitulis exceptis,] No. q̈ arbitrium pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. sic j̄. de p̄b. dilectus. &c. nisi. & 2. q. 6. post appellationem. §. si qs ex plurib. licet ui deat ꝓ arbitri sn̄ia nō debeat ꝓ parte valere, pro parte nō ff. de arbi. qd tñ. in princi. Sed illud obtinet vbi simul de pluribus debuit ferre sn̄iam, & non tulit de omnibus: sed in vno capitulo non pōt tenere pro parte. ff. fa. erc. in hoc iudicio. Sic & sentētia pro parte tenet, & pro parte non, immo corrigit j̄. de test. Raynunius. & c. Raynaldus.

e ¶ Nequiueris.] arg. ff. delib. cau. si vsumfructum. & l. 1. & 2.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Libertatis.] nec etiā poterat arbiter in hoc interuenire; quia in causa liberali arbiter interuenire non potest. ff. eod. non distinguemus. §. de liberali. & s̄. de in integ. restitu. causa restitutionis. in fin. S. d cōtra j̄. de prescrip. cum olim. Sed quantum ad se, potuit renunciare, & non quantum ad Papam priuilegijs libertatis, vt j̄. de re iud. suborta. & j̄. de dona. inter dilectos: alijs autem priuilegijs bene posset renūciare. j̄. de priui. si de terra, &c. accedentibus.

1 Concord. tex. cum gl. & Berto. in Auth. si vero contigerit. C. de iud.

† Hinc vr̄ in ferri q̈ ecclesia exempta non pōt renunciare priuilegio libertatis p[ro]pria l. si qs in conscribēdo. C. de pact.

2 Ibi partes iurent stare arbitrio. Io. And.

CVm dilectus.] Coram arbitro non habet locum reconuentio. communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Reus conuentus in iudicio potest reconuenire actorem suum: quærebatur vtrum coram arbitris locū haberet reconuentio, sicut in iudicio, cum arbitria ad instar iudiciorum sint redacta: Respondet Papa, quod licet in iudicio conuentus reconuenire valeat conuenientē: tamen coram arbitris reconuentio locum nō habet: quia arbitri iudicare non possunt, nisi de his tantum, super quibus in eos extitit cōpromissum. No. q̈ reconuētio coram arbitris fieri nō posset.

[Gloss. seq. ponit quatuor vel quinque casus, in quibus non procedit reconuentio.]

g ¶ Non potest.] cessat reconuentio corā arbitro, ut hic dicit. Item in criminibus non habet locum reconuentio. 3. q. 11. c. 1. quia non relatione criminum, sed innocētia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. Item in causa spoliationis. j̄. de rest. spolia. ex conquestione, & melius. j̄. de ord. cog. super spoliatione. nisi de alia spoliatione vbi est hoc expressum. Item in omni momentanea possessione, C. qui legiti. perso. l. vl. Item in spoliatione facta ecclesijs & ecclesiasticis viris. arg. j̄. de iure patro. relatum. §. ad hoc. & est expressum, ff. de iud. l. 2. §. item si agatur.

[Gl. seq. potuisset apertius recitari distinguēdo cū Ioan. & Vicen. quod arbitraria & iudiciaria conueniunt in principio, medio, & fine causæ.]

h ¶ Nisi de his.] vel eis cohærentibus, sine quibus cā commode expediri non potest: unde potest statuere diem solutioni faciendæ, ff. eo. si cum dies §. vlti. & l. quid tamen. §. solutioni. & l. Celsus. Item potest cognoscere de cā in integrum restitutionis, q̄ incidit in negotio de quo compromissum est. s̄. de in inte. rest. causa restitutionis. Sed nunquid potest cognoscere super petitione dupli, ut ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. pen. Videtur quod sic: quia sequitur ex delicto in arbitrio commisso. Sed contra arg. est quod nō cognoscit super pœna contumacis. ff. eo. quod tamen. §. ult. arbitria tamen redacta sunt ad similitudinem iudiciorum. ff. eod. l. 1. Circa istam materiam not. quod arbitria stricta uia incedūt: nil enim extra compromissum facere potest arbiter, ff. eo. nō distinguemus. §. vlti. nam solum id venit in arbitrium, de quo dictum est, ut steniat ff. eo si cum dies. §. plenum. saluo eo qđ dicitur in principio notulæ: sed in iudicio veniūt omnia quæ expresse non prohibentur j̄. de cau. pos. cum ecclesia. & ff. de iud. solemus. Item arbiter non potest punire contumaciam litigatoris, nec testes potest cogere, ff. eodem. quid tamen. §. 1. nisi in casu quem habes s̄.

† et oñ.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compil.

bes. s̃ de off. deleg. suspicionis. & hoc est verū quod non pōt punire cōtumaciā, nisi in cōpromisso hoc actum sit. ff. de iud. l. 2. §. vlt. & ff. eo. non ex omnibus. i. quę intelligit̃ sm illam de iudic. quia arbiter nullā habet iurisdictionem. ff. de re iud. p̃tor. Item arbiter nō pōt pronūciare nisi vtraque parte præsente, nisi hoc inter litigatores conuenerit. ff. eo. diem. §. si quis litigatorum. Item non potest citare partes, nisi ad locum, in quo cōpromissum factū est. ff. e. si cū dies. §. si arbiter. Item arbiter nō pōt delegare arbitriū. ff. eo. in cōpromissis. & l. non distinguemus. §. quę situm. Itē satisdatio non præstatur corā arbitro: quia sufficit penę compromissio. in authē. de lit. §. ad excludēdas. in fi. col. 8. Itē in arbitrio nō potest mora purgari, vbi dies præfixus est ab homine. ff. eod. Celsus. secus in iudicijs. C. de fi. inst. sancimus. & ff. si quis cau. & si post tres. Itē sñia arbitri. non infamat. ff. de ijs qui no. infa. quid ergo. & cōpromissum. & hoc ideo: quia non pot cognoscere de crimine quod infamet. ff. eo. non distinguemus. §. Iulianus. & fu. de in inte. rest. causa. in fin. in his omnibus discrepant arbitria à iudicijs. Itē & in alio si partes renunciāt appellationi, & pactum faciunt de non recedē do ab arbitrio, nihilo minus recedere possunt C. e. l. pen. secus circa iudicia. C. de tēp. appel. l. vl. in. fi. & in quibusdam cōueniunt, qa p vtrunq; interrumpit p̃scriptio. C. eo. l. vlt. in. fin. & quantum ad iuramentum calumniæ. C. de iur. calum. l. 1. & 2. §. sed quia.

1 Vide de hac materia Albertinum i repetitio. c. 1. de hęre. lib. 6. q. 10. & in tractat. de agnos. assertio. q. 26.

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cōp.

† Dic per l. istā quod cōtumacia puniri nō pt nisi ... ſtādo: bene tñ in expensis condemnādo. Io. A.

¶ Idem rectori, & fratribus hospitalis sancti Bartholamæi Lucani.

¶ *Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio; tenetur illorum consilium in tractatu electionis requerere, sed sequi non adstringitur.*

CAP. VII.

CVm † olim super eligēdis in hospitali vestro rectore & fratribus, inter vos & Priorem sancti Bartholomæi Lucañ. corā iudicibus delegatis q̃stio verteret, & vtraque pars in eos compromittens a, ipsorum arbitrium se pmiserit seruaturam. super pzato ab ipsis arbitrio vtrinque dubitatio est exorta, q̃ petistis p sedē Apostolicā declarari. ¶ Nos igitur publico instrumēto arbitrium cōtinente diligēter inspecto, cognouimus, quod secundum formā arbitrij, Prior sācti Bartholomęi Lucañ. tenetur habere consiliū † cū familia hospitalis eiusdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore. pp̃ter quod dicimus quod nisi Prior super inueniēdo rectore tractauerit cum familia hospitalis, & ipsius consilium requisierit, nō habet potestatem eligendi rectorem: & si alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verum † habito cū familia super hoc consilio & tractatu, Prior libere potest rectorem eligere, duntaxat idoneum, siue concordet siue discordet b familia cum ipso, super inuentione rectoris.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *De rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest.*

CAP. VIII.

COntingit, † interdum quod cum actori: & infra. ¶ Ad hæc generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus c

CVm olim.] primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi. Nos igitur.

C A S V S. inter Priorem sancti Bartholomęi Lucani ex vna parte, & rectorē & fratres hospitalis sācti Bartholomæi ex altera, sup eligēdis rectore & fratrib. in ipso hospitali qo vertebatur; sup hoc commissa fuit cā quibusdam iudicibus: tandem vtraq; pars in ipsos iudices cōpromisit, & ipsi protulerūt arbitriū, sup quo vtrinq; dubitatio est exorta, quā petierunt p sedem Apostolicā declarari: dñs Papa viso instrumento arbitriū cōtinente, ac diligenter inspecto, inuenit quod prior sancti Bartholomæi sm formā arbitrij tenet habere ꝯsilium cum familia hospitalis. & tractare cum ea de inueniendo rectore: propter quod dicit Papa. quod nisi prior tractauerit cu familia hospitalis. & ipsius consilium requisiuerit sup inueniendo rectore non habet potestatē eligendi rectorē. & si elegerit, electio irrita erit, sed habito ꝯsilio & tractatu cū familia sup hoc, Prior libere poterit eligere rectorē, siue ꝯcordet; siue discordet familia cum ipso rectore. No. quod forma arbitrij seruanda est. Item aliquis tenetur requirere cōsilium alterius, sed non tenetur illud sequi.

a ¶ Compromittens.] sic. s̃. e. cum tēpore. vbi de hoc. hanc interpretationem adducit ad duo. secundo obijcit, & soluit.]

b ¶ Siue discordet.] p interpretationem huiusmodi arbitri, possumus illud decretum interpretari. 63. dist. obeuntibus. Plerunque enim tenet̃ quis quærere consilium: sed non tenetur sequi illud. j. de regu. licet. C. de iure emphy. l. vltim. ff. de admini. tutorum. quidam decedens. §. Papinianus. ff. ubi pupil. educ. debe. l. 1. Item & secundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decret. s̃. de ele. cum in ueteri. vbi de hoc. Sed videtur quod superfluū 2 sit petere consilium quod quis sequi nō tenet̃. arg. C. de [illegible] ad probationē. Sed certe potest esse quod tale cōsiliū sit utile quia potest mouere Priorem ad aliqd faciēdum, quod forsitan per se non fecisset. arg. 31. dist. Nicæna. & ff. eo. nē si vnus. §. vlt. alias [illegible] lex, [illegible]. si in tres. Et [illegible] pluri [illegible] inuenitur. 20. dis. de quibus. & C. [illegible] com. l. vlt. ad fin. & arg. ad hoc [illegible] tiam. Et diligens inquisito facienda est [illegible] bus. supra de election. cum terra. [illegible] habito [illegible] an expediat ei sequi consilium [illegible] l. 2. in fin. Et præterea sufficit quod ita scriptum est. ff. qui & à quibus, nosq; exit. & 6. q. 3. scriptum est in lege. & j. de præsc. ptio. ad audientiam. Et quia istud arbitrium approbatum fuit à partibus, ideo seruandum est.

† al. ita: Verum habito fratrū, & familiæ super hoc cōsilio & tractatur

2 Nō est superfluum, qa vt ait Seneca in lib. de 4. virtutib. Prudētis est propriē examinare consilium.

† In cōcilio generali Lateran. c. 40.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cōp. & reliqua pars huius capitis, hr̃ i [illegible] & [illegible]

COntingit.] C A S V S. Prohibetur & in hoc capitulo ne super rebus spiritualib. compromittatur in laicum. No. q nō valet compromissio facta in laicū de rebus spiritualibus.

[Gl. seq. fortificat textum p tria iura. allegat quinque iura in cōtrarium, soluit distinguendo ciuiles & spirituales causas: laicos solos & mixtos clericis & auctoritate Papæ & inferiorum.]

c ¶ Spiritualibus.] sic enim patet quod de rebus spiritualibus in laicum compromitti non potest, etiam incidenter: quia laicus de talibus cognoscere non potest. infra qui fil. sint legit. lator. Et ecclesiastica negotia tractare non debent laici. j. de iudic. decernimus. Et de vniuersa ecclesia male iudicat, qui quærit iudicium.

iudiciũ laicorũ.11.q.1.placuit.Sed contra 2 q.1. nos si. & 16.q.1.plures.32.dist.c.pter hoc.§ verum.& §.2.q. 5.Mennã.nam & in infamẽ compromittit.3.q.7.c.infamis §.tria.in si.dicas ꝙ de rebus mere ciuilibus quibus nullum spirituale est annexum,bene potest compromitti in laicum. arg. huius cap. cum enim tantũ prohibeat de spiritualibus: de tẽporalibus permittit. argu. quia quod de vno prohibetur, de altero cõceditur. 21.dist.qualis. ĵ. eo. exposita. Si vero cõpromittitur in laicum de rebus etiam spiritualibus, non tenet arbitrium,vt hic. Sed si compromittàtur in clericũ & laicum, auctoritate tamen superioris, videtur ꝙ valeat,tum quia non simpliciter in laicum, tum quia auctoritate superioris. ĵ.eod.c proxi. alias auctoritate propria hoc facere non possent, & magis dignũ trahit ad se minus dignũ, vt sic potius res valeat quam pereat ĵ. de consecr.eccle.vel alta. quod in dubiis, & ĵ. de verb. signific. abbate. sed in laicum tantũ compromitti etiam auctoritate episcopi nõ potest.sicut credo,nisi auctoritate Papæ, vt 32. dist.ca. præter hoc.§.verum.2. q.5. Mennam & c.nos si.ea. causa.q.7. episcopus etiã causam spiritualem laico committere non posset: cũ ius spirituale non cadit in laicum:99.dist. bene quidem. & argu ŝ.de elec.sacrosanct.& ca.Massana.1 Vnde dico quod laicus de rebus spiritualibus nullo modo iudicare potest nec principaliter nec incidenter. Et quod ecclesia tres personis tantum causa spiritualis sit committenda est argum.sup de offic. delega. cum te consulente, & ca.super quæstionum §. fin. versic. quod si.

compromittatur in laicũ: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ *Auctoritate iudicis causa etiam delegati potest de causa spirituali in clericum & laicum compromittit: & si arbitrium est a partibus receptum, debet a partibus exécutioni mandari. licet per generalem procuratorem factum fuerit cõpromissum. Si autem nõ fuit arbitriũ, ap probatũ & pœna fuit apposita, agitur ad pœnã alias ad interesse. hoc dicit, generaliter inhærendo literæ:*

CAP. IX.

PEr † tuas litteras intimasti, quod cum super executione arbitrij, quod inter haspitalarios sancti Ioannis,& plebanũ de Piscia†,sup hospitali sancti Allucij †latũ erat,a nobis litteras accepisses: & infra.

¶ Plebanus proposuit, ꝙ† ad causã tractandum procuratori dedit generale mandatũ a,non tñ ei mandauit, vt sine speciali mãdato compromittere posset,vel trãsigere super eo. Et præterea procurator iam dictus de assensu canonicorũ b suorum nõ fuerat institutus: & ideo dicebat arbitriũ non valere. pstertim cũ procurator fines mãdati c excesserit,& arbitriũ fuerit p vnum clericũ & duos laicos promulgatũ,licet ipsi de assẽsu Genueñ † archiepiscopi, cui causa cõmissa fuerat,arbitriũ protulissent.& infra.

¶ Super quo fraternitati tuæ taliter respõdemus quod si ex parte pleba-

& præterea arbitrium illud fuerat per vnum clericũ & duos laicos promulgatum,& ideo etiam non valebat. archiepiscopus super his consuluit dominum Papam:respondit Papa, ꝙ si ex parte plebani arbitriũ receptum fuit,indistincte ratũ debet haberi,& executioni mãdari secundum formam mandati Apostolici: Si vero non fuit receptum, distinguitur, vtrum fuerit de obseruando ipso pœna statuta, vel non: si pœna fuit apposita, potest agi ad pęnam; si nulla fuit pœna statuta, sed simpliciter promissum fuit ꝙ staretur sententiæ arbitrorum, procurator ad interesse poterit conueniri: quia iuramento suo seipsum psonaliter obligauit, & non ecclesiam: quod autem à duobus laicis, & ab vno clerico dr̃ esse latum,non nocet:cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua compromissum est, fuerat delegata. Nota ꝙ procurator generaliter ad agendũ vel defendendũ datus,non potest compromitterre vel transigere sine speciali mandato. Item procurator de consensu capituli constitui debet.Item procurator fines mandati non debet excedere:quod si fecerit,ecclesia.vel dominus non tenetur,nec ei nocet,vt hic patet.Item iuramentum personale est, & ideo non obligat alium quam iurantem.Item in laicum & clericum de re spirituali & auctoritate superioris potest compromitti, vt hic videtur.

† Pisia

† Albatij.

† In aliquot vetustissimis exẽplaribus ita: ꝙ licet ad cãm tractãdam, procuratori suo dederit generalem mandatum c.ã quæ lectio planior est.

† Ianuen.

† Cap.1.eo. tit.in 4. cõpil.

1 Per quę iura patet ꝙ et sup electione prælati vel clerici nõ posset in laicũ compromitti [illegible] tlnn.Io. An.

PEr tuas.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda distinctio. alias distinguens respõsio: ibi, Super quo. Abbas.Sicanus.

CASVS.Inter hospitalarios sancti Ioãnis, & plebanum de Piscia super hospitali sancti Allucij quæstio vertebatur:causa super hoc fuit cõmissa Genueñ. archiepõ, Tandẽ procurator plebani cũ parte altera auctoritate Genueñ archiepi iudicis delegati, compromiserunt de quæstione illa in vnum clericum & duos laicos iuramento a procuratore plebani interposito:illi ptulerunt arbitrium:hospitalarij impetrauerunt litteras ad archiepm Pisanum super executione arbitrij, cum plebanus nollet arbitrium obseruare, plebanus coram archiepõ proposuit,ꝙ ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum,non tñ ei mãdauit vt sine speciali mandato compromittere posset vel transigere:& procurator ille de mandato capituli sui non fuerat constitutus.& ideo dicebat arbitrium non valere cum procurator fines mandati excesserit:

a ¶ Generale mandatum.]bene allegabat: quia licet haberet generale mandatum ,transigere tamen non poterat seu componere.ff.de procu.mandato.& C.de transact.transactionis,Sed si clausula de rato fuit apposita,tunc videtur ꝙ transigere possit,aliter nõ,quia adiectio illius clausulę aliquid operatur.argum.ff.de vsur.si stipulatus.& ĵ.de religio.domi. cum dilectus. & videtur expressum.ŝ.de trãsac.contingit.Sed obstare videtur.ff. mand.creditor.§.vlti.Dic de hoc ut notatur in prædicto cap. cum dilectus.& vt dixi supra de transactio.contingit.in glos.quæ incipit , nota, in fine.

* [Gl.seq.cum seq.ordinatim iustificat primam, secundam,& tertiam allegationem plebani.]

b ¶ Canonicorum.] vnde non valuit qđ p eum factũ fuit,si cõsensum canonicorũ nõ habuit.ŝ.de procu.c. 1. capitulum sine cõsensu plati agere nõ põt.ĵ.de iudic.causam quæ.De hac materia dictum est.ŝ. de rescript.edoceri.& c.de procu.c.1.

c ¶ Fines mandati.] vnde non valuit quod vltra fecit.ŝ.de offic.delega.cum olim.& C.de procur.si procurator.& ff.mand.si diligenter.2.& ŝ. de rescriptis. cum dilecta.

Semper fines mãdati custodiendi sunt.Io. And.

Glo.seq.

[Gl.seq..ustificat mandatum Papæ,dicens id sumi ex trib.legib.in fi.quærit opponendo,& soluit.]

a ¶ Ratum haberi debet.] licet pcurator non h[illegible]uisset mandatum ad hoc,ex quo tñ clerici ratum habuerunt arbitrium,est obseruandum:& valet,ff.de procu mandato & §.de trã fact.contingit. Idem esset si egressus fuisset fines mandati,ex quo ratũ habuit dñs factum pcuratoris. §.de offi.deleg. cum olim.Idem esset & si nullum mandatum habuisset, postquam ratum habuerunt:qđ eorum noĩe fecit. ff.de iudi.licet verum. ideoque debet arbitriũ executioni mandari. vt hic dicit. Et quod dĩ hic,colligitur de tribus legib. Si enim arbitrium à partib. approbatur, vel etiam silẽtio decẽ dierũ,ex eo datur actio,& exceptio.C.eo cum antea. Si vero arbitriũ non fuit receptum, & pœna fuit apposita: tunc agit ad pœnam. C.eodem l.1. & ita per pœnam ad seruandum arbitrium quis compellit.§.eo. dilecti.Si nulla fuit pœna statuta, sed simpliciter compromiserant stare arbitrio,agi potest ad interesse ex stipulatu.& hoc vltimum colligit. ff.eod.diem.§.vlti.ff.si quis in ius voc. non ierit.l.vlti. vnde iste procurator tenet̃ ßm istam distinctionem ad pœnam, vel ad interesse,cum ipse seipsum ẽt suo iuramento personaliter obligauit,si non habebat ad hoc mandatum. Sed qualiter agitur contra procuratorem cum ipse nõ intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eũ sibi obligare? Sed id pueniṫ,quia se obtulit defensioni alienæ,cum non hẽret mandatum sufficiens ad hoc ff.de proc.Plancius.& licet pars aduersa nõ intẽderat eum sibi obligare. tñ obligatur, vt dicit lex: qa sæpe extra id quod agitur nascitur obligatio. ff. commod. ff.is in fine.

† Vide l. Plancius. ff. de procura.

ni arbitrium receptũ fuerit,indistincte ratum a habere debet:ac per hoc iuxta tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si vero receptum non fuerit,refert,vtrum fuerit, vel non,de obseruando ipsum pœna statuta Et quidem si pœna fuerit apposita, agi potest ad pœnã: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter quod starẽtur sententiæ, fuerit compmissum: procurator ad interesse poterit conueniri, † quia iuramento suo seipsum personaliter,non ecclesiam poterat obligare,Quod autem a duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatum, nequaquam obuiare videtur,cũ auctoritate b dicti archiepiscopi factum sit,cui causa de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Colonien̄.

¶ Si per duos electos ad eandem prælaturam, in discordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromissum,ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliã electionem.hoc dicit.

[Glo.seq.notat,quod delegatus,&c. signat contrarium,& soluit.]

b ¶ Auctoritate.] & ita auctoritate superioris potest compromitti in laicum,& clericum simul de reb.spiritualibus,de hoc dictum est §.e proxi. Item vr̃ hic q delegatus mandauit sententiam arbitri executioni, & si ipse nollet pcedere. q delegatus possit arbitrum compellere,& non ordinarius.arg.C.de iudicijs.l. vlt. arg.contra ȷ̃ de foro comp.si quis contra. Sed hoc verum est qñ delegatus datur vel ad exequendum arbitrium, 1 vel ad compellendum arbitrum: aliàs ordinarius debet compellere arbitrum vt procedat.ff.e.l.[illegible] prætor.Bernar.

1 Vel cum arbiter assumptus sit ad cognoscẽdum de recusatione legati. §. de offic. deleg. suspicionis lo A..d.

Ex parte.] Morte alterius compromittentium expirat compromissum Primo ponitur consultatio. Secundo responsio:ibi,Breuiter.Abb.Siculus.

CASVS. Vacante præpositura sancti Cuneberti in Colonia, canonici eiusdẽ ecclesiæ vota sua diuiserunt in duos: quidam elegerunt H. de Iuliaco,& quidã alij elegerũt C.de Lombardia: postmodum cum partes essent in præsentia Colonieñ. archiepi, & tractarẽt super huiusmodi electionibus, in ipsum super hoc fide præstita compromiserunt: qui causæ meritis diligẽter auditis & intellectis,diem ad ferendam diffinitiuam sententiam partibus assignauit: pendente dilatione alter electus H. de Iuliaco de medio est sublatus: Archieps hoc audito, canonicis phibuit, ne pendente sua sñia ad aliam electionem procederent,sed quidam eorũ nihilominus B.Colonieñ. canonicum in præpositũ elegerunt: die ergo q[illegible] debebat ferri sñia,partib. coram archiepo constitutis, dictus B.allegauit.q archieps vlterius procedere non dẽbat,cũ per mortem alterius compromittentis videatur compromissum finitũ: archieps consuluit super hoc dñm Papam. Rñdet Papa,[illegible] licet compromissum per mortem ipsius H. sit finitum,prius tamen de meritis prioris electionis cognoscere debuit,quam processus fieret ad secundam:quia dictus C. superstes ius habet: secundus vero non. No. q finitur compromissum p mortem alterius compromittentis,secus in iudicio.

CAP. X.

Ex parte tua nostris est auribus intimatum,q vacante præpositura sancti Cuniberti† Colonia, canonici eiusdẽ ecclesiæ uota sua diuiserũt c in duos uidelicet H.đ Iuliaco,† & C.đ Lõbardia,& inf. Cũ que postmodũ tractarẽt sup electione huiusmodi, & partes in tua psentia constitutę,in te demũ suphoc fide d pstita, cõpromittere curauerũt:q. causę meritis diligẽter inspectis,ad pferẽdã difinitiuã sententiã, diem ipsis consentiẽtibus prefixisti.Interim vero p[illegible] H. ab una parte el[illegible] sublato đ medio,supradictis canonicis inhibere curasti, e ne tua pendente sententia, procederetur ad electionem aliam faciendam,quorum

† Galiberti.

4 Viliaco.

c ¶ Diuiserunt.] quod non est nouum nec reprehensibile.8.q.1.non [illegible] & 63.dist.c.vlt.

d ¶ fide pstita.] de qua habes.§.eo.cũ tempore.ßm leges non dent iurare,sed pœnam possunt partes apponere.in auth.de iud.§.quia vero.coll.9. & C.eo auth. decernimus.

e ¶ Curasti.] & bene ; quia pendente electione illius superstitis,non est alia electio celebrãda §. de elec.cõsiderauimus.& ista electio primo debuit reprobari q fieret transitus ad secundam.ȷ̃.de concessione præbendæ.post electionem ad fin.& §.de electionib. auditis. vbi de hoc,

[Glo.seq.ponit duo,quæ fortificant allegata per B. & eis respondet.]

a ¶ Alle-

quidā nihilominus B. Colonieñ, canonicum elegerūt Die igitur quo sententia proferri debuit, in tua præsentia partibus constitutis, dictus B. allegauit,[a] quod procedere vlterius nō deberes. Quapropter tibi edoceri a nobis humiliter postulanti, breuiter respondemus, quod licet arbitrium[b] sit finitum per mortē ipsius† H. prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere,[c] quam processus fieret ad secundam: nam si dictus C. superstes ī electio ne ius habet, secundam cōstat penitus nō valere.

¶ Idem electo† & abbati sancti Zenonis & C. canonico Veroneñ.

¶ Arbiter post rem iudicatam super discordijs nouis assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiam si de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.

CAP. XI.

EXposita nobis Feltreñ.† & Belueñ.† electi petitio cōtinebat, q̄d cū causa, q̄ inter antecessorē suū ex parte vna, & ciues† Teruisinos ex altera, sup districtu & reb⁹ alijs uertebatur, p sentētiā Hostiensis episcopi tūc Apostolicę sedis legati fuerit terminata: & inf. Tādē sup q̄busdā discordijs, q̄ hīc inde videbantur exortę,[d] in ducē Venetorū tāquā in arbitrū, cū parte altera cōpromisit:[e] & inf. ¶ Licet autē eidē duci litteras nostras miserimus, vt ad cōponēdū īter partes laborare dēret, cū tamē intētionis[f] nostrę ñ fuerit immutare

a ¶ Allegauit.] & male, vt declarant sequentia: quia primo constare debuit de hac electione, vt dictum est in prima notula, sed mouit eum forte, quia dicit lex quod mortuo altero ex litigatorib. qui dederat fideiussorem iudicio [illegible] causa, prætor nō debet eum iubere ammodo exhibere, ff. qui satisda. cogan. si decesserit. & sententia lata post mortem litigatoris non valet. ff. de re iudi. in summa. §. vlti. & l. seq. Sed hoc non est verum generaliter, immo sententia debet ferri post mortem, saltem propter accessoria. ff. de rei vend. vtique. & mortuo eo qui appellauit, necesse est hæredibus causam finiri. C. si penden. appel. mors interue. l. 1. quasi per tot. Ita & hic necessaria est sententia quantum ad canonicos, qui quasi hæredes sunt quo ad ius eligendi, si alterius electio cassetur, & quantum ad alium electum, ut sciatur an sua electio sit canonica, per mortē alterius non perdit iste ius suum, nec acquirit si ius non habe[illegible] iudex [illegible]am finire antequam sic tertius eligeretur vt de omnibus constaret. Sed illa vid[illegible] melior allegatio, q̄ vlterius non procederet: quia cum ipse cognosceret tanquam arbiter ex cōpromisso, & compromissum finiat morte litigatoris, vt hic dicit, & ff. eo. diem proferre. §. 1. & l. sed interpellat. ulterius cognoscere nō debat. Sed licet sit finitum compromissum p mortem alterius, tñ procedere pōt, cum sit iudex ordinarius suo iure pp rōnem quæ reddit s̃. & in ipsa l. litter. inferius: nec vt verus arbiter cognoscebat, a. g. j. de pb. nisi quia de matrimonio carnali in arbitrum compromitti nō pōt. s̃. de transac. c. vlt. & s̃. de in integ. rest. c. pen. in fi. & hic de matrimonio spirituali agit: alias arbiter post mortem alterius. litigatorum non procederet nisi iterū compromittatur in ipsum à successorib. per leges prædictas proxime.

¶ Vide l. diē proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. ff. eo.

† al. ita: electo abbati.

b ¶ Arbitrium.] id est compromissum. ff. eodem. diem. §. 1.

c ¶ Cognoscere.] vt ordinarius, ut dixi: aliàs si ordinarius non fuisset, non posset cognoscere, vt dictum est. Et sic habes, q̄ in ordinarium potest compromitti. s̃. eo. cum tempore. vbi de hoc.

EXposita] Communis est diuisio. Secunda. ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter episcopū Feltreñ. & Belueñ. ex vna parte, & ciues Teruisinos ex altera, super districtu seu iurisdictionibus & rebus alijs quæstio vertebat, quæ per sententiam Host. episcopi Apostolicæ sedis legati fuit terminata: tandem occasione ipsius sententiæ, quædam discordiæ orte fuerunt inter eos: super quibus discordijs partes compromiserūt in ducem Venetum; vt eius arbitrium seruaretur, obsides super hoc ab vtraq; parte recepit. Papa insuper eidem duci mandauit, ut ad componendum interponeret partes suas. Idem dux contra sententiam legati iniquum protulit arbitrium; Episcopus Feltreñ. conquestus fuit domino Papæ; & ipse scribit quibusdam iudicibus super hoc dicens, q̄ licet eidem duci litteras suas misisset, vt ad componēdū interponeret partes sua, non tamen fuit suæ intentionis immutare sñiam legati, vel suscitare quæstiones per eum sopitas: Vnde mandat quatenus nō obstantibus litteris illis, quicquid per prædictum ducem factū inuenerint cōtra sententiam p̄dictam, debeant in irritū reuocare. districtius prohibentes eidem, ne vlterius in compromisso procedat, & compellentes eundē per censuram ecclesiasticam, ad restitutionem obsidum datorum vt ipsius arbitrium seruetur Nota recurrendum esse ad intentionem scribentis. Item arbiter de alio arbitrari non debat nisi de quo compromissum est: quod si fecerit, non ualet: & ita forma compromissi seruanda est.

Felcen. Filien.

† Belnen. Belien.

d ¶ Exortæ.] ex hoc patet q̄ compromissum non fuit factum super ijs quę in sententia continebātur, sed super discordiis quę postea ortæ sunt.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.

e ¶ Cum parte altera compromisit.] supple, in ducē, qui contra sententiam veniens iniquum arbitrium promulgauit: & sic pōt compromitti in laicum d̄ reb. ciuilib. vt hic dr̄. sed non de spiritualib. vt s̃. eo. contingit. vbi de hoc. Sed qualiter potuit compromitti in ducem de his super quib sñia lata erat? nam trāsactio siue compositio fieri dēt de re dubia, in lite incerta. ff. de transactionib. l. 1. sed cū res hic certæ erāt p sñiam, à qua non fuit appellatum nec supplicatum: iō transigi siue compromitti non potuit.[1] C. de transact. si causa. & ff. de transactionib. et post rem. & ff. de cond. indeb. elegantem. §. si post. Ad quid compromissum fuit hic de certa re? hæc dubitatio soluitur in littera: quia non fuit compromissum ad hoc vt sententia mutaretur. sed vt illi duo duce mediante, desisterent ab iniurijs quas faciebant episcopatibus illis, ut infra sequitur.

1 Host. stabat huic obiectioni dicens pp hoc compromissum non valuisse. Ioan. And.

f ¶ Intentionis.] semper recurrendum est ad intentionem scribentis, ut hic dicit. & supra de procu. petitio. & supra de offic. ord. licet. & s̃. de vsu pal. ex tuarum. & infra de præbend. cum causam. & ca. vlti. quia eius est interpretari cuius est condere. infra de sen. ex com. inter alia. & 11. q. 1. sicut. §. ex his. & C. de legibus l. vlt.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.

a ¶ Reuo-

a ¶ Reuocetis.] sed vr ꝙ arbitriū tale non sit reuocādum, siue sit æquū siue iniquū. ff. de arbit. diē. §. stati. Dicas ergo ꝙ siue qs fuerit arbitrator siue amicabilis cōpositor. non est stādū iniquo arbitrio, sed reducendū ad arbitriū boni viri. ff. pro so. l. societatem. §. arbitrorum. immo & si iurasset dēt reuocari. j. de iureiuran. Quintauallis. & ff. de ritu nup. quanq̃. ff. de oper. lib. si libertus. siue etiā arbiter fuerit, & eodē modo nō est standum iniquo arbitrio. s. eo. c. 1. & 2. & præterea reuocatur, quia iam latū erat ꝯtra sñiam directo, sed sup hoc ñ fuerat cōpromissum vt sñia reuocaretur per arbitriū ſm qꝫ in littera dr. & arbitriū non extenditur nisi ad ea tm̄, de quibus cogitatum est & expressū in cōpromisso. s. eo. cum dilecti. vbi de hoc. Bern.

De multis huc spectātib. vide Spec. tit. de arb. §. vlt. & Dynū in c scienti. de regu. iur. lib. 6.

[Glos. seq. allegat tres conco. & duo iura in ꝯtrariū, & sol.]

b ¶ Obsidum.] sic j. de iureiu. ex rescripto. & 23. q. vlti. vt pridē. & ff. qui testa. facere poss. obsides. Sed ꝯtrāt leges: quia liberi homines obligari non possunt. C. quæ res pig. obl. pos. qui filios: & j. ð pig. lator. Solut. obsides bene dari possunt: vt dicunt iura primo inducta: nec dicūtur obligari loco pignoris, sed tenētur obsides, vt fiat quod inter partes conuenit, & ita cū solutum sit arbitriū & reuocatū debent obsides restitui: 2 quia sublato principali, & accessorium j de fid. instru. inter dilectos. j. ð foro comp. si diligenti.

2 Vide nor. per Doc. in ca. ex rescripto. & ad nota. in c. 2. de pign.

Innotuit.] Non valet ꝯpromissū de incerta ꝑsona i arbitriū assumēda. h. d. quo ad titulū. primo ponit factū. 2o dat iudices. ibi, Ideoq;. Ab. Sic.

sñiam ipsam, vel sopitas ꝑ eam querimonias suscitare. Mandamus quatenus (ꝓfatis litteris non obstātib.) quicquid per ꝯnominati ducis arbitrium, contra ipsius legati sñiam inueneritis esse factum, in irritū reuocetis, a ei districtius inhibentes, ne vlterius in compromisso ꝓcedat, eūdem ad restitutionem obsidum b occasione illiꝰ cōpromissi sibi datorum, vt ipsius arbitrium seruaret, per censuram ecclesiasticam compellentes.

¶Gregorius nonus decano, & magistro P. canonico sancti Petri Atrebaren. dioecesis.

¶ Non valet cōpromissum factum in duos siue plures, hoc adiecto, vt in casu discordia eligatur tertius per eosdē, vel alios h. d.

CAP. XII.

INnotuit nobis Gulielmo laico conquerente, qđ cum O. laicus, ipsum super quadā summa pecuniæ corā iudicib. auctoritate Apostolica conuenisset, tandem fuit a partib. in duos arbitros compromissum: sic tñ quod si illi duo adinuicem discordarent, tertium adderent iudices noīati, retēta penes se cōpellēdi partes ad obseruandum arbitrium per dictos arbitros promulgādum nihilominus potestate. c Cumq; tertius arbiter a iudicib. ꝓdictis electus, cum altero duorum ipsū parti alteri cōdemnasset, idem ex eo sentiens se a ꝓdictis iudicib. grauari, ꝙ ipsum ad obseruantiam † huiusmodi arbitrij compellebant, nostram appellauit audientiam, sed ipsi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt sñiam in eundem. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, cum legali d sit prouisione statutum, vt compromissum de incerta persona in arbitriū assumenda non teneat, dictam excommunicationis sententiam denuncietis penitus nullam esse. †

† obseruationem.

† Vide l. itē si vnus. § si in duos. ff. e.

¶Idem abbatissæ, & cōuentui Iotren.

¶ Valet compromissum factū in vnum vel in plures, vt ipsi per se causam diffiniant, vel per alios, quos ipsi elegerint. h. d. secundum intellectū quē sensit gl hic, & Inn. in c præcedenti. qui placet mihi Pan.

CASVS. Quidā laicꝰ nomine O. impetrauit litteras ꝯtra Gul. laicū sup quadā summa pecuniæ, ad quosdā iudices delegatos, corā quibus dictus Gul. conuentus in causam, tandē fuit a partibus in duos arbitros cōpromissū, ita ꝙ si illi duo adinuicem discordarēt, tertiū adderent iudices nominati. retenta penes se potestate compellēdi partes ad obseruandū arbitriū per dictos arbitros promulgandū. sed cū dicti arbitri nō possent esse concordes, dicti iudices tertiū adiūxerunt, q cū altero illorū dictū Guli. condēnauit: idē Guli. a dictis iudicibus compellebāt sñiam obseruare: inde sentiēs se aggrauari, ad sedē Apostolicā appellauit. sed ipsi eius appellatione cōtempta, tulerunt excōicationis sñiam in eundē: vnde mādat Papa, quatenus si ita est, dictā sñiam denunciēt esse nullā, cū iure sit ciuili statutū, vt cōpromissum de incerta persona assumenda in arbitriū nō teneat. No. ꝙ cōpromissū de incerta ꝑsona i arbitriū assumenda nō tenet. Itē sententia excommunicationis post legitimam appellationē lata nulla est.

[Glo. seq. dat simile de iudice. secunda pars rec. per q. an potuerint delegati sibi retinere executionē arbitrij.]

c ¶ Potestate.] sic ēt cōpromittitur in iudicē retenta delegata potestate j. de ob. nisi. & j. de ꝑsumpt. litteras. & tūc iudex pōt vti delegata iurisdictione si expedierit, & arbitraria potestate, vt in decr. nisi. sed hic non poterāt retinere huiusmodi arbitrij executionē, nisi per prorogationē iurisdictionis de consensu partiū, quæ hic interuenit. sed hic nō valuit prorogatio: quia nō valuit cōpromissum de incerta ꝑsona assumenda, & sic non poterat fieri executio, licet intenderēt ꝓrogare iurisdictionē delegatā de vno negotio ad aliud. Be.

[Glo. seq. dat simile de iudice, ꝓcuratore, & tutore: signat ꝯtrariū decre. ꝓx. & remittit, elicit tria argumēta: signat cōtrariū decr. cū speciali. & dupliciter sol.]

d ¶ Legali.] vt ff. eo. item si vnus. §. si in duos. quia ꝯpromissum de incerta persona nō valet, vt ibi dicit: quia in assumenda illa tertia ꝑsona, isti iudices poterant dissentire, & sic res sine exitu futura est. argu. contra. j. e. ꝓx. Sed ibi soluitur. Et sic iudex certus esse debet. alias nō valet cōmissio. s. de rescri. ad hæc. & sic ꝓcurator certus esse debet. ff. de proc. l. 2. sic & tutor incertus dari nō pōt. ff. de test. tut. tutor incertus. & l. duo sunt Titij. & Instit. de leg. §. tutor. & ideo cū a principio nō tenuerit cōpromissū, licet fuerint postmodū cōcordes in assumēda tertia persona, non tñ tenuit arbitriū, & sic nec sñia etiā excōicationis ꝑ hoc lata. Et sic est arg. ꝙ si principale non tenet, nec accessoriū. j. de fo. cōp. si diligenti. & j. de fi. instr. iter dilectos. & C. de leg. non dubiū. Item est arg. ꝙ ab initio nō tenet, postea nō cōualescit. ff. de regu. iur. quod initio & 16. q. 3. c. placuit. §. pōt. ver. ꝙ si priuatus. Itē est

est arg. hic q licet res ad eu casum perueniat a quo potest habere initiu, tn non valet. hic no valuit compromissu; qa tertius arbiter incertus erat. Sed manifeste ꝯ dicit. j. de app. cu speciali. vbi dr q duo arbitri sunt eligedi: & si cocor dare no possint, assumant tertiu: & si tertius arbiter incertus e, qualiter recusabitur? pot dici q illud est speciale i ca recusationis: qa illi arbitri non dicuntur veri arbitri, immo quasi natura iudicum sapiunt: qa iurisdictione videntur habere. arg. s. de off. deleg. suspicionis. vl dicas q non est ꝯtra. ibi enim statuit ius q duo arbitri eligantur a partib. qui de suspicionis causa cognoscat: & si illi duo non concordant, ipsi arbitri eligat tertiu. s. de offi. dele. suspicionis sed partes no eligat illos, vt si discordes fuerit, eligat tertium: sed simpliciter eligat duo, nulla mentione habita de tertio. & ius ostendit ibi qd facere debeant partes, & quid postea ipsi arbitri, cu in hoc non potuerut concordare; & etiam quod dicit hic respicit ipsum factum, vt si tertius eligatur incertus, non teneat compromissum, vt hic factu fuit. Si dictum fuisset hic q certam personam eligerent, si discordassent, tunc valeret. ff. e. ite si vnus. §. si i duos.

CAP. XIII.

Cum a nobis petit: & inf. ¶ Ex parte vestra fuit propositum, qd olim inter vos & Senon. archiepm qo ne suborta, super eo quod idem archieps asserens monasteriu vestru metropolitico iure sibi subesse, procurationes & res alias exigebat a vobis. Tandem in R. S. Angeli diaconum Cardinale tuc Apostolicæ sedis legatum a partib. concorditer[a] compromisso: & pmisso sub certa [b] pœna qd arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, [c] quos idem super hoc deputaret, pcise parerent; magister P. capellanus nr, & I. archidiaconus Senone: mediatores ab eodem super hoc deputati a legato, ordinando & diffiniendo cam huiusmodi terminauerunt. ¶ Nos igit, quod p pdictos mediatores sup hoc actum est, auctoritate apostolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Compromissum ante sententiam latam finitur morte alterius compromittentium, vnde non transit in hæredes compromittentium, nisi de eis sit cautum in compromisso h. d. comprehendendo mentē capituli.

CAP. XIIII.

Compromissu no extenditur in compromittentis hæredes, [d] si de ipsis no caueatur ibide. †

Cum a nobis.] primo ponitur factum. Secundo cofirmatio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Inter abbatissa & ꝯuentum Iotren. monasterij, & archiepm Senonen. vertebatur qo, super eo q ide archieps dicebat monasteriu ipsum metropolitico iure sibi subesse, petes pterea ab ipso monasterio pcurationes & res alias. Tande ꝯcorditer a partib. copromissum fuit in R. sancti Angeli diaconu Cardinale Apostolicæ sedis legatu & copromissu fuit sub certa pœna q præcise pareret arbitrio seu ordinationi eiusde, vel duoru mediatoru, quos ide Cardinalis super hoc deputaret: Legatus super hoc deputauit magistru P. capellanu dni Papæ, & I. archidiaconu Senonen. mediatores: & ipsi ordinando & diffiniendo cam huiusmodi terminauerut: postmodu petiuerut partes a domino Papa, vt ordinatione & diffinitione prædicta ꝯfirmaret: & ipse qd per dictos mediatores super hoc factum fuit, ꝯfirmauit. No. q hæc decr. non ꝯdicit iuri: qa licet in incerto arbitro copromitti non possit: tamen sic potest compromitti q valeat arbitrium, qd laudatum fuerit arbitratu Cardinalis. ff. de arb. si ita.

a ¶ Concorditer compromisso.] & sic de re spirituali potest in ecclesiasticam personam copromitti: quod verum est sup. eod. contingit. vbi de hoc.

b ¶ Sub certa pœna.] s. eo. dilecti. cui tm metu pęnę statur, vt ibi, & C. eo. l. 1. & sic religiosi possunt exigere pœnam, qualiter & qn hoc liceat, dr s. eo. dilecti.

[Glo. seq. duo notat & remittit.]

c ¶ Mediatoru.] sic vr, q arbiter incertus possit assumi, quia hic no fuit expressum de mediatorib. istis; vn impugnatur ꝯtra s. c prox. ff. e. ite si vnus. §. si i duos. Sed dicas q Cardinalis no fuit assumptus vt verus arbiter, nec illi mediatores, sed potius fuerut amicabiles copositores. qui de plano, & sine ordine iudiciario, & sine aliqua cognitione partes concordauerunt. & hoc patet ex verbis illis, arbitrio seu ordinatioi: & ex eo quod dicit inferius: ordinado & diffiniendo. vnde quod factu fuit per legatu siue per illos, quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel si fuerunt arbitri, adhuc cessant cotraria: qa hic no fuit copromissum factu de incerta psona, sed partes dederut potestate legato vt ipse eligeret arbitros, seu mediatores, & ipse elegit certos, & hoc non est ꝯ iura superius signata: & ideo Papa ꝯfirmat ordinatione illorum, quia nec Cardinalis poterat discordare: sed in superiori decret. potuerut discordare, & ita no ꝯtradicit. Ber.

Compromissu.] CASVS. Quæritur an copromissum in arbitros extedatur ad copromittetis hæredes? Et rndet q non, nisi in copromisso de hæredib. sit cautu. No. q copromissu non trasit ad successores nisi de ipsis facta fuerit expressa mentio.

[Gl. seq. facit quinque. primo dicit vnde sumi potuit c. Secundo ponit differentiam inter iudicia & copromissa: & causam reddit. Tertio dat simile in pacto. Quinto dicit quid si alter compromittens solum expressit hærede. Quinto notat, & dat simile de morte arbitri.]

d ¶ Hæredes.] hoc sumptum est de legib. illis. ff. eod. diem proferre §. 1. & l. sed & interpellatur. §. si ab altera parte. secus est in iudicijs. iudiciu [r] enim trasfertur ad hæredes, quamuis de hæredibus mentio non fiat. C. de iura. cal. auth. principales. & hoc ideo qa arbitria stricti iuris sunt; compromissum vero non extenditur nisi ad ea tantum, de quibus expresse in copromisso cauetur. s. eod. cum dilecti. & ff. eod. non distinguemus. §. de officio. nec ad alias personas: vt i legibus prædictis. sic pactum personale non extenditur ad hæredes qnque. ff. de pact. idem in duobus. §. psonale. & l. iurisgentium. §. pactorum. si alterius partis tantum hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus soluitur compromissum. vnde ex vtraque parte debet fieri mentio heredum, alias non transit ad hæredes, vt dicit lex pdicta sed & interpellatur. §. si ab altera. vnde melius diceretur in compromittentium hæredes. & ita soluitur copromissum per mortem alteri[us] copromittentis. sup. eo. ex parte & per mortem alterius arbitrorum. sup. de offi. dele. vno. Bernar.

† Vide l. veteribus. C. de cotra. & comit. stip.

r Et in iudicio semper succedit, et si nihil sit dictu. l. 2. ff. de pto. stipu. in arbitrio succedit si fuerit dictu; in societate vero no succedit hæres, q uis in actione succedat. l. nemo pt. ff. p socio.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER

LIBER SECVNDVS

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Ex concilio Africano.†

¶ Contumax in non comparendo vel non respondēdo excommunicari potest; beneficio autem priuari non debet h.d. Abb. Sic.

CAP. I.

De Quod vult deo a Cēturiensi episcopo, quē b cū aduersarius ipsius, eū petijsset ad cōciliū ītroduci,† iter ro gatus, c an cū eo vellet ex peri ri, primo id promiserat, & altera die respondit hoc sibi non placere,[e] atque discessit; ¶ Placuit, vt nullus eidem cōmunicet, donec f satisfactione præmissa fuerit absolutus. ¶ Nam adimi g sibi episcopatū h ante causæ eius exitum nulli pōt iure videri.

¶ Ex synodo Eugenij Papæ.†

¶ Laici ecclesiastica negotia tractare non debent, sed prælatorum iudicio disponuntur. h. d. Abb. Sic.

CAP. II.

DEcernim⁹, vt laici i ecclesiastica tractare negotia ñ p̄sumāt, K Sed epi, abbates, archiepiscopi, † et

Ex concilio Africano .c. 54. īfert. Burchardus lib. 1. dec. c. 181. & Iuo. par 5. c. 207. & c. 1. eo. titu. in. 1. compil.

¶ Hinc vr̄ īnferri q̄ ad valorē citationis oportet, q̄ fiat auctoritate iudicis ad instantiā ptis. l. ad peremptoriū. & ibi Bar. ff. eod.

† Eugenii 2. i synodo Romē c. 2. & c. 3. eo. ti. in 1. compi.

† Et, in multis antiquis.

† In antiqua cōpilatione: archidiacon. Sed in oībus manuscriptis Raymū. ei hr̄, archiepi.

LIBER SECVNDVS DE IVDICIIS.

¶ Supra dictum est de præparatoris iudiciorum: nunc de ipsis iudicijs est videndum. Vel sic: In proximo p̄cedenti tit. dictū est de arbitris, verū q̄a arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. l. 1. ff. de arbi. ideo de his subdit.

De hac materia rubricę habetur. q. 2. 1. & 5. q. 4. 14. q. 1. 14. q. 7. 16. q. 30. q. vlt. §: his ita. vsq; ad fin. & habetur in sexto, & in Clemen.

DE quod-vultdeo. Pōtmultipliciter summari secundum varios intellectus. Et primo sic: Qui promisit non declinare iudicē, pœnittere nō potest: Vel ad eundē intellectū sic, & clarius: Pactum de non declinando iudice a liassuo, qui exceptione legitima repelli poterat, est irreuocabile. Diuidit ī tres partes secundū And. In prima ponitur facti narratio. In secūda iuris dispositio. In tertia incidentis quæstionis decisio.. Secunda: ibi, Placuit. Tertia: ibi, Nam. Abb. Sic.

CASVS. Quidam impetebat Quod uult deū episcopū Centurien. petiit illum introduci in cōcilio Africano. Interrogatus fuit an cū aduersario suo vellet iudicio expiri: primo id promisit, altera die rñdit hoc sibi non placere, atq; recessit. petebat aduersarius vt remoueretur ab epātu: & concilium excōicauit ipsum; statutū fuit in cōcilio q̄ nullus eidem Quoduultdeo cōicet, donec satisfactione præstita fuerit absolutus & sic fuit excōicatus, epātus tū ante causæ exitū adimi sibi non debet. No. q̄ pp cōtumaciam aliquis est excōicandus: nec debet absolui nisi satis fecerit, sed in principali causa procedi non debet. Item sine causę cognitione nullus deponi debet.

a ¶ De Quoduultdeo.] proprium nomen est.

b ¶ Quem.] id est, qui, & ponit casus pro casu. sic. 75. di. ordinationes. & 18. q. 2. quidā. vbi eos ponit p ij.

[Glo. seq. obiicit, & dupliciter soluit, & secundam reprobat.]

c ¶ Interrogatus.] ex superabūdanti interrogatī, qm̄ alias ex necessitate tenebatur sub eis respondere: q̄a iudicium redditur in inuitum. ff. de verb obl. inter stipulantem. §. 1. quia omnes causę tūc in synodo tractabantur: vel forsitan ne posset postea iudicem recusare. 3. q. 3. §. offerat. s̄. de offi. deleg. c. super quæstionū. §. nos. & §. verum, nisi aliquid postea de nouo emergat. s̄. de offi deleg insinuante. & ff. de inter. act de ętate. §. ex causa. & ff. de proc. si post datum procuratorem & de pen. dist. 6. placuit. sed illa non fuit causa: q̄a synodum totam non potuit recusare.

d ¶ Experiri.] experiri, ponitur hic pro defendere, aliquando tamen ponitur pro agere j̄. de caus. poss. & pprie. pastoralis. & no. j̄. de senten. & re iudic. c. pen.

e ¶ Non placere.] sed nonne fuit locus pœnitētię? vr̄ q̄ sic. ff. de inris. om. iu. si cōueniret. Rñdeo, locus est pœnitentiæ. j̄. de mu. p̄t. cu laici. sed nō hic, quia non potest pœnitere, in alterius pīudiciū. ff. de reg. iur. nemo. & quia contumaciter recessit, fuit excōicatus. 11. q. 3. certū, immo inuitus compellitur respōdere, vt dictū est.

f ¶ Donec.] loquitur s̄m antiqua tpa, qñ causa excōicati tractabatur antequam absolueretur. 11. q. 3. si eps̄ forte. Intellige s̄m antiquā litteram, quæ olim in antiqua compilatione talis erat hic: nullus eidem cōicet, donec causa eius qualē potuerit terminum sumat: Et s̄m istam litteram beneloquitur s̄m hodiernam iura: q̄a cum pro cōtumacia fuerit excōmunicatus, nullus debet ei cōicare donec satisfactione pmissa. i. satisdatione p̄stita de iudicio sisti fuerit absolutus. j̄. de ver. sig. ex parte. hodie vero statim debet absolui & postea cognosci de causa excōicationis, nisi in casibus, vt j̄. de sentē. excom. per toas. & nisi, quis excōicatus sit pro manifesta offensa. j̄. de verb. signifi. ex parte. & 23. q. vlt. pessimam. & j̄. de sen. excom. solet. [lib. 6.]

g ¶ Nam aduni.] respondet tacitæ quæstioni.

h ¶ Episcopatum.] immo debet expectare p annum antequam adimatur. 11. q. 3. rursus. & c. seq. maxime cum lis non fuit contest. de hac materia tractatur 2. q. 9. in summa. & c. decernimus. & 11. q. 3. rursus. & j̄. de do. & cont. c. veritatis. vbi de hoc. Bernar.

DEcernimus. vt laici.] Tres sunt partes. secunda: ibi, Sed episcopi. Tertia; ibi, Nec p p. Abb. Sicul.

CASVS. Statutū fuit in synodo Eugenij Papæ q̄ laici negotia ecclesiastcia tractare nō præsumant. Ite prelati ecclesiarūm de negotijs ecclesiasticis nō dispo nant iudicio laicorum, & precipue de spiritualibus: & pp eorum prohibitionem non dimittant ecclesiasticā iustitiā exercere. No. q̄ laici ecclesiastica negotia tractare non debent, maximē spiritualia. Itē omnes plati sunt iudices ordinarii: Item abbas est nomen dignitatis. Item pp prohibitionem laicorum, nō debet iudex ecclesiasticus omittere exercere iustitiā ecclesiæ.

i ¶ Laici.] laici enim de ecclesiasticis negotiis intromittere se non debent. j̄ de re. eccle. non alie. cū laicis. s̄. de arbitris. cōtingit & s̄ decōst. ecclesia. & 96. dist. bene quidem.

K ¶ Non præsumant.] Auctoritate sua: delagati tñ possunt saltem causæ pecuniariæ, siue huiusmodi mere ciuiles, vt hic colligitur, & in laicos etiam de talibus potest compromitti. s̄, de arbi. ex sita. Papa vero ciuiles, criminales, & spirituales causas pōt laico delegare. arg. 22. dist. c. preter. §. verum. & 2. q. 5. Mennā. & 63. di. in synodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 1. illud, vr̄ etiam q̄ eas teneatur delegare. 11. q. 1. te quidē. & c. clericum §. ex his omnibus 2. & de hoc dictum est. s̄. rit. proxi. contingit.

l Nisi crimē eēt notoriū j̄. de accusa, euidētia. vl' nisi ageretur de federe matrimonij vt lite nō contestata, qm̄.

[Glo. seq. arg. alleg. 7. iura.]

a ¶ Ecclesiarum prælati. a. g. omnes ecclesiarum prælatos esse iudices ordinarios, arg. sup. de offic. ordi. cū ab ecclesiarum. 25. dist. perlectis. 2. q. 1. nemo. 11. q. 1. experientiæ. & c. si qui ex fratribus. & ꝟ. de app. reprehensibilis. & de eo qui fur. or. susce. c. I.

Qvanto.] Laici causas connexas spiritualibus tractare non possunt hoc dicit.

CASVS. Dr̄ hic, q causa iuris patronatus ita est annexa spiritualibus causis q nullus nisi iudex ecclesiasticus de ea iudicare debeat. No. q causa mixta inter spūalem & ciuilem, magis sequitur naturā spiritualis quam ciuilis. Item idem iuris est incōnexis quo ad iurisdictionem sicut in mere spiritualibus. Item rōne rei potius dī spiritualis, quàm ratione personæ: & sic qđ est minus dignum in sui substātia, maioris est efficaciæ quo ad iurisdictionem.

[Glo. seq. fuit ma. ri potest per modum obiectionis assumendo ibi, & laicus vel p modum quæstionis, quare, s. dicatur annexum: & non simpliciter spirituale, &c.]

b ¶ Connexa.] ius vero patronatus non dicitur proprie spirituale: sed spirituali annexū. ꝟ. de iure pa. de iure. & ideo dicit hic [illegible] q eius causa annexa est spiritualibus causis: vnde spirituale censetur propter cōnexitatem: quia quæ religiosis adhærēt, religiosa sunt. ff. de rei vend. quæ religiosis, & ex tali cohærentia sumit suam naturam. sic ꝟ. de paro. super e. & ideo talis causa per iudicem ecclesiasticum tantū tractari dēt, vt hic & arg. s. c. proxi. vnde vendi non potest. ꝟ. de iure pa. de iure. Et laicus tale ius potest possidere, cū nō sit mere spirituale sed ei annexum: sed alia iura mere spiritualia possidere non potest, vt ꝟ. de præscrip. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. & s. de elect. sacrosancta. & c. Massana Et ius [illegible]nerandi potest laicus possidere ff. de mor. inferen. l. 1. & tamen dominium sepulturæ non habet. In ti. de re. diui. §. nullius, Ber.

AT si clerici.] Diuiditur in quatuor partes secundum quod quatuor sunt dicta. Secunda. ibi, Si vero Tertia: ibi. De adulterijs. Quarta: ibi, Sed non debet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici fuerunt conuenti coram iudice [illegible] vel confessi fuerunt: ibi de eo [illegible] an propter talem confessionem [illegible] sunt a suo [illegible] condēnandi: quia sicut sententia a nō suo [illegible] lata non tenet, ita nec confessio facta corā eodem. Si vero coram epō suo de criminibus in iudicio conuicti fuerint vel confessi. dummodo sint talia crimina propter quæ suspendi debeant vel deponi, suspendendi sunt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuo remouendi. Secundo quærebatur, utrū epūs dispensare possit cum clericis, qui adulteria commiserunt? Respondet Papa, q epūs dispensare potest cū clericis post peractam pœnitentiam de adulterijs, & alijs criminibus, quæ sunt minora. Tertio quæritur vtrum clericus depositus iudici tradendus sit sæculari. Rñdet q clericum pro suis excessibus depositū, eius non debet iudici tradere sæculari: quia cū suo sit functus officio, duplici afflictione non debet ipsum affligere. Not. q confessio facta coram non suo iudice, non præiudicat cōfitenti: nec snia à non suo iudice latā. Item epūs potest dispensare in adulterio. Item non est qs dupliciter puniendus. Item depositus sæculari iudici tradi nō debet.

[Glo. seq. ponit casum exceptum, secū da signat contrariū de decr. multi.]

alij ecclesiarum a prælati, de negotijs ecclesiasticis (maxime de illis quæ spiritualia esse noscunt) laicorum iudiciū non disponant: Nec propter eorum prohibitionem, ecclesiastici eam dimittant iustitiam exercere.

¶ Alexan. iij. illustri † regi Angliæ.

¶ *Causa iuris patronatus spectat ad iudicium ecclesiæ. hoc dicit specifice, & ad litteram.*

CAP. III.

QVāto † diuina gratia: & infra. ¶ Causa vero patronatus, ita coniuncta est & connexa b spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat diffiniri.

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ *Clericum conuictum vel confessum de crimine coram iudice seculari, ex eo non punit episcopus, sed coram se cōuictum vel confessum punit pœna debita, nisi cum illo dispenset quod potest in adulterio & minoribus, depositum vero non statim tradit curiæ seculari h. d. vsque ad finem. Abbas Siculus,*

CAP. IIII.

AT † si clerici coram sęculari iudice conuicti fuerint vel cōfessi de crimine, non sunt propter hoc a suo episcopo aliquatenus cōdēnādi. c Sicut. n. sententia a non suo iudice lata nō tenet; d ita nec † facta cōfessio corā ipso. ¶ Si

c ¶ Condemnandi.] nisi ex hoc grauata sit multum eorū opinio argu. op. ꝟ. de testi. testimonium. & inf. de sen. exc. cū desiderēs. §. 1. in e. casu pp infamiam debet se purgare. vt dicit illa decre. cum desideres. aliàs si se purgare nō potest, debet puniri quasi conuictus interpretatiue. de purga. cano. c. cum P. & ꝟ. de simo. insi uatum. 1 De hoc arg. contra. 2. q. 1. multi. Sed ibi, exponitur circa princ.

[Glo. seq. alleg. 3: concor. & soluit cōtrariū. de dec. si diligenti. Secundo quærit sub nube de sētētia cotra clericū lata per laicum in causa reconuentionis. Tertio quærit de sic condemnato de crimine quod infamet, an &c.]

d ¶ Non tenet.] vt 2. q. 1. in primis. versic. de persona & sup. de consuetu. ad audiētiam. C. si a non compe. iud. l. vlt. Ex eo. n. q isti ex tali confessione non puniūtur, seu sententia contra eos lata non tenet, colligitur q nōd isti inuiti tracti fuerint ad iudicium sæculare: nam si voluntarij hoc fecissent, etiam si pro eis esset lata sententia. locum suum amitterent in criminali, & in ciuili perderent causam. 11. q. 1. inolita. & ca. placuit. & inf. de fo. compensi diligenti. vnde non præiudicat eis. Sed si clericus conueniat laicum coram iudice laico, q ille laicus recōueniat. clericum ciuiliter de crimine & feratur sententia contra clericum bene tenet, quia suus iudex est per recōuētionem. inf. de mu. pet. c. 1. & 2. & 3. q. 8. c. accusatores. §. cuius in agēdo. & C. de sen. & interlo. om. iud. cum Papinianus. & in auth. & consequenter Criminaliter vero ipsum cōuenire non posset coram iudice sæculari 11. q. 1. c. 1. & 2. nec reconuenire: qa in crimine: non admittitur recōuentio. 3. q. 11. neganda. quia no relatione criminum, sed innocentia reus purgatur. ff. de public. iudicis qui. Sed pone clericum condemnatum ciuiliter de furto. vel de alio crimine quod infamet, à iudice seculari per reconuentionem, nunquid episcopus suus pro tali sententia, ex qua in famis videtur, seu confessione, condemnauit illum quod talis sit infamis? Dicit lex quod non potest facere præses prouinciæ, quin condemnatum de furto sequatur infamia. ff. de furtis. nō potest. Respondeo ex tali sententia non deponitur: quia cum ciuiliter actum sit, non debet dici infamis,

Si vero

† ill. ustrissimo.

† Post conc. Laterā. sub Alex. 3. par. 47. tit. de iure patronatus. c. 4. & c. 15. eod. ti. in a. compil.

Ius patronatus cur censeatur spirituale.

† Post concil. Laterā. par. 26. c. 3. & c. eo. tit. in 1. compil.

† In multis manuscriptis & impressis, & legit, pro nec, sed magis cōuenit lectio q retenta est

1 De hoc dic vt notat i c. cū in iuuentute. infra. de purgatione cano.

Si vero ex tali sentẽtia vel confessione grauata est eius opinio, ab officio debet suspendi vsq. ad debitam purgationẽ. arg. 2. q. 5. presbyter si a plebe. & ſ. de simon. accusatum. & c. seq. arg. ff. de suspect. tuto. l. tutor. §. præterea. & C. de testi. nullum. arg. ꝙ deponit vel bñficio priuari non debet, donec aliud ꝯtra ipsũ ꝓbaret. argum. ſ. eo. c. 1. & 15. q. vlt. c. vlt. in fine. & ꝑterea non debet puniri, qa nondũ fuit actum ad hoc, & ideo pœna ordinaria sibi imponi nõ debet. ſ. de ordin. co. cũ dilectus. & ſ. de excep. ca. 1. in fine. & iuxta iudicij formam sententia debet formari. de simo. licet Helv. Quando cõfessio præiudicet, vel quando non dicitur ſ. de confes. cap. vlt.

vero coram episcopo de criminibus in iure confessi sunt,a seu legitima probatione b conuicti: dummodo sint talia crimina, propter quæ suspendi debeãt vel deponi, non immerito suspẽdẽdi sunt a suis ordinibus, vel ab altaris ministerio ꝑpetuo remouendi.

¶ *Summatus est iste § supra in princ c. tamen quia habet materiam separatam & notabilem, ideo dic aliter In adulterijs & minoribus potest cum clericis peracta pœnitentia episcopus dispensare, depositum autem pro suis excessibus non tradit indifferenter curiæ sæculari, h. d. Abbas Siculus.*

¶ De adulterijs † vero & alijs criminibus, q̃ sunt minora, potest episcopus cum clericis post peractam pœnitentiam c dispensare: Sed non de-

† De delictis clericorum, & eorũ pœnis pulchre Bernard. ... Dnañ pr... c... ca... quem v... to. ac oĩa hic tradita intelliges.]

a ¶ In iure confessi sunt.] confessus in iure pro conuicto habetur. C. de confes. l. vnica. & ſ. de confes. c. pen. & vlt. ff. eo. certũ.

[Glossa sequens reci. per quæstionem, scilicet quæ sit legitima probatio, & soluit: considerat personas & modum.

b ¶ Legitima probatione.] puta per legitimos testes & omni exceptione maiores: 1 vt 2. qu. 1. in primis in fi. in criminalibus enim apertę debent esse probationes & luce clariores. C. de prob. sciant cuncti. 2. q. vlt. sciant cuncti. & 5. qu. 5. Epiphanium. & in absentia iudicis testes tales non sunt recipiendi. sed tm̃ in ꝑsentia iudicis. 2 vt si res exegerit, tormentis subijciantur. C. de fid. instr. Authen. apud eloquentissimum. & 5. q. 5. illi qui. & ita demum sunt puniendi secũdum qualitatem & quãtitatem criminis. ſ. de homi. sicut dignũ. vt iuxta iudicij formam sententia dictetur. ſ. de simo. licet Helv. & inf. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

1 Adde gl. si mi. & notabilẽ Instit. de inuti. stip. §. item verborũ. & de ꝯlang. & af fi. c. 1.

2 Saluo eo qd̃ d̃ mulieribus dr̃. ſ. eo. c. 2. li. 6. Io. And.

[Glo. seq. primo signa contra decre. quid omnibus & dat duas solutiones. Secundo argu. a contrario, ꝙ episcopi non dispensent in maioribus adulterio, nec vbi non sunt expresse permissi, dicens ꝙ hæc est quorundam opinio, ad quam inducit duas decret. deinde reci. opi. ꝯtrariam, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum: subdens genus, ad quod inducit duas decre. & vnam l. & exprimit, quorum fuit opin. & illam vna ratione coadiuuat.

DE ADVLTERIIS. vero & alijs criminibus, quę sunt minora.] arg. ꝯtra. 32. q. 7. quid in oib. adulterio grauius? Solu. illa interrogatio non implicat ꝙ adulteriũ sit grauius alijs criminibus, sed quasi raritatẽ denotat, & est simile de pę. dis. 1. si sacerdos. Vel dic grauius. i. cõius, & illud dictũ fuit ĩ detestationẽ criminis, vt magis vitiaretur: quia multa alia peccata grauiora sunt adulterio, vt puta, incestus, 32. q. 7. adulterij malũ. Ex verbis istis colligunt quidã, ꝙ eps, de adulterio tm̃ & inferioribus criminibus potest dispensare, & non in maiorib. quasi a ꝯtrario sensu, cum dicat de adulterio, 3 & alijs quæ sunt minora. ergo nõ de maioribus, quia hoc qd̃ de quibusdam concedit, de alijs negare vr̃. arg. 25. dis. qualis & C. de pcu. maritus. & inf. de ꝓsump. nonne. & arg ſ. de ijs, quæ fiunt à præ. sine consen. ca. cum Apostolica, ad fi. & dicunt ꝙ tantum dispensare possunt in casibus expressis à iure, arg. huius c. vbi de quibusdam conceditur, vnde alijs videtur prohibitum per iura prædicta, & est ad hoc argu. ſ. de temp. or. dilectus. ex eo ꝙ ibi dr̃, cũ illi huiusmodi dispensatio à canone minime sit permissa, & sic argumẽtatur ex eo ꝙ intelligit prohibita esse, & sic quælibet dispensatio prohibita ẽpis intelligitur, nisi eis sit expresse concessa: quia nunq intelligitur esse prohibitum quod non est expresse ꝯcessum. ſ. de transl. inter corporalia. Alia est magis cõis opinio, ꝙ eps vbicunq; potest dispensare, vbi non inuenitur prohibitum, 4 & vocat hoc arg. à ꝯtrario sensu: qa in multis grauioribus criminibus q̃ de adulterio, dispensatio est ꝑmissa ẽpis, puta, in hæresi. 50. di. presbyteros. Item cum sacrilegio. 50. dist. si qs presbyter. & i criminibus occultis. 50. di. de his vero. Item cũ simoniaco qñque in beneficio qñque in ordine. 1. qu. 5. cap. 1. & vlt. & ſ. de elec. si alicuius. Itẽ cũ schismatico. 50. distin. vt ꝯstitueretur. Et generaliter vbicunq; non prohibetur dispensatio, intelligit esse ꝑmissa. arg. ſ. de sent. excoi. nuper. & c. a nobis 2. & lex hoc optime ꝓbat. ff. quib. ex causa maio. necnõ §. 1. Edictũ de dispensatione, ꝓhibitorium est ꝑ in hanc opinionem & in hac opinione fuit Hug. vt inuenies. 50. dist. si quis ꝑsbyter. & Io. 5 q notauit de hac materia. 50. distin. minor. & 1. q. 6. §. nisi. & Lau. Vin. & Tanc. hoc idem dicunt. Qñq; inuenies ꝙ ꝓhibetur dispensatio, vt in casibus quos distinxit Io. in c. minor. qñque inuenies ꝙ ꝑmittit, vt in casib. notatis in ꝑdicto §. nisi. Immo eps & quilibet sacerdos potest dispensare, & mitigare canones pænitẽtiales, q satisfactionem iniungunt pro peccato confessio in pęnitentia. arg. de pę. dist. 1. mesurã. & 50. dis. de his clericis. & c. ij. qui. & 26. q. 7. tpa pęnitudinis: sed canones illos, q inducunt pænam depositionis vel suspensionis in enormibus criminibus, mitigare vel suspensare non possunt, 50. dist. miror. & 12. q. 2. de viro. & ſ. de accusa. inquisitionis. 1. respon.

3 Quod in veteri testõ puniebatũr morte, Leu. 20. Deut. 22. ergo nil grauius quo ad pœnam. Io. And.

4 Concor. ar. i l. ꝯtinuus. §. cũ quis. ff. de verb. obl. & Bart. in l. apud Iulianum. §. 1. ff. de leg. 1.

5 Vin. dixit ẽpm posse dispensare vbi nõ inuenit prohibitum, & inuenit aliqñ dispensatum.

c ¶ Pęnitentiam.] hoc ideo dicit, quia venia non conceditur nisi pænitenti. 24. q. 2. legat. & quomodo gaudebis, & c. 23. q. 7. c. vlt. Et nemo potest bene agere pænitentiã, nisi sperauerit indulgentiam. de pæn. dist. 1. nemo. uel saltem partem pænitentiæ egerit. 33. dist. prebyter. in fin.

ADDITIO Quia 6. d̃ potestate ẽpi qñ ualeat dispẽsare & qñ nõ, varij varia referunt & aduersa, nõnullis asserẽtibus ẽpm dispensare posse ubicũq: nõ inuenit ꝓhibitum arg. eius qd̃ legit. ſ de sen. excõ. nuper. & ff. q. ex cau ma. l. necnon. §. 1. in qua snia fuerunt Tã. & Lau. & est magister B. & not. per eum in isto cap. a lijs in ꝯtrariũ sentientibus, vt G. Nasone, q scripserũt, ꝙ eps dispensare non potest nisi ubi inueniũtur cõcessum, pro quibus facit ſ. de tẽpo. or. dilectus & ſ. de transl. inter corporalia. Vincentio concedente dispensationem ẽpis, vbicũq; eis non inueniuntur prohibitũ & inueniũtur aliqñ ꝑ eos fuisse dispẽsatum. & in alijs nouis casibus dispensationem ẽpis nullatenus concedendam ꝑ præallegatam decre. dilectus, & c. inter corporalia. Sed ut ois opinionis diuersitas euitetur ita est distinguendũ. Refert an eps uelit dispensare contra canones qui non inducunt irregularitatem, an cõtra illos qui irregularitatem inducunt. In primo casu nõ potest; uerbi gratia. Canones prohibent ne ordinetur quis ad plures sacros ordines uno die, hoc non est ꝑp irregularitatem. sed ut mysteria uel interstitia temporum obseruentur: non enim irregularis ꝑficitur qui statim est ordinatus. In hoc casu eps dispensare potest, cũ hmõi dispensatio e. a canone nõ sit ...

6 In recentiorib libris impressis sequentia vsq; ad verbum: functum officio, perperã erant inserta vt glossa Bernardi. cum tñ non sit, vt series indicat, nec est in vetustioribus codicibus.

bet quemlibet depositum pro suis excessibus (cum suo sit functus officio, a nec duplici b debeat ipsum contritione contere- re) iudici tradere seculari.

¶ Idem.

¶ Vasallus coram domino feudi conueniendus est, etiam si dominus feudi sit ecclesiastica persona, dummodo ibi actor possit suam iustitiam consequi: alias loci ordinarius poterit adiri & secundū hoc est casus notabilis. Abbas Siculus.

CAP. V.

CAEterū† quia in eos, quos ab ecclesia tua constat, possessiones tenere in feudum, in occasione ipsarum, excommunicationis seu interdicti sentētia promulgatur: Nos id districtius inhibemus: Quamdiu parati fuerint iustitiā exhibere.

† Cap. 7. eo. tit. in 1. cōpilat.

s̃. de tēp. ord. dilectus. Item ꝓhibitū ē ne eṗs sine licētia Papa de ecclesia ad ecclesiā transferat: hoc nō est ꝓp irregularitatē: sed qa papa hoc sibi in signum specialis priuilegii reseruauit, vt s̃. de offi. le. q. trāslatio[illegible] dispensare non potest s̃. de transla. inter corporalia. Si vero episcopus velit dispensare contra canones, q irregularitatē inducunt, distingue vtrū irregularitas ꝓueniat ex defectu, aut ex delicto. Si ex defectu, aut ex defectu nataliū, aut ex defectu sacramenti. Si ex defectu natalium, in hoc casu potest eṗs dispensare in minoribus ordinib. & beneficijs s̃. đ fil. presby. c. veniens. & c. fi. Si ex defectu sacramenti, puta, contraxit aliquis cum vidua corrupta, vel habuit [illegible] vxores, vel alias est factus bigamus: tunc episcopus dispensare nō potest, vt s̃. de biga. super eo. & c. nuper. Si autem proueniat ex delicto, item distingue, aut ex ꝓprio aut ex alieno. Si ex ꝓprio, potest dispēsare eṗs, vt i adulterio & in alijs inferioribus, vt hic dī: non autem in maioribus, qa ex quo conceditur de minoribus, de maioribus per consequens denegatur. 25 dist. qualis, cū suis concor. Si vero procedat irregularitas ex alieno delicto, tunc potest dispensare eṗs in maiori crimine q sit adulterium. do. exemplum. Simonia est maius peccatum adulterio. ĵ. de simo. per tuas. & tñ ibi dispensat episcopus cum procedat ex alieno delicto, puta, dedit aliquis amicus tuus pecuniā te ignorante alicui, vt tibi daret præbendam, vel te ad ordines præsentaret, pōt tecum dispensare, eṗs post tuam liberā resignationem, q̃uis in dignitate taliter acquisita dispensare non posset. vt 1. q. 2. c. 1. & vlt. & s̃. de e[illegible]c. si alicuius. Sed quæritur, quare eṗs potest dispensare ꝯ canones, qui irregularitatē inducunt, & non ꝯtra illos q non inducunt irregularitatē, vt dictum est. s̃. cum videret ꝯtrariū potius esse dicendum. Rñdeo 1 diuersitatis hmōi potest ista rō assignari: in canonibus qui inducunt irregularitatē dispensat eṗs, quia causa constitutionis cessat tempore dispensationis, vt potes videre in quolibet criminoso: criminosus enim non prohibetur promoueri, nisi ꝓp crimen qđ commisit. Sed causa huiusmodi constitutiōis cessat post pęnitentiā à criminoso pactam: qa scriptum est. Memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & pia opera fac. 5. dist. dño sancto. c. tertium. cum igit causa cesset, merito potest eṗs dispensare: qa cessante causa cessat effectus. ĵ. de appel. cum cessante. Sed in canonibus, qui non inducunt irregularitatē, nunquam potest ratio constitutionis cessare: & ideo nec effectus, ex quo causa non cessat. Nunquam enim potest cessare causa cōstitutionis, quæ prohibet epm trāsferri de eccl'ia ad ecclesiā sine licentia Papæ: qa cū causa illius constitutionis sit (vt dictum est supra) signum specialis priuilegii ecclesiæ Romanæ, nunquam potest cessare ratio illa, cum priuilegia semper sint obseruanda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & [illegible]. canonizata quæcunque sub cap. decessorum. non obstat ijs quæ dicta sunt de dispensatione. nec cap. presbyterum 50. distin. licet videatur contra, ĵ. c. 1. de præscrip. vbi episcopus dispensat in maiori crimine q̄ sit adulteriū, scilicet i hæresi: qa illud hodie nō hēt locū, cū hęretici debeant immurari, siue incarcerari. ĵ. de hæret. c. pen. Itē nec obstat illud c. si quis, eadem dist. vbi dispensatur cum sacrilego: quia illud sacrilegium non est tantum peccatum quantum est adulterium. Et sic breuiter de similibus dici potest, P. de Sampsone.

1 Vide concil. Tri. sess. 24. de reformat. c. 6.

a ¶ Functus officio.] sic s̃. de offi. deleg. in litteris. & c. venerabili. ff. de re iudi. iudex.

b ¶ Duplici.] 81. dist. presbyter aut diaconus. & de pen. di. 3. c. sceleratior. §. his authoritatibus. & c. sūt plures. §. authoritas. non debet duplici pęna conteri, ita qꝑ vtraque per se sufficiat: alias bene posset inferre duas pœnas 21. qu. 5. si qs cuiuslibet. & 17. q. 4 attendendum. & c. si quis deinceps. ĵ. de rap. in archiepiscopatu & 5. q. 6. qa iuxta. & ĵ de cal. cum fortius. & ĵ. vt lite nō cōte. q[uo]niam. §. vlt. & crescēte contumacia, crescere debet & pœna ff. de pœn. relegati. 2

2 Relegatus non parens, deportat in perpetuū, & deportatus capite punitur. Io. And.

c ¶ Iudici tradere seculari] nisi post depositionē fuerit incorrigibilis: tūc potest excōicari, & postmodum crescente contumacia tradi curiæ sæculari, ĵ. eo. cum non ab homine. & sic intelligitur 3. q. 4. clericus. 11. q. 1. si quis sacerdotium. Qualiter debeat tradi curiæ sæculari, 3 habes. ĵ. de ver. sign. nouimus. Ber.

3 Et qualiter debeat degradari habes. ĵ. đ pe. ca. 1. lib. 6. adde Directoriū Inqsitorū part. 3. in 9. modo proc. termini. 108. & Bernardinū. Diaz. ī prac. cri. cano. ca. 133.

CEterum.] Vasallus paratus coram domino, rñdere, coram alio super feudo conueniri non debet. h. d. Vel sic: Cognitio feudi inter vasallos spectat ad dominū feudi. Diuiditur: qa primo ponitur excessus. Secundo ꝓhibitio: ibi, Nos. Et illa diuiditur in duas. Nā primo prohibet. Secundo limitat restringendo prohibitionem, ibi, Quamdiu.

CASVS. Quidam habebāt possessiones in feudum ab ecclesia Bon. isti vasalli ecclesiæ trahebātur in causam super possessionibus illis, coram delegatis à quibusdam alijs, qui dicebant se potiores in feudo illo: isti excipiebant, qꝑ parati erant respondere coram domino feudi: iudices hoc non obstante sententiam excommunicationis seu etiam interdicti promulgabant in ipsos, episcopus dominus feudi significauit hoc domino Papæ, vnde districtius id fieri prohibet quamdiu illi parati fuerint super possessionibus illis, in præsentia episcopi domini feudi iustitiam exhibere. No. cum vertitur quæstio feudi inter vasallos, coram domino feudi causa illa tractari debet.

¶ Gl. seq. habet duas partes, & quælibet illarum tria dicta. secunda distinguens ibi, & no.

d ¶ Quamdiu parati fuerint.] quamdiu ergo dominus feudi est paratus facere iustitiam inter vasallos, & ipsi etiam parati sunt respondere sub eo, nullus alius debet se intromittere de illa iurisdictione: alias si negligens esset dominus, trāsferretur iurisdictio ad alium. arg. simile ĵ. de fo. compe. licet ex suscepto, & c. ex tenore. & si alter de vasallis nollet respondere sub domino, potest illum punire: & ipsi tenentur litigare de feudo sub domino feudi. ĵ. tit. proxi. c. ex transmissa, & c. verū. Sed in iudicio possessorio potest agere vasallus coram ordinario. ĵ. tit prox. ex parte B. quia exceptio talis locum habet in petitorio, vt ibi dī. Et nota 4 super hoc, qꝑ si quæstio feudi vertitur inter dominū & vasallum, vtrū vasallus debeat ipsum habere vel non, tūc per alios vasallos causa illa debet tractari. si vero inter duos vasallos tractatur causa, scilicet quis illorum sit potior in feudo: tūc dominus feudi debet cognoscere,

4 Adde pro hoc l. 1. & ib Bar. cum gl. C. de dona. & in l. debitorum, per Barto. C. de pact.

vt hic

vt Hic.& In const.Frid.hac edictali.§.prætcrea.& fu. nouit.Si vero inter vasallos & alios qui non sunt vasalli,agatur de illa rei vendicatione:tunc d ominus nō cognoscet:qa esse t iudex in causa sua:quod esse non debet.C. ne quis in sua causa.l.vnica, sed ordinarius tunc cognoscet, vel delegatus.inf.ti. .px. cum sit generali. & 11.q.1. experientiæ, Ber.

tēdi semper pcedere debet.r ff.qñ di.leg cedat. huiusmodi legatum,& hoc in personali.in reali secus, vbi non tenetur quis specificare nisi velit, vt no.ÿ. de lib. ob.ca.2.& illa iura canonica quæ videntur dicere de actione,expone.actio,id est,petitio. Secundū leges vero actio proponenda est: quia nemo sine actione experitur. ff. de ne. gest. si pupilli.vlt.& ff. de eden. l.1.& ff de admi.tut. quoties.§. item si.In sti. de act. in princi. actio enim est ius .p sequendi in iudicio quod sibi debet. sed ßm canones exponimus actionē. i. cām. c ¶ Simpliciter.] sic ÿ.co.pastoralis.

† in multis anti qs ita, & de cano. Londeñ.

¶ Idem Exoneñ.episcopo,& capitulo† Lōdoneñ.

¶ *Nomen actionis in libell⁰ exprimere pars non cogitur' debet tamen factum ita clare proponere, vt ex eo ius agē di colligatur.h d quo ad intellectum. Abbas.*

D Ilecti filij.]Sufficit actori sfactu proponere, nec cogitur nomē actionis exprimere. h. d. Et duæ sunt partes. In prima querela. In secunda prouisio: ibi:Prouideatis.Abb. CASVS. Prior & clerici de Guiseburna.habebant qōnem contra Eboraceñ archiepiscopu:conquesti sunt dño Papæ, & ipse causam istā commisit quibusdā,mandans eisdem, vt attētius prouideant, neinquirant cuiusmodi actio intentetur, sicut a multis fieri solet,sed simpliciter factum & causam facti diligenter inquirant, & secūdum formā canonicam, causam terminare procurent.Not. φ secundū canones, actionem nullus tenetur .ppo-nere,sed causam sufficit dicere.

CAP VI.

DIlecti filij Prior & clerici de Guiseburneñ. † contra Eboraceñ. archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum grauem querimoniam transmiserunt: & infra.¶ Prouideatis attentius,ne ita subtiliter, a sicut a multis fieri solet,cuiusmodi actio intentetur[b] inquiratis, sed simpliciter & pure factum ipsum & rei veritatem,secūdum formam canonum,& sanctorū patrum instituta, inuestigare curetis.

† Gisebur-gen.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ *Excommunicatus in iudicio, nisi tamquam reus stare non potest.*

CAP. VII.

INtelleximus: & infra. ¶ Quia postulasti a nobis, vtrum excommunicatus in iudicio stare possit: Respondemus quod conueniri[d] potest: & dbet per alium in iudicio responde re.Ne videatur de sua malitia cōmodū reportare †

¶ Luci⁹ tertius Strigoñi archiepiscopo.

¶ *Clericus de omni crimine debet coram ecclesiastico iudice conueniri, nec valet consuetudo contraria.*

CAP. VIII.

CLerici:† & infra. ¶ Cum Imperator dicat, quod leges non dedi-

INtelleximus.]excōicatus potest cōueniri.sed nō conuenire. sic cōiter sum maī. Primo ponitur qō.Sed ðñsio:ibi,Respondemus. Tertio responsionis rō: ibi, Ne videatur.Abb. CASVS. Quærebatur vtrum excōicatus in iudicio stare possit? Rñdet φ conueniri pōt,& per alium rñdere:ne de malitia sua videatur commodum reportare. Not. φ excōicatus conueniri potest, & per alium debet responde re sic quis potest facere per alium quod per se non potest. Itē nemo debet de sua malitia commodum reportare.

Sed & quæ ex eadē cā duæ obligationes surgnnt:nec tollit vna p aliā.ff. d tu. & rō.distra. l.1.§ in tutela. ßm Hostien.Ioan.

† Vide l. cū hi.§.si qs.ff. de trāf. & l. is cui. ff. de ser.

† Cap.8.eo. tit.in 1.cōp. & vide Iuonē par.6.ca. 427. & par. 16.c.150. & Iuliū Clariū in prac. cri. q.36.

a ¶ Subtiliter.] nota subtilitates in causis ecclesiasticis reprobandas simile de iura.ca.litteras.& inf.de dolo & contu.c.1 & inf.de re.ti.spol. sæpe.qa huiusmodi subtilitates ad perniciē reuertūtur C. ad Treb.l.pē. & stricta ratio qñq; omitti solet,ff. de relig. & sump. fu.l.sunt personæ.& ff.ad l. Aqui.ita vulneratus.§.vlti. ff qui. mod. pig.vel hypo.sol.sicut te.§. si debitori. cū enim bona fi agitur.de apicibus iuris non est disputandum ff.man.si fideiussor.§.quædam.

[Glo.seq.alleg.in contrarium.7.iura,soluit,subdit deinde opi. Lau.& postea materiam prosequitur.]

Actio an sit ßm canones proponēda.

b ¶ Actio intentet.] sic patet quod nō tenemur actionem proponere secūdum canones arg.cōtra.ÿ.de mu. pet.c.1.& 12.q.c.ad octaui & 11 q.1.experiētiæ.& c. seq.& inf.eo.examinata.& C.si sup vim,vel alio mō. 1.inf.de pos.grauis.Sed dicas quod nullus cōpellit vt .ponat actionem,nec tenetur si non vult proponere in iudicio ecclesiastico.Si autem quis vult proponere in iudicio ecclesiastico,& proponat,admittitur si autē ineptam proponat,succumbit,sed potest proponere aptā & congruentem postea,& admittitur.inf.eo.examinata.Lau.tñ dixit,φ tenet qñq; aliquis proponere actionē:quia cū ex vna causa plures actiones oriunt, nō sufficit pponere causam simpliciter.ff. de iureiur. duobus.§.colonus.& ff.de instito.act.habebat.& ff.arbo furt.cæsarum l.7.& l si colonus.& ff.de le. 2. cū filius.§ vicariis.quia aliter fit cōdemnatio in vna q̄ in alia, & tūc satis videt quod eligere dēat ex qua via p cedere debeat.causa vero petendi semper exprimenda est,alias non auditur.inf de lib.ob.c.vlt.& inf.de cē si pœnit,& C.de edict.diu. Adri. tol.l. vlt.& causa pe

[Glo.seq.reci.in textu,reliquum per duas quæstiones,& secundo quærit de tribus.]

d ¶ Conueniri potest.] excōicati enim cōueniri possunt,sed non couenire.inf.de heret.excōicamus.§ credente inf.de sent.exco.si vere.ne ex suo dolo commodu habeant.vt ibi dr,& p procuratorē,vt hic dicit,debēt in iudicio respōdere.Sed quid si voluerit cōstituere procuratorem,cum nemo ad hoc sit compellendus, ÿ. de proc. querelā. & prætera principalis persona de calumnia debet iurare:quomodo ergo per procuratorē hoc facere debet:Sol.si non vult cōstituere procuratorē,non credo illum compellendum: quia forsitan non inuenit qui ita fideliter tractet causam suam, & participātes ei in eadem causa non sunt excōicari.inf. de sen.excō,si vere.cum talis participatio sit tantum ad damna illorū.Sed nunquid potest reconuenire?nō. inf.de exce cū inter Excipere vero potest,& appellare, & alia oia quæ ad sui defensionē ptinēt.inf. de except. cu inter & c.seq per tot. qa cū principale pmittitur, & accessoriū cōcedit.arg.ÿ. de offi.delega. præterea.& c. prudētiā.§.sexta.& c.suspiciōis.& ff.de in om.iu.l.3.

CLerici.Duo facit.Primo legē probat. Secūdo consuetudinē improbat:ibi, Non debet.Et pone sic casum.Cōsuetudo erat φ omnes fures puniret iudex laicus,& hanc consuetudinē Papa hic damnat.& in ratione decidendi arguit hic Papa per locum à maiori: & ideo facit hic men ionē de lege: alias non fecerat ad propositum:quasi dicat secundum Ioan.And,Si ca non hoc casu nō vincit legē scriptā,& cōmunem, fortius legē nō scriptā particularē,vel localē Abb. Sieu.

CASVS. In archiepiscopatu Strigoñ. de cõsuetudine conueniebãtur clerici coram iudice sæculari, de criminibus. q̃siuit Strigoñ. archieps a dño Papa, quid super hoc esset seruandũ, & ipse rñdet cũ dicat imperatorq̃ leges nõ dedignant sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt clericus de omni crimine coram ecclesiastico iudice dẽat cõueniri: mandat Papa eidẽ, q̃ i hac parte non permittat canonibus ex aliqua cõsuetudine præiudiciũ generari. Not qđ leges non dedignant sacros canones imitari. Item clericus de omni crimine coram iudice ecclesiastico debet conueniri. Itẽ consuetudo in hac parte non præiudicat canonibus.

† Vide aut. statuimus. C. de epis. & cler.

a ¶ Non dedignantur.] J. de iura. calu. c. 1. & J. de nou. ope. nũc. intelleximus, & in authent. vt clerici apud proprios epos. §. pen. coll. 6. Ber.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. compil.

b ¶ Crimine.] 11. q. 1. cap. 1. & 2. & in pluribus cap. seq.

[Glo. seq. colligit. arg. et signat contrarium.]

c ¶ Consuetudine.] arg. q̃ cõsuetudo iuri scripto non præiudicat. argu. 11. dist. consuetudinis. 1. arg. cõtra di. sea. c. in his. Sed verũ ẽ vbi cõsuetudo nõ est rõnabilis nec pscripta. s. de cõsue. c. vlt. vbi de hoc. & ita in casu isto nõ põt habere locũ consuetudo quantũcunque tẽpore obtẽta esset, qa esset cõtra ecclesiasticã libertatem & statutũ ecclesiæ: sic s. de consu. ad audiẽtiam. & c. cũ inter. & sup. de elec. c. cũ causam, & melius. c. cum terra. Bernar.

† Albini

† Cõcor. gl. ĩ l. rẽ nõ nouã. C. de iu. & ibi Pet. p̃ Bel. p̃ Cyn. Bar. & Bald. & ĩ l. 2. C. q̃ sit longa cõsuetudo.

...gnantur a sacros canones imitari, in q̃bus generaliter tradit̃ vt de omni crimine[b] clericus debeat coram ecclesiastico iudice conueniri;†

¶ Non debet in hac parte canonibus ex aliqua consuetudine[c] præiudicium generari,

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Iudex ex officio prouidere debet, vt debitæ solennitates seruentur in iudicijs, quibus omissis iudicium redditur frustratorium. h. d. Abbas Sic.*

CAP. IX.

Causam,† quę vertitur inter fratres Dulmeñ monasterij, & monachos sãcti Albani.† & inf. ¶ Prouideas inter cętera, vt fratres Dulmeñ. monasterij cũ auctoritate & assensu episcopi[d] sui, ingrediantur negotiũ; Ne si fratres sancti Albani obtineant, episcopus idem, abbatem monasterij se proponens, litem sopitam valeat suscitare.

¶ Cęlestinus tertius.

Causam quæ.] Iudex prouidere debet ne collegiũ litiget coram eo sine auctoritate p̃lati. sic cõiter summat. Primo cãm cõmittit Scd̃o delegatũ instruit: ibi, Prouideas. Tertio cãm istructiõis ponit: ibi, Ne si. CASVS. Fratres Dulmeñ monasterij habebant causam cũ monachis sancti Albani: Papa commisit causam illã cuidam iudici delegato, mandans eidẽ vt inter cętera p̃uideat, vt fratres Dulmeñ. monasterij, in grediãtur causam cum assensu & volũtate epi sui, qa si forte monachali S. Albani obtineant, eps Dulmeñ. dicens se abbatẽ illorũ, litem sopitã valeat suscitare. Not. q̃ capitulũ sine consensu prælati ad agendũ vel defendendũ admitti nõ debet. Item iudex prouidere debet an persona quæ agit vel defendit, sit legitima.

d ¶ Assensu episcopi.] quia sine assensu prælati, collegiũ nec cõuenit nec conuenitur. C. de episc. & cle. omnes §. nihilominus. & arg. 12. q. 2. si qua de rebus, ...

& prælatus sine assensu capituli conuen vel conueniri nõ potest. 2 sup. de p̃cu. c. 2. ff. de iure deliber. ait prætor. De hac materia dicitur. sup. de rescri. edoceri. & sup. de procur. c. 1.

2 Cõco. tex. in l. aut facta. & ibi Bar. ff. de pe.

Cum non ab homine.] Clericus depositus incorrigibilis comprimitur per curiam sęcularẽ. sic cõmuniter summatur. Cõmunis diuisio. secunda: ibi, Cõsultationi. CASVS. Clerici aliquando depræhenduntur in furto, homicidio, periurio, vel alijs quibuscunque criminibus: quæritur virũ liceat regi vel cuilibet iudici sęculari eos iudicare: rñdet q̃ si clericus in quocunque ordine fuerit cõstitutus, in furto vel alio quocunque crimine deprehensus fuerit, & conuictus ab ecclesiastico iudice, deponi debet: & si depositus incorrigibilis fuerit, suspendi debet. Dein de crescente contumacia excõicari debet, & si postmodum in profundum malorum veniens contempserit: cũ ecclesia nõ habeat quod vltra faciat, tradendus est curiæ sæculari. ita q̃ ei exiliũ vel alia pęna legitima inferatur. Not. q̃ clerici in quocunque crimine & quocunque ordine deprehensi fuerint, a suo iudice sunt condemnandi. Item crescente contumacia, crescere debet pęna. Item clericus incorrigibilis tradi debet curiæ sæculari.

¶ *Clericus depositus incorrigibilis excommunicãdus est, & successiue anathematizandus & si sic non resipuerit, per iudicem sæcularem cõprimendus est. h. d. Abbas Sic.*

CAP. X.

Cum† non ab homine; & inf. ¶ A nobis fuit ex parte tua q̃situm, vtrũ liceat regi[e] vel alicui sęculari personæ iudicare clericos cuiuscũque ordinis, siue in furto, siue in homicidio, uel periurio, seu q̃buscunq; fuerint criminibus deprehensi. ¶ Consultationi tuæ taliter respõdemus, quod si clericus in quocunque ordine constitutus, in furto, vel homicidio, vel periurio, seu alio † crimine fuerit deprehensus[e] legitime, atque conuictus ab ecclesiastico iudice deponendus[f] est. Qui, si depositus incorrigibilis fuerit excõicari[g] debet, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri; postmodũ[h] vero si i p̃fundũ malorũ veniẽs, † cõtempserit, cum ecclesia non habeat vltra quid faciat, ne possit esse vltra perditio plurimorum, per

† Ca. 4 eod. ti. in 2. cõ. Ad iteiligentiã vide Couarruuiã in ca. alma mater. par. 1. relect. §. 8. n. 8. adde Bernardinũ. Diaz pract. cri. ca. 131. & seq.

† aliqua

† In aliquot manuscriptis ita, in profundũ malorum veniens hæc oĩa contempserit.

e ¶ Deprehensus legitime.] ita q̃ aliq clerici intersint deprehensioni & detentioni per spatium xx. horarum. arg. ff. ad l. Iuliam, de adult. capite. sed etiam per laicos potest deprehendi clericus in ipso facinore, vt ita notorium fiat crimen, & detinere sine nota excommunicationis, dum tamen faciant de prælatorum suorum auctoritate. inf. de sent. excom. cap. vt famæ.

f ¶ Deponendus.] supra eodem, at si clerici. & supra eodem: clerici. C. de episc. l. 2. C. vbi sena. vel cler. l. vltima.

g ¶ Excommunicari.] id est, suspendi vt differat à sequẽti, qui dicit anathematis: alias verbo excommunicationis, maior excõmunicatio intelligitur. inf. de sẽten. excom. si quem.

[Gl. seq. ponit 4. concor. secundo tria cõtraria. tertio solutionem distinguentem.]

h ¶ Postmodum.] nota qualiter in criminibus sit procedendũ, vt primo deponatur. postea excommunicetur, simile

simile.91.di.discretum.& 3.q.4.clericus.& 11.q.1.si quis sacerdotum.& §.eo.at si clerici. Arg. contra.23.q.4. forte.& 74.dist.quorundam.47.dist.Hoc ratum.Sed quandoque procedatur ɔ aliquem pro crimine, quandoque pro contumacia. vbi pro crimine primo loco procedatur contra aliquem, si crimē tale est quod inducat suspensionē, primo debet suspendi: vel, si inducat depositionem, debet deponi.& si corrigibilis apparuerit, non proceditur amplius ɔtra ipsum; sic intelligitur §.eodē, at si clerici. Si vero incorrigibilis fuerit, seruatur qđ hic dr̃, vt tunc demum tradatur curiæ seculari, cum ecclesia nō habeat vltra qd faciat, & sic intelligunt illa ca.3.q.4.clericus, & 11.q.1.si quis sacerdotum.licet quidam intelligant illa specialiter in causa episcoporū pp enormitatem delicti, & excellentiam personarum. & sic etiam illa capitula intelliguntur de incorrigibilibus.17.dis.nec licuit 11.q.2.petimus.23.q.5.de Liguribus. 1 sic ergo procedendum est quando pœna incipit à crimine. Excepto falsario litterarū Apostolicæ sedis: ille in exaggeratione & odio criminis ipso iure excōmunicatus est, & depositus omni priuilegio clericali, & inconti nenti tradit curiæ seculari ȷ̃.de fals.ad falsariorum.& in crimine hæresis.ȷ̃.de hæret.excommunicamus.& capit.ad abolendam.§.1.qui vero fallat litteras aliorum.puniri debet, vt traditur ȷ̃.de fal.ad audientiam. Vbi vero pœna incipit a contumacia, primo debet suspendi, postmodum crescente contumacia excommunicari, de inde deponi. vt dicit capi. forte.& alia cap.contraria. vltimo debet tradi curiæ seculari.

† In vno vetustissimo sic: ita qđ ei dputet pœna exilij &c.

† al. feriat. infligatur, lex in omnibus manuscriptis, inferatur.

† Cap.4. eo. tit. in 2. compil.

2 Vide Ioan. An. ȷ̃. in rubrica d schismaticis. ad plene p Iuliū Clarum in pract. crimi.qu.56.

seculare comprimendus est potestatem, ita † quod ei deputetur exiliū, vel alia legitima pœna inferat †.

¶ Idem.

¶ *Per scriptum impetratum contra violentum conuenitur qui scienter succedit in vitiū. hoc dicit secundum communem modum. qui mihi placet. Panorm.*

CAP. XI.

Quia† V. qui violenter dicebatur ecclesiam P. clerici occupasse, defūctus est, vt accepimus, & R. eam postmodum est ingressus.

¶ Præcipimus, vt secundum formam priorum litterarum inter ipsos R. & P. sub eisdem iudicib9 mediante ratione, sicut inter eundem P. & præfatū V. si viueret, negotium terminetur.

¶ Innocentius tertius sācti Sergij & sācti Georgij abbatibus.

¶ *Solus Papa cognoscit de dubijs priuilegiorum Apostolicæ sedis, & non inferior.*

CAP XII.

Cum† venissent: & inf. ¶ Cum super priuilegijs sedis Apostolicę causa versatur, Nolumus de ipsis per alios iudicari b.

alie.iud.mutan.c.1.& decretalis epistola a vim constitutionis habet.19.dist.in memoriam.& c.si Romanorum ergo ad finē ita omnia illa trahere possumus. arg. ... non possunt. ergo tam singularis quàm vniuersalis successor conueniri potest, & decretum factum in persona antecessores iam defuncti, in personam hæredis transfertur. ff.de fideicō.li.l. cū quasi Sed ɔtra vr̃ q̄ nō sit conueniēdus successor: quia rescripta ad alias psonas vel res non extendunt. nisi quæ continētur ibidē, vt sup.de offi.dele.P.& G.& in fi. & c.cū olim ad fin. & est expressum etiā de successore vniuersali.§.de ref.significauit & iudicis datio non trāsit ad hęredem illius qui nō erat in rebus humanis, ɔtra quem datus fuit iudex.ff.q̄ sen.si ne ap.rescin. eum q, verum est q̄ rescriptum re integra nō trāsit ad successorē. nec successor illius ɔtra quē impetrat. potest conueniri, vt §. de resc. significauit; vbi de hoc. Qđ hic dr̃, intelligit de illo successore qui scienter occupauit rē alterius, quam sciebat ad se nō pertinere: vnde quasi in vitium successit, sicut ille q scienter recipit rem à deiectore.ȷ̃.de rest.spol.sœpe contingit.& sicut ille q recipit rem ab alio causa mutandi iudicij.§.de alie.iud. mu.c.1.ibi enim quasi similes.sunt in vitio: vnde possunt conueniri coram eisdem iudicibus, & per easdem litteras sicut antecessor: vt hic dicitur, & illo tit.de ali.iu.mu.cau.fa.c.1. & eo ipso quòd R.occupauit rem, qua ille P. spoliatus fuit per illum V. videtur habere ratum factum illius. simile.ȷ̃.de immu. ... uersus. aliàs quare apposita fuisset hæc decre.in hoc titulo? Alij dicunt q iudices illi procedunt tantum ex vi istarum litterarum, nec aliàs poterāt procedere per primas: quod non credo. Bernardus.

2 Couarruuias. lib. 4. varia resolut. c.16.

† Cap.2. eo. tit. in 3. compil.

Quia V.] Primo narrat factum. Secundo prouidet, ibi. Præcipimus. Abbas.

CASVS. Quidam nomine V. p violentiam occupauit ecclesiam P. clerici. ipse clericus impetrauit litteras cōtra dictum V. sup ecclesia illa: tandem ille V. mortuus est. R. clericus eandem ecclesiā postmodum est ingressus: dubitabat vtrum ille R. p litteras impetratas contra dictum V. sup eadem ecclesia posset conueniri, consultus Papa pcipit, vt secundum formam priorum litterarum inter dictos R. & P. coram eisdē iudicibus procedatur sicut inter eūdem P. & dictum V. si viueret procederet. Not. q̄ p rescriptum conuenit successor qui succedit in vitium: nec dēt hic allegare bonam fidem, cum eccl'a sine iusto titulo possideri de iure non possit.

[Glossa sequens argu. q̄ successor, & c.alleg. primo quattuor pro secundo tria contra. tertio sol. quarto ad hanc decre. respondet. quinto dat aliā responsionem.]

a ¶ Sicut inter eundem P. & præfatum V.] sic ergo vr̃ q singularis successor possit conueniri, per rescriptum impetratum cōtra antecessorem, etiam re integra. arg ȷ̃.de conces. præben. proposuit.& videtur expressum q̄ quicunq; succedit possit conuenire. sup. de

Cum venissent.] Hæc est pars illius, quam habes, §. de in integ. resti. cum venissent.

CASVS. Dicitur hic, q̄ quando oritur quæstio de priuilegijs Romanæ ecclesiæ, nō dēt de ipsis iudicare nisi solus Papa. No. q̄ eius est interpretari, cuius est ɔdere. Item causa priuilegiorum sedis Apostolicæ generali mandato non delegatur.

[Gl. seq. reddit rationem dicti. secundo ponit quæstionem, in qua alleg. pro & cōtra, & soluit. tertio format obiect. quam soluit.

b ¶ Iudicari.] & hoc idem, quia eius est interpretari, cuius est condere, infra de sent. excomm. inter alia. & 11. quæst. 1. c. sicut, §. ex his. 3 & C. de leg. l. vlt. & ff. de prætoAtipu. in prætorijs Sed nunquid incidēter potest alius cognoscere quàm Papa: Videtur quod sic. C. de iud. quoties. & supra de in integ. resti. causa. in fin. inspeciendo priuilegium, & si verba sunt manifesta, iudex potest dicere, non obstat priuilegium. argum. infra de fide instrum. accepimus. argum. contra ff. de postu. quos prohibet. & infra de excep. exceptionem. in fin. infra qu. fi. sint leg. l. lator. Dicas q̄ hoc habet locum, cū verba obscura sunt & ambigua:

3 Vbi de multiplici interpretatione no. & §. de post. c. 1. Io. And.

quia

a Vide tradi-ta in c. si Papa. hoc titu lib. 6.

quia tūc eius est interpretari cuius est cōdere; vbi vero aperta sunt & clara [illegible] priuilegiū vel nō obstat. arg. prædictæ [illegible] Sed qualiter potest Papa esse iudex in causa sua, cum alius debeat esse iudex quam actor, vt 4. q. 4. c. 1 & 2. C. ne quis in re sua ius sibi di. l. vnica? Papa enim in tali casu litigat p procuratorem. ꝟ. de conſi. vti. cum dilecta. Item ꝗa lites sine omni suspicione procedere debent. 3. q. 5. quod suspecti. Item quia res ecclesiæ Ro. propriæ sunt Papæ, sicut res fisci sunt imperatoris, quasi patrimonium. ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. hoc interdictum. Itē de causa fiscali cognoscere debet procurator Cæsaris. ff. de off. procon. nec quicquā. Sed dic ꝙ Papa potest esse iudex in sua causa, sicut Imperator in causa fiscali. ff. de ijs quæ in testamento dele. l. proxi. me. & 21. disti. nunc autem. & prælatus potest esse testis in causa ecclesiæ suæ 14. q. 2. super prudētiam. sic episcopus iudex est in cā ecclesiæ suæ. 12. q. 4. Gulisarius. & 7. q. 1. [illegible]. Consultius tamē & honestius faciet si alij hoc commiserit. arg. 2. q. 7. nos si incompetenter. & ff. de offi. procon. l. nec quicquam. & intelligitur de priuilegijs quæ Papa concedit alijs ecclesijs, & nō de illis priuilegijs, quæ à domino collata sunt R. ecclesiæ ꝟ. de transla. c. 1. & 12. di. in nouo. & c. quāuis. de alijs priuelegijs bene iudicat p alios. vel potest exponi, nolumus iudicari p alios nisi p delegatos à nobis; & sic est planum: quia ex quo Papa dat priuilegium vel indulgentiam, vel etiam confirmationem, nullus de illis cognoscit aūmodo sine eius mandato. ꝟ. de confir. vti. vel inu. c. 1. & 2. Bernar.

¶ Cap. 3. eo. ti. in [illegible] cōpi. & de intelligētia v ꝺ Ioannē Lupū trac. de con feder. prin. membro. 1

iurisdictioni illius, nec intēdit iudicare de feudo, sed de certo de peccato illius [illegible] ad ipsum spectat [illegible] p priuilegium vel contraria [illegible] iuri communi sit detractum. Tamen ostendit, q ipse non debet sibi iniuriam reputare, exemplo Valētiniani & aliorum imperatorum, ostendendo ꝙ ad ipsum pertinet corrigere quēlibet de peccato, & pacis fœdera reformare: vnde committit causam istam, cuidā abbati, qui de plano de querimonia illa cognoscat; & si rex Frāciæ humiliter nō acquieuerit, pcepit cuidam legato ꝙ ipse procedat in negotio ſm formam sibi traditā. Bern. Not. ꝙ Papa nō debet aliorum iura perturbare, nec econtra: cum iurisdictio sit distincta. Item admonitio Euangelica debet pcedere causam & denunciationem. Item quæstio feudi ad dominum feudi pertinet, nisi consuetudo præiudicet, vel priuilegium: & ita cōsuetudo derogat iuri. Item ad Papam pertinet corrigere quemlibet de peccato. Item in iudicio non est psonarum distinctio attendenda, sed ita magnum iudicabis vt paruum. Item ad ecclesiam spectat pacem seruare, Item ꝟ denunciationem admittitur exceptio. Abbas.

¶ Idem prælatis per Frāciam constitutis.

¶ Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis Euangelicæ, seu iudicialis, procedere contra quemlibet peccatorem etiam laicum, maxime ratione periurij, vel pacis fractæ.

CAP. XIII.

Nouit[a] ille qui nihil ignorat. & infra.

¶ Nō putet aliquis quòd iurisdictionem illustris regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostrā nec velit nec debeat impedire; Sed cum Dominus dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eū inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit; adhibe tecum vnū vel duos, vt in ore duorum vel trium testiū stet omne verbum; quòd si non audierit, dic ecclesiæ; si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus,[b] & publicanus: Et rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quòd rex Francorū peccat[c] in ipsum, & ipse circa eum in correctione processit[d] secundum regu-

Matth. 18.

Nouit ille,]Quilibet laicus ratione peccati, & maxime periurij vel pacis fractę, corā iudice ecclesiastico conuenitur. ita cōiter summatur. Diuiditur in tres partes principales. In prima excusat se papa dicē, ꝙ non intendit iudicare de feudo sed de peccato. In scda ibi, Nos igitur, ostendit ꝙ Rex nō debet processum suum ad iniuriam reuocare: & hoc probat diuersis exemplis & testimonijs scripturarum. In tertia: ibi Ne ergo. cōcludit ꝙ ipse papa nō debet dissimulare nō dēt, & concludit sub triplici forma. Abbas.

2 Hic casus in antiquis exemplaribus inuenitur.

CASVS. Rex 2 Frāciæ & Rex Angliæ super quadam discordia quā inter se habebant occasione feudi sup comitatu Pictauiæ, cōposuerunt adinuicē. & compositio illa fuit hinc inde iuramento firmata. tandem rex Franciæ non obstante iuramento venit contra illam cōpositionem occupando dictum comitatū. rex Angliæ sæpe monuit illum vt compositionem seruaret, & pacta inita inter eos, sed cū ille desistere nollet, rex Angliæ denūciauit hoc ecclesiæ: vnde dominus Papa intellecta denunciatione illa: quia ille veniebat cōtra pacem & pacis fœdera iuramento firmata: cum ad ipsum pertineat corrigere de peccato quēlibet Christianum. scribit dominus Papa prælatis Franciæ, & primo inducit contra eum illam auctoritatem Euangelij: nec tamē propterea in hoc derogare vult in aliquo iu-

[Gl. seq. per hoc probat Papam non habere vtrumque gladium. alleg. 6. iura, secundo tenet contrarium. tertio remittit.]

a ¶ Iurisdictionem nostram.] per 3 hoc quod dicitur hic patet ꝙ ecclesia, vel Papa, non habet vtrumq; gladium. 96. dist. cum ad verum. & ꝟ. de app. si duobus. & ꝟ. qui filij sint legi. causam quæ. Imperium enim & sacerdotiū ab eodē principio processerunt. in auth. quomodo opor. episco. in prin. coll. 1. non ergo de temporali iurisdictione debet intromittere se Papa, nisi in subsidium, s. cum iudex sæcularis negligens est, vel cum vacat imperium ꝟ. ti. proxi licet & c. seq. Sed videt ꝙ Papa maior sit Imperatore. 96. di. duo sunt & ꝟ. de maio. & obe. solitę. nā iura cælestis imperij, & terreni Petro commissa a Deo sunt. 22. di. c. 1. ipse enim vtrumque gladiū habuit, vt dicit Euangelista, 4 Ecce duo gladij sunt hic. quam potestatem suis successoribus transmisit 40. dist. c. 1. verum executionem gladij temporalis imperatoribus. & regibus commisit ecclesia, & tamen iurisdictionem causarum ciuilium aliqñ p sacerdotes exercuit. 11. q. 1. relatū. quędā enim possumus alijs committere, quæ nobis no possumus retinere. arg. ꝟ. de institu. c. vlt. nec debet eps sibi retinere quod debet alijs dare 12. q. 2. quattuor. & melius 11. q. 1. re quidem. De hac materia habes. ꝟ. q. filij sint legiti. causam.

3 De materia huius gl. tene qđ declarauit Bonifacius octauus, in extrauag. vnā sanctā. & vide Turrecrematā in sum. đ eccľa lib. 2. c. 113. & 114.

4. Lucę. c. 22

b ¶ Ethnicus.] 45. dist. sed illud. 24. q. omnibus. ꝟ. de iureiuran. quemadmodum.

c ¶ Peccat in ipsum] id est, offendit, vel lædit eū. aliter accipitur peccare in aliquem in auctoritate illa, Si peccauerit, &c.

d ¶ Processit.] illū admonendo vt seruaret fœdera pacis aliàs denuncians no auditur, nisi admonitione pmissa. ꝟ de accu. cum dilectus. cum suis cōcordantijs.

a ¶ Non

Iam Euang. licam, & tandem, quia nullo modo profecit, dixit † ecclesiæ: quomodo nos qui sumus ad regimē vniuersalis ecclesiæ, superna dispositione vocati, mādatum diuinum possumus nō exaudire, vt nō procedamus secundum formam ipsius? Nisi forsitan ipse coram nobis, vel legato nostro, sufficientē in contrarium rationem ostendat? Non enim intendimus [a] iudicare de feudo: [b] cuius ad ipsum [c] spectat iudicium: nisi forte iuri communi per speciale priuilegium, vel contrariā consuetudinem [d] aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus.

¶ Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat, cum Valentinianus † inclytus Imperator, suffraganeis Mediolanen. ecclesiæ dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperium, syncere nostra capita submittamus, & eius monita (cum tanquā homines deliquerimus) suscipiamus necessario velut medicamenta curantis. Nec sic † illud humillimum omittimus, quod Theodosius † statuit Imperator, & Carolus innouauit: de cuius genere rex ipse noscitur descendisse: Quicunque [e] videlicet litem habens siue petitor fuerit, siue reus, siue in initio litis, vel decursis temporum curriculis, siue cū negotio peroratur, siue cum iam cęperit promi sē tentia: si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, illico sine aliqua dubitatione (etiam pars alia refragetur) ad episcoporum iudicium cum sermone [f] litigantium dirigatur.

¶ Cum enim non humanę constitutioni, sed diuinæ potius innitamur: quia potestas nostra nō est ex homine, sed ex Deo, [g] nullus qui sit sanę mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunq; mortali peccato corripere [h] † quemlibet Christianum: & si correctionem contēpserit, per districtionem ecclesiasticā coercere. Sed forsan dicetur, quod aliter cū regib. [i] & aliter cum alijs est agendum. Cæterū scriptum nouimus in lege diuina: Ita magnum [k] iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio personarum; † & infra.

¶ Licet aūt hoc modo procedere valeamus sup quolibet criminali peccato, ut peccatorem reuocemus a vitio ad virtutem, (ab † errore ad veritatem) præcipue cum contra pacē peccatur, quæ est vinculū charitatis; Postremo cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinq; prestito proprio † iuramento firmata, quæ † tamen vsq; ad tempus prætaxatum seruata non fuerint, nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere, quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur?

¶ Ne igitur tantam discordiam videamur sub dissimulatione fouere, dilecto legato dedimus in præceptis, vt (nisi rex ipse, vel † solidam pa-

cem

a Non enim intendimus.] responsio tacitæ quęstionis.

b § Iudicare de feudo.] directe, scilicet sed tantum ratione peccati, & inducēdo ad pænitentiam. 6. q. 1. illi qui & 22. q. 1. præiudicādum. & 23. q. 4. ecce. & sic per consequentiam cogit restituere feudum argum. 14. q. 6. si res aliena. Qualiter quęstio feudi tractari debeat, dicitur s. eo. cæterum.

c ¶ Ad ipsum. scilicet quando quæstio est de feudo inter vasallos, tunc iudicium pertinet ad dominū feudi. De hac materia notatur s. eo. cæterum.

d ¶ Consuetudinē.] nota quod consuetudo parificatur priuilegio. 9. q. 3. conquestus. & 63. distinc. quia sancta. & 64. distinct. quia per ambitiones. Item patet hic quod cōsuetudo dat iurisdictionem. sup. de arbi. dilecti. & C. de eman. l. 1. & vlt. & 63. distin. quia sancta. Et quod consuetudo iuri communi præiudicet, habes hic.

[Glossa sequens ponit obiectionem ipsius solutionis, & quoddam argumentum.

e ¶ Quicunque.] sed cum hæc lex sit abrogata, & pœnam sustinet recitator & auditor. C. de ver. iu. enucle. l. vlt. §. hæc omnia. igitur vt quid membranam occupat? 19. distin. si Romanorum. Respon. licet sit etiam sublata, notitia tamen ipsius necessaria est, vt 7. distin. fuerunt, vt ostendat quantam dilectionem habuit promulgator legis erga sacerdotium: & [illegible] eius durat, licet ius ciu[illegible] de sua imr. ff. de cap. diminu. eas. item est argum. quod ecclesia potest inducere legem cum pro ipsa facit: sed eā contra se recipere non tenetur, 10. dist. lege. legem istam habes 11. q. 1. quicunque.

f ¶ Cum sermone.] s. de in integ. rest. c. cum ex litteris.

g ¶ Ex Deo.] similiter imperium a solo Deo est 23. q. 4. quæsitum, & 96. dist. si rector.

h ¶ Corripere.] talem [illegible] q. 2. [illegible] ver. si quis frater, &c. Arg. cōtra. ff. de pet. hęr. hęreditas. in si Quandoq; tñ aliquis malum facit, nō tamē punitur, immo remunerat, ut ille q colligit oliuam immaturam animo non dandi damnum, & non tenetur lege Aquilia. ff. ad l. Aqui. l. si seruus seruum. §. si oliuam.

ADDITIO. Si colligit immaturam, tenetur l. Aquilia. si maturam, tunc Dominus cui colliget, expensas donasse videtur, cum remunerat. secundum Host. Aquilia respicit damnum, nec illi locus; secus est vbi damnum datum non est. Ioan. And.

i ¶ Cum regibus.] s. de offi. delega. sane, & cap. pastoralis. & 12. quæstio. 2. si qua de rebus & 18. dist. si episcopus. & 24. quæst. 1. qui contra pacem.

K ¶ Ita magnum.] vt 3. quæst. 9. cap. [illegible]

l ¶ Pacem.] ad ecclesiam enim spectat pacem seruare, & obseruari facere. supra de treu. & pa. c. 1. & 24. q. 3. si quis romipetas. & ca. paternarum.

m ¶ Non est dubium.] 22. q. 1. om. quod. & c. prædicandum arg. 93. dist. diaconi.

a ¶ De pla-

† dicit, in antiquis.

† Hoc narrat Cassiodorus in hist. tripart lib. 7. cap. 8. refert Gratian. [illegible] c. Valētinianus. 63. d.

‡ De materia huius glossæ vide plene p docto. in §. [illegible] de test. ord.

† Dictio, sic, deest in antiquis.

† Hoc habes in codice Theodosiano l. 16. tit. 11. quoties refert Gratianus in c. quicunque. 11. q. 1.

† corrigere.

Deut 5.

† Concor. l. hos accusare. in si. ff. de accu. & l. in multis. cum no. ff. de sta. hom.

† Hæc verba ab errore ad veritatē, desunt in manuscriptis, sunt in antiqua compilatione.

† Vox, proprio, deest, in antiquis.

† quæ tñ seruata vsq; ad pfixū terminū non fuerunt.

† In antiquis ita: vel treugas ineat cōpetentes, vel saltem, &c.

a ¶ De plano.] nõ in forma iudicii, sed in modum denunciationis. hic 2. q. 3. c. si quẽ. §. obiatio. Vel de plano. i. sine strepitu iudiciorũ. ĩ. de accu. olim. & c. sicut.
b ¶ Eius exceptio.] hic ergo contra denunciatorẽ admittitur exceptio. ĩ. de despon. impu. ad dissoluendum. quod verũ est si obiiciatur φ sit criminosus: & hoc siue prosequatur iniuriã suã, siue non; cũ in modũ denunciationis agit, repellit ptextu criminis: qa tũc agit quasi quilibet extraneus: qualiter n. moueret bono zelo ad correctionẽ alterius, q nõdum est correctus, 3. q. 7. qui sine, & ea. q. c. infamis. §. porro. ĩ fi. & c. iudicet. & 3. q. 1. multi. & 25. dist. c. vlt. & 35. q. 6. eps in synodo. & ĩ. de test. cogen. præterea. & ĩ. de spon. cum in tua. De hac materia dr̃ 2. q. 1. si peccauerit.

† Vide l. ea quidẽ. C. de accu. & l. diuus. ff. de custo. & exhi. reo.

PAstoralis.] Primo statuit. secundo à statuto vnum casum excipit: ibi, Nisi. Abb. Sic.
CASVS. Principales personę ipsum factum p se ipsas proponere dẽnt, nisi fuerint ita indiscretę, vt earũ defectus p aliquos suppleat. No. φ ĩ iudicio principalis psona dẽt p seipsum factum pponere. Itẽ iudex pot supplere defectum partis.

¶ In aliquot antiqs ita: factũ suum.

[Glo. seq. inducit duas leges ad coadiuuandum textum. ponit deinde decem casus, quibus quis per alium respondet, qui per se patent.]

cem cum prędicto rege reformet, vel saltem humiliter patiatur, vt idẽ abbas & archieps Bituricẽ. de plano [a] cognoscant, vtrũ iusta sit querimonia quã contra eum proponit coram ecclesia rex Anglorũ, vel eius exceptio [b] sit legitima, quam contra eum p suas nobis litteras duxit exprimendam) iuxta formam sibi datam à nobis, procedere non omittat. †

¶ Idem epo Heliensi.

¶ Principalis persona per se, non per aduocatum debet factum proponere in iudicio nisi fuit indiscreta.

CAP. XIIII.

PAstoralis: & inf. ¶ Statuimus præterea, vt principales personæ, non per aduocatos, sed per se ipsas factum [c] † pponãt; Nisi forte sint adeo indiscretæ, vt earum defectus, de iudicis licentia per alios suppleatur.

¶ Idem nobili viro Matthæo de riparia. †

† Riuaria.

¶ Si actio & intentio sunt inepta, vel sola intentio, debet reus absolui ab instantia iudicij, iterum tamen actor audietur si apte egerit h. d. quo ad intellectum.

CAP. XV.

EXaminata † causa, quę vertitur ĩter te & milites Campaniæ, † & inf. Actionem quam super iure patronatus eiusdem ecclesiæ, contra præfatos milites intentabas, incongruentem cognouimus † & ineptam, Quia cum testes induxeris ad probandum, quod quando prefatus A. vicedominus ecclesiam eandem tanquam sequestratã [d] accepit, tu ius patronatus ipsius ecclesię possidebas, [e] profecto nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poteras postulare,

† Cap. 3. tit. de cõfir. vti. vel inutil. in 3. compil.

† Campanicos.

† Vide l. cũ precñ. C. de lib. cau. & l. itẽ apud Labeonẽ. §. si quis libello ff. de iniu.

c ¶ Factum proponant.] & p seipsos rñdeant, & nõ p alios. ff. de interrog. act. qui seruũ. §. vlt. & C. de iura. cal. auth. principales, nisi vbi tenent rõne officij. ff. de pro. non solũ. Itẽ vniuersitas p aliũ rñdet. 12. q. 2. q manumittit. & ff. q cu. vniuers. l. 1. §. qb. & l. itẽ eorũ. § actor. Item excõicatus p alium dẽt rñdere. ŝ. eo. intelleximus. Item & eps. 5. q. 3. quia epi. Item illustres. C. de procu. l. pe. & indiscrete personæ, vt hic, & minores. ŝ. de æta. & qual. ex ratione. C. de autho. præst. clariũm. Item furiosi, prodigi, & mulier luxuriosa, ff. de cura. furio. l. & mulieri. Ber.

EXaminata.] si actor ineptam actionẽ pponit, reus absoluit ab instantia iudicij. Si postea aptam ppo nit, reus rñdere cogit. ita cõiter summatur. Diuidit in quatuor partes. In prima pronunciationis ratio. In secunda ipsius rationis declaratio: ibi, Quia. In tertia pronunciatio: ibi, Vnde. In quarta protestatio: ibi, Ita tamen, Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilẽ virum M. de Riparia, & quosdam milites de Campania vertebatur quæstio super iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli: de communi concordia sequestrata fuit ecclesia illa apud vicedominum Sabiñ, tandem idem M. intentauit actionem suam contra milites illos, vendicando ab eis ius patronatus ipsius ecclesiæ, lite cont. & testes induxit ad probandum, quod ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando vicedominus Sabiñ. eandem tanquam sequestratam accepit: causa ista delata fuit ad dominũ Papam, & ipse diligẽter examinata causa prædicta actionem quam intentauit cõtra milites prędictos super iure patronatus ipsius ecclesię, incongruentem & ineptam inuenit: quia cum testes induxerit ad probandum quod ipse ius patronatus ipsius ecclesiæ possidebat quando dictus vicedominus eandẽ tanquam sequestratam accepit, apparet quod nec rei vendicationem intentare, nec ipsius restitutionem poterat postulare, Vnde Papa pronunciauit intentionem ipsius nobilis non tenere, absoluendo milites ab eadem: tamen si congruentem & aptam voluerit proponere actionem, respondere sibi nihilominus teneantur. Nota φ causa iuris patronatus coram iudice ecclesiastico debet tractari. Item ei qui possidet, non competit rei vẽdicatio nec restitutio: & ideo quia iste possidebat ius patronatus, quando sequestrata fuit ecclesia, non competebat ei rei vendicatio. Item cum libellus inepte concipitur reus ab instãtia iudicij absoluitur, & si postea congrue reformetur, nihilominus reus tenetur respondere. Item in hac decret. videtur quod actio secundum canones sit proponenda.

d ¶ Sequestratam.] sequester appellatur ille apud quẽ res in litigium deducta, communiter à litigatoribus deponitur: & huiusmodi depositio non potest fieri, nisi à plurib. quamuis aliàs & vnus & plures deponere possint ff. deposi. licet.

[Gl. seq. dat duplicem lecturam quarum vtraq; cõcludit contra actorem. ponit deinde duplex remediũ quo vti poterat actor, s. depositi contra sequestrum, vel negatoria contra reos.]

e ¶ Possidebas.] si ita intelligitur littera ista. φ iste dicebat se possedisse antequam deponeret apud sequestrum, & cum sequestrata fuit, tũc planum est qđ hic dicit: quia tunc habetur pro possessore, nisi ea mente deposuisset ecclesiam apud sequestrum, vt ipsum sequestrum constitueret possessorẽ potius quam custodem. ff. de acquir. poss. interesse puto. ff. deposi. l. licet. §. 1. vnde non poterat intentare rei vend. contra illos milites. nec interdictum possessorium, cum ipse possideret, possessori enim non datur rei vendicatio. Institut. de act. §. 1. & C. de alien. iudic. muta. n. cau. fac.

fac.l. vnica. Si vero dicebat se possidere postquam deposuerat rem apud sequestrum, sed ipsum posuit eo tenentem: tunc adhuc dr possessor. alias non vt ff. depositi. l. licet. §. 1. & iō nullo modo agere poterat rei vendicatione interdicto possessorio contra milites: sed contra sequestrū poterat agere depositi. ff. de posi. ei apud. §. 1. arg. ff. de pecu. l. depositi. 1. de spon. & ff. de priui. leg. cre. l. si ventri. §. 2. in fi. & C. de vsur. acceptā. & in fi. Quādoq; tñ rei vendicatio datur possidenti: nam à depositario vel à commodatario possum rem vendicare, licet ego rem illam possideam: & hoc dr fieri ratione detentionis. ff. de rei uen. officium. ad fin. Et confessoria similiter datur possidenti, ne inquietetur. ff. si ser. ven. si forte. §. 1. & l. sicuti. §. sed si quæritur. & hoc cum est in quasi possessione seruitutis: ne vicinus altius tollat domum suam, si ille vult altius ædificare, tunc p confessoriam ille pot prohibere vicinum ædificare, vt dr in l. forte. & l. sicuti. § sed si quæritur. Et confessoria datur ēt ei qui non possidet, & contendit sibi seruitutem deberi. ff. si serui. vendic. l. 2. Negatoria datur domino qui negat alium habere seruitutem. vt in l. prædicta. Isto modo debuit agere miles iste, negando milites illos habere ius in ecclesia; petendo ne inquietarent eum super iure patronatus. & de istis duobus habes. j. de cau. pos. cum ecclesia.

[Gl. seq. habet duo dicta. Primum distinguit: & secundum facit tria argumenta: duas opiniones ponit, & remittit.

a ¶ Non tenere.] Cum. n. inepta pponit actio, iudex non dēt statim illā corrigere, si est dubia: q licet dēat supplere de iure, de facto tñ supplere nō dēt, 1 sed dēt absoluere reum, cum postea ppenderit eam ineptam ex probationib. vt hic, & ff. si men. fal. mo. dix. l. 1. §. 1. & j. de dona. inter dilectos. & j. de rest. spol. cum ad sedē. Si vero manifeste cognoscit q sit inepta, statim eam reijciat iudex vel assessor s. eo. cām. ff. de assessorib. l. 1. & j. de despon sa. impu. ad dissoluendum s. de elec. constitutis. Item ex hoc loco vr q actio sm canones sit proponēda. arg. j. de mu. pe. c. 1 & s. eo. dilecti. vbi de hoc. Dicunt tñ quidam, q in spiritualib. caussis actor non tenetur proponere actionem, vt sic intelligantur iura, quæ dicunt actionem non esse proponendam: in ciuilibus vero tenetur. Ioann. dixit, q secundum canones non tenetur quis proponere actionem, quæ magnam requirit subtilitatem, sed leuem,

1 De hoc vide Hostien. & alios. s. c. 3. de postu.

te: Vnde intentionem tuā in hac parte pronunciauimus non tenere, [a] absoluētes eosdē milites ab eadē; Ita tñ quòd si congruentē & aptā intentare volueris actionem, respondere tibi nihilo minus teneantur.

¶ Idem magistro & fratribus militiæ templi in Italia constitutis.

¶ *Præceptores templi pro domibus suis agere & defendere possunt nec obstat eis regio, vel quod ignota sit eorum origo.*

CAP. XVI.

CVm deputati, & īfra. Accepimus, q quidā tam sæculares, q̃ ecclesiastici iudices, illos quos habetis in domibus vestris præceptores, in causis ad psequendam suam iustitiā non admittunt, tamquam licitum non sit eis, super litigiosis negotijs curam agere, qui pacificis decreuerunt studijs inhærere; illud allegantes in repulsionem ipsorum, quòd eorum ipsis generatio nō est nota, qui vndecunque venerint gratia diuina vocati, dummodò laudabiliter [b] exequantur officium sui ordinis, ex superabundanti requiritur, suæ notio nationis. [c]

¶ Ne quis igitur in prosecutione causarum, præceptores eosdem, ab agendo vel respōdendo occasione huiusmodi repellat, auctoritate † Apostolica inhibemus.

¶ Idem Vercelleñ. episcopo, & abbati de Toleto.

¶ *Prælati debent laicis de clericis (appellatione frustratoria non obstante) iustitiam facere, ad sæcularem tamen forum clerici à laicis trahi nō debent; etiam data ipsorum prælatorum negligentia.*

CAP. XVII.

QValiter & quādo, & infra. ¶ Præcipiatis ex parte nostra prælatis, vt laicis de clericis conquerentibus, plenam †

† In aliquot antiquis ita auctoritate plenarie inhibemus.

† plenariam.

sicut est rei vēdicatio, locati. depositi. verum in aliquibus non teneatur nominare, dicas vt dictum est s. eo. dilecti.

CVm deputati.] Duo facit. Primo ponit iniuriam, quæ inferebatur præceptoribus templi. secundo eam deinceps inhibet fieri: ibi, Ne quis. Abbas.

CASVS. Magister & fratres militiæ templi in Italia constituti, habent quosdam in domibus suis, quos appellant præceptores: iudices tam clerici q̃ sæculares, non admittebant eos in causis pro sua iustitia prosequenda, illud allegantes in repulsione ipsorum, q eis eorum generatio non est nota: significatum fuit hoc domino Papæ: Vnde prohibet auctoritate Apostolica ne aliquis huiusmodi præceptores in prosecutione causarum, hac occasione ab agendo & respondēdo repellat. Not. q quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur indignus.

b ¶ Laudabiliter exequantur] & sic pp industriam & probitatē subeunt pœnam. C. depositi. l. vlt.

[Gl. seq. ponit duas cās dubitandi, & tres decidendi.]

c ¶ Nationis.] forte ideo quærebāt isti de natione istorum, vt scirēt de fama ipsorum: nam infames consueuerunt fugere loca nationis suæ. 19. q. 2. duæ sunt. arg. ad hoc. s. de cleri. peregri. tuæ. infamis nō pōt esse pcurator vel iudex. 3. q. 7. c. 1. & c. infames. §. sunt autē. vel ideo quærebāt, vt scirent an essent serui. qa seruus in iudicio stare non pōt. 2 C. de iud. seruus. & ff. de iudi. vix certis ex caussis. Sed spretis his psumit ius quēlibet esse dignum: nisi probetur contrarium. s. de seru. c. vni. j. & de præsum. dudum. & psumitur qlibet liber, ex quo apparet in possessione libertatis. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. verumtñ si seruus, in fi. & ff. de off. prætor. Barbarius. sim. j. de insti. ad decorem. Vel dic q eo ipso q deputauerunt se obsequio Iesu Christi, ois tollitur irregularitas, si qua fuit. arg. 19. q. vlt. nō licet. in auth. de mo. in princip. colla. 1. ideoque non sunt repellendi: quia legitimæ personæ præsumuntur. 11. qu. 3. eorum. ff. de proba. verius. & l. 1.

2 Nisi putatur liber 3. q. 7. § tria. l. Barbarius. ff. de offic. præt. & l. 1. C. de post.

QValiter & quando.] Iudices ecclesiastici debent de clericis laicis iustitiam facere. sic cōiter summatur. & secundum hanc summationem ista decre. est de indubio. ff. ad municip. l. 1. Et tria facit. primo præcipit. secundo impedimentum remouet: ibi, Non obstantib. tertio grauamē suspicatur, & prohibetur: ibi, Ne pro defectu. Ad.

CASVS.

CASVS. Præcipit Papa prælatis ecclesiarum vel laicis conquerentibus de clericis, ut plenam iustitiam faciant, non obstantibus appellationibus frustratorijs, quas clerici contra laicos frequenter opponunt, ne pro defectu iustitiæ clerici trahantur à laicis ad iudicium sæculare: quod omnino prohibet hoc. No. q nemini est iustitia deneganda. Itē arg. q in defectu iustitiæ clerici ad iudicium sæculare trahi pñt: sic ē contra pp defectum iustitiæ iudicis sæcularis, ecclesia pōt se intromittere re. ÿ. de fo. cōp. licet. & c. ex tenore.

† Cōcilium Carthaginē se. 3. c. 9. & cōcil. Toletan. 3. c. 13.

a ¶ Appellationib.] quæ ipso iure non tenent. ÿ. de app. pastoralis. 1. rñ. & c. vt debitus.

† In aliquot antiqs ita: Idē Parisiē. epō, & decano.

[Gl. seq. fortificat textum, quo dr̄, q in uiti nō trahunt: nec mirū, q a ēt volentes &c. & de psensu epi: & remitti dicit vltimo contrarium esse in casu conuerso.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōpila.

† Vvinton.

b ¶ Prohibemus.] immo & si velint, nō pōt laicum suum iudicem constituere ÿ. ti. proxi. si diligenti, & c. significasti. 11. q. 1. in.... & c. placuit. Et videtur q etiam de consensu epi non possit. & pto illud verum. tit. xi. significasti. licet iura antiqua contrarium innuere videantur, vt dicitur ibi. Sed e conuerso laici trahunt̄ ad forum ecclesiasticum propter desidiam iudicis sæcularis. infra titu. proxim. licet. & cap. seq. & cap. ex transmissia.

faciant iustitiā exhibere: Non obstantibus appellationib.[a] frustratorijs, quas in eorum grauamen clerici frequenter opponunt; Ne † p defectu iustitiæ, clerici trahant̄ à laicis ad iudiciū sæculare quod omnino fieri prohibemus.

¶ Idem

¶ *Iudex habēs vt priuatus pene consimilem causam, quā habet vt iudex, a iudicando remouetur. h. d.*

CAP. XVIII.

ij CAusam, † quæ inter abbatem, & conuentum Vindoñ † & archidiaconū Carnoteñ. super quibusdam procurationibus vertitur: vobis & archidiacono Parisieñ. meminimus commisisse, & infra. Quia vero cum eundem archidiaconum similis pene[c] causa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videret̄, † nos te fili decane, loco ipsi⁹ archidiaconi subrogantes[d]: Mandamus quatenus (nō obstantib. prioribus litteris) in † causa, ratione præuia procedas.

¶ Hono. † iij. Archidia. Remensi, & decano † Brimensi Coloñ. dioece.

¶ *Si iudices de principali & exceptionibus præiudicialibus simul cognoscunt, vel super principali lite non contestata testes recipiunt, licite ab eis appellatur.*

CAP. XIX.

EXhibita nobis R. Virdunensis † electi petitio declarauit, quòd cum super facto electionis suæ, H. archidiaconi ac quorundam canonicorum Virdū. † aduersariorum suorum procuratores ad nostram audientiam † accessissent, Pari-

Vnde si aliquis ageret de iure exemptionis corā aliquo iudice, qui in simili causa laborat, iudex ille de facili sententiaret pro illo. Simile est in teste, qui habet consimilem causam, quia ille non debet admitti in testem propter huiusmodi suspicionem, ne de facili testificaretur pro illo. ÿ. de testib. personas. & qui consimili morbo laborant, non sunt admittendi in testimonium, vt 4. q. 3. cap. si testes. § liberi. & ca. testes. sim. ÿ. de excep. cum ecclesiasticæ. 1 Non tamen extendas hanc similitudinem ad omnes causas. nam si iudex habet causam decimarum, & alia causa, puta iurispatronatus vel electionis ei committatur, illud ei non nocet. Vel etiam vt dicit Io. bene possum petere ecclesiam, vel aliud coram iudice, qui habet consimilem causam: Vel hæc causa non videtur sufficiens ad recusandum iudicem, licet sit sufficiens ad subrogandum, nec dicitur quod causa ista sufficiat ad recusandum iudicem, licet sit sufficiens ad subrogandum: cum enim plures iudices dati sunt ad petitionem alterius partis sine qualibet tali suspicione, vel consimili, remouetur aliquis illorum, & alter subrogatur, vt causa sine suspicione procedat frequenter hoc contingit. vel dic quod prius dictum est.

† Vide l. litigatores. ff. de arbi.

† al. de sunt hec verba in cā. alij ita: in negotio.

1 In hoc est simile, quia ibi simili morbo laborās repellit̄ ēt ab excipiēdo. Io. Andr.

† In oīb. vetustis ita: Innoc. iij. Archid. Ramē.

† Et decano Perimueñ. Colmuñ. dioece. aliàs Bruñieñ. Beneueñ. Bituriceñ.

† Virdimensis.

† præsentiā.

ij CAusam, quæ.] Iudex habēs consimilem cām, à iudicio remouet̄. Primo recitat delegationem causæ. Secundo cām remotionis vnius delegati, & aliū subrogat: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum Vindon. & archidiaconum Carnoteñ. sup quibusdam procurationibus vertebatur causa, sup hoc commissa fuit archid. Parisieñ. & quibusdam alijs. Sed quia archid. Parisieñ. similem fere causam habebat, parti alteri nimis fauorabilis videbatur: loco ipsius archid. subrogauit quēdam decanum: mandans vt non obstantib. prioribus litteris procedat in causa præuia ratione. No. q cum iudex habet similē causam causæ sibi commissæ, potest & debet remoueri, & alter subrogari, cū propter causam suam similem nimis fauorabilis videretur alteri parti.

[Gl. seq. repetens textum illum fortificat p duo similia: q a. s. similitudo causæ vel morbi repellit testē & excipientem. Dicit deinde similitudinē non extendendam: præterea ponit lecturam Io. quam fortificat. Finis patet.

c ¶ Similis, pene causa.] & ita videtur quod iudex qui habet consimilem causam causæ sibi commissæ, possit recusari, ex eo quod dicit, nimis fauorabilis &c. quod est mirabile, vt ex eo nascatur suspicio:

d ¶ Subrogantes.] sic pp suspicionē dñationis alius subrogatur. ÿ. de offi. del. cām que. Item si necessarius sit iudex in testem, remouetur, & alter subrogatur. ÿ. de testib. dilecto.

EXhibita.] In prima ponit̄ appellantis petitio. In secunda appellationis commissio. Secūda: ibi, Quia vero. Abbas.

CASVS. Vacante ecclesia Virduñ. electus est quidam R. nomine, contra istum electum H. archidiaconus, & quidam alij canonici Virduneñ. se opponentes, impetrauerunt litteras contra ipsum ad episcopum Parisieñ & coniudices suos sub hac forma, vt vocatis qui forent vocandi veritatem inquirerent super ijs quæ proposita fuerant, & alijs negotijs contingentibus: partibus coram iudicibus constitutis, prædictus electus quibusdam ex illis, qui contra ipsum agebant, in modum exceptionis obiecit conspirationem, & quibusdam excommunicationem, se illa offerens probaturum: Iudices interlocuti fuerunt, q de huiusmodi exceptionibus & negotio principali simul inquirerent, volentes admittere probationes super prædictis exceptionibus, quasi non essent iudices, sed inquisitores. & iuris ordinem peruertendo, simul cœperunt inquirere de exceptionib. & negotio principali: & testes sup eodem receperunt

lite

lite non contesta: vnde dictus electus ad sedem Apo- appellauit. omnia ista dictus electus domino Papæ significauit, vnde manda quibusdam iudicibus, quod cum non in modum inquisitionis, sed commissionis negotium extitit delegatū, quatenus si ex dictis grauaminibus vel aliquo ipsorum constiterit appellatum, reuocato in irritum quidquid post appellationē huiusmodi inuenerint esse factum, in causa ipsa iuxta continentiam priorum litterarum procedant præuia ratione. Not. quod in causa electionis omnes vocandi sunt, quos ipsum negotiū tangit, & de omnibus negotium cōtingentibus inquirendum est. Item conspiratores non admittuntur contra electū tanquam inimici vel excommunicati. qa ab agendo sunt exclusi. Item exceptio peremptoria, vt conspiratio ante litem contest. debet admitti: quia est ꝑiudicialis. Item de exceptionibus & negotio prīcipali, cōtra iuris ordinē simul cognosci non debet, sed de illis primo cognoscendum est, quæ sui natura præcedunt.

accu. cum oporteat. & s. eo. nouit. ī si nec tales ad testimonium sunt admittendi. ĵ. de simo. licet Hely. & c. per tuas. conspiratio enim grauissimum crimē est, ita vt accusatum a proprio gradu repellat. 11. q. 1. coniurationum. & c. seq.

...siési episcopo, & coniudicib⁹ suis, sub certa forma litteras nostras direxim⁹, inter alia cōtinētes, vt vocatis q forēt euocādi,[a] super ꝓpositis & alijs negotiū cōtingentibus,[b] inquirerent[c] veritatem; & infra. ¶Cum autē idem electus quibusdam ex his, q contra eum agebant, cōspirationem,[d] & quibusdā excōmunicationem,[e] in modū exceptionis obijceret, se id offerens ꝓbaturū, ꝑfati iudices īterlocuti fuerūt, ꝙ de eis & principali negotio simul inquirerēt, nolētes, quasi nō iudices, sed inquisitores existerēt, sup dictis exceptionibus ipsius electi probationes admittere, sed ꝑuertēdo[f] iuris ordinē d̄ ꝑmissis exceptionibus & principali negotio pariter ꝑ se inqrere intēdētes, & ꝓcedētes etiā ad receptionē testiū, lite nōdū sup eodē negotio cōtestata;[g] quare ꝑnominatus electus nostrā audientiam appellauit; & infra. ¶Quia vero nō in modū inquisitionis, sed commissionis negotiū extitit delegatū; Mandamus, quatenus si ex dictis grauaminibus,[h] vel aliquo ipsorū appellatum constiterit, reuocato in irritum quicqd post appellōnē huiusmodi inueneritis attentatū, in causa ipsa iuxta priorū continentiam litterarum, ratione præuia ꝓcedatis.

¶Idem magistro Tancredo canonico Bononiensi.

¶ *Lapsu triennij non obstante potest delegatus in causa sibi commissa procedere.*

CAP. XX.

VEnerabilis frater noster archiepiscopus Rauennas, proposuit coram nobis, quod cum decisio causæ, quæ inter ipsum & communitatem Ceruię, super iurisdictione ciuitatis Ceruiæ, & quibusdam alijs articulis vertitur, sit per subter-

a ¶ Euocandi.] omnes enim illi euocādi sunt, quos negotium tāgit. s. de tēp. or. si archiep. & 66. dist archieps. & 8. q. 1. licet ergo. & ff. de adop. nam dinus. & ff. de mino. in causæ. §. causa. C. de auct. præst l. vlt.

b ¶ Negotium contingentibus.] contingentia ipsam electionem, puta meritis electi, & stūdijs eligentium, zelo, & an aliquid simoniacæ prauitatis intercesserit s. de elect. scriptum est, & c. super e. & ĵ. de excep. denique. in fi.

c ¶ Inquirerent.] ex hoc verbo visum fuit iudicibus, ꝙ in modum inquisitionis deberent procedere, & nō in forma iudicij & ita lit. non conte. poterant procedere propter contumaciam alterius partis. ĵ. vt lit. nō contestata. quoniam frequenter. §. sunt & alij. & ĵ. de accu. qualiter & quando. §. debet. Sed errauerunt, cū forma illa non fuisset, in modum inquisitionis commissa, sed in modum iudicij[1] mera inquisitio non cōmittit in tali casu: quia inquisitio fit super excessibus, & inquisitor dēt accedere ad locum. 2. q. 1. Deus omnipotens. & ĵ. de simo. licet l. Hely.

d ¶ Conspirationem.] quod si verum fuisset, repellēdi erant, nec audiēdi ꝯtra electū qa quasi inimici, & ex odio hoc facere ꝑsumunt vnde ab agendo sunt repellendi sicut a denunciatione seu in quisitione. ĵ. de

e ¶ Excōmunicationem.] exceptio excōmunicationis repellit ab agēdo: & quia isti agebant contra electū, talis exceptio admittenda fuit: qa excommunicati audiendi nō sunt ĵ. de sent. excom. ꝑ tuas. & c. si uero. ĵ. de hære. excōmunicamus. §. credētes. Sed cum electus petit confirmationem agendo cōtra ipsos, qui se sibi opponūt, si opponant aliquid electis in modum exceptionis, ad defensionem ecclesiæ suæ, contra illos non admittitur replicatio excommunicationis: quia & si constet illos esse excommunicatos, non repellentur a defensione. ĵ. de exce. dilecti. qa à defensione nullus excommunicatus repellitur. ĵ. de excep. in trib. vlt. cap.

f ¶ Peruertēdo.] vnde non valuit quod fecerunt: quia fines mādati seruādi sunt. s. de rescrip. cū dilecta. & s. d offi. de leg. venerabili. immo & si verba rescripti viderentur esse contra ordinem iuris, tamē nō debet recedi a iure[2]. s. de rescrip. causam quæ.

g ¶ Lite nondum super eodem negotio contestata.] quod fieri non dēt. ĵ. ut lite nō cōtesta. ꝑ totum, nisi electus esset cōtumax: tūc enim ne patiatur eccl'a detrimētū ex mora, possunt recipi testes lite no contest. ĵ. ut lite non contest. qm̄. §. porro.

h ¶ Dictis grauaminibus.] scilicet, quia simul sup exceptione & principali negotio procedebāt, & lite non contestata. Et colligitē ex hac littera, q si plura grauamina assignentur in appellatione, sufficit alterū probare, dūmodo quolibet per se sit sufficiens, simile ĵ. de appella. significauit. & ĵ. de præb. cum iamdudum. & s. de rescri. ex parte. vbi de hoc. Si autem plura proponunē, q habent diuersos effectus, nō sufficit alterū probari quo ad vtrumq; effectum. sed sufficit quo ad alterum. exemplum habes s. de rescr. olim. sed omnia quæ hic dicta fuerunt, habent eundem effectum, scilicet vt appellatio legitima fuerit: ergo sufficit qd̄ cūq; probetur, quia vtrumque per se sufficit.

VEnerabilis.] Instantia iudicij non perit per lapsum triennij. sic communiter sumatur. Et sunt duæ partes. In prima, partis questio: in secunda, Papæ prouisio. ibi, Mandamus,

[1] Quod colligitur ex eo quod dicit textus: uocatis qui forēt euocādi, de quo uide Spe. ti. de inq. §. 1. versi. Sed si in littera.

[2] Quia Papæ vno verbo nō intēdit iuris ordinē tollere. de ele ecclesia 2. ſm Ain. non valuit etiā iste ꝓcessus, qa tactus est cōtra intentionē delegātis. de præb: c. si. ſm Host. Io. And.

CASVS.

CASVS. Inter archiepm Rauennatē.ex vna parte & communitatem Ceruien.ex altera, sup iurisdictione ciuitatis ipsius, & quibusdam alijs articulis qō vertebatur, quæ commissa fuit magistro Tancredo Boñ. canonico, sed per cauillationes Ceruiensium & subterfugia, decisio huius causæ per triennium fuit prorogata, tandem post litem contest. & commissiones varias dicti Ceruieñ. asserebant instantiam iudicij p decursum temporis perijsse. & ita nolebant vlterius sub examine iudicis rñdere. Archiepiscopus significauit hoc domino P pæ: vnde ipse mandat eidem iudici, ꝙ exceptione huiusmodi non obst. in negotio ipso procedat iuxta traditā sibi formam. Not. ꝙ instantia iudicij, secundum canones per lapsum triennij non perit: quia iurisdictio iudicis est ppetua, & rescripta perpetua sunt.

† Vide l. ad legatū. & l. ad rē inobilē. ff. de pcu rat & l. 2. ff. de iurisdict. om. iud.

‡ Bononien.

fugia & cauillationes eorum per triennium prorogata, dicti Ceruienses, asserentes instantiā iudicij per decursum triēnij pijsse, rñderē sub tuo examine recusauerūt: & ĩ. Mādam⁹ quaten⁹ exceptione hmōi non obstante, ai negotio ipso pcedas, iuxta trāditam tibi formā. †

¶ Idem episcopo, † & magistris T. & B. Praten. Bononiæ commorantib.

¶ Actor obtinens in possessorio coram iudice res, non tenetur coram eo iudice super proprietate respondere si est prorsus alterius fori, h. d. & est casus notabilis.

CAP. XXI.

Significauerunt nobis olim abbas & conuentus S. Mariæ de Florentia, ꝙ Florentina Potestas, p eis contra cōitatem castri de Signa, sup possessione, vel quasi, iuris eiusdem eligendi rectorem (quod ad se pertinere dicebant) diffinitiuam sententiam promulgauit. b Sed postmodum abbatem & conuentum pręfatos, ipsa Potestas coegit, communitati prædictæ super proprietate, vel quasi, memorati iuris, in sæculari iudicio respondere. Vnde vobis iniunximus, vt si ita esset, cogeretis † communitatem eandem, electum ab eisdem monachis i rectorem admittere, audituri postea quæ partes super proprietate, c vel quasi, dicti iuris

† In vno antiquo ita, cogeritis communitatem prædictam, eundem electum, &c.

[illegible] Glo. seq notat l. properandum in eo-[illegible] foro. & c. [illegible] ꝙ [illegible] secundum legem licet pe-[illegible] non perit iuris-[illegible] dele-[illegible] ti, dicit [illegible] ꝙ hoc non vr̃ p hoc corrigi, quia &c. ad qđ respondet Io. And. [illegible] procedit multum intricate. & in effectu sentit quatuor [illegible] quas vide per Panor.

Iudicij instātia an peat triennio.

a ¶ Non obstante.] sic ergo patet ꝙ hodie non habet locū lex illa. C. de iudicijs. properandū primo respō. §. vlt. & §. plerumq; vbi dr̃ ꝙ instātia iudicij perit, nisi causa finita sit inf. triennium à tempore litis contestatæ connumerandum, et iterum incipiat de nouo procedere, ac si nunquam fuisset processum. Si enim isti respondere nolebant: quia instantia iudicij perierat, non erant audiendi: quia licet secundum legem prædictam, instantia iudicij perierat decursu triennij, tamen iurisdictio iudicis non perierat: quia iurisdictio iudicis est ppetua, & rescripta ppetua sunt. C. de diuer. rescrip. l. fi. & arg. C. de contra. pec. l. 2. & C. de pr[illegible] xxx. vel xl. l. vlt. Poterant tamen dicere, non teneri rñdere, nisi nouus libellus detur de nouo, & omnia iterum procedant ab initio p l. prędictam. properandum, quæ modo non habent locum quantum ad hunc articulum p decretalem. & sic obuiandum est malitiæ eorum, qui [illegible] malitiose volūt prorogare. Sed ex hac decretali non vr̃ ꝙ lex illa properandum corrigatur, quia non colligitur hic, ꝙ lis fuit contestata, sed per subterfugia & cauillationes causa sit prorogata: & hoc potuit esse totum ante litem contes. imo lis contestata fuit: quia decisio etiam causæ prorogata fuit, vt dicit, & sic fuit lis cōtestata. & ita habetur ex [illegible] in antiqua, ꝙ lis erat contestata. & eo quod dicit, instantiam iudicij perijsse apparet, ꝙ pcessum erat in principali negotio, quod dī fieri per litis contestationem, quæ est principium causæ.

Significauerunt.] Non obstāte exceptione tēporis feriati p p vindemias, mandanda est sententia executioni, hoc dicit secūdum vnum intellectum; vel secundum alium ita cōiter summatur. Cum actor & reus sunt diuersi fori, causa proprietatis & possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari: sed hoc non vr̃ indistincte verum secundum Panor. Sunt duæ partes. In prima partis conquestio. In secunda Papæ prouisio: ibi, Mādamus. Abbas Siculus.

CASVS. Inter abbatem & conuētum monasterij sanctæ Mariæ de Florentia ex vna parte, & cōitatē castri de Signa, Floren. diœce. ex altera, super possessione vel quasi iuris eligendi ibidem rectorem coram potestate Florent. quæstio vertebat. dicta potestas pro monasterio super possessione vel quasi iuris eligendi rectorem in castro prædicto, diffinitiuam sententiam promulgauit: lata prædicta sententia, monachi elegerunt ibi rectorem, sed illi castellani non recipiebant illum in rectorem, & insuper potestas Floreñ. compellebat abbatem & cōuentum super proprietate vel quasi prædicti iuris in sæculari iudicio communitati prædictæ rñdere. Significatū fuit hoc domino Papæ. vnde mandat episcopo Boñ. & coniudicibus suis, quatenus si est ita, compellant cōmunitatem prædictam, electum ab eisdem monachis admittere in rectorem castri prædicti, audituri postmodum super proprietate, vel quasi, dicti iuris, quicquid partes duxerint proponendum: partibus in præsentia iudicum constitutis, ex parte communitatis prædictæ fuit excipiendo propositum, ꝙ tūc corā eis rñdere non tenebatur de iure, cum tempus vindemiarum tūc existeret feriatum. Ex parte monasterij fuit rñsum, hoc malitiose proponi, vt videlicet causa protracta, tempus electi prædicti inutiliter laberet. Consultus Papa, mandat sup hoc eisdem iudicibus, quatenus hoc non obstāte procedant in negotio præuia ratione. No. ꝙ hic diuiditur cōtinētia causæ, sed hoc fit propter diuersum forum. Item ex causa procedit tempore feriato vindemiarum altera parte inuita.

b ¶ Promulgauit.] & hoc bene fieri potuit, cum causa non esset spiritualis, sed super iurisdictione temporali, & abbas & conuentus fuerint actores, vnde debuerant sequi forum rei inf. eo. proxi. cū sit generale. & 11. q. 1. experientiæ. & c. seq. & C. de iurisd. omn. iudic. iuris ordinem. & a sententia lata super possessione, diffinitiua 1 appellatur. inf. vt lit. non contesta. c. 2 & [illegible]

1 Facit glo. i l. qđ iussit ff. de reiud.

[illegible] Glo. seq. mixtim dupliciter obijcit, & soluit satis clare.]

c ¶ Super proprietate.] sed vr̃ ꝙ isti monachi tenebantur rñdere aduersæ parti sup proprietate coram iudice qui cognouit de possessione; quia iudex ille q cognouit de possessione, cognoscere debet de pprietate. inf. de cau. pos. c. 1. & ex illi audientia denegan-

da, qui

da, qui continẽtiam causæ nititur diuidere, vt coram vno agat de possessione, & in alio iudicio de proprietate. C. de iud. præterea causæ cõuētionis & reconuentionis coram eodem iudice fieri debent. C. de sent. & inter. om. iud. cum Papinianus, & 3. q. 8. cuius. vbi dicitur, cuius in agendo quis obseruat iudicium ipsum in eodem negotio habere ptra se iudicem non dedigneẽ vt in l. cũ papinianus, & 3. q. 8. ca. accusatores. §. cuius in agendo, & illud quasi vr idẽ negotium. ȷ̃. de mu. pe. c. 1. Sol. verum est, ꝙ continentia causę diuidi non debet, & ille, qui cognouit de possessione, debet cognoscere de proprietate, siue sit ordinarius siue delegatus: cui causa simpliciter quo ad vtrumq; fuit cõmissa. ȷ̃. de sequestra. ad hæc. & hoc locum habet cũ actor & reus sunt eiusdẽ fori: sed in casu præsenti nõ sunt eiusdẽ fori. vnde monachi, qui primo egerunt de possessione, debebãt sequi forum rei, quod fecerunt, & obtinuerunt: & si aduersarij uolebant postea cõuenire monachos super proprietate, debebant sequi forum monachorum. Et causa possessionis & proprietatis bene possũt tractari cor̃a diuersis, maxime ubi causa talis subest: quia nihil commune habet causa possessionis cum causa proprietatis. ff. de acqui. poss. naturaliter. §. nihil. Et si aliquis postulauerit alium iudicem super proprietate, & alium sup possessione, nõ est audiẽdus. & sic loquitur, ȷ̃. de cau. possess. c. 1. & C. de iud. nulli. & ita non contradicunt huic decre. quia hoc isti monachi non fecerunt. Alia iura: cuius in agendo, & c. non tangunt causam istam: quia illa loquuntur in reconuentione, quę debet fieri simul cum conuentione. ȷ̃. de mu. pe. c. 1. & ȷ̃. de ord. cog. cum dilectus. & tunc etiam si vellent reconueniri de alia re nõ poterant, cum quęstio spoliationis de qua agebant monachi, priuilegiata sit, ȷ̃. de ordi. cog. super spoliatione, nec de proprietate simul tũc cum possessione poterat agi. C. de rei vend. ordinarij.

ducerent proponenda: & infra.

¶ Verum pars altera intet alia excipiendo proposuit, & se tunc coram vobis respondere de iure nõ teneri, cum tempus propter vindemias [a] existeret feriatum: respõdente syndico monasterij hoc maliciose proponi, vt uidelicet causa protracta, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur, & inf. Mãdamus, quatenus hoc non obstante, in negotio ratione præuia ꝓcedatis.

TITVLVS II.

De foro competenti.

[Gl. seq. tractat de ferijs fauore hominum introductis, & quomodo illis renunciatur, alijs non: & quomodo ex causa quis tunc cogitur litigare.]

a ¶ Propter vindemias.] tempore enim vindemiarũ & tempore messium non compellitur quis in iudicio rñdere, ita ꝙ sñia lata contra absentẽ nõ tenet. Tamẽ si cõsentiũt partes, bene ualet iudiciũ. ff. de fe. l. 1. & l. si feriatis. & de istis ferijs habes C. de fe. omnes dies. in prin. sed illis ferijs, quæ indictæ sunt ob reuerentiã Dei & aliorũ Sanctorũ, nullus pot renunciare, etiamsi partes uellent. Alijs uero renunciare fauore hominum bene renunciat. hoc est expressum, ȷ̃. de fe. c. vlt. & de conse. di. 3. c. 1. Et arg. ad hoc ff. de a. & si tenaces. 15. q. 4. c. 1. & 2. pōt tñ tali die [1] vti, vt bellis onerari, ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. & §. illius. sed ex causa, tali tpe aliquis compellitur litigare. ut hic fieri in fi. ne tempus illius electi ad regimen illius inutiliter elabatur. Et idem credo si finiretur iurisdictio iudicis tempore illo, quod tunc posset procedi, ne iudicialis instantia euanescat. arg. sup. de offi. deleg. consuluit.

1 Ideo fuerunt cõpulsi, quia tota ciuitas non cogebatur uindemiare & per unum syndicum litigauit. l. i. ff. qđ cuiusque vniuers.

DE FORO COMPETENTI.

¶ Quia rei ad iudicia vocati frequenter excipiunt, de foro, & plerunque dubitatur, quod forum sic excipiẽtes sequi debeãt: iõ, & c. secundum Goffre. Sed ego cõtinuo sic. Tractaturus auctor de singulis actibus & partibus iudicij: quia ante omnẽ alium actum iudicia lem debet discuti de competentia fori, iuxta not. in cap. inter monasterium, de re iudi. & in cap. penult. de except. ideo præmittit istam rubri. quia posito fundamẽto ponitur ędificium. 1. qõ. 1. cum paulus. Et forũ proprie neutri generis ꝑut hic ponitur, significat territorium cuiusq; iudicis, inf. quod potest in facinorosos aïaduertere. ff. de verb. signifi. l. pupillus. §. territorium. Vnde oĩs diœcesis dicitur territorium episcopi. 16. q. 1. c. 7. omnes basilicæ. extra quod territorium impune non paretur, de consti. c. 2. lib. 6.

¶ Ex concilio Chalcedonensi. †

¶ *Clericus coram suo episcopo conueniri debet.*

CAP. I.

SI qs clericus aduersus clericum negotium hẽat, non deserat b proprium epm, sed pri[9] apud ipsum actio c ventiletur. vel consilio eiusdem d apud alios, e quos vtraque f pars voluerit, iudicium obtinebunt.

¶ Ex concilio Parisiensi. †

¶ *Iudex secularis si clericum per se distringit vel condemnat, excommunicari debet.*

† Actio. i. e. ubi referuntur canones eius concilij c. 8. Burchardus lib. 2. decret. ca. 183. Iuo par. 6. c. 328. & c. 360 Gratian[9] 11. q. 1. c. si clericus. & c. 1. eod. tit. in 1. cõpilatione.

†Cap. j. alias c. 10. ut Burchardus lib. 16. dec. c. 22. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

De hac materia habetur 96. dist. 3. q. 6. & 6. q. 3. 11. q. 1. 21. q. 5. per totum. reperitur in Sexto, & Cle. Abb. Siculus.

SI quis clericus] CASVS. Statuit concil. Chaledo. ꝙ si clericus causam habeat aduersus aliũ clericum, vel laicus aduersus clericum, non deserat episcopũ clerici conuenti, uel de consilio illius aliũ iudicem eligat & ecclesiasticum. No. ꝙ actor forum rei debet sequi. Item sine licentia episcopi, clerici alium iudicem eligere non possunt.

b ¶ Non deserat.] quod si fecerit, puniri debet, prout dicitur 11. quæst. 1. insolita. & cap. placuit, & inf. e. si diligenti.

c ¶ Actio.] i. petitio: quia secundum canones actionẽ proponere nõ tenetur. sup. c. prox. dilecti. vbi de hoc, & c. examinata. 2.

d ¶ Consilio eiusdem.] aliter enim nullo modo possunt eligere in præiudicium aliorum, immo de licentia episcopi iudicem sæcularẽ nõ possunt eligere, sed ecclesiasticam personam bene de licentia episcopi. ȷ̃. eod. significasti. alias nec volentes nec inuiti possunt deserere episcopum, etiam si iuramentum interueniret. ȷ̃. eo. si diligenti.

e ¶ Alios.] idest, ecclesiasticos. inf. eod. significasti, uel episcopus committat alicui.

f ¶ Vtraque pars.] honestum & iustum est istud, ut ambæ partes si præsentes sint, eligant iudicem communiter, ut hic, & 2. qõ. 6. placuit. arg. contra. sup. de offi. deleg. cum te. sed illam intelligo quando altera pars est absens, vel cum non vult cõcordare reus, ut ibi dicitur: alias iniquum esset illud quod daretur ad voluntatem alterius altero præsente: & sic obseruatur in curia Romana, contra. 11. q. 1. c. iudices. & 15. q. 7. si autem, sed illa intelliguntur in criminali, & non tenet hodie.

2 Concor. l. si pupilli. §. uideam[9]. & ibi glos. & Doc. de neg. gest. & l. si Titius. ff. đ uerbor. obl.

NVllus iudicum.] Duo facit. primo prohibet, secũdo adijcit pœnam: ibi, Quod si. Abb. Sicu.

CASVS. statuit concilium Paciflen. ꝙ nullus iudex secularis, ecclesiasticã personã ꝑsumat distringere vel condemnare: quod si fecerit, ab ecclesia cui fecit iniuriam, tandiu maneat sequestratus quousque satisfaciat. Not. ꝙ sæculares iudices, ecclesiasticas personas iudicare vel condemnare non debẽt. Item ꝙ iniuriam facit ecclesiæ, cõione ipsius priuari debet.

a ¶ Iudicum.] scilicet, sæcularium.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Minores.] quos appellat hic minores? Pôt dici ꝙ scholares, siue seruientes ecclesiæ deputatos ad eius obsequium: quia illi eodem priuilegio censentur. ar gu. 12. q. 2. ecclesiarum seruus.

c ¶ Aut permissu põtificis.] hic uicat arg. a contrario sensu, ut probatum ̅ẽ. e... signi ficat. ubi de hoc.

d ¶ Aut condemnare.] nisi forte in causa reconuentionis, quia bene rñdere tenent de ciuili, sed nõ de spirituali, ut dictum e in ̅s. c. prox & ̅s. de iudi. at si clerici. c. ult. Arg. ̅ẽ. de mutu. peti. c. 1. 2. & 3. q. 8. c. accusatores §. cu ... in agendo. C. de senten. & interlocu. omnium iudicum. cum papinianus. in Auth. & consequẽter. sed in crim iali non habet locum reconuentio coram iudice sæculari, nec etiam cora n quocunque, ut dictum est. sup. tit. proxi. at si clerici.

e ¶ Cui iniuriam,] qui iniuriam facit ecclesiæ, debet priuari cõione ipsius. 17. q. 4. sicut antiquitus. nec ad supplicandũ dẽt admitti vbi sacrilegium committere nõ dubitauit. ea. cau. q. 4. frater & coepiscopus. 12. q. 2. de u ro nefando. ut sic puniatur in quo peccauit. sic ̅ẽ. de iurepat. pastoralis. in fi. & sup. de offi. deleg. cũ olim. & sup. de transla. q̃to. & ̅s. de tẽp. ord. litteras. & ̅ẽ. de Iudæ. ad liberandum, & inf. de immu. ecc. c. fin.

f ¶ Sequestratus.] per sententiam. simile 30. dist. quali per totum Ber.

† In aliquot antiquis & Burchardo: iuniores.

† Cõcilium Africanum ca. 88. conc. Milcuitanũ cap. 24. Burchardus lib. 1. decret. ca. 68. Iuo par. 5. c. 176. & c. 4. eo. titu. in 1. compi.

CAP. II.

NVllus iudicum,[a] neque presbyterum, neque diaconum, aut clericũ vllũ, aut minores[b] † ecclesiæ, aut permissu[c] Pontificis, ꝓ se distringere aut condemnare[d] præsumat.

¶ Quod si fecerit, ab ecclesia Dei, cui iniuriam[e] irrogare dignoscitur, tãdiu sit sequestratus,[f] quousq; reatum suum cognoscẽs, emendet.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ *Ratione rei de qua agitur, sortitur quis forum ibi, vbi res est. Sic communiter summatur.*

CAP. III.

SAne si episcopi inter quos causa versat, sint diuersarum prouinciarũ: illi Primas[g] det iudices, in cuius prouincia[h] est locus, de quo contenditur.

SAne si.] Episcopus ratione rei conuenitur coram archiepiscopo in cuius prouincia res sita e t. hoc dicit magis specifice. Abb. Sicu.

CASVS. Si duo epi diuersarũ prouinciarũ super aliqua possessione uel loco adinuicẽ cõtendant; ille primas, uel patriarcha, uel archieps, in cuius iurisdictione est locus de quo contenditur, cognoscat, uel det iudices q̃ causã dirimãt. No. ꝙ rõne rei sortit qs forũ.

g ¶ Primas.] & hoc intellige cum ipse non potest si uel non uult per se ipsum cognoscere.

h ¶ Prouincia.] sic patet ꝙ sub illo iudice agere debet actor in cuius prouincia res est litigiosa, ut ex ipsa re sortiatur forum. ̅ẽ. de censi formi. §. si uero. & ̅ẽ. eo. c. ult. & 11. q. 1. experientiæ. & C. ubi in rem act. 1. 1. or. & C. de prædi. mi. no. si prædium. & C. de præscri. lõg. temp. l. ult.

i Vel remotus est a partibus, ultra duas dietas, tunc dabit iudices pro pinquiores: nisi ipse lianturex iusta causa ... quia subditi suffraganeo ra ... nolunt recipere ̅s. de ... fi. ord. pastoralis. secundi Vin. Io. An.

ij SI quis contra.] Coram suo epo cõueniendus est clericus, qui si recu atur dabit delegatum parti bus non suspectũ, sic solet cõiter summari. Sed Pano. summat aliter ꝯsiderata potius mẽte legis, q̃ cortice. Eps, si recusatiõe ꝯtra eũ ꝓposita ad arbitros venire ñ vult, ẽt potest partiũ nõ req̃sito consensu causam principalem alicui non suspecto cõmittere, cuius sententiam executioni mandabit. Et ẽm intellectũ meliorẽ diuiditur, quia primo prouidet qñ iudex vt suspectus recusatur a reo. Secundo qñ delegatus in locũ recusati recusatur ab actore: ibi, Aut si. Tertio ꝓuidet circa executionem: ibi, A quibus. Abb. Sicu.

¶ Greg † Bonifacio defensori Corsicę.

¶ *Episcopus vt suspectus recusatus, de cuius suspicione notorie constat, potest dare delegatum partib. non suspectum: cuius sententiam poterit per se executioni mãdare.*

† Gregorius lib. 9. epistola. 74. registri.

CAP. IIII.

ij SI † quis contra clericum causam habuerit, episcopũ ipsius adeat: qui si ut suspectus[i] fuerit recusatus, executor[k] ab eo deputetur. Aut si hoc actor[l] refugerit, ab eodẽ episcopo e[...] deputandus qui partes sibi mutuo cõsensu iudices cõpellat eligere: A quibus quicquid per episcopum executioni mandatur lege seruata.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si aliquis cãm habuerit cõtra clericũ, coram epo suo eũ cõueniat: & si eps tã quã suspectus fuerit recusatus, cõmittat alij causam ipsam, sed si actor recusauerit illum, cui eps causam cõmisit, eps det aliquẽ, q partes cõpellat ut cõcorditer iudices eligãt, ne possint postea recusare, & idẽ esset si reus recusaret illũ executorem: & quod per illos fuerit d finitũ, per episcopum executioni mandatur lege seruata. No. ꝙ ordinarius potest recusari. Item delegatus epi suam sniam non potest executioni mandare: ut hic colligitur, contrarium notaui in gl. in hoc c. signata.

† Cap. 5. eo. tit. in 1. compilat.

i ¶ Vt suspectus. quid tenendum sit cũ iudex ordinarius recusatur ut suspectus. plene dr̃. ̅ẽ. de appell. cum speciali. q̃ ut hanc decre. interpretari. & illi stãdũ est.

[Gl. seq. post principium q̃rit ad quẽ appelletur, &c.

K ¶ Executor.] id est, delegatus: quia ordinarius cum fuerit recusatus, debet causam committere personæ neutri parti suspectæ, ut dicit constitutio illa ̅ẽ. de appell. cũ speciali. & 2. q. 6. placuit 2. & 11. q. 1. peruenit. Sed si appellet a tali delegato, ad quem appellabitur? potest dici ꝙ ad Papã, cũ ad ordinariũ recusatum non uideatur appellandum, nec ad metropolitanũ omisso medio: quia talis appellatio non tenet ̅ẽ. de app. dilecti. sed satis posset appellari ad epm, non obstãte tali recusatione: non ꝙ ipse cognoscat, sed ut alij personæ nõ suspectæ cõmittat. arg. cõtra. c. prædicto, placuit 2.

l ¶ Actor.] supra dixit quod reus potest recusare ordinarium, & actor similiter, ut hic dicit: & tunc eps cõmittit alicui, quod compellat partes eligere iudices super cã, quibus episcopus cõmittet causam, hoc ipse met facere posset: sed causa vitandæ suspicionis hoc dictum est. Et idẽ iuris credo esse siue reus, siue actor recusauerit ordinarium, & est simile huic 11. q. 1. peruenit. Vel sic pôt intelligi quod dicit: si hoc actor, & c. id est, si actor recusauerit istum executorem ab episcopo datum, tunc episcopus debet aliquem eligere, qui compellat partes vt in alium conueniant, ne postea ipsum ualeant recusare ̅s. de offic. dele. per nostram. §. 1. idẽ esset si reus recusaret istum executorẽ.

a ¶ Ipsius

a ¶ Ipsius solicitudine.] hoc ideo dicit: qa delegatus ob ordinario non potest suã sententiam executioni dem andare, sed ille ordinarius illam debet exequi. ff. de re iudi. à diuo Pio. 2. respõso. nec potest possessionem dare. ff. de iurisd. omn. iudic. iubere. Sed non credo illam subtilitatem seruandã, quinpossit exequi suam sententiam: quia ex quo causa sibi comittitur, intelligunt sibi omnia esse commissa, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur: & sine quibus causa expediri non põt. š. de offi. deleg. præterea. &c. suspicionis. & lex illa, à diuo Pio. & hæ decre. non prohibent hoc, licet dicatur in eis ꝙ ordinarius hãc sententiam exequatur: & hoc etiam notauit Ioã. 2. q. 6. quisqs. Sed si velles hoc seruare, posset dici ꝙ hoc habet locum cum ordinarius est pñsens, sed eo absente delegatus vel officialis eius exequat sñias suas, alias pernitiosum esset hanc subtilitatem seruare Ber.

† Post concilium Lateranñ. part. 8. ca. 7. & c. 7. eo. tit. in 1. compila.

fuerit diffinitum, ipsius solicitudine, a (seruata lege b) modis omnibus cõpleatur.

¶ Alexander tertius. †

¶ *Super re ecclesiæ vel clerici potest laicus coram ecclesiastico iudice conueniri, sed si probabiliter negat rem esse ecclesiæ vel clerici, ad iurisdictionem ecclesiasticam declinandam conuenitur coram suo iudice.*

CAP. V.

SI clericus laicum de rebus suis, vel ecclesiæ impetierit, & laicus res ipsas non ecclesiæ aut clerici, sed suas proprias asseuerat: † debet de rigore iuris ad forensem iudicem trahi: Cum † actor forum rei c sequi debeat. Licet in plerisque partibus aliter de consuetudine d habeatur.

† asserat

† In aliquot antiquis ita cũ actor sẽper forũ rei seq. debeat

¶ Idem.

¶ *Si quæstio feudalis est in*

b ¶ Seruata lege.] quæ loquitur de tempore executionis sententiæ, quæ facienda est in personali actio ne post quatuor mẽses. C. de vsur. rei iudica. l. vlt. & ff. de re iudi. l. 2. & 3. §. si qs. Bernardus.

SI clericus laicũ.] Laicus à quo clericus vel ecclesia rẽ vendicat: debet corã iudice laicos conueniri. Sic communiter summatur primo ponit dictum. Secundo rationem dicti: ibi, cũ actor. Tertio localem contrariam consuetudinem. ibi Licet. Abb. Sic.

1 Et š. de of delegati. q̃reti. vbi de hoc.

CASVS. Si clericus conueniat laicum de rebus suis vel ecclesiæ. & laicus dicat res illas suas, tũc actor forum rei sequatur. licet de consuetudine alicubi aliter obseruetur. Nota regulam generalem. actorem forũ rei sequi debere: in quibusdam partibus aliter d consuetudine seruatur.

c ¶ Actor forum rei, &c.] hæc regula generalis est ĩ. eod. c. cum sit. & 11. q. 1. experientiæ. & seq. & 3. q. 6. c. 2. & c. neminem. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. & C. vbi in rem actio. l. vltima. ff. de alienatione iud. mu. causa facta. qu.a [illegible] in prin. & in Authen. vt cle. apud proprios episcopos. coll. 6. facit hæc regula ĩ. casibus notatis. ĩ. e. [illegible] c. licet. &c. ex te. nore.

2 Sed est seruanda; quia fa[illegible]orabilis. [illegible] dis. 1. his Fm Petr. & Abb. Io. An.

d ¶ De consuetudine. talis consuetudo [illegible] ra prædicta est, 2 sed introducta est propter [illegible]tiam laicorum in exhibenda clericis iustitia. ĩ. [illegible] sit generale. ex cap. licet. & e. ex tenore. sed Papa siue sint negligentes, siue non, quotidie concedit litteras clericis contra laicos super quacunque quæstione: & ita assumit sibi iurisdictionem aliorum, contra id quod dicit. š. tit. proxi. noui in prin.

EX transmissa nobis.] Quæstio feudi. debet p dñm terminari: q si negligit, ecclesiasticus iudex alias superior eius hoc faciet, ita communiter sum matur, vel summa sic, secũdum alium intellectũ: Quæstio feudi debet terminari per dñm feudi immediatum. & hæc lectu. incidit cum prima, sed est magis clara, & not. Et primo ponit partis conquestio. Secundo: ibi, per dominum. Papæ prouisio. Abb. Sic.

ter clericum & laicum, cognoscet dominus feudi, sed eo negligente cognoscet delegatus Papa, etiam ante negligentiam datus hoc dicit, secundum lecturam glo.

CAP. VI.

EX † transmissa nobis insinuatione B. C. & Vv. militum ecclesiæ tuę, intelleximus, quod cum R. e de Cassauille eos super quadam possessione coram Treceñ. episcopo traxisset in causam, nobilis vir de Campis eorum dominus, f sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de sæculari feudo in iudicio ecclesiastico responderent g, & infra. ¶ Per dominum feudi causam iubeas terminari. † Et si ipse malitiose distulerit, h tu ei debitũ finẽ iponas.

† post concil. Latera. Par. 46. c. 5. & ca. 2. eo. ti. in 2. compila.

† Vice l. 1. §. post opis. ff. d no. ope. nun. & Cy. in l. si q. ex cõsensu. C. de epis. aud.

Idem.

¶ *Per dominum feudi sæcularem siue ecclesiasticũ quæstio feudalis terminari debet etiam si vasalli sint clerici, & si plures præsendantur*

CASVS. Quidam nomine R. de Cassauille coram Treceñ. epo. traxit ĩ causam B. C. & Vv. milites. cuiusdã epi sup quadam possessione. quidam nobilis vir de Campis eorum dñs, sub debito fidelitatis eis inhibuit, ne d sæculari feudo in ecclesiastico iudicio responderent, cũ paratus esset eidẽ R. iustitiam exhibere: episcopus Treceñ. eos reputans contumaces, tulit ex cõmunicationis sententiam in eosdem, propter quod milites coquesti sunt domino Papæ. Vnde mandat episcopo istorũ militum, ꝙ ipse causam illam iubeat p dñm feudi terminari: & si ipse malitiose distulerit, episcopus idem causam ipsam terminare, peu[illegible]ret. No. causã feudi per dominum ipsius feudi terminari. Item propter negligentiam seu malitiam amittit quis iurisdictionem.

e ¶ R.] forte clericus erat iste 2. R. quia alias Papa non dedisset ei litteras: quia licet concedat clerico contra laicum, non tamen concedit laico contra laicum, dum tamen habeant alium superiorem, cum consuetudo curiæ sic se habeat, nisi de consuetudine, & sponte se subiiciant iurisdictioni ecclesiæ. sic potest intelligi supra de arb. innotuit. & consimilia & s. ca proxi. in fi.

3 Et ideo desiderabat ibi iudicium e[illegible], Fm Ala. Io. And.

f ¶ Dominus.] quo ad feudum illud [illegible] videtur quod erant milites ecclesiæ vt š. dicitur in littera.

g ¶ Ne in iudicio ecclesiastico responderent.] quod quidem facere potuit cum Papa talem prohibitionẽ admittat [illegible] causa feudi debeat tractari, dicitur š. tit. proxi. cæterum.

h ¶ Distulerit.] & sic per negligentiã iudicis sæcularis iurisdictio, quæ prius erat inefficax apud delegatum, modo est efficax. sic j. eo licet. &c. ex tenore. sic etiã delegatus per negligentiam perdit iurisdictionem, & transfertur ad ordinarium. š. de officio ordinarii. significasti. š. de offi. dele, prudẽtiam §. sexta, in fi. Ber.

VErum.] Dñs feudi siue sit ecclesiasticus siue sæcularis, causam feudalem cognoscit. sic communiter summatur. primo ponitur factum. Secundo statutum, ibi. Statuimus. Abbas Siculus.

CASVS. Vacante quadam ecclesia, mota fuit q̃stio à quodam super quibusdam feudis aduersus præpositum, pertinētibus ad proprietatē vacantis ecclesiæ: dubitabatur. qđ fieri deberet de huiusmodi quæstione. consultus papa statuit, ꝙ ad præsens supersedeatur huic quæstioni, quousque eps fuerit ibi electus & confirmatus: & si feudum illud ad ecclesiā pertineat, epi beneplacito relinquatur sicut iustum fuerit: ꝙ si ad ecclesiam non pertineat, imperiali beneplacito relinquatur. Not. ex hac decretali bonum arg. ꝙ vacante ecclesia iurisdictio episcopi ad capitulum non pertineat. Item causa feudi per ipsius dominum debet expediri.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp.

† In codice Barbatiæ ita cõsecratus, vel confirmatus, de feudis, &c.

† Cap 4. eo. tit. in 2. copila.

[Gl. sequ. reddit duplicem rationem, quare differtur quæstio in tempus fieri.]

a ¶ Quæstio mota fuit.] vacante ecclesia, vnde non erat q de illa q̃stione posset cognoscere, nec domini, non potest vnus cognoscere, maxime alio absente, an feudum ad eum pertineat. hoc dicit secundum lectu*ram magis notabilem*.

CAP. VII.

VErũ tq̃m de quibusdã feudis, aduersus p̃positum q̃stio mota fuit:[a] Statuimus, vt ex quo episcopus fuerit i ecclesia cõsecratus,[b] † de feudis [c] ipsis, sub suo iudicio cognoscatur, si ad ecclesiasticam cognitionem [d] pertineát: alioquin [e] imperiali bene placito, sicut iustũ fuerit, relinquatur.

¶ Lucius tertius.

¶ *Malefactores ecclesiarum in vtroque foro conueniri possunt.*

CAP. VIII.

CVm † sit generale vt actor forũ rei [f] sequatur: & infra. ¶ Verum quo niam sæculares iudices in exhibenda iustitia personis ecclesiasticis, sæpe i iudicio sunt remissi, g in fauorē ecclesiæ est introductũ, vt malefactores [h] suos, qui sacrilegi sunt cẽsendi, venerabiliũ locorũ rectores, possint sub quo maluerint iudice conuenire. †

¶ Cœlestinus tertius.

¶ *Causa clericorum secundũ iura non secundum consuetudines laicorum terminantur. Vel sic. In loco temporalis iurisdictionis ecclesiæ, causa clericorum sunt secundum ius canonicum terminandæ. h d. secundum glos & vtrumque summarium recipit determinationem.*

CAP. IX.

QVod † clericis: & inf ¶ Mandamus, quatenus in quas causas pecuniarias clerici Parisijs cõmorã

tunc aliquid fieri potest in præiudicium vacantis ecclesiæ. ꝟ. ne se. va. per totum. Vnde præpositus non tenebatur nec debebat respondere de feudo ecclesiæ coram alio iudice. ꝟ. c. proxi. & ꝟ. tit. proxi. ceterum. Et ideo. Papa mandat, ꝙ differatur quæst. illa quousque ecclesia prælatum habuerit.

b ¶ Consecratus.] idem esset si electus esset & confirmatus: quia tunc habet plenā administrationē, quantum ad ea quæ pertinēt ad iurisdictionē. ꝟ. de elect. c. transmissam. arg. ad idē. ꝟ. de transla. inter corporalia

c ¶ De feudis.] supple, cognitio de feudis.

[Gl. seq. reci. per q. quid, si si episcopus feudi dominus negligit, &c.]

d ¶ Cognitionē.] quia forte dicebat ab aduersarijs, ꝙ non erat feudum ecclesiæ, sed potius imperatoris: vnde dicit hic sub conditione, ꝙ si eps esset negligens in quæstione feudi procedere, sæcularis index postea procederet: sicut econuerso. ꝟ. eo. c. proxi. nõ enim cognitio feudi ecclesiastici semper ad iudicium ecclesiæ spectat, vt no ꝟ. tit. proxi. cæterũ. 1 Sed puto vr̃ potius ꝙ secularis index nõ possit supplere negligentiá epi, sed per Papam tunc supplenda est illa negligētia: quia non ad iudicem secularē de hac causa pertinet, etiam si laici sint. arg. ꝟ. de iudi. cęterum.

1 Nec obstat. ꝟ. tit 1. c. qualiter. quod intelligit in actionib. psonalibus nõ feudalibus.

e ¶ Alioquin.] id est, si ad ecclesiam non pertineat.

CVm sit generale.] Primo ponit regulam. Secundo casum exceptũ & triplicem ipsius causam Abbas Siculus.

CASVS. Primo præmittit Papæ regulã generalem, scilicet, ꝙ accusator forum rei sequatur, quia iudices sæculares remissi sunt & negligentes in reddenda iustitia p̃sonis ecclesiasticis: statutum fuit fauore ecclesiæ, vt rectores ecclesiarum malefactores suos qui sacrilegi sunt censendi, possint conuenire sub quo iudice voluerit, ecclesiastico vel seculari No. regula, actor forum rei debet sequi. Item propter negligētiam iudicis sæcularis deuoluit iurisdictio ad ecclesiasticum. Item sacrilegi corā ecclesia sunt cõueniendi, & in electione est prælatorũ sub quo iudice eos velint conuenire.

f ¶ Forum rei.] supra eod. si clericus. & in concor. ibi positis & C. de iuri. d. omn. iud. iuris ordinem.

† Vide l. si qs in hoc genus. & l. placet. C. đ epi. & cle.

g ¶ Remissi.] in quo casu possunt per excommunicatioē cõpelli iustitiam exercere: 3. q. 5. administratores. immo index, qui negligit facere iustitiam, litē facit suam. 23. q. 2. dominus noster & 3. q. 7. qui sine peccato. arg. in auth. vt diffe. iu. § hoc autem cef. e. & C. de appel. si oppellationem. Et si e dolũ, vel gratiā, vel inimicitiam iudicauerit, verā litis æstimationem condemnari debet ff. de iud. si filiusfamil. 2. Ber.

† Cap. 5. eo. ti. in 2. compila.

2 Vide c. cũ æterni. de sē tē. & re iu. lib. 6.

[Gl seq. tractat de pœna & foro sacrilegorum. Secundo ponit quinque crimina ecclesiastica, tertio arguit à contrario.]

h ¶ Malefactores.] id est, raptores rerum ecclesiasticarũ & inuasores. 11. q. 2. ue de viro. Et isti qui sic bona ecclesiarum arripiunt, tamq̃ sacrilegi iudicantur, & pñt excõicari vsque ad condignam satisfactionem. 12. q. 2. nulli liceat ignorare. & c. quicunque. & c. præ dia. & est expressum, ꝟ. eod. ca. conquestus. & quasi homicidæ reputantur. 12. q. 2. qui abstulerit. & quia isti sacrilegium committunt, vt dicunt iura prædicta, coram ecclesiastico iudice sunt trahendi: cum istud crimen sit ecclesiasticum, vt hic dicitur. & hoc sacilegiũ quandoque per iudicem sæcularem punitur. C. de episco. & cler. l. si quis in hoc genus. Item crimen 3 vsurarum ꝟ. de vsu. cũ tu. hæresis, simoniæ, periurij, & adulterij: hæc pertinent ad ecclesiam. & consimilia, & de quocunque peccato, supra de iu. nouit. & hoc quod hic dicit, introductum est in fauorem ecclesiæ. Et quia hoc dicit specialiter de malefactoribus, quod possint conueniri sub quo iudice velint: secus videtur intelligendum de alijs, ꝙ coram suo iudice sint trahēdi, dũmodo ibi possint suam iustitiam consequi, vt dr̃ ꝟ. co. ex transmissa. quia quod de vno con editur de alio prohiberi videtur 25. dist. qualis, cum suis concor. nisi consuetudo contrarium inducat. vt dicitur. ꝟ. eo. si clericus. in si

3 De materia huius gl. vide Bernardinũ Diaz ĩ practi. crim. can. c. 81. 28. 85. 86. 89. & & 106.

QVod clericis.] Diuiditur. qa primo ponitur decisio cõmune tio. in secunda mandatum: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Mandat Papa, ꝙ si clerici Parisijs commoran-

tes, habuerit ꝑ aliquos,[a] vel aliqui contra eos, ipsas iure canonico ꝺcidatis. †

¶ Inno. iij. Vercellen. epo.

¶ Laicus laicum super re ciuil: coram iudice ecclesiastico conuenire non potest. nisi in defectu iustitiæ secularis, vel nisi consuetudo id exposcat.

CAP. X.

Licet † ex suscepto. & inf. ¶ Mãdamus; quatenus si quãdo a laicis Vercellen. litteras sup rebus ꝑcipue, q̃ forũ seculare contingunt, a sede Apostolica contigerit impetrari, sublato appellationis obstaculo, decernas auctoritate nostra irritas & inanes, dũmodo Cõsules & Cõmune, de se cõquerentibus in iudicio sæculari, exhibeã[c] iustitiæ complementum,[b] Liceat tamen ipsis, qui suo eisdem Consulibus taliter duxerint contendendum, si se in aliquo senserint prægrauari, ad tuam (sicut hactenus seruatum est) uel ad nostram, si maluerint, † audientiam appellare: hoc ꝑsertim tempore, quo vacante[c] imperio, ad iudicem secularem recurrere nequeunt, qui, a superioribus in sua iustitia opprimuntur. ¶ Si vero Consule. iustitiæ tanquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis ꝺ causa suspicionis agatur: quæ si probata fuerit esse iusta, ad te, uel ad nos[d] pro iustitia recurratur; sicut superius est expressum.

¶ Idem Archidiacono, † & thesaurario Turonen.

¶ Vidua laicum coram iudice ecclesiastico conuenire non potest nisi super causa ecclesiastica, uel in defectum iudicis sæcularis.

CAP. XI.

Ex † tenore litterarum comitis Britãniæ nostris est auribus intimatum, quod cum causam, quæ inter mulierem nobi

---

morantes causas pecuniarias habuerint contra alios. vel alii contra eos, iure canonico decidantur. No. qđ dicitur in ista decretali, speciale est Parisius, & fauore vniuersitatis introductum.

a ¶ Aliquos.] ẽt laicos. & est speciale Parisijs, vbi eps hẽt temporalẽ iurisdictionẽ, & gerit vicẽ comitis: unde & præco bãnũ ibi nunciat noĩe epi & regis. alias laici debent in causis pecuniarijs coram suo iudice cõueniri, nec tractaret ibi causa iure canonico, sed ciuili, vel iure municipali, & sic causæ tractãtur inter clericos & laicos quos conueniũt, uel si cõueniant iure canonico non obstante consuetudine.

† Hinc infertur q̃ statu. laicorũ non ligãt clericos. unde Bar. in l. 1. C. de sum. Trinit.

† Cap. 1. eo. tit. i 3. cõp.

Licet ex suscept.] Diuiditur. primo ponit dictum cũ sua modificatiõe. Scđo: ibi, Liceat, ꝓuidet ꝯ grauamina consulũ. Tertio: ibi, Si vero. prouidet cõtra recusationes ipsorũ. Ab. Siculus.

CASVS. Quidam laici Vercellenses super quæstionibus, q forum ecclesiasticũ non contingunt, litteras impetrabant ꝯtra alios laicos fatigãtes eos laboribus, & expensis, & iurisdictionem consulum Vercellen, eneruantes, cum ipsi parati essent conquerentibus iustitiã exhibere: Vnde cõsules Vercellen. significauerunt hoc domino Papæ, & ipse sup hoc mandat epo Vercellen. quatenus si aliquando a laicis Vercellen. super rebus quę forum sæculare contingunt, litteras contigerit a sede Apostolica impetrari, illas decernat irritas & inanes, dummodo consules, & cõmune Vercellen. de se conquerentibus iustitiam exhibeana; & si aliqui coram consulibus fuerint aggrauati, ad ipsum episcopum sicut hactenus seruatum est, vel ad sedem Apostolicam poterunt appellare, hoc præsertim tempore quo imperio vacante, ad superiorem sæcularem non possunt habere recursum: si vero consules iustitiæ tanquam suspecti fuerint recusati. coram arbitris à partibus electis de causa suspicionis agatur, quæ si probata fuerit: ad ipsum episcopum uel ad papam pro iustitia recurratur. Nota quod litteræ Apostolicæ impetratæ super his q̃ ad forum ecclesiæ non pertinent, sunt in pendenti, nec ꝓceditur per eas quousque sæcularis iudex neglĩgẽs apparuerit ĩ iustitia exhibẽda: & sic propter negligentiã iudicis sæcularis ecclesia se de his intromittere potest. Itẽ uacante imperio ecclesia supplet vicem imperij, & ad eam appellatur vacante imperio. item iudex ordinarius potest recusari: qa isti consules ordinarij sunt, licet contra opinionem legistarum, vt C. de iur. om. iud. l. nemo.

b ¶ Iustitiæ complementum] ergo quousq; ad sñiam peruenit, semper est in pẽdenti an valeat rescriptum. ĩ. c. prox. & s̃. eo. ex transmissa. quandoq; enim rescriptum est in pendenti. s̃. de rescrip. si autem.

[Gl. seq. ad casum quẽ ponit lr̃a, addit 5. casus, quibus. &c.

† voluerint.

c ¶ Vacãte imperio.] iste est ergo unus casus in quo iudex ecclesiasticus potest se immiscere sæculari iurisdictioni, s. cum superior non inuenitur. Alius est, cum iudex sæcularis negligit facere iustitiam, ut hic. versi. dummodo, & c. & ĩ. cap. proxi. & c. 2. arg. 23. q. 5. administratores. Tertius est, cum aliqd ambiguum fuerit & difficile, & inter iudices uariatur. infra qui fil. sint legi. ca. per venerabilem. circa mediũ. Quartus est in omni crimine ecclesiastico, puta. vsura, sacrilegio, & similibus, ut 6. q. 2. c. 1. & 12. q. 2. nulli liceat. & ĩ. de usu. qm̃. Quintus est cum per denunciationem criminis causa defertur ad iudicem ecclesiasticum. s̃. tit. proxi. nouit. Item ratione cõnexitatis, ut in dote. ĩ de donationib. inter uirum & uxorem. de prudentia. ADDITIO. Istos casus cũ multis alijs comprehendit Host. his uersibus.

r Dicit per hoc facere ad q̃õnem. ď duab. quartis. no. ĩ. de test. Raynutius. qđ scilicet in ambiguitate opinionũ legistarũ stetur interp̃tationi canonicæ. Io. An.

† al. archiepiscopo.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. compilat.

Hæreticus, simon, seruus periurus, adulter.
Pax priuilegium uiolentus sacri egusque:
Si uacat imperium si n gl git. ambigit an sit
Suspectus iudex, si subdita terra ad usus:
Rusticus & seruus peregrinus feuda uiator:
Si quis pœnitæat miser aut sit causaq; mixta,
Si denunciat ecclesiæ quis iudicat ipsa.

d ¶ Ad te, vel ad nos.] contra. ĩ. de appella. cum speciali. & supra eodem. si quis contra clericum. vbi ordinarius recusatus committit causam. Soluit. Illa continet ius commune: & quod hic dicit. locale est. De recusatione iudicis ordinarii & delegati, & de illis habes infra de appella. secundo requiris. & c. cum speciali.

Ex tenore.] Diuiditur. nam in prima ponitur Comitis conquestio. In secunda Papæ prouisio. Secũda: ibi, Nos igitur. quæ tria facit, reddit causam, super sederi mandat, duos casus excepit, Abb. Sic.

CASVS. Inter nobilem mulierem F. viduam, & I. de Meduano, super hæreditate ipsius mulieris quęstio vertebatur: causa super hoc fuit commissa archiepiscopo & thesaurario Turonensi: Comes Britanniæ sub

cuius iurisdictione pars vtraq; consistit mulieri prædictæ mandauit, vt causam deferret ad ipsum, promittens eidem quod faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi: & quia iudices nihilominus procedebant in causa, comes hoc significauit dño Papæ: ipse vero considerans ꝙ viduarum taliter debet iustitiã defensare, quod alijs nõ debet iniustitiam facere, mandat eisdem iudicibus, ꝙ nisi talis causa sit quæ ad ecclesiasticum forum pertineat, ei debeant supersedere, dummodo per iudicem secularẽ suam possit iustitiam obtinere: alioquin non obstante ɔtradictiõe ipsius Comitis, causam ipsam præuia ratione terminare procurent. Nota quod proter negligentiam iudicis sæcularis, transfertur iurisdictio ad ecclesiasticũ iudicem. Item causa viduarum principaliter ad forum sæculare pertinet. Item litteræ, quæ ab initio effectũ nõ habẽt, tractu temporis incipiũt habere effectũ.

†Vide l. 1. §. post operis. ff. de nou. oper. nũ. & l. 2. ff. de iu. per Bar.

lem F. & I. de Meduano, super hereditate sua noscitur agitari, uobis cõmiserimus terminandam, ipse comes eidem mulieri, cum tam ipsa, quã prædictus I. esset de foro ipsius, mandauit, ut causam deferrẽt ad ipsum, promittens eidem, quod faceret ei iustitiæ plenitudinem exhiberi:[a]† & inf. ¶ Nos igit at tẽdẽtes, qđ sic sumus uiduis in iustitia[b] debitores, qđ alijs iniustitiam facere nõ debemus: Mandamus, quatenus, nisi sit talis causa, quæ ad ecclesiasticum[c] iudicem pertinere noscatur, ei supersedere curetis: dũmodo per iudicem sæcularem suam possit iustitiam obtinere: alioquin non obstante ipsius contradictione, causam ipsam ratione præuia terminetis.[d]

a ¶ Exhiberi.] & quia iudices nihilominus procedebant in causa, Comes significauit hoc domino papæ.

[Glossa sequens notat causas uiduarum non pertinere, &c.

b ¶ In iustitia.] simile. ỹ. de don. inter vir. & vxo. nup. per hoc patet ꝙ causæ uiduarũ nõ pertinẽt principaliter ad ecclesiasticũ iudicem, licet pertineãt ad ecclesiã quantum ad protectionem, vt 87. dist. c. 1. & 2. immo ad iudicium seculare spectãt 1 primo causæ uiduatũ, pupillorum, & orphanorum, 23. q. 5. regũ. & in q. 3. ab imperatoribus. & C. qñ imper. inter pup. l. vnica. secundario quarũ ad defensionẽ ad ecclesiãspectẽt. 23. q. 5. administratores. & ỹ. de censi. licet. & causa uiduarũ & aliarũ miserabiliũ psonarũ spectat ad ecclesiã ubi agiẽ de iniuria, siue de uiolentia eis illata. 24. q. 1. si qs de petẽtibus. Et sic intellige ỹ. eo. ex parte. ubi Papa ɔmitti causam uiduæ sup uiolentia irrogata. & sic põt intelligi ỹ de verb. sign. super: §. vlt. & præcipue circa dotẽ, vt in prædicta decre. nuper. causa pœnitentium ad ecclesiam pertinet. 11. q. 1. aliud hæresis, simoniæ, adulterij cum agitur ad separationem matrimonij. ỹ. ut lit. non contestat. cap. 1, & s̃. de procura. tuæ. & aliæ de quibus dicetur in seq. notula. & indirecte ratione peccati omnes causæ pertinent ad ecclesiam, ut s̃. tit. proxi. nouit.

1 Quid ergo spãle ĩ istis, cum illud reliqs sit cõe? de hoc 87. distin. eos, q. vide Matthæum de Afflictis in consti. regni Neapol. li. 1. tit. 7. & Guidonem Papę decis. 566.

c ¶ Ecclesiasticum iudicem.] sicut sunt causæ matrimoniales. 2. s̃. de offi. deleg. causam matrimonij. & ỹ. de consangu. & affin. ex litteris. Item causa natiuitatis alicuius. ỹ. qui fil. sint legiti. lator. & c. causam. Itẽ ius patronatus. s̃. de iud. quanto. Item decimarum. ỹ. de deci. per totum. Item causa vsurarum. ỹ. de usur. quoniam. & per totum. & ẽt plura. ut dictum est s̃. eo. cum sit. & ca. licet.

2 Cõcilium Triden. sess. 24. canone 12.

[Gloss. seq. recip. per quæst. an scilicet communitate negligente procedant isti delegati uirtute primarũ vel secundarum, &c.

d ¶ Terminetis.] per litteras prius impetratas, vt incipiant valere ex tunc quo ad effectũ. s̃. de offic. dele. c. 3. ff. de leg. 3. l. 3. §. 1. C. de donat. inter vir. & vxo. donationes. & s̃. de rescrip. eam te Interim enim iurisdictio dormit. sic s̃. de rescrip. pastoralis. in fi. uidetur enim committi causa sub conditione, si iustitia coram sæculari haberi non possit. arg. ỹ. de iureiuran. quemadmodum. sicut cognitio pricipalis causæ sub conditione committitur in causa appellationis. ỹ. de appella. ut debitus. sic s̃. de offi. deleg. insinuante. & ff. de iure dot. stipulationẽ. Quod autẽ litteræ, quæ ab initio nõ ualent, postea conualescãt, est arg. s̃. de rescr. si autem ỹ. de conuer. cõiu. placet. ff. de inin. rup. & irri. testa. cum in secũdo. ff. de libe. & posth. si quis posthumos. in princ. & ff. de pig. act. si in rẽ. §. vlti. & s̃. de elect. quod sicut. arg. contra. s̃. de elect. dudũ. vbi de hoc. & inf. de proba. post cessionẽ. Item hic habes, ꝙ iurisdictio perdiẽ p negligentiã. sic s̃. de offi. deleg. prudẽtiã. in fi. & s̃. de offi. ord. significauit. c. licet. 3. & sic litteræ istæ sunt in pẽdẽti quousq; appareat de negligentia iudicis sæcularis, s̃. e. c. proxi. sicut in pẽdenti est, an in senatuscõsulto Macedoniano cõmissum sit. ff. ad Macedonianum l. 1. §. si pendeat.

¶ Idem Pisano archiepõ.

¶ Clericus non potest constituere sibi iudicem laicũ, etiam si proprium iuramẽtũ, & aduersarij consensus accedat.

CAP. XII.

SI † diligenti: & infra. Asseruisti te usque ad hæc tempora tenuisse, quod licitum sit clerico renunciare saltem in temporalibus causis iuri suo, & sibi laicum iudicem constituere, præsertim ubi aduersarij uoluntas accedit: ac tenet iura--

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compila.

SI diligenti. pars huius. ỹ. de præscr. si diligenti. Diuidiẽ in tres partes. In prima ponitur falsa opinio archiepiscopi Pisani. In secunda ipsius impugnatio: ibi Immemor. In tertia conclusio: ibi, Manifeste. Abb.

CASVS. Quidam clericus Pisanus contraxit cũ aliquo promittens eidem ad certum terminum soluere certam pecuniæ quantitatem, alioquin posset eum conuenire coram iudice sæculari, & clericus promisit ei respondere sub illo, iuramẽto interposito: dubitatum fuit, an posset sic renunciare iuri suo, saltem in temporalibus, & iudicem laicum sibi constituere, & an iuramentum teneret: super hoc consultus fuit archiepũs pisanus, qui fuerat doctor legum: & ipse rñdet, ꝙ vsque ad tempora illa tenuerat, ꝙ licitum sit clerico renunciare iuri suo, saltẽ in temporalibus, & sibi laicum iudicem constituere: & iuramentũ super hoc præstitum seruandum erat. Rñsio & opinio archiepi peruenit ad papam: vnde scribit eidẽ archiepõ, referendo sibi opinionẽ suã qualiter asseruit ꝙ licitũ erat clerico renũciare, saltẽ in temporalib. iuri suo, & laicum iudicem sibi constituere, & ꝙ iuramentũ sup hoc pręstitum erat seruandum, oblitus constitutionis illius, quæ dicit, ꝙ pacto priuatorum iuri publico nõ derogatur: & ꝙ non potuerit renunciare, nec laicum iudicẽ sibi constituere, ostendit per concilia Mileuitanen. & Carthaginen. In ɔcilio Mileuitanen.4 continetur, ꝙ clerici nõ protrahant clericos ad iudicia publica, relicto pontifice suo: quod si fecerint, causam perdant, & à communione habeantur extranei. Et in concilio Carthaginen. dicitur, ꝙ tam epi, quam diaconi,

3 Facit text. in Authẽ. de defen. ci. §. oportet. in glo. iurisdictionẽ. cum no. collat. 2. & in l. 1. & ibi Bar. ff. de iur. om. iu.

4 In cõcilio Toletano 3. c. 13. hæc cõtinentur.

coni, & quilibet clerici in criminali seu ciuili negotio si derelicto iudicio ecclesiastico, voluerit se purgare publicis iudicijs, etiã si p eis lata fuerit sñia, solũ suũ amittant, & hoc in criminali actione. In ciuili vero perdãt quod euicerint, si locũ suũ obtinere voluerint. Ex quibus concilijs manifeste apparet, quod clerici, nec inuiti, nec volentes possunt pacisci vt secularia iudicia subeãt; quia hoc non est beneficium personale cui renunciari possit, sed potius toti collegio ecclesiastico publice est concessum, cui pactũ priuatorum derogare non potest, & iuramentum super hoc præstitum licite seruari non põt qꝫ cõtra statuta canonica illicitis pactionibus informatur. Not. qꝫ ius publicum pacto priuatorum non tollitur. Item clerici neque in criminali, neque in ciuili possunt laicum iudicem eligere, suo derelicto: qđ si fecerint, puniuntur, vt hic dicitur. Item ius istud publicum est, & ideo nullus ei renunciare potest. Item si principale non tenet, nec accessorium. Item iuramentum contra canones præstitum, non tenet.

fal. ita: cõstitutionis il lius.

mentum super hoc interpositum, respondisti. ¶ Immemor constitutionis† qua cauetur, †pacto priuatorum a iuri publico minime derogari. Cũ igitur hoc ius in Mileuitanensi † & Carthaginensi concilijs b sit specialiter promulgatum, ne clerici c clericos relicto suo pontifice, ad iudicia publica pertrahant: d alioquin causã perdãt, e & a

Glo. sequ. ad id quod dr̃ hic ius publicum non tolli pacto priuatorum, alleg. 12. iura pro cõcor. In contrarium alleg. 11. iura. Solu. distinguendo inter ius publicum fauorabile tantum, & fauorabile & odiosum. & ponit exempla. subdit etiam quattuor rationes quare clericus nõ consentit in nõ suum iudicẽ, dicens secus de laico in ciuilibus: dicit deinde aliud in arbitris.]

a ¶ Pacto priuatorũ.] Sic ergo patet qꝫ priuatorũ pacto iuri publico non derogatur. ff. de pact. ius publicũ. & l. inter debitorẽ. 1. §. de arb. cũ tempore. & ſ. de sen. excõic. contingit 1. nemo enim ius publicũ remittere põt aliquibus pactionibus: nec mutare formam antiquitus constitutam. ff. de admi. tu. quidã decedẽs. & ſ. de testa. requisisti. & nemo potest facere qꝫ leges in testamento suo locũ non habeant ff. de legat. 1. nemo. & ff. ad l. Fal. qꝫ de bonis. §. 1. & C. de condi. inser. l. 2. & C. de iura. calum. l. vlt. §. sed quia. & 10. qõ. 1. sic quidam ff. de postu. quos prohibet. ſ. de excep. c. exceptionem. arg. ꝯtra. ff. de pact. pacisci. & l. pactum. inter hæredes. ff. a quib. app. non licet. l. 1. in fi. & §. 1. & C. de tẽpo. app. l. vlt. in fi. & ff. de ser. l. 1. & ff. de minor. si iudex. & ſ. de reg. ad Apostolicam. & ſ. de priuile. si de terra, & c. accedentibus. & C. de pact. si quis in cõscribendo. vbi vr̃ expressum. & ſ. eo. dilecti. super hac contrarietate dicas qꝫ illi iuri, quod est tantum introductum in fauorem aliquorũ, bene potest quis renunciare: sed si aliquod ius introductũ est in fauorẽ quorundã pro publica vtilitate ipsorum, & odio aliorum, nullus põt tali iuri renunciare: tale est hoc de quo hic agitur: quod introductum est non tam in fauorem clericorum, quàm in odiũ laicorũ: ipsi enim clericis oppido sunt infesti, vt 2. q. 7. laicos. & c. laici. & tale est illud 17. q. 4. si quis suadẽte. quia ei renunciare non potest. ſ. de sen. exco. contingit. Sicut potes videre in simili, mulier potest renunciare Velleiano: quia in fauorẽ ipsius tantũ introductũ est. ff. ad Velle. l. vlt. §. pe. & C. eod. titu. l. iubemus. propter infirmitatem sexus. C. ad Velle. si sine. & ff. eo. l. 2. §. verba: sed Macedoniano non põt renunciari: quia illud in fauorem quorundam introductum est: & in odium creditorũ. ff. ad Maced. sed & si pater. in fi. similiter beneficio restitutionis nõ potest renũciari: quia tã in fauorem q̃ in odium introductũ est, licet sit arg. ꝯtra. ff. de mino. si iudex. 2 Item & alia ratio consueuit assignari, quare non possit clericus in alium iudicem consentire: quia præiudicat episcopo suo, sine cuius consensu iurare non potest, nec alium iudicem habere 11. q. 1. clericum, & 3. q. 6.

1 Et melius ff de re. iu. l. neq; pign. § priuatorũ Io. And.

2 Vide Spec. par. 2. tit. de rest. in inte. §. qualiter. circa finem.

non liceat. ſ. de iura. calum. c. 1. in fi. Item ab alio non potest recipere ordinẽ, nisi ab episcopo suo. ergo nec iudicium quod est maius. Sic argumentatur canon. 9. q. 2. nullus Primas. & ſ. de paro. c. 3. Itẽ non potest ab alio prælato petere animę iudiciũ quod est occultum: multo fortius non põt petere iudicium personæ. ſ. de pen. & re. omnis vtriusque. & de pen. dist. 6. placuit. sic posset contingere, qꝫ omnes subditi episcopi alium sibi iudicem eligerent. Laicus vero bene potest alium iudicẽ sibi eligere in ciuili negotio. ff. de iud. l. 1. & 2. sed in criminali nõ. 11. q. 1. si quis cum clerico. & C. de iurisd. om. iud. in criminali. clerici tamen arbitros bene possunt eligere præter consensum episcopi. ſ. de arb. c. 1. & 2. & in c. dilecti. & per totum tit. Item dixi qꝫ illi priuilegio, si quis suadente, renunciari non potest, tamen clericus verberatus à laico, vel ab alio, potest ei remittere iniuriam, quantum ad se, sed non quãtum ad ecclesiam. 23. q. 4. si is qui. 63. dist. Salonitanæ.

† Verba quę hoc loco tribuunt ꝯcilio Mileuitano hñr ĩ ꝯcilio Toletano 3. c. 13. reliqua in concilio Carthaginẽsi. 3. ca. 9.

b ¶ Concilijs.] quæ concilia tu habes 11. q. 1. inolita. & c. placuit. quorum verba hic ponuntur.

c ¶ Ne clerici.] hic ponit tenorem illius c. inolita.

d ¶ Pertrahant.] & si trahuntur inuiti, & ideo punitur ille qui eos trahit, & sic loquit c. inolita, in actore.

e ¶ Causam perdant.] sed nunquid per sententiam, an ipso iure? H. dicebat qꝫ ipso iure perdit cãm: sed videtur potius qꝫ per sententiam. arg. prædicti c. inolita. vbi dicit: conuentus, & causam perdat. & C. de iurisd. om. iud. vbi dicit: actor actione causæ mulctet, reus p condẽnato habeatur. & arg. pdicti. c. placuit. vbi dixit, locum suum amittat. quod verius videtur op. 3 ad hoc arg. ſ. de excess. prælat. grauem. hoc dicit. Io. H. contra. Sed nunquid intelligimus hanc pœnam imponendam statim, vel post conuentionem, vel post litis contestationem, vel tantum si perseuerat vsque ad finem causæ? Et videtur certe quod postquam vocatus est ad iudicium. 11. quæstio. 1. inolita. vbi dicit; ad iudicia publica non pertrahant, si contra fecerint, causam perdant. & cap placuit. vbi dicit; quod de sæculari iudice poscit auxilium, &c. & C. de iurisdi. omni. iud. in criminali. vbi dicit, qui inuocauerit in vetito examine. Sed videtur quod ante litis contestationem possit pęnitere, nec incidit in pœnam. ff. rem rat. habe. amplius. & ff. de in ius vocan. l. quamuis, 4 & ff. de iurisd. omn. iud si conuenerit. Et argu. illius c. placuit. vbi dicit; si crimen fuit intentatum, vel ciuilis causa commota. per quæ verba innuitur, quod lis fuit contestata: immo etiam videtur quòd quandocunque ante sententiam licitum sit pęnitere. argu. ff. de inoffi. testam. Papinianus. §. meminisse. & C. de ijs qui. vt in dig. alia causa. & ff. quod metus caus. si cum exceptione. §. hæc actio. & §. satis. Hug. dicebat qꝫ hic non est locus pœnitentiæ: benignius tamen est: & tutius dicere, quod ante litis cõtestationem sine pœna desistere potest. arg. illius c. placuit: quia prõptiores esse debemus ad misericordiam, quam ad rigorem. ff. de act. & obl. l. Arrianus. Post litem vero contestatam non potest vitare pœnam. arg. prædictarum legũ, amplius. & l. quãuis. & l. si ꝯuenerit. Sed in causa spirituali sola depositio querimonię sufficit, vt ab ecclesia tamquam membrum putridum abscindatur, & beneficia alijs conferantur. ſ. de exces. præla. grauem. Sed potest dici quod illud est p p excessum nimiũ, eo quod in suum episcopum tantum facinus attentare præsumpsit, vt merito augeri debeat pęna. ff. de remiss. omne delictũ. §. 1. sed de rigore debẽt puniri, qui in vetitum examẽ alios trahunt.

3 Ar. ad hoc C. de asser. tol. l. 1 in fi. & C. de hær. quicunque. ante fi. Io. And.

4 Libertus euadit pœnã, si desistit à vocatione patroni in 1ª ante lit. ꝯtesta. Io. Andr.

a ¶ A communione.] sacramentorum: quia in pęnam remouebūtur à sacramentis ad tempus. arg. 2. q 6. catholicus. vel potius à communione, id est, officio, & beneficio, si clericus est, priuetur, vt dicit Hug. sed nimis rigida esset hæc pęna, nec ēt talis expositio cōsonat litteræ: & ita dicit ꝙ nō perdit locū suū, si perdere vult quod euicit. Et hucusq; loquitur in actore: sequentia verba: & tā e[...], &c. in reo.

b ¶ Tam episcopi.] hic ponit tenorem illius cap. placuit.

c ¶ Purgare.] & sic loquitur in reo. cap. placuit. & ideo quia sponte elegit vetitū iudiciū, & punitur. & expone, purgare, id est, examinare cām suam. Et dic ꝙ voluerint cum effectu. i. fecerint quod examinaretur ibi causa: nā si inuiti trahicientur. no ꝗ punirentur argum. contra. supra de iudicat. si clerici. & 11. q. 1. si qui clericorum.

† Concor. in c. d nostr. ff. de reg. iu. & l. 1. ff. io. ma.

ADDITIO. Vnde versus.

Clerice, si quæris examen quod prohiberis.

Et eponeris & causa desistueris.

communione a habeātur extranei: & tā episcopi b quam diacones, seu quilibet clerici in criminali, seu in ciuili negotio, si de relicto ecclesiastico iudicio, publici iudicijs se purgare c voluerint, etsi pro eis sit lata d sententīa locū suum amittāt, & hoc in criminali actione; in ciuili vero perdāt quod e euicerint si locum f suum maluerint obtinere;] Manifeste g patet, quod non solum inuiti, sed etiam voluntarij, pacisci non possunt vt sæcularia iudicia subeant, cum nō sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico publice sit indultum, cui priuatorum pacto derogari non potest. Nec iuramentum h licite seruari potuit, quod contra canonica statuta illicitis pactionibus informatur.

ta. placuit. pacisci possunt vt iudicia sæcularia subeāt, sed nunquid tacite possunt renūciare suo foro, respondendo coram laico? arg. ꝙ sic. 3. q. 6. pulsatus. nam & Papa renunciat suo foro. 2. q. 7. nos si incōpetenter & qu. 5. mandastis. multa enim possumus tacite ad quæ non possumus nos pacto adstringere. ff. de procur. l. filiusfamilias. §. veterani. & C. de pact. l. vlt. & C. de iura. cap. l. 2. in fi. Dicas ꝙ neque tacite, neque expresse potest clericus alium iudicem constituere, immo in ecclesiasticā personam sine licentia speciali episcopi sui consentire non potest, nec illum in iudicem eligere, vt 3. qu. 6. non liceat. ꝟ. c. significasti. vbi determinatur ista dubitatio, vt ibi dicit.

Clerici neq; tacite neq; expresse possunt suo foro renunciare.

[Gloss. seq. notat, & dupliciter probat argu. quod si principale, &c. alleg. in cōtrariū, deinde ad casum conuersum pro & contra. in fin. vbi dicitur, quod vbi factum lege prohibente non tenet. non tenebat stipulatio, mandatum vel iuramentum adiectum.]

¶ Idem Beluacen. episcopo.

¶ *Clerici super excessibus coram suo episcopo conueniri debent, non coram his quibus seruiunt nisi consuetudo, vel priuilegiū aliud inducat.*

CAP. XIIII.

CVm † cōtingat interdum & infra. ¶ Insuper postulasti, an cum aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluaceñ.

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compila.

d ¶ Pro eis sit lata.] Sed quid si cōtra eos lata sit? Vr̄ ꝙ nō teneat: qa sententia à non suo iudice lata non tenet. ꝸ. de iudi. at si clerici 11. q. 1. si qui clericorū. satis patet quid dicendū sit: nā si obtineret, sn̄ia non valeret, sed si cōtra eos lata est, de iure tenere nō dēret: tamen quantum ad se, & in odium illorum seruabitur talis sententia, & compelletur ad hoc propter culpam suam, imo multo fortius pro condemnato debet haberi. arg. de renun. quod in dubijs.

[Glo. seq. tria dicit finis de qua causa, prin. cui applicatur, medium quid cum vterque fuit in culpa.]

e ¶ Perdant quod.] id est, rē quæ ab eis petebatur, de qua fuerunt absoluti, & habebuntur pro condēnatis: & res illa dabitur actori, cui facta est iniuria: qa reus aliter se conueniri non patiebatur: quia forte potens erat, & actor ipsum timebat. vnde non audebat illum ꝯuenire corā suo iudice, & sic actor inuitus & coactus conuenit illū. Sic in præsenti casu actor perdit qđ euicit. & datur reo, qui inuitus tractus fuit ad iudicē alienum. Sed si vterque fuerit in culpa: tunc debet dari illi ecclesiæ cui facta est iniuria, & iurisdictio eius spreta. Et quod dicit. perdāt quod euicerint. intellige cum causa est propria clerici. s secus si negotiū sit ecclesiæ quia delictum personæ, &c. 16. q. si episcopum.

s Cōcor. tex. in l. non aliter. ff. de leg. 3.

f ¶ Si locum suum.] ecce, reus habet electionem, vt vel perdat causam vel amittat locum. Si potius vult perdere locum, nunquid habebit quod euicit? Sic si actor fuit in culpa, alias non: quia factum [...] non debet obesse actori innocenti. & sic est casus, in quo tenet sententia à non suo iudice lata.

[Glo. seq. quærit, argum. affirmatiue. soluit contrarium & remittit.]

g ¶ Manifeste patet.] hic ergo patet arg. ex præcedentibus concilijs, ꝙ nec inuiti, & hoc ex concilio Mileuit. 11. q. 1. inolita. nec volētes, & hoc ex ꝯcilio Char[...]

h ¶ Iuramentum.] sic ergo patet ꝙ si contractus non tenet siue pactum, iuramentū de obseruando ipsū cōtractum vel pactu, non tenet, neque obligat. C. de legibus, non dubium. & quia iuramentum contra bonos mores, & vim legum, & auctoritatem iuris nullius est momenti. ff. de lega. 1. si quis inquilinos. §. si quis & quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. 22. q. inter cætera. & ꝟ. de iureiu. quanto. Itē argu. ꝙ si principale nō tenet, nec accessorium, vt C. de vsuris eos. & C. depositi. l. si deposita pecunia. & l. prædicta, non dubium & ꝟ. de fide instrū. inter dilectos, & quia idē. iuris est in principali & accessorio. ꝸ. de offi. deleg. prudentiā. in fi. arg. ꝯtra. ꝟ. de iuriu. debitores, & c. cum contingat. Similiter quod iuris est in accessorio, & in principali, arg. 23. q. 1. paratus. versus finem. ver. nam & Christiani. in fi. aliàs est capitulū. arg. contra. ꝙ aliud est in accessorio, quàm in principali. ff. de pact. l. 3. arg. contra quod sublato accessorio, tollitur principale. ff. de pac. l. 2. arg. contra. C. de remiss. pigno. creditricem. Item signatur contra. ꝟ. de iuriu. cū contingat. vbi iuramentum super cōtractu contra legem facto præstitum. seruatur, & ibi de hoc Ber.

CVm cōtingat.] Sunt duæ partes, consultatio, & responsio Secunda: ibi, Super quo. Abb. Sic.

CASVS. Aliqui clerici deputati sunt seruitio capituli Beluacensis, aut seruitio aliorum clericorum Beluaceñ. diœcesis: clerici isti sic ad seruitium deputati committūt excessus aliquos: quęsiuit episcopus Beluacensis, vtrum clerici isti cum impetuntur super excessibus suis, conueniendi sint coram ipso, vel potius coram illis quibus seruiunt: cum illi quibus seruiūt huiusmodi iurisdictionē vendicare contendant, quāuis eos non possunt excōmunicare, vel aliàs coercere. Ad hoc respondet Papa, quod coram episcopo Beluaceñ. tanquam ordinario conueniendi sunt, maxime

super

super iis quæ in sua diœce.commisisse dicuntur, nisi forte illi quibus ipsi delinquentes deseruiunt, ex indulgentia spāli vel consuetudine, vendicēt sibi hmōdi iurisdictionē. Not. ꝙ priuilegiū & cōsuetudo derogāt iuri cōi, ēt in criminibus. Item solus eps cognoscit de criminibus in diœcesi sua commissis de iure communi, nisi cōsuetudo vel priuilegium sit in contrarium. Itē eps solus est ordinarius in diœcesi sua.

a ¶ Maxime.] id est, tantum. sic. 11.q.3. si quis episcopus damnatus. nam tantum ab illo puniēdus est vbi deliqt. 6.q.3. placuit. ꝟ. de rapt. c.j. vbi de hoc. Vel dic ꝙ licet alibi possit excōmunicari, non tñ ab alio pōt deponi ꝗ a suo diœcesano: secus si ciuiliter ageretur de bñficio. ꝟ.e. postulasti. Qñ reus sit remittēdus 1 ad suum iudicem, cē 3.q.6.ca. j. & ꝟ. de rap.c.1.

[Gl.seq. no. alle. 2 iurasecūdo obijcit & soluit per tria similia.

b ¶ vel consuetudine.] no. ꝙ ɔsuetudo dat iurisdictionem. 9 q.2. conquestus. ꝟ. de arbi. dilecti. C. de eman. l. 1. & vlt. & ꝟ. de offi. ord. irrefragabili. Sed qualiter pōt i hoc casu priuilegiū vel consuetudo dare iurisdōnē, cū nemo sibi vel suis ius dicere possit. ff. d iu. om. iudi. ꝗ iurisdictioni p̄est. & C ne qs i sua cau. ius sibi dicat. l. vnica? Sed dic ꝙ dñs familiæ pōt hrē ordinariam iurisdictionē sup familiam suam sicut magister super discipulos suos, vt in consti. Frideri. C. ne fi. pro pa. auth. habita. sicut eps in suos canonicos, & sicut pater super filium suum, vt 3.q.7. infamis. § tria. circa fi. & 23.q.4. duo ista nomina. & si suspectus fuerit dominus petat actor ei aliquem asso ciari. 3.q.5. induciæ. §. offeratur. vel eligat arbitros, ꝟ. eo. l. si quis contra clericum. & 11.q.1. peruenit. ꝟ. de app. cum speciali.

1 De hoc articulo copiose Couarrunias in pra. qō. cap. 11. Guido Papæ & late sup Directorio Inquisitor, lib. 3. Schol. 45.

2 Vide Accursium in l. morte maiorum. ff. de iurisd. omn. iudi.

aut aliorum clericorum tuæ diœcesis, super excessibus impetuntur, sint cogendi coram te, vel potius corā illis, quibus seruiunt querelantibus responde re, cum illi sibi iurisdictionem huiusmodi vendicare contendant, licet illos excōmunicare nō valeāt, vel alias ēt coercere. Super quo taliter respondemus, quod ad te (vt pote ordinarium) de talibus debet cōquerētes habere recursum: maxime a si super his impetuntur, quę in tua noscuntur diœcesi commisisse, Nisi forte hi quibus delinquentes ipsi deseruiunt, ex indulgentia, vel consuetudine b speciali, iurisdictionem huiusmodi valeant sibi vendicare.

¶ Idem.

¶ *Episcopus delicti condēnat clericum de delicto, sed non priuat beneficio existente, sed episcopus beneficij priuabit, quasi exequendo condemnationem iudicis delicti hoc dicit secundum vnum intellectum Secundum alium intellectum hoc dicit: Episcopus delicti condemnat clericum de delicto priuando beneficio alibi sito, sed executio realis fit ab episcopo beneficij.*

Postulasti.] Hoc c. legitur principaliter duob. modis. Primo ꝙ eps delicti fert sniam tantum super crimine: sed eps beneficij fert sniam priuatoriam beneficij. Secundo legitur, quod eps delicti fert sniam ēt super beneficio. Sed realis executio, vt possessionis subtractio, debet fieri per iudicem beneficij. Diuidit in duas partes. Primo ponitur qō. Secundo solutio: ibi Ad quod. Abb. Pars huius decre. ꝟ. de homi. postulasti,

CASVS. Ecce aliquis sacerdos hēt ecclesiam in diœcesi Boñ. in qua residet, domicilium vero ratione patrimonij sui habet in diœcesi Mutiñ. & ibi deliquit, ꝗritur a quo epo ꝓ delicto ibi cōmisso d̄beat iudicari. p̄cipue in causis quæ officij vel beneficij priuationē inducūt? Rñdet ꝙ p epm in cuius diœce. deliquit, snia in eundem clericum debet ꝓmulgari, sed ꝑ illū epm in cuius diœcesi habet ecclesiam, snia dēt executioni mandari. Not. quod rōne delicti efficitur quis de foro alterius. Itē per alium fertur sententia, & per alium executioni mandatur.

CAP. XIIII.

Postulasti † per sedem Apostolicam edoceri, vtrum sacerdos habēs ecclesiam in vna diœcesi, & residens in eadem, domicilium vero patrimonij ratione in alia, ibi d̄linquēs ab eo in cuius diœcesi habet patrimonium, ꝓ delicto ibidem commisso debeat iudicari; præsertim in causis, quæ officij siue seu beneficij priuationē exposcunt?

¶ Ad quod breuiter respondemus, quod per episcopum in cuius diœcesi deliquit, c snia ꝓmulgari poterit in eūdem. Sed ab eo in cuius diœcesi beneficiū obtinet, ei it quo ad illud executio facienda. d

† Cap. 3. eo. ti. in 4. compila.

c ¶ Deliquit.] & ita delictum dat iurisdictionā. ꝟ. e. c. vlti. & 6. q. 3. placuit. & eps iste in cuius diœcesi deliqt dēt ferre sniam ꝯtra ipsum super crimine, & nō 3 interdicere per ecclesiam: & hæc snia lata sub vero, facit idē in alio iudicio. simile. 24. q. 1. subdiacones. & 11. c. statuimus. ff de iu reiurando. si duo patroni. C. de libe. cau. ... ... mus.

3 Concord. tex. in l. relegatorum. §. ... & §. in terdicere. & seq. cum §. et quoddā genus, & ibi Bart. ff. de in terd. & re. legatis.

d ¶ Executio facienda.] ille. n. iudex in cuius diœcesi est res, i qua fieri dēt executio, dēt sniam mandare executioni: & sic ille epscui subest illa ecclesia ipsus clerici priuabit illum p sniam ab illo epo latam. arg. ff. de re iud. a diuo Pio. §. i criminib. si crimen magnum est, ille iudex exequaī sniam, vbi delictū est ppetratū. ꝟ. de rap. c. 1. & ff. de re milit. desertorem, in prin. & in auth. vt nulli iudi. §. si vero quis comprehensorū coll. 9.

¶ Honorius tertius archiepiscopo, decano, & archidiacono Turoneñ.

¶ *Miserabilis persona potest laicum interdicto vnde vi, coram iudice ecclesiastico conuenire, etiam si res subtracta dicatur feudalis.*

CAP. XV.

Ex parte B. quondam Anglię reginę fuit propositum, quod cum

Ex parte.] Sunt duæ partes. In prima, partis conq. In secunda iudicū instructio: ibi, Mandamus. Prima subdiuiditur. Primo ponit causæ commissionem, & rei vocationem. Secundo: ibi, Dictus rei exceptionem, & actoris replicationē ad illam. Abb. Sic.

CASVS. B. regina quondā Angliæ, impetrauit lras ad iudices delegatos, cōtra nobile virū Guili. ꝗ contra iustitiam spoliauerat eā castro Segre pertinente ad eā rōne dotalitij: corā quib. dictus nobilis excipiendo ꝓposuit, ꝙ lræ nō valebāt ꝓ eo quod ca ... Guargiæ, vbi est eius domicilium principale, cōsistit in diœcesi Rodoñ. ꝗ distat a Turonensi vltra duas dietas Contra hoc ex parte reginæ fuit replicatū, ꝙ nobilis ille Duronensis bñ poterat cōueniri: qa & in Rodonensi & Andegauen

nobilem virum Guiliel. detentorem castri Segrey, ratione dotalitij [a] pertinentis ad ipsam, quo per eum, vel eius complices [b] contra iustitiam fuerat spoliata † auctoritate bonæ memoriæ Ioanis Papę prędecessoris nostri corā vobis traxisset in causam; Dictus nobilis excipiendo proposuit, quod litterę Apostolicę non valebant, pro eo quod castrum Guargię, vbi est eius domicilium principale consistit in diępcesi Rodoñ. quę vltra duas dietas a Turonis est remota. Verum replicatum fuit ex parte reginę, quod idē nobilis Turonis satis poterat conueniri, cum non solum in Rodoñ diœcesi, sed etiam in Andegauensi [c] diœcesi existat, eo † quod & castra & reditus plures habet in ipsa: & castrum, de quo quæstio vertitur, in eadem est dięcesi, [d] quæ a Turonensi nequaquam vltra duodecim leucas † distat. Idem quoque adiecit, quod cum dicta regina ius suum coram domino feudi prosequi debuisset; † litterę Apostolicæ non valebant, cum non faciebant mentionem, quod dominus feudi fuerit requisitus, & ipse in exhibēda iustitia, extiterit negligens vel remissus, subijciens quod eædem litterę, falsitate expressa fuerant impetratæ; eo quod suggestum fuerat, castrum illud ad eandem reginam ratione dotalitij pertinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, a viro sibi fuerit in donationem propter nuptias assignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ipsius reginę respōsum, quod vidua spoliata, irrequisito feudi domino, spoliatorem seu detentorem rei, coram ecclesiastico iudice poterat cōuenire, cuius interest viduas defensare; & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum nobilem, & terram & mansionem habere in Andegauensi dięcesi, in qua interdum consueuit commorari, & ipsam diœcesim vltra duas a Turoñ. non distare dietas, & in eadem litigiosam rem esse, non obstantibus exceptionibus alijs, [e] quæ in petitorio potius quam in possessorio, (quod regina contra eundem nobilem intentabat) locum habere videntur, ipso negotio iuxta priorum continentiam litterarum, ratione pręuia procedatis.

degauensi diœcessib. existit, & castrum de quo qō vertitur, in diœcesi Andegauensi existit: quæ non distatà Turonēsi vltra duas dietas; pterea idem adiecit, ꝙ ipse coram domino feudi debuit cōueniri, & ideo lię Apostolicæ non valebant, cum non faciant mentionem qđ dñs feudi fuerat requisitus & in exhibendo iustitiam, uel erat negligens vel remissus. Insuper dicebat, ꝙ litteræ expressa falsitate fuerāt impetratę, ex eo ꝙ suggestum fuerat castrū illud ad reginam illam ratione dotalitij ptinere, cum nec ab initio, nec durante matrimonio, sibi a viro in donationem propter nuptias fuerit assignatum. Contra illud ex parte reginæ fuit responsum, ꝙ vidua spoliata, irrequisito dño feudi, spoliatorē seu detentorem rei coram ecclesiastico iudice, cuius īterest viduas defēsare, bñ poterat cō uenire, iudices super ppositis dubitarunt: vnde regina dño Papæ pdicta significauit vnde mandat iudicib. pdictis, quatenus si constiterit dictum nobilem, terrā & mansionem habere in Andegauensi diœcesi, in qua interdū habitare consueuit, & ipsa dięcesis à Turonēsi non distat vltra duas dietas, & in eadem dięcesi res litigiosa existit, in ipso negotio iuxta tenorē priorū litterarum præuia ratione pcedāt, non obstātibus alijs exceptionibus quæ in petitorio potius q̃ in possessorio, ꝙ regina cōtra dictū nobilē intētauit, locum habent. No. ꝙ causa viduarum quo ad possessorium, ptinet ad ecclesiam. Itē not. ꝙ dietę computantur à diœcesi, in qua res litigiosa existit. Item causa feudi quo ad petitionem iudicum, coram dño feudi tractari debet. & ista tria requiruntur coram delegato, ꝙ habeat domicilium inf. duas dietas à iudice delegato, & quod res litigiosa sit inf. eandem dięcesim.

a ¶ Dotalitij.] i. donationis p nuptias: mulier. n. dr̄ dotēdare viro, vir aūt dr̄ dare vxori donationem pp nuptias inst. de don. inter virum & vxo. nuper. in fi.

b ¶ Complices.] not. ꝙ tenetur quis hoc interdicto siue qs fecit, siue cōplices eius ipsius mādato, siue ēt ratū habuerit. ȷ̄. de rest. spol. cū ad sedē. & ff. de vi & vi arm. cū à te. & l. 3. §. cū procurator, qa facientes & cōsentientes pari pena puniunt. s̄. de offi. deleg. c. 1. & 2. q. 1. notū in fi & tenetur ēt alia ratione, si rem illam sciēter recepit a deiectore. ȷ̄. de rest. spol. sæpe ptingit. & sup. tit. prox. qa V.

c ¶ Andegauēsi.] potest. n. quis hēre domicilium in diuersis locis. ff. ad mu. assumptio. §. iuris Prudentibus. & l. filij. §. senatores. [1] veruntamen sola possessio domus quæ comparatur in alia ciuitate, non facit domicilium. ff. ad munic. libertus. §. sola domus. nisi eam inhabitauerit: vñ dicit ȷ̄. in qua interdū consueuerat habitare: sed desinit esse municeps adeptus senatoriam dignitatem. ff. ad munic. municeps. Sed hoc verum est quātū ad munera non quantum ad dignitatem, vt ibi dicit.

d ¶ In eadā est dięcesi.] i. Andegaueñ. Hoc enim sufficeret solū si coram ordinario Andegaueñ. qō ista mota fuisset: qa ratione rei de qua qs conuenitur, sortitur quis forū. su. e. sane. inf. e. c. vlt. & C. vbi ī rem act. l. actor. ēt si res sit mobilis. ff. de iud. quod legatur. & de hoc dicitur inf. e. c. vlt.

[Gl. seq. no. ex tex. huius gl. litteras impetratas ȷ̄ laicū, &c. signat ptra. & soluit Secundo no. ꝙ cā viduarū, &c. remittit. Tertio declarat quare nō fuit recipienda vlt. exceptio. Vltimo obijcit ad dominatione istius reginæ. Io: An. diuidit. Sed Panor expedit hanc gl. per quatuor oppositiones.

e ¶ Exceptionib. alijs.] s. ꝙ castrū illud assignatum non fuit ipsi in donationem pp nuptias a viro. Item & alia, ꝙ dñs feudi non fuit requisitus anteq̃, litteras impetraret. istæ exceptiones locum nō habent in possessorio, sed in petitorio locū habēt, vt hic dicit. Et sic vr̄ ꝙ litteræ impetratæ ptra laicū nō valeāt, nisi primo iudex sæcularis fuerit requisitus & negligēs, siue fuerit dñs feudi, siue alius iudex; nisi de hoc in lr̄is fiat mētio: cū hæc exceptio in petitorio locum videat hr̄e. vñ signx contrarium. s. eodem. ex tenore. & ca. licet. & cap. ēt transmissa. & s̄. ti. prox. ceterum. vbi expresse videtur, quod

† Vide l. 3. §. diuus. ff. de sep. vio & l. iubemus. C. de sacrosau. eccl.

† al. ita: eo quod in ipsa diœcesi.

† Leuca nota, & vulgaris vox apud Hispanos, ptinet 32. stadia siue quatuor miliaria Italica.

† Vide §. 1. cum notatis de prohib. feud aliena. per Feder. collat. 10. & auth. de quæstio. §. si vero.

[1] Dicit Inn. idem si hr̄et ibi magnam partē bonorum suorū: vel larē. i. familiā vel si nihil hēret. ibi tamē assistat. C. vbi sena. vel clar. l. 2.

Litteræ contra laicum à Papa impetratæ an valeant.

φ non sit necesse de hoc facere mentionem: sed sufficit φ supsedeat litteris; dummodo dñs feudi vel aliꝰ sæcularis velit & paratus sit iustitiā exhibere: & postquam constiterit de negligentia, procedant alij. Sic ergo intellige quod hic dicit: quæ potius in petitorio locū hr̄e videntur: vt scilicet non procedat delegatus ꝑ litteras impetratas, sup proprietatis iudicio, sed dñs feudi, vel ēt alius sæcularis paratus sit iustitiam exhibere: & ita litteræ ab initio suspēsæ manēt. Postquam vero apparuerit de negligentia Iudicis 1 sæcularis siue dñi feudi, ex tunc incipiūt habere effectum, sed ex toto non eliduntur ꝭm φ hic iste nobilis intēdebat. De hoc dictum est s̄. de off. delegati. significantibus. Item est argu. ex hac decr. φ causa viduarum ptinet ad ecclesiā; qa hic dñs Papa audiuit viduā istam non obstantibus exceptionib. prædictis. Dic de hoc vt dixi s̄. eo. ex tenore. Itē hęc exceptio, φ castrum nō fuerit in donationē propter nuptias assignatum: merito debuit reprobari, qa erat quęstio principalis, si regina ageret de proprietate. vnde nō debebat proponi in modum exceptionis: hoc enim debebat ꝓbare regina, si pricipaliter ageret petitorio iud. io Et illud scias, φ illud quod venit in principali qone. nō det proponi in exceptione dilatoria, quia talis exceptio nō impedit litis ɔtestatione: vt hoc tradit in quadā decre. Innoc. iiij. in concilio Lugduñ. de litis ɔte t. q incipit: exceptionis 2 perēptoriæ. nisi in casibus ibidem contentis: quia exceptio est actionis exclusio, vt perēptoria. ff. de excep. l. 2 siue iudicis siue actoris repulsio, sicut sunt dilatoriæ. J. de excep. pastoralis & J. de appel. secundo req ris. Sed quare appellat̄ mulier ista in principio, & hic regina, cum tex. qui fuit maritus ipsius, mortuus sit? potest & debet 3 sic appellari, quoiq; nupta fuerit viro inferioris dignitatis. ff. de sena. fęminæ. & C. de nupt. cum te. & ff. ad municipales. l. filij. §. vidua.

1 Etiam ex post facto, puta, quia incepit cognoscere sæcularis. & postea tepescit ꝭm Inno. & facit qd no. s. eod. licet. in 1. gl. I.A.

2 Habet eo. tit. lib. 6.

3 Vide Guidonē Papæ decisio. 379. & 380.

¶ Gregorius ix. fratri Palmerico canonico sanctæ trinitatis.

¶ *Laici vsurpantes iura ecclesiastica velut sacrilegi per iudicem ecclesiasticum compelluntur.*

CAP. XVI.

Conquestus est nobis Bononieñ. episcopꝰ, φ Potestas & cōe Bononieñ. temporalem iurisdictionem, quæ in quibusdam castris & villis ecclesiæ Bononieñ. cōpetit pleno iure: a & in cuius quasi possessione b fuisse ac esse dignoscit̄, ꝑ violentiam vsurpare ꝓsumunt: & inf. ¶ Cum autem valde sit iniquū, vt ea quæ collata sunt ꝓ remedio peccatorū venerabilib. ecclesijs, vel relicta, aut eis iustis modis alijs acqsita, aliis vsibus applicari; propter quod merito inuasores c ipsarum rerum, tanquam sacrilegi sūt anathemati vsque ad satisfactionem cōgruam supponendi: & J. ¶ Mandamus quatenus si tibi constiterit de præmissis, monitione præmissa, per censurā ecclesiasticā cessare ipsos ab huiusmodi, & satisfacere de ꝑteritis damnis & iniurijs, appellōne remota, cōpellas.

¶ Idem epō Dulmeñ.

¶ *Priuilegiatus vt non teneatur respondere nisi in certo loco, si in alio loco respondere vel soluere promittit, ibi poterit conueniri, & etiam vbi habet domicilium secundum Ioan: And.*

CAP. XVII.

Dilecti filij I. & A. ciues Romani, sua nobis petitione monstrarūt, quod cum abbati sanctæ

Conquestus est.] Primo ponitur querela epi. Secūdo iudicum datio, quam primo iustificat ibi, Cū autem. Abb. Sic.

CASVS. Potestas & commune Bononiensis, per violentiam vsurparūt iurisdictionem temporalem in quibusdam castris & villis, quæ pertinent pleno iure ad Bononiensem ecclesiam, & i cuius quasi possessione ecclesia ipsa erat. propter quod Bononiēsis episcopus conquestus fuit domino Papæ, vnde causam commisit cuidam iudici, mandaus eidem, φ cum iniquū sit, ea quæ pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesiis sunt relicta, vel aliter iuste acquisita, humanis vsibus applicari: inuasores ipsarum rerum tanquam sacrilegi sunt excommunicandi vsque ad debitam satisfactionem. Vnde si constiterit ei de præmissis, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam, compellat inuasores p̄dictos ab huiusmodi cessare, & de præteritis damnis & iniurijs satisfacere competēter. No. φ ecclesia potest conuenire malefactores suos coram iudice ecclesiastico, cum sint sacrilegi; qđ crimen ecclesiasticum est. Itē quod semel Deo dedicatum est, amplius ad humanos vsus applicari non debet. Item monitio debet præcedere vindictam.

a ¶ Pleno iure.] id est, quo ad spiritualem & temporalem iurisdictionem.

b ¶ Quasi possessione.] hoc ideo dicit: quia iurisdictio & omnia iura incorporalia, & seruitutes ñ possidentur, sed quasi possidentur, 4 sic J. de causa possessio cū ecclesia. & habes hoc. ff. de vsucap. sequitur. §. si viam. qa incorporalia corporaliter apprehēdi nō possunt. Possessio vero corporalis dicta est quasi pedum positio. ff. de acquirend. possessio. l. 1. Ber.

4 Et iō īterdictum vñ vi vł vti possidetis non ɔpetit ī eis, sed quasi vti possidetis. ff. de serui. quoties. vel ɔpetit actio ex canone. 3. q. 1. redintegrāda ꝭm Gos. Io. An.

c ¶ Inuasores ipsarum rerū.] sic patet, φ inuasores rerū ecclesiasticarum tamquam sacrilegi sunt vsque ad satisfactionem excommunicandi. quicquid enim datum est ecclesiæ pro remedio peccatorum, ad humanos vsus non debet amplius applicari, vt hic dicit, & J. de rerum permuta. iniustum vī. sic 12. q. 2. nulli liceat. quicunque prædia. qui abstulerit. & c. 1. de illis capitulis hic fit mētio, & de hoc quod dictū est s̄. eo. cum sit. Istos inuasores pōt ecclesia sub quo maluerit iudice conuenire, vt s̄. e. cum sit generale. & isti sunt excommunicati ipso iure, sed sunt excommunicandi, quousque satisfecerint tam de iniurijs, quam de damnis, vt hic patet, immo iniuriam ecclesiæ factam prælatus remittere non potest. 23. q. 4. si is qui. & 63 dist. Salonitanæ.

Dilecti filij I. & A. ciues Romani.] Priuilegium alicui concessum, vt non teneatur nisi certo loco respondere, non extenditur ad locum, vbi ex aliqua causa de iure communi conueniri potest. & est casus no. Diuiditur. Primo ponitur querela actoris, quæ cōtinet causæ commissionem, & rei exceptionem. Secūdo ponitur mandatum factum reo cum comminatione & prouisione si non pareat: ibi, Verum Abb.

CASVS. Quidam ciues Romani I. & A. quandam quantitatem pecuniæ mutuauerant episcopo Dulmensi, qui promisit eisdem dictam pecuniam soluere certo loco, videlicet circa mare. Sed quia dictus episcopus pecuniam vt promisit non persoluit, impetrauerunt litteras contra dictum episcopum ad abbatem sanctæ Genouesæ Parisieñ. abbas citauit successorem dicti episcopi Dulmensis, qui mutuum contraxit: coram quo ex parte ipsius episcopi fuit excipiendo

cipiendo propositũ q omnibus Anglicis a sede Apostolica est indultum, vt super causis pecuniarijs citra mare cõueniri nõ possint. pp quod abbas nõ processit: Vnde illi mercatores significauerunt hoc dño Papæ, & ipse scribit eõ Dulmen. dicẽs, q & si fuisset tale priuilegiũ concessum, non tamen prodesset illis q aduersarijs certo loco soluere promiserunt: quia & ibi & vbi domicilium habent, possunt conueniri, & ideo mandat eidem, quatenus dictis mercatoribus satisfaciat de dicta pecunia cum iustis & moderatis expensis, & congrua satisfactione dãnorum, cessantibus vsuris: alioquin mandat dicto abbati vt in negotio: sibi commisso procedat, non obstante dicta indulgentia, iuxta traditam sibi formam. Nota q successor potest conueniri per litteras impetratas contra prædecessorem, licet antecessor citatus non fuerit. Item licitum est cuilibet renũciare iuri, quod pro se introductum est: & ita ista indulgẽtia non continet ius publicum.

[Gl. seq. recitat p modũ, obiectionis, quomodo conuenitur per rescriptum non nominatus in illo, soluit & remittit.]

Genouesæ Parisiensis super quadam pecuniæ summa, contra a R. prædecessorem tuum litteras impetrassent: tu proponi fecisti quod omnibus Anglicis est a sede Apostolica ĩdultum, vt super causis pecuniarijs, citra mare conueniri non possint: pp quod idẽ abbas in negotio non processit. ¶ Verũ quia & si fuisset priuilegiũ tale concessum, non tñ prodesset illis, qui se certo loco b rñdere vel soluere aduersarijs promiserunt: cum ibi & vbi domicilium c hẽt, valeant conueniri; Mãdamus, quatenus eisdem de pecunia ipsa cum iustis & moderatis expensis, d & congrua satisfactione dãnorũ (vsuris omnino cessantib.) satisfacias, vt teneris. Alioquin eidem abbati nostris damus litteris ĩ mandatis, vt in commisso sibi negotio (proposita ex parte tua indulgentia non obstante) iuxta prioris mandati nostri tenorẽ, sine dispendio moræ procedat.

¶ Idem Abbati Treceñ.

¶ *Quamquam laici possunt iurisdictionem non sui iudicis prorogare, clerici tamen nõ possunt, nisi episcopi diœcesani consensus accedat, & iudex, cuius iurisdictionem prorogare volunt, sit ecclesiasticus.*

CAP. XVIII.

Significasti † nobis, quod P. clericus ad petitionem C. mercatoris, se tuæ iurisdictioni subiecit, si in termino nunc elapso de pecunia mutuata non satisfecisset eidem: & infra. ¶ Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod, licet priuatorum

[Glo. seq. tractat quales expensæ veniant, & remittit. secundo quærit quo modo probentur expensæ & damna, & soluit.

d ¶ Cum iustis & moderatis expensis.] expensæ istæ moderatæ debẽt esse. ĩ. de sequẽtra. ad hoc. ĩ. de dol. & contu. finem. & c. cũ dilecti. & ĩ. vt lit. non contesta. qm̃. §. in alijs & non superfluæ siue declinatæ. ff. de pigno. act. si seruos. in fin. & ff. de da. infect. inter quos. §. vlt. & l. seq. de hac materia dicitur. ĩ. de dol. & contu. finem. & c. cũ dilecti. & dãna q̃ sustinuit, reficere debet. ĩ. de fide ius. peruenit. Sed qualiter probabunt expensæ & damna illata pp hoc? Expensæ probabunt p iuramentum illius qui eas fecit præmissa taxatione à iudice, sicut hic bene probatur. C. de iud. sancimus. & ṡ. de pc. constitutus. & ṡ. quod vi metusve causa. c. vlt. & C. vnde vi. si qñ. & 2. q. 1. in primis. vbi statur iuramento p̃missa taxatione, licet illa loquatur in alio casu. De damnis siue interesse dic, q debent probari per testes. Instit. de verb. obl. §. non solum; & ideo vtile esset certã summam adijcere: qa difficile e. pbare interesse ff. de prętor. stipu. l. vlt. §. non solũ. & iudex hoc interesse inquirere det p suam subtilitatem. C. de sentent. quæ pro eo quod interest profer. l. vnica. Et ita hoc est notatu dignum, q expensæ & damnum datum p dolum siue p violẽtiam, vel rapinam. postq constiterit de violentia per testes, probatur per iuramentum, vt dicunt iura prædicta. sup. qđ met. caus. c. vlt. & l. si quãdo. C. vnde vi. & c. in primis. & l. sancimus. interesse vero aliunde veniens per testes probandum est.

a ¶ Contra.] Licet proprium nomen antecessoris sit expressum. ad successorem tamen extenditur rescriptum. & hoc ideo, quia nomine ecclesiæ. & pro ipsius ecclesiæ vtilitate mutuum contractum hoc fuit: & ideo successor conuenitur per rescriptum impetratu contra antecessorem, nec obstat expressio nominis: quia vna persona intelligitur. de hoc not. sup. de rescriptis. significauit.

[Gl. seq. primo ponit dictum, de quo remittit, & p[illegible] soluit primum de decretal. si diligenti. & ibi remittit.]

b ¶ Qui se certo loco.] qui certo loco soluere pmittit, & no soluit, tenetur adhuc satio ad interesse, pp eo q non soluit loco promisso, si sua interest, q ibi non fuit satisfactum ff. de eo. quod cer. loco. l. 2. de hoc dictum est ṡ. de off. dele. ga. P. & G. per hoc enim q certo loco soluere promisit, renũciasse intelligit indulgentiæ concessæ Anglicis; quod facere potuit, cũ tantum in fauorem cuiuslibet & singulariter concessa fuerit: cũ nõ sit priuilegium, quod sit publicum vtilitate & auctoritate: vnde quilibet ei iuri quatenus tangit personam suam, potest renunciare C. de pact. l. si quis. in cõsc. bendo. inst. de reg. ad Apostolicam. De hac materia dictum est satis sup. eod. si diligenti.

c ¶ Vbi domicilium.] & sic duob. locis poterat cõueniri scilicet vbi pmisit, & vbi hẽt domicilium. ĩ. eod. c. vlt. & sup. e. c. ex parte. sic est in electione creditoris, vbi malit ipsum conuenire. sim. sup. eo. cum sit.

Significasti. Clericus sine diœcesani episcopi licentia, iurisdictioni non sui iudicis se submittere non potest. Cons. diuisio. Secunda: ibi, Inquisitioni Abbas: CASVS. Quidam clericus tenebatur C. mercatori in quadam pecuniæ quantitate, clericus iste subiecit se iurisdictioni Treceñ. abbatis, si in termino dato sibi a mercatore non satisfecisset eidem: terminus ille elapsus fuit, nec satisfecit: quærebatur vtrum abbas posset exercere iurisdictionem in illum clericum, & vtrum potuerit subijcere iurisdictioni abbatis? Respondet Papa, licet priuatus consensus eum qui præest iurisdictioni p[illegible] suum iudicem cõstituere, tamen clerici in non suum iudicem consentire nõ possunt, nisi forte sit persona ecclesiastica, & voluntas diœcesani episcopi accesserit. Nota quod clerici non possunt consentire in iudicem non suum, nisi in alium clericum & de voluntate episcopi: alias non possunt.

a ¶ Pri-

† Vide l. contraxisse. ff. de actio. & obli. & Bar. in l. 1. C. de sum. trin.

1 Vnde tenetur successor sicut filius. & hrs. ĩ. sol. c. 1. hoc dictũ glo. q̃ fuit additio placuit G. Na. Inno. & Ho. & q lis ñ fuisset hic cõtestata p̃ a tet. qa tunc proponebat d. lator. a: q̃ nõ ppon t post lĩ. c. ĩ. de re iu. inter. Nõ em semp expressio facit rescriptũ p̃so naie. sicut ĩ pacto. no. ĩ. de instit. cu venissem. Io. n. And.

† De intellectu huius c. vide Ferrã dũ Valquiũ lib. 1. §. 9. de successio. resolut. n. 95.

a ¶ Priuatorum consensus.] vt C. de iurisd. om. iud. priuatorum, & l. 1. dum tamen ex certa sc̄ientia. & non per errorem. ff. de iud. l. 1. & 3. ff. de iuris. om. iud. si ꝑ errorem.

[Gl. seq. format primo & vltimo duas quæstiones. in medio signat ꝯriũ & recitat primo contrarium secundo vltimam q̄uem, tertio primam & omnia satis clara.]

consensu a, eum qui iurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit iudicem constituere: clerici b tñ in iudicem non suũ, (nisi forte sit ꝑsona ecclesiastica, & episcopi diœcesani voluntas accedat) consentire non possunt.

¶ Idem.

¶ Legitime citatus tenetur coram iudice citante causam prosequi, non obstante quod post citationem mutauerit forum.

C A P. XIX.

PRopofuisti nobis qđ quidam subditus tuus ad petitionem cuiusdam † aduersarij sui, a te legiti

b ¶ Clerici tamen in iudicem nõ suum.] hic expresse patet, ꝙ clericus in nõ suũ iudicẽ & ecclesiasticũ, sine ꝯsensu expresso sui ep̄i consentire nõ pōt. sic 3. q. 6. non liceat. & 9. q. 2. c. 1. & 2. quod si fecerit. sñia non tenet, vt in ꝓximis c. 9. q. 2. c. 1. & 2. & 6. q. 3. deniq;. Sed nũquid clerici q consentiunt in iudicem ecclesiasticũ nõ suũ, cadunt propterea à iure suo, sicut cum trahunt vel trahũtur ad sæculare iudiciũ s̄. e. si diligẽti: & 11. q. 1. inclita. &c. placuit? Nõ credo, ꝙ in casu isto dẽt perdere causam, licet sñia lata sit ꝓ ipso, vel ꝯtra ipsum: 1 quia nõ tm̄ deliq̄t, quantũ cũ in dicẽ laicũ sibi constituit: nisi velis dicere, ꝙ in odium ipsius, ep̄s habeat eã ratã qui eũ dimisit, sine cuius licentia hoc facere nõ potuit; & hãc ignominiã vel contumiliã irrogauit, ff. de alb. litigatores. C. de iureiu. si quis. alias ꝑiurei: prout dr̄ 3. q. 6. nõ liceat, clericus. n. nõ pōt venire ꝯtra sententiã: qa vr̄ habere tacitum pactu in se, ne vlterius petat: sicut acceptilatio inutilis. ff. de pact. si vnus. §. pe: ff. de accept. si acceptolatũ. Ep̄s vero si vult. pōt talẽ sententiã ratã habere. arg. s̄. de renun. quod in dubijs. Sed ꝯtra hoc qđ hic dicit, vr̄ contra 3. q. 6. pulsatus, vbi vr̄ dari optio clerico pulsato corã non suo iudice, an velit. ibi respõdere, vel nõ. Ibi dicit, pulsatus si voluerit taceat. Sed ibi non habet locum argu. à contrario sensu, cum alia iura contradicant. 3. q. 9. nõ liceat. & hic. & ita tollitur hoc arg. à ꝯtrario sensu. Vel intellige illud c. pulsatus. cum iste habet consensum ep̄i: quia & tunc adhuc habet optionẽ, nec potest compelli. Sed nunquid potest clericus consentire in laicũ iudicẽ de consensu ep̄i? Vr̄ ꝙ sic. 11. q. 1. clericũ nullus. ibi dicit; nullus præsumat clericum apud sæcularẽ iudicem ep̄o non ꝑmittente pulsare, ergo de consensu ep̄i vr̄ ꝙ possit. Sed non credo. 2 quia nec consensus ep̄i sufficit hic supple. in c. clericũ. maxime, quia nec de consensu ep̄i potest. Sicut enim clericus huic priuilegio quod introductũ est in fauorem totius ordinis clericalis renũciare nõ pōt; ita nec ep̄s potest hodie priuilegio renunciare, uel consentire, vt clerici hoc possint, nec pōt eos compellere ad hoc cũ eadem ratio sit hinc inde: quia ep̄s priuilegiũ clericorũ minuere non potest, sicut nec posset facere ꝙ aliqs clericus verberaretur sine sñia excõicationis. arg. j̄. de sent. excom. contingit. De hac materia dictum est satis. s̄: eo. si diligenti. Bernar.

† Dictio, cuiusdã, deest ĩ manuscri.

1 Cõcor. l. 2. & ibi Pet de bellapert. & Cy. C. cõia utriusq. iud. & l. vnica. & ibi B. C. qui pro sua iu.

2 Nõ ẽ ꝯtrariũ ei quod no. s̄. ti. proxi. c. 2. quia aliud est delegare, aliud iurisdonem prorogare. vñi đlegata appellat ad delegãtẽ, in ordinaria ꝓrogata ad superiorẽ. Io. And.

PRopofuisti:] Si citatus ad causam postea mutat forum, in causa illa corã primo iudice respondere cogetur h. d. Cõis diuisio. Secunda: ibi, Porro. Abbas.

C A S V S. Quidam subditus Bonon. episcopi legitime citatus fuit ad causam, ad petitionem aduersarij sui, postmodum factus fuit alterius iurisdictionis, propter quod intendebat eius iudicium declinare: quæritur an possit; respondet quod ille in causa prædicta ius reuocandi forum non habet, quasi ab alio iam præuentus. Not ꝙ per solam citationem perpetuatur iurisdictio quãtum ad causam illam ꝓ qua quis citatus est.

me citatus c ad causam, qa postmodum iurisdictionis alterius esse cępit, tuñ intẽdit iudiciũ declinare.

¶ Porro tuę prudentię dubium esse non credimus quòd is in prędicta causa ius reuocandi forũ non habet, quasi ab alterot iam præuentus.

¶ Idem.

¶ Quisque clericus potest in curia Romana conueniri, licet alias specifice forum ibi non sortiatur; habet tamen ex causa ius reuocãdi domum.

C A P. XX.

LICET RAtione

c ¶ Citatus.] sic. ff. de iud. si quis postea. vnde hæc sumpta est. & l. vbi cœptum est. ff. de iurisd. omn. iud. cum quædam: sic ergo patet, quod ꝑ solam citationem perpetuatur iurisdictio tam ordinarij, quam delegati. vt hic & in prædictis iuribus, vt s̄. de offi. deleg. c. gratum, & ca. licet, & s̄. de offi. leg. c. fin. & ꝑ solam citationẽ seu conuentionem præuenitur iurisdictio. j̄. de app. vt debitus, & s̄. de rescrip. c. capitulum sanctæ crucis. in quibus habes. ꝙ q primo litteras præsentauit facta citatione, obtinere debet iudices suos non obstante ꝙ alter prius litteras impetrauit q litteras suas non præsentauit. Qui ergo conuenit coram aliquo iudice competenti, necesse habet vsq; ad finẽ ꝑlitere, ẽt si mutauerit forum qa præuentus est per hanc conuentionem, vt hic dicit, 1 & patet hoc ꝑ iura prædicta:

† al. alio al. illo.

1 Intellige ut maior sit dubitatio đ illo. q aliàs nõ tenebat rõne rei vel alteri⁹ fori corã primo iudice rñdere: sed solu rone domicilij. Io. An.

LIcet.] Clerico in curiã Romanam conuento non competit declinatoria fori: posset tamẽ sibi ex causa competere ius reuocandi domũ h. d. Et primo ponit quatuor modos sortiendi forũ. Secũdo addit quintum cum modificatione ibi. Quia tamen. Abbas.

C A S V S. Quidam ep̄s apud sedẽ Apostolicã constitutus, cõuentus fuit ab aduersario suo, ipse dicebat qđ nõ tenebatur rñdere: cum ꝓpter hoc vocatus nõ fuerit, nec ibi cõtraxerit, vł domicilium habuerit, nec possessio de qua ipse ꝯueniebatur, erat ibi; ex quibus causis sortitur quis forum: super hoc scribit Papa capitulo: ꝑsius ep̄i dicens. ꝙ licet ex causa aliqua de prædictis ex quib. quis sortitur forum, ep̄s illorũ apud sedẽ Apostolicã conuentus non fuerit: quia tñ Romana ecclesia oĩum ecclesiarũ mater est & magistra, ep̄s prędictus recte potuit cõueniri, vt ibi aduersario rñderet, nisi pro alia iusta & necessaria causa venisset, quam si tunc allegasset, ius reuocandi domum saluum fuisset ei dem. No. ꝙ ex quatuor causis hic positis, potest qs in foro alio conueniri. Item dominus Papa ordinarius iudex est omnium ecclesiarum, & clericorum. Item si qs ad Romanam curiam pro causa iusta & necessaria sit uocatus, nõ tenet̃ tũc ibi respondere nisi voluerit: sed habet ius. reuocandi domum.

[Gl. seq. cum tribus sequentibus & principio vltimæ recitari solent textualiter. Et deinde ũltima quærit quæ sit iusta causa reuocandi domum, Et gl. ponit sex exempla, declarans, &c.]

a ¶ Ratione

tione [a] delicti, seu contractus, [b] aut domicilij, [c] siue rei de qua contra possessorem [d] causa mouetur: quibus forum regulariter quis sortitur, episcopus vester apud sedem Apostolicam conuentus non fuerit.

¶ Quia tamen omnium ecclesiarum mater est eidem & magistra, rite compelli potuit, [e] vt ibi suis aduersarijs responderet: nisi pro alia iusta, & necessaria causa venissent, quã si tunc allegasset, ius reuocandi domum saluũ fuisset eidem.

a ¶ Ratione delicti.] no. q̃ rõne delicti efficiẽ quis de iurisdictione alterius, sic ĩ. de rap. c. 1. & 3. q. 6. ibi, cã, & 2. q. 1. si peccauerit, & 6. q. 3. placuit. & C. vbi de cri. agi opor. authẽ. qua in prouincia. & C. vbi sena. vel cla. l. 1. & s̃. eod. tit. postulasti. & ff. de accu. l. vltim. & l. si cui, §. idẽ imperator. & ita delictũ dat iurisdictionem ei q alias eam nõ habet. Item delictũ tollit priuilegium: 1 vt in prædict. auth. qua in prouincia. & 11. q. 1. priuilegiũ. Quod iuris sit de priuilegiatis, dĩ ĩ. de priuil. ex tuarum. & ꝑ delicto conuenitur quis, vbi domicilium habet, vel vbi inuenitur, C. vbi d̃ cri. agi opor. l. 1. & si crimen graue sit remittit ꝑumẽdꝰ ad iudicem vbi deliquit in auth. vt nullus iud. §. si vero qs comprehensorum. coll. 9. & ff. de re mi litari desertorem, & ff. de cust. & exh. reo. l. solent.

1 Concor. l. sancimꝰ. C. de pœ. & Albe. de Rosa. in rub. C. ne fil. pro patre Adde plenio rẽ glossã in c. sicut. & in c. ad abolendã. ĩ. de hære. vbi est rõ cur ob delictum ꝑdat priuilegiu.

b ¶ Seu contractus.] hoc nomĩe contractus largissime sumit, siue sit verus contractus, vel quasi contractus, vel aliud vnde obligatio oritur. ff. de iud. hæres absens. §. 1. & l. omnem obligationẽ. & l. interdum. §. vlt. & hoc intellige siue inueniatur, siue non, debet enim illuc remitti sicut in criminibus dicitur: cum in hoc pariicẽtur. auth. vt omnes obe. iud. in 2. coll. § hoc considerãtes. coll. 5. In delictis enim hoc seruatur in authẽ. vt nul. iud. §. si vero quis comprehensorum. & §. sequen. collat. Quidam tamen dicunt illum esse conueniendũ, si ibi inueniatur vbi contraxit. per l. hæretic. in princ. Item vbi quis soluere promisit, potest conueniri. inf. de offi. deleg. P. & G. & sup. eo. dilecti. & quod dicit: littera ista: ratione contractus: intellige secundum quod traditur expresse in quadam decretali Innocentij iiij. quæ incipit. Romana. eodem tit. §. contrahentes. [lib. 6.]

c ¶ Aut domicilij.] rõne domicilij sortiẽ quis forum, & ibi potest conueniri. sup. eo. dilecti. & ff. de iud. hæres absens. §. proinde. Et potest quis habere domiciliũ in plurib. locis. 2. sup. eo. ex parte. & ff. ad mun. assumptio. §. iuris prudẽtib. De hoc dictum est sup. de resc. dilectus filius.

2 Vt sacerdos domicilium hẽt in loco bñficij & ĩ loco patrimonij. s̃. c. postulasti. vagabundus vero ibi dicitur domicilium habere vbi inuenitur, ut no. in l. 1. C. vbi de crim. agi opo.

d Contra possessorem.] rõne possessionis, de qua quis conuenitur, sortitur quis forum, & coram illo iudice conueniri debet, in cuius iurisdictione res est. sup. eo. sane. & etiam vbi habet domicilium. & C. vbi in rem actio. l. fi. & sup. eo. ex parte. B. etiam si res sit mobilis. arg. C. vbi in rem act. l. vlti. & ff. de iud. quod legatur. §. sin autem. Quidam tamen dicunt hoc habere locum tantum in reb. immobilibus.

e ¶ Compelli potuit.] cum dñs Papa sit iudex ordinarius singulorum, nullum fori priuilegium poterat allegare 9. q. 3. cuncta, & Roma cõis patria est oium. ff. ad mu. Roma. ergo nullus declinare pot forũ eius, vnde ille compellitur ibi suis aduersarijs respondere: nec ius reuocandi domum haberet, nisi pro alia iusta cã & necessaria venisset, vt dicit lr̃a ista, puta, si fuisset vocatus a principe pro publica vtilitate. In auth. de san. episco. §. si vero episcopi. collat. 9. Item clerici legati non tenentur respondere: nisi tunc ibi contraxissent, vel si in delegatione deliquissent, vel rem aliquam tunc emissent; nã tũc rñdere tenebuntur: aliàs daretur eis occasio res alienas deferendi domũ. ff. de iud. non aliàs. 1. respõ. & §. 1. & l. seq. Item qui causa dicendi testimonium ibidem vocatus est, vel qui iudicandi causa ibi accersiti sunt, vel qui causa exercendę appellationis illuc venerũt, vel causa reddẽdę tutelæ: istæ personæ habẽt ius reuocãdi domum, si non ibi conueniuntur, & hoc totum dr̃ ff. de iudic. l. 2. §. legatis & §. seq. Sed legati non tenetur rñdere nisi de his tantum quæ tempore legationis suæ contraxerunt: vt ibi dicitur. Item si legati agant: tunc tenenẽ se defendere, si recõueniantur, nisi agant pro iniuria sibi illata vt eadem l. §. sed si agant. si quis allegauerit talem cãm, non compellitur rñdere, vt hic patet, & hoc est expressum, ĩ. de dila. ex posuit. vbi qui vocatur a principe pro vtilitate Romanæ ecclesiæ, habet ius reuocandi domum.

TITVLVS III.

De libelli oblatione.

¶ Ex concilio apud sanctum Medardum.†

† Medardũ monasteriũ est in vrbe Suessionensi, vbi id cõcilium habitũ est. refert Burchardus. lib. 2. dec. c. 192. Iuo. pa. 6. c. 269. c. 1. eo. titu. in 1. compi.

¶ *Actor tenetur in scriptis libellum porrigere. Vel sic. Iudex non debet admittere actorem ad litigandum, nisi prius libellum in scriptis offerat. hoc dicit per alia verba.*

CAP. I.

Ignarus† eps̃ dixit. Habetis libellum reclamationis, [f] vel postulationis? illi respon-

†In vno exẽplari legitur Ismarus. in alijs Ignarꝰ habetur.

DE LIBELLI OBLATIONE.

¶ Supra visum est de foro cõp. & an & qñ forũ possit declinari. Verũ quia rei ad iudicia vocati si no declinãt forum, petunt sibi edi libellum, vt sciant quid & qualiter petatur, & super quo debeant respondere; ideo competenti ordine subijcit istam rubricam.

De hac materia habetur 2. qo. 8. per totum. 81. dist. Maximianus. Abb.

Ignarus.] Non diuiditur, quia ponit vnicam facti narrationem. Abb.

CASVS. Quidam 3 fratres in concilio cõquerebantur de quibusdam aduersarijs suis. Ignarus episcopus dixit. Habetis vos libellum reclamationis vel postulationis vestræ? fratres illi rñ derunt se nullum hẽre libellu. Ignarus eps̃ dixit oportet vos hẽre reclamationẽ vestram in serie libelli; & synodo porrigere, vt vobis possit canonice rñderi. & tunc fratres illi cõscripserunt, & synodo porrexerũt. No. q̃ libellus semp dãdus est aduersario, & sic libellus videtur esse principium ordinis iudiciarij, vt sine eo nullum sit iudicium.

3 Facti species melius percipieẽ ex integra, quã inuenies in locis supra citatis.

[Gl. seq. recit. p modũ summæ q̃rendo de 7. s. quot sunt species libellorum. quid sit libellus, cui offerat. qualiter, qñ, qs sit eius effectꝰ, & an sit de suba, &c.]

f ¶ Libellum reclamationis.] No. q̃ duplex est libellus. Est autem libellus conuentionalis, seu postulationis, qui datur in ciuilib. quæstionib. ĩ. eo. c. vlt. de quo hic intelligitur. Et est libellus accusationis, qui datur in criminalibus actionibus, vt 2. q. 8. descripta. §. libellorum. & ĩ. de accu. per totum. & 2. q. 1. legum. Est ergo libellus scriptura in qua continetur res quæ petiẽ, & causa petendi, & nomen actoris & rei, & corã quo iudice, vt ĩ. eod. per totum, & sic patet q̃ semper offerendus est libellus iudici, & per ipsum reo, vt ipse reus possit deliberare, vt 5. q. 3. c. induciæ §. offerat. & in scriptis det dari, vt hic patet, & in auth. offeratur. C. de

De materia huius glossę vide Deciũ in l. ius dicentis. ff. de iur. om. iud. & Iulium Clarum in pract. crim §. fi. q. 12.

derunt, se p̄ manib. nullū habere libellū, Ignarus episc. dixit: † oportet vos secundū ecclesiasticā auctoritatē, reclamationem vestrā, libelli serie declarare eāq; vestris manibus roboratam, synodo porrigere, vt tunc vobis canonice valeat responderi. Et tunc ipsi fratres, libellum conscribentes porrexerunt.

¶ Innocentius tertius.

C.de li.cont.& ȷ̄.de prob.quoniam contra.& in principio litis per prædictam authen.offeratur. No. tamē arg.ↄtra.11.q.1.si q̄s cum clerico. Sed illud obtinet in modicis & vilibus causis, vbi scriptura nō requiritur. Item cōtra, ȷ̄.de do.& contu.prout, & illud intelligo q̄ libellus antea datus fuerat: & per talem libellū sic oblatum iudici, & postea reo, actio annalis perpetuatur, C. quando libel.princ.da lit. cōtest.fa.l.2.& rem litigiosā facit subsecuta per executorem conuentione, vt C. de litig.auth.litigiosa, & interrumpi præscriptionem, C. de præscript.xxx.vel xl. ann.sicut. Sed nunquid libelli oblatio est de substantia ordinis iudiciarii? Vr̄ q̄ sic: quia cōcilium istos fratres noluit audire, nisi primo libellum scriberēt, & est optimum arg ȷ̄.de probat, quoniam ↄtra. & p̄ libellum apparet de modo agendi secundum quem semper debet formari sententia, ȷ̄.de simo.licet Helv.ȷ̄.de accus.qualiter & quando, & per auth.prædictam, offeratur, prima vr̄ probari, vbi dicit. Litis autem contestatio contra hoc indultum habita, pro nihilo est. Et sic vr̄, quod sit de substantia, sicut & litis contestatio, ȷ̄.de lit.contest.c.vnica & s̄.de elect.dudum 2. Dicunt tamen quidam, q̄ non est de substātia iudiciarii ordinis oblatio libelli: & sic potest omitti tacite, sicut consueuit dici de iuramento calumnię. Alij contra, q̄ nō valet quicquid factum est, & hoc per iura prædicta, nisi sit vilis causa, vt dictum est: quod melius vr̄ de iure canonico Ista.n.principalia sunt libellus, qui est principium, & fundamentum causę, litis contestatio, & q̄ sententia feratur in scriptis.

ADDITIO. Quę debeant in libello comprehendi habes his versibus.

Quis quid coram quo quo iure petatur & à quo
Recte compositus quisque libellus habet.

Vel sic, & cla[illegible].

Conuenti nomen & nomen conuenientis
Iudicis & nomen scribet causamque petendi,
Et quascunque petet res, ista scribere debet.

SIgnificantibus.] D.diuidit: nam in prima ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis cōmissio. Secunda ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS. Duo fratres I.& A. coram iudicibus delegatis à quodā V. nomine, tracti fuerūt in cām: oblatus fuit eis libellus, in quo petebatur ab eis quædā terra: ipsi cum plures terras haberent, petierunt à iudicib. vt terram illam super qua conueniebantur, facerent designare, quod ipsi facere denegarūt, pro quod ad sedem Apostolicam appellarūt. Mandat Papa quatenus si est ita, quicquid factum est post appellationem, dēat inirritum reuocari. No. q̄ cum agit rei vendicatione, semper designanda est res, quæ petitur certo loco, & etiam finibus certis.

[Gl.seq.duo facit, Primo tractat, qualis declaratio libelli fiat in iudicijs singularibus.vniuersalib. & generalibus Secundo an libellus possit mutari. Io. And. Panor.diuidit istam glo.in 5. partes. In prima ponit practica libellandi in actionibus singularibus. Secundo in vniuersalibus. Tertio in generalib. Quarto quæ rit an libellus Possit mutari, corrigi, seu emedari, vel aliquid de nouo accumulari. Quinto quærit an eo casu quo mutatur, sint dandæ nouę induciæ.]

† Vide le. si q̄n,C. vn̄ vi. & l. si homicidij, C. de acc.& in authē.de iu.§.oportet.

a ¶ Significantibus.] Nota 1 ad intelligentiam istius capituli & sequentis, & eorum quæ circa hāc materiā dicuntur. Aut enim conuenitur quis actione reali putà, rei vendicatione, vt hic, & tunc exprimenda est res quę petitur, & vtrum Petatur tota, aut pars, vt peto

¶ Cum agitur reali non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, vt euitetur obscuritas & æquiuocatio.

CAP. II.

SIgnificantibus a † T.& R. fratribus nostro fuit Apostolatui declaratum, quod cum inter ipsos ex vna parte, & V. ex al-

talem fundum. ff. de rei vend. si in rem. allàs enim reus deliberare non posset, vt hic dicit: nec iudex sententiam ferre debet super incerto.ar. Institu.de act.§.curare, & 33.dist. habuisse, & 11. q. 3. graue. Itē duos proximos vicinos illius fundi ad minus designare debet.ff.de cen. forma censualis, quia generalitas parit obscuritatem, ff.de iure fisci.Ar.ↄtra.ff.de rei vend.quæ de tota, §. incerta.& ff. cōmuni diu. & si nō omnes. §.si incertum. Sed cōtraria ista specialia sunt circa defalcationem legatorum. Et licet in casu isto debeat quis specificare rem, & ipsam designare, vt est dictum causam tamen exprimere non tenetur in libello. causa enim expressa est eo ipso quod [illegible] rei [illegible] cationem: causa enim non est alia nisi q̄ sim dominium, cum dicit rem ad se pertinere iure dominij vel quasi ff.de ex cep.rei iud.si mater.§.eandē, & §.1.& 2. & melius in l.& an eādem.§.actiones. Itē & hoc no. cum agitur rei vendicatione. quod si aliquis subiiciat vnam causam in libello.& succubat, potest adhuc eandem rem petere ex alia causa, non obstante exceptione rei iudicatę ff. de exc.rei iud si mater.§.1.& 2.& l.& an eandem.& C.de peti hære.hæreditas ff. ad exhi. ben.de eo.§.sępius & s̄.de iu.examinata. Idem est in possessorio.ȷ̄.de donat.iter dilectos, & hoc tutius est actori.Arg.contra ff.de iureiu.duobus.§.colonus, vbi dicitur quod qui proponit vnam actionem, non pōt aliam proponere pro eadem re. Sed illud est, quia illę actiones surgunt ex eadem causa. Si vero nullam causam expressit, tunc totum ius suum in iudicium deduxisse videtur, vnde obstabit ei exceptio rei iudicatę, si absoluitur reus: quia actor non probauit.ff.de excep. rei iud.l.& an eādē, §.actiones, & ȷ̄.de caus. pos.cum ecclesia. Item si fuit absolutus reus, quia ipse nō possidebat, si postea incipiat possidere, non obstat exceptio iterum detenti.ff.de exce.rei iud si à te. 1 respō. & l.si rem meam, & ȷ̄.de exce.c.pen. Si autem agatur personali actione, vt si petas x. dari tibi, causa petēdi exprimenda est in libello, aliter enim non tenetur, respondere, ȷ̄.c.prox.& C de edic.diui Hadri.tol.l.l.vl. & ȷ̄.de cen.peruenit, quia causa semper precedere debet ex qua aliquid debetur.ff.quando dies leg.ce.huiusmodi legatum.& si absoluitur reus, non obstat exceptio, si idem postea petetur ex alia causa.ff.de exce.re iud.l.& an eadem.§.actiones, & ȷ̄, de caus.pos.ca. vlti.& idem est quantum ad hoc, quod in rei uendicatione, assignata enim una causa petendi in libello, siue actio sit personalis, siue realis, non obstat rei iudicatæ exceptio, si agatur ex alia causa, vt dicunt iura prædicta. In vniuersalibus iudiciis non est necesse exprimere siue designare singulas res, sed sufficit dicere, peto talem hæreditatem, quia sum hæres, ff.de peti. hæred.l.4.& l.si quo tempore, ff. si pars hæred. pe. le. 1 §.vltim. & sic potest sententia proferri, condemno te vt restituas hæreditatem, quæ fuit talis. Item peto ecclesiam cum pertinentiis suis. ȷ̄. de restit. spo. cum ad sedem.& ȷ̄.de prob.licet, & infra de dona.inter.l.de-

1 De materia hui⁹ glossæ, & generaliter, qua rō ne formari dēat libell⁹, & qd in eo obseruandū, vide Iasonē in §.omniū. Ins.de actio n. 114. & multis seq. & Deciū in l.edita C.de edendo.

† Vide Lanfrancū in c. q̄m.§. probationes. ȷ̄. de probatio. & quatenus hic agitur de libello incerto & obscuro vide etiā Iasonem. §. sed iste. Instit.de actio. Decium in c.dilecti. s̄. de iud. & Paulum de Cast. consil. 145. & Ale. cons. 181. & 121. in 2. volum.

ter.dilectos.In generalibus vero iudicijs,s.tutelis negotijs gestis,pro socio,& consimilibus,sufficit exprimere causam vel factum.sic:peto rationem de administratione ;quam gessisti:nec exigitur expressio aliquarum rerum C.de iud.licet.Item no.quod libellus potest mutari 1 & emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litis cōtestationem . 2.q.8.libellorum,C. de eden.l.3.& post litis contestationē nō potest mutari,necali quid addere vel minuere,ff.de iud. non potest,& ff.de excep. rei iud. egi. & l.cum quæritur,& sic noua interpellatione opus est,vt dicit lex illa: non pōt. 2 Et si mutauerit actionem vel addiderit,habere debet nouas inducias ad deliberandum, nisi ex primo libello potuit esse instructus , & hoc licet sine præiudicio aduersarij . vt s.ei tēneat ad interesse toties variādo . ff. de interro. act. de ætate,§ vl. arg. ff. de eden.vbi.§.is autem & ff. de iud.eum quē temere , propter leuem & minimam additionem nō debeat habere nouas inducias ¶.de dila.litteræ Illud ptérea scias, ꝙ si reus sit iā conuentus edita sibi actione per iudicē vel executorem reo postulāte necesse habet perficere litē actor.C.quomodo & qñ iu.auth. qui semel. si vero nō sit reus prædicto mō conuentus , licitum est ei desistere , quia nemo inuitus agere compellitur,C.vt nemo inui.agere, l.vnica.Quod aut dictum est ꝙ actio pot mutari,hoc locum habet ī his,in quib. vna non tollitur p electionē alterius . Sed si vna tollit p electionē alterius , tūc nō potest mutari,ꝙ obtinet in casibus, s. in seque. concord. C. de fur.l.1.& C.si ser.exte.se emi manda.l.1. & C. de codicil.l.vlt.& ff.de tribu.quod in hæredem §.eligere,& C.de pact.inter empt.& vend.l.commissoriæ,ff. de leg.2.cū filius.§.varijs. 3 Et quod dixi quod actio potest mutari , non intelligas ꝙ ab ea in totum recedi possit , sed necesse habet accusator eam cum noua actione vsque ad finem perducere. C. quomodo , & quando in.auth.qui semel sic intelligunt doctores legum illam authenticam.

1 Vide circa hunc articulum , Deciū ind.l.adita . C.de eden.

2 Concor. tex.in l. qđ in hæredem. §.eligere.ff. de tribu.

† Al. archidiacono.
† al.Clugiē.

3 Et ¶.de post.u.c. unico. de ele. ut qs duas. lib. 6. vbi de hoc . Ioan. And.

Dilecti filij.] Diuiditur vt ¶.ca. proxim. Secunda ibi.Ideoque.Abbas.Siculus.

CASVS.Prior & conuentus sanctæ Mariæ ad Carceres,petebant quandam quantitatem pecuniæ a fratribus sanctæ Mariæ de Hispida coram Priore sanctæ Trinitatis Veroñ.auctoritate Apostolica : fratres sanctæ Mariæ de Hispida petiuerunt à iudice, vt causam faceret exprimi in libello , ex quo dictā pecuniā soluere tenebant:alias respondere nō tenebantur, & qa dictus iudex hanc exceptionē admittere denegabat ad sedē Apo. appellarūt.Vñ mādat Papa , quatenus si est ita,reuocet in statū pristinū qcqd post app.huiusmodi fuerit attentatū No. ꝙ q agit psonali actione,semp tenetur causam exprimere in libello ex qua competat sibi quod petit .

a ¶Conuentionali.] quid sit libellus conuentionalis , dictum est ¶.eo.c.1.

b ¶Quare sibi.] hic manifeste patet,ꝙ in personali actione tenetur quis exprimere causam petitionis De hoc dictum est ¶. c.proxi.

† Vide l. fin. C. de an.exceb.& l.j. ff. de eden. & ibi Bar.

¶*Non tenetur reus respondere libello in actione personali, si non exprimitur cā petendi.*

CAP. III.

Dilecti filij fratres ecclesiæ sanctæ Mariæ de Hispida, sua nobis petitione monstrarunt, ꝙ cū prior & cōuentus sanctæ Mariæ ad Carceres, ipsos sup quadā pecuniæ summa,corā Priore sanctæ Trinitatis Veroñ. auctoritate Apostolicacōuenissent:ex parte ipsorum fuit excipiendo propositum, ꝙ cū dicti Prior & conuentus nollent exprimere in porrecto libello † conuentionali,[a] quare [b] sibi dicta pecunia deberetur , sup hoc minime respondere tenebantur, & quia dictus iudex exceptionē huiusmodi admittere denegabat , nostrā audientiam appellauerunt : Ideoq; mandamus,quatenus si est ita, reuocato in irritum , &c.

¶Quo circa mandamus , quatenus est ita, reuocato in statū debitū, si qd post appellationē huiusmodi noueritis attentatum,&c.

¶Greg. nonus archipresbytero † ciuitatis Nouæ , & M.ca.Culmeñ.† tera,super quadā terra corā iudicib.delegatis tracti fuissent in causam : oblato eis libello:ipsi (cū plures terras haberent) vt terra illa super qua quæstio vertebatur , ostenderetur eisdē à iudicib.postularūt quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt.

TITVLVS IIII.

De mutuis petitionibus.

¶Alexan. iij. Vulterano episcopo , & abbati de Spongia.

¶*Iudex etiam delegatus cōpellit actorem ad respondendū reo in causa reconuentionis , & utranq; causā ordine successiuo simul audiet, & vna sententia terminabit h. d.*

CAP. I.

EX † litteris: & infra . Quoniam, rationis ordo exigit , † vt plebanus , & clerici Matureñ. abbati, & fratribus Matureñ. monasterij, de ijs quæ aduersus eos pponunt, dēant in uestra

DE MVTVIS petitionibus.

¶ Supra ti. px. visum est de libelli oblatione . Sed qa pleruq; libelli porrigunt ab vtraq; parte, & fiunt hincinde mutuæ petitiones , & dubitatur de modo & practica procedendi: ideo cōpilator annectit hūc titulum.

De hac materia hr 3.q.8.cuius in agendo.Abbas.

EX litteris.]Reconuenire pōt actorē ēt corā iudice delegato qui simul audiet & finiet causam vtranq;.Primo iustificationem mandati ponit . Secundo ipsum mandatū subiungit:ibi, Mandamus.Abb.Siculus.

CASVS. Plebanus & clerici Matureñ.coram episcopo Vulterano & abbate de Spōgia à sede Apost. delegatis , abbatem & conuentum Matureñ. monasterij traxerunt in causam super quibusdam quæstionibus : abbas & conuentus prædicti coram eisdem iudicibus reconuenire volebant plebanum , & clericos pdictos super suis quæstionibus,quas contra eos habebāt:dubitauerunt iudices,vtrum super his haberēt cognoscere,cum

† Post cōci. Latera. sub Ale.iij. par. 11.c. 1. & c. 2.eo.ti.in 1. compi.

† Facit ad hoc l.cū Papinianus. in ff.C. de sen. & iter. omnium iud.

ne, cum de negotijs monachorum nihil eis commissum fuisset expresse: Papa consultus respondet, quod ordo iuris exigit, vt plebanus & clerici, abbati & conuentui prædictis debeant respondere de iustitia corā eis cū ipsi petāt ex ipsis de suis q̃stionibus sibi iustitiam exhiberi, mandans quatenus actione plebani & clericorum proposita, & responsione facta, compellant eosdem abbati, & fratribus incontinenti de suis quæstionibus respondere, & vicissim rationes partium audientes cōcordia vel iudicio vtriusq; negotium debeant terminare. No. quod q petit iustitiam ab alio tenetur idē iustitiā reddere. Item reconuētio coram delegato potest fieri. Item conuentio & reconuentio simul procedere debent. Item iudex primo ad cōcordiam si potest intendat. Item iurisdictio delegata extēditur ad res de quibus in rescripto non fit mentio altera parte inuita.

præsentia rñdere:a cum si bi ex ipsis coram vobis a sede Apostolica delegatis iustitiam postulant exhiberi. ¶ Mandamus, quatenus actione b plebani & clericorum proposita, & responsione facta: c monitione præmissa, compellatis eosdem, memoratis abbati & fratribus, incontinenti d coram vobis super e suis quæstionibus respōdere; & vicissim postmodum rationes partium audientes, concordia f vel iudicio vtriusque negotiū terminetis.

¶ Cœlestinus tertius Rothoma. decano.

¶ Modus procedendi datus per rescriptum in causa conuentionis, intelligitur repetitus in causa reconuentionis.

CAP. II.

PRudētiam:† & infra. ¶ Sane cōsuluisti nos, vtrum cum causa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem reconuenire velit...

ǰ. de verb. sign. forus. arg. ad hoc. C. de cōpen. l. vlt. Itē est arg. ex hoc loco quod frustra petit debitum qui quod debet, non impedit. 3. q. 8. cuius in agendo. & 32. q. 6. nihil iniqui⁹. 95. dist. esto subiectus. & ǰ. de iureiu. peruenit 2. & ǰ. de vsu. quia frustra. & eadem lege conueniē quis, qua ius sibi tribui postulat. C. de rei vē. ratas. & in auth. de sanc. epis. §. reuerendissimi. coll. 9. 4 & ǰ. de appel. ansit. Arg. c. 22. q. 5. nō vos & 16. q. 7. si qs deinceps. & 23. dist. in nomine domini, circa fi. & ǰ de hær. excommunicamus. §. credentes & C. de compen. l. vlti. sed istud vltimum speciale in deposito.

b ¶ Actione.]i. petitione: quia s̃m canones nemo tenet pro ponere actionem. de hoc dictum est sup. de iud. dilecti.

c ¶ Responsione facta.]Hic patet quali ter litis cōtestatio fiat: de qua dicetur ǰ. tit. ... x. Ber.

d ¶ Incontinenti.]istud, incontinenti, intelligendum est nullo actu medio interposito. & ē simile illi, mox qđ habes. s̃. de ele. quia propter, vbi habes multas interpretationes de huiusmodi dictionibus. istud, incōtinēti, intellige durante iudicio, vt in primā notu. in fi.

[Gl. seq. docet duo, scilicet, quid si mutuæ petitiones, sunt possessoriæ, vel vna possessoria, & altera petitoria secundo q̃ virtus reconuentionis est, &c.]

e ¶ Super suis quæstionibus.] idem est si actor ageret possessorio, & reus vellet recōuenire actorē sup alia spoliatione: secus si actor ageret possessorio, & reus vellet conuenire eū petitorio, quia quæstio spoliationis priuilegiata est, vt primo expediatur ǰ. de ord. cogn. sup spoliatione. Sed si prima sit petitoria, reus sup spoliatione bene potest recōuenire actorē in modum actionis. ǰ de ord. cog. cū dilectus. Sic no. quod p reconuentionē fit iudex, q alias iurisdictionē non hēt in reconuenientē, quantū ad illā causam recōuētionis siue sit ordinarius. siue delegatus, cū causa reconuentionis, delegato no est comissa, vt hic habes & s̃. de off. dele. prudentiā. in fi. & iudex laicus ordinarius habet reconuentionē, puta, cū clericus conuenit laicū corā laico iudice, tūc clericus tenetur respondere laico coram eodē iudice, nisi sit causa, quæ corā iudice ecclesiastico sit tractāda: de quibus dicitur s̃. de foro comp. ex tenore & c. præcedenti, neque ē in criminalibus locum habet reconuentio. de hoc dixi s̃. de iud. at si clerici.

f ¶ Concordia.] est hic arg. quod iudex primo si pot habet partes reducere ad concordiā arg. ad idem. 5. q. 2. si primates. vbi de hoc. & 2. q. 8. si quis membrorū. Et est sim. ff. de vsufru. æquissimum. & ǰ. de ... querelam. & sup. de trans. c. vlt. vbi de hoc. Bern.

PRudentiam.] Actor qui impetrat rescriptū appellatione remota in causa reconuentionis appellatione remota respondere tenetur. Communis diuisio. Secunda ibi, Nos vero. Ab. siculus.

CASVS. Quidam impetrauit litteras contra aduersarium suum app. re. reus reconuenit actorem coram eodē iudice: actor appellat super reconuentione: quæritur an tali appellationi sit deferendum: Consultus Papa respondet, quod cum actoris & rei eadem sit conditio, & vno & eodem iure circa appellationem censeri debeat, vterque sicut actor vult quod iustitia sibi fiat ap. re. eodem modo debet reconuentioni respon-

[Glo. seq. facit tria. primo ponit modū in reconuētione tenendum. Secundo tractat, an post litem contestatam procedat reconuentio. Tertio argu. ex textu quod frustra petit, & c. alleg. 8. conco. demum alleg. 5. cōtraria & vltimum soluit.]

a ¶ Respondere.]no. qualiter r. debeat fieri reconuētio corā iudice delegato, prout hic satis colligitur. proposita enim petitione actoris reus actorem si vult reconuenire, ante litis cōtestationem, suam porrigat ei petitionē, & ita deliberatione super vtraque petitione hincinde habita, debet fieri contestatio litis super petitione actoris primo, & incontinenti super petitione respōdere debet actor, & postmodū iudex vicissim audiat vtramque causam, & vna sña terminare debet causas, vt hoc totū patet hic, & ǰ. de or. cog. cum dilectus vt si actor nollet reo rñdere, iudex debet ei iustitiam denegare, nec audire ipsum super causa sua, vt ǰ. de iura. ... imperatorū. & c. vlti. § pœna. & ff. de procu. mutus. §. pœna. & C. de copen. neque scriptura. & ff. de var. & extraor. cog. l. 2. §. vl. i. fi. & si iudex hoc negligeret, & procederet in proposita quæstione, non tenet factum eius, vel est potius appellandum ab ipso. ff. quæ sen. si app. re. l. ... §. vlt. in fin. si vero reus differat suam petitionem porrigere post litis contestationē, nō videt quod sit audiēdus. C. de sen. & inter. om. iu. auth. & consequenter. vbi dicitur, & cōsequenter ego pulsatus ab aliquo, si vicissim ipsum lite pulsare volui, statim quidem hoc non licet nisi apud eundem iudicem. Et sic videtur quod statim debeat ipsum reconuenire & idem videtur expressum in authenticorū corpore de executoribus, ... sancimus. collat. 8. vbi dicitur si reus vult recōuenire actorem, mox ab initio 2 apud eundem iudicē recōueniat ipsum, sed non apud aliū nisi lite finita 3 poterit illum conuenire. Et quidā dñt legū intelligūt istud, statim, vsq; ad finem: qui dā tñ vsq; ad aperturā testiū. Hodie 1 ta diuersitas determinat per decr. Inn. iiij. in conc. Lugdun. de rescr. dispēdia §. reus quoque. [lib. 6.] vbi dñ expresse quod reus pōt actorē suū recōuenire corā eodē iudice durāte iudicio: & si tūc corā alio ipsum traheret, pcessus null⁹ esset, & in expensis cōdēnabitur: & qđ dicit, durāte iudicio, intelligo quousque renunciatū est & cōclusum in causa, quia tunc tm̄ dr iudiciū dū negotiū discutit,

1 De materia glossæ vide Deciū in l. ē receptū ff. de iu. om. iu. & Socinū in Fallētijs, regula 411. & Ioā. Nouellū regula 172.

2 Exponit Vincen. post initium.

3 Ad hoc facit ordo istorū titulorū q post libelli oblationē & ante litē contestatam ponitur rubrica de reconuentione s̃m Host. Io. And.

4 Cōueniēs pro ecclesia recōuenit p illa. Io. An.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cōpi.

5 Præcedentia, ēt sunt specialia in schismaticis intrusis, & excōicatis, q. ñ conueniunt & cōueniri possūt. s̃. de iu. itellexim⁹. Io. And.

6 Qualiter hoc dictū intelligat, vide p Bar. in authē. & cōsequenter. C. de sen. & interl. om. iu.

7 Non n ad arma, & rixā ... edere pati ... per quos potest sua iurisdictionē ... cōpescere. Ioan. And.

dere de sua iustitia. Nota quod actor & reus eodem iure censentur, & eadem est conditio vtriusque. Itē eodem modo quo quis vult sibi iustitiam fieri, sub eadem forma alij respondere tenetur.

a ¶ Eadem sit conditio.] quia in iudicijs non debet esse personarum acceptio. š. de iud. nouit. & 4. q. 4. c. 2. & nō debet actori licere qđ reo non permittitur, ff. de reg. iur. non debet, & ita si remota est appellatio quo ad agētem, & eodē modo quo ad reconuenientem: quia eodē iure quod quis in alterū statuit, ipso debet uti. ff. quod quisque iur. in alterum. l. 1. 2. & 3. & š. de cōstit. cum omnes. Et hodie nō uidetur habere locum quod dicitur de appellatione: quia ipso iure remota est appellatio in qualibet quæstione. j. de appe. ut debitus, & c. pastoralis. in principio.

[Gl. seq. primo arguit, secundo fortifi cat. & solu. 12. q. vltimo signat contrariū, & soluit.]

b ¶ Eodem modo.] id est, secundum eandem formā qua procedit iudex in principali, & in reconuentione. & parē potestatem habet iudex quo ad oīa in utraq; quæstione. Et sic est arg. ꝙ iudex eandem habet auctoritatem in prorogata iurisdictione sicut & in delegata. de hoc dictum est j. de offi. delega. P. & G. Remotio enim appellationis repetita intelligitur in recōuentione. simile 32. q. 7. apostolus. sicut cum aliquid relinquitur ab hærede intelligitur repetitum & a substituto. C. ad Trebe. l. non ignotum. & ff. de lega. 2. debitor. §. 1. & ff. de uerb. oblig. Titia § 1. Sed pone quod actor super vna re tantū litteras impetrauit, nunquid reus potest illum conuenire super pluribus: Videtur quod no. arg. ff. de iurisd. omn. iud. si idem. § quid & si. & arg. huius litteræ. Sed contra credo. arg. š. c. prox. ibi, suis quæstionibus. item refert a hac eadem positione reus reconuenit actorem super pluribus, vel super vno tantum, & sic actor efficitur Nunquid actor quasi reus reconueniens potest agere contra eum super alia re, quę in litteris expressa non fuit: arg. ff. de excep. l. 2. §. illud: Nō credo quod nec possit: quia reconuentio non intelligitur nisi quantum ad illum qui primo conuenitur. Itē arguam contra. C. de leg. quod fauore, non est contra: quia illud intelligitur cum princeps suo motu in fauorem aliquod ius concedit, puta, minoribus uel ecclesijs. Quod dicit hic, intelligitur quando aliquis impetrauit aliud ius: & Papa ad instantiam petentis illud concessit: vnde ipse debet vti eodem, ff. quod quisque iuris. l. 1. & sup. de consti. cum omnes. Sed hodie vt dixit ius commune est quantum ad omnes. j. de appel. c. vt debitus.

1 Dixerunt Tan. & Vin. ꝙ Romana ecclesia tales litteras cōcedit ēt sine petentis instantia, clausulam apponendo & dixi in tex. in glossia vl. & sic id intellige hoc de instantia quo ad rescriptū non quo ad clausulam. Io. And.

conuenerit, & actor super reconuentione appellationis obstaculum interponit, an sit huiusmodi appellationi deferendū; Nos vero ita sentimus, quod cum actoris, & rei eadem sit conditio:[a] & uno eodē que iure circa appellationis remedium debeat uterque censeri: sicut desiderat actor, ut sibi iuxta mādatoris rescriptum iustitia fiat appellatione remota: eodem modo[b] reconuenienti debet in sua iustitia respondere.

TITVLVS V.

De litis contestatione.

¶ Greg. ix. abbati sancti Ioan. in vineis.

¶ Non per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis contestatio, qua omissa, nullus est processus.

DE LITIS CONTESTATIONE.

¶ Quia post libelli oblationem & mutuam petitionem sequi debet litis contestatio, ideo subiicit titulum. De hac materia habetur. 3. q. 3. offeratur. & repetitur. in 6. Abb.

Olim inter episcopa.] Primo ponit gestum adductum, & ipsorum relationē. Secundo ipsum processum decernit irritum, & dicit quare. Secunda: ibi, procuratoribus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter episcopum Nouien. ex parte vna, & capitulum ecclesiæ sancti Quinti ex altera ver tebatur quæstio sup quibusdam iniurijs, inter ex cōicationum & quibusdā alijs articulis: super qb. causa cōmissa fuit quibusdam iudicib. iudices factis solūmodo qbusdā positionibus & rñsionibus ad easdem, & auditis q̄ partes proponere uoluerūt, causam remiserunt ad Apostolicā sedem; procuratoribus vtriusq; partis in pſentia Papæ constitutis, & examinato processu iudicū, dominus Papa, qa non inuenit litis contest. factam fuisse, processum ipsorum iudicū irritum nunciauit:

CAP. I.

Olim inter episcopū Nouieñ. ex parte una, & capitulum ecclesiæ sācti Quintini ex altera, super quibusdam iniurijs, & excommunicationum sentētijs, & quibusdā aliis articulis orta materia quęstionis: & j. ¶ Iudices factis quibusdā positionibus & responsionibus ad easdem: auditis etiam quæ partes uoluerunt proponere coram eis: causam eandem ad examen Apostolicum remiserunt. ¶ Procuratoribus igitur partium propter hoc in nostra præsentia constitutis, quamuis positiones & responsiones,[c]

quia licet positiones & responsiones hinc inde factæ fuissent super articulis prædictis, super hoc tamen non fuit contestatio litis facta, sed p petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit cōtestatio litis. Nec ꝙ non contestatio litis omissa fuit, nullus est processus. Item contestatio fit per petitionem appositam, & responsionem secutā. & hoc in scriptis debet apparere. [Gl. seq. opponit. & duas solutiones dat. Vnam in principio. Aliam circa finem gl. In medio dicens quid sit contestatio, & quomodo fiat. & quod protestatio proponentis vel respondentis impedit contestationem. Vltimo ponit quæstionem.]

c ¶ Responsiones.] sic š. de elect. dudum: Sed uidetur quod illud sufficeret, quia positiones super ipso facto fiunt, unde satis intelligitur litis contestatio fieri per positiones & responsiones, sed non est uerum: quia litis contestatio est exordium litis, unde principium causæ appellatur š. de offic. deleg. super quæstionum. §. 1 & 2. & res deducta in iudicium non videtur per simplicem petitionem, vel per editionem actionis C. eod. tit. l. vnica. & vbi principium deest nihil superædificari potest 1. q. 1. cum Paulus. & infra de presby. non bapt. veniens. & causæ rei principium potissima pars est. ff. de origine iur. l. 1. & licet contestatio litis sit principium, tamen non necesse est libellum præcedere, vel porrigere, super quo litis contestatio fiat, ut dictum esse sup. de libel. obl. cap. 1. Est autem litis contestatio

testatio negotij principalis hinc inde apud iudicem facta narratio, & subsecuta responsio, vt hic siue negã do siue confitendo. de hoc not. s. de elec. dudũ. quod est ita intelligendũ, vt fiat animo procedendi in causa, & ea intentione directe ex proposito. Vnde si aliqs propant factum coram iudice non ea mente: vt litem contestetur, vel respondeat, saluo iure suo, & sine præiudicio, non erit propterea litis contestàtio facta: cum hoc fiat non ad iudicis interrogationem, sed motu proprio. Litis contestatio, fieri debet interrogãte iudice. actore proponente suam actionẽ, & reo respõdente ad interrogationẽ iudicis vt mos est fieri. arg. C. eod. l. vnica. in fin. ff. de do & cõtu. prout hic patet φ non erat facta litis contestatio, cũ factum proponit cũ protestatione, & sine præiudicio. argu. op. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. si debitor. §. si in venditione. 1 Et ar. s. de ele. Cuma na. vbi dicitur de protestatione. vbi ergo litis contestatio non procedit, nil valet quod agitur, vt hic, & j. tit. proxi. per totum, & potest ratio assignari quare per positiones, & responsiones ad eas non sit litis cõtestatio qui enim ponit aliquod dictũ vel factũ, nihil petit ab aduersario: nec etiam ostendit se p hoc velle agere: & ita non posse p hoc fieri sentẽtia condemnationis vel absolutionis. cum nil petitũ sit per positionem, sed ostẽditur aliquid esse factũ vel dictum seu promissum: & sententia semper ferenda est secundum modum agendi. ff. de acc. qualiter & qñ. ad li. & j. de simo. licet Hely. & condemnatio non est facienda nisi ad hoc sit actum. ff. de or. cog. cum dilectus. ad fin. & hoc etiam probatur, quia interrogationes, & responsiones aliquando fiunt ante litis contestationem ff. de interro. actio. quasi per totum. de quibus quidem notatur ff. de iura: calum. c. pe. in gl. quæ incipit, omnia quæ. & per illas interrogationes. & responsiones nulla fieret condẽnatio vel absolutio, nisi fieret postea litis contestatio super petitione actoris: & ita patet φ vbi fiunt tantum positiones & responsiones, nulla petitione præmissa, vel nulla litis contestatione facta, nullus est processus. vt s. de elec. dudũ & hic. Sed quid si petitio oblata fuit, & in actis redacta: sed contestatio litis non fuit facta, positiones & responsiones factæ fuerũt: Idẽ credo: scilicet φ processus non valeat: qa litis contestatio non est facta. Ber.

† Vide Bartolũ, Fulgosiũ, & Paulũ in l. causas. C. de trãsac. adde Socinũ in regula. 295.

† Vide tex. in l. vnica. C. e. & l. Aureli[s]. §. idcirco. ff. de lib. lega.

† Vide Bartholomeum Socinũ in Fallẽtijs regula 296. & aliquot sequentibus.

1 Si creditor cõsensit alienationi pignoris q̃ fecit debitor: liberatũ est pignus, nisi fuerit pro testatus, φ saluum eẽt ius pignoris. Io. And:

2 Congruit rubricæ de iniur. olim. vbi Papa receptionẽ testiũ factã lite nõ ɔtestata reuocauit in irritũ de sñia hẽs sup. de ele. dudũ 2. vers. licet aũt. Itẽ fallit in casu de cre. eũ q. de eo q mit. in pos. li. 6. Io. And..

hincinde super pluribus articulis facte fuerint coram iudicibus memoratis quia † tñ litis contestationem non inuenimus esse factam, cum non per positiones, & responsiones ad eas, sed per petitionem in iure propositã, & responsionem secutã litis contestatio fiat: † processũ ipsorũ, de fratrum nostrorum consilio, irritum duximus nunciandum.

TITVLVS. VI.

Vt lite † non contestata non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam diffinitiuam.

VT LITE NON CONTESTATA. &c.

¶ Supra visum est de litis contestatione; qualiter fiat. Verùm quia plerunq; lite non contestata feruntur testes recipi, vel de facto recipiuntur: & dubitabatur qd iuris, ideo subijcit istam rubricam.

2 Et nota ex rubro negatiue posito, φ regulariter lite non contestata non debẽt testes recipi, nec ad diffinitiuam sententiam procedi. Abb. Sic.

AD hoc.] In prima ponitur delegatorum cõsultatio, in secunda diffinitio seu responsio: ibi, Consultationi.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter R. & B. vxorem eius, causa commissa fuit abbati sancti Proculi & eius coniudici, coram quibus dicta B. accusabat virum suum de adulterio, ad tori separationem: & vt dotem suam reciperet ab eodem; oblato libello pcurator viri noluit rñdere, prætextu aduocati, quem non habebat, inducias postulando: tandem dixit se paratum rñdere libello: Sed die statuta non credebatur quod responderet libello, petijt restitutionem vxoris primo faciendã marito: & ne secus fieret appellauit: mulier dicebat se virum habere suspectum: sed pcurator noluit cauere de impunitate personæ nec viri: postea noluit comparere: iudices non obstante appellatione illius, testes mulieris receperunt attestationibus publicatis, dubitabatur de ferenda sentẽtia; quidam dicebant deferendũ esse appellationi. alij deferẽdum non esse: consultus Papa quid iuris esset, rñdet φ licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs sit seruandus, in matrimonialibus causis non vsquequaque. Sed quia in præsenti negotio non est actum de fœdere matrimonij, sed de crimine adulterij ad tori separationem: testes lit. non conte. recipi non debuerunt: vnde siue deferendum siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sñiam procedendum. tñ præfatus R. si contumax fuit, potuit excommunicari: vel pp cõtumaciã procuratorijs si sciens nõ purgauerit eũdẽ. No. φ in causa criminali cum ciuiliter agitur, potest interuenire procurator. Item arg. φ ptextu aduocati dandę sunt induciæ. Item in causa criminali cum agitur de fœdere matrimonij, ordo iudiciarius per omnia non seruatur. Item lit. non conte. non sunt testes recipiendi, nec sententia diffinitiua ferenda. Item propter contumaciam procuratoris non est dominus puniendus, sed cum sciuerit & nõ purgauerit, potest excommunicari.

¶ Innocentius tertius abbati sancti Proculi, & L. canonico Bononiensi.

¶ Si agatur de adulterio ad separationem tori, & ante litis contestationem reus est cõtumax potest excommunicari, sed testes recepi non possunt, nec causa diffiniri.

CAP. I.

AD † hoc Deus: & inf. ¶ cum quæ causa, inter R. & B: vxorem eius vertitur, auctoritate Apostolica vobis cõmissa fuisset; tandem pcuratore eius idẽ R. libello vxoris, quo virũ ad separationem tori, & vt dotem reciperet,[a] adulterio † accusabat, noluit respondere,[b]

† Cap. 1. eo. tit. in 3. cõpilatio. Et vide concilium Triden. ses. 24. de sacramento matrimonij.

† Et de pœna adulter. j. & ordine procedendi contra adulteros vide cõci. Tred. ses. 24. tit. de reformatione matrimonij cap. 8.

a ¶ Reciperet.] & etiam donationem propter nuptias: nam sicut propter adulterium vxoris vir lucratur dotem, ita mulier propter adulterium viri lucratur donationem propter nuptias. C. de repud. consensu. §. si vero. quia vir & mulier non ad imparia iudicantur. 32 q. 6. si quis vxorem. si tamen filij extent ex eorum matrimonio, tunc dos siue donatio spectat ad filios, in Authenti. vt liceat matri & auiæ. §. de adulterio. colla. 8.

b ¶ Noluit respondere.] licet agat hic de crimine: qa tamen non agitur criminaliter potest interuenire procurator, & rñdere, & agere. supra de procurator. tuæ.

[Glo.ſeq.dicit quomodo in principio cauſæ, & in medio ex cauſa & ſi doloſe non petitur dantur induciæ pro aduocato habendo:non tamen nocet ſententia ſi aduocatus abfuit. fallit in fiſco.

donec aduocatus[a] eius veniret, inducias poſtulando. Qui cum huiuſmodi inducias ſæpe petendo, vobis illudere videretur; tandē ad præſentiam veſtram accedens, dixit ſe reſpondere paratum; ſed die ſtatuto, cum crederetur reſpō ſurus libello, reſtitutionē vxoris primo fieri poſtulauit, ne ſecus fieret appellando.†

† Verum quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum,[b] & idem procurator nec de mulieris impunitate cauere, nec veſtro ſe curaſſet poſtmodum conſpectui præſentare, vos teſtes mulieris, recipere ſtuduiſtis;

a ¶ Aduocatus.] ſi aliquis vocatur ad iudicium, & dicat ſe non habere aduocatū, dādæ ſunt ſibi induciæ ad quærendum aduocatum. ff.ex quibus cau.ma. l.ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. & l.ait prætor. §. vlti. & argu.ad.idem C.de iud.properandum.§. penul.& ff. de poſtu. l.1. §.ait prętor:& ex cauſa etiam mediotē pore dandæ ſunt induciæ pp 1 abſentiā aduocati ſi iuſtā de cauſa eſſet impeditus:cum nimis eſſet difficile & graue,aliū quęrere aduocatum, qui merita cauſæ nō nouit, & ſic eodem modo pro alio inducias obtineret vt instrueretur. ſed ſi malitioſe petantur, non ſunt dandæ. arg. inf de do.& cont.prout. poſt ſententiam non habet locum ſi diceret:non habui aduocatū tempore ſniæ. C.de poſtu. velamento.& ideo ppter hoc non r... itur ſententia,eſt tamen ſpeciale in cauſa fiſci vt non valeat ſententia lata contra fiſcum aduocato eius abſente.ff.de iure fiſ.ſi fiſcus.C.de aduo. fiſci.l.vltima.

1 Maxime cū ex hoc nō multum lædit aduer... In. & Hoſti. & maxime ſi pars id pui ... non potuit: & vide in Spe.de dila.§.1.ver.p procuratorię.in fi Io.And.

† Vide tex. ... l.ſauth. q ſemel. C. quo & qū iudex.

[Glo.ſeq.ponit 5.caſus,quibus non fit reſtitutio.]

b ¶ Suſpectum.]hic eſt vnus caſus, vbi ſpoliato viro vxor non reſtituitur,ſ.cum timetur de ſæuitia viri. 2 ĵ.de reſt.ſpol.ex traſmiſſa & c. litteras in fi.& 32. q. 1.de benedicto.Item ſi incontinenti probetur impedimentū ſaltem in gradu indiſpenſabili, in quo caſu non debet fieri reſtitutio.ĵ.de reſt.ſpol litteras. Item ſi publice fornicat.ĵ.de diuor.ſignificaſti.Item ſi virgo fuerit,& timeatur corrumpi. infra de ſponſa.cum locum.& argum.infra de reſti.ſpol.ex tranſmiſſa.& c. ex parte.Item & ſi non vult habitare cum viro ſine contumelia creatoris denegat... reſtitutio: quamuis iniuſte fuerit ſpoliata.ĵ.de diuor gaudemus.§.q autem aliàs viro facien... eſt reſtitutio ante principalis cauſæ ingreſſum. i... de reſti.ſpol.ex conqueſtione præſtita primo ſufficienti & idonea cautione de impunitate perſonę.infra de reſtitu. ſpolia. ex tranſmiſſa.&c.litteras.& 32.q.1.de ..., niſi tanta eſſet viri auſteritas, quod non auderet ſe viro committere:quia tunc nullo modo debet reſtitui,vt in ca. litteras in fi.

2 Nā & dūs nimis ſeuerus in ſeruū cogit eū vendere. ff. de his q ſūt ſui vel al.iu.l.2. ſm Ioan. & not.25. diſt. §. nūc autē. ad fi.Io.An.

ADDITIO. Etiam ſi nolet ſatiſdare: Vnde verſus

Si non continuit ſi mox ſi probat impedimentum;
Sitque vir auſterus; Morſi lege relictus.
Si virgo fuerit: & corrumpi timeatur.
Si vir poſſideat iniuſte vel violenter
Caſibus his ſeptem do... inus non reſtituetur.

Vel ſic, & breuius:

F... Deum ſ... macho manifeſte.
Su... parente ſato:n... que vir... ceditur vxor.

c ¶ Seruetur.]nota quod plura ſunt ſpecialia in cauſis matrimonialibus : quia vbi agitur de fędere matrimoniali poteſt agi contra contumacem lite non conteſtata ad diffinitiuā ſententiam. infra eo.quoniam.§. porro.Item quia minor poteſt eſſe in cauſa etiam per procuratorem. ff.de reſtitu.ſ... ol. ex parte.Item cōfeſ

Matrimonialis cauſa multa habet ſpecialia.

& infra.

¶ Conſultationi veſtrę taliter reſpondemus, quod licet ordo iudiciarius, in alijs controuerſijs ſit ſeruādus & in matrimonialibus cauſis nō vſquequaq; ſeruetur;[c] quia tñ in præſenti negotio non eſt actum de fędere matrimonij,ſed de crimine adulterij (per qđ ad ſeparationem cōiugij,[d] non ad coniunctionem intenditur,) q a lite non conteſtata teſtes fuerunt recepti, & atteſtationes ēt publicatæ, ſiue deferendum, ſiue non deferēdū appellationi fuiſſet, nō eſt ad diffinitiuā ſniam[e] procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter

ſio contra matrimonium non præiudicat. inf. de eo q cog. conſan. vxo. ſuę. ſuper eo. Item quia pater & matrem poſſunt teſtificari tam in coniungendo quam in diſiungēdo matrimonio. inf. qui matri. acc.poſ.vſ.3 Itē quia ſententia lata contra matrimonium ad ſeparationem eorum, qui iam coniuncti erant,non tranſit inrē iudicatā.ĵ. de ſen. & re iud lator. & c.conſanguinei. Item nec tranſactio ſiue compoſitio poteſt in matrimonio interuenire ſupra de tranſa. c. vl.item nec arbitriu. ſup. de reſt. in integ. cauſa. in fi. Item nec pęna locum habēt.ff. de verb. obli. Titia. & C.de ſpon.l.vlt. & ĵ.de ſponſ. gemma. ADDITIO. Item licet in alijs cauſis poſſit remitti iuramentum teſtibus. vt ĵ.de teſtibus.c tuis. nō tamē in cauſa matrimoniali., Vnde verſus.

3 Quod dic ĵ.de teſti.ſuper eo.2.Io. And.

Coniugij iura ſunt hic ſpecialia plura.
Non conteſtata quod ſtat ſententia lata.
Procuratores tali dant lite minores.
Hæc non caſſatur homo contra ſi fateatur.
Et non iurati teſtes ſunt hic reprobati,
Hic ſi proceſſit concordia quæque recedit.
Hi non tranſigitur non arbitriumque ſubitur.
Non confirmatur ſententia ſi qua feratur.
Hinc ſpeciale tene ceſſat ſtipulatio pœna.

Item breuius.

Non conteſtata fertur ſententia lite.
Et mandat pubes: non ſit ſententia perpes,
Arbitrium pœna pactum tranſactio ceſſat.
Et non iurati teſtes confeſſio contra.

d ¶ Ad ſeparationem coniugij.]verbum iſtud, coniugij,improprie ponitur, quia propter adulteriū ipſum coniugiū 4 non diſſoluitur,immo manent coniuges etiam ſeparati 32.q.7.c... & 2. Et ideo expone,coniugij,id eſt:coniugū,qui propter adulterium ſeparantur ab inuicem quo ad mutuam ſeruitutem tantum, vinculo matrimonij nihilo minus perdurante; & hoc patet.quia licet ſit abſolutus ille, qui non peccauit, à ſeruitute alterius qui adulterium commiſit: ꝯtrahere tñ nō pōt.33.q... dixit dñs & ſi contraheret,compelleretur redire ad primam.ĵ.de diuortijs.ex litteris.

4 Atq; hoc diffinitur cō cil.Trid.ſeſ. 25. de ſacramēto matrimonij, can. 7. adde cōciliū Mileuitanū c.17.& cōciliū Africanū.ca.69.

[Glo.ſeq.recitetur circa materiam opinionum antiquorum.]

e ¶ Ad diffinitiuam ſententiam. hic patet ꝙ in ciuilibus cauſis nunqam eſt ferenda ſnia lite non conteſtata ... ĵ.de io.& cotu.procur. & C.quomod.& qñ iud.l.cōſentaneum.in fin.& ĵ.e.ti.per totum. & in auth.de exhi.reis.§.ſi vero coll. 5. ſed & in crimine ciuiliter mota,vt hic.Hug.contradicit quod teſte ... poſ

iuis

sunt recipi, & sñia ferri,& in criminali, dummodo de causa liqueat uel liquere possit, siue causa sit crimina lis siue ciuilis. De hac tñ materia tradit 3.q.9.in summa.& ȷ̃. de do.& contu.veritatis. Et not.ꝙ dñs papa per totũ tit.illum fuit in opin.Io.qui.dixit ꝙ lite nõ contestata non sunt recipiẽdi testes. Ma. ꝯtra cũ Hu.& dñs papa qñq; seqtur opi. Mar.ȷ̃.de testa.Raynutius & ca.Rainaldus 1 vbi tractatur de duab.quartis deducendis.

1 Et qñq; distinguit ad opiniões saluãdas de rescri. sup lĩis de rest.spo. lĩas.de sim. p tuas ẽm. Ho.Io.And.

[Gl.seq.primo ꝓbat contumaciæ factum,nisi excedat cõfessionem,& dolum procuratoris nocere dño,& duplicẽ causã reddit, ꝯoalleg. 1. ꝯtrarium.tertio soluit. Deinde format quæstio in qua alleg. pro & contra, & postea soluit.]

suam contumaciam, vel etiam procuratoris a (si sciens non purgauit eandem) excommunicationis sententia innodari.

¶ Idem Hierosolymitano patriarchę, & archiepiscopo Cassen.

¶ In causa restitutionis contra contumacem lite non contestata, sententia proferri non potest. hoc dicit comprehendendo omnem modum summandi,

CAP. II.

ACcedens: † & infra. ¶ Cũ in iudicũ delegatorũ pñsentia archieps Tirenen. restitutionis beneficiũ postularet, plebanus sancti Marci de Venetijs (cõtra quẽ agebat) nihil ad obiecta respondit, † sed ad nostram audien

† Cap.2. eo. tit. in 3. ꝯp.

a ¶ Procuratoris] ex hoc loco euidenter apparet, qñ dñs puniendus sit. Et ergo dñs puniẽdus qñ ipse ꝯtumax fuit. Itẽ propter contumaciam sui ꝓcuratoris eo sciẽte,& eã nõ purgante,quia tũc intelligit ratã habere contumaciam sui ꝓcuratoris,vnde pót excõicari, aut alias puniri,quia alienã culpã fecit propriã per ꝯsensum. Et ita punitur dñs ꝓꝑ factum procuratoris, sicut eius contumaciã.arg.ȷ̃.de appe.sæpe contingit.& 2.q.6.§. biduũ.uersi.si aduersis.2 nã factũ ꝓcuratoris nocet dño.ȷ̃.de in inte.rest.cũ venissent. & confessio ꝓcuratoris nocet dño.ȷ̃.de re iu.subrota.ẽt ignorati, ut ibi.&dolus ꝓcuratoris nocet dño.ff.de tribu. ꝓcuratoris & C. de exact. & trans.mili.an.l. [illegible] ne.li.12.& ꝙ factũ ꝓcuratoris dño præiudicet.habes ȷ̃.de cau.pos.& ꝓprie.cũ olim.& [illegible] factu procuratoris dño præiudicat,nisi excedat fines mandati ȷ̃. de offi.dele.cũ olim.& C de procu.si procurator & sibi imputet qui malũ procuratorẽ elegit.ff.d mino.cũ mandato.nã cũ prosit dño facta procuratoris etiam si iniuste obtinuit.ff.de proc.qui proprio.§.ut in cęteris.sic & ei debet nocere.Sed ꝯtra vr ꝙ ꝯtumacia ꝓcuratoris non debet nocere dño.ff.si quis ius di.no ob. l. 1.§.si.procurator.& expste tradit, ꝙ tñ procurator conueniendus est,non dñs.ff.man.si mandato.nisi expressisset in prin.Itẽ ignorantis dñi conditio ꝑ procuratorẽ deterior fieri non debet.ff.de proc.[illegible] nec tñ scientia eius dño ignoranti [illegible] in seruo nec delictu eius.an [illegible] §. [illegible] in sua domo.coll.9.nec alienus dolus [illegible] nocere debet. ff.de excep.dol.si ꝓcurator.Sed [illegible] ꝙ procuratoris contumacia ipsi dño [illegible] in quo loquitur hic,puta, quia sciẽtens contumaciã, & ratã habet eã,eo ipso ꝙ nõ purgat [illegible] dñs excõicari.Si uero dns ignorat eius contumaciã,nec eã ratã habet,ipse ꝓcurator punitur de dolo suo, & nõ dñs:& sic loquit.ff.si qs ius di.l.1.§. si quis procurator.& alia iura ad hoc inducta,qa iniquũ e [illegible] alterius odio [illegible] C.de [illegible] si qs in [illegible] si.& peccata suos [illegible] tenere auctores.ȷ̃.de his quæ fi.maio.par.c.qsiuit.& [illegible] ergo dñs non est excõicãdus [illegible] curatoris,uel cũ eã scit.[illegible] Et ex hoc notabile circa eãq facit in [illegible] formã mandati bñ fit ꝑiudiciũ dño per confessionẽ procuratoris.seu ꝑ factũ illius,ut dicunt iura primo inducta.dumodo, nõ egrediat formã mãdati: alias no obesset domino, si cũ primũ scit,ꝯtradicat ȷ̃.de off.dele.cũ olim.Sed qd si ꝓꝑ contumaciã procuratoris tantum dominus excõicetur à iudice,dom ino ignorante contumaciam procuratoris,nec eam ratã habẽte,nunquid erit excõicatus? hoc sæpe contingit.Vr ꝙ non teneat: quia hic dicit, ꝓ potuit excõicari propter suã contumaciã, vel ꝓcuratoris & illud dicitur posse fieri quod de iure fit. 12.q.2.faciat homo. Sed videtur ꝙ excõicatio teneat,cum sit lata a suo iudice siue iuste siue iniuste. 11. q.3.sententia pastoris,& in culpa quodam modo videtur, qui talem procuratore constituit: qui nõ obtemperat iuri, & aliquis pro facto alterius etiã sine culpa puniť.ȷ̃. de spõ. non est Credo 4 ꝙ tutius sit dicere ꝙ sit excõicatus,licet nõ debuerit excõicari, & debet absolui sine aliqua satisfactione, & absque grauamine, & credo ꝙ iudex teneť ei ad interesse.& ȷ̃.de sen.exc. sacro.quia illum excõicauit iniuste, & non citatum.

2 Cõcor. l. si ꝓcurator.§. si turores. ff.mãda.& l. 1.& ibi.Ba. ff. de procu.

3 Nõ tñ excõicatur sed sufficit stipulationẽ ꝯmitti ob rẽ nõ defensã. & hoc verũ ubi ipse procurator pro se cauit, vel dñs eo absẽte. Si uero cauit pro eo apud acta procurator: cogit̃ ꝑcise defendere, nec sufficit stipulationẽ cõmitti ff.de procu. filius .§. fi. & l. ñ cogẽdũ.§.1. ꝑm Io. Vin. & Phi.&ad qđ hr̃ in cle.ꝓ procu. c. 1. Io. And.

4 De pluribus qõnib. huc spectan. tib. uiđ Dñi cũ Sotũ lib. 4 sent. dist. 22.q. 1. art.

ACcedens. Duo facit.primo ponit ordinẽ processus. Secũdo ipsius retractationẽ:ibi,Cũ igit. Ab. CASVS. Inter arhiepm.Tirenen.ex vna parte,& plebanũ sancti Marci i Tyro ex altera, super iure parochiali ip [illegible] qó vertebat:causa super hoc commissa fuit tribus epis,in quorũ præsentia archieps Tiren.petijt restitutiones iuris parochialis in eccl'ia S. Marci,quod dicebat se spoliatũ: plebanus allegans ꝙ cũ notoriũ eẽt duos de pdictis epis suffraganeos esse archiepi Tiren.& propter hoc essent sibi suspecti, nihil ad obiecta [illegible],sedẽ Apost.appellauit:ipsi uero iudices cũ plebanus sæpe monitus vt iuri pareret,in sua contumacia perduraret, receperunt testes ex parte archiepi ꝓductos,mãdantes post modũ plebano,vt ad eos accederet ꝯtra testes obiecturus: qui cũ ad eorũ præsentiã nõ accederet,excõicauerũt [illegible] adiudicantes [illegible] iuris parochialis arch[illegible] restituentes [illegible] ne aliqs dictã possessionem [illegible] negotiũ illud delatũ fuit ad [illegible] Apost. super hoc scribit Papa patriarchę Hierosolymitano,& archiepo Cassen.dicens, ꝙ lis co[illegible] præfatis iudicibus cont[illegible] fuit,& [illegible] patebat litteras impetratas [illegible] per [illegible] quia [illegible] erat [illegible] prædictorũ suffraganeos esse archiepi Tiren.& nec plebanus legitime [illegible] auit & si etiam appellatio legitima non [illegible] iudices forte propter contumaciã [illegible] excõicare sed nõ debuerunt [illegible] nec lite non conte. super negotio principali diffinitiuã proferre sñiam. Vñ dñs Papa sententias prædictorum iudicũ cassauit: immo cassas & irritas nunciauit, dans in mãdatis archiepo Tiren.vt ecclesiæ S.Marci restituat instrumẽta.& alia vniuersa q̃ occasione pdictę sñiæ per alios occupauit.

Quidam intelligunt hanc decre. loqui ꝙ archieps agebat per beneficium restitutionis in integrum iure minoris. Not.ꝙ iudex suspectus actoris,põtest legitime recusari. Item cúm notoria est suspicio, litteræ ꝑ ueri suppressionẽ obtentæ dicunť,ex quo in eis de illa non fit mentio. Item lite non contest.testes recipiẽdi non sunt.nec diffinitiua sententia proferenda, qđ si fiat, sententia est nulla. Item cum sentẽtia est nulla est,non debet cassari: sed cassa & irrita nunciari, quia quod nihil est,cassari non potest. & omnia restituenda sunt in pristinam causam per talem sententiam habita. Item sententia lata super possessione, diffinitiua dicitur.

† Vide l. 1. ff. si quis ius di.non obtẽpe.& l.2. ff. si qs in ius vo. ñ ierit.

Appellatio nō expressa cā an valeat

[Gl.seq.rec.signādo q̄riū de decre.vt debitus,& dile. Sol.triplex istud verius.vel supple.hoc ꝑ notoriū.] a ¶ Appellauit.]hic nullā causam appellādi seu grauaminis expressit : vnde non valet secundum hodierna iura appellatio.ȷ̃.de app.vt debitus, quia causa semp debet exprimi corā iudice, & ꝑpter illā appellari.ȷ̃.de ap.eo. dilecto filio G. alias admitti non debet: quare talis appellatio non valet hodie. hic enim appellauit propter suspicionē. & appellare non debet hoc modo: debuit. n.causam suspiciōis coram iudicib. allegare probabilem, & si non admisisset legitimā suspicionem, tūc debuit demū appellare.ȷ̃.de appe.cū speciali. tñ ista vr̄ q' legitima fuerit appellatio,versi.ex his plebanū legitime, & cet. Et ita s̄m antiqua iura sufficiebat appellare, licet cām non exprimeret, vt hic vr̄: quia Papa talem appellationem vr̄ admittere, quia illi iudices fuerūt suffraganei archiepiscopi, sed hodie non teneret. Vel dic q' causa suspicionis fuit allegata nec admissa, vnde tenuit appellatio, & ita nullę ꝯtra riū.vel quia suspicionis causa notoria erat,valuit appellatio plebani, quāuis causam non expresserit, vt ȷ̃.sequitur in ipsa littera:secus cū causa suspicionis,aut etiā appellationis latens est : quia tunc debet exprimi secūdum quod traditur. ȷ̃. de ap. debitus & c.cum speciali.& c.interposita.

† Permaneret.

† Vide tex.ī l.2.§.si qs a principe ff. ne quid in lo.pub.

† Ordina si legitur nos e flauim' ꝑ dictas sn̄ias cū lis nō esset ꝯtestata, & pateret. &c.& cōstaret,&c.

† al.& manifestum sit.

tiam appellauit [a] & licet sępe fuisset admonitus,vt iīn i pareret(quia eius appellatio non tenebat)noluit tñ respōdere ampli⁹, velcorā eis ēt comparere. Ipsi vero iudices(cum plebanus in sua contumacia perduraret†) testes receperunt [b] ab aduersa parte productos.& depositionibus redactis in scriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet,in personas vel in dicta testium obiecturus.Quod cum facere noluisset, †in ipsum excommunicationis sententiam protulerunt,[c]possessioné iuris[d]parochialis adiudicātes a[r]chiepiscopo memorato; & eū restituētes in integrū, districtius vetuerunt, ne quis possessionē Tiren. ecclesię restitutā ꝑsumeret ꝑturbare.[e]

¶ Cum igitur † lis corā eisdem iudicibus non fuerit contestata, & manifeste † pateret litteras ipsas per ueri suppressionē obtentas,(cum manifestū esset duos prædictorū iudi cum, Archonien. videlicet, & Beriten. episcopos eidem archiepiscopo tan quam suffraganeos, suo metropolitano subesse [f]) ac ex his [g] plebanum legitime appellasse constaret,in quem(etiam si minus legitime appellasse)& iudices ipsi licet propter cōtumaciam [h] excōmunicationis forte potuerūt ꝓferre sn̄iam, non tñ debuerunt super principali negotio, diffinitiuam sententiam, lite non contestata,proferre, prædictas cassauimus [i] sententias, immo cassas denunciauimus & inanes. Vnde Tirenen. archiepiscopo dedimus in mandatis, vt ecclesiæ sancti Marci instrumenta restituat, & etiam vniuersa, [K] quæ huiusmodi occasione sententiæ, per vel per alios occupauit.†

leg. cum R.propter dominum tota familia potest recusari.C.si quis quacūq; præd.'po.l.vlt.& licet ex istis causis repellatur iudex à iudicando, non tamen repellitur testis à testificando,& hęc est causa,quia facilius posset habere multos iudices quam unum testē. vnde repellitur iudex à iudicio propter defectum testis: vt sic ferat testimonium in causa.ȷ̃.de testi.dilecto.

[Gl. seq. opponit. ver.plurali & sol.] g ¶ Ac ex his.] quare dicit ex his?qa nō appellauit ex pluribus causis, sed tantū quia erant suffraganei post appellationem vnica videbatur causa appellationis eo tempore quo appellauit, licet tamen non expresserit, scilicet quia iudices duo erāt suffraganei, sed post appellationem alia causa grauaminis superuenit, scilicet quia receperunt testes lite non contestata, & propter hoc dicit ex his, quia ex superuenienti grauamine sumpsit appellatio maiorem firmitatem, & sic ex his quæ postea fiunt intelligit fortius valeē, sed ab initio vnica videtur,& sic legitimam vocat appellationem, & tamen nulla causa fuit expressa, vt dictum est, & ita ex post facto apparet legitima, infra de frig.& malefi. fraternitatis. Vel dic quod duo iudices recusati fuerant,& quia non admiserunt recusationem,appellatum fuit. & sic est planū quod dicitur,vt supra dictum est. Bernar.

3 Idē Io. & Vin.non est verum s̄m Host. & hoc teneas,qa si grauamē ēt pcedens nō facit validā appellationē nisi & illud appellatiōe sit expssum, multo minus subseqnēs primū ꝓbatur de ap. dilecto. & patet hoc hodie in ꝯsti. cle. de appel. appellāt. Ioā. Andr.

1 Licet cāsit notoria, nō credo eū releuari ab exceptione rēcusationis ꝓponēda, sed 1 hoc ꝓdest notoriū iuris q' cā rōnabili & facti q' vera, qa releuabitur ab ea ꝓbanda, nec erit necesse ad arbitros recurri.Ioā. And.

2 Hæc glossula non est ī ... co ... dicibus.

b ¶ Testes receperunt.]lit.non contest.& male.s̄.eo. proxi & ȷ̃.eod.per totum.

c ¶ Protulerunt.]Et 2 male, quia nemo compellitur obijcere in personas testium.

d Possessionem iuris.]nō autem possessionē causa rei seruandę : quod forte facere potuerunt, immo sine forte,si ꝯtumax fuisset.ȷ̃.e.c.prox.&c.qm̄.§.in alijs. sed appellatio præmissa vr̄ defendere ipsū plebanum a contumacia.vnde non tenuit sn̄ia excōicationis, vt inferius sequitur.Quidā intelligunt hanc decre.loqui in causa restitutionis in integrum iuris minoris.

e ¶ Perturbare.] Arg.q' iudex debet defendere inductum in possessionem.ȷ̃.de simo.querelam.

[Gl.seq.no.4.in causam recusationis.& addit quatuor,dicens non sic in testes.]

f ¶ Subesse.]hæc est iusta causa recusationis q' iudex sit suffraganeus aduersarij,sicut & illa q' iudex sit dominus aduersarij,s̄.de offi.dele.causam q̄ inter R.vbi plures casus notantur de recusatione. Idem videtur si esset affinis,3.quæstio. 9. absens. & ff. de iureiur.lex Cornelia.in prin.& 4.q.3.§.item lege Iulia.Item si est Comes.ff.de offi.præ.Senatusconsulto,& ȷ̃.de off.de

h ¶ Contumaciam.] si appellatio nō fuisset legitima, propter contumaciam debuit & potuit excommunicari,vel aduersarium in quasi possessionem iuris mittere causa rei seruandæ,vt infra ca. proximo, sed diffinitiuam nunquam potuit proferre sententiam super possessione, quæ erat quæstio spoliationis, cum lis non esset contestata.infra eod. per totum.& quod dicit,forte,non notat dubitationem, sed potius affirmationem.

i ¶ Cassauimus .] id est,cassum denunciauimus. Hoc ideo ita exponit, quia proprie dicitur cassari sentētia vbi tenet:sed cum sententia nulla est,vt hic, sentētia non debet cassari : quia quod non est,cassari non debet,sed debet denunciari nulla, sicut fit in sententia. excommunicationis, infra de senten. excommunica. per tuas. & supra de offic. delegat. cum contingat,& hic duæ fuerunt sententiæ, scilicet excommunicationis in plebanum , & alia super reditutione possessionis iuris parochialis.

K ¶ Vniuersa.]quia si principale non tenuit,nec illud quod ex eo noscitur esse secutum.ȷ̃.de fi. instrumen. inter dilectos.§.cum igitur.in fin.& C. de legi. non dubium

† Vide ad hoc text. in l.dissolutę. C. de cond. ex leg.

dubium cum suis concor. Omnia ergo restituenda sunt, quæ occasione ipsius sententiæ habuit, sicut cum restituitur minor aduersus sententiam pignora 1 præstita debent restitui. ff. de minor. si ex causa. §. 1. & cũ retractatur sententia, omnia debent restitui in pristinum statum, vt hic, & ex vtraque parte fieri debet restitutio. C. de repu. l. vnica. ff. de minor. quod si minor. §. restitutio & sup. de in integrũ resti. c. 1.

1 Capta ex cã iudicati, & tunc restituunt cũ grãde dãnũ est minoris carere pignoribus, ẽt si hẽret pecuniã ex illis receptã. Io. And.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. compilat.

† In vulgaris ita: absẽtauerit se ꝯtumaciter.

2 Ita tñ q de feratur dignitati & ꝑsone. de offi dele. c. 1. lib. 6. Io. And.

¶ Idem episcopo Brixieñ.

¶ *Si lite non contestata reus est contumax si fieri potest, mittitur actor in possessionẽ, causa custodiæ, aliàs reus excommunicabitur.*

CAP. III

TVæ† fraternitatis deuotio. & infra. ¶ Cõsultationi tuæ taliter duximus respondendum: quòd si reus lite nõ contestata contumaciter a sese absentet: † talisq; sit causa quòd actor possit in petitarum rerum possessionem b induci, est in eandem causa custodiæ inducendus. c ¶ Quod si causa talis fue-

TVæ fraternitatis.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsio. Et secundum membrum: ibi, Quod si Abb. Sic.

CASVS. Aliquis citatus est ad causam legitime lite non cõtest. & ita cõtumax est: quæritur qualiter cõtra eũ sit procedendum? Rñd. si reus lite non contest. contumax inuenitur, si talis est causa quod actor possit in possessionem rei petitæ induci, causa rei seruandæ inducendus est in eandem. ꝙ si non sit talis causa, quod possit mitti in possessionẽ debet excommunicari: No. quod in actione reali, pœna contumacis ordinaria est missio in possessionem rei petitę. Item vbi non potest fieri missio, reus debet excommunicari.

a ¶ Contumaciter.] pluribus modis dicitur reus contumax. ĩ. eo. quoniam. §. 1. & 11. q. 3. certa. & ff. de re iud. contumacia. §. 1.

b ¶ Possessionem.] vel quasi possessionem ĩ. de cau. pos. cum ecclesia. 1.

Glo. seq. in duobus instruit iudicem: de tertio remittit. Secundo ponit quinque auxilia &c.]

c ¶ Inducendus.] non tamen iudex [illegible] debet festinare ad decernendam huiusmodi missionem in possessionem, aliàs fieret restitutio contra eum. arg. ff. de dam. infec. si finita. § [illegible] quia etiã sententia diffinitiua reuocatur iusta de causa. ĩ [illegible] Bertholdus. & debet summatim negotiu [illegible] ante missionem. arg. C. vbi in rem [illegible] l. 2. & eod. quoniã. §. penul. an iste sic missus sit custos tantum vel verus possessor. dicitur ĩ. de do. & contu. contingit. No. tamẽ quod quinque auxilia prodita sunt contra illos qui non admittunt actorem in possessionem secundum mandatum iudicis. Primum. quia puniuntur in expensis. infra eod. quoniam. § in alijs. & infra de seque. tr. ad hoc. Secundum est. quia eo non obstante, quod non possidet, verus efficitur possessor anno elapso. int. de do. & contum. contingit. ff. de bo. auct. iu. poss. quamuis. Tertium est, quia potest excommunicari, vt hic, & infra eodem, quoniam. § [illegible] Quartum quia potest conuenire aduersarium [illegible] interea possessionem non habuisse. ff. vti. possi. l. si duo. § [illegible] & ff. ne vis fi. ei. qui in posses. mis. l. 1. in princ. Quintum quia manu militari eijci potest. [illegible] poss. mis. est. si qui missus, ff. de rei vend. [illegible] restituere. Vnde versus:

Anno verus eris possessor si prohiberis:
Expensas reddent quem militis arma repellare.
Vtilitatis opem reddet fieret anathema.

d ¶ In possessionem nequeat.] puta, si causa esset criminalis, siue ciuiliter siue criminaliter agatur, vel matrimonialiter, scilicet qñ agitur ad separationẽ matrimonij, contumax est excommunicandus. ĩ. eo. c. 1. in fine. & 11. q. 3. rursus. & c. vicunque. & hic. Ber.

rit, quòd idem in possessionem nequeat d intromitti, † vt iuri pareat, per censuram ecclesiasticã est contumax compellendus.

ADDITIO. Item si sit ciuilis personalis, sed reus non põt pati missionem, quia non habet immobilia nec mobilia, secũdum Hostiẽ. Idem si reus abscondit rẽ, vel petiit dolo suo, secũdum Vin. Ioan. And.

† introduci

¶ Idem de decima & Helemosio † abbatibus Aurelian. & Carnoteñ. dioe.

¶ *Receptio testium facta contra non contumacem lite non contestata in causa matrimoniali, est nulla.*

CAP. IIII.

ij ACcedens † ad sedem Apstolicã nobilis vir G. vicecomes, nobis exposuit, quòd cũ Corisopiteñ. episcopus Comitẽ Britanniæ ꝓxima linea e cõsanguinitatis attingat: & archi

i j ACcedens.] Sũt duæ partes. Prima ponit appellãtis querelam. Secunda cõmissionis causam: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

† De curia Dei, & de elemosyna abbatibus, &c.

CASVS. Vir G. vicecomes cum vxore sua causam matrimonialem habebat, quę ad petitionem vxoris commissa fuit episcopo Corisopiteñ. & archidiacono cuidam & magistro Petro: iudices citarunt dictũ nobilem: ipse coram eis fecit proponi ꝙ erant sibi certa rationes [illegible] episcopus erat proxima linea consanguinitatis coniunctus Comiti Britaniæ, qui erat eius aduersarius manifestus, qui uxorem suã publice detinebat, archidiaconus erat commensalis eiusdem comitis Britanniæ: magister P. erat oriundus de terra [illegible] ipsius nimis fauens eidẽ, & omnes existũt sub districtu ipsius comitis, nec poterat ire ad eos nisi per terram ipsius cõmitis, nec volebat eidẽ nobili terminum assignare, nisi in terra inimicorum suorum: & quia non admittebant huiusmodi recusationes, ad sedem Apost. appellauit: iudices nihilominus lite non contest. receperunt testes super consanguinitate inter dictum nobilem & uxorem ipsius: dictus nobilis dño Papæ est conquestus, petens etiam uxorem suã, & terram eius sibi restitui. Vnde mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus super prædictis veritatem inquirant, & si constiterit ꝙ ante litem contestatam vel et post ap. ex causis præmissis interpositam testes super consanguinitate [illegible] culpa contumaciæ recepti [illegible] attestationes illas decernat irritas & inanes. & mulierem illam compellant ad virũ [illegible] plenaria tam terræ q̃ uxoris [illegible] remunerantes eãdẽ. Nota [illegible] causas recusationis, quod iudex consãguineus illius qui moratur cum aduersario meo, & ei [illegible] consilium & auxilium, potest recusari. Item iudex qui ortus est de terra, in qua aduersarius meus habet [illegible] potest recusari. Item nullus dẽt citari ad locum non tutum. Item nõ tenetur nec det [illegible] propter cautionem committere se suis inimicis. Item testes recepti lite non contestata, uel post legitimam appellationem non ualent. Itẽ in causa matrimonii propter contumaciam etiam lite non contestata testes recipi possunt. Item restitutio primo facienda est ante ingressum causæ principalis.

e ¶ Linea consanguinitatis.] qua est sufficiens causa recusationis. infra de appella. postremo. idem esset si esset affinis. [illegible] q. 9. absens de hoc dixi sup eo. accedẽs. & sup. de offi. deleg. causam quæ.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. compil.

† Vv.

Cc 4 a ¶ Eius.]

diaconus eius [a] sit cleric⁹ commẽsalis (qui [b] eidem vicecomiti est aduersari⁹ principalis, vt pote q vxorem† suam, & terrã publice detinere psumit) & Magister P. de terra vxoris suæ oriundus, [c] existat nimis fauens [d] eidem: & oẽs sub districtu [e] existant comitis memorati; nec ipsi per districtum ipsius ei pateat accessus ad eos: & ipsi (quibus causa inter ipsum & vxorem suam commissa fuerat) nunquam ei voluerunt, nisi in terra inimicorum [f] suorum, locũ & terminum assignare, vbi sine mortis periculo accedere non audebat: & licet litteras non habuerit de conductu: si tamen missæ ei fuissent, nõ debebat se credere suis capitalibus inimicis. [g] & infra.

¶ Mandamus quatenus, cum propinquiores sitis terræ nobilis iam dictæ, ĩ. suæ, & causa ipsa per vos commodius valeat terminari: cum ad vos securus† pateat accessus, vtrinq; † partibus conuocatis (si vobis constiterit q ante litẽ legitime contestatam, vel post appellationẽ ex præmissis causis [h] interpositã, testes super consanguinitate contra matrimoniũ, absq; culpa contumaciæ recepti fuissent) vos attestationes huiusmodi decernatis irritas & inanes, compellentes dictam nobilem, vt reuertatur ad virum suum (quem incõsulte dimisit) ita q postquã ipse vir plenariam restitutionem habuerit tã vxoris, quam terræ, [i] causam super matrimonio audiatis, eamque fine canonico terminetis.

¶ Idem.

¶ Lite non contestata non recipiuntur testes regulariter super principali. Falli. in casibus hic annotatis scilicet cum timetur de morte, vel absentia diuturna testium tunc n. seruata solennitate hic posita, possunt etiam lite non contestata testes examinari. h. d. vsque ad § porro.

CAP. V.

QVoniam † frequenter in dubium reuocatur a multis, an lite non contestata testes recipi valeant: auctoritate præsentium duximus declarandum, regulariter

a ¶ Eius.] scilicet comitis Britanniæ, ideoque erat suspectus illi. sup. de offi. deleg. insinuante.
b ¶ Qui.] scilicet comes.
c ¶ Oriundus.] vnde quis oriundus fuit, ibi domiciliũ retinere dicitur ff. de senato. l. penult. Et est ista admirabilis suspicio, quã sufficere non credo: [1] sed quæ nõ psunt singula, multa iuuant, vt notatur ĩ. de probationi. cum causam. Vel dic. oriũd⁹ de terra sua, idest, de terra quæ pertinebat ad iurisdictionẽ illius comitis, & ad proprietatem ipsius dñe, & ita est sufficiẽs causa recusationis, q isti iudices erãt de districtu ipsi⁹ comitis Britanniæ. Vel dic si velis intelligere de terra vxoris, de terrã q ptinet ad iurisdictionẽ vxoris, & tunc valet recusatio, vt s. eod. accedens.
[Glo. seq. obijcit, & soluit.]
d ¶ Nimis fauens.] sed nunquid tenetur quilibet diligere pximum suum de pœnit. dist. 1. omnis qui non diligit & ã. non omnis amicitia repellit iudicẽ. sed maxima. ff. de ver. sig. late. §. amicos sicut nec oẽs inimicitiæ repellunt testem, nisi maxime ĩ. de simo. Helv. & c. p tuas. [2] & causa cognita illud disquiri [illegible]. ff. de quæstio. l. 1. §. per quæstionem. nam ppter leues inimicitias nõ extinguitur legatũ. ff. de adi. leg. l. 3. fin. Sed videt q modica causa iudicẽ repellit, vt dictũ est s. eo. accedẽs. & s. de offi. delegat. causam quæ. qa lites sine suspicione pcedere debent 3. q. 5. qa suspecti. & C. de iudi. apertissimi. Sed quod dicit, nimis fauens, soluit quod dictum est.
ADDITIO. Quasi dicat, nõ sufficit si dicat, nimis fauens nisi fauoris cã exprimat: aliàs qlibet iudex posset sine cã recusari, [illegible] ergo vt dixi in tex. I. An.
e ¶ Sub districtu.] hæc exceptio omnes [illegible]git.
f ¶ Inimicorum.] hæc fuit sufficiens causa appellãdi 3. q. 9. hortamur. & ĩ. de appellatio. ex parte. ff. de iudi. l. longius. ff. de arbit. l. si cum dies. §. si arbiter.
g ¶ Inimicis.] simile. ĩ. de senten. excom. de cetero, & c. quamuis. nec in hoc casu sufficiẽs potuit cautio pstari arg. ĩ. de rest. spol. litteras. in fi. & hoc ppter fragilitatem cautionis. ff. ad Treb. qui ita. §. 1.
[Glo. seq. soluit contrarium de decre. causam.]

h ¶ Ex præmissis causis.] scilicet quia eps erat cõsanguineus comitis, & archidiaconus commensalis eiusdẽ, & alter oriũdus de terra vxoris, & locũ assignabãt per terrã inimicorum, qa huiusmodi exceptiones nõ admittebant, legitima fuit appellatio, & quælibet ẽt p se sufficeret ad appellandum, [3] præter illam q oriũdus fuit iter iudicum de terra vxoris illam solã non putarem sufficiẽtem ad recusandum iudicem vel iudices, sed præstat adminiculum aliis, vt dixi. supra, quæ non prosunt singula, multa iuuant. sic. ff. quib. ex cau. ma. nec non. § si quis sæpius. nisi velis dicere de terra, q pertinet ad iurisdõnem vxoris: tunc bona est exceptio: quia omnes erant de districtu ipsi⁹ comitis. arg. ĩ. de præsum. tertio. & ita siue testes recepti fuerunt ante litẽ contest. siue post appel. præmissam, ex præmissis causis non valet receptio testiũ super consanguinitate, nisi ille fuisset cõtumax: tũc enim in causa matrimoniali ante litem cõtest. recipiuntur testes, non obstante absentia illius. inf. eod. c. prox. §. j. & hoc est quod sequitur absque culpa contumaciæ.
i ¶ Terræ.] s. dotalis. eius enim cognitio pertinet ad Papã ratione connexitatis: quia est accessoria ipsi matrimonio. ĩ. de donat. inter vi. & vxo. c. 1. 2. & 3. & sic nõ est ɔtra ĩ. q filij sint leg. cãm q. 2.
QVoniã frequenter.] Quia ista decretal. est valde plixa, & habet materiam satis notabilem, ideo Panormi. eã legit per partes. Et diuiditur hoc princ. vsq; ad §. Porro. in quatuor partes nam primo ponit regulam. Secũdo duos casus excipit. [illegible] Tertio [illegible] requisitam: ibi, Sed si actor. Q[illegible] non teneatur. ibi, Attestationes.
CASVS. Q[illegible] frequenter [illegible] non contestata testes recipi valeant [illegible] Papa regulariter [illegible] contestata non est ad receptionem testium [illegible] generalitate excipiuntur quidam casus, in quibus lite non contestata testes recipi possunt, vt si de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, [illegible] ne veritas occultetur [illegible] probationis aliquibus casibus fortuitis [illegible] & valet p-

¶ Ex qualibet. n. harũ causarũ oritur inimicitia capitalis vt hic p Doctores tradit Marsilius in l. 1. §. preterea. ff. de quæ. adde q in li. 3. ad not. in d. rectorium inquisitorũ. Scho. 123.

1 Saluo eo qd habes ĩ. de rescri. ita tutũ. §. cum aũt lib. 6. Dixit Host. q ista sufficeret in duob. conciub. q essent in remotis partibus: q a consueuerũt se sicut fratres diligere, & vide qd post cũ dixi [illegible] appellat. legitima lib. 6. Io. And.

† securior.

† vtrisque.

2 Vbi de hoc. & 3. q. 5. accusatores. & ĩ de accusa. cũ oporteat Io. And.

3 Concor. l. fi. §. cui dulcia. & ibi docto. ff. de vi. tsi. & ole. lega. & Specu. in tit. de le. §. superest. versic. quid si sit socius.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. compilat.

& valetudinarii, & alij testes de quibus ex aliqua rationabili causa timetur,[3] recipiendi sunt hic non contestata, siue pars conuenta sit contumax, siue sit absens absque malitia, vt conueniri non possit. Sed si actor non conuenerit aduersarium ĩ. annum, ex quo poterit conueniri: vel saltem non renũciauerit illi exceptioni huiusmodi; testium, attestationes illæ nõ valeant, ne forte hoc procuret in fraudẽ, vt processu temporis legitimę defensiones locum habere non possint.

verum esse a, quod lite nõ contestata, non est ad receptionem testium procedendum b:

¶ Nisi forte de morte testiũ timeatur; vel absentia diuturna; in quib. casibus cum ciuiliter c est agendũ, (ne veritas d occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur e) senes, & valetudinarij, & alij testes (de quibus ex aliqua rationabili causa timetur f) etiam lite non contestata, sunt proculdubio admittendi, siue pars conuenta g sit contumax, siue sit absens absq; malitia vt conueniri non possit.

¶ Sed si actor non conuenerit aduersarium h infra annum i ex quo conuenire poterit; vel saltem receptionem huiusmodi testium non denunciauerit illi.

¶ Attestationes sic receptæ non valeant k; ne forte hoc procuret in fraudem l, vt processu temporis exceptiones legitimæ ad repellendũ testes m, vel

[Gl. seq. ponit 20. casus cõputatis textualibus qbus fallit regula.]

a ¶ Regulariter verũ esse.] hæc regula fallit in casibus hic positis, scilicet vbi timetur de morte vel absentia testium, & vbi agitur de electione; vel matrimonio, & in causa inquisitionis & publicationis. Item in causa denunciationis. s. de iud. nouit. Itẽm in actoris absentia præsente reo recipiuntur testes lite non contestata. C. quomodo, & quando iud. in Auth. qui semel. ĩ. de do. & contu. causam quæ. Item vbi actor nõ põt agere pp iuramentum quo iurauit non repetere vsuras. 1 ĩ. de iureiu. ad nostram. Item cum minor ab hæreditare officio iudicis se abstinet, vt in Auth. vt spon. lar. §. ad hæc coll. 9. Item vbi aliquid iudicis officio expeditur. C. si minor se ab hære. absti. in Authen. ibi posita. Item cum in integrum rest. incidenter postulatur officio iudicis. s. de off iud. cap. 2. Item cum agitur de iniquitate iudicis in casu quem habes ĩ. de app. interposita § [illegible] legati, vel fideicommissi. arg. C. de vsu. & fru. l. 2. [illegible] ibi dicit post litem non contestatam in fin. vnde casus iste non debet ex[illegible] publicum commodum. C. de [illegible] quosdam [illegible] C. de inge. manu. dũ [illegible] mari, ar. contra [illegible]. Item vbi agitur de beneficio [illegible] vt in concil. Lugd. sũ. Inn. iiij. ĩ de eo. qui mit. in pos. cau. rei ser. eum qui. [lib. 6.]

ADDITIO. Vnde versus.

Absens vel moriens necnon electio coniunx,
Nun iat inquirens si publicat & fugit actor:
Iurans non agere, vel si minor abstinet hæres:
Restitu que petens medio qui prouocat absens:
Post hæc trebellans legatum qui p[illegible]it errans.
[illegible]c reus incertus libertas publi[illegible] vsus;
Non contestando possunt [illegible] lites.
Istis iudicium [illegible] de fine regundo.

b ¶ Procedendum.] super principali, sed super incidenti interdum vel emergenti, bene recipiuntur testes, vt probetur q citatio peruenit ad aliquem, vel q contumax fuerit. in casu quem habes. ĩ. de appel. inter posita. § vlt.

c ¶ Ciuiliter.] hoc ideo dicit, quia in criminalibus nunquam recipiuntur testes lite non conte. & ibi probationis strictissime requiruntur. 35. qu. 6. Epiphaniũ. C. de proba. l. vlt. Qualiter in criminali causa procedatur, dicitur 3. q. 9. in summa. & ĩ. de dolo, & contu. c. veritatis.

d ¶ Ne veritas.] 14. q. 2. quemquam.

e ¶ Subtrahatur.] tunc enim curare debet iudex & magistratus vt salua sit rerũ probatio. ff. de testi. curet. & in authẽ. de te tib. i vlt. col. col. 7. §. pen. & §. hic vero. & ĩ. de test. si qs testiũ. & ff. ad l. Aquil. l. 1. Vel etiam si timetur q testes, propter moram variẽt fidem suam aut moriãtur. ff. ad Carb. l. 3. §. duæ arg. ĩ. eo. c. §. sunt & alij. ĩ. de test. significauit.

f ¶ Timetur.] tunc illi soli recipiunt de quibus timet, & non alii: nisi in causa publicationis. ĩ. de tes. significauit, & ĩ. eod. c. §. sunt & alij. licet in his casibus recipiant testes lite non cõtestata, veritate tñ inspecta, & quo ad effectum non intelliguntur recepti lite nõ cõtestata: qa nõ publicantur nisi lite contestata, & cum alijs, si alij lite contestata inducti fuerũt, nec ad sententiam procedat iudex p tales testes, sed in sequenti. §. recipiuntur lite non contestata. & fertur sententia. & sic est differentia in 1. responso. & 2.

g ¶ Conuenta.] idem est si nondum sit conuenta, sed conuenienda.

h ¶ Aduersarium.] cum fuerit absens, & non contumaciter.

i ¶ Infra annum.] ecce præscriptio annalis. sic. s. de rescr. plerumq; & s. de off. ord. pastoralis. C. de hære. auth. idem. & ĩ. e. §. in alijs. & ĩ. de hær. excõicamus. §. 1. & 11. q. 3. rursus. & c. qui [illegible] & iste annus. vtilis est ab initio, qa non currit nisi ab eo tpe quo potuit experiri, vt in decr. plerumque & 2. q. 6 biduum.

K ¶ Non valeant.] illi qui testes produxit, sed aduersario bñ valebunt. q dolum nõ adhibuit. 14. q. 5. c. non sane. quia pro vtraque testificantur.

l ¶ In fraudem.] nõ enim arctãda est alicui probandi facultas. ff. de incẽ. rui. & nau. ne q d. §. de his. & 3. q. 7. §. tria. ver. si qs ex litigatorib. & ĩ. de test significauit, & c. dilecto. Itẽ est hic psumptio iuris & de iure, qtra q non admittit probatio. 54. di. fraternitatẽ. ĩ. de iud. c. vlt. & ĩ. de sp. ad id. & c. is qui. vbi de hoc secus si esset ẽt tãtum de iure. ff. quod metus cã. non est verisimile. 25 q. 1. nec ali[illegible] Bernar.

m ¶ Ad repellẽdum testes.] re stib. humanis reb. exemptis: p quos testes recepti reprobant siue eorũ dicta, ĩ. de test. c. ex tenore & c. psentiũ. & C. de qtrah. em. l. optimã. & ver. & si inter [illegible] partes, vel qa se absẽtarẽt, vel efficerent inimici actoris. ff. de Carbo. edic. l. 3. § duæ. & ff. de fur. l. qdam & arg. ff. ad l. Aquiliam. in lege Aquilia. D[illegible] vero illorũ posset qñq; reprobare ex ipsis depositionib. & p testes ẽt post morte ipsorũ testiũ, & p[illegible]nas, dummodo testes haberet p quos posset hoc probare. C. de [illegible] 2. fine. 2. q. [illegible] C. si pen. app. quãuis, [illegible] merent [illegible], ideo ĩ. annum dẽt denuncia [illegible] reo receptionem [illegible] lem factã cõtra eũ: qđ nisi fecerit, non valebit talis receptio testium.

1 Et idem vbi vsurari[us] in testamento reddi iussit. nam tũc recipiuntur testes lite ñ cõtestata: & idem dicunt quidã vbi [illegible] que qs iurat aliquid [illegible] pa[illegible] nõ repetere [illegible], & ẽt [illegible] mento, sm Inn. Cũ ergo sit eadem ratio: ergo idẽ ius. de ạstit. translato. Ioã. And.

2 Ex sup exceptione, q dic, vt no. s. de off. dele. prudẽtiam. §. sexta. Ioã. Andr.

3 Idẽ Gof. In not. & Host. nec .n. est in eis bursale interesse sicut i ciuilib. sm Ab. sm Inn. est ratio, qa testes recipi nõ dẽnt nisi pcedat accusatio q habet fieri p psentẽ, & de psente. 2. q. 8. c. 2. & c. pscripta. Vin. dixit alternatiue tñ q in criminali possint recipi testes, de quorum morte timetur: qa tam. tenet actor ad talionẽ, sed hoc est verũ post inscriptionem de accusa. licet. Ioã. An.

Testes mortui an possint reprobari.

a ¶ Vel

a ¶ Vel aliæ.] exceptiones el dentes principale negotium, vt puta præscriptio, … am tūc poterat probare, vel pactum de non petēdo, vel cōsimiles: quia pōt esse q tūc tpis probationes sup … is haberi nō possent: arg … ad leg. Aquil. in lege. & ff. de rur. l. quidam.

…ctis. ff. de fideic. l. cū vero, § pen. & sunt tres modi cōtumaciæ, & quocunq; illorum aliquis contumax sit, habetur pro contumace. Primum modum habes hic: & alios duos modos cōtumaciæ hēs 11. q. 3. cer… e.t. ADDITIO. Vnde versus.

Casibus in tribus quis dicitur esse rebellis.
Impedit, occultat iussis parere recusat.

aliæ [a] locum habere non possint.

¶ *Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem et lite non contestata testes recipi, & senteia diffinitiua ferri: Si vero reus est absens, sed non contumaciter tunc in carnali non proceditur, sed expectatur absens. In spirituali vero si agatur de contracto, stabitur iuribus antiquis; si de contrahendo, expectatur absens per sex menses. Sed de hoc vltimo quando agitur de contrahendo, dic hodie vt in cap. quam sit. & cap. cupientes de elect. in 6. vbi aliter est prouisum hoc dicit.*

¶ Porro speciales causæ possunt occurrere, in quib. casualiter esset aliud obseruandum: vt (verbi gratia si sup alicuius [b] electione [c] vel copula† maritali quæstio moueatur) tunc etenim (ne propter longam moram in spiritualibus & temporalibus patiatur ecclesia lesionem: vel viro siue mulieri fornicationis occasio præbeatur. maxime cum propinquitatis gradus opponitur lege diuina prohibitus [d]) in huiusmodi [e] casibus (si cōtumax apparuerit is, in quem fuit actio dirigenda, siue quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, siue quia maliciose seipsum occultat [f]†; siue quia impedit [g] ne possit ad eum citatio peruenire) testes lite non contestata sunt merito admittendi, & nihilominus (si de causa liqueat) ad diffinitiuam sententiam procedendum.

¶ Si vero aliter [h] absens fuerit, & agatur de spirituali coniugio inter prælatum & ecclesiam iam contracto, electione maxime [i] confirmata; illud in hoc articulo volumus obseruari, quòd super expectatione talium personarum, in sacris est canonibus [k] diffinitum. ¶ Quod si forsan agatur de spiri-

1 Puta Vellei ani, Macedoniani: vel q pecunia non sit versa in vtilitatē ecclesiæ & hmōi s̄m Inn. Io. Andr.

PORRO. In §. isto vsq; ad §. sunt & alij excipiuntur alij duo casus à regula supra posita, & pingui' excipiuntur isti quam p̄cedentes: cū in istis possit ēt ad sentētiā procedi. Et diuiditur in duas partes principales. Nam primo decidit quid iuris quādo reus est absens p cōtumaciā. Secūdo: ibi. Si vero. ponit qd qñ est absens sine cōtumacia. Et ista secūda subdiuidit in tres. Nā primo tractat de matrimonio spirituali iam cōtracto. Secūdo de cōtrahēdo: ibi Quod si. Tertio de carnali: ibi, Si autem. Ab. Siculus.

CASVS. In isto §. excipiuntur adhuc duo casus a prædicta regula, i quib. testes recipi possunt lite nō cōtestata. Primus est si super electione alicuius quæstio moueat. Secūdus, si sup matrimonio sine copula maritali q̄stio oriatur. In his duob. casibus ne propter longam moram in spiritualib. & temporalibus patiat ecclesia læsionē, & ne viro vel mulieri fornicationis occasio p̄beatur, si contumax fuerit ille cōtra quē actio fuerit proponēda, testes lite non contestata sunt admittendi, & si liquet de causa, ad diffinitiuam est procedendum.

SI VERO. In isto §. dicitur, q si ille cōtra quem procedit, sit absens, & non p contumaciam, & agatur de spirituali coniugio inter prælatū & ecclesiam iam cōtracto, illud obseruetur quod super expectatione talium est in sacris ordinibus cōstitutum. Sed si agat de spirituali cōiugio cōtrahendo, electus p spatium sex mensium expectetur, nisi superior plus vel minus viderit expectandum pensatis negotij circunstantijs. Si vero de carnali coniugio sit agendum, tamdiu alteruter cōiugum expectet, donec de ipsius obitu uero similiter p̄sumatur: quia cū sine culpa sit absens, vel iusto forsan impedimēto detineatur, vel voluntate propria, sed non malitiose in remotis partib. morā faciat, ita q in breui citari non possit, & ideo contra eum p̄cedi non dēt, cum si præsens esset, forsitā legitimas defensiones haberet, eo nō obstante q de lapsu carnis posset opponi, qa in matrimonio multi casus occurrunt, in quibus cōiuges continere, coguntur sine culpa, causa tamen subest.

† Cōtrahenda vel cōtracta, sed is q abest contumax est, & sic variat à sequēti, si autem. secun. Hosti. Ioan. Andr.

† Vide text. in l. contumacia. cum no. ff. de re iur.

b ¶ Alicuius.] electi, non confirmati, & qui nondum consensit.

c Electione.] puta q nō sit canonice celebrata, vel q electus sit criminosus, & licet videat loq capitulum in p̄lato, pōt idē dici in electione cuiuslibet clerici. qa ibi lædit eccl'. ex longa mora, vel ēt si vocat vt cōsentiat, & non veniat. s̄. de ele. c. statuimus. in conci. Lugdunen̄.

d ¶ Prohibitus.] j̄. de restitu spol. literas. & 30. q. 3. Pytacium.

e ¶ In huiusmodi casibus.] superfluit ... ablatiui, qa hoc aduerbium tunc, quod præcessit, suffecerat.

f ¶ Occultat.] ... 5. q. 1. q… s. de alie. iu. mu. cau. fac. c. 1. s̄. de offi. de leg. c. consultationibus.

g ¶ Impedit.] talis habet pro citato denunciatione facta publice ad domum suam. j̄. de cleri. non resi. ex tuæ. & j̄. de do. & contu. c. vlt. ff. de euic. c. si. dictū. §. si præsente. & l. si ideo. §. p̄senti. Et ita sufficit q publice edictum proponitur ad domum 2. suam vel eccl'iā vt dicunt iura prędicta: & citar: potest litteris vel edi

2 Cum vero domus, vel loc' habitationis tuto adiri nō potest, sufficit quod citatio fiat in palatio Papæ, vt latius prosequitur hic Ioānes And. de quo vide extraua. Bonifacij octaui, incipit. rē non. nouā.

h ¶ Aliter.] id est, non p contumaciam. s̄. de off. deleg. c. consultationibus. Ber.

c ¶ Maxime.] propriè sic s̄. de ele. cum inter. 3. ver. vt per mutuum, & c. Alij exponunt, maxime, idest, tantum,

[Gl. seq. ponit sex varietates temporum, de quibus loquuntur iura sup absentia clericorum, distinguēs; aut scitur vbi est clericus absēs, aut ignorat. Et a d hāc distinctionem opponit & soluit. subdit de expectatione electorum: & suorum aduersariorum, & de absentia accusatorum vel denunciatorum. Ioan. Andr.

K ¶ Canonibus.] de hac absentia varie loquuntur canones. Quidam dicunt de duobus mensibus. 7. q. 1. p̄sentium. Quidam de trib. septimanis vt ea, causa. qu. 1. si quis in clero. Et quidam de quinque annis. j̄. de cleri. non resi. c. 2. Quidam de tribus. Quidam de quinque mensibus 100. dist. quoniā. & 75. dist. quoniā. Quidam de una hora 91. dist. clericus. 92. dist. c. ulti. Super hac expectatione dicendum est, quod si aliquis est absens in eo loco vnde possit citari, vel in studio, vel in

aliquo

tuali coniugio contrahendo; is qui est in prælatum electus, per spatium sex mensium expectetur; nisi pensatis negotij circunstātijs, per superioris prouidentiam magis, vel minus fuerit expectandus. a

¶ Si autem de carnali coniugio sit agendum, b tamdiu alteruter coniugum expectetur, donec de ipsius obitu † verisimiliter † præsumatur: c quia cum sine culpa sit absēs; vt † si captiuitate, vel ægritudine, aut alio iusto impedimento forsitan teneatur; aut etiā propria, sed non malitiosa d volūtate, in remotis partibus moram faciat, † vt de facili vel in breui citari non posset e ei quidem præiudicari non debet: f cum habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obstante quod de lapsu carnis posset opponi: quoniam in coniugio multi casus h occurrunt; in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

¶ *Ad perpetuam rei memo-*

aliquo loco vbi apparet manifeste, quia non latitat prælatus illius ipsum legitime monere debet vt ad suam ecclesiam reuertatur ĵ.tempus conueniens ſm locorum distantiam, & tpis qualitatem ipso prælato præfigendum. 1 Quod si non venerit, poterit postmodum suo beneficio spoliari, nisi rōnabilem cām ostendat, quare venire nō possit. ĵ.de cleri.non resi. inter quatuor. & c.ult. ĵ de app. peruenit 2. uel si aliàs de licentia p̄lati sui se absentat usque ad certū tp̄s sibi statutū ĵ.quod reuertatē, tūc si non reuertatur ad terminū, ep̄s potest illū priuare bñficio & officio: nisi iusta cā impediat. & sic loquitur illud c.7.q.1. p̄sentium. Dico tñ q̄ siue clericus sit absens de licētia ep̄i ad certum tp̄s, siue præter licēt. im, ep̄s sem p ipsum primo monere dēt ut redeat p iura prædicta. ĵ. de cle.non resi. c.inter. & c.ult. & ĵ.de app. peruenit 2. aliàs non teneret snīa lata contra absentem non uocatum neq; citatum; & iura antiqua, quę hic signant, sic intelligūtur. Verum est q̄ clerici ab ecclesijs suis abesse non dēnt, tñ si hoc contingat, taliter sunt uocandi anteq̄ spolientur, & ita secundum est circa eos qui cōparēt, & citari possunt. Si uero nescitur ubi sint, 2 nec citari possunt personaliter, trinæ citationis edictū apud eorum ecclesias publice proponatur, ut reuertantur. & si ultra sex menses uenire distulerint, suis beneficijs postea spolientur. ĵ.de cle.non resi.ex tuæ. & sic qualitercunque sit aliquis absens, semper debet citari p̄dicto modo. Item uī q̄ melior sit coditio illorum, q̄ malitiose se absentant, quam conditio illorum qui comparēt, & citari possunt personaliter: quia illi hīt sex menses, isti citantur ad arbitrium p̄lati uel ad mēsem, uel duos, uel plures, uel minus, ſm q̄ requirit & exigit distantia locorum, sed illud contingit, quia nescitur ubi sunt, quia potest esse q̄ sint multum remoti uel impediti, nec in breui p̄nt p consāguineos reuocari uel amicos Et ideo maius tempus, & certum datē eis ultra quod ecclesia uacare non dēt, ĵ.de cōcess.pb. nulla. & hoc l.cum habet in his clericis & p̄latis qui iam confirmati sunt, & possessionē diutius habuerūt, uel etiam consenserunt. De his uero qui solummodo electi sunt, nec confirmationē uel possessionē habuerunt, teneas qđ hic dr̄: quia expectantur p sex mēses plus uel minus ſm q̄ uisum fuerit superiori, cum p ɔtumaciam nō est absens. Si uero ille qui accusat electionē, aut excipit cōtra electum, non comparet anno elapso: electus pōtest ɔfirmari. ff.de mune. & ho.reus. Sed non credo q̄ tm̄ sit expectandus, immo superior præfigit ei certum terminum ĵ.quem compareat prosecuturus intentionem suam. alioquin confirmabit eum. ĵ.de accu.licet. & ĵ.de clan.despon.c.cum inhibitio. & ĵ.qui matri.accusa.pos.cum in tua. & hoc totum expeditum est. s̄.de elect.statuimus. sed in ep̄atu dantur accusatori tres menses. in Auth.de san.epis. §. si quid aūt.col.9. sed potius ista in arbitrio superioris consistunt ĵ.de do. & contu. cum olim 1. contra. sed ibi soluitur. si uero contra prelatum absentem agatur criminaliter, vel etiam ciuiliter per denunciationem alicuius: tunc citetur vt veniat ad defendendum se, si non veniat, excommunicetē pp contumaciam, & expectabitē p annum, & post annum procedatē cōtra ipsum sup bonis, non super crimine. ſm q̄ traditur. 11.q.3. rursus. & ca.quicunque & ĵ.de do. & cō tu. veritatis. vbi de hoc.

a ¶ Expectādus.] postmodum pcedit ɔtra eum, & recipientur testes, & diffinitiue procedetur, uel aliꝰ eligatur, si non uult consentire, & nil ei opponitur.

b ¶ Sit agendum.] cū non sit absens p contumaciam.

c ¶ Præsumatē.] p famam, q̄a senex erat, uel ēt q̄a i acie fuit, nec rediit, p̄sumitur q̄ bis casib. sit mortuus. & si contrahat credēs ita, excusatur ab adulterio, ēt si uiuat: pp ignorantiā. 35 q.5. cum per bellicā. q̄a non ɔmittitē adulteriū sine dolo. ff.de adul.l.pe. 3 uel si receperat lr̄as illorum cum quib. militauit, C.de rep. Auth. hodie dic tñ q̄ non dēt ɔhere, nisi primo sit certa de morte ipsius. ĵ.de secund.nup.dñs. ĵ.de spon.in præsentia. sed satis certum e. t illi p solas huiusmodi uiolentas præsumptiones postquam aliquanto tēpore duxerit expectandum, forte per annum uel etiam quinque ann. ut in prædicta Auth.hodie.

d ¶ Malitiosa.] 4.q.3.§.item his qui, non detractandi causa.

[Gl.seq.ar.q̄ non tenet, &c. tenet contrarium, quod postea moderatur.

e ¶ Citari non posset.] si non p̄ōt citari, ɔ̄ ipsum pcedi non pōt. Et sic est arg.q̄ nō tenet snīa, cum pemptorium non peruenit in notitiam absentis 3.q.9. canctē. ff.quæ sen.sine ap.rescin.l.1.§. item ex eo edicto.4.C. quomodo & q̄n iud.ea quę ff.locati.l.item quæritur. §.exercitu. Sed verius est q̄ sufficiat si diligens sit inquisitio facta, licet non sit inuentus. inf.de do. & ɔtu. cām. & c.vlt. & inf.de cle.non resi.ex tuæ. & 7.q.1. p̄sentium. & C.de iud.properandum; §.si quidem. ff.de euic.si ideo.§.præsenti. & l.si dictum.§.si præsente. & hoc verum est quando malitiose est absens: aliàs non proceditur contra eum quantum ad casum præsentis litteræ.

ADDITIO. Nam quantum ad missionem in possessionem bene procederetur q̄ dic vt inf. de eo qui mittitur in possessionem.c.fi.secundum Inn.Io.An.

[Gl.seq.successiue.signat. & soluit duo contraria.]

f ¶ Non dēt.] ar.contra.inf.qui fil.sint legi.platū, sed ibi agebatē tm̄ de p̄le an esset legitima vel non, & nō contra absentē ille fuit requisitus, vt ibi innuitē. Contra inf.qui mat.accu.pos.c.1. illa corrigitē p istā. Præterea illa fuit absens culpa sua propter maleficium q̄ commiserat, uñ non præiudicat mulieri. & sic differt casus ille ab isto: & ibi soluitur.

g ¶ Opponi.] respondet tacitæ quęstioni Diceret aliquis, si mulier tantum compellitur [illegible], incidet forte in fornicationem. & Papa respondet ad hoc.

h ¶ Multi casus.] ut si alter de [illegible] labāt in heresim. 5 ĵ.de diuor.quanto.uel.s.alter coniugum incidatur,

1 Et iō diuersa tēpora sunt statuta per canones, ut deno tei id arbitrarium ſm Hos.Io. An.

† Adde quot modis pbetē aliqs mortuus, docet Odofredus in l.fi. C. de sacrosan. ec. Cynus in l: si quidem. C sol. ma. & Maranta in rep.l. is pōt. vbi ponit 23. modos.

† verisimili

† In codice, Barbatiæ ita. vt in captiuitate, uel i firmitate: aut alio, &c.

2 Vnde dari non debuit tp̄s arbitrariū: de quo de ele.cupiētes.j.tñ.li.6. ignorato. n. loco impossibile foret illud arbitrari. Ioā. And.

† Adde de modo probandi iustā absentiā in l.pe.§.adorimen. ff. de pub.iud.

3 Qui ignorās mulierē non iure repudiatā aliā ducit, adulterium non committit, Io.And.

4 Ibi non puenit: quia nec propo si tum fuit ſm Io. qui hoc no. in canone statim al leg. & facit qđ no. s̄. de postula.ti.1. in 4.gl. Ioā. And.

5 Per heresī. n. nō dissoluitur matrimoniū. conci. Trid. ses. sio. 24. de sacramēto matrimonij, ca no. 5.

datur, vel si mulier impotens casu reddatur ad reddē dum debitū. 32. q. 7. illi qui sani. vel si alter furios⁹ fa ctus sit. 32. q. 7. neque furiosus & c. hi qui. vel si in ca ptiuitate alter teneret. ꝟ. de spon. in p̄sentia. vel si vir incidit in casum lepræ. inf. de coniug. lepro. c. 1.

SVNT. Hic excipiunt duo alij casus à regula. Et nō diuidit. Abbas Sic. In isto §. adhuc excipiuntur duo alij casus, in quibus testes recipiūtur lite nō cont. puta cū p̄latus ex officio suo procedit per inquisitionem circa subditorum excessus. Item qn̄ testes ad ꝑpetuā rei memoriam publicantur.

¶ In quibusdam antiquis: Sunt & alij cas⁹ speciales, ī quibus similiter, &c.

1 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

a ¶ Et alij.] alium 1 casum habes quando agitur de bono ecclesiastico obtinēdo, in decre. noua. ꝟ. de eo, qui mit. in pos. causa rei seruan. cum quis: lib. 6.]

b ¶ Inqsito.] & hoc est cum absens est ꝑ contumaciam ille cōtra quem fit inquisitio ꝟ. de accu. qualiter & quādo 2. §. debet & inf. de simon. licet Hely.

c ¶ Publicatio imminet.] hoc tūc fit qn̄ aliqs timet ꝙ sibi in posterū sup aliquo ꝯtractu ꝯtrouersia moueatur: tunc pōt petere a iudice vt testes q interfuerūt negotio, publicent̄ i. eorū dicta redigant̄ in publicam formam ad æternā rei memoriā. ꝟ. de testi. c. significauit. in Auth. de testi. § pen. coll. 7. & in hoc casu omnes testes recipiuntur, siue senes, siue debiles, siue iuuenes, & statim publicantur. & in hoc est differentia inter hanc receptionem, & illam de qua præmisit in principio capituli: quia ibi recipiuntur tantum senes & infirmi. vel de quorum absentia timetur, & illi non statim publicantur. vt dixi.

riam, vel cum agitur per viā inquisitionis, possunt testes sine litis contestatione recipi, & etiam publicari, hoc dicit vsque ad §. in alijs vero.

¶ Sunt † & alij [a] casus similiter speciales, in quib. absq; litis contestatione, legitime possunt testes ꝓduci: vt quando excessuū inquisitio, [b] vel testium publicatio [c] imminet facienda.

¶ Si reus lite non contestata est contumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionē rei petitæ causa custodiæ: quā tamen recuperat reus veniēs infra annum si offerat cautionem de stando iuri, & restituat expensas, post annum vero his non seruatis non auditur, nisi super proprietate. Sed si conuenitur reali, qui nomine alieno possidet, nominabit dominum in iudicio, et statuetur ei terminus infra quem faciet dominum comparere, qui si infra terminū non venerit iudex illum citabit, quo adhuc non veniente, iudex mittet actorem in possessionem veram. Si vero reus contumax conuenitur actione personali, mittetur actor in possessione bonorum ipsius rei pro modo debiti declarati & primo mobilium, secundò immobilium si mobilia non existant vel excommunicabitur reus. h d. vsque ad finem.

¶ In alijs vero casibus prudenter est attendendum, vtrum cōtumax actione [d] reali, an personali conueniatur. Si reali, mittendus est actor in rei petitæ possessioné, vt tædio affect⁹ [e] reus veniat responsurus. Qui si venerit infra annum (iudicio sisti præstita cautione, [f] ac exhibita satisfactione congrua expensarum [g]) possessioné [h] recuperet. Quod si cautionem offerre neglexerit [i] infra annum, actor post annum verus [k] con-

IN ALIIS. Totus iste tex. vsq; ad finē loquit iuxta regulā, ſm quā lite non contest. non debet procedi ad sniam vel receptionē testium. ideo dicit, in alijs vero casibus. quia supra prosecutus est compilator qn̄ faciendum. qn̄ potest procedi lite non contesta. Diuidit principaliter in duas partes. In prima ponit modum procedendi, cum agitur reali. in secunda cum agitur personali. ibi, Si autem super personali. Abb. Sic.

CASVS. In §. isto dr̄ ꝙ in alijs casibus a prædictis sex. hoc modo est procedendum, videndum est vtrum agatur actione reali an personali: si agatur reali actione, & reus contumax fuerit, mittendus est actor in possessioné rei petitæ, vt tædio affectus reus veniat responsurus. & si infra annum venerit, præstita cautione de iudicio sisti, & satisfactione recepta de restituendis expensis, possessionem suam recuperet. ꝙ si cautionem offerre neglexerit infra annum, post annum verus erit possessor, reseruata defensione legitima super proprietate absenti.

d ¶ Actione.] duo sunt gn̄a actionum, aut sunt in rē, aut in personam, qualiter hoc sit intelligēdum, traditur be ne inst. de act. in prin. Ber.

[Glo. seq. declarat quid sit tædium passi missionem in reali & personali.]

e ¶ Affectus.] tędium erit in hoc casu, quia actor missus in possessionē expellet reū de possessione, & erit possessor, & ꝑcipiet fructus, & conseruabit eos. ꝟ. de sequest. c. 2. & 3. & si reus venerit ꝟ. annum præstita cautione iudicio sisti recuperabit rem cum fructib. deductis expēsis, vt inf. seq̄tur. sed in p̄sonali actione tędium erit, quia cum cultura spectet ad cōtumacem, ille admissus erit cū eo in agro vt custodiat fructus, ne ille cōsumat illos, ff. vt ī pos. leg. is cui. §. legatorum. 2 & ff. de dam. infec. l. si finita, §. si quis autem. de hoc dicetur plenius ꝟ. de dolo, & contu. cap. contingit.

2 Nec mirū si aliud in vno quā in alio: quia in reali dico me ius hr̄e in re in q̄ sū missus: qd̄ nō est in p̄sonali ſm Goff. de hoc i Spe. de primi. ꝯre. §. iā de effectu. uer. sed quæ est ratio. Io. And.

[Glo. seq notat ex verbo cautionis, ꝙ nuda, &c. tenet contrarium.]

f ¶ Cautione.] ex eo quod dicit, simplici cautione, videt sufficere nuda cautio. C. de ve. sig. l. sancimus. sed non est verum, immo sufficientē cautionem præstare debet. ꝟ. de sequestrati. ad hoc. in fin. & ita pignora vel fideiussores. ff. mand. l. si mandato. §. vlt. & ff. de fideicom. lib. l. ergo. §. adij ci. Bernar.

† Vide gl. in l. cum clericis. C. de episco. & cler.

g ¶ Expensarum.] primo ergo dēt satisfacere in expēsis anteq̄ audiatur vel absoluatur. sic. C. de bo. auc. iu. pos. Auth. qui iurat. C. de iud. l. sancimus. C. quomodo & quando iud. Auth. qui semel.

[Gl. seq no. contra opi. canonistarum, & soluit dupliciter.

h ¶ Possessionem recuperet.] ergo vr̄, ꝙ eam amiserit, & ne alter erit verus possessor. quod est contra nos. ff. de acqu. pos. possideri. Sed expone, possessionem, id est detentionem possessionis recipiat, quam ille habebat. & talis possessio est facti, & non iuris, & in aliena. Vel recuperet, idest, retineat veram possessionem quam non amisit. ff. 3. q. 5. quia suspecti; 27. q. 3. priusquam, in fi.

i ¶ Neglexerit.] nec sufficit offerre, nisi eam præstet. ꝟ. de eo qui mit. in pos. c. Car. ꝟ. de off ordi. pastoral s. in fi. ꝙ si eam non pōt p̄stare iudici, p̄stet epo vel alijs publicis p̄sonis, ut eo. c. pastoralis. ar. contra. ꝟ. de eo qui mit. in pos. c. 1. sed vbi iudex voluerit recipere eā; in c. pastoralis. nullus fuit iudex cui posset, vel deberet offerri.

K ¶ Verus.] idest, vere & incommutabiliter, nam & ante, secundum quosdam est verus possessor, sed non incommutabiliter; quia infra annum tenetur

relli-

restituere possessionē, & ita statim est verus possessor. arg. C. de præscrip. xxx. vel xl. ann. si quis emptionis. §. pen. Nos tamen contrarium dicimus ſm iura canonica. arg. s̃ de off. or. pastoralis. & ĩ. de dolo & contu. cap. contingit.

c ¶ Statim.] id est, ante libelli oblationem, vel etiam post anteq̃ rñdeat. Tenor istius. §. ponit quasi de verbo ad verbum C. vbi in rem act. l. 2.

d ¶ Perducendo.] per illum 2. qui in iudicio dominū nominauit.

† efficietur.

stituetur a † possessor super proprietate duntaxat aduersæ parti defensione legitima reseruata.

¶ Quod si super rebus immobilibus b quisquam conueniatur, qui eas possidet nomine alieno, debet statim c in iudicio dominū nominare, certo dierū spatio à iudice statuendo, † eoq; ad eius notitiā perducendo d, vt vel ipse veniens, vel idoneū dirigens responsalem, actoris intentionē excipiat e. Si vero post tempus indultum, [illegible] dispositum est, noluerit adimplere, tamquam lite, quę ingeritur, ex eo die quo possessor ad iudicium vocatus est, ad interrumpendam præscriptionē longi tēporis, contestata f: dominum possessionis iudex tribus † edictis g legitimis euocabit: & tunc ipso in eadem voluntate manente, negotium summatim h examinans, in possessionē ipsarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione absenti super principali quæstione reseruata. i

[Glo. seq. tractat, an secundum decretum sit necessarium, & remittit.]

a ¶ Constitueretur.] & ita est argum. ex eo quod dicit, constituetur, q̃ ante annum non sit verus possessor, vt dictum est in proxima notula. Sed qualiter cōstituitur? forte ab ipso iudice si petatur, & sine forte ĩ. de eo. qui mit. in posses. c. 1. & ff. de dam. infec. si finita. § sed & si quis. & §. sed. & argu. s̃. de offi. ord. pastoralis. in fin. Verius est [illegible] in realibus actionibus 1 non habet locum ſm decretum, nisi aliquis ad cautelā illud impetret: quia solus transcursus anni constituit aliquem possessorem verum, vt s̃. de off. ord. pastoralis [illegible] de dolo. & contu. contingit. In psonal[ibus] vero ſm decretum locum habet, sed non vniformiter. De hoc plenius dicitur in prædicta decre. contingit.

1 Vinc. dixit q̃ si missus in reali detinuit rem cā custodiæ: post annum sine iudice verus est possessor. Si vero nō detinuit p iudicē efficietur possessor. al le. de resti. spol. sæpe. Ioan. Andr.

† finiendo.

QVOD SI In §. pxi. dictum est, qñ quis conuenitur noīe suo. in isto. §. dr̃ q̃ si aliquis conuenit sup rebus immobilibus, quas possidet nomine alieno, dẽt ille statim nominare dñm in iudicio; & iudex dẽt ei terminum assignare vt hoc denunciet dño, & ipse coram eo veniat vel idoneum dirigat rñsalē, vt actioni rñdeat. Si vero dñs ad tempus statutum non venerit, tamq̃ lite contesta. quantum ad interrūpendam pscriptionem longi tēporis ex eo die quo possessor ad iudicium vocatus fuit, iudex vocabit eum legitimis edictis: & si non venerit, iudex summatim examinabit negotiū, & in possessionem rerum petitarum actorē mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quæstione reseruata.

[Gl. seq. tractat an in rebus mobilibus sufficit dominum nominare, & an in rebus immobilibus ius habens id possit.

b ¶ Immobilibus.] secus enim vr̃ in rebus immobilibus, vbi non vr̃ prodesse nominare dominum in iudicio, cum habeat facultatem restituendi rem. ff. de rei vend. l. officium. in fin. Idem iuris est etiam in rebus mobilibus: quia potest & dẽt dñm nominare in iudicio. C. vbi de cri. agi. opor. Authē. qua in prouincia, [illegible] in rebus immobilibus; quas aliquis possidet nomine alieno, vbi nullum ius habet, si conueniatur, statim dẽt in iudicio dominum nominare, vt hic, & C. vbi in rem act. l. 2. si enim ius habet in re, non prodest dominum nominare, quia ipse posset agere pro iure suo, ergo tenetur se defendere. arg. op. ĩ. de fide instr. G. ppetuus. possessor enim semper conueniendus est. 12. q. 2. quicūque. & 16. q. 1. in canonibus. argu. ĩ. de app. ad audientiam. & s̃. de alien iud. mu. c. 1. & ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. aliquando. ff. de noxa. de illo. ff. de admi. rer. ad ci. perti. imperatores. §. 1. arg. cōtra. 12. q. 2. de rebus & [illegible] de ser. co. l. in hoc. ff. de ptrahen. emp. l. vlt. e. ar. Lucius. & ff. de his quæ in frau. cre. quæ à debitore arg. ĩ. de præscrip. auditis. & 16. q. 3. inter memoratos.

e ¶ Excipiat.] id est, suscipiat, sic 33. qu. 5. non est nostrum. & ĩ [illegible]

2 Vel [illegible] cem, si forte nominās minus idoneus est ſm Io. & Host. & q̃a periculosum esset dño, [illegible] pella[illegible] cta colono cōstitueret ipsum dñm in mora cōtra id. ff. de peti. hæ. itē ueniunt. §. petita. ideo tutū consilium est, q̃ actor deducet vel faciet iudicē denūciare. nam si colonus nō [illegible] ciaret dño, sibi nō pīudicaret, p 2. alleg. §. Ioā. Andr.

f ¶ Contestata.] scilicet, ne currat præscriptio possessori, q̃m pscriptio possessoris interrupta est p hāc denūciationē: licet videat quasi contestata, non tñ actor audiretur volens pducere testes sup ppietate, ac si lis esset contestata: q̃a illud locum hẽt qñ lis est vere cōtestata, p narrationem & rñsionem: sed hic non est vere contestata: sed quasi, quo ad interrumpendam præscriptionē, vt hic dicit.

g ¶ Edictis.] id est, 3 citationibus ad domum eius missis. ĩ. de do. & contu. causam quæ, &c. vlt.

Glo. seq. tractat quid veniat in cognitione summaria.

h ¶ Summatim.] sic C. vbi in rē act. l. 2. & ff. vt in pos. lega. si is a quo. [illegible] de Carbo. edicto. l. 3. §. causæ. & C. de bo. aucto. iu. pos. Auth. & qui iurat. Et dic, summatim i. semiplene. non enim statim iudex pp contumaciam alterius partis constituet [illegible] entem possessorem, vel etiam mittet eum in possessionem causa rei seruandæ: nisi aliquam videat primo plumptionem pro eo: quia posset esse. q̃ sic aliquis calūniose peteret, vnde iudex primo recipiet ab actore iuramentum de calumnia. ff. de Car. edi. l. 3. §. causæ. & sic obseruatur. & istud iuramentum sufficiet, ita q̃ aliud vlterius non pstabit, si reus ĩ. annum rediret, volens in causa procedere. arg. ff. ad exhi. l. thesaurus, vnde potest ab actore iudex, vt sup hoc scilicet q̃ non calumniæ causā petat, hoc exhibeat calumniæ iuramentum. ff. ad exhi. l. thesaurus & ĩ. de resti. spol. litteras & s̃. de ele. cum dilecti. non enim dẽt iu[dex] festinare ad missionem faciendam: quia si reus probabit iustam absentiæ causam, restituetur. ff. de dam. inse. si finita. §. item si forte. & ĩ. de indi. ca. cum Bertoldus 4 & [illegible] obseruatur hodie de facto: & istud iuramētū sufficiet, ita q̃ aliud actor vlterius non pstabit si reus ĩ. anni redierit, volens procedere in causa, vt in §. 1. sed in casu huius. §. iterum iurabit actor tamq̃ reus, qñ conuenitur: quia primo iurabit vt actor, postea ut reus: & idem est si post annum agere [illegible] it, qui primo conueniebat, secundum quod est in casu huius. §.

† Dictio, tribus, deest in omnibus vetustis exēplarib. Raymundi, & in veteri compilatione.

3 Hæc glossula non est in antiquis codicibus.

4 Vel dic q̃ ideo iudex summatim examinat: q̃a colonus reclamat, & dicit dñm ius [illegible] ſm Ioā. An. in nouel.

[Gl. seq. quærit quandiu, &c. soluit solutioni opponit, [illegible] responder. ponit deinde [illegible] quam repro. vlt. quærit de diuersitatis ratione. [illegible] liciter soluit.

i ¶ Reseruata.] sed q̃diu reseruabitur quæstio proprietatis: ſm canones vr̃ q̃ perpetuo, cum res sit facta litigiosa. & debebat per hoc dubitare de iure suo. Dic q̃ in casu isto bñ potest præscribere: quia bonam fidem vr̃ habere: quia credit rem ad se pertinere: cum etiam iurauerit [illegible] itiose seu per calumniam. petitē illam. & ideo præscribere potest: & iuste possidet

qui an-

qui auctore ptore possidet.ff.de acq.poss.iuste. Quidā dicūt, q in casu isto sicut in priori seruatur qd super possessione vsq; ad annum absenti. Sed prius dictū verius credo 1 & absolute dr̄ hoc: nam sicut reseruatur ius solum possessionis vsq; ad annū. in §. proxim. sicut ibi expresse hoc dr̄, ita hic diceret si hoc esset verum. Sed quę est ratio quare ibi auditur vsque ad annum super possessione, hic vero statim est verus possessor, nec auditur vsq; ad annum super possessione? Ratio illa consueuit assignari: quia maior contumacia præsumitur in casu isto q̃ in priori. quia p plures citationes vocatus est, & plus cōtempsit. primo.n. vocauit colonum. & colonus denūciauit dño: post quam denuntiationē citatur dominus edictis legitimis; & ideo plus punitur, & sufficit legislatorē ita voluisse: sic enim est in lege. ff. q & à quibus, prospexit legis lator. & 9.q.3. scriptum est in lege. ergo ita tenendum est.

1 Hāc gl. sequunt legistę in l. ppe randū. C. de iud. & l. consentaneam C. qño, & qñ iu.

† Vide Antoniū Gomeziū tit. 3. varia. resolu. c. 1. nu. 38. & seq. & Iuliū Clarum in pract. crim. §. fin. q. 58. ve. solet ēt.

¶ Si autem super personali actione conueniatur: vel mittendus est actor in possessionem mobilium bonorum ipsius, vel immobilium [a], si forte mobilia non habeat, pro modo debiti declarati [b], vel in contumacem est ecclesiastica sententia proferenda: ita videlicet, quod alterutra † pœna, quæ magis timeri [c] debeat, iudex a principio sit contentus: ad alteram [d] nihilominus processurus, si hoc meruerit proteruitas contumacis: qui veniens infra annum, vel post annum etiā audietur, iuxta distinctionem [e] in alio casu superius adnotatam.

TITVLVS VII.

De iuramento calumniæ.

¶ Honorius secundus †.

¶ Clericus in causa ecclesiæ suæ iuramentum calumniæ potest alteri committere. & per se iurare non cogitur, nec debet sine superioris licentia.

SI AVTEM. In isto §. prosequitur aliud mēbrū distintionis, dr̄ hic q si aliquis conueniatur super actione psonali, & cōtumax fuerit: vel mittēdus est actor i possessione mobiliū bonorum ipsius, vel immobilia si forte non habeat mobilia, pro modo debiti in libello declarati: vel ptc contumax [illegible] q iudex à principio alterutra pœna sit cōtētus, q̃ magis viderit expedire, ad alterā nihilominus processurus, si hoc meruerit proteruitas contumacis. & si venerit ĩ annū vel etiā post annum audietur. [illegible] q audit ille q conuenit actione reali, q ĩ annum recuperat possessionem, vt dictū est. s̄. §. in alijs. eodem modo audit iste ante annum & post, sicut ille audit ante annum. Not. q ad iudicem ptinet habere curā & diligētiam vt salua sit rerum [illegible]. Itē no. regulam q lite non cōte. testes nō sunt recipiēdi, nisi de morte eorum timeat, vel ab sentia diuturna. Itē pp defectum pbationis recipiunt testes lite non cōte. Itē no. annualē pscriptionē, quæ currit ptra illum q [illegible] testes & valetudinarios, & alios de quorū [illegible] timet. Itē no. [illegible] arctāda [illegible] facultas. Item in matrimonio carnali & [illegible] recipiunt testes lite nō cōte [illegible] qñ altera pars est cōtumax. Item no. hic, q tribus modis dr̄ qs cōtumax. s. qn venire cōtemnit. vel qñ malitiose se [illegible] occultat, vel qñ impedit ne possit ad eum citatio peruenire. Itē q impedit ne citatio ad eum perueniat hr̄ pro citato. Itē mulier dēt virū suum expectare donec de ipsius morte sit certa, & econuerso. Itē qñq; punit quis sine culpa nō tñ sine cā. Itē no. qualiter agit ptra contumacē. Itē reus possessionē ptra se datā post ĩ. annum recuperare. Item missus in possessionem ca rei [illegible] canones verus possessor est. Item q cōuenit nomine alterius, dēt eum in iudicio nominare. Item illa pœna reo est infligenda, q̃ magis timet. Itē diuersis pœnis pōt iudex reum [illegible] item crescēte contumacia crescere [illegible] pœna.

a ¶ Vel immobiliū.] hoc ordine iudices sniam exequuntur, vltimo ad actio decurrit. ff. de [illegible] diuo Pio.

b ¶ Declarati.] in libello suo. C. de bon. aucto. iu. poss. auth. & qui iurat.

[Glo. seq. cum seq. sigant duo contraria. & solui t.]

c ¶ Magis timeri.] illa enim potius est infligenda: qa hoc solū bñ agit, & c. 23. q. 5. pdest. arg. ptra. s̄. de off. deleg. sane. & c. pastoralis. 1. tñ. sed ibi soluitur. 2

d ¶ Ad alterā.] quia crescente cōtumacia crescere dēt pęna ff. de pœ. l. delegati. Sic ergo duæ pęnæ ab initio nō sunt [illegible] s. de iud. at si clerici. Arg. ptra. 16. q. 1. statuimus.

[Glo. sequ. obijcit de l. si prius. ponit primo opi. Ioā. scđo op. La tertio suā op. & solutionem ptrij.]

e ¶ Distinctionem.] sed non vr̄ q distinctio facta in reali actione locū possit ĩ personali habere, licet lr̄a hoc innuat, qa debitor pōt recuperare pignora sua qñcūq; venerit, dūmodo nō sint distracta C. de distr. pigno l. si prius. Creditor enim nullo tempore pscribit rem sibi obligatā pignori, ff. de vsu. l. non solum. §. q pignori. & l. pignori. qa creditor quātū ad hunc casū non possidet pignus. ff. q satisd. cog. sciendum §. creditor. Et ad hoc dixit Ioan. & bñ, qa creditor post annum non efficit possessor quātum ad vsucapionē: sed tantū post annū habet cōmodū possessionis in hoc q cum [illegible] probare [illegible] q̃ petebat esse debitā: post annū ēt transfertur [illegible] ad reu. vt [illegible] probare illum [illegible] sic efficit petitor de possessore. arg. bo. ad. hoc ĩ. de sol. is qui [illegible] possessionis & [illegible] præscriptum est iuri offerendi. arg. C. de [illegible] l. cum notissimi. § sed cum illud verū. eodem iure. nisi ex secundo decreto res sint ēt pro debito assignatæ, vel distractæ. aliàs vsque ad triginta annos recuperet res suas oblato debito. Dicas q debitor: semp audit quousque pscriptum sit, volens recuperare rem suam restitutis expensis & præstita cautione de iudicio sisti, nisi pignora distracta sint, vel in solutum data auctoritate iudicis: vel sm legem conuentionis [illegible], vt [illegible] lex p dicta. si prius. & ita ĩ. annum veniens restitutis expēsis [illegible] cautione q iuri parebit, recuperabit res suas [illegible] C. de bo. auctori. iudi. possi. auth. & q [illegible] & qđ dixit iuxta distinctionem in alio, &c. sic intelligo iuxta distinctionem, idest sm primū mēbrū distinctionis: in quo tamen similitudo notat: & non iuxta sm æquali dicat, sicut ibi veniens ĩ annum in reali actione auditur oblata cautione, & restitutis expensis recuperat possessionem: ita in psonali actione siue ĩ annum, siue post annum veniat, recuperat res suas, dū tamen caueat de iudicio sisti & restituat expensis, vt [illegible] notetur 3 similitudo [illegible] & [illegible] ante annum [illegible] ita q similitudo non [illegible] ad annum [illegible] post annum: & ita plana est littera, bernardus.

2 Speciale pp reuerentiā personarum. Io. An. in no.

† In impressis legit Honorius iij. sed ex codice Barbatiæ vera lectio restituta, est & Honori' ij. repositus est, vt hic ēt obseruat. Contius. hſ hæc decretalis post pci. Later. sub Alex. iij. pa. 23. c. 1. & ca. 2. e. tit. in 1. cōpi. in vno vetustissimo ita, Honorius iij. oibus epis occidētalib. in alijs legitur: Honorius, simpliciter.

3 Vñ dicebat Vin. litterā cōstruēdam ita q verbū post annum, ponat in fi. & tūc nō repetat iuxta distinctionē post annum simpliciter. & dicit similē ꝯstitutionē. 33. d. habuisse. I. An.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE

¶ Quia actione in iudicio edita, & litis cōtestatione facta, succedit ex ordine iuramentum calumniæ; ideo post rubricas precedentes subijcit illam sm Goffred.

IN

Nhærentes vestigijs.] Diu ditur quia primo Papa ponit quod dubia determinare spectat ad ipsum. Secundo ponit dubium procedens ex contrarietate duarum legum: ibi. Legibus. Tertio illud diffiuit: ibi, Vt ergo. Quarto moderat: ibi, Verum Quinto comminatur: ibi, omnibus. Abbas. Siculus.

CASVS. In legib. inuenitur vt nullus clericus iurare præsumat: Alibi reperitur in lege, quod omnes principales personæ in primo litis exordio subeant calumniæ iuramentum. Propter hanc diuersitatem plerique dubitant, vtrum clericus iuramentum hoc præstare debeat an alij officium illud committere, quia constitutio diui Marciani vbi clerici iurare prohibentur, de clericis Constantinopo. loquitur, & ideo ad alios non creditur pertinere: quæsitum fuit ab imperatore Henrico, qualiter ista contrarietas esset intelligenda. Et ipse Henricus vt ista dubietas auferat. constitutionem diui Marciani interpretatur, vt ad omnes clericos ecclesiarum generaliter pertinere iudicetur: Et Honorius eius interpretationem confirmat, & illam constitutionem diui Marciani ita interpretari decreuit, ut ad omnes clericos generaliter pertinere dicat. Et imperator Iustinianus decreuit, vt canones vim legum obtineant: & in canonib. patrum reperitur, vt clerici iurare non audeant: & ideo clericalis ordo à præstando iuramento calumniæ sit immunis. Vnde statuit imperator Henricus, vt non eps, non psbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus vel monialis, in quacunque causa criminali vel ciuili, iusiurandum calumniæ subire cogantur, sed alijs defensorib. hoc officium committat. In fine dicit Papa, quod si iurare voluerint, nullus episcopus inconsulto Romano Pontifice, vel aliquis clericus inconsulto suo epo iurare audeat, & quicunque in hoc edictum commiserit, veniam sibi nouerit denegandam. No. quod quælibet ecclesia sum in habere debet defensorem ad agendum & defendendum, qui iuret de calumnia. Item no. quod grauiores quæstiones per Romanum Pontificem debent terminari. Item canones vim legum obtinent. Item nullus clericus taliter iurare debet sine licentia sui prælati.

a ¶ Grauiores quæstiones.] quod dicant maiores causæ, dictum est s. de offi. deleg. quod translationem. i

† Legandū, Marciano, vt recte hic admonet Contius.

¶ id est, Henrici.

i Adde glo. opt. in l. unica C. de pro fel. qui in ur. Constan.

CAP. I.

Nhærētes vestigijs prædecessorum nostrorū dicentiū, grauiores a quōnes per sūmū Pontificē terminari, & j. ¶ Legibus b itaque comperimus esse cautum, vt nullus clericus iurare præsumat. Alibi vero reperitur scriptum, vt omnes principales c personæ, in primo litis exordio subeant calumniæ iuramentum; d propter quod plerisque e venit in dubium, vtrum clericus iusiurandum præstare debeat, aut alij hoc officium delegare; quia vero illud constitutionis edictum, vbi clerici iurare prohibentur, a Marco † Augusto de Constantinopolis clericis promulgatum fuisse videtur; i circo ad alios non creditur pertinere. Vt ergo dubietas ista auferatur, secundum etiam decisionem filij nostri Henrici † quondam imperatoris, cuius sunt verba hæc.

¶ Eius itaque † interpretationem corroboramus, & diui Marci f † constitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium ecclesiarum g clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cum imperator Iustinianus decreuerit, vt canones patrum vim h legum habere oporteat, & in nonnullis patrum i canonibus reperiatur, vt clerici omnino iurare non audeant; dignum est, vt totus clericalis ordo, a iuramento calumniæ præstando sit immunis.

¶ Præterea statuti principis k tenor talis esse dignoscitur: Nos l itaque diuinæ & humanæ legis intentione seruata, † decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter diffinimus, ut non episcopus, non presbyter, non cuiuscunque ordinis clericus, non abbas, non aliquis monachus, uel sanctimonialis, in quacunque causa siue controuersia, seu criminali, m siue ciuili,

b ¶ Legibus.] C. de episc. & cle. l. cum clericis, ver. quod filijs. C. [illegible] 25.

c ¶ Principales.] C. eo. tit. auth principales.

[Gl. seq. ponit 5. capitula iuramenti calumniæ.]

d ¶ Calumniæ iuramentum.] in iuramento calūniæ quinque capitula continentur. I. quod credat se bonam cām habere interrogatus non negabit, quod verū esse credit, nec vtetur scienter falsa pbatione, & quod dilationē non petat in fraudē: nec dedit, nec dabit, nec promisit, nec pmittet aliquid, p hac cā: nisi illis psonis quibus leges dare pmittunt. C. eo ti. l. 2. circa prin. & auth. principales. & in auth. vt liti iu. in prin. col. 9. Vnde versus.

Illud iuretur quod lis sibi iusta videtur.
Et si quæratur verū non inficietur
Nil promittetur. nec fal a probatio datur.
Vt lis tardetur dilatio nulla petitur

e ¶ Verba.] ab illo loco legibus itaque, vsque ad illum locum, verum etiam, &c. exceptis prædictis. ¶ in etiam vsque ibi, corroboramus.

f ¶ Diui Marci.] C. de ep [illegible] & cler. l. cum clericis. uersi. quod filijs.

[Glo seq. argu. ad brocar. al[illegible] [illegible] iura in contrarium. alleg. z. canones, & soluit.]

g ¶ ecclesiarum.] argu. quod uni concedit, ad consequentiā tra hi [illegible] à cæteris, & quod [illegible] [illegible] 16. q. 1. prædicator. & 4. di. ad eius vero. in fi. de consec. di. 4. prop[illegible] 50. dis. & purgabit. C. de fideic. l. pe. 2 Arg. contra. 16. q. 1. hinc et. & 7. q. 1. peristi. Sol. quod vni [illegible] communi conceditur, [illegible] potest alijs in exemplum, & nullidēt dene gari. 5. di. ad eius vero. quod vero per priuilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios. & sic intelligitur 16. q. 1. hinc etiā. & 26. q. [illegible] non exemplo. & [illegible] de consti. prin. l. 1.

h ¶ Vim.] in auth. de eccl. tit. in prin. coll. 9. & in authen. vt cle. apud proprios epis. § illud. coll. 6.

i ¶ Canonibus.] 22. q. 1. in nou & j. de iureiur. & si Christus. 2. q. 5. si quis presbyter. 22. q. 5. c. vl.

K ¶ Principis.] scilicet Henrici.

l ¶ Nos.] scilicet, Henrici.

[Gl. seq. quod no. ex tex. duab. ll. coadiuuat duas alle. i contrarium sol. rñdens et ad rationem contrariam. demum ad tex. obijcit, & soluit.]

m ¶ Criminali.] hic colligitur quod in criminali cā iuramentum de calumnia sit præstandum. arg. C. e. [illegible] l. j. ubi

† Inn. Hoff. & Ioā. And. hallucinari sunt i interpretatione huius loci.

† Marciani.

† Vide epistolā 2. Cornelij Papæ, & conci. Triburien. c. 11.

† Vide. l. nō dubiū. C. de legi. & l. cū pater § dul cissimis. ff. de leg. 2.

2 Quod dictū erat de filio exhæredato, quod non tenet ad filium commissum, locum habet in nepotib. quos exhæredari necesse est. Ioan. Andr.

vbi dr̄ ꝙ in oīb. causis, vbi probatio requirit̄, est iurandum de calumnia, vt C. de iud. inst. l. vlt. ver. sancimus. Arg. contra Inst. de publ. iudi. in prin. & ff. de bo. eo. q mo. vsibi consci. l. 1. Sed contraria ista non obstant: qa magna differentia & diuersitas eorū est in instituēdis & exercendis huiusmodi causis: nam secundū hoc nec [illegible] cōtestaretur, nec libellus daretur in cā criminali, sed oino aliter quàm ciuiliter deberet tractari. Itē nō valeret cā [illegible] qdā [illegible] in criminali trāsigere liceat. & iō iuramentum de calumnia non exigitur. nam sacramentum de calumnia trāsactionem non excludit, nec ab ea excluditur: quia q̄uis licitum sit reo transigere, non tñ sequitur ꝙ liceat ei falsa instātia vti: nam idem diceres ꝙ in hoc in pecuniaria cā. Similiter soluit illud. ff. de bo. eorum qui mor. l. 1. vbi. dr̄ ꝙ in cā sanguinis licitū est cuilibet aduersarium suū corrūpere, & ita licitum est ei mētiri. dñs Azo est in hac snia, ꝙ in cā criminali de calumnia sit iurādum & inducebant hanc decr. ꝑ se. Sed qualiter clericus pōt hoc iuīm alijs delegare in causa ciuili siue criminali, contra illa iura q dicunt, ꝙ principales personę dēnt hoc iuīm prestare, & contra illa quæ dicunt, ꝙ in cā criminali non interuenit procurator: Dicas ꝙ forte cāq; obtinuit quod hic dicit, vt clerici ēt in cā propria hoc iuramentū possent alijs delegare. Et hoc in fauorem ipsorum concessum est. Sed hodie hoc non obseruatur, immo quilibet in causa propria personaliter iurare dēt, ut ĩ. eo. cetera [illegible]

[illegible]

quod obstetur: & clericus & prælatus ecclesiæ si in propria persona voluerit litigare in ea ecclesiæ prę nat hoc iuramentum. ĩ. eo. c. vlt. tñ si in causa ecclesiæ vo [illegible]

a ¶ [illegible] actorem ad cām talem. s̄. de proc. petitio & iste personæ in causis vniuersitatis siue collegij de calumnia iurant. ĩ. eo super tractandis. & c. imperatorem. & c. vl. vt hic patet.

b ¶ Inconsulto. Istud difficile vr̄, vt ep̄s ꝓ hoc dēat requirere Rom. Pontifice sed hoc nō seruat. vñ si eps litigat in propria persona, ipsemet præstet iuramētum de calumnia: nec est necesse requirere Papam. ĩ. eo. c. vlt. clericus. faci ius pote requirere episcopum: vnde tenetur primo requirere ipsum. contrarium tamen sæpe contingit, sed iudicium propterea non vitiatur. Et est arg. hic ex eo ꝙ clericus iurare non pōt sine li-

† al. aliquis

† in plurib. antiqs ita: ut si quis in illa commiserit.

† In codice Barbatiæ ita Eugeni⁹ Papa Arduano Romanæ ecclesię sub diacono, & magistro Omnibono.

[illegible] dum Gosf. Io. And.

iusiurandum compellatur qualibet ratione subire: sed alijs idoneis defensoribus, a (si expedire ecclesię suę nouerint) huiusmodi officiū liceat delegare. ¶ Verum cum hac moderatione, ut episcopus incōsulto b Romano Pontifice, vel quisque † clericus inconsulto prælato suo nomine iurare audeat. ¶ Omnibus autem episcopis, & uniuersæ clero hęc ita custodiri debere mādamus, vt si quis † in illam constitutionem commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.

¶ Idem † ordinatori Romæ eccle sub. & magist. Omnibono.

¶ *In spiritualibus causis de calumnia non iuratur.*

CAP. II.

Litteras. † & inf. Sane Romana ecclesia ī his casibus, in quibus d̄ ecclesijs, decimis, & rebus spiritualibus c tantū agit̄, iuramētū calumnię nec dare nec recipere cōsueuit: eo ꝙ tales causę ñ ex legū districtione, d sed ex canonū ęquitate finē debitū sortiuntur: canones autē iuramentū calūnię in huiusmodi causis nulli prorsus inducūt. ¶ Vnde cōtētione d̄ iuramēto calūniæ ꝑ-

centia sui epi, ꝙ non pōt in iudicem nō suū consentire de hoc traditur. s̄. de foro comp. si diligenti. & c. significasti & 11. q. 1. insolita. & c. placuit.

Literas. Primo ponit ius & cōsuetudinē curię. Secūdo infert [illegible] cāx. ibi, Vñ. Et hodie hoc c. corrigitur per c. 1. eo. ti. lib. 6. vbi statuitur ꝙ ēt in istis causis iuretur Abb. Sic.

CASVS. Quædam cā decimarum commissa fuit quibusdā iudicib. cōtētio erat inter partes de iuīo calumniæ: quæsiuerunt iudices à Papa vtrum iuramentum illud dēret in hac cā pręstari: Rñdet quod Romana ecclesia in his casibus in quibus de ecclesijs, decimis, & reb. spiritualibus tm̄ agitur, iuīm de calūnia nec dare nec recipere cōsueuit, qa hmōi causæ spirituales, tractari debēt ex canonū æquitate, & nō ex legū districtione, cum canones in causis hmōi nulli inducant calunię iuīm, vñ dimissa cōtētione de iuīo calūnię in cā procedāt. No. ꝙ in causis spūalib. iuīm calumniæ nō est præstandum, nec rigor iuris ciuilis seruandus, sed æquitas canonica.

Glo. seq. distinguit causas spirituales & quasi mere ciuiles, criminales & mixtas, & obijcit quod in spiritualibus, &c. & fatetur id honestum [illegible] in possessorio, & exceptionibus etiam spiritualibus iurandum.

[illegible]

quā in ciuilibus, qa grauius est periculu si calumniose [illegible]

[illegible] de accusat. uemēs. & c. sup his & in istis iurat̄ de calūnia. s̄. eo c. 1. multo fortius iurare dēret in spūalib q in criminalib. Aliæ sunt mixtæ, ut cū agit de crīe ciuiliter. s̄. de proc. c. tuæ hæc ꝓbant 14. q. 1. sup prudētia. 11. q. 3. placuit. & 16. q. frater noster. Et no. ꝙ licet in causis spūalib de calūnia nō iuret̄, tñ si agat̄ possessorio ꝓ re spūali iuraret̄ de calumnia arg. ĩ. de rest. spol. lr̄as. Itē licet nō in actionib tñ in exceptionib positis in re spāli iuratur de calumnia. s̄. de elec. cum dilect⁹. ĩ. de rēti. præsentium. & ĩ. de excep. pastoralis. arg. ad hoc ĩ. de accu. c. cum dilectus.

d ¶ Districtione. supra de iud. capitu. idilect infra de

† Post conc. Laterā. sub Alex. iij. ra. 23. c. 2. & c. 3. co. ti. in. 2. compila.

Iuramētum de calūnia, an possit prę stari in causis spirituali bus.

3 Pro eo maxime, quia [illegible] ꝓtād. potissime [illegible] ĩ. eo. ceter. Io. And.

de dolo & contum.c.1.27.q.2.sunt qui dicunt.

IN pertractandis.]Iurari potest de calumnia p principales,& p œconomos causam notã habentes. Et non recipit diuisionem congruam. Abb.Sicu.

CASVS. Quærebatur vtrum in causis tractandis iuramentum calũniæ indifferenter sit præstandum,& a quacũque persona? Respondet, ꝙ non passim p̄standum est tale iuramentum, sed consi derari debet qualitas causæ & principaliũ personarum: qñque præstatur per principales personas: qñq; per syndicos, qui in aiam suam iurare debent. No.ꝙ principalis dñs causæ,& non procurator, de calũnia iurat:syndicus vero in aiam suam.

a ¶ Nõ passim.] quia non in spiritualibus sup.eo.prox.

b ¶ Principales.]sup.eo.c.1.& ỹ.eod.cæterum.Berna.

c ¶ Oeconomos.] s̃.eo.c.:.

d ¶ Non nesciãt.]aliter enim anceps subiret periurium. quod facere non debet. ff.de ĩ lit.iur. videamus. & ff rerum amot. Marcellus. §.qui rerum.

[Glo.seq.parificat syndicos, tutores, & curatores. & dicit secus de procu.]

e ¶ Iurantis.] Et ita syndicus i collegij siue vniuersitatis, iurat in propriã aĩam: sic tutores,& curatores, cum habeant legitimam administrationẽ.C.eod.l.2.§.sin autem,vel dignitas.secus est in procuratore qui nõ iurat, sed dominus principalis.C.eo.tit.l.2.§.sin autem affuerit alterutra pars,& in auth.ibi posita,principales.

ADDITIO. Hodie iurat in animam domini, si habet speciale mandatũ,vt ỹ.eo.c.vlt.lib.6.& nihilominus in propriam,vt probatur ỹ c.2.2.tñ.lib.6. Ioan.And.

IMperatorum.] in causa collegij non singuli de collegio,sed œconomus ipsius iurat de calumnia h d. Et primo narrat reprehensibile factũ. Secundo id phibet: ibi, Ad quod. Tertio prouidet quid in posterum faciendum sit:ibi. Sed ne.Abb.Sicu.

CASVS.Quidam iudices exigebant calũniæ iuramẽtum ab abbate & fratribus Clareuallis. Sed quia ipsi iurare nolebant,petebãt a Papa,vt ad hoc eos cpelleret. Rñdet Papa,ꝙ eos ad hoc compellere non debet, veruntñ ne hac occasione aliena iura illicite detineãt & ipsi etiam a causa sua decidant, si ex parte ipsorum hmoi non fuerit pstitũ iuramentum, pcipit eis Papa, quatenus in suo monasterio œconomum statuant,qui pro eis agat,& rñdeat. & de calumnia iuret, & si hoc non fecerint,eps Nemausen.diœce.illum œconomum idoneum statuat in ipso monasterio No.ꝙ qui de calumnia iurare non vult,cadit a causa. Item monachi non compelluntur iuramentum de calumnia præstare,dummodo per alium præstetur.

[Glo seq.obijcit.& dupliciter soluit.]

f ¶ Cogere nõ debemus.]sed videtur ꝙ abbas potius esset compellendus,vel etiã alij,quibus cura monasterij commissa est. ff. ad muni. municeps. quia hmõi personæ intelligũtur scire veritatem, vt ibi dr̃.ff. de condi. & demon. municipibus.C.eod. tit.l.2.§.hoc etiã. in fi.& ideo tales instituendi sunt, qui veritatem sciant.s̃ eo.c. prox.sic etiam cotingit in procuratorib. C de procu.l.vlt.sed aliud est in collegijs illis sæcularibus: 2 vel est speciale priuilegium clericorum.

g ¶ Decidant.]qui enim de calumnia iurare non vult, si est actor, cadit a causa: & reus habetur pro confesso,vt hic.& ỹ. c.vlt.§.pœna.&C.e. titu.l.2.§.quod si actor & §.seq.

[Glos. seq. tractat quid sit œconomus, & quis in eius constitutione auctorizet: & quid suppleat.]

h ¶ Oeconomum statuant.] œconomus est cui res ecclesiastica gubernanda mandatur.89.dis. quia in quibusdã. & c.volumus.& idem est œconomus, qd syndicus siue procurator vel actor 3 in cã vniuersitatis siue collegij:de quo habes.9. q.3. cũ simus. & 5.q.3.quia eps & s̃.de syndi.c.vnico. & iste œconomus auctoritate epi ordinari debet.C.de epis.& cleri.l.omnes. §.nihilominus.& hic in fine.& iste iurabit de calumnia, siue sit reus, siue actor: si monachi hoc non faciant, tũc eps hoc facere debet,ut hic dicit.& si eps i reb. sui episcopatus hoc neglexerit,tunc archiepiscopus, sibi œconomum constituet 9.q.3.cum simus.

[Glos.seq.dicit idoneum facti constitui, non infamem.signat contrarium,&c.

i ¶ Idoneum.] idoneus est,dummodo causam oĩno ñ ignoret.s̃.c.prox.& si sit bonæ famæ alias infamis & suspectus esse non debet.5.q.3.quia eps & 3. q.7.c.1. & c.infames.Contrarium tamen dicit lex, ꝙ procurator propter infamiam non repellitur.insti.de except. §.vlt.sic habes ꝙ de auctoritate episcopi syndicus cõstitui debet in ecclesijs sibi subditis. Et dic statuas,i. auctoritatem præstes. Ber.

CAEterũ.]in proprijs causis iurant clerici de calũnia: nec obstat contraria cõsuetudo,ita coiter sũ mantur:& certe in littera nõ ponitur specialitas i causis proprijs, sed generaliter loquitur.Et diuiditur: nã præmissa causa, ponit mandatum. Secundo contrariã cõsuetudinem damnat:ibi,Consuetudine,&c. Abb. Siculus.

¶Eugenius Papa.

¶ Principalis persona non indistincte releuatur ab onere iurandi de calumnia,licet cõpareat per œconomum,sed sibi vel œconomo est deferendũ inspecta qualitate causæ & personarum.hd.

CAP. III.

IN †pertractãdis causis, sacramentum calumniæ non passim[a] pcipimus exhiberi: sed causæ & principalium personarũ qualitate inspecta,qñq; per ipsas principales[b] personas, qñq; per œconomos,[c] qui cãm oĩno nõ nesciant,[d]† in animam iurantis[e] illud præcipimus præstari.

¶Idem Magalon.& Nemausen.episcopis.

¶ Vniuersitas tenetur iurare de calumnia nisi releuet se cõstituendo œconomum.

CAP. IIII.

IMperatorum;† & infra. ¶ Accepimus, quod ab abbate & fratribus Clareuallis (sicut ab alijs)exigit calumniæ iurm. Ad quod faciendum eos cogere nõ debemus.[f] Sed ne aliena iura videantur huiusmodi occasione illicite detinere, & ipsi a cã sua decidant,[g] si ex parte ipsorum prædictum iuramentum, cum res postulauerit,non fuerit pstitũ, eisdẽ pcipimus,vt in suo monasterio œconomũ[h] statuant, qui pro eis petere, & excipere, atq; iurm de calumnia (cum necesse fuerit) valeat exhibere, & infra. ¶Tu vero frater Nemãsẽ. episcope œconomum idoneum[i] statuas, qui in tali officio cõueniens ipsi monasterio videatur.

¶Lucius tertius Helien. episcopo, & archid.Noruicen.

¶ Clerici etiam in eorum causis iurant de calumnia contraria consuetudine non obstante,

CAP. V.

CAETE-

† Post conc. Lateran.sub Alex.iij.par. 23. c. & c.4. eo. titu.in 1. compil.

†Vide l.2.§. sin autẽ. ur. dignitas. & seq.C.e.arg. ff. de testi.l. curent.

†Post conci. Lateran.sub Alex.iij.par. 23.ca.4 & c. 5.eo. titu.in 1.comp.

1 Generalis, secus in speciali ad certã causam, ſm Guil in Spec. eo.tit. in §. restat. vers. sed qd dicens.Ioan. And.

2 Quæ forte non hẽbunt syndicos de consuetudine ſm Vinc. vel aliud secundũ leges aliud ſm canones. ſm Goff. Io.An.

3 De his observat hic Ioan. qd ẽt not.2. q.7.si qs erga. & 16. q. 7.qm. Ioan. And.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ in causis ciuilib. iuramentum calũniæ pſtari debet ad hoc vt veritas eliciatur, nõ obstante ɔtraria cõsuetudine. No. ꝙ quæ de nouo emergunt, nouis auxilijs indigent. Item in causis ciuilibus clerici iuramentum calumniæ præstare debent. Item consuetndo iuri non præiudicat.

† Post conc. Latera. sub Alex. iij. par. 23. c. 5. & c. 6. e. tit. in 1. compil.

† Aut hic legendum est C. & F. aut ut in c. peruenit, ȷ̃. de fideiuſ. I. & F. quia idẽ est casus in utroque capite.

rium,[a] † quia nouis morbis [b] noua conuenit antidota pparari; Mandam⁹, quatenus in cã, q̃ inter R. clericum de S. Albano, & I. † & F. canonicos Lond. vertitur; ad veritatem[c] eliciẽdam, appellatione cessante, præstari faciatis ab vtraq; [d] parte calumniæ iuramentum: consuetudine, quæ legi [e] contraria est, non obstante.

a ¶ Cæterum.] hæc est pars illius. ȷ̃. de fideiuſ. c. peruenit.

b ¶ Nouis morbis] nã experimẽta morborũ cogunt nos inuenire multas medicinas. 50. dist. vt ɔstitueretur, & qđ medicamẽta morbis exhibent, hoc iura negotiis. in Authẽ. hæc ɔstit. innouat con. q̃. in prin. coll. 5. & quę de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. ff. de inter. act. de ætate. §. ex causa. & ff. vt in poss. leg. l. plane. 1 & nouis rebus nouum remediũ est exhibẽdum ff. de uentre inspici. l. 1. in prin.

1 Propter mortẽ, uel nouam inopiam fideiussoris exigitur noua cautio. & no. de morte. de excep. pastoralis 1 glo penulti. l. 1. in princ. vbi nouo casu de merito dicente post diuortiũ mulierẽ prægnantem, & muliere negante, prouisum ẽ nouum remediũ, mulieris, s. inspiciendæ per tres obstetrices. Io. And.

c ¶ Ad veritatem.] hæc est præcipua causa quare iurm illud præstitur, vt veritas eliciatur. ȷ̃. de iureiur. ex litteris. Secunda, ut timore iuramenti contentiosa litigantium insania compescatur. C. eod. l. 1.

ADDITIO. Tertia, vt timore iurĩ non efficiat immemor suæ salutis, quo ad alia capitula, q̃ no. s̃. ẽ. tit. c. 1. & 1. ȷ. vlt. sancimus. secundum Goff. Io. And.

[Gl. seq. signat ɔ̃rium. & soluit, & format q. & sol.]

d ¶ Ab vtraq; parte.] utraque pars, principalis dñs. s. istud iurm præstare debet. s̃. eo. in pertractandis. Sed pone, ꝙ aliquis litigat per procuratorem, & dominus qui constituit procuratorem, est lõge remotus; puta, ultra mare, vel in alia peregrinatione, qđ erit in hoc casu, cum iste procurator de calumnia iurare nõ possit? In casu illo debet dari curator bonis, & ille iurabit de calumnia. ff. de cur. bo. dan. l. 1. & 2. Contra videtur sup. eo. c. 1. ubi dicitur, ꝙ clerici hoc iurm debent alijs delegare: & hic dicitur, ꝙ iurent. Non est cõtra: quia ibi loquitur de causis collegij siue vniuersitatis, hic de causa propria singularis clerici.

e ¶ Quæ legi contraria est.] no. ꝙ consuetudo, q̃ ɔtra legem est, non est seruanda, & hæc consuetudo est cõtra legem, quam habes C. eo. tit. l. 1. & 2. & contra canones, qui iuramentum admittunt. 2. q. 5. c. 1. & 2. & contraria decretalibus huius tit.

¶ Innocen. iij. episcopo Placen.

¶ *Procurator vel syndicus vniuersitatis ecclesiasticæ vel sæcularis de calumnia iurare potest. h. d.*

CVm causam quæ inter.] procurator ecclesiæ, & vniuersitatis de calumnia iurare potest & nõ diuiditur. Est enim quædam narratio processus vsq; ad iuramentum calumniæ. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archiepm Rauẽ. ex parte una, & cõe Fauentiæ ex altera, qđ vertebatur super villa Luci, & quibusdã alijs; q̃ comissa fuit quibusdam iudicib. & quia ipsi in negotio non pcedebant, Papa dedit partibus in mandatis. vt pro causa ipsa ad sedẽ Apost. procuratores idoneos destinarent; pcuratorib. in præsentia Papæ constitutis, petitionem archiepi fecit exhiberi: & ad eam partem alteram rñdere: factis quibusdã interrogationibus & rñsionib. redactis in scriptis, & lite legitime contestata, iuramentũ calumniæ fecit a pdictis procuratoribus vtrinq; pręstari. No. ꝙ procurator debet habere litteras de rato. Item per petitionẽ in iure propositam, & rñsionem ad eam factam fit litis contestatio. Item lite contestata iurm calumniæ præstari debet. Item procurator vniuersitatis iurat de calumnia.

CAP. VI.

CVm† causam, q̃ inter Rauennaten. archiepiscopum, & cõe Fauentinum: super villa Luci, ac qbusdã alijs vertitur, delegatis iudicib. duxerim⁹ committendam, & ijdem in negotio minime pcessissent; Nos ptib. dedim⁹ in mandatis: vt p ipsa cã nro se conspectui plentarent; quorum pcuratorib. cum instrumẽtis de rato, in nostra præsentia constitutis, petitionem ipsius archiepiscopi per procuratorem [f] eius fecimus exhiberi; & ad eam, partem alteram [g] respon-

[Gl. seq. tria facit. primo notat etiã per vniuersitatẽ vel collegium de vtroq; iure procuratorem cõstitui, qui iurat de calumnia. secundo, & tertio format duas q̃ones. In vtraq; arg. ad negatiuam, & formauit contrarium.]

f ¶ Per procuratorẽ.] hic patet, ꝙ collegiũ siue vniuersitas põt constituere procuratorem: & est expressum, s̃. de proc. quia ĩ causis. & c. petitio. & canon. etiam omnes administratores generali verbo pcuratores appellat. 1. q. 3 Saluator. & lex dicit, ꝙ monasterium se defendere debet p procuratorem, in authen. de san. epis. § si vero episcopi. in fin. col. 9. & ita tam in iure canonico, quam ciuili collegiũ siue vniuersitas constituit procuratorem, de hoc dixi. s̃ de pcur. c. petitio. & talis procurator de calumnia iurabit. vt hic dr. & s̃. eo. in pertractandis. & c. imperatorum. Sed cum iuramẽtum de calumnia fit de credulitate. vt secundum quod credit & existimat debeat respondere, C. eo. l. 2. §. 1. nunquid potest petere tẽpus ad deliberandum super eo. de quo interrogatur? Et videtur ꝙ non; quia aut credit aut non credit illud super quo interrogatur; & ita statim potest & debet respondere credo, uel non credo: 2 nec potest dicere, dubito: sed in sacramento de ueritate dicẽda potest dubitare: unde habebit inducias ad deliberãdum, si dicat se dubitare, ff. de inter. actio. qui ĩterrogatur. C. de iu. delibe. l. si curatoris. & ff. de iureiu. l. iusiurandum, & respon. & etiã ubi de calumnia iuratur, datur tempus ad deliberandum. 3 Sed si excommunicatus conueniat, nunquid præstabit hoc iuramentum? Videtur ꝙ non: quia non est ei licitum ingredi sacra: ergo nec tangere ea. 5. distinct. ad eius uero. & quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus sacramenti eis conceditur, ut 95. di. illud. Dico, ꝙ bene debet pręstare iuramentum non obstante excommunicatione; ar. ȷ̃. de sent. excom. a nobis. & c. cum desideres. 1 respon. ubi iuramentum excommunicati non admittitur anteq̃ absoluatur. præterea cum possit & debeat in iudicio respondere, omnia licent ei sine quibus causa expediri non potest. 4 arg. s̃. de offi. deleg. c. præterea. & ff. de iurisd. om. iud. l. 2. & est expressum arg. ȷ̃. de exc. cum inter. alioquin in potestate sua esset etiam respondere vel non respondere: & sic reportaret commodum de sua malitia: quod esse non debet. inf. de senten. excomm. c. fin. vete.

Procurator potest cõstitui ab uniuersit

2 Præiudicat tñ ɔfessio đ credulitate, sicut de ueritate, ut no. de iureiu. ex lris a glo. fin. Io. An. in noue.

3 Concor. glo. in l. 2. §. quod obseruari. ff. eo. p l. si debitor, ff. đ peti. hære. & l. q interrogatur. ff. de inter. actio.

4 Et p hoc uĩ, ꝙ pupillus & minor his casib. q̃bus in iudicio eẽ pñt, p̃stẽt hoc iuramẽ. đ hoc in Specu. eo. titu. §. restat uer. sed cum pupillus. & ver. sed nunqd minor. Io. And.

g ¶ Alteram.] per hoc facta est litis contestatio. s̃. de elec. c. dudum. & sup. de lit. cont. c. vnico.

[Gl. seq. ponit. 8. uel 9. interrogatoria, quæ fiunt ante litis cõtestationem, subdens, quod generaliter ubicunque, &c.

a ¶ Inter.

a ¶ Interrogationibus, & responsionibus.] omnia quæ in iudicio fiunt, sunt redigenda in scriptis. ȷ. de prob. cū̄ ꝯtra falsam. Quędā vero interrogationes faciēdę sunt ante litis contestationem, quæ non debēt omitti ante litis cōtestationē, & reus dēt interrogari an possideat rem quæ petit ab eo: & ꝓ qua parte, vel si desijt dolo possidere. ff. de 1 ter ro. actio. l. q seruū. §. in iure. ff. de rei vēd. l. q petitorio & si qs r̄ndeat se non possidere, cum ipse possideat: si actor hoc probauerit, res auferenda est illi: & debet dari actori: quis non probet rem suam esse ff. de rei vend. l. vl. alias est penulti. hæc interrogatio omitti nō debet ne iudiciū delatoriū fit ȷ. vt lib. penden ea ecclesia S. Mariæ. Et aliæ interrogationes plures faciendæ sunt, puta, an sit hæres: vel quota ex parte sit hæres: & an in potestate sua habeat cuius nomine noxali iudicio agitur. Itē an quadrupes quod damnū dedit, sit eius. Itē an ex testamento sit hæres. Item an ædes sint suæ ex qb. damnū timetur. q̄ colliguntur ff. de inter. actio. l. q interrogatur. & l. si quis in iure. & l. seq. & l. si defensor. §. illud quæritur. & l. nō alienū. Itē q respondeat cuius ætatis sit reus, si de ea dubitetur. ff. eod. l. de ætate. Itē q̄nq; & ante litis contestationē, & post litis cōtestationē vbicūq; æquitas mouet iudicem, 1 debet in terrogare. ff. eo. vbicunq;. & 30. q. 5. iudicantē pars ad interrogationē aduersarij r̄ndere non cogitur: 2 tamē si r̄nderit, tenet r̄nsio. ff. eo. fine. & ȷ. de do l. & cōt. ca. put. & certū debet r̄ndere, ff. eo. de ætate. § nihil. Ber.

al. legitime.

† al. M.

† Vel aliud ... (margin gloss partly cut off)

dere, ac interrogationibus, & responsionibus a redactis in scriptis, & lite coram nobis plenissime † contestata, fecimus calumniæ iurm ab ipsis procuratorib. vtrinq; præstari.

¶ Gregorius nonus episcopo Beluaceñ.

¶ *Episcopus iurat de calumnia (si per ipsum elegit litigare) propositis tantū non tactis euangelijs. Si vero per syndicum litigat per illum poterit iurare. h. d.*

CAP. VII.

Cum in causa pecuniaria, quā inter te & R. † motā esse proponis, non te, sed per syndicum vel actorem elegeris litigare, per illum b quidem pręstandum erit calumniæ iuramentum; ꝙ si per te ipsum, c propositis tantū, sed nō tactis euāgelijs, (sicut in dicēdo testimonio) a te vr̄ huiusmodi iuramentum exhibēdum, & infra.

Cum in causa.] eps per aliū agens causam propriā per illum iurat de calumnia: si per seipsum agit, ipse iurat propositis, sed non tactis euāgelijs. ita summat Ioā. Andr. sed mihi non placet ꝙ tex. restringatur ad causam propriam, quinimmo potius innuitur contrarium. Et duæ sunt partes. secunda: ibi, Pœna. Abb. Siculus.

CASVS. Inter epm Beluceñ. & quendam B. nomine, quedam causa pecuniaria vertebatur: quęsiuit eps vtrum in causa ipsa deberet ipse de calumnia iurare? R̄ndet ꝙ si per syndicum vel actorē, elegerit litigare per ipsum præstandum erit iuramentum; si vero per seipsum litigare voluerit, ipse idem ep̄s præstare dēt hmōi iuramētū, propositis ante ipsum euāgelijs, sed non tactis: sicut in ferēdo testimonio fieri cōsueuit. In fine dicit ꝙ pœna illius qui hoc iuramentum præstare non vult, est vt actor cadat ab instituta actione: reus vero pro confesso habeatur. Not ꝙ epūs in propria persona si vult, potest tractare causam suā, & tūc iurat de calumnia, sed non tangit euangelia, propter reuerentiam episcopalem. Item si non vult iurare de calumnia, amittit causam.

b ¶ Per illum.] illud regulare est s̄. c. prox. & c. in per tractandis. & c. imperatorum. & s̄. eo. ca. 1.

[Glo. sequ. obijcit, & soluit.

c ¶ Per te ipsum.] ex quo assumpsit officium in se, debet iurare de calumnia, cū sit accessorium, sine quo non potest causa expediri. arg. s̄. de offi. de leg. c. ꝓterea. & c. prudētiam. & in hoc ei defertur: quia non tangit sacra, sicut & in testimonio. 11. qu. 1. imperator. & C. de episco. & clericis. authen. si iudex. & in auth. de sanct. epi. §. nulli vero. col. 9. & 2. qu. 5. qua de causa. q̄nq; tñ tangit sacra. 1. q. 7. quoties. & C. de san. episc. authen. sed iudex. Sed ꝯtra, s̄. e. c. 1. vbi dr̄ ꝙ eps iurare non debet, sed alijs hoc officium delegare, nō est ꝯtra: qa non dr̄ ibi ꝙ non debeat iurare, sed dr̄ ꝙ nō debeat compelli, vt ibi dicitur.

ADDITIO. Hodie vero nouo iure debet iurare in animam propriam, & in animā sui capituli: vt dicit illa decre. ȷ. de te. tib. prçsentium. lib. 6.

† Post cōcil. Laterā. sub Ale. iij. par. 3. c. 5. vbi est integra facti species.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

¶ *Actor refutando iuramentum calumniæ sine causa, cecedere det ab instituta actione, reus autem debet haberi pro confesso. h. d.*

Pęna d vero recusantis hoc iuramentum cum prę stādum fuerit, est, vt actor ab instituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confesso.

d ¶ Pœna.] sic. s̄. eo. c. imperatorū. & C. eod. tit. l. 2. in auth. vt litig. iur. in exor lit. § si aūt in fi. coll. 9 vnde sumptus est §. iste. Si actor, quo nō vult iurare, cadit à causa. Sed nunquid ipso iure, an p̄sententiam? Dicas ꝙ per sententiam iudicis, quia iudex ꝓcedit ꝯtra illū: cū nihil probasset, reū absoluendo. eodem modo de reo. C. eo. auth. principales. in fi. Ber.

3 Vide l. pro perandū. §. & si q̄dē. ad de hic Hos. & alios latius hunc articulū disputantes.

TITVLVS VIII.

De dilationibus.

¶ Alexan. iij. Cantu. & Vigorieñ. episcopis.

¶ *Summa sic (ne videatur conuenire rubricæ de appellationibus.) Citatio vocatoria cum peremptoria non debet esse nimis breuis, maxime vbi de rebus ecclesiasticis agitur, nisi necessitas aliud suggerat.*

CAP. I.

Dilecti † filij abbas, & monachi de H. nobis insinuare curarūt, ꝙ cū

DE DILATIONIBVS.

¶ Quia iudicio cępto solent litigantes inducias petere quandoque ad positiones; quandoque ad probationes faciendas: ideo, &c. Et aduerte secundū Goffr. quod licet rub. sit generalis, tamen decre. huius ti. loquuntur de dilationibus, quæ dantur ante liti contesta tm̄. Et sic no. ꝙ rubrū q̄nq; est generalius nigro.

De hac materia habetur 3. q. 2. & 3. & 7. q. 2. per totum. Abb. Sicul.

Dilecti filij.] Si detur nimis breuis terminus perem. torius vbi non subest necessitas, licite appellatur. Et sunt duæ partes. In prima appellantis prosecutio. In secunda ipsius appellationis commissio. Secunda ibi, Quia vero. Abb. Sicul.

CASVS. Inter abbatem & monachos de Heñ. ex vna parte, & moniales de Leden. ex altera, super ecclesiam

clesia de Aten coram decano & archidiacono Linconiensi à sede Apost. delegatis quo vertebatur: iudices praedicti ad petitionem monialium citauerunt monachos & peremptorie, & nimis breuem terminum statuerunt: abbas & monachi timentes se a iudicibus aggrauari; eo quod prima vice terminum peremptorium & nimis breuem statuerunt, ad sedem Apost. appellauerunt, rescribit Papa iudicibus, dicens, quia non spectat ad iuris ordinem diem peremptorium taliter maturare & praecipue cum agitur de rebus ecclesiasticis, nisi necessitas immineret. Vnde mandat Papa quatenus si est ita, quicquid factum est post illam appellationem, totum debeat in irritum reuocari. & iuxta priorum continentiam litterarum in causa procedi. No. quod prima vice peremptorium proponi non debet, nisi ex magna causa. & appellatio propter hoc facta valet. vt hic patet

a ¶ Nimis breuem.] sed quem terminum dicis nimis breuem, cum hic non exprimat quot dierum terminum iudicis statuerunt? hoc relinquo arbitrio iudicis inspecta qualitate negotij, & locorum distantia. ff. de appel. cum sit Romana.

ADDITIO. Circa medium versi. quicunque. & in authen. de lit. §. si vero causam. coll 8.

Glo. seq. reci. per q. Nunquid ex causa, &c. fol. quod sic. quod probatur per duo similia. In fi. instruit iudicem.]

b ¶ Peremptorium.] quod esse non debet, immo tribus edictis vel vno peremptorio quod continere debet tantum tempus quantum tria edicta. 24. q. 3. de illicita circa medium vers. quicunque. & in auth. de lit. §. si vero. causa. coll. 8. & ff. de re iu. contumacia. & ff. de iud. ad peremptorium & l. nonnunquam. vnde quia nimis breuem terminum statuerunt. iusta fuit causa appellandi ex causa tamen peremptorium illud potest moderari sicut iudex viderit expedire. 1. ff. de iud. l. nonnunquam. & ff. de offi. deleg. consuluit. circa fi. & hic; vers. nisi forte. sicut tempus quod datur condemnatis, arbitrarium est. ff. de re iu. quod ad consultationem. & ff. de re iud. l. 2. sic & tempus appellationis potest moderare iudex. ff. de appe. cum sit Romana. & c. cum speciali & quod ex causa nimis breuem terminum peremptorium statuerit exprimere debet causam in citatione, vt pars illa causam non habeat appellandi. ff. de in integ. rest. tum ex litteris. in fine.

† Vide l. contumaciae. ff. de re iud. & l. tres denuntiationes, C. quo & quando iudex.

r Secundum conditionem causae personarum & temporis. Io. A.

causam quae vertitur inter ipsos & Moniales de Len. super ecclesia de Alten. decano & archidiacono Linconen. commiserimus terminandam: ipsi timentes se à iudicibus aggrauari, eo quo ad primam citationem terminum sibi nimis [a] breuem & peremptorium statuerunt, † ad nostram audientiam duxerunt appellandum: & infra.

¶ Quia vero non spectat ad iuris ordinem, diem peremptorium, & maxime cum de rebus ecclesiasticis agitur (nisi forte necessitate vrgente) taliter maturare. Mandamus quatenus si est ita, reuocato in irritum, si quid inueneritis post appellationem huiusmodi attentatum: in causa iuxta priorum tenorem litterarum procedatis.

¶ Caelestinus tertius.

¶ *Inducia deliberatori denegantur reo, si per litteras citatorias plene potuit instrui, & deliberare super eo de quo quaeritur.*

PRaeterea.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Quia, Abb. Sic.

CASVS. Aliqua causa commissa est alicui iudici delegato: ipse citat reum: & in litteris citationis inserit tenorem rescripti, vt reus eo viso deliberare valeat super eo, de quo conuenitur: reus in termino constituto, & libello sibi oblato petit inducias ad deliberandum: actor dicit quod non est audiendus, quia bene potuit deliberare si voluit in spatio dilationis, quaerit quid iuris sit? Rndet quod si reus ad iudicium vocatus potuit instrui sup. eo de quo conuenitur ex rescripto sibi commisso, induciae deliberatoriae non sunt ei vlterius indulgendae, sed procedere debet iudex in negotio sibi commisso. No. quod iudex delegatus tenorem rescripti debet inserere in litteris citationis: & illae induciae tunc erunt deliberatoriae; ita quod reo ad terminum venienti recepto libello statim debet rndere, nec habebit inducias ad deliberandum si ex rescripto instrui plene potuit, quia non debet certiorari qui certus esse potuit & noluit.

c ¶ Deliberare valeat.] simile 3. q. 3. offeratur. & in auth. de litig. §. omnem. coll. 8. Ber.

[Gloss. seq. tractat quomodo littera plene instruat, vt dicit tex. & de dilationib. testium, & quomodo dentur & qualiter.]

d ¶ Plane potuit.] quia in litteris continetur. quid velit, etiam re, & causa petendi, & qualiter agere velit; & res à parte specificantur. quod facere debet qui aliquid petit. ff. de libe. obl. c. 2. & 3. vbi de hoc. & ff. de rei vendi. si in rem. sed raro contingit quod per litteras Papae omnia sic specificentur. sic & in criminali: debet apponi in litteris citatoriis. quicquid reo obijcitur, vt paratus veniat. 5. q. 2. si Primates: Quidam vero ad cautelam in fine citationis opponunt libellum actoris vt sic plene deliberare possit: & si tunc per litteras vel libellum plene instrui potuit, non debet alias inducias deliberatorias habere, nisi quia potuit plene esse instructus, nisi forte ad quaerendum aduocatum & consilia amicorum. 3. q. 3. de inducijs, & ff. quib. ex cau. ma. l. ab hostibus §. sed quod simpliciter. sed in hoc casu cum ad libellum debeat rndere de ipso facto, non dabuntur induciae ad quaerendum, aduocatum arg. ff. de iud. pastoralis. quia per factum ipsum de quo agitur debet scire verum verum sit quod ab eo petit vel non. aliàs enim dilatio semper danda est ei qui vocatur ad iudicium. 3. q. 3. offeratur. sed actori dilatio ab initio dari non debet, quia instructus venire potuit. 3. q. 3. spatium. ver. etiam autem. Item dantur dilationes gratia testium vel instrumentorum quandoque secundum distinctionem illius legis. C. eodem. l. 1. & quae tio. 3. ff. spatium, dilationes itae hodie videntur arbitrariae. vt iudex

CAP. II.

PRaeterea † adiecisti, quòd cum causae tibi à sede Apostolice delegantur, & in litteris citatorijs rescriptum Apostolicum inseris, vt eo viso deliberare [c] valeat, qui ab altero conuenitur: & infra.

¶ Quia igitur quid agendum sit in hoc casu, desideras edoceri, taliter respondemus, quod reo ad iudicium legitime conuocato, † si ex rescripto sibi transmisso plene potuit instrui super eo, de quo in iudicio conuenitur, induciae deliberatoriae non sunt vlterius indulgendae, sed procedendum potius est ad examinationem causae, & finem ei debitum imponendum.

¶ Honorius tertius Ferentino † episcopo.

¶ *Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui positi in libello nouae induciae deliberatoriae dandae non sunt, si per expressa potuit reus deliberare super ambiguitate illa, vel generalitate. h. d.*

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cop.

† al. euocato.

† al. Fiorentino

† al. Ferratien.

al. habitsal ter addeliberandum sup. conceptione libelli. immo secundum Hos. licet oblatio libelli extra iudicium facta sufficiat ad denegandas deliberatorias non tamen ad ferendam sniam secundum Inn. immo erit necesse quod libellus iterum in iudicio offerat parti. C. de lit. cont. l. vnica, & auth. offerat. & presente aduersario. 3. quaest. 9. chartae. quia nec dat dilatio à iudice procedere. ad hoc. C. de adulte. iure mariti, ibi, quibus in publico eius facultas, &c. Io. Andr.

dex considerata locorũ distantia,& tpis qualitate, inducias cõcedat.arg.ĩ de appel.c.cũ sit mona.c.cũ speciali.vltra medium,& ĩ.de re iud.quod ad consultatione.n,nisi forte illis de quibus dr.3.q.3.§.spat ũ: & C.eodem.l.1.in illis inducijs non debet iudex maiorem dilationẽ dare,sed illas bene potest abbreuiare,vt ex illa littera patet, in pecuniarijs causis tã tum vna dilatio debet dari, & illa sine causæ cognitione: secunda vel tertia dandanon est, nisi causa cognita.ff.eodem. l.vit.& l. oratione. In criminali dantur duæ actori, tres reo. ff.eod.l.vlt. Et dilatio dari debet iudice sciente pro tribunali, & vtraque parte præsente: & causa cognita de plano vel semiplene.3.q.3.§. spatium,ve. 11. a iudice. Et data dilatione non ... donec tempus dilationis effluxerit.C.eodẽ. l. fine par. & infra de appella.c. significante. Item iudex debet dare dilationem quandoque ad malitiam rei conuincendam. ĩ. de do.& contu. cap. prout.& c. cũ olim: ... volentes. Item potest facere gratiã etiam post peremptorium. ĩ.de offic. deleg.cap.consuluit.vl tra medium.

conductore ad tempus longum, & rei fiscalis.Secũdo ostẽdit,quod si declaratio aliquid addidisset,vt si peteretur pensio,deliberatoria dari debuisset.]

a ¶ Tribus annis,& vltra.] si quis non soluit pensionem rei ecclesiasticæ in emphyteusim date p biennium cadit a iure suo. 10. q.2.§.hoc ius porrectum.ve.si. qui rem huiusmodi, & ĩ. de loca.c.pen.& vlt. hodie vero põt emphyteuta purgare morã, si clerici restitutionẽ sibi ... vt in dictis decr. In re priuata requirit trienniũ. C. de iure emphy.l. 2. Idẽ etiã si colonus cessauerit in solutione pensionis ꝯ biennium in re sibi locata.ff.locati, q̃ro.§ in ter locatorẽ, & hoc cum ad longũ tẽpus fuit locatio facta. ꝓ re autem fisci sit cadit a iure suo. ff. de pub.& ve. l. vectigalia.§.nondum solutis.tñ sine auctoritate principis agri publici reuocari a curatore fisci non põt, q ... locati sunt. ff de pub.& Vecti.co tẽ ferro §. agri. Hæc autẽ adiectio,[& vltra] nisi aliter exprimerei,ad modicũ tẽpus refert.ff de ver. sign. hæc adiectio,& licet per hanc adiectionẽ [vt vltra]nor. cõstet de certa quantitate tẽporis [2] nil nocet quãtũ ad iudicem ...

[1] Vide Iuliũ Clarũ tract. de emphyteusi. q.8.& seq. & Antoniũ Gomezium to. 2. varia. resol. cap 2.

CAP. III.

Litteræ tuæ ac petitio presbyteri sanctarum Priscæ & Aquilæ de vrbe, nobis exhibitæ continebant,& infra.

¶ Idem presbyter cõtra nobiles viros A. & G. libellum ecclesiæ suæ noĩe obtulit, cõtinentẽ,qđ pẽsio de possessionib.soluta nõ fuerat ipsi ecclesiæ elapsis iã tribus annis,[a] & vltra. Nobilib. vero ipsis petentibus, vt explicaret ipsis spatium, qđ per hanc adiectionẽ(& vltra)significari volebat:& ipso pr̃sbytero exprimente,qđ septẽ annis fuerat in dictæ pensionis solutione cessatum, ijdem dicentes libellum esse huiusmodi expressione mutatum, longiores ad deliberandũ petierunt inducias,quas quia denegasti eisdem, ad nostram audientiam appellauerunt.

¶ Nos igitur appellationem huiusmodi friuolã reputantes, Mandamus, quatenus ea nequaquam obstante,in negotio ipso rõne præuia procedas;[b] iuxta priorum continentiam litterarum.

¶ Greg ix.abbati Aquæviuæ Turonen.diœces.& archid. Turonen.

¶ Si citatus in causa ardua de longinquo uocatus pro publica vtilitate, et ad locũ iudicij,ita quod infra terminũ citationis deliberare, & alia sibi necessaria ad comparendum explicare non potuit in termino respondere non cogitur si repertatur in loco iudicij, sed habebit nouas inducias .h.d.notabiliter.

CAP. IV.

Exposuit nobis Bituricensis archiepisco-

Litteræ tuæ.] per declarationem libelli per quem natura negotij non mutatur,nouæ dilatoriæ non ... h.d.Ioan.And. Diuiditur, nam in prima ponitur iudicis consultatio,& appellantis petitio.In secunda ibi. Nos igitur.responsio,& appellationis repulsio.Abb Sicu.

CASVS. Inter presbyterum sanctarum Priscæ, & Aquilæ de vrbe.& quosdam nobiles A & G.corã episcopo Ferentino super possessione quarundã possessionum quæstio vertebatur : presbyter nomine ecclesiæ suæ obtulit libellum prædictis nobilibus, continentẽ, q pensio de possessionibus quibusdam pertinentibus ad ecclesiam suam,ipsi ecclesiæ soluta nõ fuerat iam tribus annis,& vltra:ipsi nobiles petierunt explicari spatiũ,qđ p hanc dictionẽ[& vltra] significare volebant,& presbyter expressit,ꝙ septẽ annis elapsis fuerat in solutione præfictæ pensionis cessatum : ijdem nobiles dicentes libellum esse per huiusmodi expressionem mutatum,longiores petebant inducias ad deliberandum,& quia iudex hoc denegauit,appellarũt: Papa vero appellationem huiusmodi friuolam reputans,mandat epo,quatenus ea non obstante,procedat in negotio ipso,iuxta priorum continentiam litterarum. Not.ꝙ propter leuem expressionem in libello factam non debet quis habere nouas inducias:cum in prima dilatione deliberare non potuit. Item not. ꝙ omne verbum dubium in libel lo declarari debet.

[Glos seq. tractat de emphyteuta ecclesiæ priuati reum.quia certi sunt super hoc quod dixit, post triennium,quod tempus sufficit ad condemnationem, quod patet per iura prædicta vnde superflue additum fuit [& vltra.] & pro nihilo petebatur determinatio illius,quantum ad rei restitutionem:vnde non debuit eis dare tempus vlterius ad deliberandũ: quia plene potuit instrui per libellum primũ sine vlla adiectione.§.eo.proxi.Si vero pensio tñ subtracta peteretur quæ diceretur non soluta tribus annis & vltra, tunc bene peteretur,vt determinaretur illud, vltra], quia quantum ad illud tẽpus non potuit deliberare ieus per primũ libellum : & ideo facta expressione illius temporis,debet habere inducias ad deliberandũ ff. de testa hæredes palam.§.quod vero quis.si per primum libellum deliberare non potuisset.sed hoc facis potuit deliberare. 3.q.3.c.offeratur. de hoc dixi supra de libel obla.c.pe.& sic patet, ꝙ vbi quis plene potest instrui per primum libellum,licet aliquid addatur quod nõ mutet naturam negotij,non habebit nouas inducias. Bernardus.

b ¶ Procedas, & ita quãdo appellatio frustratoria est, remittitur ad eum a quo appellauit.inf. de appel. cũ in ecclesia,& erit debitus, & in expensis debet condemnari,vt ibi dicitur.

Exposuit nobis.] Si post citatiõnẽ ad causam reus pro publica vtilitate vocetur, circumducitur peremptoriũ,& habebit nouas inducias. Ita communiter summatur, sed ista summatio est nimis generalis,

[2] Concor.l. furti.ff.de in lit.iur. & l. ab hostib.§. sed ꝙ singuliciter, & ibi gl.ff.ex qui. cau ma.

[3] Vñ alterna tiue dixit Ion.vel d.c., ꝙ nec tuc esset ... danda, quia & super possessionibus conueniebãt, & sic p toto negotio inducias habuerunt,& ideo super eo debuerunt deliberare. Io. And.

quid enim si causa non est ardua, & reperitur citatus in loco iudicij post expeditionem publicæ vtilitatis, vel fuit vocatus eo tẽpore quo iam deliberauerat, vel potuisset iam deliberare si voluisset? Certe teneretur respõdere: vt ibi is innuit ex rõne litteræ. Diuidit quia prima pars narrat factum. secunda: ibi, Nos igitur, interloquitur. & prima continet plura, vt in ea patet Abb.

re; nisi id in rescripto cõtineatur: nisi in casib. quos habes. ℣. de iudicijs. [lib. 6.] iuris esse ambiguũ, quæ est Innoc. iiij in concilio Lugdunensi.

[Glo. seq. recitat per quæstionem, an procurator rei simpliciter constitutus domum reuocet, vel declinet forũ, & tenet q̄ sic: quia, &c.

CASVS. Inter Bituricenses & Burdegalenses archiepiscopos vertebatur quæstio super iure primatiæ: papa citauit Burdegalensem archiepiscopum vt ad initiũ Quadragesimæ per se vel idoneũ rñsalẽ ad præsentiam suam accederet: quem terminum sibi peremptorium assignauit. Bituricen. archiepiscopo super iure primatiæ rñsurus postmodum vero dictus Burdegalen. pro subsidio Ro. ecclesiæ vocatus ad præsentiam dñi papæ personaliter accessit, dictus Bituricen. in curia constitutus postulauit instanter, vt Papa in negotio primatiæ pcederet. Burdegal. ad propria rediens quendam constituit procuratorem cum saluis exceptionibus sibi competentibus, in respondendo & defendendo omnia faceret, quæ ipsemet Burdegalen. facere posset. Bituricen. archiepiscopus petijt, vt dictus procurator responderet eidem: ille excipiendo proposuit, se ad hoc non teneri, quia pro alia causa, scilicet, pro publica vtilitate dictus Burdegalen. vocatus fuerat qualiter pro absente debuit reputari: & priuilegium reuocandi domum haberet, & adhuc non deliberauerat cum suffraganeis suis & alijs, quorum consilium causa ista requirit, nec habuerat tempus in quo ad vtrumque negotium potuerit esse paratus. Ex adverso fuit responsum qđ cum ipse prius vocatus fuisset q̄ per quæstione præmissa, non fuit intentionis Papæ primum mandatum per posterius reuocare, & tantum tempus habuit, vt bene potuerit deliberare super vtroque negotio: dñs Papa de consilio fratrum suorum dilationem adhuc sibi concessit vsque ad festum Natiuitatis Domini. Not. q̄ q̄ ad curiam Romanam vocatus est propter publicam vtilitatem eccle Rom. non tenetur tũc suis aduersarijs respondere, licet Papa sit ordinarius omnium, sed habet ius reuocandi domum.

† al. præceptis.

† Vide tex. in l. 1. & ibi gl. & doc. C. eo.

† al. præsentiam.

pus; & infra.

¶ Burdegalensi archiepiscopo dedimus in mãdatis, † vt super iure primatiæ, quã i eo & in prouincia sua dictus Bituricen. Archiepiscopus se hẽre proponit, ad initiũ proximæ præteritæ Quadragesime (qđ ei terminũ perẽptoriũ [a] assignauimus) p se aut per procuratorem idoneũ, se conspectui nostro præsentaret. † Cumq; postmodũ personaliter [b] vocatus pro ecclesiæ Romanæ subsidio, ad nostrã audientiã † accessisset: dictus Bituricenses archiepiscopus apud sedẽ Apostolicã constitutus, postulauit instanter, vt in eodẽ negotio procedere deberemus. Idẽ vero Burdegalensis archiepiscopus ad propria rediens, cõstituit pro se procuratorẽ in ipso negocio: qui (saluis [c] exceptionibus sibi cõpetentibus, in respõdendo, & defendẽdo, ac alijs) oĩa faceret, q̃ in propria erat psona facturus. Petẽte ergo archiepõ supra dicto, vt præfatus pcurator respõderet eidẽ: ille excipiẽdo pposuit, se ad hoc nõ teneri, cũ pro alia maiori causa, pro publica. s. vtilitate, [d] dictus Burdegalensis vocatus, pro absente reputari debuerat, † & reuocandi domum priuilegium † habuisset. Nondum etiam super hoc deliberauerat cum suffraganeis [e] suis, & alijs, quorum consilium tam ardua

c ¶ Saluis exceptionibus,] & ita protestatio valet. supra de electio. Cumana vbi de hoc, & ℣. quod metus cau. perlatũ alias si hoc non dixisset, videretur consentire vt responderet aduersario, nec haberet ius reuocãdi domũ, vt videtur. Sed certe cõtrarium credo. [1] si enim simpliciter constituisset illũ procuratorem, posset opponere exceptiones domino cõpetẽs: immo ad hoc tenetur: exceptio. n. quæ competit reõ, competit fideiussori. ff. manda. quia de mutua. alias est l. idemque. §. generaliter, & si scienter illã omittat, imputatur ei. ff. de excep. omnes exceptiones, & ff. de fideiuss. ex persona, & procurator ad ea omnia intelligitur cõstitutus quæ ad causam spectare videntur, arg. ℣. de offic. deleg præterea. & c. cũ olim. 1. & ff. de procura. ad legatum, & l. ad rem mobilem. & ita ad cautelam quandoque talia dicuntur, vtilior tamen est protestatio, vt cum aliquid proponitur protestatur sic, saluo iure meo. vel, saluis alijs exceptionibus mihi competentibus. ff. qui. mo. pign. vel hypo. sol. si debitor. §. 1.

† V de l. 3. ff. eod. §. 1. & beo. cũ gl. ff. pro soc. & l. 1. in fi. cum gl. ff. sol. ma.

† quasi dicat, cõueniri dẽt in terra sua.

1 Dixit Vincen. q̄ valet in hoc q̄ cõfessio facta omissa exceptione dilatoria non valet. ff. mã. diligenter, arctatur. n. & limitatur procuratio vel mandatũ. cũ alias cõfessio procuratoris noceat domino ℣. tit. 2. c. 1. non tñ tenetur menti ri. ff. mand. Quintus. vel ꝓut eũ est vtilis clausula ne videatur simpliciter cõstitutus, & sic cogatur illũ defendere, vel expone secũda eũ, saluis, i. si exceptiones quas saluat non fuerunt recipiẽde, faciat qđ ipse facturus erat: plenius de hoc vide Ioan. And. in nouel.

d ¶ Vtilitate.] cum enim Burdega. pro publica tantum vtilitate vocatus fuisset ad illum terminum, non debebat tunc conueniri, immo ius reuocandi domũ habebat. in Au. de san. epi. §. si vero episcopi. coll. 1. Itẽ pro alia causa iusta ius habet reuocandi domum. ℣. de fo. compe. c. vlt. vbi de hoc, & plures aliæ causæ sunt ex quibus ius reuocandi domum quis habet. ff. de iudi. l. 2. §. legatis. & 5. q. 2. cap. 1. & ideo induciæ prorogantur huic, vt dicit in fin. alias officium suum esset damnosum ei, quod esse non debet ff. de fur. si seruus communis §. quod uero. & ff. quemandmodũ testa. aper. sed & si. quis. & ff. quib. ex cau. ma. l. videlicet, & 4. quæstio. 3. §. venturis, nec debet damnum consequi vnde præmium meretur. j. de fideiuss. peruenit, & ℣. de renun. sane. Ber.

e ¶ Cum suffraganeis.] cum quibus, & etiam cũ capitulis cathedralium ecclesiarum debet deliberare, cũ eorum intersit. ℣. de ma. & obe. c. vlt.

ADDITIO. Vnde appellantur induciæ ad tractandu super iure primatiæ, vt sequitur & quia quod omnes tangit, ab omnibus debet comprobari, vel reprobari. sup. de offic. archid. ad hoc vel dic q̄ ideo dandæ sunt induciæ, scilicet propter causam superuenientem propter quam nouæ induciæ dandæ sunt. ff. de inter. actio. de ętate. §. ex causa alias dã ḍę nõ sunt sup. eo. c. secundo & tertio.

a ¶ Peremptorium.] Sic enim iudex propter distantiã viarum ex causa prima vice potest peremptorie citare supra de in integ. resti. tum ex litteris. in fin. & ℣. eod. c. 1. Ber.

b ¶ Personaliter.] cum quis personaliter vocatur per Papam. non sufficit mittere procuratorem. ℣. de ma. io. & obed. ca. vlt. & ℣ de do. & contu. cũ electi. arg. tamen alicui aliquod negotiũ personaliter cõmittitur nõ cõmittere non põt. s. de offi. deleg. quoniã Apostolica. §. is aũtẽ. & ℣. de rescrip. cum dilecta tñ delegatus non potest iubere partes, corã se psonaliter cõparere

a ¶ Nec

a ¶ Nec tempus.] scilicet ɪ sufficiens: ideo ampliantur induciæ super hoc, vt sequitur.

ɪ Hæ tresei glossulæ nō sunt ĩ vetustis exēplaribus.

b ¶ Imminere.] id est, intendere & deliberare. sic exponitur. 88. dis. consequens.

c ¶ Indulgendam.] ɪ s. suffraganeorū nomine; & ita intelligit. ṡ. de resti. in inte. coram, in fin.

DE FERIIS

¶ Viso supra de dilationibus, quæ dantur à iudice. videndum est de dilatione, quæ datur à iure; iō, &c. ita continuāt Gof. & alij. Vel dic, ꝙ feriæ largo modo sūt dilatiōes. iō, &c.

De ferijs causarū & alijs colendis, habetur 15. qō. 4. & de conse dist. 1. c. 1.

De feriis autē nuptiarum habetur 33. q 4. [illegible] as.

MNES dies] CASVS. Dicit hic qđ oēs dies Dominici sunt à vespera in vesperā feriandi, & ab omni opere seruili obseruandi: nec in eis mercatum, vel placitū fieri debet: nec aliquis ad mortem, vel ad pœnam sanguinis iudicari: nec sacramenta præstari debent, nisi pro pace vel magna necessitate. Not. ꝙ omnes dies Dñici sunt feriandi. Itē iudiciū mortis vel sanguinis die Dominico exerceri non dēt. Itē multa ĩ necessitate licēt, q̄ aliàs non licerent.

† al. primū

† Burchardus li. 2. decr. c. 81. Iuo par. 4. c. 10. & c. 1. eo. ti. in 1. ꝯpi. Et ꝓ intelligētia totius huius tituli de ferijs vide Couarruuiā li. 4. var. resolu. c. 19.

d ¶ Omnes dies Dominicos] Hic ṡ. eo. c. vlt. & C. eod. tit. oēs quod dicit de vespera sabbati nō seruatur quantū ad causas Immo pōt iudex procedere vsque ad illam horā, qua possit perficere qđ incūbit ante nocti tenebra. ṡ. de offi. deleg. cōsuluit, 2 Sed quātum ad celebrationem officiorum hoc dicitur. ṡ. c. proxi.

2 Idē Hos dicebat. Pe. & egi ꝙ in vigilia sancti vel die sabbati post vesperas nō debēt cāę audiri. Nec ob. dec. cōsuluit q̄ intelligenda ē de diebus ꝓ festis. Io. And.

causa requirit: nec tēpus a habuerat in quo ad vtrūque negotiū valuerit (sicut expediret) esse parat⁹. Sed pars altera econtra respōdit, ꝙ cū sup quæstione prædicta prius fuerit euocatus, nostrę intentionis non fuerat primū mādatum per posterius reuocare · tēporis quoq; spatiū habuerat tā prolixum, vt potuisset si voluisset, super causa deliberare prædicta, sicut fecerat cū quibusdam: & commode vtrique negotio imminere: b & infra.

¶ Nos igitur de consilio fratrum nostrorum, vsque ad proximū† vēturum festū natiuitatis Dominicæ, dilationem adhuc sibi duximus indulgendam. c

TITVLVS IX.

De ferijs.

¶ Ex † concilio apud Compendium.

¶ *Diebus Dominicis mercari litigari iudicari, vel iurari non debet, sed de vespera in vesperam debent celebrari.*

CAP. I.

Mnes dies Dominicos d a vespera in vesperam, cum omni veneratione decernimus obseruari, & ab omni illicito opere abstinere; vt in eis mercatum minime fiat, neq; placitum: neque aliquis ad mortē e vel ad pœnam iudicetur: nec sacramenta (nisi f pro pace, vel alia necessitate g) præstentur.

e ¶ Ad mortem.] maxime, quia nec aliqua causa tunc tractari debet. nisi pietas hoc suadeat ṡ. eo. c. vlt.

f ¶ Nisi pro pace.] pro pace quidē omni die iurari potest, cū sit opus pietatis 22. q. 1. oē quod. ar ṡ. e. c. cū.

g ¶ Necessitate.] puta pro fide, pro obedientia, pro fama. de elect. significasti. vbi de hoc.

ADDITIO. Et isti casus cum quibusdam alijs patent in his versibus.

Pax & fama. fi[illegible] reuerentia cautio damni:
Defectus veri, sibi p[illegible]: magna caueri.

QVoniam.] Tria sunt dicta. secundum. ibi; Diebus tertium: ibi Præterea. Abb. Sic.

¶ Alexander tertius.

¶ *Festorum principium & finis fieri debet secundum ipsorum magnitudinem, & consuetudinem regionis hoc, primo. In præcipuis festis & intra Pascha & Pentecostem, non fit solemnis genuū flexio. Si tamē tūc clerici, vel episcopi ordinentur, secundum ordinationis modum genua flectuntur hoc secundo Romana ecclesia speciale festū de Trinitate non facit. seruatur tamen de hoc cuiusque ecclesia consuetudo. hoc tertio.*

CAP. II.

QVoniā † in parte: & inf. ¶ Licet scriptū † sit, h de vespera in vesperā celebrabitis sabbata vestra: festorū tñ principiū & finis, iuxta eorū qualitatem, & diuersorum regionum cōsuetudinem debet attēdi: & sicut magnitudo dierum exigit, prius i inciperc & tardius terminari, & infra. ¶ Diebus autē Dominicis, & alijs præci-

CASVS. Primo dicitur ꝙ in festis celebrandis, dierum magnitudo & regionis consuetudo attendi debet. Secundo dr. ꝙ dñicis diebus, & alijs præcipuis festiuitatibus, & Pasca vsq; ad Pentecostē nullus debet flectere genua nisi ex deuotione velit in secreto. Tertio dr ꝙ in consecrationibus episcoporū, & ordinationibus clericorum, consecrans & consecratus tantum genua flectere debent. Quarto dicitur, quod festum sanctæ Trinitatis secundum diuersarum regionum consuetudines, diuersis temporibus anni celebratur, ecclesia siqui dē Romana festū S. Trinitatis aliquo tēpore specialiter non celebrat, [illegible] singulis diebus Gloria patri, &c. & similia dicant ad laudē Trinitatis. Not. ꝙ consuetudo regionū in festis celebrandis debet attēdi. Item consuetudo Ro. eccl. non est semper in omnibus seruanda.

h ¶ Scriptum sit.] ergo ita seruandum est 6. quæstio. 3. scriptum est. ff. qui & à quibus ma. prospexit.

[Glo. seq. ponit 5. diuersos modos, quibus dies incipitur & finitur.]

i ¶ [illegible]s incipere.] dies incipit & terminatur diuersis horis diuerso respectu: incipit in vesperis quātum ad officij celebrationē, vt hic, & canonicam computationem 3 fictione iuris 75. di. tin. qđ a patribus. quo ad iudiciū incipit in mane, & terminatur in fine diei, ante noctis tenebras. ṡ. de offi. dele. cōsuluit. & in auth. de iud §. sedebunt coll. 6. quo ad contractus media nocte terminatur & incipit, vt in decr. consuluit. & ff. eo. tit. more. quo ad eiun cannū post cœnā de conse. dist. 3. de eiu quantū ad obseruationē treugæ in ortu solis ṡ de treu c. 1. & ſm consuetudinem locorum consideratur hoc 75. dist. vtiram.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cō pil. & ꝓ intellectu [illegible] de Mar[illegible] ab Azpilcueta in Enchiridio d̄ ora. & horis cano. c. 4.

† *Gene. 2. Exod 6. & 20. Leui 23. Num 28. Deu. 5.*

3 Q[illegible] quo ad ordinandum mane cōiungitur [illegible] literas. Io. And.

puis a festiuitatibus, siue inter Pascha & Pentecosten, genuũ † flexio nequaquam debet fieri, nisi aliquis ex deuotione id velit facere in secreto. b ¶ In consecrationib. † aũt eporum, & clericorũ ordinationibus, cõsecrãs & cõsecratus tñ, genua flectere possunt: ſm q cõsecrationis modus requirit. ¶ Praeterea festiuitas sanctae Trinitatis secundũ consuetudines c diuersarum regionum a quibusdam consueuit in octauis d Pentecostes, ab alijs in Dominica prima, ante aduentum Domini celebrari. Ecclesia e siquidem Romana in vsu non habet, q † in aliquo tempore huiusmodi celebret specialiter festiuitatem, cum singulis diebus Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, & cetera similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis.

¶ Idem Triburien. archiepiscopo. †

¶ *Propter necessitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi seruili intendere, maxime circa rẽ tempore perituram hoc dicit.*

CAP. III.

Licet † tam veteris, q̃ noui testamenti pagina, septimũ diem f ad humanam quietem specialiter deputauerit: & tam eum quã alios dies maiestati g altissimę deputatos: necnon natalitia sanctorũ martyrũ h ecclesia decreuit obseruanda: & in his ab omni opere seruili cessandum, & infra. ¶ Indulgemus vt liceat parochianis vestris, diebus Dominicis, & alijs festis (Preterquã in maioribus i anni solemnitatibus) si alecia K terrę se inclinauerint, eorum captioni, ingruente necessitate intendere, ita q post factam capturam, ecclesijs circũpositis, l & Christi pauperibus, congruam faciat portionem. ¶ Clemens iij. alias Caelestinus.

¶ *Tres septimanae, quibus canon prohibet fieri nuptias, ante festum Ioannis Baptistae non continuantur festo, sed intelligitur de septimana Ascensionis cum duabus sequentibus.*

CAP. IIII.

Capellanus † tuus (fra-

a ¶ Precipuis.] quae enumerantur de consec. distin. 3. cap. 1. & ſ. eod. c. vlt. [Glo. seq. signat contrarium.] b ¶ In secreto.] ar. ptra, 30. di. c. vlt. & 75. dist. scire. sed illa ptraria intelligunt cũ determinatione istius. c ¶ Cõsuetudines.] simile 12. dist. illud. & c. illa. & 76. di. tin. vtinã & ſ. de sepultur. certificari. & sic consuetudo cuiuslibet loci seruabitur. Glo. seq. cum seq. duo cõtraria signat.] d ¶ In octauis.] arg. ptra eod. cappellanus. vbi dr q Pentecostes caret octauis. e ¶ Ecclesia siquidẽ Romana] sic est argu. q consuetudo Romanae ecclesię nõ est ab alijs obseruanda argu. 11. dist. quis nesciat. argu. contra 12 distin nouit. & c. non decet. Ber.

Licet tã veteris.] Praeter necessitatem diebus festis piscari licet, seu licet intendere rei tempore periturae. Et primo ponit diuinum praeceptum. Secundo propter necessitatem dat indulgentiam contra illud, cũ determinatione: ibi, Indulgemus. Abb.

CASVS. Diuiditur hic, q licet tam in veteri quam in nouo testamento, septima dies data fuit ad requiem, & ecclesia festa sanctorum martyrum decreuit obseruanda: indulget tamen dominus papa quibusdam piscatoribus, quod diebus Dominicis, & alijs festis minoribus ingruente necessitate possint capturę piscium intendere: ita q de captura illa ecclesiis circũscriptis, & pauperibus congruam faciant portionem. Not. q dies Dominicus deputatus est ad requiem. Item necessitas facit licitum quod alias est illicitum.

f ¶ Septimum diem.] vetus testamentum ad litterã pręcipiebat sabbatum custodiri. Noua vero spiritualiter illud seruat, primam diem pro septimana celebrando. 2 sicut enim carnalia sacramenta ad litteram seruare non possumus: ita nec sabbatum ad litteram licet seruare de conse. dist. 3. peruenit ad me.

g ¶ Maiestati] infra, eod. cap. fina. & C. eod. omnes dies.

h ¶ Martirum.] infra eod. cap. fina. & de cons. distin. 3. cap. 1.

i ¶ Maioribus.] vt puta natiuitatis Domini diei Epiphaniarum, Paschatis, Ascensionis Domini, & Pentecostes.

K ¶ Alecia,] genus piscis est, & raro & certis diebus apparet, ideoque propter necessitatem facilius indulgetur Dominicis diebus, vt captioni intendant, sic enim propter necessitatem vel pietatem posset eodem die iudicium exerceri. infr. eo. c. vlt. & ff. eo. tit. c. solet. 3. & l. penult.

l ¶ Ecclesijs circumpositis.] quibus propter eandem necessitatem congruam faciant portionem, & praecipue illis in quarũ territorio captio facta est: quia quasi decimae praediales esse censentur: vnde saltem pro decima parte eis soluãt. infr. de decim. ad Apostolicae.

Capellanus.] cõmunis diuisio, secunda: ibi, Quia ergo. Abb. Sicu.

CASVS. In canonibus dr, q nuptiae celebrari non debent in tribus hebdomadis ante festum beati Ioannis Baptistae. Quidam dicebant septimanas illas sine aliqua interpolatione continuandas ipsi festo: Alii volunt facere interuallum inter ipsum festum, & illas hebdomadas: & ob reuerentiã festiuitatis Pentecostes fuisse statutum: quae festiuitas Pentecostes solet in septimanis ipsis interuenire quandoque: & sic a tribus diebus Rogationum, ante Ascensionem Domini vsq; ad octauum diem post Pentecosten, computatis illis septimanis illo tantum temporis spatio nuptias celebrari non permittunt: postea vero nullatenus nuptias impediunt celebrari: quaesiuit quidam episcopus per capellanum suũ quae istarum opinionum melior esset. Respondet Papa, q consuetudo est Rom. ecclesiae, vt quocunque tẽpore matrimonium contrahitur, per consensum legitimum de praesenti: tamen a septuagesima vsque ad vij. diem post pentecostem nuptiae celebrari non sinuntur: & postea sine differentia celebrantur, siue sint tres septimanae vel plures ante festum beati Ioannis: & ideo posterior sententia melior & subtiliori ratione iuuatur, & siue secundum canones a Septuagesima vsque ad octauam Paschae, siue post vij. diem festi Pentecostes nuptiae suspendatur in Dominica quae sequitur, & deinceps licite celebrantur. No. quod illa sen-

1 Et ibi nõ peddit, quare his dieb. nõ sit genũflexio I. An.

† Genuũ flexiones qũ & qualiter fieri debeant, vide Burcar. du 1. 13 c. 3.

† al † cõsecratione.

† al. vt.

† In plerisq; antiqs codicib, epo, legitur, nõ archiepo.

2 Verbũ, celebrãdo, deest in veteribus codicib.

† Ca. 1. eo tit. in cõpil. & p intelligetia vide q̃ copiose tradit Arnald Albertin in Rep. de hęr. lib. 6. q. 12. 5. quint erro n. 23. & seq. & Couarru. lib. 4 variar. resol. c. 19. nu. 4.

3 Sequit ẽt mellis & vindemiarũ tẽpore ius dici d rebus q̃ tpe vel morte periturae sunt. Io. An.

† Cap. 4. eo. tit. in 2 cõp. & vide Burchardũ. lib. 13. dec. c. 21.

In oĩbus [m]anuscrip. [l]egitur heb. [do]madis.

Vox natiuitatis, de[es]t i antiqs. [&] i codice [B]arbatię ita [le]git hæc pe modus, nuptias trib. hebdomadis ante festiuitatē B Ioãnis Baptistæ, minime, &c.

illa sentẽtia semper debet obseruari, quæ meliori ratione & subtiliori innatur, Item cõsuetudo Romanæ ecclesiæ debet seruari.

a ¶ Statuta canonica.] 33. q. 4. no oportet, 2.

b ¶ Continuandas.] ipsi festo B. Ioannis.

c ¶ Alij vero.] in his vero quæ ad solemnitatē spectant, diuersa tenere non est peccatum: quia vnaquæque prouincia abundat in suo sensu. 79. dist. vtinā. & 12. dist. illud. & c. illa. & ĩ. de sepul. certificari. 12. di. nouit.

d ¶ Quocunque tempore.] Et ita quolibet tempore potest matrimonium contrahi: sed nuptiarum solemnitas tantum his diebus (ne carnaliter coniungantur) prohibentur, simile ĩ. de matrimo. contract. contra interdictum ecclesiæ. c. 1. & secundum hoc intelligitur 33. q. 4. nõ oportet, 1. & 2. & ca. seq.

†Vide cõci. Trid. se 14. in doctrina de sacra. matrim. cã. 11. & ad ses. de refor. matr. c. 10. concil. Laodicẽ. c. 52.

ADDITIO. Vade versus.

Eccl sia vetitum nec non tempus feriatum,
Impedit iun[g]i: permittunt facta teneri.

e ¶ Consensu legitimo.] s. mutuo: quia solus consensus facit matrimonium, 27. q. 2. sufficiat. & ĩ. de sponsalibus. c. si inter virum & vxorem 1.

† De hac re vide qd postremo sãcit ierit conci. Trid. ses. 14. in decre. de refo. matri. cap. 1.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem.]

f ¶ Subtiliori.] Subtilitas hic commendatur: sed alibi non excusat errantes in fide 24. quæstio. 1. schisma. Alibi etiam subtilitas perniciosa est, C. ad Trebel. sancimus. & sup. de iud. dilecti. & c. examinata. nec de apicibus iuris est disputandum. ff. mand. si fideiussor. §. quædam.

† al. ad septimum diem.

1 Cõcor. tex i. l. 1. § hui⁹. ff. de iust. & iure.

† al. post septumũ diẽ.

Conquestus.] Diuiditur: qa duo

ter episcope) coram nobis ex parte tua proposuit, quod cum statuta[a] canonica declarent, nuptias tribus septimanis † ante festum natiuitatis† beati Ioannis baptistæ minime celebrari debere, quidã hebdomadas illas, absq; interpolatione cõtinuandas[b] intelligũt. Alij[c] vero inter festum & ipsas volentes facere interuallum, illud tñ dicunt ob reuerentiam festiuitatis Pẽtecostes fuisse statutum: quæ in septimanis istis solet interuenire qñque: & sic a tribus diebus rogationum ante Ascensionem Domini inchoantes, vsq; ad octauũ diem post Pentecosten (illis hebdomadis computatis) illo tantum spatio téporis celebrari nuptias † non permittũt, earum celebrationem ab inde nullatenus inhibentes.

¶ Quia ergo consulti fuimus, vt istarum opinionum potior videatur: nobis & fratribus nostris apparuit, ꝙ licet ea sit Romanę ecclesię cõsuetudo, vt quocunq;[d] tempore matrimoniũ contrahat†; cõsensu[e] interueniẽte legitimo de pñsenti: quia tamen a Septuagesima vsq; ad septem† dies post Pentacosten celebrari nuptiæ nõ sinunt, & postea ẽt tribus septimanis vel pluribus ante festiuitatẽ sancti Ioãnis, sine differẽtia celebrãtur: posterior sñia meliori & subtiliori[f] nititur ratione, & sine sm canones a Septuagesima vsq; post octauas Paschæ; siue iuxta cõsuetudinem ecclesiæ Romanæ vsq; post† septẽ dies festi Pentecostes (ꝙ caret octauis) nuptiæ suspendantur; in Dominica q̃ sequitur, & deinceps possunt licite celebrari.

¶ Gregorius nonus.

¶ In ferijs introductis in honorem Dei & sanctorum nisi ob necessitate vel pietatẽ iudicium exerceri non potest etiam de consensu partium. ferijs tamen introductis fauore hominum partes renunciare possunt.

CAP. V.

Conquestus est nobis & infra.

¶ Quamuis non prorogari, sed expediri † debeat questiones; debet tamen iudicialis strepitus diebus conquiescere feriatis, qui ob reuerentiam Dei noscuntur esse statuti; scilicet † natalis Domini, sancti Stephani, Ioãnis Euangelistæ, Innocentium, sancti Siluestri, Circuncisionis, Epiphaniæ, septem diebus Dominicę Passionis, Resurrectionis cum septem sequentibus, Ascensionis, Pentecostes cum duobus† qui sequũtur, natiuitatis Ioannis Baptistæ festiuitatum omnium Virginis gloriosę, duodecim Apostolorũ, & pręcipue Petri & pauli, beati Laurẽtij, dedicationis beati Michaelis, solemnitatis omnium Sanctorũ, ac diebus Dominicis, ceterisq; solemnitatibus, quas singuli episcopi in suis diœcesibus cum clero & populo duxerint solẽniter venerandas; qui-

continet dicta. secundum eum: ibi, Licet diebus. Abbas.

CASVS. Quęsitum fuit, qui essent illi dies quibus ob reuerentia Dei iudiciorũ strepitus conquiescere debet: & vtrũ partes renũciare valeãt ferijs illorũ dierum? Rñdet Papa, ꝙ licet non prorogari, sed expediri debeãt quæstiones: tñ diebus illis qui ob reuerentiam Dei statuti sunt, iudiciorũ strepitus conquiescere debet, & enumerantur hic dies illi; & illis vtique diebus solemnibus vsq; adeo ab huiusmodi conuenit abstinere, ut etiam partibus consentientibus, nec processus tunc habitus, nec sententia dieb. illis promulgata valeat, nisi necessitas vrgeat uel pietas suadeat; illis autem ferijs, quæ gratia messium vel vindemiarũ introductæ sunt, possunt partes renũciare vt tunc iudicia [illegible] valeat. Not. ꝙ ferijs introductis ob reuerentiam Dei, nullus potest renũciare, nisi necessitas vel pietas aliud inducat. Item necessitas vel pietas non est sub lege. item aliis ferijs potest renunciari.

† al. debeat

g ¶ Non prorogari.] infra de do. & contu. sinem & c. venerabilis. & C. de iudi. properandum. circa prin. & boni pręcoris est lites diminuere. ff. si cert. petatur. quidam, & ĩ. de re iudi. iurgantium. nec permittere debet prætor partes ad arma vel rixam venire, quas potest sua iurisdictione cõpescere. ff. de vsufruc. l. si cuius. §. æquissimum.

† Pro intelligẽtia, & de veritate huius textus aduersus hæreticos vide Thomã Vvaldẽsem lib. 1. c. 142. pe sacramẽtalib. adde Arnaldũ Albertinũ rubri. de hær. li. 6. q 12. §. quintus erro: n. 23. & seq. & Conua. ruina li. 4. c. 19. vari. resoluit.

† al ita: cũ duobus diebus, q̃ subsequuntur.

[Gl: seq. tractat de triplici feria solẽni, subdẽs, ꝙ feriæ introductæ fauore hominum renunciari possunt. & ex causa eo tempore procedit.]

a ¶ Quibus.]

a ¶ Quibus vtiq; solemnibus ferijs.]not. q feriæ dierum pcedētium introductę sunt ob reuerentiam Dei, vt hic dicit in prin. & C. eo ti. omnes dies. & l. dies festos. & solemnes feriæ appellantur. Aliæ etiam feriæ dicuntur solemnes ob reuerētiā principis & honorē: vt dies natiuitatis suæ: vel dies principij de imperio. C. e. omnes. Item & aliæ feriæ dñr solemnes vt tps messium: & tēpus vindemiarū, de quib. hic inferius sequitur. & ff. eo. tit. l. 1. q istæ ferię inducuntur ad requiē laboris, 1 vt quiescant tunc homines à causis: & istæ ferię inducuntur varijs tempori b. sm diuersitatem locorum: qa qdam tardius colligūt messes siue vindemiam: quidam citius. ff. eo. l. præsides. Ferijs, introductis ob reuerētiā Dei partes renunciare non possunt, vt hic dicit expresse: alijs autem ferijs introductis ob fauorē hominum bene possunt partes 2 renunciare, vt hic in fi. con pelli tñ nō possunt nisi in casibus. s. de iud. significauerunt. & ff. e. l. 1. § vlt. & l. seq. alias non valet ... ff. cod. l. 1. & istæ feriæ oēs continuæ sunt, & computātur in anno vel biennio appłonis prosequēdæ, & quolibet die feriato pōt qs appellare, sed non psequi appellationē. C. eo. l. j. tpe messium vel vindemiarum quiq; cōpellūtur aliqui ad iudicium venire. s. de iud. c. vl. saltem vt litē contestētur: puta, si actio vel res sit tpe peritura, puta, actio, furti, iniurię, dāni, & aliæ, vt s. de iud. significauerunt. & ff. eo. tit. l. fi. §. sed excipiuntur. l. 2. & 3. Ea vero quæ pertinent ad pacē vel cōcordiam, quolibet die feriato possunt expediri. C. eo. l. vl. puta, trāsactiones, pacta, vt ibi.

1 Alias causas habes in tex. & in gl. 11. q. 4. placita. in fin. Io. And.

† Apertino Alatano. Alterañ.

2 Etiam extra iudiciū: puta, in instrumento contractus, & et tacite, puta, scienter recipiendo talē terminū. de his in Spe. eo. ti. & fi. licet valeat hęc renunciatio quo ad partes non tñ tūc cognet testes: vt ibi. & no. C. eo l. omnes. in vl. gl. Ioan. And.

bus a vtique solemnibus ferijs (nisi necessitas b vrgeat vel pietas c suadeat) vsque adeo conuenit ab huiusmodi abstinere, vt cōsētiētibus ēt partib. nec processus habitus teneat, de sententia, q̄ contingit diebus huiusmodi pmulgari. ¶ Licet diebus feriatis, qui gratia vidmiarū vel messiū ob necessitates hominum indulgētur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate.

TITVLVS X.

De ordine cognitionum.

¶ Clemens iij. Alatrino † episcopo.

¶ *Contra mulierem vendicantem aliquem in maritū, admittitur exceptio consanguinitatis; quæ prius discutiēda est, quam super matrimonio pronuncietur: & sufficit super ipso principali pronunciare h.d.*

b ¶ Necessitas.]puta si esset res tpe peritura. exempla plura habes ff. eo. l. 1. 2. & 3. & ubi res celeritatem desiderat ff. de damno infec. l. 1.

c ¶ Pietas puta causa debilium: vel miserabiliū psonarū: qa in operib. misericordiæ dierum distinctio 3 non est hñda. argumenta 76. di. c. vtinam & de consec. dist. 5. nunquam. & summa est ratio, quę pro religione acit. ff. de relig. sunt personæ. in fine Bernardus. Vnde versus.

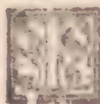
Hæc faciunt causas festis tractare diebus,
Pax scelus ... missum manumissio res peritura.
Terminus expirans mora testis abesse volentis.
Cumque potestatis patria ius filius: extiti.

3 Prosper lib. epigrā. ...: Non recto seruāt legalia labbata cultu. Qui pietatis opus credit in his vetitum. Io. And.

DE ORDINE COGNITIONVM.

¶ Quia lite contestata, præstito iuramento datis dilationibus ab homine & a iure, solent rei suas quæstiones proponere: de quibus quo ordine sit cognoscendum posset merito dubitari: & ideo, &c.

De hac materia habetur 2. q. 2. & 3. q. 2. & q. 1. Abb. Siculus.

Ntelleximus.]De peremptoria exceptione ante sniam iudex cognoscit: sed sufficit sup principali pronunciare. Communis diuisio. secunda. ibi. Inquisitioni. Ab.

CASVS quædam mulier petebat quēdam in virum. induxit testes ad probandum suam intentionem. Vir timens sibi fieri præiudicium p testes illos, exceptionem consanguinitatis obijcit: p quam, petitionem mulieris repellere intēdebat: quærebat an primo esset de impedimento consanguinitatis agendum, q̄ sup cā matrimonij sentētia proferatur? Rñdet lex, q exceptione consanguinitatis pbata, principalis qō est perempta; & ideo de ipsa est antea cognoscendū, q̄ ad diffinitionis articulum procedatur. quo cognito & probato, vir ab impetitione mulieris debet absolui. No. q exceptio perēptoria ante sniam opposita dēt examinari & cognosci de ea ante q̄ snia sup principali qōne ferat, qa ex illa apparebit qualiter deat formari sententia. Item super exceptione peremptoria siue incidenti. nō pnunciatur. sed super principali quæstione.

† Ca. vnico eo. tit. in 1. compi.

CAP. I.

Ntelleximus † q cum quædam mulier, peteret quēdam in virum, testes ad suæ intētionis assertionem induxit; p quos pars viri futurum sibi piudiciū metuēs, exceptionē cōsanguinitatis obiecit, ex qua itēdit petitionē mulieris elidi; & if. ¶ Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod cum exceptione probata, quæstio principalis perimatur ante, est cognoscendum d de

Gl. seq. super qōne, an in his, quæ occurrunt inter litem, sit pronunciandum: primo ponit. opi. Bulgari, q non, & inducit tres leges Mediam Ioan. & Azo. dissentientium: & hanc ... boat respondendo L. Pla. & M. contra solu. alleg. decre cum Io. cui duplicitur respondet:

d ¶ Cognoscendum.] ex hac decre. colligitur manifeste, q cum reus in modum exceptionis aliquā exceptionem obijci. actori, de illa incidenti tantum cognosci debeat, fundata intētione actoris primo. C. de proba, exceptionem, & C. de excep. ... quidem & non sententiari super ea, sed tantum super principali pronunciandum sit. Super hoc fuit diuersitas inter doct. Bulgarus dicebat q super incidēti quæstione siue exceptione pronunciari non dēt, sed tantū cognosci de ipsa, sed super principali solummodo, quia eo ipso quod pronunciatur super principali quæstione, satis intelligitur esse pronunciatum sup incidenti p quandam cōsequentiam: & hoc dicebat per leges illas, C. de ordi iud. l. 1 & l. 2 & quia ibi dicitur; ad officium iudicis pertinet vniuersam incidentem quæstionem examinare: quoniam non de ea pronunciat, sed de hęreditate C. de or cog. l. 2. 2 rñ. & C. ad Iul. de adul. qm Alexādrum & C. ad leg. Fab. de pla. l. præses, pñncię N. & P. dicebant q super hac sēp dēt pronunciari. ff. de in l. de ... & j. de cau. pos cum sup & ff. de mi. in vtile. & ff. de præ. l. 3. & ff. de lib. cau. liberis. §. vlt. nisi impediatur propter conditionem suæ personæ: quia est pedaneus iudex, vt C. de iud. quoties. vel conditionem rei: vel qa pupillus est cui mouetur qo status incidenter, tunc non pnunciatur super cā

Exceptio si obiciatur, an sup illa sit pronunciandum.

ipsa, quā ad diffinitionis articulum procedat, quo facto, virum ab impetitione mulieris (prout exposcit ratio iuris) absoluas.

¶Innocentius tertius episcopo Narmarineñ.†

¶ Si reus contra actorem spoliatorem spoliationem opponit, aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata, respondere non cogitur, sed per hoc non restituitur, aut agendo & tunc simul vtraque quæstio terminatur & ea probata restituetur.

CAP. II.

CVm † dilectus filius abbas de Ferentino,† de nobilibus viris dominis de Arione † deposuerit quæstionem, quod manu armata, a & cum

- Hoc sequitur Innocentius ĩ decretali cũ inter R.§.de ele.

† Narmeñ. Nouariensi. Variceñ. Mariñ.

2 Et sic oritũ ex circunstãtijs negotij ẽm Goffr. & hẽnt uetustiorẽ cãm, s.ante iudiciũ cæptum quod uerum est cõiter, nã & post iudiciũ ceptum posset fieri pactũ de nõ petẽdo, quę est incidens. & prius potuisset excõicari actor vel testis, uel res spoliari. ʒ c. proxi. q̃ est emergens. Io.And.

3 Intelligas hoc specialiter dictũ de exceptione præuaricationis, qa ꝓnũciatio ꝙ ille fuerit pṽaricator, nõ audiet amplius ꝯ illum, ut ff. de pũar.l. 3.nõ aũt hoc intelligas in omnibus dilatorijs, ẽm Abb. Io.An.

status, sed super hæreditate. C.de ord.iud.l. 1.Dñs Io. & Azo 1 cũ eo distinguit, & bñ inter quæstiones siue exceptiones incidentes, & emergentes. Incidens quæstio dr̃ quę competit reo ante litis contestationem, 2 puta, pactum de non petendo, res iudicata, delatio iuramenti, consanguinitas, quæ obstat matrimonio: vel aliud quodcũque impedimẽtũ perpetuum, & consimilia. In his.n. obtinet sñia B. quia nõ pronunciatur in his, sed super principali, ut h c expresse apparet: & in his nõ pronũciatũ nisi qñ ciuilis incidit in criminali. uel cꝯ. 3. q. 11.§.aliqñ uersi. qui confitetur. & C.ad l. Iul. de adul. cũ Alexãdrũ C.ad l.Fab.de plag.ꝑses prouincię. & cꝯ.cũ ciuilis ciuili ꝑiudicat.ʒ.eo.tuã.& 3.q.11.§ si de hæreditate ʒ.qui f. sint leg.lator. Emergentes dñr illæ, quæ competũt & emergunt in lite: puta, an dilatio sit danda, an nõ: an talis testis sit recipiendus uel nõ: an talis positio uel interrogatio faciẽda sit vel ñ: uel utrũ aliquis sit in possessione libertatis uel non: & in istis emergentibus obtinet sententia M.& P. & sic intelligitur lex illa.ff.de libe.cau. liberis.§.ult. & in istis pronunciari debet. aliàs non posse procedere iudex in principali, nisi in his pronunciaretur, & sic intelligitur l.de qua re.ff. de iud.& decre.cum sup. Vel dic de quare cognouit, uerum est principaliter Ad illam l.intra utile. uidet ꝙ ibi non fuit pronunciatum super incidenti, sed super ætate, & est speciale: uel ut restitueretur in integrum ratione ætatis fuit pronunciatum: & ita ꝑ consequentiã sup ætate pronũciatur. Ad legem illam.ff.de præuaricator. dicunt, ꝙ speciale est ibi. Vel dicas, quod necessarium est ut ibi pronuncietur de præuaricatione antequam admittatur ad accusationem: & in modum replicationis illud obijcit, & quia illud competit ante lit.contest.tñ ideo ꝓnũciandum est, & in hoc est simile exceptioni dilatorię; qa in hoc ante litem contesta.debet opponi. & io dẽt pronunciari super illa sicut in dilatorijs ante lit. contest. pronunciat: & postea est peremptoria. 3 Argu. ꝯ. ʒ.de fide instru.cum Ioannes.ibi; pronunciat Papa sup exceptione incidenter proposita ĩ cã appellationis. Ratio ibi põt assignari: quia cum non pronuncietur in cã appellationis directe sup principali quæstione, sed tantum cõfirmatur, uel infirmatur sñia, pronunciari dẽt sup incidẽti quæstione proposita in cã appellationis: uel si pronunciatur super talibus; non est contra substantiam ordinis iudiciorum, & super incidenti sine peremptoria exceptione pronunciatur. § de elec. cum dilectus. ad fi. illa exceptio nr̃ potius incidens q̃ emergens. Et idem etiam potest dici in l. intra utile quod pronunciatum fuit super incidenti quæstione, scilicet super ætate, nec propterea ius offenditur, nec est contra ordinem iuris ꝙ ibi pronũcietur super ætate, quæ fuit incidens quæstio, nec dicitur in iure ꝙ talis sententia non teneat.

ADDITIO. Differentia euidens inter quæstionem incidentem & emergẽtem põt haberi ꝑ hunc uersum.

Incidens perimit: emergens quæstio differt.

CVm dilectus.] Sunt duæ partes. In prima facti & processus narratio. In secunda iudicis interlocutio: ibi, Nos autẽ. Itẽ prima subdiuiditur ĩ tres. Prima proponit actoris petitionem. Secunda ibi. Et citra rei exceptionẽ. Tertia: ibi, Verũ, actoris replicationẽ. Itẽ secunda principalis facit duo, qu a primo interloquitur diuidens duo membra. primum ibi, Cum ea ẽm: ibi, Sed secundum ibi, Verum declarat interlocutoriam, probans id ꝑ duo similia, primum. ibi, Quemadmodum secundum: ibi, Testes etiã. Abb. Siculus.

CASVS. Abbas de Ferẽtino accedẽs ad præsentiam dñi Papę, conquestus fuit nomine monasterij sui, de quibusdã nobilib. dñis de Arione, ꝙ ipsi manu armata & cũ exercitu, ad castrum monasterij veniẽtes, monasteriũ ipsum damnificauerunt in prædis animaliũ & reb. alijs, de quibus iustitiam sibi fieri postulauit ex parte dictorũ nobiliũ in modum exceptionis citra litis cõte. fuit rñsum, ꝙ milites ipsi ꝑ dolum & uiolẽtiam ipsius abbatis amiserãt castrum suum, qđ ipsi & progenitores ipsorum tenuerãt & possiderant in quiete, petentes illud sibi restitui, priusq̃ petitionib. abbatis rñderent, cum testes haberent ꝑsentes, ꝑ quos incõtinẽti intentionem suã probare volebãt: ex parte abbatis fuit taliter replicatum ꝙ ab ipso restitutio peti, nõ poterat, q nõ fuerat spoliator, statim cũ castrũ illud, ad ꝓprietatẽ monasterij ꝑtineret, qđ nõ diffitebãt pars aduersa: vnde cũ ad ipsum monasterium res sua redierit ab alio possessa, dẽt retẽtionis cõmodũ obtinere, ẽt post tpa lõgiora, & iudiciũ restitutoriũ ꝯtra spoliatorẽ tñ ꝯpetit. Dñs Papa his & alijs intellectis, distinguit hoc modo: vtrũ spoliationis qõ ab illis nobilibus obiecta sit in modũ actionis ad restitutionẽ petẽdã, an in forma exceptionis ad intẽtionẽ aduersarij repellendã. Si enim sit ꝓposita, in modũ actionis, tũc intelliguntũ mutuæ petitiones se tãquã diuersæ minime ꝯtingẽtes & ẽm regulã illã: Qui prior appellat, prior agat, illa qõ quæ primo ꝓponit, prima dẽt tractari, & vicissim tractatæ, eadẽ dẽnt sñia terminari: Sed qa illa qõ fuit à ꝑdictis nobilib. in modũ exceptionis ꝓposita, interloquendo pronũciat, vt ꝓbationes eorum sup ipsa exceptione primitus audiantur, & ea probata abbati rñdere nõ compellant, donec restituãtur ab ipso, qa spoliatus ante restitutionẽ, suo spoliatori rñdere non cogit, sed spoliatione in modũ exceptionis tñ ꝓbata, ñ est pp hoc restitutio faciẽda; sicut si ĩ modũ exceptionis crimen testi opponit, vt à testimonio repellat: & si crimen contra testẽ ꝓbatum fuerit ciuiliter, non iõ sibi pena ordinaria dẽt infligi. sed testimonio eius credi non dẽt: & hoc cõtingit, qa in ipsum accusatio non procedit, & inter infames quasi ex falso testimonio ñ ꝯnũtur quorũ testimoniũ reprobatur. Nota, q̃stio spoliationis duobus modis põt opponi ꝯtra suum spoliatorem. in modũ actionis, & sic sunt duæ petitiones: & simul tractandæ. & in hoc non est priuilegiata qñ ambæ sunt restitutoriæ. Itẽ in modũ exceptionis: & ẽm hoc non tenet aduersario rñdere, spoliatione probata, quocũq; modo agat spoliator. Itẽ nota regl. Qui prior appellat, prior agit. Itẽ spoliatus suo spoliatori ante restitutionem non cogit rñdere. Item cum crimen ciuiliter probatur, testis non punitur pena ordinaria, sed solummodo à testimonio repellitur. Item ex modo agendi formari debet sententia.

† Ca. un. e.ti.in 3. cõpil.

† Ferẽ.illo. Ferentisio.

† Arione.

a ¶ Armata.] illa vis q̃ fit cum armis, publica est: quę vero sine armis priuata est. in I. de pub. iud. circa fin. §.item lex Iulia de vi pub. & ff.de vi pub.l.1.vnde illi plus peccauerunt. Vnde versus.

Vis, pri-

Vis priuata reum deponit ab ordine rerum:
S. d. exportatur si vni armata probatur.

a ¶ Exceptionis.] ergo qui excipit, non contestatur litem. & hic patet quod qui negat, non excipit. ergo q excipit, non confitetur. ff. de excep. non vtique. & j. de exce. cum venerabilis.

[Gl. seq. obijcit, q delictum, &c.]

b ¶ Ipsius dolū.] sed quare debuit nocere ecclesiæ dolus abbatis, siue violentia: cū delictū personæ, &c. 17. q. 6. si epm? 1 Sed hic totus conuentus consenserat abbati, vel ab initio, vel ex post facto. argu j. de restitu. spol. cum ad sedem in fi. sed ratihabitio in maleficio 2 retrotrahit, & mandato compara- tur ff. de ui & vi ar- ma. l. 1. §. sed & si cū quis.

1 Concor. tex. in l. sancimus. cum vulgar. C. de pœnis.

2 Violentiæ vel electionis, vt patet in l. seq. Ioā. And.

c ¶ Incontinenti.] hoc multū faciebat ad hoc vt restituerentur. j. de resti. spol. literas. & j. de testi. venies.

d ¶ Retentionis.] 16. q. 3. c. placuit. versi. q si mala & C. de præscr. xxx. vel xl. annorum. si quis emptionis [illegible] quod [illegible].

e ¶ Contra spoliatorē.] vel contra eum q mandauit vel ratam habuit spoliationē. sic j. de restitutione spoliatorum. cum ad sedē. in fi. & ff. de vi & vi arm. cū à te. nisi scienter [illegible] accipiat a delectore, cū p hoc ei succedat in uitium. j. de resti. spol. sæpe contingit & s. de in. qa v [illegible] Abbatis spoliati sut. Et latius patet restitutorium iudiciū secūdum canones quā secundum leges, etiā

exercitu, ad castrum monasterij uenientes, in prædis animalium, & alijs dānificare dictum cœnobiū præsumpserunt, de quibus iustitiam sibi fieri postulabat; Et citra litis contestationem, sub forma exceptionis a fuit ex aduerso responsum, quod per ipsius dolum b & violentiam, castrum Sirati amiserant, q & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete: sibi petentes prius restitui, quam petitionibus ipsius responderent, præsertim cum testes habere et præsentes, per quos intentionem suam incontinenti c probare volebant.

¶ Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo restitutio peti non poterat, qui non fuerat spoliator, præsertim cum dictum castrum, ad ius & proprietatem sui monasterij pertineat; quod etiam pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde & † verus dominus (ad quem ab alio res sua possessa reuertitur etiam post tempora longiora) retentionis d debebat commodum obtinere: & iudicium restitutorium, contra spoliatorem e tantum competere dignoscitur: & infra.

¶ Nos autem distinguendum esse credimus, vtrū spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit obiecta in modum actionis, ad restitutionem petēdam: an in forma exceptionis, ad intentionem aduersarij repellēdam. Cum ea in modum actionis proposita, intelligantur mutuæ petitiones sese tanquam diuersæ minime contingentes, ac per hoc iuxta regulam iuris, qua dicitur: Qui prior agat, quæ prius esset proposita, prius foret tractanda, quamquam idem iudicium ambæ deductæ, vicissimque tractatæ, simul essent eadem g sententia terminandæ.

¶ Sed quoniam quæstio illa fuit ab eisdem nobilibus tantū in modum exceptionis h obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus au-

h ¶ In modum exceptionis.] hic patet q quæstio spoliationis non præiudicat ciuili quæstioni, nisi proponatur in modum exceptionis, sed criminali semper præiudicat, siue in modum exceptionis, siue in modum actionis proponat, & sic loquuntur iura. 3. q. 1. & q. 2. per totum. & 2. q. 2. per totum. Quidam intelligunt hanc decre. cum ambæ quæstiones sūt possessoriæ. Sed hoc non est uerum: quia abbas non agebat hic possessorio iudicio, immo hic petebat sibi iustitiam fieri super damnis sibi datis in prædis animalium, & in alijs, ut patet in antiqua 4 decret. De hoc dicitur. j. eo. super spoliatione. Illud post hic quæritur utrum exceptio spoliationis interrumpat præscriptionem. Et est dicendum, q non: quia præscriptio in odium non petentium inducta est. inf. de præscript. vigilanti. & 16. q. 3. §. potest. sed q excipit, non petit, sed petēte repellit, vt hic, & s. de exceptio. l. 2. ergo non interrumpit licet sit arg. contra. ff. quod metus cau. l. metum. §. sed q prætor. in fin. vbi dicitur q excipiendo videtur experiri. & ff. rem ra. ha. quod enim tutore. in fin. & ff. de excep. l. 1. &

4 Cuius verba ita hēnt: In quorū præsentia I. Cardinaliū qb. hęc cā à dño Papa comissa fuit suam abbas depo- suit q̄ōnē, q præfati nobiles nulla requisitione præmissa manu armata, & cū exercitu, ad castra monasterij Ferētini, & Gabiniani venientes in prædis animalium, segetum combustionib. captionibus hominū, homicidijs perpetratis, & alijs, vsque ad l. libras Lucen. præter strage hominum & iniurias Irrogatas, damnificare cœnobiū dictū præsumpserūt de qb. & alijs pariter q̄ vellet proponere contra ipsos, iustitiam sibi fieri postulabat, &c.

3 Dictio, & deest in multis antiq. in duobus autē vetustissimis legitur ita: vnde vt verus

vbi quis dolo vel metu perdit rem. 3. quæst. 1. rede integranda sunt omnes. secus est in actione quod metus causa. quæ datur contra illum qui metum non adhibuit. ff. quod metus causa l. si cum exceptione. §. in hac.

f ¶ Iuxta regulam iuris.] ff. de iudic. qui prior. 3. Bernar.

3 Qñ locum hēat hæc regula, & qñ fallit, ibi. nota. & in Spec. de inciden. §. it. ver. vide mus. Io. An.

g ¶ Eadem sententia terminandæ.] Nam si isti nobiles proposuissent spoliation. in suam in modū actionis directæ, essent duæ principales quæstiones, conuent. o. f. & reconuentio, & tunc simul sunt tractandæ, ut s. de mu. pe. c. 1. & no valet sententia super una, nisi & super alia in eadem instantia feratur. ff. quæ senten. sine app. l. 1. §. vlt. & C. de compen. neque scriptura vel saltem appellatiuam est, vt ibi dicitur in lege primo inducta. & vnam vocat hic sniam pro tanto, qa ptinue vna post aliam fertur, sed reuera duæ et sniæ sunt j. de caus. cum: ecclesia. & c. cum super. nam quot sunt articuli, tot sunt sententiæ. ff. de min. etiam. §. ex causa.

[Gl. seq. quinque quæ i, quæ patent.]

ff. de probat. in exceptionibus. Item quæritur, vtrum exceptio spoliationis possit opponi i qualibet causa? Et potest dici q non: quia non opponitur actioni de positi. quia ibi non admittitur compensatio. C. de compe. l. vltim. & C. deposit. si qu s vel pecunias, & infra depositi. bona fides. §. fane. Alii dicunt quod peterti depositum bene obstat exceptio spoliationis, quoniam obijcitur petenti restitutionem, saltem in modum reconuentionis, & etiam exceptionis, & quæstio spoliationis est priuilegiata infra eod. super. Et ideo satis videt quod opponi possit actioni depositi: quia fauorabilior videtur spoliatio quam actio depositi, licet illa sit bonæ fidei. Sed quid si in modum exceptionis probaui spoliationem, nunquid eędem probationes valebūt, si volo directe petere possessionem? Dico q non, nisi aduersarius consentiret. j. de resti. ve

niens,

niens 2. Sed pone ꝙ succubui in exceptione: nunquid possum postea directe agere possessorio? Vř ꝙ non: qa eandē quæstionē volo refricare, licet alio gñre iudicij quod non licet. ff. de exce. rei iud. si quis cum totum. §. & gñraliter. Sed tamen dico ꝙ possum, nec impedit

direntur; & ea probata legitime, abbati non cogerentur a respondere super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso: cum spoliatori, spoliatus ante restitutionem non cogatur vllatenus respondere.

¶ Verum spoliatione in modum exceptionis tantum probata, non est per hoc restitutio ᵇ facienda. Quemadmodum si in modum exceptionis aliquod crimen testi obijcitur, vt a testimonio repellatur, & si crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, nō ideo sibi pœna infligit ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur: ꝙ ea rōne cōtingit, qm̃ in ipsū accusatio nō pcedit.

si succubui: quia possessorium directe ēt potest intentari ex dissimilibus causis. ȷ̃. de dona. inter dilectos. Et si primo agat criminaliter, & non obtinuit, postea agi potest ciuiliter. 1. C. quando crimi. ac. præiu. ciu. l. vnica.

a ¶ Non cogerent.] quia nec nudi contendere, nec inimicis inermes debemus nos opponere. 3. q. 2. oportet. Sed si conueniat ab alio q̃ à spoliatore, non obstat ei exceptio spoliationis, sed si criminal'r accuset, pōt excipere ꝙ spoliatus est ab alio q̃ à suo accusatore, si tota sua substātia vel maiori parte sit spoliatus, vt in quadā ɔ̃tone Inno. iiij. ȷ̃. de rest. spo. frequens. & sic intelliguntur canones isti. 2. q. 2. per totum. & 3. q. 2. per totum.

1 Et hoc est cōtēplatione rei familiaris ſm Inno. q ēt hic q̃rit, qđ si abbas succubuit in exceptione, postea minitibus cōtra ipsum agētib. obtinuit in interdicto, & absolutus est ab ipso ru īpetitione: demum abbas re incipit eandem qōnem, nunquid obstabit ei exceptio pdictæ spoliatiōis, vel sentētia? De ꝙ non: pp æquitatem supueniētis sniæ, ff. commo. l. in comodato. §. fin. propter quam æquitatē is q tulit interlocutoriam ipsam reuocare dēt ff. de re iud. ꝙ sulit. Ioan. Andr.

[Gl. sequ. allegat. quatuor cocordantias. signat cōtrarium de quatuor capitulis, & vnā legē, & antequā respondeat format qōnē, & soluit, demū rñdet ad tria capitula, & ad legē.]

b ¶ Restitutio facienda.] quia ad hoc non agebatur. Semper enim videndum est ad quid agatur: quia ſm modum agendi format sententia ȷ̃. de simo. licet Hely & ȷ̃. de acc. super his melius. qualiter & qñ. nec enim potestas iudicandi vlt a id extēditur, q in libello est deductū ff. c ɔ̃. diui. l. vt fundus. Arg. ȷ̃ de conces. preb. ex parte & 21. q. 1. ecce. & ȷ̃ de cōfes. cū super & s̃. de ele per inquisitionem & ff. de adul. l. 1. §. si publico. vbi accusator cōuictus in modu exceptionis punitur, sed testis non punit, licet crimen ei in modu exceptionis probetur, vt dř ȷ̃. de except. deniq;. nec infamis reputatur, vt hic, licet eius testimonium reprobet. ff. de his qui no. infa. Lucius. Itē quid dices si probetur excōicatio in modum exceptionis cōtra aliquem, vt repellat a testimonio, vel ab electione, nunqd dēt vitari? Potest dici ꝙ si ex tali facto publica fama laborat, non est ei cōicandū. ȷ̃. de sen. excōi. cū desideres. §. secundæ. arg. 2. q. 1. multi. ver. si quis frater nominatur, &c. Idē dico si in modū exceptionis crimē pbetur teſti, quod impedit promouendum. arg. s̃. de elec. super eo. vt si grauata sit eius opinio. ȷ̃. de test. testimoniū. nec sufficit, ꝙ ex tali facto non irrogetur infamia, sed ꝙ eius opinio in nullo vacillet. 33. di. laici. sicut dicit lex de eo qui fuit bis cęsus est, licet non sit infamis, tñ ad honores non debet admitti. ff. de dec. eos. sic C. de adul. & si libidine. 81. dist. tantis Daniel. ȷ̃. de accu. omnipotentes. & C. de procu. l. reum. & sic propter talem infamiam facti potest indici purgatio. argu. ȷ̃. de sen. excommun. cum desideres. § secundę. 2. q. 1. multi. versi. si quis frater nominat. Ad contraria signata superius dicas, ꝙ illud ca. 2. ecce. intelligitur cum de

2 Intellect' c. ecce. 24. q. 3. & aliorū diligēter ad notandi.

crimine constat, siue accusando, siue denunciando, aut inquirendo: & quocunque tali modo constet, punitur. & ideo dicit; ecce crimina vndecunq; claruerint, & c. ad illam decretalem, cum super. sic respondeas, quia ibi testis in iure confessus est, & crimen illud cotinebat causam de qua agebat, vnde punitus fuit. ȷ̃. de exceptionib. denique. in fi. & ei obiectum fuit ꝙ esset particeps simoniæ: vnde interrogatus & confessus punitur. In illa, p inquisitionem agebatur, ibi: tam in capite quàm in membris. Ad legem illam. ff. de adulter. l. 3. § si publica. pōt dici ꝙ iudex q cognoscit de adulterio, ex officio suo punit maritum de lenocinio sine accusatore, qa cum exceptio lenocinij non prosit vxori, obesse debet marito, aliàs maritus nō puniretur de crimine: quod esse non debet: quia publicæ vtilitatis ē, ne crimina remaneant impunita. ȷ̃. de sen. excom. vt famæ & ff. ad leg. Aq. ita vulneratus. versus finem.

¶ Testes etiam, quorum testimoniū reprobatur c, inter infames quasi ex falso testimonio, non habentur.

¶ Honorius tertius Ludouico regi Francorum.

¶ *Petenti hæreditatem obstat exceptio natiuitatis, quæ prius debet coram ecclesiastico iudice terminari. hoc dicit secundum glossam. intelligendo quòd hic erat prius coram iudice sæculari petita hæreditas, & exceptum fuit de illegitimitate.*

C A P. III.

TVam non credimus latere prudentiam, causam natalium reginę Cypri ad examē nostrum (vt pote quæ ad forum

c ¶ Reprobat.] arg. ɔ̃tra. ȷ̃. de test. cū tu. vbi dř: ne periurij reatu notentur. sed illud intelligitur quo ad factū & opinionem. & qđ hic dicit, referas ad ius; quia de iure non censetur infamis. sed infamiam facti forsitan non euitat, 3 ut ibi dř, & hoc dř expresse ff. de obseq. à li. & liber parētib. & patrono pst. l. 2. Ber.

3 Dixit Ho. ꝙ hic loquitur qñ non periuriū, sđ aliud crimē quodcumq; vis obijcitur testi: ibi qñ de periurio conuincitur, & tunc est speciale qđ de cętero vt infamis à testimonio repellatur. ȷ̃. de testi. testimonium. Ioan. And.

TVam non credimus.] Pendente cā natalīū coram ecclesiastico iudice, quæstio hæreditatis ex illa dependendē, per sæcularem iudicem inchoari non dēt. h. d. extra gl. intelligēdo, ꝙ hæc cā legitimitatis fuit mota prius coram iudice ecclesiastico. & ea pendēte petebat hæreditas coram sæculari. Primo narrat factum de pterito. Secūdo prouidet circa futurum ibi, Quia uero Abbas.

C A S V S Mortuo comite Campaniæ sine prole, regina Cypri dicebat quod debebat illi succedere in comitatu tanquam proxima. Quidam alius hoc intelligens accessit ad dominum Papam proponens quod cum ipsa regina non fuisset de legitimo matrimonio nata, dicto comiti succedere non debebat, sed ipse. qđ paratus erat probare in præsentia domini Papę, petens ab ipso vt mandaret regi Franciæ, vt si forsitan dicta regina super successione comitatus prædicti coram ipso proponeret quæstionem, non audiret eandem, donec causa natalium (ex qua illa dependebat) fuerit terminata; quod Papa non distulit adimplere, mortuo autem ipso rege, cui Papa prædicta mandauerat. successit ei Ludouicus fili' eius: vnde Papa scribit eidem super eodem negotio, credens prudentiam ipsius nō latere, causam natalium dictæ reginæ, quæ ad forum ecclesiasticum pertinet, ad examen ipsius esse delatam; & licet Papa dictam reginam in suo iure velit fouere: tamen quia antequam causa natalium terminata esset, incipere causam successionis depēdentem ex illa, nihil aliud esset quàm negotium

ipsum

ipsum diuersis processibus intricare, & ordinem iuris perturbare: & ideo si ab ipsa regina fuerit requisitus super hoc, patienter expectet donec causa natalium per sedem Apost. fuerit terminata. Not. φ causa natalium ad forum ecclesiasticum spectat. Item causa natiuitatis præiudicialis est ad causã successionis, & ideo primo dẽt terminari: si cõtrarium fieret, ordo iuris peruerteretur: q̃d esse non dẽt: nec ualeret processus successionis si legitima non pronunciaretur. Item negotia diuersis processibus non est intricandũ.

ecclesiasticum a ptinet) esse delatam: & infra.

¶ Quia vero antequã nataliũ causa terminata esset depẽdẽtem ex illa [b] successionis [c] causã incipere nihil aliud esset, quã diuersis pcessibus intricare negotium, & confusione quadam iudicij ordinẽ pturbare. si forte ab ipsa regina fueris super hoc requisitus, donec iam dicta cã natalium Apostolico iudicio finem acceperit, patienter expectes. [d]

a ¶ Ad forum ecclesiasticum. & ita cã nataliũ ad ecclesiam pertinet. Quæ sint illæ causæ, q spectant ad ecclesiasticũ forũ, dictum fuit š. de fo. cõ. cũ sic. & c. licet j. & c. ex tenore.

¶ Glos seq. distinguit: aut duæ quæstio. ciuiles sunt principales, aut altera incidens. & tunc quando ciuilis incidit, &c.

b ¶ Dependentem ex illa.] ex hoc loco satis patet, φ si quæstio p̃iudicialis incidat in causa, de ea sola primo est cognoscendum antequã de principali: quia ea p̃uata principalis quæstio est perempta, vt hic dr̃. Et no. q si duæ sint principales quæstiones, & sunt ambæ ciuiles: quæ primo proponitur, primo tractatur. & vna sentẽtia terminatur. s. eo. c. prox. & ff. de iud. qui prior. Sed quandoq; quæstio ciuilis incidit, & præiudicat ciuili, & tunc de incidenti est antea cognoscendum & pronunciandum, vt si quis agit de hæreditate directe. & aliquis incidenter proponit: φ non sit legitime natus: de hac est antea pronunciandum. vt hic, & j. qui fil. sint leg. lator. vel si proponatur quæstio seruitutis, & hæc primo expedienda est. 3. q. 11. si de hæreditate. & C. de ordi. cog. l. 2. qñque qõ ciuilis p̃iudicat criminali, & est primo tractanda, vt si aliquis qui credat se liberum accusetur de crimine, & postea moueatur ei quæstio status, primo tractabitur incidens quæstio de statu. 3. q. 11. §. si crimen. & C. de ordi. cog. l. 3. & C. ad leg. Iul. de ad ult. quoniam Alexandrum. & C. ad leg. fal. d̃ pla. præses puinciæ. Qñq; criminalis præiudicat ciuili: [1] vt 3. q. 11. § aliquãdo. versi. ciuili. Qñq; criminalis præiudicat criminali. 3. q. 11. dicto. § aliquãdo. c. prius est. vbi de hac materia habes satis. & sic quandoq; vna questio dependet ab altera: & tũc non sunt simul tractandæ: quia sic esset diuersos intricare processus, & sine vtilitate. simile š. de iu. exhibita. vbi simul de principali & exceptionibus cognoscere voluerunt iudices: q̃d esse nõ dẽt. sup. de off. dele. prudentiam. § sexta. & š. de foro com. ex parte. & c. tenore.

Quæstiones præiudiciales sunt præ qua su... ... ciā ... tia.

1 Et C. si qs ait. tel. q̃hi. l. 1. vbi petens hæreditate accusat φ testatorẽ cepalit, ut ... ea hæredē ... statueret, & ibi habet satis i Spe. de inciden. q̃stio. in princi. Io. And.

c ¶ Successionis. sup comitatu Campaniæ, in quo dicebat regina ista se debere succedere.

d [Patienter expectes.] & ita patet, φ iudex ciuilis ẽt incidenter, & p reconuẽtionem de cã spirituali cognoscere nõ pot j. q fi. sint le. cãm 1. & c. lator. & hic. De hac materia dictum est. š. de iud. at si clerici. [2] Sed cõtra, vr̃ φ saltem incidẽter de tali quæstione cognoscere possit. C. de iud. quoties. C. de ord. iu. l. aditæ. ff. de re. iudic. si idem. & ff. de iud. q non cogit. sed est verum q̃d prius dr̃, licet secus sit in contrarijs causis ciuilibus.

2 Concor. J. omni innouatione. C. de sacrosan. ecc. & q̃. no. š. de iud. at si clerici,

SVper spoliatione.] Agẽs interdicto vñ vi, nõ reconuenit nisi de alia spoliatione: de qua etiam excipi- põt cõtra eum, Diuidit. Nam primo dicit q̃d iuris cũ agẽs possessorio recõuenit. Scd̃o, quid iuris cum ɔtra eum excipitur. ibi, Quamquam. Prima subdiuiditur. Nam primo ponit dictum, exceptionem interserẽs. Secundo submittit rationem dicti: ibi, Cum restitutionis. Abbas.

¶ Gregorius nonus.

¶ *Agens possessorio recuperãdæ non tenetur ante restitutionem suis spoliatoribus (nisi super quæstione spoliationis) respondere, potest tamen ab agẽdo repelli per exceptionem spoliationis. h. d.*

CAP. IIII.

SVper spoliatione conuentus aduersus restitutionem perentem [e] nõ est (nisi super quæstione spoliationis) si eum

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus suũ spoliatorem traxit in causam, petens restitui sibi rẽ illam, qua eũ spoliauerat. spoliator uolebat eũ reconuenire, q̃ritur quid iuris sit. Rñdet. φ spoliator iste no est audiẽdus uolens reconuenire spoliatum, nisi eum reconueniat de alia spoliatione: quia petitio spoliationis in hoc priuilegiata est, ut qui illã intentat, non cogatur rñdere suo spoliatori, anteq̃ fuerit restitutus. Sed si spoliator in modũ exceptionis opponat de alia spoliatione ɔtra ipsum spoliatũ, repellit eũ ab agẽdo. No. φ q̃stio spoliationis priuilegiata est, vt spoliator nõ possit reconuenire spoliatum iudicio petitorio. Item spoliator pot opponere de alia spoliatione in modũ exceptionis.

¶ Glo. seq. no. φ licet agenti possessorio non referatur quæstio dominij, tamen agenti petitorio vel possessorio refertur, quæstio spoliationis: & tunc aut in modum actionis, aut exceptionis, &c. Scd̃o instituit reum spoliatorem, qui ẽt est spoliatus, vt videat q̃d sibi magis, & c. vltimo format duas quæstiones & illas soluit.]

e ¶ Restitutionem petentem.] qui enim petit restitui ab aduersario reconueniri nõ pot petitorie. sed super alia spoliatione bñ põt ut, hic dr̃. nec pot ei referri ... ff. de iud. si de vi & possessione, [3] & C. de rei vẽ. ordinarij. & j. de resti. spol. c. in litteris. c. item cum qs: & c. ex cõquestione. nisi primo fuerit restitutus, vt hic, & j. de rest. spol. solicite. Vnde no. φ vbi duæ quæstiones possessoriæ proponũtur à diuersis, illæ possunt simul tractari, vt hic secundum illam reuglã, Qui. prior appellat, prior agat. ff. de iud. qui prior & tunc vna sententia dẽt. terminari ... quia vtraque spoliatio priuilegiata est. Si vero vnus agit petitorio. & alter possessorio: distingue qualiter reus obijciat spoliationem. Si enim petit directe restitui: duæ sunt petitiones quasi in modũ actionis fit reconuẽtio de spoliatione, & tunc simul tractandæ sunt, vt š. eo. cum dilectus. [4] Si in modum exceptionis proponat spoliatio, tunc primo tractatur exceptio spoliatoris, secundum quod dr̃ in illa decre. cum dilectus. Si vero quis agat de spoliatione, contra suum spoliatorem, vel ẽt de re alia tunc spoliator potest ppnere exceptionẽ de sua spoliatione, & in modum actionis, & in modum exceptionis, vt hic dicit. Sit ergo casus quid sibi magis expediat, vtrũ agere directe, vel excipere. Si magis expediat reo possidere rem aduersarij, quam suam recuperare excipiat, qa pbata exceptione sua, cõpellit rñdere, nisi primo fuerit restitutus, vt in cap. cum dilectus. Si magis expediat recuperare rem qua est spoliatus, proponat spoliationem suam directe, & ea probata restituet, ut colligit hic, & c. cum dilectus & idem si petitorio agatur: quia reus dupliciter põt pponere suã spoliationẽ, ut š. eo. ti. cum dilectus. Et hoc cum

3 Sequitur q̃relat prius cognoscẽdã de vi, q̃ de proprietate rei. Io. And.

4 Concor. Auth. quas actiones, & ibi Bar. C. d̃ sacros. ecc.

hoc cum super diuersis rebus sit conuentio & oppositio spoliationis. Secus vbi quando super eadem re sit conuentio & reconuentio: quia tunc vtilius est proponere spoliationem in modum actionis. ff. de test. spo. ex conquestione: quia a restitutione in eo casu ante ingressum principalis causæ. Si uero i modum exceptionis, nõ restituet. sed repellit agentem: & sic vtroque casu prius dicat quod spoliationis in hoc casu. Itē recompēsatio nō pōt opponi petenti restitutionē, quia sic indirecte admitteret reconuentio C. de compen. l. vlt. arg. ff. de excep. cū inter. in fi. Itē in momētanea possessione cessat reconuētio. C. q leg. perso. hēt stādi i iud. l. vlt. nō l. vlt. Sed si ago contra te possessorio, & tu reconuenis me possessorio, & ego excipio contra te in modū exceptionis, de spoliatione eadē de qua conuenio te, nunquid dēo admittis? Dico quod sic: quia ad aliud proponit vt actio ad aliud vt exceptio. ar. ff. de inof. test. contra ueterani, aliàs est l. Papinian[9]. §. sed neq; impuberis. 1 & ff. de test. veniēs 2. & c. cū ī tua. Sed quid si ille excipiat de sua spoliatiōe? dico quod pōt & elidit actionē meā, & ita remanet conuētio & recōuētio inefficax. si aūt expediret ei magis agere quam excipere, proponat de sua spoliatione in modum replicationis, & sic per replicationem elidit exceptionem meam, & sic remanet conuentio & reconuentio efficax.

† Vide tex. in l. bona fi- . cū not. ff. de positi.

† In omnib. manuscriptis legitur, opposita.

† De materia huius capitis vide latissime per Iasonem in §. si quis agēs. & seq. insti. de actio.

1 Substitutus directe filio ipuberi, e o mortuo contra matrem ipuberis agēte de inofficioso, dicit testamētū illud fuisse paternum, contra fratrē testatoris dicit illud fuisse filij. Ioann. And.

reconuenia r, audiendus; Cum restitutionis petitio in hoc priuilegiata noscatur, vt ipsam intentans, nō cogatur ante restitutionē spoliatoribus respōdere: †Quamquam ab agendo (spoliatione ab eis in modum exceptionis proposita †) repellatur.

TITVLVS. XI.
De plus petitionibus.

¶ Gregorius nonus.

¶ Ponit quatuor modos plus petendi, & pœnas plus petētiū.

CAP. I.

Consilium † prouidentiæ dici non potest, quod pecuniam tibi debitam, ante terminū ab aduersario repetisti. ¶ Punitur enim importunitas plus petentium, si super petitione sua duxerit in iudicio[a] persistendum, ita† quod qui re petūt amplius siue causa, in expēsis aduersario cōdemnātur. ¶ Qui autem plus loco,[b] ad interesse tenentur, † pro eo quod vtilitas adimitur debitorib. quam haberēt, si statuto loco soluissent. ¶ Ei vero a quo amplius[c] † tempore petitur, induciæ duplicantur; nec litem excipiet, nisi ei soluātur expensę. ¶ Te quoque dubitare non credimus, quod causa plus petitur,[d] cum aliquid in genere vel subalternatione debetur, & rem in specie, vel vnum præcise peti contingit.

a ¶ In iudicio persistendū.] & ita si uolunt desistere a petitione, licitum est, nec puniuntur. & hoc possunt facere vsque ad litis conte. 2. post litē vero non possunt desistere sine pœna. C. eo. ti. l. vnica. sic licitum est ei pœnitere an litem contesta. ff. rem. ra. habe. amplius non. Sed vbi quod licitum sit pœnitere quādiu ?, āte litem. vt ff. de inoff. test. contra veterani. aliàs est l. Papinian[9]. §. meminisse & C. de his quib. ut indign. alia. & C. ad l. Cor. de fal. qui fallas. C. loca cōductores. in quib. pōt pœnitere ante sētentiam. Sed prius dictum verius est, quod ante lit. cont. pœnitere dēnt: alias puniūtur in expensis. C. eo. l. vnica. & hic. Et hoc ēt cum re aut cā plus petit. Sed lex illa loquitur cū aliquis pro dolū sup maiori. qtitate exigit cautionē, & ille si persistat, à toto debito punit exceptis duob. casib. s. trāsactionis, & secundæ confessionis, q exci cipiunt in illa lege & ita de alijs plus petitionibus loquitur hic.

b ¶ Plus loco.] qui petit alio loco quam vbi cōuenit ad interesse per officium iudicis pōt conueniri. in eo in quo damnificatur quod in alio loco conuenitur. ff. de eo quod cer. lo. l. 2. §. fi. De hoc interesse dictum est s. de offi. delega. P & G.

† In codice Barbariæ clarius sic: ita quod qui re plus petunt, siue causa, &c.

† Vide l. j. ff. de eo. quod cer. loco.

2 Vel docet aduersarius refecerit expensas. Iniquū. n. esset si nō restituerentur expēsæ, quas fecit ēt ante litē conte. xñ dicit Holt. quod licet ante lit. cont. ... tenetur tñ ad interesse aduersarij si quod sit. Io. And.

† plus.

3 Adde ad materiā huius c & gl. l. 1. & ibi Bar. ff. eod.

DE PLVS PETITIONIBVS.

¶ Continua secundum Gof. & Io. And. quia plerunque in iudicijs plus petit. 10. &c. Vel sic, ut s. in prox. rub. dictum est de ordine cognitionū. Verum quia interdū excipit actorē plus petere, & dubitari posset de ordine & modo procedendi, ideo subijcitur, &c. Abb. Sic.

Consilium] Diuidit in duas partes. secunda ibi, Te quoque. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis mutuauit pecuniā alicui amico suo restituēdā sibi tpe certo, iste an terminū repetebat pecuniā, rñdebat ei quod ñ poteras eā repetere an terminum. immo de hoc puniri dēbat, consuluit Papā sup hoc. rñdet ei Papa: nō fuit cōsiliū prouidentiæ, quod an terminū pecuniā tibi debitā repetisti: vñ punit importunitas plus petētiū, si in iudicio persistant in sua petitione hoc modo, vt qui plus petit re siue cā, in expensis aduersario cōdēnet, qui plus petit loco, ad interesse teneat pro eo quod vtilitas adimit debitori, quam habuisset si loco statuto soluisset. & ei qui plus petit tpe. duplicatur induciæ, nec rñdere tenet, nisi ei soluantur expensæ.

[Gl. seq. reci. p ... vsq; ad quod tps, &c. alleg. quod ante lit. cont. secundo. alleg. quod ante sñiam primum tenet l. 1 adducit, quam tamen fatetur in alio casu loqui.]

c ¶ Amplius tempore.] in istis quatuor modis plus petendi olim puniebatur in tota causa. insti. de act. §. si quis agēs. & insti. de excep. §. appellantur. Sed hodie non ita puniuntur: quando enim quis ante tempus petit, induciæ duplicant, & nihilominus in expensis punitur, insti. de excep. §. hodie autem. & hic. 3 Si autem re, causa, loco plus petat, & reus aliquod damnum sustinuit circa sportulas, actor triplicem pœnam patitur inst. de act. §. tripli. & §. sed hoc quidē antea. & in alijs expensis condemnabitur, ut dictum est in littera.

TE QVOQVE. Casus. In §. isto exponit quatuor modos prædictos plus petendi. Ille petit plus causa, quod cum aliquid debetur sibi in genere vel sub alternatione, rem in specie, vel vnum præcise petit. Re vero plus perit, si x. sint debita, & ipse petit xx. Loco plus petit, cum quis alibi conuenitur, quam soluere conuenit. Tempore plus petitur cum ante terminum vel conditionem petitur, quod debet. Not. hic quatuor modos plus petendi, & pœnam eius qui contra facit. Item quod plus petit re siue causa, condemnatur aduersario in expensis. Item qui plus petit tempore vel loco ad interesse tenetur.

d ¶ Causa plus petitur.] hic exemplificat prædictos quatuor modos plus petendi, ... ut puta, promisi tibi x. vel Stichū, in optione ... soluere quem volo. C. de cond. inde. si quis ... de iure do. plerum ?, §. fi. vel promisi hominem in genere,

1 Et per hoc patet pœnã locum hře, ēt si petat φ est vilius, ut hic Fran. & patet inst. de act. §. ṗterea Io. And.

nere, non istū vel illū: si tu petis a me pcise x. vel S1 chum, auferre uis mihi electionem, 1 quod esse nō debet. vñ puniri dēs in damnis, quæ sustinui, vt dictum est, ut insti. de act. §. huic aūt & §. præterea. Loco, & re patet in ipsa littera. Tpe, vt si pmisi tibi soluere vsq; ad annum, & tu antea petas; vel pmisi tibi si imperator intraret Italiam, & tu petis ante conditionem extantem. Exēplum de his habes in Iti. đ act. § plus autē quatuor modis.

ADDITIO. Vnde isti quatuor modi plus petendi comprehenduntur i hoc versu.

Plus petitur causa, vel tempore, reque loco que.

Re autem, si decem sint đ bita; & vinginti petantur. Loco uero, cum quis non vbi conuenit soluere, sed alibi conuenitur. Tempore quoque, cum ante diē vel conditionem petitur quod debetur.

TITVLVS XII.

DE causa possessionis & proprietatis.

¶ Gregorius Duci † Siciliæ.

¶ Causa possessionis & proprietatis sub eodem iudice terminari debet, nec contra absentem est pronunciandum.

CAP. I.

SVsceptis, & infra.

¶ Legali prouisione decretū est tam momenti,[a] quam proprietatis causam sub vno[b] eodemque iudice debere cognosci †

¶ Nec nos contra inauditam partem aliquid possumus diffinire.[c]

¶ Cælestinus tertius.

¶ Si actum est possessorio & petitorio potest iudex receptis probationibus super vtroque prius discutere probationes super possessorio, & illud terminare h d.

CAP II.

AD † vltimum interrogati fuimus, si iudices deputati, d vt de possessione & pprietate cognoscar, & grauib9 partiū sūptibus parcere cupientes, de vtraq; commixtim audiant allegationes pariter & testes admittāt: † dei de prius audiāt attestationes de possessione, & pronun

DE CAVSA posse. & prop.

†al. Felici in plurib. exēplarib. scriptis. hĩ ante hoc apud Gregorium li. 7. registri indictione 2 epistola. 98. huic 100. & ca. 1. eod. ti in 1. compilat.

¶ Dictum est supra de ord. cog. Verū qa dubitari posset de ordine adhibendo cum causa possessionis & proprietatis ab eodē vel diuersis deducuntur in iudicium, merito hic subijcitur, Abbas.

Susceptis.] Doctores nostri nō summāt, sed ponūt casum, forte qa actor presens petebat reum absentem condemnari in vtroq; , s. in cā possessionis & pprietatis: aut φ Papa cām possessionis committeret vni, & cām pprietatis alteri. Papa vero rñdit vt in littera. Vel primo petijt vnum vt vtrunq; iudicium diuersis iudicib. committeret: & ab hoc repulsus petijt fīm, vt saltem Papa pronunciaret: & iterato fuit repulsus, ro repulsionis habetur in littera, & potest hæc decre summari vt in rubro. Et secūda pars. ibi, Nec nos, Abbas.

2 Dicebat Tanc. quia apta est tñ p momentū curare. idē Gof. & Hol. est ergo momētanea ap titudine, & actu. & lex Aquilia dr pœnalis, qa apta est ad pœnā non tñ sp est pœna lis. in ..ad l. Aquil. § his au. fīn Ho. Io. And.

CASVS. Quidam Felix nomine de Scilia habebat cām cum aduersario suo, petebat à Papa vt causam possessionis committeret vni iudici, & cām proprietatis al.j. Ad hoc rñdet Papa, φ legali prouisione decretum est cām possessionis & pprietatis sub uno & eodē iudice dere cognosci, vñ nō admittit petitionē ipsius. Itē petebat a Papa; vt ɔtra aduersariū suum absentē diffinitiuā pferret suiam: & ipse rñdet, φ cōtra irauditam partē & absentem nihil pt diffinire. No. φ cā possessionis & proprietatis apud eundem iudicem dēnt cognosci & finiri; & sic continentia causę diuidi non debet. Item contra absentem non contumacem, non e procedendum.

a ¶ Momenti.] i. possessionis Et dr possessio momētū, non qa durat p momētum, sed qa 2 parum duratura est apud possessorem, cū actor docuerit de proprietate: & a sina momētaneæ possessionis secundum l. nō appellatur. C. de momen. pos. l. vnica. & 2. q. 6. c. ei q. ad finem §. de possessione. secus secūdum canones. s. de iudic. c. si

[Gl. seq. obijcit & sol. signat ɔtrariū & ibi remittit.]

b ¶ Sub vno,] sed quare di. it, cum alia sit causa possessionis, & alia pprietatis, nec habeāt aliquid cōe. ff. de exc. rei iud. & an eadem. §. vlt. & ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil commune. & l. permisceri. Hoc ideo dicit: quia continentia causæ diuidi non dēt. j. de sequestr. c. 1. § Papa. & C. de iudic. nulli. hoc est dicere, iudex q cognouit de possessione, dēt cognoscere de proprietate. Et ita expone in vno eodēq; iudicio, i. corā eodē iudice, ut dicūt iura ṗdicta: qa facilius cognoscit de proprietate q cognouit de possessione Ar. contra s. de iu. significauerunt. Sed ibi erāt diuersi fori, hic eiusdem, sic non contra dicunt.

† Vide text. in l. 1. & per totum ti. ff. de q. re. ad eun iud. ca.

[Gl. sed. ponit tres lecturas vltimi versiculi.]

c ¶ Diffinire.] not. quod dicit, diffinire, quasi diceret, diffinitiuam sniam contra absentem non possumus proferre ante litem contestatam s. vt lit. non contestata. per totum. vel dic nō possumus diffinire, ēt lite contestata contra in auditam partem: quia non liquet de causa. Et ideo præcise diffinire non possumus, quia salua sit ad minus quæstio proprietatis absenti. infra de do. & contu prout. & s. vt li. non cont. quoniam. §. pen. & C. quomodo & qñ iud. l. consentaneum Et ita duob. modis pot intelligi particula ista, vt li. non cōt vt sic non fiat diffinitio, sed propter contumaciam in possessionem missio vel lit. ēt cont. quando non liquet de causa. Vel tertio modo: quia contra absentes non citatos non conuictos, non confessos, nihil possumus diffinire s. de ma. & obed. inter quatuor 3 & sic plana est littera. Ber.

† Ca. vnico co. tit. in 2. compi.

† al. recipiāt

3 Concor l. 1. C. de exce. rei iud.

AD vltimū.] si possessorio & petitorio simul est actum, potest iudex prius possessorium terminare Communis diuisio. Secunda: ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Causa commissa fuit quibusdam iudicibus quo ad possessorium & petitorium. iudices volentes parcere laborib. partium & expensis, de utraque quæstione commixtim audiu allegationes, & testes recipiūt, & post modū audiunt allegationes, & testes sup possessione, & pronūciant secundum tenorē illarum, quæritur vtrum hoc licite fieri possit? Respōdet Papa, q. licite illud fieri potest, cum etiā sit in iure ciuili expressum. No. φ causa possessionis & pprietatis simul tractari possunt; sed tamen causa possessionis præcedere debet.

d ¶ Deputati vt de possessione & pprietate.] qa causa est eis vtraque commissa, & idem est si simpliciter causa indistincte committitur. quia vtraque causa intelligitur esse commissa. j. de sequestra. de hoc. quia diuidi non debet continentia causarum j. cap. proxi. C. de

C.de iudi.nulli.sic & causa ppprietatis & vsufructus apud eundem iudicem sunt tractandæ.ff.de libe.cau. si pariter.sic & in aliis.ff.de qui rebus ad eundem iudic.eatur.l.1.Ber.

a ¶ Pronuncient.] scilicet super possessione.

[Glo.seq.alleg.4. concor.subdens q̃ iure canonico simul petitorio & possessorio ab eodem.agi posse:quam dicit fuisse opinionẽ M.Sed Io. ɔtra.&remittit.q̃ mũ dupliciter exponit hoc priꝰ,hic positũ.]

b ¶ Expressum.] ſ. ꝙ prius audiant attestationes de possessione, & pnũciẽt super illa.illud est expressũ in iure ciuili.C.q̃ si ven.ordinarij. C. ue interdi. incerti iuris est.ff.de acq. pos. exitus ɔtrouersiæ.ff. de iudic. si de ui , & possessione Tñ secũdum iura canonica simul potest procedi super vtraque quæstione,& vna debent sententia terminari.

cient a secundum tenorem illarum vtrum licite hoc agatur. ¶ Nos autem (cum hoc sit in iure ciuili expressum) b quod licite possit fieri,respõdemꝰ.

¶ Innocentius tertius archiepiscopo,& canonicis Sutrinis.

¶ Si spoliatus possessorio & petitorio simul spoliationem probat sed non dominium seu proprietatem obtinet in possessorio , sed succumbet in petitorio.

ȷ̃.e.c.proxi.& c.cum dilectus.ita ꝙ primo pronunciet tui super possessione,& incontinenti super pprietate,ut ibi dicitur,& c.cum super & ita causa possessionis,& proprietatis ab eadem persona intentari potest simul:& uno iudicio trattari & terminari: & quia nõ sunt ita ɔtraria.de hoc dicet.ȷ̃ eod pastoralis.& c.c i dilectus.& in hac opi.fuit dñs M.& eius sequaces.do minus Io.& eius sequaces volunt stare ll.prædictis.1 sed illa diuersitas determinabitur.ȷ̃. eo. pastoralis. & c.cum dilectus,& quod dicit hic ꝙ primo pronunciẽt super possessione,nihilominus de proprietate pnunciare debent incontinent : ex quo simul est actum, & publicatio simul facta,& de vtraque liquet:aliàs differtur quæstio proprietatis.ȷ̃.de test.significauerunt. alias si volunt differre iudicẽ, iudicium proprietatis, nec testes publicate cum alijs,etiam possunt procedere super possessione tantum.& sic intellige qd hic dicit,vt concordet iuri ciuili.prout dicit in fine,alijs ɔtradicerẽt iura ciuilia:ta sm canones, si aliquis vult agere simul vtroq;iudicio,iudex simul expedire debet vtrumque.ȷ̃.e proxi.2.& c.cu super.& c.cum dilectus alias ɔtradicerẽt.hic iudices ex officio suo hoc fecerunt,vt commixtim audirent,sed prius uolebant procedere super possessione, quod licitum est secudũ iura ciuilia,nec canonica contradicunt.

1 Adde pro Io.opt.tex. in l. ordinarij, C. de rei ve.& l.incerti. C. de interd.

2 Sic ex vno processu cõsequitur qs duplex c. m modum sm Laur.Vin.& Tancre. qui inducunt iura,q̃ no.ȷ̃.e. cum super.‡ Io.And.

CVm ecclesia.] Duæ sunt partes principales. In prima ponitur facti & processus narratio.in secũda diffinit ibi,Nos igitur.Prima subdiuiditur in quinque.Primo enim ponit petitionẽ actoris, Secundo recitat intentionem reorum: ibi , Verum. Tertio modum procedendi:ibi,Partibus ergo. Quarto allegationẽ actorum ibi,Pars canonicorum. Quinto allegationem reorum:ibi,pars clericorum.Secunda principalis subdiuiditur in duas.Nam prima diffinit possessorium.Secunda petitorium:ibi,Verum.Abb.

CASVS. Ecclesia Sutrina uacante,canonici conuenientes in unum & inuocata spiritus sancti gratia,pastorem cõiter elegerũt,petentes postmodũ electionẽ ipsius per sedem Apost. ɔfirmari.clerici conuentualiũ ecclesiarum ciuitatis eiusdem , opposuerunt se huic electioni in auditorum præsentia,proponentes ꝙ cũ in electionibus epõrum,ipsi ac eorũ pdecessores ɔsue uerint interesse,canonici Sutrinenses eis contẽptis & exclusis,ad electionem procedere præsumpserũt: vñ non confirmari,sed infirmari potius petebant eandẽ, petititorium & possessorium similiter intẽtantes:lit. contest.testes recepti fuerunt.vtrimq ; attestationib. publicatis,pars canonicorum dicebat, intẽtionem suã esse ꝓbatã sufficienter, ꝙ ad eos tñ spectaret electio: pars clericorũ asserebat,ꝙ ꝑ dictã suorũ testiũ plene probauerat,ꝙ electioni pontificis interesse debebant , & ꝙ in triũ epõrũ electionibus, q vltimo & immediate ecclesiæ Sutrinæ ꝑfuerãt, vocẽ habuerãt cum canonicis. eligendi. Dñs Papa examinatis attestationibus antedictis deprehendit testes canonicorum in perhibendis testimonijs varios extitisse,& vacillasse contra fidẽ suã, & ꝙ negatiuam probare nitebantur,ut ad ipsos & non ad uersarios ptineret ius eligendi ; pars uero clericorum sufficienter ostẽdit,ꝙ in tribus electionibus epõrum,de quibus præmissum est, fueruut presentes,& habuerunt uocem eligendi.Vnde Papa electionem præmissam factam contemptis & exclusis clericis antedictis cassauit,reducens clericos ipsos in eam quasi possessionem,quam ante motam controuersiam habuerunt:uerum quia utraque pars quicquid iuris habuerat,in quæstione prędicta deduxerat in iudiciũ & iure ciuili sit cautum non solum illud uenire in iudicium,de quo dictum est,ut veniat:sed etiã illud uenit in iudicium,quod nominatim non est prohibitu, & sm statuta canonica electiones epõrum ad canonicos cathedralium ecclesiarum non est dubium pertinere,nisi secus alibi obtineat de consuetudine speciali:& licet clerici prędicti probauissent tertio se interfuisse in electionib.episcoporum de quibus pręmissum est,ius tñ eligendi ꝑ breuitatem tempori non perduxerunt vsque ad legitimam pręscriptionem: vnde ius aliquod sibi acquirere non potuerunt,& actore non probante,reus debet absolui. His omnib.rationibus cõsideratis, Papa absoluit canonicos prędictos ab impetitione prædictorum clericorum, super sæpedictis electionibus epõrum sibi super hoc silentium perpetuum imponendo.Multa notabilia hic notant primo ꝙ testis qui varius est in dicto suo,non valet. Itẽ qui vacillat,reijcitur. Itẽ qui negatiuam directe ꝓbare nititur,nõ valet.Item possessorium & petitorium simul possunt intentari.Itẽ qui probat spoliationẽ restituitur : & si deficit in proprietate , statim destituit. Itẽ cũ simul agitur possessorio & petitorio, primo ꝓnunciatur super possessorio . Item de iure cõi electio episcoporum pertinet ad canonicos, nisi consuetudo præscripta aliud inducat. Item ius eligendi potest pscribi,sed hic non præscripserunt & ideo succuberũt: Item actore non probante,reus debet absolui.

CAP. III.

CVm†ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum, c & (sicut moris est)spiritꝰ sancti gratia inuocata, pastorẽ vnanimiter elegistis: petẽtes ipsius electionẽ a sede Apostolica cõfirmari. Verũ clerici cõuẽtualiũ ecclesiarũ ciuitatis eiusdẽ,consequenter suã deposuere querelam; qd̃ cũ i episcoporũ electionibꝰ, ipsi ac pdecessores eorum cõsueuerit iteresse,vos eis

†Cap.1.eo. ti. in 3.cpil.

c ¶ In vnum.] quia spiritus sanctus non 3 venit nisi super congregatos in vnum.24 q.1 audiuimus.§.si autem.& vbicunque 4 duo uel tres congregati fuerint in nomine meo,ibi sum in medio eorum. 1.q.1.cum scriptura & 24.q.1.alienus & 20.dist.c ult.in fin.

3 Sano modo hoc accipias , iuxta textꝰ, quos alleg.

4 Matt.c.18.

[Glo.seq.obijcit & soluit.]

a ¶ Spectaret.] sed qualiter fuerunt admissi canonici ad aliquam probationem, cum pars aduersa diceret se spoliatam, cum nil obijci possit spo iato ante restitutionem, nec super eo quæstio proprietatis referri. ℣. de resti. spol. in litteris. & c. item cũ quis. & c. ex cõ quæstione. ℥. ꝺ ordi. cog. super spoliatione? Sed dicas ꝙ isti clerici conuentualiũ ecclesiarum, non tantum possessoriũ intentarunt, sed petitorium simul cũ possessorio: vnde licitum fuit alteri parti de iure suo docere. Et in hoc minus caute fecerunt isti clerici, qa quamdiu potest aliquis intentare aliquod possessorium, non debet agere de proprietate. ff. de rei ven. l. is q destinauit.

b ¶ Vltimo.] bene dicit, vltimo: qa licet quandoq; fuissent in eligendi possessione, hoc nõ prodesset ad hoc, ut possent petere restitutionem: licet secus sit in dñio. C. de proba. l. fine. Itẽ bene sequitur, & immediate: quia si non continuassent tempora, non præscripsissent. ff. de diuer. & tẽpo. præscri. in vsucapione. §. 1. & de vltimo tẽpore caute dixit: quia in præscriptiõe ultima tempora spectanda sunt. C. ne de statu defun. si mater. & C. de apo. publ. l. quicunque. 1 lib. 10. arg. 35. dist. ab exordio. & 18. distin. quia sunt.

c ¶ Vocemque habuisse.] caute etiam dicit, vocemq; habuisse: quia posset esse ꝙ interfuissent cã consilij dandi, & tñ non elegissent, nec scrutatores voluntatum dedissent, aut uota sua inquisita nõ fuissent. ℥. de ele. Cumana ecclesia. & 63. dist. obeunti bus. vel forte essent mutati. 63. dist. cum Hadrianus. sed p talẽ mutationẽ ius nõ acquirit. 2. q. 3. nunc uero. & c. seq. & arg. ad hoc. ℥. de postu. bonæ 2. Hoc n. non sufficit ꝙ aliquis possideat, sed & intendat ius sibi acquirere. ff. de acquir. poss. l. vlt. §. quemadmodum. ... ainit. l. ... in duobus ... potius non habere ius arg. 24. dist. presbyteri & 7. q. 1. pontifices. quia non ... ꝙ quis iactet res suas ff. de proba. ... & ℥. de elec. quod ... ꝙ ... possideret ... ff. de acquir. pos. si quis ante 1. de re. spo. olim. & ff. de vi, & vi arma. l. 1. §. vim vi.

d ¶ Vacillasse.] hoc solũ sufficeret ad repellendos testes, & ꝙ dixit, varios extitisse, vt 3. q. 9. pura. & 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ q falso. & ℣. ꝺ pœ. sup his. & ℣. ut eccl. bene si. ut nostrum. §. omnibus ergo. & 35. q. 6. de parentela. 2. in fi. & ff. de quæst. de minore. §. tormenta. in fi. & l. ex libero. §. 1. in fin. tñ quãdoque verbis & nõ re aliqui dissentiunt ℣. de ver. signi. nihil obstat. & ℣. de test. cum tu filii. & ff. de re iud. actorum 39. q. 1. in scripturis. §. quies in glo. opere, de pœ. distin. 1. periculosæ.

e ¶ Negatiuam.] forte dicentes ꝙ illi conuentuales clerici nunquam interfuerũt electioni, vel vocem habuerũt. arg. ℥. de elec. cum dilecti, qđ tñ fieri non potest. ℥. de elec. bonæ 1. & ℥. de renunc. super hoc, & 6. q. vlt. c. accusator.

[Glo. seq. quærit & soluit, & respõdet solutionis obstaculo.]

f ¶ In triũ episcoporũ.] ex hoc videtur si aliquis ter. utitur aliquo iure, per hoc est in quasi possessione illius arg. C. de fideicommiss. l. 1. & ff. de usu. cũ de in rem verso, ff. ꝺ serui. quotiẽs. 2. Sed quid si semel elegit in xl. annis, quia eps ille tantotempore vixit? Dico ꝙ p hoc est i quasi possessiõe illius iuris. arg. ℥. ꝺ constitu. cũ accessissent & ℣. ꝺ pb. pillorũ a ℥rio sẽ su nã aqua dr̃ quotidiana, quæ tãtum semel ĩ anno ducitur. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. 2. & ... si im misi tignum ĩ parietem tuũ, statim possideo seruitutẽ. ff. de seruitu. vrba. prædio. seruitutes quæ in superficie. in princ. vnde tuendus sum in illa quasi possessione. ℣. vt lit. penden. c. 1. & 2. & 16. q. 4. uolumus. nisi cõstet ꝙ vi, vel clam, uel pcario possederim. arg. ℣. ꝺ exces. præla. c. cum ad quorundã. & tunc qui dedit, auctoritate sua poterit reuocare, vt ibi, & 10. q. 3. quia cognouimus. nec obstat quod dicitur de xx. diebus. quibus ad minus vti debet in anno ad hoc ut habeat interdictũ de itinere actuque priuato. ff. de itine. actuque priuato. l. 1. §. hoc interdictum a superiori. quia hoc intelligitur de eo interdicto qd habet mixtam causam. quia duo debet probare: & hoc anno se iuisse vium, & seruitutem sibi competere & constitutam fuisse, ut ibi dicitur.

[Glo. seq. signat contrarium.]

g ¶ Quasi possessionem.] hoc ideo dicit: quia incorporalia non possidentur: sed quasi possidentur. 4. ff. de vsuca. sequitur §. si viam. ff. de serui. urb. prædio. si ædes. §. libertas. Arg. contra. 3. q. 1. redintegranda.

h ¶ Reducentes.] verbo tantum, & non re, cũ iã constiterit de proprietate, ut sequitur in littera, & ℣. c. prox.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

i ¶ Quicquid iuris.] sic ff. de excep. rei iudi. & an eadem. §. actiones, & C. ꝺ an. excep. l. vlt. Sed quid deduxit in iudicium pars canonicorum: cum ipsi essent rei, & possiderent? Non uidet ꝙ aliquid deducerent i iudicium;

---

renitentib. & exclusis, ad electionem procedere p̃sumpsistis: q̃ ob hoc non confirmari, sed infirmari potius postulabant.

¶ Partibus igit apud † sedẽ Apostolicam constitutis, in auditorum p̃sentia testes vtrinq; ꝓducti fuerunt: & eorũ depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes a se ꝓductos intẽtionem suam, quod ad eos tm̃ spectaret [a] electio; sufficiẽter dicebant † esse probatã: Parte clericorum nihilo minus asserẽte, qđ per dicta testium, quos ꝓduxerãt, & ipsi assertionem suam (quod electioni Pontificum interesse deberent) plenius ꝓbauissent; per q̃ constare dicebant, eos electionibus trium epõrum, (qui ecclesiæ Sutrinę vltimo [b] & immediate præfuerant) cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, vocemq; habuisse [c] cũ alijs eligendi.

¶ Nos igitur (qm̃ deprehẽdimus testes vestros in perhibendis testimonijs varios † extitisse: atq; aduersus fidẽ attestationis suæ corã auditorib. vacillasse, [d] & quod negatiuã [e] quodammodo astruere satagebant, probare volentes ius electionis ita † ad vos spectare, quod ad aduersarios minime pertineret. Per testes vero partis aduersæ fuit sufficienter ostensum, quod in trium episcoporum [f] electionibus, de quibus p̃missum est, clerici p̃sentes affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmissam electionem factam eis contradicentib. & exclusis, decreuimus irritandam, clericos sæpedictos in eã quasi possessionem [g] (quã ante controuersiam motã habuerant) reducentes. [h]

¶ Verum qm̃ in quæstione prędicta, quicquid iuris [i] vtraque pars in electione habebat, deductũ in iudicium videbatur, cũ iure ciuili sit cautum,

---

† coram.

† al. dicebat

1 In matre, quæ qñq; se gessit pro libera, qñq; pro ancilla. tempus mortis inspicit. Ioan. And.

2 Hæc opi. glo. non est uera secundũ Dom. per l. Celsus & ibi Bart. C. de usuc. & ad tex. glo. respondetur.

† Testes uarij & uacillãtes, qui dicantur, colliges ex his q̃ no. lib. commen. in Dirrect. inq. sit. Schol. 118.

† al. sic legitur: ita qđ ad uos, &c.

3 Verba mutare, tenore sententiæ perseuerãte, nõ est prohibitũ, ad idem ℣. de cõuer. cõiu. dudũ. Io. And.

4 Credo ꝙ ad hoc induxit in cõtrarium, qa ibi dicit tex. restituẽdũ eũ q res ecclesiæ uel proprias. i. suas substantias perdidit. Sed dic, ꝙ licet ibi dicat fieri corporalitatem restitutionem, non pp hoc negat quin ẽt in incorporalibus fieri debeat, qđ etiam alibi exprimitur 2. q. 2. null. & ff. de seru. l. pen. in fi. Io. And.

Iudicium: Immo de iure cōi ad eos spectat electio; & possidenti non est ꝑdita actio. insti. de act. §. istæ quoque. & s̄. de iudic. examinata, & ita nec petitoriū nec possessoriū deduxerūt in iudiciū. Solu. hæc oppositio habet locū in actionibus in rē, q̄ cōpetūt ꝑ rebus corporalibus. vt ī §. istæ quoq: sed ī actionibus in rē, q̄ competūt ꝑ rebus incorporalibus, vt in seruitutibus, dat actio possessori pro tuēdo iure suo. & hæc dr̄ negatoria, q̄ competit dn̄o q negat alium seruitute habere in re sua. & hanc negatoriā deduxerūt canonici in iudiciū dum negabāt clericos habere ius ī electione: qa aliud nō poterant in iudiciū deducere. Cōfessoria vero datur ei, qui sibi debere seruitutē cōtendit; a sim quod clerici faciebāt, q dicebant se habere ius in electione, & hoc deduxerunt in iudiciū, loco proprietatis & possessorij. hæc probant ff. de serui ven. l. 2. i. rñ. & l. si forte. s̄. 1. l. sicuti. §. sed si q̄rit. & inst. de ac. æq; §. si quis & sic intelligitur quod hic dicit: vtraq; pars deduxerit in iudicium quicquid iuris habebat in electione.

Concor. l. & si fort. s. §. hæc autē idē cū gl. in verb. ... ser. ven. & ... de ... §. ... alius.

id venire in iudicium, [a] non solum [b] de quo actum est, vt veniret: sed id non venire d̄ quo nominatim actum est, ne veniret; [c] & secundum statuta canonica electiones episcoporum, ad cathedralium [d] ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscantur, nisi alibi secus obtineat de consuetudine [e] speciali; nec ex † eo quod clerici ante dicti, se inter eligentes Sutrinos episcopos probauerunt tertio [f] extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis [g] vsque ad præscriptionem [h] legitimam non

[Glo. seq. dupliciter exponit lrā primo de singularibus iudicijs, quo ad accessoria, ñ quo ad alia, & soluit contrarium de l. fi. C. de anna. exce. secūdo de generalibus & vniuersalibus, dicēs secus in actionibus stricti iuris & personalibus & arbitrarijs. Vltimo arg. ꝙ illud tantum ... & assignat cōtrarium de 4. ll. & soluit.]

a ¶ In iudicium] hoc sumptum est ex illa l. solemus. ff. de iudic. illa enim veniunt quæ includi possunt in actione ꝓposita, ut loquat in speciali iudicio. vt i rei vendicatione, vt fructus, & expēsę, & vsuræ. quę accessoria sunt, & ad eandē rem spectātia, ff. de aqua plu. arcen. Actius in fin. & ff. de ædil. edic. ædiles. §. item sciendum. nō aūt veniunt oīa alia Nec est ꝯtra C. de anna. excep. l. vlt. ibi sꝑōre receptus fuit libellus generalis: vnde fatuus fuit. Sed regula ista melius intelligitur de generalibus iudicijs, vt de negotiis gestis tutela, petitione hereditatis. actione pro socio, communi diuidundo, finium regundorum familiæ erciscundæ: vbi omnia veniunt in iudicium, nisi fiat specificatio in libello vel in prosecutione causæ: tunc enim non obstat exceptio in non specificatis. C. de iudic. licet. ff. de excep. rei iud. si ex testamento. & ff. de institor. act. habebat. & ff. communi diuid. in iudicium. ff. famil. erciscun. hæredes §. penul. & ff. de peti hære. si hæreditatē. & l. si quo tempore, & hæc vera sunt in bonæ fidei iudicijs: secus in iudicijs stricti iuris. quia ibi non veniunt nisi illa tantum. de quibus nominatim actum est vt venirēt, a vt ff. de dolo. & elegāter. §. ñ solū. ff. de ver. obl. quicquid. in princ. Simile est etiā in personali actione, vt si vnam causam sum ꝓsecutus, & succumbo, non obstat si peto idem ex alia causa, & hoc dictū est s̄. de lib. ob. c. 2. sic etiā in arbitrio, vbi tantum veniunt ea de quibus dictum est in compromisso, vt s̄. de arbi. cum dilecti. vbi d̄ hoc. arg. ex hoc loco illud tantum venire in condemnatione, quod in libello continetur, super quo litis contestacta fuit. ar. ff. de iudi. non poten. & l. de qua re. Ar. ꝯtra. de appel. l. vlt. ad fi. & inst. de act. §. si minus ff. de pet. hered. l. 4. ff. de rei vē. sin autem. §. possidere. In his omnibus ll. dicitur, ꝙ plus venit in cōdemnatione quam in petitione. Solu. in tamen ll. patet in prin. glo. au sit extranea, aut coniuncta. & accessoria. sic aliqñ minus venit in cōdēnatione q̄ in petitione. ff. de cod fur. si seruus furtiuus. ff. d̄ rei ven. in autem ā Titio. §. possidere. &

a Sed obstat vt C. d̄ pl. ... an cū no ... ibi ... perso ... deduxe rit in iudiciū ... illud ... l. ... accesso ria. sn̄ Ioā. & Vi. I. An

ff: de per. hær, si quo tempore. §. ex diuerso.

ADDITIO. Not. ꝙ hæc clausula: id venire indiciū, &c. sub alijs verbis hoc habet, Non solum illud vt esse deductum in iudicium, quod expressum est: sed totum illud, quod non est exceptum.

b ¶ Non solum.] argumentat̄ Papa ex hac lege per locum à minori; si id de quo minus vr̄ inesse, inest & id de quo magis si ue econtrario.

c ¶ Ne veniret.] argum. omnia esse concessa, quæ non sunt prohibita.

d ¶ Cathedralium.] 35. distin. ca. 1. 2. & c. sacrorum. §. ex his. & §. seq. & s̄. de elec. cum. terra.

† Huius periodi sensus talis est, clerici cōuētualiū ecclesiarū de qbus s̄. dictū quis tribus epōrū electionibus īterfuerint: nō tñ acquisiuerūt ius eligendi, qm̄ nōdū legitimo tēpore id ius ꝓscripserāt.

e ¶ De consuetudine.] introducta de voluntate eius cui præiudicat ff. cōia pd. venditor. §. 1. & ita necesse est ꝙ sit præscripta, vt hic innuitur: & s̄. de ꝯsu. cū dilectus. & c. vlt. vbi de hoc. & j̄. de ver. sig abbate.

f ¶ Tertio.] no ergo tres vices inducunt cōsuetudinē nisi in criminibus. 25. q. 2. ita not. in prin. & in gl. vnū & C. de epi. au. l. 3 in fi. & in gl. si d̄ pę di. 2. c. si seruo. §. econtrario. si enim consuetudo esset ex tribus vicibus, iuuaretur, vt hic; sed non prodest nisi legitime sit præscripta, vt dicit hic, licet tueat̄ aliquē in possessione quousque cōstet an sit debitum 18. q. 1. seruitium & j̄. vt. lit. pen. c. 1. & 2.

[Glo. seq. no. a contrario literæ, ꝙ pręscribitur ex vnico actu cum temporis cursu, & soluit contrarium: secūdo obijcit & dupliciter soluit, & solutioni signat contrarium. & ibi remittit.]

g ¶ Breuitatem temporis.] & ita patet, ꝙ si breuitas temporis non obstaret, isti clerici ꝑscripsissent 3 ius eligendi etiā si semel elegissent. arg. C. de serui l. vlti. licet videat̄ ꝯtra, qa seruitutes, quæ non habent cōtinuam causam, duplicatum tempus requirunt. ff. quēadmodum serui. amit. si sit constituta: sed secus est secundū canones arg. j̄. de præscrip c. de quarta & hic. Sed contrarium videtur huic loco, quod dici consueuit, ꝙ in præscriptione ecclesiastica requiritur bona fides. & iustus titulus: aliàs non præscribitur j̄. de præscripsi diligenti. & j̄. de deci. dudum, sic & in consuetudine causa allegari debet. arg. j̄. de censi. peruenit. Et ita dici consueuit, quod in consuetudine allegari debet causa; & in præscriptione titulus. De hac materia inuenies sup. de consuetu. cap. vlt. sed hic nulla causa siue titulus fuit allegatus, & tamen præscripsissent, si peruenissent ad legitimum tempus, vt hic patet. Ad hoc potest dici. quod in huiusmodi incorporalibus sola patientia habetur pro titulo: nam patientia loco traditionis habetur in seruitutibus. ff. de pub. in rem act, si ego: §. 1. & ff. de seruitu. quoties 2. Vel dicas quod speciale est circa ista incorporalia iura, quod non est necesse allegare ibi titulum: sed hoc solū sufficit quod nec ui, nec clam, nec precario vsus sit tali iure. ff. de serui. vend. si quis diuturno. & ex eo quod erant in quieta possessione, præsumebatur quod nec vi, nec clam, nec precario possiderent. Arg. contra. inf. de præscrip si diligenti Solut. qui enim facit gratiam, illud debet protestari. 7 q. 1, pontifices. & j̄. de elect. Cumana. & hoc forsitan uoluerunt probare isti canonici, quod illi clerici non fuerunt in electione iure proprio, sed de gratia quasi negatiue.

h ¶ Præscriptionem] videtur quod hoc ius (quia quasi seruitus est) præscribi non possit quia seruitus nec in bonis alicuius, nec extra bona est ff. de vsufruc. lega. l. 4.

3 Dicebat hic Ioan. & Vin hoc ius ꝑscriptibile: non. n. erat tale ꝙ non posset cōpetere nisi ex priuilegio. illud enim nō ꝑscriberet. 13. q. j. in sū. Ioan. And.

4 Dicebat Ho. ꝙ refert an consuetudo allegetur ut uideat̄ acquisitū ius seruitutis, & tūc ū exigit cā, sed usus hr̄ loco tituli, uł cāę p l. statim al leg. an ad hoc uideat̄ acquisitus cēsus: & tūc reqrit̄ cā ut in decr. peruenit, ronē huius rei uideas hic per eundē Host. & Io. An. & de hoc uide amplius. īf. de censib. c. quanto.

a Actore non probante, C. de eden. qui accusare. 6. q. vlt. accusator. C. pe proba. actor. & ĵ. de eccle. benef. ut nostrum. §. cum enim. Be.

CVm super.] Diuidit. nam primo decise narrat factum. Secundo diffinit: ibi. Eũ qui. Pars huius. ĵ. de confes. cum sup. Et primo possessorium. Secundo petitorium: ibi, Verum. Abb. Sic.

producti, sibi adquirere potuerunt; & actore non probante, a quo conuenitur, & si nihil pstiterit, obtinebit; ab eorum impetitione super electionibus faciẽdis vos duximus absoluẽdos sępedictis ecclesiarum clericis super hoc perpetuũ silentium imponentes.

¶ Idem canonicis de Bethlehem.

¶ *Idem dicit quo ad intellectum, quod decretalis supra proxima.*

CAP. IIII.

CVm † super electione Bethlehemitañ. ecclesiæ inter R. subdiaconum nostrum, & P. canonicũ sepulchri dominici, qstio verteretur, vtroq; se p electo gerente, cum pręfatus subdiaconus a patriarcha Hierosolymitano fuerit cõfirmatus. & infra. Eum † qui se probauerat per sæcularem potentiã spoliatũ, restituendũ c decreuimus iustitia mediante.

¶ Verum qm̃ tam possessorium quam petitorium deductum fuerat in iudiciũ, & tam restitutionis, q̃ electionis quęstio plenius agitata, & constitit nobis electionẽ vtriusq; minus canonicam extitisse (cum iudex de qua re cognouerit, pronunciare † debeat) vtramque duximus sententialiter irritandam.

¶ Idem episcopo Nouionensi.

¶ *Qui agit de proprietate, ante conclusionẽ causæ possessorio adipiscendæ vel recuperandæ agere potest. post conclusionem vero & ante sententiam, hoc non potest, nisi iusta causa subsit.*

CASVS. Vacante Bethlehemitana ecclesia, duo electi fuerunt ad eam R. subdiaconus dñi Papæ, & P. canonicus sancti sepulchri. R. subdiaconus fuit confirmatus p Patriarchã Hierosolymitanum, & possessionem adeptus. sed postea per sæcularem potentiam spoliatus. Postmodũ uterq; electus ad sedẽ Ap. accedit: pdictus R. subdiaconus pposuit, q cum esset canonice electus, cõfirmatus ẽt p patriarcham, & spoliatus p potentiam sæcularem: petebat electionẽ suã cõfirmari, & restitui ad possessionem quã fuerat spoliatus. pdictus P. petebat suam electionẽ confirmari lite cõtestata super pdictis petitionibus, & probationibus hinc inde receptis, & examinatis quia dictus subdiaconus probauit se per potentiã sæcularem spoliatum, Papa iustitia mediante ipsum restituit: uerum quia tam possessoriũ q petitoriũ deductum fuit i iudiciũ, et tam restitutionis quam electionis qo plenius examinata, et constitit dño Papæ electionem vtriusque canonicã non fuisse, et iudex de qua recognouerat, pronunciare debeat, electionem utramque cassauit. No. q possessorium et petitorium simul potest intentari, et idem intellige hic quantum ad hoc quod no. ŝ. c. proxi.

b ¶ Confirmatus] ex hoc principio, et ex fin. colligitur, q ꝯfirmatio nil iuris cõfert: ubi electio canonica non fuit. de ele. cum inter cano nicos. & c. cũ dilecti. tñ si possessionem fuerit adeptus. et posmodum spolietur. debet restitui, quamuis non fuerit electio canonica, ut hic patet.

[Glo. seq. alleg. unam concor querit, et dupliciter soluit. secundo quærit, arg. affirmatiue per duas ll. cõtrarium soluit.]

c ¶ Restituendum.] solo uerbo restituit eum, quia in eadem snia destituit eum. sic. ŝ. c. proxi. Quid ergo pdest talis restitutio? quantũ ad hunc casum nil pdest; nisi quia satis fit iuri et petitioni actoris. ff. de iudi. de qua re. et hoc posset qñque prodesse quo ad fructus restituendos, ut spoliator restituat fructus perceptos et qui percipi potuerunt à tempore deiectionis usq; ad tempus litis cõtestatæ. super proprietate, et ita licet obtineat in pprietate, tñ ppea qa ius sibi dixit, qtũ ad possessionẽ restituere dẽt fructus pceptos. Sed nunquid ille q est i possessione, ut et fructibus? Vr q sic: qa alimẽto. a cã ueritati ñ prudicat. ff. d his q sui vl aliẽ. iur sunt. si index. Et pupillus p p. inopiã qnq; pcipit alimenta à scripto hærede, qui appellauerat, usq; ad finẽ litis. ff. de inof. testã. si instituta. §. de inofficioso. Sed ꝯtrariũ uerũ est, quia ca canonicũ nõ habuit ingressũ, dẽt restituere fructus, quos inde pcepit, & est expssum. ar. ĵ. de pb. dilecto. & melius ĵ. d iure pat. cũ dilectus. in fin. qa quasi intrusus est: unde nil debet inde commodi habere, ne de improbitate sua commodum consequatur. & est arg. ad hoc quasi expressum ĵ. de re. ti. spo. grauis. et fructus illi restituendi sunt ecclesiæ unde illos percepit.

[Glo. seq. not. duas petitiones: etc. alleg. 7. iura. secundo quærit, et dat tres sol.]

d ¶ Tam possessoriũ q petitoriũ.] et sic duæ petitiones eodẽ iudicio expediuntur. arg. C. de off. rec pro uin. l. 1. et in eodẽ libello, et sic uno processu duplex cõmodũ quis cõsequitur. arg ff. p socio. si fratres §. si plures, et ff. fa ercis. hæredes. §. si de plurib. ff. de act. emp. et uend non est nouũ et ff. quorum. leg l. 1. § qd autẽ. et ĵ. e. cũ dilectus. et ŝ. eo. c. 2. et ĵ. de cap el. mo dilectus. Sed qualiter possessoriũ et petitoriũ deductũ fuit in iudiciũ ab utraq; parte? de hoc dixi ŝ. eo. c. prox. Quidã dicũt q neuter possidebat, alias nõ potuit intentari. sed ab utraq; parte hoc nõ posset fieri. nisi uterq; fuerit spoliatus, sed alter tm̃ fuit spoliatus, unde pot dici, q in rebus incorporalibus datur actio possessori p tuendo iure suo, ut in proxi. c. dictum est. Vel uerius dicas, q hic alter tantum fuit spoliatus, qui intentauit simul petitorium et possessorium, reus uero possidebat, defendebat se super utroque. et sic quodammodo utraque pars deduxit vtrumque in iudicium. ĵ. eo. cũ dilectus, quia non debet actori licere quod reo non licet. ff. de regu. iur. non debet, sed verius est q alter tantum petitorium intentauit; qui dicebat se canonice electum, quia & hic non dicitur, quod vtraque pars deduxit in iudicium vtrumque, possessorium & petitorium.

e ¶ De quare.] ff. de iudi. de qua re. hæc regula fallit in causa criminali episcopi, 3. q. 6. quamuis, & c. dudũ fallit in sententia lata a superiori. ĵ. de re iu. l. de cetero fallit vbi sola cognitio demandata est. ĵ. de rescri. cũ olim. §. verũ. & sup. de offic. ord. delectus. item fallit in incidentibus quæstionibus, vt dictum est supra de ord cog. ca. 3. C. de ord iud. l. 1. & ... vnde ita intel. igitur de qua re cognouerit principaliter & de ea pronunciare debet, vt hic quia petitorio & possessorio principaliter agebatur ab altera parte.

ADDITIO. Item fallit propter appellationẽ, recusationem, vel reuocationem quia tunc pronunciare non potest minor iudex, qui cognouit. ĵ. de appel. dilectus. Io. And.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. cõp.

† al. ita. Et qs se probauerat. alias ita; Eũ q se probauit.

1 Adde qd hec opi gl. est cõior & uerior, cum qua concor. Ì hrs. ff. d iu.

† In codic. Barbatiæ ita de ea pronũciare deat.

2 Concor. l. de quare. cũ sis ff de iudi. & l. a diuo Pio & ibi Bar. eo. tit.

Pasto-

Pastoralis.]Duæ sunt partes. In prima ponitur consultatio. In secunda responsio: ibi, consultationi, Secunda subdiuidit in duas partes. Nā primo rñdēdo distinguit, an sit vel non sit in causa cōclusum, Et sm membrum: ibi, Si uero. prima secundæ tria facit. primo rñdet ad primū membrū distinctionis. Secundo: ibi, Cū legali. rationem pro bat legem. Tertio: ibi, Alijs protestatur. Secunda secundæ et ā facit tria: q primo rñdet secundo membro, responsionis causam interendo: ibi, Ne lites Secundo in verb. Nisi. vnū casum excipit, quem statim exemplificat: ibi, puta. Tertio: ibi, His igitur. dat generalem doctrinam. Abbas Siculus.

†Cap. 3. eo. ti. 3. copil.

CAP. V.

Pastoralis † officii: & infra.

¶Sane (sicut intimasti) contingit aliquando, ut cum is qui se asserit spoliatorē, suum trahit spoliatorem in causam, inter ipsa iuris auspicia[a] requisitus,[b] quo malit experiri[c] iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem: cum autem fuerit ī causa processum, nouum iudicium super possessorio nititur inchoare: & infra.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod possessorio quidem iudicio, quodd ď recuperanda

est hic arg. φ cum plures actiones nomine eiusdē rei competunt, ut ff. de mino. verum una illarum est eligēda. ff. de tuto. φ in hæreditatem. §. eligere. ff. de reg. iur. nemo. 2. §. quoties.

[Glo. seq. prosequitur triplex possessorium: scilicet adipiscendæ, recuperandæ, & retinendæ: & ponit tria interdicta primi, duo secundi, & a uo tertij, demum ponit quadruplicem lecturam illius ver. Alijs possessorijs prima quod loquitur de possessoriis retinendæ. & soluit cōtrarium de §. nihil. secunda loquitur de interdictis; q̄ habent mixtam causam. tertia de præparatoriis. quarta secū dum casum l. 1. C. de appel. & in fi. primam approbat.

CASVS. Aliquis fuit spoliatus ab aduersario suo: spoliatus traxit suum spoliatorem in causam requisitus a iudice quo iudicio velit experiri, ipse statim obtulit libellum super ꝓprietate, de illata uiolentia nullam faciens mentionem, postquam fuit in causa processum, uult redire ad possessorium, & agere de uiolētia sibi illata, nouum iudicium super possessorio intētando. quæritur quid iuris sit? Rñdet φ ille qui cœpit rem vendicare, bene potest agere possessorio iudicio, quod proponitur pro recuperanda possessione, seu ēt adipiscenda, antequam sit renunciatum aut conclusū in iudicio proprietatis primitus instituto. & hoc ꝓbatur per legem, qua dr̄, φ ille qui fundum cœpit ab illo vendicare, cum quo interdicto vnde vi poterat experiri, pēdente iudicio proprietatis pōt nihilo minus agere interdicto vnde vi, alijs possessorijs iudicijs, scilicet interdicto vti possidetis, & vtrobi, i suo robore duraturis, q̄ de sui natura præcedant vendicationem dominij, nec simul tractari possunt cum proprietate. Si vero renunciatum sit aut conclusum in iudicio proprietatis, vt iam possit ꝑ diffinitiuam sñiam terminari, ne lites ex litibus oriantur; & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa, possessorio non erit vtendū, nisi iudex, qui de causa cognoscit, ex iusta causa viderit hoc expedire, puta, si ex apertis indicijs facile arguatur iniquitas inuasoris, vel per malitiam, qui casu spoliato subtraxerit facultatem probādi dominium. His & alijs causis inspectis[quæ continent æquitatē, aut iuste mouerint animum iudicātis] poterit agi iudicio possessorio, postquam ēt fuerit conclusum i iudicio proprietatis. No. φ a iudicio proprietatis, anteq̄ sit in eo cōclusum, potest quis redire ad iudiciū possessorium, & etiam postquam conclusum fuerit, ex iusta causa, vt dicitur hic in fi.

1 Sol. illud pōt intelligi, qñ delegatus expresse prohibuit ne cognoscere ď possessione, vl ubi petitorium tm̄ sit propositum & nō possessorio pronū ciatū: sup. de offi. deleg. cū dilectus. ad finē: verius est q per sniam lētā super possessione, nō ꝑimitur vo lēt. agere super propriētate. Host. & And.

a ¶ Auspicia.] idest, exordia litis. C. de excep. l. pen. & C. de codic. l. vlt. 1. respon.

[Gl. seq. not. tres casus, quibus delegatus petitoriū & possessorium cognoscit, & signat contrarium]

b ¶ Requisitus.] a iudice scilicet, & hoc cum vtraque causa commissa est iudici, vt s. eod. cap. 1. Idem uidetur si causa proprietatis est ei commissa. arg. C. de rei vend. ordinarij. Idem est etiam vbi causa est simpliciter commissa. infra de sequestra. ca. 1. Licet sit contra argum. C. si a non compe. iud. si de proprietate. 1 quia continentia causæ diuidi non debet. C. de iudic. nulli. & supra eod. cap. 1.

c ¶ Experiri.] idem, agere. alibi ponitur pro defendere s. de iudic. cap. 1. nemo enim sine actione experit. sup. de iud. examinata. ff. de adminis. tuto. quoties. §. item si temporali. ff. de neg. gest. si pupilli. §. fin. Item

d ¶ Quod de recuperanda.] ad intelligentiam huiusmodi, not. φ triplex est iudicium possessorium, vel ꝓ adipiscenda possessione, vel recuperanda, vel retinenda. pro adipiscēda possessione proponitur īterdictū quorum bonorum, & interdictum quorum legatorū, & Saluianum interdictū. ff. quo. bono. l. 1. & ff. quorū lega. l. 1. & ff. de Salui a. interdi. l. 1. interdictū pro adipiscenda possessione datur bonorum possessori. & hæredibus hæreditarijs insti. de interd. §. adipiscēdæ. Bonorum possessor nomen est iuris, sicut & bonorū possessio. ff. de verb. signifi. hæreditatis. l. 1. & bonorū possessor dicitur ille qui succedit de iure prætorio. instit. de interdic. §. restitutoris. in glo. bonorum. Et dicitur ideo adipiscēdæ possessionis: quia licet hæres hoc ipso φ sit institutus, & hereditatē adijt, efficiatur dominus rerum hæreditariarū, tamen possessionem earum non adipiscitur, nisi apprehendat possessionem. ff. de acqui. possessio. cum hæredes. in princ. & si ab alio possideantur, potest adipisci earum possessionem per istud interdictum. pro recuperanda possessione datur interdictum vnde vi, & quod ui aut clam. pro retinenda possessione datur interdictum vti possidetis, ꝓ re imobili: vel vtrobi ꝓ re mobili. hoc habes instit. de interd. §. adipiscendæ. & §. seq. & infra de probat. c. licet. Si ergo aliquis cœpit agere rei vendicatione, potest redire ad iudicium possessoriū, quod proponitur pro recuperanda possessione, vel adipiscenda, pendente iudicio proprietatis, vt hic dicitur, & infra de testi. significauerunt. in princ. & ff. de vi. & vi armata, cum fundū. §. ult. & econuerso de possessorio potest redire ad iudicium proprietatis, sed ad interdictum de retinenda possessione, non potest redire pendente iudicio proprietatis primitus instituto, scilicet vti possidetis, uel utrobi, quæ proponuntur pro retinēda possessione: nec econuerso potest redire ad iudicium proprietatis, postquam cœpit agere vti ꝑossidetis: quia sibi met esset contrarius: qui enim proponit rei vendicationē, dicit alium possidere, vt s̄ de iudi examinata, quia possidenti non datur actio. institu. de actio. §. iste quoque. & qui agit vti possidetis, dicit se possidere: vnde pendente iudicio proprietatis non potest redire ad aliud. Nec obstat quod legitur. ff. de acquirenda possessione. naturaliter. §. nihil. in fin. vbi dicitur φ non negatur ei interdictum vti possidetis, qui cœpit rem vendicare: quia illud intelligitur de eo qui ignorabat se possidere. Vel potest dici, quod ibi renunciauit primæ actioni antequam incohearet secundā. Et de his interdictis, s. vti possidetis, & vtrobi, pōt intelligi, qđ sequitur in littera, alijs possessorijs iudicijs in suo robore duraturis, &c. ... his interdictis

2 De materia interdictorū late ꝑ Iasonem, & alios in §. omnium. insti. de actio. & alibi sępe in multis paragraphis eiusdē tituli.

3 Idē Inno. & si dicas qūo potuit ignorare se possidere? Rñdet. Ho. φ is cui successit possidebat, & hoc potuit hæres ꝓbabiliter ignorare. ff. de reg. iur. q ī alterius, & sic dēt probabili ignorantiæ subueniri, cum ea q not. de cle. excom. mi. Apo o- licæ. Io. A.

prius oportet scire qs sit possessor. q̄ quis sit petitor, ut insti. de interd. §. retinedæ. & ideo dicit hic q̄ iudiciū possessionis de sui natura pcedit vēdicationē dominii. Ioan. A. n volebat intelligere q̄ dr̄. aliis possessoriis iudiciis in suo robore; &c. de illis interdictis, quæ mixtam habent causam, in quib. debet quis probare dominiū seruitutis, & possessionem suam, scilicet se iuisse xx. diebus illo anno, sicut est interdictū de itinere actuque priuato, quod datur uolenti reficere iter. ff. de itenere actuq priua. l. 1. §. hoc autem interdicto. & l. 1. & 2. & sic ǰ. de restitu. spolia. ex trāsmissa. & idem in interdicto quod datur de aqua ex castello ducenda. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. ait prætor. in talibus enim interdictis non redit quis ad causam possessionis omissa causa domini. Sed certe de illis non uidetur quod possit intelligi: quia illa interdicta de sui natura non præcedunt quæstionē dominii: qa ibi simul agitur de possessiōe & de iure dominii, ut dicitur. ff. de itin actuq; priuato. l. 3. §. hoc autem interdicto. Vel intellige illud de aliis interdictis, quæ sunt quasi præparatoria ad rei vēdicationē, ut sunt interdicta de liberis exhibēdis, & de tabulis exhibēdis, ut prius appareat quis possideat, & tunc detur alteri rei vendicatio. argu. C. de rei v n. ordinarij. Vel potest intelligi, quia cum agitur de possessione & uiolentia prius agi debet de possessione, ut appareat quis possideat, ut postea qui possidebat, de uiolentia sibi illata experiatur, & sic nunquam ecōuerso. C. de ap. l. 1. & illa verba: quæ uendicationem, &c. non fatiunt implicationem, sed demōstrationem notant, quasi dicat, possessoria interdicta uolunt prius tractari, quam reiuendicatio ff. de rei uend. is qui distinauerit. licet quandoque secus fiat. prior tamen intellectus verior est.

seu adipiscenda possessione proponitur antequam renunciatum sit, aut conclusum[a] in proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest[b] ab eo, qui rem cœperit uendicare: Cum legali sit prouisione statutum, eum qui fundum uendicauerit, ab eo cum quo interdicto vnde ui potuit experiri, pendente[c] iudicio interdictum[d] posse nihilo minus intentare:[e] Aliis possessoriis iudiciis in suo robore duraturis, quæ uendicationem dominii sui natura præcedunt.

a ¶ Conclusum.] hoc sumptum est ab Auth. de testi. §. quia uero multi: coll. 7. sic ǰ. de fi. instr. cum dilectus & si mandatum revocetur post conclusionem, nihilominus fertur sententia non obstante tali reuocatione s̄. de procu. auditis. in glo. ad illum.

b ¶ Agi potest.] non tn̄ iudicio, & renunciato priori, & sic saluabis opinionem Ioan. & B. quæ hic reprobari vr̄, & ǰ. c proxi. qui dixit q̄ nunquam simul agendum est possessorio & petitorio, etiam ab eodem. C. de rei uend. ordinarij. & C. quorum bon. l. ultim. & C. de interd. incerti. sic intelligitur illa lex. ff. de acquir. posses. natura liter. §. nihil. qa ibi renūciauit primæ, qui inchoauit secundum.

c ¶ Pendente.] id est, renunciato. secundum Iac. But. sed hæc expositio multū ē extranea & ɔtraria huic litteræ, nec pbat ali pro iure sm̄ canonicā æquitatē plane stat verbū in sua significatione; vt ǰ. de testi significauerunt, vel pendente quousq; constet de possessorio, ut si succumbat in possessorio, reuertat ad petitoriū. Sed si obtineat in possessorio, qd erit de priori iudicio; Fiat qd̄ dicitur in pdicta decre. significauerunt.

d ¶ Interdictum.] interdictū dicitur; quia inter duos redditur; non ab interdicendo. insti. de interd. §. sunt tamen. Interdictum olim erat quædam formata & solennis conceptio verborum, quibus prætor aliquid fieri iubebat vel prohibebat. instit. de interd. in prin. hodie non seruatur solennitas interdictorum: sed loco cuiuslibet interdicti datur utilis actio in factum. insti. de interdi. §. vl. Bernar.

[Glo. seq. q̄rit. arg. affirmatiue, soluit ɔtrariū. Vel ponit tres effectus sentētiæ latæ super possessorio, secundum Panor.]

e ¶ Intentare.] sed nunquid si probauerit uiolentiam, dēt ei adiudicari ppriétas? Videt q̄ sic. 16. q. 6. placuit. C. vnde vi. si quis in tantam, sed hoc non est verum. q̄ quis amittat dominiū rei, ideo quia commisit violentiā? & hoc non est ex natura interdicti, sed ex pœna illius cōstitutionis, si quis in tantam, vnde si vult sibi rem adiudicari. proponat condictionem ex illa lege si quis in tantam. quia per interdictum unde ui, non cōsequitur hoc, sed possessionem cum fructibus.

¶ Si uero renunciatum fuerit uel conclusum, ut iā possit causa proprietatis diffinitiuæ sententiæ calculo terminari: (Ne lites litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri) causa[f] nō decisa, possessorio nō erit utendum: Nisi iudex q de causa cognoscit, hoc ipsū ex iusta causa uiderit expedire: †Puta cū ex perspicuis indiciis facile arguit iniquitas inuasoris; & spoliato casu seu malitia pbandi dominiū subtraxerit facultatē,[g] ¶ His igit̄ & aliis causis [h]inspectis (q continent

[Glo. seq. no. q̄ succumbens &c. obijcit, & soluit.]

f ¶ Causa nō decisa.] ergo si aliquis succubuit in iudicio proprietatis: adhuc post sententiam potest redire ad possessorium: sicut econuerso s̄. arg. s̄. de elec. querelam. & ǰ. eo. tit. c. 3. quia alius est modus agendi. & aliud petitur, quam prius. ff. de excep. rei iudicatæ. cū quæritur. & l. seq. Argu. eod. c. proxi. ubi ille qui obtinet in proprietate, obtinet in possessorio possessio enim uidetur esse pars proprietatis: sicut usussfructus pars dominij. ff. de vsufru ca. l. 4. vnde obstat exceptio rei iudicatæ. ff. de excep. rei iudi. si quis cum tot. in fi. Ad hoc dicas q̄ si nuda proprietas deducta est in iudicio, post sententiam potest agi de possessione: quia nil habet commune proprietas cum possessione. ff. de acqui. pos. naturaliter. §. nihil. secus si vtrumq; deductum est in iudicium. s̄. eod. c. 1. 3. & 4. & ǰ. c. proxi. Iudex tn̄ q condēnat de proprietate, per consequens cōdemnabit de possessione: nisi reus excipiat de possessione, scilicet pactum vel vsucapionem, & hoc faciat ante sententiam. ff. de rei uen. officium. uen. ubi enim. Io. Si enim aliquis probauit de possessione & non de proprietate; & indeterminate[3] de vtraq; actum est, succumbit in vtroque. s̄. eo. c. 1. & 3. & ǰ. c. proxi. Verū est ergo q̄ qui succumbit in proprietate, & in possessorio: adeo enim præualet proprietas possessioni. q̄ q obtinet in proprietate, erit potior in possessione, cum de utraque simul actum est. licet solo uerbo perdiderit commodum possessionis arg. 16. q. 3. ca. placuit. §. quod si mala fide. & possessio semper sequitur pprietatē ff. de rei uen. officium. in fi. arg. ff. depositi. l. bona fides. verum tamen iudex qui de proprietate tantū datus est, non potest cognoscere de possessione. C. si a non compe. iud. si de proprietate.

[Glo. seq. quærit obiiciendo, & respondet.]

g ¶ Facultatem.] si non potuit probare dominium [ut hic dicit] quid ualet redire ad possessorium cum uideatur condemnandus quia sententia super proprietate trahit ad se sententiā super possessione ǰ. c. proximo? Respondeo, potest ualere quo ad fructus, quos recuperat

† Vide text. in l. dolum, cum gl. 1. & no. C. de dol.

3 Cōcor. gl. fin. in l. certi. C. de itin. di. & Cyn. in l. 2. ff. eo.

3 Quasi secus sit si quasi duobus modis agendi ab eodem agebatur: & de possessione per se: & de pro prietate per se. ǰ. titu. 1. cū ad sedē. & de elec. querelam. Io. And.

2 Procuratoris non iudicis, ne sit cōtra. ǰ. tit. 1. audita Ioā. And.

emperat à tempore deiectionis. Item quia ex quo habuit possessionem, habebit cōmodum retētionis, nisi aduersarius ꝓprietatem probauerit C. de rei ventres alienas. Et quia si spoliator rē petat, potest ei obijci ꝙ amisit ius, si quod habebat ꝑ conditionem ex l. prędicta, si qs in tātam.

a ¶ Aequitatem.] quā iudex semꝑ debet habere præ oculis. ff. de eo, ꝙ certo lo. ꝙ si Ephesi, in fi. & vbi proditum non est ius, procedere debet iudex æquitate pēsata. s. de transac. c. vlt. Ber.

CVm dilectus.] In ꝓcedendi facultate possunt concurrere petitoriū & possessorium; in terminandi modo possessorium petitorio præfertur: in exequendo vero petitoriū possessorio præualet. h. d. Primo ponit decisa ꝯsultatio. Secūdo rñsio: ibi. Ad quartū. q̄ facit tria, primo præsupponit modum procedendi. Secundo declarat ordinem terminandi. Tertio effectum exequēdi Abb. Siculus. Pars huius habetur. s. de arb. cum dilectus. & j. de fi. instru. cum dilectus.

æquitatem,a aut iuste mouerint animum iudicantis) postquam etiam conclusū fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus.

¶ Idem episcopo & officiali Sancti Andreæ.

¶ Si petitorio & possessorio simul est actum, una sententia terminatur & præmittitur possessorium in terminando sed in exequendo præualet petitorium.

CAP. VI.

CVm † dilectus: & infra. ¶ Ad quartum breuiter respondemus, ꝙ cum super possessorio b & petitorio simul est actum: vtrumq; vna sententia debet terminari.† Sed licet ī pronunciatione sit possessio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere.c

¶ Idem Veroñ, episcopo.

¶ Adiudicatur illi beneficiū qui probauit collatorem suū fuisse in possessione conferendi collationis tempore, per hoc tamen nō prohibetur succumbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore. hoc vult tota littera.

CAP. VII.

CVm † olim quæstio, quæ inter archidiaconum ex vna parte, & archipresbyterū, & canonicos Vincētinæ ecclesiæ ex

CASVS. Aliquis possessorio & petitorio simul egit ꝯtra aduersarium suū: quęsiuit iudex, qualiter deberet ferre snīam. Rñdet Papa, ꝙ cū simul est acta possessorio & petitorio, vtrumq; debet vna snīa terminari, sed in ꝓnunciatione præmittēda possessio, & in executione debet proprietas præualere. Fm quod facta fuit s. eo. cum ecclesia. & c. cum sup. Not. ꝙ petitorio & possessorio simul pōt agi, & vtrumq; vna snīa terminari debet. Item in executione sentētiæ quæstio proprietatis præfertur quæstioni possessionis.

[Glo. seq. ponit vnam lecturā, cui signat cōtrariū. ponit aliam, cui signat etiam contrariā: ex quibus concluditur contra conclusionem alleg. de. §. quia autem & solum tenetur ad secundam opinionem, quā dicit [illegible] M. & respondet ad ipsius contraria.]

b ¶ Possessorio & petitorio.] quidā intelligunt quod hic dicit, qd vnus agebat iudicio vti possidetis: & adu. alius agebat cōtra eū rei vendicatione: & sic intelligitur s. e. ad vltimum & ita planus est casus. Sed cōtra est qd legitur. ff. vti possid. l. 1. §. inter litigatores. quia vti possidetis, dicitur dari inter duos q dicunt se possidere, vt ibi. Vnde verius est, ꝙ idem homo proponebat simul de recuperanda possessione, & proprietate cōtra aduersariū suū & fm hoc signant cōtraria. C. de rei vend. ordinarij & ff. de iud. si de vi. C. de interdic. l. incerti. C. quo. bon. l. vlti. Per illas dicebāt I. & B. ꝙ nunquam poterat simul agi iudicio possessionis & proprietatis. ar. ff. cōtra. ff. quorum leg. 1. §. quia autē: Sed illud est, ꝙ reus non certificabat actorē, & ideo simul proponitur petitio hæreditatis, & quorum legatorum. M. in cōtraria fuit opi. quod possit simul de illis, & nos sumus in eadem opinione, scilicet quod simul possit agi de possessione recuperanda, & de proprietate ab eadem persona: nec est illud contra ordinem iuris, nec contrarietas vel repugnantia hic inuenitur: quia non sunt contraria: vt hic patet, & s. eod. cum ecclesia & ca. cum super: & j. de capel. & mō. dilectus. & ll. prædictæ, ordinarij. incerti. & C. quo. bon. l. fi. non intelliguntur de tali possessorio pro recuperanda possessione: sed interdicto vti possidetis. ibi enim ordinarium est ꝙ possessoriū primo tractet: quia ꝓp euidētē ꝯtrarietatē simul agi nō potest de ꝓprietate, & vti possidetis ab eadē parte, vt dictum est s. c. prox. Si vero vnus vult agere possessorio, & alter petitorio, illud nullo modo est admittendū j. tit. proxi. solicite. in litteris. ‡ item cū qs & c. ex cōquestione, quia q̄stio spoliationis priuilegiata est. s. de ordi. cogn. sup spoliatione & 3. q. 1. & 2. per totū. & cum actor agit vtroq; iudicio, reus pōt se defendere sup vtroque. s. e. cū ecclesia. & c. cū sup. C. de offic. rec. pro. l. 3. Bernard.

[Gloss. seq. signat contrarium.

c ¶ Præualere.] semp enī ꝓprietas tamquā dignior trahit ad se possessionem, ut sequatur dominium: quia iustior est petitio proprietatis. ff. deposi. bona fides. uersic. & hāc probo. & ibi per glo. arg. ff. de pig act. si rem alienā. arg. 16. q. 3. c. placuit. §. ꝙ si mala. arg. j. de sequestra. c. 1. Arg. ꝯtra j. de re iudi. abortā. & quod dicit præualere, intellige quod simul est actum, ut hic dicit. Bernardus.

CVm olim.] Potest summari principaliter duobus modis. Vno modo ut faciat ad primam partē rubricæ, sed de causa possessionis, ut faciat largo modo, uidelicet respectu cōmodi possessionis, & hoc intendit: Sufficit ei cui bñficium seu dignitas est collata, si probat quod cōferēs erat in possessione conferēdi, collationis tempore. Secundo modo potest summari magis proprie, & ad titulum, & ad secundam partem rubricæ, & sic. Succumbēs possessorio, de proprietate potest agere. Et certe hęc lectura licet sit uera in se, non tamē colligitur ex littera. Et primo decise narrat processum. Secundo ibi, Quoniam reddit distinctionis causam, soluit obstacula, & diffinit. Tertio: ibi, Reseruata, protestatur. & causam subdit. Abbas.

CASVS. Inter archidiaconum Vincentinū ex una parte, & archipresbyterum, & canonicos eiusdē ecclesiæ ex altera, orta fuit quæstio super iure eligendi archidiaconū. dicebant enim canonici, ꝙ ad eos pertinebat electio archidiaconi: quare uolebāt eum remouere cum non fuisset electus ab eis: archidiaconus dicebat, ꝙ electus fuerat canonice ab epō Vincē. cui erat in quieta possessione eligēdi archidiaconū & duos antecessores ipsius elegerat epūs Vincēn sine ꝯtradictione canonicorū. sup hoc procuratores utriusq; partis ad sedē Apostolicam accesserunt coram Papa: petebat procurator canonicam electionem archidiaconi cassari, procurator archidiaconi petebat eā confirmari ex causa ꝓdicta; & litē contesta fuerunt sup qōne pmissa, & quia ibi de pmissis contestare non poterat.

Cap 4 co. in 3. cop.

† Vide text. in l. etiam, & ibi Bar. ff. de minor.

‡ Concor. l. si à te. ī prī. ff. de excep. 4. ff. de peti. here.

† Omissis multis intellectibus huius. c. de quibus late Doctores hoc loco, hic vt satis aptus: q̄uis Archidiaconus p eūm eēt electus, non tñ possidebat, vel quasi. & ī [illegible] ipsum archidiaconatū: qđ īpugnabāt canonici hic integra cōsulat vt clarior sit itelligētia.

Imò daī ēt possidēti ꝯtra eū q nō possidet: Ro [illegible] j. de proba. licet. vbi de hoc lo. Andr.

An scilicet ꝑ hīde vel possessore, an ꝓlegua [illegible] Io. And.

terat, de cõi cõsensu procuratoris vtriusq; partis, causa fuit iudicibus delegatis cõmissa. iudices receptis litteris citauerunt partes, canonici petebant inducias deliberatorias, vt possent iudices recusare, iudices non obstantibus allegationib. canonicorũ receperunt testes archidiaconi, & causam ipsam cum attestationibus ad sedem Aposto. remiserunt. Dñs Papa examinato negotio; qa constitit ei per attestationẽ, q archidiaconatus ecclesiæ Vincẽn. ab episcopis Vincenti. collatus fuit duobus archidiaconis continue. qui ante ipsum extiterant, sine contradictione aliqua canonicorum & quia canonici prædicti non potuerunt iudices recusare, nec inducias deliberatorias petere, cũ de assensu procuratoris vtriusque partis dati fuissent, archidiaconatũ p̄dictum dicto archidiacono per diffinitiuã sniam adiudicauit, canonicis Vincen. perpetuũ silentiũ imponẽs. salua qõne proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si contra epm Vincẽ. contendere voluerint, cum res inter alios acta, alijs obesse nõ debeat. Nota q ille qui est electus & institutus ab eo qui est in pacifica possessione eligẽdi, obtinet ex sola possessione licet postea appareat ius ad alios ptinere. Itẽ iudex datus de assensu pcuratoris dñi, recusari ab ipso ñ põt. Itẽ res inter alios acta, nõ nocet alijs. Itẽ sententia lata propter possessionem, non prǽiudicat proprietati,

altera, & infra.

¶ Quoniam per attestationes nobis constitit euidenter, quod ab episcopis Vincentinis archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorum, duobus a archidiaconis continue (qui ante ipsum extiterant) fuerat assignatus: & quia canonici prædicti iudices b recusare minime debuerunt, cum causa prædictis iudicibus delegata fuisset, de vtriusque partis procuratorum assensu, c prædictum archidiaconatum eidem per diffinitiuam sententiam adiudicare curauimus: canonicis Vincentinis perpetuum silentium imponentes; d Reseruata e tamen

[Gl. seq obijcit contra binum actum, & soluit.]

a ¶ Duobus.] sed qualiter potuit ille archidiaconus bino actu epi cõseq ius, cũ nec trinus tribuat s. eo cũ ecclesia. sed quadruplex actus necessarius vr. C. de serui. l. vltima. § alijs autem. Sed hoc ideo contingit: qa qui est in quieta possessione eligendi vel præsentãdi, potest eligere & præsentare, & ille consequit ius ex hoc. s. de elect. querelã. j. de iure patro. consultationibus. qui enim est in quieta possessione, debet uti iure suo 1 quousque euincatur ab eo. j. vt lit. penden. c. 1. & 2. 16. q. 4. volumus. & sic consequitur aliquis dominium ab eo qui nõ est dominus, & sufficit hoc electo vel præsentatio tantũ in possessori c obtinere. id est. q elector sit in quasi possessione eligendi, ad hoc vt cofirmetur electio vel præsentatio per iura prædicta.

1 Vnde ſm Hos. ẽt si vacante archidiaconatu canonici appellassẽt. nec eps pferret. & eps nihilominus contulissẽt, tenet collatio epi cui appellatio possessione suã non aufert. ad hoc de iud. neg. pl. c. fi. vbi dixi de hoc. & d mai. & obe. dilecti i gl. sed qd. I. A.

[Gl. seq: obijcit & soluit distinguendo & ad instructionem casus iterum distinguit Secũdo obijcit quod lit. non contest. &c. dat tres solutiones, quarum prima plus placet.]

b ¶ Iudices recusare.] sic patet ex hoc loco, q si procurator tuus impetrauit tibi iudicem, q non potes eum postea recusare, ac si tu ipse eum impetrasses. s. de offi. de le. super quæstionem §. verum. Sed mirum videtur. q factum procuratoris in hoc casu præiudicet domino. cum hic non posset habere dñs recursum ɔtra pcuratorẽ, quia in casu isto procurator est non soluendo: vnde nõ debet nocere domino ff. de dolo. & elegẽter §. pen. & ff. de eo per quem fa. erit. l. vlti in princi. Sed illa iura intelliguntur cum procurator dolum cõmisit secus esset si negligẽter versatus esset: & sibi imputet qui minus diligentem procuratorem cõstituit. ff. de mino. cum mandato. in fin. potest tñ pars læsa propter negligentiã procuratoris nomine ecclesiæ petere in integrum restitutionem. 7. de in integ. rest. cum uenissent. In casu isto dico, q si dominus dedit certam formam de certis psonis pro iudicibus obtinendis, & ipse egressus est illam formam petendo alios iudices, tunc non fit præiudicium domino, quin possit illos recusare si voluerit. ar. s. de offi. dele. cum olim, & C. de procu. si procurator. & hoc est expressum j. de app. significante. circa medium: ibi, cõtra inhibitionẽ & p glo. ibi. Sed si simpliciter fuit constitutus procurator ad impetrandum iudices, non dando certum mandatum de certis personis: tunc non potest iudicem recusare. arg. l. prædictæ, si procurator. Qñ præiudicet factũ procuratoris domino, & quando non, dicitur s. vt li. nõ contest. c. c. 1. 2 Sed qualiter fuerũt hic recepti testes lit. non contestata. post recusationem, si non consentiebant in iudices; licet de consensu procuratoris eorum fuerunt obtenti? Ideo recepti sunt non obstante recusatione, qa in p̄sentia Papæ lis fuerat p illos pcuratores contestata, vt patet in antiqua decre. 3 alias non fuissent recepti si nõ cõsensissent. vel non valuisset receptio testiũ lite non contestata s. vt lit. non contesta. per totũ. vel dic q bene valuissent attestationes ẽt lite non contest. cũ illi canonici fuissent actores, si fuerunt cõtumaces vt j. de do. & contu. causam quæ. vbi de hoc not. & s. vt li. non conte. qm frequẽter. in prin. vel si erant rei: quod verius vr per ipsam litteram: & si contumaces 4 fuerunt, bene possunt testes recipi lit. nõ conte. supra vt li non contest: qm frequenter. quia agebatur de electione: sed verum est q lis erat contestata.

2 Adde p l. si pr. ff. d his q i frau. cre. & l. 1. §. dictum ff. ne vis fiat ei.

3 Et in registro ſm In. qui dicit ibi patere, qd post litẽ ɔt. de ɔsensu pcuratoris dati fuerit tres iudices quorum alter erat canonici qa ɔsãguineus archidiaconi. Io. And.

c ¶ Assensu.] & ab eis esset rescriptum impetratum: nec induciæ deliberatoriæ dandæ sunt impetranti, 3. q. 3, induciæ. §. ei autẽ. nec dilationis inducias petere debent, cum apud sedem Apostolicã per procuratores vtriusq: partis lis erat cõtestata: & hæc littera probat q canonici erant actores, qñ impetrauerunt rescriptũ.

d ¶ Imponentes.] & hæc lr̃a pbat q canonici erant actores: quia reo non imponit silentium: sed absoluit actore non probante. Ber.

4 Dato etiã q appellauerint: ex p̄dicta cã frustratoria ſm Inn. ad hoc. j. de dol. & con u. cum, qui. li. 6. Io. And.

[Gio. seq. obijcit q exceptio rei iudicatæ, &c. & dupl'r soluit, & in fine soluit improprietatẽ ad titulũ.]

e ¶ Reseruata tñ, &c.] sic s. de ele. querelam. Sed nunquid eps põt repellere istos p exceptionẽ rei iudicatæ: nam cum ille obtinuit, qui habuit causam ab epo illud debet epo, pdesse: sicut pactum factum a debitoribus hæreditarijs (ne ab ipsis petat) cum emptore hr̃ditatis; nocet venditori ipsius hæreditatis, ff. de pact. si cũ emptores. Sed non est verũ, qa exceptio rei iudicatæ trãsit ab actore suo ad alium, scilicet emptorẽ sed non reuertit ad actorẽ suum. ff. de excep. rei iu. siã te. §. vlti. sic s. de elect. querelam. Est ẽt alia ratio quia hæc snia lata est ratione possessionis inter capitulũ & archidiaconum. sed si capitulum postea voluerit agere ɔtra epm. illa erit qõ pprietatis, & sic erit oĩno alia causa, quia lata sup possessione nõ obstat agere volenti de pprietate, sed hic res inter alios acta fuit, vt j dicit. vnde nõ obstat sup proprietate etiam inter easdem psonas.] Hactenus procedit glo. Ber. qd sequit, est additio. 5

Ista decre. cõpetẽtius debere poni in tit. de elect. sicut decr. querelã qa ri. iste loquit qñ inter eadẽ psonas qõ vertit possessionis & pprietatis, vt patet s. e. p tot: tit. q hic non fit nec dñ hic proprio qõ possessionis qa non est actum possessorio iudicio; in quo casu loquit ille ti. sed archidiaconus obtinuit: qa eps erat in possessione uel quasi iuris eligẽdi. Vel dic q d ista decr. respicit tantum, secundã partẽ rubricæ. Ber.

5 In antiqs exẽplaribus qd legit velut glo. Bernardi scripta inuenit, nec dubitãdum qn sit Bern.

a ¶ Res in-

a ¶ Res inter alios acta.] j. de re iud. c. pe. j. de pb. dilecto, in fi. & j. de do. inter dilectos. in fi. & s. de offic. dele. super eo. & j. de fide instru. inter dilectos.

In causa.] In prima decisa diffinitio. In secunda protestatio. ibi, Ad hæc. Ab. Sicu.

CASVS. Patriarcha Gradeñ. petebat subiectionem in monasterio S. Georgii. & l. solidos Venetorum ad iudiciũ subiectionis, intẽtans possessorium, s. & petitorium. super duobus pdictis articulis lite cont. pars vtraq; suas probationes induxit & quia patriarcha p bauit se possedisse, ac percepisse pdicta: cum diceret se spoliatum prædictis, dñs Papa ipsum restituit verũ qa vtraq; pars deduxerat in iudiciũ qcqd iuris habuerat in prædictis, P. visis priuilegijs pdecessorum suorum ex parte monasterij pductorum, pnunciauit monasterium liberum & ad Romanam eccl. nullo medio pertinere, absoluendo monasterium ĩpmissis, & alijs q̃ iurisdictione & subiectionẽ respiciunt ab impetitione patriarchæ nõ obstãte possessione ab ipso Patriarcha pbata: quia nõ pbauit tanto tpe se pcepisse pdicta, q p hoc renunciatum fuerit priuilegijs libertatis: sed cum de prædictis 50. solidis quos patriarcha petebat ad iudiciũ subiectionis, sit actũ ab ipso, p sniam q sup hoc contrariam reportauit, Papa sibi non adimit ptãtẽ si alio iure de pmissis l. solidis voluerit experiri No. q non obstat res iudicata, si ex alia causa eadem res petatur super qua fuerat aduersarius absolutus.

eis quæstione proprietatis, super collatione archidiaconatus ipsius, si forte super hoc contendere voluerint aduersus episcopum Vincentinum: cum res inter alios a acta non debeat eis præiudicium generare.

¶ Honorius iij. abbati S. Cypriani Torcel. diœcesis, & sanctæ Mariæ nouæ de Venetijs.

¶ *Si petens rem ex vna causa succumbit; & ex alia causa petere poterit h. d. quo ad literam. Vel sic: Petenti rem iure dominij, possessionem probare non sufficit. h. d. quo ad titulum.*

CAP. VIII.

In causa, q̃ inter patriarcham Gradeñ. ex vna parte, & abbatẽ & cõuentum monasterij sancti Georgij de Venetijs, super subiectione ipsius monasterij, ex altera vertebat: inuenimus pro eodẽ patriarcha probatũ, q inter alia abbas quãdoq; iuit ad eius synodum, quinquaginta solidos Venetorum ei p plures annos exoluẽs†: & infra. Ad hęc cũ de pręmissis quinquaginta solidis, quos petijt ad subiectionis iudiciũ b, a patriarcha sit actum per sententiam diffinitiuam, quam super hoc contrariã reportauit: ei non adimimus (si alio iure c de ipsis experiri voluerit) potestatem.

[Glo. seq. soluit impertinentiam tituli.

b ¶ Ad subiectionis iudicium.] petebat patriarcha subiectionem in monasterio S. Georgij. & l. solidos ad iudiciũ subiectionis ab isto abbate, vt pbaret, p hoc, q ei subesset. & j. de censi. oĩs anima 10. qu. 3. illud. & C. de episco. & cle. nulli. & in his actum fuit à patriarcha possessorio & petitorio: in possessorio obtinuit, in petitorio succũbuit. & sic facit ad titulum: aliàs nõ vr facere ad titulum, & sic patet q male fuit decisa, & melius fuisse: posita in tit. de re iud. siue de exce: Quãq; vero census talis, est signum exceptionis, quandoque solummodo signum protectionis. j. de priu leg. recepimus. & tunc non eximit à iurisdictione diœcesani, vt dicto c. recepimus, in fi. & in gl. fi. 1. sed hic petebatur in signum subiectionis, sicut etiam j. de censi. cum venerabilis, sed quia monasterium liberũ erat, & exemptum p priuile. Rom. Pon. succubuit in illo casu. & in alijs: qa non percepit ille tanto tpe q renunciatum vel præscriptum fuerit priuilegium libertatis. vt patet in integra.

1 Concor. l. cum quid. §. diuis. ff. de vsu. & l. Celsus cum not. ff. de v-suca.

c ¶ Iure.] sic patet q qui rem petit, & pcipue in personali actione ex vna causa, si succumbat q non obstat ei exceptio rei iudicatæ, si postea petat eandẽ rẽ ex alia cã. ff. de exce. rei iud. cum quæritur. & l. & an eadem. §. actiones Idem est in rei vendicatione si exprimatur tantum vna causa. ff. de exce rei iud. si mater. §. eandem. Idem est ẽt in possessorio. j. de dona. inter dilectos. & ff. de acqui. poss. possideri. §. ex pluribus 2 arg. de hoc dictum est s. de lib. ob. cap. vbi de hoc.

† Facit ad hoc text. l. cum quid. ff. si certum peta.

2 Emptor q vsu cepit pro fide, p suo & pro emptore. & hæres emptoris pro hærede, & p emptore. Io. A.

TITVLVS XIII.

De restitutione spoliatorum.

¶ Gregorius nonus † episcopo Constan.

¶ *Aduersus restitutionem petentem, non est audiendus reus de proprietate opponens, nisi actore consentiente.*

DE RESTITVtione spoliatorum.

¶ Visum est s. de cã possessionis, sed quia causa restitutionis possessoria est, ideo de illa summittit secundum Gof. Vel sic. Viso qualiter possessio perdatur: quia pdita restituenda est: ideo, &c. secundum Hos. Vel sic: Vidimus s. quo ordine causæ possessionis & proprietatis tractandæ sunt, sed quia dubitari posset, an spoliatus sit indistincte restituẽdus: iõ subiecit hanc rubricam Abb. Siculus.

De hac materia tractatur. 2. qu. 2. & 3. quæ. 1. & 2. per totum.

† In omnibus manuscriptis exẽplarib. deest vox, nonus. Cõtius ex serie capitum, Gregoriũ se primũ, legẽdũ admonet Antoni⁹ Augustinus ex lib. 7. epistola 126. siue 130. registri B. Gregorij obseruat scribẽdum ita: Gregorius Constantio Mediolanẽsi epõ habetur c. 7. eo. tit. in 1. compil.

CAP. I.

Licet multũ & infra. ¶ Conquestus est nobis Philasius † cęcus, eius campum ab† ecclesię hominibus irrationabiliter occupatum. ¶ Quod si ita est,

† Philarius. Philagrius.

† In codice Barbatiæ ita: ab ecclesiæ vestræ.

Licet multũ.] Si psentit is q restõnẽ petit, põt sibi qõ pprietatis referri. h. d. In prima spoliati conquestio. In secunda: ibi, Quod si ita, causæ commissio bimembris, Et secunda; ibi, Alioquin Abb. Sic.

CASVS. Quidam cæcus conquestus fuit dño Papæ, q homines ecclesiæ, cãpum ipsius cæci occupauerant irrationabiliter: Quidã diaconus ipsius ecclesiæ Euentus nomine aduersario respõdit, q campus erat ipsius ecclesiæ: & hoc obtulit se probaturum: & cæcus rñdet si hoc probare posset, q esset contentus: vnde sup hoc scribit Papa Constantio epõ dicens; quamuis antequã qõ proprietatis tractari dẽat, possessio violẽter ablata ipsi cæco, deberet restitui: tñ quia diaconus pdictus consentiẽte ipso cæco, obtulit se probaturum dictum campum ad suam ecclesiam pertinere, inquirat de hoc veritatem: & si hoc probatum fuerit ipsi cæco silentiũ imponat: alioquin res ei ablata reddatur. Not. q causa possessionis prius tractanda est, & restitutio facienda, quàm quæstio proprietatis, sed cæcus iste in hoc iuri suo renunciauit.

[Glos.

[Gl. seq. obijcit ad ti. per tres ll. & vnam decr. & ad illas respondet.]

a ¶ Contẽtionem.] si hoc petiuisset. ỹ. eo. c. prox. & c. in litteris. & c. item cum quis. & s. de ord. cog. super spoliatione. & 2. q. 2. p totum. & 3. q. 1. & per totum. & sibi imputet iste cæcus qui renunciauit iudicio possessorio 2. q. 2. cuius rei causa in gl. probare. Sed vr̃ q non est restituendus si aduersarius incõtinenti vel let pbare dñium ff. ad exhi. l. 3. §. ibi, lẽ. & ff. ad Treb. ille à quo §. 1. & melius. ff. vt in pos. leg. si is. à quo. primo tñ & ỹ. eo. litteras. ad fi. sed non obstãt leges illæ: quia non loquũtur in interdicto vñ vi. & immo in interdicto de adipiscenda possessione. & pdicit decre. litteras. illud ipsũ est pp periculum animæ, in casib. vbi ecclesia dispensare non potest, vt ibi patet.

quamquam ante omnem contentionem [a] possessio ei debuerat violenter ablata restitui [b]; tñ qa Euentus diaconus ipsius ecclesiæ, consentiente illo constituit se legitime probaturum, dictũ campũ eiusdem ecclesiæ iuris esse, veritatem inquire: & si hoc probatum fuerit, huic dicendum est, vt à sua intentione discedat, Alioquin res ei ablata reddatur.

† Vigoreñ. Vigorn.

¶ Alex. iij. Vigornieñ. † episcopo.

¶ Petenti restitutionem beneficij, non obstat renunciatione facta post spoliationem; quia præsumitur non spontanea. Et sortiose ad ludu; quia præsumitur non spontanea, quoniã etsi probaretur spontanea, deberet obstare talis exceptio, vel renunciatio in beneficialibus.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Restitui.] cum fructibus perceptis: & qui pcipi poterũt à tpe. deiectionis. ỹ. eo. c. proxi. & c. grauis. Sed quid si sumptus aliquos fecit ille diaconus in rem illam? 1 Rñdeo, nec petitionẽ hẽt inuasor, nec retentionem: quia donare vr̃ tanquã malæ fidei possessor, inst. de rerum diui. §. ex diuerso. & quicquid plantatur, seritur, vel ædificatur, or solo cedit, si radices prius egit. inst. de rerum diui. §. si Titius. immo tenetur etiam de eo quod casu periit. ff. de lega. 1. cum res. in fin. tamen sumptus necessarios sine quibus res facta esset deterior, non debet restituere. C. de rei vend. domum, & ff. de peti. hær. si à domino. §. vlti.

1 Vide de hac materia per Bar. in l. fundo. cum glo. ff. de rei ven. & tex. no. cum gl. in l. plane. ff. de pet. hære.

Solicitè.] Petenti restitutionẽ non obstat exceptio abiurationis facta post spoliationem. h. d. ẽm glo. Io. An. Diuiditur, Primo ponit causæ commissionem, in qua prius prouidet replicationi, qua pbata repellit exceptionem, submittens rationem: ibi, Quia non est. Secundo ponit finalem determinationem: ibi, Sed testes. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clericus H. noĩe dicebat se spoliatum ecclesia sua: vnde petebat restitui sibi ecclesiam: Rñdebatur econtra, q nõ fuerat spoliatus, sed sponte ipsi renunciauerat, dum eam possidebat: vñ non erat audiendus: & hoc pbare volebat? Rñdebat q & si verum esset q renũciauerat, spoliatus tñ renũciauit & inuitus: & hoc pbare volebat. Cõsultus Papa quid super hoc esset agendũ, mandat Vigornieñ. epo, vt diligenter inquirat quo tpe H. renunciauit ecclesiæ, & si constiterit illum spoliatũ, cum eidẽ ecclesiæ renunciauit, contra ipsum testes alterius partis de spontanea renunciatione, & iuramento pstito non admittat, antequam fuerit restitutus: qa non est verisimile q spõte iuri suo renunciauerit, qui spoliatus renunciat: sed testes ipsius H. recipiantur, quib. probare intendit, q violenter pdicta ecclesia fuerit spoliatus. N. q ei qui petit restitui, nõ potest referri quæstio proprietatis, q ius non habeat; sic quæstio proprietatis non præiudicat quæstioni possessionis: quia quæstio spoliationis priuilegiata est, vt ei nihil possit opponi, q tangat quæstionem proprietatis, nisi primo fuerit restitutus.

[Glo. seq. arg. à contrario. secundo obijcit, quod ante ingressum. & c. soluit, signat contrarium de decre. super hoc. & remittit.]

CAP. II.

Solicitè † cures perquirere, quo tempore H. renunciauit ecclesiæ, & si tibi constiterit eum spoliatum [c], cum eidem ecclesiæ renunciauit, contra eũ testes alterius partis, de iuramento, & renũciatione sponte facta (antequã restitutus fuerit) non admittas †, quia nõ est verisimile [d] quod sponte iuri suo renunciauerit, qui renunciat spoliatus. Sed testes eiusdem H. quibus intendit se probare, quòd

c ¶ Cum spoliatũ.] ergo à cõtrario sensu si non esset spoliatus, bene reciperentur testes cõtra eum ỹ. c. pxi. ex eo enim q spoliat⁹ renunciauit, præsumitur q inuitus & coactus renunciauit. vñ contra talem presumptionẽ non admittuntur testes (vt hic innuitur) nisi facta restitutione. Sed quare mandat Papa inquiri quo tpe renunciauit cum spoliatus añ causæ ingressum debeat restitui s. c. prox. & ỹ. eo. in litteris. & c. item cum quis? Ideo de hoc inquiritur: qa si renunciasset eo tpe quo possidebat, & ipse postea peteret ecclã dicẽs se spoliatum: tunc reciperent testes contra eum, q sponte renunciauit, vt sic defenderet se iste reus contra istum petentem restitutionem, vt sequitur in gl. ad fi. & s. de renun. super hoc, quæ consueuit signari contraria huic: sed non contradicit: quia in alio casu loquitur, vt ibi dictũ est. Sed si aliquis spoliatus petit restitutionem beneficij sui, & obijciatur ei q non fuerit canonice restitutus, vel q spõte renunciauit, vel abiurauit: nõ est audiendus: quia ei non põt referri quæstio proprietatis, nisi post quam fuerit restitutus: quod esset si audiretur obijciens in iure minus canonicam institutionem, vel abiurationem spontaneam, vt ỹ. eo. in litteris c. item cũ quis. & c. ex conquestione, quia qõ spoliationis priuilegiata est, s. de ord. cog. sup spoliatione. Hic ergo tñ agitur possessorio: vnde aduersarius non est audiendus, mouens ei qõnem proprietatis: quia nihil habet cõe qõ proprietatis cum possessione. ff. de acq. pos. naturaliter. §. nihil. quare non obstat iuramentum restitutionem petenti cum in ea non agatur de iure pprietatis: sed iurm. & renunciatio spontanea tangunt ius proprietatis cui abiurando renunciauit spoliatus. sed possessioni non renunciauit vel abiurauit: quia iam amiserat eam per spoliationem, & ei quod non possidebat, renũciare nõ poterat, quare petit restitutionẽ. Si vero constaret q non spoliatus renunciasset: bene reciperent testes aduersarij 3 q sponte renunciauerit. dum quiete possidebat, vt in c. seq. Et sic est arg. q lata sña super proprietate, non obstat agere volẽti de possessione, vt no. s. de causa pos. cap. pastoralis, & etiã arg. contra colligit ibi, quod obstet, in gl. ergo si aliquis, &c.

[Gl. seq. ad rationem tit. addit aliam, secundo signat contrarium de decr. seq. ponit opinionem: dupliciter soluit.]

d ¶ Quia nõ est verisimile.] contra hãc præsumptionẽ non admittuntur testes, ex quo cõstat q spoliatus sic renunciauit: & hoc non tantũ ex vi psumptionis, sed potius

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. par. 22. c. 1. & c. 1. eo. tit. in 1. cõpil.

† Istũ text. dt hic Abb. esse singu. ad hoc q qñ aliqua exceptio proponitur in genere, quæ in specie certa contẽta sub pñe concludit intẽtum excipientis, incerta non dẽt p hoc excludi.

2 Vel quia veniẽs non fuit admissus: vel quia fuit electus cum renunciando possessionẽ amiserit, ẽm Inn. alle. decre. sup hoc Io. And.

3 Quasi istud non sit excipere ɔtra petitionẽ, sed reprobare pbationẽ, secundũ Petr. Ia. & Ab. Io. Andr.

violenter prędicta ecclesia fuerit spoliatus,[a] (dūmodo idonei sint) recipere non postponas.

¶Idem.

¶ Petens restitutionem beneficij, non auditur, etiā si spoliationem probat, si probatur eum sponte illud beneficium prius resignasse.

CAP. III.

ACcepta† conquestione P.clerici, qđ violēter fuerat ecclesia spoliatus, vobis dedimus ī mādatis, vt si hoc cōstaret, eā sibi restitui faceretis. Quo cognito, rñsum est ab aduersario, id nō debere pficere: eo q spōtanea volūtate corā Eboraceñ. archiepō Apostol. sedis legato præscriptam ecclesiam abiurasset: †. & infra. ¶Mandamus, quatenus si vobis cōstiterit, q pfatus P. nullo metu vel vi coactus, sed spōtanee† pfibatā ecclesiā taliter abiurauerit:[b] ei sup hoc ppetuū silentiū imponatis.

¶ Idem Vigoreñ. epo, & Helien. archidiacono.

¶ In interdicto de retinenda, succumbit reus ipsius abiuratione probata. h. d. quo ad titulum.

CAP. IIII.

AVdita† qrela T. clerici q H. psona ecclesię de Sander, ipsum sup ecclesia sua Peleñ. †indebite molestaret: Londoñ. epo, & tibi fili archidiacono dedimus in mandatis, vt si vobis constaret, quòd pdictus H. alterius

potius ex natura, & priuilegio spoliationis: qa eā intentans non est reconueniendus, nisi de alia spoliatione conueniretur, vel ei in modū exceptionis alia spoliatio obijceretur. s. de ord. cogn. super spoliatione. Sed manifeste vr cōtraria decre. sequēs, vbi objiciens spontaneam abiurationem agenti possessorio, auditur. Quidam sic soluūt cōtrarietatē, q hic metu renūciauit, & nō corā suo iudice: & in seq. c. renūciauit sponte, & corā suo iudice. Verior est solutio, qa hic agebatur possessorio tātū, in sequenti possessorio & petitorio, vt patet in antiqua. Vel dic q hic constabat eum spoliatū fuisse, cum renunciauit: qa hoc primo quęsitum fuit, vt dr in prin. sed in sequenti non constabat eum fuisse spoliatum:[1] immo dicebatur q nulla spoliatione facta, sponte dum possidebat renūciauit: & sic admittitur ad probandum q non spoliauit indirecte. sic j. eo. cū ad sede. & j. de testi. significauerunt, & inf. eod olim.[1] arg. q sicut admittitur actor ad probādum q fuerit spoliatus: sic reus pōt & debet admitti ad probandū contrarium: quod erit dū pbauerit q spōte renunciauerit, cū possidebat, & coram suo iudice: & si hoc pbauerit, pa et q ipsum non spoliauit, & sic nulla contrarietas, & ibi præcessit renunciatio spoliationē, sed econuerso hic; & io secus: & ita nō fuit spoliat⁹.

†Post cōcil. Latera. par. 22. c. 2. & c. 2. eo. titu. in 1. compil.

1 Ergo non obstabat. sed re fert sequ. gl. ad repellit spōtanea probationis. Io. And.

† Vide text. in l. si qs vi. §. differētia. ff. de acquir. pos.

a ¶ Spoliatus.] quid si spoliatus steterit p annum q nō petijt restitui, nunquid postea audiretur? Vr q nō, quia interdictum actio est prætoria, quæ anno expirat, insti. de perpe. & tēpo. ac. in prin. Rñdeo, prætoriæ actiones temporales sunt quo ad pęnam, perpetuæ quo ad prosecutionem ipsius rei. ff. de act. & obli. in honorarijs. ff. de vi, & vi arma. l. 1. in prin. immo sm canones videtur, q ēt ad damnum siue ad pœnam perpetuo agi possit: quia nulla conditio temporis opponi potest, vt 3. q. 1. reintegranda.

ACcepta conquestione.] Petenti restitutionē ecclesiæ, obstat exceptio spontaneæ abiurationis. h. d. In prima parte ponitur consultatio, continēns commissionis formam & exceptionem: In secunda responsio: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

CASVS. Quidam Clericus P. nomine, cōquestus fuit dño Papæ, q ecclesia sua violenter fuerat spoliatus: mādauit Papa, quibusdā iudicibus, vt si de hoc cōstaret, ecclesiam facerent sibi restitui. partibus coram iudicibus constitutis: responsum fuit ab aduersario, q ipse non fuerat spoliatus, sed coram Eboracen. archiepiscopo dū ecclesiam possidebat spontanea volutate abiurauit eandē: & hoc offerebat se probaturum: iudices consuluerunt super hoc dñm Papam: & ipse mandat eisdem, quatenus si constiterit eis, q prædictus P. nullo metu vel vi coactus, sed sponte dum ecclesiam possidebat, abiurauit eandem, ei super hoc perpetuū silentium imponant: cum per hoc apparet q no fuerit spoliatus. No. q petenti restitutionem pōt opponi q non fuerit spoliatus. & auditur volens hoc probare.

[Gl. seq. signat contrarium de decre. s. proxi. ibi remittit, & in fine ponit opinionem. Secundo & tertio signat, & soluit duo contraria.]

b ¶ Abiurauerit.] cōtra. s. c. pxi. vbi non admittuntur testes, ibi soluit. Item ar. s. j. de instit. cū venissent. sed ibi possessorio actum fuit, & ibi etiam abiuratio vel renunciatio personalis fuit, sed concessio fuit realis,[2] Itē arg. aliud cotra j. de cōcess. præb. post electionem. ibi: non fuit abiuratio probata: vnde ibi restituitur: & post restitutionē potest opponi abiuratio, vt ibi dr.[3] Quidam dicūt q illa decre. soli cito continet dispensationem, ex eo quod ibi auditur contra iuramentum. hæc vero ius cōtinet, ex eo q hic no auditur contra iuramentum:[3] arg. j. de iureiurand. si vero. Bern.

† al. ita: sed spōtanea voluntate.

2 Concor. l. iubere caue re. cū no. ff. de iurit. om. iue & l. qui restituit. ff. de rei vend.

† Post cōcil. Latera. sub Alex. 3. par. 22. c. 4. & c. 4. eo. ti. in 1. cōpi. vbi habes integrā narrationē facti.

AVdita querela.] Per secundas litteras facientes ēt expressā mētionem de primis, non reuocat snia lata p primas. h. d secundum Io. An. sed adde ad illud summariū, etiā si in secundis litteris dicatur, q debeat reuocari quicquid immutatū erit in cā a certo tempore. Diuiditur. nam primo ponit tres commissiones: Primo primam, & processum ipsius vsque ibi, Licet. Secunda vsq; ibi: Quia tñ. ib incipit tertia, vbi ōmittit cām mandati. Scdo mandatum bimēbre quod p se patet. Abb. Sic.

†al. Peloreñ.

CASVS. Quidā clericus T. nomine accessit ad dñm Papā, & cōquestus est ei, q H. rector ecclesiæ de Sand. ipsum T super ecclesia de Peleñ. indebite molestabat, cū esset rector alterius ecclesiæ, & iurasset q ipsi T. sup eadem ecclesia nō moueret qōnē. Papa mandauit epo Londoñ. & archid. Helieñ vt si cōstaret eisdē, dictū B. alterius ecclesiæ psonatū habere, vel q iuramēto spōtanea volūtate pstito sup eadem ecclesia dicto T. qōnem de cętero non moueret, ipsum H. ab ipsius molestia phiberent. tandē cōstitit eisdem, q nō solū habebat psonatum alterius ecclesiæ, sed voluntate spōtanea abiurauerat ecclesiam de Peleñ. unde iudices pceperūt eidē H ne dictū T. super ecclesia ipsa de cætero molestaret. Sed dictus H. nunciū suum ad curiā destinauit litteras impetrans formam aliam cōtinētes. s. q non obstantib. litteris à parte altera impetratis, reuocaret in irritū si qd esset imutatū in eā. Postq nūcius ipsius H. iter arripuit ad sedē Apost. veniēdi audito q dictus H. tales līas impetrasset. dictus T. ad curiā accessit exponens dño Papæ oīa pdicta: sup hoc rescribit Papa Vigoriñ. epo, & idē archidiacono Helieñ. dicēs, q nō intellexit nec intelligi debuit, ut reuocaret qd p eos factū eēt auctoritate līarū ipsius, sed si aliqd indebite immutatū esset. Vñ mādat quatenus sniā q tulerūt añ receptionē posteriorū līarum occasione ipsarū nullatenus debeāt reuocare; & si cōtra sniam ipsam

3 Alij dicūt illud loq ex vi expulsiua illud in compulsiua, sed hoc falsum est: quod patet hic p verbum spoliationis, Ioan. And.

ipsam aliquid statuerunt, illud debeant reuocare. Si vero post receptionem sequentium litterarum sñia lata fuit, ea non obstante iuxta earum tenorem in cã procedant. Not. ꝙ aliquis duas ecclesias quod ad rectoriam simul habere non potest. Item ꝙ p renunciationem sponte factã, amittit qs ius suum. Item ad intentionem Papæ semper recurrendum est. Itẽ quod legitime factũ est Papa non intendit reuocare. Item sententia recte lata per rescriptum Papæ non reuocatur. Item sententia lata post reuocationem litterarum, non tenet.

ecclesiæ a personarum haberet, vel iuro spontanee præstito firmauerit, se memorato T. super eadẽ ecclesia† quæstionem de cetero non moturum, ab ei⁹ molestia super hoc compesceretis eundem; & inf. ¶ Cum vero vobis pleni⁹ constitisset, dictum H. nõ solum alterius ecclesiæ p-sonatum habere, sed etiã spontanea voluntate ecclesiam de Peleñ.† in perpetuũ abiurasse: prohibuistis eidem, ne dictũ T. sup hoc decetero molestaret[b] ¶ Licet aũt nũcius eiusdẽ H. posteriores litteras impetrauerit, formam aliam continentes, ꝙ non obstã tib. litteris, reuocare deberent si qd immutatũ esset i cã: postq̃ idẽ nunci⁹ iter ad nos arripuerit veniẽdi. ¶ Quia tñ non intelleximus,[c] nec intelligi debuit, vt reuocaretur quod per vos factum esset auctoritate litterarum nostrarũ; † sed si qd p̃sumptione vel violẽtia immutatum † esset; Mandamus, quatenus sñiam quam protulistis ante posteriorum litterarum receptionem,[d] occasione ipsarum[e] nullaten⁹ reuocare tentetis; & si cõtrã sñiam ipsam aliquid statuistis, studeatis id sublato appellationis obstaculo reuocare. Si vero post receptionem sequentium litterarũ, sñia lata fuerit; ea non obstante,[f] iuxta tenore ipsarum appellatione postposita, pcedatis.

¶ Idem Brixien. episcopo.

¶ Petenti restitutionem beneficij, quæstio institutionis non canonica referri non potest.

CAP V.

IN † litteris tuis; & inf. ¶ Super illa quæstione, videlicet, cum quis dicit se de possessione violenter eiectum, & aduersarios dicit eum non fuisse canonice institutum. Respondemus, prius de violenta eiectione[g], quam de canonica[h] institutione [a]

† al. sup eadẽ cã. i multis antiqs.

† Peleren.

a ¶ Alterius ecclesiæ personatum heret.] sed etiam qua[illegible] [illegible] [illegible] j. de rb. referente. & capi. de multa. & s. de elect. dudũ. 2. & s. c. proxi. & s. qđ met. cau. ad audientiã. & j. de iureiur. si vero. & 22. q. 4. si aliquid.

b ¶ Molestaret.] & sic patet ꝙ T. possidebat. & H. istũ impediebat, & molestabat eum super ista ecclesia: vnde agebat T. vti possidetis. vt sic ne inquietaretur. vnde secundum formam petitionis formatur hic sententia. inf. de simo. licet Helv. §. nam iuxta iudicij, &c.

1 Hũc text. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc, ꝙ hoc verbum bñ reuocetis in irritũ, nõ intelligit de legitime actis

c ¶ Non intelleximus.] not. ꝙ non vult Papa per suum rescriptum bene statuta rescindi sup. de æta. & qual. eam te. nec vult derogare iuri alicuius. 9. di. nullus. & c. ecce ibi, subtrahit. & in gl. subtrahit. & s. de off. ord. licet. §. qa tamen. & j. de vsu pal. ex tuarum & C. de emancip. nec annus. & ea quæ c[illegible] cognita statuuntur rescriptis reuocari non possunt, vt C. comminatorio. epistolas, progrãmata &c. l. 3. ad hoc facit C sñiam rescindi non pos. l. impetrata. & C. de test. & quemadmodum testi. l. si testamentum.

1 In quo interdicto vterq; agit & vterq; impetrare potest, sicuti cõi diuidundo & finiũ regũ. iudicijs sm In. ex lřis. vt j. de p b. Io. And.

d ¶ Receptionem.] not. tempus receptionis litterarum cõsiderandum, & non datæ. & sic j. de præb. dilectus 2. vbi de hoc in gl. receperunt.

[Gl. seq. assignat contrarium, & soluit.]

e ¶ Occasione ipsorum.] not. ꝙ hic fit in secundis litteris mentio de primis et expressa non tamen reuocãtur primæ. vnde signatur contra. s. de rescri. ceterum. &c. ex parte 2. sed hoc ideo est, qa sñia iam erat lata p primas, quæ validæ fuerunt: alias secundæ reuocant illas, vt hic patet: à qua sñia non fuit appellatum, vt C. vt lit. pend. l. 1. & 2. C. de transact. causas. & C. sen. rescin. non pos. l. impetrata.

2 Prima dicit rescriptũ nõ patrocinari contrà sñiam, à qua non fuit appellatũ. Secundo dicit talẽ cõdẽnãdum in litis verã æstimationem. Io. And.

f ¶ Non obstante.] hoc ideo, quia iurisdictio p primas litteras attributa, reuocata erat, vnde nulla fuit sñia lata post receptionem secundarum. sic s. de off. deleg. ex litteris. Bern.

IN litteris.] Primo ponitur quæstio. Secundo ipsius responsio. Tertio responsionis ratio: & partes patent. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis dicit se de possessione ecclesiæ suæ violenter eiectum: vnde petit restitui: aduersarius dicit eum non fuisse canonice institutum: quæritur qd iuris sit? Respondet quod primo cognoscendum est de violẽta eiectione, quàm de canonica institutione: quia prædo de iuris rigore debet restitui. No. quod quæstio spoliationis præcedere dẽt quæstionẽ proprietatis. Itẽ petenti restitutionẽ, non potest referri quæstio: proprietatis nisi primo fuerit restitutio facta.

[Glos. seq. in princi. alleg. vnum simile. secundo opponit contra textũ in hoc quod dicit prius agẽdum de violenta electione in glos. exponit: secundo opponitur: videretur quod simul possessorio & petitorio possit agi. Panor.]

† al. innouatum.

† Post conc. Lateran. sub Ale. iij. par. 22. c. 5. & ca. 5. e. tit. in 1. comp. & de intellectu & materia vide late p Antonium Gabrieliũ. li. 5. commu. conclus. titu. de res. spoliat.

g ¶ De violenta eiectione.] cum enim agitur de violẽtia & possessione, pri⁹ agẽdum est de possessione quis possideat, scilicet vt per hoc appareat quis fecerit violentiam C. de appel. l. . si vero agatur de possessione & proprietate: de possessione prius agi debet, vt hic. Et expone, de violenta eiectione, id est, de possessione violenter ablata, vt ff. de iudic. si de vi. & ff. ad leg. Iul. de vi publi. qui cætu. §. si de vi. 3. cum quæstio spoliationis sit priuilegiata. s. de ord. cognitio. super. & hoc cum vnum intentatur ab vna parte, & alterum ab altera, secus si vtrunque ab eodem, quia tunc potest vtrunque simul proponi s. titu. proxim. cum ecclesia. & c. sequen. & ca. cum dilectus. & interdicto vti possidetis. naturaliter prius de possessione agitur. de interdict. incerti iuris. cum suis concord. quia & ciuilis & naturalis ratio suadet, vt alter possideat, & alter à possidente petat, instit. de interdi. §. retinendæ.

3 Et possessione vel dñio q̃rat; prius cognoscendũ de vi q̃ de pprietate rei. Io. And. vt j. de prob.

h ¶ Canonica institutione.] & sic patet ꝙ spoliato nõ possit referri quæstio dominij nisi primo fuerit restitutus sup. e. solicite vbi de hoc.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit, & determinat. Ioan. And.

a ¶ Prædo.]

a ¶ Prædo.] ff. de vi & vi arma l. 1. §. q à me. arg. ɔtra: qa dolo facit q petit qđ statim restituere dēt. ff. de do li excep. dolo. Sed illud pōt intelligi in petitorio iudicio: & hoc verū est, nisi sit talis prædo. cuius vitæ nullus parcere debet. C. qñ li. vnicu. si. iu. se vin. l. 1.

[Glo. sequ. casum excipit.]

b ¶ Rigorem.] nisi dñs rem petat eodem tempore cum fure. 1 ff. depo. bona fides. §. exēpli loco, tamen æquitas quandoque præfertur rigori. C de iud. placuit.

1 Sed illud inte authen ticorum vī correctū in pos. in prin coll. 6. & si gnat. C. de pos. & incipit, sed iam cautum.

I Tem cum quis.] Diuiditur vt proxima. Abb.

CASVS. Aliquis dicit se de possessione sua violenter eiectū: vel dicit aduersarium suum clam possessionem illam intrasse: vnde petit restitui; aduersarius opponit ei crimē, vt sic ptextu criminis re, ellat eū à sua intentione: qrit qd iuris sit. Rñdet q obiectio talis nō debet admitti, nec executio principalis causæ pp hoc dēt differri: quia nullū crimen pot ei opponere anteq fuerit restitutus, cū pũmatur eius inimicus existere. No. q petenti restitutionē, aduersarius crimen opponere non potest ante restitutionē: qa presumitur inimicus.

† Post concil. Lateran. par. 22. ca. 6. tit. in 1. cōpil.

† Vide l. q ad nūdinas. §. clā possidere cum l. seq. p Bart. ff. de acqui. possessio.

[Gl. seq. dicit eum, cuius possessionē aduersarius intrauit restitutione non egere nisi in duobus casib. & quid consequeret agens per hoc interdictum.]

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cop

tutione agi debere, quia prædo [a] ēt est ſm rigorē [b] iuris restituendus.

¶ Idem Exoñ. episcopo.

¶ *Non obstat exceptio criminis, agenti interdicto vnde vi, vel quod vi aut clam.*

CAP. VI.

Item † cū quis dicit, se possessione violenter eiectum; vel aduersarium clā possessioné [c] intrasse, & aduersarius ei crimen obijcit [d], vt eum à sua intentione repellat, non occurrit nobis quod illius obiectio admitti debeat †, vel principalis [e] causæ pp hoc executio retardari, qm criminaliter [f] aduersus eum ante restitutioné agere nō pōt, cū præsumatur eius existere inimicus.

¶ Idem Cantua. archiepiscopo.

¶ *Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermisso, ante omnia restituatur.*

CAP. VII.

Conquerente †, nobis

c ¶ Clam possessionem intrasse.] in hoc casu non eget restitutione: quia possessionem non amisit: nisi in duobus casibus: puta, si veniens non fuerit admissus. Item cum non accedit: quia suspicatur se posse repelli. ff. de acquirend. possess. clam possidere. §. qui ad nundinas. & l. si id, §. vlt. consequitur tamen, vt quod iam ædificatum est tollatur, & conseruetur indemnis, prout iuratum fuit in litis taxatione à iudice facta. ff. quod vi aut clam. semper. §. in hoc interdicto. & l. 1 §. denique. vbi dr q nulla iusta exceptione se tueri potest qs aduersus factum quod vi aut clam fecit, seu contra interdicto isto agentem.

d ¶ Crimen obijcit] & male: quia separata est causa criminis à causa possessionis. C. de do. inter vi. & vxo. si maritus in fin.

e ¶ Principalis.] scilicet eā restitutionis: quia principalis est, & primo expedienda. ſ. eo. c. 1.

f ¶ Criminaliter.] vt 3. q. 1. & 2. per totum. & ſ. eo. ca. frequens. [lib. 6.]

Conquerēte.] Primo ponit qrela. Scđo ibi. Quia vero, pceptū: Tertio ibi, Restitutiōe, iudicis, datio,

CASVS. Quidam clericus R. nomine conquestus fuit domino Papæ, q archiepi. Cantu. ipsum sine iuris ordine spoliauit ecclesia sua: Papa scribit archiepo dicens, q non decet honestatem suam, taliter clericos suos spoliare beneficijs sine rationabili causa, quibus potius paterna dēt prouisione cōsulere: Vnde mandat quatenus si est ita, prædicto clerico ecclesiam restituat cum fructibus inde perceptis, & in pace ipsam dimittat eidem: facta vero restitutione, si aliquid super ecclesia prædicta contra ipsum pponere voluerit, corā Exonen. epo ad hoc delegato cū eodē R. poterit ordine iudiciario experiri. No. q nullus dēt destitui vel spoliari ēt à suo prælato, iuris ordine non seruato. Itē restitui dēt res cum fructibus perceptis. Item spoliatus non tenetur respondere de pprietate donec fuerit restitutus.

R. clerico accepimus, q ipsum ecclesia de Vverfort † sine iudicio spoliasti. ¶ Quia vero iam non decet honestatem tuam, clericos tuæ iurisdictionis, sine manifesta causa & rationabili [g], suis beneficijs spoliare, quibus teneris paterna [h] prouisione consulere. Mandamus, quaten⁹, si est ita [i], prędicto † clerico pręfatam ecclesiā, cum reditibus inde perceptis [k] restituas, & in pace eā possidere pmittas. ¶ Restitutione aūt facta, si quid aduersus eum super præscripta ecclesia proponere volueris [l], coram Exoñ. episcopo delegato a nobis, per te vel per sufficientem responsalem tuum, cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri [m].

† Carcefor

† In codice Barbatiæ ita: pdictam ecclesiam pfato clerico, cum &c.

¶ Idem.

¶ *Restituitur coniux viro probanti desponsationem & copulam, & de ipsius impunitate cauenti: nisi magna sit viri sæuitia.*

g ¶ Rationabili.] 45. dist. satis peruersam. & 16. q. vlti. inuentum.

h ¶ Paterna.] 16. q. 1. prædicator & 8. q. 1. clemens. & ſ. de prab. c 2. & c. cum secundū Apostolum. & ſ. de censi. cum Apostolus.

[Glo. seq. quærit obijciendo.]

i ¶ Si est ita.] Sed quare dicit, si est ita. nunquid debet ipse cognoscere de facto suo? Respondeo, pōt: quia cum de facto suo debeat esse certus: super hoc nullā habet cognitionem, sed ille cui cā committit, sed in hoc, vt quod iniuste fecit emendet, defertur eidem. ſ. de refer. e. ab excommunicato.

K ¶ Perceptis.] & qui percipi potuerunt. ſ. eodem. grauis.

l ¶ Volueris.] ex quo enim aduersarium se sibi constituit, non dēt esse iudex in facto suo. C. ne qs in sua causa ius sibi dicat. l. vnica. & 4 q. 4. c. 1.

[Glo. seq. recitetur per notabile & quæstionem.]

m ¶ Experiri.] & sic videtur quod ecclesiam sibi retinuerit, & non alij dederit alias etiam ille cui dedisset, deberet experiri: & iudex de his quæ coram eo acta essent, si interrogaret, scriberet delegato. 18. dist. de concilijs & si archiepiscopus eum non restituerit, vt mandat, tunc delegatus cognoscet an taliter fuerit spoliatus: quia hoc illi mandatur, ex eo quod dicit: si est ita: vt dictum est; semper enim præsumitur pro sententia 2 iudicis, quousque probetur contrarium. ſ. de renun. in præsentia. & ſ. de re iudi. sicut. & ſ. de elect. bonę. & ſ. de probat. post cessionem. ff. de iusti. & iur. l. pen. §. prætor.

2 Sed hic nō fuit sententia vel 1. dicia: lis priuatio. sed extra iudicialis spoliatio. Ioan. Andr.

Ex

EX transmissa.] Primo mandat restitutionem cum cautione. Secundo prouidet quid agendum sit cũ fragilis est cautio: ibi, Si autem. Abbas.

CASVS. Quidam miles petebat restitutionẽ vxoris suę. q̃ ab ipso sua temeritate diuerterat. q̃ contra matrimonium consanguinitatem opponebat? Rñdebatur, ꝙ non debebat ei restitui, cũ nondũ ipsius possessionem habuerit, & ẽt quia timet suæ psonæ periculũ imminere: mandat Papa quibusdam, quatenus si cõstiterit ꝙ prędicto militi prædicta mulier fuerit legitime desponsata, & ab eo cognita, ipsam faciant ei restitui, recepta cautione sufficienti ab ipso, ꝙ ei non debeat malum inferre. Si vero ita crudelis & seuerus fuerit, quod mulier de ipso diffidat: committatur alicui honestæ mulieri vsque ad finem causæ, custodienda in loco vbi vir vel parẽtes ipsius nullam possint mulieri violẽtiam facere. No. quoddam speciale in ista restitutione, videlicet ꝙ debet probari proprietas, s. matrimonium cõtractum esse legitimè, & ꝙ eã cognouerit, & ꝙ spoliatus fuerit, Itẽ cum timet de sæuitia viri, debet cauere vxori de impunitate psonæ. Itẽ qñ capitali odio vir odit vxorem, non est ei restituenda, etiam si vellet cauere.

† Cap. 3. eo. tit. in compila.

CAP. VIII.

EX † transmissa nobis: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quòd prefata mulier prædicto militi legitime a desponsata fuisset, & ab eo b cognita: ipsam ei restitui faciatis: recepta tamen sufficienti c cautione, ꝙ illi nõ debeat aliqđ malũ inferre.

¶ Si aũt capitali odio ita mulierem vir persequitur, ꝙ merito de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri, vsq; ad causę decisionẽ, custodiẽda studio sius committatur in loco vbi vir, vel parentes eius mulieri nulla possint violentiam d † inferre. †

a ¶ Legitime.] i. per legitimũ consensum de præsenti vtriusque †, p verba idonea expressum. ȷ. de sponsa. si inter. & cap. tuæ, & in facie ecclesiæ: & ideo nõ obstaret restitutioni, licet obijceret consanguinitas. infra eo. ex conquestione, nisi obijceretur gradus indispensabilis, vel etiam quodcunque aliud impedimentum perpetuum: & probationes essent incontinenti paratæ. infra eo. literas. secus si ageretur petitorio supra de ordine cognitionum, intelleximus.

† Ita ꝙ tenuerit rõne consensus: dato ꝙ aliter sit nullũ. simile ȷ. de spõ. c. 1. lib. 6. Ioan. An.

[Glo. sequ. no. in hoc possessorio duo probanda; ponit simile: & rationem subdit.

b ¶ Et ab eo cognita.] & ita per hoc habuit possessionem Et sic patet ꝙ duo debet probare qui petit restitutionem: videlicet legitimã dispensationẽ vere vel præsumptiue, & carnalem copulã, & est simile in seruitutibus: vbi quis dẽt probare duas res, s. seruitutem constitutam fuisse. & se vsum fuisse. ff. de itin. actuq; pri. l. tertia. §. hoc autem interdicto, & hic seruitus est hinc inde: nec est simile hoc possessorium alijs possessorijs de recuperãda possessione: q̃a ibi non est necesse probare de iure dñij. ȷ. de officio dele. consultationib. Hic non sufficit sola possessio: quia possessio hic haberi non potest sine iure, vt ȷ. eo. ex parte. Quare nõ sufficit sola possessio: quia liber homo possideri non pot. hic est talis possessio, ꝙ qui possidet, possideretur. ȷ. eo. litteras, in fi. & c. ex parte. & ȷ. de rap. cum causa.

† Adde que no. lib. 6. cõment. in Directo. schol. 839.

c ¶ Sufficienti cautione.] ȷ. eo. litteras, in fi. Sufficiẽs cautio 2 dicitur si pignora vel fideiussores dentur. ff. manda. si mãdato Titij. §. vlt. ff. de fideicommiss. liber. l. ergo. §. adijci: sed nomine cautionis simpliciter posito, cautio nuda intelligitur. C. de verb. sig. sancimus. & iudex recipiat cautionem, p quam magis possit mulier esse secura. ȷ. vt lit. non contest. quoniam. §. vlt. & hoc solum bene agitur, & c. 23. q. 5. prodest. sic 32. q. 1. de benedicto, si vero nõ posset secure caueri, non est restitutio facienda. ȷ. e. litteras. & ȷ. vt lite non contest. accedens 2. & hoc propter fragilitatem cautionis. ff. ad Trebe. qui ita. §. 1. & hic idem dicitur.

d ¶ Violentiam.] ad extorquendam forte aliquam confessionem. 31. q. 1. Lotharius. §. præterea, & versic. & econtra. ad fin. vel aliud iniquũ in ipsam committat Ber.

† al. molestiam.

† Vel ponat in loco religioso. ȷ. de spons. c. cum locũ. & ȷ. c. accedens. de procurat.

¶ Idem.

¶ *Per solutionem pensionis rei donatæ factam donatario, cũ auctoritate donatoris acquiritur illi donatario rei donatæ possessio adeo quòd si ab illa expellitur, per interdictũ recuperandæ agere poterit.*

CAP. IX.

CVm † venisset ad nos G. canonicus sanctæ Trinitatis de Hasul. † à suo Priore & Capitulo destinatus, in audientia nostra proposuit, quod cum Eboraceñ. archiepiscopus ecclesiam de N. eis concessisset, & per scriptum proprium confirmasset: ita quòd post de-

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cõpil.

† Batillis. Basillis. Barelf. Barcelis.

CVm venisset.] si is qui p alium possidet illo mortuo possessionem ingressus expellitur, restitutorium interdictũ petere poterit. ita cõiter summant Doct. sed secundum hanc summationem forte de nihilo prouidet hoc c. & ideo summa sic, & not. vt in rubro. Et secundũ hoc est casus notabilis: & probat no. per gl. & Bar. in l. quiuncunque & in l. quemadmodum. ff. de acquiren. pos. Diuiditur: nam in prima parte ponitur casus [illegible] partium decisa, in secunda responsio ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. archiepiscopus Eboraceñ. ecclesiam de N. concessit canonicis sanctæ Trinitatis, & per scripturam propriam confirmauit: ita videlicet quod post decessum G. clerici qui ecclesiam tunc tenebat, in vsus cederet canonicorũ. & interim clericus ille auctoritate archiepiscopi, canonicis prædictis annuã solueret pensionem, quam archiepiscopo soluere cõsueuit: q̃ concessionem dominus Papa inspecto instrumento concessionis archiepiscopi, confirmauit. Mortuo clerico prædicto, canonici prædicti confisi de concessione & confirmatione prædictis, sine auctoritate archiepiscopi, possessionem ipsius ecclesiæ sunt ingressi: Archiepiscopus quia auctoritate propria, & eo non requisito possessionem ipsius fuerunt ingressi fecit spoliari prædictum ecclesiam omnibus, quæ clericus defunctus ibi dimiserat ipsis canonicis: Vnde canonici prædicti domino Papæ de archiepiscopo sunt conquesti: Respondet Papa super hoc, quod si canonici prædicti, à præfata ecclesia, viuente clerico supradicto auctoritate archiepiscopi perceperunt annuam pensionem, eo mortuo, quamuis non habuerunt auctoritatem archiepiscopi, vitiose tamen non sunt ingressi possessionem, cum sit cautum in iure, vt is possideat, cuius nomine possidetur: & ideo archiepiscopus tenetur ad restitutionẽ eorum, quæ inde fecit asportari. Nota quod qui per alium possidet, possidere intelligitur, & ita viuente clerico intelligitur possidere per ipsum.

[Glossa sequens obijcit, quòd non uacans, &c & soluit.]

a ¶ To-

a ¶ Tenebat.] Sic colligitur ex hoc, ꝙ beneficium non vacans fuit illis concessum, vnde eo ipso dẽnt ꝑdere illud. ȷ̃.de conces.præben. qui in viuorum.& ca. post electionẽ. licet donator aliud donare illis teneatur. ȷ̃.de præbẽ. inter cætera. & 7.q.1. præsentium. sed hoc non habet locũ in hoc casu. quia qđ collegio datur, nemini datur. arg. 12. q.2. episcopus. §. qui manumittit. & nullus suo nomine inde capit emolumentum, 2.q.6. §. biduum. versi. palã. & sic nullus desiderat mortem viuentis. 1 de conces. præbend. nulla. & ta[l]is donatio licite fieri potest de cõsensu episcopi, etiam à patrono sine præiudicio possidentis. ȷ̃.de dona. consultationibus. quę ponit istum casum. & infra de iure patro. quod autem.

† al. ꝑficeret.

1 Maxime quia natura levitium est negligi, qđ cõiter possidet, vt se nil hĩe qui totũ non hẽat arbitret. C. quãdo, & q. quar. pars. l. 3. lib. 10. Io. And.

cessum. G. clerici, (qui ꝑfatam ecclesiam tunc tenebant) vsib. eorum oĩbus modis proficeret; † & interim auctoritate ipsis archi epi, idem G. ipsis canonicis, annuam solueret pensionem, & inf.

¶ Rñdemus, quod si præfati canonici, de prędicta ecclesia, auctoritate eiusdem archiepiscopi, viuente clerico, perceperunt annuam b pensionẽ, eo mortuo, quamuis auctoritatem eiusdem archiepiscopi non quęsierunt, vitiose tamen non sunt possessionem ingressi; † cum (sicut cautum est) is possideat, cuius nomine c possidetur.

¶ Lucius tertius G. archidia. & I. archipresbytero Turoneñ.

¶ Si actore agente petitorio, reus super eadem re deducit possessorium, proceditur in solo possessorio, suspenso petitorio.

b ¶ Annuam.] per hoc intelliguntur canonici accepisse possessionẽ & archiepiscopus sic eam amisit, & receptio pẽsionis fuit signum traditæ possessionis argum. s̃. de consue. ex litteris. sicut & donãdo vel vẽdendo rem aliquam, si vsumfructum sibi retinuerit, eam tradidisse videtur. C. de dona. quisquis rem. & l. si quis argentum. §. sed si quidem. ff. de rei vendi. quædam mulier. & est argu. ad hoc. ff. de acquiren. poss. quod meo. §. si venditorem. & l. qui bona. & l. si aliquam nec mortuo clerico, statim canonici amiserunt possessionem, quam prius habebant, sed tunc demum si neglexisset. ff. de acquir. poss. si de eo. §. 1. Bern.

† Adde de hoc per l. ex stipulatione ff. de acquir. pos. & l. 2. C. eo.

[Gl. seq. ponit partem casus decisam.]

c ¶ Cuius nomine possidetur.] ȷ̃. de præscr. si diligenti. & s̃. vt lit. non contest. qm̃ §. ꝙ si super. inst. de interd. §. possidere. ff. de acq. poss. quod meo & l. generaliter. Supple vt intelligas quare faciat ad titulum ꝙ mortuo clerico illo, canonici statim itrauerũt possessionem sine requisitione archiepĩ: vnde ipse spoliauit eos ꝑdicta ecclesia, & omnia bona ecclesiæ fecit asportari: vnde petebant canonici restitui. 2 vt patet in integra. 3 & sic per rñsionem patet, ꝙ sunt restituendi, quia possidebant, & iniuste spoliauit eos.

2 Archiepẽ dicebat eos non restitu[en]dos: qa non possederant. Io. And.

E X conquestione.] Si altero coniugũ matrimoniũ accusante alter petat restitui, ante omnia restituitur. Primo ponit appellantis querela. Secundo, iudicum datio: ibi. Mandamus. Abb. Sicul.

3 Hãc hẽs in 2. cõp. initio huius capitis citatam.

CASVS. Quidam miles C. nomine B. mulierem in vxorem accepit, & eã maritali affectione pertractans, filiam suscepit ex ea: tãdẽ sine iudicio ecclesiæ à se remouit eandẽ: & litteras ad iudices impetrauit, vt matrimonium accusaret de consanguinitate: Sed anteq̃ à iudicib. citaretur, coram diœce. epo virum sibi restitui postulauit, & ob hoc ad sedem Apostolicam nuncium destinauit: demum coram ꝑfatis iudicib. constituta, aliquando per se, aliquando per procuratorem, ante causæ ingressum & post, virum sibi restitui postulabat: iudices restitutione denegata, in principali procedere voluerunt, vnde ipsa ad sedẽ Apostolicam appellauit: mulier cõquesta fuit de hoc dño Papæ, vñ mandat Papa iudicibus, quatenus si est ita, mulieri virum restitui faciant, & quicquid post appellationem factum est, debeant in irritũ reuocare. audientes postmodum causam super consanguinitate, & debito fine terminãtes eandem. Not. ꝙ restitutio semper facienda est antequã tracteturqȯ principalis. Itẽ quicquid fit post appellationem legitimam, debet reuocari.

CAP X.

E X † conquestione B. mulieris ad nos noueritis peruenisse, qđ cum C. miles eam sibi matrimonio copulasset, & maritali affectione pertractans, ex ipsa filiam suscepisset, sine iudicio d ecclesię a se remouit eandem; & de accusando super cõsanguinitate matrimonio, remoto appellationis obstaculo, lr̃as ad iudices impetrauit, cum aũt priusq̃ a iudicib. mulier citaret, per diœcesanum epm virum sibi restitui petijsset, & ob hoc ad nos propriũ nũcium destinasset, demũ coram ꝑfatis iudicib. constituta, modo per se, modo per procuratorem, e ante ipsius causę ingressum f & post, virum sibi restitui postulabat. Iudices

† Cap. 1. eo. tit. in j. cõpi.

d ¶ Sine iudicio ecclesiæ.] & ideo male, ẽt si consanguinitas notoria esset. ȷ̃. đ diuor. c. porro. qa talis separatio pęna ẽ, quæ non dẽt imponi nisi p iudicem. 33. q. 2. sæculares. & §. in hoc.

e ¶ Per procuratorẽ.] ꝙ bñ licet, ẽt si esset minor xxv. annis, ȷ̃. e. c. ex parte. ẽt si ageret ad tori separationẽ tm̃ ȷ̃. de pe. c. tuę. sed si criminaliter ageretur, non, vt in c. tuæ. & ȷ̃. de ac[cu]. c. veniens. in crimine enim non interuenit procurator. 5. q. 3. in criminalibus. 4

ADDITIO. An autem comparendo per se, videat reuocare procuratorem, vide bonum text. in c. si quẽ. de procuratoribus. lib. 6.

4 Concor. l. sicut. in fi. ff. quẽad. vsusfruct. amit. & l. nõ solũ. § j. ff. de lib. lega.

[Gl. seq. no. ex tex. ꝙ etiam post li. conte. &c. & adducit. c. pastoralis. Obijcit de dec. inter monasterium. Soluit, & stando obiectioni respondet ad hoc ca. & ad ca. pastoralis.]

f ¶ Ante ipsius causæ ingressum. & post.] per hoc videt ꝙ quæstio spoliationis in modum actionis proposita præiudicet principali, & ante litem & post litẽ contestatam. argum. supra de causa posses. c. pastoralis. Sed videtur quod non sit audienda mulier ista petens restitutionem lite contest. super principali, sicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingressum principalis proponendę sunt. supra de inut. pet. c. j. & C. de sen. & interlo. om. iud. auth. & consequenter. & quia dilatoria est qualitercunque proponatur, & dilatoriæ quęstiones omnes siue exceptiones ante litem contestatam debent proponi, postea vero non, infra de re iud. capitu. inter monasterium. Satis videtur dicendum, quod si aliquis contestetur litem, cum actore intentante quæstionem proprietatis (sicut faciebat vir iste, qui agebat de consanguinitate) si nihil reus dicat de spoliatione ante litem contestatam, non sit po-

stea

stea audiendus: siue in modum actionis vel exceptionis velit obijcere spoliationem super eadem re, & sibi imputet q hoc omisit: sed super diuersis bene posset peti restitutio in modum actionis reconuen endo lite contestata durante iudicio. j. de ord. cogni. ca. cum dilectus. & s. de rescri. in concilio Lugdunensi. cap. dispendia. §. reus quoque. sed non in modum exceptionis. Et in casu huius decre. quæstio spoliationis pro posita i modũ actionis pri⁹ debet terminari, & facta restitutione procedatur sup petitorio. Sed hic ideo mulier audit, quia & ante ingressum litis, & coram ordinario. & coram de legato hoc instanter petebat, & post ingressum, & nihilominus, compulsa p iudices igredi iudiciũ, petijt restitui, & cũ nihil pficeret, appellauit. & quod dicit in decr. p a toralis. intelligitur quãdo primo qui intentat petitorium, ille idem ante conclusionẽ potest redire ad possessorium, vnde non est simile.

[Gl. seq. ponit quatuor casus, in quibus non fit restitutio cõiugis.

vero restitutione negata, (quod fieri non debuit[a]) i principali procedere voluerunt:† vnde ipsa nřam audiẽtiã appellauit, & inf. ¶ Mandamus, quatenus si est ita, mulieri virũ restitui[b] faciatis: q̃ post appellationem[c] ipsius acta sunt, ĩ irritum reuocantes; post modum super matrimonio causam audiatis; & fine canonico[d] terminetis.

¶ Cœlestinus tertius.

¶ Violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere, damna resarcire, & de iniurijs satisfacere compellitur.

CAP. XI.

Grauis† ad nos querela, & infra. ¶ Mandamus, quatenus si

nia quæ abstulit prædictis monachis, & damna plenarie resarcire, & de iniurijs satisfacere competenter: puideant insuper, vt fructus perceptos ab archidiacono à tempore violentiæ. & quos percipere monachi potuissent, si non fuissent spoliati, eisdem restitui faciãt vniuersos. No. q spoliati plenarie sunt restituendi ad omnia quæ amiserunt, cum fructib. pceptis, & q percipi potuerunt.

vobis constiterit de pmissis,[e] p̃dictũ archidiaconũ, ablata prænominati monasterij fratrib. cum integritate restituere, damna plenarie resarcire, & de illatis iniurijs[f] cõpetenter satisfacere cõpellatis,† p(re)misuri, vt non tm̃ fructus[g] a nouo & violento possessore perceptos, sed quos (si eis possidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.

¶ Innoc. iij. episcopo & capitulo Tridon.†

¶ Ingressus possessionem ignorante domino ad quem pertinet potest per ipsum dominũ statim cum sciuerit repelli etiam violenter, nec ex tali repulsione competit repulso cõtra dominum interdictum possessorum. h d.

[Gl. seq. recit. p q. quomodo constare debeat, &c.]

e ¶ De præmissis.] de violentia p testes constare debet, si aduersarius ipsam negauerit. De rebus amissis per proprium iuramentum qualitate personarum ac negotij inspecta, & sic taxatione iudicis pmissa pot sequi cõdemnatio. s. quod met cau. c. vlt. vbi de hoc. & C. vnde vi. si quando. & 2. q. 1. in primis, & de iureiu. olim.

f ¶ De illatis iniurijs] quas specificare debet qui agit iniuriarum. ff. de iniu. prætor. 1. respon.

[Gl. seq. recit. p q. quid itelligit appellatione fructuum? & dicit id qd superest, &c. distinguẽs inter fructus industriales & naturales, & inter possessorem malæ fidei, & bonæ fidei, & violentum.

a ¶ Nõ debuit.] nisi in casib. puta si esset publice adulterata. j. de diuor. significasti. vel nisi timeret sæuitia viri, ita q nõ posset ei caueri j. eo. litteras. & s. e. c. ex trãsmissa. & in casu quem hẽs j. de diuor. c. gaudem⁹. in fi. Item vbi petitur restitutio in modum exceptionis, ibi non datur restitutio, quia non agitur ad hoc. sup de ord. cog. c. cum dilectus.

b ¶ Restitui faciatis.] arg. j. sup. de or. cog. intelleximus ibi, petitorio, & hic possessorio, sic non est contra.

[Gl. seq. reci. per obiectionem.]

c ¶ Post appellationem.] & ita tenuit appellatio, licet esset inhibita in litteris, q a remotio appellationis nõ impedit appellationem, vbi manifeste quis grauatur. s. de app. c. vt debitus. & ideo omnia reuocantur, quæ post appellationem legitimam facta sunt. 1. j. eo. litteras. Bernardus.

d ¶ Fine canonico.] Verbum istud. fine, semper ponitur in causis spiritualib. & pcipue in matrimonialib. quæ p canones terminari dẽnt. j. de consan. & affi. c. 1. in fi. In ciuilibus causis ponitur debito fine, sed in hoc nõ est vis: quia in spiritualibus ponitur quandoq; debito fine. sup. eod. cum ad sedem. circa prin. j. de testi. ex tenore. 3 Bern.

Grauis.] Prima pars decisi ponit querelam, super qua secunda dat indicẽ sibi, Mãdamus. cui quatuor tantum mandat, quæ per se patent. Abbas.

CASVS. Archidiaconus iste, de quo fit hic mentio, spoliauit monachos istos Dolensis monasterij: & dãna alia & iniurias irrogauit eisdem. Vnde monachi domino Papæ grauiter sunt conquesti: mandat Papa quibusdam, quatenus si constiterit eis de præmissis, compellant prædictum archidiaconum restituere om

g ¶ Fructus.] nota q fructus dicuntur qui supersunt deductis expensis, quæ fiunt gratia quærẽdorum, colligendorum. & conseruandorum fructuum. quod locum hẽt tam in bonæ fidei fideiussorib. q in malæ fidei etiam prædonib. ff. de pet. hæ. l. si a domino. §. fructus. & l. plane. in fi. & C. de fru. & lit. expen. l. 2. nam nullus casus interuenire põt, qui hoc genus deductionis impediat. ff. fam. erc. l. fundus qui. 1. respon. in fi. & ff. sol. ma. fructus nisi in vno casu. j. de deci. tua nobis. fructus. n. intelliguntur deductis necessarijs impensis. ff. de ope. ser. fructus. & ff. de vsur. l. quod ĩ fructus. & ff. man. l. qui mutuam. §. fi. argu. 12. q. 2. vobis, cum hac distinctione: bonæ fidei possessor tenetur restituere tantum extantes ante lit. contest. & non consumptos, post litem vero cõt. vniuersos. C. de rei vẽd. certum. Malæ fidei 4 autem possessor, non tamen violentus, tenetur reddere omnes qui probantur ad eum peruenisse ante lit. contesta. & post. C. de rei vend. l. si fundum. Si vero fuerit violentus, tunc tenet restituere perceptos, & eos qui percipi potuerunt per veteres possessores. vt hic dicit, & s. eo. querẽte. & s. de offi. dele. cum causa. & 12. q. non liceat. in gl. fi. quod tamẽ loquitur in re male alienata: simile j. de app. bonæ. & ff. de pet. hæ. l. sed & si lege §. quod autem ait. & ff. de rei vend. si nauis. §. vlt. & C. vnde vi. l. si de possessione. & ff. de vi, & vi arma l. 1. §. qui autem vi deiectus est & §. non solum. sicut in pignoratitia actione. C. de pig. act. l. 2. & hoc potest intelligi de fructibus industrialibus, vt frumento, vino, & consimilibus. ucus videtur de alijs, scilicet de naturalib. vt pomis, ficubus, & consi-

†Hic in plerisq; antiqs legit: noluerũt, cui repugnant & sensus & series huius capitis, nã cum iudices restitutioné negarent, & d facto procederent, ipsa appellauit.

† Cap. s. eo. tit. in 2. cop.

1 Melius dixisse: vbi p ponit spolia tio. Io. And.

2 Et p iudices ecclesiasticos, vt dif finiuit conc. Trid. sess. 24. de sacramento matrimonij, ca. 12.

3 Concor. l. §. quæsitum, cum gl. & l. de pupillo. §. denunciare. ff. de no. ope. nun.

† Vide text. in l. 1. §. qui ãt. cũ §. seq. ff. de vi, & vi arma.

† Terdonẽ. Tendonẽ.

4 Not. Vinc. j. de desp. imp. ad dissoluendũ. q sola denunciatio nõ facit aliquem malæ fidei possessorem ff. q fal. tut. per totũ. sed in sola pe[illegible] tione hẽditatis efficit p enũciationẽ malæ fidei possessor, ita q postea nil alienare pt. ff. de pe. hæ. irẽueniũt. §. q ãt. lex aut si fundum. j. all. loquit in eo qui hẽbat. cõscientiã rei alienæ sm eum. Ioan. And.

& conſimilibus: quoniam iſtos non facit ſuos poſſeſſor etiam bonæ fidei, vnde reddere tenetur vniuerſos & conſumptos, & extantes, vt ff. de vſur. l. fructus percipiendo. Et de fructibus iſtis qualiter reſtituendi ſunt, habes inſti. de offi. iudi. §. 1. & in gl. cum fructibus. ff. de rei ven. ex diuerſo ibi no. Et in verbo, reſtitutionis, oĩs vtilitas actoris continetur ff. de verb. ſig. cum pretor. & 3. q. 1. per totum. & 2. q. 2. per totum.

CAP. XII.

OLim † cauſam, quę inter vos noĩe Tridõ. † eccleſię & magiſtrum & fratres militiæ templi in Lombardia ſuper domo Caluentiæ vertebatur, de Locedio † & de Columba abbatibus, meminimus commiſiſſe: & infra. ¶ Epiſcopus Tridon. † poſſeſſiones quaſdam Humiliatis, [a] † ſub ea conditione [b] conceſſit: quod noĩe Tridon. † epiſcopi oratorium ibidem, & hoſpitale conſtruerent: & tres ſolidos cenſuales Tridon. † epiſcopo annis ſingulis exhiberent: a quo etiam perſona, quæ loco præficeretur eidem, inueſtituram perciperet; & pro ſe & alijs fratribus, ei, & ſucceſſoribus eius obediẽtiam faceret manualem; [c] epõ ſibi loci dominium nihilo minus retinente. Dictꝰ vero magiſter ad eandem domũ aſpirãs, ipſos adeo circumuenit, quod preter conſcientiam veſtram ſe & ſua in eius manibus tradiderunt; ea tamen conditione [d] appoſita, ſi vobis quod faceret, † complaceret; ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant; [e] & infra. ¶ Intelligentes autem prædictam domum eidem magiſtro traditã [f] ſub conditione fuiſſe, &

OLim cauſam.] Et, qui non poſſidet, denegatur reſtitutio. ita cõiter ſummatur. In prima ponitur commiſſionis & facti narratio. In ſecunda cauſæ diffinitio: ibi, Intelligentes. Abb.

CASVS. Quidam Humiliati olim impetrauerunt ab epõ Tridon. vt hoſpitale & oratoriũ conſtruerent in loco Caluentiæ, & eis quaſdã poſſeſſiones conceſſerat ſub ea conditione, quod nomine epi Tridon. oratorium ibidẽ & hoſpitale conſtituerent, & tres ſolidos nomine cenſus eidẽ epõ ſoluerẽt annuatim, & ille qui eidem loco præficeretur, inueſtituram ab eodem epiſcopo perciperet, & pro ſe & fratrib. ſuis eidem & ſucceſſorib. ſuis obediẽtiam faceret manualem, epiſcopo retinente nihilo minus dominium loci; & ſic fuit multis temporibus obſeruatum: poſtmodum magiſter militiæ templi ad eandem domum aſpirans, ipſos fratres adeo circumuenit, quod præter cõſcientiam epiſcopi, ſe & ſua in eius manibus tradiderunt, ea tamen conditione appoſita, ſi epiſcopo & capitulo Tridon. complaceret, ſine quorum aſſenſu ſe nihil poſſe facere aſſerebant, & magiſter conditionẽ acceptauit appoſitam, magiſter ſtatim acceſſit ad locum, & omnia quæ ibi inuenit, aſportauit, epiſcopus hoc intelligens, ad domum illã acceſſit, & quos inuenit ibi ad cuſtodiam domus a magiſtro dimiſſos, eiecit ab ea, cum liceat repellere vim vi, ſecundum quod iura permittũt, quo facto, ad petitionem magiſtri cauſa ſuper hoc fuit quibuſdam abbatibus commiſſa, coram quibus petebat dictus magiſter præfatam domũ ſibi reſtitui, qua ipſum epiſcopus ſpoliarat, lite conteſt. & teſtibus hinc inde receptis, iudices cauſam, inſtructam ad ſedem Apoſt. remiſerunt. dominus Papa diligenter examinato negotio, & intelligens prędictã domum eidem magiſtro traditam ſub cõditione fuiſſe, & quod nullum præiudicium iuri epiſcopi & canonicorũ fuerat irrogatum, ex eo quod dictus magiſter ignorantibus epiſcopo & canonicis poſſeſſionem accepit, ſciens domum illã pertinere ad ipſos, precipue, quia quam cito illud ſciuerunt, repulerunt vim vi: & quia idem magiſter præter conſcientiam epiſcopi, & capituli poſſeſſionẽ accepit, quos ſuſpicari debuerat ſibi queſtionem moturos, procuratorem epiſcopi, & capituli ipſorum nomine, ab impetitione ipſius magiſtri nomine domus militiæ templi, quo ad faciẽdã reſtitutionem quam petebat, abſoluit, tamen ſi epiſcopus & capitulum incurrerunt offenſam ipſius magiſtri, defendendo ius ſuum, modum excedẽdo, ſatiſfactionem debitam eidem exhibere procurent. No. qui qui poſſidet ſub conditione, non dicitur poſſidere & ideo non cõpetit ei reſtitutio ſi deijciatur de illa poſſeſſione. Item vim vi incontinenti vel quam cito intelligit vim illatam, repellere licet. Item nullum fit præiudicium domino, ſi eo ignorante alius poſſeſſionem illius accepit, quo minus illũ expellere poſſit cum hoc ſciuerit. Itẽ vim vi repellere licet cũ moderamine inculpatę tutelæ, & qui modum excedit, tenetur.

a ¶ Humiliatis.] olim iſti Humiliati condẽnati fuerũt ab eccleſia per Luciũ Papam, ſm quod cõtinebatur in decr. ĵ. de hære. ad abolendã in particula quæ modo eſt deciſa in prin. illius ca. ſed poſtea tẽpore Clementis recepti ſunt ab eccleſia: quia in nullo errabãt, niſi quia cõdemnabãt iurantes. ſed ipſi ĩ hoc ſe correxerunt: & iurant qñ expedit, & eccleſia eos modo approbat.

[Glo. ſeq. recitetur per obiectionem quod conditio in ſpiritualibus, &c. & ſit triplex ſolutio.]

b ¶ Conditione.] id eſt ſub ea forma. 18. q. 2. Eleutherius. & ĵ de præb. ſignificatum. ĵ de cenſibus. quanto. vel in traditione terræ poteſt apponi cõditio ĵ. de cõdi. appo. verum & ita nõ eſt hęc conditio, ſimoniaca, [2] cum etiam aliàs ad huiuſmodi illa eccleſia teneatur, ex quo ſurgit in territorio Tridon. epiſcopi: ſicut non eſt ſimoniacum cum epiſcopus eccleſias concedit aliquas pijs locis, ſi in eis aliquid ſibi reſeruet nomine penſionis ĵ. de rel. domi. conſtitutus. ver. cum autem. Et cenſus etiam ſoluitur ad iudicium ſubiectionis. ſ. de cauſ. poſ. c. vlt. & ĵ. de cenſi. omnis anima. in fi. Iſta quidem de iure communi cõceduntur, vnde expſſe poſſunt conſtitui cenſus in fundatione eccleſiarum, quã tum ad inferiores: non quantum ad prælatos.

c ¶ Manualem.] ſ. de ma. & obe. his qui. ad quam ſubditi tenentur, vt ibi. & etiam per iuramentum quandoque ĵ. de iureiur. nullus. & ĵ. de no. ope. nunc. cum ex iniuncto & 23. diſt. quamquam. vbi de hoc.

d ¶ Ea tñ conditione appoſita.] niſi hæc cõditio fuiſſet appoſita, valeret contra Humiliatos, ſi ſimplex fuiſſet huiuſmodi traditio, ſed non præiudicaret epiſcopo, vel alteri, qui ius haberet. ĵ. de do. inter dilectos. arg. ſup. quod me. cau. cum dilecti & ſup. de arbi. cum tempore. arg. inf. de re. iud. cum ſuper controuerſia.

e ¶ Aſſerebant, & infra.] ſubaudi no. infra continetur quod ille magiſter ſub ea conditione recepit domum. & epiſcopus ſuperueniẽs cum magna potẽ, expulit magiſtrum & ſuos, vnde magiſter dicẽs ſe eſſe ſpoliatũ, petijt reſtitutionem, ſed denegatur ei, quia non poſſedit.

f ¶ Traditam ſub conditione.] qua non exiſtente, traditio non valebat arg. ĵ. de condi. ap. c. de illis &c. verum & inſtit. de verb. obl. §. ex conditionali, & ideo dictus magiſter non poſſidebat, nam tunc demum dicitur

† Cap. 2. eo. tit. c. 3. cõpi. † Terdoneũ.

† Locodio Lacedio.

† Terdoneñ.

† De ordine Humiliatorum ide plene per B. Antoninum in libro hiſtoriali. parte 2. ti. 15. c. 23. & Caſſaneum ĩ catalogo gloriæ mũdi p. 4. conſideratione. 60. Iã de militib. militiæ templi vide eundem Antoninũ ibidem c. 20. & Caſſaneũ in dicto catalogo par. 2. conſiderat 4. vbi latiſsime.

† Terdoneñ.

† conſtituerent.

† Terdoneñ.

1 De huius gloſſæ veritate conſule hiſtorias. nã in d. decretali, ad abolendã fortaſſis non damnabatur vetus ordo Humiliatorũ, ſed illi, qui ſe Humiliatos, vel Pauperes de Lugduno, falſo nomine mentiebantur.

† Face. et. legitur in aliquot exemplaribus, & male, cũ facerẽt, ad Humiliatos referatur, qui ea conditione ſe, & ſua magiſtro tẽpli tradiderunt, ſi quod facerent, placeret epõ & capitulo Tridoneñ. vt clariꝰ patet ex. antiquo.

2 De hoc de tranſa. c. 1. in 1. glo.

ε Hæc gloſſula non habetur in antiquis exemplaribus.

citur quis possidere, cum conditio extat. ff. de acquir. pos. l. qui absenti. §. si quis, & eodem modo nō admittit possessionem qui sub conditione recedit. ff. de acquir. pos. l. si me. 1. respon. in fin. & ideo cū nō possederit, non poterat spoliari: & ideo nō restituit iste magister, quia non fuit spoliatus.

[Gl. seq. circa possessionem ꝑdendā distinguit & subdiuidit.]

a ¶ Præiudicium fuerat.] scias quando alicui præiudicium fiat circa possessionē, vel quamdiu eā possidere intelligatur, notabis. qa aut possideo rem aliquam ꝑ me, vel per aliū, puta per seruū vł colonū: Si per me. licet sponte recedā, nō animo deserēdi possessionē, adhuc eā retineo, nisi scienter negligam. ff. de acquir. pos. l. si de eo. §. 1. & si alter intret talem possessionem quam solo animo retineo, adhuc retineo possessionē, 1 nisi ille me venientē non admittat, vel si non audeo accedere ad possessionem, & ēt inspicor me posse repelli ff. de acqu. pos. l. si id quod. §. vlt. & l. clam possidere. §. qui ad nundinas. Et quam cito sciuero alium eē in possessione, possum expellere ipsum, vt hic patet, & ff. de acq. pos. l. quod meo nomine. §. vlt. ff. de vi & vi ar. idem e. t. §. eam igitur. Sed si alius est in possessione nomine meo, tunc si ille expellitur: vel alij tradat possessionem, statim perdam eam. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. quod si seruus. & hæc vera sunt in rebus immobilibus, sed si quis rem tuā mobilem occupat, statim ꝑdis possessionē, vt ff. de acq. pos. si rē mobilē.

†Vide tex. in l. 5. §. cū arietes. ff. si qua dr. pau. fec.

1 Concor. l. 1. & ibi R ff. de acqu pos.

b ¶ Cum statim.] id est, quā cito potuerint. ff. ad Tertu. l. 2. § & confestim.

c ¶ Suspicari debuerat.] vt ff. quod vi aut clam seru⁹. ff. de acqui pos l. possideri. § si quis nunciet.

[Glo seq. reci. per q. quid debeat probare.]

d ¶ Restitutionem.] & sic patet, ꝙ non sufficit ꝓbare ꝙ aliquis fuerit spoliatus, nisi probet se possedisse. 2 duo enim ꝓbare debet qui petit restitui: se possedisse, & spoliatū fuisse. s. de offic. dele. consultationibus, in fi. sed hic non possidebat vt dixi, quia sub conditione possessionem accepit. Item si quis possedit ex ꝓcario vel ex gratia, non potest petere restitutionem. 11. q. 3. quia. vel si obijciatur, ꝙ incontinenti deiecit. ff. de vi, & vi arma. l. 1 §. vim vi. & ff. ad l. Aqui. l. scientiam. §. qui cum aliter. & sup. de sent. excom si vero. §. si vero. aliud est possidere, aliud in possessione fuisse. ff. de acqui. pos. l. si quis autem. §. idem Pomponius.

2 Consilium spoliati, qui non potest possessionē ꝓbare: vide in Spe. de pe. & pos. §. 1. ī fi. Io. And.

[Glo. seq. quærit, allegat ꝓ & contra, & soluit distinguendo.]

e ¶ Excessistis.] debuerunt hoc facere cum moderamine incul. paratæ tutelæ. C. vnde vi. l. j. Sed nunquid isti sunt excommunicati: qui expulerunt illum magistrū, & alios religiosos de domo? Videtur ꝙ sic. ĩ de sent. excom. non dubium & ex pluribus alijs capitulis ibidem. Sed contra videtur: quia licitum est cuilibet se defendere. ĩ de sen. excom. si vero alicuius. §. si vero. & qa isti admissi sunt ad agendum: quod non esset si Papa eos excōicatos reputaret. ĩ de ꝓba. cap. post cessionem Dicas ꝙ hæc ro nō videtur bona, quia nō agebant, sed defendebant se cōtra istum magistrum, qui petebat restitutionē. Dicas ꝙ si isti scienter & ex ꝓposito excesserunt modum in expellēdo eos de domo illa, inciderūt in snīā excōicationis, 3 qa vim vi repellere licet, sed cū moderamine inculpatæ tutelæ. arg. 23. q. 3. non inferenda & ff. ad leg. Aquil. si ex plagis §. tabernarius. & ĩ de sent. excomm. cap. vt famæ. in fine. Sed si non aliter possent se defendere, nisi modū excederent, nec tunc credo illos incidisse in sententiam arg ff. ad leg Aquil. l. sed & si, 1 respōso. Si vero casu & ignorāter excesserunt modū, tunc nō essent excommunicati. arg. ĩ de hom. c. sicut dignum §. illis præterea. Bernardus.

Excōicatio, an incurrat per eum qui vi expellit clericum.

3 De hoc articulo vide hic latius ꝑ Innocentiū. Hostiensem & Ioannem An. & alios doctores antiquos, & recentes.

quod nullum iuri vestro ꝑiudicium[a] fuerat irrogatum, ex eo ꝙ idem magister iustitiæ vestrę non inscius, vobis ignorantibus possessionem accepit: præsertim cū statim, [b] ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam: † & quod idem sua temeritate, possessionē, ꝑter conscientiā vestram, (ad quos ipsam possessionem nouerat pertinere; & quos quęstionem sibi moturos suspicari debuerat)[c] est ingressus: procuratorem vestrum & vestro nomine, ab impetitione ipsius magistri nomine domus militię templi, quo ad faciendam restitutionem[d] quā petebat, reddimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionem debitā exhibere: si defendendo ius vestrum, in offensam ipsius, vel domus militiæ templi modū forsitan excessistis. e

¶ Idem Bituricen. archidiacono.

¶ *Si contra petentem restitutionem coniugis opponitur consanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ, recepto ab opponente iuramento de malitia negabitur restitutio quo ad thorū, & fiet quoad reliqua: si vero probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri sæuitia.*

CAP. XIII.

Litteras † tuas recepimus, ꝙ cum quædam

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōpil.

Litteras.] Sunt duæ partes principales. prima ponit thema & consultationē. Secunda respondet: ibi, Sane. Et hęc secunda subdiuiditur: primo ponit & prosequitur triplicem opinionem. vsque ibi. Nos autem. ibi contraria soluens, contra alteram opinionem allegat, vsque ibi, propterea. ibi subdistinguēdo soluit: & secundum membrum ꝓsequitur: ibi, Quod si non habeat: a qua solutione vnum casum excipit: ibi, Si uero. Abb.

CASVS. In præsentia Bituricen. archidiaconi inter V. mulierem, & B. virum eius, quædam causa matrimonialis vertebatur, coram quo mulier illa petebat separari a Viro, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esset coniunctā, & hoc incontinenti probare volebat: vir autem petebat prius illam sibi restitui, quæ ab eo sua temeritate diuertit: pars mulieris econtra, viri sæuitiā allegabat: propter quod non erat restituenda marito. primo petijt archidiac. a domino Papa vtrū restitutio indulgenda sit, an neganda, quando aliquis gradus consanguinitatis opponitur, in quo sedes Apost. dispensare non potest, nec etiam consueuit, & probationes sint incontinenti paratæ: quęsiuit etiam an idem esset, si gradus dispensabilis vel impedimentum dispensabile allegetur, & probationes non sunt paratæ? Respondet Papa dicens, quod circa solutionem propositæ quæstionis diuersæ sunt sententiæ diuersorum: Quidam dicunt restitutionem faciendā, alij contrarium asseuerant: alij mediam viam eligunt, dicentes quandoque faciendam, quandoque denegandam: primi iuuari videntur per decre. Lucij Papæ super eo ex conquestione. cuius sententia & verba hic ponuntur: sed contra istos videtur obstaculum incertus, sed ipsi respondent timorem illum vnum esse: quia etsi restitutio sit obtenta, qui consanguinitatis habet notitiam, nec debet exigere debitum nec contra conscientiā reddere, alioquin peccat mortaliter: sicut ille, super eaus

per cuius coniugio nulla quæstio mouetur, nec redde re nec exigere debet, si habet consanguinitatis notitiã. Secunda inuari videntur per decret. Clementis, cuius verba & sententia hic ponitur, quæ est ꝟ. de ordine co gnitionum intelleximus. cum in multis casibus differatur restitutio. Vltima opinio satis videtur cõgrue adaptari, vt in gradibus diuinæ lege prohibitis restitutio denegetur, sed in gradibus humana constitutione prohibitis sit cum effectu restitutio indulgenda, in quibus potest dispensari: sicus beatus Grego. & multi alij dispensarunt: unde nõ peccat qui ad mandatum ecclesiæ reddit debitum in talibus gradibus: sed in alijs gradibus diuina lege prohibitis non potest dispensari. Dominus Papa nullam de præmissis opinionibus ad præsens reprobare intẽdit: tamen decre. Lucij Papę refertur ad possessorium. decr. Clementis ad petitorium; Veruntamen cum mulier habens notitiam consanguinitatis, præsertim in gradibus diuina lege prohibitis, non possit sine mortali peccato carnaliter cõmisceri, frustra adiudicaretur in tali casu restitutio spoliato, cum illa cõtra Deum & cõtra conscientiam nõ debeat iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, & sic esset quasi perplexa, quia propter sententiam ecclesiæ deberet reddere debitũ, & propter conscientiam reddere nõ deberet. & sic vtrique laqueus pararetur, cum inter se naturaliter coniungi nõ possent, nec alter alteri copulari; propterea melius videtur dicẽdum domino Inno. quod cum opponitur consanguinitas, & maxime in gradibus diuina lege prohibitis. & probationes offeruntur, incõtinenti paratæ, in omnibus adiudicanda est restitutio, præterquam ad carnalem copulam, & ad maiorẽ cautelam iuramentũ recipi debet ab ipsa, quod talis obiectio malitiose non fiat, præcipue si fama consentit, quousque auditis probationibus causa terminetur: Si vero non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes petat, quia psumptio est cõtra eam, quæ sua temeritate recessit à viro; ad restitutionem plenariam est cogenda ecclesiastica censura, quam debet humiliter sustinere, negando debitũ cõiugale, donec probationes offerat paratas: & tũc absolutione petita & præstita, procedatur secundum quod est pmissum, nullo mandato interim sibi facto: si vero tanta sit viri sæuitia, vt ab eo nõ possit de iure caueri, nõ solũ nõ dẽt ei restitui, sed ab eo potius amoueri: alioquin sufficiẽt cautione prouisa, si fieri potest cõiunx ante causæ cognitionem est restituenda marito. Nota quod potius debet quis sequi conscientiam q̃ sententiã ecclesiæ, Item cum probationes incontinenti sunt paratæ, non est restitutio quo ad carnalem copulam facienda Item cum præsumptio est contra aliquem, quod malitiose proponat exceptionem, iuramentum debet præstare, quod malitiose eam non opponat. Item cũ propter sæuitiam viri vxori prouideri non potest, non est restitutio facienda.

† In codice Barbariæ ita in remotis partib. &c. al. N. al. D. al. V.

‡ De hoc articulo vide q̃d sanciuerit conciliũ Trid sessio. 24 de reforma. c. 20. cãe matrimonialib.

[Gl seq. ad supra scriptionem inducit duo similia, signat contrarium, & soluit.]

a ¶ In tua.] arg, archidiaconum habere iurisdictionẽ causarũ matrimonialiũ. sic & abbas. ꝟ. de excess. p̃ła. accedentibus. in fi. sic & archipresbyter. ꝟ. de cõsan & affi. ex litteris. Arg. cõtra. 35. q. 6. eps in synodo. & in decr. prædicta, accedentibus ea enim cõsuetudo seruatur, quæ dat iurisdictionẽ. 9. q. 3. conquestus. in tex. & in glossa cõsuetudo. C. de emanci. l. 1. & vlt. & ꝟ. de at bi. dilecti, in fi. & ita potius cognoscũt ex cõsuetudine q̃ ex iure. argu. prædictæ decre. accedentibus. & arg ad hoc ꝟ. de offi. arch. ca. vlt. ad fi.

matrimonialis causa (Bituricẽsi archiepiscopo in remotis † agente) in tua[a] præsentia tractaretur, Gulielma ‡ mulier separari a B. viro suo instantissime postulabat, cui se quarto gradu cõsãguinitatis pponebat esse coniunctam: [b] & inf. Vir autem sibi vxorẽ postulabat restitui, quæ ab eo sua temeritate diuertit: [c] & infra. Rescripto petebas Apostolico edoceri vtrum q̃n aliquis consanguinitatis gradus obijcitur, in quo sedes Apostolica dispensare non põt, [e] nec ẽt cõsueuit, & probationes promptæ sint & paratæ, indulgenda restitutio sit, an negãda: & infra. [f] ¶ Sane circa solutionem propositæ q̃stionis, diuersæ sunt sententiæ diuersorum: alijs asserentibus restitutionẽ faciendã: alijs sentientibus in cõtrariũ: nõnullis viam [g] mediã eligentibus, ac dicentibus, eam faciẽdam interdum; quandoque penitus de-

b ¶ Coniunctam.] & hoc incontinenti probare volebat.

[Glo. seq. arg. primo à contrario litteræ, & illius argumenti tenet contrarium. Secundo quærit arg. affirmatiue: soluit contraria & adducit duo similia.]

c ¶ Diuertit.] alias si eam à se repulisset, non posset petere restitutionem, cum se ipsum expoliasset: argum. 27. q. 1. Agatho ia. 2 Sed contra credo: quod hoc non obstaret, si velit ipsam re habere, qui eã expulit, quia eo ipso quod repetit ipsam, & ipsa nõ vult ad eum redire, intelligitur eum spoliasse. Sed nũquid haberet locum pactum de non petendo? Videtur quod sic. 33. q. 5 quod duo pa. in talibus nõ valet pactum, vel co mpositio de transact. cap. vlt. ita quod vterque remaneat in sæculo, nullum pactum ibi valet, nec absolue re se possunt. etiam si iurarent ꝟ. de iureiu. tua & etiã si vouerent. arg ꝟ. de conuer. coniug. ex parte 2. in fi. ga confessio etiam ibi locum non haberet, contra matrimonium, vt 35 q. 6. si duo. & ꝟ de eo q cogno. cõsã gui. vxo. suæ, super eo. nec ẽt exceptio rei iudicatæ locum habet ibi, unde voluntas ibi deambulatoria est ꝟ. de re iudic. lator & c. consanguinitatis.

2 Concor. tex. i l. si coloni. cũ no. C. de agri. & cẽsi. lib. 11.

d ¶ Et infra.] sub isto; intra continetur, quod pars mulie ris econtra viri sæuitiam allegabat, propter quod nõ erat restituenda marito.

[Gl. seq. reci. per obiect. & dupliciter soluit, primo violando litteram secundo plane legendo ut sit casus specialis, sicut & alij quinque, quos enumerat.]

e ¶ Non potest.] si non vult. vel non expedit. sic 3. p ñ. si Paulus, in gl. suscitare. quoniam Papa in omnibus dispensare potest, quæ non sunt cõtra articulos fidei, uel generalem statu ecclesiæ. & d sicut i gl. fi. & 25. q. 2. sunt quidam cum gl. sua. nec in his quæ sunt contra substantiam monachatus. ꝟ. de statu monac. cum ad monasterium, in fin. nec in his, quæ in sui natura sunt mala, ut q sine peccato posset q s adulterari arg. ꝟ de iureiu & si Christus. §. quædam etiam. nec potest dispensare ut simul q s habeat plures uxores. ꝟ de trã sac. c. ult. Idẽ credo de gradibus diuina lege prohibitis, ut hic dicit, unde proprie ponitur hoc uerbum, nõ potest. & ideo hæc expositio. nõ uult. uel non expedit, non habet locum hic.

2 Et incẽsi. periculũ & quod probatiões impedimẽti paratas habet: & quia inuita & expulsa à viro recesserat. hæc patẽt in antiqs. 1 A.

f ¶ Et infra.] sub isto, infra, continet quod quæsiuit etiã, an idem esset si gradus dispensabilis, uel aliud impedimentum dispensabile allegetur & probationes essent incontinenti paratæ. Ber.

g ¶ Viam mediam.] Argum. de medio spectando. sic supra de offi. dele. quærenti. in glos. æquitatis. Vnde Ouidius:

Inter vtrumque vola medio tutissimus ibis.

[Glo. seq. adiuuat primum op. per quatuor decre. & duas leges, & soluit duo obstantia.]

negādam. ¶ Primi per decretalem[a] epistolam Lucij Papæ iuuare videntur, arguentis quosdam iudices delegatos, qui restitutionem viri, qui sine iudicio ecclesiæ vxorem dimiserat, & ei consanguinitatē postmodum opponebat, spoliatæ ac repetenti coniugem denegabant; & mādantis sibi prius restitui taliter spoliatā; & postea de matrimoniali causa cognosci. Horum autem assertione incestus† videtur periculum oppugnare. sed ipsi timorem incestus inanem esse respondent; cum etiam beneficio restitutionis obtento, qui cōsanguinitatis habet notitiam nec† exigere debitū contra conscientiā, nec soluere teneatur, quā si secus egerit, ædificat ad gehennam, sicut nec consanguinitatis conscius, super cuius coniugio q̄stio no mouet.[b] ¶ Secūda vero assertio p oraculū[c] Clementis[d] Papę fulcit, a quo cum fuisset q̄situm, vtrū muliere quādā quendam in virū petente, q vt eam repelleret, exceptioné cō sāguinitatis obiecit, prius esset de impedimento cō sanguinitatis agendum, q̄ super matrimonio snīa pferretur, sic inquisitioni factæ respondit, quod cum exceptione pbata, principalis q̄stio perimat, prius est cognoscēdum de ipsa, quam ad diffinitionis articulum procedatur, cum et in multis casibus[e] restitutio differatur secundum canonicas sanctiones. ¶ Opinioni autē vltimæ videtur non incongrue adaptari, vt in gradibus consanguinitatis diuina[f] lege prohibitis, restitutio in aditus præcludatur. sed constitutione interdictis humana restitutio locum habeat cum effectu, cum in illis‡ dispensari nō possit, & in istis valeat dispēsari, sicut beatus Gregorius[g] & multi alij dispensarunt. vnde non peccat,[h] qui in hoc articulo ad mādatum ecclesiæ reddit debitum coniugale. ¶ Nos aūt a[i] præsens nullam de p̄dictis sententijs reprobamus, nec cuiquā earum aliquod p̄iudiciū ex nostra responsione volum[9] [K] generari, quamuis p̄scriptū Lucij Papæ mandatum ad possessorium, responsum vero Clementis ad petitorium referatur ¶ Porro[l] cum mulier, q̄ consanguinitatis habet notitiam, præsertim in gradibus, quos lex diuina phibuit, nō possit huiusmodi viro sine mortali peccato carnaliter cōmisceri, quā omne q non est ex fide, peccatū est, & quicquid fit cōtra conscientiā, ædificat ad gehennā, frustra in tali casu a iudicaret restitutio spoliato, cū illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potius excōmunicationē[n] humiliter sustinere, sicq; difficultas occurreret quasi pplexa, q pp sniam, oporteret eā reddere debitum, & pp conscientiam reddere no deberet, vnde cōtingeret eos grauiter impediri, & vtriq; laqueus[o] pararetur, cum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alteri matrimonialiter copulari.

¶ Propterea melius videtur, quod cū opponitur cōsanguinitas (præsertim in gradibus a Diui-

a ¶ Per decretalem.] i. [illegible] q. [illegible] ex [illegible] & primo p. [illegible] ex cōquestione. & c. in litteris & c. itē cū quis, & ȷ̄. vt lit. non contest. ac cedens 2. C. de ap. l. 1. & C. de do. inter vi r. & vxo. si maritus. nec obstat illa dec. ȷ̄. de ord. cog. c. 1. quia loquitē in petitorio, vt h. c, & ȷ̄. dī. nec obstant leges i. lex. ff. vt i pos. l. si is à quo ff. ad exhibendu l. 3. §. illud & ff ad Carb. l. 3. §. causæ quia loquūtur in possessione adipiscenda, cum in exhibitione ei, vbi differtur mittio in possessionem. si incontinē ti probetur de pprietate. & fallit in casibus notatis ȷ̄. e. c. ex conquestione, & in casibus qui notantur 3. q. 3. in summa. & c. proxi.

b ¶ Mouetur.] resume, nec exigere nec reddere debet debitum.

c Oraculum.] i. respōsum.

d ¶ Clementis. ȷ̄. de eod. cog. c. 1. Ber.

e ¶ Casibus. de qbus aliqui notantur. ȷ̄. e. ex conquestione.

f Gl. seq. not. q̄ in gradū prohibitū lege diuina ngnat [illegible] de decr. gaudemus. & solu. r.

f ¶ Diuina lege.] In Leuitico, c. 18. c quō d. 2 pp hominū raritatē, tm̄ duæ psonę excludebant a coniugio, vt nec filius matrē, nec filia patrem duceret. Sub lege excepit sereduodecim, matrē, nouercā, sororem, neptē, amitam, materterā, vxorē patrui, vxorem fratris sed hoc recepit deter minationem 8. q. 1. olim. 3 priuignā, si priuigni vel priuignæ, sororem vxoris paucas tñ exclusit, vt multiplicarēt homines. Sub gratia vero, scilicet tpe Christi plurime psonę excludunt, vt locū haberet cōtinentia, & et illa phibitio cōiugii, nā à fornicatione qlibet & quælibet excluduntur. Et ita cum ecclesia in istis gradibus diuina lege prohibitis non consueuerit dispensare, eis oppositus non est restitutio facienda, & hoc videtur sonare littera ista.

ADDITIO. Tredecim personae diuina lege phibitas habes his versibus.

Nat · soror neptis matertera, fratris & vxor.
Et nutrix coniux, mater priuigna nouerca,
Vxoris que soror priuigni nata nurusque,
Atque soror patris coniungi lege vetantur.

g ¶ Beatus Gregorius] 25. q. 3. quædā lex.

h ¶ Nō peccat] allegatio est.

i ¶ Nec cuiquam earu.] omnibus enim iuris auctori[9] æqua prærogatiuā 4 seruā da est. C. de vete. iur. enuc. 1. §. ista arg. 19. dist. sic omnes. & 20. di. de libellis. i fi.

K ¶ Volumns generari.] & tū generat. Iudices enim sūn suā opinionē sententiāt. 11. dist nolite. & ȷ̄. de cel. miss. de homine. arg. de consec. dist. r. præcepta, & Papa hic loqui viditur vt magister.

l ¶ Porro] hæc allegatio Gregorij est.

m ¶ Non est.] 28. q. 1. oēs. §. ex his. ȷ̄. de præscri. qm̄ omne. & ȷ̄. de simo per tuas

n ¶ Excommunicationem] hoc sm̄ distinctionem illius di ci ȷ̄ de sen. exc. inquisitioni.

o ¶ Laqueus.] ecclesia eum nulli debet laqueū iijcere. 27. q. 1. de viduis. 2.

† al. ita. in ce tus videret periculu expugnare.

† In vetustis exēplaribus ita. nec exigere deb tū nec p̄ria con scientiā soluere teneatur.

† Vide qū di cī de sp. ve n. ēs 1. i glo sum aliquis. Io. An.

‡ De materna [illegible] gl. [illegible] & Sotu [illegible] antecitatos.

‡ In aliquos antiquis p̄ verbo vno, ita hī sub lege gratię priuignā, &c.

† De hoc articulo vide plene p Turrecrematā. 35. q. 2. c. cō iunctiones. & p Dominicū Sotū. libr. 4. sent. dis. 40. q. 1. art 4.

4 Hierō. sup Danie. periculosū est de magistrorū ecclesiæ iudicare fatijs, &c. Ipse tñ dixit Ale. nō Doctoris opinio, sed doctrinæ rō pōderanda est Io. Vnd.

a ¶ Diuina] ergo vi. q in secundo gradu ecclesia dispensare no possit, cũ illud fuerit diuina lege prohibitum. 20.q.3. Pyctacium.in gl.2. & in Leuitico phibetur secundus gradus in consanguinitate & affinitate: vbi dicitur. Turpitudinem sororis vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis. filiam filii eius. & filiã filiæ no assumes. Sed q vi ꝟ. de diuor gaudemus. vbi dr q si pagani cõtraxerunt in scdo gradu, post fidẽ receptã debẽt insimul remanere. Dicas q in Leuitico prohibetur secundus gradus in descẽdentibus, non in collateralibus: unde in secũdo collaterali dispẽsare põt ecclesia. & expone, pfertim, id est, maxime: quia si ꝑbationes incõtinenti sunt paratæ, non est facienda restitutio, quãtum ad carnalẽ copulam, in quocunq; gradu, sed multo fortius in gradibus diuina lege ꝓhibitis: alias fiat restitutio quo ad omnia, ut ꝟ. sequitur.

b ¶ Offeruntur incõtinenti] hic patet, q licet spoliator velit probare incontinenti exceptionem consanguinitatis tñ spoliatus prius est restituẽdus, si periculũ aie non immineat: qa hcí mulier restituitur in ceteris, pręterquam ad copulã, & tamen probationes incontinenti offeruntur. unde tollitur distinctio quorũdam qui dicũt, q si spoliator velit statim probare exceptionem, restitutio differtur. p id quod legitur. ff. ad exhibendum. l. 3. §. ibidẽ. & ff. ut in poss. lega. l. is a quo. Sed illæ leges in alio casu loquuntur, ut dictum est s.

[Glo. seq. notat quod in spiritualibus super emergentibus, &c.

c ¶ Iuramento recepto.] hoc est notabile, q licet in cã matrimonij & aliis causis spiritualibus de calumnia siue malitia non iuretur, ut s. de iuramen. calum. li. te ras. iuratur tñ de calumnia super exceptionibus post emergẽtibus: si tñ per eas alterius ius aliqualiter impugnetur. s. de elec. c. cũ dilect. & ꝟ. q matr. accu. pos. c. fi. & ꝟ. de testi. præsentium ff. de damno infe. q bona. §. si quis stipulatus. argu. ff. qui satid. cogan. l. de die. §. iubetur. Dicas q ubi in principio semel lite contestata iuratũ est de calumnia, postea no iuratur. quia iuramentũ illud extenditur ad oẽs exceptiones perẽptorias, quæ postea occurrut, siue sint emergẽtes siue incidentes. C. de iura. calum. auth. hoc sacramentum. Olim aliter obseruabatur, qa iurabatur sup quolibet capitulo: vnde hodie nõ ua. ẽt iura. q hoc dicebant, & sic nõ contradicũt leges prædictæ: qñque etiã iurat ob aliud, puta, q nõ didicit testificata. ꝟ. de testi. c. pe. And. te lite cõtest. bene iurat super exceptionib. ꝓpositis, & pcipue ubi arguitur malitia excipiẽtis, ut hic. & ꝟ. de elect. cum dilectus. & ꝟ. de excep. pastoralis. siue sit causa spũalis, siue ciuilis. Et nihilominus iuratur postea de calũmnia super principali qõne, quia aliud est iurare super exceptionibus ante litem contest. ꝓpositis, qaibi declinat iudiciũ, nec tangunt principalẽ qõnem, nec ex ea oriuntur: & aliud est iurare super exceptionibus post litem cõtestatam. quia illa tangũt principale negotium, & oriuntur ex eo. unde iuramentũ de calumnia ad omnia extenditur, quæ emergunt post lit. cõtest. & quæ incidũt: & ideo post litẽ cõt. præstito iuramento super principali quæstione, † iuratur postea: quia sic quasi bis iuraretur.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

d ¶ Tolerare.] hoc intellige secundũ distinctionẽ illi' decr ꝟ. de sent. exc. inquisitioni. Sed pone q talis excõicata iniuste moriatur, nunqd debet sepeliri in cæmiterio ecclesiæ, cũ apud Deu non sit ligata. 24. q. si quis nõ recte? Dicas quod non, quia quantum ad ecclesiã ligata est, quæ non iudicat de occultis ꝟ. ut eccl. benefi. siue dimi. conse. ni. non. §. porro. & sic ecclesia pro ipsa non debet orare. Quo ad Deum soluta est, nec nocet ei talis sepultura. ꝟ. de sepul. sacris. in fi. potius enim consulendum est animæ q corpori. & in tali casu ubi mulier certa est, potius dẽt Deo obedire quam iudici. secundum consilium papæ. & 11. q. 3. non semper & 24. q. 1. quid culpatur. ne contra conscientiam suam ædificet ad gehennam.

e ¶ Sufficiens.] 32. q. 1. de benedicto. ex quo enim propter sæuitiam vnius reliquum dimittere potest secundum legem. in auth. de nup. §. si igitur mulier tale aliquid. coll. 4 ergo multo minus est restitutio facienda, quia turpius eijcitur q nõ admittitur hospes. ꝟ. de iurem. quemadmodum. §. alioquin. & in hoc casu alicui honestæ mulieri committenda est, ubi secure moretur. ꝟ. eo extransmissa & ꝟ de spo. c. cum locũ. arg. s. de procu. c. accedens. q præterea satisdatio non immutat maleuolum propositum. insti. de suspec. tuto. ¶ nouissime.

† De intellectu. c. gaudemus. uide Scotum lib. 4. sent. dist. 40. q. 1. arti. 4. vbi etiam de materia huius glos.

† expectat.
† al. qa hic presumitur.

† f. censurã.

Iuramentũ calũniæ an possit in eadẽ causa reiterari.

2 N si secundum Ioan. moriens post sisset absolui. ꝟ. de sen. excom a nobis 2 uel nisi eccl'ia se uidẽs deceptam post mortẽ illã absoluat, qd pt, & ligat. 24 q. 2. sane & ꝟ. de hęr. si quis eps. secundũ Tan. & Gof. Ioã. And.

† Cap. 4. eo. t. in 2. pol. 4. Spec. al. ter, gnale. tñ oratioe quæ fiunt ꝓ omnibus fidelibus defunctis ꝓde runt eis, secundũ. Vin. Io. And.

diuina a lege prohibitis) & ꝓbationes offeruntur incontinenti b paratæ, in ceteris adiudicanda sit restitutio; sed ad maiorem cautelam iuro recepto, c q talis obiectio malitiose non fiat sola, quo ad commixtioné carnalem (maxime si fama consentit) est restitutio differenda, donec auditis probationib. & discussis, causa sine diffugio terminetur, cum vtriq; sit melius taliter expediri, q̃ manere taliter ĩpeditos.

¶ Qđ si non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectat† longiores (quia† psumit contra eam, q̃ sine iudicio ecclesiæ, sua tm̃ temeritate recessit a viro) ad restitutionem plenariã ecclesiastica dẽt censura cõpelli, quã † tñ ipsi tori negando consortiũ debet humiliter tolerare, d donec ꝓbationes offerat ꝑparatas; & tũc absolutione petita, scđm formam ecclesiæ, absoluetur; sed anteq̃ fiat ei mandatum sub debito iuri, receptis ꝓbationib. procedatur, quemadmodum est præmissum.

¶ Si vero tanta sit viri sæuitia, vt mulieri trepidanti, non possit sufficiens e securitas prouideri, non solum nõ debet illi restitui, sed ab eo potius amoueri; alioquin sufficienti (si fieri potest) securitate prouisa, profecto videtur coniux ante causæ cognitionem restituenda marito.

¶ Idem Vulterano episc.

¶ Per solam traductionem mulieris ad domum viri factam, non præcedentibus sponsalibus, vel inualidis, non acquiritur possessio: unde ea recedente propria auctoritate nõ competit restitutio.

CAP. XIIII.

EX † parte M mulieris fuit propositum, qđ

EX parte M.] petens restitutionem coniugis, hẽt probare coniugium legitimum ex consensu. Ita coiter summatur. Sed ex hac sũmatione infertur ut sufficiat probare solum cõiugium: licet non probet carnalis

carnalis copulæ: de quo tamen sunt opiniones. In prima parte ponitur mulieris querela partim decisa. In secunda dat iudicem: ibi, Quia igitur. Abb. Siculus.

CASUS. Quidam ciuis Senen. habebat quandam neptem suam intra pubertatem constitutam M. nomine. volebat eã copulare matrimonio filio H. ciuis Senẽ. nõ dum septem annorũ: & traducta fuit in domum eiusdẽ, sed ipsa postquã ad nubiles annos peruenit, noluit ratum habere quod a patruo suo fuerat inchoatum, & de domo illius recessit, postulans a Senen. episcopo cum alio licentiam contrahendi: episcopus citauit partes ad præsentiam suam: Mulier per procuratorẽ suum petebat possessiones, & res alias sibi restitui, datas pro ipsa nomine dotis, & dari sibi licentiam contrahendi. pars altera petebat restitutionem mulieris, asserens illam per procuratorẽ causam agere nõ posse, sed debebat personaliter interesse: episcopus sup hoc dubitauit, & consuluit dominum papam: papa respondet, ꝙ non est dubium, quin ipsa mulier quãuis sit minor, possit causam matrimonij per procuratorẽ tractare, & pars altera restitutionẽ mulieris postulare nõ potest, cum nullo commodo iuris seu possessionis fuerit destituta: quia per talem traductionem, quam non præcesserunt sponsalia vel consensus legitimus, nec etiam subsecuta fuerunt, nullũ obligatorium vinculum contractum fuit inter eos: vnde mandat quatenus si est ita: non obstantibus exceptionib. supradictis, audiat quæ partes hincinde duxerint proponenda: & quod canonicum fuerit appellatione remota, decernat. No. quod minor xxv. an. maior. xij. vl' xiiij. in causa matrimoniali censetur maior, & per se, & per procuratorem causam tractare potest. Item in tali restitutione petenda, necesse est probare ius matrimonij, & possessionẽ corporalem, scilicet per carnalem copulam ad hoc vt detur restitutio. Itẽ ista possessio non procedit sine iure. Item qui intendit contrahere matrimonium, nec possit ætate prohibente, nec etiam sponsalia contrahit.

cum eam inter pubertatis tempora cõstitutam, patruus suus filio H. Senen. ciuis, nondum [a] septem annorum matrimonio voluerit copulare: [b] ac eadem traducta fuerit in domũ eiusdẽ: † ipsa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratum nolens habere, quod a patruo suo circa hoc procuratum fuerat, a Senen. episcopo nubendi alij licentiam postulauit: [c] & infra. ¶ Quia igitur nõ credimus ambigẽdũ, quin ipsa mulier (quãuis minor) [d] causam possit matrimonij per procuratorẽ tractare: ac

† Vide l. qui vniuersas. ff. de acqui. poss.

[Gl. seq. arg. ꝙ volens matrimoniũ contrahere, &c. signat cõtrarium. secũdo obijcit de decre. de illis. Soluit distinguendo inter sponsalia nulla, & aliqua.]

a ¶ Nondum septem annorum.] & ita nihil egit, cũ ætas ipediret. ꝟ. de despon. impu. litteras, & c. accessit. Item arg. ꝙ vbi quis vult contrahere matrimonium, nec potest ætate prohibente, nec sponsalia contrahit, quia non vult: nec matrimonium, quia nõ potest: nec illud intelligitur. §. pen. & ꝟ. de offi. deleg. cum super. & C. si quis alteri vel sibi. multum interest. Arg. contra. ꝟ. de despõ. impu. de illis. ꝟ. in fi. & c. tuæ. Sed videtur ꝙ illa licet fuerit minor, tamẽ auctoritate sua nõ debeat recedere. ꝟ. de despon. impu. de illis 1. in prin. Sed in hoc distingue: vbi sponsalia non tenuerunt ætate prohibente, nec postea cursu temporis placuerũt, vt hic; vel si per vim contracta fuerant, vt ꝟ. de despõ. impu. ex litteris auctoritate sua põt mulier recedere, quia nulla obligatio fuit hinc inde cõtracta, vt in prædictis decr. c. litteras. & c. accessit. Vbi vero sponsalia tenent, non debet recedere alter sine licentia ecclesię ꝟ. de despon. impu. de illis 1.

b ¶ Copulare. hoc quod dicit [voluerit matrimonio copulare] tollit omnia cõtraria, & hoc quia volũtas patrui ad nullum actum processit, nec quo ad sponsalia, nec quo ad matrimonium, & ita nulla obligatio fuit contracta, vt ꝟ. sequitur.

Postulauit.] & etiam res si quas dedit ei in dotem: nam semper subintelligitur talis cõditio, si matrimonium fuerit subsecutum. [1] ff. de iure dot. l. stipulationẽ & l. dotis promissio. & fructus & partus. ff. de condi. causa data causa non secu. qui se debere. §. fundus.

1 De iure & de facto. ꝟ. de do. inter vi. & vx. & si necesse. Io. And.

[Gloss. seq. primo ponit decem casus, quibus minor censetur maior. Secundo quærit, an in spiritualibus restituatur minor, & soluit. Tertio quærit de renũciante beneficio. & c. alio 3. iura ad negatiuum, & 3. ad affirmatiuum, & soluit.]

d ¶ Quãuis minor.] sic patet ꝙ in causa matrimoniali minor xxv. annorũ censetur maior. Similiter in voto. 20. q. 2 c. 1. §. 1. & c. 2. Itẽ & in alio casu cũ minor morte patris exequitur, vel cum agit de testamento patris. 15. q. 3. de crimine. Item cum agit de recuperanda possessione. C. qui legi. pso. l. vlt. Itẽ cũ agit de thoro violato. ff. ad l. Iul. de adul. si maritus. §. lex Iulia. Item cũ agit de libero homine exhibendo. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. § sed si mulier. Item cum impetrauit veniam ętatis. C. de his qui ve. æt. impe. l. 1. Item cum agit negotia alterius. ff. de mino. l. cum mandato. Et generaliter videtur, ꝙ secundũ canones etiam contra patrem suũ minor agere possit, vt 2. q. 7. quæritur. Sed nunquid minor potest petere restitutionem in integrum in causis & spiritualibus siue ecclesiasticis negotijs, si doceat se læsum, vt si ptraxit cum paupere cum poterat contrahere cum diuite? Dico, ꝙ non, quia error diuitiarum non impedit matrimonium, 29. q. 1. §. ecce nec sponsalia: quia in hoc cẽsetur maior. Et vbi minor mutat statum, non restituitur. ff. de mino. l. si ex causa. §. Papinianus ait. art. 20. q. 2. c. 1. & 2. & si maior est xx. annis, potest se pmittere venũdari ad participandũ pretium, vt inst. de iure perso. circa fi. Sed si minor xxv. an renunciauit beneficio suo, nũquid potest implorare restitutionem? Videtur ꝙ non, quia in talibus loco maioris habetur, quia in rebus ecclesiasticis, sententia lata cõtra minorem absentem, & defensum, tenet. ꝟ. de elect. dudũ, j. § cũ autem. Sed in rebus immobilibus sententia lata contra minorem absentẽ, nulla est. ff. de re iud. cõtra pupillum. Item ex hoc sequeretur inconueniens, quia si minor renunciasset ecclesiæ, si postea illa conferatur legitime alicui, demum minor petat restitui, ꝙ ei adiudicabitur ecclesia, qui legitime est eam adeptus, & sine culpa: quod esse non debet. ꝟ de appe. bonæ. 56. di. satis peruersum. 16. q. vltim. inuentum est. Itẽ quia in rebus ecclesiasticis censendus est sui iuris, sicut & filiusfamilias in castrẽsi peculio. ff. ad Macedo. l. 2. & 3. in fi. E contra videtur ꝙ possit: quia & maiori cõpetit restitutio in integrũ. ꝟ de resti. in integ. c. ex litteris. Item in rebus ecclesiasticis maius periculũ est quam in alijs: ergo in eis cautius est agendũ. 42. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. vlt. ff ad Carbo. l. 1. § sed si qs. incongruum enim esset quod per assumptionem rei ecclesiasticæ perderet bñficium restitutionis: quia vtilitas debet augeri, non minui per dignitatem. ff. de iud. L. si longius, in fi. & arg. ad hoc ff commod. in commodato. §. sicut. in fi. ibi, adiuuari, & ꝟ. de commo. c. vnico. & C. de indi. vidui. l. 2. in fi. Ad hoc dicas, ꝙ minor potest petere in integrum restitutionem. si omisit probationem necessariam, vel alias captus sit in iudicio & beneficio: sicut & ecclesia, quæ cõparatur minori. ꝟ. de in integ. rest. c. 1. & c. auditis. & quasi per totum. & ff. de mino. l. ꝙ si minor. §. 1. & l. minor. xxv. an. Sed si renunciauit beneficio ecclesiastico, & illud iam sit

Minor in certis casib. cẽsetur maior.

Minor læsus circa matrimonia & beneficia an possit restitui.

alij

¹Si nō collatū subuenit & hæc [illegible] opi. Io. & Vi. hic: q̃ approbat H. si ecclæ & animab. expediat vt sic magis consideret læsio ecclę q̃ pso næ arg. §. de elec. in causis. Io. And.

alij collatum, nō subuenitur ei. ff. de min. l. q̃ si in not. §. [illegible] matrimonio vero, puta cum sententia lata ꝯtra matrimonium [illegible], vbi ecclesia decepta ē, ipso iure seruat illæsus. ȷ̃. de re iu. c. lator. & c. psagui [illegible].

[Glo. seq. recitatur per quęstionem, quare non sufficit hoc casu traductio? Respondet, quia per, &c subdit tres casus vbi petitur restitutio, nec habetur possessio.]

a ¶ Commodo destituta.] sic ff. de spō. l. quæsitum, quia per solā traductionē nihil egit, vbi enim nulla præcedunt sponsalia vel matrimonium, nulla habetur possessio, quia liber homo possideri non potest & possessio illa talis est, q̃ q possidet, possidetur, vnde ex sola possessione facti nulla seruitus vel obligatio hinc inde ꝯtrahit, nec restitutio peti potest, cu nulla possessio iuris hic fuerit, vñ hæreticus non pōt in iure petere rerum ecclesiasticarū restitutionē. 2 [illegible]. q. 7. c. p. 1. & 2. nec laicus restitutionē decimarum, licet de facto possideat. qa aliud est possidere, & aliud detinere. ȷ̃. de pscr. cūm quæ. nec em̄ sufficit probare spoliationem, nisi ꝓbet quod possederit. §. de offi. deleg. consultationibus. & §. eo. c. lim. vt ibi dictū e. t. Quandoque tamen petitur restitutio, vbi nulla potest esse possessio vt cum petitur restitutio cosa[illegible] nec. §. cap. proxi. Sed illud est: quia possessio iuris præcessit, de qua constat. sic. ȷ̃. de præb. referente. ar. §. de proc. ex insinuatione. Item seruus petit restitutionem rerum dni absentis, quas de iure nō potest possidere. C. si p vim, vel alio modo, l. 1. Similiter vxor restituitur ad res datas sibi a viro, quas de iure possidere nō potest. ff. de vi & vi ar. arg. l. 1. §. deijcitur. De hoc, scilicet an possit repeti. qd non licet possidere. tradit 14. q. 1 c. 1. in tex. & gl. 2. & no. q̃ licet aliqua appareat traducta. no tñ præsumendū ea statim pro sponsalib. vel matrimonio, vt hic patet. & l. prædicta, quęsitum. ff. de spon. sed vbi sponsalia præcedunt infra pubertatem, si sponsa compleuit xij. annū apud sponsum, præsumitur matrimonium ȷ̃. de spon. ad id. ff. de ritu nuptiarum l. mulierem.

² Imo nulla rū rerū pot petere restitutionē, cū ꝑ hēsim omnium dñium amittat ipso iure. c cū ſm leges. de hæ. lib. 5. Conradus Brunus li. 5. de hæ. c. 10 Arelatanus trac. de heret. nota bili. 1. Ioannes Rojas in singularib. fidei, singul. 289.

pars alia (quæ mulieris restitutionē sibi fieri prius postulabat) restitui nequaquam debeat, vt pote nullo iuris seu possessionis cōmodo ᵃ destituta: cum per solam traductionem (quā non pręcesserūt sponsalia, vel consensus legitimus, nec fuerunt etiam subsecuta ᵇ) nullum inter eos obligatorium vinculū sit contractum: Mandamus, quatenus, si est ita (nō obstantibus exceptionibus supradictis ᶜ) audias quę hic inde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit, appellatione remota, decernas.

¶ Idem.

¶ Interdictum, vnde vi, non competit contra illum, qui nō spoliauit, nec spoliari mandauit, nec spoliationem ratam habuit.

CAP. XV.

CVm † ad sedem Apostolicam accessissent Cumañ. epi, & fratrum hospitalis Hierosolymitani procuratores: & infra.

¶ Abbati de Accoñ. causam (quæ super ecclesia & hospitali de mōte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus cōmittendā, vt audiret oia tam ad possessorium, quam ad petitorium ᵈ iudicium pertinentia, quæ vtraque pars duceret proponenda, & causam ipsam fine debito ter-

† Ca. 5. eod. ti. in 3. copilatio.

b ¶ Subsecuta] quia nunquam sponsalibus puella ꝯsensit, vel antequam puer septimum annum compleuerat, ab eo recessit.

c ¶ Exceptionibus supradictis.] s. q̃ petebat fieri primo sibi restitutionem: & q̃ illā non poterat agere ꝑ procuratorem. quæ non habent locum hic.

CVm ad sedē.] Diuiditur principaliter in duas partes. In prima processus narratio. In secunda causæ diffinitio. Secunda: ibi, Nos prioris Abb. Sic.

CASVS Inter hospitalarios Hierosoly. ex parte vna, & epm Cumanum ex altera vertebatur quæstio sup ecclesia & hospitali de mōte Citano, quæ commisit abbati de Acconeñ. vt audiret omnia tā ad possessorium quam ad petitorium, iudicium pertinentia, quæ pars vtraq. duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret: corā quo petiit procurator hospitalis, ecclesiam & hospitale prædictum cum possessionibus & pertinentijs suis, quæ tenebat episcopus sibi restitui, dicēs illa ad Hospitalarios Hierosolymitanos de iure spectare: & quod ipse diutius possedissent, possessorium solummodo intendebat: ad quę respondit procurator episcopi se nec scire, nec credere supradicta ab hospitalarijs possessa vel ad eos aliquatenus pertinere: sed episcopus tenebat & possidebat prædicta tanquam sibi sua diœcesi constituta: Lite contest. ad probandum intentionem suam pars vtraque testes ꝓduxit: abbas examinato negotio condemnauit procuratorem epi ad restitutionem omniū prædictorum: pars episcopi ad sedē Apost. appellauit à sententia illa: procuratores vtriusq; partis comparuerunt in præsentia Papæ, qui causam examinauit eādem, & videbatur per testes probatum, quod nuncius epi Cumani abstulerit cruces hospitalarijs, inhibendo eisdem, ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale redirent, & quod epi scopus prædicta omnia possidebat: vnde procurator hospitalariorum petebat declarare restitutionis sententiam confirmari: Respondebatur ex parte episcopi, q̃ si forsitan sit ostensum q̃ nuncius episcopi ꝑ dicta fecisset, non tamen fuit probatum q̃ de mandato episcopi illud factum fuisset: Papa considerans acta prioris iudicij, quia constare non debuit per dicta testium, vel per confessiones partium, vel etiam per instrumenta, vel per euidentiam facti, q̃ Cumanus eps spoliauerit hospitalarios, vel mandauerit spoliari, vel ratam habuerit spolia ionem, pronunciauit in quæstione prædicta interdictum vnde vi, locum nullatenus habuisse: cassando sententiam restitutionis latā a ꝑdicto abbate, licet pars aduersa diceret, q̃ pro sententia iudicis esset præsumendum, qui ex alijs causis animū suum potuit informare. Nota q̃ acta in vno iudicio, fidem faciunt in alio. Item non præsumitur de iudice, ex quo nō constat de facto. Item nota hic quattuor modos probandi per testes, confessiones instrumenta, & ꝑ euidentiam facti. Item interdictum vnde vi, non datur, nisi ꝯtra illū q̃ spoliauit, vel mādauit, vel ratā habuit spoliationem, quæ tamen hic [illegible], & ideo inepte fuit propositum illud possessorium ꝯtra epm. Itē à sentētia super possessorio appellatur, licet in legib. contrarium caueatur. Qualiter leges illæ intelligant, dicitur hic in glosa, quæ incipit [illegible] patet. in fi.

d ¶ Ad petitorium.] [illegible] poterat agere procurator hospitalis, de hoc dictū est §. de causa possessionis. cū ecclesia. & c. cu super. & c. cu dilectus.

[Gl. seq. signat contrarium ad generalitatem in illi, & soluit. Secundo quærit & soluit distinguendo triplicem statum causæ.

 a ¶ Et per

a ¶ Et pertinentijs.] hic ergo datur libellus generalis. l.e. ȷ̃ de dona inter dilectos & ſi ita tertur ibi, generaliter. & ȷ̃. de proba. licet ad h. Ar. ɔtra. ȿ. de libel. obl. c. 2 & c. 3. vbi ponere no. de h. c Ar. ɔtra. ff. de rei ven. ſi in rē. 1. & infra. & act. §. curare. Sol. ɔtraria ita locū habēt in rei vendicatione, & in ſingularibus iudicijs, vbi oīa debent ſpecificari q̃ petunt. S. . hic & ȷ̃. de don. inter dilectos. cum oibus cōſimilibus locu habent in iudicijs vniuerſalibus. Nā ſi qs petit ecclesiā cum ſuis ptinentijs, vniuerſalis e.t petitio: & in hoc caſu ad id qđ nō extat tpe petitionis apud eum qui conuenitur, ſi tpe ſniæ poſſideat, condemnatur, ac ſi tpe litis conteſtatæ poſſideret. ff. de pet. hæred. ſi quo tpe & ff. de pecu. ſi litum. Sed qualiter ꝓcedetur circa ptinentias, cū reus neget eas ptinere ad eccleſiam vel ad hoſpitale? Rñdeo, vbi obſcure & indeterminate aliqd ꝓponit circa initium iudicij, accipimus id qđ vtilius eſt actori. ff. de iud. l. ſi qs intētione. & ff. de verbo. oblig. inter ſtipulantem. §. 1. & id q̄ nocet reo. ff. de interro. act. de ætate. §. nihil. In medio litis qualiter pſumitur ꝓ vtroque. arg. 20 q. 5. indicantem. & infra de teſti. cum tu. In fine magis pſumitur pro reo. ȷ̃. de ꝓb. ex litteris. & ȷ̃. de fide inſt. inter dilectos

x In antiquis gloſſis: Ita vniuerſitas eſt.

† Id eſt, ad fratres hoſpitalarios, idē dñr milites Rhodien ſ. & nunc de Malta. quo rū frequēs ē in iure canonico mētio de quorū origine, ordine, habitu, & varijs nominibus, vide per extē ſi Caſſaneū in catalogo gloriæ mūdi par. 9. alide ratio. 4. & S. Antoninum 2. par. hiſto. tiali, tit. 15. c. 20.

† al. ita, & q̃ dē p teſtes idoneos, &c.

minaret. Coram quo procurator hoſpitalis, prædicta cū poſſeſſionib. & pertinentijs a ſuis, q̃ teſtebat epſ, ſibi reſtitui poſtulauit, aſſerens illa de iure ad hoſpitale Hieroſoly † ſpectare, & q̄ ipſa diutius poſſediſset.[b] Ad quę reſpondit procurator epiſcopi, ſe nec ſcire nec credere [c] ſupradicta ab hoſpitali poſſeſſa, vel ad aliud aliquatenus pertinere, quæ Cumañ. epiſcopus, vt pote in ſua diœceſi conſtituta, rationabiliter detinebat. Cū igitur ad fundādam intentionem ſuam pars vtraq; teſtes [d] produceret, dictus abbas, procuratorem epiſcopi condemnauit ad reſtitutionem omniū prædictorum, & infra. Nuper aūt vtriuſque partis procuratoribus comparentib. corā nobis cauſam ipſam examinauimus diligenter, & quidem † per teſtes videbatur eſſe probatum, quòd Cumanenſi. epiſcopi nuncius, cruces hoſpitalarijs abſtulit inhibēdo ipſis ne ad ſupradictam eccleſiam, vel hoſpitale redirent, & quòd epiſcopus ſupradicta omnia poſſidebat: vnde procurator hoſpitalariorum petijt dictam reſtitutionis ſententiam confirmari: & infra.

¶ Nos † prioris acta iudicij recenſ. ntes, quia nec per dicta teſtium, [e] vel cō confeſſiones partium, † cū nullæ penitus in iudicio factæ fuerint: vel etiam inſtrumenta, quę nullatenus de ſpoliatione tractabant, nec per euidentiam facti nobis conſtare potuerit, quod Cumañ. epiſcopus hoſpitalarios ſpoliauerit, vel mādauerit ſpoliari, vel ſpoliationem factam ſaltē ratam habuerit: Pronunciamus in quæſtione prædicta interdictum, [f] vnde vi, locum nullatenus habuiſſe, reſtitutionis

a Id eſt tpe executionis & fiat hæc ꝓbatio fine ſi belli oblatione, uel litis cōt. ſm Inn. & H. q hoc no. hic, & ȿ. de libel. ob. ca. 1.

in ſi. debet enim actor declarare in proceſſu 2 de ptinentijs, alias non fieret executio ad voluntatem ſuā. arg. ȷ̃. de præſer. auditis. & ȷ̃. de ſpon. ex litteris.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

b ¶ Diutius poſſediſſet.] nūquid hoc ſolum ſufficit probare, q̄ aliquādo poſſedit, ad hoc vt poſſit reſtitui? Non, niſi probet ſpoliationem ȿ. de offi. deleg. cōſultationibus & ȿ. eod. c. olim. vbi de hoc. Secus eſt in dominio, quia ibi ſufficit probare q ille à quo habet cauſam fuit dominus, ad hoc vt habeatur pro domino. C. de prob. l. ſiue. & eſt ratio, quia dominium non ita de facili perditur ſicut poſſeſſio. ff. de acquir. poſſ. ſi quis vi. §. differentia.

c ¶ Nec credere.] per hoc enim fuit facta litis conteſ. per narrationem & reſponſionem. ȿ. de lit. cōteſt. cap. vnic ar. C. de excep. ſi quidē. ff. de peti. hære. ſi debitor.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit]

3 Vel q̄ ipſe poſſidebat eo tpe. quo aduerſarij dicebant ſe electos. ſm Gloſ. Io. An.

d ¶ Teſtes.] ſed cum agatur hic poſſeſſorio tantum, nunquid debet probare pars altera, contra quam agebatur tantum poſſeſſorio? Videtur q̄ non: quia & q̄ō ſpoliationis primo tractanda eſt ȿ. eo. in litteris. &c. item cum quis. & c. ex conqueſtione Dicas q̄ ſuper eodem poſſeſſorio poteſt ſe defendere, puta quia incontinenti deiecit, 3 vel quia aduerſarij poſſidebant ſub conditione. ȿ. eo. olim. Item quia inuenit vacuā poſ-

ſeſſionem. ſic poterit probare de iure ſuo. vel dū quiete poſſidebat, ſponte renunciauit, & ſic non competit reſtitutio, vt ȿ. eod. c. 3.

e ¶ Dicta teſtium.] nota quattuor modos conuincendi vel probandi, 4 & quintus poteſt addi, ſ. violenta præſumptio, 12. q. 1. dixit dominus. Bernardus.

[Glo. ſeq. primo reci. princip. & fin. glo. Io. ſ. de interdicto vñ vi. ſcilicet cui detur quia ſpoliato & ipſius vniuerſali ſucceſſori, contra quem: quia contra eum qui ſpoliauit, &c. Item contra vniuerſalem ſucceſſorem, non contra ſingulos: & in hoc differt à conditione ex canone, & officio iudicis, & conditione decre. ſæpe. & actione quod metus cauſa. & interdicto quod vi aut clā, & edicto noui operis. Secundo reci. medium quod obijcit, & ſoluit. Tertio finis qui fuit B. qui obijcit, & dupliciter ſoluit.]

f ¶ Interdictum.] ſic patet, q̄ iſte procurator ineptā propoſuit petitionem, nam interdictum, vnde vi, non dat niſi ɔtra illū qui deiecit, vel mandauit, vel ratum habuit, vt hic dr. & ff. de vi, & vi ar. cum à te. & l. 3. §. cum procurato. & 2. qu. 1. notu vel niſi ɔtra illū q rē ſciēter a deiectore recepit. ȷ̃. e. c. ſæpe. Itē dat ɔtra vniuerſalem ſucceſſorē. ff. de vi. & vi ar. l. j. in ſi. & l. 3. §. vlt. & datur ſucceſſori ſpoliati ff. eod. l. 1. §. interdictum hoc in ſi. & ȷ̃ de teſti. c. ſignificauerunt ſed non datur contra ſucceſſorē rei, ſed cōtra emptorem vel donatariū (ſm leges) ff. de ui & vi arm. cum à te. Dixerunt tamen quidam, quod actione in factum poteſt agi contra quemlibet poſſeſſorem. ff. eo. l. 1. §. vlt. Sed illud non eſt verum, quia illud intelligendum eſt de ſucceſſore vniuerſali Vel poteſt intelligi, quod tunc agi poſſet contra poſſeſſorem rei, quando poſſidens cauſam habet à deiectore ſuccedendo in vitium. ȷ̃. eo c. ſæpe. Videtur tamen quod in rebus eccleſiaſticis poſſet agi cōtra quemlibet poſſeſſorem 3. q. 1. redintegranda. & q. 2. c. 2. quaſi per totū. & ȿ de iud. quia V. & ȷ̃. eo. c. ſæpe. arg. 12. q. 2. quicunque. 16. qu. 6. ſi epiſcopum. hoc verum eſt, ſed non p interdictum vnde vi, ſed cōdictione ex illo canone 3. q. 1. redintegranda. & 3. q. 2. c. 2. Item conueniri poteſt quilibet poſſeſſor iudicis officio. arg. de appel. bonæ. vel condictione ex illa decr. ȷ̃. eo. ſæpe. Sed nonne ex eo quod familia illius fecerat violentam, 5 & ad dominium res illa peruenit, præſumendum eſt ex hoc de voluntate dñi factam fuiſſe. 1. q. 4. quia pſulatus. & ȷ̃. de teſti. conſtitutis. 1 & ff. de mino. l. 4. Sed hoc non eſt verum: quia poteſt eſſe q̄ dñs vacuam poſſeſſionem inuenit, & ſic intrando violentiam non fecit vnde talem

4 Vide de hac materia in l. 3. §. quæ argumenta per Doct. ff. de teſti.

† al. Nos igit

† Vide l. actor. & ibi Cy. C. d pb. & . . C. de confeſ.

5 Dici poteſt ad ſolutionē huius ut recitat Inn. & Ho. q hoc uidebat probatū, ſed ꝓbatū nō erat multa enim uñr quæ nō ſiunt, ut dicit Placent. ff. d acq. poſ. l. naturaliter.

sententiam a prędicto abbate prolatum (licet pars † aduersa proponeret, qđ presumendum esset ꝑ sententia iudicis, qui motũ a animi sui potuit ex causis alijs informare) iustitia exigente cassantes.

† al. pars altera,

¶ Idem.

¶ Exceptio inopiæ de qua constat a clerico opposita, impedit executionem sententiæ, etiam lata in possessorio h.d. comprehendendo mentem litteræ, & veram lecturam.

CAP. XVI.

ij Olim† vobis dedisse meminimus in mandatis, vt Oueteñ. † epm ad debitam partis restitutionem Zamorẽ. diœcesis, quam tenebat, cum pceptis fructibus restituere cogeretis: & infra. ¶ Verum qm inanis b est actio, quam inopia debitoris excludit†: Mandamus, quatenus non prius episcopum ad restitutionem fructuũ cõpellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus c, vt restituere possit ꝙ percepit de prouentibus alienis.

† Cap. 1. eo. ti. in 4. cõp.

† Ouetensis & Zamorẽsis episcopatus in Hispania sunt, de quibus vide Ioannẽ Vasęcum in annalibus Hispaniæ. c. 21.

† Concor. tex. in l. nã is. ff. de don.

¶ Idem.

¶ Per excommunicationis probationem, non probatur quasi possessio iurisdictionis, licet aliquibus diebus fuerit obseruata ideo petens restitutionem hoc solo probato succumbit, h. d. quo ad intellectum.

CAP. XVII.

Olim † inter te pro abbatia tua, & Parisiñ. episcopum, nomi-

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cõp.

talem rem vsucapere poterat. insti. de vsuca. §. quod aũt. & ff. de vsuca. sequitur. §. si tu me vi expulisti. nec enim de facto familiæ suæ tenetur à sis nisi mandauerit, vel ratum habuerit sed si seruus eius eiecerat, tũc tenetur inquantum ad ipsum peruenit: vel si nil ad ipsum peruenit, tenetur noxaliter nomine ipsius serui. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. sed & si cum quis. & §. seq. Item si familia alicuius deiecit aliquem, non tamen noie dñi, dñs illud nõ pot ratũ habere. ff. de ui & vi ar. si vi me. à ꝯtrario sẽsu. ff. de nego. gest. si pupilli. §. sed & si ego. nisi uelis dicere, qđ ꝑm canones ratũ possum habere qđ meo noĩe non est gestum 9. q. 2. Lugduneñ. & 16. q. 1. ciuitum. & de his quæ fi. à præla. sine consensu capituli. c. 3. & s. de elect. quod sicut. Item not. ꝙ licet interdictum unde ui non detur nisi ꝯ deiectorem (vt dictu est) tñ actio qđ metus cã, dat contra quemlibet possidentem, vt s. de his quæ vi metusue cã fiunt. ca. abbas. & c. ad audientiam. & 16. q. 6. v. 1. & ff. qđ me causa, si cum exceptione. §. aliqñ. & C. e. tit. non interest. & similiter interdictu quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam semper. in princ. similiter interdictum de nou. ope. nun. ff. de nou. ope. nun. l. vlt. Et no. per hanc decre. quod à snia lata sup possessione momentanea appellatur. contra illud. 2. q. 6. c. ei qui. §. de possessione, C. de moment. posses. l. vnica. & C. quo. appel. non re. l. qui quis vnde aliud secundum canones, & aliud secundum leges. Vel dic ꝙ leges illæ intelligantur in possessione adipiscenda, vt in legatario, & in creditore & tempore heredis: sed in interdicto vñ vi, bene potest appellari quia per talem sententiam potest fieri præiudicium proprietati. C. vnde vi. si quis in tantam. & talis sententia diffinitiua appellatur. supra vt lite non contest. accedens & inp. de iudi. significauerunt.

a ¶ Motum.] 4. q. 3. si testes. ¶ de testi. in nostra psentia. & s. de renu. in præsentia & s. de elect. bonæ. 1. & s. de re iudic. sicut

Olim vobis.]Violentus, qui non est soluendo, ad restitutionem fructuum non vrgetur. hoc dicit secundum Ioan. And. & licet hæc summatio sit vera in se, tamen nimis restringit terminos litteræ. Primo ponit querelam. secundo prouidet. ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Episcopus Oueteñ. spoliauit episcopum Zamoreñ. quadam parte diœc. suæ. mandauit Papa quibusdam iudicibus vt ipsi compellerent episcopum Oueteñ. ad restitutionem partis diœc. Zamoreñ. quã tenebat, cum fructibus inde perceptis. Episcopus Oueten. coram iudicibus proponebat, ꝙ cum ipse spoliatus esset à rege episcopatu suo non debebat nec poterat ad hoc compelli. cum nihil haberet: quod restituere posset, nisi primo ad episcopatum suum fuerit restitutus taliter, vt restituere possit quod percepit de fructibus alienis. Iudices super hoc dubitantes consuluerunt dominum Papam, & ipse rescribit eisdem dicens, quod inanis est actio, quã excludit inopia debitoris: mandans eisdẽ, vt non potius cõpellant epm Oueteñ. ad restitutionem fructuũ, ꝗ ipse taliter fuerit restitutus, vt restituere possit qđ percepit de fructibus alienis. No. ꝙ cõtra enim q nõ habet vnde restituat, non competit bñficium restitutiõis cum effectu, donec ad pinguiorẽ fortunã peruenerit rõ redditur in littera, quia inanis ẽ actio, &c.

b ¶ Inanis. ff de dolo. nam & is, qui nihil habet, eius periculo nil est, & ff. de fur. itaq; fullo. & ¶. de vsur. cum tu.

1 Seue. 14. ad Luciliũ ẽt in obsessa uia pauperi pax est. Ouid. de nuce. Cur timeam? tutũ carpit inanis iter. I. And.

[Gl. se ponit duas lecturas, vnam quod Oueten episcop' parte qua spoliauerat, fuerat spoliatus, & ꝑm hãc obiicit del. cum à te. ꝙ soluit: aliam ꝙ fuerat spoliatus suo episcopatu.]

c ¶ Restitutus.] qa alius ipsum priuauerat eadẽ parte, vnde sup ea non poterat ꝯuentri quousq; ipse fuerit restitutus, vt 3. q. 1. epi. hoc tñ incõueniens vĩ, ut spoliatus repellat ꝑ talem exceptionem: quia spoliator est ab alio spoliatus: vnde si guat cõtrarium. ff. de vi, & vi ar. l. cum à te vbi dr, ꝙ ꝯtra primum deiectorem agi pot, & nõ ꝯtra secundu. 2 hic ꝙ ipse ab alio sit deiectus: sed dic ꝙ tunc agi potest ꝯtra eum cu ipse est soluẽdo, vel in illo, vel in æquiualenti: arg. ¶. ut lit pẽd. ecclesia 2. nam nullus casus excusat latronem. C. de fur subtracto Et ita patet ꝙ spoliator habet interdictum vnde vi, si ipse ab alio spoliet s. eo. in litteris. ff. de vi & vi ar. l. 1. § qui à me. & hic. Item ecclesia illius non debet puniri pp delictu istius. 16. q. 6. si epm. Et ideo cum alias non sit soluẽdo, non potest agere Zamoreñ ꝯtra Oueteñ. qa cũ spoliatus fuerit à rege epatu suo, non pot restituere qđ de fructibus alienis perceperat, donec restituat. ideo dicit; inanis est actio: ideo ẽt dicit; non compellatis episcopum restituere priusq ipse taliter fuerit restitutus, & cetera Ber.

2 Et hac ratione pdo deprædatus agit contra pdonem: & hac est rõ quare sibi ꝯpetit interdictũ, & nõ actio furti ꝑm Host. q hic no. ꝙ dixi. s. c. in litteris super uer. pdo. Io. And.

iiij Olim inter.]Per excõicationem aliquibus diebus obseruatã, in obseruantes non acquiritur iuris parochialis possessio. h. d. ꝑm Ioã. An. Prima pars dec. se ponit factum & processum. Scda diffinit: ibi, Nos attendentes. Abbas.

CASVS. Inter epm Parisien. ex una parte, & quendam abbatem suæ dioc. ex altera, quæstio vertebatur sup possessione iuris parochialis uel quasi. in parochia de Mõte: quã iure dicebat eps se spoliatũ: unde petebat restitui ad ius parochiale in pdicta parochia. Contra pdictum abbatem ad pbandum suam intentionem inducebat, ꝙ tandam sñiam quam tulerat in populu dictæ parochiæ, ꝑ quam aliquot diebus populus abstinuit à diuinis, & p hoc volẽs pbare se fuisse in possessione iuris parochialis ipsius parochiæ: Dñs Papa

Papa examinato negotio, considerans q ex eo solo q populus dictæ parochiæ, timore sñie dictæ, per aliquot dies abstinuit à diuinis, nullã possessionem iuris parochialis fuerit assecutus, nec aliquo modo probatum q eo tpe quo protulit sñiam, ipse à possessione iuris parochialis haberet ĩ populo dictæ parochiæ, vel prius etiam habuisset: vnde restitutionem dicto epo adiudicare non potuit, cum non appareret se possedisse, nec spoliatũ fuisse. Nota q licet quis obseruet sñiam timore ipsius à non suo iudice latam, ex eo solo nullã possessionem acquirit pronunciator ... & spoliatum ...

a ¶ Parochialis.] & ita possessorium potest intentari circa res incorporales. sic ṡ de causa pos. c. cũ ecclesia.

[Glo. seq. obijcit, & soluit. Notat etiã timorem excommunicationis.]

b ¶ Timore.] Sed nunquid pdit possessionẽ q timore demẽtæ abstinet se ab illa. ff. de acq. possess. l. possideri. §. si qs nunciet. & l. etiam possidere. §. qui ad nundinas? Item nonne ex eo q quis paret mãdato alicuius, gerit se pro subdito eius, vt ĩ de capel. mona. dilectus. & ĩ. de his quæ fiunt à ma. par. ca. ex ore. quia facit ea quæ alij subditi faciunt. eo. q. ... quẽ progenitores? Sed dic q talis timor non priuat ipsũ possessione, qa non facit hoc animo obediendi, sed potius deliberandi quod sibi expediat: non enim gerit se quis pro obediente si hoc nõ faciat animo obediẽdi. ff. de acq. hære. l. pro hẽrede. Item ea ratione, quia q ex timore facit, fũm non dĩ facere ĩ. de. iu. qui ex timore. No. timorẽ excõicationis æquiparari metui, qui cadit in constantem virum: vnde nõ prĩudicat. Item in tali dubio tutius est abstinere. Item excõicatio nõ dat iurisdictionem, nec p hoc acquirit possessionem q sic excommunicat. B. cum ipse tũc nõ possideat, vt hic dicit.

ne Parisieñ. ecclesię, super possessione iuris parochialis [a], in parochia de Monte, quæstione suborta: & infra.

¶ Nos attendentes, q (ex eo solo q populus prædictę parochię, timore [c] sñię suæ, per aliquot dies abstinuit à diuinis) nullam in eos iuris parochialis possessionem, idẽ eps fuerit asse cutus, nec fuerit aliquo modo probatum, q (eo tẽpore quo sñiam ipse protulit) possessionẽ in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius ẽt habuisset †, restitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus: cum ipsum non constiterit spoliatum.

¶ Idem in concilio generali †.

¶ Recipiens scienter rem in iniustam à spoliatore, tenetur eam spoliato restituere, licet non probet dominium.

† Hunc textum dicunt hic Doctores singularem, ad hoc quod semel possidẽs sp præsumitur possidere.

† Lateranẽsi sub Inno. iij. c. 3. e. tit. in 4. comp.

† Quia bonarũ mentiũ est, &c. di. 5. ad eius. & c. 2. de obseruãt.

SAEpe contingit.] Spoliatus restitutionẽ petit ab illo q sciẽter rẽ à spoliatore recepit. Primo ponit factum corrigendum. Secundo corrigit ibi, Vnde Abb.

CASVS. In iure ciuili cauetur q bñficium restitutionis ɔtra spoliatorem tñ dat: Vnde cõtingit aliqñ q spoliator transfert in alium rem illam; quia alium spoliauit, & sic spoliatus non potest petere restitutionem cõtra possessorẽ q non spoliauit: vnde oportet ipsum intẽtare ɔtra possessorẽ iudiciũ ppŕietatis: sed pp difficultatem pbationum, amisso commodo possessionis spoliatus amittit proprietatem: & p quod ita tuit concilium, vt non obstante iuris ciuilis rigore, si aliqs de cætero sciẽter rem talẽ receperit, cum spoliatori succedat in vitium, cõtra huiusmodi possessorem succurritur spoliatõ p beneficium restitutionis, quia non multum interest quo ad periculum animæ, iniuste detinere, ac inuadere alienum. Non iuris rigorem non esse seruandum in casu isto, propter vitium successionis.

[Glo. seq. repetit iam dicta ṡ. eo. c. cum ad sedem. in gl. pen.]

CAP. XVIII.

SAEpe † cõtingit, quòd spoliatus per spoliatorem in alium re translata, dum aduersus possessorẽ non subuenitur [c] per restitutionis benefi ium spoliato, commodo possessionis amisso, pp difficultatem probationũ iuris proprietatis amittit effectũ.

¶ Vnde non obstante iuris ciuilis rigore [d], sancimus, vt si quis de cętero scienter [e] rem talem receperit †, cum spoliatori qua si succedat in vitium [f] (eo quòd nõ multum interest quo ad periculum animę, iniuste detinere [g], † inuadere alienum) contra possessorem huiusmodi, spoliato per restitutionis beneficium succurratur.

c ¶ Non subuenit.] verum est q spoliato non subuenitur p interdictũ vnde vi, fm canones, nisi ɔtra illum q. deiecit, vel mandauit vel ratum habuit ṡ. eod. c. cum ad sedem. in fi. ff. de vi, & vi ar. cum à te. & l. 1. §. deiecisse. & §. seq. sed subuenitur iudicis officio ɔtra quemlibet possessorem argu ṡ. de iudi. quia V. & ĩ. de ap. bonæ & de condictione ex canone redintegranda 3. q. 1. sem per subuenitur, siue dolo, siue vi, siue metu, siue alio modo rem perdidisset: semp subuenit, 3. q. 1. redintegrãda. licet actio de dolo detur tñ ɔtra dolum facientem, actio vero quod me. cau. contra quemlibet possessorem. ff. quod met. cau. l. si cu exceptione. §. aliquãdo. similiter actio quod vi aut clam. ff. quod vi aut clam. l. semp. 1. respõso.

d ¶ Rigore.] illius legis. ff. de vi, & vi ar. cum à te. & ita fm canones rigor iuris ciuilis non est seruandus ĩ. tit. proxi. c. 1. & nimia subtilitas iuris eñq; perniciosa est. C. ad Trebl. l. penul. & ṡ. de iud. c. dilecti. & 49. dist. hic etenim. §. pa. uo. in ver. sæpe.

[Gl. seq. nõ sciẽtiam necessariam ad cõdictionẽ ex hac decr. subdens hãc locum nõ habere in re litigiosa. vel de qua speratur litigium.

e ¶ Scienter.] sic ergo solus ille potest conueniri cõdictione ex canone isto, qui scienter recipit rem alienam. sic ṡ. de iudi. quia G sed si ignoranter recepit, cõueniat condictione ex illo canone. 3. q. 1. redintegranda vel ex illa decr. obligat quia G Non intelligas qd hic dĩ, cum qs alienat rẽ litigiosam, vel de qua timeẽ fieri controuersia, quia si alienatur res litigiosa, nulla est alienatio, C. de liti. l. 2. & ĩ. vt lit pend. c. 1. si autẽ alienat rem non litigiosam. sed de qua speratur litigium, tenetur ad interesse, id est, quanti interest illius rem alienatam non esse. ff. de alie. iud. mu. causa fact. l. 1. De hoc tractatur ṡ. de alie. iud. mutan. causa fact. c. 1. vbi de hoc.

f ¶ In vitium.] quia vitium rei sequitur omnẽ possessorẽ C. de acqui. possess. vitia. & facto actoris successio damnatur hæredis. 1. q. 1. cito turpem & ĩ. de pen. in quibusdam. & ĩ. de immu. eccl. aduersus. in fi.

Glo. seq. sĩgnat contrarium, & soluit.]

g ¶ Iniuste detinere.] no. q iura pro eodem reputãt auferre & detinere iniuste, vt hic. 16. q. 1. de cime. similiter auferre & non dare 47. dist. sicut. & 42. dist. §. 1. 12. q. 2. indigne. Arg. contra. 12. q. 2. & si illi. in princ.

† Quæ sint remedia huius capitis, & qñ, & qbus competant, tradit Matt. Afflictus decisione 2co. adde pract. Papiensem in tit. de forma libelli in cã spoliatę possessionis. vbi late de materia huius capitis.

† al. iis.

† al. acceperit.

† al aut inuadere.

al. ita: ac inuadere alienam.

ADDI-

ADDITIO. Sed illud intelligitur tpe neceſſitatis, in quo omnia dicuntur eſſe communia.

Piſanis.] Si mandatur reſtitutionē fieri ſub certo modo, neceſſe eſt nō ſolum in facto, ſed et ī in modo pareri, aliter non valet qđ agit. Ita cōiter ſummatur. Sed ego ſummō ſic: Mandatum factum de reſtituenda libera poſſeſſione alicuius rei. ſi nō poteſt adimpleri reſpectu poſſeſſionis rei, quia non conſtat de ipſi' ſpoliatione debet adimpleri reſpectu libertatis poſſidendi, ſi de ipſa ſpoliatione libertatis cōſtat. & eſt caſus valde not. Primo ponit querelam epi Lucani. Secundo expreſſā cā diffinit: ibi. Porro. Et ſm Hoſt. decre. iſta cōtinet commiſſionē pceſſuum, iniuſtam appellationem, prin. mandati interpretationē, & iniuſti proceſſus retractationem. Caſus litteralis ponitur varijs modis. Abb. Siculus.

†al. ita; Gregorius epo Luceñ,

CASVS. Piſani occupauerunt quędam caſtra epi Lucani, pp qđ orta fuit diſcordia inter Lucanos, & piſanos: & quia piſani non reſtituebant caſtra illa epo Lucano, de mādato dñi Papæ excōicati fuerunt: Demū cum diu ſteuſſent in excōicatione, petierūt abſolui à dño Papa, parati ſtare mandatis eccleſiæ: vnde Papa quendam ſubdiaconum ſuum P. noīe miſit ad eos, dans eidem in mādatis, vt eccleſiæ Lucanæ reſtitueret plene ac libere poſsēſsionē, quā in quibuſdam caſtris cōſtabat ipſam eccleſiā habuiſſe ſicut tempore motæ diſcordiæ habuerat: & ſuper ea de qua dubietas oriretur, ſufficienti cautione recepta (ꝙ predicti piſani corā dño Papa iuri parerēt) excommunicationis ſnīas in eos ꝓlatas pro occupatione caſtrorū relaxaret. Poſt contentiones multiplices dicebant piſani, ꝙ per epm Lucanum ſtabat quo minus reſtitutio fieret iuxta mandatū dñi Papæ: vnde petebāt quatenus ſubdiaconus ꝓdictus, ſnīas ꝓdictas relaxaret: ipſe receptis cautionib. ꝙ iuri pareret corā dño Papa, ſnīas relaxauit eaſdem. eps ꝑ hoc reputās ſe grauatū, ad Apoſtolicā ſedē acceſsit, impugnatur' proceſsum ꝓdicti ſubdiaconi: auditis allegationibus partium, dicit dñs Papa, ꝙ in mandato ſuo duo continebantur: videlicet poſseſsio, quā cōſtabat Lucanam eccleſiam habuiſſe tempore motæ diſcordiæ, prius reſtitueretur eidem, vt eiuſdē poſseſsionis reſtitutio fieret plene ac libere, ſicut eam habuerat tēpore motæ diſcordiæ: quorum primum refertur ad factum, alterum refertur ad modū, vnde licet in facto formam mandati ſubdiaconus ipſe adimplere nequiuerit, vt Piſani dicebant, quia non poterat facere reſtitui epo poſſeſſionem caſtrorum, de qua nō conſtabat eidem, nec etiam poſſeſſio affictuum & penſionū poterat epiſcopo reſtitui, vt ipſe dicebat, quia ea non fuerat ſpoliatus, vt peccatū fuit in modo: qa ſubdiaconus debuit facere, vt piſani poſſeſſionē penſionū, & affictuum dimitterēt epo plene ac libere, ſicut ipſe habuerat tpe motæ diſcordiæ: quam poſſeſſionē cōtēdebā tur piſani epm habere ī caſtris ꝓdictis & hoc eſſe nō poterat, niſi piſani caſtra illa oīno dimitterēt, qa illis tenētib. caſtra prædicta, ī quibus habet affictus & pēſiones, ea plene ac libere habere nō poterat, ſicut habebat, qū piſani caſtra eadē non tenebant, qa in poteſtate piſanorū erat epm admittere vel repellere. His ergo conſideratis, dñs Papa pceſsū ſubdiaconi antedicti iudicauit irritū, & inanem. Nota ꝙ forma mandati diligenter ſeruanda eſt, & qui contra facit, irritus eſt pceſſus. Itē qui reſtituitur, plene, ac libere debet reſtitui, & in priſtinum ſtatum reponi.

¶ Gregorius † nonus epiſcopo Lucañ.

¶ *Occupans certum locū, in quo quis iura libere poſſidebat, ſi per ipſius occupationem nō poteſt poſſeſſor ſua iura libere poſſidere, ſicut prius, conueniri poteſt poſſeſſorio pro libertate poſſidendi, & reſtitutio fieri non poteſt niſi dimittat locum in priſtina libertate. h. d. valde ſingulariter.*

CAP. XIX.

PIſanis, ac Lucanis ciuibus per grauem diſcordiam (quam diu inter ſe habuerant) afflictis grauiter & attritis, & infra.

¶ P. ſubdiacono noſtro dedimus in mandatis, vt poſſeſſione (quam in quibuſdam caſtris conſtat [a] Lucanam eccleſiam habuiſſe) ſibi prius plene ac libere (ſicut tempore motæ diſcordiæ habuerat) reſtituta,[b] & ſuper ea, de qua dubietas oriretur ſufficienti cautione[c] recepta, (quòd iuri coram nobis prędicti Piſani parerent) prolatas pro occupatione caſtrorū ipſorum, in eos ſententias relaxaret, & infra. Piſanis igitur aſſerentibus, quod per te ſtabat quo min' tibi iuxta mandatum noſtrū fieret reſtitutio, & inſtanter petentibus, vt dictas ſententias præfat' ſubdiaconus relaxaret: ipſe receptis cautionib' deparēdo iuſtitiæ corā nobis, ſentētias relaxauit eaſdem, pp quod tu reputans te grauatum, ad noſtrā præſentiam acceſſiſti, impugnaturus proceſſum ſubdiaconi ſæpe dicti, & infra.

¶ Porro duo in nr̃o continebātur mandato, vt videlicet poſseſſio, q̄ conſtabat Lucanam eccleſiā habuiſſe tempore motę diſcordiæ, prius reſtitueret eidē: & vt eiuſdem poſſeſſionis reſtitutio fieret plene ac libere, ſicut eam habuerat tempore ſupradicto; quorum primum ad factum, alterum vero referebatur ad modum.[d]

a ¶ Cōſtat.] ſup euidentiā facti, cū eſſet notoriū epm ibi poſſeſſionē habuiſſe. ſic ſ. eo. cum ad ſedē. ad fi. nec poterat aliqua tergiuerſatione celari, & ſic notorium erat ſ. de coh. cleri. & mulie. c. vlt. ſuper illa poſſeſſione de qua dubietas eſset, cautio præſtatur.

b ¶ Reſtituta] quia [1] hæc offenſa erat notoria per confeſsionem partis aduerſæ, & ideo ſatisfactio debuit præcedere. cap. ex parte, ad fi. ibi. in ſecundo de verb. ſignificatio.

c ¶ Sufficienti cautione.] ſimile ſ. de ſeq. poſ. ca. 1. in fi. ſ. de ver. ſig. c. ex parte ſufficiens cautio erit ſi pignora vel fideiuſsores dentur. ff. man. ſi mandato. §. vlt. & de fideic. liber. l. ergo §. adijcimus.

[Glo. ſeq. nō. quod non ſufficit impleri alterum ex duobus quę principaliter mandantur. dat ſimile. & arg.]

d ¶ Alterum ad modum.] no. ꝙ cum duo mandantur principaliter. non ſufficit alterū ſine altero adimpleri, vt hic patet. Primum fuit vt poſſeſſio caſtrorū reſtitueret epo. iſtud in facto cōſiſtit, hic facto op' eſt. Secundū, vt poſſeſſionis reſtitutio fieret plene ac libere, ſicut hēbat eā tpe motæ diſcordię: & iſtud cōſiſtit in modo: & hæc duo ſub vno includebant, vt patet in princ. ver. vt poſſeſſionē quam, &c. ſub illa forma,

duo

1 Hęc gloſſula non eſt in antiquis exēplaribus.

2 Dicit Phi. ꝙ ſufficit in iſto caſu iuratoria, niſi illi valde ſuſpecti eſsēt ꝙ periuriū nō timerēt: de ver. ſign. ex parte. & de preſum. literas. intelligo hoc vbi de ſufficienti non fuiſſet expreſſū Io And.

duo mandantur. sic ℣. ti. prox. c. cũ dilecti. & ff. de arbi. Celsus. Et ita patebat hic, ꝙ si q̃s peccat tam in facto, q̃ in modo, vel in altero tm̃, non valet q̃d agitur. sic ℣. vt eccl. benefi. vt nostrũ. sicut etiam si quis peccat tam in personam electi, quàm in modum electionis, non valet quod agitur. ℣. de elec. sup eo. & c. q̃a pp. Et ita est optimũ arg. ꝙ forma mandati diligenter seruanda est. ℣. de rescr. cum dilecta. & s̃. de off. deleg. venerabili.

a ¶ Possessionem.] ꝙ dicit, possessionẽ, hic, cõprehẽdit possessionem castrorũ, & possessionẽ iuriũ, q̃ Lucanus eps hẽbat in castris de quibus contenditur: & sic cõprehendit possessionem affictuum & pẽsionum: qua possessione eps non fuerat spoliatus, vt ℣. sequitur vñ debuit facere subdiacon⁹ iste, ꝙ eps iste plene ac libere posset percipere pensiones & affictus ꝙ cũ nõ fecerit, non seruauit formam sibi datam, & ideo processus null⁹ fuit, vt dicit in fine l. Bernard.

† Vide text. in l. diligenter. ff. mand.

[Glo. seq. declarat quomodo fuit in modo peccatum.]

b ¶ Fuit tñ in modo peccatũ.] hic expresse patet, qualiter peccauit in modo: quia cum ipsi Pisani cõtererent epm hẽre pẽsionem & affictus in castris prædictis, & ipsi ea possiderent, eps non habebat plenã libertatem percipiendi hic pẽsionem & affictus, immo in eorum potestate erat ipsum admittere, vel repellere, vt ℣. sequitur. ergo episcop⁹ nõ habebat plenam libertatem, quia hæc potestas pendebat ex potestate illorum. s̃. de procu. accedens. vnde subdiaconus debebat castra ista episcopo restituere: 1 q̃d si non fecerit, peccauit in modo, q̃a etsi dubitabatur de possessione castrorum, tamen de pensionib. & affictibus non dubitabatur: & ita quod consistebat in modo, certificabat id quod respiciebat in factum: & ita siue dubitetur de possessione siue non, ex quo constabat de pensionib. & affictibus, plena ac libera debuit fieri restitutio castrorum, & in quibus habebat pensiones. Bernar.

† Pensio & affictus voces sunt vulgares, q̃ qñ que sumunt pro mercede rei locatæ, qñq; pro solutione sortis. & vsurarũ. gl. in l. q̃situ. ff. de pigno. aliqi. p fructibus. l. prædiorum. ff. de vsur.

1. Dicũt Pe. & Abb. ꝙ hęc gl. turbat intellectũ: quia nõ erat locus restitutioni sed dimissioni, quo verbo Papa hic vtit, vt dixi in tex. Ioan. And.

c ¶ Ea plene ac libere.] No. ꝙ qui restituitur, plenã habet restitutionem in pristinam causam. ff. de vi & vi arma. l. 1. §. qui autem vi deiectus. §. nõ solum. sic & vacua possessio non traditur emptori, si alius in ea sit, causa legatorum, vel fideicommissorum. ff. de act. emp. & vend. l. 2. §. vacua. quandoq; fit restitutio, sed non plena. s̃. eo. litteras; sed illud propter periculum animæ.

d ¶ Irritum.] no. ꝙ dicit. irritum. Et ita patet ꝙ iudex qñ non seruat formam mandati, ipso iure irritũ est quod facit sicut s̃. de rescr. cũ dilecta. vbi de hoc. ADDITIO. Et per hoc apparet Pisanos absolutos non esse. si s̃. vt li. cont. c. 3 in fi.

vnde licet (prout pars Pisanorum dicebat) in facto mandati formam subdiaconus ipse adimplere nequiuerit, quia non poterat facere tibi restitui possessionem [a] castrorum, de qua non constabat eidẽ; † nec etiam (secundum quod tu ipse dicebas) affictuum, & pẽsionum possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus, fuit tamen in modo [b] peccatum; quia debuit facere vt Pisani possessionem pensionum & affictuum (quam per eorum confessionẽ constabat te in castris prædictis habere) tibi dimitterent plene ac libere, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore motæ discordiæ: quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omnino dimitterent: quia illis detinentibus castra, & munitiones castrorum, in quibus dictas pensiones † recipis & affict⁹, ea plene ac libere [c] habere nõ posses, sicut habebas quando ipsi castra eadẽ minime detinebant. eo quod quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquitur, te non admittere, vel repellere quando velint.

¶ His ergo diligenter auditis, processum hũodi de fratrum nostrorum consilio, irritum [d] iudicamus.

TITVLVS XIV.

De dolo & contumacia.

¶ Alexander iij. Hersodeñ. † episcopo.

† Herfordeñ.

¶ *Reus, qui mittendũ in possessione ad mãdatum iudicis non admisit, non mulctabitur de canonica æquitate si infra annum cauet stare iuri. h. d.*

CAP. I.

AD † hæc cum contingat, actorem multoties [e] mittendum esse in possessionem, causa rei [f] seruandę, propter absentiam partis

DE DOLO ET contumacia.

¶ Viso de spoliatis & eiectis aduersariorũ potentia, videndum est nunc de fatigatis in iudicio, aduersariorum dolo & contumacia. ſm G. Vel cõtinua sic ſm Host. Quia spoliatus qñq; dolo vel cõtumacia rei restitutionẽ consequi non põt, iõ merito subiicit hęc rub. Et vtraq; continuatio est satis bona. De hac materia hr̃. 3. q. 9. & 4. q. 5. & 5. q. 2. & 3. per totum. 11. q. 2. certum. repetit in Sexto, & Clemẽ. Abb. Sic.

AD hæc.] cõis diuisio. Secunda: bi [ib]idq. Ab.

CASVS. Reus vocatus ad iudiciũ nõ venit, contumax est: iudex pp contumaciam rei, pronunciat actorem mittẽdum esse in possessionem rei petitæ, causa rei seruandæ; sed pp potentiam rei siue dolum, non potest nancisci possessionem: tandem imminente fine anni, reus ne possessionẽ post annum amittat, offert cautionem standi iuri. Quæritur hic cuiusmodi pœna iste sit puniẽdus, qui non paruit iussioni iudicis? Rñdet Papa quod in ecclesiasticis personis & negotijs, rigor iuris non requiritur, sed cum iustitia propter hoc quod iudici non paruit, nõ periclitetur, admitti debet reus, cum per cautionem standi in iudicio se adstringit. No. ꝙ rigor iuris non est seruandus secundum canones, & præcipue vbi ius actoris non est factum deterius.

† Post conc. Lateraň. sub Alex. iii. pa. 3. c. 1. & ca. 1. eod. titu. in 1. compilatio.

e ¶ Multoties.] non ergo semper, quia aliqñ contumax excommunicatur, vt s̃. vt li. non cont. tuæ. & c. quoniam, §. vlt.

ADDITIO Quib. aũt remedijs procedatur ℣ cõtumacem & rebellem, no. s̃. vt lit. non cont. tuæ. Et etiam potest haberi per hos versus.

Iudicis officio mulctat, pignus capitur.
Diruit ac ret[i]n[e]t ius longa[u]t interitque.
Seruat anathema punitur quisque rebellis.

f ¶ Causæ rei seruandæ.] in qua iudex cum tueri dẽt. ff. ne vis fi. ei qui in possess. mit. l. 1. §. 1. arg. ℣. de sim. querelam. in fine. ff. de orig. iur. l. 2. §. post originem.

a ¶ Culto-

a ¶ Custodiendam.] q. enim in possessionē mittit ex primo decreto, tantū custos efficitur, & nō possessor ĵ. tit. proxi. c. vlti. de hoc plenius dr̄ ĵ. eod. contingit.

[Glo. seq. distinguit.]

b ¶ Nancisci.] licet impediatur ab aduersario ne possessionem nanciscatur, semp̄ tñ intelligitur possidere argu. ff. de bon. auct. iud. pos. quis. & est exp̄ssum inf. eo. cōtingit. Si vero impediatur p̄ alium, ille tenet ei ad interesse: ff. ex qb. cau. ī poss. eatur. si quis creditorem. hoc ītelligo si fuerit soluendo, aliàs obtinet qd̄ dictū est 1. argum. ff. de dolo. & elegan. ter §. si dolo. & ff. de eo. per quem factum est. l. vlt. responso.

1 Scilicet intelligo qd̄ possidere. ita ponit gl. 4. in decre. cōtingit. Io. And.

[Glo. seq. arg. ꝙ l. si quis in tantam. &c. & tripliciter soluit. Respond. ad cap. placuit.]

† Vide l. vnicam. ff. si qs in ius vocatus. nō obtem.

c ¶ Rigor.] argum ꝙ subtilitas iuris siue rigor. p̄m canones nō est seruandus, vt ĵ. titu. pxi. sæpe vbi de hoc. & ita videtur ꝙ rigor ille init. vi bo. rap. §. 2. ve. sed nedū talia. & 27. q. priusquam. & C. vnde vi. si quis in tantam & 16. q. 6. placuit. nō debeat secundum canones seruari. argu. ĵ. titu proxi. sæpe & supra de iura. calumn. litteras. & ĵ. de rap. cum causam & c. vltim. & 2. q. 7. lator. & 16. q. ... rater no ter. ... q. 2. nulli. Rigor talis non seruatur in causis ecclesiarum & minorum, quibus consulitur beneficio restitutionis: sed in causis priuatorum beneficiatur, vt C. vnde vi. meminerimus & l. si quis. & q ... d. ... tur in c. placuit. causæ liæ detrimen tum patiatur. hoc verum est quo ad iudicium possessorium, secundum quos. tamē sed à proprietate non repellitur. vt ibi, in no. dicitur Vel ipse non habit in cā pro re ... led clerici illius ecclesiæ. Vel potest intelligi, detrimentum patietur in rebus proprijs. 12 q. 4. quicunque.

2 De hoc not in īdicta l. si quis in tantam. in 3. &c. q. vbi tenet gl. ꝙ adult° hoc casu nō restituit: & ꝙ lex locū hēt in ecclesia. nō p̄lac° cōicato alio vim intulit. vide remis. hic in fi. gl. Io. An.

d ¶ Non periclitat.] cum enim nullum fiat ei p̄iudicium ex hoc, non expedit q. rigor seruetur, sed si iustitia periclitaretur, ex hoc puniretur ad interesse. ff. ne vis fiat ei qui in possess. m. l. 1. rñsio. 1. §. hæc verba. & ff. vti poss. si duo. §. vlt. ad expensas tñ puniet. c. prox. & ĵ. vt lite non conte. qm̄ §. in alijs. & ĵ. de pœn. calumniā. & ĵ. de arbi. dilecti. sed hoc ideo dicit, quia iudex ecclesiasticus nō imponit pœnam sicut in dictam, quam imponeret secularis ff. si quis in ius vo. non iecit. l. 2. §. si quis, ibi, extraordinariam pœnam imponit. ad idē. ff. de iudi. l. 2. §. vlt. Bernard.

aduersæ, & per eius dolū siue potentiam, non possit rē custodiendā [a] nancisci [b], ac imminente fine anni, reus (ne possessionē amittat) debitā offerat cautionem; cuiusmodi sit pœna mulctandus (quia iussioni nō paruit iudicis) a nobis tua fraternitas requisiuit.

¶ Ad quod dicimus, quòd in ecclesiasticis personis & negotijs, rigor [c] & districtio iuris non requiritur†, sed (cum iustitia pp hoc nō periclitatur [d]) patienter admitti debet, cum reus per cautionem stādi iudicio se astringit.

¶ Idem abbati de Ramese & archidiacono Helieñ.

¶ Propter cōtumaciam rei, Potest iudex rem petitam sequestrare, & ipsum contumacem in expensis condemnare quas propter ipsius contumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit, hoc dicit. Panormi.

EX litteris.] Summa. Ioan. Andr. tribus modis. Et demum tenet primam summariū, videlicet: Reus condemnat ad expēsas, quas pp eius cōtumaciam vel dolosam exceptionē actorem fecisse con tabit. Communis diuisio. Secunda ibi, Verum. Abbas Siculus.

CASVS. Inter monachos de Etoll°. ex vna parte, & canonicos Linconeñ. ex altera, quæstio vertebatur super quibusdam ecclesijs de V. & M. causa ad petitionem monachorum commissa fuit iudicibus: canonici legitime citati, se contumaciter absentarunt: iudices licet monachi pp cōtumaciā canonicorū mittēdi essēt in possessionē rerum petitarum, posse si... nem dictarū ecclesiarum sequestrari fecerūt, vt saltem affecti tædio venirent ad iudiciū: Tandē dum monachi peterent ecclesias sibi restitui; respōderunt canonici, auctoritatē iudicu expirasse, pro eo ꝙ causa illa iudicibus alijs erat commissa, sed in litteris posterioribus non fiebat mētio de prioribus, nec noīa ecclesiarum, quæ continebantur in prioribus litteris, exprimebantur, sed indiffinite dicebatur: sup quibusdam ecclesijs; Iudices super hoc dubitantes, consuluerunt dñm Papam; & rñdet ꝙ cum dolus & fraus alicui patrocinari nō debeant, mādat quatenus in causa procedant p̄m tenore priorum litterarum, non obstantibus posterioribus, condemnantes canonicos in expensis ipsis monachis, quas pp hoc fecisse noscuntur. Nor. ꝙ qui malitiose trahit alium ad iudicium, in expensis dēt condemnari aduersario. Item dolus & fraus non dēt alicui prodesse, sed potius obesse. Item generales litteræ non reuocāt speciales.

CAP. II.

EX litteris vestris accepimus, quòd cum vobis causam, quæ inter monachos de Etoll'. † & canonicos Lincoñ. super ecclesijs de V. & M. vertitur, duxerimus cōmittendam; & canonici citati legitime, se contumaciter e absentauerint; vos, licet monachi essent ob contumaciam aduersæ partis in possessionem rerum petitarum mittendi; in tuitu tñ religionis [f], cum eis mitius agere volentes, possessionem sequestrari [g] fecistis; vt sic saltē canonici affecti tędio, stare iudicio cogerentur. Tandem monachis ecclesias sibi restitui postulātibus, canonici rñderunt, auctoritatē vestrā penitus expirasse, eo

† Post concil. Lateraneñ. sub Alex. iij. par. 41. c. 6. e. tit. in 1. cōpilatione.

† Crosteñ. Erolus.

[Glo. seq. ponit sex modos contumaciæ.]

e ¶ Contumaciter] multis modis committitur contumacia, qñq; attendit respectu non venientis, vt hic. & ĵ. eo. cum dilecti ad fi. qñq; respectu non restituentis. ff. de rei ven. qui restituere. qnq; respectu non respondentis, vel obscure rñdentis, quod idem est ac si non responderet. ff. de inter. act. de ætate §. qui tacuit. & §. nihil. qñq; respecta non iurantis, vt ff. de iureiur. manifeste. qñq; respectu recedētis infecto negotio. ĵ. e. prout. & 11. q. 3. certum & ĵ. de procu. cōstitutus. 1. & dicta ... s autem. & ĵ. de iudi. c. 1. & qñq; respectu nō exhibentis. ff. de app. creditor. §. iussus. 3

3 Secundum Vinc. qñque respectu nō defendētis. ff de pcu. mutus. §. pœna. Item respectu latitantis: item impedientis ne citatio p̄uenire possit ad ipsum probātur ĵ. vt lite non contest. qm̄. §. 1. Itē respectu minus instructi cō, atentis ĵ. de ele. c. 1. li. 6. p̄m H. q remittit ad sum. eod. tit. sub rub. de contumacia. §. qualiter deprehendatur. Ioā. And.

ADDITIO. Vnde versus.

Non veniens non restituens, citiusque recedens:
Nil dicens p causasque tenens iurare nolens:
Obscure qui loquens, isti sunt iure rebelles.

f ¶ Religionis.] arg. ꝙ cū religiosis mitius agendū est 12. q. 2. religiosam. & ff. de relig. sunt personæ. in fi.

[Gl. seq. potest recitari per quæstionem, an potuerit &c.

g ¶ Sequestrari.] hoc de iure fieri non debet, nisi in casibus.

casibus. j. de sequ. c. 1. & vlt. vbi de hoc. sed de gratia hoc fecerunt, cũ debuissent monachos misisse in possessionem cã rei seruandæ. s. vt lit. non contest. tuæ. & c. qm̃. §. in aliis, sed hic noluerunt seruare talẽ rigorẽ.
a ¶ Præiudicare prioribus videbantur.] quo ad opi. illorum canonicorũ, sed non est ita.

quo ad alios iudices litteras impetrarunt, quæ præiudicare [a] prioribus videbantur.

¶ Verum qm̃ in posterioribus litteris non fuit mẽtio facta priorum: nec in eis nomina continebãtur ecclesiarũ, quę in priorib. posita fuerãt: sed† indiffinite [b] dicebatur: sup quibusdam ecclesijs: Nos attendẽtes malitiam & dolum nulli patrocinari debere: Mãdamus, quatenus prædictam† causam, secũdum formam priorũ litterarum (non obstantib. posterioribus) terminetis: expensas [c], quas propter hoc monachi fecisse noscuntur, eis à canonicis restitui facientes.

¶ Idem Exoneñ. & Vintonieñ.† episcopis, & abbati Herfordeñ.†

b ¶ Indiffinite.] propter talem mentionem gñalem seu indiffinitã, priores litteræ non reuocantur per posteriores, sed expressam debent facere mentionem de prioribus. s. de offic. deleg. ex litteris, in prin. & j. de re iudi. inter monasterium. & j. de coha. cler. & mul. super eo.

† In codice Barbatiæ ita: sed tantum indiffinite, &c.

c ¶ Expensas.] sic s. de rescri. cæterum. in fi. & c. ex parte, & c. vlt. vbi de hoc, & j. de appel. vt debitus. Bernard.

† al præscriptam.

CAusam quæ.] Si actor est contumax. reo instãte, diffinitiuam snĩa ferre põt h. d. Prima pars ponit petitionẽ rei contra quem actor impetrauerat. Scd̃o ipsam petitionem exaudit: ibi, Cęterum. Abbas Siculus.

† Vigorñ.

CASVS. Inter F. & R. filium Agathæ vertebatur quæstio de natiuitate ipsius Agathæ, occasione successionis. cã natiuitatis cõmissa fuit ad petitionem ipsius R. tandem F. accessit ad dñm Papã, & fecit vnũ de iudicibus remoueri: quia dñs erat ipsius R. & alterũ subrogari loco illius adijciens q̃ iste R. de Anglia recesserat malitiose: vnde mandat Papa iudicibus, q̃ dictũ R. debeant legitime citare ad p̃sentiam suam, & si ɔtẽpserit accedere: vel iudicio illorũ parere, si absẽtauerit se, citent procuratorẽ suũ, si aliquẽ dimiserit; & siue venerit, siue nõ venerit, recipiãt testes, & snĩã proferant s̃m formam sibi traditam. Si vero nullum p̃curatorẽ dimisit, fiat denũciatio legitima ad domũ ipsius R. quo facto procedat ad testium receptionem: & ad snĩam, vt dictũ est. No. q̃ q libet tenet dimittere procuratorẽ, q se absentat. Itẽ citatio facienda est ad domum absentis: & si non defendat, procedit cõtra ipsum. Item contra actorem absentem cõtumaciter recipiuntur testes lite non cõtestata, & fertur snĩa: & in isto casu loquit̃ hæc decr. cum actor est absens, & reus præsens.

† Fordeñ.

d ¶ Aduersarius.] s. R. filius Agathæ, q fuerat actor, vt patet j. qui fi. sint legiti. causam quæ.
e ¶ Legitime citatus.] trinis edictis, vel vno peremptorio pro omnibus. 24. q. 3. de illicita. & ff. de iud. ad peremptorium. & l. nonnunquam.

[Glo. seq. in prin. tractat de citatione ad domum: quod fit cũ non apparet citãdus, nec eius procurator: secundo signat contrarium de decr. fi. infra tit. 1. & de decr. quoniam. & tuæ. & soluit quod illa in reo, hęc in actore contumace: & subdit diuersitatis rationem. Interserit etiam opi. quod hic fuerit lis contestata. qđ reprobat.

¶ *Actore contumace testes recipi, & sententia ferri debent, etiam lite non contestata, reo instante h. d. secũdum communem intellectum.*

CAP. III.

CAusam, quæ inter F. & R. filium Agathę de natiuitate ipsius A. vertitur, vobis fratres ep̃i, & Londoñ. ep̃o commisimus terminandã, & infra.

¶ Cęterum si aduersarius [d] suus legitime citatus [e] †, ad præsentiam vestrã accedere, vel iudicio vestro parere contempserit, aut ẽt se absentauerit (cum de Anglia recessisse dicatur) procuratorem eius, si quem reliquerat, conuocetis: qui siue venerit, siue non, aut si procuratorem non dimisit, denunciationibus ad domum [f] eius missis; rece-

f ¶ Ad domum.] not. qđ citandus est semper aliquis si inuenit. 4. q. 5. quisquis. & j. qui ma. accu. pos. c. 1. & j. eo. venerabilis. in fi & j. tit. proxi. c. vlt. [1] demum citari debet procurator, si quem dimisit, quem tenetur dimittere quilibet: & maxime postquam est citatus: aliàs procederet ɔtra eum tamq̃ ɔtra cõtumacem denunciationibus ad domũ, vel ad ecclesiam absentis factis, vt hic. & j. eo. venerabilis. & j. tit. proxi. c. vlti. & ff. ex quibus. cau. ma. item ait. §. hæc aũt. & amici sunt requirendi, vt ff. eod. scilicet ex quib. cau. ma. l. ergo. & ff. de dam. infect. l. 4. §. p̃tor. 16. q. 3. c. placuit §. si autem præsidem. & ff. de lib. agno. l. 1. 1. resp. & ff. quib. ex cau. in pos. ea. l. hæc autẽ. Præterea dr̃ hic: recepti testibus alterius partis ad sententiam p̃cedatis. & nõ ɔtradicit expresse. j. tit. p̃x. c. fi. vbi dr̃ q̃ si citat' p̃curatorem non dimisit, denũciatione ad domũ facta, causa custodiæ in possessionem mittat actor, vel excõmunicetur, si missio fieri non potest, & hic dicit q̃ testes, &c. & s. vt lit. non contest. qm̃. §. in alijs, &c. tuæ. qualiter ergo intelligit hæc decre. Dicas q̃ hęc nõ ɔtradicit illis, qa in alio casu loquit, ɔtraria locũ habẽt qñ reus est ɔtumaciter absens [2], nec dimisit procuratorem: tunc lit. non cõtest. mittit actor in possessionem causa custodiæ. hæc decr. loquitur quando actor est absens, & reus præsens, tũc enim contra actorem absentem recipiuntur testes lite non contest. & sententia potest ferri, vt dicit in fi. & sic loquitur etiam Auth. C. qũo & qñ iudex. Auth. qui semel. & in Auth. de liti. §. oẽm. colla. 8. & R. filius Agathæ cõtra quem procedit, erat actor, & F. reus, vt patet j. qui fi. sint legi. causam quæ. & ille R. impetrauit litteras illis quibus agebat ɔtra F. sup hereditate aui sui. & F. impetrauit litteras istas & illas. s. de off. deleg. causam quæ 2. & ille F. impetrauit remotionẽ vnius iudicis, & fecit addi illud qđ hic dicit, s. in verbo cęterũ. Quidã dixerunt q̃ lis fuit hic cõtest. sed nõ est verum. de hoc dicetur plenius. j. c. prox. Ratio est quare in absentia actoris recipiuntur testes lite non contest. & non in absentia rei contumaciter absentis, qa maior est contumacia actoris q̃ rei: et si actor non venit, qui alium ad iudicium prouocauit, præsumit potius cõtra ipsum quam contra reum absentem: vnde rei fugientes appellant, vt in l. properandum. §. & si quidem. & in gl. fugiente. C. de iudic. & actor dẽt vti intentione ad implendam suam causam. reus debet extenuare causam 4. q. 4. c. 1. & in Authen. de litig. §. omnem. coll. 8. vbi redditur hæc ratio. Et ideo potius parcitur reo, qa fecit id, à quo denominatur. Actor vero contrarium eius quod debet, & eo absente possunt recipi testes, & sententia ferri, & qa fauor considerat ex parte rei: quia rei fauorabiliores sunt q̃ actores, & ideo

1 Concor. ff. ea quæ. & l. ab eod. ff. qũo & qñ iud. & l. 1. §. item. ff. quæ sent. si. app. rescind.

† De citatione, quantũ ad hoc c. attinet vide plene p Socinũ regula 71. incipiente: citandus p̃sonaliter. cũ aliquot sequẽtibus.

2 Idem Vin. & Host. & hoc tenet Io. 11. q. 3. quicunq;. licet alibi dixerit. s. 3. q. 9. in summa. istã dec. esse correctã p decr. qm̃ frequenter. Io. And.

ideo iura voluerũt eis potius subuenire, q̃ actoribus, cum prima facie sit præsumptio ꝑ eis j. de proba. ex litteris.& ne sit in potestate actoris cũ uoluerit reũ 1 uexare,& ideo necesse habet litem vsq; ad finem perducere, si reus uoluerit, vt in Auth. præmissa, qui semel.

Vide tex. in l. consentaneũ. C. q̃uo & q̃n iud. & ibi Bar.

†Vigimitiñ. Ingeruntiñ. † Abbatib.

a ¶ Formam.] j. qui fi. sint. le. causam q. 1 Bern.

Prout nobis.] Cõmunis diuisio. Secunda ibi, Ideoq; Ab. Sicu.

CASVS. Quidam vocatus fuit ad iudicium, dato sibi libello: contumaciter recessit à præsentia iudicum: Tandem rediens recepto libello, iurauit q coram eis iuri pareret: die sibi præfixa præsentauit se coram iudicibus, & dum crederetur respondere libello, prætextu aduocati, quẽ non habebat rñdere solita malitia recusauit: tandem cũ actor instaret ut responderet, interrogatus fuit quot annis decimas, de quibus contentio erat, percepisset? respondit, xl. appellans. & contumaciter iuramento contempto recessit. dubitauerunt iudices vtrum p talem interrogationem & rñsionem, ɔtestatio litis facta esset, & qualiter esset procedẽdum s̃ ipsum. Consultus rñdet, quatenus ad cõuincendam malitiã eius, semel vocent eum ad præsentiam suam, & si venerit, procedant in cã, q si venire noluerit, cum lis sit contestata, si liquet de causa vel liquere possit, diffinitiuam ferãt sñiam. Si vero non liquet, nec liquere possit, possessionem adiudicent actori seruata quęstione proprietatis absenti. Not. dilationem dandam ad conuincendam malitiam. Item lite contesta. reo absente potest ferri sententia.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cõp.

†al. ita: q cõ tumaciter a pñsentia vestra recessit.

1 Quẽ forte tunc dimittit, qa videt eum habere detentiones suas paratas. & expectat quod pereant. & hoc colligit. s̃. vt li. non ɔt. q̃n in prin. hinc est, qđ q̃nq; pfigit actori tps ad agendum ex cã. C. de inge. ma. l. diffamari j. de red. spo. frequẽ. lib. 6. Io. And.

ptis testibus alterius partis, iuxta dictã formã, a ad proferendam sententiam procedatis. †

¶ Vrbanus tertius de Nouo loco & de Viger. † Prioribus. †

¶ *Si reus post litem contestatam est contumax, si aliàs liquet de cã fertur diffinitiua sentẽtia: si nõ liquet, actor in verã possessionem inducitur.*

CAP. IIII.

Prout † nobis: infra. ¶ Reum, quia † contumaciter b pręsentia vestra recesserat, iuratoriam coegistis exponere cautionem, c quod coram uobis iuri pareret; Cumque die pfixa vestro se conspectui præsentasset, prætextu ad uocati d quẽ nõ habebat, respondere solita malitia recusauit. Tandem actore instante e respondit, quod quadriginta annis decimas đ q̃bus erat cõtẽtio, percepisset: varijsq; postmodũ excusationib. vtẽs, in uocẽ appellationis ꝓrupit, cõtumaciter iuramento contempto, recessit. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus ad conuincendã f † eius malitiã, semel eũ ad vestrã pręsentiã conuocetis, & si uenerit, finẽ imponatis negotio cõpetentẽ. g q si venire cõtẽpserit, causã, (ut pote lite q̃ ingerit cõtestata) diffinitiua sentẽtia terminetis, h vel p̃sẽti saltẽ adiudicetis possessionẽ, seruata dũtaxat q̃stione ꝓprietatis absenti.

† al. cõuincendum.

2 Cõcor. gl. in §. itaque. in pœmio ffotum.

3 Vt q semp liqueat, qa aut actor fũdat intẽtionẽ: & cõdẽnat reus, aut nõ, & absoluit. C. de rei vẽ. l. fin. de cã pot. cũ eccle sia. di Inno. Panc decret. locum hẽre q̃n reus contumax est, lite cont. p eius forte confessionẽ, vel aliter si præsens esset probaret actor intentionem suã: & iõ datur actori vera possessio: obiectio autẽ esset uera actore contumace, lite ɔtestata & vtroque casu est fauor p̃sentis; & odiũ cotumacis; Io. And.

b ¶ Contumaciter.] Contumax est q cum dẽt parere, nõ paret. ff. de re iud. ɔtumacia: aliàs latitare non vr̃, q si præsens esset non compelleret rñdere, ff. de iud. non vr̃. & ff. đ peculio. eo. tpe. in prin. & ff. si qs in ius voc, non ie. l. 2. alios modos contumaciæ habes s̃. ut li. nõ contest. quoniam. §. 1. & alios modos notaui. j. eo. ex litteris.

[Glo. seq. rec. p q. qualis cautio, &c. & an iuratoria vel pœnalis, &c.]

c ¶ Cautionem.] no. q sola promissio sufficit ꝑ cautione ita, vbi non fuit excommunicatus, vel data possessio. ff. de iud l. 2. § sed si dubitetur. & non obstante iuratoria cautione ex iusta causa poterit appellare. ff. qui satisda. cog. l. vlt. & de ap. ad hæc. nec etiam pœna committeretur si esset apposita ff. rẽ. ra. ha. l. 3. §. falsus. & ff. iud. solui. cum apud. sed hic nõ appellauit ex iusta causa, & ideo dicit iuramento contempto: vnde incidit in periurium.

d ¶ Aduocati.] q̃n induciæ dandæ sint prætextu aduocati, dictum est s̃. ut lite non con. c. 1.

[Glo. seq. tractat an per responsionem ad interrogationem, &c. arg. sine libello, &c.]

e ¶ instante.] perinde est ac si a iudice interrogaret. ff. đ inter. act. si sine. §. 1. & per talem interrogationẽ, & responsionem fuit litis contest. facta, ut dicitur in fin. nec distinguitur per quem fiat interrogatio. supra de lit. contes. ta. capitu. vnico. in glo. & intelligo libellum super decimis illis porrectum, i quo decimæ petebantur. & hoc satis colligit ex ipsa littera, vbi dicit decimas de quibus contentio erat] licet quidam dixerint, qđ libellus nõ fuerit hic porrectus: & per hoc uolunt ꝓbare q sine libello possit iudicium exerceri. Vel potest intelligi, instante actore, id est, ad instantiam actoris iudex iusum interrogauit, & reus respondit, quod quadraginta annis possedit; sed veritas fuit, quod actor interrogauit, ut patet in antiqua. & satis põt valere talis contestatio, sicut valet rñsio ad interrogationes aduersarii factæ, ff. de interrogato. actio. si sine.

f ¶ Ad conuincendam.] nota dilationem dari ad conuincẽdã malitiam. sum. in Auth. vt cum de. appel. cog. §. sedhoc coll. 8. & C. de ind. Auth. iubemus. & j. eo. cum olim immo ẽt iudex ei facere gratiam põt post peremptorium edictum, ut iterum citet i, sum. de offi. deleg. consuluit.

g ¶ Vtpote.] expressiuum veritatis est, sicut illud, Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti, &c. 2. & patet ex eo quod potest ferri sententia, vt infra sequitur.

[Gloss. seq. distinguit, aut agitur reali aut personali, & aut reus est contumax, aut actor: & si reus, aut lis est contestata, aut quasi contestata, aut nullo modo contestata. & primo casu, aut liquet de causa aut non.]

h ¶ Terminetis.] si liquet đ cã. vel liquere p̃t, qa p̃nt recipi testes, vel si nõ liquet, vel liquere nõ põt: iudicabit tm̃ ei possessio. Ideo nota, cum aliquis conuenit actione reali, & fuerit absens p ɔtumaciam. ita distingue: aut lis est ɔtestata: aut nullo modo ɔtestata, Si lis est contestata vt hic, aut liquet de cã vel põt liquere, aut non Si liquet de cã, uel pot liquere, qa recepti sunt testes, & instr̃a producta, & confessiones factæ vl̃ possunt recepi, tunc procedat ad sñiam diffinitiuã ꝫm merita causæ, absoluendo vel cõdemnando ꝫm tenorem illius l. C. de iudi. properandum. §. sin autem. & hic, & 3. q. 9. decernimus Si autem non liquet. 3 nec liquere possunt, quia actor nullos testes inducit vel instrumenta, per quæ possit probare de iure suo, tunc adiudicanda est possessio tantum actori, salua quæstione proprietatis absenti, vt hic dicitur. & C. quomodo & quando iud. contentaneum. & erit statim verus possessor. Si uero lis est quasi conte. saltem ad interrumpendam præscriptionem puta cum quis cõuenitur qui possidet nomine alieno, domino in iudicio

nomina-

nominato, & facta denunciatione, & ipso legitime citato, non venerit: tunc adiudicat possessio ipsi actori, solum quæstione proprietatis absenti. ff. vt lit. non contest. q. n. frequenter. §. q. si in g rebus & C. vbi in rem act. l. 2. & ita idem est q. n lis est contest. & non liquet de causa: sicut q. n est quasi contestata. Si uero nullo modo lis est contest reo cōtumaciter absente: tūc mittendus est actor in possessionem rei petitæ, cū custodiæ ff. ut li. nō cont. quoniam. §. in alijs, & C. de præscri. xxx. vel xl. ann. si quid emptionis. §. sed & si quis. & ff. ti. px. c. vl. & tunc reus vsq; ad annum poterit recuperare possessionem restitutis expēsis, & præstita cautione in iudicio sisti: anno elapso non auditur, nisi super proprietate, ut in prædictis concordantijs, quū frequenter. §. in alijs. & l. si quis emptionis. Et hæc vera sunt reo absente, & actore psente. Si uero actor fuerit absens contumaciter reo præsente, & petēte ut in causa procedat, tunc si lis sit contestata, locum habet quod dr. C. de iud properandum. §. & si quidam Si uero lis non sit cont. locum habet. C. quo & qū in. Auth. qui semel & ff. eo. c. prox. quia in casu isto possunt recepi testes lite non contest. si reus petierit: secundum q dicit præ dicta Auth. qui semel. & eod. cap. proxi. Et hæc vera sunt in actione reali. In personali vero actione reo absente locum hēt quod dr. ff. vt lit. no cont. quoniam. §. vlt. & C. de bo auct iu. pos. Auth. & qui iurat. tunc enim mittitur actor in possessionem bonorum ipsius rei pro modo debiti declarati in libello, vt ibi dicitur. Si vero est talis causa q actor non possit mitti in possessionem, debet reus excommunicari ff. vt li non cōte. tuæ. Et siue sit actio personalis siue realis, iudex illam pœnam potest imponere, quę magis timeatur, ad alteram postea processurus, ut in decre. quoniam in fi. quia hoc solum bene agitur. & cætera. 23. q. 5. prodest. in fi.

[margin: † Cap. 1. eo. ti. l 3. cōpil.]

¶ Innocentius tertius.

¶ Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinent, sed accipit inducias si defecerit in probādo condemnatur incontinenti, diffinitiua non expectata in expensis, ac soluere cogitur, quod si non potest punietur in corpus secundum arbitrium iudicis. hoc dicit nota iste textus secundum lecturam, quæ placet Panor.

CAP. V.

FInem [a] † litibus cupientes imponi, ne partes vltra modum grauentur laboribus & expensis, † præsertim cum de beneficijs ecclesiasticis litigat, q̄ sine dispendio [b] vacare non possunt [c] præsenti decreto statuim⁹, ut post quam intentionem suā alteta pars fundauerit, [d] si reliqua forte voluerit legitimā exceptionem opponere, q̄ nolit † aut nequeat incontinenti pbare, Quia frequenter ad ipediēdū, vel differēdum pcessum, exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponuntur: ad soluendas alteri parti moderatas expensas, [e f] tunc in iudicio faciēdas,

[margin: † Vide l. 4. & ibi Bar. §. hoc aūt iudicic. ff. de dā. infec. & in l. ad perēptoriū. ff. de iudi.]

[margin: † Vide l. qui se patris. C. vnde lib. & l. filumater. § j. ff. ad Tertul.]

alias duas causas constitutionis spāles, quarum vnam interserit in ipsa constitutione: ibi, Quia frequenter. Abbas.

CASVS. Quidam malitiose fundata intētione actoris, ut negotium differretur, opponebant exceptiones peremptorias, Papa volens obulare malitijs istorum. præsertim cū de beneficijs ecclesiasticis litigat, statuit, ut postquam aliquis intētionem suam probauerit, si altera pars legitimam exceptionem opponat, quam nolit aut non possit incontinenti probare, si defecerit in probando, condemnet alteri parti in expensis propterhoc factis ab eo tempore quo recepit inducias ad exceptionem probādam. & si soluendo non fuerit, alias ad arbitrium iudicis puniatur, vt hoc timore perterritus, in grauamen alterius talsas exceptiones opponere non sumat. Nota q qui deficit in exceptione peremptoria probanda, fundata intentione actoris, debet in expensis condemnari. Item ad arbitrium iudicis puniri debet, qui expensas soluere non potest. Item exceptio peremptoria potest opponi publicatis attestationibus.

a ¶ Finem litibus.] sim ff. eo. c. uenerabilis, C. de agri. & censi. l. litib. lib. 11. & C. de iud proper. nā in prin. & ff. de re. iu. c. 2.

b ¶ Sine dispendio.] ff. d ele cum inter vniuersas. §. q a vero & ff. ut lit. non cont. quoniam. §. 1.

c ¶ Diu vacare non possunt.] ff. de conce præb. nulla. §. cum vero. & ff. de elec. ne pro defectu. & 50. distin. postquam.

d ¶ Fundauerit.] vel p testes, vel instra, vel p ɔfessionē, vel p euidentiam facti. ut ff. d rest. spo. cū ad sedē. in fi & C. de exce. si quidem vel ēt psumptiue. C. de probatione ut ipso communi iure. 16. q. 1. omnes basilicę. & 18. q. 2. monasteria.

e ¶ Exceptionē.] hic pater q exceptio perēptoria pōt obijci publicatis attestationib. ex eo q dicit, fundata intentione alterius partis. sic ff. de test. c. de testib. vbi de hoc ff. de cog spiritual. c. ult. 1

ʃ Gl. seq. diuiditur in sex partes (licet Pano. diuidat in octo.) Primo tractat de expēsis factis i dilatorijs: & hæc facit triaq. rit. ponit opi. & soluit distinguēdo: Secundo tractat de expēsis ɔtumaciæ ibi, Sed expēsæ dicēs duo, q ēt iuste litigans illas soluit, & q statim soluit Tertio ibi, Itē tractat d expēsis principalis causæ, & pmittit regulam q̄ postea determinat distinguēdo, an sit iuratum vel a 5. nonit opi. q̄ non distinguit. qdam gl. facet verā in criminali. Quarto ibi Sed in cā tractat de factis i cā appellationis. Quinto ibi: Et no: tractat quæ expensæ sint restituendæ. Sexto ibi Not. quod expensæ. tractat de petitione & condemnatio a ne ipsarum.

f ¶ Expensis.] sed nunquid habet locum quod hic dicitur in expensis, a in exceptionib. dilatorijs quæ proponuntur ante litem contest. ut deficiens in probatione puniatur in expensis sicut post litem contest. 2

[margin: 1 Cōcor. gl. i l. 2. C. ser. fetcin. non pos. & l. per hanc. C. de tēp. appella. 2 De materia huius glossæ vide p Socinū in regula 181. & seq. & Petrū Duenam im rła 2;4. & seq vtiuq; iverbo, expēte. vbi plenius.]

Finem litibus.] Qui fundata intentionē actoris peremptoriam obijcit, & acceptis inducijs deficit in probando, punitur in expensis, quia dolosus præsumitur. h. d. secundum Io. And. Postea tamen latius. summari secundum eum sic: Qui fundata intentione actoris exceptionem obiicit, &c. vt sic includatur quasi peremptoria exceptio, & dilatoria, eo casu quo probatur, uel proponitur post litem contest vt patet ff. d off. dele. c. insinuante. hoc tñ indistincte Panormitano non placet, vt hæc decre. per omnia habeat locum in quasi peremptoria vel dilatoria Et primum summarium Io. And est nimis generale in ñ. Item non facit mentionem de aliqeo requisito per tex. ad hoc vt fiat hæc condemnatio. s. quando incontinenti non uult, vel non potest probare. Vnde scias q casus huius c. est singularis & nonus, p hoc facit verbum, statuimus, in tex. positum, quod ius nouum inducit iuxta no. in c. decernimus. s. de iud. Diuiditur. Nam primo præmittit constitutionis duas causas generales. Secundo constitutionem submittit: ibi, Præsenti. adiciendo

Quidam dicunt ꝙ sic.arg. ṡ.de rescri.cæterum.& ṡ.e. ex litteris.Ego credo ꝙ hic distinguēdum est, ꝙ si calumniose proponat aliquis exceptionē dilatoriā ante lit.contest. & de hoc constat euidenter, tunc debet condemnari.arg ṡ.de rescri.cæterum.& c.vl. & ṡ.eo. ex litteris,q̃a ibi euidēter apparet de malitia ipsius,alias non credo excipientē cōdemnandum in expensis ante lit.cont. nisi constet de malitia ipsius [& pcipue si super hoc iuratum esset de calumnia.] arg. huius litteræ a ꝯtrario sēsu,ex eo q̃d dicit, postq̃ altera pars intentionē suā fundauerit, ergo ante lit.contest.non vr̃ condemnanda pars excipiens , cum hoc habeat a iure ꝙ possit proponere exceptionem.ȷ̃.de excep.pastoralis, & præcipue vbi habet verisimilem causam excipiendi:Sed expensæ q̄ p̃stantur ꝑ cōtumaciam partis alterius,illæ indistincte p̃stantur, qualemcunq; causam litigandi habuerit ille cui p̃statur.ȷ̃.eo.cum dilecti.in fin.& ȷ̃. de sequestra. ad hoc.in fi.ṡ.vt lit.non cont.qm̄ §.in alijs.C.de iu. sancimus.& C.q̃uo,& q̄ñ iud.Auth.qui semel. & ff đ iud.eum quem temere.& in concilio Lugdunensi. ȷ̃. e.tit.actor.q̃ est Inno.iiij.[lib.6.] & tales expensę statim sint præstandę anteq̃ audiatur.sup.vt lit. non contest.qm̄.§.i alijs.& C.de iud.sancimus.Itē illud regulare cōsueuit esse,vt in fi.litis victus victori in expensis litis condemnetur.ȷ̃.de pę.calūnia.& ṡ.de maio. & obe.c.vlt.& in Auth.de iud.§.oportet.coll.6.&C. de epi.& cle.Auth.generaliter.§.& si.sed in casu isto differētia est a ꝓximo casu: vnde hic distinguitur sicut in priori,vtrum habuerit probabilem causam litigandi vel non, & vtrum sit iuratum de calumnia, vel non:si est iuratum de calumnia,puta quia talis causa est vbi iuratur:tunc non debet condemnari in expensis:quia no est verisimile, ꝙ aliquis sit immemor suæ salutis,vt 1.q.7.sancimus.versi.& licet.quia iuramentum de calum.ad oia q̄ emergunt & incidunt in causa post litem cōtestatam extenditur. C.de iureiur.ꝑ calum.dand.Auth.hoc sacramentum, & tunc non debet condemnari, etiam si deficiat 1 exceptione opposita: & ita non debet condemnari victus victori in expensis,cum probabilem causam habere præsumatur litigandi.arg ȷ̃.de senten.exc.sacro.§.cumque aduersus. & ff.de leg.2.qui solidum.§.etiam.alioquin metu expensarum dimitteret quis ius suum i defensum ff.de pet.hære.illud.& hoc intelligo, nisi constet de calumnia seu malitia:quia tunc condemnabitur in expēsis: quia prima præsumptio tollitur per sequentem.Si vero non est iuratum de calum.puta quia causa est spiritualis:tunc debet condemnari in expēsis, qui deficit in probatione exceptionis propositæ,fundata intētione actoris, 2 vt hic dicit,quia eo ipso ꝙ no ꝓbat,ꝓsumitur malitiose excepisse.in quo casu potest intelligi hæc decre.& hic posset requiri iuramentum ꝙ malitiose non opponat exceptionem arg ṡ.de ele. cū dilectus.§.nos vero.in gl.iuramēto.& ṡ.de resti. spol.litteras.§.præterea.cum iam sit probata intentio,& præsumptio ꝑ ipsa ꝯtra excipientem,& sic intelligo ēt đ expēsis totius causæ.Alij dicūt ꝙ nulla distinctio est facienda,& eo ipso ꝙ succumbit,malam causam præsumitur habuisse.arg.C.de epi.& cler. Auth.gn̄aliter, ex eo ꝙ ibi dicitur,& si victus fuerit,præsumitur iniuste mouisse litē.Dn̄s Pla. & dn̄s Ia.dicebāt, ꝙ eo ipso

cum accepti s[a] inducijs,si forsitan in probatione defecerit , condemnetur.

¶ Et si soluendo[b] non fuerit,alias † secundum arbitrium discreti iudicis, puniatur,vt hoc saltem timore perterritus , non facile q̃s in grauamē alteri⁹ falsas exceptiones opponat.

¶ Idem Prenestin.episcopo Apost.sedis legato , & decano Brinen.

† aliter.

¶ Quod intellige de ductis his , quas soluit ꝑ cōtumaciā vel q̃a ñ probauit exceptionem , vt hic , illas .n. soluit ex culpa sua:vnde sibi imputet, de regu. iu.damnum lib.6.Io.An.

2 Concor.l. t.cum gl. C. de euic. & l. properandū. §.finautem. C.de iud.

ꝙ succumbit victus, præsumitur iniuste mouisse lit & Beneguius exponūt alij illud verbum, victus, scilicet ab aduersario, vt C.de epis.& cler.omnes.in fi. sed in criminali causa eo ipso ꝙ succumbit, præsumitur calumniari.2.q.4.qui nō probat.C.de aduo.diuer. iudi. l.1.sic dicebant p̃di cti dn̄i Pla. & Ia.idē eē in ciuilibus : Sed in causa appellationis nulla distinctio est facienda , an iustam habuerit causam appellandi , an non, siue appelletur ante s̄niam, siue a s̄nia ȷ̃.de appe.sæpe. c. rephensibilis, & c. significauerunt, & c. vt debitus.& c. Nicolao.& ȷ̃.de eo q̃ mit. in pos. causa rei seruandæ, cum venissent.& 2.q.6. omnimodo. & C. de app. eos.§. ne temere. &

¶ Citatus ad totam causam certo termino ad comparendum assignato,tenetur cōparere in termino,& dato impedimento in termino, debet cōparere quam citius potest post terminum; alias condemnabitur in expensis a tempore citationis emissæ.

CAP. VI.

Cum† dilecti filij nuncij Leodicen.† electi

C.quorum app.non reci.ab executore. Et no.ꝙ tantū necessariæ expensæ, & moderatæ restituendæ sunt & vtiles.ȷ̃.eo.c.prox.& ȷ̃.ti.prox.cum venissent.in fi.& ȷ̃.de sequestra.ca.1.in fi. & quæ ꝑ hoc factæ sunt, vt dr̄ hic,& c.ꝓx.in aduocatis,3 & in alijs. C.de iud sancimus.& si quas fecit casu vel facto, illas nō peteret. ff.mand.inter causas.§.nō omnia. et erūt mediocres, nō delicatæ ff.de dam.infec.inter quos.§.vlt.et l.seq. arg.ff.de pig.ac.si ternos.in fi.nec obstat quod minores facere potuissent.ff mand. si quis alicui.§.impendia.Not.ꝙ expensæ,quæ factæ sunt post lit.cont. peti debent officio iudicis,sed quæ fiunt ante lit.conte. petuntur iure actionis : & nominatim debent peti in libello.ff.de ædi.edict.ędiles.§.item sciēdum.& l.itē si serui.§.1.& nisi tempore s̄niæ iudex condemnet ad illas expensas,q̄ veniut iudicis officio, postea peti nō possunt. C.de fru.& li.expen.terminato. nisi in causa app.C.q̄ñ prouo.non est necesse. l.vlt.iudex aūt prius taxabit expensas:postea iurabit, prout traditur 3.q.3. §.quod fieri non debet.& in Authē.de iu. §.oportet. coll.6.& ṡ.quod metus causa c vlt.4.inf.de iniur. & damno da.c.olim.& sup. de procu constitutis.

a ¶ Cum acceptis inducijs.] id est, postquā inducias receperit ad probandam exceptionem. Et istud, cum, determinat illud,tunc.

[Glo.seq.ponit duo regularia.]

b ¶ Et si soluendo.]hoc semper regulare est,vt q non est soluēdo,alio modo puniatur. 14.q.6.si res. & ff đ pœn.l.j.ad h.& ff.de iurisd.om.iud.si quis id.§.in ser uos.& ff.de in ius vocan.l.vlt.& C de sepu.vio.l.vlt. in fin.& ȷ̃.de maledi.c.vlt.& C.de ser.fug. quicunq;. hoc generale est , ꝙ iudicis arbitrium locum habeat vbi certa pœna statuta non est.sup.de offic de causis. & ȷ̃ de accu.super h.s.§.pen.ff.de iure delib.l.1 §.ait prætor.& omnia quæ iure scripto taxata non sunt,iudicis arbitrio relinquuntur,vt æquitate pensata procedat.sup.de transac.c.vlt.in fi.Bern.

ADDITIO. Et de casibus reseruatis iudicis arbitrio.5 uide in Specu.de offi.iudic.§ penul.l.ad finem.

Cum dilecti.] Contumax condemnatur in expēsis factis a tpe citationis emisse.h.d. Diuidit. Nā in prima ponit formam processus. In secūda interloquitur:ibi.Quapropter.prima facit q̃nq;. Nā primo ponit comparationem nūciorum electi, & aduersariorū ipsius,& decisam causæ commissionem Secundo:ibi quāuis,ipsius electi cōtumacia. Tertio:ibi,Volentes. ipsius electi citationē. Quarto:ibi. Expectantibus,ipsius absentiam & excusationem.Quinto:ibi,Sed contra,ipsius excusationis impugnantiam.Abb.Sicul.

† Cap.2.eo. tit. in 3.cpi

† Leodien.

3 Etiā si habuit illos gratis , sub spē remunerationis. secus si dono pure s̄m G. in Spe.de expens. §. fin. ver ibi,quid si victor. Io. And.

4 Vide quod ibi dixi post Innoc.in gl. antepen.circa reuocandam taxationem si erratū esset in c. 10.And.

5 Sed đ hac materia vide plenissime p Iacobum. Menochium in libris de arbitrarijs iudicum.

CASVS. Quidam electus fuit in epm Leodicen. archidiaconus & qdā alii canonici eiusdem ecclesiæ opponebant se huic electo, pp qd nunci ipsius electi & archidiaconus pro se & aliis opponentibus accesserunt ad Papam. Arch. & H. canonicus pro se & aliis opponebat quædam crimine contra electum, per quæ intendebant eum repellere tanq indignum: super his mandauit Papa inquit; tandem quia pars archidiaconi quædam grauamina inferebat electo, appellauit ad sedem Apost. sed appellationem suam non fuit prosecuta per idoneos procuratores, altera parte causam prosequente. pp qd orta fuit suspicio contra ipsū electū: vnde Papa mandauit eidem, vt ad certum terminū per se vel sufficientem procuratorem ad præsentiam suā accedere sup prædictis rñsurus, quē terminū peremptorium assignauit, alioquin quātū de iure posset, pcederet contra ipsū. Aduersarij ipsius expectauerunt ipsū in curia vsq; ad terminū ipsū & ultra, sed ipse quēdam simplicem nuncium tantum cum suis litteris excusatoriis distinauit: dicebat enim q tarde nūciū receperat, unde non poterat, tum pp breuitatem termini, tum pp uiarū discrimina se ad præsentiā Papæ præsentare. Sed contra ista sic rñdebat, q sicut miserat excusatorem, ita dirigere poterat rñsalem, cū ei non fuisset iniunctum, ut ad causam in propria psona ueniret, præterea cum mandatur alicui ut ad certum terminum se iudici repræsentet, duo intelligunt mandari, ut ad iudicem ueniat, & ad diem sibi statutum recedat: vnde si non potest uenire ad diem statutum nihilominus post terminum uenire tenetur ad iudicem: sicut cum mandatur alicui vt ad certam diē rem certam persoluat, non iō erit liberatus a debito, si non soluat die data immo post terminum ad soluendum debet compelli elapso iam die; unde dñs Papa, quia dictus electus nec uenerat, nec sufficientē nūciū miserat ad diem statutū, nec post diutius expectatus, q accusauerat morā suā, & calores aestiuos, & insidias formidabat, reputauit illum contumacē, vñ cū dēnauit illū ad expensas alteri parti, quas fecerat ab eo tpe quo ipsum expectare incæpit. No. q cum aliqs citatur ut ad causam ueniat, vel mittat procuratorē, non sufficit mittere excusatorem, sed oportet mittere responsalem item contumax in expensis condemnatur a tempore contumaciæ. Itē cum crimen in modū exceptionis obiicitur, potest procurator interuenire,

[Glo seq. nu. tria specialia in consortibus, quorum alterum determinat.]

a ¶ Cōcanonicorū suorum.] not. q in causa communi eiusdem litis vnus admittit pro alio post litem cōtest. volens agere pro ipso [licet constet eū non habere mādatum] pstita cautione de rato. C. de consor eiusdem litis l. 2. argu. §. de constitu. cum M. vbi de hoc. It ē al ud speciale, q post litem contest. cauetur de rato, vt in l. pdicta. Contra illud ff. de pcura Pomponius. §. ratihabitio. Item aliud speciale est hic, q in causa criminali 1 admittitur vnus pse & p aliis. 2. q. 6. statuit. uer si duo & 3. q. 6. hoc qp pe. Sed non credo; q in tali casu audiretur vnus p alio sine mādato: qa talis causa non proprie dr̄ cōis, imo unus solus posset agere i solidum, excipiendo contra electū, & tū facit vnus quantū plures. & isti habebant mandatum ab aliis, vt hic dicit. Bernar.

b ¶ Quædam crimina.] scilicet dilapidationem, excōicationem, & piurium, & qd administrauerat cōfirmatione nō habita. item q erat in minoribus ordinibus constitutus, hæc oia obijciebantur in modū exceptionis, ut patet in integ de hoc ȷ. de accusationibus. super his.

c ¶ A grauamine.] quod inferebat ei altera pars extra iudicium, ut uidetur, vel etiam in iudicio, quia plures commissiones emanarunt super hoc negotio.

d ¶ Prosecutus.] si statuisset terminum suæ appellationis, debuit condemnari ad omnes expensas, quas aduersarii fecerunt, postquam fuerunt ad curiam, qa non misit sufficientem procuratorem ad curiam. ȷ. de pp. Nicolao, & c. reprehensibilis. & c. sæpe. & etiam, si terminum non statuisset, ut in d. c. reprehensibilis & c. sæpe. & hoc uerum est, quando in iudicio appellatur.

e ¶ Sufficientem.] legitime constitutum ad agendū, & respondendum. ȷ. de procu. c. 1. & c. accedens. & 23. q. 5. de liguribus & ff. de procu. mutus. § pæna.

f ¶ Quantum de iure.] in perempt orio iudex debet si comminari. ȷ. de in integ. rest. tum ex litteris. & ff. de iudic. in peremptorio.

g ¶ Nuncium.] nota per nuncium 2 fieri citationem.

h ¶ Potuerat.] sic ȷ. de ele. bonæ. 1. §. ad ipsum. & ȷ. de app. constitutus.

[Glossa sequens allegat concor. & signat contrarium.]

pro eo ad sedem Apostolicam accessissent Archidiaconus & H. canonicus Leodicen. ecclesię nomine suo & quorundā concanonicorū a † suorū (quorum litteras exhibuere de rato) contra eundem electum quędam crimina b, proponebant, per quæ nitebantur eum ab electione repellere vt indignum: & infra. ¶ Quamuis autem ex eo quod idem electus a grauamine c aduersæ partis appellauerit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores † cum posset (illis prosequentibus) prosecutus, d non leuis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamen iuris ordinem obseruare, ipsi mādamus, quatenus usque ad Dominicam qua cantatur: Ego sum pastor bonus: per se vel per procuratorem sufficientem, e ad præsentiam nostram accederet, super prædictis omnibus responsurus: alioquin cū assignaremus ei pro peremptorio terminum supradictum; sciret qđ (quātum f de iure possemus) pcedere mus ex tūc i negotio memorato. † ¶ Expectantibus igitur aduersarijs; ipsum † diu vltra terminum duximus expectandum; sed ipse direxit simplicem solummodo nuncium, g excusationis litteras asserentem: scribebat enim quod nuncium (cui cum a nobis recederet, iniunximus uiua uoce, ut citaret eum dē) sero receperat, vñ ñ poterat tū pp termini breuitatem, tū propter uiarū discrimina, nostro se conspectui præsentare. Sed contra hoc faciebat, quod sicut excusatorem direxerat, † dirigere potuerat h responsalem; cū ei non fuisset iniunctum, vt ad causam in propria persona duntaxat ueniret, sed uel ipse accederet, uel procuratorem idoneum destinaret.

¶ Pręterea cum mandatur alicui, ut ad certum termi

† al. canonicorum.

† Vide l. si quis stipulatus. in fi. cū no. ff. de uerbo. sign.

† Vide text. i l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. & ibi Bar.

† al. ita: ipsum diu et vltra terminum, &c.

1 Hoc intelligunt qdā, ut Gosf. cum agitur ciuiliter, ut hic agebatur. Io. And.

† al. ita: sic dirigere potuerat nunciū rñsalē.

2 Etiā proprium citari sed in Abbatem. sed hoc non colligitur hic. Io. And.

a ¶ Sub

a ¶ Sub hac.] hoc fuit sumptū de lege. ff de arbi. Celsus §. sed ipse. & e.t sim. s̃. de resti. spol. c. vlt. §. porro. & 8 dist. quo iure. & ĩ. de offi. deleg. cum super. argum. contra. infra de spons. sicut & ff. de condi. & demon. hæc scriptura. & ff. de le. 3. ea tamen adiectio. & instit. de verb. oblig. §. omnis stipulatio. & ff. de cond. instit. si quis ita institutus.

[Gl. seq. no. ꝙ impeditus tenetur procuratorem mittere. alleg. 6. concor. alle. in contrarium 7. iura inter quæ interserit rationē ponit opi. Vinc. & demum soluit distinguēdo inter actorem & reum & in reo causam arduam, inpedimentū temporale & perpetuum.]

b ¶ Responsalē.] ex hoc vř ꝙ licet aliqs iusto impedimento sit detentus, vt venire nō possit, ꝙ teneatur mittere procuratorem 5. q. 3. si ægrotans. vbi de hoc 18. dist. eps. & c. placuit. & 65. dist. si quis in metropolitana. vers. & si forte. sim. ĩ. de app. constitutus. & s̃. de elect. bonæ 1. §. ad ipsum. In cōtrarium vř, ꝙ non teneatur mittere pcuratorē, dūmodo mittat excusatorem. s̃. de procu. querelam, vbi de hoc, quia renocatur sententia si probetur iusta absentia. vt ibi, & ĩ. de re iud. cum Bertoldus. & ff. de dam. infect. si finita. §. si forte. & 7. q. 1. præsentium. Nam ægritudo prorogat diem: & si tunc iudicauerit, iudicatum non vř ff. de re iu. quæ sitū. & si ex causa probabili absens est, non procedi tur contra eum diffinitiue. s̃. de offi. dele. consultationis. Item secundum hoc non esset melioris conditionibus qui abest ex iusta causa, quam q ex iniusta. si enim non vult interesse, vel non potest sufficit ei si mittat procuratorē, ff. de procura. l. 1. & delegatus nō potest cōpellere partes vt personaliter qs ad causam veniat, nisi in casibus in decre. Innoc. 4. de iud. ca. iuris esse. & generaliter ab initio ante libelli oblationem quoties quis obest. ex necessitate, subuenitur ei. ff. ex quib. cau. ma. sed & si. §. 1. Ad hoc dixit Vincen. ꝙ reus ad causam citatus si ardua est causa, & venire non potest, non tenet mittere procuratorē, sed excusatorē, arg. illius decr. s̃. de procura. querelam nisi specialiter hoc in citatione dicatur, secundum q hic dictum fuit. sed actor sēper tenetur mittere. ff. de diuer. & temp. præ. l. 1. dicas ꝙ actore ab initio ante libelli oblationē aut ēt citationē non cōpellit agere, sed ne fiat ei p̄iudiciū in præscriptione circa rē suā, etiā infirmus & impeditus compellitur constituere procuratorē qui saltem litem contestetur, vt sic interrumpat præscriptionem, sic indirecte compellitur, sed per iudicē non compellitur. & sic intelligitur lex prima. ff. de diuer. & tem præscrip. Reus non compellitur uel ire iusta de causa impeditus, & præcipue si causa est ardua, vt dixi in decre. querelam s̃. de procu sed sufficit mittere excusatorem, qui de hoc fidem faciat, vt ibi. Sed in casu præsenti, iste electus simpliciter misit nūciū cum litteris, allegando quasdam friuolas excusationes, scilicet calores æstiuos: & quod tarde receperat nuncium, & insidias allegabat: sed non probabat, ideo condemnabat in expensis tamquam contumax, & secus est in Papa quàm in alijs iudicibus, & tamen circa principale nō procedit Papa. Si tamen aliquis est lōgo impedimento detentus ita quod nō est spes ꝙ possit venire ad causam, & negotium tale sit ꝙ non possit aliquo modo expediri per procuratorem, tenetur mittere, saltem, vt litem contestet, & sic non currat p̄scriptio actori, sed si perpetuo sit impeditus, tunc tenetur omino mittere procuratorem ad causam: alias procedetur contra illum absentem.

c ¶ Diutius expectatus.] & sic vř ꝙ in crimine purgari possit mora arg. ff. si quis cau. & si post tres. argu. contra. ĩ qui ma. accusa. pos. cum in tua.

[Glo. seq. cū seq. duo ponit argumēta & duo contraria.]

d ¶ Calores.] iuxta illud.

Nos genus ignanum tecto gaudemus & vmbra.

Et ita est arg. ꝙ non excuset Augustus quin teneatur quis prosequi appellationem ad curiam. 2 Arg. contra 74. dist. quorundam.

e ¶ Contumacem.] vnde poterat contra eum procedi ad diffinitiuam sententiam, cum ageretur de electione. s̃. vt lit. non cōtest. quoniam. §. 1. sed quia appellauit, amplius expectatur. infra c. proxi.

Glo. seq. arg. quod etiam in criminalibus, &c. & remittit. Finis obijcit & remittit.

f ¶ Expensas.] argum. quod in causa criminali, siue denunciationis, vel inquisitionis seu exceptionis locum habet petitio expensarum. C. qui accus. no possunt. qui crimen & sic lex illa C. de iudi. sancimus & supra eodem. c. proxi. locum habent siue causa sit ciuilis, siue criminalis. De expensis dictum est satis. s̃. c. prox. & fit hic condemnatio non præmissa taxatione Dic super hoc prout notatur supra de procurato. auditis.

Cum olim,] Io. And. non summat: dicens, gratiosam esse, sed quatenus ius ponit. potest sic summari. In causa electionis proceditur contra contumacem etiam ad diffinitiuā: & cōtumax de misericordia citati potest & audiri. Diuiditur. Nam primo ponitur factum plura continens Secundo commissio cum mandato: ibi Volentes. Abb. Sic.

CASVS. Quidā clericus D nomine accessit ad sedē Apo. cū multis litteris prælatorū Hyberniæ, quas p̄sentauit dño C. continentes, q de D. electus erat in epm Roscen. & cū nullus appareret, qui aliqd opponeret contra ipsum dn̄s Papa fecit illum in epm consecrari Postmodum F. & G. monachi ad dn̄um C. accedentes.

---

nū se iudici representet, duo sub hac[a] forma mandantur, vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi præfixā accedat. vnde si venire non possit ad diem † assignatū, tenetur nihilominus se iudici præsentare. Si .n. mandatur alicui, vt alij ad certum diem, rem certam exoluat; non ideo erit à mandato solutus, si soluere nequiuerit die data: imo ad solutionem (elapso ēt die solutioni præfixo) tenetur. ¶ Quapp qa dict⁹ electus nec venerat, nec sufficientem miserat responsalem[b] ad diem sibi statutum, vel post, etiā diutius expectatus,[c] nec de vicino ei⁹ aduentus spes erat; vt pote qui per litteras vtcunque excusauerat moram suam, & calores[d] æstiuos, & insidias sibi positas formidabat: eū reputauimus contumacem,[e] † & ad legitimas & moderatas expensas,[f] quas aduersarij eius fecerāt à tēpore citationis emissæ, quem † ex tunc expectare inceperant, ipsum curauimus condemnare.

¶ Idem Armacano, & Caselen. archiepiscopis.

¶ Sententia in causa beneficiali non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit de iuribus partium inquirere, maxime quando sentētia fuit lata contra absentem, licet contumaciter, & indefensum.

CAP. VII.

CVm † olim D. clericus (Cælestino Papæ

---

† al. ad diē sibi assignatum.

1 Qd̄ esset absurdū se queretur ēt alia absurditas ꝙ cū nullus cogat fieri pcurator inst. manda. §. sicut. & §. recte. imputaret forsan ei, qui ꝙ curatorē inuenire non potuit, cū nullus obligeē ad impossibile, de appel. 9. si. qd̄ ar. est necessarium nisi fraudulēter aliqd allegaret s̄m Host. Io. Andr.

† Vide ad hoc l. 2. & ibi Bar. C. de iur. cal. & l. eius q. ff. de iur. fis.

† al. quam

† Cap 3. eo. tit. in 3. cōp.

2 Maxime q a ... u nō ... r mor ri Romæ arg. 7. q. 1. qualiter. ubi de hoc. in fin. 1 gl. Io. And.

re , ppofuerũt se à canonicis ecclesiæ Rosceñ. electos, & q. d. ctus D. per falsas litteras se fecerat consecrari: Vnde C. causam commisit quibusdã, vt de forma electionis illius D. veritatẽ inqrãt;& si canonice electus fuit, faciant illũ pacifica possessione gaudere, alioqn cognoscãt de electione dictorum monachorũ, confirmantes quã canonicam inuenerint, altera infirmata; Iudices citauerũt D. tertio, sed noluit comparere: vnde ipsi cœperunt cognoscere d electionibus dictorum monachorum, & electionem F. confirmauerunt: interim dictus D. ad sedem Apostol. accessit, & super quibusdam grauaminibus & iniurijs contra dictum F. & quosdam alios litteras impetrauit: postmodũ dictus F. ad dñm Inno. accedens, litteras prædictorũ iudicum præsentauit eidem, continentes qualiter in electione ipsius fuerat pcessum. Dñs Papa volens adhuc misericorditer agere cũ illo D. vt eius malitia conuinceretur, remisit istum F. ad ipsos iudices, mandans eisdẽ, q non obstante q electio ipsius F. fuit confirmata, ad huc inquirant de electione ipsius D. Ẽm q in littera continetur In fi. dicit q si ille, D. nõ venit anno elapso, dictum F. faciant in epm consecrari No. q pp malitiam, alicuius conuincendam citari debet ex abundanti.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem, & solutionem.

a ¶ Proponeret.] nõ ideo statim debuit ei credi, quia sæpe huiusmodi eulogia ex mala fide fiunt. ff. de custodia & exhibi. reorũ, diuus Hadrianus. nemini enim cito manus impones. 24. dist. §. 1. & 78. di. quid est, & supra de elect. cũ nobis olim. §. his igitur, sed ideo credidit ei Papa. quia ei soli fiebat præiudicium, sicut clerico q celebrat i secr. 2 ş. d clerici peregrinis, in fi.

b ¶ Alioquin.] idest, si fuisset electio cassanda ordine iudiciario, sed iudices non intellexerũt, quoniã nimis fest. nãter quinauerunt, vnde dicit inferius, non obstante quod eius electio sit confirmata.

prædecessori nostro diuersis prælatorum Hiberniæ litteris præsentatis) se assereret in epm Roscensem † fuisse electum, nullusq; appareret qui aliquid cõtra eũ proponeret:[a] dictus prædecessor noster ei munus fecit cõsecrationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eiusdẽ prædecessoris nostri præsentiã accedentes, vterque se asseruit a canonicis Roscensis ecclesiæ fuisse electum, & q prædictus D. p falsas litteras fuerat cõsecratus, pp q idem prædecessor noster causam vobis sub ea forma commisit, vt de forma & processu electionis memorati D. solicite quęreretis: & si eum electum canonice fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere: alioquin[b] inter prædictos F. & G. audiretis causam: & cuius electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inueneritis, alterius curaretis electioni præferre: & infra. Cumque a vobis dictus D. tertio citatus,[c] vestro se nollet conspectui præsentare, procedentes in causa, tam ex testimonio cleri & populi Roscensis ecclesiæ, quã ex assertione regis Coarcaiæ† & prælatorum prouinciæ, de prędicto F. electionem fuisse celebratam canonice didicistis, & eam † curastis, auctoritate Apostolica confirmare:[d] præsertim cum capitulum Roscensis ecclesiæ, dictum D. se non elegisse constanter assereret: nec de prędicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim † memoratus D. ad Apostolicam sedem accedens super quibusdam alijs grauaminib. & iniuris, contra dictum F. & quosdam alios litteras impetrauit: dictus† F. postmodum ex parte vestra nobis litteras præsentauit; quę qualiter a vobis in commissione prædicta processum fuerat, continebant & infra.

¶ Volentes igitur adhuc misericorditer[e] agere cum absente, vt eius malitia conuincatur,[f] dictum F. ad vos duximus remittendum: Mandantes quatenus non obstante quòd eiusdem F. fuit electio confirmata, sępe dictum D. si in Hybernia[g] poterit inueniri, legitime citetis ad causam, & (facultate sibi defensionis indulta) in causa ipsa canonice procedatis. Qui si inuentus, infra tres menses vestro se conspectui contempserit præsentare, ad consecrationem dicti F. omni occasione postposita, procedatis. Si aũt in Hybernia inuentus non fuerit, indulto sibi vnius anni[h] spatio, ex quo

c ¶ Citatus.] & ideo contumax fuit. vnde potuit pcedi ɔtra ipsum ad sniam. ş. velit non contesta, quoniã. §. 1. & ideo postea audiri non debuit. nec sententia retractari cõtra eũ lata, sed de gratia auditus est postea, vt sequitur inferius.

d ¶ Cõfirmare.] nimis subito, vnde Papa vult iterum inquirere de electione ipsa, non obstante tali confirmatione.

e ¶ Misericorditer.] sic ergo ex misericordia tantum (vt eius malitia conuincatur, auditur iste D. vnde mandat Papa inquiri de electione ipsius non obstante confirmatione de prædicto F. quæ de iure nõ debet retractari cum ordine iuris facta fuerit, nec ab ea appellatum fuit, licet dicatur appellasse, quia non impetrauit sup facto electionis, sed super iniuria: & ideo non ponit ius hæc decr sed est quædam prouisio ex misericordia.

f ¶ Conuincat.] sim. 5. q. 2. præsenti. C. de iud. Auth. iubemus. & si iudex potest par cere contumaci. ş. de of. delega. consuluit. & ş. eo. prout. & ʒ. c. prox. & C. quomodo & qñ iudex l. Ber. 1.

g ¶ In Hybernia.] ar. gu. citationes extra prouinciam non esse faciendas ş. de elect. coram & ş. de maio. & obe. c. vlti. : sed si non potest inueniri: ad domum illius, q citatur, mitti debet. ş. eo. causam. & ʒ eo. venerabilis. & citandus est quis edictis vel litteris. ff. de fidei com. liber. cum vero §. vlt. vel si non habet domicilium vbi habitare consueuit. ff. de dam. infect. l. 4. §. pror. vel apud ecclesiã suã int. de cleric. nõ residen. ex tuę ʒ. eo c. finali.

Glo. sequ. triplicitet obijcit, & soluit.]

h ¶ Anni. sed quare extauit vltra sex menses, ɔtra id ş. vt lit. nõ cõtesta. quoniam §. 1.? For san hoc ideo, quia appellaue at vt sequitur. 4 Sed per alia etiam iura non videtur quod fuerit expectandus. ş. de elec. dudum. & ʒ. de re iud. cũ olim sed forte iõ expectabatur, quia erat consecratus, & cum eo tractabatur

† Episcopus Roscẽsis seu Roseñ: suffraganeus est Archiepi Cęsseñ. in Hybernia.

1 Concor. ſ. si cum dic. §. si arbiter. cu gl. & Bar. ff. de arbitr.

2 Vel tunc d reptus Ẽm Gof. ex multitudine sigillorũ: q a nõ erat credendũ tot sigilla fallata. de ele. pere. ca. 1. Sed Ho. p hoc confirmat qđ ibi dixi g. n eu. & est ex hoc arg. q decretũ electionis nõ fit d sub Mãria. d hoc 61. d. ft. eps. & ʒ de elec. innotuit. Io. Andr.

Coarchaiæ Coarchiæ Coarchauæ.

† al. cum

† al. Interim autem.

† In omnibus manuscriptis exẽplarib. ita: eodẽ F. postmodum ex parte vestra nobis litteras pſentante, quæ, &c.

3 Concord. text. in l pe. cum cõcor. C. de testi.

4 Dicit Inn. q i ɔrio agit d electione non ɔfirmata. & electo nõ ɔsecrato, id iste ɔsecrat' erat & appellasset, vel non pessimũ erat q alius intraret locũ eius, si de iure erat eps. ʒ. de cõces p bẽ. c. 1. & arguit per hoc Inn. sniam lata in mrimonio spirituali nõ trãsire in rẽ iud catã: sicut nec in carnali. de re iu. a tor. Io. And.

-ctabatur causa,sed ibi non tractabatur nisi inter eligē tes.Item quare hic assignatur tempus appellanti,ꝯtra id q̄d legitur ỹ.de ap.ex insinuationis? R̄n.quia præfigitur ab eo ad quem appellatur,& qui potest,sed omnia ista ex misericordia intelliguntur facta.

a ¶ Facto.]sic.ỹ. de appel.dilecti,& c.vt nostrum.Bern.

VEritatis est.]Legitur quo ad rationē decidendi pluribus modis. sed cōiter summatur sic. Si agitur de crimine in modū denūciationis ꝯtra reū ꝯtumacē,& pn̄t recipi testes, & ferri diffinitiua sententia.hoc dicit. Diuiditur:Nam primo ponit denūciationē criminum epi Curien. & tres delegationes sup ea successiue factas.& delegatorum processus. Secūdo eum deponit, & p ipsum alienata reuocat.secūda : ibi, Nos igitur.Abb.

CASVS. Quidam canonici Curientes denunciauerūt epm suum de dilapidatione,homicidio, incestu, & alijs criminibus,de quib. erat publice infamatus:vnde Papa causam sup his commisit primo episcopo Tridonēsi, & abbati sanctæ Mariæ, & cuidam præposito, inhibēdo eidem ne de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumat.Secūdo commissa fuit episcopo Brixien. eadē causa,& abbati, & p̄posito prædictis:sed dictus eps corā primis iudicibus vocatus, per contumaciā venire contempsit: vnde ipsi ab officio & beneficio suspenderunt eūdem.postmodum citatus a secūdis iudicibus cōparuit corā eis,& friuolam excusationem pretendens,solita malitia noluit stare iuri cū canonicis prædictis:pp q̄d Papa confirmauit suspensionem a primis iudicibus factam.Tertio loco ꝯmissa fuit cā epo Cumano,& cuidā abbati, ad superandā malitiam ipsius epi,qui citatus, nec venit, nec pro se misit aliquem responsalem, vnde ipsi tulerunt sentētiam excōicationis in eundē,recipientes testes, secundū q̄ a dn̄o Papa receperant in mandatis,p quos q̄dlibet crimen prædictorum fuit probatum. Iudices causam & processum ipsius causæ remiserūt ad Papā. Vnde ipse cōsideratis prædictis,videns ordinem iudiciarium in hoc facto fuisse seruatum, considerans ēr q̄ post sententias inde datas,celebrare præsumpsit,in nomine Domini cum Apostolo, volens inobedientiā

† Cap.1.eod.ti.in 4. ꝯpil. Et de intellectu. Vide Ludouicum Romanum sing 410.ic.. Tu scis duas regulas. adde q̄ no. ī li. 3. commēta rior. in Director. inquisitor.Scho.16.

† Triden.

ad nos,etsi non verbo,facto a tn̄ intelligitur prouocasse (arrepto itinere ad sedem Apostolicā venien di)dicto F.administrationem Roscen. ecclesiæ ,in spiritualib.&temporalib. commitratis: quo elapso, eum non differatis in episcopum consecrare.

¶ Idem.

¶ Si proceditur per viam inquisitionis contra absentē cōtumaciter etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

CAP. VIII.

VEritatis† est verbum organo dominicæ vocis emissum: & infra. ¶Sicut canonici Curien.ī nr̄o auditorio b retulerūt, c quod H.Curien.eps,ecclesiam suam non solum dilapidando depressit, sicut publica prædicabat infamia:sed homicidio,incestu,alijsque criminib.polluit;& infra.Super his cōmisimus primo causā Tridon.† epo,& abbati Montis sanctæ Mariæ, & præposito de Insula: Secūdo quoq; Brixiensi epo,& ipsius abbati,& præposito ; & infra . Verum cum eps ipse priorum iudicū præsentiam adire per contumaciam d contempsisset, auctoritate nostra fuit p ipsos iudices ab officio beneficioq; suspensus:& infra . Tandem vero coram iudicib.e canonica citatione vocatus, p̄sentiam suā difficulter exhibuit; sed friuolam tunc excusationem, malitia conceptus p̄tendens, experiri f cum canonicis ī iure neglexit; g qua de causa nos de consilio fratrum nostrorū suspendentes epm ipsum, vel potius suspensionem a iudicib.factam auctoritate Apostolica confirmātes, tertio super his Cumano episcopo,& abbati sancti A.causam ad superandam malitiam h ipsius episcopi, commisimus audiendam;qui partibus citatis, cum nec per se, nec per responsalem idoneum comparuerit,in eūdem, propter inobedientiam, excōmunicationis i sententiam protulerunt;

omnē vlcisci,tulit sententiā perpetuæ depositionis ī ipsum episcopum,licet absentem, priuans eum ab oī pontificali & sacerdotali officio sine spe restitutionis reuocando in irritum quicquid de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit post inhibitionem sibi factam per Apost.sedem,& post suspensionem & excommunicationē latam in ipsum. Not. q̄ in causa denunciationis lite non cōte.ꝯtra ꝯtumacē possunt recipi testes.Itē qui celebrat suspensus vel excōmunicatus,debet deponi. Item in absentē contumacem fertur sententia depositionis. Item per denunciationem aliquis deponitur,sed hoc fuit propter magnitudinem criminis homicidij, qui celebrauit excommunicatus.

b ¶ Auditorio,]simile. 1 ff.si cer. pēt.lecta est. Nam auditorium est locus vbi causæ tractantur.

c ¶ Retulerunt.] in modū denunciationis.2. q.7. qua propter. sicut patet in integra.

d ¶ Per cōtumaciā.] not. q̄ per solam cōtumaciam potest, ēt quis suspendi ab officio & beneficio, cū Papa cōfirmat eam, quia coram primis non comparuit.

e ¶ Iudicibus.]secundis scilicet.

f ¶ Experiri.] id est defendere. sic ī. de iudic.c.1.

g ¶ Neglexit.] & sic nec corā primis,nec coram secundis fuit lis contestata, & tamen lata fuit sententia diffinitiua , vt ỹ. sequitur.

h ¶ Malitiam.] ī.e. proxi. vbi de hoc, & c.prout.Ber.

r Hæc glossula non h̄r in antiquis exemplarib.

i ¶ Excommunicationis sententiam.] cum iam esset suspensus.& ita crescente contumacia,crescere debet & pœna sup.vt lite non contestata, quoniam.in fi.& ff.de pen.l.relegati.

[Glo.seq.esset coniungenda glo.decre.prout sbpra eod.illa procedit in ciuili,ista in criminali. Et recitari potest per modum quæstionis,qualiter in criminalibus procedatur contra contumaces, & dicit glo.q̄d secundum legem aut lis non est cōtest.aut est, primo casu,& c.Io.An.secundum canonistas ponit opi. Hu. qui non curabat conte.sed solum an liqueret,nec t.e. demum opin.modernorum,qui distinguunt an sit lis conte.necne:contra quos opponitur de hac decre. in qua procedit super crimine lite non contest. Finis gl. dat tres solutiones.sed primā reprobat : ex principio

testes ex parte uestra. † (quemadmodum in mandatis a nobis acceperãt) admittentes: scilicet Abbates, Priores, Præpositos & alios religiosos uiros: per quos quelibet articulũ criminũ prędictorũ cõstabat fuisse probatũ: a & inf. ¶ Nos igitur uidentes ordinẽ iudiciarium in hoc facto fuisse seruatum, cõsiderato præterea, † quod post sententias in se datas, † celebrare prçsumpserit; cũ multi prçlati ecclesiarum contra eundẽ episcopũ scripserint, nec unus pro eo defendendo b uel aliquatenus excusãdo; in nomine Domini cũ Apostolo omnem inobedientiam ulcisci uolentes; licet absentes corpore, c pręsentes tamen spiritu, iuxta uerbum eiusdem Apostoli, tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum; & eum tam a pontificali, quam ab omni officio sacerdotali priuantes, sine spe restitutionis aliqua, duximus cõdẽnãdum, ea nihilominus in irritũ reuocantes, quçcunque post inhibitionem d Apostolicç sedis seu† factã suspensionẽ & excõmunicationẽ, de rebus ecclesię alienare præsumpsit.

¶ Idẽ ĩ cõcilio generali. †

Actor non admissus in possessionem sibi decretã per iudicem causa rei seruandæ, vel ab ea expulsus per lapsum anni uerus efficitur possessor.

CAP. IX.

CONtingit interdum, quod cum actum ob cõtumaciam aduersç partis, ad iudicatur (causa

tolle quartam. Illa quæ est in fi. glo. habet quod propter irregularitatem ille fuit depositus, & non propter delicta præterita.]

a ¶ Probatum.] hic patet quod lite non contest. recipiuntur testes: & ita non solum recipiuntur vbi agitur de electione prælati. vt s. ut lite non contest. quoniam. §. porro. sed etiam ubi agitur de instituto [illegible] id facit j. de cleri. no resi. ex tuę. & 3. q. [illegible] decernimus. & hoc ideo est quia periculosa est mora vtrinque, quia utilitas ecclesię utroque casu impeditur. Secundum leges de crimine nunquã procedit contra absentẽ lite non contest. nisi in casu contra apparitorẽ. C. de pœnis diu. pro contumacia vero adnotantur bona, & expectatur per annum, & postea deuoluntur ad fiscum nec super bonis auditur. sed super crimine, vt C. de qui. reb. l. 2. Si autem lis est conte. & si liquet de causa in maioribus criminibus nũquam proceditur contra absentẽ, immo [illegible] annus, sed ibi [illegible] te [illegible] hic dr, sed ita intelligũt Docto. Sed in m. [illegible] oribus quæ pœnam relegationis uel summum ę tima tionis continent: bene proceditur contra absentem. ff. de pœ. absentem. sed accusator semper debet esse præsens. fallit in hoc casu. 2 C. de adul. quamuis. vbi procedit contra reum absente accusatore. H. distinguebat an liqueat de causa, vel non, si liquet de crimine, vel potest liquere, cõdẽnatur absens, & sic intellexit. 4 [illegible] 5. q. [illegible] 15. & 24. q. 3. d illicita. §. de conuentione. & secundum hoc posses intelligere quod hic dr, & j. [illegible] si. sint legitimi. plarum. hic bene liquebat de crimine absentis per contumaciam, & ita non esset aliquod cõtrarium secundũ canones. Et si non liquet de crimine, tunc excommunicat reum: & sic intellexit 11. q. 3. rursus. & c. quicunque. nec distinguebat sit lis contestata, vel non. Verũ moderni Doctores dicunt 3 quod nunquam est procedendum contra absentem lite non contest. & intelligunt illud c. decernimus. cum lis erat contestata. sed si lis non est contest. vel si est contest. & non liquet de causa: tunc locum habet. 11. q. 3. rursus, & c. quicunque. & ita contradicunt hic decre. quia hic lis non fuit contest. & tñ fertur sñia contra absentem de crimine, nec expectatur per annũ, & testes recepti fuerant. Qualiter ergo intelligitur quod hic dicit, ita quod nõ contradicant c. prædicta? potest dici quod recepti sunt testes de speciali mandato dñi Papæ, qui habet potestatem etiam supra ius j. de conces. preben. proposuit. §. licet autem. & ipse idem tulit sentẽtiam depositionis: Vnde factũ suũ ad consequentiam trahi non debet: immo secundum quod ipse iudicat, & alij debent iudicare. j. de re iudi. in causis. 4 Vel melius dicas, quod c. decernimus, & c. rursus. & c. quicũque. loquuntur vbi directe agitur de crimine in modum actionis: & ideo intelliguntur lite contest. licet ex littera non colligatur. sed c. istud loquitur in alio casu, cum agitur de crimine in modum denunciationis seu inquisitionis: nam canonici Curien. denunciauerunt hæc crimina dño Papæ, de quib. publica infamia laborabat eps iste, ut dr in princ. ut bene colligit ex antiqua decre. & ita bene potsũt testes recipi, & ferri sententia contra contumacẽ. s. ut lite non cõtest. quoniam. §. sunt & alii. & j. de accu. qualiter & qñ. 2. §. dẽt. & plus etiam hic, quia deponitur in modum inquisitionis propter homicidium, cum alia, in modum inquisitionis non debeat quis deponi j. de accu. inquisitionis. 3. rursus. & quia celebrauerat excomunicatus, propter quod solum potuit deponi. 11. q. 3. si quis presbyter.

[Glo. seq. reci per q an pro illo fuisset procurator admissus.

b ¶ Defendendo.] quilibet enim admissus fuisset ad defensionẽ, [illegible] ff. de procu. seruum quoque. §. publice. sed hoc uerum est ad allegãdas causas absentiæ. sed non ad causam: quia in criminibus non interuenit procurator si agitur directe. j. de accu. veniens si de publ. iudi. l. [illegible] §. ad crimen sed cum hic non ageretur directe, potuit procurator interuenire [illegible] de accu. super his. & supra de procur. tuæ. s. eod. cum dilecti.

c ¶ Absentes corpore] sic 2. q. 1. de manifesta.

d ¶ Inhibitionem.] sic j. de despon. imp. ad dissoluendum. inf. de no. ope. nunc. cum ex iniuncto. s. m. supra de offi. deleg. venerabilis. & inf de accu. c vlt.

COntingit.] primo ponit causam quandoque contingentem. Secundo prouidet: ibi, nos igitur, Abbas. Siculus.

CASVS. Aliquis citatus ad causam contumaciter se absentat: iudex per contumaciam absentis adiudicauit possessionem actori causa rei seruandæ: sed propter potentiam rei siue dolum, actor infra annum rẽ custodiendam nancisci non potest, uel acquisitam amittit, & sic secundum quosdam post annum non efficitur uerus possessor, & reus de malitia sua commodum reportat: ne igitur contumax melioris conditionis quam obediens existat: statuit concilium de canonica æquitate, ut in casu præmisso, actor anno elapso uerus efficiatur possessor. No. quod ille qui nõ possidet fictione iuris, & propter dolum alterius possidere intelligitur, ita quod anno elapso uerus est possessor. Item contumax puniri debet.

[Glo. seq. reci. per q. an missus in possessionem prędialem possideat: & distinguit realem a personali: & in rea-

† In aliquot antiqs non ita.

† al. etiam.

† al. laias.

1 Ita legitur in antiqs, vt ẽ impressum, licet quidam hic ad notẽt alias legi nec liquet.

† 1. ad Cor. c. 5. c. aud. 11. q. 3. & hac sñiæ formula utitur [illegible]

2 Scilicet, cum mulier in qua tiõibus confessa dẽ crimine petijt accusatorẽ in officio publico constitutum Præsentari. Ioã. And.

3 De hoc 3. q. [illegible] in summa & loquitur de modernis sui tpis: quæ nobis hodie sunt antiqua sñ Io. Vin. Tan. & similes. Io. And

4 Et tex. dicit ordinem [illegible] fuisse seruatũ. Io. And.

† al. ita; seu factã excõicationem & suspẽsionem.

† Lateran. sub Innocẽ. iij. 40. & c. 2. eo. tit. in 4. compil.

5 Go. f. contra. tum ad depositionẽ ageretur: licet per inquisitionẽ. Idẽ. Host. j. de accu. inquisitionis ut ibi dicã sup gl. 2. Io. An.

in reali diceret lex à canone in personali nō. In fi. instruit iudicē ne festinet. & vt summatim examinet]

a ¶ Seruandæ.] secundum legistas improprie dr̄ causa rei seruandæ, vbi quis conuenitur actione reali, in quo casu est statim verus possessor secundum eos. C. de præscrip. xxx. vel

rei seruandæ [a]) possessio propter rei potentiem siue dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, [b] vel acquisitam amittit: & sic (cum secundum multorum assertionem verus non efficeretur post lapsum anni possessor) reportet commodum de malitia sua reus. ¶ Ne igitur

x. ann. si q̄s emptionis. § pe. sed commutabitur: quia reus veniens infra annum eam recuperat secundum formam iuris. s̄. vt lit. non contest. quoniam. §. in aliqs. & ibi est arg. pro hac opinione in verbo, recuperet. sed illud exponit idest, retineat, ibi, Secundū iura canonica. proprie dr̄ causa rei seruandæ, quia ante annū non est verus possessor, sed custos poti⁹. j̄ tit. proxi. c. vlt. & s̄. de offi. ordi. pastoralis. versi. veruntamen in personali vero actione secundum omnes proprie dicitur causa rei seruandæ, siue causa custodiæ: talis enim custos est, & non possessor ff. de acqu. possess. possederi, §. vlt. & l. si quis ante § denique. nec tunc eiicitur primus possessor de possessio. ff. de dam. infec. si finita. §. si quis antē. & ff. vt in pos. legis. sed tantum tātum modo secundum decretū eijcit primum possessorem ff. de damn. infec. si finita. §. vbi autem. & ita vterque erit in possessione, diuerso tñ respectu: possessor ergo colet agrum, & colliget fructus sed alter eos custodiet, ne dissipentur ab illo. vt in possess. leg. a. is cui. §. qui legatorum. in reali actione secus. vt dr̄ in vlt. notula huius. c. Tamen iudex nō multum festinabit ad missionem in possessionem, quia si reus probauit iustam causam absentiæ: restituetur. ff. de dam. infe. si finita, §. si forte vel forte ipso iure. ff. de priuile cre. imperatores. & infra de re iudi. cū Bertholdus. summatim examinabit ergo index negotiū antequam mittat alteram partium in possessionem s̄. vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. si vero, & C. de bo. auct. iud. possiden. Auth. & qui iurat.

Possessor, rei ss an eiiciat qui ex primo decr. in possessione pom mittit.

Quis ordo seruandus in pos. ē qs i possessionē mittatur.

Glo. seq. reci. opin. Io. quam reprobat. & alleg. per eum respondet.]

b ¶ Non potest.] contra istum, qui nō admittit alium in possessionem, plura remedia sunt prodita, quæ enumerantur. s̄. vt lit. nō co ntest. tuæ. & dicit Io. q si p annum steterit in excōicatione, pdit possessionē arg. 11. q 3 rursus & c. quicunq; sed hoc non credo, q ex vi excōicationis perdat possessionem. sed ex eo q non admittit illum ad possessionē beneficio huius constitutionis. & cap. illa non locuuntur in causa ciuili, sed c. rursus. loquitur in criminali. & cap. quicuuque. loquitur cum de crimine agitur, siue ciuil ter siue criminaliter & sic non tangunt istum casum. sed secundū hoc contingeret, q efficeretur possessor ille, qui non fuit missus in possessionem. nec pronunciatus mitti. Duæ enim sunt pœnæ procedendi contra contumaces, vna per missionem in possessionem, alia per excommunicationem: ibi vna tantum imponitur, alia non inducitur. nisi expresse imponatur, immo cum vna non timetur, tunc demum alia imponatur, vt s̄. vt lit. no cō te. quoniam fre queter. i. h.

1 Hic, sed in ponta decr. not q p̄dit cim & unde quod ibi no. Io. And.

c ¶ Melioris] non enim melior debet esse conditio illorum, qui delinquūt, quàm eorum qui obediūt. ff. de don. inter vir. & vxor. l. 3. §. . . & s̄. de postu. p ræl. ad hæc versi. nos, & c. & stulti non debent esse melioris conditionis q̄ periti. ff. q vi aut clam. l. seruus. & 16. q. 1. le gi epistolam. in princ & ff. de noxa. l. nō solum.

d ¶ Actor verus.] idem vī fuisse statutum p leges in personali actione, vt si per aduersariū impedior possidere. q nihilo minus p possessore debeo haberi, a. si possiderē. ff. de bo. auct. iud. pos. quāuis. Sed si p aliū impedior. ille tenet mihi ad interesse. ff. q b. ex caus. in pos. eat. l. pe. Et hoc si soluēdo fuerit, alr̄s itelligor possidere. ff. de eo p quē factum erit: l. vlti. 1. rñ. & ff. d dolo. & eleganter. §. si dolo.

cōtumax melioris [c] quàm obediens cōditionis existat, de canonica æquitate sancimus, vt in casu præmisso, actor [d] verus constituatur [e] elapso anno possessor.

¶ Gregorius ix. archiepiscopo Burdegal.

¶ *Si reus non inuenitur sufficit publicam citationem ad ecclesiam suam proponi,*

[Glo. seq. hēt quattuor ptes. prima re g q. an per lapsum anni ipso iure, an per sententiam quis fiat possessor: & quod ipso iure alleg. duo iura: & duo similia. In cōtrarium alleg. decre. & l. cui statim respondet. Demū soluit distinguendo reales à personalibus. Secundo quærit qd de spiritualibus, vt si petatur ecclesia. Respondet distinguendo. Tertio tractat an missus in pos. vtatur fructibus, & dicit q sic post secundum decretum, post primū non: excipit tres casus. Quarto quærit an missus i possessionē, &c. soluit quod secundum canones, &c. aliter secundum ll. in reali.]

e ¶ Constituatur.] non determinatur hic an ipso iure per lapsum anni constituatur verus possessor, an per sententiam iudicis: & videtur expressum. q ipso iure anno elapso sit verus possessor. s̄. de offi. or. pastoralis. ver. veruntamen, & j̄. tit. prox. c 1. & est simile. quia transcursus anni priuat aliquem stipendio suo, si tanto tpe steterit excōmunicatus. 11. q. 3. rursus. & transcursus anni constitut aliquē 2 hæriticū j̄. de hæret. excommunicamus, § qui autē Sed ɔtra vī. qa post annum impetratur s̄m decre. j̄. tit. proxi. c. 1. & ff. de dam infe. si finita. §. Iulianus Sed illud loquit i psonali actione. Ad hoc dicas, q in realib⁹ actionibus nō habet locum s̄m decretum, nec est necesse. sed solum trāscursus anni facit aliquem possessorem, vt i decre. pastoralis. nisi quis ad cautelam 3 impetret illud: sed in psonalibus actionibus necesse habet impetrare s̄m decretū: quia alias intelligitur non possidere. j̄. de pba. ex litteris. & sic non præscriberet. Sed hoc nō obtineret vniformiter in omnibus: quia in causa noxali. & in causa damni infect. s̄m decretum constituit aliquem dñm si reus erat dñs. sed si non erat dñs, constitu t verū possessorē: & dat ei causam præscribēdi, si ue vsucapiendi. ff. de dam. infec. si finita. § Iulianus. & ff. de acqui. pos. possideri insi. & ff. de noxa. & generaliter: sed in alijs personalibus s̄m decretū cōstituit aliquem possessorem, vt s̄. vt lit. nō contest. qm̄. in fi. s̄m intellectū quē posuit ibi Io. in hoc scilicet, vt exoneretur ab onore probandi debitū: sed nō præscribit: quia qñcūq: dñs offert debitū, restituetur ei res sua: nisi di tracta sit auctoritate iudicis, vt C. de district. pi. si priusquam Alium intellectū diximus ibi. Sed nunquid idem iuris est in spiritualibus causis (vt si petatur ecclesia vel pbenda ab aliquo, & reus infra annū non cōpareat) vt post annū actor verus sit possessor, & sic præscribat ecclesiam vel præbendā, cū actor nunquam institutus fuit forte in ecclesia? Dico q si petat ecclesia tanquam proprietas, vel aliud spirituale elapso anno verus est possessor, & pscribere potest. s̄. tit. pxi. c. 1 si vero petatur ecclesiā tanquā beneficiū siue præbenda, non habet ibi locum præscriptio: qa titulus non præscribitur: sola enim possessio nō facit aliquem decurionē, sed canonica electio. ff. de decu. Hærennius arg. j̄. de inst. ex frequētibus. 4 Qui cū dicit se prælatum ecclesiæ vel canonicum, nō prodest probare

Possessor verus an efficiatur p lapsum anni missus i possessionem.

2 Præsūptio ne iuris & d iure, vt no. plene lib. 2. i Directorio Inquisitorū Schol. 61. & lib. 3. Schol. 31.

3 Dñt qdā, & male hāc cautelā esse dānnosam. de quo uide in Spe. de 2. decr. §. uidē d. uers. hoc quoq; Io. A.

4 Et j̄. de re. iur. c. 1. lib 6. Io. And.

bare præscriptionem, nisi ostendat titulū siue libellū suæ ordinationis. 2. q. 1. legum. & ȷ̄. de præb. dilecto. & ȷ̄. de ꝓcu. ex insinuatione. nec obstat ȷ̄. de iure par. cura, quia præscribitur ibi ecclesia tāquā proprietas, vt dixit non tanquam prælatura: nunquā enim ſm iura canonica per ſm decre. datur ius præscribendi, nisi adsit bona fides, vt ȷ̄. de præscri. vigilanti, & ca. si. sed cum aliquis mittitur in possessionem beneficij, qui nullum titulum habet, nunq̄ potest habere bonam fidem: & ideo non p̄scribit: qa in huiusmodi spiritualibus bona fides & iustus titulus requirūtur. ȷ̄. de p̄scri. si diligenti. Quid ergo operatur ſm decr. i hmōi spūalibus? Forte vt possit vti fructibus, & vt possit præscribere ꝯtra omnē agentem, si haberet bonam fidē, & aliquem titulum: non tñ præscribit ius prælaturæ, vel præbendæ, sed p̄scribit ꝯtra agentē iūi. Hodie vero ille q agit ꝯtra aliū possessorē sup er dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendo, non debet mitti in possessionem causa rei seruandæ pp contumaciam partis aduersæ: ne per hoc ad eam ingressus pateat vitiosius: sed in eo casu lite non contest. liceat iudici negotiū terminare, vt in concilio Lugdunensi de eo qui mit. in posses. causa rei seru ca. cū q. [lib. 6.] Et illud scias, quia missus in possessionem ex primo decreto, non vtit fructibus, immo eos conseruare debet, vt ipse restituat eos cum ipsa re, si infra annū reus recuperat possessionem. ȷ̄. de sequestra. c. 2. si non recuperat rem suā infra annum in actione reali, habebit oēs fructus vsque ad litem cōt. postea sup proprietate audietur, si postea agere voluerit q possessionē amisit. Et ꝙ ex primo decreto nō vtatur fructibus, probatur. ff. qui ex. in pos. ca. Fulcinius. in princ. sed post ſm decretum vtitur fructibus ff. vt in pos. le. is cui. §. qui legatorum. in fin. secus tamē est in petitione hæreditatis: vbi quis propter nimiam contumaciā 1 consequitur fructus. ff. quib. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. vlti. Similiter cum venter mittitur in possessionem, vtitur fructibus ff. de vētre in pos. mitten. §. 1. & ff. si mulier ven. no. in poss. calum. causa esse de. l. 1. § interesse. Similiter cum impubes ex Carboniano edicto mittitur in possessionē. ff. de Carb. edic. sed si is. §. 2. Itē quid dices si missus in possessionem ex primo decreto eijciatur, an possit petere restitutionem. 2. Videtur quod non præcipue secundum iura canonica cum non possideat, sed tantum custodiam habeat vt supra dictum est: quia nō sufficit probare deiectionem nisi ꝓbet possessionem, vt s̄. de offi. deleg. consultationibus. & supra de resti. spol. olim vnde nō posset agere vti possidetis. ff. vti. possiduo. §. creditores. Sed dicas ꝙ potest petere restitutionem conditionaliter ex illa. l. C. de præto. pig. l. vlt. ſm illos qui dicunt ꝙ statim est verus possessor, saltem in actione reali, quia non videtur quæstio, cum habeat veram possessionem licet commutabilem.

1 Vt quia dixit se nō vēturū, vt ibi no. ad quod facit de sen. exc. venerabilibus §. secus. li. 6. Io. And.

2 De hoc in Spec. de pri. decr. §. iā de effectu. ver. sed qd si nullus. Quid si iudex [illegible] ctat d misso ꝯtra nō legitime citatū. d in fō aut ꝯtra reū. cui ꝯcedebat exceptio videt pos. lau. s̄. de dila. c. 2. in magna gl. versi. vel dic melius. Io. Andr.

C A P. X.

VEnerabilis frater noster, & infra. ¶ Volentes finem [a] imponi litibus, ne immortales existant: Mādamus quatenus ad initium proxime [b] venturæ quadragesimæ (qđ tibi perēptoriū terminū duximus assignandū) super iure Primatiæ, ꝙ Bituriceñ. archieps, in te, ac in prouincia tua se habere proponit, per te vel per procuratorem [c] idoneum sufficienter [d] instructum, ad litem contestandā, & ad alia oīa negotia † peragenda, q̄ necessaria decisioni negotij videbūtur, nostro te conspectui repræsentes. ¶ Nos vero nihilominus archidiacono Transuigensi, & magistro M. canonico Turonēsi, dedimus in mandatis, vt & ipsi ad eundem terminū, auctoritate nostra, iuxta præmissam formā, te perēptorie citare procurent: & si non poteris inueniri, faciant vt citationis edictum, per ipsos, vel alios, [e]

† Vox negotia, deest in omnib. manuscriptis.

VEnerabilis.] Diuiditur. nā primo ponit duplicem citandi formam. Primam quam facit iudex per litteras. Secundam, quam committit alteri faciēdam. Et de facto huius decret. habetur in cap. fin. de ma. & obe. & latius in c. fi. de dilationibus. Abbas. Sic.

C A S V S. Inter archiepm̄ Bituriceñ. & archiepiscopum Burdegaleñ. quæstio vertebatur de iure Primatiæ: ad petitionē Bituriceñ. mandauit Papa Burdegal. vt ad initium proximæ quadragesimæ, peremptorie ad præsentiam suam per se vel per procuratorem idoneū accederet, responsurus dicto archiepiscopo Bituriceñ. super iure Primatiæ: quod se proponit habere in prouincia Burdegaleñ. ad litem contesta. & ad alia omnia, quæ ipsi causæ fuerint necessaria: & insuper mandat quibusdā, vt ad eundē terminum sub forma præmissa & peremptorie citēt eundem: & si non poterit inueniri, ad ecclesiam suam trinæ citationis edictum publicæ proponant, vel proponi faciant. Not. procuratorem talem mittendum, qui possit litem cōtestari, & alia omnia necessaria causæ expedire. Item si aliquis non inuenitur ad locum vbi habitare consueuit, trinæ citationis edictum debet proponi, & vltimum peremptorium.

a ¶ Finem.] sic 3 s̄. eod. finē. & s̄. de ꝓcura. cōstitutis. & C. de agri. & cen. lib. 11. & C. de iudi. properādum. in princip. & ideo vsque ad triennium restringuntur lites ſm leges, vt in prædicta. l. properandū. ne immortales existant, vt ibi dr̄. Secūdū iura canonica non finit instantia iudicij elapso triennio, supra de iudi. venerabilis.

b ¶ Proxime.] & si hoc non fuisset appositum, de proxima intelligeretur. ff. de ver. ob. cum qui calendis, in prin. Ber.

c ¶ Procuratorē.] melius 4 dixisset actorē, qa hæc erat causa vniuersitatis. s̄. de syndi. c. 1. ff. de mu. & ho. muneru. §. defensores. in gl. intelligunt. ff. qđ cuiusq; vniuersitē nom. §. actor. Et mirū e ꝙ interuenit ꝓcurator in hoc casu, cum agat causa status: ꝯtra id qđ hēs 2. q. 6. si qñ. Dic ꝙ si aliquis petit aliquē in seruū, pōt agere per procuratorē. 54. dist. frequēs. in gl. actores. Is aut de cuius statu agit, si est in possessione libertatis, potest se defendere per procuratorē. C. de asser. tol. l. 1. in prin. si aut sit in possessione seruitutis, & ꝓclamet etiā ad libertatē, nō aget p ꝓcuratorē. vt in l. pdicta. Nec obstat huic distinctioni. ff. de proc. non solum. §. si status. q̄ dicit, ꝙ in causa status pōt interuenire ꝓcurator, siue ex seruitute ꝓclamet in libertatē, siue ex libertate petatur in seruitutem. loquitur .n. in procuratione procuratoris ad peculiaria negotia: ff. de procu. l. seruum. quoque. in prin. e. tit. de proc.

3 De materia huius gl. & qs ordo in causis indicandis & expediēdis obseruari debeat, vide q̄ sancinit cōciliū Tridē. sessio. 24. in decreto de reformatio. ca 20. & ses. sio. 23. d reforma. c 10.

4 Hæc gl. nō hī i vetustis decretalium exēplaribus

d ¶ Sufficienter instructum.] sufficiens dicitur qui ad agendum & defendendum & respondendum constitutus est legitime. de hoc dictum est s̄. de proc. c. 1. & c. accedens. & c. mand.

e ¶ Alios.] ex 5. forma rescripti hic defert alijs, cum tantum factum demandetur. s̄. de offi. deleg. c. vltim. in fin. Vel dic quod possunt citare per se vel per nuncios suos. fiunt enim citationes vel per nuncios, vel per epistolam, vel per edicta, quæ in publico proponuntur: intelligūtur enim citare ipsi quando per alios citant arg. ff. de consti. pe. l. & licet.

5 Hęc glossa nō repert in uetustis codicibus.

[Glo.

[Glo. seq. alleg. concor. & ibi remittit. Secũdo quærit, an teneatur reus non veniens. &c. arg. ꝙ sic, demũ arg. contrarium, & illud tenet.]

a ¶ Eccclesiã tuã.] sic ergo debet citari q personaliter nõ inuenitur. s̃. e. causam quæ. vbi satis dr̃ de hoc materia. Sed quid fiet si reus nõ veniat, & iudices impeditietiam si venissent, ꝓcedere non potuissent; nunquid tenebit saltem ad expẽsas? Vr̃ ꝙ sic: quis contumax est: aduocati enim non sicõtemnere auctoritatẽ prætoris. ff. de iu. si quis ex aliena. & ff. de re. iu. contumacia, nec ꝓdesse vr̃ si casu ꝓcessus iudicis impeditur, sicut si facto fecerit, nõ vr̃ obtẽperare voluntati. ff. de cond. & demon. l. 2. in fi. certus enim casus det esse ad hoc ut nõ veniat. arg. ff. de bo. pos. furiosi tabu. l. 1. §. 1. vers. licẽt enim ff. & licet mea non interfuit: tenor tñ venire. ff. si quis caui. si eu. in prin. arg. ꝯtra ff. si qs ca. l. 2. §. si qs in iudicio. r. in fin & ff. si qs in ius vo. non ierit. l. 2. in fin. quia nihil intereit actoris reum non venisse, vt ibi. ff. de iud. non vr̃. & ff. de pecu. eo tempore & ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. ver. sed in aliquem. Et hoc verum est ꝙ non tenetur venire.

apud ecclesiam tuam [a] publice proponatur.

TITVLVS XV.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ.

¶ Alexand. iij. Priori & fratribus de Guiseburch.

¶ Missus in possessionem ex primo decreto in reali per lapsum anni veram & incõmutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionẽ, habuerit infra annum volũtatem cautionem præstandi, quam tamen nõ deduxit ad effectum suo defectu. h. d. secundum verum intellectũ.

† Gisebur.

† Iudice uel ... d. es ... differ ... Io. An.

DE EO QVI MIT. IN POSS. CAVSA. &c.

¶ Quia per contumaciam sæpe peruenitur admissionẽ in possessionem. ideo congrue post præcedentem ita annectitur. Et quamuis in rubro fiat dũtaxat mentio de eo q mittit in possessionem cã rei seruandæ; tñ in nigro tractat ẽt d̃ interpositione secũdi decreti per ꝙ transfertur vera possessio, vt in c. 1. Ex quo collige, ꝙ nigrum q̃nq; est gñalius rubro. concordat de officio deleg. c. 1. lib. 6. referendo rubrum ad c. fina. eod. titu. Abb.

Cõnstitutis.] Actor missus in possessionem post annum efficitur verus possessor, licet reus, j̃. annum cautionem pstare voluerit. h. d. Primo notat factum, Scdo interloquitur ibi, ideoq; Abb. Sic:

CASVS. Prior & canonici de Guiseburch. habebant quæstionem cum ꝑposito de Beril. super eccl'ia de Lamento ad petionem prioris, causa commissa fuit quibusdam iudicibus: sed quia præpositus fuit cõtumax, missi fuerant Prior & fratres in possessionem ecclesiæ prædictæ, causa rei seruandæ: inf. annum præpositus non recuperauit possessionem, vnde anno elapso partes propter hoc accesserunt ad Papam: in cuius præsentia super possessione prædictæ ecclesiæ fuit aliquamdiu disputatum: tandem p confessionem vtriusque partis cõstitit Papæ ꝙ licet in possessionem causa rei seruandæ dicti Prior & fratres fuissent inducti, tñ altera pars j̃. annũ non præstitit cautionem standi iuri, licet voluntatem habuerit, & ipsi cãm parati fuerant recipere: Vnde Papa adiudicauit possessionem dictæ ecclesiæ prædictis fratrib. saluo iure proprietatis ipsi præposito. No. ꝙ non sufficit voluntas in casu isto sine facto. Item qui non recuperat possessionem pp contumaciam amissam j̃. annum. post annum non recuperat ipsam: tamẽ de proprietate auditur.

CAP. I.

Constitutis † in præsentia nostra R. canonico vestro, & responsalibus præpositi de Beril' super possessione ecclesiæ de Lamento (in q̃ causa rei seruandæ [b] fueratis inducti) hinc inde fuit coram nobis aliquãdiu disputatũ: tandem ex vtriusque partis assertione [c] tenuimus, ꝙ licet causa rei seruandæ tantum, in eiusdẽ ecclesiæ possessionẽ inducti fueritis, infra annũ tñ alteras pars standi iuri non præstitit cautionem, licet voluntatẽ [d] † præstandi habuerit, & vos eam parati [e] recipere fuissetis.

b ¶ Seruandæ.] sup possessione. sup qua agebatur tamq̃ sup proprietate, secus si agatur super bñficio vel dignitate j̃. in cõcil. Lugd. eo. tit. eum qui. [lib. 6.]

c ¶ Assertione.] C. si p vim vel alio mõdo. l. 2. & ita per confessiones partiũ constitit de meritis causæ. & ideo ex confessione proceditur ad sñiam s̃. de transac. p̃terea. 2. §. rñdemus, & s̃. de restitu. spoliatorũ. cũ ad sedem ad fi. 2. quia confessus in iure. pro iudicato habetur. j̃. de confes. cum sup. &c. sequenti. & C. de confes. l. vnica.

[Gloss. seq. ponit brocar. de voluntate an habeatur pro facto. alleg. ad negatiuam vnum can. vnã decr. & tres leges ad affirmatiuam quattuor canones, & dat duas solu.]

d ¶ Voluntatem,] non tñ studiosam, seu cum effectu: quia per eum stetit. & non per iudicem vel p aduersarium: aliàs si stetisset p iudicem vel partem aduersam, non imputaretur ei j̃. eod. c. prox. immo & si iudicem habere non potest, coram publicis & honestis ꝑsonis dẽt cautionẽ offerre ac præstare, vt postea non currat annalis præscriptio, vt s̃. de off. ordi. pastoralis. in fi. & j̃. eo cum venissent. Item est arg. ꝙ voluntas sola non sufficit sine effectu j̃. de re. iu. cum aliquib. & ff. de consti. pec. promissor. §. constituto. ff. de re. iu. l. 4. §. ait prætor & 86 dist. non satis. & ff. quib. modi. pig. vel hyp. sol. l. sicut. § si voluntate. ar. 2̃. 32. q. 5. nec solo. & c. qui viderit. de pen. dist. 1. quisquis. §. si quis cum telo. 14. q. 5. si quid inuenisti Sol. vbi de necessitate opus est facto, non sufficit uoluntas si factũ adimpleri potest, aliàs voluntas reputatur pro facto, vt in c. nõ satis. Vel aliter vbi qs habet voluntatem faciendi bonum sufficit sola voluntas, si non potest facere illud. [3] sed si uoluntatem habet male faciendi, & per eum non stat, puta qa procedat ad actum exteriorẽ, ei imputatur. 4. de. pe. di. 1. si quis cum telo. & in pluribus ss. ibidem: aliàs sola uoluntas non imputatur, quia cogitationis pœnã nemo meretur. de pœn. dist. 1. c. cogitatio 6.

Gl. seq. in prin. format duas quæstiones: primo. qd si passus missionem non valet pp impotentiam pstare cautionem? Respondet ꝙ ei nõ imputabit. Scdo, cui sit õstanda hæc cautio: Respondet q parti, hoc verum in districtu iudicijs.

e ¶ Parati.] si uero non fuissent parati eam recipere, non noceret præposito. arg. ff. de leg. commisso. si fundus. in fi. §. in commissoria. vel si eam pręstare: non posset, non imputaretur ei: quia inanis est actio, & c. ff. de do.

† Post concil. Lateran. sub Alexa. iij part. 3. c. 4. & c. 1. eo. tit. in 1. cõp.

2 Concor l. certũ, §. sed ante ipsos: & ibi Barto. ff. de confes.

† Vide l. si re petẽdi C. de cõd. in 1. & l. pror. & ibi Bar. ff. de non. ope. nunci.

3. 45. distin. quę sunt. Seneca. 34. ad Lucil. Magna pars bonitatis est velle fieri bonũ. Ioan. And.

4 Hierony. ad Gellantiam dicit: quãtum ad predicti rationem ptinet: nocuit qui nocere disposuit. Io. And.

ff de dolo, nam is & ꝰ. de resti spo. olim. 2. & ꝭ. de sol. Odoardus. ꝑ ræstat ergo quam potest, scilicet iuratoriam. ꝛ ꝰ. de do. inter vi. & vxo. & de do. post diuor. re sti ꝑ vestras. §. fi. & C. de epi. & cle. auth. generaliter. & in auth. vt nulli iu. §. si uero. coll. 9. sed illud prestetur. ꝭ. de app. c. ult. Item habes hic, ꝙ parti præstanda est cautio ista; quod est uerum: & idem si nõ potest iudex haberi: præstetur parti. Et iudici etiam potest præstari parte absente. ꝭ. eo. cap. 2. & 3. & ꝰ. de offi. ordi. pastoralis. Si autem neuter potest inueniri, præstabitur alicui honestæ ꝑsonæ, quæ recipiat cautionem nomine aduersarii.

ADDITIO. Sic. ꝭ. de conuer. coniug. c. vlt.

a ¶ Saluo iure.] sup proprietate. ꝰ. c ꝰ. ut lit. non contesta. quoniã. § quod si in fi. & ꝭ. de do. & contu. prout in si.

b ¶ Habeatis.] Hic sumitur arg. quod secũdum decretũ necessariũ sit in reali actione; sed ideo datum fuit secundum decretum. quia dubitabatur super cautione an infra annum præstita fuisset, & ideo reuocabatur in dubium inter partes. & de hoc satis dictum est ꝰ. titu proxi. contingit.

y Obligeret ipsam rem quã recuperat, qđ ꝑ pot. posset et obligare se ad penam pecuniariã. de ꝑsũ. litteras. uer quo circa. in prima tionis bñficii de ele. cũ dilecti. ad fi ne ꝭm Hos. Ioan.

¶ Cap. e. eo. ti. in 2. cõp.

† al. subdiaconum.

† Al. col.

† al. ita: Thaurien. & de Colle. abbates. Archidiaconus. Chimeten. al. ita: Thaur. & de Comit. abbates, ac archidiacon⁹ Chimen.

† ¿In codice Barbatæ ita: ad eiusdem subdiaconi.

¶ Ideoq; decernimus, vt ammodo possessionem ꝑscriptæ ecclesiæ (saluo iure a quod idem ꝑpositus in petenda ecclesia habere dignoscitur) absq; contradictione qualibet habeatis. b Vt autem nostræ diffinitionis sententia inuiolabiliter obseruetur, eam Apostolico duximus patrocinio roborandam.

¶ Cle. iij. episcopo, & archidiacono Eboracen.

¶ Tempus annale non currit missionem passo si infra illud cautionem iudicibus vel alteri eorũ alijs absentibus obtulit: licet ꝑ eo° seu ꝑ eũ recepta nõ fuerit. Et est casus notabilis secundũ hunc intellectum.

CAP. II.

CVm † sicut accepimus, inter P. subdecanũ † & abbatissam & conuentum sanctæ Trinitatis, super ecclesia de Capit. † quæstio verteretur. de Thaurio † & de Corinth. abbates, ac archidiacon⁹ Chrima. a sede Apostolica đlegati, moniales ipsas rei seruandæ causa, in possessionem rei petitæ miserunt: unde cum hoc ad † subdecani notitiam peruenisset, ad archidiaconum prædictum accessit: & offerens ei sistendi iudicio cautionem (quoniam abbas de Corinth profectus erat in Angliam, & Abbas Thaurineñ. viam fuerat vniuersæ carnis ingressus) possessionem infra annum sibi resignari cum instãtia postulauit, sed non d potuit obtinere & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si est ita, sistendi iudicio ab eo cautione recepta, e ei possessionem restitui faciatis: nec obstare volumus, ꝙ annus elapsus sese proponitur, si per eum non steterit, f quo minus infra annũ, & possessionẽ recepe-rit, & dederit cautionem.

¶ Innoc. iij. Vrbinati, & Senagoleñ. episcop is.

¶ Si passus missionem, repetens possessionem allegat se cõtumacem non fuisse & restituitur in pristinum statũ præstita cautione, & dilata condemnatione expensarum quã euitat si postea constiterit eũ non fuisse contumacem.

CVm sicut.] Si non stetit ꝑ reũ quo minus caueret ꝭ. annum, actor per lapsum anni non efficitur verus possessor. Diuiditur. nam in prima facti narratio. In secunda causæ cõmissio: ibi, Discretioni. Abb.

CASVS. Inter abbatissam & conuẽtum sanctæ Trinitatis ex una parte, & P. subdecanum ex altera, corã abbatibus Thaurineñ. & de Corinth. & archidiacono Chim. iudicibus delegatis, super ecclesia đ Capit quæstio uertebatur, propter contumaciam P subdecani: iudices miserunt moniales in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ. Sed cum hoc ad subdecani notitiam peruenisset, ad archid. prædictum accessit offerẽs ei de iudicio cautionem, quoniã abbas de Corinth. ꝑfectus erat in Angliam, & abbas Thaurineñ. uiam fuerat uniuersæ carnis ingressus. possessionem tamen infra annum non potuit obtinere: unde dictus P. post annum accessit ad Papam, petens sibi si per hoc prouideri, cum per ipsum non stetit quo minus possessionem recuperasset ꝭ. annum: mandat Papa quibusdam quatenus si est ita, recipiant à reo cautionem standi iuri, & c. restituant possessionem, non obstante eo, ꝙ annus est elapsus: si ꝑ eũ nõ steterit quo minus infra annum & possessionem recepit, & dederit cautionem. No. ꝙ si ꝑ me non steterit quo minus faciam qđ debeo, non est mihi imputandum. Item si non possum habere copiam iudicis, non currit mihi tempus annale.

c ¶ Rei petitæ.] sic ꝰ. Vt lit. non contest. quoniã. §. in alijs. & ꝭ. eo. c. ulti. C. de his qui ad ecclesi. confu. præsenti ꝰ. cũ a utem ¶ Gloss. seq. signat contrarium de l. tutor qui. & soluit]

d ¶ Sed non potuit obtinere] sed nec debuit, cum plures fuissent iudices, ipse solus restitutionem dare non poterat: qa solus nõ habebat iurisdictionẽ ꝰ. de off. deleg. causam matrimonij. & c. uno delegatorũ. & 2. q. 6. ei q. §. item si plures arg. cõtra: qa cũ res esset tẽpore sentutra, archidiaconus poterat se intromittere, sic apparet in tutoribus. ff. de admini. tut. tutor qui. §. 1. a Sed no est uerũ, ut dictũ est, cũ non haberet iurisdictionẽ, poterat tñ cautionẽ recipere ab ipso noĩe aduersarij, non tamꝙ iudex, sed tamꝙ honesta persona, & sic non curreret tps. sup. de of. or. pastoral. s §. uerũtamen. de hac cautione dictũ est in c. proxi. ꝰ. eo.

a In tutoribus loquit, quorũ officium qlibet exercet inso l dũ ne utilitas personæ curdati sũt impediat. ff de admi. tuto. si plures. delegati uero si implici ter dati un' sine reliquo nihil põt. ꝰ. de of. dele. prudẽtiam. Io. And.

e ¶ Recepta.] & ita quod non potuit facere primo, modo facere debet, ut possessionem recuperet. sim ꝭ. c. 1. sicut etiã si ad terminum uenire, aut etiam soluere nõ potuisti, non tamen post terminum eris à solutione absolutus. ꝰ. de do. & cõt. cum dilecti. §. præterea. uer. si enim, ff. de arbi. Celsus. §. 1.

¶ Glo. ista notat ꝙ si per me, & c. signat contrarium de decretali proxi & soluit.]

f ¶ Non steterit.] not. quod si per me non stat quominus faciam quod debeo, non est mihi imputandum, sic supra de rescrip. si autem & c. plerumque. §. 1. ibi, postquam copiam. & supra ut lit. non contesta. quoniam circa princ. & infra de appellat. ex insinuatione. ibi absq; damno & 2. q. 6 anteriorum. §. ad hoc. & ꝭ. de app. ex ratione arg. contra supra c. proxi. sed ibi uoluit solummodo, sed non cum effectu, uoluntas ibi stetit in suis terminis hic uero uoluit & obtulit, sed de fuit qui reciperet, & absente illo, qui fuit causa custodiæ in possessionem missus, ex causa necessaria possessio restitui non debet. infra de uerbor. significa. dilecto.

Cum uenissent.] Si reus contra quem missio est mis- sio in possessionem, doceat se consuetudine iuuari, fuisse, non condemnabitur ad expensas. Primo ponit fa- ctum coram Papa narratum, querela uel appellationis remedio. Secundo dat iudices ibi, Nos igitur. Abb. Si- culus

CASVS. Abbas sancti Angeli causam habebat super qua- dam possessione con- tra P. Galleñ. legatus illius prouinciæ cau- sam illam commisit quibusdam iudicib. secundum ius & bo- nam consuetudinem illius terræ terminā- dam: sed cu iudices vellent procedere in re secundum ius, præ- fatus P. ad sedē Apo stolicam appellauit, nihilominus iudices par em aduersam in possessionem rerum petitarum causa rei seruandæ mitti de- creuerūt, ita quod si vsq; ad annum & diem præstaret cautionem iudicio sisti, & parti alteri triginta libras restitueret pro expē- sis, reciperet posses- sionē eādē. Postmo- dū legatus ille reces- sit, & alter legatus J. annū terram illā est ingressus; corā quo dictus P. obtulit cau tionem stādi iuri & possessionē sibi resti tui postulauit, para tus restituere expen sas vsq; ad sex libras, sed abbas volebat tri ginta, & sic annus ela psus est: unū qō ista ad dñm Papam est delata coram quo hæc & alia proposi ta fuerunt: dominus Papa decreuit illum P. in posses- sionem reducendum præfata cautione præstita. sta- tuens vt si cōsuetudo quam allegabat, laudabilis fue- rit, ad expensas restituendas non compellatur: quia ex hoc apparet q bene appellauit: si uero consuetudo laudabilis non fuerit appellatio non tenuit: unde ad moderatas expensas restituendas abbati, quas consti terit ipsum propter hoc fecisse, condemnatur. Not. q non obstat lapsus anni ad recuperandam possessionē, sed infra annum non stat per eum qui amisit eam. Item appellatio legitima impedit traditionem posses sionis; & si non est legitima, non impedit quo mi- nus detur.

CAP. III.

Cum † venissent ad Apostolicam sedem abbas sancti Angeli, & P. Galleñ. idem P. proposuit, quod † prædictus abbas eum super quadam posses sione, coram Ioanne Apo stolicæ sedis legato traxit in causam; & infra.

¶ Verum legatus ipse causam commisit iudici- bus, secundum ius & bo- nam terræ consuetudinē †terminandam; qui cum secundum ius tantum vel lent procedere, præfatus P. nostram audiētiam ap pellauit; sed iudices ni- hilominus partem ad- uersam in possessionem rerum petitarum indu- cendam causa custodiæ [a] decreuerunt: ita quod si vsque ad annum & diem præstaret sistendi iudi- cio cautionem, & par- ti alteri triginta libras re- stitueret[b] pro expēsis, reci peret possessionem eadē. Cumque G. sedis Aposto licæ legatus infra annum fu isset terram illam ingres- sus, ipse cautionē standi iuri obtulit[c] coram eo, & possessionem sibi restitui postulauit, paratus expen sas restituere factas ī lite, q sex librarū sūmā (sicut asserit) nō excedūt; sed ab- bas triginta librarū sibi re stitui petiit quātitatē & ī fra. ¶ Nos igitur ipsum P. cautione[d] præstita, in pos- sessionē credimus† redu- cendū; Hoc etiā decernē- tes, ut si consuetudinem, quā allegat, laudabilē es- se constiterit (quia ex hoc sequitur cū rationabiliter[e] appellasse) ad restituen- das expensas nullatenus compellatur, alioquin (cū ex hoc appareat eum fru- stratorie appellasse) ad re stitutionem cogatur ex- pensarum illarum, [f] quas

a ¶ Causa custodiæ.] arg. q non sit possessor, sed tan- tum custos. sic J eo. c. prox.

[Gl. seq. rec. p q. an bene fecerit iudex condēnando ad expensas tempore missionis. Et dicit q non, dupli ci ratione.]

b ¶ Restitueret] hic male pronunciauit, quia primo debuit ei de expensis constare saltem p iuramentum, C. de iud. sancimus. & præmissa taxatione. sup. de pro. constitutis. & hic in fine dicit quas abbatem consti- terit propter hoc fecisse vnde perperam processit, quia non debuit condemnare eum. ad voluntatē abbatis: vnde Papa non stat illi condemnationi. Præterea con demnatio expensarum debet fieri tempore præstandæ cautionis pro recuperanda possessionem, supra ut li. nō. contra. quoniam §. in alijs & infra de sequestra. c. 1. & hic in fi.

[Glo. seq. reci. per q. an offerens cautionem coram legato, per id renunciauerit appellationi ad Papam interiectæ. arg. pro & contra, & soluit. quærit demū nunquid appellatio pro fuit? & respondet.]

c ¶ Obtulit.] per hanc oblationē cautionis interrumpit præscriptionem annalem. supra de esta. ord. pastoralis. in fi. & S. c. prox. Et p hoc videtur renunciasse appellatioi, & ratam habuisse. sniam iudicum illorum, ex quo acquieuit illi. arg S. de offi. deleg. gratum. & J de testi. cum uenissent & arg. ff. de iud. l. verum & ff. rem ratha. l. 3. §. fal sus. sed contra innuit l. quod Papa mandat inquiri de appellatione. quare per hoc non intelligitur renunciasse. Dicas ex quo aduersarius noluit recipere cautionem & restituere possessionē, q statim licuit ei prosequi appellationem: & ita cum per eum nō steterit quin dedis- set cautionem, & recepisset possessio- nem, sed potius per aduersarium & per iudicem. ei circa possessionem recuperandam obesse non debet vt S. c. prox. Quid ergo pro fuit ei appella- tio? Multum profuit: quia si appellatio sua fuit legiti ma, non condemnabitur in expensis: si non fuit legi- tima. condemnabitur in expensis tantum necessarijs, quas propter hoc constiterit abbatem fecisse, ut dicit in fi. si tamen non appellasset, simpliciter restituisset expensas.

d ¶ Cautione.] sufficienti. infra de sequestra cap. I. in fin.

e ¶ Rationabiliter.] cum hic papa iubeat inquiri de appellatione, patet q non recedit ab ea p oblationē cautionis, sed hoc fuit culpa aduersarij, qui eam no- luit recipere quod profuit huic appellanti in hoc, quia non condemnabitur in expensis si legitimè appella- uit: & sic tutius fuisset illi accipere moderatas ex- pensas.

f ¶ Illarum.] & etiam ad eas quas fecit in rebus, quarum possessionem tenebat, conseruandis: etiam si non expediebat facere illas, dum tamen credebat ex- pedire. 2 ff. de bo. auct. iud. post prætor ait, §. quod ait prætor. alias generale est, ut non sufficiat credere & expedire nisi in ueritate expediat. ff. de nego. gest. sed an vltro. §. 1 in fin. vtiliter enim debet cœptum esse negotium, licet non expectemus euentum, ut hic dicit.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōp.

Et de potestate su vide De cium c. ecclesia sāctæ Mariæ de 9 sti. in c. con sultationib. de offi. dele & Romanū sing. 5 14

† In codice Barbariæ ita q cū dictus abbas eum super quadam possessione corā I. ap. se. le. traxerit in causam.

† Infero, q consuetudo terræ liget clericos. cō- cord. l. 1. & ibi Pet. de bella perti. Cyn. & Do ctor. C. de sum. Tri. & deficiēte ter ræ cōsuetudi ne, tunc ad q sit recurrē dum consue tudinē, unde late p glos- sam in c. co- suetudo, di 1. & est. c. il- lud. dultm. 12.

2 Ibi iudex æstimat ex- pēsas: & de illis diffinit post iuramē tum. Io. An.

Præscriptio aanalis interrumpitur per oblationem cautionis.

† In codice Farbatiæ legitur; decernimus. in cæteris, credimus, hr.

2 Sufficit in hoc casu q non sit in dolo. & de hoc in Spe. de se cūdo decreto. §. iuxta. versi quid si actor. Ioan. And.

a ¶ Necessarias.] necessariæ expensæ dicuntur, impensæ, sine quibus deterior esset res si non fierent, aut ēt periret. ff. de verb sig. impensæ. & ff. de pigno. ac. si necessarias: & ff. de impen. in re. do. fa. impensæ. & duab. legibus sequen. de hoc dictum est s̄. tit proxi. c. finem litib.

SI aduersarius.] Si reus citatus se absentat nec procurator nec alius eū defendit, mittit actor in possessionem rei petitæ causa custodiæ. h. d. inhærendo litteræ, ꝙ reus fuit prius personaliter citatus, & postea se absentauit. Primo ponitur thema, ex quo qō. Secūdo, solutio: ibi, Iure petere. Abb. Siculus.

CASVS Aliquis citatus fuit ad cām: post citationē absentauit se nullū dimittēs ꝓcuratorē. Quęrit qualiter contra ipsū sit procedendum? Rñdet, ꝙ denūciatio ad domum ipsius legitimè dēt fieri: & si n̄ apparet q defendat eum, actor in possessionem rei petitæ cā rei seruādę pōt induci. No. ꝙ qlibet tenetur dimittere procuratorē, q eum defendat: aliàs procedatē contra ipsum, vt hic dicitur.

[Glo. seq. dat duos intellectus ad textum. Panor.]

abbatem constiterit propter hoc necessarias a in lite fecisse.

¶ Gregorius nonus.

¶ Contra absentem, qui non dimisit procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente fit missio h. d supplendo ad litteram, maxime, vt dicitur, in glo Et est verus & notabilis intellectus.

CAP. IIII.

SI aduersarius tu[9] post citationis b edictum, ad remota loca se transferens, procuratorem legitimum non dimisit: & denunciatione publice facta domi, c non apparet q defendat d eundem; iure petere potes, vt in possessionem earum terrarum, de quib. qō vertitur, causa custodiæ inducaris. † Vide text.

b ¶ Citationis.] hoc iō dic t: quia si ante citationē, & non in fraudē se absentaret, non daret restitutio possessionis ꝯ ipsum, licet præsens vellet probare spoliationem & possessionem. s̄. de offi. deleg. consultationib. sed missio in possessionem causa custodiæ nihilominus fieri dēt, & ita quod dixit, post citationis edictum, idem intelligo ēt ante citationem: quia dēt dimittere procuratorem, q ad loca remota se transtulerit. De hoc dictum fuit s̄. de offic. delegat. consultationibus. vnde supple hic, maxime. in l. 2. & ibi Bart. ff. si qs in ius voc. non ierit.

c ¶ Domi.] sic s̄. de do. & comtu. causam quæ. vbi de hoc s̄. & c. venerabilis. & ff. ex quib. cau. ma. item ait, §. hoc autem. & l. sequenti. & ȷ̄. de cle. nō resi. ex tuę. Bernardus.

d ¶ Qui defendat eundē.] ergo si appareat qui defendat eundē, audiendus est, ff. de procuratorib. seruum quoq;. §. publice. & l. absens. & C. eo. exigēdi. præstita satisdatione, ut in lege exigēdi. ff. d in ius vocā lo. neque. §. qui in ius, & ille qui defendit, id facere dēt qđ dn̄s in lite faceret, & cauere idoneę, i. iudicatū solui. ff. de Procuratorib. & defensorib. sed & hæ. personæ. §. defendere. & appellare tenetur si contra ipsum pronunciabitur. s̄. de procuratoribus, non iniuste. & ȷ̄. de appellationib. si in ius. ff de nego gest. l. liberto. §. vltimo & ita quilibet tenetur mittere procuratorem qualitercūq; sit absētes, i aliàs requisitus amicis & facta denunciatione si non defenditur, procedit contra ipsum, vt hic dicit, & ff. ex qui. cau. maio. item ait † Concor. l. ignorare. & ibi Bar. ff. de testam. mil. & l. si finita. §. Iulianus, §. de damn. infect.

prætor. §. vlt. & l. seq & s̄. de do. & cont. causam quæ

VT LITE PENDENTE NIHIL, &c.

¶ Visum est s̄. de quadam innouatione, quæ fit cōtra absentes cōtumaces: qa fit missio in possessionem quandocunq; proceditur ad excōmunicationē, vel ad sn̄iam diffinitiuam. Sed ne crederet aliquis quod eodem modo circa statum causæ præcedētis posset aliquid innouari, ut mutatio fiat circa statum eorum: ideo annectit hę rubrica. Et no. ꝙ hæc rubrica formatur negatiue: ex quo infertur ꝙ regulariter lite pēdēte, nihil est innouandum. Quando autem dicatur lis pendere, quo ad materiam huius titu. vide text. no. in cle. 2. eo. tit. & ibi gl. & 11. q. 1. ca. vltimo. & 16. q. 4. volumus. Abb. † Cap. c. ti. ... pil.

TITVLVS XVI.

Vt lite pendente nihil innouetur.

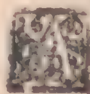
¶ Alexand. iij. Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Priuilegiū ēt a principe impetratum, per quod priuatur quis sine causa cognitione lite pendente vsu possessionis, tāquam surreptitium nō valet seu tanquam rationis obuium est reuocandum.

CAP. I.

A † Memoria nostra non excidit; & infra. ¶ Statuimus, vt lrę ꝓhibitionis e nr̄ę, quas ad petitionem archiepi Cantuar. tuæ fraternitati direximus; nullum tibi ꝓiudiciū f faciant, quo minus tibi & successoribus tuis liberum sit (quemadmodū vobis est bn̄ficio

Memoria nostra.] Lite pendēte re[9] commō possessionis suæ priuari dēt. Primō deci se ponit querelā. Secundo pr... ..., Statuimus. Abb.

[Glo. seq. ponit casum.]

e ¶ Litteræ prohibitionis.] Eboraceñ. archieps ex priuilegio Apost. sedis faciebat crucē portare ante se ꝑ totā Angliam, Papa ad petitionē Cantuariñ. archie. ꝓhibuit ei ꝑ litteras suas, nec hæc faceret, donec cognosceret an hoc faceret de iure: sed qa Papa priuauerat illum sine causę cognitione, dicebat archieps Eboraceñ. ꝙ non debuit prohiberi ante cāæ cognitionem; Vnde Papa statuit, ꝙ nō ob stante illa vel aliqua ꝓhibitione, faciat ante se portare crucē ꝑ totā Angliam, quousq; constiterit, an de iure hoc facere dēat. Bernardus. No. ꝙ lite pēdente non est alicui auferenda possessio. Abb. Siculus.

f ¶ Præiudicium.] & ita quod illicite factum est, potest licite reuocari 35. q. 9. quod quis commisit & cap. sententiam Romanæ sedis: & sapientis est reuocare quod praue ferit. 22. q. 4. magnæ. & ff. de re iud. quod iussit. etiam errorem suum quilibet emendare tenetur infra de ac qualibet & quando infra de senten. excommunic sacro. §. si uero. & de app. cum cessante. & in authen. de nupt. circa ptinc. per vnam columnā. colla. 4. Ex quo Papa reuocat. quod iniuste fecit: multo fortius & alii hoc facere debent. immo & quod bene factum est, si incipiat esse occasio mali, destruendū est. 63. dist. c. quia sancta. §. verum. & 12. q. 1. certe ego sum.

[Glossa seq. no. incorporalia quasi possideri: possessorem non priuari nisi in casu: allegat horum concordantias.]

a ¶ Defen-

a ¶ Deferre crucem] no. ꝙ incorporalia possidẽtur, vel quasi possidentur, vt hic, & 84. dist. quisquis. & s. de causa pos. & proprie. cum ecclesia. §. nos igitur. in fi. & ĩ. de præscri. si diligenti. circa medium. ff. de vsuc. l. 4. §. si viam. ff. de acquir. re. do. seruus. §. 1. Itẽ patet, ꝙ lite pendente nõ debet quis priuari sua possessione: 16. q. 4. volumus. & ĩ. de priuile. dudũ. & C. de ꝓba. l. 2. & C. de rei vẽ. l. vlt. & in authen. in medio litis sacras iussio. ñ fieri. §. illud quoque coll. 8. & ff. de peti. hære. diuus Pius. & 8. q. 4. nonne. & ĩ. ti. prox. c. 2. & ꝑ totũ, nisi aliàs suspectus esset de dilapidatione 3. q. 2. qa ea, & ĩ. de simo. licet Hely. & ff. qui satisda. cog. si fideiussor §. vlti. & ĩ. tit. proxi. c. 2. & 3. q. 2. quæs. 6. quoties 2.

b ¶ De iure.] no. ꝙ quattuor patriarchales in sedes vbiq; possunt crucem ante se portare, præter quam in vrbe Romana, vel in præsentia Papæ, vel ipsius scilicet Papæ legati. ĩ. de priui. antiqua. alij vero nõ nisi in prouincia sua: & nisi hoc alicui ꝑ priuilegium speciale sit concessum, vt hic ui. & ita qd dicit de iure id est, de priuilegio speciali. & hoc iure cognoscitur qualiter fuerit concessum, vtrũ ꝑ surreptionem & in piudicium alterius, uel ñ, qa sic no dẽt valere. ar. s. de usu pallij. ex tuarum. & s. de of. or. licet. & ff. ne q d in lo. pu. l. 2. §. si qs à principe. qa in præiudiciu alterius dari nõ dẽt priuilegium, vt in d. §. si qs à principe & s. de consue. cum olim.

† Hodie de iure pñt archiepi crucẽ añ se deferre ꝑ sũs loca., ẽt exẽpta suæ prouinciæ, quouis priuilegio cõtrario non obstãte Clement. vltima de priuileg. & qđ dicit hic gl. in verbo: de iure, procedit de iure antiquo.

† al. Cæle stinus alij.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp.

1 De his quattuor patriarchis, eorũq; nominib. & dignitate vide Cassaneum in catalogo gloriæ mundi, par. 4. cõsideratione 7.

priuilegiorum Apostolicę sedis indultum, & tu & ꝑdecessores tui cõsueuistis facere) ante vos per totã Angliam deferre crucem a, quousq; diffinitiua sentẽtia decernatur, an ecclesia tua de iure b† hoc debeat habere.

¶ Clemens iij. †

¶ *Accusatus de adulterio ad separationem tori, non debet lite pendente priuari possessione coniugali.*

CAP. II.

Laudabilem †; & infr. Quæris quãdo matrimonium accusare contingit, an statim sit carnale cõmercium suspendendum: & infra Ad quod† breuiter respondemus, ꝙ coniugum alteruter accusatus, ante ꝓbatam c accusationem, iure ꝙ habet in altero, priuari nõ potest.

¶ Innoc. iij abbati, & conuentui sancti Siluestri.

¶ *Qui rem litigiosam alienauit, ita quod re habere nõ potest, debet æquualentẽ substituere in locum illius, quam alienare nõ poterit. h. d. cum seq.*

CAP. III.

Ecclesia † sanctæ Mariæ in via lata contra Ioannem de Ateia (qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iu-

tẽpore aliqua posita hic. Et de hoc eodẽ facto loquitur c. ecclesia S. Mariæ d. constitu. & male pot itelligi vna sine alijs. Et ideo glossa hic ponit casum. & seriẽ facti ad oẽs tres decre. Et si vis habere seriẽ facti prout cõtingit, ordo est, vt primo legat ista decret. vsq; ad ver. Prohibemus. secũdo decret. sequens vsq; ad fin. tertio illa s. de consti. quarto iste vers. Prohibemus. Et hoc ideo quia principium huius c. ponit principiũ & originẽ huius negotij vsque ad vers. Prohibemus. & sub illa dictione, & ĩ. quæ pcedit ver: Prohibemus. deciditur qualiter facta alienatione rei litigiosę in monasteriũ, monasteriũ fuit de facto spoliatũ ꝑ senatorẽ occasione statuti. de quo in glos. & tradita fuit possessio ecclesiæ sanctæ Mariæ: q̃ etiã fuit postmodũ de facto spoliata per quendã cõsiliariũ Capitolij. & restituta fuit illa possessio de facto monasterio quia restitutio ne facta, monasteriũ illam possessionẽ titulo locationis transtulit in quẽdam potẽtem, ita ꝙ de facto haberi nõ poterat. Primo incepit iuridice coram Papa eccla sanctę Mariæ petere restitutionem cõtra factũ illius cõsiliarij: sed qa illa possessio haberi nõ poterat de facto, vt s. dixi, & multa de facto fuerant innouata, Papa ꝓuidit prout habet in decre. seq. & restituit ecclæ sanctæ Mariæ possessiones subrogatas in locũ illius seu illarum q̃ haberi non poterãt: post q̃ petiit scdo monasteriũ restitutionẽ illarũ possessionũ occasione spoliationis factę ꝑ senatorẽ: & Papa monasterium restituit, vt dr in decret. eccla. de cõstit. qua restitutione facta, Papa timẽs ne monasteriũ illas possessiones subrogatas, alienaret, sicut fecit de principalibus: mãdauit monasterio, prout dr hic in versi. Prohibemus. Et ex his iuncta gl... habes clarissime seriem & ordinem negotij. Et hæc decre. nõ pot commode diuidi ꝑꝑ mixturam facti: de qua s. Abbas.

† al. Ad qđ ibi breuiter. &c.

† Huc referas. c. 1. o. s. đ consti. & vide c. 1. tit. de restitutione spoliato. in 3. cõpilatio. unde facile itelliges hoc fragmentũ: & c. qđ ꝓxime sequitur.

Laudabilem] Lite pẽdente sup coniugio, non interdr coniugibus carnale commercium. h. d. Primo ponit consultatio. Secundo respon. ibi, Ad quod. Abbas Sic.

CASVS. Aliquis accusat matrimoniũ ꝑꝑ cõsanguinitatem vel aliud ppetuum impedimentum q̃ritur an statim carnale cõmercium sit suspendendum & rñdet ꝙ alteruter coniugum priuari non dẽt iure qđ habet in altero, ante finem causæ. No. ꝙ lite pendente vxor debito iure priuari no dẽt. Itẽ no. ꝙ ille q ad mandatũ ecclesiæ soluit debitu vxori, sibi piudiciũ nõ facit.

[Glo. seq. alleg. 12. concor. 1. 5. decre. 4. can & 3. leges. demum signat cõtrarium, & remaīt. item signat aliud. & solut.

c ¶ Probatam] s. de off. deleg. causam matrimonij. ĩ. de diuor. porro. & de re spo. ex cõqõne. & 8. q. 4. nonne. & 17. dist. §. hinc ẽt. & 16. q. 4. volumus. & 15. q. vlt. c. vlt. & s. de in integ. resti. cũ uenissent. & s. c ꝓxi. & C. de rei uen. res aliena & C de proba. l. 1. & C. de 1be. causa non ideo. 2 arg. ꝯtra ĩ. de re iud. tenor. Solu. ibi, & ĩ. de reg. ueniẽs. Itẽ ar. ꝯtra ĩ. đ ref. spo. litteras. ad fi. Vnde no fuit plena restitutio, sed id ideo est, qa habebat incõtinẽti ꝓbationes: nec sunt ꝯtraria: qa ibi agit possessorio, hic nõ: vnde nõ dẽt alteruter priuari, &c. ille tamen q. cõscius est impedimẽti, no dẽt exigere. nec reddere, vt in decre. litteras. Ber.

2 Quæ prouocat in libertatem, si non probat possessor in possessione tuebit. Ioan. And.

Ecclesia.] Hæc decre. & sequens de eodem facto loquuntur: & aliqua ponuntur ibi, quæ præcesserũt

CASVS ad 3 vtramq; decretalem. Ecclesia S. Mariæ in via lata mouit qõnem cõtra Ioannẽ de Ateia sup qbusdam possessionib. coram L. iudice lite cõte. idem Io. possessiones illas trãstulit in monasteriũ sancti Siluestri: demũ senator Romanus occasione cuiusdã statuti (in quo continebatur ꝙ si qs rẽ litigiosam trãsferret in aliũ lite pen. possessio auferat possessori: & daret petitori) spoliauit monasteriũ possessionib. illis, & eas restituit ecclesiæ sanctæ Mariæ: postea sñia senatoris fuit reuocata, & spoliata fuit eccla sanctæ Mariæ, & monasteriũ restitutũ: Lite illa pẽdente Cælestinus reuocauit causam ad p̃sentiam suam: nõ obstante illa reuocatione, diuersæ sniæ latæ fuerunt p senatores, qñq; pro ecclã, qñq; pro monasterio, vltimo corã Innocentio petebat ecclesia sanctę Marię restitutionẽ illarum possessionum, quib. iniuste fuerat spoliata, ꝑ quẽdam consiliarum Capitolij. dus Papa reuocauit in irritum quicquid actum fuerat ab alijs, postquam Cælestinus reuocauit negotium ad curiam suã: & restituit ecclesiam sanctæ Mariæ: & quia possessiones illæ fuerunt

3 Hic casus in antiqs codicib. reperitur.

stitiã detinere) mouit sub L. iudice q̃stioné: & infra. ¶ Prohibemus, ne possessiones, quæ successerũt a in locum & ius illarum, quas ab Io. de Ateia ecclesia sanctæ Mariæ petierat in monasterium vestrum ab eodẽ Io. lite pendente trãslatas, alienare interim p̃sumatis †; vt si ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigiosi b contractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret c, monasterio vestro minime possidente) sit quod euicere valeat & habere.

¶ Idem.

¶ Idem dicit quod in præcedenti.

CAP. IIII.

ij Ecclesia sanctę Marię; & infra. ¶ Possessionem qua fuerat, præmisso iuris ordine, prædicta ecclesia spoliata, sibi restitui postulabat †; & infra. Nos quicquid ab alijs factum fuit (postquam prædecessor noster ad curiam suam idem negotium reuocauit d) irritum decernimus & inane: & infra.

¶ Verum quoniã præfatam possessionem, post restitutionem vobis factam ab Ioã. de Ateia, alij locationis titulo assignastis e, neque restituere poteratis f ecclesiæ spoliatæ; loco ipsius tantundem possessionum æquiualentium, ad arbitrium bonorum virorum, ipsi ecclesię fecimus assignari g; quas, quoniam alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus a creditoribus, qui nobis instru-

fuerit obligatæ alij titulo locationis, post restitutionem factam à Ioan. de Ateia, nec monasterium poterat recuperare eas, vt ecclesiã restituere, præcepit Papa q̃ Monachi alias possessiones æquiualentes priorib. substituerunt loco priorum: quod & factum fuit arbitrio bonorum virorum: & illæ substitutæ erant pignori obligatæ. & Papa fecit illas liberari à creditoribus qui domino Papæ instrumenta pignoris reddiderunt. Demum monasterium petijt restitutionẽ illarũ possessionũ ꝯtra sñiam senatoris, & Innoc. ipsũ restituit ꝯtra sñia senatoris, præcipiẽs vt possessiones illæ substitutę nõ debeãt alienari, vt eccl'a si voluerit agere de proprietate, vel de vitio litigiosi ꝯtractus, sit qd euicere valeat, & habere. Not. q̃ res q̃ succedit in locũ alterius, eodẽ iure cẽset cum illa. Itẽ lite pẽdente res quæ fit litigiosa, in aliũ trãsferri non debet.

[Gl. seq. arg. quod res, &c. & signat contrarium.]

a ¶ Successerunt.] hoc ideo dicit, quia possessiones sup q̃b° ꝯtra Ioã. de Ateia mouit eccl'a actiõnem, monasterium sancti Siluestri locauerat alij, locationis titulo, quas monasteriũ receperat à Ioãne de Ateia lite pen. vt ſ. c. proxi. & hoc dr̃: vnde monasteriũ, q̃a no potuit illas possessiones reuocar̃, alias possessiones æquiualentes priorib° substituit in locũ illatum. & est hic arg. q̃ res quæ succedit in locũ alterius, eodem iure censet̃ cũ illa. arg. ſ. de vsur cũ tu in fi. & in gl. fi. & 93. di. c. vlt. & 94. dist. c. 1. & ff. de le. 3. fideicommissa. §. 1. si rem suam. ff de l. 2. imperator. in fi. & l. seq. & ff. de dona. inter virum & vxo. l. vxor marito 2. Arg. contra. ff. de fur. qui vas. §. vlt.

[Glo. seq. tractat quæ sit pena litigiosi contractus: quod sit vitium litigiosi: casus quibus cesset in speciali & vniuersali iudicio.]

b ¶ Litigiosi.] pœna litigiosi contractus est, q̃ emptor sciens rem litigiosam, pretium amittat, & rem restituat, non vt cedat lucro alienatori, sed p̃tium, & alia tanta quantitas ab eo qui alienauit, dabit fisco. Ignorans, pretium recuperat à venditore. & tertiam partem pretij: quia ei no manifestauit rem litigiosam fuisse. Et eodem modo punitur dator & donatarius sciens vel ignorans, secundum quod traditur C. de litigi. l. vlt. Vitium litigij dicitur, cum quis rem litigiosam in iudicium deductam, de cuius dominio mouetur quæstio inter actorem & reum, transfert in alium lite pen. siue sint res, siue actiones. 3. C. de litig. l. vl. in prin. & in auth. ibi posita Tamen in aliquibus casibus qui ponuntur in ista lege, potest res litigiosa alienari, scilicet nomine dotis. donationis ante nuptias, transactionis, & diuisionis, & rerum hæreditariarum facte, vel per legatũ vel p̃ fideicommissi causam: & hæc locum habent in specialib. iudicis. In vniuersalibus vero cum agitur de hæreditate, prætor permittit quãdoque fieri alienationem, s. pro impensis funeris, pro solutione debiti, pro cibarijs familiæ. ff. de peti. hæredi. diuus. Et ita ecclesia sanctæ Mariæ poterat agere vitio litigiosi cõtractus contra Ioan. de Ateia, qui transtulit possessiones illas in monasterium, lite pẽdente ad pœnam: & ad ipsam rem contra monasterium, vt in l. prædicta. C. de litig. l. vlt.

[Glo. seq. obiicit, & soluit.]

c ¶ Laboret.] sed qualiter potest hoc esse. q̃ in vanum sit talis actio, cũ si monasterium offerat se liti, condemnabitur in expẽsis ac si possideret. ff. de rei vend. is qui se, & ff. de petitio. hæredi. qui se lit. & cum dolus pro possessione habeat. ff. de reg. iur. parem. Dic quod cessant illæ leges in ecclesiasticis negotiis, ne de lictu p̃sonæ, &c. 16. q. 6. si episcopum. & ſ. de except. cum venerabilis.

ii Ecclesia.] Nota 4. q̃ postquã superior reuocat ad se negotium: quicquid fit postea ab inferiori, non tenet: vnde reuocari dẽt saltem de facto. Item cum res restitui non pot, in alio æquiualenti fieri debet restitutio.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Reuocauit.] tanquam a no suo iudice factum: quia senatores non debuerunt postea se intromittere. ſ. de off. dele. licet. & 2. quæst. 1. nomen. 3. quæst. 5. multum stupeo. argum. contra supra de offic. or. significauit, sed illud ideo fuit: quia delegatus nõ procedebat, & altera pars remanebat in manifesto delicto.

e ¶ Assignastis.] & sic monasterium incidit in vitiũ litigiosi contractus, vt supra titu. proxi. vt Io. fecit. vnde ne monasterium conueniretur de vitio litigiosi contractus, Papa æquiualentes possessiones fecit illis substitui: & ita non præiudicatur ecclesiæ sanctæ Mariæ: cum monasterium paratum sit suscipere iudicium in re æquiualenti. i. fin. ff. de alie. iu. mu. causa, fa quia etiam. in fi. & officio suo inflixit eis hanc pęnã, & merito: quia dolo desijt possidere monasterium. dolus enim facit eum haberi pro possessore. ff. de rei ven. qui in petitorio. 5. & ff. ad exhiben. Iulianus. primo responso

f ¶ Poteratis.] quia forte conductores potentes erant.

g ¶ Assignati.] à monasterio: & cauere etiam debebant, quod non essent alii obligatæ. argumen. ff. de pignora. actio creditor. ff. de re. vend. l. si post acceptum.

[Glossa sequens allega. concor. signat contraria, & soluit.]

† Vide text. in l. Fulcinius. §. qđ sit autem & ibi Bart. ff. quib. ex ca. in pos. ear.

1 Quia subrogatum sapit naturam eius ĩ cuius locũ subrogat. de quo latissime Euerardus in loco: à vi subrogationis. in locis legalibus.

2 Loquitur de reempta p̃ maritum, ex pecunia sibi donata p̃ cõiugem: ad quã coniunx habet vtilẽ in rẽ. Ioan. And.

3 Host. dicit q̃ hoc habet locũ in reb. corporalib. tam in mobilibus & immobilibus, sed no incorporal b. nec hypothecaria actione. in authẽ. de liti. §. ad hoc sed nec simpliciter interdi. rei facit rẽ litigiosam. C. & ff. de litigi. l. 1. Io. And.

† Vide l. iussit possidet. & ibi. Bart. ff. dent. im

4. Secuti antiqua exemplaria, in q̃bus casus huius & p̃cedẽtis decretalis, in superiori narrabat hic consulto omittitur, perperam enim in recentiorib. codicib. fuit diuisus.

5 Vendicans ne frustra agat, dẽt ingerere an reus possideat. vel dolo desierit possidere. Ioan. And.

a ¶ Resi-

a ¶ Resignauerunt.] eo. tit. ipso vr̃ res libera. arg. §. de pac. cũ pridẽ. & il'e. ff. de lega. 2. q chyrographũ ff. quæ res pig. ob. pos. l. 2. ff. de pa. l. 2. in fi. C. de sol. pecuniæ. C. in do. l. 1. C de remis. pign. creditricem. arg. contra. § de renunc. sane. & c. veniens & ff. de pact. l. 3. vbi dr̃ q lice: pignus restituatur, non vr̃ remitti debitum: sed secus est si restituatur chyrographum, vt in primis coc. quia ille cui fit restitutio, vtilitatem dẽt inde habere, ex chyrographo nullam vtilitatẽ consequitur, si debitum non intelligat̃ remissum: sed ex pignore sic. qa põt vti pignore. vnde pignus sæpe restituitur precario pp vtilitatẽ. sed chyrographum nunquã: & ideo debitum, qđ ibi continetur, intelligitur esse remissum.

D Ilectus filius.] Non obstat priuilegium impetratum lite pẽdẽte, de lite non habita mentione. In prima ponit partis querelam. In secũda prouidet. ibi, Ideoq. Abb.

CASVS. Inter magistrum A rectorẽ ecclesiæ de Basseuilla, & antecessorẽ ipsius ex parte vna, & priorem & monachos de Basseuilla ex altera, quæstio vertebat super decimis noualiũ parochię ipsius rectoris, lite pẽ. corã iudicib. delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turoñ. (quibus Prioribus monachi prædicti subsunt) pro se & membris suis obtinuerunt à sede Apost. indulgentiam super huiusmodi decimarũ pceptione, nulla mẽtione facta in ipsa de hmoi qõne, occasio. e hmoi indulgentiæ Prior & monachi pfati, decimas ipsas sibi vendicare cõtẽdunt: cũ iudices sup hoc dubitarent, dict' rector hoc significauit dño Papæ: q mãdat quibusdam iudicib. quatenus eisdem iniungant, vt indulgentia non obstante prædicta, in negotio ipso procedant iuxta traditam sibi formam. No. q li. pen. priuilegium vel indulgentia super re litigiosa impetrata mentione non habita de quæstione. non valet.

[Gl. ista notat q priuilegium, &c. alle. quatuor cõcor. & tria similia.]

b ¶ Indulgentiam.] sic ergo patet q lite pẽdente priuilegium siue indulgentia sup re litigiosa veritate tacita impetrata non tenet, nec valet sic. ℣. de testi. causam ... & ℣. de priui. dudũ. & § eo. à memoria. arg. & in auth. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. si vero. ... & §. illud quoq;. coll. 8. sic & priuilegium nõ valet tacita cõpositione obtẽtũ. ℣. de dec. ex multiplici. & priuilegium post sñiam impetratũ sup re iudicata nõ tenet, vel rescriptu ad eam retractandã C. vt lit. pen. l. 1. Itẽ nec cõfirmatio đ re litigiosa. ℣. de cõfir. vti. vel inuti. c. 1. sic & res ipsa litigiosa in nullã dẽt transferri psonã. 11. q. 1. c. fi. & rñ fallit ĩ casib. q notant. § e. ecclesia. & C. de liti. l. vlt.

mentum pignoris resignauerunt.

¶ Honorius iij. Cancellario, Cantori, & A. canonico Parisien.

¶ Lis decidenda est secundũ iura existentia tempore controuersia, non autem secundũ priuilegium impetratum lite pendente vt si de litis pendentia mentionem faciat.

CAP. V.

DIlectus fili⁹ magister A. persona ecclesię đ Basseuilla † exposuit corã nobis, quod cum inter p̃decessorem suum ex parte vna, & Priorem ac monachos de Basseuilla ex altera, super decimis noualium infra fines parochiæ suæ consistentiũ qõ emersisset, ea pendente corã iudicib. delegatis, abbas & conuentus maioris monasterij Turoñ. quib. subsunt Prior & monachi supradicti, pro se ac mẽbris suis, obtinuerunt a sede Apostolica indulgentiam, b super perceptione hmõi decimarum: cuius prętextu Prior & monachi supradictas decimas sibi uendicare contendunt, licet in indulgentia, de dicta qõne facta mentio non fuisset. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus eisdem iudicib. iniungatis, vt (indulgentia non obstante prædicta) in negotio ipso pcedant iuxta traditam sibi formam.

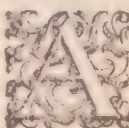
TITVLVS XVII.

De † sequestratione possessionum & fructuum.

¶ Innocentius iij. Mediolañ. archiepiscopo.

¶ Res in quam facta est missio non debet sequestrari, etiã si missus inde fuerit violenter eiectus Vel notabilius sic: Sequestrum factum loco missionis propter scandalum euitandum, reuocari debet oblata cautione, & restitutis expẽsis.

CAP. I.

AD † hoc, vnxit nos Deus, & infra. ¶ Abbas de Regula† nobis exposuit, quod cum M. prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum, & monasterium suũ fuerat agitata, obtinuisset Veronensi episcopo litteras destinari, & ipse super iudicio possessorio

DE SEQVESTRAtione possessionum & fructuum.

¶ Viso q lite pẽdẽte nil sit innouandum: qa p hoc dubitari poterit, nũqđ p hoc sequestrationis actus sit phibitus: iõ, &c. Et de hac materia vide plene p Io. And. ĩ regula, locupletari. de reg. iu. lib. 6. Abb. Siculus.

De hac materia hr̃ 2. q. 7. quoties. 77. di. episcopus.

AD hoc vnxit.] Propter contumaciã rei, res ab eodem petita sequestrari non debet. sic summat Io. And. & communiter oẽs. q summatio non placet Panormitano. Diuidit principaliter in duas ptes. in prima ponit pcessus narrationem. In secunda pronunciationem: ibi, In eum. In qua duo facit, pri mo reuocat sequestrationẽ: secundo iubet expẽsas restitui, & caueri: ibi, Ne autem.

CASVS. Inter epm Mediolañ. & abbatem de Regula super quibusdam possessionibus quæstio vertebat, quæ ad petitionẽ archiepi simpliciter commissa fuit epo Veroñ. coram quo intentauit archieps iudicium possessoriũ, & ipse partim pro monasterio, partim pro archiepo sententiam promulgauit: quo facto procurator monasterii iudicium proprietatis voluit intẽtare super illis possessionibus, de quibus archieps obtinuerat in iudicio possessorio. sed archieps respõdet, iurisdictionem epi expirasse, asserens causam possessionis tantum & non proprietatis fuisse commissam: & ipse quia semel officio functus fuerat super proprietate vlterius

Marginal notes:

Basseuilla al. Bauilla.

1 Si dum dr̃ causa impetrat pragmatica sanctio vel qđ simile iudex illud respicere non det, sed dẽt eo non obstante causam diffinire Io. And.

† In nonnullis antiquis ita: De sequestratione possessionis rerum & fructuum al. possessionis.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. compil.

† al. de Stogula.

vlterius cognoscere nõ valebat. Sed cum archiepiscopus nollet procuratori monasterij respondere, episcopus propter contumaciam archiepiscopi, misit monasterium in possessionẽ, quę fuerat per ipsum archiepõ adiudicata cã rei seruandæ; Sed archieps monasteriũ ab illa violenter eiecit cã ista postmodũ delata est ad dñm Papã C. cũ sup hoc aliquamdiu fuisset disputatum, C. sic fuit interpretatus suum rescriptum, ꝙ tã causa possessionis q̃ proprietatis iudici fuerat delegata: cũ absolute & indistinctè cõmissa fuisset, & continentia causæ diuidi nõ deberet: prædictam quoque possessionem pro arbitrio suo, sequestrari pcepit apud Vercellẽ. & Nouarieñ. epos, dãs in; mandatis epo Regieñ. & Mutiñ. vt de causa possessionis & ꝓprietatis plene cognoscerent, & deciderent eandẽ, & possessionem illi parti assignarent, quæ obtinebit in proprietate. Tandem partibus comparentib. coram epis Rhegiñ. & Mutiñ ꝟ. annum à tempore datæ possessionis per epm Veronẽ sem, archieps Mediolañ. cautionem obtulit standi iuri. Tãdẽ cum ipsi epi nõ procederent in cã, partes ad dñm Innocentiũ habuerunt recursum, coram quo prædicta & alia multa allegata fuerunt: qui reduxit causam ĩ suũ statum in quo fuerat, cum C. cãm proprietatis & possessionis commisit Rhegien. & Mutiñ. epis, mandato sequestrationis penitus reuocato: & ne dñs Papa monasterio in suo iure deesset, statuit ꝙ archiepiscopus restituat monasterio expensas moderatas, ab eo tempore quo eps Veronensis, ipsum monasterium in possessionem mitti decreuit, vsq; ad tempus satisfactionis oblatæ corã Rhegiẽ. & Mutin. epis propter hoc factas, & ꝙ archiepiscopus præstet cautionem sufficientem iudicio standi. No. ꝙ quando causa simpliciter & indeterminate committit, iudicium possessorium & petitorium commissum intelligitur: & si actor intentauit possessorium & obtinuit, reus etiam põt intentare petitorium super possessionib. in quib. succubuit coram eodem iudice, quia continentia causæ diuidi non debet. Item sequestratio fieri non dẽt. Item expẽsæ refundendæ sunt, factæ à tempore datæ possessionis vsque ad tempus oblatæ cautionis, quæ factę sunt propter hoc.

partim pro monasterio, partim ꝓ archiepõ sniam protulisset; ꝓcuratore ipsius monasterij qõne de ꝓprietate postmodũ intentare volente, archieps iurisdõnem epi opposuit expirasse: asserens causã possessionis tm̃, & nõ proprietatis fuisse cõmissã: & quia super possessione ꝓnunciauerat, semel functus officio a suo, sup qõne proprietatis deinceps cognoscere valebat, & infra. Sed iudex actorem in possessionem [quæ fuerat per ipsum archiepiscopo adiudicata] propter eiusdem contumaciam mitti decreuit, a qua tamen archiepiscopus violenter monasterium eiecit, b & infra.

¶ Cęlestinus Papa prædecessor noster, sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causa possessionis, quam proprietatis fuerat iudici delegata, cum absolute & indistincte c commissa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet, ꝓlibatã quoq; possessionem pro suo arbitrio d sequestrari e præcepit, iniungens Regieñ. & Mutineñ. episcopis, vt de causa possessionis, & proprietatis pleni' cognoscentes, eam debito fine deciderent: & possessionem ei parti postmodum resignarent, quę obtineret de proprietate triumphum, & infra. In eum statũ continentiam causæ reducimus in quo fuerat, cũ ꝑdictus prædecessor nr̃ cãm proprietatis & possessionis Reg. & Mutiñ. epis commisit, mandato sequestrationis penitus reuocato, & inf. ¶ Ne autem monasterio videamur in suo iure deesse, moderatas expensas f (ex quo episcopus Veroñ. ipsum in possessionem induci decreuit, vsque ad satisfactionis tempus oblatæ g) propter hoc h factas, sibi restituendas esse censemus,

a ¶ Officio.] allegabat legem illam. ff. de re iudi. iudex & s̃. de offi. dele. in litteris. & male. quia illud locum habet cum pronunciatur super ꝓprietate, & nõ super possessione, vel si hoc tm̃ esset ei commissum,

[Gl. seq. format duas quæstiones.]

b ¶ Eiecit.] sed nunquid anno elapso erit possessor? Dictum est de hoc s̃. de dolo & contu. contingit. Itẽ, nunquid abbas posset petere restitutionem tanquam spoliatus? & ibidem de hoc dicitur.

[Gl. seq. distinguit an simpl'r commissa sit causa possessionis tantum.]

c ¶ Indistincte.] no. ꝙ sic committit cã simpl'r puta. committimus tibi cãm. quæ inter tales vertitur, super talib. reb. tunc tam cã possessionis quam proprietatis commissa intelligit, vt hic dicitur. & arg. C. de rei ven. ordinarij. & s̃. de cã pos. pastoralis. & ꝟ. de test. significauerũt. sed si cã possessionis tantum commissa est, non possunt cognoscere de ꝓprietate, q a cui commissa est cã violentiæ tãtum, de ꝓprietate cognoscere non põt. & vno & eodem tempore causa possessionis & proprietatis diuersis iudicibus committi non debet: quia continẽtia causę diuidi non debet, vt hic dicit. & C. de iud. nulli. & s̃. de cau. pos. c. 1. sicut cã proprietatis & vsusfructus apud eundem iudicẽ sunt tractandæ. ff. de lib. cau. si pariter. 1 & ff. de qui. re. ad eundem iudicem eatur. l. 1. & 2.

d ¶ Arbitrio.] in hoc c ipso Cęlestinus peccauit: q a non debuit facere sequestrationem, nisi in casib. qui notantur ꝟ. eo. ca. prox. & vl. vnde reuocauit sequestrationem, vt inf patet.

e ¶ Sequestrari.] hoc ideo facit, quia cum res apud sequestrum deponitur, neuter litigantium possidet illã rem. ff. depositi. l. licet. §. rei depositæ, nisi hoc dictum sit in sequestratione, vt tantum causa custodiæ deponatur apud sequestrum. ff. de acq. pos. interesse puto. & sic possessio postea restituitur illi, qui obtinet in ꝓprietate, vt sequitur: quia proprietas trahit ad se possessionem. sup. de causa pos. cum dilectus. 2 Et sequestratio ista facta fuit apud Vercelleñ. 3 & Nouarieñ. episcopos.

f ¶ Expensas.] sic s̃. de eo qui mit. in pos. cum venissent. in fi & s̃. de dolo. cum dilecti in fi. & cap. finem. vbi satis de hac materia.

g ¶ Oblatæ.] corã Rhegiẽ & Mutiñ epis. nã archieps Mediolaneñ. obtulit cautionẽ standi iuri ꝟ. annum supra per possessionib. illis, de quib. abbas fuit missus ĩ possessionem causa rei seruandæ, per epm Veroñ. sed archieps abbatem expulit de possessione, vt dictum est.

h ¶ Propter hoc.] i. propter vitium contumacię. C. de iu. sancimus.

1 Ponit casum qñ s̃ illum, q. de libertate litigat, concurrat vsufructuarius, & ꝓprietarius. Io. And.

2 Cõcor. l. si sit. & ibi Barto. ff. de leg. 1. & l. alio. ff. de alimẽ. & cib. leg.

3 Hoc patet in antiqua decre. q̃ initio huius capitis citat.

a ¶ Suffi-

a ¶ Sufficientem.] not. ꝙ in casu isto sufficiens cautio est præstanda, s. pignora vel fideiussores. ff. man. si mādato. §. vlt. & non nuda, i. sola promissio, vt dixi sup. vt lite non contest. quoniam, §. in alijs, & C. de verb. sign. §. sancimus.

Dilectus.] Primo ponit querelam rei passi missionem: secundo dat ei iudices. Abb.

†al. ita Priori de Beā. & Decan. de Daluntin. al. Caliton.

CASVS. Abbas & conuentus de Cisteria impetrarunt litteras ad quosdam iudices delegatos, contra rectorē ecclesiæ & Berhusia super ipsa ecclesia: iudices qa rector prædictus contumax fuit, monachos induxerunt in possessionem ecclesiæ ipsius, causa custodiæ: & quia monachi fructus prædictæ ecclesiæ medio tempore perceptos distrahebant, dictus rector significauit hoc dño Papæ, vnde mandat, quatenus si est ita, fructus prædictos faciāt sequestrari: & si quid de ipsis distractum est, faciāt in pristinum statum reuocari. Not. casum in quo fit sequestratio: & hoc ideo, quia fructus debent restitui, si reus infra annū recuperabit possessionem.

†De materia huius c. vide Felinū post Ioannē An. ī c. examinata. ꝟ. d iu. adde Socinum in regula 458. verbo sequestratio. & seq.

† Glo. necessaria.

† Adde ista verba importare liberū arbitriū con cor. l. 1. ff. de remil. & ibi Bar.

b ¶ Distrahunt.] not. quod ille qui mittitur in possessionem causa custodiæ, siue agatur reali actione, siue etiā personali, infra annum non facit fructus suos, sed custodire eos debet, non distrahere, vt si infra annum reus recuperare voluerit possessionem, restituātur ei fructus. expensæ tamen necessariæ pro fructibus percipiendis factę, primo debent deduci: quia illæ in nullo casu prohibētur. ff. fam. ercisc. fundus. 1. respon. in fin. Si vero non veniat infra annum, tunc primo anno elapso lucratur omnes fructus de hoc dictum est. sup. de do. cōtingit. & hoc in reali.

[Glo. seq. ponit regulam, & xj. casus exceptos.]

c ¶ Sequestrari.] no. ꝙ possessor lite pendente nō debet remoueri de possessione, nec ab ea sequestrari, vt ꝟ c. proxi. & 16. q. 4. volumus. & 8. q. 4. nonne & C. de proba. l. 2. & ꝟ. tit. proxi. per totum. & C. de prohi. sequestra. l. vnica. Quandoque tamen fit sequestratio in casibus, vt cum quis dilapidat fructus, quos seruare debet, vt hic, & in c. seq. Item cum appellatur ab executore mero, tūc sequestratio fit rei immobilis, & fructus etiam rei immobilis sequestrātur apud possessorem, remanente iure possessionis. C. quorum app. non reci. ab executore. Item cum persona a qua res mobilis petitur, suspecta est. ff. qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. vl. Item si timetur de dilapidatione, ff. de ap. imperatores. in fi. Item si quis proclamet in libertatē sequestrātur res eius. C. de asser. tol. l. 1. §. 1. & C. q. ad li. procla non licet l. 2. & 3. & C. de or. cog. l. vlt. Itē si colonus velit possessiones conductas deserere. 1 C. de agr. & cen. l. vlt. lib. 11. Item si maritus vergat ad inopiam, sequestratur dos. ff. sol. ma. si cum dotem. §. siue ro. & C. de iure do. in rebus. in fi. in auth. de ęqua. do. §. illud quoq;. coll. 7. Item si timetur de sæuitia viri, nec potest ei caueri ꝟ. de re sti. spo. litteras. ad fi. aut etiam cum timetur sponsam corrumpi. ꝟ. de spon. cum locum. Item cum aliquid est ablatum illi qui est de familia iudicis. ff. de offi. præsi. senatusconsulto. in fi. Item propter contumaciam. ꝟ. de do. & contu. ex litteris. & hoc fit ut mitius agatur cum cōtumace, vt ibi dicitur.

1 Deberet dicere si colonus negat pēsionē ī cuius solutione diu cessauit, & allegare dēbat. l. litibus. q a l. ulti. non facit. Io. And.

& a te sufficientem apheri stādi iudicio cautionē.

¶ Honorius iij. Priori† De bē. & Decano de Calin̄.

¶ Si missus in possessionē causa custodiæ fructus dissipat, dissipati reuocantur, & cum alijs sequestrantur.

CAP. II.

Dilectus† fili⁹ R. rector ecclesiæ de Berhusia, sua nobis petitione monstrauit, quod cum inter ipsum ex parte vna, & abbatem & conuentum de Cisteria † ex altera; sup eadem ecclesia, coram abbate de Sibiton. & eius collegio qō verteretur, & iudices ipsi p̄dictos abbatē & cōuentum in possessionem ipsius ecclesię, causa custodiæ induxerunt: qui fructus medio tpe perceptos, pro suæ distrahunt b libito voluntatis. † ¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, facientes fructus sequestrari c p̄dictos, si quid de ipsis per eos distractum inueneritis, in statum pristinum reuocetis.

¶ Gregorius nonus.

¶ Si reus possessor appellat a sententia contra eum lata, lite rei petitæ fructus sequestrantur, si dissipantur ab eo.

CAP. III.

Ab eo qui a sententia prouocauit, fructus possessionis (si dissipent d ab ipso) pn̄t lite pendente rationabiliter sequestrari.

TITVLVS XVIII.

De confessis.

¶ Clemens Tertius.

¶ Ad solum dictum confitentis crimen proprium, non est alteri infligēda pœna aliqua: infamato tamen est indicenda purgatio.

Ab eo.] CASVS. Aliquis appellauit a sententia ꝙ ipsū la a, ipse cœpit d ssipare fructus possessionis, dr̄ ꝙ fructus sunt ab ipso sequestrandi, quousq; appellationis causa fuerit terminata. Nota casum in quo fit sequestratio.

d ¶ Si dissipentur.] sic C. quorum ap. nō reci. ab executore & ff. de ap. imperatores. in fi. vnde hęc decre. sumpta e. t. 2 de hoc satis dicitur ꝟ. capit. proxi. & secundum hanc decre. intellige quod dicitur 2. q. 6. quoties 2. & hoc iō, si confirmabitur sententia, debet fructus perceptos post litem contesta. restituere cum ipsa re. C. de rei vend. certum.

2 Vn̄ reprehendit Ho. Vic. qui hic dixerat hoc non caueri lege, nisi cum appellatur ab executor. Io. And.

DE CONFESSIS.

¶ Supra visum est de modis quibus ordinatur iudicium: restabat videre de modis quibus causa instruitur, & sic de meritis causæ, vt de probationibus in genere, & in specie: & quia per confessionem aduersæ partis releuatur litigans ab onere probandi, cum confessio nō sit proprie probatio, sed probationis releuatio: ideo tractaturus auctor de probationibus, præmisit de confessis: quia vbi adest confessio, non est necessaria probatio. Vel continua magis ad proxima sic. Supra visum est de modis procedendi contra contumacem, veruntamen quia quandoque, & vt plurimum partes sunt in iudicio, & aliqua confitentur quæ non subijciuntur oneri probandi: aliqua vero negant, quę subijciuntur probationi, ideo auctor prius præmisit de confessis, secūdo de probationibus, cum ad probationes recurratur deficiente confessione. Abb.

De hac materia tractatur 15. q. 3. & q. 5. & q. 8. per totum. & 2. quæstio. 1. nos in quenquam. & in alijs capitulis.

Vm monasteriũ.] Et qui crimen propriũ confitetur, non creditur contra eos quos dicit fuisse criminis suggestores. h. d. duo facit: nam primo instruit iudicẽ in absoluendo non infamatos, & reddit causam. secundo instruit de purgatione infamię: ibi, Si tamen. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam presbyter confessus fuit se cõmisisse homicidium ad suggestionem quorundã: quærebatur vtrũ illi ad confessionẽ sacerdotis sint puniendi de illo homicidio? Rñdet quod nõ, nisi aliter hoc verũ esse cõstiterit: quia vt dñt iura canonica & ciuilia, nulli de se cõfesso credẽdum est contra alios (excepto crimine maiestatis) confessio confitentis de se, nõ est aduersus alios admittenda. Si tñ illi de hoc infamati sunt, cum tribus socijs sui ordinis (cũ qbus se purgare debẽt) purgent. Nota, quod nulli de se confesso credi debet in pręiudiciũ aliquorũ. Item cõfessio criminosi, non est contra alium admittenda. Item infamatus debet se purgare.

† In aliquot antiqs ita, se presbyter P. perpetrasse, &c.

† Vide text. in l. fi. cum gloss. & ibi Bart & in l. maritus. ff. de q.

† al. quia.

† De hoc articulo vide plene p Antonium Gomeziũ tom. 3. varia. reso lut. ca 12. & Iulium Clarũ in pract. crim. §. fin. q. ..

† In c. inter sollicitudines ĩ. đ pur. can. 14. com purgatores assignantur: licet dicas quod taxare hunc numeru iudicis arbitrio relinquitur, iuxta qualitatem criminis infamiæ, & delinquentis, vt no. lib. 2. ad r... in Directo... qli torũ Schol. l. 1. vbi plenius ... differit de hac materia.

CAP. I.

Vm monasterium: & infra. ¶ Eos, quorum suggestiõe scelus homicidij pręsbyter † se perpetrasse proponit, nisi aliis modis a verũ esse constiterit, nulli censemus pęnę subdendos: † cum † secundum vtriusque iuris statuta, de se confessi b super aliorũ conscientijs interrogari non debent: † & (crimine læsę maiestatis excepto) de reatu proprio cõfitentis periculosa cõfessio non est aduersus quemlibet admittenda. ¶ Si tamen eos infamia c huiusmõdi laborare cognoueris, singulis eis (adiunctis tribus † socijs sui ordinis) purgationẽ iniũgas.

¶ Inno. iij. canonicis de Bethlehem.

a ¶ Alijs modis.] scilicet legitimis, & euidentissimis probationibus, & luce clarioribus. C. de prob. l. vlt. 2. q. vlti. sciant. & 5. q. 6. Epiphanium. vel per propriam confessionem in iure factam ĩ c. prox. & 2. q. 1. nos in quenquam vel per euidentiam facti. ĩ. de coha. cle. & mu. c. vlt. & s. de rest. spol. cum ad sedem.

[Gloss. seq. all. tria, & alium casum excipit, & hoc in fine determinat.]

b ¶ Confessi.] nulli ergo de se confesso super crimine aliorum creditur sic ĩ de testi. veniens. 1. q. 15. q. 3. nemini & 3. q. 11. neganda. & C. de accu. & inscrip. l. fi. & hoc generale est, preterquã in crimine lęsæ maiestatis, vt hic, & in prædicto c. nemini & ca. veniens Item auditur confessio 1 vnius latronis contra alium. C. de fer. prouinciarũ. & C. de fal. mone. l. 1. in gl. immunitatem & ff. de custo. & exhi. reorum. l. diuus Hadrianus, §. 1. 1. & ff. de quæstio. l. 1. §. si quis. istis q. de se confitentur, creditur non quantum ad conuincendũ. sed quantum ad presumptionem. vnde si adsunt alię præsumptiones, valent: alias per se non sufficerent.

1 Ibi latrones interrogat de socijs & receptatoribus. Ioan. And.

c ¶ Infamia.] de qua debent se purgare cum tertia manu sui ordinis, qui sint honesti, & conuersationem ipsius agnoscant, alias si defecerint, tanquam conuicti puniantur. ĩ. de purg. c. cum P. & c. cum dilectus. & ĩ. de simo. insinuatum alias si infamati non essent, non indicetur eis purgatio propter talem confessionem 2. q. 5. si legitimi. De hac materia plenius tractatur ĩ. de purg. cano. cum P. & c. cum dilectus. & 2. q. 5. presbyter si a plebe.

Vm super.] qui in iure confessus est se simoniacum, ab officio & beneficio deponitur. ita summat Io. And. sed hæc summatio est nimis generalis. Diuiditur. nam primo ponitur depositionis causa. Secundo deponit: ibi. Nos. Abb.

¶ Si de crimine contingente causam principalẽ, constat contra aliquem per eius confessionem, punitur pœna ordinaria, etiam si directe contra eum non agatur. hoc dicit secundum gloss. Et est casus not. & verus in se. Vel summa sic, secundum aliũ intellectum non minus notabilẽ, quem etiam sentit glos. licet non perfecte explicet, Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, potest iudex ordinarius nouum inchoando processum illum punire pœna ordinaria hoc dicit singulariter. Abb.

CAP. II.

Vm † super electione Bethlehemitanæ ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur: & infra. ¶ Quoniam V. canonicus Bethlehemitanus fuit in iure confessus, d quod pro præstan-

CASVS. duo electi fuerunt in ecclesia Bethlehemitana: in examinatiõe illarũ electionum V. Bethlehemitanus canonicus fuit ĩ iure cõfessus, quod pro præstando consensu electioni alterius, recepit obligationem quingentorũ Sarracenorũ, & mediator fuit simoniacæ prauitatis: vnde dominus Papa deposuit ipsum per diffinitiuam sententiã ab omni officio & beneficio ecclesiastico. No. quod simoniacus deponi debet, vt hic dicitur.

[Gl. seq. post prin. dupliciter obijcit, & tripliciter respõdet.]

d ¶ Confessus.] & coram iudice suo. s. de iudi. at si clerici. alias ergo cõfessio nõ præiudicat quantũ ad pœnam vel condemnationem: præiudicat tamen quantum ad suspicionẽ. ĩ. de exces. prel. q̃ sit graue. Sed nonne ille fuit testis: qualiter ergo punitur pœna ordinaria, contra illud s. de ord. cog. cũ dilect. ad fi. ĩ. đ exce. denique. in fin. præterea sine accusatore non debet quis puniri. ĩ. vt eccl. benefi. vt nostrum. in prin. ff. de mu. & ho. rescripto. §. si quis. 2 potest dici quod iste vel fuit denunciatus, vel inquisitio contra eũ facta fuit. sic s. de elect. per inquisitionem. vel hic ex officio suo processit dominus papa, & in odiũ criminis. arg. 3. q. 9. nihilominus. & C. de proba. iubemus, & C. de rest. nullum, etenim crimina vndecunque claruerunt, punienda sunt. 24. q. 3 ecce. Vel ideo punitur: quia crimen istud contingit principale negotium. sic infra de excep. c. 1. in fin. & hoc videtur verius, quia dicebatur ab aduersario, quod simoniace facta fuit electio. & quia electionem examinans, de omnibus inquirere 3 debet, de meritis personæ, de modo electionis, de studio eligentium, 3. & si crimen illud contingit factum principale. supra de electio. cum terra. & capit. super eo, & c. scriptũ est, & c. nihil est, de his omnibus inquirit iudex ex officio suo, de meritis electi, & eligentium & iste fuit vnus de electoribus, & ideo merito puniri debuit si commisit in ipso negotio vitiũ simoniæ, siue de hoc actum fuisset 4. siue non, cũ ex officio hoc etiam fieri debeat. s. de elect. cũ nobis olim. §. his igitur, vbi de hoc. & sic punitur aliquis sup eo de quo non agitur contra eum directe, in odiũ criminis, vt innuit littera sequens, s. Nos. qm vitiũ huiusmodi persequi, & c. & est arg. ĩ. de testi. nã litteris. sic & maritus punitur de lenocinio, licet contra eum directe non sit actum, ff. de adul. l. 1. §. si publico.

† Ca. vnico eo. tit. in 1. compilat. Et quæ sub hoc, infra, hic desiderãtur, inuenies ẽt s. c. cum super. de causa poss. & propr.

2 Accusationem nõ habens, honorib. prohiberi non debet, Io. And.

3 Concor. l. de minore. §. plurimũ, & ibi Bal. ff. de quæstio.

4 Hoc verũ secundum Inn. vbi de crimine constat per ipsius cõfessionem, verum de hac materia vid. hic plenius per Io. And.

a ¶ Sarra-

do alterius electioni consensu quingentorum Sarracenorum [a] obligationem receperat, & mediator extitit simoniacæ prauitatis. ¶ Nos (quoniam vitium huiusmodi persequi volumus, vt debemus) ipsum per diffinitiuam sententiam duximus ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

¶ Gregorius ix. B. iudici Viterbiensi.

¶ *Confessio facta in iure per œconomum ecclesiæ nocet ipsi ecclesiæ potest tamen reuocari. si ante finitum negotiuũ doceatur per errorem facti emanasse h d.*

CAP. III.

Ex parte abbatis & conuentus monasterij sancti M. fuit propositum, quod cum inter ipsos ex parte vna, & V. nomine suæ vxoris ex altera, corã te quęstio verteretur, œconomus monasterij memorati, quædam per errorem facti fuit in iure confessus [b], ex quibus † timet sibi præiudicium generari.

¶ Cum igitur negotio nondum finito, nemini noceat error [c] facti, Mandamus, quatenus si de huiusmodi potuerit errore docere, prouideas, vt nullum sibi super hoc præiudiciũ generetur.

TITVLVS XIX.

De probationibus.

¶ Grego. Tancredo † regi Vicestriæ.

¶ *Reus actori sua propria instrumenta edere non tenetur ita communiter summatur.*

a ¶ Sarracenorum, [1] exponunt quidam dandorum regi, vt electioni præstaret, assensum vel potius ꝑ seipso recipit illam obligationẽ vt ipse conueniret; sic sola talis obligatio simoniam inducit, licet non receperit id qđ venit in obligatione; qa in talibus nullã pactio vel conuentio debet interuenire. 1. qu. 2. quàm Pio. §. fi. & ff. de pact. pactiones. & ȷ. de simo. c. pe. & est moneta, quæ sic vocatur r

Ex parte] Confessio per errorem facta non nocet, si ante finitum negotium de errore facti emanasse doceatur. h. d. Ioã. And. Prima pars narrat factum. secunda prouidet iudicem instruendo: ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Inter abbatem & conuentum sancti. M. ex parte vna & V. nomine vxoris suæ coram iudice Viterbieñ. qõ vertebatur. syndicus monasterij cõfessus fuit quædam in iure per errorem, de quibus monachi timent sibi præiudicium generari: abbas & conuentus significauerunt hoc domino Papæ, petentes sibi contra huiusmodi cõfessionem prouideri. Scribit Papa illi iudici Viterbieñ. dicens, ꝙ negotio nondum finito error facti nemini nocet: vnde mandat eidem, quod si de huiusmodi errore poterũt docere, nullum sibi super hoc præiudicium generetur. Not. quod error facti non nocet, dummodo ante sententiam error probetur.

Glo. seq. ponit differentiam huius rubricæ ad rub. de inter. act. Secundo ponit nouem quæ requiruntur vt confessio noceat. Tertio q̃ sint partes iudicis in cõfessum In fine addit decem casus: in quo non persistit.]

b ¶ Confessus] no. ꝙ rubrica ista sine titulus de confessis, locum habet post litem contestã. sed edictum de interrogatoriis actionibus, locum habet & ante litem contestã. & post: quia iudex quoties & quandocunq; æquitas mouet ipsum, debet interrogare partes. ff. de interro. act. ubicunque. & 30. q. 5. iudicantem. & in casibus qui notati sunt ff. de iur. calum. cum causam. & Et postquam est conclusum in causa. ȷ. de fide instru. cũ Ioannes. §. uerum. Ad hoc enim vt cõfessio præiudicet alicui, exiguntur plura; ꝙ sit maior xxv. an. qa minor pot restitui contra confessionem ff de min. non omnia. & ff. de confes. certum. § in pupillo. Item quod sponte & non coactus. 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius. §. Præterea & ff. de quæst. l. 1. respon. & §. diuus 2. Itẽ qđ ex certa scientia: quia si errat in cõfitẽdo, & põt probare se errasse, non nocet ut hic, & C. de iur. & fac. igno. error facti. & ff. de confes. non fatetur. Itẽ ꝙ cõtra se cõfiteatur: quia confessio pro se nõ prodest. 14. qõ. 2. §. 1. & ff. de inter. act. de ætate. 1. rñ. Itẽ in iudicio & coram suo iudice, aliàs non præiudicat vt ff. de iudi. ar si clerici. & C. eo. l. vnica. Quandoque tamen confessio extra ius facta valet, [2] vt si quis confiteatur debere se ex certa causa, puta emptionis, vel locationis, vel alia causa consimili: si probetur cõfessio ista per testes qui fuerunt præsentes in cõfession, cõdemnabitur ex ea. C. de nõ nu. pe. l. generaliter. & l. aduersus. & fi. de probatio. cum de indebito. §. vlt. & ȷ. de fi. instru si cautio. & 3. q. 9. §. si debitum. Item quod aduersarius sit præsens. alias non nocet. ff. de inter. act. l. vlt. & ff. eod. certum §. si quis. Item requiritur ꝙ non sit contra rerum naturam, vt si confiteor me interfecisse hominem qui viuit. ff. ad leg. Aqui inde Neratius §. vlt. & hoc si probo eum viuere qui mortuus est, vel si confiteor illum esse filiũ meum, qui est maioris ætatis q̃ ego. vel si quis confiteatur factum cuius nomine actio cum alio esse non potest. ff. de inter. act si is cuius. & & no sit ꝯtra ius. §. de libero hoie: [3] alias non nocet ff. de pact. iurisgentium. §. & si stipulatio. & §. pce. & ff de pa. pactionis. & ȷ. de condit. appo. si conditiones. & 32. q. 2. solet quæri. Itẽ ꝙ d relitigiosa. vt ff. de inter. act. confessionibus. Itẽ in confesso nullę sunt partes iudicis. in cognoscendo, sed in sententiãdo sic: quia debet ferre sententiã ex illa confessione. ff. ad leg Aquil. proinde. & ff. de transac præterea. Item si quis cõfiteatur se seruum, talis confessio nõ nocet ei: vt C. de lib. cã interrogatã. lex ista fauore libertatis intelligit de confessione facta apud iudicem. sed ñ in iudicio liberalis causæ, alias contraria esset lex illa, iubemus. eo. tit. in fi. B.

ADDITIO. Inde versus.

Maior sponte sciens contra se vbi ius fit, & hostis.
Certum, lisq; ne fauor ius nec natura repugnet.

c ¶ Error facti.] error facti excusat, si probetur nõdũ finito negotio: [4] vt hic. & in l. prædicta, error. & ȷ. de sent. excom sacro Error vero iuris non excusat. C. de iur. & fac. igno l. 2. & l. cum quis & sic patet ꝙ confessio syndici potest reuocari. Item & confessio aduocati reuocatur. ȷ. de cen. olim. ubi de hoc.

DE PROBATIONIBVS.

¶ Continuata fuit ff. in præcedenti tit. sed magis specifice. dic: Supra visum est in proxi. tit. de confessionibus, per quas aduersarius releuatur ab onere probandi; Veruntñ qa parte negante hẽt asseuerãs ꝓbare. 6. q. vltim. accusator. merito subijcit de prob. præmittis p. imo genus, vt postea facilius descendat ad species, sicut etiam fecit compilator. ff. & C.

De hac materia habetur 6. q. ulti. §. his ita respondetur. usq; ad fi. q. 24. q. 3. de illicita. 44. dist. multis.

[1] Subsequũtur in codice Barbatię hæc verba: In v'trama tois partib.

† Bich.

Vt confessio ꝓpria alicui noceat quot & q̃ exigant & vid. Iuliũ Clarũ in pra cti. crim. §. fi. q. 55.

[2] Concõr. gñaliter & ibi gl. & Cy. C. de nõ nu. pe. & l. non solũ. §. si liberatiõis. & ibi Bar. ff. de lib. lega.

† In codice Barbatiæ ita ex qbus timẽt monach', sibi &c. & in omnibus manuscriptis legitur timent.

† al Tratare do regi Visogoreñ. sed legẽdũ est Recaredõ Regi Vvisigotnorũ ex lib. 7. epi. 122. si ue. 126. registri B Grego rij. hĩ. c. 1. e. tit. in 1. cõp.

[3] Vt si Christianus confiteat se seruũ Iudei. inf. de iud. c. ul. vel maritũ Iudeæ. 28. q. caue. Io. A.

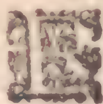
[4] De hoc uĩ de Spe. e. tit. §. C uer. po. adde hic Io. And. distinguẽtẽ an sit appellarum uel non.

X episto'æ.] In prima parte ponitur peti tio. In secunda ꝗ ſius repulſio ibi, Sed ad hoc.

CASVS. Inter Iuſtinianum principem & anteceſſores Tancredi regis, quædā pa cta facta fuerunt, in quibus con tinebatur quod anteceſſores ipſius Tancredi, & ipſe quædam obſequia debebant imperatori, in quorum poſſeſſione erat Imperator: iſte, ex Tancredus ignorabat illa pacta. unde petiit a domino Papa Greg. vt ſcriberet Imperatori ut ipſe inquireret pacta illa in chartophylacio ſuo, & faceret inde copiam ſibi, ut p hoc colligeret qd deberet facere Imperatori, & quid Imperator ei ſeruare deberet. Super hoc reſpōdit Papa regi Tācredo dicēs, ꝙ illud facere non potest, qa nulli dicendum eſt, ea quę cōtra ſe ſunt, apud teipſum debes requirere documenta, & in medium proferre. Nota ꝙ reus nō tenetur dare actori inſtrumenta ſua contra ſe, & actor debet habere ſuas probationes: nec econtra actor tenetur dare reo inſtrumenta defenſionis: communia tamen inſtrumenta alter alteri dare tenetur.

CAP. I.

X epiſtolæ verbis, & inf. ¶ Tua excellētia poſtulauit vt Imperatori ſcriberem, quatenus † pacta in chartophylacio,[a] requireret, quę dudum inter Iuſtinianum principem & prædeceſſores tuos fuerunt emiſſa, vt ex his colligeret, quid tibi ſeruare deberet. ¶ Sed ad hoc faciendum vehementer obſiſtit, quia nulli[b] dicēdum eſt; ea quæ contra[c] te ſunt, apud temet ipſum debes documenta requirere, in mediumq; proferre.

¶ Alexander tertius.

¶ Actor qui plene probauit. non debet compelli iurare.

CAP. II.

SIcut † conſuetudo laudabi[l]is, & infra, ¶ Sane quoniam apud vos cōſuetum eſſe didicimus, vt cum aliquis intentionem ſuam fūdauerit inſtrumētis aut teſtibus, ei ſacramentū nihilominus deferatur, quod ſi ſubire noluerit, fides probationib[us] non † habetur. ¶ Nos (cum tunc demum ad huiuſmodi ſit ſuffragium recurrendum, cum aliæ[d] legitimæ probationes deeſſe noſcuntur) talem conſuetudinem[e] reprobamus.

¶ Lucius terti[us] Ciſtreñ. † epiſcopo.

¶ In Communi iudicio probant actor & reus, & ſi pariter probant, reus abſoluitur niſi fauorabilem cauſam foueat actor.

CAP. III.

EX † litteris tuis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas ſinguli ſingulas poſ-

a ¶ In chartophilacio.] chartophylacium dicitur locus ſeu armarium ubi charthæ uel inſtrumenta ponūtur & conſeruantur.

[Glo. ſeq. cum ſeq. aſsignat & ſoluit duo contraria.]

b ¶ Nulli dicendum. reo ſcilicet, niſi ſit uſurus eis. ff. de eden. l. 1. §. edenda, uel niſi ſint communia. ꝟ. de fid. inſtru. G. perpetuus nā argentarius & publicus exactor rationes contra ſe tenetur ædere. ff. de iur. fi ſi in fraudem. §. ex his bonis & §. ſeq. hic enim reus Imperator erat in poſſeſſione eſt ſequiorum præſtādorū a rege. Arg. contra. 45. diſt. qui ſyncera. ubi dicitur qđ compellere debemus Iudeos ex codicibus ſuis & illi no ſtri ſunt: quia continent uetus teſtamentum.

c ¶ Contra te.] ſimile C. de teſti. nimis graue. & C. de eden. qui accuſare. & 4. q. 3. qui intendit. Arg. contra. C. de eden. non eſt nouum. & l. iuſtum eſt. Sol. uerum eſt illud quod nullus ſua propria inſtrumenta tenet dare aduerſario, ut ipſe utatur eis. & præcipue quæ faciunt contra ipſum. contraria hic signata non ſunt cōtraria. leges illæ: non eſt nouum et iuſtum eſt. loquuntur de rationibus communibus: lex illa de eden. qui accuſare. loquitur de inſtrumentis proprijs, ut probatur. C. de eden. ea quæ. ſecundum unum caſum. Intelligunt alij aliter leges illas, prout ibi conſueuit notari.

SIcut conſuetudo.] Non ualet conſuetudo ultra probationem plenā exigens iuramentū. h. d. Primo narrat ꝯſuetudinē, quā ſedo improbat. ibi. Nos cū. Abb.

CASVS. Conſuetudo erat in quadā terra, ꝙ cū aliquis intentionem ſuā fundauerit teſtibus vel inſtrumentis, nihilominus deferebatur ei ſacramentū, qđ ſi præſtare nollet, fides probationibus ſuis nō habebatur. Dicit Papa, ꝙ ad huiuſmodi iuramētum recurrendū eſt tunc demum, cū aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcūtur: vnde talem cōſuetudinem reprobat. Nota iuramentū in defectum probationū eſſe præſtandum. Itē conſuetudo hic non præiudicabat iuri.

d Cum aliæ.] C. de iureiu. in bone fidei. ff. de iureiu. admonendi. ꝟ. de procu. ex inſinuatione. & C. de fide inſtru. l. vl. habito tñ reſpectu ad qualitatē perſonarū, & quātitatem cauſæ C. vnde vi. ſi quando. & ꝟ. de iure iu. c. vlti. & ff. de legi. tut. l. ...

[Glo. ſeq. arg. & illud declarat. Io. An. in nouella ꝗ.]

e ¶ Conſuetudinē,] & eſt arg. quod conſuetudo non præiudicat ſcripto iuri. ꝟ. de conſuet. cum venerabilis & c. vlti. & tr. dīt. conſuetudinis hoc eſt verū vbi cōſuetudo obuiat rōni: vt hic. & in ſ. ce. cap. hæc enim cōſuetudo eſt cōtra ordinē iudiciorū vel vbi cōſuetudo introducta eſt per errorem. ff. de leg. quod non ratione. aliter ſi cōſuetudo rationabilis eſſet, & præſcripta, bene præiudicaret iuri ſcripto, vt ſupra de conſue. c. vlt. in fin. de hoc. & ff. de leg. quibus & 11. di. tin. catholica. & c. in his. & talis conſuetudo præcipue reprobatur, quia ex quo ſemel iuratū eſt de calumnia à principio ſaltē in cauſa ciuili, non fuit amplius iurandum. 3 C. de iura calumniæ. auth. hoc ſacramentū. & in auth. de ijs qui ingredi. ad appella §. 2.

EX litteris.] Communis diuiſio. Secunda. ibi, Ad qđ Abb. Sic.

CASVS. Epiſcopus Bononieñ. & archidiaconus eius confines habebant præbendas in villis ſiue terris, quas habebant prætextu terminorum ſiue finiū: inter eos orta eſt controuerſia. Dicebat epiſcopus archidiaconum fines antiquos egreſſum, & occupaſſe partem fundi ſui. Archidiaconus in contrarium aſſerebat ſe partem eandem ſpatio quadraginta annorum inconcuſſe poſſediſſe: & epiſcopus eodem modo dicebat ſe eandem partem per idem tempus poſſediſſe: quæritur, cui incumbat probatio, vtrum poſſeſſori an petitori. Reſpondet Papa, quod iudiciū finium regundorum tale eſt, vt in eo vtraque perſona vices habeat duarum, actoris videlicet & rei; vnde hinc inde teſtes produci poſſunt ad fidem faciendam iudici, & illos admittit, qui melius probauerint. & ſi teſtes vtriuſque partis æquales fuerint, teſtes poſſeſſionis

Marginal notes:

quoď.

† Cap. eo. tit. in 1. comp.

1 Cartophylacium ... locus ... ubi chartæ & ſcripturæ reponuntur.

1 1 ... inſtrumēta ... ſpecialiter ... in Digeſto. inquiſitor. Schol. ... adde So ... regu la 249. ... edere ... ubi ... modis ... imitat huic text.

† al. probationis.

† al. Helieñ. epiſcopo. al. ſimpliciter hī, Luci[us] iij. fortaſſis legēdū Ale. iij. Cidrenſi Decano, vt poſt concil. Lateraū. ſub Alex. 3. par. 38. c. 2. Hic. 2 eo. ti. in 1. compil.

† al. Ex litteris tuæ fraternitatis.

3 De calumnia, ſecus in iuramēto đ malitia. ꝟ. đ in cal. c. 2. in fi. Io. Andr.

ſeſſionis

sessoris præualet ut:qu a ꝓ reo priora sunt iura ad absoluendum, q̃ ad condemnandum, præterquam in causa liberali, in qua si testes æquales fuerint, pro libertate sententiabitur. In fine respondet quasi tacitæ quæstioni. Diceret aliquis, quare debet probare possessor? & ij se respondet: Iure cautum est. probationem aliquādo dari possessori: quia & qui obiicit præscriptionem, & eam probauerit, obtinebit: sed nemo eam obijcit, nisi qui possidet. No. ꝙ in iudicio de finibus, uterque dicitur actor & reus. unde vterque probare debet ac defendere. Item propriora sunt iura ad absoluendū quam ad condemnandum. Item cum ꝓbationes æquales sunt, absoluitur reus nisi in libertate. Itē qui obiicit præscriptionem, eam probare debet.

a ¶ Finium regundorum.] hic prædia ecclesiæ propria non sunt clericorum, agere tamen possunt finium regundorum cum habent ius in illis, scilicet vsumfructum. ff. finiu regun. l. 3. §. finium.

[Glo. seq. declarat quomodo intelligatur in communibus iudicijs, &c secundo ponit brocar. an vnus fungi possit vice duorum, alleg. pro & contra. & dat duas solutiones.]

d ¶ Vices duorum.] hoc iudicium duplex est, quia uterque actor & uterque reus hic ce... unde uterque duplex sacramentum calumniæ præstabit, sicut reus & actor: non tamen iurabit nisi semel... inter cohæredes. §. qui tamen ... tamen ... pariter actor dicitur. qui primo ad iudicium prouocauerit. ff. de iud. in tribus si non apparet quis prior ... te dirimatur quis actor ... de iud. si cum ambo & pro ... co dicitur actor, quia primo iurat, & postea iurant sui testes. sic obseruatur in conuentione & reconuentione. Item arg. e... hic, quod vna persona vicem duarum sustinet ff. ... cuiuslibet vniuersitatem eo ... rum §. ... decuriones. ... de cole. ... nec Moyses. ff. de adop. ... consul. 30. q. ... ff. de ... ser l. 1. §. ... tertius communis 10. ... ff. de act. & obl. actionis verbo. §. mixtæ. arg. contra ... presbyteros. C. de assi. ... memo. ... de reg. iur. ... ꝑari ... quia in tantum, &c. de multa. ... de pac. si plures & ff. ad Trebel. ... quo. § tempus. ... uum. & 8. ... dist. ad hoc. Sol. prima responsio ... est, & obtinet causa ... ecclesia ... & ... in regulari, ... dicitur ... rarius, vel ... riso ... in gratuita, vel contentiosa ... teri ... duorum. ff. de ad op. si consul. & ff. de eo. præsi l. 2. si contentiosa, non est. 4. q. 4. c. 1. & 2. q. 1. in primis.

c ¶ Vnde.] id est, quia vterque est actor & reus, vel unde, id est, quia vterque affirmat se possidere, & ad se pertinere.

1 Hoc uerū q̃n inter se aguntur ita ꝙ nihil deperire potest ecclesiæ: si uero pro extraneum, ne cessarium eēt ꝓcuratorium ecclesiæ, cum p id poterat deperire, ut dicit in tex. Io. And.

† In multis antiquis vox, testes, non habetur.

Quia vero testes possessoris præferūtur, ideo manet in suo loco possessor, qd docet Iustinianus insti. de interdictis §. retinēdę. ī hæc verba. Cōmodu āt possidēdi in eo est qd ēt si eius res nō sit, q possidet si modo actor nō potuerit suam

sidetis: & prętextu terminorum inter vos controuersia agitari, eo ꝙ dicas eum antiquos fines egressum, partemque tui fundi occupasse, illo in cōtrariū asserente, se partē eandē fundi possedisse quadraginta annorū spatio incōcusse: tu autem quod per idē tempus quiete illam possederis asseueras: quare vtrū incūbat petitori vel possessori ꝓbatio, q̃uisti. ¶ Ad quod scire debes, qd iudicium finium regundorum tale est, ut in eo utraque persona vices duorum [b] habeat, uidelicet actoris & rei: Vnde [c] hinc inde testes produci possunt ad cognitione iudicis instruendam: qui us examinatis, iudex quos præcellere intellexerit, ad fidem sibi faciendam admittat. ¶ Quod si ambarum partium testes sint æque idonei, possessoris testes [†] præferentur: cum promptiora [d] sint iura ad absoluendū, quam ad condemnandum: præterquam in liberali [e] causa, in qua si vtriusque partis testes æquales fuerint, pro libertate sententia proferetur. nam possessori [g] probationem aliquando dari, iuris manifesti est: cū iure cautum sit, quod qui obiecerit præsciptionē longissimi temporis (quam nemo recte obiicit, nisi qui possidet) & eam probauerit, in causa debeat obtinere.

[Glossa sequens dat. c. concor. textui, alleg. 4. iura, & soluit.]

d ¶ Promptiora] sic ff. de fid. instrum. in ter dilectos in fin. ff. de actio. & obligatio. Arrianus. & ff. de pœnis respiciendum, & arg. 50. distin. ponderet in fin. & 26. q. 7. tempora pœnitudinis. Arg. contra. ff. de officio psidis. obseruandum in fin. & 29. dist. quia sunt. 81. dist. tantis Daniel. & 50. distin. postqua. Sol. quod hic dicitur, & in similibus, locū habet in dubijs & obscuris: sed ubi notū est factum, fit condēnatio, nisi ex cā fiat dispensatio.

e ¶ In liberali.] & in querela inofficiosi testamenti ff. de inoffi. testa. si pars iudicantium, & in causa matrimoniali. 33. q. 1. si quis acceperit, & in di... Vnde versus:

Sit testamentum, libertas, coniugium, dos
Si sunt æquales quę producuntur utrinque

Et sic quatuor casus habes. ff. de re iu. c. vlt.

f ¶ Pro libertate. ff. de manumis. l. ... tempori ff. de re iu. inter pares, & ff. de reg. iur. libertas. 12. quæst. 2. cum redemptor.

g ¶ Nam possessori.] responsio ad tacitam q̃onem si quæreret aliquis, quare debet probare archidiaconus, cum sit in possessione? Respondeo, quia qui excipit de præscriptionibus, ipse probare debet. ff. de probat. in exceptionibus. Sim. C. de præscr. xxx. vel xl. annorum male agitur. 16. q. 4. nolumus.

Nam probat. ... præualere ... possessio, pp q̃ cū in obscuris sunt vtriusque iura cōtra petitorē iudicari solet. hæc ibi.

¶ Grego. viij. præposito sancti Cataldi.

¶ Non creditur marito asserenti etiam cum iuramento, vxorem se cognouisse. si vxor per matronas attestantes per ipsius corporis aspectum probat contrarium.

C A P. IIII.

PRoposuisti † quod causa matrimonij, quę inter O. de Casanoua, & S. mulierem vertitur, ti-

† Cap. 2. ...

Propositum ... sit uirginitate probāda, attestatio matronarum assertioni viri præfertur. Communis ... Abb. Sicul.

CASVS. Inter O. virum. & S. mulierem coram delegatis iudicibus matrimonij quæstio uertebatur coram quibus mulier proponebat se nec a uiro cognitā ... se cognoscere quod tam proprio iuramento quam iuramento septem, mulierum probauit, quæ per aspectum corporis eam esse uirginem asseuerāt, vir per suum iuramentum contrarium ... ritur cui sit fides potius adhibenda: Respondet, q iuramento puellæ, & testimonijs illarum septem ... potius est credendum. Nota probat ... per aspectum corporis prævalere iuramento uiri, carnalē copulam asserentis.

bi fuit de mandato Apostolico delegata: cumque partes essent in tua psentia constitutæ, mulier pposuit, se nec a viro cognitam, nec potuisse [a]cognosci: quod tam proprio iuramento, q̄ testimonio septē mulierum ,pbauit, q̄ p aspectum [b] corporis, eā esse virginem asseruerāt: viro per iurām suum contrarium asserente. & inf. ¶Vr igitur nobis, qđ iuro puellæ, [c]& testimonio† illarum septem mulierum fides est poti⁹ adhibēda.

¶ Clemens tertius.

¶ Singulares de vniuersitate, possunt ad cōmodum vniuersitatis reprobare instrumētum falso confectum nomine vniuersitatis.

CAP. V.

TErtio† loco fuit a nobis ita quæsitum; Ecce quidam regularis sigillo capituli, quoddā īstrm cuidam amico subsignauit, in quo facta ei alienatio quarundam rerum ecclesiæ immobilium cōtinetur; Quo exhibito in iudicio ,pcurator vniuersitatis illud asseruit de assēsu conuentus nō fuisse cōfectū, & adulterinum vel furtiuum esse sigillum. † Cumq; fratres ad perhibendum testimonium ,pduxisset, iurati[e] dixerunt, quod quoties de hoc inter fratres aliqua erat mētio, consilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quod nolebant alienationem rerum illarum, sed res domus integras cōseruari volebant. ¶ Sed qm̄ contra hoc nihil pars aduersa probauit, respondemus secundum assertionem testium [f]tantummodo iudicandum.

¶ Propter impotentiā coitus mulier repudiat virum ēt inuitum. Io. An.

a ¶ Potuisse.] propter viri frigiditatem. 33. q. 1. requisisti. vel op maleficiū viri. ea. causa. & ea. q. si per sortiarias. & j. de frigi. & male. laudabilem, & c. vlti. & i auth. de nup. §. per occasionem. 1 coll.

b ¶ Per aspectum.] q̄nque tn̄ ,pbatio ista fallit, quia oculus & manus obstetricam sæpe fallitur. 27. q̄. 1. nec aliqua. & j. de frigi. fraternitatis. & j. e. causam matrimonij.

[Gl seq. signat ɔtrarium, & soluit.]

2 Sententia glossæ, & vera talis est: si mulier q̄ diuortiū petit corrupta ē, & nihilomin⁹ negat potentiā viri, ille vero iurat se eam cognouisse, tūc viri iuramēto i fauorē mrīmonij stādū ē: & ita procedit text. hic. c. 1. j. de fri. & malef.

c ¶ Puellæ.] ɔ arg. ɔtra 33 q. 1. si quis acceperit. ibi, credit iuramento viri, & j. d del. imp. ptinebat. & in authē d nu. §. per occasionē, coll 4. sed illa locū habent cū mulier nō ,pbat ɔ̄riū per aspectum corporis, hæc pbatio pfertur iuramento viri, vt hic dicitur in fin. Arg inst. de gra. cog. §. item consobrini, & arg. 35 q. 5. ad sedem 3. q. 9. testes.

† al. testimonijs.

TErtio loco.] probatio testiu præfertur instrumento, sic coiter summat, primo ponit qō. Secundo rāsio. ibi, Sed quoniam. Abb. Sicu. CASVS. Quidam canonicus regularis sub noie capituli sui, fecit q̄dā alienationē quarūdā rerū ecclesiæ immobiliū cuidā amico suo, & instrumentū alienationis signauit sigillo capituli: per qđ instrumētū ille amicus dicebat in iudicio intentionē suam fundatā: procurator monasterij asserebat instrumentum illud de consensu capituli non fuisse confectum, & adulterinum, vel furtiuum esse sigillum, & ad hoc probandū induxit fratres illius vniuersitatis in testes, qui iurati dixerunt, q̄ quoties de hoc inter fratres mentio erat, consilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, q̄ nolebant alienationem illarum rerum. sed illas integras seruari volebant; sed contra hoc pars aduersa nihil probauit: quæritur cui probationi sit standum? Respondet q̄ secundum assertionem testium est iudicandum. No. q̄ testes præualent instrumento. Item negatiua hic indirecte probatur. Item monachi & clerici pro ecclesia sua possunt testificari.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. ɔpil.

3 Dicit Inn. alternatiue tn̄. q̄ hic nō ,p[illegible] negatiua. [illegible] probationes [illegible] inducūt iuris p̄sūptionē, q̄ fratres n̄ ɔsenserūt, cui stat donec ,pbetur ɔ̄rium. j. de spons. is q. iudicas q̄ si [illegible]

d ¶ Confectum.] ad hanc negatiuam probandam admittuntur fratres indirectè, prout sequitur in littera. sic j. de testib. ex tenore. & C. de contrahen. stip. optimam. alias negatiua directe non posset probari. ɔ de hoc dicitur. s. de elec. bonæ 1 & quia hic arguebatur de falso instrumento, edendus dies est, & consul. arg. C. de ɔtrah. stip. optimā. & j. de fid. īstr. inter dilectos.

e ¶ Iurati.] bene dr̄, iurati, qa nulli creditur nisi iurato. j. de testi. fraternitatis, & c. nuper & c. tuis. & 4. q. 3. cap. 1. testes. §. iusiurandi. nisi a partibus fuerit ei remissum vt in c. tuis, & merito in tali casu admittunt fratres illius monasterij, quia ea quæ in capitulo agūtur, per alios probari nō possunt, quia extranei ad capitula nō consueuerunt admitti, j. de testib. veniens, 2. in fi. C. de repu. consensu. §. fui et plagijs. & C. de quęstio interro. ff. ad Sylla. si quis in graui. §. si pupillus. & §. seq. & l. 2. §. si vir.

ea quæ plene scripsi s̄ ele. bonæ. 2. in 1. glo. Io. And.

[Gl. seq. no. testes instrumento præferri. alleg. l. & decr. Secundo alleg. duas ll. quod æquantur. Tertio alle. 4. ll. quod p̄feruntur instrumenta testibus. Soluit distinguendo. primo modum procedēdi. secundo qualitatem negotij, tertio ei⁹ vetustatem vel nouitatem, quarto numerū testium, quinto an instrumētum sit priuilegiatum.]

f ¶ Testium.] Sic ergo testes p̄ferunt instrumento, & merito, quia potius credendum est viuæ voci, quam mortuæ in Auth. de fide instru. §. si vero. coll. 6. Itē testes pualent instrumento. j. de fide instru. cum Ioānes. §. porro. Sed ɔtra vr̄, q̄ æqualem vim habet in exercendis causis testes, & instrumenta, & indicia cum instrumentis. C. de fid. instr. in exercendis. C. de rei vend. indicia. & C. q po. in pig. ha. scriptura. Itē ɔ̄, quia fides instrumentorum pręualet testibus. ff. de probatio. Celsus. & l. cū de indebito. §. vlt. & C. si minor se ma. dixerit, si alterius, in fi. §. 1. & C. arb. tut. l. vlti. Super hoc pōt dici, q̄ si in modum exceptionis obijciatur falsitas instro, vel q̄ sub condōne debuit fieri, vel defectus, vel q̄ plus contineatur ibi, q̄ dictū fuerit vel ɔsimile, vel etiam falsitas bn̄ pōt hoc ,pbari per testes, & præualebunt testes. j. de testi. ex tenore. & C. de contrah. stipu. optimam. j. de fi instru. cum Ioānes, arg. C de ,pb. cū p̄cibus, & hic: Et illud qđ dr̄, ęqualē vim habē. in causis testes & instrumēta: illud verum est qn̄ ab eadē parte inducuntur: quia tam per testes q̄ per instrumēta probat quis suam intētionē, sed si ex vna parte inducuntur testes, & ex alia parte instrumenta contra testes, tunc cōsiderabit iudex naturam negotij & qualitatem: nam quædam sunt, quæ melius probātur per testes, q̄ per instrumenta: q̄dam econtrario melius per instrumenta q̄ per testes, vt arbitria, & sententia, & processus aliquis. arg. j. eod. qm̄ contra falsam. item considerabit iudex vtrum factum sit antiquū vel propinquum: in antiquis [4] enim magis credendum est i instrumētis, quia memoria hominum labilis est. j. [illegible] vt ec. benefic. vt nostrum si sit nouū potius testibus creditur, arg. ad hoc. ff. de prob. si arbiter. & l. Celsus. ff. de arb. & j. eo. cum causam. quia testes consueuerūt fidem suam variare ex temporis diuturnitate. ff. ad Car. l. 3. §. duæ. & ff. de dam. infec. q bona, §. vl, alias est lex, & incipit, in causę. & qđ dicit, q̄

† Vide text. in l. quæ de tota §. incerta. ff. de rei ven.

4 De hoc articulo vide late per Aymonē Cranettā in suo trac. de antiquitate temporis, par. 1.

contra

contra instrumenta testes recipiuntur, illud intelligẽdum est, ꝙ per bonos testes, & idoneos sine suspicione: nec vr̃ ꝙ tunc sufficiant duo vel tres testes, immo plures, ad minus quattuor, tabellio enim æquiualet testi, & plus: & instrumentum duobus ad minus: arg. ⁊̃. de fi. instr. cũ Ioannes quia duo testes ad minus in instrumẽto scripti esse debent: qa in ore duorum, vel triũ, & c. ⁊̃. de test. in omni. & c. licet. & 4. q. 3. ca. si testes. §. vbi numerus. & sic per plures & honestiores debet fieri talis reprobatio. arg. ⁊̃. de te. tib. in nostra. quandoque tñ ꝯtra instrumentũ non admittũt testes, vt ꝯtra inuentariũ publice factum: vt in l. prædicta: C arb. tu l. vlt. & in alio casu. fallit in confessione, quæ fit à muliere, & in instrumento quo confitetur se recepisse pecuniam pro intercessione. C. ad Vellia. antiquæ.

† Cap. 4. eo. ti. in 1. cop. Et pro intelligẽda vide Dñicũ Sotũ lib. 4. sen. di 40 art. 5. Ad de conciliũ Trid. sessio. 24. can. 3. & in eadẽ sessio. in decr. de reforma. matrimonij c. 2. & 5.

¶ Idem.

¶ Vbi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento, & publicatis attestationibus, alij testes super defectu impedimenti admittendi non sunt.

CAP. VI.

Iurauit † quidam (vt asseris) se quandam in vxorem legitimam accepturum: quam cum vellet traducere, quidam iuramentis secundum morem exhibitis, legitime probauerunt, ipsos in quinto consanguinitatis gradu sibi inuicem attinere. ¶ Quia vero requisisti à nobis, quid agendum sit, cum quidam alius probare velit contra prædictam ꝓbationẽ iuramẽtis canonicis factã, & partibus[a] publicatã, nullo † eos sese cõtingere: respondemus, ꝙ stãdũ est ꝓbationi priori.

Iurauit.] Communis diuisio. secũda ibi, Quia vero.

CASVS. Quidam iurauit, ꝙ Quandam acciperet in vxorem, sed dum uellet eam traducere, quidam iuramentis secundum morem exhibitis, legitime in iudicio ꝓbauerunt illos quinto consanguinitatis gradu adinuicẽ attinere, testiũ partibus publicatis, quidã alius volebat probare, ꝙ nullo consanguinitatis gradu se attingunt: quærit quid hoc in casu sit agendũ? Respondet ꝙ standũ est probationi priori No. ꝙ testibus publicatis ẽt in causa matrimoniali super eod. articulo, non sunt alij testes recipiendi.

Glo. seq. not. signat cõtrarium. ponit opi. Vinc. dat tres solu. contra secundã opponit, & opi. ponit, & ad contrarium remittit.

a ¶ Partibus] sic patet ꝙ publicatis attestationib. super eodẽ articulo nõ sunt testes vlterius in contrariũ admittendi, nec etiam alij testes ad idem probandũ. ⁊̃. de test. fraternitatis. nam ante aperturam testiũ vtraque pars suos testes debet inducere super eodẽ articulo. secus si super alio, vel super nouo pẽdente ex priori: tunc bene admittunt, vt in d. c. fraternitatis. & ⁊̃. de fi. instr. cum Ioannes. Item signatur cõtra. ⁊̃. de t[e]st. series. & c. cum in tua. in fi. & ⁊̃. eo. causam matrimonij. vbi publicatis attestationibus recipiuntur testes ad reprobandam cõsanguinitatem, & hic non recipiũtur. Audiui Vin. dicentẽ quod illa non tenebat: dicit enim ꝙ testibus publicatis nunquam sunt super eodẽ articulo siue ab eo qui illos induxit, siue ab alia parte testes vlterius inducẽdi. Eidẽ mihi vr̃ Potest dici super isto ꝯtrario. ꝙ illa decr. series. loqtur ĩ matrimonio iam ꝯtracto vñ admittunt ibi testes in fauorẽ matrimonij ad ostendendũ ꝙ non sit ibi consanguinitas. vñ strictius ẽ ibi agẽdu qd̃ tolerabilius ibi est aliquos ꝯtra statuta hominũ, &c. ⁊̃. de test. licet ex quadã. Hæc dec. loqtur ĩ ꝯtrahendo. vnde hic nullu periculu est in per prohibitione istorũ ne coniungãtur: vnde ante aperturã priorũ debuit probari ĩ ꝯtrariũ sed in separatione matrimonij iã ꝯtracti potest esse ꝑiculũ, quare ibi admittuntur etiã post snĩam: quia snĩa ꝯtra matrimoniũ lata non trãsit in rem iudicatam, & reuocatur falsitate probata. ⁊̃. de re iu. lator. & ca. consanguinei. multo fortius dẽt audiri ante sententiam. Assignari potes aliã rationẽ, vt non sit ꝯtra illud qd̃ dictu est: testibus publicatis non sunt alij inducendi: in decre. series, ideo admittuntur testes post publicationem: quia ante publicationem ignorabat pars illa q̃ petijt hoc, quæ personæ positæ fuissent in primo gradu, & ideo post publicationem admittunt, alias non deberet admitti: sed certe adhuc non v. de t[e]r rõ ista sufficiens: quia pars illa q̃ accusabat matrimonium, dixit illos cõsanguineos: sed hoc potuit scire altera pars: & sic cessat rõ illa. Propter hoc dicunt quidam, quod speciale est in causa matrimonij. ad hoc ꝯtat opti mum arg. ⁊̃. eo. causam matrimonij. sed ꝯtrariũ illius decr. series. soluitur ibi. Vel dic ꝙ vnus tantum hoc iurare volebat: & probatio vnius insufficiens est. & ideo non auditur, contra plures maxime, & sic cõtradicit illa decr. series. & hoc colligit aperte ex antiqua 2 decre. sed compositores huiusmodi cõpilationis voluerunt hoc mutare quod de iuramẽto vnius dicebatur, quia illud nullam habet dubitationem.

† al. ita. nullo eos se cõ sanguinitatis gradu attingere.

¶ Innocentius tertius archidiacono Parisieñ.

¶ Si per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus, a procuratione repellitur. h. d. & hæc summatio cõuenit textui; & titulo, & nullam patitur calumniam, & ideo eam tene.

CAP. VII.

Post † cessionem: & infra. ¶ Cum igitur per litteras[b] iudicis ordinarij (quibus stãdũ est, † donec pro[...]

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cõp.

† Videl. si qs in hoc gen[er]e C. d ep[isc]. & cle. & in l. si qua per calũniam. & ibi Bal Petr. de Bel. pertica, & Cyn.

Hoc placet Hos. de iure [patronatus] scripto ꝑ animaru periculu. quod nec facta sit hæc sñia in rẽ iudicatã. & audiẽ allegans impitudinẽ [...], & si post publicatas attestationes, & post snĩam hoc licet, multo fortius post publicationem ante snĩam ẽm Ioan. A[n]d.

z Hæc inuenies in loco initio capitis citato.

Post cessionem.] Per litteras ordinarij probatur quis excommunicatus, nisi contrarium doceatur. ita summat Ioan. And. veruntamen hæc summatio nimis generalis est Do. A summat aliter, & eius summatio nec cõgruit titulo, nec attingit principalem materiam capituli. dicit enim sic. Procurator excommunicatus tempore assumptionis mandati, ab agendo iudicialiter repellitur. hæc summatio potius congruit ti. de sen. exc. vel tit. de iud. cum nullam mẽtionẽ faciat de probatione, maxime quæ fit per litteras. sup quarum effectu pẽdet principaliter prolixa & subtilis materia huius. c. Diuiditur compendiose in duas partes. In prima ponit repulsionis causam. In secunda repulsionem: ibi, [Cum]

CASVS. Aliquis dum erat excõicatus, fuit constitutus procurator in quadã causa: ille comparuit in iudicio: obiectu fuit ei ꝙ non erat admittendus, cũ eo tẽpore quo datus fuit ꝓcurator, excõicatus erat, & hoc probatum fuit per litteras ordinarij sui, quia litteris ordinarij standum est, donec probetur ꝯtrariũ: dñs papa ipsum tamq̀ procuratorem non admisit. No. ꝙ eo tempore quo quis est excommunicatus, non potest constitui procurator: & si constituatur, non valet, ẽt. si postea fuerit absolutus.

[Gl. seq. rec. per modum quæstionis.]

b ¶ Litteras iudicis ordinarij] ex hoc vr̃ ꝙ litteris epi creditur tãquam publico instrumento & quod sigillo epi creditur, licet nõ ad sit sigillum capituli 16. q. 2. statuimus ꝙ 11. q. 3. curæ. [...] de concilijs ⁊̃. de fideius. peruenit & ⁊̃. de fi. instr. c. 2. & 20 q. 1. vidua. nã creditur litteris episcopi sigillaris sigillo ecclesiæ. 73.

di. t.in nomine domini.in fine,& fig. illam alieni iudicis idem facit;98. distin.c.1.& 2. & alieno annulo signari potest te. ac. etum.iniu.de te t. §.possunt.& C. de te. am.si vnus & in itrumentis regis, siue principis fides adhibetur ꝟ de fi.in ti.cum dilectus. Sed contra videtur, qa vnia vox potiore ꝗ morrua, ii auth de mitr.cau. §. si vero colla.6.sed verbo episcopi non creditur 6.q.2.si tantum. &c. placuit. & ꝟ eo.quoniam contra.ergo multo minus litteris eius.nec Papa ei credit, n dixit se excommunicas se alia ꝟ de test.cum tu.q. andoque enim extoga a ex mala fide fecit intui ff. de custo.& exhibere diuus. nec scripturæ tabellionis creditur, nisi habeat te. tium subscriptionem, vt in auth. de hære. & fal. §. hi. cnobis.colla.1. & ꝟ de probat.c.r.& ꝟ d. si inter cap. 2.& in auth.de mitt. cau. §.sed & si instrumenta.& § si quis igitur colla.6 H. dicitquod semper statur sigillo episcopi quia vicem habet duplicis in itrumenti, per ista prædicta An. dicunt qd non creditur chartæ vel instrumento episcopi:nisi sit redactum in publicam formam in auth.vt nulli iudi.§.si quis vero.coll. 9.& C.de do. a.in donationibus.ꝟ. de fide.instr. inter dilectos vel saltem non e t credendum nisi habeat subscriptionem testium,si non sit ibi vsus tabellionum. 16. q. 3.placuit.§. potest.vet. is autem ī fi. Dicas quod hodie circa iudicia non creditur verbo episcopi siue alterius iudicis, siue litteris suis,nisi habeat testium subscriptionem, vel quatenus constat legitimis documentis.ꝟ.eo quoniam contra.& ꝟ. de te.ti. cum à nobis. Circa alia vero,quæ in figura iudicij ordinarii non facit episcopus:bene creditur litteris eius secundum ꝙ dicit hic & 11.q.1. . curę. Præcipue in sententia excommunicationis standum est litteris episcopi,quia excommunicationis sententia lata à iudice suo,siue sit iusta siue iniusta tener.11.q.3.c.1. & 2. & ideo litteris cuiuslibet plati creditur:& alii tenentur illum vitare, vt in c.curæ. quia in hoc consulitur animæ,2 cum sit medicinalis. q.1.multi.& ꝟ.de senten.excom. cum medicinalis.[lib.6.

2 ¶ Excommunicatus erat.] & ita tēpus procurationis factæ attendendum est sicut tempus electionis 3. ꝟ.de elect.dudum.vbi plura sunt arg. à tempore inspiciendo,& est arg. ꝙ excōicatus ad impetrandum non est admittendus:& si impetraret,non valerent litterę, si postea probaretur excommunicatus Ber.

†al. Gassemari.
al. Casemar.

1 Dicit Hos. ꝙ speciale est in actis iudicum. ꝙ credit tabelli ni si e subscrip. de hoc ꝟ e. qui Io... And.

2 al.ci.

3 Et tps quo accusator libellū obtulit. ff. de pub. iuris. q. ſin Vin. lo. An.

bet cōtrariū)nobis constiterit quod V.ex communicatus erat acum procurationis officium assumpsit. ipsum tamquam procuratorem non duximus admittendum.

¶ Idem Abbati & conuentui Cassen.

¶ *Si rogatus restituere totam hæreditatem, eo sine liberis decedente intra monasterium, euanescit fideicommissum, & hæreditas applicatur monasterio, nec ad inualidū ingressum sufficit probare minorem ætatem tempore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus. hoc dicit, intelligendo quod substitutio fuit fideicommissaria. Si vero fuit directa, sūma sic; Substitutio facta filio eo decedente sine liberis, euanescit per ingressum monasterij, & tunc adde quod est in primo summario ibi, nec ad inualidandum, &c. vsque ad finem & vterque intellectus est verus in se Dico tamen quod hic fuit substitutio fideicommissaria, licet dominus Anto. hic dicat quod fuit compendiosa.*

CAP. VIII.

IN † præsentia G. sancti Hadriani diaconi Cardinalis G, & B. fratres, vestro syndico constituto coram ipso fecere proponi; quod cum quondam A. frater ipsorum conderet testamentum, M.filium suum sibi hæredem instituit & ei præcepit, vt si absque liberis moreretur, ad ipsos bona deuolue rētur ipsius, vnde postulabant, omnia illa sibi restitui, quæ id monasterium de bonis illius detinebat, & petebant monasterium compelli, ne de cętero ipsos super bonis molestaret: Syndicus vero monasterij proposuit ex aduerso, ꝙ prædictus N. se & sua obtulerat monasterio, vnde petebat omnia, ꝗ de bonis ipsius M. inuaserant, reddi monasterio, & super alijs eis silentium imponi Ad hoc pars dictorū fratru replicabat, qd dictus M.oblationis suæ tempore fuerat minor annis, & illud fecerat seruo re infirmitatis, & post conualescentiam qd fecerat, reuocauit:vnde cū sine liberis decessisset, ad ipsos bona ipsius erant deuoluta.ad hoc respondebat Syndicus monasterij,ꝙ licet dictus M. de monasterio recessisset eidē obtulit po modū se & sua firmans ꝓprio iuramēto,ꝙ vlterius ꝯtra oblationē suam nō veniret vnde cum idem M,bis obtulerit se & sua monasterio,& nec ex aduerso probetur ꝙ tempore vtriusq; ꝓbationis fuerit minor annis, talis ꝓbatio monachorum probationem non elidit:quia & si fuit minor annis tempore primæ oblationis tēpore secundæ maior potuit extitisse, ꝓterea verbū illud minor annis:duobus modis potest intelligi, vnde verbū dubiū intentione monasterij nō nocebat,cū infra xxx.annos teneret donatio, maxime iuramento firmata: nec intelligendus erat dictus M.sine hærede decedere, qui monasterium sibi instituerat hæredem. His & alijs consideratis H.sancti Eustachi diaconus Cardinalis, videns ꝓ syndicus monasterij plene fundauerat intentionem suam,& ex aduerso nihil probatum fuerat,de mandato dñi Papæ sententiam promulgauit:prædictis G & B.silentium imponens super his, quæ a monasterio postulabant, & condemnauit eosde ad restitutionem illorū,quæ de bonis præd. M. occupauerat: & dñs Papa hanc sententiam confirmauit. Not. ꝙ non dicitur decedere sine hærede: qui monasterium sibi hæredem instituit. Item verbum minor annis. duobus modis intelligitur: & ideo nulla probatio, nō dicitur probatio:quia qui si. probat, non constat de qua ætate sit probatum,& ideo clara & certa debet esse ꝓbatio,& non dubia.

† Ca.2.e.ti. in 3.cōp. Et de materia huius c. vide Ba. & Doctores i aut. ingres.si. & seq.C de sacros. eccle. vbi plene.

IN præsentia.] Dubia probatio non releuat probantem, sic summatur communiter. Diuiditur principaliter in tres partes. In prima processus narratio. In secunda, ibi. Dilectus. Auditoris diffinitio In tertia, ibi: Nos igitur Diffinitionis confirmatio. Prima subdiuiditur in quattuor. Nam primo ponitur actoris petitio. Secunda, ibi, Verum, rei responsio, & reconuētio, Tertia, ibi, Ad hæc. Actoris replicatio. Quarta, ibi, Verum:rei replicatio. Abb.Sic.

CASVS. Inter G & B. fratres ex vna parte,& monasteriū Casemarij ex altera, vertebatur qō super bonis quondam A. fratris dictorū G.& B datus fuit eis quidam Cardinalis auditor:coram quo fratres proponebant, ꝙ cū A frater ipsorum conderet testamentum, M. filium suum sibi hæredem instituit & ei præcepit, vt si absque liberis moreretur, ad ipsos bona deuoluerētur ipsius, vnde postulabant, omnia illa sibi restitui, quæ id monasterium de bonis illius detinebat...

[G o.seq.in prin.& in fi circa substitutionē factā sub conditione, si sine liberis vel pure, not. 5. Mediū d. tinguit interrogantium restituere hæreditatem. & rogatum restituere quod supererit.]

2 ¶ Absque

dem instituit: & pręcepit, vt si absq; liberis [a] decederet, ad eos bona deuoluerentur ipsius: vñ illa q̃ de bonis ipsi⁹ vestrũ monasteriũ d̃tinebat, sibi restitui postulabãt & petebãt vos super hoc a sua molestatione cõpesci. Verum syndicus ipse proposuit ex aduerso, quod prædictus M. monasterio vestro obtulit se, & sua, vnde † vniuersa quæ habuerat, erant ad monasterum deuoluta †. quare vniuersa, quæ ipsi de bonis eius inuaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super cæteris silentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicauit, qđ dictus M. oblationis suę tempore fuerat minor annis, & quòd voti † facti penitens, quod feruore † infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit; & infra. Vnde cum sine liberis decessisset, ex testamento patris ad ipsos erat eius hęreditas deuoluta. Verum syndicus respondere curauit, quòd licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem postmodum se [& sua [b] †] obtulit humiliter, & deuote, & quòd nec contra oblationẽ suam veniret, iuramento firmauit.

¶ Quare cum constet quòd idem M. bis monasterio vestro contulit se & sua, nec ex aduerso probetur, quòd vtriusque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestram huiusmodi exceptionis probatio non elidit, cũ & si primæ oblationis tempore fuerit minor annis, secundę [c] tamen potuit maior extitisse; Pręterea cum verbum illud; minor annis, duobus potuerit modis intelligi, cum & qui minor est quatuordecim annis, & qui vigintiquinque, dici soleat minor annis, intentioni vestrę verbum dubium [d] nõ nocebat, cum intra vigintiquinque annos teneret donatio iuramento firmata [e].

¶ Sed & si teneret quod factum fuerat a dicto A. quia tamen intelligendũ nõ erat sine hęrede decedere, quia monasterium sibi hęredem instituit [f] †, hoc monasterio non nocebat; & infra. ¶ Dilectus

a ¶ Absque liberis.] similis substitutio habetur. ĵ. de test. c. Raynutius. & c. Raynaldus. vnde no. ꝙ cum talis conditio apponitur; si sine liberis decedat, volo vt hæreditas perueniat ad talem, etiam si naturales habeat filios, euanescit substitutio. ff. ad Treb. ex facto. §. siquis rogatus. & ff. de leg. 2. cu pater. §. volo. l. Lucius. §. vlt. Item si filius fuerit natus, & ille præmoriat. vr sine liberis decessisse. inf. de test. Raynutius. & ff. ad Treb. ex facto. §. pen. Si autem dicatur, si siue hærede decesseris, substituo talem noĩe hr̃dis, soli filij intelligunt. ff. eo. ex facto. §. vlt. Itẽ si nõ habeat filium, sed habeat nepotẽ ex filio, substitutio euanescit C. de cond. infer. l. 2. & C. de inst. & subst. gñaliter. Et hic scias ꝙ qui rogatur restituere hr̃ditatem alij, nil potest alienare. C. cõia de leg. l. vlt. nisi in casib. qui notant in Authen. ibi posita. quartam tamen per Trebellianum potest retinere sibi. & si filius sit rogatus, etiã Falcidiam cum quarta põt retinere. ĵ. de test. Raynutius. & c. Rainaldus. vbi vtraq; quarta retinetur. Si vero rogatus est restituere quicquid supest de hæreditate, tunc ad minus quartam reseruabit substituto. C. ad Treb. Auth. si rogati. Item licet pure quis rogatus sit alicui restituere hæreditatem nulla facta mentione de filijs, si tamen postea habuerit filios vel nepotes, substitutio euanescit C. de fideicom. cum acutissimi. C. de inst. & subst. generaliter. ff. de cond. & dem. cũ auus. Ioan.

b ¶ Se & sua.] ista duo requirebant. 2 q̃a sua sine seipso donare non poterat. quia illa restituere tenebatur: & licet dñs sit, ñ commode inde testari non potest. C. communia de leg. l. ult. ff. ad Treb. quidam. §. si quis filium.

c ¶ Secundæ.] no. ꝙ p̃sumit maior, nisi probet minor. C. de in integ. re minor. si minorem. ff. de iureiu. nam postea. §. si minor. Ber.

Glo seq. obijcit & dupliciter soluit. secundo arg. tertio quærit obijciendo & soluit.]

d ¶ Verbum dubium.] sed nunc uerbi dubiũ in iudicio interpretandum est contra reum. 3 ff. de uerb. obl. inter stipulantem. § 1. ff. de [illegible] intentione. ff. de reg. iu. l. in ambiguis. & ĵ. de refer. cum [illegible] est hodie propter religionem, pro qua multa statuta sunt. ff. de reli. & sum. fu. sunt personæ, sicut quãdoq; propter dotẽ. ff. de iure do. in ambiguis. vel istud non fuit verbum actoris, sed testium. Et est arg. ꝙ verbum testis ambiguum, pro reo sit interpretandum, vt hic. & ĩ. eo. ex litteris. & ĵ. de fi. instru. inter dilectos. in fi. Et est notabile ꝙ dictũ testis dubiũ semper ꝯ eum q produxit, est interpretandum: & est ratio. 4 q̃a qui probat, clare & aperte dẽt probare qđ si nõ faciat, nõ ꝓdest talis obscura probatio. ĵ. de test. cũ tu. vñ reus absoluit, vt ibi & hic. sed quare non quęrit secundo de ętate à teste, vt certificet iudex saltẽ. sed certe iudex qui te te ipsum examinauerat, debuit q̃rere ab ipso: & ẽt post aperturã testiũ ex officio suo põt q̃rere interpretationẽ à teste sui dicti, cũ ipse dẽat interrogare quotiescũq; necesse fuerit. ff. de inter. act. vbicũq;. & cũ cta rimari. 30 q. 5. iudicantẽ. & ĵ. de fi. instru. cum Ioannes. & est expssum, q testis qui confuse dixit testimoniũ, iterum sit examinandus ĵ. de test. cũ clamor. sed ad petitionẽ partis non dẽt hoc facere, & hoc pp periculum subornationis. 4

e ¶ Firmata.] vñ ꝯtra proprium iuramentum ẽt non dẽt audiri. C. si aduer. vend. l. 1. & C. si adue. don. l. 1. & in consti. imperatoris, sacramenta puberum. B.

Glo. seq. i versi. instituit. distinguit, ꝙ rogat quis restituere priuato vel ecclesiæ, & primo casu aut monasterium ingreditur, aut fit clericus vltimo quærit, & soluit.]

f ¶ Qui monasterium instituit.] ingressus monasterium intelligitur habere hr̃dem, cum rogatus est restituere priuato, vel cum ei priuatus est substitutus. Si aũt rogat⁹ est restituere loco religioso vel ecclesię, vel expendere in pias causas, non euanescit substitutio per ingressum monasterij. in Auth de san. epi. §. sed hæc p̃senti. coll. 9. vñ sumptũ fuit illud Auth. C. ad Treb. Auth. nisi rogati. si vero ille q rogatus est restituere hæreditatem vel legatum, fiat clericus, exigunt duo. s. vt substitutio euanescat, vt perpetuo etiam maneat in ecclesia, & relictũ expendat in pias causas, vt inpdicta Auth. dr̃. p ingressum monasterij substitutio euanescit, ita ꝙ teneat monachatus, aliàs non euanescit substitu.

1 Et proptere quæ ibi tradit plenissime Guilielmus Bñdictus hoc caput illustrant, cum videt o.

† Concordat textus in Auth. ingressi. C. de sacros. eccl. & c. quia ingredientib. 20. q. 3.

† Hunc tex. dicunt hic Abb. & Feli. esse singularẽ ad hoc ꝙ quis potest in uita se priuare potestate testandi, s. per ingressum monasterij.

† Dictio, voti, deest in omnibus manuscrip.

† al. timore.

2 Incipiendo a [illegible] lu me Io. And.

3 Hic vterque reus & actor dic [illegible] de hoc vt no. in Spe. de re t. spol. cũ ad [illegible]dẽ. Io. And.

† Hæc duo verba: & sua, desunt in scriptis ea solũ habet vnus vetustus

4 Concor. test. in l. produci. & ibi Bar. ff. de testi.

† Vide l. si quid & l. si prædium C. de pręd. mi.

ſubſtitutio niſi fiat monachus. Sed quid ſi tradit ſe & ſua alicui eccleſiæ ſæcular., nunquid euaneſcit ſubſtitutio? arg. ſ præd. Auth. vr̃ ꝙ ſic. fauore eccleſiæ, nec credo ꝙ euaneſcat niſi i caſu p̃d. Auth. nec extẽdo ad aliũ caſum: licet quidam dicant contra. B.

1 Nec ad alios terminos ꝓin do. Marti. q tenebat, ꝙ cũ Auth. illa ꝑ o nat terminos qñ alius eſt conditionẽ apponẽs: & alius in cuius perſona apponitur, puta hæres uel legatarius: ſi un⁹ de ſe loquẽs apponeret conditionẽ legando uel donando, ſi decedat ſine filijs, intelligetur de ueris, nec erit locus Auth. Hoc declarat in Spe. de ſtat. mo. ſuper uerſi. 15. Io. And.

Licet.] interdicto vti poſſidetis, obtinet qui iuſtiorẽ titulũ ꝓbat. ita cõiter ſummatur, ſed certe hæc ſummatio eſt nimis gñalis, & vr̃ requirere titulũ in hoc interdicto, contra id quod habetur inſti. de interdict. §. retinendæ. Diuiditur decre. iſta in quinq; partes. In prima proceſſus decisa narratio. In ſecũda, ibi, Porro Fauẽtinorũ exceptio contra teſtes eccleſiæ, ipſius rñſio, Papę interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia: ibi, Poſt hoc. corruptionis & falſitatis noua exceptio, ipſius probationis & reprobationis commiſſio. In quarta: ibi, Quamquã. teſtes Fauẽtinorum impugnat. primo probatorios. ſecundo reprobatorios. In quinta: ibi, Ex præmiſſis. allegando concludit pro eccleſia. Abbas Siculus.

filius H. ſancti Euſtachij Cardinalis attẽdẽs, ꝙ ſyndicus veſter intẽtione ſuã plene fundaſſet, & ꝙ nihil fuiſſet ex aduerſo ſufficiẽter probatum, cum & ſi oſtenſum eſſet per teſtes, ꝙ M. ſuæ oblationis tẽpe fuerit minor annis: verum tñ primæ vel ſecundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuiſſet expreſſũ, de mandato noſtro ſñiam protulit: & prædictis G. & B. ſilentium imponens ſuper his, quæ à monaſterio poſtulabant, eos ad reſtitutionem illorũ, quæ de bonis prędictis M. propria temeritate inuaſerat, condemnauit. Nos igitur ſententiã ipſam auctoritate Apoſtolica confirmamus.

¶ Idem.

¶ Si actor & reus in interdicto retinendæ poſſeſſionis probant, obtinet is qui antiquiorem poſſeſſionem probat titulo maxime iuſtificatam, vel meliores probationes reſpectu poſſeſſionis adduxit h. d. notabiliter, & probatur ſatis hoc ſummarium in verſiculo. ex præmiſſis, ponderato verſiculo maxime.

C A P. IX.

Licet] cauſam, quæ inter eccleſiam Rauẽnatem, & commune Fauentiæ ſuper iuriſdictione, honore, ac diſtrictu in villa ſancti P. & caſtro Arioli, quod† de iure ad ſe ſpectare dicta eccleſia proponebat; & infra. a

¶ Porro atteſtationibus publicatis, ſyndicus Fauẽtinorũ propoſuit, ſe velle

CASVS. Inter archiepm̃ Rauennateñ. ex vna parte, & cõe Fauẽtię ex altera, qȯ vertebat̃ ſup iuriſdõne, honore, ac diſtrictu in villa ſancti Petri, ac quibuſdam caſtris & terris alijs, q̃ de iure ad Rauẽnateñ. eccleſiã ꝑtinebãt: procuratores vtriuſq; partes ꝑp hoc ad ſedem Apo. acceſſerunt: lite cont. ſuper prædictis, ꝑ procuratores prædictos & iuramento calumniæ præſtito: quia vtriq; parti erat plurimum oneroſum, teſtes ꝓducere coram Papa, mandauit Papa epo Placẽtino, vt ꝟ. tres menſes teſtes reciperet, quos vtraq; pars tam ſup principali negotio, q̃ in ꝑſonas teſtium duceret producendos, ſtatuendo partib. terminum, in quo cum atteſtationib. apud ſedẽ Apo. ſe repręſentent: Tãdem partes cum atteſtationib. comparuerũt coram dño Papa atteſtationib. publicatis ſyndicus Fauẽtinorum ꝓpoſuit, ſe velle in ꝑſonas teſtium ex parte altera ꝓductorum quædam obijcere & ꝓbare: Syndicus archiepi cõ rñdit id fieri non dẽre; Papa interloquendo decreuit ipſum non eſſe audiendum cum intra tres menſes, ꝓut in litteris dñi Papę mandabat̃, id facere non curauerit: Poſt hoc ſyndicus ꝓdictus obiecit in teſtes prædictos, ꝙ corrupti falſa dixiſſent: Papa dicit ꝙ talis exceptio non ſolum ante ſñiam, ſed ẽt poſt põt opponi: quamuis crederetur ꝙ talis exceptio, ꝑ excogitatam malitiam ad differẽdum negotium proponeretur: eam admiſit, mandans quibuſdam iudicib. vt teſtes quos ſup hac exceptione procurator Faueñ duceret producendos, reciperent ꝟ. menſẽ, indulto ex tunc altero mẽſe procuratori eccleſiæ Rauennateñ ꝟ. quo ad reprobationem illorum teſtes ꝓduceret coram eiſdem iudices prædicti, receptis teſtib⁹ prædictis, atteſtationes ad dñm Papã remiſerunt prout receperant in mandatis. Poſt hoc dominus Papa examinauit teſtes hinc & inde ꝓductos, & quamuis pars Fauentinorum multos teſtes ꝓduxerit ſup negotio principali, vix tñ ex illis ſex tãtummodo remanſerunt: qa quidam ſibimet ꝯdicũt in ſerie ſui dicti: & quidã alij ſunt in ſuis teſtimonijs ſingulares, & alij qui inducti fuerant ad reprobandũ teſtes eccleſiæ Rauennat plures reprobant̃ qa ſibi inuicẽ ꝯtradicut & alij, licet pauci numero, malæ famæ ſunt & opinionis; ex alia cã etiam repelluntur: quia nõ probant id ad qd̃ eorũ ſyndicus ſe adſtrinxit, videlicet ꝙ corrupti falſa dixiſſẽt: qa & ſi de corruptione aliqua videantur dixiſſe, de falſitate nihil dicunt. Ex ꝓmiſſis apparet euidẽter, q eccleſia per teſtes plures, quib. potius lux veritatis aſſiſtit, ſufficiẽter probauit, quod à lx. annis, & citra ſupradicta loca poſſedit: ꝑ quod patet, ꝙ ſi Fauentini à quinquaginta annis citra (vt teſtes ſui videntur deponere) aliqua percipiunt in locis ꝓdictis, illa inceperunt percipere ſine iuſto titulo, cũ duo in ſimul & eodẽ modo, in ſolidum eandem rem poſſidere non poſſint, & Fauen. non oſtendant: ſed priuilegijs Imperatorũ & Romanorum Pon. conceſſis eccleſiæ Rauen. colligitur manifeſte, poſſeſſionẽ eccleſiæ in prædictis iuſtam fuiſſe: & ita ꝑ ꝓñs apparet, q Fauen. minus iuſte & ſine titulo, aliqua in locis prædictis occuparunt: quia vero ſyndicus eccleſiæ petijt commune Fauentiæ à vi turbatiua ſeu inquietatiua ſuper præmiſſis prohiberi, Papa videns in hoc caſu non ſic eſſe locum interdicto, vti poſſidetis, ita poſſideatis, cum probationes eccleſiæ Rauennateñ. lõge ſint potiores, & iõ ſit in interdicto ſuperior, condẽnauit commune Fauentiæ ipſi eccleſiæ ſuper iuriſdictione, honore, atq; diſtrictu, & alijs generaliter pertinentib. ad hoc locis prædictis, quo ad poſſeſſorium iudicium, quo tantummodo actum eſt, ſibi perpetuum ſilentium imponens: & prohibens eidem, vt neque ꝑ ſe, neque per alios ſuper prædictis præſumant aliquatenus eccleſiam moleſtare. Not. ꝙ exceptio falſi ante ſententiam & poſt, poteſt opponi. Item teſtis qui contradicit ſibi, non valet. Item teſtis ſingularis non valet. Item teſtibus malæ famæ non eſt credendum, vel ſaltem modica fides eſt adhibenda. item qui adſtrinxit ſe ad plura probanda, non ſufficit ſi alterum probet. Itẽ duo in ſimul eandem rem & eodem modo in ſolidum poſſidere non poſſunt. Item in interdicto, vti poſſidetis, vincit qui poſſeſſionem & titulum oſtendit.

a ¶ Et infra] 2 ſub iſto ꝟ fuit lis cont corã dño Papa, vt ſ. de ius. cal. cum cãm cuius pars hęc eſt. & commiſſa fuit receptio teſtiũ iudicib. & teſtib. receptis remiſerunt ad Papam depoſitiones eorum. ꝟ. de teſtibus, cum cauſam.

[Gl. ſeq. notat terminum præfigi poſſe productioni teſtium, inducit quattuor ſimilia.]

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cõp. Et de intellectu vide Ferrandum Vaſquium lib. 2. ca. 36. controuerſiarum vſu frequentiũ. adde Purpuratum conſilio 81. volum. 1.

† al. quæ.

2 Hæc gloſſula non reperit in antiquis exemplaribus.

a ¶ Trium

in psonas testium ex parte altera productorum, quidam obiicere ac probare: œconomo ecclesię asserente id fieri non debere. super quo interloquendo decernimus, ipsum nulla tenus audiendum: cum infra trium mensium [a] spatium, in nostris literis cō prehensum, testes huiusmodi producere nō curauerit; inf. quem terminū pars vtraque testes inducere† potuit, tam in psonas testium, quā super negotio principali. ¶ Post hoc idē obiecit in testes pdictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio nō solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, [b] licet nonnulli crederent, Fauētinorum partem exceptionē huiusmodi p excogitatā malitiam [c] ad impediendū pcessum negotij obiecisse, quia tamē nolumus a iuris tramite declinare, magistris G. & T.† pręcipimus, ut testes, quos super hac exceptione pcurator Fauentinorū duceret producendos, infra mensem, recipere & examinare curarent, de singulis circunstantijs [d]† subtiliter inquirentes, indulto ex tūc altero mense pcuratori ecclesiæ supradictę, inf. quem, si vellet, ad† reprobationē [e] testium illorum, pduceret testes corā eis, & inf. ¶ Quamquā autem pars Fauentinorum testes multos produxerit sup negotio principali, vix tamen ex illis sex remanserūt cō cordes, cum alii sibimet ī serie sui testimonij contradicāt, [f] & quidam † alii sint in dicto sui testimonii singulares. [g] Ad reprobandū vero quosdam testium ecclesiæ Rauen. & si ex parte Fauētinorū quidā sint testes īducti, plures tamē illorū reprobātur, q a sibi inuicē euidentissime contradicunt: quidā uero alii pauci numero, quamuis nō reprobētur expresse, [h] vsque adeo tamen malæ famę sunt, & leuis opinionis, [i] quod eorum dictis nulla uel modica [k] est fides adhibenda. † Ijdem quoque testes [l] Fauentinorum generaliter repelluntur, quia nō probant illud ad quod probādum eorū syndicus se adstrinxit, [m] videlicet, quod corrupti

a ¶ Trium mensium.] nota q iudex ex officio suo potest præfigere terminum productioni testium. ȷ. de testi. in nomine dñi. Item ad exceptiones. ȷ. de exce pastoralis Item ad accusationē matrimonii. ȷ. de clāde. despon. cum inhibitio. Item ad accusandū. ȷ. de accu. licet. & C. qui accu non pos. si ea quæ, & ȷ. de fi. instru. accepimus. Item vbi impeditur status alicuius, C. de inge. diffamari. Ioan.

[Gl. seq. Primo allegat duas concordātias, & distinguit an fuerit vel non mota quæstio falsi. Secūdo ponit opinionem, q falsitatem testium sine corruptione probare non sufficit, demum ponit contrariam, quam approbat. Tertio tractat an corruptio sine falsitate sufficiat. & ar. pro & cōtra. Vltimo no. q sententia per falsas probationes lata tenet, & ponit tres modos retractādi.

b ¶ Opponi.] sic s. d procu. in nostra & C. de fal. querelam. Distinguitur tñ, q a aut quæstio de falso mota fuit ī iudicio, aut nō. Si fuerit mota, nunquam postea prætextu falsi retractatur snia. [1] C. si ex fal instr. l. 1. & 2. in fi. nisi appellatū sit: tunc enim potest opponi in causa appellationis, C. de fi. instru. l. vlt. in fin. & testes possunt pduci. C. de tempo. appel. p hanc. in fi Sed si nunquam fuit quæstio falsi mota, licet nunc non sit appellatum: non tñ transit in rē iudicatam vsque ad xx. annos. C. de fal. querelam. & ȷ de excep. cū uenerabilis. Et nota quod secundum quosdam non sufficit probare testes esse falsos, nisi probentur corrupti. arg. ff. de re iudic. diuus. quæ loquitur in eodē casu cum hac decretali. Alii probabilius dicunt, ut Ioan. & B. q sicut sufficit probare instrumētum esse falsum. C. si ex fal. instru. l penult. & vlti sic & testes, cum habeant hinc inde parem vim C. de fide instrum. in exercēdis. & facit ad hoc ff. de exceptio. qui agnitis, & C. de transa. si ex falsis. Sed nunquid sufficit probare testes esse corruptos Arg: quod sic 2. q. 6. c. et qui. §. diffinitiua. ver. venale. C quando prouo. non est neces venales. & ȷ. de testi. sicut. Econtra videtur quod non, quia nō sufficit probare corruptionem, nisi & iudex secutus fuerit dicta corruptorum testium. ȷ. de re iudicata, cum I, & A. C. si. ex fal. instru. falsam. similiter non sufficit probare falsitatem nisi probetur iudicem secutū fuisse illā, ut patet p pdicta iura. [2] Item not. q snia quæ lata est p falsos testes, vel p falsa instrumenta, bene tenet. sed retractāda est. ff. de re iudi. diuus. q potest retractari p in integ. resti. vsque ad quadrienuium [3] implorato iudicis officio, vel p actionem in factum vsq; ad triginta annos. vel si criminaliter agatur, vsque ad viginti annos. C. de fal. querelā ȷ. de excep. cū venerabilis.

ADDITIO. Vnde uersus.

Accusas agis in factum: per i, o in reuuca bis.

Ful um, uiginti, triginta quatuor annis,

c ¶ Malitiam.] si de hoc constaret, condēnari deberē ad expēsas. s. de dolo & contu. finē. vbi de hoc.

d ¶ Circunstātijs.] sic ȷ. de testi. cū cām. & 3. q. 9. nihilominus. arg. & 4. q. 3. testes.

e ¶ Reprobationē.] no. q possum reprobare testes aduersarii mei: & tres reprobationes pñt fieri, & non vltra. ȷ. de testib. licet dilectus.

f ¶ Contradicāt] vnde non valent. 3. q. 6. nihilominus. & 4. q. 2. c. si testes §. itemq falsa. & ȷ. de appell. solicitudinem. 23. q. 7. quod autem. & C. de liberal. cau. cum precum.

g ¶ Singulares.] sic s. d elect. bonę. & ȷ. de accus. cū dilectus.

h ¶ Expresse.] criminibus expresse non probatis.

i ¶ Opinionis.] quod constitit per attestationes ex parte archiepiscopi exhibitas contra illos, vt s. dixi & ille etiam qui examinat testes, dēt significare iudici quanta fides sit testibus adhibēda. ff. de test. l. 2. & ȷ de fideiussorib. sit constitutus.

K ¶ Modica.] non tñ ex toto nulla ȷ. de simo. p tuas. quæ tamen in alio casu loquitur.

6 l ¶ Testes.] qui inducti sunt ad falsitatem probandam.

[Gl. seq notat, q si quis se distringit ad duo, &c. Inducit vnam decretalē, & duas leges. ad cōtrariū inducit vnam l. duas decretales Scdo quærit quomodo falsitas testium probetur rñdet dupliciter. Tertio quærit an altero probato, &c. respondet:

m ¶ Se adstrinxit.] sic vr q si aliquis se astringat ad duo probanda. quorum alterum p se sufficeret, quod tunc non sufficit probare vnum, nisi impleuerit intentionem

† al. producere.

[1] De hoc in Spe. de resc. præsen. § 1. igitur. in fi. vbi et tractaturam sit idē in falsitate rescripti. & instrumenti pcuratorij & de rescripto plene dixi post Inn. s. de rescrip. sup literis. Io. And.

† al. A.

[2] Cōcor. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iud. Bar. ī l. diuus. ff. de re iudi.

† Vide text. in l. vbicunque. ff. de inter. ac. cum aliis multis.

† In plurib. antiquis ita ad reprobationem illorum, testes produceret coram eis.

† al. ita: & quidam alij sūt ī dicto, &c. in nōnullis antiquioribus ita; & quidā alij sunt indicio sui testimonij singulares.

[3] C. de in integ. rest. l. fi. Io. And.

† al. habēda.

falsa dixissent: quoniam & si de corruptione videatur aliquid dicere, de falsitate penitus nihil dicunt: † & infra.

¶ Ex præmissis igitur euidenter apparet, quod ecclesia per testes numero plures, quib. potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negotio, & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, sufficienter ostendit, quod a sexaginta annis & citra, cum omni iurisdictione, honore, atq. districtu loca supradicta possedit. per quod patet, quod si cõe Fauentin. a quinquaginta annis citra (sicut videntur testes eorũ deponere) aliqua seruitia in locis perceperunt supradictis, illa proculdubio sine iusto titulo percipere incœperunt; cum duo simul eandem rem, & eorum modo[a] insolidũ possidere non possint, maxime † cum ijdem Fauentini iustum possessionis titulum[b] non ostendant, & ex priuilegijs Imperatorum & Romanorũ Põtificum ecclesiæ Rauennaten. concessis, euidentissime colligatur, possessionem ipsius ecclesiæ in prædictis locis, iustam fuisse.

¶ Cum ergo constet Fauẽtin. ab eo tpe, quo se possedisse pbare contendũt, minus † iuste, ac sine titulo, aliqua in prædictis locis, temeritate propria occupasse;[c] & œconomus eiusdem ecclesiæ petierit, a vi turbatiua,[d] seu inquietatiua super pmissis cõe Fauentin. prohiberi, nos cognoscentes in hoc casu nõ sic locum esse interdicto, Vti possidetis,[e] vt di

tionem suam ad quam se obligauit C. de rei vendicatione. l. vlt. arg. in § de causa possessionis. cũ ecclesia & ff. de excusatio. tut. qui testamento. Arg. contra ꝭ de appellatio. si generaliter. & ꝭ de probã. cum iam dudum. & arg ad hoc ff. de cond. & demon. falsa. & ex eo quod dicit, adstringit: videtur expressum quod sufficeret alteri probare, nisi specialiter se obligasset. quod verum est, vt supra dictum est. Pla. fuit in contraria opinione. Sed quomodo potest probare testes falsum dixisse? 1 Respõdeo indirecte, exemplum patet. ꝭ. de testib. ex tenore. & c. series. & C. de contrahen. stipulatio. optimam. Vel potest probare p alios testes quod corrupti fuerunt pretium recipiendo. Sed ponamus quod probatum à parte fuit alterum istorum tantum, nunquid iud. x sententiabit ad dictum ipsorum, qui falsum testimonium obtulerunt, nec alij testes adsint, quorum testimonium sequatur iudex? Satis videtur quod sic, ex eo quod dicit, & sibi imputet quod ad vtrumque se obligauit. qa per hoc voluit fidem adhibere talibus vel corruptis. obligando se ad vtrũque: secus crederẽ si alicui obijcerentur plura crimina, vt ab ecclesia repellatur sub hac forma: quia iudex ex officio suo posset illum repellere, cui probatum esset furtum, vel homicidium, licet illud crimẽ non probet, dũ tñ vtrumq; p se sufficiat ad priuationem: quia crimina vndecunq; claruerint, punienda sunt. 24. q. 3. ecce de hoc dixi sup. de rescript. ex par.

[Glo. seq. assignat contrarium, & soluit.]

a ¶ Eodem modo.] bene dicit, eodem modo ff. de acquir. pos. possideri. §. econtrario. nam vnus potest habere ciuilem, & alius naturalem possessionem. ff. de p̃ca. & h. bet. §. cum q. sic ff. comoda. si vt certo. §. vlt. Sed contra. ff. vti. possid. l. 3. in princ. vbi dr̃, qđ vnus iustam habet possessionem, & alius iniustam, vt ff q satisda. cog. sciendum. §. si fundus. & ff. de iure do. quotiens. & C. de iure dot. in rebus. Ex quibus colligitur quod maritus est dominus rerum dotalium. & vxor 2 similiter, hoc verbum, eodem modo solu it contrarietatem.

[Gl sequen. obijcit opin. ponit, quam reprobat, & soluit.

b ¶ Titulum.] sed quare tenentur isti ostendere titulum, cum probent se possedisse, & possessor no compellitur dicere titulum suæ possessionis. 2. q. 6. § 1. & 6. q. vlt. accusatorẽ propter hoc dicunt quidam, quod vbi possessor petit se nõ inquietari, debet probare titulum. arg. ꝭ de præscri. si diligẽti. & ꝭ de deci. dudũ. & C. de præscrip. longi temp. diut. na. sed hoc non est uerum. ad hoc enim valet assignare titulum, cum agitur interdicto vti possidetis. vt per hoc videatur habere potiora iura: quia qui potiora iura habet, obtinet in hoc interdicto: cum enim habeat titulũ, patet quod nec vi, nec clã, nec precario possidet, unde obtinebit. Inst. de interd. §. retinendæ. veruntamen in hoc interdicto non est necesse probare, quod quis iuste possideat, sed sufficit quod nec vi, nec clã, nec precario ab aduersario possideat ff. vti possidetis, si duo. in princip. & l. 2. hoc autem quod nec vi, nec clam, nec precario, & c. ad tempus litis contestatæ referẽdum est. instit. de interdictis. §. hodie.

c ¶ Occupasse.] & ideo præscribere non potuerunt: quia in occupatis & inuasis, non currit præscrip. 92. distin. illud. & 16. q. 3. licet. & ꝭ. de præscri. quoniam.

d ¶ A vi turbatiua.] no. quod multiplex est vis, de quibus dr̃. ꝭ. quod met. causa. ad audientiam. & ibi videas. 3 Dicitur tamen vis turbatiua quãdo turbatur possessio, & in dubium reuocatur quis possideat: & illa spectat ad interdictum, Vti possidetis & in reb. immobilibus: vel ad interdictu, Vtrubi, in rebus mobilibus tantum.

[Ex glo. seq. colligas de interdicto, Vti possidetis, quibus detur, contra quos, pro quibus rebus, & quomodo in eo sententietur.]

e ¶ Vti possidetis.] quandoque 4 tamẽ locus est huic ĩterdicto in casu vbi vnus possidet, & alter inquietat eum in possessione, non tamen iudex dẽt pronunciare. Vti possidetis, ita possideatis, sed ne inquieteret possessorem. ff. vti possidetis. l. 1. §. vlt. & C eo tit. l. vnica. Redditur enim hoc interdictum inter eum q possidet, & eum qui no possidet, sed inquietat. ff. vti pos si si duo. §. 2. in casibus vero vincit vterq; scilicet vbi redditur inter duos possidentes vnum ciuiliter, alterũ naturaliter, vt fructuarius & proprietarius, & neuter possidet ab alio vi, vel clam uel precario: & tunc dẽt iudex pronunciare, Vti possidetis, ita possideatis: non tamen est confuse sub illis verbis, vti possidetis, &c quia sic daret gladium vtrique parti, sed debet examinare qualitates possessionum & probationum, & distinguere eas in sententia sua sic: probasti te habere possessionem proprietatis ciuilem, & ego pronũcio te ita possidere, vti possides & tu probasti te esse in possessione vsusfructus naturalis, & ego pronũcio te possidere vti vsufructuarium, idest, vti possidetis, & ita possideatis. arg. inst. de actio. §. curare. Si autem non liqueat ei de qualitatibus possessionum, non feret sententiam. vnde si vterque dicit se insolidũ possidere naturaliter & ciuiliter, & vterque probat. si tamen vnus probat melius, iudex proferat pro eo sententiã. argumen. hic. Si vero probationes pares sint, uidetur innuere

† Vide l. Celsus. ff. de arbi. & l. diu. & ibi Bar. ff. de re iud.

1 Cũ publicatis attestationib. non põt testes super principali induci, pp quod dicit Vinc. hoc fieri posse p dicta aliorũ testium iã pductorum ante publicationẽ, vel p sua propria dicta si sibi contradicunt, uel instrumẽta. Io. And.

2 Similiter tex. §. si fundus. colligit, quod uterq; possidet. Itẽ sũt quandoque duo dñi alter spe alter re: sicut pr̃ & filius ff de liber. & post. l. in suis. sm Hol. Io. An.

† al. & maxime.

† In uno uetustissimo ita: minus iuste ac sine iusto titulo.

3 Hoc dixit quia Io. hic notauerat. Io. And.

4 al. bñ. tñ &c.

Vti possidetis si fuerit interatum, qualiter erit sña proferẽda.

innuere littera ista, quod iudex ita debeat probare, Vti possidetis, ita possideatis, vt dicunt quidam, sed non videtur hoc habere rationem: quia sic quod impossibile est probauerunt, scilicet vtrumque in solidum possidere, vt hic & ff. de precario l. duo. ff. de acq. pos. possideri. §. econtrario. ergo cum non sit maior ratio, quare vnus possideat magis quam alter, non constat ei quis possideat. supersedeat itaque, qa de re in certa non potest certa sententia ferri. 33. dist. habuisse. & 11. q. 3 graue. & ff. de re iud. si vnus ex plurib. quia non liquet ei de causa, ne eius sententia contineat impossibilitatem, per sententiam. n. debet ius declarari. ff. si ser. ven. l. sicuti. §. sed si quaeritur sed per talem sententiam nulla fit declaratio, & hoc verum est, nisi vnus ostendat titulum, sicut hic dicitur: qa sententiam dum est pro eo qui habet titulum. Item si constat: qs primum ad iudicium prouocauit, arra eum debet sententiari vbi probationes omnes sunt pares. s. eo ex litteris. & ṡ. de fid. instr. c. inter dilectos. in fi. Vbi nullus ostendit titulum, vel vterque: & omnino sunt aequales probationes, nec apparet quis ad iudicium prouocauit; forte debet primatur. ff. de iud. sed cum ambo. tam etcil. si quis. §. 1. C communia de legatis si duobus, in prin. & 26. q. 2 sors. Item nota quod interdictum, Vti possidetis, possidenti datur. & cum turbatur datur etiam ad exc prendam alias actio non datur possessori. ff. vt pos. l. 1. § retinendae & § interdictum. Item interdictum hoc, vti possidetis, locum habet tantum de possessione sol retinenda. ff. vti pos. l. 1. § 2. & inst. de interd. §. retinendae §. sed interdicto Sed interdictum vtr. bi, de reb. mobilib. tamen locum habet, & proponit pro retineda possessione rei mobilis cum possides inquietatur. ff. vtrobi. l. vnica inst. de interd. §. retinendae. & §. sed in erdicto. Et opponit. Vtrobi. ex vtrum. & vbi. & vbi, ponit pro apud, & vtrum pro quem, quasi dicat, apud quem est res mobilis. Item licet dictum sit quod possessori soli detur hoc interdictum, Vti possidetis, datur etiam pro iuribus incorporalibus. 2 & vsufructus. ff. vti possidetis. l. vltima. ff si serui. vendice ur l. sicuti. §. Aristo. ff. de seruitu. quoties via. & hic. Lau.

† Cantelam aduocati in hoc casu circa possessionem apprehendendam: & aduersarium ea priuandum quam recitat hic Pet. & Abbas. Vide in Spec. de peti. & pos. §. 1. ver. no. tra. Io. And

† Vide l. fi. C de fideic. liber.

Et de materia huius. a. vide plene per Petrum Ducram, regula 341. & seq. incip. n liat. o. & qualiter probetur filiatio, vide Alexa. consi. 51. lib. 1. & consil. 74. lib. 2.

2 Et proprie dicitur. quasi vti possidetis, secundum Gof. 10. A.

3 Et tamen procuratori fuerat contestatus litem vt patet, s. de iur. calu. cum causam. Io. And.

cere debeamus [a], Vti possidetis, ita possideatis, cum probationes ecclesiae longe sint potiores [b], & ideo sit interdicto superior, commune Fauen. [c] sibi condemnamus, super iurisdictione, & honore, atque districtu, & alijs ad hoc generaliter pertinentibus in locis praedictis quo ad possessorium iudicium, quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, & prohibentes eidem, vt neque per se, neque per alios super his praesumat Rauennat. ecclesiam, aut habitatores praedictorum locorum aliquatenus molestare. †

¶ Idem.

¶ Si qui nominent aliquem filium & sic communiter reputatur, non creditur postea vel eorum iuramento contrario.

a ¶ Debeamus.] imo debemus dicere, ecclesia Rauennas possideat, & cōe Fauen. non inquietet. vt sequitur, & verba edicti pluralia, vti possidetis, &c. hoc casu resoluuntur in singulare. Ber.

b ¶ Potiores.] qui potiora iura habent, obtinere debent. C. de ed. c. di. Hadria. tol. l. vlt. Ber.

[Gl. seq. signat contrarium, remittit & soluit.]

c ¶ Commune Fauen.] hic concipitur sententia nomine cōis Fauentiae, & non procuratoris: vnde signatur contra. ṡ. de relig. do. constitutus. & ṡ. de cap. mo. dilecti. C. de sen. & interloc. l. 1. & ṡ. de elect. querelam Dic vt ibi dictum est. Vel potest dici quod ecclesia non multum curat de hac solennitate, quia inuenio quod quandoque condemnatur monasterium, & non procurator ipsius. ṡ. de in integ. rest. suscitata & ṡ. de cēsi. sopitae. & ṡ. de sepul. in nostra.

CAP. X.

PEr tuas nobis litteras intimasti, quod cum T. Tiburtinus ciuis quandam per septennium habuerit concubinam nec prolem susceperit interim ex eadem, ac ipsa postmodum diuertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus † redijsset, filium quem reuersa, in domum ipsius peperit, ex eo se asseruit suscepisse; & infra ¶ Quia vero mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constanter asseruit, & idem T. praefatae mulieris praecipue deuictus instantia, ipsum suum filium publice recognouit, & filius eius nominatus [d] communiter fuit, & habitus ab ambobus, eiusdem mulieris postmodum iuramento in contrarium praestito non est standum [a], cum nimis indignum sit (iuxta legitimas sanctiones) vt quod

† Cap. 2. eo. ti. in 4. compil.

PEr tuas. Cōis diuisio. Secunda: ibi, Quia vero. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam ciuis Tiburtinus T. noie quandam concubinam tenuit per septennium, nec interim prolem suscepit ex ea. post modum vero ab ipso recedens, ad ipsum non post multum tempus est reuersa, & in domo ipsius filium peperit. dicēs se illum suscepisse ex eo: ipse tamen dicebat quod filius eius non fuisset, cum per septennium stetisset cum eo, nec concepisset ex illo: tandem deuictus instantia mulieris, suum filium recognouit. Cum autem dictus filius R. nomine ad aetatem virilem peruenisset, subarrhauit Sophiam neptem ipsius T. & carnaliter cognouit eandem. Postmodum mater ipsius R. coepit coram multis publice confiteri, iur[illegible] quod R. filius eius ad dictam Sophiam nulla consanguinitatis linea attinebat, affirmans per idem iuramentum, se illum de alio quam de praedicto T. suscepisse: quaerebatur an dicto mulieris esset standum, vt sic idem R. Sophiam habere valeat in vxorem? Respondet Papa, quia mulier illa primo asseruit se dictum R. de praefato T. suscepisse, & idem T. ad instantiam illius suum filium recognouit, & filius illius nominatus communiter fuit, & habitus ab vtroque. iuramento illius post modum in contrarium praestito non est standum, quia nimis est indignum, vt quod quisque voce dilucide protestatus, est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare: unde per consequens apparet, quod praedictus R. Sophiam neptem dicti T. cuius prima facie praesumitur consobrinus habere non potest aliquatenus in vxorem Nota quod primo dicto alicuius standum est etiam si postea in contrarium velit iurare, & valet ad testes, si ex internallo velint mutare dictum suum Item quod quisque propria voce confitetur, in eundem casum infirmare non potest.

d ¶ Nominatus] bene dicit, nominatus, & habitus, nam sola nominatio 4 non facit eum filium C. de probat non epistolis. & C. de test. neque. & C. de haer. inst. si pater & C. de proba. non nudis. & arg ṡ. de praesum. illud.

[Gl. seq. dupliciter obijcit. s. pro primo dicto patris & pro secundo matris, & soluit.

† temporis.

† Vide l. generaliter. C. de non num. pecu.

4 Dicit H. certe nec habitio facit filium, faciunt tamen hic praesumptionem siue pro, siue contra. ff. eo. l. et matris. cui stat donec probetur contrarium, sed non praeiudicat veritati, vt in cōcor gl. & ff. eo. l. 1. Ioan. Andr.

a ¶ Insu-

a ¶ Infirmare.] verba ista sumpta fuerũt ex illa l. C. de non fin. pec. generaliter. cum enim assertio in coiugum credatur φ aliquis nõ sit eorum filius. ʒ. qui fil. sint leg. transmissæ. multo fortius credit eis φ aliqs eorum sit filius. ʒ. qui fil. sint leg. ꝑ tuas. & ff. de proba. etiam. Sed nonne potius ꝑsumendum est pro primo dicto patris, qui primo negauit illum esse filiũ suum, vt patet in integra, φ pro secundo, cum non sit veri simile φ in filium suum tam graue qd dixisset? Arg. ʒ. de psumptio. litteras. vbi non statur secundo iuramento, φ si fuisset filius illius, nõ potuissent viscera eius non fuisse mota super eo. ʒ de præsump. afferre. & 23. q. 4. ea vindicta. sic & primo dicto testis credidẽt, & non secundo in ꝑrium ꝑlato. ʒ. de testi cum in tua. arg. Præterea paternus affectus omnem vincit affectum, C. de cura. fu. l. vlt. Sed vr̃ φ potius secundo dicto matris stãdum est φ primo: quia potius iuramẽto φ simplici verbo creditur, maxime cum alia præsumptio præcessit φ de alio sit genitus: sed fauore filiationis, potius statur communi opinioni & nominationi vtriusque parentis.

¶ Innocentius iij. in concilio generali Lateranẽ. cap. 38. ti. in 4. compilatione. Et de materia huius ca. vltra tradita hic ꝑ doctores, vide φ no. lib. 3. commen. in Direct. inquisitor. Schol. 22. Adde Angelũ in l. gesta. C. de re iud. & Franciscum Curtium iunio. rem tract. feud. par 6. q. 4. vbi multa d̃ his duabus ꝑsonis loco vnius notarij adhibendis.

sua quisque voce dilucide protestatus est, in eunoẽ casum proprio valeat testimonio confirmare a. Vnde apparet per consequẽs φ prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præsumitur consobrinus b, nõ põt habere aliquatenus in vxorem.

¶ Idem in concilio generali. †

¶ *Iudex debet habere notarium vel duos viros idoneos qui scribãt acta iudicij: alias si quid difficultatis emerserit per superiorem punietur, nec credetur ei super processu nec in quãtum per acta vel aliàs in legitima documenta constabit.*

b ¶ Consobrinus.] sic patet φ consanguinitas ꝑsumptiue probata dissoluit matrimonium. Item ꝑꝑ cõnexitatem causæ snĩa lata pro vno præiudicat alijs 3. q. 6. hoc quippe. & ʒ. de accu. ad petitionem. 81. dist. tantis. bernard.

Voniam contra falsam.] Istud capitulũ est valde famosum, & h. d. vt in rubro. Diuidit in tres partes in prima ponit consti tutionis cã. In secunda cõstitutio: ibi Statuimus. In tertia pœna, ibi, Iudex autem. Abb Siculus.

CASVS. Quidam iudices aliqñ in præiudicium alterius partis aliqua asserebat inique, & litigator verum negatiuam contra assertionem iudicis probat non poterat: ne ergo falsitas pıudicet veritati, & iniquitas æquitati, statuit concilium, vt tam in ordinario iudicio quàm extraordinario, iudex habeat semp aut publicam personam si potest, aut duos idoneos viros qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, & omnia, quæ in littera per ordinem explicantur: designando loca, & tempora, & personas, & omnia sic conscripta partib. tribuantur, ita φ originalia penes scriptores vel iudices remaneãt, vt si super processu iudicij orta fuerit dubitatio per acta, possit veritas declarari, ita videlicet, vt sic honestis & discretis iudicibus deferatur, φ per iniquos innocentium iustitia non lædatur. Iudex vero qui cõstitutionẽ istam neglexerit obseruare. si ꝑꝑ ipsius negligentiam aliquid difficultatis emerserit ꝑ superiorẽ pœna debita castigetur, nec pro ipsius psumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. Nota quicquid hic dicitur, notabiliter est notandum.

c ¶ Directa probatio.] directa ideo dicit, quia indirecte bene probatur negatiua. ʒ. de test. ex tenore. De hac tamen materia plene dictum est s̃. de elc. bonæ. & quæ ibi dicta sũt h c possunt notari, & ideo hic non dicimus. Bern.

d ¶ Extraordinario.] id est, delegato. 3. q. c. induciæ. §. spatium. versic. ei autem. & etiam extraordinarium vocat qñ non proceditur figura iudicij, sed iudex ꝑcedit ex offõ suo in modum inqsitionis vel denũciatioris. & ʒ. de accus. inquisitionis. & c. super his. & c. qualiter & qñ. & c. olim. qa ex tunc oĩa conscribenda sunt.

Iudicum extraordinarium quod dicatur.

CAP. XI

Voniam contra falsam assertionem iniqui iudicis innocens litigator qñque non potest veram negationem probare: cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa c probatio: ne falsitas veritati præiudicet, aut iniqtas prǫualeat ǫquitati: ¶ Statuimus, vt ta in ordinario iudicio, φ extraordinario d, iudex sẽper adhibeat aut publicã, (si põt hrẽ) ꝑsonã, aut duos † viros e idoneos, qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribãt: videlicet, citationes f, dilationes g,

e ¶ Duos viros.] sic ergo vr̃ φ tabellio ǫqualeat duob. ex quo loco tabellioni adhibent duo idonei. alibi vr̃ φ æquiualeat trib. 16. q. 2. c. placuit §. potest. versi. is aũt. Et sic vr̃ φ plus creditur scripturæ tabellionis quam scripturæ epi, vel alterius iudicis: quia scripturæ iudicis non creditur nisi habeat testium subscriptionem. ʒ. de testib. cu a nobis. & hoc est ideo qa cum tabellio iuratus est, credendum est instrumẽto suo. ʒ. de præscr. ad audientiam. ʒ. de presum. illud, in fine. Sic et consuetudo regionis habet, vt credatur instrumento principis. ʒ de fid. inst. cum dilectus. Et licet circa iudicia credatur scripturæ tabellionis, tamen circa contractus non creditur ei nisi habeat testium subscriptionem. in Auth. de hær. & Falc. §. sancimus coll. 1. ex quo enim scriptura inuenitur in actis publicis, licet nõ habebat testium subscriptionem creditur ei. ar. 30. q. 1 §. 1. & C. de fid. inst. in Auth. ad hoc. & in Auth. de ijs qui ingred. ad app. §. illud etiam. colla. 5. & hoc idem colligitur ex hac littera, quia videtur sufficere tabellio: vel si tabellio haberi non potest, duo idonei viri valent nec hic dicitur quod in præsentia testium illud fiat, sed tutius est vt adhibeantur, si adhiberi possunt.

Tabellio an æquiualeat duobus.

† Adde qd̃ notarius dicitur publica persona. concor. l. 2. in fi. ff. rem pu. sal. fo.

f ¶ Citationes.] vt ꝑ hoc appareat quod perpetuata sit iurisdictio si hoc negaretur, vel reuocaret in dubiũ ʒ. de offi. dele. gratũ. & c. licet. & sic reus ꝑ conuentionem solam nõ possit postea declinare forum transferendo se ad alium locum ʒ de fo. comp. proposuisti. & ff. de iud. si quis postea. Sed videtur φ de hoc credẽdum esset iudici cum nuncio credatur. inf. de ap. p. cũ parati. ff. de rest. eo. qui sub tut. & cura. sunt. l. magis §. illud. & 65. dist. si forte in fin. Sed forte 1 hodie nõ creditur soli nuncio, nisi esset publicus nuncius & iuratus, & talibus nuncijs creditur in foro ciuili secundum consuetudinem Lombardorum. Iure isto videtur quod non sit ei credendum, nisi constet aliàs legitime.

1 Hoc dicebat Ia. sub dubio forte vel ꝑm eum saltẽ quo ad saltẽ quod hoc creditur nũcio vt negãs cogatur iurare se nõ citatũ. ʒ. de rest. in inte. ex litteris. Io. And.

g ¶ Dilationes.] quæ continere debent quantum spatium contineat vnaquæque dilatio, consideratis circumstantijs viarum & tẽporum arg. inf. de app. cu sit Romana. ff. de iud. nonnunquam, nec prima dilatio debet peremptoria esse, nisi fieret hoc ex causa. supra de dilationi. dilecti. & vt sciatur quando, quia posset puniri vi contumax, quia excommunicari, vel etiã in posses-

possessionem mitti non debet, nisi post trinã citationem, vel vnam peremptoriam. 24 q. 3. de illicita & j. de senten. excom. sacro. & ff. de re iud. contumacia. tamen si ad primam non veniat citationem, condẽnabitur alteri parti in expensis in secunda citatione cũ venerit. C. de iudi. sancimus & ff. de procuratoribus. quaere iam vbi de hoc.

a ¶ Recusationes.] & sic patet, quod iudicis recusatio redigenda est in scriptis. arg. j. de appel. secundo requiris. & c. cum speciali. & recusatione iudicis proposita, nõ dẽt postea ... g principali procedere, donec de ipsa constiterit. & si iudex non admittat iustam recusationem, cassabitur quicquid postea fecerit, si appellatũ fuerit contra hoc. ff. de offi. delega. super qu stionum. in fi. q d iuris sit in recusatione, dr ff. de off. de leg. suspicionis & j. de app. cum speciali.

b ¶ Exceptionis.] exceptio enim dãda est ĩ scriptis, 1. & redigenda in actis: & hic proprie appellat exceptiones, q̃ proponunt cõtra aduersariũ, vel cõtra rescriptum: quia specialiter pmisit de recusatione iudicis, pposita except one probabili, iudex non dẽt procedere in quaestione principali, donec de ipso cõstiterit. ff. de off. dele. prudentiam. §. sexta nec simul de exceptione & principali q̃stione cognoscendum est: quia ordo iuris peruerteretur. ff. de iudic. exhibita. Et ex ordine istorum verborum notatur qualiter exceptiones proponantur. Recusatio. n. iudicis naturaliter praecedit, & ideo primo proponẽda est & expediẽda; & si illa nõ probetur, proponãtur exceptiones postea, & illę corã delegato probari debẽt, & per ipsum examinari. ff. de rescrip. sup litteris, & ff. de foro compe. ex parte. B. Si vero iudex statuat terminũ ad oẽs exceptiones dilatorias proponendas, quod & facere pot, & dẽt j. de excep. pastoralis, proponere debet oẽs tam contra iudicem quàm contra alios, & eis propositis procedetur statim primo loco sup iudicis recusatione, pendentibus alijs quousq; expedita sit quaestio recusationis, cum illa sit praeiudicialis: quia ea probata aliae postea locum non habent.

c ¶ Petitiones.] ideo petitio siue libellus dari dẽt in scriptis, quia secũdum formam petitionis formari debet sentẽtia j. de sim. licet Helv. & si inepta fuerit, succumbit ff. de iud. examinata. & vt sciat reus an velit cedere vel cõtendere, deliberatione habita. 3. q. 3. offeratur. arg. ff. de dila praeterea. Item nisi certa sit petitio, non citabit iudex reum, vt 5 q. 2. si primates. & 3. q. 3. inducias. & sic est op. arg. quod oblatio libelli fi. de substantia iudicij. arg. op. ff. de l. b. ob. c. 1. vbi de hoc.

d ¶ Responsiones.] quae debent fieri ad petitionem actoris iudice interrogante, vel etiam actore, vt appareat lit. conte. quae fit tantum per petitionem & directam responsionem ad eam. ff. de litis contest. c. 1. & ff. de elec. dudum 2. qua omissa licet positiones factę fuissent & responsiones, non tamen valebit iudicium vt ibi.

e ¶ Interrogationes.] id est, positiones: quia actor ponere debet id sup quo intendit habere confessionem rei, & sic ponit talis syndicus hoc, dũ tamen faciat ad instructionem causae, & reus debet respondere, credo vel non credo, si iuratum est de calumnia, si iuratum est solummodo de veritate dicenda, debet simpliciter rñdere, sic vel non, confiteor vel nego; & p positiones has & rñsiones non fit litis contestatio, vt d. ẽtum est, & sic differentia est inter rñsionẽ, q̃ fit p litis c. & q̃ fit postea per positionẽ actoris, vt hic patet. Vel ponũt pprie interrogationes quę fiunt à iudice ex officio: qa quoties aeq tas ipsum mouet, potest interrogare partes. ff. de inter. ac. vbi cunque & 30. q. vl. iudicantẽ. & ẽt postq̃ conclusum est in cã. j. de fi. instr. cũ Ioannes. & etiã pars põt interrogare, & valet rño. j. de do. & contu. put. ff. de interro. act. si fine. §. 1. & aduocatus potest interrogare. ff de adult. si postulauerit. § põni.

f ¶ Confessiones.] & taciturnitas etiã scribi debet, puta interrogatus noluit respondere. talis taciturnitas pro confessione habet. ff. de interrogatoria actione. de aetate. § nihil interest & est ar. 65. di. & si forte. & 54. dist. si seruus & huiusmodi confessiones factae ad petitionem actoris vel iudicis, & etiam partis, possunt reuocari, quae fiunt post litem contestatam, si quis probauerit se errasse. ff. de confes. c. vlt. vbi de hoc.

g ¶ Instrumentorum productiones.] s. vt sciat verum exhibitum sit tempore competenti: nam postquam conclusum fuerit in causa. produci non poterit. j. de fide instru. cum dilectus. B.

ADDITIO. Contrarium sentiunt domini de Rota decisione 5.

h ¶ Interlocutiones.] licet sit scribenda sententia interlocutoria, non tñ dicitur quod proferenda sit in scriptis sed sufficit quod scripta sit in actis. 3. Aliud consueuit dici de sententia diffinitiua: quae nisi sit lata in scriptis, nec nomen sententiae habere meretur. 2. q. 1. in primis. ver. sed & de personis. An transeat interlocutoria in rem iudicatam, dicitur j. de appellationibus. cum cessante.

i ¶ Appellationes.] vt sciatur an j. x dies sit appellatum, quia postea non valeret appellatio. 2. q. 6. anteriorum. §. biduum.

K ¶ Renunciationes.] postquam renunciatum est, & conclusum in causa nulla admittitur †. exceptio, vel allegatio, vel instrumentum. C. de compen. l. vlt. ar. l. ad hoc. j. de test. b. c. de testibus. & j. de fide instr. cum dilectus & ff. de cau. pos. pastoralis. nisi euidens ratio moueat iudicem, vt in decre. pastoralis.

l ¶ Tempora.] in quo loco facta sint, & quo die, & mense, & quo anno domini: omnia ista debent scribi in omnibus supradictis, & huiusmodi instrumenta siue processus communia sunt & vtrique parti cũ die & consule integra iter sunt edenda, vt j. ut, alioquin si non edantur ea quae communia sunt licite appellatur. j. de fid. instru. G perpetuus & C. vt lit. pen. l. 1. C de eden. is apud quẽ. & rescriptum Papae integrum debet edi. arg. ff de dila praetereat & ff. de rescrip ea n te &c. constitutus. & j. de fid. instr. ex litterts. Idem est in omnibus communibus instrumentis, secus in proprijs priuilegijs j. de fi. instrum. contingit. ff. de eden. l. 1. §. editionis, nisi aduersarius illud vellet probare falsum. j. de fi. instrũ. inter dilectos. C. de contrahen. & commit. stipu. optimam.

recusationes, [a] exceptiones, [b] petitiones, [c] responsiones, [d] & interrogationes, [e] confessiones, [f] testium depositiones, & instrumentorũ [g] productiones, interlocutiones, [h] appellationes, [i] renũciationes, [K] conclusiones, & cetera, quę occurrerint, † competenti ordine conscribenda; loca designando, tempora [l] & personas. Et omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant; vt si super processu iudicis fuerit suborta cõtentio, p hoc possit veritas declarari; quatenus † hoc adhibito moderamine, sic honestis & discretis deferatur iudicibus, quod per improuidos & iniquos, innocentiũ iustitia nõ lędatur. Iudex autem, qui constitutionem ipsã neglexerit obseruare, si propter eius negli-

a ¶ Negli-

† In cõcilio & aliquot antiqs codicibus occurrunt.

1 Dicit Ho. quod exceptio ĩ necessitate nõ est porrigẽda in scriptis: sed redigende tantũ. Io. And.

† hoc in ... ii iudi... ...laspe ... in ... interfit ... ris, & ...no. i cle. verb. si. sę ... ver. verũ in glo. 2. Aud.

† In cõcilio ita: hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis, &c. q̃ lectio clarior est, in Gregorianis tñ exemplarib. hr vt est impressum.

† Concor. l. 3. & ibi B. C. de sentẽ. ex bre. reci. & c. fi. in 6 j. de re iud. lib. 6.

† Ante sniã: post in cã appellationis secus. j. de fi. inst. cum Ioannes. Io. And.

a ¶ Negligentiā.] si culpa vel negligētia eius cis pars aliqua damnū incurrat, iudex totū resarciet ꝟ. de sen. exc. sacro. C. de test. si qñ. l. ult. C. de iud. sancimus. & si. & iudex q negligit iustitiā facere, litē facit suā. 2. q. 2. dñs nr. Itē & si ꝑ iniuriā iudicis facta est. ꝟ. de empt. & vendi. c. vl. & C. de eui. emptor fundi.

[Glossas omnes ꝑ qualitatem text' so leo textualiter recitare, excepta sequenti q̄ quærit & ponit solū Secundò etiam quærit & soluit. Tertio contra prima solutionem ponit dictum Inno. quod reprobat. Ioan. And.]

b ¶ Præsumat.] sed nunqd correcta sunt iura, quæ dicunt ꝙ semper præsumitur pro iis, quæ à iudice facta sūt. ꝟ. de elec. bonæ. & ꝟ. de renun. in præsentia. & ꝟ. eo. post cessionem. & ꝟ. de re iudica. sicut. & institu. de fideiuſ. §. vlt. & 2. q. 6. hoc etiā placuit. argu. Dixit lo super hoc, ꝙ sem per creditur senten[tiæ] iudicis, vbi ꝓtat [de] ꝓcedu[ra] causæ, sed [vbi non] cōstat in dubiū de ꝓcessu iudicis, no[n] est præsumendū pro iusto ordine, nisi ꝓbetur ꝑ acta: nam & victores no aliter potientur sententiis, nisi eas ostēderēt recte latas. in Auth. de iis q ingre. ad ap. § si illud. coll. 5. si acta sunt ꝑdita probetur ꝑditio, & sufficit. uel etiam processus probetur ꝑ testes. argum. ꝟ. de privileg. cum olim. & ꝟ. de testib. Albericus. & ꝟ. de re iudi. sicut. & C. de testamen. publicati. sū si eps denunciet aliquem excōicatum, mandum est sententiæ suæ, licet nō adsit subscriptio testium 11. q. 3. curæ. & ꝟ. e. post cessionē, ubi de hoc. Si tamen dicat se iordinate uel iniuste ex cōmunicatum, iudex aut etiam aduersarius dēt ostēdere, ꝙ debito modo excōmunicatus est. inf. de sent. excō. sacro. in prin. Sed pone ꝙ personæ illæ, quæ debent acta conscribere, appareant subscripsisse omnib. actis. nunquid præsumitur in tm̄ pro eis, vt in contrarium probari non possit: Dico ꝙ admittitur probatio in ꝯtrarium. ꝟ. eod. post cessionem. & ꝟ. de testi. cum à nobis. quia ēt contra instrumentum. quantumcūq; publicum sit, recipiunt testes. C. de prob. cum precib. & ꝟ. de homicid. cum Ioannes. nā & partes. possunt contra dicere actis. C. de rela. l. 1. & 2. q. 6. §. biduum. uer. verēdū est, &c. & bn̄ cōtradicere possunt, qa qñque cōvertū est eulogia ex mala fide scribi, vt ff. de cust. & exhi. re. l. diuus. a. ꝟ. de acc. cum dilectus. & hoc verū est. dummodo ꝑ plures & meliores ꝓbet cōtrariū. de hoc dictum est ꝟ. e. Tertio ex ordine verborū uti' decre. dēs coll. gere qualiter iudex debeat procedere in negotio alicuius causæ à principio ; vsq; ad finem. quia primo loco dēt citare. & ita ꝑ ordinem vt littera dicit, ꝓcedere dēt. Inn. iij. dicit ꝙ si sententia lata est vtraq; parte præsente, vel procuratoribus partium à qua non est appellatum, & sentētia in scriptis appareat, in tantum præsumitur pro ipsa, ꝙ si aliqua partium vellet eam impugnare ratione processus no debet audiri, quia præsumendum est quod; omnia sint legitime acta, ex quo tēpore sentētiæ nihil dixit, nec appellauit: tamen credo, si snīa detur qđ taciturnitas partium no possit facere sniam aliquam, q̄ nulla est, vt lis contestata non sit; aut si dic testata esset lis contestata, Ber.

gentiâ difficultatis emerserit, per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur; nec pro ipsius ꝑsumatur[b] ꝓcessu, nisi quatenus ī cā legitimis constiterit documentis.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Londe. † & eius suffraganeis.

¶ Si probari potest reum deliquisse, eius probatio quod non deliquerit, no est admittenda.

CAP. XII.

AD [a] nostram noueritis audientiam peruenisse, quod sacerdotes & clerici Daciæ, legi regni (ꝑ q̄ negatiua probatur) temere innitentes, à criminib. q probari testibus fide dignis pn̄t legitime contra eos, reputātur insontes, si se sup his purgare valeāt quoquo mō:[c] & inf. ¶ Volentes igit vt hæc pestis contraria oī iuri[d] † penitus extirpetur à clero; Mandamus, quatenus in hmōi probatione negatiuę (dum tū possit affirmatiua [e] ex aduerso ꝓbari) nominē audiatis.

¶ Idem Aurelianeñ. & Lameteñ. episcopis.

¶ Fines diœcesium probantur per libros antiquos admimiculo, & testes, & famam.

CAP. XIII.

CUm [a] causam, quæ inter Colubrieñ. & Egi[tañ]

A D nostram.] Primo ponit prauam consuetudinē, quam secundo seruari prohibet ibi, Volentes. Abbas Siculus.

CASVS. In regno Daciæ lex talis siue co suetudo seruabatur, q si aliqui de criminibus accusabantur, quæ ꝑ legitimos testes probari poterant contra ipsos, reputabantur immunes, dumodo ualeāt se purgare quoquo modo: sacerdotes & clerici Daciæ, huic legi innitebant: peruenit hoc ad notitiā domini Papę, ipse uolens ut hæc mala cosuetudo, quæ est contraria omni iuri, extirpet a clero, mādat quatenus in ꝓbatione huiusmodi negatiuæ, nullus audiat, dum tame ex aduerso possit affirmatiua ꝓbari. No consuetudinem non ualere contra iuris ordinē. Item affirmatiua prę ualet negatiuæ.

c ¶ Quo[quo modo.]] id est, per uiles & criminosos, & sibi similes, quod esse non dēt, immo dent esse bonæ famæ & opinionis. inf. de purg. can. constitutus.

[Glos. sequen. recitetur per quæstionem, in quo erat hæc consuetudo contraria iuri, & respondet dupliciter.]

d ¶ Omni iuri.] & uerè, qa accusatoribus & testibus comparētib. audienda est accusatio, ut ꝟ. de accus. licet. & cueniens. & quasi ꝑ totum. ergo contrariu erat iuri quod purgatio admittebatur sup his quæ legitime probari poterant contra illos, quæ tunc demum admitti dēt cum aliquis infamatus est, [2] & nullus apparet accusator ꝟ. de simo. de hoc. & ꝟ. de purg. canonos inter alia. & c. ex tuarum & c. cum dilectus. & 15. q. 5. cap. 1. & 2. q. 5. omnibus. & ꝟ. de accu. accedens. & quia lex illa est contraria omni iuri, est quam citius extirpanda. ꝟ. de tm. mala consuetudo. lex autem dēt esse honesta 4. dis. erit autem. Item contraria erat iuri, quia negantis factum nulla est directa probatio. ꝟ. c. proxi. & ꝟ. de elect. bonæ. C. de proba. actor. & 6. q. uit. cap. accusator. De hac negatiua dictum est sup. de elect. bonæ. [3]

e ¶ Affirmatiua.] Illa enim primo probari dēt: quia ei qui dicit incumbit probatio. ff. de prob. l. 2. tū si ꝑo stea probato crimine uellet reus probare negatiuam indirecte, audiretur inf. de testi. ex tenore. & c. series. sed contra probationem testium non admittitur purgatio, ut hic patet. Bernar.

C Vm causam.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Inter Colubrien. & Egitañ episcopos, vertebatur quæstio sup limitatione finium diœcesum. Papa commisit causam illam quibusdam iudicibus, mandans eisdem quatenus in negotio ipso procedant secundum diuisiones, quæ ꝑ libros antiquos, vel alio modo

---

† Lundeñ. Lod. Ludeū.

† De materia huius c vide Bar. Iasonem, & alios in l. in illa stipulatione si de vere obl. vbi late Iason, Inno. in c. sup his. inf. de accu. copiose Phil. pus Fortius li. 5. comm. op. conclusione 36.

2 Concor. l. si expressā. ff. de app. & l. 1. C. qñ ꝓuoc. non est necesse.

† Vide l. očs populi. & ibi Bar. ff. de iust. & iu. & l. leges sacratissimæ. C. đ epis. & cle.

† De materia huius decretalis. qualiter possint probari fines diœcesis, tradit notabiliter Aretinus consi. 41. inci. viso consilio, et Alexāder post Bartolū in l. cum aliqs. C. de iure delib. adde recentiores in l. 1. ff. si cert. pet.

2 Vide Nicolai Eymeri cū in directorio Inqsit. par. 2. q. 57. & q̄ ibi not.

3 Et ibi videto eos, q citant de ꝓbatione negatiuæ.

modo melius probabuntur, & per testes, & famã & ꝑ alia quæcunque adminicula Not. qualiter fines ꝓbantur. Item quæ non pro sunt singula, collecta pro sunt.

[Gl. seq. no. quod antiquorum librorum, & c. inducit tria similia.]

a ¶ Per libros antiquos.]no. ergo quod scriptura antiquorũ librorum facit fidẽ. ῑ. de præsc. ad audientiam. 1 Item credit instrumento ꝓducto ex archiuio publico etiam si subscriptio nem non habeat. 30. q. 1. puenit. & in Authẽ. de ijs qui ingre. ad ap. §. illud. coll. 5. & C de fid. instr. Authen ad hoc, & š. de in integ. re. t. tum ex litteris & ff. de ꝓba. census. & C. arbi. tutelæ. l. vlt. & C. q po. in pig ha. scripturas. Itẽ si reperiatur scriptura in aliqua columna uel lapide, ei itatur. 21. q. sane. Item scripturæ, quæ olim fiebat in albo prætoris, fides adhibebatur. ff. de iurisd. om. iud. si quis id. & ff. de albo scribẽ. l. 1. & 2.

1 Concord. tex. in l. si ꝑ curatorẽ, & ibi Bar. ff. de pcur. & i l. si qua ꝑ calũniam. & ibi Pe. de bella pertica. Cy. & Bal. C. de epis. & cle. et de materia huius glossæ uide plene per Iasonem, Decium et Doctores in l. 1. ff. si cer. petatur.

b ¶ Testes, famã.] per testes enim antiquos vtriusque parochiæ probatur huiusmodi diuisio. 16. qõ. 1. plures, & rusticis senibus præcipue in antiquis creditur. ff. de leg. 3. si chorus. & fama in talibus præcipue ualet, quorum memoria non habetur. ff. de probatio. si arbiter. ff. de aqua plu. arcenda in summa. §. item Labeo. per se tamen, si alia adminicula non ad sint, non ꝓbat. 3 q 3. c. si testes. §. læ se etiam sine & ff de testi. l. 3. §. quæ argumenta. & ῑ. de præsumptio. illud. 35. q. 6. si duo.

2 Ideo hec tam diligẽs cautela hic adhibet, qa qui uirginẽ ĩ proposito castitatis reuocat, excõicat, cocihũ Tole. 3 cap. 10. concilii Matiscone se primũ, ca. 12.

c ¶ Adminicula.] adminicula ergo et si per se nõ probant, tamen adiuuant. ῑ. de simo per tuas. & ῑ. de suc cel. ab intesta. cu dilectus & ῑ. de testibus, præterea, & & ῑ. de præsump. litteris. & c. 3. Et si c. est arg. quod q non pro sunt singula, multa iuuant. C. de test. lancimus. 2 & ff. ex quibus causis maio nec non. §. si quis sæpius. & indicia etiam probant, C. de rei vendicatio. ndicia.

2 Contraria volũtas, de qua constabat, et cursus decẽnij tollat prĩmu te tm ñ alterum tm. Io. An.

tan. episcopos, super suarũ limitatione diœcesum vertitur, vobis duximus committendam.

¶ Mandamus, quatenus secundum diuisiones, quę per libros a antiquos, vel alio modo melius probabuntur, nec non & testes, b famam, & quæcunque alia adminicula, c in negotio procedatis.

¶ Idem episcopo & archidia. Senonen:

¶ Possunt reprobari matronæ p. quas virginitas ꝓbatur.

CAP XIIII.

CAusam matrimonij, quæ inter V. iuuenẽ, & G. puellam Senon. quæ se virginem† & monachã profitetur, noscitur agitari: & infra.

¶ Mãdamus, quatenus eandem puellam ponatis d interim in illo monasterio quod intrauit, ut ibi secure valeat commorari, donec iudiciali sententia q d agi debeat decernatur, receptum postmodũ non solum ꝓbationes uiri, quas inducere uoluerit contra mulieres e illas, quę ad inuestigandum signa virginitatis ex parte puellę fuerunt introductæ verum et probationes alias hoc negotium contingentes, quas pars f utralibet† duxerit ꝓducendas: Et qa (vt dicit canon) sæpe manus fallitur & oculus obstetricũ, volumus & mandamus, vt adhuc honestas matronas, ꝓuidas, & prudentes† deputare curetis, ad inquirendum, utrum

CAusam matrimonij.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Mandamus. Abb.

CASVS. Quædam puella contraxit matrimonium cum quodam iuuene, & traducta ab ipso, tandem recessit ab eo, & intrauit monasterium se virginẽ & monacham asseuerans Iuuenis prædictus repetebat eandem, dicens q eam carnaliter cognouisset: illa econtra uirginem se esse ac monacham asserebat: mulier propter hoc educta fuit de monasterio, & induxit quasdam mulieres ad probandum per aspectum corporis uirginitatem: tãdem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inductæ fuerant contra ipsum: mulier uero dicebat quod timebat violentiam sibi fieri ab illo: Consultus Papa super hoc negotio respon. mandat quibusdam iudicibus, quatenus puellam illam ponant interim in illo monasterio quod intrauit, ut ibi vsque ad finem causæ ualeat secure morari, recepturi postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quas induxit puella ad probandum virginitatem, verum etiam alias ꝓbationes hoc negotium contingentes, quas vtraque pars duxerit producendas: & quia dicit canon, quod manus & oculus obstetricum sæpe fallitur, mandatur adhuc honestas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirendũ utrũ dicta puella uirginitatis priuilegio sit munita Nota quod iudex debet locum securũ prouidere partibus. Item omnes probationes quę tangunt negocium, sunt admittendæ. Itẽ mulier in specta iterum inspicitur, sed illud fit propter periculũ animarum, ne decipiatur, & quia oculus, & manus obstetricum sæpe fallitur.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Ponatis,] sed quare non restituitur mulier uiro suo: si habuit possessionẽ illius, ῑ. de resti. spolia. ex cõquestione, & capit. ex transmissa. 3 & ca. litteras: & ῑ. de rap. cum causa. Hoc ideo fuit: quia illa dicebat se virginem esse, & super hoc induxit mulieres ad probandũ virginitatem: quod si verum esset, tenebat monachatus, vnde no debuit sibi restitui, ne ab eo corrumperetur. arg. inf. de spon. cum locũ. Et est casus iste qui impedit restitutionem unde ponenda est in eodem monasterio, quousque plene cõstet de causa, ne posset pati aliquam violentiam, quia iudex hoc prouidere debet. 33: q. 2. sine 4 cõiug 3 fœdere & 3 q. 9. hortamur. ff. de rebus dub. ubi & fu. de rest. spol. ex transmissa, & cap. litteras & inf. de appell. ex parte.

e ¶ Mulieres.] vir uolebat reprobare mulieres illas, q illam inspexerant, q erãt malæ famæ & criminosæ. 4 cum illæ debeant esse prouidæ & honestæ, ac peritæ in facto illo, inf. de frigi & malefic. fraternitatis, & ff. de uen. insp. l. 1. hæc enim probatio confessioni uiri præfertur, s. eodem proposuisti. alias enim statur confessioni uiri dicẽtis se cognouisse vxorem, ῑ. de despon. impu continebatur. & 33. q. 1. si quis acceperit, quando que tamen oculus obstetricum fallitur, ut hic dicit & 27. q. 1. nec aliqua.

[Glo. seq. not. quod in causa matrimoniali, &c. signat contrarium]

f ¶ Pars.] nota q omnia quæ contingunt causam, & per quæ possit melius instrui, sunt inquirenda, sic š. de iud exhibita. & š de elect. scriptũ. & š. cap. proxi. Et not. hic argu. q in causa matrimonij apertis attestationibus adhuc alij testes sunt inducendi, quia inductæ hic fuerunt mulieres, & adhuc aliæ inducuntur, vt sequitur. ad idem inducuntur, ῑ. de spon. sicut, & ῑ de consangui. & affini. ex litteris. & ῑ de testi series. quia sententia contra matrimonium lata non trãsit in rem iudicatam, ῑ de re iud. lator, & c. consanguinei. Arg. contra. š. eo. inquit.

† vtraque

† Adde per istum text. qualis dẽat qs eẽ ad hoc ut tanq perito ĩ sua arte ei credat. & l. magros. C. de ꝓfes. & medi.

3 Vt ibi patet ñ habet hoc casu possessio sin co pula, & ad de qd dixi ĩ cõuer cõiu. dudum. in pñn. Io. An.

4 Vel corru ptæ ẽm Inn. uel uolebat contra illas ꝓducere alias matronas honestiores, & plures asserẽtes ꝯtra iñ, qb. stãdum est, inf. tit. 1. ino stra. Io. An.

[Gloss. seq ponit 6. ad commendationem virginitatis.]

a ¶ Virginitatis priuilegio.] priuilegium virginitatis maximum est, quia replet paradisum. 32. qō. 1. nuptiæ. quæ sola est potens Deo animas hominum præsentare. in Authen. de lenonibus. §. sancimus coll. 3. & est illa principium aliarum uirtutu. in Authē. quomodo oportaet epos & alios p̄latos & religiosos ad ordinem religionis adduci. §. neque autem sacris, coll. 1 & virgo sola quo ad legem promotionis reputatur, & inter uirgines corrupta inuita etiam consecrari nō potest. 32. q. 5. pudicitia. & solæ virgines aureolam habebūt, 32. q 5. si paulus pauci tamen habebunt hoc priuilegiū, vt dicit Greg. 50. dis. quia tua.

ADDITIO. Vnde versus.

Aureolam virgo meretur fideique magister

Præter communem dicuntur habere coronam.

CVm bonę memoriæ.] proprie nō auditur: ponit enim cuiusdam commissionis formā bimembrem. Et secundum membrum: ibi, Alioquin. De eodem facto habetur j. de arb. cum emptore. Abb.

1 De materia hui' glossæ vide B. Thomā 2. 2. q 15 & 152. ubi plene de castitate & virginitate. adda Dñicū Sotū lib. 4. sent di. 49. q. 6. ar. 2.

† Concord. textus & ibi Docto j. de testib. c. causam quæ. 1. lat. & alii iudicis apud quem C. de eden.

† Vide l. fi. in fi. in glo. C. de prob. Spe. i tit. de procu §. ratiōe formæ.

dicta puella virginitatis a priuilegio sit munita.

¶ Gregorius nonus p̄posito sāctę Marię Magdeburgen. & decano Misnensi.

¶ *Acta etiam litis ordinatoria facta coram primis iudicibus fidem faciunt coram† secundis.*

CAP. XV.

CVm bonę memoriæ: & infra. ¶ Cum acta originalia dicantur apud priores iudices b remansisse: Mādamus, quatenus ea cū omni diligētia requirētes, ipsa si potuerint inuenire: & si q̄ua partes duxerint legitime proponē-da, c in scriptis redacta, ad nostram præsentiam remittatis.

¶ Alioquin d cum non reuocetur in dubiū de cōtestatione litis super statu Bigamen. monasterij, & quibusdam spoliationib9 cōtra abbatē eius factis a Mesburgen. †episcopo recipiatis partiū probationes de nouo: & audiētes, si partes audire uoluerit, de compositione e tractatum: tam quod sup hoc inueneritis, quam causam sufficienter instructā, ad nos remittere p̄curetis.

quod attestationes in uno iudicio receptæ, valent in alio. in Auth. de testi. §. quoniam multæ. coll. 7. & C. de arbi. l pen. in fi & C. de test. l ult.

c ¶ Proponenda. nam si testes coram prioribus iudicibus recepti & publicati fuerant, alij non recipiētur vlterius j ti. p̄x. constitutus. ad h. instrumenta vel confessiones poterant recipere: uel si aliqua fuissent capitula super quibus testes nō fuissent recepti, super illis poterūt testes recipere. supra titulo proximo, causam qua.

d ¶ Alioquin.] id est, si non poterunt acta inueniri, tunc recipiantur probationes de nouo sup statu monasterii, & spoliatione abbatis: super quibus de litis contestatione facta no reuocabitur in dubiū, immo illud confitebuntur partes. & si testes aliqui recepti fuissent, & clausæ attestationes essēt coram primis iudicibus, si uoluerint partes. computabuntur in numero aliorum. j. de testib. cum causam, in fine.

e ¶ De cōpositione.] ad quam iudices primo dare debent operam. sic j. de mu pe. cap. 1. vbi de hoc. & est argumentum, quod supe re spirituali, scilicet super statu monasterii potest compositio interuenire. j de arbi. cum tempore & cap. contingit. vbi de hoc, tamen hic compositionem perficere non possent, sicut nec causam diffinire, quia Papa vtrumque reseruat.

† Masburgen.

2 Vel inueniuntur, sed non authentica p sigillū, vel manū publicā: vnde fidē non faciūt. j. eo. q̄m. secūdū Hodien. Io. And.

TITVLVS XX.

De testibus, & attestationibus.

¶ Ex concilio Matercen. †

¶ Breue est.

CAP. I.

PLacuit f sancto conuentui, ut testes non conducan-

† In oībus scriptis Matiicen. al. Mecien al. Mateciē Id conciliū nōdū est inuentum: de sumpsit uero Raymondus hoc ca. ex 2. compil. tit. de testi. cap. 1.

CASVS. Inter epm Mesburgen ex vna parte. & abbatem & conuentum Bigamen. monasterij, super statu ipsius monasterij & quibusdam spoliationibus, cōtra abbatem factis, a p̄dicto epo quæstio uertebatur, super his causa commissa fuit quibusdā iudicibus: coram quibus litis cōtestatio facta fuit: prout partes cōfitebantur, & processum in causa, sed non terminarūt eādem aliquib. causis impedientibus, vel ipsam causam remiserunt ad dominum Papam, postea Papa causam eandem commisit iudicib. istis, mandans eisdē, quatenus acta originalia, quæ apud priores iudices remanserunt, debeant inquirere diligenter, & ipsa si poterūt inuenire, & si qua alia partes duxerint legitime proponenda, in scriptis redacta ad præsentiā Papæ remittant: si uero acta inueniri non poterunt, cum non reuocetur in dubium de contestatione litis super statu monasterij, & spoliationib prædictis, recipiant p̄bationes partium de nouo, & audiant si partes noluerint tractare de compositione: & quod super hoc inuenerint, & causam sufficienter instructam ad dominum Papam remittant. Nota q acta prioris iudicij danda sunt iudicibus aliis, ad quos causa peruenerit: & possunt ad hoc compelli. Item per confessiones partium constat de contestatione litis, licet non reperiatur in actis, ex quo partes confitentur.

b ¶ Iudices.] originalia acta semper apud iudicē siue scriptorem remanere debent j. eo. quoniam, & si causa ad alios iudices manauerit, postea illis tradere tenetur, ut hic dicit, & j. ti. prox. cāu quæ. & sic patet

DE TESTIBVS ET attestationibus.

¶ Rubricæ huius cōtinuatio patet ex cōtinuatione facta in præcedenti titulo. Vel magis specifice, sic: Supra uisum est de probationib. in genere: merito ut materia magis claresceret, subiicit de specieb. quia q̄nque p̄bat per testes, q̄nq; per instrumenta. per præsumptiones, & per iusiurandum: ideo de his omnibus tractat in sequentibus, & quia probatio quæ fit p testes, est efficacior aliis, cū fiat uiua uoce j. de fi. de instr. dū Ioannes, cum ibi nota. ideo præmittit tractatū de testibus, & postea subnectit de alijs speciebus Abb.

De hac materia tractatur 4. q. 3. & 2. q. 4. & 3. q 5, & q. 9. & 14. q. 35. q. 6. per totum. & 2. q. 1. in primis. 6. q. 1. infames. 9. q. 3. quisquis.

PLacuit.] Continet tria dicta, q̄ patēt. Abb. CASVS. Tria dicuntur in hoc capitulo. primum q testis non ferat testimoniu p̄ pretio. Secudum, q rationis debet esse testis, cui nulla possit opponi exceptio. Tertiū ieiunus debet ferre testimonium. Nota, q testis conductus repellitur Item idoneus debet esse testis: cui nulla possit opponi exceptio.

f ¶ Placuit.] hoc c. habent quidam pro 3 palea. 4. qō. 3 placuit,

2 Hoc est verū, nā in uetustis simis Gratiani exemplarib. nō reperit, sed in recētiorib. iam habetur.

a ¶ Pre-

a ¶ Pretio.] quorum testimonium nō valet, quia prætio sunt corrupti. 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali. & ꝟ. de prob. licet. & ꝟ. eo sicut. 14. q. 5. non sane. & ꝟ. e. quoties. & 35. q. 6. episcopus in synodo.

[Gl. seq reci. per q. scilicet qui sunt idonei.]

b ¶ Idonei.] idoneus reputabitur, ex quo per aliquā exceptionem non repellitur quia quilibet præsumitur idoneus, nisi ꝓbetur ꝯtrariū ꝟ. de ꝑsump. dudū. 1 & edictum de testibus prohibitorium est, vt quilibet admittatur, qui non repellitur. ff. de test. l. 1. responso.

1 Concor. l. non omnes. §. a Barbaris ff. de re. mi.

[Glo. seq. assimilat accusationem testimonio.]

c ¶ Fideles.] quia infideles non admittūtur. ff. eo. l. 1. & 2. q. 7. nō potest. & c. si hereticus, sic nec ad accusandum. ea. causa. & ea. q. alicui pagani & ca. querendum. ADDITIO. Excipe casum ca. contra Christianos. de here. lib. 6. vbi bonus rex. cum glossa.

Ca. 3. eod. ti. in 1. cōp.

d ¶ Ieiunus.] hoc de honestate dictū est, non de necessitate. sic 22. q. 6. honestum. Ber.

IN nomine Domini.] Diuiditur in tres partes. Nam primo ponit dictum. Secundo probat per legem. Tertio concludit Secunda: ibi Ne postea. Tertia: ibi. Ecce Ai b. Sicu.

† Hec duo uerba & cōfecta. in manuscriptis. codicib. non habentur.

tur pretio; a & vt quicunque idonei b & fideles c in testimonium assumātur; ac nullus testimonium dicat, nisi ieiunus. d

¶ Gregorius Ioanni Defensori eūti. in Hispaniā.

¶. *Nulla est receptio testium facta contra non citatum.*

CAP. II.

IN † nomine e Domini; & infra. ¶ Quod autem dicit episcopus, quia se absente, etiā vilissimi f sint testes exhibiti nullius momenti; lege noscendum est cōstitutionis nouellæ, q̃ de testibus loquatur in hæc verba; ¶ Ne postea g obijciatur eis, ꝙ p vnam partem gesta (& confecta †) sunt, oportet ut testimonia dentur, illo admonito a iudice, aut defensore venire & audire h testes. Si vero noluerit venire: i & non ex ineuitabili k quadam necessitate venire non possit: Sancimus huiusmodi testimonia ita valere, tamquam si nō ex vna parte cōsisterent, sed et ipso pręsente facta fuissent. ¶ Ecce admonendus l est semper aduersarius: vt ad audiendos testes † veniat: ꝙ, quia hic omissum est, necesse est, vt quod † contra legem m actum est, non habeat firmitatem.

¶ Idem Sabino Defensori Sard.

¶ *Mulier testificatur contra clericum cum de crimine agitur:*

CAP. III.

QVoniam † aliqua nobis de persona Epiphanij præsbiteri sūt facinora nunciata, necesse est, vt cuncta diligētius perscruteris, Et seu

CASVS. Capitulum illud loquitur de materia illius decr. 2. q. 1. in primis Eps q̄dā dicebat ꝙ eo absente vilissimi testes recepti fuerint contra ipsum, vnde debebant sibi præiudicare: Vnde conquestus fuit domino Papæ, & ipse respondet: & ꝙ ita sit: probat per legē vbi dicitur, ne postea obijciatur testibus. ꝙ per vnam partem gesta sunt oportet, vt testimonia dent aduersario à iudice monito vt veniat, & audiat testes: Si vero venire noluerit iusto impedimento cessante, valebunt ac si vtraquæ pars præsens fuisset, ex qua lege argumentatur Papa. Ecce admonendus est semper aduersarius, ut veniat ad audiendos testes: & quia hoc hic omissum est, firmitatem non obtinet. No. ꝙ legē possumus allegare pro nobis Itē testes recepti altera parte absente & non citata, non ualent.

e ¶ In nomine Domini.] hæc est pars illius ca. 2. q. 1. in primis.

[Gl. seq. ponit 8. quæ in testibus requiruntur.

f ¶ Vilissimi] quibus non est credēdum 2. q. 1. in primis quædam considerātur in testibus; quæ his versibus notantur.

Conditio sexus ætas discretio fama.
Et fortuna fides, in testibus ista requiras.

g ¶ Ne postea.] ista verba sunt in Auth. de testib. §. & hæc vero. coll. 7.

[Glo. seq. reci. per q. an testem deponentē pars debeat audire, & videtur quod sic &c.]

h ¶ Audire.] nō est ita intelligendū, vt audiant testes cū deponūt dictū suū, cum in secreto & sigillatim si sint recipiendi ꝟ. c venerabili. C. de test. nullū. ꝟ. d ac cusa. inquisitionis. §. 1. sed audire debent testes. i. videre & audire eos iurantes, & post publicationē videre & audire dicta ipsorū poterunt, & hoc seruatur exemplo Danielis, qui secreto examinauit illos falsos testes sacerdotes. qui falsum testimonium tulerunt cōtra Susannam. Et hoc regulare est cum agitur in forma iudicii. sed Auth. vnde verba ista sumpta dūr, dicunt doctores loqui ī causa publicationis ꝟ. vt lite nō contesta. qm̄. § sunt & alij. ꝟ. eo. significauit. & tunc vt ꝙ aduersarius possit interesse receptioni testiū, & ipsos testes audire, p iura ista. 2 Sed tu expone testes. i. attestationes. vt in Auth. prædicta de test. §. hoc vero. ubi dicit audiri attestationes et depositiones.

i ¶ Noluerit venire.] tunc enim recipientur et ualebunt ac si ꝑsens esset C. d test. si qm̄. et hoc ītelligit litet contestata, aliter non ut ꝟ. ut lit. non conte, p totum

K ¶ Ineuitabilis.] si enim non potest uenire iusta de causa detentus, non reputatur contumax: & si tunc recipiātur nō valent, si causam absentiæ ostenderit, quia etiā sententia reuocatur. ꝟ. de re iud. cum Bertholdus. & ff. de damno infecto. si finita. §. si forte. & ff. de iudic. si prætor iusserit in fine.

[Glossa sequens dat duo similia subdens generale.]

l ¶ Admonendus.] aliàs enim nō ualet, nisi admonitus præsens fuerit. 5, q. 9. cartæ & 2. q. 1. ī primis. C. de fi. instru. iudices idem est in accusatione. 3. q. 9. c. 1. & in sententia eadē causa & quæstione, caueat & pluribus capitulis sequētibus. & generaliter omnia quæ aduersus absentes non per contumaciam statuuntur, nō ualent. 3. q. 9. omnia quæ.

m ¶ Contra legem] prædictam, quæ dicit, ꝙ aduersario præsente recipi debent. C de fid. instr. iudices. in Auth. eo. §. & hoc uero. C. de legi. non dubium. & 10. dis. vides & 25. q. 2. Imperiali Ber.

QVoniam. CASVS. Quidam sacerdos erat infamatus de quibusdam mulieribus: nunciatum fuit hoc domino Papæ, mandat Papa Defensori Sardinię, vt cuncta diligenter inquirat, & mulieres illas, cum quibus dicitur deliquisse, seu alios qui de hac causa aliquid scire dicuntur, ad dominum Papam adducant, ut de prędictis excessibus ueritas inquiratur. No. ꝙ in causa denūciationis omnes admittuntur, non tamen inimici uel criminosi; et mulieres cum quibus delinquitur, ad præsumptionem tantum inducuntur.

2 Et de hoc tenet hic Vicē. omnino uide qd no. in Spe. e. tit. §. tractandū in prin. I. A. Adde quod testis dr recipi, qm̄ in rat. ꝯco. l. si q̄ ē. C. de testi.

† quia.

† B. Gregorius li 2. epistola 16. indictione 11. c. 6. 5. et 4. co: ti. in 1. compil.

Et an et qm̄ molier possit esse testis in criminalibus. uid plene p Antoniū Gomeziū omo. 3. uaria. teso. lu. c. 22. et p Iuliū Claru in pract. cri. §. fin. q. 24.

a ¶ Mulieris.] sic mulier admittitur in testimonium contra ecclesiasticā personam, vt ĩ eod. tam litteris. mulier bene admittitur in testimoniū. 15. q. 3. ex eo. ar. contra. 33. q. 5. mulierem Illud sic intelligi debet: vbi agitur criminaliter, non recipitur mulier ad testimonium contra aliquem: cum vero agit ciuiliter, aut in modū inquisitionis seu exceptionis, tunc admitti t mulier, ĩ quo casu loqt̃ hoc capit, & ĩ eo. tam litteris

[Glo. seq. ad id qđ de socio dicit, alleg. duas concord signat cōtrarium, quo đ ista tim soluit.]

b ¶ Peregisse.] & sic videtur ꝙ socij i criminis admittantur. sic 79. distin. si qs Papa & 6. q. 1. cap. si qs cum militibus. & cōtra. ĩ. eod. veniens. & š. de confes. cap. 1. & 15. qō. 3. memini. hic non recipiuntur socij ad plenā improbationem, sed ad præsumptionem tantū, sicut seruus quandoq; ad præsumptionem recipitur 4. q. 3 ca. si testes §. item serui.]

c IN omni negotio.] Is qui denunciat per dictum suum & alterius probat se p̃ monuisse. ita summat Io. And. & cōiter doctores, sed certe hæc summario nimis restringit litterā, cū id qđ hic dr̃ de denunciatione, hic sit positum causa exēpli, & exempla non restringunt dicta, vt in c. 1. ne cleri. vel mona. facit l. cum pater. in §. dulcissimis ff. de leg. 2. maxime, qa in secunda auctoritate hic posita, nulla fit de monitione mentio. Diuidit. Nam primo ponit dictum. Secundo illud probat duabus auctoritatibus. Prima ibi, quod patenter. Secunda: ibi, Item alibi. Abb.

CASVS. In hoc capitulo traditur forma, ſm quam debet aliquis denūciare crimē alterius. Qui aliū vult denunciare primo admoneat illū inter se & ipsum solum, & habebitur pro vno teste quātū ad probandam admonitionē: & si nō corrigit, adhibeat vnū secū, & sic erūt duo testes: & si adhuc se nō corrigit, adhibeat duos, & erūt tres, & hoc ꝓbatur auctoritate Dñi dicētis: Si peccauerit in te frater tuus. corripe eū inter te, & ipsum solū, &c. vt ĩ ore duorū vel triū stet omne verbum. & alibi dicit. Ego sum qui testimoniū ꝑhibeo de ipso, & testimonium perhibet de me pater. quia duorum hominū testimonium verum est. Nota capitulum istud intelligendum in denunciatione.

[Glo. seq. restringit litteram. & dicit quare. Secūdo quærit, & soluit.]

e ¶ In omni negotio.] quod dicit, in oĩ negotio. generalitas ista restringitur in causa denunciationis, vbi debet præcedere fraterna monitio ad hoc vt admittātur ad denunciandū. š. de iudi. nouit & ĩ. de ac cu. c. 2. & c. cū dilectus, & ĩ. de simo. licet Hely. & ar. ad hoc 2. q. 7. accusatio. & cap. si quis erga, in eodē casu loquitur hoc cap. & hoc patet ex ipsa littera. & hoc idem dr̃ 2. q. 1. si peccauerit. alias ĩ causa sua nemo idoneus testis intelligitur. 4. q. 3. si te tes. §. itē nullus. & ff. eod. nullus. & ĩ. eo. de cetero. Item cōsueuit dubitari vtrū criminosi & infames admittantur ad denunciādum aliorum crimina? & est dicendū ꝙ 2 non. 3. q. 7. q sine, & c. postulatus. §. porro. 1 ñ. 1. qō 1. multi. in prin. qa tales debent esse bonæ famæ. 35. qō 6. episcopus in synodo. & ĩ. đ testib. cog. præterea. §. 1. & ĩ. de spon. cū in tua. vbi de hoc.

[Glo. seq. circa auctoritatem, si peccauerit, ponit tres opi. & remittit.]

d ¶ Si peccauerit.] H. dixit ꝙ hæc auctoritas extendit ad oēs sine distinctione ꝑsonarū. arg. ꝑ eo 2. q. 7. quia propter & 24. q. 3. tam sacerdotes. Alij d cūt ꝙ tantum ad prælatos. arg. 23. q. 4. ita plane. Alij dicunt & vt̃ melius, ꝙ extenditur ad eos tm̃ qui aliquam habent administratio nē super aliquibus. 23. qō. 4 duo ista nomina. de hoc dicitur 2. q. 1. si peccauerit. & ĩ. de hære. cum ex iniuncto.

e ¶ Duorū vel triū.] id est, non paucorū, tamen quædam causæ requirunt plures, sed nulla causa contenta est vno. ĩ. eo. licet.

mulieres a cum quibus peregisse b dicitur: seu alios, quos de causa scire aliqđ senseris, huc festines addu cere: quatenus ecclesiastica districtione liquide possint quæ vera sunt, aperiri

¶ Paschalis Papa.

¶ Vbi agitur de correctione de peccato impedendo, principalis persona admittitur in testem.

CAP. IIII.

IN† oĩ negotio c principalis person a' qui ēs veritatem de re sibi nota, rectissime habēda est pro teste cui adhibito vno efficiuntur duo testes, adhibitis duob. efficiuntur tres. Qđ patenter ostēdit Dñs cum dicit. Si peccauerit d in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum, quod si te non audierit, adhibe tecum vnū, vel duos testes; vt in ore duorum vel triū e stet omne verbū. ¶ Item alibi affirmat dicens; Ego sum q testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me pater. nā in lege vestra scriptū est, quia duorū hominum testimonium verum est.

¶ Eugenius tertius.

¶ Dicit quales esse, & qualiter iurare debeant, qui super consanguinitate deponunt.

CAP. V.

QVoties † aliq ꝑꝑ cognationem propinquitatis f separari petuntur, duobus † vel tribus testib. adhibitis, qui de eadem consanguinitate g supersint, vel totidem senioribus, & melioribus loci eiusdē, id debet legitime cōprobari. ¶ Probatio autē testium debet fieri duplici iuramento, h vt iurēt se non priuato odio, neq; amicitia, i neq; pro aliquo cōmodo qđ habuerit, vel

QVoties.] Duo sunt dicta. Secundū: ibi, Probatio autem. Abbas.

CASVS. Quando aliqui volunt separari propter consanguinitatem; consanguinitas illa debet probari per duos, uel per tres testes de illa consanguinitate: vel si consanguinei non supersunt, debet probari per meliores & antiquiores eiusdem loci, & debent iurare quod non odio, vel amore, vel aliquo commodo, quod habeant, vel habituri sunt, ad hoc iuramentum accedunt, & sic dicunt rei veritatem, vt à suis maioribus acceperunt, & credūt ita esse.

f ¶ Propinquitatis.] intransitiue est hoc, id est, propter cognationem, quæ est propinquitas. 25. q. 3. cap. 1. & 2.

[Glossa sequens alle. concor signat contrarium. & remittit.

g ¶ De eadem consanguinitate] 35. q. 6. cap 1. & 2. & ĩ. qui mat. acc. pos. videtur. Arg. cōtra. ĩ. eo. super eo. Sol. vt ibi.

h ¶ Duplici iuramento.] in iuramento illo duo articuli continentur, vt ĩ. sequitur.

i ¶ Amicitia.] testes enim iurare debēt remoto odio, amore, commodo, amicitia. 4. q 3. testes. §. item testium, & 11. q. 3. quattuor. & 3. q. 6. de parentela. 4.

a ¶ Gre-

1 Vide Alc. cōsi. 132. li. 1. Antoniū Gomeziū loco proxime citato.

† Cap. 5. eo. ti. in 1. cōp. De materia vide Antoniū Gabrielū. li. 1. com. conc. tit. de testibus. conclu. 1. & seq.

Mat 18.
Luc. 7.

Ioan. 7.

2 Fallit in criminibus exceptuatis veluti hæresi, lęsa maiestate, simonia, & similibus. doctores. in c. in fi dei fauorē. li. 6. vide Iuliū Clarū in pract. cri. §. fi. q. 24.

† Post cōcil. Lateran sub Alc. 3. par. c. 17. & c. 20 eod. tit. in 1. compil.

1 Adde ꝙ vbi nō est ꝑfixus testiū numerus, duo sufficiūt. cōc. l. vbi numerus. C. de test.

3 De expositione huius auctoritatis cōsule theologos, & præ alijs B. Thomam. 2. 2. q. 33. art. 3.

4 Per qđ c. Intelligit hic Inn. de amicitia carnali q̃ corruptionē inducat: charitatiua enim nō impedit testē ꝑm Holt. de hoc in Spec. e. ti. in prin. Ioan. And.

a ¶ credere ita esse.]hodie non vr̃ locum habere ex toto qđ hic dĩ, ꝙ non ualet testimonium de auditu siue de credulitate, immo necesse habẽt dicere ꝙ viderint ꝑsonas oẽs in ꝯsanguinitate. designando gradus, ab vtroq; latere: vel saltẽ aliquas ꝑsonas in gradibus, aliter nõ valet, ȷ̃.eo. licet. & ita parũ valet testimonium de auditu, vnde adhuc debent addere quantum ad hoc, & ita credere a suis maioribus audiuisse, ut ibi dicitur.

IN super] Diuidit, quia ponit dictu, quod postea determinat ibi, Dummodo. Abb Siculus.

CASVS. Prior & fratres sanctę Trinitatis petiuerũt, vtrũ ꝓducere possint de fratrib suis in testimonium in causis ecclesiæ: statuit papa, quod liceat eis hoc facere, dũmodo unus aut duo instituantur ad agendũ, & respondendũ: & tunc eorũ testimonium, in causis in quibus instituti sunt, nõ debet admitti. Not. ꝙ clerici possunt ferre testimo nium in causis ecclesiarum suarum. Item non potest, quis in eadem causa esse procurator & testis.

quam hic. nam nil attingit de materia huius tit. nec discutitur principaliter hic virtus appellationis, sed exceptionis contra testes propositæ: ideo summo sic breuiter. Si exceptio legitima opposita contra personas testium nõ admittitur, licite appellatur. hoc dicit secundum lecturam Ioan. And. que hodie communiter approbatur. Diuiditur decret. principaliter in duas partes. in prima ponitur querela. In secunda mandatum. ibi, Mandamus. prima facit quinque. prima namque causam iustificat. Secunda, ibi. Miles. ponit formã impetrati rescripti, uitia notãter exprimendo. Tertia: ibi, Tandem. ponit processum postea ex eo secutum. Quarta: ibi, nihilominus, narrat sententiã. Quinta: ibi. Quam nunc. ponit euentum post sententiam. Secunda principalis subdiuiditur in tres. primo ĩstruit iudices si narrata per presbyterũ sunt vera. Secundo si non sunt vera: ibi, clausulam consuetam contra personas, testium: ibi, Si uero. Tertio ponit Testes. Abb.

quod habent, vel habituri sunt, ad hoc iurandum inductos: & sicut ipsi dicũt, rei veritatem accepisse a maioribus suis, & credere [a] ita esse.

¶ Idem Priori, & fratribus sanctę Trinitatis.

¶ *Prælatus, & clerici, qui causam ecclesiæ nõ procurãt testificari possunt in ea.*

CAP. VI.

IN super statuimus, ut liceat vobis, in causis ecclesiæ [b] vestræ ferre testimonium. Dũmodo unus ex vobis, vel duo [c] ad agendum, & respõdendum instituantur, quorũ testimonium in causis, in quibus actores, vel respõsales sũt instituti, nõ dẽt admitti. [d]

¶ Idem R. Herforden. † episcopo, & abbati Sardi.

¶ *Si probatio exceptionis opposita contra testem productũ non admittitur antequam dictum testis recipiatur, in casu in quo admitti debuit, licite appellatur h. d secundam lecturam quam ponit Panor.*

CAP. VII.

EX † parte A. presbyteri ad nos est querela perlata, quod cum ecclesiam de Clunoden. † canonice fuisset adeptus: & eam † triginta annis &

† Cap. 21. e. titu. i. cõp. & post concil. Lateran. sub Alexan. i. par. 8. cõpil. 18.

† al. ita Hereforden. episcopo. & abbati Sub.

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij par. 8 ca. 22 & c. 33. e. ti. in 1. cõp.

† Clemonden. Culmode. Culmedo.

† Vox, eam. deest in pluribus.

b Ecclesiæ.] & ita clerici possunt ferre testimonium in causa ecclesiæ suæ. 14. q. 2. super prudentia. & inf. e. cum nuncius. & c. tuis. & l. ff. de iureiu. & si Christus. in fin Ber.

c ¶ Vel duo.] & sic patet, quod duo possunt constitui procuratores; hic tamen aget qui prius litem occupauit. ff. de procur. pluribus, & ȷ̃. de procurato. non iniuste. vbi de hoc.

d ¶ Admitti.] quia nemo debet habere duplex officiũ in causa. 4. q. 4. c. 1. & 2. & singula officia singulis personis sunt committenda 89. dist singula. & 16. q. 1. presbyteros, & ff. ad Trebellic a quo. §. tempestiuũ. ff. de pac. l. si plures. C. de assel. l. nemo. Ber.

¶ Concord. text. i' Bar. §. quod eu. Zni no. in l. testa. trix. §. 1. ff. com. præ.

EX parte.] Hæc decre. reputatur difficilis, & est ꝯm Io. And, & dicit, ꝙ quidam glossatores eam trãsiuerunt quasi eius dubia non viderent, alij non glossauerunt in ea, vt Bonaguida. Aretinus. T. And. dicit quod nec ipse Io. And. intellectum decre penitus dilucidauit, quicquid sit decre. hæc habet aliquos not. articulos. Ioan. And. summat sic: probatio exceptionis propositæ contra testes, differri potest post publicationem attestationum. Ego multum miror de hac summatione. Io. And. quæ licet sit vera in se, in nullo summat litteram, cum in summario de cõtentis in textu nulla fiat mentio, & ipse Ioã. And longe. melius alijs solitus sit compẽdiose & eleganter summare textus, adeo ut communiter doctores eum sequentes, soleãt cum suis summarijs transire, sed nemo potest eẽ Iob, vt non erret in dictis suis, vt ipsemet Ioan. And. dicit in proœmio nouellæ. in 6. Do. Ant secundum intellectum, qui sibi videtur verus, summat sic, Appellatio quo ad finem exceptionis consequendæ, non iustificatur solo exceptionis obiectu, uel probationis oblatione quo ad finem autem deuoluendi sic. Hæc summatio uera est in se, & melius probatur ex his quæ no in cap. interposita. infra. de appel. cui melius congruit

CASVS. Quidam presbyter nomine A. Quandam ecclesiam canonice adeptus est, ut dicebat: & eã xxx. anno. & amplius possedit in pace. Tãdem quidam miles tacito ꝙ esset laicus, contra ipsum litteras impetrauit ad quosdam iudices, vt si cõstaret ꝙ dictus presbyter filius fuisset illius, qui proximo in eadem ecclesia ministrauit: vel ꝙ publice haberet fornicariam, ipsum a prædicta ecclesia remouerent: coram quibus dictus presbyter ꝑ procuratorem militis tractus fuit in causam, qui quosdam testes infames & notabiles ad testimonium produxit: sacerdos asserebat illos nõ esse recipiendos, eo ꝙ quidam eorum erant latrones & raptores manifesti. dicens se hoc probaturum: Iudices nihilominus testibus talibus receptis post appellationem a dicto presbytero interpositam priuauerunt ipsum præscripta ecclesia, quam quidam dapifer filius ipsius militis detinet occupatam quo facto presbyter conquestus fuit domino Papæ: vnde mandat quibusdam, quatenus si cõstiterit eisdem, quod dictus presbyter non fuerit per testes idoneos dicta ecclesia spoliatus, cassata sententia prædictorum iudicum, non obstantibus etiam litteris confirmationis, si quæ super ecclesia impetratæ fuerunt, restituant ecclesiam presbytero præfato, nec eam permittãt exinde molestari. Si uero non sunt vera quæ sacerdos narrauit, scilicet quod iudices non processerunt taliter contra ipsum, causam audiant, & fine debito decidant: & testes quos ille A. nominauerit ad testimonium producendos, moneant ut coram eis testimonium perhibeant ueritati. Nota quod uiles testes, notabiles & infames, contra clericos non sunt recipiendi. Item sententia lata post appellationem legitimam, cassanda est non obstante confirmatione. Item in fine est argumentum, quod testes non sunt compellendi super criminibus obiectis in modum exceptionis contra testes.

[Gl. seq. obijcit. & dupliciter soluit.]

amplius pacifice possedisset. Miles quidam H nomine, tacito[a] ꝙ laicus esset, ad iudices litteras impetrauit.[b] ꝙ si dictus presbyter filius esset illius, qui ꝓximo[c] in eadē ecclesia ministraret, vel publice fornicariā † haberet, ipsū a p̄dicta ecclesia amouerent. Tandē cum miles p̄ interpositā ꝑsonam,[d] eū coram p̄fatis iudicibꝰ traxisset in cām quosdā laicos ifames & notabiles[e] ad testimonium dicitur produxisse. ¶ Licet autem presbyter assereret illos non esse recipiendos, pro eo quod quidam eorū latrones & raptores manifesti essēt, quidam vero in causa alia fuissent conuicti de periurio,[f] & se hoc diceret probaturum: nihilo minus iudices testibus talibus receptis, eidem absenti post appellationem, p̄scriptam † adiudicauerunt ecclesiam. Quam nunc militis dapiferi filius detinet occupatam: & infra. ¶ Mandamus, quatenus si vobis cōstiterit,[g] ꝙ prædictus presbyter non fuerit legitime per testes[h] idoneos præscripta † ecclesia spoliatus, eorundem iudicum cassata sententia, litteris etiam cōfirmationis (si quę sunt super eadē ecclesia impetratæ) non obstantibus, ecclesiam illam presbytero restituatis eidem, ipsum inque non permittatis exinde molestari.

a ¶ Tacito.] ex eo quod dicit, tacito, & c. vr̄ ꝙ litterę illæ non valebāt. arg. ſ. e. de cætero. & s̄. de trāsactio. ex litteris. Sed sc̄m vr̄, qa de publica fornicatiōe agebatur, quo casu licet laico vitare[1] vel accusare etiam clericos; 32. dist. præter hoc §. verū & c. nullus. Et sic debet admitti non solum ad agendū ↄtra sacerdotem fornicarium, quod quidam concedunt; & ideo dicit, tacito, quia de facto sic accidit: quia & si dixisset se laicū: nihilo minus litteras habuisset, vel dicas qd̄ ideo dicit, tacito, qa de facto sic accidit: qa no intererat eius, quia non erat parochianus vel patronus illius ecclesiæ, & iō tacita veritate impetrauit: vnde non valebant, si hoc ab initio fuisset oppositum: sed ꝗa non fuisset auditus. s̄. de rescrip. sup litteris. & qa hic exceptionem dilatoriā non obiecit, valuerut litteræ per consensum illius presbyteri, quare iudicio cœpto illam opponere nō ualebat. ſ. de re iud. inter monasteria. C. de excep. l. penul. & vlt. Si enim iste fuisset illius, putati esset patronus vel parochianus, bene admitteretur saltem ad denunciandum, licet ipsum accusare non posset. 16. q. 7. filijs ac nepotibus.

b ¶ Impetrauit.] supple sub hac forma, ꝙ si dictus &c.

c ¶ Qui proximo.] ideo ecclesiam non potuit retinere sine dispensatione Apostolicæ sedis. s̄. de fil. presby. præsentium, in c. pen. & vlt. 8. q. 1. Apostolica.

d ¶ Per interpositam personam.] scilicet per procuratorē. & sic patet ꝙ ciuiliter agebat, vt remoueret̄ solū modo ab ecclesia ſ. de simo. cū essent. alias si criminaliter ageret, nō admitteretur, etiam si per se ipsum. nisi suam vel suorum iniuriā prosequeretur. ſ. e. de cœtero. & 4. q. vlt. omnibus. Sed nec tunc per procuratorem: quia in criminali nō interuenit procurator. inf. de accu. veniens, & 2. q. 6. si qñ. & §. præcedēti. ubi de hoc, & melius 5. quæstio. 3. in criminalibus causis.

[Glo seq. recitat per q. an exceptiones cōtra testes sint statim admittendæ vel reseruandæ. Tenet quod regulariter sint reseruandæ. Huic decretali dupliciter respondet uer. sed hoc non, & in fi.]

e ¶ Infames & notabiles.] huiusmodi exceptiones in tempus disputationis debent reseruari, nec expedit testes repellari in tali modo, donec ↄstet an ↄtra eū deposuerint, cum possint probari testes post aperturas testium, protestatione præmissa ante aperturam inf. e. præsentium, & inf. de excep. denique, & inf de simo. licet Hely. & cap. per tuas. Sed hoc non seruauit sacerdos, iste, vnde ualuit receptio testiū, & lata sn̄ia quousque testes fuerint reprobati, nō obstante appellatione. Quandoque tamē statim admitttitur exceptio antequam d̄ponat, si causam criminalem habet, cū ipso. in Authen. de testi. §. si vero. colla. 7. quandoque reei puniuntur ante aperturam aliorum, ne prorogetur negotium. s̄. de probationibus. licet, alias debet recipi statim, ut in tempus disputatiōis quæstio reseruetur, C eod. Auth. si testis odiosus. sed ex hoc quod hic appellauit, & admittitur appellatio, uidetur quod audiri debeat volens statim hoc probare tamen sa ꝙ prius dixit, ordinarium est, licet de facto hic aliter contingat. Vel dicas quod hæc exceptio fuit opposita post receptionem testium,[2] vt annullaretur dictum eorum, sed nō fuit admissa, vnde recte appellauit.

f ¶ De periurio.] vnde vlterius ad testimoniū non deberet admitti, si de hoc cō victus. 6. quæst. 1. quique. 22. q. 5. paruuli. & ca. si quis conuictus & ſ. eod. testimonium.

[Gloss seq. signat contrariū, & soluit.]

g ¶ Si vobis constiterit.] arg. ↄtra ſ. de iureiur. venientes. ibi reuocat ex eo sententiæ antequam cognoscatur ad appellatione, hic non, sed ibi fuit appellatum adiffinitiua sn̄ia, hic non fuit. & sic super certo articulo appellatum fuit hic, ibi simpliciter a sententia.

[Glossa sequēs primo soluit obiectionem. Secundo obijcit & dupliciter soluit.]

h ¶ Testes idoneos.] ad hāc probationem admittitur post sententiam, quia ante sententiam hoc facere voluit & non fuit admissus, & etiam appellauit propter hoc, sic ſ. de sen. & re. iur. cum l. & A. Si vero nō dixisset hoc ante sententiam. post sententiam nō videtur audiendus. inf. de excep. denique, vbi d̄ hoc, nisi de falso agere uellet: quod posset usque ad xx. annos. inf. d̄ excep. cum venerabilis, & C. de fal. querela, & s̄. de ꝓbat. licet. Præterea ex hoc vr̄ ꝙ appellans tenetur probare causam appellationis esse uerū. sic inf de excep. olim. Sed contra uidetur quod sufficit illud probare. ꝙ appellans proposuit probabilem exceptionem corā iudice a quo appellauit, illam se offerens probaturū. & nō fuisset admissus, vt probater, inf. de app. interposita. r rñ. & c. dilecto. & c. vt debitus, & s̄. de offi. de leg. cum causa. & hoc idem fecit sacerdos iste, q legitimam opposuit exceptionem, quam se obtulit probaturum. Sol. illa contraria loquuntur in exceptionibus dilatoriis, per quas non eliditur principale propositum: unde cum iudex nollet admittere probationem super exceptione probabili, grauauit ipsum, & reddidit se suspectum, & ideo sufficit hoc solū probare coram iudice appellationis, qui procedet postea super principali, alioquin causa remitteretur ad priorē iudicem, vt dicit c. ut debitus. sed hæc exceptio quasi peremptoria est, etsi non directe saltem per obliquū, vt si vult releuare causam suam, necesse habet eā probare esse veram, alioquin staretur sententiæ latæ auctoritate illorum testium, quia præsumitur pro sentētia iudicis quamdiu non probatur contrarium, quia per hoc apparet eū frustratorie appellasse. inf. de iud. cum I & A. & hoc idem probare debebat corā primis iudicibus, ne sētētiarēt ↄtra ipsum si fuisset admissus & sic ↄtraria se nō tāgūt. unde nō sūt ↄtraria. Preterea licet probet se causam probabilem allegasse, ac eā se proba-

1 Non sequitur, si licet uitare, ergo licet accusare. secundū Tan. Gof. Inn. & Hos.

† In omnib. antiquis legitur focariam quam uocē agnoscūt hic Hostiensis, & alii ueteres interpretes: focariæ ue-[illegible] C. de do[illegible] & vxor. & unde l. 15. ff. de fundo instruct. ubi focaria videtur appellari, quæ focum curat.

† prædicta.

† prædicta.

2 Hæc lectura est cōtra textum, ubi dicit illos non esse recipiēdos & ubi dicit, testibus talibus receptis: nisi dicas ꝙ ibi rescripto inspicit effectum, ut tūc uideatur recipere, cū ad dicta illorū pronunciat, ad hoc s̄. tit. 1. ex litteris de renū. sup hoc. Io. An.

3 Si. n. peremptoria haberetur probata hoc ipso, ꝙ iudex illā non ad probationes illius recipit d̄ facili posset iudex in fauorem excipiētis pertinere ius appell. & facit q no. s̄. 1 Spec. de appel. §. quarte §. uer. fuit quoque, Io. And.

probaturum obtulisse, nō tñ dēt pp hoc sñia reuocari, nisi pbet testes fuisse tales, vt ille allegabat, quia si cassaretur eius sñia, & postea non pbaret testes fuisse tales prout dicebat, & offerebat se pbaturu, iterū condemnaret, & sic rediret in pristinū statum: quare non debet cassar. sñia, nisi probet primo q ante sententiā pbare tenebatur: si enim iudices isti nō tulissent sñiam: tūc sufficeret pbare q causā pbabilem allegauit, & qd etiam obtulit se pbaturū: quo facto postea probabit testes fuisse tales, si poterit. Bernard.

[Glo. seq. not etiā delegatū, &c. ponit duas opi.

a ¶ Molestari.] ex hoc vr̄ q iudex delegatus nō tantum debet mittere in possessionē, sed missū tuerí. ÿ. de simo. querelam, in fi. Dicit Lau. quod hoc potest facere delegatus, vbi hoc ex primitur in litteris: cum sententia lata functus sit officio suo. ꝟ. de offic. deleg. in litteris. quia hoc videtur spectare ad ordinarium ff. ne vis fiat. ei q in pos. mit. l. 1. §. 1. T. dicit quod potest hoc delegatus vsq; ad annum. ꝟ. de offic. deleg. querenti.

† al. Exoneñ. & Vvigoñ. epis.

† Cap. 24. c. ... in 1. cōp. ... Lateran. ... Alc. iij. ... s. c. 20.

Adde, ad quos debēt ... examinatores in l. ... egregias. ... & ... Bar. ff. ... in l. generaliter. C. eod.

ri. a Si vero res b aliter se haberet, causam audiatis, & fine debito terminetis.

¶ Testes aūt si quos idē A. in suæ assertionis testimonium inuocauerit, monere c curetis, vt corā vobis super his perhibeant testimonium veritati.

¶ Idem Exoñ. † & Vigo. episcopis.

¶ Iudex mittere debet examinatorem discretum ad testes recipiendos, qui ad eum commode venire nō possunt.

CAP. VIII.

SI † qui testium valetudinarij d sunt, & senes, vel debilitate cōfecti, aut paupertate e depressi, ita quòd non possint ad vestrā pñtiā adduci, ad ipsos recipiēdos mittas † psonas idoneas & discretas.

sed ante sententiam, quia semper durat iurisdictio, videtur quod semper possit defendere eu in possessione quam assignauerit, cum scilicet fuerit contumax ante litis contestationem.

[Gl. seq. obijcit soluit dupliciter, sed primā approbat]

b ¶ Si vero res aliter.] i. si falsum suggessit, quia non fuit priuatus ecclesia sua per tales testes, nec iudices processerunt ɔtra illū. Sed vr̄ esse ɔtra ius, qa ſm hoc debuit remitti ad priores iudices, & cōdemnari in expēsis. ÿ. de appel. vt debitus &c. cum in ecclesia. vnde dicas q fecit ei in hoc gratiam d. dñs Papa, quia non remisit illum ad priores iudices Si vis, expone aliter, id est non potuit probare testes tales fuisse, vt dicebat per quos lata fuit sententia, sed quod sequitur, ɔtrarium videtur, & ideo expone vt prius.

ADDITIO. Vel dic q si testes fuerint boni, saluū remaneat ei ius, si aliter probare possit dictam sententiam fuisse iniustam.

c ¶ Monere.] ar. quòd in crimine non sunt cogendi testes etiam in excipiendo.

† Faciende ... lecturę ...

SI qui testium.] CASVS. Iudex mittere debet ad testes in casibus huius capituli, nec debēt compelli venire ad iudicem. No. hic casum specialem, in quo iudex mandat testes recipi.

[Glo. seq. circa testes impeditos præmittit tria, de mum quærit. arg. negatiue, & soluit contrarium.]

d ¶ Valetudinarij.] ad istos impeditos tali infirmitate vel senectute, & egregias psonas dēt mittere iudex ff. de iureiurā. ad egregias uel ad iudicē loci, vt eos recipiat, & dicta eorum sigillata sibi remittat. in Auth. eod. §. & qm̄ sancimus. versic. multæ. coll. 7. C. de fide instru. Authē. apud eloquentissimum, & ff. eod. l. 3. §. item diuus. ÿ. de fideius. constitutus. & isti possunt recipi lite non contestata. ꝟ. vt lite non contestata. qm̄. 1 tñ. & ÿ. eod. cum olim. Sed nūquid senes sunt cōpellendi ferre testimonium inuiti? Videtur q non. 4. q. 3. si testes. §. inuiti. & ff. eo. ti. inuiti. & ff. de excusatione tutorum. l. 2. & ff. de iure immu. l. maiores. Dic q compelluntur secundum canones propter peccatum. 11. qu. 3. quisqs & ÿ. đ fal. c. 1. & ꝟ. đ iud. n. uit. & opt argu. ad hoc ff. de vac. mune. l. 2. §. corporis debilitas. Ber.

[Glo. seq. primo obijcit & sol. Secūdo soluit aliud contrarium.

e ¶ Paupertate.] sed quare remittit ad istos? quia licet sint pauperes, bene possunt venire. 2 Potest dici, q ideo, quia tales sunt, q nō decet eos venire ad iudicē, forsitan quia nobilis, & ita verecundat venire pp nimiam paupertatē, licet tñ iste paup aliās honesta psona est: nec est suspectus pp suā paupertatē, & sic non est ÿ. 2. q. 1. i primis. versi. quia igitur & 3. q. 3. c. si testes. versic. item testium. cum ibi loquitur de suspectis.

† Cap. 7. eo. ti. in 1. cōp.

2 Cum pducers eis pro curet expēsas, vt inf. đ referi. statutū. §. pen. li. 6. Io. And.

¶ Alexan. tertius Beluaceñ. episcopo.

¶ Retractanda est sententia si constat eam fuisse latam ad dictum corruptorum testium. h. d secundū lecturam quam tenet Panormitanus.

CAP. IX.

SIcut † nobis est intimatum, quidam accepta pecunia, de parentela inter virum & vxorem exhibente iuramenta, per quæ inter ipsos diuortij sentētia promulgatur: postea vero priuatim nullā inter eos cōsanguinitatis lineam asserētes, se corruptos dicunt testimonium perhibuisse falsitati. Sup quo taliter respondemus, q si vir & vxor, aut alter eorū, ad scd̄a vota transiuit: testibus de periurio f

SIcut nobis.] Corrupti & piuri ad testimoniū non debent admitti. ita cōiter summant Doctores: sed hæc sūmatio nil noui affert, cū totū corpus iuris de hoc plenū sit, & maxime in testimonium. ÿ. eo. & 22. q. 5. paruuli. vbi probat q semel periurus nō debet amplius ad iuramentū admitti: nisi veniat in suū piudicium, vt in c. cū ecclesia, de maio. & obe. Primo ponit consultatio. Secūdo distinguens rñsio: ibi, Super quo. Et secundum membrum distinctionis: ibi. Si vero.

CASVS. Quidam pro pecunia falsum tulerūt testimonium in causa matrimoniali: pp illorū testimoniū sñia diuortij lata fuit. Postea vero priuatim accedūt ad iudicē, asserentes nullā consanguinitatē esse inter eos, & dicunt se corruptos præbuisse testimoniū falsitati; quæritur vtrum ad dictum istorū debeat sententia reuocari? Rñdet q si vir aut vxor aut alter eorum ad secunda vota transiuit, pænitētia debet imponi testibus de periurio & adulterio vno vel pluribus, qbus causam dederunt: & diligenter inquirendum est corā quib. talis corruptio intercessit: & si tales exhibeantur per quos veritas prædictæ corruptionis possit probari, recipiendum est eorum testimonium, & sententia est reuocanda. Dictum vero prædictorum testium (cum periuri sint) nō est aliquatenus admittendum. Not. q piuro non est credendū. Item primo dicto alicuius standum est. Item qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.

f ¶ Periurio] de periurio 3 quod statim fuit commissum, debet agere penitentiam vij. annorum. 6 q. 1. quicunque.

3 De penis piurorū vide Bal. in l. iurisiurādi. C. de reb. cred. & late p ... quonē Papæ deci. 178.

[Glo seq. elicit duo argu. & ad secundum signat contrarium, & soluit.]

& adulterio [a] vno pluribusve, quibus cauſam dederunt, [b] pęnitentia indicatur. † Si vero ad ſecūda vota idem vir & vxor nō migrauerint, [c] diligenter inquirendi ſunt coram q̄bus corruptio interceſſit: & ſi tales exhibeantur, p quos poſſit prædictæ corruptionis veritas comprobari, recepto eorum teſtimonio, eſt ſententia reuocanda; non enim teſtimonium prædictorum (cum periuri [d] ſint) eſt in hoc caſu aliquatenus admittendum.

¶ Idem.

¶ *Socius criminis & muneris non teſtificatur ēt in crimine ſimoniæ, et unius teſtimonium non ſufficit ad condemnationem.*

CAP. X.

VEniens † ad nos L. presbyter ſua relatione monſtrauit, ꝙ ei obiectū fuit, ꝙ in eccleſia de O. ueñ. canonicū non habuiſſet ingreſſū: q̄a promiſiſſet vnicuiq; parochianorū quinque barillos vini remittere, [e] qui ſacerdoti ibi pro tp̄e ſeruienti, conſueuerant pro beneficio dari. Verū cū duo apparuiſſent, qui iurati depoſuerunt prædictum presbyterū talem feciſſe promiſſionē, & cū altero illorum [f] pactum illud factū fuiſſe, tu de p̄sbytero ꝑut ordo rōnis † exigit, iudicaſti. [g]

¶ Et nos tuam ſententiam commendamus, eo quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, inde cōtra eū teſtificari nō † poſſet: nulliq; de ſe cōfeſſo, [h]

a ¶ Et adulterio.] arg. ꝙ ſi aliquid imputatur alicui, vel puniatur de aliquo, oīa quæ ſequuntur ex illo. imputantur eidem. argu. ſ̄. de conſtit. nam concupiſcentiam. & aliquo prohibito, oīa quæ ſequūtur ex illo, ꝓhibentur. item argu. q̄ malum p̄cedens aggrauatur per conſequens ex illo. arg. 1.q.1. placuit. 3. & 50. diſt. ſi qua fœmina. & c. ſi quis voluntate. ar. ꝯtra 35.q.1. innebriauerūt. Sol. ibi primū non agrauat p cōſequēs ex illo, ſed ꝺ vtroq; punit. [Glo. ſeq. dicit in brocar. ꝙ q occaſionem, &c. arg. pro. inducit 4. cano 3. ll. & vnam decre. in contrarium duos can. & vnā l. & ſoluit diſtinguendo.]

b ¶ Dederunt.] arg. ꝙ qui occaſionem dāni dat, damnum dediſſe vr̄, & ideo tenet arg. 86. di. paſce. & 17. diſt. ſi expoſitus ff. ad l. Cornel. de ſica nihil intereſt. ff. de offic. præſi. illicitas, §. ſicuti & 1.q.1. placuit, ff. ad l. Aql. l. q occidit §. pē. 50. d. ij. qui arborē. 5. de iniur. c. vlt. in fin. arg. ꝯtra. 23.q.5. de occidendis. ff. de furt. verū. 2.q.4. Nabuchodonoſor. circa prin. Sol. Qui dat occaſionē damni, ſi dat operam rei licitæ. & adhibet diligentiam quam poteſt, non tenetur de ijs quę inde ſequunt̄, vt in c. de occidendis. ſi non adhibet, tenet̄. 50. diſt. ſæpe. & in l. qui occidit. § pen. ſi dat operā illicitæ rei, ſemper imputatur ei quod inde ſequitur 50. diſt. quantum dicit. & ff. ad leg. Aquil. item Mela. j̄. de vſuris. c. vltimo.

c ¶ Migrauerint] arg. ꝙ ſi iſti vel alter eorum ad ſecunda vota tranſierint. ꝙ non poſſit ſeparari, nec debent inquiri de corruptione tali: & hoc quidam concedut. Sed hoc falſiſſimū eſt, & ideo ſupple maxime qñcunq legitime conſtiterit de falſitate 2 ſeparabuntur ſecunda coniugia. & priora reſtaurabūtur j̄. de reſtitu. ſpolior. & c. conſanguinei. & j̄. de ſortil. & malefi. laudabilem. & c. fraternitatis. & 35.q.9. §. quia vero. & c. ſeq.

d ¶ Periuri.] eis autem credi non debet tanq̄ petituris, quia ad teſtimonium vlterius admitti nō debent. j̄. eo. teſtimonium 6.q.1. quicunque & 22.q.5. ſi quis conuictus, & c. paruuli. & 2.q.7. non poteſt. in præſentia enim creditur, vt iniungatur eis pœnitentia. in iudicio enim eis credi non debet contrarium in eundē caſum ſ̄. de probatio. per tuas. & C. de nō nu. peccu. l. generaliter. Ber.

VEniens ad nos.] Primo ponit petitionē presbyteri. Secundo illam ex audit. ibi, Et nos. Abb. Sic.

CASVS. Obiecta fuit cuidam p̄sbitero L. nomine, ꝙ in eccleſia de Oueñ. canonice nō fuiſſet ingreſſus, quia ꝓmiſit vnicuique parohianorum ſuorū remittere quinque barillos vini, q pro beneficio dari cōſueuerant ſacerdoti in ipſa eccleſia deſeruienti: ad hoc ꝓbandum duo fuerunt teſtes inducti, qui iurati depoſuerunt presbyterū p̄dictum talē feciſſe promiſſionem; quorum alter cū p̄dicto p̄sbytero fecit dictam promiſſionem: iudex qui de cauſa cognoſcebat, dictū presbyterū abſoluit, quo facto p̄sbyter ad dñm Papam accedens prædicta oīa ei expoſuit cum ipſa ſnīa: Papa reſcribens eidem iudici cōfirmat ſententiā ipſius ſex eo ꝙ ille qui eodem erat infect⁹ crimine, ꝯtra illū teſtificari nō potuit, & nulli de ſe ꝯfeſſo aduerſus aliū eſt credendum, & dictum vnius teſtis nō ſufficit ad cōdemnationem alicuius. No. ꝙ nulli de ſe confeſſo, ꝯtra aliū eſt credēdum. Item ad dictū vnius non eſt aliquis puniendus. Itē idem eſt remittere, & dare, quia vtrumque ſimoniam inducit.

e ¶ Remittere.] qui debitū remittit, dare intelligitur. 1.q.3. talia & ff. de calum. quinentiam. & ff. de condict. cau. ſa data. ſi mulier. [Gloſſ. ſeq. obijcit & ſoluit. ſecundo q̄rit, affirmatiue ſoluit contrarium.]

f ¶ Illorum] ſed cū crimen ſimoniæ ſit crimē exceptū, quare non admittit̄ quilibet etiam particeps criminis ſm qđ ſit 79. diſti. quis Papa. 15.q.3. nemini. ſ̄. de cōfeſſ. c.1. Dicas ꝙ tales perſonę viles nullo modo ſunt admittendæ in accuſationē clericorū. aut in teſtimonium, niſi accuſatus malæ famæ & opinionis antea extitiſſet, vt 2.q.1. in primis. in fi. & j̄. de ſimo. per tuas. Præterea hic erat vnus teſtis idoneus, nunquid per eum & p famam poſſet condemnari, de tali crimine. vr̄ ꝙ ſic. quia fama cum alijs probat. 4.q. 8. c. ſi teſtes. §. itē ſæpe. Sed non eſt verum, quia in crimine apertiſſima debent eſſe probationes. C. de ꝓb. l. vlt. & 5.q. vlt. Epiphanium quia vbi contra ſalutē hominis agit. ſtrictius & cautius proceditur. C. de app. ad dictos. ſecus i ciuili cauſa in qua ſufficit pſumptio vnius teſtis cum iuramento. arg. C. de re. cre. In bonæ fidei. ſ̄. de prob. ſicut conſuetudo. penſatis negotijs cū circunſtantijs perſonarum & cāæ. j̄. de iureiur. c. vl. in fi. & ff. de legit. tut. legitimos.

g ¶ Iudicaſti.] abſoluendo illum. Glo. ſeq. no. quod ſocius, &c. ſignat contrarium & ſoluit.]

h ¶ Confeſſio.] ſic ergo patet. ꝙ ſocius criminis non admittitur in teſtimonium in eodem crimine. 4.q.3. c. ſi teſtes §. item liberi. & c. ſ̄. de confeſ. ca. 1. vbi de teſtis, qui non ſolum in eodem crimine fuit, ſed conſimili morbo. laboret, nō eſt admittendus. j̄. eod. per lo as. fallit tñ, quia qñq. admittitur ſocius, vt 6. q.1. §. verum. verſi ſi quis & 75 diſt. ſi quis Papa Solui cōſueuit quod ſocij criminis & muneris non admittuntur, vt hic, ſed criminis tñ admittūr in exceptis criminibus, vt ibi: ſic & quandoque ad detegendam conſpirationem, ſocij & iurati ad teſtimonium admittuntur. inf. de teſti. cogen. c. vit.

ADDITIO. Vnde verſus,

† Vide l. generaliter. C. de non nu. pec. & l. eos. & ibi Bar. ff. de fal.

z Concord. tex i l. ſi q̄s ad ſe. C. ad leg. l. I. de vi publ.

† al. idē Archierē. archiepo. al. Ariteſi archiepiſcopo.

† Cap. o. eo. tit. in 1. cōpi.

z Hoc fateor: ſed litera non dicit non de ſtatē ſed corruptione loquitur: vt patet in tex. Sed qñ migrauerit ad ſecunda vota cū maiori diſcuſſione recipiunt teſtes; & difficilius retractabit ſnīa ſm Lau. ſed H. dicit, qñ nō migrauerit imponet illis pęnitētia tm̄ de piurio ſed vtroque caſu fiet inquiſitio Io. And.

† al. iuris.

† De hoc articulo vide late p Antoniū Gomeziū to. 3. varia reſolu. c. 12. & p Iul. ū Clarū in gra cti. cri. §. fi. q. 21.

Per testem socium sceleris simonia probatur.

Muneris & sceleris socius testis reprobatur.

vide c.1.eo.tit.lib.5.

[Glo.seq.signat contrarium,& soluit.]

a ¶ Testimonium.sic patet quod vnius testimonium non valet infra. eo. licet & 4.q.3 c.si testes.§. itē vnius .33. q.2. admonere.ff. de quæstio. maritus. ar. cōtra 8.q.3. talia ff. de do.pleg. Theopōpus.8o. dist. tanta.& 28.dist.in. de Syracusanæ.& 97.dist.nobilissimus.Sol. Sæpe adhibetur fides vni extra iudicium 22.q.4. innocens. dictum vnius in iudicio præsumptionē inducit. Lex illa, Theopompus, intelligitur cū testator voluit ei fidem adhiberi.

C Ausam quæ.] CASVS. Attestationes receptæ corā primis iudicib. dandæ sunt iudicib. alijs,qb. causa postmodum committit. No.quod attestationes vnius iudicij,in alio iudicio locum habent.

b ¶ Iudicibus.] sic ī de proba.c. vlt. sic attestationes & acta in vno iudicio recepta,valent in alio. in auth. de testi. quoniam inntæ. coll.7. & attestationes coram arbitrio receptæ valent corā alijs iudicibus ī.eo presentium & C de test.l.vlti.& C de arb.l.pen. in fi. Iudex ad quem causa defertur.dēt habere acta,omnia prioris iudicis.s̄.tit.proxi. quoniā. & c.vlt.Et si testes apud primum iudicem non sut publicati,ad huc alij possunt induci.ī eo.cum causam.

C Vm nuncius.] CASVS. Clerici non debent repelli à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ, eo q̄ clerici sut:nisi aliud impediat.No.q̄ illi q̄ sunt de vniuersitate, possunt ferre testimoniū in cā ecclesiæ.

Glo.seq.alleg.tres cōcor.& tria iura in contrarium soluit Scdo q̄rit alle.3.ad negatiuam.& alia 2.ad affirmatiuā,ponit opinio. vltimā soluit. & pro contraria solutione ibi remittit.]

c ¶ Repellendi.] immo sunt admittendi.14.q.2. sup prudentia & s̄ eo.in sup vbi de h. c & in tit. de re di. §.vniuersitatis & §.nullius aut ff de re.di.l.in tantū. §.1.ar. cōtra in.tit de testa.§ licet & C de test.l.omnib. & 4.q.3.c.si testes.§ nullus qui a causa ecclesiæ satis vr̄ sua.Sol.in causa ecclesiæ vel vniuersitatis qui dicit testimonium, pro nullo de vniuersitate hoc facit,ergo nec pro se ar.12.q.2.qā inmunitatit Sed pone.q̄ aduersarius petat clericos in testimonium de eccl'a p se induci cōtra ipsam ecclesiam, nūquid dēt compelli? Vr̄ q̄ non.s̄.de po.tu.c.vlt,in fin. & illius cōtra partē nō compellitur, q̄a nō cōpellitur cōtra alios inferiores sibi coniunctos.4.q.3.§.itē lege Iulia 2.Sed iste est filius: ecclesiæ quæ ipsum dño sociauit.ī.de pe.p̄sbyteri ergo nō cōpellit ferre testimoniū cōtra ipsam.Itē nemo dēt petere ab aduersario suo instrumēta propria s̄.de proba. ca.1. & C.de testi.nimis. & 4.q.3. §.qui intendit Sed cōtra vr̄, q̄ possit, qa eccl'a pōt ipsum inducere p se, ergo tenet illum recipere contra se. 4.q.3.c. si testes.§.si quis testibus.19. distin.si Romanorū. & actoris, & rei æqua debet esse cōditio.s̄. de mu. pet.c.2. & testis pro vtraque parte debet ferre testimoniū.14. q.5. nō sane. & nihil dēt licere actori qd̄ reo n̄ liceat.ff.de re, iu. nō dēt. Qdā dicunt q̄ nō dēt compelli cleric⁹ ferre testimoniū cōtra eccl'a suam: tū si eccl'a ipsum inducit pro se, tunc tenetur & compellitur dicere p aduersario.ff de edē.l. 1.§.edenda & sic intelligitur quod dr̄: testis pro vtraq; parte dēt ferre testimonium.Alij dicunt q̄ verius vr̄, q̄ bene debeat cōpelli ad hoc, non obstantibus cōtrarijs signatis, quia non tangunt hūc casum,qa causa ecclesiæ non est proprie clerici, & tacere veritatē, peccatum est. 11.q.3. quisquis. nec ob.arg.ī. eo. veniēs. in fi. vbi de hoc.

aduersus aliū in eodē crimine sit credendū,nec vnius testimoniū [a] ad condemnationem sufficiat alicuius.

¶ Idem abbati sancti † L. & priori san. C.

¶ *Attestationes in vno iudicio recepta fidem faciunt in eadem causa, & inter easdem personas coram alio iudice.*

CAP. XI.

C Ausam † quæ;& inf. ¶ Discret. vestræ mādamus, quaten⁹ susceptis attestationib. vtriusq; partis, q̄ ab alijs iudicibus [b] sunt receptæ, cām ipsam sine debito terminetis.

¶ Ide Cantuarieñ.archiepiscopo,& Vigor.epō.

¶ *Clerici non sunt à ferendo testimonio in causa ecclesiæ suæ sine rationabili causa repellendi.*

CAP. XII.

C Vm † nūcius:& inf. ¶ Non lateat prudētiam vestrā, q̄ clerici non sunt à ferēdo testimonio sup negotio ecclesiæ suæ (nisi alia rationabilis causa impediat) repellendi. [c]

¶ Idem Cantuarieñ.archiepiscopo.

¶ *Crimen nunc probatum repellit testem aliàs de illo crimine non damnatum.*

CAP. XIII.

S Vper † eo, quod quæsiuisti,vtrum testes sint reprobādi in causa criminali vel ciuili, quib. ab aduersa parte crimina opponuntur: Rñdemus, q̄ si ēt ante nō sūt cōuicti vel confessi [d] de criminibus illis, dummodo inde conuincantur, in testimoniū non debent admitti.

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ *Laicus in criminali non testificatur contra clericum, accusat tamen pro sua vel suorum iniuria.*

CAP. XIIII.

D E † cętero laicos in accusationem vel testimonium contra cleri-

S Vper eo.] Communis diuisio. Secunda:ibi.Respondemus.Abbas.

CASVS. Testes recepti sunt in aliqua cā criminali siue ciuili:opponunt eis crimina, vt a testimonio repellātur.quæritur quid iuris sit? Rñdet, q̄ si de criminibus illis antea nō sunt cōuicti vel cōfessi, si modo inde conuincant,non sunt in testimonium admittendi. quod dr̄ hic, intellige prout tradit.ī.eo.testimonium. No q̄ obtentu criminis repellitur testis à testimonio ēt in criminali: quod verum est si in crimine perseueret:

[Gl.seq. signat contrarium,& soluit.]

d ¶ Confessi.] si ante accusationem institutam contra eos cōuicti vel cōfessi fuerūt, si adhuc in crimine p̄seuerēt, repellunt ī.eo testimoniū, vbi hęc materia. plenius expedit. cōtrariū signat 4.q.3.itē lege Iulia 1. & ff.de ijs q̄ not ī athletas §. calumniator s̄m leges damnatus tū repellitur à testimonio:sed s̄m canones repellit,siue iam cōdemnatus sit,siue ei probari possit, & probetur.

D E cętero.] Primo ponit regulam,à qua secundo excipit: ibi,Nisi. Exceptionem determinat: ibi Nec tunc. Abb.

CASVS. Quærebatur, vtrum laici recipiendi sint in accu-

† al. ita: abbati sancti Benedicti, & Priori sanctæ Crucis.

† Cap. 16. e. tit. in 1. cōpi. & de maiestate Alexandri. cōsil. 9. l. 6. 2. Item & item in l. is apud quem C. de edēdo.

† Cap. 11. e. tit. in 1. cōp & post concil. pa. 8. c. 5.

1 De carnali est prohibitio & editū: de testibus prohibitoriū. inf. e. l.1.10. And.

† Cap. 12 eo.tit. in 1. comp.l. & post concil. Lateraneñ. sub Alexā. iij.pa.8. c.4.

† Cap. 14. eo. tit. in 1. compila. & post concil. Lateraneñ. par.8. cap.8. Iam decisio hui⁹ capitis locū ēt habere in clerico primæ tōsurę tenet Dominicus in ca sacerdotes,1.q.7.

in accusationem vel testimonium contra clericos. Rñ det ꝙ ſm canones non ſunt aliquatenus admittendi, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur, & tūc ad testimonium non ſunt admittēdi, ſed ad actionem poſſunt admitti. No. ꝙ nullus repellitur à proſecutio ne iniuriæ ſuæ, vel ſuorum ēt ꝯtra cleri cum, niſi eſſet excōicatus.

a ¶ Canonum.] quos habes 2. q. 7. c. & 3. & 4. q. 1. laicus. & 11. q. 1. c. 2. & ǯ. de ac cuſa. cum P. Manco nella.

[Gl. ſeq. addit aliū caſum, & remittit.]

b ¶ Suam.] & in ex ceptis criminib. vbi admittuntur laici ꝯ tra clericos ēt viles qūq; ǯ. de ſimo. tanta. Quando & qualiter laici admittantur in accuſationem vel teſtificationem clericorum, dī ǯ. de accu. cum P.

In criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonum [a] manifeſtius edocet; Niſi forte ſuam [b] vel ſuorū iniuriam proſequantur. Nec tunc etiam ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

¶ Idem eidem.

¶ In cauſis eccleſiaſticis & ciuilibus poſſunt fieri tres productiones teſtium, quarta autem non admittitur abſque ſolennitate legali. Et ſuper dictis teſtium poſt ipſorum publicationem poteſt publice diſputari h. d. ſecundum lecturam communem, verbis textus congruentem.

IN cauſis.]Duo sūt dicta, ſm ibi, Et ſuper. Abb.

CASVS. In cauſis eccleſiaſticis non debent teſtes pduci vltra tertiam productionē, niſi adhibita ſolennitate legali, vt traditur inf. eo. vltra. No ꝙ quarta productio non dēt dari, niſi cum iuris ſolennitate.

[Glo. ſeq. ponit 2. lect circa productionem, de qua hic loquitur: & primam ap probat.

CAP. XV.

IN † cauſis eccleſiaſticis vel ciuilibus vltra tertiā productionem [c], non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate, quæ in legibus inuenitur expreſſa. Et ſuper dictis teſtium cū fuerint publicata, publice poteſt diſputari.

† Cap. 15. eo. tit. in 1. compilat. & poſt concil. Lateraneñ: ſub Alexan. iij. c. 4. par. 1. & de materia huius decretalis vid late p leges ſtas in auth. quemel. C. ď queſtio, ad de Lapū alegatiōe. 82. & de intellectu Hoſtien ſem in ſum. t. de dila. tio. ǯ. & quibus.

c ¶ Productionem.] i. dilationem, q̄a in vna dilatione plures poſſet pducere teſtes quolibet die dilationis poſſet pducere, hodie vnū, cras alium, & ſic vſq; ad vltimam diē dilationis. Finita prima dilatione iuſta cauſa allegata, iudex ſecundam dilationem dabit, & iterum tertiam: quartam non dabit niſi cum iuris ſolennitate. prout traditur ǯ. e. vltra tertiam. & in auth. eo. tit. §. quia vero. coll. 7. verſi. ſi vero. Et hoc intelligo antequā tenū ciauerit productioni teſtium, quia non poſſet poſtea audiri. ǯ. eo. de teſt. in fine. nec danda eſt ſemp quarta productio, ſi iudex viderit eā denegandam, vt effrenatam multitudinē teſtium compeſcat ǯ. e. ſignificauerunt. Immo ex eadem cā poſſet denegare tertiā & ſecundā, dū modo in prima dilatione ſufficiētes teſtes produxerit ǯ. eo de teſtib. Et niſi quarta productio, id eſt, dilatio deī ceſsāte cā prædicta ſ. effrænata multitudine: appellatio p p hoc emiſſa teneret, vt in d. decr. ſignificauerit. Vel dic ꝙ tertia productio fieri debet ſub vna dilatione. tñ vt prius dixi, ſeruatē de facto, & ita conſuetudo interpretatur primam ex poſitionem, q̄ eſt optima legum interpres. ǯ. de conſue. cum dilectus. & hoc notat dominus Azo. ſm Iac. B. C. eod. tit. l. vlt. her.

CVm tu fili.]ſi fieri poteſt cōcordāda ſunt dicta teſtium, quæ videntur contraria, Primo deciſe narrat factum. Secundo diffini ... ibi, Cum conſtet. Abbas.

¶ Idem præpoſito, & canonicis Embruden. † eccleſiæ.

¶ Si quis probat actum geſtum poſt appellationem, & aduerſarius probat quòd ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, niſi ſecundus probet quòd ante omnem appellationem.

† Eſtbrudens. Embrudiū.

CAP. XVI.

CVm † tu fili præpoſite cum quibuſdā canonicis tuis, & archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra præſentia cōſtituti; & infr. ¶ Cum cōſtet teſtes veſtros iuraſſe, quod poſt appellationem, excōmunicationis ſentētiam tulerit, & archiepiſcopi teſtes ſimiliter iuraſſe, quod ante ap pellationem, nos dicta teſtium benigne [d] interpretari volentes, ne periurij

CASVS. Quidam præpoſitus & canonici ſui ex vna parte, & archiepiſcopus ipſorum ex altera ſup quadā ſententia excommunicationis cauſam habebant adinuicem: ex vtraque parte teſtes producti fuerunt: tandem cauſa delata eſt ad dominum Papam: vnde ipſe teſtibus examinatis dicit ꝙ teſtes capituli iurati dixerunt, ꝙ ſententia excommunicationis lata fuit poſt appellationem, & teſtes archiepiſcopi ſimiliter iurati dixerunt, ꝙ ſententia lata fuit añ appellationē: Papa vero dicta teſtium volens interpretari benigne, ne de periur. 3. reatu notent. decreuit ſententiam illam non tenere: quia vtrūque eſſe potuit, ſ. ꝙ & ante ſententiam fuit appellatum, & ſuper illa deponūt p teſtes capituli, & poſt eandem iterum fuit appellatum, & ſuper illa deponunt teſtes archiepiſcopi, & ſic diuerſum tēpus impedit contradictionē teſtium Nota qd in benigniorem parte ſemper facienda eſt interpretatio. Item, teſtes ſemper debent (ſi poſſunt) concordari propter periurium.

[Glo. ſeq. not. teſtes concordandos, &c. Secūdo arg. duo. tertio obijcit & ſoluit.]

† Poſt concil. Lateraū ſub Alexan. iij. par. 8. c. 11. & c 16. e. tit. in 1. cōp. Et de itellectu vide no tata p Anto. But. in c. in noſtra. ǯ eo. adde Imolā in clemē. 1. de appellat. & Baldum in l. item vidづdum. ff. de peti. hæredit.

d ¶ Benigne.] not. ꝙ teſtes, ſi poteſt fieri ad concordiā ſunt reducendi, ne periurij reatu notētur: & ſi nō ad lrām, ſaltē quo ad ſpūalem intellectū 11. q. 1. anteceſſor. & c. qđ prædeceſſor. 8. q 1. in ſcripturis. ſic & Euangeliſtæ reducunt ad cōcordiam. de pen. diſt. 1. periculoſæ 32. q. 6. q autem. & omnia teſtimonia ſequenda ſunt ſi poteſt fieri. 4. q. 3 ſi teſtes. Item eſt hic arg. ꝙ dubia probatio non prodeſt ei qui eam inducit. ſic ǯ. de probat. in præſentia. Item arg. ꝙ in dubijs pro reo iudicari conſueuit. 3. de hd. inſtr. inter dilectos. in fi. & ǯ. de prob. ex litteris. ff. de reg. iur. ſemper in dubijs. Sed videtur ꝙ in tali dubio potius debuit Papa interpretari q eſſent excommunicati: quia hoc eſſet ſecurius propter periculum animæ: nam excommunicatio eſt medicinalis. 2. q. 1. multi. & ideo traditur quis ſatanę, vt ſpiritus eius ſaluus fiat in die domini 11. q. 3. audi denique. & ad cautelam ſaltē abſoluatur. aliās debuiſſet ſaltē mandaſſe illos abſolui. ǯ de app. ad præſentiam. & ǯ. de ſen. excō. per tuas. Sed hoc dictū fuit propter teſtes, ne de periurio notarent ſaltem de facto: quia licet teſtimonium reprobetur, teſtes tñ inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habētur. ǯ. de ord. cogni. cum dilectus. & ff. de ijs. qui no. infa. Lucius ſed tamen re ipſa & opinione hominum non fugiunt infamiæ notam ff de ... lib. & libert. pa. æſſa. l. 2. & ǯ. eo. teſtimonium. & ſic prouidet tam in teſtibus quam in canonicis, cum ipſi potuerant poſtea ad

Teſtes diſcordes ſunt ad concordiam reducendi.

Et forte ... Papa: licet hoc non ... ficatur ... Tanc. Vin. & Phi. Ioan. And.

stea ad cautelam facere se absolui, 1 § m. ʒ de app. ad præsentiam. Et qa potuit esse quod plures fuerit appellatum, vt sequitur. & hæc sententia fuit potior & benignior.

FRaternitatis.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda rñsio: ibi, Duximus. Consultatio est bimembris. Et secūdū membrum. ibi, Et an. Abbas.

CASVS. Sententia lata est in aliqua causa: in qua renunciatum fuit testibus vtrinque, & conclusum in causa: appellatum fuit ab illa sententia: quærit vtrum in cā appellationis noui testes possunt recipi super q̄one iudicata: & vtrum testibus in prima cā receptis, liceat aliquid de nouo proponere sup ipsa q̄one: Rñdet Papa, ꝙ si in causa appellationis noua capitula oriuntur, sup quib. partes uoluerūt testes inducere, vł p̄ iā receptos aliqd ꝓbare, bene sunt recipiendæ solūmodo sup nouis capitulis, receptis primo iuramētis ꝭm formam nouorum testiu No. ꝙ post aperturam testium in cā principali, siue in cā appellationis non sunt recipiēdi testes super eodem capitulo, super quo teste publicati sunt: sed super nouo bene recipiuntur.

reatu notentur: quia vtrūque esse potuit, & qđ post primam appellationē, & ante secūdam, sentētia lata fuerit, eandem sentētiā decernimus non tenere.

¶ Item episcopo Placen.

¶ In causa appellationis super nouis capitulis tantum testes noui & ueteres producuntur, iuramento secundum morem prius recepto.

CAP. XVII.

FRaternitatis † tuę litteris nos consulere uoluisti, utrum recipiendi sint noui testes super quęstione iudicata, in qua testib⁹ renunciatū^a constet vtrinque. Et an testibus in prima causa receptis, ꝓp causā appellationis liceat sup q̄stionib⁹ iudicatis aliquid noui ꝓponere: & c.

¶ Duximus tibi respondendum, quod in appellationis causa, si noua conti gerit emergere capitula, sup quibus aliqua partiū voluerit nouos testes ī inducere, vel p iam receptos b aliquid comprobare, eos credim⁹ posse recipi sup nouis^c dūtaxat capitulis: receptis prius ab ipsis, secundum formam recipiē dorū testiū, iuramentis.d

¶ Idem Exoneñ. episcopo.

¶ Qui iurauit testimonium non dicere testificare compellitur si testificationes publicatæ non sunt.

CAP. XVIII.

INtimauit † R. presbyter, † quod G. † clericus capellanum eius, & alios quam plures de testibus suis iuramento cōstrinxit, quod testimonium, consilium, & auxilium contra ipsum non præberent eidem. Ideoque iniungimus, vt si te-

auth. eo. §. qu a vero. coll. 7 sed dñi legum satis friuolam adhibent solutionē Intelligunt. n. auth. in eadem cā ante sñiam diffinitiuam, & leges istas in causa appellationis: sed ratio prohibitionis remanet in eadem cā appellationis, quæ fuit in principali, scilicet periculum subornationis: & ideo quia causa remanet eadem vtrobique, eadem debet esse prohibitio vtrobique. & vbi est eadem ratio, idē iudicium habēdum est. ʒ. de trāsa. inter corporalia. ff. ad legem Aquil. illud & alibi, quoties vitium ex vna radice nascitur, consequens est vt ea dē lege tollat. C de nup. si libertam. Vnde dicendum est, ꝙ apertis attestationibus vlterius nō recipiātur super eisdem articulis alij testes. & leges prædictæ recte possunt intelligi, vt habeant locum sup nouis articulis pendentibus ex priorib. & sic concordabunt iuri canonico. & auth. pred. §. quia vero. in quo nō distinguit vtrum in cā principali, vł in cā appellationis

[Gl. seq. recitetur p quæstionem, scilicet quæ sit forma iurameti testis, de qua finis hic loquitur, & quæ capitula continet.]

d ¶ Iuramētis.] aliter enim non admitterētur nisi à partibus remissum fuerit ʒ eo. tuis. Forma uero secundum quam iurare debent, talis est. Iurabunt, n. ꝙ dicent totam veritatē iudici, vel cui commiserit, quam nouerint de re illa super qua iurāt. 3. q. 9. hortamur 3 & in auth. eo. ti. §. 1. Itē ꝙ nullā iterserāt falsitatem. 2. q. nullam & 3. q. 9. pura. Itē ꝙ pro vtraq; parte dicent veritatē quam sciunt. 14. q. 5. no lane. Itē ꝙ dicent omnem ueritatem, siue interrogati, siue non. arg ʒ de acc cum dilectus 1. Item ꝙ non precio nec amore, nec timore vel odio, seu p alio commodo testimonium dicent ʒ. eod. quoties ʒ. eo. licet 2. § testes Tanc.

INtimauit.] In prima parte ponitur conquestio. In secunda prouisio: ibi, Ideo, ue. Abb Sic

CASVS. Quidam R. noīe habebat causam cum V. clerico: Idē quēdam suum capellanum, & alio quamplures iuramento adstrinxit, ꝙ contra ipsum V. pro dicto R. non ferrēt testimonium, nec consilium ve. auxiliū pberēt eidē; V ñ ꝓque tus fuit dño Papæ. mandat Papa, ꝙ si testimoniu aliorū testiū productorum non est publicatū, nec abrenūciatum testib iudex recipere nō postponat illos qui sunt iurō adstricti, & alios si necesse fuerit in testimoniu No. ꝙ iurm illicitum nō repellit à te timonio. Itē attestationib. publicatis sup eodē cap nō sunt alij testes recipiendi. Item postq̄ renunciatum est productioni testium, non sunt vlteri⁹ admittendi.

a ¶ Renunciatum. Maxime, qa si nō esset renunciatū expresse, ex quo publicatæ fuerunt attestationes, non possunt postea alij testes super eidē capitulis induci. ʒ. eo. de te... c. intimauit.

[Gl seq signat contrarium, & soluit.

b ¶ Receptos.] & sic patet, ꝙ idē testis pluries pōt recipi ꝯtra aliquē. Sed ꝯtra vł 4. q. 3. c. placuit. § itē 1 criminali. ff. e. produci Contraria loquunt in criali: & ibi q semel tulerit testimoniū ꝯtra aliquē, ꝓsumit inimicus eius, si iterum velit contra ipsum testificati. ʒ. d accus meminimus.

[Gl. seq signat contrarium duab. legibus in cōcor. alleg auth, & ponit respōsionē Legistarum ad illam, quam responsionem reprobat, & legibus prædictis respondet.

c ¶ Nouis] pendentibus ex veteribus, & quæ ex illis oriantur. ʒ. de fid. inst. cum Ioannes. & C. de tem. ap. per hanc. & in principali causa apertis attestationib. sup nouo capitulo orienti ex p imis recipiunt testes. ʒ. eo. series. & c. ex tenore. Sed contrarium videtur dicere leges: quia et super eisdem capitulis in cā appellationis noui testes recepi pñt C. de app. eos. §. 1. & 2. C. de temp. ap. p hanc, & sic et obseruatur in iudicio sæculari. Sed auth. dicit contrarium. & concordat huic c. ꝙ postq̄ aliquis didicitur testificata, non pōt vlteri⁹ testes ꝓducere sup his, sup quib. introducti sunt in

a ¶ Eorum.]

† Post cōci. Lateran. ca. ... & ... eo. tit. in 1. compi. Et de materia ... Anfelmum l. p hanc. C. de temp. appel. & Anto. de But in c. attestationes. de despō. impub. & in ... h clericis §. de iud. in hac textu limitat.

Datur & ... solutio ꝙ ... loquatur sup eodē capitulo ... super diuersis ꝭm Hoft. Io. An.

† Post. cōci. Lateran. pa. 8. c. 13. & c. 18. eo. tit. in 1. compil. Et de materia vide Oldradū cōsil. 127. & 160. & consi. 90 & 97.

† Vox, p̄sbyter: deest, in antiquis

† al. V.

3 Vbi patet ꝙ iurare debet tactis euangelijs; an vero sufficiat tetigisse, vide qđ satis scripsi in §. sequit ʒ. alle sup ver. & not.

a ¶ Eorum.] testium, qui iã erant inducti & recepti. nã si dicta illorum publicata fuissent, nec isti, nec alij reciperentur vlterius, vt s. c. prox. dictum est.

[Gl. seq. ponit duplicem lecturam. Prima quod isti iurati deponunt. Secunda q̃ super subtractione, & primam approbat.]

† Illorum

b ¶ Iuramento.] eo enim ipso q̃ voluit subtrahere copiam probationis aduersario suo, præsumitur iniquam causam fouere, & experiri debet in se iudicis auctoritatẽ elusam. 3. q. 7. c. infames. ver. si quis autem & s. tit. prox. peruenit. Ideo que non obstante iuramento tali, qđ inique fuit extortu, iurabunt dicere ueritatẽ sup negotio principali, cũ illud iuramentum illicitũ fuerit, & sine peccato seruari non posset, i cũ celare ueritatẽ sit peccatũ mortale. 11. q. 3. quisquis s. de fal. c. 1. & denunciando. sunt illo iuro non teneri. s. eo. constitutus. & est expressum. s. de acc. olim. temerarium. n. iurm non repellit à promotione s. de iureiu. sicut. 1 ergo nec. à testimonio, vt hic dicit. Aliter tñ alij intelligũt, q̃ isti non debent iurare sup principali, sed solummodo ad detegẽdum tantæ calliditatis commentũ. s. tit. prox. peruenit. 1 sed illud ibi exponitur Credo ei standum quod primo. dixi.

† Marta.

† Post cõci. Lateran. sub Alex. iij pa. 8. c. 15. & c. 1. eo tit. in compi.

1 De hoc vide Spec. e. ti. § pen. versi. quid si quis. sed melius p B. Thom. 2. 2. q. 70. art. j. ad 3m arg. adde q̃ not. li. commẽt. i Directo. Inquisitor. S ho'. 15. §. vltim.

stimonium eorum[a]; publicatum non est: nec est ab renunciatũ testibus: eos q̃ sunt iuramento[b] adstricti, & alios (si necesse fuerit) idoneos, in testimonium recipere non postponas.

¶ Idem abbati & fratribus de Martura.

¶ *Publicatio vel renunciatio testium in certis capitulis, nõ præiudicat volenti testes producere in alijs. h. d. quo ad titulum.*

CAP. XIX.

ij Causam, † quæ uertitur inter vos, & plebanum & clericos sanctæ Mariæ de Martu. commisimus iudicibus terminãdam; cumque vtraque pars in eorum esset præsẽtia constituta, & testes essent hincinde recepti, & eis ab vtraq; pte renũciatũ, & attestationes etiam publicatę, quoddam priuilegiũ nuper a nobis impetratum in medium protulisti; & infra.

¶ Iudicibus ipsis mandamus, vt super alijs capitulis, [c] si qua alia fuerint ab his super quibus testes recepti sunt, & eorum attestationes publicatæ, testes (si qui idonei producti fuerint) recipiant: & (nullis capitulis nouiter [d] a nobis per vestros nuncios impetratis, quæ continentur † in priuilegio vestro, uel in alijs litteris, quas vobis indulsimus, postquã causã ipsam, eisdẽ cõmisimus, [e] prędictę plebi in hac causa impedimentum prę̃stantibus) concordia, uel iustitia mediante decidant.

¶ Quia vero Florentinus episcopus intimauit quędã capitula eidẽ priuilegio esse inserta, q̃ obuia rationi [f] videntur, illud ad nostrã præsentiam cũ uestro nuncio transmittatis.

¶ Idẽ Nouiceñ. † episcopo.

¶ *A testimonio repellitur simili morbo laborans.*

CAP. XX.

Personas † ecclesiarum: & infra. ¶ Verum si

Causam, quæ.] Cõis diuisio. Secunda: ibi. iudicibus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter monachos de Martu. ex vna parte, & plebanum & clericos eiusdem loci ex altera qõ vertebatur, quæ fuit commissa quibusdam iudicib. coram quibus testes fuerunt hinc & inde recepti, & renunciatum productioni testium, & attestationes ẽt publicatæ. Tandẽ monachi quoddam priuilegium impetratum lite pẽdẽte produxerũt in medium, p quod iuri alterius partis generari pіudicium videbatur: Iudices super hoc dubitãtes consuluerũt dñm Papã sup hoc, scribit Papa ipsis monachis dicens, q̃ ipse mandauit iudicibus vt recipiant testes idoneos, qui producti fuerũt sup alijs capitulis, si qua fuerunt, & alia ab his, sup quib. testes recepti fuerunt, & eorum attestationes publicatæ. non obstantib. aliquibus capitulis nouiter impetratis per nuncios monachorum, quæ continentur in priuilegio, vel alijs litteris sibi concessis, postq̃ ca ipsa eisdem iudicib. commissa fuit, quæ videantur præstare impedimentum alteri parti, & causam ipsam concordia vel iustitia mediante decidant. In fine mãdat monachis, q̃ priuilegium illud p nuncium suũ ad psentiam suam transmittant: q̃a Florẽtinus eps significauit dño Papæ, q̃ quædam capitula cõtra cautionẽ erant ibi conclusa. Not. q̃ attestationibus publicatis non sunt vlterius testes alij recipiendi super eisdẽ capitulis, vel etiam renunciatum. Item lite pẽdẽte priuilegiũ in præiudicium alterius partis impetratũ nullã de lite faciens mentionem, non valet, & eo non obstante iudices procedere debent.]

[Gl. seq. ponit duas lecturas, & secundã approbat.]

c ¶ Alijs capitulis.] nouis scilicet, pendẽtibus tñ ex antiquis. & est arg. q̃ pariter in causa consultationis sicut in causa appellationis, possunt testes induci sup nouis capitulis quãuis attestationes sint publicatæ. Vel intellige super capitulis antiquis, sup quib. nondum fuerant aliqui testes recepti: & hoc verius vr. Cum enim plura capitula siue negotia penitus diuersa committuntur, bene possunt testes recipi & publicari super vno, & non super alio, postea possunt recipi super alio, & possunt etiam tractari diuersis temporibus. ff. de arbit. quod tamen. 1. responsio.

† continentur

d ¶ Nouiter.] nota, q̃ lite pẽdẽte priuilegiũ seu indulgentia impetrata 2 super re litigiosa in præiudicium alterius partis non ualet, vt hic patet, & supra vt lit. pen. c. vlt. vbi de hoc. & in auth. ut me. lit. sa. ius. non fieri. §. si vero. coll. 8. & s. d priuile. dudum.

† Noruicen.

† Ca. 4. de ap pe. in 4. cõp. & post conci. Later. pa. 10. c. 5.

e ¶ Cõmisimus.] arg. q̃ postq̃ cã cõmissa est iudicib. res plumit esse litigiosa, ita vt indulgentia siue priuilegium sup ptea impetratum non ualeat. ff. de excu. tut. tutor petitus in principio.

2 Idẽ vr Hostien. si motu proprio principis sit concessũ. Io And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Rõni.] sed quare dicit obuia rõni, cũ priuilegia ĩdulgeãt s̃ ius cõe & ita s̃ rõnẽ 3. di. priuilegia. & 7. q. 2. petisti. & 26. q. 2. nõ statis & c. ñ exẽplo. 15. q. 1 hinc est. & 100. dist. contra morẽ & C. de legi. l. in fi. ff. ad munici. C. de thesau. l. unicã. li. x. vñ hic dẽt exponi, obuia rõni. i. psuetudini. & rõnabili cursui priuilegiorũ obuiare videbant, q̃ esse nõ det, nec valent priuilegia, q̃ nimium lædunt. arg. s. ẽ deci. fugge tum & s. ẽ verb. sig. quod per nouale. Kar. C. ẽ pre. impe. offe. quoties. & l. nec damnosa. B.

Personas.] CASVS. Sic pone casum secundum quod loquitur hæc decr. Vacat aliqua ecclesia. filius præ

-tius prælati decedentis, vel vicarij, vel etiam alius: cũ prælatus ad quẽ spectat institutio ecclesiæ dicit se ius habere in ecclesia, appellat, ne platus ordinet ecclam: Dicit Papa q̃ si coram isto epõ vel etiam alio hmõi negotia ventilentur, non vult vt aliqui morbo consimili laborantes, si hoc certũ sit aut probari possit, in testimonium admittantur, si ab altera parte adducti fuerint. Per illud verbum, hmõi, quod erat in antiqua decretali videbatur hãc decre. locum habere in simılib. causis. Sed in ista decre. nõ est illud verbum, hmõi, sed simpliciter dixit, negotia, vñ vr intelligenda decr. in omnibus causis, vt quicunque habet simile negotium non admittatur in testimonium similis causæ. Not. q̃ qui consimilem causam habet, in causa consimili testis esse non debet.

[Gl. seq. alleg. tres cõcor. & inducit tria similia.]

a ¶ Morbo consimili] sic 4. qu. 1. ca. si testes. §. liberi testes. & ꝟ. eo. veniens. & ꝟ. de confes. c. vbi de hoc. Sic & index qui hẽt consimilem cãm, põt recusari, 1 ꝟ. de iudi. causam. qu. 2. sic & q̃ in crimine detinetur, non potest alium denunciare vel accusare, vt 3. q. 7. qui sunt. & c. postulatus. §. porro. in fin. 1. qu. 1. multi. circa princ. & ꝟ. de spõ. cum in tua. nec potest aliũ accor ripere qui in simile delictum corruerit. 15. dist. c. vlt. & 16. di. t. vna tantum. sim. 42 dist. § 1. & 61. dist. in sacerdotibus.

† Ex concil. Lateranensi. sub Alexan. iij. c. 26. & c. 5. ti. de Iudæis. in 1. cõp. Et de materia vide per Spe. ti. de teste §. 1. adde q̃ de hoc articulo copiose no. lib. 6. commen. in Direct. Inquisito, Schol. 10. & lib. 3. Schol. 124.

1 Sed an talis similitudo causæ repellat testẽ, vr Goff. velle q̃ sic, in Spe. eo. ti. §. 1. vers. itẽ q̃ hẽ, sed Ho. hic putat hoc absurdũ, nisi esset solus vel vehemẽter suspectus: eẽt .n. absurdũ, q̃ vnus emptor alteri emptori nõ posset ferre testimoniũ: & dicit dec. intelligẽdã de socio & per tit. ipse secundum

coram te, vel alio quolibet negotia ventilentur: nolumus vt aliqui morbo consimili [a] laborantes, si certum sit, aut legitime super hoc possint conuinci, si ab alterutra parte testes adducti fuerint, in testimonium admittantur.

¶ Idem in cõcilio Latera.

¶ *Christianus contra Iudæũ in testem admittitur.*

CAP. XXI.

Iudęi † siue Sarraceni: & infra. ¶ Testimonium quoq; Christianorum aduersus Iudęos in omnib. causis (cum illi aduersus Christianos, testibus suis vti præsumant [b]) recipien dum esse censemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicunque Iudæos Christianis voluerit in hac parte præferre: Cũ eos Christianis subiacere [c] oporteat, & ab eis pro sola humanitate foueri. [d]

¶ Idem Matthæo Cardinali.

Iudæi.] Pr.mo ponit dictum. Secundo addit pęnam: ibi, Et anathematе. Tertio addit cãm: ibi, Cum eos. Abbas.

CASVS. Dr̃ q̃ testimonium Christianorum aduersus Iudæos recipiẽdum est in qualibet cã, cum ipsi Iudæi aduersus christianos suis testib. uti psumãt: & qui Iudæos uolunt Christianis in hac parte pferre, sunt ex cõmunicãdi, q̃a Iudæi dẽnt subiacere Christianis. No. q̃ Iudæi subiacent Christianis, sed non contra No. testimonium Christianorum contra Iudęos indistincte admittendum.

[Glo. seq. signat contrarium.]

b ¶ Præsumant.] de facto: q̃m de iure nullus infidelis contra fidelem dẽt admitti in testimoniũ, 2. q. 7. si hę reticus. & c. non potest. & 23. q. 3. ipsa pietas.

c ¶ Subiacere.] 13. q. ult. dispar. & melius. ꝟ. de iud. cũ sit. & 54. dist. nulla. & 17. q. 4. constituit.

d ¶ Foueri.] 86. dist. pasce.

i j Super eo.] Duo sunt dicta, & quodlibet subdiuitur, vt per se patet. Abbas.

CASVS. Aliqua mulier petijt aliquem in virum: vir negat q̃ contraxit cum ea. mulier vult probare intentionem suam per matrem, & per alteram mulierẽ: quæritur vtrum mater sit admittenda in testimonium pro filia? Respondet Papa, mater videtur diligere incrementũ filiæ, ac honorem: & ideo vbi vir superior est diuitijs, nobilitate, potẽtia vel honore, suspectũ est testimoniũ eius: & ideo non est aliquatenus admittẽdum. Secundo ponitur alia quæstio. Aliqua mulier vult contrahere cum aliquo mater alterutrius dicit q̃ sunt cõsanguinei: quæritur an sint coniungendi vel non propter solũ dictum matris? Respondet Papa, q̃ si matrimonium non est contractum inter eos: matre asserente illos esse consanguineos, non dẽnt coniungi. Si vero iam contractum est matrimonium, non debent separari sine iuramento plurium psonarum. Not. q̃ pater vel mater potest admitti in hoc casu vel repelli, secundum distinctionẽ hic positam. Itẽ ad dictum vnius impeditur matrimonium contrahendum, sed non dirimitur iam contractum.

¶ *Testimonium matris est suspectum; vbi filia petit in virum aliquem se maiorem. Et ad dictum solius matris de impedimento deponentis impeditur matrimonium, sed contractum non dissoluitur.*

CAP. XXII.

i j Super eo, quòd a nobis tua deuotio postulauit, vtrũ viro negante se mulierẽ affidasse, ipsius mater mulieris, & altera mulier possint ad testimonium recipi. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod † cum [e] mater filiæ incrementum & honorem videtur diligere, vbi vir superior est, diuitijs, & nobilitate, potentia, vel honore, testimonium eius vr̃ esse suspectum: & ideo non esse aliquatenus admittendum. ¶ Super illa vero quęstione quã fecisti, an mulier cõiungenda non sit viro, pro eo q̃ sola mater alterutrius, eos esse cõsanguineos confitetur: Rñdemus quod si non est firmatum

[Gl. seq. fortificat tex. signat contrariũ, & soluit.]

e ¶ Cum mater.] & ita videtur q̃ pater & mater nõ pñt ferre 2 testimonium in cã filij. 4. q. 3. c. si testes. §. itẽ testis idoneus. Et q̃a cã filij, cã patris esse dr̃: quia damnũ & emolumentum ad eum ptinere vr̃. arg. 2. q. 6. biduũ. uer. palã. & in cã sua nullus idoneus testis est 4. q. 3. §. nullus & arg. 3. q. 5. c. 1. & pater & filius p una psona reputant, 35. q. 3. ptradicimus. §. hac auctoritate. & C. de impu. & alijs subsli. l. u. t. in fi. inf. de inuti. stip. §. ei q̃ arg. ptra. 35. q. 6. consanguineos & ꝟ. q. ma. accu. pos. uñ. Sol. Pater mater & cæteri consanguinei bene admittunt ad pũgendũ matrimoniũ, siue ẽt ad disiungendũ p p cõsanguinitatẽ fauore matrimonij, ut dicunt duo ultima ptraria: illi ẽt sunt cæteris pferendi, vt ibi dr̃. Sed q̃ hic dr̃, intelligit de his parentib. q̃ suspecti sunt, vt littera dicit, ut si alter superior est potentia, diuitijs, vel honore, pr̃ & mater alterius non est admittendus: aliàs ubi æqualitas est; uel modica ẽt excellẽtia 3 admittunt, ut dicunt ultima ptraria & hoc in matrimoniali cãin alijs uero causis pater a filio, uel econuerso non recipir, ut dicunt iura pdicta: & illa decr. uř in fi. quæ tamen loquitur in coniungẽdo uel disiungendo propter consanguinitatem, ut ibi dicitur.

a ¶ Firm

legem, q̃si liber: C. eo. ti. dic in teste vt dixi in iudice in decre. cãm. Io. And.

† Cap. 2. eo. ti. in 2. cõp.

† quia.

2 De hoc articulo vide late tradita p Antoniũ Gabrielium lib. 1. comp. conclu. titu. de testib. cõ clusionę 17.

3 Quia tunc cessat suspicio. & idem si ipsi parentes esset va de honestil ... Tanc: Ioan. And. r.

a ¶ Firmatum.] i. contractum p consensum mutuū de psenti: tunc. n. separari nō posset ad dictum vnius testis: quia in nulla causa dictum vnius 1 sufficit ‡. c. prox. & ‡. c. veniens. & 4. q. 3. si testes. §. item vnius vero. aliàs contrahere nō debent, quia ad dictum vnius impeditur matrimoniū ptrahendū. ‡. de spon. praeterea 2. Itē & sola fama ipedit. ‡. ḋ cōsan. sup eo. multa. n. impediunt contrahendum, quae nō dirimūt iam contractū. ‡. de iureiu. quēadmodum. & sic nō oia quae impediunt ordinandum, deijciunt iam promotū. 15. q. 1. §. vlt. & ‡. de reg. c. ad apostolicā, & ‡. de accu. c. super his.

1 In quibus casibus sufficiat vnus testis, vide per Nellum in suo tract. de testibus.

‡ eos.

matrimoniū inter eos matre asseuerante ipsos † esse consanguineos nō debet coniūgi: quia praesumptio est nō modica, q se lineā cōsanguinitatis attingāt. Si vero matrimoniū est firmatū a, non debet sine plurium iuramento dissolui.

¶ Idem.

¶ Ad decisionem causae maxime pro parte Iudaei, nō sufficit regulariter minus testimonium, quàm duorum probatae vitae & laudabilis conuersationis.

CAP. XXIII.

Licet † vniuersis; & infra. ¶ Quia non est licitum alicui Christiano, & multo minus b crucis Christi inimico, vt causae suae vnius tm̄ quasi legitimo testimon. finē iponat: ¶ Mandamus, quatenus si inter vos, & quoscunque Iudaeos emerserit quaestio, in qualibet cā Christiani, & maxime clerici, non minus quam duorū vel trium virorum, q sint probatae vitae, & fidelis cōuersationis c testimoniū admittatis: Iuxta illud Dominicū: In ore duorū d vel triū testiū stat omne verbū: Quia licet quaedā e sit causae, quae plures quam duos exigant testes, nulla est tamen causa † quae vnius f testimonio (quāuis legitimo) terminetur.

Matth. 18. Luc. 17.

† Vox, tantùm, deest in multis antiquis.

¶ Idē Firmano episcopo.

¶ Non sunt idonei testes quos actor de familia sua producit.

CAP. XXIV.

In litteris †; & infra. ¶ Quidam nobilis tui episcopatus, quandam sibi legitime copulans, cum eam in domo fere per septennium tenuisset, consobrinam g patris eius anteq̄ eam duceret se asseruit cognouisse; ad quod probandum testes de familia h sua tres produxit.

Licet.] Iudaeus nil pōt probare minus q p duos testes fideles & honestos. Et facit quatuor. pmittit causam dicti, ponit dictum: ibi, Mandamus q probat auctoritate: ibi, Iuxta. soluit obstaculum: ibi, Quia licet. Abb. Siculus.

† Cap. 1. eo. tit. de foro competent. in 2. compi. Et quatenus loquitur de vnius, aut pluriū testimonio, vide Nellum tra de testib. Iacobū Nouellum regula 218. incip. testes duo. & plene p Antonium Gabrielū lib. 1 com. cōclu. ti. de testib. conclu. 1.

CASVS. Dicit in hac decr. quod nulli Christiano, & multo minus Iudaeo licitum est cām suā pbare per vnum testē. vñ si qo alia emerserit, inter aliquos Christianos & Iudaeos, non minus q̄ duorum vel trium testium testimoniū admittatur, qui sint probatae vitae, & fide lis conuersationis: quia vt dñs dicit. In ore duorum vel trium testium, stat omne verbum: tamen quaedam causae sunt, quae plures quam duos requirunt, sed nulla est, quae vnius testimonio quantūcunq; legitimo terminetur. No. quod vbi numerus testium non exigitur, duo vel tres sufficiunt. Item vni in praeiudicium alterius non est credendum.

b ¶ Multo minus.] ar. à maiori. sic 43. di. dispensatio. & 11. q. 1. magnum sic 32. q. 5. si paulus. 2

2 De hac materia notat ‡. de electio cap. cum in cunctis.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

c ¶ Conuersationis.] & ita Iudaeus de iure non admittitur contra Christianum ad testimonium. arg. 2. q. 7. si haereticus. & cap. non potest. & c. pagani. & 23. q. 4. ipsa pietas. 3 Arg. ‡. e. c. Iudaei. non est contra; q a ibi factum recitatur. s. quod illi vti praesumunt, sed illud de iure fieri non debet.

3 Concor. l. 3. §. fi. cum l. seq. & ibi Bar. ff. de iureiur.

[Gl. seq. exponit affirmatiuam negatiue & dat simile per contrarium subdens quatuor casus in quib. non sufficiunt duo testes.

d ¶ Duorum vel trium.] id est, non paucorum prout sequitur, & sic affirmatiua exponitur p negatiuam. 35. q. 3. aequaliter. ff. manumis. l. 4. in prin. ff. de dolo l. non dēt. in fi. ff. de leg. 2. cum pater §. rogo. & l. cū quidam 2. & econtrario negatiua exponitur p affirmatiuā, nō suū, i. alienum. C. vnde vi. l. cōquerebatur. sic exponunt quidā dist. 1. omnes leges. naturale est transire per agrum alienum, id est, non suum.

e ¶ Quaedam.] quaedam sunt causae, quae plures testes requirunt, sicut testamētum, vbi requiruntur septem testes C q test. fa. pcs. l. hac cōsultissima. & C. de test. l. si vnus. & puberes dēnt esse testes. C. de testa. l. hac cōsultissima. In codicillis quinq; requirunt. C. de cod. l. vlt. Item in dona cā mor quinq; testes requirūtur. C. de do. cā mor. l. vlt. Et in casu quem hēs 2. q. 4. ṗsul. & c. nullam. Item quinq; requiruntur cum quis debitum in scriptis vult probare se soluisse C. eod. ti. l. testium.

[Gl. seq. soluit tria contraria.]

f ¶ Vnius.] hoc verum est in alterius praeiudicium. Et sic non obstat de cōsec. dist. 4. cum itaque. §. paruulos, vel vbi q s non habet ius petendi ‡. c. prox. & ‡. de spon. praeterea 2. cū vnus testis praesumptione inducit, sed nō facit 4. probationem. 10. q. 3. psens. ff. quemadmo. testa. aper. l. 1. in fi. & ff. de do. praele. Theopompus. sed ibi testator hoc voluit.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cop. Et de materia vide plene per Antoniū Gabrielium lib. 1. com. conclu hon. ti. de testib. conclu. 10. & pro intellectu vid quae no. lib. 3. in directorium Inquisitorū Schola. 125.

In litteris.] Cōis diuisio. Secunda: ibi, Rñdemus. Abb. Siculus

CASVS. Quidam nobilis cōtraxit matrimonium cū quadam muliere, cui fere per septennium cohabitans, cōsobrinā patris ipsius mulieris anteq̄ eam duceret, se asseruit cognouisse vnde petebat separari ab ipsa, ad quod probandum induxit tres testes de familia sua: quaeritur an tales testes sint admittendi? Respondet Papa, q si res ita se habet, pro illorum testimonio ab vxore separari non dēt, nec alii qui admittantur nisi sint probatae vitae & opinionis, de quibus non sit verisimile, q debeant pro aliquo deierare. No. quod cōtra matrimonium familiares non admittuntur, quia praesumptio est contra eos, & propter periculum animae.

5 Probat tā semiplene Ant. Gomezius tom. 3. varia. resol. c. 12. nu. 2. not. plene lib. 3 com. i Direct. Inq. Schol. 118. §. & hoc valet.

g ¶ Consobrinam.] allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, quod habet prohibitionem vsq; ad quartum, olim vsque ad septimum 35. q. 3. c. 1.

[Gl. seq. in prin. & in fi. non admitti testes familiares, dicit: & qui sint familiares. & medium signat contrarium, & soluit.

h ¶ De familia] testes quos accusator de familia sua producit, nō valent. ff. eo. l. pen. & domesticus siue familiaris non est admittendus. C. eo. ti. lib. 1. Dicuntur familiares de quibus legitur C. de ijs qui ad eccl. confu. l. vlt. §. 1. ver. sane. & 3. q. 5. c. 1. & 3. & c. accusator. & 4. q. 3. cap. placuit. item in criminali. vers. item etiā iure ciuili. & in alio ver. item testes. Arg. contra. 14. q. 2.

14.q.3.sup prudentia & ꝟ eod.insuper.& c.cum nuncius.cum suis consimilibus.Sol.domestici appellãtur proprie quibus imperari potest ratione patriæ vel dominicæ potestatis,ut in l.psenti,quales credo hic fuisse.Contraria non obstant,qa in alio casu loquuntur & illud est a iure pmissum fauore ecclesiæ: quia non ferunt testimonium ꝑ aliquo singulari Familiares appellãtur ꝯsãguinei, colonus, ascriptitius, mercenarius,filius in potestate,libert⁹ & seru⁹ & omnes habitantes in domo.Sed illi quibus imperari potest, nullo modo admittuntur: alij cum districtione affectionis, vt ꝑ ꝑ hoc cõtra eos præsumatur,vel non vt dicit Hug,3. q. 5. in summa.& c.1.

a ¶ Vitæ.] not. in matrimonio separãdo precipue testes esse admittendos,qui sunt probate vitę & opinionis.& ꝟ.de cõsang.ex litteris.quia tolerabilius est aliquos cõtra naturam hominum dimittere copulatos q̃ coniunctos legitime ptra sta tutadñi separare ꝟ.e. c licet.in fi.Ber.

Familiariis, & domestici, qui dicantur.

† Vide l.2.§. familię. ff. vi bono.rep. & l. pronunciatio.§.1.ff.de uerbo.sig.

† Cap.25. e. tit. in 1.cõp.

† Sidolañ.

Respõdemus igitur,ut(si res ita se habet) ꝑ illorũ testimonio ipsum ab vxore nulla ratione diuidi patiaris: †nec cõtra ipsos aliquos audias,nisi ꝓbatę essent vitęa & opinionis,de qbus uerisimile nõ esset, ꝙ deberẽt ꝑ aliquo deierare.

¶Vrbanus tertius.

¶Donec attestationes fuerint publicatæ & eis renunciatũ, produci possunt testes: post ea vero non super eodem capitulo sed super alio sic.h.d. quo ad titulum,

C A P. XXV.

CVm† venisset ad Apostolicam sedem magister M. nobis exposuit, quod Lucius Papa prędecessor noster,causam quę inter ipsum & abbatem de Sicolañ.† uertebatur, commisit iudicibus sine debito terminãdã,& inf. ¶Mandamus,quatenus,si sententiam illorum noueritis canonice promulgatam,eã auctoritate Apostolica confirmetis, b nec appellatio illam†impediat,quæ hic † interposita dicitur occasione mortis prædecessoris nostri:cum postea egerit c & responderit, testes que duxerit producendos.†

¶Quæstiones quoq;alias super quibus testes fuere producti,& depositiones publicatę eorũ, vel renũciatũ fuit testibus hinc & inde,nullis alijs ab alterutra parte sup eodẽ †recep tis,secũdũ tenorẽ ipsarũ mediãte iustitia d termine tis.¶Si quę e uero fuerint quæstiones,† sup quibus vel testes non fuerint pro ducti,uel renũciatũ f eisdẽ

CVm venisset.] Istud capitulum habet vnum dictum in principio,qđ non facit ad materiã, & potuissetho: omitti. Et sunt duæ partes.in prima partis conqõ.In secunda dat iudices.ibi, Mandamus,quibus tria mandat.Secũda:ibi,Quæstiones.Tertia:ibi,Si q̃ vero.Abb.Siculus.

C A S V S. Inter abbatẽ de Sicolano ex vna parte, & magistrum Martinum ex altera controuersia sup pluribus articulis vertebatur,quã Lucius Papa ꝯmisit qbusdam iudicibus sine debito terminandam . Iudices tulerunt sententiam super quibusdam articulis . pro magistro M.dicebatur ꝙ sententia non valebat , cum esset lata post appellationem interpositam occasione mortis delegãtis. Respondebat ex parte magistri M.ꝙ appellatio illa non impedit quo minus sententia habeat confirmari , cum post illam appellationem egerit,& testes produxerit,& sic appellationi renunciauit:& citatio iudicium,vel mortem delegãtis pueneriț. Mandat Papa , quatenus si sñia illa fuit canonice promulgata,iudices illam cõfirmẽt,nõ obstante appellatione pdicta,cum post appellationem illam egerit & rñderit,& testes produxerit,citatione facta ante mortem delegantis:alias vero qones super quibus testes producti fuerunt, & publicatæ attestationes : vel ẽt si renũciant,sic hincinde testibus nullis alijs receptis sup eodẽ capitulo ab alterutra parte , ſm tenorẽ illarum attestationum, debeant terminare ; & si aliæ quæstiones fuerint super quibus testes non fuerut recepti,vel renunciatum eisdem, audiãt quæ hinc inde partes proponere voluerint. finẽ deb tum imponẽtes eisdem. Nota ꝙ qui post appellationem producit testes,vel stat iuri,tacite renunciat appellationi . Item post publicatas attestationes licet altera pars nullos produxerit,non sunt alij testes inducendi, idẽ si renũciatum est hinc & inde.alias bñ possunt admitti.

b ¶ Confirmetis.] hæc confirmatio habetur perinde ac si ꝑ Papam facta fuisset.arg.C de.ve.iu enu.l.1. §. sed neque.in fi.

[Glo.seq.alleg.6. concor.Secũdo arg. ꝙ mortuo delegãte, &c.dicens quoſdam hoc tenere,sed gl.tene. & probat contrarium,& ad hanc decre.respondet]

c ¶ Egerit.] ꝟ de offic.deleg gratum. ff. de pac.tale.§.1.ff ad Mace.si filius, C. de re indi.l.ad solutionem,& ꝟ.de re iudi. ꝙad consultationem. & ff.de mino.si fili⁹. Argu.ex hoc loco ꝙ mortuo etiam mãdatore re integra possunt procedere iudices de consensu partium: & hoc concedunt quidam. Contra dico , qđ partes non possunt ammodo eis dare iurisdictionẽ ex litteris illis.cum iurisdictio iã sit finita per mortẽ mãdãtis.arg.opp. ꝟ. de offi.del.significãtibus.qa actio semel extincta,amplius nõ reuiuiscit. de conse. dist.4.q̃ris & ff.de solu.l.quæ res.§.a rea. C.pe remis.pig.cum ex causa. & priuatorum consensus eum non facit iudicem, qui nulli præest iudicio. C.de iur. om.iud.priuatorum.& hoc ꝓbat.ff.si cer pet l.eius q̃ in prouincia,ver.nam & si tibi in hoc nummos,&c.& quod dicit.postea egerit,s' post appellationem.sup.de off.deleg gratum.& intellige ꝙ citatio facta fuit ante mortem delegantis,vt dicit illa decr gratum.& sic perpetuata fuit iurisdictio,vt ibi dicitur.hæc decr. loquitur de eodem facto cum illa gratum.

Dicit 1 magister G. ꝙ ipso iure non expirat mandatum morte mandatoris,sed per exceptionẽ vnde quę ꝑ exceptionẽ expirãt, pñt à partib.relaxari ; ideo pot iudex ꝓcedere,& valet si nihil opponat.arg. ff.de bo pos.l.6.& l.pen ꝟ.de re iud.inter.arg.de hoc plura inuenies.ꝟ.de rescrip.in c.ad audientiam.in vlti glo.

d ¶ Iustitia.]quæ tribuit vnicuiq; quod suum est inst. de iusti.& iu. i.respon. & 12 q. 2. cum deuotissimam.

[Glo.seq.obijcit,& solut.]

e ¶ Si quæ.] cum dicit primo,ꝙ sñia cõfirmatur,quare dicit hoc? Dicas ꝙ plura ea & penitus diuersa erãt & sup quibusdam fuit lata sñia,super quibusdã non. sic.sup.eo.causam quæ.

f ¶ Renunciatum.] si renunciatum fuisset, licet nullos testes produxerit pars illa quæ renunciauit,nõ est vlterius ad hoc admittenda, 2 quia licitum est cuilibet renunciare iuri suo.7.q.1.q̃ periculosum & C.de pac.l.si quis in conscribẽdo.Arg.ad hoc ꝙ non est licitum redire ad hoc quod semel renũciauerit. C.de re cre. l.si quis iusiurandum. & remittentibus actiones suas non est amplius recursus dandus ad eas. ff. de

† Illa,in antiquis.

† Dictio,hic deest in antiquis..

† Vidẽ l.si ex here dat⁹. & l.si ꝓponas. §.1.ff de inoff. test.l.2 C.đ iure do.

† al.sup eodẽ negotio.

† Dictio, qõnes, deest in pluribus antiquis.

Delegatus mortuo mãdatore re integra nõ pot ꝓcedere , ẽt de partium consensu.

1 Dicit,& c. hæc q̃ sequũtur,vsque in finẽ glosulę non habent in antiquis exẽplarib⁹ . est in additio ab hinc plus q̃ centũ annos.facta,

2 Nisi esset talis cui con peteret restitutionis bñficiu: vt minor , vel ecclesia ꝟ. e. redi. 1 in c. auditis. ſm Tãc. Io. An

ædil. edi. quæritur. §. si venditor. vel etiam si aliqui recepti fuerint. & renunciant productioni, alios postea inducere non possunt ſ. eo. de testibus.

Series.] Legit varijs modis, sed duobus modis summari pot per Doctores secundum duos intellectus communiores Et primo sic. Publicatis attestationibus potest falsitas primorum testium cōprobari. hæc tamē lectura simpliciter non est vera. ut probat Panor. Secundo sic. In causa matrimoniali publicatis attestationib. potest falsitas primorū testium etiam directe probari, si super directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem instrui. Panor. aūt summat. & tertio mō non ponēdo aliquam specialitatem in causa matrimoniali, temperādo primum summarium sic: Publicatis attestationibus, potest falsitas primorū testiū etiam directe probari, si super directa vel indirecta probatione non potuit pars ante publicationem instrui. Cōmunis diuisio. Secunda ibi, Præsenti Abb. Siculus.

† Cap. 3. eo. tit. in 2. cōpi

audiatis si qua hincinde apposita fuerint, finem illis debitum imponentes.

¶ Clemens tertius.

¶ Potest reus producere testes ad probandum contrarium eius quod actor probauit, si publicatio attestationum non est facta, consuetudine contraria non obstante: secundum notabiliorem lecturam.

CAP. XXVI.

Series † tui rescripti nobis aperuit, quod cum nuper inter filios quorundam nobilium tuæ ciuitatis, coniugalis quæstio tractaretur, & infra. Pars quæ matrimonium accusabat, testes produxit legitimos, qui consanguinitatem inter prædictos esse firmiter asserebant; in primo gradu [a] ponendo duas personas, B. videlicet, & I. dicentes illos esse fratrem & sororem, pars autē opposita id falsum esse dicebat, B. s. esse sororem I. ad corroborandam assertionem suam, tam testes offerens, quā publicū instrumētum.[b] Vnde quia pars accusantiū testes illos nō esse recipiēdos proponit, & tu nō esse consuetudinem ecclesiæ, affirmas, vt post receptos testes q cō sanguinitaté secundū formam canonū computāt, alij ex opposito admittātur. ¶ Præsenti pagina respōdemus, quod si nō est aliud canonicū quod obsistat, nō obstante illa cōsuetudine, utpote iuri [c] contraria, testes recipere nō omittas.

¶ Cœlestinus tertius.

¶ Carnalis copula probatur per conuenientes testimoniū de visu et de testimonio auditus, quod adminicula & fama coadiuuant.

CASVS. Filij quorūdam nobilium cōtraxerunt ad inuicē matrimonium: Tandem pars vna matrimonium accusauit, & testes produxit legitimos, q cō sanguinitatem inter prædictos firmiter asserebant, ponētes duas personas in primo gradu, B. videlicet & I. dicētes illos esse fratrem & sororem Pars aduersa dicebat id falsum esse, B. s. esse sororem I. & ad hoc probandum inducebat testes & publicum instrumentum. Sed pars illa quæ matrimonium accusabat, dicebat testes illos nō esse recipiēdos: & iudex ēt dicebat quod nō erat consuetudo ecclesiæ, suæ vt post testes receptos & publicatos, q consanguinitatem cōputāt alij ex opposito admittant. Iudex quæsiuit qd sibi esset agēdum? Respōdet Papa, quod si non est aliud qd impediat, nō obstante illa consuetudine iuri cōtraria, testes illos admittat. No. quod testibus publicatis cōtra matrimonium a testes admittunt ad probādum quod primi falsum tulerunt testimonium, qa & post sniam etiam admitterentur, cum p illos ecclesia decepta fuisset, & ita sententia contra matrimonium lata non trāsit in rem iudicatam, quin semp audiatur volens probare contrarium.

a ¶ In primo gradu.] sufficit enim in computatione consanguinitatis incipere à primo gradu, licet de stipite nihil dicant. ſ. de consangui. tua. & 35. q. 5. c. 1. & ſ. de diuor. c. porro. & ſ. eo tit. c. licet.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Instrumentum.] sed. qualiter per instrumentum poterat probari, quod B. & I. non fuissent frater & soror, quia de consanguinitate non potest instrumentum fieri, ut videtur? Credo quod instrumentum illud nō inducebatur directe super consanguinitate. sed indirecte forte in instrumento continebatur sic: super aliquo contractu B. & I. eius filia promiserunt aliquid facere, & sic dicebātur pater & filia, vel appellabant, in instrumento continebatur sic: super aliquo contractu B. & I. eius filia promiserunt aliquid facere, & sic dicebantur pater & filia, vel appellabantur in instrumento patruus & neptis: & sic inducebatur: 1 & instrumentum bene poterat produci post aperturam testium semper ante quam renunciatum sit vel conclusum in causa ſ. de fide instr. capitu. dilectus. B.

[Gloss. seq primo adiuuat text & improbat consuetudinem. Secundo ponit opi. Vinc. contrariam. Tertio illa reprobat, & dat huic decr. duos itellectus. vlt. signat & soluit cōtrariu.]

c ¶ Iuri contraria.] hīc dicit. iuri cōtraria qa huic obijciebatur, quod testes alterius partis falsum dixerant, vt s. dixi. & ad falsum probandum non solum post publicationem testiū, immo et. a post sententiam testes sunt admittēdi. s. de proba. c. licet. etiam vsq; ad xx. an. ſ. de excep. cum venerabilis. & ſ. eo. ex tenore. & s. e. sicut, & ſ. de re iud. c. lator. & c. consanguinei sic etiam instrumentum potest probari falsum. C. de contrahen. st. p. optimam Vinc & alij dicunt, quod hæc consuetudo consonat iuri, quia post publicationem testiū non sunt alij testes in cōtrarium vel ad idem inducēdi arg s. e. fraternitatis. Et Vin. dixit, quod hæc non erat decr. sed salua pace ipsius in hoc non bene dixit, quia in alio casu loquitur hic. quia agitur de falso, vt dictū est, nec propter hanc decre. offenditur regula illa, qa ipse dixit. quod post publicationem testium nō sunt vlterius testes admittendi, quia illud locum habet qñ super eodem capitulo inducuntur, super quo alij inducti fuerunt. quia illud non licet nec ei qui eos induxit, nec aduersario. ſ. eo. fraternitatis. & in auth de testib. §. qa vero. coll. 6. & illa regula generaliter vera est. Quidam 2 tamen dicunt, quod no obseruatur in causa matrimoniali. & ibi non possunt recipi etiam super eodem capitulo: & dicunt illud esse speciale in fauorē matrimonij. Arg. ad hoc ſ. de spon. sicut. in fi. ſ. de consan. & affi. ex litteris. sed ibi testes non fuerant recepti. ſ. de probatio. causam matrimonij. & quia post sententiam audiretur, ergo multo fortius ante sententiam. sententia. n. contra matrimonium no trāsit in rem iudicatā. De hoc dī etiā s de prob. iurauit. Hic nō poterat omitti ista probatio sine periculo animæ: ib. poterat omitti sine periculo: qa nullum peccatum fit non cōtrahēdo, sed in separando periculum est, si non sunt cosanguinei,

1 Vel forte de natalib. illius i factū fuerat istrumentum, in quo continebat quis & ex qua illam susceperat: & quo anno & die nata fuerat. Fm Host. al leg C. de in ge l. pen. ff. qd me. cau. l. isti quidē, §. 1. Io. An.

2 Host. hic dicit, quod quere qd alij scribant, & quequid seruet de quo iusto iudici nō est curandum. delectio. cū cām. de mēte iuris hoc est, quod io cā matrimoniali publicatis attestationibus sup eisdē capitulis et i eadē instantia. licet testes producere p rona, q sequit in gl. qa hoc licet post publicationē, & sniam. Io. And.

Præterea]

CAP. XXVII.

PReterea † cum quis accusatur aliquā cognouisse: an sint testes interrogandi de visu, aut sola viciniæ fama sufficiat, vel si iuratis testibus sit credendum, qui se carnalis copulæ conscios [a] esse fatentur, sed de visu [b] nihil affirmant? † Respondemus, quod si testimonium conueniens de visu reddatur, vel etiam de auditu, [c] & præsumptionem violentam fama consentiens subministret, ac alia legitima adminicula suffragentur, standum est testimonio iuratorum. Etenim circumspectus iudex atque discretus, motum animi sui, ex argumentis & testimonijs, quę rei aptiora esse comperErit, confirmabit.

¶ Innocentius tertius cōsulibus & populo Beneuētano.

¶ Vnius iudicis verbo non creditur: scriptura vero eius per testes reprobari possunt. fallit hoc in Papa. ita communiter summatur.

CAP. XXVIII.

CVm † à nobis. & infra. Et canonica [d] & ciuilia [e] iura sequentes, districtius inhibemus, ne vnius [f] iudicis, quantæcunque fuerit auctoritatis, verbo credatur in causis: siue super testamentis, siue quibuslibet alijs contractibus quæstio agitetur. Nec scriptum [g] eorum

PRæterea.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Respōdemus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis accusatur ꝙ ipse cognouit aliquam mulierem: quæritur an testes, qui ad hoc probandum inducuntur, sunt interrogandi de visu, vel si ēt sufficiat sola viciniæ fama, vł̄ vtrum sit credēdum testibus, qui carnalis copulæ dicunt se esse conscios, sed de visu nil dicūt: Consultus Papa rñdet, ꝙ si testimonium conueniēs reddat de visu, vel etiam de auditu, & fama violenta pręsumptionem subministret, & alia adminicula adsint, standū est testimonio iuratorum, quibus oībus cōsideratis iudex cōfirmabit motum animi sui ex argumētis & testimonijs, q̄ negotio aptiora copererit, & sic formabit sñīam. No. ꝙ ex multis p̄sumptionibus, & ex fama sit probatio sufficiens: & quæ non prosunt singula, multa simul collecta valent, & probationem faciunt.

† Cap. 4. ti. i 2. ꝯpi.

† Sola fama carnalē copulā nō ꝓbari cōcor gl. ī l. 1 § il. cū not. ff de testib.

[Glo. seq. quærit, & solui,]

a ¶ Conscios,] sed quomodo sunt conscij nisi viderint? q̄a forte ab eo audierūt: quia illud dicimus scire, quod ab alijs audiuimus. 22 q. 5. hoc videtur. Vel quia viderunt solum cum sola in lecto, vel nudum cum nuda, sed nō viderunt eos carnaliter commisceri, ʒ. de præsump. tertio & ideo dicit: sed de visu nihil affirmant.

b ¶ De visu.] hoc e ſi vidissēt illos carnalr̄ commisceri.

[Glo. seq quærit an fama cum auditu, &c. alleg. ad negatiuam, & affirmatiuā soluit, dando tres lecturas huic capitulo]

c ¶ De auditu,] quia forsitan testes distabant tenui pariete a commiscentibus, audiendo eos simul cōmisceri, sed nō videbant. Sed nunquid fama in tali testimonio de auditu sufficit, vt debeant separari? Non vr̄, quia testimonium de auditu nō habet locum in hoc casu, quia fama per se nihil probat, licet præsumptionē inducat 1 arg. ʒ. de eo qui cogn. consan. vxo. suæ super eo. ad fin. nec dr̄ firmare, sed potius infirmare, 4. q. 3. c. si testes §. item sæpe. Contra vr̄, quia violenta præsumptio loco probationis habetur, pręcipue in hoc casu. 32. q. 1. dixit dn̄s Et arg ad hoc. ʒ. de accu. repellant. Sol. intelligunt q̄dā hanc decre. cum agitur ad matrimoniū impediendum. puta aliquis volebat contrahere: obijciebat, quod non poterat, quia ille cognouerat consanguineā illius, cum qua cōtrahere volebat, ꝙ in tali casu leuis ꝓbatio sufficit vnius testis, vel etiā sola fama impedit. ʒ. de spon. præterea & infra de consan. super eo & s̄ e. super eo. in fi. & improprie ponitur verbum illud, accusatur, in prin. & sic exponitur, accusatur, i. denūciatur: 2 quia quod non est, non potest accusari, sed denunciari pōt ad impediendum matrimonium ʒ. de despon. impu. ad dissoluendum. & secūdum hoc planum satis est Vel potest intelligi cum maritus accusat vxorem de adulterio ad tori separationem, & ipsa excipiendo accusat cum aliquā cognouisse, vt eum a sua intentione repellat. ʒ. de adult c. pen. & vlt 32. q. 6. nihil iniquius. Vel simpliciter potest intelligi cū vxor accusat maritū de adulterio ad tori separatiionē, dicēs eū aliquam cognouisse. & hoc vr̄ verius, & vtroq; istorum casuū vr̄ satis probari adulteriū per hmōi testimoniū de auditu. quia audiebant eos commisceri iuxta tenuē parietē. Et si fama publica ꝯsentiat, & alia adminicula suffragētur, prout sequitur in littera, satis intelligitur eē probatum: q̄a oīa ista faciunt probationē sufficientem. ʒ. de præsum. litteris. & capit. tertio. Ex his aūt oībus, iudex confirmabit motū animi sui. s̄. de renun. in p̄sentia. & 4. q. 3. si testes. & ff. de testi. l. ob carmē. §. si testes. Et est hic ar. ꝙ q̄ñ non prosunt singula, multa collecta simul iuuāt. vt in prædictis decr. litteris. & c. tertio, & s̄. de proba. c cū causam. vbi de hoc Ber.

1 Cōcord. tex. in l fi. & ibi Bar. ff de hær. inst. & in l cū q̄dā. § cum dr̄. ff de acquir. hær.

2 Vel. i. ꝓ accusatio ne impe… § n. Vi. Io. An.

CVm a nobis.] Sūt tres partes. Secūda ibi, Nec scriptum Tertia ibi, Salua Abb. Sicu

CASVS. Quærebatur, vtrū dicto seu verbo iudicis credat in causis? Consultus Papa rñdet, ꝙ s̄m iura canonica & ciuilia, verbo vnius iudicis nō est credendum in cā, siue super testīs, siue q̄buslibet alijs ꝯtractib. q̄ō agitetur: nec scriptum illorū eā obtinet firmitatē, quāuis testiū adminiculo fulciat, quin possit reprobari ꝑ testimonia duorum vel triū testium bonorū, salua in oībus auctoritate sedis Apostolicæ. No. ꝙ vni iudici non creditur in causa in p̄iudiciū alterius. Itē scriptura iudicis pōt reprobari per testes,

† Cap 1. e. tit. ī 3. ꝯpi. Et de materia huius decretalis vide plene per Antoniū de Butrio sup d̄ arbitrio. c. nō sine.

d ¶ Canonica,] vt 6. q 2. c. si tantum, & c. placuit. & de probatio, c. quoniam contra.

e ¶ Ciuilia.] C de arb. l. ne arbitris. § sinautem. 3 & 4. q 3. c si testes §. item vnius. & C. de testi l. iurisiurandi.

3 Nō creditur verbo arbitri q̄ dicit iuratū. Ioā. And.

[Glossa sequens quærit, arg. affirmatiue, soluit distinguendo.

f ¶ Vnius. Sed quid si essent plures, nunquid crederetur eis? Arg ꝙ sic sup. de elect cum dilecti. & ʒ. de accu. c. cum dilectus In iudicio si dicant se aliquid fecisse in pręiudicium alterius partis negantis, non creditur eis: nisi quatenus constiterit legitimis documentis, sup. de probatio, c. qm. in causa vero appellationis, in defectū probationis, si superijs, quæ coram eis acta sunt, inducerentur tanquam testes & iurati, vt si dubitaretur de processu: satis possent admitti, arg. pręadictarum decr. cum dilecti, & cum dilectus, ibi creditur eis, sed super principali non 2 q 6 statuendum.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.]

g ¶ Scriptum,] hic ar̄ ꝙ non statur scripturæ ep̄i vel iudicis, quin possit probari contrariū, nisi habeat testiū, subscriptione ꝯtra signātur, sup de ꝓba. post cessionē & 11 q. 3 cura & inf de fide instru. c. 2 super hoc dicas vt dictum e st sup de proba. c. post cessionem Ber

g ¶ Scriptum] factum non per manum tabellionis. q̄a potest reprobari per duos vel tres testes, quamuis adminiculo testium fulciatur, vt hic patet: secus est de

in ?tamc..to per manũ publicam facto, ibi ad minus quatuor essent necessarij, prout no. s̃. de proba. tertio. in glo quæ incipit, sic ergo Vel dic, nisi testiũ adminiculo, & c. quia si testium adminiculo fulciatur, tunc nõ poterit per duos vel tres testes reprobari, sed per quatuor vel plures: & sic æquiparatur instrumento tabellionis manu publica facto. ar. j̃ de fi. instr. c. 1.

[Gl seq. argumẽtatur ẽ contrario, & c]

a ¶ Testimonia.] sic scriptura iudicis potest reprobari per testes. sed si publica est, æqualem vim habet cũ testibus, C de fide instru c in exercẽdis. Et sic vr̃ ex eo quod dicit nisi testiũ adminiculo fulciatũ, ꝙ si scriptum iudicis habet testium subscriptionem, ꝙ non valet reprobari ꝑ testes, sed nõ est verũ: quia quantumcunq; authenticũ sit instrumentũ, potest reprobari, vt j̃. de fi. instr. c. cum Ioannes. & C. de proba l. cum precibus & sup. de ꝓba. tertio. vbi plene de hoc not. Arg. contra. j̃. de præscrip. c. ad audientiam, vbi potius statur priuilegio q̃ testibus. sed ibi ab eadem parte introducuntur priuilegia. & testes, & expone. nisi, id est, quamuis.

b ¶ Sedis Apostolicæ auctoritate.] & ita videtur ꝙ non requiratur subscriptio in literis domini Papæ, & ꝙ cõtra eas non admittatur probatio. argu C de testa. omnium. nisi essent falsę. Sed contra videtur ꝙ in litteris domini papæ subscribunt Cardinales. 12 q. 2 cum redẽ ptor. & 35. q. 9. quod quis. in priuilegio subscribunt, Cardinales, in aliis litteris non subscribunt.

DE testibus.] In prima decisa ponitur consultatio. In secunda: responsio ibi, Cõsultationi. Et responsio est bimembris. secundum membrum prosequitur, ibi. Si vero. Abb.

CASVS. Aliquis trahit aduersarium suum in causam, reus obijcit exceptionem dilatoriam, inducit testes ad causam probandam iuramento præstito: pars altera petit eos cõpelli, vt deponãt super negotio principali: quæritur vtrum sint ad hoc cogendi? Respondet Papa, quod si testes inducti sint solummodo ad exceptionem dilatoriam probandam, cum super illa tantũ iurauerint dicere veritatem, super negotio principali non debent audiri nec compelli ad testimonium perhibendum: quia deponerent non iurati. Si vero inducuntur ad exceptionem peremptoriam probandam, & altera pars petat, vt super negotio principali deponant, & vt iurẽt super illo dicere veritatem, sunt sine dubitatione ad hoc cogendi, nisi forte sufficiens productio super principali iam sit facta, vel nisi sit renunciata productioni testium, vel nisi depositiones testium sint publicatæ. Not. ꝙ non valet dictum testis. si deponat super quo nõ iurauit. Item testis iurare debet super toto negotio dicere veritatem, qui inducitur ad peremptoriam exceptionem probandam, si hoc fuerit petitum: nisi in tribus casibus hic contentis. Item peremptoria exceptio potest opponi & probari postquam renunciatum est productioni testium super negotio principali. Itẽ potest opponi post testium publicationem.

(nisi testium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei possint & debeant duorum vel trium testium bonorum testimonia[a] prævalere: Salua in omnibus sedi Apostolicæ auctoritate.[b]

Idem Tyren.† episcopo

Testi super dilatoria inducto, nõ creditur super principali, nec cogitur deponere, secus si super peremptoria, tunc enim cogi potest, vt iuret deponere super toto.

CAP. XXIX.

DE testibus,[c] & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si testes sint inducti ad exceptionem dilatoriam solummodo probandam, cum super ea tantum iurauerint dicere veritatem, super principali, nec debent audiri, nec cogi testimonium perhibere, vtpote super quo deponerent non iurati.[d] Si vero cũ ad probandã exceptionem peremptoriam, ab alterutra partiũ inducuntur, reliqua pars super principali negotio, ẽt eos deponere forte petierit, & vt cogãtur super toto negotio dicere veritatẽ sacramẽto eos postulauerit obligari: ad id sunt sine dubitatione cogendi:[e] nisi forsan sufficiens[f] productio testium super principali iam facta fuerit, vel renũciatum testibus, † vel depositiones testium fuerint publicatæ.[g]

c ¶ De testibus.] inducti & iurati.

[Glo. seq. coadiuuat text. quærit & soluit.

d ¶ Non iurati.] hoc 1 ideo dicit, quia cum producebantur ad probandã dilatoriã, iurauerunt super illa tñ, vnde si postea petatur, ꝙ deponatur super principali, non debẽt cogi ad idem, nec ẽt sponte si vellent: quia nõ iurauerũt super hoc, vnde non valent dicta eorum super illo. ff. de peti. hære. l. si quis libertatẽ. §. vlt. C qui le. perso. l vlt. & facit ad hoc. ff. de iureiu. si duo patroni § idem Iulianus. ĩ si vnde si testes inducti super possessione deponant super proprietate, non prodest 2 per iura prędicta. Et ẽ arg ad hoc, s̃. de cau. pos. pastoralis. sed si peterẽt, vt deponerẽt sup principali, cũ inducebantur ad probãdam dilatoriã, nunquid sint compellẽdi? Ad hoc dicas, ꝙ si inducuntur super exceptione dilatoria, quę proponitur ante lit. cõtest. tunc non debẽt astringi iurare super principali, quia lite non contest. testes recipi non debent. sup. vt lit. no contest. quoniam, & per totum.

ADDITIO. Si vero post exceptionem dilatoriam, quæ proponitur post litem contestatam, tunc recipi debent.

e ¶ Cogendi.] quia ex quo pars aduersa approbat illos pro se, & contra se tenetur recipere illos. 4. q. 3. c. si testes. § si quis testibus, & propter connexitatem causæ. j̃. de do. post diuor. resti. de prudentia.

f ¶ Sufficiens.] ex quo sufficiens productio testiũ facta est, non sunt alij admittẽdi, vt hic patet. vñ. & quarta dilatio tunc denegaretur. j̃. de test. c. significauerunt.

[Glo seq not. peremptoriam probari, &c. & rationem reddit Dicit enim quod prius probari posset, sed illud reprehendit.]

g ¶ Publicatæ.] sic patet ꝙ attestationib. publicatis potest obiici exceptio peremptoria, & ꝓbari C. de exce. si quidem & C de prob. exceptionem. nouus enim articulus est exceptio peremptoria, & ideo probari potest apertis attestationibus principalis causæ, & etiam in causa appellationis. j̃. eod. ex tenore. & sup. de do. & contu. finem. s̃. eod. fraternitatis. j̃. de fi. de instr. cum Ioannes, & C. de temp. ap per hanc: vt si obiiciatur præscriptio vel pactum de non petendo, vel res iudicata, potest etiam probari ante apertas attestationes, vt hic patet. Istud tamen stultum reputo, quod aliquis probet peremptoriam exceptionem, antequam sciat si aduersarius probauit intentionem suam; quia si aduersarius nõ probauit non indiget aliqua exceptione: si probauit, tunc demum potest, & debet vti sua exceptionem, cum sit alius articulus, C. de excep. l. si quidem sicut vides in teste, qui reprobari debet & potest post publicationem. & illa est exceptio peremptoria infra, eo. præsentium, & sup. eo. c. ex parte A. Idem est & si volo probare.

† Tirien. Trien. Turen. Tiren. archiepõ. a vno vetustissimo.

† Cap. 1 e. ti. i j. ꝯpi. Et de materia vide Spe. tit. de teste. §. 1.

1 De materia huius glossę late Spe. tit. de teste §. 1. vers. itẽ ꝙ deposuit sup alio.

2 Sicut snĩa vel pactũ ĩter certas ꝑsonas & sup certis reb. alijs ꝑsonis, vel super aliis reb. nõ nocet. j̃. de re iudi c. pe. & de offi. or. c. dilectus, ff. de pac. l. si vnꝰ. §. ante oĩa, sic dñm est & testimonio: vt hic & j̃ c. ꝓxi. & c. veniẽs Ioã. Andr.

† Vide text. in auth. iubemus, & ibi Bart. C. de iud.

probare testes falsum dixisse, qa hoc possum post aperturam testium, s. de proba. licet. & s. eo. series. & j. eo. ex tenore. Et no. hic tres casus, in quibus testes publicatis attestationibus non recipiuntur super eodem capitulo, si renunciatum est, si sufficiens productio 1 facta est: si publicatio sit facta: Et hoc intellige cum idem est modus agendi: qa secus est si alio modo agatur, j. eo tit. c. veniēs, & inf. eo cum in tua. Item in alio si inter alias psonas agit, inf. c. proxi. In tribus tñ casibus exceptio peremptoria lit. conte. impedit. si quis eam opponere voluerit, & probare, videlicet si de ipso negotio sit iudicatum transactum; vel sit finitum: vt in concilio Lugduneñ. de lit. contest. c. exceptionis.

1 Si Intelgas. i dilatio. Ad sec quartū, s. cū renata cōsultu do secūdū Gof. j. e. c. cū căm. & c signi ficat. Io. An.

¶ Idem Helieñ. & Cistreñ. episcopis, & archidia. de Norbañ.

¶ *Dicta testium non sunt ad petitionem tertij publicandæ. Et is qui produxit testes corā certis iudicibus, non potest ad eundem effectum coram iudicibus alijs illos producere, sed illorum attestationibus debet esse contentus.*

CAP. XXX.

Constitutus [a] † in præsentia nostra procurator magistri R. proposuit, quod cum decanus, & capitulum Eboraceñ. ei tum auctoritate Lateraneñ. † concilij, tum priuilegij [b] proprij ratione, archidiaconatum Richemundiæ canonice contulissent, magister H. qui archidiaconus Richemundiæ nominatur, ipsum eo post appellationem ad nos interpositā spoliauit. Cumque prædictus † R. ad iudices super restitutione sua commissionis litteras impetrasset, memoratus H. litteras reuocatorias [c] impetrauit: & infra. Inter alia postulabat prædictus [d] H. vt faceremus depositiones quorundam testium aperiri: sed procurator prædictus aperiēdas eas nō esse dicebat: cum non in hac causa fuissent inducti, sed in ea quæ inter Eboraceñ. archiepiscopum, [e] & eūdem R. vertebatur; & infra.

¶ Nos eas aperire noluim⁹, sed causā duximus vestro examini committendā, in quod si vobis cōstiterit p̄fatum H. testes pro se coram episcopo & decano Linconñ. & te fili archidiaco. delegatis [f] iudicibus produxisse: [g] attestationibus apud eum depositis [h] sit contentus: alioquin [i] eo non obstante, quod testes illi coram iudicibus ipsis & te fili archid. fuere producti [k] pro dicto H. si pro

† Ca. 3. e. ti. in 3. cp.

Constitutus,] Attestationum publicatio nō fit ad petitionē tertij, & pars, apud quam depositæ sunt attestationes, non potest alterius testes producere. Prima pars processum narrat. Secunda interloquitur, & interloquēdo committit. Secunda: ibi, Nos eas, & quia littera est multum inuoluta, pone casum in terminis sic vt sequitur Abb. Sic.

† Sub Alex. 3. c. 8. hic tñ d cō cilio. pb. & 1.

† al. p̄dictus magister R.

CASVS. Vacante archidiaconatu Richemundiæ, archiep̄s Eboraceñ. ad quem pertinet collatio eiusdem, tunc absens contulit archidiaconatum illum magistro Ho decanus & capitulum Eboraceñ. credentes potestatem conferendi deuolutam ed eos auctoritate Laterañ. concilij, tum etiam auctoritate priuilegij sui, archidiaconatum ipsum contulerunt magistro Rogerio, & ipsum induxerunt in possessionem ipsius. Sed magister Honorius post appellationem spoliauit eundem, propter quod magister R ad dominum Papam accedens super restitutione sua ad iudices litteras impetrauit: Sed magister Hono. accessit ad curiam, & impetrauit litteras reuocatorias: vnde procurator R. ad dominum Papam accedens, prædicta ex parte R proposuit: post prædicta postulauit Hono. vt dominus Papa quasdam attestationes faceret aperiri, quæ in causa eadem fuerant receptæ: Procurator R. respondit illas non esse aperiendas, cum testes non fuissent inducti in hac causa, sed in causa illa, quæ inter archiepiscopum Eboraceñ. & eundem R. vertebatur: dominus Papa noluit eas aperire, sed causam commisit quibusdam iudicibus, ita scilicet, quod si constiterit eis dictum Hono. testes pro se coram alijs iudicibus delegatis produxisse, sit contentus attestationibus illis depositis apud ipsum: alioquin si nullos produxit, eo non obstante, quod testes illi, quorum dicta Hono. petijt aperiri, product. fuerunt coram iudicibus illis, si pro dicto Hono. producti fuerint, ad testimonium ad mittantur. Nota quod eadem causa inter plures personas, & coram diuersis iudicibus potest tractari, & attestationes receptæ in vno iudicio non valent in alio, nisi partes consentirent, vt hic patet. Item alter qui causam agit, posset se opponere coram alijs iudicibus pro iure suo: & res inter alios acta, alij non prodest, nec nocet

a ¶ Constitutus,] decre. ista loquitur de materia illa, de qua loquitur de concel. præben. post electionem & ex illa potest colligi casus Archiepiscopus: Eboraceñ. absens concesserat archidiaconatū Richemūdiæ magistro Hono. capitulum Eboraceñ. magistro Rogerio.

b ¶ Priuilegij,] inf. de concel præben. c. post electionem.

c ¶ Reuocatorias,] non tamē recessit de curia.

d ¶ Prædictus H.] q. litigabat cum procuratore magistri Rogerij in curia, vt sequitur statim in littera.

e ¶ Archiepiscopū.] inter 2 archiep̄m & magistrum R. causa super hoc eodē negotio agitata erat corā alijs iudicibus & testes fuerunt ibi recepti: archiep̄s dicebat ad se pertinere collationem archidiaconatus, R. dicebat, quod pertinebat ad capitulū, a quo fuerat institutus: attestationes istas petebat H. aperiri, & iō Papa noluit eas aperire, vt sequit̄ in ver. nos eas aperire. Et sic patet per hoc, q̄ testes recepti in vno iudicio nō faciunt fidem in alio, 3 nisi inter easdē psonas, qñq; tñ testes recepti corā arbitro valent coram iudice, arg. C. de arbi. l. pen. sed illud inter easdem partes secundum distinctionem illius l. C. de testi. l. vlti.

2 Hic ē casus huius decretalis quē ponit Pet.

3 Siue si aliud rōne psonæ, siue rei siue cāę sm Hos. Ioan. And.

f ¶ Delegatis.] a legato Apostolicæ sedis, qui causam illis commisit.

g ¶ Produxisse,] super cā, q̄ inter ipsū H. & archiep̄m, & magistrū R. vertebat. Ex hoc pbat, q̄ si duo litigant sup aliquo, & tertius veniat dicēs, se habere ius in illa re, & petat se admitti, audiendus est, cum sua intersit.

h ¶ Depositis,] eo ipso q̄ attestationes fuerunt apud ipsum depositę, non potest vlterius alios producere: quia præsumitur didicisse testificata. 4 Si vero apud iudices remansissent, tunc posset alios testes producere, cum illorū attestationes nō fuerunt publicatæ, inf. eo. cū causam, § vlt. nec renunciauerat productioni testium quidam supplent hic, apud eum depositis & publicatis, & sic planum est: quod verius videtur.

4 Quo sec. verū, nisi attestationes clausa & sigillata apud ipsū fuissent depositæ, & ipse sic eas restitueret sm Host. Io. An.

i ¶ Alioquin,] id est, si non fuerint ab ipso producti, & depositi apud ipsum & publicati.

k ¶ Producti,] non ab Honorio in hac causa, sed ab archiep̄o: quorū supra petijt Honorius publicationem, sed non obtinuit. Et est arg. hic, q̄ res inter alios acta nō nocet alijs. inf. de fi. instr. c. inter. & j. de re iud. c. pe.

PRæsentium,] Ponit regulam, & tres casus excipit, a regula, & ad secundã determinationem subdit Secundus: ibi. Nisi forsan. Tertius: ibi, vel ostendere. Determinatio: ibi, Cæterum. Regula est ista, ꝙ post publicationem attestationum non potest obijci in personas testiũ, scilicet eorum, qui deposuerunt. Primus casus a regula exceptus est, ꝙ potest obijcere post publicationẽ, si iurat q̄ malitiose ad hoc nõ procedit, secundus & tertius sunt faciles tex. Abb. Sic.

CASVS. Quia post publicatas attestationes frequenter obijciebatur in personas testiũ malitiose, causa differendi negotium, statuit Papa, vt si aliq̃s post publicatas attestationes in p̃sonas testium obijcere voluerit, tũc demum id ei liceat, si iuramento firmauerit, ꝙ ad hoc ex malitia non procedat, nisi ante publicationẽ illud fuerit protestatus, vel nisi ostẽdere potuerit, ꝙ post publicationem didicerit, quod obijcit in personas. Sed si aliquis fuerit protestatus se velle repellere personas testiũ post publicationes ipsorum, si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur. Not. quod non creditur iuramento alicuius, quod malitiose non procedat. Item ex eo, quod quis impugnat, non debet commodum consequi.

† Cap. 4. eo tit. in 3. capi. Et de materia vide plene per Antoniũ de Bu. in ex parte s. eo & p Lapũ alleg. 72.

ducti fuerint, ad testimonium admittantur.

¶ Idem.

¶ Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium: tres casus excipit, & ad secundum determinationẽ subdit.

CAP. XXXI.

PRæsentiũ † auctoritate statuim[a], vt si q̃s [a] post depositiones testium publicatas, obijcere voluerit in personas [b] eorum, ei tunc tãdem id liceat, cum iuramento [c] firmauerit, quod ad hoc ex malitia non procedat; Nisi forsan ante publicationẽ id fuerit protestatus: Vel ostendere poterit, quod post publicationem didicerit, [d] ꝙ obijcit in personas.

¶ Cæterum cum quis personas testium se velle post publicationẽ depositionũ repellere, fuerit p̃testatus, [e]

[Glo. seq. tractat, ꝙ producẽs, licet non reprobet p̃sonam, reprobat tamen dictum: & ponit diuersitatis rationem quare aliud in instrumento.]

a ¶ Si quis,] scilicet ꝯ quem producuntur testes, qui enim producit testes ꝯ p̃sonas eorum dicere nõ potest, nec in sua causa nec in alia, nisi ex noua causa. sed in dicta eorum bene potest dicere: quia sibi ipsis in serie sui testimonij ꝯ dicunt, siue pro se inducti sunt in causa, siue contra se in alia. 4 q. 3 c. si testes, § si quis testibus. Et est ratio: quia cum produco testem, personam eius approbo, & ideo ꝯ personam eius dicere non possum: & ideo si approbo illum pro me, teneor recipere contra me. 19 distin. si Romanorum, sed quid sit dicturus ignoro, & ideo in dicta dicere possum si video ꝙ cõtradicit sibi ipsi, vel etiã aliis testibus meis, vel si facit pro aduersario meo. [1] est tamen arg. contra hoc in fi. Sed quid si produxit instrumenta? Non potest aliquid dicere contra illa: quia diligenter debuit præuidere instrumentum, an faceret pro se, vel ꝯ se, antequam p̃duceret illud sed in testibus istud præuideri non põt: quia frequenter mutant [2] ex eo, quod dicunt se scire ꝙ nesciunt, & quandoque dicunt se nescire, quod sciunt, & econuerso. & hæc est causa quare diuersæ scripturæ ab eadem parte prolatæ inuicem sibi derogant. C. de fid. instru. l. scripturæ. & hoc habes, inf. de fi. instru. imputari. potest tamen quis dicere, se nolle vti instrumẽto producto, si arguitur falsitatis, C. de fi. instru. l. 3.

[1] Sic reprobo dictum iudicis, in q̃ p̃sendi: tamen nõ reprobo p̃sonam. de hoc de off. de dele. iu per q̃stio. eiũ. §. verũ. in vlt. glo. Io. And.

[2] al. mutant.

[Glo. seq. ponit exempla &c.]

b ¶ In personas,] obijcere potest quis in personam testis, quod sit periurus, infamis, conspirator, inimicus, q̃d sit corruptus, quod sit seruus, & multa alia posses super hoc inuenire exempla. de hoc melius dicitur inf. c. testimonium. Ber.

[Glo. seq. coadiuuat textum in hoc, quod dicit, probationem fieri per iuramentum, per rationem, & similia. Dicit demum huic locum esse cum de calumnia non est iuratum, ponit opi. contrariam, tamen primam approbat, & probat.]

c ¶ Iuramento,] iuramentum est hic legitima probatio: quia quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus. s. de seru. c. vnico, & inf. de præsumpt. c. dudum. & C. qui mili, non possunt. super seruis. lib. 12. sic etiam conscientia, vel fides probatur p̃ iuramẽtum. j. de sen. excomm. cap. si vero aliquis, sic j. de exc. capit. pastoralis. Item per solum iuramentum probatur amissio rerum. sup. quod met. caus. capi. vltim. Et quod hic dicit de iuramento isto præstando, locum habet in causis. vbi de calũnia non iuratur, sed de veritate dicenda. Quod in his causis p̃stari debet, habes supra de ele. c. dudum. & inf. de iureiuran. c. ex litteris. & ita iuramentum de veritate dicenda non excludit sacramentum de calumn. super emergenti exceptione, vt hic patet, & s. de elect. c. cum dilectus, & sup. de resti. spol. c. litteras. Si vero iuratum esset de calumnia, non est aliud iuramentum postea præstandum. C. de iura. calum. auth. in hoc sacramento, & in auth. de iis qui ingre. ad appel. § vlt. vbi hoc expressum est ad fi. coll. 5. vnde sumpta fuit auth. Quidam dicunt, [3] quod in qualibet causa hoc iuramentum est præstandum siue iuratum sit de calumnia siue de veritate dicenda, & est speciale. & surgit hoc ex quadam præsumptione: quia cum nihil dixerit contra testes, cum producebantur testes, & postea cum publicantur, quodammodo videbantur approbare testes. vnde postea per sacramentum tollitur illa præsumptio, simile j. eo c. vlt. & inf. de exce. c. pastoralis. sed ibi non credo, quod sufficeret præmittere protestationem, licet sufficiebat hic, sed quod prius dixi verius credo: vt dixerunt T. & G. & Vincen. olim. sed modo mutatur, vt dicitur. & quod locum habeat tantum hæc decre. vbi de calumnia non iuratur, arg. opti. probatur, ff. de pœn. sanctio legum, vbi dicitur, cum noua lex statuitur ad eas species pertinere non videtur, quibus ipsa lege pœna specialiter addita est. nec verisimile est delictum vnum eadẽ lege variis æstimationibus coerceri: & ex præsumptione prædicta statutum fuit, vt post publicationem iuretur, quod ex malitia non procedat, cum protestatio non processerit. & hoc vbi de calumnia non fuit iuratum. [4]

[3] Inno. & Hol. Nec obstabat s̃m ipsos aut p̃alle. ꝙ fallit in casibus, in quibus a iure exprimit, ꝙ iuret de malitia. iudic idẽ in nõ expressis vbi iudici videbatur illud exigẽdũ. de cal. c. 1. in fi. li. 6. Io. And.

[4] Cõcor. gl. si in l. §. 1. ff. de mi. & Bal. in l. fi. ff. de in. lit. iur.

d ¶ Didicerit,] hoc difficile est probare nisi per iuramentum, sic inf. de excep. pastoralis. & sufficit hoc iuramentum, sicut in proxi. casu.

[Gl. seq. coadiuuat textum tribus rationibus obiicit, & soluendo ponit duas lecturas illius ver. de facili. Q̃d approbo, non reprobat.]

e ¶ Protestatus,] per hanc protestationẽ vr̃, ꝙ noluit fidem adhibere dictis illorum testiũ ꝯ se: non ergo debet habere pro se, 19 distin. si Romanorum, & 3. q. 8. §. cuius in agendo, inf. de cen. cum olim. C. de solu. l. pen. sic C. ad leg. Cornel. de falsis. l. qui falsas. & ff. de inoffic. testamen. l. Papinianus. §. meminisse. & C. de iis quibus vt indi. alia. & est absurdũ redire ad hoc, cui renunciatum est, C. de rebus credit. l. si quis iusiurandum. Sic econuerso semel probatum reprobare nõ possum. 8. q. 2. dilectissimi, ff. de nego. gest. l. Pomponius, ff. de adult. si vxor. inf. de iureiuran. c. quemadmodum. Sed non videtur, ꝙ intellectus talis probabilis sit: quia licet reprobem personã, nõ ideo videor reprobare dicta, sicut econuerso, licet approbem personam, non tamen

appro-

approbo dicta.4 q.3.cap.si testes §. siquis testibus, 1 & propter ea sola ‡ testatio si amplius nõ sit processum, non obest. quia licitum est desistere quãcunq; añ sententiam, vt dicunt iura prædicta, scilicet l qui falsas, & §. meminisse.l alia. Et ita sola protestatio non nocet, si non fuit processum ad actum, quin credatur, si pro ipso dixerint & si processũ fuit ad reprobationẽ & non obtinuit, si dixit pro ipso, nõ prodest Et expone de facili non credatur, id est, nullo modo credatur simile 2. qõ 6 biduum, ver si aduersarius, vbi habes: difficile ẽ, vt hoc audiatur, id est, nullo modo audiatur C ad legẽ Co.ne. de fals. l. imperator.& 47 dist.quantumlibet, & 1.q. 1. principatus. Vel intellige, ꝙ dicit; de facili non credatur, qñ ab initio antequam deponeret, protestatus fuit quod licitum esset in personas obijcere; tunc enim præsumptio est contra testem, ꝙ criminum timore aliquid dixerit pro ipso, ne postea obijceretur ei crimen. & tunc: si dicit aliquid pro ipso, de facili non credatur, nisi habito respectu ad qualitatem personæ ipsius testis, vt puta si est realis, & ita honestus, ꝙ propter hoc nulla suspicio est cõtra ipsum, ꝙ aliquid diceret timore alicuius criminis: tunc creditur ei: si vero sit suspecta persona, vt timore illo præsumptio sit contra illum, tunc non creditur ei, vel de facili non credetur sine aliis adminiculis, sed cum illis bene creditur, & sic dupliciter potest intelligi quod dicit; de facili non credatur. Ber.

1 Facit in ff. l. cũ te. & ibi Bal in fi. c. ꝙ met. cã & l. si qs ex test.

si quid pro ipso dixerint, de facili non creditur.

¶Idem London. †& Helien. episcopis.

† Lingonẽ. & Elienũ episcopis.

¶Si actoris & rei testes contraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed præualent digniores, & verisimiliora deponentes: & si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

IN nostra.] Si testes a diuersis producti deponentes contraria, sint æqualis honestatis, statur maiori numero: alias præualere poterit paucorum auctoritas. Præmittit factum, & diffinitionis causam. Secundo: ibi, Mandamus. dat mandatum bimembre. Secundum, ibi, Si vero. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam archidiaconus habet controuersiam cum quibusdam monachis, quæ commissa fuit quibusdam iudicibus lit. cõtest. plures testes hinc & inde recepti fuerunt, quibus examinatis iudices dubitauerunt qualiter deberent ferre sententiam: Cõsuluerunt dominum papam remittẽdo sibi attestationes. dominus papa diligenter testibus examinatis rescribit iudicibus illis, cum plures testes tam ex parte archidiaconi quam ex parte monachorum sint producti, quos nõ solum diuersa, sed aduersa penitus constat testimonia reddidisse, nõ tamen ad multitudinem testium respicere oportet, sed potius ad qualitatem testium, & ad dicta ipsorum, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus iudex motum animi debet informare, mandat papa iudicibus, quatenus si testes vtrinque producti sint eiusdem honestatis & existimationis, pro archidiacono sententiam proferant, cum plures testes produxerit ꝙ monachi. Si vero testes monachorum tantę præminentiæ fuerint, ꝙ auctoritas eorum aliorum sit multitudini merito præferenda, absoluant monachos ab impetitione archidiaconi. Nota quod non semper debet iudex ad multitudinem testium se referre, sed potius ad honestatem & opinionem testium, qui verisimiliora negotia dicant, & ita non semper statur maiori parti. Item cum testes sint eiusdem existimationis, tunc standum est numero testium.

[Glo. seq. circa contrarietatem testium distinguit. demum quærit, & soluit distinguendo. hnis rect. per q̃stionem.]

a ¶ Aduersa.] super 2 cõtrarietate testiũ ita distingue: Si vnus testis cõtradicit sibi expsse, nõ valet 3. q. 9. pura.

3 De intellectu & materia huiꝰ glos. sẽ vid. gl. ... i ecclesia ... & glos. plenissimã i ... cap. 6 3. & glos. ... testes. 4 qõ 3. ver bo veritatis ad de ... i ... glossam ... ego ... 9.

23.q.7.quod autẽ. ĩ. de appe. solicitudinem. C. de lib. causa.l.cum precum.& š.de proba.c licet, nisi incontinenti hoc fecerit, corrigendo dictum suum, ĩ. ti. prox. præterea. Idem videtur si testis pro parte dicit falsum, vt in nullo valeat dictum suum. 9. dist. si ad scripturas. & 4.q 3.c. si testes. §. qui falso. vel varie. & š. de cau. possess. cum ecclesia. & 3.q.9. pura Si vero vnus testis cõdicit pluribus, talis cõtrarietas nõ obstat, q: dictũ vnius testis non probat aliquid, 33 q 2. admonere, & š. eo. cap veniens, & c. licet, nisi forte cõtradicat plurib. testib., cum quibus est scriptus in aliquo instrumento, ff. quemad. testa. aper. l. 3. in fin.

CAP. XXXIII.

† Cap. 6. e. tit. in 1. cõpil. Et de materia vide Romanũ in singul. 362. incipien. duo testes & Consiliũ singul. 252. incip. duo testes, verbo, testis.

IN † nostra præsentia: & infra. ¶ Cum igitur hinc plures, inde vero sint testes numero pauciores producti, quos non solum diuersa, sed aduersa a penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respi-

Si vero plures testes cõtradicãt pluribus, si sunt omnes ex eadem parte. dñt quidam ꝙ non valet argum. ĩ. de proba c licet sicut contingit in diuersis scripturis. ĩ. de fid instr. c. imputari. C de fid. instru l. diuersę scripturæ. Si autem contradicant testibus alterius partis, valet testimoniũ plurium. sed hoc nõ placet, licet enim testes inducti ex eadem parte cõtradicãt sibi, nõ tñ succũbũt talia testimonia, licet ita sit in instrumentis: qa testes non potuerunt præuidere, vt dixi, š. eo. cap. præsentiũ. Dicas quod si testes contradicant testibus siue ex eadẽ parte, siue ex aduersa, primo concordabit iudex contrarietatem illã, si põt. argum. sup. eo cum tu. & de pę. dist. 1 periculosę. ĩ de verb. sign. nihil obstat. & 11. q 3. antecessor. & sup. de consuc. cum dilectus. nisi manifesta sit cõtrarietas. 3.q.9 nihilominus 35.q 6. de parentela. & si manifesta sit contrarietas, valet testimoniũ plurũ, nisi ex altera parte tãta sit dignitas vt merito debeat prædicare numero, vt hic intersus dr̃, vl̃ nisi verisimiliora 3 loquant, & plura probent 4 q. 3. si testes & sup. de pbatio. c. licet versi. fin. Si vero testes ex vtraque parte omnino sint pares, pro reo fert sentẽtia sup. de proba c. ex litteris, & ĩ. de fi. instr. c. inter dilectos in fi. nisi in quatuor casibus, in cã matrimoniali, liberali, & dote, & testã ff. de re iud. l. inter pares & ĩ. de re iud c. vlt. vbi habes illos quatuor casus, sup. de proba. c ex litteris, & 33.q. 1. si. quis acceperit, & ff de inoffi. testa. l si pars Si ãt neuter possideret, sed vterque petit rem ab alio, s. a tertio, si probationes sint hincinde omnino pares, res diuidat si potest, arg ĩ de præsum afferte. si res est indiuisibilis, 4 iudex pt gratificari, cui vult, arg ĩ. de paro. c. si eps. & ĩ. de iure patro cum aũt. & 63 dist. si forte. vel diuidatur res sorte, 26.q.2. sors. & ff de indi sed cũ ambo. Si vero testes cõdicunt instrumento: aut cõdicunt instrumento in quo scripti sunt, aut alij, in quo scripti non sunt, si cõdicunt instrumento, in quo scripti sunt, præualent testes instrumento, supra de proba. tertio. Et arg. ad hoc, ff. quemad testa. per l. 1. in fi. & in Auth. de fid instr. §. si vero aliquid, si vero cõdicant instrumento in quo non sunt scripti, dic vt sup. de proba tertio. Sed quid, vbi duo petunt eandem vxorem, & æqualiter probant? vr̃ quod detur ei, qui consentit, C de nup. l. vidua, & 1 q. vlt. sancimus: si autem non vult cõsentire in aliquem, detur ditiori & meliori, si æque sint per oĩa pares, sorte alteri detur per iura prædict. 1, 21. dist. cleros, si vero testes inducti sunt iam ad probandum aliquem articulum, & alij postmodum inducuntur in cõtrarium indirecte, statur secundis, ĩ eo. c ex tenore, & sup. eod. literis, & arg. C. de cõhen sup l. optimam, sed hoc intelligo verum, quando secundi sunt plures, & meliores, & si æquales numero, recurratur ad dignitatem, vt hic alias statur potius primis. quia potius præsumitur subornatio in secundis, quam in primis. Ber.

3 Puta in ri cõi cõsona, & vi de qd dicã de pręscri. audi t is. super verbo exceptionẽ Ioã. And.

4 Naturaliter vt equus, vel iure habente, vt duo serui, qui sint vir & vxor. C. cõmu. vtr. iu. possessionũ. Fui Vinc. q dicebat ꝙ nisi talis sit talis quo iudex hēat gratificari, adiudicaret rẽ, vel coniuges vni: & immediate pretij cõdemnaret illũ alteri, vt ... ac 6 quę dam. Io. And.

a ¶ Motum.] s. de renun. c. in præsentia. & 4. q. 3. si testes, & sup. eo. c. præterea.

b ¶ Pro archidiacono] sup. eo. cũ tu. arg. cõtra ibi p̃sumit, q̃ vtraq; pars verũ dixit, q̃a illa dicta simul poterãt esse vera, hic vero non, ideoq; recte statur maiori parti,

c ¶ Preferenda.] vel saltem coæquanda: quia tunc iudicabit pro reo, vt dictũ est in prima notula. Q̃d hic dr̃ recurrendum est ad dignitatẽ personarum, vt auctoritas p̃feratur multitudini, ex altera parte ĩtelligitur, q̃n numerus in modicum excedit s. de elect. cap. ecclesia vestra. si em̃ multũ excederet, tũc præfertur numerus. Arg. cõtra sup. de elec. c. dudũ, simile 19 dist. in canonicis. Sed in qua quãtitate præferemus auctoritatem vel numerum? Istud erit in arbitrio iudicis discreti æquitate inspecta: quia declarari, vel regula de facili dari nõ posset ff. de diuer. & tem. præscript. de accessionibus.

† existimationis.

cere non oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motum [a] animi sui conuenit iudicem informare: Mandamus, quatenus si testes vtrinque producti eiusdẽ honestatis & æstimationis † extiterint: cum constet testes monachorum esse testibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono [b] sententiam proferatis.

¶ Si vero testes ex parte monachorum producti, tantę præeminentię fuerint, quod eorum auctoritas aliorum sit merito multitudini præferenda, [c] ab impetitione archidiaconi absoluatis eosdem.

¶ Idem Priori sancti Fridiani Lucan. & magistro G. canonico.

¶ *Ad probanda impedimenta electi laici & fœmina admittuntur (adde) & testes de auditu, & fama sufficienter non probant.*

CAP. XXXIII.

TAm † litteris vestris, quam depositionibus testium intelleximus, nihil esse contra Lucanum electum sufficienter ostẽsum, nisi de auditu [d] tantum & fama: cum super aliis, si qua forte videantur esse probata, [e] testes sint vel soli, [f] vel tales, [g] qui non potuerunt illa legitime comprobare.

† Cap. 6. e. ti. ĩ 3. cõp. Et suphũc textũ vide Abbatẽ in c. rep̃hensibilis. ȷ̃. d appellatio.

¶ Quia vero super matrimonio, quod idem electus dicitur contraxisse cum vidua, [h] testes non fuere recepti propter appellationis obstaculum, ne laici vel fœminæ in

TAm litteris] primo ponit, q̃ p̃bauerunt testes contra electum. Secũdo prosequitur articulũ bigamiæ: ibi, Quia vero. Tertio ponit pœnam archipresbyteri & sacristæ: ibi, Archipresbyterum. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia Lucana vacante, q̃dam fuit electus in epm̃ Contra istã electionẽ archidiaconus Lucanus, & G sacrista, & quidã alii se opponebant, vnde denunciauerunt quædã impedimẽta dño papæ cõtra electũ, & q̃ contraxerit matrimoniũ cũ vidua: dñs papa super his commisit inquisitionem. Item archid. & G. sacrista prædicti litteras sub nomine maioris partis capituli cõtra electum miserunt dño papæ. Capitulum hoc intelligens, significauerunt papæ litteras illas de conscientia capituli non emanasse, sed falsæ erant; & de hac falsitate Papa mandauit inquiri, iudices super his receperunt testes, & dum vellẽt recipere testes super eo, q̃ electus matrimonium dicebatur contraxisse cum vidua, appellatum fuit ad sedem Apostolicam, ne laici vel fœminæ reciperetur cõtra ipsum in tali articulo: vnde iudices attestationes super aliis articulis receptas remiserunt ad dñm Papam cum litteris suis: Papa examinatis attestationibus illis rescribit iudicibus, dicens, q̃ tam per litteras ipsorum, q̃ per depositiones testium intellexit, nihil esse probatũ cõtra electũ prædictum, n si de auditu & fama: & si super alijs aliqua videantur esse probata, testes vel sunt soli, vel tales, qui non potuerunt illa probare; sed quia super matrimonio propter appellationem prædictam testes nõ fuerunt producti, mandat quatenus testes siue laicos siue fœminas idoneos, qui ad hunc articulum probandum inducti fuerint, recipiant & examinẽt diligẽter, excõicantes illos, qui eos impedire p̃sumpserint, quo minus testimoniũ perhibeant veritati, quib. publicatis, si forte irregularitas probata non fuerit, indicant electo purgationem super obiectis, per septem canonicos maioris ecclesiæ vel priores, & presbyteros ciuitatis Lucanæ: qua recepta præfigant ei terminum, quo consecrandus ad dñm papã accedat. Si vero irregularitas probata fuerit, vel si non fuerit probata, & si ĩ terminum constitutum purgationem non pręstiterit, illũ remoueant a prælatione Lucanæ ecclesiæ, mandantes capitulo, vt de alio sibi prouideãt in pastorem. In fine dicit, q̃ archidiaconus, & sacrista, qui sub nomine maioris partis capituli domino papæ contra electũ litteras destinauerunt, ab officio & beneficio denuncient esse suspensos, donec mereantur domini papę indulgẽtiam obtinere: cum p̃ attestationes prædictas constet, maiorem partẽ capituli, huiusmodi litterarum consciam non fuisse. No. q̃ singulares testes nõ p̃bant. Itẽ vilibus testibus nõ credit. Itẽ cũ opponitur irregularitas ĩ modũ exceptionis, laici & fœminæ vel idonei admittuntur. Itẽ qui testes impediũt, sunt excõicãdi. Item infamatus debet se purgare super his, de quibus est infamatus, quod si non fecerit, repellitur. Item qui litteras capituli falsat, ab officio & beneficio debet suspẽdi. Item hic negatiua probatur vt colligitur.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit]

d ¶ De auditu] sic ergo tẽstimonium de auditu tantum cum fama non facit fidem. ĩ de accu. inquisitionis § quæsiuisti. & ĩ de eo qui cogn. consan. vxo. suæ. super eo. Arg. contra. sup. eo. præterea. vbi creditur testimonio de auditu cum fama. & 32. q. 1. dixit, sed loquitur ibi de præsumptione violẽta: & ibi speciale est in eo casu. alias non sufficit, sed hæc fama purgationem inducit, vt in decret. inquisitionis, & hic, vt patet inferius.

[Glo. seq. ponit differentiam inter criminales ciuiliter motas, & mere ciuiles.

e ¶ Probata.] no. q̃ in causa criminali etiam ciuiliter mota, licet actor habeat præsumptionem pro se, non tamen defertur ei iuramentum, imo locum habet regula, Actore non probante reus absoluitur. C. de edẽ. qui accusare tamen si infamatus est, ex hoc debet inde se purgere in ciuili, aliud: quia si actor habet bonã præsũptionem pro se, habito respectu ad qualitatem personæ & causæ, defertur ei iuramentum, 1 ĩ. de iureiu. c. vlt. & C. eo l. in bonæ.

1 Põt dici idẽ ĩ vtroq; casu, nã ĩ ciuili d̃ferĩ iurm̃ ei, q̃ meli[9] crediturve ritatẽ scire ita hic, cũ ali[9] melius eo scire nõ dẽat, ã ipse cõtraxerit: purgatores vero adiunguntur p̃p infamiam s̃m Abb. Ioã. And.

f ¶ Soli.] id est. singulares, & ideo non valent, supra de proba. eod. licet, & supra de electio. c. bonę & c cum dilectus.

g ¶ Tales] forte criminosi, vel malæ opinionis, vnde eis non creditur. 2 q. 7. testes.

h ¶ Cum vidua.] corrupta: alias non obesset, 44. dist.

Valenti-

valentino, & q cognouiſſet eã, ſi corrupta eſſet, ſup. de biga. debitũ. & intellige, q ɔtraxit in ſacris, alias notam criminis non contraxiſſet, qa tunc non eſſet crimen ɔ̃here cum vidua, ſed irregularitas quædam, quæ repellit a ꝓmotione, vt ſup. de big. c. 1. 2. & 3. quod vĩ potius hic fuiſſe.

mentio in capitulo de hoc facto, nulla fuit habita mentio de talibus litteris. ſup. de proba. teſtio. argu. C. ad l. Cor. de fal. qui veluti No. ergo, qualiter puniendi ſunt, qui præter conſcientiam capituli huiuſmodi litteras nomine capituli ſcribant: quia tanquam falſarij puniuntur. j. de iis quæ fiu a prælat. c. quanto.

[Glo. ſeq. recit per obiec de ca. mulierẽ, & de ver. ſigni. forus & ſoluit. Item ſignat aliud contrarium, & ſoluit. Arg reſpõdet, & remittit.]

1 Mulier an poſſit eſſe teſtis in criminali, vide per Antonium Gomezium tom. 5. varia reſolu. c. 12.

† Adde generaliter in quibus poſſint eſſe teſtes in l. 1 & 2 per Cy ff. de le. & de teſti. ſpo. literas.

a ¶ Fęminas.] not. 1 q cum opponitur crimen ſiue irregularitas in modum exceptionis ɔtra clericum ciuiliter, indifferẽter admittuntur laici & feminę, vt hic patet: ſicut in denunciatione s̃. eo. tit. qm̃. quia licet agatur de crimine, s̃. eo. tit. qm̃. quia ꝑſonaliter, vt ĩ c. qm̃. s̃. e. vnde procurator poteſt interuenire. j. de accu. ſuper his. in fin. alias mulier non admittitur in crimine. 15. q. 3. mulierem. & j. de verb. ſigni. forus §. vlti. & 15 q 3. ex eo. nec in teſtamẽto admittitur. inſti. de teſt. ord. §. teſtes. ver. ſed neq; mulier. Item aliud ɔ̃ ſup. eo. de cætero. s̃. de accu. c. meminimus, & ca. cũ P. Manconella. 2. q. 7. laicos & cap. ipſi Apoſtoli. & c teſtes. 2 & hæc omnia contraria loquuntur cũ criminaliter agitur.

2 Vnde dixi lo laicos & feminas admittẽdos ad probandũ ſanã. vide, qđ dicam de accu. cum P. ſup ti. vi glo. 10. An.

b ¶ Excommunicantes] vĩ q teſtes compelli poſſunt vbi odioſa opponitur exceptió. arg. ſup. de elect. cum dilecti. vbi electores compellũtur detegere fraudem. ſed hic nihil dr̃ de teſtibus, ſed de impedientib. teſtes, & ideo dicas, quod non debent compelli. Super hoc dic vt no. j. titu. proxi. dilectorum, vbi de hoc in fi. notulæ. & dixi j. de accu. ſuper his. in quadam notula, quæ incipit, & tamen. vbi de hoc.

[Glo. ſeq. arg pro opi. quam reprobat.]

c ¶ Purgationem.] arg. pro illis, qui dicunt ſemper accuſato indicendam purgationem, quod nõ eſt verum, niſi ex hoc infamatus fuiſſet. 6 q. vlti. quod autem & 2. q. 5 presbyter.

[Glo. ſeq. obijcit, & ſoluit.]

d ¶ Non fuiſſe conſciam.] ſed qualiter hoc potuit conſtare, cum ſinguli eſſent in ſuis teſtimonijs ſingulares, s̃. de ele. cum dilectus. & c. bonæ 1. & inf. de accu cũ dilectus. in fin Sol. bene potuit conteſtare probando abſentiam fratrum tpe cõtento in litteris. inf. de his quæ fi. a pla. quando & j. e. ti. ex tenore, vel quoties fiebat

tali reciperentur articulo contra ipſum: Nos, vt tantæ irregularitatis obiectio non remaneat indiſcuſſa, Mandamus, quatenus teſtes ſiue laicos ſiue fœminas [a] † (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter: & examinetis prudenter, excommunicantes [b] ſolenniter, ſi quis eos impedire præſumpſerit, quo minus teſtimonium perhibeant veritati. Demum atteſtationibus publicatis, ſi forte conſtiterit irregularitatem huiuſmodi non eſſe probatam, indicatis eidem electo purgationem [c] canonicam de obiectis, per ſeptem canonicos maioris eccleſiæ, vel priores eccleſiarum ciuitatis, Lucanenſis, presbyteros ſeu diaconos bonæ famæ, præſtandam, qua recepta præfigatis ei terminum, quo conſecrandus noſtro ſe conſpectui repreſentet. Si vero vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel infra terminũ conſtitutum non præſtiterit purgationem indictam, vel eum a prælatione Lucañ. eccleſię amouentes, mandetis ex parte noſtra capitulo, vt electionẽ de alio nõ differant canonice celebrare.

¶ Archipresbyterum autem Lucañ. & G. ſacriſtã, qui contra prædictum electum litteras nobis ſub nomine maioris partis capituli deſtinarunt (cum conſtet per atteſtationes prædictas, lõge maiorem partem capituli non fuiſſe [d] conſciam † huiuſmodi litterarum) ab officio & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos, donec mereantur noſtram indulgentiam obtinere.

† Et quia falſarunt litteras puniẽdi ſũt, de quorũ pœna vide Bar. in l. Paulus. ff. de falſis.

¶ Idem Dulmeñ. epiſcopo & decano & Priori ſanctæ Trinitatis Eboraceñ.

¶ In cauſa liberali contra contumacem etiam lite non conteſtata, teſtes recipi poſſunt h. d. notabiliter ſecundũ lecturam communem.

CAP. XXXIIII.

CVm olim archidiaconus Meneñ. [e] aduerſus Cantuarieñ. archiepiſcopum ſuper ſtatu Meneñ. eccleſiæ propoluerit quæſtionem, & infra.

† Cap. 7. eod. tit. in 3. comp.

CVm olim.] Prima pars narrat factum. Secunda: ibi, Mandamus, dat iudices, quibus committit receptionem teſtium, & prouidet qđ per eos agendum ſit reo contumace. Abb. Siculus.

CASVS. Eccleſia Menen. olim fuit archiepiſcopalis, quam archieps Cãtuarieñ. tenebat pro ſua ſuffraganea: archidia. ipſius eccleſiæ mouit quæſtionẽ ſuper ſtatu ſeu libertate ipſi' ɔ̃ Cantuarieñ. archiepiſcopũ in præſentia dñi Papæ; vnde ipſe cauſam commiſit quibuſdã iudicibus, mãdans eiſdem, quatenus niſi archieps archidiaconum prædictum poſſit repellere ab agendo ꝑ aliquam exceptionẽ, conuocatis partibus, vel corũ procuratoribus ad locũ idoneũ & ſecurũ & lite legitime conteſta teſtes vtriuſque partis recipiant diligenter, quos duxerit producendos. ſed ſi archieps legitime citatus non comparuerit per ſe vel per procuratorẽ idoneũ, aut litem noluerit conteſtari, nihilominus recipiãtur teſtes maxime ſenes & valetudinarij, quos archi. duxerit producendos, nõ obſtante appellatione, & depoſitiones eorum ſtudeant ad ſedem Apoſt. deſtinare, ſtatuentes partibus terminum peremptorium, quo per ſe vel idoneos procuratores coram domino Papa ſe præſentent ſententiam recepturæ. Not. quod in cauſa liberali reo abſente per contumaciam teſtes recipiuntur lite non conteſta. & ſententia fertur, & eſt ſpecialis caſus. fauore libertatis.

e ¶ Meneñ.] iſta eccleſia Meneñ. quæ alias dicitur ſancti Dauid, olim fuit archiepiſcopalis, ſicut apparet per priuilegium ipſius eccleſiæ quam Cantuarieñ. archiepiſcopus tenet pro ſuffraganea eccleſiæ ſuæ: archidiaconus ipſius eccleſiæ ſuper ſtatu ſeu libertate illius mouit quæſtionem archiepiſcopo Cantuarieñ. dicens eã liberam eſſe, & per conſequens debet eſſe metropolis ſuper cunctis eccleſiis Vualliæ hoc dicit Tanc qui factũ nouit.

[Glo seq. reci. per q. qualis erat hæc exceptio. & tria ponit exempla, & primum reprobat, & contra reprobationem legem allegat.]

a ¶ Per exceptionem,] forte obijciebatur ei, ꝙ non habebat mandatum, & sine litteris sui capituli, & epi nō erat audiēdus, vt s. de procu. c. 1. sed nō est verum in hoc casu quia qlibet alias etiam minor pōt ꝓsequi iniuriā ecclesiæ suæ, nę trahai in peiorem statū 12. q. 2. nō liceat etiā alijs ꝯdicentibus, ff. de lib. causa l. 1. 2. & 3. licet alias cōiuncta ꝑsona repellatur, si agat ꝯ volūtatem aliorū, ff. de procu. l. Pomponius §. vl. sed hic nō est ita, nam quilibet agere tenetur pro ecclesia. 2. q. 7. qua propter. & 5. q. 5. non vos. & sic vnus iuste resistit oīb. 31. dist. Nicæna. & j. de ijs, quæ fi. a ma par. cap. cum in cunctis Arg. ꝯ ff qui & a qui. ma. lib. non fi. si quis hac lege. § quoties. 1 Et ita intellige de alii exceptione, puta rei iudicatæ, vel quia esset excōicatus, vel aliā consimilem. lo. Item argu est, hic, ꝙ exceptio peremptoria ante lit. contesta. potest obijci & probari, & sic repellitur actor ab agendo: qđ verum est in trib. casib. sup. de lit. ꝯte. c. exceptionis. i concilio. Lug. lib. 6.

† Locus enim litigij securus esse debet actalis, vt oīs iniquitatus suspicio ꝓcul absit.

1 Secūdū Io. solus, ꝙ ibi fauore libertatis i ea reuocāda re ꝯ sit cōten sum oiu patronorum, q. sunt eiusdem grad[s] hic fauore ecclesiæ, in cu ius libertate defen en da admitt ꝯ alterū. Io. An.

¶ Mandamus, quatenus nisi pars aduersa prędictum archidiaconum per exceptionem [a] legitimā repellere debeat ab agēdo: partibus, si poterit fieri, vel ꝓcuratoribus earū ad locū securum † & idoneum cōuocatis, & lite legitime contestata, testes, quos archiepiscopus in Anglia, & quos archidiaconus duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis.

¶ Verum si archiepiscopus citatus legitime, vel ꝑ se, vel per procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam contestari: vos testes maxime senes & valetudinarios, [b] quos archidiaconus duxerit producendos, sublato appellationis obstaculo admittatis: & depositiones eorum conscriptas ad sedem curetis Apostolicā destinare: statuentes partibus terminum peremptorium, quo per se, vel respōsales idoneos, nostro se cōspectui repræsentent, sententiam recepturæ. [c]

¶ Idem priori de Bolonic. † & I. rectori ecclesię de Borellis.

† Bolēti,

¶ Publicatis attestationibus admittitur aduersarius ad probandum cōtrarium si ante publicationē super hac probatione contraria instrui nō potuit hoc dicit, & est casus singularis,

CAP. XXXV.

Ex † tenore vestrarum accepimus litterarū, quod cum vobis causam, quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem, cōmiserimus fine debito terminandam: & infra. Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius corporale præstitit iuramentum, quod ipsam duceret in vxorem, & postmodum carnaliter cognitā [d]

b ¶ Valetudinarios.] sic sup. vt lit. non contest. quoniā. 1. responso.

[Glo seq. reci. per obiect. de decre. qm̄. dat duas solutiones. primam reprobat. contra secundam opponit, & oppositioni respondet finaliter approbat primam.

c ¶ Recepturæ.) sic vr̄, ꝙ ꝯ contumacem posset procedi vsque ad sententiam ēt lite non contest. Si hæc est vera littera, & loquitur de diffinitiua: sic nō solū senes, sed omnes indifferenter sunt recipiēdi: & hoc vr̄ dicere satis littera, testes maxime senes, & sic illud, maxime ꝓprie ponitur: Et sic est iste vnus casus, in quo fauore libertatis recipiuntur testes lite non contest. & sententia profertur, sicut contingit in electione prælati, vel matrimonio carnali. sup. vt lit. non contest. quoniam §. porro Et est arg. ad hoc C. de inge. ma. l. diffamari. Et sic intelligebat Tan. 2 Alij exponūt istā litterā; sententiā, i. interlocutoriam s. de missione in possessionem, si altera pars non venerit, vel si partes venerint, litē primo contestabuntur. Sed prima lectura ex ipsa patet littera: nam si Papa vellet intellexisse de interlocutoria, de ea mentione fecisset j. de deci. audientiam & s. de translat. inter corporalia. Sed multū vr̄ obstare huic, cum dicit, senes & valetudinarij, cū illi consueuerūt recipi lite nō contest. vt in c. qm. Vnde si Papa intelligebat, ꝙ in ca su isto possint recipi lite nō cōtest. ex parte actoris: simpliciter dicere debuit: recipiatis testes, quos archi. duxerit producendos: sed ꝙ præcipit in casu consimili, cum actor absens est ꝯtumaciter & reus præsens. sup. de dn. & cont. causam quæ ideoq; vr̄ ꝙ loquatur hic de snīa interlocutoria, & testes senes & valetudinarij recipiantur, ne copia subtrahatur probationū eorū defectu, vt sup. vt lit. nō cote. qm̄ & sm̄ hoc dicit maxime, id est, tātū. Vel dic vt dixit Tan. Et hoc potest intelligi ex eo, qđ dicit. maxime, qđ verbum nō fuit in antiqua cōpilatione, & q. nō recipiuntur testes lite non cōtesta. non fit missio in possessionē ꝓp cōtumaciam, sed summatim examinato negotio fit missio sup. vt lit. non conte. qm̄ frequenter. §. in alijs. & §. seq. Ber.

2 Et Gof. & Host. addentes aliā rōne s. periculū animarū.

Ex tenore.] Publicatis attestationib. falsitas priorū testium potest indirecte probari sic cōiter summatur, sed hæc summatio non continet vsquequaque veritatem, vt ꝓbat Panor. Cōis diuisio Secūda: ibi, Quia igitur.

† Ca. 8. e. ti. in 3. cōpi. Et de materia vide late ꝑ Socinū regula 498 incipiente: testis publicatis attestationibus.

CASVS. Inter R. militem & M. mulierem cā matrimonij corā quibusdā iudicibus delegatis vertebat, coram quib. mulier ꝓponebat, qđ dictus miles corporaliter pręstitit iuramentū, qđ ipsam duceret i vxorē, & postmodū carnaliter cognouit eandem, & traduxit in domum: Miles vero illud inficiabatur omnino adijciens, ꝙ etsi hæc vera essent, eam tn̄ de iure habere non poterat in vxorem, ex eo ꝙ aliā tunc viuentem prius duxerat in vxorē. ad probandam intētionē suā pars vtraq; testes produxit: testibus publicatis ꝑ testes militis videbatur esse probatū, ꝙ ipse ante festū Purificationis beatæ Mariæ virginis, B. mulierem acceperit in vxorem, & testes M. mulieris dicerent, ꝙ in septimana Paschali sequenti festū pđ ctū de ea ducēda corporaliter p̄stitit iuramentū. dictus miles petebat ab impetitione ipsius mulieris absolui: Ex parte mulieris fuit replicatum, ꝙ eo tpe & etiam ante, quo testes militis dixerant eū cū alia ꝯtraxisse, fuerat semper in Eboracen. prouincia commoratus, cū testes ipsius militis dixissent hæc longe extra dictam prouinciā acta esse, determinantes tps & locū, & hoc erat parata probare, per testes: Sed ꝯ fuit ex aduerso r̄n̄sum, quod cū attestationes iā essent publicatæ hincinde, locus productioni testiū iam non erat; dubitauerunt iudices, vtrū testes mulieris essent sup hoc articulo admittendi. Cōsultus Papa r̄ndet, ꝙ testes mulieris sunt ad probādu illū articulum admittendi. No. ꝙ negatiua, quæ habet determinationem loci vel tpis, ū directe pōt probari. Item sup nouo articulo publicatis attestationib. p̄nt testes recipi.

d ¶ Cognitam.] & sic inductum fuit matrimoniū præsumptum. inf. de condi. appo. de illis. contra quam præsumptionem non admittitur probatio in contrarium. int. de sponsalis qui fidem.

a ¶ Inficia-

a ¶ Inficiabatur,] & ita per narrationẽ, & infisionẽ facta est contestatio litis, sup. de ele dudum 2. & sup. de lit. conte. c. vnico, & C. de lit. conte l. vni.

b ¶ Adijciens.] in modum exceptionis sic, sup. de ordi. cog c. 1. & ex istis verbis debes instrui, qualiter debeas respõdere, & sub qua forma, q̃a sic excipiẽ po non confiteris, j. de exce cũ venerabilis, vbi de hoc, & ff. de exce. non vtiq;, & inf. de excep. venerabilem.

Gl. seq. obijcit, & sol. finis reci. per qõnem an dato quod verum esset primam viuere, &c.]

c ¶ Tunc viuentem,] ille allegabat turpitudinem suam, vnde non debuit audiri j., de donat. inter dilectos, & inf. de cõces. præb. cum sup qõne, & sup. de confe. cum super. 1 sed in casu isto, et in quolibet, ubi uertitur periculũ animæ auditur allegans turpitudinem suam, sup. eo. sicut, et inf de re iud lator, et ca. consanguinei, et in causa liberali auditur aliquis confitens turpitudinẽ suam, s. se uendidisse filium ingenuum, C. de lib. causa, l. 1. Vincen. Itẽ ex eo quod dicit tũc viuentem, patet qđ hęc non poterat esse vxor, sed si prima esset defuncta, et hæc sciebat illum aliam hẽre anteq̃ contraxit cum eo, eam postea habere non posset, j. de eo q. duxit in mat. sup hoc, et ca. ex tuarũ, etc. cum habe ret, si uero credebat eum esse solutum qñ contraxit cum eo, bñ posset eum habere, de eo qui dux. in ma tri. c. i. et ca. veniens. Bern.

[Glo seq. recitetur per quęstionem an præsentiam probare liceat, & c. soluit obstaculum.]

d ¶ Admittendos] hic habes expresse, q̃ post publicationem testiũ, et in eadẽ instãtia iudicis testes recipiuntur super nouo articulo, vel exceptione, sup de test. vbi de hoc, & sup. e. lectes. & C. de exce. si quide, C. de pba. l. exceptionem, & inf de exce c. deniq;. super veteri vero non sunt recipiendi. sup. eo. fraternitatis. vbi de hoc. Sed certe licitũ est mulieri probare absentiã viri, ergo & eodẽ mõ lic tum est viro probare pręsentiã, 2 quia mos vtriq; gerendus est, ff. de proba. circa eũ, quia non dẽt actori licere, quod reo non liceat, ff. de reg. iu l. non debet. Et ita est argumen quod postquam iudici testificata: non possum inducere testes super eodem articulo, sed alius est modus inducendi, & ad aliud nunc quam primo, inf. eo. c. veniens, & c. in tua.

ADDITIO. Vnc tamen dixit, q̃ ista decret. non habet locum nisi incontinenti post publicationem voluerit probare contrarium.

S ignificauerunt.] Si sine causa negetur quarta dilatio petita cum solemnitate legali. potest appellari. In prima ponitur appellantis decisa narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, Mandamus. Abbas. Sicul.

traduxit in domum.† Miles vero hoc inficiabatur [a] omnino adijciens, [b] quod & si hæc vera essent, eam tamen de iure, habere non potuit, eo quod aliã tunc viuentẽ, [c] prius duxerat in vxorẽ. Cum per testes militis uideretur esse probatũ, qđ ipse ante festũ Purificationis B. Virginis, B. † mulierem solemniter accepit in vxorem, & testes M. mulieris dicerẽt, quod ĩ septimana paschali sequente festum prædictum, de ea ducenda præstita iuramẽtũ: prędictus miles ab impetitione ipsius absolui cum instantia postulabat. Verum ei parte sæpedictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore, necnon & ante, † quo testes dicti militis dixerant eum cum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracens. Prouincia commoratus: cum testes ipsi dicerent, hoc longe extra dictam prouinciam actum esse, determinantes tempus & locũ, quod per testes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex aduerso responsum, quod (cum attestationes iam essent hincinde solemniter publicatæ (locus productioni testium iam non erat. ¶ Quia igitur dubitatis, vtrum post publicationẽ attestationũ super illo articulo deberent testes admitti, nos inq̃sitioni vr̃æ auctoritate pręsentiũ respondemus, testes mulieris ad probandum illũ articulum admittendos. [d]

¶ Idem Priori Sancti Victoris.

¶ *Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum solemnitate legali, causa legitima non refragãte, alias legitime appellatur.*

CAP. XXXVI.

Significauerunt † nobis, & infra. ¶ Cum causa quæ vertitur inter abbatẽ, & monachos S. Dionysij ex vna parte, ac abbatissam, & moniales de Forcellis ex altera, tam super proprietate, quã super possessione prioratus de Argentolio, † iudicibus a nobis cõmissa fuisset, & moniales sup cã proprietatis prius litẽ ingressæ, testes produxissent in illa, postmodum possessionis iudiciũ,

CASVS. Inter monachos Sancti Dionysij ex parte vna, & abbatissam & moniales de Forcellis ex altera, tam super possessione q̃ sup pprietate prioratus de Argentolio coram iudicib delegatis quęstio vertebatur Moniales super causa pprietatis primitus sunt iudicium ingressæ, & testes produxerũt in illa: Postmodum iudicio petitorio suspẽso, possessionis iudiciũ sunt ingressæ, super quo testes ab vtraque parte fuerũt pducti, ita q̃ publicatio testium fieri iam debebat: sed monachi quartã productionem testium cum iuris solẽnitate petierunt sup iudicio possessorio, quã cum iudices denegasset, ipsi ad Sedẽ Apost. appellarunt. ab ipsorum interlocutoria: quibus peractis iudi. et ; cessum suum dño Papæ significauerunt mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus, si cõstiterit eos abbatē, & monachos quartam productione testiũ cum iuris solemnitate super possessorio petiuisse, & p̃pter hoc inf. 10. dies appellasse post interlocutoriam iudicium, ad quartam productionem testium cum solẽnitate iuris adm ittãt eosdem, nisi forte iudices quartam productione negauerint, ut effrænatã multitudinem testiũ refręnarẽt, & si in probatione appellationis defecerint, in expensis legitimis parti alteri condẽnentur. & causam possessionis ad quam moniales habuerunt recursum, primitus debeant terminare: nisi esset in petitorio processum in tm̃, q̃ possit de proprietate liquere, & tunc qonem determinent simul vtramque, q̃ si de proprietate ad plenum adhuc non constet, procedant in ipso iudicio possessionis finito Nota q̃ qui primo cœpit agere de proprietate, potest redire ad iudicium possessionis suspenso petitorio. ite quarta productio dari debet cũ solẽnitate legali, alioquin appellatio p̃pter hoc interposita valet.

† Vide l. 1. C. de spõsa. lib & in l. 2. co. tit.

† al ita, B. mulierẽ accepisset solẽniter, &c.

† Concor. l. trãsact. C. de transact. & ĩ l. mercali. C de condi ob tur. cau.

1 Secũdũ Tã. idem Host. qui dicit, q̃ mulieri nõ licebit pducere testes cõtra hos secũdos, ar. inf eo. licet 2. bonus tñ iudex discrete dẽt examinare testes istos vt si qua latet falsitas, ipsam penitus cõprehẽdat, j. e. c. cũ eã. &q. And.

† Cap. 9. co. tit. in 3. compi.

† Argentolio.

valet: nisi denegetur ex causa, vt hic dicitur. Idē interlocutoria transit in rem iudicatam: nisi appellatur ab ipsa inf. decem dies. Item qui deficit in probatione appellationis a grauamine interposita, condemnari debet alteri parti in expensis.

nachos frustratorie appellasse? Hoc iō contingit, quia priores iudices retulerunt negotium dño Papæ, & ita desierunt esse iudices per relationem, vt sup. de of. legа. licet in prin. & C. de rela. l. 1 & 2. vt patet ex prin. ca. 5 Quid iuris sit de huiusmodi expensis, dictum est plene, sup. de dolo, & contumel. finem. Bern.

suspenso petitorio, intentarunt: [a] & infra. Vnde in causa possessionis, quam moniales petebant, ea rōne [b] q̄ illæ quibus ipsę successerant inde fuerant violenter eiectę, testes fuerūt ab vtraque parte producti, & eousque processū, vt publicatio fieri iam deberet: [c] & infra.

¶ Mandamus quatenus si vobis constiterit, abbatem & monachos quartā productionem testium, cum iuris solēnitate [d] super possessorio petiuisse, & propter hoc infra decem dies [e] post interlocutoriam sententiam appellasse (nisi forte iudices quartam productionē negauerint, pro eo quod voluerint effrēnatam [f] multitudinem testium refrænare (vos ad quartā productionem (adhibita solēnitate legali) admittatis eosdem, ipsos (si in probatione [g] defecerint) in expensis legitimis cōdemnantes. [h]

¶ Et nisi adeo sit in petitorio iā processum, vt plene possit de proprietate liquere, [i] † vos causam possessionis, ad quā de iuris beneficio abbatissa, & moniales habuere recursum, [k] primitus termineris, in causa proprietatis postmodum processuri, alioquin quęstionem terminetis simul vtramque.

¶ Idem Episcopo Placentino.

¶ *Diligenter examinandi sunt testes et puniēdi qui eos impediunt, et ipsorum testiū multitudo est per iudicem refrænanda.*

CAP. XXXVII.

CVm † causam, quæ inter archiepiscopū Rauennaten. ac commune Fauen. & infra. Quia vero vtrique parti nimis

a ¶ Intentatum,] qđ eis licuit, sup. de cau. poss. pastoralis, & ff. de vi & vi ar. cū fundum, §. vlt. & ff. de acq. poss. naturaliter, §. nihil.

b ¶ Ea rōne,] hæc rō bona erat, quia interdictum, vnde vi, datr hęredi, & bonorum possessori, ff. de vi & vi ar. l. 1. §. interdictū hoc. in fi. & datur in hæredem in id quod ad eum peruenit, ff. de vi, & vi arm. l. 1 §. pen. & l. se. & 16. q. 6. si epis. 1 Et intelligе, q̄ datur 9 hr̄dem iuris, C. si ex delic. de fun. l. vnica, nō autē 9 hęredem rei, quia non omnia ad quem res peruenit, tenetur interdicto, vnde vi, s. de restit. spol. cum ad sedem, & ff. de vi, & vi ar. cū a te. si tñ sciēter rem illā recepit a deiectione, tenetur, sup. de restit. spo. sæpe contingit. Vin.

1 Adde q̄s hr̄dis appl'one veniat in l. nor. ff. de ver. si.

c ¶ Deberet,] monachis petentibus quartam productionē testiū, cū solenitate legali sup iudicio possessorio, quam cū iudices denegarūt, monachi appellarunt ab interlocutoria contra eos lata, vt infra patet.

d ¶ Solemnitate.] quam habes, inf eo. c. pe. & in Auth. eo. ti. §. quia vero.

2 Quo ad partē, nō quoad iudicē, qđ dic, vt nota. de appel. cū cessante. Io. And.

e ¶ Infra decem dies,] Itē tempus datur ad appellādū a diffinitiua 2 q 6, anteriorum. Et sic patet, q̄ inf. x. dies debet appellari ab interlocutoria, sup. de ele. cū dilecti. alias transit in rem iudicatam, 2 ut ibi dr̄, idem etiā tempus datur ad supplicandum, C. de preci. impe. offe. Auth. quæ supplicatio Vin.

f ¶ Effrænatam.] no nouitatem iuris, sed ratio est antiqua sic, inf c. proxi. & ff. de testib. l. 1. in fi. & ex eadē cā posset iudex denegare tertiam, & et secundam. sim. ff. de iud. nonnunquam, 3 14. q. 3. de illicita, & sup. de dolo & contumacia, cum dilecti, ex quo eadē suoest cā in secunda siue in tertia, vt in quarta, idem seruandū est hincinde, sup. de transla. inter corporalia. Vel si inf. certum tempus causa deberet terminari, sup. de off. deleg, de causis. Vinc.

3 Ad hoc inducit, & q̄nque datur sex tres dilationes, q̄nque vnā pro oib⁹. Io. Andr.

g ¶ In probatione,]. s q̄ non probent se appellasse, inf. decem dies ex præmissa.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

h ¶ Condemnantes, & sic patet, q̄ appellans iniuste cōdemnandus est in expensis alteri parti: & illud generale est, 2 q 6 omnino, & inf de appellation. vt debitus, & quod remitti debet ad eundem iudicem a quo appellauit, vt dicit illa decr. vt debitus, 4 & eod. titu. cum in ecclesia. Sed quare secundum iura prędicta non remittantur partes ad priores iudices, si apparuerit monachos frustratorie appellasse?

4 Cōcor. l. si. §. illud, C. de ap. & ibi B. Pe. d Bel. per Cy.

5 Vel detulerunt appl'oni, inf de ap. cū appel. li. 6. l. A.

i ¶ Liquere,] non vr̄ q̄ plene liqueat nisi postq̄ renunciatum fuerit, & conclusum: cum ante renunciationem possint partes adhuc producere testes super nouo articulo, & instrumenta, arg sup. de ele. dudū, & sup. de fide instru. cum dilectus.

2 Q̄n dicatur liquere, tradit abbas in c. cū olim de ver. si. Ant. But. in c. ┘ur, de do. & cōtu. ad. de gl. ī c. decerni- mus 3. q. 9

[Glo. seq. recitatur per q. l. quid de fructibus monialib. obtinētibus in possessorio, & monachis in petitorio.]

k ¶ Recursum,] sed esto, q̄ moniales obtineant in possessione, ergo habebunt rem cum fructibus a tpe deiectionis, sup. de restit. spo. grauis. & ff. de vi, & vi ar. l. 1 § q vi deiectus, est sed pone quod monachi obtineant postea in petitorio: ergo habebunt rem cum fructibus a tempore litis contest. super proprietate, & imputent sibi moniales, qđ primo intētarunt iudiciū proprietatis, quia litis conte. exequat oēs possessores, & per litis conte fiunt malę fidei possessores, & ideo fructus post lit. contesta. omnes restituendi sunt cum ipsa re, C. de rei vendi. certum est, & ff. de peti. hær. sed & si lege, § ante litem. Sed forte inspicitur litis contest. de nouo facta super proprietate, quia moniales primo conueniebant, modo conueniuntur. Et hoc verum est secundum legistas, qui dicunt, q̄ ex toto renunciauit iudicio proprietatis antequam admittitur ad possessorium. Secundum iura canonica non renunciatur iudicio proprietatis, ut hic dicit, quia postea debent procedere in iudicio proprietatis. Sed secundum hoc videtur, quod fecerunt sibi præiudicium circa fructus perceptos, & post litis contesta. super proprietate, si monachi postea obtineāt in iudicio proprietatis. Io.

† Cap. 10. e. tit in 3. cop. lō vero iā diligēs cura in examinādis testib. ē adhibēda p iudicem, ne mēdaciū dicāt. facit Deut c. 19 Eleuther. Papa ī ca. iudicātē. 3. q. 5. & videto Simācā catho insti. ti. 64. n. x.

CVm causam.] Habet tria dicta, vt patet ex summatione. Secundum: ibi, Quod si. Tertium: ibi, Volentes. Abb.

CASVS Inter Archiepiscorum Rauennaten. & commune Fauentiæ vertebatur quæstio super iurisdictione quorundam locorum de qua habetur supra de proba, licet. Causa illa delata fuit ad dominum Papam lite cont. & præstito iuramento ab vtraque parte de calumnia, quia difficile fuerat vtrique parti testes producere coram Papa, mandauit Episcopo Placentino, quatenus recipiat testes, quos utraque pars, tam super principali, quam in personas testium duxerit producendos, & eos diligenter examinet, & de singulis circunstantijs prudenter inquirat, de causis, loco tēpore, auditu, visu, item.

scientia, & de oibus ad negotium pertinentibus. Quid si forte Fauētini, vel alij testes, quos archiepiscopus duxerit producendos, psumpserint impedire, ipsos ab huiusmodi præsumptione compellat. Vt aūt effrænata multitudo testium refrænetur, pcipit, vt hic, & inde quadragenarium numerum excedere nō permittatur: ita vt si Fauē. depositiones testium voluerint ratas hr̄e; quæ ab Epo Ferrariē si, & Abbate Pomposiano receptæ fuerit, testes illi computentur in numero prælibato; alioquin cum attestatiōes illæ sint clausæ, ijdem testes si necesse fuerit, iterū producantur. Nota qualiter iudex dēat examinare testes. Itē qui testes impedit quominus possint perhibere testimonium veritati, puniendus est. Item vltra quadraginta testes pars inducere non debet. Item vltra 40. dicitur effrænata multitudo testium.

existeret onerosum, vt testes producerēt coram nobis: Mandamus, quatenus recipias testes, quos vtraque pars, tam super principali negotio, quam in personas [a] testium duxerit producendos: ac eos diligenter examinare procures [b]: & de singulis circunstantijs [c] prudenter inquirens, de causis, [d] videlicet, personis, loco, [e] tempore, [f] visu, auditu, scientia, crudelitate, fama, & certitudine cuncta plene conscribas: & infra. Testes [g] autem, & cætera.

¶ Quod si forte Fauentini, vel alij, eos quos dictus archiepiscopus ad phibēdum testimonium veritati duxerit producēdos, præsumpserint impedire: tu ipsos ab huiusmodi pręsumptione cessare compellas. [h] Volentes autem ef-

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶In personas.] sed cum exceptio, quæ opponitur in personas testium, debeat reseruari in tempus disputationis post publicationem testium, vt sup. eo. præsentium, quare Papa dicit, ꝙ statim hoc faciant. Ideo fecit, ne differatur negotium: quia præsumptio erat contra Fauentinos, ne causa protrahendi negotium objjcerent in personas testium post publicationem: Vnde Papa voluit super hoc prouidere, & ideo non fuerunt admissi, hoc sup. de prob. licet, in casu tamen statim admittitur ad probandum, vnde cum dr̄, ꝙ ille sit odiosus ex criminali causa, statim debet hoc probare, C. de test. Auth. si dicatur, si ex leui causa, vel pecuniaria odiosus dr̄, recipiatur eius dictum, & in tempus disputationis reserue tur huiusmodi quæstio, vt ibidem dr̄ in auth eod. tit. §. si vero, coll 7. 1 Item & in alio casu cum objjcitur testi, quod sit seruus, si dicat se liberum non debet admitti, nisi prius ostendat chartam suę manumissionis, C eo. tit. in Auth. si testis seruilis, argum. contra, quod statim debeat audiri, qui objjcit crimen testi. sup. eod. ex parte A.

1 Et eo casu duxit G. loqui hanc litteram cum exceptio talis est, quę non repellit testem sed reddit testimonium eius suspectū, pp ꝙ referetur exceptio, & 1 idē not. j. de exce. c. 1. Io And.

b ¶Procures.] sigillatim per se, alias non valerent eorum dicta, j. eo. venerabilis, & j. de accusat inquisitionis, § 1. & sup. de elect. quia propter, argu. C. de testi. nullum. Ber.

c ¶Circunstantijs] & alias non peruenitur ad veritatem 23. q 8. occidit, an. s. lucri gratia, vel inimicitiarum testificentur, & de alijs circunstantijs, de quibus traditur, ff eo. l. 3. & 4 q 3. si testes Ber.

[Gl. seq. tractat primo de teste, qui nō reddit causam scientiæ interrogatus, vel non, secundo quærit, alleg. ꝓ & contra, & soluit, tertio tractat quomodo testis cognoscere debeat illos de quibus deponit.]

d ¶De causis.] causam n. scientiæ debet quærere iudex q̄ si non reddiderit, nō valebit dictum testis, 4. q. 3. si testes, § solam, & 14 q. 3. si habes, & in Auth de test. §. licet dudum, col. 7. Si vero iudex non quæsierit, & testes simpliciter dixerint se scire, valebit j. de re iud. sicut, vbi de hoc, & j. de no. ope nun. de pupillo, §. qui nunciat, in fi. Et de personis ipsorum testium an sint honesti, 4. q. 3. §. 2. Sed nunquid testis tenetur respondere an sit criminosus, periurus, vel talis qui non possit testificari? Et vr̄ quod sic: quia istæ sunt circunstantiæ de quibus quæritur, ff. eo. l. 3. & 4. q. 3. si testes, & quia testis in causa criminali, & ordinandus æquiparantur, 2. q. 7. ipsi Apostoli, & c. testes, sed ordinandus tenetur dicere crimen suum, 50. dist ex pœnitentibus, & 24. dist. cap. vlt. op. arg. j. de excep. denique. Sed contrarium non inuenitur, ergo stabimus legibus prædictis, quod enim non mutatur, quare stare prohibetur. C. de testa. sancimus. Sed ꝯ vr̄, quod non teneatur respondere: quia nemo tenetur prodere se. de pœni. dist. 1. non tibi dico. Hæc auctoritas loquitur de eo, qui in iudicio animę confitetur, & ille nō tenetur crimē suum occultum publice cōfiteri. Quid ergo dicemus? Satis potest dici, quod debet respondere saltem ad ea de quib. traditur 4. q. 3. si testes, & ff. eo. tit. l 3. Et op. ar. j. de accusa. inquisitionis, §. 1. & si de alijs interrogentur. 2 Et satis vr̄ honestum, ꝙ non interrogetur nisi de his de quibus fit mētio in ll. pdictis: quia talia nō sunt amplianda, sed restringenda. Præterea testes debent cognoscere litigantium personas, a quibus & contra quos inducuntur, quando agitur de contractibus, aliter non vr̄ quod possint congrue testificari, arg in Auth eo tit § 1. collat. 8. & in Auth. de instr. cau. circa prin. §. si quis igitur, coll 6 C. de iure delibe. sancimus. §. sin autem dubius, in fi. & si dubitetur an testes cognoscant contrahentes, vel litigantes, exhibendi sunt ipsis testibus, vt eos cognoscant, & in eadem forma in qua esse consueuerunt: quia mutata forma, & substantia quasi mutata videtur, ff. de exhib Iulianus, §. sed & si quis istud frequenter fit, præcipue, vbi factum suspectum præsumitur.

2 Not. Io. 2. q 7. qrē dum, ꝙ iudex pōt in gñe qrere a teste an possit esse testis ad hoc 8 q. 5. Artaldus. Io. And.

e ¶Loco.] exemplo Danielis.

Danielis c. 13.

f ¶Tempore.] quia si diuersi sunt, siue in loco siue in tempore, non valet eorum dictum, 3. q. 8. nihil omninus: nec intellige de tempore, idest de qualitate temporis, nisi esset suspectus testis, vel ex tempore, idest ex mora, & ex hoc etiam redditur testimonium suspectū, 3. q. 3 c. si testes, §. item in testibus considerandum est. Cum enim testis præsumitur suspectus, quibuscunque modis potest, inquirenda est veritas, arg. 30 q 5. iudicātem, & 35. quæst 9. graue, & C de eden is apud quem, in fine iudex ergo discretus in omnibus istis, & alijs per quæ possit veritas melius perscrutari, debet interrogare: aliter enim ad veritatem non possumus peruenire, 23. q 8 occidit.

ADDITIO. Vnde versus.

Auditum, visus, persona scientia, causa:
Fama, locus, tempus ac certum, credulitasque:
Dum testes recipit iudex hæc cuncta notabit.

g ¶Testes autem.] clausula ista non recipit omnia superiora: quia testes illi, qui inducuntur super criminibus non compelluntur, infra tit proxi. dilectorum, vbi de hoc.

[Glo seq. quærit de impediente quid si non potest compelli, alle. quod habeatur pro producto, & signat contrarium.]

h ¶Compellas.] per excom. sup eo tam litteris, & hoc bene potest, quia prestat impedimentum causæ, & quia iurisdictio ad omnia extenditur, sine quibus causa expediri non potest, sup. de offi deleg. præterea, & c prudentiam, § sexta, ad h & c. 1. & c suspicionis, & sup. eod. tam litteris, & ff. de iurisd. om. iu. l 2. Et si nullo modo potest compelli, & ita testes non possunt inde dicere veritatem: quid erit? Videtur, quod debent haberi pro producto, ac si deposuisset ꝯ illum qui fecit illum impeditum.

peant;

1 Dicebat Host. φ si principalis, vl' ali⁹ eo mādāte hoc faciat, hr̄ testis ꝑ producto, ar. ff. si quis cau.l. 1.§. 2.fiſſimo do. Idē si hoc fiat ꝑ aliū amicū principalis, ipso principali tacēte, & dissimulāte, arg. j. de simo.sicut nobis, & c nobis fec⁹ si hoc fiat ab inimico, vel ēt amico ipso sine fraude ꝯ dicēte, vt ibi, & ff. ex q. cau. in posseſſio. ead.l. pe. Io An.

pediri; vel consentit: quia si vellet prohibere, ne taliter impediretur, bene posset 1 j.eo.constitutus.arg. 3.q 7. infames, ver.si quis adeo, arg contra, 1 q 4.quia præsulatus.

a ¶ Effrænatam] sic sup eo.c.proxi.& ff.de test.l.1.in fi. Et sic vltra 40. dr̄ esse effrænata multitudo sic, j.de cle. excō. min.latores Sed hoc potius consideratur secundum magnitudinem causæ, & personarum qualitatē, nam qūq; 24 millia dicuntur pauci 45 .di stin. disciplina.

[Gl.seq ponit duas lecturas, & secūdam reprobat, demū quærit.& soluit.]

b ¶ Voluerint.] hæc littera potest intelligi secundum dist. illius, l C eo. tit l. vlt. j. eod. præsentata. 2 Vl' dic, vt dicebat Io. & Lau. quod quādiu attestationes sūt clausæ, pn̄t adhuc idem testes iterato induci, vt addant: quia forte tunc non habebant omnia in memoria, in Auth.eo.tit. § qa vero multi, & arg ff. de quæst. repeti. vel vt corrigant errorem suum: sed illud non credo: quia hoc debent facere incontinenti, & non ex interuallo, infra t.t.proxim præterea, in fine. Et arg ad hoc 35.q.7 de parentela, in ver. discordasse. Sed si quis testis secundo inductus dicat contrarium eius, quod primo dixit: tunc dictum suum non valet, nec creditur ei, arg int.eodem, cum in tua, inf.de appel solicitudinem, in fi. nisi forte ita esset, quod primæ attestationes non valuissent puta ab eo receptæ, qui nullam habebat iurisdictionem, vel potius quia pro non scriptis debent haberi, nec debent publicari, sed potius incidi, ff quibus modis, pig. vel hypoth.sol.l.1.in fi.

2 Et forte isti Eps, & Abbas fuerant arbitri, vel forte delegati, sed processerant, sine tertio collega, vel alter eorum fuerat recusatus secundum Vinc. Ioā. And.

frænatam [a] multitudinē testium refrænari: volumus, vt hincinde quadragenarium numerum testium excedere non permittas: ita videlicet vt si Fauentini testium depositiones ratas habere voluerint [b] quæ a Ferrarien. Episcopo & Abbate Pompon. receptæ fuerint: testes ipsi computentur in numero prælibato: alioquin (cum attestationes ipsæ sint clausæ) ijdem testes, si necesse fuerit, iterato producantur.

¶ Idem de Nouo fonte, & Casædei Abbatibus.

¶ *Attestationes receptæ in summario, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non ob stante ijdem, vel alij testes super eisdem capitulis recipi possunt.*

CAP. XXXVIII.

ij VEniens[c] † ad Apostolicam sedem G. Archidiaconus Claremon. humiliter supplicauit, vt sententiam super decanatu Claremon. Ecclesiæ pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari: cum autem procuratores capituli Claremon. in nostra præsentia ꝓposuerint, sententiam illam contra iustitiam, & post appellationem [d] ad nos interpositam promulgatam: & infra. Et idem Archidiaco-

† Cap. 11. eo.ti.in 3. cōp Et de intellectu huius decretalis vi de Pet. de Beninten dis decisi. 14.

ij VEniens ad Apostolicam sedem.] Vbi variatur modus agendi publicatis attestationibus, super eodem capitulo testes producere licet. Et tres sunt partes. In prima ponit ordinem processus, & disputationes partium super receptione testium. In secunda Papa interloquitur: ibi, Nos igitur. In tertia causam cōmitti: ibi, Quocirca. Abbas Sic.

CASVS. Vacante decanatu Claremon. Archidianus eiusdem Ecclesiæ electus extitit in decanum: Quidam opposuerunt se illi electo: causa commissa fuit quibusdam iudicibus, qui tulerunt sententiam super decanatu pro Archidiacono, & in parte mandauerunt illam executioni: Sed quia ex parte capituli ab illa sententia fuit appellatum, non fuit in totum executioni mandata, propter quod Archidiaconus, & Procuratores capituli ad sedem Apostolicam accesserunt: Archidiaconus in præsentia Papæ petebat sententiam pro eo latam in totum executioni mandari, procuratores capituli dicebant sententiam illam contra iustitiam, & post appellationem esse latam, vnde debebat cassari: Archidiaconus dicebat illos non esse audiendos, cum essent excommunicati: dum hæc proponerentur, P. Subdiaconus domini Papæ se opposuit ex aduerso, asserens se canonice in decanum Claremonten. electum, vnde dictus Archidiaconus in sua petitione non erat audiendus: quia decanatus ipse non ad illum, sed ad se potius pertinebat: Tandem interlocutus fuit Papa, vt dictus P. si posset, incontinenti suam intentionem probaret: Ipse vero super hoc testes, & instrumenta produxit, & dominus Papa interlocutus fuit, quod sua intererat, vt se posset opponere Archidiacono prædicto lite contesta. inter illos tam super electione, quam super sententia: quasitum fuit ab Archidiacono, vtrum vellet admittere in hoc iudicio attestationes primo receptas in articulo supradicto: Qui respondit, quod vellet, dummodo posset obijcere tam in personas testium, quam in dicta: quo audito pars aduersa respondit, quod attestationibus illis vti nolebat, cum non super principali negotio, sed super incidenti articulo fuissent lite non contest. receptæ, vnde super negotio, & illos, & alios voluit producere testes: Sed Archidiaconus respondit, quod cum testes illi tam super sententia, quam super electione dixissent, & eorum dicta publicata fuissent, in iudicio non licebat illi postquam testificata didicerat, super eisdem articulis testes producere: Dominus Papa pronunciauit, quod testes essent super toto negotio recipiendi, quos vtraque pars duceret producendos: vnde mandat quibusdam iudicibus, quatenus receptis testibus, & rationibus partium intellectis, causam ipsam tam super principali, quam etiam incidenti fine canonico debeant terminare. In fine dixit, illa, quæ in capitulo aguntur, non possunt de facili probari nisi per canonicos: vnde mandat, vt cautelam absoluant eosdem, vt vocati ad testimonium libere possint pro vtraque parte testificari.

Nota, quod quilibet ad quem negotium pertinet, siue cuius interest, potest se opponere, & debet admitti primo probato, quod sua intersit. Item cum diuersus est modus agendi publicatis attestationibus super eodem articulo possunt iterum testes produci: cum alius est modus agendi, quam prius. Item cum quis dicit se debere admitti, dicens, quod sua interest, plene debet probare, quod sua intersit, licet hoc sciat: alias non admitteretur. Item ea, quæ in capitulo fiunt, per canonicos probantur. Item excommunicati testificari non possunt.

c ¶ Veniens.] de hac materia loquitur infra de appell. constitutus.

d ¶ Appellationem.] bene allegabant isti procuratores, si hoc probare possent, scilicet, quod contra iustitiā: quia executio per hoc suspenditur: sic si obijciatur quæstio falsitatis. 3 C. si ex falso instrumento, l. vltima. Laurentius.

3 Hoc īdu cer: quia vtrunque istorū sed der Iniam nulla. Io. And.

a ¶ No.

mus ipsos tamquam procuratores admittere noluerit, [a] uel dictis eorum aliquatenus respondere: P. subdiaconus noster se ipsi opposuit ex aduerso, asserens se canonice in decanum Claremonen. electũ: propter quod dictus archidiaconus in sua petitione non erat aliquatenus audiendus: [b] quia decanatus ipse non ad illũ, sed ad se potius pertinebat, & infra. Cum igitur super his aliquandiu disceptassent, interlocuti fuimus, ut dictus P. si posset, incontinenti [c] suam intentionem fundaret, [d] qui cum super hoc testes, & instrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quod sua intererat, vt se posset opponere archidiacono memorato: Licet igitur inter eos tam super electione, quam super sententia contestata, quæsitum fuit ab ipso archidiacono, vtrum attestationes prius exhibitas in articulo [e] supradicto, in hoc iudicio vellet [f] admittere: qui respondit, quod vellet, dummodo posset obiicere tam in personas testium, quam in dicta. Quo audito pars aduersa respondit, quod attestationib. illis in hoc iudicio vti nolebat: cum non super principali negotio, sed super articulo incidenti fuissent, lite non contestata recepta: vnde super toto negotio alios volebat testes producere, vel eosdem. Pars autem respondit aduersa, quod cum testes illi tam super sententia, quam super electione dixissent, & eorum attestationes fuissent ĩ iudicio publicatę, non licebat eidem (postquam testificata didicerat) super eisdem articulis alios testes producere, præsertim cum in hoc iudicio attestationibus illis vsus fuisset subdiaconus prælibatus. Nos igitur iustitia pronunciauimus exigente, quod testes essent recipiẽdi super toto negotio, quos vtraque pars [g] duceret producendos.

¶ Quocirca mandamus, quatenus receptis testib. & rationib. partium intellectis, causam ipsam tã † super principali, quam etiam incidenti, fine canonico terminetis. Quia vero quæ in capitulo aguntur, non facile possunt nisi per canonicos [h] ipsos ꝓbari: volumus, vt ad cautelam absoluatis eosdem, vt locati ad testimonium libere valeant pro vtraque parte testari. †

¶ Idem Bisuntino Archiepiscopo.

Religiosi etiam ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi a partibus remittatur.

a ¶ Noluerit,] quia dicebat, ꝙ erant constituti procuratores ab excommunicatis, vt patet in integra. ADDITIO. Vel ꝙ ipsi procuratores erant excommunicati, c. post cessionem, sup. de prob. & hęc melior: cum excommunicatis nõ sit denegata defensio, vel per se, vel per procuratores, c. cum inter, infra de exce. & sup. de iudi. c. intelleximus.

b ¶ Audiendus,] sententia lata inter me & te, non est executioni mandanda, si ius alterius partis læditur, inf. de re iudicata. cum super. & supra de offic. delega. super eo, & ff. de appel. a sententia. Laurentius.

c ¶ Incontinenti,] no. sententiam executioni mandandam, nisi statim probetur exceptio, sup. de restitu. spo. literas, C. de compen. l. vlti in fi. C. de ord. cog. l. fi. §. vlt. sim. infra de re iudi. cum super.

d ¶ Fundaret,] quod debet audiri contra illam senteniam, quę lata erat pro archidiacono.

e ¶ In articulo,] ad quẽ probandum fuit admissus, s. ꝙ sua intererat.

f ¶ Vellet.] quia ad hoc cogi non poterat, cum ad aliud ꝓbandum fuissent inducti, inf. e. cum cãm quæ, & ar. sup eo constitutus, inf. eo cũ in tua. ex consensu tamen partium valuissent, [1] arg. C. eo. tit. l. vlti.

[Gl. seq ponit duas obiectiones, & vnam qõ, & solutiones ipsarum]

g ¶ Vtraque pars,] sed quare necesse habet iste P. contra sententiam illam inducere testes, cum illa sententia ei non debeat obesse, quia res inter alios acta alijs obesse nõ dẽt, inf. de sinistrum inter dilectos, et inf. de re iu. c. penu in prin. Rñ ieт, ꝗa de hoc agebatur, antequam sententia ei pręiudicasset, qui sciebat rem ad se pertinentẽ tractari, quia si primo sibi actio eius rei competebat, & permisit sequentem agere præiudicium sibi fecit, inf. de re iud c. pen. ff. de re iud. sæpe, quia hoc ipso tacite renunciare videtur iuri suo, ĩ. de ijs, quæ fi. a maio. par. cap. ex ore. quia quam cito sciuit causam illam tractari, statim debuit contradicere, & se opponere, quod cum non fecerit, præsumitur consentire, argumen sup. de off. delega. cum olim, & 54. distin. si seruus, & inf. qui ma. accu poss. insuper. secus si ne sciuisset causam agi, ar. ff. de accu. si cui, §. iisdem. Pręterea adhuc ijdem, vel alij testes super hoc sunt admittendi: & ita super eodem articulo, & inter easdem personas testibus publicatis, iidem, vel alij testes iterum recipiuntur. Vnde contra sup. eo. fraternitatis, [2] cũ suis concordantijs. Sed iam solutũ est: quia illud contingit propter diuersum modum agendi, inf. eod. cum in tua, & c. cum causam quę Sed si illi etiam, qui primo inducti fuerunt, contrarium dicunt in secundo iudicio, quid erit? Non credo valere dictum eorum: licet aliud sit iudiciũ, & alius modus agendi, inf. e. cum in tua, & inf. de præsump literas, supra de proba. per tuas Ber.

[Glo. sequ adiuuat textum, signat contrarium, arguit, & duas solutiones soluit.]

h ¶ Canonicos,] quæ enim in capitu. fiunt, per alios probari non possunt, cum alij ad capitulum non vocentur. [3] sic & quę domi fiunt, per alios non de facili explorantur, C. de repu. consensu, § super plagijs, C. de quęstio. interrogari, ff. ad Sylla. si quis in graui. §. si pupillus, & §. sequ. & l. j. § si vir aut vxor. licet alias apud domesticos facile quid contingatur, C. de dona. datam, argu. contra. sup eo. in litteris. Item est hic, ar. ꝙ excommunicatus post absolutionem suam restituit pristino statui, 4. quæstio. cap. 1. Item ea, quæ in capitulo agunt, per alios probari debẽt, vt hic dicit. Et hæc est causa, quare compellitur canonicus ferre testimonium contra ecclesiam suam super contractu inito cum capitulo suo, nec debeat iõ perdere beneficium suum, quia hoc facit compulsus, ff de bonis libertorum, qui cum maior, § penultimo: secus esset si assumeretur ad officium, vt in aduocatione, vel procuratione: quia tunc perdere debet beneficium suum, supra de postulationibus, ca. vlti. hic ideo absol-

1 Host. dicit ꝙ ptes nõ i nus sufficiẽtib. ꝓbationib. se submittere põt. ad hoc, ĩ. c. proxi. & ꝙ ibi notatur. I. A.

2 Hic Host. ad timorẽ subornationis addit illã rõnẽ, de qua ibi dixi in si 8. q. Ioã And.

3 Concor. l. facit, & ibi Bal. ff. qđ cuius. vniu. & l. testatrix, ff cõ pdi.

† In codice Barbatiæ ita: tã sup principali negotio, ꝗ sup ẽt incidẽti, &c.

† al. testificari.

absoluuntur ad cautelam, vt possint testificari: quia dicebatur, ꝙ erant excommunicati post appellationẽ, 1 alias nullus absoluitur ad cautelam. Nec intelligas, ꝙ quilibet excommunicatus uocatus ad testimonium debeat absolui, & hic ideo absoluuntur ad cautelam: quia non poterãt ꝓbari per alios, q̃ ꝑ illos de capitulo, vt litteras dicit.

† Cap. 12. eo. ti. in 3. comp.

Adde hic Guidonẽ Papę pro maiore text. & gl. intelligentia.

1 Et ideo nõ fuerũt remissi ad excõicatorem. Et sic nõ ob. s̃. de offi. dele. prudẽtiã. §. 6. & ui Inn. ꝓquẽ dicit hic Goffr. & Phi. ꝙ iudex absoluit testes excõicatos, si ꝑ alios ueritas hẽri ñ põt, nisi sit tale genus excõicationis, cuius absolutio reseruet Papę. Io. A.

† Cap. 23. eo. titu. in 3. comp. Et pro intelligẽtia textus. & glossę aũ, vltra alios, vi deat hic Gu. Papę.

3 Vide legẽ Theopõpus, & ibi Bar. ff. de do. p̃le ga & in l. iurisiurã. C. de testib.

T Vis qõnibus,] ponit dictũ, a quo casum excipit: ibi. Nisi. Abbas.

CASVS. Licet in cã monasterij monachi & conuersi licite ꝓducantur ad testimonium, non tamen sine iuramento ad testificandum recipiuntur, nisi iuramentum eis a parte altera remittatur. Nota ꝙ iuramentum testis potest remitti a partib. expresse, sed non iuramentum calumniæ: quia introductũ est propter iudicis religionem, & in fauorem partium, iuramentum testis propter iura litigantium principaliter declaranda, & ideo illud remitti expresse a partibus non potest, sed illud bene potest.

CAP. XXXIX.

T Vis † quæstionibus: & infra. Monachi vero de suis fratribus, vel conuersis, testes in causis proprijs producere absq; iuramenti [a] exhibitione non possunt: nisi forte a parte remittatur [b] aduersa.

¶ Idem Attrebaten. episcopo, & Dedimenen. & Vrsicampi Abbatibus.

¶ Delegatus necessarius in testem remouetur a iudicando, et alius subrogatur.

a ¶ Iuramenti,] sed cum iuramento bene, alias quantumcunque religiosus sit aliquis, in præiudicium alterius non est ei credendum, infra eod. nuper. & sic tam monachi, quam alij clerici possunt ferre pro ecclesia sua testimonium, supra eo. insuper. & c. cum nuncius, & inf. de iureiu. & si Christus, in fine, & 24 quæst. 2. super prudentia:

b ¶ Remittatur,] & sic patet, ꝙ iurm̃ test s põt remitti: & hoc iõ, quia verbo aduersarij possum totũ ius meum relinquere, vt C. de fideicommissis, l. vlt. Sed vr̃ ꝙ non possit remitti, 2 quia introductum est, vt ueritas detegatur, & ut religio iudicantis nõ circũueniat, & sic vr̃ ꝙ in fauorem iudicantis: ergo partes non possũt illud sibi remittere. Sol. iurm̃ illud iudicis auctoritate remittitur, & illud iurm̃ principaliter in fauorem partis pręstat: ĩñ pñt illud sibi remittere partes. Sed nunquid iuramentum istud potest remitti in causa matrimoniali de consensu partium? Dico quod non, quia nec eorum confessioni statur in causa matrimoniali: etiam si fama consentiat siue rumor: & hoc ideo ne colluderent ad inuicem contra matrimoniũ, j. de eo q cognouit consanguineam vxoris suæ, super eod. sed in coniungendo vr̃, ꝙ possit remitti, quia ibi creditur confitenti, dummodo non sit in alterius matrimonij præiudiciũ, inf. de clard. despon. c. 2. Sed quid dices de iuramento calumniæ, an possit remitti a parte parti? Videtur quod non: quia nec consuetudo valet de ipso non prestando, sup. de iur. calum. cęterum, & videtur expressum, C. de iura. calum. l. 2. §. sed quia ueremur: sed eadem ratione, qua iuramentum testi remittitur: quia in fauorem partium prestatur, vt ueritas eliciatur, & non occultetur, 15. q. 2. quamquam. potest iuramentum calumniæ remitti; quia illud præstatur in fauorem partium, ne calumniose aliquid fiat, et ut ueritatem, uel saltem secundum quod estimat, consiteatur, vt C. de iuram. calum. l. 2. §. sin autem, ad fi. Dicunt quidam, ut Io. et R. et alij sequaces, quod iuramentum istud de calumnia expresse remitti non potest, sed tacite bene remitti potest, nec sententia propter hoc cassatur. arg. ff. de proc. filiusfamil. §. veterani. & C. eo tit. ita demum, vbi exceptio procuratoria contra militem expresse remitti non potest, tacite vero bene potest, ff. de iureiu. l. iusiurandum, §. qui iusiurandum: sicut aliquando tacita probatio plus operatur quam expressa. argum. ff. de sol. vero procuratori §. alia. & l. si qs stipulatus in melle, § 1. Alij dicunt, vt M. & eius sequaces, 3 ꝙ non põt, nec tacite nec expresse, non tantum in fauorem partium, sed pro cõi vtilitate introductũ est, ut dicit lex, quod ex dissimulatione remitti non potest, C. de iuramento calumniæ. l. 2. §. sed quia veremur. Bernar.

ADDITIO. Tu dic, vt hodie habetur in c. primo. de iura. cal. lib. 6. vbi decidítur, quod tacite potest remitti, sed non expresse, & sic approbatur opinio Ioan. & Bern.

† Ex hoc infert mulierẽ esse capacẽ iuris cõferẽdi p̃bendas, de quo vide la. Reb. in rub. C. de iu. fis. ad de quorũ iuriũ sit capax fœmina per Deci. in l. fœminæ, ff. de reg. iu.

3 Hos. hic & s̃. de iur. cal. cęterum, & reddebat rõnem diuersitatis, qa fit periculo animę nõ põt committi calũnia, in quo Deus offendit, resp lęditur, & ecclesia scandalizatur sed fine de meo ti bi dare posse cel tantib. p̃dictis. Io. And.

CAP. XL.

D Ilecto † filio Arien. preposito nobis innotuit exponente, quod cum causam, quæ inter ipsum & comitissam † Flandiensem super donatione sex prabendarũ sacerdotalium agitatur vobis episcopo ac abbas Dedimẽ. & Attrebaten. decano duxerimus cõmittet dũ; idẽ prępositus citra litis contestationẽ [c] proposuit, ꝙ testimonium decani sibi accessorium erat in causa prędicta, cum de iure suo nõ nisi per ipsum, & aliũ vnicũ [d] tantum testẽ, facere

D Ilecto filio.] In prima ponitur impetrantis querela. In secunda prouidet: Ne igitur, Abbas.

CASVS. Inter prępositũ Arien. et comitissam Flandien. qõ vertebatur super dontione sex p̃bendarũ sacerdotalium, cã super hoc commissa fuit epo et abbati Dedimen et decano Attrebaten. Idẽ p̃positus in p̃sentia iudice costitutus citra lit. conte. proposuit, ꝙ testamentũ decani necessarium sibi erat in cã p̃dicta, cum de iure suo non nisi per ipsum et quendã alium testẽ tm̃ sidẽ facere posset: vnde petebat ab eis, ut in cã ipsa, ꝓcederent decano excluso, aut supersederẽt a negotio, quo usque dñs Papa alium substitueret loco sui, sed iudices postulationẽ suam admittere noluerunt, imo post postulationẽ a collatione pręebendarũ ipsarum suspenderunt eundẽ p̃positum: pręposiтus hęc oĩa dño Papæ significauit. Ne igitur propter testis defectum iustitia p̃positi ualeat deperire, loco ipsius decani substituit dominus Papa abbatẽ Vrsicampi, mandans eisdẽ quatenus si est ita, relaxata suspensione pręposiii, procedant in cã iuxta prioris mandati tenorẽ. ꝙ propter defectum testis iudex remoueri debet, vt possit testificari in causa, in qua datus erat iudex. Item ius collationis pręben darum cadit in laicum.

c ¶ Citra litis contestationem,] protestando, ꝙ per illa verba nõ intendebat litem contestari, sup. de ordi. cog. cum dilectus.

[Glo. sequ. Panor. expedit per tres quęst. tertia, ibi si iudex vellet.]

d ¶ Vnicum,] sed nunquid esset idem, si haberet duos p̃ter illum? Vr̃ ꝙ non, qa duo testes sufficiunt, sup. eo. licet, et inf. de test. relatu et 4 q. 3. c. si testes, § itẽ, ubi numerus, et 2. qũ. 4. §. 1 adhuc credo, ꝙ remoueri debeat a iudicio, et pręcipue si illi duo sint viles et quia testes non hñt omnia in memoria semper, et sic ueritas occultaretur, et probationis copia totaliter deperiret, arg. op. sup. ut lit. non cõt. qm̃ 1 iñ. et curare dñt mag istratus, ut et sa. ua sit rerum probatio, ff. eo. ti. curent et ar. in Auth. eo. tit. vlt. coll. colla 7. et ff. ad l. Aquil. in l. si autem plures haberet non deberet remoueri: quia ibi alij qui s habet sufficientes testes, alij non compelluntur, sup. eo. tit. c. de test. in fi. Sed nunquid esset idem in causa criminali? Videtur qđ non, quia in criminali nõ copelluntur,

luntur teſtes, j. tit. proxi. dilectorum. Adhuc credo, q ſit remouendus non obſtante eo, qđ non põt cõpelli, quia precibus induci poſſet, vt teſtificaretur: ſed ſi oĩno nollet teſtificari, non deberet remoueri ẽt in cauſa ciuili. Si iudex vellet iurare, q nil ſcit de cauſa illa, nõ debet remoueri. Idem credo tenendũ ſi aliquis ĩ fraudem procuret, vt cauſa talibus committatur, licet haberet alios plures, quia fraus ei prodeſſe nõ debet, arg. opt. j. de ſimo nobis, & c. ſicut. & ſup. de reſcrip. ſu p litteris.

re fidem poſſet, vnde poſtulauit, vt in cauſa ipſa eo procederetur excluſo,[a] vel ſuperſederetur negotio, quouſque ſubſtitueremus alium loco eius, vos autem petitionem eius admittere recuſaſtis[b]: quinimmo poſt appellationem a præbendarum ipſarum donatione ſuſpendiſtis eundẽ.

¶ Ne igitur ob teſtis[c] defectum eius iuſtitia valeat deperire, te Abbas Vrſicãpi loco ipſius duximus ſubrogandum: †[d] Mandantes quatenus, ſi eſt ita (ſuſpenſione præpoſiti relaxata[e]) in cauſa iuxta prioris mandati tenorem, ratione præuia pcedatis.

¶ Idem iudici Sabinen.

a ¶ Excluſo.] hoc habet locum qñ clauſula illa, q ſi non oẽs, &c. ponitur in reſcripto.

[Gl. ſeq. adiuuat textum. Secundo quærit de aduocato, & ſoluit diſtinguẽdo. Tertio fortificat qõnem & ſoluit. Quarto quærit de delegante, &c. ponit opi Io. & ſoluit & ſcdo rñdet, vlt. quærit, & ſoluit.]

b ¶ Recuſaſtis.] & male: quia ẽt prætor teſtimonium dicere debet 4 q. 3. c. ſi teſtes, ver. ſi res exigit nec enim arctanda eſt copia probationum, ff. de incẽd ruin. nau l. ne quid, §. de his. Sed quid ſi impetres illum ie iudicem, qui volebat eſſe aduocatus meus in illa cauſa? Ob hoc nouo remouetur, cum alium poſſim hr̃e aduocatum, niſi hoc dolo feceris, vt mihi ſubtraheres copiam aduocati periti, arg. j eo conſtitutis 1. & 3 q 7. infames, §. ſi quis aũt. Sed ſi ei reuelaui ſecreta cauſæ meæ, non ſufficit ad remouendum eũ: quia non debet iudicare ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum allegata 3. q. 7. iudicet. Sed quid erit ſi iudex iſte de quo quæritur, committat ſtatim vices ſuas alij, nihil ſibi retinendo, nunquid tenet talis commiſſio? & ſi tenet, nunquid poteſt iſte eſſe teſtis coram illo? Dicit Io. q non poteſt coram eo ferre teſtimonium: quia fungitur vice eius qui delegauit, 1 & idem eſt iudicare p alium quod per ſe, ar. ſup de off. deleg. coram, & licet modo non ſit iudex, ſufficit q fuit, vt non poſſit eſſe teſtis 2. q 6 ſtatuendum eſt Satis honeſtum putarem, & qđ poſſit cõmittere, & q poſſit eſſe teſtis corã illo, &c: illud ſtatuendum, 2 loquitur de iudice qui cognouit de cauſa, & hoc poteſt dici per decr. iſtam, quia iſte iudex fuit, & tamen admittitur ad teſtimonium, imo propter hoc remouetur Et ſi ordinarius peteretur in teſtem coram officiali ſuo, nunquid deberet teſtificari? Credo, quod ſic, ſi neceſſitas immineret.

[Glo ſeq quærit & ſoluit.]

c ¶ Teſtis defectum.] & ſic eo remoto poterit ferre teſtimonium in cauſa. Sed nunquid aduerſarius poterit obijcere in perſonam iſtius decani, vt a teſtimonio ipſum repellat? Non cum ipſum approbauerit in iudicẽ eum eligendo, ſed in dicta bene poterit hoc obijcere, 4. q. 3 c. ſi teſtes, §. ſi quis teſtibus, 3. q. 3. §. offeratur, & 32 q 5. horrendus.

[Gl. ſeq reci. 1. q quantum tempus habeat iudex iudici, ſubrogatus, & diſtinguit]

d ¶ Subrogandum.] cum vnus iudex alij ſubrogatur, totum tempus habet, q alij conceſſum fuerat, ff de iudi ſi iudex, & hoc cum res eſt integra Si vero non eſt integra, tunc ſi eſt delegatus, habet reſiduum temporis: ſi ordinarius, non minus anno ff de iudi. edictum, C. de iudi properandum, §. ſin autem, in medio.

e ¶ Relaxata.] de facto, quatenus de facto pceſſit. 2. q. 6. arguta. arg. j. de appe ad præſentiam, & ſup. de offi. ord. c. pen. qa excõ. catio, vel appellatio fuit legitima, & ſuſpenſio nulla, 3. j. de ſentẽ. excom. per tuas, ſup. de off. ord. c. pen. Ber.

† Facit ad hoc text. ĩ l. litteras, & ibi Cy. & Bal. C. de præſũ.

1 Hoc verum ſi delegans eẽt ordinarius vel delegaſſet partem, non totum. Io. And.

2 Hoc c. loquitur de iudice, q petitur in teſtem ſuper principali: vt no. ſup. cũ a nobis, ĩ fi. 3. gl. p Io. An.

¶ Ne probationis copia pereat citato aduerſario, recipiuntur, & publicantur teſtes quos reus induxit.

CAP. XLI.

Significauit † nobis preſbyter ſancti N. Sabin. diœceſis, quod fundatores eiuſdem eccleſiæ, liberam eam eſſe volentes fundationis tẽpore ſe ĩ ea nihil iuris retinere dixerunt. vnde timens ne proceſſu temporis, probationis copia valeat deperire,[f] prouideri ſuper hoc idẽ presbyter poſtulauit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus teſtes[g] idoneos, quos † ipſe ſuper hoc duxerit producendos,

Significauit.] In prima parte petitio. In ſecunda iudicis dato: ibi, Quocirca. Abbas.

CASVS Quidam nobile: fundauerunt eccleſiam S. Nicolai Sabin. diœceſis, & liberam eam eſſe volentes tpe fundationis dixerunt, ſe nihil iuris retinere in eadẽ: ſacerdos illius Eccleſiæ cũ ſuper tali libertate nulla inſtrũa facta fuiſſent, timens ne proceſſu tpis probationis copia deperiret, petijt a dño Papa ſuper hoc ſibi prouideri: vnde mandat iudici Sabinen. quatenus teſtes idoneos quos idem presbyter ſuper hoc duxerit p̄ſentandos, examinet diligenter, & eorum dicta in publica monumenta redigi faciat, denunciatione præmiſſa fundatoribus, vt receptioni teſtium interſint ſi velint, & ſi pro tali denunciatione fiat publicum inſtrumentum No. cautelam bonam & vtilem pp ea, quæ cõtingere poſſent. Item futuris caſibus occurrendum eſt.

f ¶ Deperire.] arg q futuris caſibus prudẽter debemus occurrere, ſic ſup. vt l i non conteſt. quoniam 1. reſpon. & ſup. eo ſi. qui teſtium, & j. eo. Albericus, & j. eod. de conſi vti. vel inuti. cum dilecta, & ff loca. ſi quis domũ, ad ſi ff. ad legem Aquil. in l. Aquilia, ff. de vſufru l. 1. in fi. & C. de vſur. pupil l. vlt. ff. de furt. qui tabulas, & l. qui vas, & 23. diſt. in nomine domini, & ſup. de electione licet, & inſtrumenta omnia propter hoc fiunt, 1. q. 7. ſaluberrimum.

[Gl. ſeq. ponit quinque differentias inter hanc receptionem, & illam, quæ fit cum timetur mors, &c. tamẽ quartam reprobat, ſecundo gl tractant, quod etiam ex parte actoris locus eſt huic publicationi.]

g ¶ Teſtes idoneos.] inter hanc receptionem teſtium, & illam quæ fit cum timetur de morte teſtium, vel de abſentia diuturna, ſup. vt lit. conteſt. quoniam 1. reſpõ. multiplex eſt differentia. Hic enim recipiuntur omnes teſtes indifferenter tam iuuenes, quam ſenes, ſed in caſu illo non recipiuntur niſi illi tantum, de quorũ morte timetur, puta quia ſunt ſenes, vel infirmi, & de quorum abſentia diuturna timetur, vt ibi dr̃. Item hic ſtatim publicatur ad perpetuam rei memoriam: ibi, non publicantur, ſed 4 conſignantur. Illi non valent poſt annum, niſi infra annum, vel agat, vel denunciet illi pſonæ contra quam inducti ſunt vt ibi dr̃ iſti: perpetuo valebunt tanquam Authenticum inſtrumentum, quorum dicta ſunt redacta in publica monumenta, C. de re iud. geſta. Item contra illos poteſt obijci in perſonas, ſed contra iſtos non, ſi appareat inſtrumentum denunciationis, vt dicit Vinc. ſed hoc non eſt verum. Item hic producuntur, vbi non mouetur, nec timetur lis in præſenti, ibi ſecus. Et no. quod hac publicatio videtur habere locum etiam tantum in defenſione ſiue exceptione.

3 Vel ſin Hoſt. proprie ponitur reſpectu appe. quia ante q̃ decret. hæc emanaſſet, caſus, iſte ñ erat in iure expreſſus, & ſcribebat iudicib. appel. remo. vnde proceſſus tenuit mero iure, ſed dubuit retractari p ſuperioris offm, de app. paſtoralis. Io. And.

† Cap. 14. eo. tit ĩ 2. comp. Et de materia huius decretalis vide plene p Bar. in Authẽ. ſed & ſi quis ab aliquo, C. de teſtib. adde hic Guidonẽ, Papæ.

† In codice Barbatiæ ita quos ſup hoc idem presbyter duxerit p̄ſentãdos.

4 Videto ĩ hunc locũ. Guidone Papæ hic.

ptione, non autem in actione, 1 nec est ɔ̃rium, ff. ad legem Aqui l. in lege Aquilia, quia isti testes consignantur: sic intelligit Dominus Azo legem illam: imo dico idem in actione qñque per eãdem l. ff. ad legem Aquiliam, in lege Aquilia, ibi publicantur, & sñia fertur, sed condemnationis exactio competit tantũ cum extiterit condẽ. vt ibi dr̃, sup. vt lite non contestata, qm̃ 1. responso, in Auth. eod. tit. §. & hoc verum est, coll. 7. sed in his duabus concord. ɔsignãtur, & ĩ Auth. prædicta, vbi dicit, publicantur. i. publica manu transcribuntur, vt loquatur ante lit. contest cum illa decre. qm̃ ſm vnum modum legendi, si vis intelligere Auth. loqui in casu decret. huiusmodi, tunc proprie sedet: publicant, idest, in publica monumenta reducunt, vt ibi dr̃. Vinc.

1 Facit ad hoc l. publicati, & l. testamẽta, cũ not. C. de testi.

† Vide Lãbertinũ d iure patronat. art. 4. q. 2. princ. 1. par. 2. lib.

† al. Vrbenent. al. Vrbeuter.

[Gl. seq. reci. 1. q an aliud remedium haberet presbyter iste.

dos, examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta; a denunciando b fundatoribus † antedictis, vel eorũ hæredibus, vt receptioni testium si velint, intersint: & super denũciatione sic facta, confici facias publicum instrumentum.

¶ Idem Episcopo, & Archidiacono Beneuen. †

¶ Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito, quod subijcitur necessitati probandi, possunt testes etiam antiquis publicatis attestationibus produci.

a ¶ Monumenta.] hæc est bona prouisio ad cautelam futurorum, vt sic redigantur testes in publicam formam, & aliud consilium poterat habere Ecclesia ista contra patronos, vt faciant ei chartam libertatis, sicut agitur pro apocha facienda, C. de fi. instr. plures, sicut libertus agit contra patronum, vt faciant ei chartam manumissionis, C. de lib. causa sicut datam, aget ergo Ecclesia officio iudicis: secundum leges ageret conditione ex illa l. C. de libera. cau sicut datam, & ff. de cõdi. ex leg. l. vnica.

b ¶ Denunciando.] argu quod non valet receptio testium, nisi denunciatio de hoc etiam facta sit parti aduersæ, sup. eod in nomine domini, sup. de fideius. constitutus, & supra vt lit non contesta quoniam, & 3 q. 9. chartæ, quod est verum. Item arg. quod facta denunciatione, 2 siue veniat ad videndum testes, siue non, valet receptio testium, sup. eod. tit. in nomine domini: & de hac denunciatione fieri debet publicum instrumentum, vt si dubitaretur de denunciatione forsitan: quia si negaretur ab aduersario, probaretur per instrumentum.

2 Ad domũ, si absens ẽ, ar. j. de cle. nõ resi ex tuæ, ſ. de eo, q mit. ĩ pos. c. si ſm Host. Inn putat q si absente si põt hoc fieri sine periculo expectabit do nec pſona liter ipsi d nunciet, arg ff. quę sen. si ap. re. l. 1. §. cũ ex eo, & dicit, ꝙ ista, q d. cũt sufficere citationẽ ad domũ ponit casus spãles rem: tit tñ sup. de eo. q. mi. ĩ pos. c. si . u pertus a. l. 10. An.

CVm causa.] Post publicatas attestationes nouum capitulum probari potest per testes antiquos, ita communiter summatur, & secundum hoc nihil inducit de nouo hoc c. cum hoc habeatur in cap. fraternitatis, & in c. cum venissent, cum multis sim. libu., sup eo. In prima parte ponitur decisa petitio. In secunda commissio: ibi, Cum igitur. Et pone casum litteralem, vt colligitur ex gl. Monasterium Sancti Martini de Mõte vendidit quędam casamenta ciuibus Viterbien. post modum sentiens se læsum vltra dimidiam iusti pretij, egit contra dictos ciues emptores conditione ca. cum dilecti, de emp. & ven. seu l. 2. C. de rescin. vendi vt rescinderetur venditio, vel alias supplerent iustum pretium: probauit monasterium in hoc iudicio fuisse deceptum vltra dimidiam iusti pretij: sed non determinauerunt testes quanta fuerit illa læsio: Et hæc probatio sufficiebat si emptores voluissent emptionem rescindere: sed quia dicebãt se velle iustum pretium supplere, fuit dubitatum, nunquid monasterium posset de nouo probare quantitatem excessus, cum dicta testium fuissent publicata super deceptione? Et respondetur, ꝙ sic: quia ista est noua materia, licet habeat partem inclusam de antiqua, non oportebit iterum probare monasterium fuisse deceptum, sed de nouo nunc, determinabitur quantitas deceptionis, & sic cessat timor subornationis, cum ratione adiuncti videatur nouum capitulum, sicut in simili vides cum audi tur, ꝙ testes subornati falsum dixerunt, iuxta not. in c. licet, de probationibus, & per glo. in clem. 2. de testibus hæc colligũtur ex hoc c. & c. cũ causa, inf. de empt. & ven. quæ in eodẽ facto loquunt. Abb. Not. quod diuersus modus agendi est probare, qd' quis sit deceptus vltra dimidiã iusti pretij, & probare quãtum deceptus est vltra dimidium, vnde testes recepti ĩ vno articulo publicatis attestationib. eorum possunt recipi ĩ alio, nec dicuntur recipi super eodem capitulo.

† Cap. 2. tit. de emptore, ĩ 5. compi. Et p̃ alijs vid hic Guidonẽ Papæ.

CAP. XLII.

CVm † causa, quæ inter ęconomum monasterij Sancti Martini de Mõte: & infra.

¶ Cum igitur Abbas, & fratres eiusdem loci probare intendant quanti pretij venditionis tempore c possessionis prædictæ fuere; Mandamus quatenus recipiatis testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producendos; & infra. ¶ Si vero pars monasterij ad hunc articulum eosdem testes produxerit, quos ad alium d

c ¶ Tempore.] tempus enim contractus inspiciendum est, infra de emp. & ven. cum dilecti C de rescin. ven. si. voluntate, in fi. & ff. de euict. ex mille, §. 1. & ff. de mino. denique, §. scio, & sup. de elec. dudum.

[Glossa seq. opponit, respondes, & ex responsione aliam ob. infert, cui respondet, secundo quærit, & soluit]

d ¶ Ad alium.] alium articulum habes infra de emp. & ven. cum causa quæ, & est pars istius, & olim erat tota integra. 3 & ibi probatum fuit, quod monasterium deceptum fuit vltra dimidiam iusti pretij, non determinando quantum vltra, vnde probari modo debet quantum valebat vltra dimidiam iusti pretij Sed qualiter debuit probari excessus deceptionis sine quantitate valentiæ? Respondeo, hoc modo potuit esse, quia cum res esset vendita pro decem testes dicebant, quod res valebat multo plus de 20. sed non taxabant quanto plus de 20. & illud plus debet probari. Sed illi testes, qui fuerunt inducti ad probandum primum articulum, qnomodo admittuntur ad probandum secundum, quia si tunc fuit interrogatus quantum valebat res vltra 20. & ipse respondit, quod nesciebat, non videtur vlterius admittendus. Sed intellige, quod simpliciter dixerunt, nec fuerunt interrogati de quantitate excessus, vel hoc non nocet: qui a postea potuit scire, quod tunc etiam nesciebat, & informare suam sententiam ex alijs argumentis: nec propter hoc est contrarius sibi, nec dicuntur testes produci super eodem articulo, quia ad aliud inducuntur modo, quam prius, sic supra eo veniens & infra eodem cum in tua. primo enim dixerunt testes, quod res valebat vltra 20. modo dicunt præcise, quod res valet vltra viginti quatuor, vel viginti quinque, vel aliam certam quantitatem declaratur vltra viginti. Sed qualiter hoc probatur? Dico, quod ex qualitate rei & quantitate redituum probatur pretium rei, C. de rescinden. venditio. si quos, ff. de re. eo qui sub tu. vel cura. si fundus, in prin. quandoque res æstimatur quo niam potest colligi in quinquaginta annis, in Authen. de alie. & emphy. contracti, §. sanctissimas, coll. 9. quandoque etiam consideratur quantum in 25. annis possit colligi, in Authen. de re. eccle. non alie. §. quia vero

3 Integrã et inueniẽs in 3. Compil. quę s. ãmio capitis citati.

sionis;

Leonis, coll 2. vel etiam æstimatur secundum, quod vendi poterat tunc: quia res tantum valet quantum vendi potest. ff. ad Trebel. l. 1. § si hæres. nec ex affectu debet æstimari, sed communi æstimatione. ff. ad leg. Falc. pretia. in prin. Ioan. And.

1 De hoc consule Theologos.

probandum produxit, vos nihilominus eos recipere procuratis: quoniam aliud est probasse deceptionis [a] excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

¶ Idem.

¶ Recipiuntur & publicantur testes, qui interfuerunt sententiæ, vbi per scripturam de sententia non apparet,

CAP. XLIII.

ALbericus † miles nobis insinuare curauit, quod cum olim inter ipsum, & C. mulierem Rauennatẽ coram capitulo Rauennaten. matrimonij quæstio verteretur, tandem lata fuit diuortij sententia inter eos: postea vero dictus miles timens sibi & filijs, quos de legitima vxore suscepit, ex eo posse præiudicium generari, quod in scriptis [b] redacta non fuit sententia memorata, supplicauit vt testes, qui sententiæ interfuere prædictæ, recipi faceremus.

¶ Ideoq; mãdamus, quatenus testes curetis recipere antedictos, depositiões ipsorum in scripturam publicam [c] redigi facientes.

¶ Idem Beluacen. epo.

¶ Publicatis attestationib. possunt produci testes super eodem articulo, vel directe cõtrario, qui prius fuerunt producti in iudicio summario, seu extra iudicium. hoc dicit secundum notabiliorem intellectum, non ponendo aliquã specialitatem in causa matrimonialis. Et tunc expone textum in fine ibi, in hoc casu s. cum testes alias producti reproducantur. Panor.

CAP. XLIIII.

CVm † in tua diœcesi, & infra.

¶ Vtrum autem si accusatore idoneo comparente, per tres vel quatuor testes inter iam cõiũctos, parẽtela probaretur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogetur fidei vndecim vel duode-

a ¶ Deceptionis.] licitũ est contrahentibus adinuicẽ se decipere, l. ff. de mino. in causæ 2. §. in pretio. verũ est vsq; ad dimidiam, sed non vltra, vt hic, & C. d rescin. ven. l. 2. & j. de emp. & vend. cum dilecti. ADDITIO. Sed quare admittitur ista secũda probatio rei, & quantum valeat, nõne valet probatio superioris, quod vltra mediũ fuerunt decepti, ad hoc vt rescindãt ↄtractus? certe sic C. de resc. vendit. l. 2. Sed rñdeo quantum ad rescissionẽ contractus valet prima probatio: sed quia emptor habet electionẽ rem restituere, & p̃tiũ recipere, vel supplere qđ deest de iusto p̃tio, & ideo admittitur probatio secunda, vt in d. l. 2.

2 Leges humanæ hoc permittũt sed i foro aiæ aliud ẽ seruãdũ d quo vid. D. Th. 2. 2. q. 77. ar. 1. & Sotũ li. 6 d iust. & iure. q. 2. ar. 1. vbi latissime examinãt hunc articulum.

† Cap. 2. e. ti. in 4. cõpilat.

ALbericus.] In prima ponit partis petitio. In scda prouisio & iudicis datio: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Inter Albericum militem, & C. mulierẽ vxorem ipsius coram capitulo Rauennaten. matrimonialis quæstio vertebatur: tandem sententia diuortij lata fuit inter eos, sed snia non fuit redacta in scriptis postmodũ vero contraxit cum alia, de qua filios suscepit, ipse vero timens sibi & filijs præiudiciũ generari, quia snia nõ fuit lata in scriptis, petijt a dño Papa, vt testes qui interfuerunt sententiæ, recipi faceret, vnde mandat quibusdam, quatenus testes qui interfuerunt sententiæ, recipiant, & depositiones ipsorum in scripturã publicam redigi faciant No. quod sententia super matrimonio lata tenet, licet in scriptis redacta nõ fuerit, si hoc probetur per testes. Item ad cautelam futurorum recipiuntur testes, licet quæstio non moueatur, & intellige, quod denunciatio facienda sit personis illis quorum interest testes non recipi.

3 Vide Archi i c. statutis 2. q. 1. & glos. in c. fi. de re iud. li. 6.

[Gl. ideo no. dat simile, signat contrariũ, & soluit,]

b ¶ In scriptis.] no quod sententia lata in causa matrimoniali tenet, licet nõ sit lata in 3 scriptis, & in alio casu quem habes 11. q. 1. si quis cum clerico & C. de sen. ex breui. rec. auth. breuissimas. contrarium habes 2. q. 1. in primis, in fi. vbi de hoc. & l. statutis, illa generalia sunt, hoc speciale fauore filiorum, sicut in causis matrimonialibus multa alia specialia sunt, vt dictum est s. vt lite non contestata. c. 1. Bernardus.

c ¶ Publicam.] ad hanc publicationem faciendam vocandi sunt, quos negotiũ tangit, & etiam hæredes eorum sup. eo. significauit. sic etiam recipiuntur testes ad cautelam futurorum, quia timetur de testibus, quod possunt non esse tempore litis sup. vt lite non contest. quoniam tamen differentia est inter istos testes & illos, vt dictum est, sup eo significauit. sic etiam accipiuntur. ff. ad legem Aquil. in lege Aquilia.

CVm in tua.] Põt dupliciter summari, primo quod contineat in qđ c. veniens s. eo. Et sm hunc intellectũ h. d. Variato fine agendi, publicatis attestationibus licet producere testes. Aduerte, quod hęc lectura procedit si habetur respectus ad secundam productionem, vel ad tertiam respectu primæ, quia prima productio fuit facta extra iudicium dũ procederetur sm formã c si de cland. despon. vt matrimoniũ posset cõtrahi, nõ obstante forte infamia in contrariũ. Sed scda & tertia fiũt in iudicio, dum directe agitur ad matrimoniũ separandum propter consanguinitatem. Sed quo ad tertiã productionem nouissime fiendam, respectu secundæ iam in iudicio factæ, non procedit hic intellectus, quia in eodem iudicio agitur & tertia probatio est directe contraria secundæ: & sic non deberet admitti publicatis attestationib. per cle. 1. j. eo. ti. ideo legitur aliter, & cõmunis sic, publicatis attestationibus in causa matrimoniali, super eodem articulo, vel directe contrario, testes produci possunt Et hanc specialitatem in causa matrimoniali probat hæc littera melius quolibet alio iure. Cõmunis diuisio. Secunda: ibi. Quamquam. Abb.

† Cap. 3. e. ti. i 4. cõp. Et præterea vide ss hoc loco Guidonem papę.

CASVS. Titius & Maria volebant contrahere matrimonium posito banno in ecclesia 4 publice, apparuit aliquis denuncians parentelam inter eosdem: demum viri bonæ opinionis & famæ iurati dixerunt, eos posse adinuicem copulari: & sic etiam matrimonium est contractum: postea vero in casu accusationis probatum est eos esse in gradu prohibito: modo quæritur, qui istorum debeant præferri? Papa respondet, quod quamuis primi testes dixerant pro matrimonio, & secundi in contrarium scilicet pro matrimonio dirimendo, valebit dictum secundorum: tamen si illi 11. vel 12. iterum velint iurare, ac dicere illud idem, quod primo dixerunt, præualebit dictum eorum, nec obstabit exceptio, quod didicerint testificata: quia prius fuit quæstio denunciationis, & nunc est quæstio accusationis Nota quod propter diuersum modum agendi super eodem articulo testes iterum possunt induci Item in causa criminali non hibet locum ista exceptio, quia partes testificata didicerunt.

4 Quo ordine antequam matrimoniũ cõtrahat, denunciari debeant in ecclesia contrahentes, præscribit cõcil. Tri. sess. 24. de reformatione matrimonij. c. 1.

1 Hęc glossula nō habet in antiquis exemplaribus.

a ¶ Ad aliud.] i. quis primi testes dixerunt pro matrimonio, & secundi contrarium, & primi in causa denunciationis, & secundi in causa accusationis, valet dictum secundorum, quamuis contra matrimonium deponant.

[Glos. seq. factum narrat, & obijcit, quod quæstio nō soluitur, & obiectioni respondet.]

b ¶ Ob aliud] cum enim in modum denūciationis probatū esset, quod fama erat, illos esse consanguineos, & quod esset scādalum, si contraherent, inducti fuerant ad improbandā cōsanguinitatem testes de illa cōsanguinitate, vt omnis suspicio tolleretur: & sic contraxerunt, vt infra de spōs. cum inter. quæ est pars istius. postea vero cōtracto matrimonio, accusatore idoneo comparente, tres vel quatuor alij testes idonei iurarunt, illos esse consanguineos, cū directe accusabatur matrimonium. Et ita propter diuersum modum agendi possunt ipsi & alij testes publicatis attestationibus induci super eodem articulo. sic sup. eod. veniēs 2. & arg. supra eo. cum causa, quæ inter œconomū. Sed hic non videtur papa respondere ad quæstionem propositam. Sed dic quod eo ipso quod dixit, si

† iurauerunt.

Testes ēt publicatis attestationibus pos sunt induci, si varietur mod. agendi.

decim propinquorum, qui antiquiores tēpore ac prę stantiores meritis ante cō- tractum matrimonium, in cōtrarium iurauerant, † distinguēdo personas & gradus, a quibus directe hi, de quorum copula agitur, descenderunt: an primi posterioribus præferātur, nō immerito quæri posset.

¶ Quamquam autem ad aliud [a] & ob aliud [b] iurauerint tam illi, quam isti, tamen si in secundo iudicio priores personę iuratæ deponerent illa eadem, quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia præualerent: nec eo possent pretextu repelli, quod partes testificata didicerant: cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu. [c]

¶ Idem.

¶ Excommunicari possunt, qui partem impediunt in testib. producendis: & denunciandi sunt testes non teneri iuramento de veritate non dicenda Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda, punitur reus, de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

CAP. XLV.

Constitutis in præsentia nostra archiepiscopo, & M. canonico Surrentin. dum ipse illum de simonię crimine deferret: & infra.

¶ Cęterum quoniam a principio protestatus est præfatus. M ipsius archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potentiam præstitisse, quo minus probationum copiam in nostra præsentia secum haberet, cum quosdam induxerint ad iurandum, ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent,

in secundo iudicio illæ eadem personæ iuratæ dicant id quod dixerunt in primo, valet dictum eorum, datur intelligi, quod valet dictum illorum, qui secundo sunt recepti, si primi iterum in secundo iudicio non introducantur, aut alij, & ita secundum hoc separaretur. Sed non videtur, quod isti tres vel quatuor præferantur prioribus 11. vel 12. licet ad aliud sint illi inducti, & ob aliud isti, nisi in secundo iudicio tales inducerentur, vel tot quod merito præferrentur prioribus supra eodem titu. de testi. & capit. in nostra. Sed dicas, quod statur istis secundis, si alij in contrarium non inducantur, cum sit alia causa, & alius modus agendi. Bernardus.

[Glossa sequens tripliciter exponit finem, & primam reprobat.]

c ¶ In hoc casu.] i. in causa matrimoniali: sic exponit Ioann. Et secundum hoc patet, quod si aliqua pars probatur consanguinitatem, pars alia publicatis attestationibus potest improbare cōsanguinitatem, vt hic videtur, & sup. eod. series. nam in causa matrimoniali, etiā post sententiam illud potest fieri, cum sententia lata contra matrimonium non transeat in rem iudicatam. n. sup. e. sicut & infra de sent. & re iud. lator, & consanguinei. 35. q. 9. ca. loci nostri. §. his ita respondetur. in fin. Sed Ioan. dicit, quod tales testes tunc demum sunt recipiēdi, cum pars aduersa potestatur, se velle incontinenti probare consanguinitatem, ne postea sit præsumptio contra ipsam, quod velit subornare testes. Sed hoc non credo, quia siue protestetur, siue non, bene possunt probare contrarium: cū sit alius articulus, in quo agitur de falsitate [2] priorum dictorum testium. De hoc dictum est, s. eod. series. & cap. ex tenore. Et verbum istud, quod dicit, in hoc casu: non simpliciter, sic expone, id est, in causa matrimoniali indirecte: quia nec ibi publicatis attestationibus ab eadem parte, de iuris rigore debent testes super eodem articulo, & eodē modo induci, nec etiam in causa appellationis, supra eod. fraternitatis, & supra de prob. iurauit: vbi de hoc, sed sic debet exponi in hoc casu, id est, cum probata est consanguinitas contra matrimonium, potest altera pars publicatis attestationibus improbare consanguinitatem, vt in casu huius capit. cum agitur de falsitate priorum testium vt dictū est, idem esset in alio impedimēto, supra eo. ex tenore. Vel sic potest exponi in hoc casu, id est, cum aliter agitur in vno iudicio, & aliter in alio, supra eod. veniens, & c. cum causa, quæ inter œconomum. Tamē, si testis dicat cōtrarium in secundo iudicio ei, quod dixit in principio, non valet dictum eius, vt hic colligitur, & supra de prob. per tuas. argum. de hoc, infra de præsump. litteras, alia tamen expositio melior est.

Cōsanguinitas probata potest ēt publicatis attestationibus improbari.

2 Non pōt negari quin directa probatio falsitatis fiat super eodē articulo, vt dixi s. ti. t. licet. & patet in cle. eo. ti. de testibus. Io. And.

† Cap. 4. e. t. t. in 4. compilat. Et pro intelligētia seu materia, videlicet; an & quādo delictum factum per consanguineos, seu amicos præsumatur factū de voluntate illius, de cuius fauore agitur, vid. Oldr. cōs. 92. incip. rex habebat.

Constitutis] Tria sunt dicta. Secundum ibi. Illos. Tertium ibi Si quis. Abb.

CASVS. M. canonicus Surrētinus in præsentia domini papæ accusabat de crimine simoniæ archiepiscopum suum, & protestatus fuit ab initio, quod consanguinei ipsius archiepiscopi multa impedimenta præstiterunt per suam potentiam dicto M. quo minus copiam probationum secum haberet, inducendo quosdam ad iurandum ne aduersus archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus a testimonio arcere nitantur: dominus papa ex officio suo nolens super hoc prouidere, mandat cuidam iudici, vt generalem proferret sententiam excommunicationis in omnes illos, qui aliquod impedimentum ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis, & illos, qui iurauerunt non ferre testimonium contra archiepiscopum, denunciet iuramento huiusmodi non teneri & si aliquis de consanguineis archiepiscopi, aliquem de testibus ipsius M. præsumpserit impedire, eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendat, & faciat manere suspensum, donec a tali præsumptione desistat, quia non est verisimile, quod eo inuito talia fiant, quia si voluerit, potuit prohibere, vnde debet experiri iudicis auctoritatem elusam, qui defensionis copiam subtrahit aduersario suo. Not. quod non tenet iuramentum, quo quis astringitur non ferre testimonium: & eo non obstante ad-

se admittitur eius testimonium. Item omnes impedientes iurisdictionem iudicis excommunicari debent. Item qui subtrahit aduersario copiam probationis, ostendit se malam causam habere. vnde puniri debet.

[Gl. seq. recitatur per obiectionem & solutionem.]

nis commissa fuit iudicibus, qui processerunt in causa appellationis. tandem causa ista delata fuit iterum ad sedem Apost. vnde Papa committit causam istam archiepiscopo Magdeburgeñ. & eius condiudici, mandans eisdem quatenus partibus ad locum idoneum conuocatis, recipiant testes, quos ipsa nobilis pro se induxerit, vel princeps pro sua parte, cum nondum testificata didicerint sup processu Prageñ. episcopi, vel processu posteriorum iudicū duxerint producendos: & ipsa nobilis inducat si voluerit testes, quos prius induxit: vel alios, cū nondum renūciauerit testibus producendis. Not. quod iudex locum idoneum debet partibus assignare. Item si testes in vno iudicio recepti non sūt publicati in alio iudicio possunt adhuc idem & alij recipi, cum nondum testificata didicerint, nec renunciauerint partes testibus producendis. Item cum dubitatur super processu iudicis, an sit legitimus, super hoc inquirendum est.

1 De materia huius glo. vide B. Th. & ibidē Caietanū 2.2 q. 89. ar. 7. Sotū lib. 8. de iust. & iu. q. 1. ar. 7.

a ¶ Non teneri.] & 1 ita iuramentum talē etiā nullū est ipso iure, quamuis vr̄ posse seruari sine interitu salutis æternæ, & ideo seruādū vr̄: sed in veritate nō est seruandum: qa expedit peccata nocentis nota esse, ff. de iniu. cū q. in prin. qa & in iudicio veritatē occultare mortale peccatū est, p̄terquā in criminib. 11. q. 3. q̄squis. j. de crim. fal. ca. 1. & ideo tale iuramētū illicitū est. sic habes. s̄. eo. intimauit vbi de hoc. Et sit pater hic, & c. intimauit, quod temerarium iuramētum non repellit aliquem a testimonio, sicut non repellit ab electione. j. de iureiur. sicut.

† Vox, dicti, deest in oīb. manuscriptis.

b ¶ Verisimile.] licet p̄sumat, quod istud fiat de voluntate archiep̄i: tñ hanc præsumptionē potest archieps elidere 1. q. 4. quia præsulatus & j. de homi. Petrus

c ¶ Scrupulo.] 86. dist. culpā. & 83. dist. error, & 23 qō. 3. qui potest

† ostendat.

d ¶ Sanctiones,] vt C. de postu. prouidēdū in fi. & j. tit. proxi. peruenit & 3. q. 7. c. infamibus. versi. si qs autem Bor.

ij Constitutis.] prima pars ponit formam processus, & grauamen appellātis. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus Abb.

CASVS Inter principem Bohemorū & vxorē eius sororē nobilis viri Marchionis Misnē. Matrimonialis quæstio vertebat: ad petitionem ipsius pricipis eps Prageñ. citauit vxorē ipsius pro causa illa: & dū

† al. ita; Magdeburgenū archiep̄o, & p̄posito Seburgenū.

& alios minis & terroribus a testimonio perhibendo arcere nitantur: Nos ex officio nostro super hoc prouidere volentes, mandamus, vt generalem feras excommunicationis sententiam in omnes, qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis:

¶ Illos autem, quos (vt dictum est) iurasse constiterit, quod contra archiepiscopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri.[a]

¶ Si quis autem de consanguineis dicti † archiepiscopi aliquem de testibus præsumpserit impedire (quia verisimile [b] non videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo [c] societatis occultæ, eo quod si voluerit, potuerit prohibere: cum secundum legitimas sanctiones, [d] iniquam ostēdant † se causam fouere: & experiri debeat iudicis auctoritatem elusam, qui defensionis copiā subtrahit aduersario) eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, & facias manere suspensum donec illum fecerit a tali præsumptione cessare.

¶ Idem Magdeburgeñ. † archiepiscopo, & præposi. Seburgeñ.

¶ *Qui testificata non dicit, nec renunciauit testibus producendis super antiquis articulis seu capitulis, testes etiam alias productos producere potest.*

CAP. XLVI.

ij Constitutis † in præsentia nostra procuratore A. sororis nobilis viri marchionis Misnensis. † & nuncio illustris principis Bohemorum: & infra.

¶ Pragensis episcopus ad petitionem eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum accedere, vt suas coram eo proponeret actiones, [e] sed a satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel ter prohibuerunt ingressum, post appellationem ad nos interpositam, diuortij sententiam promulgauit: à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari: & infra.

¶ Mandamus, quatenus Partibus ad locum idoneum conuocatis recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa pro se, vel princeps pro parte sua (cum nondum testificata didicerint [f]) super processu Prageñ. episcopi, vel posteriorum iudicum, duxerint producendos: & nobilis ipsa (pro se †) vel testes, quos prius induxit, [g] vel alios si voluerit, inducere non vetetur, cum non renunciauerit testibus producendis.

e ¶ Actiones.] id est, petitiones: quia non est inquirēdum cuiusmodi actio intentetur, s̄ de iudi. c. dilecti vbi de hoc. & c. examinata. vel defensiones: qd̄ melius est.

f ¶ Didicerint.] & ita si didicissent 2 testificata, vlterius nō reciperētur testes super isto processu causæ matrimonialis: secus videret̄ si ageretur de cōsanguinitate probanda: vel impedimento, vt supra de probationi. causam matrimonij, & sup eo testes, vbi de hoc

[Gl. seq. quærit & soluit: sinis soluit aliam quæstionem.

g ¶ Induxit,] sed nūquid ijdē testes possunt sæpius induci, quousque fuerint publicatæ attestationes? Ita vr̄ vt hic, & s̄ c. cū causam vbi de hoc in glo. & incipi., hæc littera & hoc est in tenorē illius leg. s C. de testib. l. vlt. est post publicationē. & tñ ante quam didicerint qs testificata pōt p̄ducere testes, 3 nisi renūciauerit p̄ductioni in Aut. e. tit. § qa vero colli. quamuis altera pars videat attestationes vt ibi dicitur.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōp. Et de intellectu textus & glossarū vide præ aliis hic Guidonē Papæ.

† Misnē.

2 De intellectu huius gl. vide Antoniū de But. in ca. fraternitatis. & s̄. eo. Baldū in c. iurauit, de p̄batio.

† Hæc duo verba pro se, desunt in ant. qs exēplaribus.

3 Idē Gul. in Spe. de tes. §. iatis vtilit ver. qd si publicatæ vide etiam Hostie. in sum. e. ti. § verū. & latius lo. An. hic.

¶ Idem in Concilio generali. †

¶ *Ponit Concilium duodecim, sine quibus ad probandam consanguinitatem in causa matrimoniali, non valet testimonium de auditu, hoc dicit summando generaliter.*

CAP. XLVII.

ij Licet † ex quadam necessitate præter communem formam olim fuerit institutum [a] in consanguinitatis, & affinitatis gradibus computãdis valere testimonium de auditu, cum propter breuem hominum vitam testes de visu deponere non valerent, [b] vsque ad gradum septimum computando, quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima prouenisse coniugia. Statuimus, ne super hoc recipiantur de cætero testes de auditu, [c] cum iam quartum gradum prohibitio non excedat; Nisi forte personæ [d] graues extiterint, quibus fides sit merito adhibenda, & ante litem motam [e] testificata didicerint ab antiquioribus quidẽ suis, [f] non vtique ab vno, [g] cum non sufficeret ille, si viueret: sed duobus ad minus: nec ab infamibus, & suspectis, sed a fide dignis, & omni exceptione maioribus: cũ satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores [h] Nec tamen si vnus a pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod testantur, tanquam plures, & idonei testes debent admitti, cũ secundum ordinem solitũ iudiciorum non sufficiat vnius testis assertio, etiam si præsidiali refulgeat dignitate, & actus legitimi [i] sint infamibus interdicti.

ij Licet ex quadam] Propter multi dicta nõ recipit congruam summationem Diuidit Nã primo ponit lex, qua respiciunt personas Secundo alia lex, q̃ referunt dicta Secunda ibi, Testes autem. Abb. Sic

CASVS Olim constitutum fuit ex quadam necessitate, vt in computandis gradibus consanguinitatis & affinitatis valeret testimonium de auditu cum pp breuẽ hominum vitã testimoniũ de auditu deponere nõ valebant vsque ad septimũ gradum: Quia ex hoc ꝯ legitima cõiugia multa pericula prouenicbãt, statuit ꝯcilium, ne sup hoc recipiantur testes de cætero de auditu, cũ prohibitio cõiugalis quartum gradũ non excedat, nisi forte p̃sonæ tales fuerint, quibus sit fides merito adhibenda & ante litẽ motã testifica ta didicerint ab antiquioribus suis, non ab vno. cũ ille si viueret. nõ sufficeret: sed a duobus ad minus nec ab infamibus, & suspectis, sed a fide dignis: quia absurdũ esset illos admitti, quorũ repellerent auctores: & si vnus audiuisset a plurib. non debet admitti: vel si infames ab hominibus bonæ opinionis illud audiuerint, nõ debẽt admitti, quia infamibus actus legitimi sunt interdicti. Et testes in suo adijciant iuramento, quod odio, vel amore, timore: vel commodo ad ferendum hoc testimonium non procedunt, designãdo p̃sonas expressis nominibus vel circumlocutione sufficienti: & ab vtroque latere singulos gradus distinguant, & iuramento suo adiiciant, se intellexisse a suis maioribus quod deponunt, & credãt ita esse. sed nec tales sufficiunt, nisi iurati deponant, se vidisse personas, vel saltem in vno graduum prædicto rum constitutas pro cõsanguineis se habere. tolerabilius enim est ꝯtra statuta hominum relinquere copulatos. quam ꝯiunctos legitime contra statuta Dñi separare. Non testimonium de auditu in causis matrimonij hodie simpliciter non valere. Item testimonium vnius non probat. Item infames a testimonio repelluntur. Item non debet admitti ad testimonium cuius auctor repellitur. Item remoto odio, amore, timore, commodo, testis debet ferre testimonium. Item tolerabilius est &c

† In Cõcilio generali. Litera nẽ sub Innoc. III c. 52.

† [illegible] 6 c [illegible] q co pil. Et declaratur ꝯ cõstitutione. cui per Dñicũ i c p[illegible] 55. dist. addicit hic Guidone Papæ.

a ¶ Institutum.] 35. q. 6. de parẽtela.

b ¶ Valerent] vt ff. de gradi. non facile.

c ¶ De auditu] nisi sint graues personæ, ꝙ aliquos vidissent in aliquo gradu pro consanguineis se habere, vt infra eo tem, sequitur [illegible]

[Glo. seq. reci. per quæstionem] [illegible]

d ¶ Personæ.] non intelligas graues appellari illos, qui in dignitate sunt constituti, quia aliud est dignitas, quam grauitas, vt 4. q. 3. placuit, § item in criminali, versiculo. in secunda lege, sed graues dicuntur hic, qui non sunt leues. puta homo bonæ famæ & opinionis, & antiquus homo sicut benemeritus dicitur, qui nondum demeruit, ff. de legatis 2. cum pater, § rogo. & l. cum quidam. & s̃. de seru. cap vnico, vel seniores hic appellantur graues, ad quos recurritur deficientib. testibus de parẽtela, 35. q. 6. cap. 1 & senibus in dubijs, & antiquis factis maior fides adhibet, ff. de fide inst. [illegible] l vlti. & ff. fini. ercis. si quæ sunt, & si ff. de leg. 3. si chorus § 1.

† Vide l. testiũ. C. eo. & l. in summa. ff. de aq. plu. arcen.

e ¶ Motam.] secus esset si post motam, tunc enim nõ admitterentur.

† Dictio forte, deest in Cõcilio. hr̃ tñ in Gregoriana cõpila.

f ¶ Suis.] qui etiam alijs præferuntur in consanguinitate cõputanda: quia ipsi melius sciunt suam genealogiam, ꝗ qui matri accusa. poss. vñ & 35. q. 6. c. 1. & 2. & non, ab extraneis sciunt: quia illi non sciunt ita.

[Gloss. sequ. primo reddit rationem textus. Secundo quærit, arg & soluit secũdo soluit aliud dubiũ. Tertio argu. inducit simile: allegat contrarium, & soluit.]

g ¶ Ab vno.] q̃a ille non sufficeret, & omnes illi q causam habent ab vno, pro vno solo reputantur, arg. 1. q. 1. cito, ff. de cõdi. & demon. cui fundus. in fin. sed 1 a duobus ad minus debent audiuisse. Sed quid si illi duo audiuissent ab vno? Non videtur quod valeat? & secundum hoc iudex attenderet in infinitum. hæc quæstio non procederet: sufficit ergo quid audiuerint a senioribus suis de illa consanguinitate: & si vellent testificari de eo, quod audiuerunt a quibuscunque alijs. locum haberet obiectio. 2 Item & si plures essent testes, & quilibet eorum audiuisset ab alio quam alter, non valebit testimonium, nisi quilibet illorum audiuisset à pluribus, a duobus ad minus, vel nisi omnes ipsi coniunctim audiuissent a duobus. & ita est argu. ꝙ ille non debet admitti, cuius auctor repellitur: sicut scripta illa non debent recipi cuius auctor reprobatur. infra, de hæret. fraternitatis. Argum. contra inf qui matri. accusare pos. cum in tua sed illud locum habet in accusatore, hoc in teste.

1 In multis antiqs exẽplarib. hic incipit alia gl. super verbo secunda, duob. ad minus.

2 Host. ꝯ maxime cũ non de facili scire possit testis eaquo vel a qb᷒ habuerũt illi, qui sibi detulerunt: nec hoc p̃textu est probatio angustanda: dum modo honesti sint testes. Ioan. And.

h ¶ Auctores.] arg. ꝙ Infamia non inducit purgationem, quæ ab inimico actore vel a leuibus personis processit 11. q. 1. in cunctis. & inf. de accusationibus, qualiter & quando 2.

i ¶ Actus legitimi.] quia personis vilibus. & indignis portæ dignitatis non debent patere, inf de excel. prælato. inter dilectos. & C de dig. neque famosi libro, 12. & C. de infamibus. l. vnica. lib. 10. & art. 32. q. 5. præceptum.

a ¶ Demonstratione.] sic sup. eo. quotiens & ȷ̃. de consang & affin. tua nos & sup cum in tua.

[Glo. seq. quærit & soluit. Iterum quærit, ponit opinionem Ioannis, & contrarium soluit.]

b ¶ Gradus.] sed nunquid tenetur probare de stipite? Non quia de illo nõ reperitur cautũ, sed tantũ de lateribus, vt sup. e. series, & canon ponit fratres pro stipite. 35. q. 5. c. 1. & c. parentelæ, sufficit ergo incipere a fratrib. ȷ̃. de consan. & affin. tua. Sed quid dices, si quidam testes probãt de vno latere, & alij probant de alio latere tantũ: nũquid probata est hæc consanguinitas? Ioann. dixit, ꝙ talis probatio sufficit, & hoc probat taliter, si probat de Martino, ꝙ sit filius Ioannis, per consequens probatur ꝙ Ioãnes est pater Martini. Ite si alij testes probãt, ꝙ Bertha est filia Ioannis, per cõsequens probatur, ꝙ Ioãnes est pater Berthæ. cum ergo iudici constat, ꝙ Ioannes est pater Martini, item constat ei ꝙ est pater Berthæ ergo constat ei, quod Martinus & Bertha sunt frater & soror, & sic probata est consanguinitas illorum. hoc concedebat Ioann. & ita non semper requiritur, ꝙ testes ab vtroque latere notam habeant consanguinitatem. Item si quis vult improbare consanguinitatẽ, sufficit quod interrũpat primum gradum, ȷ̃. eo. series. sed hoc non credo, nec discedo ab hac littera, & ab illis iuribus, quæ dicunt, quod ab vtroq; latere testes debent computare consanguinitatem, arg. 35. q. 6. de parentela. & sup. eo. quotiens. & ȷ̃ de consang. & affinit. tua. & sup. eod. cum in tua. Bern.

c ¶ Vno.] siue propinquo siue remoto.

¶ Testes autem huiusmodi proprio iuramento firmantes, quod ad ferendum testimonium in causa ipsa odio, amore, timore, vel commodo non procedant, personas expressis nominibus, vel demonstratione, vel circumlocutione[a] sufficienti designent, & ab vtroque latere singulos gradus[b] clara computatione distinguant: & in suo nihilominus iuramento concludant, se accepisse a suis maioribus quod deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi iurati deponant se vidisse personas, vel saltem in vno[c] prædictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere. Tolerabilius est enim, aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quam coniunctos legitime, contra statuta Domini separare.

¶ Honorius tertius præposito Molisij Firmã. diœ.

¶ Post publicationẽ ad petitionem producentis interrogari non debent testes, nisi quando dolo, vel negligentia examinatorum, super omnibus capitulis interrogati non fuerunt.

CAP. XLVIII.

PEr† tuas nobis litteras intimasti, ꝙ cum causa quæ super quibusdam terris vertitur inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. sancti† Simonis ex altera, tibi fuisset ab Apostolica sede commissa, dictus G. trib. mẽsib. post testiũ publicationem elapsis, testes suos interrogari postulat iterato: & infra.

¶ Nos igitur respondemus, illum non esse super hoc de cętero audiendum[d] nisi forsan a principio illos interrogati[e] super certis capitulis postulasset, idque malitiose, vel negligẽter fuerit prætermissum.

¶ Idem Vall. Oleti & Sacramenię abbatibus Palẽtinæ & Segobien. dięcesis.

¶ Testes probatorios & reprobatorios probatoriorũ reprobare licet, sed reprobatorios reprobatoriorum non licet.

CAP. XLIX.

iij LIcet† dilectus filius noster L. tituli sanctæ Crucis presbyter Cardinalis, quem procuratoribus Burgensis episcopi,

[Glossa seq ponit rationem dicti, & subdit vnum intellectum, reprobans moram quorundam.]

d ¶ Audiendum.] cum attestationes sunt publicatæ, non sunt testes amplius interrogandi: quia timeretur subornatio testium Authen. eodem titu. § quia vero. coll. 7. & supra eod. fraternitatis, & ideo cũ possint testes noui induci, nec interrogationes aliquæ sũt faciendæ, vt sup. e cõstitutis 2. Ante aperturam testium bene potest testis etiam dicere, & etiam corrigere dictum suum, dum tamen inconti nenti. ȷ̃. tit proximo. præterea. & iudex ex officio suo etiã post aperturam testium, si testis obscure protulit testimoniũ suũ, põt interrogare iterum testem. ȷ̃. eod. cum clamor. & ff. de interrogatoria actione. vbicunque, sed hic loquitur cũ pars plura capitula dedit, super quib. petiit ab initio testes interrogari; & si negligenter vel malitiose iudex omisit, non debet illi obesse malitia vel negligẽtia iudicis: vnde iterum debent deponere super illo articulo.

e ¶ Interrogari.] immo videtur quod de iure mero iterũ sunt examinandi, nõ obstante publicatione, cum sit aliud capitulum ab illis super quibus publicatio facta est, 1 supra eod. causam quæ. & cap. cum venisset. super illo vero articulo super quo testes recepti sunt nullæ interrogationes eis publicatis sunt faciendæ. nisi iudex ex officio suo, vt dixi, illas viderit faciendas, 2 quidam hoc faciunt de consuetudine etiam ad petitionem partium: sed illa consuetudo contra ius est Bernardus.

† De intellectu & extẽsione huius text. vid Pau. d Castro cõ. 369. inci. in casu de quo q̃ritur. & Io. An. in c. cum causam, q̃ inter archiepiscopũ. sup. e. quem sequit Ale. cons. 104. ĩcip. circa primum, vol. ij.

† dictio, sancti, deest ĩ omnib. manuscriptis.

1 Forte facta erat publicatio, quia aliqui fuerãt interrogati, aliqui nõ. Io. And.

† Dispositio huius decretalis an habeat locum in causa summaria, vid. p Butr. in c. veniens sup. eod.

PEr tuas.] Communis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb.

CASVS. Inter canonicos S. Petri ex parte vna, & G. sancti Simonis ea altera, coram iudice delegato super quibusdã possessionib. quæstio vertebatur: dictus G. tribus mẽsib. post testium publicationẽ elapsis, petiit iterũ interrogari testes suos quæsiuit iudex, quod sibi super hoc esset agendum? Respondet Papa illum non esse de cætero audiendum, nisi forte super certis articulis a principio petiisset illos interrogari, & iudex id negligenter vel malitiose pretermisisset. Nota negligentiam vel malitiã iudicis parti nõ debere obesse, quominus post aperturam testium iterum interrogentur.

iij LIcet dilectus.] Nouũ est quod inducit hæc decre. prius nullo iure, aperte prouisum, & hoc dicit in summa. Testes super principali productos reprobare licet, & reprobatorios iterum reprobare, & vlterius non est reprobationi locus. Vel summa clarius sic comprehendendo vtrumque intellectum, vt in rubro, Diuiditur, in prima processus narratio. in se. unda causæ commissio. Secunda: ibi, Mandamus quatenus. Abb.

2 De hoc sup eo ti. in 4. gl. in Auth. eo. tit. § 1. in glos. immo videt. Io. And.

CASVS. Inter Burgensem episcopum ex vna parte, & clericos sanctæ Mariæ de Castro Soret ex altera, coram Cardinali Trecen. Sanctę crucis quæstio vertebatur, procurator episcopi proposuit se adhuc velle dicere contra psonas testium productorum, super negotio

principali: mandat Papa quibusdam iudicibus, quatenus recipiant testes, quos partes producere voluerint ɔtra pſonas testiũ productorũ super negotio principali: & si rursus illos pars altera vel vtraq; voluerit reprobare, contra illos probationes admittant, ita ꝙ vltra nõ liceat partib. ad reprobationem testiũ aspirare, ne diutius negotiũ prorogetur, si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur. Nota duas reprobationes testium fieri posse, & non vltra: ne in infinitum negotium prorogetur.

De hoc cõsule Theologos.

a ¶ Proponebat.] ꝙ ei licebat secundum tenorē illius decr. s. eo, præsentium, & secundum ea, quæ ibi dicuntur. nisi ei terminus statutus fuisset, infra quem hoc facere debuit, supra de probat licet.

[Glo seq. declarat, quod hic dicitur de duabus reprobationibus, vtroq; vel actore solo probante.]

b ¶ Quos] scilicet illos, qui inducti fuerunt ab vtraque parte ad reprobãdos testes super principali productos. Ista littera sic intelligit: vtraque pars produxerat testes super principali, dicitur, si vtraque pars vult improbare testes inductos contra se super principali illud facere potest. & hæc est secunda productio testiũ, facta contra principales ab vtraque parte. Itē si pars altera, vel vtraq; vult reprobare testes istos secũdo inductos, ad reprobationem principaliũ, illud potest, & sic est tertia productio ad reprobationem testium secundo loco inductorum. vltra vero ad quartam reprobationem aspirare non licet propter infirmitatem vitandam: sicut vltra tertiam productionem quarta dilatio non est danda, ff. eo. vltra. infinitas. n. est vitanda, vt C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinum & vt sit litium finis. ff. pro socio l. vlt. ff. de arbit. non distinguemus. §. quæsitum, & supra de do. finem. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si quis decem. & C. de iudic. apertissimi. Alias non videtur, quod possit intelligi quin alteri videretur fieri iniuria, puta si actor tantum induxerit testes, & reus velit eos reprobare, contra reum debet audiri: & ita est secunda productio. Item & si actor vult reprobare testes, rei, audiri debet, 1 & hæc est tertia productio, & sic non licet reo vlterius producere. & sic remanet reus inferior 2 in reprobatione: & imputet sibi, quod non produxit testes in principali. Et hoc bene colligitur per quandam decre. extra compilationem, missam archiepiscopo Rothomagensi super quandam causa, quæ vertebatur inter abbatem & conuentum sancti Nicolai Andegauen. ex vna parte, & priores, & conuentum de Spaldig. Lincon. diœcesis ex altera: abbas q fuit actor, produxit testes super principali negotio, prior & conuentus admittuntur ad reprobandos testes abbatis productos super principali negotio, & abbas admittitur ad reprobãdos testes partis aduersæ inductos, ad reprobationē testium abbatis, & vltra non proceditur ad aliquam productionem, quæ decre incipit, præsentium, & ponitur in isto tit. lib. 6.] Vterque. n. actor & reus duas tantũ debet habere reprobationes: & hoc cum vterque ꝓduxit testes super principali negotio. in quo casu loquit hæc decretalis. Ber.

† produceret: proponeret.

† Vi. l. nõ pfit & ibi pl ne Bar. ff. d leg. b.

† Londõ.

1 Cõcor l. si quis secundum, Cyn. & ibi Bar. C. eo.

2 Idem in actore, vbi solus reus probauit per testes in principali. Ioan. And.

& clericorum sanctæ Mariæ de Christo Soret, dedimus auditorem, ea, quæ procuratores ipsi proponere voluerũt, audierit diligenter: quia tamē procurator dicti episcopi cõtra personas testium productorum in principali adhuc se velle diceret† proponebat: a & infra.

¶ Mandamus, quatenus recipiatis testes, quos contra personas productorum super principali negotio partes duxerint producendos: quos b si rursus pars altera vel vtraque voluerit reprobare, †contra illos probationes admittere procuretis, ita ꝙ vltra non liceat partibus ad reprobationem testiũ aspirare: ne, si producendi quartos contra tertios, & sic deinceps partibus licentia tribuatur, negotium diutius protelari cõtingat.

¶ Idem Præposito & magistro G. & R. Laudun. † canonicis.

¶ Attestationes recepta per arbitrum, fidem faciunt in iudicio, si testes mortui sunt. si viuunt, est in optione illius contra quem testes producti sunt, an velit attestationes recipere, an testes de nouo deponere. Et adde etiam si attestationes publicata sunt, & hoc vltimum non est in l. fin. C. eodem, vbi ponitur casus huius decretalis.

CAP. L.

PRæsentata† nobis Suessionen. archidiaconi petitio continebat, quod cum inter R. quondã prædecessorem suum ex vna parte, & capitulum sancti Petri Suessionen. ex altera, super iurisdictione, quam idem archidiaconus se in dicta ecclesia ratione archidiaconatus proponebat habere, quæstio verteretur; tandem cancellarium Parisiē. & magistros R. Remē. & P. Britõ. canonicos † sup hoc arbitros elegerũt: q. cũ suscepto arbitrio adeo in negotio ꝓcessissēt ꝙ productis testib & depositionib. publicatis, receptisque allegationibus vtrorumque, & actis omnibus redactis in scriptis,

† pro ītellectu huius decretalis, uide Inno i ca. ex parte, sup de arbit.

PRæsentata.] Diuiditur, nam in prima ponitur partis petitio. In secũda causæ cõmissio ibi, Discretioni. Abb. Sicu.

CASVS. Inter archidiaconum Suessioni ex parte vna, & capitulũ sancti Petri Suession ex altera, super iurisdictione, quam idem archidiaconus se habere in dicta ecclesia ratione archidiaconatus dicebat, quæstio vertebatur, tandem vt ad concordiã peruenirent, cancellarium Parisiensē, & magistros R. Remen. & B Briton. clericos super quæstione illa arbitros elegerunt, qui suscepto arbitrio vsque ad sententiã processerunt, & cum sententiam proferre deberent, vnus illorum decessit, & alius in archiepiscopum. Ebredunen. est assumptus, qui distat per duodecim dietas ab ipsis, & sic arbitrium expirauit, cum alter solus in ipso procedere non valeret. vnde petijt archidiaco. sibi super hoc prouideri, mandat Papa quibusdam, quatenus causam ipsam secundum acta coram arbitris habita, debeant terminare, reseruata capitulo optione, vel recipiant depositiones eorum testium productorũ, qui supersunt cõtra eos: vel si eas admittere noluerint, consentiant, vt iidem testes iterum admittantur, saluo iure, quod in vtroq; casu competit ipsi capitulo tam in personas testium, quam in dicta. Nota quod per mortem arbitrorum arbitrium est finitũ Item in optione est illius, contra quem testes inducti sunt coram arbitris, si testes viuunt, admittere illorum attestationes, vel vt iterum inducantur coram iudice, & sic in casu isto testibus publicatis, iterum iidem testes inducuntur Item contra personas testium coram arbitris productorum potest opponi.

3 Si vero actor solus probauit in principali, quilibet, habebit vnam tm, & sic semper in numero erit æqualitas. Ioan. nes And.

† clericos, legitur in aliquotantiqs codicibus.

a ¶ In.

a ¶ In archiepiscopum.] vnde non debebat compelli sententiam dicere, ff. de arbit. non distinguemus, §. sacerdotio. 1 & l. licet, ff. de vacat. mune. l. prætor. 1. respō so in fi.

[Gl. seq. reci. per q. cum hic dicatur, q vnus ex tribus solus &c.]

b ¶ Solo,] nec etiam cū altero, nisi ex forma compromissi hoc facere possent, nam cū in tres cōpromitti tur, non possunt duo tertio mortuo vel absente iudicare, nisi hoc incontinenti in cōpromisso sit actū, ff. de arbi. Pedius in fin. & l. itē si vnus, §. itē si plures, & §. vlt. & l. sicut. & l. non distinguemus, §. cū in plures & sup. de offi. delega. vno delegatorum. & infra de testi. Raynutius, & capit. Raynaldus, sic etiam in delegatis, sup. de offic. deleg. capit. causam matrimonij & c. vnico & ff. de re iud. c. duo Ber.

c ¶ Arbitrium,] idest, compromissum: com promissum enim per mortē alterutrus arbitrorum expirat. s. de offic. deleg. vno. 2 arbitrium non posset expirare: quia non latum erat.

d ¶ Acta,] sic patet, q testes recepti corā arbitro, valent in iudicio. hoc est simpliciter verū de iis, qui iam sunt mortui: de aliis, qui viuunt, est in optione illius, contra que inducunt, vt depositiones eorum admittat, vel eis repulsis idem testes iterum producantur, vt hic dicit & C. de testi. l. vlt. saluo iure obiciendi tam in personas testium, quam in dicta, vel in vtroque casu, vt in dicta l. vnde sumptum est, quod hic dicitur. & idem C. de arbit. l. pen. in fi. & sup. eo. causam, quæ inter archiepiscopum arg. sed ibi alius articulus est.

[Glo seq. quærit, & soluit]

e ¶ Casu,] scilicet cum vult attestationes illorum qui supersunt ratas habere: vel si vult, q iterum producant; vtroque istorum casuum potest obiicere in personas eorum, vel in dicta. Sed nunquid in personas eorum, q mortui sunt? Credo, quod possit obiicere, vt dixi sup. vt lit. non contest. q̄m. & est verum, sicut & in dicta eorum. C. eo. ti. l. vlti. Ber.

Dicit P. q bilanc̄ per receptionē sacerdotij mutauerat forū, & sic per iudicē laicū cōpelli non poterat: q̄ rō hic cessat. sit ergo rō, de qua dix: super ver. solo. Io. And.

† alter.

† Ebrundun̄ Ebredun̄.

a Facit l. itē si vnus, §. item si plures. & l. si i tres. & l. sicut, ff. de arb.

sigillorum suorum impressione signatis, arbitrium proferre deberent, vnus ipsorum viam fuit vniuersæ carnis ingressus, & alius † in archiepiscopum [a] Ebredunen̄. † assumptus, qui distat per duodecim dietas & amplius ab eisdem. Vnde cum prædicto R. solo, [b] minime arbitrari valente, videatur arbitrium [c] expirasse.

¶ Discretioni vestræ mandamus, quatenus causam iuxta huiusmodi acta [d] fine debito terminetis, opinione capitulo reseruata, vt vel recipiant depositiones eorum, qui supersunt productorum testiū contra eos: vel eas respuentes consentiant, vt iidem testes admittantur iterū. saluo iure quod in vtroq; casu [e] eidem capitulo competit, tam in personas testium, quam in dicta.

¶ Idem Pen̄. episcopo.

¶ Non creditur testi etiam religioso, qui sine iuramento deponit.

NVper nobis. Communis diuisio Secunda ibi, Respondemus. Abb Sic.

CASVS. Quidam presbyter A. nomine, ordinem fratrū Minorum intrauit causa probationis, & postmodum nulla facta pfessione exinde infra annū exiuit: sed fratres ipsum super hoc molestabant: vnde petiit a Papa sibi super hoc misericorditer prouideri: mandat Papa Pennen̄. epō, vt si res taliter se habere, denunciaret il lum ad obseruationem illius ordinis non teneri: corā episcopo Custos fratrum ad probandum, q idem presbyter professionem fecisset, quosdam testes de ordine suo induxit: qui deposuerunt super hoc non iurati, non tradicente supradicto presbytero: vnde presbyter illud significauit domino Papæ, & ipse respondet episcopo, quod non est credendū testimonio alicuius q̄ cunque religiosus existat in præiudicium alterius, nisi iuratus deponat. Nota, quod nulli credendū est i p̄iudiciū alterius, nisi sit iuratus.

CAP. LI.

NVper † nobis A. presbytero supplicante innotuit, vt cum ipse ordinē fratrum Minorum causa probationis intrasset, Custos ad probandum, quod idem presbyter professionem fecisset: quosdā ordinis [f] sui testes induxit, qui deposuerunt super hoc (cō tradicentes [g] dicto presbytero) nō iurati: & infra.

¶ Rn̄demus, q nullius testimonio, quantumcunq; religiosus existat (nisi iuratus [h] deposuerit) in alterī præiudicium debet credi.

¶ Idem Corisopiten̄. † & Trecoren̄. episcopis.

¶ Diligenter & sigillatim examinandi sunt testes, supple etiam agitur de vita & miraculis alicuius canonizandi. Abb.

CAP. LII.

VEnerabili † fratri nostro episcopo & capitulo Corisopitensi † ac vniuersis abbatibus apud Cisterc. † in generali

f ¶ Ordinis sui,] qđ facere potuit. s. eod. cum nuncius & c in super. & j de iureiu. & si Christus. in fin. 14 q. 2. super prudentia, & illi præcipue sunt admittendi: cū talis professio in eorum præsentia fiat, q̄ etiam per alios non posset ita bene probari, qui ad talia non vocantur. sup. eod. veniens. in fi.

g ¶ Contradicente.] secus si volente & cō sentiente: quia tunc bene valet testimonium, sup. eo. tuis.

[Glo. seq. alleg. 3. concord. de iuramento. & 3. de vno solo. ad vtrunque signat 5. rium de sex canonibus soluit. & dat casum exceptum.

h ¶ Ni si iuratus,] sic 34 q 3. ca. si testes, §. item iurisiurandi. & C. eod. tit. iurisiurandi. & 3. q. 9. hortamur & vni testi non creditur s. eod. veniens. &c. licet vniuersis siue sit iuratus, siue non in alterius præiudicium, vt hic in fin. & 33. q. 2. admonere. Argum. contra, quod vni creditur etiam non iurato 28. distinct. de Syracusanæ. 86. distinct. tanta 8. q. 3 talia. & 97. distin nobilissimus. & 23 quæstio. 4. inter querelas & 20. q. 3. præsens clericus. Sed in his non creditur, nisi quo ad præsumptionem, sed ad plenam probationem non. Quandoque tamen bene creditur vni, quando non fit præiudicium alicui, puta, vtrum aliquis sit baptizatus, vel vtrum esset ecclesia consecrata. de consecr. dist. 4. paruulos. & c cum itaque. & vbi quis vult probare, se egisse pœnitentiam per confessorem suum. 4 & inf. decimo. nemo & arg. inf. de pœ. & remis. omnis vtriusque. 5.

VEnerabili]In prima parte ponitur petitio. In secūda testium recipiendorum commissio, ibi, Discretioni Abb Sic.

CASVS. multi episcopi, & abbates, & alii viri religiosi apud Cister. in generali capitulo congregati, domino Papæ significauerunt, quod meritis bonæ memoriæ M. quondam abbatis S. Martini ordinis Cistercien̄. Coriso. diœce. a domino multa miracula apparue

† Videte p alias hic Guidonē Papæ, & de materia, q nō credatur testi nisi iurato, vide Felinū in c. litteris. de p̄sum. & Deciū cōsi. 91 & consi. 120.

† Corisopoten̄.

† De materia vide late per Cassanen̄ in catalogo glor. mundi par. 3 cōsideratio. 47. 48. 49. & 50.

† Cisterc.

† Cister.

3 De materia huius glossæ q̄n credatur vni testi, tractat Antonius Gabriel li. 1. com. conclu. ti. de testib. concl. 1.

4 De hoc j. eo. testimonium. & itē j 11. q. 3. quicunque alias in c. oēs. dic q ponit priuilegium epōrū, qđ eis cōcessit Imperator in causis, q vertunt i iudicio seculari nā de ecclesiastico, vel ecclesiasti cis nullū priuilegiū dare posset, & m In fi. ad. qđ alle. Hoc re. ec non alias c. fi. & deci tra. lo. An.

runt, vnde supplicauerunt eidem, vt ipsum catalogo sanctorum faceret annumerari: Vnde mandauit quibusdam, vt diligenter veritatem inquirerent, super vita & miraculis dicti abbatis, & eam sibi significarent: ipsi receperunt multos testes, & eos domino Papæ remiserunt. dominus Papa inuenit ex relatione ipsorum inquisitorũ, quod testes illi non erant recepti secreto & sigillatim, cum ea diligentia quæ solet in testibus adhiberi: vnde non adhibuit fidem eorum dictis: & ideo mandat episcopis præsentibus, quatenus testes quos abbas & monachi sancti Martini Cisterc. super vita & miraculis piæ memoriæ M. abbatis monasterij supradicti, duxerint producendos, sigillatim & secreto examinare procurent, cum ea diligentia quæ solet & debet & in receptione testium adhiberi. Nota quod testes sigillatim & secreto sunt examinãdi, alias non valent.

† In codice Barbatiæ ita & monachi monasterij sancti Maur. Cisterc. &c.

capitulo cõgregatis: & infra. ¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus testes quos abbas & monachi † sancti Martini Cisterciẽ. ordinis super vita & miraculis [a] piæ memoriæ M. abbatis, monasterij, supradicti duxerint producẽdos, examinate sigillatim [b] curetis, cum ea diligentia, [c] quæ solet, & debet in receptione † testiũ adhiberi.

† receptionibus.

¶ Gregorius nonus.

¶ Iterum examinandus est testis, qui obscure deposuit: supple tu, ex iudicis officio.

CAP. LIII.

CVm † clamor validus contra Acherõtinũ [d] archiepiscopum super simonia, & alijs criminibus ascendisset, Melfiteñ. & Rubeñ. episcopis dedimus in mandatis, vt super his diligenter veritatem inquirerent: & infra. ¶ Verum quia apertis attestationibus L. & G. super simonia ita deposuere confuse, [e] quod ex dictis eorum non potest veritas declarari. Mãdamus, quatenus examinetis eos iterum diligenter, & tam eorum, quam aliorũ quos receperitis, testificata, sub sigillis vestris nobis fideliter referatis.

† Vide Archidiaconũ in c vt officiũ § verum. de hęr. li. 6. & Eymericum in Directorio Inquisitorũ par. 3. q. 62. & quę ibi co. li. 4 adnotatio. Scol. 319

¶ Idem.

¶ Perseuerans in crimine, et in ciuili repellitur a testimonio, emendatus vero non infamus admittitur in ciuili, & et criminali mota ciuiliter, fallit in periuro, qui in criminali repellitur.

[Gloss. seq tractat quare copulat hæc duo inquirenda de vita & miraculis.]

a ¶ Sup vita & miraculis.] non solum de miraculis, sed etiam de vita est inquirẽdum: quia etiam miracula fiũt quãq; p malos. 1 na Petrus faciebat miracula, & Simon magus faciebat multa: & magi similia Moysi, vt 1. q. 1. teneamus. & ante necesse est vt sciamus illa impetrasse de Deo, quæ martyres mandant. 50. dist. si quis præpostera. & inf. de hære. cum ex iniuncto & ad hoc vt aliquis pro sancto habeatur, prius ab ecclesia debet approbari. inf. de reli. & vener. sanct. c. 1. ne aliquis vanis figmentis decipi valeat, vt eo tit. c. 2.

1 De hoc articulo vide B Thomam 2.2. q. 178. ar. 8.

[Glo. seq. inducit exemplum & rationem, & dat duo similia, scilicet de electione, & confessione.]

b ¶ Examinare sigillatim.] secreto enim siue sigillatim testes examinandi sunt, arg. C. de testi. nullum. & inf. de ac. inquisitionis sic etiam vota canonicorum in electionibus faciendis inquirenda sunt secrete, sup. de electio quia propter. sicut Daniel secreto & separatim examinauit illos sacerdotes qui accusabant Susannam. Et ideo examinandi sunt secrete & separatim, quia vnus instrueret alium, & sequeretur dictum alterius. & ita non posset falsitas eorum facile deprehendi. sic etiam 2 in præsentia quis debet solus suo sacerdoti confiteri peccata. 3. de pe. & remis. omnis vtriusque.

2 Quod si & quãdiu cogatur in canonizatione Sãctorũ, vide tractatũ Casfaneus in catalogo gloriæ mũdi. par. 3. consideratione. 10.

c ¶ Diligentia.] quæ solet adhiberi: imo etiam cum maiori: quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideo cautius est agendum. 42. dist quiescamus. & 61. dist. miramur. & 7. q. 2. c. vlt. & ff ad Car. l. 1. §. 2. ne aliqui vanis & falsis decipiãtur figmentis, vt inf. de reliq. & vene sanct. c. 2. Ber.

CVm clamor.] Diuiditur: quia in prima ponitur querela, in secunda mandatum: ibi, Mandamus, quatenus. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus Acherontinus super simonia & alijs criminibus erat apud dominum Papam multipliciter infamatus: vnde frequentibus clamoribus excitatus, dedit duobus episcopis in mandatis, vt super his diligenter inquirerent veritatem, & sibi, quod inuenirent, rescriberent diligẽter. ipsi super simonia & alijs excessibus testes receperunt, & eorum attestationes remiserunt dño Papæ apertis attestationibus L. & G. super simonia ita confuse deposuerunt, quod ex dictis eorũ veritas non poterat declarari vñ iterum mandat Papa, quatenus testes illos examinent diligenter, & alios qui super hoc sciuerint veritatem, & dicta illorum & aliorum quos receperint, sub sigillis suis dño Papæ remittant. No. quod iudex qui ex officio inquirit, iterum potest examinare testes, qui obscure dixerunt, post ipsorum publicationem: secus credo in ordinario iudicio.

d ¶ Acherontin.] de isto archiepo habes inf. de collus. c vlt.

[Gl seq. dupliciter obijcit contra ob alleg. & soluit]

e ¶ Ita deposuere cõfuse.] sed quare hic percipit Papa apertis attestationibus illos iterũ examinari, cum deberet fieri interpretatio cõtra illum, qui testes ipsos produxit: sup. de probat. in præsentia. & obscuritas ei obesse potius debet, q potuit eam apertius declarare. ff. de pœnda emptio. Labeo et l cum in lege, ff d. pact. ueteribus, & uerba interpretanda sunt cõtra stipulatorẽ, ff de uerb. obli in l. stipulatio ista, §. in stipulationibus, & præterea timeri potest subornatio testium, et apertis attestationibus non sunt ulterius testes ijdem, uel alij recipiendi super eodem capitulo, ut sup eo. fraternitatis, in text. et in glos. et cap. constitutis 2. Argumen. contra quod obscuritas non nocet ei, imo quod utile est ei, accipiendum est, ff. de iudi. si quis intentione, 3 Dicas quod iudex ex officio suo hoc facere debet, & præcipue hic, ubi agebatur ex officio iudicis per inquisitionem, non ad petitionem alicuius. sed ad clamorem, & famam, infra de coll. decrẽ. cap. ultimo. quod est pars istius, & maxime in crimine simoniæ, de quo fiebat inquisitio. Et ideo si obscure dixit, iterum examinetur testis, & declaret, siue interpretetur dictum suum: quia in ambigua ratione spectatur sententia eius qui eam protulit, ff. de regulis iuris. in ambiguis orationibus. & qualitercunque potest iudex inquirere ueritatem, inquirere debet, 30. quęstio. 5. iudicantem, & ante publicationem, & post quandocunque uisum fuerit iudici, potest interrogare, ff de interroga. actio. ubicunque. & inf. de fide instrumen. cum ioannes uerbi & quia publicæ utilitatis interest, ut crimina non maneant impunita, inf. de sententia excommunic. ut fame. circa fi. ne ad malitiam quisquam prosiliat, C. de pœn. si operis. & magna ratio suadet ob maleficia pœnis solui, ff. de fideiuss. si a reo, §. illud quod. vnde talis confusio debuit declarari, ff. de testa. hæredes palam, §. qui uero. Bernardus.

3 Vide de testi. ipso c cũ ad sedẽ. supra glo. 1.

Testi

TEstimonium eius cui ab aduersa parte.] Sunt duæ partes. Prima tractat de criminoso perseuerante. Secunda vero de emendato: ibi, Si vero. Secunda subdiuiditur. In prima tractat de emendato, qui producitur in ciuili, vel criminali mota ciuiliter. In secunda de illo qui producit criminali mota crimina liter: ibi, In criminali. Abbas.

simo tuas. ibi, dr̃ ꝙ in crimine cum ciuiliter agitur, vtiles testes, & non emendati recipiuntur, hic vr̃ a ꝯtio sensu, ꝙ non recipiantur. Solue, ut ibi dicitur.

c ¶ Periurij,] periurus enim post quantamcumque pœnitentiam ad testimonium amplius non recipitur, ut hic patet, & 6. q. 1. q̃cunque. & 22. quęst. 5. paruuli. & ca. si quis, & ar. 2. q. 7. non põt, & j̃. de præsump, litteras, 2 & qui sciẽter venit contra iura tam transactionem, infamis est, C. de trã-sact. si quis maior.

d ¶ Confessus,] qui enim in iudicio condemnatus fuit de crimine, sufficit ad hoc vt a testimonio repellatur in causa criminali. licet egerit pœnitentiam, nec necesse est, vt amplius cõuincatur: vt hic patet, nec talis admittitur ad purgationem alicuius, inf. de pur. cano. constitutus sic & int. de except. deniq. §. 1. vbi repellitur a testimonio qui conuictus fuerit de crimine, vel confessus. Et intellige, §. illum secundum istam decre. vt repellatur in criminali causa, si egit pœnitentiam, si non egit, repellatur ẽt in ciuili, si crimine perseuerat, ut diximus.

CAP. LIIII.

† de materia huius decr. vide Albericũ trac. de statu p 4. qõ 71. & 72. & plene p Arc. in ca. paruuli, 22. qõ. 5. huc referas Burch. li. 1. decr. c. 164.

CASVS. Testis inductus est in aliqua cã ciuili, vel criminali: ab aduersa parte opponitur crimen ipsi testi, vt a testimonio repellatur: probatum est crimen contra ipsum: quæritur an valeat testimoniũ eius: Dicit Papa, si testis adhuc in crimine pseuerat, siue causa ciuilis sit, siue criminalis, testimonium eius nõ valet. Si uero sit emendatus de crimine, & eum nõ comitetur infamia, non dẽt repelli a testimonio in causa ciuili, nec in criminali, cum ciuiliter de crimine agitur, præterquam pro reatu periurij, quia periurus nullo casu ad testimonium admittitur. In criminali vero causa si conuictus fuit de crimine in alio iudicio, instituta contra ipsum accusatione, uel modo etiã per exceptionẽ exinde conuincat, vel si grauata sit opinio eius, pro eo, ꝙ quandoque fuit in tali modo repulsus, pot remoueri a testimonio, licet egerit penitentia. Sed in hoc casu vltimo cũ sit grauata eius opinio, non repellitur in causa ciuili. Not. ꝙ testis qui crimine detinetur, secundũ canones non admittitur ad testimonium in aliqua causa, si est emendatus, admittitur cum distinctione prædicta.

TEstimoniũ † eius, cui ab aduersa parte opponitur crimen, merito reprobatur in criminali cã, siue ciuili, si in ipso crimine perseueret. [a]

¶ Si vero sit de crimine emendatus, [b] & eũ non comitetur infamia, non est in causa ciuili, vel etiã cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij [c]) repellendus. In criminali autem si in alio iudicio, instituta accusatione contra ipsum, de crimine conuictus extitit, vel confessus: [d] vel si nunc per exceptionem exinde conuincatur: aut grauata sit eius opinio [e] pro eo quòd quandoq; fuit tali modo repulsus, quamuis in hoc casu [f] non excluderetur

2 Adde rõnẽ: q̃a efficit infamis. l. si qs maior C. de trã-sact. & l. quoties, C. de dig. lib. 12.

a ¶ Crimine perseueret,] nota ꝙ testis, qui in crimine detinetur, siue in ciuili causa, siue in criminali repellitur. vt hic patet, quia non est credendum ꝯ alios eis q in criminalibus implicantur, 3. q. 11. neganda, & c. non est. & q. 7. qui sine peccato, & c. pollutatus. & quandiu in culpa fuerit, testimonium ferre non potest. 32. quæst. quinta. præceptum. Nec criminosus criminosum accusare potest, ut in prædictis iuribus: quia de quo minus videtur, &c. 3. q. 7. c. infames, §. porro. in fi. & 1. q. 1. multi. circa prin.

1 Ciuilẽ: licet sec⁹ sit de canonica, fm Inn. qui dicit 1. c. intelligendũ de crimine, d quo testis non est cõdẽnat⁹: nec ipso iure infamis: qd̃cunq; horũ eẽt, repelleret etiã post sniã et in ciuili. Facit tñ, q ar.) dicat arg: x de hor, 6. q. 1. c. 2 Io. Andr.

[Glo sequen. coadiuuat tex. in eo quod loquitur de emendato.]

b ¶ Emendatus,] vnde admitti debet. quia iam incipit esse qd' non fuit. 50. dist. ferrum. & dr̃ in canone, age pœnitentiam, & prima opera fac. 50. dist. quia tua & ca. dño sancto, & j̃ de simo per tuas. & ff. de edil. edi. qd' ita, & hoc in causa ciuili, & criminali cum ciuiliter agitur, ut hic, & c. per tuas, ita ꝙ ex illo non ten āserit sub nota infamiæ acta pœnitentia, quia repellitur tunc ꝓpter infamiam. 1 inf. in proxi. præterea: puta si esset condemnatus de furto suo nomine: quia non potest facere iudex quin condemnatũ de furto suo nomine nõ sequatur infamia, ff. de fur. non potest. Et alijs modis potest notari, ut 3. q. 7. c. infames, §. porro. in fine. Quia licet per pœnitentiam animas saluare possumus, infamiam tamen abolere non possumus. 2. qõ. 3. Euphemium, § hinc colligitur, & sic pœnitentia non prodest eis, quantum ad hoc, ꝙ actus legitimi sunt infamibus interdicti. sup. eo licet ex quadam, nisi prius fuerint in integrum restituti. 4. q. 3. ca. si testes, §. item lege Iulia. 2. q. 3. si quem. § præsumitur. in fi. & infamibus portæ dignitatis non debent patere. inf. de exce. præl. inter dilectos, C. de infa. l. vnica. l. b. 10. & C. de dign. neque famosis l. b. 12. & serre testimonium dignitas est. 42. q. 5. præceptum. Item possit assignari contrarium, int. de

[Gl. seq. no. cum eius opi &c. probat, & dat simile. demum, arg. obijciendo, & soluit.]

e ¶ Opinio,] sic patet ꝙ si opinio alicuius grauata est, ad testimonium admitti non debet in causa criminali, cum sine omni infamia debeat esse testis, int. de exce. denique & 2. q. 7. testes, ꝙ præcipue in causa criminali, vt hic nec ẽt tales admittendi sunt ad honores, 81. di. tantis, & inf. de accu. omnipotens, & int. eo. c. vlti. in nullo .n. debet vacillare opinio ordinandi, 33. dist. laici & argu. ad hoc. C. de proc. reum criminis, & ff. de decur. eos. Et est arg. ex hac littera, ꝙ res sine iniuria inter alios acta facit fidem in alio iudicio. sic 24. q. 1. subdiaconus. Sed hoc solum, ꝙ in alio iudicio repulsus fuit, non sufficit vt in alio repellatur, sed infamia inde orta saltem repellit, alias iterum oporteret crimen probari ad hoc, vt repelleretur.

[Glo. seq. quærit, & soluit. Iterum quærit affirmatiue per duo iura, & soluit negatiue solutioni signat contrarium. solutionem coadiuuat, & remittit.]

f ¶ In hoc casu,] scilicet qñ grauata est eius opinio, 3 tunc enim pp hoc non repellitur in causa ciuili, & idẽ in duobus casibus pręmissis, & idem est si de crimine ciuiliter agitur, dummodo emendatus sit de crimine, vt superius patet. Sed qualiter probabit, q. sit emendatus de crimine? Satis potest probari per sacerdotem suum qui de ipso dẽt testimoniũ perhibere, 50. d. in capi. & 2. q. 1. si peccauerit. in fi. C. de simo. nemo. Sed nunquid testis cui obijcitur crimen, potest obiicere, quod obijciens sit criminosus? Arg. ꝙ sic. 2. q. 7. si hęreticus, quia tales litigatores digni sunt talibus testibus, C. de hæret. l. pen. Dico, qđ non potest: quia iste causam suam prosequitur, & nemo prohibetur a prosecutione iuris sui, licet sit criminosus, vt 4. q. 6. omnibus. Nisi esset excommunicatus, vel talis cui esset forum interdictum, vel infamis. cui actus legitimi sunt interdicti, sup. eo. licet imo excommunicatus, vel infamis non repelliĩ, cũ sit reus: quia quęlibet legitima defensio sibi reseruatur, int. de excep. cum inter. & quia contra testẽ directe non agit. sed potius ꝯ aduersarium, quia in testem actio non dirigit, sup. de or. cog. cum dilectus. in fi. pari ratione nec aduersarius meus pot. mihi obijcere crimen ꝓpter hoc. Vnde si testis vult probare, se contraxisse cum aliqua

3 Alij exponũt in hoc casu, i. q̃n p exceptionẽ fuit ꝓbatu in alio iudicio, & est de crimine emẽdat⁹, nec infamis ẽ de iure. I.A.

aliqua libera sciente eum seruum esse, cum in hoc casu habeat personā standi in iudicio, potest excipere contra testes aduersarij, quod ipsi sunt serui, licet ipse laboret simili impedimento, Arg. cōtra, s. eo personas, & 3. q. 7. iudicet, & 25 dist. primum. nam si seruus accusatur eadem sibi competit defensio quæ & libero, ff. de accus. hos accusare. § si seruus. Q. n. crimina obijcieda sunt testibus dicitur sup. eod. præsentium Ber.

a ¶ Ciuili.] Idem si etiam de crimine, ciuiliter agatur.

Vltra tertiam.] Primo ponitur regula, secundo exceptio: ibi, Nisi. Abb.

CASVS. Aliquis tertiam habuit productionē testiū, adhuc petit quartam: quæritur utrum debeat audiri? Rñdet Papa, quod non, nisi præstito iuramento, quod neq; per se, neq; per aliū testificata didicerit, nec per dolū aliquem aut aliquam machinationē quartam petit, sed quia illos habere nō potuit: quos nunc producere intendit. Not. quod præter iuramentum calumniæ aliud iuramentum præstatur lite contest.

in causa ciuili, [a] potest a testimonio (licet egerit pœnitentiam) remoueri.

¶ Idem.

Quarta productio non est danda sine solemnitate legali, de qua hic.

CAP. LV.

Vltra † tertiam productionē [b] non debent testes produci in cā. † Nisi præstito ab eo, qui hoc postulat, iu.io, [c] quod neq; per se, neque per alium, testificata [d] subtraxerit, vel fecerit percunctatus: [e] nec per dolum [f] aut autem aliqua, quartam productionē expostulat, sed quia quos desiderat de nouo producere prius habere nequiuit. [g]

b ¶ Productionem,] id est dilationem, de hoc dictum est sup. eo. in causis et ibi recurre.

c ¶ Iuramento,] hoc quod hic dicitur, sumptum est de auth. de test. § qui uero, col. 7 Sed quare iteratur iuramentum maxime vbi iuratum est de calumnia, cum iuramentum illud extendat ad omnia, quæ postea occurrunt in causa, C. de iura. cal. auth. Hoc sacramentum, et in Authen. de ijs qui ingre. ad app. § vlt. coll. 5 quia sæpius non est iurādum, vt ibi dr. 2 Dicas quod illud iuramentū est aliud iuramentum, quod sit iurm de calumnia, et io vnum aliud non excludit. Illud iuramentū est de veritate dicenda, quod patet ex ipsa littera, s. quod dēt iurare, qd' neque per se, neq; per alios didicit testificata, nec per aliquē dolū hoc facit. Iurm de calumnia est de eo, quod credit, et a sumat, C. de iur. cal. l. 2. § 1 et ideo istud iuramentū præstatur idem et si cā talis sit ubi iurat tantum de veritate dicenda: quia istud iuramentum de ueritate dicenda, non extenditur ad hoc, sed ad principale negotium tantum. Vnde quarta dilatio dari non debet sine isto iuramento qualitercunq; sit etiam causa: & præsumptio est contra eum, ex eo quod tertio producit, & propterea speciale est ut exigatur hoc iuramentum in hoc casu.

d ¶ Testificata,] siue 4 sua, siue alterius partis.

e ¶ Percunctatus,] i. 4 perfecto scrutatus.

f ¶ Per dolum,] puta 4 expectat, quod aliquis interim moriatur, vel se absentet.

g ¶ Nequiuit,] simile, inf. de excep. pastoralis, & s. eo. plerūq;, sed si here nequiuerit illos, et obesse nō debet, si per eū nō stetit. arg. sup. de relen. sj autem, & c. plerunque, & sup. ut lit. non conte. qm. 1. rñ & 2. q. 6 anterior. § ad hoc, & ita vr, q. et sine iuro deberet admitti, quod non est uerū, quia sine iuro hoc ei credi non debet, maxime cum ante tertiā productionem hoc nō fuerit protestatus; unde iurare tenetur, prout hic continetur. Præterea hæc quarta productio dari non debet, vbi sufficiens productio testium facta fuit, s. c. sigurficauerunt, imo nec secunda dilatio, nec tertia danda esset, si sufficiens productio facta sit, 5 nā in pecuniarijs causis vltra vnam dilationē dari non debet secunda dilatio, ff de fer. l. vlt. nisi causa cognita, sibi,

1 Hęc gl. nō habet̃ ĩ antiquorib. codicibus.

† Vide Bald. & Io. in l. 2. §. inspectio ff. quemad. te. aper. & Gemi. in c. sciendū, 29. di. adde Bal. in l. in ciuile. ff. de tre. c. 164.

† In oĩb. manu. ac cęteris vetustiorib. exemplarib. ita nō dsit testes in cā produci, nā dictio Vlterius, q̃ nr cōsertur in vulgatis perperam est adiecta.

† Vide sex. in authen. q. semel. C. de proba.

2 Secūdū Hos. desinit iō, q̃a iurm calūnię nō defendit, q dilationē petit sup aliā vide dic, q exigitur ad tollendū iuris præsumptionem, quę est, quod q̃s sit iuratum de calūnia, mal. tiose petat hęc dilatio. Io. Andr.

3 Adde qn debet peti, & [illegible]

N On debet.] Primo ponitur regula & exceptio: ibi, Nisi forsan. Secundo probatur regula per duo similia: ibi, Cū etiam. Abb. Sicul.

CASVS. Aliquis est accusatus de crimine pendente accusatione cōtra ipsum petitur in testimonium in alia causa criminali: quæritur vtrū debeat admitti? Rñdet quod pēdente accusatione cōtra ipsum, non dēt admitti, nisi forsitan in exceptis: qa et accusati ab accusatione, & ordinum susceptione repelluntur, nisi prius se probauerint innocentes. No. quod accusatus de crimine, pendente accusatione sua, non potest testis esse in criminali, nec accusare aliū, nec ordinari.

¶ Idem.

Accusatus criminaliter nō admittitur in testem contra reum in causa criminali, sua accusatione pendente, nisi in exceptis criminibus.

CAP. LVI.

NOn † debet quis in criminibus. (Nisi forsan exceptis) ad testificandum admitti, pendēte accusatione [h] de crimine contra ipsum: cum etiam accusari (nisi prius se probauerint innocentes) ab accusatione ac susceptione ordinum repellantur.

[Glo. seq no. quod hæc tria, &c. & addit quartā. reliqua pars reci. per tres quæstiones prima, quid in ciu li: secunda, quid de exceptis criminibus, tertia, quid de condemnato, qui appellauit.]

h ¶ Pendente accusatione,] nota ergo quod cum aliquis accusatus est de crimine, statim grauata est eius opinio: vnde non potest in criminibus ad testimonium admitti, ut hic patet, & sup. e. testimoniū, quia testes sine omni suspicione esse debet, & infamia 2. q. 7. testes & inf. de excep. demq; Nec etiam potest promoueri ad ordines, ut hic dr in h. & 81. dist. tantis Daniel. & inf. de accus. omnipotens. & 33. dist. laici, & ff de decur. eos. Itē nec potest alium accusare: quia non relatione criminis, sed innocentia reus purgatur, ff de pub. iud. is qui. & hic in fi Item nec potest constitui procurator, C. de procura l. reum nec accusare. Ex hac enim decre. patet, quod testimonium in criminali actione accusatio, & ordinum susceptio pari passu incedunt, ex eo, qd' accusatus pendente sua accusatione repellitur a testimonio, ab accusatione, et ordinu susceptione. Præterea ex eo qd' dicit in principio in criminib. patet quod secus est in ciuili, quia tunc nō obstante accusatione, vr quod interim possit admitti in testem in causa ciuili, sup. eo. testimonium, & est verum si sit emendatus de crimine, & eū non comitetur infamia, vt ibi, ar inf. de simo. per tuas. quia nec si accusetur, non statim reus est. 15. q. vlti c. vlti. quia pendente accusatione remanet in officio suo, & interim subditi eius ei obedire tenent, inf. de acc. olim, & 8 q. 4. nonne. Item patet hic, quod minus idonei testes, quo. u opinio vacillare vr, admittunt in exceptis criminibus, ex eo quod dicit, nisi forsan, in exceptis criminibus: sed hoc forte est intelligendum sm distinctionē illius c. 2 q. 1. in primis. vtrum, 6 sit malæ famæ vel malæ opinionis: et tunc cum est malæ opinionis, admittatur: licet c. illud loquatur in accusatione, aliter admitti non debet, cum etiam si ciuiliter ageretur, non eēnt admittendi, nisi essent emendati, et cum alijs adminiculis, inf. de simo. per tuas. sed licet accusetur, non tamen statim reus est, ut sup. dr. et ideo potest admitti in crimine excepto, cum adhuc remaneat in statu suo.

l. 1. C. de dila. & 3. q. 3 induc. e § spatium.

4 Hęc tres glo. ñ hñt̃ ĩ vetustis exemplaribus.

5 Denegatur etiam secunda, & tertia, q. post prima perā statns esset dicta testiū, q̃ nunc hois § q̃a veni sm Inno. & Host. Io. And.

† Vide Burchardū lib. 3. decretorū, c. 164.

6 Scilicet sit iste accusat' excepto. Io. And.

Item ex hoc c. & sup. c. testimonium. patet solutio quæstionis, quæ fieri consueuit, si aliquis condemnatus sit de crimine & appellet, vtrum recipiẽdus sit in testem, si pendente appellatione inducatur. Et satis patet ex his duobus c. quid iuris sit, ꝙ in criminali nequaquam, in ciuili vero bene potest admitti: quia pendente appellatione non dr̃ condẽnatus, ff. de pœ. l. 2. § vlt. & integer est status eius, vt interim fungatur honorib. ff. nihil innouari ap. iter. po. l. vni. §. integer, & melius in §. si qs deportatus, quia licet sit dãnatus, ¹ adhuc non hr̃ infamis ex quo appellationem suam prosequitur, ff. de ijs, qui no. infam. furti.

† In aliquot vetustis desũt, hæc duo verba, vel non.

¹ Et de crimine famoso, vt ĩ l. alleg. in prin. Ioã. And.

DE TESTIBVS cogendis, vel non.

¶ Quia officium testium quasi publicũ est, & ad illud interdum inuiti cogãtur, ideo post tractatum de testibus, &c. sic cõtinuat Io. And.

† Cap. 1. e. tit. in 1. cõpil. Et pro intellectu textus, & glossarum vide p cęteris Guidonẽ Papæ hic.

Ego contĩnuo sic: Visum est sup. de testibus, sed q̃a posset dubitari vtrum ad testificandũ possint cõpelli, merito subdiẽ̃ita. Abb. Sic.

De hac materia habetur 2 q. 6. statuendum.

CAusã matrimonij, q̃ inter.] In causa matrimoniali cogẽdi sunt testes ferre testimonium, ita cõiter summatur, sed non placet inquantum ponit specialitatem in matrimonio: quia similoqui videntur iura in alia materia ciuili. In prima parte ponit causæ commissionem. In secunda prouidet partibus. Ibi ideoque. Abb Sic.

† Dictio, eorũ, deest ĩ vetustioribus exẽplaribus.

CASVS. Quædam causa matrimonialis vertebatur inter mulierem & virum suum: commissa fuit iudicibus. Mandat Papa Papien. electo, quatenus moneat testes ad ferendum testimonium, quos vtraque pars sibi duxerit nominandos. Si vero odio, amore, vel timore, se subtraxerint, quo ad ferendum testimonium corã prędictis iudicibus, vel nuncio, quem ad hoc miserint, cõpellat eos per Ecclesiasticam censuram. No. testes compellendos, sed prius monendos.

[Gl. seq. ponit duplicẽ cãm compulsionis testium.]

a ¶ Occultent.] sic 14. q. 2. q̃q̃. hæc. n. est cã quare testes cõpelluntur, ne veritas occultet, & ne malus, vt bonus ęstimet, vt in c. q̃q̃, & q veritatẽ occultat, peccatũ cõmittit mortale, ² 11. q. 3. quisquis, idemque compellitur.

² An sit peccatum mortale nõ testificari, pter tradita hic p Doctõ. vid. B. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. adde Ias. ĩ l. ꝑscriptione, C. si cõ. ius, vel vtil. pub.

b ¶ Timore.] tunc enim testes sunt compellendi, alias non vr̃ ꝙ compelli debeãt, ĩ. eo. super eo. ex eo enim ꝙ non vult ferre testimonium, præsumitur cõ ipsum: vnde dico illum statim compellendum, nisi constaret per alios, quod bene possit veritas comprobari.

TITVLVS XXI.

De testibus cogẽdis, (vel non.)

¶ Alex. III. Papien electo.

¶ In causa ciuili monendi, & inducendi testes sunt ad testificandum, & si se subtrahant odio, gratia, &c. compelluntur.

CAP. I.

CAusam † matrimonij, q̃ inter M. mulierem, & filium R. vertitur, commisimus iudicibus terminandam.

¶ Ideoque mandamus, quatenus testes ab alterutra partium in suæ assertionis testimoniũ inuocatos, ne veritatem occultent, [a] diligentius moneas & inducas. Si autem odio, vel gratia, vel timore [b] se subtrahant, eos ad ferendum testimonium coram præfatis iudicibus, vel eorum † nuncio, [c] quem ad hoc miserint, ecclesiastica districtione compellas.

[Gl. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

c ¶ Eorũ nuncio.] puta, si fuerint debiles, vel infirmi, vel egregia ꝑsona. sup. ti prox. si q testium, & ff. d iureiu. ad ꝑsonas arg. cõtra 3. q. 9. testes. ibi dicit ꝙ præsentes debent esse testes, illud intellige de illis personis q̃ ad iudicium venire possunt. Vel intellige illud ĩ criminali, vbi testes debent esse in p̃sentia iudicis: hoc in ciuili, & hoc bene distinguitur, C. de fi. instr. auth. apud eloquentissimum exigitur enim, vt in criminali sint coram iudice, & non solum ex dictis, sed etiam ex gestis iudex informet motum animi sui, ff. de testi. l. 3. §. item Diuus.

¶ Idem presbyteris Pontiæ. †

† In aliquot antiquis ita: Pontiæ, & Asiæ, sed Asisij puto scribendũ, alias Pontiæ, & Asiliæ.

¶ Vbi testimonium est necessarium, compellendi sunt testes ad illud ferendum, etiam per suspensionis, excommunicationis, & depositionis sententiam.

CAP. II.

CVm † super causa, quę vertitur inter Prænestinum Episcopum, & Sublac. Abbatem, sit testimonium vestrum necessariũ: Mandamus, quatenus perhibituri testimonium veritati, Apostolico vos conspectui præsentetis. Si vero non veneritis, [d] sciatis vos ab officio, [e] & beneficio ecclesiastico Apostolica auctoritate suspensos. Et [f] si nec sic veneritis, excommunicationis, & depositionis [g] sententiam poteritis formidare.

† Cap. 3. e. titu. in 1. cõp. & post Conc. Lateran. sub Alex. III. par. 7. c. 1.

CVm super.] Per excõicationis, suspensionis, & depositionis sñiam, cogendi sunt testes. Tria facit. Primo p̃cipit. Secundo punit cõtẽnentẽ. Tertio aggrauat. Scda ibi. Si vero. Tertia ibi Et si Abbas. CASVS Mandat Papa quibusdã presbyteris quatenus ad p̃sentiã suam accedat perhibituri testimonium veritati, sup cã q̃ vertitur iter Epm Prænestinum, & Abbatem Sublacẽ. Si vero nõ venerint, sciãt se ab officio, & beneficio suspensos, & si nec sic venerint, sententiam excõicationis poterunt formidare. Nota, ꝙ crescẽte cõtumacia, crescere debet, & pœna.

d ¶ Veneritis.] In termino constituto supple, & tunc sufficit, vt veniant ea hora qua possint expedire officium suum, sup. de offi. deleg. consuluit, & arg. ff. de condi. & demon. l. 4. in fi.

[Gl. seq. reci. per contrarium de decr. cum non ab homine, vbi remittit.]

e ¶ Ab officio.] is est ordo, cum culpa incipit a contumacia, tunc debet excommunicari, 23. q. 1. forte. Secus si a crimine, tunc debet deponi 81. distinctio. dictum, & supra de iudi. cum non ab homine vbi de hoc.

[Gl. seq. no. quod plures, &c.]

f ¶ Et si nec veneritis.] no. arg. quod in vna citatione possunt fieri plures citationes: sicut etiam fit de consuetudine propter difficultatem citationum, vt sup. de do. & contu. veritatis, & c. cum dilecti, & sup. de in integ. rest. cum ex litteris.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Depositionis.] & sic crescente contumacia crescere debet & pœna, sup. vt lit. non contest. quoniam, in fi. ff. de poe. relegati, nisi necessitas sit impedimento, arg. ff. de arbi. Celsus, §. idem ait, non enim in omni casu excommunicare eum intelligitur, arg. ff. de solu. si seruus decẽ, in fi. Quid si excõmunicaret eum, nisi venisset in

tea anno

termino nulla exceptione facta, nunquid erit excommunicatus si non potuit venire? 1 In casu tali saltem quo ad Deum, nõ est excõmunicatus, quia impossibile præceptum non ligat ff. quæ sent. sine app. rescind. l. Paulus 2. Sed quia ecclesia illud ignorat, doceat de impedimento, & absoluetur sine difficultate a grauamine, ar. j. de sen. excõ. sacro. sic ex eadẽ cã reuocatur snĩa diffinitiua, nec miranda est executio nisi de iu. si ptor, & j. de re iu. cũ Bertoldus, & c. cũ olim, multotorius excõicationis snĩa tenet: sed pbato impedimẽto sine grauamine (vt dixi) debent absolui.

1 anun. †In. Epõ.

¶ Idem Genuen. † Archiepiscopo.

¶ Testis, qui timore aduersæ partis se subtrahit, testificari compellitur adde etiam in criminali secundum communem intellectum; & sic aliquid additur ad capit. 1. supra eo. & c. dilectorum, infra eo.

CAP. III.

SVper † eo[a] & infra. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si factum est notorium, nõ eget testium depositionibus declarari, cum talia probationem, vel ordinẽ iudiciarium, non requirant; [b] Verum si non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt facto, monendi sunt, non cogendi [c] ad ferendum testimonium veritati. Nisi forte timore [d] aduersæ partis constiterit iudici, eos a ferendo testimonio reuocari. Licet ad hoc passim [e] possint † de iuris humani rigore compelli.

SVper eo.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda ibi, Cõsultationi, in qua distinguit, & fin membrũ prosequitur: ibi, Verum, cuius responsio moderatur: ibi, Nisi, & demum quærentem instruit: ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Aliquis cõuenitur de aliquo facto coram iudice, illa factum negat, quæritur an illi, qui interfuerunt negotio, cogendi sint ferre testimonium veritati? Respondet Papa. si factu notoriũ est, non sunt necessarij testes, cum talia probationem, vel ordinem iudiciarium non requirant. Si vero non est notorium, & is qui conuenitur, factum negauerit, testes qui interfuerunt, monendi sunt, non cogendi: nisi forte timore aduersæ patris a ferendo testimonio reuocentur, de iuris rigore tamen indistincte sunt cogendi. Not quod factum notorium non requirit probationem. Item not. quod testes sunt compellendi dicere veritatem.

†Cap 4. &. tit in 1. ɔpil & c 7. par. 8. post ɔci. Liter. sub Alex. III Et de materia notorij, & an ĩ eo requirat pbatio, vid late p Sal Alber. & alios in l. ea q̃ sc, C de accus. & per Iul. Cla, ĩ pract. cri. §. fi. q. 9.

† Dictio de, deest ĩ vetustioribus.

§ Hæc q. no. 4 q. 5. c vno, in gl sed pone, & in Spe. d̃ cit. § ve ad fi. & licet q̃ not j. de sol. O fort dic. & q̃d dix. de off. si ... P. & G ... expedi.tu de sen excom vene rabilib §. idem, lib. 6. Io. An.

[Gl. seq incipit casum]

a ¶ Super eo.] qd fuit talis: Aliquis ɔuenitur de aliquo facto manifesto, q̃ritur an illi, qui facto interfuerunt sunt ad secundum testimonium compellendi.

b ¶ Non requirant] quantum ad examinationem, vel probationem, sicut nec in confitente necessariæ sunt partes iudicis, ff ad legem Aqui. proinde si occisus, sententia tamen necessaria est, j. de diuor. porro.

[Glo. seq. recitetur per contrarium de decret. supra proxima]

c ¶ Non cogendi.] hoc intellige a principio. primo.n. sunt monendi, & post. a si noluerint sunt cogendi, vt sup eo. c. prox. clerici vero in causa laicorum cogi non debent, nisi cum aliæ probationes haberi non possunt, 14 q 2 quenquam.

[Gl seq quærit & soluit.]

d ¶ Timor.] sed quis probauit hoc? Certe eo ipso, q̃ monitus est, & non vult testificari, præsumitur contra ipsum, q̃ non bono animo hoc faciat, & ex hac præsumptione compellitur. ar. C. qui mili. non pos. super seruis lib. 12. & testes inuiti cogendi sunt. C. de testi. si quando. Auth. sed hodie. & sic hodie seruat, 2 & si cõstaret q̃ pars aduersa hoc faceret, debet excõicari, s. tit. pxi. cum cãm, 1. § q̃ si forte, & c. constitutis 1.

e ¶ Passim.] 3 in ciuilibus, sed in criminalibus non, nisi agatur ciuiliter, vt j. eo. c. dilectorum.

2 Standũ est ergo ĩterpretationi ɔsuetudinis secundũ Io. And.

3 Hæc glosula non hr̃ in antiquis exẽplaribus.

¶ Idem.

¶ Compelluntur testes etiam in criminali, quos accusatus malitiose accusatoris subtraxit. h. d. secundum verum, & communem intellectum. Abbas.

CAP. IIII.

PEruenit † ad audientiã nostram, quod cum I. Prior S. Laurentij, coram te fuisset de simoniæ, & adulterij crimine accusatus, quendam, qui contra eum ducendus erat in testimonium, iuramento [f] adstrinxit, vt non deponeret contra ipsum: & infra. ¶ Nos igitur attendentes, quod nemo debet [g] aduersario instrumenta [h] (quorum appellatione testes continentur) subtrahere; & quod tam ille, qui subripit instrumenta, quam qui aduersario parem † aduocationis copiam subtrahit, iniquam ostendit [i] a se litem foueri, & experiri debet in se iudicis auctoritatem elusam; [k] Respondemus, ad

PEruenit.] Cõpellitur testis illius fraudem detegere, qui aduersario probationes copiam subtrahit, sic cõiter summat. Cõis diuisio. Secunda ibi, Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam nomine Ioan de S. Laurentio accusatus coram iudice suo de simonia, & adulterio, astrinxit per iuramentum quendam, qui ɔ eum ducendus erat in testimonium, q̃ ɔ ipsum non deponeret. Dubitauit iudex qualiter aduersus cũ sit procedendũ, & an testis ille sit cogẽdus ad testimoniũ proferendum: quæsiuit a Papa quid iuris sit? Papa considerans, q̃ nemo debet aduersario suo instrũ subtrahere, quorum appellatione, & testes continẽtur, & q̃ ille, qui hoc facit, & qui parẽ copiam aduocatiõis subtrahit aduersario suo, iniquam ostẽdit a se litem foueri: rñdet ipsum testem cõpetendum ad detegendum commentum tantæ calliditatis, & fraudis. Not. quod nullus det subtrahere aduersario suo instrumenta, vel testes, vel parem copiam aduocationis, alias potest puniri a iudice. Item nomine instrumentorum continentur. & testes.

†Cap. 1. 2. tit. de præsump ĩ 2. compil & vid l. 1. ff. de fi inst. & l. dũ q̃ d̃ iniuri s, & gl. in l. si qñ, C. d̃ testib. & Spec. titu, de testiũ cõpulsione.

† In aliquot antiquis exẽplarẽ aduocatiõis seu defensionis copiam, &c. al. partem ĩ duobus vetustissimis.

f ¶ Iuramento astrinxit] q̃ fuit temerarium, & illicitũ & ideo non seruandum: vnde non obstante tali iurõ compelli debet ferre testimonium super negotio principali, sup. tit proxi. intimauit, & c. constitutis, & debet denunciari non teneri illo iuramento, vt in c. constitutis, & j. de accu. olim, vbi de hoc Ber.

g ¶ Nemo debet.] hæc verba habuisti, sup, tit. proxim, constitutis, & 3. q 7. c infames, § sunt autem, ver. siquis autem, & C. de postu. prouidendum. Bern.

h ¶ Instrumenta.] 4 quod qui fecerit, tenetur ad interesse, 11 q. 2 si quis de clericis.

i ¶ Ostendit.] præsumptiue: sicut præsumitur contra illum, qui ad pecuniæ corruptelam descendit, C. de pœ. iu. qui ma iud. l. 1.

k ¶ Elusam.] quia instrui iudex non poterat super causa illa procurante, ff. de offic. proconsul nec quicquam, §. vlt.

4 Adde hic, q̃ appellatiõe instrorũ, vt d̃t text. veniũt testes tñ in termino dato ad pductione instr. non pñt testes produci, l. testiũ C. eod.

[Glo.

[Gol seq. reci. per q. an super principali cogi debeat. Ponit opin Lau quam partim approbat demum ponit contrarium cui signat contrarium, inf eo. cap. penul. & ibi remittit.]

a ¶ Cōmentu m,] ex hoc uidetur, quod non sit cogendu, dicere veritatem super principali, sed tantummodo reuelare hanc fraudem, & hoc dicebat Lau & debebat procedi in cā tanquam depo suisset cōtra illum, & sic habebat illū pro producto fraude reuelata, 1 & sic seruibit iurm̄ suum, & hoc colligi uidebatur ex antiqua decr. Sed hoc non est verū, vt hic dicit, & quod dictū est, ad detegendum tantæ fraudis, & c. supple. & nihilominus super principali debent cōpelli, vt dicunt illa iura, ar. s. ti proxi. intimau t, & cap. constitutis, & arg. i. eo. c vlt et ar. cōtra, i eo. dilectorū. vbi soluitur. Dic, ꝙ non compellitur super principali, vt dicebat Lau sed ad fraudē detegendā. debet cōpelli, vt postea denunciet non teneri illo iuramēto, postea poterit iurare super principali si voluerit, sed non dēt compelli, & sic planum est, & nullū contrarium, vt dicit Lau.

1 al commerciū, q rox ēt est in antiq. compi.

Segobien. Gobien.

† Cap. 1. eo ti in 2. cōp Et de materia vide laur. Clar in pract. crim. § .n q. 24.

1 Quasi dicat, ꝙ si haberet aliū testē vinceret, ad hoc C. de pb. si possessionē, qꝫ nō credit Vincē sed forte pīn eu deferi tēc iurm̄, sup. de p cu ex insinuatione. Io. Aud.

deregendum tātę fraudis & calliditatis commentū, a † ipsum testem merito compellendum.

Clemens iij. Segobien. episcopo.

Si res aliter probare non potest etiam in causa criminali compellendi sunt testes, h. d. secundum lecturam notabiliorem.

CAP. V.

ij Peruenit † ad nos, ꝙ cum a laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis astantibus, & videntibus inferatur, iniuriantes in causam tracti, negāt se tantum facinus commisisse, & cum lęsus eorum testimonio, qui pręsentes extiterāt, hoc, probare desideret, illi nolunt veritati testimonium perhibere, & infra.

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod hi, qui de rebus ecclesiasticis b testificati recusant, c si aliter veritas nequiuerit elici, ad illud sunt per censuram ecclesiasticam compellendi.

Peruenit,] Super probanda iniuria clerico illata cogēdi sunt testes, h. d. Cōis diuisio. Secunda: ibi. Consultationi. Abb. Sicul.

CASVS. Laici frequenter enormem, et intolerabilē iniuriā inferunt clericis multis pręsentib & uidentibus: iniuriantes in cām tracti negant se tale facinus commisisse, clericus per illos, qui pręsentes erāt desiderat intentionē suā probare, sed illi nolunt testimoniū perhibere, quęritur sunt a Papa quid iuris esset? Et ipse rñdet indirecte, q ii, qui de rebus ecclesiasticis testificari recusant, si aliter veritas haberi non pōt, ad illud sunt per censurā ecclesiasticam compellendi. Not. ꝙ qui de rebus ecclesiasticis nolunt testificari, sunt indistincte cogendi.

b [Ecclesiasticis,] nomine 2 rerum ecclesiasticarum intelligo clericos, et ita videntes clericū lędi, testificari cōpelluntur. 12. q 2. ecclesiarū seruos, et inf de vi. & hon. cle. c. vlt. & ita pōt intelligi, q a iniuria crimen est, nam qui de iniuria condēnat. infamis efficitur, inf de re iu. cum te, ff. de iis qui no infa. athleta § vlt.

2 Hęc glo. nō habet in antiq. explicibus.

[Gl seq. obijcit, & dupliciter soluit, ad primam solutionem signat contrarium, & remittit.]

c ¶ Recusant,] attende consultationem, et responsionem. & sic videbis, qꝫ nō directe rñdet ad interrogata. sim. s. de test. cū in tua. vbi ita indirecte rñdet. Sed dicas, ꝙ eo ipso, ꝙ rñdet, vt super reb. ecclesiasticis cōpellendi sunt, a cōtrario sensu rñdet, ꝙ super illa iniuria nō sunt cōpellendi ferre testimoniū, qꝫ. n. de vno cōtitetur, de altero negare, vr inf de pīum nōne. & 25. dist. qualis, & hoc ideo: quia in criminalibus testes nō compelluntur, inf. eo. dilectorum: quia iniuria crimen est: vnde qui de iniuria condēnatur, infamis efficitur, inf. de re iudica. cum te. ff. de iis qui no infa. athletas, § vlti Ar. cōtra inf eo sup his, & c. seq soluitur hæc contrarietas, inf. eo dilectorum. Vel dic, ꝙ 3 plecutio iniuriæ appellatur hic res ecclesiastica, & itellige, ꝙ ciuiliter hic agebat p suo interesse; de iniuria, alias nō compellunt testes. 4 qꝫ itelligo de iniuria facta ordini clericali, B.

¶ Idem.

Super consanguinitate probāda cogendi sunt testes. Ita communiter summatur. Sed Panor. non placet hoc summarium, & ideo summat sicut c. 1. supra eod.

CAP. VI.

Caeterum † quod super consanguinitate cogendus sit testis phibere testimonium veritati, non dubitatur a nobis cū id tā ius scriptum d approbet ꝙ cōsuetudo actibus e vtentium approbata, † si ipsum f constiterit odio, vel gratia, ueritatem supprimere, aut timore. g

¶ Cœlestinus Tertius.

Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deposuit, non compellitur iurare super eo coram delegato hoc primo. Propter superuenientem infamiam a testimonio repellitur, hoc secundo. Potest tamen si errauerit incontinenti non ex interuallo dictum suum corrigere, hoc dicit.

Caeterum.] CASVS. Quærebat, si testes sunt cogendi in causa matrimonij dicere testimonium super cām? Et rñdet ꝙ sic, tam de iure qua m dē consuetudine comprobata, 14. q. 2. quamquā. Not. qꝫ in causa matrimoniali testes sunt compellendi ad ferendū testimonium, & est notabile in causis de facto

d ¶ Scriptum,] tam canonicum, quā ciuile, 14. q. 2 quamquam, & sup. e per totu n. et C. de testibus. si qñ. e ¶ Quum consuetudo actibus,] est autem (ut hic satis apparet) consuetudo ius quod iam moribus vtentium approbatum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. dist. 1. consuetudo. & consuetudo est optima legum interpres, sup. de consue. cum dilectus. et sic compellendi sunt testes tam iure scripto quam non scripto s. consuetudine sup de consue. cum dilectus, vt hic patet.

3 Puta ad impensas factas, & operas amissas secūdū Pet. & Ab. Io. And.

† Cap 2. e. ti. i 2 cōp.

† Vide tex. in l. 3. & ibi Cy. C. quę sit lon. ꝯsue.

4 In anti. subiungebat, ꝙ si clerici iniuriā pbare nō possent, stare tur ipsorum iuro, sed q a cōtinebat iniquitatē fuit remotū p ꝙ ar. Hos de ītētiōe Papæ fuisse teste cogē dos. Io. A.

[Glo. seq. quærit, & soluit]

f ¶ Ipsum constiterit.] et quis probabit, iam dictum est, quia eo ipso, ꝙ monitus non vult testificari, præsumatur contra ipsum, vt statim compellatur, nec est alia necessaria probatio, et hæc leuis præsumptio sufficit, argumen. ff. de petit. hære, si quis libertatem, §. plane. Bernardus.

[Gl. seq. dupliciter exponit, ꝙ hic de odio dicitur.]

g ¶ Timore,] timor potest referri ad multa siue odio personæ, vel timore hoc contingat, cōpelli debēt, sup. ti. proxi constitutis, et c. intimauit, et s eo. peruenit, 5 ēt odio ipsius sacramenti, quod quidem tenui religione abhorrent, C. de fi. instrumē. l vlt. et inf de simon. & si qōnes & tunc fortius debēt compelli, alias si noliēt iurare damnando 6 iuramentum, tanquam hæretici debent condemnari, inf. de hære. excommunicamus. §. si.

5 Cōcor. I. 1 § in operis, & ibi Bal. de no. ope. nun.

6 Hęc fuit hæresis Pseudo apostolorū & Valdēsiū. Eymericus in Directo. rio Inqsitor. p. 2. q. 12. & 14.

Pig.

PRaeterea.] Cōmuniter summatur, vt in rubro, sed quia varijs modis intelligitur posset aliter summari. Et quia haec summatio generalis potest conuenire cuilibet intellectui, transeo pro nunc cum communi summario. nam ex inf. dicendis patebit clare intellectus. Tres sunt partes, quae per se patent. Abb Sicul.

CAP. VII.

† Cap. 3. e. titu in 2. compi.

PRęterea † testes publici, quos tua ciuitas nūcupat synodales, [a] sup causa matrimonij coram te, vel tuo capitulo semel testimonium reddiderint, non debent compelli, vt in praesentia alicuius delegati iudicis, super eadem causa iterato [b] prębeāt iuramentum: dummodo aliter [c] fiat fides iudici delegato, nisi forte articulus nouae quęstionis [d] emergat.

¶ Huiusmodi † vero testes publico iure possunt propter infamiam a perhibendo [e] testimonium remoueri, [f] si eam postq̄ in cōmuni [g] recepti fuerint, cōtigerit cōtraxisse. Quorum testimonia si quādoque non studiose, sed in proferendo errauerint, & se incontinenti [h] correxerint, reprobari nō debēt: secus autem erit si correctionis suae interposuerint interuallum.

† In pluribus ueteribus codic. ita. Hmōi uero testes publici, iure pnt, &cę. & in paucis hr. ut I cōtextu.

¶ Inno. III. Priori Sancti Fridiani, & magistro P. canonico Pisano.

¶ Cum de fama, vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes, h.d. secundum Io And. sed secundum Pano. nimis restringit textum.

CAP. VIII.

SVper † his, [a] & infra. ¶ Caeterum volumus & mandamus, vt supra inquisitionis articulis, [k] tam de fama electi, quam

† Cap. 3. tit. de acc. in 3. cōpi. Adde hic Gui. Papę.

CASVS. Cum eps visitat parochiā suā, cōuocato populo facit aliquos honestiores de plebe iurare, quod ipsi diligēter inquirent, si aliqui consanguinei matrimonialiter sunt coniuncti, vel si aliqui tales cōiungi velint, quod denūciabunt epo, vel eius misso: testes isti dñr synodales, de quibus legitur, 35. q. 6. epōpus i synodo. & hoc secundum consuetudinem alicuius loci, vt hic dicit, quos ciuitas tua nuncupat synodales. Secundum hoc sic pone casum: Testes isti coram episcopo, vel corā capitulo semel tulerunt testimonium in aliqua causa, sed causa illa postmodum peruenit ad aliquem delegatum, super eadem causa non debent cōpelli iterato iurare, dummodo delegatus ueritatē aliter intelligere possit: nisi forte articulus nouae quęstionis emergat. Secundo dicit, quod si testes isti postquam in communi iurauerūt, infamiam contraxerunt, debent a perhibendo testimonio remoueri, & si testes isti in suo testimonio errauerunt, sed non studiose, & incontinenti se correxerint, reprobari non debent. secus erit autem si suae correctioni interposuerint interuallum. Not. quod testis semel tm̄ in causa iurare debet. Itē testis propter infamiā a testimonio remouetur. Itē testis incontinenti potest corrigere dictum suum, ex interuallo non.

a ¶ Synodales,] de quibus habes, 35. q. 6. episcopus in synodo, inf. de accu. si ut olim.

b ¶ Iterato,] iuramentum n. istorum testium ad totū tempus debet extendi, dum durant in officio illo. postquam iuramentum illud in synodo praestiterunt siue corā ordinario, siue coram delegato cā illa tractetur, vt hic innuit, sicut iuramentum calumniae ad omnia quę in causa contingunt extenditur, 3 C. de iuramen cal. auth. in hoc iuramento,

3 Dicit hic Ho. hoc esse gnāliter totiēs officialib quod iurāt officia exercere, siue ut tunc testes, siue iudices, siue tabelliones, vel nuncij, ut uideo.

[Gl. seq arg. a contrario, & illud reprobat.]

c ¶ Aliter,] & si aliter non fiat fides, inquit haec littera, qd iterum iurare debeat corā delegato et pro eadē cā, sed non vr quod iterum iurare debeant: vn satis potest suppleri, maxime, sicut & testis ex quo semel iurauit ferre testimoniū in aliqua causa, non debet amplius iurare super illa, nisi emergat aliquid de nouo.

d ¶ Quęstionis,] tunc enim debet iurare sup articulo illo nouae quaestionis, quia primum iuramentum non extenditur ad illum articulum nouae quęstionis, quia cum praestitit illud in synodo, uel coram episcopo, non cogitabat de illo, & q iterum iurare debeat, probatur sup ti. prox. fraternitatis, vbi nouus articulus probatur tam per antiquos testes, quam per nouos: prius pstito ab omnibus iuramento, vt sup. tit. proxi. ca. de testib. & C. de tempo. appel. per hanc.

e ¶ A perhibendo,] not. ergo quod testes hmōi synodales propter infamiam superuenientē remouentur a testimonio perhibendo, non autem perhibito: quia infamia vel delictum superueniens nō vitiat quod legitime factū est, inf. de eo qui cog. consang vxo. suae. discretionē, & ca. tuę, & c Iordane, arg. C. de test. l. 2. & 3. q. 7. cap. infamis § verum, ff de off praeto. Barb. sic rescriptum Papę non cassat ea, quae legitime facta sunt, supra de restitu spolia. audita.

2 Satis est qd testis adhibitus testē cōi opinione eo tpe habebat nec libero. Io. And.

f ¶ Remoueri,] habes hic quod infamis repellitur denūciatione, vt inf. de spons. cum in tua, & inf. de accusa. cum dilectus filius, & ca. sicut olim, & ff. de populari act. popularis actio. Hugon. contra Bern.

g ¶ In communi.], i. in synodo, vel auditorio communi, 35. quęst. 6 episcopus in synodo.

[Gl. seq reci. per q. & soluit. In si signat contrarium, & soluit.]

h ¶ Incontinēti.] i. in eadem instantia 3 iudicii, anteq̄ loquatur partib. vel anteq̄ recedat a sñtentia iudicis: quia postea subornatus psumitur: sed hoc posset intelligi habito respectu ad qualitatem personae, vt sic possit corrigere vel addere et ex interuallo 4 Qualiter intelligatur incontinenti, probatur, ff. de verb. obli. continuus actus, ff. de adulter. quod ait lex. §. vlt. in fi. C. de erro. aduo. l. vlt & 32. q. 1. apud misericordem, & melius, sup. de ele. quia pp. ibi inuenies multas expositiones huius verbi incontinenti, siue mox. Arg contra. 35. q. 9 quod quis commisit. Sed illa contraria non tangunt hoc.

3 Quidam dñi qd testis pōt reuocare et totē vsq; ad sñiam, sicut & principalis, C. de iud. et fac. igno. l. error, qd nō placet Gp. lo. And.

4 Vñ dicit Hot. qd licet multa sint scripta, ipse putat hoc arbitrariū, ut cōsiderata qualitate psonę q̄titate interualli, colloquio partiū, & reliqs circūstātijs, iudex correctionē admittat. vel nō, & facit, qd dixi i tex. Io. And.

SVper his.] CASVS Quidam electus fuit in episcopū Lucañ quidam canonici se opposuerunt dicentes, quod erat malae famae, & quod matrimonium contraxerat cum vidua, & litteras cō ipsum nomine capituli ad dñm Papam miserunt. super his articulis commisit Papa inquisitionem: dubitabatur an testes ad haec probanda debeant compelli, Rñdet Papa, quod testes, qui ad haec probanda nominati fuerint, compellantur.

i ¶ Super his.] haec decr. est pars illius, q habes. inf. de accu. super his. in fi. illius decisa est. Et de hac materia loquitur sup. tit. proxi. tam litteris.

[Glo. seq. ponit casum.]

k ¶ Articulis.] hoc loco potes sumere casum tam illius decr. tam litteris. sup. ti. proxi. quam illius, super his. inf. de accusa. Quidam electus fuit in episcopum Lucañ. quidam se opponebant electioni illius dicentes, quod erat malae famae, & quod matrimonium contraxerat cum vidua. Item isti, qui opponebant se, litteras contra electum nomine capituli dño Papae miserunt, quas tam electus quam capitulum falsas dicebant, & capitulum nesciuisse de litteris illis, & de istis articulis mandat Papa inquiri, & ad hęc probanda testes sunt compellendi.

[Glo.

[Gl.seq.signat contrarium,& remitti.]

a ¶Cogatis.] hic compelluntur testes in criminib. & etiam in irregularitate,j̃ eo.c proxi & sic est ꝯ, sup.eo. peruenit,& j̃.eo.dilectorum,vbi soluitur.

CVm contra.] Super crimine falsi cogendi sunt testes sic summat Ioan. And. Sed certe non elicitur hoc simpliciter ex textu, q: mandat sub cõditione, si se gratia, odio, &c & sic non ponit speciale in crimine falsi: quia sic loquit in alijs causis criminalibus,sup.eo.super eo Communis diuisio.Secunda ibi, Nos igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Magister Rodulphus impetrauit litteras a sede Apostolica,dum ipse tam per se, quam per ꝓcuratorem illis litteris vteretur, obiectum fuit ei,ꝙ essent falsæ, quod cum ipse negaret,pars aduersa voluit hoc probare, petens vt testes quos ad hoc probandũ nominaret compellerẽtur: quæsiuit Archiepiscop⁹ cui litteras direxerat supradictas vtrum testes super articulo falsitatis hui⁹ essent compellendi? Respondet Papa,ꝙ si se gratia odio, vel timore subtraxerint, compellat eos veritati testimonium perhibere. Not.testes in criminalibus compellendos.

[Glo seq ponit dubitationis causam, signat contrarium,& remittit.]

b ¶Compellere.] dubitationis causa fuit quia videbatur, quod in criminibus non sunt compellendi testes, in auth.de testib.§.quoniam, colla.7.ar.C.eod.si quando in princ.ex eo, quod dicit ibi,in pecuniarijs causis testes cogendos, videtur quod nõ in criminalibus,sed contra hoc mandat Papa, scilicet, quod compellantur, & supra cap. proxim. & in sequ. cap.dicit,quod in criminalibus non compellantur, sed ibi habetur contrariorum solutio, 1 & quando compellantur, & quando non.

1 Et ibi dicam, ꝙ hic no. In no.& Hostien de probanda exceptione criminum ꝯ testes Ioan. And.

DIlectorum.] CASVS. Inter capitulum Vulteran.ex parte vna,& Episcopum eorundem ex altera, super diuersis articulis per conuentionis, & reconuentionis modum quæstio ...rebatur procuratoribus vtriusque partis in præsentia Papæ lite contesta. Mandat Papa quibusdam, quatenus testes,qui fuerint nominati,si se odio, gratia, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam compellant veritati testimonium perhibere. Nota testes super criminibus non compellendos.

[Glo.seq habet duas partes. Prima dicit,testes in ciuilibus cogendos, excipit mediatores,& certos priuilegiatos. Secunda ibi, In criminibus tractat principaliter de ipsorum compulsione in criminibus, & facit septẽ. Primo alleg pro & cõtra. Secundo ibi,Super hoc ponit opi quæ habet illos cogi cum de crimine ciuiliter agitur. Tertio ibi,Sed huic, illam impugnat. Quarto ibi, Ideoque ponit opin. suam, quæ habet illos non cogi etiam cum de crimine ciuiliter agitur. Quinto ibi,Qualiter,respondet ad contraria, opin.suam reassumẽs Sexto ibi, Alij, reassumit, & coadiuuat opin contrariam, dicens illam æquam. Septimo ibi,Inno.ponit opin.Innocentij.]

litteris contra eum sub nomine longe maioris,& sanioris partis capituli destinatis,cogatis[a] testes qui nominati fuerint, perhibere testimonium veritati.

¶Idem Archidiacono Mediolanen.

¶Testes, qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt.

CAP. IX.

CVm contra magistrũ R.super eo,quod dicitur a sede Apostolica falsas litteras reportasse, ac eis per se, vel per procuratorem vsum fuisse,tibi direximus scripta nostra: postulasti per sedis Apostolicæ oraculum edoceri,vtrũ super præfato vitio falsitatis,testes compellere[b], debeas nominatos.

¶Nos † igitur respondemus,quod testes prædicti, si se gratia,odio,vel timore subtraxerint,per censuram ecclesiasticam debes appellatione remota compellere veritati testimonium perhibere. †

† Nos igitur taliter, &c.

¶Hono.III Abbati sancti Eugenij, & magistro G. Cano.Senen.

¶Non summatur propter varietatem lecturatũ, nec etiã diuiditur.

CAP. X.

DIlectorum filiorũ Vulterani capituli ex parte vna,& Episcopi Vulterani ex altera procuratoribus in nostra præsentia constitutis:& infra.

¶Testes † qui fuerint nominati, præterquam super criminibus[c] (si se gratia,

† Qualiter cogant testes testificari, vide per Spec. titu de teste.§.seqtur.

c ¶Super criminibus.] circa compulsionem testium nota, ꝙ in causa ciuili, vbi aliter veritas haberi non potest,indistincte sunt compellendi tã clerici 2 q̃ laici, ne veritas, occultetur,14.q.2.q̃q̃, & q̃ mortaliter peccant,qui veritatẽ occultant,11.q.3.quisquis.vnde monitione præmissa indistincte compelli debent testes,sup.eo sup eo. & eo ipso ꝙ monitus non vult testificari, ꝓsumitur ꝙ et maliciose hoc faciat,vt supius dictum est sup.eo.causam. Qñq; tñ in pecuniarijs,causis non compellunt, vt in mediatoribus, q̃ non compellunt ferre testimonium in ꝯctibus, in quibus mediatores fuerunt nisi de consensu partium,in auth eod §. qm, coll. 7. Item in alijs casibus q̃ quasi priuilegiati sunt 34. q.3.c. si testes. ite in criminalib. ver item inuiti,& tribus cap.seq In criminalibus vero patet hic quod compelleni non sunt,& arg.ad hoc,C eo.si quando,in prin.& sup.eo.peruenit. In contrarium videtur, quod bene sunt compellendi,sup eo. super his,& c cũ contra in quibus expresse compellitur, & arg. sup.tit. prox.cum causam, ver.testes autem, &c.sed ibi ver.ille soluitur,& ad principales testes illud restringitur,& 1. q.2.§. item in criminali, ver.item lege Iulia publicorũ iudiciorum,ex eo enim ꝙ certæ personæ ibi non compelluntur, datur intelligi, ꝙ aliæ compellantur,quia ꝙ de vno negatur,de alio,&c.3 ʃ. dist. qualis,ff eo.lege Iulia,illæ enim personæ priuilegiatæ sunt propter connexitatem,vnde aliæ omnes compelluntur.Super hoc dicunt quidam,quod si agatur directe in modum accusationis,non sunt testes compellendi: Si vero ciuiliter agitur de crimine in modum exceptionis, vel denunciationis,aut etiam inquisitionis, tunc compelluntur, vt supra eodem tit super his, & infra de simo licet Hely.Sed huic distinctioni contradicit expresse hæc decre. quia non poterat agi criminaliter in hac decre. sed ciuiliter tantum,duabus rationibus Primo,quia sic agebatur causa conuentionis,& reconuentionis,inter Episcopum,& capitulum, vt patet in antiqua. & quia per procuratorem,vt littera ista dicit, procuratoribus constitutis, sed procurator non interuenit in causa criminali,j̃.de accusa.venien:, & ff.de publ.iud,l.pen § l.o. 4 & 5.q.3 in criminalibus, & in crimine non fit mutua accusatio, vel denunciatio, quia non relatione criminum,sed innocentia reus purgatur, ff. de pub.iud.is qui,& 3 q.11. negandi & sic necesse est, vt dicamus quod hic obijciebantur crimina testibus, 5 vt a testimonio repellerentur, & ideo dicit, cogatis testes,testi-

2 De hoc 2.q 6.statuendũ, ĩ fi. Io An.

† Adde,ꝙ de iure ciuili multãñ con cor.l 1. ff. si qs ius, di. non obtem.

3 De his priuilegiatis satis in Spe de teste §.pen. in princ. Io.And.

4 Al. r. & v.de in ca. veniens, ꝓx. alleg. sup 2.glo. Io.And.

5 Licet Hostien teneat opin. ꝯtrã. glossatori istud tñ ei cũ bñ libi placet. Io. And.

cet. qui nominati fuerint præterquam super criminib. Ideoque dicendum est, quod super criminib. testes cõpellendi non sunt siue directe agatur de crimine, siue ciuiliter, vt hic patet, & sup. eo. peruenit, & hæc est ratio quia in infamiam alterius nemo debet facile prosilire: quia tales detractor. s dñr 6. q. 1. ex merito. & c. sub. seq. ergo multo fortius nec compelli. Qualiter respõdebis capitulis, j. pximis? Ad illud, super his, dicas ꝙ ibi cõpellun tur testes ad probandum infamiã siue irregularitatem ꝓ electum, ne indigna persona ad apicem dignitatis promoueat per surreptione, quia vilis persona ad tantam dignitatem sur reptione promoueri non debet, & iudex ex officio suo hoc facere debet propter publicam vtilitatem quia ille omnib. de sua plebe præficitur, & sic est quale ipsale in causa inquisitionis, & j. de sim. licet Hely. & iquisitio non fit nisi vbi infamia pcessit: vnde ibi non compelluntur testes in infamiã alicuius, sed ex tali cõpulsione si probentur crimina oritur infamia, sup. tit. proxi. testimonium: & quia ibi agebatur de falso per inquisitionem: ideo compelluntur testes, ne talis falsitas remaneat impunita ex defectu testium: in quo casu intelligitur proxi. c. cum contra, quia dico illud speciale in crimine falsi, 1 & præcipue in litteris Papæ, in quibus multa specialia sunt j. de crim. fal. ad falsariorum, & idem in casu seq. cap. Dico ergo, ꝙ vbicunque agitur actione odiosa, vel exceptione, per quam ad infamiã alicuius procedatur, non sunt compellendi testes (vt dictum est) nisi in casibus prædictis, secundum leges cõpelluntur, nisi in casibus, vbi specialiter non debent cõpelli, vt dictum est, & hoc dicunt Tanc. & Vinc. alij cõtrarium dicunt prout dictum est. Sed supradictis omnibus rationibus potest de facili responderi secundum illos qui dicunt, ꝙ semper compellendi sunt testes: nisi agatur criminaliter tantum. Dic ꝙ nulla criminalis erat quæstio inter Episcopum, & capitulum, sed ciuilis tantum, vt patet in integra, in 5. compilatione, l. conuentio, & quod dicit: testes, qui nominati fuerint, cogatis veritati testimonium perhibere, si gratia, odio vel timore se subtraxerint præterquam super criminibus, sic debet intelligi, quod testes in ciuilibus quæstionibus sũt compellendi, sed in criminalibus non debent compelli, & sic Papa prouidit hic nouum ius, & sic contrarium nullum contra istos. & sic non oportet dicere, vt dicũt, quod hic erat controuersia inter Epm & capitulum super pluribus articulis ciuilibus, & super criminalibus, & ꝙ isti erant procuratores ad excusationes tantum allegandas, vel ꝙ dati erant lite contestata: ista stare non possunt, vt patet in antiqua decre. & per iura prædicta, ciuilis enim & criminalis quæstio non concurrunt simul, imo criminalis præiudicat ciuili, 3. quæst. vlt. cap. non est §. aliquando. Sed magis æquum videretur, ꝙ semper compellerentur qualitercunque agatur, ne crimina remaneant impunita, dum tñ non criminaliter directe, nec per viles personas, quis condemnetur, arg. contra j. de sent. excom. vt famæ, cum suis concor. ibi positis, & arg. j. de collu. c. 1 & 2. & vlt. & sup. tit. prox. cum causam, ver. testes autem, &c. & sup. eo. super his, & c. cum contra, & j. c. proxi. Innoc. III. dicit, quod vbi non est peccatum tacere id super quo testes inducunt, non sunt compellendi. Sed si peccatum est tacere, compelluntur.

† Coruiẽ. Ceruien. Tremen.

vel timore subtraxerint) per censuram ecclesiasticam cogatis veritati testimonium perhibere.

¶ Idem Episcopo Bonon. & magistro B.

¶ *Ad detegendam veritatem coniurationis, coguntur socij etiam iurati.*

CAP. XI.

Venerabilis frater noster Archiepiscopus Rauennatensis, proposuit, quod ciues Ceruicen. † cum M. & I. quondam clericis Ecclesiæ Rauennaten. quandam præsumpserunt coniurationem [a] facere contra eum: nihilominus in detrimentum eius dantes eis quandam pecuniæ quantitatem, & ad hæc celanda se astringentes vinculo iuramenti: vnde humiliter supplicauit, vt cum causam super his, & quibusdam articulis vobis duxerimus committendam, & ipse intentionem suã probare non possit, nisi testimonio ciuium prædictorum, † prouidere ei † (ne pro defectu testiũ pereat sua iustitia) dignaremur. ¶ Ideoque mandamus, quatenus monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota cogatis illos, quos videritis compellendos, vt ab huiusmodi iuramento [b] absoluant, quos idem Archiepiscopus ad testimonium duxerit produ

Venerabilis.] Diuiditur. Nam in prima parte ponitur iusta petitio. In secũda ipsius exauditio: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Ciues Ceruicen. cum duob. M. & I. quondam cleri cis Ecclesiæ Rauennaten. quandã fecerunt coniurationẽ ꝓ Archiepm Rauẽnaten. dantes eisdẽ clericis quadã pecuniæ quantitatem: & ad hæc celanda se iurãi vinculo astrinxerũt: Archiepũs super his, & quibusdã alijs articulis, ꝓ ciues & clericos prædictos ad Bonon. Epm, & eius cõiudicem litteras impetrauit: vnde cum intentionem suam probare non posset, nisi testimonio ciuium prædictorum, supplicauit domino Papæ, vt sibi prouidere super hoc dignaretur ne ergo ex defectu testium sua iustitia deperiret, mandat Papa eisdem iudicibus quatenus monitione præmissa per censuram Eccle. copellat illos quos viderit compellendos, vt ab huiusmodi iuramento absoluant illos, quos Archiepũs ad testimonium duxerit producendos, & nihilominus si illi se gratia, odio, vel timore subtraxerint, simili censura cõpellant eosdem ad perhibendum testimonium veritati. No. testes compellendos ad coniurationem probãdam. Item iuramentum temerarium non repellit a testimonio. Item impedientes iurisdictionem iudicis, possunt compelli, vt eum non impediant.

† Videl. lin. C. de har. & l. quoties, ff. de q. & l. cũ probatio, ff. de pbatione.

† Dictio, ei deest in multis antiquis.

1 Quid erit de crimine hęresis, simoniæ, & læsæ maiestatis. secũdũ Host. q̃ dicit se rõnẽ huius spãlitatis non videre. Io. An.

2 Dicit Pe. de Sã hic, ꝙ per hęc verba gl. non recedit a supe riori sua opin. ipse vero dicit hoc tenẽdũ, ꝙ vbi iudex procedit ex officio et in criminali, cogit testes sed ad alteri' petitionẽ nõ cogit. Io. And.

[Gl. seq. reci per q. quæ sit pęna conspirantis contra Episcopum.]

a ¶ Coniurationem.] clerici enim qui ꝓ Epm suum faciunt coniurationem, vel insidias eis parauerint, deponendi sunt, & tradendi curiæ seculari, vt puniantur, 11. q. 1. siquis sacerdotum, & c. coniurationum, & tribus c. seq. laici vero qui contra Episcopum suum conspirationem faciunt, sunt excommunicandi, & communione priuandi, 11. q. conspirationem.

[Glossa sequens obijcit, & soluit, in fi. argumen. sociuni, &c.]

b ¶ Iuramento absoluant.] sed vr̃ ꝙ non dẽat absolui, cum iurm non tenuerit, vñ potius denunciandi sunt nõ teneri, hmõi iuro ligati, sup. tit. proxi. cõstitutis, & c. intimauit, & j. de accu. olim, & ita hæc absolutio potius dr̃ fieri ad cautelam, sicut de facto, sic q̃nque absoluuntur aliqui, vt possint testificari, sup. ti. prox. venies, ĩ fine, præterea & alia ratione iurm huiusmodi non tenuit: quia coniurationes huiusmodi illicitæ sunt, 11. q. 1. si quis sacerdotum, & c. coniurationum, & c. seq. ex-

go tale iuramentum non est seruandum, cum vergat in dispendium salutis æternæ ǰ. de iureiu. si vero, & 22. q 4. si aliquid, & in multis cap eiusdē q. & quia nō habuit tres comites, s. veritatē, iustitiam, & iudiciū, vt ea. causa, q. 1. animaduertendum: vel licet sit illicitum auctoritate propria, nō debet quis venire ꝯ arg ꝯtra s̄. de elec. ve netabilem. Itē habes hic, ꝙ socius criminis admittit ad detegēdam cōspirationem, imo certe tenetur illam cōspirationem manifestare & denūciare. 6 q. 1. c. si quis cū militibus, in fi. & 79. dist. si quis Papa. Item in defectū probationis minus idonei testes admittuntur, quia alias nō admitterentur, C. de he re. l. pen. & 4. q 3. c. si testes, §. itē ferui responso, & propter defectu testium admittūt, quia alias admitti non debent. s̄. de ele c. cum dilecti.

a ¶ Eos.] cum 1 fuerint absoluti, vt voluerint ferre testimonium propter iustiu randum, nihilominus, &c.

cendos: eos [a] nihilominus (si se gratia, vel odio, vel timore subtraxerint) distinctione simili cōpellentes ad perhibendum testimonium veritati.

† Lib. 2. Epistola 3. c. 42. registri.

1 Hęc glossula i anti qs exēpla quib' nō habetur.

† Cap. 1 e. tit. i prima compil.

Et q̄ dicat publica scriptura tradit Roma cons. 77. Alec. cōs. 65. li. 4 hu. spectāt tradit p l. de Anania cōs. 33. & per Antonium de Butr. cons. 11.

TITVLVS XXII.

De fide instrumentorum.

¶ Gregorius.

¶ Instrumenti exemplum nō solemniter sumptum, fidem non facit absque originali, hoc dicit secūdum ipsius mentem.

CAP. I.

SI † scripturā authenticam [b] non videmus, ad exemplaria [c] nihil facere possumus.

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

¶ Continuata est hæc rubr. secundum Io. And. sup in rub. de test. Vel dicitur sic: Visum est supra de vna specie probationis, quę scilicet fit per testes, nunc subijcit de alia quæ fit per instrumenta. Abb. Siculus.

De hac materia habetur 3 q 9. testes, §. si debitum.

S scripturam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si non apparet authentica scriptura, non potest fieri exemplaribus fides, nisi supple esset trāscriptum per iudicem, & eius auctoritate publicatum. No. ꝙ exemplari non creditur, donec ostendatur originale.

[Gl. seq. recit per q. q̄ scriptura dicatur authentica.]

b ¶ Authenticam.] 25. q 2 dicenti. Authentica scriptura est, quæ per manum publicam, vel per iudicem cum trium testium, vel duorum ad minus subscriptione vel testimonio facta est in Auth. de instrum. cau §. sed instrumenta. coll 6. vel duorum virorum. sup. de ꝓpo. quoniam contra. vel quæ habet sigillum authēticum, infra c. proxi. & s̄. de prob. post cessionem, & etiam scriptura, quam facit priuatus in pręsentia trium testium, videtur authentica: in Auth de instrumen cau §. si tamē quisquam. coll. 6 & C qui pot. in pig. hab. scripturas.

2 Nouum emphyteuta rā dñs recipit nō ꝑ procuratorem, sed ꝑ se, vel per litteras, vel ꝑ scripturā factā apud iudicē vel tabularios ꝑ attestationē. Io. And.

[Glo seq ponit casum exceptum: quærit, & soluit.]

c ¶ Exemplaria.] C. de eden auth si quis in aliquo. nisi ipsa exemplaria sumpta & publicata sint iudicis auctoritate, C. de test. publicati. & ǰ e. c. vlt arg. C. de iu. emphy. l. vlt §. & si quidē dominus, circa fi. 2 C. de re iud. gesta. Sed pone, ꝙ ita Papa mandat, procedatis ſm tenorem priorum litterarum, & primæ littere non constarent, nunquid poterunt procedere? Dicas quod non; 3 nisi prima forma prius appareat per iura prędicta, vel nisi probetur tenor priori rescripti non cancellari, nō vitiati, ǰ. de priuil. cum olim. nam per litteras vltimas non datur iurisdictio, vel si datur, non constat per eas de priori forma, & ideo non potest procedi per ipsas, sic non tenetur quis exequi sententiam, nisi ei fiat fides de iurisdictione. s̄. de offi deleg. cum in iure.

3 Ide Hos. & Gulie l. i Spec de instru. edi. § videndū ver. si q d ecce. Ioā. And.

SCripta vero Io And. non summat: quia breue est Aut. summat sic: Priuato instrō non creditur, publico sic. Publicum dr̄ si manu publica est confectū. vel sigillo authētico est sigillatū cum subscriptione testium. Hęc summatio non placet Panor tum quia ex littera nō colligit, tum q̄a non putat veritatē in se cōtinere, ꝑ ea, quę dixi in c. præcedenti. Et in hoc ca. aliquid tangit. Et non diuiditur quo ad litteram, sed quo ad intellectū. primo ponit dictum, secundo duos casus excipit. Abb.

¶ Alexander tertius.

¶ Corruit instrumentum, si testes inscripti decesserunt, nisi sigillum habeat authēticū, vel a notario sit confectum.

CAP. II.

SCripta † vero authentica, [d] si testes inscripti decesserint (nisi per manum publicam [e] facti fuerint, ita quod appareant [f] publica, aut authenticum sigillum [g] habuerint, per quod possint probari) non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

† Cap. 2. e. tit. in 2. compilat.

CASVS. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquā scripturā factā per manum aduersarii, vel ab alio, ita tñ ꝙ non per publicā personam, cum subscriptione testiū: sed testes inscripti in illo instrumēto mortui sunt: q̄ritur vtrū scriptura illa valeat, & fidē faciat, si negetur ab aduersario suo? Respondet Papa ꝙ si testes inscripti mortui sunt, scriptura illa non obtinet firmitatē, nisi per manum publicā facta fuerit, vt appareat publica: aut habuerit sigillum authenticū, per quod possit probari. Nota ꝙ instrumenta publica & sigilla authentica fidem faciunt.

[Glo. sequens distinguit inter instrumenta publica & priuata, & in priuatis sub distinguit personales actiones a realibus, & præiudicium scribentium, & eorum contra quos.]

d ¶ Authentica.] instrumenta publica perpetua firmitate nituntur ad damnum, & commodum vtriusque partis, arg. 54. dist. c 2. 12. q 2 si quis de clericis. & sup. de pac. cu pridē, & 4 q. 3. c. si testes. § item sępe fit. C. de fide instr. in exercendis. Prima vero ab aduersario scripta, ita ꝙ constet vel a quocunque, dummodo partium vel testium subscriptione fulcita sint, in actione personali robur obtinent firmitatis, in Auth. de instr. cau §. sed & si quis. coll. 6. & talis scriptura dicitur authentica, vt hic patet. In reali 4 vero actione instrumentum manu publica confectum præponitur tali instrumento priuato, nisi priuatum instrumentum habeat trium vel amplius subscriptionem testium C q pot. ī pig. hab. scripturas. priuata vero instrumenta valent in pręiudicium illorum, qui ea scribant, C. de nō numer. pec. generaliter. & ff. depo l. Publia. §. vlt. ad commodum vero eorum minime, C. de prob. l. instrumenta. rationes. exemplo. Laur.

4 Hoc intendit, ꝙ si habes publicum instrm̄ de debito, & ego habeo talem scripturā, in adiudicatione hypotecę rei ꝑferri mihi.

e ¶ Per manum publicam.] id est per notarium, q ser- uus publicus dicitur, ff. rem pup. sal. fol. 2.

f ¶ Appareant.] ratione subscriptionis, in Auth. de fid. instr. §. 2 coll. 6. Vinc.

[Glos. seq. quærit, & soluit.]

g ¶ Sigillum.] sed quod dicimus authenticum sigillum? Authēticum dicitur sigillum episcopi, & ei creditur, quamdiu contrarium non ostendatur s̄. de prob post cessionem, & 11. q. 3 curæ. Item sigillum capituli, s̄. de prob. c. 3 73. dist. in nomine patris, in fi. Item sigillum alicuius principis secularis, cui creditur de consuetudine, ǰ. eo. cum dilectus. Item arg. 19 q 3. statuimus, & ff. de cust. & exhib. re. d. uus.

5 Illa l. ꝓbat nō cre di lris Irenarchæ, q retulit ma lefactorē sed ex integro q̄ritur & si male & dolosē retulit: punitur. Ioā. Andr.

ADDITIO. In Auth de instrum.cau.& fi.§.sed & si quis,& talis scriptura dicitur authentica.

EX litteris.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Dicimus. Abb. Siculus.

CASVS Inter A. & R. vertebatur qō super capella de Ambitoria, q̄ fuit cōmissa quibusdā iudicibus, partib. corā iudicibus cōstitutus, dictus R. postulauit sibi fieri copiā litterarū: quia cū eas inspiceret, capit illas arguere falsitatis, ꝓ eo, ꝙ in narratione facti, vbi scriptum est; iura parochialia, erant abrasæ: iudices sup hoc dubitātes q̄siuerunt, an pp hoc debeant dici falsæ? Rn̄det Papa, ꝙ pp abrasionem illā non possunt iudicari falsæ, nec suspectæ: quia ēt priuilegia in nominib. possessionū abraduntur. & lr̄æ, si in narratione facti erratum est, pn̄t abradi. No. ꝙ litterarū copia faciēda est aduersario ad inspiciendū. Itē vbi ius nō constituit, nō nocet rasura. q. i narratio facti nō facit ius.

Glos sequens recitatur per q. secūda p obiectionem.]

a ¶ Postulauit.] quod de iur̄ petere potuit, cum sit cōe instrm̄: imo iudex tenetur illu i partib. exhibere. ī. de dila. ꝑterea q̄d si nō fecerit, appellari poterit ī. eo. G. perpetuus, nā & propria instrumenta tenetur quis alteri parti exhibere, ex quo vtitur illis in iudicio ī. eod. c. proxi. & c. contingit, & C. eo. l. vlt. cum ea vult arguere falsitatis, vt ibi dicitur.

b ¶ Abrasæ sunt.] vnde videbatur dubitandum, quoniam rescriptum debet apparere non vitiatū, non cancellatum, C. de edic. diui Hadr. toll. l. vlt. & sine reprehensione bullę & chartæ, vel litteræ. ī. de priuile. cum olim. & hoc intelligo verū, vbi est ius quæstionis, & vbi Papa responderet de iure: sed in narratione facti possunt abradi, quia hoc ad ius non pertinet, sed ad quæstionē simplicis facti, C. de test. si vnus, quia non statur tali narrationi, nisi illud probetur: nec dicitur propterea vitiosum rescriptum, si de eadem manu rasura reposita est in loco non suspecto. si verò litteræ essent clausæ, tunc non nocet. arg. C. de fi. instru. comparationes, & C. de testi. si vnus L.

c ¶ In possessionib.] i. in nominib possessionum, i sed in omnib actoris vel rei vel iudicis, ibi omnino rasura esset suspecta. Item si esset ibi falsum latinum, suspectæ sunt litterę. sup. de rescrip ad audientiam. Ber.

†Cap. 1. e. tit. in secūda compilat. Et vide Bal in l. iubemus, C. de testa. & Feli. in ca. fraternitatis, infra, de hæret. & Matthę um de Afflictis dec. 404.

†Alodon.

a Hoc in cōfirmato, iijs vt dixit in tex. sed Gof. hoc intelligit de modica immutatione litterę vel simile secus si totu nomen raderetur arg. sup. de dolo, & cōtu. c. 2.

¶ Idem.

¶ Rescriptum Apostolicū propter rasuram in loco non suspecto, non censetur vitiosum, hic dicit secundum mētem.

CAP. III.

EX † litteris vestris accepimus, quod cū causam, quæ inter magistrum A. & R. super capella de Ambitoria † vertitur, de mandato nostro susceperitis terminādam, prçfatus R. litterarum sibi copiam fieri postulauit.[a] Qui cum eas argueret falsitatis, q̄a in narratione facti ab rasæ sunt,[b] vbi scriptum est, iura parochialia, & infra. ¶ Dicimus, quod propter abrasionem illam, iudicari falsę non possunt, nec ēt haberi suspectæ, prçsertim cum & priuilegia in possessionibus[c] abradantur, & litteræ in narratione facti (si erratum est) possunt incunctanter abradi.

¶ Idem Eboracen. archiepiscopo.

ACceptimus.] in prima ponitur partis decisa petitio. In secūda parte prouisio: ibi, Cum priuilegia. Abb.

CASVS. Inter Archiepm̄ Cātuarien. & monasterium sancti Augustini orta fuit controuersia super statu, & libertate ipsius monasterij, ex parte monasterij exhibita fuerunt priuilegia, quorū obtentu lata fuit sn̄ia pro monasterio: postmodum archieps̄ dicens illa priuilegia esse falsa, sn̄iam illam seruare nolebat. Abb. timens aggrauari ab ipso, appellauit ad sedē Apostolicam, & archieps̄ tulit sn̄iam interdicti in ecclias monasterij, pp quod abbas dn̄o Papæ fuit cōquestus, super hoc scribit archiepō Eboracen & eius cōiudicib. dicens, ꝙ priuilegia non inspecta nō possunt argui falsitatis, & q̄a difficile esset, & periculosum ea apud sedē Apost. exhiberi, præcipit vt exhibeant p̄dicto archiepō Cantuarien. in claustro ipsorum fratrū, vel in alio loco congruo & securo, vsq; ad natiuitatē S. Ioan Baptistæ. Si vero nō venerit, nec miserit, imponant ei perpetuū silentiū ea ulterius arguēdi. Interim vero non vult Papa illa priuilegia vacillare, ꝑcipiēs sententiā, quę eorū auctoritate lata est, inuiolabiliter obseruari. & archiepm̄ in inspectione priuilegiorū xij. hominū numero faciāt esse contentum. No. ꝙ qui dicit priuilegium siue instrm̄ esse falsum, dēt sibi tradi ad inspiciēdum. Item ad certū tempus hoc fieri dēt, interim vero priuilegia & sn̄ia suam obtineant firmitatem.

d ¶ Non valeant.] alias enim redargui possunt, nec etiam sciri, quod deberet seruari per ipsa: quod totum ex ipsarum inspectione deprehenditur. infra, de priui dilecti. & c. porro, & infra, c. proxi. 96. dis. bene quidē. nec possumus iudicare de lege nisi ea perspecta, ff. de legi. inciuile: & qui priuilegiū vel instrumentum vult arguere falsitatis, primo iurabit, quod calumniose hoc non dicat alias non audiretur, nec daretur ad inspiciendum, C. de fide instr. l. vlt. quæ intelligitur, cum agitur de falso criminaliter: tūc inscribitur accusator, vt ibi dicitur. Quidā intelligunt, legem istam, cum agitur ciuiliter de falso, secundum ꝙ hęc decr. intelligitur, & secundum hoc bene probat id, ad quod inducitur, cum quis ciuiliter vult arguere instrumentum de falso, & hoc intelligo verum, vbi de calumnia non est iuratum, 2 & est ad hoc arg. sup. de test. p̄sentium & infra, de excep. pastoralis.

e ¶ Securo.] hoc iudex prouidere debet vtriq; parti. 3. q. 9. hortamur, 33. q. 2. siue & infra, de appell. ex parte. & sup. vt lite non contest. accedens.

[Glo. seq. not accusationi & exceptioni tp̄s præfigi.]

f ¶ Arguendi.] nota tempus præfigendum accusare volenti, vltra quod nō auditur, vt 4. q. 5. c. 1. & infra. q. fil. fin. leg. lator. infra, de accus. licet ī de clād. despon cū inhibi.

¶ Redarguenti priuilegium de falso, iudex faciet illud exhiberi coram iudice, & paucis, & in loco congruo, & securo, & interim stabitur sententiæ latæ per illud.

CAP. IIII

ACceptum † litteras, quas abbas sācti Augustini contra Cantuariē. archiepiscopum transmisit, & infra.

¶ Cum priuilegia non inspecta non valeant[d] argui falsitatis, & difficile sit, & † periculosum, ea apud sedem Apostolicam exhiberi, præcipimus, vt vel exhibeantur eidem archiepiscopo in claustro prædictorum fratrum, vel in alio loco congruo, & securo,[e] vsque ad natiuitatem proximā sancti Ioannis Baptistæ. Si vero nec venerit, nec sufficientem responsalem miserit, ei perpetuum silentium imponatis ipsa vlterius arguendi.[f] interim autē nolumus illa priuilegia

† Cap. 2. eo. ti. in 2. compilat. Et vltra alios videto hic Guido. papæ.

† al. loco dictionis, & est dictio, etiā.

2 Idē Gof. infra, cap. proxi. i gl. not. tempus, in fi. de hoc su. de ꝓbat. licet. in 1. glo. Ioan. And.

inhibitio & ꝗ.qui ma.accu.tua.& C.de inge. ma. diffamari,& C.qui accu.non pos,si ea. sic & ad exceptiones proponendas,ꝗ de excep.pastoralis.

[Gl.seq arg. signat contrarium,& remittit.]

a ¶ Vacillare,] arg. ꝙ pēdēte accusatione ꝯtra aliquem interim remanet in statu ex officio suo pristino,8.q 4. non ne argu.ꝯtra, sup.de testi non debet, vbi de hoc.

ADDITIO. Fortius contrarium,inf. de cri fal. super eo. Sed hic erat iam snia executioni demandata, ibi non.

b ¶ Obtentu,] auctoritate enim priuilegiorum sententia lata fuit super statu monasterij, absoluendo monasterium a subiectione archiepi:& ita patet,quod licet dicatur snia lata per falsa instrumenta siue testes, quousq; de hoc constet in sua firmitate perdurat,& ei statur, ff.de re iud diuus, 1 falsitate vero probata nullius erit momenti ipsa sententia sup. de proc in nostra.in fin.& C. de proc. licet.

c ¶ Priuilegiorū,]vel ēt in parte ipsorum. c.prox & ff. de eden. l.1 & 2.B.

vacillare:[a] sed precipimus sententiam,quæ eorum obtentu [b] super statu monasterij lata est , inuiolabiliter obseruari: & infra.

¶ Iubemus etiam,vt archiepiscopum in inspectione priuilegiorum [c] duodecim hominum numero fac ratis esse contentum .

¶ Cælestinus III.abbati † sancti Secundi.

¶ *Instrumentum vel priuilegium, quo quis vtitur coram iudice aduersario integraliter legi non debet: sed solum illud capitulum , de quo agitur,edi debet.*

CAP. V.

Contingit † interdum , vt dicitis, quod quandocunque cum aliquo litem habetis , priuilegium vestrum aduersæ parti cogimini plenius exhibere. [d] vnde accidit,quod occasione vnius capituli, sup quo conuenimini; plura litigia suscitantur.[e] & infra.

¶Cōsulationi † tuæ taliter respondemus, vt quandocunque super exhibendo priuilegio , vel indulgentia,seu instrumento fueritis requisiti : presente iudice,[f] aut aliquibus prudētibus viris deputatis ab ipso, audiente parte contraria,tātummodo recitetur : ita quod si super vno tantum capitulo † quæstio fuerit , illud [g] solummodo rescribatur,& aduersę parti copia eius fiat.

¶ Innocentius III.Mediolañ archiepiscopo.

¶ *Instrumentum publica manu non confectum , habens sigillum, cuius litteræ non sunt legibiles , vel scriptura deleta,vel enormem patitur fracturam, non probat hoc dicit prout magis facit ad titulum . Et est casus quotidianus & notabilis pro estis sigillis antiquus . Panormitanus.*

CAP. VI.

Inter † dilectos filios G. abbatem sancti Donati

Contingit,] Cōis diuisio.Secūda : ibi, Consultationi, Abb Sic.

CASVS Abbas & conuentus S.Secūdi quādoq; litem habētes, partis aduersæ compellebantur priuilegium suum,quo in iudicio vtebantur, integraliter exhibere : vnde occasione vnius capituli, super quo conueniuntur, plurima litigia suscitantur : vnde petebant a domino Papa sibi super hoc prouideri?Rñdet eis Papa, vt quandocunque super exhibendo priuilegio , vel indulgentia,seu instrumento fuerint requisiti,præsente iudice aliquibus viris a iudice ad hoc deputatis tantummodo recitetur audiente parte aduersa : & si super vno c.tantum quæstio fuerit, illud solum describatur, & parti aduersæ inde copia fiat.No. quod instrumentū, quo quis vsurus est,vel priuilegium , si plura capitula ibi continentur, illud solum alteri parti tradendum est,quo vsurus est.

[Gl.seq.obijcit,& soluit.]

d ¶ Exhibere,]& nonne isti erant rei.quare ergo cogūtur sua instrumenta parti alteri exhibere ꝗ illud sup.de prob.c.1.& 4.q 8.c.si testes, §. itē in criminali, ver. qui intendit,& C.de eden.l.qui accusare. Sed nō ꝯtradicūt ista : quia isti vsuri 2 erant in iudicio illis priuilegijs: & ideo aduersario illa edere tenebantur,ff.de edendo, l.1. §. edenda ,.nam & actor reo , & reus actori tenetur edere omnia,quibus vsurus est C.de eden.l.vlt. & de hoc dicitur inf eo G.perpetuus.Ber.

e ¶ Suscitantur,] quod esse non debet : imo potius iudex prospicere debet,ne lites ex litib.oriātur , ff.de arbi.l. non distinguemus,§.quæsitum, ff.si cer.pe.quidā & ff.de leg. 3.l.fideicommissa §.si qs decem , & ff. de dam.infec l.q bona,§.vlt.& C de iud. l. apertissimi, & C.de sacrosan.eccl.l. vlt. vnde & ille, qui petit sibi fieri editionē instrumentorum,iurare dēt qđ per calumniam hoc non faciat,ff de edē. l. si quis ex argentarijs,§.exigit,C. quemadmo. testam. ape. l. 3.Ber.

f ¶ Præsente iudice.] alias nō tenet, nā coram iudice & pñte alia parte hæc sunt faciēda,ar ff de interr. act.voluit,§. ꝙ ait, & l. vlt.

g ¶ Illud,ff de edē.l. argentarius,§.edi autem.alia vero capitula non debent edi.sic & qñque recitetur clausula testamenti, ꝗ alicui ingerit ignominiam,C.quemadmodum test. ape.l.3. & ff.eod.titu.l. 2.§.2. Bern.

Inter dilectos.]Re9 absoluitur cum iura actoris sunt obscura,vt qa ipsius instrumenta sunt obfuscata, vel literæ vel sculpturæ sigilli sunt deletæ,h.d.Io. And.Diuidit in tres partes. In prima parte ponūtur petitio,& iura, & allegationes actoris, In secunda rñsiones rei : ibi, Sed contra. In tertia sententia : ibi,Cum autem. Ab. Sicul.

CASVS Inter abbatem sancti Donati de Scozula ex vna parte, & archiepm Mediolañ. ex altera,vertebatur quæstio super pluribus articulis : petebat abbas nomine monasterij sui habēs a capitulo suo mandatum a procuratore archiepi noie Mediola.ecclesiæ, restitui monasterio suo portum Scozulæ cum honore, districtu , & iurisdictione ipsius loci , dicens hæc omnia ad monasterium pertinere, hoc idem dicebat de hominibus,qui habitant in curre Beruneñ. & tenēt res monasterij , de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio coram episcopo Veroñ.hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis:Ad omnia ista probanda inducebat primo priuilegiū Luitardi comitis quondam epi Lucieñ.qui monasteriū ipsum fundauerat,& præmissa omnia donauerat monasterio. Secundo inducebat instrumentum sñiæ archiepi Mediolaneñ. quam olim tulit ex delegatione Lodouici Imperatoris supradicti contra A.nepotem Luitardi prędicti , qui super his monasterium molestabat , Tertio per priuilegia Romanorum Imperatorum, & præsertim Henrici , qui omnia prædicta monasterio confirmabat , vel etiam conferebat . Quarto per instrumenta locationum . Testes etiam super hoc induxit, per quæ omnia intendebat probare prædicta ad suum monasterium pertinere . Contra prædicta fuit ex aduerso respon-

† In codice Barbatiæ ita abbati sancti Fromūdi, & eiusdem conuentui.

1 Vide de proba. licet, super gl.1 Ioan. And.

† Cap. 3. eod.tit.in 2. compi. Et de materia vide Bar.& Bal. in l. fi. C. de pe.imperat. offer.&Bar. & Angelum in l. fi. C de bo. auct. iu.possid & Felinū in c.1.sup. de prob. Bal.& Doctores in l in ciuile ff.d legib.

† In pluribus antiquis ita: Consultationi vestræ taliter &c in quibusdam ita: Super quo respōdemus.

2 Licet in vi exceptionis ad idē infra de pscr.ad audientiā & capitu-

Io auditis idē ... actionis : sup de cō sue. cum dilectus , Io An.

† al. articulo.

† Cap. 1. eod.tit.in 3. comp. Et de materia vide per Deciū in c. tertio loco , sup. de prob. adde Panor. in c.vlt §. de rescri. & vide ēt Crauettā tract.d antiq temp. par. 1. circa finem.

de Scozula & B. procuratorem tuum, super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatũ. Petebat [a] si quidem abbas nomine monasterij sui a præfato procuratore tuo, [b] nomine Mediolanensis ecclesiæ, restitui monasterio memorato, portum Scozulæ, cum honore, [c] districtu & iurisdictione loci præfati: dicens ad monasterium hæc omnia pertinere: hoc ipsum dicens de hominibus, qui habitant in curte Berunensi, † & tenent res monasterij in Gralia, de quibus monasterium obtinuerat [d] in iudicio possessorio, per sententiam episcopi Veronensis. Hęc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: saluo in omnibus iure addendi [e] vel diminuendi, satagens comprobare omnia, quæ præmissa sunt, ad suum monasterium pertinere. [f]

¶ Primo per priuilegium Luitardi comitis quondam episcopi Lucani, † qui monasterium ipsum fundauerat, & ei, quę præmissa sunt, donauerat vniuersa.

¶ Secundo per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolanensis archiepiscopi, quam ex delegatione Ludouici † Imperatoris tulit super his pro monasterio, contra A. præfati Luitardi nepotem, qui super his monasterium molestabat.

¶ Tertio p̃ priuilegia Romanorũ Imperatorũ, & p̄sertim Heurici, qui præ-

† Binin.G.

† Licinē.

† Ludouic.

responsum, & primo priuilegio Luitardi: q̃ quod multa proponebantur: Primo q̃ consumptum erat in annotatione indictionis. Secundo charta vetustissima videbat̃, scriptura recentior apparebat. Tertio, quia falsum signum videbatur appositum, & hoc apparebat p̃ imaginē ipsius sigilli, & p̃ litteras ipsius, quæ propriũ nomen Luitardi non videbant̃ exprimere, sed potius hoc nomē Lotarius. Item cera sigilli ab interiori parte vetustissima erat: cera q̃ videbat opposita ab exteriori parte, quasi ad ɔseruationē sigilli, recēs erat & mollis, qđ cũ diligēter inuestigatũ fuisset, repertum fuit, qđ charta sub vetusto sigillo fuerat perforata, & glutinũ bonæ ceræ; q̃ posita erat exterius quasi ad conseruationē sigilli, vitiose fuit ipsi chartæ subiunctũ & eadē specie falsitatis cętera fere priuilegia Romanorum Imperatorũ p̄ter priuilegiu Hērici, vel falsa reperta sũt vel falsata. Sed priuilegium Henrici ad fidē ĩ faciedam non sufficiebat: qa non erat publica manu cōfectũ, nec sigillum habebat authenticũ, ex eo q̃ erat de media parte cōsumptum, nec plus de proprio nomine apparebat, nisi hæc vox [ricus] cum hac additione, Dei gratia: ita q̃ ex litteris illis non poterat magis probari, quod esset Henrici, quam Lodouici. Instrumētum etiã sniæ multis modis videbatur suspectum: tũ quia quædam lituræ apparebant in ipso, tum qa subscriptio notarij videbat alteri⁹ manu facta fuisse q̃ subscriptio instrumenti, & tamen notarius confitebatur, se propria manu instrumentum scripsisse, & littera recentior videbatur q̃ charta, & attramentum aqua videbat̃ infectum, vt antiquius appareret. In omnibus autem priuilegijs, quæ posteriora erant, nulla de ipsa sententia mentio habebat̃ & si instrumentum sniæ legitimum esset, tamen quia inter alios lata fuit, & res inter alios acta non nocet alijs, nec attestationes docebant, cum inter alias personas receptæ fuissent. Sed priuilegium Henrici videbatur confirmatorium & donatorium extitisse: vnde videbat̃ q̃ Henricus dñium rerum donatarum monasterio contulisset q̃uis ex forma petitionis, quæ in ipso priuilegio continetur, confirmatorium videatur. Vt ergo intelligatur eo modo, quo magis valere posset, distinguendum videbatur, vt Henricus alia donauerit, & alia confirmauerit: quia eadem non possunt confirmari & donari: cōfirmantur prius habita & possessa; donantur, quæ adhuc habita non sunt: vnde illa nō poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed confirmata: quia qđ meum est, ex alia causa meum fieri non potest, nisi desierit esse meum; cum ergo priuilegium Henrici confirmatorium tm̃ fuerit quo ad illa, quæ deducta fuerant in iudicium, si principale nō tenuit, nec accessorium: per instrumenta vero locationum non est probata proprietas nec possessio: cum ad probationem rei suæ seu defensionem nō sufficit locatio facta: postq̃ vero super his fuerat diutius litigatum: quia legitime probata non fuerant, quæ petebantur ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem archiep̃i dñs Papa absoluit noĩe Mediolan. ecclesiæ: qm̃ cum obscura sunt iura partium, consueuit ɔ̃ eum, qui petitor est, iudicari. No q̃ libellus pōt cōcipi in p̃sona procuratoris noĩe tm̃ ecclesiæ. Item in libello potest apponi, saluo iure addendi vel diminuendi. Item nota hanc decretalem ad cognoscendam falsitatem priuilegiorum & instrumentorũ primo in annis dñi & indictione. Item ex qualitate chartæ. Itē ex sigillo priuilegij. Item ex scriptura notarij. Item res inter alios acta alijs non obest. Itē res intelligi dēt vt potius valeat q̃ pereat. Item aliud est qđ cōfirmat, & aliud quod donatur. Item quod meũ est, ex alia causa meũ fieri non potest. Item si principale non tenet, nec accessorium. Item facta locatio non probat dñium, nec possessionem. Item sententia formatur in p̃sonam procuratoris. Item cũ obscura sunt iura partium, iudicandum est pro possessore.

[Glo. seq. cum duabus sequentibus ponit notanda, & de singulis remittit.]

a ¶ Petebat] habens mandatum a capitulo suo; alias non audietur. s̃. de translac. cap. contingit, nisi cau[ ]isset de rato. [1] supra de offi. deleg. coram. De hoc dixi sup. de rescrip. ed[ ]eri.

b ¶ Procuratore tuo,] & ita est concipiendus libellus in personam procuratoris nomine ecclesiæ, arg. C. de epis. & cleri. l. omnes, §. nihilominus. de hoc dictum est supra de elect. querelam.

c ¶ Cum honore, & sic patet, q̃ libellus generalis potest offerri, supra de rest. spol. cum ad sede, vbi de hoc plenius dicitur, supra de libel. obla. cap. 2.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

d ¶ Obtinuerat,] sed si obtinuit in possessorio qualiter modo petit, cum habuerit possessionem? Dicas quod obtinuit in possessorio causa rei seruādæ, supra de iud. examinata; sed archiepiscopus recuperauit possessionem intra annum offerendo cautionem coram episcopis Rhegin. & Mutin. & præterea monasterium non stetit in possessione, sed archiepiscopus, supra de seque[-] stra. ad hoc.

[Gl. seq. ponit opi. quam reprobat, & remittit.]

e ¶ Iure addendi.] dicunt quidam argum. huius literæ, quod verba ista semper sunt ponenda in libel. arg. inst. de actio. § si minus. Sed non est necesse q̃ ponantur, nisi quis velit ponere ad cautelam: quia vsque ad lit. contesta potest mutari vel addi, vel diminui libellus C. de eden. l. edita actio. [2] de hoc dictum est sup. de libel. obla. c. 2.

f ¶ Pertinere,] verbum istud, pertinere, latissime patet ff. de verb. sign. verbum istud pertinere. vnde per hoc

dedu[xit]

1 Pōderat Hol. in p̃curatore rei, quod hic ēt rō dr̃. q̃ procurator archi. p̄i q̄ nō erat, habuit mā datu, nisi ab archiepō. p q̄d probat p̃. l. tũ hic capitulo posse stare in iudicio, & remittit ad vnā decre. e doceri, & decret. primā, de procu. lo. And.

2 De hoc articulo vide ibi plene per Dec. Cagnolũ, & alios.

missa omnia monasterio confirmabat, vel etiam cõferebat.[a]

¶ Quarto per instrumenta locationum, quas fecerant diuersis personis abbates monasterij memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium a sexaginta annis & citra, † & a quinquaginta annis & supra,[b] possederat supradicta: & quod fama publica erat ea omnia præfato monasterio a iam dicto Luitardo fuisse donata.

¶ Sed contra priuilegium donationis a procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primo, quia ibi maximè apparebat consumptum[c] (videlicet in annotatione indictionis[d]) vbi potuisset falsitas facilius deprehendi. Secundo, quia cum charta vetustissima videretur,[e] recentior apparebat scriptura, tamquam non illo tempore facta fuisset. Tertio quia falsum sigillum viriosè videbatur appositum: eo quod a media parte sigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, sed cum pileo: nec induta pontificialibus, sed regalibus indumentis, † tenens in manu non baculum pastoralem, sed quasi sceptrum regale, cuius facies non apparebat integra, sed dimidia,[f] tamquam in illa medietate respiceret aliam mediam, quæ tamen tota uacua remanebat, sed quædam imago uidebatur ex ea fuisse deleta: quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat: unde non episcopi, sed imperatoris uidebatur fuisse sigillum: quia † in una medietate, Cæsaris imaginem exprimebat: & in altera medietate præsumebatur vel filij, uel coniugis imaginem habuisse: nam & in ipso sigillo nullæ aliæ litteræ apparebant, nisi quę nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia; designabant. Sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio, quod exprimebat sigillum, deletæ[g] fuerant duæ litteræ,[h] secunda quæ erat inter l. & t. & sexta, quę fuerat inter r. & v. ita quod si secunda o. & sexta fuisset, i. proculdubio non Luitardus, sed Lotarius, legeretur, quod etiã inde conuinci † poterat, quod secundum dispositionem aliarum litterarum inter l. & t. non erat spatium, nisi quod potuisset unã litteram continere: cũ secundum integritatẽ huius nominis, Luitardus, inter l. & t. duæ litteræ sint diuersæ. pręterea inter r.

deduxit in iudicium quidquid iuris habebat in rebus illis, ex quo nullam causam adiecit. ff. de except. rer. iudi. & an eãdem §. actiones, & de hoc dixi. s. de libel. obla. c. 2. & 2. q. 8. c. per scripta. §. libellorum.

a ¶ Conferebat.] tanquam dominus prædicti comitis, qui feudum alienare non posset sine licentia domini, vt in constitutione Frider. de feud. & C. de iure emph. l. vlt. arg. j. de do. post diuort. rest. c. nuper. sed hęc collatio ad alia, & confirmatio ad alia refertur, vt j. sequitur eodem cap. Vinc.

b ¶ Et supra.] hoc vult dicere l[ite]ra ista, quidam testes dicebãt, q[uod] monasterium possiderat xl. annis citra, alij, dicebant, q[uod] per quinquaginta annos & supra, sed verè nõ probãt: quia si hoc fuisset probatum, obtinuisset monasterium, & ideo dicit, nitebatur p[ro]bare.

† Infra, legitur in antiquis.

c ¶ Consumptum.] consumptio vel rasio obest in nominibus iudicum in data, in remotione appellationis, vt dictum est s. eo c. ex litteris.

[Glo. sequens ponit, q[uod] indictio inscribenda est in instrumentis, & quomodo discernatur.]

d ¶ Indictionis] indictio enim consueuit poni 1 in priuilegijs & instrumentis, vt hic, & 13. dist. in nomine Domini, & 73 dis. in nomine patris, in fi. & anni Domini sunt ponendi, & nomen imperatoris, & mensis & dies. & hoc totum legitur in Authen. vt nomẽ imperat. docu. præpo. colla. 5. editio tamen instrumẽtorum debet fieri aduersario sine die, & consule, & indictione, & annis Domini: quia inspectio instrumentorum præstat materiam fabricandi falsum, ff quemad. test. aperiantur l. 2 §. diem autem. nisi quis vellet agere de falso, vt hic, & C. de contrahen. & committ. stipul. optimam Nota ergo quid sit indictio, ad hoc vt scias an instrumentum falsum ex indictione discernatur. Est enim indictio quidam numerus annorum constãs ex tribus lustris, id est quindecim annis: 2 & debet poni in principio cuiuslibet instrumenti, vt dictum est, incipiens a prima indictione per totum annum dicit, indictione prima, in secundo anno dicit indictione secunda, & sic vsque ad xv. & xv. anno finito iterum incipit a prima indictione: & sic fiet perpetuo. Si ergo vis scire falsitatem instrumenti vel priuilegij per indictionem, vide quotus annus domini ponatur in instrumento, & quota indictio ibi ponatur, & illos annos domini diuidas per xv. & quicquid superest a xv. ita quod non cõpleat xv. additis ibi tribus, talis debet esse indictio ĩ instrumento, & si non est ibi talis indictio, falsum est instrumentũ & hæc est regula ad inueniendũ indictionem. Tres annos Domini appone 3 p[ro] indictionib. regulariter, & pariter p[er] quindenum numerum, & quotus numerus remanet infra xv. tanta est ĩdictio. & si facta diuisione remaneãt xv. tantum xv. est indictio.

1 Quid si nõ fuerit posita: vel sũ erratũ sit in ea: q[uod] a cõcordat cum anno: vide q[uo]d dicã in fin. 6. lib. sup data. Ioã. And.

† Dictio, indumẽtis, deest in nõnullis vetustis exemplaribus.

2 Nã quinq; anni faciunt vnũ lustrũ. ff. loca. item quęritur, §. q[uod] impleto. Ioan. And.

3 Quia anno natiuitatis dñi tertia erat indictio. I. An. in nouel.

† quod

ADDITIO.

Vnde versus:

Si per quindenos domini diuiseris annos,
His tribus adiũctis indictio certa patebit.
Si nihil excedit, quindena indictio currit.

e ¶ Videretur.] nota q[uod] ex qualitate chartæ falsitas deprehenditur. j. de crim. fal. c. licet. § eos, & hic fit comparatio chartæ ad litteram, sicut alibi fit cõparatio scripturę ad scripturã. 4. C. de fide instr. l. comparationes.

4 De hac cõparatiõe ex quib. l[i]tt[e]ris fiat per quem & qualiter & de ipsius effectu not. plene per Ho. ĩ summa huius tit. §. 3. 4. & 5. Io. And.

f ¶ Dimidia] ad hoc enim vt sigillum sit authenticum, debẽt appareret charactęres & orbita. ff. qui testamẽ. facere poss. l. ad testium, §. signum. & de pęnit dist. 2. principium inquit. versi. quid namque boni, & cætera.

† conijci.

g ¶ Deletæ.] non enim dicuntur litteræ signatæ, vbi nomen deest, ff. qui testamenta facere possunt. l. ad testium, §. si quis ex testibus. & si quis non habet proprium sigillum, cum aleno signare potest, C. de test. si vnus, sed exprimendum est hoc, vel forsitan non tenet hoc in contractibus præcipue magnarum rerum, & etiam principum, j. de appellat. significauit, & litteræ illæ deletæ fuerunt de ipsa cera sigilli.

h ¶ Duæ litteræ] scilicet, v, & i

† Adde q̄ detrahūt fidei sigil li, ī l.duo sunt Titij, & ibi Bar. & Docto. & detesta. tur.

† In antiquis legit adstruendum.

• Hęc gl sula nō re peritur in uetustis exēplarib.

Lu[illegible]ci

† superscriptio.

[Glo. seq. quærit, & soluit.

a ¶ Publica manu.] sed nonne sufficeret priuata habens subscriptionē trium testiū C. qui potio. in pign.hab. scripturas. & 16. q. 3.placuit. §. potest vers is autem; Respondent quidam ꝙ non, nisi testes viuant arg s̄ eod.ca.2. b ¶ Magis] poterat tñ alio modo probari vtrū fuerit Henrici vel Ludouici, videlicet per chronicā Imperatorum ex annis Dñi, & indictione. c ¶ Lituræ] i.cancellaturæ siue rasuræ alibi dicūtur interlita C.de testa l. si vnus. d ¶ Profiteretur.] id est cōfitebatur per se fecisse completionē instrumēti. in Auth. de tabell §.1 col 5.& j̄.de priuil.c.cū olim. e ¶ Mentio] nota in priuilegijs mentionē esse faciendā sententiæ, vt hic videtur: & etiam cōpositionis. j̄.de deci. ex multiplici: sic et in rescriptis facienda est mētio de priuilegijs. s̄. de rescrip. cum ordinem & vnum rescriptū debet facere expressam mentionem de alio rescripto, ad hoc vt ipsum tollat. s̄.de dolo & cōtu. ex litteris. Itē vnum priuilegiū de alio. j̄. de præscrip c. veniens. f ¶ Inter alios.]sed nonne quia sciebat causam suam agi, imo quia ipse iudex fuerat, & pro monasterio iudicauit, sibi præiudicauit,ff de re iud. sępe, ff de pign. fideiussor 2. respon. j̄.de re iud. suborta? Dic ꝙ tunc actū fuit solum possessorio,qđ non præiudicat in petitorio. Vel hoc ideo fuit, quia delictum personæ, &c 16.q 6. si episcopum. g ¶ Acta.] sic s̄. de testib.veniens.2. q 5. interrogatum,hęc regula ponitur j̄. de re iudi.cap.penult. vbi de hoc. h ¶ Nocumētū.] illas n. posset ag. pbare sed

& v. tam modicum erat spatium, vt in eo nec hæc littera, d, quæ maius occupat spatium, sed hæc littera, i, quæ minimum occupat, videretur formata fuisse. Rursus cum cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad conseruationem sigilli, recens erat & mollis. † Quod cum diligenter inuestigatum fuisset, certo certius est compertum, quod sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinum nouæ ceræ, quæ posita fuerat exterius quasi ad conseruationem sigilli vitiose fuit ipsi chartę subiunctum. Eadem falsitatis specie, per vitiosam videlicet appositionem sigilli cætera ferè priuilegia Romanorum Imperatorum, præter priuilegium Henrici, vel falsa reperta sunt, vel falsata. Sed & ipsum Henrici priuilegium ad fidem instruendam† non videbatur sufficere, quia nec erat publica [a] manu confectum, nec sigillum habebat authenticum, eo quod erat ex media fere parte consumptum, nec plus de nomine proprio, nisi vltima medietas, videlicet, icus, nec de cæteris litteris nisi hæc adiectio: Dei gratia: apparebat ; ita quod ex litteris ipsis non magis [b] poterat comprobari fuisse sigillum Henrici, quam Ludouici †

¶ Instrumentum quoque sententiæ multis modis inueniebatur suspectum, tum quia in ipso quædam apparebant liturę, [c] tum quia subscriptio † notarij videbatur manu alterius fuisse quam subscriptio instrumenti: cum tamen notarius in subscriptione profiteretur, [d] se instrumentum manu propria conscripsisse. Littera quoque recentior videbatur quam charta, & aqua videbatur encaustum † infectum, vt antiquius appareret.

¶ In omnibus autem † Imperialibus priuilegijs, quę posteriora fuerant, nulla est habita mentio [e] de illa sententia, quāuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porrò si legitimum esset instrumentum sententiæ, per illam tamen sentētiam nullum Mediolanen. archiepiscopatui præiudicium poterat generari, cum ipsa sententia lata fuerit inter alios: & [f] res inter alios acta, [g] alij non præiudicet. † Nec attestationes, quę continebantur in instrumento sententiæ, per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant eidem archiepiscopatui nocumentum [h] aliquod irrogare: cum inter alias personas, & in alio iudicio receptę fuissent.

¶ Cæterum memorati Hērici priuilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, vnde rerum dominium donatarum intellige forte poterat monasterio acquisitum; quamuis ex forma petitionis, [i] quæ in ipso priuilegio declaratur, cōfirmatorium videretur, vt tñ ītelligatur eo modo, quo magis posset valere, [k] distinguendū videbatur, vt idē Hēricus alia donauerit, & alia cōfirmauerit, ꝗ ū eadē legitime nequiuissent [l] confirmari [m] pariter & donari: confirma-

cogi non poterat argu. s̄ de testi. cū causam, & c.constitutus. & c.veniens. 2. cū inter alias personas receptæ fuissent, sed si in alio iudicio tantū, & inter easdē personas receptæ fuissent, tunc tenetur illas ratas habere, si sint publicatæ arg.C.de lib. cau l. iubemu. & s̄. de probat.cap. vlt. & supra de testib. causam quę.& idem est si coram arbitro recepti sunt, cum distinctione tamen illius legis, C.de testi. l.vlt & supra de test. c præsentata B.

[Glo.seq tria elicit argumenta.

i ¶ Petitionis.] argu. ꝙ responsum conformandū est petitioni. ff.de interrog. actio. de ætate. Item arg ꝙ ex forma petitionis formāda est sententia: quia ex petitione apparet qualiter, & de quo sit actum j̄.de accu.qualiter & qñ,& j̄.de simo c.licet Hely.2. Et est arg. q. libellus sit dādus, alias de prædictis cōstare non posset.

[Gl.seq.ponit 5.ꝯ. cor.& alleg. 4 iura.]

k ¶ Valere.] sic ergo facienda est interpretatio, vt res, de qua agitur, magis valeat, ꝗ pereat, j̄. de verbo sign abbate. j̄.de priuileg. in his 12. q. 2. si quos de seruis, & ff. de reb. dub. quoties & ff. de verb.obl. quoties in stipulationibus, arg. contra s̄. de off. dele.cū super. & ff.de iure codi.l.1. & ff.de reb. dub. in ambiguo, & ff. de hæred.insti. quoties.

l ¶ Nequiuissent.] & ita talia debent esse subiecta, qualia per mittūt pdicata Laur.

[Glo.seq. alle.vnam concor.& tria ꝯtraria.

m ¶ Confirmari.] videtur ꝙ idē nō possit dare & confirmare, ff.de iurisd. om.iu. & quia.Sed cōtra videtur 63.dis.in synodo & 23.dis.in nomine dōi.& s̄.de elec.c. cū inter canonicos.

a ¶ Quod

† al.ī causium, est autem en caustrū librariorū atramentū, de quo vi de Cęliū Rhodig. li.7.lectio antiq. ca. 31.

† etiam.

† Vide text. in l. 3. & ibi Do.& Bar. ff iu.solu.

2 Et in cō. stit.ele.de verb.sign. sępe. verū quia lo. And. ī nouel.

a ¶ Quod meum est.] sic instit. de act. §. sic itaque. ff. de acq possess. possideri, §. ex pluribus. & insti. de leg. §. sed si. C. de contrahen. empt. cũ res. & l. si mater, ff. de contrahen emp. siue rei. C. de iur. dot. auia. argu. vbi dr̃, ꝙ cũ patri iã prouisum sit per legẽ, vt habeat actionem ad repetendam dotẽ si pactum faciat, non nascit ex hoc actio, cum iam eam habeat à lege. ea tamen possessio plurib ex causis habetur. ff. de acq. poss. possideri, § ex plurib. licet. n. vnum sit genus possessionis multæ tñ sũt eius species, vt ead. l. possideri, §. vlt. licet ergo ex plurib. causis possit fieri traditio rei. arg ff de sol. cũ, quis. §. de peculio ex vna tamen dñium acquiritur. i arg ff. ad leg. Fa. fundo. & l. si a me, & C. loca. ad probationem, ꝑterea ex hoc vr̃, ꝙ si aliquis plures titulos sui dominij assignet, cum hoc esse non possit. succumbat arg. ĩ. de conces. præb. post electionẽ & C de ꝯtrahen. emp. l. 4. & l. si ancillam. tñ licet ratione vnius tituli sit effectus dñs, ratione alterius tituli competit exceptio, licet iste titulus nullus esse videatur. 2. ff. de exceptio. l. nemo.

[Glo seq. ponit 5. concor. alleg. 4. iura in contrarium. & solum. alleg. etiam aut in contrarium, & soluit.]

ri, tamquam prius habita & possessa, donari, tamquam tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illum donata, sed confirmata: cum iuxta † legum sanctiones, quod meum est,[a] ex alia causa meum fieri non possit, nisi desierit esse meum: & infra.

¶ Cum igitur priuilegiũ Henrici confirmatoriũ tãtum extiterit, saltem quo ad illa, quæ deducta sunt in iudicium; si principale non tenuit, nec accessorium,[b] quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum: & infra.

¶ Per instrumenta vero locutionis nec est vtique † probata ꝓprietas, nec ad plenum possessio, cum ad probationem rei propriæ, siue ad defensionem non sufficiat facta locatio,[c] & infra.

¶ Cum autem super his fuisset diutius litigatum, quia legitime probata nõ fuerant, quæ petebãtur ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorem[d] tuum nomine tuo & Mediolañ. ecclesiæ sentẽtialiter duximus absoluendum, quoniam cum obscura sunt iura partiũ, consueuit contra eum qui petitor est,[e] iudicari.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ *Non valent litteræ super absolutione vota per crucesignatos impetrata tacita veritate, vel expressa falsitate.*

CAP. VII.

Qvod † super his,[f] & infra. ¶ Quæsiuisti quid agere debeas circa crucesignatos, qui dicẽtes se ab Apostolica sede redire, super absolutione[g] sua, ignota[h] Cardi-

b ¶ Nec accessorium.] illud regulariter verum est, vt si principale non tenet, nec accessorium, C. de legi. non dubiũ. & ĩ. de dote post diuor. rest. & si necesse. & s̃. de fo. compe. si diligenti & s̃. de ele. qualiter. & ff ad Mace. creditorem ar. contra ĩ. de iureiur debitores & C. si aduer. ven. l. i & ff. qui. mo. vsusfam. quid tñ in princ. & l. præcedenti & illa specialia sunt. Item contra C. de episco. audien. auth liberi furiosi vbi tenet legatum, & non tenet testamentum. Sed illud fit in odium filiorum, qui negligunt patrem.

[Glo. seq obijcit, & soluit.]

c ¶ Locatio.] sed hoc falsum videtur: quia si ego locaui tibi domum, tu non potes mihi referre quæstionẽ dominij, vt ff de pig. ac. l. si pignore. & melius C lo. si quis conductionis, ff de commo ta. l. ita vt. Sed verum est quod non refertur quæstio dominij si agatur illa actione quæ oritur ex pignoratitia, vel commodati, vel locati. sed secus si agatur reali actione: quia illa nõ proponitur tamquam contra commodatarium vel inquilinum. sed quasi contra quemlibet possessorem, ff. ad exhibendum. de eo. §. i. & verba ista sunt sumpta, C. locat. l. ad probationẽ. & arg. ad hoc, C. de præscript xxx. vel xl. an. male agitur. C. de dona. censualis. & conductor rem conductam locare potest. ff. loca. qui insulam & C eod tit. nemo.

[Glo seq signat contrarium, & remittit.

d ¶ Procuratorem.] hic ergo formatur sententia in personam procuratoris. contra. sup. de prob. licet. De hoc not. sup. de elect. querelam.

e ¶ Qui petitor est.] quia cum obscura sunt iura partium. iudicandũ est pro reo. vt hic dicit. & s̃. de probat. cap. ex litteris. & c. in præsentia. & 3. q. 9. indicas, ff de actio. & obliga. Arrianus, ff. de pœ respiciendum. insti. de interd. §. commodum. nisi in liberali causa. ff. de manumis. l. antepen. & ff. de re iudi. inter pares. Itẽ si agatur de inofficioso testamento, potius ꝓ testamento iudicat. ff. de inoffic. testam. si pars iudicantium. Item pro matrimonio. 33. q. i. si qs acceperit & 30. q. 5. c. fi. & istos tres casus, & quartum habes. ĩ. de re iudic. c. vlt. Ber.

Qvod super] Cõmunis diuisio. Secunda: ibi, Ad quod. Abb.

Casus. In archiep̃atu Cantuarieñ. erant quidam crucesignati: mandauit Papa Cantuarieñ. archiepiscopo, vt eos ad voti executionem cõpelleret: & dum ipse eos compellere vellet ad votum soluendũ, ipsi super absolutione voti redeuntes ab Apostolica sede, ostendebant Cardinaliũ sigilla ignota: cum super impedimentis q̃ exponebant, non esset eis de leui credendum: quæsiuit archiepiscopus quid agere debeat super his? Et respondet Papa, ꝙ si aliquãdo litteras talibus concedit, rescribit illis, qui sciunt personas & facultates eorum, hoc modo, vt diligenter inquirant veritatẽ super impedimentis expressis, statuentes super hoc, qđ animarum saluti, & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire, & prouidentes ne in fraudem voti aliquid fiat: vnde si tales litteras impetrauerint tacita veritate, vel expressa falsitate: siue sint Cardinalium: siue etiam papæ, & non solum dubiæ, sed etiam certæ; litteræ illæ non valent: & eis non obstantibus, debent ad voti executionem compelli. No. quod illi qui votũ emittunt compellendi sunt ad executionem ipsius, nisi iusta de causa per sedem Apostolicam sint absoluti. Item litteræ impetratæ per veri suppressionem, vel falsi suggestionem non valent. Item no. quod sigillo ignoto credi non debet.

f ¶ Super his.] hæc decretal. est pars illius infra. de vo. quod super his.

g ¶ Absolutione.] à voto peregrinationis.

Gl. seq. tractat de sigillo ignoto, obfuscato, & noto.

h ¶ Ignota.] cũ 4 vero sig illa gnota sunt, tunc eis nõ est standum, nisi sine 5. aut eo amplius. 9x auth. cap 1. & 2. si vero obfuscata sunt, sunt suspecta, vt s̃. c. proxi. ff. qui testa face pos. ad testium, § si signata tunc enim remittuntur ad cõsignatores, vt cognoscant sigilla sua, ff quemad. test ape. si quis ex consignatoribus, & si quis non agnoscit suum sigillum, non ideo vitiatur, sed

† In aliquot vetustissimis, ita: cũ iuxta sanctiones legitimas quod meum est ex vna cã ex alia cã amplius meum fieri nõ possit.

1 Facit de electio vt quis duas. lib. 6. Ioã. And.

† vtcũq; vtrinque.

2 Nõ quia nullus ꝓhibet vti plurib. exceptionibus cõtrariis ĩ. de reg. iu. accessoriũ. libro 6. Io. And.

3 Per qđ vr̃ ꝙ scholaris accedens, possit in domo vel camera aliũ ponere loco sui: sed ã hoc possit inuitis sociis vide Spec. de judic. § 2. versic. circa. hoc quærit. & no. instit. loc. §. fin. Io. And.

† Cap. 2. eod. tit. in 1. con.

4 Vide Cassaneũ ad consuetudines ducatus Burguñ. in fine operis. ti de conclusione cõsu. ver. Signe. & le. vbi de materia huius gl.

sed suspectum habeatur instrumentum, ff. eod. l. 1. in fi. cum vero sigillum notum est: tunc creditur talibus litteris ēt in præiudicium alterius, s̄. de proba. post cessionem, & c. 4. quamdiu in ɔ̄trium non probetur, 1 vt ibi,

a ¶ Impedimentis.] cum votum nequeant adimplere.

1 Cōcor. l. si procuratorē, ff. de proc. & l. ne satisdatio, ff. rē ra. habe.

[Glo. seq. dat tria similia.]

b ¶ Carere volum[a].] quia veritatē debent litteræ continere, q̄a votum reuocāt, sicut illæ q̄ reuocant alias litteras, vt s̄. de offic. dele. ex litteris, & s̄. de don. ex litteris, & s̄ de rescri. cæterum, & ĩ de re iudi. inter monasterium, & ita seriem rei litteræ cōtinere debēt, ĩ. de cohabi. cle. & mu. super eo. Et ita patet hic, ꝙ litteræ generales non absoluunt aliquem a voto, nec a snīa excōicationis ĩ de sen. ex. com cum pro causa. & arg s̄. de offi. or. ex parte.

† Dictio, attentius, deest in aliquot antiq. codicibus.

c ¶ Nō obstātibus,] denegabit enim delegatus suam cognitionem, vbi delegās denegaret commissionem, s̄. de rescri. cap. super litteris.

nalium sigilla reportant: cum eis super impedimentis[a] expositis nō fuisset de leui credendum.

¶ Ad quod tibi respondemus, quod si quandoque talibus litteras indulgemus, illis qui personas & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo scribimus, vt super impedimentis expositis inquisita diligentius veritate statuant circa illos, quod animarum saluti & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire: prouidentes attentius † ne quid in fraudem voti fallaciter cōfingatur: Vnde si tales per suppressionem veritatis, aut falsitatis expressionem litteras non solum Cardinalium, sed etiam nostras: nec solum dubias, sed etiā certas constiterit impetrasse, carere volumus[b] impetratis: & eis non obstantibus[c] ad voti executionem compelli.

¶ Idem Heliensi episcopo.

¶ Si de extrauaganti dubitatur an decretalis sit authētica: aut est iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam: aut dissona, & tunc Papa consulitur.

CAP. VIII.

PAstoralis: † & infra.

PAstoralis,] Duo sunt dicta, secundum ibi, Verū. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquando allegātur decretales in iudicijs, de quibus dubitabatur an sint decretales de quibus non constat per bullam: quæsitum fuit a Papa quid iuris esset? Super hoc statuit papa, vt si aliqua decretalis allegat, de qua iudex dubitet, si illa cōsonat iuri cōi, s̄m illam non dubitet iudicare, cum s̄m ius cōe potius iudicare videat. Sed si iuri cōi sit dissona, nō iudicet s̄m ipsam, sed consulat superiorem de illa. Nota distinctionem huius decre. circa decretales, de quibus dubitatur an sint decretales vel non.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cōp. Et de materia vide Bar. & Dec. ĩ l. cum ꝓlates, ff. de re iud. ad. de plena disputatione ad litteris Apostolicis ꝓ offi. cio supplicationis, q̄ hēs post direct. In quis.

[Glo. seq. distinguit in rescripto an sit contra ius, an alias iniquum in decr. an sit præter ius, an contra consuetudinem.]

d ¶ Dissona,] nota ꝙ si aliquod rescriptū sit contra ius, statim est abijciendum, 25 q. 2. rescripta, non enim ratione rescripti recedendum est a iure cōmuni, vt sup. de rescri. causam quæ, & ĩ. de ætate & qualitate, eamte, imo auferendum est manibus tenentis, & dandum est principi, C. de paga. & sacrifi. eor. l. sicut sacrificia, sed si non est ex toto ɔ̄tra ius, sed alias sit iniquū: tunc expectandum est s̄m mandatū. s̄. de offi. deleg. c. si q̄n. & in auth vt nulli iudi § si vero, colla. 2 Si autē aliqua decre. est p̄ter ius non statim eijcitur, sed cōsulitur superior, vt hic dicit: & hoc ideo quia cum inter alias decre. allegatur, præsumitur 2 ꝙ sit decretalis, arg. 20. q. 1. quem progenitores. Si aūt decretalis obuiat consuetudini, p̄ualet cōsuetudo, modo consuetudo sit ꝓbabilis, & legitime sit præscripta, sup. de ɔ̄sue. c. vlt ĩ. de cōsti. cū oēs & supra de eo q̄ mit. in pos. cum venissent, 3 nisi princeps per suum statutum intendebat tollere consuetudinem, ff. de sepul. vio. l. 3. §. diuus, alias succumbit consuetudo, ĩ. de re iudi. cum causam quæ.

2 Host dicit ꝙ licet in aliquo volumine decre. scripta sit aliqua decretalis, non habebit ꝓ decretali, nisi cōiter in alijs habeat, Ioā. And.

3 Cōcor. l. 2. & ibi Bal. C. q̄ sit lō. consue. & gl. Bar. & Cy. in l. rē nō nouā, C. d iudi.

¶ Auctoritate præsentium diximus statuendum, vt cum aliqua decretalis, de qua iudex merito dubitet, allegatur: si eadem iuri communi sit consona, secundum eam non metuat iudicare: cum non tam ipsius, quam iuris, cōmunis auctoritate procedere videatur.

¶ Verum si iuri communi sit dissona,[d] secundum ipsam non iudicet, sed superiorem consulat[e] super ea.

¶ Idem episcopo sancti Andreę, & abbati de Bro.

¶ Post publicatas attestationes vsque ad cōclusionem, possunt instrumenta produci. hoc primo. Consuetudo loci facit instrumentum authenticum. hoc secundo.

CAP. IX.

CVm † dilectus; & infra. Ad secundam quæstionem duximus respondendum, quod vtraque † pars potest instrumenta, etiam post publicationem[f] attestationum vsque ad diffinitiuæ sententiæ calculum exhibere, antequam sit in causa conclusum.[g] ¶ Super tertio vero articulo respondemus, quod si consuetudo illius

e ¶ Consulat,] & interim pendente relatione iudex supersedeat cāæ, arg sup. de offi deleg. licet, & C. de rela l. 1. & 2 q. 1. nomen presbyteri.

CVm dilect.] Duo sunt dicta, s̄m ibi, Super tertio, Ab.

CASVS. Quia instrumentorum appellatione continentur & testes & post publicationem testiū alij testes nō p̄nt produci, dubitatum fuit, vtrū post publicationē attestationum, instrumenta produci possint vsque ad sententiam, antequam sit conclusum in causa.

† Cap. 4. eo tit. ĩ 3. comp. Et de materia vide Bart. in l. diui fratres, ff de pę. & Rotam Dec. 272 in anti. Bart. & Paulū de Castro in l. admonēdi, ff. de iure iu. Old. cons. 105. inc. vī dicendum.

† Vtralibet.

[Glo seq ponit duplicem dubitationis causam.]

f ¶ Post publicationē.] dubitatio forte fuit illa: q̄a forte diu tacuit cum protestari vel edere debuisset, ff de edē. l. 1. § edere, & § edenda. 4 Vel illa erat dubitatio: quia post publicationē testiū nō licet ꝓducere alios testes, vn̄ videbat̄ ꝙ nō liceret producere instrumentū: q̄a noīe instrumentorū ɔ̄tinentur & testes, sup de testib. coge. peruenit, ff. de fide instru l. 1. sed nō est ita, q̄a in instrumentis non timetur subornatio, sicut in testibus, quia ex multis causis & facilius deprehendi vt falsitas instrumentorum quam testium, vt suo eo. inter dilectos. & sup. de proba. licet. Vincen.

4 Parū faciunt dn̄t quid sit edere, & quot sunt instrumēta quibus quis vtit̄. Io. An.

g ¶ Conclusum,] idest renunciatum allegationibus, & omnibus alijs probationibus, sup. de cau. pos. pastoralis, & sup. de procu. auditis.

SVPER TERTIO. Consuetudo erat in partibus Scotiæ, quod aliquis per instrumenta regis probabat intentionem suam in iure: dubitauerunt iudices isti,

tantum.

vtrum instrumenta illius regis admittere debeant in causa? R͡ndet Papa consultus, ꝙ consuetudo illius patriæ obtinet approbata, vt fides adhibeatur instrumentis illius regis. & ipsi poterunt ea in causis admittere, præsertim cum rex ipse tantæ fuerit honestatis, ꝙ ipsius instrumenta maximæ habeantur auctoritatis in partibus Scoticanis. Nota, ꝙ instrumenta possunt produci vsquequo cõclusum sit in causa, vel vsque ad terminum ad hoc præfixum. Item instrumentis regis creditur si cõsuetudo hoc obtineat. Item ex qualitate personæ approbatur, vel reprobatur instrumentum.

† Scotianis.

[Glo. sequen. ponit de virtute consuetudinis.]

a ¶ Approbata,] nota, ꝙ consuetudo facit aliquod instrumentum authenticum, ꝙ alias non esset, & consuetudo dat alicui iurisdictionẽ, q͠a alias habere non pot, sup. de arb. dilecti, & sup. de fo comp. cum contingat, 1 & sic cõsuetudo facit aliquẽ illegitimũ, qui alias est legitimus ad promotionem, inf. de cleri. coniug cum olim: & p̃sonas legitimas ad m͠rimoniũ facit illegitimas, ĩ. de cog. spi. super eo. Ber.

† Ca. vnico, eo. ti. ĩ 4. cõp. Et cõp. Et de ĩtellectu vide Fab. insti. de inut. stipula. §. item verborũ.

1 Cõcor. l. 1. & ibi Bar. C. ad Vell. & in Auth. de instr. cau. § oportet.

b ¶ Honestatis,] no ꝙ qualitate personæ approbatur instr͠m, ff. de eden. si quis ex argentariis, §. 1. & inf. de præscri. ad audientiam, & inf de præsump. illud.

patriæ obtinet approbata [a] vt ĩstrumẽtis illius regis fides adhibeatur, vos ea secure poteritis admittere, præsertim cũ supradictus rex tantæ fuerit honestatis,[b] ꝙ ipsius instrumenta maximæ auctoritatẽ sint in partibus Scoticanis. †

¶ Idem Petro ciui Viterbien.

¶ Falsitas instrumenti, vel quod deest instrumento, probari potest per testes.

CAP. X.

CVm † Ioannes eremita a te centum triginta libras Senen. ex causa mutui coram Donadeo & Ioanne iudicibus Viterbien. petijsset, & tu ex aduerso proponeres, quod cum idem in cẽtũ & octoginta libris tibi p̃ pretio domus, quam eidem vendideras, teneretur, centum triginta libras ex illis non immerito debebat cõpensare.[c] Tandem cum super hoc & quibusdam alijs articulis inter vos fuisset aliquãdiu in litigatum, iudices attestationib. publicatis, te finaliter condemnarunt, vt eidẽ prædictæ domus possessionem vacuã [d] † traderes, a creditoribus liberatam: & infra.

¶ Cum igitur ab hac sententia ad nostram dixeris audientiam [e] appellãdũ, & nos, tam tibi, quã prædicto Ioanni T. subdiaconum, & capellanum nostrum dederimus auditorem: ex parte tua fuit p̃positum, supradictæ domus venditionem non puram, sed conditionalem potius extitisse, ac nullatenus te

CVm Ioannes.] In prima parte ponitur processus causæ principalis. In secunda processus causæ appellationis: ibi, Cum igitur. In tertia diffinitio ipsius causæ appellationis: ibi. De consilio.

CASVS. Ioannes eremita corã iudicibus ciuitatis Viterbij petebat a Petro conclusiue ipsius 130. li Senen. ex cã mutui. Ex aduerso proposuit idẽ P. ꝙ idem Io. tenebatur in 180. lib. pro pretio cuiusdam domus, quam ipse Ioan. ei vendiderat: vnde petebat, vt 130. sibi deberet compensare, & residuũ sibi debere p̃soluere: petijt insuper possessionẽ ipsius domus sibi tradi uacuã, & liberã. lite conte. super hoc & alij articulis, cũ fuisset hincinde aliquandiu disputatum, iudices auditis attestationibus, & allegationib. condemnauerunt istũ P. ut eidem Io. possessionẽ p̃dictæ domus uacuã, & liberã traderet, ab hac s͠nia dictus P. Sedem Apostolicã appellauit. Papa dedit T. capellanũ suũ partib auditorem, corã quo ex parte ipsius P. fuit p̃positũ, uenditionem ipsius domus nõ purã, sed cõditionalem fuisse, & ideo ipsum nõ teneri ad traditionẽ ipsius: Ad hoc probãdum quatuor testes induxit, cum esset nouũ capitulũ pẽdens ex veteri: Qui iurati dixerũt se interfuisse cõtractui inter ipsum P. & Io. sup eadem domo celebrato pro certo p͠tio, hac adiecta conditione, vt idem P. domum ipsam inhabitaret in vita sua, & post eius obitum domus illa remaneret M. & R. filiis ipsius P. nepotibus ipsius Io. de anno mense, ac die quo facta fuit uenditio, dixerũt, se nõ accordari, dictus Io. venditionem nõ cõditionalem, sed purã fuisse dicebat: Ad hoc probandũ induxit instr͠m uenditionis, & tabellionem qui fecit instrumentum: & vnum de test. b. scriptis in instrumento dubitatũ fuit q̃ probatio ualere debet, & proponebatur ex parte ipsius P. ꝙ licet testes & instrumenta eandẽ vim obtineant in causis, nõ tñ instr͠m tanti debet esse ualoris, ut p̃ferat depositionib. triũ uel pluriũ testiũ. Et cõtra ex aduerso fuit r͠nsum, ꝙ cũ ipse Ioã. intentionẽ suã per instr͠m probasset, & P. venditionem nõ purã, sed cõditionalem fuisse proponere, nec per testes P. de certo tpe fuerat facta fides: unde non apparebat, qđ super illa uenditione deposuissent, & instr͠o certũ tempus adiiceret, probatio ipsius P. inefficax erat ad intentionẽ p̃priam elidẽdã: Sed dicebat, qđ im̃o ista inualida erat, q͠m utraque pars interrogata, confessa fuit in iure, qđ vnica venditio ipsius domus facta fuit ĩ iure sed per testes p̃bat uenditionẽ cõdonatẽ fuisse, & sic per cõfessionẽ vtriusq; colligitur ueditione domus cõditionale fuisse, nõ obstãte qđ ipsa interrogatio tota fuit post q̃ fuit in cã conclusum: quia iudex vsque ad prolationem sententiæ potest interrogare de facto quoties dubitat. Istis omnibus consideratis, dominus Papa consilio fratrum pronunciauit uenditionẽ p̃dictã conditionalem fuisse, & dictum P non teneri ad ipsius domus possessionis traditionem ipsi Ioan. super hoc silentium imponendo, s͠niam p̃dictorum iudicum quo ad hunc articulum infirmãdo q̃uis alias iuste pronunciauerint, quia hæc exceptio non fuit p̃posita coram ipsis: quantum ad alios articulos cõfirmauit eandem. Not. quod cõpensatio admittitur in iure. Item super nouo articulo publicatis attestationib. testes recipiunt. Item testes p̃feruntur instr͠o. Item exceptio peremptoria potest proponi in causa appellationis. Item iudex ex officio suo interrogare potest partes, vbicunq; dubitat de facto usq; ad s͠niam. Item licet s͠nia lata ex noua allegatione cassetur, non p̃iudicatur iudicibus qui ipsam protulerunt. Item s͠nia pro parte tenet, & pro parte non tenet.

c ¶ Compensare.] quæ compensatio admittenda fuit, si cã ex qua postulabatur, liquida erat, alias non admittitur compensatio, inf. de deposito. c. bona fides. in fi. ubi de hoc, & C. de compen. l. vlti.

d ¶ Vacuam,] quod fieri debuit si pura fuit venditio, ff. de act. emp. & ven l. 2. §. 1. & seq & arg. ff de vsu. l. si stipulatus, 2 & sic restitutio possessionis plene ac libere facienda est, sup. de rest spol, Pisanis. Ber.

e ¶ Ad nostrã duxeris audientiã,] hic ideo appellat ad Papam, quia ciuitas Viterb. subest dño Papæ et quoad temporalem iurisdictionem, alias non appellaretur ad ipsum 3 inf. de app. c. si duob.

[Gloss. sequens reci. per obiectionem, & solutionem.]

† Quãdo dicat uacua possessio. vide p Angelũ & legitas in l. in cõuentionali b, §. si quis vacuã, ff. de ver. ob li. adde glo. singularẽ in §. qđ aũt in iti de vsu cap.

2 Si stipulatus sum re dari, & vacuã possessionẽ tradi, per actionem incerti ex stip͠one, veniũt fructus postea percepta, ut uerba, & uacuam, &c. aliqđ addãt. io.

3 Nisi iudex a quo appellat, superiorẽ ĩ tẽporalibus nõ cognoscat, ĩ. q. si sint legit. per venerabilẽ, §. rõnibus, sup. de fo. cõpe. licet ĩ Authẽ. vt dif. iudi. §. si tñ cõtigerit secun. Host. Io. Andr.

a ¶ P en-

teneri ad traditionem ipsius, quatuor nihilominus testibus ad hoc probandum inductis: quod, & si nouum esset capitulum, pendebat [a] tamen ex veteri: qui iurati deposuerunt, se interfuisse contractui inter te, & prędictum Ioannem super eadem domo celebrato, pro qua cẽtum octoginta librarum pretium tibi fuerat constitutum, tali videlicet adiecta conditione, vt tu domum ipsam inhabitares libere in vita tua, & post obitum tuum M. & R. natis tuis eiusdem Ioannis nepotibus [b] remaneret: cuius conditionis intuitu domum ipsam eidem Ioanni pro minori pretio vendidisti, cum a G. morandi pro ipsa ducentas libras potuisses habere, anni vero mensis, & diei, quo venditio facta fuit, ijdem testes se dixerunt minime recordari. [c] Dictus vero Ioannes venditionem non cõditionalem, sed puram proposuit extitisse, ad hoc probãdum publicum exhibens instrumentum, & infra Tabellionẽ quoq;, qui confecerat instrumentum, & vnum ex testibus in instrumẽto subscriptis, ad id probandum induxit, & infra.

¶ Porro cum dubitatio fuisset exorta vtrius deberet probatio prępualere: pro tua fuit parte propositum, quia & si eandẽ uim obtineant instrumentorũ fides, & depositiones testium in litibus exercendis, non tamen quodlibet [d] instrumentum tanti debet esse momenti, vt triũ vel plurium idoneorum testium depositionibus praeferatur, & infra.

¶ Ad hoc autem idem Ioannes ex aduerso respõdit, quod cum intentionem suam per iam dictũ fundauerit instrumentũ, ac tu in modum exceptionis [e] venditionem ipsam non pure, sed conditionaliter celebratam esse proponas, † nec per testes ad hoc a te inductos de certo [f] fuerit tempore facta fides: & ideo non appareat quod super illa vẽditione deponant, quam constat per dictum instrumentum determinato tẽpore fuisse contractam, huiusmodi probatio videbatur inefficax, ad intentionem contrariam elidẽdam. Verum responsionẽ illam esse proponebas inualidam: quoniam cum vtraque pars a nobis interrogata, fuisset in iure confessa, quod vnica tantum venditio super domo contracta fuerit, & ex depositionibus testium liqueat, venditionem conditionalem fuisse, ex vtriusque confessione colligitur, eiusdem domus vẽditionem conditionalem extitisse non puram, non obstante, quod ipsa interrogatio facta fuerit, postquã [g] a partibus extitit in causa conclusum, cũ iudex (qui vsque ad prolationem sententię debet vniuersa rimari) possit interrogare de facto, quoties dubitationis aliquid occurrit. † infra.

¶ De consilio fratrũ nostrorum pronũciauimus, [h] venditionem prędictę domus fuisse cõditionaliter celebratam, & te (ob hoc) nullatenus obligatum ad traditionem ipsius: super hoc memorato Ioanni silentium imponentes. Sententiam uero iudicum prędictorum, qui

a ¶ Pẽdebat,] si enim capitulũ ex toto esset nouũ, nõ pẽderet ex veteri, iudex appellationis non cognosceret, nec testes reciperet, sup de testi. & attesta fraternitatis, & C. de tẽp. appell. per hãc, & sic patet, q in cã appellationis nouę probationes põt induci sup noua exceptione, C. sent. rescin. nõ pos. l. 2. nec aliam cãm possum prosequi in causa appellatiõis quã expressserim corã iudice a quo appellaui, ff de appe l. scio, § quęsitum, ad ñ ADDITIO & hoc est uerum in cã app. a snĩa diffinitiua. sed secus ab interlocutoria, ut inf. de appel. vt debitus. & cap. cord. lib. 6.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

b ¶ Nepotibus,] sed quare iste Ioannes emebat domum illam pro filijs ipsius Petri nepotib eiusdẽ Ioannis, cum ipsi filij debebãt illi Petro succedere. in Auth de hære. quæ ab intest. defer. circa princ. col 9. & Institut. de hære. qual. & differ. circa prin. & § sed lui? Forte ideo facit, qa Petr' prodigus erat, & consumebat bona sua, vnde ne domus illa perueniret ad alios, uoluit Io. prouidere nepotibus suis.

c ¶ Recordari.] & 3 tñ ualuerunt dicta eorum, quę alias nõ ualuissent si de tẽpore argeret, sup. de testi. c. ex teno.

[Gl. seq. notat, quęrit, & soluit, & remittit.]

d ¶ Quodlibet instrumentu, & ita patet, q contra instrm quãntũcunq; publicũ admittuntur testes, ut hic, 2 quia ẽm testes pductos ptra instrm statur. ad idẽ inducitur inf. de pleri. ad audiẽtiã, & C. de pbat. cũ pcib. Si quis quot testes pducet instrumento, potest dic, q iiij. vel quinq;, a i mi nus: quia auctoritas tabellionis vr̃ ęquiualere duobus testibus, sup de proba quoniã ptra. & ipsum instrm valet duos testes: qa parẽ vim obtinet pbatio testium, vel instrumentorum, C. de fid. instru. l. in exercẽdis, ut hic deciditur, & sic patet, q ad minus p quatuor meliores, vel quinq; testes instrumentũ reprobetur. De hoc dictũ est sup. de proba. tertio. sed in casu isto testes non reprobant instrumentum, sed addunt instrumento, quod notarius omiserat forte per obliuionem. Ber.

e ¶ Exceptionis.] vnde non uidebat pro ipso sententiãdum, sup. de ord. cog cũ dilect', j. de excep. c. denique.

f ¶ De certo.] pter quod probatio insufficiens videbatur, j. de pba. in pręsentia, arg sup. eo inter dilectos, & ff de eden. l. 1. § editiones.

[Gl seq. notat, q iudex, &c. dat simile, reddit duplicem causam, & demum determinat, & remittit.]

g ¶ Postquam, & sic patet, q iudex potest iterrogare partes qñcũq; visum fuerit, ff. de interr. actio. l. vbicunq;. & 30 q. vlti. c. vlti. sic etiam põt interrogare testes post publicationem. si obscure dixerint, qñcunque visum fuerit, s. de test. cum clamor. qa veritas sępius examinata magis splendescit in lucem. 35. q. 9 graue. quia officiũ iudicis est latissimũ, ff. de iur om. iudi l. 1. sed ad petitionẽ partis non debet testes interrogare, sup. de prob. in pręsentia, 3 de hoc dicitur, 30 q. 5. iudicantem.

[Gl. sequ. arg. signat contrarium, remittit & soluit.]

h ¶ Pronunciamus.] arg. q sup exceptione incidenti sit pronunciãdũ, arg. p sup. de ordi. c. gn. c. 1. vbi de hoc, sed ratio quare

pro

3 Hęc gl. nõ inuenit in antiqs codicibus:

3 Et sic reprobat opi. Latr. Cremoñ. q dicebat p testes nõ reprobari instrm, nisi esset suspectũ, vel ex parte cõficiẽtis, vel ex parte producentis, & reddebat rõnẽ, qa memoria hominũ labilis: nec cõmuniter testes ita sunt intẽti sicut tabellio, q̃re pl' credit instrũ ẽm cũ. Io an. Andr.

† Infertur p cõfessionẽ rei, vel debitũ ẽ liqdũ admittit recõpẽsatio concord. l Iul. § offerri, ff. de act. empt.

† Vide text. in l; vbicũq;. cum concor. ff. de inter. act. l j. & 2. e. tit.

† Hęc duo verba: ob hoc desũt in vetustioribus codicib'.

3 Vbi de hoc in 4. gl. & s. de test. per tuas. Ioã. And.

pronunciatur hic super hac, & non ibi, potest assignari, hic proposita fuit exceptio post snīam; vnde super exceptione nondum fuerat directe, vel indirecte pronunciatum: quare in causa appellationis debuit de ea pronunciari: quia de ea cognitum fuit: & ad hoc vt sciret quare snīa reuocet, sed cū opponit ante snīam, super ea pronunciatur indirecte, dum snīatur super principali. Ber.

[Gl. seq. no. dat simile, signat contrarium & remittit.

a ¶ Huiusmodi exceptio.] ꝑ hoc patet, ꝙ exceptio perēptoria omissa ante snīam, ꝑt opponi post snīam in cā appellationis, C. sen. rescin. nō pos. l. 2. alias nō posset nisi ꝑ beneficium restonis, vt in l. prædicta, & sup. de priuil. cum olim 2. sup. de in int. rest suscitata, sic etiā in cōpēsatione omissa ante snīam, nihilominus actio remanet salua post snīam citra aliquā appellationem, 1 non obstāte re iudicata in prima petitione, ff. de cōpē. ꝙ in diem, §. 1. Arg. cō ꝯ j. de re iud. inter monasterium. Sol. vt ibi

† Hęc duo verba, auctoritate Apostolica, desunt ēt in vetustioribus.

† De materia vide Romanū ꝯs. 548. ad de Bal. in l. Imperator, ff. de sta. ho. & Iasone in l. si qs mihi bona, ff. de acq. hæred.

alias iuste pronunciasse noscuntur (cum huiusmodi [a] exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec obiecta) quoad dictum capitulū infirmamus, eam quo ad alios articulos, [auctoritate † Apostolica] confirmantes.

¶ Honorius tertius.

¶ Defectus litteræ non vitiat rescriptum.

CAP. XI.

EX † parte charissimæ in Christo filiæ B. quondam Anglorum † reginæ, fuit propositum, & infra.

¶ Quia rescriptum Apostolicum, pro eo quod in hac dictione, spoliarunt, hæc figura, o, deerat, [b] asseritur vitiosum; Mandamus, quatenus hoc non obstante in negotio ipso præuia ratione procedas.

† Anglicorum.

EX parte.] communis diuisio. Secūda: ibi, Quia. Abbas Sicul.

1 Multo fortius in cā appellationis, & de hoc in Specul. de appe. §. pe. versic. sed nunquid in cā, & vide qd plene dixi d̄ or. cogni. c. vlt ī magnagl. ver. & idē est qnqʒ, cū versi. seq. Ioā. And.

CASVS. Quædam regina impetrauit litteras quasdam super restitutione spoliationis cuiusdam castri in quibus deficiebat hæc littera, o, in hac dictione, spoliarunt, quæritur vtrū propter hoc rescriptum vitietur? Et respondet Papa, ꝙ non. Not. ꝙ propter modicum defectum non vitiatur rescriptum: cum ex præcedentibus & subsequentibus possit cognosci mandatoris intentio.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.

b ¶ O, deerat.] ex hoc vr̄ satis, ꝙ non debuit valere, qa in litteris dn̄i Papæ nihil debet diminutum esse, argu. sup. de rescri. c. cum a Deo, & cum multa maturitate ac deliberatione traduntur, 35. q. 9. Apostolicæ, vnde non est verisimile, ꝙ aliquod vitium possit ibi remanere, sed propter tam modicum defectum non vitiatur, maxime si rescriptum in alijs appareat omnino legitimū, cum fuerit vitium scriptoris, siue nimia occupatio, ꝙ nocere non debet, ar. C. de testi. l. errore, & l. ambustates, & l. quoniam indignum, & C. de leg. in legatis, secus si esset ibi falsum latinum, sup. de rescr. c. ad audiētiam. Et sic est notabile, ꝙ propter defectum syllabæ, vel litteræ 2 non vitiatur rescriptum, sicut nec testamentum vitiatur, nec libertas minus debetur, licet erratum sit in syllaba, ff. de manum. test. l. qui habebat.

2 De hoc articulo vide notata per Host. & Doctores, inf. de crim. fal. c. pe. & j. ex litteris sup. de rescrip. adde huc L. A.

G. Perpetuus.] In prima parte ponitur appellantis narratio. In secunda causæ commissio: ibi, ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Prior & conuentus de Ledis coram iudicibus delegatis traxerunt in causam G. perpetuum vicarium Ecclesiæ de Rechan super quibusdam decimis: Dictus vicarius reconuenit eosdem super consimilib. quæstionibus petens a iudicibus, vt compellerent partem aduersam, vt faceret ei copiam quorundam instrumentorum communiū, per quæ intentionem suam super principali negotio probare volebat, & qa hoc fieri non faciebāt eidem, sedē Apostolicā appellauit. Mādat Papa, quatenus si ita est reuocato in statū debitum quicquid post appellationem, &c. Nota ꝙ instrumenta cōmunia parti, pars exhibere tenet. Item reconuentio in spiritualib. facienda est.

[Gl. seq. obijcit, allegat ꝯ obiectionē, & remittit, & demū obijcit & soluit.]

c ¶ Super decimis.] sed nonne iste vicarius si cōueniebat ꝑ decimis vicariæ suæ, debebat dn̄m in iudiciū noīare? Ita vr̄, quia ipse dn̄s nō est, sup. vt li. non ꝯt. qm̄, § pe. & C. vbi in rem act. l. 3. & ipse dn̄s debuit conueniri, arg. j. de ꝑcr. auditis, & 16. q. 3. inter memoratos, arg. ꝙ teneatur rn̄dere, cum ipse habeat ius in re, j. de app. ad audientiam, sicut vsufructuarius tenetur ad refectionē domus, & ad tributum, ff. de vsufru. l. vsufructu legato, §. fi. & l. seq. alias, §. hactenus, & C. eo. titu. eum: De hoc dictum est sup. vt lite non cont. quoniā, §. pen. Sed intelligo, quod iste vicarius habebat mandatum generale, vel speciale ad agendum, & defendēdum a rectore legitime factum, alias non fuisset admissus eo ipso, quod esset vicarius, cum non habebat administrationem, nec titulum sicut prælatus, nec præiudicaretur Ecclesiæ per factum ipsius. Ber.

d ¶ Super similibus,] & etiam super dissimilibus poterat eos reconuenire, & ei tenebantur respondere, sup. de mu. pe. c. 1. vbi de hoc.

[Glossa sequens circa editionem distinguit instrumenta communia, & propria: & in his an vtatur nec ne: & cum vtitur, eduntur sine die, & consule, fallit in casu].

e ¶ Communium.] no. circa exhibitionem instrorum. Et primo scire debes, ꝙ rescriptum & omnia acta causæ, confessiones, & responsiones, & attestationes, & quę cunque acta sunt in iudicio, peti possunt exhiberi, vel condictione ex lege, vel iudicis officio, C. de eden. l. 2. Vel condictione ex illa decr. sup. de prob. qm̄ & integraliter sunt exhibenda, quia communia sunt, C. de eden. non est nouum, & l. vlt. & ff. eod. tit. prætor, §. 1. & l. si quis, §. ratione, & l. argentarius, 1. respon. & hic est expressum. Sed si instrumenta propria sunt, & actor petat a reo instrumenta per quæ intentionem suam probare vult, non est audiendus: quia apud seipsum debet habere probationes suas, sup. de proba. c. 2. & C. de eden.

¶ Gregorius Nonus Priori Sancti Bartholomæi, & decano de Arcubus London: †

† Lugdu.

¶ Licet appellatur a iudice, qui parti hoc petenti non facit edi communia instrumenta.

CAP. XII.

G. † perpetuus vicarius Ecclesiæ de Rechan nobis exposuit, quod cum Prior, & Conuentus de Ledis, eum super decimis [c] coram iudicibus auctoritate Apostolica conuenissent, & dictus G. super [d] similibus coram ipsis reconuenisset eosdem, quia dicti iudices copiam quorundam instrumentorum communium, [e] quæ habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionem suā super principali fundare, fieri non faciebant eidem, hoc cū instantia postulan-

† De materia vide Fulg. Pau. Castrē. & Doc. ī l. is apud quē C. de eden. adde Spe. tit. de editione, §. videndū.

eden. qui accusare, & actore non probante, reus debet absolui, vt in l. qui accusare, & ꝫ. vt eccles. benefi. vt nostrum. Et ita nec reus actori, nec actor reo tenetur exhibere instrum ad fundandam intētionem aduersarij. 1 Si vero actor, vel reus vtitur aliquo instro proprio, illud aduersario edi debet sine die, & cõiule, ne praestetur materia fabricidi falsum, sup. eo. contingit, & c accepimus. & ff. quemad. testam. ape. l. 2 §. diem aūt, & ff. de eden l. 2 §. editiones. Nisi vellet alterutra partium arguere instrumentū de falso: quia tunc integrum instrm debet ei edi, vt sup. eo inter dilectos, & C. de ꝯhen. & commit. stip l. optimam, Ber.

1 Hodie vsurarij cū de vsuris agit. cogi pōt edere libros fō nū surrū, vt in Concilio Vien 3 ē. de vsu. ex graui, § cæterū. Itē hæretici c. vt cōmissi, de hæret. lib. 6. & no copiose, lib. 3. cōm. in Director. Inquisito. Schol. 101.

ti, nostram audientiam appellauit: Ideoque mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statū debitū, &c.

¶Idem.

¶Scripturę contraria ab eodem producta, fidem non faciunt.

CAP. XIII.

IMputari [a] † ei potest, qui contrarias [b] inter se scripturas in iudicio protulit, fidem sibi adinuicem derogantes: Cum in ipsius fuerit potestate, quam voluerat non proferre.

¶ Idem.

¶Si in instrumento debiti exprimitur causa, condemnatur debitor, nisi probet indebitum: si non exprimitur, necesse est, vt creditor probet id fore debitum.

† Vide Anto. de Bat. in c. in nostra, ī. de testib⁹, & eundem in c. ex teno. re, sup. de rescri add Bar. & Saly. in l. scripturæ, C. de fide instru Bal. i l. Imperator, § 1 de stat. hom.

IMputari.] imputatur producēti scripturas contrarias in hoc, quia inuicem sibi derogāt h. d. Ponit primo dictum. Secūdo ipsius cōnematibi, Cum ipsius. Abb Siculus.

CASVS Aliquis agebat ꝯ aduersarium suum, puta petens ab eo aliquam pecuniā: ad suam intentionem probandam induxit duo instra contraria, quærebat cui illorum, vel an neutri stādum esset? Respondet Papa, quod iste scripturæ ꝯriæ fidem sibi adinuicem derogant, & sic non valent, & imputet sibi qui eas in iudicio protulit: qa in potestate sui fuit quam voluerat non proferre, debuit enim eas præuidisse, & alteram protulisse. Not. qui contraria allegat, non debet audiri, & imputet sibi qui causam suam male tractat.

a ¶Imputari.] hæc decre. sumpta est ex illa lege, C de fide instrum l scripturæ.

[Glossa sequens primo declarat, secundo quærit & soluit.]

b ¶Contrarias.] hoc verum est siue directe ꝯriæ sint, siue indirecte. Directe, vt si induco instrm in quo promisisti mihi soluere tali die 10 & aliud exhibeam, in quo continetur, ꝙ ego feci tibi pactum de non petendo. Indirecte, puta si induco instrm, in quo continetur ꝙ promisisti mihi soluerem decem Bonon. tali die. Item produco aliud, in quo continetur, ꝙ eadem die promisisti mihi soluere 10. Romæ 2 istæ scripturæ licet non contradicant directe: tamen indirecte siue per obliquum contrariæ sunt, & ideo vna derogat alij, si quęque scriptura, & factum sibi adinuicem derogare videntur, vel saltem alterum alteri, sup de elec. cum inter R. Sic ergo patet, quod qui contraria allegat, non est audiendus, inf. de app. sollicitudinem, circa finem, 3 2. quæst. 7 quod autem, & 8. dist. quo iure, & hoc locum habet quando ab eadem parte producuntur, secus si a diuersis: quia tunc ei statur, quæ magis est sine suspicione, & quæ dignior est, C. de contrahen stip. optimam, an fi Sed nunquid est idem in testibus ab eadem parte productis? Dico, quod non: quia in testibus non possum præuidere, quod dicturi sunt, & ideo stabitur dignioribus: 3 sed per instrumentum bene potuit præuidere, quod magis expediret producere, vt hic dicitur in fin. & sibi imputet, quod minus diligens fuit, nam vigilantibus, & non negligentibus iura subueniunt, ff. qui ex causa, ma. non. n & ff. de ede. l. veluti.

2 Et vtraque glo. naliter facta fuit nō altera ꝑ procuratores nec obstat ff. de verbo. ob l. fi. § iter eos. Io. And.

3 Cōcor. l. si plures, & ibi Bar. ff de arbi. & l. 4 § eiusdē, & §. si potes, ff. de testibus.

SI cautio.] Ponit dictum, qđ diuidit in duo membra, & secundum ibi, Sed si causam. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis agebat contra aliquem aduersarium suum, petens ab eo certam pecuniæ quantitatem: ad hoc probandum inducebat quoddā instrumentum, in quo reus simpliciter confitebatur se debere quantitatē petitam, nullam causam exprimendo ex qua debebetur: quæritur an ex tali cautione reus sit condemnandus? Respondet, quod actor tenetur ostendere debitum, quod in cautione illa continet: Si vero causam reus expresserit in scriptura illa, propter quam scriptura illa facta fuit, suæ confessioni stabitur, nisi probet se id indebite promisisse. Not. quod causa semper est exprimenda, ad hoc, vt ex confessione sua quis obligetur, alias non tenetur.

CAP. XIIII.

SI cautio, [c] † quam a te indebite [d] proponis expositam, indeterminate [e] loquatur, aduersarius tuus tenetur ostendere debitum, quod continetur in ea. Sed si causam [f] propter quam huiusmodi scriptura processerit, expresseris in eadem, confessioni [g] tuæ statur: nisi probaueris te id indebite [h] promisisse.

† De materia huius decretalis vide Bart. ī l. diuus, ff. de falsis, adde Alex. ꝯsil. 18 ī 4. vol, & ꝯl. 13. ī. ci. ex his, ꝗ ī themate, & cōsi. 118. incip. circa primā, in 1. volum.

¶Idem I. tabellioni.

¶ Auctoritate ordinarij potest notarius tabellionis mortui notas in publicam formā redigere.

c ¶Si cautio.] hęc decretalis sumpta est de l. illa, ff. de proba. cum indebito, § vlt. & dic, cautio, i. scriptura: siue sit priuata, siue publica. Ber.

d ¶Indebite] quia dicis, quod non teneris ad id, super quo cautio exposita fuit.

e ¶Indeterminate,] idest non exprimens ex qua causa debeatur.

[Gl. seq. exemplificat: quærit, & soluit arg. & remittit. Iterum quærit, & soluit.]

f ¶Si causam.] puta, quia confessus fuit mutuo recepisse pecuniam promissam: vel ex aliquo alio contractu antecedenti: tunc enim statur tuæ confessioni, quæ continetur in illa cautione: alioquin si causa non sit inserta, non poteris conueniri ex illa cautione. C. de non numerata pecu. generaliter, cum satis sit indignū, vt quod quisque sua voce dilucide protestatus sit: in eundem casum proprio infringere valeat testimonio, infra de proba. per tuas, & in l. prædi. generaliter, in fi. & argumen. 1. q. 7. saluberrimum, & 27 quæst 1 omnes fœminæ, quod si non promittat, sed confiteatur se debere mihi ex aliqua iusta causa præcedente, idem est ac si promittat, vt teneatur ex illa confessione, vt in l. prædicta, generaliter, in fi & ita patet ex hoc, quod confessio extra iudicium facta, causa adiecta bene præiudicat ad probandum. De hac materia dictum est, supra de confes. cap vlt Item quid si me absente confiteatur se mihi debere? Talis confessio non nocet ad instar stipulationis, vt instit. de inuti. stipu. § item verborum.

[Glos. seq. notat confessioni stari: & ponit tres casus exceptos.]

g ¶Confessioni.] sic ergo statur confessioni contra se, 4 fallit tamen quandoque, vt in pecunia confessata: quia tunc potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ ꝯ biennium, C. de non num. pec. in contract. b. in prin. & in dote, C de do. cau. non num l vlt in Auth. ibi postea Item fallit vbi statur secundæ confessioni, & non primæ C. ad Velleia. Auth. sius a me.

4 Cōcor. l. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 1. & ī l. cū filius. §. 1. ff de verb. obl.

h ¶Indebite.] & ita admittitur probatio contra talem

lem cautionem, licet causa obiecta fuerit, q talis promissio indebita fuit, puta quia iam satisfecit ei, sicut q dicit pecuniam indebitam se soluisse, illud probare tenetur, inf de solutionib. vlt. & ff. de prob. c. cum indebito j responso

CVm P.] Primo narratur factum. ex quo quest. secudo ponitur decisio: ibi, Ad petitionem.

† Vide plene per Matt. de Affli sup cõsti. Neapo. incip. Baiulos oēs nota bili. 13. & seq. addc Bal. consi. 61. lib. 5. Alex. cõsi. 136. & 151. li. 1.

CASVS. Tabellio præuentus morte, q dam instrumenta nō perfecit, quæ redacta erant in notā per eundem, quærebat quid deberet fieri de huiusmodi instrumentis in notā redactis? Rñdet Papa I. tabellioni, q ad petitionē illorum, ad quos pertinēt, auctoritate iudicis ordinarij poterit illa instrumēta in publicam formam redigere, per hoc perpetuo valitura, ac si dicto P. completa fuissent.

a ¶ Auctoritate ordinarij.] ordinarius ergo præstabit auctoritatem suam huic tabellioni ad petitionē illorum, quorū sunt instrumenta, ut ea redigat in publicā formam, sic & si essent consumpta pp vetustatem, aut aliam iustam causam, infra capit. proxim.

† De materia hui⁹ decretalis & glossa sū eius vide Iaf. 1 l. 3. C. de iure emph. Pau de Cast cõsi. 91 incip. super co. O d cõsi. 322. inci. circa primū Alex cõ. 4. in ci. videre tur. in 2. volu.

CAP. XV.

CVm† P. tabellio morte præuentus, quędā non perfecerit instrumenta, quæ in nota redacta fuerant ab eodem: Ad petitionē eorū, ad quos ptinent, auctoritate ordinarij [a] iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere: habitura per hoc perpetuam firmitatem. [b]

¶ Idem.

¶ *Instrumentum exemplatū per tabellionem auctoritate ordinarij, eandem vim habet cum originali.*

CAP. XVI.

SI † instrumenta propter vetustatem, [c] vel propter aliam iustam causam [d] exemplari petantur: Coram ordinario iudice, vel delegato ab eo specialiter præsentētur: quasi ea diligenter inspecta in nulla sui parte vitiata repererit, per publicā personā [e] illa pcipiat exēplari, eandem auctoritatem p hoc cum originalib. habitura.

b ¶ Perpetuam firmitatē.] vt hic dicit sic, & testamentū auctoritate ordinarij in publicam formam redigit, C. de testamentis, & l. consulta. & talis publicatio ęquiualet testamento, C. eo. publicati, hoc tñ scire debes, q tabellio dum viuit, non põt alteri committere completionem instri, sed ipsemet debet complere instrm, put in protocollo reperitur, nihil addendo, uel diminuendo quam in protocollo cõtinetur, ut in Auth. de tabel. coll. 4. post mortem uero fiat, prout dicitur hic, & C eo. ti. l. contractus. Bern.

SIcut instrumenta.] Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Coram. Abbas.

CASVS aliqua instra propter uetustatē, vel aliam iustam cām quasi consumpta sunt: petuntur exemplari: quęritur qd fieri debeat? Rñdet Papa, quod psententur corā ordinario, vel coram delegato specialiter ad hoc: ille postmodum inspiciat diligenter illa instra, & si in nulla parte sint uitiata, pręcipiat illa exemplari per publicam personam, & habebunt eādem auctoritatem cum originalibus. Nota ita duo capitula, quia freqūeter locum habent.

c ¶ Vetustatem,] propter vetustatem instra, & priuilegia renouanda sunt, vt hic, & inf de confir. vti uel inuti cū dilecta: alias si uetustate consumerentur, nulla fides eis adhiberetur, sup eo. inter dilectos: sic & testes, ne probatio pereat, in publicam formā rediguntur, sup. de testi. signifi auit, & sup. ut lit non conte. qm̄ 1. resp. & §. sunt & alij, ff ad leg Aquil. in lege, C. de viui pup l. vlt. argumen. Bernardus.

d ¶ Iustam causam,] puta, quia littera incipit deleri ex uitio chartæ, uel encausti, quamuis instrm de nouo sit factum, uel alio modo, quod possit contingere de facto, ita tamen facienda est hæc reuocatio, si adhuc sint ita integra, q non sit dubitatio de ipsorum tenore. vt hic dicit, uel si essent pro parte iā consumpta, vt ex inspectione non possit deprehendi de fide ipsorum, non sunt reuocanda, nisi prius per testes pbaret de integritate instrumētorum, inf de priu. cū olim. & hæc innouatio dēt fieri auctoritate ordinarij, ut hic dicitur, sic sup. eo. ca. prox. Ber.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

e ¶ Publicā personā.] sic sup. c proxi. & c. cū dilectus: Quid si publica psona nō possit hēri? Satis credo, q per aliq. personam honestā auctoritate iudicis rescribi pñt, argu. s. de prob qui cō tra. ita tñ q sigillum authentici apponat, q iponat fide instro, s. eo c 2 & c. cum dilectus: alias posset de perire ius illius, quod esse non debet: imo curare debet iudex, vt salua sit reri. pro ba. ff. de testi. curent. Bern.

† Cap. 26. Et c. 1. e. ti. i. i. cōp. Et de materia, vide Alexā. & Iaf. in l. j. §. hæc verba, ff qd cuiusque vniuer. & plene per Fel in tra cta. qñ conatus puniatur.

TITVLVS XXIII.

De præsumptionibus.

¶ Salomon in parabolis. †

¶ *Sicut manifeste nocens est pœnæ obnoxius, ita & occultus, licet postea dicat se ioco fecisse.*

CAP. I.

Icut noxius est, qui mittit lanceas, & sagittas ī mortem, [f] ita vir, qui fraudulenter

DE PRÆSVMptionibus.

¶ Quia præsumptiones quandoq; plene probant, qñq; semiplenam probationem faciunt, qñq; alias præsumptiones coadiuuant, ut patet, inf in processu tituli: ideo post tractatum de probationib. de testibus, & de fide instrumentorum, annectit hanc rubricam, in qua tractatur de quadam specie probationis. Et vide ad materiam quod dixit Panor. in tertio loco, supra de probat. & no. in c ferrum, 60. distin. Abb. Quid autem debet præsumi. si clericus amplexetur mulierē, 11 quast 3. abst.

Icut noxius.] Luxus noxius inducit psumptionē fraudis. Vel sic. In dubio in delictis psumitur dolus, & aduerte, q a verba rex nō sunt Papę sed Salomonis in parabolis, ut patet ex pscriptione, & hñtur originaliter ī Parabolis in c. 26. & pone casum litteralē referēdo cōsultationē ad Papā auctorē hui⁹ cōpilationis, & dicas sic: Quidā accessit ad Gregoriū jx. querēs ab eo. Pater sancte, quidam intrauit domum cuiusdā, qui reputabat amicus suus, & clā destine quædā iocalia subtraxit, & reclusit sub mantello suo: um aūt dñs domus hoc detexisset, ille ad excusationē suā dixit, q ioco fecisset, vellē scire, an ex pfessione sua ille sit absoluendus? dñs papa rñdet, q huius solutio põnis ex dictis Salomonis in parabolis colligit euidēter: q inter cætera dicit, q sicut noxius, i. nocens est is, q manifeste mittit nocere, licet forte non fuerit secutus effectus: ita is, qui nocet occulte, licet in deprehensionis actu dicat q iocose fecit, q. d. q sibi non est credendum, ex quo actus est in se nocivus. Abb.

f ¶ In mortē.] i. vt mortē inferat, licet res non habuerit effectum, ex quo processit ad actum. 51. di. si quis post acceptum, & de pę. dist. 1. si quis cum telo.

a ¶ De-

a ¶ Deprehensus.] in opere nociuo.
b ¶ Ludens,] licet hoc asserat, nō excusatur, quia noxius ludus est culpa, ff. ad leg. Aqui. nā ludus. cum dabat operam illicitę rei, 50 dist. clerico, & c. si quis voluntate. nam omne maleficium praue pręsumitur actum, C. ad leg. Cor. de sica. l. 1. C. de iniur. si non conuictus.

ADDITIO. Et omne beneficium recte pręsumitur actum.

Afferte mihi.] Diuidit: nā prima pars ponit factum ex quo secunda diffiniti ibi, Rūdit. Et aduerte, ꝙ hæc dispositio siue decisio non fuit originaliter Papæ, sed Salomonis, & habentur hæc verba tertio Reg. in capi. 3. vnde hic in suprascriptione dr̄ idē, & hēt respectū ad ca. proxi. & pone casum litteralē, vt ibi dictū est, Vel spālius sic: Quidā proposuit coram Romano Pont an iudex valeat sniam diffinitiuam ꝓferre ex sola p̄sumptione vrgētissima? Rūdet Papa, ꝙ sic, & ad probandum inducit auctoritatem, & exemplū Salomonis, qui ex sola p̄sumptione, iudicauit inter illas mulieres meretrices cōtendentes de filio, & uide latius hanc historiam in Biblijs loco præallegato. Abbas.

† Scilicet Salomon i iudicio duarū mulierū, lib. 3. Reg. c. 3. & c. 2. e. titu. in 1. compi. Et de materia, vide Matesila. singu. 118. incip. no. ꝙ p̄sumptio violēta.

† illa.

nocet amico suo, & cum fuerit deprehensus,[a] dicit, ludens[b] feci.

¶ Idem.

¶ *Ex violenta præsumptione fertur diffinitiua, et est casus notabilis.*

CAP. II.

Afferte mihi gladiū, cumq; attribuissent, ait,[c] diuidite infantem viuum, & date dimidiā partem vni, & dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier, cuius filius erat viuus, ad regem (commota[d] sunt quippe viscera eius super filio suo) obsecro domine, date illi infantem viuum, & non occidatur: econtrario alia † dicebat: nec mihi,[e] nec tibi sit, sed diuidatur: Respondit rex, & ait: Date[f] huic infantem viuū, & non occidatur, hæc est enim mater eius.[g]

¶ Hieronymus super parabolis.

Conuersatio in adolescentia facit præsumptionem in senectute.

CAP. III.

Ex studijs suis intelligit[h] puer. ¶ Quęcunque enim virtutib. studere cum modestia continētię auditioni sapientium, obseruantiæ mandatorum Dei, maxime simplicitati, humilitati uideris, huius munda, & recta opera intellige.[i]

Bonifacius Papa Episcopis Galliæ.

Præsumitur contra illum, qui dilationibus subterfugit iudicium.

CAP. IIII.

Nullus † dubitat, quod ita iudicium nocens probatio. ff. de probationib. ei qui dicit. pro hac parte standum est.

CASVS. Cum duæ mulieres essent simul in quadā domo, & utraq; haberet filiū paruulum infantē, cōtigit qd̄ alter infans mortuus est: illa cuius filius erat mortuus, accepit filiū alterius uiuū, & filiū suū mortuū latere ei posuit ad latus illius, cuius filius erat uiuus: post modū illæ duæ mulieres cœperunt cōtendere inter se: illa cuius filius erat uiuus, petebat filiū suū ab alia. illa rūdebat, filius tuus mortuus est, meus autē uiuit, illa rūdebat econtra. Accesserunt ad rege Salomonē, & cœperūt cōtendere coram rege, et illa, cuius filius erat viuus nō posset ꝓbare, qd̄ filius suus eet, uoluit rex per p̄sumptionē inuenire cuius filius eet dixit rex. Afferte mihi gladiū, allato gladio ait: diuidite infante viuū, & date dimidiam partem uni, & dimidiā alteri. Illa, cuius filius erat uiuus, dixit regi: dn̄e, date ei infantem viuū, & non occidatur, econtra altera dicebat, nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur. Tunc ait rex: Date huic, s. quæ nolebat illum infantem diuidi, viuū: hęc est enim mater eius, & ita rex ad hanc præsumptionem rectam tulit sententiam.

c ¶ Ait,] s. rex Salomon, sed non diffiniendo,[1] sed potius tentando, cā inquirendi veritatē, cuius filius esset: nam non ois uox iudicis auctoritatē continet rei iudicatæ, C. de sent. & interlo. om. iud. ex stipulatione. & 3. q. 6. hoc quippe. in prin.
d ¶ Commota.] interpositio est.
e ¶ Nec mihi.] hęc non fuit audienda, q̄ nocere tantum voluit, & non prodesse, vnde malitijs eius non est indulgendum, ff. de rei ven. in fundo, & sup. de rescrip. sedes Apostolica, & inf. de priui. ex parte tua 2. & inf. qui ma. accu poss significante.

1 Quia talis nō recipiebat diuisionē C. co. vtr. iud. possessionū. sin Vinc. Io Andr. in nouel.

f ¶ Date huic.] hæc enim fuit sententia diffinitiua lata per solam præsumptionem. sic 32. quæstione prima. dixit dominus. hæc locum habent, cum violenta est præsumptio.

[Glosa sequens quærit, & soluit. iterum quærit, argum. pro & contra, & soluit.]

g ¶ Hæc est enim mater eius,] id est præsumitur ex dilectione vnius, & odio alterius. argum. 23. q. 4. ea vindicta, circa prīci. 2. Sed si vtraque dixisset filium nolle interfici: tunc illi quæ erat in possessione adiudicaretur, nisi alia probatio interuenisset. Sed pone, qd̄ vtraq; moriatur lite pendente, cui succedit iste? Videtur, qd̄ vtrique argu. ff. de re. pu. qui duos. ff. de inoff. testa. l. Papin. §. sed nec impuberis, arg. contra qd̄ neutri succedat, ff. de re. du. l. si fuerit. quoniam ponit impossibile, qd̄ est cōtra naturam, scilicet se habere duas matres, vnde non est audiendus, ff. d̄ inter actio. ꝓfessio. nibus, § primo, ff. quę sent. sine appe. rescin. l. vltima. Item altera erat in possessione, ergo alteri incumbit

† Cap. 10. & c. 4. eo. ti. in 1. cōpil. Huc spectat l. is qui. §. diuus, ff de tu. & cur. da. ab his, et § sequos in gl. deserūt. insti. de rer. diui.

† Cap. 5. e. ti. i j. cōp. Burchardus lib. 1. decr. c. 161. & Iuo. p 5 c. 171. vide Bal. in c. in p̄sentia, sup. de proba.

2 Et C. de inof. test. si mr̄, ff. qd̄ metus cā. illi q. dē vnde & pietas p̄na, ꝓ filijs capit consiliū, ff. de adu. nec in ea, l. ad fi. q. a nullus est affectus, qui vincat paternū, C. de cur. fur. l, vlti. post prin. Ioā. in.

ADDITIO. Si vero de confessione neutrius constaret dic ut no. sup. de testib. nostra.

Ex studijs.] Primo ponuntur verba Salomonis in parabolis, ca. 20. Secundo ponuntur uerba Hieronymi illa exponentis: ibi, Quęcunque. Et pone casum, vt in cap. pręcedentibus, referendo consultationem ad Papam.

CASVS. Puer aliquando præsumitur, quod bonus debeat esse ex actibus suis, quando uidemus aliquem puerum bona opera facere, puta libenter audit sapientes, studet virtutibus, audit mandata Dei per ista signa exteriora pręsumitur, quod bonus futurus sit.

h ¶ Intelligitur, j. præsumitur, & est arg. per exteriora præsumi de interiorib. 32. q. 5. qui uiderit, & 50. dist. si quis diaconus.

ADDITIO. Versus.

Intima per mores cognoscimus exteriores.

i ¶ Intellige,] id est præsume. nam pro certo non possumus scire, quod post illa tria, quę Salomon asserit difficilia, s. uiam colubri super petram, uiam Aquilæ super cœlum, uiam nauis super aquas, quarum quasi reputat impossibile, uiam uiri in adolescetia sua tanquam intelligari non posse,[3] tamen ex his argumentis bonam colligimus opinionem quousque appareat in contrarium, inf. eo tit. c. vlti. Ber.

3 Gl. est similis, & ferme de verbo ad uerbū. infti. de iustit. & iu. §. his itaque i ver. auertis.

Nullus.] Abbas antiquus dicit casum ponendum per decreta. veritatis. de do. & contum. Abbas Siculus.

CASVS.

CASVS. Reus qui est in aliquo delicto de quo conuenitur, semper fugit, & nunquam vellet venire ad iudicium, & hoc ipso præsumitur ꝯ ipsum: & ille qui est innocens libenter quærit, vt absoluatur, nec aufugit, & ex hoc præsumitur, quod sit innocens.

subterfugit, [a] quemadmodum vt absoluatur, qui est innocens, quærit. confitetur [b] enim de omnibus quis quis se subterfugere iudicium dilationis putat.

¶ Gregorius in Homilia. †

¶ *Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præsumitur.*

CAP. V.

NOnne † bene dicimus, [c] quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus. Ego dæmonium non habeo. ¶ Duo [d] quippe ei illata [e] fuerunt: vnum negauit, [f] alterū [g] tacendo [h] concessit.

¶ Idem † Maximo Epo.

¶ *Ex præteritis præsumitur circa futura.*

a ¶ Subterfugit.] qui n. iudicium refugit, apparet eum de iusti tia diffisum. 11. q. 1. Christianus, & 3 qō. 9 decreuimus & 74. dist. honoratus. Bernardus.

b ¶ Confitetur.] interpretatiue. 11. qō. 3. rursus. Tripliciter dr̄ quis confiteri: 15. q. 6. c. 1. & 2. Rei euidentia 28. dist. priusquam. Contumacia, vt hic, & 3. q. 9. decreuimus.

NOnne bene dicimus.] Qui tacet ꝯsentire præsumitur, ita summat Ioā. sed hæc summatio est nimis generalis, & cōtra regulam, is qui tacet, de regu. iu. lib. 6. Primo ponuntur verba Euangel. j. Secundo verba Gregorij exponentis seu inferentis ad decisionem qōnis. Secunda: ibi, Duo quippe. Abbas.

CASVS. Dum Iudæi disputabant cum Iesu, siue contendebant, dixerunt Iesu, Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus. Ego dæmonium non habeo. Dicit Grego. duo sibi illata fuerunt: per hoc quod vnum negauit, de alio intelligitur confiteri tacendo. No. quod qui de vno negat, de alio tacendo confitetur.

c ¶ Nonne bene dicimus.] verba sunt Iudæorum.

d ¶ Duo quippe.] verba sunt Gregorij.

e ¶ Illata.] i. contumeliose dicta sunt, vel iniuriose.

f ¶ Vnum negauit.] s. i. dæmonium habes.

g ¶ Alterum.] scilicet i. Samaritanus es, tacendo concessit.

[Glos. s. q. not. tacentem consentire, ponit quosdam casus exceptos, signat contrarium, dat duas solutiones, secundo arg. 4. iura allegat, ad casum conuersum alleg. duo.]

h ¶ Tacendo.] not. ꝙ qui tacet, ꝯsentire vr̄, 54. dist. si seruus & 25. dist. diaconus, & 28 dist. diaconi, ff. de cond. & demon. cum ita legatum, ver quę enim Titio. Fallit hæc regula in casibus, ff. de ser. vrb. pręd. inuitū, ff. de for. qui vas, §. vetare & ff. quib. mo. pig. vel hypot. sol. sicut, § non vr̄, ff de procu. filius familias, §. inuitus, alium casum habes, 65. dist. c. vlt. 74. dist. c. 1. arg. contra, ff. de regu. iur. qui tacet. Dicas, quod qui tacet, non consentit, vbi agitur de dominio rerum amittendo, nisi affinitas aliud inducat, ff. de dona. inter vi. & vxo. si seruus communis. Vincen. Vel melius dicas, quod vbi per prohibitionem meam possum prohibere, quod fit, & taceo: tunc taciturnitas pro consensu habetur, 54. dist. si seruus. Si vero per prohibitionem meam nō possum prohibere, quod fit, tunc non obest mihi taciturnitas, puta me inuito pot. s vendere rem meam, ff. de contrahen. empt. rem alienam. sic etiam videtur distinguere lex sæpe, ff. de re iud. & 11. q. 3. quando, & infra de re iudi. c. pen. tamen fallit hoc in casibus prædictis Item arg. quod de vno negatur, de alio conceditur, 25. dist. qualis 15. q. 3. ex eo. & ff. de iud. cum prætor, & 23. q. 2. lator, ff. de pact. dotalibus, ob res, § 2. & econuerso, & quod de vno affirmatur, de alio negatur, ff. de ꝯdit. & dem. cum ita legatum, & ff. de legi. & senatuscon. cum lex, & C. de procu. l. maritus, vbi de hoc Ber.

MAndata.] Quatuor facit. Primo præmittit exordium. Secūdo subdit narrationē; ibi, Proinde, quā tertio determinat: ibi, quas non. Quarto rationē subiungit: ibi, Quia & in hoc vltimo facit iste textus ad tit. Et ideo, vt reducas decreta. ad tit. potes ponere casum in terminis referendo cō sultationem ad Gregorium auctorē huius cōpilationis. Nā quærebatur, an ex p̄teritis sit p̄sumendū circa futura, & Gregorius pro solutione inducit auctoritatē Gregorij, q. scribens Maximo Epo dixit, vt habetur in text. Abbas Sicu.

CAP. VI.

MAndata † cœlestia [i] efficacius gerimus, si nostra cum fratribus onera partiamur. [k] Proinde super cunctas Ecclesias Siciliæ te vices sedis Apostolicæ [l] ministrare decernimus. Quas non loco tribuimus, sed personæ. [m] Quia ex transacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conuersatione tua præsumamus.

¶ Idem. †

¶ *Ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini.*

CAP. VII.

QVosdam: † & infra. ¶ Africa vero qualiter mortalitate, & lan-

CASVS Dominus Papa commisit officiū legationis super oēs Ecclesias Siciliæ Maximo Epo, non loco, sed p̄sonæ illius Epi, confidens de eo, ꝙ ex transacta vita illius didicit, quid de subsequenti conuersatione ipsius præsumere possit, præmittens, ꝙ dum onera sua cum fratribus partitur mandata cœlestia agere comprobatur No. ex præteritis præsumi de futuris.

i ¶ Mādata cęlestia.] s. alter alterius onera portare, 50. dist. ponderet, & sup. de offi. archipresby. c. vlt.

ADDITIO. Sed ego non credo gl. verum dicere, quia illud non refert ad iniungentē onus, sed ad eum qui dēt onus alterius subire. Papa aūt hic loquīt de sequare arbitror, ꝙ Papa hic loquitur de mādatis cęlestibus sibi tanquam vicario factis circa pascendum populum Dei: nā efficacius adimplet assumendo multos ad ministerium iuxta illud euangelicū: Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate dominum messis, vt mittat operarios in messem suam, 25. dist. §. i Abbas.

[Gl. seq. arguit ad brocar. alleg. 5. iura. & vnum allegat in contrarium, & soluit.]

k ¶ Partiamur.] not. arg. de officijs partiendis, 93. dist. diaconi, circa medium: ibi, sufficit huic ordini, &c. C. de assess. nemo 16. q. 1. presbyteros, ff. de pact. si plures, 89. dist. singula. arg. contra, ff. de adoptio. si consul. Sol. prima regula generalis est contraria tamen quandoq; inueniuntur, aut causa necessitatis, vel vtilitatis concessa. 21. q. 1. relatio 30. q. 1. ad limina, ff. de contrah. emp. fistulas, §. secundum, & ff. de stipu. seruo. l. 1. communis seruus.

l ¶ Vices sedis Apostolicæ, & tamen non poterit extendere manum ad ea, quæ in signum vniuersalis dominij sunt Romano pontifici reseruata, sup. de transla. c. 1, & sup. de offi. leg. quod translationem.

m ¶ Sed personæ.] & ideo cum persona ꝫ finitur, 7. q. 1. petisti, ff. de con. prin. l. 1. in fi. Si vero loco concedatur priuilegium, perpetuum est, 19. q. 1. hinc etiam, & 25. q. 2. c. 1. & 2. ff. de iur. immu. l. 4. & infra de instit. cum venissent.

QVosdam.] CASVS. Casum sic ponit Abbas, quod forte isti quibus scribitur, petebant præbendas ibi, & erant ibi vicini, quos Papa noluit exaudire.

† Hom. 18.

† Io. c. 8. & c. 6. eo tit in 1. compil. Et vide B. l. in l. 2. C. de sacros. eccle.

† Gregorius lib. 2. epist. 4. registri.

† Hæ tres glossulæ non sūt in antiquis codicib.

a De materia huius glossæ vide Docto. res hic, vi de Cuma. con. 72. & 14. Rom. con. 511. & Alexan. cō. 14.

† Cap. 7. e. tit. ī 5. ꝯp. & c. 1. tit. de off. vic. in 1. cōpi. Et vide l. nō oēs, §. a Barbaris ff. d re mi lit. adde Dec. & Abbatē in c. in p̄sentia de ꝓbat.

† Gregorius lib. 7. epist. 123. siue 127. registri.

† Cap. 8. e. tit. ī 5. ꝯp. Adde de materia si mili ī l. 1. vbi p Bar. & Doct. ff. si cer. pet. & ī l. si ita in fi. ff de fun. instr. & p Fel ī c. litteras, ꝫ. eod.

ꝫ Cui cō missa ē legatio ñ cō mittētis, ꝙdic vt ꝫ. de off. le c. 2. lib. 6. Io. And.

dire, cum terra ipsa satis oppressa esset a barbaris, quod ipsi vicini melius scire debebant ratione vicinitatis.

[Duæ glossæ sequentes duo colligunt argumenta.]

a ¶Viciniores.] arg. quod ex vicinitate præsumitur pro aliquo, vel contra aliquem, & ideo scire præsumitur: vnde facile non creditur in contrarium, 16 dist. quod dicitis, & infra qui ma. accu pos. cum in tua, & infra c. proxi.

b ¶Credo,] idest præsumo. Et est argu. quod vbi quis interrogat an credit, vel nō, non est dandum tempus etiā ad deliberandū: quia ex præsumptione informat suā credulitatem. Ber.

gnoribus vastetur, quando viciniores [a] estis, credo [b] quod subtilius cognouistis.

¶ Idem † Victori Epo.

¶ Præsumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto.

† Greg. in registro libro 10. epistol. 33 & 34. vñ itel liges aperte hoc infrm, & c. 9. e. ti. i 4. compilat. Et vide l. 3. §. si itaq. vicinū, ff. de no. ope. nun.

CAP. VIII.

QVanto, & infra. Latere in vicino non potuit, [c] quod ad nos in longinquo peruenit.

QVanto.] Pone casum litteralē secundum Ioan. forte enim Papa reprehendit Epm de negligentia circa correctionem delicti subditi sui, cuius clamor ad ipsum Papam peruenerat: & quia Eps allegabat in hoc ignorantiā, Papa sibi scripsit, vt hic habetur. Abbas Siculus.

† Cap. 8. & c. 10. eo. ti. in 1. compilat.

¶ Hierony. super Oseę. †

¶ Ex præterito præsumitur circa futura.

CAP. IX.

SCribam eis [d] multiplices leges meas. Ex prius datis, & neglectis [e] apparet quod has negligent.

[Glos. seq. ponit dictum cui alleg. cōtrarium, soluit distinguendo.]

c ¶Non ponit,] idest præsumitur non potuisse, imo contra præsumptionem iuris bene admittitur probatio in contrarium, ff quod me. cau. non est verisimile, & 82. dist. pro posuisti, & infra qui ma. accu. pos. cum in tua,

† Cestreñ.

¶ Alex. Tertius decano Cassien. †

¶ Exactior probatio requiritur ab eo, qui probare vult illud, quod non est verisimile.

ff de proba. qu. testim onium, Arg. contra 11. q. 1. si qui clericorum. Circa huiusmodi præsumptionem dicendum est, quod temeraria repellatur, 6. q. 1. oues probabilis præsumptio inducit quandoque expurgationem, infra de pur. can. per totum, violenta præsumptio quandoque sufficit ad condemnationem, sup. eo. afferte, & 32. q. 1. dixit dominus.

ADDITIO. Vnde versus.

Tu suspensus eris, si causa probabilis extet.
Si violenta, ruis: non te temeraria tanget.

SCribam,] Breue est. Pone casum litteralem, vt dictū est in præcedentibus, cap. Abbas.

[Gloss. sequ. ponit duas lecturas, & iuxta secundam arg.]

d ¶Scribam eis,] ironice, quasi dicat, non scribam: vel potest legi plane. Et est arg. inducias esse concedendas maliciose petenti ad conuincendam malitiam, de pœ. distin. 1. prædixerat, ff. de verborum oblig. si insulam, & l. insulam, supra de dolo, & contum. c. prout, & cap. cum olim, & c. veritatis.

[Glo. sequ. ponit triplicem præsumptionem ex præsenti, & triplicem ex præterito.]

e ¶Ex prius datis, & neglectis,] quandoque ex præsenti præsumitur circa præsens, 6. q. 1. qui crimen, quandoque ex præsenti præsumitur circa præteritum, 24. q. 2. cum per bellicam, quandoque ex præsenti circa futurum, 50. dist. si quis diaconus, ver. cum vero: & quandoque ex præterito circa præteritum, 28. dist. quia sunt culpæ quandoque ex præterito circa præsens, quoties de fama quæritur alicuius 77. dist. qui cunque, & c. monachus nouitius, quandoque ex præterito circa futurum, vt hic 23. q. 5. si apud, & sup. eo. mandata.

ADDITIO. Vnde versus.

Rumor de vetere faciet ventura timori
Cras poterunt fieri turpia sicut heri.

CAP. X.

QVia † verisimile non est, quod H. presbyter † personarum Ecclesiæ R. capellano concesserit, [f] & ab eo eiusdem Ecclesiæ acceperit vicariam: Prouideas ne super hoc probationem † recipias, nisi communis loci fama [g] id habeat, vel tales personæ appareant, de quibus verisimile non sit, quod debeant deierare. Quoniam sæpe contingit, quod testes corrupti facile inducantur ad falsum testimonium proferendum.

¶ Idem Genuen. † Archiepiscopo.

¶ Per cohabitationem diutinam & famam de matrimonio, & contractibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Panormitanus.

CAP. XI.

ILlud † quoque nobis innotuit, quod cum

QVia verisimile.] diuiditur. Nam primo ponit causam finalem. Secūdo prouisionem. Tertio prouisionis causam impulsiuā. Secunda ibi, Prouideas. Tertia ibi, Quoniam, Abbas Siculus.

CASVS. R. capellanus dicebat, quod H. concesserat ei personatum Ecclesiæ suæ, & ab eo vicariam ipsius Ecclesiæ idem H. receperat & hoc dicebat se probaturum, ita R. molestabat eundem H. Significatum fuit hoc domino Papæ, super hoc scribit Papa decano Cassinen. dicens, quod non est verisimile, quod H. personatum Ecclesiæ cesserit dicto R. & vicariam ipsius ecclesię recepit ab eodem. Vnde mandat decano, ne super hoc probationem recipiat, nisi communis fama loci hoc habeat, vel nisi tales personæ appareant, de quibus nō sit verisimile, quod debeant deierare: quia sæpe contingit, quod testes corrupti inducantur ad falsum testimonium proferendum. No. quod contra verisimilem præsumptionem inducuntur testes.

f ¶Concesserit.] quoniam de nemine præsumendum est, quod bona sua iactet, [1] supra de renun. super eo. & supra de restitu. spolia. solicite, & ff de proba. cum de indebito.

g ¶Communis loci fama,] quæ coadiuuant ad fidem faciendam, 4. q. 3. c. si testes, § item sępe, & ff. de testib. testium, §. eiusdem quoque, & C. ne de stat. defunct. si mater, & infra c. proxi, Ber.

ILlud.] Per nominationem cohabitationem & famam, probatur coniugium, maxime si appareant instrumenta dotalia: ita summat Ioan. And. qua summario iudicio Panormitani omnino non colligitur ex isto tex. tum quia in isto textu nulla fit mentio de cohabitatione nec nominatione vltra instrumenta dotalia, tum quia per dictionem, maxime. sentit Ioan. And. quod absque instrumento dotali fuisset hic per alia posita in textu probatum matrimonium, Communis distinctio. Secunda, ibi. Verum Abbas.

CASVS. Quædam libera mulier per 10. annos, & vltra scienter cohabitauit cuidam seruo tanquam legitimo

† Cap. 11. eo. tit. i 1. cōpil. post Conci. Lateran. sub Alex. III. pa. 8 c. 24. Vide Anch. in cō. sil. 389. incip. in casu præmisso, & Pet. de Perusi. in tract. permutationis.

† Dictio, presbyter deest in vetustis libris.

† Probationes.

† Ianuēsi.

† Cap. 14. eo. tit. i 1. compi. & post cōci. Later. sub Alex. III. par. 50. c. 42. Iā de materia vide Abb. i c. nō est, de spons. & Cy. i l. si inuita, C. de nup. & de itel. lectu Ludouicum Rom. singu. 451. incip. vñ quod per instrumentum.

1 Vt renūciatio plurarum per vicaria, & arguit hoc Hos. ad id quod post eū dixi de pben. pręterea. adde alia exempla per Bar. in l. cū quod ff si cer. peta. vid Romanū cō. si. 290.

timo viro, & ab eo fuit carnaliter cognita: postmodum dicebat, illum suũ non esse maritũ: sed vir dicebat suã esse vxorem, ostendens publicum instr̃m, in quo se coniuges nominabant, per quod etiam sibi donationem propter nuptias faciebat eidẽ mulier asserebat instr̃m illud factum esse in fraudem, vt dñs seruo suo fraudaretur. Insuper produxit testes, ꝙ ille rogatus erat pluries ab amicis mulieris, ꝙ eam desponsaret: sed ipse dicebat, ꝙ eam non desponsaret. Vir prædictum instr̃m producebat, & quosdam testes, qui viderant eam annulos deferẽtem. Ad hoc respondebat mulier, ꝙ hoc faciebat s̃m consuetudinẽ illarum, quæ panes vendũt: Iudex super hoc consuluit Papam, & ipse respõdet, ꝙ in huiusmodi dubietate fama viciniæ debet attendi, & si fama loci habet, ꝙ vir ipsam in lecto & in mẽsa sicut vxorẽ tenuerit: cogenda est mulier, vt eidem viro affectu adhæreat coniugali, pcipue si prædictum instr̃m a tali sit factũ, qui officiũ suum fideliter adimpleuit. Nota. ꝙ circa matrimonium recurrendũ est ad famam loci, & sic per exteriora probatur matrimoniũ, saltẽ præsumptum, contra quod non est probatio admittenda. Item præsumitur pro instrumento facto ratione officij.

in Auth. de nup. §. si vero ab initio. coll. 4. alius casus est in Auth. constitutio quę dignitas liberat filium a pat pote. in princ coll 6.

f ¶ Desponsatum.] hæc assertio præsumptionem tantum faciebat: quia potuit postea mutare voluntatem.

quędam libera mulier per decem annos, & vltra cuidam seruo scienter [a] cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipsum asserit suum non esse maritum. Verum vir eam vendicans [b] in vxorem, ostendit publicum instrumentum, in quo sese coniuges nominant, [c] & per quod ipsum ei donationem [d] propter nuptias fecisse apparet. Mulier vero instrumentum illud asserens vitiosum, vt seruo dominus fraudaretur, [e] plures testes produxit, quod ille ab amicis eius sæpe rogatus, vt eam desponsaret, nec desponsasse, nec desponsaturum [f] se ipsam firmiter asserebat, vir autem non nisi prædicto instrumento, & quibusdam testibus, qui viderant eam annulos [g] deferentem, ipsam probauit vxorem; sed mulier de more illarum, quæ panes vendunt, se annullos detulisse dicebat.

¶ Verum quia in huiusmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi † si fama loci [h] habet, quod uir ipsam in lecto † & in mensa sicut uxorem [i] tenuerit (cum matrimonium [k] sit maris & fœminæ coniunctio indiuiduã vitæ consuetudinem retinens) cogenda est mulier, vt eidem uiro affectu seruiat coniugali: præsertim [l] si præscriptum instrumẽtum ab eo conditum fuerit, qui officium suum fideliter [m] adimpleuit.

¶ Idem.

¶ Per violentam præsumptionem probatur carnis copula.

CAP. XII.

Literis † tuæ fraternitatis receptis, nobis

g ¶ Annulos.] nota ꝙ si annulus datur etiã mulieri in ecclesia vel in domo præsumptio 1 est, ꝓ matrimonio 30. q. 5. fœminæ, si corã parenti bus, præsumunt spõsalia 30. q. 5. nostrates. hoc faciebat ad præsumptionem.

h ¶ Fama loci.] not. ꝙ in talib. fama plurimum cõsideratur. ar. 2. q. 5. presbyter si a plebe. ff. de test. l. 3. § eiusdem & 4. q. 3. c. si testes, §. itẽ in criminali. ver. itẽ sæpe. & 35. q. 6. si duo, C. ne d̃ sta def si mater. & ĩ. de eo qui cogn. cõsang. vx. super eo. Itẽ est hic arg. ꝙ fama sufficit ad probationẽ, si aliæ præsumptiones coadiuuent. ita ꝙ cum fama faciunt probationẽ: & ita quæ non prosunt singula, multa iuuãt, ĩ c prox. & c. 3 & s̃. de testib præterea.

[Glos seq. obijcit, & soluit.]

i ¶ Vxorem,] sed quare requirit alia probatio, cum cohabitatio sufficiat ad matrimonium, ff. de ritu nup. in liberæ? Respondeo, illa est præsumptio legis, sed canon non præsumit esse matrimonium nisi probetur, propter periculum animæ, 30. quæst 5. c. 1.

K ¶ Matrimonium,] hæc diffinitio ponitur 27. q. 2. §. 1. Insti. de pat. potest. in princ.

l ¶ Præsertim.] idest, maxime: quia idem esset sine vllo instrumento, si sola fama cum alijs probatur.

m ¶ Officium suum fideliter.] quod semper præsumitur, infra de præsum. ad audientiam, nisi contra præsumatur, vel probetur, nam tũc de crimine falsi vtriq; incumbit probatio C de falsis, vbi Bern.

1 Gl. loq vĩ qñ nõ exprimũt tũc verba sapientia cõsẽsũ de quo dic, vt no. inf. de coniu ser. c vlt. ĩ. vlt. gl. Io. An. ĩ no.

† Vide l. filiũ ff de his, q sũt sui, vel alie. iuris. & l. de ætate. vbi Barto. ff. ad Syllã.

† Nota signa tractã di aliquã sicut vxorẽ, & uide Bal. in ca. ego N. de iureiu. & in c. transmissæ de testi. spol.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. ɔpi. Et de intelle & uide oĩno Mathesi sing. 118. incipiẽ. no. ꝙ p̃sumptio violenta, Marsiliũ sing. 116. incip. p̃sum ptio iuris & Alex. cons. 15. in cip. vito ꝓ cessũ.

a ¶ Scienter] ex quo scienter cohabitauit, ei non potest opponere notam seruitutis. ĩ. de coniug. seruo. proposuit: sed si hoc ignorasset, tunc sufficit bene, vt in eadẽ decr. & 29. q. per totum.

b ¶ Vendicans.] idest eam petens in suam vxorem.

c ¶ Nominant.] ista nominatio pręsumptionem inducit, 32. quæst. 4. dicat aliquis, ff probat. l. vlt. non tamen sufficientem probationem inducit, C de probatio. nam epistolis, & C. de libera causa l. penult. præterquam in casu, C. de latin. liber. tollen. l. vnica. §. simili quoque.

d ¶ Donationem.] dos. n. constitui non potest, nisi liberis personis, C. de lati. liber. tollen. l. vnica §. sed & si qs hominum, sic eadem ratione donatio non potest constitui nisi in liberam mulierem, & a libero viro, vnde præsumptionem inducebat tale instrumentũ, ff. de iure dot. si mulier. §. eius nomine, sed non plene hoc probat. quia non fuit factũ instrumentum super matrimonio, C. de nup. neque sine nuptijs: & ita non probat hoc esse, quod ab hoc cõtingit abesse: supra de transla. inter corporalia, & C. vnde cognati. non hoc.

[Glos seq. quatuor casus, quibus dominus fraudatur, ponit, &c.]

e ¶ Fraudaretur.] not casus in quibus dominus fraudatur a seruo ĩ. de cognitio. seruo. licet, & ĩ. de natis ex libero ventre, c. vnico. Item alius casus est, C. de latin. libe. toll. l. vnica. §. sed etsi quis homini. Tertius est

Literis.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Consultationi. Abb Sicul.

CASVS. Quidam P. nomine cõtraxit matrimonium cum A. muliere, petens postmodum separari ab ea quo ad mutuã seruitutem, pro eo, ꝙ postquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineus ipsius viri, eam cognouit: Ad hoc probandum testes inducti fuerunt, qui dicebant, ꝙ viderat consanguineum illius viri solum cum sola, nudum cum nuda, ea intentione (vt credebant) vt eam cognosceret carnaliter, & hoc viderunt in multis locis, & horis electis: quęrebatur an propter has præsumptiones deberent separari? Respondet Papa, ꝙ propter huiusmodi violentã suspicionem fornicationis, possunt quo ad seruitutem mutuam separari, ita tamen vt vir illa mortua, cum alia contrahat, si voluerit, mulier vero sine spe coniugij permanebit. Nota ꝙ violenta præsumptio sufficit ad cõdemnationem.

innotuit, quod cum P. ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, peteret separari, [a] accusatores [b] matrimonij produxerunt testes firmiter asserentes, ꝙ postquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, consanguineũ uiri eiusdem solum cum sola nudum cum nuda, in eodem lecto iacentem, ea (vt credebant [c]) intentione, vt † eam cognoscere carnaliter, viderũt multis secretis locis, & latebris [d] ad hoc commodis, & horis electis: & inf.

¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, quod ex huiusmodi violenta & certa suspicione fornicationis põt sententia diuortij, [e] promulgari: ita quidem vt vir licentiam habeat mortua illa ducendi aliam, muliere sine spe [f] coniugij remanente.

¶ Clemens tertius.

¶ *Idem dicit vt praced. capitulo*

CAP. XIII.

Tertio † loco quæstionis huiusmodi nodũ tua fraternitas petijt explicari, an iuuenis sponsam, in quam per verba de præsenti consensit, debeat vxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum, [g] neptis ipsius sponsæ prosiliens, se † a iuuene carnaliter præcognitam, [h] proponebat, a qua producti testes dixerunt, se pro certo credere, quod illa dicti iuuenis extiterat concubina; adijcientes, ꝙ eos insimul viderant per plana & nemora, uias & inuia pluries conuagantes; & testimonium viciniæ se super hoc recepisse dicebant. Ad maiorem autem certitudinem [i] (quia minus sufficienter credidisti esse probatum quod eadem mulier asserebat) tã ipsa quam iuuenis iumentis astricti, seorsum confessi sunt, quod se inuitem carnaliter præcognouerant: licet iuuenis nollet ab ea, [k] quam desponsauerat, separari.

¶ Nos autem quæ dicta sunt [l] intelligentes, præsertim cum hoc non dicatur occultum, sed quasi prædicetur a pluribus manifestum, consultius esse credimus, vt matrimonialiter non coniungantur, † sed solutis sponsalibus [m] separentur.

¶ Innocẽtius tertius Niuern episcopo, et archidiacono Bituricen.

¶ *Propter præsumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.*

a ¶ Separari.] quantum ad thorum, & mutuam cohabitationem.

b ¶ Accusatore.] id est, 1 accusator. sic 2. q. 1 in primis. non enim plures accusatores admittũtur: quia posset contingere, ꝙ vnus probaret, alter non: ergo cum sint plures, iudex eligat magis dignum, ff. de accu. si plures. tñ qui semel apparuit inter accusatores, amplius testificari nõ potest. j. de accus. cum p

c ¶ Vt credebant.] nõ dicitur sciebant, cũ opus illud non plenè pateat visui; sufficit ergo ferre testimonium de eo, quod inducit violentã præsumptionem, 2. quæ sufficit in hoc casu, vt hic patet, & 32. q. 1. dixit dominus.

d ¶ Lateoris.] quæ suspectis psonis interdicuntur, 35. q. 6. ab illo dic. Adeo vt si post trinam admonitionem inueniantur cõfabulari, excõmunicentur. j. de cohabi. cle. & mul. si quisquam & in Authen. sit lic. matr. & auiæ, §. his quoque, coll. 8.

e ¶ Diuortij.] quo ad mutuam seruitutem.

f ¶ Spe coniugij.] propter incestũ, quẽ commisit, 17. q. 2. si quis sponsam. nisi timeretur de sua incontinentia: tunc enim daretur sibi licentia contrahendi. 33. q. 2. in adolescentia. Bern.

Tertio loco.] primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos autem. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam iuuenis contraxit cũ quadã per verba de præsenti, alia mulier neptis prædictæ sponsæ proposuit, se prius cognitam ab illo iuuene, quam cum illa cõtraxisset: ad quod probandum testes produxit, qui dixerunt se pro certo credere, ꝙ illa dicti iuuenis extitit concubina: adijcientes quod eos viderant simul per plana, nemora, vias & inuia conuagantes pluries, & fama viciniæ super hoc erat, iudex ad maiorem certitudinem iuramentum vtriusque recepit, qui confessi fuerunt, ꝙ carnaliter se adinuicem præcognouerant, licet iuuenis ab ea recedere nollet, quam iurauerat in vxorem: quæsitum fuit a Papa quid iuris esset? Et ipse respondit, ꝙ cum hoc non dicatur, sed prædicetur a pluribus manifestum, solutis sponsalibus separentur. Nota ꝙ ex multis præsumptionibus inducitur probatio sufficiens, Item fama cum illis præsumptionibus probat.

g ¶ Impediendum] id est separandum.

[Glossa seq. inducit duas concor. alleg. 5. contraria, & soluit.]

h ¶ Præcognitam.] & ita affinitas precessit matrimonium, & sponsalia: quod si verũ est, consanguineã illius postea habere nõ poterat. 35. quæst. 3. de incestis, & c. nec eam quam, & j. de eo qui cogno. consang. vxo. suæ de illa, & in pluribus cap. eiusdem tituli. præterea hic auditur allegans turpitudinem suam. j. de sponsal. præterea. 35. quæst. 3. extraordinaria. Argum. contra s. de test. sicut. & s. de confessis. ca 1. & 15. quæst. 3. nemini. & j. de conceß. præben. cum super quæstione, & j. de do inter dilectos. Illud verũ est, quod allegãs turpitudinem suam nõ est audiendus, tamen propter periculũ animæ suæ audietur. j. de re iudic. lator, & capitu. consanguinei. & in fauorẽ libertatis pater auditur, qui filium vendidit, C. de liber. cau. l. 1 & ff. eod. l. 1. & 2. secus est contra libertatem, ff. de adopt. l. post mortem.

i ¶ Certitudinem.] ad supplementũ probationũ, C. de rebus credit. in bonæ fidei. infra de iureiur. cap. vltimo. in fi. & supra de probat. sicut consuetudo. sic j. de despon. impub. attestationes.

K ¶ Nollet ab ea.] vnde præsumebatur ꝙ non confiteretur falso se neptem illius p̃ cognouisse.

l ¶ Dicta sunt.] scilicet ꝙ testes dixerũt, ꝙ viderant illos per plana & nemora: & ꝙ iurauerunt, & de fama viciniæ, & aliæ præsumptiones, quæ in littera exprimuntur. & sic est argumen. ꝙ quæ non prosunt singula, multa simul considerata iuuant arg. s. c prox. & s. de testi. præterea, & sup. de pba. cum causam. vbi de hoc. ff. quib. ex cau. maio. necnon. §. si quis sæpius, & 55. quæst. si duo. ff. de testi. ob. crimen. §. si testes

m ¶ Sponsalibus.] de facto: quoniam de iure non tenuerunt, cum essent illegitimæ personæ ad contrahendum propter affinitatem prius contractam, infra, de eo qui cogn. consan. vxo. suæ discretionem, & quasi per totum.

1 Hæc gloss. a non habetur in vetustis codicib.

† In codice Barbatiæ ita, vt eã cognosceret carnalr videri, & multis secretis locis, &c.

2 Quæ hic colligit ex solitudine, nudita te, loco, & sexuũ diuersitate, sm Host. & de hoc sup. de testi. præterea, multa ex quib. insurgit pręsum. vide in Spe. eo. ti. §. 1. Ioã. And.

† Cap 8. tit. de spõsal. in 2. cõpilatione.

† De materia huius textus & gl. videlicet ꝙ sit audiẽdus, q̃ suã turpitudinẽ allegat, ob aię periculũ euitandũ, vide to Iasonẽ in l. iusiurãdum qd ex conuentione. § procurator. ff. de iureiu.

† iungant.

Litte-

Litteras.] In prima ponitur iudicum consultatio. In secunda rñsio: ibi, Nos vero, q̃ sub diuiditur. In prima ponit motiuum mandati. In secunda mandatum: ibi, Quo circa. Abb. Sic.

CASVS. Eps altissiodoreñ. impetrauit litteras contra quosdam Burgenses de Charitate, quos impetebat de heresi, quorū vnus extiterat G. de quo hic agitur, vt cā posset facilius expediri: vtraq; pars cōpromisit in duos de iudicibus sub certa pœna reseruata sibi nihilominus delegata potestate. corā arbitris istis ɔ̄ G. proponebat eps, q erat hæreticus & piurus pro eo, quod cū ipse G. haberet suspectus de hæresi, & cōfessus fuit hæresim suam apud Charitatem redeundo ad catholicā vnitatem, & idem cōfessus fuit de quodā fratre suo q eodē laborabat errore, & cū frater ille corā Bituriceñ. archiepo de hęresi cōueniretur, purgatio sibi fuit indicta per G. fratrem suum, qui vere catholicus credebatur, ipse G. compurgauit fratrem suū, quem primo hæreticum asseruerat: & ideo episcopus proponebat ipsum G. duo contraria dixisse, vnde & periurus & hæreticus dicebatur ab ipso episcopo, & in hæresim relapsus: Ipse vero hoc negabat, q licet de se confessus fuisset, de fratre tamen nihil dixerat: sed episcopus ipsum conuincit per testes: propter eius contrarietates iudices habuerunt G. de hæresi suspectum, vnde miserunt illum cum litteris suis ad dñm Papam: His omnibus diligenter consideratis dñs Papa habuit illum G. de hæresi vehementer suspectum: tum quia quod ante dixerat postea negauit se dixisse: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem asserendo illum hæreticum, vel postea periurium commisit in Deum purgando illum de hæresi, quorū vtrunque reddit eum valde suspectum. Verisimilius tñ videtur, q eo tempore, quo reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset in fratrem, nisi fuisset accensus zelo catholicæ fidei: vñ præsumitur, q cum postea purgauit illum, turpiter deiauit: vnde mandat Papa iudicibus præsentibus, quatenus cum propter solam suspicionem quātuis vehementem, nolit illum de tam graui crimine condemnari, talem, & tantam securitatem ab ipso recipiant præter iuratoriam cautionem, quod timore pœnæ temporalis debeat coerceri, discretam pęnitentiam iniungentes eidem; ex qua appareat, an sit vere pœnitens, an ficte conuersus. Et si taliter eum verum catholicum cognouerint, non permittant eum vlterius indebite molestari, alioquin tanquam hæreticum eum condemnēt. No. q qui ɔ̄ria dicit, tamquam suspectus repellitur. Item hic vna præsumptio pręponderat alteri, quia illa magis accedit ad veritatem. Item pp vehementem suspicionem non debet quis condemnari de heresi. Itē a periuro non debet amplius iuramentum requiri. Itē timore pęnæ temporalis aliquis coercetur.

[Gl seq. not. probat per simile, signat ɔ̄rium, & soluit. Item arg. signat contrarium, & remittit.]

† Cap. 1. eod. tit. in 3. cōp. Et de intellectu vide Ferdinandum Vasquium li. 2. c. 32. cōtrouersiarū vsu frequētium: materiam vero hui' decretalis in cā hæresis, de qua loq̃ plene explicaui in comentarijs ad Directoriū Inquisito. li. 2 Scho 12 & Scho. 61. & li. 3. Scho. 122.

CAP. XIIII.

Litteras † vestras accepimus continentes, q cum causa, quæ vertebatur inter Altissiodoreñ. episcopum, & quosdam Burgenses de charitate, quos idem episcopus de hæresi impetebat, vobis & abbati Colloñ. a sede Apostolica delegata fuisset, vtraque pars vos duos sub certa pęna sibi arbitros [a] statuerunt, [b] delegata. vobis potestate nihilominus reseruata: G. autem lator presentium vnus ex illis, hæresim suam fuerat publica voce confessus, [c] & de fratre [d] suo similiter recognouerat [e], quòd eodem secum laborabat errore: & infra. ¶ Nos vero prædictum G. suspectum [f] de hæresi vehementer habuimus, tum quia quod ante dixerat, postea se dixisse negauit: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem asserendo illum hęreticum, vel periurium postea commisit in Deum, purgando [g] illum de hęresi: quorum vtrumque reddit illum valde suspectum: quamquam verisimilius [h] videatur, † quod eo tempore quo tanquam vere pœnitens ab hęresi reuertebatur ad fidem, tam graue [i] mendacium non dixisset: præ-

a ¶ Arbitros,] & sic patet, qđ delegatus pt esse arbiter retenta etiam delegata iurisdictione, sic j. de pbē. c. nisi & s̄. de arbit. cum olim. & ca. innotuit. Sic et ordinarius potest esse arbiter. arg. s̄. de elect. causam q̃ & s̄. de arbit. cū tempore. Sed cōtra vr̃ 3 q. 7. c. infamis. §. tria in fi. ff. de arb. sed & si seruū. §. 2. Nō sunt contraria, & iudex non potest iubere, vt in eū cōpromittat [1]: sicuti ibi dicit; sed si partes volunt in ipsū cōpromittere, bñ possunt, arg. ff de tut. & cur. da. ab his, prætor ait. & in Auth. vt dif. te. iud. §. si vero contigerit, coll. 9. Item est ar hic, q in arbitriū possit de crimine cōpromitti. vnde signatur contra, ff. de arbi. non distinguemus, § Iulianus, & sup. de in integ. restitu. cap. penul. in fin. vbi hoc. Item arg q possit. 5. q. 2 si primates.

b ¶ Statuerunt.] cū [2] agit de crimine, aut illud infamat, & tūc si agatur criminose, non potest compromitti, ff. de arbit. nō distinguemus, §. Iulianus, si ciuiliter ad cōfiscationē bonorū bene cōpromittitur, vt hic. Aut non infamat, & tunc potest compromitti. ff. de his qui not. infa. quid ergo. §. ex compromisso.

c ¶ Confessus,] pœnitendo de ea, & redeundo ad ecclesiam.

d ¶ De fratre.] bene poterat testificari in hoc casu ɔ̄tra fratrē [3] si enim frater tuus, vel amicus tuus, vel vxor tua, quæ in sinu tuo dormit, deprauare voluerit veritatem, sit manus tua sup eos 13. q. 8. legi. & q. 5. si audieris, & dicere debes patri & matri, non noui vos. 93. dist. diaconi, & inf. tit. proxi. quemadmodum, alias in magnis criminibus non auditur contra eum, C. qui accusa. non pos. si magnum, in leuibus bene; C. eodem tit. si sororem. & 4. q. 3. c. si testes, §. parentes.

e ¶ Recognouerat,] id est. confessus fuerat.

f ¶ Suspectum.] nam sola suspicione suspectus habetur, nisi se purget ad arbitrium sui episcopi, [4] quod si non fecerit, excommunicari debet, j. de hære. excommunicamus, §. 4. Ber.

g ¶ Purgando illum,] scilicet fratrem coram archiepo Bituricesi, corā quo cōueniebatur frater ille de hæresi, & ei fuit indicta purgatio, vt per ipsum G. deberet se purgare, & ipse fratrem suū compurgauit: propter quod episcopus dicebat ipsum periurum & hæreticum: quia primo dixit illum hæreticum, & postea eum compurgauit. Sed ipse G. dicebat, q licet de se confessus fuisset, de fratre tū nihil dixerat, sed contrarium probauit episcopus: vnde isti iudices habentes suspectum ipsum, cum litteris suis remiserunt ad Papam.

h ¶ Verisimilius,] de nemine præsumitur, quod sit immemor suæ salutis, 1. q. 7. sancimus.

i ¶ Tam graue,] imo in vltimo articulo non semp præsumitur, q verū dicat aliquis, C. de pbationi. rationes. ff. de proba. qui testamentum, ff de leg 2. Lucius §. quisquis mihi 2. & ff de leg. 3. cum quis §. Titia. Sol. licet præsumatur, quod verum dicat, non tamen fit sufficiens probatio iudici arg. ff. de pig. act grauis. Et licet hæredes necesse habeant stare religioni defuncti, non tamē creditores C. de proba. auth. quod obtinet.

1 Concor. l. furti. § q iussu. ff d his q no. infa. & Bal in 1. consi. 1. C. †Quid cōtineat sub hoc infra patet i gl. super verbo; purgādo.

2 Hęc glossula nō hr̃ i vetustis codicib. † Vr̃ videbatur.

3 Tradit late Gigas tracta. de crimine læsæ maiestatis li. 2. tit. quo mo. & per quos. q. 9.

4 Cōcor. l. si fideiussor. in gl. officiū cū no. ff qui satisda. cog.

sertim in fratrem, [a] quem tanquam charissimum non asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxæ. vnde præsumitur, quod cum postea purgauit [b] illum de hæresi, turpiter deierauit.

¶ Quocirca mandamus, quatenus cum propter solam suspicionem (quamuis uehementem [c]) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem & tantam securitatem recipiatis ab ipso præter iuratoriam [d] cautionem, quod timore pœnæ corporalis † debeat coerceri: discretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, vtrum in tenebris ambulet, an in luce: vtrum vere sit pœnitens, an ficte conuersus: & si eum hoc modo verum catholicum cognoueritis, non finatis ipsum indebite molestari: alioquin eum tamquam hæreticum condemneris.

¶ Idem Cenadien̄ episcopo, & Abbati Deciquorū.

¶ Non præsumitur incontinent in senectute, qui in iuuētute continuit, maxime si est litteratus.

CAP. XV.

CVm † in iuuentute sua Quinq; ecclesien̄. episcopus adeo se maturum, honestum, [e] & prouidum exhibuerit, vt ab ecclesia Romana meruerit pallio decorari, non est de leui credendum, quod † postquam ad senilem [f] peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum Domini, fœtores libidinis amplexādo: cum labes huiusmodi quæ nonnunquam in iuuentute contrahitur, in senectute frequentius [g]

a ¶ Præsertim in fratrem.] præsumitur aliquid rōne cōsanguinitatis vel affinitatis, s̄. eodem afferte de testi. requisisti, j. de simo. sicut, & s̄. de æta. & qualit. tuam, ff. de ri. nupt. non solum. §. 1. C. de rei vxo. actio. l. vnica, §. sileat, 1. arg. 3. q 5. accusatores, vel testes lo.

† Pro liberis nō fit dotis retētio cū naturalis stimulus parētes hortetur ad liberorū suorū educationē. Io. And.

[Glossa, sequēs notat & signat contrarium.]

b ¶ Purgauit,] hoc est notabile, ꝙ semper est standū primo dicto alicuius, si postea contrarium dicat etiam in alio iudicio, s̄. de testi. cum in tua, & etiā extra iudicium s̄. de probatio. per tuas & sic piurus reputatꝰ ꝙ vnū vno iudicio vel eodē dicit, & postea aliud. Itē hic vna præsumptio præpōderat alteri ff. de in integ. restitutio. diuus. Arg. contra sup. de elect. cum inter R.

c ¶ Vehementem.] imo ex leui causa probatur quis hæreticus, arg. C. de hæreti. l. 2. scilicet quantum ad hoc vt suspectus de hæresi habeatur, & vt procedatur quasi contra suspectum, sed non vt condemnet de hæresi Itē vehemens præsumptio pro probatione accipitur 32. q. 1. dixit dominus & s̄. eod. afferte. 52. dist. fraternitatē, j. de iudæ. ca. vlt. R. n̄. ꝙ non vehemens, sed violenta tantum, de qua prædicta cap loquuntur, & ff de re du. si mulier, & l. præceden. nec etiam omnis violenta, si probetur contrarium 27. q. 1. nec aliqua, s̄. de proba. proposuisti, & 35 q. 3. extraordinaria.

† Temporalis, reperit in omnibus vetustiorib. exēplaribus, quod est et in veteri cōpilatio.

d ¶ Præter iuratoriam,] hoc ideo dicit: quia postquam quis semel periurus est, amplius ad iuramentum non debet admitti, 22. q. 5. paruuli. & cap. si quis conuictus, & 2 q 7. non potest. & 6. q. 1 quicunque, & sup. de testibus, testimonium, quia timor est ne incidat iterum in periurium, infra de coha. cler. & mul. clericos. Ber.

ADDITIO. Gl. ista procedit si dictio, præter, in isto textu stat exclusiue. Sed secundum doctores accipitur inclusiue, vt sic vltra cautionem iurare teneatur, & hæc verior. Nec obstat motiuum glo. quia istud iuramentū est oneris, & non honoris.

CVm in.] Diuiditur in quinq; partes. In prima ptæmittit exordium circa excusationem episcopi. In secunda: ibi, Licet. ponit dilationem ipsius. In tertia ibi, Quia tamen, ponit dilationis repulsionem & causam. In quarta: ibi, Sed vt, ponit inquisitionis commissionem. In quinta: ibi, Qui nobis inquisitorum relationem. Abbas.

CASVS. Episcopus Quinque ecclesien̄ de Hungaria diffamatus erat apud regem, quod cum quadam nepte sua perpetrabat incestum, propter ꝙ rex Hungariæ litteras suas misit domino Papæ denunciando sibi crimē ipsius, postulans vt malum hoc perniciosum exemplo de Hungaria remoueret: Sed quia huiusmodi suggestio non procedebat bono zelo, noluit Papa fidem adhibere dictis eius; sed voluit scire vtrum hoc ex charitate procederet, scripsit episcopo Aurien̄. vt prudēter & caute a coepiscopis alijs inquireret diligenter, vtrum crederent illum tali peccato respersum: & ipsi episcopi postmodum rescripserūt domino Papæ, ꝙ ipsi credebant eum virū honestæ conuersationis, personam ipsius multipliciter commendantes: vnde super hoc scribit Papa isti episcopo & abbati, dicens, quod episcopus ipse adeo se maturum, honestū, & prouidum exhibuit, quod ab ecclesia Romana pallio meruit decorari: quare non est de leui credendum, ꝙ postquam ad senilem peruenit ætatē, turpiter abiecerit iugū dn̄i, quia huiusmodi labes, quæ aliqn̄ in iuuentute contrahitur, in senectute frequēter purgatur: præterea non est credendum, ꝙ vir talis ad hoc se conuerteret, vt cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum, quia etiam secundum leges naturales fœdus nihil permittit inter tales personas sæui criminis suspicari. Not quod ex præterita vita præsumitur de præsenti. Item propter meritum personæ conceditur priuilegium. Item inter coniunctas personas naturale fœdus non permittit turpe aliquid suspicari. Item denunciatio ex charitate fieri debet. Item superior nō statim debet credere de subditis, quæ referuntur eidem, sed prius debet ab alijs inquirere. Item propter infamiam a maleuolis ortam, non est inquisitio facienda.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. comp.

† al. ita. ꝙ postq̄ venit ad senilem ætatem, &c.

e ¶ Honestum,] ex quo enim adeptus est tantam dignitatem, præsumitur, quod ratione suæ virtutis adeptus sit, 61. dist. c. 1. & c miramur, & is gradus cæteros antecellit, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerit anteire, C. de offi. magistri officiorum nemo.

f ¶ Ad senilem.] arg ꝙ ex quo quis honestus fuit, quod & postea fuerit honestus, s̄. eo. mandata, & 2. q 3. in primis. in si ff de re mili non omnes, § a barbaris. Item præsumitur pro senili ætate potius quam pro iuuenili, arg. 34. dist fraternitatis. 20. dist. de quibus, & iurisperitus ex verbis senum rusticorum argumentatur, ff. de lega. 3. si chorus. § 1.

Stultitia est quæ ta non sinit esse senem. & illud:

Quod noua testa capit, inueterata sapit.

2 Idē no. 1. q. 1. quibusdā. Horatius in epis. Quo semel est imbuta recens seruabit odorē Testa diu. Ioan. And.

g ¶ Frequentius,] non tamen semper, iuxta illud: Et difficile continentiam seruat, qui illicito se concubitu maculare non metuit. 34. dist § quod vero, & peccator cum venerit in profundum vitiorum, contemnit. 27 dist. nec licuit.

ADDITIO.] Vnde versus.

Militat

Militat in teneris annis amor hospes amantis,
Est in canicie ridiculosa Venus. & illud:
Exultat leuitate puer, grauitate senectus.
Inter vtrumq; manens, stat iuuenile decus.

a ¶ Naturale fœdus.] infra, de cohabit. cler. & mulier. cap penult. & C. de episco. & cler. cum qui.

b ¶ Detulisset,] denunciando : quoniam laicus non potest clericum accusare, infra de accus. cum P & supra de testibus. de cætero, nec præsens absentem, 3. q 9 c 1. & 2. q. 7 ipsi apostoli.

†couertetur.

c ¶ Charitatis radice. vnde non debuit admitti. ȷ. de accus. cum oporteat & cap. meminimus.

d ¶ Malignis delationibus.] id est, detractionibus Et est arg. quod propter infamiam a maleuolis ortam non est inquisitio facienda, † vel purgatio indicenda, infra de purg cau. cum in iuuentute, quę est pars illius, & 11. qō. 3 in cunctis, infra de accusa. qualiter & quando.

† Vide l. vt vim & ibi glo & Doc ff de iusti. & iure.

† imo videtur h. c. probari cōtra nā sed dic q hic cōmissa fuit non solēnis inquisitio veritatis, sed occulta indagatio credulitatis, & famę. l. An. Iae vult hic Felinus, & alij.

e ¶ Rescripserunt.] bene debuit eis credi, cum elset ad hoc deputati a dño Papa, arg. ȷ. de probat. post cessionem, & 11. q 3. curæ ȷ. de fide. instr. c 1. & præterea per has litteras nulli nocebat pręiudicium.

D Vdum.] prima ponit querelā. Secunda dat iudicē: ibi, Causam. Abbas siculus.

† al. ita : Sed vt probaremus spiritus si esset ex Deo, &c.

CASVS. Quidam scholaris C nomine impetrauit litteras ad Mediolan. Archidiacon. vt ipsum faceret recipi in clericum, & in fratrem, si persona esset idonea a presbytero ecclesiæ sancti Victoris, in qua cōsueuerūt esse clericus & sacerdos: Sed presbyter ille coram arch. constitutus proposuit, q facultates ecclesię duobus clericis non sufficiebant, adijciens, quod idem C. non erat idoneus ab beneficiū illius ecclesiæ obtinendum; dubitatum fuit & contentio erat super hac idoneitate, an deberet iste, C. probare se idoneum : vnde propter hoc partes redierunt ad Papam, mandat papa iis iudicibus, vt ex clausula, scilicet, si persona fuerit idonea: qua in rescripto erat inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur,

† al. Ianuen.

†al archiepiscopo.

expietur.

¶ Quis præterea de facili crederet, quod vir prẽditus scientia litterarum, propriæ salutis oblitus, ad eā passionis ignominiam se conuerteret, † vt cum propria nepte abominabilem perpetraret incestum; cum etiam secundum sententiam ethnicorum naturale fœdus [a] inter tales personas nihil permittat sæui criminis suspicari †

¶ Licet igitur Rex Hungariæ eundem episcopum nobis per nuncios & litteras de tali crimine detulisset, [b] postulans vt malum huiusmodi perniciosum exemplo, de Hungarica ecclesia tolleremus; Quia tamen eius suggestio non de charitatis radice [c] procedere videbatur, noluimus aures nostras quasi malignis delationibus [d] inclinare. Sed † vt probaremus si spiritus esset ex Deo, Auriensi † episcopo dedimus in mandatis, vt prudenter & caute a coepiscopis indagaret, vtrum præfatū episcopum crederent tali labe respersum. Qui nobis postmodū rescripserunt, [e] quod eum virum honestæ conuersationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes.

¶ Idem archidiacono † & præposito Mediolanē.

cum prima facie præsumatur idoneus, nisi probetur indignus. No. quod quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur contrarium.

[Glossa sequens quęrit & soluit, solutioni alleg. cōtrarium.]

¶ Is, pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, cum idoneus præsumatur.

CAP. XVI.

DVdum † archidiacono Mediolanen. dedimus in mandatis, vt, C. scholarem a presbytero sancti Victoris in clericū eiusdem ecclesiæ recipi faceret & in fratrem: & infra.

¶ Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examen asseruit, q nequaquam sufficiebant [f] duobus clericis facultates ecclesiæ memoratæ: adijciens quod prædictus, C. nō erat idoneus ad illius ecclesiæ beneficium obtinendum: & infra.

¶ Causam nobis duximus committēdam, ita vt ex illa clausula [g] scilicet: si persona † fuerit idonea; quæ nostro rescripto reperitur inserta, eidem scholari probandi se idoneum nulla necessitas imponatur, cū prima facie præsumatur idoneus: [h] nisi aliud in cōtrarium ostendatur.

TITVLVS XXIIII.

De iureiurando.

¶ Gregorius tertius. †

¶ *Agi, potest ad relaxationem iuramenti, cuius imple-*

f ¶ Sufficiebant.] hæc exceptio vltima est, quia tot sunt ponendi in ecclesia, quot ex facultatib. ipsius possunt cōmodè sustentari. ȷ. de institu. c 1. & c auctoritate, & ȷ de concess. præbenæ ex parte S. d quis probabit ecclesiā esse soluendo, vel nō esse? Respondeo, ille, qui dicit, non est soluendo, ostendendo facultates & reditus ecclesiæ. vt hic innuitur, & arg. C. de inoffi test omnium. & ff de legat. 2. cum pater §. rogo. Argu. contra C de probat. ex persona.

g ¶ Ex illa clausula.] quæ & si non fuisset apposita, subintelligitur. ȷ de rescr. cum adeo, & ȷ. de elect. causam, & ff de serui. si cui. ff de ri. nup. quamquam.

[Gl seq. alle duas concor. inducit simile, obijcit & remittit, quærit & soluit.]

h ¶ Præsumatur idoneus.] sic ȷ. de seru. c. vnic. & 86. distin. si quid, sic præsumitur quis bonę fidei, nisi probetur contrariū C. qui mili. non pos. super seruis, li. 12. & C. de non num. pecu. auth cōtra qui propriam. Vnc. Et sic videtur, q negatiua probari debeat ex eo qd dicit, nisi aliud in cōtrarium ostendatur: sed negatiua probari nō potest, sup de ele. bonæ. vbi de hac negatiua satis dicitur. Sed qualiter probabit illum non esse idoneum? si dicatur non idoneus ratione sciētiæ, tūc iudex illum examinabit, an sit quantum ad hoc idoneus, sup de æta. & qualita. accepimus, si ratione delicti vel irregularitatis, ille qui hoc obijcit, illud probet secundum illam regulam Ei qui dicit, incumbit prohibitio ff. de probationib l 2.

† Ex hac decretali colligitur quēlibet præsumi bonū de quo articulo pēr Felinū & alios hic, vide Alec. cōsil. 127. inci. Saluatoris. ĩ 3. vol.

† Adde q hęc clausula potius importat modū q̃ cōditionē vt notat ĩ cle. j. de off. deleg. vide Bal ĩ l neque C. de probatio.

† In duobus vetustissimis, nouus, in cęteris tertius habetur.

DE IVREIVRANDO.

¶ Quia in defectum probationum recurritur ad iuramenta ȷ eo. c. fi. & sup. de procur. ex insinuatione, ideo post tractatum de probationibus tam in specie, quam in genere, merito subditur hæc rubrica. Est enim iuramen-

ramentum maximū litium expediendarū remedium. l.1. eod. & alibi dicitur, ꝙ omnis controuersię finis est iuramentum, ̄j eod & si Christus. Vide ad materiam glo.no. 22 q.1. in summa, quæ ponit quid sit iuramentum, quid iurare, quæ fuit causa institutionis iuramenti, item formam iurandi, & pœnam periurij. Abbas Siculus.

De hac materia tractatur 22 quæst. 1. & qō 2. & quæst. 4. & q 5 & 15. q.5. per totum 15 q.6. c auctoritatem §. a fidelitatis, visque ad fi. quæstionis & 2. q.6 fere per totum.

Xadministrationis. Iere ditores compellūt relaxare iuramētu d vsuris sibi soluendis. h.d. quo ad litteram. a ¶ Iuramenta. Irecepta a debitorib pro persoluendis vsuris creditoribus, quæ in præiudicium, animarum quo ad creditores seruari nō possunt, & ideo ratione peccati, compelluntur creditores relaxare huiusmodi iuramenta, sup. de iudic. nouit sed quantum ad iurantes non est peccatum. 1 ̄j. eo. debitores. vnde tolluere tenentur, sed si iurauit non repetere, potest illud denūciare ecclesiæ: & sic compelleretur creditor restituere vsuras quasi indirecte officio iudicis, infra. eo. ad nostrā, 3. arg. infra de cogna. spiritua. & 2 q. 1 si peccauerit Vel compellitur relaxare iuramentum, vt hic: vel si nōdum sunt solutę, compelluntur desistere ab exactione, infra de vsur. Bern.

b ¶ Districtione. i. suspensione vel excommunicatione. 2. infra de verb. sign. quærenti.

c ¶ Cogatis.] tanquam delegati auctoritate huius canonis, vt ̄s de off ord. irrefragabili, §. cæterum, & ̄j. de hæret. ad abolendam, in fi. 3 vel etiam tamquam ordinarij, arg sup. de vsur post miserabilem. Bern.

PEruenit. Legitur duob. modis, primo ꝙ iuramentum fuit præstitū super rebus ecclesiæ. Secundo nō intelligitur, ꝙ fuit præstitū super rebus proprijs ipsius prælati. Cōmunis diuisio. Secunda: ibi, Cognita. Abb.

C A S V S. Comes Arnulphus spoliauit episcopū Laudicen. rebus ecclesiæ suæ, & compulit ipsum iurare, ꝙ non repeteret sic ablata: peruenit hoc ad dominum papam: Ipse hoc audito valde doluit dicens, ꝙ per illud iuramentū nullo modo fuit obligatus vel astrictus, 5 tamen ad cautelam ipsum absoluit, quia taliter coactus iurauit. Nota ꝙ iuramentum præstitum per metum de rebus ecclesiæ non repetendis non obligat. Item a tali iuramento absoluitur ad cautelam.

d ¶ Rebus suis.] i. ecclesię suę. nam si de rebus proprijs iurasset, tenetur iuramentum seruare ̄j. eo. si vero. ̄s. quod met. cau. ad audientiam.

A D D I T I O. Sed quę est rō diuersitatis? Ratio est, quia super suis pōt iurare, & facere pro voluntate sua, C. de Iudæis. nemo. sed super bonis ecclesiæ non, cum ecclesia, fiscus, & minor pari passu ambulent, C. de sacros. eccl. vt inter diuinum. ̄s. de in integ rest. auditis. vnde minor etiā si tutor iurauerit, bona sua alienata nō repetere, si læsus ē minor, repetere potest, C si tut. vel cura l. etiam. ergo & ecclesia siue prælatus, cū non sit ipse dominus, sed procurator. 12. q. 1. §. fin. 14 q. 1. §. 1. vel defensor ecclesiæ. 16. q. 1. in canonibus.

mentum turpitudinem continet ex parte suscipiētis. hoc dicit quo ad intellectum, & est casus notabilis. Abb. Sicu.

C A P. I.

X † administrationis: & infra. ¶ Mandamus, quatenus creditores ad iuramenta [a] super vsuris sibi soluendis præstita relaxanda, ecclesiastica districtione [b] cogatis. [c] †

¶ Ex † registro Gregorij.

¶ Non valet iuramentum præstitum a prælato de non repetendis rebus ecclesiæ. Vel sic, a iuramento meticuloso fit absolutio per iudicem ecclesiasticum.

C A P. I.

PEruenit † ad nos Laudicen. episcopum ab Ar. comite rebus [d] suis spoliatum, & iurare compulsum, quod non repeteret sic ablata.

¶ Cognita igitur contumelia valde doluimus, asserentes ipsum episcopū nullius iuramenti vinculis super hoc posse [e] constringi: quem tamen absoluimus, [f] quia nefandissima coactione iurauit.

¶ Idem Regi Francorum.

¶ Non deierat qui iuramenti implementum in melius commutat. Et nō adstringitur quis iuramento ad implendū qđ iurauit, si ab alia parte non impletur cuius respectu præbuit iuramentum.

C A P. III.

ij PEruenit † ad nos: & infra. Non enim propositum aut promissum infringit, [g] qui in melius illud commutat.

[Gl seq. ponit duas opin. secundam approbat, & huic decr. dupliciter respōdet.]

e ¶ Posse constringi.] arg est hic, ꝙ iuramētum metu extortum ipso iure non teneat, vt quidam dicunt vt Bassianus & T. Al. 4 dicunt & melius, ꝙ iuramentum metu extortum est obligatorium, dummodo sine periculo animæ possit seruari, & hic præstitum fuit iuramentum de rebus ecclesiæ, & ideo nullū fuit hic iuramentum de rebus ecclesiæ præstitum. quod seruari non posset sine salutis æternæ interitu. de hoc plene dixi, ̄s quod met. cau. abbas, & tene quod ibi dicitur, & quod dicitur hic in fi.

f ¶ Absoluimus.] intellige de facto ad cautelam. sic 34 q. 1. audiuimus, & 11. q. 3. excellentissimus, & ̄j. de app. ad præsentiam. Vel expone absoluimus, idest, absolutum esse ostendimus, & sic concordat litteræ præcedenti, scilicet nullis vinculis posse constringi.

ij PEruenit.] Duo sunt dicta. Secundum ibi, Nec tu. Abb. Siculus.

C A S V S. Iurasti ire vltra mare, intrasti religionem postea: & non vadis vltra mare, nō frāgis iuramentum: Qa in melius commutas, & apposita conditione si aliquid iuraueris, si conditio non seruatur, nec iuramentum seruare teneris. Panormitanus. Vel aliter: Rex Franciæ promisit Regi Angliæ, vel alicui alij præstare consilium & auxilium contra aduersarios suos, si & ipse sibi consilium, & auxiliū aduersus suos simili modo præstaret iuramento interposito, vel interpositione fidei super hoc præstita: Rex Anglię non seruauit Regi Franciæ ꝙ promisit, dubitauit Rex Francię an teneretur sibi seruare promissum? Respondet Papa, ꝙ non dicitur mutare propositum aut promissum, qui in melius illud commutat, nec tenetur illi Regi ad promissum seruandū, si constat eum non paruisse conditioni, ēt si iuramentū interuenisset vel promissio, vel fides hincinde data fuerit. Nota quod non frangit promissum vel propositum suum, qui commutat illud in melius. Item iuramētum vel fides data sub conditione non obligat, nisi conditio seruetur.

[Glo seq. inducit in brocar 4. concor alleg uia contraria, & soluit.

g ¶ Infringit.] Sic non dicitur deierare, qui ex iusta causa iuramentum deserit, si qui satisda. cogan. l. vlt & 22. q 4 mulier. & q. 2. beatus. ̄j. de voto. scripturæ. & cap. licet.

† Cap. 4. eo tit. i 2. cōp. Et an vocari pars dēat vt hęc iuramēta relaxēt, vide Alex. cōs. 91. 1. inci visis & A retinū cōs. 33 ici cōsultatio ꝑ missa.

† Vide l. cū alias. ꝑ Bal. C. de vsur.

† al. Gregorius in registro sed nōdū repertum est.

1 Sano modo hoc accipias.

2 Vel, Interdicto.

† Cap. 9. e. ti i 1. cōpi. & post cō ci. Latera nē sub Alexā par. 17. c. 7. Et đ materia vidē Arch. in cap. 2. de pac li. 6 Salic. & Pan. Castrē. in au the sacramēta. C. si aduer. vē. & vide om no Domnicū Sotū lib. 8. de iu stit. & iure quęst. 1. ar. 3. Et de sta. reg c. vnico. §. pe. lib. 6. Io. And.

4 De hoc articulo, vide B Thomā & ibi Caietanum 2. 2 q 89. ar. 7. & Sotū sup. citatum.

† Cap 10. eo. ti. in 1. compilat. Sed neq; hoc caput dicit Ant. Augustinus se inuenire in registro Beati Gregorij. & đ materia vi de B. Th. 2. 2 q. 89. arti. 7. & q 88. arti. 1. & 12.

¶ Nec tu ei, etiam si promissum tuum iuramento vel obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si cōstat eum cōditioni minime paruisse.[a]

¶ Idem Petro subdiacono.

¶ Ponitur forma iuramenti septem capitula continens, secundum quam iurant Papæ episcopi, sed hodie omnes recipientes dignitatem a Papa sibi iurāt: Hoc sit pro summario & diuisione.

CAP. IIII.

EGo † N episcopus ab hac hora in antea fidelis ero † sancto Petro, sanctæque Romanæ ecclesiæ, dominoque meo Papæ C. eiusque successoribus[b] canonice[c] intrantibus.

¶ Non ero neque † in consilio neque in facto vt vitam perdat,[d] aut membrum, † vel capiatur mala captione.

¶ Consilium quod mihi aut per se, aut per litteras, aut per nuncium manifestabit, ad eius † damnum nulli pandam.[e]

¶ Papatum Romanæ ecclesiæ, & regulas sanctorū patrum, adiutor ero ad defendendum, & retinēdum saluo ordine meo[f]) contra omnes homines.

¶ Vocatus ad synodū veniā: nisi præpeditus fuero canonica[g] præpeditione.

¶ Legatum Apostolicæ sedis, quem certum esse cognouero, in eundo & redeundo honorifice tractabo,[h] & in suis necessitatibus adiuuabo.

¶ Apostolorum limina singulis[i] annis, aut per me, aut per certum nunciū visitabo: nisi eorum absoluar † licentia. Sic Deus me adiuuet, & † hæc sancta euangelia.

¶ Vrbanus Papa.

¶ Non tenetur clericus episcopo suo obedientia iuramentū præstare, nisi ratione administrationis sibi concessæ.

CAP. V.

NVllus † episcopus[k] clericos suos (nisi forte quib. ecclesiasticarū rerum commissa fuerit dispēsatio) sibi iurare[l] cōpellat.

¶ Alexan. III. episcopo Vigileñ.

¶ Qui se obligauit ad vsuras soluendas soluere non cogitur nisi iurauerit; quo casu cogitur, sed repetit.

CAP. VI.

DEbitores † ad soluendas vsuras, in quibus se obligauerant, cogi[m]

a ¶ Paruisse.] Arg. expressum hic. fidem non seruari ei, qui contra fidem versatur, ff pro socio, si conuenerit, & 28 q. 2 si infidelis, ff de inoffi. testam. si instituta, C. de pac. cum proponas, Arg contra, 23 q. 1. noli æstimare 35 q. 5. q̄ Deo, 22. q. 4 innocens. Solu. prima rubrica vera est generaliter. illud contra, noli, vbi dicatur hosti. fides seruanda est, intelligitur si promittatur, & eidē seruetur: & sic concordat priori, sed illud est in cap. quod deo, quia loquitur d voto communiter a viro & vxore facto, vbi nulli conueniens dicet: quod postq̄ promissum est, omnino est seruandū, vt 32. q. vlt ad si.

EGo N. episcop.] Hic traditur forma, qualiter episcopi iurant fidelitatē domino Papæ, & successoribus suis.

b ¶ Successoribus.] qui sic iurauit, non tenetur successori iurare ĵ. eodem. veritatis.

c ¶ Canonice.] 12. q. 3 alienationes, de consecr. distinctio. 1. h c ego.

d ¶ Vitam perdat.] hoc non sufficit, imo vbicuque senserit dominum periclitantē ad prohibendas insidias occurrere debet. C. de his qui. vt in di. l. vlt. 22. q. 5 de forma quę hic minus dicuntur, ibi supplentur: & econuerso.

e ¶ Nulli pandam.] hoc intelligo de honesto consilio, quoniam consilium mali tenetur reuelare illi, cui posset prodesse, & non obesse, 22. q. 5. hoc videtur.

f ¶ Saluo ordine meo,] id est, sin qd pertinet ad meum honorem: qa non cū armis.]

g ¶ Canonica,] vt 18. dist. si episcopus.

h ¶ Tractabo,] si constiterit per litteras suæ legationis, C de man. princip l. vnica, & 42 distinctio. quiescamus. arg vel quia est honesta persona 97. distinct. nobilissimus.

i ¶ Singulis annis,] vel rarius iuxta chyrographū suū, 93. distinct. iuxta & hoc intellige de archiepiscopis & episcopis, qui subsunt domino Papæ, nullo medio 1 ĩ. de maio & obed. dilecti Bernar.

ADDITIO. Ego N nota quod abbates præstant hoc iuramentum in benedictione, sicut epi in cōsecratione. De iuramento vero, qđ pstat Imperator, dic vt in cle. Romani, ĵ eo tit De iuramento qđ pstāt inferiores clerici, habes in c. quamq̃, 23. dist. latius p Host. & Io. And. ĵ eo tit. tua. De iuramēto, q̄ pstat vasallus dño feudi. est tex. in c. de forma 22. q 5. Et de multiplici iuramento vide in Spe. eo. tit. §. 1. ver. illud autem. Abb. Sicu.

k NVllus episcopus.] Hoc ponitur pro 2 palea. 22. q. 5. c. vlt.

[Gl. seq. signat contrariū, & soluit, & ponit casus; quibus licite iuratur, & ver. de his iuratur in multis casibus.]

l ¶ Iurare compellat,] 23 dist. q̄q̄. Arg. ɔtra. Sed illud intelligitur secūdum istud, vt illi tantum quib. committitur administratio ecclesiæ, iurēt: alij vero non. supra de maio. & obe. legetur. argu. supra cap. proxim. Sunt & alij casus, in quibus iuratur pro pace, 22. q. 2. omne. Item pro fide. de consecr. dis 2 ego Berengarius, & 1. q. 7. quoties. Pro fama. infra de pur. can. quoties, & in alijs pluribus c. ibi positis. Pro obedientia, vt hic, & ca. proxi. & supra de elect. significasti. Pro cautela dilapidationis. 28. dist. de Syracusanę pro veritate in defectum aliorum testium, 14. q 2. quamquam. Vnde versus.

Pax & fama, fidei, reuerentia, cautio damni:

Defectus veri sibi q̃rūt magna caueri.

DEbitores.] Tria sunt dicta Secūdum: ibi, Si vero Tertium: ibi, Et cum. Ab. Sic.

CASVS. Aliquis promisit soluere vsuras, cum vsuræ inhibitæ sint in iure canonico & diuino, q̃rebatur vtrum ille sit compellēdus ad eas soluendas? & respondet, quod non debet compelli ad hoc. Si vero iurauit soluere: tunc propter iuramentum debet compelli: & cum vsuræ solutæ fuerint, creditores sunt compellendi per censuram ecclesiæ, vt eas restituat Nota, q̄ secundū canones obligatio vsurarum non tenet, sed iuramentū super hoc factum tenet, & debet seruari. Item vsuræ restitui debent.]

[Gl. seq. recitetur per contrarium.

m ¶ Cogi non debent,] quia nulla fuit obligatio de iure diuino siue canonico: tñ iuramentum super hoc factum, est seruandum, & sic patet, q̄ licet nō teneat principale, tenet tñ accessorium ɔ̄ illud, sup. de foro compe. si diligenti. & C de leg. non dubium.

[Glo. seq. miscet 4 obiect. & soluit]

† Cap. 4o. eo. de electione in 1. compil. † Beato.

† al. deest dictio, neque.

† Adde qd appella. mem briveniat Bart. in l. 2. ff. de pub iudi. auth. sed nouo iure C. de serui fug. & 89. dist. singula.

† Eorum legitur in vetustioribus.

i Idē seruat i aliis di ghi ma- stone, ple cratione, vel palliū a Papa recipiunt Ioā. And.

2 Tū in vetustis exēplarib reperit, nec on 1d sr palea.

† al. absoluat.

† al. ita: & hæc sācta Dei euangelia.

† Cap. 1. e. tit in 1. comp. Et vide Abbatē in c. legebat. & in c. cū in ecclesiis, sup. de maiora. & obed.

† Cap. 2. eod tit in 1. cōp. & post cōc. Lateranē. sub Ale. iij par 16. c 4. Et de materia & intellectu vide Bal. c. 1. §. eo. & An. Sic. in repeti l. cū acutissimi C. d fideicom. Couarruuiā in c. q̃uis. in 2 par. relectionis. §. 1.

non debent. Si vero de ipsarum solutione iurauerint, cogendi [a] sunt domino reddere iuramentum.[b] Et cum vsuræ solutæ fuerint, creditores, ad eas restituendas, sunt ecclesiastica seueritate (si necesse fuerit) compellendi.

¶ Idem Rothomageñ. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ *Debitor qui iurauit creditori nullum grauamen super re pignorata inferre donec soluerit debitum, non auditur repetens pignus volendo compensare fructus in sortem, sed debet prius debitum integraliter soluere, & demum rem cum fructibus inde perceptis exposcere. & hoc dicit, & est casus notabilis.*

CAP. VII.

AD † nostram noueritatis audientiam peruenisse, quod cum P. quibusdam hominibus certam summam pecuniæ mutuasset, quasdam ab eis possessiones & reditus recepit in pignore: ipsos iuramenti religione astringens, ꝙ super illis donec soluerent sibi pecuniam, nullũ ei grauamen inferrent. Licet autem possessionibus illis & reditibus nondum sortem, deductis expensis, [c] receperit, † tu tamen frater archiepiscopo eum propter hoc excommunicationis vinculo astrinxisti: [d] & infra.

¶ Ideoque mandamus, quatenus recepta a præfato P. sufficienti [e] cautione ꝙ vestro † debeat parere mandato,[f] absoluatis eundẽ. Deinde debitores eius qui prædictas possessiones & reditus contra iuramentum subtraxisse dicuntur, si † ita est, eos ecclesiastica censura cogatis, vt hæc restituant: nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persoluatur.[g]

a ¶ Cogendi sunt,] sed 1 vr̃ quod non sunt cogendi: nã debitor habet actionẽ ad repetendum vsuras iam solutas: ergo multo fortius habet exceptionem ꝯ agentem. ff de regu. iur. inuitus, §. 1. & ff de superfi. l. 1. § plane. Item dolo petit quod statim restituere debet, ff. de excep. dolo. & ff. de reg. iur. in cõdemnatione. §. dolo facit. Itẽ si soluitur debitũ non repetitur, ff de cõd indeb. Iulianus, & l. si procurator. & l. iudex. Et si indebitũ scienter soluit, non repetitur, quia donari vr̃, ff de reg. iur. cuius per errorem, & ff de cond. indeb. l. 1 & C. eo. tit indebitũ. Itẽ a iuramento non vr̃ liberatus, qui sic soluit, vt postmodum repetat. ff de solu. qui sic soluit & l. qui hominem §. vlt. Ad hoc dicas, ꝙ vsurę indebitę sunt iure canonico, & in nullo casu concedũtur, etiam vt cã. priui. redimant. ꝯ. de vsur. super eo. & ideo solutæ peti possunt tanq̃ indebitæ, non obstãte eo, qđ dr̃, debitum sciẽter solutũ nõ repetit: quia hoc fit metu iuramẽti, vnde sibi præiudicat, ꝙ per metum facit, vel sic, vno iure soluere tenetur ꝑ iuramentum, sed alio iure repetit: quia indebite solutæ sunt: & sicut habet debitor actionem ad petendũ solutum, ita habet actionem aduersus creditorẽ vt eum liberet a iuramento, sup eo. c. 1. & ꝯ de vsur. tuas. & quod dicit cogendi sunt, intellige cum non petunt absolui a iuramento.

[Glossa sequens argum. ex iuramento infert, & dat simile.]

b ¶ Reddere iuramentum,] arg. ꝙ soluere vsuras non est peccatũ: alias nõ compellerentur. 22. q. 1. si peccatũ, sed ille, qui recipit, peccat: & in eodem facto alter peccat, & alter non, sic etiam in alio casu vnus committit adulterium, alter non. 32. q. 5. proposito.

AD nostram noueritis audientiam.] Si debitor creditori iurauit rem pignoratam non repetere, nisi ipsius debitum soluat, iuramentum seruare compellitur. sic summat. Ioan. And. sed hæc summatio nullam dubitationem continet. sed forte propter varietatem lect. summauit Ioan. And. ita generaliter. Communis diuisio. secunda non, deoque Abb Sic.

CASVS. Quidam P. nomine, quandam summam pecuniæ mutuauit quibusdam hominibus, recipiendo ab eis quasdam possessiones & reditus in pignore: præstito iuramento ab eis, quod ipsi Petro super illis nullum grauamen inferrent, donec sibi pecuniam soluerent; antequam de possessionibus & reditibus illis sortem suam deduxissent, cœperunt illum coram archiepiscopo molestare, ita quod per archiep. eo quondam dictus P. fuit excõmunicatus: vnde super his conquestus fuit dño Papæ, & ipse mandat eidem archiepiscopo, & eius coniudicibus, quatenus recepta sufficienti cautione ab ipso P. quod eorum debeat stare mandato, ipsum absoluant, postmodum compellant creditores, si est ita, vt possessiones, & reditus prædictos eisdem P. restituant, quia contra iuramentum suum venerunt, nec sibi molestiam inferant vel grauamen, donec pecunia fuerit restituta sicut iurauerunt & compellant dictum P. vt quicquid recepit vltra sortem, deductis expensis restituat eis: quod si non fecerit, excommunicent illum. Nota quod sufficiens cautio peti debet ab eo, qui vult parere mandato ecclesiæ. Item iuramentum semper seruandum est, etiam factum super vsuris soluendis, licet promissio vsurarum non valeat. Item creditor nihil vltra sortem petere potest: expensas tamen, quas fecit circa pignora, potest deducere.

c ¶ Deductis expensis.] nullus casus est, qui hoc genus deductionis impediat. ff. famil. ercisc. fundus qui, nisi in decimis, ꝯ de deci. cum homines, & c. tua nobis. quũ in decimis expensæ sunt deducenda, legit ꝯ de deci. pastoralis. hoc solum computatur in fructu, quod superest deductis expensis, vt in l. prædicta, fundus: de istis dicitur supra de restit. spol. grauis.

d ¶ Astrinxisti,] quia 2 non restituebat possessionem, sed dixit hic, quod tacuit odio vsurarum.

e ¶ Sufficienti cautione,] nomine cautionis simplex promissio intelligitur, C. de verbor. signifi. sancimus de consecr. distinct. 4. prima. si autem dicatur idonea vel sufficiens, vt hic, intelligitur de pignoratitia vel fideiussoria, ff. manda. si mandato Titij. §. vlt. de fideicom. lib. l 4 § adijci.

f ¶ Mandato,] hic 3 remittitur ad excommunicatorem, quia non appellauerat, sed simpliciter denunciauerat Papæ, & etiam causæ, quia erat excommunicatus pro contumacia.

g ¶ Pecunia persoluatur,] scilicet sors sua, quam dedit, vel donec de ipsis fructibus fuerit satisfactum: quia in sortem sunt computandi, infra de vsur. cap. 1. & 2. & C. de pign. actio. l. 1. & 2. sed in casu isto propterea quod iurauerunt, nullum super possessionibus illis grauamen inferre, donec creditori fuerit satisfactum, tenentur timore iuramenti pecuniam restituere creditori, vt supra c. proximo. & postea repetere possunt: quicquid percepit creditor vltra sortem, tanquam indebitum.

1 De materia huius gl. vide B. Th. 2. 2. q. 78 ar. 3. & Dominic. Sotũ, lib. 6. de iust. & iu. q. 1. art. 4. & 5. & hęc tractatio de vsuris plenius petenda est ex proprijs titulis.

† Cap. 3. eo tit. in 2. cõp. Et de intellectu vide Ferdinandũ Vasquiũ lib. 1. de succes. creatione, § 10 & Couarruuiam in c. quis in 1. par relectionis, §. 4.

† Vide l. 1. cũ notatis C de fruct. & lit. expen.

† De hoc articulo vide not. lib 3 commẽ in Dire. inquis. Schol. 5.

1 In codice Barbitiæ ita: si ita est, per cẽsurã ecclesiasticã cogatis.

2 Hęc glossula nõ ẽ, in antiqs. codicib.

3 Neque hæc glossula hr̃ in antiquis.

a ¶ Pecu.

1 Hæc gl. nõ hr̃ in antiquis.

a ¶ Pecuniam.], s. 1 totam, partem enim recipere non tenetur, ff. de viu. tutor. §. Luci⁹, & de act. emp. Iulianus, § offerri, & hoc est verum, si debitor totum cõfiteatur: alias secus, & sic intelligitur, l. ff. si certum pet. quidam existimauerunt.

Cum autem ei pecuniã, [a] sicut iurauerunt, persolue rint: vos ipsum ad restituendum, [b] quicquid (deductis expensis) vltra sortem recepisse constiterit, inducere studeatis, & si commonitus non fecerit, in eandem excommunicationis sententiam reducatis eundem.

Idem Senonen. Archiepiscopo.

¶ Si iuramentum per metum extortũ seruari potest, sine interitu salutis ęternæ, seruandum est: ecclesia tamẽ Romana consueuit a tali iuramento absoluere.

CAP. VIII.

SI † vero aliquis quem quam grauissimo metu sub religione iuramenti, [c] suum ius refutare coegerit, ipsumq; sibi retinuerit, quia nos cõsulere voluisti, an alter eorũ, vel neuter id hẽre debeat: Tibi duximus respondendum, quod non est tutũ, quemlibet contra iuramẽtum suum venire, nisi tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis [d] æternæ: nec nos alicui dare materiã volumus veniendi contra iuramentum proprium: [e] ne auctores periurij [f] videamur. verum aliquando in Romana Ecclesia a plurib. prędecessoribus nostris factum esse recolitur, quod clerici, qui coacti ministeriũ ecclesiæ abiurarũt, de iuramento absolutionis beneficium meruerunt, [g] & ad coercendam iniquitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad pręstandum illum compulerant, permissi [h] sunt in eadem Ecclesia ministrare.

[Glo. sequ. obijcit, ponit opi. & tres solutiones.]

b ¶ Ad restituendũ,] sed vr̃, qd' isti debitores deberẽt cadere a iure suo, qa dixerunt sibi ius, ff. quod met. cau. extat edictũ, arg. C vnde vi, si quis in tantam, 16 qõ. 6. placuit. Dicunt quidam, qd' in causis ecclesiasticis rigor iuris non seruat̃, sup. de dolo & cont. c. 1. & sup. de iudi. dilecti. arg. vel nõ fuit actum ad hoc, ff. si quis cau. l. 1. respõ. 1. in fi. sup. de or. cog. cum dilectus, & j. de excep. c. 1. & quia auctoritate iudicis hoc fecerunt: 2 Vel aliter nihil pertinet ad Papã de possessione, nisi quantum ad p̃hibitionẽ usurarum, & periurij, & ideo propter iuramentum præcipit possessiones restituendas ratione peccati, sup. de iudi. nouit Ber.

2 Hęc opi. gl. reprobat, qa auctoritas iniuste, impensa no excusatur, l. iuste possidet, & ibi Bart. ff. de acqu. pos.

SI vero aliquis quẽ quam grauissimo metu.] Communis diuisio Secunda: ibi Duximus tibi. Abbas Siculus.

† Cap 40. co. ti. in j. comp. Et post Cõc. par. 17 ca. 1. vide ca. ad audiẽtiã, s̃ de eo, quod me. cau.

CASVS. Aliquis per metum grauissimum compulsus fuit renunciare beneficium suum, iuramento interposito de eodem ulterius non repetendo, & sic ille compulsor retinuit sibi beneficium illud: quæritur quis illorũ debeat beneficium illud habere, an neuter? Respõdet Papa, quod non est tutum alicui uenire contra iuramẽtum suum, nisi illud tale sit, quod seruari non possit, sine periculo animæ: Papa non vult alicui dare materiã contra iuramentum suum ueniendi, ne auctor periurij videatur tamen in Romana Ecclesia a pluribus Romanis Pont. factum est, quod clerici qui coacti beneficium suum abiurarunt, de iuramento bñficium absolutionis meruerunt, & ad coercendã iniquitatẽ illorũ, qui illos iurare cõpulerãt, permissi sũt eadẽ bñficia obtinere No. quod iur̃m semp̱ est seruãdũ dummõ in obseruatione ipsius periculũ animæ non vergat. Itẽ nec Papa, nec ẽt alius debet esse auctor periurij, nec dare alicui materiã peierandi. Item a tali iur̃o per metũ pręstito qs absoluitur si petat, & constiterit quod taliter iurauerit: alias non absolueretur.

c ¶ Iuramenti,] scilicet de non repellendo ulterius ipsum beneficium: et sic plana est responsio Domini Papæ.

[Glossa sequens recitetur per quæstio quid de temporali.]

d ¶ Salutis æternæ,], idem est etiam si temporalis, 12. quęstio. 4. innocens, §. vlti. uersi. quilquis, ergo. in fi. hoc intellige si directe uergat in interitum: quoniam si occasionaliter seruandum est, puta si aliquis ultramontanus, siue Gallicus iurat se moraturum Romæ in Augusto, occasione talis iuramenti posset vita temporalis adimi, si tunc Romæ moraretur, idem est si in deteriorem exitum vergat, 22. quęst. 4. si aliquid, inf. eo. cum quidam. Ala.

[Glo. sequ. arguit, alleg. 2. iura, in contrarium alle. 3. ponit duas opi. soluit, & remittit.]

e ¶ Iuramentum proprium,] argu. ex hoc loco, quod iuramentum metu extortum seruandũ est, & obligat, & qui illud non seruat, periurus est, dũmodo seruari possit sine periculo animæ, sup. quod me. cã. ad audientiam, & 22. 4. si aliquid, 3 Argu contra, sup. quod met. cau. per atum, & c. abbas. 215. q. 6. auctoritatem. Bassianus & Tanc. dicunt, quod iuramentũ metu extortum neminem obligat, ex eo, quod dicit lex: quod met. causa factum est, ratum non habebo, ff. quod me. cã, l. 1. Ala. & alij quidã dicunt hic: quod si is qui iurat habet animum obligandi se, siue adimplendi, obligatur; si nõ habet, non obligatur, arg. inf. de bapti. & ei⁹ effectu, maiores, §. item quęrit. Communior est opinio & uerior, quod iuramentum metu extortum est obligatorium, quia uoluntarium, 15. q. 1 merito. dummodo sit tale iuramentum, quod sine interitu salutis æternæ seruari possit, vt hic dicit expresse, quod si esset, nullus propter quemcunque metum iurare debet, quia potius debet quęlibet mala pati, quàm in malo consentire, 32 q. 2 ita ne & sup. quod met. cau. sacris, & tale iuramentum quidam appellãt assertorium. 4 Alia dicuntur promissoria, quæ etiam non obligant, vt dicunt, si talis sit metus, qui possit cadere in constantem virum de hoc plenius dictum est sup. de his quæ vi metuíve cau. fi. l. fi. Abbas.

3 Adde Bart. in l. cũ cõtitteris, C de reuoc. do.

† Hĩc colliges valere renunciationẽ beneficij metu factam, de quo vide Imo. in c. ad audiẽtes, s̃. qd' met. cau. & Abbat. in c. 2. §. j. de restit. spol.

f ¶ Ne auctores periurij,] simile dicit imperator, C si aduer. ven. l. 1. imo & si negligenter, ea, quæ male vsurpantur omittimus, excessus viam aliis aperimus, 93. distinctione. peruenit, & 35. quęstione 9. loci, ff. de pactis dotalibus, conuenire, & ff. de pac. si vnus, §, pacta, & argumen. C. de indict. viduita. tollen. l. 2. in fine. Vincentius.

4 Iur̃m assertoriũ, qd' dicat̃, & cęteras eius species late prosequit̃ Dñic⁹ Sot⁹ li. 8 de fideius. & iur. qõ. j. ar. 7. vide ẽt B. Tho. 2. 2. q. 89. ar. 7.

g ¶ Meruerunt,] de facto ad maiorem cautelam secundum illos, qui dicunt, quod tale iuramentum non obligat. Secundum nostram opinionem dicas meruerunt in veritate cum essent obligati, & possent sine periculo animę seruare.

h ¶ Permissi sunt.] Argumen. est hic: in alterius odium cum altero dispensandum, argumen. 3. quęstione quinta, de accusatoribus, & 6. quęstione 3. denique, & 79. distinct. si quis Papa, & 6. quæstione 1. si quis cum militibus, in fine, & hoc facit expresse pro nostra opinione. Bern.

Ex

EX rescripto,] Cõis diuisio. Secunda ibi, Ideoque. CASVS. Quidam Abbas pro vtilitate monasterij certam quantitatem pecuniæ accepit mutuo a quodã P. & conuentum fuit inter eos, ut certis loco, & tpe solueretur dicta pecunia per Abbatẽ dicto P. & ꝑ cõuentione obseruanda, quosdã ex suis monachis obsides dedit, q. de obseruãda cõuẽtione iurauerunt. Itẽ pmisit dictus abbas, quod si illi monachi dati pro obsidibus aliquo casu deficerent, alios in eorũ locum subrogaret insuper si fidem monachi non obseruaret. abbas dedit fideiussores quẽdam nobilem virum & eius uxorem, qui sub iureiurando etiã se obligauerũt. demũque eis deficientib. in dicta conuentione obseruãda, iste P. creditor coquest' est Papæ, qui mandauit, vt hic in littera in versi. Ideoque mãdamus. Sub Sicu. No. monachos obsides dari posse. Itẽ ultamen iu semper seruãdũ esse, dummodo sine periculo animæ possit seruari. Item propter debitum alicuius potest terra eius interdici.

[Gl. seq. obijcit, & contra obl. alleg. & dupliciter soluit.]

a ¶ Obsides dedit,] voluntate illorum, alias detineri nõ possunt. Sed qualiter liberi homines obsides erunt. contra illa iura, C. qui res pign. ob. poss. qui filios, & ỹ de pig. c. 2. C. de ac. & ob. ob ęs alienum, & in Authen. vt nulli iud. §. ꝗa vero coll. 9. vbi dr̃, ꝙ creditores qui filios debitorũ in pignore recipiunt, cadunt a credito, & aliam tantam quantitatẽ debitori persoluere debent, & uerberib. subijci. Sed contra canon docet obsides dandos, 22. q. 8. vt pridem, & ff. qui test. fac poss. obsides, & ff de iu. fi. diuus? Rñdeo non tenet obligatio in libero hoĩe, ut ius constituatur in eo tanquam in pignore, nec tenet alienatio, nisi in casu, C. de pa. qui fil. d. st. l. 2. nam cum teneat ibi venditio, multo fortius pignoris obligatio, sed detinetur liber homo qualitercumque, ut hic quod conuenit, vt hic tactum narratur. Vel non potest obligari pro pecunia, sed pro pacto iucundæ p. cis, vel consimili, sup. de arb. exposita.

b ¶ Monachos,] nomine monasterij, cuius nomine contracta fuit obligatio, & ideo cõpelli debent, ut eam seruent sicut iurauerunt, inf. eo. ad nostram, cum in ipsius vtilitatem pecunia processerit.

[Gl. seq obijcit & tripliciter soluit.]

c ¶ Et uxorem.] sed quare mandat Papa mulierem istam puniri, cum iuuetur auxilio Velleiani, ff. ad Vellei. l. 1. & 2. & C. ad Velleia. l. 1. & l. quamuis. 1 potest dici ꝙ non punietur, si excipiat, quod non potuit fideiubere, vel ipsa forsitan renunciauit bñficio dictarum legum, vel põt aliter dici, et si non renunciauit, qđ punietur ꝑpter iuramẽtum, ꝙ seruari potest sine periculo animæ, sup. c. prox. & inf. eo. tit. c. cum contingat Ber.

d ¶ Inhibeatis.] cum ipsi iurauerunt eandem conuentionem facere obseruari, compellendi sunt ad hoc si ꝑ eos steterit, quominus obseruet: alioquin si darent operã, quã possent ad ipsã obseruandã: non inciderent in periuriũ: quia hoc solũ videtur iurasse se facturos, & curaturos: quia simpliciter factum alterius iurare non poterant, nec promittere, ff. de verb. obliga. stipulatio ista, in princip. & instit. de inuti. stipu §. si quis alium, 2. & arg. 33. q. vlti. ca. vlti.

¶ Idem Sardinensibus † episcopis.

¶ Monachi, qui pro debito monasterij iurant stare in obstagio, & fideiussores, qui iurauerunt creditorem indemnem seruare, iuramenta seruare coguntur.

C A P. IX.

EX † rescripto, quod nobis præsentatum, innotuit, Abbatem Tremen. cum Petro super summa octo millium solidorũ taliter cõuenisse, & infra. Super hæc prædictus Abbas quosdam ex monachis obsides[a] dedit, qui de obseruanda conuentione iurauerunt, vt si ipsi deficerent, alii monachi loco eorũ in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti monachi non seruarent, abbas dedit eidem, V. † & eius vxorem fideiussores: qui similiter fidem præstitisse dicuntur.

¶ Ideoq; mãdamus, quatenus tam abbatem quam monachos,[b] quam V. † & vxorem[c] ipsius monere cureris, vt sicut iurarunt, eandem conuentionẽ faciant adimpleri, alioquin abbati, & monachis ingressum interdicatis ecclesiæ, & in terra præfati V. † & vxoris eiusdẽ, vsque ad dignã satisfactionem inhibeatis[d] diuina officia celebrari.

Idem Lugdon. & Vigorien. Episcopis.

¶ Periurus est, & ab ecclesia remouendus, qui non necessitate, sed voluntate venit contra licitum iuramentum.

C A P. X.

QVerelam † R. canonici Linconien. accepimus, quod cum V. clericus ei duos bisantios nomine ecclesiæ de statera se annuatim soluturũ, interposito sacramento firmasset, per biennium[e] ab huiusmodi pensionis solutione cessauit.

¶ Quoniam igitur non merẽtur ecclesias regere, qui sunt crimine periurij[f] irretiti, Mandamus, quatenus si vobis constiterit memoratum V. contra iuramentum suum non necessitate,[g] sed voluntate, ab eiusdem pen-

QVerelã,] Prima pars ponit impetrãtis q̃relã. Secunda dat iudices: ibi. Q̃m, &c. Ab. S. cu. CASVS. Gulielm' clericus pmisit iurõ interposito R. clerico Linconien. sed soluturum annuatim ipsi R. duos Bisantios nomine eccl'e de statera sed per biennũ in solutione ꝑ pensionis cessauit: ꝑpter q. f. dictus R. conquestus fuit dño Papę. Super hoc scribit Papa iudicio. dicẽs, q n merent ecclesias regere, q sunt crimine periurij irretiti vñ mandat Papa, quatenus si cõstiterit dictum G. ꝯ iurm suum cessasse in solutione pensionis, nõ necessitate sed voluntate, ab ipsa ecclesia ipsum remoueant, & eam Prelato R. restituãt. No ꝙ periurij ecclesias regere nõ debent. Item cum aliquis cessat in solutione census per biennium, amittit rei detentionem, & res dño restituitur. Item necessitas excusat a periurio.

e ¶ Per biennium,] pp hoc solum priuari debuit, etiã si non iurasset, ie. q. 2. c. hoc ius, & §. cen. & inf. de loc. pen. & vlt. & ff. loca. quero, §. inter locatorem.

f ¶ Periurij irretiti,] sunt n. infames, 6. q. 1. infames, & c. quicunq;, & 22. q. 5. si quis cõuictus, & arg. C. de transa. si quis maior. & infamib. portæ dignitatis pate nõ debent, C. de dignit. l. 2. lib. 12. & C. de infa. l. unica. lib. 10. & inf. de excus. præla. inter dilectos, nec amplius ad testimonium admittuntur, 6. q. 2. quicunq;, & 22. q. 5. paruuli, et sup. de testi. testimonium.

[Glo. seq. no. alleg. primo tota iura. secũ lo tres rõnes.]

g ¶ Non necessitate,] nota, quod necessitas excusat a periurio,

† Sardi. et Gabilon. Epis.

† Cap. 6. eo. ti. in j. comp. Et post Cõc. Later. sub Alexã. iij. p. 17. c. 3. Vide Romanu in l. sciẽdũ, ff. de ver. obl. Guli. Bñdictũ i c. Ray pa. 1. verbo, testam, j.

† al. G. al. N.

† G.

1 Adde, mulier renuncians Velleiano possit pro debitis incarcerari per Bar. in l. sub conditione, ff de testa mẽ. tutela.

† G

2 Sequitur datutũ fa ctutũ, vel qđ' spopõderit non obligat, si spõdeat Titiũ q n q; aureos datutũ. Ioã. And

† Cap 7. eo. ti. in j. comp. Et post Cõc. Later. sub Alexã. iij. p. 17. c. 4. Et de intellectu, vide Cos setũ sing. 83. littera E, uerbo, Emphyteuta.

sionis solutione cessasse, † ipsum a præscripta Ecclesia remouentes,[a] eam præfato R. restituere minime differatis.

¶ Lucius Tertius Noruic. Episcopo.

Si præsentatus iurat præsentanti de antiquo censu agendo, & postea contrarium iurat instituenti, valet secundum & non primum, tamen ab Ecclesia remouetur.

CAP. XI.

TVa † nos duxit fraternitas consulendos, cui standum sit iuramento, cũ clericos religiosi iurisiurãdi religione constringunt ad maiorem solito pensionem soluendam: vel præstandum aliquid beneficij præter solitam pẽsionem. cum autem instituũtur ab Episcopis, iurant quod antiquam pensionem & solitam non augebunt.

¶ Tuæ igitur consultationi breuiter † respõdemus, quod cum posterius iuramentum ratione, & Lateranensis † Concilij auctoritate iuuetur, primo præiudicat[b] quod de cupiditate processit. Cæterum iustum est, vt clerici pro periurio[c] quod vitare non possunt, ab Ecclesijs perpetuo excludantur.

¶ Vrbanus III. Archiepiscopo.

Episcopi de periurio grauius, quam alij sunt puniendi. h. d.

CAP. XII.

CVm † quidam: & infra Cõsultationi tuæ taliter respondemus, quod in Episcopos, qui suum transgressi sunt iuramentum, est tanto grauius vindicandum, quanto maiori præeminent dignitate,[d] & eorum exemplo facilius alij poterunt ad similia prouocari.

periurio, 23.q.8.si nulla, ĩ.eo. breui, & 50 dist. presbyteros, quia necessitas 1 legẽ non habet, de consecr. dist. 1. sicut, & ĩ.de consue. quanto, ĩ.de pig. significãte, & de cõse dist. 3. discipulos, & ĩ de fur. si quis necessitatẽ, & iura subueniunt necessitate impeditis, ff. ex quib. cau. ma. non est, ff. loca. cum in pluribus, §. vestimenta, & ff si quis cau l. 2. §. 2. & non dr̃ deterare, qui ex iusta causa deserit iur̃m, ff. qui satisd. cog. l. vlti. ergo si iste sola voluntate cessauit, merito priuari debet, cũ sit infamis secundũ canones, vt dicitur in prox. notula.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Remouẽtes,] sed vr̃ ꝙ iste non deberet remoueri: quia ciuiliter agebatur, de pensione videlicet: vñ ẽt probato crimine ciuiliter deponi non debet, ĩ.de accus. super his, & c. inquisitionis i.rñso: nec amitteret Ecclesiam. Arg. contra, sup de ord. cog. c. 2. sed hæc forte haberent locum, si iste p̃latus esset, & ageret contra eum ciuiliter: sed ipse erat conductor siue vicarius, qui certam debebat dño reddere pensionem: vnde probato qualitercunque eum fraudem commisisse res est ei auferenda, ff. de lege commil. l. lege, 2 & in modum quasi denũciationis fuit hæc querela, & de hoc agebatur, vt Ecclesia priuaretur, & qui debitum non soluit ad quod iuramento est astrictus, beneficio suo priuat, ĩ. de fideiu. peruenit, sic & iste priuari debet Ecclesia, tum quia per biennium canonem non soluit, tum quia periurus est voluntate, non necessitate.

TVa nos.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tum igitur. Abbas Sicu.

CASVS. Monachi seu viri religiosi habent aliquando præsentationem in Ecclesijs, a quibus certam percipiũt pensionem: cum ipsi eligunt clericos ad easdem Ecclesias, constringunt eos iuramento ad maiorem pensionem solito persoluendam, vel præstandum aliquid pręter solitam pensionem: cum vero Episcopi eos instituunt, iurant quod pẽsionem annuam non augebunt: quæritur hic, quod iuramentum sit seruandum? Respõdet Papa, quod posterius iuramentum ratione, & auctoritate Lateran. Concilij iuuatur, & ideo primo præiudicat, quod de cupiditate processit: veruntamen iustum est, vt clerici illi pro periurio, quod vitare non possunt, ab Ecclesijs perpetuo remoueantur. Not. quod pensio annua augeri non debet. Item si quis duo fecit iuramenta, quod maiori iuuatur ratione, est obseruandum. Item temerarium iuramentum repellitur ab Ecclesia.

[Duæ sunt hic gl. quarum quælibet dupliciter ostendit textus locutionem impregnatam.]

b ¶ Primo præiudicat.] neutrum tamen obseruabit, quia de Ecclesia remouetur, & licet secundum non fecisset, primum seruari non debet contrarium iuri, infra de censi. prohibemus, & c. graui, & c. cum clerici.

c ¶ Pro periurio.] idest temerario iuramento, nõ enim habuit iustitiam secum, & alia 3 quæ debent in iuramẽto interuenire. 22 qõ. 2. animaduertendum, & q 4. in malis: sicut eñ in iuramento exceptũ debet esse ius superioris, ĩ. eod. venientes, & ca. ad nostram, 1. & ff. ad munici p imperatores, & ĩ constit. Friderici de feu. c. vlti. multo fortius ius canon: cũ intelligitur esse saluum in ipso iur̃o, ĩ. eo. veniens, arg. & c. ad nostram 2 arg. s̃. de cõstit. quæ in Ecclesiarum, & ff. de pact. iurisgentium. §. generaliter: si vero quis falsum iurat ignorãter, credẽs verum esse, ꝙ iurat, nullum est peccatum, 22. q. 2. homines falsum iurant. In primo exemplo periuriũ est transgressio iur̃i: ꝙ si licitum est, peccat mortal'r trãsgrediendo, sup. eo. si vero, & c. querelam, si est illicitum, ita vt eius obseruatio vergat in dispendium salutis æternæ, non peccat contrauenien do, 4 sed peccauit iurando, 22 q. 4. c. 1. & 2. & 3. Item periurium quandoque dr̃ indiscretum iuramentum: illud ex deliberatione, vel proposito factum, mortale peccatum est, ĩ. eod. sicut ex litteris 22 q 4 qui sacramento. Si vero, quis iurat iocosa leuitate, vel incaute, veniale est peccatum, 25. dist. c. vnum orarium, § criminis, alias, ea demum.

ADDITIO. Vnde versus.

Si iuramentum licitum vis dicere, cerne.
Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cui, quomodo, quando.

CVm quidam.] Sunt duo dicta, quæ per se patent, vt in rubro. Secundum: ibi, illi vero. Abbas Sicu.

CASVS. Quidam Epĩ de Sardinia receperunt a quibusdam creditoribus quandam pecuniæ quantitatem, & iurauerunt illam ad certum terminum persoluere, ꝙ facere contempserunt, quæritur quid sit istis Episcopis faciendum, pro eo ꝙ cõ iuramentum venerunt? Rñdet Papa, quod in ipsos tanto grauius est vindicandũ, quanto maiori dignitate præcellunt, & quia eorum exemplo alij ad similia prouocantur.

[Glo. seq. alleg. pro concor. 6. cano. & duas decre. pro contrarijs 4. cano. & duas leges, & soluit.]

d ¶ Dignitate.] sic patet, 5 ꝙ dignitas delinquentis aggrauat peccatũ, 40 dist homo Christianus, & 11. qõ. 3. præcipue, & 50. dist quia sanctitas tua, & 19. dist. nulli.

1 De difficultate, vo. ĩ eo. breui ĩ 1. gl. lo. An. necessitate.

† Cap. 1. c. [illegible] Ferdinãdum Vasquiũ 2. de successionũ creatio. §. 18.

2 Si fundũ vendo, & trado, ita ꝙ pretio, ĩ. termino nõ dato fund⁹ sit in emptus: p̃tio nõ soluto si fundus reuenier, venditor petet fructus, nec aliqd petat emptoré ex ea remanebit in qua fefellit. lo. And.

† taliter

† Cõciliũ Lateranẽ. sub Alex. III. c. 7. §. p̃hibem⁹ ĩ. d̃ cẽsib. c. prohibemus.

3 Quæ debeãt in iuramẽto ĩteruenire seu quales comites hẽat, tradit B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 3. & Sotus lib. 8. de iust. & iu. qõ. 1. ar. 3.

† Cap. 11. eo. tit. in cõp. Et q̃bus respectibus pœna augeat vel minuatur, vide Socy. cõsi. 157. incipiens consultatio par. 2.

4 Et sic ñ est perplexus. I. A.

5 De materia hui⁹ glossæ, vide late p And Tiraquel. trac. de pœnis tẽper. aut remitten. cã 31. ad. de Siman cã. catho. instit. tit. 46 & Cõradũ Brunũ li. 5. de seditio. cap. 40.

li fas, 32. q. 5. qui viderit, 25 q. 1 nulli fas, & j. de hære. excõmunicamus, §. credentes, & sup. de homi sicut dignum 1 responso, Arg. contra, C vt nemo pri l. 2 & 24. q. 1. q. ꝯ pacẽ, & 17 q. 4. nullus clericorũ, & 35. dist. 2. ante omnia, 45. dist. cum beatus, & ff. de pę. aut facta, §. persona. Sol. ꝯrietas ista ita debet intelligi, nam in quãtitate, contẽptus metit Deus quantitatem reatus: quãtum enĩ infringitur iustus tm amat 7 q. 1. c. aduersitas, §. cum vero, ergo a simili, quantũ cõtemnit, tñ peccat, arg. 11 q. 3 § cum ergo in n. quanto vero quis maior est, siue ĩ maiori dignitate, tãto magis præsumitur peccare, & cõtenere: vnde ꝙ dr̃ dignitas delinquẽtis aggrauat peccatum, melius diceretur, aggrauat peccãtem, quia præsumitur, ꝙ plus cõtemnat, vñ ratione pſumptionis tm̃ maior pœnitentia illi imponitur, quia Ecclesia nescit cõscientiam illius, tñ potest esse, ꝙ plus cõtemneret aliquis rusticus, quam magnus p̃latus, vnde Ouid.

Pœius adulterio, turpis adulter obest

& sic intellige primã rubricam In pecuniaria pœna plus puniũtur maiores, q̃ minores, nobiles, quã ignobiles, in pœna corporali sæpe puniuntur minores, & parcitur maioribus, 25. dist. ante omnia, & sic intelligentur contraria.

† Vide Sotũ li. 8. de iust. & iur. q. 1 art. 7.

† Cap. 3. eo tit. i 1. cõpi. Vide Rom. sin. g. 514 ic. volo commentare, & Dec. cu & Cagn. ĩ l. q. quid sacere, ff. de reg. iu.

¶ Illi vero. Quidam iurauerunt non loqui patri, vel matri, sorori vel fratri, nec aliquod subsidiũ impartiri eisdem. Dr̃ ꝙ isti ab isto illicito iur̃o sunt absoluendi, iniuncta eis pœnitentia, pro eo, quod male iurarunt. No. quod plus debent puniri maiores, quam minores Itẽ factum maiorum trahitur a minoribus in exemplum. Item iuramentum illicitum non obligat, & ad cautelam a tali iuramento quis absoluitur.

a ¶ Absoluendi.] ad cautelam, sic 22. q. 4. inter cætera, cum iuramentum non sit vinculum iniquitatis, vt ibi, & inf. eo. quanto, & c. Quintavallis.

b ¶ Pœnitentia.] vnius anni 22. q. 4. qui sacramenta.

Sicut ex litteris.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Respondemus, Abb. Siculus.

CASVS. Prior cuiusdam monasterij iracundiæ calore commotus, iurauit ꝙ in claustro eiusdem monasterij in quo professionem fecit, de cætero cum G. monacho non moraretur: Abbas suus dubitauit, super hoc consuluit Papam. Et ipse respondet, ꝙ non licuit illi monacho temerarium facere iuramentum ꝯ fidem suæ professionis, & suæ stabilitatis propositum; vnde mandat eidem abbati, vt talem pœnitentiam sibi iniungat, ꝙ alij illius exemplo deterriti similia pertimescant: & in claustro, quod abiurare non potuit, stabilitate perpetua suam pœnitentiam agat. Not. quod temerarium iuramentum non est seruandum. Item iuramentum contra professionem, & stabilitatem promissum nõ tenet. Item pœna vnius, debet esse metus multorum.

c ¶ Moraturus.] vbi vero se deuouit, semper debet manere, 16. q. 1. qui vere, & ideo male iurauit.

¶ Illicitum est iuramentum de non præbendo subsidium cõiunctio. h. d.

¶ Illi † vero, qui iurant non loqui patri, vel matri, sorori, vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non exhibere: absoluendi[a] sunt ab illius obseruantia iuramenti, cum illicitum sit, & contrarium rationi: iniuncta tamen eis de hoc, quod male iurauerant, pœnitentia[b] competenti.

Idem.

¶ Non valet iuramentum monachi claustrum abiurantis & sibi de hoc grauis pœnitentia imponitur.

CAP. XIII.

Sicut † ex litteris tuæ discretionis cognouimus, R. Prior monasterij tui, iracundiæ calore succensus, iuramento firmauit, quod in claustro eiusdem monasterij, quo se vinculo professionis astrinxit, non esset cum G. monacho vlterius moraturus:[c] & infra. ¶ Respondemus, quod nõ licuit monacho supradicto temerarium †[d] iuramentum facere, maxime cum fidem professionis frangeret,[e] & stabilitatis suæ propositum euacuaret. Ideoque circa eum tua sollicitudo prouideat, quod talis ei pœnitentia iniungatur, vt alius quilibet exemplo eius deterritus, simile aliquod facere pertimescat:[f] ipse vero in claustro, quod licite abiurare non potuit, cum stabilitate perpetua, suam pœnitentiam[g] exequatur.

d ¶ Temerarium.] imo nec licitum, sine licentia superioris, 12 q. 1. non dicatis, 20. q. 4 monacho, sup. de iur. calim. c. 1. in fi. & sup. de postu. ex parte, & 16. q. 1. nõ monachi. Et clericus nõ debet abiurare ecclesiã sine licentia superioris, sup. de renunciatione, admonet, & j. de regu. licet.

e ¶ Frangeret.] seruãdo iuramentum.

f ¶ Pertimescat.] q̃a pœna vnius debet esse metus alterius, 2. q. 7 quia propter, C. ad l. iul. re. l. 1. & ff. de pœ. l. capitalium, § famosos, & sup. de transact. c. 1 in fi.

g ¶ Pœnitentiam.] de illicito, & temerario iur̃o pœnitentia debet imponi, sup. c. proxi. & contra tale iuramentum salubriter veniendum est, 13. dist. c. 1. & 1. 22. q. 4. per totum.

† Vide B. Th. 2. 2. q. 89. ar. 7 & Sotũ di. 8. de iust. & iu. q. 1. ar. 7 vbi latissime disserit, an oẽ iur̃m obliget.

¶ Clemens Tertius.

¶ Vasallus, qui iurauit prælato, successoribus iurare non cogitur.

CAP. XIIII.

Veritatis † amica simplicitas:[h] & infra.

Veritas amica.] ¶ In prima decisa consultatio. In secũda responsio: ibi, Respondemus, Abbas Siculus.

CASVS. 1 Clemens Papa III indulsit Gulielmo Regi Siciliæ, vt ipse nõ teneretur sibi pręstare iur̃m fidelitatis pro regno Siciliæ, ita tamen ꝙ ex hoc non fieret sibi, vel successoribus suis præiudicium, quo minus hæredes sui sibi & successoribus suis fidelitatem facere tenerentur: super ista indulgentia quæstio mota fuit in præsentia regis, vtrum singuli hæredes regis singulis successoribus Clementis præstare deberent fidelitatem: tunc duo Cardinales, quia ibi erant Legati Apostolicæ sedis, illam indulgentiam sic fuerunt interpretari, quod hæredes ipsius regis tenebantur iurare fidelitatem domino Papę Clementi, & successoribus suis: quo præstito alijs postmodum iurare minime compelluntur, post modum consultus fuit Papa super illa interpretatione, & ipse respondet, quod non vult recedere ab illa interpretatione, vt hæredes sui postquam sic iurauerunt, successoribus iurare non compellantur: tamen ita tenentur eis seruare fidelitatem ac si iurassent. Hanc formam iurandi habuisti, sup. eo. ego N. & colligitur ex antiquo decr. Ber. Not. quod iuramentum fidelitatis transit ad successores: quia hoc actum fuit expresse Item licet vasallus nõ iuret fidelitatem successoribus domini, tenetur tamen eis esse fidelis ac si iurasset.

h ¶ Simplicitas.] fides enim veritatis verborum adminicula non requirit, C. vt se ab hæredi, ab. l. 1. sic ergo cõmendatur simplicitas 2 sup. de sum. Trini. c. 1. in prin. & 3. q. 9. pura, & sup. de iudi. pastoral. s.

† Cap. 5. e. ti. in 2. cõpi. Et de ĩtellectu, vid. Couaruuiã ĩ c. q̃uis n. 1. par. relec. § 5 d pac. lib. 6.

1 Hic cas[9] in antiq[s] exẽplari - bus reperitur.

2 Qđ ĩtelligas, vt no. 16. q. 1. si cupis, Io. And.

[Glo.

Respondemus, ut hęredes tui, q nobis uel alicui successorum nostrorũ iurauerunt, aliis iurare minime compellantur, [a] catholicis tamen successorib. nostris, qui pro tēpore fuerint, & homagij † & fidelitatis puritatē nihilominus ac si iurassent, omni tēpore teneantur absque tergiuersatione aliqua fideliter obseruare.

¶ Cęlestinus Tertius.

A iuramento per metum extorto ecclesia solet absoluere: & eius transgressores, vt peccantes mortaliter non puniuntur.

C A P. XV.

Verum † in ea quęstione, quæ quinto loco ponitur, an a sacramento vinculo absoluantur, [b] q illud inuiti [c] pro vita & rebus seruandis fecerũt: nihil aliud arbitramur, quã q antecessores [d] nostri Romani Pontifices arbitrati fuisse noscuntur: qui tales a iuramenti nexibus absoluerunt. [e]

Cœterum vt agatur cõsultius, & auferatur materia deierandi, † non eis ita expresse dicatur, ut iuramenta non seruent: [f] sed si non attenderint, nõ ob hoc sunt tanquam pro mortali [g] crimine puniendi.

Innocentius Tertius G & S. & M. ciuibus Venetis.

Si q̃s cuius mandato stare iuraui, aliquid mihi pracipit contra iuramentum per me prius licite factum, illud seruare non teneor, h.d. inhęrendo verbis littera.

C A P. XVI.

Veniens † ad pręsentiã nostram A. nobis exposuit, q olim cũ M. Maurien. † alternatim cõuitia auferendo certauit, ꝑpter quod cum graues inimicitias incurrisset, quidã qui partes vtriusque amatores extiterant, suggesserunt pręďicto A. vt in satisfactione iniuriarum vestro iuraret obedire mandato. [h] Cumque † idem non crederet se tale quid commisisse, propter quod

[Glo. seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

1 De materia huius gl. vide Bald. in l. 1. C. de fru & lit. expē. & in l. 2. C. plus val. qd agit. & Pa. de Castr. cõsi. 65. et consl. 370.

a ¶ Compellantur,] sed 1 contra vr: libertus ecclesiæ cuilibet successori tenetur professionem facere inf annum, 12. q. 2. sæpe, & c. longinquitate, & feudatarius inuestituram petere debet a domino infra annum, vt in constitu. Federici, de feu. §. Præterea. Potest dici, qd' hic fuit specialis indulgētia: Vel dicas uerius, q iurare successoribus potest si vult, sed non debet compelli, si iurauit sub hac forma. Ego iuro tibi fidelitatem, & successoribus tuis catholicis: ex quo semel iuratũ est sub hac forma, non dēt amplius iurare, quia istud iuramētũ perpetuũ est quo ad illum, qui iurauit, & ita tenetur successoribus, sicut illi cui iurauit.

† al. ita: homini, ēt fidelitatis puritatem, &c.

Verũ ĩ ea.] prima pars ponit qõnē & ipsius rõnē: Secũda rñsionis illationē. ibi, Cęterum. Abbas Siculus.

CASVS. Quidam iurauerunt inuiti, & compulsi pro vita, & rebus suis seruandis: quęrebat. an isti indigeant absolutione, an ipso iure sint absoluti? Rñdet Papa, q nihil dicit hic aliud, q̃ antecessores sui dixerint, qui taliter iurantes absoluerunt: Veruntñ ut auferatur materia deierãdi, nõ est eis dicendũ, vt iuramenta non seruēt: sed si ea non seruauerins, nõ sunt pp hoc tanquam pro mortali crimine puniendi tanquam pro directo pēriurio. Not. q iurm metu extortum, est obligatorium, ex quo aliqui a tali absoluuntur. Item si quis tale iurm non seruat, debet puniri non tanquam pro directo periurio, & uoluntario. Item transgressio huius iuramenti non dicitur simpliciter mortale peccatum. Item metus iustus pęnam attenuat. Ber.

† Cap 6. eo. tit. in 2. comp.

b ¶ Absoluantur,] id est absolutione indigeant an ipso iure sint absoluti.

c ¶ Inuiti.] per talem. s. metum, qui possit cadere in constantem uirum, sup quod me. cau ad audientiũ, & ff. qđ me. cau. metus autem. alias si sponte iurassent, uel per uanum metum, non absoluerentur a iuro, imo illud necesse haberent seruare, sup. de rest. spo. accepta. & c. solicite, & ff. qď met. cau. metus autem, quia contra uanũ metum non auditur aliquis.

d ¶ Antecessores,]. s. Gelasius, Gregorius, & Vrbanus, 15. quæst. 6. alius, & in c. nos sanctorum iuratos. Et Alexã. sup. eo. si vero.

[Glo. seq ponit duas lecturas.]

e ¶ Absoluerunt] quidam exposuerunt, de facto, quia ipso iure non tenebantur, si iusto metu iurarunt. Nos vero proprie intelligimus, vt dictum est, sup. eo. §. si uero, & sup. q met. cau. c. Abbas.

f ¶ Non seruens,] .i. quod ad ea obseruanda non sunt astricti, quia tenent illa seruare, dummodo sine interitu salutis æternæ seruari possunt, sup eo. si vero. veruntñ si illa nõ seruant, non sunt puniendi tanq̃ pro directo periurio, & ita met⁹ culpã attenuat, si iuramentum non seruant.

† Periurãdi.

g ¶ Mortali,] arg. est hic, q iurm metu extortum parũ obligat, sup. q me. cau. perlatũ & c. Abbas. ubi plene de hoc, & sup. de restit. spol. solicite, & de hoc dicitur, supra eo. si uero.

Veniēs.] in prima parte ponit q̃rela impetrãtis. In secũda prouisio: ibi, Verusu Abbas.

CASVS. Quidam Venetus noĩe Alanus habuit verba cum M. Mauriē. cõuitia inter se inferēdo, pp quod ille A graues inimicitias dicitur incurrisse. Quidam amici vtriusque partis volentes eos reducere ad cõcordiam, suggesserunt illi A. vt in satisfactione iniuriarũ iuraret stare mandatis H. & S. & M consanguineorum ipsius M. ille non credēs se tale quid fecisse, propter quod aliquod graue dēret sibi imponi, iurauit stare mandatis illorũ: ipsi præceperunt ei sub debito iuramenti, q nunquã curiam ducis intraret, nisi qñ oēs generaliter uocarentur: Iste recepto tam iniquo mandato, accessit ad Papã exponēs sibi ꝑdicta, adiiciēs qđ erat consiliarius ducis, & plurib. ecclesijs, quarum erat aduocatus, iuramento tenebat in iure suo adesse, & nullo modo taliter iurasset, si mandatum contrarium sibi præsciuisset: Vnde super hoc scribit Papa illis trib. ciuibus Venetis, dicens, quod ipse super hoc scribit Patriarchæ Grandeñ. ut si mandatum illud priori iuramento licite facto repugnet: ipsum auctoritate Papæ denunciet non seruandum. No. quod cum aliquis alicui simpliciter iurat, mandatum debet esse idoneum, non iniquum, vt hic patet, alias relaxatur mandatum. Item iuramentum contrarium alij iuramento licite facto, seruandum non est.

† Cap. 1. e. ti. in 3. comp.

† Mauricen.

† In aliquot antiquis ...: Cũq; idē A nõ credēs se tale qd cõmisisse &c.

[Glo. seq exponit, obijcit, & soluit]

h ¶ Mandato.] idoneo, s. sic fuit exaudiendum, sup. de ele. cãm quæ, & sup. de rescr. adeo, & ff. de ope. libe si libertus, inf eo. Quintauallis. Iniquę tñ sñiæ arbitri standum est, ff. de arb. l. 3. & l. diem, § standum tamē dolus absit, C de arbitr. l. 3. ff. de arbitr. non distinguemus, §.

cum

cum quidam,& insti.mandati,§. illud. Quare ergo non stetur huic mandato? Rñdeo, ibi non fuerunt arbitri, sed fuerunt arbitratores, siue amicabiles cõpositores, vt boni viri, vnde si male arbitrentur, siue inquit compo-nant, eorum dictum reducendum est ad arbitrium boni viri, ff. pro soc. l. si societatem.

ADDITIO. Vel dic, quod isti fuerunt arbitri in re sua, quod ei nõ licuit, ff. de arb. l. pe. sicut nec iudex, de iud. l. Iulianus, & C. ne quis in sua causa ius sibi d. l. vnica.

[Gl. seq. arguit, signat contrarium, & remittit, quærit, & soluit.]

a ¶ Præsciuisset,] argu iuramẽta sunt intentionẽ iurantis fore interpretanda 22. q. 5. humanæ aures, ar. cõtra. 22. q. 5. quacunq; arte, & c. ecce, de hoc dr. j. de spons. ex litt. Sed nunquid potuit ei præcipere, vt cederet bonis, vel vt ei daret bona sua? Nõ, quia iurm nõ extendit ad illa de quibus nõ est cogitatũ, j. eo. Quintauallis, inf. de decis. ex multiplici, arg. s. de rest. spo. audita, 12 q. 2. ne quis arbitrii, ff. de transa. cum Aquiliana, ff. de pig. obligatione, ff. de pec peculij & C. quæ res pig. ob. pus l. i. Et ciuili modo intelligẽdum fuit iurm, vt dictũ est in prima notula, ff. de seruit. si cui, ff. de ritu nup. postq. Sic & libera si iurauit non nubere, de illicitis nuptijs intelligendum est, ff. de iure pa. adigere. §. vlt.

b ¶ Repugnet,] & sic vr, quod si mandatũ non repugnet priori iuramento, iurm sit seruãdum, cum possit seruari siue interitu salutis æternæ, sup. eo. si uero: quod verum est; tñ si enormem læsionem in reb. tẽporalibus pateret, obtinebit relaxationem iuri, sup. quod me cau. Abbas, & 22. q. 4. c. innocens, §. illicitum, vltra mediũ. vers. quisquis ergo, &c.

ei aliquod graue debe-ret imponi, iuramentumque † illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub iuramenti debito præcepit his, vt nunquam curiam ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur, & infra. ¶ Verum quia idem A. qui dicti ducis est consiliarius, & in iure suo multis ecclesijs, quarum est aduocatus, ex promisso tenetur adesse, nequaquam taliter iurauisset, si mandatum illud sibi contrarium præsciuisset: [a] noueritis nos Patriarchę Granden. mandasse, vt si mandatum priori iuramento licite facto repugnet, [b] ipsum auctoritate nostra denunciet non seruandum. †

¶ Idem Magistro Apollinari.

Qui iurauit Ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, periurus est, nec eum defendet appellatio.

CAP. XVII.

Breui † sciscitatus es quæstione, vtrum ille, qui iura alicuius ecclesiæ seruare, ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub iuramenti debito requisitus duxerit appellandum, periurij reatum incurrat. ¶ Respondemus, quod in hoc articulo appellantem a periurio talis appellatio non excusat, imo (nisi difficultas [c] existat, propter quã requisitus [d] non possit ecclesiæ subuenire) culpa periurij potius irretitur.

¶ Idem Illustri Regi † Arragoniæ.

¶ Iurans scienter illicitum non indiget absolutione, sed tenetur illud non obseruare. Si uero iurauit ignorãter, debet illud obseruare, si aliquo licite modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum, quod putabat illicitum, debet obseruare iuramentum: sed de animo deprauato aget pœnitentiam.

CAP. XVIII.

Qvanto † personam tuam: & infra.

Breui,] Communis diuisio: Secunda ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis iurauit defendere ac seruare pro posse suo, iura alicuius ecclesiæ: ecclesię requirit ipsum necessitate imminente sub debito iuramenti, & ipse appellat, quæritur vtrum incurrat periurium, si ecclesiam non defendat an prætextu appellationis a periurio excusetur? Respondet Papa, quod in hoc articulo appellatio non excusat illum a periurio, imo periurij reatum incurrit, nisi difficultas, siue necessitas ipsum excuset, propter quã non possit ecclesię subuenire. No. quod appellatio frustratoria non excusat aliquem ab eo, quod facere tenetur. Item necessitas, siue impossibilitas excusata periurio.

c ¶ Difficultas,] & ita difficultas excusat a periurio, vt sup. eo. ego N. sic & necessitas, sup eo querelam, ff. qui satis. cog. l. vlt. arg. ff. de ope. li. si liberti. ff. quarũ. re act. non datur, l. 1. §. quod onerandę, licet nõ excuset a pœna cõuentionali, ff. de verbo. obl. l. cõtinuus actus. §. illud quoq;.

[Gl. seq. quærit, ar. pro & contra, ponit tres casus, quib. aduocatus non iuuat eccle-siam.]

d ¶ Requisitus,] sed nunquid tenet ecclesiam iuuare nõ requisitus? Videtur quod sic, 93. dist. si inimicus, Argu contra, ff. quorum. lega. l. 1. §. 1. & arg. huius litteræ: 1 Si uero ecclesia, non seruauit ei fidem in suis necessitatib. nec ipse tenetur ipsum iuuare, 22. q. 5. de forma, sup. eo. peruenit. 2 uel si ecclesia subtraxit ei salarium suũ consuetum, ff. loca. quæro, §. inter locato rem. uel si remordet eum conscientia, quod habeat malam causã 11. q. 3. væ qui dicitis: nam & tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum suum, C. de iud. rem nõ nouã, §. patroni causarũ. Sed ipse licet teneat sequi conscientiam suam, ecclesia tamẽ habebit eũ pro periuro, inf. de resti. spo. litteras, & inf. de sent. excom. inquisitioni

Qvãto,] Princeps. qui iurauit certam seruare monetam, si sciebat illam legitimo pondere fraudatam, pœnitere debet de iuramento, quod fuit illicitũ, & ideo non seruãdum. Si uero ignorabat, tunc iurm seruat, si illã facit restaurari. sic communiter sumatur. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Super quo. In qua tria membra distinguit. Secundum: ibi, Si vero. Tertium: ibi, Veruntamen. Abbas.

CASVS. Quidam consiliarij Regis Arragonum imo potius deceptores, induxerunt ipsum, ut iuraret irrequisito assensu populi, usque ad certum tempus, patris sui conseruare monetam, quæ circa mortem eius legitimo pondere fuerat diminuta, ita quod graue scandalum in populo ortum erat: Hoc intellecto rex, quod indiscrete fecerat reuocare volebat, & satisfacere populo: vnde petijt absolui ab huiusmodi iuramento: Papa scribit eidem dicens, quod in casu isto non tam est absolutio necessaria, quam interpretatio adhibenda

† De multis clausulis, q̃ itelliguntur in iufo, vid plene per Romanũ & Iaf. ĩ l. vlt. ff. q sa tis. cog. & p Bal. in l. vlt. C. de non nu. pec. & per Aret. in § eque instit. de excep.

† Obseruãdum.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp. Et de materia, videlicet quali ter difficultas excuset a pęriurio, vide Fel. in c. q̃ in ecclesiarũ, j. de cõsti. & Alexã. consi. 193 inci. pipe ctis in 2. volu.

1 De hoc in Spe. de aduocato §. 1. versi. sed nunquid is qui iurauit.

2 Hoc sa-no mõ accipias.

† Hic fuit Petr. secũdus, q regnauit anno Dñi, 1203. Vide Io. Vasęũ, ca. 19. annaliũ Hispaniæ & Taraphã. lib. 1. de regib. Hispan.

† Cap. 4. eo. tit. ĩ 3. cõp. Et de materia absolutionis a iuramẽto, vide Fel. in c. 2. inf. de spõs. adde Cardi. in clem. 1. §. nos autẽ. de iureiu. & B. Tho. 2. 2. q 89. 2. ar. 9.

¶ Quidam consiliarij tui (imo potius deceptores) tuum animum induxerunt, vt iurares irrequisito assensu populi, vsque ad certum tempus patris tui conseruare monetam, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo põndere defraudata. [a] Cum autem adeo sit diminuta, & minoris valoris effecta, quod graue propter hoc scandalum in populo generatur, tu † quod egeras indiscrete cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramenti prędicti, postulasti suppliciter a nobis absolui. [b]

¶ Super quo diligens indagator potuisset facile intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quam interpretatio requirenda: quoniam cum iuramentum fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus obseruandum, & pro eo esset tibi pœnitentia iniungenda, cum iuramentum non vt esset iniquitatis [c] vinculum, fuerit instrumentum.

¶ Si vero legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & vsquequaque seruandum. Et vt irreprehensibiliter obseruetur, cõsulimus, & mandamus, vt reprobata moneta, quæ a legitimo põdere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur quam ad legitimum pondus reducas, secundum eũ statum, quem tempore patris [d] tui habuit meliorem: ita, quod antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & iuramentum seruari. [e]

¶ Veruntamen si monetam ipsam in præstatione iuramenti credebas a legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordeat: tum humiliter confitere peccatum, & satisfactionem [f] iniunctam tibi pro illicito iuramento studeas adimplere.

da: cum enim iur̃m illud fecit, aut credebat monetam illam falsam esse, aut legitimam: si falsam, iur̃m fuit illicitum, & ideo non seruandum, & pro eo debet illi pœnitentia indici: si vero credebat legitimam, iur̃m licitũ fuit, & ideo seruandum, & Papa consulit illi, vt moneta illa reprobata, quę diminuta fuerat a legitimo pondere, alia moneta cudatur, nomine patris fuit & illam reducat ad legitimum statum, quẽ habuit tempore pr̃is sui meliorem, & sic iur̃m seruabit, verum tamẽ si credebat monetam diminutã, qñ iur̃m illud præstitit, & sua eum ↄscientia remordeat, ↄfiteatur peccatum suũ, & pro illicito iur̃o pœnitẽtiam agat. Not. ꝙ iuramentum aliquando recipit interpretationem, vt hic patet, & quod aliqñ requirit absolutionem. Itẽ iuramentum non est vinculum iniquitatis, & ad licita, & honesta semper dēt referri. Item iur̃m illicitum non est seruandum.

† In codice Barbatiæ ita tu, qd egeras ĩdiscrete, discrete cupiens, &c.

[Glo. seq. tractat de triplici falsario monetæ, & ponit circa illud crimen tria specialia.]

a ¶ Defraudata.] q [1] enim falsat monetã prĩcipis exuritur, C. de fal. mone. l. 2. Qui autem falsat monetam ciuitatis, punit̃ capite, C. eo l. 1. Sed ille, q nummos radit vel tingit, si liber est dat̃ ad bestias: si seruus vltimo supplicio punit̃, ff ad leg Cornel. de fal. quicũque & sunt hæc tria specialia: quia quilibet tenet̃ ad accusationem huius criminis. Item quia condemnatus non appellat. Item quod punitur ille, in cuius domo falsa moneta cuditur, licet illud ignoret, C. de fal. mone. l. 1.

1 De falsã rib. monetã, & eorũ pęna, vide extrauagãtẽ Pij Papæ V. q̃ incipit. Cũ nihil magis, & Iul. Clarũ lib. 5. sen. §. falsam, & Couaruuiam intra. de collatione veterũ numismate. c. 8.

[Gl. seq. reci. per q. an Papa possit absoluere a iuramento, ponit opi. Hug item Lau. & Tanc.]

b ¶ Absolui.] absoluere potest Papa quemlibet a sacramento ex iusta causa: puta propter scandalum intolerabile, vt si malum exemplum prorogatur in multos, claue tamen discretionis præcedente H. tamen hoc negabat, & omnia iura, quæ dicunt, vel innuunt Papã posse absoluere a iuramento, intelligebat de illicito: quia in his, quæ sunt de iure naturali, vt in voto & iuramento, Papa non dispensat, arg ad hanc opi. j. eod. cap & si Christus, vbi dr̃ redde Domino iur̃a tua, quasi similem interpretationem habes, j. eod petitio & j. de vo. magnæ, vbi dicitur: vouete, & reddite, j. de sta. re. cum ad monasterium, in fi Lau. contradicebat, T. dicit quod ex causa iusta potest quemlibet absoluere, 15. q. 6. auctoritatem, & dispensare potest in voto, & illud commutare in aliud quod magis sit Deo acceptum, j. de voto magnæ, c. 1. & c quod super his, & c. ex multa, & in iuramento etiam ex eisdem causis potest dispensare. Vbi vero aliquis vouet vel iurat, & illa licite, vel honeste seruari possunt, nec subest causa, Papa illa immutare non potest, & sic intelligebat H. & in hoc alij non discordant. Et sic etiam intelliguntur illa verba vouete, & reddite Domino iuramenta vestra, & est argu. ad prædic. 25. q. 1. §. vlti. ver. ipsi namque soli &c. & ff. de vulga. & pupil. substitutio. ex facto. Hic vero non fuit necessaria absolutio, seu interpretatio, secundum quod sequitur in littera, & secundum interpretationem debet seruari: quia fuit legitimum iuramentum.

c ¶ Iniquitatis vinculum,] 22. q. 4. inter cætera.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Patris.] hoc ideo quia in forma iuramẽti fuit hoc expressum. Sed nonne tunc mentiret̃ inscriptio monetæ? imo videtur, ꝙ rex in se falsarius esset, ff. ad l. Cornel. de fal. falsi nominis, & infra de his, quæ fi. a præla. sine consensu capituli, quæro. In moneta enim tria exiguntur, quantitas, ponderis materia, & publica forma, ff. de contrahen. emp. l. 1. Respondeo, [2] quod non semper inscriptioni monetæ fides adhibetur, sicut nec inscriptioni sepulchri, C. de relig. & sump. fu. l. monumentorum. imo pictura est, quæ largam habet licentiam semper enim fas fuit pictoribus, & poetis nouitates inuenire, licet arg. contra 24. quæst. 2. sane in princip. Ioannes. Item si fur. ex auro, vel argento monetam publicam falsam faciat, illo punito pecunia in thesauro publico conseruatur, 1. quæstio. 1. quod quidam circa medium, ver. si enim aliquid furum, &cæt.

2 Gof. dicebat obiectionẽ procedeȓ si fecisset cudĩ monetam sub noĩe patris: sed hoc nõ faciebat, sed solũ vtebat̃ veteri. Ho. dicit, ꝙ iura ↄ̃ria non in moneta, sed in instr̃is locũ habẽt, nã dum modo nõ falset̃ moneta, nec alteri p̃iudicet̃, nõ refert an cudatur sub noĩe pr̃is, & filij, vel q̃ figura ponat̃, vt hic patet, lo. And.

e ¶ Seruari.] & [3] sic si non possit expresse seruari in omni seruetur tamen in illa, quæ fuerat defraudata, & est arg. ad quæstionem propositam & solutam, j. de spon. ex litteris 2. in gl. isti erant.

f ¶ Satisfactionem.] pro temerario iuramento imponitur pœnitentia vnius anni, 22. quæstio. 4. qui sacramento, sed pro directo periurio imponitur pœnitentia septem annorum, 6. quæstione 1. quicunque, & 22. quæstione 3. cap. vltim. imo, qui scienter deierat, secundum canones infamis est, vt 6. quæstione prima, infames, & qui contra transactionem iuratam venerit scienter, infamis est, C. de transact. si quis maior.

3 Hæc glo sula nõ hr̃ in antiqs codicib.

Venien-

¶ Idem consulibus & populo Tudertino.

CAP. XIX.

¶ *Non valet iuramentum præstitum in præiudicium iuris superioris.*

VEnientes † ad sedem Apostolicam consules vestros, super his, quæ ad nos de vobis sæpius referuntur, & commonere curauimus, & aliquantulum aspere conuenire: Cũ enim appellationibus interpositis ad Apostolicam sedem teneamini humiliter & deuote deferre: cum & leges [a] etiam seculares post sententiam, beneficium appellationis non denegent aggrauatis, vos sententias appellatione suspensas, executioni mandatis.

¶ Verum ijdem consules nobis exponere curauerunt, quod cum aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus, firmant proprio sacramento, quod super mutuis, & plagiarijs [b] secundum vestræ ciuitatis consuetudinem iudicabunt: & infra viginti octo dies, quæ iudicauerunt, exequentur: Vnde saluo huiusmodi iuramento, vos non posse super his appellationibus deferre dicebant.

¶ Quia vero non minus iudices secundum leges, quam consules vestri secundum consuetudinem vestræ ciuitatis iudicare iurarunt, [c] & ideo sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra consuetudinem, [d] possent † subditos aggrauare: Mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpositis [e] deferatis: cum prædictum iuramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi ius [f] superioris [g] exceptum. [h]

¶ Cum ergo postquam S. lator præsentium ad sedem Apostolicam a sententia G. iudicis appellauit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, [i] in possessionem rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersarium inducentes: Volumus & manda-

VEnientes.] Iudices, qui iurant ĩ certum tp̃s s̃nĩas exequi, hoc non obstante appellationibus ab eis interiectis deferre tenentur h.d. Diuiditur in quatuor partes. In prima reprehensio consulum. In secunda: ibi. Verum. ipsorum excusatio. In tertia: ibi, Quia vero. ipsorum excusationis reprobatio, & generale mandatũ: In quarta: ibi, Cũ ergo mandatum speciale, & cõminatio non parentis: Abbas.

CASVS. Quidam ciuis Tudertinus S. nomine, cõuentus fuit ab aduersario suo coram iudice ciuitatis, super quibusdã possessionibus: Iudex auditis meritis causæ, condemnauit ipsum ad restitutionem rerum petitarum, ab illa s̃nĩa appellauit ad dñm Papam: consules ciuitatis non obstante appellatione, s̃niam illam executioni mandarunt, inducentes actorem in possessionẽ rerũ de quibus qõ vertebat: super hoc appellans conquestus fuit dño Papæ, cui subest ciuitas illa quo ad teporalem iurisdictionẽ: Vnde ipse ꝯsulibus, & populo Tudertino mandauit, vt possessionem ipsam restituant appellãti, alioquin nouerint, ꝙ ipse mandauit Nucerino Ep̃o, vt eos ad id ecclesiastica censura compellat: cuius negotij occasione præmittit Papa, q̃ præcedunt, dicẽs ꝙ ipsi tenentur humiliter & deuote appellationibus ad sedem Apost. interpositis deferre: quia etiam leges seculares post s̃nĩam beneficium appellationis non denegant aggrauatis, sed ipsi s̃nĩas appellatione suspensas exequuntur. Consules Tudertini se super hoc excusabant in præsentia Papæ dicentes, ꝙ cum aliqui vocantur ad officium consulatus, iurant ꝙ super mutuis & plagiarijs iudicabunt secundum consuetudinem ciuitatis, & infra 28. dies s̃nĩas exequẽtur: vnde saluo huiusmodi iur̃o nõ poterant deferre appellationibus. Sed ꝯ istam executionem dicit Papa, ꝙ iudices iurant iudicare s̃m leges, sicut ꝯsules isti iurant iudicare s̃m consuetudinẽ ciuitatis suæ, & ideo sicut iudices pñt grauare subditos ꝯ leges, sic & consules isti pñt ꝯ consuetudinem suos subditos aggrauare. Vñ præcipit eis, quatenus appellationibus ad sedem Apostolicam interpositis deferant humiliter & deuote, cum iur̃m illud eos excusare non possit, in quo ius superioris intelligitur exceptum. No. decre. istam ad plura argumẽta. Primo ad illud, s̃nĩa diffinitiua a qua est appellatum, non debet executioni mandari, q̃d si fiat executio: dẽt reuocari, vt hic patet: & ideo deferre, debet iudex appellationi, & nihil innouare ea pendente. Item in iur̃o sẽper ius superioris intelligitur exceptum, & cuiuscunq; alterius, quia iuramentum factum in præiudicium alterius non valet: cum illud obseruare non possit. Item iuramentum personale est.

a ¶Leges,] 2 q.6. anteriorum & c. nõ ita.

b ¶Plagiarijs.] idest fideiussoribus, vulgare est illius terræ.

c ¶Iurarunt.] in authen. de iud. §. quia vero, coll. 6. C. de iudi. rem non nouam, 1 & 3. q. 7. iudicet.

d ¶Consuetudinẽ.] licite 2 ergo iudicat, secundum consuetudinẽ locis s̃. de eo, q mit. in po. causa rei seruãdæ, cũ venissẽt, quia consuetudo p̃iudicat iuri, s̃ de cõsue. c. penul.

e ¶Interpositis.] ista ciuitas Tudertina subest dño Papę quo ad iurisdictione temporalẽ, & ideo tenẽt appellationes. ad Papam factæ, alias non j. de app. si duobus.

f ¶Ius.] Vnde 3 ponẽ aliqs est receptus in canonicũ & in fratrem, iurat se seruare laudabilẽ ꝯsuetudinem ecclesiæ suæ: & talis est ꝯsuetudo in ecclesia, ꝙ qui ibi habet p̃bendam, dẽt residere p sex menses, sed antequam faciat quod iurauit, accedit ad sedem Apostolicã, & supplicat dño Papæ, vt ipsum absoluat: Quęro vtrũ iste sit periurus? Et respondetur, ꝙ non, ar. istius litteræ: quia vr̃ ꝙ qñ iurauit, ꝙ debuit intelligi, nisi dñs Papa remittit ei iuramentum. Sed p̃bo, ꝙ sit periurus, C. de trans. si quis maior. vbi dr̃ ꝙ aliquis venit ꝯ iur̃m tribus modis: iudicem interpellando, iudici supplicando, q̃d promisit nõ faciendo: Vnde dr̃ ꝙ iste sit periurus supplicãdo Rom. Pon. vt absoluat, sed si petitione non præmissa ipsum absoluisset, non esset periurus

g ¶Ius superioris.] not. ꝙ in iur̃o excipitur auctoritas maioris, vt hic patet, & ĩ eo. eam te. & sup. de rescri. cõstitutus, arg. a contrario sensu, ff. ad muni. imperatores, & in consti. 4 Friderici de feud. § vlt. & est ius canonicum, sup. eo. ad nostram 2 lo.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

h ¶Exceptum.] sed 5 nonne pñt super hoc condere legem municipalem ꝯ ius commune. Respondeo, possunt condere legem contra ius cõe, quæ tamen non sit in præiudicium alterius, vt hic dicit, & supra de consti. quæ in Ecclesiarum, specialiter tamen non concedendo legem, bene possunt litigantes renunciare appellationi, C. de temp. ap. l. illud, §. vlt.

i ¶Executioni mandandam.] quod fieri non debuit: tum

† Cap. 5. e. ti. in 3. cp. Et de itel lectu tex. & glossarũ vide p̃ alijs hic Guidonẽ Papæ.

1 Ibi maiores, & minores iudices iurare iubẽtur. Ioan. And.

2 Hęc glossula nõ ẽ ĩ vetustis exẽplaribus.

† possunt.

3 Neque hæc gl. inuenitur ĩ vetustis exemplaribus.

4 Imperiali ibi dr̃, ꝙ ĩ omni iur̃o noĩatim excipit Imperator.

5 Non hr̃ hæc gl. in vetustis codicib.

tum quia beneficio appellationis extinguitur pronunciatum, ff. ad Turpil. l. 1. §. vlt. tum quia interposita appellatiõe nihil innouari oportet. 2. q. 6. appellatione. & ff. nil inno. appel. pend. l. vnica. Bern.

& ex officio iudicis. Item qui non potest agare propter iuramentum, potest denunciare. Item aliquid conceditur vna via, & alia denegatur. Item vltimæ voluntatis executio spectat ad ecclesiam, si hæredes exequi noluerint.

mus, vt possessionem ipsam [a] restituatis [b] eidem: alioquin noueritis nos episcopo Nucerino† mandasse, vt vos ad id ecclesiastica censura compellat.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Iurans vsuras non repetere, potest idramento non obstante ex noua causa repetere. h. d secundum intellectum notabiliorem.

CAP. XX.

ij AD† nostram noueris audiẽtiam peruenisse, [c] quod cum I. & G. Petro vsuras non modicas persoluissent, iuramento firmauerunt, quod nec per se, nec per alium prædictas vsuras repeterent: [d] vel apud ecclesiasticum iudicem, seu etiam secularem super his deponerent quæstionem. Cumque creditor condiderit testamentum, suis præcepit hæredibus, vt omnibus, qui probarent [e] se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituere procurarent. Vnde cum prædicti I. & G. vsuras repetere non attentent propter huiusmodi iuramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant satisfacere de vsuris: mandamus, quatenus sub pœna excommunicationis, publice in ecclesia proponi facias, vel proponas, vt qui super hoc nouerint veritatem, procedant ad testimoniũ [f] proferendum: & si per dicta testium, vel alia documenta tibi constiterit [g] de præmissis, hæredes illius vt vsuras, quas a prædictis pater eorum accepit, restituant vniuersas, ecclesiastica censura compellas.

¶ Hæc est glossula non hr̃ in antiqs codicibus.

† Recẽtiss.

a ¶ Possessionem ipsam.] cum 1 appellatur a sententia diffinitiua, si appellatione pendente fuit mandata executioni, iudex appellationis debet reuocare in irritũ quicquid factũ est post appellationem, & antequã cognoscat, an appellatio sit iusta vel iniusta: sed secus est cũ appellatur a grauamine, quia prius debet cognosci de meritis appellationis, q̃ reuocari qđ factum est post appellationẽ. s̃. de dila. c. 1. in fi. quia ibi d'r: si est ita, reuocato, & ea iudex ordinarius non pōt exequi suã sententiã, ex quo altera pars appellauit: sed iudex delegatus potest non obstante appellatiõe alterius partis. s̃. de offi. dele. super eo in fin. & c. pastoralis, § pterea. certe iste duæ vltimæ concordantię contrarium dicunt.

[Gl. seq. signat cõtrarium, & soluit.]

b ¶ Restituatis.] ar. s̃. ff. de appel. cum ex causa, vbi expectatur talis restitutio vsque ad euentũ confirmationis, vel cassationis sententiæ Sed non est contrariũ: quia non dicitur ibi, ꝙ non debeat expectari, sed ibi recitatur factum prout contingit: vnde patet ꝙ pendente appellatione executio non debet fieri. & si fiat, inuito possessore, restitui debet in pristinũ statum antequã appellationis causa examinetur. 2 arg. de offi. deleg pastoralis, §. præterea, & hoc est notabile.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. ppi Et de mate. ria vide B Thom 2. 2 q. 78 ar. 3. & Domi. Sotũ lib. 6. de iust. & iure, q. 1. art. 4.

2 Adde ꝙ appellatio suspẽdit executionem l. a diuo pio. §. 1. cum glos. & ibi Bar. ff. de re iud.

AD nostram.] Per iudicis officium subuenitur illi, qui propter iur̃m vsuras repetere non potest, ita summat Io. And. Et quidem procedit hoc summarium secundum vnum intellectum satis clarum. primo narrat factum Secundo prouidet: ibi, mandamus. Abb.

CASVS. Quam ciues Pisani I. & G. cuidã vsurario P. nomine multas persoluerunt vsuras. iur̃o interposito quod nec per se, nec per alium p̃dictas vsuras repeterent, vel apud ecclesiasticum iudicẽ, vel etiam secularẽ super his deponerẽt quæstionem. Creditor postmodum condidit testam̃, in quo præcepit hæredib. suis, vt omnibus qui probarent se dedisse vsuras eidem, ipsas eis restituerent. Sed dicti I. & G. non audebãt repetere vsuras pp huiusmodi iur̃m. & hæredes non satisfaciebant eisdem; peruenit hoc ad notitiam dñi Papæ, vñ mã dat pisano archiepõ, quatenus sub pœna excõicationis publice in ecclesia proponat, vt qui super hoc veritatem nouerint procedant ad testimonium proferendum & si constiterit de præmissis, compellat hæredes illius per censuram ecclesiasticam, vt vsuras, quas pater illorum a prædictis recepit, restituant vniuersas. No. ꝙ hic recipiuntur testes lite non conte. quia pcedebatur in modum inquisitionis siue denũciationis.

a ¶ Peruenisse.] non dicit per quem, vt a quo.

ADDITIO. Forte fuit fideicommissarius testatoris, vel amicus debitoris, vel ipse debitor: sed hoc forte fuit tacitũ propter opinionẽ vulgarium, quia per id æstimassẽt illũ periurũ. & est sim̃ s̃ eo. intellecto. s̃. de arbit. peruenit. Io. And.

[Gl. seq. soluit tres quæstiones.]

d ¶ Repeterent. si iurauit non repetere. denũciet illud ecclesiæ. Quid si iurauit non denunciare? Respondeo, iuramentũ fuit illicitum, & ideo non seruandum: cũ quilibet ad hoc teneat. s̃. de cogn. spir. tua nos & s̃ de hęre. cum ex iniuncto, s̃. eo. quemadmodum, in fi. & 2. q. 1. si peccauerit, sed si iurauerit soluere, nec repetere. nec recipere, 3 illud denũciet eccl'iæ: vt dictum est Vinc.

[Gl. seq. reci. per q. an iure legati, & c.]

c ¶ Probarent.] vr̃ iuramentũ istud remissum esse ex testamento: nisi velis ita interpretari hæc verba, vt. s. illi de iure repetere nõ possint, qui iurauerunt nõ repetere. Sed tamen largius interpretabimur vltimas voluntates. s̃. de donat. cũ dilecti. ff. de tri. vi. & oleo leg. l. 3. Sic ergo iure legati possunt isti repetere vsuras, quasi ex noua causa superueniente. Si enim aliquis abiurat beneficium, potest postea ipsum repetere ex noua causa superueniente, s̃. de renunc. cum inter P. & ff. de success. edic. l. 1. §. quod dicimus. alias. §. sed videndum. & arg. sup. quodmet cau. ad audientiam. Item cum iuro soluere aliquid, solutum possum repetere, sup. eo. debitores, non enim est cogitãdum de nouo iure, ff. de transac. cum Aquiliana. Si vero ius nouum non est mihi acquisitum, possum agere, vt remittat iuramentum, s̃. eod. c. 1 & primo agedum est, vt iuramentum remittatur, & tunc potest repetere secure. Bern.

[Glo. ista dicit per obiec. quod lite non contest. &c. & dupliciter soluit.]

f ¶ Ad testimonium.] nota testimonium ferri lite non contest. sed hoc ideo cõtingit, quia hic procedebatur in modum inquisitionis, siue denunciationis, vt patet per prin. c. vlt. 4 vel Papa hic voluit extra ordinem procedi, sine accusatore per denunciationem. Item quia ad ecclesiam, vel episcopum spectat exequi voluntates defunctorum. s̃. de testib. si hæredes. & c. pen. & C de episc. & cler. nulli. & l. si quis ad declinandam & ff de pe nit. hære si hæreditas, §. vlt. & sic seruant isti iuramentum suum hac via. Io.

g ¶ Constiterit] p inquisitionẽ, sup. de test. cog. pterea.

3 Supple et oblatas dicit Hos. ꝙ etsi omnino iurãs vellet hoc iuramẽtũ seruare, non tñ creditor pecuniã illam lucrifaciet, sed fiet inde eleemosyna. de vsu cũ tu. Io. An.

4 Sed hodie si cau. sis vsuraria fine li. cõte. proceditur, p cle. de iudi dispendiosã. & de verb. sig sæpe. Io. And.

¶ Idem Neapolitano archiepiscopo.

¶ Iuramētum generale debet ita intelligi, si fieri potest vt non obuiet iuri, alias tanquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiam.

CAP. XXI.

iij AD † nostram noueris audientiam peruenisse, quod a te, quasi per extorsionem [a] tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudiciarium obseruare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione nō indigent: † nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus, [b] qui debet in alijs obseruari: nec tu quando sub præmisso tenore iurasti, habebas in mente, [c] vt propterea venires contra canonicas sanctiones: alioquin non iuramentum, sed periurium [d] potius extitisset: nec esset aliqua ratione seruandum.

¶ Nos iuramentum tuū benignius [e] interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis, & notorijs, ratione iuramenti præmissi, non credimus te teneri seruare [e] subtilitatem ordinis iudiciarij [f] quam in his non seruari per omnia, ipsa iuris ratio postulat [g] & requirit. [h] vnde [i] videbitur subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere, vt in præmissis non per omnia ordo iudiciarius obseruetur.

¶ Quamquam † & secundum approbatum intellectum recte possit intelligi quod iurasti, vt in omnibus causis ordinem iudiciarium obseruares, in illis videlicet, [i] in quibus est ordo iudiciarius obseruandus. [k] Sic ergo faciens, & iura-

iij AD nostram.] Iudex, qui iurauit in omni causa iudiciariū ordinem obseruare, in notorijs subtilitatem ordinis iudiciarij non seruabit. h. d. Diuiditur nam in prima parte recitat tenorem iuramenti: in secunda ibi Nos, illud dupliciter interpretatur. Et secunda interpretatio: ibi, Quamquā. Et vt clarius habeas intellectum, pone sic casum Archiepūs Neapolitanus quasi p extorsionē, forte ad instantiam sui capituli vel populi, pstitit generale iuramentū, vt in omni causa obseruaret ordinē iudiciarium: processu temporis cū occurrerent facta notoria, dubitauit, an deberet in eis iudiciarium ordinē obseruare: Papa super hoc cōsultus interpretatus est hoc iuramentū dupliciter: primo vt non extendatur ad causas notorias, sed intelligatur fm subiectā materiam, s. vt in causis non notorijs obseruet ordo iudiciarius, in notorijs vero non seruetur per omnia: qa ordo in notorijs est, vt per omnia non seruetur, iuxta illud vulgatū: In extraordinarijs ordo est ordinem non seruare. Secundo dicit posse intelligi, vt referatur ad causas, in quibus ordo iudiciarius est seruādus: dicit enim quod si iste archiepiscopus habuit in animo, vt ordinem iudiciariū in omni causa pariter seruaret, & sic esset prædicta interpretatio: tale iuramentum cum sit contra canonicas sanctiones, potius est dicendum periurium, nec aliqua ratione seruandum. Abbas. Not ꝙ iuramentum contra canones præstitum non tenet. Item iurare contra ius, non iuramentum, sed potius periurium est. Item iuramentum directe seruari potest, vel per interpretationem seruandum est. Item in dubijs benigna debet fieri interpretatio. In notorijs per omnia ordo iudiciarius non est seruandus.[1] Item argu. quod verbum generale non est generaliter intelligendum.

a ¶ Per extorsionem.] vnde videbatur non teneri.

[Glo. seq. tractat de duplici processu notorij]

b ¶ Obseruandus.] ex toto. alias citari debet. 2. q. 2. Deus omnipotēs, & sententia ferri. ꝫ. de diuor. porro. & infra, de appel. cum sit Romana. in fin. & hæc vera sunt in prouincia, in qua sunt notoria & iudici & alijs. Si vero non sunt notoria in hac prouincia, sunt tamen notoria in alia, vel sunt hic notoria, & iudex nescit, tunc potest duobus modis procedere, s. ordine iudicario ac si esset occultum, argum. ꝫ. de elec. bonæ, & 24. q. 3. pudenda, & 2. q. 1. Deus. vel cognoscere an sit notorium, & facta sibi fide super hoc procedet contra reum quasi crimen esset notorium. & in similibus duas vias habet iudex, potest enim suspendere infamatum vsque ad purgationem, 2. q. 5. presbyter, vel inquisitionem facere ex officio suo, 2. q. 1. Deus omnipotens,

c ¶ In mente.] arg. iuramenta & promissa non extendi, nisi ad ea, de quibus cogitatum est, argumen. 22. quęst. 2. ne quis, ff. de transanct. cum Aquiliana. & ff. de pact. tres fratres.

d ¶ Periurium,] sup. eod. tua. & ꝫ. de ijs, quæ fi. a ma. par. cap. c. 1. & ꝫ. eo. sicut.[2]

e ¶ Benignius.] sic supra de testibus cum tu. nam prōptum est leges legibus concordare, C. de inoffi. donat. l. 1

f ¶ Seruare.] iuxta illud,

Est in amore modus nō habuisse modum.

g ¶ Postulat.] infra de verborum signifi. cum olim. & infra de vsur. cum in tua. ꝫ. de cohab. cleric. & mul. vestra.

[Glo. seq. obijcit, & soluit, & vni contrario respondet.]

h ¶ Requirit.] sed nonne ordo iudiciarius potest seruari sine peccato in notorijs? Argum. quod sic ꝫ. de elect. bonæ, & Aug. probat id quod notorium est, scilicet ecclesiam non esse nullam, 24. q. 1. pudenda. in fi. & ita videtur licitum sacramentum, vt in notorijs seruetur. Sed certe hoc iurare, ꝙ in omni notorio seruetur ordo iuris, est illicitum, & multum læderetur ius actoris, cum ei incumberet onus probandi, & disciplina iudicialis læderetur, si iudex non posset punire nisi prius probaretur,[3] sed hoc fieri non debet, quia nullæ sunt validiores probationes quam per euidentiam facti in illa decre. bonæ, factum fuit ob scādalum ad cautelam, vt ibi dicitur, vel forsitan non erat notorium iudici. Laur.

[Glossa sequens arg. alle. quatuor iura pro, & quatuor contra.

i ¶ In illis videlicet.] arg. quod verbum generale non est generaliter intelligendum, vt 1. q. 1. iudices, versic. omnia bona Damasci. & ff. de seru. si cui & ff. de pig. obligatione, & de consec. dist. 2. reuera. ver. de operibus totius mundi. circa finem, arg. contra. 19 dist. si Romanorum, 31. q. 1. quod si dormierit. & 1. q. 1. sunt nonnulli. & ꝫ. de priuile. quia circa, & sup. de maior. & obed. cap. solitæ.

K ¶ Obseruandus.] dic[4] est arg ad illam quæstionem, qua quæritur. pone aliquis iurat, ꝙ de cætero non cognoscet concubinam suam, modo vult eam ducere in vxorem, nunquid potest non obstante iuramento? Dicas ꝙ sic, quia intelligitur iurasse de fornicario coitu, & non de licito & debito. vnde potest cum ea contrahere non obstante iuramento.

Ea te.]

† Cap. 7. eo ti. 3. ꝯpil. Et de materia, videlicet, ꝙ in notorijs nō sit ordo iuris seruandus, vide Iuliū Clarum in pract. crim. § fi. q. 9. adde Salicet. & Doctores in l. ea q. dē, C. de accus. & Antoniū Gomeziū tomo 3. varia. res. c. 1.

† Vide l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satis. cogan. & l. 2. ibi Bart. ff. de furt.

1 Idē not. de ꝓcur. can. cum dilecti. in gl. qa nec & idē hic Inn. & in dec. sacro. in prin. ꝫ. de sentē. excōm. vbi de monitione loquit. Io. And.

2 Concor. l. plenis. §. sicuti. cū glo. C. de his q ad eccl. confug.

† al. Quāquā etiā.

3 Et sic qn̄ q̄ trāsiret crimina īpunita cōtra id ꝫ. de sent. excō. vt famę & sic īducit periculū salutis. ar. 12. q. 2. cū deuotissimam.

4 Hæc glossula nō habet in vetustis exemplaribus.

EA te]Qui iurauit ei, cui non debuit, cui debet iura re compellitur. Primo ponit exordium. Secundo narrationem: ibi, Sane. Tertio conclusionem: ibi, Cum igitur. De materia huius c. habetur in c. si diligenti inf. de præscrip. Abbas.

CASVS. Dominus Papa mādauit archiepo Turritano, quatenus iuramētum fidelitatis exigeret & reciperet a iudice Carolitano noīe Romanæ ecclesiæ ꝓ ipso iudicatu; iudex ille noluit iuramentū illud exhibere, asserens, ꝙ illud præstiterat pitano archiepō saluo ecclesiæ Romanæ honore. Papa hoc intelligēs scribit sup hoc iudici supradicto dicēs, quod nō remittit debitum sed auget, cū alicui soluitur, quod alij est præstandum: sed cū iuramentū illud ecclesię Romanæ dictus iudex p̄stare teneat, si iuramentū iam p̄stitum ɔ̃riū reputet, illi ꝙ domino Papæ p̄stare tenet primū illicitum est: & illo non obstante illud præstare debet quod ab eo petitur. Si vero primum iuramentum nō est ɔtrarium præstando iuramento, illud sine mora prestare debet. No. ꝙ non reuelatur a debito qui alij soluit, ꝙ debet. Itē cum duo iuramenta contraria sunt, v dendū est quod magis sit licitum, vt altero reiecto illud seruetur.

† al. Kasalitā.

† Cap. 8. eod. tit. in 3. compil.

† al. ita: nomine. ecclesiæ:

menti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes.

¶ Idem iudici Carolitano. †

¶ Si vnum iuramentum vni debitum alteri præstatur, illicitum est, & eo non obstante cui debetur, præstandum est.

CAP. XXII.

EA † te credimus discretione vigere, vt intelligas per teipsum, ꝙ onus nō remittitur, sed augetur, [a] cum cuiquā improuide soluitur, quod alij [b] ex debito est præstandum. Sane cum archiepiscopus Turritanus a te nomine † nostro iuramentum fidelitatis (sicut a nobis mandatum acceperat) exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti, asserens quod Pisano archiepiscopo [c] saluo Apostolicæ sedis honore huiusmodi præstiteras iuramentum.

¶ Cum igitur nobis & ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, si præstitum [d] iuramentum ei, ꝙ a te nobis tamquam debitum est præstandum contrarium [e] reputes, illud [f] illicitum iudicabis: & illicito non obstante, quod licite, imo ex debito petitur exhibebis: vel si præstitum præstando contrarium nō existit, illud sine difficultate præstabis.

a ¶ Augetur,] quoniam grauius solui potest vero creditori, quod alteri est solutum, & tamen non liberatur a debitore, de const. pecu. si vero mihi, ff. de sol. vero procuratori, §. 1. & j. de homi. sicut dignum §. eos. in fi.

b ¶ Quod alij,] sic ff. de condi. inde. in summa in fi. vnde si alij solueris, quod alii debes, non liberaberis, & ille furtum committit, ff. de fur. fallus, §. 1. nisi ille ratum habeat, ff. eo. si vendidero, §. si Titius, vnde patet, quod peius est siue grauius latroni, qui partitur spolia cum socio, quam si non partitur. 22. q. 4. si quem ad peccatum. Io. & expone, quod dicit aliquantum scilicet: & sic non obstat, quod soluitur vni ex pluribus. quorum cuilibet in solidum quid debebatur, ff. de duo. re. consti. l. 3.

c ¶ Archiepiscopo,] de hac materia tractatur, j. de præscri. si diligenti.

d ¶ Præstitum,] Pisano archiepiscopo.

e ¶ Contrarium,] quia si vnum contrariorum est bonum, reliquum est malum, 8. q. 1. sciendum, & 32. dist. hospitiolum.

f ¶ Illud,] scilicet, quod præstitisti archiepiscopo.

QVintauallis.] Istud est valde famosum cap. propter materiam arbitrorum, quæ hic tractatur communis diuisio Secunda ibi, Quocirca. Abb.

CASVS. Filiæ Quintauallis venerunt ad verba cum quibusdam mulieribus alijs, & eis multas iniurias irrogarunt, propter, quod dictus Quintauallis iurauit stare mandatis illarum: quæ tale fecerunt illi sub debito iuramenti, ꝙ si aliqn̄ filij, aut filiæ, aut vxor illius, aliqđ factum vel verbum contumeliosum mulieribus illis obijcerent, idem Quintauallis filios & filias exhæredaret, & vxorem a se remoueret: Quintauallis recepto tā iniquo mandato, significauit hoc dn̄o Papæ, unde mandat epō Alatrino, quatenus prædictis mulieribus iniungat, vt mādatum illud reuocent, cum licitū fuerit iuramentum, & mādatū illicitū, alioquin denunciet illū non teneri ad obseruandū hmōi mandatū. No. ꝙ cū aliquis simpliciter iurat stare mādato alicui⁹, licitū debet esse mandatum: alioquin mādatum non ligat.

† Salatrino.

† Ca. 9 e. ti. in 3. cōpilat. Et vide Baldū in auth. ḡnraliter. C. đ epis. & clerici.

† al. filiæ.

¶ Idem Alatrino † episco.

¶ Qui iurauit stare mandato alicuius, non tenetur parere si precipit illicita: vt quod filium exhæredet, vel vxorem abiuret.

CAP. XXIII.

QVintauallis † nostris auribus intimauit, quod pro offensa, quam filiæ ipsius alijs mulieribus irrogarant, ꝙ earum mandato pareret, præstitit iuramentum: [g] quæ tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod si quando filij † aut vxor illius aliquod factum, vel verbum cōtumeliosum mulieribus illis obijcerent, idem filias & filios exhæredaret, [h] & a se propriam remoueret vxorem.

g ¶ Iuramentum.] qđ ciuili modo fuit intelligendum, ff. de seruitu. si cui. & sup. eod. veniens. vbi de hoc.

[Glo. seq. exprimit causam iniquitatis horum mandatorum & ponit 14. causas propter quas filius potest exhæredari.

h ¶ Exhæredaret.] ad hūc casū iuramentū nō extendebatur, nec debuit extendi. Arg. ĩ. eo. quāto, & melius, in capit. veniens. 22. q. 4. vnusquisque. & ff. de oper. libert. si libertus, ff. de fideicomm. lib. Thais. ancilla, §. sorore, & ff. de manumiss. l. 4. in fin. nisi in certis casibus, qui continentur in Auth. vt cum de ap. cog. §. causa. coll 8. & ita turpe fuit mandatum. Item contra præceptum Domini fuit hoc mandatum, vt vxor separaretur a viro, 28. q. 1. idololatria, & 33. q. 2. quos Deus. Causæ [1] vero ingratitudinis propter quas pater potest exhæredare filium, sunt hæ. Prima si filius parentibus manus intulerit. Item si grauem iniuriam eis fecerit. Si criminaliter eos accusauerit de causa, quæ non sit aduersus principem vel rempublicam. Si cum maleficis versatur. Si maleficus efficiatur. Si vita parentum fuerit insidiatus. Si vxori vel concubinæ eius se immiscuerit. Si ex dilapidatione filij graue dispendium parentes sustulerint. Si pro persona vel debitum eius inquantum potest fideiubere noluerit, hoc tamen quod de fideiussione dicitur, ad filios masculos tantum pertinet. Item si prohibuit

1 De materia huius gl. vide Iasonem in auth. non licet. C. đ libe p̄ter. Martinū sing. 78 in c. plures sunt.

eos facere testamentum. Si contra voluntatem parentum inter arenarios & mimos perseuerauerit, cum pater non fuerit illius professionis. Si filia vitam luxuriosam egerit, cum parentes vellent eam pro posse dotare, nisi neglexerint eam maritare vsque ad xxv annos. Si parentibus furiosis debitam curam non impenderit. Si parentem captum de carcere eripere neglexerit. hoc totum habes in premiss. Authentico. 1

1 In codice Barbatiæ post hoc verbū authentico, statim subiūgunt hæc alia: sed hoc totū cessat p ingressū religionis vt 19.q.vl.

ADDITIO. Vnde versus.

Bis septem causis exhæres filius esto:
Si patrē feriat, vel maledicat ei.
Carcere detrusum si negligit ac furiosum.
Criminis accuset, insidias ve paret.
Si dederit grauia sibi damna, nec hoste redemit
Testari prohibet, aut dat arena locum
Si prauos sequitur, vel amat genitoris amicam.
Non orthodoxus filia quando coit.

† Cap. 10. eo. ti. in 3. cop. Et vide Sotum lib. 4. sen. dist 31. q. 1. art. 3.

Hos versus habes in summula pauperum.

¶ Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit iuramentum, sed mandatum illicitum, pdictis, vt reuocent mandatum illud, iniungas: alioquin eū ad mandati obseruationē illius denuncies nō teneri.

¶ Idem archiepiscopo Terraconeñ.

¶ Ex causa leui & temeraria coniuges etiam quo ad thorum & mutuam cohabitationem se separare non possunt etiam cum iuramentis interpositione.

CAP. XXIIII.

ij TVa † nos duxit fraternitas consulendos, quid sibi sit super hoc faciendum, quod B. & A. vxor eius adinuicem iurauerunt, se nunquam mutuo petituros: [a] idem vero nunc repetit illam instanter: ea econtrario affirmante, quod prius se faceret Sarracenam † quam rediret ad eum: & infra.

¶ Nos igitur fraternitati tuæ respondentes, Mandamus, quatenus vtrumq; ad continentiam seruandā moneas & inducas: quā si pmittere voluerint & seruare, vtrumque dimittas sine alio commorari: [b] alioquin si vir noluerit cōtinere, tu illam vt reuertatur [c] ad ipsum, & tāquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis sentētiā appellatione remota compellas: cum & temerarium fuerit huiusmodi iuramentum, & adulterium vtrinque [d] sit commissum.

¶ Idem Genueñ † archiepiscopo.

¶ Is, qui iurauit cum muliere contrahere propter superuenientem fornicationem vel deformitatem, eam repellere potest, propter præcedentem nō. hoc dicit.

CAP. XXV.

QVemadmodum † si vir mulieri iurasset, quando contraxit cum illa, quod eā semper pro legitima vxore te-

ij TVa nos.] Cōiuges abiurare se non possunt, ita summat Ioann. Diuiditur In prima consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, Nos igitur Abbas Siculus.

† Vide Couarruuia lib. 4. variar. re. solu. c. 9.

CASVS. Quidam B. nomine, & A. vxor eius adinuicem iurauerunt se nunquam mutuo petituros: quæsiuit ordinarius quid sibi super hoc esset agendum. Mandat Papa eisdem, quatenus vtrumque inducat ad continentiam obseruandam: quod si facere voluerint, & eam seruare, maneant separati: alioquin compellatur mulier ad virum redire, cum iuramentum illud temerarium fuerit, & vterque illorum adulterium commisit, Not. quod iuramentum non præiudicat matrimonio, sed econuerso matrimonium præiudicat iuramento, infra de spon c. pen.

[Gl seq. ponit opi. quam reprobat.]

a ¶ Petituros,] temerarium fuit huiusmodi iuramentum, & ideo non fuit obligatorium, 22 q. 4. inter cætera, & C. de nupt. auth quod eis permittitur. Et dicunt quidam pœnitentiam imponendam tamquam pro veniali, argu sup. eo. verum, & 25. dist. c. vnum oratoriū §. criminis imo ad minus vnius anni pœnitentia imponitur pro temerario iuramento. 22. quæstio. 4. qui sacramento. Tan.

[Glo. seq ponit duas opin. contrarias, quas determinat. secundo quærit, & soluit.]

b ¶ Commorari.] non tamen in seculo, vt quidam dicunt, arg. inf. de conuer. coniug. ad Apostolicam. Sed vt q in seculo. 33. q. 5. qd Deo pari. 2 sed si alter vellet intrare monasterium, haberet locū quod ipsi dnt. Sed quid si iurauerunt, quod nunquam diuertent, ab inuicé, nunquid est seruandum iuramentum tale, cū possit seruari sine interitu salutis æternæ? Non videtur, quia nec pœnalis stipulatio teneret, vt si culpa alterius diuortiū factum fuerit, dabis centum, ff. de verbo. oblig. si stipulatio facta fuerit. sicut enim libera debēt esse matrimonia in ɔhendo, ita in dissoluēdo, C. de inuti. stip. libera. & C. de nup. neq; argu. ff. d don. inter vi. & vxor. ea q̄. & ff. de ver. obliga. Titia. & j de sponsa gemma. Io. hoc non determinat, sed credo si vellent intrare religionē, possent: quia non dr infringere iuramentum, qui in melius illud commutat s. eo. c. 3. & j. de vo. & vo. redem. ca scripturæ, & iuramentū illud benignius est interpretādum, sup. eod. ad nostram & c. quanto.

2 Per q C. dicit Inn. q si ad ɔtinentiā seruādā hoc iurasset vl terius repetere se non possent, vide q post eū dicam de ɔuer. ɔiug. dudū sup ver. castitem, de ɔiu. lepro. c. 1. super iiij. gl. Io. And.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

c ¶ Reuertatur,] hic dicere, q propria auctoritate debet redire ad virum, nec expectare superioris auctoritatem.

† In antiquis, Ianueñ.

d ¶ Vtrinque,] sic j. de reg. veniens. j. de diuor. significasti. j. de adul. c. penul. & vlt. j. de exce. cum ecclesiastica, & 32. q. 6. nihil, & ff. de compen. si ambo.

† Cap. 11. eod. tit. in 3. cop. Et de materia vide Magistrum & Doct. li. 4. sent. dist. 35. & latius (?) Sotū ibi dis 36. q 1. art. 1. & seq.

QVemadmodum.] Diuiditur in tres partes principales. Secunda, ibi, illud autem. Tertia. ibi, Quod si. prima subdiuiditur. Nam primo inducit simile consultationi faciendæ. Secundo soluit: ibi, ita si quis. Tertio probat solutionem per euitationem absurditatis, & per rationem: ibi, Alioquin. Quarto respondet oppositioni iuramenti: ibi, Non obstante, quod responsum probat per euitationem absurditatis ibi, Quod si post. Secunda pars principalis non subdiuiditur, sed tertia pars sic. quia primo ponit casum. Secundo allegat pro negatiua: ibi, Cum scriptura. Tertio pro affirmatiua: ibi, Sed nunquid. Quarto soluit: ibi Tutius. Abbas.

CASVS Quidam iurauit se ducturum aliquam in vxorem, quæ ante ipsa sponsalia sic cōtracta fuit fornicata: q̄ritur an teneatur eam ducere in vxorem ptextu huius iuramenti? Rñdet Papa per simile, & quasi a maiori: Si vir iurasset mulieri, qñ cōtraxit cū illa, q eam semp pro legitima teneret vxore, cā non posset dimittere pro fornicatione, q̄ ante ɔtractum matrimonium commisisset, sed si post contractum matrimonium & præstitum iuramentum fornicatur, dimittere eam posset non obstante huiusmodi iuramento, quia in illo talis conditio subintellige-

neret, pro fornicatione, quam mulier antea commisisset, non posset eam dimittere, [a] sed pro fornicatione, quam postea perpetraret, eam dimittere posset, non obstante huiusmodi iuramento, † quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio, [b] si videlicet in legem coniugij illa non peccaret: Ita, si quis iurauerit se ducturum aliquam in vxorem, non potest ei fornicationem opponere præcedentem, [c] sed subsequentem, vt illam non ducat in coniugem, quia in illo iuramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit. Alioquin si post huiusmodi iuramētum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem, quod est prorsus absurdum. nam si post contractum coniugium vir propter fornicationem, licite potest vxorem a sua cohabitatione dimittere; longe fortius [d] ante coniugium celebratum, propter eandem causam sponsus licitè potest in suam cohabitationem non admittere sponsam: [e] quia turpius ejicitur, [f] quam non admittitur hospes. † Non obstante in alterutro [g] casu vinculo iuramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, vt is qui iurauit, ad vtrumque [h] sine transgressione se possit habere.

¶ Quod si post huiusmodi iuramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum [i] amitteret, seu quicquam ei tur-

telligebatur: si illa ↄtra legē mr̃imonij non peccaret. eodē modo si aliquis iurauit se ducturum aliquam in vxorem, non potest ei fornicationē opponere præcedentem, sed subsequentē, vt eam ducere nō teneatur: quia in illo iur̃o talis debet conditio subintelligi: si illa contra legē desponsationis nō venerit: alioquin si post tale iuramentū fieret publica meretrix, eā ducere teneretur, quod esset prorsus absurdū: & hoc probat per locū a maiori; si uir post contractū matrimoniu ꝑꝑ fornicationē dimittere potest vxorē, multo fortius ante coniugiū celebratum ꝑꝑ fornicationē pōt non admittere sponsam: quia turpius ejicitur q̃ non admittit hospes nec obstat iuramentū in aliquo istorū casuū: quia iuramentum illud tale est ꝑꝑ conditionem subintelligendā, quod potest seruari & nō seruari sine transgressiōe iuramenti præterea si post huiusmodi mulier fieret leprosa, vl' paralytica, vel nasū amitteret, vel quicquam turpius ei contingeret, teneret eam ducere in vxore, Respon. si esset vxor de præsenti, eā dimittere nō posset: si sponsa de futuro, eam ducere non teneretur, quia multa impediunt matrimonium ↄtrahendum, quæ non dirimunt iam cōtractū.]

a ¶ Dimittere.] nec etiam accusare, ff. de adulter. si vxor §. si quis vxorem. & §. vlt. & C ad l. Iul. de adult. propter violatam.]

[Glo. seq. ponit decem generales conditiones in iuramentis subintellectas: in si quærit, & soluit.]

b ¶ Conditio.] nota ꝙ plerunque intelliguntur conditiones in iuramentis, vt hæc, si placet papę, vt s̃. eod. venientes. Item hęc, si Deo placuerit, 22 quæst. 2. beatus, §. 1. Item hæc, si res in eodem statu permanserit, 22 q. 2. ne quis. ff. de so. cum quis Item si mihi seruabitur fides, s̃. e. peruenit. & ff. loca. quæro. § inter. item honeste & possibiles, vt hic dicitur & j̃. eod. sicut. Item hæc, si mihi numeraueris pecuniam, C. de non nu. pec. indubitati. item hæc, si nuptiæ fuerint secutæ, ff. de iu. dot stipulationem, 1. Item hæc, si non immoderatum quid præcipiatur, sup. eo. veniens, & c. Quintauallis, & ff. de oper. liber. si libertus. Item facultas subintelligitur sup. eo breui. item commoditas. ff. quarum re. ac. nō da. l. 1. §. quæ onerandæ. Speciales autem conditiones non subintelliguntur, si non exprimantur, licet mente concipiantur, 32 q vlt. cap. vlt in fin. C de condi. ob turp cau. si repetendi. nisi vbi lex exprimit aliquid tacite agi inter contrahentes, quia tunc illud pro expresso habetur. ff. si cer. peta cum quid. & ff. de verb. obl. trit. cum: & hæc vera sunt in promissorijs iuramentis, sed in assertorijs nulla conditio subintelligitur, & de tal. loquitur 32. quest. vlt. cap. vlt. & C. de iure dotium, si mulier a viro. 2 Sed nunquid dicemus omne iuramentum conditionale, si omnes præmissæ cōditiones subintelliguntur? Certe non ff. de cond. & demon. conditiones.

c ¶ Pręcedentem.] quia ex quo semel probauit mores ipsius, non potest postea reprobare. 32. q 5. horrendus. nisi ex superuenienti causa: vt s̃. de æta. & qua. accepim⁹. & sup. de off. dele. insinuāte & 4 qō. 3 c si testes. § si quis testibus. Io.

d ¶ Fortius.] nā cui damus actionē, multo fortius exceptionē, ff. de reg. iur inuitus, § cui damus, & ff. de super. f. l j. §. plane & su. e. debitores. q̃nque tamen consequimur excipiendo, quod agendo petere non possumus, ff de neg. ge. l 3. §. pupillus & ff đ cōpen. si cū filiofamilias. q̃nque quędā consequimur agēdo, quæ non cōsequimur excipiendo, su. eo. đbitores. & su. qđ me. cau. ad audiētiam. Itē potest depositū repeti, sed nō cōpensari. 3, C. de compen. l. vlt. & j̃. de depos. bona fides. §. 1,

e ¶ Non admittere sponsam.] nā & sponsus pōt sponsam accusare de adulterio quasi mr̃imonio iam initiato. argu. C. de adul propter. nisi in casu ff de adult. miles. § quęrebatur. quia & iniuria ei facta est ff. de iniu. item apud §. sponsum; quia nec matrimoniū, nec spem matrimonij violare permissum est, ff de adult. si vxor § diuus.

f ¶ Ejicitur.] deterior namq; dolus eius cognoscitur, qui interruptam iterum litem deseruit, quā qui semel cæptam derelinquit, in Auth de litig § cū nē, in si col lat. 8 & minus malū est viam Domini non cognoscere, quam post agnitam retroire. j̃. de apostatis, quidam.

g ¶ In alterutro] id est in vxore dimissa, & sponsa non admissa.

h ¶ Ad vtrumq;] s. vt eam recipiat, vel non recipiat.

[Glo. seq reci. per obiec. demum quærit, arg. pro, & soluit contrarium.]

i ¶ Oculos, vel nasum.] sic patet quod iuramentum quandoq; potest seruari sine interitu salutis ęternæ, & tamen non tenetur illud seruare, sed hoc ideo est, quia honestas intelligitur in hoc iuramento, vt si res in eodem statu permanet, id enim tacite agitur, 22. quæst 2. ne quis, & ff de solut. cum quis. sed si iuramentum non posset seruari sine interitu salutis æternæ, vel si esset contra leges vel bonos mores, seruari non debet, sup. c prox. & c Quintauallis. & ff de legat. 1. si qs inquilinos. § vlt. ff. de leg. 3. si quis in princ. & ff de iu patr. adigere. secus esset si mulier laberetur in facultatibus. Sed quid si per violentiam opprimatur sponsa de futuro? Videtur ꝙ nihilominus teneatur cum ea contrahere, arg. 32. q 5 re vera ff de adult. si vxor §. si quis plane. sed non est verum. 27. q 2 raptor &c. seq & 22 quæst 5. finge. &c ille. & ita punitur sine culpa, sed non sine causa.

† sacramēto.

1 Stipulatio dotalis conditionē habet, si nuptiæ fuerint secutæ, vnde si nō sequātur, deficit stipulatio. Ioan. And.

2 Si mulier stipulat sibi dotē a viro reddi, vt de ipsa testet, non conditionalis, sed cautatiua est: nec expressio. I. And.

† Vide l. penul. ff. de cōdi. ob turp. cau. & l. generaliter. & l. si plagij, per Barto. ff. de verb. obli.

3 Licet sic sētiāt Docto. videt tñ ꝙ cōpēsatio possit admitti de consensu deponentis, cum in suum fauorē hoc sit īductū. argu j̃ de reg. statuimus cum suis concor. Ioan. And.

pius euëniret, nunquid vir teneretur [a] eam ducere in vxorem? profecto ductam non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? [b] quamuis [c] interdum contractum non dirimat, quod impedit [d] contrahendum.

Si vir iurauit non accusare vxorem, temerarium est iuramentum, sed si specialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, sed accusare non debet.

¶ Illud [e] autem iuramentum est proculdubio temerarium, si vir iuret vxori, quod eam super nullo crimine [f] accusabit: quia si mulier fieret infidelis, † & nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel vt illum pertraheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter deberet illam impetere apud iudicem suum, aut eam nisi penitus resipisceret, omnino dimittere, [g] secundum canonicas sanctiones.

¶ Quod si expresse iurasset, quod eam super adulterio non impeteret, esset ne seruandum huiusmodi iuramentum? Cum scriptura testetur, quod patronus [h] est turpitudinis, qui celat crimen vxoris, & secundum regulam Euangelij, si primo & secundo correpta resipiscere nollet, dicendum esset Ecclesiæ, vt tanquam ethnica [i] & publicana deinde vitaretur, ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati.

¶ Sed nunquid vir non potest dimittere vxori peccanti non solum septies, sed etiam vsque septuagies septies, secundũ Euãgelicam veritatem?

¶ Tutius ergo in hoc [k] casu videtur vt propter iusiurandi religionem, vir accusare desistat [l] vxorem ad diuortium celebrandum, quamquam denunciare [m] eam possit ad pęnitentiam peragendã.

a ¶ Teneretur] quasi dicat non, quod verum est in spõsa de futuro, infra de coniug. leprosorum, ca. vlt. sponsam vero de pręsenti ducere tenetur, quia nõ reperitur casus nisi vnus, in quo possit eam dimittere. infra de conuer. coniug. ex publico.

b ¶ Teneretur,] quia dicat, non tenetur eã admittere.

c ¶ Quamuis,] istud, quamuis, non est aduersatiuum, sed causatiuum, & ponitur, quamuis, pro quia.

d ¶ Impedit.] vt votum simplex, 27. dist. si vir. sic 15. q. 1. § vlt. vbi dicitur: non omnia, quæ impediũt ordinandum, deijciunt ordinatum.

¶ ALIVD AVTEM. CASVS. In §. isto alia qõ ponitur, quæ talis est: Aliqs iurauit, quod super nullo crimine accusaret vxorẽ: quæritur an istud iurm̃ esset seruandũ? Rñdet papa, quod iurm̃ tale temerarium est: quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro sine cõtumelia creatoris, vel illũ traheret ad mortale peccatum, debet statim illam accusare apud iudicẽ suum: & nisi se corrigat, illam dimittere debet secundum canones. Sed si iurauit expresse, quod eã super adulterio non accusaret, nunquid debet seruari hoc iuramentũ? Et vr̃ quod non, quia dicit scriptura, patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris. Et in Euãgelio dr̃: Si primo & secundo correcta nõ se emendet, dicendũ est ecclesiæ, vt tãquam ethnica & publicana postmodũ euitetur. Sed contrarium videtur quod est seruandum, quia non solũ septies, sed septuagies septies dimittendum est vxori peccanti: Respondet papa, quod in hoc casu tutius est propter iurm̃, vt eam non accuset ad diuortium celebrandum, sed denũciare debet illam ad pœnitentiam peragendam. No. quod in iurõ honestæ conditiones subintelliguntur, quãuis non apponãtur. Item non potest quis reprobare vxorẽ quam approbauit, ex causa pręcedẽte matrimoniũ vel sponsalia. Item multa impediunt matrimoniũ contrahendum, quæ non dirimunt iam contractum. Item matrimonium de præsenti nullo casu superueniente dissoluitur, nisi ante carnalem copulam profiteatur alter. Itẽ si quis iurat simpliciter non accusare vxorem, temerarium est iuramentum. Item si quis iurat non accusare vxorem de adulterio, seruandum est iuramentum: tamen debet eam denunciare, vt pœniteat, quod si non fecerit, poterit eam dimittere, & ita alia via consequitur intentionem suam, & alia denegatur. Item quia nõ potest accusare, potest denunciare.

† Vide Magist. sentẽ: & ibi Do. li. 4 dist. 39 vbi plenissime de cultus disparitate.

1 Hęc glossula nõ habetur in veteris codicibus.

e [Illud.] aliquis iurauit, quod super nullo crimine accusaret vxorem suam: quęritur an istud iuramentum sit seruandum? Ad quod respondet Papa: illud, & c.

[Glos. seq distinguit pœnam criminis commissi, & committendi.]

f ¶ Crimine.] nam pactum illud non valet, si quis Paciscatur, ne alium accuset de crimine nõdum perpetrato de pact. si vnus, §. pacta, & §. illud. tamen de crimine iam commisso pacisci potest, ne de eo agatur. ff. de pact. si vnus, § pacta. & j. eo. cap. vers. non solũ septies, &c. Nec illud pactum tenet, ne dolus præstetur, ff. de reg. iur. contractus. Talia enim pacta contra publicam vtilitatem esse videntur, quia per ea inuitantur homines ad peccandum impune, sim. ff de pac. dotal. conuenire. 2. & s. de consue. c. pen. & quia publicæ vtilitatis est, ne crimina remaneant impunita. j. de sent. excommu. vt famæ, & ff. de sol. Stichum § 1. & ff. ad l. Aquil. ita vulneratus, in fin.

Leuit. 18.

Matth. 18.

2 Vide in c. statim alle super vlt. gl. Io. And.

g ¶ Dimitteret,] quia frater aut soror non ẽ seruituti subiectus in huiusmodi. 28. q. 1. si infidelis, & j. de diuor. quanto. iuxta illud:

Spernas spernentẽ vel blasphemare volentẽ:
Vel te credentem, cælus ad mortale trahentẽ,
Nam sunt alij, qui morali vincula rupta
priora. Vinc.

Matth. 18. Luc. 17.

h ¶ Patronus] 31. q. 1. c. 1. & ff. ad l. Iul. de adult. l. 2 § 2. & ff. de fur. qui vas §. 1. argu. infra de adult. si vir.

i ¶ Ethnica.] ethnos, i. gens. inde ethnica. i. gentilis.

[Glo. seq signat contrarium, & remittit.]

K ¶ In hoc casu] vltimo, s. vbi iurauit non accusare eã de adulterio, & ita potest se quis obligare pacto ad non accusandum, j. de accu. veniens, argu. contra. ff de pac. si vnus. §. illud. & §. pacta. & ff. de pact. dotal. conuenire, hoc solutum est s. in notula, nam illud.

l ¶ Desistat.] & ita pactum & iuramentum valet, quatenus tangit rem familiarem, non in eo quod publicam, vt dixi in notula, nam illud.

[Glo. seq quærit. ponit opin. Io. & in fi. opi. Tancr. in medio no. quod cui vna via, & c. alleg. vnam concor. & quinque iura in contrarium.]

m ¶ Denunciare.] sed quid si nollet corrigi, nec curaret de excõicatione? Dicit Io. quod tũc licite potest eam deserere, quia iam est contumeliosa creatori suo. 28. q. 1 si infidelis. & sic qñque cui præcluditur vna via, alia via ad idem admittitur, vt 4. q. 3. c. si testes. § serui neq; & hic, quia licet non possit eam accusare, poterit tamen eam denunciare. arg. contra ff de tutor. & cur. sere. & ff. de

ff. le conditio. institu, quæ sub cōditione, §. si quis, & ff. de bon. libe qu eritur C si manci. ita vene. l. vlt & sup. de procura. tuæ Tancre, 1 dicit, quod non debet eam deserere, licet se non corrigat, etiam si vitæ eius insidiatur, 32. q. 5. quicquid mulier, sed debet eam tenere in vinculis, & castigare, cū hoc ei permissum sit, 33 q. 2. placuit & q. 5. hæc imago, 25. q. 4. duo ista nomina & 7. q. 1. sicut alterius.

1 Vbi de hoc in regulares, vt j de reg. iur. cū q d li. 6. Ioan. And.

ET si.] Monachi & conuersi iurare possunt pro testimonio ferēdo in causa monasterij sui, ita cōiter summat, sed hec summatio nimis restringit litterā. Diuiditur in quinque partes. In prima respondet auctoritati Euangelicæ, quia videbatur prohibitum iuramentū. In secunda, ibi, Iacobus quoque, respondet auctoritati Apostolicæ. In tertia: ibi, Angelus: probat multis auctoritatibus noui & veteris testamenti, q licitum est iurare. In quarta: ibi, Quædam enim. dicit quare simpliciter prohibetur iuramentum. In quinta: ibi, Licet. dat petentibus licentiam iurandi.

† Ca. 13. eo. ti. in 3. cōp. Et de materia huius decretalis plene. B. Th 2. 2. q. 89. ar. 2. & Dominic. Sotus lib. 8 de iust. & iure. q. 1. artic. 2. Matth. 5.

¶ Idem abbati & capitulo Castelionis.

¶ *Licite ex causa necessaria etiam per litigiosos iuratur.*

CAP. XXVI.

ET † si Christus præcepit secundum Euāgelicam veritatē: Sit sermo vester, [a] est, est, non, non; [b] vt affirmatio, [c] vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tn̄ hominum excrescente malitia, simplici assertioni vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiunxit: quod amplius est, a malo est: a malo quidem, non tam culpæ quam pœnæ, nec exhibentium, sed exigentium iuramentum: nam incredulitas huiusmodi magis est pœna quam culpa, vnde non dixit, malum; sed dixit, a malo. Licet enim iuramentum prohibuisse Dominus videatur, nusquam tamen per creatorem, sed per creaturam [d] iurare prohibuit: ne per huiusmodi iuramentum trāsferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Quare † cum in Euāgelio præmisisset, Dico vobis, nolite iurare omnino: [e]

CASVS. Ad finem capituli collige casum, & causam constitutionis huius decre. Abbas & monachi Castellionis habebant causas pro monasterio suo. dubitabāt, vtrum liceret eis ferre testimonium, & iurare pro causis monasterij sui? Et videbatur eis, quod non deberent iurare, [illegible] auctoritate Euangelij dicentis: Sit sermo vester, est, est, non, non; quod amplius est, a malo est. Item Iacobus Apostolus videtur prohibere iuramentum, dum dicit, Ante omnia fratres mei nolite iurare. Dominus Papa consultus respondet primo auctoritate Euangelij. & eam exponit dicens; Sit sermo vester, est est, non non: vel affirmatio vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: tamen quia malitia hominum crescente non creditur de facili simplici affirmationi vel negationi: ideo adiunxit; quod amplius est, a malo est: illud amplius, scilicet iuramentum non est malum, sed a malo illius, qui non vult credere, nisi iuretur, & est pœna illius, non culpa: & licet dominus videatur prohibuisse iuramentum, non tamen prohibuit iurare per creatorem, sed per creaturam: vnde cum præmisit. Nolite iurare omnino, statim subiunxit neque per cælum, neque per Hierosolymam: tamen si iuratur per creatorem, seruandum est iuramentum, dummodo licitum sit quod iuratur. Secundo respondet auctoritati Iacobi Apostoli dicens, quod Iacobus non simpliciter prohibuit iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum dixit: Ante omnia, fratres mei nolite iurare omnino: quia nullus debet iurare spontanea voluntate, nisi necessitate instante; tunc licite iuratur, dummodo iuramentum habeat tres comites, scilicet veritatem iudicium & iustitiam: sed prohibuit iurare per creaturam; vnde dixit Apostolus, Homines per maiorem suum iurant, ostendens per quem sit iurandum, id est, p Deum: quod iurandum sit in necessitate, ostendit exemplo angeli, qui iurauit per viuentem in secula seculorum: & exemplo Domini, qui legitur plus dixisse quam, est, est, non, non: dum dixit, In veritate dico vobis. si enim iuramentum malum esset, & dominus non iurasset Tertio dicitur, quod quædam prohibentur, quia per se mala sunt, quædam vero prohibentur ex causa, non quia mala sint, sed quia si fiant frequenter, inde mala sequuntur; sicut vinum per se malum non est, sed ex frequenti & incauta potatione luxuria generatur. Vnde dixit Apostolus Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, qa ex frequēti & incauta iuratione periurium sæpe cōtingit: vnde legitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate: sicut Paulus cōcessit discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico vino propter stomachum, sic certe cum exigit necessitas pro re vera, licita & honesta, potest iurari, qa cessante causa cessat effectus. Vltimo rñdet Papa qōni propositæ, licet enim sint viri perfecti, vt quantumcunque possunt, iuramentum vitare debeant; tamen concedit eis ne propter defectum testium monasterium suū sui iuris sustineat læsionem vt deficientibus alijs testibus possunt in causis monasterij sui veritati testimonium perhibere Nota quod per creatorem, & non per creaturam iurandum est, tamen si per creaturam iuretur, seruandum est iuramentum, si licitum est, quod iuratur. Item in necessitate iurandum est, dum tamen iuramētum habeat veritatem iudicium, & iustitiam. Item per iuramentum delatum deciditur quęstio. Item quędam sunt simpliciter mala, & ideo prohibita: quædam vero sunt simpliciter bona, sed prohibentur ex causa. Item cessante causa cessat effectus. Item monachi & clerici deficientibus alijs testibus possunt testimonium ferre pro ecclesijs suis.

† Adde an testis iurās per Sanctū Iacobū, vel aliū deponat, vide Cy. in l. testiū C de testib.

a ¶ Sit sermo vester,] 22. q. 1. ita ergo.

b ¶ Non, non.] istæ duæ negationes non faciunt hic vnam affirmationem, secundum quod alibi faciunt, ff. de verb. sig. duobus verbis.

c ¶ Affirmatio.] ecce declaratio geminationis, id est, vt quod os affirmat & cor affirmet: & quod os negat & cor neget, sic 23. dist. psalmista.

[Glo seq. ponit quinque modos quibus iuratur per creaturas.]

d ¶ Creaturam,] sic 22. q. 1. clericum, & in auth. vt non luxurientur contra naturam coll. 6. § & qm̄ per creaturas licitum est iurare, vbi exprimitur in iure, vt per crucem 22 q 5. qui iurat per Euangelium. 22. q. 1. si aliqua per ordinem, vt 1. q. 7. quoties per salutem principis, ff. de iureiu. qui per salutem, l. 3. §. vlt. per altare, 2 22. q. 1. habemus, aliter enim iurare non debet vnde non licet iurare p membra Dei. in Auth. vt non luxurietur cōtra naturam coll 6.

ADDITIO. & 22. q. 1 si quis per capillum, vbi pœna ponitur.

e ¶ Omnino,] id est, ex leui causa, vel per omnia, simile omnino habet in lege, vt si fideiussor intercedat pro maiori summa quam principalis debitor, omnino non obligatur, ff. de fideiusso græce, §. illud. Vin.

2 Istę ll. dñt q̄ tūc licet alicui iurare p salutem suā, vel filiorū, qñ iuramentū sic desert, & intelligit respectu diuini numinis sic iurari. Ioā. And.

a ¶ Seruandum.] qualitercunque iuratur si licitum est, quod iuratur, seruandum est iuramentum 22. quæstio. 1. mouet te. & ff. de iureiurando, l. non erit, §. 1. quia multa fieri non debent, facta tamen tenent, 27. distinct. si vltim. & 17. quæstio. 2. nos nouimus. Sicut iudex vltima die suæ iurisdictionis iudicare non debet, ff. de iurisdictio. omn. iudic. eum qui. si tamen sententiam dixerit, tenet, ff. de offi. proconsulis meminisse, in fin. supra, de offic. dele. consuluit.

b ¶ Nolite,] id est, non habeatis voluntatem iurandi.

c ¶ Necessitas.] & ita nunquam iurandum est, nisi in necessitate, sed hæc necessitas includit etiā sub se vtilitatem, 22. quæstio prima. tu malum & capitulo, ita ergo, Lau.

d ¶ Tres comites.] de quibus habes 23 quæst 2 animaduertendum. & q. 1. & iurabunt.

e ¶ Profeta,] scilicet Hieremias.

f ¶ Et iurabunt.] hęc habes, 22. q. 1. & iurabunt.

g ¶ In veritate.] conscientiæ.

h ¶ Et iudicio.] idest, discretione, vel deliberatione.

i ¶ Iustitia.] idest, vt quod iuratur sit iustum & licitum, & isti sunt tres comites, qui debent interuenire in quolibet iuramento: & si ista defuerint, non iuramentum, sed periurium est dicendum, vt in capitulo, animaduertendum. 22. q 2.

k ¶ Omnis controuersiæ.] quia post iuramentum delatum & præstitum nihil amplius querendum est. ff. de iureiu non erit, §. delatum. & parem habet auctoritatem cum transactione, & maiorem quam res iudicata, ff. de iureiu l 2. quod vero ū est, si est delatum a parte parti: illud enim retractari non potest, ff eod. admonendi. 1.

statim subiunxit: neq; per cælum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum pedū ipsius est: neque per Hierosolymam, quia ciuitas est regis magni; neque per caput tuū, quia non potes vnum capillum facere albū aut nigrum. ¶ Et quāuis non sit per creaturam iurādum: si tamen iuretur per creaturam, seruādum [a] est quidē, dūmodo sit licitum, quod iuratur: quia teste veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. ¶ Iacobus quoque nō simpliciter prohibet iuramentum, sed voluntatem iurandi, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite [b] iurare: quoniam † ad iuramentum nō debet quemquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas [c] trahere importuna: & tunc potes sine culpa iurare: dummodo illos tres † comites [d] habeat iuramentum, de quibus propheta [e] ait: Et iurabunt [f] viuit dominus in veritate, [g] & iudicio [h] & iustitia. [i] Quod autem Iacobus subdit: neque per cęlum, neq; per terram, neque per† quodcumq; aliud iuramentum: iurare vetat per quālibet creaturam, quodcūque sit illud: alioquin non dixisset Apostolus, † Homines per maiorem suum iurant, & omnis controuersiæ [k] eorum, ad confirmationem finis est iuramentum, in quo patenter ostendit per quem sit iurandū. cum ait, Homines per maiorem suum iurant, id est, per Deum. & cur sit iurandum, vt videlicet omnis controuersię finis sit iuramentum. Angelus quoq; quem vidit in Apocalypsi Ioannes stantem super mare & super terram, leuauit manum suam ad cœlum, & iurauit per viuentem in secula seculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in Euāgelio, quam est, est. non, non: cum sæpissime dixerit, Amen [l] dico vobis quod ipse secundum Lucam exponens, cum præmisisset, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua: consequenter adiunxit; In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Israel. Apostolus quoque iurabat cum diceret: Testis [m] est mihi Deus: & iterum, quotidie morior [n] per gloriam vestram fratres. quæ greca exēplaria manifestissimā iurationem esse ostēdunt. Si enim per se malum esset iurare, profecto Dominus non iurasset: cum tamen in veteri testamento legatur, quia iurabit Dominus, & non pœnitebit eum. & rursum, Iurauit Dominus Dauid veritatem, (& † non frustrabitur eum) imo & pręcepit in veteri testamento: Redde Deo † iuramenta tua.

¶ Quædam [o] enim prohibentur, quia per se mala sunt, [p] vt furtū, adulteriū, & huiusmodi; quæ nō sunt aliquatenus facienda. Quędam vero prohibentur ex causa, [q] non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter & multum, ex his mala sequuntur, [s] vt vinū per se malū non est, & tamen ꝓhibet Apostolus †

l ¶ Amen.] idest, sine defectu, & est nota assertionis.

m ¶ Testis est mihi Deus.] in veteri testamento iurabatur sic: viuit Deus, viuit anima mea. sic iurauit vidua, quæ erat in Sarrepta Sydoniorum Heliæ prophetæ. Tempore gratiæ in primitiua ecclesia iurabatur: testis est mihi Deus: Deum inuoco testē, 22 q. 1 si peccatum, & 22. distinct. sacrosancta, Hodie iuratur per Deum, per Euangelia 63. dist. tibi domino. & 1. q. vl. c vlt.

n ¶ Morior,] hoc habes 22. q 1. non est

o ¶ Quædam.] posset aliquis quærere ex quo licite iuratur, quare prohibuit dominus iuramentum? respondet Papa, quędam, &c.

[Gl. seq tractat de duplici simonia.]

p ¶ Mala sunt] quędam 1 enim illicita sunt in sui natura, quædam ciuiliter, i. iure positiuo vel consuetudinario, ff. de verb. sign. probrum. argu. ff. de adul. si adulterium. sic quædam sunt simoniaca ipso iure, scilicet quæ in veteri testamento erant prohibita vt vendere spiritualia, 1. q 1. qui studet. quædam sunt prohibita per constitutionem ecclesię, vt dare aliquid pro benedictionibus nubentium, pro baptismo, 2 pro ponendis prælatis in sede. De his habes plura exempla, j. de simo. cum in ecclesiæ corpore. & c. dicut pro cer. & c. ad Apostolicā, & hoc est, quod dici consueuit: quædam sunt simoniaca, quia prohibita: quædam sunt prohibita, quia simoniaca & de hoc dī s. de offi. dele. ex parte.

q ¶ Ex causa.] 22. q. 2 ita ergo C si manci ita vęne.ne proster. l. 1. & vlt

[Gl seq notat tria arg ad primū alleg. duo contraria.]

s ¶ Sequuntur.] nota quod aliquid prohibetur nō quia ipsum sit malū, sed quia inde pōt seq malū, arg. 21. dist.

Iacob. p̄.

† In antiquis exēplarib. ita q̃n ad iurādū, &c.

† De qb. plene B. Th. 2. 2. q. 89. art. 3.

Hier. 4.

Iacob 5.

Apud Iacobum in vulgata editione dicitur, dictio, per, q̄ in habet oēs Raymundi codices.

Heb. 6.

Apocal. c. 10.

Luc 4.

Rom. 1.

1 De materia & veritate huius glo vide plene Dn. cū Soto li. 9 de iust. & iu. q. 5. ar. 2.

† Hęc verba. & non frustabit eū, desunt in oib. scriptis exemplaribus vetusto excepto.

Ps 109.

Ps. 131.

† Domino.

† Ad Eph. c 5.

2 In isto & pcedēti exemplo male dicit glo. in seq bene. Certū est q baptismus est sacramētū, & benedictio nubētiū est sacræ rei signum. & sic per illa ɔfertur & auget gr̃a Spiritus sancti, ergo ꝓhibitu, q̃a simoniacū Io. An.

dicens. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: quoniam ex frequenti, & immoderata vini potatione, luxuria generatur. Sic & iuramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio [a] veritatis: sed tamen prohibetur ex causa, [b] quoniam ex frequenti, & incauta iuratione, periurium sæpe contingit: sicut in ecclesiastico legitur: Vir multũ iurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga. Quẽadmodum ergo Paulus indulsit propter necessitatem discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico [c] vino propter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profecto cũ necessitas exigit, pro re vera, licita & honesta, potest secure iurari, quia cessante [d] causa, cessat effectus. [e] †

¶ Licet ergo debeatis esse viri perfecti, vt quantum potestis iuramenti vinculum euitetis: volentes tamen Indemnitati uestri monasterij ꝓuidere, ne propter defectũ testium, sui iuris sustineat lęsionem: præsenti vobis pagina indulgemus, [f] quatenus vos & monasterij vestri conuersi possitis in causis eiusdem (deficientibus alijs testibus) pro ipso perhibere testimonium veritati.

¶ Idem Episcopo Amelien.

¶ *Iuramentum contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.*

C A P. XXVII.

SIcut † nostris est auribus intimatum Ecclesia Tudertina vacante, ipsius canonici, & episcopus cum eis, dum esset in minoribus ordinibus constitutus, iuramenta quædam in damnum Episcopalis iuris fecerunt, priusquam de Pontificis electione tractatus aliqs haberetur, & infra. Pro iuratione incauta [g] imponi

dist denique, & 37. dist. ideo 11. q. 3. nolite 2. 41. distin. quisquis 2 q. 7 pręsumunt. 24 q. 3. Deus qñ maledicit. Insti. vi bon. rap. §. sed nedum, arg. contra, ff qui & a q̃bus manu. li. non fi. l. vlt & ff. de pact. si vnus, §. illud. Item arg. quod vno prohibito prohibentur omnia, per quæ peruenitur ad illud, argu. inf. de ele. conu. diuersis fallacijs, & ff de conditio. insti. quæ sub conditione. §. si quis eo. & ff de spons. oratio argu ff de tuto. & curatori da. ab his. scire, & ff. de bo. lib. quęritur, & sup de procur. tuæ. Item argu. quod aliquo ꝓhibito omnia prohibentur, quæ sequuntur ex illo, s̃. de constit. nam concupiscentiam. 1

Eccl. c. 23.

1 Concor. text in l. 2. ff de iuri. om. iu. cum vul.

a ¶ Confirmatio,] sic falsitas est immutatio veritatis: in Authen de instru. cau. et fi circa principium. coll 6.

1. ad Timo. c. 5.

b ¶ Ex causa,] argu. ꝙ potius consideranda est causa facti quã ipsum factum, 15 q. 6. c. 1. in fi. 23. qõ 8. occidit, inf. de accus. cũ dilectus, & ff de fur. l. verum. Vinc.

c ¶ Modico vino,] de consecr dist. 5. sint tibi, arg qd' licet habere curã corporis moderatam ad exercitiũ virtutũ argu 44 disti multis: alias incipit, conuiuia, de pœn. di. 2. c. corporis, arg. modicum.

† Vide gñaliter, C. de epi. & cler. & l. si pr̃ C. de hęred. insti.

d ¶ Cessante causa,] propter quam excludendam, s periuriũ, introductum est, ne iuretur. Si enim causa esset, propter quã habendam aliquid fieret, licet cessare, causa illa, non ideo cessaret id, quod factum est propter illam causam, 2 32. q. 7. tantum. & q. 1. dixit dñs, vel cessante causa odiosa, & contra ius cessat & eius effectus. dixit Vinc. verum est circa alias personas: sed circa candem personam non cessat. nisi priuilegium, vel concessio tenderet ad noxam, & tunc expone verba illa, verum est ab initio: sed si ex post facto incipit odium, non cessat effectus, i. prohibitio, arg inf de deci. suggestum & 63. dist. c quia sancta, §. verum, & ff de vul. substi. ex facto, & sic plana est glo. alias verum est, & ita non rñdet expositioni. dic verum est circa alias personas, quæ non habent priuilegia, sed circa eandem personam, quæ habet priuilegium, non cessat priuil. gium, i. non perditur, nisi priuilegium ipsum vel concessio tenderet ad noxam, vt dicunt tres prædictæ concordan. arg. inf de deci c suggestum 63. d. § verum De hoc qualiter intelligatur, dictum est, sup. de renun. post translationem, & 61. d c statuimus, §. his auctoritatib. Vel dic cessante causa, i. cessante periurio, cessat prohibitio & instante necessitate pro re uera licita, & honesta, licite iuratur & hic est sensus huius litteræ quantum ad hunc casum.

2 Idẽ in Spe. de le. § vi. ad fi. ver. in Suma.

ADDITIO. Vel dic, cessante causa, i. frequenti immoderata & incauta iuratione cessat periurium.

e ¶ Cessat effectus,] distingue, 3 aut est causa finalis, aut impulsiua: si finalis, tunc cessante causa, cessat effectus, v. g. prohibetur ne presbyteri gerant tutelas aliorum hac de causa, vt melius vacent diuinis officijs: & sic ista causa finalis est, vnde cessante causa cessat effectus: vnde si non vacent diuinis officijs, poterunt gerere tutelas, C. de episcop. & cler. authen. generaliter. Sed causa impulsiua cessante nõ cessat effectus, v. gra. propter Calfurniam fuit statutum, ne mulieres essent aduocatrices, qa Calfurnia posteriora dorsi sui ostendebat iudici. vnde Calfurnia fuit causa impulsiua ne mulieres aduocarẽt: vnde ea mortua mulieres non aduocabunt, hoc tñ habet in ff de postu. l. j.

3 Hęc gl. nõ reperitur in antiq. exemplarib. & parũ hẽt eruditionis.

f ¶ Indulgemus,] id est, indultu esse oñdimus ium olim, 4 14. q 2. super prudentia, & sup. de testi. tuis.

ij SIcut nostris.] Diuiditur in tres par. In prima ponit iuramentũ temerariũ. In secunda ponit iurantẽ: ibi, Pro iuratione. In tertia committit inquirenda & retractanda: ibi, Quia. Abb.

† Cap. 3. ti. de constitu. in 3. cõp. Et ꝓ expositione tex. & glos. vide præ alijs Guid Papæ hic.

C A S V S Vacante ecclesia Tudertina, canonici antequam tractatus aliquis haberetur de pastoris electione, quędam iura in damnum episcopalis iuris fecerunt: postmodum vnus ex illis electus extitit in episcopum, & consecratus: episcopus ipse videns, quod ex hoc reditus episcopales diminuebantur: quæsiuit a Papa, vtrum iuramenta illa essent seruanda? Papa considerans, quod iuramentum non fuit institutũ, vt iniquitatis vinculum esset, & iuramenta, quæ contra vtilitatem ecclesiasticam attentantur, non iuramenta, sed periuria dicuntur, pro iuratione incauta, fecit ei pœnitentiam imponi, mandans Episcopo Amelien. quatenus de canonicis illis super præmissis veritatem inquirat: & si ita esse inuenerit, in statum pristinum reducat, quicquid in damnum episcopalis iuris datum esse reperent. Nota, quod iuramentum in damnum Ecclesiæ datum non est seruandum, nec obligat, sed potius periurium dicitur, & de hoc debet pœnitentia imponi.

4 Sim. de ꝓcu. qa in causis. Ioã And.

[Gl. seq. not ꝙ existens in mortali, &c alleg duo iura, & inducit tria similia, & his interserit tria iura, quę alleg in contrarium, & illis respondet.]

g] Incauta,] sic patet, quod aliquis in mortali peccato existens si promotus fuerit, non remouetur. sup de tempo. ordi ex parte, & 50. dist. quicunq;, & episcopus, qui committit mortale peccatum, non remouetur, vt qui sine causa vult renunciare, supra de renuncia. nisi,

&

& est contra illud 81. dist. quicunque. 1. & c. p̄te. & 24. d. c. vlt. & 50. dist. ex pœnitentib. & sic huiusmodi temeraria iuramenta non repellunt a promotione, nec a testimonio, sup. de testib. intimauit, & c. constitutus, & sup. de testib. cog. capit. vlti. Vel dic, quod potius consulitur ecclesiae quam personae, sup. de ord. cog. cum dilectus. Itē in mortali peccato existēs admittitur ad accusandum, 5. q. 1. quidā, & hoc fuit ad declarandā innocentiā illius infamati per libellū occulte proiectū. Sed isti sic promoti non remouentur: quia huiusmodi crimina leuia sunt, quae non deijciunt ordinatos, 68. dist. ca. 1. pro quibus imponitur solummodo pœnitentia saltem vnius anni, vt 22. q. 4. qui sacramento. Quae autem crimina inducant depositionem, & quae non, notatum inuenies, sup. de tempo. ordi. ex tenore, & c. vlti. & 15. q. vlti. in summa.

1 Et vide quod dixi de ele. audiuis, super vlti. veri, sed qd si. Io. And.

† al. Quia vero.

fecimus episcopo pœnitētiam congruentem, & infra.

¶ Quia † non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quae contra vtilitatem ecclesiasticā attentantur: Mandamus quatenus ab ipsis canonicis inquiras super praemissis diligentius veritatem, & † si ea inueneris esse vera, quod in damnū a episcopalis iuris reperer is taliter attētatum, in statum debitum appellatione remota reducas. b

† In qbus dā antiqs ita, & si ea inueneris esse vera, q̄ in dānū epalis iuris reperis taliter attētatū, in statū, &c.

a ¶ In damnum,] & sic patet, quod per vacante ecclesia canonici nihil pnt disponere de rebus epatus in ipsius praeiudicium, 12. q. 2. si qua de rebus, & ī. ne se. va. per totū. nec reditus epales possunt diminuere, ī. de reb. ecc. nō alie. vt s. imo nec eps ipse, vt ibi dr: vnde quicquid factum fuerit in praeiudicium episcopatus, totum debet in statum pristinum reuocari.

¶ Idem.

¶ Iuramentum praestitum super actu a lege cōfirmato principaliter fauore iurantis licet secūdario in fauorem publicum, necessario est obseruandum si non vi, nec dolo fuit praestitum, & in alterius praeiudiciū principaliter non redundat. h. d. multum singulariter considerata medulla capitulo.

CAP. XXVIII.

CVm † cōtingat interdum, quod constante matrimonio, mulieres alienationibus super reb. dotalibus, & donationibus propter nuptias consentiant, ne vlterius cōtra ueniant, proprio sacramēto firmando, ac soluto processu temporis, matrimonio, contrauenire nitātur, vtrum hoc eis liceat, a nobis tua fraternitas quaesiuit.

¶ Nos autem fraternitati tuae taliter respōdemus, quod & si mulierū cōsensus in talibus nō videatur obligatorius secundum legitimas sanctiones c ne tali tamen praetextu, viam contingat periurijs aperiri, mulieres ipsae seruare debent d huiusmodi

[Glo. seq. reci. per quęstionem]

b ¶ Reducas,] imo & ipse idem Tudertinus eps posset reuocare. 2. 12. q. 2. non liceat, et 50. q. 9. quod quis cōmisit, et si consensit tanquam canonicus, potest postea tāquam episcopus reuocare, quia quasi ante aditā hęreditatem consensit, arg. ff. quorum le. l. 1. § quod ait praetor. nam quaedam facit aliquis tanquā alius, sup. de ele. quod sicut, et c. cum inter canonicos. et ff. de ado. si pater, §. qui duos ff. eo. si consul.

2 Hoc verū si intuitu dignitatis vult venire contra iurām, secus intuitu suae psonae, q̄a ūc nec necessaria est superioris licētia, arg. de ele. venerab. de sm Tancr. & Vin. Io. A.

CVm contingat.] Non auditur mulier cōtra alienationem rei dotalis, cui sponte consensit, et nō cōtrauenire iurauit. Ita cōiter summatur. In prima parte ponit cōsultatio. In secunda rūsio ibi, Nos autem. Abb.

CASVS. Aliquis alienauit res dotales, et alias quas donauerat vxori ppter nuptias, pñte vxore, et consentiente alienationi, et ne vxor ulterius contra alienationē veniat firmauerat proprio iurō, quod contra alienationem non veniret, postmodū matrimonio soluto nititur venire in cōtrarium: Consultus Papa rūdet, quod licet consensus mulierum non videatur in talibus obligatorius sm leges: tū debet mulier seruare huiusmodi iuramentum, ne tali praetextu viam contingat periurijs aperiri, et hoc est verum, si iurām tale sine vi, et dolo sponte praestitum fuit, cum in praeiudicium alterius non redundet, nec obseruatio vergat in dispendium salutis aeternae. Not. quod iuramentum praeualet legi. Item iuramentum semper seruandum est, ex quo sine periculo animae seruari potest. Item

iuramentum factū in praeiudicium alterius non tenet.

c ¶ Sanctiones,] vt ff. de fun. dot. l. Iulian[s] quae prohibet alienationem fundi dot. et C. ad Vel. auth. siue a me.

[Gl. seq. miscet plura cōtria, et tripliciter soluit: respondens ad contraria, et inducens huic simile]

d ¶ Debent,] contra id qd' hic dicit, signātur multa cōtria: quia regula vtriusque iuris dicit, qd' cōtra ius fit pro infecto habendū est, 10. d. vides. nec iurm valet contra hoc factum, sup. de so. compe. si diligenti. & C. de legi. non dubium, & vbi principale non tenet, nec accessoriū, sup. de fi. instr. iter dilectos. cum suis concord. Item cum talis cōtractus sit a iure dānatus, ff. de fun. dot. l. lex Iulia. &c. ad Velle. auth. siue a me. qualiter iuramentum pstet robur contractui, cum iuramentū non sit vinculum iniquitatis, 22. q. 4. inter cętera, & sup. e. quanto? Nec enim illud sufficit, quod sine interitu salutis ęternae possit seruari: quia illud fallit in temerarijs iuramentis, sup. e. ex litteris, & fallit quinque, licet non sit temerarium, sup. eo. quemadmodum, & c. Quintauallis. Itē vbi quis iurat se solutum pecuniā spe futurę numerationis, pōt venire cōtra iuramentū, si ei non soluatur, et tū potest seruari sine interitu animę, C. de non nu. pe. indubitati. Sed illud habet tacitam conditionem si pecunia fuerit ei numerata. Item si iurat illud, quod sit turpe, vel contrarium legi, iurm est nullius momenti, ff. de leg. 1. si quis inquilinos. in fi. Item vbi per iuramentum indicitur alicui perpetua uiduitas, istud non tenetur seruare, ff. de iure pat. adigere. Ad hoc dicas, quod lex considerauit quid sit vtile corpori, et honestum. Nam expedit mulieribus saluas habere dotes suas, vt inueniant aliquos, quibus nubere possint, ff. so. mat. l. 1. Sed canon considerat vtilitatem animae. 3 Vel dic, quod tunc praeiudicat ei mulieri iuramentum, quando aliunde potest consuli mulieri, vt dicitur in Auth. siue a me. Ioan. ita soluit has contrarietates. Aliter potest dici, quod siue mulieri possit consulere aliunde sibi, siue non, potest venire contra iuramentum sponte praestitum, et siue dolo vel metu. Et licet contractus talis nōn videatur obligatorius, quantum est de sui natura: tamen sine aliqua turpitudine potest seruari iuramentum super eo praestitum: vnde hic consideramus potius accessorium, quam principale propter periculum animae, vt hic dicitur, licet alias obligatio non tenet, tamen iuramentum super hoc praestitum debet seruari, sup. eo. debitores. Praeterea prohibitio huiusmodi alienationis fundi dotalis non est perpetua: quia si secundo post biennium consentiat mulier, bene tenet. in authen. praedicta siue a me: vnde multo fortius iuramentum potest confirmare, quod prius non valebat, vt quasi pro consensu secundo habeatur,

† Cap. 1. eo tit. l. 4. cōp. & de intellectu vide Couar. in c. Raynu. §. 10 de testamēt. & Matth. de Afflict. deci. 322.

3 Quę p̄ferenda, est corporis, C. e. sac. sanct. eccl. sancimus. 14. q. 1. p̄. epimus, sec. Host. l. A.

beat. Et illa ꝯria superius inducta, intelligunt de illis, quæ perpetuam habent causam prohibitionis, & in sua natura turpia sunt, vt patet ex ꝯrijs, vnde si iurm ibi interueniat: non tenet, cum non possit seruari sine interitu animæ. Simile huic habes, sup. de pigno signifi cante, ibi dr, quod pactum legis cōmissoriæ in pignorib. non tenet, quod est verū, C. de pact. pigno. l. 2. & 3. & tñ si iurm interueniat sup pacto tenet, nec audit volens venire ꝯ, vt colligitur in decr. prædicta significante, arg. a ꝯrio sensu, sic intelligas istam, & illam.

a ¶Sine vi.] arg. ꝙ iuramentum metu, vel vi præstitum non est seruandum. Quid iuris sit dixi s. q. i. metus cā abbas & de hoc dr 15. q. 6 auctoritatem, & sup eod. peruenit.

b ¶Præiudicium.] s. creditorū, vel filiorū. 1 Arg. a ꝯrio sensu, s. cvenientes Ber.

iij Sicut: & infra.] Fides 2 et iura seruanda nō est ei, q fidem frangit h. d. & sunt duæ partes: secūda ibi, iurm aūt: Et ponc sic casum litteralem Quidā Henricus iniuste mouet bellum ꝯ quendam Iōānem, in quo multa eius bona per violentiā occupauit, ac eū captum forte ad iurādum induxit, vt bona sic occupata non repeteret: vel fm aliū intellectum, relaxauit cum iuro de redeundo ad vincula, & hoc fuit primum iurm, de quo textus in principio loquit: demum pstitit aliud iurm, de quo in fine litteræ, & non apparet sup quo. Sed forte secundum Host. iste Io. promisit Henrico centum libras si ipsum non offenderet, & ille licet promiserit, & iurauerat forte non offendere dictum Io. nihilominus eum offendit quibus peractis iste Ioannes fuit conquestus Papæ petens super omnib. de opportuno remedio sibi prouideri Papa commisit cām quibusdam, quibus mandat respectu primi iuri, vt habetur in littera in principio respectu secundi rñdet quid iuris, vt in versiculo iurm: & sic clara est littera, Abb Siculus. Not ꝙ ea quæ auferuntur in bello iniusto, sunt restituenda: ergo a contrario sensu, si bellum sit iustum possunt licite retineri Item fides non est illi seruanda, qui fidem non seruat, quod subintelligitur iuramento.

c ¶Iniuste.] & ideo saltem indirecte ratione peccati spectat ad iudicium Ecclesiæ, sup de iud. nouit.

ADDITIO. Quid sit iustum bellum, habes 23. q. 1. summa.

d ¶Restituat.] quia iniustum erat bellum: sed si iustum fuisset bellum, statim res sic occupatæ essent suæ, 23 q 5. dicat.

[Gl seq. signat ꝯrium, & soluit, obscure tamen.]

†Cap 2. eo titu. in 1. op. Et de materia huius decretalis, qñ vide i cet bellu dicat iu-, vel in iuriu. vide B. In c. 1. q 40 ar. t. Fra. vict. in in relictione de iur bel li. & Alto sum Ca- litu, li. 2. de iuria hæret pu nitio cap. 14.

1 Intelligas directe, nam alias indirecte bū posset eē piudicium filiorū, q alias succissent in re illa, si no fuisset aliena ta. ed vid c. venientes sup. e. vbi de hoc.

2 De materia tacta a gl. de fide seruanda, vel nō seruanda frangenti fidē, vide Abb. & Fely in c. p uenit 2 d iureiu. & Syluc in sūma, verbo, iurm, 4. § 13.

iuramenta, sine vi,[a] & dolo sponte præstita, cum in alterius præiudicium [b] nō redundet, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ.

¶ Idem.

¶ Mouens bellum iniustum, cōpellitur restituere, quæ per violentiam occupauit, & eos absoluere, a quibus indebite iuramenta extorsit. h. d. vsq; ad iuramentum.

CAP. XXIX.

iij Sicut † : infra.

¶Si cōstiterit, quod prędictus H. iniuste[c] bellū mouerit cōtra I. ipsum H. inducere studeatis, vt vniuersa per huiusmodi violētiam occupata, restituat[d] conquerenti, eum a pręstito sibi iuramento prorsus absoluentes. Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc (si pręmissa veritate nitantur) cogatis per sententiam excommunicationis, terram eius interdicti sententiæ supponentes.

Non adstringitur, quis iuramento ad implendum, quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præstitum est iuramentum.

¶Iuramentum autē quod I se asserit præstitisse, si de assensu factū est vtriusq;, eum non ligat,[e] qui præstitit, dum ille cui præstitum fuerat, seruare negligit quod promisit.

¶ Idem in Concilio generali. †

¶ Clerici non habentes temporalia a laicis, non tenentur eis præstare iuramenta fidelitatis.

CAP. XXX.

Nimis de iure diuino quidam laici vsurpare nituntur, cum viros ecclesiasticos nihil tēporale[f] obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis[g] iuramenta compellunt.

¶ Quia vero secundum Apostolum seruus suo[h] domino stat aut cadit, sacri auctoritate cōcilij prohibemus, ne tales clerici personis secularibus præstare cogantur huiusmodi iuramenta. †

¶Hono. iij. A. & C. canonicis Antiochenis.

¶ Qui iurat non esse contra aliquem potest in causis proprijs, & Ecclesiæ suæ esse contra eum. h. d secundum intellectum glossæ.

CAP. XXXI.

Petitio † vestra nobis exhibita continebat, quod Ecclesia Antiochena vacante princeps An-

e ¶Non ligat] quia non seruanti fidem, fides nō est seruāda, simile, sup. eo. puenit & c. quēadmodū, qa illa ꝯditio sub intelligēda est in hoc iuro, vt notat in c. quēadmodū, Arg ꝯ 33. q. ꝙ Deo. 3 sed illud non tangit hoc.

Nimis.] Primo ponit factum rephēsibile, cui secundo prouidet. ibi, Quia. Abb. Sicu.

CASVS. Clerici iurm fidelitatis laicis pstare non debent, cum nihil tpale teneāt ab eis, quia seruus suo dño stat aut cadit.

f Tpale] sit palia possident a laicis, in his sunt minores illis, s. de ma. & obe. solitæ, & 18. dis si eps Ber.

g ¶Fidelitatis.] imo nec clericis hoc iurm pstandum est. ꝯ, de simo. ex diligēti, & ꝯ. de re iud c. vlt. & sup. eo. tit. nullus, nisi in casibus notatis ibi.

h ¶Seruus suo.] vt 2. q. 1. multi, ad ti ser uus stat suo dño, remunerādus est ab ipso: si cadit, puniēdus, q. d. si steterit, remunerabit si ciciderit, iudicabit a dño suo. Et sic est arg. ꝙ laici 4 nullam hnt iurisdictionem in clericos: nec etiam per cōsensum clericorum, sup. de fo. com p. si diligēti, & c. significasti, vide de hoc. Ber.

Petitio.] Habito respectu ad gl. In hoc c. sic summatur. Qui timent conspirationem iurat de non essendo contra eum potest (tali iuro non obstante) in proprijs, & ecclesiæ suæ causis stare contra eum. Communis diuisio. Secunda ibi, interpretatione Abb.

CASVS. Antiochena Ecclesia vacante, princeps Antiochenus timens conspirationes fieri contra ipsum iurm extorsit a canonicis Antiochenis, quod non essent de cætero ꝯ ipsum: canonici habebant causas postmodum ꝯ ipsum pro Ecclesia Antiochena, etiam & proprias: quæsierunt a domino Papa qualiter super hoc sibi & Ecclesiæ prouiderent propter iuramentum prædictū? Papa interpretatus fuit per prædictum iuramentum canonicos illos nō teneri huiusmodi iuramēto, quo minus libere stare possit ꝯ ipsum principem, pro defendendis iuribus, & honoribus Ecclesiæ suæ, & proprijs, suos coercendo a machinatione solum modo, per quā ipse

†Lateran. sub Inno. III. ca. 45. & c. 3. eo. titu. in 1 compi.

3 Et 11. q. 3. iter verba. in fi. secundum Vinc. Ioā. And.

Ad Rom. 14.

† iuramentum.

†Ad intellectū huius c. no. q ꝯdōnes in telligātur ī iuro, de qb. Aret. ī §. eque. In tit. de except. l. as. in l. si ꝯuenerit. ff de iurisi. om. iud.

4 De hoc articulo vid plene per Fran. Victoriā ī prima relect. de potestate Ecclesiæ, q. vlt.

ipſe princeps deberet incurrere læſionem perſonæ, vel amiſſionem ſui principatus. Not. q̃ licet iuret, vel promittat aliquis alicui, q̃ non erit ɔ̃ ipſum, tñ non tenetur ei ɔ̃ ſe, vel ɔ̃ Eccleſiam ſuam, vel ɔ communitatem ſuã, quia iuſm non extenditur ad hunc caſum: quia ɔ̃ ſe nemo tenetur, vel ɔ Eccleſiam ſuam. Ite ad conſpirationẽ principis adſtringuntu.

[Gl. ſeq. not ɔ̃ iuſm extortum, &c. inducit duo ſimilia de confeſſione, & conſenſu: tenet ɔ̃rium, diſtinguendo tamẽ, & argu. iuramentum valere pro parte tantum.

† In vno vetuſto ita: Hoc aũt interpretatione, &c.

a ¶ Extorſit.] iuramentum per dolum ſiue metum extortũ, cum de hoc conſtiterit, nõ eſt ſeruandũ, ſup. eo. cum contingat, in fi. & ſic confeſſio ex metu, 15. q. 6. c. 1. & 31. q. 2. Lotharius, ſic & conſenſus taliter extortus non valet, j̃. de priuil. cum olim. Sed vñ, quod iuramentum in eo, q̃ non tangit negotia Eccleſiæ, vel etiã propria, ſit ſeruandum, licet ſit extortum, cũ poſſit ſeruari ſine interitu animæ, ſup. e. ſi vero, c. ad noſtram 2. & c. cum contingat, & 22. q. 4. ſi aliquid. & ita per tale iuramentum tenentur, quod nullam conſpirationem, vel aliquod aliud, quod ſit contra ſtatum principis procurabunt: & ad hoc aliis de honeſtate tenerentur etiam ſine iuramento, & ita ſeruare tenentur iuramentum illud quantum ad hãc partem iuſi, licet fuiſſet extortum. Et ſic eſt arg. quod pro parte tenet iuramentum, & pro parte non. & ſim ſup de maio. & obe. dilecti. & 22. q. 4. inter cętera. ſic & factũ alicuius pro parte valet, pro parte nõn. j̃. de præbendis dilectus, ſimilem declarationem habes ſupra eodem, quanto.

† Specialibus legit in oĩbus ſcriptis, licet in aliquot vulgatis mẽdoſe legatur ſpiritualibus.

tiochenus timens conſpirationes aliquas fieri contra eum, a vobis iuramentum extorſit,[a] quod contra ipſum de cætero non eſſetis: & infra.

¶ Interpretatione † congrua declaramus,[b] vos iuramento huiuſmodi non teneri, quin pro iuribus & honoribus ipſius Eccleſiæ, ac etiam ſpecialibus[c] † veſtris legitime defendendis, contra ipſum principem ſtare libere valeatis: coercendo vos a machinatione duntaxat, per quam idem princeps deberet læſionem perſonæ, vel ſui amiſſionẽ incurrere principatus.

¶ Idem archidiacono, & magiſtro G. canonico Tullen.

b ¶ Declaramus.] declaratio iuramenti ſiue interpretatio cum de ipſo dubitatur, pertinet ad Papam, ſup. eo. quanto, ſic inf. de eccl. ædi. c. vlt. ſup. de elec. venerabilem, ad finem. Sic & in omni ſacramento intelligitur excepta auctoritas Papæ, & ſup. eo. veniens, & ſup. de reſcri. conſtitutus. Similiter & Imperatores, ff. ad munici. Imperatores, & in conſt. de feud. §. vlt. & idem cum dubitatur vtrum ſit licitum, vel illicitum, inf. de ele. venerabilem.

c ¶ Specialibus.] & no. q̃ licet quis aperte teneatur alicui per ſacramentum, tamen contra ſe non tenetur, vel contra Eccleſiam ſuam, vel etiam ɔ̃ communitatẽ ſuam, vt hic patet aperte, arg. ſup. de poſtum. c. vlt. in fi. nam & in generali ſermone perſona loquens intelligitur excepta, vt hic, & ff. de ſena. l. 1. §. 1. & ff. loc. l. qui inſulam, §. vlt. & C. de ſolu. inquiſitio. C. de conſti. pecu. Auth. ſed ita, & ff. de cond. & demõ. qui hæredi. §. Plautius. Et eſt argum. quod ſi promiſi tibi dare turrem meam, vel caſtrum contra omnem hominem, non tamen teneo. dare contra me. Nam nemo tenetur alium plus diligere, quam ſeipſum: quia ordinata charitas a ſeipſo incipit. 23. q. 5. ſi non licet, & primo debet facere ſibi eleemoſynam, deinde proximo. de pœ. diſt. 3. ſane cauendum. Argu. contra, ff. de pact. cum in eo eſſet, & ff. ſi ſer. vendicetur, altius, & ff. de neg. geſt. ſi pupillus, § vlt. in Auth. vt diffe. iud. § ſi vero ſeſutauerit, coll. 9. ff. de pig. Paulus, §. vlt. 1 & j̃. de nat. ex libe. ventre c. vnico, contraria iſta ſpecialia ſunt. Ber.

1 Si ſeru⁹ conſentiẽte dño obligat oĩa ipſius bona, ẽt ipſe ſeruus obligatus eſt. Io. A.

Ex litteris.] Si iudex in principio cauſæ iuramentũ de veritate a partib. non exigit, in proceſſu illud exigere poterit. Sic cõiter ſummatur, ſed hoc ſummarium licet ſit verum in ſe, non tñ colligitur ex litera, in qua non ponderatur, q̃ a principio non fuerat exactum. Secundo modo ſecundũ aliũ intellectum ſummatur ſic: Cum agitur de vſuris, & probationes deficiũt, ſi fama eſt pro petente, in ſupplemẽtum probationis exigitur iuramentum. Hæc lectura eſt notabilis, & poteſt eſſe vera ĩ ſe, ſed nõ congruit huic litteræ, quæ non loquitur de iureiurando litis deciſiuo, ſed de veritate dicẽda: quæ inter ſe multum ſe differunt. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio mandatum continens: ibi, Ne igitur.

† vide p̃ aliis Guidonẽ Papæ hic. ad de B. Th. 2. 2. q. 78. ar. 3.

¶ *Cum agitur de vſuris, poteſt iudex in qualibet parte litis ex officio ſuo, deficientibus probationibus, exigere a partibus iuramentum de veritate dicenda, & eadem ratione idem in qualibet cauſa, in qua imminet peccatum ſecundum Panor.*

CAP. XXXII.

Ex † litteris veſtris accepimus, quod ſuper cauſa vſurarum, vobis pro G. contra E. ab Apoſtolica ſede commiſſa, non potuit per teſtes ab ipſius G. parte productos, de ſortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris conſtitiſſet: vnde expedire videtis, quod exigatur de dicenda veritate[d] a par

CASVS. Quidam nomine G. impetrauit per litteras reſtitutionem vſurarum contra E. archidia. & magiſtrum canonicum Tullen. iudices lite conteſtata receperunt teſtes productos ab ipſo G. impetrante, per quos teſtes non potuit conſtare de quantitate ſortis ſiue principalis, ſed de obligatione pignoris bene conſtitit, & per famam quaſi notorium habebatur, quod ex quadam terra, quæ ipſi eſt obligata, ſortem ſuam & amplius deduxiſſet, vnde videbatur iudicibus, vt iuramentum de veritate dicenda exigatur a partibus, vt per iuramentum conſtaret de ſorte: ſignificauerunt hoc domino Papæ: mandat Papa ne ex defectu huiuſmodi iuramenti ſuccumbat iuſtitia, & ſic veritas occultetur, quatenus compellant partes per cen. eccle. ad præſtandum huiuſmodi iuramentum. Nota in cauſa vſurarum iuramentum de veritate dicenda præſtandum eſſe: ſicut in ſpiritualibus cauſis, & ad hoc partes compelli debent.

[Gloſſa ſeq. ponit duas differentias iuramenti de veritate ad iuramentum de calumnia, & per quem præſtentur.]

d ¶ Veritate.] iuramentum iſtud de dicenda veritate præſtatur ſolummodo in ſpiritualibus cauſis, ſic ſupra de elect. dudum 2. iuramentum enim de calumnia in talibus non præſtatur, ſupra de iuramen. calum. litteras requiritur etiam a Prælato Eccleſiæ de conſuetudine, pręcipue cum de facto ſuo agitur: alias non videtur, quod Prælatus ſit interrogandus, de hoc dixi ſupra de elect. dudum 2. & per iſtud iuramentum reſpondetur tantum de eo, quod ſcit. Vnde debet ſimpliciter reſpondere, ſcio, vel neſcio. Sed per iuramentum de calumnia reſpondetur de eo, quod credit, vel exiſtimat. C. de iura. calum. l. ſecunda. Hoc iuramentum de veritate dicenda

præſtas

prēstat hodie prælatus in causa Ecclesiæ in animam suam,& capituli sui in spiritualibus causis, vt habetur in quadam decretali: extra compilationem, quę incipit, præsentium, &c.

a ¶ Ex fama,]& ita patet, ꝙ qualitercumque aliquid sit diuulgatum per famam, seu quasi notorium, non sufficit ad probationē. 4 q. 3. ca. si testes, §. item fit sæpe sed cum alijs adminiculis sufficit, s. de test. & attestat. præterea. tamē sola fama sufficit ad matrimonium impediendum inf. de cōsan. & affin. sup eo. & inf. de spō. cum in tua.

b ¶ Amplius,] omne quod percipitur de rebus titulo pignoris obligatis, totum dēt cōputari in sortē, & quod superest, debet restitui, inf. de pig. cū cōtra, & inf. de vsu. c. 1. & 2. deductis primo expensis, vt ibi dicitur, quia fructus tātum intelligunt deductis expensis, C. de fruc. & lit. expen. l. 1. & ff sol. mat. fructus. quia nullus casus potest interuenire, qui hoc genus deductionis impediat, ff fam. ercisc. fundus quinimo fructus percepti ipso iure pignus liberant, C. de distra pig. l. 1. & quicquid percipitur ex pignore, cōputatur in sortē, C. de pig. ac. l. j. & 2. & inf. de pign. significante.

tibus iuramentum, cū ex fama,[a] quasi notoriū habeatur prēfatū E. ex quadā terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata, sortem & amplius[b] ꝑcepisse.

¶ Ne igitur ex huiusmodi iuramēti defectu, iustitia (occultata veritate[c]) succūbat: Mandamus, quatenus partes ad præstādū huiusmodi iuramētū per censuram ecclesiasticā appellatiōe remota cogatis.

¶ Idem Collossen. † archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Si positus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, et ipsemet reuocare debet, non obstante iuramento de nō reuocādo: maxime si prius iurat nō alienare, h. d. secundum verum intellectum. Panor.

CAP. XXXIII.

INtellecto† iam dudum quod charissimus in Christo filius noster Hungariæ rex illustris, alienationes quasdā fecerit ī ꝑiudicium regni[d] sui, & cōtra regis honorem. Nos ei dē regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes ꝑdictas, nō obstante iuramēto, si quod fecit de non reuocandis eisdē, studeat reuocare. † Quia cum teneatur, & ī sua coronatione iurauerit, iura regni sui & honorem coronę illibata seruare, illicitum profecto fuit, si præstitit de nō reuocādis alienationibus huiusmodi iuramentum: & propterea penitus non seruandum.[e]

¶ Gregorius IX. Episcopo Cœnomanen.

¶ Si mulier iurauit aliquem esse suum maritum, & succubuit, quia aliter non probauit, non datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

[Glo. seq. ponit quatuor causas huius iuramenti.]

c ¶ Occultata veritate,] hęc 1 causa quare hoc iuramētum exigitur, vt scilicet ueritas reueletur timore iuramenti. sic ex eadem causa testes compelluntur, qui alias non compellerentur, 14 quęst. 2. quamquam, & sup. de test. eo c. vlt. per totum, & quia mortale peccatum est occultare ueritatem, 11 q. 3. quisquis, & inf. de crim. fal. c. 1. & quia causa vsurarum est quasi spiritualis: cum sit ecclesiastica, iuramentum de veritate dicenda exigitur, & non de calumnia. Nec colligitur hic, ꝙ iuramentum de calumnia hic pręstitum fuisset, vt quidam dicunt, tamen de calumnia & ueritate simul iuraretur, non crederem esse peccatum, tam in ciuili, q̃ in spirituali, nec offenderetur ordo iuris, imo utile esset, & si hic iuratū fuisset de calumnia superfluum non esset iuramentum postea de ueritate pręstitum: quia ad diuersa referunt, quia æque pręiudicat confessio de credulitate, sicut de ueritate. Dubitatio huius iuramenti fuit forte, quia non fuit præstitum debito tempore, scilicet statim post litis contesta. sicut iuramentum de calumnia pręstatur, vnde quęsitum fuit, an postea debeat pręstari, & sic patet, ꝙ tunc potest pręstari iuramentum de ueritate, siue de calumnia, antequam sit in causa conclusum, nec est de substantia ordinis iudiciarij, quod statim lite conte. pręstetur. Ber.

INtellecto iamdudum,] Si is, qui pręest iurauit alienare, non ualet alienatio, quā postea fecit, etiā si iurat non contrauenire. Sic communiter summatur. Sed hæc summatio nimis restringit litteram, quæ fundat se non solum super iuramento, sed etiam super iure debito. Ponit primo factum corrigendum. Secundo corrigi mandat: ibi. Nos, submittens causam mandati: ibi, Quia Abb. Sicul.

CASVS. Rex Hungariæ fecit quasdam alienationes in præiudicium regni sui, & contra honorem regis interposito iuramento de ipsis non reuocandis: significatum fuit hoc domino Papæ, vnde scribit archiepiscopo Collossen. & eius suffraganeis, & eidem regi super hoc, vt alienationes prędictas studeat reuocare, non obstante iuramento illo: quia in coronatione sua iurauit iura regni sui & honorem illibata seruare: vnde illicitum fuit iuramentum, si quod præstitit, de non reuocandis huiusmodi alienationibus, & ideo non seruandum, & priori iuramento licite præstito obediendum.

[Gl. sequ. dat simile quod fortificat. Secundo ponit duplicem cautam, quare iuramentum non obligat.]

d ¶ Regni sui.] sic & episcopi iurant in sua consecratione, ꝙ iura sui episcopatus non alienabunt, inf. de eccl. ędi. cap. vlt & inf. de re eccle. non alie. vt super, & quod de nouo non infeudabunt, inf. de feu. cap. 2. imo & si suspectus esset de dilapidatione, debet cautionem pręstare, 28. distin. de Siracusanę. Sic ergo patet, quod iuramentum istius regis in coronatione sua licitum, & honestum fuit: ergo secundum in contrarium pręstitum fuit illicitum, supra eodem: tua 3, quia contra canonica statuta fuit pręstitum, & ideo non seruandum: sic supra de foro compenten. si diligenti, & supra eodem: eam te. quia si unum contrariorum est bonum reliquum est malum 28. q. 1. sciendum, & 32. dist. hospitiolum. quandoque tamen vtrumque contrariorum bonum est, ut nubere & non nubere, 28. q. 1. sic enim neque. vltra vnam columnam. huiusmodi enim iuramenta, quę fiunt in damnum suę dignitatis, non iuramenta, sed periuria siue temeraria sunt censenda. sup. eo. sicut nostris 2. Vnde ille, cui pręstitit, sua auctoritate potest uenire contra, & reuocare male alienata, 3 vt ibi dictum est, imo tenetur ad hoc ex iuramento prius pręstito, & ex officio sibi commisso, 35. quęstione nona, quod quis commisit, & sic est argumen. quod iuramentum factum per metum super rebus ecclesię non repetendis, non obligat, supra eod. peruenit 1.

e ¶ Non seruandum,] quia in malis promissis rescinde fidem, 22. quęst. 4. in malis. & per totam illam quęstionem.

Mulieri,

† Coloss. i omnib.

† De intellectu, vide Oldr. consi. 94. & 95. Ferdinandū Vasquiū lib. 2. de succ. creatiōe. § 18. & Couarr in c. q̄uis in 2. par. relect. o. §. 2. pact. li. 6.

1 Vide B. Th. 2. 2. q. 70. ar. 1. & ibid. Caiet.

† vide text. in l. ꝓhibere, §. qđ plane, & ibi Bar. ff. qđ vi aut clā.

2 Et hēt hoc locū ī ꝑceptis, & ꝓhibitionib. in cōsiliis & demōstrationib⁹ non sm Vinc. Gof. Iac. & Phil. Io. And.

3 Nisi iā pp hoc deposit⁹ eēt, 12 qō 2. monem⁹. Io. And.

MVlieri, quæ.] Diuiditur quo ad intellectum, quia primo ponitur quæstio. Secundo solutio, & ratio: ibi: Nec. Abbas.

CASVS. Mulier quædam petebat quendam in virum suum, & per iuramentum asseruit in iure, quod ille in causa matrimonij: licet consenserit per verba de præsenti, vir hoc negabat. cũ mulier non haberet alias probationes, vir fuit ab ei' impetitione absolutus: quæritur, vtrum iudex debeat ei dare licẽtiã cũ alio cõtrahendi? Rñdet Papa quod nõ, ne auctor periurij uideatur: nec debet hoc ei prohibere, ne si forte falsum iurauerit, matrimoniũ impediret: sed est suæ consciẽtiæ relinquenda. No quod actore non probante reus debet absolui. Item nullus prædicta suum debet dare materiã peierandi: quia imputaretur ei. Item relinqui debet suæ conscientiæ.

† Pro intellectu, vide q̃ late scribit Host. in sum. ti. de assertorio iuro, §. & sup quib.

Adde suum n̄ d̃et deferri ei, quẽ credimus incursurũ periuriũ, l. 1. C. de indi. vid. tol.

CAP. XXXIIII.

MVlier, † quę in iure præstito iuramẽto asseruit, virum talem in ipsam per verba de pręsenti matrimonialiter cõsensisse, probationes alias non habẽti, viro ab eius impetitione per sententiã absoluto, [a] non debes licentiã dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor periurij [b] videaris. † nec hoc ei dicimus prohibẽdum: ne forte si falsum iurauerit, matrimonium contingat legitimum impediri: sed suæ conscientię, est potius relinquẽda.

¶ Idem.

¶ *Qui iurauit seruare statuta edita, & postea per illud iuramentum aliter non iurãdo promisit seruare edenda, seu postea edita, non tenetur ex iuramento ad nouiter edita, h. d. secundum verum intellectum.*

CAP. XXXV.

CLericus, † qui iurauit se statuta in Ecclesia sua edita seruaturũ, promittens per idem [c] iuramentum, statutũ, quod postmodum subsecutũ est, fideliter obseruare: Licet transgredi non debuerat, quod [d] promisit, non tenetur ad illius obseruantiam ex debito pstiti iuramenti.

¶ Idem H. iudici.

¶ *Iuramentum litis decisorium a iudice delatum sine iusta causa recusari non potest: delatum vero a parte, licite recusatur, & refertur, in actione tamen famosa non licet reo referre, h. d. vsque ad § sane.*

[Gl. seq. quærit, argu. affirmatiue, soluit contrarium.]

a ¶ Absoluto,] quia actore non probante reus debet absolui, ĩ. vt eccle. benefi. vt nostrum, & sup. de cau. poss. cum ecclesia. & C. de eden. qui accusare. & inf. eod. c. vlt. § 1. Quid si mulier ista habuisset vnum bonum testem: nunquid deferretur ei iuramentum? Vr quod sic sup. de probationib. sicut consuetudo, & C. de re. credi. in bona, & inf. eo. c. vlt. in tali casu nõ dico iuramentum deferendum quantumcunque honesta sit persona, quia hic agitur quasi de statu hoĩs, cũ per hoc seruitus constituatur in ipso, nec causa dicitur modica, quia iuramentum defertur inspectis circũstantijs causæ & personarum, inf. eo. c. vlti.

[Glo. seq. repetens tex. & ipsius rõnem subdit contrariam olim opi. Lau. cui respondet.]

b ¶ Periurij,] sic s̃ eo. si uero. & C. si aduer. vend. l. 1. nec debet ecclesia uiam periurijs aperire, quę periuria uetat, C. de indi. vi. l. 2. in fi. & sup. eo. tit. cum contingat, ne inde iniuriarum nascatur occasio, vnde iura nascuntur, inf. de accu. qualiter, & quan. 1. & C. vnde vi, meminerunt. & ecclesia non debet alicui laqueum inijcere, 17. q. 2 de viduis 2. quod faceret, si daret ei licentiam contrahendi contra id, quod iurauit: imo ecclesia debet ei suadere, vt contra proprium non veniat iuramentum, arg. prædi. c. de viduis. rõne huius præsumptionis, quia de nemine pręsumendum est, quod sit immemor suæ salutis, 1. q. 7. sancimus. sed nõ debet ei expresse prohibere pp aliã pręsumptionẽ, q̃ posset esse in contrariũ, quia potuit esse quod falsum iurauit, cum legitime possit contrahere si falsum fuit, quod iurauit: quia periuri, & criminosi & Iudęi, 1 qui sunt extra ecclesiam, possunt cõtrahere matrimonium 26. dist. deinde opponitur, & infra de d uo. gaudemus, & inf. de conian. & affi. de infidelibus, & sic duę pũptiones cõtrariæ hic concurrunt, & neutra pręponderat alteri. Simile sup de elec. cumter B. Quandoq; tñ vna præsumptio elidit aliam sup de pręsumptionibus, litteras, & ff. de in integ. resti. diuus. Quid ergo faciet ecclesia? Taceat, sic inf. de cogn. spi. super eo. in fi. sicut spiritualis homo tacet, quia mentiri timet ẽtn. e ille, qui ad mortem quæritur. occidatur, 22. q. 2. ne quis arbitretur. Relinquatur ergo conscientiæ suæ: ipsa enim scit an cõtrahere possit, si verum est qd' iurauit, nullũ põt cõtrahere matrimoniũ quo ad Deũ, sed si falsum est, bñ põt cõtrahere, vt est probatum. Lau. dicebat in hac quæstione, quod bene poterat cõtrahere, & dari licẽtia cõtrahẽdi, & hoc tali argumẽto: nam qui vendicat rem, dicit per consequentiam alium possidere, sup. de iu. examinata. tñ põt redire ad interdictum vti possidetis, ff. de acq. poss. l. sio. naturaliter, § nihil. sed errabat, q̃ enim rem vendicat, hoc facit ratione dominij, 2 quod habet, vel credit se habere sic, & mulier, q̃ petit aliquem, hoc facit ratione seruitutis, quam in eo acquisiuit per consensum mutuum de pręsenti: & hoc notauit Laurentius de clandest. matrimonio. in antiqua compilatione. cap. 1.

1 Et excõicati, ĩ eo. de eo qui duxit in mat. signi ficauit. Io. And.

† Vide Iaso. ĩ l. sub pretextu, C. de trãs. & Alb. trac. de statu, par. 1. q õ. 15. & Deci. in rub. C. qui admitti, &c.

2 Cui nõ dicit contrariũ interdictũ, vti possidetis etiã intẽtãdo. Io. And.

CLericus.] Primo ponitur quęstio. Secundo solutio; ibi, Licet Abbas.

CASVS. Aliquis clericus iurauit se seruaturum statuta edita in ecclesia: iuramento taliter præstito promisit per iuramentum se seruaturum statutum quoddam, quod post pręstitum iuramentum factum fuit in Ecclesia, quærebatur vtrum teneatur ad obseruationem illius statuti per iuramentum prius factum? Respondetur quod ex promissione sua tenetur seruare, quod promisit, sed non ex debito præstiti iuramenti. Nota quod iuramentum nõ extenditur ad illa, super quibus iuratum non est. Item ex promissione aliquis obligatur.

c ¶ Per idem,] iuramentum iam præstitum.

d ¶ Quod promisit.] iste clericus iurauit se seruaturum statuta tunc edita in ecclesia sua, & post præstitum iuramentum promisit per idem iuramentum seruare statuta quæ postea statuerentur, ex hoc patet, quod iuramentũ non extenditur nisi ad ea tantum de quibus est cogitatũ, vt dictum fuit, & non ad ea quę postea accidunt, argum supra codem, quemadmodum, & capitulo, ad nostram 2. sic & transactio ad ea tantum de quibus actum est, & pactum extenditur, ff. de transactionibus cum Aquiliana, & l. qui cum tutoribus, & ff. de pactis. tres fratres, & C. de transactionibus. si de certa re. & s̃. de testibus, cap. de testib. sed licet ex debito illius iuramenti, 3 non teneatur seruare statuta postmodum edita, tenetur tñ seruare illa ex sua promissione: quia inter simplicem loquelam, & iuramentum nõ facit Deus drĩam, 22. q. 5. iuramenti, nec refert quantũ ad obseruationem, an per iuramentum, an per solã fidem promissum sit adstrictus. Et æque etiã puniteĩ si nõ seruaret promi

3 Vide, quod ibi no. & dic hanc æquiparationẽ fieri quoad genus nõ quoad determinatã q̃titatẽ reatus. Io And.

promissum, ff. de fideiussoribus peruenit, & sup. quod metus causa ad aures. Credo tamen, ꝙ maior pœnitentia imponetur ei, qui venit ꝯ iuramentum, quam ei, qui venit contra fidem tantum sine iuramento: quia magis contemnere videtur.

CAP. XXXVI.

Iuramentum† a te [a] parti delatum, nisi [b] iusta de causa, non potuit recusari. Quamuis, quod in iudicio a parte parti defertur, recusari possit licite, ac referri. Nec liceat conuento famosa [c] actione, referre huiusmodi iusiurandum.

¶ Actore nil probante reus est absque omni onere absoluendus: si vero præsumptio est pro eo, defertur reo iuramentum, vel ipsi actori, consideratis personarum & causæ circunstantijs. h. d.

¶ Sane† si actor omnino in probatione [d] defecerit, reus debet (& si nihil præstiterit) obtinere. Præsumptione vero faciente pro [e] illo, reo deferri potest, ad ostendendam suam innocentiam iuramentum, nisi iudex (inspectis personarum & causæ circunstantijs) illud actori videat deferendum.

Iuramentū.] hoc c. habet principaliter duas partes, secūda est i §. sane, & primo legit istud principiū, quod cōiter non summatur, sed pro iuuenibus sūmo sic, vt ī summario. Et diuiditur hoc principiū in tres partes. Prima tractat de iuramento necessario, quod .s. defertur a iudice parti. Secunda de iudiciali, quod scilicet defertur a parte parti. Tertia tractat de relatione non fienda per reum in actione famosa, secunda: ibi, Quamuis. tertia: ibi, Nec liceat. Abb Sicu.

†De intellectu tex. & glossarū vide ꝑ alijs Guidonē Papæ hic.

CASVS. Aliqui litigant coram iudice, iudex defert iuramentum alteri parti in iudicio, vt illud iuramentum sit loco probationis: quæritur an istud iuramentum sit de necessitate præstandum? Respondet Papa, ꝙ iuramentum hoc recusari non potest, nisi iusta de causa: qua allegata & ostensa istud præstare non cogitur: sed si vna pars defert iuramentum alteri parti in iudicio, istud iuramentum licite potest recusari, vel referri. Ponamus si aliquis cōueniatur actione famosa, tunc non est licitum referre huiusmodi iuramentum.

[Glo. seq. distinguit, & prosequitur triplex iuramentum, in fi. ponit duo notanda.

a ¶A te.] loquitur iudici. Nota, ꝙ iuramentum aliud est voluntarium, aliud necessarium, aliud iudiciale. 1 Voluntarium est, quod pars defert parti extra iudiciū: & dr̄ voluntarium, quod voluntarie defertur, & voluntarie suscipitur nec refertur, i. is cui refertur, non pōt cogi subire iur̄m, sic ergo exponitur in sequenti concordantia, ff. de iureiur. iusiurandum quod, sed de hoc non dr̄ hic. Necessarium dr̄, quod defertur a iudice in defectum probationis, nec potest referri nec recusari nisi iusta de causa, vt hic in prima linea, & C. eo. l. generaliter, §. sin autem, & potest appellari nisi recusatio admittatur, vt ibi dr̄. De hoc habes, sup. de proc. ex insinuatione, & sup. de proba. c. 2. & C. eo. in bonæ fidei. Iudiciale dr̄ a iudicio, quod pars defert parti in iudicio, ꝙ non est necessarium subire, vel referre, vt hic, vers. quāuis quod & l. præd. generaliter, §. sin autem, sed si reus retulerit iuramentum actori, necesse habet iurare: 2 alias prætor denegabit ei actionem, ff. eodem iusiurandum, §. ait prætor, imo proceditur quasi iurasset reus, C. eo. generaliter, §. omne olim non poterat recusari, ff. eo. t. manifeste, & C. eo. delata, sed illud potest intelligi cum iam susceptum est iuramentum, vel hoc nouum ius: illud vero vetus. Et no. ꝙ post iuramentum a iudice delatum parti, & præstitum a parte parti, potest recedi ab eo propter nouas probationes, sed post iuramentum delatum a parte parti, & præstitum ab eo non potest recedi, ff. eo. admonendi. Item procurator nisi sit vniuersorum honorum, vel nisi specialiter mandatum sit, iusiurandum deferre non potest, ff. eod. iusiurandum, § procurator.

1 Dicit Hostiē aliud iudiciale, aliud extraiudiciale. iudiciale vero aliud volūtarium, aliud necessariū. Io. And.

2 An & qn̄ iur̄m pōt referri, vide p Bart. in l. Marcell⁹, ff. re. amo. text. in l. manifeste, ff. tit. ... cū no ff. eo.

b ¶Nisi iusta de causa.] Puta quia dubitabat, quod hoc iur̄m est de veritate, ff. eod. tit. iusiurandum, & ad pecunias, i. respon ff. re. amota. Marcellus, & sic præter iur̄m de calumnia, iniatur de veritate ab altera parte in isto casum, sim. sup. eo. de testi. vltra. Ber.

[Gl seq. exemplificat, secundo dat alium casum ad quem inducit 5. iura: tertio dicit, quod deferens iurat ad calumniam.]

c ¶Famosa actione.] vt in actione furti, & alijs famosis actionibus, & actione rerū amotarū non refert iur̄m, vt ff. re amo. l. Marcellus, §. vlt. & ll. seq. & est idem vbicūque lex defert iusiurandum, C. de fideicom. l. vlt. & C. de iu. deliberan. sancimus, § licentia, & C. de iu. do. impe l. vlt. & C. de his, qui ad eccl. confu. præsenti, §. sicubi. 3 & C. de bo. auct. iud. pos. l. fi. §. vlt. nisi eadem lege permittatur referendi potestas. Item & illud scias, ꝙ qui iusiurandum defert primo iurabit. quod per calumniam non defert, vt in l. præd. Marcellus, & C. de fideicomm. c. vlt. & ff eo. iurandum, §. qui iusiurandum.

† Vide Bar. in l. j. ff. de exceptiōi Spe. tit de proba. Saly. & alios in l. qui accusare, C. de eden.

3 Ibi colligit glos. multos casus quous locus est delationi iur̄i, & vide in Spe. de off. iu. § vlt. vers. 6. Io. An.

SANE. Quia supra dixerat de iuramento deferendo a iudice, & a parte, ne aliquis crederet hoc iuramentum indistincte posse deferri, subijcit hunc §. in quo ponit notabilem & solemnem limitationem. Et potest diuidi in duas partes. In prima ponit regulam. In secunda ipsius determinationem: ibi, Præsumptione vero. Abb Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod si actor omnino deficit in probatione: reus debet absolui, quamuis nil probet: sed si præsumpio sit pro actore, reo potest deferri iuramentum ad tollendum illam præsumptionem, & suam innocentiam ostendendam: & hoc verum est nisi iudex consideratis circunstantijs personarum & causæ videat iuramentum illud deferendum actori. Nota in prima parte dilationem super tribus iuramentis. In secunda nota, quod reus debet absolui si actor omnino deficit in probatione. Item iuramentum defertur habito respectu ad honestatem personæ, & quantitatem causæ.

d ¶In probatione.] no. ꝙ si actor omnino nihil probat nec habet præsumptionem: reus & si nihil præstiterit, absoluitur, sic sup. de cau. pos. cum ecclesia, & ī. vt eccl. bene. vt nostrū, & sup. eo. mulieri, & C. de eden. qui accusare. Si vero actor habet præsumptionem pro se, & ꝯ reum, tunc ꝯ talem præsumptionem defertur a iudice reo iur̄m ad purgandum innocentiam suam, vt hic dicit expresse, & C. de his, qui ad eccle. confu. præsenti, §. sicubi, & C. eo. in bonæ, quæ intelligitur s̄m istum §. vt quandoque deferatur reo, quandoque actori: quia nō distinguitur ibi, & actori quandoque defertur iuramētum in defectum probationis: puta cum habet vnam bonam præsumptionē, 4 siue vnum bonum & honestum testem: tunc habito respectu ad quantitatem causæ, & qualitatem personæ, vt non sit præsumptio, quod pro tanto debet deierare, defertur iuramentum ipsi actori, ad hoc præstat optimum argu. ff. de legatut. legitimos, & sup. de renun. super hoc, in fi & sup. de probatio. cum ex insinuatione, & sic intelligitur, sup. de probatio. sicut consuetudo.

4 Præter iur̄m proprium, ꝙ in cā præstitut s̄m. ...

e ¶Pro illo.] scilicet pro actore. Ber.

DE EXCEPTIONIBVS.

¶Supra visum est de iure actorum, quo muniuntur, vt lanceis seu gladijs: merito subijcitur ius reorum, quo minuitur, vt clypeis, & loricis. Sicut ei actiones sunt arma actorum: ita exceptiones arma reorum. Vel sic sup. visum est de probationibus in genere, & in specie, sed quia vt plurimū fundata intētione actoris re' opponit pereptoriā, vel alias exceptiones ꝯ probationem actoris; congrue igit ex ordine subijcit tractatus de exceptionib.

De hac materia habetur. 3. q. 6 §. exceptio.

TITVLVS XXV.

De exceptionibus.

¶Cęlestinus Tertius.

¶ Si testis de crimine contra eum excepto conuincitur, vel alias conuictus apparet, repellitur a testimonio, sed de crimine non punitur, si non tangit negotium principale.

CAP. I.

Eniq; † quod in dicta, & personas testium: & infra.

¶ Si crimina testibus obijciuntur,[a] de quibus non fuerant hactenus accusati,[b] sed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda[c] est, antequā causa per sententiam[d] terminetur: cum (sicut[e] canonica instituta declarāt) testes absque vlla[f] infamia, vel suspicione, vel manifesta macula, in ferendo testimonio requirantur.

¶ Quod si sola crimina de quibus ab alio tempore conuicti, vel confessi[g] fuerunt, testibus obijciuntur, a testimonio repelli possunt: quia sicut Stephanus[h] † Papa, & alij † Pontifices multi Romani

Enique.] Tria sūt dicta. Secudum: ibi. Qd si. Testium: ibi, Cæterum. Abb.

CASVS Quæsitū fuit a Papa virū in personas testiū crimina obijci possunt, vt a testimonio repellātur, quib. ante sentētiam, vel depositiōes nihil fuerat obiectum. Respōdet Papa, quod pōt opponi distinguēdo in hunc modum si crimina obijciantur testibus de quibus nondum fuerant accusati, sed tm̄ opponuntur in modum exceptionis, crimina illa probari debent, antequam causa per sniam terminetur, quæ si probata fuerint, testes a testimonio repellentur, quia dicunt canones: testes absque vlla infamia, vel suspicione, vel macula manifesta inferendo testimonio requirunt, ꝙ si sola crimina de quib. alio tpe conuicti, vel confessi fuerint in iudicio testibus obijciant a testimonio repelluntur: quia eorum ꝯfessioni non est credendum ꝯ alios, nisi prius se probauerint innocentes. Cæterum quæreret aliquis, ecce crimina probata sunt ꝯ testes in modum exceptionis, nunquid debent testes puniri pœna ordinaria? Rñdet Papa, ꝙ propter hoc non debent puniri pœna ordinaria: quia in eos accusatio iuris ordine non procedit, sed sufficit vt a testimonio repellantur, vbi crimen, quod eis obijcitur, non contingit causam de qua agitur. No. ꝙ testes sine omni infamia debent esse. Itē testes conuicti, vel confessi de crimine in iudicio a testimonio repelluntur. Item nullus debet puniri sine accusatore. Item secundum modum agendi punitur aliquis. Hæc decr. intelligenda est & notanda secundum illam sup. de testi. testimonium.

¶ Cap. 1. e. tit. in 2. cōpi. Vide l. 1. cū notatis, C. de resub. & Bald. in l. 3. §. lege Iulia. ff de testib. & Bart post gloss. in l. cū apud, C. de test.

a ¶Obijciuntur.] hanc decretalem intellige secūdum tenorem illius decre. sup. de testibus testimonium, & secundum tenorem illius decretalis, præsentium, supra de testibus.

[Glo seq signat contrarium, & soluit.]

b ¶Accusari.] si enim accusati, & confessi, vel conuicti fuissent, indistincte repellerentur, et sine alia probatione, si hoc constaret, vt sup. de testib testimonium, & c. super eo. Item arg. contra 4 q 3. c si testes, §. item lege Iulia. Sol aliud secundum leges, vbi non repellitur ab obiectu criminis nisi condemnatus fuisset, & infamis effectus: secundum canones sufficit si probetur criminosus.

c ¶Exhibenda.] statim, vel ī terminum competentem a iudice statuendum, sup. de proba. licet, & sup. de offi. deleg. prudentiam, §. sexta, arg. seruata distinctione illius auth. C. de testi. Auth. si dicatur. Ber.

[Gl. seq. ponit opi. Tanc. secundo ponit aliam quam in fine determinat.

d ¶Per sententiam] quidam dicunt, vt Tanc ꝙ hoc est verum de illa exceptione, quæ obijcit ī personam testis, quę ante sniam debet pbari: illa vero, qua in dicta testium opponitur, s. cum testis arguit de falso, vel actor visus fuerit falsis testibus, vel instrumentis, vsque ad 20. annum potest opponi, C. de falsis, querelam, & ī. eo cū venerabilis, sed in cā matrimoniali in infinitum posset agi de falso: quia snia lata ꝯ matrimonium non transit in rem iudicatam per tractū temporis, ī. de re iud lator, & c. cōsanguinei, ī. de eo, qui duxit in matrimo. cum haberet, & 35. q. 9. loci nostri, §. his ita rñdetur: Sed si de falso ante sniam fuerit obiectū & non probatū, post sniam opponi nō potest, nisi appellatum fuerit, C de fid. instr. l. vlt Et idem vr̄ dicendum, vt alij dicunt, de hac exceptione, quæ opponitur in personas testium, s quod in causa appellationis iterum posset opponi, nam in causa appellationis potest opponi exceptio peremptoria, quæ debuit proponi ante sententiam, C. sen. res. non pos l. 2. sed hæc est exceptio peremproria, saltem per obliquum siue indirecte, quia probato, quod testes sint periuri, vel alias criminosi, non debent admitti, alias videretur ꝙ hæc exceptio esset dilatoria: quod non est verum, & præterea potuit esse, quod ista ignorabat in priori iudicio, & post appellationem didicit, quod modo obijcit: vnde saltem cum iuramento, si hoc ante aperturam non fuit protestatus, debet admitti, sup de test. præsentium, quod hic dicitur, antequam causa per sententiam terminetur, supple, nisi fuerit appellatum: alias verum est, quod hic dicitur, quod circa appellationem non audiretur.

e ¶Cum sicut.] supple, quę s crimina obiecta, si probata fuerint, testes repelluntur. & subdit causam, cum. i. quia testes absque vlla, & c. sicut canonica, & c. & sic lege hanc litteram.

f ¶ Absque vlla.] vt 2. q. 7. testes, & q. 4. præsul. 1. & illa sunt canonica instituta, de quibus hic loquitur.

g ¶Conuicti, vel confessi.] vnde repelluntur si hæc ostendantur sine aliqua probatione, sup. de testi. testimonium, idem erit & si modo conuincantur, vt in prædi. c. testimonium, & intellige istum, § sm tenorem istius capituli, testimoniū, vt ibi dixi, vt s. si in crimine perseuerant repellantur, & in ciuili, & in criminali. si sunt emendati, & admittantur in ciuili, & in criminali, cum ciuiliter agitur: dummodo ipsos non committetur infamia, & hoc est, quod sequitur, in fi §. nisi prius, & c In criminali vero nullo modo quantumcunque egerint pœnitentiam, vt ibi.

h ¶Stephanus] 3. q. 11. c. 1, 2. & 3.

[Glo. sequen. obijcit ad vtranque disiunctiuam, & soluit.]

† Epistola 2. refert Burchardus lib. 2. de cri. ca. 164.

† Scilicet Fęlix, Calixtus, & Damasus quorū refert Burchard. de hac re dis. libro 1. de cre. c. 169. 171. & 172.

i Et sup. de testi. licet, & c. ī litteris secundum Host.

testantur, non est credendum contra alios eorum cõfessioni, nisi prius se probauerint innocentes.[a]

¶ Cęterum[b] si de criminibus ad solam exceptionẽ obiectis, testes conuicti fuerint siue confessi,[c] pęna[d] ordinaria mulctari non debent: cum accusatio in ipsos secundum iuris ordinẽ non procedat. Sufficit ergo si a perhibendo testimonio repellantur, præsertim vbi crimẽ, quod eis obijcitur, causã de qua agitur, contingere[e] non videtur.

¶ Innocentius tertius archidiacono Richemundię.

a ¶ Innocentes.] si fuerint cõuicti per testes non vr, ꝙ possint probare se non esse tales; quia talis negatiua nõ admittit cotra testes, sup. de prob ad nostrã, & si fuerint confessi, non pñt probare contrarium, quod enim quisquis sua voce dilucide potestatus est, in eundem casum proprio testimonio infirmare nõ potest, sup de prob. ꝑ tuas, & C. de nõ nu. pec generaliter quia ꝯfessioni primæ standũ est, sup. de pręsũp. litteras. & expone, innocẽtes, s. per pænitentiã. 1 sup. de test. testimonium Littera ista; nisi prius se probauerint innocẽtes, sic debet intelligi. i. nisi ꝓbauerint se emendatos de crimine, & egisse pænitentiam: & hoc si fuerit, innocẽtes reputãtur, & ita demum admittũtur, vt dictum est in notula proxima. vnde non obstãte eo ꝙ confessi vel conuicti fuerint: & hoc probare possunt per sacerdotẽ suum, 50. distin. in capite, & 2. q. 1. si peccauerit, in fi. & ĩ d limo. nemo

1 Ista enĩ sũt cõpatibilia, s. quẽ deliquisse, & pęnituisse. & hæc teneas, licet Tãcr. Vin: Goff. Phil. & In. hic dixerit, ꝙ ꝓbata erat inocẽtia, eo ipso ꝙ nõ ꝓbat cõtrariu allegat de ꝓsup. duau cu similibus Io. And.

b ¶ Cæterũ.] sñsio tacitæ quæstionis: posset aliquis quærere, an testes, quibus crimina probantur in modũ exceptionis, sunt propter hoc puniendi? Rñdetur ꝙ non.

[Glo. seq argumentum remittit, argumento' respondet. & iterum arguit ad alium casum.]

c ¶ Siue confessi,] ex eo quod dicit, confessi, est optimũ argumentu, ꝙ testes tenentur respondere an sint criminosi: quia si tenentur confiteri. cum opponitur exceptio contra eos, vt innuit hæc littera, multo fortius quãdo examinantur. De hoc dixi sup. de testibus, cum causam, & quod dicit, confessi: & hoc intellige quando examinabantur, & interrogati fuerunt a iudice super crimine & ipsi sunt confessi, licet respondere non tenerentur, & ideo non creditur eis cũ taceant incrimine. 2 Vel dic ꝙ debent interrogari, quando crimina in modum exceptionis testibus opponuntur, vt dictum est, cum in littera ipsa hoc dicat, sed illud nunquam vidi fieri. Et est argumentum, ꝙ si iudex recusetur coram arbitris, potest ab eo quæri, & debet inde dicere veritatem, & hoc vidi fieri sępe.

2 Cõcor. l. 2 & ibi Bal. §. ꝙ obseruare C. de iura. cal. gl. in l. g iu. salic. §. si paret. ff. de iureiu.

d ¶ Poena.] vt sup. de ordine cognit. cum dilectus, vbi de hoc. ff. de his qui not infa. Lucius.

[Gl. seq recitatur per obiectionem, & soluit quod hoc speciale, & dat simile.]

e ¶ Contingere,] si enim crimen quod obiicitur testi, contingat causam, de qua agitur, non solũ repellitur, sed etiam punitur, sicut cũ vir accusat vxorem de adulterio, & ipsa excipit de lenocinio, ꝙ ipse tradidit eam adulterandam, ff de adult. l. 2. § si publico. sic & testis, qui in testificando vacillauerit, siue falsum dixerit, punitur, C. de test. nullum & 4 q. 3 cap. si testes. §. item ꝗ falso sim. sup de confes super. & sup. de elec. super. eod. c. per inquisitionem, arg. alias puniri non debet; quia non agitur de hoc, vt hic dicit, sed in eo, in quo agitur, scilicet quia repellitur a testimonio.

A Nobis, Communis distin. secunda: ibi, Nos Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis est excõicatus maiori excõicatione puta Titius, Martinus participauit Titio scienter in locutione vel oratione. & sic Martinus est excõicatus minori excõicatione: ecce Titius accusat Martinum, Martinus excipit ꝯ Titium, dicens ipsum esse excommunicatum maiori excõicatione: Titius implicat contra Martinum dicens: Tu non potes excipere contra me, quia tu scienter participasti mihi in oratione vel in locutione: quæritur vtrũ Martinus possit repellere Titiũ a sua accusatione, non obstante replicatione Titij? Respõdet Papa, ꝙ Titius bene potest repelli a sua accusatione non obstante replicatione: qa Titius remotus est a communione fidelium: Martinus vero solũmodo a participatione sacramentorum. Nota ꝙ excõmunicatus maiori excõmunicatione repellitur ab agendo, sed minori excommunicatione ligatus non repellitur, quia non est remotus a communione fidelium.

[Gl. seq. obijcit, & tripliciter soluit.]

¶ Reo excipiente de excommunicatione contra actorem non obstat communionis replicatio.

CAP. II.

A† Nobis ex parte tua fuit quæsitum, † vtrum is, qui excõmunicato in locutione, vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ipse ab accusatione[f] illius poterit remoueri, cum primus a communione

† Cap. 1. e. ti. ĩ 3. ꝯpil. Et de materia vide Syluestrũ in sum. verb. excõica tio. & Sotum li. 4. sent. dist. 22. q. 1. ar. 4.

† requisitum.

f ¶ Accusatione] dubitatio fuit in hoc, cum enim prius communicauerit ei, non videbatur postea obiicere posse excommunicationẽ, cum approbauerit mores illius, ĩ. de accus. nulli. sup de iureiu. quẽadmodum & ff de adult. l. si vxor. in fi. &, ff. deneg. get. Pomponius. 18 q. 2. dilectis. simi. 32. q. 5. horrendus, & 4. q. 3. c. si testes. §. item si quis testicus. & ĩ. de his quæ fi. a maio. par cap. ex ore. Item non debet alii obijcere, quod ipse noluit seruare, ĩ. de præb. pro illorum, & ĩ. c. prox. & inf. de appel. an sit. & sup. de elect bonæ. 1 Sed his omnibus potest respõderi cum August. Nõnullos sustinemus, quos inuiti toleramus. 24. q. 1. quisquis, præterea alia est solutio prædicta locu habent in accusationibus, vt infra de sent excõm. in præsentia. vt si aliquis participauerit excommunicato, non potest ei postea opponere excommunicationem, vel ipsum denunciare, cum ipsum non duxerit euitandum nc loquitur illa decr. in pręsentia. secus in exceptionibus, vt hic: quia licet reus sit excommunicatus minori excommunicatione, siue etiam maiori, potest excipere contra actorem, cum qualibet legitima defensio sit ei reseruata, vt infra, eo. cum inter & ca. dilecti. contra innuitur hic, vt dicit, secundus vero, & c quod si accusatus esset maiori excommunicatione notatus. nõ posset suum accusatorem repellere a sua accusatione, quod non est verum, vt dicunt iura proximè dicta, & alia plura, vt patet infra e. dilectę & c. significauerunt, quia nec infamis infamem, nec criminosus criminosum potest accusare, 32. q 6 nihil iniquius. & 3. q. 7. iudicet. & infra de adul. c. pen & vlt C de adult. quoniam Alexandrum. vnde supple ibi, maxime Secundo vero a sacramentorum communione maxime: quia idem esset si esset remotus a communione fidelium, licet Gratianus esset in contraria opinione per id, quod legitur 2 q 7 alieni. quod patet in hoc § qui est contra, sed illud est speciale; Fallit tamen vbi prosequitur quis iniuriam suam 4. q 7 omnibus. Item fallit in episcopo, vt infra de accus. nulli. & illud fuit statutum in odiu 3 episcoporum, quia non debent habere prauos homines & viles in familia sua, 2 q 7 cum pastoris.

3 In odiũ epoꝛum, s. inobediẽtiũ, & nõ curãtiũ ad implere ꝙ ipsis incubit, vt no. ĩ in c. 1. de suppl. negl prælat. sup glos. in verb. Alia.

a ¶ A sacramentorum.] ĩ. de sent.excõ.significauit.con tra, & illud vt esse speciale in excõicatis a Papa, vel potest habere locum, quando cõicat ei, pro quo excõmunicatus est, inf de senten.excom nuper, & c. si concubinæ, vel ibi fuit excommunicatus cum omnib.fautorib. suis 11 q.3.excellentissimus.

CVm ecclesiasticę.] Hoc capit aliqui summant sic: Reus nõ necessarius ab exceptione repellit per replicationẽ paris criminis, vel obiecti & hæc decret. est difficilis quo ad intellectũ, & adhuc redditur magis difficilis propter dicta Doctorum. Diuidit in duas partes. In prima ponit decisam exordiũ. In secunda mandatum: ibi, Mãdamus. Abb. CASVS. Quidã Ia cob. nomine fuit inuestitus per dñm papã de quadã præbenda vacante in Nouarien. ecclesia, & de mãdato ipsius in corporalẽ possessionem ipsius præbendæ inductus, quã non permittebant eum No.

† Dictio, sit deest in pluribus antiquis.

† Laudũ.

† Cap 2 e.ti. de dilatione. Facit ad decisionẽ, qd habetur in cap. infames, § itẽ cum in Euange-lio.3.q.7.

fuerium sit exclusus, secundus vero tantum a sacramentorum [a] participatione sit † remotus.

¶ Idem Audicen. † epo.

¶ Habens plura beneficia, contra alium de, pluralitate non excipit, h.d. Io. And.

CAP. III.

CVm † ecclesiasticæ prouisionis officium, & infra. ¶ Mandamus, quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per Cælestinum prædecessorem nostrum noscitur inuestitus, pacifica possessione gaudere, cum exceptionẽ illã, ꝙ prefatus Ia ĩ alia ecclesia beneficium possidet, ei non possint opponere: [b] quos constat varia beneficia in diuersis ecclesijs obtinere.

¶ Idem episcopo Hellen.

¶ Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem exceptiẽtem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

CAP. IIII.

PAstoralis: † & infra. Quoniam per dilatorias exceptiones, maliciose nonnunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuę re

defendere, & imperium, & fiscus abundabit vtens subiectis locupletib. in Auth vt iud. sine quoquo suff. §.1.coll.2. Sed pone, ꝙ aliqui sint, qui non habent plura beneficia, nunquid possunt opponere? Dicunt prædicti Tanc. & l. ꝙ non sint admittendi: quia sic alij essent consecuti per istos, quod per se non poterãt, quod esse non debet, ff. de bo.lib. q̃rit, arg. 46 dist. sicut non suo ff. de admin re.ad quẽ pert. l. 2. in prin. Item isti nõ habentes plura beneficia qui obijciunt hãc exceptionẽ, aut elegerunt alios, aut electi sunt ab illis. Si alios elegerũt, tali exceptio ni renunciasse videntur vt sup. de constit. cum accessissent: & ĩ de præb. illorũ. Si vero electi sunt a talibus, non possun hoc obijcere, cũ habeant causam ab illis, qui hoc opponere non possunt, arg. 16.q.3. sacerdotes, in fi. & ff. de iure do. cum in fundo & indignũ est vt illi admittantur ad repulsionem illorum, quo

† Cap. 3. co. titu. s. ppi. Et ꝑ intellectu vide Ant. & But. in ca. itẽ cũ qs, de testi. spol. & in c. licet cãm, de ꝓbat adde Bald. in l. 2. ff. quod vi, aut clam.

varien. canonici possidere: hoc ꝓposuit Iac. prędictus in pręsentia dñi papæ. Econtra pars capituli exceptionem quandam proposuit cõtra ipsum, videlicet ꝙ in alia ecclesia beneficiu obtinebat. Ille replicauit contra eos, ꝙ ipsi plura beneficia in plurib. ecclesijs obtinebant: Inno. cognitã veritate mandat Laudun. episcopo, quatenus dictum Iacobum faciat præbẽde illius pacifica possessione gaudere, de qua fuit per, C. inuestitus, non obstante exceptione prædicta, quam non possunt ei obijcere, cum & ipsi varia beneficia in diuersis ecclesijs habere noscant. Nota, ꝙ qui simili impedimento laborat, nõ potest illud alij opponere. Item exceptio exceptione sine replicatione tollitur.

[Glo seq. ponit opin. Vinc. quam in fi approbat secundo opin Tanc. & l contra quam opp. & respondet, demum quærit, & opin. ponit, quam probat per rationem, & per locum a diuisione]

b ¶ Opponere.] Vinc dixit in hoc loco, ꝙ nomine collegij, vel ecclesiæ poterant opponere hanc exceptionẽ, & illi, qui non habebant plura beneficia, nomine suo & ecclesiæ. sed non hoc eis profuit, quia Papa Cælestinus scienter contulerat illi Ia beneficium, & ideo non poterant opponere. Arg. s. de offi dele. pastoralis. § præterea. & ĩ de reli. do constitutus. Et dic ꝙ bene admitteretur exceptio, nisi iam fuisset missus in possessionem, & confirmatus, prout hic fuit, vt patet in antiqua, & hoc vbi dicit; pacifica possessiona gaudere. T & l. dicebãt, ꝙ nomine ecclesię nõ poterant illam opponere, quod enim in suis personis æquum putabant, in alijs non poterant reprobare, s. de constit cũ omnes. 19 di. si Romanorum. 32 q 6. nihil iniquius, 4. q 3. si quis testibus, ff de reg. iur cu par. & ĩ de adult. ca. pen. & vlt. Sed videtur ꝙ nomine ecclesię poterant obijcere: quia delictum personæ, & c.16 q 6. si episcopũ. & ĩ eo cum venerabilis. Sed non debent propter hoc admitti: quia sic alia via consequerentur id, quod volebant, quod eẽ non debet, s. de procur. tuæ. & quia non expedit ecclesię hanc exceptionem opponi: imo expedit ecclesiæ plures habere diuites clericos, vt eam possint melius

rum repellerentur auctores s̃ de test. licet ex quadam. Et ex hoc sequitur, ꝙ si aliquis non facit mentionem in rescripto de beneficio suo, ꝙ capitulum nõn potest ei obijcere de falsitate rescripti, cum eis non competat talis exceptio. & tamen rescriptũ non valet, sed tamen valet quantum ad hoc. ĩ. de præb. pro illorum, plerũq; enim datur actio ei; qui non potest agere, ideo ą reo non competit exceptio, ff. si serui. vend. loci, § pen. & s̃ ꝙ me. cau. ad audientiam, & sup. de iureiu. debitores. Mihi videtur, ꝙ Vinc melius dixit, non obstantibus rationibus assignatis: & ideo illi saltem, qui non habent alia beneficia, bene possunt hanc exceptionem opponere, & defendere ecclesiam, infra de concess præb. ex parte, & ĩ. e. dilecti. imo vnus solus potest se opponere, vt 12.q.2. non liceat, quia vtilitas ecclesiæ in hoc procuratur, & ideo audiendus est, ĩ. de his quæ fi. a maio. par. cap. cum in cunctis & 51. dist. Nicæna. quin isti qui se opponunt procurent vtilitatem ecclesiæ non dubitatur qu a si iste, qui plura beneficia habeat reciperetur, lęderetur ecclesia: cum non possit continuam residentiam facere, ad quam de iure communi tenetur, & ita non posset ecclesiæ deseruire: fauore enim, ecclesiæ, & propter vtilitatem ipsius ecclesiæ statutum fuit, vt clerici debeant in ecclesia residere. Nec ob. quod dicitur, ꝙ isti receperunt alios hẽntes plura beneficia, ergo non possunt amplius hanc exceptionem opponere, hoc non est verum. Si enim semel malefecerunt, non sequitur ꝙ postea idem facere debeant. 1 Et licet renunciauerint exceptioni suæ contra vnum, non renunciant contra alios, & quia res inter alios acta non prodest alijs, nec nocet ĩ de re iudic. c pen. cum suis concor arg ad hoc ĩ. de priuil. si terra. & c. accedentibus.

1 Cõcor. l. 2. ff. de senat. & l. si cui. §. fi. ff. de acc. & Bar in le. semel, ff. de re. iud.

PAstoralis. Diuiditur, nam in prima ponitur decisa consultatio. In secunda tñno in qua duo facit. primo ponit decretum, & ipsius causam. Secundo pœnam, & tres casus exceptos ibi, ita quod. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam malitiose dilatorias exceptiones proponebant vt causarum terminatio differretur. ad istorũ malitiam compescendam, statuit Papa, vt inf certum tempus

tempu. assignandum a iudice, omnes dilatoriæ exceptiones proponantur, ita quod si partes post terminum aliquas voluerint proponere, quas in termino non fuerunt protestatæ, nullatenus audiant, nisi de nouo post terminum exorta fuerit, vel nisi ille, qui eam opponere voluerit, fidem faciat iuramēto se post terminum ad illius notitiam peruenisse. Not. ꝙ iudex potest statuere terminū ad dilatorias proponendas, nec postmodum possūt proponi nisi in trib. casibus hic cōtentis, s. si fuero protestatus, si de nouo mihi ꝯpetat, vel si iurē postmodum eam ad meā notitiam peruenisse. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent. Item per iuramentū ꝓbat conscientiā alicuius. Itē nota hic casum vbi iuramento vnius credit in ꝑiudiciū alterius.

† Vide tex. in l. si. C. de exc. & in l. 2. & ibi Bar. ff. de re iud.

† Vide tex in Auth. qui semel cum ibi no. C. de prob.

spondendo decernimus, vt infra certum tempus a iudice assignādum, omnes dilatoriæ [a] proponantur: † Ita quod si partes ex tūc [b] aliquas voluerint opponere, quas non fuerint protestatę, [c] nullatenus audiātur: [d] † nisi forte aliqua de nouo [e] sibi competēs exorta fuerit, vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat iuramento, se postmodum [f] ad illius notitiā peruenisse.

¶ Idē monachis † Farseñ.

¶ *Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed recōuenire non potest.*

† Hęc duo verba: monachis Far ś ō. desūt in antiqs. 1 Idem Host. & Guil. in Specu eo. ti. §. 2. ver. sed nūqd post. & hoc est verū hodie p Clemē. excōcatio nis eo. tit. vbi vide Io. And.

[Glo. seq. reci ꝑ q] a ¶ Dilatoriæ,] secus de peremptorijs, & de exceptione excōicationis, quæ possunt ꝓponi, quãcūq; ꝺ his dr̄ ĩ. eod exceptionē.

b ¶ Ex tūc,] i. post terminū statutū a iudice, & finitum.

[Glo seq. reci. per quæstionem, nunquid sufficiat generalis protestatio.]

c ¶ Protestatæ, s. de testi. ꝑsentiū, & intellige protestatæ nominando expresse exceptiones: quæ scribi deberent, s. de proba qm̄, vt si velit proponere exceptionem recusationis, illā primo dēt ꝓponere: & sup illa iñ ꝓcedere, de alijs pōt protestari si; saluis alijs dilatoris, quę tales, sunt, & debent noīari, ꝓbādis suo loco & tpe postq̃ cognitum fuerit de suspicione de hoc dixi s. de proba. qm nec sufficit dicere in genere, saluis alijs exceptionibus, qa p hoc nulla videret prouisio huius decr. ĩ. de cōfirma. vti. vel inut bonæ, arg s. de do. & ꝯtu. ex litteris

[Gl. seq. inducit simile, declarat tex. no quod terminus ꝑcludit viam excipienti, dat simile in accusante.]

d ¶ Audiantur] sic etiam dicit lex, quod aliquis proposuit vnam exceptionem & succubuit, si vult aliam postea proponere, hoc faciat infra terminū constitutum. Institu. de excu tut. § ꝙ aūt: & hoc verum est, ꝙ simul possunt proponi, cū alicui ꝯpetunt plures exceptiones; quæ non sunt ꝯriæ. sed in ꝯrijs secus; vñ si primo proposuit vnam & succubuit: volens postea ire ad aliam nō admittitur, C de inoffi. test. ĩ maiores, & tit. proxi auditis; & ita patet, quod hic perditur exceptio si non proponatur infra terminum constitutum, sed actio nō perditur. Simile in accusatore: quia si non prosequit accusationem suam intra terminū postea nō audit, ĩ. de accusat. veniens, & C. qui accu non pos. l 3. & 4. q. 5. quisq;. de hoc dictum est, s. de prob. licet. imo punit in libra auri, qui exceptionem dilatoriam post litis ingressum proponit, C de excep. l. si quis aduocatus.

[Gl. seq. reci. per q quid si post lit. contest. oritur.

e ¶ De nouo. s. post terminum statutum idem esset, si et post litem contest exorta sit, sup. de off dele. insinuāte qa q̃ de nouo emergūt auxilio indigent, ff de inter, act. de ætat. § ex cā. & noua res nouū cōsilium & remedium exigit, ff de ven. insp. l. 2. in prin. Et si noua causa allegetur, puta quia fideiussor mortuus sit, iterum æquum est praestare cautionem, ff. vt in pos. l. plane, & nouis morbis noua conuenit antidota præparari. s. de iura calum. cæterum. 50. dist. vt constitueretur.

[Gl. seq. inducit simile, quærit quid si post cōtestat' onē innotescit: ponit opi. affirmatiuā, soluit negatiue.]

f ¶ Post modum,] s. post terminū constitutū. inf. quod omnes dilatoriæ proponātur, sic s. de testi. præsentium, & ita iuramentum est hic, & ibi legitima probatio. Sed quid si post litem contestatam vellet iurare, ꝙ post ipsam contestationem ad notitiā ipsius peruenit: quæ tñ non est exorta de nouo, sed erat ab initio, puta cōsanguineus erat iudex impetrantis, vel impetrās vassallus iudicis, vel aliqua alia consimilis, sed hoc reus ignorabat, nunqd debet audiri? Dicunt quidam, quod sic. Mihi videtur, qd amplius non audiatur: qnia ab initio debet inquirere de huiusmodi dilatorijs. qa vigilantibus & nō negligentibus iura subueniūt, ff qui ex cau. ma. non enim, ff. de eden. veluti. & facilitati & negligentiæ suæ imputet. Neque enim oportet per singula momēta onerari actorem, ff. vt in pos. leg. si is a quo, §. vlt. sic enim non esset litium finis, & hoc quod dicit hic locum habet in exceptionibus facti, & non iuris: 2 quia nemini licet ius ignorare, ff. de iur. & fac igno. l. regula.

CAP. V.

CVm † inter Priorē & conuentum de Argētolio † ex parte vna, & nobilem virū S. de Malileone † diœcesis Pictauien. ex altera, super dānis & alijs coram vobis ex delegatione nostra quæstio verteretur, procuratore ipsius nobilis vestrum volente declinare iudicium, eo ꝙ duos ex vobis habebat suspectos procurator monasterij allegauit parti eiusdem nobilis (cum esset vinculo excōicationis astrictus) exceptionis huiusmodi beneficium interdictum: & infra. ¶ Inquisitioni

† Ca. 2. ti. de iudi. in 4. compil. † Argētolio. † Malis.

2 Idē gb. ignorauit factu non ius, ac si diceret, si ignorabā iudice cōsāguineū. sed si ignoraba eum pp hoc recusari posse: mihi imputabitur. Ioan. And.

CVm inter, Communis diuisio. Secunda: ibi, Inquisitioni. Abb. Sic.

CASVS. Inter Priorem & conuentum de Argentolio ex parte vna, & S. nobilem virum Pictauien. diœcesis ex altera, controuersia super quibusdam damnis & rebus alijs vertebatur: partibus coram delegatis iudicibus propter hoc constitutis, procurator ipsius nobilis excipiendo proposuit, quod duos de iudicibus habebat certa ratione suspectos, procurator monasterij allegauit, quod cum nobilis excommunicationis vinculo teneretur astrictus, exceptionem huiusmodi proponere non valebat: Iudices consuluerunt dñm Papam, & ipse rñdet: ꝙ ipsi nobili quælibet legitima defensio reseruatur in iudicio, & præcipue iudicis recusatio, cum periculosum sit sub iudice litigare suspecto: & Apostolica sedes iudicibus suspectis causam ex certa scientia nō cōmittit: vñ non consideratur fauor excommunicati, sed æquitas iudicantis, & absurdum esset vt reo cōtra actorem defensionis copia denegetur: quia sic condemnaretur, quia deberet absolui aliquando: nec excommunicato deneganda est absolutionis sententia, quando est in causa absolutionis & si condemnetur, potest appellare, si contra iustitiam fuerit condemnatus: & eadem ratione alia suffragia in uno & eodem iudicio non denegantur eidem. Sed excommunicatus reconuenire actorem non potest; ne si in defensione sustinetur, ad impugnandum extendatur. Nota quod periculosum est litigare sub iudice suspecto. Item in iudicijs æquitas seruanda est, & non fauor. Item iudicium claudicare non debet. Item excommunicatus potest appellare, & omnis legitima defensio est illi salua in iudicio, sed agere, vel reconuenire non potest. Item fauorabiliores sunt rei quam actores.

[Glo seq. inducit duo similia. Secundo obijcit & soluit. Tertio quærit & soluit.]

a ¶ Legitima defensio,] hic manifeste patet, ꝙ excõicatus potest excipere & defendere, se in iudicio, vt ĩ eo. dilecti, & c. dilectæ & c. significauerunt, & potest appellare, & appellationẽ prosequi, ĩ eod. c vlt. & eadẽ defensio competit excõmunicato, quæ cõpetit non excõicato, sicut eadem defensio cõpetit seruo, quæ libero, ff de accu. seruos Et libertus, qui alias patronum accusare non potest, in ipsum patronum retorquere potest accusationẽ, si a patrono accusetur, ff de bo. lib qui cum maior, §. si libertus, quia ignoscendum est illi, qui prouocatus voluit se vlcisci, & ibi et sic põt excipere de pacto de nõ petendo, & exceptionem probare, non obstãte, quod lex dicit, & reus in exceptione fiat actor, ff. de prob. in exceptionibus: qa quicquid facit, ad sui defensionem facit Item qualiter præstabit sacramentum calumniæ, cum sibi non liceat ingredi sacra, multo minus & tangere 5. dist ad ei⁹ vero. & 44. dist. nulli clerico. Ex quibus cętera sacramenta negãtur, qũo vnum genus sacramenti putatur posse concedi? 95. dist. illud in illo casu concessum est a iure in odium potius excommunicati, quod omnia possit facere, quæ ad causam pertinent, & sic iurabit, & omnes participantes sibi occasione litis non incidunt in canonem, cum talis communio sit potius ad damnum suum, quam ad commodum. Sed quid si excommunicatus conuenitur super eo, pro quo fuit excommunicatus iniuste, nunquid poterit excipere, ꝙ non tenetur rñdere, nisi restituatur ei cõio hominum, qua fuit iniuste priuatus? Dicit Io. 2 ꝙ sic, nec teneẽ antea rñdere, dummodo ostendat ꝙ iniuste fuit excommunicatus, 3. q. 2 c. 1. & 2. q 5. super causa, in fi. quia omnia iura sunt restituenda corporalia & incorporalia. 2. q. 2 nullus potest & 3. q. 2. c si episcopus Et sic no. ꝙ qui remotus est a quolibet actu legitimo tamen excipere potest.

† Vide Hostiẽ. in sum. ti de recusat §. q̃ sunt iustæ causę.

† al. sciẽtia Et de hac clausula, ex certa sciẽtia, q d o... neret : vide Antonium Gabrielium lib 5. cõ. opinio. ti. de clausu..., cõclusio ...

a Concor. tex. in l. ꝙ venia, ff. de in ius vocan.

a Et Vin. hoc verũ si agat ex ..., vel si qui ... excom... secus si aliter. arg. ŝ de rel. spo. frequens. li. 6. Io. An.

b ¶ Suspecto,] vt 3. q. 5 ꝙ suspecti, C. de iu. apertissimi.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

c ¶ Conscientia,] ar. ꝙ sententia lata a iudice suspecto posset retractari, si detecta fuerit suspicio: quia literæ sic obtentæ nullam videntur conferre iurisdictionem. De hoc dictum est sup de rescrip. ad audientiam, 2 Et no. quod omne rescriptum habetur suspectum, quod de conscientia Papæ non emanauit, de rescr. cum dilecta, & ĩ. de con...vel inuiti porrecta.

d ¶ Claudicare,] no æqualitatem seruari in iudicijs. sup. de iud. couit, & 4. q 4 c 2. & 3 q 9. vltim. nec debet actori licere, quod reo non licet, ff. de reg. iur. nõ dẽt 2.

vestræ duximus respondendum, quod prædicto nobili legitima defensio [a] in iudicio reseruatur: & maxime iudicis recusatio, † cum periculosum sit coram suspecto [b] iudice litigare: ac suspectis iudicibus sedes Apostolica causam de certa conscientia [c] † non committat. vnde in talibus nõ excommunicati fauor attenditur, sed æquitas iudicantis, cum non debeat claudicare [d] iudicium: ac satis videatur absurdum, si actore impugnante, reo defensionis copia denegetur, quia sic condemnaretur multoties absoluendus.

¶ Porro cum excommunicato, quando in causa absolutionis existit, nõ sit iusta deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium, [e] si contra iustitiam condemnetur, qua ratione in vno eodemque negotio ipsi alia legitima [f] subtrahantur suffragia, nõ videmus. † Cæterum non sic in reconuentione [g] sentimus, ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.[h]

¶ Idem monachis Farseñ. †

¶ *Excipiens non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post sententiã opponi.*

C A P. VI.

Cum † venerabilis frater noster I. Sabineñ. episcopus coram dilectis filijs nostris R. tituli sanctæ Anastasiæ presbytero, & P. sanctæ Luciæ diacono cardinalib. quos sibi & R. procuratori vestro concessimus auditores, ecclesiam sancti Viti

e ¶ Remedium,] quia sicut potest excipere, vt dictum est, sic potest appellare, vt 3. q. 9. re uera, & ĩ. eo c. vlt.

f ¶ Legitima.] arg ꝙ qua ratione vnum alicui conceditur, & omnia, quæ sunt eiusdem censuræ, sunt concedẽda, arg 4. dist. denique. in fi. & 5. dist. ad eius vero.

[Gl. seq. quærit,] & soluit]

g ¶ Reconuẽtione.] sic ergo patet, ꝙ licet possit excipere & appellare, nõ potest tñ reconuenire. rõ redditur in littera sequẽti quãque tñ admittitur reconuentio vbi non admittiẽ conuẽtio. 3. q. 8 cuius: ĩ agẽdo, & ff de iud. l. 2 §. sed si agant. Sed nunquid potest excõicatus cõpensare? Dico ꝙ nõ: quia qui ꝯpensat, quodammodo agit, sed si ageret, repelleretẽ per exceptionem: ergo non potest compensare, ff. de cõpen. quæcunque. imo & si vellet ꝯpẽsare: & ab aduersario admitteretur, iudex ex officio suo ipsum debet repellere, ĩ. eodem, exceptionẽ, in fi. quia quod vna via prohiberetẽ, alia consequeretur: quod esse non debet, ŝ. de procu. c. tuæ Ber.

h ¶ Extendatur.] sim. ĩ. de ecclesi ædifican. cum dicat Apostolus. in fin. 1. respõso.

Cvm Venerabilis] Si reus, a quo res petitur, excipiat de permutatione ipsius rei facta cum actore, non fateẽ per hoc actorem fuisse dominum. Et exceptio falsi etiã post sñiam p̃t opponi. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur facti & processus narratio. In secunda diffinitio: ibi, Intelleximus, prima subdiuidiẽ in tres: Nam primo ponit petitionem actoris. Secundo: ibi, Idem. responsionem exceptionis & probationis reorum. Tertio: ibi, Ad hæc, replicationem & probationem actoris. Secunda principalis etiam subdiuiditur in tres partes. Primo ponit quoddam mortium diffinitionis soluens obstaculum. Secundo diffinit causam quo ad spiritualia: ibi, Quia vero. Tertio quo ad temporalia, ibi, verum. Abbas Sic.

CASVS Eps Sabineñ habebat causam cum monasterio Farseneñ. super ecclesia sancti Viti, coram auditoribus vtrique parti concessis: petebat Sabineñ eps ipsam ecclesiam a monasterio Farseneñ. cum possessionibus & ptinentijs suis, dicens eandem tam in tpalibus q̃ in spiritualibus pertinere ad ecclesiam Sabineñ procurator monasterij nondum episcopi intentione fundata præpropere sic rñdit, quod etsi ecclesia p̃dicta olim fuerit ecclesiæ Sabineñ subiecta, eam tñ episcopus non potest petere, cum ex causa permutationis monasterium eam obtineat: ad hoc probandum quoddam exhibuit instrumentum, in quo prima facie contineri videbatur, quod Theodosius episcopus cum assensu canonicorum suorum prædictam ecclesiam sancti Viti concessit

† Facit ad hoc text. ĩ l. 1. cũ ibi no. C. de cõd. indebiti.

† Farseñen. Franoren. in quibusdã ita Inno. iij. archidiacono Richemũdiæ.

† Ca. vnĩco ti. de ꝯfessis. ĩ 4. cõpi. Et d̃ materia vide late p Dyn. in cap. exceptionẽ. de re iu. li. 6. adde Romanũ in l. cum mulier, ff. solut. matr.

cessit monasterio Farsenen. in concambiũ pro quibusdam ecclesijs & rebus alijs. Ad hoc eps rñdit intentionem suam esse fundatam per huiusmodi rñsionem: quia cum procurator monasterij rñderit se dictam ecclesiam permutatione facta per Sabinen. epm obtinere, per consequens confitebatur se credere, ꝙ dicta ecclesia tpe permutationis pertinuit ad ecclesiã Sabinen. quia contractus permutationis celebrari non põt nisi cũ vero dño, vel cum eo, qui loco dñi habetur: & ad probandum ꝙ dicta ecclesia pertineret in temporalib ad episcopum, quosdã testes induxit, p quos ostendere nitebatur, quod ipse dispone bat pro velle suo de bonis ipsius ecclesię. His & alijs examinatis, dominus papa intellexit dictum episcopum intentionem suã non probasse per testes, vel per responsione supradictã pcuratoris: quia q opponit exceptionem, non videtur conteri de intentione aduersarij, vel per instrumentum ad hoc exhibitum ex aduerso: quia in eo Theodosius episcopus, a quo permutatio facta proponebatur, non dr̃ episcopus Sabinen. quatenus in transcripto, quo procurator vtebatur, appositum fuerit Sabinẽ. per vitium falsitatis; licet nimis excesserit, qui transcriptum illud falsauit, & delictum personæ non debeat in damnum monasterij redundare, & falsitatis exceptio & ante sententiam & post, possit vsque ad xx annos obiici. veritate comperta, non vult Papa, ꝙ per hoc monasterio præiudicium generetur: verumtamen quia constitit papæ dictam ecclesiam sitam esse in diœcesi Sabinen. adiudicauit ei ius episcopale in omnibus, in eadem, exceptis illis, quę per Authentica scripta eidem episcopo sunt subtracta, cũ exempta non probetur, quo ad temporalia eiusdem ecclesię absoluit monasterium ab impetitione episcopi, cum super hoc non probauerit se legitima præscriptione munitum. No. ꝙ qui excipit, non confitetur de iure aduersarij. Item qui aliud vel aliquid addit vel minuit de instrumento in præiudicium partis alterius, falsarius est. Item delictum personæ non debet nocere ecclesiæ. Item exceptio falsi semper potest proponi vsque ad viginti annos. Item eo ipso quod ecclesia sita est in diœcesi episcopi, ei subest in omnibus ad ius episcopale pertinentibus, sed propterea non subest ei in temporalibus nisi illud probetur.

† ppere.

cum suis possessionibus, & pertinentijs petijsset, asserens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere: Idem non dum episcopi intentione fundata præpropere † sic respondit: quod etsi dicta ecclesia dudum fuerit ecclesiæ Sabinen. subiecta, eam tamen non poterat episcopus vendicare, quam ex permutationis [a] causa Farsen. monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddã exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quod Theodosius episcopus cũ suorum sacerdotum assensu, prædictam ecclesiam sancti Viti, pro quibusdam ecclesijs & rebus alijs in cambium vestro duxit monasterio concedendam. Ad hęc episcopus proposuit memoratus, intentionem suam per huiusmodi responsionem [b] esse fundatam: cum enim pars vestra responderit, se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinen. episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur, se credere, quod dicta ecclesia tempore permutationis pertinuit ad ecclesiam Sabinen cum permutatio inter contractus bonæ fidei [c] computetur, nec cũ alio quam cum do-

a ¶ Ex permutationis.] similem [1] casum habes sup. de transac pręterea.

b ¶ Responsionem] factã per procuratorem monasterii. s. vbi dixi, prępropere sic rñdit, sed in hoc non bñ allegabat episcopus pro se: quia huiusmodi repentina litis contest. non præiudicabat monasterio in Auth. de exhib. re §. illud coll 5 arg. 32. q. 1. apud. & 5 q. 5 ca. qui amouit §. sed aliud ib.: qui autem inconsiderate loquitur, sententia ... 50 dist. ponderet. & merito: quia litis contestatio directe debet fieri per interrogationem, & responsionem directam affirmando vel negando simpliciter, ... l. contesta. c. vnico. & s. de elect.

[1] Et dissimilẽ, nã ibi ex tali proposito condẽnat reus, hic absoluit, sed ibi rñdedo ꝯfessus fuit: hic excipiedo ꝓposuit vt ibi no. Io. And.

dudum [2] Sed hic procurator sub forma exceptionis sub conditione respondet, vt patet ex ipsa responsione, & per id quod postea sequitur in littera, vbi dicit; vel per procuratoris responsionem.

[Gl. seq. enumerat actiones bonæ fidei, dicens quare sic dicuntur, & in quo differunt.]

c ¶ Bonę fidei.] q̃ [2] sint actiones bonæ fidei, habetur Institu tio. de actio. §. actionum, & connumerantur ibi. xvij scilicet actio ex vendito, empto, locato, & conducto, negotiorum gestorum, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ erciscundæ, communi diuidundo, præscriptis verbis, quæ de æstimato proponitur, vt si rem meam do tibi, & æstimo vt eã vendas pro x. aut x reddas mihi, aut rem, ff de æstim act. l 1. & permutatio, de qua fit hic mẽtio, & hæreditatis petitio. Aliæ vero dñr actiones stricti iuris, vt actio ex mutuo, arbitrium, & consimilia. Nec dicuntur bonæ fidei, quia in eis tantum seruari debeat bona fides: quia in contractib. stricti iuris seruari debet bona fides: & in quocunque contractu bona fides interuenire debet, C. de actionib. & obligationibus bonam. Ideo dicuntur stricti iuris, quia non venit in eis, nisi quod stricte exigit actionis natura; vnde non veniunt vsuræ ex mora in contractibus stricti iuris. nisi specialiter sint promissæ, ff de negotijs gest. quia tantundem. &, C. de vsuris, l. 3. Sed in contractibus bonæ fidei veniunt vsuræ ex tempore moræ, ff. de actionibus empt. & vend Iulianus, §. ex vendito & ff. de vsu. mora. §. in bonæ fidei. Nota in actionibus stricti iuris non venit interesse, si rem dari est in obligatione, secus in rem tradi vel factum, ff de verb. obligat. vbi autem, §. vlt. & l si fundum. & ff. de re iudic. si quis ab alio. §. vlt. [3] Sed omnia ista accessoria veniunt in bonæ fidei iudicijs ff. de act. emp & ven. l 1. in prin sed non veniunt in contractib. stricti iuris Itẽ in bonæ fidei actionibus quandoque veniunt ea de quibus nihil est cogitatum, vt ruta cæsa, & similia ff. de actio emp. & vend. l. fundi §. si ruta. & supra de cau. pos cum ecclesia. & ibi quædam de his tanguntur. In actionibus bonæ fidei multum exuberat officium iudicis. & pinguius quam in actionibus stricti iuris, & istis rationibus dicuntur bonę fidei, & aliæ dicuntur stricti iuris.

ADDITIO. Numerus actionum bonę fidei, quæ sunt xvij. patet in his versibus.

Empti, conducti, mandati, depositiq;
Pignora, erciscunda, communi, pro socioque,
Dotis, & heredis, tutela: commoda gestor.
Præscriptis verbis, si mutat siue licetur.
Ista bona fidei sunt. stricti cætera iuris.

Et aduerte, ꝙ in primo versu per empti, intelligitur venditi quia nunquam vnum est sine altero: & per cõducti, subauditur, locati.

[2] De actionib. stricti iuris & bonæ fidei accurata disputatio.

[3] Et vide q' ibi not. & cõstitũt hęc in subtilitate iuris ciuilis, qua q̃nt ã interesse ĩ hoc casu sit in obligatione, ita ꝙ veniat ĩ petiti, & c. si. ꝙ dicã ĩ. de emp & vẽd. cu dilecti. sup vet. induxit. Ioan. And.

a ¶ Loco dñi.] hoc ideo dicit: quia qui dat alienam rē, non ꝑtrahit permutationem, ff. de re. permut. l. 1. in fin.

[Glo. obijcit, & soluit.]

b ¶ Confessus.] hęc regula sumpta est, ff. de excep. non vtiq; Sed nõne ex eo q confessus fuit permutationem facta, per ꝯñs est cõfessus, ꝙ sit factũ de meo tuu: quia illud dr̄ permutatio, ff. de re permut. l. 1. in fi. & qui cõfitetur vnum, per ꝯñs cõfitetur id, qđ sequitur ex illo. 8. di. quo iure. & s. de off. del. g. cum su per. & sup. de dolo & contu. cũ dilecti. Præterea tacita cõfessio, hr̄ pro cõ testatione, sup de dolo & cõtu. prout. i itẽ interro gãdo fit confessio, si ue negatio, 22 qõ. 2. quod ait. & 32. q. 7. quid in oĩbus. & j. de homic. cum iuro. ff. de verb. obl. l. j. §. si q̃s ita. Ad hoc dicas ꝙ excipiẽdo de ꝑ mutatione nõ conti tetur de intentione aduersarij. vt hic dicit: quia põt esse ꝙ de facto fuit permu tatio, & non de iure. Sic ẽt in exceptiõe pacti de nõ petẽdo debitũ, quia per hoc nõ confitetur debitum: quia põt esse ꝙ non de iure debuit. Qui excipit. debet ita dicere, Frater, non cõfiteor hoc, quod dicis: sed si fecissem, pactũ factũ est mihi de nõ petendo. Et sic iste ẽt respondet dicendo, & si dudum fuerit, &c. quia sic non asseruit simpliciter, sed sub conditione, & ideo non p̄iudicauit talis confessio ipsi monasterio, quia non fuit confessio, sed exceptio: vel si pertinuit ad ecclesiã Sabinen. permutatio intercessit. Item si quis dicat se præscripsisse, & aduersarius dicat, ego interrupi. p̄scriptionẽ tuam, nonne per hanc exceptionem dicendo, ego interrupi præscriptionem tuam, confitetur de intentione aduersarij? quare ergo postea auditur probatio præscriptionis post talem exceptionẽ, per quam confitetur de intentione aduersarii, vt sup. de testi. ex tenore. j. tit. prox. illud? Sed dicas, ꝙ non fatetur de præscriptione, qui excipit de interruptione, nec confitetur de intentione aduersarij, & ideo debet ꝓbare præscriptionem qui eam opponit, sup. de probat. ex literis, & j. tit. prox. illud. Et sic debet dicere, nõ credo te præscripsisse: sed si hoc verum esset, dico ꝙ interrupi præscriptionem tuam, quam interruptionẽ probare debet, vt dicit decretalis, illud. Idem est dicendum, cum aliquis petitur in virum, dicit, non confiteor me esse virum tuum: sed si essem, consanguinitas est inter me & te, vt sup. de testi. ex tenore. Nam sic respondendo, non confitetur de intentione aduersarii, nec onerat se aliqua probatione, sed aduersarium, nisi tunc demum, cum actor fundauerit intentionem suam, quia tunc exceptio probãda est, vt no. infra eod. exceptionem.

ADDITIO. Qualiter has exceptiones debeas proponere & probare, & quando principale negotium, hębes, C. de exceptionib. si quidem. Item habes sup. de testib. ex tenore.

c ¶ Per vitium.] hoc ipso debuit succumbere monasterium, s. de rescrip. c. olim.

† videbatur.

1 Et j. de appel. cũ causã. & taciturnitas sup. de ꝑsum. pr. nõne. Itẽ Samaritana q̃ dicit scio quia Propheta, es, per cõsequẽs dixit se virũ hr̄e. 31. q. 1. l. And.

mino, vel cum eo, qui habebatur loco [a] domini legitimè valeat celebrari: & infra.

¶ Porro memoratus episcopus ad probandum, quod iam dicta ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur † ostendere, quod tam dictam ecclesiam, quam molendina, terras, & alia bona eius, Sabinen. episcopi diutius possederunt, de illis pro suæ voluntatis arbitrio disponendo: & infra.

¶ Intelleximus supradictum episcopum intentionem suam minimè fundauisse per testitum depositiones, uel procuratoris supradicti responsionem: quia exceptionem obijciens de intentione partis aduersæ non intelligitur fuisse confessus, [b] vel per instrumentum ex aduerso exhibitum: cum in eo Theodosius episcopus, a quo permutatio facta proponitur non dicatur episcopus Sabinen. quamquam in transcripto, quo procurator utebatur, appositum fuerit, Sabinen. per vitium [c] falsitatis. Licet autem [d] nimis excesserit, qui transcriptum illius instrumenti falsauit: quia tamen delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post, obiici potest exceptio falsitatis: cum falsorum instrumentorum prætextu lata sententia, usque ad uiginti annorum [e] spatium valeat retractari veritate comperta: [f] noluмus vt per id monasterio vestro præiudicium generetur. ¶ Quia uero nobis constitit supradictam ecclesiam sancti Viti constitutam esse in diœcesi [g] Sabinen. episcopale ius in.

[Glos. sequens ponit duas lecturas, & secundum alteram q̃rit, & soluit.]

d ¶ Licet autem.] responsio quasi tacitæ quæstionis. posset q̃s dicere. si instrumentũ falsauit, ergo hoc ipso debuit succumbere monasteriũ, qđ exhibet instrumentum falsum? Respondet Papa delictũ ipsius, qui ipsum falsauit, non debet in damnũ monasterii redundare. 16 q. 6 si episcopus. Vel intellige potius quod allegabatur cõtra monasteriũ ex parte episcopi, vt ꝑ hoc amitteret causã, vt sup. de rescrip. olim. propter consimilem falsitatem tulit Eugenius Papa sententiam cõtra ecclesiam Oscenen sup. de in ĩtegrũ resti. tum ex litteris. Sed quare nõ hic papa tulit sententiam cõtra monasterium, quia non cõstitit ei capitulum fuisse i cul pa, vt bene innuit littera ista, delictum personæ, &c.

e ¶ Ad viginti annorum.] C. de falsis, q̃ relam. De hoc dictum est supra de probationibus, licet.

[Glo. seq. arguit pro & contra, & soluit.]

f ¶ Veritate comperta.] sed vtrum talis sententia teneat ipso iure, dubitari consueuit, quod non videtur, quia exceptio non datur ex ea, ff. de except. quæ agnitus. Sed si nulla 2 est ipso iure, qualiter incipit valere etiam post ann. xx. quia quod ab initio non valet, tractu temporis non conualescit, ff. de reg. iur. quod ab initio. & l. pen. 16. quæst. 3 cap. placuit §. potest ver. quod si priuatus. & sup. de elect. auditis? Dicas quod talis sententia tenet, & in suo robore durabit, & seruari debet quousque falsitas reuelata fuerit, supra de fide instru. accepimus §. interim quamuis articulus ille dubitabilis est, durabit sententia. reuelata vero veritate, tunc primo apparet quod nulla fuit & ideo tunc pronunciabitur nulla sic j. de frig. & malefic. fraternitatis, in fi. & quicquid occasione talis sententiæ perceptum vel obtentum est, non cassabitur, sicut per sententiam ius non constituitur, sed si quod erat declaratur, cum sententia profertur, ff. si seru. t. vend. sicut. §. sed si quæritur. & hoc dicit littera ista, valeat retractari veritate comperta. sicut est in sententia lata per falsum procuratorem, quia falsitate probata iudicium nullum tunc primo apparet supra de procur. in nostra & C. eo. tit. licet.

g ¶ In diœcesi.] 16. quæst. 7 omnes. & 18. quæstio. 2. monasteria.

2 Cõtrariũ vr̄ notasse, ꝙ cõtra illã fit restitutio necessaria. s. de ꝓba licet in si glos. & ibi remisi ad Specu. de se t ꝓla. § si. ver. item oppo. ꝙ est lata. & seq dicebat hic Host. hic videri contraria, q̃ dicit gl. ꝙ snia teneat, & ꝓnũciettuc nulla. dicit aũt ꝙ nullitas respicit veritatẽ pe. nr̄ de hac materia vi deas hic ꝑ l. And. in nouel.

omnibus eidem episcopo adiudicabimus in eadem: illis dũtaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei noscuntur esse subtracta, cum per priuilegium vel præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exẽpta.

¶ Verum quia dictus episcopus, qui eandem ecclesiam vẽdicabat, munitum se præscriptione legitima non ostendit, quamquam probauerit episcopum Sabineñ. bona eiusdem ecclesiæ aliquãto tempore possedisse: vos ab impetitione episcopi, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ sententialiter duximus absoluendos;

OLim: & infra,] Qui propter exceptionem non admissam appellat, coram iudice appellationis probare debet exceptionem esse veram, ita cõiter summat. Sed s'm hanc summationem hæc decre est in dubio per c. interposita, inf. de appellationibus, ideo potest summari aliter intelligẽdo, quod hic scribitur executoribus illarum sñiarum, & sic exceptio inferẽs nullitatem sñiæ etiam corã executore audi tur ad effectum, vt si verã esse cognouerit, supersedeat. Et iste est notabilis intellectus. In prima ponit appellantis querela. In secunda prouisio: ibi, Discretionis. Et vt patet ex pdictis, habet iste textus duos intellectus. Secundu primũ & magis cõe pone sic casũ. G. tractus corã iudice delegato opposuit, ꝙ trahebat vltra duas dietas replicabat vt in littera. demũ pp exceptionẽ nõ admissam fuit appellatum: delegatus appellatiõe nõ obstante excõicauit illũ G. & fuerunt impetratæ lrẽ ab aduersario super executione istius sñiæ ad istos, de quibus in subscriptione: coram quibus G. proposuit exceptionẽ suã. & qa non audiebatur, mãdat eis Papa vt in littera patet. Secundum alium intellectũ pone casum; ꝙ G. appellauit & impetrauit litteras ad istos iudices in suprascriptiõe cõtentos, quibus Papa mãdauit vt patet in littera: & iste intellectus est magis planus, & litteræ consentaneus. Abbas Siculus. Vel sic, vt error quorundam contineat, sic pone casum. Contra quendam G. litteræ obtentæ fuerunt ad archiepiscopum Treuereñ corã quo iste G. excepit, ꝙ extra suam diœcesim vltra duas dietas contra constitutionem concilij generalis vocabatur. & quia dictus archiepiscopus super hoc eum non audiuit, ad sedem Apostolicam appellauit: & sic iste G obtinuit litteras ad istos abbates intitulatos. quos archiepiscopus prius subdelegauit ex causa prædicta, petens coram eis pronunciari appellationem suam iustam. sed aduersarius respondit ipsum non esse audiendum: quia licet archiepiscopus distaret vltra duas dietas, ipse tamen ĩ. duas dietas locum & diem partib. assignauit, sed hoc non fuit probatum: Papa cõsultus mandat, vt si ille G. poterit probare, ꝙ vocatus esset contra constitutionem concilij generalis, eius appellatio pronunciaretur legitima, & iudices non ꝓcedãt: alioquin, &c. & ita supersedere, idest non procedere, taceant ergo qui dicunt, supersedere, id est, procedere: quia hoc nusquam inuenitur, sed primum dictum sic ĩ. de rescrip. dilectus filius. Ioã.

¶ Honorius tertius Abbati sancti Huberti, & sancti Martini. Leodiñ.

a Si exceptio iurisdictionis exclusiua, propter quam fuit appellatum, probatur vera, iudex appellationis non debet de principali cognoscere, sed supersedere. h. d. intelligendo quod isti erant iudices appellationis, & est notabilis intellectus. Panor.

CAP. VII.

OLim: † & infra.

¶ Nuper ex parte G. fuit propositum, quod litteris prædecessoris nostri Treuereñ. archiepiscopo præsentatis, idem excipiendo propositis, ꝙ auctoritate ipsarum respondere minime tenebatur, quia vltra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & quia dictus archiepiscopus hanc exceptionem admittere recusabat, vocem ad nos appellationis emisit: & infra.

¶ Porro procurator partis aduersæ respõdit, quod idem G. vltra duas dietas extra suam diœcesim minime trahebatur, cum ipse archiepiscopus terminum in tali loco [a] statuerit, qui remotus ab illo non erat vltra quam prouisum est per constitutionem concilij generalis: & infra.

¶ Discretioni vestræ mãdamus, quatenus si procurator dicti † G. probare potuerit [b] exceptionem de duabus dietis.

CASVS. Nobilis vir V conueniebatur per litteras Apostolicas coram archiepiscopo Treuereñ. ex parte ipsius nobilis fuit propositum coram ipso, quod auctoritate illarum litterarum rñdere non tenebatur: pro eo, quod vltra duas dietas extra suam diœcesim trahebatur in causam: & qa dictus archiepiscopus hanc exceptionem non admisit, sedem Apostolicam appellauit: propter quod tam procurator ipsius, quã partis aduersæ ad sedem Apostolicam accesserunt, coram quo procurator dicti nobilis prædicta proposuit: & procurator partis aduersæ respondit, quod dictus nobilis vltra duas dietas extra suam diœcesim non trahebatur: quia archiepiscopus in tali loco sibi terminum statuit, qui non erat remotus ab illo vltra quam per concilium sit prouisum: vnde Papa mandat quibusdam iudicib. quatenus si procurator dicti V. poterit probare exceptionẽ prædictam, videlicet se trahi in causam vltra duas dietas contra concilium generale, appellationem ipsius legitimã fuisse pronunciet, & negotio supersedeat. Nota, quod qui appellat a grauamine ante sententiam in causa appellationis debet probare causam appellationis verã fuisse. & hoc verũ est, qđ non obtulit illam se probaturũ. Item nota, quod iudex potest remouere grauamen

† De materia hui9 decretalis quatenus agit đ dieta, vide Bar in l 1. ff si quis cautio. Imolã in l. plerumque, ff de ver. obl. Alex. consi. 21. inci. consideratis verbis statuti. in 4. vol.

† pdicti.

a ¶ In tali loco statuerit,] ex eo qđ dr̃, Patet quod si aduersarius meus impetrauit litteras vltra duas dietas extra diœcesim meam, & iudices volunt venire vsque ad locum illum, q non distat vltra duas diet. s, non possum ppea eorum iudicium declinare: quia non trahunt me vltra ꝙ prouisum est per concilium generale, & ita non faciunt contra concilium, vt hic littera probat. & sup. vbi dicit se in causam trahi vltra duas dietas & hoc idem dicit cõstitutio illa sup. de rescri. nonnulli. [1] Sed nunquid iste reus procurabit illos veniendo ad locum? Non credo. De hoc dixi in constitutione illa nonnulli.

[1] Hæc vera s'm illa tempora: hodie vero inspicimus non solum locum conuentionis, sed missionis, sup d rescr. statutũ, §. cũ vero & §. seq. lib 6. Io. And.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

b ¶ Probare potuit,] sic vr̃ quod ille, qui appellat ante sñiam diffinitiuam a grauamine, ꝙ in causa appellationis necesse habeat probare coram iudice appellationis, causam suæ appellationis veram fuisse, sic sup. de testi. ex parte Adæ. Sed ↄ videtur, quod sufficit probare corã iudice appellationis, quod iudex inferior exceptionem admittere noluit, supra de offi. delega. cum causa, & infra de appellat. vt debitus. & melius c. dilecto. illud

contrarium, ex parte. Adæ. soluitur in illa decreta. Alia vero contraria soluuntur per decreta. infra de appel. interposita 1 responso. Cum enim quis probabilem causam exponit, quam dicit se probaturum, si iudex ipsum repellat, & propter hoc appellatur: tunc in causa appellationis non est necesse probare causam veram esse, sed sufficit probare, quod non fuit admissus. Si vero non obtulit se probaturum, sed illã tantũ allegauit: tunc in causa appellationis probabit causam illã verã fuisse, alias ad priorem iudicem remittitur secundum tenorem illius decr. infra de appellat. interposita. & secundũ illam hodie procedẽdum est, & ideo in hac decre. debet probare, quod trahebatur vltra duas dietas, quia cum proposuit suam exceptionem, non obtulit se illam probaturum, sed in decr illa, dilecto, inf. de appell. nõ obtulit se probaturum, & tñ sufficit probare, ꝙ nõ fuisset admissus, ibi, iam constabat de exceptione per confessionem presbyteri factam coram auditore. Sed dubitabat an pp illam vel alias legitimas fuerit appellatum, & ideo sufficit probare, ꝙ proposuerat illas eis, & quod nõ fuisset admissus, & eodẽ modo rñdeas ad illam, s. de off. de leg. cum causam. quia iudices ibi certi erãt de exceptionibus qa bene sciebant vtrum habuissent subdelegationem iudicis vel excusationem ipsius, hodie enim seruandum est prout dicit illa decre. interposita. de appellationibus.

† Lateranen. sub Inno iij. c. 17.

† Vide Abbatem & Doctores in ca. pen. & vl. de adult. & Bart in l. viro atq; vxo ff. so. in matr. & in l. Papinianus, § Marcellus, ff. de doli exc

† Dictio, nobis, deest in multis antiquis.

† al. ita Graciacẽ. ecclesiæ.

[Glo. sequens reci. signando contrarium decret. vt debitus.

a ¶ Supersedere curetis] supple, abbatem sancti Lau. & eius coniudices ad quos G. litteras impetrauerat cõtra ipsius aduersarium sup prosecutione appellationis suæ procedere pmittentes iuxta traditam sibi formã, alioquin isti procedent iuxta traditam sibi formam, non obstantibus litteris impetratis ad abbatem sancti Lau. & eius coniudices. Si vero G. non probauerit se trahi vltra duas dietas extra diœcesim abbas iste sancti Huberti & eius coniudices procedere in negotio sibi commisso non omittant ad petitionem aduersarij & iuxta mandatum ad ipsos directum, non obstantibus litteris impetratis ad abbatẽ sancti Laur. & eius coniudices, sicut continetur in antiqua decre alias esset manifeste contrarium 1 j. de appel. vt debitus, cum si Sed isti, quib. scribitur, non erant iudices appellationis, Sed dati erant ad exequendũ quatenã sententias suspensionis

1 De hai' Srijs solutione vidẽ iu hic plenius per Hos' Ioannem An. & alios Do.

quam coram archiepiscopo proposuit sæpedicto: videlicet se in causam trahi vltra duas dietas contra constitutionam concilij † generalis, vos appellationem dicti G. legitimam decernentes, negotio supersedere [a] curetis.

¶ Idẽ archidiacono Trãs lig. & officiali & I. canonico Turonensi.

¶ *Pro defensione sua ecclesiæ potest quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliam legitimam exceptionem, nec per replicationem excommunicationis vel periurij repelli potest.*

CAP. VIII.

Dilecti filij S. & P. ac G. canonici ecclesiæ sanctæ Mariæ trãsmissa nobis † petitione monstrarunt, quod cum M canonicus eiusdem ecclesiæ ipsos coram delegatis a nobis traxisset in causam, super eo quod se opponunt electioni a quibusdam canonicis Grandeñ. † factæ de ipso in Priorem ecclesiæ supradictæ: ijdem proposuerunt, quod dictus M. non debebat audiri, eo quod excommunicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. periurium. & S excommunicationem in modum (exceptionis &) replicationis obijciẽs, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum proposuit, quod eius super hoc probatio recipi non debebat: quia & si obiectum præfatis canonicis periurium probaretur, non essent propter hoc a defensione [b] suæ ecclesiæ repellendi. Adiecit etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis obiectam, excommunicatio supradicti S. replicari non poterat, quia exceptio ipsi M. opposita & probata eundem repelleret ab agendo; replicatio vero sæpedictum S. nequaquam a defendendo [c] repelleret, si etiam probaretur: & infra. ¶ Ipsi vero iudices in-

contra istum G. latas ab archiepiscopo Treuereñ. post appellationem ab isto G. interpositam, & cognoscere debent de appellatione G. quia hoc eis mandatur per litteras istas. & si G. non probauerit exceptionem, procedent postea ad exequendas sententias suspensionis latas ab archiepiscopo prædicto.

Dilecti.] Per excõmunicationis & periurij exceptionem a sua vel ecclesiæ suæ defensionis quis repelli non debet. Prima pars ponit petitionem appellantis. Secũda dat iudicem: ibi, Quocirca Abb. Sic.

CASVS Quidam canonicus Grandeñ. M nomine electus fuit in priorem eiuspem ecclesiæ. S. P. & G se opponebant electioni illius, vnde contra illos litteras impetrauit: ipsi coram iudicibus constituti proposuerunt, ꝙ dictus M. nõ debebat audiri pro eo, qđ erat excõicatus & piurus. Sed dictus M. contra G & P. in modũ replicationis obiecit periurium, & excõmunicationem ↄtra S scilicet vt eorum exceptionẽ eliderent. sed procurator illorũ rñdit, ꝙ probatio illius electi super hoc recipi non debebat: quia & si illa etiam probaretur, nõ essent pp̃ea a defensiõe suæ ecclesiæ repellẽdi: & si excommunicato 5 dictum electum probaretur in modum exceptionis repelleretur ab agendo. Sed replicatio excommunicationis probata non repelleret a defendendo. Iudices interlocutori fuerunt, quod prius reciperent probationes super replicatione præmissa. propter quod ad sedem Apostolicam appellarunt; mandat Papa quatenus si est ita, reuocetur in irritum quicquid fuit factum post appellationem. No. quod excommunicati & periuri non repelluntur a defendendo. Item non debet admitti ad probandum, quo probato non prodest.

† Hęc duo verba: exceptionis & desunt in oibus manuscriptis.

b ¶ A defensione,] sic patet quod quilibet admittitur ad defensionem ecclesiæ suæ etiam periurus: quia etiam ad agendum siue ad accusandum admitteretur prosequens suam vel suorum iniuriam, 3. q. 11. neganda. 2. & 4 q. vltim. omnibus ergo multo fortius ad defendendum, cum ad defendendum admittitur, qui alias ab agendo repellitur, s. eod. cum inter, & j. eo. ca. dilecti.

c ¶ Defendendo,] & ex hoc patet, ꝙ excommunicatus tam se quam ecclesiam suam defendere potest, agere vero nequaquam, vt hic, & sup. eo cum inter, & inf. eo. c. proximo.

a ¶ Interlocuti fuerunt,] & male, quia si hoc esset probatum, non repelleret, quia excõicato vel criminoso licitum est defendere, tã se, q̃ ecclesiã suã, sup. e. cum inter. Et est arg. q͛ non debet quis admitti ad probandũ, quo probato nõ prodest, C. de prob. ad probationem, sup. de off dele. cum contingat. ad fi. vbi de hoc. [Glo. seq. no. alleg. vnam concor. in contrarium, alleg. 3. iura & soluit.]

b ¶ Si res ita se hẽt,] hic habes, q͛ ꝯ exceptionem doli nõ datur replicatio de dolo, ff. de do. exceptio. apud Celsum, § Marcellus. Sed ꝯ habes, sup eod. cum ecclesiasticæ, & inf. de diuor. significasti, & inf de adult. intelleximᵘˢ, 1 & c. se. & 32. q. 6. nihil iniquius, ff sol. ma. viro. Sed veritate inspecta non sunt ꝯria quo ad finem, quia vnus est finis siue effectus siue replicatio doli detur, siue negetur, s. ne alter de dolo suo cõmodũ habeat, in casu p̄senti non datur replicatio ad hoc ne alter s. actor agere possit, cũ sit excõicatus, sed admitteretur hic replicatio si actor excõicatus admitteret ad agendum, q͛ esse non debet, & ita cõe delictum noceret vni, & alteri non. vñ nõ obesset ei excõicatio, & ita intelligitur lex prædicta. apud Celsum, § Marcellus. Ideo ibi non datur replicatio, ne s. cõis malitia alteri sit lucro, alteri vero damno, v. gr. Dolo induxi te ad aliquid promittendum: Deinde induxisti me dolo ad remittendum, & sic vterque, est in dolo, quo casu si ago ꝯ te ad id, quod promisisti mihi per dolum meũ, mihi poteris opponere doli exceptionem, quam exceptionem non potero remouere p̄ meã replicationem, si enim daretur hæc replicatio, repelleretur reus, & actor remaneret in lucro de dolo: quod esse non debet. Et ideo in l. illa non datur replicatio. in contrarijs datur replicatio propter eandem causam, vt patet in adulterio viri & vxoris, v. g. Mulier repetit virum suum, ipse opponit ei adulterium excipiendo cõtra eam, & ipsa replicat contra eum, quod & ipse similiter est adulteratus, hic admittitur replicatio mulieris & ideo, s. ne ille lucrum habeat de suo adulterio, si replicatio mulieris non admitteretur, & sic remaneret maritus in lucro de dolo suo, & vxorem repelleret, & ita vni noceret adulterium, alteri vero non, quod esse non debet, & sic intellige, sup eod cum ecclesiasticę. 2 Et ita patet, quod idem est replicationem dare, quod denegare. Et sic eadem ratio est vtrobique, & hic est ratio alia, quæ redditur in littera, 3 & melius, supra eo. cum inter.

A Postolicę. [Hæc est pars illius decre inf. de cle excomm. mini. Apostolicę. Et potest diuidi in quatuor partes. Nam primo ponit exceptionem. Secundo: ibi, Quas. replicationem. Tertio: ibi, Ne tamen: relaxationis causam. Quarto: ibi, Sententias, relaxationem. Abbas. Sicu.

† Vide text. in l. circa. cũ not ff. de prob.

† Vide quod ibi scribam post. Inn. & j. de reb. ec nõ alie. si q̃s p̄sbytero rũ. super vl. gl. I. A.

† De materia, videlicet de absolutio ne ad cautelã vide Spe. ti. de sent. §. vt aũt. adde Ioã de Anan in c. 1. inf. de maleficiis. & Albert. in l. a pręcedẽte, C. de dilat.

a Concor. text. in l. no dẽt. cũ vul. ff. de reg. iu.

3 De hoc ĩ Spe. e. tit. § fi. versi. sed nun- quid. Io A

terlocuti [a] fuerunt, quod prius probationes reciperent super replicatione p̄missa, † propter quod ad nostram fuit audientiam appellatũ. Quocirca mandamus, quatenus si res ita se habet, [b] reuocato in irritum, &c.

¶ Gregorius Nonus I. & M. Canonicis Pragen.

¶ Si per exceptionem suspensionis, contra quam replicatur de nullitate, ordinatio ecclesiæ retardatur, fit absolutio ad cautelam.

CAP. IX.

APostolicæ † sedis: & infra. Sane vobis apud sedem Apostolicam constitutis [c] quędã suspensionis & amotionis a beneficijs sñiæ, fuerunt in modum exceptionis obiectę. Quas licet proponere tis vos posse nullas eẽ per testes idoneos & instrumenta probare: Ne tamẽ ordinationem [d] Pragen. ecclesiæ, propter quam veneratis, huiusmodi obiectionis obstaculo contingeret retardari: [e] Sententias ipsas relaxauimus ad cautelam. [f]

Idem Decano Linconiensi.

¶ Excommunicationis exceptione non obstante valet rescriptum impetratum causa appellationis, licet de excommunicatione lata post appellationem a grauamine non faciat mentionem, h. d. et secundum hoc est casus notabilis et singularis, per quẽ forte posset colligi una regula, quod de innouato post appellationem etiam ab interlocutoria non est necesse in rescripto facere mentionem. Panorm.

CASVS. Duo canonici Pragẽ. I. & M. accesserunt ad Sedem Apostol. propter ordinationem Pragẽ. Ecclesiæ. quidam volentes impedire propositum illorũ, obijciebant eis quasdam sententias suspensionis, et remotionis a beneficijs in modum exceptionis, & ipsi rñdebant sententias illas nullas esse, et hoc probare volebant per testes et instrumẽta. Dñs Papa ne propter hoc impediret ordinationem Prage. Ecclesię, propter q̃ venerant. sententias illas relaxauit ad cautelã. Not. q͛ suspensus ab officio, et bñficio nõ admittitur ad agendum pro ecclesię ordinatione, cum hmõi spiritualia tunc temporis possidere non pñt, nec agere pro eis possunt.

c ¶ Constitutis.] vt 4 cum tractaretis de electione facta, vel facienda.

d ¶ Ordinationem,] quæ in præsentia dñi Papa fieri debebat per istos: et ne impediretur, absoluit eos ad cautelam. Glo. seq. arg. alleg. duo iura in contrarium alle. duo alia et soluit.]

e ¶ Contingeret retardari.] per hoc vr̃, q͛ suspensus ab officio, et bñficio non posset agere tã q̃ excõicatus esset maiori excõicatione, arg. sup. de consue. cũ dilectus, et sup. de ele. cum inter. R. ibi: suspensus non põt eligi, et sic electus non posset agere pro sua electione, ar contra inf. de cle. exc min. c. vlt vbi habes, q͛ suspensi eligere pñt, et sic pñt agere pro sua electione, sic et exercere ea, quę sunt iurisdictionis, sup. de ele. illa Sol. contraria ista loquunt in diuerso casu: hic n. loquit de suspẽsione iudicis, et in concor. ꝯria loquunt de suspẽsione canonis, et canon mitius agit q̃ minister iuris, ff. de arbi. Celsus, et l. pręced. in fi. Cum ergo isti suspensi dicant per sñiam hominis ab officio et beneficio, iam non interest ipsorum agere pro ecclesia, cum ab ipsius bñficio priuati sint, et pręcipue cum agunt pro re spiritualis, s. pro ordinatione ecclesiæ, a qua priuati sunt per suspensionem, vnde cum non possent eligere, vel elig. non possent prosequi causam electionis, quia non possent agere pro eo, q͛ possidere non possent pro se, vel p alio, arg. inf de cle. excomm. min. si celebrat in alijs autem negotijs proprijs, vel ecclesiæ, quilibet, si mandato ecclesiæ agerent, bene admitterentur, quia non sunt priuati communione hominum, sup. eod. a nobis, sed quia priuati sunt communione sacramentorum, ad sacramenta spiritualia non admittuntur, nisi prius fuerint restituti, et ideo fuerunt absoluti, ne contingeret ordinationem ecclesiæ impediri, quæ in præsentia domini Papæ fieri debebat per istos, et ideo ne ordinatio siue electio ecclesiæ impediretur, absoluit eos ad cautelam.

f ¶ Ad cautelam,] sic sup. de testi. ueniens in fi. et infra de appe. ad pręsentiam, et inf. de sent. excom. per tuas, et 24. q. audiuimus.

4 Hę duæ glossulæ nõ habentur in antiquis exemplaribus.

Dilectæ

Dilectus in Christo.] Per excõicationis exceptionẽ a prosecutione appellationis quis repelli nõ dẽt. Sic cõiter summatur, sed hæc summatio non continet aliquam dubitationem per c cum inter sup eod & inf. eo c. si Diuiditur hæc decre Nam in primis ponitur appellantis narratio. In secunda appellationis commissio: ibi, Quocirca. Abb. Sicul.

CASVS. Inter Priorẽ, & conuentum de Buccellia ex parte vna, & priorissam, & conuentũ de Cãpessia ex altera, super quibusdam decimis qõ vertebatur. Ad petitionẽ prioris & conuentus prædictorum commissa fuit cã illa abbati S. Benedicti, & eius cõiudicibus, sed moniales ex grauamine sufficiẽti ab ea Sedẽ Apost. appellarũt, & nunciũ suũ ad appellationẽ psequẽdã transmiserũt: Iudices appellatione nõ obstante tulerunt excõicationis sñiam in easdẽ: Papa appellationis cãm cõmisit Priori de Angles, & cõiudicib. suis, nulla mentione habita de ipsa excõicatione, coram qb. pars aduersa proposuit, q cum essent excõicatę, & in lr̃is appellationis nõ fieret mẽtio de sñia excõicationis lata c̃ ipsas, lr̃æ non valebant, & quia iudices hanc exceptionẽ non admittebant, dictus Prior sedẽ Apostolicã appellauit, & cãm fecit cõmitti Priori de Gernemoe, & con iudicibus suis, coram quibus ex parte monialium fuit excipiẽdo propositũ, q sñia excõicationis in eas lata fuit post appellationem legitimam, & cuilibet ẽt excõicato defensionis auxilium in iudicio reseruatur, quare iudices monialium exceptionẽ partis aduersę admittere nõ debebant, sicut ipsi eã non admiserunt, & iõ appl̃o ppter hoc interposita non valuit. Sed quia Prior de Gernemoe, & eius cõiudices exceptionẽ hmõi admittere denegabant, ipsę moniales Sedem Apostol. appellarunt: Vñ mãdat Papa decano Lincon. quatenus si est ita, qcquid factũ fuerit post appl̃onem ipsarũ, in irritũ reuocet, & in cã procedat iuxta mandatũ directũ ad Priorem de Gernemoe, et cõiudices suos. Not. quod excõicatus põt appellare, & appellationem prosequi.

a ¶ Ex sufficienti,] sic sup. vt lit. non contest accedens, Sed dic de grauamine, si expresso coram iudice, alias appellatio non admittitur nisi causa probabili allegata: a quæ si esset probata, debeat legitima reputari, infra de appel. vt debitus, & c. interposita, & c. cum speciali, & c. causam, & c. dilecto.

† De materia, videlicet, an & qñ valeat rescriptum impetratũ, vide Cardinalem, cõsi. 3. ti. de rescri. & cõs. 12. tit. de reg. adde Fel. in c. j. ẽ. de resc.

CAP. X.

Dilectæ † in Christo filiæ Priorissa & cõuentus de Campessia nobis significare curarunt, q cum inter ipsas ex vna parte, & Priorẽ, & cõuentum de Buccelleia ex altera, super quibusdã decimis, & reb alijs, pro quib. cõueniebantur ab illis coram abbate S. Benedicti, eius collegis, auctoritate Apostolica, quæstio verteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti [a] grauamine appellassent, ac nuncium suum ad appellationem miserint prosequendam; præfati iudices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in eas dem. Nostris ergo litteris super appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione eundem nuncium ad Priorem de Angles, & suos coniudices impetratis: pars aduersa ex eo se appellasse proponens, quod ipsi iudices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipsas, ab eadem parte ppositam admittere denegarunt, [b] ad Priorem de Gernemoe, & suos coniudices nostras super hoc litteras impetrauit; coram quibus ex parte ipsarum fuit excipiendo propositum, quod cum post appellationem legitimam, dicta sentẽtia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defensionis auxilium cõpetere dignoscatur, memorati iudices exceptionem partis contraria (sicut nec debebant) admittere noluerunt: sed cum dictus Prior de Gernemeo, & cõiudices sui talem exceptionem non reciperent [c] earundem, ipsæ nostram audientiam appellarunt.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, [d] reuocato in statum debitum, quicquid post huiusmodi appellationem inueneris attentatum, in eodẽ negotio iuxta prioris mandati nostri ad pfatum Priorem de Gernemoe [e] & coniudices suos directi, tenorem, præuia ratione procedas.

¶ Idem Abbati S. Saluatoris Papien. & Vercellẽ. præposito.

¶ Per exceptionem excommunicationis a prosecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet, h d et est casus singularis, quatenus dicit de actore.

CAP. XI.

Significauerunt † nobis capitulum de Tornacen. † quòd cum P. in

b ¶ Denegarunt,] & bene, vt sequitur inf. in fi. quia licet excõicatę essent etiã ab initio, & ab alijs iudicibus, nihilo minus poterãt appellare si grauarent, & lr̃as impetrare, sup. e. cũ iter & inf. eo c. proxi & vlt. vnde litteræ sup hoc impetratæ valuerũt, vt inf. sequitur.

c ¶ Reciperent,] & male fecerunt: quia debebant illã admittere: qa vt sæpius dictũ est: excõicati a sua defensiõe repelli nõ debent. qd' isti facere nolebant, & ideo qcquid fecerũt post appellationẽ in pristinũ statum reuocatur.

d ¶ Si est ita,] s. q prior de Gernemoe nõ receperat exceptionẽ priorissæ.

e ¶ Priorem de Gernemoe,] qd' fuit primũ respectu istius mãdati, sed fuit tertiũ mãdatũ respectu primi directi ad abbatẽ S. Benedicti Et iste Lincon. decan' postq̃ constiterit sibi de appellatiõe priorissæ interposita corã priore a Gernemoe pp eo q exceptionẽ priorissæ no recipiebat dẽt cognoscere super eo de quo prior de Gernemoe debuit, s. an appellatio monachorũ fuerit legitima, vel non, & si iste inueneri rit monachos legitime appellasse procedet. si min' legitime. cõdemnabit prio rem & cõuentũ ad expensas restituendas priorissę, & remittet partes ad priorẽ de Angles, prout hic dicit: quia est forma appellationis, q̃ interpõ ẽ a grauamine, inf. de app. cum in ecclesia, & c. vt debit', & ille Prior de Angles postea cognoscet de appellat one sibi commissa interposita ab abbate S. Benedicti: & si Prior de Angles inuenerit minus legitime appellasse, remittit & partes ad abbatem S. Benedicti, si autem appellatio fuerit legitima, procedet in negotio iuxta mandatum, inf. de appe interposita.

Significauerunt nobis,] Diuiditur in duas partes. In prima ponit querelã appellãtis. In secunda instruit iudicem a quo: ibi, Mandamus. Abb. Sicul.

a Adde Inn. in c. si. de no. ope. nun. & Bar. in l. in minorib. ff de his quib. vt indig.

† Vide [illegible] Decret [illegible] catus nõ poi. [illegible]

† Cornac. Consultatio.

CASVS.

CASVS. Canonici de Tornaco elegerunt in suum Archipresbyterum P. clericum, & electionem suam pręsentarũt archiepiscopo Mediolan. Ipse vero eam renuit confirmare, N clericum instituens in archipresbyterũ Ecclesiæ supradictæ, ꝓpter ꝙ clerici ad sed. Apost appellarũt, & causam appellationis fecerunt cõmitti præposito S. Stephani, qui electionẽ ipsorum ɔfirmauit ꝓnuncians ius eligendi pertinere ad capitulum de Tornaco, & absoluens partem aduersam ab impetitione ipsorũ clericorũ, a qua sñia partes ad sedẽ Apostolicam appellarunt: & cãm obtinuerunt cõmitti Abbati S. Saluatoris Papien. & præposito Vercellen. corã quib. ex parte archiepi, & dicti N. clerici exceptio excõmunicationis fuit proposita ɔ capitulũ de Tornaco, iudices ɔsiderãtes, ꝙ a ꝓsecutione appl'onis ptextu excõicationis, non debeat quis excludi. cũ oĩs defensio legitima excõicato in iudicio reserue tur, ꝓnunciauerunt partem epi non esse cogendam ad rñdendum clericis supradictis: propter ꝙ clerici sedem Apostolicam appellarunt, & significauerũt factum dño Papæ: vñ mandat eisdem iudicibus quatenus si est ita, procedant in causa exceptione hmõi non obstante. Not. ꝙ excõicatus potest appellare & prosequi appellationem & omnis legitima defensio in iudicio reseruatur.

suum Archipresbyterum elegissent, Mediolanensis Archiepiscopus præsentatam sibi electionem renuens [a] confirmare, quendam Zepum Clericum in Archipresbyterum instituit Ecclesiæ supradictæ: quare ipsis ad Sedem Apostolicam appellantibus, præposito Sancti Stephani causam super his dicimur commisisse: qui electionem ipsorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere, partem aduersam ab impetitione ipsorum absoluit [b]: a qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinuere committi. Sed a parte altera exceptione excommunicationis opposita contra capitulum memoratum, vos minus prouide attendentes, quod pręextu excommunicationis oppositæ a prosecutione appellationis, non debeat, quis excludi: [c] cum omnis legitima defensio [d] excommunicato in iudicio reseruetur: partem aduersam non esse cogendam ad respondẽdum eisdem perperam decreuistis; propter quod dictum capitulum nostram audientiam appellarunt: & infra.

¶ Mandamus, quatenus si est ita, exceptione huiusmodi non obstante, in eodem negotio proccedatis.

[Gl. seq. reci. per q ad quam dupliciter respondet.

a ¶ Renuens ɔfirmare] ꝙ facere potuit, si non erat idoneus: & illos potuit priuare iure eligẽdi, vnde si hoc fuit verum, tenebat archiepiscopi institutio, sup. de ele. nihil est, & c. qu a propter ad ipsum. n. pertinet examinare, & ɔfirmare dictum electum, vel reprobare, vt ibi dr̃ alias iusta fuit appellatio clericorũ, ꝙ patuit postea per sñiam. Vel ideo hic eam noluit ɔfirmare, quia dicebat archieps ad ipsum spectare ius eligendi archipresbyterum in plebe, & hoc apparet per sñiam iudicis delegati, qui ɔfirmauit electionem capituli, & pronũciauit ius eligendi ad ipsum capitulum pertinere.

[Gl. seq. reci. per q. ad quam tripliciter respondet.]

b ¶ Absoluit] super quo fuit hæc absolutio, hic nõ dr̃, potuit esse ꝙ capitulum petebat a parte aduersa expensas, 2 vel forte petebat fructus perceptos ab illo instituto, qui peti poterant, vel ꝙ vlterius non hr̃et vocem ɔ dictionis in electione, & super hoc appellauit capitulu quantum ad ɔfirmationem electionis, quantum ad ius eligendi appellauit pars altera, & sic ab eadem sententia potest vtraque pars appellare, sic ĩ de testa Raynutius, & c Raynaldus, quia sunt in sua sententia plura capitula, alias non haberet locum duplex appellatio ab vtraque parte.

c ¶ Excludi.] vt sup c. prox. & c cum inter, & c. vlt.

[Gl. seq obijcit & soluit. quærit, alle. pro & contra, & vacillando soluit.

d ¶ Defensio.] ex hac littera vr̃, ꝙ isti de capitulo erãt rei ex eo, ꝙ dicit, legitima defensio: sicut apparet ipso facto, ꝙ erant actores: quia petebant electionem suam ɔfirmari, & ius eligendi ad se spectare dicebant: in istis duabus obtinuerunt, in tertia petitione succubuerunt, super qua appellauerunt, & ex eo etiam ꝙ dicit, partem aduersam non esse cogendam ad respondendum illis de capitulo, & sic erant actores, sed actor excõicatus nõ admittitur ad agendum, ĩ. c. proximo 3 Qualiter ergo isti ad mittuntur? Et sic est arg. ꝙ excõicatus admittitur ad agendũ. Dicas ergo, ꝙ in eo, ꝙ ɔdemnati fuerunt quasi rei intelligunt ne ergo suum ius amittant per iniquã sñiam, admittuntur ad defensionem iuris, quod amiserant per sñiam: & sic quicquid faciunt, totum est ad sui defensionem: & ideo admittuntur non obstante exceptione excõmunicationis, quia prætextu excõicationis non est aliquis ɔdemnandus iniuste, aut etiam absoluendus. Per talem enim sententiam iniquã amitterent isti ius suum, si non admitterẽtur, ɔ sñiam, & sic transiret in rem iudicatã, quia ex eadem ratione non possent appellare: sed quilibet condemnatus potest appellare, vt sup. eo. cum inter, & prosequi appellationem suam, ĩ. eo c. vlt. Secus vr̃ si esset lata pro eo sententia, quia tunc non videtur valere sententia, si est excommunicatus actor, sed causa propterea non periret, quia eo absoluto agere posset, sic ergo isti sunt audiendi. Quid facient iudices si inuenerint sententiam iniquam? Debẽt eam cassare. Sed nunquid condemnabunt alteram partem ipsi excommunicato? 4 Videtur quod sic: quia hoc ad officium eius, qui cognoscit de appellatione pertinet, & sic fertur sententia pro actore excommunicato ex certa scientia. Sed contra, inf. eod. c proxi. in si Forte posset dici, quod condemnatio differtur in tempus absolutionis: ex quo iam releuatum est grauamen. In casu illius capituli credo, quod capitulum fuit excommunicatum post appellationem pro alia causa, & ab alijs iudicibus, & sic minus continere dubitationis. Sed non est verum, quod feratur sententia pro excommunicato: quia non cõstat illum excommunicatum esse: imo repellitur excipiens, nec auditur volens reprobare excommunicationem, & sic potest iudex ferre sentẽtiam pro tali sed si post sententiam latam vellet probare, quod actor erat excommunicatus, audiretur forte: quia exceptio excommunicationis in qualibet parte litis admittitur, vt inf eo proxi. Sed sententia quæ pręcessit, non minus robur obtinet firmitatis, & executio sola impeditur si post rem iudicatam excommunicatio probetur, vt in decre. Innocentij IIII. quæ sic incipit, Pia consideratione, in fine [lib 6.]

[Glo seq. recit. per contrarium.]

e ¶ Procedat s.] hic remittitur causa ad eos a quibus fuit appellatum. sed hoc voluit appellans: alias non remitteretur, infra de appell. accepta. & c. interposita. §. 2.

ɼidest priuates nũciare, & tũc demũ ɔsentiẽtẽ talem elegerũt. Io. And.

2 An victor ꝓpter hoc solũ appellet, ꝙ victus non est sibi ɔdẽnatus in expensis ꝓ p(ro) victo appellãte sup principali, & ꝙ et si victus ñ appel. vide i Specu. de appell. § i quib. ver. 34 & ver. se.

3 Facit ad hoc l. idubitati, cũ nõt. C. de adulter.

4 Host. declarat hãc q formando ipsã i illo q petit ab alio io. & iuste re9 absoluit, & i iuste actor appellat postea excõicatꝰ ipse actor, an possit nõ obstãte excõicatione ꝓsequi appellatione, & nunquid iudex appellationis retractet sñiã, & an reũ cõdemnet. Io. And.

Exceptio

EXceptionem.] diuiditur nam prima pars ponit dictum, ꝙ dicit ſpāle, & exprimit cauſam. Secūda: ibi, Qui ſi, puniri iubet reum doloſum. Tertia: ibi, Excommunicatus præcipit ſine ope exceptionis publicum excommunicatum repelli. Abbas.

CASVS. Exceptio excōicationis inter dilatorias numerat: tñ ſi reus illam ſcienter omittat, nihilominus eam in qualibet parte litis opponere poteſt, quod eſt ſpeciale in hac exceptione, cum alię dilatorię añ litis ingreſſum ſint proponendæ: & hoc ſtatutum eſt ne aliquis in periculū aīæ ſuæ excōicato cōicare cogatur: ſed ſi eam omiſerit, vt actor fatigetur laboribus, & expenſis, ↄdemnandus eſt in expēſis actoris. In fine dicit, ꝙ ſi aliquis eſt publice excōmunicatus. Iudex ex officio ſuo ab agedo illum, repellat, quamuis huius exceptio ñ opponatur. Not. ꝙ exceptio excōicationis q̃uis dilatoria ſit, quandocunq; pōt opponi. Itē excōicatus publice non eſt audiendus, licet a reo de hoc ſibi nihil opponatur, quia officio iudicis eſt repellendus.

†Vide Bellameram deci. 226. & Gonez. in Compendio vtriuſq; ſignatur[æ].

¶ Idem.

¶ Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obijciens auditur, & ſi malitioſe diſtulerit, in expenſis condemnatur, & dato quod non excipiat, ipſe iudex publice excommunicatum repellet.

CAP. XII.

EXceptionem † excommunicationis in dilatorijs [a] proponendis reus ſcienter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur, quod eſt in hac exceptione ſpecialiter obſeruādum: ne † quiſquam in periculum animę ſuæ excommunicato cōmunicare cogatur.

† al. ne quis.

¶ Qui ſi eam [b] omiſerit, vt actor laboribus, & ſumptibus fatigetur, in expenſis eſt legitimis condemnandus. [c]

¶ Excommunicatus † autem publice, [d] etſi huiuſmodi exceptio non opponitur, nihilominus eſt officio iudicis [e] repellēdus.

†De materia vitandorū excōmunicatorum vide late p Fely. in c. Rodulfus de reſcr. & p Sotū li. 4. ſent. d ſt. 22. q̃. 1. ar. 4.

¶ Idem.

¶ Non competit exceptio rei iudicata reo abſoluto, quia non poſſidebat.

[Gl. ſeq diſtinguit exceptiones dilatorias peremptorias, &c.

a ¶ In dilatorijs.] ad intelligentiā huius no. ꝙ exceptionum, alia eſt dilatoria, alia peremptoria Ite dilatoriarū exceptionum alia eſt declinatoria iudicij: alia eſt dilatoria ſolutionis Declinatoria iudicij triplex eſt, ſiue proponatur ↄ iudicem, ſiue ↄ reſcriptum, ſiue ↄ impetrantem, inter quas primo loco proponenda eſt recuſatio iudicis, arg. ſup de proba qm̄ ↄ falſam, vbi de hoc. Et qui illam omittit tranſeundo ad alias, ad illam poſtea non vr̄ poſſe reuerti: quia litigando coram ipſo ſuper alijs, perſonam iudicis approbare vr̄ Item aliæ dilatoriæ ante ingreſſum litis debent proponi, j̃. de re iud inter monaſterium, & C. de excep l. vlt. & j̃. de ap cum cauſam & C. de proc. vt demum, ad hoc etiam facit, C de iud. ſancimus, in fi vnde poſt lit cont. aut et poſt terminum. ſtatutum ad dilatorias proponendas proponi non pñt, ſup. eo. paſtoralis, niſi de nouo orta fuerit, vt ibi dr̄, & ſup. de off delega inſinuante. Dilatoria ſolutionis ante litem conteſt. proponi debet, ſed proponenda eſt poſtquam actor fundauerit intentionem ſuam, C. de prob. exceptionem, & 3 q 6 c. ſi quis epiſcoporum, § exceptionem, & qñque pōt proponi etiam in cauſa appellationis. ſup. de ſi inſtrum. cum Ioannes, C. de excep. ſi quidem. Exceptio vero peremptoria proponi poteſt qñcūque ante ſniam, ſiue etiam antequam ſit in cauſa concluſum, & pot etiam proponi ante lit. cont. vt hic, & C. de excep. exceptionem, & j̃. de præſcrip. auditis, & ſup. de teſt: c. de teſtib. in fi. & poſt ſententiam in cauſa appellationis, C. ſen. reſcin. non poſ l. 2 Et eſt alia dilatoria, quæ partim accedit ad naturam veræ dilatoriæ, & partim ad naturam peremptoriæ, ſicut eſt exceptio excommunicationis, quia proponi poteſt quandocunque & ante litem cont & poſt ſententiam, & etiam ſi non appellaretur: quia quandoque facit retro iudicium nullum, vt hic, & j̃ de re iud. ad probandum. Et vere dilatoria eſt: quia ea probata iudicium ſiue proceſſus eſt nullus, ſed actio remanet ſalua, vt in præal. decr. ad probandum, qñque tamen non facit iudicium nullum, vt in decre. pia. vt dr̄ in no. etiam ſi. Et eſt ſpeciale in hac exceptione propter periculum animæ, vt hic dicit. Item quodam modo ſimilis eſt huic exceptio falſi procuratoris, quia & illa pōt proponi qñcunque ēt poſt ſniam, ſup. de proc. in nr̄a, & C. eo. tit. licet.

[Gl. ſeq no. ſpeciale, &c.]

b ¶ Qui ſi eā omiſerit.] no. qđ duā ſpāle in hac exceptione, ꝙ in alijs non ſeruat. qa ſi ex certa ſcia illam omittat, nihilominus pt eā opponere qñcūque poſtea, ſed ī alijs non eſt ita, ſ. de offi. del. inſinuante, & j̃. de re iud inter, 3. q. 5. ꝙ ſuſpecti, puniunt tñ in expēſis litis pp dolū ſuū. Itē eſt hic ar. manifeſte, ꝙ nemo iuri publico pōt derogare ſeu renunciare, ſup. de fo. cōp. diligenti, vbi de hoc, & ſup de fer c. vlt. & arg j̃. de ſen. excom. c contingit.

c ¶ Condemnādus.] ēt ſi excōicatio pbata fuerit, & pceſſus habitus, non valebit, & hoc innuit lr̄a iſta, vt actor laborib & ſumptib. fatiget: alias quare puniret in expenſis reus ſi proceſſus teneret? ſed p decre. noua ſup. eo pia, conſideratione, ſi inſtantia iudic j durante excōicationis exceptio pponat, vt pbetur, proceſſus habitus valebit, ſed in ſequentib. actor non audiatur donec fuerit abſolutus, & p hoc obuiat malitijs eorum, qui ſcienter omittunt excōicationis exceptionem ab initio doloſe, & ſic bona fuit prouiſio illius decr pia. Et idem intelligo ēt ſi per malitia non omittat: ſecus credo de illa exceptione, quæ proponit ↄ iudice publice excōicatū, in quem nulla cadit iuriſdictio. Vñ dum ſic eſt excōicatus, non tenet proceſſus illius, j̃. de re iu. ad probandum. De hoc notaui in decr. pia, in glo. quæ incipit, ſed mirum, [lib. 6.]

[Gl. ſeq. cum verſ. pced. q ſe eam ar. alle. duo iura. Secundo alle. ſimile, circa ꝙ tractat duo, ſ quid ſi excōicatio ſit occulta. & quæ dicatur publica]

d ¶ Publice.] no. et iſtud ꝙ in hoc eſt ar ꝙ nulli liceat ignorare, ꝙ publice factum eſt 16. diſt. qđ dicitis, & ſup. de poſt. præla. ad hæc. 1 Et ideo non prodeſt alicui ſi dixerit ſe ignoraſſe, vt in proxi. c. ſimile de iudice excōicato publice, j̃. de re iud. ad probandū. Vnde collige ſi occulte quis excōicetur, ꝙ poſtea non reuocaret ſnia ſi uc proceſſus, op. ar. de cle. excom. mi. Apoſtolicæ, vbi de hoc, quia de occultis non cogitur diuinare, j̃. de eccl. bene, vt noſtru, & ff. ad l. Aqui. ſi putator, & ff man. ſi ſide iuſſor, § ſi cum debitor, quia nec tenemur ad eius obſeruationem, niſi poſt publicationem, ſup. de conſt. cognoſcentes, vbi dr̄ rem, quæ culpa caret, & 82. diſt propoſuiſti. Et dico eā publice latam ſi iudex tulerit ſniam illam in loco, vbi publice iudicare ↄſueuit præſentibus officialib ſuis & partibus, vel altera abſente per contumaciā, C. quo & quando iu. ſi vt proponis 2. & l. 1 alias ſi occulte non obeſſet, quantum ad hoc multa arg. poſſunt induci contra ea, quæ occulte fiunt 19. diſt. Anaſtaſius, & ſup. de off delega. conſuluit, ff. de ritu nup palā, & de officio præſ. c pr[æ]tor. Barbarius.

1 Vide l. nec ſupina, & i regula, ff de iuris, & facti igno.

[Gl ſeq. dat tria ſimilia, & reddit rationem textus.]

e ¶ Officio iudicis] ſic prælatus ex officio ſuo examinare debet electum ſibi præſentatum, ſ. de elect. nihil

eſt

CAP. XIII.

ADuersario † tuo per iudicē absoluto, quoniam tēpore [a] motæ litis rē petita ab ipso sine dolo [b] desierat possidere: si eam modo possideat, tibi petenti denuo, rei iudicatæ exceptio non obsistit.

¶ Idem.

¶ Valet rescriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.

CAP. XIIII.

VEnerabilem † fratrē nostrū archiepiscopum Narbon. qui a iudicibus ex sufficienti [c] grauamine ad Apostolicā sedē appellās, ad uos super appellatione sua, nostras litteras reportauit, & si ex causis alijs tempore impetrati rescripti, [d] vinculo fuerit excommunicationis astrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad prosequendam per easdem litteras appellationem prędictam decernimus admittendam.

¶ Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam prosequi, & super ea litteras impetrare, &c.

TITVLVS XXVI.

De prescriptionib.

¶ Ex Concilio Africano †

¶ Episcopus contra Episcopum locū per se conuersum, ad fidem prescribit triennio: sed cum vacat ecclesia, vel est in schismate, non prascribitur contra ipsum.

---

est, & c.cum nobis olim, & c.venerabilem, & ꝓpter quos prohibet in totū prohibet, et si pars non opponat, ff. de postu quos prohibet. & ff. de procuratorib. filiusfamil. §. veterani. Sic etiam iudex admittit compensationem, licet pars hoc non petat, ff de peti. hære. l. vlti. & ff. de iniurijs apud Labeonē, §. si quis. alias ius publicū offenderetur ꝙ eē nō dēt, ī. de fo. comp. si diligenti, C. de procur. militem, & C. loca. milites. iudex enim, qui scit actorē excōicatū, non debet ei participare, & sic tam pro se, q̄ ꝓ aliis illum repellat ex officio suo. sic & q̄dam pñt obijci post sñiam C. de iur & fac. igno. l. 1. & ff ad Macedon. cum tamen.

†De intellectu huius decretalis, vide Anto. de But. ī epi. 1. de re iudi.

ADuersario.] CASVS. Aliquis conuenit aduersariū suum super aliqua re quam possidebat tpe litis conte. sed qa postea, sine dolo desijt rem illam possidere, fuit absolutus: postea eādē rē cœpit possidere: actor petit eandem rē, quæritur an res iudicata ei obstet? Et rñdet Papa, ꝙ non obstat exceptio rei iudicatæ. No. ꝙ ad hoc vt aliquis cōdemnetur, necesse est, vt possideat tempore litis contes. & tēpore quo sñia fertur. Item si aliquis possideat tempore litis conte. postea sine dolo desijt possidere absolui debet.

De materia huius decretalis vide Phi. ī c olim, ī. de rescri.

a ¶ Tempore motę litis,] no. ꝙ ad hoc vt sequat condemnatio, ut reus debet possidere tēpore lit. conte & ꝙ possideat eū res iudicat, sed si tēpore lit. cōte. possideat, & cū res iudicat sine dolo malo amisit possessionē, absoluitur, ff. de rei ven. si autem, § 1 Vel sufficit possidere, cum res iudicatur, vt ibi dicitur.

[Gl. seq. quęrit all. pro & contra: & dupliciter soluit. In si. ponit quatuor, quę requirūtur, vt obstet exceptio rei iudicatæ.]

b ¶ Sine dolo,] sed qs ꝓbabit qđ sine dolo? Lex dicit, qđ idē q̄ desijt possidere, ff. de exce. rei iu. si rē meā. l. si a te 1. rū. de qua lege sumpta est hęc decr. Sed ꝯ vr̄ qđ. aduersarius. Nā qui dolū allegat, dolū ꝓbare debet, ff. de prob. quoties, § qui dolo. Qualiter rñdebis legi pdictę, quę dicit qđ ipse debeat ꝓbare? Rñde qđ hoc ipso quod ꝯrū nō probat, satis probat ipse quod sine dolo desijt possidere, C. q. mil. non pos. super seruis, lib. 12. & C. de test oium. sic probatur benemeritus eo ipso, qđ non probat demeritus, ff. de leg. 2. l. cum pr̄ §. ergo lō dicit sine dolo, quia si dolo desijt possidere cōdenabitur tanq̄ possideret, quia dolosus pro possessore habetur, ff de reg. iu qui dolo, et l. parem, et ff. de rei vendi. quod si dolo et l. sin autem, § sed et is, ff. de peti. hęr. nec vllam, § is autem, et l. et, § item si quis, et l. sed et si lege, §. sinautem, et §, perinde. Vel dic, quod eo ipso qđ tēpore li. conte. possidebat, si postea dicit se non possidere ad hoc, vt absoluatur, pręsumitur ꝯ ipsum, qđ dolo desijt possidere, et iō tenetur probare, quod sine dolo desijt possidere ad hoc, vt absoluatur, vt dicit l. prędicta, si rē meā, alias cōdemnaret tanq̄ possideret Item si quis non possideat, & offerat [1] se liti actore ignorāte, nō cōdemnabit, ac si possideret, ff. de rei vend. sin aūt. in prin. & l. is qui se liti. Sed si actor sciret illū nō possidere, secus esset, vt l. is q. te. Itē si agat ad exhibedū, si absoluat reus, q. nō possidebat, & interim incipiat possidere, tñ obstat exceptio rei iudicatæ, ff de except. rei iu si q̄s ab exhibedū, ad hoc, vt exceptio rei iudicatæ obstet, oportet ad minus, ꝙ tria cōcurrāt, s. q. idē sit corpus siue eadē quātitas, idē ius siue cā petendi, & eadem cōditio personarū, ff. de excep. rei iud. cum quęritur & l. seq. & l. cū de hoc. Itē ꝙ ille q. absoluit, possideat rē tpe sñiæ, vt hic dicit, & ff. de excep. rei iud. si rem meam, & ff. de rei vend. sin autem, §. 1. Ber.

1 Nō citatus: sec si citatus ñ interrogatus, vt in Spe. de īterro § 2. ver. pone ergo loā Andr.

VEnerabilē,] primo ponit dictū. Secundo subiungit ipsius cām: ibi, Quia nihil. Abb. Sic. CASVS Archiepisco. Narbon. appellauit a iudicib pp grauamē sibi illatū, & sup appłone suas lr̄as impetrauit, corā iudicibus appłonis obijciebāt lr̄as nō valere, pro eo ꝙ tpe impetrati rescripti erat ex causis alijs excōicatus: iudices cōsuluerūt Papā, & ipse rñdet, ꝙ licet ex alijs causis tpe impetrati rescripti excōicatio nis vinculo teneretur, de quib. in lr̄is suis mentio non haberetur, nihilominus ad ꝓsequēdā appłonē suā dēt admitti, quia nihil ꝓdesset excōicato appellare, si non posset appellationē suā prosequi, & lr̄as impetrare. No. ꝙ excommunicatus potest appellare, & prosequi appellationem, et literas impetrare, &c.

† Cap. 86.

c ¶ Ex sufficienti,] sic sup. eo. dilectæ. Et intellige ꝙ expressit causam grauaminis coram iudice, a quo appellauit, vt ibi dixi, alias non admittitur appellatio, inf. de appel. vt debitus.

d ¶ Tempore impetrati rescripti,] no. ꝙ sup. sępius dictū est, ꝙ reus excommunicatus siue a iudice suo, siue ab alijs tempore impetrati rescripti non prohibet ꝓsequi appellationē. & appellare, 3. q. 9. reuera. & inf. de sent. excom. per tuas, & sup. eo. cum inter. & c. dilecti. & c. significauerunt Et litteras impetrare, & oīa facere, q̄ pertinent ad suam defensionem, vt hic omnia patent per iura pręd. cta, licet non faciant mentionem de sua excommunicatione, et super ipsa appellatione potest litteras impetrare, vt dicit in fi.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

¶ Supra visum est de exceptionibus in genere, sed quia frequenter obijcitur prescriptionis exceptio, & plerunque dubitatur an, & quādo competat, merito post præcedentem sequ. tur ista. Abb. Sicul.

De hac materia tractatur, 16. q. 3. & 4. & 3, quęst. 3. in prin. q.

Placuit.]

Lacuit.] diuiditur. Nam primo ponit dictum. Secundo determinat: ibi, Si tamen, casum determinatum exponens: ibi, Si autem: alium addens: ibi, Item si Abbas Siculus.

CASVS. Epi siue Prælati negligebant Parochianos suos reuocare ad catholicã vnitatẽ: vnde statuit Cõcilium istud, vt si aliqs aliquẽ loc̃ũ ad catholicã vnitatẽ conuerterit, si p trienniũ tenuerit locum illũ, nemine ipsum repetẽte, de cętero nõ repetatur ab eo, & hoc verũ est, si p ipsum triẽniũ fuit eps, q possit illum repetere, & tacuit: Si vero nullus fuerit eps, non p̃iudicet ecclesię: sed cum ecclesia epm habuerit, liceat ex ea die, ĩ. trienniũ locũ ipsum repetere. Itẽ si eps p trienniũ illud catholicus non fuerit, non currat tunc p̃scriptio. Sed si ad catholicam vnitatẽ cõuersus fuerit ex eo die, quo cõuersus fuerit p triennium habeat potestatem repetẽdi locũ illum, qui ptinebat ad ecclesiam suam. No. q vacante Ecclesia non currit p̃scriptio. Item non currit præscriptio eo tempore, quo episcopus catholicus non est: tunc enim comparatur vacanti Ecclesiæ.

† Cap. 1. eo t. t. i. cõp. Et de hui' text. intelligẽtia, vide Anto. Augu. ĩ nostis antiquę cõpilatiõis loco proxime citato.

† fuit.

† Vide B. Aug. li. de hęres lib. c. 69 tom. 6 & Luxẽburgũ in catalogo hęreticorũ uerbo: Donatistę.

CAP. I.

Lacuit, † vt si quisquã aliquem locum ad catholicã vnitatẽ conuerterit, si eum triennium nemine repetẽte tenuerit ulterius ab eo nõ repetatur; Si tamẽ p ipsum triẽnium [a] fuerit † episcopus, qui possit repetere, & tacuit. Si autem nõ fuerit, [b] nõ pręiudicetur matrici ecclesiæ, sed liceat cũ locus acceperit episcopum, ex ipso die infra trienniũ repetere.

¶ Item si fuerit episcopus ad catholicam fidem ex Donati † parte conuersus, non ei præiudicet pręfinitũ tempus: sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatẽ repetẽdi locum, qui ad ipsam cathedram ptinebat.

bus modis secundum primas duas lect. q eliciuntur ex gl. tñ Et istæ duæ lecturæ sunt verę in se, & procedunt sine scrupulo. De alijs vero posset dubitari. Diuiditur. Nam primo repetit, q scripserat olim. Secundo protestatur, ibi, Sed illud. Abb. Sic.

¶ Ex registro † Gregorij Italiæ † patriciæ.

¶ *Duobus modis summatur. Prima sic: Taciturnitas prælati non nocet ecclesiæ donec sit præscriptum. Secundo sic, In rebus inuasis non currit præscriptio. Io. And.*

CAP. II.

Nihil †, pdest, & inf. Nihil cum scandalo, [c] nihil cum forali strepitu uobiscũ nos uelle de causis pauperum [d] diffinire, uobis scripsisse meminimus: [e]

¶ Sed illud uos scire credimus: taciturnitatem atque patientiam nr̃am, futuris [f] post me põtificib. in reb. pauperum, præiudicium non facturam.

CASVS. Quædam domina Patricia occupauerat partẽ pr̃imonij beati Petri, Papa Gregorius scripsit ei, qd' ipsa dimitteret patrimonium illud, & ipsa ei rescripsit, q ipsa parata erat facere roñẽ: & Papa secundo mãdauit eidẽ, q nihil cũ scandalo, nihil cum strepitu iudicij volebat de causis pauperum diffinire, vltimo cum ipsa non dimitteret bona pauperũ, reducit eidẽ dñæ ad memoriam, qualiter olim scripserat sibi, dicens q taciturnitas, & patientia sua non faciet præiudicium successoribus suis in rebus pauperum. No arg. nihil cũ scandalo faciendum. Item bona ecclesiarum pauperum sunt. Item in re inuasa non currit præscriptio.

† Lib 2 c. 96. epi 57 registri B. Gregorij.

† Italicę.

† Cap 3. e. tit. in 1. comp. Et quatenus nihil cum scandalo faciẽdum dr̃ pręter Fel. hic. vide B. Th. 2. 2. q 43.

[Glo. seq. arg. propter scandalum inducit tria similia, signat contrarium.]

[Gl. seq signat successiue duo contraria, & soluit.]

a ¶ Per ipsum trienniũ, signatur ꝯ. 16. q. 3. placuit, vt quicunq; ubi dr̃, q qui post sex menses [1] negligit plebes conuertere ad catholicam vnitatem: qui postea potuerit eas cõuertere, habeat ipsas. Sol. illud ca & istud sunt eiusdem concilij, & illud debet intelligi per suppletionem istius, & econuerso, scilicet, vt vicini episcopi admoneant episcopum, vt plebem suam conuertat ad fidem catholicã, & si negligens fuerit per sex menses a tẽpore admonitionis computandos, qui potuerit eã postea cõuertere, habeat eam, computato isto triennio post illos sex menses, & sic habet sex menses primo, & postea triennium, & sic nullum contrarium. Et ita habs hic præscriptionem trium annor. & sex mensium contra ecclesiam, quod est contra illud inf eo de quarta, et 16. q. 3. placuit, § quas actiones. Sed hoc introductum fuit fauore fidei catholicæ.

1 Vñ dicebãt Inno. & Hos. q ibi ponit tp̃s post qd' licet populũ lapsum acquirere, & lucrari: hic uero ponit tẽpus, post qd' eps populi lapsi ñ p̃t illũ repetere. Io Andr.

[Glo. seq. obijcit, et soluit.]

b ¶ Si aũt non fuerit,] et ita vacante Ecclesia non currit ei præscriptio. Itẽ si eps fuerit hęreticus, nõ currit ecclesię præscriptio, vt in §. sequ. quia tunc ecclesia quasi vacare intelligitur. Sed vr̃ q debeat currere, quia ecclesia vacante ipsius œconomus põt conuenire, & cõueniri, vt arg. 12 q. 3. Vulteranæ, & c. vobis. [2] ergo vr̃ q currit p̃scriptio. Sed non est verum q œconomus possit agere vel conueniri vacante ecclesia, quia tunc caret legitimo defensore, inf. ne sed vac. per totum, & ideo non currit, imo dormit interim præscriptio.

2 Hęc c. ñ loquunt i œconomo sed i coadiutore, q plenam hēt admini. i tpalibus secundũ Gof. Io. And.

Nihil prodest. Hoc c. legitur varijs modis in glo & extra. secundum Ioannem Andr. summatur duo-

c ¶ Nihil cũ scandalo,] arg q pp scandalum desistendũ est a iure suo, sup de temp ord ad aures, vbi de hoc. & 20. q. 3. cauendum. & 11. q. 3. nolite. Et sic dñs cum sciret non debere se soluere tributum, tñ propter scandalum soluit, & Apostolus ne aliquem scandalizaret, proprijs manibus victum sibi quęrebat, 28 q. 1. iam nunc, versus finem, & propter scandalum consuetudo loci seruanda est, vt fecit mater Augu 32. dist. illa in fi. arg. inf. de reg. iur. qui scandalizauerit.

d ¶ De causis pauperum,] & sic bona ecclesię pauperũ sunt, 16. q. 1. quoniam quicquid, & 23 qõ 7. quod autẽ, & q. 8 conuenior. circa prin & ideo pauperum esse dicuntur, quia tempore necessitatis omnia sunt communicanda, [3] 47. di. sicut hi. & 12. q. 1. c. 2. & victu, & vestitu his contenti simus, 10. quęst. 2. episcopus. & 12 quęst. 2 aurum.

e ¶ Vobis scripsisse meminimus, & [4] ideo forte credistis, q res pauperum retinere possitis, quasi vobis videamur fecisse pactum de non petendo, quod falsum est, vt sequitur.

[Glo seq arg. inducens rationem, & simile alleg duo contraria, & dupliciter sol.]

f ¶ Futuris,] arg. q negligentia, uel taciturnitas prælati non præiudicat successori, quia delictum personæ, &c. sup. tit. proxi. cum venerabilis, & 16 qõ. 6. si episcopum. sic & tempore prælati male alienantis non currit præscriptio, 16. q. 3 si sacerdotes, & prelatus conditionem ecclesiæ deteriorem facere non potest, inf. de don. fraternitatem, arg contra sup. eo c. proxi. & inf eo auditis, in fi. Sol. negligentia prælati, siue taciturnitas bene p̃iudicat ecclesiæ: quoniam propter taciturnitatem currit præscriptio, vt inf. quasi per totum, & sup e. c. prox. & in hoc intellige quantum ad centenariam pręscriptionẽ, quæ

3 Nec sũt apprò in glo, de pb. c. 2 Io A.

4 Hęc gl. nõ habet i vetustis codicib.

quæ sola currit Ecclesiæ Romanæ, 17. q. 1. nemo, & ꝯ eo. cum nobis, quia non potuit præscribere tpe suo per cẽtũ annos, & in Auth. vt Romana Ecclesia gaudeat, &c. §. 1. coll. 2. Vel põt intelligi de re inuasa, quam ista patri c a inuaserat violenter, in qua non currit præscrip. 15. q. 3. licet in regulis, & 93. distin. illud, & hæc protestatio fuit quasi quædam interruptio, quã fecit princeps principi. 1 Sed hoc non facit illa, q̃ habes, 16. q. 3. placuit, § potest, ver. is aũt cu lus, & C. de an. excep. vt perfectius, & de offi. ordi. pastoralis, in fi.

1 Vñ dicebat Inno. quo vnus princeps ꝯ aliũ per tales ꝓte sta. interrũpit præscri. cũ nõ sit ali⁹ co rã quo cõ ueniat, ar. 1. q̃ ꝯ alle. gl. & facit ꝙ no. ꝯ c. ꝓx. lo. A.

† Cap. 4. eo tit. in 1. cõp. & post Conc. Lateran. sub Alex. III. par. 38. c. 7. in registro B. Gregorij, hoc c. nondũ inuentũ est.

† Salonitano. Salenitano.

¶ Gregorius.

¶ Per quietam & syncerã possessionem triginta annorũ præscribit Ecclesia rem priuati. h. d. prout loquitur in præscriptione Ecclesiæ actiue, & iste intellectus tenendus est.

CAP. III.

SAnctorum † patrum sanctiones[a] statuentes confirmauerunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, vt omnes possessiones ad singulas prouincias nostrorũ fratrum pertinentes, a quibus per triginta annos possessæ sunt quiete[b] & syncere[c] absq; synodali[d] proclamatione, perpetuo teneantur.

Sanctorum.] Hoc c. prout loquitur i præscriptione Ecclesiæ passiue. h. d. Ecclesia ꝯ Ecclesiã præscribit spatio 30 anno. & hodie non procedit per c. ꝯ proximum.

CASVS. Olim habebat locũ præscriptio 30. ann. in reb. Ecclesiæ: hodie non, vñ tenet, quod hic dr̃. Vel sic pone casũ ad hoc vt teneat ista dec. Rector cuiusdam Ecclesiæ possedit per 30. an. quiete quasdã possessiones cuiusdã militis, quæritur si præscripsisset? Rñdetur, ꝙ sic, vt sequitur in littera: & sic non tollitur c. istud per c. sequens, nam ibi, loquitur qñ vna Ecclesia præscribit ꝯ aliam, hic qñ Ecclesia præscribit ꝯ priuatum. Et iste casus probatur per § põt. 16. q. 3. No. ꝙ proclamatio synodalis interrumpit præscriptionem.

a ¶ Sanctiones.] vt 16. q. 3. c. 1. & 2. & c. quicunque & c. placuit.

b ¶ Quiete.] idest sine interruptione aliqua, & sine molestia: de qua notatur. ꝯ eo. illud.

c ¶ Syncere.] idest bona fide. 2 quod præsumitur eo ipso, ꝙ non probatur ꝯrium, arg. C. qui mili. non pos. lu per leruis, & qui malam fi lem allegat, eam probare debet, arg. 16. q. 4. volumus, ff de proba. quoties, §. qui dolo. & ꝙ dicit de 30 an. præscriptione, quæ non tenet hodie, verum est in rebus Ecclesiæ, tenet tamen in rebus priuatorum, ꝯ eo. de quarta, & c. ad aures.

d ¶ Absque synodali proclamatione.] per istam synodalem proclamationem fit interruptio præscriptionis si alias non posset litem contestari, C. de anna. excep. vt perfectius, al. as non videtur, C. de præscrip. 30 ann. sicut in rem.

2 Quæ in pet. hær. non celebr. in eo, qui audit ibi litẽ moueri, ff. de pet. hære. si ille ve... vnit § a quo. & in Vinc. loã. And.

¶ Alex. III Salernitano, † Archiepiscopo.

¶ Quarta decimarum, & funeralium præscribitur contra Episcopum, si quadraginta annorum spatio non soluatur, & cathedralis Ecclesia interim non vacauit.

CAP. IIII.

DE † quarta decimæ & oblationis defunctorum, clericus ab impetitione Episcopi quadragenaria[e] præscriptione temporis se posse tueri[f] videtur. Nisi forte interim pastoralis sedes caruisset[g] pastore, qui iura Ecclesiæ suæ exigere debuisset. Nã Romana Ecclesia tricennale præscriptionem contra Ecclesiam non admittit.

DE quarta.] Primo ponit dictum. Secundo casum non exemplum: ibi, Nisi. Tertio ius antiquum reprobat: ibi, Nam Romana. Abb. Siculus.

CASVS. Quidam clericus p̃cripserat quartã decimarũ, & oblationum, quæ ad Epm pertinebant: quærebat an posset se tueri ꝯ Epm? Respondet Papa, ꝙ clericus ille potest se tueri ab impetitione Epi super quarta prædicta præscriptione 40 ann. nisi interim Ecclesia pastore vacaret, qui iura ipsius exigere debuisset. In fi. respondet tacitæ quæstioni, quæ posset fieri per canones antiquos in c. præcedenti, nonne sufficit præscriptio 30 an. vt dicunt canones? Respondet Romana Ecclesia tricennalem præscriptionem contra Ecclesiam non admitti. No. quod vacante Ecclesia non currit præscriptio. Item sola præscriptio 40 annorum locum habet.

e ¶ Quadragenaria.] hodie vero iure cõi sola 40. ann. præscriptio currit ꝯ Ecclesiam nulla distinctione facta inter Ecclesias, & monasteria, vt hic patet, & ꝯ eo. in plurib. c. & 16. q. 3. placuit, §. potest, ver. quas actiones, prout distinxit Gratianus, & male in illo §. põt, 16. q. 4. vers. fi. per vnam columnam, ver. in canonibus vero, &c.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Se posse tueri.] sed vr̃, ꝙ non possit se tueri, qa illa quarta decimarũ de iure cõi vr̃ ad Epm pertinere, 10. q. 3. vnio. vn de si clericus iste cessauit in solutione illius quartæ, fuit malæ fidei possessor, & ideo non præscripsit, ꝯ c. prox. & ꝯ eo. qm̃, & c. vigilanti, & c. si diligenti. Intellige, ꝙ ab isto clerico non incepit præscriptio, nisi habuisset titulũ talem, qui dedisset ei causam præscribẽdi, de quo dr̃. ꝯ eo. si diligenti. Sed ab aliquo prædecessorum fuit inchoata, & ipse inueniens Ecclesiam i possessione habuit bonam fidem, 3 credens, quod aliqua iusta causa possideret: vnde compleuit præscriptionem, quia qui in locum alterius succedit iustam habet ignorantiæ causam, ff de reg. iu. qui in alterius. Vel potuit habere titulum, scilicet concessionem Episcopi tantum. Vnde præscripsit occasione illius tituli tantum, licet minus iustus esset, vt dicitur, supra eodem dili genti.

g ¶ Caruisset.] quia Ecclesia tunc caret legitimo defensore, infra, ne sed. vacan. cap. 1. & vlt. & hic quare non currit præscriptio, sup eodem capitu. 1. & hic. illud tempus subducitur de præscriptionibus 4 ꝯ eo. audi tis, & c. cum nobis.

† Cap. 6. eo tit. in 1. cõpil. & post Cõc. Late. sub Alex. III par. 38. c. 1. Et de materia, vide tract. Pet. de Perug. de quarta canonica, & de ĩtellectu Couar. in ca. officij de testamen.

¶ Idem.

¶ Possessor malæ fidei non præscribit.

CAP. V.

VIgilanti † studio cauendum est, ne malæ fidei possessores simus in prædijs alienis: quia nulla antiqua dictum possessio iuuat malæ fidei possessorem, nisi rem restituerit postquam eam nouerit alienam, cum postea bonæ fidei possessor dici non possit.

VIgilanti.] Primo ponit dictum. Secundo ibi, Ephesinus rationem legis contrariæ. Tertio corrigit, ibi, Nobis. Abbas. Siculus.

CASVS. Secundum leges malæ fidei possessor præscribit rem alterius: Vnde dubitauit quidam Episcopus, an idem esset secundum canones, super hoc rescribit Papa, dicens, quod valde cauendum est ne malæ fidei possessores simus in prædijs alienis: quia nulla antiqua dictum possessio iuuat malæ fidei possessorem, nisi rem restituerit postquam eam nouerit alienam, cum postea bonæ fidei possessor dici non possit, Onde eus quoties aliter sit secundum leges; Ephesinus enim legislator hanc legem inuenit, vt locum haberet præscriptio triginta, vel quadraginta ann. in malæ fidei possessore solummodo propter vitandam negligentiam miserorum, & longi temporis errorem, & confusionem: sed Papæ hoc non placuit, siue verus dominus sciat rem suam præscribi, siue ignoret. Not. quod diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed auget. Item mala fidei possessor non præscribit. Item introducta fuit p̃scriptio contra desides, & sui iuris contemptores.

† Cap. 6. e tit. in 1. cõpil. & post Cõc. Lateran. sub Alex. III. par. 38. c. 5. Et de materia copiose Couarruuias in regula, possessor, de reg. iu. lib. 6.

3 Sufficiẽs hæc solutio quoad malã fidẽ excludendã, sed nõ quoad validã p̃scriptionẽ in hoc casu q̃ tãto tp̃e possedisset, cuius initij, vel ꝯrij ñ sit memoria huius iõ, qa ius cõe h c ẽ ꝯ p̃scribete, ꝯ. eo c. 1. lib. 6. Io. And.

4 Secundũ Tanc. q ẽt reprehẽdit eos, q dixerãt morte p̃lati p̃scriptione interrũpi. Io. An.

a ¶ Possess-

a ¶Possessores.]sic ĩ.eo.q̃m,& c.si diligẽt.,& c.veniẽs, in π & 16.q.3 lic.t,& 34 q.2.si virgo, & 33 q 5.ꝙ Deo, & hoc ideo ẽt contingit, quia sicut ips non toll.t obligationem,sic nec in.ucit,ff.de actio.& obli.l.obligatio num §.placet,& hoc ẜm canones,secus ẜm leges,C.de pręscriptionib 30 vel 40 annorum , si quis emptionis, & 16 q.3. c placuit, §. potest.

[Glo seq.quærit,ar. pro, & contra , ponit tres opiniones,& me diam approbat.]

b ¶Nouerit.] quod est intelligendum si ante impletam pscriptionẽ habuerit malam fidẽ:qm qui ma la fide possidet , non pscribit , vt dictũ est. Sed pone , ꝙ post cõpletã præscriptionẽ incipiat hre malam fidem, nunquid tenetur ipsam rẽ restituere vero dño? Vr ꝙ sic: quia iam scit , ꝙ res non est sua, & nõ dimittitur peccatũ nisi restituat ablatũ,14.q. 6 si res, & ĩ. de vsur. cum tu. Sed ɔ̃ vr,ꝙ cõpleta pręscriptione iã tutus est ẜm vtrumque ius,sup.c.prox.& ĩ eo.tit.c. q̃m omne, & in pluribus alijs:ergo iuste possidet, si iure, ergo iuste , & bñ, vt 14 q 4 quid dicam nec iam dr̃ aliena,vt ibi . Præterea iura faciunt hoc meũ, illud tuum 8. dist. quo iure Item conditor canonis , vel legis põt mihi dare rẽ alienã, & tutus ero,ff.de euic.Lucius,& C de quadrien præscr. bene a Zenone,& per totũ , & sic multo fortius potuit inducere hanc præscriptionem in odium negligentiũ. Quidam dicunt , ꝙ quicunque habet conscientiam rei alienæ,tenet eam restituere,alias peccat. Alij dicunt, ꝙ vr̃ verius,ꝙ non tenetur ea amplius reddere,quia iam non esset aliena,imo tua,& iuste eam possidet,quia iure,14.q.4 quid dicam,sicut qui actore prætore possidet iuste possidet,ff.de acqu. poss.iuste. Ala r dixit,ꝙ si ex cã lucratiua rem habuit,semper eam reddere tenetur, arg ff de his,quæ in frau. cred. qui autem,§.si quid cũ pupillo,si vero ex causa non lucratiua puta quod emit ab eo,quem credebat dominum,non tenetur, arg. 14. q.1.quod debetur.

c ¶Ephesinus.]Imperator forsitan fuit,vel iurisperitus, qui hanc legem primus edidit.

d ¶Segnitiem.] vitandam.s. ne rerum dominia essent incerta,ff de vsuca.l.1 & insti. de vsuca. in prin.

e ¶Cognitis.]ipsi domino,ꝙ ab alijs possideantur.

f ¶Latentibus.] quia verus dominus rem illam nescit ad se pertinere.

g ¶Placuit.] in malæ fidei possessore, qui præscribere non potest, siue verus dominus sciat rem illam ad se pertinere,siue ignoret,vt 34 q.2 si virgo,& ff.de peti.hę red.sed & si leg. § si se eo

Ad aures] Communis diuisio. Secunda: ibi, Tuæ. Abb.Sicu.

† Conco. tex. i l. si. C. de præscr. long. temp.

† Mauritano.

†Cap.9.e. tit in 1.cõpil. Et v d Bal i trac. de pręscr. in 1 par. prin.q 14 & lat in auth.quas actiones, C de sacr. san. eccl.

†Contus di stictio reprobatur secũdum Ho. C.de præscr lõ. tẽp l.pen. & ĩ. de do. Apostolice Io. And.

fidei possessores [a] simus in prædijs alienis , quoniam nulla antiqua dierum possessio iuuat aliquem malæ fidei possessorem, nisi resipuerit postquam se nouerit [b] aliena possidere: cum bonæ fidei possessor dici non possit. Ephesinus[c] .n. legislator , solum propter vitãdam miserorum segnitiem,[d] & longi tẽporis errorem & confusionem,primus tricennali,vel quadragenali præscriptioni vigorem legis imposuit.†Nobis autem tam in rebus cognitis [e] quam latentibus[f] placuit[g] non habere vigorem.

¶ Idem Mauritano † Episcopo.

¶ Vna Ecclesia in parochia alterius 40. annorum spatio decimas præscribit.

CAP. VI.

Ad † aures nostras peruenit,duas Ecclesias litigasse super decimis quasvna earum in alterius parochia annis quadraginta possedit: & infra. ¶ Tuæ fraternitati tenore præsentium innotescat, quod de iure [h] melior est conditio possidentis. Quia quadragenalis [i] præscriptio, omnẽ prorsus actionem [k] excludit.

CASVS Quædam Ecclesia præscripsit decimas in Parochia alterius 40.ann. quæritur an iuste sit Ecclesia præscriptione? Rñdet Papa , ꝙ de iure melior est conditio possidentis: quia præscriptio 40 ann.excludit omnem actionem. Not. ꝙ melior est conditio possidentis. Item præscriptio 40 anno. excludit omnẽ actionem.

h ¶De iure]canonico,& etiam ciuili, ṡ. de proba. ex litteris, & ĩ.de iu.patr ꝙ aũt 14.q 5 nõ sane, & C. de rei ven.quoties,ff. de reg iu.cum par.ff. de cond.ob turp. causam,si ob turpem.

[Gl seq.signat ɔ̃riũ & remittit]

i ¶ Quadragenalis] sic patet,ꝙ vna Ecclesia potest præscribere decimas in parochia alterius. licet titulum non ostendat arg.sup.eo.ti.de quarta,ĩ.eo.veniens, arg. ɔ̃,ĩ. de deci dudum, vbi dr̃, ꝙ titulus est necessarius, de hoc dr̃,ĩ.eo. si diligenti. ADDITIO.Hodie est textus apertius,c. 1.eo.tit lib.6.vbi titulus est necessari[o], vel tãtum tempus,de cuius initio non sit memoria , cum sit ɔ̃ ius commune,quod vna Ecclesia percipiat decimas in aliena parochia c. ad decimas, de resti spo. libro 6. Panor

[Gl. seq reci.g duo ɔ̃ria,& in vtroque remittit.]

¶ Idem Parmensi Epo.

¶ Laici spiritualia possidere non possunt, ergo & per consequens nec præscribere. h.d.& quotidie allegatur.

CAP. VII.

Causam † quæ inter Regin. Archidiaconum , & nobilem virum G. super decimis vertitur: & infra . ¶ Ideoque mandamus , quatenus causam ipsam debito fine decidas , non obstante præscriptione temporis , vel concessione ecclesiasticæ

†Cap. 10. eo ti. in 1. ɔp.Et qua re laicis decimæ nõ dent, tradit pulchre B T. & ibidem Caiet.2.2. q.78 ar.3. adde Sot. li.9. de iu. & iu.q. 4. art 3.

k ¶Actionem.] arg. ꝙ actio secundum canones sit proponenda,de hoc dr̃,sup.de iudi.dilecti,& c examinata, & quod dicit, omnem actionem excludit,intellige , ꝙ talis sit actio , quæ possit præscribi,quia quædam sunt, quę pręscribi non possunt, 2 ĩ. eo.c proxi & c accedẽtes,& c.cum non liceat , vbi notatur in quibus casibus non currit præscriptio Ber.

2 Concor. tex.in l.si rẽ , & ibi glo.ff.de pact.

Causam quę.] Laicus decimas non pręscribit' cõis diuisio Secundaibi,Ideoque Abb.Sicu.

CASVS. Inter archidiaconum Regin. & nobilem virum G quo super decimis vertebatur: Papa cõmisit causam illam, mandans iudici quatenus causam ipsam debito fine decidat , non obstante pręscriptione tẽporis, vel concessione alicuius personę ecclesiasticę, vel secularis,si idem G eam opponere voluerit , quia cum laici non possunt possidere decimas,eas pręscribere non valent. No quod laici non possunt possidere decimas,aut etiam alia mere spiritualia . Item quod possideri non potest,non potest pręscribi.

l ¶Concessione.] supple facta post Lateran. Concil.in quo cauetur,quod laici sine animarum periculo decimas detinere non possunt,vt ĩ.de dec. prohibemus, & melius eo tit quamuis sit graue. vnde hodie Episcopi decimas laicis in feudum concedere non possunt,quia ius decimarum cum sit spirituale,non cadit in laicum, vt hic in fi satis patet.De hoc dicetur in decre.ĩ. de de c.quamuis sit graue.

secularisve [a] personæ, si idem G eam opponere voluerit: quia cum laici decimas detinere [b] nō possint, eas nulla valent præscribere ratione.

¶ Idem.

¶ Si contra præscriptionē quadraginta annorum, quæ sola currit contra ecclesiam, opponitur interruptio, vterq; probabit.

CAP. VIII.

Illud† autem te scire volumus, & tenere, quod aduersus ecclesias minorē præscriptionē, quam quadraginta [c] annorum Romana Ecclesia non admittit, licet quidam canones [d] comprobent tricennalem: & ecclesia se potest aduersus Ecclesiam [e] quadragenaria temporis pręscriptione tueri de re illa, quā inconcusse [f] quadraginta ta annis noscitur possedisse.

¶ Verum si de præscriptione & interruptione inter partes fuerit mota quæstio, ab vtraque parte [g] testes recipi debēt: & si probata fuerit interruptio, [h] præscriptio non tenebit.

¶ Idem.

¶ Fines prædiorum ecclesiasticorum 40. annorum spatio præscribuntur.

CAP. IX.

Quia† indicante abbate C. comperimus, inter eum & abbatem sanctæ Luciæ, exortam de finibus quæstionem: agrimensoris [i] diffinitione, illam prospeximus finiendam.

¶ Hortamur igitur, vt ad loca, [k] de quib. est cōtētio, accedentes: eā in vestra fa

a ¶ Secularisve.] j. de deci. tua nobis. & c. dudum.
b ¶ Detinere.] sic 16 q. 7. c. 1. Et dic detinere. s. ciuiliter [1] naturaliter autem de facto possident laici, & in periculum animarum. Exigitur ergo ciuilis possessio ad præscriptionē in huiusmodi spiritualibus. i. vt persona sit talis, in quam possit cadere huiusmodi possessio de iure. In laicum. n. ius spirituale non cadit. s. de elect. sacrosancta & c. Massana. & 96 dist bene quidē. Talis quidē possessio germinat prolem, i. fructum parit, acquirit dominū, sm. Io. vt arg. Insti per quas pers. no. acqui. § sed bonæ fidei. & ideo quia non possident, nō præscribunt, quia sine possessione præscriptio nō procedit. ff. de vsuca. l. 3. & melius, in l sine possessione & præscriptionē obiicere non pōt nisi quis possideat s. de proba. ex litteris, in fin. ergo laici non possunt nobis obiicere præscriptionem in huiusmodi spualib. quia nō possident ciuiliter decimas, subaudi, nisi allegent alium titulum & concessionem factam

[1] Et sic ponit detentio p possessione, sicut inter dūe cōuer so 12. q. 1. c. 2. Ioan. And.

†Cap. 1. e. ti. i 2 cpil. De materia vid. ple ne p Bal trac. de pic in q̄ a parte principali, & qñ, & qualr̄ interrūpit pscriptio vide. Bar. in l. natu ralr ff. de vsucap.

Illud autē.] sunt duo dicta. Scdm: ibi, Verū. Abb. Sicu.

CASVS In canonibus reperitur, φ qui rem alterius præscribit 33. annis, tutus est præscriptione, quæsitum fuit a Papa vtrū hodie locum habeat talis præscriptio. Respondet φ Romana Ecclesia non dimittit, vel non admittit minorem præscriptionem q̄ 50. annorum, licet quidam canones admittant tricennalem Et si ecclesia per 50. annos rem aliquam inconcusse possedit, aduersus aliam ecclesiam potest se tueri quadragenaria præscriptione Si vero de præscriptione & interruptione quæstio fuerit inter partes, ab vtraque parte testes recipi debent. Et si probata fuerit interruptio, præscriptio non valebit. No. φ quadraginta annorum præscriptio secundum canones hodie locum habet. Item præscriptio debet esse continua, & non interrupta.

c ¶ Quadraginta.] supra eod. de quarta. &c. ad aures: & j. c proximo.

d ¶ Canones. 16. q 3. c 1. & 2. & c. quicunque. & c. placuit. quę hodie non tenent, sup. eo. ca. 3.

[2] Alios casus, in q. bus minori tpe pręscribet, refert Bern. diaz. regula 222. q̄ incipit, Ecclesia non patitur.

[Gl. sed. recitetur per quęstionem.

e ¶ Aduersus ecclesiam] hoc ideo dixit: quia aduersus priuatū bene tuetur se ecclesia spatio 33. ann. vt sup. c. sanctorum. quæ in isto casu habet intelligi: ne quod in eius fauorem noscitur indultum, ad eius lęsionem retorqueri contingat, C. de leg. l. quod fauore.

f ¶ Inconcusse.] i. quietè. & sine aliqua interruptione. j. c. auditis, &c. seq. Vel sine aliqua synodali proclamatione, per quam interrupitur pscriptio. sup. eo. sanctorum.

g ¶ Parte.] super pręscriptione & interruptione, vt j. c. auditis.

[Gl. seq distinguit interruptionē naturalem & ciuilem. De prima ponit duos modos, & octo de secunda.]

h ¶ Interruptio] nota φ interruptio fit pluribus modis, naturaliter & ciuiliter, Naturaliter duob. modis, per inundationem maris & fluminis, vt ff. de acq. pos. qui vniuersas. §. item quod a mari. & l. possideri §. Labeo. Item per deiectionē & expulsionem ff. de vsucap. naturaliter. §. 1. Ciuiliter vero multis modis interrumpitur præscriptio. Et primo per libellum principi oblatum [3] in annali actione. C. quando li. princi da. lit. contest faciat l 2. Item per litis contestationem, quod habet locum in perpetuis actionib. 16. q. 3. placuit, §. pōt vers. is autē. & §. quod si is. & corā suo iudice. C. ne de sta. defun. l. pen. Si non potest litem cōtestari, sufficit iudicem adire, & libellū offerre contra absentem, vel contra eū, qui conueniri nō pōt aliqua de causa, & in querimoniam deducere ius suū, vel corā publicis personis, vel ad domiciliū rei, cū iudex haberi nō potest proponat, & sic interrupta est præscriptio, C. de anna except. vt perfectius. & prædi §. pōt. ver. is aūt. Itē per sacrū oraculū oblatum principi Et per executorē si postea subsecuta fuit cōuentio. C. de præsc. xxx. ann. sicut in rem, in fi. item per solutionē vsurarum, C de pręs 33. ann. si quis emptionis, in fi. item per synodalē proclamationem sup. e. sanctorum. item per secundam cautionem a debitore factam, C. de pręsc. 33. ann. cum notis simi. § sed etsi quis. item per denunciationem factam a colono sup. vt li. non cont. quoniam frequenter. § quod si super. & C. vbi in rem act. l. 2. Ber.

[3] p exceptionē vero nō interrūpit, vt no. de or. e. c. 2. ī gl. hic pater.

†Cap. 2. e. tit. 1. cpi. Et de agrimēsore vi de Alcia. lib. 5. dispūc. c. 15. Vitruuiū ī pfa lib. 2. & ff. si mēsor falsū modū dixit, p totū titulum.

Quia indicante.] Primo ponit dictū, quod secundo exequendo cōmittit: ibi, Hortamur. Tertio circa exceptionem instruit: ibi Quadraginta tm. Abb. Sic.

CASVS. Inter duos abbates orta fuit qō de finibus, Papa mandat illam quęstionem diffiniendam per agrimesores, qui ad loca, de quibus contentio est, accedāt. & in præsentia illorum quęstionem faciant terminari. præscriptione xl annorum tantū vtrique parti seruata. No. quæstionem de finib. in pręsentia iudicum terminari. item pręscriptio xl ann. hodie locum habet.

i ¶ Agrimensoris,] qui tenetur de modo finium actione in factum, si male renunciauerit, dummodo dolose hoc faciat. de culpa enim vel negligentia non tenetur, ff. si men fal. mo. dix l. 4. §. 1. Laur.

k ¶ Ad loca] vt loca diuidenda subijciat oculis, ff fi. re. si irruptione, in fi. C fi. regun si quis. Et hic pōt sumi argum. φ iudex potest iudicare secundum quod nouit, & non secundum allegata. Et nota, φ iudex, qui cōtra conscientiam, vel contra iustitiam in grauamen alterius aliquid fecerit, per gratiam vel sordes. per vnum annum nouerit se suspensum: & si durante suspensione ingesserit se diuinis, irregularis efficitur: cum quo solus Papa dispensat, & in veram litis ęstimationem condemnabitur, vt in decr. Inno. 4. cum ęterni. de reg. iur. [lib. 6.]

[Glo seq. inducit quatuor concor. alleg. quatuor iura in contrarium,& soluit distinguendo inter fines parochiarum, & c.& prædiorum primo casu aut constat de limite,aut non Et si constat,aut quæritur de limi te, vel adhærentibus,aut de non adhærentibus.] nachi possunt habere ecclesias parochiales, & sic per consequens populum. Item maior ecclesia vel monasterium potest agere pro ecclesia sibi subiecta. Item ius parochiale generale nomen est, vt hic patet. Item tempore hostilitatis nō currit præscriptio. Itē debentur matrici ecclesiæ, & non capellæ.

a ¶ Quadraginta.] sic ergo vr̄ ꝙ fines p̄scribi possunt, vt 16. q.4. volumus, & q.3. inter memoratos, & ī eod. ad aures. & ī. de probat. ex litteris. Sed ɔ̄ vr̄ ꝙ fines præscribi nō possunt, vt 16. q.3. licet in regulis & j̄. de paro sup. eo. 16. q.3. quicūque. & ca. inter memoratos. Super hoc dicas vbi fines diœcesum siue parochiarū constat distinctos fuisse, vel ēt potest probari per libros antiquos, & testes, & famā, & alia adminicula, vt ī de pb. cum causam. fines diœcesis siue parochiæ, aut puinciæ non possunt pręscribi, & sic loquuntur ca. ista 16. qō 3. licet. & c. quicunq;. & j̄. de paro. sup eo & ratio est. s. ne prouinciarū termini confundantur. 16. q.3. quicūq;. & sic limes præscribi non pōt, nec ea, quę limitibus adhærent. ff. de rel. quæ religiosis. & ff. ď ɔtrah emp. in modicis. Vbi vero non constat, nec pōt probari de diuisione, limes & ea, quæ sibi adhærent, bene possunt præscribi 1 & sic distinguit illud ca. 16. q.3. inter memoratos Fines vero prædiorum bene p̄scribūtur, in quo casu loquitur illud. c. ex litteris. sup. de prob. in quo casu pōt intelligi illud. c. 16. q.4. volumus. & illud quod hic dr̄: Si vis intelligere hic de finib parochiarū, intellige hic, ꝙ fines non erant distincti. vnde habet locum præscriptio, vt dicit cap. inter memoratos. illud scias, quod licet limes præscribi non possit, tñ ea, quæ sunt intra limitem, limiti non adhærentia pręscribuntur, 2 spiritualia & temporalia: & sic loquuntur sup eo. c. ad aures. & j̄. eo. auditis vbi vna ecclesia præscribit decimas in parochia alterius, & tunc necessarius est titulus, vt no. j̄ c. si diligenti. & in quadam decr. Greg eo. ti. venerabilium, vt notatur j̄. eod. si diligenti.

† Cap. 1. tit. de capellis monachorū in 2 cōpi. Et de materia, qñ vide licet nō currat p̄scriptio, vide Spe. tit. de appel. §. nūc breuiter. adde late per Ripā tracta. de peste.

1 Adde q̄ dicantur adhærere limitibus p Bal. in l. 1. ff. de offic. præfe. vrb.

2 Goffr. hic dixit, ꝙ post q̄ fines sunt turbati, & alter incipit fines possidere, vt solū ppriū nō vt fines, tūc incipit p̄scribere, aū turbationē aūt nō p̄scribit: q̄ vterq; finib cōibus tūc vtit rōne sua partis ff. p socio l. merito. Io. And.

citis præsentia terminari: Quadraginta [a] tantum annorū pręscriptione vtrique parti seruata.

¶ Lucius tertius.

¶ Tempore hostilitatis non currit præscriptio.

CAP. X.

EX † transmissa conquestione abbatis & monachorum de Haben. accepimus, quod cum ecclesia [b] de Camenone ad ius eorum pertineat, & homines de Sibini, & Vinto. ecclesiarum parochiani sint ipsius ecclesię; clerici, qui p̄dictas habuerunt ecclesias, minutatim [c] omne ius parochiale præter ius funerandi, [d] matrici ecclesię subtraxerunt: & infra.

¶ Discretioni vestrę mandamus, quatenus decimas [e] & oblationes cū alijs obuentionibus, memoratæ matrici eccle siæ (præscriptione hostilitatis tempore non currente [f]) restitui faciatis.

¶ Innocentius Abbati de Cenedo. †

¶ Procurationes, quæ debentur legatis & nuncijs Apostolicæ Sedis, præscribi non possunt.

CAP. XI.

ACcedentes † ad præsentiam nostram prępositus sancti Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani, syndici & procuratores primiceri & clerici † Mediolanen. de ordinarijs maioris ecclesiæ grauiter sunt conquesti: quod cum ipsi legatos & nuncios Apostolicæ sedis deuote recipiant, & procurent, dicti ordinarij procurare ipsos renuunt, & † procurantibus ad expensas subsidium impertiri: &

b ¶ Ecclesia de Camenone.] quæ parochialis erat ecclesia, & matrix, pertinens ad monachos, si aliæ erant sub illa: & ita istæ ecclesiæ pertinebāt ad monasterium mediante matrice ecclesia, & ita maior ecclesia potest agere pro iure subditarum ecclesiarum. sic j̄. eo. auditis. & 19. quæ. 3. inter memoratos.

c ¶ Minutatim.] frustatim lupus comedit agnum. 13 qō. 1. ca. ecclesias. § his ita. vltra vnā columniā. & est quasi quædam species alluuionis, quæ prædiorum statum immutat, alij auferendo paulatim alij dando latenter. C. de alluui. l. 1. & 2.

d ¶ Funerandi.] ius funerandi cōsistit in sepulturis mortuorum, & exequiis, & oblationibus inde puenietibus; & illud ius non subtraxerāt matrici ecclesiæ. de hoc iure habes infra de sepul. per totum.

† Curreto Cirreto. Cerreto.

† Cap 1. e. ti ī 3. ppi. Et ď āplia tione, viď Inno. & Ant de But. in ca. cū ex offi cij j̄ e. ti.

† Cleri, in multis āt iquis.

† al. ita procurantib. ad expensas nolūt subsidiū, &c.

e ¶ Decimas.] & sic patet, quod iure communi matrix ecclesia debet percipere decimas infra confines suæ limitationis, & sic capellę nihil debent habere, quod est verum nisi per specialem indulgentiam vel præscriptionem. infra de deci. cum contingat. & 16. q 1. de decimis.

f ¶ Non currente.] tempus hostilitatis non currit: imo illud subducitur de pręscriptione sic. & 16. q.3 prima actione, ff. de cap & post li. reuer. postliminium, & C. eo. ab hostibus. & in aliis casibus. ī. eo. ca. 1.

3 Cōcor. tex. ī l. & qs §. funeris cā. & l. funerū sūptus. ff. de relig. & sūp. fun.

EX transmissa prima ponit querelam. Secunda dat iudices: ibi, Discretioni. Abb. Sicu. Et erat hæc olim sub tit. de capellis monachorum.

CASVS Ecclesia de Camenone pertinet ad monasterium de Haben. & homines de Sib. & Vinto. ecclesiarum sunt parochiani matricis ecclesiæ de Camenone, clerici de Sab. & Vinton. minutatim omne ius parochiale pręter ius funerandi subtraxerunt illi matrici ecclesiæ, s. decimas & oblationes: vnde abbas & monachi de Habendon. pro ecclesia sua matrice de Camenone conquesti sunt dño papæ. Vnde mandat iudicibus, quatenus faciant restitui decimas & oblationes cum alijs obuentionib. prędictæ matrici ecclesiæ de Camenon. non obstante pręscriptione tempore hostilitatis a clericis prædictarum ecclesiarum. No. quod mo-

ACcedentes.] prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, volentes. Abb. Sicu.

CASVS Prępositus sancti Nazarii, & A. canonicus sancti Stephani procuratores cleri ad sedem Apost. accedentes conquesti sunt de ordinarijs maioris ecclesiæ, quod cum ipsi procurent legatos & nuncios Apostolicæ sedis, dicti ordinarij non velint illos procurare. nec aliquid conferre ad procurationes præstandas, volens papa vt quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur: mandat abbati de Cenedo, quatenus si dicti ordinarij per speciale priuilegium Apostolicæ sedis a p̄standis procurationibus ostenderint se immunes, decernat ipsos ordinarios teneri ad procurationes ordine debito faciendas, etiam si longissimo tempore non impenderint procurationem: cum in talibus non habeat locum præscriptio. Nota quod omnes tangit, ab omnibus approbandum est. Item res ecclesiæ tenētur procurare nuncios & legatos Romanę Ecclesiæ, nisi speciale priuilegium ostendant. Item in procurationibus non habet locum præscriptio.

¶ Ab om-

a ¶ Ab omnibus.] arg quod omnes tangit ab omnibus est approbandum, 69. distinct. c. 1. & sup de temp. ord. si archiep̄s. & s̄. de offi. ordi. ad hoc. ff. de aqua pluu. arce. in cōcedendo, & C de aucto. præstan. l. vlt. Itē vbi onus, ibi emolumentum, 12. q 2. charitatem, & c. ecclesiastici̇s, & inst. de leg. pa. sinc §. 1. C de fur. manifestissimi, § sin autem. 1 & melius C. de cad. tol. l. vnica. §. pro secundo.

[Gl seq. dat vnum simile, & duo similia.]

b ¶ In talibus.] in procuratione, quę debetur ratione visitationis, non currit p̄scriptio j. eo. cum ex officij. & hic patet. sed in illa, quæ datur ratione institutionis, bene currit: de qua loquitur cap. 18 q. 2. Eleutherius. Item in illa, quæ datur ratione consuetudinis, vt 18. q. 2. seruitium.

CVm non liceat.] Sunt duę partes. Prima reprehēdit factū istorum, quibus scribitur exprimēdo causam. Secuda illud corrigi pręcipit, & exceptionem remouet: ibi, Ideoque. Abbas.

CASVS. Archiep̄s Bracharēn. cōquestus est dño Papæ, q̄ Priores de Costa, & de S Donato denegabant sibi obedientiam & reuerentiam exhibere, licet ecclesiæ suæ in ipsius archiep̄atu essent constitutæ, dicentes, q̄ eam sibi exhibere non consueuerunt Mandat Papa dictis prioribus, quatenus prædicto archiep̄o exhibeant obedientiā & reuerentiam debitam, sicut alii clerici suæ diœcesis, præscriptione temporis non obstante. No. quod ꝯ obedientiam non currit præscriptio.

[Glo seq ponit tres casus exceptos, demum obijciendo quærit, & soluendo quæstionem repetit.]

c ¶ Recedere,] nisi vbi incidit in hæresim, 24. q. secunda, sane. 2 Vel in schisma, sup. de ele. quia diligentia. & in crimine notorio fornicationis, & in simoniaco in ordine, si possit probari. 32. dist. §. verum & 1. q. 1. si quis a simoniacis. 3. In aliis autem criminibus etiam si sint notoria expectanda est sententia. 15. q. vlt. sciscitantibus, 8. q 4. nonne, & sup. vt lit. pen. laudabilem, & c. memoria, & inf. de diuor porro. Et est ratio: quia fornicarij notorij & simoniaci sunt suspensi ipso iure. 1. q. 1. reperiuntur. Sed nonne pro alijs criminibus prohibetur quis a p̄ceptione Dominici corporis. de conse. dist. 2. quotidie. & ab immolatione. vt 6. dist testamentum. Quare ergo potius circa ista crimina hoc dr̄? Solu. canō dicit, 3 quod istos simoniacos & fornicarios vitare possumus iure mero, sed alios non, nisi essent excommunicati, & suspensi vel depositi. Vinc.

d ¶ Suæ diœcesis.] eo enim ipso debent sibi subesse. 15 q. 7. omnes basilicæ & 18. q. 2. monasterio. nisi ostendant se exemptos. inf de conuer. cum dilect. ad fi. & hoc ideo, quia possessor non cogitur probare titulum suæ possessionis. C. de rei ven l. vlti. C. de peti. hære. cegi. & 2 q. 5 §. 1. quia ius istud de communi iure pertinet ad episcopum in omnibus clericis suæ diœcesis, vt hic patet.

infra. ¶ Volētes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus [a] comportetur: Mandamus, quatenus nisi dicti ordinarij per speciale priuilegium Apostolicæ sedis a præstandis procurationibus ostenderint se immunes (etiam si longissimo tempore procurationis obsequium nō impenderint: cum in talibus [b] præscriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad procurationis sarcinam ordine debito sub eundam, teneri decernas.

¶ Idem de Costa, & de sancto Donato † prioribus.

¶ Subditus non præscribit obedientiam contra prælatum.

CAP. XII.

CVm † non liceat a capite membra recedere, [c] non sufficimus admirari, quod sicut referente Bracharēn. archiepiscopo nobis est intimatum, licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diœcesi constitutæ, vos tamen obedire sibi tamquam episcopo † vestro cōtumaciter recusatis: & infra ¶ Ideoq; mandamus, quatenus præfato archiep̄o & ecclesiæ Bracharēn. obediētiā & reuerētiā debitā, sicut alij clerici suę diœcesis [d] faciunt, impendatis, præscriptione temporis non obstante. [e]

¶ Idem nobili viro Matafeloni.

¶ In iuribus ad Romanam ecclesiam spectantibus currit sola cētenaria pręscriptio.

[Gl. seq. ponit 26. casus, quibus vel non præscribitur, vel præscriptio dormit. & quinque personas, quæ non præscribunt. in fi. signat contrarium, & soluit. & primo recitetur finis.]

e ¶ Non obstante.] nota hic casus, in quibus non currit præscriptio. Primo in obedientia, vt hic. Item in procuratione ratione visitationis debita, s̄. eo. c. proxi. Item in decimis a laicis possessis. sup. eo. causam quæ. Itē in matrimonio. inf. de consang. non debet. Item in tributis siue publicis functionibus. C. de præscriptio. 30. vel 40. ann l. competit. Et liber homo non præscribitur. 16. q. 3. placuit, § pōt. vers. quod si priuatus. & seq. §. Item tempore vacantis ecclesiæ nō currit præscriptio. Nec tempore schismatis. s̄. c. proxi. & c. de quarta. & infra eod. cum nobis. Itē tēpore hostilitatis non currit. s̄. eo c. ex transmissa. & 16. q 3 prima. Item nec cōtra neruum ecclesiasticę disciplinę, s̄. de contue. cum inter vos. Itē in re quæ de iure cōi possideri nō pōt. 93. dist. illud. & 100. dist. ꝯ morem. Item limes. 16. q. 3. licet. & inf. de paro super eo Item nec inre spirituali iniusto titulo acquisita sup. de translat. præterea 2 Item nec via publica ff de vi pub. viam. Item nec ꝯ ius publicum. C. de ope. publi. præscriptio Item res sacra, & res fiscalis, insti. de vsucap. §. 1. & § res fisci. Item res præsidi data contra legem Iuliam repetundarum, ff ad leg. Iul. repetundarū, quod contra legem. Item res pupillaris, ff de acquirendo rerum domi. bonæ. Item fundus dotalis, ff. de fundo. si fundus. Item peculiaris, vt videtur C ne de sta. defun. l. vlt. Item pupillo non currit præscriptio. C. qui. ex cau. in integ. resti. non est ne. l. vlt. Item vxori durante matrimonio non currit præscriptio, nisi maritus vergat ad inopiam. C. de iur. dot in rebus, §. omnes. Item in rebus, quæ sub conditione debentur, non currit præscriptio, nisi a tempore conditionis extantis. C. de pręscrip. xxx anno. cum notissimi, §. illud autem. Item tempore suspensionis prælati non currit p̄scriptio. j. de concess præbend. quia diuersitatem. Item filiofamilias non currit præscriptio dū est in potestate patris, C. de anna. excep. l. 1. in fin §. vlt. & C. de bon. quæ lib. quæcunque. ad fi & C. de bo. mat. l. 1. in fi. & sup. de postu. p̄la. bonæ memoriæ. in fi. Item quidam sunt, qui p̄scribere nō pn̄t vt precario tenentes. 10. q. 3. quia cognouimus. 4 Item colonus. 16 q. 1. clerici. & c. seq C. de præscri. xxx. ann. male agitur. Item, qui nomine alieno possidet. j. eod si diligenti Itē vsufructuarius, inst. per quas p̄sonas nobis acquiri. §. fructuarius Nec creditor p̄scribit pignus, ff. de vsuca. non solum. §. qui pignori. & C de pign act. nec creditores: & hoc intellige de longa p̄scriptione s̄m leges, non de longissima, arg. est. q̄ ꝯ obedientiam præscribitur j. de priui. cū olim. 5 Sed ibi habuit priuilegium, rōne cuius p̄scripsit, & p̄terea suberat Rom. eccl. q̄ ipsā, obedientiā ꝯ ep̄m potius p̄scripsit, sic j. eo cū ex officij.

1 Commodatarius penam q̄ consequit ex fur. nō restituit dño, vt si cut patiebat damnū, sic assequatur lucrum.

† Tornato Cornato al. ita: de Costa, & sācti Martini.

† Cap. 2. eo. ti. in 3. copi. Vide Romanū sing. 500. incip. curialis de Florentia & Doctores in c. sacerdotes. 2 q 7.

2 De hoc 2. q. 7 sacerdotes. Ioā And.

3 Hoc est, qđ q̄rebā quare canō dicit? Rñdeo, illa est rō specialis ī simoniaco in ordine: q a intus ortus occidit q̄tūcūq; occultus vt no. de simo. tanta. fornicatio aūt inquinat aīam & corpus,

& magis frequentitur, 32. q. 7. quid in oīb. & iō magis persequēda, ff. de pen l. aut facta § fin. Sm Host. idē Gof. j. de simo. c. tāto. Io. An.

† archiepiscopo.

4 Cōcor. l. si filius, §. is qui. cū no ti d nox acti. & l. creditores & ibi Bar C. de p.g.

5 Et eo. ti. cū. p̄l. æ li. 6. Ioan. An.

ADDITIO. Vnde versus.

Hi lis schisma, minor, confinia, res sacra, dotes,
Ecclesiæ neruus, laicus, res spiritualis
Visito coniugium, via publica liber, obedit:
Functio, res fisci, publicum ius, de repetundis.
Si vacat ecclesia, suspensio, sub patronatus.
Vxor conditio, si res non possideantur.
Res pupillares his atque peculia iungu.
Impedimenta Vetant hæc ne præscribere possis.

† Cap 3. eod. tit. in 3. cōp. vide Ancharanū cōsil. 310. & Paul. Castren. cōs. 280. incip. in facto præsenti.

CAP. XIII.

AD † audientiam Apostolatus nostri peruenit: & infra.

¶ Proponebatur ex parte tua, Alexandrum Papam prædecessorem nostrum tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis quadraginta solidos denariorum Papiensium, quos Romana ecclesia sibi consueuit recipere annuatim: insuper comestiones, [a] banna, [b] placita, [c] forisfacta, [d] & omnia iura, quæ ibi Apostolica sedes habebat. Sed ea tibi nulla ratione deberi, castellanus eiusdem castri constantissime asserebat. Ad quod probandum inducebas prædicti Papę priuilegium, & librum ecclesiæ Romanę censualem. hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebant se vidisse pręscriptum censum nuncijs Romanorum pontificum a quinquaginta annis & infra fuisse solutum. Sed inter alia fuit ex aduerso responsum, quod nec priuilegium, nec liber censualis tibi aliquid commodi afferebat, † cum priuilegio vsus non fueris spatio annorum triginta: & liber censualis suspectus existeret: quia non fuerat in camera nostra receptus: ac scriniarius [e] alio modo scripsisset dicta testium, quam dixissent.

¶ Nos igitur magis [f] auctoritate priuilegij, quam depositiones testium attendentes: considerantes etiam librum censualem, [g] quem non suspectum habuimus, † licet non in nostra, sed in Cardinalis sancti Hadriani camera sit inuentus, qui † eum quando camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit: nec credentes ipsum scriniarium (cū iuratus [h] sit, officium suū fideliter exequi) aliud scripsisse, quam a testibus diceretur. Respicientes, insuper (quod est longe validus) ipsum negotium tangere principaliter [i] Romanam ecclesiam, con-

AD audientiam.] in feudo Romanæ ecclesiæ ꝯ ipsam ecclesiam & vasallū currit sola pścriptio centum annorum. Duæ sunt partes principalos. In prima ponitur processus narratio. In secunda diffinitio ibi, Nos igitur. Prima subdiuiditur: quia primo ponit petitionem actoris. Secundo responsionem rei: ibi, Sed ea. Tertio probationes actoris: ibi, Ad quod. Quarto probationum ipsarum impugnationes ibi, Sed inter. Abb.

CASVS. Inter nobilem virum Mnatesonem ex vna parte & castellanos de castro Pallatioli ex alia quæstio vertebatur super quibusdam iuribus, quæ nobilis p̄dictus dicebat se debere percipere in dicto castro pro ecclesia Romana. Partibus propter hoc in præsentia Papæ constitutis, ex parte ipsius nobilis proponebatur, quod Alexander Papa concesserat in dicto castro tibi xl. sol. Papien. quos Romana ecclesia ibi consueuit percipere annuatim. Insuper comestiones, placita, banna, forisfacta, & omnia iura, quæ ibi Roma. ecclesia habebat. Castellanus econtra dicebat, se ad ea nulla ratione teneri: ad quod probandum prædictus nobilis inducebat priuilegium Alexandri, & librum censualem: & hoc idem nitebatur probare per testes, qui dicebant se vidisse prædictum censum nuncijs Aposto. sedis a L ann. & infra fuisse solutum. Sed ex aduerso fuit responsum, quod nec priuilegium, nec liber censualis aliquid conferrebant, cum ipse priuilegio vsus non fuerit spatio 30 anno. nec liber censualis: quia suspectus erat ex eo, quod non fuerat inuentus in camera Papæ, & notarius aliter scripserat dicta testium quam dixissent: Dominus Papa considerans potius auctoritatem priuilegij quam dicta testium, nec librum censualem habet suspectum, licet in camera Papæ non fuisset inuentus, nec credat notarium aliter scripsisse dicta testium quam dixissent considerans insuper [quod est longe validius] negotium ipsum tangere principaliter Rom. eccle. ꝯtra quā non nisi centenaria currit præscriptio, cōdēnauit dictū castellanū in solutione omniū petitorum, iniungendo eidē, vt dicto nobili, nō tamq̄ sibi, sed tamq̄ Romanæ eccl. cuius auctoritate debet percipere p̄dicta, & cuius etiā vasallus pp prædicta existit, persoluat. Nota casum vbi magis creditur priuilegio, q̄ testibus. Ite liber censualis fidē facit. Item præsumitur pro illo, qui officium suū iurauit fideliter implere. Item ꝯ Romanam eccl. non currit præscriptio nisi cētum annorum.

a ¶ Comestiones.] id est albergarias, seu procurationes, quas a singulis seu certis percipere poterat.

b ¶ Banna.] idest ius indicendi bānū, vel edictum.

c ¶ Placita,] i. iurisdictionem causarum.

d ¶ Foris facta] i. pecuniarias pœnas delinquentium, ar. ĩ de pœ presbyter.

e ¶ Scriniarius] scriniarij appellantur tabelliones, & est vulgare Romanorum. [Gl. seq. signat ꝯtriū, & soluit.]

f ¶ Magis auctoritatem.] arg. contra. C. de fide instru. in exercēdis. s̄. de fid instr. cū Ioannes. Sol. illud generale, & istud speciale, propter antiquitatem facti. ff. de proba. cēsus. & sunt semper specialia ista obseruantia illi generali [vbicunque scriptura est necessaria, 97. dist. nobilissimus, C. de man. prin. l. 1. s̄. de off. deleg. cum in iure. C. si mi. se ma. dixe. si alterius. & vbicunq; priuilegium allegatur. ar. ĩ. de priui. porro. quædam. n: melius probantur p instrumenta q̄ per testes, vt dictum est. 2 De hoc sup. de proba. tertio. vt hic sequitur, vt ibi dicit; considerantes etiam librum censualem, & cętera.

g ¶ Censualem.] sic enim per libros antiquos probatur diuisio diœcesum. sup. de proba. cum causam & instrumento producto de archiuio publico creditur C. de fi. instru. auth. ad hæc. argu. 30. q. 1 peruenit publicum testimoniū dr̄ habere, ex quo magistratus ꝯfitetur illud de archiuo publico esse, vt hic & si manu commentarieñ. et signa imposita sunt consueta. arg ff. de iu. fis. in fraudem, §. quoties. & c. de fi. instr. plures ff. de prob. census de arbi. tutelæ l. vlt. & sufficit, q in libro authentico scriptum est. 6. q. 3. scriptum est in leg. & ff. qui & a qui ma. lib. non fiant l. prospexit.

h ¶ Iuratus,] sic ergo præsumitur pro aliquo ratione iuramenti, 1. q. 7 sancimus, supra de præsum. illud. Item ratione honestatis suæ, sup. tit. instrum. cum dilectus.

i ¶ Principaliter.] secus secundario, ĩ de re iud. cap penul. arg. inf. de priu. de terra. & c. accedentibus postea

tamen

† afferebant.

1 Hæ duæ glossulæ non habētur in antiquis codicibus.

† Adde p libro cēsuali ecclesiæ suspecto, sed dato creditur. l. 1. ff. si cer. pet p Bar.

† quia.

2 Vel respicit factū: quia testes solū dicebāt se vidisse cēsum solutū priuilegiū vero asserebat illū debitū, & facit. ĩ. de priuil. si Papa. lib. 6. 10. An.

tamen iste castellanus præscriberet, vt teneret terram, & esset feudatarius Ecclesiæ Romanæ, & nõ illæ: quia per hoc nõ præiudicatur ecclesiæ. sic 16. q. 4. volumus. arg. C. de præscrip. 33. anno. competit & l. iubemus, 16. q. 3. c. placuit, § potest. & sup. eod. sanctorum.

præsul. Sed qualiter probabit, se possedisse spatio centũ annorũ? p instrũ non posset hoc probari: quia per instrũ non probatur possessio. sup. de fide instr. inter dilectos: per testes nõ posset probari, nisi testes ad minus haberent 114. ann. 4 Vnde vr ꝙ sufficiat probare per tẽpus, cuius nõ extat memoria: quia tanto tpe res aliæ pscribuntur, q̃ alias non pscriberentur, ff. de aqua quot. & æsti. hoc iure, §. aquæductus, s vł ꝙ testes dicant se sẽper audiuisse a suis maioribus, & nemo sit, qui viderit, vel audiuit aliud: sic n. probat de antiquitate, ff de prob. si arbiter, & ff. de aqua plu. arcẽ. in summa. §. idem Loan Sed non recedẽdũ est a verbis istis, & sic necesse est probare cẽtenariã pscriptionẽ: & sufficit, ꝙ ita placuit legislatori. ff. qui & a quibus. prospexit. & 6. qõ. 2. scriptum est in lege.

g ¶ Schismatum.] ñ currat præscriptio, & qñ nõ, dicitur, sup. e. c cum non liceat.

h ¶ Deduci.] tps. n. schismatis deducitur de pscriptione, si primũ sit, medium, vltimũ ve. C. de pscr. lon. tẽpo, auth. qd si quis quibusdã. & C de restit. mi qd tempore. ff. qb. ex cau. ma. nec non. § si quis sæpius

a ¶ Centenaria] 16. q. 3. nemo & ȷ. c. proxi. & C de sacrosan. eccle. l. vlt. & melius in auth. ibi signata quas actiones. in fi

[Glo. seq. argu. de verbo, tãquã, & inducit sex concor.]

b ¶ Tãquam.] arg. ꝙ aliquis facit aliquid nõ tãquam ipse. sed tanquam alius, sup d elect. cũ inter canonicos, & ff de adopt. si pater, § qui duos, ff. de inoffi testa Papinianus, § sed neque impuberis, ff quãdo app. sit, l. 1. § solent, & ȷ. de reb eccl. non alien. si quis presbyterorum, sic aliquis facit aliquid in eo, ꝙ homo. & aliud in eo, ꝙ rex. 15. q. 4. si eccle sia in fi.

Cvm vobis.] In prima ponitur decisa cõsultatio. In secunda respõsio: ibi Licet. Abb. Sicu.

c ¶ Cum vobis.]

CASVS. Hildesemen. 1 eps mouebat quæstionẽ subiectionis cõtra monasteriũ Granden. & ecclesiã Romanam, dicens ꝙ præscripserat subiectionẽ cõtra libertatem monasterij. commisit Papa qbusdam abbatibus, vt reciperẽt testes episcopi ad probandum præscriptionem contra libertatem monasterij. Sed postquam inchoata fuit præscriptio contra monasteria, scissura trium schismatum 2 fuit in Ecclesia Romana. Modo iterũ scribit Papa eisdem iudicib. dicens ꝙ tam iure canonico q̃ ciuili Romana ecclesia gaudet priuilegio speciali, vt non nisi præscriptio centum annorũ currat contra Rom. Eccl. tamen dicit Papa, ꝙ non vult computare tẽpora schismatum in præscriptione, sed de medio deduci. Bern.

Nota ꝙ Romana eccl. gaudet priuilegio speciali centum annorum non solum in rebus proprijs, sed etiam in ecclesiis sibi immediate specialiter subiectis. Item tempore schismatis non currit præscriptio.

d ¶ Legali.] C. de sacrosan. eccle. vt inter diuinum. 3 & in Auth. vt Rome. Eccle. cen. an. gau. priui. §. quod autem, coll. 2.

e ¶ Canonicæ.] 16. q. 3. nemo. & sup. c. proxi. & ȷ. eod. si diligenti. in fi.

f ¶ Centum annorũ.] hęc præscriptio obtinet in rebus. & possessionibus, sed in priuilegio prælationis, quo super aliis ecclesiis obtinet principatum, nulla currit ei præscriptio, 93. di. qui cathedram, 24. q. 1. quia ex sola. & c rogamus. & c. schisma. quia hoc esset præscribere obedientiam: quod esse non potest, s̃ eo. cum põ liceat. quia nemo debet esse sine capite, 93. dist. nulla. Vinc. Sed videtur certè impossibile probari p præscriptionem centum annorum. idem est ac si diceret Papa: nolo, ꝙ currat præscriptio contra Rom. Ecclesiam, sum. 2. q. 3.

tra quam non nisi centenaria a pręscriptio currit: in solutione prædicti census, & aliorum petitorum condemnauimus partem aduersam: iniungentes eidem, vt tibi, non tanquam b tibi, sed tãquam Ecclesię Romanæ (cuius auctoritate debes percipere, cuius etiã propter prædicta beneficia vasallus exiltis) sine diffi cultate persoluat.

¶ Idẽ Hel. & Gu. abbatib.

¶ De cẽtenaria præscriptione, quę solum currit contra Romanam Ecclesiam, tempora schismatum deducuntur.

CAP. XIIII.

Cvm † vobis: c & infra. ¶ Licet tam legali, d quam canonicæ e sit diffinitione statutum, vt contra Romanam Ecclesiam, quæ gaudet priuilegio speciali, non nisi centum annorum f præscriptio locum sibi valeat vendicare: tempora tamen intercidentium † schismatum, g quæ secundum iuris ordinem cursum pręscriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari: sed diligenti consideratione adhibita, de ipsa cõputatione deduci. h

¶ Idem Helien. & Roffen. episcopis.

¶ Prælatus inferior potest præscribere in certis ecclesijs suę diœcesis totũ ius episcopale: subdicitur tamen de præscriptione tempus, quo vacauit ecclesia cathedralis.

CAP. XV.

Avditis † & intellectis meritis causæ, quæ vertitur inter Vigoren. episcopum, & abbatem de Heuescam, super

Avditis.] De præscriptione subducitur tps, quo vacauit eccl'a, contra quam præscribitur Ita summat Io. And. Sed hęc summatio de nihilo seruit, cum hoc sit exp̃ssum in multis iuribus, sup. e. de quarta. & c. 1 cum similib. primo ponit processũ & ɔclusionem negotij. Secundo indecise narrat restitutionem ab vtraq; parte petitam & concessam. Tertio committit probationes recipiendas super restitutione, & causam diffiniendam. Secunda: ibi, Verum. Tertia: ibi, Quocirca Abb. Sic.

CASVS. Inter epm Vigor & abbatem de Heuescam vertebatur controuersia super quibusdam ecclesiis in valle de Heuescam constitutis, quas eps dicebat ad se spectare quo ad legem diœcesanam: causa super his commissa fuit iudicibus, coram quibus petiit eps ecclesias illas sibi debere subesse, quo ad legem diœcesanam & omnia iura epalia sibi debere adiudicauit in illis ecclesiis, Abbas vero dicebat ecclesias illas ab eius iurisdictione prorsus exemptas per priuilegia, vel si priuilegia non sufficerent, dicebat se ecclesias illas legitimè præscripsisse. Super his vtraq; pars suas probationes induxit, abbas induxit tam priuilegia quam testes ad probandum suam intentionem, & episcopus ad probandum interruptionem: Tandem causa sic instructa remissa fuit ad sedem Apostolicam, post allegationes multiplices intellexit episcopus, ꝙ licet abbas per priuilegia non probasset suam intentionẽ, tamen probauerat pręscriptionem, vñ contra præscriptionem petiit episcopus se admitti per beneficium restitutionis ad probandum, ꝙ Vigor. ecclesia tanto tempore vacauerat, ꝙ tempore vacationis subiuncto, præscriptio non fuit

1 Cap. 4. e. ti. 1 3. ꝑp. l. Et de materia schismatis vid B. Thomã 2. 2. qõ. 39. & Turrecrematã i sũ. de eccl. li. 4. par. 1. c. 1 & multis sequẽ.

1 Hic casus in antiquis exemplaribus repetitur.

2 De quib. ȷ. de schismat. ca. 1. Io. And.

3 Et auth. ibi posita.

† intercedentiũ.

4 Quasi velit sentire Laurẽti9, cuius fuit hęc glo. ꝙ pubes de his, q̃ vidit añ pubertatẽ ñ possit testificari. & hoc ẽt no. 3. q. 9 testes. l. And.

5 Et ȷ. de ver sig sup qbusdã.

† Cap. 5. e. ti. 1 5 cõp. Vide c. auditis. sup. de i integ. restit. vbi Doc. adde Bal. tra. de pscr. in 3. par. sex. tæ par. pricipalis, q. 2. & Felinũ in c. irrefragabili. s. de of. ord.

fuit completa. Abbas videns ꝙ ista probatio præiudicia bat sibi in totum, petijt se admitti per idem bñficium ad probandum, ꝙ vallis de Heuescam est ille locus, qui fuit per duos reges libertati donatus, quem Cælestinus Papa libertati donauit: Papa vidēs ꝙ vtraque ecclesia necessariā probationem omisit, vtrāque restituit ɔtra alteram in p̄dictis articulis: sed quia ꝓbatio abbatis p̄iudicialis erat, mādat Papa iudicib. quatenus inspiciant priuilegia The.& Of. regū, quæ abbas sup libertate p̄missa asserit se habere, & si per illa cōstiterit, ꝙ vallis d̄ Heuescā sit ille locus quem Cælest. libertati donauit, absoluant abbatem ab impetitione ep̄i super ecclesijs p̄dictis, ep̄o super illis silentium imponente: Si vero abbas in hac ꝓbatione defecerit audiant ꝓbationes ep̄i super tēpore quo infra quadraginta annos sedes ep̄alis vacauit, etsi per tm̄ tēpus vacasse constiterit, ꝙ illo subducto, præscriptio non sit cōpleta, adiudicēt episcopo ius episcopale in illis ecclesijs, abbati silentium imponendo. Si autem episcopus hanc exceptionē non probauerit, tamen quia ipse probauit interruptionē in quibusdam articulis, adiudicent eidem ius episcopale in illis, dūmmodo intra xl. annos īterruptio facta fuerit: in ceteris, in quibus abbas præscriptionem probauit, ep̄o silentium imponentes. No. ꝙ ius episcopale generale nomen est, & habet multas species sub se, vt hic patet. Item de vna defensione potest quis trāsire ad contrariam: quia præscriptio & priuilegium contraria sunt, & tamen abbas hic admissus fuit ad vtrumque, sed sub alternatione illud fieri debet. Item priuilegium regale declarat priuilegium Papæ, & sic priuilegium obscurum non probat. Item tempus vacantis ecclesiæ debet deduci de præscriptione. Item licet quis p̄scribat in vno articulo, non tamen in alio.

ecclesijs in valle de Heuescam, quas episcopus asserit ad se diœcesana [a] lege spectare: abbas autem [b] eas esse ab eius iurisdictione prorsus exemptas: [c] & infra.

¶ Verum tanto tempore probantur per testes ab abbatib. de Heuescam pleno iure possessæ, vt videātur in eis episcopale ius [d] legitime præscripsisse: [e] & infra.

¶ Quo circa mandamus quatenus inspectis priuilegijs The. & Of. regum, quæ abbas super præmissa libertate asserit se habere: si per illa [f] constiterit, quod vallis de Heuescam sit ille locus, quem Cælestinus prædecessor noster libertati donauit, absoluatis abbatem ab impetitione episcopi super ecclesijs memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure subiectas, episcopo super illis silentium imponatis. Quod si abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes super tempore, quo infra quadraginta annos sedes episcopalis vacauit: & si per tantum temporis vacasse constiterit, vt illo subducto [g] non sit quadragenaria completa præscriptio, vos in

d ¶ Episcopale ius.] hic manifeste patet, ꝙ iura ep̄alia præscribuntur, vt j. eo. cum olim de hoc dr̄ 16. qō. 3. quicunque. Sed vr̄ ꝙ abbas non potuerit præscribere huiusmodi exemptionem contra illud sup. e. cum non liceat, & sup. de consuet. cum inter. sed bene potuit præscribere illas ecclesias, si legitimo tempore illas possederit vt sup. e. de quarta. & sic abbas illas habebat pleno iure, sed abbas suā propriam libertatē perscribere non posset, sed alius cuius nomine ipsam allegaret. j. eo. cū ex officij. si super, hoc habuit tale quale priuilegiū. arg. sup. decō sue cum dilectus, & j. de priuil. cū olim. Item patet ꝙ omnia iura, quæ abbas potest possidere, potest præscribere, inf. e. cū olim; sed non alia quæ enumerant 68. dist. q̄uis chori ep̄is. vnde ea quæ ad vtrāque legem spectant, potest præscribere, vt hic patet, cognitio enim causarū matrimonium tm̄ de iure cōi spectat ad iurisdōnē ep̄i inf. de excess. præla. accedentib. q̄ præscribit abbas, vt inf. sequit: ius ep̄ale genus est, & h̄et multas sp̄es sub se, quæ enumerantur sup. de offi. ord. conquerente. & c. dilectus. & inf. quædam enumerantur, vt ibi dixi circa possessionem, & cætera quæ sequuntur.

e ¶ Præscripsisse] sic ergo abbas iste tuebatur se duplici iure, s. exemptionis, & iure p̄scriptionis, quæ iure sūt contraria, inf. eo. veniens quia si tutus erat iura priuilegij, nō pōt p̄scribere: quia ꝙ meum est ex vna cā, ex alia meū fieri non pōt. sup. de fi. instru. inter dilectos. Sed dicas ꝙ simul non proposuit ista duo, sed de vna exceptione transiuit ad aliam: ꝙ fieri pōt. arg. 24. q. j. quisquis. ff. de excep. nemo. C. de trans. interpositas, 4. sup. de cā. poss. & propr. pastoralis. & sup. de testi. significauerunt. & ff. de acq. poss. naturaliter. § nihil & generaliter licitum est de vna defensione transire ad aliam. argu. bo supra de probat. licet & inf. eod. cum olim: nisi vbi ius contrarium prohibet ff. de reg. iur. nemo, ex his, vel sub disiunctione simul proposita fuerant, vt si hoc vel illud probauerit abbas obtineat, & nisi forte per tantum temporis spatium ecclesia vacasset. Bernard.

[Gl seq. obijcit, & dupliciter soluit.]

f ¶ Si per alia.] Cælestinus exemerat a iurisdictiōe ep̄i loca, quæ isti reges donauerant libertati. cum aūt p priuilegia Cælestini non constaret, ꝙ vallis de Heuescam in qua ep̄s petebat ius ep̄ale, esset de illis locis donatis libertati ab illis regib. mandat Papa inspici priuilegia illorū Regum, & si p illa priuilegia cōstiterit, ꝙ vallis de Heuescan sit de illis locis, apparet ꝙ Cælestinus exemit locum, s. vallem de Heuescam, & sic abbas obtinebit, nec h̄et locum postea probatio vacantis ecclesiæ: & sic prius cognosci debet de hoc articulo tanquam præiudiciali.

g ¶ Subducto.] sic sup. eod. ca. 1. & c. de quarta, & c. cum vobis. quia tunc defensore carebat. C. quomodo & quando iud. si præses. 5. sic & absenti adijciuntur tot anni quot fuit absens. C. de præscr. long. temp. auth. quid si.

a ¶ Diœcesana] hæc diœcesana lex comprehendit et legem iurisdictionis De his dicitur s. de off. ord. dilectus & c. conquerente.

b Abbas autem] sic ergo cū agitur de subiectione aliquorum, non illis; sed ille qui dicit illos sibi subiectos esse, ɔueniri debet. 16 q. 3 inter memoratos & sup. vt li. non conte. qm̄. § quod sic. & ff. de lib. hom. exhib l. vt si ff. de seruit. l. vlt. in si & ff si ser. vend. l. s cuius familia. 1 & sic pro illis agere potest sup. eo. ex transmissa Et subditus et conuenitur sup. de elect. quærelā. sed ibi conuenitur subditus suo nomine. & 12. q. 2. quicunq; militum, sed si petere vellet procurationem vel censum a capellanis, eos poterit conuenire arg. ff. de vsufru. si pendentes, §. pen. & l. vsufructu relicto. & l. vsufructu legato, § hactenus. & j. de censi. cum instantia.

c ¶ Exemptas] 2 primo per priuilegium Romani pontificis, s. de in integ rest, auditis. in illa littera, vbi dicit: cognouimus, &c quæ dicitur pars illius. Secundo per præscriptionem, vt sequitur in vers. verum, &c. & hoc intelligitur sub hoc, infra Vnde prædicta decret. fuit decisa ab illo loco quia faciebat ad tit. de rest. in integ. & hæc decr. continuatur in integra.

[Glo seq not. & remittit, secundo obiicit & soluit.]

1 Et sup d̄ ma. & obed. inter quatuor. vbi d̄ hoc. Io. An.

2 Hæc glossula ī manuscriptis desideratī, in quibusdā autem vetustis impressis iā habetur.

3 Adde ꝙ ex præscriptione q̄rit quasi dñiū. l. cū postulassem. § dāni & ibi Bar. ff. de dā. infec. & l. 3. ff. d vsur.

4 Dico trāsactionem metu factā & cum seruo. Io. And.

5 Nō nocet adulto iudicium cōtra cū habitū dū defensore & curatore carebat. Io. And.

[Glo.

[Glo. ſeq obijcit ſoluendo obiec. repetit.

a ¶ Interruptionem.] ſed ꝯrium vr̄, ꝙ ſi interrumpit quo ad quædam: ergo quo ad omnia ex iure epiſcopali prouenientia: nam qui autem hominis tetigit, totũ hominem tetigiſſe videtur. de pœn. diſtin. 1. vulgaris. ar. C. de duo. re. l. vlti. ſi hoc tñ ſciens ſe habere ius epiſcopale, vno tantum vtitur. argum. ff. de ſer. ruſti. prædio. vna eſt via. & ff. quemad. ſerui. ami. ſi ſtillicidii, §. vlt. & ff de ſer. vt pomũ. ad fin. Sed non eſt ita, vt hic patet, & ꝯ. de capel. monach. cũ dilectus. licet em̃ præſcribatur in vno capitulo, nõ pręſcribitur in alio: vel ſi fiat interruptio in vno, nõ ꝓdeſt in alio.

1 Si ex vno fonte vnus eſt ꝯæ plurĩ: inter pellatio vnius prodeſt alijs: & idẽ ſi pluriũ dabit qua vnius inter pellatio prodeſt quo ad alios Ioã. And.

b ¶ Sancti Petri.] forte percipiebantur nomine Romanæ eccleſiæ arg. ꝯ. eod. ſi diligenti. ſed abbas allegabat ad ſe pertinere miniſterium perceptionis, ſ. eo. ad audientiam.

[Glo. ſeq. ſignat ꝯrium, & ibi remittit, quærit, alleg. pro & contra, & ſoluit.]

c ¶ Imponentes.] ſibi imputet epiſcopus q tanto tempore geſta taciturnitate firmauit, C. de his qui a non domino manu. l. vlti. in fin. & ſic patet, quod negligẽtia prælati nocet eccleſiæ. Argu. contra: quia taciturnitas nõ videtur nocere ſucceſſori ſ. eod. nihil. vbi de hoc argu. ad hoc. ff. de pet. hære. ſi quidem poſſeſſor. §. quid antem. Sed nunquid ei qui non poteſt agere, currit præſcriptio? Videtur ꝙ ſic, ſed reſtituitur, ff de itin. actuque priua. l. 1. § ſi quis propter, & ff de ſerui ruſti. prædio. & Attilicinus. Sed contra videtur arg. inf. de appellat, ex ratione, & C de anna except l. 1. in fin. quia vbi nulla petitio, nulla mora, ff. de verb obliga l. ſi pupillus. & ff. ſi certum petatur l. lecta. Dicas ergo, quod præſcriptio ſemper currit: ſed ſi læditur quis, reſtituitur ex iuſta cauſa ff. ex quibus cauſis maiores. l 1. in fi. & l. ait prætor § 1. & 2. niſi lex impediat curſum præſcriptioni, vt in l. 1 C de annali exceptione, in fine. & in caſibus qui notantur ſup. eodem cum non liceat, & ff. de iudi. l. 1 § penult. in caſũ tamen non fit reſtitutio quando currit præſcriptio, cum poteſt habere recurſum contra impedientem, cuius dolo res periit ff. de dolo. l. arbitrio. § dolo. & hoc ſi ſoluendo eſt ille doloſus: alias fit reſtitutio contra aduerſarium, ff. de dolo. l. & eleganter. §. ſi dolo. illud tamen ſcias, quod vbi quis læditur in præſcriptione, reſtitutionem petere debet infra quadriennium C. de tempor. in integrum reſtitutione. l. vltima. vbi vero non currit, ſemper ſequatur illæſus, nec eſt aliqua reſtitutio ibi facienda, Laurentius

† Modie vide cõc. Trid. ſeſſio. 24. de reformatione, c. 10.

illis eccleſijs ius epiſcopale adiudicetis epiſcopo: & ſuper illo perpetuum ſilentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiuſmodi epiſcopus non probauerit: quia tamen interruptionem [a] probauit, circa proceſſionem pentecoſtalem, in villa & eccleſia de Mortona; & receptionem ac Procurationem archidiaconi, nec non ſolutionem denariorum ſancti Petri [b] in valle de Heueſcam: circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium, † & capellani ſuſpenſionem in prędicta villa de Mortona, & interdictum capellarum in præfata villa de Heueſcam, vos ſuper his ius epiſcopale adiudicetis eidem: ſi tamen circa ſuſpenſionem & interdictum huiuſmodi, infra quadraginta annos interruptio facta fuit: in cęteris ei ſilentium imponentes, [c] quæ abbas præſcripſiſſe probatur.

non ſuper hoc dicit vt notatur, ſ. de in inte. reſti. auditis. in notula ſecunda, illa eccleſia, &c.

Cum ex officij ſui debito.] Procuratio quæ debetur ordinario viſitanti, præſcribi non poteſt. hoc dicit ſecundum Ioann. And. Prima pars narrat factum & allegationes eorũ. Secunda: ibi, Nos igitur. allegationem reprobat, & proceſſum contra eos factũ ſeruari præcipit. Tertia ibi, ſi quid, reſeruat allegationes aliquas ſi quas habent legitimas. Abb. Sic.

¶ Idem Pariſienſi, epiſcopo.

¶ Non poteſt ſubditus contra ſuperiorem viſitationem, aut procurationem ratione viſitationis debitam, in ſe ipſo præſcribere, quamuis alius in perſonam alterius præſcribere poſſet vtramque.

CAP. XVI.

Cum † ex officij ſui debito Senoneñ. prouinciam viſitaret archiepiſcopus Senoñ. per Pariſienſem diœceſim tranſitum faciens ad abbatis ſancti Maglorij Prioris de caſtres, & quorundam aliorũ eccleſias eiuſdem diœceſis, neceſſe habuit declinare; a quibus cum procurationem ſibi debitam poſtularet, ipſi eam inhumaniter negauerit: [d] ad ſuæ negationis defenſionem hoc ſolũ allegantes, [e] quod non meminerint ſe procurationẽ huiuſmodi prædeceſſori bus eiuſdem archiepiſcopi exoluiſſe, nec ab eis aliquã fuiſſe petitam [f] & infra.

CASVS. Archieps Senoñ dum viſitaret prouinciã ſuã tranſitum fecit per diœceſim Pariſieñ deſcendit ad eccleſias abbatis ſancti Maglorii Prioris de Caſtres: a quibus petiit procuratione: ſed ipſi ſibi eam denegauerũt, allegantes in ſuam defenſionẽ, ꝙ nũquam huiuſmodi ꝓcurationem pręſtiterunt prędeceſſoribus ipſius archiepi: nec petita fuit ab eis, ꝙ ipſi meminerint. pp quod archieps tulit in eos sẽtentiam ſuſpenſionis ſignificans hoc domino Papæ: ſed ipſe hanc allegationem friuolam reputauit, cum contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur præſcribi non poſſit: ſicut nec cõtra ipſam viſitationẽ pt aliquo modo præſcribi, quã uis alius cõtra ipſum pſcribere poſſit vtrãque. vnde mãdat Pariſieñ epo quatenus ſententiam quam tulit præfatus archiepiſcopus in huiuſmodi contemptores de antiqua metropolis conſuetudine, vſque ad debitam ſatiſfactionem faciat obſeruari: quia vt dicit Apoſtolus: Qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum ſi carnalia metat: cum nemo ſuis ſtipendiis militare cogatur ſi aliquid aliud voluerit allegare contra intentionem archiepiſcopi ac probare, Papa facit eis iuſtitiam exhiberi. Nota quod contra viſitationem, & procurationem, quæ debetur propter viſitationem, non currit præſcriptio. Item archiepiſcopus iure metropolico poteſt prouinciam ſuam viſitare. Item nemo ſuis ſtipendiis cogitur ſeruire.

† Ca. 6. e. ti. in 3. cp. Et de materia viſitationis, & ꝓcurationis vide cõcilũ Later. ſub Ale. 3. c 4: vbi plene. & ꝯcil. Later. ſub In no. iij. ca. 33. adde ꝯnc. Oxonieñ c. vt ſingula & cõc. Trid. ſeſ. 24. de reformatione c. 3. & Bernardinũ Diaã reg. 396. incip ꝓcuratio, ſeu viſitatio.

d ¶ Negauerit.] quia [2] tenebatur ad hoſpitalitatẽ. 42. diſt. §. 1. & c. quieſcamus.

[Glo. ſeq ponit cauſam contra quam vnam legem allegat.

e ¶ Allegantes,] & male: quia tempus non eſt modus tollendæ obligationis, ff de actioni & obliga. obligationum. §. placet. Arg. contra. C. de agri. & cenſi. l. litibus. lib. 11.

f ¶ Petitam.] propter quod archiepiſcopus eos excommunicauit.

2 Hæc gl. in antiqs non reperitur.

[Glo. seq. ponit opi. quam reprobat.

a ¶ Penitus,]Quidam notauerunt in loco isto, quod licet procuratio non possit præscribi, tamen si eps visitat, quod nullam recipiat procurationem, tunc potest præscribi procuratio, arg. ad hoc, j. de censi. sopitæ. cum enim procuratio talis possit cõmutari, vt 10. q. 3. relatum ergo & remitti. Sed nõ est verum, quia expresse nõ potest episcopus procurationem illam remittere. j. de cens. cũ venerabilis. Arg. contra inf. de dona. pastoralis. Itẽ rõ legis obuiat eis, nam quãdiu quis habet haustum & iter debet habere, ff. de serui. rusti. prædio. l. 3. §. vlt. & licet ager sit sterilis ita, quod nihil inde percipiat, tñ retineo vsumfructum in eo ff de vsufru ac boribus, §. vlt Ioan.

b ¶ Procurationem. ff de offi præsi. plebiscita. & ff. de offi procon. solet § vltim. & l. obseruare.

c ¶ Ratione visitationis.]sim ĩ. eo. c accedentes. vbi de hoc.

d ¶ Visitationem.] illud esset præscribere obedientiam, quod esse non potest. s. eo. c. cũ nõ liceat & s. d consue. c. cum inter. sic, patet quod idem iuris est ĩ accessorio, quod ĩ in principali, vt ss principale scilicet visitatio nõ præscribitur, nec procuratio, quæ accedit visitationi sim. sup. de fo. compe. si diligenti & sup. de off. dele. prudentiam ad fin. & contra correctionem non licet suffragium quærere. j. de app. c reprehensibilis. & c. ad nostram.

e ¶ Consuetudine,]præscripta 9 q. 3. conquestus. imo de iure communi. inf. de censi. sopitæ. cum de iure communi debuerat visitare: cum episcopus est negliges 19 q 3. cum simus & de iure communi debet habere tunc procurationem, vt hic patet: quia nemo suis stipẽdijs cogitur militare, vt hic dicit & 10. q. 2. precariæ. & 13 q 1. c ecclesias. § his itaque. & 28. q. 1. iam nunc. in fi. & j. de simo. cum sit Romana:

f ¶ Aliud] vt si haberent priuilegium, sup. eo. accedẽtes. vel si aliquando absoluti fuissent, arg. inf. de censi. sopitæ.

† Vtrunque.

† al. ideo que mandamus.

† 1. ad Cor. ca. 9 cuius verba sunt. Si nos vobis spiritualia seminauimus magnu non est si nos carnalia vestra metamus.

¶ Nos igitur prǽmissam allegationem eorum nullam penitus [a] reputantes, cum contra procurationem, [b] quæ ratione [c] visitationis debetur, præscribi nequiuerit: quemadmodum nec contra visitationem [d] ipsam potest aliquo modo præscribi: etsi alius contra eum præscribere posset vtramque: † Mandamus † quatenus sentẽtiam, quam in huiusmodi contemptores, de antiqua metropolis consuetudine [e] tulis archiepiscopus memoratus, vsque ad satisfactionem condignam facias obseruari: quia secundum Apostolum, Qui † spiritualia seminat, non est magnum si metat carnalia: cum nemo cogatur suis stipendijs militare. Si quid. n. aliud [f] quam superius fuerit allegatũ, cõtra intentionem archiepiscopi obiicere voluerit, & probare; Nos eis faciemus iustitiam exhiberi.

r De hoc ṗter notata hic per Docto. in c. i. inf. de cen. lib 6. vbi plene per Ioan. An d.

a Hic casus in antiquis codicib. hĩ vtique ad illa verba in hũc modũ dices, uã casus ita finit, rescribit eidem archiepõ, prout patet in lit.

SI diligenti,]No pro intellectu c. quod titulus nõ requiritur in præscriptione quadragenaria contra ecclesiam, nisi cum ius commune vel præsumptio est contra præscribentem, vt in c. 1. inf. eo. tit lib 6 Diuiditur nam primo inducit vnam rationem ꝯ. archiepiscopum, & secundo reprobat excusationem ipsius per locum a diuisione, secundo ibi. Nos igitur. Abb. Sic.

CASVS. Archiepiscopus a Pisanus fecit sibi prestari iuramentum fidelitatis nomine suo & ecclesiæ Pisanæ a marchione Massæ iudice Calaritano pro illo iudicatu: cum tamen iudicatus pertineat ad Romanam ecclesiam, Papa hoc intelligẽs mãdauit archiepiscopo Pisano, vt cũ absolueret ab illo iuramento, vt illud postmodum exhiberet ecclesiæ Romanæ, eo non obstante. vnde archieps misit nũcios suos ad dominum Papam, vt super hoc se excusaret, respondens eidem, quod postquã fuit in archiepm assumptus, iuramentum illud fidelitatis recipit ab illo iudice pro ecclesia Romana, & hoc idem fecit antecessor suus: Papa vero audita responsione, & alijs, quæ nuncij sui proponere voluerunt, rescribit eidem archiepiscopo in hũc modum dicẽs, quod iudicatus Calaritan[a] ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinet, sicut tota Sardinia nullo mediante: vnde non licuit ei pro se vel ecclesia, prædictum exigere iuramentum: & intellectis, quæ nuncius ipsius proposuit coram Papa, non intellexit ipsum vel ecclesiam suam alio iure iuuari, cum auctoritatem Apostolicæ sedis super hoc non ostendat, per quam iuramentum illud aliquando sit exactum: nec præscriptione aliqua muniatur: imo secundum confessionẽ archiepiscopi non ecclesia Pisana, vel ipse archiepiscopus fuit in quasi possessione exigendi huiusmodi iuramentum, quod pro ipsis iudicibus pro sede Apostolica confitetur fuisse receptum, per quod constat, quod ecclesia Romana semper fuit in quasi possessione: quia ministerio illius & antecessorum suorum pro Romana ecclesia exactum fuit & præstitum huiusmodi iuramentum; ille enim possidet cuius nomine possidetur: Si vero archiepiscopus dicat, quod nomine suo, & non nomine Romanæ ecclesiæ iuramentum fuit exactum, posset ei inferri, quod ipse violauit iuramentum præstitum pro conseruando iure & honore Romanæ ecclesiæ; vnde licite retinere non posset, quod contra huiusmodi iuramentum scienter fuit obtentum, cum secundum hoc præscriptio locum habere non posset: cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides & iustus titulus exigantur: & si præscriptio locum posset habere, non tamen posset centenariam præscriptionem probare, quæ sola currit contra Romanam ecclesiam. Nota quod confessio præiudicat extra ius facta. Item ille possidet, cuius nomine possidetur. Item bona fides, & iustus titulus requiruntur in præscriptione rerum ecclesiasticarum. Item sola centenaria præscriptio currit contra Romanam ecclesiam.

g ¶ Tota Sardinia] argumentum, quod eodem priuilegio censentur membra & caput. supra eod. cum non liceat. 12. distinct. de his. &c. non licet. & inf. de cog. spi. super eo.

¶ Idem Pisano archiepiscopo.

¶ *Qui alieno nomine possidet non præscribit, nec etiam is qui proprio, nisi habeat bonam fidem & iustum titulũ, si præsumptio est contra eum. h. d. secundum Ioannem An. addita suppletione Panormitani.*

CAP. XVII.

SI † diligenti: & infra. Cum iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem beati Petri pertineat, sicut tota [g] Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te vel ecclesia tua, a marchione Massæ iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum: & infra. ¶ Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere voluit plenius circumspectis, non intelleximus te vel ecclesiam

† Ca. 7 e. ti. in 3. cp. Et de bona fide, & qualiter probet, vide Inn. & Imolã in c. fi. inf. e. Oldradũ. cons. 244. & Paulũ de Castro cons. 153. adde Bal. in l. fi. C. de ed. c. di ui Had. tollen.

a ¶ Confes.

tuam super hoc aliquo iure subnixam cum auctoritatem Sedis Apostolicæ non ostendas, per quam a iudicibus Calatitanis tu & antecessores tui fidelitatis exigeretis iuramenta: nec præscriptione aliqua muniaris, cum secundum confessionem [a] tuam, non ecclesiam Pisana, vel tu fuerit in quasi [b] possessione iuris exigendi huiusmodi iuramentum, quod † per Sedem Apostolicam ab ipsis iudicibus receptum fuisse fateris: per quod constat Ecclesiam Romanam, semper in quasi possessione fuisse, cum pro ea ministerio tuo, & antecessorum tuorum exactum fuerit, & pręstitum iuramentum: & is etiam possidere dicatur, cuius nomine [c] possidetur. Si vero dicatur, quod nomine [d] tuo, & antecessorum tuorum, & non nomine nostro, & Ecclesiæ Romanæ fuerit iuramentū exactum, posset inferri, ꝙ iuramentum pręstitum de conseruando iure & honore Sedis Apostolicę fuerit violatum: vnde licite retineri non posset, quod contra iuramentum huiusmodi fuerit scienter obtentum: quia etiam secundum hoc locum præscriptio habere non posset: cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum, bona [e] fides, & iustus titulus [f] exigantur: † & si etiam locum potuisset habere præscriptio, non credimus centenariam pręscriptionem (quæ sola currit aduersus Romanam Ecclesiam) posse probari.

a ¶Confessionē,] q̄ sibi p̄iudicauit in hoc sup. de cōfes. cū super, & c. vlti. vbi de hoc. vn̄ præscribere nō poterat cum sciret rem ad alium pertinere, ut infra dicitur.

a ¶Confessionem,] de qua habuisti in parte decisa.

b ¶In quasi] hoc ideo dicit, quia incorporalia nō possidentur, sed quasi possidentur. sup. de causa. poss. cum ecclesia. et ff de vsuca. l. sequitur, § si uiam.

c ¶Nomine possidetur.] et ita ille possidere intelligitur, cui° noīe alius possidet, ī̄ de rest. spo. cum venissent, et ff. de acqu. pos. quod meo, ff quē admodū. ser. amitt. l. 1 usu retinetur.

d ¶Noīe tuo,] hoc nō potest hēre locū, nisi qn̄ sciret vel crederet hoc iur̄m ptinere ad Romanam Ecclesiā: et hoc ipse archieps cōfitebat, ꝙ antecessores sui noīe Romanę ecclę receperant hmōi iur̄m: vn̄ seq̄t, ꝙ si dicat, ꝙ noīe suo recepit iur̄m, sic fecit ꝯ fidelitatem vsurpando ius Romanę ecclesię. Et io dicit, qđ pręscribere non posset, cum non ostendat titulū et habeat malā fidē: 2 qui.n scit rem ad alium ptinere, vel credit, non pōt præscribere, nisi habeat titulum, cuius noīe pręscribat. sed ille non ostendebat auctoritatem Sedis Apostolicæ, vnde non poterat pręscribere. Finem huius notulæ intellige prout not. in gloss. sequen. ex hoc.

[Gl. s q recit. per q. an pręsumatur bona fides, & tenet ꝙ sic, nisi in quatuor casib. ponit demum casum quo scientia rei alienę, et c. subdit ꝙ mala fides tradentis non nocet, alle. contrarium, & soluit.]

e ¶Bona fides,] illud generaliter uerū est, qđ secundū canones bona fides pręscribentis necessaria est, siue de re spirituali, siue ciuili, inf. eo quoniam., & sup. eo. vigilanti, & 34. q. 2 si virgo, & bona fides intelligitur, cum aliquis credit tradētem esse dn̄m, vel habere ius distrahendi, licet erret in facto, 3 ff. de ver sig bonę fide, & hęc bona fides semper præsumitur, 4 nisi probetur contrariū, cum lex dicat, pręsumi ignorantiam, nisi pbetur scientia, ff. de proba. l. verius. Qn̄q; tn̄ pręsumitur ꝯtrium propter denunciationis vigorē, C. de rei vendi. l. si fundum, uel quia mercatur aliquid contra leges, C. de agri. & cen. l. quemadmodum, lib. 11. uel si emit a procuratore meo, uel collusionē, uel quia emit a prodigo, vel luxurioso, cui bonis interdictum est, cum sciret pturus illum consumpturū pecuniam, ff. pro emp. l. qui fun tum. §. qui sciens, & l si quis. Qn̄que tn̄ quis habet conscientiam rei alienę, & tn̄ vsucapit, vt si decretum iudicis interuenit, ff de noxa. actione, & generaliter, & 16 q. 3. placuit, & c quicunq;, et sup. eo. c 1. illud tamen scias, ꝙ non obstat accipienti mala fides tradentis, ff. de diuer. & temp præscr. an vitium. Argu. contra, C. de præscrip. long. tempo. authen. malæ fide. Sed illud intelligitur de præscriptionib. 10. uel 20. ann. ubi bona fides ab vtraq; parte exigitur, sed in 30. uel 40. ann pręscriptione secundum leges nō nocet, 16. q. 3. c. placuit, § potest, & § ꝙ si mala fide, C. de præscript. 30. anno. si quis emptionis, sup. eod vigilanti. Item dicitur bona fides, licet quis erret in iure, ar. inf. de iu. patro cura. sed illud intelligitur aliter, vt ibi dicitur, & ff. de peti hære. sed et si. §. scire. licet secus sit in vsucapione, ff. de vsucapio. nūquam 2. Item et si hēat cōsciētiā dubiā. bona fides dr̄, 5 ff de vsu. l. qui scit, § bonę fidei.

[Gl. seq. alle. vnam concor. et unum arg. obiicit per quatuor capitula, et per rationem soluit primo rationem, demum ponit opi. Io. quam reprobat. solues postea principalem obiectionem.]

f ¶Iustus titulus,] ex hoc vr̄, ꝙ bona fides non sufficiat sine iusto titulo, sic ī̄. de deci. 1. dudū quia ex solo cursu tpis ius nō constituit, sicut nec tollit, ff de act. et ob. l. obligationum, § placet, sed contra vr̄, ꝙ bona fides tantum sufficiat in huiusmodi pręscriptionibus, inf. eo quoniam omne, et sup. eo. vigilanti, et c. de quarta, et sup. de cau. poss cū ecclesia. in quibus tm̄ sufficere vr̄ bona fides, cum de titulo ibi nulla fiat mentio. im̄o videt quod ista contraria sint: si enim aliquis habet iustum titulum, priuilegium siue concessionem: iam securus est, vnde postea non est ei necessaria præscriptio, vel si iam pręscripsit: non est necesse impetrare priuilegiū, imo impetrando unum alij renunciare videtur. sup. eod. veniens, & quod semel meum est, ex alia causa meum fieri non potest, sup de fi. instru. inter dilectos, & Insti. de actio. § sic itaque, & ff de acq poss. l. possideri, § ex pluribus, 6 Ad hoc potest dici, ꝙ titulus pro tanto dicit iustus, quia dat causam pręscribendi, licet in veritate non sit iustus, quia tunc nulla est pręscriptio necessaria, ff. de usucapio. l. sequitur, § si ex lana. Vnde minus iustus titulus dat causam pręscribendi, si adsit bona fides, vt ille credat talē titulum sufficere, & credat tradentem esse dn̄m, & sic potest intelligi quod dr̄ sup. eo. de quarta, & sup de consu cum dilectus, et sup de empt. & ven. peruenit, ff. pro emp quod vulgo: et ff. pro legato l. 4. et vlt. Sed cum in casu isto non ostenderet aliquē titulum, & sciret rem ad alium pertinere, ut patet per cōfessionem illius, non poterit præscribere; ideo dicit, ꝙ bona fides, & iustus titulus requirunt in præscriptione rei ecclesiasticę. Io. dixit, ꝙ circa incorporalia nō est necesse allegare titulum, vt notatur secundū cū supra de causa poss. cum ecclesia. Sed hoc exemplum contra dicit et. Vt ergo scias, quando sit necessarius iustus titulus, & quādo sufficiat bona fides, inspiciendum est, an iura illa, super quibus allegatur pręscriptio, iure cōmuni valeant ab ipso possideri necne. Si enim iure communi possunt possideri, sufficit bona fides ad pręscribendum. Et sic intelliguntur quasi omnia iura istius tituli, & 19. quęs. 3 & 4. per totum. eo saluo, quod dictum est

† al. ita, ꝙ pro Sede Apostolica cæterū oēs manuscripti hn̄t vt ē expressū.

1 Vsu retineo seruitute vtendo p me, vel filiū, qui meo noīe sit i possessione. Io. A.

2 Concor. tex. in l. sequit, § si via. & ibi Bar. ff. de vsuc.

3 Dyn. in reg. poss. de re. iur. lib. 6 cir. fi. tractat an errans in facto i iure, uel in vtroq; dicat bonæ fidei. Io. And.

4 Vide qđ no 6 q. 1 c. dict. o. in gl. fin. ubi not. Io. sup bona fide, & in. ita si iuro. Io. Andr.

5 Dicit Hos. illud verū ꝯm ll. secus ꝯm cano. ī̄. c. penu. & vlti. secundum quos seq̄dū ē, qđ est vtilius aīæ, ī̄ despon. iuuenis. Ioā. And.

† Exigāt.

6 Vide de cau. poss. c. fi. super gl. 2. I. A.

est de limite. sup. eo. quia Si vero iure communi possideri non possunt ab eo qui obijcit præscriptionẽ quantumcunque habeat bonam fidem, non præscribit, quia præscriptio ius creatum euocat, nouum autem ius non creat vt 100. dist. contra morem, 93. disti. illud. Sic ius

ctum plebem, petens in eis institutionem, & alia ad ius episcopale pertinentia: Ad probandum intentionem suam primo allegabat ius commune, cuius auctoritate dicebat oĩa spiritualia in prædictis locis in eius diœcesi constitutis, ad ipsum tanquam ad diœcesis epm pertinere. Insuper allegabat quoddam arbitrium ab episcopo, archipsbytero, & primicerio Lucanis sup hoc promulgatũ: Ex parte abbatis exhibitum fuit quoddam priuilegium Gregor. vij. quod videbatur præcessisse dictum arbitrium, per qd monasterium plebes, & capellæ videbãtur libertati donatę: & alia priuilegia Romanorũ Pontificum post dictum arbitriũ obtenta, qui libertatem sibi concedere videbantur. Induxit insuper testis ad probandum præscriptionẽ; dñs Papa examinato negotio quia constitit ei, q abbas sufficienter ostendit monasterium suũ super institutionib. & quibusdam alijs articulis, tam in plebe, q̃ in capellis legitima præscriptione munitum, absoluit abbatem ab impetitione episcopi super iã dictis articulis, & super alijs omnib. quæ ad ius episcopale pertinere noscuntur secundum tenorem arbitrij, eundem abbatẽ quo ad plebẽ, & capellas condemnauit. Not q ius episcopale in multis articulis consistit: & licet præscribatur in vno, non tamen in alio. Item per partem nõ retinetur totum. Item per arbitriũ receditur a priuilegio. Item contra arbitriũ præscribitur.

1 Cur ius decimarũ nõ cadat ĩ laicos, tradit B. Th. 2. 2. q 87. ar 3. & So. lib. 9. de iust. & iu. q. 4. art. 3.

decimarum non 1 cadit in laicum: & ideo nulla valet ibi præscriptio, 16. q. 1. c. vlt. & q. 3 c. placuit, 6. potest. vet. q si priuatus. & q. 7. c. 1. & sup. eodem, causam, quæ. vbi non prodest titulus, & 1. q. 3. quęsitũ. sic ius eligendi non cadit in laicum, sup. de elect. sacrosancta, & c. Massana, & ĩ. de iu. patr. a nobis, & sic intellige, infra de deci. dudum qa & illi hospitalarij de iure cõi decimas possidere non possunt: vnde compelluntur titulũ ostendere ex quo habuissent causam præscribendi: & sic in monasterio, si monachi nollẽt subesse episcopo, quia allegarent præscriptionem, cum de iure cõmuni subiectum cuiare non possunt, quod generaliter obtinet hoc in his, & alijs omnibus, quæ iure communi possideri nõ possunt, ab his qui ea detinẽt & hoc patet ex eo, quod talia impetrantur per priuilegium ergo de iure communi non possidentur, 100. distinctione, contra morem. Sic episcopus ĩ parochia alterius episcopi non potest decimas, & ecclesias possidere de iure communi: vnde si allegaret præscriptionẽ in decimis, & ecclesijs in diœcesi alterius, allegare debet titulum, & hunc pbare, & hoc probatur in quadam decre noua

† Cap 8. e. ti. in 3 cõ. Et videto hic prę alijs Guid. Papæ.

† Falmazanæ.

† Ab vtraque, s. parte approbatum, ĩ. de arbi. c. ex parte.

† Hæc duo verba: pdecessores nñri, desũt in oĩb. manuscriptis.

2 Modo ĩcipit: epm & hr in c. inf. eo. tit. de pscrip. lib. 6.

¶ Idem episcopo Lucano.

¶ Abbas in capellis præscribere potest iura episcopalia, obtinet tamẽ in his solu, quæ præscripsit. h d. quo ad titulum.

CAP. XVIII.

Cvm † olim frater episcope, cum abbate, & monachis Sancti Saluatoris de Ficheto, super plebe Salamazanę, † & adiacentibus capellis ipsius in nostra præsentia litigando, institutionem in eis, & alia ad ius episcopale pertinentia vendicares: ad fundandam intentione tuã ius cõe principaliter allegabas, cuius auctoritate dicebas, vniuersa spiritualia in prędictis locis, quæ sunt in diœcesi tua [a] constituta, ad te tanquam ad diœcesanũ epm pertinere arbitriũ † propterea super hoc promulgatum a Pistorieñ. episcopo, archipresbytero, ac primicerio Lucanis allegans.

¶ Ad elidendam autem intentionem tuam, abbas Gregorij Septimi Papæ (prædecessoris nostri) priuilegium exhibuit, quod prędictum arbitrium multo videbatur tempore pręcessisse: per quod tam monasterium quàm plebs, & capellæ prędictæ, videbantur libertati donatę: & infra. Aliorum quoq; Romanorum Pontificum dictus abbas priuilegijs vtebatur, post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegium † sibi concedere videbantur: & infra.

† Priuilegium.

¶ Quia prędictus abbas sufficienter ostendit, monasterium suum super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani, & clericorũ baptismo, pęnitẽtia in leuioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe quam in capellis prædictis, in excommunicando, atque interdicendo, & etiam absoluendo, legitima præscriptione munitum, [b] abbatem ipsum ab impetitione tua, super iam dictis articulis, duximus absoluendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo, super alijs omnibus quę ad ius episcopale spectare noscuntur, iuxta tenorẽ [c] arbitrij, eandem abba-

Greg. quæ inci. venerabilium, & causa de hoc fuit inter archiepiscopum Rothoma. & episcopum Exonieñ & idem est de alijs parochijs inferioribus, vt vna ecclesia in parochia alterius non præscribat sine titulo, & sic intelligitur sup e. ad aures nisi illa ecclesia quæ præscribit, habeat titulum, sed videtur, quod olim sufficiebat bona fides, 3 sup. eo. ad aures. Bern.

3 Dic vt ĩ. eo. c j li. 6 & vide quod ibi no. i mag. gl. per quę decido p lixe. not. hic per In no & Ho. Io. And.

Cvm olim] Diuiditur in tres partes. In prima ponit petitionem actoris, & ipsius iura. In secunda ponit iura ipsius abbatis, ibi, Ad elidendam. In tertia diffinit ibi, Quia prędictus Abb. Sicu.

CASVS. Ep. Lucañ. in pręsentia dñi Papæ litigabat cũ abbate, & monachis Sanctis Saluatoris de Ficheto, super plebe Salmazanæ, & capellis pertinentibus ad di-

a ¶ In diœcesi tua,] 16. q. 7 omnes basilicę, & 18. qõ. 1. monasteria, & sup. eo. cum non liceat.

b ¶ Præscriptione munitum.] & ita patet q nisi Abbas præscripsisset prędicta, pręiudicatum fuisset ei per arbitrium circa priuilegia, & sic abbas potest præscribere iura episcopalia contra episcopum, ut sup. eod. auditis, vbi de hoc. & sic abbas, q̃ amisit p arbitriũ, recuperauit in pręscriptione, & intelligo q abbas ignorabat arbitrium, alias non pręscriberet, cum haberet malam fidẽ, inf. c proxi. sed obedientiam non posset abbas pręscribere in sua persona, sed illius cuius nomine allegaret pręscriptionem, sup. eo. cum ex officij.

c ¶ Tenorem,] & ita sententia pro abbate in his tantum, in quibus pręscripsit, in alijs statur arbitrio, & fertur sententia pro episcopo, nec immerito, quia per

arbitrium

1 Inf. de pact. c. 1. lib. 6. Ioã. And.

arbitrium recessum fuit a priuilegio Grego. 1 ad minus in his, quæ faciunt pro Abbate, sed libertati nõ potuit abbas renunciare per arbitrium sine licentia Papę, sup. de arbi. cum tempore, alia vero non valuerunt tanquam per mendacium impetrata post arbitrium, j. de dec. ex multiplici. T. intelligit, q arbitriũ non tangit capitula illa, super quib. fert sententia pro Abbate, & in quibus p̃scribit c̃ Ep̃m, alias non potuisset præscribere prædicta: quia præsumeretur habuisse malam fidẽ pp arbitriũ, quia habens malam fidem nõ præscribit, j. eo. cap. vlti. & hoc probatur per litterã sequẽtem, vbi dicit: iuxta tenorem arbitrij, &c. Bernar. 2 ADDITIO. Dicas q habebat abbas priuilegium post arbitrium impetratũ loco tituli: quia ignorabat arbitrium: alias non præscripsisset, s. ca. proxi. & quamuis non valerent priuilegia, non erant irrita ipso iure, sed per sententiam, quamuis non facerent mentionem de arbitrios de rescrip. super litteris.

2 Concor. l. Celsus, & ibi Bar. ff. de vsu. & gl. Inst. e. §. nouissime.

† Ca. 2. ti. de priuilegijs, in 3. compi. vñ clariorem habebis notitiam hui[us] text.

tem, quo ad plebem & capellas prædictas, sententialiter condemnantes.

Idem.

¶ Qui præscriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo præscriptioni renunciat. Si præscriptio non erat completa: malam fidem habet, & ideo non præscribit.

CAP. XIX.

VEniens † ad præsentiam nostram Abbas Sancti Martini de Pannonia: & infra.

¶ Petijt a nobis postmodum idem Abbas, vt Vesprimen. Episcopus non impediat,[a] vel faciat impediri, quo minus omnes, qui in Simagien. parochia vel comitatu consistunt, de omnibus, quæ possident, decimas sibi soluãt, sicut in priuilegijs Paschalis Papæ prædecessoris nostri & sancti regis[b] Stephani continetur. Præfatus vero Episcopus postulauit,[c] vt decimas Simagiẽ. comitatus infra suæ diœcesis terminos constitutas, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceremus, nisi aliquo iure speciali[d] se ipsas possidere monstraret: & infra.[e]

VEniens. Diuiditur primo ponitur conuentio abbatis. Secundo reconuentio Episcopi: ibi, Præfatus vero. Tertio diffinitio: ibi, Chrisma, in quo duo soluit obstacula. Primum: ibi, Non obstante. Secundum: ibi, Nec obstare. Abbas.

CASVS. Inter Abbatem Sancti Martini de Pannonia ex vna parte, & Episcopum Vesprimen. ex altera, controuersia vertebatur super quibusdam decimis, & super quibusdam iuribus spiritualibus clericorum, & Ecclesiarum ipsius monasterij: Abbas in præsentia Papæ petijt, vt Episcopus prædictus non impediat, vel faciat impediri, quo minus omnes, qui consistunt in Simagien. parochia, vel comitatu, decimas sibi soluant de omnibus, quæ ibi habent: Petijt insuper, vt clerici Ecclesiarum monasterij, libere percipere possint chrisma, oleum, consecrationes Altarium, & Ecclesiarum, & ordines a quo maluerint Episcopo: Ad hæc probanda induxit priuilegium Paschalis, & Sancti Stephani regis, & priuilegia Alexan. & Clementis. Allegauit insuper præscriptionem in prædictis sacramentis percipiendis. Ex aduerso petit Episcopus, vt decimas Simagien. comitatus constitutas in diœc. sua, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceret, nisi aliquo speciali iure se defendere posset, & quod clerici capellarum monasterij sacramenta reciperent ab eo: Papa auditis, & intellectis meritis causæ decreuit, quod clerici Ecclesiarum ipsius monasterij, quod est in ipsius diœcesi constitutum, reciperent prædicta sacramenta ab Episcopo Vesprimen. si catholicus fuerit, & ea gratis voluerit exhibere: alioquin a quo maluerint Episcopo catholico, recipiendi prædicta liberam habeant facultatem: sicut in priuilegijs Paschalis. & Alexandri continebatur, non obstante priuilegio Clementis per quod priuilegijs prædecessorum suorum non extitit derogatum, cum de ipsis nullam fecerit mentionem, cum ibi contineatur, saluis constitutionibus Ecclesiæ Romanæ, & legatorum ipsius. Præterea præscriptio, quam Abbas opponebat in eius subsidium, obstare non potest: quia si præscriptio consummata erat quando ab Alexan priuilegium impetrauit, iuri pręscriptionis renunciasse videtur, cum Abbas priuilegio Alexand. sit vsus coram Papa in hac causa: quod tamen, contradicebat intentioni Abbatis quantum ad hunc articulum. Si vero nondum erat consummata pręscriptio, sed erat in præscribendo, quando priuilegium obtinuit post impetratum priuilegium bonam fidem non habuit: & ideo non præscribit. Not. quod eo ipso quo clerici, & Ecclesiæ sunt in diœcesi Episcopi, omnia sacramẽta tenentur re cipere ab eodem, nisi contrarium ostendatur. Item gratis sacramenta sunt conferẽda. Item ab eo episcopo, qui catholicus non est, non debent recipi sacramẽta prædicta. Item secundũ priuilegium non derogat primo, nisi de ipso faciat mentionẽ sicut in rescriptis. Item præscriptio, & priuilegium sunt cõtraria. Item ex diuersis causis titulus siue dominium haberi non potest, vt hic patet, quia quod meum est, ex alia causa meum fieri non potest. Qui habet priuilegium, præscriptio quoad hoc nihil addit. Item qui non habet bonam fidem non præscribit.

a ¶ Impediat.] intentabat Abbas vti possidetis. Bernardus.

[Gl. seq. arg. sed tenet contrarium.]

b ¶ Regis.] arg. quod reges possunt dare priuilegium decimarum, & de rebus spiritualibus. 96 dist. Constantinus Imperator. 3 Sed contrarium verum est, j. de deci. tua nos, & c. dudum.

3 Dic, q iste rex sãctus erat, & Apostolicæ sedis legatus, sm Inno. vel sm Hostien. Rex donauit tẽporalia, Paschalis spũalia, s. c. auditis. Io. And.

c ¶ Postulauit.] super libellis istis non formatur sententia: sed super secunda parte libelli ipsius Abbatis, in qua petijt, vt clerici Ecclesiarum monasterij libere possint recipere sacramenta, quæ enumerantur in ver. chrisma &c. & ibi incipit formare sententiam, super alijs libellis nihil dicit in hac decre. quia non pertinent ad hunc titulum. Ber.

d ¶ Speciali.] sic argumentatur 100. distinct. contra morem, sed hic Abbas ostendebat libertatis priuilegium.

e ¶ Et infra.] hæc 4 non est nisi pars sententiæ, supra dicto, j. defalcata fuit pars sententiæ, s. super decimis petitis, vel sic: & infra, supple etiam q Episcopus petebat, q Abbas & clerici reciperent ab eo, sicut in diœcesano Ecclesiastica sacramenta, sed ad elidendam intentionem suam Abbas ostendit priuilegium Paschalis Papæ, & Alexan Papæ, in quibus continebatur quod Abbas reciperet ecclesiastica sacramenta ab Episcopo si esset catholicus, vel gratiam sedis Apostolicæ haberet, & ipse ea sine prauitate vellet conferre. Item ostendit aliud priuilegium Clementis Papæ, in quo indistincte fuerat monasterio indultum, vt a quocunque possent ecclesiastica recipere sacramenta: quod non valuit, quia de prædictis priuilegijs Paschalis, & Alexan. non faciebat aliquam mentionem: insuper præscriptionem legitimam allegauit, vnde Papa pronunciat, vt sequitur. Sed quid de decimis petitis: quia in sententia de ipsis mentio non est facta, sed quomodo de ipsis pronunciauit.

4 Hæc glo. hr in vetustis exemplaribus.

uit, non habemus, sed si Abbas probauit de iure suo super ipsis obtinuit, alias succubuit: quia actore non probante reus absoluitur, sup de iureiuran. c. vlt.

Potest dici, ꝙ hic recessum fuit a iure communi, s præscriptione: quia impetrauit abbas priuilegium donationis, & ex diuersis causis non potest hr̄e dominium, sup de fid. instrum. inter dilectos, & ff de acqui. possess. l 3. § ex pluribus; sed si ipse impetrasset priuilegiũ confirmationis, illud nō obstaret: quia cōfirmaret ius, quo vtebatur, scilicet præscriptione.

¶ Chrisma[a] vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines promouendi fuerint, clerici Ecclesiarum, vel capellarum ipsius monasterij, quod est in Vesprimen. diœcesi constitutum, a Vesprimen. Episcopo postulabunt, si quidem catholicus fuerit, & gratiam [b] sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint præsule catholico, suscipiendi ea liberam habeant facultatem: sicut in priuilegijs dicti Paschalis [c], & Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri. Non obstante priuilegio Clementis [d] Papæ, per quod priuilegijs suorum prædecessorum non extitit derogatum, cum de ipsis nullam [e] fecerit mentionem: præsertim cum & ipse Clemens priuilegium illud concesserit, saluis institutionibus non solum Romanæ Ecclesię, sed ipsius etiam legatorum.

¶ Nec obstare poterat præscriptio, quam idem Abbas in suum subsidium opponebat: [f] quia si consummata erat, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit, iuri pręscriptionis renunciasse [g] videtur: † præsertim cum coram nobis priuilegio illo sit vsus, quod suæ intentioni, [h] quantum ad hunc articulum, contradicit.[i] Si vero nondum consummata erat pręscriptio, sed erat in præscribendo: post impetratum huiusmodi priuilegium, bonam fidem non habuit: & ideo secundum canones non pręscripsit.

¶ Idem † in Concilio generali.

¶ Nec in foro canonico, nec ciuili valet præscriptio cum mala fide.

CAP. XX.

QVoniam† omne quod

a ¶Chrisma.] hic incipit sententia.

b ¶Gratiam sedis Apostolicæ habuerit.] idest, 1 quod non sit excommunicatus, suspensus, aut interdictus, c quod sedem, sup. de offic. ordi.

c ¶Paschalis.] idem vr̄ de iure communi quod ab alio posset petere: etsi illa clausula non esset apposita, 2 quia propter malitiā siue desidiā iudicis delegati deuoluitur potestas ad eum, qui in causa illa iudex non est, sup. de off. ord. significauit, & sup. de foro cō pe. ex transmissa, & c. ex tenore, & 65. distin si forte.

d ¶Clementis.] dato super p̄dictis articulis, vt illa sacra reciperent a quo vellent, quod non valuit.

[Glo. seq. not. & remittit. ponit opin. ꝯ-riam, & respondet.]

e ¶Nullam.] sic patet expresse, ꝙ secundũ priuilegiũ debet facere mentionē de primo ad hoc, vt renocet illud; de hoc dictum est plene, sup. de præscrip c. 1. Quidā tn̄ dicunt aliud esse in priuilegio, q̄ in rescripto, cum priuilegium sit lex priuata; dist. priuilegia, & vna lex nō debet de alia facere mentionē sed illud obtinet in legibus cōibus, quas princeps habet in scrinio pectoris sui, C. de testam. omnium, secus in legibus priuatis: quorum non habet memoriam, sup. de offi. de leg. ex parte, sicut nec habet memoriam rescriptorum.

f ¶Opponebat] super præmissis sacramentis recipiendis ab alio Episcopo.

g ¶Renunciasse.] no ꝙ priuilegium, & præscriptio cōtraria sunt. ex quo simul haberi non possunt, vt dixi, sup. eo si diligenti, & c auditis, quia ingressus vnius alterius operatus egressum, simile, 32 q. 1. cum renunciatur, & 100 dist. contra morem, ff. de separ. l. 1. §. illud sciendum, ff. de minor. in causæ 2. in princ & ff ad munic. l. 1. ff de leg 1. si quando, C. de thesau. l. vni, lib. 10. sicut econuerso vtendo iure communi renunciatur priuilegio, sup. de constitu. cum accessissent, & j̄. de præb. pro illorum & j̄. de priuileg. si de certa, & c. accedentibus, & C. de iure do impetrando, l. 2. & ff. rem ra. hab. l 1 §. falsus procurator. Sed vr̄, quod iure communi, & priuilegio possit quis simul vti, sup. de consue. cum dilectus, nec renunciat quis iuri militari, licet vtatur iure cōi, ff de mili. testa. l. 3. & 23. dist quamquam, in prī. l. 1. & ff. de priui. cre. l. antep. sicut iuri cōi, & consuetudini aliquis innititur. 95 dist. olim, & j̄. de censi. sopitę.

[Glo. seq. primo declarat in quo erat ꝯ-rietas, & qualiter dicatur præsertim. Secundo q̄rit, arguit, & soluit.]

h ¶Intentioni.] dicebat abbas, quod licebat clericis ecclesiaru suaru recipere sacra ab Episcopo, a quo vellent iure præscriptionis, & priuilegiũ Alexandri dicebat. quod primo a diœcesano suo postulare tenebātur, & ita priuilegium illud q̄tum ad hunc articulum contradicit, & ita impetrando contrarium priuilegiũ renunciauit præscriptioni, & præcipue, quia vsus est in iudicio priuilegio Alex. Et idem esset si priuilegio non fuisset vsus: quia eo ipso, quod impetrauit priuilegium, renunciabat præscriptioni, & ita habebat malam fidem, & ideo nō poterat p̄scribere post impetratum priuilegium, si nondũ erat completa præscriptio, vt littera dicit. Sed si nullum priuilegium allegasset, sed solam præscriptionem, nunquid alter Episcopus posset præscribere collationem istorum sacramentorum? Ex hac littera videtur, quod sic. Contra videtur, sup. eo. si diligenti, quia in talibus, quę sunt contra ius commune, titulus necessarius v.d.tur, vt ibi dicitur, & j̄. de deci. dudum, & c. venerabilium. 2

i ¶Contradicit.] simile j̄. de conces. præb. ex tenore, & sup. de fide instrum. imputari.

QVoniam omne.] possessor malæ fidei nullo tempore, præscribit. ita communiter summatur, sed per hoc summarium nihil induceret de nouo iste tex. cum esset prouisum, sup. eo. vigilanti. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit constitutionis causam. In secunda constitutionem, ibi, synodus. In tertia infert ex causa ibi, Cum generaliter. In quarta concludit, ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quicunque facit ꝯ conscientiam, ædificat ad gehennam, & ideo statuit concilium, quod nulla valeat præscriptio absque bona fide, tam canonica quā ciuilis: quia omni constitutioni, & consuetudini derogandum est, quæ sine mortali peccato seruari non potest, & ideo oportet, vt qui rem alterius præscribit, in

nulla

1 Neque hæc glossula apparet in vestris exēplaribus.

2 Contra vr̄ dd̄m p c. Romana, de sup plen. negli. prel. li. 6.

3 Vbi de hoc dic, vt plene no. de reg. iu. nullus, li. 6. s. ꝙ hic tenore priuilegij, & p̄scriptionis erant ꝯtij: & ibi videre poteris quasdam opi. quas hic recitant Pe. & Ab. & vide, p dicam de priuil. cū plonę. lib. 6 sup glo. & sic. 10. And.

† Vide l. vni C de thesau. li. 10.

† Innocētius III. ī Concilio generali Lateranē, c. 14.

† Cap. 3. e. tit. in 4. ꝯpi. Vide Mathesilanum sing. 23. īci. no. ꝙ oēs leges, & Antoniũ Gabrielẽ li. 5 cōm. Cōcil. tit. de p̄scriptio. conclus. 3.

2 Hodie hr̄ c 1. de præsc. lib. 6.

nulla parte præscriptionis habeat malam fidem Not. ꝙ qui facit contra conscientiam, peccat mortaliter. Item præscriptio sine bona fide non valet Item per hāc constitutionem derogatur omni constitutioni iuris ciuilis & canonici, quæ sine mortali peccato seruari non potest. Item in pręscriptione exigit bona fides continua.

non est ex fide,[a] peccatū est, Synodali iudicio diffinimus, vt nulla valeat absque bona[b] fide præscriptio, tam canonica, quam ciuilis.[c] Cum generaliter sit omni cōstitutioni atq; consuetudini derogandū, quæ absque mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet, vt qui præscribit, in nulla temporis[d] parte rei habeat conscientiam alienæ.

a ¶Ex fide,]id est ex conscientia. sic exponitur de pę dist 3. ad fin. § illud: quasi i medium, & sup de rest. spo. litteras, 28. q. 3 § ex his.

[Gl. seq. signat contrariū, & remittit, q̄rit, arg. pro & contra & soluit. Iterum quęrit, & remittit.]

b ¶Bona fide, argu. ꝯ, de iu pat. cum Qn̄ qs dicatur habere bonā fidem, dictū est, sup. ca. si diligenti: in notula, illud generaliter, & quilibet præsumitur habere bonam fidem. Sed quid si aduersarius etiam vellet probare ipsum nullo titulo possedisse, sed potius per violentiam: & sic mala fide incepit possidere? Vr̄ quod debeat audiri ex quo vult ꝓbare originem præscriptionis uitiosam, C. de pign. authen. ne creditores, & C. de præscrip. long. tempo. in authen. malæ fidei, C. de distract. pign. & qui sub imagine, & 16 q. 3. si sacerdotes, & c. seq. & c. licet. & cap. 1. in fi. 93. distin. illud, C. de præscrip. 30. annor. si quis emptionis, § sed hæc argu contra, sup. eod. ad aures. quia vt ibi dicitur, quadragenalis præscriptio omnem tollit actionem, & C. de præscrip. 30. annor. l. pen. & vlti. Ad hoc potest dici, quod bene debet audiri qui vult probare malam fidem ab initio habuisse, quia postea præscribere non potuit. sup. capit. proxi. in fi. & cap. vigilanti, & cap. si diligenti. & hic. 1 Sed nunquid hic tenetur docere de titulo, cum hic tantum dicatur de fide? De hoc dictum est, sup. eo. si diligenti. in notula, ex hoc videtur.

1 Cōcor. tex. in l. 3. cū ibi no. C. de p̄sc. lon. tēpo.

[Gl. seq. po. opi. Io. cui oppo. demum approbat illam, & dat simile Fi. reci. per quæst.]

c ¶Quam ciuilis,]ex eo quod dicit, tam canonica, quā ciuilis, uidetur quod Papa voluit præiudicare pręscriptioni laicorum, quæ præscriptio locum habet ubi etiā habet malam 2 fidem in pręscriptione 30. uel 40. annorum, sup. eo. vigilanti, & 16. q. 2 c. placuit: §. potest. & §. quod si mala. Dicebat Io. quod ratione peccati statuit hoc Papa de pręscriptionibus laicorum: quia omnis cā ratione peccati saltem indirecte pertineat ad ecclesiā, sup. de iud. nouit. & secundum hoc omnia ciuilia iura, quæ tractant de pręscriptione triginta vel 40. annor. in malæ fidei possessoribus non tenent hodie. Sed hoc non credo, ꝙ per istam constitutionem Papa uoluerit pręiudicare legib. Sed quo ad ius diuinum uerum est illud, quod sine peccato mortali laicus malæ fidei pręscribens talem rem retinere non potest, 14. q. 6. c. 1. Et littera ista sic intelligitur tam canonica, id est tam de re spirituali, quam ciuili. Et hoc vult dicere, ille qui præscribit, bonam fidem habere debet, siue res, quam præscribit spiritualis sit, vel ciuilis secundum iura canonica, & sic nihil statuit contra leges. Vel dicas secundum ꝙ dixit Ioā. ꝙ lex aliud considerauit, quam canon; lex enim considerauit negligentiā non petenti rem suam, sup. eo. uigilanti. sed canon considerauit peccatum præscribentis mala fide, quod non excusat negligentiam non petentis rem suam, & ideo dicit hic, quod nulla ualet præscriptio siue canonica, uel ciuilis, quæ sine peccato mortali conseruari non potest, vnde potius standum est canoni, quam legi in hoc casu: quia p̄scribens non excusatur a peccato per rōnem legis: & ideo canon voluit propter periculum animarum in hoc leges corrigere, licet non seruetur in iudicio seculari, sicut dr̄ legibus permittentibus vsuras, quæ hodie non tenent, ut no. inf. de vsur. quia in omnibus Et constitutio ista tantum respicit futura, cum de præteritis nihil dicat, sup. de const. ca. vlt. ubi de hoc. Sed dices vbi ecclesia habet vtranque iurisdictionem: nunquid iudicabit super laicos s̄m canones de hmōi p̄scriptione? Vr̄ ꝙ sic auctoritate illius constōnis, & q̄a non debet impugnare, ꝙ statuit obseruandū, & quod alias ꝓhibet & inf de nat. ex lib. ven. c. vni. Et ꝙ exigitur in alijs, multo fortius in se exigere debet, ff. de neg. gest. si pupilli, §. fi. & ff. de admi. tu. quoties, §. item si temporali.

2 De materia huius gl. vide plene p Dn̄icū Sot. lib. 4. de iust. & iu. q. 5. ar. 4.

TITVLVS XXVII.

De sententia & re iudicata.

Gregorius. †

† Lib. 2. E pitto. 6. c. 45. regi stri. B. a. Gregorij.

¶ Sententia lata contra leges vel canones, non tenet, nec ab ea opus est appellare. Panorm.

3 Quę sūt ab hoc lo co vsq; in finē glos. desiderātur in aliquot antiqs, sed ea het codex Barbatię, & alij, & Bernardi eē credimus vna cū paucis verbis, q̄ consulto deleta sunt.

[Gl. seq. format quatuor quęstio. quas soluit. & in vltimo remittit.]

d ¶Nulla temporis,], s. ipsius præscriptionis. si. n. post cōpletam præscriptionem sciat rem alienā, non dr̄ ideo mala fide possidere, de hoc dr̄, s̄. eo. uigilanti. Sed si q̄d tpe pręscriptionis habuerit conscientiā lęsam: postea incipiat habere non lęsam, nunq̄d, propter hoc est interrupta pręscriptio? nō vr̄, quia erronea fuit, vn̄ cā deponere dēt, inf. de sim. p tuas, & 11 q. 3. cui est illata. Itē q̄d si dubitat an res sit sua, & het iustam cām dubitationis adhuc dr̄ bonæ fidei possessor, & utitur fruct. bus, ff de vsur. qui scit, §. bonę fidei & in hoc casu præscribit, licet habeat conscientiam dubiā, non tn̄ lęsam: quia nescit adhuc, an res sit aliena: dēt inquirere ab alijs de re illa, vt sic perueniat ad veritatem, argu. 37 dist §. vlt. 23. q. vlt. occidit: Item quid si pręlatus habeat lęsam conscientiam alicuius rei, quam possidet: licet ecclesia habeat bonam fidem: nunquid tenetur dimittere illā? Rn̄deo non, sed significabit illi, cuius est, vt petat: & sic purgabit conscientiam suam, nec in hoc videt fraudem facere, ff. de nego. gest. at qui natura, §. cum me absente, 4 & ff. mand quinque. Sed si ille veniat, et petat in iudicio, & prælatus confiteatur, nunquid præiudicat ecclesiæ, qui habet bonam fidem? Si em̄ prælatus constitutus a collegio ad defendendum confitetur tanquam syndicus in iudicio, bene præiudicabitur ecclesiæ; quia tunc sustinet personam totius capituli: alias non credo, quod confessio prælati præiudicet ecclesię: nisi forte confiteretur de eo, quod ipsemet fecisset, argu. 25. q. 2. postquam, De hac materia dixi sup. de elect. dudum 2, tu dic, ut ibi.

4 Facit ꝙ ibi not. & 34 q. 2 si virgo. caueat in p̄latus ne aliquo casu contra cōnciētiā faciat, vel fieri ꝑcuret; sec. Inn. I. A.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

¶ Hæc Rub. duobus modis secundum Ioā. And. post Goff. continuatur ad pręcedentia. Primo sic: Viso quomodo res acquiruntur per præscriptionem, videndum est quomodo aliter acquiruntur ciuiliter, scilicet per sententias iudicium Vel secundo sic: Expedito tractatu processus iudiciorum, ad sententias, quæ finem imponunt litibus, veniamus. Quia vero secundum Ioann. Andr. lata sententia si non appellatur ab ipsa, sumit nomen rei iudicatæ, ideo & de re iudicata summ titi: licet tamen, quod large potest dici res iudicata, licet possit appellari. A.

De hac materia habetur, 35 q. 11. & 5. q. 4. & 3 qō. 9. per totum, et 31. q. 3. § de his inquan, vsq; ad §. hoc & si ut dictum est. & 30. q. vlt. § his ita. vsque in fi.

Senten-

Sententia. Nam valet sententia, quæ contra ius est lata expresso errore in sentētia ita summat dom. Ant. quia Io. And. non summat propter breuitatem: hoc summarium est in se verum, sed non congruit litteræ, in qua nulla fit mentio de expressione erroris in sententia. Abb.

CASVS. Dr̄ in capitulo isto, ꝙ sn̄ia lata cōtra leges, vel canones, nulla est ipso iure, licet non sit suspēsa per appellationē. No. quod sententia contra ius lata nulla est, licet non appelletur ab ea.

a ¶Sententia.] decre. ista loquitur de materia illa, 16. q. 1. frater noster, & ex illa littera potest colligi casus huius decret.

[Gl. seq. ponit duo exempla, & dictum, cui signat contrariū, & soluit.]

b ¶Contra leges,] quę dicunt, ꝙ sn̄ia a non suo iudice lata, non tenet, C. si non compe. iu. l. 1. & 2. & vlti. & 2. qō. 1. in primis. ver. de persona, 11. q. 1. c. p̄. & sup. de iudi. at si clerici & 16. q. j. frater noster: vt hic patet. Item sn̄ia lata cōtra leges, i. ius constitutionis, ita ꝙ hoc

CAP. I.

Sententia † [a] cōtra leges [b] canones vel ,plata, licet nō sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure.

¶ Idem.

Lites debent celeriter terminari.

CAP. II.

IVrgantium controuersias, celeri [c] sn̄ia terminare, & æquitati conuenit, & rigori.

¶ Idem. †

Sacerdos sine iusta causa nō est deponendus.

CAP. III.

NOn pōt quemquā a sacerdotali gradu (nisi iustis ex causis) concors sacerdotum [d] sn̄ia submouere.

Leo Papa. †

Iuste quis petit sententiam a Papa confirmari, si iuste, & rationabiliter fuit lata.

CAP. IIII.

EA, quæ iuxta ecclesiasticū morē [e] iuste & rationabiliter fuerint diffinita, nostra quoq; sentētia roborentur. [f]

Alex. III. Eboracen. Archiepiscopo.

Iudex deputatus super executione sn̄ia, admittit exceptionē fraudis, seu nullitatis sn̄ia non ad effectum, vt super ea pronunciet, sed ut negotiū ad superiorē, qui iudicauit, trāsmittat, si illam probabilem repererit, h. d notabiliter.

CAP. V.

DE † cętero noueris, quòd si sententiam a nobis latam præcipimus

n sententia exprimatur, nulla est ipso iure, 1 & citra appellationem rescinditur, vt hic patet, & inf. eo. cū inter vos, in fi. & inf. c. inter cęteras, & 2. q. 6 cap. ei qu. §. diffinitiua. ver. item si sn̄ia contra ius scriptum. & ff. de app. si expressum. Item si calculi error in sententia sit expressus sn̄ia non tenet, ff. qua sen. sine appel. l. 1. § j. & inf. de sep. exc. per tuas. nec efficit aliqua per appellationem, vt in l. prędicta. si expressum. Ar. ꝯ ꝙ efficiatur aliqua per appellationem, ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus, & ff. de iu. l. licet, 2 sed non est ita. ibi enim sn̄ia lata est in persona falsi procuratoris, vnde ab initio tenet sn̄ia, quandiu constet de falso procuratore, & si dn̄s recurrat ad cōe auxiliū appellationis, intelligitur approbare factū falsi procuratoris, & iō per appellonem efficitur aliqua, q̄ per exceptionem poterat irritari. secus ubi ab initio nulla est, vbi est defectus in iurisdictione, ibi, per appellationem non firmatur, vt hic, & in concor. ibi positis. Sed in §. falsus. & in l. licet verum. nō fuit defectus in iurisdictione.

IVrgantium.] CASVS Dicitur in capitulo isto, quod controuer. litigantium celeri debet sn̄ia terminari. No ꝙ lites prorogari non debent.

[Gl. seq. alleg. 4. concor. signat vnum contra. & soluit, & determinat.]

c ¶Celeri,] simile 2 qō. 1 sicut, & C. de iudi. properandum. in prin. & sup. de do. & contu. sine & c venerabilis. Ar. ꝯ 11. q 3, cū apud 3. Illud intelligitur qn̄ sentētia lata est ad mortem, & ibi differtur executio ex causa, ut ibi dr̄, nec tn̄ cū nimia festinatione ferenda est sententia, antequā iudex possit esse instructus, sup. de in inte. rest. tū ex litteris, quia ipsum oportet cuncta rimari. 39. q. vlt. c. vlt. aliter enim ad veritatē peruenire nō posset, 23 q. vlt. occidit sed moratoria cunctatione causam examinabit, ff. de admi. & peric. iur. tutor, qui §. 1.

NOn potest,] Dicitur hic, ꝙ sn̄ia epōrum non potest clericum deponere, nisi concors, & iusta fuerit. Not. ꝙ iudices in sententijs ferendis concordes esse debent.

[Glo seq. quærit, ar & soluit.]

d ¶Sacerdotum.], i. episcoporū trium in cā 4 diaconi, in cā presbyteri sex ad minus, 15. q. 6 si autem, & c fęlix. Sed nunqd debent omnes concordare ad hoc, vt teneat sn̄ia? Vr̄ ꝙ sic ex eo, ꝙ dicit, concors, sup. de transl. c. inter corporalia. sed sufficit, ꝙ maior pars concordet in vnā sn̄iam & satis dicetur tunc concors: quia qđ maior facit pars, valet, ff. ad mu. quod maior. 65. dist. cap. 1. 2 & 3. Sed in causa episcopi non tenet sententia nisi omnes concordauerint iudices, quib. cā per Papam cōmittit, 6. q. 4. si quis episcopus criminaliter, & c. 1. & est speciale in cā episcopi. aliud speciale vbi nō tenet sn̄ia plurium. no. sup. de rescrip. pastoralis. in prin.

EA, quæ.] Fuit 5 forsan, vt dicit Io And. exordium alicuius Papalis confirmationis, q̄ nō est verisimile, ꝙ fuit spiritualis dispositio in his verbis duntaxat concepta, cum non imponit necessitatem, sed potius innuit cuique esse hoc petendi facultatem concessum: in hoc tamen non est vis. Abb.

CASVS Dicitur in capitulo isto, ꝙ ea quę s̄m canones iuste, & rationabiliter sunt diffinita, per confirmationem Papæ debent approbari. No ꝙ sententiæ iustę latę per Papam debent confirmari, ꝙ verum est, si postulatum fuerit eas confirmari.

e ¶Morem.] id est secundum canones.

f ¶Roborentur.] si postulatum fuit ea, roborari, vt 35. q. 9. omnimodis, & 2 q. i. sicut, sup. de pac. quoties, sup. de transa. c. 1. & hæc quidem confirmatio si facta fuerit ex certa scientia, & cum causæ cognitione non poterit postea inferior iudex de illa iudicare, inf. de confir. vti. vel inuti c. 1. & 2. vbi de hoc.

DE cętero,] Merus executor sententię, contra quem excipitur de fraude non cognoscit, sed remittit. ita communiter summant doctores, sed iudicio Panormitani minus bene, quia iste textus non loquitur de mero executore, quia merus executor nullam exceptionem executionem impedientem admittit, vt in l. si vt proponis, & in l. executionem, C. de execu. rei iudi. Sed iste admittit, vt is, cui executio committitur, admittat exceptionem ad effectum, vt remittat negotium ad superiorem, non vt super principali pronunciaret. Et non diuiditur. Abb.

CASVS. Ecce Papa pręsentibus partibus tulit sententiam diffinitiuam, mandat Papa alicui quatenus sentētiam illam debeat executioni mandare, executor litteris executionis receptis citat partes, reus contra quem debet

† Cap. 1. e. ti. in 1. cōp. Et de materia, vide late p Bar. An ge & Doctor. in l. cū ꝓatis, ff. de re iudi.

† Scilicet Greg. Io. epō Rau. li. 2. c. 28. eiusdē registri Et ca. 3. eo. ti. in 1. cōp. Et vide not. in c. fi. de ele. lib 6.

† Scilicet Greg. lib. 2 c. 47. c pi 8. registri. & c. 4 eo ti. in j. comp.

1 Concor. l. si curator. C. de in integr. resti. et l. clarū, C. d au. ꝓstan.

2 Et hoc tenuit oli Tanc. per hæc iura, postea mu tauit. I. A.

3 Et C. de pę vnt. i. cum seq. ib. nō tar d. i. sn̄ia, seu execu tio: Io. A.

† Leo primus epi. 85. cuius initiū est: cū in ordinationib. & c. 6. eo. ti. in 1. cōpil.

4 Vide Cōci. Tri. ses. 13 de ref. c. 4 & late p Albert in c. qm̄ de hęre. li. 6.

† Post Cōcil. Later. sub Alex. iij. pa 49. c. 12. & c. 7 eo ti. in 1. cōp. ad de ca. 40. eo. tit. de app. in 3. cōp. Et vide de Rom. consi. 5 1.

5 Consule totā epis. citatā, ut intelligas qd fuerit.

debet

debet executio fieri, dicit ꝙ snīa non est executioni mā danda: quia per fraudē & dolum lata est: dubitat executor quid facere debeat, vtrum debeat cognoscere de fraude allegata? R̄n̄det Papa, ꝙ executor de fraude illa, vel dolo cognoscere non debet, sed hoc referat ad sedē Apostolicam. Not ꝙ merus executor vltra executionē nullā habet cognitionem: & ideo referre dēt superiori q̄ōnē fraudis, quæ opponitur ꝯ sententiam.

[Gl. seq. litterā exponit, & exēplificat, signat ꝯrium soluit, & remittit.]

a ¶Fraus.] s circa negotium principale, quia obtinet snīam per fraudem, puta p falsos testes, vel p falsa instr̄a si hæc obijciantur coram executore, vt executio differatur, non est ei facultas de hoc cognoscendi, vt hic dicit: q̄a sic assumeret partes iudicis, ꝙ esse nō debet, C. de execut. rei iud. si vt proponis nec snīam debet mādare executioni, sed hæc referre debet superiori, vt hic d̄r, & j. de cri. fal super eo. Argum ꝯ hoc habes, q̄d iste executor posset de huiusmodi cognoscere 25.q.2.& si nō cognitio. Sol. hoc cap. de mero executore intelligitur, qui nullam habet cognitionem annexam, nisi solam executionē. sic intelligitur, j. de fal. super eo. Lex prædicta intelligitur de illo executore, qui habet cognitionem. De hac materia plene tractatur, sup. de offi. delega. pastoralis, § quia vero.

†Cap 8.e. tit. in 1. cōp. & post cō ci. Latera. sub Alex. III. pa. 16. c. 1. Et vide Spe. ti. de pigno.

†Cap 9.e. tit. in 1. cō pil. & post Conci. Lateran. sub Alex. III. par. 6. c 11. Et quo iure retractēni sententię q̄ nō transeunt in rē iudicatā, tradit Anto. Butr. in c. ad audientiā, 2 ſ de sētēn. idē Antonius & Inn. in c. tenor. j. eod. tit.

per aliquem executioni mandari, & fraus [a] interuenerit, non est facultas executori de toto negotio cognoscendi: sed deferri, quæstiones, quæ inciderint, ad sedem Apostolicam oportebit.

¶ Idem Noruicen. Episcopo.

¶ *Non sufficit reo damnato ad traditionem possessionis tradere pignus pro ipsa possessione,*

CAP. VI.

CVm † aliquibus est ad iudicata possessio, non sufficit eis dari pignora, [b] nisi corporali possessione lætentur.

¶ Idem eidem, & V. Archidiacono.

¶ *Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam: vnde quandocunque reuocatur cū constat de errore.*

CAP. VII.

LAtor † præsentium sua nobis insinuatione [c] monstrauit, quod cū quandam mulierem legitime desponsasset, & carnalis esset copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione debitum ei subtraxit: consanguinei vero mulieris hoc molestum habentes, quæstionem mouerunt, proponentes, quod mulierem inuitam, & renitentem, [d] nec ætatis [e] aptę matrimonio existentem, duxisset vxorē & quoniā idem vitam cupiebat agere dissolutam: demum vtriusq; studio interueniente, fuerūt minus rationabiliter separari.

¶ Nolentes igitur matrimonia canonice cōtracta, leuitate quadam dissolui: Mandamus, quatenus si vobis constiterit eos per iudicium Ecclesiæ non fuisse legitime separatos, Ecclesiamque deceptam, ipsos † faciatis sicut virum & vxorem simul permanere. [f]

† eos.

¶ Idem T. & clericis sanctæ Anastasiæ Veron.

CVm aliquibus.] Hoc cap. potest intelligi duobus modis. Primo ꝙ loquitur in pignore pretorio, puta, ꝙ prætor, vel iudex propter contumaciam rei ponit verbotenus actorem in possessionem rei petitę, in actione reali, vel in aliorum bonorum ipsius rei in actione personali. Et intellectus litteræ est, quod ad causandū pignus prætorium, ad hoc vt missus possideat, non sufficit iussus iudicis, sed requiritur, vt actualiter mittatur in possessionem. Et secundum hunc intellectum hoc dicit in summa Non sufficit ad prætorium pignus, vt verbaliter detur, nisi actualiter fiat missio. Secundo potest intelligi cum possessio aliqua, vel proprietas alicuius rei, seu res aliqua adiudicatur actori iure dominij, & reus pro executione vult dare aliquod pignus, & nō ipsam rem saltem in præsenti: hoc casu non sufficit, & secundum hunc intellectum hoc intendit. Non impediret reus sententiam adiudicationis possessionis si sit paratus dare pignora. Et non diuiditur. Abbas Siculus.

CASVS. Dicitur hic, quod cum alicui adiudicata est possessio, non sufficit quod aduersarius det pignus, sed mittendus est in possessionem, & gaudere debet plena, & pacifica possessione. Not. quod cum alicui adiudicatur possessio, non pignora, sed possessionem debet habere.

b ¶Pignora.] sic, ff. de const pec. promissor, §. constitutio, & ff. de pig. ac. non est, vbi d̄r pignus 1 non aliter constituitur, nisi ventum fuerit in possessionem simile, ff. de acq. pos possideri, in princ. & hoc ideo, ne lites ex litibus oriantur, ff. de re iudic. l. 4 §. ait prætor.

1 Prætoriū secus ī ꝯuentionali: vt eo. ti. l. 1. vbi ēt notat d̄ria īter pign' p̄toriū, & ꝯuentionale, & hic per Vinc. Io. An. ad de Pau. de Cas. & Alex. Imo. ī l. i. ff. de pignor. act.

LAtor.] Diuiditur, quia in primo ponitur facti narratio, in secūda iudicis datio. ibi, Nolentes igitur Abb. Siculus.

CASVS. Quidam P. nomine quandā duxit vxorē carnali copula subsecuta: Tandem scādalum inter eos est exortum: cōsanguinei mulieris mouerunt q̄ōnem ꝯ virum, ꝙ illa eius nō poterat esse vxor: & sic studio vtriusque interueniente fuerūt separati minus iuste: Vir prædictus ad conscientiā rediēs, accessit ad d̄n̄m Papā exponens sibi prędicta: vnde mandat iudicibus quatenus si constiterit eos non fuisse legitime separatos & ecclesiam deceptā fuisse, ipsos faciāt in simul pmanere. Not. ꝙ hic auditur turpitudinem suam allegans, sed hoc est propter periculum aīæ. Item sententia cōtra matrimonium lata non transit in rem iudicatam.

[Glo. seq reci per obiectionem, & solutionem.]

c ¶Insinuatione.] modo collige ex hoc loco, quod in causis in quibus vertitur periculum animę, potest quis venire contra factum suum, vt reuocetur sententia, quā ferri procurauit, 2 & si constiterit Ecclesiam fuisse deceptam, reuocabitur sententia j. eo consanguinei, & sup. de testib. sicut, & 35. q. 9 c. loci, §. his ita, in fin. alias turpitudinem suam allegans non auditur, j de dona. inter dilectos & j. de conces. præb cum super.

2 Concor. text. in l. post mortē cū ibi not ff. d: ado.

d ¶Renitentem.] hæc violentia transiuit postmodum in consensum per carnalem copulam subsecutam, j. de sponsa. ad id.

e ¶Ætatis.] & hoc contradicit ei, quod præmisit de carnali copula, & sic fuit allegatio, & ex alia causa fuit matrimonium separatum.

[Gl. seq. distinguit, aufertur sententia contra matrimonium, aut pro matrimonio, & tunc aut subest impedimentum, aut non.]

f ¶Permanere.] non obstante sententia prius lata: quia contra matrimonium non currit prælcr. ptio, 33. q. 5 quod Deo: etiam si ab illa sententia non fuit appellatum, quia sententia lata contra matrimonium non transit in rem iudicatam, quin reuocetur sententia quandocunque error sententiæ detectus fuerit, vt hic patet, & j. de frigi. & malefi. fraternitatis 35. q 9 graue,

&

¶*Retractatur sententia prætextu iniqua consuetudinis lata contra Ecclesiam.*

CAP. VIII.

CVm † causa, quæ vertitur inter vos, & G. & A. laicos, super domo quadam eis ab Archipresbytero vestro vendita, ad examen I. Apostolicæ sedis legati delata fuisset, post appellationē ad nos interpositam, & receptas inducias, quoniam infra terminum tibi filj T. ad eam prosequendam præfixum, iter non arripueras,[a] contra te sententiam proferens, memoratis G. & A. prætaxatam domum secūdum Veronen. ciuitatis cōsuetudinem adiudicare curauit. Deinde cum causa fuisset ad nos per appellationem delata, Brixien. Episcopus delegatus a nobis, sententiam contra vos (spreta forma canonum) secundum eandem consuetudinē sicut præfatus legatus fecerat, promulgauit.[b] ¶ Nos autem considerantes, quod licet vsus, vel cōsuetudinis[c] non minima sit auctoritas, nunquam tamen veritati, aut legi præiudicat,[d] præscriptam sententiam reuocauimus: & vos ab impetitione absoluentes illorum, † vobis & Ecclesiæ vestræ domum adiudicauimus supradictam. †

† Cap. 10. eo tit. in 1. compil.

¶ Idem Eboracen. Archiepiscopo.

¶ *Sententia iniqua retractatur per superiorem, licet causa fuerit appellatione remota commissa. Si autem continet manifestam iniquitatem, est nulla. h. d. intelligendo, quod ponat duos casus.*

CAP. IX.

INter † cæteras, & infra. ¶ Item cum aliqua causa appellatione remota cōmittitur, & sententia fertur iniqua, eam euacuari[e] oportet; nec ei debet stari, si iniquitatem contineat manifestam.[f]

† Cap. 17. tit. de appell. in 1. compi. Et vide l. ciues. C de appella. q̄ vī ɔtra ad de glosā, & Docto. ibidem.

& c. loci, § his ita. Sic nullo tractu temporis matrimonium confirmatur in gradu prohibito ɔtractum, ĩ. de consangui. non debet. Et quod dici consueuit, sententia ɔ matrimonium non transit in rem iudicatam, verū est, vbi bene coniuncti indebite separātur, quia quos Deus coniunxit, homo separare non potest: & ideo qńcunque ɔiū legitime constiterit, snia retractabiť: idē est cum in gradu ꝓhibito aliqui sunt cōiuncti, vel aliquo alio perpetuo impedimēto, quia nullū est ibi matrimonium, vnde nullus consensus pōt matrimonium inducere inter eos. Sed vbi snia fertur pro matrimonio, vbi nullū sub est impedimētum, si ab ea non fuerit appellatum, transit ĩ rē iudicatam: quia iudicatis acquieuisse vř, ĩ eo quod ad consultationē vnde postea non audietur, imo cōpelletur alter alteri adhærere.

CVm causa.] Prima pars ponit factum. Secunda diffinit ibi, Nos autem. Abb. Sicu.

CASVS. Archipresbyter cuiusdam plebis vendidit quandam domum sine cōsensu capituli G. & A. laicis, qui occasione huiusmodi venditionis coram legato Apostolicæ sedis petierunt domum illā sibi adiudicari: Quidam canonicus illius plebis T nomine apparuit pro capitulo ad defensionē domus, dum causa illa tractaretur, ille T. appellauit ad sedem Apostolicam: legatus statuit terminum appellāti ad iter arripiendum ad Apostolicam sedem: sed q illle ĩ terminum sibi præfixum iter non arripuit, prædictus legatus tulit sententiam ɔ dictum C. adiudicans domum illam laicis prædictis, sm consuetudinem Veron. ciuitatis, a qua sententia fuit appellatum: & appellationis causa commissa fuit Episcopo Brixien qui legati errorem secutus, ɔ formā canonum legati sententiā confirmauit, & iterum fuit appellatum, Papa diligenter examinato negotio, licet vsus, vel consuetudinis nō minima sit auctoritas, nunquam tamen legi, aut veritati præiudicat, & ideo Papa prædictam sententiam cassauit, plebem prædictam absoluens ab impetitione illorum laicorum, & domum illam eidem Ecclesiæ adiudicans. Not. quod si quis infra terminum sibi statutum appellationem non prosequitur, iudex post triennium in causa procedere debet. Item sententia lata ɔ canonum formam non valet. Item consuetudo, licet magnę sit auctoritatis, non tamen legibus aut canonibus prę iudicat.

a ¶ Arripueras.] ex quo aliquis non prosequitur appellationem infra terminum sibi præfixum, ex tunc iudex procedere potest tanquam citatus peremptorie non venisset, ĩ. de appellatio. sæpe contingit, quia perinde est, ac si non appellasset, ĩ. de appellat. cum sit Romana, vnde in hoc peccauit iudex Ber.

b ¶ Promulgauit.] ecce hic obtinuit consuetudo bis in contradictorio iudicio ergo debuit valere, ff. de leg. cū de consuetudine, & ĩ. de verb. signifi Abbate. Sol. hæc consuetudo fuit ɔtra iuri, & mala in præiudicium Ecclesiæ, & ideo non fuit seruanda; vnde ad vltimum cassatur sententia: alias si bona fuisset consuetudo, seruaretur, sup de eo qui mit. in pos cum venissent. Forte talis erat consuetudo illa, 1 quod si quis emit a prælato Ecclesiæ solo, tenet venditio, licet non probet pretium in vtilitatem ecclesiæ versum esse contra illud, 10 q. 2. hoc ius porrectum, 13. quæst. 2. sine exceptione.

1 Secundū Tan. q ēt dixit talē ɔsuetudinē esse in multis ciuitat. Lōbar. inductam per statuta ciuitatū, & facit, q̄ḋ no de foro comp. c. 2. lib. 6, cp hic no. Ægi l.

c ¶ Consuetudinis] sic 11. dist. consuetudinis, & sup. de consuetud cap. vlti. vbi exponitur hæc auctoritas.

d ¶ Præiudicat.] verum est, quod cōsuetudo non præiudicat legi, nisi sit rationabilis, & legitime sit præscripta: nam tunc bene præiudicat legi. sup. de consuet. cap. vlt ibi plene de hac materia dicitur, & hæc consuetudo non fuit rationabilis, nec prę scripta. Bernardus.

† eorum.

† sæpedictam.

INter cæteras.] Potest intelligi vario modo, & per consequens vario modo summari: dominus An. summat sic Sentetia continens in se manifesta iniquitatem retractatur non obstante, quod causa fuerit appellatione remota commissa. Hęc summatio est vera in se secundum vnum modum intelligendi. Sed secundum vnum alium intellectum notabiliorem summatur sic: Nulla est sententia continens manifestam iniquitatem. Abbas Siculus

CASVS. Aliqua causa commissa est appellatione remota: iudex tulit sententiam iniquam contra ius scriptum, vel exprimendo errorem in sententia: talis sententia non tenet, cum iniquitatem contineat manifestam. Nota sententiam contra ius scriptum latam, nullam esse.

e ¶ Euacuari.] cum sententia tenuerit & appellatum fuerit ab ea, vel euacuetur de facto, cum est nulla, simi. infra de rebus eccl. non alie. si quis presbyterorum.

f ¶ Manifestam.] puta, quia lata est contra ius scriptum, scilicet contra leges, vel canones, sup. eo. cap. 1. ita quod in ipsa sentētia continebatur error 2. q. 6. c. ei qui. § diffinitiua, versi. item si sententia contra ius scriptū, & ĩ de confi examinata, & ĩ. de sent. excom. per tuas, & hic in fin. & ita ipso iure nulla est talis sententia, vt s. eo. ca. 1. vbi de hoc. Aliud est cum lata est contra ius litigato-

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia lata contra absentem non contumacem in causa matrimoniali non valet. h. d. intelligendo, quod hæc mulier non fuit contumax Panor,

CAP. X.

Tenor † litterarum tuarum ostendit, quod cum inter R. & M. mulierem quæstio matrimonij verteretur: & Theatino episcopo commissa fuisset: idem eundem R. muliere absente, ab impetitione ipsius absoluit. Cæterum eadem mulier a nobis ad te litteras impetrauit, vt de causa cognosceres, & eam fine debito terminares: & infra.

¶ Dictus vero R. a te vocatus ad causam infirmitate [a] prætenta † non affuit: sed quia nocte sequente aliā sibi copulare præsumpsit, in eum excommunicationis sententiam promulgasti: [b] a qua postmodū absolutus ad te veniēs, ostendit litteras episcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipsius absolutum fuisse parebat, Quia igitur mulier suos testes offert ad probandum, quod idem R. eam despōsatiouis annulo † publice subarrasset: [c] tu quid super his agere debeas, postulas edoceri.

¶ Ideoque inquisitioni tuę taliter respondemus, quod (non obstante illicita absolutione, [d] quā episcopus fecit) in causa procedas: eidem R. sub pœna excōmunicationis arctius interdicens, ne ad eam, quam superinduxit accedat, [e] priusquam fuerit causa decisa.

¶ Idem.

¶ Sententia diuortij in causa matrimoniali rite lata, ad solam coniugis confessionem asserentis contrarium non reuocatur, sed interim ei statur donec legitime de contrario doceatur. Ita summatur, vt aliquid de nouo afferat, Panormitanus.

litigatoris: quia tunc transit in rem iudicatā, nisi fuerit appellatum, ỹ. eo. cum inter vos, & si per iniuriam iudicis damnatus fuit, poterit agere contra iudicem, qui fecit litem suam ad interesse. ff de iud. filiusfamilias. & ff de euic. si per imprudentiam, 1 & ỹ. de empt. & ven. c. vlt. & infamis efficitur. C. de pœna iudic qui male iudic. l. 2 Bern.

1 Vide in ea statim aile. in gl. pen. & vlt.

Tenor.] Istud cap. potest intelligi, q̄ snia hic lata cōtra mulierē tenuit: quia cōtumaciter absuit, & tunc idē in effectu dicit, quod c. lator. ỹ. eod. ideo summa vt ibi Communis diuisio Secūda: ibi Ideo que. Abb. Sic.

2 Additur pœna. ỹ. eod. cum æterni. li. 6. Io. And.

† Cap. 5. eo. tit. in 3. apil.

CASVS. Inter R. & M. mulierem, quæstio matrimonij vertebatur, q̄ commissa fuit epo Theatino: Iudex absente muliere dictū R. ab impetitione ipsius absoluit: mulier hoc audito causam impetrauit committi iudici præsenti, vt de causa ista cognosceret, & sine canonico terminaret: Iudex vocauit dictum R. ille infirmitate prætenta non venit, sed nocte sequenti cum alia contraxit, propter quod iudex ipsum excommunicauit, ille postmodū comparuit, & fuit absolutus, ostendens sententiam prędicti episcopi qualiter a muliere prædicta fuerat absolutus: nihilominus mulier offerebat testes, per quos probare volebat, quod dictus R. eam desponsauerat, Iudex dubitauit quid facere debeat? Consultus Papa respondet, quod non obstante illicita absolutione, quam fecit episcopus, in causa procedat, pręcipiens dicto R. sub pœna excommunicationis, ne ad eam quam superduxerit, accedat, donec causa ista fuerit terminata. No. quod sententia lata contra absentem, non contumacem, non tenet, & citra appellationem rescinditur Item sententia, quæ nulla est, obstat agenti. Item argum. quod aliquis priuatur iure suo sine culpa sua.

† prætēsa retentus sictentus.

a ¶ Infirmitate.] quod si verū fuisset, iusta erat excusatio. ỹ. de procu. querelā & 5. q. 3. si ęgrotans. imo nec tunc res iudicata tenetur, ff. de re iud. quæsitum 1. & 2 responso. nec mandanda est sentētia executioni in infirmitate prætenta, ff. de iud. si prætor. in fine 3 sed hoc falso allegabat, vt bene declarant sequentia.

3 Quod si dubitat de infirmitate an excuset, mittatur medicus ad ægrotū, C. de re mil. l. semel lib. 12. ff.m Goff. & Host. Ioā. And.

b ¶ Promulgasti.] & merito tanquam contra contumacem cum ex facto sequenti appareat, q̄ malitiose prętedebat infirmitatem, & ita sequens præsumptio elidit primam sic ff de in integ rest. diuus.

[Glo. seq. dupliciter exponit subarrationem.]

c ¶ Subarrasset.] si fidem consensus de præsenti dedisset: alias si loqueretur de cōsensu de futuro, non mandaret Papa virum separari ab illa, cum qua postea contraxit per verba de pręsenti: quia sic soluta erant priora sponsalia, ỹ. de spon. c. pen. & c. vlt. & ỹ. de ma. q̄ contra interdic eccl. ca. 1. & 2. & est vulgare loci illius. sic 27. q. 2 si qs vxorem. Vel potest dici, q̄ subarratio fit per immissionē annuli interueniēte consensu tacite vel expresse, vt hic dicit. Et dic tacite, vt in muto: expresse, vt in loquente: & stabitur huic subarrationi, quāuis nihil dicat, quandiu ɔtrariū non probabitur, quia præsumitur pro matrimonio, argu 27 dist. quod interrogasti, 30 q. 5. nostrates & c. fœminę: nihil enim interest, an facto vel verbo quis declaret voluntatem suam 43. dist c. 1. & 41. distin. c. 1. & de pęn. distin. 1. in actione. & ỹ. de pæni. & remis. omnis vtriusque. §. vlt & ff. de legib. de quibus. 4 nisi probet se animo nō contrahendi id fecisse, arg. 22. q. 2. quod ait. & ff. de actio. & oblig obligationum substantia.

† Et hinc psumit p. tractum mrimonium de quo vide per Felin. in c. illud sup. de psumptio. vbi late tractat ex quibus mrimonium probari possit adde Lapū alleg. 58.

d ¶ Absolutione.] facta contra mulierem absentē, vt superius patet, & ita sententia lata ɔtra absentē nō contumacē nulla est in quocunque negotio: quia ea non obstante citra aliquam appellationē cognoscit de causa, & hoc probatur 3. q. 9 caueant. omnia absente. reuera absens, & si citatus esset aliquis ad sententiam, & iusta de causa impeditus venire non posset. reuocatur sententias infra eod. cum Bertoldus. alias si fuisset contumax, non reuocatur, 24. quæst. 3. de illicita. 3. quęstio. 9. absens. §. nisi & in Authen. vt omnes obed. iud. §. si vero neque. colla 5.

4 Ibi nihil interest ā suffragio populus volūtatē suam declaret, an rebus ipsis & actis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Accedat.] sed qualiter mulier illa secunda priuatur iure suo ante finem causæ, contra illud ỹ. vt lite penden. laudabilem, & 8. quæst. 4. nonne. Sol. cum aliquis cum aliqua contraxit in facie ecclesiæ approbante ecclesia, si postea matrimonium accusetur, locum habet illa decretalis, laudabilem, & similia alia iura, sed cum aliquis contrahit lite pendente cum aliqua, vel contra prohibitionem ecclesię, tunc locum habet, quod hic dicitur. & infra, de matrim. contracto cōtra interd. eccl. c. 1. & vlt. quia cum res facta est litigiosa, non debet in aliam transferri personam, 11. quæst 1. qui res. C. de litig. l. vlt.

ADDITIO. Sed quomodo dici potest litigiosa, q̄ finita erat per sententiam, a qua non fuerat appellatum, vt in princ. dicit Hostien. quod hoc inducit citatio viri facta antequam secundam desponsaret, & ideo dicitur lis pendere & quasi litigiosa esse, de appella. suggestum.

suggestum, de off dele. licet. non obsententia, quæ hoc casu non transit in rem iudicatam, vt sæpius dictum est. facit clem vt li pend. cum lite.

CONsanguinei.] Idem dicit quod decr lator. supra eo. tit Communis diuisio secunda: ibi, Fraternitati Abb.

† Cap 6. eo tit. in ɔpil. Et p̄ alijs vi deto hic Guidonē Papæ.

CASVS Quædam mulier cōtraxit matrimoniū cum quodam viro: Tandem consanguinei eiusdē mulieris accusauerunt matrimonium, dicentes, ꝙ ipsa non poterat ēē eius vxor, cum esset commater ipsius, quo probato sententia diuortij lata fuit, post sententiā latam mulier confessa est episcopo loci, ꝙ in veritate añ sententiā eius commater non fuerat, sed post separationem, ɔpaternitatē cum eo contraxit & postmodum cum alio cōtraxit: quæsitū fuit a Papa, quid iuris esset? Et ipse respondet, ꝙ per solam mulieris confessionem nō est a sententia recedendum per iudiciū ecclesiæ promulgata, nisi legitime in contrarium probaretur. No. ꝙ per confessionē alterutrius coniugum a iudicio ecclesiæ nō receditur. Item quæ iocuque constituta sit ecclesiam decepisse fuisse i causa matrimonij, sententia contra matrimoniū lata reuocabitur.

† Dictio, sed deest, in plurib. antiqs exēplarib.

CAP. XI.

COnsanguinei † E. latricis præsentium, sicut tuis litteris intimasti, compaternitatem inter ipsam & virum suum legitime [a] probauerunt, ita ꝙ inter eos sententiam diuortij protulisti: prędicta vero E. cum sit tibi postmodum confessa, quod eius commater in veritate ante sententiam non fuisset, (sed) post separationem compaternitatem cū eo contraxit, & tādem ad secundas nuptias conuolauit: & infra.

¶ Fraternitati tuæ respō demus, quod propter solā confessionem mulieris, nō est recedendum a sententia per iudicium ecclesiæ rationabiliter[b] promulgata, nisi legitime in contrarium probaretur.[c]

¶ Innocentius iij. archidiacono & sacristæ Magalonen.

¶ Si Papa contra pronunciationem suam confert beneficium, hoc tacito, surreptitia dicitur collatio, & nō tenet.

† Cap. 2. eod tit. in 3. cōpi. Et de materia huius c vide Romanū & alterum in l: pluriū. ff. d acq. hære. Anch. ɔsi 423. incipit: viso dicto puncto. & Lābertinum trac. d iure patrō. lib. 1. par. 1. q. 3. ar. 8

a ¶ Legitime.] quo ad ordinē iuris, non quo ad veritatem.

b ¶ Rationabiliter.] & illud referas quo ad ordinem tantum.

c ¶ Probaret] per legitimos & idoneos testes, & non per illos qui primum falsum tulerunt testimonium, cum periuri sint. ff. de testib. sicut. sic s̃. eo. lator. vbi de hac materia. nam ad confessionem mulieris, & etiam viri non reuocatur sententia per ecclesiam lata secundum ordinem iuris, sicut nec ad eorum confessionem matrimonium separatur, j. de eo qui cogn. consan. vxo. suæ. super eo 1. Bern.

CVm olim] prima pars narrat factum, secunda diffinit: ibi, Nos igitur. Abb.

1 Facit ad hoc tex. i l fin, cū not lehis q sut sui vel alien. iur.

CASVS. Vacante archidiaconatu Magalon. episcopus Magalon. nominauit P. de Castro nouo ad ipsum archidiaconatum: præpositus eiusdē ecclesiæ inhibuit, ne aliquis institueretur ibidē, nisi prius duplici voce sibi concessa. & ne contra fieret, appellauit: sed episcopus dictus p. per annulum de archidiaconatu inuestiuit. & præpositus alium nominauit: propter quod ꝓcuratores vtriusque partis ad sedem Apostolicam accesserunt Cælestinus intellecto negotio cassauit quicquid factum fuit ab vtraq; parte, pronuncians, ꝙ scriberet aliquibus, vt tam episcopum quam præpositum & alios monerent ad ordinandum archidiaconatum concorditer: quod si non facerent, ipsi executores archidiaconum ordinarent; post hoc idē Cęlestinus cōtra pronūciationem suam archidiaconatū ipsum contulit G. qui non dū promotus erat ad diaconatus officium circumuētus vt dicebatur, procuratore episcopi ignorāte in curia existenti: Tandem negotium istud delatū fuit ad Innocentiū: ipse vero volens prædecessorum suorū vestigijs inhærere, dicentium, sententiam Romanę sedis, cum aliquid subreptum est, posse in melius commutari: quod de pdicto G. factū fuit, in irritum reuocauit & ei, licet absens existeret, silētium imponēdo, cū de subreptione liquido constitisset, non obstante donatione, quā a dicto episcopo inclusione sedis Apostolicę de G dicitur recepisse, mandans Capitulo Magalon. quatenus prædictū Archid. in concordia eorum, qui præsētes i ecclesia fuerint, ordinare procurent. No. ꝙ sententia Romanæ sedis propter subreptionem reuocatur. Itē ea, quæ per subreptionem fiunt, debent in irritū reuocari. Item contra absentē ꝓceditur in his, quæ per subreptionem committit.

CAP. XII.

CVm † olim Magalon. episcopus P. de castro nouo ad vacantem archidiaconatum eiusdē ecclesiæ nominasset, præposito vt nullus ibi (nisi prius duplici sibi voce [d] concessa) instrueretur per appellationem interpositam inhibente, episcopus dictū P. de archidiaconatu per annulum inuestiuit Prępositus vero alium ad eundem archidiaconatum nominare præsumpsit Tandem C. prędecessor noster quod factū fuerat ab vtraque parte, cassauit: [2] pronuncians quod aliquibus scriberet, vt tam episcopum, quā personas ad ordinandum concorditer archidiaconatum monerēt: & eorū forte monitis non admissis, hoc ipsi exequi nō differrēt. post hæc vero dictus prędecessor noster, G. qui nondum ad diaconatus [e] erat promotus officium, præter conscientiam procuratoris episcopi, apud Sedem Apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum cōtra pronunciationē suam contulit, sicut credimus circumuentus. [f] ¶ Nos igi-

d ¶ Duplici sibi voce] forte hoc dicebat se habere de consuetudine ratione dignitatis, vnam ratione præposituræ, & aliam ratione canoniæ. 2 sed nō videtur, ꝙ plures pluralitatem stipendiorum plures habeat voces, cum vox vnius potior sit quam alterius ratione dignitatis, sicut in testibus, sup. de testib in p̄sentia. vel aliquis forte commiserat ei vices suas, quod licet hodie secundum tenorem illius constitutionis. sup. de elec quia propter.

2 Tex. est simi. in l. si ɔsul. ff. de adopt.

e ¶ Ad diaconatus] hæc allegatio nō valebat 3 si erat subdiaconus, sup. de æta. & qual c. præterea. & c. a multis, sed assumit illam non causam vt causam, sup. de electione. causam quæ.

3 Secundū antiq canō. valebat. 40. dist. ca. 2. Io And.

[Glo. seq no arg. & obijcit, ponit opi. Io. quam reprobat, demum soluit.]

f ¶ Circumuentus.] No ꝙ præsumit circumuentus qui mutat interlocutoria suam, quā tñ cum in præiudiciū alterius partis inique interloquitur, mutare debet. j. de app.

de app. cũ cessante, vbi de hoc. itẽ vr̃ ꝙ si aliquis impetrat occulte litteras, cum aduersarius est præsens, quod non valeant tamquã tacita veritate impetratæ, s̃. de rescript. cæterũ arg. ꝯ: quia licitum est cuilibet vigilare pro modo suo, licet in hoc alteri præiudicetur, ff. de his, quæ in frau. cre. pupillus & C. deposi ti l. vlt. Sed quare tenebatur quærere aduersariũ, cum eius factum cassatũ fuerit? Ioã. dixit, quod forte ideo, quia erat constitutus procurator ad reuocandũ cassationẽ: hæc nõ est ratio, sed hæc potuit esse, quia cũ Papa ꝓnunciasset ꝙ scriberet aliquibus, ꝙ monerent epm̃, & capitulũ, vt eligerẽt, iam intererat epi, & canonicorũ, ne aliq̃ literæ in contrarium impetrarent: & ideo videbatur, ꝙ procurator illorũ debuit requiri. Vel illa fuit potior causa: quia ille in impetratione litteratũ tacuit de pronũciatione domini papæ: quam si dixisset, nõ habuisset literas, quin fecissent mentionẽ de illa pronunciatione: & sic circũuenit Papam. Sed ꝙ aliquis teneat requirere aduersariũ suũ, non est verum, imo sibi imputet, ꝙ non contradixit in audientia, in qua debuit esse, quando litteræ transiuerunt.

† Videbir in l. ꝙ iussit. ĩ fi. ff. de re iudi.

tur inhærentes vestigijs prædecessorum nostrorum dicentium, sententiam Romanæ sedis cum aliquid fuerit subreptum, posse in melius commutari: quod de prædicto G. factum est, non obstante donatione, quam ab eodem episcopo in elusionem donationis [a] Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritum reuocamus, & ei licet absenti, [b] cum de subreptione [c] liquido constet, † super dicto archidiaconatu perpetuũ silentium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus sæpedictũ archidiaconatum (plena omnium vestrum qui præsentes [d] fuerint in ecclesia interueniente concordia) ordinare curetis.

¶ Idem Abbati & conuentui S. Zenonis Verouen.

¶ *Valet sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea infra decem dies non fuerit appellatum Vel sic. & aliter, Per sententiã, a qua non fuit appellatum, potest ecclesia subijci prælato inferiori episcopo, seu ad aliam ecclesiam pertinere.*

CAP. XIII.

CVm † inter vos pro ecclesia vestra, & archipresbyterum, & clericos S. Proculi, super subiectione eiusdem ecclesię quæstio verteretur: ex parte vestra fuit propositum quod dicta ecclesia monasterio vestro pleno [e] iure debet esse subiecta: videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri, &

CASVS Inter Abbatem & conuentum sancti Zenonis Veroneñ ex vna parte, & archipresbyterum & clericos S. Proculi ex altera, super subiectione ipsius ecclesiæ quæ vertebatur, partibus in præsentia dñi Papæ constitutis proponebatur ex parte monasterij. ꝙ ecclesia prædicta monasterio dẽt pleno iure subesse in institutione videlicet. destitutione, ĩuestitura archipresbyteri, & eius fidelitate, & alijs, per quæ plena subiectio declaratur. Ad hæc ꝓbanda pars monasterij inducebat instrumentũ publicũ confessionis B. quondã Veron. epi, quam ꝯcessionem T. successor illius confirmauit: Induxit etiam priuilegia Romanorum pontificũ & Patriarcharum Aquilegieñ. quorũ vnus de subiectione plenaria, in priuilegio suo euidenter expressit: allegauit insuper, qđ olim inter abbatem sancti Zenonis & archipresbyterum sancti Proculi & fratres ipsius, orta fuit quæstio de obedientia manuali & fidelitate, sed illi ad hęc duo se teneri negabant, & super his testes inducti fuerunt. Tandem præfatus T. Veroneñ. eps sententialiter diffiniuit, quod archipresbyter vel dimitteret ecclesiã, aut faceret eidẽ abbati obedientiam & fidelitatẽ, s̃m ꝙ quidã Cardinalis olim iudicauerat, cuius sñiam eps fuit secutus, & a sñia episcopi appellatũ non fuit, & sic in rẽ trãsijt iudicatã. Ex parte aduersa ꝓponebatur, ꝙ prædicta donatio non valebat, & ita per consequens nec priuilegia confirmationis ipsius cõcessionis. Dominus Papa his & alijs auditis & intellectis, dicit: quamuis non sit multum insistendum instrumento donationis, nec confirmationis, vel priuilegij, quæ ab ipsa donatione causam & originẽ habuerint, tñ considerauit, ꝙ quantum ipsos litigantes ius ex sñia factum fuit, ex quo transijt in rẽ iudicatam, ẽt si ꝯ ius litigatoris lata fuisset cum lata non fuerit cõtra ius constitutionis expresse, veritate gestorũ sermonib. præualẽte, i. sñia prædicti epi lata ꝓ abbate, præfertur alijs, quæ inducebat abbas pro se, q̃ parum faciebant, cum donatio illa non valuerit, quæ sñia præsumit rite lata: diffiniuit Papa, ꝙ archipresbyter S. Proculi q pro tẽpore fuerit, ꝓstet obedientiã & fidelitatem abbati S. Zenonis. No. quod sententia, a qua nõ est appellatum, transit in rẽ iudicatam, & facit ius inter partes. i. declarat. Item si principale non tenet, nec alia omnia, quę ab ipso causam & originem acceperunt. Item licet sententia lata sit ꝯ ius litigatoris, a qua non est appellatum, tenet: si lata est contra ius constitutionis expresse, nulla est: nec est necesse appellare ab ipsa. Item veritas gestorum sermonibus præualet. Et potest hic sumi illud generale, plus valet, quod in veritate agit, quam quod simulate concipitur. Item semper præsumitur pro sñia donec in contrarium ostendatur.

† Cap. 3. eo. ti. in 3. cõp. Et de materia an. s. sñia lata ꝯ ius litigatoris valeat. vide Fely. ĩ ca. nouit. s̃. de iudi. adde Bar. in l. pe. ff. de iusti. & iure.

a ¶ Donationis,] hæc forte potuit esse, quia fecit sibi concedi ipse G. archidiaconatum ab epo post concessionem sibi factam a Papa, vt sic obtineret archidiaconatum potius per episcopum, quam per Papam. & ideo dicit, in elusionem domini Papæ.

[Gl. seq. alleg. vnam concor. signat vnum contrariũ, & tripliciter soluit.]

b ¶ Absenti,] sic s̃ de ele. dudum 1. ar. ꝯ sup. vt lit. non contest. c. 1. vbi lite non contestata non procedit contra absentem. Sol. potest dici, quod hic fuit lis contest. vt dicunt quidã. sed ex littera non colligitur, vel hic fuit citatus vel expectatus. Vin arg. ad hoc sup. de do. & cont. cũ olim. & si fuit citatus & noluit venire, recte potuit procedi ꝯ eum lite non contestata: quia delectione ꝑlati agebatur s̃. vt lit. non conte. qm̃. § porro, vel quia Papæ constitit de subreptione: 1 ergo ei absenti licet non citato imponit silẽtiũ pp fraudẽ suã, quia decipit Papã.

a Idẽ no. 21. q. 9 ve niam Io. And.

c ¶ Subreptione.] quæ per subreptionem fuerunt impetratæ, valere non debent, s̃. de elect. cum dilecti. 35. q. 9. sententiam.

[Glo. seq. recitetur per duas obiectiones.]

d ¶ Præsentes,] imo & absentes vocandi sunt, si commode vocari possunt, ĩ. de ele. ꝙ sicut, & c. quia ꝓpter, nisi consuetudo esset in ꝯtrarium, ꝙ absentes non vocarẽtur. ideo forte dicit, qui ꝑsentes fuerint & quod dicit omniũ vestrum, vel maioris partis, supple; quia quod maior pars & sanior facit, valet, & canonicũ reputat. s̃. de ele. quia propter, ĩ. de his q̃ fi a ma. par. cap. ca. 1. 2

a Cõcor. ĩ & suum §. fi. cum l. seq. ff. de pact.

CVm inter vos.] Prima pars narrat processum, & iura vnius partis. Secunda diffinit, diffinitionis causam pręmittens: ibi, Quamuis. Abb.

e ¶ Pleno iure] in spiritualibus & temporalibus. 16. q. 2. visis & inf. de priuileg. quoniam per consessionem.

eiusdem fidelitate, ipsius & fratrum obedientia, correctione, repræsentatione ad ordines, tonsuratione, susceptione chrismatis, litanijs, & alijs similibus, [a] per quæ plena subiectio declaratur: ad quod probandum instrumentum publicum concessionis B. quondã Veronensis episcopi, pars vestra in medium producebat: quam concessionem successor eius T. † ratã habuit, & etiam cõfirmauit. Super his quoque tam Romanorum Pontificũ, quã patriarcharũ Aquilegien. priuilegia, & confirmationes induxit, quorum vnus de subiectione plenaria, in priuilegio suo euidenter expressit, quod sub testimonio [b] R. † quondam Veronen. episcopi, qui eiusdem ecclesiæ archipresbyter extitit, factum fuerat & completum, & in eo a priore sancti Zenonis mandauit sua vice [c] subscribi. Adiecit etiam pars vestra, quod † inter B. quondam abbatem eiusdem monasterij, & sancti Proculi archipresbyterũ, & fratres ipsius. procedente tempore de fidelitate, & obedientia manuali, controuersia fuit exorta, ad quæ duo illi se dũtaxat teneri negabant, & super his testes producti fuerũt, tandem præfatus T. Veronen. episcopus quendam Cardinalem [d] sequens, a quo [e] idem fuerat iudicatum, quod vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut abbati obedientiam repromitteret, sententialiter diffiniuit; cuius sentẽtia (cum nulla fuerit appellatione suspensa) in rẽ trãsijt iudicatã: † & infra.

¶ Quamuis forte dicto instrumento donationis [f] non sit plurimum innitendum, nec confirmationibus vel priuilegijs, quæ de ipso causam & originem acceperunt: attendẽtes tamen quod quantum ad litigantes [g] ipsos, ius ex sententia factum fuit, postquam in rem transijt iudicatam, [h] etiam si contra ius litigatoris lata fuisset, cum contra ius [i] constitutionis expresse lata non fuerit: veritate gestorum sermonibus [k] præualente, quæ præsumitur † rite per omnia celebrata: diffinimus, vt archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem & obedientiam præstet abbati S. Zenonis.

¶ Idem Canonicis Nouarien.

¶ Sententia contra actorem lata nihil iniqui continens, venit in causa appellationis confirmanda, licet per attestationes videatur pro actore fuisse probatum, dummodo pro sententia concurrant præsumptiones, de quibus hic in littera, & secundum hunc intellectum est hic casus singularis valde.

CAP. XIIII.

Causam, † quæ inter vos & A. clericum super præbenda Nouarien.

a ¶ Similibus.] & ita abbas huiusmodi iura episcopalia possidere in ecclesijs potest, & præscribere, sup. tit. prox. audiuis, & cap. cum olim.

b ¶ Testimonio.] alias non valeret: quia patriarcha, vel archiepiscopus in diœcesi suffraganei sui nihil disponere potest, nisi quã tũ canones illis pcedũt s. de exce. prel. sicut vnire, & s. de offi. or pastoralis. vbi d hoc & c Romana. & 9 q. 3. conquestus.

[Gl. seq. alle. vnã concor signat contrarium & soluit]

c ¶ Sua vice.] Potest enim quis subscribere p se, vel per aliũ, arg. ff. de admi. tu. ita tamẽ, § gestisse arg. C. de testa. hac consultissima, in princ. sed illud est cũ ipsi sciunt scribere, sic etiam cũ alieno annulo possunt signare testamentum, C eo. si vnus.

d ¶ Cardinalem.] q delegat' fuit ad causam, sed forte fuit appellatum ab ipso.

e ¶ A quo.] Hic corrigitur textus decretalis, quia ista est littera registri: [A quo fuerat iudicatũ, quod vel archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret, credens etiam, quod testes vera deposuerint coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerãt testimonium. Idem & ipse sententialiter diffiniuit.

f ¶ Donationis.] quia donatio nõ valebat, quæ non fuit facta secundum formã iuris, 12. q. 2. sine exceptione. j. de donat. pastoralis, & ideo confirmationes vel priuilegia, quę illam donationem cõfirmabant, quia non valebant; si principale non tenet nec accessorium, s. de fide instr. inter dilectos, & C. de legibus, non dubium.

g ¶ Ad litigantes.] secus quoad alios, C. de exce. propositione, & inf. eo. cum super, & sup. eod. de testibus veniens 2. & inf. eod. c pen. nisi in casibus in causa filiationis, ff. de liber. agnoscen. l. 1 § vlti & duabus [illegible] sta. qui repudiantis. & l. posthumus, § 1. in causa liberali, ff. de sta. hom ingenuum.

h ¶ Iudicatam,] hoc est post decem dies, j. eod. quod ad consultationem, & s. eo. cum dilecti. in fi. & 2. q. 6. ei qui, §. diffinitiua, ff. de cond. indebi. eleganter, §. 1. vnde postea retractari p appellationẽ vel supplicationem non potest Lau.

i ¶ Contra ius constitutionis.] illa em̃ nec transit in rem iudicatam, nec est necesse appellare ab ea, 2. q. 6. §. diffiniti ua. & sic intellige qñ in sentẽtia error exprimitur, vt infra de sententia excom. per tuas. & ff. de appell. si expressum, & s. eodem, inter cæteras vbi de hoc, & ca. 1. & in § diffinitiua.

k ¶ Sermonibus præualente,] forte hoc ideo dicit, quia res aliter fuit narrata, quam gesta. 2 sic ff. de re iudi. actorum. & veritas rerum errore gestorum non vitiatur, ff de offic. præsi. illicitas. 1. hoc vult dicere secũdum Ioa. quia verba, siue sermo donationis nõ concordabant sentẽtiæ. Sensus huius litteræ talis est: sententia hic appellatur veritas gestorum: quia res iudicata pro veritate accipitur ff. de sta. ho. ingenuũ, sermones hic appellat alij, quæ allegabantur i. donationes, priuilegia, confirmationes super donatione, q nihil valebant: & ita veritas gestorũ i. sententia, quæ lata fuit auctoritate gestorũ, q̃ in prima causa probata fuerunt, quæ præsumũtur legitime acta, præualent sermonib. prędictis donationibus & cõfirmationibus nihil valentibus: & ita Papa sententiat secundum primam sñiam tm̃ in duob. articulis, qui cõtinebant in sñia, & hũc intellectũ pbat lex p̃dicta, ff. de off p̃si. illicitas. § 1 Ber.

Causam, quæ.] sufficit ad confirmationem sententiæ nihil continentis iniquum, quod contra ipsam aliquid non probetur, Communiter sic summatum.

† C.

: Hęc glossula nõ hẽ in antiqs codicibus

† B.

† In [illegible] Veronen. [illegible] te eiusdẽ monasterij, & S. archipresbyterũ, &c.

† Vide l. r. ff eo. & l. litigatoribus. C. de appel.

2 Vel donatio aliter facta, q̃ scripta, de cõstit. ſm Got q̃ varia signific. gesto. vide quod dixi de proc. ca. 1. sup verb. gestisque eo. And.

† Præsumuntur.

† Cap. 4. eod. tit. in 3. compi.

ecclesiæ vertebatur, Laudensi episcopo de consensu † partium commisimus terminandam: qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuam sententiam promulgauit: a qua fuit ad nostram audientiam appellatum: & infra.

¶ Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum quod contra forman mandati [a] nostri, dictus episcopus sententiam promulgauit, sicut per attestationes nitebatur [b] probare: quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciē [c] inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partium assensu, fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causę ab vtraque parte fuerat requisitus, sententiam ipsam curauimus confirmare.

matur: sed hæc summario iudicio Panormitani non euacuat totam sententiā litteræ: nec continet, seu decidit aliquod factum dubitabile. Diuiditur: qa in prima parte ponit delegatorū processum, sententiam & appellationem. In secunda: ibi, Licet, ponit allegationem appellantis motiuum suum & confirmationem sententię Abb.

CASVS. Inter canonicos. Nouarien. ex parte vna, & A. clericum ex altera, qō vertebat super præbenda Nouarien. ecclesię, quæ de cōsensu partium cōmissa fuit epō Lauden. qui cognito de meritis causæ, tulit sententiā pro canonicis Nouarien. a qua dictus clericus sedē Apostolicam appellauit: partes pro causa illa coram dño Papa cōparuerūt: in cuius præsentia propositū fuit ex parte ipsius clerici, ꝙ dictus eps cōtra formā mādati sententiā promulgauit, sicut per attestationes nitebat probare: papa auditis rationib. partium, considerās, ꝙ iudex non semper ad vnā speciē probationis, animi sui motū informat, & ipsa sentētia nihil continebat iniquum, & d consensu partiū causa fuerat commissa, sententiā a prędicto episcopo latā confirmauit. Nota, ꝙ qui appellat a sententia, probare debet sniam esse iniustā. Item iudex non debet semper animum suum alligare ad vnam speciem probationis tantū sed omnia, quæ coram eo acta sunt, debet diligenter considerare, & ex his omnibus animum suum informare, & secundum hoc ferre sententiam. Item sententia nihil iniquum continere debet.

†Et qa de partiu cō sēsu datus fuit iudx, nō poterat recusari, nisi noua cā superueniret. sup. de of. delega. c. cōtinuante.

[Glo. seq. distinguit inter contra, & præter]

a ¶ Mandati.] si hoc probatum fuisset, sententia non valere, s. de rescrip. cum dilecta. & sup. de off. deleg venerabili & j. de confir. vti. cap examinata. aliud esset si præter formam. 1 sup. de offic dele. ex parte. & sup. de electio. in causis, & ff iud. sol l. iam. tamen. §. pen. & ff. mand. l. vlt. & ff. de procur. ad rem. & l. ad legatum & iudex, cui commissa est inquisitio, primo debet inquirere de fama, licet hoc non dicatur in literis, j. de accusat. cum oporteat.

[Glo. seq. signat contrarium, & remittit.

b ¶ Nitebatur.] & ita qui appellat, probare debet de iniquitate sententię, j. de appel. cū in ecclesijs. & C. de app. qui ad ciuilia Sed contra videtur dicere Auth. de his qui ingre. ad appel §. illud, coll. 5. dic vt dictum est sup. de renunc. in præsentia.

Alta tñ ꝙ sit d cōiū ctis, nec ꝟi ... tieiforma ... sm Hostiē & hoc ꝓbāt concordātiæ, quas allegat gl aliter autem idē eēt, ꝓpter, ꝙ cōtra. remittit d offic. deleg prudētiam 1. tā. & fa. it ad hoc de elec si cui lib. 6. vñ iudex ēt ordinem formæ sequi dēt d rescr. cāmq̄, & ēt menrē, vt ibi. & sup. de rescr. sup lrīs. in n. Io. And.

[Glo. seq. alleg quattuor concor. ostēdens ex tribus, quæ narrat tex. primum solum validum]

c ¶ Speciē.] sic sup. de renun. in præsētia. sup. de testib. in nostra & 4. quęst. cap si testes, & ff de test. ob carmē. §. vlt. Et nota quod plura hic videtur facere pro ipsa sententia, s. ꝙ nihil continebat iniquum; quia de communi cōsensu partium fuit causa commissa: & quod requisitus fuit ille iudex ab vtraque parte, vt sententiam ferret: quorum quædam nihil operantur ad hoc vt teneat sententia, vel non teneat: siue de communi consensu causa fuerit cōmissa, siue non: hoc nihil facit vt sententia magis valeat vel non, nec etiam quod fuerit iudex requisitus, nisi cū causa esset commissa infra certum tempus, & prorogata iurisdictione infra tēpus, & post tempus requisitus consensit, vt ferret sententiam: tunc enim videretur prorogare iurisdictionē. sup. de offi. deleg. de causis quia istis non obstātibus posset appellare, si alias sententia esset iniqua. primū ergo faciebat ꝓ cōfirmatione sententiæ. s. ꝙ non continebat iniquum, & quia ille A. sententiā illam non potuit impugnare, ꝙ esset lata contra formā statuti vel mandati, vt allegabat: vnde merito debuit confirmari: quia semper statur sententię, quandiu contrarium non ostēdatur. vt in decr. prædicta, scilicet, in pręsentia. Bern.

¶ Idem Constantien. episcopo.

¶ *Si sententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum, tempus decendij ad appellandum currit a tempore sententiæ, non autem a die finiti termini, hoc primo. Quadrimestre tempus, quod a lege datur condemnatis in personali, potest a iudice ex causa arctari, & sponte terminum arctatum recipiens, non potest post decendium appellare, licet non constet iudicem ex causa terminum abbreuiasse. hoc secundo. Ab executione sententiæ non appellatur, nisi in executione modus excedatur hoc tertio. hoc dicit euacuando medullam capitu secundum Panormitanum.*

CAP. XV.

Quod † ad consultationem: & infra.

†Cap. s. e. ti. ī 3 cōpil.

¶ Quia postulasti, vtrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sen

Quod ad consultationem.] Sententia per lapsum decem dierum transit in rem iudicatam, si prius non fuerit appellatum. Et quadrimestre tempus, quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa per iudicem arctari. cōmuniter sic summatur quæ summatio iudicio Panormitani nihil noui decidit, Diuiditur principaliter in duas partes secunda: ibi, Taliter. Et scias, quod casus litteralis ponitur multis modis, quia littera nimis succincte tactum narrat Abbas.

CASVS. 2 In dicta fuit cuidam purgatio vsq; ad 20. dies. & ab ipso recepta: adueniente 20. die appellauit nulla causa adiecta, dicitur, quod eius appellatio non est admittenda, cum infra 10. dies non appellauerit, quia per hoc acquieuit sentētiæ iuris interpretatione. item condemnatus fuit in causa pecuniaria, & ꝙ ad eundem terminum solueret, ipse nolebat soluere nisi post tēpus quadrimestre, quod datur rei iudicatæ, dicitur ꝙ propter hoc non est differenda executio sententię, & si propter hoc appellauerit. non auditur appellans, quia illud tempus potest arctari & elongari iusta de causa, & talem terminum sponte suscipiendo, quadrimestri tempori renunciasse videtur, tamen si modū iudex excessisset in exequēdo, poterit appellare. Vinc. Nota quod nisi condemnatus appellauerit infra decem dies, sententia transit in rem iudicatam. Item qui non appellat, iuris interpretatione sententiæ paruisse videtur. Item quadrimestre tempus, quod datur condemnatis a iure in causa pecuniaria, potest abbre-

2 Hic casus in antiquis exēplaribus reperitur.

tentiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem, † puta viginti dies vel amplius, sine contradictione† recipiẽs, & ad diem veniens, consequenter appellat, causam non exprimens [a] appellandi: nec sit locus [b] nisi suscipiendæ purgationi, & executioni sententiæ, [c] a cuius prolatione & purgatione iniũcta, vltra decendium † dicitur effluxisse: † Taliter duximus respondendum, quod cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem rei transeat iudicatæ: qui ad prouocationis subsidium infra id temporis non recurrit, apellandi sibi aditum denegauit. cum per hoc videatur per interpretationem iuris latę sententiæ paruisse: pręsertim vbi causa non redditur appellandi.

¶ Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari [d] potest nonnunquam a sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recepit terminum breuiorem, imputari † sibi potest & debet: cum ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse: vnde talis non audietur appellans, nisi forte aduersus eum modus executionis canonicus excedatur. [e]

¶ Idem decano, cancellario, & C. canonico Lundonien.

¶ Sententia potest probari per testes, licet non deponãt de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

C A P. XVI.

Sicut † nobis intimastis, cum causa, quæ inter H. subdiaconum, & B. præsbyterum super quinque frumenti modijs ver-

viari & elongari a iudice ex causa. Item si quis terminum illum recipiat sponte, etiam sine causa ampliori tempori renunciare videtur: vnde postea non potest appellare propter hoc. Item tacite renunciat quis iuri suo. Item ab executore non est appellandum, nisi modum excedat.

a ¶ Causam non exprimens] cum appellat a grauamine ante sententiam, causa grauaminis, propter quã appellatur semper est exprimenda. ĩ. de appel. vt debitus &c. dilectus. & constitutus. Sed cum quis appellat a diffinitiua: tunc sufficit dicere; appello ab iniqua sententia. ff. de minor. præfecti autem. & 2. q 6. post appellationem. §. forma. & c anteriorum. sed in casu præsenti non valebat appellatio, siue expressisset causam, siue non, cũ terminus appellationis esset relapsus.

[Glo. seq. allegat concor signat contrarium, &c.]

b ¶ Locus] hoc ideo dicit: quia petẽdo inducias videtur approbasse sententiam, s̃. de offi. dele. gratum. & s̃ de testi cum venisset. C. de re iudic. ad solutionem, ff de pact. tale. §. 1. C. de iure. do. imp. l 2. arg. 2. q 6. §. biduum, in fi. & hic expresse dicitur. arg. contra 3 q. 3. offeratur.

a ¶ Sententię.] non ipsius, de qua mentio facta est: scilicet de purgatione præstanda, sed alterius latæ in pecuniaria causa secundum quod dicitur in casu.

[Glossa sequens alleg. duas concor. signat contrarium, & soluit.]

d ¶ Arctari.] sic ff de re iud. l. 2. fim ĩ de app. oblatæ. cõtra ff de re iud. l 4 §. si quis condemnatus. Sol. quod dicitur hic, & c oblatæ. & ff. eod. l. 2. intelligitur, quando ex iusta causa prorogatur, vel etiam arctatur tempus quadrimestre. lex contraria quando iudex nulla causa assignata arctat tempus, quod facere non debet, vnde tũc tempus suppletur a lege.

[Glossa sequens alleg. 4. concor. obiicit, & soluit ponẽs octo modos, quibus executor modum excedit. in fine signat contrarium.]

e ¶ Excedatur] sic 2 q 6. ei qui. § sunt etiam quorum, & § ab executore & C. quorum appell. non recip l. ab. executione. & s̃. de offi. deleg. super quæstionũ. §. nos etiã. Sed qualiter excedit modum? quia aut facit quod mandatur, & tunc nõ excedit. aut facit aliud, & tunc nulla est sententia: vnde non est necesse appellare, sup. eo. ca. 1. quia non seruat formam mãdati, s̃. de rescrip. cum dilecta. & ĩ. de confirm. vti. vel inuti. examinata? Sol. iudex poterit excedere mandatum, faciendo quod mandatur, & plus aggrauando illum, contra quem fit executio, & tunc tenet sententia; vnde necessaria est appellatio. Item in alio casu, si vendicauerit partes iudicis, C de exec. rei iud. si vt proponis, & tũc sententia nulla est, vt ibi. Item si obiicitur excommunicatio 11. q. 3. cum excommunicatio. s̃. de excep. cũ inter. & in decr. Innoc. iiij. pia cõsideratione. [lib 6.] Item si innouatio facta esset post rem iudicatam: tunc mutatur ordo executionis, ff. de re iudic. l. 4. §. si ex conuentione. Item si velit præuenire tẽpus quadrimestre. ff. e. l. 4. §. si q̃s condẽnatus. Item si male interpraetaret sententiam, ff. de ap. ab executore. Item si obiiciatur quod falsi s̃. eo de cætero C. si ex fal. instru. iudicari. & infra de crim. falsi. super eo. Item si fiat exceptio, per quã retro nullum fiat iudiciũ, sup. de procurat. in nostra. Argum. cõtra ff. mand. diligenter, in princ. vbi dicitur, qui excessit mandatum, aliud quidẽ facere videtur.

Sicut nobis.] Sentẽtia sine expressione causæ lata tenet ita communiter summatur. Communis diuisio. Secunda. ibi, Cum autem. Abbas Siculus.

CASVS. Inter H. subdiaconum, & B. presbyterum vertebatur quæstio super quinque modiis frumenti, quos dictus presbyter annuatim eidem subdiacono, vt dicebat, soluere tenebatur: cõmissa fuit causa super hoc quibusdã iudicibus, corã quibus H subdiaconus petebat a dicto B. presbytero quinque modios frumenti sibi per annos singulos persoluendos. Sacerdos se non teneri respondit, cum alia vice super hoc conuentus fuerit, & sententialiter absolutus, ad quod probandum duos testes induxit, per quos constitit, quod magister A. auctoritate episcopi Lundunen. ipsum absoluit ab impetitione subdiaconi supradicti, Sed quia testimonium ipsorum quasi nude prolatum fuerat, cum nihil dixerint de causis, quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam, consuluerunt papã quid super hoc sit seruandum cum in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, obseruetur de consuetudine, quod omnia, quæ mouent iudicem ad sententiam proferendam, non exprimantur in sententia, Respondet Papa, quod cum ita sit, quod ex dictis ipsorum testium constet sententiam a iudice suo prolatam, præsumi debet omnia solemniter processisse, propter iudiciariam potestatem. Nota, quod licet testis non reddat causã sui dicti, nihilominus valet dictum eius, vbi non fuit interrogatus de causa. Item omnia, quæ mouent iudicem; necesse non est exprimere in sententia. item sententia lata probatur per testes. item præsumendum est pro iudiciaria potestate, quod omnia legitime fecerit in causis.

† Vide l. gradatim. cum no. per Doc. C. de reb. cre. & iu. iurã.

† condi- tione.

† decenni um.

† Vid l. 2. C. eo. & l. si exhæredatus, & l. si proponas § 1. ff. de inoffi. testa.

† imputa- re.

† Cap. 6 e. ti. l 3. apil. Et de materia, vide Alex. & Ias. in l 2. C. de bo. possess. secundum tabul & de annua præstatione, vide Bal. cons. 96. lib. 5.

¶ Absq.

a ¶ Absolutus,] exceptio de re iudicata impedit litem contest. s. vt lit. non conte. c. vlt. vnde non tenebatur litem contestari presbyter iste, si hoc opposuisset, vt dicit decre. prædicta, quæ incipit, exceptionis. Ber.

b ¶. De causis,] videtur, quod testis debeat assignare causam sui testimonij, vt s. de testi. cum causam, vbi de causis mādatur inquiri. & 4 q. 3. si testes § item solā. aliter enim non peruenitur ad veritatē. 23. q. vlti. occidit. nec sufficit testi dicere se scire, nisi assignet causam sciētiæ suæ: cum multa sint genera sciendi. 22 q. 5 hoc videtur, quod verum est, si testis interrogatus fuerit. si vero interrogatus nō fuerit, benè valet dictum eius, licet fuerit nude prolatum, vt hic, arg ff. de no. ope. nunc. de pupillo § qui opus.

[Gloss. ista quærit ar. alle. 6. iura, & soluit tractat demum, an præsumatur solennitas. vlti. quærit, & soluit.]

c ¶ Exprimatur.] Sed nunquid iudex tenet assignare causam, quæ ipsum mouit in sententia proferenda? Arg ꝙ sic. 21. dist. in tantum. ff de ijs qui notā infa. ait prætor. § ignominię. C. de iudi. properandum, § illo, circa fin. ff de cu. furi. si furioso. §. 1. quia oportet vt sciatur, quid mouerit iudicem ad sententiā proferendā ad hoc, vt emptor posit agere de euictione, ff. de euict. hoc iure & l seq. Ad hoc potest dici, ꝙ iudex pōt opponere causam, q̄ ipsum mouet: si tū nō opponitur, bene tenet snīa. inf. eo cū Bertholdus. in fi. & hic, vbi non fuit apposita, In causa vero appellationis bene debet apponi causa, quare reuocatur prior snīa vt per hoc prioribus iudicibus nō imputet, sic sup. de fide instru. cum Ioannes, in fin. & inf. de priui. cū olim 2. & sufficit rē fuisse adhibitā, siue fuerit in causa redhibitionis, siue non, ff. de ædi. edic. ꝙ si nolit § in factū. & ita statur snīæ iudicis siue causa fuerit apposita, siue non: similiter in instrumentis aliorum præsumuntur omnia esse solenniter acta, vt insti. de fideius. §. vltim. & instit. de inu. sti §. si scriptū. & c præterea. & ff. de ver. obl. sciendum sed in hoc est differentia, ꝙ si in instrumentis tabellionum non exprimitur causa, non præsumitur pro ipso instrumento, sup de fi 1. instr. si cautio. & ff. de proba cum de indebito, §. fin autem alias autem qui allegat solennitatem, siue circa sententiā, siue circa instrumentum, ipsam probet, 31. q. 2 Lotharius in prin. ff. de probat. l quingenta in fin. vbi licet per verba instrumentorum non appareant instrumenta solenniter acta, possunt probari per testes C. de vlu. l. 1. & sup. de testa. significauit. & c Albericus. & sic in maleficiis præsumitur potius iniuste factum, quam iuste, sup. de præsum. c. 1 & C de iniu si non conuicij. Sed nunquid contra talem præsumptionem admittitur probatio? Dico quod sic, ff de pactis. iurisgentium, § quod fere. ff. de prob. cum de indebito, §. vlt. & supra de fid instr. si cautio. Ioan.

tebatur, ipsi subdiacono ꝑ annos singulos exsoluendis, vobis cōmissa fuisset: & restitutionem sibi fieri postularet, subdiaconus supradictus: aduersarius se ad hoc non teneri respōdit, cū alia vice super hoc conuentus fuerit, & sentētialiter absolutus: [a] quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorum depositione constitit, quod magister A. auctoritate episcopi Lūdun. ipsum absoluit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum quia testimonium ipsorum quasi vnde prolatum fuerat, cum de causis, [b] quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam, nihil dixerint: quid tenendum sit, sedem duxistis Apostolicā consulendam.

¶ Cum in † plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod omnia, quæ iudicem mouent, non exprimantur [c] in sententijs proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium prædictorū constiterit sententiam a iudice suo prolatam: propter auctoritatem iudiciariam, præsumi debet [d] omnia legitime processisse. †

¶ Idem Astoriceñ. episcopo, & abbati sancti Isidori Legionen.

¶ *Ab eadem sententia potest appellare ne dum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest, & poterit sententia quo ad reum de iure suo docentem confirmari: respectu vero tertij rationabiliter appellantis infirmari.*

CAP. XVII.

CVm † super controuersia, quæ inter Aurien. episcopum & monasterium Cellæ nouæ, super statu ipsius vertebatur, pro episcopo diuersæ

[Glo. ista signa ꝓrium, & remittit.]

d ¶ Debet.] sic s. eo. cū inter & sup ð ele. bonæ 1. & sup. de renun. in præsentia. Argu. ꝓ. sup. de ꝓb qm̄. vbi de hoc dicitur ad finem.

CVm super.] confirmatur sententia quo ad reū appellantem, si nil doceat contra eā: differtur tū executio, si tertius de suo interesse doceat. Diuidit in tres partes. In prima decise narrat factum. In secunda quo ad reū principalē confirmat snīam: ibi, Cum ex parte. In tertia quo ad tertiū appellantē cōmittit causam executionis fiendæ, vel non. Et hæc decr. vr̄ difficilis, tū ꝓp ipsius difficilem materiam tum propter intricatum modu tradendi ipsam per commentatores. Abb. Sic.

CASVS. Cum inter epm Aurieñ. ex vna parte, & monasteriū Cellęnouę ex altera, super statu ipsius diuersæ sententiæ pro epo latæ fuissent, tā ex parte monasterii, q̄ ex parte Oueteñ. epi, fuit ad sedē Apostol. appellatū: vnde eps Oueteñ. per nuncium suum conquerebatur per sententias illas, ecclesiam. Ouet enormiter esse læsam, ad quam dicebat dictū monaster.ū pertinere: quare dicta sententia pro epo non debet executioni mādari: super hoc negotio multa fuerunt allegata in præsentia dñi Papæ: vnde cū ex parte monasterij nihil rōnabile ostensum fuerit, quare dicta snīa pro epo lata deberit irritari, & ideo quantum ad monasteriū ipsam cōfirmauit, mandat Papa iudicibus, quatenus si constiterit appellationem pro ecclesia Oueteñ. rationabiliter interpositā, & ad eā prosequendam nunciū suum infra tps legitimū destinasse, executio snīæ differatur, ne circa possessionē Oueteñ. ecclesia detrimentū incurrat: aliorquin sicut iustum fuerit executioni mandetur sine præiudicio ecclesię Oueteñ. cū hoc sibi non præiudicet quo minus suam possit consequi rōnem: cū res inter alios acta non noceat alijs iuxta cōstitōnes canonicas & ciuiles. No. ꝙ quilibet, cuius interest, potest appellare a snīa inter alios lata, ne mandetur executioni. Item infra tps legitimum i. infra annum debet quis prosequi appellationem. Item etsi non appelletur a sententia inter alios lata, tamen remaneret ei, cuius interest ius saluum cū res inter alios acta non noceat alijs.

Glo ista quærit opponendo. & soluit. secundo obijcit, & soluit. tertio quærit, arguit, & soluit [

† Vtrum i snīa debeat cā exprimi; vide per Ino. in l. si is ad quē. ff. de acqui. hęre. & per Marianū in repeti. ca. qualiter & qn̄ inf. de accusa.

† al. præcedente, & fac adhoc l. 1. C. de ꝑfesso. & in vrōn Costan. & l. 1 cū no. C. ð legit.

† Cap. 7. eod. titu 3. cōp Et de materia videlicet, an & qn̄ tertius possit appellare, vide Card in cle. 1. de cā. po. & ꝓpri Olura dum cōs. 153. inci. ð ussioni. adde Bar. in l a snīa. ff. de app.

sententiæ latæ fuissent, nuncius Oueteñ. episcopi, per eas Oueteñ. ecclesiam læsam grauiter quęrebatur, ad quam proponebat monasterium [a] pertinere: & infra.

¶ Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositum & ostensum, quare sententia pro episcopo promulgata debuerit irritari, eam quãtum ad monasterium duximus confirmandam: & infra.

¶ Mandemus, quatenus si constiterit appellationem pro ecclesia Oueteñ. rationabiliter interpositam, [b] & ad eam prosequendam nuncium eius infra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionem, Ouetensis ecclesia detrimentum incurrat: alioquin (sicut ius postulat) executioni absque Oueteñ. ecclesiæ præiudicio demandetur: cui † quæ præmissa sunt non præiudicant, quo minus suam valeat consequi rationem; cum res inter alios acta non noceat [c] regulariter alijs † iuxta constitutiones canonicas [d] & ciuiles. [e]

¶ Idem.

¶ Si citatus ad sententiam ex legitima causa iudici ignota non comparuit, tenet sententia eo absente lata, sed retractatur eo probante legitimam absentiæ causam. Si vero impedimentum probatur non plene, non retractatur sententia, nisi prius doceat de ipsius iniquitate hic: & est verus & not. intellectus secundum Panor. quem alij Doctores non clare dilucidarunt.

CAP. XVIII.

CVm † Bertoldus miles cutiam suam P. militi pignori obligasset,

a ¶ Monasterium.] & ita tenet sententia quo ad vnã ꝑsonã, & nõ quo ad aliã, sic & vltima volũtas defuncti destituta solemnitate iuris tenet quo ad filios, & non quo ad extraneum, C. fa. erc. l. vlt. & C. de test. hac consultissima § ex imperfecto. ar. contra. j. de do. inter dilectos. & j. de capel. mona. dilectus. j. eo. suborta. & s. de arb. cum tempore. & 49. dist. c. vlt.

b ¶ Interpositam.] Sed quare iste cõpellitur probare, se iuste appellasse, cum non magis oneraretur si ꝯ eũ esset lata snia? sed si hoc probabit, nunquid cassabitur snia? Dicas, ꝙ nõ cogitur plene probare causam appellandi, sed sufficit probare, ꝙ aliquo modo sua interfit, s. de testib. c. veniens. 2. nec cassabitur statim snia, sed differetur executio sniæ, si probabit, ꝙ iuste appellauerit, & postea admittetur tam super principali q̃ super snia, sic s. de testib. veniẽs 2. quia per sententiam non fit adhuc magnum præiudicium, sed per executionẽ, sic s. de of. del. sup eo. & ita snia inter alios lata non obstat alij, tñ tale quale præiudiciũ fit alij, vt hic patet. arg. C. de li. cau. iubemus. Sed non vr̃, ꝙ a snia lata inter alios possit appellari. ff. de ap. a snia. l. prin. imo potest, vt hic patet, vt per appellationem executio differatur. Sed pone, ꝙ sententia mandetur executioni pro ep̃o, nunquid eps præstabit cautionem ecclesiæ de Cella, ꝙ ipsam defendat ꝯ Oueteñ. ep̃m? Vr̃, quod sic, quia si duo petant rẽ ab vno, victor præstabit cautionem, quod defendat victum contra alium, ff. de rei ven. is a quo, ff. de pet. hære. l. penul. sed hic non est ita, quia hic agit modo tãtũ ecclesia Oueteñ. Io.

c ¶ Non noceat.] Littera ista contradicit superiori. vbi dicit; ne circa possessionem, & c. quod hic dicit, non noceat, verum est quantum ad proprietatem: sed ibi loquitur de præiudicio quo ad possessionem, & ita non contradicit. si simile C. de libe. cau. iubemus.

d ¶ Canonicas,] sup. de fide instr. inter dilectos. j. eod. c. pen. & inf. de don. inter dilectos.

e ¶ Ciuiles,] C. res inter alios acta. per totum. & ff. de re iud. sæpe.

CVm Bertholdus,] Probata iusta causa absentię reuocatur sententia lata ꝯ absentem, maxime vbi apparet iudicem circumuentũ. Vel aliter, & sic: Cõtra sententiã audit is, qui fuit absens docto de impedimento, ẽt minus sufficienter, si opponit de iniquitate, quã ex tenore sniæ & ex actis cõstare dr̃, quo docto obtinebit. Diuiditur principaliter in duas partes. In prima ponitur processus narratio. In secunda ibi, Licet. Partis restitutio, auditoris datio ipsius relatio, Papæ definitio, suũ motiuum continens. Prima pars põt subdiuidi, sed non expedit: quia satis patent partes in littera Abb.

CASVS. Bertholdus miles habebat villam suã, in quã erat ecclesia, vnde ipse erat patronus. villã illam obligauit P. militi: dicto P. creditore sublato de medio, A. nepos eius & hæres vacante ipsa ecclesia D. clericũ eiusdẽ loci ꝓsentauit ad dictam ecclesiã, dicens, ꝙ ius patronatus cum vniuersitate trãsisset in eum: archidiaconus de consensu epi ipsũ instituit in eadem, & in corporalẽ possessionẽ induci fecit eũ dẽ: dictus Bertholdus dñs fundi hoc audiens, T. presbyterum ep̃o præsentauit, sed eps ipsum non admisit: pp qđ dictus T. presbyter coram Remeñ. archiep̃o Apostolicæ sedis legato, ꝯ præfatum D. deposuit q̃õnem: archieps causam sup hoc iudicibus delegauit sub hac forma, vt causam instructã ad ipsum remitterent, præfigendo partibus terminũ peremptorium, in quo eius se conspectui præsentarent sniam recepturę: ad quem terminũ dictus D cum suis attestationibus accessit, T. presbyter nec iuit nec tũc misit aliquẽ rñsalem: legatus inspectis attestationib. D. clerici, ipsum ab impetitione T. presbyteri absoluit: postmodum vero idem T. presbyter intra breue tẽpus ad legatum accedens, iustã causam absentiæ allegauit: quo auditio, archieps mandauit quibusdam iudicibus, vt si iustã causam absentiæ ostenderet coram eis prædictam sniam nullius decernerent esse valoris, & cãm terminarent eandem: alioquin sententiam ipsam facerent obseruari: dicti iudices commiserunt alij vices suas. q testes super prędicto articulo receperunt, à quib. dictus D. clericus ad sedem Apostolicam appellauit: Papa auditis probationibus illius presbyteri super absentię suę causa, licet eam minus sufficienter probasset: ne tamen præiudicaret opinio veritati, commisit Papa causam illam cuidam Cardinali: ipse vero intellectis meritis causæ, omnia retulit dño Papæ q archiepiscopum inuenit circumuentum fuisse ex tenore sententiæ: tñ quia continebatur in illa, quod ꝑ attestationes illius vel ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cũ ipsum ad eandẽ ecclesiã pręsentauit: cum tñ ꝑ attestationes illas nihil aliud ostentum fuit, nisi ꝙ prędicti P. & A. annuatim perceperant decem solidos, q patronis illius ecclesiæ dari cõsueuerunt: tñ q a dicebat in sententia illa, ꝙ dictus T. in ꝓbatione defecerat, cũ ꝑ attestationes illius appareret manifeste ipsum T. suã intentionẽ sufficienter probasse: tum ẽt q a cãm non recipit sufficienter instructam, cũ vnius partis attestationes receperat, quæ

† al. ita q cui q̃ præmissa sũt nõ præiudicẽt, quo minus sẽtentia valeat cõsequi rõnẽ.

† Vide l. Lucius ff. de his q no. inf. & l. res inter alios. alias est Modestinus ff. de exce.

† Ca 7 e. tit. l. 3. ꝯp. Et de intellectu vide Lambertinũ de iure patr. li. 2. part. 3. art. 2. q. 2. de materia vero textus, & glossarũ vide præ cæteris hic Guidonẽ Papæ.

eodem P. sublato de medio, A. nepos eius, qui successit eidem, vacante ecclesia eiusdem loci, asserens, q̄ ius patronatus cum vniuersitate [a] transisset in eum, D. clericū eiusdem loci, archidiacono ad supradictam ecclesiam pręsentauit: qui de consensu episcopi [b] ipsum instituit in eadem, in possessionem eum induci faciēs corporalem. Prædictus vero B. dominus fundi, T. sacerdotem memorato episcopo præsentauit: sed ipsum episcopus non admisit. Cum autem dictus T. aduersus [c] memoratum D. super prędicta ecclesia deposuerit quæstionem, Remen. episcopus † Apostolicæ Sedis Legatus iudicibus negotium delegauit: ad quem cum attestationes vtrinque receptas per partes postmodum remisisset, [d] & præfato D. cum suis attestationibus accedente, dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneum comparere curaret: ipse attestationibus inspectis clerici memorati, ipsum ab impetitione sæpedicti T. sententialiter reddidit absolutum: eidem T. imponens silentium super ecclesia memorata. Postmodum autem idem presbyter ad archiepiscopi præsentiā infra breue [e] tempus accedens, iustam causam [f] absentiæ allegauit: archiepiscopus vero Argentino electo, & Altæ Syluæ, & Tudebernon. † abbatibus dedit (suis) litteris in mandatis, vt si iustam absentiæ causam ille ostenderet coram eis, prædictam sententiam nullius decernerent [g] esse valoris, & causam sine debito terminarent: alioquin facerent sniam obseruari: verum dicto electo, & pręfatis abbatibus committentibus [h] alijs vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt: a quibus dictus clericus vocem ad nos appellationis emisit: & infra.

¶ Licet autem iustam causam absentiæ minus sufficienter [i] presbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati, R. diaconum Cardinalem eis concessimus.

quæ parū faciebāt ad cām: vnde Papa sniam prędictam cassauit, & pręfeto T. adiudicauit ecclesiam memoratā, cum a uero patrono ipsum constitit fuisse p̄sentatum. Not. q̄ nō valet snia lata ꝯ absentem si cōstiterit eū iusta de cā impeditū fuisse. Item licet minus sufficienter probet absentiæ cā: nihilominos dēt de cā iterum cognosci. Itē ueritas p̄ualet opinioni. Itē cū iudex circumuentus est iterum dēt de cā cognosci. Item non dicitur ea remissa sufficienter instructa, nisi allegationes vtriusq; partis remittantur. Item euidenter hic patet, q̄ ex præsentatione patroni acquirit ius præsentato, si patronus in sua præsentatione persistat.

a ¶ Cum vniuersitate, inf. de iu patro. ex litteris, ff de contrahen. emp. si aquæductus, & l. dolia.

b ¶ De cōsensu epi,] aliter nō possat, s̄ de off. arch. cū satis, nisi haberet hoc de præscripta cōsuetudine, sup. de of. arch. c vl. & ꝫ. de exce. pla. ad hęc.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Aduersus.] sed qualiter potuit iste V. agere, cum ex sola præsentatione nihil habeat iuris, imo vr̄, q̄ cōtra ep̄m deberet agere ad interesse: ꝫ. de iu patr. pastoralis? Rn̄deo, bene acquiritur ius præsentato a vero patrono, licet ep̄s eū non admittat, dumodo suam voluntatem patronus non mutet, et sic pōt agere vt sua præsentatio confirmetur, ut hic patet. Sicuti electus pōt agere, vt sua electio confirmetur, sup. de elec. postquam & c publicato.

[Glo. seq reci per quæstionem.]

d ¶ Remisissent] assignando terminum peremptoriū ad sententiā audiendam, ut patet in antiqua: alias non tenuiss. t sentētia lata contra absentem, ff quæ sen sine ap. resc. l. 1. §. ex eo edict, & ea q̄ aduersus absentes non per contumaciam statuuntur, non tenent, C. quo & qū iud. ea quę, sed hic tenuit santentia, vt patet per sequētia. et propter terminum peremptorie statutum 1 ad sententiā, sed quia probauit iustam cā m absentię, reuocatur sententia, vt 3. q. 9. caueatur. Ber.

[Glo. seq. reci per obiect.]

e ¶ Breue tempus,] & ita videtur, q̄ mora possit purgari in iudicijs, ff si quis cau. si post tres, quod locum habet ante lit. conte. & ubi ius actoris non est factū alterius, ut dicit illa lex, sed hic non fuit sententia retractata propter breue tempus: quia probauit iustam causam absentiæ, fuit auditus.

[Glo. seq signat contrarium, & soluit]

f ¶ Iustam cām.] alioquin non fuisset auditus, arg. contra sup. de in inte rest. ex litteris. Sed illud fuit in fauorē matrimonij, & quia nō poterat hēre recursum cōtra dolosum, cum in eo casu fuerit nō soluēdo, sup de procu. querelā, & 5. q. 3 si ægrotans, & ita reuocatur snia, si iuste impeditus uenire nō potuit, ff. de dam. infec. l si finita, § si forte. Nec dr̄ iudicatū, ubi iusta de cā detētus p̄sens esse non potuit. ff. de re iudic. quasitū, nec mandari dēt talis snia executioni, vt ff de iud. si p̄torian si. & ē notabile illud q̄ reuocat snia cum interesse non potuit: & sic est arg. q̄ iudex non dēt nimium festinare ad sniam, vt dicit lex prędicta, si finita, §. si forte.

]Glo. sequ. obijcit, & soluit.]

g ¶ Decernerent,] sed qualiter potuit iste legatus retractare sententiā suā, cum nullus iudex possit hoc facere: dummodo non sit lata cōtra ius constōnis, C. sen. rescin. non pos l. 1. Rn̄deo, q̄ non potest retractari nisi per in integ. rest ff. de minor. in causę, 2. §. vlt. & l. sequ. Vel nisi ipso iure sit nulla, C. de acc. l. 4. vnde hic fuit retractata per in integ. restitutio. 2. & improprie ponit hic; nullius momenti: qa talis sententia bene tenet, quousq; fuerit reuocata.

h ¶ Cōmittentibus.] sed qualiter delegat9 ab alio q̄ a principe committit alij vices suas contra illud, sup. de of dele. super quęstionum, § si uero, & C de iudi. a iudice? Quidam dicunt, quod hic erat lis contes. coram delegatis: vnde cum videantur facti quasi domini litis, possunt alij committere vices suas ad similitudinem procuratoris. arg. C. de procur. l nulla. & l. neque tutores. Vel id quod hic nō fuit oppositum. & ideo taliter de facto processum fuit, & hodie stari debet prædictis, C. de in di. a iudice, & sup. co. super quæstionum. & est expressum, inf. de app. cum causam. vnde uon valet hodie, q̄ hic dicitur.

i ¶ Minus sufficienter,] & tamen admissus fuit per talem probationem, ne veritati opinio præualeret, vt sequitur Et sic argum. colligitur hic, quod minus sufficiens probatio admittitur. Ex pluribus alijs causis fuit iste auditus, quia circumuentus fuit iste legatus ex pluribus causis, quæ in sententia continentur. Primo dicitur, quod ille erat in possessione iuris patronatus, & hoc falsum fuit. Item dicebatur in sententia, quod

† Archiepiscopus in plurib. antiqs, & ita legendū. est autē in Gallia is archiep̄atꝰ, cui multi subsunt suffraganei.

1 Est ergo necesse, q̄ exprimat hoc casu perē ptorium vbi vnica sit citatio hoc 24. q. de illicita, in fin. sic in causis, in q b. sine figura p̄cedit̄ p elec. de ver. sign. sæpe circa p̄ lo. An.

† Tudertino. Tudebē.

Vox, suis, deest, in antiq.

2 Eo mō pōt, cum sit gn̄alis legatus: secus si esset spālis legatus sec. Vin & de hoc dixi ꝫ de accu. qualiter 1 s̄. gl. 1. l. A.

q T. defecerat in probatione,& hoc fuit falsum, vt inf. dicitur. Item quia causa non fuit sufficienter instructa ad legatum remissa: quia attestationes illius T. non fuerunt remissæ ad legatum, prout ipse mandauerat. vnde manifeste apparet legatum circumuentum fuisse. Bernar.

auditorem, qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententię archiepiscopum inuenimus circumuentum: tum quia continebatur in illa, quod per attestatiões ipsius clerici fuerat sufficienter probatum, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cum eundem ad prædictam ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestationes illas nihil aliud ostensum fuerit, nisi quod pro quodam iure,[a] quod de illa ecclesia consueuit exhiberi, patronis prædicti P. & A. annuatim decem solidus acceperunt: tum etiam † quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. in probatione defecit, cum per attestationes suas appareat ipsum suam intentionem [b] sufficienter probasse: tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam: cum vnius tantum partis attestationes rece-

[Glo sequ. obijcit, soluit.]

a ¶ Quodam iure.] Sed videtur, q propter hoc, q fuit in possessione partis, q etiam fuit in possessione totius, ff. de ser. rust. præd. vna est via, & qui minimam partem fundi possidet, totum possidere vr, ff. de acquir. pos. possideri. Sed nó est ita, sup. de præser auditis, vbi de hoc, & j de capell. monac. dilectus. quia perceptio pensionis nec possessionem probat, nec dominium, j de fi. instr. inter dilectos. in fi. & ff de acqui. possess. quamuis, §. 1. quia alia est perceptio pensionis, & alia possessio præsentationis: & ideo errauit legatus in sententia, credens hoc sufficere, & hæc pensio siue census potest constitui a patrono in fundatione ecclesiæ de auctoritate epi. 18. q. 2 Eleutherius, & inf. de iu patro. præterea 2 & hoc ante consecrationem ecclesiæ, post consecrationem non potest ei aliquod onus imponi, quia rei consecratæ non imponitur seruitus, ff. de seruit seruitutes. §. vlti. et quod humani iuris esse desinit. seruitutem non recipit. ff. commun. præd. cauerí. lo. et per talem perceptionem non fuit in possessione iuris patronatus: cum hoc non fuerit de substantia iuris patronatus, sed præter ius patronatus potest talis census constitui a patrono in ipsa fundatione, ut in c. præcedenti Eleutherius, et c præterea Quid intelligitur nomine iuris patronatus, colligitur, inf. de iure patro. nobis fuit Ber.

b ¶ Intentionem.], i. quod fuerat præsentatus a uero patrono, vt dicit in fi.

[Glo seq. reci. per q an. s. ius patronatus transeat cum vniuersitate in creditorem. alleg pro et contra, et quid sentiat, non apparet.]

c ¶ Patrono,] per hoc patet, qd patronus de obligatione quam fecit, excepit ius patronatus, aliquin transisset cum vniuersitate, 1 inf de iure pat. ex litteris, arg. ff de contrah. emp in modicis. sic et in fundo uendito accedunt seruitutes, et alia iura, ff. de contrahê. empt. si aquæductus, et l se. et l. doliatet sic fundus dotalis transit cum vniuersitate, ff. de fun. do. l. 1. sed alia ratio est 2 in emptore vel feudatario, qui directum, et vtile dominium habent in re, et aliud in creditore, quia si ius præsentandi consistit in fructu, eo ipso quod creditor vtitur tali fructu, exonerari debet quãtitas debiti, C. de pig act. l. 1 & 2 & inf de vsuca. c. 1. & 2. sed talis fructus æstimari non potest, et ideo non diminuit quantitatë debiti. Item nec alijs iuribus vtitur creditor, nisi hoc conuenerit, ff. de pig. actio. sed an vię Item quia soluto pignore omnia iura tolluntur, ff quib mod. p. gn. uel hypo. solu. l. 1. et C. si p gn. pignori datum fuerit, l prima. et 2 et sic præsentatus soluto debito esset de ecclesia remouëdus, q est cõ illud. 16. q 7. inuentum. & 56 distin. satis peruersum, & inf. de excel. præla. c. vlt. Item quia creditor peccat vtendo pignore, ff. de fur. creditor alias incipit, si pignore: licet enim creditorem sibi obligatam possit locare, ut ff de pig. ac creditor. tñ fructus cõputabit sibi in sortem, inf. de pig. cum contra: licet enim in venditione omnia iura transeat, argum. ff. de oñi præscr. vr. l. 1. in uerficu. cum vrbem nostram, §. 3. non tñ in obligatione gñali ueniunt quæ specialiter non obligarëtur, ff de pig. l. obligatione; et l seq ff. de pec q peculiũ, et C. quę res pig. oblig. pos. l. 1. ac. contra ita. l. q fructus non diminuant sortem, quia seruitus quãq; inutilis est. ff. de seruit. l. ei q fundum, sed ius patronatus bene transit cum vniuersitate, nisi specialiter excipitur, inf. de iure pat. cũ ẽm, et c. ex litris 3.

perit, quæ parum faciebant ad causam: Vnde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestationes nobis cõstiterit euidenter ipsum a uero patrono [c] fuisse ad sępe dictam ecclesiam prę sentandum.

¶ Idem.

¶ Papa in sententijs, quas profert, ordinem iuris seruat.

CAP. XIX.

IN † causis, quæ Summi Pontificis iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus: Cum in similibus [d] casibus cęteri teneantur similiter iudicare: Nisi forte cum aliquid (causa necessitatis, & vtilitatis inspecta) dispensatiue duxerit statuendum.

IN causis.] Inferiores tenentur iudicare secundum, q Papa inter cęteras personas iudicauit, si rite & recte sñiam tulit: Primo ponitur dictum. Secundo ratio. Tertio exceptio. secunda: ibi, Cum in similib. tertia: ibi, Nisi. Abb. Sicul.

CASVS Dr q secundũ q Papa iudicat, & alij debent iudicare, et ideo Papa iuris ordinem, & æquitatis rigorem in causis diligenter obseruare debet cum in simil. alij debeant similiter iudicare, nisi cum ipse aliquid dispensatiue duxerit ordinandum. Not. q ordo iuris, & æquitatis rigor in iudicijs obseruanda sunt. Item sñia Papę ius facit quo ad omnes. Item secundũ, q ipse iudicat, & alij iudicare debent, & sic in similib. idem iudicium est habendum. Item in dispensationibus causa necessitatis, et utilitatis attendenda est. Item dispensationes non debent trahi ad ius commune.

[Glo. seq. dicit aliud in interlocutoria, signat contrarium & soluit.]

d ¶ In similibus,] & sic patet, q diffinit. sententia principis trahenda est ad consequentiam, ex quo alij similiter iudicare debent, sed interlocutoria non, C. de legi. l. 3. circa fi. & l. si quis Imperialis. arg. cõ qd interlocutoria uim legis habet, ff quod met. cau. metû, §. sed qd prætor ait, quod verum non est, nisi interlocutoria in corpore iuris claudat, et est simile huic 16. q. 3. licet. B.

Intex

Pensionis perceptio neq; possess. pbat neq; dominium.

† Dictio, et decst i antiqs, & in veteri compilat.

1 Hoc tenet Tanc. Vin. & Gofre. Io. A.

2 Idẽ Phi. Innoc. & Host. sed Dama. in q6. sua. 1. de iure patro. dicit q psentare pôt creditor nomine debitoris. Io. And.

† Cap 9. eo. titu. in 3. cõpi Et an in sñia principis requirat ordo iuris, vide per Iaso ne in l. 1. ff de constitu. princi. adde Par. de Put. in trac synd. uerbo & in q̃tum.

3 Concor. l. iter omnes ff. cõ. pd. glo. in l. fideiussor, ff. qui satis. cog.

INter monasterium.] Tenet secunda snīa diffinitiua lata ↄ̃ primam, si de prima non fuit exceptum neq; appellatum a secunda. h.d. s̃m vnum intellectum. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponit thema decisū. In secunda diffinitionis causam. In tertia soluit quoddam obstaculum. In quarta diffinit. secunda ibi, Cum ↄ̃stiterit, tertia ibi, Non obstāte, quarta ibi, Factū. Abbas.

1 Hic casus in antiquis codicib. reperitur.

CASVS. 1 Vacante monasterio S. Leufredi, monachi elegerūt quendam de gremio sui monasterij in abbatem: & dum peterent cōfirmationem suæ electionis, monachi S. Antonij se opposuerunt dicentes, illam electionem esse cassandam ex eo, ꝙ de monasterio S. Antonij fieri debuisset: quare diœcesan[a] Eps illam distulit cōfirmare: tandem sup hoc causa fuit cōmissa quibusdam iudici-

¶ Idem Conuentui Sancti Leodij.

¶ *Secunda sententia in diuersa instantia contra primam lata, tenet mero iure, nec debet infringi, etiam si sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, præsertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostensa. h. d. Panormitanus.*

CAP. XX.

INter † Monasterium Sancti A. Rothom. & vestrum, super modo eligendi abbatem in monasterio vestro fuit quæstio agitata: & infra.

¶ Cum constiterit nobis primam commissionē non fuisse per vltimam reuocatam: tum quia causæ suspicionis in iure propositæ friuolæ videbantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis [a] ingressum opponere debuissent, † quibus coram delegatis eisdem subeundo [b] iudicium renunciasse [c] videntur: tum etiam quoniam de priuilegijs [d] Apostolicæ sedis, & processu [e]

† Cap. 10. co. tit. i 3. cōp. Et vide l. Imperatoris, cū gl ff. de re iu. adde Alex. col. 193 & Pa. de Cal ↄ̃s. 3:5. ĩcip. in cā quæ vertitur.

bus ad petitionem monasterij S. Leufredi, coram quib. iudicibus partes litem contestatę fuerunt, & processū fuit in causa, & testes recepti fuerunt: demum monachi S. Antonij ad alios iudices litteras impetrauerunt ꝑtinentes, quod primi iudices erant eis certa ratione suspecti: vnde proposuerunt quasdam exceptiones friuolas ↄ̃ illos: quas cum iudices 2 admittere nollent, ipsi appellauerunt: iudices videntes, quod primæ litteræ nō reuocabantur per secundas, processerunt in causa non obstante appellatione eorum, & confirmauerunt electionem factam per monachos S Leufredi: vnde occasione appellationis prædictæ, delata est causa ad dominum Papam: coram quo obijciebatur ↄ̃ sententiam, ꝙ lata erat a suspectis iudicibus, & quod fuerat alijs iudicibus delegata: & post appellationem allegabant etiam sentententiam, quæ prius lata fuerat pro eis super quæstione ipsa, dominus Papa auditis hinc inde propositis, quia constitit ei, quod secundæ litteræ non reuocabant primas: tamen quia causæ suspicionis friuolæ fuerant, quæ debuerant proponi ante litis ingressum, & ideo renunciasse videntur eisdem, & quia nec de processu, nec de priuilegio sedis Apostolicæ facerent mentionem, quæ si fuisset expressa, litteras nullatenus habuissent, confirmauit sententiam a primis iudicibus latam, non obstante sententia, quæ allegabatur: quia nec fuit ostensa domino Papæ, nec primis iudicibus, quæ etiā si fuisset illis ostensa, nihilominus contrarium statuissent ea postposita, quia non valebat, si autem valebat, & non opposuerunt eam, eis imputetur, cum lites prætextu nouorum instrumentorum non debeant instaurari, & electo saluo iure diœcesani minus benedictionis exhibuit. Nota, quod dilatoriæ exceptiones ante litis ingressum debent proponi. Item ipso facto renunciat quis iuri suo. Item secundę litteræ ad hoc, vt reuocent primas, debent facere mentionem de processu iudicij, & de priuilegijs Apostolicæ sedis. Item prætextu nouorum instrumentorum lites instaurari non debent. Item sententia contra res prius iudicatas tenet. Item per factum superioris non præiudicatur inferiori. Bernardus.

2 Secundi, s̃m Pet. d Sa q b. cōmissū fuerat, ꝙ si inuenirēt illas suspiciones litimas, ꝓcederēt i cā: vel loquit de primis Io.

a ¶ Litis.] sup. de excep. pastoralis, 3. q. 6 c. si quis Episcoporum, §. exceptio, & C. de iud. apertissimi, & l. cum specialis Bern.

[Glo. sequ. reci. per q. an iudicis recusatio alias exceptiones præcedere debeat, & primo alle. ꝙ sic. secundo alleg. ↄ̃trium, tertio ponit opi. Tan. quarto ponit opi. Io. quinto vacillando approbat opi. Tanc.]

b ¶ Subeundo iudiciū,] q cunque hēt plures exceptiones dilatorias, dēt primo opponere illā de iudice suspecto: illa .n. ꝓcedit naturaliter, vt patet, s̃. de ꝓbatio. q in ex ordine verborū, vt ibi dictū est. Si .n. primo opponeret exceptionem ↄ̃ personā aduersarij. puta ꝙ ipse sit excōicatus post litteras impetratas, q a modo nō est admittendus, & snīa pro ipso feratur, sic apꝓbat personam iudicis: vn̄ ipsum postea reprobare non pōt, 4. q 3. c. si testes, § itē si qs testib. & 3. q. 8. cuius in agendo, qui .n. alijs defensionib. vsus est, non pōt redire ad istam, vt ff. de iud sed & si susceperit & ꝑterea specialiter caut de hac exceptione, quod vsque ad 10. dies proponatur, 3. q. 3. §. offeratur, & si iudex absens sit quem volo recusare, illud debeo protestari. 3 C. de iud. cum specialis. Sed ↄ̃ videtur per hoc, quod non consenserit in iudicem: licet enim quis dederit fideiussorem standi iuri, adhuc potest iudicem recusare, vt 3. q. 3. §. differatur. Præterea vr̄ quod excommunicationis exceptio, vel de falsitate rescripti naturaliter præcedat, quia nisi rescriptum teneat, non potest iudex aliqua iurisdictione vti, sup. de iud. c. 1. Item si aduersarius esset excommunicatus, nō potest eligere arbitros pro iudicis recusatione, vel etiā alios iudices eligere? vnde videtur, quod primo inquiratur de rescripto siue de excommunicatione aduersarij antequam ad alia procedatur. Super hoc dicunt quidam sicut Tan. quod si omissa exceptione de iudice suspecto proposuit alias, siue succumbat siue obtineat, non potest postea redire ad eam de suspecto iudice, q a per hoc videtur tacite approbare, personam iudicis, ex quo consensit litigare sub ipso, arg ↄ̃, sup. de offi. deleg. insinuāte, maxime nulla protestatione præmissa, quod prętęrea non renunciat exceptioni de suspecto iudice. Io. innuebat, sed non præcise distinguendo: si succubuit in aliqua exceptione, adhuc potest redire ad illam de suspecto: quia ad hoc intendit, vt declinet iudicium: vnde non plene consentit in iudicem arg. C. de inoff testam. contra maiores, secus esset si obtineat in aliqua exceptione: quia tunc approbauit sententiam iudicis: 4 vnde illum postea reprobare non poterit, vt dicitur in prin. notulæ, & hoc satis æquum videtur; tamen credo standum opin. Tan. quia litigando sub ipso approbat personam iudicis semel enim consentit, &c. siue pro eo, siue contra eum sententiauerit, vt hic patet. 5 Bernard.

† Vide l. 1. & ibi Cy. & Docto. C. de dilatio.

3 Et sic vitiat opi. dicentiu, ꝙ q̄cunq; vsque ad lit. cont. possit opponi, ad q d .n. hoc casu fieret protestat. Io. And.

4 Ecce ergo, ꝙ si iudex in prima exceptione iudicabit ꝓ reo, recusari non possit. Io. And.

[Gl. seq ar. & remittit.]

c ¶ Renunciasse.] arg. ꝙ tacite siue ipso facto renunciat quis iuri suo, sic sup de offi. deleg gratum, & c. insinuāte, & ĩ. de his, quæ fi. a ma. par cap. ex ore. vbi arg. plura inuenies de hoc Ber.

d ¶ De priuilegijs.] per quæ ius eligendi de suo monasterio se habere dicebatur, sup de consue. cum dilectus quod non debuit taceri, sup de rescr cum ordinem.

e ¶ Et processu.] nam de processu negotij, & exceptione (si qua proponitur) mentio fieri debet, sup de proc. in nostra.

5 Concor. l. cuius in fi. ff. d ma nu. & l. i ↄ̃ C. de in ce. nup.

a ¶ Non

a ¶Non obstante sententia]quæ non tenebat forte lata a iudice non suo, vel non seruato ordine iudiciario: vnde sequitur, quæ si fuisset ostensa, contrarium statuissent. Bern.

[Gl. seq dupliciter exponit litteram, post habita.]

negotij coram primis iudicibus, nihil in secundis litteris dicebatur: quod si fuisset expressum, obtinere minime potuissent: Nō obstante [a] sententia, quæ pro monasterio Sancti A. dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cum si prædictis iudicibus fuisset ostensa, ea posthabita [b] contrariū statuissent: alioquin [c] eam obijcientibus imputentur: cum sub prætextu nouorum [d] instrumentorum lites non debeant instaurari: Factum priorum iudicum ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes, [e] electo a vobis nos ipsi mu

b ¶Posthabita.] Exponit hæc littera per Tanc ea habita. l ea visa, post, i. postea ɔ̄triū statuissent, q̄ statuerunt, q. d. si iudices illā vidissent, statuissent ɔ̄trium eius, ꝙ fecerunt: quia non cōfirmassent electionē: & ideo dicit, alioquin, i. si nō fuisset illis ostensa, imputent sibi qui debuerūt ostēdere. Sed hæc expositio cōtradicit notulæ Lau. ꝓximo positæ: vñ ꝯm notulam Lau. sic expone, posthabita, i. postposita, C. de spor. l. 1. vt sit vna dictio, sic exponit 32 q. 3 dicit Sarra, ibi, coniugalem posthabuit thorum, i. postposuit coniugalem torum, & accessit ad ancillā, sic C. de exac mili. annonæ 2. in fi lib. 12. 1 quasi dicat, si sententia fuisset iudicibus ostensa, illam postposuissent siue spreuissent, & statuissent ɔ̄ ipsam sicut statuerunt, quia non tenebat.

c ¶Alioquin.] idest si tenuisset, & non eam opposuerunt, imputetur eis. Vel alioquin, idest si non fuisset postposita siue spreta, quia sententia tenebat, imputatꝰ eis, quia amnodo prætextu nouorum instrumentorū, i. repertorum de nouo, sententia non retractabitur, & iste est verior intellectus, & hæc expositio probatur, ĩ. c prox versi nimirum, & ff. neg gest. si autem, §. 1. & ff. de compen. l quod in diem, §. 1.

d ¶Nouorum,] idest, de nouo repertorum, infra cap. proxi. 2

[Glo. seq. primo ponit sex casus præter istum quem ponit hoc c. quibus valet hæc sententia ɔ̄ rem iudicatam, demum obijcit, ponit opi. Io. & soluit. Finis reci per contrarium de l. 1. C. quando prouo. & opi. Ioā. ill' contrario competit.]

e ¶Confirmantes.]& ita tenet hic sententia ɔ̄ res prius iudicatas, quia hic monachi eam omiserunt, post sententiam ea vti non possunt, quia prætextu nouorum instrumentorum non retractatur sententia, ff dē re iud. Imperatores, & C. de transact. sub prætextu, nec exceptio peremptoria locum habet post sententiam, nisi appellatum sit, C. sen. rescin non pos l. 3 & sup. de fid. instrum. cum Ioannes. Item iure minoris subuenitur Ecclesiæ in hac exceptione, sup. de in inte. rest. c. 1. & c. iudicis, sed hoc non fuit petitum. 3 Item non potest opponi sententia si fuit ostensa iudicibus, & ipsi eam reprobauerunt veluti nullam, ĩ. cap. proxi. ff de compen. quod in diem §. 1 Item etiam in alio casu tenet sententia contra res prius iudicatas, si qō sit an sit iudicatum vel non, & si iudex pronunciat iudicatum non esse rescinditur prima sñia, ff. quæ sen. sine ap. rescin l. 1. in prin Item in alio casu tenet sententia ɔ res prius iudicatas, vt in negotio publico, ff de re iud. Imperatores, & in alio casu, ff de iureiu. admonendi. Item vbi vertitur periculum animæ, tenet sententia ɔ̄ primam, etiā si non ostendatur sñia in iudicio, sup. eo. c. lator, & cap.

1 L. 1. C. de spor. Goff. ibi, si qua prę[illegible]sum. fuerit hic mā suetudinis nostrę posthabita pretio. Io. And.

2 Adde, q̄ dicant noua instrūa, & qñ illis liceat vti, in l. p hanc, ĩ gl. in ver. ad nouū, & ibi Cy. C. de tēp. appellat.

3 Qđ petitum potest ex quo lædebat Ecclīa, secus si ipsius ꝑsonę [illegible] d noc dixi de rest. in ĩte. c fi. & in cle. eo. tit. c. vnico. in 2. gl. Ioan. And.

consanguinei. Vin. Sed vr̄, ꝙ iniuria facta fuit istis monachis, qui obijciebant sententiam: quia non fuerunt admissi, isti monachi appellauerunt a iudicibus, qui tulerunt sententiam. Sed in causa appellationis (vt dictū est) potest opponi exceptio peremptoria omissa, in prima causa, ergo isti debebant audiri in sua exceptione. Ioā. dixit, ꝙ hæc decr. loquitur in eo casu cū scit aliquis se habere exceptionem rei iudicatæ, & in fraude, & dolo eā omittit volens fatigare aduersariū suū: alias si ignorabat hanc exceptionem sibi cōpetere, bene potest eā tunc opponere quandocunque: quia tūc non retractat secunda sñia, imo nulla ꝓnūciatur. Hoc quod dicit Io. non colligit aliquo modo ex ista littera, vel indecisa, nec prodest. Vnde dicat, ꝙ non audiūtur monachi, vt obijciā: sñiam, ētsi vera fuerit, quia monachi appellauerūt a iudicib. ante sñiam occasione litterarum, quæ valebant auctoritate quarum volebat post litem contestatam iudices recusare, secundū quod satis patet per hanc decr in prin. & in parte decisa colligitur, vbi hoc expresse aī, quod monachi isti appellauerunt, quia iudices non admittebant recusationes, & quia dicebant secundas litteras valere, & ita recesserunt contumaciter non expectata sñia, & talis appellatio nulla fuit: sed a sententia diffinitiua non fuit appellatum, nec etiam poterant: quia contumax non auditur appellans, 2. q. 6. c. ei qui, §. sunt quorum, & hæc est causa, quare non admittuntur, & imputent sibi qui non opposuerunt sententiam coram iudicibus si valebat, & quia beneficium restitutionis non petierunt: quia admissi fuissent, vt dictum est supra. Et quod dicit]sententia contra res prius iudicatas non tenet locum habet quando in iudicio allegatur, & ostenditur sententia. 4 tunc si iudices nolunt admittere sententiam, dumtamen teneat sententia, & iudicant contra primam sententiam, nulla est ipso iure, nec est appellare necesse, & sic loquitur 2. q. 7 §. diffinitiua, ver. item si sententia fuerit, & c C. quando prouo. non est necesse, l. 1. & ibi Ioan. intelligit aliter hanc decre & illam l. vt sup. dixi. Sed tu intellige hanc dec. & illam l vt sup. diximus, & ita plana littera erit, & ita intelligit Vin. vt in prin. istius notulæ. Et ita siue scienter, siue ignoranter eam omiserint, non potest postea opponi ex quo non est appellatum, & tunc prætextu nouorum instrumentorum non instaurantur lites finitæ præterea hic non fuit ostensa sententia domino Papæ, sed allegata fuit tantum, nec etiam fuit ostensa primis iudicibus.

nus benedictionis (saluo iure diœcesani) curauimus exhibere.

¶Idem Episcopo Decano, & Cancellario Parisien.

¶Tenet sententia contra priuilegium ostensum, vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, vel supplicatum.

CAP. XXI.

SVborta † inter Melden. Episcopum, & monasterium Attrebatense, † super ipsius Monasterij subiectione materia quæstionis; & procuratoribus

† Cap. 11. eo. ti. in 3. comp.

† Resbacens. Tresbatē. Accubaten.

4 Dicebat Inno. ɔ̄triū loqui, vbi ñ fuit opposita, nec ꝓbata exceptio rei iudicatæ, & istud vbi fuit opposita, sed nō ꝓbata. Ioā. And.

ADDITIO. *Pro materia hic tacta de appellatione* contumacis vide c. vnicum, de do. & contu. in cle. & ibi notata. 5

SVburta.] Diuiditur in tres partes. In prima præmittit casum & sententiam sup possessorio latam. In secunda ibi, [Verum.] committit ipsius executionem & causam super petitorio. In tertia: ibi, [Iudicibus autem,] petitionem dilatis, diffinitiuum moderatur. &

5 Adde I. diuus, & glo in l fi. ff. de in inte. rest.

quod

quoddam soluit obstaculum. Abbas.

CASVS. Inter ep̄m Melden. & monasterium Attrebaten. super subiectione ipsius monasterij controuersia vertebatur: propter hoc partibus in pręsentia Dñi Papæ constitutis, petijt procurator episcopi restitui ad quasi possessionē obedientiæ in eodem monasterio, qua ipsum monachi spoliarant, q͂a per confessionem p̄curatoris monasterij constitit ep̄m quasi possessionē obedientiæ in eodem monasterio habuisse: Papa ipsum restituit ad eādem, veruntamen quia ex parte monasterij quoddam priuilegium Innocentij Papæ exhibitum fuit in iudicio, quod plenam libertatem monasterij exprimebat, mandat Papa quibusdam, vt ep̄m restituāt in quasi possessionē obediētiæ, quo restituto, nisi ep̄s cōtra priuilegium aliquid rōnabile ostenderit, super subiectione monasterij silētiū imponant eidem: Iudices prædicti restituerunt ep̄m, & postmodum cœperunt cognoscere super statu ipsius monasterij. Contra priuilegium Innocentij Papæ exhibuit Episcopus quandam sententiam Alex. Papæ super subiectione ipsius monasterij: Iudices receptis probationibus utriusque partis, causam instructam remiserunt ad dominum Papam. Papa auditis, & intellectis rationibus partium, quia intellexit rationes ep̄i efficatiores, subiectionem in eodem monasterio adiudicauit eidem, ut ibidem habeat tanquam diœcesanus ep̄s potestatem, ita tamen q̄ per hanc sententiam nullū præiudicium sedi Apostolicæ generetur, quo minus cum voluerit suam iustitiam prosequatur, in fine respondet quasi tacitæ quæstioni: Diceret aliquis. Nonne priuilegium Innocentij debuit tueri monasterium contra sententiam Alex Rñdet Papa, si priuilegium Innocentij Alexandro fuit in iudicio præsentatum. & ipse tulit sñiam in contrarium, illud intelligitur reprobasse: si vero non fuit exhibitum, p̄textu priuilegij de nouo reperti, sñīa Alex. non debet reuocari. No. confessio procuratoris dño præiudicat Item incorporalia non possidentur, sed quasi. Item restitutio ad subiectionē ante ingressum principalis causæ facienda est. Item licet cā liberalis sit præiudicialis: tamen quęstio possessionis ei præiudicat. Item contra priuilegium admittitur probatio siue defensio. Item non sufficit obijcere, nisi probetur obiectum. Item protestatio præmittenda est, ne fiat alicui præiudicium circa ius suum, vt hic fecit Papa. Item priuilegio libertatis nullus renunciare potest in præiudicium Papæ. Item instrumentum intelligitur reprobatum, eo ipso quod iudicatur contra ipsum. Item prætextu priuilegij de nouo reperti non debet sñīa reuocari. Et sic negligentia nocet: sed per hoc non fit præiudicium Papæ, quo minus si uoluerit ius libertatis sit saluum monasterio.

[Gl. seq. notat, & remittit:]

a ¶ Per confessionem,] notat confessionē procuratoris dño p̄iudicare De hoc dictū est, s. vt lit. nō cōtesta. c. 1.

partium litigantibus coram nobis: quia per confessionem [a] partis aduersæ constitit, eundem episcopum quasi possessionem [b] obedientiæ in eodem monasterio habuisse: ipsum restituendum decreuimus ad eandem.

¶ Verum quia priuilegium Innocentij Papę p̄decessoris nostri libertatem monasterij plenariā exprimebat, decano Suessionen. & suis coniudicibus dedimus in mādatis, vt episcopo in quasi possessionem obedientiæ restitutio, [c] nisi contra priuilegium rationabile aliquid obijceret, & probaret super subiectione monasterij sibi silentium imponere procurarent, & infra.

Iudicibus autem causam instructam remittentibus: quia cognouimus efficaciores † episcopi rationes, subiectionem eidem adiudicauimus memorati monasterij: vt ibidem habeat tanquam diœcesanus Episcopus potestatem: ita tamen, vt nullum per hoc Apostolicæ sedi præiudicium generetur, quominus si voluerit, suam iustitiam prosequatur. [d] Nimirum [e] si præfati Innocentij priuilegium Alexandro [f] fuit in iudicio præsentatum, & ipse tulit † sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. [g] Si vero non fuit coram eo exhibitum,

[Glo. seq. reddit rationem textus.]

b ¶ Quasi possessionem,] hoc ideo dicit: quia incorporalia non possidentur, sed quasi arg. sup de pręscri. si diligenti, & sup. de causa possessionis, cum ecclesia, & ff. de vsuc. sequitur, §. si viam, & ff. de acquiren rerum dominio. l. si seruus, §. incorporales.

[Gl. seq. no obijicit, & soluit tripliciter.]

c ¶ Restitutio,] nota quod licet cā liberalis, sit præiudicialis, tñ q̄ possessionis ei præiudicat, ut hic pa tet. & C. de ord. cog. l. vlt § fin. agebat ipse episcopus possessorio, de quo constitit per confessionem partis aduersæ: unde Papa mandat ipsum restitui, 2 petitorio, sed de hoc nō probauit ep̄s coram Papa, sed pars aduersa per priuilegium Innocē. vnde mandat Papa, imponi silentiū ep̄o, nisi contra priuilegiū aliud probet, & ita q̄ obtinet in p̄prietate, obtinet finaliter in possessione, licet aliter p̄bet de possessione, sup. de cau. possessionis, cum dilectus: & hoc cum vtroque iudicio actum est Sed quare Papa non tulit sententiam pro monasterio, cum per priuilegium Innocentij probatum esset, q̄ erat liberum, & exemptum, & ex parte episcopi nihil ostensum esset contra priuilegium, & actum esset ab ep̄o petitorio, & possessorio, supra de cau. poss. cum ecclesia? Rñdeo episcopus coram Papa prosecutus fuit tantum possessorium, petens inducias ad probandum contra priuilegium Inn. vel ipse ex officio suo voluit prouidere ep̄o, alias non recte processisset Papa. Vel possessorio tantum actū fuit, abbas petijt causam cōmitti quantū ad petitorium, cum per priuilegium intentio eius probaretur, quod melius uidetur.

d ¶ Prosequatur,] argu. de protestatione præmittenda, sim. inf. de don inter dilectos. in fi. & 9. q. 3. saluo. supra elect. Cumana. §.

e ¶ Nimirum,] responsio tacitæ quæstionis. diceret aliquis, nonne priuilegium Inno. debuit tueri monasterium? Respondet Papa quod non: secundum quod sequitur in littera.

f ¶ Alexandro,] qui super eadem quæstione sententiauit pro ep̄o, ut habetur in parte decisa: quam sñiam episcopus coram iudicibus exhibuit, & coram Papa; de qua hic fit mentio Ber.

[Gl seq. no. inducens similia, & unum diuersum]

g ¶ Reprobasse,] no. q̄ instrumentum dicitur reprobatum eo ipso, q̄ cum iudici ostenditur, contrarium iudicat, sic testis reprobatur eo ipso, quod iudex contra eū iudicat, arg, sup. de ordi. cog. cum. dilectus. in fi. & ff. de his qui not int Lucius: sic ex quo quæstio falsi mouetur, & iudex contrarium iudicat, eam intelligitur reprobasse, C. si ex fal. instr. l. 1. Secus est in compensatione, quia ubi iudex non admittit compensationem, post sententiam potest opponi, sed si expresse eam reprobat, postea opponi non potest, ff. de compens. quod in diem, §. primo. & ff. de negotijs gestis, l. sin autem, § si quocunque modo. ita h. c, quia Alexander reprobauit.

1 Ar. ff. dist c q̄squis cum suis, condant.

† Quia illa sñia p̄ualet, quę validioribus fulcit̄ rōnib᷑, §. itē p̄tiū. insti. de empt. & vendi.

2 De hoc articulo videto, hic p̄ aliis Inn. Hos. & Io. An.

† al. ita: tulit sñiam ɔtra ipsū, illud ītelligit̄, &c.

† al. ita. tulit sñiam ɔtra illud ītelligit̄, &c. in oībus tñ desunt illa duo verba paulo, ꝰ. corā eo.

bauit priu legiū Inno. si fuisset ostensum in iudicio, sic sup. c. prox. Item hic est argu. q ipso facto & sine verbo perditur priuilegium, sup de off. deleg. gratum. & inf. de his quę fi. a maio. par. cap. cum olim.

[Glo. seq. alleg. tres concor. excipit duos casus. inducit duo similia.]

non debuerint conspiratores admitti, iuramentum tñ ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius ecclesiæ recipi potuerunt, vt per dicta illorū super alijs fides possit haberi, quæ ipsum abbatem non tangebat, præcipue cum tunc probatum nō esset ipsos cōspiratores fuisse.

1 Dicit Gof. & nisi per in integrum resti. de rest. in inte. sup. de iuditio. de nauo. si ex cā. Io. And.

a ¶ Retractari,] sup. c. pxi. ff. de re iud. imperatores, C. de transa. sub prętextu in fi. nisi in casu, ut in l. p. dicta imperatores, m. de iureiu. admonendi. 1 Et sic tollitur priuilegium per sententiam sicut per cōuentionē, inf. de dec. ex multiplici, & per arbitrium, sup. ti. pro. xi. cum olim. 1.

CVm I. & A.] Diuiditur in duas partes principaliter. In prima ponit factū coram Papa narratū appellationis remedio. In secunda dat iudices appellationis, quibus diffinitionem causæ sub certa forma committit: Scda: ibi, Quia vero. Et quilibet pars potest subdiuidi, vt patet in textu. Sed prædicta diuisio sufficit ad intellectum. Abb. Sicul.

† Cap. 12. eo. titu. 3. comp.

CASVS. I. & A. canonici Sancti Dionysij pro se, & quibusdā alijs cōcanonicis suis denunciauerunt domino Papę, Abbatem suum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdā alijs criminibus, super quibus erat multipliciter infamatus: vnde Papa mādauit quibusdam iudicibus, quatenus ad ecclesiam personaliter accedant, & tam in capite, quā in membris corrigant corrigenda, & statuant quę ſm Deum viderint statuenda, iudices vero receptis iuramentis abbatis, & canonicorum, abbatem ipsum ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt dilata correctione membrorū, a qua snīa procurator abbatis appellauit, vnde postmodum in pręsentia Papæ proposuit dictā snīam reprobari debere, primo quia iudices lite non contest. in negotio processerūt, tum quia iura conspiratorum contra ipsam recipientes, depositionibus testium coram partibus non publicatis, nec ostensis eidem, ad snīam procedere præsumpserunt. Papa vero his, & alijs intellectis: quia de articulo conspirationis sibi non potuit fieri plena fides, mandat iudicibus, quatenus si constiterit, q illi cōspiratores fuerunt, quorum iuramenta iudices receperunt, & q abbas probare voluerit coram eis, & iudices dicta illorum solummodo secuti sunt, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, quod processum illorū debeāt irritare, in principali negotio iuxta formam comprehensam in prioribus litteris postmodum procedentes. Si vero abbas non poterit probare illos conspiratores fuisse, vel si ēt hoc probauerint, appareat tñ, q nihil deposuerunt super his, pro quibus fuit abbas amotus, vel et si aliqua deposuerunt contra abbatē, ea tñ per alios fuerunt sufficienter probata, processum illorū iudicum debeant confirmare: quia quamuis aduersus abbatem

prætextu priuilegij de nouo reperti, prędicta nō debet sententia retractari. [a]

¶ Idem Sanctæ Mariæ in Cagi, & Vallis secretæ Abbatibus.

¶ Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur, si constat testes, ad quorum dicta tantū lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.

CAP. XXII.

CVm † I. & A. Canonici Sancti Dionysij Remen. ex parte quorundam Canonicorum eiusdem Ecclesię, nostro Apostolatui reserarint, quod abbas eorum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam aliis erat multipliciter infamatus: [b] Nos Cathalan. Episcopo, & eius collegis dedimus in mandatis, vt ad Ecclesiam personaliter [c] accedentes, tam in capite quam in membris corrigerent † corrigenda, & statuerent, quæ statuenda viderent, & infra.

Iudices autem abbatis, & canonicorum iuramenta recipientes, [d] abbatē ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt: correctione membrorum dilata, [e] quam tunc non poterant expedire. A qua sententia, cum procurator prædictus ad nostram audiētiam appellauerit, proposuit dictam sententiā reprobādam, tum quia iudices lite [f] non contestata, in ipso negotio processerunt, tum quia iuramenta conspiratorum [g] contra ipsum recipientes (depositionibus coram partibus minime publicatis, † nec ostensis [h] eidem †) ad

No. q aliquis pōt per alium denūciare. Itē conspiratores nō admittuntur ad testimonium. Item exceptio proposita ante snīam a grauamine in causa appellationis debet vera esse. Itē non sufficit probare cōspiratores, nisi probet, q iudex secutus fuerit dicta illorū. Itē cōspiratores potius gñt admitti q alios q contra illum contra quem conspirasse dicuntur.

† De hoc art. vide Fely. post Abba. i c. dilectus, de rel. iu.

b ¶ Infamatus,] post hunc textum corrigitur littera decretalis p registrū sic, & cum super his, & alijs cum pcuratore ipsius abbatis aliquandiu litigassent nos Cathala.

2 Hæc gl. nō est Bernardi sed ... in vetustis codicib.

c ¶ Personaliter,] in hoc casu non possent isti cōmittere uices suas, ut sup. de of. delega. qm̄ Apostolica, §. is autem cui, & i casibus alijs ... ibi ponuntur, ... in loco ipso debet fieri inquisitio, ubi morantur il li, de quorum uita q̄ritur, 47. di. de Petro, & 2. q. 1. Deus omnipotens, 24. q. 1. pudenda, & 23. dis. illud, & sup. de elect. postquam.

d ¶ Recipientes,] secundum formam, quam habes inf. de acc. qualiter, & qn̄, § formam, & c. cum dilectus.

† al. eidē, & male cū de solo abbate fiat sermo.

e ¶ Dilata,] per hoc patet. q licet inquisitor de quibusdam tulerit snīam, de quibusdā non, non ideo expirat officiū eius, quin de alijs possit cognoscere, & pronunciare, & idē est in ordinario, ff. de doli except. apud, §. item quæritur, & de negotijs gestis. sinautem, §. penul. alias incipit l. nam & si seruus. in arbitrio idem ... dictum sit, ut de omnibus simul pronunciet, & si tunc de quibusdam pronunciauit, nihil egit, & de nouo potest pronunciare, ff. de arb. quod tamen.

3 Dicebat Pe. & post ī gñali ī q̄ sit, non fit contest. ī speciali vero vocatur is, q̄ ingit: q si neg... hr̄ id pro cōtesta. si vero est contumax, ... cedi pt q ipsū, ut lite nō con testa qm̄, §. sunt & alij Io. A.

f ¶ Lite non contestata,] hæc exceptio efficax non est, quia in inquisitione potest procedi lite non contesta. vt sup. ut lit. non contest. quoniam frequenter, § sunt. & alij: si contumaciter se absentet, tamen citari debet, & exponenda sunt sibi omnia, quæ contra ipsum obijciuntur, inf. de accusa. qualiter & quando, §. debet, & hoc intelligitur cum aliquis prosequitur inquisitionē, sed cum ex officio tantum inquirit, 3 ibi proptie contestari non potest. Ber.

g ¶ Conspiratorum,] qui nullo modo recipiendi sunt, inf. de simo. per tuas.

h ¶ Nec ostensis,] & illud ei non debuit denegari, imo omnia quæ sibi obijciuntur, & dicta testium sunt danda eidem, inf. de ac. qual. ter. & quando 2. § dēt, & ca. olim, §. si vero, & ita tam ex hac causa, quam ex pceden ti tenuit appellatio. Papa tamen retulit se ad illum articulum de conspiratione, quia de alijs ei constitit.

Con.

a ¶ Conspiratores.] qui enim malo zelo mouentur, ad testimonium admitti non debent ꝭ. de accu. cum oporteat, & ꝭ. de simo. per tuas 1. & 11. q. 1. conspirationum, & c. coniurationum, & hic.

[Glo. seq signat ꝯrium, & remittit, & arguit.]

b ¶ Iuramenta.] sed non vr, ꝙ sufficiat hoc, nisi hoc fuisset obiectum coram iudicibus, & ꝙ Abbas probare voluerit, vt dicit lra ista. itē nec sufficit, ꝙ fuerit obiectum, & ꝙ obtulit se probaturū, nisi modo probentur ꝯspiratores: & ita non cassatur snīa, nisi probetur, ꝙ causa exposita fuit vera, sic sup. de testib. ex parte Adæ, 1 vbi de hoc. Sed ꝯ. ꝭ. tit proxi. interposita. Sed illud solutū in c. ex parte. Et est hic arg. ꝙ exceptio, quæ proponitur ꝯ personam testis, obijcienda est, & probanda ante snīam: nisi per iudicem steterit, vt hic satis innuitur, sic sup. de exce. denique vbi de hoc.

c ¶ Secuti.] sic patet, ꝙ non sufficit probare coniuratione, vel cōspiratione, vel falsitatem testis, vel in stri, nisi probetur iudicem secutum fuisse dicta falsorū, seu conspiratorum testiū seu instr orum., C. si ex fal. instru. fallam, arg. sup. de test. si aut.

d ¶ Constaret.] ex hoc pat. ꝙ p appellatione non reuocatur nisi ea, quæ minus legitime facta sunt, vt ꝭ. de test. spo. audita. Et est mirabile, & sententia tenet lata post appellationem legitime interpositam, & vbi causa legitima, & probabilis opposita fuit, ꝙ est ꝯ illud, sup. de offi. dele. per nōnum, in fi. sed appellatio ista licet fuisset legitima prima facie, quia caus. sufficiens erat, si non probauit quia debuit probare omnes testes, qui ꝯ eum deposuerunt, cōspiratores fuisse, vt hic patet, & si modo appareat, ꝙ appellatio non fuit legitima, vnde non reuocatur snīa, sed confirmatur, vt sup. de testi. ex parte Adæ.

[Glo. seq. in fin pri n. solu. obiectio cui dat simile, demum quærit opponendo, & tripliciter soluit.]

e ¶ Potuerunt.] hic vr ꝙ minus idonei testes admittantur in causa inquisitionis sicut in causa compurgationis, sup. de præsum. si litteras, & ꝭ. de purg. c. constitutus. Sed hoc ideo est, quia de facto suo agitur: quia & seruus snō creditur cū in de facto suo interrogatur 4. q. 1. si testes, §. item seru. snō. Sed nonne alij de Ecclesia, qui forte sunt idonei, possent illos repellere, cum sint criminosi, nec debeant conuinci per criminosos? Potest dici, ꝙ licet qd hic dr, ꝙ tales admitti possunt, intelligo non quantum ad plenam fidem faciendam, sed ad præsumptionem, & quia si dicta ipsorum debilitentur in aliquo, non tñ euacuantur in toto, & sic eum alijs adminiculis probabunt, ꝭ. de simo per tuas, in fi. Vel potest dici, ꝙ præiudicatur alijs, qui hucusque tolerauerūt eos, nec aliquod crimen obiecerunt eis, ꝭ. de acc. nulli. 2 hoc tñ verum est, ꝙ ꝯ extraneū non possent induci testes de ecclesia, nisi essent idonei 14 q. 2 super prudentia, & 2. q. 1. Deus oīpotens. Io. Et præterea eo tempore, quo recepti fuerunt non constabat eos conspiratores fuisse, vt hic in fine dicit: Vñ hæc exceptio pōt opponi contra istos ab alijs: quia hoc probato, cū sint criminosi, contra alios testificari ñ possunt, nisi quo ad præsumptionem, vt dictum est sup. de test. c. testimonium. Bern.

2 Dic illud spāle in Epo, vt ibi not. & 2 q. 7. pagani, §. in hoc. Ioan. And.

sententiam procedere præsumpserunt: & infra.

¶ Quia vero de conspirationis articulo nobis nō potuit fieri plena fides: Mandamus, quatenus si vobis constiterit, quod illi conspiratores [a] fuerint, quorum constat a iudicibus iuramenta [b] recepta, quod Abbas probare voluit coram eis; & eorum dicta iudices secuti [c] tantummodo, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt: vos irritantes processum eorum, in negotio iuxta prædictam formam comprehensam in prioribus litteris, procedatis. Si vero eos conspiratores fuisse, nequiuerit comprobare: vel licet de hoc constaret, [d] appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem Abbas fuit amotus, vel etiamsi aliqua super his deposuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicum confirmetis: quia licet aduersus Abbatem non debuerint conspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt: [e] vt per ipsorum dicta, super alijs fides possit haberi, quæ Abbatem minime contingebant: præsertim cū tunc probatum non esset, eos conspiratores fuisse.

¶ Idem H. de Castro Guarti. †

† Vvarrini

1 Host. dicit, ꝙ hoc ꝓbare voluit, sed ñ obtulit, vl obtulit necesse fuit repulsus: vl si fuit repulsus, nō tñ appellauit ꝓpter hoc, sed solū a diffinitiua. Io. And.

¶ Damnatus in actione iniuriarum infamis est, & per Papam potest fama restitui, hoc dicit, prout communiter summatur.

CAP. XIII.

Cum † te a Bartholomæo iniuriarum actio ne conuento, eo quod diceres equum tuum non esse minoris pretij, quam capillos ipsius: iudices qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent: tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamia, [f] † beneficium restitutionis ad famam, a sede Apostolica, implorasti.

¶ Nos autem considerantes, quod nulla fuerit, vel minima [g] facta iniuria...

Cum te.] Damnatus pro nulla, vel modica iniuria, infamis non efficit. h. d. sm quod glo. intelligit. Diuiditur i duas partes In prima ponitur petitio; In secunda ipsius examinatio, vel responsio. ibi, Nos. Abbas.

CASVS. H. de Castro Guarini, & B habuerunt inter se verba iniuriosa, ita ꝙ H. dixit ipsi B. ꝙ equus suus non erat minoris valoris, quam capilli ipsius B. quare ipse B. conuenit H. actione iniuriarum. Iudices, q de hoc cognoscebant, damnauerunt dictum H. in 10. sol. vnde ipse timens ne per dictam sententiam notaretur infamia, petijt a dño Papa beneficium restitutionis ad famam: Papa vero considerans, quod nulla, vel modica facta sibi fuerit iniuria, vult ipsum H per dictam sententiam non infamia non notari. No. qd condemnatus de iniuria notatur infamia: nisi iniuria sit minima, vt hic patet.

† Cap. 1. eo. ti. in 1. cōpi. Et ꝓ intellectu vide Bar. ī l. infamē, ff de pub. iud. & de materia lal. in l. cū ctos populos, C. de sum trin. & Doct. ī §. iniuriarū, insti. de act.

† Vide l. v... & l. ... ff de ... q. no. ... nia.

f ¶ Infamia.] Actio enim iniuriarum infamat, siue ciuiliter siue criminaliter agatur ff. de ijs, qui no. infa. athletas, § vlt Si quis conueniat te actione famosa: si vis vitare infamiam, cōstitue procuratorem, ff de ijs, qui no. infa l. furti, §. si qui alieno.

g ¶ Minima.] quia non omnia talia verba sunt pro iniuria habenda, vt si ex repentino ar... o hoc dixit. 2. q. 3. si quis iratus, de pœn dist 2 c. ... quoniam nec lubricum linguæ ad pœnam facile trahendum est, ff ad l. Iul. ma. famosi, §. nec lubricum: & ... calor ... vitio caret ... c si quem, § ... Item illud requiritur, ... boni mores, ff de in iurijs, item apud, § ... ad ... itur, & ita habes, arg. hic, quod

quod pro modico nõ datur actio iniuriarum, sicut nec actio de dolo datur pro modico, ff de dolo, si oleum, in fi & l.seq. & restitutio pro modico non datur, ff. de in integ.rest. scio illud. 1 sed actio furti pro modico datur, 14.q.6.c vlt.inst. de rerum diui.§. gallinarum.

1 Et ĵ. de re. eccles. non ali.c. pen.

† al. ita: pp dictã infam, &c.

2 De materia huiꝰ glossæ vide plene per Archi. Præpositũ, & alios ĩc. Euphemiũ 2. q. 3. & in c. si quis, 6. q. 1.

† Cap. 2. e. tit. ĩ 4. ꝯp. Et ꝑ intellectu huiꝰ decr. vide Ant. de Bu. in c. fraternitatis, s̃. de testi. & practicam opponẽdi excõica-tionem ꝯ iudicem, vel testem tradit Bar. in l. 1. C de testib.

3 Cõtrar. ibi no. Io. dic tñ, vt ipse not. 24. q. 1. in summa, & de hoc 11. q. 3. cu 12. I. A.

4 Imo vr̃ arg ꝙ nõ credatur. Ad qd .n. mãdaret inquiri, si crederet? sed dici pt ꝙ mãdat ĩquiri nõ de excõic. de qua ꝯ stabat: sed de publi. de qua ñ cõstat ꝑm Abb. Ioã. And.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Volumus.] si isti erant 2 clerici planũ est: sed ex littera nõ vr̃: vñ potuit Papa talẽ infamiam (si qua fuit) remouere, 2.q. 3.c. si quem, § notandum, in fi. Sed si erãt laici, non vr̃ ꝙ Papa potuerit infamiam ꝑ ciuilem iudicem irrogatam, remouere, quia q̃q̃ aĩas, &c. infamiam tñ absoluere non possumus, 2. q. 2. ca. Euphemium, §. hic colligit. Sed dic, ꝙ subsunt quoad tẽporalem iurisdictionem domino Papæ: & sic planum est.

ria volumus [a] te per prædictam sententiam infamia non notari.

¶ Idem.

¶ Reuocata sententia propter defectus iurisdictionis, vt quia vnus ex iudicibus publice excommunicatus erat: vel propter iuris ordinem non seruatum, iterum de principali quæritur.

CAP. XXIIII.

AD † probãdum, quod procurator dominæ: & infra.

¶ Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est a iudicibus delegatis, de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare, vel infirmare curetis: ita, vt, si pro eo, quod vnus

AD probandum] De eodem facto loquitur c cum dilecta, de rescr. Et pone sic casum litteralem, quãtum pertinet ad intellectum c. Vacante quodam monasterio monialium, duæ fuerunt electæ in discordia in abbatissã eiusdẽ monasterij, custos, s. eiusdem Ecclesiæ, & qdã alia monialis, vtraq; parte asserente suam electionẽ ꝓualere, Papa commisit causam iudicib delegatis, quib. mandauit, vt examinatis vtriusque electionib. ꝯfirmarent illam, quæ de iure præualeret, cognito de causa iudices ꝯfirmauerunt electionem factam de custode per sñiam diffinitiuam, a qua sñia fuit ab altera parte appellatum, vel per viam nullitatis causam introduxerunt ad Romanam sedem, allegantes, ꝙ vnus ex coniudicib. qui ꝯfirmationis sñiam tulerunt, erat tempore sñiæ publice excõicatus. Item ꝙ non seruauerunt in procedendo iudiciarium ordinem: Papa ad instantiam huius partis, commisit cãm alijs iudicibus sub forma, de qua in littera continetur, & prosequere, vt in tex. Abbas No. ꝙ sñia publice excõicati nulla est. Item litteris ordinarij statur. Item vtile vitiatur ꝑ inutile. Item licet tempore latæ sententiæ iudex sit excommunicatus, & ideo sententia nulla, ea tamen quæ fecit ante excommunicationem, valebunt.

[Gl. seq. per q. s. quid de occulto.]

b ¶ Innodatus.] sic sup. de exce. exceptionem, ad si. vbi de hoc aliud occulte, quia tunc nec ipse nec alij ipsum tenebantur vitare: qui diuinare non poterant ĵ. vt eccl. bene vt nostrum, vnde cum communi opi. liber & absolutus habeatur & credatur, quicquid interim facit, valet, vt 2. q 7. c. infamis, §. tria, ver. veruntamen si seruus, 3 & ff de offi præto. Barbarius, C. de testa. l. .. & inf. de iure pa. consultationib. & inf. de cler. excom. ministr. Apostolica B in. ...

[Gl. seq. q ... & remittit.]

c ¶ Per metropolitani litteras.] a quo dr̃ excõicatus, & ita est arg. ꝙ litteris Episcopi creditur. 4 sup. de proba. post cessionem, vbi de hoc.

[Gl. seq. exemplificat, & vltimum præualet.]

d ¶ Ex alia iusta causa,] puta, quia ipsa elect a similiter esset excõicata, vel si per simoniam electa fuisset, vt ga inutilis, & insufficiens esset, ĵ. de ap. ꝯstitutis, s̃. de elec. per inquisitionem, & 1. q. 1. si qui Epi, §. ecce cum honoris, & s̃. de æta. & qua. c. vlt. & s̃. de offi. custo. c. 1. Vel ꝙa non fuit seruata forma, sup. de elec. quia propter, & c. cũ post petitã. Vel quia non fuisset seruatus ordo iuris: quia nõ fuisset lis contestata, sup. vt lit non conte. c. 2. ꝙ melius videtur, 5 vt per hoc non præiudicetur principali negotio, sed tantũ processus cassetur, sup. de elect. dudum 2.

ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiã protulerunt, excommunicationis vinculo esset publice innodatus, [b] quando sententia lata fuit, sicut per metropolitani litteras [c] perhibetur: aut ex alia iusta causa, [d] eandem sententiam constiterit infirmandam: ipsa cassata, [e] de ipsius electione custodis iterum cognoscatis. [f]

Gregorius Nonus.

¶ Res inter alios iudicata alijs non nocet; fallit in eo, qui passus est illam litigare, cui secundo loco competebat actio, vel defensio, vel a quo causam in iure indicato habuit.

CAP. XXV.

QVamuis † regulariter alijs non noceat

[Glo. seq. exponit, no. alle. duas concor. dupliciter obijcit, & soluit, contra solutionem alle. duo iura, & arguit.]

e ¶ Cassata,] i. cassa, & irrita nunciata. Et sic patet, ꝙ retractẽt sñia si detegatur impedimẽtum post sententiam, arg. 8. di. veritate, 10. q. 2. si quis ingenuus: & est hoc ꝯ illa iura. 3. q. 7. c. infamis, §. tria, ver. verum, cum alijs concord. suis ibi positis, sup. in 1. notu, & 1. q. 1. si quis a simonia cis Sed aliud inconueniens videtur, quia retractatur sentẽtia quoad alios iudices, qui legitimam personam habebant, sic sup de offi. deleg. cum super, ideo retractatur sententia, quia impedimentum erat notorium per sententiam publice latam: vnde nulla in eum potuit cadere iurisdictio, & ita cum sibi, & alijs communiter causa commissa fuisset, & duo sine ipso iurisdictionem non poterant exercere, vnde propter connexitatem reuocatio fit quo ad omnes. Quia non potuit tenere sententia quo ad quosdam, & non quo ad alium, cum illi per se non habuissent iurisdictionem similē, ff de arb. Pædius, in fi. Arg contra. ... quod cum falso tuto. ... & sup. de el. cum Vinton. Item arg. h. c. quod vtile per inutile vitiatur, ĵ. de offi. deleg. cum super & c. super quæstionum, §. si vero, vbi de hoc.

f ¶ Iterum cognoscatis.] & sic patet, quod licet sententia siue processus cassetur, actio tamen salua remanet, vnde iterũ cognoscitur ex integro 7 de causa ... a ... non iudicato habẽt ff. C. quomodo, & quando iud. si vt proponis. Hæc exceptio excommunicationis in qua libet parte litis potest opponi, etiam si fuerit omissa ... ter, sup. de excep. exceptionem. Bar.

QVamuis.] Ponit regulam, & duos casus exceptos. Primus: ibi, Ei. Scds: ibi, Ac illi. Et hæc decretalis de se habet subtilem & longam materiam.

CASVS. Episcopus Bonon. contulit mihi archidiaconatũ: qbi ... erat, ꝙ ... erat filius sacerdotis, & probatum in iudicio, quæritur, vtrum hac sñia debeat præiudicare Episcopo quod amittat potestatem conferendi dignitatem illi ... illa vice, quamuis res sit acta inter alios. Dicitur, quod sic, & imputet sibi, ꝙ c... ... alium

5 Imo ꝑced. exempla nõ sũt bona. Ioã. And.

† Vide l. res inter, C. qñ res iudi. non noc. & ꝑ intellectu vide Bal. ĩ Margarita ad Inn. verbo, sententia lat. ĩ l. 1. §. huius studij, ff de iust. & iu & Alber. tract. de statutis, par. 3. qõ 65 & ...

6 Sed vide sup de ef. del cũ super. Ioã. And.

6 An ... del. cat. ... testatio, vide in Spec. de sent. ꝑ la §. ... ꝗ post ... hic. Ioa. Ioã. And.

Alium agere, cũ sibi cõpetebat actio, & defensio illius archidiaconat⁹. Secũdo ponitur, ꝙ actum fuit ꝫ epm, qui cõtulerat mihi archidiaconatum, & probatum ꝙ erã filius sacerdotis: quæritur nũquid illud mihi p̃iudicet, cum sit inter alios actum: Dicitur ꝙ sic. Abbas. Exempla istorum causuum & aliorũ plurĩũ, in quibus fallit regula prædicta, notantur in glossa huius capituli. Not. hic regulam generalem: Res inter alios acta alijs non nocet: fallit tñ in casib. hic cõtentis. s. cum aliquis cui cõpetit actio vel defensio, sustinet sequẽtem agere. Item cum quis passus est eum experiri a quo causam habuit.

res inter alios a iudicata: ei tñ qui cum sibi primũ de ea re actio vel defensio competebat, sustinuit sequentem agere: Ac illi ẽt, qui passus est eum a quo causam habuit, experiri, est præiudiciũ generatũ.

¶ Idem.

¶ Si duo ordinarij pronunciant contraria, tenet sententia pro reo. fallit in quatuor casibus hic contentis & similibus Si vero delegati discordant, delegans est adeundus. Si arbitri, neutra tenet.

[Glossa seq. habet duas partes. prima repetit regulam tex. al. eg. concor. enumerãs septem casus exceptos. Secunda ibi, item fallit, prosequitur & exemplificat casus, quos hic ponit tex. & prin. ponit exempla in creditore, debitore, marito, vxore, & socero: ponit etiam de emphyteuta & emptore.

Quibus casibus res inter alios acta, alijs noceat, vel prosit.

a ¶ Res inter alios.] hæc regula: res inter alios acta alijs non nocet. habetur C. res inter alios acta. l. 1. & in ipsa rubr. ꝫ. de fide instr. dilectos. & ꝫ eod. cum sa per. & C. quib. res iud. non no. l. 1. & 2. hæc regula fallit in multis casibus. scilicet cum causæ sunt [illegible] [illegible] [illegible] & 3. q. 6. hæc quippe. & ĩ de accus. ad petitionem. ĩ. de purg. cap. pen. in his enim [illegible] inter alios acta alijs nocet. itẽ in causa libertatis. ff. de [illegible] ingenuum. item in causa filiationis. ff. de lib. agnosc. l. 1. in fi. & l. 2. & 3. in prin. item res inter alios acta aliis prodest, vt in querela inofficiosi testamenti. ff. de inoffic. testam. l. papinianus. § meminisse. hæc res inter alios acta prodest fisco. Item in re in [illegible] [illegible] l. [illegible]. § si fundus. item in re communi cum pupillo. ff. quemad ser. amitt. si communem. & 2. q. 6. c. ei qui. §. diffinitiua. ver. quãdoq; plures. & ĩ. de app. c. pen. & in his tribus cõcordantijs res acta inter alios prodest alij. Et vbi res communis est cum fisco. C. de commu. re. alie. l. 2. item fallit in casibus hic contẽtis, vbi præiudicatur alijs per factũ alterius. puta si actio vel defensio primo loco pertineat ad aliquem, & ipse scienter patiatur sequẽtem experiri de illa re, intelligitur iuri suo renunciasse: verbi gratia, si debitor passus est creditorem experiri de proprietate pignoris, & succubuit, debitori obstabit res iudicata, si postea agere velit: vel econuerso, si creditor passus sit debitorẽ, vel si maritus patiatur experiri socerum, vel vxorem de proprietate rei in dotem acceptæ: vel si emptor patiatur vẽditorem experiri de proprietate rei vẽditæ, a quo causam habet, vel emphyteuta proprietarium. & hæc probantur. ff. de rei iudic. l. sæpe. vnde sumpta est hæc decre. & in eadẽ lege. vbi dicit; si creditor dẽt esse debitor secundum litteram pisanam: & secundum pisanam litteram ponitur hoc exemplum de debitore, & creditore, & secundum hoc no contradicũt leges illæ. ff. de pigno. l. [illegible] eratus. & C. eo. tit præses. illi legi sæpe. [illegible] [illegible] litteram signatur pro contrario sed leges illæ intelliguntur quãdo debitor [illegible] ratus est ignorante creditore, [illegible] ergo ista regula est intelligenda, res inter alios acta non nocet alijs: exe[illegible] habes quando non nocet, in principio illius [illegible], sæpe, quando nocet alijs, habes in eadem l. & hic. quandoque etiam prodest, vt patet supra.

x Pisanam litterã uocat hic Bernard. [illegible] nũc di[illegible] [illegible] pandectas Florentinas, qa [illegible] pisis asseruabãtur, [illegible] sũt Florentiam trãslatæ [illegible]. Do[illegible] [illegible] 06. [illegible] & annales Florentino [illegible] testãtur.

Sed verbum istud, experiri, quo ad exempla de vxore & socero & venditore ponitur improprie, s. pro defendere: sic ponitur ꝫ. de iudic. c. 1. quia illis nõ datur rei vendicatio. C. de rei vendic. doce ancillam. Hoc secũdum eos qui dicunt, ꝙ vxor constante matrimonio non est domina rei dotalis, vnde nõ cõpetit ei rei vendicatio, vt in l. prædicta, doce. & ꝙ experiri, ponatur pro defendere, potest colligi per l. prædictã, sæpe. ver. cur autem, & c. sic ergo econuerso defen[illegible] dere ponitur pro a[illegible]re. C. de testi. l. 1. & ff. de alien. iud. mut. causa facta. l. pen. vel potest poni proprie: quia etsi agere non poterant, tamẽ præiudicat mihi sententia lata contra eos: quia potui prohibere quo minus agant: & quia ex voluntate mea iudicatũ videtur de iure quod habui ex persona agentis. sed in persona debitoris & creditoris, verbũ experiri, ponitur propriè & impropriè. cum vni rei vẽdicatio, & alteri hypothecaria competat. arg. ꝙ res iudicata alijs non noceat, habes ꝫ. de test. c. veniens 2.

CAP. XXVI.

Dvob. †iudicib. vt accepimus, diuersas sẽtentias proferẽtibus: & si ex iurisdictione ordinaria processerũt, tenet pro reo, non pro actore sententia, nisi in causa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, seu testamẽto ꝑ ip-

† De materia, videlicet cũ plures iudices diuersas sñias tulerunt, quæ p̃ualeat, vide Ale. in l. duo ex trib. & in l. si in tres. ff. de re[illegible] [illegible] & de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vide [illegible] in l. non ẽ nouũ. C. de iden.

Dvobus iudicibus.] Tria sunt dicta, quæ per se patent. Abb.

CASVS. Ecce duo sunt iudices in aliqua causa, diuersas proferunt sententias: quæritur quæ illarum teneat. distinguitur: si sunt ordinarij, tenet sententia pro reo, & non pro actore, nisi in causa fauorabili. puta matrimonio, libertate, dote, seu testamento, pro ipso actore sententia lata fuerit. Si vero sint delegati, vtraq; pendet sententia ex arbitrio delegantis. Si vero sunt arbitri, neutra sententia valet. Nota ꝙ fauorabiliora sunt iura ad absoluendum quam ad condemnãdum, nisi in quatuor casibus hic contentis, s. matrimonio, libertate, dote, & testamento.

[Glo. seq. declarat decr. locum non habere in ijs, q̃ discordant dispari numero, vel cum aliqui sunt absentes, & repetit tex.

b ¶ Diuersas sententias proferentibus] hoc intellige cum omnes sunt præsentes, alias vno absente alius sẽtentiam ferre non posset, imo nulla est, si feratur. ꝫ. de offi. deleg. causam matrimonij. & 2. q. 6. ca. ei qui. §. diffinitiua. vers. item si plures. distinctio illa quæ habetur in §. diffinitiua super versi. item si plures. & in decre. prædicta, causam matrimonij, ponitur tota in decre. præsenti. si ergo plures sunt iudices, siue sint ordinarij siue delegati, siue arbitri, & omnes præsentes sunt, tenet sententia maioris partis 55 distin. c. 1. & 2. ff. de re iud. duo ex tribus. & ff. de arbit. si in tres. & l. seq. & l. diẽ. §. si plures. fallit in casu vbi nõ valet sententia maioris partis. ꝫ. de rescrip. pastoralis. 1. respo. Itẽm fallit in causa criminali episcopi ẽm quosdam: quia non ualet ibi sententia, nisi omnes concordent. 6. q. 4. c. 1. & si quis episcopus criminaliter. Cum vero iudices æquali numero discordant in sententia, puta vnus ex vna parte, & alius ex alia, vel duo ex vna, & duo ex alia, locũ habet decr. præsens. si ergo sint ordinarij, & prædicto modo discordant: tenet sentẽtia pro reo, vt hic dicit: quia promptiora sunt iura ad absoluendum ꝙ ad condemnandum. ꝫ. de prob. ex litteris. & ꝫ. de fide instr. inter dilectos, 1 [illegible] & ff. de act. & obl. Arrianus. nisi in quatuor casibus hic contentis. primo fauore matrimonij, ut 34. quæst. 1. si quis ac[illegible], & ĩ. de despon. impub. continebatur. De libertate autem

so fuerit promulgata. Si vero ex delegata[a] potestate, utraque pendet sententia ex arbitrio delegātis. Qđ si ex compromisso, neutra debet habere vigorem.

TITVLVS XXVIII.

De † appellationibus, recusationibus, & relationibus.

¶ Alex. iij. Exo. episcopo & decano Lundon.

¶ Collatio beneficij facta post appellationem ex probabili et verisimili causa interposita, est ipso iure nulla,

CAP. I.

Dilecti † filij Prior & clerici de Gisebergē grauem[b] † querimoniam trās miserunt, quod Eboracen archiepiscopus Apostolicæ Sedis legatus, eundem Priorē post appellationē[c] suspendit: suas ecclesias interdixit: & canonicos, si ei dem[d] tanquam Priori obedirent, excommunicatos denunciauit, & infra.

¶ Super quibus, si veritate, per idoneas[e] personas & famam[f] loci, solicite inquisita, iueneritis ecclesiarum concessiones factas[g]: nisi Prior & canonici malitiose distulerint[h] eas (quantum ad se pertinet) ordinare, in irritum reuocetis easdem.

¶ Idem archiepiscopo Remen.

¶ Appellatio generalis respectu causæ non ualet.

habes in prædicta decret. ex litteris, circa finem. & ff. de re iudic. inter pares. De testamento habes. ff. de inoffic. testamento. si pars iudicantium Alius casus de dote inducitur fauore dotis, vt hic dicit, quia mulieribus multum fauoris debetur in dotib. suis. ȷ͂. de dote post diuortium restit. nuper. ȷ͂. 1 de pignor. ex litteris, & sic isti quatuor. casus propter fauorem excipiuntur.

ADDITIO. Vnde uersus.

Stat testimonium, libertas coniugium dos:
Si sint æquales qui producuntur utrinque,

[Gl. seq. quærit diuersitatis rationem, & soluit.]

a ¶ Ex delegata potestate.] in delegata iurisdictione secus quam in ordinaria: quia utraque pendet a superiore. argumē. ff. de re iudic. duo. iudices. in compromisso vero neutra ualet, ut ff. de ar diem. §. si plures. Sed quæ est ratio diuersitatis quare sententia ordinariorum teneat, & nō delegatorum, sed pendet a superiore, & sententia arbitrorum nulla? Dicas ꝙ in ordinaria iurisdictione non est superior ad quē recurratur 2 nisi lex mortua, & ideo lex voluit sine alio remedio, ꝙ talis sententia teneret pro reo in fauorem ipsius. In delegatis potest haberi recursus ad delegantem, ut ipse approbet quam uiderit comprobandam, & ideo remanet in pendenti. in sententia arbitrorum non est quis superior, nec habet iurisdictionem a lege, & ideo nulla est.

DE APPELLATIONIBVS, &c.

¶ Quia si a sententia non appellatur, transit in rem iudicatam: & de hoc uidimus s̄. tit. prox. appellatio aūt impedit effectum rei iudicatę, ideo de illa uidendum est. Vel continuatur clarius Supra uisum est de sententia & eius effectu, sed quia appellatio est remediū contra sententiam, merito subijcitur hæc rubrica. Et quia secundum Ioan. And. appellatio, recusatio, & relatio æquè conueniunt in iurisdictione iudicis suspendenda, ne auctor haberet materiam multiplicandi rubricas, annectit omnia ista tria simul Abb. Sicu,

De hac materia tractatur 2. q. 6. per totum.

Dilecti.] Collatio beneficij post & contra appellationem legitimam facta non tenet. Communiter sic summatur, sed hæc summatio est nimis generalis Diuiditur: nā primo ponit querelam appellantium. Secundo dat iudices: ibi, super quibus. Et propositionē casus litteralis aduerte. Nam iste prior & clerici de quibus in princ litteræ, conquerebantur de quatuor grauaminibus eis illatis per istum archiepiscopum post appellationem ad Papam interpositam: quorum tria exprimuntur in littera: quartū erat in antiqua, & fuit causa breuitatis hic decisum: scilicet ꝙ contulerat ecclesias spectantes ad collationē Prioris: & solum huic decisè respondetur. Ad alia vero in littera expressa nō respondet hic, & ideo dicit Io. And. ꝙ fuit hæc decr. male decisa. similis decisa habetur in ca. veniens, de præscriptionib. Sed dic excusando quantum fieri potest compilatorē, ꝙ ad alia hic expressa non fuit hic specificè inserta responsio: quia satis quid iuris erat habetur in suis titulis, puta in tit. de sent. excomm. c. per tuas, de off. deleg. c. cum cōtingat, cum sim Noluit autē decidere ista grauamina, vt comprehenderemus totum factum sicut accidit. Noluit autem breuitatis causa decidere quartum grauamen, quia satis potest ex responsione comprehendi: nā ex responsione satis comprehenditur interrogatio, ut in c. inter dilectos, §. ceterū. de fide instru. Abb. Nota ꝙ quicquid fit post legitimam appellationē, debet in irritum reuocari. Item per negligētiam amittit quis ius suum, & illud trāsfertur ad superiorem. Item legatus qui non est de latere domini Papæ missus, non potest conferre ecclesias vacantes, quarum ordinatio pertinet ad inferiores prælatos.

b ¶ Grauem querimoniam.] propter quam deberet deponi archiepiscopus, qui non detulit appellationi. 2. q. 6 decreto.

ADDITIO. Non est uerum ꝙ sit deponendus qui non defert appellationi. & cap. decreto. non dicit hoc: quia illa crimina obiecta fuerunt, propter quæ deponendus erat.

c ¶ Post appellationem.] quæ si legitima fuit, sententia suspensionis, uel interdicti postea lata non tenuit ȷ͂. de sent. excom. per tuas.

d ¶ Si eidem.] si canonici appellant ante conditionē extantem, suspensa erit excommunicatio. infra eo. præterea.

e ¶ Per idoneas.] hoc solum sufficeret sine fama loci per duos vel per tres testes. s̄. de test. licet.

f ¶ Famam.] fama per se non sufficit. 4. q. 3. c. si testes. §. itē sæpe fit. sed cum alijs adminiculis. puta cum teste uno aut alijs legitimis argumen. s̄. de probat. cum causam. & supra de præsump. illud. & cap. 3. & supra de testi. præterea.

g ¶ Factas.] post appellationem præmissam a Priore.

h ¶ Distulerint.] vltra sex menses, si eis elapsis concessiones factæ fuissent, valerent: quia potestas ad archiepiscopum 3 est translata. ȷ͂. de conces. præb. & eccl. nō vacan, nulla. & ita per negligentiam perdit quis ius suum. sic ȷ͂. de iure patr. quoniam. &c. cum propter discordias 4 & propter culpam. s̄. de elect. cū in cunctis, &c, cum Vinton. & c. quia propter.

¶ Et ff. sol. mat. l. j. ff. đ iure dot. in ambiguis.

† De hac materia viđ q đ nouissime sāciuerit cō cil. Tridentinū sess. 13. đ refor. c. 1. & sess. 24. de reform. ca. 20. & alibi.

† Post concilium Latera. sub Ale. iij. par. 10. c. 1. & c. 1. eo. ti. in 1. compila. Vide Consiliū in singu. verbo: querela. adde Aretinum consil. 75.

2 Immo sēper est reperire superiorē, nisi in papa. s̄. đ elec. licet, est ergo ratio secūdum Hos. ut magis defeat iurisd. ordi. quæ naturalis est, & fauorabilis. Ioan.

† al' grauem ad nos, querimoniam, &c.

† Rauennati

3 Si erat proximus superior. c. Ioan. And.

4 Et ȷ͂. de præscrip. tibi. de præsi. si clericus. lib. 6. Io. And.

INter cætera.] Tria facit. refert appellationẽ, appellãtem redarguit, & appellationem repellit. Abb Sicu.
CASVS. Abbas sancti Appollinaris appellauit ab archiepõ Remeñ. super omni causa, quæ cõtra ipsũ possit moueri: quæritur quid iuris? Et rñdet, φ non valet talis appellatio. Nota φ generalis appellatio non dẽt admitti.

[Gl. seq. signat contrariũ, & remittit. argu. ca. iam ad brocar. pro & contra.

a ¶ Appellationẽ.] generalis appellatio non valet, vt hic patet, nec etiam specialis nisi causa probabilis sit exposita, qua nõ admissa tenet appellatio. ȷ̃. eo. vt debitus. Arg. cõtra. ȷ̃. eod. cõsuluit 2. vbi appellatio generalis valet solu. vt ibi. Et est arg. qđ nõ valet in genere, valet in specie. ff. de pact. si vnus. §. pacta. & §. illud. & est ar. qđ non licet in genere, licet in specie, ff. cõia prædio. in tradendis. 1. ff. si quis cau. sed & si quis §. quæsitum. Arg. contra. s̃. de offi. or. si sacerdos. & ȷ̃. de p̃b. relatum. Item à futuro grauamine nõ est appellandum, vt hic patet, nisi à grauamine cõminato vel illato. ȷ̃. e. cum cessante, nisi appareuerint alia indicia vt ȷ̃. eo. consuluit.

A D nostram.] A correctione non appellatur. primo p̃mittit causam mandati. Secundo mandatum: ibi. Mandamus. Abb. Sic.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cõp. & post cõcil. par. x. c. 2 ĩte grã clausulã inuenies ca. 28. in 1. compila. eo. titu.

† Adde q̃d de iure ciuili, p l. à pro cõsulibus. C. e. & C. quo. l. ab executore.

† Cap. 3. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. Lateraneñ. sub Alex. 3. par. 10. ca. 4. Et num religiosis possit post p̃fessionẽ induci strictior vita tradit Oldradus cõs. 96.

1 Qui tradit ædes retinẽdo binis ędibus quas habes seruitutes, dẽt specię seruitutis exprimere. Ioan. An.

CAP. II.

INter † cætera: & infra. ¶ Super eo quod abbas sancti Apollinaris in claustro a te appellationẽ a interposuit generalẽ super omni causa, quæ aduersus eũ aliquo tempore posset moueri: ipsum exinde redarguim⁹ † nec huiusmodi appellationẽ duximus admittendam.

¶ Idem abbati sancti Petri.

¶ *A correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur. h. d. inspecta mente littera.*

CAP. III.

AD † nostram: & infra. ¶ Quia vero remedium appellationis non ideo est inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitãti, debeat in sua nequitia b patrocinium exhibere: Mandamus, quatenus si quãdo quilibet subditorum tuorum, ad remediũ appellationis conuolauerit, non ideo minus c cum iuxta tenorem mandati, quod in p̃dicta regula continetur, & institutionem ordinis corrigas † & castiges.

¶ Idem Noruiceñ. episcopo.

¶ *Si appellans infra terminũ à iudice à quo appellauit, vel à seipso statutum appellationem non prosequitur, sententiæ vel iudicio illius stare compellitur.*

CASVS. Abbas sancti Petri quęsiuit à Papa an debere deferre appellationibus monachorum suorum à correctione interpositis? Respondet Papa φ appellatio non est inuenta vt alicui præstaret patrociniũ in sua neqtia existenti: quare mãdat eidẽ, quatenus nõ obstãte appellatione subditorum suorũ corrigat eos sm̃ regulam & institutionem ordinis sui. Nota φ appellatio non defendit aliquem in delicto. Item a correctione non admittitur appellatio.

b ¶ In sua nequitia.] Appellatio enim nõ est inuenta vt sit iniquitatis vinculum, sed oppressorum lenamen. ȷ̃ cum speciali. §. porro. & ff. de mino. præfecti prætorio. & sic iuramentum non est iniquitatis vinculum. s̃. de iureiu. quãto. & 22. q. 4. inter cætera. Itẽ no. φ vtendum est aliquo ad eum vsum ad quem illud fuit institutum 22 q. 2. is autem & 45. dist. licet 2. & s̃. de transla. inter corporalia. & ȷ̃. eo. suggestum. in fi.

c ¶ Minus.] A correctione enim nõ appellatur. ȷ̃. eo. reprehensibilis. & c. cum speciali. in fin. & s̃. de offi. ordin. licet. nisi excedat modum in corrigendo. ȷ̃. eodẽ. de priore. & s̃. de offic. deleg. super questionum. §. nos autem. licet appellatur ab executore cũ modum excedit. s̃. de re iud. quod ad cõsultationem in fi. à quo aliàs appellari non potest. ȷ̃. eod. nouit. & 2. q. 6. ca. ei qui. §. sunt quorum. vers. ab executore & ideo nõ admittitur appellatio à correctione: quia fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. arg. 27. q. 1. si homo. 46. dist. cum beatus, nec admittitur recusatio ȷ̃. eo. cum speciali. in fine. & hæc locũ habent in omnibus regularibus, vt in constit. cũ speciali. in fi.

a Fallit ĩter di vt ȷ̃. đ pę. quisuis. li. 6. Ioan. An.

CAP. IIII.

PErsonas † ecclesiarũ: & infra. ¶ Si quis † ad nostram audientiam appellauerit, & appellationi suæ prolixum terminum p̃fixerit: d tu ei diẽ e inf. quẽ Apostolicam sedem cõuenienter possit adire, assignes: ad quã si venire contẽpserit: tu illum ex tũc f iudicio tuo super ijs, quæ in quæstione vertuntur, sine contradictione aliqua stare compellas.

¶ Si autem quisquam appellationi suæ præfigat

PErsonas.] Potest appellans suę appellationi terminum breuiorẽ termino iuris statuere: eo aũt nimis p̃lixũ statuente vel nullũ, põt iudex statuere competẽtẽ, infra quẽ si nõ satisfaciat termino, deserta est appellatio. h. d. cum prin. c. seq. Diuiditur in duas partes, prout duo sunt dicta. Secunda: ibi, Si autem. Abb.

CASVS. Aliquis appellauit, et appellationi suæ nimis prolixũ terminum statuit, iudex debet ei assignare terminũ infra quẽ sedem Apost. conuenienter possit adire: & si ad terminũ illũ appellationem suam nõ fuerit prosecutus, ex tunc compellit appellãtẽ stare iudicio suo sup ijs q̃ in q̃õne vertuntur: & si cõpetentẽ terminum sibi p̃fixit, & appellationẽ ad illũ non fuerit p̃secutus: simili modo cõpellat eundem. Nota φ aliquis põt sibi p̃figere terminũ ad appellationẽ p̃sequendã: & si nimis prolixũ p̃fixerit, iudex debet terminum competentem pręfigere. Itẽ si appellans nõ prosequitur appellationem suam in termino sibi præfixo ei renunciare intelligitur. Et sic est argu. quod tacite renunciat quis appellationi suæ.

d ¶ Pręfixerit.] & sic appellãs põt sibi statuere terminũ ad appellationẽ prosequẽdam, iudex eodẽ modo. ȷ̃. eo. oblatæ. & c. prox. & ad hæc & c. peruenit 1.]

[Glo. seq. tractat de triplici termino appella.]

e ¶ Tu ei diem.] hic statuitur dies ad præsentandũ se iudici. ȷ̃. c. sequ. q̃nq; statutũ ad iter arripiendũ 3. ȷ̃. c. p̃uenit 2. & s̃. c. prox cum causa. 4. q̃nq; statuit terminus à lege. annus, vel ex iusta causa bienniũ. ȷ̃. c. proxi. Terminum vero statutum à parte vel a iudice neutra pars potest p̃uenire. ȷ̃. eo. sæpe & c. oblatæ. Terminum à lege potest vtraque pars præuenire, dũ tamen appellatus dolose non præueniat appellantem. vt ȷ̃. e. oblatæ & de termino dato à lege potest intelligi. ȷ̃. e. ex insinuatione, vt dixit Ioan. quod non est verũ, vt ibi dicitur.

f ¶ Ex tũc.] post terminum elapsum: & procedere potest ac si peremptorie vocatus non venisset. 5 ȷ̃. eo. sæpe. & ȷ̃. eo. consuluit nos. in fi. Ber.

† Cõcordat cõcil. 13. de reforma. ca. 1. §. cũ igit.

† Cap. 4. eo. tit. in 1. cõp. & post cõci. par. 10. ca. 5.
† Si aliquis.

3 De hoc 2. q. 6. appellatione. Io. A.
4 Et ȷ̃. de ele. c. 1. & c. cupiẽtes. de of. ord. q̃uis lib. 6. Ioan. Andr.

5 Hos. dicit ex tunc. i. ex quo certum est φ cõtempserit: quia tñ fluxit de tpe φ ĩpossibile apparet illum ad tps p̃uenire posse ar. ff. đ vel bo. obl. stip. & l. continuus. Tu dic c̃tra vt dicã. ȷ̃. e. reprehẽsibilis. Ioan. Andr.

CVm sit Romana.] Diuiditur in tres partes. In prima ponit terminum appellationis prosequendæ. In secunda pœnam non prosequentis ibi, Intra quod. In tertia prosequitur an de crimine de latus appellet: ibi. Præterea. Abb. Sic.

CASVS. Aliquis appellauit ante sententiam vel post: quæritur quātū tps dandum sit ei ad appellationem ꝓsequendam. Rñdet Papa, ꝙ si añ sñiam vel post fuit appellatū, hmōi appellationibus indulgetur annus: & si iusta cā interuenerit, indulgeť bieñiū: nisi iudex à quo appellatur breuius tps duxerit statuendū ſm locorum distantiam, & personarum & negotij qualitatem: Et si infra illud tps appellationem non fuerit ꝓsecutus, tenebit sententia, si post sñiam diffinitiuam fuit appellatū: nec amplius super eodē negotio audietur appellans: Si vero à grauamine & ante ingressum litis fuerit appellatū, talis auditur appellans, qa canones passim appellare ꝑmittunt, & tales nō solent ꝓprie dici appellationes, sed reuocationes ad causam: Si vero ante sñiam & post lit. contest. appellauerit compelli dēt illius stare iudicio ad quē appellauit, alternatiue scilicet, vt appellationē ꝓsequatur, aut iudicio suo stet: Si vero ille q appellat fuerit raptor, vel alienæ rei violētus detentor, tales admittantur appellantes, nisi fuerit notorius raptor, vel fornicator existat, sicut ille quē Apostolus absentem & irrequisitū excōicauit. No. ꝙ appellanti dať annus ad prosequēdā appellationē suā: & ex iusta causa biennium. Item iudex annū illum potest abbreuiare. Item qui non prosequitur appellationem infra debitum tempus, rata manet sentētia. Item in notorio crimine non auditur appellans.

Cap. 5. eo. ti. in 1. cōpi. & post cōci. Lat. 10 ca. 6. V. de Roma nū sing. 167. inci. iudex à quo. & Guidonem Papę dec. 436.

terminum congruentem, nec tamen causam ad diē appellationis fuerit prosecutus, ipsum nihilominus ex tunc sententię tuę (sicut de alio diximus) appellatione remota parere constringas.

¶ Idem Remeñ. archiepiscopo.

¶ *Appellans ad prosequendū habet annum, & ex causa biennium, nisi iudex moderetur. Et si infra id tempus non prosequitur, rata manet sententia, vel redit ad primū si ante sententiam appellauit h. d.*

CAP. V.

CVm † sit Romana, & inf. ¶ Fraternitati tuę duximus respondendum, quod si ante sententiam vel postea fuerit appellatum, huiusmodi appellantibus annus indulgetur, a aut ex necessaria & euidenti causa, biēnium; nisi forte iudex à quo appellatū fuerit, ſm locorū distantiā,[b] & personarū, & negotij qualitatē, recisius[c] tempus fuerit moderatus. Infra quod si is qui appellauerit, causam appellationis nō fuerit prosecutus, tenebit sententia: si post sententiam appellauerit, & a causa sua cecidisse videtur: nec amplius super eodem negotio audietur appellans. Si vero[d] a grauamine e

a ¶ Indulgetur.] 2. q. 6. ei qui appellat. & C. de temp. app. auth. ei qui appellat. & si iusta cā interueniret biennium indulgetur, vt ibi dī. alias non daretur. ͡j. eo. cōstitutus. imo & triennium datur. ͡j. eod. ex ratione.

b ¶ Distantiam. oīa ista sunt considerāda ad moderādum tps. s. locorū distantia 63. dist. cum longe. & 13. q. 2. vbicunq; & qualitas personarum. & negotij. ff. de dam. inf. q bona. §. vlt. & l. se. & l. si finita. § 3. & ff. de iudi. l. nonnunquam. & ff. de re iud. l. 2.

[Glo. sec. alleg. tria iura. in ꝯtrariū [illegible] & iterū per alia tria coadiuuat primā partē [illegible].] distinguendo. demum quærit, ponit [illegible].

c ¶ Recisius tps.] arg. ꝙ iudex potest abbreuiare inducias datas à lege. sic ff. de re iud. l. [illegible] & s. eod. tit. pxi. quod ad consultationem. Arg. cōtra ꝙ nō possit. 28. dist. de his. & ff. de re iud. l. 4. §. si quis condemnatus. & 3. q. 3. de inducijs. immo arbitrio iudicis ista videntur committi. arg. 5. q. 3. si ægrotans 3. q. 2. si eis. ff. de iud. nonnunquam. Sol. induciæ quæ dantur à lege vel canone, seruandæ sunt, nisi iusta causa interueniat quare sint abbreuiādæ: & tunc committitur arbitrio iudicis, vt hic. & ff. de verbo. oblig. cōtinuus. §. 2. & magis hoc potest officio iudicis discerni q̄ alia locutione exprimi. ff. de solu. ratum. & ff. rem ra. hab. quo enim. §. Iulianus. & s. de do. Apostolice. & ita ex causa hoc faciendum est. s. tit. proxi. quod ad consultationē, & ff. de re iud. l. 2. & s. de dila. c. 1 Quædam tū induciæ sunt statutæ in iure, quæ diminui vel mutari non possunt, nec augeri: vt est tempus decem dierum datū ad appellandū. Item etiam tps infra quod peti debet in integrū restitutio, & etiā terminari, scilicet quattuor annorum: vt 2. q. 6. anteriorum, & C. de temp. in integ. resti. l. vlti. De hac materia dictum est s. de dila. præterea. Sed nūquid est illud ita intelligendum simpliciter vt iudex possit diminuere de anno appellationis, vt appellās teneatur causam appellationis finire infra minus tempus anno vel biennio? Quidam dicūt, quod bene potest iudex imponere hanc necessitatem appellāti, vt ipse debeat finire causam appellationis q̄tum est in se: sed si remaneret p iudicem vel p aliam initiam causam, non est ei imputandum. ͡j. eo. ex insinuatione. & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. & sic intelligunt quod dicit. nisi iudex forte recisius tps fuerit moderatus infra quod finiat causam suam. Verius dicas, ꝙ iudex nō potest illud tps abbreuiare quantum ad hoc vt appellans teneať cām finire infra tps statutū à iudice, imo annū integrū habebit, vel bienniū ex iusta causa ad finiendum causam, quo elapso rata manebit sñia vt hic dicit, & C. de temp. appel. vlt. sed p tāto dī iudex posse recisius tps moderari: qa iudex posset compellere appellantē siue terminum statuere illi, vt se [illegible] in termino illo corā superiore ad quē appellauit, vel iter arripiat ad ꝓsequēdam appellationē corā illo ad quē appellauit: quod si nō fecerit, si lata est sñia, pōt illā mādare executioni: [illegible] statim tenet ac si appellatū nō fuisset, sed si appellauerit ante sñiam, postea tūc recedat in causa: quia terminus talis tūc [illegible] vicē pemptorij ͡j. e. sæpe. & s. tit. pxi. cū causa. & s. e. [illegible] & quantū ad hoc solū pōt iudex recisius tps moderari. si vero nullū terminū statuit appellāti, tūc habet annū a lege, & iudex tunc p totū annū nō potest [illegible] re ad exequēdā sñiam: vel sup princip. alı anno [illegible] pōt ſm q pōt cu terminus statuitur: & hoc satis colligitur. ͡j. c. reprehensibilis. §. 1. & c. consuluit 1. in. fi. & hoc statuitur p malitiam appellantium. q malitiose appellant causa impediēdi executionē vel processum iudicis, & per hoc ei cōsulitur cōtra quem appellatur.

d ¶ Si vero.] Si a ante litem contestatam a grauamine quis appellat, tunc si statuto termino non prosequatur appellationem iterum potest appellare. & sic intellige illā dec. ͡j. eo. sña. & c. directe. Si vero post litem contestatam appellet, & infra terminum nō est prosecutus, non auditur appellans. quia iam fuit contumax. 2. q. 6. c. ei qui. §. sunt quorum.

e ¶ A grauamine.] causa grauaminis probabilis allegata, quæ si probata esset, reputaretur legitima, alias non auditur. ͡j. eod. vt debitus.

a ¶ Ante

a ¶ Ante litis.] hoc potest intelligi cum appellatur super aliqua exceptione dilatoria coram iudice j.eo.ex parte.& etiam post.j.eo.super eo.& 2.q.6.non ita. secus secundum leges, vt ibi.

b ¶ Passim.] i.qñcunq; etiam grauamine non expresso: & sunt illi canones, 2.q.6.ad Romanam.& c. seq.si quis placuit.& s.vt li.nõ cõtest.accedens 1.hodie necesse est allegare causam ꝓbabilẽ, quæ si esset,& c.quęcunq; sit causa.j.eo. vt debitus, & c.cum speciali.§.porro.

[Glossa seq. ponit duas lecturas eius. quod hic de prouocatione dicitur.]

c ¶ Nec solent.] propriè sumpto vocabulo: 1 quia appellatio non fit nisi a iudice s.de offi.deleg super qõnum. §.nos autẽ. vel ꝓut dr̃ applo cõtinet querelã iniquę sñiæ.ff.de mino.ꝑfecti ꝑtorio.loquit ergo de appellationib. quas aliqui qñq; faciunt cũ dicunt; ego appello te ad curiã, vel venias ad iudicẽ, vt faciat mihi iustitiã.sed ille non tenetur ire: sicut denunciatio facta ipsi dño. in foro nõ tenet,sed in re ipsa dẽt fieri.ff. de no.ope.nunc.l.de pupillo.§.si quis forte.Vel dicas,ꝙ loquitur de appellationibus, q̃ fiunt extra iudiciũ ab aduersario: ne faciat aliquid i ꝑiudiciũ appellantis, sup eo ꝓ quo appellat, & tales appellationes quasi ꝓuocationes sunt ad cām: & talib.appellationibus est deferendũ j.e.bonæ.& tales appellationes faciunt clerici frequenter inter se, & in electionibus & pro alijs negotijs ecclesiæ.s.de elect. consideramus. & c.bonæ.& c.auditis j.de ijs quæ fi.a ma. par.c.1.

1 Concord. l.1. cũ gl. & Doctor. ff. si qua. pau. fe. dic. & l.fin. C. de ord. cog.

1. Cor. 5.

2 Hæc glos. respicit litterã ad quẽ. vñ dr̃ j. ꝙ appellit alternatiuè. s. ꝙ aut ꝓsequatur, aut redeat ad iudicẽ a quo appellauit. Io. And.

& ante litis a ingressum fuerit appellatum: hmôi audietur appellans, qm̃ sacri canones ět extra iudicium passim b appellare permittunt: nec solent c hmôi dici appellationes, sed ꝓuocationes ad cām. ¶Si aũt ante sñiam d quis appellauerit, cogitur e illi⁹ stare iudicio, ad quem no scitur appellasse.

¶Qui de crimine impetitur, appellare potest, nisi sit notorium. h.d.

¶Præterea si raptor sit, vel violẽtus detentor alienæ rei q appellat: hmôdi appellatio facta in iudicio, apud ecclesiasticas ꝑsonas solet audiri, f nisi forte manifestus g raptor, vel fornicator existat, sicut ille quem absentem, & irrequisitum, h Apostolus excommunicauit.

¶ Idem eidem.

¶Coram iudice a quo appellaui in vna causa possunt in alia conueniri, nisi eum recusem vt suspectum.

d ¶ Ante sententiam.] post litis ingressum, vt differat a præcedenti ver.

[Glo.seq.obijcit,& soluit.]

e ¶ Cogitur.] sed non videtur,ꝙ sit compellendus. 2 C.de appel.eos,in fi.vbi dicitur,ꝙ nemo compellitur prosequi appellationem,immo potest pęnitere.2.q.6. c.ei qui.§.si quis libellos.sed debet compelli alternatiuè.inf.eo.consuluit 3.& c.sæpe.

f ¶ Audiri.] inf.eo.peruenit.

g ¶ Manifestus.] i.notorius.j eod.peruenit ad nos.in notorijs enim non admittitur appellatio,vt ibi.

[Gl.seq.arg.alleg.cõtrarium, & tripliciter soluit]

h ¶ Irrequisitũ.] Arg.ꝙ in notorijs non est aliquis vocandus in ius.3.arg.2.q.1.de manifesta.11.q.1. statuimus.Ar.contra.12 q.2.indignè, & nemo est excõicandus,nisi legitima admonitione præmissa.j. de sen.ex com.sacro.Dic ꝙ non fuit requisitus per edictũ perẽptorium ad iudicium: admonuit tñ eum ad pęnitentiam: & quia crimen notoriũ erat, non vocauit eum: quia nec expediebat ex quo nolebat se corrigere, vel irrequisitum illa vice,vel requisiuit eũ per Apollinẽ discipulum suum.

3 Concord. l. qui testamẽto.§.mulier. & ibi Bald.ff.de test.

CAP. VI.

AD † hæc, si in vna causa quis appellauerit, & pendẽte appellatione aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicat̃, vel modo ět accusetur, aut conueniatur de alia re, super qua non sit appellatum, & illam proferri contingat ad audientiam iudicis, a quo in alio negotio appellauit: eum potest, si voluerit tanquã suspectum i vitare; alioqn debebit ei⁹ stare iudicio, maxime si suus ordinari⁹ iudex existat.

¶ Si a iudice inferiori vnus appellat ad Papam, alius ad ĩferiorem, tenetur appellãs ad Papam comparere ad citationem iudicis inferioris, saltem allegaturus appellationẽ suã, alias valebit processus a minori, nisi sciuerit appellationẽ interiectam ad Papam.

† Cap.6.eo. tit. in 1. ꝯpil. & post ꝯcil. Latera. sub Ale. 3. parte 10.c.15. Vide decis. Rotæ 21. incip itẽ si ab excõicatione.tit. de appel. i nouis. & de iudicis recusatiõe, adde Alex. consil. 180. lib.2. & Roma.ꝯs.220.

AD hæc.] CASVS. Aliquis appellauit super aliqua causa: pendente appellatione cõuenitur vel accusatur sup alio, q̃ super eo super quo appellauit, quæritur an teneat̃ stare sub illo a quo appellauit, appellatione pendente: Rñdet Papa, quod si voluerit, potest eũ tanquam suspectum recusare, alioqn stare dẽt iudicio eius, & præcipuè si iudex ordinarius suus existat. Nota quod pendẽte appellatione coram ordinario, pŏt ipse ordinarius recusari: si super alia causa cõueniatur appellans coram eo.

[Glossa.seq.alleg. vnam concord. obijcit d vna l. & soluit. demum quærit, & soluit.]

i ¶ Tanq̃ suspectũ.] j.eod.proposuit.Sed vr̃ q non possit cum veritate tãquã suspectum: quia non pŏt hoc ꝑtendere, nisi habeat eũ offensum, ff. apud eũ a quo appell l.vna. ∫m leges non recusantur iudices ita indistinctè: tñ si aliquod crimen enorme interim, & manifestè cõmittat, nõ poterit ipsum vitare. 4 j.eod.proposuit. & c.pręterea 1. cum sit eius ordinarius Sed quid fiet tunc de causis illis super quibus cõuenitur pendente appellatione? Episcopus tunc delegabit causam alijs, sicut fit cum alias tanquam suspectus recusatur. 11.q.1.peruenit, & j.eo. cum speciali, & sup.de foro comp.si quis contra clericum. Bern.

CAP. VII.

SI † duobus coram suo iudice litigantibus, al-

† Cap.7.eo. ti.in 1. ꝯpil. & post concil.p.10.c.7.

SI duobus.] Superior ad quem tuus aduersarius appellat, si ignorat te super eadem causa ad sedem Apostolicam appellasse, te nolentem comparere, excommunicare poterit. hoc primo. Duo sunt dicta. Secundum: ibi, Denique. Abb. Sicu.

CASVS. Duo litigabant corã iudice suo, puta corã archidiacono: vnus appellauit ad epm, alter ad Papã, vel coram epo vnus appellauit ad Papam, alter ad archiepm: ille qui appellauit ad epm, vel qui appellauit ad archiepm. ad diem appellationis accessit ad ipsum proponens se ad eius audientiam appellasse, tacito de appellatione aduersarij ad sedem Apostolicam interposita. Qui appellauerat ad Papam, citatus fuit ab episcõpo vel archiepo: ille confidens de appellatione sua ad Papam interposita, nec iuit nec misit aliquem

4 Idẽ si fuit cõtumax in appellatione prosequẽda: qa sicut tũc nõ appellat, sic nec recusatus s.c.ꝓxi. j. eo. super eod. 2. ∫m Tancr. Vinc. & Inn. Ioan. And.

rñsalem: & quia non venit, fuit excõicatus: qritur an teneat excõicatio? Et rñdetur, ꝙ tenet sñia in eum ꝑ cõtumacia lata, nisi iudex ille cognouerit eũ ad sedẽ Apost. appellasse. Secũdo ponitur alia questio. Al quis appellauit a ciuili iudice ante iudiciũ uł post ad dñm Papã. qritur an talis appellatio valeat? Respondet Papa, ꝙ tenet appellatio in illis, q subsunt Papæ ĩ tpali iurisdictione: In alijs vero quãuis de consuetudine alicuius loci teneat, de iuris tñ rigore non tenet. Not. primo, ꝙ quilibet vocatus ad iudiciũ debet ire, & allegare priuilegium suu: alias tenet sententia pro cõtumacia lata in ipsum. Itẽ de uno foro non est appellandum ad aliud forum, nisi cõsuetudo aliud inducat.

a ¶ Ad nostrã.] quod fieri põt omisso quolibet medio. 2. qõ. 7. metropolitanũ. arg. secus ſm leges. ff. de appell. Imperatores.

[Gl. seq. ponit duas lecturas.]

b ¶ Ad sui iudicis.] hoc põt intelligi dupliciter, ut litigarẽt corã archidiacono, alter ad suum iudicem, s. epm 1 appellauit, alter ad Papã: uel coram episcopo, & alter appellauit ad archiepm, qui ipsius iudex est per appellationem: & alter ad Papam, qui omnium est iudex ordinarius. inf. de senten. excomm. per tuas. & sup. de off. leg. c. 1.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

c ¶ Tenebit] sed videtur, ꝙ non teneat: quia lata est post appellationem, vnde non tenet ĩ. de sent. excom. per tuas. & iam non erat suus iudex: vnde non potest illum excommunicare. 9. q. 2. ca. 1. Item quis vocabatur ad maius tribunal. ff. de re iudic. contra pupillum. § 1. Sol. hic tenet sententia propter contumaciam, vt hic dicit, quia debuit ire & allegare priuilegiũ suum, ĩ. eod. cum parati. & ff. de re iudi. si quis ex aliena. ex quacũque enim causa quis vocetur, ire debet ad prætorem. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2.

d ¶ Nisi iudex cognouerit.] ergo si notum illi erat, ꝙ nõ esset de sua iurisdictione non tenet sñia: & ille ñ tenebatur venire, ex quo sciebat iudicem hoc scire. arg. ff. si quis in ius voc. l. 2. quia qui scit, certiorari nõ debuit. ff. de actio. empt. & vend. l. 1. in fi. & s̃. de elec. cum inter vniuersas.

e ¶ Nostræ temporali.] vt sup. de iureiu. venientes. & sup. de fi. de instr. cum Ioannes.

f ¶ Credimus.] & ita patet, ꝙ iuriurisdictio tpalis nõ pertinet ad ecclesiam, nec de ea debet se intromittere in præiudicium iudicis sæcularis. s̃ de iudic. nouit. in prin. & ĩ. qui fil. sint leg. laror. & ĩ. de priuileg. cap. 2. nisi cum vacat imperium. s̃. de foro comp. licet 1. tũc enim propter defectum iudicis sæcularis bene appella bitur ad Papam. argu. 32. q. 5. administratores. & s̃. de foro compet. ex tenore Bernard.

ter ad nostram,[a] alter ad sui iudicis[b] audientiã super eodem negotio appellauerit, & ille qui ad suũ iudicẽ appellauit, ad diẽ appellationis veniens, se ad eum appellasse proponit, eo tacito q aduersarius eius ad audientiam Romani Pontificis appellarat: si legitime citatus, nec venit, nec responsalẽ misit, aut ẽt alias parere contemnit, tenebit[c] excõmunicationis sñia, in eũ pro contumacia promulgata; nisi iudex cognouerit[d] eum ad audiẽtiã Romani Põtificis appellasse.

¶ A ciuili iudice qui nõ est de temporali iurisdictione ecclesiæ, non appellatur ad Papam h. d. vsque ad finem.

¶ Denique † quod quæris, si a ciuili iudice ante iudicium, vel post, ad nostrã audientiam fuerit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat; tenet quidem in his, qui sunt nr̃ç[e] tpali iurisdictioni subiecti; in alijs vero, & si de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum iuris rigorem credimus[f] nõ tenere.

¶ Idẽ Plebano & clericis S. Nazarij de Albia. †

¶ Lapsus biennij non præiudicat appellanti, quominus ex causa legitima audiatur saltem per beneficium restitutionis in integrum h. d secundũ vberiorem intellectum.

CAP. VIII.

EX ratione. Etiã post biẽniũ auditur appellãs, qui prius appellationẽ proseq non potuit. h. d. primo ponit dictum, cuius rationem interserit. Abb. Sicu.

CASVS. Quidã clerici appellauerunt a sñia ptra eos lata: q ex iusta causa infra bienniũ non fuerant prosecuti: petebant a Papa, ꝙ adhuc admitterẽtur ad prosequẽdam appellationem, cum infra bienniũ eam non potuerint psequi: mandat Papa iudicibus, quatenus, si ptiterit eos pp impotentiã prosecutionem appellationis omisisse, non uult Papa ꝙ pp hoc eis debeat præiudiciũ generari. Not. q impotentia excusat ita, q etiã post biẽnium admittit quis ad prosequendam appellationẽ: & sic nota, ꝙ si p me non stat, mihi non imputatur.

[Glo. seq. reci. per duas q. de qua impotentia hoc intelligatur, & an ipso iure, uel per beneficiũ restitutionis succurrat isti. Circa primã tractat quadruplicẽ impotentiã, scilicet ꝓuenientem ex parte appellantis, ex parte iudicis ad quem, ex cõsensu appellati, & ex facto tertij. Circa ſm ponit 2. opin. & alteram approbat.]

EX † ratione, & infra. ¶ Verum si appellationem biennio elapso interpositam a sententia contra vos prolata, prosecuti non estis; dummodo prosecutionem ipsius, per impotentiam[g] vos constiterit omisisse, nolumus ꝙ iustitiæ vestræ debeat præiudicium generare. †

g ¶ Impotentiam.] hæc impotentia pluribus modis potest intelligi, vt per propria impotentiam, quia fuerunt impediti iusta de causa, vel per iudicẽ stetit: vñ non imputatur eis. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hoc. 2. §. biduum. & §. si forte. & ĩ. e. ex insinuatione. idem esset etiam si in medio tempore arbitros elegerunt partes. C. de temp. app. auth. si tamen.[3] & in his casib. seruatur appellãs illęsus ipso iure, nec currit tẽpus, nec indiget restitutione. Si vero dolo alicuius priuati circũuentus appellat, & appellationem nõ fuit prosecutus, tũc currunt tẽpora appellationis, sed habet recursum ꝯtra dolosum ad interesse. ff. de dolo. arbitrio. §. dolo cuius. ꝙ si soluendo non fuit, restituitur appellans ad prosecutionem suæ appellationis. ff. de eo per quẽ factum erit l. ex hoc edicto. ff. de dolo. & eleganter. §. si dolo. Dicunt tamen quidam, quod isti adiuti fuerunt beneficio restitutionis; quia illud biennium cuilibet currit etiam impedito agere, si non poterit habere copiam iudicis: vel quia noluit procedere, vel quia nõ potuit facere, quod compelleretur iudex. C. de temp. appell. l. vlt. §. Sed hoc ex littera nõ colligitur, vt hic, & hoc non stetit per negligentiam iudicis, sed ex propria impotentia. vnde non habet hic locum lex illa. C. de tempo. appel. l. vlt. & ita not. hic illud generale, quod si per me non stat. mihi nõ imputatur, & ipso iure isti seruantur illæ si.

1 Secundum Tancr. q ex posuit, sui iudicis, id est, eps qui suus iudex fest. Io. And.

† Vide Hostiensem, in c. Ioãnes, de fi. de instru. & glo. in c. si necesse. d don. inter vi rum & vxo.

† Albezar:

† Cap. 8. co. tit. in 1. ꝯp. Vide Ioãnẽ de Anan. ꝯl. 1. Angelum ꝯs. 39. Oldr. consil. 60. & Lapum allegatiõe 307.

† generali.

2 Per quem & per c. ... ue 33. q. 2. per decr. accedens 2. vt lite non cõtesta. & per ... de Deo. ... q. 21. ... ꝙ sine ... culo ... potest ... Io. And.

3 Alias ... & in cle ... tit. quæ ... q in ... suppleт ... thent. ...

Memi-

Meminimus.] CASVS. Aliqua caussa cōmissa est alicui: iudex citat reum, ille statim mittit nūcium ad Papā pro causa illa: ille venit allegans, ꝙ nuncium suum pp causam illam misit ad Papam: quærit tur an debeat in causa procedere vel non? Rūdet Papa ꝙ ppea non dimittat quo minus pcedat in causa ₰m formam iuris. Si vero ante citationem, iter arripuit, tunc iudex procedere nō debet: hoc vltimū nō tenet. ℥.eod. vt debit⁹ No. ꝙ p citationē ppetua tur iurisdictio. Item facto quis dicitur appellare.

† Vigorñ,

¶ Idem Vigorieñ. † episcopo.

¶ Si reus post citationem vel notitiam litterarum iuit ad curiam, delegatus in causa procedet, alias non h. d. cum cap. suggestum. infra eodem.

CAP. IX.

Meminimus, † & inf. ¶ Cæterum cum aliquam causam contingit tibi appellatione remota cōmitti, & aduersa pars post citationem [a] iter arripuerit ad sedem Apostolicam veniendi, non minus poteris in negotio secūdum iuris formā procedere. Qđ si ante [b] citationem iter arripuerit, non est aliquatenus procedendum.

† Cap. 9. eo. ti. in 1. cōp. & post. cōc. par. 10. cap. Iam integra clausula extat in c. 6. ti. q clerici vel vouentes, in 1. cōpilatio. & post ɔcil. par. 6. c. 9. & par. 21. 3.

a ¶ Post citationē.] vel etiam post sciam ante citationē ℥. eo. suggestum. her.

[Glo. seq. supplet. Secundo ponit ius nouū. Tertio ex eo querit, & soluit. solutioni obijcit, & rñdet, & opi. ponit.]

b ¶ Ante citationē.] vel ante sciētiā litterarū impetratarū ɔ eū ℥. e. suggestū. & c. ad hoc. Sed hodie ista nō habent locū: q a non pdest allegare, ꝙ præmiserit nunciū ante etiā si dixerit se super hoc lr̄as habere, q non sint iudici præsentatæ. ℥. e. vt debitus. & 2. q. 6. c. non solent. §. eius qui. Sed quid si non misit nuncium r̄ sed in ppria psona iuit, nunquid procedetur ɔtra eū si cō ueniat corā ordinario vel delegato super eo, pquo iuit? Credo, ꝙ si non sit, qui defendat eum cum debuerit dimisisse procuratorem, procedetur ɔtra eū nō obstante ꝙ iuerit pp hoc: 2 quia & si iam cum lr̄is reuersus esset non prodesset tam ¹ ab aduersario iā præuētus. ℥. eo. cum debitus. & ℥. de foro cōpe. c. pen. Arg. ɔtra ℥. e. dilecti. 1. & c. vt nostrum. quia est plus facto appellare, q̄ verbo vt ibi. Sed ibi ante iter arreptum litigabant vnde iter ibi habetur quasi pro appellatione. sed hic iuit ad curiam nulla causa mota vel comminata pro litteris impetrandis. Vnde si aduersarius eum præuenerit, sibi imputet, qui debuit esse diligens, & ipsum præuenisse. ² dixit, ꝙ non debet procedi contra ipsum, nisi iuerit fraude vel dolo. tunc enim propter dolū suū non expectabitur.

¹ Nō respicit gl. tex. q nō loquitur de mittēte, sed de eūte, sed respicit ꝙ dixerat de decre. vt debitus. Io. And.

² Concord. tex. ī l. ignorare. & ibi Bar. C. de resti. in inte. & gl. in cle. biduū. eo. tit.

³ Idem hic Host. q ētā le. secr. vnicā đ peregri. Ioan. Andr.

¶ Idem.

¶ Supersedetur propter articulum in quo appellatum est etiam super principali causa si sine illo articulo expediri nō possit h. d. intuendo littera

Super eo.] Duo sunt dicta. Secundū. ibi, Si autē. Abb. Sicul.

CASVS. Causa commissa est alicui: reus aliquam exceptionē obijcit in causa illa, pp quam exceptionem appellatur, quæritur vtrū iudex ea nō obstante possit in principali procedere? Rūdetur, ꝙ si causa principalis sine illa terminari non possit, supersedere debet iudex in principali qōne. In fine ponitur alia dubitatio. Ecce lite cōtestata opponit reus, ꝙ per falsi suggestionem litteræ sint impetratæ. quæritur an hæc exceptio sit admittenda? Rūdet Papa ꝙ propter hoc non est differenda sententia. Nota ꝙ licet appellatio sit remota in principali, appellatur super incidenti qōne. Item si principalis quæstio sit talis, ꝙ nō possit decidi sine incidenti, iudex ... per se decidit vtrique. Item exceptio de falsi suggestione post. lit. contest. non valet.

[Glossa sequens dicit ante litem contestatam, & post. & c.]

CAP. X.

Super † eo quod solicitudo tua q̄siuit, prudentiæ tuę duximus respondēdum, quod si de aliqua exceptione quæstio oriatur, & exinde appellationem [c] fieri contingat, eidē exceptioni erit merito supersedēdū, & si principalis [d] causa sine illa [e] terminari [f] non poterit, ei nihilominus supersedeatur.

¶ Non obstante appellatione ex falsa causa interposita, potest iudex ad vlteriora procedere. h. d.

¶ Si autem aduersa † pars de falsi suggestione [g] in appellationem prorupit nō est sententia super hoc differenda.

c ¶ Appellationem fieri.] hoc potest habere lo. u tam ante litem contesta. quam postea, vt si ante litē contest. obijciat aliqua exceptio rōnabilis, quæ si esset pbata deberet legitima reputari, & c. & iudex eā admittere nolit, si pp hoc appellet, iudex vel non dēt procedere, vel remouere grauamen ℥. eod. vt debitus. & c. cū cessante: alias reuocabitur totū q đ fecerit. De hoc habes multa exempla ℥. eo. ex parte. & c. significauit. & c. significantibus. vbi infinita exempla inuenies sup hoc post litem contestatā. eodem modo pone exēplum. ℥. de ord. cog. cap. 1.

† Ca. 10. eo. tit. in 1. cōp. & post cōci. par. 10. ca. 9.

† Vide l. fin. vteri. cū no. C. de fi. istr.

d ¶ Et si principalis causa] & ita nō proceditur super principali, & in præiudicialibus exceptionibus hoc habet locū: plura exēpla ponuntur, 3. q. 11. c. nō est. §. aliquando.

e ¶ Sine illa.] puta pactū de non petendo, præscriptio, & cōsimiles.

¶ Idem.

¶ Etiam pro minoribus, seu leuioribus causis appellari pōt.

CAP. XI.

De † appellationibus.

† Ca. 11. eo. ti. in 1. cōpi. Et post cōcilium ca. 10. Et qñ de minimis rō habeat, docet Iason. ī aut. q rē. C. de sacrosan. eccl. & in l. sc en dū. ff. q satis. cog. adde late. Corsetū ī tract. de minimis.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Terminari.] ergo vr̄, ꝙ si principalis causa possit expediri sine illa, ꝙ nō obstāte illa appellatione pcedere possit ī principali. & ita vr̄ ꝙ teneor litigare sub illo, qui etiā me grauauit, à quo appellaui iusta de causa, ɔtra illud ℥. e. ad hoc. & c. proposuit. Satis crederē, quod vacat hic arg. à contrario sensu. quia cum iam certa ratione me grauauit, quomodo poterit procedere postea me inuito? nō uidetur 3. quæstio. 5. quod suspecti.

[Glo. seq. ponit duas lecturas.]

g ¶ De falsi suggestione.] hoc intelligunt quidam cū probare nolebat, sed allegabat tantum, & ideo non valet appellatio. Vel dicas, ꝙ hæc exceptio de falsi ēt suggestione non est admittenda post litem contesta. cum sit dilatoria, & sic erat lis contestata, quia sola sententia erat ferenda. vnde non debet differri sententia propter talem appellationē interpositam occasione exceptionis, quæ ab initio fuerat proponenda. ℥. de re iud. inter monasteriū. fin. C. de fal. l. 2. & C. de leg. si in fraudem. vbi non differtur executio propter suggestionem falsi Ber.

De appellationibus.] CASVS. In qualibet causa maiori vel minori potest quis appellare, si grauetur. No. quod idem ius seruari debet in minori sicut in maiori. & est arg. quod in modicis dandus est libellus.

Glo. seq. reci. per q. quæ causa sit minima, & quadrupliciter respondet. & reddit causam.]

a ¶ Minimis.] minima causa pōt dici duorū aureorum, quia pro ea nō datur actio de dolo, vt ff. de dolo si oleū. in fi. & l. seq. vel etiā x. aureorū. ff. si cui plus quā per legē Falcidiā. l. . §. quāuis. vel 50. solidorū & C. d d fens. ciui. l. 1. Vel illa dr̄ minima, q̄ad sump̄tus iudiciales non sufficit. 2. q. 6. anteriorum. §. illud etiā. & ita ꝑ qualibet causa appellatur: q̄a ita pōt quis grauari in paruo sicut ī magno. quantitas causæ non facit quare introducta sic appellatio, sed iniquum grauamen. s̄. eod. ad nostram. & j̄. eo. cum speciali. §. porro. sic etiā in minima re furtum committitur. 14. q. vl. ca. vlti. quia nō furtum, sed furantis effectus consideratur, vt ibi dicitur.

SVper eo.] Tria sūt dicta, quæ patent per. §§. Abb. Sic.

CASVS. Secūdum canones & ante sententiam & post, potest appellari: secundum leges nō potest appellari ante sententiam, nisi in casibus. Item vbicunq; appellatio tollitur, & recusatio nō admittitur. Item si causa cōmittitur infra certū tp̄s terminada, tp̄s illud incipit currere, q̄n iudices l̄ras recipiunt. Not. ꝙ secundū canones ante sentētiā & post licet appellare: secundum leges ante sñiam non appellatur, nisi in casibus. Item sicut appellatio ex causa conceditur, & ex causa inhibet, sic & recusatio. Item tempus non currit, nisi ab eo tēpore, quo potuit iudex procedere.

† Ca. 12. eo. ti. in 1. cop. & post. cōc. par. 10. c. 1. 1. al. in: l̄īē contestatā.

pro causis minimis a interpositis, volumus te tenere: quod eis pro quacunque leui causa fiant, non min⁹ est, quam si pro maioribus fierent, deferendum.

¶ Idem.

¶ *Secundū canones appellatur etiam ante sententiam, secundū leges non, nisi in quibusdam casibus: hoc primo. Et appellatio & recusatio æquiparantur in hoc, quia sicut in appellatione requiritur causa rationabilis, ita & in recusatione, hoc secundo. Et tempus assignatum iudici ad causam decidendam, incipit currere à tempore præsentationis rescripti. hoc tertio secundum verum intellectum.*

CAP. XII.

i j SVper † eo; & inf. ¶ Sacri canones, ante & post litis† contestationē, b & in probatione sentētiæ & post, singulis facultatē tribuunt appellādi, leges autē sęculares appellationē (nisi in casibus c) ante sententiam nō admittūt. ¶ In causis quoque ecclesiasticis, vbi appellationis remedium tollitur, sicut d appellationi, ita recusationi, nō est aliquatenus deferendum. † ¶ Si autē infra certum tempus, lis decidēda committitur ex tūc termin⁹ incipit currere, † cum iudices cōtigerit litteras recepisse. e

b ¶ Litis contestationes.] de appellatione, quæ fit antē sententiam, intellige secundum illam decr. j̄. eod. vt debitus post sententiā, vero indifferenter appellatur nulla causa expressa, sed sufficit. dicere, ab iniqua sñia appello. 2. q. 6. cap. post appellationē. § forma. 2.

c ¶ In casibus,] vt 2. q. 6. §. ante sententiam.

d ¶ Sicut appellationi.] sicut appellatio causa probabili nō expressa nō admittitur. j̄. eo. vt debitus sic nec recusatio admittitur causa recusationis probabili nō expressa. j̄. eo. cum speciali, & melius. j̄. eo. c. nouit:

[Glo. seq. recitatur per quæst. & inducit simile solutioni, & allegat contrarium.]

e ¶ Recepisse.] die receptionis non numerata. ff. si qs cautionibus. l. 1. ff. de requi. re l. annus & 4. q. quisq; sic dies in quo excommunicationis exceptio proponitur, quæ infra octo dies probari debet. non cōputatur in illis octo diebus. de excep. pia cōsideratione. [lib. 6.] quæ est Innoc. 4. & c. frequens. de rest. spol. [lib. 6.] Arg. contra. ff. de verb. obl. continuus actus. 1. & l. 1. §. qui præsens.

¶ Idem.

¶ *Conuictus super iniuria clerici. vel super adulterio, appellare potest nisi sit notorius. h. d. cum cap. seq.*

CAP. XIII.

PEruenit † ad nos, qd̄ cum clerici se conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel alias esse læsos, qui impetuntur, Apostolicam sedē appellant, & infra: ¶ Fraternitati tuæ mādamus, quatenus si eorū excessus public⁹ nō sit & notorius, f eos ecclesiastica censura compellas, g vt infra conueniens tempus appellationem interpositā prosequantur. Si vero public⁹ est & notorius, h appellationis obtentu nō prætermittas, i quin eos excommunicatos denuncies, ipsosque facias sicut excommunicatos cautius euitari, donec K passis

PEruenit,] Cōmunis diuisio. Secūda: ibi, fraternitati. Abbas.

CASVS. Clerici conqueruntur se ab aliquib. vulneratos vel læsos: conqueruntur clerici de illis malefactoribus suis: ipsi statim Apo. sedē appellant: dicit Papa, si eorum excessus non sit notorius cōpellēdi sunt vt infra conueniens tp̄s appellationem interpositā prosequātur: Si vero excessus illorum notorius fuerit, non obstāte appellatione illorum denunciandi sunt excōicari vsque ad debitam satisfactionem. & in litteris sui iudicis Apostolico conspectui se p̄sentēt. No. q in notorio crimine non admittitur appellatio.

[Gl. seq. recitetur per contrarium.]

f ¶ Notórius.] 2 qa si esset notori⁹ iudex dēt ꝓcedere ꝯtra ipsum. s̄. de iureiu. ad nostram & nullam appellationē admittat. s̄. eo. cum sit Romana. §. vlt.

g ¶ Compellas.] alternatiue scilicet, vt vel prosequantur appellationem in termino cōstituto à iudice, vel eo elapso coram eo respondeāt. sic j̄. c. prox. & j̄. eo. ad hoc 2. & sic intellige. s̄. eo. cū sit Romana. ver. si vero ante. alias nemo potest cōpelli prosequi appellationē, vt C. eo. ti. l. eos in fine

h ¶ Notorius.] s̄. eo. c. cum sit Romana. & j̄. c. prox. & habes ex hac dec. arg. ꝙ excommunicatus appellare potest 3. q. 9. reuera. & s̄. de excep. cum inter.

i ¶ Pretermittas.] s̄. 3. de testi. eo. c. peruenit. & ibi dr̄ ꝙ iudex potest compellere testes sup hoc Sol. & dic ꝙ non vr̄ prodesse talis iurisdict. o; nisi haberet correctionē s̄. de off. dele. ex litteris vnde dic ꝙ bene pōt hic compellere testes. nomine enim rerum ecclesiasticarum intelliguntur clerici nam vt hic vr̄ ꝙ possit ex hoc sententiare, ergo idem cognoscere: quia q potest de causa cognoscere: potest in eo sentētiare. & ecōuerso s̄. de offi. dele c. 1. & c. præterea.

K ¶ Donec passis.] in hoc casu cum iniuria est manifesta, primo debet satis facere quam absoluat. j̄. de verb. signi ex parte 1. & c. cum olim. simile. j̄. de sent. excommu. parochianos.

1 Vide de testi. cog. præterea. sup. ir. g. o. Io. And.

† Vide text. i l. si qs ex. & ibi Bar. ff. de iur. om. iud.

† Dictio, currere, deest in omnibus antiquis.

† Ca. 15. eo ti. in 1. cōp. & post cōc. par. 1. c. 43. & de materia huius & sequētis decretalis vide Bal. ī l. ... ctos. C. de episc. audien. & Doctores in c. Romana de appell. lib. 6.

2 ... la non hī in vetustis codicibus.

3 Non ... glossa ... antiquis codicibus.

4 Et sic intellige qd̄ ... c. ... ti. ... tē. excō ad hoc in ... vlt. Io. And.

Conso

Consuluit.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Consultationis Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capitulo: ꝙ si manifestū est aliquem vxorē alterius detinere, vel iniecisse manus violentas in clericum; si super hoc conueniat, appellationi suæ non est aliquatenus deferendū: Sed cum multis dicātur notoria, quæ non sunt, cauendū est ne quod dubium est, ꝓ notorio habeatur. In fine dicit, ꝙ qui appellant cogendi sunt vt infra conueniens tempus appellationē suam prosequantur, aut pareant iudicio iudicis, a quo appellant. No. ꝙ in crimine notorio cessat appellatio. Item appellantes cogendi sunt appellationem prosequi aut iudicio iudicis parere.

† Cap. 16. e. ti. in 1. cōp. & post concilium par. 10. c. 14.

a ¶ Aliquatenus.] sic s̃. eo. c. ꝓx. & c. cū sit Romana in fi.

b ¶ Notoria.] notorium dicitur tribus modis. ȷ̃. de cohabi. cler. & mu. c. vlt. vbi dicitur hoc.

c ¶ Cogere.] sub alternatione, vt vel ꝓsequantur appellationē in termino statuto, vel eo elapso redeāt coram eo, vt s̃. c. ꝓx. & c. cum sit Romana & ȷ̃ eo. sæpe. & ca. ad hoc 2.

Suggestum.] Cōis diuisio. Secunda. ibi, Tuæ. Abbas. Siculus.

CASVS. Aliq opprimuntur ab aduersarijs suis: pp quod appellant: & cum ipsi oppressi appłone facta & grauati iter arripiunt ad appellationē prosequendam, aduersarij illi cognoscētes appłonem interpositā, nec vadunt nec mittunt ad præsentiam Papæ: sed cū intelligunt illos litteras reportasse, appellant, & iter arripiunt ad Papam, vt sic aduersarios eludant: Suggestū fuit hoc dño Papæ; vnde mandat, quatenus si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi suæ nullatenus deferatur, & iudex in cā ꝓcedat, quia dec. illa, quia isti hęc facere præsumunt, non ad deprimendam cuiuscunq; iustitiam facta est, sed ad remouendum iniquum grauamen. No. ꝙ nemo de sua malitia commodum reportare debet. Item occasio iuris ad iniquum compendium trahi non debet Bern.

† Cap. 20. e. ti. in 1. cōpi. & post concilium Laterañ. sub Alexan. iij. Pa. 10. c. 19.

d ¶ In vocem appłonis.] argu. hic ꝙ aliquis possit appellare ĩ absentia iudicis. arg. s̃. de alie. iu. mu. cā fa. c. 1. q̃a ex quo qs scit, appellādum est. 2. q. 6. biduum. & C. quomodo & qñ iudex. ab eod. & ff. qñ app. sit. l. 1. §. si aduersus. vñ vr̃ ꝙ si eṗs meus vellet me excōicare, & absens appellem, si ferat sñiam, non tenet: tñ in hoc casu tenet, q̃a ignorat me appellasse, & iō non punit ꝑ c. 2. q. 6. decreto. & 34. q. 1. de illicita. Lau. Et est hic arg. ꝙ talis appło valet, dūmodo non fiat maliciose: sed hodie non valet appło talis. inf. eo. vt debitus & c. cū speciali.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

e ¶ Deprehēsus.] sed quis probabit istum malitiose appellasse? aduersarius qui, hoc obijcit. ff. de ꝓba. ab ea. 2. & l. in exceptionib. q̃a qui fraudem allegat, eam ꝓbet. ff. de proba. quoties. §. q dolo. ipso facto vr̃ quod sit probata malitia.

f ¶ Epistolam.] s̃. e. meminimus. & ȷ̃. e. ad hæc sicut asseris.

g ¶ Remouendum.] s̃. eo. ad nostram. & s̃. eo: cum spāli § porro. Quod n. ꝓuisum est ad cōcordiam, nō dēt vergere ad noxā. 45. dist. licet 2. & iuris occasio ad iniquū dispendium trahi nō debet. C. de vsuca pro emptore. eum qui & ȷ̃. de priuileg. quod nonnullis. in fine. de resc. nonnulli.

Ad p̄sentiam.] Si post appłonem excommunicatus celebrat diuina, nō incurrit aliq̃ irregularitatē, nec ex eo venit puniēdus, si p̄stat appłonē fuisse legitimam. Et primo ponit dationē auditorū. Secundo actāipsorū: ibi, Qui. Tertio principa em [illegible] diffinitionem: ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Eboraceñ. & R. præsbyterum controuersia fuit oborta occasione cuiusdam excommunicationis, in ipsum presbyterum latę ab archiepiscopo: Papa committit causam ipsam episcopo Tusculano & Cardinal sanctæ Susannæ: coram quibus proponebatur ex parte archiepiscopi quod ipse post sententiam in se latam diuina officia celebrauit, vnde puniri debebat secundum quod iura requirunt. Ex parte presbyteri respondebatur, quod excōmunicatio non tenębat, cum esset lata post appellationem

1 De hoc articulo vide Angelū ↄsi. 130. inci. visis oībus & Lapum allegatione. 39. incip. an valeat appellatio.

2 Pars quæ dicit aduersariū a iure prohibitum. id probet. Ioan.

† deprimendum.

† Cap. 22. e. ti. in 1. cōp. & post concilium. par. 10. ca. 21. Et vide c. cupiē tes. §. quod ꝑ viginti. & ibi Gemin. de elec. lib. 6.

iniuriam satisfaciant, & cum litteris tuis Apostolico se conspectui repræsentent.

¶ Idem archiepiscopo Toletano.

¶ *Summatum est supra c. proximo.*

CAP. XIIII.

Consuluit † nos tua fraternitas: & infra-

¶ Cōsultationi tuę duximus respōdendū, ꝙ si aliqui, quos manifestum sit & notorium, vxorem alterius detinere, aut iniecisse manus violentas in clericū appellauerint, eorum appellationi nō est aliquatenus a deferendū. Sed cū multa dicant notoria, b q̃ nō sunt, ꝓuidere debes, ne qđ dubiū est, pro notorio uidearis habere.

¶ Illos autem q̃ appellant a præsentia tua, cogere c debes infra tempus conueniens, appellationē interpositam ꝓsequi, aut iudicio tuo appellatione remota parere.

¶ Idem.

¶ *Hoc capitulum summatum est supra eodem c. meminimus.*

CAP. XV.

Suggestum † est auribus nostris, qđ cū oppressi ad præsidiū Apostolicæ sedis recurrunt, & appellatione facta iter arripiunt aduersarij eorum appellationē iterpositā cognoscentes, nec ad prę sentiā nostrā accedunt, nec responsalem transmittunt, cum autē senserint illos nostras litteras reportasse, in uocē d appellationis prorūpunt, & iter ad nos arripiunt ueniendi, ut sic eorū solicitudinem, a q̃bus impetuntur, eludant.

¶ Tuæ consultationi taliter respondemus, vt si q̃s deprehensus e fuerit hoc ex fraude vel malitia facere, appellationi eius non deferas, neq; ob id causā tibi commissam terminare postponas: quia decretalem epistolā, f qua tales muniri uidentur, non ad deprimendam † cuiusq; iustitiam, sed ad remouēdum g grauamen nos fecisse cognoscas.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ *Excommunicatus pendēte cognitione appellationis absolui pōt ad cautelam: & si apparet eū legitime appellasse non punitur pro eo quod interim celebrauit diuina.*

CAP. XVI.

Ad † præsentiam nostram R. presbytero veniēte episcopo Tuscu-

tionem legitime interpositam. vñ non debebat puniri, & iō omnia quæ facta fuerant contra ipsum reuocari in pristinum statū: Cardinalis intellecto negotio licet presbyter non esset excōicatus de iure, tamen de facto ad cautela ipsum fecerunt absolui: & iō mandat Papa archiepisco po, quatenus pdictū presbyterum de cetero non molestet, pro eo q post excōmunicationem celebrauit diuina, cum excōicatio illa facta fuerit post appellationem legitimam, sed oīa reducat ad eū statū in quo erant tempore appl'onis emissæ. Not. q absoluitur quis ad cautelam, licet non sit excommunicatus. Itē snīa excommunicationis post appellationem legitimam lata nulla est: vnđ qui postea celebrat, non punitur. Item quæ post talem appellationem fiunt, reuocanda sunt in pristinum statum.

a ¶ Absolui.] ad cautelam. r Sic j. de testi. veniens, i n fin. & istud sæpe fit, licet excommunicatio de iure non teneat. j. de sen. excom. ptuas & c. venerabili. & c. solet à nonnullis. & s. de offi. dele. cum cōtingat 24. q. 1. audiuimus sim. ff. de remis. l. vnica. C. de ingenuis, l. 2. & in quadā decreta. Innocentij iiij. solet a nonnullis. lib. 6.]

b ¶ Contra appellationem.] s. legitimā vnde non tenuit excommunicatio: qd ex eo patet, quia de facto fuit absolutus vnde cessare à diuinis non debuit. j. de sententia excommunicationis, per tuas. & c. soleta nonullis. [lib. 6.]

c ¶ Statū.] sic. j. eo. bonæ. & s. de of. dele. sup qōnū. in fi & 2. q. 6. appellatione i terposita, & ff. nihil inno. appe. pen. l. vnica. & s. de iureiu. venientes. & s. de ele. cum inter canonicos.

Cum teneamur.] Communis diuisio. Secunda: ibi, Prudentiæ. Abbas Siculus.

CASVS. Aliquis litigabat coram ordinario suo archiepiscopo Cātuarien. appellauit ad Papam super cā de qua litigabat: pendente appellatione illa, aliquis turbauit possessionem ipsius appellantis: quæsiuit archiepiscopus vtrum liceat reformare possessionē turbatam copræternisso super quo est appellatum? Respondet Papa, si ad ipsum querela exind perueneirt,

no, & P. sanctę Susannæ Cardinali tuam & ipsius cām cōmisimus audiēdā. Qui ad obiectionem tuā, licet R. presbyter ñ esset excōicat[9] de iure, de facto tñ eū fecerunt absolui.a

¶ Ideoq: mandamus, quatenus prędictam presbyterum, pro eo q postex cōmunicationem, cōtrab appellationem factam diuina cantauit, nullatenus inquietes: sed ad eū statū creducas oīa, in quo erāt tpe appellationis emissę.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Si appellans turbatur in possessione super qua fuit appellatum, iudex a quo, potest illam possessionem sibi reformare appellatione in suo statu permanente h. d secundum communem intellectum.

CAP. XVII.

Cum † teneamur & if. ¶ Quoniam nos consulere voluisti, vtrū si eorū possessio, q ad audientiā nostrā appellant, turbata fuerit, tibi eā sibi liceat reformare, deo, à quo appellatio est interposita prætermisso.e

¶ Prudentię tuę taliter respōdemus, quod si exinde ad te querela peruene

rit, id ordine iudiciario tibi licebit.†

¶ Idem episcopo, & archidiacono Bononieñ.

¶ Generalis & vaga appellatio respectu cuiuslibet grauaminis non valet, sed restricta ad certam causam sic.

CAP. XVIII.

ij Consuluit; † & infra ¶ Consultationi vestræ taliter respōdemus, q si generaliter appellationem qs iterponeret ab oñi grauamine q sibi posset cōtingere, huiusmodi appellatio tenere nō dēt.

¶ Si vero ab aliquo iudice sup omni grauamine, q in vna causa sibi possit inferri, quamq̄ generalis appellatio sit interposita, appellationi tñ eius est ab eodē iudice diferēdū.

¶ Idem Zamoreñ. †epo.

¶ Appellatio friuola non excusat inferiorem, quo minus teneatur obedire superioris & vt de contemptu puniatur nisi innocentium suam aliter purget h. d. i. t est casus nota. in eo quod dicitur istum esse. puniendum.

CAP. XIX.

Cum † parati essemus tuas petitiones admit

ordine iudiciario id sibi licebit, nec propterea intelligitur appellationi renunciare. Not. q licet appellaus redeat ad iudicem suum à quo appellauit pro alia causa pro qua non appellauit, non intelligitur appellationi suæ renunciare, cum sit eius ordinarius in alijs causis.

d ¶ Reformare.] p seruum ēt turbata z possessio pōt recuperari absente dño. C. si per vim, vel alio modo. l. 1.

e ¶ Prætermisso] & sic vr q in eo tm articulo sup quo appellatur, exēptus ē a iurisdōne iudicis sui ordinarij. j. eo. ppo suit. & s. e. ad hæc. & contrarium ex illis decr. colligitur & ad hoc est arg. ff. apud eum à quo app. l. vnica. vñ pōt possessionem illam reformare, nec p hoc intelligitur renunciare appellationi, vt hic patet. In delegato secus quia ex quo appellat ab ipso ex legitima cā, nulla remanet ei iurisdō. j. eo. vt debitus. vr. si rediret ad legatum, renunciare intelligit appl'oni. s. de off. d. e. eg. gratum s: de rescri. cum venisset.

ij Consuluit.] Generalis appl'o si fiat oīb. i causis, nō valet nisi fiat in vna tm, bene valet, h. d. Secunda pars, ibi, Si vero Abbas Siculus. Quod dicitur hic nō tenet, & intellige hanc decr. secundum illam j. eo. vt debitus. [Gl. seq. ... cō trarium, & soluit.

f ¶ Generalis.] hic admittit gnalis appellatio.3 contra. s eo. c. 2 vbi non admittitur ꝑm q dicit hic, i vna causa soluit. contra ibi loqu t de generali appellatione, quæ fit in qualibet causa, sed nec istud tenet, quia causa probabilis semper est exponenda aliter non admittitur appellatio, siue generalis sit, siue specialis. infra eo vt debitus. & c. cum speciali. §. porro.

Cum parati] Prætextu appellationis non dēt subditus condemnare ordinarium. ita communiter summatur. Sed certe hæc summatio est nimis generalis, & de nihilo seruit per c. vt debitus. j. eod. Diuiditur. Nam primo ponit quod op... at Cardinalis contra episcopum. Secundo excusationem episcopi: ibi, Cumq; . i Tertio rñsionem ad illam: ibi, Cardinalis econtra. Quarto citationem episcopi: ibi, Nos vero, Abbas Siculus.

CASVS.

† Cap. 23. e. ti. in 1. cōp. q post concilium par. 10. c. 13.

1 Vnde dicit Abb. q licet quis petat absolui ad cautelā: non pp hoc fatetur se excōicatum. dicit tñ absolutionē nō itā di nisi petēti. all. de eo qui duxit i matr. significasti. Io. An.

2 Quia j. dicit recuperari: vr loqui de pdita: & de hoc non dubitat: cū p... l...us l.

aperte loquatur de his q sunt possessione priuati. sed an agat vti possidetis pro turbata, dubitat. ... q sic p ... vt super eo no & p idētitatē rōnis j. tit. 2. cum dilecta. cum concor. 10.

† Hic post di ctione ... bit. ē in vulgatis vero ... experiri, qd nec sensus admittit, nec vnquam est in antiquis.

†. Cap. 27. e. ti. in 1. cōp. & post concilium pa. 50. c. 64.

3 Concord. tex. i l. 1. & ibi Bart. § ... in § libelli.

† Zamoreñ. Zamoreñ. Amoreñ. ... Sed omnis varietate ... quo vid ... annem ... sæum in ... nalibus Hispaniæ. ... 12.

† Cap. ... ti. in 1. cōp. & post ... sub ... iij ... c. 28.

CASVS. Eps Zamoreñ. quasdam petitiones ꝑ nuncium suũ fecit coram dño Papa ꝑponi: quas cũ paratus esset admittere, I. diaconus Cardinalis olim in Hispania legatus, ꝑposuit ↄtra ipsũ, ꝙ cũ ipsum ad synodum suam uocasset, ad eius vocationem cõtempsit accedere: propter quod ipsum, excommunicauit: & sic excõmunicatus se fecit i epm consecrati. Quidam canonicus sancti Iacobi pro ipso epo firmiter asseruit, ꝙ erat tunc in legatione regis, & ideo ad ipsum uenire nõ potuit. Cardinalis allegauit, ꝙ ꝙ nũcius suus inuenit eũ in Salamantina ecclesia, & non in legatione regis. Iterũ nũcius epi allegauit, ꝙ ab ipso Cardinali appellauerat ante sẽtentiam latam: Papa vero his intellectis, considerans ꝙ prætextu appellationis non debuit contemnere ad vocationem legati venire, ꝑcipit eidem episcopo, quatenus vel in persona propria vel per nuncios idoneos Apostolico conspectui se ꝑsentet, suã si poterit innocentiam ostensurus. No. ꝙ quilibet uocatus à iudice suo venire tenetur allegaturus priuilegium suum. Item argumentum ꝙ nuncio sit credendum. Item argumentum quod auctoritas regis excusasset ipsum si in legatione regis inuentus fuisset. Item arg. ꝙ nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. Item creditur iudici in præiudicium alterius. Item aliquis dicitur ꝑsens per nuncium.

†Vid. l. si qs uxori. §. appellonẽ. & ibi Bar. ff. de fu. & in l. eũ q. §. 1. ff. cõm.

tere, I. diaconus Cardinalis olim Apostolicę sedis legatus ꝑposuit, qđ cũ ad eius vocationẽ cõtempsisses accedere, i personã tuã excõmunicationis sententiam promulgauit;[a] & infra. ¶ Cumque N. canonicus beati Iacobi firmiter asseueraret, quod in legatione regis[b] esses, & ideo nõ potuisses ad uocationem ꝑdicti Cardinalis accedere: Cardinalis eꝯ asseruit qđ nõ in legatione regis, sed i Salamãtina ecclesia, te suus[c] nũcius inuenisset: † & inf. ¶ Nos uero attendentes, qđ te non decuit contẽnere obtẽtu[d] appellationis ad vocationem venire legati: præcipimus, quatenus uel in persona ꝑpria, uel per nuncios idoneos Apostolico te cõspectui reꝑseutes, innocentiam tuam (si poteris) ostẽsurus.[e]

¶ Idem Cantuariensi archiepiscopo.

¶ Si mandatũ factũ ei qui iurauit stare iudicio ecclesiæ, excedit limites iuramenti & licitæ ꝓmissionis appellare poterit alias secus. h. d. cõpēdiose. Abbas.

CAP. XX.

ij AD † hæc. & infra. ¶ Præterea de his qui iuramentum præstãt, quod ecclesiæ stabunt iudicio, & postea appellant[f] Id tua solicitudo prouideat, ut eos seruare quod iurant; uel infra[g] quadraginta dies post appellationem suam iter arripiant...

a ¶ Promulgauit.] propter contumaciam. 11. q. 3. certum. ꝰ. eod. si duobus.

[Gl. seq. allegat quatuor iura, in contrarium allegat alia quattuor, & soluit.]

b ¶ In legatione regis.] arg. ꝙ excusaret eũ auctoritas regis, si in legatione regis inuẽtus fuisset arg. 18. dis. si eps. 63. di. Salonitanæ & in Auth. qũo oportet epis. §. illud coll. 1. 23. q. vlt. si vobis. Arg. cõtra. ꝙ nõ excusat 23. q. vl. quo casu. & c. repꝛhẽsibile. 25. q. 1. oẽ. & 12. q. 2. quicunque militum. Sol. si mãdatum regis ꝑueniat mandatum cuiuslibet prælati post dñm Papam, tunc regi obtemperandum est, si ab ipso teneat regalia. 23. q. vl. c. si in morte. § ecce. Qđ si Papa vocat eũ postea, exemplo Petri relictis omnibus etiam regalibus se quatur Papam. unde i. ste etiam si ibi fuisset, debuit venire ad Cardinalem exemplo Petri, 1 qui uicem Papæ gerebat. 93. dist. c. vlt. 93. di. c. 1.

1 Luc. c. 5. & 1. q. 1. pastoc. § ceterum.

[Gl. seq. arg. alle. vnam l. in contrarium tres decre. & soluit.]

c ¶ Suus nuncius.] arg. ꝙ simplici nuncio credendum est etiam in alterius præiudicium. ff. de re. eo. qui sub tute. vel cura. l. magis. §. illud. 2 Argu. contra ꝰ. de off. deleg. prudentiam. quia dicitur ibi per certum nuncium litteratorie destinatum: & vni testi in alterius præiudicium credi non debet, ꝰ. de te tib. veniens. 1. & c. licet. nuncio tamen publico iurato fideliter exequẽti officium suum bene creditur circa citationes, aliter non crederetur. arg. ꝰ. de præsump. illud. ꝰ. de præsci. ad audientiam. & arg. prædictæ legis.

2 aliter inci pit, ne tẽ. 1o. Aud.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Obtẽtu appellationis.] & sic duplici defensione defendebat iste, auctoritate regis, & ꝑ appellationẽ: quia nemo prohibetur pluribus defensionibus uti. ff. de exceptio. nemo. & ꝰ. de præscrip. auditis. Preterea si appellatio tenuit, & Cardinalis sciuit illum appellasse, sententia Cardinalis non tenuit. ꝰ. e. si duobus. Quare ergo Papa nõ admittit talẽ appellationem? Quia non cõstabat ꝙ appellasset, vel quia iusta fuisset appellatio, licet allegaret. & potius debuit credi Cardinali & nuncio. ꝗ illi cũ hoc tãtum allegabat, & preterea debuit ire & allegare priuilegium suũ. ff. de re iudi. si qs ex aliena & ꝰ. eo. si duobus. maxime si i vna legatione inueniebatur. ff. de iurisd. om. iud. l. vltim.

† Cap. 30. e. tit in 3. cõp. & post cõci. par. 10. c. 29. Et vide glossam in c. qđ bene. 6. q. 4.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Ostensurus.] sed quare Papa mandat ꝙ ueniat ad curiam, cum Cardinalis excipiat contra eum, vt videtur per id quod dicit in principio, quod paratus erat petitiones illius admittere, sed per exceptionem repelli tantum debuit, non puniri. ꝰ. de ordi. cogni. c. 2 Cardinalis non excipiebat ẽt simpliciter, immo denunciabat domino Papæ contumaciam suam. & excommunicationem suam, vt inde puniretur, & repelleretur à petitionibus suis tamquam excommunicatus. quare Papa ipsum non audiuit propter excommunicationem, & propter contumaciam & contemptum sedis Apost. vocat ipsum ad sedem Apostolicam, infra de accusa veniens. in fine.

AD hæc.] qui iurauit stare mandato ecclesiæ, non audit appellans contra iurm. si tñ de facto grauatum, appellare poterit. h. d. cum sequenti. Secũda pars, ibi tua Abb. Siculu.

CASVS. Aliqui iurant ꝙ stabunt iudicio ecclesiæ, & postea appellant: quæsitum fuit, quid agendum sit de istis? Rñdet Papa, ꝙ iudex dẽt eos cõpellere, ut uel obseruent iurm suum, vel ꝙ ĩ. xl. dies post appellationem suam iter arripiant ad eam prosequendam. Not. ꝙ prætextu appellationis non potest quis venire contra iuramentum suum.

[Gl. seq. obijcit. & soluit.

f ¶ Appellant.] sed quare non compelluntur præcise etiam stare iudicio ecclesiæ, secundum quod iurauerunt? Ideo non compelluntur, quia grauabantur, aliter non admittitur hodie appellatio. ꝰ. eo. ut debitus. & ideo non uidetur deserere iuramentum, cum ex iusta causa admittat illud. ff. qui sa iid. cog. l. ultima.

3 Dicebat In fine iuret. si ue non, sine grauamine non ꝑ itho- die appella- ri.

g ¶ Infra quadraginta dies.] non arctatur ad hoc, nisi secundum quod uisum fuerit iudici. ut sup. eo. c. cum sit Romana.

a ¶ Iter

a ¶ Iter arripere.] hic præfigitur terminus ad iter arripiendum, sic s.eo. per personas. vbi de hoc.

[Gl.seq. signat contrarium, & remittit.]

b ¶ Prosequendam.] contra. j. e.c.proxi. sed soluit ibi.

QVæstioni.] Communis diuisio. Secunda.ibi, Rñdemus. Abb. Siculus.

CASVS. Aliquis excõicatus præstitit iuramentũ q̃ stabit mandato ecclesiæ, & sic fuit absolutus: & anteq̃ mandatũ fiat ei, appellat cã subterfugij, vel mãdato recepto: quæritur vtrũ deferendum sit appellationi illius? Rñdet q̃ non est deferẽdum appellationi q̃ iuramento illius debeat obuiare, sed statim reducendus est in eandem sniam, ponec mandatum susceperit: & adimpleuerit pro posse. Nota q̃ contra iuramentum nõ admittitur appellatio. Item qui nõ adimplet, mandatũ dẽt reduci in eandem sẽtentiam, a qua fuit absolutus.

[Gl.seq. signat contrarium, & soluit dupliciter.]

c ¶ Deferẽdum.] s. c.proxi. ptra ibi iusta de causa appellauit, hic causa subterfugii vt littera dicit, & sic littera soluit contrariũ. Vel sic itellige diuersitatem rationum de ere ibi iurauit stare iudicio ecclesiæ, quia pp cõtumaciam fuerat excõmunicatus, & licet appellet ex probabili, indicio stare intelligitur: quia facit qđ ius sibi permittit. j. eo. vt debitus. argu. ff. iudi. sol. cum apud. & ff. rem ra.ha.l.3.§. falsus. hic erat excõmunicatus pro aliquo delicto i quo iacebat, quia forte idẽ retinebat vxorem alterius. & super hoc iurauit stare mandatis ecclesiæ, sed statim ante mandatum vel mãdato facto q̃ illam vlterius dimitteret, incõtinẽti appellauit: tali appellationi non est aliquatenus deferendum, quia præiudicat iuramento suo, & hoc satis põt colligi ex ipsa littera, vbi dicit, appellationi quæ iuro eius dẽat derogare, quia sine iuro tali appellationi non est deferendum, per quam in sua iniquitate remaneat. j. c.prox. & s. eo. cõsuluit. & c.cum sit Romana in fine.

[Gl.seq. allegat duas cor. q̃rit, ponit opi. Lau. cui. allegat tria iura contraria. & soluit. Iterum vnum canonem quem soluit, demum ponit opi. Tanc. vltimo tenet cum Lau.]

d ¶ Reducẽdus.] sic j. de sentent. excom. sacro. ver. fi. s. de offi. ord. ad reprimendam. in fi. Sed nunquid iterum recipietur iuramentum ab eo standi mandato ecclesiæ, cum iã semel deierauit? Lau. dixit q̃ sic, & est arg. opti s. de maio. & obed. cum in ecclesijs. at. cõtra 22.q.5. paruuli. & 6.q.1. quicunque. & s. de præsump.

† Cap. 32. e. tit. in 1. cõp. & post ecũ. par. 7. c. 20. vbi hẽs integrã clausulã.

† Vintoreñ. Vvitonieñ.

† Hoc tenus licet Io. no. 1.q.7. si voluerũt. q̃ s. c.proxi. mãdatis ecclæ: hic uero mãdatis iudicis q̃ soło nõ est vera: ut no. j. de sen. ex. ex tenore. Io. And.

Quæstioni. Sexaginta dies post appellationẽ interpositam iter arripere ad ipsam prosequendam compellas.[b]

¶ Idẽ Carnoteñ. episcopo.

¶ *Summa ut sup. c. proximo.*

CAP. XXI.

QVæstioni, † quam facis vtrum appellationi illius sit deferendũ,[c] q. (sicut moris est) præstito iuramento absolui meretur & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto, causa subterfugij appellauerit; Respondemus, quod appellationi, quę iuramento eius debeat derogare, non est in aliquo deferẽdum, sed statim erit in eandem reducendus[d] sententiã: quæ (donec mandatũ susceperit, & susceptũ pro posse[e] fuerit prosecutus) debet firmiter obseruari.

¶ Idẽ Vintoñ. † episcopo.

¶ *Appellans ab ordinario postea de delicto ab eo commisso puniri põt p ipsũ ordinariũ. h.d. sed supple ad textũ idẽ est de ante commissis si nunc de illis accusatur, ut c. ad hæc 1. supra eo. et c. Accesuit is. eodẽ.*

CAP. XXII.

PRæterea † de his, q. ad sedem Apostolicam appellant, & postea grauia[f] cõmittentes, se dũ cõueniuntur, appellatione tuent: Duximus respõdendũ, q̃ eos appellatio nõ debet in sua iniquitate[g] tueri, quominus eorum excessus cẽsura canonica puniantur.

¶ Idem Gradensi patriarchæ & sancti Vitalis presbytero Cardinali.

¶ *Qui non detulit appellationi sui aduersarij de sua posteriore circa idem contra eum excipere nequit.*

CAP. XXIII.

COnstitutis † In præsentia nostra abbate sancti Felicis, & presbyte

cap. litteras. Sed ibi admittitur ad iuramentum vt possit testificari pro aliquo, in opprobrium ipsorum qui periuri sunt. sic s. de testi. testimonium. Item ar. cõtra 2.q.7. non potest sed illud intelligitur antequam pœniteat. Tanc. dicebat quod aliam cautionem debeat ab isto recipere pter iuramentũ s. fideiussoriam cautionem, vel pignoratitiã ff. man. l. si mandato § ult. 2 & ff. de fideicom. lib. l. 4. §. adiici, ar. illus decre litteras. Sed illud loquitur cum suspectus est de hæresi. vnde ecclesia recepit fideiussoriam cautionem ad damnum illius. Et Ala. hoc idẽ sentiebat. argu. s. de procu. ca. 1. & s. de p sump. scribam. Dico cum Lau. q̃ iterum isti iurabunt in confusionẽ ipsorum, & quia forma est talis, q̃ cum iuramẽto absoluatur j. de sentẽ. excõ. c. ex tenore. & c. cum desideres. in fi. & c. super eo.

e ¶ Pro posse.] aliàs non compellitur. 14. q.6. si res. & 24.q.3. pessimam. j. de vsu. cum tu. quia impossibile præceptum non obligat. ff. quæ sen. sine ap. rescin. Paulus. sic s. d pac. c. vlt. Ber.

PRæterea.] Duæ sunt partes Secũda ibi, Duximus. Abbas Siculus.

CASVS: Aliqui appellant super aliqua causa: appellatione pendente, aliqua grauia committunt, & dum conueniunt super excessibus illis volunt se tueri per appłonem, quæritur quid iuris sit. Rñdet Papa, q̃ appellatio illa non dẽt eos defendere quominus eorum excessus puniantur censura canonica. Not. q̃ appellatio non extenditur ad ea quæ post appellationẽ fiunt. Item appellatio non tuetur aliquem in delictis.

[Gl.seq. reci. per quæstionem quid de leuibus.

f ¶ Grauia.] maxime quoniam si sup articulo aliquo appło facta est, ad ea quæ postea emergunt, non extenditur. quia in alijs remanet sub iurisdictione iudicis sui. j. eo. proposuit. & s. e. cum teneamus. ergo multo fortius appellatio illos non defendet in enormibus. ut j. eo c. proposuit.]

g ¶ Iniquitate.] sic s. eo. c. ad nostram. & c. cum sit. in fi. & c. peruenit. & c. consuluit.

COnstitutis.] Prima pars decise narrat facta ... Secũda dat iudices, ibi, Ideoque. Abbas Siculus.

CASVS. Præmitte quod vacante ista ecclesia cathedrali, conuenientibus omnibus ad quos spectabat electio, archidiaconus nominauerit quendam cõsocium eligendum in episcopum, fuit obiiciatum & contradictum à reliquis ne eligeretur, cum esset excõmunicatus: ac fuit iterposita appellatio, si secus fieret. Sed hac appella-

2 Noĩe idoneæ cautionis intelligit. Io. An. And.

† Cap. 35. e. ti. in 1. cõp. & post cõd. pa. 50. & 53.

† Cap. 37. e. tit. in 1. cõp.

: Concor. l. cui ... g. l ... iorib. ... ter. ... l. 1. & ... terd.

appellatione non obstaute, archidiaconus cum qbusdam paucis de capitulo processit ad electionem istius episcopi, & appellationem interposuit, ne in piudicium istius electionis attentaretur aliquid. hac secunda appellatione non obstante reliqui facientes maiorem partem processerunt ad electionem, & quendam alium elegerunt: vtraque electio deuoluta fuit ad sedem Apostolicam, & Papa mandat vt in littera continetur. Abba. No. quod electio facta de excommunicato nulla est, & ideo non impedit secundam. Item qui non defert appellationi, appellationē contra alium obijcere non potest. Et sic nota quod frustra legis implorat auxilium qui committit in legem.

[Glossa seq. signat contrarium, & remittit.]

a ¶ Excommunicationis.] idem esset si suspensus esset. Nam suspensi & excōicati nec eligere nec eligi possunt s. de consu. cum dilectus. & sup. de elec. cum inter R. & 9. q. 1. nos in hominem. Arg. cōtra. inf de elect. exc. min. si celebrat. sed ibi soluitur.

b ¶ Noīationem.] si ... lex noīati ... nullius fuit acqu... tum noīato. s. de ele. quod sicut. & 2. q. 6. c. ei q. §. nominationes. vnde nullum potuit impedimentum ... stare ... ni.

c ¶ Maioris.] s. de ele. qa propter. & c. ecclesia v..., vbi de hoc.

[Gl. seq. alle. quinque concor. & duo contraria, & soluit.

ro R. pro controuersia, quę de electione Torcellanę ecclesiæ est suborta; & inf.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus si archidiaconus post appellationem & denunciationem excōmunicationis,[a] ad nominationem[b] sæpe dicti C. processerit, & primicerius cum canonicis, & plebanus cum assensu cleri episcopatus, vel maioris[c] & sanioris, partis, prænominatum I. in episcopum & pastorem elegerint, non obstante[d] appellatione pfati archidiaconi, si ipse appellationi prius factæ non detulit; electionē de pfato I. factā auctoritate Apostolica confirmetis.

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo.

¶ Appellans ab ordinario in vna causa, in alijs coram eo respondere tenetur; potest tamen eum recusare vt suspectum, nisi conueniatur de crimine manifesto, in quo nō cadit excusatio, nec suspicio, vt quia imponitur pœna iuris surgens ipso facto. hoc dicit secundum intellectum intrinsecum.

d ¶ Non obstante appellatione.] quia frustra implorat legis auxilium qui committit in legem j. eo. an sit. j. de vsur. quia frustra ff. de mino. auxilium in fi. s. de elec. c. bonæ. j. de immu. ecclesi. c. vlt. & C. de re. c. e. generaliter. §. 1. arg. contra. s. de elec. considerauimus. & c. auditis. Dicas quod hic prior nominatio siue fuerit electio, siue noīatio, nulla fuit trib. de causis, quia post appellationem interpositam, & post denunciationem excommunicationis, cum excommunicati electio ipso iure nulla sit, & à longe minore parte: alia vero quasi a tota ecclesia, vnde merito preualuit: & appellationem obijcere ille non poterat, cum ipse appellationi non detulerit, vt s. de elec. bonæ. & j. eo. an sit.

PRopofuit.] Primo ponitur consultatio, Secundo; responsio. Secunda: ibi, Super quo. Abbas.

CASVS. Aliquis coram ordinario suo appellat in aliqua cā: conuenitur postea super alijs causis super quibus non est appellatum: ille propter appellationē non vult sup alijs rñdere: quæritur quid sit seruandū? Rñdet Papa, quod propter appellationem illam non minus tenet i alijs causis sup quib. nō est appellatum rñdere: veruntñ iudex àquo appellat nō dēt eum compellere rñdere sup alijs, quia ei suspectus ē. nisi pro crimine adeo graui & manifesto, pp quod ipso actu merito sit damnandus. No. quod licet aliquis appellet ab ordinario, tamen super alijs causis remanet eius iudex; sed non debet eum compelli ad respondendum: nisi crimen sit notorium.

CAP. XXIIII.

PRopofuit † nobis M. clericus tuus, quod sæpe contingit, vt cum aliquis super aliqua causa appellat, in alijs[e] causis in quib. nō est appellatum, respōdere recuset. Super quo consultationi tuæ taliter respondemus, quod licet pro illa appellatione non minus teneatur in alijs sup quib. appellatum non est, respōdere: iudex tñ a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) eum nō debet[f] ad respondendum super alijs compellere; nisi pro crimine adeo graui & manifesto,[g] pro quo ipso actu merito sit dānādus.

¶ Idem Cantuarieñ. archiepiscopo.

¶ Absoluitur excommunicatus cautione recepta, licet aduersarius uel excōmunicator ne absoluatur, appellet h. d. secūdum vnum intellectum, quem tamē oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifesta contumacia, vel ... quia tūc non debet absolui nisi satisfactione præcedente, vt in capitulo ex parte, primo infra de verbo signi.

e ¶ In alijs.] & ita patet, quod appellatio nō eximit appellantem à iurisdictione iudicis, nisi in eo tātum sup quo appellatur. s. eo. cum tene... & c. ad hoc & j. eod. pastoralis. & infra c. Romana §. cum vero.

[Glos. sequens argu. quod sic, & soluit.]

f ¶ Non debet.] hoc verbum, dēt, necessitatē importat. Sim. 11. q. dēnt.[1] vñ si appellans vult eum recusare, pōt quia suspectus est, vt hic dicit. & s. eod. ad hæc. alioquin si nollet eū recusare, tenetur coram illo rñdere: quia suus iudex est. Sed quid si appellatur à delegato & pendēte appellatione iterum dat iudex contra me in alia causa: nunquid potero ipsum recusare propter ipsam appellationem: dicas quod sic, arg. istius c. Dicas quod hæc recusatio pendente priori appellatione est in pendenti.[2] Nam si pronunciet appellationē tenuisse, apparet quod eum grauauit: & sic admittitur recusatio in secunda cā: argu. j. eod. postremo si aūt pronunciatur male appellatum, apparet quod illum non grauauit, vnde remittitur ad primum iudicem j. e. c. cum in ecclesia. & c. vt debitus. & sic non poterit eum recusare in alia causa.

[Gl. seq. signat contrarium. & soluit.]

g ¶ Manifesto.] habes hic quod in notorijs non est locus recusationi, sicut nec appellationi,[3] s. e. cum sit. & c. consuluit. Ar. contra. 3 q. 5. quia suspecti. sed illud de manifestis non notorijs, hic vero de manifes. quod est notorium.

† Ca. 38. eo. ti. in 1. cōp. Et de materia vide Antoniū Bur. in reper. ca. vestra. j. de cohabi. cleri. & mulie. adde Romani. consi. 324.

1 Concor. l. sæpe. ff. de of. procon. & l. eum qui. §. si mulier. in gl. ff. de iniur.

2 Immo statim recurretur ad arbitros: & probato coram eis grauamine, procedet recusatio. aliter non, vt dixi s. eo. ad hæc si. Ioan. And.

3 De hoc articulo pter Inn. Hos. & Io. And. hic, vide Iulium Clar. in prac. cti. crimi. §. fi. q. 94.

QVa fronte.] Appellãs ab excommunicatione potest petere absolutionem ab excommunicatore, a quo appellauit, non obstante appellatione sua vel appellatione interposita per aduersarium ne absoluatur tamen iste intellectus non multum congruit litteræ. Diuiditur: prima pars reprehẽdit quærentem. Secunda; ibi, Sane. ipsius duplici quæstioni respondet Abbas.

CASVS. Archiepiscopus Cantuariẽn. sub quibusdam dubijs suis ꝯsuluit dñm Papam: antequam ad qõnes rñdeat dicit, ꝙ non videt quafronte ipsum cõsulat, cum dicatur iuris ordinẽ peruertere, cum ipse non in ecclesia, non in palatio, non in camera sua, sed ĩ camera regis cõtra ius, & contra pontificalem dignitatem electiones episcoporum cõfirmet. Postea descendit ad qõnes, prima est talis: Aliquis fuit excommunicatus vel interdictus pro contumacia vel alia iusta causa, ille offert se ad iustitiam de ijs quibus sententiam recepit, pars aduersa appellat ne absoluatur: quæritur an iudex ipsum absoluere debeat? Rñdet Papa, ꝙ iudex ipsum absoluere potest ne in excomunicatione decedat, etiam si appellauerit pars aduersa, recepta primo cautione sufficienti ab ipso ꝙ iuri parebit coram Papa, ad quem appellauit, vel delegato ipsius. Secunda qõ fuit: Aliquis conqueritur se irrationabiliter excommunicatum, vel interdictum: nihilominus offert se ad iustitiam: & petit absolui: pars aduersa appellat: Ad hãc qõnem idem rñdet, ꝙ in prima. s. quod potest illum absoluere et si pars aduersa duxerit appellandũ ne absoluatur. No. quod q circa officium suum male se habet, coram superiore temere põt comparere, vel aliquid petere ab eodem. Item absolui dẽt quis ne in excommunicatione decedat, præstita prius cautione sufficienti, non obstante appellatione partis aduersæ, quia appellatio non tenet in ijs, quę dilationem non capiunt.

† Ca. 42. eo. ti. in 1. cõp. Et post concil. Laterañ. sub Alex. iij. par. 3. c. 2.

† Vide archidiaconũ in c. qui iubente. 11. q. 3. vbi dicit satisfactionem non esse denegandam excõicato, licet venia interdum denegetur. hęc. n. differunt.

CAP. XXV.

QVa† fronte nos cõsulere valeas, non videmus cum dicaris ordinẽ iuris peruertere,[a] iã enim non in ecclesia, sicut est canonicum[b] & honestum: non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera regis, contra debitum[c] iuris, & pontificalis officij dignitatem, episcoporum electiones diceris cõfirmare: & infra.

¶ Sane si quis pro contumacia, vel alia[d] qualibet causa, interdicto, vel excommunicatione tenetur adstrictus, & offert se ad iustitiam de his pro q' us sentẽtiam ipsam excepit: iudex† eum (ne in excommunicatione decedat[e]) absoluere poterit: etiam si pars aduersa ne absoluatur, appellationis obstaculum interponat: ab ipso tamen ante absolutionem sufficienti cautione[f] recepta, quod vel in presentia Romani pontificis, ad cuius audientiam appellatur, si maluerit aduersarius, vel coram iudice cui causam delegauerit, iuris pareat æquitati.

¶ De his etiam, qui cõqueruntur[g] se irrationabiliter excommunicationi vel interdicto suppositos, illud[h] idem dicimus, etiã si ij qui huiusmodi protulerunt sententiam, ad sedem Apostolicam duxerint appellandum.

¶ Idem† in consilio Laterañ.

¶ *Prælatus subditum suspendere vel excommunicare nõ debet, nisi monitione præmissa: nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest. maxime si est religiosus. Et iudex a quo præfigit terminum appellanti, ad appellationem prosequẽdam; infra quem si non prosequitur, iudex a quo reassumit iurisdictionem Appellans vero non prosequens appellationem suam, condemnatur in expensis appellato hoc prosequenti.*

eccleo. c. 1. & c. cum ecclesia. arg. contra.

c ¶ Contra debitum iuris.] confirmatio enim causæ cognitionẽ desiderat 1 vt 23. dist. illud. 57. dist. de Petro. & ideo de plebano expediri nõ potest. 3. q. 3. induciæ. §. spatium. & §. iudice. & 2. q. 3. c. si quem. §. notãdum. ver. item ꝓ tribunali. & non de plano, & ff de of. procõsu. l. nec quicquã. C. de sen. & interlo. om. iud. cum sñiam. ff. de reg. iu. oĩa quæcunq; & talia fieri nõ dẽnt nisi p̃missa diligenti examinatione tã ꝑsonæ, q̃ de mõ electionis. s. de ele. nihil est. & fieri non dẽnt sine ꝯsilio capituli sui, vel maioris partis. ĩ. de ijs q̃ fi a p̃l. sine consensu c. nouit. & cap. quanto.

d ¶ Contumacia vel alia.]ĩ. de ver. sig. c. ex parte.

e ¶ Decedat.] qa ꝑ peccatũ homo citius et mori p̃sumit. 11. q. 3. epi fi sacerdotali. in fi. & arg. 12. q. 1. ca. 1. tollit Deus malos de medio, ne peccatum eorũ augeat. 23. q. 4. ea vĩdicta. ver. magni sancti viri sicut tollit bonos ne malitia mutet intellectũ eorũ. de pen. di. 4. si ex bono. & iõ ꝑ periculũ mortis non admittit hæc appl'o, nec in ijs q̃ dilationẽ ñ capiũt vt ff. de ap. reci. vel. ñ. l. vlt. & 2. q. 6. c. ei q. §. diffinitiua. & §. sũt quorũ: ver. si qs ausus C. de sepul. vio. l. vlt. & ff de re l. 3. §. 3. & l. solet. Preterea nihil deperijt aduersario si absoluat, & ei p̃dest, quo casu non est eius malitiæ indulgẽdũ. ff. de rei vẽ in fundo, & de aqua pl. ar. ĩ summa. §. itẽ varijs. sic ꝑ piculũ mortis citius absoluitur. 2 ĩ. sen. exc. sacro. & c. nuper.

[Gl. seq. reci. per q an iuratoria, &c.]

f ¶ Cautione.] ergo non iuratoria, qa nõ ĩe cautionis simplex promissio itelligit. C. de ver. sig. sancimus immo iuratoria cautio p̃tat in absolutione, cum illa sit forma ecclesiæ gñaliter statuta. ĩ. de sen. exc. ex tenore. & c. cũ desideres. & g. sup. e. imo ĩ casu isto cũ excõicat qs, qa nõ paret iuri, nõ dẽt absolui nisi p̃stita cautione sufficienti ꝙ iuri parebit: sicut cum restituitur possessio s̃ de sequestra. c. 1. in fi. sed ĩ alijs excommunicationib. sufficit iuratoria: alias videtur fieri iniuria aduersario.

g ¶ Cõquerunt.] corã superiore excõicatoris, q ꝑ simplicẽ querelã de excõicatione cognoscere põt. s̃. de ordi. a (reprimendam. & ĩ. de sen. exc. sacro.

[Gl. seq. alle. contrarium: & ibi remittit.]

h ¶ Illud idem.] ꝙ absoluat. s. nõ obstante appellatione illius, qui ipsum excommunicauit. arg. contra. ĩ. e. solicitudinem. Sol.

1 Vnde requiritur qđ præcedat citatio secundum formã traditam de elect. c. ulti. lib. 6. Ioan. And.

† Scilicet Alexander iij in concilio Laterañ. c. 6. & c. 42. eo. tit. in 1. compi.

2 [illegible]

a ¶ Peruertere.] nam iure posset ei dici, peccasti. quiesce. arg. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & §. sũt autem. ver. idẽ testatur.

[Gloss. seq. alleg. quatuor concor. in fin. alleg. duo. contraria.]

b ¶ Canonicũ.] quia huiusmodi spiritualia in ecclesia siue capitulis ad hoc deputatis fieri debent. 23. di. in nomine. & 2. q. 2. præceptum & 13. q. vlt. cõuenior: & s̃. de elec. cũ terra. & cap. quod sicut. & ĩ. de immu.

Repre-

Reprehẽsibilis.] Quinque sunt dicta huius textus. Secũdũ ibi, Nec subiecti. Tertium ibi, Si vero. Quartum ibi, Si autem. Quintum ibi, Præcipue vero. Abb.

CASVS. Quia prælati nimis prompti erant & faciles ad excõicandum, & subditi promptiores ad appellandũ: volens Lateraũ. cõcilium prouidere super his, tam subditis quam prælatis, statuit, quod prælati suspensionis vel excommunicationis sententiam nullatenus proferant in subiectos, nisi canonica commonitione præmissa: nisi forte talis sit culpa, quæ ipso facto suspensionem vel excõmunicationem inducat, nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam appellare præsumãt. Sed si aliquis pro sua necessitate appellauerit, competens sibi terminus præfigatur ad prosequẽdam appellationem, quod si infra terminum non fuerit prosecutus, ex tũc episcopus auctoritate sua vtatur. Si autem aliquis appellauerit, & ille contra quem fuerit appellatũ venerit, ille vero qui appellauit venire neglexerit: si proprium habuerit, in expensis parti alteri cõdemnetur, vt hoc saltem timore perterritus, non facile quis appellet. In fine dicit, quod religiosi cũ pro suis excessib. fuerint corrigendi contra regularem disciplinam non appellent. No. quod canonica monitio præcedere dẽt excõicationem. Item si quis infra terminum sibi statutũ appellationem nõ prosequitur iudex postea officio suo vtat. Item qui non prosequitur appellationem suam condemnari debet aduersario eam prosequẽti in expensis. Item à correctione non appellatur.

Quinque autem & prædicta est in excõicatione ferenda. Quæ tradit glo. Concil. Triden. sess. sessio. 24. de reformatio. c. 3. quod videto.

† al. sui.

† perterritus. deterritus de territus.

† Melius dicitur. Et ita ... a. Ioan. And.

a id est ... coercitionem.

CAP. XXVI.

Reprehensibilis: & infra. ¶ Præsenti † decreto statuimus ut nec plati (nisi canonica a commonitione præmissa) suspensionis vel excommunicationis sentẽtiam proferant b ĩ subiectos, nisi forte talis sit culpa, quę ipso c suo genere suspẽsionis vel excõmunicationis pœnam inducat. Nec subiecti d cõtra disciplinam ecclesiasticã ĩ vocẽ appellatiõis erũpãt. ¶ Si vero quispiam pro sua † necessitate crediderit appellandum; competens e ei ad prosequendam appellationem terminus pręfigatur; infra quem si forte prosequi neglexerit, tũc eps f libere sua auctoritate vtatur. ¶ Si autem in quocunque negotio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit veniente, qui appellat venire neglexerit; si quid proprium g habuerit competentem illi recompensationem faciat expẽsarum vt hoc saltem timore territus, † in grauamen alterius non facile quis appellet.

¶ Præcipue vero hoc in religiosis volumus obseruari, ne religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra † regularẽ h prælati sui & capituli disciplinam, appellare pręsumant; sed humiliter ac deuote suscipiãt, quod pro salute sua fuerit eisdem iniũctũ.

¶ Idem.

¶ Iudex à quo, non obstante appellatione cognoscit de causa si appellans non prosequitur hoc primo Et iudex ut suspectus recusatus potest alteri causam committere. hoc secundo.

CAP. XXVII.

iij

Ad † hæc; & infra. ¶ Cum a te super aliqua causa fuerit appellatum; fas tibi sit appellantes appellatione cessante compellere, i vt vel appellationem interpositam prosequantur, vel coram te iuris pareant æquitati, aut si alterutra partiũ

† In codice Barbatiæ ita est refam pla ti sui disciplinã appellare, &c.

† Cap. 43. eo. tit. in 1. cõp. Et vide Felinũ in c. exceptionẽ. s. de exception.

a ¶ Canonica cõmonitione.] trina. falla enĩ dr canonica. 16. q. 7. oẽs decimæ. & 11. q. 4. de presbyterorũ. de canonica 1 admonitione hẽs s. de iud. c. nouit. & 2. q. 1. si peccauerit & 6. qs ea omissa aliquẽ excõicauerit, per vnũ mẽsẽ ingressum eccłæ sibi nouerit interdictũ. s. de sñia exco. sacro. & ad odiu 2 platorũ, q excõicant non præmissa admonitione cõtra illud cõcilium emanauit illa cõstitutio, sacro, & c. cum medicinalis. quæ imponit ipso iure pœnam illam prælatis.

b ¶ Proferant.] tenet tñ, licet cõtra hoc faciãt. 11. q. 3. sñia pastoris. nisi in duobus casibus. s. de sñia excom. c. per tuas. ubi habes duos casus tertium habes in c. statuimus. & quartum habes 24. q. 1. audiuimus. & sic sunt quatuor casus, in quibus non tenet sententia pastoris.

c ¶ Ipso suo genere.] idest ipso facto. s. eo. c. proposuit. in fi. vt 17. q. 4. si quis suadente. 81. di. si quis sacerdotum. & c. si quis quomodo. 1. q. 1. reperitur, & s. de sentent. excom. ti concubinæ. & c. nuper 3. tunc enim possunt puniri sine admonitione, & sine pœna illius constitutionis, sacro.

d ¶ Nec subiecti.] quia subiecti constitutionem illam non seruabant, immo in differenter appellabant, non expectata aliqua admonitione & nulla causa pmissa. Alia etiam constitutio edita est contra ipsos, quæ illis imponit silentium. s. eodem: cum speciali. & sic patet quod subditi contra ecclasticam disciplinam nõ appellãt: nisi grauarent in iuste secundum tenorẽ illius constitutionis, cum speciali.

e ¶ Competens.] secundum tenorem illius decreta. s. eod. cum sit, si exposuit causam probabilem suæ appellationis ante sententiam. s. eo. vt debitus. post sententiam est necesse allegare aliquã causam.

f ¶ Tunc episcopus.] quia perinde est ac si non appellauerit. s. eo. cum sit. & s. eodem. sæpe.

g ¶ Si quid proprium.] punitur appellans qui non prosequitur appellationem in expẽsis alteri parti. ex eo quod ipsum ad iudicium prouocauit, & non uenit, & si prosecutus fuisset per procuratorem non ad tractandam litẽ, sed ad impetrandas lr̃as aduersario legitimè prosequẽte, ad totam c-m similiter condemnat quia nõ venit sufficienter instructus. s. e. Nicolao. sed si non habeat proprium: aliàs punietur secundum arbitriũ iudicis. 14. q. 6. si res. & s. de dolo & contuma. c. finem li. ff. de iudi. eum quem temere. s. de rescriptis, ceterum, & cap. vltimo.

a 32. casus qb. ipso iure qs incurrit, excõica per const. t. li. 6. no. eo. li. de sent. excõic. eos q & 50. casus. expssos p cõstitutio. clem. & duos tacitos no in cle. de sent excõic. c. 1. quorum 16. sũt reseruati: vt ibi notat. Io. A.

h ¶ Regularem.] simile. s. eo. ad nostram. vbi de hoc.

Ad hæc. & infra.] Duo sunt dicta. secundum ibi, Aut si Abbas.

CASVS. Iudex compellere dẽt appellantẽ, vt appellationem suam prosequat infra terminum sibi præfixum: vel stet iuri coram ipso. In fine dicit, si aliqua partium iudicẽ habet suspectum, iudicem eligant, q causam dirimat. Not. quod iudex põt cõpellere appellantem vt appellationem prosequat. Item iudex ordinarius potest recusari. sed potest partes compellere, vt alium eligãt coram quo quæstio terminetur.

i ¶ Compellere.] sub alternatione, vt dictum est. s. e. consuluit. & c. peruenit. sic alternatiue compellit qs ad continentiam, vt 27. q. 2. multorum.

2 ¶ Si a spe-

te suspectum a habuerit, te insistente, iudicem eligat † qui prositam inter eos valeat dimittere quaestionem.

¶ Idem Salabrien. † episcopo.

¶ Si canonicus ad residentiam monitus a[illegible] statuitur sibi terminus ad appellationem prosequendam & interim deseruitur beneficio per vicarium de fructibus beneficij sustentandum, & si appellationem non prosequitur, vel residentiam non facit priuatur prabenda.

CAP. XXVIII.

ij Peruenit † ad nos: quod cum G. ecclesiae tuae canonicum, ut in ea residentiam b faceret, monuisses, in appellationem prorupit: & inf. ¶ Cum autem frustratoriae c dilationis causa videatur dictus canonicus appellasse. Mandamus, quatenus eum studiose moneas, ut in eadem ecclesia residentiam faciat: uel † inf. terminum causam prosecuturus, iter ad nos arripiat d veniendi. Interim vero alicui honestae personae, vices eius in ecclesia praetaxata committat, & ei de beneficijs illius assignes, e unde possit congrue sustentari. Quod si praefatus G. alterum adimplere neglexerit, tu praebenda sua priues f eundem, & eam alij idoneae personae concedas.

¶ Idem.

¶ A iudice iurisdictionem exequente non appellatur.

CAP. XXIX.

iij Consuluit † nos tua fraternitas, utrum sit a appellationibus deferendum, a rege Francorum pro Iudaeis interpositis, ut mancipia detineant Christiana: & infra. ¶ Non conuenit ut pro huiusmodi a appellationibus ab obseruatione decreti debeas abstinere.

¶ Idem Genuensi † archiepo.

¶ [illegible] qui ante citationem vel notitiam litterarum misit nuncium ad Papa appellare potest, ne delegatus procedat, secus si post.

CAP. XXX.

iiij Ad † haec, sicut asseris; & infra.

---

a De quo necessario intelligit decre. secundum Ab. pro quod delegatus recusatus non delegat j. e. sedo regris. Io. And.

† Vide l. si suspecta. cum gl. & l. sedo regris. ff. eod.

† Salesburiren. Salesbrien.

† Cap. 44. e. ti. in 1. compi. Et de residentia canonicorum & aliarum psonarum ecclesiasticarum vide quod nouissime diffinierit concilium Tridentinum sessio 24. de refor. c. 12.

† Hic locus [illegible]

a † Suspectum.] & ita ordinarius potest recusari: De hac suspicione tene quod dicitur j. eo. speciali. & s. de foro compe. si quis. Ber.

Peruenit.] In prima ponitur decisa consultatio. In secunda responsio: ibi, Cum autem.] quae tria facit. quae per se patent. Abb. Sicul.

CASVS. Eps Salabrien. monuit G. canonicum suum, ut in ecclesia sua residentiam faceret: ille appellauit; quaesiuit eps a Papa quid super hoc faceret? Mandat Papa eidem epo, quatenus illum moneat, ut in ecclesia sua residentiam faciat, uel j. terminum competentem iter arripiat causa prosequendi appellationem: interim vero vices eius in praedicta ecclesia committat alicui honestae psonae: & de beneficio illius ei prouideatur: quod si alterum istorum non fecerit, praebenda ipsa priuet eundem & alij eam conferat, qui ibidem deseruiat. Nota quod clerici in ecclesijs residentiam facere tenentur ad mandatum sui praelati: quod si non fecerint, possunt eis priuari.

b ¶ Residentiam.] quam quilibet clericus de iure communi facere debet. 6. q. 1. si quis in clero. & 91. di[illegible]. Eleutherius j. de cleri. non resi. ex tuae. & quia nonnulli [illegible] iusta causa [illegible] j. de cleric. non resi. relatum.

c ¶ Frustratoria.] & ita admittitur haec frustratoria appellatio quae hodie non recipitur nisi causa probabilis exponatur in appellatione. s. e. ut de[illegible] & c. cum speciali. & c. interposita.

d ¶ Arripiat.] [illegible] ad [illegible] hoc tamen pcise non pot compelli. C. de appel. eos. i hnc, sed sub alternatione, ut saepius dictum est.

¶ Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Aliquis.] [illegible] Papa [illegible] appellone interposita [illegible] q. 6. c. post appellonem. §. [illegible] ecclesia interim debet carere [illegible] & ideo ne seruitium eccle per appellonem illius diminuatur, subtrahit illi bnficium & assignatur alij qui interim officiet ecclesiam uice sua, quia frustratoria videbatur appellatio. Ber.

¶ Gl. seq. notat, & [illegible]

f ¶ [illegible] ex hoc patet [illegible] in ecclesia sua non uult facere residentiam, potest [illegible] priuari, nisi iusta causa fuerit impeditus, quare residere non posset. j.

de cler. non resi. [illegible] ria dictum est [illegible]

iij C[illegible] mo quod cum eps compelleret Iud[aeos] [illegible] dimitterent [illegible] Christiana in sua libertate cum non sit licitum eis secundum iuris dispositionem habere seruos Christianos: appellabat ab eo per regem Francorum, qui interponebat appellationem in fauorem Iudeorum, a quibus forte multa commoda percipiebat. Secundo modo potest intelligi, quod non appellabat hic rex, sed appellabatur ab eo, qui tanquam minister ecclesiae compellabat Iudaeos, ut dimitterent seruos Christianos. Et utraque lect. pot adaptari litterae: nec mutatur iuris dispositio: nam utroque casu appello erat contra dispositionem iuris, merito non erat admittenda. Abb. Sicu.

CASVS. Quaeritur an appel[illegible] regis Francorum [illegible] deferendum pro Iudaeis, ut liceat eis habere mancipia Christiana, & synagogas aedific[illegible] Papa quod [illegible] cum sit contra concilium generale. No. quod appelloni tanquam contra leges & canones non est deferendum. Item no. contra [illegible] habere Christiana mancipia.

a ¶ Pro huiusmodi [appellatio]nibus.] huiusmodi appellationibus non est deferendum contra canonicas sanctiones. 54. dist. mancipia, de quo decreto fit hic mentio, & j. de Iudae. multorum & c. Iudaei. [illegible] & c. cum sit nimis. & sic patet quod appello, quae fit contra l. vel canones, non est aliquatenus admittenda. s. de cler. non resi. c. relatum. Ber.

iiij A C haec.] Idem dicit quod c. meminimus. & c. suggestum. s. eod.

CASVS. Aliqua causa commissa est alicui appellone remota, ille contra quem commissio facta est, appellat, dicens se pro eadem causa nuncium suum ad sedem Apost. destinasse: quaerit an tali appelloni sit deferendum? Rndet Papa, quod si pbetiterit iudici appellantem destinasse nuncium ad sedem Apo. antequam partes essent citatae, vel antequam delegatio causae peruenit ad ipsum, debet appelloni deferre. Si vero post citationem fuit nuncius destinatus: non tenetur appelloni deferre hoc intellige secundum illam. j. e. ut debitus. No. quod missio nuncij excusat appellantem ne rndeat coram iudice, cui causa est commissa: & hoc intellige si nuncius mittatur antequam partes fuerint citatae. Si vero post, non excusat. Item licet causa non admittatur appellone remota, potest tamen appellari.

† Cap. [illegible] ti. in 1. [illegible] Et quatenus [illegible] te peat [illegible] pa sup Iud[ae]os, & [illegible]

† Ianu[illegible] idem [illegible] oli Genu[illegible] Ianuam [illegible] cabant.

† Cap [illegible] ti. in 2 c[illegible] Et [illegible] ne sicut [illegible] aliquid [illegible] operet [illegible] Pan[illegible] j [illegible] c. vt d[illegible]

a ¶ Post[illegible]

a ¶ Delegatio.] id est cognitio delegationis factæ.
b ¶ Ad sedem Apostolicam.] hodie non admittitur talis appellatio, quia si haberet litteras super eodē negotio, non prodesset, si nondum essent iudici præsentatæ ꝟ. eo. ut debitus. Similiter habes ꞩ. eod. meministimus. vbi de hoc.

DE priore.] CASVS. Quidam canonicus regularis appellauit a suo Priore, qui modū excedebat in correctione, quē fecit uestib. usq; ad camisiā spoliare. prior nō obstante appellatione, processit enormiter ꝯ illū canonicū, vñ ꝯquestus fuit dño Papæ: vnde mandat cuidā iudici, ut si præfatus canonicus appellauit propter enormitates ipsius Prioris manifestas, q̄ reddūt ipsum notabile, & ipse ñ detulit appellation, cōpellat ipsum ad Apostō sedē cum litteris ueritatem continentibus venire, satisfactrū de tanto excessu. Nota ꝙ prælatus non debet excedere modū in corrigēdo, alioquin tenet appellatio, quæ alias nō teneret. Itē qui nō defert appellationi legitimæ, debet puniri.

[Glo. seq. reci. per obiectionem decr. ad nostram, &c.]

c † Contempsit.] Ex hoc patet ꝙ si platus modum excedat in correctione, qđ bene admittit appellatio a tali correctione ꞩ. de off. ord. licet. alias a correctione nō appellatur. ꞩ eo. ad nostrā. & c. reprehensibilis. ult. respon. & ꝟ. eod. cum speciali. in fin.

[Glo. seq. reci. per obiec. de l. quoniam iudices.

†Cap.3. eo. ti. in 2 ȝpil. De intellectu quod Guidonem Papæ hic.

† Vide l. capitalium. §. famosos. ff. de pœn. Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst.

1 Sicut iste tex dixi in tex & patet in antiqua. & hoc tenet hic glo. Im Abb. Io. And.

¶ Respondemus, quod iudex si ei cōstiterit appellā tem, antequā partes essēt citatæ, uel delegatio[a] causę peruenisset ad ipsū, q̄ appellationis interponit obstaculū, nunciū ad sedem Apostolicam[b] destinasse, factę debet appellationi deferre; sed si post citatio nē fuerit destinatus, satis potest exequi qđ mādat.

¶ Idem.

¶ Qui non detulit appellationi īterposita ad Papā, mittitur cum litteris ordinarij ad curiam puniendus.

CAP. XXXI.

DE † Priore: & infra. ¶ Cæterum si præfatus canonicus Priorem ꝓpter suas enormitates manifestas, quæ ipsum notabilem reddunt, † ad sedem Apostolicam appellauit; & ipse tali appellationi đferre contempsit:[c] eum cū litteris tuis ueritatem continentibus, de tanto excessu[d] satisfacturū ad sedem Apostolicā venire compellas.

¶ Idem.

¶ Contra constitutiones regulares, appellatio religiosum non defendit.

d ¶ De tāto excessu.] & sic patet ꝙ qui non defert legitimæ appellationi, dēt puniri, ut si clericus fuit, deponi debet. 2. q. 2. ut decreto. si laicus xxx. pōdo auri mulctetur. C. de appel. quoniam iudices.

QVia nos.] CASVS. Statuit Papa in capitulo isto, ꝙ abbates qui publica infamia sunt respersi, aut conuicti, si commoniti in cōi capitulo prælationi renūciare noluerint, vocem non habeāt appellandi. No. ꝙ in notoriis delictis nō habet locum appellatio: nec contra correctionem admittitur appellatio. Bernar.
e ¶ Vt abbates.] supple. statuimus.
f ¶ Infamia.] de qua purgare se nequeunt. 2. q. 5. presbyter. sim ꝟ. de simonia. de hoc.
g ¶ Conuicti.] de plano etiā ordine iudiciario per omnia nō seruato. ꝟ. de accus. olim. quia regulares huiusmodi de facili possunt a suis administrationib. amoueri, & ex leuibus causis. ꝟ. de accus. qualiter & quando, in fi. & ꝟ. de simo. per tuas. in fine.

[Glo. seq. reci. per quæstio. de quo communi capitulo loquatur.]

CAP. XXXII.

QVia † nos: & infra. Vt abbates[e] qui de aliqua publica īfamia[f] publice respersi sunt † aut cōuicti,[g] deinde † in cōmuni capitulo[h] cōmoniti, p̄latio- ni cedere noluerunt, appellandi nō habeāt facultatem.

¶ Idem.

¶ Iudex a quo potest præfigere terminū appellāti ad prosequēdā appellationē, quo lapso reassumit iudex tueri dictionē.

CAP. XXXIII.

AD † aures nostras. & infra. Appellanti ad prosecutionē appellationis, terminus[i] cōgruus p̄figatur; infra quē si appellationem nō fuerit prosecutus, ex tunc compellat stare iudicio delegati.

¶ Idem Abulē: episcopo,

¶ Si procedente grauamine quis submittit se protectioni superioris, habetur pro appellante, dummodo seruauerit ea, quæ in appellatione sunt necessaria.

CAP. XXXIIII.

AD † audientiam nostram noueris peruenisse, quod cum Zamoren

h ¶ In cōi capitulo.] qđ facere debēt Abbates & priores de triēnio in triēnium. ꞩ. de sta. regul. in singulis, & si sponte cedere noluerint, tunc præsidentes capitulo denuncient episcopo diœcesano, q ipsum remoueat. ꝟ de statu regul. in singulis, & ca seq. §. 1. & in tali casu nō habet locum hæc appellatio contra huiusmodi correctionē maxime cum publicē sint infamati, ut per talem appellationem remaneat infamia. sim. ꞩ. eod. ꝯsuluit. sic & a pœna legis appellari non potest, ff. de uerbo. significa. l. antepenult.

ADaures.] Aduerte quia istud capitulum nō est ex toto superfluum: Nam loquitur i delegato, de quo non habebamus textum: ita apertum. Abba. Siculus.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, ꝙ iudex debet appellatori competētē terminum præfigere ad appellationē suam prosequendā, infra quē si non fuerit prosecutus appellationē, extunc debet iudex ipsum cōpellere stare iuri coram eo. No. quod tempus potest præfigi a iudice appellationi prosequēdæ. Item qui nō prosequitur appellationem, incidit in iurisdictionem iudicis a quo appellauit.

i ¶ Terminus.] hoc iam sæpius dictum est. 2. ꞩ. eod. personas. & cap. seq. & ꝟ. eod. sepe. & c. oblatæ, quia perinde est ac si non esset appellatum.

AD audientiam:] Qui se & sua protectioni Papæ submittit, licet verbum, appellatio, nō exprimat, intelligitur appellasse, h. d. primo narrat facta. In secundo dat iudicem: ibi, Licet autem. Abb. Siculus.

CASVS. Ecclesia S. Iacobi Zamoren. subest ecclesiæ Compostellanæ. Eps Zamoren. multipliciter molestabāt G. presbyterum prædictæ ecclesiæ S. Iacobi Zamoren. propter quod idem presbyter se & ecclesiam suā sub protectione dñi Papæ supposuit: ꝗ si præfatus episcopus nihilominus post inuocatū sedis Apost. patrocinium, quia forte verbum appellationis nō expslit,

† Cap. 5. eo. ti. in 2. ȝpil.

† Verbum sunt, deest in pluribus antiquis.

† al. ita: & deinde, &c.

† Cap. 6. eo. ti. in 2 ȝpil. Vñ cognoscesa ptē huius decretalis sensum.

† Cap. 7. eo. ti. in 2. ȝpil. Et vide Lāfrancum de Oriano, ī c. qm̄ contra, ꞩ. de probatio.

2 Tamē hæc decre. exprimit de iudicio delegati. Io. And.

dictum presbyterum excõicauit: pp quod id ẽm presbyter dñ Papæ fuit conquestus. Rñdet Papa: licet pdictus p̃sbyter ex simplicitate verbum appellationis non expressent, tamen se & sua sub protectione Apostolica subiecerat: vnde sine causæ cognitione nõ debuit aliqua sententia condemnari: vnde mandat, quatenus si cõstiterit ita esse, sniam, quam [illegible] eps [illegible] eundem pĩs [illegible], denunciet nullã esse. No. ꝙ simplicitati parcẽdũ est. Itẽ idẽ est supponere se sub ꝓtectione Papæ, sicut appellare ad ipsũ, ut hic patet. sed hoc intelligo extra iudiciũ. Item nõ refert an aliquid de æquipollẽtibus fiat. Item sine causæ cognitione non debet aliquis cõ[illegible]nari, nisi in notorijs, vbi ordo iuris non seruatur. Itẽ nemo ius sibi dicere debet. Itẽ sententia excõmunicationis post appellationem lata, non tenet.

† Dictio, suam, deest in antiquis.

Litteræ protectionis Papæ, an eximãt aliquẽ à iurisdictione sui iudicis.

a ¶ Ecclesiæ.] quæ est propria Compostellanæ ecclesiæ.

b ¶ Ex simplicitate.] vnde ei parcendũ fuit. 26. dist. tanta. & ff. de iuris. omn. iud. si q̃s id. §. doli. & ff. si q[illegible] in ius voc. nõ ierit. l. 2. §. 1. C. de testam. l. vlt. & [illegible] de p̃script. super litteris.

sis eps G. presbyterũ ecclesiæ [a] S. Iacobi Zamorẽ. multipliciter molestaret, taudem idẽ presbyter se & ecclesiã suã † nostræ ꝓtectioni subiecit, & inf. ¶ Licet aũt p̃dictus presbyter ex simplicitate [b] forte verbum appellationis non expresserit: quia tñ post q̃ se & sua nostræ [c] ꝓtectioni subiecerat, nõ debuit sine causæ cognitione, [d] aliqua snia condemnari: Mandamus, quaten⁹ (si ita tibi constiterit) sententiam quam præfatus episcopus in eundẽ presbyterum tulit, denuncies non tenere. [e]

¶ Idem archiepiscopo Terraconensi.

¶ Causa non est ad iudicẽ a quo remittenda, appellatione adhuc non verificata, nisi de partium consensu.

e ¶ Nostræ protectioni.] Arg. contra. inf. de priuil. ex parte. vbi non eximitur, licet aliquis habeat litteras protectionis domini Papæ, à iurisdictione sui iudicis. Solutio. ibi loquitur de generali protectione, hic spãlis protectio fuit, quæ obtinuit vicem appellationis, & præterea ibi constat illos subesse suis prælatis. hic sacerdos iste non erat de iurisdictione Zamoreñ. episcopi. imò dicebat se subesse ecclesiæ S. Iacobi Compostel. & erat in possessione libertatis, & allegabat super hoc priuilegium Compostellanæ ecclesiæ: quare sententia Zamoreñ. non tenuit. vnde sine causæ cognitione ius sibi dicere non debuit in presbyterum illum: ipso enim facto appellauit. arg. inf. eod. dilecti. & c. vt nostrum.

d ¶ Cognitione.] delegata a Papa: quia ipse non posset cognoscere de hoc, an iusta causa fuisset huiusmodi ꝓtectio vel non, & an haberet [1] iurisdictionem in ipsum: quia nemo ius sibi dicere potest. C. ne quis in sua causa. l. vnica. Bern.

e ¶ Denuncies non tenere.] & sic nulla fuit sententia tanquam à non suo iudice lata pro huiusmodi ꝓtectione, ac si uerbũ appellationis expressisset. sic inf. de senten. excom. per tuas.

1 In hoc male dicit glo. nisi relat[illegible] g[illegible]s hoc dictu cum proximo & hoc plenius itelliges p not. inf. e. solicitudinem. in glo. sed quæ c. n. fine. Io.

ACcepta.]Diuiditur in duas partes. Secũda, ibi: Non debet. Abbas. Sic.

CASVS. Dicitur in capitulo isto, ꝙ si contigerit ab audientia alicuius iu[illegible]appellari non debet causa ad ipsum remitti [illegible] hoc [illegible]. No. ꝙ causa non de[illegible] eum remitti, a quo est appellatum, [illegible] casibus.

f ¶ Ad eos.] vt 2. q. 6. §. vlt. & c. si quis e p̃s accusatus, & C. de appel. eos qui. & j. de sent. excom. per tuas.

[Gl. seq. recit. g obiec. et soluit plurale in singulare.]

g ¶ Nisi partes.] i. pars appellans: 2 quia non obstante contradictione alterius partis potest appellans redire ad priorem iudicem.

CAP. XXXV.

ACcepta † conquestione canonicorũ Pampilon. & inf. ¶ Non debet ad eos [f] causa remitti, nisi partes [g] consenserint, a quib. noscitur appellatũ. ¶ Lucius iij. Galtero † Linconien. episcopo.

¶ Delegatus etiam datus cum clausula, appellatione remota, recusari potest, si est consanguineus impetrantis, vel si fuit aduocatus eius in illa causa.

CAP. XXXVI.

POstremo † fraternitati tuæ litteris præsentibus intimamus, quod si causa alicui fuerit delegata, qui consanguine⁹ [h] sit illius qui litteras impetrauit, aut in eodem negotio aduocati [i] officio

j. e. interposita. §. 1. tamen condemnabitur appellans aduersatio in expensis alteri parti, si contradicente aduersatio reuertitur ad eum iudicem, ut ibi dicitur.

POstremo.] CASVS. Dicitur hic ꝙ si iudex delegatus sit cõsanguineus impetrantis, vel fuerit aduocatus in eadẽ, vel alia iusta causa suspectus, potest legitime recusari, licet sit ei causa remota appellatione cõmissa. No. ꝙ si iudex fuerit cõsanguineus impetrantis, vel aduocatus in eadem causa, recusari potest, licet appellatio in litteris sit remota. Itẽ ex qualibet iusta causa potest iudex recusari.

[Glo. seq. quærit, arguit pro & contra, & soluit. Secũdo itẽ quærit, & soluit. Tertio post alia exempla suspicionis & remittit.]

h ¶ Consanguineus.] sed vsque ad quem gradum intelligimus istam consanguinitatem? Videtur ꝙ vsq; ad septimũ quia vsque ad illum gradum succederet illi, alijs deficientibus. 25. q. 5. ad sedem, in 1. col. vnde cum remaneat affectio, potest recusari vsque ad illum gradum in quo posset ei succedere. arg. contra. quia hodie consanguinitas vltra quartum gradum non extenditur. inf. de consan. & aff. non debet. arg. illius constitutionis, non debet. posset dici, ꝙ vltra quartum gradum non posset recusari vt suspe[illegible] sed certè honesti⁹ reputo, ꝙ in supioribus adhuc repellitur, quia semp affectio & dilectio prima remanet: & succederet ei, vt dictum est, modica enim causa repellit iudicem, puta familiaritas sup. de off. dele. insinuante. & periculosũ est sub iudice litigare suspecto. 3. q. 5. quia suspecti. & C. de iud. apertissimi. Quid si iudex æqualiter eẽt consanguineus vtriusque? Tunc par affectionis causa suspicionem remouet. 4. ff. de ri. nup. nõ solũ. §. de vno. Item remoueretur iudex si esset dominus impetrãtis. sup. de off. deleg. causam quæ. vbi plures casus notantur. Item de hoc plures casus inuenies sup. vt lit. non cont. accedens. Item si ab ipso appellatur in alia causa. sup. eo. ad hæc. & c. proposuit. de eo quod hic dicitur, & sup. de offi. deleg. causam quæ. 8 in decr. prædicta, accedens. plene inuenies de hoc. Bern.

h ¶ Aduocati officio.] qui enim fuit aduocatus in causa, postea in ea iudex esse non debet, aut assessor, ne actionis suæ, vel aduocationis memor, incorrupti iudicis non possit nomẽ præferre. C. de offi. asseß. nemo. in fi. & qui similem causam habet, remouetur. sup. de iudicijs, causam quæ, Bernard.

† Cap. 2. tit. de rescri. in 2. compilat. Vñ itelliges hoc fragmẽtũ. & vide l. legatus. ff. de of. præsid. & l. munerũ. § iudicãdi. cum ibi notatis. ff. de mun. & hono.

† Vvaltero Gualtero.

† Ca. 54. eo. ti. in 1. compi. & post cõcil. par. 10. c. 18.

2 Et sic resolut plurale in singulare inf. de priu. vt priuilegia, ad fi. & sic ẽt dẽt exponi inf. c. [illegible] li. 6. Io. An.

3 De hoc articulo vide Hip. olytũ de Marsilijs sing. 133. incip. affinitas repellens.

5 Idẽ no. in teste. 3. q. 5. capit. 1. & in Specu. de teste, §. 1. ver. sed qd si teste, tamẽ & hoc inspicerem, an de eadem stirpe. Io. And.

Ad hæc,

functus: vel ex alia iusta causa suspectus: huiusmo di delegatus non immerito poterit recusari, q̃uis appellatione remota fuerit ei negotiū delegatum.

¶ Idem Noruiceñ. † epo.

¶ Sententia interdicti non suspenditur per appellationem sequentem.

CAP. XXXVII.

V AD † hæc qm̄ sub interdicto aliqui constituti appellāt, & deinde illud seruare contemnūt: quid in hoc casu seruandum sit, consulere voluisti. Noueris igitur, quod sicut post appellationem excommunicari non possunt: sic interdictum [a] nequeunt, cui ante appellationem eos constat suppositos, declinare. [b]

¶ Clemens tertius.

¶ Iudex appellationis remittit appellantem & causam ad superiorem iudicē nisi sibi constiterit à grauamine, vel iniusta sententia fuisse appellatum.

CAP. XXXVIII.

CVm † in ecclesia, & infra. ¶ Accepimus, quod quidam clerici de Gual. occasione iudicij tui, quod velle obseruare [c] se iactant, Linconieñ. episcopi iudicis ordinarij sine causa rationabili cognitionem euitant. ¶ Vnde mandamus, quatenus si quando contigerit, aliquem de clericis, à præfato epō ad tuā audientiam appellare, non ante appellationem admittas, quā tibi constiterit eā, vel a grauamine [d] vel iniusta [e] condemnatione porrectam. † alioquin [f] ipsum ad prædicti episcopi audientiam remittas, [g] appellatos ad episcopum suum.

¶ AD hæc,] Communis diuisio. Secunda: ibi, Noueris. Abb.

CASVS. Aliqui clerici sunt interdicti. & appellāt, & de appellatione confisi non seruant interdictum, quæritur qd iuris? Rñdet sicut post appellationē legitimā nemo potest excōicari, sic clerici nō possunt declinare interdictum, cui ante appellationem suppositi fuerant. Nota φ post appellationē nemo potest excōmunicari. Item si excomunicatio, vel interdictum præcedat, non releuatur p appellationem sequentem.

¶ Nouarieñ.

[Gl. seq. primo eq parat excommunicationē & interdictū. Secundo quærit: ponit duas opi. contrarias, dicēs primā seruari, quam in parte declarat & remittit, in fi. sic loquitur, φ quid sentiat non appareat.]

† Ca. 46. eo. tit. in 1. cōp. Quo autem conueniant & differant interdictum & excōicatio, tradit Ioan. Anania in Rub. de cler. excō. ministr. & Geminianus in c. 1. de sē. exco. lib. 6.

a ¶ Interdictū.] not. φ excōicatio & interdictū æquiparantur in hoc, φ sicut excōicatio post appellationē non tenet. ȷ̃. de sent. excom. per tuas. ita & interdictum emissum p appellationē subsequētem nō suspenditur, vt hic patet: & econuerso. ȷ̃. eo. pastoralis. nisi sub conditione ponatur interdictum. siue sententia feratur modico tempore, potest appellari. ȷ̃. e præterea. & ȷ̃. e. dilectis. §. quia. Sed quid si aliqua ecclesia interdicta est, & eps suspendat ad tempus interdictum, vt in ea celebretur si quis tūc appellat, nūquid valet appellatio? vr̄ quod non, licet relaxetur interdictū ad tps vt in ea celebretur, interdictū tamen est, & in interdicta ecclesia bene celebratur ȷ̃. de priui. cum & plantare. §. quod si, & c. vt priuileg. a s̃. de offi. ord. irrefragabili. & excommunicatis etiam potest prædicari. ȷ̃. de sent. excom. respōso. & c. cum voluntate t. respon. non enim est nouum interdictum, licet eius executio suspendatur. argu. ff. de preca. sed si manente. ff. de pecul. peculiū. §. si ære. & ita appellatio non suspendit interdictum, & sic episcopus potest suspendere suum interdictum, nec prodest appellare medio tpe. & hoc dicunt Lau. & Vincen. & Tan. [1] ȷ̃. eod. dilectis. §. quia. Et alij dixerunt si cut Guil. Naso, quod episcopus nunquam potest suspendere suum interdictum quin tollat illud ex toto: vnde si tūc appelletur, & iusta sit appellatio, defenditur per appellationem: & illud quod inducunt præ. dicti doctores ad hoc probandum, non probat hæc decre. & cum plantare. quia illud fit auctoritate speciali domini Papæ: vnde alij ad consequentiam trahere nō possunt, vt possint facere quod celebretur in ecclesia interdicta, de facto tamen seruatur opinio prædictorum doctorum: & φ hoc possit fieri probatur. ȷ̃. eo. dilectis. §. quia. vbi de hoc. De appellatione facta dum suspenditur interdictum, dic vt no. In prædicto. §. qa dixit Tan. quod si ecclesia interdicatur, tale interdictum potest suspendi: sed si homo interdicatur, tale interdictum non potest suspendi quin tollatur in totum: quia non potest esse in ecclesia & extra eodem tempore. Sed nō credo, quod episcopus possit dare alicui priuilegium celebrandi in ecclesia interdicta: quia illud pertinet ad Papam.

1 Et Inn. cū eis. s. de cōsue. cū in sup Ioan.

ADDITIO. & est ar um. pro eis. s̃. de offi. ord. irrefragabili. & hoc est quasi expressum in text. & in gl. ȷ̃. eo. dilectis.

b ¶ Declinare.] ȷ̃. e. pastoralis.

¶ CVm in ecclesia] Primo narrat factum. Secundo prouidet: ibi, Vnde. Abbas Siculus.

† Ca. 11. eo. ti. in 2. cōpi. Et videto hic præ alijs Guidonem. Papæ.

CASVS. Quidam clerici de Gallia Linconien. episcopi volentes ipsius iudiciū declinare, vt sub archiepiscopo litigarēt sine rationabili causa euitabant episcopum suum appellando ad archiepm: Significatum fuit hoc dño Papæ: vnde mandat ipsi archiepiscopo, quatenus si aliqū contigerit aliquē de clericis à pdicto epo appellare ad ipsum, non prius eorum appellationē admittat, q̃ ei cōstiterit appellationem interpositā fuisse, vel ab iniusto grauamine, vel ab iniusta codemnatione, alioquin remittat illos ad episcopum suum. No. quod archiepiscopus non est iudex ordinarius subditorum suffraganeorum, nisi in certis casibus. Item nullus debet appellare nisi grauetur: alioquin remittendus est ad eum a quo appellauit.

† Vide l. quę ad ciuilia. C. de ap. & l. vni. C. vt cā. post. pub. ad sit tut.

c ¶ Obseruare.] quod de iure facere non possunt, nisi per appellationem, & in alijs certis casibus, qui notantur. s̃. de off. ord. pastoralis. loquitur Papa archiepiscopo Cantuarieñ.

d ¶ A grauamine.] expresso in appellatione, in quo casu tantum tenet appellatio ante sententiam. ȷ̃. eod. vt debitus. & c. cum causam. in fi. & c. dilecto.

e ¶ Iniusta condemnatione.] in casu isto cum appellatur a diffinitiua snia, non est necesse causam exprimere, nisi p dicat, appello ab iniusta sententia: [2] & tūc debet superior cognoscere, vel alij committere secundum arbitrium suum.

2 Concord. tex. in l. minoribus. & ibi Bal. C. de his quib. vt indig.

[Glo. seq. arguit & remittit.]

f ¶ Alioquin.] id est si appellatio non sit legitima, remittit ad illū à quo appellauit, [3] vt procedat in causa cum appellauit a grauamine, vel φ exequatur sniam quam ipse superior confirmauit, & sic est hic opti. arg. φ iudex appellationis, qui confirmat sententiam, quā alius tulit, non debuit ipsam mādare executioni, sed primus. De hac materia tractatur. s̃. de offi. dele. pastoralis. §. præterea.

3 Videto hic Ioan. Andr.

g ¶ Remittas.] aliàs causa ad eum a quo appellatum est, remitti non debet, nisi de consensu appellantis. s̃. eo. accepta. & ȷ̃. eo. interposita. §. 2.

a ¶ Eius iudicio.]ita quod omne ius saluum sit ei ꝓ tra quē fuit appellatū, vt si tunc fuit minor, nunc aūt factus maior iure minoris vtetur. ff. de minor. l. intra vt ile. 1. responso.

1 Hæc glossula in vetustis exemplaribus non reperitur.

b ¶ Pariturum]nam 1 archiepiscopi non habent iurisdictionē sup sub ditis suffraganeorū suorum: nisi 1 certis casibus. ξ. de offi. or. c pastoralis & capitulo duo simul.

tentia, a qua secundo appellare pmissum est, 2 & nō vltra. ξ eo. sua & ve dicūt ista pdicta. & hoc idem locū habet ante sniam si grauaretur quis pluries super vno articulo. secundo posset appellare etiā sup illo, immo ante sniam si grauaretur qs posset appellare pluries. q̄ secundo vel tertio vel quarto quoties super diuersis articulis grauaret: qa super unoquoque articulo licitum e.t appellare si grauaretur.

2 Eidē psone hoc dico pro tanto, qa si a snia ξ te ꝓ me lata appellasti secundo, & iudex secundæ app. casset 1. & 2. sniam, ab illa potero appellare: & hoc respectu appellatur quarto & ꝺ hoc vide in Spe. de ap. §. quoties. pto tū §. Io. An.

tione remota eius iudicio apariturum.[b]

¶ Idem.

¶ Si appellans, qui non prosequitur, redit ad iudicem a quo, & iterum grauatur, nō obstāte prima desertione, potest iterum appellare h. d. & est casus notabilis. Panormitanus.

CAP. XXXIX.

Directæ† nobis tuæ literæ demonstrarunt, q̄ cum in tua præsentia causa cuiusdam matrimonij tractaretur, ī qua pars viri consanguinitatis uinculum opponebat, & pars mulieris ad sedem Apostolicam appellasset: nec appellationem suam præfixo termino fuerit prosecuta: postmodum ea renūciante[c] appellationi, q̄ fecerat, tu in causę cognitione pcedens, de parentela testimonia recepisti: verū q̄a mulieris pars iterum appellauit, postulas vtrū ad calculum sententiæ procedere valeas, edoceri.

¶ Respondemus igitur, quod licet iuxta decretū Laterañ. concilij,[d] postq̄ in termino ꝓsequendæ appellationis statuto, appellans suam appellationem non fuerit prosecutus, auctoritate tua libere possis vti; tamen quia iterum appellauit (cum secūdum iura ei† licuerit in eadē causa bis appellare[e]) a iurisdictione tua se fecit exemptam: præsertim cum hic ad separationem matrimonij, q̄ est res fauorabilis,[f] intentio viri procedat.

Directæ.]Cōmunis diuisio. Secū da ibi, Respōdemus. A as.

CASVS. Quædam causa matrimonialis tractabat corā ordinario: coram quo vir impedimentū cōsanguinitatis opposuit: mulier sedem Apost. appellauit, iudex statuit terminū appellāta mulier illa nō fuit prosecuta appellationem in termino ꝯsti tuto, & ea renunciāte appellatiōi, iudex in cā procedēs, recepit testes de ꝯsanguinitate. Tandem mulier iterū appellauit: petiit iudex vtrū debeat ad sniam ꝓcedere: Rñdet Papa, q̄ licet in concilio Lateran. sit statutum, vt aliquis appellauit & infra terminum sibi pfixū appellationem suam non fuerit ꝓsecutus, iudex autoritate sua libere possit vti: tū quia iterū appellauit (quod sibi licuit in eadē causa) à iurisdictione illius fuit exēpta, pfertim cū hic ageret ad reparationē matrimonij, q̄d est res fauorabilis. Not. q̄ si appellās appellationē suā in termino præfixo nō ꝓse quitur, iudex potest i causa ꝓcedere. Item in eadem causa potest bis appellari; sup vno articulo. Itē matrimonium res fauorabilis est.

† Ca. 13. eo. ti. in 2. cōp.

f ¶ Res fauorabilis.] ξ. matri. accu. pos. videtur. Ber.

ii Præterea.]Primo ponit ꝯsultatio, Secundo respō sio: ibi, Videtur autē. Abbas.

CASVS. Iudex ita protulit sniam: Nisi infra viginti dies satisfeceris Titio cognoscas te suspēsum vel interdictū, vel excōicatū. ille ꝯtra quē snia lata est, medio tempore appellauit, nec ad diē pfixum satisfecit: quærit vtrū ille sit excōicat⁹, aut non p appellationē ante terminum interpositā? Rñdet Papa, q̄ appellatio huiꝰ sniam impedit & suspendit. Nota q̄ snia excōmunicationis lata sub conditione vel in diem non ligat, nisi aduemente die vel conditione. & ideo si medio tēpore appelletur, suspēditur eius effectus vt hic patet.

g ¶ Satisfeceris.]q d sit satisfacere, habes ff. qui satisda. cogan. l. 1. & ff. de pig. act. si rem alienam. §. omnis. Lauren.

[Gl. seq. tria facit primo notat, & signat contrarium. secundo ponit differentiam inter sententiā excōmunicationis & alias sentētias. Finis recit. per q. de excommunicato subconditione, qui ea pendente mutat forum]

† In oībus manuscriptis ita: ei licuerit in eadē cā appellare secūdo & hāc lectionē agnouit gl. hic verbo appellare.

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia excōmunicationis suspensionis, vel interdicti lata sub conditione suspēditur, si ante conditionis euentū fuerit appellatum. h. d. inhærendo verbis litteræ, vt sic satisfaciat cuilibet lecturæ Et est decisio subtilis & multum allegabilis.

CAP. XL.

ij Præterea† req̄siti fuimus, si quis iudex ita protulerit sententiam: Nisi Sempronio infra viginti dies satisfeceris, g te excommunicatum, vel suspensum, aut interdictum esse cognoscas: † ille in quem fertur sententia, medio tempore appellans, ad diem statutum minime satisfecerit, vtrum ille sententia tali † ligetur, aut in terpositione appellationis tutus existat: ¶ Videtur autem nobis, quod huiusmodi sententiam appellationis obstaculum debeat impedire.[h]

† In codice Dorbatię. Clemens iij.

†r Ca. 14. eo. tit. in 2. cōp.

Et in hac materia vide Bal. in ꝛe ꝓ et. c. cōmissa. de elec. li. 6. & de intellectu Anto. But. in c. licet. de voto & voti redē.

† Hic vr̄ deesse coaiunctio, & q̄ est in veteri cō pilatione.

† illa

c ¶ Renūciante.] su. de off. delega. gratum, ipso enim facto renunciauit appellationi testes producendo. sic ξ. de iis quæ fi. à ma par. cap. ex ore. ξ. de priuile. si de terra. & cap. accedentibus.

d ¶ Lateranen. concilij. [ξ. eo. reprehensibilis. & ξ. e. ti. ꝑ t. C. de temp. appel. l. vlt. §. vlt.

[Glo. seq. allegat duas concor. reliquum recitetur per obiectionem altera parte absente.]

e ¶ Appellare.]Secundo. sic 2. q. 6. si autem. §. si qui in quacunque. & C. ne li. in vna eademque causa. l. vnica & q̄d dicit appellare secūdo intellige a diffinitiua sen

h ¶ Impedire. & ita suspenditur sententia, quæ nondum tenet: nonenim tenebit nisi extante conditione, ξ. de sen. excō a nobis 1. ex quo autē tenere, nō suspēderet eius effectus per appellatione n. ξ. e pastoralis, in fin. Arg. ꝯtra, q̄a vbicunque conditio extiterit, pinde habetur ac si ab initio pure cōtrahatur. ff. qui. pot. in pig ha. l. potior, & ita sententia excommunicationis sub conditione potest ferri, & statim currunt tempora appellationis, vnde statim appellandum est ante diem conditionis, vt hic patet. & sic aliæ sententiæ sub conditione possunt ferri. sed ibi infra decem dies

cem dies est appellandū: post decem dies non auditur appellans, licet adhuc no extet cōditio. 2. q. 6. biduū. & illud no. ꝙ si pendente conditione efficiat de alieno foro. is in quem data est huiusmodi snia: puta qa transtulit domicilium alio loco, nihilominus legatus erit existente conditione, nisi ante cōditione appellauerit, arg. C. de testam. manumiss. statu liberi. arg. opp. ad hoc. sup. de foro compet. cap. penult. Lauren.

†Cap. 16. e. ti. in 2. ɔpil.

Reliquas qōnes seu partes huius decretalis habes sup. ca. prudētiam. de off. dele. & c. prudentiā. de mut. peti.

Secundo.] Diuidit principalr ī duas partes. sicut duo sūt dicta, secundum: ibi, Tertio. Abb. Sic. Vbi sint aliæ quæstiones, siue partes huius ca. dictum est ſ. de offi. deleg. c. prudentiam. CASVS. In una cōmissione plures articuli cōtinent, in uno tm̃ articulo appellatio inhibet. appellat super alijs articulis, qritur an teneat appellatio? Rñdet Papa. q ſm Gregorium verba deseruiunt intētioni, & hæc est intētio Papæ, ut de omnib. articulis, qui in cōmissione ponūtur, iustitia fiat, & ideo appellatio in omnib. articulis intelligitur interdicta nec refert vtrū appellatio inhibeatur in principio, medio, vel in fine: quia ut dicunt iuris argumenta, ea quæ ponuntur in principio, ad mediū & finem: & quę in medio, ad finem atq; principiū sæpe referūtur. Tādem ponit aliam qōnem: aliquis proponit se habere iudicem suspectum, quæritur an causam suspicionis allegare teneatur & probare? Respondet Papa ꝙ causam suspicionis allegare tenetur: & partes eligere debent arbitros, non multum remotos, qui de suspicione cognoscant: qđ si non fecerint, iudex partes ad hoc compellat: & si infra terminum competentem a iudice assignatum suspicio probata non fuerit: iudex ex tunc in causa procedat: sed si suspicio fuerit probata, iudex vlterius in cā nō pcedat: quia suspecti & inimici iudices esse non debent. Not. ꝙ uerba intētioni deseruiūt, & secundum intentionem proferentis uerbū prolatum intelligendum est. Item appellatio refertur ad omnia quæ in commissione ponuntur, Item determinationes quæ in principio ponuntur, omnia sequētia determinant, & econuerso. Item causa suspicionis specificanda est coram iudice. Item causa suspicionis non corā iudice suspecto sed coram arbitris a partib. electis probari debet. Item iudex debet compellere partes ut arbitros eligant, qui de causa suspicionis cognoscant Item si causa suspicionis infra terminūm pfixum probata non fuerit, iudex in causa procedere debet Item suspecti & inimici iudices esse non debent.

† al. ita: In quo taliter rñdemus. alias ita. Inquisitioni tuæ taliter respondemus.

† Lib. 26. in Iob c. 7.

†Videl. pr. § fundū. ff. de lega. 3. & in l. cum pr. §. dulcissimis. & utrobiq; p Bartol. ff. de leg. 2.

† exequatur

a ¶ Intentioni.] 22. q. 5. humanę. & ȷ. de verb. signi. intelligentia.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ In omnibus.] ȷ. eodem. inquisitioni. cōtra. Solue: hoc contra quod dicit hic, locum habet cum est vnū negotiū principale, sed plures articulos continet pendentes ex negotio principali, exēplū pone ſ. de rescr. cum dilecta. & ſ. de offi. de le. venerabilis illud autem quod dr ȷ. eo. in decret. Greg. inquisitioni. loquitur cū plura sunt negotia omnino diuersa in una commissione contenta Exemplum pone de hoc 2. q. 1. in primis. tunc licet sit prohibita in vno, no tñ est prohibita in alio, nisi hoc dicatur in decre. Greg. arg. ad hoc ff. de mino. etiā. §. 1 C. de repud. l. vnica. sed hodie ipso iure remota est appellatio ȷ. eo. vt debitus.

¶ Idem.

¶ Si per rescriptum cōmittantur plures articuli connexi, & in vno remoueatur appellatio, intelligetur remota etiam in alijs. h. d.

CAP XLI.

Secundo † requiris, cum pluribus articulis in vna cōmissione positis, in vno tm̃ contingit appellationem expresse vetari: vtrū appellatio teneat, si sup alijs fuerit appellatum. ¶ In quo † tibi rñdemus, quod cum ſm beatū Gregorium † verba intētioni a deseruiant: † & hæc sit nostra intentio, vt de oībus articulis, q in cōmissione ponuntur, iustitia suū consequatur † effectum: i oīb. b appellatio intelligitur interdicta. Nihil. n. interest, vtrum † inhibeat primo, an secundo, medio, an in fine: cum (sicut vtriusq; c iuris argumenta nos docent) ea, q̄ in principio, ad mediū, & ad finē: illa vero q̄ i medio, ad finē atq; principiū sæpe referri cōtigat.

† al. Ita: utrū inhibeat primo, an secū do, medio, an fine.

¶ Causa suspicionis proponenda est coram iudice qui recusatur, & probanda corā arbitris. h. d.

¶ Tertio postulas edoceri & inf. ¶ Consultationi tuę taliter rñdemus, quod cū aliquis iudicem proponit se habere suspectum, suspicionis causam coram eodem allegare d tenetur; sed partes vt in aliquos e non valde remotos conueniant, per eundem iudicem debēt f cogi; coram

c ¶ Vtriusque iuris.] canonici, & ciuilis. 32. q. 7. Apostolus. ff. de pac. itē qa. §. ult. & ff. de verb. obl. Titia. §. 1. C. fam. ercis. quoties. C. de pac. petens. ff. si cer. peta. lecta est de leg. 1. si seruus plurium, in fine.

[Glos seq. instituit coram quo, qualiter & quando sit proponenda recusatio, & coram quo probanda; & quid agendum ea probata.]

d ¶ Coram eodē allegare] nota quod hęc dec. loquit de iudice delegato. sed ȷ. eod. cū speciali. loquitur in ordinario. Vnde no. ꝙ qui iudicē recusare intē dit, causam iustæ recusationis 1 debet allegare corā ipso. ut hic dicit: talem videlicet, quæ si esset pbata, deberet legitima reputari. ȷ. eod. cum speciali. sicut in appellatione. ȷ. eod. vt debitus. & recusatio danda est in scriptis. ſ. de pro iatio. quoniam & ante litem contes. debet proponi, cum sit dilatoria. 3. qō. 3. offerat, & ſ. de re iud. inter monasterium, & C. de iudi. apertissimi vel saltem infra terminum statutum a iudice ad dilatorias proponendas, ſ. de excep. pastoralis. nisi ex noua causa superueniente post lit. contes. proponi non potest. ſ. de offi. dele. insinuante. Secundum leges potest proponi vsq; ad uiginti dies, ut in prædicto §. offeratur. & C. de sen. & interl. om. iud. Authen. & consequēter. Causa uero suspicionis coram arbitris a partibus electis est probanda. supra de offi. deleg. suspicionis. & ȷ. eo. cum speciali, & supra de foro compe. licet. 1. Causa uero recusationis nō. probata delegatus in causa procedat. ea uero probata supersedere debet 2 iudex ne amplius se intromittat, Cum apparet ipsum non habere iurisdictionem post pronunciationem arbitrorum. In ordinario secus est. quia potest committere causam illam personæ non suspectæ, vel illā causam remittere ad superiorem. ȷ. eod. cum speciali. & ibi de hoc etiam inuitis partibus: quod non potest delegatus, ut ibi notatur.

1 Quæ aūt & quot sint causæ iustæ recusationis tradit copiose Hostiēsis in sūma, tit. de recusat. §. q̄ sunt iustæ causæ. & Io. And. in c. legitima. d ape. lib. 6.

2 Ibi ergo cognoscit, hic non: qa hic plus q̄ ibi iudex afficitur ut dixi. de of deleg. suspicionis, & adde quod not ȷ. eo solicitudinē, in glo. sed quare. Io. And.

e ¶ In aliquos.] id est arbitrum. vel arbitros. An tales arbitri uere dicantur, dictum est sup. de offi. delegati, suspicionis.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Debent cogi.] arg. contra, ff. de iudi. si quis ex aliena, sed ibi dubitatur an iudex sit, hic autem non: cum constat de iurisdictione, sed prætenditur recusatio. a Lauren.

a ¶ Terminum competentem] terminum istum non iudex, sed arbitri statuere debent. supra de officio delega. suspicionis. Hodie vero debet iudex assignare terminum, ut in decret. Innocentij iiij. in hoc eodem titulo. capitulo. legitima. [lib. 6.].

[Glo. seq. signat contrarium, & dupliciter soluit.]

b ¶ Supersedere.] cõtradicit lex: qa licet iudex delegatus recusetur, põt causam alii delegare. C. de iudi. cum specialis ibi, nõ probatur causa suspicionis, sed allegata suspicione delegatur causa alij. & quia non grauatur in aliqua probatione, per mittit a lege ut delegatus alij delegent: sed hic necesse habet pbare causam suspicionis: & ideo quia in hoc grauatur, relevatur probata suspicione, ut amplius nõ committat inuito recusatore, & nos aliud seruamus in canones. Certẽ ex illo nõ dicit, φ committere possit causam, & sic nõ contradicit.

c ¶ Suspecti & inimici.] sic 3. q. 5. quia suspecti. & C. de iudic. apertissimi. Bern.

A N sit.] habet duos intellectus, Per primum potest summari sic. Appellationi suæ renunciat, qui post eam aliquid in ipsius præiudiciũ innouauit. Secundum alium intellectũ: Non est deferẽdum appellationi illius, qui appellationi aduersarij non detulit. Secunda pars: ibi, Respondemus. Abbas.

CASVS. Aliquis paratus erat spoliare aliquem re sua: ille appellauit ne aliquam iniuriam sibi faceret, vel grauamen: non obstante illa appellatione spoliauit illum: Spoliatus traxit suum spoliatorem in causam, paratus probare incontinenti suam spoliationẽ: ille spoliator appellauit: quæritur an eius appellationi sit deferendum? Respondet Papa, quod cũ in eo sit puniendus in quo peccauit, appellationi illius non est deferendum, qui appellationi deferre neglexit, No. φ punitur quis in quo peccauit. Itẽ qui appellationi ab alio interpositæ non defert, nec ei appellanti est deferẽdum: quia frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem.

[Glos. seq. quærit, ponit opin. Lau. & soluit.]

d ¶ Incontinenti.] sed qualiter intelligis illud, incõtinẽti, an vsq; ad triduum? C. de erro. aduo. l. vlt. an fine interuallo ʃ. de test. cogen. præterea. & ʃ. de elec. quia pp. & ʃ. de rest. spol. litteras. & ʃ. de testi. ueniens, 2. an quam cito potest. ff. đ statu liber. si peculium. §. vlt. & ff. ad Tertull. l. 2. §. confestim. Sol. hoc potest committi arbitrio iudicis, vt dixit Alanus. Ego dico, φ hic supplendum est, maximè, quia idem esset si congruo tempore hoc probaret, quia frustra auxilium legis implorat, qui committit in legem, ʃ. eod. constitutis. & ʃ. đ elect. bonæ & ff. de mino. auxilium, in fi. & hic expressè dicitur, nisi ipse sesspõte obligaret, vt hoc probaret incontinenti: quia posset renũciare iuri suo. simile ʃ. de restit. spol. c. 1.

[Glo. seq. arguit pro, & soluit contrarium.]

e ¶ Indignum.] nunquid ille qui non detulit appellationi in una causa, repelli debet in alia a beneficio appellationis? Arg. φ sic. ʃ. de exce. cũ ecclesiasticæ. & ʃ. de elec. bonæ. in fi. & ʃ. de vsu. quia frustra ff. quod quisq; iuris. l. 3. §. hæc pœna. Rñdeo φ non debet in alia causa ab illo vel alio repelli: & sufficit φ semel punitus est arg. sup. de elec. cũ in cunctis. §. cleric. & c. cũ Vinton. 2 Et sic habes: φ quis punitur in eo in quo delinquit. sic. ʃ. de iure patron. pastoralis. & ʃ. de tempo. ord. litteras.

N Ouit ille.] Diuiditur. Secunda pars ibi, De suspicionis. Abb.

CASVS. Dñs Papa mandauit cuidam legato in Francia, vt terram regis Franciæ supponeret interdicto: qd & fecit: Rex Frãciæ conquerebat de legato, φ perperã processerat contra ipsũ, quia cũ esset ei suspectus, appellauit ab ipso & post appellationẽ, in terra suam tulit sñiam interdicti. Rñdet Papa regi dicens, φ Cardinalis sñiam illam nõ edidit, sed potius publicauit: nec fuit dictator ipsius, sed potius executor: sed ab executore appellari non potest nisi modũ excedat. Et Papa in litteris Cardinali directis appellationem inhibuit: de suspicione dicit, φ licet non credat eum suspectum, si tñ fuisset, propter illam appellationem desistere non debuisset: quia non suo motu, sed de mãdato Papæ processit. No. φ ab executore appellari non debet, nisi modum excedat. Item licet executor sit suspectus, ab eo tamen propter hoc appellari non debet: quod si fiat, nihilominus debet exequi quod mandatur, cum nullam habeat cognitionem.

---

qbus si causa suspicionis infra terminum a competentem probata non fuerit, tũc demum auctoritate sua iudex vtetur. Quod si coram ipsis causa suspicionis probata fuerit, causæ cognitioni supersedere tenebitur recusatus. ipsa namque ratio dictat, φ suspecti & inimici, iudices esse non debent.

¶ Idem.

¶ Non tenetur iudex uel aduersarius deferre appellationi, cui non detulit appellans.

CAP. XLII.

A N † sit deferendum appellationi illius, quem aduersarius đ expoliatione post appellationẽ legitime interpositam sibi facta [d] paratus est incõtinẽti [d] cõuincere, nos duxisti p tuos nũcios cõsulẽdos. ¶ Respondemus, quod cum in eo quis† puniẽdus sit, in quo deliquit: qui appellationi deferre neglexit, † se beneficio reddit appellationis indignum.[e]

¶ Innocentius iij. illustri Regi Francorum.

¶ Habet duos intellectus secũdũ primũ hoc intendit, Merus executor nõ recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maxime si est datus cum clausula, appellatione remota. secundũ alium intellectum hoc dicit A iudice suspecto nõ receditur per appellationem, nisi modum excedat.

CAP. XLIII.

N Ouit † ille, qui nihil ignorat: & inf. ¶ Præterea interdicti sententiã Cardinalis nõ edidit, [f] sed potius publicauit, [g] nec fuit dictator ipsius, sed verius† executor. Vnde cũ secũdũ [h] ius ab executorib. [i] appellari non possit, nisi

---

f ¶ Non edidit.] sed dñs Papa tulit sententiam illam.

[Glo. seq. adducit similia.]

g ¶ publicauit.] sic Achatius non fuit dictator noui erroris sed ueteris imitator. 24. q. 1. Achatius, & 12. di. præceptis. & ʃ. de sen. ca. 2. simile ʃ. de priuil. quia intentionis, qui enim rem perducit in lucem, potius rem declarat q̃ aliquid noui faciat. ff. de acquir. rer. dom. adeo quidem. § si quis. in fi. ff. de test. hñdes. §. j. ff. si serui. vend. sicut. §. discant. alias. sed si quæratur.

h ¶ Secũdũ ius.] tã canonicum q̃ ciuile. ʃ. de re iud. quod ad cõsultationẽ, & 2. q. 6. c. ei. qui §. sunt quorũ. ver. ab executore: & C. quorũ app. ñ rec. ab executore.

i ¶ Ab executoribus.] hoc intelligendum est de mero executore: qui nullam habet cognitionem, sed tantũ executionem, ʃ. đ off. deleg. pastoralis §. qa uero. vbi p hoc, & supra tit. prox. de cætero. talis fuit iste.

¶ Modum

---

† Cap. 17. c. ti. in 2. cpil. Et vide Manthesilanu in gu. 28. incip. nota φ h actor.

† al. factum.

† vox, quis, deest in antiquiorib.

1 Concor. text. in l. si qs in conscrib. cum concod. C. de pact.

† neglexerit.

2 Et hæres qa accõmodauerit tacita uoluntate contra leges in ea tm̃ parte ĩqua fraudẽ cõmisit, admittit Falcid. ff. de his, qb. ut idig. l. hæres. & l. rescriptũ. Io. And.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cpil.

Et est pars c. nouit. supra de off. legat. & de. iud.

† al. verus.

a ¶ Modum excederent.] sic s̃.ti. proxi. quod ad consultationem, vbi de hoc.

[Glo. seq. dupliciter legitur.]

b ¶ Debuisset] ex hoc vī ꝙ sicut nō posset appellari a mero executore, ita nō pōt recusari. s̃. eo. super e. & c.2.§.3. sed si ñ esset merus executor, bñ posset appellari ab ipso & recusari Ioan.1 Sed vī poti⁹ dicere litera ista, ꝙ si quis appellat à suspecto, qđ ꝑpea non dēt admittere quin ꝓcedat, qa primo recusatio est ꝓponēda; & si iudex illam nō admittat, si sit iusta, tūc est appellandum, quia tūc ipsum grauat. suspicio eñ ꝓponēda est ꝑm formam illi⁹ decreta. s̃. eo. ti 2. reqris. & j. e. cum speciali. Ber.

1 Idē no. 2. q.6. §. sunt mer. vers. ab executore. l. A. Et cō cor. l. a diuo Pio, & ibi B. § si sup reb. si. đ re. iu. & in l. miles. §. qui iudic. c. tit.

† in recētionib. impressis ita: de suspicione aūt obiecta.

forsan modum a excederēt in exequendo: Nos etiam in litteris super hoc directis ad ipsum, appellationis curauimus obstaculū inhibere; appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferēdum. ¶ De suspicionis † autem obiectu, licet eum merito tibi suspectū non fuisse credamus: nō tamen & si fuisset, ꝓpter appellationem interpositam ab eo ꝺsistere debuisset; b ad quod non proprio motu, sed nostro potius ꝑcepto processit.

SAEpe.] Diuiditur. Primo ponit constitutionis causam. Secūdo statuit: ibi, Quia tamen. In qua sex facit. Primo statuit vt appellatione recepta termin⁹ hēat vicē peremptorij. Secūdo ibi. Quod si forsitan quid si interposita ꝓuocatio nō fuerit recepta. Tertio, ibi, Saluis. saluat constitutiones disponentes super desertione appellationis. Quarto: ibi: Quidquid. declarat primū dictum huius constitutionis. Quinto: ibi. Si quis. ponit præuenientem terminum hominis, Sexto: ibi, Hoc autem, cōstitutionem determinat. Abb.

¶ Idem.

Si appellatio recipitur a iudice, vel approbatur a parte, terminus ad eam prosequendam præfixus obtinet vicem peremptorij, vt in absentem procedatur, ac si peremptorie fuisset citatus nec talis terminus præueniri poterit ab aliqua partium.

CASVS. Aliqui appellant ad sedē Apostolicam, sed ꝑꝑ defectum alterius partis non prosequētis appellationē interpositā nec ꝑ se nec per aliū, vel forsitā ex malitia procuratoris mandatum occultātis, lites, quę de facili poterant terminari, remanent indecisæ quia si sit quæstio iuris, illa posset citius expediri, cum probationes non sint ibi necessariæ: & si esset q° facti, de leui posset partibus præsentibus comprobari. Super hoc olim statutum fuit in concilio Laterañ. vt si quis in quocunq; negotio appellauerit, & ille qui appellatus fuerit, venerit appellante minime comparēte, appellans debet appellato condēnari in expēsis. Sed qa ꝑꝑ hoc lites nihilominus prorogabantur, statuit Inn. 3. vt si hmōi appellatio à iudice recepta vel a parte fuerit approbata, iudex statuat terminum appellanti: ita si infra terminum appellationē nō fuerit ꝓsecut⁹, eo elapso perēptorij edicti vires obtineat terminus assignatus, vt ex tunc ī absentē perinde ꝓcedatur, ac si perēptorie vocatus fuisset ad iudiciū: ꝙ si appellatio interposita malitiose recepta vel approbata nō fuerit, nihilominus vigorem suum obtineat. cum apparuerit legitime prouocatum, saluis cōstitutionibus promulgatis de appellantibus post sñiam, quia tunc talis nō prosequētibus appellationes suas post terminū appellationi ꝑfixum rata manet sñia q̄ fuerat appellatione suspensa, veruntamen quicquid posset proponi circa citationem peremptoriam ab absente ad sui defensionem, illud idē proponi possit aduersus huiusmodi appellationem. In fine dicit, si quis ꝑuenerit terminū appellationis, & veritate tacita litteras impetrauit, careat impetratis, & in expensis alteri parti condemnatur. Nota arg. ꝙ cōtumacia siue dolus procuratoris nocet dño, item quæstio iuris probationem non requirit. Item qui non prosequitur appellationem suam infra terminum sibi statutum iudex eo elapso procedat tamquam citatus peremptorie non venisset. Item citatus peremptorie audit, iustam causam absentiæ allegās. Itē si quis impetrat litteras ante terminum à iudice, vel ab appellāte statutum tacito de illo termino, litteræ non valent, & tāquā cōtumax punitur in expensis.

CAP. XLIIII.

SAEpe † contingit, quod cum ad nostram audiētiam appellatur, propter defectum partis alterius, c neque per se, neque ꝑ responsalem idoneum appellationem interpositā prosequentis, vel forsitan ex malitia (subsequētis †) responsalis d mandatum procuratoriū occultātis, lites quę de facili poterāt terminari, remaneāt indecisæ, cum frequenter iuris quęstio e moueatur, cum apud nos probationes necessarię (in contrario †) non existunt, & interdum etiam facti f quęstio de leui posset partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranensi g † concilio fuerit constitutum; vt si in quocūque negotio aliquis appellauerit, h & eo qui ap

† Ca. 2. eo. ti. in 1. cōp.

† Dictio subsequentis. deest in antiquis.

† Inclusa desunt in antiquis exēplaribus.

† Lateranēsi sub. Alex. 4. c.6.

c ¶ Alterius.] scilicet appellantis.

[Gl. seq. notat, & remittit,]

d ¶ Responsalis.] sic videtur ꝙ negligentia siue dolus procuratoris noceat dño. De hoc dictum est s̃. vt lit. non conte. c.1.

e ¶ Iuris quæstio.] de hoc potes habere plura exēpla, scilicet vtrum laicus vel aliquis in minoribus ordinibus constitutus eligi possit ad dignitatem, vel minor xxv. an. vel aliquis possit habere plura beneficia de iure cōi. de hoc nulla probatio apud Papam est necessaria, cū ipse habeat ius in scrinio pectoris sui C. de testa. omnium.

f ¶ Facti quæstio.] quæstio facti quandoque præsentibus partibus de leui posset probari, puta ꝑ confessionem partium, vel per instrumēta, quæ haberent vel ꝑ testes præsentes.

g ¶ In Lateran. concilio. s̃. eo. reprehensibilis.

h ¶ Appellauerit.] istud nota, ꝙ qui appellat, si appellatio sua recipiat à iudice, vel ab aduersario approbetur tenetur illam prosequi sufficienter, quātum ad totum negotium: alias si nuncium mittat ad impetrandum tātum, vel nullum mittat parte altera prosequēte, condemnabitur in expensis alteri parti. j. eod. Nicolao, & c. interposita. §.1. alias si nō approbatur appellatio a iudice ab aduersario, sufficit mittere procuratorem ad impetrandum, licet altera pars sit præsens, vt in decre. īterposita. §.1. secus est de appellato, qa ei non imponitur prosequendi necessitas, nisi venire velit uel solus, vel cū aduersario. 2. q.6. c. ei. qui. §. appellatore. & pōt negligere causam si vult, cū sin ipsa possit cā appellationis tractari si cōtumax fuerit C. đ tēp. appel. l. ult. §. illud. eo. prius citato j. eo. per tuas. Et nota ꝙ qui appellat à grauamine causam in scriptis assignare tenetur, 2 & petat apostolos, in quibus iudex causam exprimat appellationis, & cur appellatio non sit admissa; Vel si forsitan appellationi sit delatum,

2 Cōco. tex. in l. eos. §: si vero. cū no. C. e. & in l. 1. §. libelli per Bar. e. ti.

latū, postea statuat terminū appellāti & si appellatus voluerit partes debent per se vel p procuratores instructos ad curiam i tractandum accedere: quod si appellans non fecerit, reputabitur non appellās, & ad primum iudicem remittetur, & in expēsis parti alteri cōdemnabit: & si appellatus hoc cōtempserit ipse in expensis cōdemnabitur, vt j eo. ti. in dec. In iiij. cordi nobis est, j. e. tit. l. 6.

1 Non solū ad cām appellationis, sed ēt ad cām principalē.

a ¶ Obtineat.] ipsa appellatio siue terminus statutus a iudice ad ipsam prosequendam erit loco peremptorij, vt eo elapso procedat iudex in cā si non fuerit appellationem prosecutus.

† detentus

b ¶ Absentem.] hoc potest intelligi de appellāte & appellato.

[Gl. seq. ponit duo conuenientia inter terminum appellationis, & citationē perēptorium, & vnum in quo discrepant.]

† susceptæ

c ¶ Ac si peremptorie.] vt si lis nō est cōtestata, excōicet reus absens q appellauit, vel mittatur actor i possessionē cā rei seruandæ si lis est cōtestata pōt ferri diffinitiua snia, si liqueat de cā vel si nō liqueat, cōstituat verus possessor. s. de do. & cōtu. prout. s. vt lit. nō contest. qm̄. §. in alijs si actor est absēs, q appellauit procedat cōtra ipsū ad testiū receptionē, & ad diffinitiuā sniam. vt s. de do. causam q̄ prout no, in decr. prout. Itē in alio habet appellatio similitudinem cū citatione perēptoria, vt sicut perēptorie citatus q non venit non auditur appellās. 34. q. 3. de illicita. similiter nec appellans, q non prosequitur appellationem s. e personas. & c. cū sit. Romana. In hoc tñ differūt, quia peremptorie citato iudex potest facere gratiā, s. de offi. del. cōsuluit. sed si quis non prosequitur appellationem, statim tenet snia, vt s. e. cū sit nec amplius auditur appellās, vt ibi dr̄, 2 & hic ver. saluis. &c & hoc intellige cū notū est hoc iudici, q appellās non est prosecutus appellationem in termino cōstituto, & ipso non comparet in psentia iudicis i ipso termino, aliàs ñ pōt procedere cōtra absētē.

1 Secūdum Ioan. Idem Hos. Io. An.

d ¶ Saluis cōstitutionibus. hoc respicit id quod dixi s. ver. ex tūc i absētē procedatur, &c. sed hic post sniam statim rata manet snia, & procedit iudex ad executionē tm̄: sed tūc ante sniam alius est modus procedēdi vt dictum est in notula illa, vt si lis non est conte. &c.

[Gl. seq. alle. cōcor. & rationem reddit, querit. arg. pro, & soluit. Iterum quærit, & ponit opi. Vincen. itē Tancre. quam approbat.]

e ¶ Rata Manet sentētia.] sic. s. eo. cum sit Romana. & 2. q. 6. ei q. §. appellatore. q enim nō prosequit appellationē, fingit nō appellasse C. de tem. appell. l. vlti. §. vlti. vnde ēt retro notat infamis. ff. de iis qui no. infa. furti. Sed nūquid est idē i snia excōicationis, vt si aliquis fuerit excōicatus post appellationē, & eā nō prosequit: an tunc rata maneat snia excoicationis, ut fingatur non appellasse? vr̄ q sic: quia retro notatur infamia q condemnatur de furto, nec prosequit appellationē, vt in l prædicta, furti. Sed hoc non est verum in snia excōicationis: quia, aut appellatio tenuit aut ñ. si tenuit excommunicatio lata postea ipso iure nulla fuit j. de sen. exc. p tuas & ita siue prosequit appellationē siue non, nō efficit postea aliqua, ff. de re. iur. q ab initio & 16. q. 3. c. placuit. §. pōt. vltra vnā col. si appellatio non tenuit: ergo excōicatio postea facta statim tenuit. & aliud est 3 in snia excōicationis q̄ in alijs: quia effectus aliarū sniarū suspēdit si appellet. ff. ad Turpil. l. 1. in fi. sed effectus excōicationis non suspendit p appellationē. j. e. pastoralis ex hoc sequeret absurditas si aliquis retro esset excoicatus. sequeretur enim q aliquis canonice electus esset, & tñ cassanda esset electio eius facta medio tempore Ioā. Sed pone aliquē epm depositū, statim post sententia appellat, appellatione pendente excoicat subditū suum, nūquid talis excoicatio tenet? Vinc. dixit, q si eps non appellauit, vel si appellauit, & nō fuit appellationē prosecutus excōicatio nō tenuit. Arg. l. pdi. ff. de iis, q no. infa. l. furti qa fingit non appellasse. C. de tēp. ap. l. vlt. §. vlt. si fuerit prosecutus, siue cōfirmet snia, siue no, tenuit excōicatio. T. dixit & melius, q ex quo appellauit, remāsit i officio suo, qa q appellat, nō dr̄ cōdēnatus ff. d pen. l. 2. §. vlt. & integer est status ei9, vt interi fungat honorib. ff. de appel. interposita. ff. nihil inno. l. vnica. §. integer. 4 & ideo siue prosequat siue nō prosequat appellationē excōicatio tenuit, & hoc sm̄ prædictā rōnem quā Ioan assignauit. si vero non appellauit, acqeuit sniæ: & sic per sniam amisit omnem iurisdictionem, vnde si tulit postea sententiam, nulla fuit.

2 Hoc qñ secuit appellatio; vt statim dicit glo. qñ vero procedit est idem. de hoc not. in pal. decri licet, in glo. 1. Ioan.

f ¶ Absente proponi.] hoc vult dicere littera ista. sicut absens peremptorie vocatus, qui nō potuit venire iusta de causa detentus, audit allegans impedimentum suum, ita q reuocatur qd cōtra eū factum est. s. ti. proxi. cū Bertholdus. & ff. de iud. si ptor & 4. q 5. quisquis sic appellans 5 si non potuit appellationē suam prosequi infra terminum constitutum auditur volens probare impedimentum s. eo. cum sit Romana & c. cum ex ratione & C. de tem. app. l. vlt. § illud.

4 Et exprēsse probat. ff. de iniu. rup. & irri. l. si quis §. hi aūt. Sm̄ Hos. Io. An.

g ¶ Prǽueniēs.] hoc itelligit d terminū statuto a iudice, vel ab appellante, secus est in termino statuto a lege, quē pt quis præuenire. 2. q. 6. ei qui. §. appellatore du tamen appellatus nimium non pcuraret vt appellantē in commissione impetranda supplātet: j. eo. oblatæ.

5 Supple, vel appellatus, qa terminus de quo loqt dec, perēptorius est utrique. Io. An.

h ¶ Tacita veritate.] qa tacuit impetrādo q terminus statutus fu sset a iudice 6 vel a seipso.

i ¶ Careat impetratis.] iste cui pfigitur tempus, ab homine, nō pōt ante terminū illū impetrare. Nunquid illud tēpus currit in anno appellationis? Non videt: qa tunc non est in mora quia si vellet procedere non potest, vt hic dicit: & ei qui agere non potest, nō currit tempus, vt dicit lex. C. de anna, excep. l. 1. §. vlt.

6 Fortius scdm Hos. si tacuisset ipsam app. j. ti. 2. honore. s. de rescri. ex parte: 1. Ioā.

pellatus fuerat veniente qui appellauit venire neglexerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltem timore deterritus, in grauamen alterius non facile quis appellet.

¶ Quia tamen propter hoc quæstiones nihilominus prorogantur, præsenti decreto statuimus, vt si huiusmodi appellatio vel a iudice recepta, † vel a parte fuerit approbata, post terminum appellationi præfixum, edicti peremptorij vires obtineat, [a] ita videlicet vt ex tunc in absentem [b] perinde procedatur, ac si peremptorie [c] vocatus ad iudicium extitisset.

¶ Quod si forsitan interposita prouocatio maliciose recepta, vel approbata non fuerit, cum constiterit legitime prouocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Saluis [d] constitutionibus de prouocantibus post sententiam promulgatis: quibus appellationes suas prosequi non curantibus, post terminum appellationi præfixum, rata manet sententia, [e] quæ fuerat appellatiōe suspēsa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente [f] proponi, aduersus appellationem huiusmodi valeat allegari.

¶ Si quis autem terminum appellationis præueniens, [g] tacita veritate [h] litteras impetrauit; & careat [i] impetratis, & pœnam

a ¶ Pœnam

1 Hæc glossula non reperit in antiquis codicib.

a ¶ Penam contumaciæ.] quia punitur in expensis. s̃. eo. reprehensibilis. & iudex cui fit commissio, illum condemnabit ad expensas. j̃. eo vt debitus.

b ¶ In litibus.] & 1 vbi nō seruatur iuris ordo, vt in notorijs s̃. de iureiur. ad nostrā. & in causa inquisitionis. s̃. vt lit. non cō. qm̄. & vbi crimina patent, & corrigunt, s̃. eo. reprehēsibilis. & c. cum sit Romana. in fi.

cōtumaciæ a non euadat. Hoc autem in litibus, b sine iudicijs exercendis volumus obseruari.

¶ Idem Lemouiceñ.† & Caturceñ. † episcopis.

† al. Lemonicē. & Cantuariēñ. episcopis. Cenurd. Carnoteñ. Caruicē. Caturnceñ. Caturiceñ. Caturceñ.

¶ Appellatione deserta per negligentiam appellantis potest iudex ex officio procedere in casibus in quibus eius officium exuberat, & est casus valde notabilis.

CAP. XLV.

Constitutus c † in præsentia nostra archidiaconus Claremoñ. nobis exposuit, quod Claremoñ. decanatu vacante, quidā canonici vota sua in ep̄m transtulerunt, d & ep̄s cū quibusdam alijs expresse consentientibus in eundē archidiaconum ei cōtulit decanatū, vndecim canonicis prius appellantibus, ne quis assumeretur præter assensum oīum e in decanū, electioni eius XXV. tū p se, tū ep̄o medio cōsentirent. Cumque sancti Marcelli presbyter Cardinalis tūc Apostolicæ sedis legatus, per partes illas trāsitū faceret, non vt appellationi interpositę derogaret, f sed vt instructā transmitteret ad nos causam, sancti Aegidij † & sancti Andreæ abbatibus examinationem delegauit g ipsius: & mandauit eisdem, vt partem contradicentē electioni decani citarent ad ipsum, contradictionis suæ causam in eius pręsentia ostensuram: & infra. ¶ Intellecto igitur per assertionem Cardinalis, ꝙ sub ea forma fuerat appellatum, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani: & ꝙ appellantes appellationē infra annū non fuerant prosecuti: nec erat pp qđ eis esset biennium indulgēdum: h cum sicut bis infra tempus legitimum simplicem

† Illidij.

Constitutus.] Si appellans in cā electionis j̃. tp̄s legitimum non prosequitur, non per hoc praeiudicat cognitioni faciēdæ officio iudicis super impedimentis electi. h. d. Diuiditur. Primo ponitur partis narratio. Secūda: ibi, intellecto. Papæ motiuū. & iudicum datio. Abb. Siculus. CASVS. Vacante decanatu Clarem. quidam canonici cōtulerat potestatem eligēdi in ep̄m, & qdam non, hoc acto in illa translatione vel collatione, ꝙ ep̄s nō ꝓcederet ad electionē sine alijs. Dum essent in tractatu electiōis, xi canonici appellauerūt, ne aliquis eligeret in decanum sine assensu omnium requisito: ep̄s cum quibusdam alijs cōtulit decanatum archidiacono illius ecclesiæ, & pars alia alium eleg. Quidam Cardinalis legatus sedis Apostolicæ, examinationem electionis illius cōmisit duobus abbatib. vt cām instructam ad sedem Apostolicam remitteret, non vt appłoni interpositæ derogaret: facta examinatione, Cardinalis transmisit illam ad sedem Apostolicam, partibus postmodum in præsentia Papæ constitutis, archidiaconus p̄dictus prædicta omnia allegauit, petens electionem de se factā confirmari. Ex parte aduersa responsum fuit, ꝙ non erat confirmanda, sed infirmanda: quia facta fuit post appellationem contra formam episcopo traditām: & ꝙ archidiaconus sponte renunciauit facto epi: Ad hoc fuit pro archidiacono allegatum, ꝙ illi non erant vlterius audiendi cum appellationem suam infra termi num non fuerint prosecuti: Dominus Papa his & alijs auditis, intellexit per assertionem Cardinalis prædicti, quod sub ea forma fuerat appellatum, ne sine assensu omnium ꝓcederetur in electione decani: & ꝙ appellationem infra annum non fuerant ꝓsecuti, nec allegauerunt causam pp quam esset eis biennium cōcedendum: quia sicut infra annum miserunt eis nuncium ita potuerunt mittere procuratorem: veruntamen ne videatur dominus Papa peremptorias exceptiones propositas sub silētio præterire, mandat iudicibus, quatenus si constiterit archidiaconum spōte renunciasse facto episcopi ex quo facto nititur, vel si cōstiterit ipsum episcopum processisse ad electionem ipsius archidiaconi contemptis prædictis canonicis, sine quibus ad electionem procedere nō valebat secundū sibi traditam potestatem, eidem archidiacono super decanatu silētium imponat: alioquin nominationem seu electionem de alio factam, & quicquid fuerit secutum ex ipsa denuncient irritum & inane. Not. quod ius eligendi potest transferri in vnum. Item qui non prosequitur appellationem infra annum, postea non admittitur ad eam prosequendam, nisi iustam causam ostenderet, propter quam daretur ei bienniū: Item qui repellitur vna via, admittitur per aliam viam. Item licitum est cuilibet renunciare iuri suo, Item forma mandati seruanda est.

† Cap. 3. cotum s. e. op. lam ... de ... solis ... quæ ... collig... uido Papa hic.

c ¶ Cōstitutus,] hæc decr. loquitur de materia illius. s̃. de test. veniens, secundo.

d ¶ Transtulerunt.] & quidam alij retinuerunt penes se potestatem eligēdi, hoc acto in ipsa translatione, ꝙ ep̄s sine alijs ad electionem non ꝓcederet, vt j̃. dicitur.

Gl. seq. recitatur p obiectionem, & dat duas solutiones.]

e ¶ Præter assensum omnium.] id est præter assensum omniū requisitorum: quia omnes sunt vocādi. s̃. de elect. ꝙ sicut. & c. quia pp. & c. bonæ memoriæ 2. Si velles intelligere præter assensum omnium, s. habitū in electione, non valuisset appło: quia non est necesse ꝙ omnes consentiant in electione: quia sufficit consensus maioris partis & sanioris capituli in electionibus, ex quo vocati sunt omnes, vt dicit illa constitutio, quia pp. & multa alia iura eiusdē tit. & j̃. de ijs quę fiunt à maiori parte ca. c. j. seruata forma illius capituli, quia propter.

f ¶ Derogaret.] qa nec posset, si vellet ex quo appellatum est ad superiorem, vel delegatum 2. s̃. de officio legat. licet. & s̃. de postu. bonæ memoriæ.

2 al. ita: vel delatum est negotiū ad Papam.

[Gl. seq. obijcit, ponit duas opin. Io. & Tancr. & secundam approbat.

g ¶ Delegauit.] sed qualiter potuit iste legatus delegare causam alijs, cum iam esset delata ad Papam per appellationem, contra id. s̃. de offi. deleg. studuisti. & c. licet? Io. dicit 3 quod speciale est in causa vbi appellatur ab electione, quod alter cognoscere possit. Tācr. dixit, & melius, quod hoc facere non potest, nisi de consensu partium, quem credebat hic interuenisse, ad hoc vt causam magis instructam remitteret ad Papam per iura prædicta. C. de rela. l. 2. & 2. & j̃. eo. intimasti.

2 Reprobās id qđ quidā dixerant, ꝙ summatim poterāt examinare sicut metropolitanus. j̃. eo. solicitudinē. nā s̃m hoc remitteretur causam īit ... ctam Ioan. c

h ¶ Indulgendum.] quia indulgeri non debet nisi ex iusta causa. s̃. eo. cum sit. & c. ex ratione.

Potuis-

a ¶ Potuissent.] sic ȷ̃. de elect. bonæ. & de do. & contu. cum dilecti.

b ¶ Exceptiones.] duas videlicet, quas statim subiungit, quas iudex ex officio suo decurso tempore appl'onis admittit. & de eis mādat inquiri, ne per surreptionem promoueatur. arg. ȷ̃. de ele. cum dilecti. sic C. de temp. ap. l. 2. in fi. In huiusmodi electionibus pcipue valet officium iudicis. ȷ̃. de ele. cum nobis olim 1. & capitulo, nihil est.

c ¶ Renūciasse.] qđ ei licuit 7. q. 1. §. periculosū. & C. de pac. si quis in conscribendo. vnde amplius nō est audiendus. arg. ȷ̃. de inst. cū venissent.

d ¶ Processisse.] excedendo fines compromissi, & ita nihil egit ȷ̃. de ele. cum dilecti. & de confirmatione. examinata. ff. de arbitris. Pedius.

e ¶ Prætermissis.] prædictis xj. canonicis. & sine quib. procedere non debebat. prout expressum fuit in translatione volūtatū, vt dicit hæc littera.

f ¶ Factam de alio.] ab illis xj. pendente electione decani, de qua & si dubitaretur an teneret, nō est alia facienda. argu. C. qui da. tut. vel cu. pos. l. 1. secus si notorium esset. ȷ̃. eo. constitutis. & ȷ̃. de iure. pat. c. illud. Vin.

i j Constitutis.] Appellatio frustratoria possessionē confirmati non impedit. ita communiter summatur, sed secundum hanc summationem hæc decr. esset in dubio. Diuiditur. Primo narrat factum. Secundo diffinit: ibi, Nos ergo. Tertio prestatur: ibi Si quid Abbas.

CASVS. Vacante præpositura sancti Saluatoris Meteñ. die statuta ad celebrandam electionem eps Meteñ. adiurauit canonicos illos per Patrem & Filiū & Spiritum sanctum vt secundum Deum vnum eligerēt de duobus in quos partes videbātur conuenisse, quē magis vtilem & idoneum ecclesiæ reputarēt: post hoc decanus cum quibusdam nominauit in præpositum cantorem Meteñ. cantor sancti Saluatoris cum quibusdam alijs concorditer cancellarium Meteñ. elegerant in præpositum: cuius electionem tanquam a maiori & saniori parte capituli Meteñ. episcopus confirmauit. & cum vel et ei dare inuestituram, decanus appellauit ad sedem Apostolicam contra ipsum impotentiam allegando, dicens illum cancellarium impetentem in partibus illis, in quibus bona præpositura consistunt, addens q alia sibi opponeret in præsentia, Papæ, quæ tunc in psentia iudicis suspecti noluit explicare, demum causa ita ad sedem Apostolicā est delata: decanus pro parte sua in psentia Papæ hæc & alia proposuit: Dñs Papa examinato negotio, quia ei constitit euidenter appl'onis causam coram epo expressam, rationabilē non fuisse & aliam non expressit, quā dixerat q exprimeret coram Papa: vnde ipse statuit, vt p ea quæ dicta fuerant, confirmationis effectus nō debeat impediri. Post q̃ vero pacificam possessionem ipsius ppositturæ habuerit, si qs ꝯtra ipsum aliqđ ppo nere voluerit, non in modum exceptionis, sed in modū denunciationis vel accusationis, licentiam habeat proponēdi. No. q qui appellat ēt extra iudicium, causam iustæ appellationis dēt exprimere. Item coram iudice appellationis pōt qs exprimere aliam cām q̃ illā, quā in appellando expressit. eŭ locū habet in hmōi appellationib. electionu. Itē qui non potest excipere, potest accusare vel denunciare.

g ¶ Metē.] ex vna parte.

h ¶ Adiurauit.] talis adiuratio loco iuramenti habetur. 22. q. 5. si quis presbyter. ȷ̃ de purg. can. c. 1.

i ¶ Mag. vtilē.] ad hoc q̃dem de iure tenentur: ille enim qui est doctior & sāctior est eligendus 8. q. 1. licet ergo, cuius comparatione ceteri grex dicuntur 25 dist. c. vnum orarium. §. nunc autē. & 1. q. 1. vilissimus. & 16. dist. in sacerdotibus. licet talis sit eligēdus, sufficit tñ si est idoneus: qa conueniens scientia toleratur in plato. ȷ̃. de ele. cū nobis olim. & sufficit q nō sit malus. 16. q. 7. monasterium: ȷ̃. de præsum. & dudum.

K ¶ Cantor.] Sancti saluatoris.

l ¶ Maiori & saniori.] quasi à duab. partibus electus: vnde merito debuit pualere, qđ semp obtinet in electionib. ȷ̃. de ele. quia pp. & in alijs ēt negotijs eccłæ, nisi à paucioribus aliquid rationabile ostendat ȷ̃. de iis, quæ fiunt a ma. par. cā. c. 1.

Gl. seq. primo reci. per obiec. & sol. secūdo quærit. ar. pro & contra, & soluit.

†destinarūt. 1 Vbi đ hoc. & 92. di. prinsquā. Ioan. Andr.

nuncium ad sedem Apostolicam destinarant, † sic potuissent a saltem semel procuratorem idoneū destinasse: Ne tñ peremptorias exceptiones b ex eorum parte propositas, videamur sub silentio præterire: Mandamus, quatenus si vobis constiterit, archidiaconū facto epi ex quo nititur, spōte renūciasse; c vel prædictū epm processisse d ad electionē ipsius, prętermissis e prędictis, sine quib. ne procederet in illa translatione voluntatum ex qua nititur archidiaconus, pponitur esse actum, ei super decanatu silentiū imponatis, alioquin nominationem seu electionē taliter factam f de alio, & quicquid fuerit secutū ex ipsa, denuncietis irritum & inane.

¶ Idem cancellario Meteñ.

¶ Contra electum vel confirmatum, nullum aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio vel appellatio, maxime frustratoria ad impediendum electionis vel confirmationis effectum, sed possessione habita poterit accusari vel denunciari. hoc dicit. & secundum hoc est casus notabilis.

CAP. XLVI.

i j Constitutis † in præsentia nostra decano sancti Saluatoris, & cātore Meteñ. & infra.

¶ Meteñ. g episcopus intimauit, quòd sācti Saluatoris præpositura vacante, die electioni præfixo, p Patrē & filiū & Spiritum sanctū in virtute obedientiæ, ac sub aīæ periculo canonicos adiurauit, h vt sm Deum & iuxta conscientiam suam, vnū eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem ecclesię magis vtilem i & idoneū reputarent. Decanus aūt cū duobus diaconibus, & subdiaconib. tribus, dictum cantorem in præpositum nominauit. Cantor K vero ipse, qui presbyterali officio fungitur, & Custos cum Scholastico & magistro B. sacerdotibus, leuitis duobus & subdiaconib. quinque tet concorditer elegerunt; cuius electionem tamquam a maiori l & saniori parte capituli factam (cum de personæ tuæ honestate constaret) prędictus episcopus con

† Cap. 4. eo. ti. in 3. cōp. Et de pcipua huius decretalis qōne, an videlicet sit necessesē p eligere magis idoneū, vide B. Thomā 2. 2. qu. 63. arti. 2. ad 3. ar. Sotū li. 3. de iust. & iure q. 6. ar. 2. & Couarruuiā in regula: peccatū, de regu. iur. lib. 6. in 2. part. rele. §. 7. & cōcil. Trid sess. 24. de reforma. c. 1. & ca. 18. vbi digniorē eligendū docet.

†Hoc est Cācellariū Metensem, cui hæc scribit Papa.

a ¶Impotentiam.] impotentia proueniens ex nimia senectute, vel corporis debilitate, bñ nos repellit à ꝑmotione. 85. dist. archidiaconũ. Sed hic nõ obijciebatur talis impotentia, vt patet ex littera. Sed nunquid est habenda rõ potentiæ in electionibus siue diuitiarum, siue nobilitatis, sicut hr̃ rõ dignitatis? 1 Arg. ꝙ sic. 4. q. 3. in testib. 30. di. hoc scripsimus. 37. dis. nobilissimus. 41. dist. non cogant. 24. q. j qui cõtra pacẽ 1 am h. de de fen ei. §. 1. col. 3. & ꝟ. de ꝓb. de multa. ff. de custo. & exhi. re. l. 1. & ff. fam. erc. q̃ sunt. & ff. de fi instr. l. vlt. & C. q bon. ce. pos. l. vlt. Sed contra vr̃, vt paupertas pterat. 12. q. 2. gloria epi. & c. Socrates 2 15. q. j. illa in fi. ff. de va. & extra or. cog. l. j. §. et. n. res quidem sanctissima. Sol. si oẽs aliæ circũstantiæ pares essent hincinde, satis põt recurri ad diuitias seu potẽtiã, vt ꝑ eas subleuetur ecclesia per iura prædicta. Item patet hic ꝙ non recurrit ad dignitatem cum numerus est lõge maior ab alia parte. s̃. de ele. dudum. 2

b ¶Explicare.] 3 aduertendũ est, ꝙ hic deficit totus iste text. sequẽs ꝑm ꝙ compertum est in regi tro, & incipit. Nec appl'o q post ꝯfirmationẽ obiecerat, ꝯfirmationis factũ debuit impedire, qm̃ à minori parte ꝯ constitutionem maioris & sanioris nulla rõnabili cã obiecta vel ostensa interposita fuerat: qa & decanus opponens rõnabilem causam suæ appellationis, nec opposuit, nec ostendit. Nos ergo, &c.

c ¶Rationabilẽ non fuisse.] ex hoc patet, ꝙ eps nõ tenebatur deferre appl'oni prædictæ: quia licet alius sit potentior, non fuit iusta cã appellandi, dum tñ alter sit idoneus, & sic potentia huĩ vel nobilitas nõ preferturi sed ideo detulit, quia dicebat se velle aliã proponere coram Papa.

[Gl. seq. arg. contra, soluit, & opi. ponit.]

d ¶Aliam vellet obijcere.] ex hac lr̃a satis colligit̃, ꝙ aliã exceptionẽ, siue aliã cãm possum proponere corã iudice appellationis, quã expressẽrim corã illo à quo appellaui arg. ff. de app scio quæstitum, & noua instrumẽta & allegationes possum inducere in cã app'lonis. C. de tempo. ap. ꝑ hanc. Sed contra ꝟ. eo. dilecto. & c. vt debitus, quia non admittitur appella. nisi si rationabilis cã expressa, vt ibi dr̃. ergo si illam non expressit, postea non põt aliam exprimere, ꝑꝑ quam non appellauit. In casu præsenti dico, ꝙ coram iudice appellationis possum opponere quamcunque causam rationabilem volo, siue illam expresserim in appellatione, siue non, vt s̃. lit. non cont. accedens. & s̃. de fi. instr cũ Ioannes. & de hoc s̃. de exce. deniq; & multo fortius si protestatus sum me velle tunc aliam proponere, vt hic, & si decanus aliã proposuisset, bñ fuisset auditus: sed nullam proposuit: qa non hẽbat quid obijceret vel mutauit consilium suum, & superior tenet illam admittere: qa si nihil opponeret, ipse ex offõ suo tenetur inquirere de ipsa electione, & meritis electi. s̃. de ele. cum nobis olim. & c. nihil est. & c. venerabilẽ. immo si aduersarius negligẽs esset, superior dẽt inquirere de exceptionib peremptorijs. s̃. e. c. ꝑx. ne ꝑ surreptionem aliqui adipiscatur honorẽ. s̃. de elec. cum dilectus. & in c. cum nobis olim. Quid iuris sit in alijs casib. ab isto, dicet ꝟ. e. dilecto. In hac sñia quãtũ ad ca sum ꝑsentẽ erat T. & alij, vt Io. & Da. colligebãt ex hac lr̃a, ꝙ in casu isto non põt opponi alia exceptio q̃ fuisset expressa, cum succubuit in vna nec licet variare, ne ecclesia diu vacet: vel hic nõ fuit admissus: qa cũ succubuit in vna, ꝑsumitur calũniose aliã ꝓponere. 3. q. 10. placuit. Quod prius dixi teneas. Ber.

ADDI. Hodie opi. Io. & Da. est approbata ꝑ iura noua, vt patet in c. vt circa. de elec. [lib. 6.] & c. constitutionẽ, de elec in cle.

[Gl. seq. dupliciter obijcit, ponit opi. Iterũ obijcit. ponit opi. Io. & soluit.]

e ¶In modum exceptionis.] Simile ꝟ. de concess præb. post electionem in fi. Sed cũ isti detur actio ad ipugnandũ electionem, multo fortius exceptio debet dari ad impediendum sup. de iureiur quemadmodum, quia turpius eijcitur, & c. vt ibi. & cui damus actionem, multo fortius & exceptionem. ff. de superfi. l. 1. §. is autẽ. & ff de reg. iur. inuitus. §. cui damus. 4 Præterea qualiter põt iste electus pendente lite recipere dignitatẽ, contra id 81. dist. tantis. inf. de acc. Deus omnipotens. & s̃. de test. cap. vlt. de re mili. quia status? Io. dixit ꝙ hoc ideo statuitur, quia præsumitur, 5 ꝙ calumniose & differendi causa obijciat. Arg. supra de elect. cum dilectus. & s̃ de resti. spol. litteras. immo videtur, ꝙ cũ in modum exceptionis obijcitur crimen electo: nisi electus publice sit infamatus de illo crimine, quod differenda sit exceptio. ꝟ. de acc. accedens. Argum. C. de edict. diui Hadr. toll l. 2. C. de Falc. l. 2. & sic videt̃ quod iste sub conditione recipiat dignitatem, si innocens repertus fuerit. ff. de tut. & cur. da. ei qui. Item patet hic: quod licet aliquis sit exclusus à iure excipiendi: non tamen à iure denunciandi vel accusandi. Sic supra de iureiur. quemadmodum in fi. simile infra de concess. præben. post elect. in fin. Sed quare isti etiam post confirmationem non potest obijcere crimen in modum exceptionis, vt infra de accus. super his? Respondeo ratione præsumptionis oneratur duriori modo agendi: quia de facili repellitur quis à denunciando, vt si fuerit inimicus vel criminosus, qui denunciare non potest, cum se non correxerit, vel si non præmonuit; similiter est durum agere criminaliter propter pœnam talionis, sed excipere potest quilibet criminosus & excommunicatus supra de excep. dilecti. in fin. Io. Alia ratio verior est, quia vlterius non posset obijcere crimen in modum exceptionis per confirmationem, quam iste habuit. & possessionem corporalem, quam mandat Papa dari huic, consequitur iste plenum ius, à quo repelli non potest, nisi per denuncia-

---

firmauit. & cum tibi vellet domum † & inuestituram porrigere (vt est moris) decanus ad sedem Apostolicam appellauit: contra te impotentiam a duntaxat allegans: proponendo te in partibus illis, quasi penitus impotentem, in quibus præpositurę possessiones existunt; addens, quod alia tibi obijceret in præsentia nostra, quæ tunc in præsentia iudicis suspecti noluit explicare. b

¶ Nos ergo, quia constitit euidenter illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem c non fuisse: † aliam autem tunc non expressit: & si dixerit idem decanus, quod aliam d † vellet obijcere coram nobis: decernimus tuę confirmationis effectum, non debere per ea quæ sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te nõ in modum e exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, sed in modum denunciationis vel accusationis duxerit proponendum postquam pacificam ipsius præpositurę possessionem fueris assecutus, proponendi licentiam nõ negamus.

¶ Idem Vigorieñ. episcopo.

¶ *Appellari potest si locus non tutus partibus assignatur, et si sit scriptum appellatione remota.*

---

1 Adde ad hoc Bar. in l. si plures. ff. de acca. & l. §. tu magis. ff. de re. 1.

† Dorũ, habẽt aliqui ot antiquiora exemplaria Gregorij. in aliis domu, vt i antiqua cõpilatione, & tuc expone, domu, s. ꝓpositurae.

† Adde, q̃ dicit rõnabilis cã ꝑ Bart. in l. qd vero. ff. de ie. & in l. si postulauerit. §. ratio. ff. de adult.

† alia

2 Et q. 2. ca. clericus qui vbi not. qñ sit peccatũ hereditarias Io. An.

3 Hęc glossa non hr̃ in vetustis cõdicib. neque hic fragmẽtũ cuius meminit inuenitur in veteri compilatione.

4 Et ꝟ. de re iud. q ad agẽ dũ. lib. 6. Io. And.

5 Dicebat Host. ꝙ tolleret ꝑsumptio ꝑiurm ꝑ iura. q̃ itatim all. glo. Io. And.

ciationem, vel accusationem. Vñ exceptio locum non habet: quia per exceptionem repellitur quis ab obtinendo, vt dicit illa decre. sup his. & licet ibi sit confirmatus & hēat possessionē, nondum tñ plenū ius hēt. vñ adhuc hēt ibi locum exceptio: sed hic non est ita.

In decr. accedēs. erat ille iā īstitutus p Papā, & nō deerat nisi sola executio, q̄ Papa mādat fieri, n. si publice infamatus esset, qa executio differri non dēt ptextu exceptionis oppositæ, nisi opponeret̄ de falso. sup. ti. t. px. de ereto & inf. de crim. fal. super eo.

† Cap. 5. eo. ti. in 3. cōpi. Et pro intellectu decretalis pręter, Phil. de Perru. hic vide Bar. in l. ante sniam. ff. de app. recipien.

CAP. XLVII.

Ex † parte tua: & infra. ¶ Præsenti pagina rñdemus, qđ cū excuset̄ honeste, qui ad psentiā delegatorum iudicum non pt secure venire citatus; tu vel tui, quoties ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorū psentiā vobis periculosum [a] est ire, libere poteritis appellare, ēt si in litteris commissionis, appellationis fuerit remediū interclusū: nisi iudices [b] vobis assignēt locum [illegible] & securū.

¶ Idem epo, decano, & pręcentori Herfordien.

¶ Licite appellat reus, si nō auditur excipiens procuratorem actoris non habere sufficiens mandatum, vel se prius conuentum per alias literas, de quibus non fit mentio in secundis h. d. quo ad titulum.

CAP. XLVIII.

Significauit † nobis magister hospitalis Eboraceñ & inf. ¶ Præterea capitulum Eboraceñ. auctoritate quarundā lrarum, ī quarum sigillo continebatur, sigillū capituli ad citationes [c] tm̄, cum aliud sigillū capitulum illud noscatur habere, quendam constituebat [d] actorem; Sed licet idem magister allegauerit, quod occasione litterarū illarum actor non deberet admitti: & insuper adiunxisset, quod auctoritate litterarū quarundam a nobis ad alios iudices obtētarum, prius conuentus fuerat sup eodem negocio: de quib. in posterioribus litteris non fiebat mentio: quare corā eis non debat, nec poterat p illas literas conueniri. iudices hmōi exceptiones admittere noluerūt: quare sedē Apo. appellauit vñ mādat Papa, quatenus si cōstiterit pp pdictas exceptiones vel alterū earū fuisse ad sedem Apostolicā appellatu, quod factū fuerit post appłonē hmōdi. decat in irritū reuocari [illegible] iudices in eā pcedant. Not. q̄ pcurator dēt esse legitime constitutus: alias repelleret. vnde primo debes hoc videre. vtrum sit recte constitutus. Itē non dēt quis pro eadem causa ad diuersos iudices trahi. Itē secundæ litteræ non valent, nisi expresse de priorib fecerint mentionem. Item aliquis proponit plures exceptiones, quarum quælibet per se sufficit, si alteram probet. Item quidquid fit post appellationem legitimam, debet in irritum reuocari.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cōp. Et de materia sigilli vi de Felinū in ca. 2. s̄ de fi. instr. & Deciū in c. post cessionē. s̄. de p b. & citatos in c. 6. de fid. instr.

EX parte.] Diuiditur. quia primo ponit decisa pluralitatio. Secundo rñsio: ibi, Præsenti. Abb. Siculus.

CASVS. Si iudex citat aliquē ad locu ad quē nō possit ire secure, pposita exceptione de loco suspecto, lib[illegible] appellare: licet appłonis sit inhibita, nisi iudex locū securū ei duxerit assignandū. No. exceptionē d̄ loco suspecto admittēdā. Itē quāuis in lris Apostolicis appło sit inhibita, pōt tn iusta de cā appellari. Item iudices securū locu partibus assignare debent. Item not. argu. q̄ iudex pōt reuocare grauamen, vt appellans cogatur recedere ab appellatione.

[Gl. seq. ponit quatuor, quæ requiruntur in loco.]

a ¶ Periculosum est ire.] not. q̄ ibi iudex d̄ē pfigere dēt, vt partes sine periculo possint accedere, & oēs sui siue testes siue aduocati. 3. q. 2. siue de prodigij. & 3. q. 6. hortamur. 2. q. 1. c. vl. & ff. de iud. si locus. immo nec altera pars, quæ nō pōt venire honeste, tenet̄ ire ad locum inhonestū ff. de arbi si cū dies. §. si arbiter Item non solum dr̄ locus incommodus pp inimicitias, sed ēt si excedat duas dietas, vt s̄. de rescr. nonnulli. Itē nec extra prouinciā arum terminos est facienda citatio. 3. q. 6. neminem. nisi ex spāli iussione principis. C. de epi. & cle. auth. sed hodie C. de ap. cum post in authē. [illegible] vt ibi. [illegible] sufficie[illegible] ductum, vt sup vt lite non cont. accedens.

1 Hodie dic vt e. ti. statutū. lib. 6. per quē ēt determinat [illegible] hic dixerat Pet. 1. delegatū posse cōmittere causam ex̄ prouinciam, dū mō subdelegatus non citet ex̄ prouinciam. sed dic vt ibi. §. in nullo. Io. And.

b ¶ Nisi iudices.] no. arg. iudicē posse reuocare grauamen, vt appellans cogatur recedere ab appellatione legitima. i. e. eo. cum cessante.

Significauit.] Prima pars ponit querelā appellantis. Secunda dat iudices, ibi, Quocirca Ab. Sic.

CASVS. Defuncto magistro hospitalis Eboraceñ. fratres ipsius hospitalis elegerūt B. presbyterū in rectorem siue magistrū ipsius hospitalis: archieps Eboraceñ. ad quem vt dicebat ordinatio ipsius hospitalis ptinebat, dictū B. electū pfecit ibidē; postmodū vero decanus & capitulū Eboraceñ. dicentes, q̄ ad ipsos hospitalis ordinatio ptinebat, impetrauerunt litteras super hoc ad quosdam iudices: Iudices citabant tam archiepm quàm dictum magistrum: in quorum psentia cōparuit procurator capituli, cū litteris pcurationis sigillatis sigillo capituli: ī quo ptinet̄ vł ptinebat̄ sigillum capituli ad citationes tm̄. cū capitulū aliud sigillum habere noscatur, Magister hospitalis excipiendo [illegible], q̄ occasione illarum litterarum procurator taliter constitutus non debebat ad causam admitti: & insup adiūxit, q̄ auctoritate quarundā litterarum ad alios

[Gl. seq. dupliciter exponit quod hic dī de sigillo.]

c ¶ Ad citationes.] faciendas. s. qñ capitulū citabat aliquos, sigillabat litteras illo sigillo: sed p illud sigillum non debebant constituere actorem ad causam: immo cum sigillo noto & authentico. Vel ēt cū citabantur, mittebant nuncium cum sigillo illo. 2 nec tamē sufficiebat sigillum ad litem totam Ber.

[Gl. seq. tect. per quæstionem.

2 Hāc gl. dicit hic Abbas esse singularem ad hoc q̄ iudex pōt quē citare p nunciū priuatū sine lris. dato sibi aliquo signo. Io. An.

d ¶ Constituebat actorē.] adhuc poterat obijci huic actori, q̄ nō erat ɔstitutus de auctoritate Archiepi Eboraceñ. quia si capitulū conueniat aliquē, vel conueniatur auctoritas prælati dēt interuenire, & si platus sit agat vel conueniat, dēt hre consensum capituli. s̄. de iud cām. & s̄. de proc. c. i. vbi de hoc. Sed si capitulum agat contra prælatum suum, vel conueniatur ab ipso: tunc dabit capitulo actor ad litem auctoritate iudicis ad instar minoris: q si vult litigare contra curatorē suum. dabit iudex minori actorē, vt inst. de auth. tut. §. vlt. & inst. de curato. § vlt. cum n. ecclesia æquiparetur minori & capitulū dicat̄ ecclesia. j̄ de testa. requisitti. ergo & capitulum æquiparat minori sed hic agebat capitulum contra archiepm, & ptra rectorē hospitalis, qui per archiepm fuerat institutus, qui dicebat ordinationem hospitalis ad se spectare, capitulum vero contrarium dicebat: vnde in casu isto archieps nō præstaret auctoritatem capitulo contra se, & sic iudicis auctoritate potest ɔstitui per capitulū iste actor, siue procurator, vt dictum est.

a ¶ Prius.

a ¶ Prius conuentus.] hæc allegatio est efficax. sup. de rescrip. ex tenore. & sup. de foro comp. cap. penul. & ĩ. eod. vt debitus.

[Glo. seq. arg. alleg. quinque iura. alleg. quattuor in contrarium, & remittit.]

b ¶ Aliquam,] argu. ꝙ qui plura narrat in libello suo, quorũ vnũ ꝑ se sufficeret, sufficit vnum probare. ĩ. de ꝓb. cum iam dudum & ĩ. de acc. accedens. & s̃. de rescri. inter. ff. de cond. & dẽ. falsa §. 1. 1 & ĩ. de priuil. vt priuilegia. Arg. contra. s̃. de rescrip. ex parte. vbi de hoc. ff. de excus. tut. q teltamen to. 2 & s̃. de rescrip. olim. & s̃. de prob. licet. sed ibi se obligauit ad ꝓbadũ vtrũq;, vt ibi dictu est & si vtraq; istarum exceptionũ legitima fuit ad appellandum.

Vide in c. cet ĩ. alle. super gl. sic videtur. Io. and.

Vide infc. olim. super gl. Io.

c ¶ Et cætera.] i. ad vestram ꝓsentiam cõuocati, & in cã procedatis.

† attentatũ.

Significãtibus.] Diuiditur in duas partes. Secunda: ibi, Quocirca. Abbas Siculus.

CASVS. Decretalẽ istam & eius casum habes s̃. de libel. obl. c. 2. de verbo ad verbum.

d ¶ significantibus.] hæc decre. ponitur s̃. de libel. ob. & ibi exponitur. 3

† Cap. 7. eo. tit. in 3. cõp.

ADDITIO. sed ad alium effectum. ergo non obstat arg. de superfluitate.

† In quodã textu ita post verbũ exponit: sed ibi additur noua litera, i. oblato libello, & ob hoc variat: alioquin superfluerit vna illarum.

Gl. seq. recitatur ꝑ obiectionem & remissionem.]

e ¶ Denegarent.] & ita pronunciandũ est sup incidenti siue emergenti. hæc qõ nõ erat incidens, sed potius emergẽs. De hoc plenius dr̃ s̃. de ord. cog. c. 1. 4 B.

Cõcor. l. j. & ibi Bald. C. de or. co. & l. nõ ignorat ꝑ cu C. q accu. non possunt.

Ex infinuatione.] Summatur vt in rubro ſm intellectũ gl. quæ cõiter tenetur. Vel summa sic. Si iudex à quo præfigit terminum ad prosequendã appłonem, & redeundum à prosecutione, nõ valet terminus respectu redeundi, sed bene valet respectu prosecutionis. adeo ꝙ à neutra partium præueniri põt. Primo ponit querelam appellantis. Secundo dat iudicem: ibi, Quia vero Abb. Sicul.

CASVS. inter Priorem & canonicos sanctę Barbaræ ex vna parte, & Vicecamerariũ ex altera super quodam manerio coram ordinario quæstio vertebatur: dictus V. ad sedem Apostolicã appellauit: iudex qui causam eius videbatur fouere pro eo quod quidam clericus commensalis suus dicti camerarij fuerat aduocatus, talem terminum sibi statuit, vt vsque ad festum Purificationis beatæ Mariæ vtraque pars ab appellationis prosecutione esset reuersa: Interĩ vero clericus dicti camerarij præueniens nũcium prioris, nec expectauit vsq; ad legitimum terminum, impetrauit literas & recessit. Prior hoc intelligens significauit hoc domino Papæ: sup hoc rescribit Papa dicẽs, ꝙ ille iudex non potuit ei legẽ imponere, vt cãm teneret intra prædictũ tp̃s expedire, immo absq; damno moræ intacta permaneat quousq; eam faciat expediri: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: mandat Papa quatenus si est ita, partibus conuocatis audiant cãm No. ꝙ. minor legẽ suo superiori imponere non põt. Itẽ si ꝑ principem stat quo minus appellans expediat causam suam, non imputatur appellanti; Et sic nota, quod impedimentum iudicis non nocet causæ nec partibus preiudicat. Item qui literas impetrauit ante terminum litteræ non valent. Item fraus & dolus alicuius non dẽt patrocinium impertiri.

Gl. seq. ponit opinionem quam reprobat.]

f ¶ Aduocatus.] ex hoc sumebãt qdã ar. ꝙ iudex possit recusari si aduocatus alterius partis est cõmensalis ipsius: sed non est sufficiens cã recusandi. s̃. de offi. iud. c. 1. Sed si altera pars esset commensalis, sic familiaris iudicis, tunc potest recusari. supra de offi. delega. insinuante.

g ¶ Reuersa.] hoc facere non potuit: quia sic esset imponere legem domino Papæ, vt hic dicit, & 2. q. 6. anteriorum. §. ad hæc.

h ¶ Potuit.] simile. 21. dist. inferior. & s̃. de ele. innotuit. ff. de min. minor. & ff. ad Treb. illeà quo. ff. tempestiuum. & s̃. de ma. & obe. cum inferior. Ber.

[Glo. sequens quærit ponit opi. quam reprobat & soluit.]

---

iudices obtẽtarũ, prius[a] conuentus non debuit ꝑ litteras posteriores, in quibus nulla fiebat mentio de prioribus, cõueniri. iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emisit. ¶ Quocirca mandamus, quatenus, si vobis cõstiterit ob dictas causas vel earũ aliquam,[b] ad nostram fuisse audientiam appellatũ reuocato in irritum, quicquid post appellationem huiusmodi noueritis esse factũ,† partes, & cætera.

¶ Idem magistro G. archidiacono, & vvnormãno canonicis Suessioneñ.

¶ *Licite appellat reus si non audiatur petens declarari rẽ petitam in libello*

CAP. XLIX.

Significãtibus[d] † T. & R. fratribus nostro fuit Apostolatui declaratum, quòd cũ inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera, sup qua dam terra corã iudicibus delegatis, quæstio verteretur, ipsi cum plures terras haberent, vt terra illa super qua quæstio vertebatur, ostenderet eisdem, a iudicibus postularũt, quod cum ipsi facere denegarent,[e] ad nostrã audientiam prouocarunt.

¶ Quocirca mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum si quid post appellationem noueritis attentatum, & cætera.

¶ Idem Eboraceñ.† episcopo & de Luc. & de Mõte molli abbatibus.

† al. ita: Abriceñ. epõ & d Luceñ. & de Monte morelli abbatibus,

¶ *Iudex à quo nõ potest statuere terminum ad finiendã appellationem: quod si fecerit intelligitur statuisse ad se præsentandum.*

CAP. L.

Ex † insinuatione Prioris & canonicorum sanctæ Barbarę nobis innotuit, quòd cum inter ipsos ex vna parte, & V. camerarium de Tangar.† ex altera, super quodam manerio † coram iudice ordinario quęstio verteretur, & idem camerarius ad nostram audientiam appellauerit, appellationi terminum non pręfigens dictus iudex, qui causam illius videbatur fouere, pro eo quòd quidam clericus commensalis suus, dicti camerarij in eadem causa fuerat aduocatus,[f] hunc terminum appellationi præfixit, vt ad festũ Purificationis vtraq; pars esset ab appellationis prosecutione reuersa,[g] licet nobis non potuerit[h] legem imponere, vt eam †

† Cap. 8. eo. ti. in 3. cõp.

† Tangari. Tanger.

† Hic ꝓperã in vulgatis legit̃ monasterio.

† al. causam

a ¶ Expe-

a ¶ Expectato.] de termino consueto dictum est s. eo plenas. quia triplex est terminus, vt ibi dr. Sed de quo termino intelligitur quod hic dicit? De anno ap pellonis non potest intelligi: quia terminus ille bene [illegible] nimium aduersarius non [illegible] olda [illegible] termi [illegible] de termi no [illegible] de illo [illegible] intelligi quia si non prosequi tur aliquis appella [illegible] non potest prosequi: quia ra ta [illegible] vel iudex [illegible] in [illegible] cum [illegible] ne cesse est vt intelliga tur de termino statu to a iudice, vt intelli gamus: q vsq; ad ter minum Purificationis altera pars ex[illegible] re dēat, nec antea de beat litteras impetra re. quod cum nō fe cerit, non valent litte ræ ante terminum il lum impetratæ, vt hic dicit, & s. eo. sæ pe. & hic terminus ille statutus fuit ad præsentandum se iu dici, licet alia fuisset intentio tacuētis ter minum ipsum: & sic quia non poterat sta tuere illū terminū, valeat quod statuere potuit: qa si no va let vt ago, valeat vt valere pot, vt C. plus valere quod agi. l. 1. & p totum. Et q de tali termino intelli getur, patet ex litte ra vbi dicit: interim autem, & c. quasi an te terminum statutū ab ipso iudice: vnde non valent litteræ. b ¶ Audiatis cām.] vt si de his pstiterit, litteræ camerarij nō valebūt, vt s. eo. sæpe. & iste procedet in cā fm iuris ordinē, alio quin remittet partes ad iudices camerarij. & punient in expensis. s. de rescrip. cęterum. & s. de do. & cōtu. ex litteris. Ber.

teneremur infra dictum terminum expedire: cum & secundum legitimas † sanctiones, lis quæ in con sistorio principis spera tur inferri, absque damno moræ intacta pmaneat, donec ipsam faciat intro duci, & a proceribus diri mi iuxta morem. Interim autem nuncius camerarij præueniens nuncium eo rundem, nec ipso vsque ad terminū expectato impetrauit litteras, & re cessit.

¶ Quia vero fraus & do lus alicui patrocinari nō debent, Mādamus, quate nus si est ita, partibus con uocatis audiatis b causā, & cætera.

¶ Idem Rosen. † & Lon don. † episcopis.

¶ *Qui extra iudicium appel lat ex verisimilibus & proba bilibus causis ne in possessio ne molestetur si pp[illegible] ha tur, restituitur ante omnia in statum in quo erat tempore appellationis emissæ. h. d. in hærendo verbis litteræ; & vt mos geratur vnicuique le ctura. Panor.*

C A P. L I.

B Onæ † memoriæ O. de camera persona eccle siæ de Fan. viam vniuersæ carnis ingresso: abbas san cti Augustini Cātuarien. eiusdem ecclesiç, quam ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per seipsum pos sessionem ingressus, c ad nos pluries † vocem appel lationis emisit, ne quis eū super possessione ipsius ec clesiç prçsumeret molesta re: cumque aliquādiu præ dictam ecclesiam pacifice possedisset, quidam laici Cātuarien. diçcesis ipsum abbatem & monachos de possessione ipsius eccle siæ per violentiam eiece runt: & infra. Procurator vero archidiaconi propo suit ex aduerso, q defun cta persona ecclesiæ, archi diacono tantū datur eius custodia: immo archidia coni, qui fuerunt pro tem pore, tā de iure communi d quàm de generali con suetudine, tam in illa ec clesia, quam in alijs vni uersis eiusdem dioecesis hoc iure semper vsi fue runt. Pręterea pfatus O. nomine e archidiaconi ec clesiam possedit eandem, vt pote qui ei vnam f pro curationē, & quinque so lidos annuatim persoluebat, & cæt. Abbas & monachi ex aduerso sentit. Vinc.

† Has litteras in authentica co. de appel. §. ad hęc san cimus & C. authentica, sed & lis.

† Rosenen. & Londo men. episco pis.

† Bondon. Londonen.

† Cap. 9 eo. ti. in 1. cōp. Et de intel lectu vide Philippum Francum, in suis q. i. ma teria petito rij. q. 1.

Bonæ.] In prima parte ponit allegationes appellan tis In secunda appellati. In tertia pronunc. at ibi, Premissis. Ab. Sic.

CASVS. Mortuo O. de camera rectore ecclesiæ de Fan. abbas sācti Augustini Cantuar. primo p quosdā monachos postmodum p se ipsum possessione ipsius ecclesiæ fuit ingressus, appellans ne aliquis eū super possessione ipsius ecclesiæ molestaret. & cum postmo dum prædictam ecclesiam pacifice possedisset, quidā laici ipsum abbatē & monachos de possessione ipsius ecclesiæ p violentiam eiecerunt: quam ecclesiam ar chidiaconus Cantuar. cœpit postmodum possidere: vnde abbas & monachi dictam ecclesiam petierūt sibi restitui cum fructibus inde perceptis: lite contestata inter monachos & archidiaconum testes fuerūt hinc inde producti: demum cā delata est ad dñm Papam, coram quo prædicta ex parte abbatis fuerunt proposita: procurator archi diacon. proposuit ex aduerso, q defuncta persona illius ecclę, archidiacono tantū datur eius custodia: immo archidiaconi tam de iure cōi, q de consuetudine gnali, tam in illa ecclesia q in alijs eiusdē diœ cesis illo iure semp vsi fuerūt: & ille O. noīe ipsius archidia coni eandē ecclesiam possidebat, q ei vnā pcurationē & v. sol. a nis singulis exhi debat; his & alijs dili gēter auditis, dñs Pa pa pdictos abbatē & monachos in eū sta tū reducendos decre uit, in quo erant tpe appellonis factæ. ex ve risimilib. & pbabili bus causis, saluo iure proprietatis vtrique [illegible] cū fructib. me [illegible] tpis assignandis eisdē No. q extra iu diciū pōt appellari, & a futuro grauami ne. Itē ex veris & pbabilib. causis dēt ap pllo interponi. Itē in cā possessionis ferē sñia saluo iure pprie tatis. Itē spoliati re stitui dēnt cū oi fi a cā, & fructib. in pri stinum statum.

[Gl. seq. recitetur per obi.

c ¶ Ingressus.] vī p male s. de priui. pa storalis, q verū est, nisi spāliter hoc esset ei pcessum vt in de cre pastoralis. vel ni p clericus pmortuus eorum nomine pos sedisset. s. de restit. spoliat. cum venis sent. Vinc.

d ¶ De iure c[illegible] hoc. n. vī spectare ad ipsum de iure. 63. dist. si in plebib. s. de iust. cū venissent, immo po tius ad archiepm, vt dicit: qa archidiaconus hoc hēbat ex donatione archiepiscopi. Bern.

e ¶ Noīe archidiaconi.] & ita archidiaconus intellige bat possidere p alium: quia qui p alium possidet, pos sidere intelligitur. in ti. de interdict. § possidere, & s. de præscrip. si diligenti. & s. de restitu. spol. cum ve nissent.

f ¶ Vnam procurationē.] hæc rō non fuit sufficiens: quia solutio pensionis nec dñium nec possessionē pba bat, nec priuat alium sua possessione. ff. de fi. instru. inter dilectos. ad fi. & s. tit. prox. cum Bertholdus. ff. de acq. poss. quamuis. §. j.

† Sed cum pluries ap pellatur, q appellatio sit sequēda. tradit Lan francus de Oriano, s. iu c. cūi eo t. a. de appel lat.

† Et eccle sia licet ple ne spectet ad monaste rium, soluit tū epo ca thedraticū, & cēsus an tiquos. de dona. pasto ralis, secun dum Innoc. & clemē. de censib. c. 1. Io. Andr.

[Glo.

lidos noie ecclesiæ annis singulis exoluebat: & inf. ¶Præmissis igitur diligenter inspectis, pdictos abbatem & monachos, in eum statum a in quo tpe appellationis factę ex verisimilibus b & pbabilibus causis ad nos legitime interpositæ fuisse noscuntur (pprietatis parti vtrilibet saluo iure) decernimus reducendos; ac fructus medij tpis perceptos† censuimus pariter assignandos eisdem.

¶Item sancti Augustini, & S.Gregorij Prioribus.

¶Itineris arreptio habet vim appellationis, si seruantur ea quæ seruari debent in appellatione. h.d. secundum vnum intellectum intrinsecum.

CAP LII.

ij Dilecti † filij I. & H. Prioris & Monachorum Cantuarieñ. ecclesiæ nuncij retulerũt, quod cum pro cã, q inter dictos Priorem & monachos, & Cãtuarieñ. archiepiscopũ, super capella de Lamede † vertebatur, ab ipsis ad sedem Apostolicam mitterẽtur, idẽ archieps post iter arreptum, in eos excõicationis sñiam promulgauit. ¶Cum autem plus sit ad sedem Apostolicam facto c prouocare quam verbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam ecclesiã venientib. intelligatur ad sedem Apostolicam prouocatum: mandamus quatenus si est ita, dicto I. & H. denũcietis excommunicationis vinculo non teneri.

¶Idem episcopo Heliñ.

¶Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expresse. h.d. vsque ad §. verum.

[Glo. seq. obijcit. & tripliciter soluit.]

a ¶ In eũ statum.] sed cum abbas & monachi spoliati fuissent p laicos illos, & p archidiaconũ, qũo cõpetit eis interdictũ vñ vi ꝯ archidiaconũ, nec ẽt vr̃ fecisse ꝯ appł̃orẽ monachorũ. Et sic est ꝯ. s̃. de rest. spo. cum ad sedẽ. ĩ fi. Pot d ei ꝙ monachi restituunt hic non ex vi interdicti, sed iudicis officio. ar. 2. q. 1. in pri mis. vbi remouetur tertius qui successerat iam defuncto, & forsitan pstitit Papæ ꝙ abbas possidebat, cum appellatio fuit ab ipso interposita. Vł forte hęc facta fuerant p laicos mãdãte archidiacono, vel ratum habente: vñ tenetur vñ vi, vt ff. de vi. & vi ar. l. j. §. precisse. & §. sed & si qs. & s̃. de resti. spol. cum ad sedem. Laur. vel quia scieñter archidiacon⁹ recepit rẽ, qua monachi fuerunt spoliati, & ita successit in vitium. s̃. de rest. spo. sæpe. & s̃. de iud. qa V. & hoc verius puto, vñ tenetũ ad ipsam rem rem restituendã cu fructib. medio tpe pceptis, vt hic dr, & non solum perceptis, sed & qui pcipi potuerunt. s̃. de resti. spo. grauis. & qa post appeł̃onẽ rẽ recepit ab illis laicis. vñ oĩa restituũtur ĩ pristinũ statum tpe appellationis factę.

b ¶ Ex verisimilibus.] sufficit ergo ꝙ sit probabilis causa appellationis. licet non sit vera vel necessaria, talis videlicet debet esse, quæ si esset probata, legitima esset: tunc valet appellatio. inf. eo. vt debitus.

ij Dilecti filij.] Si cõtra superiorẽ suũ qs itinerat ad Papam, habet pro appellãte, ita ꝙ excõicatio post.a in eum lata nõ tenet. Prima pars ponit q̃stionem. Secunda dat iudicem: ibi. Cum autem. Abb. Sicu.

CASVS Inter Archiepm Cantuarieñ. & Priorem & monachos Cantuarieñ. ecclesiæ sup capella de Lame de cõtrouersia vertebatur: monachi pro causa illa miserunt ad sedem Apostolicam duos monachos I. & H. quos duos dictus archieps post iter arreptum excõicauit: illi conquesti fuerunt domino Papæ: cum autem plus sit facto quàm verbo ad sedem Apo. appellare, & illi ad sed. Apo. p causam illam venientes intelligãtur prouocasse ad eam: Mandat Papa quibusdam, quatenus si ita est dictos I. & H. denuncient excõicationis vinculo non teneri. Not. ꝙ plus est facto quam verbo appellare. Item qui iter arripit ad sedem Apostol. veniendi, appellasse intelligitur. Item sñia excõicationis lata post appł̃onem factam facto vel verbo, no tenet. Item in causa qua quis iudex esse non debet.

[Glo. seq. ponit octo, quibus factum respicitur demum reci. per q. an iter arreptum ad archiepiscopum habeatur pro appellatione. arg. ꝙ non, vna ratione. ad dit aliam secundum Io. quam reprobat. Demum obijcit quod etiam ad Papam iter arreptum non habeat vim appellationis, & soluit.

c ¶ Facto prouocare.] qm̃ plus 1 est factis demõstrare q̃ verbis dicere ff. de ædi. edic. si tñ. §. ei qui. & ff. d leg. de qbus. in fi. s̃. eo. ad audiẽtiam. & j. e. vt nostrũ. & sic facto renunciat qs iuri suo. j. de ijs q̃ fi. à ma. p c ex ore. & s̃. de off. del. gratum. & etiam factis mentimur 22. q. 5. cauere. & factis consentit quis. j. de cõ di. ap. per tuas. & ipso facto cõsentit qs malis. 43. dist. sit rector ver. quid aliud est quã tacendo terga præbuisse, &c. & factis quis probat incontinens. 28. di. priusquam. & 12. q. 2. quatuor. factis ẽt ratum habemus. ff. rem ra. ha. l. 3. §. fals⁹. & factis negam⁹ Deum. 11. q. 3. æstimant. Et ita sicut ñ tenet excõicatio post appł̃onem. j. d sen. excõ. p tuas sic non tenet excõicatio post iter arreptũ ad Papã. Sed ñ ẽ ita in archiepo: qa Papa vocatus est ĩ plenitudinẽ ptãtis, alij in partẽ solicitudinis. 2. q. 6. q se scit. & s̃. de vsu pal. ad honorem. icã. dixit aliã rõnem, s. quia ñ itur ad archiepm p querimoniã. sed hoc est falsum. j. e. solicitudinem. & s̃. de off. ord ad reprimendũ. Sed vr̃ ꝙ iter arreptum non sufficit pro appellatione in iudicio, nisi iusta causa allegetur talis, quæ si esset pbata & c j. eo. vt debitus. cum aliter non valeat appł̃o: sed post sententiam diffinitiuam non sufficit iter arreptũ nisi quia voce appellaretur, qu a ibi est op⁹ factò. ar. j. de sen. excom. à nobis. vbi non pdest. iter arreptũ ĩ parte decisa. & in scriptis ẽt appellandũ est. 2. q. 6. formæ. & j. eo. cordi. li. 6.] & ff. de ap. à sententia. §. vlti. alias iter arreptum nihil operatur nisi incontinẽti qs appellet viua voce: & aliud ante sententiam, quàm post, quia excõicatur post iter arreptum, vt hic, & ita perinde habetur ac si excõicetur post appellationem, vt hic: & præterea archieps non poterat esse iudex in causa propria, cum inter ipsum & capitulum Eboraceñ. esset controuersia super capella ista. j. de no. ope. nun. ca. 2. pro qua controuersia monachi isti ibant ad curiam, vnde excõicatio non tenuit post iter arreptũ: & sic non obstat qđ dr̃; iter arreptum non sufficit p appellatione 2 in iudicio: quia hic non erat iudex archieps, vt dixi. Et credo idem esse si capitulum habeat causam cum epo, vt si capitulum mittat ad archiepm pro causa illa & episcopus excommunicat nuncium post iter arreptũ: p sententia nõ tenet, cum archieps in hoc casu sit iudex episcopi. Vel dic ꝙ secus est ĩ archiepiscopo, vt dictum est Ber.

1 De hoc axiomate vide multa p Albertinum tracta. de agnos. assertio q. 8. & q. 34. & q. 36.

† Lamecre.

† Elień. Heleń.

2 Sicut nec sufficit pro Apostolorũ petitione. c. ab eo. li. . & ei simile j. de ele. ecclesia. 1. Io. An.

PAstoralis.] In isto principio primo ponitur ꝯsultatio. Secundo rñsio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicul.

CASVS. Dñs Papa mandat alicui vt procedat; in cā appellatione remota: quærebatur vtrū appellatio frustratoria tm̃ intelligatur inhibita? Papa considerans ꝙ per appellationē frustratoriam negotiū impediri nō debeat, etiam si non fuisset inhibita, respondet, ꝙ quęlibet prouocatio itelligitur remoueri, quæ expresse non indulgetur à iure. Sed si appellans fuerit grauatus iniuste, grauamen per superiorem poterit emendari.

† Cap. 11. e. tit. in 3. cōp. Et de clausula, appłone remota. vide Bal. ĩ l. 3. C. de appellat. & Antoniū But. in c. vt debitus. inf. hoc tit.

| Gl. seq. arg. & remittit. Secundo ponit quinq; exempla, qb. approbatur appellatio. Tertio dicit quid d̄ iure antiquo, & quid hodie.]

a ¶ Expresse.] arg. ꝙ omnia intelliguntur ꝓhibita, q̃ non inueniuntur in iure concessa. s̃. de transla. in ter corporalia. vbi d̄ hoc. Expsse indulgetur appellatio, et si remota sit appellatio in rescripto, si iudex denegat restonē spoliato. s̃. de restit. spol. ex cōquestione. Itē si nō vult admittere recusationē consanguinitatis s̃. eod. postremo. Itē si non facit exprimi res petitas in libello. s̃. eo. significantibus. Item si citat partes ad locum non tutum. s̃. eo. ex parte. Item si cogit partes litigare coram subdelegato suspecto s̃. de off. dele. sup quæstionum. in fi. Multa exempla posses assignare,[1] in quibus recipit appłō, licet sit remota in rescripto. Vbicunque permittit ius appellare, secundum antiqua iura bene admittebatur appłō, licet causa in iure non exprimeret, dummodo non esset manifestè frustratoria, de qua intellige qd̄ dicit ver. non attendentes. vbi per appłonem frustratoriam etiam si non esset manifeste, & c. i. manifeste frustratoria, aliàs si habebat qualemcunque excusationem, poterat appellare, dummodo non constaret ipsam frustratoriam 2. q. 6. ad Romanam. & plurib. alijs ibidem. & s̃. e. personas & c. peruenit. & c. cum sit Romana. Hodie vero siue sit remota appellatio, siue non in rescripto, non potest appellari nisi probabilis causa fuerit allegata, talis quæ si foret. & c.[2] Item siue sit expressa in iure, siue nō, cā propter quam appellat dū modo sit probabilis, bene tenet appłō, j̃. eod. vt debitus. & ita constitutio illa addit huic decre. hoc. s. ꝙ si causa probabilis p quam appellatur, non sit expressa in iure, valet appellatio, pri hanc decretalem non valebat. Quid operatur remotio appłonis hodie, dicetur. inf. eo. vt debitus. Ber.

1 Et q̃ plura potes videre in Sp. de ap. §. i qb. ver. sed quā dices. Io. An.

2 Cōcor. tex. in l. hi q ad ciuilia. & ibi Bar. C. e. & ĩ l. p̃iurandū. C. de iudi. & cap. significauit. s̃. de iu. exhibita. de exce dilecti. & c. significauerūt. s̃. eo. significauit. Io. And.

b ¶ Emendari.] non eñ debuit appellanti obesse qd̄ nō fuit suæ appłoni delatum, cum appellatio eius iusta fuerit. 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore: & s̃. sæpe. hodie vero non stamus huic, sed ei quod d̄r. j̃. eo. vt debitus, vt videlicet appellatio teneat sine grauamē in iure sit expressum. hic non, dum tamen sit probabile.

CAP. LIII.

PAstoralis[1] officij diligētia: & inf. ¶ Quæsiuisti vtrū qñ inhibetur appellatio in rescripto frustratoria tm̃ inhibita videat. Nos igitur attendentes, quod per appellationem frustratoriam, etiam si nō fuisset inhibita, negotium non debeat impediri, rñdem⁹, quod quęlibet prouocatio intelligitur remoueri, quę a iure non indulgetur expresse: [a] sed si appellans fuerit grauat⁹ iniuste, grauamen huiusmodi per superiorem poterit emendari.[b]

¶ Licet excōmunicatus ab excommunicatione appellet, nihilominus denunciari potest, & beneficij redditib spoliari h. d.

¶ Verum[1] quia multótiens quis ad tempus per appellationem legitimā, a iudicis sui, quo ad aliquem certum articulum, eximitur potestate; consuluisti nos, vtrum si quis excommunicationis sententia innodatus, ante denūciationem ipsius ab ea tāquam minus rationabiliter ꝓmulgata, in eo casu,[d] in quo ante sentētiā appellatio vires obtinuisset, curauerit prouocare, eo quod per appellationē interpositam excommunicantis videtur iurisdictio dormitasse,[e] ipse denunciare possit eundem, & ad tēpus ecclesiasticis beneficijs clericum spoliare. ¶ Nos itaque respondemus, quod cum executionem[f] excommunicatio-

VERVM Diuiditur. Primo ponitur consultatio. Secundo responsio: ibi, Nos itaque. Abb. Sicu.

VERVM QVIA. CASVS. In isto § sic pone casum. Aliqs appellauit à iudice suo in aliquo certo articulo, & sic ad tp̃s est exēptus à iudice suo p appellationem quantum ad causam illam: secundum hoc ponitur talis quæstio: Iudex excōicauit aliquē, ille appellauit ab ea tanquam iniusta, & in eo casu appellauit in quo valuisset appellatio, si ante excōicationē facta fuisset. q̃ritur vtrū iudex possit ipsum denūciare excōicatum non obstāte illa appellatione? & vr̃ ꝙ non possit, eo ꝙ per appellationem interpositā videatur excōicātis iurisdictio dormitasse, & sic exēptus est ab eo quantum ad causam illam. Item quæritur vtrū excōicato possint ad tempus subtrahi ecclesiastica bñficia? Ad primam quęstionem rñdet Papa, ꝙ excōicatio trahit secū suā executionē, & excōicatus amplius nō ligatur per denunciationē: & ideo iudex potest ipsum excommunicatum denunciare, vt ab alijs euitetur. Ad secundam quæstionem rñdetur, ꝙ prouētus ecclesiastici illi merito subtrahuntur, cui coio ecclesiæ denegatur. Not. ꝙ omnis appłō intelligitur remota, quæ in iure scripta non est p remotionem appłonis. Et sic est arg. ꝙ omnia intelligunt prohibita, q̃ non sunt concessa expresse. Item p appłonem legitimam eximit quis a iudice suo ad tempus quantum ad causam illam. Item excōicatio secum trahit executionem. Item p denūciationem amplius non ligatur quis. Item appellatio nō impedit denunciationem. Item excommunicati priuandi sunt beneficio ecclesiæ dum in excommunicatione persistunt. Et sic not. ꝙ q extra ecclesiam est, nihil nomine ecclesiæ potest possidere.

† Vide qd̄ s. hunc. §. determinat Romanus ꝯsil. 482. incip. ĩ casu p̃misso. in 2. dub.

c ¶ Ad tp̃s.] qui eñ appellat à iudice ordinario super aliqua cā ad tps, tm̃ exēptus est ab ipso quātū ad illū articulum, sed ĩ alijs remanet iudex: & in pēdēte illa cā pōt illū si voluerit in alia cā tāquā suspectū recusare. s̃. eo. ad hoc si in vna & c. apposuit. & c. cum teneamur. & j̃. e. Romana. §. cū vero. [li. 6.] ĩ delegatis sec⁹.

d ¶ Casu.] h. d. p p crimina notoria, in quib. nō admittit appellatio. s̃. eod. cum sit Romana. & c. consuluit.

e ¶ Dormitasse.] s. ne vlterius sit procedendum: q̃a appłone interposita extinguitur pronunciatum, ut ff. ad Turpil. l. 1. in fine.

[Gl. seq. obijcit, ponit tres solutiones. s. Pe. Hi spa. Lau. & l. Iterum obijcit, & soluit.]

f ¶ Cum executionē.] hæc rō non est sufficiens. q̃a nō appellat à sñia excōicationis. nā cū q̃s absoluit ab ipetitione alicui⁹. huōi sñia secū trahit executionē.[3] & tñ ab ea appellat. s̃. de exc. significauerūt. Ab executore appellat si modū excedat. 2. q. 6. c. ei q. §. ab executore. &

3 Ad materiā vide qd̄ dicā de conces. p̄b. cum nostris. ĩ gl. multū ergo. post princ. Io. And.

re.& §.c.pxi.qđ ad consultationē.Item snia furti trahit secū suam infamiā.ff.de fur.non potest.1.& ff de iis qui no.infa furti.Quid est ergo causa? Pet.H.s.dixit q Deus ligat,& non homo.11.q.3.nemo.vbi de hoc.& a principe non appellatur. illa vr verior ro ut hō crescat p meritū parēdo etiā iniquæ sententiæ.Ar.8.q.1.sciēdū.& 10.q.3.qd ergo &vt magis timeatur disciplina ecclesiastica.Lau.Io.dixit q ɔstitutio ecclesiæ hoc facit vt magis timeat,sicut constitutio hominū facit q snia q̄cito ligat,quo ad eius effectū tardius liget 2.q.6.anteriorū.& 11.q.3.cum apud.Io.Sed .r.q nō sit dria inter sniam excōicatiōis & alias snias: immo idē,verbi gratia,cū dico:excōico te,statim es excōicatus, ita q nihil aliud e't necesse Idē est cū dico,condēno te ut soluas illi decē,quia statim es codēnatus.& si appelletur ab ista snia,condēnatio non remouet p appellationē,imo remanes cōdemnatus quātum cūq; appelles,sicut ille remanet excōicatus q post excōicationē appellat,qđ patet p sniam appellationis,in qua dr ɔfirmo vel casso primā sniam.& sic snia semp durat vtroque casu.In alijs snijs appellatio retardat id qđ nōdū extat.s.solutione vel rei de qua condēnatio facta est, traditionē: una verū e't istū condemnatū, sed non est verū istū adhuc soluisse: & si statim condemnatus soluerit,& postea appellaret,nihil releuat talis appellatio:nisi in euentu causæ appellationis. ff de ap. cū ex causa.In excōicatione nihil e t quod possit appellatio retardare.Verus este 'tus sniç eā, q ɔdēnatus soluat: quia ad hoc agitur,& finis excōicationis e.t,vt sit excōicatus:& ipsa prolatione sniæ statim puenit ad suū finē:sed in alijs snijs cōdēnationis nō statim p sniam consequitur finē,id est,iudicatum,& appellatio impedit solam executionē:quia ad hoc e't opus facto.licet condemnatio sit facta, sed in sententia excommunicationis non e't ita opus facto quo ad suum effectum, nisi vt publicetur.

Supple.& tñ appellat ab ea. Ioan. And.

† pōt,in antiquis.

secum [a] trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excommunicatum denunciare potes, † ut ab aliis euitetur. Et illi prouētus ecclesiastici merito subtrahunt̄,cui ecclesię cōmunio [b] denegatur.

¶ Idem episcopo Parisi.

¶ *Si appellans ad superiorem comparet coram iudice inferiori super concernentib. ipsam appellationem ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur, quod propter hoc non intendit renunciare appellationi tanquam contraria allegans, non est audiendus: nisi notorium sit actum illum esse iniustum super cuius emendatione adiuit inferiorē. hoc dicit, & est bonus casus.*

[Gl.seq.quærit.arg.pro & contra.& soluit.]

a ¶ Excōicatio secum trahat.]ex hoc patet, q snia excōicationis vel statim ligat,vel stati nulla e.t. Sed qđ si aliquis excōicauit post appellationē pbabilem, aut iste e t excōicatus, aut non pbo q nō e.t excōicatus: quia excōicatus est post appellationē probabilē, quæ legitima est,ergo nō est excōicatus ·j·.de sent.exc. per tuas.& ·j·.eo.dilectis. Sed ɔtra vr q sic qa iudex appellationis pronūciat appellationē nō tenere,ergo p cōsequens pronūciat excōicationē tenuisse. Rñdeo q si quis dubitat an talis excōicatio teneat vel ñ,ex futuro pendet an teneat:sicut ex futuro euentu pēdet an teneat matrimoniū vel nō.·j·.de frigi.& malefi. fraternitatis in fi.Vnde hæc argumentatio nō valet. iste est excōicatus post appellationē probabilem, q̄ si pbata esset,&c.ergo excōicatio nulla est.immo inferēdum. ergo p excōicato nō est habēdus,q tñ reuera excōicatus est, quia statim ligat snia excōicationis, vel statim nulla e.t,tñ si tali medio tpe adeptus esset ecclesiam,non vr q esset ea priuandus:quia ipsum probabilis 2 error excusat.·j·.de sent.excom. sacro.cū interim licite cōicetur ei in omnibus sacramentis. ·j· eo. dilectis,&quicqd tunc facit,valet 3.q.7.c infamis.§.tria. ver.verum. & C.de testi.l.1 item quia medio tēpore status eius integer e.t.ff.nihil inno.appel.pēden.l.vnica.§.integer, nec damnatus dicitur qui appellauit.ff. de pœn.l.2.§.2.10.

2 Vide Dominicū Sotū h.4.sent. dist.22.q.1. articu.2.ver. quartus decimum casus.

[Glo seq.huius princ.& fi.recit.per q.& sol. Demū quærit,& soluit,& dubitatiue distinguit. Item q̄rit.& distinguendo soluit.]

b ¶ Subtrahuntur.] q enim extra ecclesiā est,nihil noie ecclesiæ potest possidere 8.dist.quo iure.& 23.q.7.c.2 & 3.&32. di.eos,& c.pter hoc. si tñ nō habet aliud vnde viuat, dico ei interim puidendum de bonis ecclesiæ. & qa deposito puidet̄, 50.dist.studeat. habēda est enim ratio ne egeat.ff.de re iud. inter eos.in fi. ne cogatur in clerici opprobrium mēdicare.93. dist.diaconi. licet videat̄ q male meriti publica egestate debeant laborare.ff.de po bona fides. I c illud pt intelligi in eo casu qñ in snia hoc exprimit̄,q bona ecclesiæ subtrahantur ei:cum.n.excōicata comparemus relegato. & relegato ad tps non subtrahantur bona,nisi hoc in snia exprimatur.C.de pœ. l.deportatorum sic & in excōicato idem vr. nam quādiu quis alijs rationibus potest constringi, nō sunt ei subtrahenda stipendia. C. de execu rei iudi stipendia. 17.q.6.illud.Qui aut excōicatus est ī vna ecclesia,excōicatus est quantum ad alias.11 q.3.c.1. & 3.& 4.q. 5.q.siquis.§.de off.ord.2d reprimendam. Sed nunquid est idem in suspenso,vt si suspensus e.t ab vno epo,q suspensus habeatur quātum ad alios? Sic si est suspensus ab officio, quia snia facit ius quantum ad omnes. 19.q.2. duæ sunt. & 7.q.1.si quis presbyter. ff. de interd.& rele.l legatorū §.interdicere.& §.sequ.posset forte distingui vtrū suspēsus esset p crimine qđ irrogat īfamiā vt tūc vbiq; suspēsus sit, si non irrogat īfamiam tunc non vbiq; est habendus pro suspēso. argu. ff.de postu.ex ea.sed prius dictum præualet, 3 quia suspensus ab officio nihil debet de officio ecclesiastico attrectare alias est deponēdus, & in hoc æquiparatur excōicato.·j·.de cle.excom.vel suspen.mi.c.2. & 3.sed si suspēsus est a bñficio ī vno loco, tūc dico q in alio loco potest habere beneficiū,ut 16. distin.placuit. 50. dist.c.2.Sed nunquid absolutus potest recipere vel petere fructus medij temporis sibi sublatos? Distingue, verum iuste an iniuste sit excōicatus,si iniuste, potest. 2.q.5.super causis & ff.de re mili.l.pen.& ·j·.de cōcel. preb.quia diuersitatem si fuit iuste excōicatus,nō potest.C.de re mili.cum allegatis.lib.12.ad hanc distinctionē facit op.arg.·j·.de sen.excō.sacro.alioquin spe. restitutionis facilius delinqueretur.50.di. c.1.quia facilitas ueniæ incentiuum tribuit deliquendi 23.q.4. est iniusta pœna enim non solent repeti. ff.de condi. indebi.pena.ff.de procur.qui proprio.§.ut in cæteris. Io.Ego credo quicquid dixit Io.licet deposito prouideatur,ne in cleri opprobrium mendicare cogatur,q excommunicato in nullo sit prouidendum, qui contemnit claues ecclesiæ,etc. participandum non est:nisi forte fame periret,tunc debet ei subueniri:quia poterit adhuc ad ecclesiam redire.Bern.

† Cap.13.e. ti.in 3. ɔpil. Vide Felinū in ca.cumA. Ferrariēsis. ·j·. de consti. & Doctores recentiores in l.non solum. § morte.st.de ope. noui nunciatione.

3 Vt .s. non habeat distinctio causæ: & meritoqa celebrare diuina prouenit ex ordine: quo impedito p suspensionem in nullo loco celebrare licebit, sed postulare prouenit a peritia, q̄ post interdictū pdurat in hoīe, ñ intelligit ergo extra iurisdic. interdicentis, nisi sibi interna quo casu lex impedit,& non hō 10.And.

CAP. LIIII.

Solicitudinem† pastoralis officij: & infra.

Solicitudinem.] Si excommunicatus ab episcopo postquam appellauit ad Papam. hanc causam defert simpliciter ad metropolitanum appellationi renunciat,& archiepiscopus causam audiet: sed si protestetur contrarium, archiepiscopus non cognoscet: quod

quod si fecerit, nō potest episcopus appellare, nisi notorium sit excommunicationem non tenere. Communis diuisio. Secundum, ibi, Nos igitur Abb. Siculus

& si sit noua iniuria, tamen pendet ex præcedenti facto, nec posset de illa cognosci, nisi cognoscatur de appellatione sim. § e. cum teneamur, & sic patet, quod si suspenditur iurisdictio alicuius in principali, & in accessorio ȷ̃. c. proxi. §. pterea, sicut delegato principali delegatur accessorium ȷ̃. de off. delegati, preterea. & c. prudentia §. extra Io. arg. contra. sup. c. proxi. §. 1.

C A S V S. Duo litigabant coram epo suo, alter eorū ad sedem Apostolicam appellauit, eps illum reputans cōtumacem excōicauit eūdem. Ille corā archiepo suo petijt sibi iustitiam fieri de ipso, qui post appellationē legitimā excōicauit eundem, & petijt se restitui in pristinum statum, in quo fuerat tempore appellationis, denunciari videlicet absolutum. ptestans quod appellationi non renunciabat, sed psequi volebat [illegible] primo quæritur, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi qōne. Et si archieps illum. legitime appellasse inuenerit, iterum quærit vtrum ipsum denunciare valeat absolutum. Tertio quæsitū fuit vtrū si eps appellauerit ab archiepo ne illū absoluat, appellationi sit huiusmodi deferendū? Ad hoc rñdet Papa, quod sicut metropolitanus ñ valet cognoscere de appellatione facta ad Papā, ita ñ potest cognoscere de ijs, q̄ post appellationē fuerunt innouata dūmodo nō possit cognosci de illis nisi de appellatione cognoscatur, vel de ijs, q̄ causam ipsam contingunt: & tūc si metropolitanus vellet de ijs q causam ipsam ptingūt cognoscere, eps posset appellare: & sic soluit tertia quæstio: qa ad officium illius qui de appellatione cognoscit, ptinet corrigere q̄ post appellationem fuerūt innouata. Soluit postmodum scdm articulum: si vero notorium esset quod mandatum epi fuit iniustū, cui nō tenebat subditus obedire, & ita p consequētiā apparet illū iuste appellasse, potest archieps declarare subditum irrationabiliter fuisse excōicatum. Vltimo verā dat solutionem ad primam qōnem dicens, cum excōicatus q appellauerat iuxta pscriptā formā corā archiepo ȝ eps m de ponit qōnē, metropolitanus potest cognoscere de huiusmodi questione, cum ipse per hoc renunciare appellationi tacite videat: sed si verbo vel facto ptestatur se velle psequi appellationem, tanquam aduersā petens, & sibi prrarius, ñ est audiēdus. Nota quod ad quē pertinet cognoscere de appellatione, ad eundē pertinet cognoscere de ijs quæ causam appellationis contingunt. Item ad quem pertinet principale, & accessorium. Item ille potest appellare cuius interest, vnde appellat eps ne archieps de hoc cognoscat. Item iniusto mandato non est obediendum. Item tacite renunciat [illegible] appellationi. Item qui contraria proponit, non est audiendus.

¶ Sane cū sicut recipim⁹, duob. corā suo epo litigātibus, alter eorum ad sedē Apostolicam appellasset, eps appellantem reputās contumacem, ipsum excommunicationis vinculo innodauit: qui corā metropolitano de episcopo sibi petijt iustitiam exhiberi, asserens, quod post appellationem legitime ad nos interpositam, ipsum excommunicauerat: & petens se ad eum statum, in quo fuerat appellationis tempore, a metropolitano reduci, denunciari videlicet absolutum; adijciens etiam, quod appellationi non renunciabat obiectæ; sed prosequi volebat eandem; & infra.

¶ Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondem⁹, [a] quod sicut metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere[b] omnino non valet; sic nec de his[c] quæ post appellationem fuerant innouatas; dummodo de alijs † cognosci nō possit, nisi de appellatione pariter cognoscat; vel de ijs, q̄ appellationis causam contingere dignoscunt. In quo[d] casu si metropolitanus ad cognoscēdū partes suas interponere forte psumeret, episcopus posset[e] ad appellatio-

c ¶ De his quæ.] sic nec de priuilegijs, domini Papæ. ȷ̃. de iudi. cum venisset. nec de causa ad Papā delata. ȷ̃. de offi. leg. licet. nec de causa specialiter alij commissa ȷ̃ de offic leg. studuisti. & ff. de iud. iudiciū. Vin. Et est arg. quod idem iuris est in accessorio qd in principali. simile ȷ̃. eo. c. proxi.

d ¶ In quo.] hic innuit solutionem tertiæ quæstionis, quæ fuit, vtrum si episcopus appellauerit ab archiepiscopo, an teneat appellatio.

] Gl. seq. quærit, & soluit, signat contrarium, & soluit, obijcit & soluit.]

e ¶ Episcopus posset] sed quare posset eps appellare, cum ipse dicat appellationem illius nullam & excommunicauerit post illā appellationē? Solu ideo appellat: quia si appellatio est aliqua, per superiorē ad quem est appellatum debet cognosci, & corrigi quod postea min⁹ legitime factū est, & quia si metropolitanus procederet, & inueniret episcopum in culpa puniret illum, & ideo auditur appellans tamquam cuius interest. Vinc. Sed contra. sup. eod. qua frōte §. de his. vbi non auditur episcopus appellās, ne absoluatur excommunicatus ab ipso; illud intelligitur de eo, qui petebat ab archiepiscopo absolutionem offerendo cautionem, & ideo non tenet ibi appellatio episcopi propter periculū ne decederet in excommunicatione, & quia eius non interest, ne absoluatur. Hic vero appellat, vt cognoscat vtrum sit iuste excommunicatus vel iniuste, & eius interest, ne archiepiscopus de hoc cognoscat, sunt enim omnino diuersi casus, & quia iste non vult recedere ab appellatione. vnde non potest se intromittere archiepiscop⁹: sed si vellet recedere ab appellatione, bene potest archiepiscopus interponere partes suas, & cognoscere de illa excōmunicatione, & illū absoluet T. Sed quare iudex non pōt cognoscere de appellatione ab ipso facta sicut cognoscit an sua sit iurisdictio. ff. de iudic. si quis ex aliena ff. si quis in ius voc. non ierit l. 2. & sup. eod. cum parati. ideo non potest cognoscere de appellatione, quia cum probabilis causa ex posita est in appellatione; iam exemptus est a iurisdictione illius. & est illi suspectus, vt sup. eo. ad hæc si. & c. proposuit. & præsumptio est pro ipso quod semper vellet iudicare pro sua iurisdictione & eadem est causa quare arbitri cognoscunt de suspicione, & non ipse iudex. 2 sed cum dubitatur 3 de iurisdictione, secus est, qa de hoc ipso an sit iudex, agitur, quia semper præsumitur pro iurisdictione quandiu in contrarium ostendatur, ex quo apparet delegatio vel ordinaria iurisdictio, vt ȷ̃. de rescrip. super litteris. in fi. Ber.

a ¶ Taliter respondemus.] responsio primæ quæstionis, quæ fuit vtrum metropolitanus de huiusmodi quæ[stione] [illegible] cognoscere.

[illegible] er quest. quæ fuerit, & soluit arg. & [illegible]

[illegible]] dubitationis causa fuit hæc, quia [illegible] vnde opus erat noua querela. ff. de exc [illegible] §. eadē 1, sed secus est, quia

† Vide l. si filiusfa. ff. ad Mace. & l. 2. C. de iure dot.

† In vno vetustissimo exēplari ita, di modo de illis.

2 est & similis rō, quare cognoscit, de restitu cōtra suā sñiam, & nō de appellatione, & de hoc in Spe. 2. par. de resc. in inte. §. vidēdum. post med. Io.

3 Inter iudicem & partem, secus si inter diuersos delegatos: qa tunc interdum recurritur ad arbitros. ȷ̃. de rescrip. pastoralis. Io.

1 agenti, & [illegible] non [illegible] Io. and.

a ¶ Si ve-

a ¶ Si vero,] qui enim aliàs non habet iurisdictionē, si crimen est notorium, habet. s. eo. peruenit.

b ¶ Notorium.] hic innuit solutionem secūdæ qōnis quæ fuit, vtrum archiep̄s denunciare debeat illum absolutum si inuenerit eum legitime appellasse.

ADDITIO. Et dicit q̄ si esset notorium mandatum epi fuisse indiscretū vel iniustum, bene potest hoc facere.

c ¶ Declarare.] Sed nunquid potest pronunciare sententiam epi iniustam, vel denunciare illum non ligatum? Vī q̄ sic, cū notum sit ei ep̄m deliquisse, sed non credo: quia si pnunciaret appellationē fuisse iniustā, sic vsurparet officium superioris: Si autem vellet renunciare appellationi sue, tunc archiep̄s posset pnunciare sententiam iniustā, immo pnunciaret sniam nullā fuisse, & denunciaret illum absolutum si legitima appellatio pcessit. s. de offi. dele. cum contingat.

d ¶ Cum autem.] modo dat veram solutionem, quæ perimit pdicta: & est solutio primæ quæstionis, quæ fuit, vtrum metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi qōne, quam iste appellans coram episcopo deposuit.

nis beneficium consolare. Nam ad officium eius qui de appellatione cognituru est, pertinet, prudenter corrigere, quæ contra ipsam inuenerit attētata.

¶ Si vero [a] notorium [b] existeret, quod mandatū episcopi indiscretum fuerat, vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire: ac per consequentiam ei liqueat euidenter subditum legitime prouocasse: potest archiepiscopus auctoritate metropolitana declarare [c] subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem [d] excommunicatus, quia appellauerat, iuxta præscriptam formam coram archiepiscopo deponit contra episcopum quæstionem, [e] metropolitanus ad cognoscendum de causa potest interponere partes suas: cum ille appellationis prosecutioni renunciare tacite [f] videatur. Sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur: † non est tamquam [g] aduersa petens, & sibi cōtrarius audiendus.

¶ Idem episcopo & Cantori Treceñ.

¶ Per appellationem legitime interpositam principale cum accessorijs ad iudicem appellationis defertur, & sententia excommunicationis & interdicti post appellationem lata non tenent.

CAP. LV.

Dilectis † filijs decano Altissiodorensi, ac magistro R. Altissiodo-

† protestat.

e ¶ Quæstionem.] & ita magistratus potest facere iniuriam subdito. ff. ad l. Aquil. quemadmodum. §. magistratus. & ff. quod metus causa [illegible].

f ¶ [illegible] C. [illegible] si quis [illegible] [illegible] par te [illegible] ex ore. vbi de hoc [illegible] & C. de iur. do. impe. l. 2.

[Glo. seq. no. alleg. 5. iura, alleg. 3. in contrarium]

g ¶ Tamquam aduersa.] nota, q non auditur i propo nens ɔtraria 2. q. 7. quod autem & 13. q. 2. quàm ppo- sterū. & s̄. de prim. litteras. 74. dist. gesta. C. de inu. pa trimo. professio. lib 10. ar. ɔtra. ff. de regula sicut ff. de inoffi. test. Papinianus. §. sed nec impuberis s̄. de pbc auditis. & est hic ar. q̄ si aliqs cōtestās litē, licet dicat il la verba salua lite contestata, nihilominus facta est li tis contestatio. arg. s̄. de cōstit. cum [illegible] Ferrarieñ. Arg. ɔtra. 9. q. 3. saluo ff. qui. mo. pi. vel hyp. sol. si debitor. §. si in venditio ne. ff ad Sylla. heres. ff. de acqnir hære. pro hærede. 7. q. 1. pontifices. s̄. de elect. Cuinana. vbi de protestatione tractatur.

1 Concord. l. 1. C. de fur. ... vbi late Doctores

Dilectis.] Primo ponitur partis narratio. Secundo diffinitio. ibi. [illegible] vero. Abb. Sic[illegible].

CASVS. Eps Altissiodorensis quemdam presbyterum [illegible] faciebat i vinculis detineri, pro eo qd bona quædam ipsius ecclesiæ, q̄ furtiue [illegible] xerat, restitue e denegabat, propter quod [illegible] tus in qua ecclesia eps vt dicebat, [illegible] onē plenā obtinebat: decanus Altissiodoreñ dicens ecclesiam ipsam & dictum presbyterum ad suam iurisdictionem spectare, monuit epm, vt ei dictum presbyterum restitueret: eps timens ne decanus aliquid in suum præiudicium attentaret, ad metropolitanam sedem appellauit: Sed decanus appellationi non deferens ptulit interdictū; vt epo in ciuitate præsente, ad min⁹ in ecclesia Altissiodoreñ. cassaretur: post hæc in termino appellationi pfixo partes comparuerunt in psentia officialis archiepi Senon. decanus allegauit, q̄ appellationi epi ideo non duxerat deferendum, quia presbyter adhuc in vinculis tenebatur, qñ ad sedē Apostolicam appellauit: officialis non obstante appellatione irritum nūciauit interdictum post appellationem epi à decano promulgatum: post hæc qa decanus [illegible] rediebat diuinum officiū in ecclesia celebrari, eps ipsum excōicauit, & p archiepiscopū suū fecit excōicatum nunciari: sed canonici Senon. decanū non vitabant. Super his orta qōne inter epm & decanū, pcuratores vtriusq; partis ad sedē Apost. accesserunt hæc & alia coram dño Papa pposita fuerunt: Papa examinato negotio intellexit, q̄ eps diuersos modos expsit, p̄m quos paratus fuit iustitiā exhibere decano sup captione presbyteri, appellās ad metropolitanū. decanus postea nō potuit ferre sniam interdicti: & ideo Papa sniam illā decreuit irritā & inanē post appellationem legitimā promulgatā eo non obstante, q̄ decanus quasi variando pposuit, q̄ anteq̄ eps appellasset, tulit sniam interdicti, cuius effectum ad tēpus duxerat suspendendum, cūm & si hoc verum fuisset, appellatione interposita procedere non debuit ad sententiam exequendam, & [illegible] pronunciauit [illegible] qui post appellationem [illegible] & inanem: quia appellatione [illegible] Apostolicam interposita, [illegible] [illegible] in [illegible], primo facie videbatur ecclesiam [illegible] per officialem prohibitum esset ne [illegible] interdictum, & decanus diuinum [illegible] bat: tamen quia per appellationem [illegible] interpositam ad Papam cui officialis [illegible] Apostolos concedendo, non solum principale negotium, sed etiam accessoria referebantur ad sedem Apo. sententiam epi latam post appellationem, decreuit Papa irritam & inanem. In fine dicit, licet archiep̄s decanum denunciauerit euitandum: tñ canonici Senonen. qui saniori ducti consilio cōtrauenerunt eidē, [illegible] dicauit [illegible] potius voluerunt deferre appellationi [illegible]

rensi episcopi procuratore in nostra præsentia constitutis, idē magister proposuit, quod cum dictus episcopus presbyterū domus Dei, in qua dispensationem † plenariam obtinere dignoscitur, detineri faceret [a] vinculis mācipatum, pro eo quod bona q̄dam eiusdem domus, quę furtiue subtraxerat, restituere detrectabat: pp q̄d etiam ab eodem epō fuerat excōmunicationis vinculo innodatus: & supradictus decanus episcopū monuisset, vt ei restitueret, vel saltem recrederet † presbyterum memoratum, quem ad iurisdictionem suam spectare firmiter asserebat, episcopus metuens ne decanus aliquid in suum præiudiciū attentaret, se ac suos, statum ecclesiæ, ac ciuitatis, protectioni metropolitani supponens, ad eius audientiam appellauit. Verum decanus post modicū tēpus, interdictum [b] huiusmodi promulgauit, vt epō in ciuitate præsente, a diuinis in Altissiodorensi ecclesia cessaretur. Postmodū vero cū die appellationi pręfixo, cōparuissent partes corā officiali curię Senoñ. decan[9] allegans, quod appellationi ab episcopo interpositę, ideo non duxerat deferendum, quoniam presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur, [c] qñ † ad nos vocem appellationis emisit, officialis aūt iudicauit irritum [d] interdictum, a decano post appellationem episcopi promulgatum, & infra.

¶ Quia vero idem episcopus diuersos [e] modos expressit, sm̄ quos decano paratus fuit super captione presbyteri iustitiā exhibere, ad metropolitanā sedē appellās, decanus nō potuit post hoc ferre sententiam interdicti; & ideo sententiam ipsam ab eo post appellationem legitime [f] promulgatam, irrita decernimus & inanem; non obstante quod decanus ad excusationem suā quasi variando [g] proposuit, quod priusquam episcopus appellasset, sententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat suspendendum: [h] cum interim appellatione

ad Papā, quam denunciationi factæ ab archiepiscopo. Not. q̄ sentētia lata post appellationē legitimam, nō tenet. Item varia pponens non est audiendus. Itē post appellationē non est sententia mandanda executioni. Itē appellatione pendente nihil est innouandum. Itē eo ipso q̄ qs concedit Apostolos, defert appellationi. Itē per appellationem legitimam & principale & accessoriū ad superiorem deferūtur. Et sic no. q̄ qui cognoscit de principali, de accessorio cōgnoscere potest. Itē appellationi deferēdum est potius quā denunciationi excōmuncationis. Item excomunicat[9] post legitimam appellationem non est vitādus.

[Gloss. seq. quęrit argu pro. soluit contrarium]

a ¶ Faceret.] In hoc enim non incidit in canonem latæ sententię. ȷ̄. de depo grauis ȷ̄. de sen excom. vt famæ Sed nunquid licet laico taliter detinere cleri cū habentē administrationē ipsius? Argu q̄ sic. ȷ̄. de cleri. vel mona c. 2 1 sed no credo. & expone ibi, deprehendantur in fraudē verborum: scilicet reddendo rationem administrationis. ecclesia tamen illis, qui taliter deprehēduntur in fraudem, non subuenit: quia post prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt, vt ibi dicit sicut volebant Iudæi capere Iesum in verbo de pen dist. 7 c. 1. versi. 2. qui a Deo, & c simile. ff. de pig act. l. vltima.

[Glo. seq. recitet per contrarium.

b ¶ Interdictum huiusmodi.] hoc facere poterit decanus ex speciali ↄsuetudine, 2 vt cum [illegible] vel ecclesiā maiorem supponeret interdicto: Nā de iure cōmuni secus est ȷ̄. de i. s. quę fiunt a ma. par ca. quæ finit.

c ¶ Tenebatur.] quādum quis manet in crimine super quo appellat, non est audiedus. ȷ̄. eo. consuluit. & c. [illegible] fin.

ADDITIO. Hoc verum est si sit notorium.

d ¶ Iudicauit irritum.] quod facere non debuit pp appellationem decani. vt ȷ̄. sequitur, & tamen interdictum non tenebat pp appellationem epi, quia qui facit quod ad ipsum nō pertinet, etiam si bonum sit, im[illegible] 6. dist. bene quidem. Ian.

[Glo. ista in fine soluit contrarium.

e ¶ [illegible] modos.] qui fuerunt illi nō dicitur hic. forsitan dixit eps q̄ paratus erat dimittere sacerdotē præstita cautione de restituendis rebus ecclesiæ, vel de conseruādo ecclesiam indemnē, vel si decanus ostēderet, ecclesiā illam & sacerdotem ad se pertinere: ita fuit appellatio iusta. vnde secūdum hos vel consimiles modos [3] volebat ei facere iustitiam, & ideo nō tenuit interdictum: quia non erat notorium captionē presbyteri iniuriosam esse, vnde nō obstat ȷ̄. eo. consuluit.

f ¶ Legitime.] not. q̄ vocat appellationem legitimam propter probabiles causas, quas expressit appellans: quod semp debet facere qui appellat. ȷ̄. e. vt debit[9]. & c. cum speciali. §. 1. & ȷ̄. eo. bonæ & ȷ̄. eo. cordi.] lib. 6.]

g ¶ Variando.] vnde non debuit audiri. ȷ̄ c. proxi infi 4. q. 3. c placuit. §. item in criminali. versi. qui falsa. 74. distin. ge. a. 2 1. q. 7. quod autem. ȷ̄ [illegible] ȷ̄ [illegible] noſtrum.

[Glo seq. obiicit, soluit deinde tractat, an puru interdictum suspendi possit. & quid si interim appelletur.]

h ¶ Suspendēdum.] sed non vi q̄ sententia interdicti possit suspendi: cum enim interdictum & excōicatio pari passu ambulent. ȷ̄. eo. ad hæc. quoniam & excōicatio non potest suspendi. ȷ̄. e. p[illegible] alis. ergo nec interdictum. sentētia enim statim consequitur suu effectum Nam facti q de quæstio in arbitrio, & c. [illegible] q. 3. c. Euthemium. 9. notandu nec iudex potest efficere quin damnatu furti sequatur infamia, vt ff. de fur. non potest. Ad hoc dicas, q̄ sententia interdicti, quam tulit decanus, fuit sub conditione vel in diem prolata: quia suspendit ecclesiam qñcunque eps esset præsens. simile. ff. de here. insti. quotiēs. §. si quis ita. & talis sententia bene potest suspendi p appellationem ȷ̄. eo. præterea 2. & i. eo cum appellatio interposita fuerit ante diem conditionis, immo cū appellatio præcessit sententiam. nō debuit postea, nec potuit ferre, nec exequi sententiam interdicti. Potius tñ dic q̄ quantūcunq; puru sit interdictū, pōt suspendi. & in hoc differt ab excōicatione sicut executio dignitatis alicuius suspēdit. 15. q. 8. si qs presbyter. sicut effect[9] acceptilationis suspēdit, licet non ipsa acceptilatio. vt ff. de. do. inter vi & vxo cum hic status, §. siue aūt, Vñ si relaxatū est interdictū ad tps, ipsu tñ manet ff. de pca. sed si manente. nec est opus vt iterū reuocetur. 26. q. 5.

† dispositionem

† Redderet, legebat, sed recrederet, repositu est.

† Vide l. iure ff. ad mu. & in l. 1. §. p hanc cu gl. ff. de rei vē. 1 Et 5. q. 1. q dā in fin. pute q̄ iducat qd ibi dicit tex. teneri ad disciplinā sed nō ait per quē. Ioan. And.

‡ Vide hic Host. & Doctores priusquā de re tā graui facile [illegible] & vide omnino cōcil. Tridē. ses. 24. de refor. c. 20.

3 Vt si dicebat se paratā stare iudicio archiepi vel amicorū cōiter electorū, vel his simil. a. I. A.

† Dictio, qñ, deest in omnibus anti qs, in qbus legit ita. adhuc i vinculis tenebat, ad nos vocē &c.

interposita, procedere nõ debuerit ad sñiam exequẽdam; [a] officialis processũ, qui post appellationem hmõi sñiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicantes: cum appellatione ad nos interposita nihil debuerit innouari.

¶ Praeterea licet excõmunicationis sentẽtia in decanum per episcopum promulgata, rite lata prima facie videretur, cum per dictum officialẽ esset prohibitũ, ne seruaretur in ecclesia interdictum, & decanus ne celebraretur in ecclesia prohibẽdo, diuinum videretur officiũ perturbare: [b] quia tamen per appellationẽ ad nos interpositam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendũ, [c] Apostolos concedendo, non solum principale [d] negotium, sed accessoria etiam ad nostrum referebantur examen; eandem sententiam post appellationem huiusmodi promulgatam decernimꝰ virib. caruisse.

¶ Verum licet archiepiscopus post appellationem [e] praedictam, de qua sibi per officialis litteras innotuerat, decanum denunciauerit euitandum. Senon. tamen canonicos (qui saniori ducti consilio communicauerunt eidem, vt appellationi ad nos interpositae magis q̃ [f] denunciationi ab archiepiscopo factę deferrent) inculpabiles iudicamus.

¶ Idem Mediolan. archiepiscopo.

¶ Postquam Papa aliquam causam ad se reuocat, non valet processus postea per minorem iudicem factus, sicut non valeret si fuisset ab eo legitime appellatum h. d. vt cuilibet lecturae satisfiat.

CAP. LVI.

VT † nostrũ [g] prodeat de vultu Dei iudicium, & infra.

¶ Iudicibus dedimus in mãdatis, vt si post ẽm mãdatũ, ꝓ ꝙ totius cognitionem negotij, ad nostrum iudiciũ reuocauimus [h], traditionem sigilli dicto H. a te cognoscerẽt esse factã, eã decernerent irrita & inanem, inhibentes illi, ne quolibet eo vti praesumeret. Cum plus [i] sit

26.q.6. qui recedũt. & C. de cu. fu. cum alijs. & in casu isto si appelletur, non suspenditur interdictum, vt dictum est s̃. eo. ad haec quoniã, sed littera sequens, cum interim. & c. contradicit expresse. Vnde si tempore suspensionis appelletur, nõ debet postea exequi interdictũ, vt hic dicit, dummodo appellatio sit legitima. Contrariũ tñ dixerũt Lau. Vin. & Tan. vt dictum est s̃. eo. ad haec quoniã. sed ista littera obstat eis. Sed qđ hic dicit, intelligitur qñ interdictum positum fuit in diem. vel sub conditiõe; effectus vero excõicationis, suspendi non potest, quia q̃cito quis est excõicatus, est membrũ diaboli, & est priuatus sacramentis & cõione fidelium. vnde ad hoc vt efficiatur mẽbrum Dei, necessaria est absolutio. 11. q. 3. excellentissimus. Papa tñ posset eius effectu suspendere. ĵ. de sen. excõ. si vero, quia de nulla sententia facit aliquã 3 q. 6. hęc quippe. maius enim est de nihilo aliquid facere, q̃ de aliquo aliud vel nihil. de cõse. dis. 2. re vera. ver. fin. in ver. sermo igitur Christi. qui potuit facere ex nihilo quod non erat, &c.

ADDITIO. De hac materia habes s̃. eo ad haec quoniam sub interdicto.

a ¶ Exequendam.] quia appellatiõe interposita nihil est innouãdum. 2. q. 6. post appellationem. §. appellatiõe. ff. nihil innou. l. vnica. ex hoc patet, ꝙ iudex post appellationem diffinitiuam sententiam nõ debet executioni mandare alioquin restituatur possessio appellanti antequam de appellatione cognoscatur s̃. de iureiuran. veniẽtes. & idem dicit hic inferius, ꝙ appellatione interposita nihil debet innouari.

b ¶ Perturbare.] qui ꝑturbat diuinum officiũ sine poena excõicationis potest ejci de ecclesia. 1 ĵ. de sentẽ. excom. veniens. & c. cum voluntate §. si qui vero.

c ¶ Deferendum] primo non detulit, sed denunciauit interdictũ nullum, vt s̃. dicitur. postea detulit quo ad processum principalis causae: & apostolos concessit, vt hic dicit. Tanc.

d ¶ Principale.] captio presbyteri fuit negotium principale, accessoria fuerunt interdictum & eius obseruatio: & sic patet ꝙ idem iuris debet esse in accessorio quod in principali. s̃. de off. del. praeterea & c. prudentiam. ad fi. & ĵ. de iurisd. om. iud. l. 2. ff. de re. iur. cum principali. s̃. c. proxi. ver. nos igitur.

[Glo. seq recitetur per obiectionem & solutionẽ.]

e ¶ Post appellationem.] huiusmodi appellationẽ dicit legitimam, & tñ factum decani fuit minus legitimum. simile ĵ. de conces. praeben. constitutus. quantũ ad partem decisam. & sic videtur ꝙ appellatio minus legitima 2 impedit effectum excommunicationis. hinc satis potuit esse vt factũ decani fuisset minus legitimum, & tamen decanus ex alia causa postea potuit legitime appellare.

[Gl. seq. recitetur per obiectionem & solutionem.]

f ¶ Quam denunciationi.] hic videtur ꝙ in dubio magis stetur appellatiõi quã denunciationi excõmunicationis, & q̃ ipsi sententiae: cum tamen potius praesumendum sit pro sententia quam pro appellatione: quia appellans tenet probare sententiam iniustam, vt s̃. eo. cum ecclesia, & est 3 ff. de mino. minor xxv. an. in fi. Ioã. credo ꝙ cũ dubitatur an teneat appellatio, potius vitandus est q̃ in dubio ei communicandum. argum. ĵ. de cle. excommu. illud. Bern.

VT nostrum] primo ponit dictu. Secũdo rationem dicti: ibi, Cum plus. Abb.

CASVS. Causam istius decretalis habes. ĵ. vt ecclesiastica beneficia si dimi cõfe. vt nostrum. ibi legitur ista cum illa.

g ¶ Vt nostrum.] hęc decre. est pars illius quam habes ĵ. vt eccles. bñfi. vt nostrũ, & per illam intellige istam.

h ¶ Reuocauimus.] & ita quicquid postea factũ fuit, non tenuit: & ita traditio sigilli postea facta non valuit tamquã à non suo iudice. simile s̃. vt lit. pendent. ecclesia sanctae Marię s̃. de off. leg. licet, & s̃. de po. tu. bonae memoriae.

i ¶ Cum plus] sic ipso facto negat aliquis clericatũ, ĵ. de sen. exco. ꝯtingit. & ĵ. de vi. & hone. cleri. c. vlt. & plus est reuocarẽ negotiũ ad se, q̃ sit appellare, sed post appellationẽ nihil est innouandũ. s̃. c. pxi. & c. bonae, ergo multo fortius postq̃ supior ad se negotiũ reuocat, inferior nihil facere pt. 2 q. 1. nomẽ & si iudex dicat se velle referre negotiũ supiori, statĩ tenetur partib. tradere acta ĵ. eod. intimauit, si partes hoc apprbauerint. C. de re a. l. 2. simile. s̃ c. dilecti. vbi de hoc. Ber.

1 Et ẽm ll. poena est capitalis. C. de his qui ad ec. confu. l. dénũciamus & in auth. de san. epi. §. si qs cum sa. 4. char. col. 9. ẽm Host. Io. Andr.

2 Non dicit legitimã nisi quo ad abdicãdũ iurisd. iudicis qui detulit, ẽm Hostiẽ. Io. Andr.

† Cap. I. tit. vt ecclesiastica bñficia sine diminutione ꝯferãtur. in 3. ꝯpilatione. vide Archidiaconũ in c. multum stupeo. 3. q. 6.

3 Si praesens minore ꝓnũciat maiorẽ: & curator hoc credens cessauit, nõ tenetur, licet ille sit minor. Io. An.

OBlatæ.] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Licet igitur. Quę distinguit. & secūdum membrum distinctionis prosequitur: ibi, Si vero. In tertia instruit iudicem: ibi, Superior. In quarta concludit ad propositum: ibi, ex his. Abb.

CASVS. Inter ecclesiā de Sambr̄. ex vna parte, & ecclesiā de Rinocor̄. ex alia, coram delegatis iudicib. quæstio vertebat̄. lata fuit sententia pro eccl'ia de Sābr̄. a qua sententia fuit ad sedem Apos. appellatum ex parte ecclesię de Rinocor̄. nec ad procurationē appellatiōis fuit terminus assignat⁹: plebanus de Sambr̄. sup obseruanda sentētia sicut rationabiliter lata erat, litteras impetrauit, pars altera postmodum sup sententia infirmāda ad alios iudices literas impetrauit, nulla de priorib. in posterioribus litteris habita mentione: Dubitabatur vtrum priores iudices vel posteriores de quæstione illa cognoscere debeāt: Cōsultus Papa respondet: quamuis appellanti legitime a sententia indulgeat̄ annus a lege, & ex iusta causa biennium, tamen huiusmodi terminus potest restringi non solum a iudice à quo appellatur, verum etiam ab appellante: cū ideo cōstitutum sit, non ut terminus ipse præueniri non possit, sed ne valeat prorogari: Distinguit Papa in quo casu litteræ impetrētur, si terminus præfigitur ab appellāte vel iudice appellationi prosequēdæ, si appellat⁹ tacito d illo termino litteras impetrauerit huiusmodi litteræ tanquā veritate tacita impetratæ non valent: si vero non sit aliquis terminus ab appellāte vel iudice præfixus, pars appellata infra terminum cōstitutū a lege poterit cōmissionis litteras impetrare, dummodo nimium non festinet vt appellantē in cōmissione supplātet, & earū auctoritate poterit iudex in appellationis causa procedere, ita ut si appellās noluerit in causa procedere, oportebit cū agere sub iudice sic obtento: nisi possit eum legitime recusare, quod si appellās agere noluerit, appellat⁹ nihilominus pote

† euocare.

† Cap. r. co. ti. in 4. cpil. Et quia varij sunt huius decretalis articuli varijs locis sunt videndi doctores. Federicus de Senis. consi. 28. incip. pūctus qōnis. Felinus in c. ex tenore. s̄. de rescrip. Romanus cons. 483. inci. dubitatur. Calderinus consi. 14. tit. de rescript. vbi quærit, an de l̄ris nullis fieri debeat mentio.

Romanum Pōtificem ad se aliquod reuocare † negotium, quam quemquā ad eum super aliquo negotio prouocare.

¶ Idē Abbati S. Fœlicis, & G. canonico Bononien.

¶ Si terminum appellationis prosequendæ statutum ad homine, altera pars præuenit, hoc tacito litteras impetrādo, litteræ non valent, sed terminū iuris ēt appellatus præuenire potest, dummodo terminū non præcurrat, & vbi ex dilatione imminet periculum etiā neutra parte prosequente potest iudex ad quem supplere partes compellendo ad prosecutionem.

CAP. LVII.

OBlatæ† nobis vestræ l̄ræ cōtinebant, qđ cum quidam iudices q. b. cā, q̄ inter Sambr̄. & Rinocor̄. plebes vertebatur, fuerat ab Apostolica sede cōmissa: pro plebe Sambriē si snīam protulissent, & a pcuratore plebis de Rinocor̄ ad nos fuerit sine termino appellatum, nec de latū appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus a iudicibus partibus assignatus; plebanus de Sambr. sup obseruatione pđictæ snīæ (sicut rōnabiliter lata erat) n̄ras ad⁹ vos l̄ras, & alia pars alias cōmissionis litteras a nobis sup infirmāda eadem postmodum ad alios iudices impetrauit; nulla ī posterioribus litteris de priorib. habita mētione; vnde in dubitatione reuocato, an posteriores iudices, vel vos de illa debeatis cognoscere, Nos super hoc consulere voluistis: & infra.

¶ Licet igitur appellanti legitime a snīa idulgetur annus a lege, aut ex iusta cā biennium[a] ad appellationem interpositam psequendam: quia tn̄ hmōi terminus p̄t restringi, nō solum a prouocante,[b] verum etiam a iudice, a cui⁹ snīa prouocatur (cum iō sit constitutum, non vt terminus ipse p̄ueniri non possit, sed ne valeat progari[c]) credimus distinguēdum, in quo casu litteræ impetrantur: & quidē qñ certus terminus ab appellante, vel a iudice appellationi p̄figitur psequendę, si eo tacito appellat⁹[d] l̄ras impetrauerit, huiusmodi litteræ tamquam tacita veritate subreptę, obtinere non debent aliquā firmitatem. Si vero non sit aliquis terminus a iudice vel appellante præfixus, pars[e] appellata infra terminum constitu-

rit psequi cām ipsam: & si iudex appellationis viderit ex dilatione periculu iminere, poterit de ea cognoscere, neutro etiā prosequēte appellationē, vt piurii euitetur, puta si appelletur a snīa super cōfirmatione alicuius electionis, & vtraq; pars velit ēt ad ānū differre psecutionē appellatiōis: dēt enim iudex tunc terminū moderari, ne gregi dn̄ico diu desit cura pastoris. his ergo cōsideratis, responsura est quæstioni illorū iudicū, videlicet, q̄ per posteriores non derogatur prioribus litteris legitime impetratis, p quas poterūt primi iudices pcedere ad infirmandā vel confirmandā snīam p̄uia ratione. Not. q̄ appellans habet annū ad appellationē prosequendā, & ex iusta causa biēniū. Item terminus talis ānus scilicet potest abbreuiari a iudice vel ab appellante. sed progari non p̄t. Itē nemo dēt pueniri in l̄ris cōmissionis impetrādis appellantē nimiū festinanter. Itē terminū statutū a iudice vel ab appellāte neutra ps potest p̄uenire. Item iudex appellationis pōt proseq causam appellationis, si periculū immineat, neutra parte ipsam prosequi volente.

a ¶ Bienniū.] s̄. eod. cum sit Romana. & c. constitutus.

b ¶ A prouocante.] sup. eo. personas.

c ¶ Prorogari.] nisi ex iusta causa, s̄. eo. ex ratione. & c. cum sit Romana. & hic.

d ¶ Appellatus.] idē est de appellante. s̄. eo. ex insinuatione. & sup. eo. sæpe.

e ¶ Pars appellata.] pars appellata nō potest præuenire terminum legalē nisi secūdum q̄ hic dr̄. & 2. q. 6. ei qui. §. appellatore. Terminum vero statutum ab hoīe neutra pars pōt p̄uenire. j̄. eo. sæpe pars appellans j̄. terminu legalē q̄ncunq; pōt: & si vult, pōt l̄ras impetrare, cū in eius fauorē annus concedatur eidem. j̄. de confir. bonæ. Item & illud scias, q̄ infra terminum legalē debet causa appellationis esse terminata, nec p̄t vltra protendi. 2. q. 6. ei qui appellat. & C. de rēp. app. l. vlt. §. vlt. & l. nemo & nisi iusta causa prorogetur. s̄. eo. cum sit. & c. constitutus. & hic.

a ¶ Præ-

† al. iura subueniunt vigilãtibus. ff. de his quę in frau. cre. pupillus. in fi. & de hoc s. tit. 1. cum olim. Io. A.

† scilicet appellans.

† Causę pri. vel appella. qñ 1. expedito articulo appel. aggredi principalem. dic vt dixi s. eo. sę pe sup gl. vt h is. Io. An.

a ¶ Præcurrat.] & sic nemo debet præuenire diligentiã alterius captiose. 2 fim. 16. q. 3. placuit. & ff. ad Tertul. l. 2. §. si mater, 2.

b ¶ Prosequi.] etiã altera parte absente, tñ prius citata, vt hic patet, & 2. q. 6. c. ei qui. §. appellatore. & s. de sent. & re. iud. cũ Bertholdus C. de temp. ap. l. vlt. §. illud etiã. & est expressum. j. e. c. proxi. Ber.

c ¶ Periculum.] ne ecclesia in spiritualibus vel tẽporalibus ex mora detrimentũ incurrat: in quo casu posset etiã lite nõ contest. procedi. s. vt lit. non contest. quoniam §. 1. arg. supeo. constitutus.

d ¶ Prioribus.] hoc intellige, dum tamẽ priores litteræ de alterius partis appellatione fecerint mentionem, aliàs non valerent veritate tacita impetratæ. j. de confirma. bonæ. & s. de rescrip. ex parte.

Per tuas. Cõis diuisio. Sed a pars: ibi, Nos igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Appellatũ est a sententia diffinitiua, vel saltẽ post publicationẽ testiũ: queritur vtrum illi q de appellatione cognoscunt, possint sibi causam commissam terminare, si altera partium eorũ se conspectui noluerit præsentare? Rñdet Papa, q cum lis fuerit corã primis iudicibus contestata, potuerunt iudices delegati cũ meritis causę negotium terminare, si altera pars citata per contumaciam se absentet. Not. q nec in cã principali, nec in cã appellationis procedendũ est contra absentem, nisi contumaciter se absentet.

[Gl. seq. distinguit, aut reus est ɔtumax, aut actor, aut est lis cõtest. aut no: & aut liquet de causa, aut non. Secundo q̃rit, & dupliciter soluit.]

e ¶ Liquebit.] nota q si iudici 2 non liquet de causa, tunc debet constituere p̃sentem possessorem, nec audiretur aduersarius nisi de pprietate, vt C. quomodo, & quando iud. cõsentaneum. Vel si liquet, procedat ad diffinitiuam sniam, & hoc intellige in casu altero istius decr. cum fuit appellatum, testibus publicatis ante sententiam, vt s. de do. & cõtu. put. vbi de hac materia plene dr. Item si possessor est præsens, & actor absens: tunc siue lis sit contestata siue non, potest dari diffinitiua snia, si constet de meritis causæ: & sic intelligitur. s. de do. & cotum. causam. & sic potest etiã intelligi s. de resti. spo. audita. & C. quomodo & quando iud. auth. qui semel. sed si non liquet ei de causa, absoluet reum ab obseruatione iudicij, & in expensis condemnabit sibi actorẽ. C de iud. properandum. §. si quidem. nec obstat quod dicitur; actore non probante, reus & si nihil præstiterit, obtinebit. 6. q. vlti. actor. & j. vt eccl bñf. vt nostrum. & s. de causa pos. & pprie. cum ecclesia. Illa regula locũ habet, cum ambo sunt præsentes. sed in alio casu istius decr. cũ appellatur à snia, debet illã confirmare vel infirmare. 2. q 6. in fi. Sed pone q iudices priores, qui tulerunt sententiã condemnationis, c ediderũt actorẽ bene pbasse intẽtionem suam, cũ in veritate non pbasset in causa appellationis, altera pars quę appellauit, est absens p cõtumaciam, vt ibi dicit, & illa p qua lata est snia, est p̃sens, iudicibus constat q præsens non pbauit, vnde sniam cõfirmare non pñt. Credo q cassanda sit snia, 3 & qa ille reus est cõtumax adiudicabunt p̃senti possessionem. reseruata quæstione pprietatis absenti, sicut facerent ante sniam. Vel dic q sufficit tãtum infirmare sentẽtiam condemnẽdo absentem in expensis. 2. q. 6. c. ei qui in §. appellatore Ber.

tum a lege (dũmodo nimium non præcurrat,[a] vt appellantem in commissione impetranda supplantet) commissionis litteras poterat impetrare, quarum auctoritate in appellationis causa legitime procedatur: ita quòd si appellans voluerit in causa appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento: nisi possit eum legitime recusare: quod si agere noluerit † appellatus, potest nihilo minus prosequi[b] causam ipsam: maxime si sentiat sibi, ex dilatione imminere grauamen. ¶ Superior quoq; iudex si viderit ex dilatione periculũ[c] imminere, potest & debet neutro prosequente appellatione, occurrere, vt periculum euitetur: puta, si à sententia lata super confirmatione alicuius electi fuerit prouocatũ, & vtraq; pars velit et ad annũ prosecutionem appellationis differre, potest vtique, imò debet, superior iudex ad quem fuerat appellatum, terminum prouide moderari, ne grégi dominico diu desit cura pastoris.

¶ Ex his igitur consultationi vestræ noueritis esse responsum, q per posteriores non derogatur prioribus[d] legitime impetratis per quas ad confirmandam sententiam vel infirmandam, præuia potest ratione procedi.

¶ Idem.

¶ *Altera parte cõtumaciter absente potest iudex appellationis et principale negotiũ diffinire si post litem contestatam fuerit appellatum.*

CAP. LVIII.

PEr † tuas litteras requisisti, vtrum si post latã sñiam, vel saltẽ post depositiones testiũ publicatas, fuerit ad sedem Apostolicã appellatũ, hi qui super hæc delegantur a nobis, si altera partiũ eorum se non luerit conspectib. præsentare, causam sibi delegatã † iudiciali possint calculo terminare. ¶ Nos igitur cõsultationi tuæ taliter rñdemus, q cũ lis sit super eodem negotio corã primis iudicibus legitime contestata, poterũt † iudices delegati (eo qui conuenitur se per cõtumaciã absentãte,) cũ eis de meritis causę liquebit,[e] commissum sibi negotium diffinire.

¶ Idem † in concilio generali.

¶ *Notabile & famosum capitulum, habens multa noua dicta virumque ius limitantia. & hoc dicit in summa inhærendo simpliciter verbis litteræ. Appellans ante sententiam tenetur exprimere causam rationabilem coram ipso iudice à quo, nec admittitur exceptio, quod prius miserat nuncium ad sedem Apostolicam vel quod litteras impetrauerat quæ nondum sunt iudici præsentatæ.*

CAP. LIX.

VT † debitus honor

VT debitus.] Diuiditur principaliter in tres partes. In prima ponit duplex

† Cap. 2. eo. ti. in 4. cop. Et vide Mathesilanum singula. 61. incip. nota q in causa.

† delatam

† potuerunt

† Scilicet Innoc. 4. in cõcil. generali Lateraneñ. c. 35.

3 Nisi p̃sens plenius pbare velit: qa tũc pbationes recipiẽt. s de test. fraternitatis. & sid inst. cum Ioannes. ẽm Hos. Io. An.

† Cap. 3. eo. tit. in 4. cop. Hanc decretalẽ luculenter p̃ ceteris interpretati sunt Paulus d Leazarijs, & Philippus de Perusio, & vide conc. Triden. sessio. 13. de reforma. ca. 1.

constitutionis ca:sa. In secunda constitutio: ibi, Statuimus In tertia quædã protestatio : ibi, Saluis. Abb. Siculus.

CASVS Quia frequenter malitiose appellabatur, & in grauamen alterius partis, & in derogationem iudicis: voluit concilium vt iudicibus honor debitus deferatur, & consulatur litigatoribus super laborib' & expensis. statuit igitur, vt si quis coram idoneo iudice conuenerit aduersariũ suũ, ille ad superiorem ante sententiam nõ appellet absq; causa rationabili allegata coram iudice a quo appellare intendit : sed coram illo suam iustitiam ꝓsequatur non obstante si dixerit, ꝙ ad superiorem pro causa illa nunciũ distinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, quæ nondum fuerint iudici delagato assignatæ: si vero putauerit appellandum ex causa rationabili, coram iudice illam exponat: talẽ videlicet quæ si foret probata, legitima reputaretur. postmodum superior de appellatione cognoscat: & si cõstiterit minus rationabiliter appellatum, illum remittat ad illum a quo appellauit, & insuper in expensis alteri parti cõdemnet eundem. Si vero appellatio legitima fuerit, in causa ꝓcedat, saluis cõstitutionibus de maioribus causis ad sedem Apostolicam perferendis. Nota, quod ante sententiam nullus debet appellare nisi grauetur, & cã grauaminis exponi debet coram iudice a quo appellatur. Item non valet nuncium misisse, vel litteras habere, quæ nondum sint delegato assignatæ. Item qui minus legitime appellat, remittitur ad illum a quo appellauit, & in expensis alteri condemnatur.

deferatur a iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus & expensis: Statuimus, vt si quis coram idoneo b iudice

[Glo. seq alleg concor. & arg.

a ¶ Deferatur.] l. m. C. quando prouo. non est neces. omnem honorem & sic est ar. quod iudices honorãdi sunt propter suam dignitatem.

[Glo. sequens argu.]

b ¶ Coram idoneo.] hoc ideo dicit quia si conueniatur coram non suo iudice, nõ obest ei, quia debet allegare priuilegium fori: nec præiudicatur ei qđ facit coram eo. s. de iudi. at si clerici. & s. de foro compe. si diligenti & c significasti, & est arg. ad quæstionẽ: vtrũ interruptio facta sit per lit. contesta. coram nõ suo iudice. quod non sit interruptio facta, patet, C. ne. de stat. defun. si pater

[Glo. seq. primo arg. à ꝯtrario. scđo no. omnes iudices æquatos. tertio quærit. ponit duas solutiones Io. & primã nõ approbat, demum aliter soluit, dicens ꝙ remotio appellationis nihil operetur hodie.]

c ¶ Ante sententiam.] nota ꝙ dicit, ante sententiam, ergo de appellatione post sententiam nihil statuit: q2 quod de vno dicitur, de alio negatur 25. dis. qualis. & s. de præsum. nonne. quod verum credo: & idem dicitur in decre. nouac. tit. cordi nobis. [lib. 6.] Et ita patet ꝙ hodie idem iuris est in omnibus iudicibus de legatis & sub delegatis & ordinarijs, a quibus nõ potest appellari, nisi causa rationabili allegata scripta vel nõ scripta. quia dicit: coram idoneo iudice. & sic non habet locum hodie decr. illa, super quæstionũ. §. si vero duo. vbi dicit, quod si delegatus alij committat vices suas, ab illo poterit appellari, 1 licet causa sit appellatione remota commissa, sed quantum ad alia bene tenet. Cum ergo remota sit appellatio ante sententiam ipso iure, vt hic probatur, quid operatur remotio appellationi, cum Papa semper scribat appellatione remota? Io. dixit, quod remotio appellationis hoc hodie operatur, ꝙ post sententiam appellari non possit, ꝙn iudex possit mandare sententiam executioni, non obstante appellatione, nisi habeat causam probabilẽ appellandi, sed non est remota appellatio : tunc appellari potest post sententiam secundum ꝙ appellabatur

1 Ac si dicat gl. ꝙ ibi possit sine cã appellari, & teneat ad hoc hodie. imo tradit litterare scribẽda, si 1 casibus qb. poni dẽt de illo currie n 5 esset posita hęc clausula. Ioan. An.

ante constitutionem istam. s. de off. dele. super. Sed hoc non est verum, quia de appellatione post sententiã nihil statuitur per istam constitutionem, vt dixi. Et Ioan. etiã non persistit in hoc, immo dicit 2 ꝙ si remota est appellatio, nõ potest appellari nisi in casibus expressis à iure. s. eo. pastoralis. & si non est remota : tunc appellatur quoties habet probabilem causam appellandi, talem quæ si esset ꝓbata, &c. vnde potest dici, ꝙ illud idem operatur hodie remotio appellationis, cum ponitur in litteris, ꝙ olim operabatur, quia poterit appellare in causis tãtum expressis à iure, licet sit remota appellatio in non expressis, non poterit appellare. vt s. eo. pastoralis vbi notantur quidam de illis casibus, & ita ꝑ remotionẽ appellationis, non posset hodie appellari in casibus nõ expressis, sed in alijs posset. Ex vi huius constitutionis potest appellari vbicunque quis grauatur, licet grauamen non sit expressum in iure. & quia iniquum erat, ꝙ aliquis euidenter grauatus non posset appellare, qui habebat ꝓbabilem causam appellandi; cum casus ille non esset expressus in iure, emanauit ista constitutio, qua cauetur, ꝙ quicunque hẽt probabilem causam appellandi, talem quæ si esset probata, &c. licet illud grauamen non sit expressum in iure, possit appellare. & ita hęc cõstitutio ad alia extenditur, quam illa decre. pastoralis, quoties enim noua lex constituitur, ad eas species 3 pertinere nõ videtur quibus specialiter ipsa lege pœna addita est. ff. de pœ. sãctio legum. & ita constitutio ista ꝑmittit appellare vbi remotio appellationem ꝓhibebat ergo siue sit remota appellatio in litteris, siue non idem iuris est. Si enim non est remota appellatio, potest appellare, vbicunque permittitur appellatio per iura specialia, vt s. eo. postremo. & c. ex parte, & ca. significantibus. & in omnibus consimilibus: vbi exprimitur in decre. quod possit appellari, & beneficio istius constitutionis potest appellari in omnibus alijs casibus nõ expressis vbi exprimitur talis causa, quæ si foret probata, legitima esset: licet illa non sit scripta in iure. & ita patet ꝙ remotio appellationis quo ad veritatem nihil operatur sed potius apponitur ad cautelam: quia plus timeri solet quod specialiter ꝓhibetur, quam quod generaliter imperatur, 23. dist. quamquã: & consuetudo est ecclesię. & tam in principalibus quęstionibus, q̃ in incidẽtibus remota est appellatio per istam cõstitutionẽ, & corã quocunq; iudice, nisi cum quis grauatur in casibus expressis vel non expressis & sic Papa remouet id quod iam remotũ est de iure. sic cõcedit Papa quod de iure cõi ꝯcessum est. s. de iureiur. & si Christus. in fi. 4

conuenerit aduersarium, ille ante sententiam, c ad superiorem iudicem absque rationabili d causa non prouocet, sed coram

2 Vtrumq; dictũ dicit Inn. à somnijs procedere: qđ Host. repræhẽdit.

3 In hoc allegatur gl. s. se cũ enim ista noua ꝯstitu. generaliter loquat, ergo nõ remouet illã. q̃ specialiter loquit de iudice, q cognoscit a ppe. rem. s. eo. pastoralis. Ioã. An.

4 Conco. l. ampliorẽ C. eo & l. ꝓperandũ. §. sin autẽ reus. & vtrumq; per Bar. C. qđ in.

d ¶ Absque rationabili causa.]

Sic 5 ergo remota est per istam constitutionem quęlibet appellatio, quæ absque rationabili causa apponitur. Quid ergo operatur clausula de remotione appellationis, quæ tota die apponitur in rescriptis? Dicunt quidam ꝙ nihil. sed apponitur ad cautelam: quia plus timetur quod specialiter iniungitur, quam quod generaliter imperatur. j. de hæret. si aduersus. & 23. dist. quamquam. sed contra istos opponitur quod secũdũ eos ista clausula frustra membranas occupat, contra illud quod legitur 19. distinctio. si Romanorum. Item pro nihilo est facta decr quæ distinguit, an prædicta clausula ponatur in medio litterarum & secundum hoc tãtum præmissa amplectatur: an ponatur in fine: & sic omnia præmissa comprehendat. infra eod. inquisitioni. quæ post hanc constitutionem emanauit Idcirco alij dixerunt. ꝙ hæc constitutio etiam tantum in ordinario locũ habet, ꝯtraria autẽ in delegato loquuntur. sed ꝑ hoc non est soluta quæstio quid ꝓdicta clausula operetur. Tertij dicunt, ꝙ ante sñam nihil operatur:

5 Hæc glos. vi[illegible] illã i vero: Si dicat [illegible] veritatis codicibus, sed vt series satis i dicat. ad litio est tota ad [illegible] [illegible] dentem

operatur: quia remota est appľo quelibet nisi ex causa probabili fiat p istam constitutionem, sed post sniam impedit executionem ēt sniæ si pp cām expressam in iure fuit appellatum. sup. c. pastoralis. pro ista sententia facit opi. sup. de offi. deleg. super eo. in fi. ibi enim dicitur, q si ille cui est causa commissa appľone remota, suā sniam velit executioni mandare in pręiudicium altrius partium, inter quas causa vertitur, poterit appellari: vnde tenet ibi appľo facta ab epo vel archidiacono. Et subiungitur ibi ratio: quia non illis, s. epo vel archidiacono, sed partibus inter quas cā vertitur: appľo remedium est sublatum & sic auditur episcopus vel archidiaconus appellans: quia non est eis appellatio interdicta. Ergo per oppositum partes inter quas cā vertitur, non poterunt appellare: qa eis appľonis remedium est sublatum, & sic non obstante partium appľone, snia mandabitur executioni: qa prohibitæ sunt appellare, cum aliàs appellatione pendente nisi esset prædicta calusula, non posset snia executioni mandari. s. de iurei. c. venientes, & supra eod. c. dilectis. aliorum sententia impugnatur in eo quod dicunt, q ante sententiam nihil operatur. 1 Est enim reperire casum in quo habet necessario operari. Nam secundum canones omissis omnibus medijs potest ad Papam appellari. s. eod. solicitudinem. & ca. si duobus 2. q. 6. ad Romanum cum duobus cap. pręce. & duobuss seq. Pone ergo q mihi a Papa cā est commissa app. re committo tibi litis contestationem tantum, mihi cæteris reseruatis: facta litis contesta. coram testibus, tu vis testes recipere, & sic fines mandati excedis, & sic potest a tua audientia appellari. Sed ad quem appellabitur, nunquid ad Papam, cum ad eū omnibus omissis medijs appellari valeat. ut dictum est sup? Certe non: & si sic fieret appellatio non valeret: quia ex virtute prædictæ clausulæ, ad me est tantummodo appellandum: quia mihi de iurisdōne reseruaui. sup. de of. deleg. super quæstionum. §. porro. versi cā si appľone remota commissa. &c. ergo à contrario sensu. si cā nō esset a p. re. commissa, posset appellari ad Papam p iura pdicta, nec opponas de præsenti constone, quia non pōt nisi ex cā probabili ibidem appellari quia ego posui, q ex cā probabili appellat: qa fines mandati excessit: & sic ſm hanc constitutionem appellatur sed non pōt appellari ad Papam, quia inhibita est appellatio in rescripto. & appellatur hic ante sniam diffinitiuam: vnde per istum §. tam ista snia q prima etiam impugnatur: vnde dicunt quarti q ante sniam & post sniam idem operatur videlicet q non possit appellari nisi ex cā in iure expressa, pro istis est casus dec. s. eo. pastoralis. quem intelligo q non possit appellari nisi ex cā expressa in iure, quantum ad hoc q processus iudicis per appľonem valeat impediri, sed grauatus ex cā probabili poterit appellare: & si de grauamine constiterit, poterit p superiorem remoueri, vt ibi dr nec obstat hæc decr. nam hæc dicit, qd ex cā probabili appellari potest, & illa dicit idem: sed dicit illa, q iudex nō tenetur appľoni deferre, ex quo causa non est expressa in iure, nec ista dicit, q teneatur. & ideo non contradicunt. Patet, ex præmissis p omnibus omissis potest appellari ad principem: & tm recipit instātiam in præal. §. porro. vnde vt illa materia planius pateat, ita est distinguendum; quia appellatur qñq; ab ordinario, qñq; à delegato, qñq; à subdelegato. si ab ordinario, planum ē quod ad proximum superiorem est appellandum. 2. q. 6. placuit. & l. canonizata. anteriorum §. ad hoc. cum concord. 2. tamen nihilominus omissis medijs potest appellari ad Papa sup. eod. si duobus & c. solicitudinem. 2. q. 6. ad Romanam. cum duobus c. in pra & duobus seq. Si autem appellatur à delegato, subdistingue: quia aut est delegatus ad vniuersitatem causarum; aut ad vnam cām tm. Si ad vniuersitatem causarum, vt est vicarius epi, non appellabitur ad eum, sed ad eum ad quē appellaretur ab epo, s. ad archiepm, vt in constitutione Inno. iiij. eiusdem tit. Romana. tn omisso archiepo & alijs medijs posset appellari ad Papam, vt dicta est ÿ. Si aūt appelletur a delegato ad vnam cām tm, si est delegatus a principe, tm ad principē appellabitur: si est delegatus ab alio, appellabitur ad eum qui ipsum delegauit. ff. quis & à quo app. l. j. in prin. sed & illo omisso appellari posset ad principē, vt dictum est sup. Si uero appellet a subdelegato distingue, qa aut est subdelegatus delegati à principe; aut subdelegatus delegati à nō principe. si est subdelegatus delegati à principe, aut ille delegatus subdelegauit tota cām, & tunc pōt appellare tantum. ad principem: aut sibi aliquid de iurisdōne retinuit. & tunc si sit remota appľo in rescripto, nō pōt appellari ad Papam, vel ad principem, sed ad delegatum tm, qui subdelegauit. Sed si non est remota appľo posset appellari ad delegatum qui subdelegauit: 3 & nihilominus ad Papam eo omisso, vt s. de of. dleg. super qōnum. §. porro & p iura præmissa, quib. probatur q omnibus omissis pōt appellari ad Papam Si aūt appellatur à subdelegato delegati à nō principe, pōt appellari ad eum, qui delegauit. ff. quis & a quo ap. l. 1. in prin. & l. vl. & nihilominus eo omisso ad Papam, vt p iura p allegata patet. Si quæras quo delegatus a non principe pōt alij cām delegare, cōtra id quod legitur in decr. cum cām quæ. sup. Rñdeo, illud intelligo qñ alicui cārum vniuersitas est commissa, sicut est vicarius epi, qui pōt alij cām delegare: ff. de iud. cum ptor. & constit. Inn. iij. s. de fo. cōp. Romana §. nec. a contrario sensu. in 6. quod aūt sæpius dictum est, q oib. omissis pōt ad principem appellari, intelligo ſm canones esse veru, sed ſm leges si fuerit omisso medio ad principem appellatum, remittit princeps cām appľonis ad eum ad quem debuit appellari. ff. de ap. imperatores. Item quod dictum est s. q à subdelegato delegati a principe, qui totam cam subdelegauit, vel cui erat cā ap. te. commissa, pōt appellari ad principē, intellige ſm canones, non ſm leges, vt in vtroq; casu appellaret ad delegatum qui subdelegauit. C. qui pro sua in. iud. da. pos l. 1. ad fi. Vel solue cōtrarietatē illius. l. vt notatur in prędi. decr. super quęstionum. §. porro.

1 Adde q dicēs simpliciter: appello. vr ad Papam appellare, no. eo. perpi[?] mus. 2. q. 6. omnes.

2 Concord. l. præce[?]mus C. eod. & §. pen: & in Auth. eo. ti.

3 Concord. l. j. ff. quis & a quo. & l. pponebat. ff. de iud.

illo suam iustitiam prosequatur: non obstante si

dicat a quod ad superiorem iudicem nuncium

[Gl. seq. recitetur p qōnē, an sint correcta, &c. dicit q sic: & rationem reddit. secūdo obijcit, & dupliciter soluit.

a ¶ Si dicat] & si ppea appellauerit. eius appľo non est admittēda. 2. q. 6. non solent. §. eius qui. ff. de app. reci. eius qui. & sic correcta sont iura illa. s. e. meminimus. & c. ad hæc sicut. & s. de of. dele. cum cā. quia non prodest nuncium præmisisse ad superiorem, nec prodest ēt hre litteras quod plus est, q nondum sunt iudici psentatę, ut hic dicit: Ratio huius cōstonis fuit, ne quis sine cā declinet examen ordinarij iudicis, ut proprius honor debitus iudicibus deferatur. C. qñ prouo. non est nece. omnem honorem: vnde sicut non pt declinari iodicium eius per appeľonem frustratoriā, sic nec per missionem nuncij: quia p missionem nuncij non intelligitur prouocasse facto uerbo, cum cā nondum esse mota, nec comminata: nec ad iudicem aliquo modo insinuata. Vnde licitum est aduersario ad iudicium prouocare, & ius suum prosequi coram ordinario: & ita præuenire aduersarium: nec prodest illis litteras allegare, si nondum sint iudici præsentatę: & ita quasi pręuētus oportet eū corā ordinatio rñdere: quia iudices illius non prius dñr iurisdōnem recepisse cum effectu, nisi cum eis litteræ psentent. s. e. sup. eo 2. in fi. si c. cum qs citat, si postea pendente citatione mutauerit domiciliu quasi puentus oportebit cum rñdere s. de fo. com. c. pe. sic & iste qui iā hēbat litteras

Iudicis examē non pōt declinari, neque p missionem nuncij ad superiorē, neque per litteras nondum iudici pręsentatas.

litteras ĩ arca sua: pūentus est. Præterea si p ſm rescriptum non tollatur iurisdictio delegata, nisi de ea fiat mentio, multo fortius vr̃ q̃ non tollat ordinaria, nisi de ipsa fiat mentio, fortius.n. tollit extraordinaria, q̃ ordinaria. 3.q 3.c. induciæ. §. ei aũt. Sup hoc dicas, q̃ si iurisdictio ordinaria iã cępta est p solã citationẽ, modo non põt tolli quantũ ad cãm illã per litteras Papæ, nisi de hoc fiat mentio in rescripto, sicut & in delegata. Sed si ordinaria iurisdictio non est cœpta p citationem, pūenit bene p rescriptũ, prout quotidie fit, nec est necesse fieri mẽtionẽ in rescripto de ordinaria, & hoc

ciat: qm̃ video q̃ si duo sunt ordinarij, possum aduersarium meum conuenire coram altero quẽ voluero eligere, nõ obstãte si aduersarius dicat q̃ volebat & q̃ liberauerat me pūenire corã alio, cũ quo tractauerat, nisi ipsius citatio præuenisset, & idẽ credo in legatis siue de legatis, siue in delegato & ordinario re integra Rẽ intelligo integrã añ citationẽ 3, p q̃ iurisdõ ppetuata est & nõ p psentationẽ: s̃. de of. dele gratũ. vñ quod dicit. prius &c. supplendũ est maxime, quia idẽ est post præsentationem & ante citationẽ: nisi aliud videretur. & hoc dr̃ ĩ fi. illi⁹ no. & si p pea per solam præsentationem vel additionem ordinarij nulla esset, facta citatione non est præuentus aduersarius, sed per citatione præuentus est. s̃. de fo. comp. c. ult. & per solam citationem iurisdictio perpetuatur; & non per solam præsentationem. Si alibi inueneris vbi dicatur quod sola præsentia sufficiat, reducas illa ad id quod hic dicitur. Bernardus.

destinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem, priusquam delegato[a] fuerint assignatæ.[b] Cum autem ex rationabili[c] causa putauerit appellandum coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat. Et si minus rationabiliter[d] eum appellasse constiterit: illum ad inferiorem remittat, & in expensis[e] alteri parti condemnet.† Alioquin[f] ipse procedet; Saluis constitutionibus, de

iõ, vt dicit Io. q̃ a ordinaria iurisdõ generalis ẽ: vñ tollitur p spãlem, quantum ad illam rem quæ delegat, s̃. de rescr. pastoralis arg. s̃ eo. ti. c. 1. & eo ipso q̃ Papa scienter committit cãm, eam transfert à ptãte ordinarij. s̃. de offi. dele pastoralis §. ptérea. Et tu dicas aliã rõnem meliorem: cũ. n. dñs Papa sit iudex ordinarius oium hoium, vt 9. q. 3. cũcta. pot quilibet eum adire p simplicem querelã re integra. & ipse põt cognoscere vel delegare. nec est necesse q̃ faciat mentione de iurisdõne minoris, & p applõnem itur ad ipsum; sicut in delegato otingit, de quo minus vr̃, s̃. de of. dele. c. 1. Item & hic contingit illud s̃. de rescr. plerunq;, vt ita cum quis possit alium pūenire hñtẽ priores litteras q̃ non sint iudici psentatæ de hoc tñ dixi s̃. de rescr. c. a. & ita patet q̃ ille qui primo suas litteras exhibet iudici, siue præuenit alium in citatione facienda p ordinarium, uel p delegatum, ille obtinet 1 ad hoc faciat s̃. de rescr. capitulum sanctæ crucis. & ita nõ refert q̃ sint primæ ve. secundæ re integra existente, & sic intelligitur constitutio ista, re non integra existente 2 locum habent alia iura, in quibus cauetur quod non valet secundum rescriptum, nisi faciat mẽtionem de primo.

1 Nõ in principali: sed q̃ p suum iudicẽ procedetur. Io.

2 Scilicet q̃a citatio facta est per primas. Io. An.

[Gl. seq. quærit, & soluit.]

a ¶ Delegato.] ita vr̃ q̃ si primę litteræ delegato sint assignatæ, nõ põt pūeniri ab ordinario uel delegato p secūdas nisi fiat mẽtio de primis. sed quid si nõ pcedant primi iudices, nunquid valebunt scãæ? vel q̃diu dẽnt expectare secundi, si nõ pñt primi procedere impediti iusta de cã? Pot dici, q̃ in hoc casu locum hẽat decr. ita, plerunq;. s̃. de rescr. vt si non procedãt primi iusta cã cessante, valeant secundæ. Sed si non curant pcedere, tunc moneãtur p ordinarium vel per s̃m delegatum, vt procedant infra terminum c. m petentẽ: qnia vnus iudex. pp negligentiam amittit iurisdictionem. & alter postea procedit in causa supra de offi. ord. significauit: & supra de of. deleg. prudentiam. in fi. supra de fo. compe. licet. & c. ex tenore. ne de dolo & malitia pars altera commodum consequatur: quia dignum est, vt p p negligentiã siue dolum perdat iurisdictionem. Ista notula intelligitur cum primæ litteræ sunt iudici præsẽtatæ, nulla citatione facta p eas: sed non est curandum de ijs, quæ in illa dicuntur, quia littera ista; priusquam, &c. debet intelligi prout dr̃ in sequenti notula, quę incipit, sed nunquid. & in fi. illius notulæ & si propterea quia non dicitur præuenta iurisdictio per solam præsentationem, licet littera ista hoc innuat.

[Gl. seq. quærit, arg. pro, soluit contrarium.]

b ¶ Assignatæ.] sed nuqd sola psentatio litterarũ siue assignatio sufficit vt nõ possit pūeniri ab ordinario si ue ab alio delegato? Ex hac littera vr̃ q̃ sic. sed contra potius vr̃, q̃ sola præsentatio siue assignatio nõ sufficiat:

[Gl. seq. quærit, & soluit:].

c ¶ Ex rationabili.] colligitur euidenter ex hac littera. q̃ semper per cã applõnis talis quæ si esset probata, legitima esset proponenda et corã iudice à quo appellatur, ut s̃. e. cum cãm. in fi. ubi dr̃ de hoc. Sed pot quæriquę ea dicatur probabilis: utrum illa, q̃ vr̃ iudici uel alijs? Vr̃ q̃ hoc non sit referendum ad opinionẽ iudicis. s̃ de sen excom sacro. sicut nec ad opinionẽ iudicis refertur quod dicat manifestum: sed ad ipsam rei ueritatem. s̃. de uer. sig. cum olim. ad idem facit 3. q. 7 iudicet. Sententiabit. n. iudex in hoc s̃m quod sibi ur̃, habita tñ collatione sapiẽtum, si non esset certus. ar. ff. de arb. qualem. & iudex æstimabit ex opinione animi sui ea quæ proponunt arg. 4. q. 3. c. si testes §. itẽ sæpe fit. Si uero iudex dubius remanet, quia iudex nõ potest certificari an sit probabilis uel non: in tali dubio deferat applõni. s̃. de sent. excom. sacro. ad hæc quicunque enim appellat à grauamine siue in iudicio, siue extra, causam rationabilem dẽt allegare in scriptis secundum tenorem constitutionis Innoc. iiij. s̃. eo. cordi. [lib. 6.] alias reputabitur non appellans, ut ibi dicitur.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

d ¶ Rõnabiliter.] qa cã q̃ proposuit in appellãdo, nõ fuit probabilis, ut ex euẽtu cãæ apparet. Quid aũt dẽat pbare appellãs in cã applõnis, dr̃. s̃ e. interposita. ubi de hoc. Sed qualiter remittit ad alium a quo appellauit, cu habeat eum suspectum. s̃. eod. ad hæc. sed non potest dicere illum suspectum cum ex propria culpa sic processerit illa suspicio: sicut ille, qui non prosequitur appellationem supra eod. personas. & cap. cum sit Romana.

e ¶ In expensis.] hoc generaliter obtinet, q̃ q deficit in appellatione, puniĩ in expensis s̃. de dolo & contu. significauerunt de expensis istis plene dr̃ s̃. de do. & contu. finem. & de rescrip. c. vlt.

[Gl. seq. ista tractat quod sit officium iud. appellationis. Distinguit inter appellationem ab interlocutoria, uel à grauamine, & à diffinitiua.]

f ¶ Alioquin.] hic patet q̃ si iudex appellationis pronunciat appellationem tenere, q̃ per hoc non expirat eius officium sed incipiet postea cognoscere de causa principali C. de te. c. ed. generaliter. §. sin autem. & in Auth. de ordine. §. si quis contra aliquem in 1. coll. 1. Dicas q̃ hoc locum habet quando appellatũr a grauamine ante sententiam: quia tunc iudex datur quasi

tur quasi sub conditione quo ad principalem cām.vn de primo cognoscit de grauamine:& si inueniat legitimam appellationem,tunc pronunciat legitime appellatū fuisse,& postea procedit sup principali. si male appellauerit, pnūciauit male appellatū,& remittet partes ad priores iudices in expensis appellantem condemnādo vt hic dr̄ &sub hac forma semp rescribitur qn̄ appellatur à grauamine. Si vero appellat a sn̄ia diffinitiua,tūc iudex dēt cognoscere de meritis causæ, & videre an bn̄,vel male sit iudicatū : & si bn̄ sit iudicatum,confirmabit sn̄iam, vel cassabit si male iudicatum fuit,vt 2.q.6.in fi & C.de appellatio nib. eos. in quibus dicitur.ꝙ iudex tantum pronunciare dēt sententiā iustam vel iniustam.Si vero plura capitula sint in sententia siue plures articuli,iudex pro parte pōt confirmare & ꝑ parte cassare & reformare sententiam, secūdum quod iustum fuerit.ꝟ. de testa. ca. Raynutius.& c.Raynaldus.

† Cap.36.

† Cap.4. eo. t.in 4. c. p. li uide l. a d gere.§. q̄ n. ff. de iure patro. & l.ed di. tu. ff. de pactis.

maioribus causis ad sedē Apostolicam referendis.

¶ Idem in eodem.†

¶ Si iudex à quo est appellatum a grauamine,illud reuocat potest in principali causa procedere.

CAP. LX.

CVm cessāte causa,cesset effect⁹: Statuim⁹, vt siue iudex ordinarius, siue delegatus aliqd comminando[b] vel interloquēdo ꝓtulerit,quo executionis mandato,alter litigantiū grauaretur;& sano vsus cōsilio ab huiusmodi interlocutionis uel comminationis effectu destiterit,libere i cāę cognitione procedat,non obstāte si a tali cōminatione vel iter locutione fuerit appellatū,dūmodo nō sit ex alia legitima causa suspectus; ne ꝓcessus negotij friuolis occasionibus retardet.

¶ Idem in eodem.†

¶ Volens iudicem recusare,debet coram eodem suspicionis causam probabilem proponere,& eam coram arbitris cōmuniter eligēdis probare,qua non probata,sua iurisdictione iudex vtitur in principali, ea vero probata,remittit negotium ad superiorē,vel causam cōmittit de recusatoris cōsēsu.

CAP. LXI.

CVm † speciali sit pro

a ¶ Causis] illæ enim sēp sunt referendæ ad sedem Apostolicam.ꝟ.ue bap maiores. Quæ dicantur maiores causæ,no.ꝟ.de offi.dele.quod translationem.i

Et gnāliter eis causæ q̄ cernūt re ligionē , & nuntiam fi ide dicunt maiores.

CVm cessante.]Diuiditur.Nam principium & finis ponunt duplicem constitutionis causam, mediū ponit constitutionem:ibi,Statuimus. Abbas.

CASVS. Si iudex delegatus aut ordinarius aliqd comminando vel etiam interloquendo ꝓtulit , quo executionis mādato alter litigentium grauet. si a tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, & iudex sano vsus consilio comminationem vel interlocutionem illam reuocauit,libere in causa procedat.non obstante appellatione, dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus,ne friuolis occasionib. negotium retardetur.quia cessante causa cessare dēt effectus.Not.ꝙ iudex potest mutare interlocutoriam sn̄iam quo facto appellatio ꝑp hoc interposita locū non habet Item processus negotij friuolis occasionib. retardari non debet. Item cessante causa cessat effectus.

[Gl.seq arg.quod reprobat.Secundo obiicit & soluit.Tertio quęrit,& ad negatiuā allegat duo iura ad cōtrarium.l.quod iussit.soluit,& cautelā docet Quarto in fi.arg.adle. vnam l. allegans in contrarium duo iura,& soluit.]

b ¶ Comminando.] vr̄ ergo ꝙ si iudex comminatoria verba proferat parti ꝙ ex hoc possit appellari,nisi de hoc satisfaciat iudex, quod tn̄ non est verum:& qa ex officio suo comminari debet ff.de iudi. in peremptorio & ꝟ.de resti in integ.tum ex literis.in fin.nec etiam dēt statim qs moueri ꝑp asperitatem verborū. ꝟ.de ref.si gn̄.Sed qualiter iudex pōt mutare consiliū ta...in alterius iniuriam cōtra regulam illam.ff.de re iud nemo?Sed certe eodem modo quo appellās potest mutare consiliū,ut 2.q.6.c.ei q §.si quis libellos. sic & iudex. & intellige si appellans adhuc non fecit sumptus ad prosequendam appellationem, ff.de cōd. ob cas.da.si pecuniam.in prin. sed si sumptus vellet reficere,potest adhuc reuocare grauamen:quia iā non interest illius.ꝟ.eo.inte. posita.§.2 Sed nūquid iudex post decem dies potest mutare suam interlocutoriā? Vr̄ ꝙ non , quia postea transit in rem iudicatam: sicut etiam in diffinitiua.ꝟ. de elect.cum dilecti. & ꝟ.de tes.significauerūt.ad fi.arg.ↄtra. ff. de re iu.quod iussit, Potest dici , ꝙ licet transeat in rem iudicatam quo ad hoc ꝙ post x dies non possit appellari, non tn̄ quo ad iudicē, quin possit reuocare suā interlocutoriam: qa & appellans post decem dies potest renūciare appellationi : quia ipso facto renūciat quis, eo ꝙ non prosequitur ipsam. ꝟ.eo.ꝑsonas.Aduertat tn̄ qualiter corrigat suam sn̄iam siue errorem : quia si ita dicat : Ego reuoco sn̄iam meā, siue corrigo errorē meum: sic fatetur se errasse: & sic ille habuit probabilē cām appellādi,& sic vr̄,ꝙ iurisdictio ab illo translata sit:& sic canon nō posset ꝫ reddere sibi iurisdōnem, cum fateat causam a se translatam.Curialius ergo dicat,non credo te grauasse.sed si grauaui te in aliquo,illud reuoco.arg.colligitur ex hac decr.ꝙ interlocutoria nō trāseat in rem iudicatam.sed uerum est ꝙ n̄ trāsit , vt dictum est,quia iudex bn̄ possit illā reuocare re integra. Sed quantum ad illum cōtra quem lata est sn̄ia, si nō appellat ꝟ x.dies,bn̄ transit,& sibi imputet ꝙ non appellauit:quia sn̄iæ acquieuisse vr̄.arg.ꝟ.ti.proxi.ꝙ ad consultationem.Io.Item hic est arg.4.ꝙ actio semel extincta non reuiuiscit.arg.ff.đ bon.pos̄ ꝰm tabulas: l.pe.§.qui testamēto & est cōtra illud đ consec.dis.4. q̄ris.& ff.de sol.qui res §.aream.sed hoc est bn̄ficio huius constitutionis:& quia iudicis est corrigere quod minus legitime fecerit.ff.de accu.qualiter & qn̄.alia iura plura hoc dicunt.

† Vide de hoc in Spe. de appel! §. in po ... reu...

† scilicet,cōcilio Lateraneñ.c.48.

† Cap. 5.eo ti.in 4. cōp. vide cōciliū Trid. sessio. 13.de reforma.c.1.

3 Vnde dic ꝙ licet simplr fateat se errasse , vel malē intes locutū esse si tn̄ emēdat ꝑ hāc ↄsti.re assumit pristinā iurisdic.Io.Andr.

CVm speciali.] prouidet cōcilium cōtra frustratorias appellationes & recusationes, in vtrisq; trades formam qualiter iuste fiant,& qūo in eis ꝓcedendum sit:& est c.multum allegabile,& quotidianum:& potest specialius hoc prin.sic summari vt in rubro.Primo recitat antiquam constitutionē.Secundo promulgat nouam:ibi,Statuimus vt Primo ponitur vna constitutio Secundo alia: ibi,Porro.Tertio protestatur , ibi Cæterum Abbas.

5 Host. dicit hic nō colligit fortehoc dixit qa appl̄o nō extinguit,sed suspēdit. ꝟ. de iurei. veniēs Io.An.in nouel.

CASVS. Per illam constitutionē sacro approbante ↄcilio ꝟ. de sentē.excō.prouisum fuit,ne plati aliquē excōicarēt.nisi competenti commonitione p̄missā,ꝑ quam prouidet concilio subditis. ꝑ illā cōstitutionē vult prouidere platis,ne subditus cōmonitus frustratoriæ recusationis vel appellationis obtentu declinare possit examen monentis,statuens vt si quis allegauerit se iudicem habere suspectum coram illo causā iustæ recusationis assignet,& ipse cum aduersario,vel si aduersarium nō habeat cum iudice arbitros cōiter eligat,aut si non poterint concordare, suum arbitriū

vterque

vterque eligat, qui de suspicione cognoscant, & si cõcordare nequiuerint, aduocẽt tertium, vt qđ decreuerint, obtineat firmitatem: ꝙ auctorita e hmõi decreti sciant se ad hoc teneri in virtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij: causa suspicionis ĵ. terminum à iudice pfigendum non ꝓbata, iudex in cã ꝓcedat: sed si cãsu suspicionis probet. iudex recusatus negotium cõmittat psonæ idoneæ de assensu recusatoris, ne illum valeat postea recusare, vl' si magis viderit expedire, ad superiorẽ negotium remittat.

a ¶ Prohibitione.] quã habes ĵ. de sent. excom. sacro.

b ¶ Copetenti.] trina s. vt 10. q. 7. oẽs decimę 17. q. 4. de psbyterorum. & 24. q. 3. de illicita.

c ¶ Coram eodem.] ẽ. eo. secundo.

[Gl. seq. quærit, & soluit.

d ¶ Iustæ suspicionis.] quid si dubitetur an sit iusta, quia nõ est in iure expressa, & alias dubitaretur? Rñdeo, arbitri electi de hoc cognoscant, primo an sit iusta, quia oĩa q̃ ad hũc articulum pertinẽt, ad arbitros pertinẽt, s. de offi. deleg. c. suspicionis.

e ¶ Cã iudice.] hoc intellige cũ iudex ordinariꝰ ꝓcedit ex officio suo contra aliquẽ ad famã vl' clamorẽ. ĵ de accusa. qua. & qñ. & sic loquit' ista constitutio in ordinario, ut bñ declarant sequentia, aliter intelligi non potest. & ita tam ĩ ordinario iudicio quam extra ordinario. s. inquirendo potest iudex recusari.

[Glo. seq ponit casum qñ non venit expressum qđ venit tacitum, finis recitetur per contrarium.]

f ¶ Tertium.] sub hac forma non posset cõpromitti ĩ duos, vt si dissentiant, tertium eligant. ẽ de arb. innotuit. & ff. de arbit. item si vnus. § si in duos, sed si in duos simpliciter compromittatur, si dissentiunt, ptor eos cogere dẽt, vt concordent, vel tertium assumãt. ff. de arbit. item si unus. §. principaliter. & ẽ. de off. deleg. suspicionis. §. 1. Item arg. ꝙ arbiter quantum ad hunc casum posset egredi fines iniunctos, quod verum est auctoritate huius constitutionis, alias non potest ẽ. de arbit. cum dilectus. ff. de arbi. non distinguemus. §. vlt. Bern.

g ¶ Districto præcepto.] sic vr' ꝙ idem faciat præceptum canonis, quod facit præceptum iudicis, vt bñ sicio huius canonis teneant cõcordare, vel alium eligere, sed quia canon iste pœnam istam non imponit, iudex recusatus compellat illos. & pœnam etiam eis imponat si non concordant. sup. de off. deleg. suspicionis in fi quæ sit potestas istorum arbitrorum, dr' ẽ. de off. deleg. c. suspicionis. in fi.

[Gl. seq. recit. per quæstionem.]

hibitione[a] prouisum, ne quis in aliquem excommunicationis sentẽtiam, nisi competenti [b]commonitione præmissa, promulgare præsumat; uolentes etiam prouidere; ne forte commonitus, frustratorię recusationis vel appellationis obtentu, monentis possit declinare examen: Statuimus, ut si allegauerit se iudicem habere suspectum, coram [c] eodem causam iustę suspicionis[d] assignet; † & ipse cum aduersario, uel (si forte aduersarium non habeat) cum iudice[e] arbitros communiter eligat; aut si communiter conuenire non possint, absque malitia ipse vnum & ille alium eligat, † qui de suspicionis causa cognoscant; & si nequiuerint in unam concordare sententiam, aduocent tertium,[f] ut quod duo ex ipsis decreuerint, robur obtineat firmitatis. Sciãt que se ad id fideliter exequẽdũ, ex iniuncto a nobis in uirtute obedientię sub obtestatione diuini iudicij districto[g] pcepto teneri. Causa vero suspicionis legitima corã ipsis inf. cõpetentẽ terminũ[h] nõ probata, sua iurisdictione iudex utatur. At ipsa probata legitime, de recusatoris[i] assensu psonę idoneæ cõmittat negotium recusatus, uel ad superiorẽ trãsmittat, ut in eo ipse ꝓcedat; secundum quod fuerit procedendum.

¶ In notorijs non admittitur appellatio, in dubiis causa probabilis coram iudice est exprimenda quæ debeat legitima reputari, quam si non prosequitur iudex a quo in causa procedat. Idem si p ose quitur & non probat. Hæc autem constitutio non extenditur ad regulares. h. d.

h ¶ Terminum.] ab ipso iudice pfigendum, ẽ. quomodo arbitri suspicionis negotium terminare ꝓcurẽt ĵ. e. tit. legitima. in cõci. Lugdu. [li. 6.] q̃ corrigit illam, suspicionis. in hoc tantum & merito iudex recusatus arbitris iterum terminum pfigere debet ĵ. quem causam suspicionis determinent, sicut iudex a quo appellat, potest & dẽt præfigere terminum appellãti: ĵ. quem causam appellonis prosequatur: alioqui in causa procedat. ut in §. seq. & ẽ eo. sæpe. & eadem ratio est in vtroque casu. s. ne ꝓtextu friuolæ appellationis, vel recusationis negotiũ prorogetur. ideo decr il la, suspicionis. corrigit. quantũ ad hũc articulum Ber.

[Gl. seq. ponit no. & ad id signat contrariũ, & sol. ut Secundo ponit duas lecturas, & ad secundã opinionẽ ponit, & soluit.]

i ¶ De recusatoris.] nota ergo ꝙ hæc constitutio loquitur in ordinario, qd ex eo probatur ꝙ iudex recusatus committit alij negotium illud: qd no potest fecere delegatus inuito recusatore. ẽ. e. secũdo, immo statim suspensa est potestas ipsius, vt ibi dictum est, q̃ loq tur in delegato tñ. sic ẽ. de fo. compe. si ꝗ̃tra clericũ. & 11. q. 1. peruenit. & ẽ. e. ad hæc. & ĵ. vbi ordinarius recusatus committit alij cãm probata primo suspicione secudum tenorem huius constõnis. Sed ẽ. ẽ. de foro compet. licet. vbi ordinarius recusatus non committit negotium, immo ibi recurrit ad alium iudicem sed illa loquitur secundum consuetudinem loci, cum vacat imperium, nec continet ius coe. Et sic patet ex hac constitutione, ꝙ ordinarius potest recusari, & causa suspicionis ꝓbãda est coram arbitris. & ẽm determinationem istius intellige iura prædicta, q̃ loquutur de recusatione ordinarij. Et no. ꝙ hæc clausula de recusatoris assensu ẽm Ioannem si determinet totalem disiunctam, committat negotium, vel ad superiorem remittat, in optione recusatoris est, an velit negotium committi, an ad superiorem referri. & dicit Ioannes ꝙ intellectus iste ꝓbabilis est. S. determinat primam partem tñ, tunc littera vult. ꝙ ẽm volũtatem recusatoris eligenda sit psona cui cumittat negotiũ, dum tñ non sit suspecta. Intellectus iste no ur probabilis, immo improbabilis. iniquum enim esset, ꝙ actor ad volũtatẽ ipsius rei ipsum couenıat: Nã ꝓ modica cã qñq; traheret eũ ad Papã, vt illũ fatigaret laborib. & expẽsis: & sic posset sæpe ꝯtingere, ꝙ potiꝰ renunciaret liti q̃ vellet taliter laborare. vel posset eligere talẽ, licet illum recusare non possit, q̃ cãm illã male tractaret. vñ dicas, de recusatoris assensu, & etiã de assensu actoris. vt de vtriusque partis assensu, committa-

† Adde ꝙ de iure ciuili si est necesse ꝓbare cam. s. cũ specialit & l. apertissimi. cũ not. C. de iu.

† eligant.

1 Vbi vero ñ dubitat quia manifeste iniusta est ipse idẽ iudex illa repellit, & sic nõ obstat s. de cã possess. cum olim ẽm Ioan. An.

2 Vt ẽ. eo. cũ soluit 1.

3 Non est verum qa de alio termino loquit', vt ibi notat. Io. And.

Iudex recusatus an alij possit negotiũ committere.

Iudex recusatus negotiũ nõ committat nisi vtraq; pars consentiat.

¶ Porro commonito ad appellationis obstaculum conuolāte: si eius excessus euidentia rei, vel ipsius cō fessione,[a] aut alio modo legitimo fuerit manifestus†, (cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed ad ꝑsidium innocentiæ institutum) non est prouocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne friuolæ appellationis diffugio, appellans iudicis ꝓcessum impediat, coram eodem ꝓbabilem causam appellationis exponat, talem videlicet, quæ si foret ꝓbata, deberet legitima reputari: & tunc si habuerit aduersarium, infra terminum[b] secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotij, ab eodem iudice moderandum, appellationis causa prosequatur: quam si ꝓse qui non curauerit, ex tūc ipse iudex (appellatione nō obstāte) ꝓcedat[c]: nullo† autem aduersario cōparente, cum iudex ex suo procedat officio, appellationis causa coram superiore[d] ꝓbata, superior suæ iurisdictionis officiū exequatur. Sed si appellans in eius probatione defecerit,[e] ad eum a quo ipsū malitiose appellasse cōstiterit, remittatur. Cęterū has[f] duas constitutiones ꝓmissas nolumus ad regulares[h] extendi cōtra† suas speciales obseruantias.

¶ Honorius tertius decano, cancellario & cantori Linconień.

¶ Si iudex confessionem aduocati eadem die reuocatam, ꝓ litis contestatione velut habere vel processum a subdelegato sui delegati factum ratificat, licite appellatur.

CAP. LXII.

CVm† causam, quę in-

mittat negotiū recusatus ꝙ ꝓbat s. de foro cōpetēti. si quis cōtra & s. e. ad hæc, & ff. vbi dr te insiste e iudicem eligant ipsæ partes; partes enim cōi cōsensu iudices eligere possunt cū ordinari⁹ recusatu .11. q. j. puenit. Si partes non concordauerint, tunc iudex committat alicui ꝑsonæ neutri parti suspectæ. & qd dicit de recusatoris assēsu, ꝓcipue intellige ꝙ requirēdus est assensus recusatoris, ne iterum recuset illū ex quo ꝯsēsit in illū s. de off. deleg. insinuāte. & c. sup quæstionum. §. nos. & §. verum. & 3. q. 3. induciæ. §. offeratur. Et similiter cōsensus actoris requirendus est, ne ipsum postea recuset: qa licet sit actor posset eū recusare, vt s. de fo. cōpe. si qs cōtra. Nunq fuit intentio dñi Papæ, ꝙ potestas cōmittēdi resideret penes recusatorem, & in potestate iudicis est remittere negotium ad superiorem, vel committere de assensu recusatoris, & etiam actoris, vt dictum est: hæc determinatio, de assensu recusatoris determinat tantum hoc verbum, committat.

PORRO. Primo dicit qd in notorijs. Secundo qd in dubijs: ibi, Excessu quoque. Tertio ꝓtestat in fi. ibi, Cęterum. Abbas.

CASVS. Si subditus commonitus a ꝓlato appellauerit: si eius excessus euidentia rei ipsius vel cōfessione, aut alio modo legitimo fuerit manifestus, appłoni nō deferat, cum appellationis remedium non fuerit institutum ad defensionem iniquitatis sed ad præsidium innocentiæ. Si vero dubius sit excessus, appellans causā ꝓbabilem appłonis coram iudice proponat, quæ si esset probata, legitima foret: & tūc si appellās habuerit aduersarium ꝗ terminum a iudice moderandum. sm locorum distantiam & tpis qualitatem appłonis causam prosequatur: quam si non fuerit prosecutus, ex tunc nō obstante appłone iudex in causa procedat. si vero nullum habuerit aduersarium, cum iudex ex officio suo ad famam & clamorem processerit, superior appłonis causa probata suum officium exequatur: sed si in probatione appłonis defecerit, ad eum a quo appellauit, remittatur, hāc cōstitutionem & illam sacro approbante concilio, non vult concilium ad regulares extendi cōtra suas obseruantias speciales. Not. ꝙ monitio debet præcedere vindictam. Item appło frustratoria non valet. Item causa recusationis vel suspicionis coram iudice recusato assignanda est. Item constitutio ista intelligenda est in ordinario. Item ordinarius potest recusari iusta causa assignata. Item causa suspicionis probata causam committit ordinari⁹ suus: quod non facit delegatus. Item causa committi debet de assensu recusatoris. Item in notorijs excessibus non admittitur appellatio. Item appellatio non est inuenta ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiæ. Item qui appellat, iustam causam debet allegare. Item iudex potest terminum appellationis moderari. Itē qui non probat causam appłonis, remitti debet ad eū a quo appellauit. Item regulares cōtra suas obseruantias appellare non debent.

a ¶ Cōfessione.] ita patet, ꝙ non admittitur appellatio contra cōfessionem, vel si excessus sit manifestus euidētia rei vel alio legitimo modo puta per sñiam. Istis tribus modis factum dr notorium. ff. de co habi. cleri. & mu. ca. vlti. Confessus non auditur appellans. 2. q. 6. quicunque. Consueuit tamen dici, ꝙ sola confessio non impedit in criminali, quin possit appellari. 2. q. 6. ca. ei qui. §. sit quorum. t in ciuili tamē si vellet ꝓbare errorem, auditur. ff. de cōfes. cū fideicommissum. s. de confes. c. vlt, sed hic nō admittit: quia à correctione nō appellatur, & extra ordinem agitur hic.

b ¶ infra terminū.] no. ꝙ triplex est terminus, vt no. s e. per for nas. & ibi illud videas.

c ¶ Procedat.] Ad petitionem aduersarij, vt differat a sequenti, quando iudex ex officio suo procedat.

d ¶ Corā superiore.] sed qualiter procedet superior, qñ eps procedit ex officio, nunquid vocabit eps? Credo ꝙ sit vocandus, vt defendat processum suum si voluerit, sicut vocaret aduersarius in alio casu, cum est ibi actor & reus: nec tūc necesse est iudicem esse ꝓsentem: qui tulit sñiam: quia ius eius non læditur. 2. arg. 2. q. 5. hoc etiam.

[Gl seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Defecerit.] & sic vr, ꝙ appellans tenet probare se iuste appellasse, quod est verum si appellatio recipit: alias non. ff. eo. interposita. & sic præsumitur pro sententia iudicis s de renuncia. in præsentia Argu. contra s de proba. [illegible] Sed dic ꝙ præsumit pro sententia iudicis, ex quo apparet de actis, sed pro processu non præsumitur, si dubitaretur de ipsa, nisi quatenus constiterit, vt in cōstitutione illa, quoniam contra.

f ¶ Has duas constitutiones.] s. præsentem, & illam, de senten. excommu. c. sacro:

g ¶ Regulares.] s. eo. reprehensibilis & s eo. c. 2.

CVm causam.] In prima ponit narratio appellātis: In secunda iudicum datio: ibi. Mandamus. Abb.

CASVS. Inter abbatem & cōuentum de Valle sancti Ioannis.

† Infert ꝙ cōfessio sola inducit notorium. ꝯcor. l. cū fideicō. ff. de fideic.

† In plurib. recentiorib. ita: nullo aūt aduersario cōparente, tūc iudex ex offo suo ꝓcedit appellationis cā, &c.

† cōtra suas obseruationes speciales.

i Vbi de hoc & pleni⁹. ff. e. romana. §. si aūt li. 6. & in Spe. de appell. § i q. bus, circa prin. Io. An.

† De materia huius decretalis, qua te⁹ indicat errorē aduocati nocere cliēti vide Barbatiā cōsil. 6. i i. vol. & Iasonē in l. error. C. de iu. & fa. ign.

2 Secus si i⁹ suū læderet vt qa dr fecisse litē suā vel incidisse in cōstitutionē, de re iud, cū æterni. li. 6, ꝓbat hoc d sentē. excō. venerabilibus.

Ioannis ex parte vna & Priorē & conuentū de Nouo loco ex altera, sup quadam ecclesia q̄ vertebat: quę commissa fuit iudicibus delegatis Iudices, vices suas quibusdam iudicib. commise. unt, sednon totaliter: corā istis subdelegatis petijt pcurator canonicorum inducias ad proponēdum exceptiones dilatorias: Dū ista pponeret, aduocatus ipsi⁹ ductus errore, interrogatus rūdet, q ecclesia de Nouo loco ecclesiam, de qua q̄o erat, xl. annis possederat pacifice & amplius: Sed pcurator cōfessionē aduocati reuocauit eadē die, cū ipsius cōfessio suę petitioni cōtraria videbat, ne p illam cōfessionē iudiciū sibi posset generari, p eo q exceptiones dilatoriæ ante litis cōtestationē sunt pponendæ: Iudices delegati credentes, p hāc confessionem litem cōtestatam fuisse, testes partis alteri⁹ receperunt: quibus receptis examinationē quorundam testium alijs cōmiserunt: qui receperūt quosdā testes monachorū: Iudices delegati talem examinationem approbauerūt, cum de iure non valeret, propter quæ grauamina procurator canonicorum ad sedem Apostolicam appellauit: causa delata fuit ad dominum Papam: datus fuit partibus auditor: coram quo procurator canonicorum prædicta omnia proposuit; petens processum prædictorum iudicum irritum nunciari: pars vero altera instanter petebat processum prædictorum iudicum approbari, & causam ipsam, quæ multo tempore durauerat, terminari; Papa his & alijs intellectis, quia sibi non constitit de prędictis, Mandat quibusdam, quatenus si prædicti Prior & canonici probauerint, q per procuratorem ipsorum aduocati rńsio eadem die extitit reuocata quia sic p cōsequens apparet, q lis non fuerit contestata: vel si cōstiterit q iudices delegati approbauerint testes receptos à subdelegatis subdelegatorum suorum, cum delegatus ab alio q a principe causam alij delegare nō possit: quicquid actum est post appłonem prędictam denūcians irritum & inanane, dummodo hæc in appłonis causa fuerint expressa. No. q confessio aduocati p̄iudicat parti suæ, nisi eadem die reuocetur. Item p indirectam responsionem vī lis contestata. Item subdelegatus alij causam subdelegare non potest, sed solus subdelegatus à principe potest alij causam subdelegare. Item processus [illegible] nullus est. Item [illegible] exprimēdæ in ipsa [illegible] appellatum est.

† Olisem

ter abbatem & fratres de Valle sancti Ioanis ex parte vna, & Priorem & canonicos de Nouo loco ex altera, superecclesia de Helisetḥ † vertitur, R. sācti Angeli diacono Cardinali commiserimus audiendam: & infra.

¶ Procurator prædictorum Prioris & canonicorum proposuit, quod cum coram subdelegatis iudicum delegatorū inducias ad proponendum[a] exceptionesdilatorias petijsset; quia aduocatus ipsius ductus errore respondit, q ecclesia de Nouo loco, ecclesiam, de qua erat quæstio, per quadraginta annos & amplius pacifice[b] possiderat, licet ipse eadem die aduocati errorem corrigens, ipsius responsionem, quæ suæ petitioni contradicere videbatur (ne per eam aliquod posset præiudicium generare, †pro eo, q ante litis contestationem[c] sunt exceptiones dilatoriæ pponendę) coram eisdem iudicibus reuocauit. Iudices[d] tamen per huiusmodi responsionem erroneam aduocati, litem contestatam fore credentes, ad receptionem testium[e] partis alterius processerunt: & infra.

¶ Mandamus quatenus si dicti Prior & canonici legitime probauerint, q̄d per procuratorem ipsorū eadē † die[f] aduocati respōsio extiterit reuocata, q̄a sic per consequens lis contestata[g] non fuit; vel q delegati testes receptos a subdelegatis subdelegatorū suorum approbauerint; cū non nisi delegatus[h] a pricipe causam alij valeat delegare, quicquid ab ipsis post appellationē eorū [...]

a ¶ Ad proponendum.] [illegible] iudex [illegible] etiā facere [illegible] & s̄. de exceptio. [illegible].

b ¶ Pacifice.] propter 1 quod petitio aduersæ partis fieri non debebat. & sic fuit lis contestata.

c ¶ Litis contestationem.] quod verum est, vt 3. q. 6. c. si quis episcoporum. §. exceptio. & s̄. ti. proxi. inter monasterium, & C. de excep. si quis aduocatus.

d ¶ Iudices.] delegati.

e ¶ Testium.] quibus receptis iudices delegati examinationem quorundam testium commiserunt quibusdam, qui vices suas alijs commiserunt, & illi quosdā testes receperunt; primi iudices delegati approbauerunt receptionem illorū testium, cum de iure talis receptio non valeret, pp quæ grauamina extitit appellatum.

ADDITIO. Quos testes approbauerunt primi delegati à Papa, & sic iterū aliud grauamē intulerunt: propter quod appellatum fuit ad Papam.

f ¶ Eadem die.] sed nunquid est illud necessarium, vt eadem die debeat reuocari vel quandocunque ante sententiam? vī q q̄ncunq; ante sētētiā, vt s̄. de confes. c. vlt. C. de iu. & fac. ign. error facti, & j̄. de censi. olim. vbi de hoc, vel saltem vsq; ad triduum. 2. C. de erro. aduo. l. 3. ī casu isto vī q eadem die debeat reuocari, vel saltem antequam fiat aliquid in cā, per q videat approbare hmoi confessionem, puta si producerentur testes, vel si aliquid aliud fiat q tantum post litem contestatam fieri debet.

g ¶ Lis contestata.] ergo vī, quod si non probauit, q confessio eadem die fuerit reuocata, p consequens lis fuit contest. & sic p indirectam confessionem aduocati ēt fit litis contest. si. s̄. p do. & contu. prout. 3. argu. contra s̄. de ele. dudum 2. & s̄. vt lit. nō contest. ubi dī quod per narrationem, & responsionem fit litis contest.

[Gl. seq. alleg. duas concor. secundo reprobat opin. respondens ad c. quo probatur. tertio principale dictū determinat.]

h ¶ Delegatus.] C. de iud. à iudice. & sup. de offi. de leg. super quæstionū. §. si vero per hoc patet quod reprobata est opinio illorum, qui dicunt, quod subdelegatus post litem contest. potest 4 alij vices suas subdelegare, ad instar procuratoris, qui post litem contest. factus est dominus litis: vnde potest postea dare alium procuratorem, C. de procura. nulla. & l. neq;. & sic volunt intelligere illam decre. s̄. ti. proxi. cum Bertholdus. quæ expresse contradicit huic: & illa non cōtinet ius quantum ad hoc, nec fuit obiectum: & ita per patientiam toleratur j̄ de præben, cum iam dudum [illegible] quod ius non contineat, patet per hoc quod hic dicit, quod non, nisi delegatus a pricipe causam

1 Hæc glossula nō inuenit ī antiquis codibus.

† Vide tex. ī l. 2. cū l. fi. D. de er. aduo.

† al. eodem die.

2 Nudo verbo, nō facta fide de errore, s̄m Host. & scripsi in valle. dec. olim sup glo. 2. Io. An.

3 Cōcor. l. 1. & ibi Cy. C. de pfe l. 2. §. q obseruari. ff. de iur calum.

4 Hæc q̄stio an subdelegatus possit subdelegare valdē ance ps inter Doctores, de qua vide late p Iasonē ī l. a iudice C. de iud. & ibidē p Alexandrū. & opinio glossę hic, q nō possit, cōis e. t. adde q̄ no. lib. 3. cōment. in Directorium Inquisitor. schol. 81.

causam potest alij delegare non distinguendo ante litem cont. vel post, & ita ibi non potuit de iure delegari. Est ergo tenendum, quod [illegible] alij subdelegare non potest: quia [illegible] iterum subdelegare. quod esse non dēt & est simile in excommunicatione, quæ non trāsit in tertiā personam. & quod dicitur. delegat° ab alio quam à principe nō potest alij causam delegare. itellige de eo qui est delegatus ab alio ad vnam causam tantum: nam si esset ei delegata vniuersitas causarum, bene posset vnam causam alij subdelegare. ff. de iud. cum pr. tor. §. 1. aliàs non potest. ff. de officio proconsulis, & lega. legatus. quia quasi ordinarius videtur.

[Gl. seq. querit, allegat duo, pro & contra, & soluit distinguendo.]

a ¶ Dumodo hæc.] sed nûquid possit in causa appellationis proponere aliā causam, quam non expressit in appellando? Videtur quod sic s. eod. constitutis 2. Item & noua causa potest opponi in causa appellationis: & noua instrumenta, & allegationes. s. de fid. instrumen. cum Ioannes. ff. de appel. scio. s. de test. fraternitatis. & C. de temp. app. per hanc. & s. vt lit. non contesta. accedens. Sed contra videt expressum supra eod. vt debitus. vbi dicitur, ꝙ qui appellat, causam appellationis propter quam appellat, debet allegare coram iudice. & hic expresse idem dicit littera ita, dummodo hæc in appellationis causa expressa fuerint. & infra capi. proxim. Super hoc ita distingue, aut appellatur a grauamine ante sententiam diffinitiuam, aut a sententia diffinitiua. Si a grauamine ante sententiam: tunc necesse est allegare coram iudice appellationis causam sui grauaminis, talem quæ si esset probata, esset legitima, vel quæ esset expressa in iure: & tunc in causa appellationis non potest aliam allegare, ut hic dicit, & supra eod. vt debitus. Et est ratio, quia non appellatur nisi a grauamine, sed propter hanc causam, quam vult de nouo proponere coram iudice appellationis, non grauabatur, nec propter hoc appellauit: & iudex appellationis cognoscere debet tantum super eo pro quo appellauit. & Papa semper ita rescribit in appellationibus ante sententiam, si est ita. Si uero 1 aliquis appellat a diffinitiua, tunc non est necesse aliquam causā allegare cu appellat, sed sufficit, dicere appello ab iniqua sententia 2 & tunc in causa appellationis potest opponere nouam causam, & noua instrumen-

1 Hæc sniā glossę appro[illegible] p. c. [illegible] eo. 2 in Clem.

2 Et sic intellige qd nota. 80. di non. ca. 1. de [illegible] 2. q. 6. non ita Io. And. inno. uel.

factum est (a dummodo hæc in appellatione ipsa expressa fuerint) nunciētis irritum & inane.

¶ Idem decano, & Thesaurario, & P. sancti Petri canonico Zamoreñ.

¶ *Non sufficit appellanti docere quod exceptionem legitimam & ueram apposuit, & appellauit, nisi doceat propter exceptionem non admissam appellasse, hoc dicit, & est casus notabilis, & quotidianus.*

C A P. LXIII.

Dilecto filio G. capellano nostro D. presbytero & L. capituli Salamātini procuratori a nobis auditore concesso, pcurator capituli ꝓposuit corā eo, quod cum dictus presbyter sup receptione sua ī Salamātina ecclēsia executorias a nobis ad archidiaconum Ciuitateñ. & collegas eius, litteras impetrasset, corā eis fuit ex parte capituli allegatum, quod cum in ipsa sit ecclesia certus numerus canonicorum, iuramēto firmatus, de quo in litteris ad eos directis mentio non fiebat, per eas non debebant contra ipsos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad nostram audientiam appellatum: & inf. Quoniam igitur & si per confessionem presbyteri factam coram auditore prædicto, constiterit, Salamantinam ecclesiam habere certum numerum canonicorum, iuramento firmatum: & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & quod appellatum extiterit ab eisdem; quia tamē non constitit, quod propter exceptionē huiusmodi nō admissam, aliam ve legitimam fuerit appellatum: Mandamus, quatenus si vobis constiterit præfatam exceptionē hu-

ta. & sic loquitur supra de fid. instru. cum Ioānes. & l. scio. & per hanc decre. illa supra eo. constitutis. specialiter intelligitur in causa electionis. ut ibi dicitur. Et decre. illam, accedens, intellige vt ibi dicitur. Item in aliis appellation. b. extra iudicium 3 faciendis exprimenda est causa propter quam appellatur s. de ijs quæ fi. à ma. parte cap. c. j. & s. e. bonæ. & s. de elec. cū nobis. & s. eo. dilectis. & in scriptis. pro ponēda est: alias reputabit, nō appellās, in decr. Inn. [illegible] cordi[illegible] est eo. tit. [lib. 6.]

3 De appello nibi. extraiudicialib. in causis electionū, dic vt s. de ele. vt circa lib. 6. & clē. eo. ti. constonē, Inno.

Dilecto. Primo ponit factū coram auditore narratū. Secundo committit cām. & pmittit quarenbi, Quoniam. Abbas.

C A S V S. D. presbyter obtinuit litteras a domino Papa super receptione sua in Salamātina ecclesia ad quosdam executores: coram quibus fuit ex parte capituli Salamantini propositum, ꝙ cum in Salamantina ecclesia certus esset canonicorum numerus iuramento firmatus d quo in litteris directis ad eos mentio non fiebat: non debebāt p eas procedere contra capitulum Salamātinum, & ne se cus facerent, sedem Apostolicam appellauit, sed executores huiusmodi appellatione contempta tulerunt excommunicationis sniam i episcopum & capitulum Salamantinum: unde tam procurator capituli, quam dictus sacerdos coram auditore confessus fuit, quod in ecclesia Salamantina certus erat canonicorum numerus institutus Sed quia licet per confessionem presbyteri constiterit Salamantinam ecclesiam certum canonicorum numerum habuisse iuramento firmatum, & huiusmodi exceptionem coram executoribus fuisse propositam, & quod appellatum extiterit ab eisdem, tamen non constitit Papę, quod per huiusmodi exceptionem non admissam, vel aliam legitimam fuerit appellatum, Mandat Papa quibusdam iudicib quatenus si constiterit exceptionem præfatam de certo numero canonicorum iuramento firmatā, uel alias exceptiones legitimas fuisse propositas coram executorib. pdictis nec admissas, & iō partem capituli appellasse, processum ipsorum executorum denūcient irritum & inanē. No. exceptionem de certo canonicorum numero iure firmato legitimam esse. Item non sufficit proponere exceptionem legitimam, nisi propter eam non admissam fuerit appellatum.

[Gl. seq. [illegible] appellationis causam. secundo circa textum repetit tria.]

a ¶ Pro-

a ¶ Propositas coram ipsis.] sic patet, quod cum per quam appellatur, proponenda est corā iudice a quo appellatur: & sic fuit causa ista legitima: quia nō est verisimile, quod Papa ex certa sciētia mādasset illū recipi contra iuramenta canonicorum: immo vī Papa circumuentus. ſ. de reſcri. constitutus. in parte decisa. Idē esset ēt si statum canonicorū ꝯfirmatū fuisset solūmodo per sedē Apostolicā sine iuro 1. ſ. de consti. cū accessissent. & arg. ǰ. de priui. ex parte & ſ. de reſcr. cū ordinē. Itē patet hic quod licet exceptio est legitima appellata ñ adiā test: [illegible] sit appellatū per ipsā, licet appellatū sit, nō dēt retractari prętextu illius exceptionis quod factū ē: quia sñia cōtra ius litigatoris bñ tenet, a qua nō est appellatū, licet nō teneat cōtra ius ꝯstitutionis lata ſ. ti. proxi. cum inter vos & 2. q. 6. c. ei q. §. diffiniti ver. itē si sñia. C quā [illegible] nō est necess. l. 2 & ff q̄ sent. sine app. resciu. l. 1 §. j. Itē ex hoc patet, quod si qs appellat a grauamine, non tñ exprimit cām illā in appellatione propter quā appellauit, sed aliam: illā prosequi nō pōt: quia propter illā nō appellauit. de hoc dicto. e. t. ſ. c. prox. itē vī quod in ea appellationis sufficiat probare causam probabilem fuisse propositam corā iudice a quo appellauit, & non admissam: sed hoc intelligendum est secundum quod dicitur. infra. eodem interposita.

1 Immo vī idē ī numerō statuto, licet iuratus nō sit cōfirmatus. & de hoc in gl. decr. ꝯstitutus. in fi. glo. Ioan.

† al. Meldeñ.

¶ De materia huius decretalis, quatenus agit de insufficienti procuratore, vide notata per Bal. in l. fi. C. de ędil. action. adde. c. his qui. de procur. lib. 6

† al. ita, ac fratri G. monachos monasterij sanctę Marię sancti Adriani, &c.

huiusmodi de certo canonicorum numero iuramento firmato, vel alias legitimas exceptiones fuisse propositas coram ipsis[a] executoribus, nec admissas, ac ideo partē capituli appellātis, ipsorū executorū processum denuncietis irritū & inanem.

¶ Idem sancti Andreę archidiacono, & magistro I. canonico de Melreñ. †

¶ *Appellans, qui terminum appellationi præfigit, si mittit procuratorem ad impetrandum & contradicendum tantum, & appellatio fuit recepta a iudice uel approbata a parte aduersario legitime prosequenti, condemnatur in expensis. hoc dicit secundum communem intellectum, licet glossa aliud senserit.*

CAP. LXIIII.

NIcolao † militi ac † fratri E. monacho monasterii sanctæ Mariæ, sancti Adriani diaconū Cardinalem concessimus auditorem; in cuius pręsentia cum dictus monachus, non nisi ad impetrādum & contradicendū procurator fuerit institutus, supplicauit humiliter idē miles, vt cōtra ipsos tanquā † contumaces procedere deberemus; & infra.

¶ Mandamus quatenus si vobis cōstiterit, dictos abbatē & conuentum appellationi[b] suæ terminū præfixisse; cum ad prosequēdam eandem sufficientē procuratorē nō miserint; memorato milite ipsam personaliter prosequēte, ipsus ad restituēdas expensas a tēpore[c] appellationis factas eidem militi cōdemnetis.

¶ Idem episcopo Mantuañ. & P. canonico Tusceñ.

¶ *Ab eadem sententia ab eodē tertio appellare non licet.*

[Gl. seq. distinguit an fuerit vel nō, terminus appellationi præfixus ab homine, & remittit.]

b ¶ Appellationi.] potest enim qs appellationi suæ statuere terminum ad ipsam prosequendam. ſ. eo. personas. &c. oblatæ. & si talis appelatio a iudice vel aduersario fuerit probata, tunc appellans tenetur prosequi causam per sufficiētem procuratorē ad causam, parte altera eā prosequente: aliàs in expensis appellator cōdēnabit, vt hic dicit: & idem intellige in diffinitiua, ut cum appellans statuit terminum ad prosequendam appellationem suam, tenet appellans mittere sufficientē ad cām suā defendendā: aliàs procedetur ad ꝯfirmandam, vel infirmandā sñiam, etiam altera parte non prosequēte, ut ſ. de renun. veniens. Si vero appellans non pręfixit terminum appellationi suæ prosequendæ; nec a iudice, nec ab aduersario appellatio fuit approbata, tunc sufficit appellāti mittere procuratorē ad impetrandū & cōtradicendum, altera parte ēt prosequente. ǰ. eo. ti. interposita. §. 1. ad hoc facit. ǰ. eo. ti. cordi. [lib. 6.] ubi dicit si appellatus voluerit prosequi. quia approbat appellationem & sic ideo vterq; tenetur mittere sufficiētem, vt ibi dicit. Sed si appellatus noluerit prosequi appellationem, quia eam non approbat, tunc sufficit appellanti mittere simplicem nuncium ad impetrandum & contradicendum a contrario sensu horum verborū, si appellatus voluerit. & ita hęc decr. & illa interposita. §. 1. loquuntur diuerso casu, & non contrario. Et no. quod terminus statutus ad prosequendam appellationem a iudice vel ab aduersario, vicem obtinet peremptorij. ǰ. eo. sæpe. De hac materia plene no. ſ. de renunc. veniens. in gl. quæ incipit, sed non videtur. Ber.

2 Sequentes glossę nō habentur codē modo ī omnib. codicib.

† al. tanquā contra.

NIcolao militi.] Diuiditur. Primo ponit dationē auditoris, & petitionem appellantis. Secūdo dat iudices, ibi, Mandamus. Ab. Sic.

CASVS. Abbas & conuentus monasterij sanctæ Mariæ, litigabāt cū Nicolao milite sup quibusdā possessionib. Monachi appellauerunt ad sedem Apo. & appellationi suę terminum præfixerunt, propter quod tam miles q procurator monachorū ad curiā accesserunt: datus fuit eis auditor in cuius pręsentia proposuit idē miles, quod cum procurator monachorum: non nisi ad impetrādu & cōtradicendum fuerit institutus, sufficienter ad causam tractandā non miserunt, eo ipsam personaliter prosequēte: vnde petebat eos sibi condēnari in expensis, tanquā contumaces, vnde mandat Papa, quatenus si cōstiterit abbatem & monachos appellationi suæ terminum præfixisse: quia sufficientem procuratorē ad prosequendā cādem cām non miserut, ipso milite cām personaliter prosequente, monachos condemnet ad restituendas expensas à tpe appellationis factas militi memorato. No. quod ille qui appellat, si terminum præfixit suæ appellationi, & à iudice vel aduersario appellatio fuerit approbata, tenetur mittere procuratorē sufficientē ad totam cām, aliàs in expensis condemnabitur altera parte cam prosequente, vt hic dicitur.

ADDITIO. Miles iste approbauit appellationem, vel etiam iudex, quod patet ex eo quod eam fuit personaliter prosecutus, alias stabitur illi decre. ǰ. eo. interposita & sic corrigitur ista in hoc. si uero appellatio nec a iudice, nec ab aduersario fuerit approbata: tunc appellans potest simpliciter constituere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licet pars altera eam sufficienter prosequi sit parata. ǰ. eo. interposita §. 1.

c ¶ A tempore appellationis factas.] quia ex tunc fuit cōtumax, ex quo non misit sufficientem procuratorem. quia ex tunc videtur citatus ad causam. simile. ſ. de dolo & contumacia, cu dilecti 3. ſ. eo. reprehēsibilis. & cap. sæpe.

3 De procur. auditis. Ioā. And.

Sua

SVa nobis]Diuiditur primo ponit querelam appellati. Secundo sententiam auditoris : ibi, Cumque. tertio inhibitionem factam iudicibus appellationis: ibi, Nos. Abb.

CASVS. Inter R. tutorē filiorū B. ciuis Tuſcan. ex vna parte, & F. pro ſe, & P. tutorem quōdam filij B. ex altera. ſuper quadam ſumma pecuniæ corā iudice Tuſcan. qō vertebatur. idem iudex ꝓ eodē R. diffinitiuā tulit ſniam, a qua ſētētia fuit appellatū, q̄ bis ꝑ iudices delegatos fuit ꝯfirmata, & iterum tertio fuit appellatū, & cōmiſſio facta: tandem ad Papam delata eſt q̄ſtio, auditor ſuꝑ hoc īterlocutus fuit partē alterā non poſuiſſe tertio appellare: mandat Papa tertio iudici appellationis, qđ in cauſa illa vlterius non procedat, Nota ꝙ tertio nō eſt appellandum, a diffinitiua ſententia.

† Vide quid per hanc decretalē diffiniat Dñicus diſtin. 20. in ſumma.

† Vuſculan.

† Tuſculan.

† Vide l. 1. aū no. C. de adminiſt. tuto.

a ¶ Iterū]hæc uox. iterū, duas res ſignificat: & exponitur iterum, i. quoties opus erit. ff. de ed. veluti.

[Gloſſ. ſeq. ſignat ꝯtrarium, & ſoluit. Itē aliud contrarium, & ſoluit.]

1 Loquit̄ de editione iterū ex cā facienda, ſine cauſa non. Io. And.

b ¶ Tertio appellare.] bene interlocutus fuit, vt 2 qō. 6. ſi quis in quacunq; & C. ne li. in vna cadēque cāter appel. l. vnica. Ex hoc & in p̄dictis iuribus patet, ꝙ non licet ter appellare. Sed cōtra uidet̄ 2. q. 6. quoties. vbi dī: quoties putauerint ſe grauari, ad Romanam ſedem appellent. vt 2. qō. 6. pulſatus Sed dic quoties, i. ſecundo, & nō ultra in diffinitiua ſententia. ſiue ſuper eod. c. ſic s̄. eod. directe. vbi de hoc: & ſic illud quoties reſtringitur: uerbum enim generale ſæpe reſtringitur. 38. diſ placuit. 75. di. quod die. in fi. & 32. q. 2. ſine exceptione: in prin. & s̄. de reſcrip. ſedes. Item ar. ꝯtra. 31. q. 2. Lotharius. ubi dr̄, ꝙ Teberga ter appellauit, ſed exponi conſueuit, ter appellauit, i. ter uocem appellationis emiſit dicēdo ter, appello. Ber.

CAP. LXV.

SVa† nobis R. tutor filiorum quondam B. ciuis Tuſcan.† petitione mōſtrauit, quod cum inter ipſum ex vna parte, & F. ꝓ ſe ac P. tutorem quondā filij B. ex altera, ſuꝑ quadam ſumma pecuniæ coram iudice Tuſc. †qō verteretur, idem diffinitiuā pro eodem R. ſniam promulgauit; q̄ bis fuit ꝑ iudices delegatos a ſede Apoſtolica cōfirmata;† & ĩ. Sed pars altera, q̄ ſemel & iterū [a] appellauerat, tertio vocē appellationis ad nos emittēs P. & eius collegæ cognitionem ipſius ſententiæ a nobis obtinuit delegari, & infra.

¶ Cumque R. S. Mariæ in Coſmed. diaconus Cardinalis ſuper appellatione tertio ad nos emiſſa vtrique parti a nobis dat⁹ auditor, interlocutus fuerit, illos non potuiſſe de iure tertio appellare, [b] Nos p̄dicto P. & eius collegæ dedimus in mandatis, vt in negotio ipſo nequaquam procedere attentarent.

¶ Idem magiſtro G. archid. & offi. Lemon.

¶ Appellatio omiſſo medio iudice interpoſitæ, cauſam non deuoluit exceptione oppoſita. h. d. ſecundum communem intellectum.

CAP. LXVI.

iij DIlecti filij Prior, & cōuentus de Lacu Rubeo † tranſmiſſa nobis petitione mōſtrarūt, [c] inf. ¶ Ex parte dictorū Prioris & conuentus fuit excipiendo ꝓpoſitum, qđ cū omiſſo diœceſano ep̄o, fuiſſet ad archiep̄m † appellatū, ad quē gradatim fuerat appellandum, in cauſa ipſa de iure procedere non debebat: ſed q̄a officialis archiep̄i huiuſmodi exceptionē admittere denegabat, ipſi ad noſtram audiētiam appellarunt, & infra. Quocirca mandamus, quatenus, ſententias poſt huiuſmodi [d]

† Rubro.

iij DIlecti filij.] De ſubdito uel delegato epiſcopi archiepiſcopum appellare non licet. h. d. primo ponit querelam appellantis, qui ſecundo dat iudicem: ibi, Quocirca Abb.

CASVS. Inter priorem & cōnentū de Lacu Rubeo, & F. militem coram magiſtro A. ex delegatione ordinarii qō vertebatur. idē miles ad Bituricen. archiep̄m appellauit: Tandem partes cōparuerunt in præſentia officialis archiep̄i Bituricen. corā quo ex parte prioris fuit excipiēdo ꝓpoſitū, ꝙ cū om̄iſſo diœceſano ep̄o iuiſſet ad archiepm appellatū, ad quem gradatim debebat appellari, in cauſa ipſa procedere non debebat, Sed quia hanc exceptionē admittere denegauit, Prior ad ſedem Apoſtolicam appellauit: ſed officialis non obſtante appellatione tulit ſniam ſuſpenſionis, & interdicti in priorem & cōuentum p̄dictos: Mandat Papa quibuſdam, quatenus ſnias illas poſt hm̄oi appellationē promulgatas denuncient nullas eſſe. Nota ꝙ gradatim eſt appellādū nullo medio omiſſo: niſi qs ad papā uoluerit appłare. Itē ſnia lata poſt appłationem nō tenet.

c ¶ Monſtrarunt.]ex una parte, & quendā militem Claremonten. diœceſis ex altera, & ſuper quodam nemore.

[Gloſ. ſeq. alleg. 6. concor. in contrariū alleg. duas. decre. & vnam l. Ad decre. dupliciter reſpōdet. Ad l. aliter. Demum ponit ius nonū. & quādam falſam opi. circa appellationes interponendas ab officialibus, p quod iterū obijcit, & ſoluit.]

d ¶ Poſt huiuſmodi appellationem,]ex hoc patet, ꝙ gradatī eſt appellandum. arg. 2. q. ĩ. metropolitanū. & q. 6. anteriorū. §. illo uidelicet: & s̄. de offi. delega. ſuper q̄ſtionū. §. porro. & ff. a app. imperatores. C. d app. pcipim⁹. ff. qs & a quib. appel. l. 1. 1. rū. Sed & ĩ. de p̄ben. referente. ibi, appellatū fuit ad archiep̄m om̄iſſo ep̄o. & ff. quis & a quo ap. l. 1. §. 1. & int. de no ope. nū. ſignificātibus, ubi omittitur medius. & melius. dicas ꝙ gradatim eſt appellandum de iure: ſecundum canones tñ ſi omittatur medius, & ñ opponatur exceptio corā iſto ſuperiore. bñ uidelicet 2 qđ per ipſum fit. ſic intelligūtur prædictæ decre. referente & ſignificātibus Vel forte illud obtinet de ꝯſuetudine p̄ſcripta, vt ad illos archiepos appellet̄ omiſſis mediis. Si uero opponat̄ exceptio, nō ualet quod poſtea fit. ſi ꝓ hoc appellet, ſi cōſuetudo nō obſtat. & ita intellige quod hic dr̄. Sed lex iſta ff. quis & a quo l. 1. multum cōtradicit: q̄a dī ꝙ generaliter debet appellari ad primum delegantem, & no ad illum qui delegauit. Sed dic ꝙ iſta legem l. 1. in ſubdelegatis, ut ſi appellat ab aliquo ſubdelegato cui commiſſa ſunt tota cauſa a delegato ad vniuerſitatē cauſarū appellari debet ad primum delegatē & ſic intellige legem illam ſecundum illam decre. ſuper queſtionum. § porro. Sed ſi appelletur a delegato tantum. ſiue ſit delegatus ad vniuerſitatem cauſarū, ſiue ſit delegatus ad unam cauſam tātum, ſemper de iure appellandum eſt ad ſuum delegantem. & ſic intellige quod dicit hic & in l. prædi. ff. quis & a quo appel. l. 1.

†De hac materia vide Zanchinum trac. de hær. cap. 29.

2 Cum gloſſa ſentiunt Innocētius, & Hoſtienſis, vt bene adnotauit hic Io. And. quicquid dicat archidiaconus in c. ſi delegatus. de off. delegati, lib 6.

aliæ vero leegs loquuntur in ordinarijs, & c. metropolitanum. illud generale est, quod ad Papam potest appellari, omisso medio propter plenitudinem potestatis. 2. q. 9. quoties ad Romanam. & in pluribus alijs cap. ibidem: quia per simplicem querelam potest Papa adiri, cum ipse sit iudex ordinarius singulorum. 9. q. 3. cuncta & c. per principalem, nisi in casu illius decre. sup quæstionum, §. porro. Et sic omnia plana sunt. De appellationib. interpositis ab officialib. episcoporum, vel archidiaconorum, vel aliorum inferiorum dicas, quod cum idem sit auditorium, siue curia eporum, & eorum officialium: si appellatur ab officialibus episcoporum, appellandum est ad archiepiscopum de iure, no ad episcopum, & si appelletur ab archidiacono uel eius officiali, appellandum est ad episcopum & non ad archiepiscopum. tamen si est consuetudo, quod appelletur ab archidiacono, vel eius officiali ad archiepiscopum omisso epo valet appellatio. & hoc totum habes in quadam decr. Innoc. iiij. eod. tit. quæ incipit, Romana. [lib. 6.] Et idem credo, quod si consuetudo sit quod appelletur ab officiali episcopi ad epm quod teneat appellatio, non obstante quod dicitur illa decret. Romana: ne a seipsis ad eosdem uideatur appellatum. 16. dist. multis. ubi appellatur ab aliquo ad seipsum cum aliis, id est ab archiepiscopo ad synodum, ubi ipse est tanquam caput. & est simile. ff. quando appel. sit. l. 1. §. solent. vbi appellatur ab ordine & preside ad ipsum præsidem. 1 Et decret. prædic. referente, & significantibus. loquuntur de consuetudine, cum illa decr. Romanæ. quia ibi admittitur appellatio archidiaconi ad archiepm omisso epo, & hic non tenet. Sed hæ decretalis vero contraria prædictis tribus decre. ubi tenet appellatio omisso epo, & hic non tenet. Sed tu dicas, quod debuit hic appellari ad epm & non ad archiepm: quia hic non fuit appellatum ab officiali epi, sed a quodam magistro R. canonico Claremontis, cui eps spe cialiter cam commiserat, qui non erat de curia nec officialis epi: & ideo ad epm qui commisit cam. gradatim fuerit appellandum, & hæc habetur in antiqua decretali: in parte decisa Bern. ADDITIO. Et dicas contra opin. Bern. quod consuetudo non ualet, vt appelletur de officiali episcopi ad ipsum episcopum, cum sit idem auditorium utriusque patet in c. non putamus. de con suet. lib. 6.

† Hæc duo verba, i eos, desunt i aliquot antiq.

† In codice Barbatiæ ita magistro scholarium H. & G de Ruppe canonico sancti Adriani Morinen. &c.

† De materia uide lucolenter per Bal. §. nos au em. Inst. de Attil. tutor.

† Colosterr

† Beruion

appellationem latas (in eos†) denuncietis penitus non tenere.

¶ Gregorius ix. magistro† scholarium H. & G. de Rupe, canonicis sancti Andouiani Morinen. diæcesis.

¶ Si is qui desiit esse executor. nomine pupilli conuenitur inuitus. poterit appellare

CAP. LXVII.

ij EX† parte M. dominæ de Colob.† nobis fuit oblata querela, quod cum nobilis mulier domina de Bellebron.† super quibusdam terris ipsam nomine filiorum suorum coram iudicibus auctoritate nostra traxisset in causam, eadem in iudicium ipsorum excipi fecit presentia, quod cum res de quibus in iudicio agebatur. & predicti filij eius sub potestate,[a] & tutela ipsius minime permanerent, cum iam ad secunda uota transisset: † & per his ei non tenebatur ipsorum nomine, quorum tutrix esse desierat, respondere, sed quia dicti iudices hac exceptione neglecta, nihilominus ad hoc compellabant eandem, ipsa sentiens se grauari, nostram audientiam appellauit. Ideoque mandamus, quatenus si ita est, reuocato in irritum quicquid post appellationem huiusmodi inueneritis attentatum, audiatis hincinde proposita, & cætera.

¶ Idem magistro, & fratribus domus Moriem.

¶ Si iudex de iure dubitans vult consulere superiorem, debet consultationis copiam partibus edere, alias eius verbis consultationis fides non adhibetur.

& tutela ipsius non essent, cum iam ad secunda vota transisset, sup his rndere nullatenus tenebatur eidem nomine filiorum suorum, quorum desierat esse tutrix: & quia iudices hanc exceptionem non admittebant, sed rndere compellebant eandem, ipsa sedem Apostolicam appellauit: vnde mandat Papa quatenus si est ita, reuocato in irritum quod post appellationem iudices inuenerint attentatum, audiant postmodum hinc inde proposita No. quod quam cito mater tutrix filiorum suorum ad secunda uota transit, finitur tutela; nec potest postea pro filijs conueniri. Item quicquid fit post legitimam appellationem, in irritum debet reuocari.

a ¶ Sub potestate & tutela.] filius non dicitur esse in potestate matris, sed patris quantum ad ius patriæ potestatis. Initit. de patr. potestate. §. ius autem. quod filius familiam patris sequitur, & non matris. Initit. de legitima agnatorum tutela. §. 1. & ff. a contrario ne infidel. c. vlt. sed per officium tutelæ bene recidit filius in potestatem matris. Illud tamen regulariter est uerum, quod fœmina tutrix esse non potest: quia viri le officium est C. quod mulier tutoris officio fungi potest l. 2. & ff. de reg. iuris. l. 2. & s. de arbi. dilecti. nisi a principe tutelam impetrauerit. vt ff. de tute. l. vlt. tamen si mater maior est, & nullus tutor legitimus sit, uel datus non sit impuberi in testamento, vel si sit excusatus, potest repetere tutelam filii. Et ipsa iurabit quod ipsa non transibit ad secundas nuptias & renunciet Velleiano sub hypotheca rerum suarum. C. quando mulier tutoris officio fungi potest l. 2. & 3. olim sic obseruabatur. Hod etamen per Authen. præfertur mater omnibus tutoribus legitimis & datiuis, sed non testamentarijs, renunciando simplici verbo secundis nuptijs & non per iuramentum, & Velleiano, & omni alio auxilio, ut si obligauerit se pro pupillo, non inuetur. C. quando mulier tutoris officio fungi potest. Authen. ma. & auiæ. & in Authen. de hæ. ab intestato veni. §. ex his. coll. 9. & in Authen. vt matres sine prohibitione tute. gerant. §. quia vero coll. 7. & C. quando mulier tutoris officio Authen. sacramentum. & quam cito ad secundum matrimonium 2 conuolauerit, soluta est 3 tutela quasi mortua esset, vt dicto §. quia vero. Et ita patet quod mulier i. tam bene excipiebat. quia tutrix esse desierat transeundo ad secundas nuptias. Item si transeat ad secundas nuptias non reddita ratione tutelæ. omnia bona sua & mariti secundi tacite sunt filijs obligata, C. in quibus causis tacite pignus contrahitur l. si mater. & in Authentica. de nuptijs. coll. 4. §. si ante tutelam. Item in principio debet facere inuentarium & satisdare rem pupilli saluam fore, ut in Authentica vt mat. sine prohi. §. vltim. coll. 7. Beruardus.

† Vide Authen. matri. & auiæ. C. quando mu. tu. officium fun. po.

z Sim. ff. eo. pen. li. 6. dicebat I. de off. or. irrefragabili. legem illam intelligendam quando proses seder cum ordine, non quasi unus ex ordine per s. concilium & auctoritatem prebendo facto ordinis uel quando proses non concor. cum ordine. hæc secunda parum ualet, sed totum itel ligere iuxta di stin. predi. decre. pc. Ioan.

2 Secus est in sposalib, & de hoc in Spe. de eu. §. nuncaut. ver. qd si nondum & seq. Ioan.

3 Tamen mortuo marito secundo recuperat illam re integra. qd dicit vt i Spe. §. t dt. ver. qd sit iuris. Ioan. And.

EX parte M.] diuiditur. quia in prima parte ponitur appellantis querela in secunda dat iudices: ibi, Ideoque mandamus. Abb. Sicu.

CASVS. Quædam mulier no ie filiorum suorum impetrauit literas ex parte quandam aliam mulierem M. nomine, super quibusdam terris ad quosdam iudices delegatos; coram quib. dicta M. excipiendo proposuit, quod cum res de quibus in iudicio agebatur, & predicti filij sui sub potestate

Intima-

INtimasti.] Exemplũ relationis dẽt partibus edi antequam fiat relatio. Et facit hoc ca. ad secũdã partẽ rubricæ. Et pro intellectu præmitte, quod licet ex multis causis Papa impugnaret relationem factam p iudices, inter alias adiecit istã causam, de qua in tex. ideo dicit in tex. Præterea Abbas.

CASVS. Dñs Papa mandauit inquisitionem fieri cõtra quosdã hospitalarios; facta inquisitione inquisitores ignorantibus hospitalarijs trãsmiserũt relationem ad dñm Papã, nulla eis copia facta de inquisitionis processu: dicit Papa, q̃ nõ recte processerunt, cũ ꝑ n leges quoties iudex dicit se velle referre negotiũ ad superiorẽ, statim teneat dare litigatoribus exemplum cõsultationis. No. q̃ relatio nõ dẽt fieri ad superiorem partibus ignorantib. sed dẽt eis dari exẽplum consultationis.

† De materia relationis, de qua hic differit. vide glossã & Doctores Ic. cãm. 2. de testi. Dominic. ic. ð ele cti. lib. 6. & qd sit relatio, tradit gl. in l. 2. C. de legib.

CAP. LXVIII.

INtimasti: † & infra. ¶ Præterea hospitalarijs ignorantibus, & non facta eis copia de inquisitionis[a] processu, ad nos relationem transmisisse noscuntur: cum iuxta legitimas sanctiones, quoties, relaturum se iudex qlibet pollicet, illico litigatorib9 apud acta consultationis exemplum edere teneatur

¶ Idem archiepiscopo, archiacono, & G. canonico Turonẽñ.

¶ *Si ante litem contestatam circa principale negotium iudex aliquid innouat vel diem assignatam sine causa præuenit licitè appellatur. Et si procurator datus ad impetrandum super appellatione non seruauit formam mãdati, auditur appellans etiam p. stannum.*

CAP. LXIX.

SIgnificante † Aureliañ episcopo, nos noueritis accepisse, quod cum decanus & capitulum Magduneñ. ipsum, sup eo q̃ dicebãt, alibi quam in stallis decani & capituli prædictorum, carnifices carnes vendere non debere, † coram iudicibus auctoritate Apostolica conuenissent: petentibus tandẽ decano & capitulo nominatis † iudicum officium implorãdo, vt cum idem episcopus post citatione[b] carnes in stallis alijs vẽdi fecisset: quod per eum sup hoc factum fuerat[c], in statum pristinum reuocarẽt: pro parte ipsius fuit ꝓpositum, q̃ cum lis ꝑsertim non fuisset super negotio contestata, locum imploratio huiusmodi non habebat: adijciens, q̃ cum de consensu partium corã dictis iudicibus ad litigãdũ super eo negotio certus

† De simil. materia vide late p Ia. soñẽ i repet. l. quominus. ff. de flumi.

† Viđ l. 1. & ib Cy. C. q̃ sit longa cõsue.

† numerentur

[Gl. seq. reci. per q. an liceat iudici in differẽte referre: sudit distinguendo dubium iuris & facti,

a ¶ De inquisitionis.] hic processũ fuit sup excessibus istorum prælatorum puniendis in modum inquisitionis, & ideo siue causa sit criminalis, siue ciuilis potest iudex referre cãm superiori, si iudex dubitar qualiter in cã debeat iudicare. talis relatio approbat. Si vero vult euitare onus iudicandi, tunc non dẽt admitti relatio. in Auth. de iudi. §. vlt. colla. 6. ff. de iud. eum quem temere. §. 1. de iure quæri dẽt, & non de facto, vt ibi dicit: quia non crimina, sed vindicta potius ad nos debuit peruenire. C. de offi. præfect. ori. l. 3. in fi. & 17. q. 1. si cuitos. & c. si homo. si vero iudex dubitat de iure, & vult referre negotium superiori, exemplum consultationis illico tenet edere partibus, vt si forte minus plene referat, vel cõtratium q̃ dẽat, vel ĩ ꝑiudicium alterius partis, partes cõtradicere possunt & appellare. 1 C. de rela. l. 1. & 2. & hic. Si autem tunc nõ appellauerit postea cum princeps rescripserit non poterit appellare. 2. q. 6. c. biduuũ. in fi. quia approbas se vĩ relationẽ, vt ibi, & ff. qñ app sit. l. 1. §. 1. ltñ. & quia hospitalarijs ignorantibus relatio facta fuit, non tenuit relatio: quia exemplum relationis ostendi dẽt litigatoribus, vt dicunt leges prædictæ, de quibus hic fit mentio Ber.

1 Et hanc cõtradic. & ei9 cãm iudex dẽt referre de calũnia, an vero teneat referre de calũnia, ꝑiurio & variatione, dictũ ẽ sup ar tic. expẽsarũ vide in Spe. de rela. §. 2. v. fi. Io. A.

SIgnificante.] Primo ponitur appellantis narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Ideoque, Abbas.

CASVS. Decanus & capitulum Magduñ impetrauerunt litteras cõtra episcopũ Aurellan. ad quosdam iudices, sup eo q̃ dicebat capitulum carnifices nõ debere vendere carnes alibi q̃ in stallis decani & capituli Magduneñ. super quo iure episcopus molestabar capitulum prædictum: partibus in præsentia iudicum constitutis, datus fuit terminus de consensu partium ad litigandum sup ipso negotio pendente dilatione petebant decanus & capitulũ implorando iudicũ officium, vt cum idem eps post citationem carnes vendi fecisset ĩ stallis alijs, quod per ipsum episcopum factum erat in statum pristinum reuocarent. Ex parte episcopi fuit propositum. quod cũ lis nõ fuerit contestata super negotio principali, iudicum imploratio locum non habebat: adijciebat insup, quod cũ de consensu partium ad litigãdũ terminus certus datus esset, & quantum ad diem illam solutum fuisset iudicium eorũdem, iudices diem datum nõ poterãt ꝑuenire, nisi id fieret de consensu partium, nec audire partẽ aduersam in tali imploratione: & quia super his nõ audiebãt episcopum, sedem Apostolicam appellauit; dictus episcopus infra annum nuncium procuratorem suum ad appellationẽ prosequẽdã destinauit, & contra inhibitionem ipsius epi dict9 procurator sup hoc ad quosdam iudices sibi certa rõne suspectos litteras ĩpetrauit, sed noluit vti litteris sic obtentis, & sic annus elapsus fuit: vñ eps Aurelian. hæc omnia significauit dño Papæ, petens ab ipso non obstante lapsu anni, se ad procurationem appellationis admitti: vnde mandat Papa iudicibus quatenus si de huiusmodi prohibitione & de appellatione ex causis præmissis vel earum altera constiterit. reuocato in statutum primum quicquid post appellationem huiusmodi fuerit attentatum, procedat in negotio iuxta priorum continentiam litterarum Nota quod pendente dilatione lite non contestata officium iudicis delegati locum nõ habet. item pendente dilatione iudicis officium conquiescit, ut interim nihil facere possit sine ꝯsensu partium. Item procurator, q excedit fines mandati, non præiudicat domino & ideo non obstat lapsus anni.

b ¶ Post citationem.] certe nec ante citationem, nec post debuit eps molestari super possessione carnificij lite pendente, si ipse possidebat[c] cum capitulum super hoc conueniret episcopum, vnde patet quod erat in possess. de qua non debuit eijci lit. pen. supra vt li pen. cap 1. & 2. 16. q. volumus. vnde male petebat capitulum, vel si capitulum possidebat agens contra episcopum ne inquietaretur, adhuc non poterat implorare officiũ iudi. lit. non contest. vt ĩ. sequitur; quod magis videtur. Ber.

c ¶ præsertim.] id est, 2 maxime quia nec post lit. cõtest. debuit ei auferri possessio si ipse possidebat, seu verius videtur quod capitulum possidebat, ut dixi.

2 al. ita: supple, maxime.

dies statutus fuisset, & q̃tum ad illam diem solutũ fuisset iudicium eorundẽ, præuenire a diem ipsum, ac audire partẽ aduersam in tali imploratione ubsq; consensu partium non debebãt, & quia super his b non audiebant eundem nostram appellauit audiẽtiam: & licet procuratorẽ suũ infra annum ad huiusmodi appellationem miserit prosequendam, quia tñ dictus procurator (vt creditur) circumuentus, contra inhibitionẽ ipsius episcopi, nostras sup hoc ad quosdam iudices, certa ratione suspectos, litteras impetrauit, dictus episcopus vti noluit litteris obtentis, petens non obstante lapsu anni, ad prosecutionem appellationis admitti.

¶ Ideoq; mandamus, quaten⁹ si de inhibitione c huiusmodi & præmissis causis appellationis, vel earum altera constiterit, reuocato in irritum, & cętera. Vsq; ad † attentatũ in † iã dicto negotio, iuxta priorum continentiam litterarum: & cætera.

¶ Idem.

¶ *Capitulum famosum & multum allegabile & hoc dicit Ad iustificandam appellationem ex causa interpositam probare oportet causæ veritatem coram iudice ad quem, nisi fuerit coram iudice à quo oblata probatio & reiecta, hoc dicit singulariter vsque ad §. eidem.*

CAP. LXIX.

INterposita † appellatione ex causa probabili, d non sufficit appellãti probare, quod ex causa huiusmodi prouocauit, si eam non doceat esse veram e,

a ¶ Præuenire.] quod facere non poterant: qa pendẽte dilatione, iudicis officiũ conquiescit: nisi partes cõsentiant. C. de dilat. siue pars ex causa tñ mutat. dilatio q̃nque ff. de arb. dicere aũt. in fi. & arg. de re iudi. qd iussit. & §. eod. cum cessante cã. & e.t notabile, q iudex data dilatione nihil facere possit ante terminum altera parte inuita.

ADDITIO.] An parte absente possit statuere præsenti & resilienti terminum ad pbandum, & qd de termino lapso, vide in Spec. de dila. §. nunc videamus. ver. sed pone ecce. & duobus versi. seq. Ioan. And.

[Gloss. seq. signat contrarium & dupliciter soluit.]

b ¶ Super his.] nõt. q iudices lit. non contest. reducere volebant capitulum in pristinum statum vt carnifices non venderent carnes alibi quam in stallis capituli, quod facere non debebant, cum adhuc possent recusari lit. non contesta 3 q. 3. c. induciæ. §. oster. & ita ante lit. cõtest. iudex delegatus circa principale negotium nihil facere pot. arg. §. de ... per litteras & super eo q pendente dilatione procedere volebant: qd facere nõ poterãt: vnde valuit appellatio. arg. contra. 1 §. de offic. iudi. c. 2. in fine. Potest dici quod illa loquitur in ordinario, cuius iurisdictio fundata est, cuius etiam officium ante litem contestatam & post implorari potest tempore competenti, sed non dilatione pendente aduersario contradicente, vt hic dicit, & C. de dilationibus: sed hic loquitur de delegato, cuius iurisdictio non est firma ante litem ptestatam: quare eius officium implorare non potest ante litem contestatam, & maxime dilatione pendente, vt hic patet. Vel veri⁹ dicas, q ibi loquitur de alio officio iudicis, quod petitur incidenter fauore minoris vel alterius q vtitur iure minoris, hic de alio, quod quasi respicit principale factum, quod immutatum est ab aduersario. & quod etiam competeret maiori post litem ptestatam corã delegato, sed non ante nec pendente dilatione. vt dictum est.

ADDITIO. Vel dic, q hic imploratur iudicis officium eo die quo solutum erat iudicium: quia datus erat terminus in quo partes comparere debebant; & interim iudicis officium cõquiescit, vt dictum est. C. de dilationibus si vero. Sed non negatur quin possit implorare officium in termino constituto. quis implorari non possit pendente dilatione: sed in contrario petitur officium iudicis, in termino constituto ad p. procedendum.

[Glo. seq. obijcit, & soluit dupliciter.]

c ¶ De inhibitione.] & sic patet, q procurator nõ potest excedere fines mandati alias non nocet dño. C. de proc. si procurator. & §. de offi. dele. cum olim. Si vero simpliciter constitutus fuisset, nulla forma data sibi de iudicibus impetrandis, nõ posset eos recusare, quos procurator impetrasset. §. de cau. pos. cũ olim & hoc ã cõtrario sensu, vbi de hoc. Sed videt q non sit amplius audiendus post annum & sibi imputet q tali commisit negotia sua. ff. de mino. cum mandato. in fi. agat ergo eps ptra pcuratorẽ, vel ptra eũ q circumuenit procuratorem ipsum ff. de do. & eleganter. §. si dolo. hic pcurator circumuentor forte nõ erat soluendo, & ita restitutio fuit pra aduersarium. ff. de eo p quẽ fact. erit. l. vlt. r. rñ. vel auditus fuit eps ex generali clausula: 2 siqua ex iusta causa si mihi videbitur, in integrum restituam. ff. q. ex cau. ma. l. 1. in fi. arg. §. de in inte gr. resti. ex litteris: arg. §. de pig. signifi. cãte. quantum enĩ in ipso fuit, bene prosecutus fuit appellationem, & ita audit episcopus triplici ratione Quod auditur post annum, hoc fuit propter factum pcuratoris: quod fuit iusta cã, quare indulget biennium, vt §. eod. cum sit Romana. ex alijs duabus causis præmissis tenuit appellatio. aut ex altera earum Et est. arg. q bñ, plura mandatur coniunctim; quorum alterum per se sufficit, alterum sufficit probare. De hoc dictũ fuit de rescrip. ex parte. Ber.

INnterposita appellatione.] CASVS. Aliquis coram iudice cõstitutus, causa probabili assignata, propter quam non tenebatur respondere: quia iudex eam non admisit, appellauit: quæritur vtrum corã iudice appellationis sufficit hoc probare, scilicet, quod causam probabilem allegauit, coram iudice à quo appellauit, nec fuit admissus: Respondet Papa, quod non sufficit, nisi causam illam doceat esse veram, nisi coram inferiore obtulerit se probaturum, & non fuisset admissus. quia tunc nõ habet necesse pbare causam veram fuisse, sed sufficit probare quod causam probabilem allegauit, quam obtulit se probaturum, nec fuit admissus, & propter hoc appellauit.

d ¶ Probabili.] tali, quæ si foret probata reputaretur legitima. supra eod. ut debitus. & ca. cum speciali. §. 1.

Glossa sequens alleg. duo similia, & tria contraria.]

e ¶ Esse veram.] sim. §. eo. de testi. ex parte Adæ. & §. eo. tit. proxi. cũ 1. & A, 3. Ar. contra. §. de offi. delega. cum causa. §. eod. ut debitus. & ca. dilecto.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Nisi

1 Et hunc locũ vide p cæteris Ioan. And. q Host. eundem refert.

† Dictio ad est in aliquot antiquis.

† In iam dicta causa.

2 Host. dicit q oppositio glo. pcederet nisi ptra expssam inhibitionẽ iudices elegisset: sed venit do cõtra ipsã nõ præiudicauit dño vt i prin. gl. & ideo ipso iure sine restitu. beneficio seruat illæsus: qa nõ est qd sibi dẽat imputari emittit. §. ex ratione. Ioan. And.

† De intellectu vide Rubeũ Alexandrinũ i tra. de potestate pcurat. par. 1. adde nota ta per Inno. cẽtiũ & Butriũ in c. cũ iter canonicos. §. de ele. & Ic. ad dissoluẽdum. infra de de. spõsa. impu.

3 Concor. tex. i l. q cũ ibi no. §. 1. ff. de testi. in integrum.

a ¶ Nisi hoc se offerens.] huic verbo signatur contra. ꝟ.de test.ex parte Adæ.quia ille Adam obtulit se probaturum,nec fuit admissus ante sententiam,& tamen in causa appellationis debet probare causam appellationis veram fuisse. Solue hoc ſm quod ibi dixi. ex hoc.n.apparet apertum grauamē, quod oppono causam probabilem, & eam offero me probaturum, si non admittor. & ideo sufficit hoc probare in causa appellationis:quia hoc ꝓbato satis probatur grauamen : quia per inde habetur, ac si causa allegata,quam volo probare, esset uera, & me repelleret, secus est ... simpliciter : causam allegat: quia tunc videtur id quasi maliciose fecisse:vnde illam causam tenetur probare verā fuisse arg. ꝟ.eo.super eo.§.si autem aduersa. De hac materia plene dicta est in decre. ex parte Adæ.& ꝟ. de exceptionib.olim.B.

FIDEM QVOQVE. Dicitur hic, quod si appellatio non recipiatur a iudice, nec ab aduersario approbatur:licitum est appellāti prosequi causam per procuratorem constitutum ad impetrandum,& contradicendum tantū, licet pars aduersa ꝑ se vel per procuratorem idoneum apud sedem Apostolicam iudicium recipere sit parata.

b ¶ Eidem.] scilicet appellanti.

c ¶ Recipere iudicium sit parata.] sibi imputet,ꝙ nō approbauit appellationem , ex quo eam apud Sedem Apost prosequi uoluit.& si appellationē approbasset ipse uel iudex:tunc enim tenetur sufficienter proseq alias punitur in expensis supra eod. Nicolao.Sit ergo cautus qui appellat circa duo:primo ꝙ cum appellat ex causa probabili,ꝙ offerat eam se probaturum:quia in appellatione releuabitur: quia non oportet cum probare causam esse ueram.Item in alio ꝙ cum recipitur appellatio a iudice,vel ab aduersario suo,prosequatur causam suam per sufficientem procuratorem ad totam causam,1 ne condemnetur alteri parti eam prosequenti in expensis.

ADDITIO. Item præfigat terminum appellationi suæ,ne appellatio possit supplantari.supra eo.oblatæ. Item constituat fidem procuratorem,supra.c. proxi.ꝟ fi. & ꝟ. de pignor. significante. secundum Host. & de his cautelis plenius in Spec.de appel.§ qualiter.vers. in summa.& sequentibus.

ILLE DENIQVE. Aliquis appellauit ad superiorem , coram illo ad quem appellauit , petiit remitti ad eum a quo appellauit , pars altera contradicit : quæritur an debet remitti ; & dicitur quod sic , non obstante contradictione alterius partis,sed debet con

1 Appellationis, nam super principali non habet necesse mittere, nisi appellatus hoc petierit licet recepta, vel approbata sit appellatio, ſm Inno. & Host. vt inf. eod. cordi. §.1. li 6. vide de hoc in glos.2.Ioan. And.

nisi hoc se offerēs a probaturū nō fuisset admissus.

¶ Si appellatio nō fuit recepta a iudice,vel approbata a parte sufficit appellāti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum,licet pars appellata sit parata in curia prosequi.hoc dicit vsque ad §. ille denique. Abbas Siculus.

¶ Eidem b quoq; permittitur,si nō recipiatur appellatio eius a iudice,nec ab aduersario approbetur, super prosecutione appellationis per procuratorem ad impetrandum,& contradicendum constitutū, litteras impetrare : licet pars altera ꝑ se uel ꝑ procuratorē idoneū , iudiciū sup hoc apud sedē Apostolicam recipere sit parata.c

¶ Ante inchoatam prosecutionem appellationis appellans potest si vult inuito appellato petere vt remittatur ad iudicem a quo:sed condemnabitur in expensis factis per partē aduersā in illa appellatione h.d. vsque ad § sane. Abb Sicu.

¶ Ille † denique,qui uocē appellationis emisit,cuius nondū est alij cognitio delegata, ad petitionē d eiusdē, ad eū a quo prouocauit, de iure remittit: cōtradictione e partis alterius nō obstāte: † (est tamē †) in legitimis expensis aduersario, quas eū ꝓpter hoc fecisse constiterit,cōdemnandus.

¶ Articulus appellationis interposita a grauamine discutitur per iudicem ad quem, parte absente per contumaciam etiam lite non contestata in appellatione uel principali causa hoc dicit. Abb. Sicu.

¶ Sane parato aliquo probare grauamen , propter quod duxerat appellandum , & parte aduersa se contumaciter absentan-

demnari in expensis legitimis aduersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit.

d ¶ Ad petitionem eiusdem.] sic supra eod. accepta. alias enim non debet causa remitti ad eum, à quo est appellatum C.de appel.eos.& 1.q.6.c.ei qui.§.ab eo. & ꝟ.de sent. excom. per tuas.

[Glossa sequens recit. per q.quare non potest resistere appellatus.]

e ¶ Contradictione partis alterius.]pars appellata cōtradicere nō potest.quia nō habet iudicem suspectum,qui pro ea tulit sententiam , cum ipsum per hoc approbauerit: vnde ipsum reprobare non potest.4.q.3.si testes. §. si quis testib. & si in fauorem tantum appellantis statutum fuit , ꝙ ad eum non remittatur a quo appellauit huic fauori, qui pro eo introducitur.potest renunciare : cum hoc licitum sit cuicunque. C. de pactis , si quis in cōscribendo. ꝟ. de regula.ad Apostolicam.cōdemnatur tamen alteri parti in expensis tanquam cō tumax:quia malitiose ipsum traxit in appellando ipsum ad papam,quia perinde est ac si ipse non fuisset prosecutus altere prosequente.ꝟ.eo.c. reprehensibilis.

SANE. Aliquis appellauit à grauamine coram iudice appellationis paratus est probare grauamen propter quod duxerat appellandum: pars aduersa citata contumaciter se absentat . quæritur quid sit iudici faciendum: Respondet Papa,ꝙ iudex potest super hoc procedere lite non contestata, licet litis cō testatio nōdum facta fuerit in articulo appellationis, vel in ipso negotio principali, quia cū in casu illo iniquitas prioris iudicis grauatur principaliter, nō est rigor iuris requirendus, ex quo causæ perplexitas posset seq. Nota in primo respōso, quod q appellat a grauamine, semper adiiciat in assignatione causæ , quod offerat se causam illam probaturum, & sic de veritate causæ quam exposuit,nō habebit necesse probare, quod si non fecerit , causam veram probare debebit . Item in secundo responso nota,quod qui appellat,& eius appellatio à iudice vel ab aduersario approbetur sufficienter, ad totam causam procuratorem mittere debet,alioquin alteri parti eam prosequenti,personaliter condemnabitur in expensis.Item in tertio respōso no.q potest quis remitti ad eum à quo appellauit contradicente parte aduersa: sed illi aduersario condemnabitur in expensis. Item in quarto responso no. ꝙ altera parte absente per contumaciam iudex appellationis potest cognoscere de grauamine. Item vtraq; parte præsente. contestatio litis fieri debet in huiusmodi exceptionibus.

† Vide Abbatē in c.dilectus.lib.3.ꝟ. de ꝑben. & Angelū in l. si quis libellos. C.eo.ti.

† Vide l. si qs libellos. C.eo.tit.

† Hæc duo verba: est tamē, desunt in antiquis. & in recentioribus magis emendatis.

a ¶ Lite non contestata.] hic habes nouum casum, in quo pot procedi lite non contest. aliũ habes s̃. de off iud. c. 2. ali notantur s̃. vt lit. non cõte. quia frequenter ratio redditur in littera: quia agitur de iniquitate iudicis, ñ de negotio principali, vel de facto aduersarij: vnde æquũ fuit vt de hoc cognoscatur nõ obstante absentia aduersarij. 1 Et ita colligit ex hac lr̃a à cõtrario sensu, si eẽt psẽs, q̃ sup exceptione deberet lis contestari, qđ verum credo, vt no. s̃. de off dele prudentiam § sexta.

[Glos. seq. arguit. & declarat]

b ¶ Rigor iuris.] argumentum, q̃ in negotijs ecclesiasticis rigor iuris non sit seruandus, sed potius æquitas. sic s̃. de dol. & contu. c. 1. & s̃ de resti. spol. sæpe. & s̃. de iud. dilecti. Rigor est vt non procedatur lite non contest. talis rigor in hoc casu nõ est seruandus. cũ principaliter agat de iniquitate iudicis, sed in alijs causis, vbi agit principaliter de iniquitate aduersarij, pp ipsius cõtumaciam ponendus est actor in possessionẽ causa rei seruandæ, vel excommunicandus: hoc nõ debet fieri in hoc casu. quia de iniquitate iudicis agitur, sed propter hoc pars puniri non debet, vnde si non posset cognosci de hoc grauamine lit. non contesta. esset quasi quædam perplexitas: quia cum non cõstet adhuc vtrum appellatio sit legitima, nõ potest se intromittere de principali quæstione, in quo casu tantum & non ante habet iurisdictionẽ super principali: quare non potest procedere in principali, nec pœnam imponere aduersario, cum ipse non peccauerit: & si puniret illum, faceret contra conscientiam: sed propter contumaciam videtur puniẽdus. Et ideo vt hæc perplexitas euitetur, potest iudex cognoscere de hoc grauamine lite non contesta. s. de iniquitate iudicis: probato vero grauamine reuocabitur grauamen, & postea iudex citabit absentem, & si citatus non venerit, propter ipsius contumaciam procedetur contra ipsum. 2 & sic nulla perplexitas est. Si vero appellatio non valuit, remittitur ad illum a quo appellauit.

1 Concor. Authẽ. ei q. & ibi Bart. C. de temp. appel.

† Vide tradita per Iasonem & alios in l. si idem. § si. ff. de iurisd. om. iud. & in l. 1. C. de li. præte. & per Paulum de Castro, & Soci nũ. in l. pen. ff. de reb. du.

† Adde q̃ hęc clausula, appell. re med. sortitus ẽ prin cipio. l. 1. §. 1. ff a quibus appell. non lic.

2 Vt not. s̃. cap. sæpe, in glo. ut n. his.

te, pót super hoc lite non contestata [a] procedi, licet nondum litis contestatio facta fuerit in ipso appellationis articulo, vel negotio principali, quia cum in hoc casu iniquitas prioris iudicis pricipaliter arguatur, non est rigor iuris [b] (ex quo sequi posset causę perplexitas) requirẽdus.

¶ Idem.

¶ Clausula appellatione remota, in medio litterarum posita, respicit præmissa quibus annectitur, non sequentia nisi repetatur in fine litterarum. Et hoc si negotia sunt separata.

CAP. LXXI.

Inquisitioni † tuæ taliter respondemus, quod quoties clausula per quã tollitur appellationis remedium, † in medio litterarum ponitur, si sunt plura negotia se minime contingentia, præmissa [c] tantum complectitur; nisi forte in fine litterarum prædicta clausula iteretur.

Inquisitioni.] non diuiditur. Abb. Sicu.

CASVS. Cum plura negotia in vna cõmissione ponuntur, minime se cõtingentia, & clausula illa, remota appellatione, ponitur in medio litterarum, respicit tantũ præcedentia, nisi in fine commissionis clausula illa reiteretur. No. hic argumentum, q̃ determinationes respiciunt tantũ præcedentia, & non sequentia.

[Glo. seq. signat contrarium & remittit. Secundo argu. t, & allegat duo contraria.]

a ¶ Præmissa.] argu. contra s̃ eod. secundo requiris. 1. respon. ibi dr̃ q̃ nõ refert an ponatur in medio, principio, vel fine remotio appellationis: quia ad omnia refertur. Sol. est ibi, quia hic sunt diuersa negotia non se tangentia: ibi vnum negotium, licet habeat plures articulos. 3. Item est argumẽtum q̃ determinationes respiciunt tñ præcedentia, & nõ sequentia. argu. contra. ff. de legat. 1. l. seruus plurium. § vlt. & 32. q. 7. Apostolus. Bern.

¶ Idem.

¶ Breue est, sed per alia verba sic summatur, Appellatio vnius prodest alteri si cõi iure iuuentur; & idem sit negotium, & eadem defensionis causa, & sint eadem sententia condemnati, alias secus.

CAP. LXXII.

Vna † snia d plurib. cõdemnatis, si vnus solus ad appellationis beneficium conuolauerit, illius victoria iure cõi cæteris suffragatur: si cõi iure iuuentur, idemq; negotiũ, & eadem causa [e] defensionis existat.

¶ Idem.

¶ Iustus metus excusat, adeo quod non appellans habetur pro appellante, si fuerit protestatus, & appellationis causas duxerit exprimendas.

Vna sententia.] CASVS. plures super aliqua causa communi conuenti sunt: condemnati sunt omnes, vnus illorum appellauit, & obtinuit, quæritur, an victoria ipsius cæteris prosit. Respondet Papa, q̃ victoria vnius iure communi cæteris prodest si cõmuni iure iuuetur, & idem sit negotium, & eadẽ sit causa defensionis. Not. q̃ res inter alios acta alij. prodest, & sententia vnius prodest alijs.

[Glo. sequens distinguit inter corporalem & incorporalem. In primo membro subdistinguit, an iure cõmuni an speciali iuuetur.]

d ¶ Vna sententia.] sententia huius decre. habes. q. 6. capit. ei qui. §. sunt quorũ. & §. quãdoque. & C. si vnus ex plurib. appell. l. 1. & 2. Vnde vt intelligas, quod hic dr̃, nota, q̃ si res cõis sit pluribus & corporalis, nec diuersitas facit separationem recipit, vt in duobus correis debendi: si omnes cõdemnati sint, q̃ vnus appellauit, victoria vnius omnib. prodest, vt hic dicit, & 2. q. 6. c. ei q. § quãdoque. & C. si vnus ex plurib. app. l. 2. & sint tales qui nõ iuuentur bñficio restitutionis. Si vero vnus fauore minoris ætatis impetraret cõtra sniam beneficium restitutionis, hoc non prodest alijs, vt in l. prædicta. C. si vnus ex plurib. l. 2. & 2. q. 6. §. quod & si ęta tis. & ideo dicit hic, si iure communi iuuentur. Si vero res sit incorporalis, & cõmunis, & indiuidua, tunc victoria minoris prodest maiori. ff. queẽadmodu ser. amitt. si communem. primo respons. vt seruitus indiuidua sit, tamen vsusfructus licet seruitus sit, diuidi potest. ff. ad legem Falcid. l. 1. §. si vsusfructus.

e ¶ Eadem causa.] pone exemplum tres erãt tutores habentes administrationẽ indiuisam gerentes, condẽnati sunt: vnus appellauit & obtinuit, cæteris prodest, quia idem est negotium cõe, & eadem causa defensionis. Si autem vnus gessit & alter non, si ille q non gessit, appellauit, iniquum esset vt eius appellatio prodesset ei qui gessit, vt ff. de appel. si qui. §. pe. ex quo §. sumitur versiculus iste & C. si vnus ex plurib. app. l. 1. & 2. quæst. 6. § quandoque. & idem est si habent diuersas administrationes: quia tunc non prodest vnius appellatio alteri, argum. ad hoc. C. de diuer. rescript. l. 2. Si tu-

3 Quasi concatenatos. pone exemplã s̃. de rescri. cum dilecta. Sunt qui dicit de utroque mẽbro patẽt exempla. ff de nego. gest. cum actum. ff de admi. tuto. l. tutorẽ. ff. đ tut & rõ. distra. l. 1. §. nunc tractemus. & §. in tutela. & l. si tutor. reip. §. 1. & 2. & l. si tutor. & ff. eod. titu. l. si qui. §. pen. & vlti. Ioan.

† Vide quæ copiosè scribit Socinus consil. 132. incip. Insignis doctor. in 1. par.

SI iustus.] Primo ponitur thema. Secundo decisio: ibi, Ad appellationis. Tertio moderatio: ibi, Dum modo. Abb Sic.

CASVS. Aliquis condemnatus est per sñiam diffinitiuã, vel etiam interlocutoria contra eum lata est.

CAP. LXXIII.

SI iustus† metus quo minus appellaueris te excusat,[a] ad appellationis reputaris beneficium cõuolasse: Dummodo intra tẽpus, quo licite prouocaŕ, corã iudice[b] a quo appellasse volueras, vel si habere ipsius copiam nequiuisti, in p̃sentia bonorũ virorũ, ptestatione† super hoc apposita, causas appellationis duxeris exprimẽdas[c]

ante sententiam, ille non audet appellare: quæritur q̃d sit ei faciẽdũ: Respondet Papa, si iustus metus excusat illum, ita q̃ appellare nõ possit hoc ipso ad appellationis beneficium conuolasse reputat. dum modo infra decem dies exprimat causas appellationis coram iudice à quo appellare volebat: vel si eius copiam habere non potest, in præsentia bonorum virorum idem faciat, super hoc protestatione præmissa, quod iusto metu appellare nõ audet: & sic nõ currunt tempora, infra quæ debuit appellare. Nota, q̃ iustus metus excusat, ne tẽpus currat, infra q̃d quilibet appellare tenetur, protestatione super hoc facta aliàs sine ptestatione non sufficeret metus. Itẽ argum. si per me non stat quo minus faciã quod debeo, mihi non imputatur præmissa protestatione. Item per protestationem interrumpitur præscriptio decem dierũ in hoc casu.

†Qualis metus esse debet, trad. Aretinus in §. quadrupli. Inst. de act. Pau. de Cast. & Iason. in l. cũ Aliqs. C. de iur. delib. & in l. inter pœnas. C de transa. in c. ecclesia S. Mariæ s̃. de consti.

† Contestationem, legit in omnibus antiquis.

† In codicibus manuscriptis ita: De peregrinantibus in vno solo ut editum est in alio ita: De peregrinationibus.

† Albin. epõ & H. Abbianẽsi. Abiñ. Albieñ. Yleñ. epõ & capitulo. Amieñ. epõ & R.

a ¶ Excusat.] arg. q̃ ea quæ per metũ fiunt, non obligã de hoc dix. s̃. quod met. cau. abbas. Et ita pro appe l... te habetur. sed illud non sufficit, nisi & illud protestetur. C. de ijs qui per me. iud. non app. l. 2. ff. de ap. cum quidam. de quibus legibus sumpta est hæc decreta. & ita currit tempus ei, qui agere non potest, nisi illud protestetur. sim. s̃. de of. ordi: pastoralis. in fi. & 16. q. 3. c. placuit §. pe. versi. is autem. & s̃. de cle. c. vlt. C. de an exce. vt perfectius & C de ep. aud. l. vlt. & ita interrumpitur præscriptio per protestationem.

[Glo. seq. tria notat, & de primo remittit.]

b ¶ Coram iudice à quo.] nota quod si potest habere copiam iudicis à quo debet prouocare, non debet coram alio protestari, sed tunc demum cum iudicem illũ habere nõ potest, ut hic dicit: & sic ex ordine verborum argumentandum est argum. 43. di. tin. si rector. in fine.

Glo. seq. obijciendo quærit. & tripliciter respõdet]

c ¶ Exprimendas.] sed quare compellitur exprimere causas appellationis cum sufficiat dicere, appello. 2. q. 6. cap. post appellationem. §. forma: Hoc intelligo quando appellatur ante sententiam ab aliquo grauamine, quia tũc causa appellationis debet exprimi. supra eodem vt debitus. & cap. cum causam, vbi dicitur quando sit exprimenda causa appellationis, & quando non. Vel dic quod idem est in diffinitiua. C. de ijs qui per me. iud. non appel. l. 2 1. & supple, maxime quia non est necesse causas appellationis exprimere nisi uelit ff. de appel. scio quæsitum Vel dic dicit causas. intellige in genere, sic: iniqua sentẽtia lata est contra me, nec audeo appellare. & hoc protestor corã vobis. Bernar.

1 Lex illa dicit .v. dies legitimos. s. qb. appellari licet: causam appellationis deti affirmatione dat: a guatur: Ioã.

TITVLVS XXIX.

De † clericis peregrinantibus.

¶ Cælestinus tertius Ambieñ. † episcopo.

¶ *Contra peregrinãtem seu proficiscentem ad sedẽ Apostolicam non est aliquid innouãdum.*

DE CLERICIS PEregrinantibus.

¶ Supra visum est de appellationibus; sed quia peregrinantes in multis gaudẽt priuilegio appellantium, merito subijcitur hæc rubrica de clericis peregrinantibus. Abb Sicul.

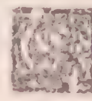
De hac materia habetur. 24. q. 3. si quis Romipetas, & c. paternarum de pœn. dis. 6. sacerdos. de consec. dist. 5. non oportet.

† Vide c. 1. eo. tit. in 1. compil.

CAP. I.

Onquerente † I. presbytero i intelleximus; & infra. ¶ Licet presbyter idẽ res suas & ecclesię suę, in protectione nostra non posuerit,[d] quando ad nos accessit; tamen cum hi q̃ accedunt ad pręsentiam[e] nostram, cum rebus eorũ debeant esse sub Apostolica ptectione securi: Mãdamus, quatenus quicq̃d eidẽ presbytero post iter arreptum ad nos veniẽdi subtractũ est, vel ablatũ, sibi restitui faciatis[f] †.

Onquerente.] Hoc dicit in sũma: Peregrinentes ad Papam maxime clerici cum omnibus rebus suis debent esse sub protectione Apostolica securi. Vel sic, & melius comprehendendo vtrumque intellectum, vt in rubro primo ponitur querela. Secundo prouisio: ibi, Licet. Abbas Sic.

CASVS. Quidam presbyter I. nomine, dum vellet ire ad curiam domini Papæ causa peregrinationis, res suas & ecclesiæ suæ non posuit sub protectione domini Papæ. Post iter arreptum, quidam aduersarij sui res suas sibi & ecclesiæ abstulerunt: vnde ille conquestus fuit domino Papæ: dicit Papa, licet p̃sbyter ille nõ posuerit res suas & ecclesiæ sub protectione ipsius, tamen hi, qui ad ipsum accedunt cum rebus suis sub Apostolica protectione debẽt esse securi: Vnde mandat quibusdam, quatenus quicquid eidẽ presbytero post iter arreptum ad Papam, subtractum est vel ablatum, faciant sibi restitui. Nota, quod plus est facto exprimere, quàm verbo. Item qui ad papam accedunt causa peregrinationis, sub eius protectione consistunt. Item argumentum quod possessio absentis turbata restitui debet.

d ¶ Nõ posuerit.] expressa voce, sed expressit ipso facto quod plus est. s̃ tit. proxi. dilecti. & c. vt nostrum. & c. audientiam 2.

[Glos. seq. recitetur per quæstionem, de quo accessu, &c.]

e ¶ Ad præsentiam nostram.] causa peregrinationis supple, vt faciat ad hunc titulum: quia interim sub Apostolica protectione consistunt. 24 quæst. 3. si qs Romipetas paternarum. illi canones: quia ad hunc titulum pertinent. ff. si p vim, uel alio modo absentis pos. turbata e l. 1. & C. de eman. liber. Iubemus. ff. de tutori. & cura. da. ab his, l. vlt.

f ¶ Faciatis.] in hoc casu quando possessio absentis taliter turbatur, seruus, amicus, proximus colonus, petere possunt vt possessio restituatur, vt in l. prædict. C. si per vim vel alio modo. l. 1. Ber.

† Faciatis, le. † in omnibus manuscriptis, vnde p̃uat non solo episcopo Ambiañ. directã hãc decretalem sed alijs, ut variæ lectiones ostendunt.

DE CONFIRMATIONE
Vtili vel inutili.

¶ Supra visum est de suspensione sententiæ seu iurisdictionis iudicis, quæ fit remedio appellationis seu peregrinationis: Sed quia sententia seu processus iudicialis quandoque confirmatur per superiorem, & posset dubitari de validitate vel inualiditate confirmationis, merito subijcitur hæc rubrica de confirmatione vtili. Abb.

TITVLVS XXX.

De confirmatione vtili vel inutili.

¶ Alexan. tertius Exonien. episcopo.

¶ De re scienter confirmata per Papam inferior iudex cognoscere non pot est, nisi confirmatio non tenuerit, vt quia surreptitia, vel de re litigiosa. hoc dicit cum cap. sequenti.

CAP. I.

Si † quis rei litigiosæ [a] confirmationem [b] impetrauit ab Apostolica sede, nō minus potest iudex de eâ cognoscere, & eam sine debito terminare. ¶ Sed si rem tunc pacifice possidebat, cum inde confirmationem obtinuit, nō est licitum iudici de quæstione postea exorta [c] decernere: aut eā diffinire, absque sedis Apostolicæ mandato.

¶ Idem Vigorien. † episcopo.

¶ Idem dicit.

CAP. II.

De † confirmationib. autem Romani Pontificis, volumus te tenere, quòd contra illas (nisi nouum Apostolicæ sedis procedat mandatum, aut certum sit quòd sint per falsi suggestionem elicitæ †) nō est aliquatenus iudicādū [d].

S I quis.] Secunda pars; ibi Sed si. CASVS. Aliquis mouit quæstionem contra aliquem super re aliqua: reus lite pendente impetrauit à sede Apostolica confirmationem rei litigiosæ: quæsitum fuit, an iudex super hoc iudex sup lege debeat causæ cognitioni? Et respondet, quod ea non obstante, de causa cognoscere debet, & eam sine debito terminare: sed si rem pacifice possidebat, quando confirmationem obtinuit: non licet iudici postea de quæstione suborta cognoscere, vel diffinire sine mandato Apostolicæ sedis. Nota quod lite pendente non valet confirmatio, vel priuilegium obtentum super re litigiosa, tacito quod res fuerit in iudicium deducta.

† Post cōcil. Laterā. sub Alex. 3. par. 41. c. 10. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

[Glo. seq. reci. per q. quæ res dicatur litigiosa.]

a ¶ Litigiosæ.] res litigiosa est, de cuius dominio causa mouetur inter petitorem & possessorem iudiciaria conuentione, vt traditur. C. de lit. Auth. litigiosa res. Et hæc controuersia super possessione orta non facit rē litigiosam: quod verum est: & super res litigiosas nouum priuilegium impetrari non potest. s̄. de testi. causam quæ & s. vt lit. penden. c. 1. & vlt. & j̄. eod. bonæ. Nec ad aliam potest transferri personam 11. q. 1. quia res. & s̄. vt lit. penden. ecclesia sanctæ. & in Authen. in medio li. sacras iussio. non fieri. §. si vero nōdum. col. 2. & non obstante priuilegio tali siue indulgentia iudex procedere debet.

2 Vide vti. pen. c. fi. si per 1. gl. Ioan.

[Glo. seq. tractat de confirmatione in forma communi, obijcit, quærit & soluit.]

b ¶ Cōfirmationem.] nota, quod confirmatio impetrata sub forma communi, siue etiam innouatio nihil noui iuris tribuit, sed solummodo vetus conseruat. 12. distin. præceptis. arg. 13. q. 3. c. v t. & j̄. eo. cum dilecta & c. sequentibus. & j̄. de priui. quia intentionis. vnde per talem confirmationem vel innouationem non impeditur petitio alterius, vel iudicis cognitio. j̄. de cōces. præben. qa diuersitatem. j̄. eo. bonæ. argu. 9. q. 3. conquestus. nunc vero. & s̄. de offi. ordi. licet. & ff. ne quid in loco publi. l. 2. §. si quis à principe. quia hoc facit Papa sine præiudicio alicuius, vt patet per iura prædicta. Quid ergo valent huiusmodi confirmatio nes? parum valent, nisi quia solet plus timeri quod specialiter. & c. 23. dist. quamquam.

[Glo. seq. reci. per q. quomodo intelligatur qd hic dicitur iudicem inferiorem, & c. ponit tres opi. Vinc. Lau. & Tan. & hanc approbat.]

c ¶ De quæstione postea exorta.] quia dicit hic non est licitū iudici cognoscere de quæstione exorta sine mandato Papæ. dicit Vin: quod si post confirmationem moueatur ei quæstio, an licite obtineat beneficium, an non, non est licitū iudici de hoc cognoscere sine mādato Papæ: sed si ei obijcitur crimen, nō impeditur propter confirmationem iudicis cognitio. Sed certe non est verum si confirmatio sit facta in forma communi sine causæ cognitione; si autem cum causæ cognitione confirmatio sit facta, tunc verum est quod dicit Vinc. & idem dicit, quod Tancre. & Lauren. dicit, quod si moueatur quæstio, an talis confirmatio valeat vel nō, de hoc non potest cognoscere iudex inferior, qd verum est. T. distinguit, & melius. Aut enim confirmatio facta fuit sine causæ cognitione in forma cōmuni, & tunc non impedit petitio alicuius vel cognitio: in quo casu loquuntur iura superius assignata: Si vero confirmatio fiat de beneficio alicuius, vel de aliqua sententia cum causæ cognitione, & hoc cognito Papa ex certa scientia confirmat tibi beneficiū tuū vel sententiam latam de quæstione illa, si postmodum quæstio suboriatur, nullus poterit iudicare sine speciali mandato Papæ. Et hoc intelligitur ex ipsa confirmatione: quia tunc simpliciter confirmat nulla conditione, apposita. De tali confirmatione habes supra de offic. dele. quoniam abbas & s̄. de transac. c. 1. & s̄. de pac. quoties. & s̄. de testi. veniens. & s̄. de offic. de le. corā. in fi & j̄. de testa Raynutius. & c Raynaldus. & j̄. de insti. ex frequentibus, & j̄. eod. ca. sequenti. & in alijs confirmationibus cum dicitur. Confirmatus sicut iuste possidens sicut exponitur. in fin. j̄. de concess. præben. quia diuersita em. Et istas duas decret. intelligebat Tanc. de confirmatione, quæ fit cum causæ cognitione ex certa scientia Papæ; tamen si certum esset, quod per falsi suggestionem confirmatio fit obtēta, non valebit huiusmodi cōfirmatio j̄. c. prox. & sic possunt intelligi istæ duæ decre. Berna.

† Vigorum. Vvigornen.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cō. & post conc. pars. 50. cap. 16.

† Vide l. intemus. ad fi. & ibi Bal. C. de testa. & in l. pen. C. de transf.

2 Respicit primū membrū opi. non fin. super quo vide qd scripsi de offic. dele. super eo. sup 3. gl. 10. An.

DE confirmationibus.] CASVS. Dicitur in hoc capitulo, quod de confirmationibus sedis Apostolicæ non licet alicui iudicare, nisi ad hoc habeat mandatum, aut certum sit quod per falsi suggestionem sint elicitæ. Nota quod de confirmationibus Papæ sine eius mandato nullus debet iudicare nisi per falsi suggestionem fuerint obtentæ.

d ¶ Iudicandum.] nisi per eum, qui concessit, vel successorem, vt notatum est in glossa præcedentis decretalis.

Bonæ

BOne memoriæ.] potest legi multis modis, sed hic non est insistendum: quia non cōtinet vtilitatem magnā. Et primo ponitur consultatio. Secundo r̄nsio bimembris: ibi. Respondemus. Secundum membrum ibi, Verum. Abb Siculus.

CASVS. Lata fuit sententia diffinitiua pro ecclesia cōtra aduersarium ecclesię, ille infra decem dies appellauit: iudices nihilominus mandauerunt sententiam executioni: appellās litteras impetrauit de reuocanda sententia: ecclesia pro qua lata erat sententia, caute præueniens appellātem litteras confirmationis sentētiæ in forma communi impetrauit, nulla de appellatione, habita mentione. quæsitum fuit quæ litterę præualerent? Respondet Papa, quod litteræ posteriores debent prioribus p̄iudicium generare, & iudices debēt cognoscere de appellatione non obstante confirmatione obtēta veritate tacita super re litigiosa. sed si diceretur in litteris appellationis secundo impetratis; nullis veritati & iustitiæ præiudicantibus: vel etiam sub alia forma verborū, dummodo de litteris confirmationis nihil expresse diceretur, respōdet Papa, q̄ tunc tamdiu litteræ cōfirmationis suū dēnt habere vigorē, donec de iniqua sententia plenius cognoscatur p̄ secundas litteras, & in suspenso confirmatio remanebit Not q̄ lite penden. de re litigosa confirmatio impetrata non valet, siue sit obtenta in principali, siue in causa appełōnis. Item confirmatio est in pendenti donec confirmetur vel infirmetur s̄nīa. Item litterę generales nō reuocant speciales Ber.

¶Cap. 1. eo. ti. in 2. cōp.

¶ Cęlestinus tertius.

¶ Litteræ confirmationis super sententia à qua erat appellatum, non valent si appellatus malitiose præuenit appellantē: aliàs pendent donec de appellatione cognoscatur.

CAP. III.

BOnæ † memoriæ A. canonicus vester proposuit sententiam à delegatis iudicibus prolatam fuisse: & infra decem dies ille contra quem sententiatum fuerat, ab illa sententia appellauit, iudices tamen nihilominus sententiam executioni mandarunt. [a] Cęterum appellans itinere statim ad Apostolicam sedem arrepto, litteras de retractando sententiam impetrauit, aduersarius autem ipsum caute [b] pręueniēs confirmationis promulgatę sentētiæ rescriptum fuerat assecutus, in quo nulla de facta appellatione mentio [c] habebatur: Ideoq; requisisti, quę quibus litteris præiudicium faciant: Respōdemus igitur, quòd posteriores debent prioribus præiudicium generare. [d] ¶ Verum si dicatur, [e] nullis litteris [f] veritati & iustitiæ præiudicātibus: vel sub alia forma [g] verborū, dummodo nil diceretur [h] de litteris cōfirmationis, expresse dicimus, quòd primę tamdiu [i] suum debent habere vigorem, donec de iniqua sententia cognitio plenior habeat.

† Exodus.

¶ Innocentius tertius decano Padeburen̄.

† Padebitenē.

¶ Innouatio priuilegij nouum ius nō tribuit, nec antiquum confirmat, sed si quod competebat, conseruat. Breuius sic potest summari. Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris in eo contenti.

a ¶ Mandarunt.] quod facere non debuerunt: quia appłōne interposita nihil est innouandum. 2. q. 6. appłōne. & ff. nihil inno. appłōne pendente l. vni. a imo reuocari dēt executio antequam de appłōne cognoscat. 1 ī. s̄. de iureiur. veniens. & s̄. de appellationib. dilecti.

1 Et quicquid postea factū est ante appłōnem, & post s̄nīā. s̄. de appell. non solum. lib. 6. Io. And.

b ¶ Caute præueniens.] quod facere præmature non dēt, vt appellātem in commissione impetrata supplantet, s̄. de appella. oblatæ. Secus si non p̄ueniat diligentiam appellantis. j̄. eo. c. §. verum. quia tunc valēt primæ, vt ibi.

c ¶ Mentio habebatur.] & ideo non valuerunt. s̄. de rescrip. ex parte. quia tacita veritate. sim. s̄. de appel. tempe, in fin. Et ita patet, q̄ si quis non faciat mentionē de appellatione aduersæ partis, non valent litteræ: quod est notabile. fi. supra dereferri ex parte. vb: de hoc.

d ¶ Generare.] In hoc scilicet, quòd non obstantibus primis litteris confirmationis iudices dati ad appłōnem, cognoscent de ea. s̄. eo. c. 1. arg. j̄. eo. c. proxi. ad fi. arg. fi. s̄. de testi. ex parte Adę. & c. causam quæ. & j̄. de priuile. dudum. Ber.

e ¶ Si dicatur.] in secundis litteris impetratis ab appellante. & quod dicit, si dicatur, supple, maxime.

f ¶ Nullis litteris.] per hanc generalitatem nihil reuocatur. s̄ de do. & contu. ex litteris. & ff. ad leg. Cor. de fal. diuus. nec valet legatū vel stipulatio fundi in genere facta, nullo fundo demonstrato. ff. de iu do. cum post diuortium. §. generā socero. & ff. de iure fisci, ita fidei. expressam enim debent facere mentionem de primis ad hoc vt primæ reuocentur. s̄. de offic. deleg. ex litteris.

g ¶ Forma.] id est 2 in forma communi.

h ¶ Nil diceretur] quod 2 eas reuocaret.

2 Hæ duæ glossulæ nō sunt ī vetustis codicib.

Gl. sequ. obijcit, & dupliciter soluit.]

i ¶ Tamdiu.] ista littera multum videtur cōtradicere priori, quæ dicit quod posteriores debent præiudicare prioribus. & hic innuitur quod valent litteræ cōfirmationis primæ, ergo nō est opus vt in prioribus fiat mentio de appellatione, & ita non refert vtrum in secundis fiat mentio de primis, vel non. vnde dēt intelligi. §. iste in eo casu cum primæ valent, cum appellatus non præuenit diligentiā appellantis, sed expectauit legitimo t̄pe, & sūt litteræ sine aliquo vitio, & sic procedent primi iudices ad confirmandam vel infirmandam s̄niam, vt s̄. de app. oblatæ. ad fi. quia per talem gn̄alitatem non reuocantur primæ legitime impetratæ, vt dr̄ in proxima notula In primo casu non valent primæ litteræ. quia appellatus præuenit diligentiam appellantis, nec fecit mentione de apppellatione, vt patet ex ipsa littera. Vel dic quod iudices dati sup appellatione, dēnt cognoscere de iniq̄tate s̄nīæ, & litteræ confirmationis tamdiu valebunt, quousq; constet de iniqua sententia: & si sententia confirmetur, remanebit confirmatio in statu suo. Si vero cassetur, confirmatio non valebit. argu. s̄. de fid. instru. accepimus. §. interim. & j̄. c. prox. in fi. arg. ad hunc sensum littera ista competenter adaptatur. Et ista fuit simplex confirmatio s̄nīę, quam fecit Papa in forma communi commissa impetranti: aliàs quare fuisset posita hæc decr. in tit. istoꝝ potius debuisset poni in tit. de appel. si deberet intelligi secundum illam decre. oblatæ. Ex littera vtriusque decre patet intellectus iste. In illa, oblatæ dicitur quod Plebanus de Sambro. super obseruatione sententiæ litteris ad iudices impetrauit commissionis, sicut rationabiliter lata erat: & hic di-

hic dr̄ q rescriptum confirmationis fuerat assecutus, quia Papa eam confirmauit in forma.cōi.& sic non intelligitur ista secundum illam, & litteræ confirmationis non mittuntur hic iudicibus, sed illis qui cōfirmationem impetrant. Ber.

Cum dilecta.] Diuidit in septem partes. Primo ponit sororum petitio, & Papæ commissio. In secunda: ibi, Nos autem. Inquisitorum relatio. & canonicorū obiecto. In tertia: ibi, Vnde. iudicū datio, & ab ipsis appellatio. In quarta: ibi, Nuper autem sororum, iterata petitio, & earum contradictio. In quinta: ibi, Nos igitur. Papæ interlocutio, & priuilegij innouatio. In sexta: ibi, Quia vero. Papa abbatissam constituit procuratricē. In septima: ibi, Nolentes. committit principale diffiniendum. Abbas Siculus.

† Cap. 1. eo. ti. in 3. cop.

† Guidieñ. ¶ Guardeueneñ.

† al. ita pp viarum distantiam, & di sen

CAP. IIII.

Cum dilecta in Christo filia abbatissa, & sorores ecclesiæ de Gardeueñ. † sua cuperent priuilegia innouari, pp † viarum discrimina; quattuor episcopis, & abbatibus totidem, vt ea inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent, duximus iniungendum, & infra.

¶ Nos autem tam legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui præsentari, quā inquisitoribus ipsis fidem debitā adhibentes, licet non videremus a quare non deberent eadem priuilegia innouari; † quia tamen C. maioris ecclesiæ, & I. sanctæ crucis canonici proposuerunt Hildesemeñ. ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisse, priuilegia ipsa tunc non duximus innouanda. Vnde iudicib. dedimus in mandatis, vt ad locū idoneū accedentes (citatis qui fuerint euocandi) inquirerent super his diligentius veritatem, a quibus pars Hildesemeñ. ecclesiæ ad Apostolicam sedem appellauit. Nuper aūt iterato prędicta petijt abbatissa, quatenus deberemus priuilegia suæ ecclesiæ renouare. Ex aduerso vero fuit postulatū, vt causā ipsam discretis viris committere dignaremur, qui testes reciperent, quos contra priuilegia monasterij, & ad probandum † præscriptionē legitimā, inducere proponebant.

† probandū

¶ Nos igitur attendentes, quòd iure sit ciuili [b] statutum, vt quando periculum testiū formidatur, ne veritas occultetur, & probādi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiam lite non contestata testes valetudinarij, & alij, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittantur, eiusdem æquitatis simili-

CASVS. Abbatissa & moniales cuiusdam monasterij volebant priuilegia sua innouare: vnde cum propter viarum discrimina non possent illa præsentare domino Papæ, supplicauerunt eidem, quatenus aliquibus personis discretis mādaret, vt eorum tenorem inspicerent diligenter, & ipsum sub sigillis suis ad sedem Apostolicam destinarent; vnde Papa scripsit quibusdam episcopis & abbatibus, vt illa priuilegia inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum sub sigillis suis fideliter destinarēt, quod & factum fuit: Papa viso priuilegiorum tenore dum vellet illa priuilegia facere innouari, quidam canonici pposuerūt id fieri nō dēre, cum Hilsedemeñ. ecclesia in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisset: vñ ipse tunc priuilegia noluit innouare, sed mādauit qbusdam, vt ad locum idoneum accedentes, vocatis qui fuerunt euocandi, inquirerent veritatem à quib. pars Hildesemeñ. ecclæ sedem Apostolicam appellauit: vñ postmodum abbatissa prædicta petijt iterato dicta priuilegia innouari. Ex aduerso fuit petitum, vt cām ipsam dñs Papa committeret aliquibus, qui testes reciperent, quos producere intendebant cōtra priuilegia, & ad pbandam pscriptionem legitimam: dñs Papa considerans q iure ciuili cautum est, vt qñ periculum testium timetur, etiam lite non cōtestata testes valetudinarij, & alij de quib. ex aliqua rationabili causa timetur, recipiantur, eadem æquitate prouocatus priuilegia illa quasi nimia vetustate cōsumpta fecit innouari, ita tñ q p talem innouationem nullum ius de nouo monasterio acquiratur, sed antiquum conseruet: Sed quia pdictū monasterium ad ius & pprietatem ecclesiæ Romanæ p priuilegiū pdecessorum suorum noscitur pertinere, abbatissam prædictam nomine Romanæ ecclesiæ cōstituit procuratricem: vt cum aduersus iura Romanæ eccle. non nisi centenaria currat præscriptio, super his & alijs procuret quæ in iudicio fuerint procuranda. Ne ergo de statu monasterij diutius dubitetur, mandat iudicibus, quatenus recipiant testes, quos Hildesemeñ. ecclesia induxerit ad pbandam interruptionem: & si præscriptio legitima probata fuerit, adiudicet subiectionē ipsius monasterij epo prædicto, cum cōstet ipsum in sua diœcesi constitutum, corrumpēdo priuilegium innouatum, nisi ex aduerso probata fuerit interruptio: quæ si pbata fuerit epo super hoc silentium imponatur: & pronunciet monasterium pperua libertate gaudere, priuilegio innouato eidē. No. q priuilegiū & instrumenta quæ sunt vetustate quasi consumpta, debent innouari. Item sicut testes ex cā lite non contest. recipiuntur, sic & priuilegia & instrumenta ex eadem causa innouantur. Item vbi est eadem ratio, & idem ius debet esse. Item p innouationem nullum ius acquiritur, sed antiquum conseruatur. Item mulier pōt esse pcuratrix. Item cōtra Romanam ecclesiam non currit præscriptio nisi centum annorum. Item ad officium iudicis pertinet tutum locum partibus assignare. Item eo ipso quod ecclesia sita est in diœcesi alicuius, præsumitur sibi subesse. Itē priuilegium innouatum in pendenti est in hoc casu, sicut confirmatio. s. eo. bonæ.

† Adde q est totu vt solē miter trāsferebat. Cocor. l. vnsi testamentum. ff. de testa.

a ¶ Non videremus.] nec poterat videri quod non erat, vt 35. q. 5. ad. sedem vltra vnam columnam. versiculo, hic ergo euigilent, &c. & hoc ideo non poterant videre: quia innouatio nihil noui iuris tribuit. j. de priuilegijs, ex parte, & c. quia intentionis. Et si originale cassat, similiter & innouatio sine confirmatio, vt s. de fide instru. inter dilectos & s. de re iudi. cum inter vos.

b ¶ Iure sit ciuili.] In auth. de testibus. §. quoniam multæ. & §. hæc vero. coll. 7. & ff. ad leg. Aqui. in lege aquilia: ff. de restit. in integrum, diuus. 2 & C. de vsuris pupillari. lege vltima. 3 & iure canonico. s. vt lite non contestata, quoniam. 1. responso. & s. de testibus. significauit. & c. cum olim.

1 Vide de test. 1. significauit. su. gl. 2. Io. And.

2 Vide de cri. fal. c. pe. super 1. gl.

3 Vide de tes. significauit. sup 1. gl. Io.

a ¶ Simi-

a ¶ Similitudine prouocati.] similis enim æquitatis ratio, similia iura suadere videtur. argu. ∴. de constitutionib. s, nam concupiscentiam. & C. ad legem Falcidiam. lege vltim. ff. ad legem Aquiliam, illud. & ∴. de translationib. inter corporalia. & C. de constituta pecunia, lege vltima. Item arg. eandē esse rōnē in test b. & instrumentis C. de fide instrumentorum, in exercendis. & supra de testibus cogendis, capitulo, peruenit.

† Vide l. 2. C. de diue. rescri.

[Gl. seq. signat cōtrarium, & soluit.]

b ¶ Duximus innouanda.] re si, vetustate consumantur. nulla fides eis adhibeatur. arg ∴ de fid. in tr. inter dilectos, arg. contra q̃red instrumentis vetustate cōsūptis, vel à muribus rosis, sit adhibenda fides si de bo. pos. secundum tab. l. 1. §. si rosæ. & ∴. de fi de instru. capitulo vltimo.

c ¶ Nouum ius.] simile. 12. dist. c. præcep tis.

[Gl. seq. dat tria similia, ali. tria iura in contrarium, & tripliciter soluit. Demum quærit, & soluit tripliciter.

1 De materia huius gl. vide late per Decium & Cagnolu. in l. 2. ff. de re. iur.

d ¶ Procuratricem.] sic ergo femina potest esse procuratrix, sic & arbiter. ∴. de arbit. dilecti. similiter & index 12. q. 2. cum deuotissimam. Nam & monachus de mādato 2 abbatis potest esse procurator. 16. q. monachi. Vel dic, quōd ratione administrationis pōt esse procuratrix, sicut & abbas. ∴. de transact. contingit. & inf. 1 de cer ii. sopiar. Vel ideo potuit esse procuratrix ecclesiæ suæ, sicut miles in causa conumeri sui. ff. de procurat. filiusfam. §. veterani. Vel dic, quod verius est, quod Papa ex certa 3 scientia cōstituit eā procuratricem, vnde de hoc non est disputandum. 16. q. 4. §. q. autem. & C de cri. sa cri. l. 2 & ff. de re iu. quidam consulebant. & ∴. de offic. delegat. cum vigesimum. aliàs fœmina non potest esse procuratrix. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & C. de procu. alienam. ff. de regu. iur. l. 2. Sed si Papa in sua psona vellet agere, corā quo agere debet. Debet super hoc arbitros eligere, vel delegare causam alii. arg. ff. de iurisd. omn iu. qui iurisdictioni. Vel posset esse iudex in causa ecclesiæ suæ. De hoc dictum est sup. de iud cijs, cum venissent.

2 Et sine mādato ꝓ consorte, sicut ī c. le de ꝓc. re ligiosus. Io. And.

3 Et de virtute cl̃æ ex certa scientia. vide plene ꝑ Antonium Gabrielum. lib. 5. cō. conclusion. tit. de clausulis. concl. 1.

4 Vide de elec. querelā super gl. Io. And.

tudine prouocati a pdicta priuilegia quasi iā nimia vetustate cōsumpta, cum fuerint non in pergameno, sed in papyro conscripta † duximus innouanda: b nolentes quod ex innouatione huiusmodi nouum c ius monasterio acquirat, sed antiquum (si qd̃ hēt) per innouationē priuilegij conseruetur. ¶ Quia vero p̄latum monasterium ad ius & proprietatem Apostolicæ sedis per priuilegium p̄decessoris nr̃i pertinere mōstratur: ne ius ecclesiæ Romanæ remaneat indefensum, eandē abbatissam ꝓcuratricem d ipsius duximus statuendā: vt cum aduersus Romanæ ecclesiæ possessiones & iura, nō nisi cētenaria currat p̄scriptio, ipsa super hoc & alijs vice nostra procuret, quæ coram te in iudicio fuerint procuranda. ¶ Nolentes igit̃ qd̃ de statu eiusdē monasterij diutius dubitetur, Mandam⁹, quatenus locū tuū & cōmodum eligens, recipias testes, quos ad p̄scriptionē ꝓbandā Hildesemen̄. ecclesia, vel ad interruptionem e ostendendā cœnobium duxerit ꝓducēdos: & si legitimā f p̄scriptionē probauerit, vt intendit: nisi probata fuerit interruptio ex aduerso, subiectionem ipsius monasterij ad iudices epō memorato, cum constet ipsum in sua diœcesi g constitutum, priuilegium qd̃ monasterio innouari fecimus corrumpendo; alioquin eidem super hoc perpetuum imponens silentium, monasterium ꝓnuncies ꝑpetua libertate gaudere, nostro sibi priuilegio resignato.

¶ Idem episcopo, & præposito Vticen̄.

¶ Non valet confirmatio, quam religosus impetrauit a Papa super temporali administratione, seu prioratu, si tacuit se regularem, si vero expressit, rescriptum præsumitur falsum quia Papa non consueuit concedere. h. d. cum seq.

CAP. V.

AD † nostram audiētiā p̄posito Nemanen̄. † ecclesiæ significante peruenit, ꝙ quidā canonici Nemanen̄. † ecclesiæ a nobis lr̃as confirmationis super administrationib. suis obtinere laborant, religionis suę conditione suppressa. ¶ Cum igitur regularibus personis non consueuerit Apostolica sedes aliqua personaliter h confirmare, Mandamus quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis (cum regulares existant) noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.

¶ Idem.

¶ Idem dicit quod supra cap. proxim.

e ¶ Ad interruptionem.] sic ∴. de resc. illud. & ca. auditis. vbi de hoc.

f ¶ Legitimam.] scilicet, centum annorum, quæ sola currit cōtra Romanam ecclesiam. ∴ de præscriptionibus, cum nobis.

g ¶ Diœcesi.] vt 16. q. 7. oēs basilicæ. & 18. q. 2. monasteria et ∴. de relig. domib. cōstitutus.

AD nostrā.] Cōis diuisio. Secūda pars. ibi, Cum igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam canonici regulares impetrabant litteras ↄfirmationis sup administrationib. suis, tacito quod essēt regulares: Significatū fuit hoc domino Papę ex parte prepositi illorum regularium, dicit Papa, quod regularib. psonis Apostolica sedes aliqua non consueuit cōfirmare: vnde mandat Papa, quibusdā, quatenus confirmationes à prædictis regularibus taliter impetratas, denuncient irritas & inanes. Nota, quod regularibus sua beneficia siue administrationes non confirmantur personaliter. Item confirmatio tacita veritate impetrata non valet.

h ¶ Personaliter.] s. tacita veritate qd̃ sit regularis: & si exprimeretur, sunt falsæ litteræ: quia in talibus personis administratio non con firmatur. infra capi. proximo. Secus esset si realiter aliqua concedantur seu confirmētur, quia tunc valent 5 fauore enim religionis multa eis conceduntur. infra de priuilegijs, ex parte, & capitulo, pastoralis. & cap. dadum. & summa est ratio, quæ pro religione facit. ff. de religiosis & sumptibus funerum. l. sunt personæ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cōp.

† Neumanen̄.

† Neumasen. sed Nemansen̄. scribendum cui lectioni aliquot veteres codices adstipulant.

5 Simile: ∴. de priuil. ne aliqui. lib. 6. Io. And.

Porre-

Porrecta nobis.] Communis diuisio. Secunda pars ibi, Cum igitur. Ab. Sic.

CASVS. Quidam regulares, qui prioratibus suis præsunt, impetrabant litteras confirmationis super prioratibus suis quo ad vixerint possidendis: peruenit hoc ad Papam: dicit Papa, quod non credit huiusmodi litteras, à cancellaria sua emanasse: vnde mandat illos q huiusmodi litteras ostenderunt in quibus administrationes priora tuum confirmantur, puniri tamquam falsarios. Si vero nō fiat mentio de religione ipsorum, illas denunciet non valere tamquam veritate tacita iperratas. Nota quod monachis prioratus & administrationes non confirmantur. Item rescriptum vel cōfirmatio veritate tacita impetrata, non valet.

†Ca. 1. eo. ti. de resc. in 3. cōp. & quatenus ex hoc textu colligi ob ꝓsumptionē puniri aliquē de crīe falsi, vide Ioannem Ananiam in Rubr. de cri. fal. & Alex. cōsil. 77. inc. in cā accusationis. vol. 1

CAP. XI.

Porrecta † nobis ex parte tua petitio continebat, qđ plures ex religiosis, qui Prioratib. vel alijs administrationib. ꝓsunt, a nobis super ipsis quoad vixerint possidendis, confirmationis litteras se asserunt impetrasse[a]: & inf. ¶ Cum igitur a Cancellaria nr̃a hmōi lr̃as emanasse non credamus.[b] Mandamus, quaten⁹ illos, qui tales lr̃as exhibuerint, in quib. prioratus vel administrationes tamquā religiosis confirmantur,[c] eosdem punias tamq̃ falsitatis[d] auctores. † Si vero in eis non fiat mētio religionis ipsorum, illas tamquā tacita veritate surreptas, denuncies non valere.

† actores.

¶ Idem nobili viro Matthæo de Riuarijs. †

† Riuaria.

a ¶ Impetrasse.] tacita veritate: quia tales prioratus non cōfirmātur. supra cap. proxi.

b ¶ Non credamus.] quia omnium habere memoriam, & in nullo peccare, potius est diuinitatis, q humanitatis. C. đ vete. iure enu. l. 2. §. si qđ autem.

c ¶ Confirmantur.] licet enim prioratus aliquando perpetui sint. infra de statu regu. monachi. nec possunt remoueri sine ordine iuris, vt ibi, non tamen confirmantur, vt hic, & supra capitulo proximo. similiter nec episcopatus confirmari consueuerūt, licet sint perpetui. Est enim ratio quare non confirmātur: quia regulariter verum est, quod non sunt perpetui. ꝟ. de statu regu. cum ad monasterium. §. tale: vnde remouentur pro voluntate abbatis, vt ibi dr̃: quia de facili huiusmodi regulares etiam si sint perpetui, remouētur ꝟ de simonia, ꝑ tuas. in fi. Sed si administratio ex certa scientia, & cum causæ cognitione esset alicui confirmata, non posset remoueri sine mādato Papæ, vt sup. eo. c. 1. & 2. & 16. q. 1. peruenit. Sed si confirmetur, & in litteris fiat mentio de ipsis prioribus, nō valent litteræ, immo sunt falsæ, vt hic dicit, & sunt puniendi tamquam falsarii, nisi euidenter appareat, quod ex certa scientia domini Papæ hoc processerit. si vero non fiat mentio de prioribus, tacita veritate sunt impetrata, & ita vtroque casu nō prosunt, vt hic patet.

d ¶ Falsitatis.] qualiter falsarij puniendi sunt, habebis inf. de falsarijs, ad falsariorum.

Examinata.] Primo ponit causam decreti. Secundo decernit: ibi, Vnde Ab. Sic.

CASVS. Inter nobilem virum Matthæum de Riuaria, & quosdam alios milites de Cāpania vertebatur quæstio super iure patronatus ecclesiæ sancti Angeli: de qua sub certa forma compromissum fuit in vicedominum Sabineñ. qui tulit arbitrium super quōne prædicta, quod ab vtraque parte fuit approbatum: & confirmatio obtenta fuit in forma communi à C. Papa. Tandem orta quæstione super ipso arbitrio, delata est causa ad dominum Papam Inno. ipse diligenter examinato negotio, inuenit arbitrium promulgatum fuisse cōtra formam iuris & cōpromissi: vnde ipse arbitrium decernit irritum & inane, non obstante cōfirmatione C. Papæ, qui ꝯfirmauerat illud, sicut prouide latum erat, & ab vtraq; parte receptum. Not. ꝙ non tenet snia arbitri lata contra formam iuris. Item nec contra formam mādati. Itē fines mandati diligenter seruādi sunt. Item sententia, quæ non tenet, confirmari non potest per cōfirmationem in forma communi obtentam. Item quod nō est vel non tenet, ratum non potest haberi per consensum partium.

¶ Sententia seu laudum contra formam iuris vel compromissi latum per arbitros, licet per Papam in forma communi fuerit confirmatum, non tenet.

CAP. VII.

Examinata † causa, quę vertitur inter te, & milites Campanicos super ecclesia S. Angeli: perpendimus arbitrium quod vicedominus Sabineñ. dicebatur super eodem negotio promulgasse, contra formam iuris & compromissi[e] fuisse dictatum. Vnde non obstante confirmatione[f] C. Papæ prædecessoris nostri, qui confirmauerat illud sicut prouide[g] latum fuerat, & ab vtraq; parte receptum, decernim⁹ ipsum irritū & inane.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cōp. Et regulam huius decretalis, ꝙ arbiter dēat seq formā iuris limita nisi arbitro sit data ptās iudicādi ꝺm ꝯsciam. adde Baldum in l. certum. C. vnde cog. & Lāfrancū de Oriano in trac. de arbi. par. 7. q. 14.

e ¶ Iuris & compromissi.] duplici ergo rōne non valuit arbitrium: Primo quia contra ius fuit latū arbitriū, forte ꝑ sordes vel ꝑ gratiā, & iō nullū. C. de arb. l. 3. j. sic ēt obtinet in alijs iudicibus si ferant sniam cōtra ius scriptum, non tenet 2. q. 6. ei qui §. diffinitiua uer. item si contra ius. sed contra ius litigatoris lata bene tenet sententia, à qua non est appellatū, vt ibidem dicitur. & ꝟ de re iudic. cum inter vos. in fi. Et idem intellige in arbitrio: quia contra formam compromissi nihil potest facere arbiter. sup de arb. cum dilectus, ff de arb. l. pedius. in fi & l. non distinguemus. §. de officio.

1 Vide ꝟ. tit. 1. cū ab oi. in vl. glo. Io. And.

f ¶ Non obstante confirmatione.] & ita patet quod confirmatio nihil vel modicum operatur: quia si aliquid inuenit, confirmat illud: aliás nihil operatur. ꝟ. de conces. præb. quia diuersitatem. 2 & sic patet quod confirmatio sub forma communi nō impedit petitionem alterius, nec cognitionem iudicis. De hoc dictū est sup. e. c. j. arg. quod si principale cassatur, & accessorium. sup. de fide instru. & supra, de re iudi. cum inter vos.

2 Vbi de hoc in fi. & ꝟ. de re. iur. accessorium. li. 6. Io. And.

[Glossa seq. recitetur per duplex contrarium, s. inf. cap. proxim. & inf. de uerborum significatione, abbate.]

g ¶ Sicut prouide.] hæc enim verba, sicut prouide. in confirmationibus posita, conditionaliter intelliguntur, ut hic patet. & ꝟ. de conces. præben. quia diuersitatem. Argumen. contra infra cap. proxim. Secus si ponuntur in priuilegio: quia cum priuilegium sit lex priuata. certum debet ibi poni. ut aliquid concedat priuilegium infra de verbo. signi abbate. aliás esset inutile infra de priuile. in his. argumen. supra de officio deleg. quoniam abbas, & supra de electio. cum monasterium. Ioan.

Venera-

VEnerabilis,] Communis diuisio, Secunda: ibi, Mādamus. Abb. Siculus.

CASVS. Inter archiepiscopum Nicosieñ. & suffrageneos eius ex vna parte, & regē, barones & alios nobiles regni Cypri super quibusdam decimis quæstio exorta fuit: sed mediante Albeñ. episcopo tunc legato, inter eos amicabilis compositio interuenit, hoc adiecto in compositione, quod quam citto per sedem Apostolicam fuerit confirmata, statim debeat executioni mandari: Postmodum Papa illam confirmauit: & ad maiorē securitatem tenor compositionis insertus fuit in ipsa confirmatione: ipsi tamen nobiles ipsam compositionem seruare nolebant, sumentes occasionem ex eo videlicet, quod verbum confirmationis secundum stylum ecclesiæ Romanæ præcedit tenorem compositionis id est in literis confirmationis præmisit Papa verba illa; compositionem per legatum factam confirmamus: sicut sine prauitate facta est: & ex eo videlicet eā seruare nolebant, quia clausula illa consueta: sicut sine prauitate facta est, in litteris confirmationis continetur: cum per hoc non videbatur simpliciter confirmata, sed sub conditione, uidelicet si iuste esset lata: quod quod archiepiscopus & suffraganei eius significauerūt hoc domino Papæ: unde ipse mandat prædictis nobilibus, quatenus, si prædicta vera sunt, compositionem illam adimplere procurent. No. quod compositio amicabilis potest fieri inter ecclesiam & laicos, super decimis, dum tamen auctoritas Papæ interueniat. vt hic patet, aliàs non credo quod valeat citra confirmationem Papę, inter ecclesiam & laicos, sed hoc actum fuit inter partes; aliàs non valeret nisi Papa confirmaret compositionem. Not. quod ex quo Papa ex certa scientia compositionem vel transactionem confirmat, tenet & valet, etiam si alias non valeret.

† In codice Barbarię ita: mediante Albañ. epo tunc legato.

† quantocius.

¶ Honorius tertius illustri Regi, Baronib. & militibus, & alijs hominibus Cypri.

¶ *In confirmatione ex certa scientia dictio, sicut. ponitur causatiue. nec nocet si verbū confirmationis præcedit tenorem confirmati.*

CAP. VIII.

VEnerabilis frater N. archiepiscopus Nicosieñ. & suffraganei eius trāsmissa nobis petitione mōstrarunt, quod inter ipsos & vos sup quibusdā decimis, mediātē † Albaneñ. epō tunc Apostolicę sedis legato amicabilis cōpositio[a] interuenit, expresse adiecto, qđ quātocyus † eā auctoritate Apostolica confirmari cōtingeret, statim deberet executioni mādari; verum licet sit p nos confirmata, & ad maiorem rei euidentiam literis confirmationis tenor compositionis insertus[b], ipsam tamen renuistis obseruare: occasionem friuolam prætēdentes, tum ex eo quod in litteris verbum, confirmationis, [tenorem † compositionis] iuxta stylum ecclesiæ Romanæ præcedit; tum quia clausula consueta, scilicet, [sicut sine prauitate [c] prouide facta est,] in eisdem litteris continetur; & infra. Mandamus, quatenus si præmissis[d] veritas suffragatur, cōpositionem eandem adimplere curetis.

¶ Idem vniuersis Abbatibus & Prælatis, ac cōuentibus & clericis, in Cōstatinopolitana, diœcesi constitutis.

¶ *Collatio ecclesiæ alteri facta per legatum, & per Papam confirmata, ius diœcesani non lædit.*

CAP. IX.

SVa † nobis patriarcha Constātinopolitanus

a ¶ Amicabilis compositio] bñ dicit, amicabilis compositio quia transactio sup decimis vt aliquid temporale deē pro decimis, non valet. ĵ. de rerum permu. c. vlt. nec sup alio spirituali. š. de transf. constitutus. sed compositio bñ interuenit in decimis & alijs spiritualibus. š. de transf. statuimus. & c. de cetero. & ĵ. de decimis. ex multiplici.

[Gl. seq. quærit, arg. pro, & soluit.]

b ¶ Tenor compositionis insertus:] vt p hoc appareat, quod compositio legitima fuerit, & nō possit de ea dubitari arg. š. eod c. 1. & 2. vñ non posset alius iudex vlterius de quōne suborta cognoscere, ut ibi dicitur: quia Papa ex certa scientia cū eam viderit, confirmauit immo si cōpositio alias non valeret. ex quo Papa ex certa [1] scientia confirmat, valet. š. de transact. c. 1. & cap. veniens. Si uero tenor compositionis nō esset ibi insertus, nec ipse vidisset compositionem & eam confirmasset, sicut prouide facta est, nihil operaretur, vt š. c. prox. & vt dictum est, š. e. c. [1] Sed nunquam necessarium erit de cætero ostendere instrum cōpositionis, postquam ostenditur confirmatio Papæ, in qua continet tenor compositionis: arg. quod sic š. de fide instrum. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. sed non credo qđ de cætero expediat ostendere instrumentum compositionis de necessitate, cum auctoritate Papæ transcriptum sit & redactū in publicam confirmationem. C. de te. sta. publicati. & ĵ. de priui. cum olim essemus. & arg. š. de fide instr. c. vlt. De hoc no. ĵ. de verb. sign. abbate.

[Gl. seq. recitat obiectionem & solutionem.]

c ¶ Sicut siue prauitate.] per ista verba q̄ in confirmationibus conditionaliter intelligunt, vt dictum est š. cap. proxi. dubitabatur, an teneret compositio: quia nō videbatur eam confirmasse simpliciter vnde eam seruare timebant; sed errabant: quia illud intelligitur cū Papa confirmat ea, quæ non videt: & iō dicit, in cōfirmationib. sicut sine prauitate sed q̄n cognoscit de compositione, & videt ea quæ confirmat, tūc licet illa verba ponantur in confirmatione, non intelliguntur conditionaliter. sed causatiue; & sic intelligitur; sicut sine prauitate facta fuit compositio. i. quia sine prauitate, Bernr.

d ¶ Si præmissis veritas suffragatur.] i. si compositio taliter fuit facta & confirmata tenore compositionis inserto: quia per hoc apparet quod ipsam approbauit: vnde mandat eam seruari.

SVa nobis] Communis diuisio. Secunda pars: ibi, Cum igitur Ab. Sic.

CASVS. Quidam Cardinalis legatus Apostolicæ sedis in partibus Constantinopolitanis, contulit quædam monasteria quibusdam alijs ecclesijs in temporalibus & spiritualibus: super illis collationibus confirmatio Apostolice sedis obtenta fuit in forma communi: Isti prælati quorum ecclesiæ alijs collatæ fuerant, sumentes occasionem ex collationib. prædicti legati, & confirmationibus, patriarchæ Constantinopolitano obedire recusant. & ei de iuribus parochialib. respondere: Vnde patriarcha Constantinopolitanus conquestus fuit domino Papæ. Super hoc scribit Papa

1 De virtute clausulæ: ex certa sciētia, vide latè per Antoniū Gabrielium lib. 6. com. conclusion. tit. de clausulis. cōclusione 1.

† Hæc duo verba: [tenorem compositionis,] in omnibus impressis codicibus, vno satis vetusto excepto, desiderantur, & male, quia sine illis nullus constat sensus, ea tñ ex oib. manuscriptis suppleta sunt.

† Vide Archidiaconū in c. de ecclesiasticis, 25. q. 2.

conquestione monstrauit, quòd cum quidam vestrũ sumentes occasionem ex eo quòd I. L. presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ sedis legatus, quibusdam alijs ecclesijs, & clericis in spiritualibus & temporalibus contulit monasteria eorundem†, ipsi patriarchæ obedire recusant, & ei de iuribus patriarchalibus respondere: in suæ præsumptionis adiutorium inducentes confirmationes huiusmodi collationum, à sede Apostolica impetratas.

¶ Cum igitur nolumus † iura, quæ dięcesanis debẽtur, per collationes seu confirmationes prædictas minui [a] seu lędi: Mandamus, quatenus occasione huiusmodi non obstante, ipsi patriarchæ reuerentiam & obedientiam exhibere curetis, eique de iustitijs suis integre respondere.

† al. earundem.

† nolimus.

Papa vniuersis prælatis diœcesis, Constantinopolitanæ dicens, quod ipse non vult iura, quæ diœcesanis debentur, per huiusmodi collationis, seu etiam confirmationes minui siue lædi: vnde mandat prædictis prælatis, quatenus huiusmodi friuola occasione non obstante, ipsi patriarchæ obedientiam & reuerentiam exhibere procurent, & ei de suis iustitijs semper respondere. Nota, ꝙ legatus non potest subijcere vnam ecclesiam alteri in præiudicium dięcesani episcopi: nec Papa per hmõi confirmationes super hoc obtentas intelligit iuribus episcopalibus præiudicium generare. Item per confirmationem ius alterius non tollitur.

a ¶ Minui.] quia nõ debet inde procedere iniuriarum occasio, vnde iura nascuntur. C. vnde vi. meminerint. infra de accusa. qualiter. & quando, & quia si sua iura vnicuiq; episcopo non seruantur, quid aliud est quã vt ordo ecclesiasticus confundatur? vt 11. qu. 1. puenit, nec fuit intentio domini Papæ per cõfirmationem huiusmodi aliquid subtrahere episcopo diœcesano, nec etiam per collationem Cardinalis, immo remanet ius saluum dięcesano episcopo, J. de relig. domi. c. 2. & dicit Papa: nec honorem meum reputo in quo fratres meos honorem suũ perdere cognosco, vt 99. distinct. ecce. Et sic patet, quòd per confirmationem huiusmodi ius alterius non tollitur, sic etiã licet Papa recipiat aliquem sub sua protectione, non propterea eximitur à iurisdictione sui episcopi. infra de priuileg. ex parte, sic licet aliqui assumantur in confraternitatem Hospitalariorum, siue Templariorum, non eximuntur à iurisdictione suorum episcoporum, infra de priuileg. cum & plantare. §. penul. & c. ex tuarum. & cap. penul.

Bernardus.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER

